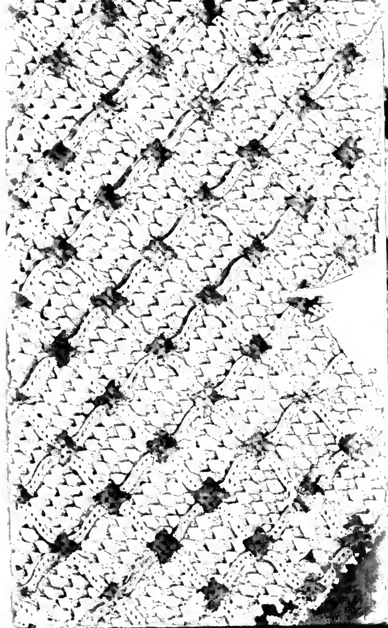

SCRIPTORUM

ECCLESIASTICORUM

HISTORIA LITERARIA.

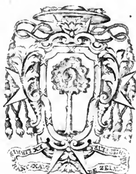
Imprimatur

Hæc nova Editio Libri cui Titulus *Scriptorum Ecclesiasticorum Historia Literaria* &c.

Oct. 30. 1739.

THEOPH. LEIGH
VICE-CAN. *OXON.*

THE LEARNED are desired to take Notice, that the several Editions of the HISTORIA LITERARIA, printed at GENEVA, COLOGNE, and other Foreign Parts are very defective, and of no Value, neither can they be quoted with Authority: That the Improvements and Additions made by the learned Author to this Edition printed at the *Theatre* in OXFORD are greatly material, and make at least a fourth Part of the whole Work: The present Edition has also received farther Improvement, by large and useful Notes, and other ADDENDA, by the late Reverend Dr. WATERLAND, under whose immediate Care and Direction it was printed; also by the Reverend Dr. CHAPMAN, Dr. BISHOP, Dr. WALKER, and other learned Gentlemen, who, for the Benefit of Learning, and from a due Regard to the Author, and this his most esteemed and learned Work, interested themselves in this Publication. VIDE *Excerpta ex Epistolis* MSS. at the Beginning of the second Volume, and the TWO LETTERS concerning this Edition, published, and given *Gratis* by the Undertaker, *J. POTE*, Bookseller at ETON.

SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

HISTORIA LITERARIA,

A CHRISTO Nato usque ad SÆCULUM XIV.
Facili Methodo digesta.

Qua, de Vita illorum ac Rebus gestis, de Secta, Dogmatibus, Elogio, Stylo; de Scriptis genuinis, dubiis, suppositiis, ineditis, deperditis, Fragmentis; deque variis Operum Editionibus perspicue agitur.

ACCEDUNT

SCRIPTORES GENTILES,

Christianæ Religionis Oppugnatores; & cujusvis Sæculi BREVIARIUM.

Additur ad finem cujusque Sæculi CONCILIORUM OMNIUM, tum Generalium tum Particularium Historica Notitia.

Inseruntur suis locis VETERUM ALIQUOT OPUSCULA ET FRAGMENTA, tum Græca tum Latina, hactenus inedita.

Præmissa denique PROLEGOMENA, quibus plurima ad Antiquitatis Ecclesiasticæ studium spectantia traduntur.

AUTORE
GUILIELMO CAVE, SS.Th. Profes. Canon. Windesoriensi.

Accedunt ab aliis manibus APPENDICES DUÆ, ab ineunte Sæculo XIV. ad annum usque MDXVII. nunc in unam congestæ.

Ad calcem vero Operis EJUSDEM CAVEI DISSERTATIONES TRES, I. De Scriptoribus Ecclesiasticis incertæ Ætatis, II. De Libris & Officiis Ecclesiasticorum Græcorum, III. De Eusebii Cæsariensis Arianismo adversus Johannem Clericum, una cum *Epistola Apologetica* adversus iniquas Ejusdem Clerici criminationes.

Editio novissima, ab Autore Ipsomet ante Obitum recognita & auctior facta.

VOLUMEN I.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO,
Apud JOSEPHUM POTE Bibliopolam ETONENSEM.
MDCCXL.

PRÆFATIO

EDITORIS.

SCriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoria Literaria *poſtremis olim clariſſimi Autoris curis limata, atque quarta fere parte aucta, prœloque deſtinata, jam tandem tibi, Lector benevole, exhibetur. Theſaurum accipe nunc locupletiſſimum, ſtudioſorum votis diu multumque expetitum, in lucem demum e tenebris, quibus obductus per viginti & ſex annos delituerat, erutum, humanitate Teſtamenti* Caveani *Curatorum perquam benevola, V. inſuper Cl.* Dan. Waterland *S. T. P. Canonici Windeſorienſis hortatu atque conſiliis ſacroſanctæ Eccleſiæ & Reipublicæ literariæ uſibus perennibus conſecratum.*

Præſtantiſſimi hujus operis rationem enarrare hoc loco non eſt neceſſe, utpote quæ ex ipſius Autoris prolegomenis optime cognoſcatur. Quid in hac recenti editione mea qualicunque opera præſtitum fuerit paucis exponere non gravabor.

Cum in hoc ſcribendi genere nova ætas nova incrementa pariat ſemper, ſemperque paritura ſit, cumque ex quo Caveus ὁ μακαρίτης *e vita migravit, plures novæ veterum Scriptorum Eccleſiaſticorum prodierint editiones, novæ itidem diſquiſitiones omnimoda literatura varie refertæ, hoc mihi negotii jam dari credidi, ut notulis quibuſdam ad calcem cujuſlibet paginæ ſubjunctis editiones varias indigitarem, vel veteres forte a* Caveo *præteritas, vel novas, quotquot undecunque mihi perquirenti innotuerint. Operam etiam dedi, ut Lectorem quemlibet qui plura deſideret, ad ſcriptores bene multos, qui in hac arena poſt* Caveum *cum laude deſudaverint, quaſi manu perducerem, ut quicquid exinde decerptum ad uberiorem Scriptorum Eccleſiaſticorum notitiam faceret, in promptu haberet. In hac re peragenda adjutus eram animadverſionibus ab amico*

b *quodam*

quodam erudito (cujus nomen summa Viri modestia latere jubet) transmissis, cui propterea gratias ingentes habeo atque ago.

Quod superest, Lectorem benevolum etiam atque etiam obtestor, ut si quid subinde a me prætermissum vel peccatum fuerit, humanæ sortis memor, æqui bonique consulat: & si σφάλματα quædam vel errata (licet ut spero non multa, saltem non fœda) reperiantur, ut in opere bene longo, admodumque vario, fas est obrepere; humaniter det veniam, & fraterna potius admonitione, quam virga corrigat censoria.

SANCTISSIMÆ CHARISSIMÆQUE

MATRI

ECCLESIÆ ANGLICANÆ,

Quod felix fauſtumque ſit.

OPUS, Mater, ſub tuis Auſpiciis natum, in Filiorum tuorum uſum præcipue elaboratum, tuoque proinde Nomini jure merito nuncupandum, in publicum emitto. Te certe tanquam veræ pietatis Magiſtram, Catholicæ Doctrinæ Vindicem, pulcherrimum primævæ Antiquitatis Archetypum colunt ac venerantur omnes, quotquot iniquo partium ſtudio non ducuntur. Fides tua eadem quæ Sanctis olim ſemel tradita; a te ſtant Patrum dogmata, Conciliorum Decreta; a te omnia Veteris Eccleſiæ Symbola, nullis quæſitis coloribus fucata, nullis novis Fidei Articulis aucta vel interpolata: in tuis ſcriniis divina ſervantur Oracula, non ἐν τοῖς ἀποκρύφοις recondita, non intra Clathros & Cancellos repoſita, non ſolis doctis & πολυγλώττοις cognita, ſed familiari ſermone expoſita, in templis, ædibus, officinis lecta, cuivis nota, ubivis obvia. *Utilis* ſiquidem *eſt omnis Scriptura divinitus inſpirata, & hac una ratione a Spiritu S. conſcripta*, (notante D. Baſilio Procem. in Pſalm. p. 125.) ἵν᾽ ὥσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστος ἐκλεγώμεθα; *ut ex ea, haud ſecus atque e communi curandarum animarum officina, medelam ſuo quiſque morbo ſalutarem & accommodam queat ſeligere.* Penes te Sacramentis Dominicis ſua ſtat dignitas, reverentia, & integritas illibata; veneranda, inquam, Chriſtianæ Religionis myſteria, non numero ſeptenario tumida, non portentoſis dogmatibus gravida, non ludicris & ineptis ritibus onuſta, ſed pura, ſincera, ſimplicia, qualia a Domino olim inſtituta, ab Apoſtolis tradita. Templa tibi caſta, decora, venuſta; neque ſqualore ſordida, neque ad pompam theatricam extructa & ornata; non corraſis undique Reliquiarum thecis turgida, nec immenſo lampadum chryſtallinarum ſplendore rutilantia, non ſuperba elegantiſſimis, nullaque non arte pretioque limatis Sanctorum imaginibus, quas non

nisi *contra Scripturarum & Religionis nostræ autoritatem* in Ecclesia Christi retineri posse, diserte olim affirmavit Epiphanius. Cultum tuum publicum vere primævum esse, catholicum, pium, Deoque dignum testantur singula tuæ Liturgiæ munera, solennes Precum formulæ, quique in sacris usurpantur Ritus & Ceremoniæ, numero paucæ, institutione graves, observatione utiles. In te antiquum, & ab ipsis Apostolis acceptum regimen miramur pariter ac prædicamus, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum Ordines sibimet invicem succedentes: potestatem tibi a Domino concessam intra proprios limites coerces; quæ *Cæsaris sunt, Cæsari* in solidum *tribuis*, quæ *Dei Deo*: apud te, si unquam alias, sacro-sancta Regum majestas intemerata conservatur, suisque nullo invidente, nullo convellente, gaudet privilegiis. Habent penes te honorem suum vetusti Canones, quorum potiorem partem in Codicem tuum Synodicum transcripsisti: ad hos, quantum hodierna ferent tempora, temet totum componis, optasque enixe, ut pristinæ disciplinæ vigor in integrum restituatur. Paucis agam: In te renovatam intuemur ævi Cyprianici simplicitatem, Constantiniani zelum ac puritatem, Theodosiani decus & ἀταξίαν, utinam addere liceret, & felicitatem. Vigeat apud te magis magisque antiqua fides, virtus, simplicitas; sint Laici tui moribus inculpati, in fide firmi fortesque; sint Sacerdotes tui justitia amicti, doctrina ornati, & sit in omne ævum, ut hactenus, *stupor mundi Clerus Britannus.* Propitios experiaris serenissimum Regem, *omnesque in eminentia constitutos*, ut pro quorum salute indies ad Deum preces fundis, eorum præsidio muniaris, tuique omnes *vitam agant quietam ac tranquillam, cum omni pietate & gravitate*: ita vovet, optat, & ex animo precatur.

Filiorum tuorum minimus

GUILIELMUS CAVE.

MAXIME REVERENDO

IN

Christo Patri ac Domino

D. THOMÆ,

DIVINA PROVIDENTIA

Archiepiscopo Cantuariensi,

Totius Angliæ PRIMATI & METROPOLITANO,

Regiæ Majestati a Sanctioribus Consiliis.

Illustrissime Præsul,

GRaves sunt & molestæ satis virorum principum occupationes, curæ longe difficillimæ. Etiam ipsum otium, sicubi detur, negotii plenum; ut effringenda sint ei omnia pene pudoris & reverentia claustra, qui secessus eorum severiores intempestiva temeritate velit interpellare. Quocirca diu mecum hæsitavi, num is ego sim, privati laris homo, & ruris plane agrestis colonus, qui horas tuas, si quæ sint, subsecivas perturbare ausim, & hoc, quicquid est, operis nomini tuo usuique, lubens licet meritoque, dedicarem. Fecit tandem ut id auderem singulare tuum in has literas Studium, Judicium grave, Candor eximius, & si hoc etiam addere fas sit, constans olim & diuturna tecum consuetudo. Jacta sunt, te suadente, prima instituti mei *de Scriptoribus Ecclesiasticis* fundamenta. Te subveniente accrevit opus, nutanti sæpius & vacillanti animo novas tu vires addidisti. Non pauca ex tua ditissima bibliotheca, quædam & ex scriniis tuis deprompta. Quid igitur mirum si ad te redit opus jam absolutum, tuumque ambit judicium pariter & patrocinium? Habes hic longo satis agmine venerandos Reipublicæ Christianæ proceres, nomina æternitati consecrata. Habes veteris Ecclesiæ Bibliothecam, aureis & quantivis pretii monumentis instructissimam. Habes denique solemnes sanctorum Præsulum Consessus, Acta, Decreta, quæ & ad fidem spectant, & disciplinam. Cum his, Domine, frequenter tu versari soles, in his (si per negotia liceret) ætatem terere voluisti.

 Et

Et recte quidem. Quid enim dulcius, quid suavius, quid præclarius? Omnia hic sancta, honesta, pulchra, pietate & canitie veneranda; pacifica hic & tranquilla omnia, a perversis & importunis contentiosi hujus sæculi clamoribus longissime remota. Juvat hic quotidie contemplari genuinam Ecclesiæ primitivæ faciem, ad quam Anglicana nostra se in solidum componit, nec fœda Novaturientium rusticitate deformis, nec fucatis Pontificiorum lenociniis & superstitionibus maculata. Media nos incedimus via, & ab utrisque damnati, ad æquum Catholicæ antiquitatis judicium constanter & intrepide provocamus. Voto finiam. Redeat, te Ecclesiæ nostræ gubernacula sub auspiciis Regiis administrante, prisca majorum pietas, mores antiqui: custodiatur fides pura, primæva, Apostolica; publicus Divini Numinis cultus integer & illibatus; Ecclesiæ jura sarta tecta conservata: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, in omne ævum duratura: floreat vigeatque res literaria, ad summum perfectionis apicem sub tuo patrocinio evecta. reddantur literatis præmia, in Eruditionis, Diligentiæ, & Virtutis stimulum & honestamentum a majoribus olim pie constituta: Sacerdotibus suus constet honor & pretium: sint doctrina sani, disciplinis exculti, moribus graves, casti, candidi, & inculpati, ubique conversationis, charitatis, fidei & puritatis exemplaria: sit denique quod hactenus, *stupor mundi Clerus Britannus.* Ita vovet, ita ex animo precatur

Maxime Reverendi Nominis tui

Cultor Observantissimus,

GUILIELMUS CAVE.

PROLEGOMENA.

QUicunque arti alicui aut ſcientiæ, ſive addiſcendæ ſive exercendæ, ſerio appellunt animum, iis imprimis incumbit præcognita tenere, quibus ad artis illius notitiam ſeu exercitium viam ſibi munire poſſint: quod, ut in aliis, ſic præſertim in ſtudio Hiſtorico-Theologico neceſſe eſt. Cum igitur iterato prodeat *Scriptorum Eccleſ. Hiſtoria Literaria*, de ejus ortu, progreſſu, materia, methodo, mediis & ſubſidiis, plurimiſque ad antiquitatis eccleſiaſticæ intelligentiam ſpectantibus, tua forſan æque ac mea intererit, candide Lector, ut paucis hic in anteceſſum agam: quod ſequentibus aliquot ſectionibus abſolvam.

SECT. I.

De Inſtauratione meliorum literarum in Occidente.

DEcreſcente indies primævæ pietatis fideique Chriſtianæ puritate, artes pariter ac ſcientiæ, quæ tanquam ancillæ iis miniſtrabant, ſive juſto Dei judicio, ſive naturali quodam connectionis vinculo, decreſcere cœperunt; donec poſt aliquot ſæcula in meram barbariem extremamque inſcitiam degenerarunt. Latus amplus hac de re differendi campus aperiri potuit; verum cumulate id præſtiterunt alii: nobis igitur compendio hic agendum erit. Corruperant eccleſiam ſectæ, hæreſes, ſchiſmata, idololatria, blaſphemia, magia, etiam non infimi ſubſellii ſacerdotibus uſitata, inepta quandoque & impia ceremoniarum farrago, traditiones incognitæ & non ſcriptæ, exorciſmi & ſuperſtitiones intolerabiles, nova & inaudita de tranſubſtantiatione, ἁγιολατρείᾳ, invocatione, & indulgentiarum nundinationibus dogmata, & quid non? fœdarant Academias pravi mores, faſtus, ambitio, magnifici ſplendidique doctorum *delitioſorum*, *irrefragabilium*, *reſolutorum*, *illuminatorum*, *ordinatiſſimorum*, *Seraphicorum*, *Cherubicorum* tituli ſolicite quæſiti; hinc factiones & diſſidia, *nominalium*, *realium*, *conceptualium*, *&c.* In ſcholis unice regnavit Ariſtoteles, perperam verſus, male intellectus: hunc ſubſecuti ſunt longo ſatis agmine Theologi ſcholaſtici cum ſuis *accidentibus*, *inſtantibus*, *relationibus*, *diſtinctionibus*, *qualitatibus*, *quantitatibus*, *quidditatibus*, *hæcceitatibus*, *formalitatibus*, *ſubſtantiis individuis*, *prædicamentis*, *propoſitionibus*, *terminis logicalibus* & *metaphyſicalibus*, & *ſyllogiſmis* mira arte perplexis & contortis: *Lombardus*, *Commeſtor*, *Albertus*, *Bonaventura*, *Thomas*, *Scotus*, *Holcotus*, *Tricotus*, *Bricotus*, *Boquinquam*, *Almain*, *Biel*, & ſexcenta etiam nominum portenta: hinc nata inſana diſputandi prurigo, vanæ, ineptæ, rixoſæ, & inutiles quæſtiunculæ; uſque adeo, ut omnes pene veritates evangelicæ in ſubtilem & ſpinoſam

theologiam abierunt. Sacris fcripturis ftudium contemptui habitum, neglectum, & in lingua vulgari prohibitum; Biblia SS. raro vifa, rarius tractata; adeo ut femel iterumque teftatur Erafmus Ep. ad Dorp. fe producere poffe, qui annum egreffi octogefimum, tantum ætatis in hujufcemodi tricis perdiderint, nec unquam contextum evangelicum evolverint; idque fe propria experientia, quin & ipfis etiam fatentibus, comperiffe. Pudenda linguarum eruditarum ignorantia ubique obvia, adeo ut in Latinis autoribus verfatis Græce noffe fufpectum fuerat, Hebraice prope hæreticum, ut queftus eft olim Efpencæus. Quid quod haud pauci erant, qui Latine fcire vel legere potuerunt. Monafteria, quæ prioribus ecclefiæ fæculis, mufarum charitumque fuerant domicilia, jam occupabant indocta ventri fervientium capita, otio & luxuriæ dedita, Homines ignavi, ventres bene faginati, qui officinam vinariam plus frequentarent quam bibliothecam, ut in proverbium abiit, *Indoctior monacho*. Sed divino tandem favente Numine, melior effulfit lux: depulfis enim ignorantiæ tenebris, quas fœda Gothorum, Vandalorumque barbaries, mox monachorum infcitia, fcholafticorumque tricæ & quifquiliæ orbi Europæo obduxerant, novam plane faciem induit res literaria, priftinumque decus ac majeftatem poftliminio recuperavit. Præluxerant quidem, etiam in mediis tenebris, viri aliquot cordatiores, renafcentium literarum Phofphori, qui omni, qua poterant, contentione barbariem fæculi fui profligare fategerunt; inter Græcos, Maximus Planudes, Demetrius Cydonius, Manuel Chryfoloras, Conftantinus Lafcaris, Georgius Gemiftus Pletho, Georgius Trapezuntius, Cardinalis Beffarion; apud Italos, Fr. Petrarcha, Leon. Aretinus, Fr. Poggius, Æneas Sylvius, Fr. Philelphus, Hermolaus Barbarus, Laurentius Valla; in Gallia, Nicolaus Orefmius, Petrus de Alliaco, Johannes Gerfon, Nicolaus Clemangius, Ægidius Carlerius; apud Hifpanos, Raimundus Lullius, Alvarus Pelagius, Fr. Ximenius, Alphonfus Toftatus, Johannes de Turre-cremata, Petrus Cirvelus, Ferdinandus Pintianus; in Germania, Johannes de Janduno, Johannes Nider, Nicolaus Cufanus, Dion. Carthufianus, Rudolphus Agricola. Ex Anglis noftris, unicum tantummodo exemplum dabo, fed πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, virum melioribus literis pro forte fæculi haud vulgariter imbutum, egregium plane literarum & literatorum Patronum; Richardum intelligo Burienfem, quem nobilis & opulenta fedes Dunelmenfis olim tulit epifcopum, utinam fic femper talem. Vixit is regnante Edvardo tertio regum noftrorum feliciffimo, (cujus pueritiam rexerat, & ad mores principe dignos formaverat) magnis & ecclefiæ & reipublicæ muneribus functus; erat quippe, ut alia mittam, fummus Angliæ cancellarius, magnufque ærarii regii thefaurarius: quam flagranti vero, & ut ipfius verbo utar, *exftatico* in literis promovendis, ferebatur animo, in libello fuo, quem idcirco *Philobiblion*, five *de amore librorum* infcripfit, ipfe * nos docet. Ab ineunte ætate viros doctrina claros familiares habuit, fuaviffima eorum confuetudine mirifice delectatus; quos poftea etiam in dignitate pofitus focios fibi afcivit, in hofpitio commenfales, in itinere comites, in omni fortuna fodales. Impetrata facultate regia, omnes regni bibliothecas, tum publicas, tum privatas perluftravit, & diligenter excuffit. Ab iis,

quos

* Vid Philob. capp. 8. 10. 11. 18. 19. edit. Gold.

quos maximis devinxerat beneficiis, nullum gratius ἀντίδωρον offerri potuit, quam si pulverulenti quaterniones, & decrepiti codices donarentur. In plurimis, quas apud exteros principes legationibus in Gallia, Italia, Germania, obiit, nunquam non ei curæ fuit, supellectilem librariam augere. Quocunque pedem moveret, omnia librorum armamentaria solerter invisit, & quicquid thesauri literarii reperit, munifica liberalitate redemit. Nec tabernas librarias neglexit, si quid in rem suam inde reportaret. Ex ordinibus monasticis, præcipue Prædicatoribus, & Minoritis, monachos selectiores habuit, quos in omnem literati orbis angulum misit, ut melioris notæ codices vel prece vel pretio sibi compararent. In atriis suis ingens semper aderat antiquariorum, scriptorum, colligatorum, correctorum, & illuminatorum multitudo, qui libros sua quisque facultate curarent. Et quoniam probe sciret, linguarum cognitionem unicam esse ad reseranda scientiarum penetralia clavem, grammaticam Græcam, ut & Hebræam adornari curavit, adjunctis aliis, quæ in his linguis excolendis studiorum usibus inservirent. Antiquos codices emendavit, voces vetustate nimia caligantes congruis interpretationibus elucidavit, veterumque grammaticorum orthographiam, prosodiam, etymologiam, & diasynthesin inconcussa sedulitate instauravit. Denique, nequid deesset, apud se statuit, aulam publicam in academia Oxoniensi fundare, reditibus ditare, inque ea bibliothecam, quam habuit instructissimam, in communem academicorum usum collocare: ut plures certe libros, quam omnes simul istius temporis Angliæ episcopi, possedisse dicitur. Utrumque præstitisse, collegium nempe Dunelmense a monachis antea inchoatum perfecisse, prædiisque locupletasse, & bibliothecam suam inibi reposuisse, diserte tradunt annales Oxonienses. Hist. & Antiq. Ox. lib. 2. fol. 48. Hæc Buriensis noster, cujus exemplum haud pari licet passu secuti sunt alii, ex meliore luto habentes præcordia, qui de bonarum artium studiis his temporibus optime meriti sunt. Sed pauci erant, & *rari nantes in gurgite vasto*. Plenissima optimarum disciplinarum lux τὰ τῆς διορθώσεως καιρῷ expectabat. Et quidem inchoata semel religionis reformatione, in omnes mox angulos splendoris sui radios diffundere cœpit melior, & reconditior literatura. Fugatis barbarismis & solœcismis, quibus dudum scatebant omnia, caput extulit purior Latinitas, & Romanæ linguæ nitor & venustas vigebat indies. Artes & disciplinæ liberales spinis & vepribus diu obsitæ, ex umbra tandem in solem proferuntur, nitori suo in integrum restitutæ. Exauctorato, qui hactenus in scholis tyrannidem exercuerat, Aristotele, in libertatem sese vindicavit nobilior philosophia, ex ipsis naturæ penetralibus hausta, ad rectæ rationis trutinam librata. Sordes deposuit theologia, ad sacræ scripturæ magisterium, ad primævæ antiquitatis normam exacta & expensa.

SECT. II.

De instaurato Ecclesiasticæ Antiquitatis studio.

IN communi literarum strage, de qua supra dictum, suas etiam vices passa est res ecclesiastica, præteritorum sæculorum memoria pene

erat extincta, & pauci erant qui cognoscerent, quid ante se natos gestum fuerat. Ecclesiæ antiquitates a tot retro sæculis suis quasi ruderibus sepultæ, effodiuntur, eque ruinis suis emerserunt. Patres Græci Latinique, in obscuris bibliothecarum forulis hucusque vincti, catenulis eximuntur, sua quisque lingua nobiscum libere conversantes. Historiam ecclesiasticam diligenter excolere cæperunt sacræ vetustatis candidati, qui genuinam ecclesiæ catholicæ faciem delinearunt, ejusque doctrinam, politiam, disciplinam, ritus, moresque, cœtus synodales, sanctorum martyrum certamina & ἀνδραγαθήματα, schismatum & hæreseωn ortus & incrementa, scriptorum ecclesiasticorum occasiones & progressus, ab ipsis rei Christianæ incunabulis velut in speculo nobis ob oculos posuerunt. Et jam reserantur ubique ecclesiarum scrinia, monasteriorum archiva, bibliothecarum arcana, principum chartophylacia: unde mox in lucem producta antiquorum patrum monumenta, conciliorum decreta, martyrum, sanctorumque acta, imperatorum edicta, regum, principumque diplomata, quibus jura ecclesiastica & sancita primum, & sarta tecta conservata: uberrima historiæ ecclesiasticæ seges futura.

Primi, ni fallor, qui superiori sæculo singulare quidpiam hac in parte sunt aggressi, erant *Centuriarum Magdeburgensium* conditores, Johannes Wigandus, Matthæus Judex, Basilius Faber, quique totius instituti prora quasi ac puppis erat, Matthias Flacius, patria Illyricus, qui, abjecto vitæ, quam animo destinaverat, monasticæ studio, in Germaniam abiit, & fixis tandem Magdeburgi laribus, socios sibi & συνεργοὺς ascivit; qui, partitis inter se laboriosissimi ἐπιχειρήματος curis, operi se sedulo accinxerunt.

Quo vero res felicius cederet, missi sunt in diversas Europæ provincias, qui pulverulentos bibliothecarum angulos excuterent, abditos antiquitatis thesauros extraherent, codices manu exaratos describerent; immo ipse Flacius, teste M. Adamo*, assumpto monachi habitu & persona, celebriores aliquot in Germania monasteriorum bibliothecas perlustravit, & quos commode posset, historicos clam secum abstulit; quibus adminiculis, præsertim *Catalogum testium veritatis* postea confecisse dicitur. Omnibus jam rite præparatis, universum opus in 13. *Centurias*, sive sæcula distribuerunt (neque enim ulterius progressi sunt) quavis Centuria 15. primaria capita complectente, quibus de ecclesiæ propagatione, de statu tranquillo vel turbato, de doctrina sana vel corrupta, de conciliis, de episcopis, doctoribus, virisque illustribus, de hæresibus, martyribus, &c. prolixe actum est. Et in has quidem classes, tanquam totidem alvearia, quicquid uspiam ex antiquitate congeri poterat, magna fide & diligentia reposuerunt, facili methodo, & indagantium usui satis accommodata. Certe proprie loquendo, non tam historia ecclesiastica dici debet, quam rerum ecclesiasticarum quovis sæculo memorabilium ditissimum amplissimumque penu & promptuarium; unde sua historici ecclesiastici, sua theologi, dogmatici, elenctici, rituales, sua denique fidei Christianæ adversus tum Gentiles, tum hæreticos propugnatores plena messe petere & reportare possint. Opus immensi laboris, quantivis pretii. Inesse labes & nævos, multa omissa, peccata multa, deprehendi etiam quan-

* Vit. Fl. Illyr. p 475.

quandoque in ipsis conditoribus nimiam affectuum indulgentiam, & ἀμετρίαν τῆς ἀγάπης, nec negari potest, nec debet dissimulari. Sed homines erant, & humanis proinde erroribus & infirmitatibus obnoxii; via incedebant minime trita, idque in ipso pene renascentium literarum diluculo: rariores adhuc erant sanctorum patrum editiones, rariora multo Græcorum exemplaria, quorum versionibus, iisque haud satis fidis, plerumque utendum erat. Non pauca, quæ eos latuerunt, ex eo tempore lucem viderunt. Opus jam editum ad secundas curas revocare nunquam licuit. Nihil simul inchoatum & perfectum. "Fatentur * ingenue, qua erant modestia, se potius delineationem Historiæ ecclesiasticæ qualemcunque tentasse, quam integram & omnibus numeris absolutam scriptionem; occasionem se aliis præbere voluisse, qui perfectius & melius quiddam gignere vel volent, vel poterunt.

* Præf. general. ante t. 1.

Obstupuit plane eruditorum orbis, & merito quidem, cum videret pauculos quosdam in obscuro Germaniæ loco latitantes, nullius antea nominis, nulla eruditionis fama celebres, vix ullis librorum subsidiis munitos, nullo ære publico sustentatos, nullius auspiciis, nullo præeunte exemplo, ex fractis, disjectisque collapsæ vetustatis ruderibus hinc inde conquisitis & convasatis, tam splendidam, tam stupendam Historiæ ecclesiasticæ molem condidisse. Prima Centuria edita est *Basiliæ* anno 1559. Reliquæ sequentibus annis, partim ibi, partim alibi elaboratæ. Omnes tandem recognovit Ludovicus Lucius professor Basiliensis, junctimque edidit *Basil.* 1624. 6. tom. fol. Has Centurias, sed non servato eodem ordine, nec pari felicitate, in compendium redegit Lucas Osiander Norimbergensis, addita continuatione ad annum usque 1601. Hoc Osiandri opus prodiit *Tubingæ* 4°. ab anno 1591. ad an. 1603. Vix dum publici juris factæ sunt priores Centuriarum partes, cum tota commovebatur Roma, & tanquam *Hannibal ad portas*, tota contremuit. Videbant aulæ Romanæ proceres, ecclesiæ suæ fraudes & imposturas, superstitiones & corruptelas, nova placita pro antiquis venditata, in hoc opere ubique detegi, & denudari, nullique jam non constare, præsentem ecclesiæ Romanæ faciem tantum a primæva illa & apostolica distare, ὅσον οὐρανὸς ἐστ' ἀπὸ γαίης. Communi igitur suffragio bellum decernitur, disperdenda erant Magdeburgensium agmina, & quibuscunque machinis delenda Carthago. Primus in hanc arenam descendit Onuphrius Panvinius, Eremita Augustinianus, vir in antiquitatibus sacris & profanis egregie exercitatus, qui *Annales Ecclesiasticos* aggressus est, neque levem in iis progressum fecit, verum affectos tantum post se reliquit; quorum ingentes aliquot tomi MSS. in Bibliotheca Vaticana hodie asservantur. Nec alia, ut videtur, est *Historia Ecclesiastica MS. de dignitate sedis Apostolicæ, & de potestate summi Pontificis adversus Centuriatores*, cujus meminit L. Jacob a S. Carolo, * *Bibliothecæ Pontificiæ* conditor. Sed e vivis migrante Panvinio anno Christi 1568. ætatis 39. ad Cæsarem Baronium res devoluta est. Erat is congregationis oratorii a Philippo Nereo recens instituti presbyter, cui in mandatis dedit Philippus, ut ad conscribendam Historiam ecclesiasticam omni, quo poterat, studio animum appelleret. Vehementius renitebatur Cæsar, multa in

* Bibl. Pontif. lib. 2. p. 409.

ſuam excuſationem protulit, cauſatus inter alia, hoc ipſo tempore Onuphrium Panvinium, hominem longe doctiſſimum, magnum hoc ipſum opus moliri. Inſtante nihilominus Philippo, graviter fluctuabat Baronii animus, cum accidit, referente Hieron. Barnabeo *, quod omnem ei ſcrupulum exemit. Viſus eſt ſibi per ſomnum cum Onuphrio Panvinio hac de re colloqui; rogare, ut opus eccleſiaſticæ Hiſtoriæ a ſe jam pridem inchoatum abſolveret & perficeret; abnuere Onuphrium, atque aures oculoſque pariter avertere. Urgente adhuc Baronio, extemplo vox audita eſt, quam Philippi eſſe cognovit, *quieſce Baroni, ne quid ultra loquere, Annales ipſemet ſcribes.* Victus jam collum ſubmiſit, graviſſimoque oneri humerum ſuppoſuit. Erat in eo, notante J. Nicio Erythreo *, antequam opus aggrederetur, doctrina mediocris, eruditio vulgaris, Latine ſcribendi uſus propemodum nullus; quas tamen difficultates labore improbo & indefeſſa diligentia ſuperavit. Inter oratorii inſtituta erat & illud laude plane dignum, ut ex quatuor, qui de rebus divinis verba facerent, unus Hiſtoriam eccleſiaſticam auditoribus prælegeret. Hanc provinciam ſibi a Philippo demandatam ſtrenue executus eſt Baronius; omnia veterum monumenta, edita, inedita, legit, excuſſit, examinavit; quicquid ſe obtulit, excerpſit, & in uſus ſuos ſepoſuit; ſingulis fere quadrienniis integrum Hiſtoriæ eccleſiaſticæ curſum abſolvit; finito curriculo, idem rediit labor actus in orbem; adeo ut, ipſomet teſte, triginta annorum ſpatio integrum rerum geſtarum ſeriem ſepties in oratorio repetiverit. Erant in urbe viri doctrina & eruditione conſpicui, quibuſcum conſilia ſua communicavit, & a quibus impetravit auxilium; exteros per literas conſuluit; patebant indies nobiliores Romæ Bibliothecæ, præſertim Vaticanæ receſſus intimi.

* Vit. Baron. l. 1. c. 18. p. 42.

* Pinacoth. 1. c. 48. p. 84.

Ita inſtructus, poſt triginta demum annos ad conſcribendos annales ſe contulit: collectanea de totius orbis Chriſtiani ſtatu, quæ ex omni antiquitate ingenti copia ſibi conquiſiverat, in ſua ſæcula digeſſit, cujuſvis ſæculi memorabilia ad ſuos quæque annos redegit; quo pacto integra reipublicæ Chriſtianæ hiſtoria a Chriſto nato ad annum uſque 1198. continua annorum ſerie feliciter decurrebat: optima quidem methodo atque operi hiſtorico apprime congrua, magno cum legentium fructu, ſed majore ſibi difficultate, & labore propemodum infinito. Multa aureæ vetuſtatis monumenta eruit, æternis aliter tenebris forte damnanda, aliis plurimam affudit lucem, omnia inſcriptionibus & numiſmatibus antiquis ornavit ſimul & illuſtravit. Accedit ad laudis cumulum, juſtamque omnibus admirationem movet, quod unius autoris opus eſt, ſolius Baronii ſtudio & inchoatum & abſolutum, quodque integri 12. tomi propria autoris manu ſemel iterumque exarati ſint. Unde rogante magno quodam antiſtite, cui collectiones ſuas oſtenderat, quotnam amanuenſium opera uteretur, ſubridens, propheticum illud uſurpavit (an ea, qua in Chriſtum par erat, reverentia viderint alii) *torcular calcavi ſolus.* Adhuc, elaboravit hæc omnia inter quotidianas eccleſiæ parochialis curas, confeſſionibus excipiendis, miſſis celebrandis, horariis precibus recitandis, ſermonibus alternis prope diebus ad populum habendis, ſedulo intentus. Nec leviter diſtrahebant hominem alias occupatiſſimum, maximarum, quas

ſuſti-

ſuſtinuit, dignitatum munera. Præterquam enim quod Bibliothecæ Vaticanæ cura ei commiſſa ſit, Clementi 8. a confeſſionibus audiendis erat. Deponente præfecturam Philippo, congregationis ſuæ præpoſitus eligitur, protonotarius etiam apoſtolicus conſtitutus, tandemque in Purpuratorum collegium cooptatus. Quibus non obſtantibus, in pertexendis annalibus gnaviter perrexit, & ad umbilicum perduxit; quos tamen ne omnibus numeris abſolutos daret, obſtabant plura, de quibus viri cordati dudum conqueſti ſunt. Nos tria breviter notabimus. Primo, in cauſa fuit craſſa linguæ Græcæ ignorantia, unde factum eſt, ut in veteris eccleſiæ hiſtoria magna ex parte hoſpes fuerit & peregrinus; cum patribus Græcis, quibuſcum præcipue ei res erat, non niſi per interpretem colloqui potuit, & verſionum autores malefidos ſæpenumero viæ duces in ſolidum ſequi neceſſe habuit, ut nihil mirum, ſi turpes lapſus & hallucinationes ubique reperiantur. Secundo, defectus chronologiæ, quam primarium hiſtoriæ oculum merito dixeris. Nondum ſatis excuſſæ erant rationes chronologicæ; nondum rite diſpoſiti, & accurate repurgati faſti conſulares; nec ſatis illuſtratæ celebriores Epochæ, & Olympiadum periodi; nondum certo definita imperatorum tempora, pontificum, & epiſcoporum ſucceſſiones. Hinc tot parachroniſmi & metachroniſmi ubivis obvii, de quibus præ aliis conſulendus eruditiſſimus *Pagius* in *Critica Hiſtorico-Chronologica in Baronii annales.* Tertium, idque longe graviſſimum, immoderatum partium ſtudium, quo fit, ut quocunque fere moveret pedem, veritati offuciæ tanquam ſoli nebulæ objiciendæ erant. Luce ipſa clarius eſt Baronium, cum ad ſcribendum primo animum appulit, id ſibi ſolum negotii dari credidiſſe, ut eccleſiæ Romanæ traditiones, mores & placita, ſuperſtitiones denſiſſimis ſæculorum tenebris natas, venerandæ antiquitatis nomine incruſtaret, ſedis pontificiæ dignitatem, autoritatem, majeſtatem, monarchiam, ac pene omnipotentiam ſtatuminaret, Centurias Magdeburgenſes, quas *Centurias Satanæ* alicubi appellat*, oppugnaret, profterneret, profligaret. Non obſcure id profitetur ipſemet Baronius†, diſertius affirmat vitæ ejus autor‡, diſertiſſime Pagius*, *primarius*, inquit, *ac præcipuus, quem ſibi propoſuerat, ſcopus erat, confutatio Centuriarum Magdeburgenſium, in quibus autores cumularant quæcunque adverſus ſanctitatem eccleſiæ Romanæ, auctoritatem ſummorum pontificum, omniaque religionis Catholicæ dogmata adverſari ſibi videbantur.* Hinc tot veterum, tum patrum, tum conciliorum loca divulſa, & fictis fucatiſque interpretationibus a genuina autorum mente detorta, alia ſuppreſſa vel interpolata; hinc ſcripta apocrypha & ſuppoſititia toties in teſtimonium adducta, dubia, incerta, ficta, fabuloſa, ad partes vocata, & pro antiquis & genuinis venditata; hinc tot veritatis teſtes ſuo quiſque tempore damnati & rejecti; hinc regum & imperatorum, qui iniquis Romanorum pontificum uſurpationibus viriliter ſe oppoſuerunt, autoritas imminuta, & non diademata modo, ſed & colla proterve conculcata. Hæc hiſque ſimilia utramque faciunt paginam, omnibus qui Baronium vel a limine ſalutarunt, ſatis nota. Quid multa? In annalibus Baronianis ingenium, dexteritatem, gravitatem, eruditionem, & diligentiam ſuſpicimus & prædicamus; judi-

* Grat. Act. ad Ph Ner præfix. t. 8
† Epiſt Ded. ad Sixt 5. t. 1
‡ Ubi ſupra l. 1 c 18 19.
* Præf. ad Critic. n. 3.

cium, fidem, integritatem, ſimplicitatem, candorem merito deſideramus. Prodiit primus annalium tomus *Romæ* ex typographia Vaticana ann. 1588. ſequentes ſequentibus annis; exinde Venetis, Antwerpienſibus, Colonienſibus, Moguntinis typis expreſſi. Habent vero hoc ſingulare editiones poſteriores, nempe quæ ab ineunte ſæculo evulgatæ ſunt, ut quæ ſecundis curis addenda vel emendanda cenſuit illuſtriſſimus autor, vel ſuis locis inſerta ſint, vel ſingulorum calci, ſaltem ad tomi decimi finem adjiciantur. Præter 12 tomos editos, exſtare tres MSS. teſtis eſt H. Barnabeus, congregationis oratorii presbyter *, *Tres*, inquit, *alios qui de duodecim alteris poſt ejus obitum reperiri potuerunt, nos ipſi aſſervamus in noſtra Vallicellana Bibliotheca una cum annotationibus ad martyrologium Romanum, aliiſque opuſculis nondum in lucem editis.* Cur vero ſupprimantur, utinam nobis indicaſſet. De operis Baroniani epitomis & continuationibus, nempe Bzovii, Rainoldi, & Spondani, de ejuſdem elogiis, vindiciis, nævis, cenſuris, animadverſionibus, verſionibus, editionibus; denique de inferioris ſubſellii hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptoribus, pontificiis, Lutheranis, reformatis, multa congeſſerunt Caſ. Sagittarius *Introduct. in Hiſtoriam eccleſiaſticam* capp. 14, 15, &c. Jo. Frid. Mayerus theologus Hamburgenſis celeberrimus libello *de fide Baronii*, & nos breviter pro inſtituto noſtro infra Sect. 8. Jam ad inſtitutum noſtrum propius accedamus.

* Vit. Bar. l. 1. c. 19.

SECT. III.

De hujuſce Operis ortu & progreſſu.

POſtquam artes & ſcientiæ ad ſummum pene perfectionis ſuæ faſtigium jam perveniſſent, non tam deeſſe videbantur libri novi, in quocunque literarum genere elucubrandi, quam Paraſceuaſtici & Manuductorii, qui hactenus editorum notitiam in vulgus propagarent, uſum & utilitatem oſtenderent, ipſos autores deſcriberent, criticaſque quaſdam regulas traderent, quibus vera a falſis, genuina a ſuppoſititiis diſcernerentur. Id ut in aliis facultatibus, ſic præcipue in re Hiſtorico-Eccleſiaſtica factum videmus. Hinc tot eccleſiæ *Bibliothecarii*, præclara veterum monumenta in proprias claſſes reponentes; tot *Critici ſacri*, de ſcriptis adeſpotis, obſcuris, dubiis, ſpuriis, de autorum ſtylo & ætate ſententiam & judicium ferentes; tot ſanctorum Patrum *Catalogi* & Nomenclatores; tot introductiones ad lectionem Patrum; tot ſcriptores de Scriptoribus eccleſiaſticis, deque eorum vita, ſectis, dogmatibus, ſcriptis, &c. quorum amplum ſatis catalogum alibi pertexuimus. Et hoc quidem ſaxum ab ipſis fere ſtudiorum theologicorum primordiis (præfiſcine id, & abſque jactantia dicam) me volviſſe fateor. Et plane in quam immenſam molem parva ab origine res ſæpius creſcant, hoc ipſo opere ſatis ſuperque didici. Anno 1674. *Londini* typis mandavi *Scriptorum Eccleſiaſticorum tabulas*, quæ *Hamburgi* deinde an. 1676. me plane inſcio, recuſæ ſunt. Eo enim tempore de hac re ulterius promovenda, οὐδ' ὄναρ οὐδ' ὕπαρ, ne ſemel quidem ſubiit animum cogitatio. Poſt paucos

paucos vero annos enixe rogarunt, & acrius apud me instabant amicorum plurimi, viri haud vulgares, ut de Scriptoribus ecclesiasticis accuratius adhuc aliquid commentarer, & suppletis quæ in aliorum hac de re libris deesse videbantur, opus conderem, quod communi studiosorum commodo inserviret. Talia suadentibus surdas objeci aures, nec tam argumentis quam iteratis precibus victus, tandem manus dedi, & conquisitis undique, quæ futuri operis subsidio, simul & ornamento fore videbantur, *historiæ* hujusce *literariæ* fundamenta jeci. Verum protinus expertus sum, duram me cepisse provinciam, nec tam gravi oneri pares subesse humeros, magnum esse negotium, laboris & periculi plenum, nec unius anni id opus fore. Non enim nobis, qui sub sole & pulvere indies laboramus, licet esse tam beatis, ut, cæteris soluti curis, unico negotio, opera atque animo incumbamus. Alio nos vocant quotidianæ vitæ curæ & sollicitudines, & frigidæ plerumque occupationes, quæ simul & avocant animum & comminuunt; alio, quæ amicis præstantur obsequia; alio, diversa quandoque studiorum ratio; alio denique sacri nostri muneris officia; quorum singula vel totum occuparent hominem. His tamen non obstantibus, in historia hac concinnanda pene ad finem quarti sæculi ante plures jam annos progressus eram, cum primo nutans rerum mearum status, mox pertinax & pene conclamata valetudo, & moles, qua premor, cadaverosa, opus incœptum e manibus excusserunt. Interim ne nihil omnino egisse viderer, an. 1685. *Chartophylacem ecclesiasticum*, quo prope 1500. scriptores, eorumque scripta recensebantur, in lucem emisi. Ex eo tempore duo scriptores Galli idem argumentum ex parte tractarunt; *viz. Lud. Ellies du Pin*, facultatis Sorbonicæ theologus, qui autorum ecclesiasticorum novam bibliothecam Gallico sermone edidit *Paris.* 1686. 8°. Vir (quantum ex iis quæ Latine edidit, perspicere licet, Gallica enim haud satis capio) doctus & candidus, & antiquitatis ecclesiasticæ cultor diligentissimus. Alter, *Casimirus Oudin*, presbyter Præmonstratensis, qui eodem loco & tempore *supplementum ad Bellarminum de scriptoribus ecclesiasticis* evulgavit. Quo in opere utinam eandem cum Cl. *Du Pin* diligentiam, par judicium adhibuisset: non tot fœdis erroribus se implicuisset, nec adeo magnam operis sui partem ex Miræo, Labbeo, Vossio, aliisque (sæpe ne levissima quidem eorum, unde sua desumpserit, mentione facta) ad verbum transcripsisset: non levem alioqui candoris, & diligentiæ non inutiliter positæ laudem reportaturus. Verum ad *Chartophylacem* redeo. Cum opusculum illud breve nimis & jejunum esse, quam ut studiosorum usibus satisfaceret, amici undique conquererentur, mecum tum coram tum per literas egerunt, ut opus quod ad blattas & tineas relegaram, ad incudem revocarem, adeoque ad telam quam orsus eram, pertexendam, stimulos addiderunt. Feci igitur quod potui, & opus ad hanc, quam vides, formam molemque, non sine immenso (quod præfiscine dicam) labore tandem perduxi. De quo modo candide judicent eruditi, sat erit; quid censores, quid nasutuli, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ.

Dicet fortasse aliquis, me actum agere, & in hoc instituto post Sixtum Senensem, Possevinum, Bellarminum, Miræum, Labbeum, Gesnerum, Simlerum, Perkinsium, Scultetum, &c. versari, nil aliud esse,

quam post Homerum Iliadem scribere. Fateor quod res est, plures in hoc genere scriptores exstare; quorum lucubrationes a me quam longissime absit, ut e studiosorum manibus excuti vellem. Habent aliorum libri suos usus, habet forsan & meus suos. In eodem stadio decurrentibus non eadem omnibus currendi ratio, non eadem terenda semita, neque eadem cursum feliciter conficiendi adminicula; nec qui in amœno amploque deambulunt horto, eosdem semper decerpunt flosculos. Latissime patet scriptorum ecclesiasticorum campus, in quo plures absque aliorum damno sese exercere possunt. Quid alii qui de scriptoribus agunt ecclesiasticis, quid vero ipse in hoc opere præstiterim, aliorum esto judicium; mallem ego ex ipsius operis collatione, quam ex mea deprædicatione, id lectori innotescere. Sine jactantia spero dici potest, præter ea quæ mihi cum aliis communia sunt, quam plurima hic reperiri, quæ frustra alibi quærantur. Utcunque sit, vulgatum illud S. Augustini huc etiam trahere licet: *Neque enim omnia, quæ ab omnibus conscribuntur, in omnium manus veniunt. Et fieri potest, ut nonnulli, qui etiam hæc nostra intelligere valent, illos planiores non inveniant libros, & in istos saltem incidant. Ideoque utile est plures a pluribus fieri diverso stylo, non diversa fide, etiam de quæstionibus iisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic.* Prodiit historia nostra *Londini* anno 1688. Editionem Londinensem, me plane inscio, parum feliciter expressit typographus Genevensis, qui priora errata novis, & longe gravioribus cumulavit. Effluxerunt jam plurima annorum lustra ex quo opus istud typis mandavi: & hoc labore defunctus, sperabam futurum deinceps, ut his solutus curis in angulo cum libello quiete posthac latitarem. Verum jucundissimum illud, quod mihi suaviter somniaram otium, amici inviderunt, ad consuetos labores me, obtorto quidem collo retrahere satagentes. Monebant, tantæ molis opus secundas curas non admittere modo, sed exigere; superesse plurima, quæ diligentiam meam hactenus effugerant, alia forte, quæ manum emendatricem expectarent, non pauca veterum opuscula ex eo tempore in lucem emissa, novas quotidie prodire editiones, easque longe accuratiores, plura adhiberi posse subsidia, quæ antea denegata fuerant. In his, similibusque amicorum monitis acquievi tandem, parum cautus, in quem curarum & difficultatum gurgitem memet iterum præcipitarem; unde non sine summa molestia, mihique, fractis jam corporis animique viribus, ægre ferenda, eluctandum erat. Sed jacta erat alea, nec pedem retrahere licuit. In novo hoc molimine duo imprimis ob oculos habui, primo, ut excussis denuo veterum monumentis, scriptores mihi antehac incognitos, aut præteritos, e tenebris eruerem & in lucem publicam revocarem, quorum plures centuriæ in hoc opere reperiuntur. Alterum, ut quæ in scriptoribus a me olim recensitis deesse videbantur, supplerem, novisque accessionibus & observationibus illustrarem; quod pro operis instituto, meæque facultatis tenuitate, aliqua saltem ex parte, me præstitisse spero.

Aug. de Trin. l. 1. c. 3. tom. 3. p. 211.

SECT.

SECT. IV.

De materia & methodo hujus Operis.

Reſtat jam, ut paulo explicatius de ipſis quos hic exhibemus ſcriptoribus, de illorum ſcriptis, deque operum editionibus, denique de methodo & ordine quo uſi ſumus, paucis agamus. Scriptores ipſi non ſunt unius generis. In quinque claſſes commode diſpeſci poſſunt: ſunt enim vel majores, vel minores, vel hiſtorici, vel Gentiles, vel denique anonymi. Majores voco, non tantum qui ætate & autoritate cæteris præſtant, quales ſunt apoſtoli virique apoſtolici, οἱ τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς (ut de iis Euſebius lib. 3. cap. 37.) ſed qui indeſeſſo ſtudio & immenſis laboribus plura volumina in eccleſiæ juxta ac reipublicæ literariæ commodum elucubrarunt: & in hoc genere nullum me prætermiſiſſe ſpero. Minorum gentium ſcriptores ſunt, qui non niſi paucos aliquot tractatulos ediderunt, vel ſingularem aliquam epiſtolam ad poſteros tranſmiſerunt. Hos etiam undique conquiſivi & in cenſum retuli: quod ut majore cum fructu facerem, non modo magna patrum volumina ſedulo excuſſi, verum ingentes Bibliothecæ Patrum, conciliorum, miſcellaneorum, & (quotquot ad manus meas pervenerunt) iſtiuſmodi collectaneorum tomos pervolvi, plurimoſque inibi latentes ſcriptores in lucem protraxi: in hac ſcriptorum claſſe, primum locum tenent (non enim de iis jam loquor, qui juſta volumina condiderunt) pontifices Romani prope omnes, quorum acta, epiſtolæ, decreta, diplomata, cum ad rei eccleſiaſticæ notitiam ſint maxime neceſſaria, neſcio qua de cauſa in ſcriptorum eccleſiaſticorum cenſum (quod tamen vulgo fieri non ſolet) non ſint reponendi. Hiſtorici, qui genuinum eccleſiæ ſtatum, ortum, progreſſum, & corruptionem literis conſignarunt. Hique iterum in quatuor claſſes diſpertiuntur; ſunt enim vel *Hiſtorici eccleſiaſtici* proprie ſic dicti, qui res in eccleſia geſtas, & cujuſque ſæculi memorabilia vel compendio, vel κατὰ πλάτος poſterorum memoriæ commendarunt; vel *Chronographi*, qui habita ſtrictiori temporis ratione, geſta quælibet ad certas periodos, vel ad ſingulos annos redegerunt; vel *Hæreſiologi*, qui veterum hæreſeωn originem, incrementa, exitum, dogmata, & deliramenta delinearunt; quod enim hæreticos inſeruerim, id inde factum eſt, quia horum non minus quam aliorum notitia ad hiſtoriam eccleſiaſticam illuſtrandam apprime confert: cum enim haud minima eccleſiaſticæ antiquitatis pars ſint, plurimumque refert ſcire quinam fuerint, & unde orti: quænam illorum ſecta & placita, quoſve libros ad dogmata ſua vindicanda procuderint, quave occaſione hæreſes ſuas diſſeminarint, neceſſe eſt, ut in hujuſcemodi opere eorum ratio habeatur: quod tamen vel penitus inſuper habent, vel negligenter admodum curare ſolent, qui ſcriptores eccleſiaſticos nobis exhibent: vel denique *Biographi*, qui vitas ſanctorum, aliorumque doctrina & pietate illuſtrium in literas miſerunt, nobiſque in exemplum poſuerunt. Quo vero ætate ſunt ſequiores hi ſcriptores, eo viliori pretio ſunt æſtimandi. Otioſi quippe monachi, præſertim a ſæculo octavo & dein-

ceps, dum majorum ſuorum acta poſteritati tradere voluerunt, res eorum, non prout geſtæ fuerant, deſcribere contenti, fabuloſis narratiunculis, fictiſque miraculis augere, atque exornare ſtuduerunt; idque ea mente, ut majorem eorum admirationem in animis hominum excitarent, miſerique popelli ad ipſorum altaria ſupplicantis crumenas ſuavius emulgerent. Quo pacto in immenſum mox excrevit biographorum numerus, ut ſub hoc onere gemeret plane res eccleſiaſtica. Seſquiſæculum eſt, ex quo viri eruditi in colligendis ſanctorum vitis ſedulo deſudarunt, Lippomannus, Surius, Moſander, Mombritius, Haræus, Lippelous, D'acherius, Mabillonius, & qui omnibus palmam longe præripuerint, Bollandiani, qui incredibili labore, nec mediocri doctrinæ apparatu 20. ingentia volumina jam evulgarunt, & tamen paulo plus quam primum ſemeſtre abſolverunt. Vaſtum hoc & plane ſtupendum opus parcius attigi, partim quod non ubique ad manum eſſet, partim quod ὠκεανὸς ἀπέραντος (ut Clementis Romani verbo utar) videbatur; & quis tam profundo, tam immenſo mari ſe temere committeret? quis tot voluminibus recenſendis incumberet, quibus legendis (modo ad umbilicum perducantur) vix unius hominis vita ſufficeret? nec parum deterrebant plena, quibus undique ſcatent, fabularum & nugarum plauſtra, ut operoſa iſtiuſmodi recenſio forſan ab emunctæ naris viris cenſeretur *ſtultus labor ineptiarum.* Interim negari nequit, plures in his ſcriptoribus, nec contemnendas, ſui præſertim temporis hiſtorias occurrere, quæ vix aliunde peti poſſunt; ut in ipſo Ennii ſtercore aurum quandoque reperire licet, ſi quis tædium iſtud devoraverit. Cum vero nemo majori cura, meliori fide, acriori judicio in recenſendis ſanctorum actis verſatus ſit quam Johannes Mabillonius, idcirco ejus *Acta Benedictinorum* paulo diligentius excutienda cenſui, ut quæ in rem meam facerent, inde ſeligerem.

Ad finem cujuſvis ſæculi ſcriptores Gentiles addidi, qui fidem noſtram ſanctiſſimamque religionem ſuo tempore oppugnarunt. Tenuis fateor horum eſt, & exiguus quam pro tot ſæculorum ratione numerus. Verum plurimorum etiam nomina una cum ſcriptis perierunt. Siquidem primi imperatores Chriſtiani præfervido quidem (num etiam laudando?) zelo Gentilium adverſus Chriſtianam fidem libros flammis adjudicarunt. De Porphyrio Conſtantinus M. epiſtola ad epiſcopos & plebem, apud Socrat. lib 1. cap. 9. Πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς, συντάγματα παράνομα κατὰ τῆς θρησκείας συστησάμενος, ἄξιον εὕρετο μισθὸν, καὶ τοιοῦτον ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἑξῆς γενέσθαι χρόνον, καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα. *Porphyrius veræ pietatis inimicus, compoſitis adverſus Chriſtianam religionem nefariis voluminibus, dignam mercedem retulit, ut & ipſe infamis ſit apud poſteros, multiſque appetitus opprobriis, & impii ejus libri penitus fuerint aboliti.* En etiam Theodoſii M. legem Cod. de Summ. Trinit. tit. 1. leg. 3. *Decere arbitramur noſtrum imperium, ſubditos noſtros de religione commoneſacere — Sancimus igitur, ut omnia quæcunque* Porphyrius *ſua pulſus inſania, aut quivis alius contra religioſum Chriſtianorum cultum conſcripſit, apud quemcunque inventa fuerint, igni mancipentur. Omnia enim provocantia Deum ad iracundiam ſcripta, & pias mentes offendentia, ne ad aures quidem hominum pervenire volumus.* Inde fit ut ne multorum quidem,

quidem, qui adversus Christianos scripserunt, nomina nobis nota sint, nedum ipsorum libri integri ad nos pervenerint.

Scriptoribus *Anonymis*, quos in priore hujus operis editione neglexeram, in hac locum dedi, Vossii, aliorumque exemplum secutus; nec pauci certe sunt, iique melioris notæ scriptores, quorum nomina celavit invidiosa vetustas. Non editos modo, sed & manuscriptos, quorum saltem ad me notitia pervenerit, exhibui, quorum ingens thesaurus, & auro contra non carus in bibliothecarum archivis delitescit. Verum cauto pede in hac parte progrediendum erat; fallunt quippe nos non raro codicum manuscriptorum tituli, & a recto tramite nos ducunt, ut nisi inspectis membranis, sæpe de ipso opere judicare, haud facile sit. Quo nomine æquiores mihi fore lectores spero, si librorum inscriptionibus deceptus, alicubi lapsus fuerim. Nihilominus summopere mihi curæ fuit, non nisi præstantiores manuscriptorum catalogos in subsidium vocare, quales sunt bibliothecæ Bodleianæ, Cottonianæ, Lugduno-Batavæ, regiæ Parisiensis, &c. et qui hactenus editos longe antecellit, Cæsareæ Vindobonensis. Augustissimum hanc & vere incomparabilem gazam, fœde antehac neglectam, repurgare, atque in ordinem redigere aggressus est Petrus Lambecius, Cæsareæ majestatis consiliarius, & bibliothecæ præfectus, qui commentariorum tomos 8. evulgavit, & tamen non nisi 621. codices MSS. Græcos recensuit; Latinos pene nullos, paucis exceptis, qui tomo secundo continentur; decem fere mille, partim Græcos, partim Latinos intactos post se reliquit. Dan. Nesselius, Lambecii in hac arena successor, eundem laborem, sed haud pari felicitate continuavit. Imperatoris jussu opus Lambecianum, servatis verbis, sed mutato ordine, in compendium redegit. Philologos aliquot, & historicos profanos, codicesque Orientales de suo addidit, residuis majori otio reservatis. Nihilominus catalogus est utilissimus, quique aliis exemplo esse potest. Utroque hoc catalogo, tum Lambeciano, tum Nesseliano in sequenti opere usus sum. Scriptoribus Græcis & Latinis *Orientales* nonnullos adjunxi, Syros, Arabes, Armenos; sed parce, relicta pleniori messe iis, qui novam scriptorum Orientalium bibliothecam adornaturi sunt.

Plures a me scriptores omissos nemo miretur. Quis enim vel Bernardo oculatior videt omnia? præterea multi sunt anonymi, quorum capita in censum non veniunt, & tamen hos quoque inter veteres plerumque notavimus. Multi incerti prorsus temporis, quorum ætatem nullo vel verisimilis conjecturæ hamo expiscari poteram; multi satis quidem noti, sed nullius nominis, quippe futiles ac proletarii, ac proinde aliis tantummodo cedere digni. Cum enim posterioribus præsertim ecclesiæ sæculis infinita sit scriptorum messis, scholasticorum puta, chronologorum, biographorum, &c. delectus in his quandoque habendus erat, quo præteritis obscuris & nullius numeri scriptoribus, farsari foliis, celebrioribus & sæculorum memoria dignis locus esset. Vereor tamen ne etiam mihi vitio vertatur, me plures quam par erat hujus farinæ scriptorculos reliquis immiscuisse. In prioribus sæculis summam quam potuimus, præstitimus diligentiam: quo fine totum pene Eusebium, Hieronymum, Gennadium, Photium, Suidam, & ex veteribus alios, quantum ad institutum nostrum attinet, hausimus.

Sub fingulis fcriptoribus, primo quidem res geftas maxime memorabiles, præfertim ad ecclefiæ & reipublicæ literariæ ftatum pertinentes, ex optimis quibufque fcriptoribus, notavi. Id enim in aliis, qui nobis in hoc argumento præcefferunt, maxime deeffe fæpius obfervaveram, quod parce nimis de fcriptoribus fuis agant, nec hiftoricam eorum notitiam fatis amplam, junioribus maxime neceffariam, propinare folent. Hac tamen in re modum tenui, ita ut neque nihil, neque tamen omnia dicerem. Pauca tamen funt illuftriora antiquitatis ecclefiafticæ capita, quorum fumma ex hoc vel illo loco peti non poteft. Scriptoris vitam fequitur elogium & de ftylo cenfura, hæc ex veteribus quam plurimum deprompfi, & ubi deficiunt veteres, ex recentioribus, fed primi fubfellii viris; Erafmo, Scaligero, Cafaubono, &c. nec raro meum etiam, quale quale id fit, judicium interpofui.

Scriptorum ecclefiafticorum editiones, fi non omnes, certe pene omnes, eafque longe præftantiores appofui; opufcula feorfim edita, & quæ in reliquis operibus defiderantur, diligenter recenfui. Editionibus recentioribus vetuftiores plerumque adjunxi, quæ ob rationes infra memorandas fuo pretio merito æftimantur. In plurimorum librorum, qui primis nafcentis typographiæ temporibus prodierunt, editionibus indagandis, optimos quos invenire potui duces fecutus fum. Nec melioris notæ catalogos neglexi, tum bibliothecarum publicarum, *Oxonienfis*, *Leydenfis*, &c. tum privatarum, *Thuaneæ*, *Heinfianæ*, *Arundellianæ*, &c. partim ut varias editiones inter fe conferre, partim ut quæ non ubivis proftant, facilius inveftigare liceret. Verum de SS.Patrum editionibus fuo loco fufius agemus. Ad tractandi rationem quod attinet, modum tenui, ita ut de fcriptoribus neque nihil, neque tamen omnia dicerem; quod fatis eft prudenti lectori feciffe contentus. In longiores fermones rarius excurri, & non nifi ubi res ipfa poftulare videbatur. Prolixiores differtationes ad Scriptores ecclefiafticos qui defiderant, adeant ii Poffevinum, Scultetum, Natalem, Alexandrum, Dupinium, Nourium, Tentzelium, &, qui magna de fe promittere folet, Cafimirum Oudinum, qui epiftola *de ratione ftudiorum fuorum*, Amftelodami paucis abhinc annis edita, magnificum hunc operis a fe mox evulgandi titulum exhibet. *Commentarius de Scriptoribus ecclefiæ, vel fcriptis antiquis, tam impreffis, quam manufcriptis, adhuc in celebrioribus Europæ bibliothecis exftantibus, ab Antonio Poffevino, Roberto Bellarmino, Gulielmo Cavo, & aliis omiffis ad annum* 1460. *vel ad artem typographicam inventam, cum acceffione ducentorum & amplius autorum, de quibus apud omnes fere filentium, quorum opera, quibus lateant in bibliothecis, quoque codice latitent, aperitur.* Multis hoc opus ipfe laudibus effert, mira de eo prædicat ac pollicetur; in eo fe acturum de fcriptorum ortu, patria, natione, genere, ingenio, profeffione, officiis, fortuna, morte, & aliis; varias differtationes de quorundam fcriptorum opufculis latius atque accuratius difcutiendis, fe aggreffurum, quafque veretur, ne quandam ob fui nimietatem lectoribus naufeam pariant: in his argumentis vel nihil, vel pauca a fe omiffa effe. Denique in his locum habituras *ampliffimas, atque votum ultra fuum, & ad naufeam prolixas differtationes* (quæ ipfius verba funt) de Thomæ Aquinatis, deque Bonaventuræ

turæ ſcriptis. *Nam quæ*, inquit, *de his doctoribus Cavus habet, ita jejuna atque arida ut lectionem vix mereantur.* Et habet quidem Cavum, ſi ita velit, confitentem reum. Tametſi enim, ſervata juſta operis proportione, non pauca de his etiam doctoribus dixerim; nihilominus fœces temporum minus mihi curæ fuiſſe, ingenue fateor; de prioribus eccleſiæ ſæculis maxime fui ſollicitus, in quibus omnem, quam potui, præſtiti diligentiam. Habeat ſibi Oudinus ſuum Thomam, Bonaventuram ſuum, & ſiqua ſequioris ſæculi recrementa: in his ſe totum exerceat, omneſque ingenii atque eruditionis nervos experiatur; dummodo integrum mihi fuerit verſari cum Philone Judæo, Joſepho, Juſtino Martyre, Origene, Euſebio, Epiphanio, Chryſoſtomo, reliquiſque aureæ vetuſtatis monumentis. Sed aliud fortaſſe erat, quod hominem propius urebat. In *Supplemento Bellarminiano* tunc recens edito notaveram forte (ſolo juſtitiæ & veritatis amore ductus, nullo certe obtrectandi, nullo *inſurgendi* animo; notaveram, inquam) ex infinitis paucula, quæ autor ex Miræo, Voſſio, Labbeo, aliiſque per integras quandoque paginas in opus ſuum compilaverat, ne leviſſima quidem eorum, e quibus deſumpſerat, mentione facta, vel de quo in præfatione ne verbulo quidem lectorem monuerat. Hæc ut videtur, moleſte tulit, ac proinde in prædicta epiſtola me, quem fato functum exiſtimavit, accenſet iis, *quibus contra ſe expoſtulantibus ſurdus obduruit.* Neque aliam hujuſce rei rationem reddere dignatus eſt. *Cæteros inter Cavum pluribus in locis contra me in Hiſtoria ſcriptorum eccleſiaſticorum inſurgentem ea ratione correxi; qui ſi viveret nunc, meis opinor ſententiis minus iraſceretur, neque temere, quæ neſcivit, condemnaret.* Verum cum res ipſa loquitur quod negari nequit, virumne doctum & ingenuum candida magis deceret confeſſio, an durum & pertinax ſilentium, viderit ipſe, eruditi judicent, immo quemvis cedo arbitrum. Sed homini parco, quem deſertis pontificiorum caſtris ad reformatos tranſiiſſe audio, cujuſque candorem & diligentiam alibi laudavi, iterumque laudo; utque labores, quos in perluſtrandis bibliothecis inſumpſerit, in reipublicæ literariæ emolumentum cedant, magnopere exopto.

Abſolutis ſcriptoribus, mihique quietis portum jam ingreſſuro, ecce amici aurem iterum vellicarunt. Heus tu, inquiunt, neſciſne concilia potiorem & præſtantiorem eſſe antiquitatis eccleſiaſticæ partem, eorumque acta, canones & decreta primum inter ſcripta eccleſiaſtica locum ſibi vindicare? Fateor quod res eſt, olim mihi in animo fuiſſe aliqualem ſynodorum ſynopſin eadem, qua ſcriptores, methodo concinnare. Sed quoties ad id animum appulerim, toties rerum difficultate deterritus conſilium depoſui. Oblata tandem hac occaſione, & accedentibus amicorum votis, malui qualemcunque conciliorum notitiam exhibere, quam rem penitus intactam relinquere. Et jam novus mihi naſcitur labor: perſcrutanda erant eccleſiarum Chartophylacia, evolvendi conciliorum tomi, hiſtorici ſuo quiſque ævo conſulendi. Concilia ad quatuor capita reducuntur, diœceſana, metropolitica, patriarchalia, & œcumenica. *Diœceſana*, (juxta hodiernum vocabuli uſum) ſeu mavis *Epiſcopalia*, quæ ab epiſcopo una cum clero ſuo habita ſunt. Et horum decretorum vis intra iſtius epiſcopatus

limites coercebatur. *Metropolitica*, quæ a totius provinciæ episcopis, præsidente metropolitano, celebrantur. *Patriarchalia*, quæ ab uno ex quinque majoribus patriarchis cum episcopis & metropolitis suis congregata sunt. Sub hoc genere monere fas sit, fuisse synodos quasdam Ἐνδημοῦσαι, a patriarchis Constantinopolitanis ut plurimum celebrari solitas, quando, re ita exigente, patriarcha episcopos, qui tum forte in urbe regia versabantur, pro re nata in synodum coegit, quarum apud historicos Byzantinos frequens occurrit mentio. Denique *Oecumenica*, quando imperatoris mandato, missis undequaque Divalibus sacris (uti vocare mos erat) episcopi ex omni orbe Romano evocati convenere, de gravioribus ecclesiæ Catholicæ negotiis acturi. Tria priora genera pro ratione instituti leviori digito expedivi, synodi cujusque locum, tempus, occasionem, episcoporum, canonumque ab iis conditorum numerum tribus quasi verbis notasse contentus, quid in ea gestum sit, quid supersit, & ubinam reperire licet. Cumque singulos canones enumerare non licuit, sub generali *Fidei & Disciplinæ ecclesiasticæ* titulo complexus sum. Conciliorum vero Oecumenicorum, aliorumque, quæ ad antiquitatis ecclesiasticæ notitiam plurimum conferre videbantur, historiam, ex ipsis actis ut plurimum concinnatam, fusius exposui, canones quandoque illustravi, & ubi opus erat, a pontificiorum objectionibus vindicavi. In disponendis conciliorum temporibus editionem *Labbeo-Cossartianam*, omnium utpote amplissimam accuratissimamque, secutus sum, nisi ubi manifesta ratio me ab ea recedere coegit. Nec vulgatos modo conciliorum tomos, sed & cujusque gentis collectanea synodica consului, *Armenica* Clementis Galani, *Britannica* Spelmanni, *Gallica* Sirmondi, *Hispanica* Loaisæ, Ferdinandi Mendozæ, &c. Sed omnium Hispanorum diligentiam longissimo intervallo post se reliquit Josephus de Aguirre S. Balbinæ cardinalis, qui *Collectionem maximam conciliorum omnium Hispaniæ, & novi orbis*, notis & dissertationibus illustratam, in lucem emisit *Rom.* 1694. 4. vol. fol. Præmiserat integram vasti hujus operis Notitiam *Salmanticæ* an. 1686. 8°. qua primo quidem sum usus; postea beneficio viri nullis non nominibus mihi æstimandi, Ottonis Menckenii, in academia Lipsiensi professoris publici, incertum eruditione an humanitate præstantioris, ipsa concilia nactus sum. In hac collectione illustrissimo autori visum est, plura veterum Hispanorum opuscula, & longe majorem dissertationum ecclesiasticarum partem, aliaque quædam, quæ in ipsa notitia promiserat, penitus omittere; tomo primo maximam partem occupato in adstruenda & vindicanda epistolarum Pseudo-Isidorianarum causa, quas damnarunt tot etiam Romanæ communionis viri cordatiores, & ad orcum relegarunt. Magno quidem id agit eruditionis apparatu, sed conjecturis potius quam argumentis, & levissimis sæpe objectionum solutionibus, quæ magis autoris ingenium, & propensum in hanc causam studium, quam causæ ipsius bonitatem ostendere videntur. Quid, quod ipse eruditissimus cardinalis causæ, quem agebat, non nimium confisus, istarum epistolarum γνησιότητα usquequaque defendere ausus non est, aquam sibi hac in parte hærere professus, seque cum delectu tantum vindicare, ut ex *Dissert.* 1. & 4. & ex *Præfatione* tum ad tom. 1. num. 2. 3. 4. 7. tum ad tom.

tom. 3. num. 6. amplius videre licet. Næ is rectius & famæ ſuæ, & reipublicæ eccleſiaſticæ commodo conſuluiſſet, ſi, miſſis his, varias, quas meditatus erat, diſſertationes de ritibus & diſciplina eccleſiaſtica collectioni ſuæ addidiſſet.

Ab ipſo opere ad appendicem venio. Duo poſtrema ſæcula recognoſcere, & additis nonnullis augere apud ſe ſtatuerat H. Whartonus. Verum priuſquam huic labori manum admovere potuit, magno reipublicæ literariæ damno humanis ereptus eſt 3. Non. Mart. an. 1694. ætat. 31. Mortuo Whartono, alter ſubſtituendus erat. Et, me quidem rogante, hanc provinciam in ſe recepit clariſſimus, mihique conjunctiſſimus Robertus Gerius, magni illius Roberti Sanderſoni Lincolnienſium antiſtitis ex matre nepos. Quo ſucceſſu id præſtiterit, dicere meum non eſt; ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, doctiores quippe, & in his exercitati rite judicabunt. Certe cujuſvis non eſt, poſt exquiſitam aliorum diligentiam tam amplum colligere ſpicilegium. Ad calcem operis tres diſſertationes adjeci. Prima agit *de Scriptoribus eccleſiaſticis incertæ ætatis*; quam quidem opellam ſi ab initio deſtinaſſem, plures, qui in ipſo opere, tenui ſatis conjectura, locum habent, ad hanc claſſem relegaſſem. Secunda agit *de Libris & Officiis eccleſiaſticis Græcorum*, quæ multis, præſertim junioribus minus nota ſunt. Ex his libris ritualibus nonnulli venerandæ ſunt antiquitatis, & priorum ſæculorum ætatem præ ſe ferunt, adeoque ad ſcriptores eccleſiaſticos merito ſunt referendi. Tertiæ *de Euſebii Cæſarienſis Arianiſmo* occaſionem dedit liber ſub Johannis Clerici nomine anno 1696. apud nos editus, ex vitis, quas ipſe Gallice ſcripſit, deſumptus, quo gravem Euſebio, nec levem mihi ea occaſione dicam impingit. Sed utrique immerito, ut in ipſa diſſertatione pluribus oſtendi. Optandum certe eſſet, ut vir cætera doctiſſimus, & in quovis fere literarum genere non indiligenter verſatus, a tam liberis, tam iniquis & temerariis cenſuris, quales potiſſimum tomo decimo Bibliothecæ univerſalis reperiuntur, magis temperaſſet, de quo celeberrimus hujus ſæculi polyhiſtor, Henricus Meibomius ante ſexennium ipſum graviter admonuit.

SECT. V.

De mediis & ſubſidiis in condendo hoc opere adhibitis.

REcte olim C. Plinius, Præfat. ad Veſpaſianum hiſtoriæ naturali præmiſſa: *Et benignum, ut arbitror, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: non ut plerique ex iis, quos attigi, fecerunt. Scito enim conferentem autores me deprehendiſſe, a juratiſſimis & proximis veteres tranſcriptos ad verbum, neque nominatos. —— Obnoxii profecto animi, & infelicis ingenii eſt, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, cum præſertim ſors fiat ex uſura.* Poſtquam igitur declaraverim, quid a me in hoc opere præſtitum ſit, æquum eſt, ut quibus ſubſidiis inſtructus, qua amicorum ope ſuffultus, illud promoverim, proxime exponam. Et primo quidem præfidentius dicam, me ſuum cuique reddidiſſe: neminem læſi, nullius famam, nomen, ſcripta ſuppreſſi; nullius ſcrinia compilavi; ipſos, ubi

licuit, fontes semper petii; quoties vero recentiores in subsidium vocandi essent, apposito autoris & nomine & loco, candide & fideliter recognovi. Libri quibus usus sum, ubivis exstant, cuivis patent; quorum proinde Elenchum hisce prolegomenis subjunxi. Nec pro parte sua deerant amici, ut mihi in hac arena desudanti manus auxiliatrices admoverent: quosdam in ipso operis cursu notavi, paucos huic loco reservavi. Inter exteros primum locum tenet *L. Otto Menckenius*, in academia Lipsiensi Prof. Publ. & Collegii *Acta Eruditorum* elucubrantis præses dignissimus; cui non uno nomine obstrictus sum, a me vero hoc loco celebrandus, quod opuscula quædam Græca e bibliothecæ Paulinæ Lipsiensis Codd. MSS. in usus meos describenda curavit, quorum unum aut alterum huic operi inserui. *Hen. Dodwellus* Dublinensis, historiarum in academia Oxoniensi professor celeberrimus, operis mei fautor benignus, qui mihi huic oneri humeros non semel subtrahenti vires animumque addidit, fluctuantem confirmavit, si quid mihi vero opus esset, tum de pectore, tum de scrinio lubens deprompsit. Quædam notavit *Ab. Sellerus* Devoniensis, vir meliori loco forteque dignus. Sed cum in insanam prope molem opus excrescere viderem, parcius iis quæ ab amicis accepi usus sum. Unicum adhuc est, de quo paulo disertius agendum erit. Jacobus Usserius archiepiscopus Armachanus, ab ipsis studii theologici incunabulis *Bibliothecam* quandam *Theologicam* (ita enim operis titulum ipsemet formaverat) meditatus est, publicis eruditorum votis diu multumque expetitam. *Bibliothecam tuam Theologicam* (inquit Cl. Spanhemius Epist. dedicat. ad *Dub. Evangel.* part. 3. *Genevæ*, 1639.) *& veterum Scriptorum ecclesiasticorum criticum omnes antiquitatis genuinæ studiosi a subactissimo judicio tuo summo cum desiderio expectant.* Hunc in finem patres per singula sæcula decurrentes studiose legebat, & plurima in futuri operis materiam undique conquisivit. Sed proh dolor! opus erat institutum potius quam inchoatum, nec nisi *rudis indigestaque moles.* Gravioribus enim negotiis occupatus, & belli civilis per plures annos apud nos grassantis tempestate hinc inde jactatus, vix ultra confusa quædam collectanea progressus est. Eruditissimi præsulis autographum pro summa, qua pollet, humanitate mecum communicavit *Edvardus Stillingfleet*, ædis Paulinæ apud Londinenses decanus, gentis pariter ac sæculi nostri ornamentum. Sed cum haud præter schedas quasdam laceras, & misere detritas, male exaratas, nulloque ordine dispositas contineret, spes, quam conceperam, præclara exinde in usum meum depromendi, magnam partem frustrata est; paucula excerpsi, quæ, servatis, ut plurimum, ipsius Usserii verbis, suis locis inseruntur. Ne vero quæ tanta diligentia collegerat Usserius, penitus perirent, Ger. Langbaini Col. Reginalis Oxon. præpositi curæ ea moriens commendavit. Nec amici integerrimi votis defuit Langbainus; collectanea Usseriana exscribenda curavit, in ordinem qualem potuit, redegit; lacunas supplevit, citationes in margine detritas restituit: sed cum studio, quam par erat, ardentiori in Bibliotheca publica hieme inclementiori hoc opus perurgeret, ipsi immortuus est anno 1657. Apographum Langbainianum in Bibliothecæ Bodleianæ archivis servatur; ubi illud olim me vidisse memini. Verum (ut ad amicos, unde di-

digreſſus ſum redeam) nec laude ſua fraudandus eſt Hen. Whartonus, artium magiſter, vir optimi ingenii, & quavis fere meliori literatura longe ſupra ætatem eruditus, qui ut oculorum meorum imbecillitatem ſublevaret, in ſcrutandis autorum locis, editionibus conferendis, verſionibus conficiendis, colligendis plurimorum pontificum Romanorum rebus geſtis per ſeptem vel octo menſes mecum fideliter laboravit. Et dum aliud poſtea agens variarum bibliothecarum foruſlos excuteret, non unum ſcriptorem, non unum fragmentum mihi indicavit, ut ſuis locis notavi. Denique dum operi egomet nimium intentus ad ſæculi 13. exitum properarem, ecce graviſſima me afflixit valetudo, adeo ut de ſalute, pene de ipſa vita deſperarem. Hunc igitur in partem vocavi, huic lampada tradidi, qui ab anno 1301. juxta ordinem & fundamenta in *Chartophylace* poſita, cætera abſolvit: cujus proinde Appendix hujus operis calci ſubnectitur. His jam de opere noſtro præmiſſis, ad alia antiquitatis eccleſiaſticæ notitiam propius ſpectantia, noſtroque propoſito apprime congrua deſcendamus.

SECT. VI.

Regulæ Criticæ ad diſcernenda genuina SS. Patrum opera neceſſariæ.

CUM in primariis fidei controverſiis ad patrum tribunal undique provocari ſoleat, cumque ex commentitiis fictæ antiquitatis ſcriniis cauſam ſuam contra nos plerumque agant pontificii; quantum antiquitatis eccleſiaſticæ ſtudioſis interſit, genuina SS. Patrum opera a ſpuriis poſſe ſecernere, neminem, niſi in re eccleſiaſtica plane cœcum, latere poteſt. Nullo non ſæculo fuerunt falſarii nebulones, qui non modo patrum ſcriptis violentas manus injecerunt, & partim addendo, partim detruncando, fœde interpolarunt, ſed & integros libros a ſe confictos iis impudenter ſuppoſuerunt. Hinc tot *Evangelia, Conſtitutiones, Traditiones, Revelationes, Itineraria* ſub ipſis Apoſtolorum nominibus olim venditata, *a neſcio quibus ſutoribus fabularum ſub Apoſtolorum nomine ſcripta*, ut de Manichæorum apocryphis loquitur Auguſtinus *. Hinc Pauli & Theclæ Περίοδοι, putidis fabulis refertæ, a presbytero quodam Aſiano Pauli σπουδαστῇ confictæ, qui fraudem D. Johanni Apoſtolo confeſſus eſt; ab eo idcirco presbyterii gradu dejectus; quod ex Tertulliano refert Hieronymus *. Et ſi nec ipſis apoſtolis pepercerint, quid mirum ſi in illorum ſucceſſores graſſata ſit effrænis hæc fingendi licentia? Cui non nota quæ ſub Clementis Romani, Lini, Prochori, Martialis, Melitonis, Juſtini Martyris, Tertulliani, Cypriani, Dorothei, Athanaſii, Hieronymi, Auguſtini, Chryſoſtomi, &c. nominibus circumferuntur ſpuria? quæque in ſequenti opere utramvis fere faciunt paginam. Vetuſtiorum hac in parte fraudes & impoſturas imitati ſunt ſequiorum ſæculorum monachi: his tot diplomata, epiſtolas, homilias, ſanctorum vitas & paſſiones, & id genus ſexcenta alia, ſplendidis antiquorum nominibus inſignita debemus. Quod vel monuiſſe ſat eſt. Fateor me hoc hominum genus iniquo admodum animo ſemper tuliſſe, viros utique in republicæ literariæ perniciem natos, & proinde loris ac piſtrina dignos; vel ut ore

* Cont. Fauſt. Manich. l. 22. cap. 79.

* De Script. c. 7.

Plautino loquar, *Ad fustitudineas, ferricrepidinas insulas* ablegandos, *ubi vivos homines mortui incursant boves.* Ad crisim igitur de his felicius instituendam, quo vera a falsis secernantur, varias nobis regulas & aphorismos tradiderunt celeberrimi e reformatorum gente theologi; Hyperius, *de ratione Stud. Theolog.* lib 4. cap. 9. observat. 3. p. 688. Scultetus, *Aphorismis de fructuosa lectione Patrum*, Medullæ præmissis; Rivetus, Tract. *de Patrum Autorit.* cap. 14. p. 88. Holdsworthus, SS. Theologiæ in collegio Greshamensi olim professor, Lect. 37. p. 318. Spanhemius in academia Leidensi professor theologus hodie clarus, *Introduct. ad Hist. Nov. Testam.* p. 120. Horum ego vestigiis insistens, paucos quosdam canones delineabo, notisque & exemplis illustratos in medium proferam.

I. *In quocunque opere rerum personarumve, scriptoris cujus nomen præ se fert liber, ætate recentiorum, occurrit mentio, certissimum est falsitatis indicium.* Personas quod attinet, paucis exemplis demonstratum ibo. In Abdiæ Babylonii, unius e 70. discipulis, *Hist. Apostol.* lib. 5. laudatur Hegesippus; in *Quæst. & Respons. ad Orthodox.* sub Justini M. nomine Quæst. 115. Irenæus; Quæst. 82. 86. Origenes; Quæst. 127. Manichæi; omnes Justino longe recentiores memorantur. Liber *de Trinitate*, Tertulliano diu tributus, *Sabellianorum* meminit, qui post Tertulliani demum tempora exorti sunt. In Titi Bostrensis commentariis *in Lucam* Gregorius Nazianzenus, Nyssenus, Chrysostomus, Isidorus Peleusiotes, Cyrillus Alexandrinus non una vice citantur. In Athanasii *Quæstionibus ad Antiochum*, Nysseni, Chrysostomi, aliorumque recentiorum occurrunt nomina. Liber *de Spiritu & Anima*, inter Augustini opera habetur, qui etsi opus sit, notante Erasmo, hominis variæ multæque lectionis, & philosophiam Aristotelicam altius ingressi, Augustini tamen non esse, præter alia, vel hinc constat, quod cap. 37. citetur *Boethius*, Augustini morte pene integro sæculo posterior. *Rerum* nomine præcipue intelligo ritus & ceremonias, controversias, & hæreses. In canonibus & constitutionibus apostolicis, in Dionysii Areopagiticis, & epistolis pseudo-decretalibus, nullibi non occurrunt sexcenta de templis, altaribus, consecrationibus, vestimentis, festis publicis, jejuniis, de missis, baptismi tempore, & administrandi modo, de exorcismo, pœnitentia, monachatu loca, & infinita alia, ævo apostolico nondum nata. Constitut. Apostol. lib. 6. c. 15. de Baptismo hæreticorum agitur, & controversia accurate definitur, cum quæstio hac de re non nisi tertio demum sæculo exorta sit. Extant Origenis nomine commentariorum *in Job* libri tres, in quibus nihilominus *Manichæorum* fit mentio, & Arii hæresis diserte propugnatur. Et ita quidem commentarii *in Psalmos*, qui Arnobii Afri nomen gerunt, Photini, ejusque hæresis, pluribus post Arnobii annis adinventæ, meminerunt. Huc etiam pertinet quod in quibusdam Cypriano ascriptis opusculis, non pauca sacræ scripturæ loca ex Hieronymi versione citantur. Id quod forsan in aliis nonnullis notari possit.

II. *Vocabula nova, vel novatæ significationis, & quæ manifesto sunt sequioris ætatis, libri, quo reperiuntur, νόθον liquido ostendunt.*

Non

Hoc indicio ubique se produnt epistolæ, quas vocant, *Decretales*, in quibus nullo non loco, *Primatum*, *Patriarcharum*, *Metropolitanorum*, *Archiepiscoporum*, *Apocrisiariorum*, *Patriciorum*, *Comitum*, *literarum formatarum*, &c. nomina, de quibus prima ecclesiæ Christianæ sæcula ne per somnium quidem cogitabant, se nobis offerunt. Hac etiam regula liturgiis & constitutionibus apostolicis detrahitur larva; in quibus *Pontifices*, *Patriarchæ*, *Archiepiscopi*, *Monachi*, cum suis *Sub-diaconis*, *Lectoribus*, *Cantoribus*; *Thymiamata*, *Diptycha*, *Trisagium*, *Alleluia*, *Altaria*, &c. toties occurrunt, sæculo apostolico, æque ac novus orbis, penitus incognita. S. Johannis vitam Prochoro ejus discipulo longe esse recentiorem satis arguunt voces, ὁμοούσιος, Τριάδος, ὑποστάσεως; non minus quam Nicodemi evangelium, *Sacræ Trinitatis*, & *peccati originalis* vocabula, post non unum demum sæculum in ecclesiasticum loquendi usum introducta.

III. *Fabulæ inanes, nugæque ineptissimæ ab ævi Apostolici, vel scriptoris alicujus antiqui ingenio & gravitate abhorrentes, librum, quo continentur, cujuscunque tandem nomen gerat, suppositium esse clamant*; *saltem justam de eo dubitandi rationem exhibent.* Hoc nomine in nothorum censum jure merito veniunt seu *Periodi* illæ Pauli & Theclæ, quarum Tertullianus lib. de Baptismo, & Hieronymus de Script. cap. 7. meminerunt; seu *Acta* illa S. Theclæ virginis, quæ hodie supersunt, fabulis utique conspurcatissima, de quibus vide Baronium prolixe disputantem not. ad *Martyrolog.* Septemb. 23. nec melioris fere notæ sunt, qui sub *Lini* nomine habentur de *passione Petri & Pauli* libri 2. quibus tot incerta, falsa, frivola narrantur. Ad ejusdem farinæ cumulum relegandum est Jacobi *Proto-evangelium*, nugis & commentis plusquam Judaicis de Joachim & Anna, B. Virginis parentibus, de Mariæ natalibus, educatione, nuptiis, partu, &c. undique scatens, a Judaizante quodam nebulone, seu ex Gnosticorum grege aliquo confictum & sub venerando & sacrosancto Jacobi apostoli nomine hominum credulitati sine fronte impositum; adeoque *apocryphis* istis *evangeliis* annumerandum, quæ Lucianus in Decreto Pseudo-Gelasiano falsasse dicitur: ubi fortasse pro *Lucianus*, *Lucius*, seu *Leucius* (de quo mox agit Gelasius) reponendus est. Unde & imposturam suam luculenter prodit commentarii *in Hexaemeron* sub Eustathii Antiocheni nomine compilator; qui totam fere hanc historiam, Eustathii forsan ætate ignotam, ejus certe judicio indignam, in suum commentarium secure transfudit, ut suo loco notavi. Ejusdem plane furfuris est libellus *de nativitate S. Mariæ*, inter Hieronymi opera repertus, a Gelasio itidem damnatus, quem impostor Hieronymum ex Hebraico transtulisse fingit, librumque ipsum (si diis placet) fuisse a S. Matthæo literis Hebraicis primo conscriptum, dein diu secreto repositum, tandem a Seleuco quodam Manichæi discipulo in lucem editum. Hunc Seleucum eundem esse cum Leucio sive Lucio (de quo Pseudo-Gelasius, quemque *discipulum diaboli* vocat) apud omnes, arbitror, in confesso est. Nec ulli dubium esse potest, utrumque opusculum, tum *Pseudo-evangelium*, tum *de Nativitate* libellum ex eadem Gnosticorum officina prodiisse, quippe qui teste Epiphanio*, inter μυρία παρ' αὐτοῖς

* Hæres. 26. num. 12.

πεπλασμένα γραφεῖα, librum *de progenie Mariæ* inſcriptum, portentoſis fabulis plenum habuerunt. Has fabulas a Gnoſticis acceptas plenius excoluerunt Manichæi, & in his præcipue Leucius, ſive Seleucus: unde * Epiſt. 3. ad Exup. c. 7. Innocentius I. * ea quæ ſub Matthæi, [alii legunt *Matthiæ*] Jacobi minoris, Petri & Johannis nomine, *a quodam Leucio ſcripta ſunt, non ſolum repudianda ſed & damnanda eſſe* definivit. Melitonis Sardenſis liber *de tranſitu B. Mariæ*, hiſtoria *de paſſione imaginis Chriſti in Beryto*, quæ inter S. Athanaſii opera locum habet, omnibus in propatulo ſunt, riſu potius quam fide digna, ut infinita alia jam mittam.

IV. *Stylus, totiuſque orationis contextus, longe diverſus ab eo dicendi charactere, quo in genuinis ſuis uſus eſt autor, manifeſtum præbet ſuppoſitionis argumentum.* In hoc Criterio (ut de τοῖς ἔξωθεν nil dicam) conſentiunt critici eccleſiaſtici, Euſebius, Hieronymus, Gennadius, Photius, & recentiores omnes. Orta olim de Cypriani ſententia circa baptiſmum hæreticorum controverſia, cum nonnulli epiſtolas ejus hac de re confictas eſſe clamitarent, eas Cypriani eſſe ex ſermo- * Ad Vincent. Epiſt. 48. col. 184. nis textura dijudicavit Auguſtinus *, *eo quod Stylus ejus*, inquit, *habet quandam propriam faciem, qua poſſit agnoſci.* Nec fere aliter fieri ſolet: etſi enim peritus dicendi artifex alterius ſtylum dextre ſatis quandoque imitari poſſit; raro tamen reperitur, qui hoc præſtare poteſt, & vix, e millibus unus. Neque poſt omnem, etiam ſedulo navatam, operam, efficiet, quin vel in verborum nitore, vel elocutionis forma, vel diſpoſitionis artificio, ingens diſſimilitudo attente legenti apparebit: id quod ſexcentis exemplis in Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, &c. operibus dudum demonſtravit Eraſmus Roterodamus, ſagaciſſimus, & extra controverſiam ſummus Latinitatis eccleſiaſticæ cenſor: ut ſingulos ſcriptores hac in re notare neceſſe non ſit. Fateor cujuſvis non eſſe, de ſtylo apte judicare: ſed fato quodam impoſtoribus accidit, ut non modo infra proprium ac nativum veri autoris dicendi genus ſubſidant, ſed & plerumque infantiam, balbutiem, & barbariem aperte prodant; ut ex ungue leonem, vel potius ex auribus aſinum facile agnoſcas.

V. *Merito* νοθείας *damnatur liber, quo reperiuntur dogmata, iis plane contraria, quæ in genuinis & indubitatis operibus verus autor tradidit.* Ab omni quippe veri ſimilitudinis ſpecie abhorret, ut unus idemque ſcriptor, prudens, gravis, eruditus, ſibimet ipſi contradiceret, & propoſitiones quandoque ex diametro pugnantes libris ſuis intertexeret. Quod enim quis opiniones a ſe olim venditatas, poſtea revocet & refingat, ut in *Retractationum* libris ſub vitæ finem ſcriptis fecit Auguſtinus, ſummæ prudentiæ & candoris eſt. Hæc non eo ſenſu accipi velim, quaſi unus idemque ſcriptor nuſquam, præſertim in rebus levioris momenti, ſibi contradixerit (iſtiuſmodi enim, præcipue in ſcriptoribus πολυγράφοις, non unum exemplum dari poteſt, ſeu memoriæ vitio, ſeu diſputationis æſtu contigerit) ſed quod raro id accidit, nec in iſtiuſmodi ἀσυστασίαις, quæ in virum doctum & ſapientem ægre ca- * Tom. 2. fol. 28. C. dere ſolent. Quis credat Origenem *Commentariis in Job* * Chriſtum tribus annis cum dimidio, a baptiſmo uſque in paſſionem, prædicare do-

docuiſſe, qui περὶ ἀρχῶν lib. 4. cap. 1. * ipſum unico tantum ſupra aliquot menſes anno prædicaſſe diſerte affirmaverat. Juſtinus M. *Dialogo cum* **Tryphone*, angelum cum Jacobo colloquentem increatum facit, &* non modo Θεὸν καλεῖσθαι, ſed & Θεὸν εἶναι aſſerit. At in *Quæſtionibus ad Orthodoxos* ipſi tributis, *Quæſt.* 142. ipſum ſolummodo propter commiſſum ſibi munus τὴν τάξιν καὶ τὴν προσηγορίαν τοῦ Θεοῦ obtinuiſſe ſcribit, nec alio ſenſu quam quo homines *Dii* vocati ſunt: *quo munere obito deſinunt vocari Dii, qui propter functionem aliquam Dei nomen accepere.* Quis credat homiliam *de Deipara*, qua B. Virginem invocandam eſſe docet, Athanaſii eſſe, qui toties in ſermonibus adverſus Arianos penitus illicitum eſſe cuivis creaturæ creaturam adorare luculenter affirmat, liquido demonſtrat. Libri *Hypognoſticon* Auguſtino merito abjudicantur, ut in quibus Pelagiana dogmata diſerte traduntur. In operibus ſuis indubitatis nemo Cyrillo Alexandrino, Origenis dogmata fortius impugnavit, acrius exagitavit; certiſſimo argumento *homilias in Leviticum* ejus non eſſe, in quibus tot de animarum præexiſtentia, de improborum, quin & dæmonum ſuppliciis tandem aliquando finem habituris, aliiſque id genus ſomniis Origenianis, teſtimonia habentur.

* Tom. 4. 150. G.
* Pag. 181.

VI. *Si in aliquo opere, autorem Græcum ſibi vendicante, occurrat Latinorum vocabulorum cenſura & explicatio, meritiſſimam falſitatis vel fraudis ſuſpicionem injicit:* Cum a Græcorum patrum (ut recte notat Holdſworthus noſtras) ſcribendi conſuetudine hoc maxime abhorreat. In variis Origenis opuſculis exterminandis hæc regula præcipue locum habet. De commentariis *in Job, in Cantica, in Pſalmos* 36, 37, 38. de homiliis *in diverſos Matthæi locos*, aliiſque, poſt Eraſmum & Sixtum Senenſem, Cocus, Rivetus, aliique id obſervarunt; adeo ut aut hominis Latini opuſcula ſint, aut ab interprete inſigniter interpolata. Idem de Heſychii Hieroſolymitani commentariis *in Leviticum* dici debet; in quibus, ut alia taceam, Hieronymi verſione, utitur, eamque *noſtram tranſlationem* vocat. Huic etiam claſſi accenſendi ſunt tractatus varii, qui etſi Græcos parentes mentiantur, Latinorum tamen fœtus eſſe pene certum eſt. Cujuſmodi farinæ ſunt Melitonis liber *de tranſitu B. Mariæ*, Origenis *Lamentum*, & homiliæ plures; Athanaſii epiſtolæ *ad Marcum, Liberium* & *Felicem*, &c. *Nec minus impoſtori merito larvam detrahit, ubi autor Græcus Latine ſcripſiſſe perhibetur.* Hoc indicio dignitate ſua cadit Dorothei *Synopſis de vita & morte Prophetarum, Apoſtolorum*, &c. quam anonymus Græcus, a me jam primum in lucem prolatus, Dorotheum Latine ſcripſiſſe fingit. Cui enim unquam perſuaſerit, Dorotheum hominem, gente ac lingua Syrum, ſaltem Græcum, Tyri inter Phœnices epiſcopum, monumenta ſua Latino ſermone conſignaſſe.

VII. *Quæcunque opuſcula pro ſpuriis damnarunt veteres, ægre admodum, nec niſi clariſſimis & validiſſimis argumentis admitti debent; præſertim ſi accedant eorum ſuffragia, quorum intereſt, ut pro genuinis haberentur.* Quodnam de variis quæ ſub veterum nomine circumferuntur ſcriptis judicium tulerint Euſebius, Epiphanius, Hieronymus, Gennadius, Photius, non eſt quod pluribus apud eruditos agam;

cum eorum libri omnium quotidie manibus terantur. Gelasii pontificis *de libris Apocryphis & damnatis* decretum, etsi suo loco spurium esse probabimus, nihilominus apud pontificios autoritatem suam sartam tectam tuetur; adeoque quæcunque Pseudo-Gelasius ad supposititiorum censum amandarit, ipsis pro adulterinis habenda sunt. Vi quidem veritatis adacti non defuerunt etiam in medio papatu cordatiores pontificii, qui e patrum γνησίων albo scripta plurima expunxerint, & vel ad dubia, vel ad apocrypha relegarint. In omnium ore manibusque sunt Sixtus Senensis, Possevinus, Bellarminus, Sirmondus, Petavius, Labbeus, Miræus, Valesius, Fronto Ducæus, De Marca, Baluzius, Mabillonius, Du Pin, alii: unus fere est Baronius, qui scriptores futiles & fabulosos omni qua potuit diligentia tueri solet: & ubi nulla arte defendi possunt, ex iis tamen historica monumenta depromere non erubescit. *Ne quid*, ut ipsemet fatetur, * *ab avidis legentium animis subtraxisse videatur.* Hæc nos breviter; plura alii. Neque enim omnia, quæ hac de re dici poterant, congerere mihi in animo erat.

* Ad an. 52. n. 10.

SECT. VII.

Regulæ generales in seligendis SS. Patrum editionibus adhibendæ.

NIhil fere est in toto rei literariæ circulo, in quod frequentius impingere solent juniores, & in stadio theologico minus exercitati, quam in pravis minusve commodis SS. Patrum editionibus in usus suos comparandis; dum nulla cura, nullo habito delectu, arripiunt quicquid in proclivi est, quicquid prima statim fronte sese iis offert. Quo fit, ut non sine gravi sumptus, temporis, & quod pretiosius adhuc, ipsius quandoque veritatis dispendio, editiones quotidie terant imperfectas, corruptas, vitiis & erroribus scatentes, quæque legentibus fucum faciunt, & non raro a recto veritatis tramite abducunt. Mirari quidem subit, inter tot antiquitatis ecclesiasticæ cultores quos præsens aut superior tulit ætas, neminem reperiri, qui aliquid ex professo hac de re commentatus sit. Plures pro re nata editiones patrum hinc inde designarunt; nemo quod sciam, qui data opera, vel levi aliqua dissertatiuncula huic rei lucem prætulerit. Donec igitur exurgat, qui hoc saxum diligentius volvat, in gratiam juventutis φιλαρχαίου fungar ego paulisper hoc munere, & observationes nonnullas ad regulas & documenta generalia redactas hoc loco breviter tradam. Plura adjiciant alii, vel nostris sua etiam adjungere ne dedignentur.

I. *Editiones SS. Patrum quo sunt vetustiores, eo sunt ut plurimum fideliores*; quod duplici de causa profectum est. 1. Quod editiones, quæ in primis rei typographicæ incunabulis prodierunt, ex optimis quibusvis MSS. expressæ sint, adeo ut desideratis jam plerisque codicibus MSS. editiones istæ non immerito manuscriptorum vicem supplere possint. 2. Quia nondum natis de ecclesia reformanda controversiis, nondum exorto Romanos inter & reformatos de fidei articulis, & ecclesiæ Romanæ corruptelis dissidio, nulla satis idonea causa subesse poterat,

poterat, cur in excudendis patrum operibus fraude uterentur. Nullus adhuc Hannibal ad portas, nemo fere qui adversus eos castra moveret, quique frequentes patrum turmas in aciem proferret. Hinc Scriptores ecclesiasticos sine fraude & fuco, propria dogmata propriis verbis tradentes nobis exhibuerunt. Atque utinam nunquam aliter factum fuisset. Sed eheu! tot pudendis exemplis sole clarius liquet, patres fœde corruptos fuisse, vetustiores editiones, quantum fieri poterat, suppressas; sequentes truncatas, vel interpolatas; quin & eo usque insaniæ proruperunt, ut ad incitas redacti, hanc vel illam editionem unquam exstitisse negare non erubescant: id quod de Christiani Druthmari commentariis in Matthæum suo loco notavi, & plura forsan id genus notari possunt. His addi potest, quod primi rei typographicæ curatores sua quam emendate in lucem emiserunt; non ignaris, ineptis & e trivio petitis, quos vocant, *correctoribus* emendandi curam relinquentes. Quo circa editiones ab inventa typographia, id est, ab anno circiter 1442. vel potius 1450. forsan 1460. quando ad paulo perfectiorem formam perduci cœpit, usque ad religionis reformationem a Luthero incœptam anno 1517. in publicum emissæ, auro contra non charæ æstimari debent: quibus proxime accedunt, quæ ab eo tempore usque ad Concilium Tridentinum prodierunt. Dudum est, quod viri eruditi veterum editionum raritatem deplorarunt; immensa earum copia laborarunt primi religionis reformatæ Antesignani, quas illorum successores, nitidioribus typis, & cumulatioribus accessionibus illecti, magno nostro damno insuper habuerunt: unde vel abolitæ vel suppressæ jam pene frustra quæruntur, nec apparent amplius, nisi raræ admodum, quasi post naufragium *nantes in gurgite vasto*. Optandum sane esset, ut quotquot hodie supersint, in bibliothecas publicas reponerentur, ubi & tutior illis sedes esset, & commodior cuivis inspiciendi facultas. Quoad hoc fiat, utinam esset, qui hunc laborem in se susciperet, ut perquisitis undique editionibus, & excussis diligenter bibliothecarum forulis, accuratum earum catalogum nobis conficeret, & ubinam delitescant, indicaret. Præstitit aliquid hac in parte, veteresque editiones ab anno 1459. usque ad an. 1500. quæ in bibliotheca regia Parisiensi asservantur, recensuit, de republica literaria non uno nomine meritus, Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MS. Supplem. 9. p. 337. His prælo jam jam mandandis, incidi in Cornel. a Beughem *Incunabula Typographiæ*, sive *Catalogum librorum, scriptorumque proximis ab inventione Typographiæ annis usque ad annum Christi* 1500. *inclusive*, *in quavis lingua editorum*. Amstelod. 1688. 12°.

II. *Opera SS. Patrum, quæ ex Roberti Stephani officina Græce prodierunt, cæteras editiones emendationis cura, & typorum nitore facile vincunt.* Cum res literaria primum reflorescere cœpit, Græcæ linguæ studium strenue promovebatur. Hinc tot scriptores Græcos omni versione destitutos procuderunt primorum typographiæ curatores, de posterorum inscitia & socordia, in versionibus Latinis solummodo evolvendis ne per somnium quidem cogitantes. In his extra omne dubium primas tenuit officina Stephanæa. De Henrico I. Ste-

 phano

phano, Roberti patre; de Henrico II. Roberti filio, nulli non eruditorum noto, aliisque gentis Stephanææ ſurculis, re typographica apprime claris, impræſentiarum agere nec noſtri operis eſt, nec otii. Fecit id non ſine ſua laude Theodorus Janſſonius M. D. Diſſert. Epiſtol. *de vitis Stephanorum*, Amſtel. 1683. 8º. Quæ Robertum noſtrum ſpectant, paucis expediemus. Vir erat literis Latinis, Græcis, Hebraicis admodum eruditus; non modo Galliæ ſuæ, ſed & exteras academias atque bibliothecas ſtudioſe perluſtravit. Eruditionem teſtantur tot ex ejus officina editi, tot ab eo proprio marte ſcripti libri; inprimis inſignis ille *Latinæ linguæ theſaurus*; vere theſaurus, qualem nullum vidit prior, nulla dabit poſtera ætas. Juvenis adhuc typographiæ Simonis Colinæi vitrici ſui curam geſſit; deinde extructa ſibi officina rem ſuam impigre curavit: tandem a Franciſco I. magno illo literarum Mæcenate, regius typographus conſtitutus eſt. In hoc munere, quanta cura, quanta ſedulitate ſe geſſit, nos docet Henricus filius *Præfat. ad Agell.* patrem nempe decemviratum quendam literarium domi habuiſſe, ex omnibus pene nationibus conflatum. Hos decemviros variis rei literariæ promovendis partibus adhibuit, præcipui ex iis erant, qui correctorio munere fungebantur. Neque tamen alienis oculis rem hanc integre commiſit; ſed omnia pene propriis oculis relegit, tanto quidem ſtudio, tam accurata diligentia, ut notante Cl. Janſſonio, fama erat, ipſum ſolitum eſſe, ſingula folia perlegenda, hic illic per plateas, locis certis affixiſſe, adjuncto pretio illi, qui vitia quædam, quorum etiam ſua erant, prout enormia eſſent, præmia, detexiſſet. His ſummam typorum pulchritudinem adjunxit, admirabilem plane elegantiam, adeo ut omnes in hunc uſque diem typographos longo poſt ſe intervallo reliquit, & ad invidiam provocavit. Teſtes ſunt, ut τοὺς ἔξωθεν ſcriptores mittam, novum Teſtamentum, Juſtini Martyris, Euſebii Cæſarienſis opera, Socratis, Sozomeni, Theodoriti, Theodori, Euagrii hiſtoria eccleſiaſtica, &c. tam ſplendide, nitide, emendate excuſa, ut vel ſolus typorum nitor nos ad eorum lectionem alliceret, & invitaret. Verum en tandem virtutis, eruditionis & tot laborum in reipublicæ literariæ commoda exantlatorum, præmium. Annotationibus quibuſdam, quas ſub Vatabli nomine bibliis Latinis a ſe editis adjunxerat, offenſi theologi Sorbonici, hominem hæreſeos accuſarunt, perpetuamque moleſtiam per plures annos faceſſere non deſtiterunt; adeo ut poſt mortem Franciſci regis vexationum & injuriarum pertæſus, ſolum vertere neceſſe habuit, quin & poſt ipſius deceſſum effigies ejus publica carnificis manu exuſta eſt. Circa annum igitur 1551. Penates totamque librariam officinam Genevam tranſtulit, ubi arti ſuæ gnaviter incumbens rebus humanis feliciter exceſſit 7. Idus Septembris anno 1559. ætat. 56. *Aldum Venetum, & Frobenium Baſilienſem*, inquit ampliſſ. Thuanus*, *longo ſpatio ſupergreſſus eſt, acri judicio, diligentia accurata, & artis ipſius elegantia; cui ob id non ſolum Gallia, ſed univerſus Chriſtianus orbis plus debet, quam cuiquam fortiſſimorum belli ducum ob propagatos fines patria unquam debuit; majuſque ex ejus unius induſtria, quam ex tot præclare bello & pace geſtis ad Franciſcum decus & nunquam interitura gloria redundavit.* Geminum huic Theodori Bezæ elogium.

Quanto

* Lib. 33. ad an. 1559. p. 708.

Icon. in R. Steph. ſub. lit. Y. 2.

Quanto illi (Aldus, Frobenius, alii) *cæteros antecelluerunt, tanto majorem tibi, Roberte Stephane, superiores omnes longe lateque supergresso gloriam tribuendam esse, vel ipsa fremens invidia confitetur. Nam ut alii tecum nonnulli de librorum quorundam excusorum elegantia & venustate certent, nemo tamen vel in operosissimis libris tecum in emendationis fide ac diligentia fuerit comparandus. Tibi linguam Hebræam magnopere illustratam, tibi Græcorum characterum summam elegantiam,* &c. *debemus.* Denique plures erant circa hæc tempora celebriores typographi, qui prælis suis Græcas literas tum sacras tum prophanas insigniter promoverunt; Venetiis Aldus Manutius, ejusque filius Paulus, tum in officina paterna, tum postea Romæ; Parisiis præter Stephanos, Hadrianus Turnebus, linguarum & philosophiæ professor & typographus regius; neque enim eo tempore munus typographicum dedignabantur celeberrimi professores. Testantur id adhuc Johannes Oporinus, & Fr. Raphelengius, hic linguæ Hebrææ in Lugduno-Batava, ille Græcæ in academia Basiliensi professor simul & typographus. Genevæ primum, deinde Heidelbergæ Hieronymus Commelinus, vir gravis & doctus, qui non una patrum Græcorum monumenta nobis emendate dedit, moriensque anno 1597. eandem curam filiis quasi hæreditario jure demandavit: alios pene infinitos taceo, præcipue recentiores, de quibus peculiari capite Bern. Malincrotius Differt. Hist. *de Arte typographica* cap. 14. p. 91.

III. *Patrum Latinorum editiones Frobenianæ jure merito magni æstimantur*, utpote quæ summa fide, nec minori, pro ea ætate, venustate prodierunt. De typographeio Frobeniano hæc Erasmus *, *Officina* Frobeniana *non est alia vel accuratior, vel unde plus bonorum exeat codicum, præsertim qui ad sacras pertineant literas.* Nec aliter Nicolaus Beraldus * ad Erasmum, *Utinam, ea omnia propediem pulcherrimis typis excusa videre contingat, Frobenianis videlicet, quibus nihil fieri puto posse nitidius, elegantius, amœnius.* Johannes Frobenius domo Hammelburgensis, primus officinæ conditor, typographorum, si non omnium, saltem Germanorum, facile princeps, Basileæ lares fixit; vir insigni probitate, fide, eruditione, industria, & in rem literariam adjuvandam studio plane incredibili: nullis vigiliis, nullis laboribus, nullis denique impendiis pepercit, ut eximios autores ornaret, nitide & fideliter ornatos in lucem emitteret. *Habuit domi,* inquit Erasmus *, *virum utriusque literaturæ doctissimum, parique fide præditum, quod ego sane non in postremis numero.* Designat, opinor, hominem muneri correctorio præfectum. Quo in loco habuit Lachnerum, ante paucos annos peste sublatum, ipsius Frobenii socerum, officinæ Frobenianæ principem, cujus mortem alibi deflet Erasmus *. Habuit adhuc filios bonis literis innutritos, quique rem paternam pro virili strenue satagebant. Sed summa officinæ Frobenianæ gloria erat magnus ille Erasmus, sæculi sui decus, quem semper patronum, sæpius domi suæ per plures menses hospitem habuit Frobenius; cujus stupenda cura & indefessa diligentia Irenæi, Cypriani, Hilarii, Hieronymi, Augustini, aliorumque opera undique conquisita, accurate recognita, bonis avibus exierunt, iteratis editionibus non semel

* Ad Leon. X. lib. 2. epist. 1.

* Ibid. lib. 11. epist. 13.

* Lib. 19. ep. 8.

* Lib. 3. ep. 20.

ibidem repetita. Quantas hac in re difficultates, ſudores, moleſtias ſubiret Eraſmus, vel ex unica Hieronymi editione diſcas; de qua in epiſtola ad Waramum archiepiſcopum Cantuarienſem ait. *Unum illud, ut vere dicam & audacter, minoris arbitror Hieronymo ſuos conſtitiſſe libros conditos, quam nobis reſtitutos, & paucioribus vigiliis apud illum natos fuiſſe, quam apud nos renatos — Contemptis difficultatibus omnibus, Herculano quodam animo, laborioſiſſimam quidem ſed pulcherrimam adii provinciam, unus propemodum de tot mendarum portentis depugnaturus, nec enim tantundem laboris exantlatum arbitror in paucis edomandis monſtris Herculi, quam mihi in tollendis tot mendarum millibus.* Obiit Johannes Frobenius repentina paralyſi correptus an. 1527. Amico integerrimo, & tot præclaris tantorum virorum monumentis de republica literaria optime merito, epitaphium poſuit Eraſmus, quod quidem hoc loco ſubjungere non pigebit:

Arida Johannis tegit hic lapis oſſa Frobeni,
Orbe viret toto, neſcia fama mori.
Moribus hanc niveis meruit ſtudiiſque juvandis:
Quæ nunc mæſta jacent orba parente ſuo.
Retulit, ornavit veterum monumenta ſophorum,
Arte, manu, curis, ære, favore, fide.
Huic vitam in cœlis date, numina juſta, perennem;
Per nos in terris fama perennis erit.

Aliorum potius commodo intentus quam ſuo, rem literariam magis auxit quam familiarem, ſuiſque hæredibus plus honeſtæ famæ reliquit, quam pecuniæ. In defuncti officinam pariter ac thorum ſucceſſit Johannes Hervagius, vir bonæ fidei, nec indoctus, qui in provehendis ornandiſque literis, boniſque autoribus reſtituendis, ſi non parem, ſupparem certe, cum Frobenio curam & diligentiam adhibuit; & Eraſmo præcipue opem conſiliumque impendente eoſdem patres ſedulo recenſitos, emendatiſſime excudit, alioſque e tenebris in lucem revocavit. De editionibus Colonienſibus, Lovanienſibus, Lugdunenſibus, Antverpienſibus, Romanis, non eſt quod multis lectorem morarer, cum cuivis notum ſit eas fide ſaltem & emendatione infra Bafileenſes immenſa diſtantia ſubſidere. Scriptores eccleſiaſtici quos Rigaltius, Sirmondus, Garnerius, Baluzius, & noviſſime, monachi Benedictini, e prælis Pariſienſibus, emiſerunt, alias omnes recentiores editiones longiſſime ſuperant.

IV. *SS. Patrum opera, quæ Græce & Latine Pariſienſes in lucem emiſerunt, aliis in ſuo genere palmam præripiunt.* Diu apud renaſcentis literaturæ inſtauratores imperium ſuum tenuiſſe linguæ Græcæ ſtudium, non leve inde ducitur argumentum, quod ſcriptores Græci tunc temporis Græce ſolummodo ederentur: & quamvis aliter ſubinde fieri poterat, raro tamen id contigit: nec niſi vergente ad exitum ſuperiori ſæculo in uſu communi eſſe cœpit, ut libri Græci addita e regione verſione Latina, utraque lingua ederentur. Frigeſcere quippe jam cœperat facundiſſimæ & divinæ linguæ hujus cultura, neque

neque amplius ſine cortice natare norant ſtudioſi. Dedignati ſunt hanc ſocordiam viri eruditi, unde Johan. Meurſius præfatione *ad Cecropiam ſuam*, rationem reddens, cur autorum Græcorum locis citatis neque ex more ſuo, neque ſponte verſionem addidiſſet, ſubdit, *Eſt enim*, inquit, *hoc ſæculi hujus vitium, an infortunium, ut cum pauci Græcæ linguæ ſtudioſi habeantur, inter eos plures etiam inveniantur, qui ament, magis quam intelligant.* Hinc ſordebant pene ubique pulcherrimæ licet, editiones Græcæ verſione Latina deſtitutæ, quæ paucos emptores, pauciores vero lectores inveniebant. Pudendum hujuſce rei exemplum nobis ſuppeditat nobiliſſima illa Chryſoſtomi editio Saviliana, qua nihil pulchrius, nihil perfectius ſol vidit unquam: tam immenſo ſumptu procurata, tanta fide ſtudioque caſtigata, tantis acceſſionibus ex omni pene Europa conquiſitis aucta, tam eruditis præfationibus, notis, cenſuris, illuſtrata, denique tam eleganti typorum venuſtate, chartæque puritate undique ornata, ut ad ſummum perfectionis apicem aſpirare videatur. Quod vero Græce tantummodo excuſa eſſet, paucorum manibus teritur, ad blattas & tineas amandata: Græco-Latina interea Pariſienſi in omnibus ſere bibliothecis tam publicis, quam privatis locum occupante. Cum igitur animadverterent viri docti neceſſe eſſe, ut ſtudentium ignaviæ, dicam an inſcitiæ? hac in parte ſubveniretur; ſedulam huic rei navabant operam. Præclare quidem in hoc munere ſe geſſit Hieronymus Commelinus, qui plures ex patribus Græcis nitori ſuo reſtitutos, Græce & Latine quam correctiſſime nobis dedit. Verum omnem induſtriam, ſumptumque in Græcorum patrum operibus utroque ſermone excudendis, tum characterum pulchritudine, tum editionis perfectione longe vicit typographorum Pariſienſium cura & diligentia. In his familiam ducit gens *Morelliana*, quæ Carolum, Claudium, Dionyſium & forſan alios peperit. Quin & ante integrum ferme ſæculum hac in re inclareſcere cœperant: quippe Gulielmus Morellius Caletenſis, referente Thuano*, accurata linguæ Græcæ peritia inſignis, circa ann. 1555. Hadriano Turnebo in typographiæ regiæ Græcæ cura ſucceſſit, quam cum per integrum novennium ſumma fide ac diligentia adornaſſet, diem clauſit ultimum 11. Kal. Martii 1564. Morelliis proxime accedunt *Sobnnii, Cramoiſii, Vitrii, Petiti*, &c. His tot debemus patres Græcos Græce pariter ac Latine loquentes, qui ſub auſpiciis Morellii, Frontonis Ducæi, Petavii, Valeſii, Cotelerii, aliorumque præſtantium virorum elegantiſſime prodierunt. Id ſolum monendus lector, poſteriores editiones Pariſienſes prioribus typorum ſaltem chartæque nitore plurimum cedere. Id quod in operibus Juſtini Martyris, Baſilii, Nazianzeni, Nyſſeni, Chryſoſtomi, &c. primo ſtatim intuitu videre eſt.

* Hiſt. lib. 36. p. 188.

V. *In diſcernendis SS. Patrum editionibus plurimum refert ſcire, quis editionis curam in ſe ſuſceperit*; cum ex editoris fide, peritia, diligentia ipſius editionis pretium integre dependeat. Non quidem omnes qui libris alienis in lucem edendis obſtetricantur, ſunt Eraſmi, Rhenani, Sylburgii, Elmenhorſtii, Scaligeri, Caſauboni, Goldaſti, Sirmondi, Rigaltii, Ducæi, Huetii, Garnerii, &c. Viri extra omnem

controversiam doctrina, & integritate venerandi. Immo nec omnes typographi Manutiis, Frobeniis, Amerbachiis, Stephanis, Vascosanis, Oporinis, Commelinis, Morelliis accedunt, & presso pede sequuntur. In his reperiuntur haud pauci, qui lucro solum ac quæstui inhiantes, non raro scriptores ecclesiasticos nulla cura recensitos, nulla collatione ad codices MSS. nedum ad priores editiones recognitos, quin & propriis (si Diis placet) oculis relectos & revisos in orbem literarium protrudunt, ipsimet bardi ac stipites, & qui equum ab asino vix discernere norunt. Alii sunt qui typographiæ quidem suæ curatores, ac correctores admovent, virosque alunt libris prælo parandis invigilaturos, sed vili pretio conductos, ignaros nempe & ignavos monachos, qui, levi, quod aiunt, digito, rem suam oscitanter agunt, & pro uno vitio sublato, immenso mendarum cumulo libros augere solent: ut de prælis Lugdunensibus, aliisque nonnullis, non infimæ notæ viros gravissime conquerentes non semel audivi. Sed missis typographis, ad alios deveniamus. Non defuerunt quovis tempore viri quidem eruditissimi, qui SS. patrum operibus in lucem proferendis strenue addixerunt animum; sed pravo fidei pontificiæ vindicandæ zelo ducti, & immodico in hæreticos quos vocant, odio animati, patres a se editos, obtorto licet collo, in partes suas pertrahere conabantur, & vel addendo, vel detrahendo sententiam pro se dicere cogebant. Exemplo uno aut altero res fiet clarior. Exstat sub Chrysostomi nomine, scriptoris certe cujusdam non ineruditi, *Opus imperfectum in Matthæum*: homilia quadragesima nona agit autor de unica sacræ scripturæ adversus traditiones, hæreses, schismata, copia & autoritate, *Nullum aliud esse Christianorum fidei veritatem cognoscere volentium refugium, nullam aliam posse esse veræ Christianitatis probationem, nullam aliam in tanta rerum confusione veræ Christi ecclesiæ notam; ideoque mandasse Dominum, ut Christiani volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem fugiant nisi ad scripturas*; pluribus hæc, iisque sane quam disertissimis verbis persequitur, & firmissime astruit. Integrum hunc locum bene longum in editione sua quam adornavit editor Parisiensis, excusam *apud Audoenum Parvum Paris.* 1557. 8°. (ut de Antverpiensi ann. 1545. aliisque nonnullis nil jam dicam) penitus omisit; non diffitente ipsomet Bellarmino *, *totum hunc locum tanquam ab Arianis insertum e quibusdam codicibus super* [lege, nuper] *emendatis sublatum esse*. Quin & in ipso statim operis vestibulo monet editor, *diligenter ab Arianorum fæcibus purgatum esse*; & in præfatione, *nullum non lapidem motum esse, quo sincerius hoc, ac sordibus omnibus purgatum (si fieri posset) nitidius opus in posterum prostaret*. An vero, quod toties objectant, hic de quo agimus locus, impietatem Arianam totus olet, legant primum, dein judicent æqui rerum æstimatores. Vide etiam quæ hac de re notavimus in *Chrysostomo* seq. operis [a]. Homilia 11. de vasis sanctificatis agens, inquit, *in quibus non est verum corpus Christi, sed mysterium corporis ejus continetur*: quæ verba in hac editione frustra quæruntur. Homilia vero 19. quod autor habet, *sacrificium panis & vini offerentem*, in hæc mutatur verba, *sacrificium corporis & sanguinis Christi offerentem*. Quoties Pamelio Antverpiensi, & Romanis

* De Verb. Dei lib. 4. c. 11. p. 199.

[a] Pag. 316.

nis Cypriani editoribus objecerint noſtri, decantatiſſimum illum Cypriani locum ex libro *de unitate Eccleſiæ* cap. 3. fœdiſſime ab iis corruptum eſſe; atque hæc verba, *Chriſtum unam cathedram conſtituiſſe; primatum Petro datum: eccleſiæ renititur & reſiſtit, qui cathedram Petri ſuper quam fundata eſt eccleſia, deſerit*, contra omnium pene codicum MSS. omnium vetuſtiſſimarum editionum fidem, in ipſum Cypriani textum intruſa eſſe. Sexcenta hujuſmodi exempla, ut Polemicos taceam, nobis dabunt, Cocus, Perkinſius, Rivetus, Hottingerus, Dallæus, & præ omnibus aliis Thomas Jameſius noſtras, tractatu *de SS. Scripturæ, Patrum, & Conciliorum corruptione*, quem patrio ſermone evulgavit. Verum de his mox plura.

VI. *Præcipue cavendæ ſunt editiones SS. Patrum, quæ iis in locis prodeunt, in quibus S. inquiſitionis viget officium.* In promptu ratio eſt, quod iſtiuſmodi editiones ad *Indicum expurgatoriorum* regulas adamuſſim recognoſcantur: neque enim in recentiorum ſcripta involare contenti, in ipſos venerandos patres imperium dicam an tyrannidem exercent. Candide hoc faſſus eſt, & miris ob id laudibus Pium V. effert Sixtus Senenſis *. *Primum toto Chriſtianorum orbe conquiri nefariæ doctrinæ libros, & publice exuri juſſiſti. Deinde expurgari, & emaculari curaſti omnia Catholicorum ſcriptorum, ac præcipue veterum patrum ſcripta, hæreticorum ætatis noſtræ fæcibus contaminata, & venenis infecta. Poſtremo catalogum vel indicem edi mandaſti autorum, ac librorum omnium hæretici nominis, qui eſſent ab eccleſiaſtica bibliotheca arcendi, & ab omnibus Chriſtianis lectoribus abjiciendi.* Quod ut paulo clarius conſtet, rem forſan cuivis haud ſatis notam paucis expediam. Vix caput extulerat cœpta a Luthero religionis reformatio, cum Leo X. gravi pœna vetuit, *ne quis librum aliquem imprimeret, niſi prius per S. Palatii magiſtrum, vel diœceſis epiſcopum, vel hæreticæ pravitatis inquiſitorem diligenter examinaretur.* Hujus exemplum ſecuti epiſcopi & inquiſitores, varios librorum peſtilentium & damnandorum indices pro ratione temporis emiſerunt. Et ut quod factum erat tueretur, ſcripſit Gabriel Putherbæus *Theotimum*, ſeu *de tollendis & expungendis malis libris*, libros 3. editos *Pariſ.* 1549. 8°. Verum creſcente indies ſcriptorum hæreticorum numero, & depromptis undique ex antiquitatis eccleſiaſticæ armamentario telis, ſynodus Tridentina ex omnibus fere nationibus inſignes aliquot prælatos, & lectiſſimos quoſdam theologos ad indicem librorum prohibitorum conficiendum delegit. In quo negotio cum haud parum progreſſi eſſent, ſynodus rem integram ad ſedem apoſtolicam deferendam ſtatuit. Igitur anno 1564. indicem a Romanis inquiſitoribus non ita pridem confectum, & a patribus Tridentinis approbatum recenſuit, & adjectis quibuſdam regulis autoritate ſua evulgavit. Eandem materiam ſub incudem poſtea revocarunt, & novis aliquot acceſſionibus auctam reconcinnarunt Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Tandem anno 1595. Clemens VIII. delecto 7. Cardinalium collegio, aliiſque piis & eruditis viris in concilium adhibitis operi colophonem addidit, adjectis non modo regulis, ſed & inſtructionibus; quarum Cap. *de Correctione librorum* Sect. 1. ſtatutum eſt, ut *epiſcopi & in-*

* Epiſt. Dedicat. Biblioth. Sanctæ præfix.

quisitores conjunctim habeant facultatem, quoscunque libros juxta præscriptum hujus indicis, etiam in locis exemptis expurgandi; hancque librorum expurgationem non nisi viris eruditione & pietate insignibus committendam esse. Sect. 2. hæc inter alia a correctoribus expurganda decernuntur. viz. *propositiones hæreticæ, erroneæ, hæresin sapientes, scandalosæ, piarum aurium offensivæ, temerariæ,* &c. *quæ contra sacramentorum ritus, & cæremonias, contraque receptum usum & consuetudinem Romanæ ecclesiæ novitatem aliquam inducunt; verba item dubia & ambigua, quæ legentium animos a recto catholicoque sensu ad nefarias opiniones adducere possunt.* Et jam quidem non *prohibitorii* modo, sed & *expurgatorii* indices ubique invaluerant. Primus, quod sciam, agmen duxit *index Belgicus*, Philippi Hispaniarum regis autoritate confectus, & cum Ariæ Montani præfatione editus *Antverp.* 1571. 4°. a Junio, Pappo aliisque, additis novis præfationibus non semel recusus. Index *Lusitanicus* per Georgium Dalmidam, archiepiscopum Ulisiponensem prodiit *Ulisipon.* 1581. 4°. *Hispanicus* per Gasparem Quirogam cardinalem & archiepiscopum Toletanum, & Hispaniæ inquisitorem generalem, *Madriti* 1584. 4°. *Neopolitanus* per Gregorium Capuceinum, sub titulo *Enchiridii ecclesiastici*, Venet. 1588. 8°. Denique *Romanus* per Johannem Mariam Braschalanum, S. Palatii magistrum *Romæ* 1607. 8°. ut his recentiores taceam. Tam execrandi instituti, in Deum hominesque, in SS. patres, ipsamque veritatem adeo injurii, pudere non potuit primos illius architectos. Hine sub velo primum, & remotis arbitris res acta est, paucis cognita, & intra domesticos censorum parietes conclusa. Unde Philippi regis diplomate, Belgico indici præmisso cautum est, *ne index iste expurgatorius distraheretur, solis censoribus distribuendus; qui ipsi privatim nullisque consciis apud se indicem expurgatorium habebunt, eundemque neque aliis communicabunt, neque ejus exemplum ulli dabunt; sed tantum id curabunt diligentissime ut loca prædicta inquirant, expungant, restituantque.* Postquam vero hujusce indicis exemplar in Fr. Junii manus incidisset, horribile secretum in vulgus emanavit. Et jam quo clypeo, qua apologia se tueantur? Prodiit tandem in arenam Jacobus Gretserus Jesuita, qui *de jure & more prohibendi, expurgandi & abolendi libros hæreticos & noxios*, duos libros edidit *Ingolstad.* 1603. 4°. quibus anno sequenti duas partes *supplementi* vice addidit. In his omnibus non sine præclaro quidem eruditionis apparatu, sed fide & ingenio plane Jesuitico, id est, vafro subdoloque, causam suam agit. Fatetur * Protestantes hunc indicem in ore semper habere, Catholicisque summi sceleris loco objicere, quem nihilominus defendit veluti laude dignum, ejusque autores & executores tanquam de mortalibus optime meritos. Et alibi *, *Jus hoc semper & est, & fuit, penes ecclesiam, ut quæ gregi detrimentum adferunt, sollicite amoliatur; & si integrum librum proscribere fas est, fas etiam erit proscribere partem libri, seu magnam, seu parvam; eum exscindendo, delendo, obliterando, vel simpliciter omittendo, idque ob lectoris utilitatem.* Quo vero objectionem omnium gravissimam speciosius amoliretur, diserte negat vel patres a se esse purgatos, vel id indicum autores voluisse. *Impudenter*, inquit *, *mentiuntur, quoties*

* Lib. 1. c. 1. p. 2.

* Lib. 2. c. 10. p. 329.

* Lib. 1. c. 1. p. 14.

quoties affirmant quidquam in veterum patrum libris, a nobis deleri, aut ut deleatur, ab indice expurgatorio præscribi: nihil delemus in patribus, nihil obliteramus. — * *Nomina vel unum librum unius ex* [* Lib. 2. c. 7. p. 298.] *prædictis patribus, qui in ullo indice prohibitorio vel expurgatorio interdicatur. Non Augustinus, non Cyprianus, non Chrysostomus, non Cyrillus,* &c. — * *Neque enim Belgicus, aut quivis alius index eo fine* [* Ibid. c. 10. p. 324.] *conscriptus est, ut patrum monumentis emaculandis corrigendisque inserviat; quod supra etiam testati sumus, & res satis ex ipso indice liquet.* Ain' vero bone Gretsere? age, an ita sit, paulisper experiamur: Chrysostomus* Homil 4. *de Lazaro*, hæc habet, μὴ γὰρ ἀνθρώπῳ [* Tom. 5. p. 87. Edit. Pauli. Morel.] λέγεις ἵνα ὀνειδίσῃ σε, μὴ γὰρ τῷ συνδούλῳ ὁμολογεῖς ἵνα ἐκπομπεύσῃ, τῷ δεσπότῃ, τῷ κηδεμόνι, τῷ φιλανθρώπῳ, τῷ ἰατρῷ τὸ τραῦμα ἐπιδείκνυεις. *Non enim peccata homini dicis, ut te probro afficiat; non enim conservo confiteris, ut in publicum proferat, immo vero ei qui Dominus est, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus est, ei qui medicus est ostendas vulnera.* Et tamen ex indice Chrysostomiano hæc verba ab indice Hispanico expungenda curantur. *Deleantur*, inquit, *hæc verba, Confitenda Deo peccata non homini.* Οὐκ εἶπεν ἐπὶ τῷ Πέτρῳ, inquit idem Chrysostomus*, οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' [* Serm. de Pentecost. t. 6. p. 233.] ἐπὶ τὴν πίστιν τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ᾠκοδόμησε — τί οὖν ἐστιν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ; ὁμολογία ἐπὶ τοῖς ῥήμασι. *Super hanc petram, non dixit* super Petrum, *non enim super hominem, sed super fidem ædificavit ecclesiam suam: quid est* super petram? *hoc, super confessionem, super sermones pietatis.* Index expurgatorius ad hunc locum in indice Chrysostomi; *Deleantur hæc verba, Ecclesia non super hominem, sed super fidem ædificatur.* Augustinus* de Eucharistia diserte dicit, *Non enim Dominus dubitavit di-* [* Contr. Adiman c. 12. tom. 6. col. 187.] *cere, Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui.* Et tamen ex Augustini indice hæc verba delenda volunt indicis Sandovaliani curatores, *Christus dedit signum corporis sui.* Athanasius* de cultu divino, [* Contra Arian. Orat. 3. p. 204.] κτίσμα γὰρ κτίσμα οὐ προσκυνεῖ, ἀλλὰ δοῦλος δεσπότην, καὶ κτίσμα Θεόν — οὐκοῦν Θεοῦ ἐστι μόνου τὸ προσκυνεῖσθαι. *Creatura creaturam non adorat, sed servus Dominum, & creatura Deum: — quocirca solius Dei est adorari.* Et tamen ex ejus indice hæc verba eximit idem index Hispanicus, *Adorari solius Dei est.* Eadem fere habet Epiphanius*, ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ [* Hæres 69 n. 36. p. 759.] ἐκκλησία οὐ κτίσμα προσκυνεῖ, *sancta Dei ecclesia creaturam non adorat.* Nihilominus ex annotationibus hæc verba loco submovent boni censores, *Creaturam non adorari.* Hilarius in Matthæum*, *Alienis ope-* [* Can. 27. Col. 521.] *ribus ac meritis nemo adjuvandus, quia unicuique lampadi suæ emere oleum sit necesse.* Hæc ex indice deleri jubent his verbis, *alienis meritis, & operibus nemo juvatur.* His & sexcentis hujusmodi locis a nobis objectis σοφὸν hoc φάρμακον prompte adhibet Gretserus, indices patrum operibus apponi solitos, solummodo esse recentiorum commenta. Miserum mehercle effugium! An non enim hi patrum indices a viris catholicis & eruditissimis ut plurimum confecti sint? an non idem utrobique sensus? eadem ubique verba reperiantur? Cum igitur hoc cuniculo se nequaquam elapsurum esse animadverteret, ad aliud non minus infirmum confugit, nempe juxta vetus verbum, *sæpe idem, cum ab iisdem dicitur, non esse idem.* Dicta patrum cum ab hæreticis usurpantur, eadem esse posse si verba spectes, at longe diversa si sensum & mentem. Quasi vero tam immanis sit differentia, ut quod in

textu sit orthodoxum, in indice sit hæreticum. Cum eadem sententia nullo affi̇cto sensu, nullo glossemate detorta, iisdem verbis, pene totidem syllabis utrobique habeatur! Quid facies huic hominum generi? *quo teneas nodo*? Miseret me plane illorum, qui ea effutire coguntur, non quæ vera sunt, neque quæ ipsimet fortasse sentiunt, sed quæ pravæ causæ vindicandæ necessitas extorquere solet.

Sed missis indicibus, ad ipsos patres accedamus; quorum germano textui non pepercerunt, nec ab ipsissimis illorum verbis violentas manus abstinuerunt. Inspiciatur index Hispanicus p. 62. videbis dominos inquisitores in Cyrillum Alexandrinum hanc sententiam ferentes, *ex D. Cyrilli commentariis in Esaiam, Laurentio Humphredo interprete, cap.* 1. *ex textu deleantur illa verba, Fidei autem gratiam cum his qui valde inquinati sunt*, &c. *cap.* 51. *in fine deleantur, ex textu illa verba, Sed ubi non haberent Dei timorem in seipsis, nec Jesum per fidem incolam reciperent, habitat enim in cordibus nostris per fidem, sicut scriptum est.* Ad hæc Gretserus *, Glossemata, *inquit*, ab hæreticis Cyrillo assuta, scholia, male feriatorum annotamenta, & interpretamenta expungenda sunt & inducenda. Quin & præcedentibus verbis quasi jam victoriam reportasset, canit triumphum. *Sed tu*, inquit ad Junium, *si mendax non es, ostende ullum indicem expurgatorium, qui aliquid, quod ad ipsum & genuinum Cyrilli contextum pertineat, obliterari præcipiat.* An igitur hæc Cyrilli non sint? conferantur, obsecro, cum Græcis Latina. Videbis adeo esse accurate & fideliter versa, ut in omnibus fere pontificiorum editionibus, etiam in novissima illa Græco-Latina *Paris.* 1638. totidem verbis hodie reperiantur. Videatur quid notet index pag. 74. de ejusdem libro *adversus Anthropomorphitas*; quid de Eucherii commentariis *in Genesin*: quid index Romanus de Gelasii libro *de duabus in Christo naturis* pag. 146. mitto infinita ubivis obvia: quin & Jamesius noster non modo per totum *de corruptione Patrum* librum id egerit, sed & parti 4. attexuit catalogum 323. Scriptorum ecclesiasticorum, partim veterum, partim recentiorum, quorum libri, vel ad indicibus expurgatoriis prohibentur, vel expurgari jubentur, vel iniqua denique censura notantur. Non hic commemoro Antonii Magni, Fortunati, Bertrami, aliorumque plurium integros libros ab indice prohibitos. Occasione quidem libelli Bertramiani, juxta judicium Universitatis Duacensis ingenue fatentur censores Belgici, *se in Catholicis veteribus plurimos ferre errores, extenuare, excusare, excogitato commento persæpe negare, & commodum iis sensum affingere, dum opponuntur in disputationibus, aut conflictionibus cum adversariis.* Quis non exclamabit, *Magna est veritas, & prævalebit.* Restat denique ut videamus, an ad codices quoque MSS. sese extendat hoc purgandi privilegium? & ita quidem ex Possevino * colligi potest; dum enim monet potissimum cavendum esse, ne libri MSS. qui ab ecclesia non permittuntur, unicuique pateant, mox subdit, *Ad istos enim quoque purgatio pertinet.* Et hac occasione liceat mihi notare quod retulit olim Jamesius nostras, in bibliotheca Vaticana non paucos pingendi artifices quotidie ali; quorum erat, conciliorum Acta, & antiquorum Patrum opera exscribere, idque literis, vetustissimos codices, quantum fieri poterat, imitantibus. Qua

* Lib. 2. c. 7. p. 305.

* Biblioth. select. lib. 1. c. 48. p. 38.

Qua mente id factum fuerit, ipsi norunt: certe rem ipsam se accepisse testatur ex ore nobilissimi cujusdam Angli, qui in bibliotheca Vaticana hæc propriis oculis lustraverat, & ad fidem sacramento suo roborandam se sponte obtulit. Sed quicquid de codicibus MSS. fiat, certissimum est typographiam in palatio Vaticano dudum erectam esse, tanquam veritatis orthodoxæ non solum tuendæ, verum propagandæ arcem munitissimam. Ex eaque proditura (ita enim nobis spondent *) emendatissima SS. patrum monumenta, pristino suo splendori restituta. Ex hac typographia Cypriani, Ambrosii, Gregorii M. opera, ut alia taceam, nobis dederunt. In quibus plurima adjecta, plurima abscissa, omnia emendata, expurgata, restituta esse ipsimet non diffitentur editores. Quanta negligentia, seu potius fraude, Cyprianum tractarint, per singulas fere paginas notat ipsemet Pamelius. In Ambrosio, epistolarum & sermonum ordinem misere turbarunt; inscriptiones & titulos mutarunt; plures tractatus, epistolas, sermones nunquam antea typis datos addiderunt, ne nominatis quidem codicibus MSS. unde eos deprompserint. In operibus Gregorii M. ne alia notem, præter expositiones *in libros Regum & Psalmos* a nullo veterum memoratas, nullis Codd. MSS. satis munitas, plusquam 140. epistolas inseruerunt: quæ in omnibus nostris codicibus desiderantur, teste Jamesio, qui de Gregorii editionibus, earumque cum antiquis exemplaribus MSS. collatione, copiose agit in *Vindiciis Gregorianis*, Genevæ 1625. 4°. Et ne infinitus sim, prodierunt Augustini opera *Venet.* 1584. 10. tom. 4°. Quid in hac editione præstiterint boni editores, in ipsa statim operis fronte ingenue nos docent. *In quo præter locorum multorum restitutionem secundum collationem vetustiorum exemplarium, curavimus*, inquiunt, *removeri ea omnia, quæ fidelium mentes hæretica pravitate possent inficere, aut a catholica, & orthodoxa fide deviare.* Ut, proinde hæ similesve editiones, non sine summa cautela, studiosorum manibus terendæ sint.

* Vid. Præfat. ad Greg. M. tom. 1. & 5. Rom. 1588.

SECT. VIII.

Libri ad ecclesiasticæ Antiquitatis studium manuductorii.

NON hic mihi tantum arrogo, ut de rei ecclesiasticæ studio leges & methodum aliis præscribam. Absit; novi meo memet metiri modulo. Tantum Mercurialis statuæ vice fungar, intento in optimos viæ duces digito, qui junioribus ad vetustiora tempora tendentibus viam præmonstrare, ac præmunire possint. Hi sunt vel veteres, vel recentiores: ex utrisque, qui ingenti ubivis numero prostant, nonnisi paucos, eosque selectiores dabo. Ex antiquis duos solummodo, sed magni nominis, viros in medium adducam; *Hieronymum* in Latinis, in Græcis *Photium*. Hieronymus omnis politioris pariter ac reconditioris literaturæ apparatu instructissimus, in sacris & ecclesiasticis primas tenuit. De scriptis scriptoribusque ecclesiasticis passim agit tum in epistolis, speciatim in epistola ad Magnum oratorem, tum præfationibus ad commentarios in S. scripturam; ex professo vero in libro *de Scriptoribus ecclesiasticis*, cujus priorem partem

ex Euſebii hiſtoria deprompſit, poſteriorem, quæ ſæculum quartum ad annum uſque 392. complectitur, proprio marte, & pene ex propria ſcientia, addidit. In hoc opere ſcriptores, quotquot reperire potuit, recenſuit, ſcripta enumeravit, & præclaram de iis cenſuram ſæpenumero ſubjecit. Photium, quo doctiorem forſan nuſquam tulit ingeniorum ferax Græcia, egregie commendant ingenium ad omnia natum, judicium ſolidum, ſummum acumen, infinita lectio, incredibilis diligentia; omnia pene reipublicæ munera obierat, omnia eccleſiæ monumenta perveſtigarat; in unica, quam habemus hodie, bibliotheca 280. fere ſcriptores, majorem partem eccleſiaſticos ſiſtit, diligenter a ſe lectos, recenſitos, excerptos; deque eorum libris, argumentis, ſtylo, fide & autoritate accuratum, ſi quis unquam alius, judicium tulit. His ſubnecti, ſi non potius præmitti, debent hiſtoriæ eccleſiaſticæ conditores, Euſebius, a Chriſto nato ad annum 325. a Rufino ad an. 395. continuatus; & qui Euſebium excipiunt Socrates, Sozomenus, Theodoritus, ab exorto Ario uſque ad annum circiter 439. Hos ſecuti Philoſtorgius, Euagrius, Theodorus lector, Hiſtoria tripartita ex Sozomeno, Socrate, & Theodorito, ab Epiphanio ſcholaſtico Latine verſa, a Caſſiodoro in compendium redacta. His longo, ſed proximus, intervallo Nicephorus Calliſtus, a nato Chriſto ad annum uſque 625. qui etſi fabulis ubique & ineptiis ſcateat, haud pœnitendos tamen melioris ſæculi pannos hiſtoriæ ſuæ eccleſiaſticæ non raro admiſcuit.

Recentiorum ὁδηγῶν duas conſtituo claſſes, generalem & ſpecialem. Ad generalem claſſem referuntur 1°. *Hiſtorici eccleſiaſtici*, qui eccleſiæ Chriſtianæ quovis ſæculo ſtatum nobis ob oculos ponunt. In his primum locum merentur Centuriatores Magdeburgenſes, qui incredibili plane diligentia ad quodvis ſæculum, immenſam rerum eccleſiaſticarum materiam congeſſerunt, & in propria capita non inconcinno ordine diſtribuerunt; quibus plurimi defectus, errores plures condonari debent, quippe qui primi hac in parte glaciem fregerint, & ſemita hactenus non trita, non tentata inſtiterint. Centuriatorum hiſtoriam Lucas Oſiander Wittembergenſis ineunte ſæculo proxime præterito in epitomen redegit. Illuſtriſſimus annalium eccleſiaſticorum parens, Cardinalis *Baronius* XII. ingentes hiſtoriæ eccleſiaſticæ tomos pectore adamantino, & labore pene ſupra vires humanas, conſcripſit. Immenſum plane, ſed & triginta annorum opus, non niſi poſt hiſtoriam eccleſiaſticam ſepties in Oratorio, ſingulis quippe quinquenniis repetitam, tandem inchoatum: integrum ſua ipſius manu, nulla amanuenſium opera ſuppetias ferente (ita quidem fidem nobis facit vitæ illius autor *) ſcriptum: & inter quotidiana curæ parochialis munera, inter frequentes confeſſiones audiendi, concionandi, domeſticiſque congregationis ſuæ rebus proſpiciendi partes, ne alias occupationes, alia ejus ſcripta commemorem, ad umbelicum perductum. In hoc opere præclare quidem de antiquitate eccleſiaſtica meruit (me certe ex eo non parum profeciſſe, haud invitus agnoſco) longe majorem gloriam reportaturus, ſi non omnes ſudores, omnes ingenii & eruditionis nervos ad hunc unicum ſcopum retuliſſet, ut majeſtatis pontificiæ pomœria dilataret, ejuſque dignitatem & autoritatem non modo ſupra eccleſiaſtica,

* Hieron. Barnab. de vit. Baron. lib. 1. c. 19. p. 45.

ſiaſtica, ſed & ſupra regia & imperialia jura, omneque ſupereminens faſtigium, idque non raro ex apocryphis, ſuppoſititiis, inſulſis & futilibus admodum ſcriptoribus, quoquo modo eveheret & ſtabiliret. Ut de opere tunc ſolum incœpto, recte olim notavit Petrus Pithœus (referente Caſaubono) quod *non Annales eccleſiaſtici, ſed de poteſtate Papæ* potius dicendi eſſent. Certe Baronium haud aliud in animo habuiſſe, quam ut contra ſui temporis novatores, i. e. Magdeburgenſes, *pro ſacrarum traditionum antiquitate, & conſervanda eccleſiæ Romanæ Catholicæ poteſtate decertaret*, nec ipſemet*, nec Hieronymus Barnabæus* diffitentur. Baronii annales, ab anno 1198. in quem deſinebant, continuarunt Abrahamus Bzovius, Odoricus Rainaldus, deniquc in Gallia Henricus Spondanus, qui etſi reliquis mole cedat, fide tamen, diligentia, atque judicio accuratiori longe ſuperat. His adjungantur Caſauboni *de Rebus ſacris & eccleſiaſticis Exercitationes ad Baronium*, Lond. 1614. fol. Rich. Montacutii *eccleſiaſticarum Exercitationum Analecta*, Lond. 1622. fol. quæ poſtea aucta & recognita ſub titulo *Apparatus ad Origines eccleſiaſticas* prodierunt, *Oxon.* 1635. fol. Ejuſdem *de Originibus eccleſiaſticis commentationum pars prior & poſterior*, Lond. 1636. 1640. fol. Item *Diatriba* ejus adverſus Bulingerum, ut Roſweydi, Capelli, Eudæmon-Johannis, Prideauxii, Bulengeri, aliorumque ſcripta huc ſpectantia, prætermittam. Inter hiſtoriæ eccleſiaſticæ compendia eminent Gabrielis Biſciolæ *Epitome* 10. *tomorum Annalium Baronii* Lugduni & Venet. 1612. 2. tom. 4°. Johannis Micrelii *Syntagma hiſtoriarum Eccleſiæ*, cum continuatione Dan. Hartnaccii, *Lipſiæ* 1679. 4°. Hieronymi Kromaieri, *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Centuriæ* 16. *Lipſiæ* 1666. 4°. J. H. Hottingeri *Hiſtoria eccleſiaſtica Novi Teſtamenti*, prodiit *Tiguri* 9. vol. ab an. 1651. uſque ad ann. 1667. quo vivere deſiit, 8°. Frid. Spanhemii *Introductio ad Chronologiam & Hiſtoriam ſacram Chriſtianam* tom. 1. *Lugd. Bat.* 1683. tom. 2. *ibid.* 1687. 4°. reliquos ſuo tempore expectamus[a].

* Epiſt. ded. ad Sext. 5. præfix. tom. 1.
* Vit Baron. ib. c. 18, 19.

2. [b] *Conciliorum editores*, Jacobus Merlinus 2. tom. *Pariſ.* 1535. 8°. Petri Crabbe 2. tom. *Colon.* 1538. 1551. fol. Barth. Caranza *in ſumma Conciliorum*, *Pariſ.* 1624. 12°. *Duac.* 1659. 8°. Laur. Surius 4. tom. *Colon.* 1627. fol. Dominic. Nicolinus 5. tom. *Venet.* 1585. fol. Concilia generalia 4. tom. *Rom.* 1608. fol. Sev. Binnius 4. tom. *Colon.* 1606. 1618. 10. vol. *Pariſ.* 1636. fol. Fr. Longus a Coriolano *in ſumma Conciliorum omnium* cum Annot. *Antv.* 1623. fol. Labbeus & Coſſartius (ut editionem regiam Luparæam jam mittam) una cum duplici apparatu *Pariſ.* 1672. 18. vol. fol. *Pandectæ Canonum, Apoſtolorum, & Conciliorum ab eccleſia Græca receptorum* Gr. Lat. cum annotationibus Guilielm. Beveregii, *Oxon.* 1672. 2. vol. fol. Ruellii & Hartmanni *Hiſtoria Conciliorum eccleſiaſtica* ad ann. uſque 1661. *Norimb.* 1675. 4. vol. 4°. Concilia *Britannica* per Spelmannum 2. vol. *Lond.* 1639. 1664. *Hiſpanica* per Garſiam Loaiſam, *Madrit.* 1595. *Gallica* per Sir-

[a] Frid. Spanhemii *Hiſtoria Eccleſiaſtica*, continens geographiam, chronologiam, & hiſtoriam ſacram atque eccleſiaſticam, prodiit inter ejus opera *Lugd. Batav.* 1701. fol. [b] *Conciliorum Collectionem*, ad Labbei & Coſſartii labores haud modica acceſſione facta, & emendationibus pluribus additis, edidit *Jo. Harduinus* 12. vol. *Pariſ.* 1715. Concilia *Britannica* denuo edidit David Wilkins *Lond.* 1734. 4. vol. fol. Concilia *Hiſpanica* notis & diſſertationibus locupletata Card. De Aguirre *Rom.* 1693. 4. vol. fol.

mondum 3.tom. 1629. fol. *Narbonensia* per Baluzium, *Paris.* 1688. 8°. Huc etiam referri possunt Ph. Labbei *Synopsis Conciliorum*, Paris. 1661. 4°. Et conciliorum tomis præfixa: David Chytræi *Catalogus Conciliorum* Onomastico ejus theologico subjectus, & a Pappo ad calcem *Synodici* additus, *Argentor.* 1601. 4°. Casp. Heunischii *Chronologia Conciliorum sex Oecumenicorum*, Rotenburg. 1677.

3. Qui de veteris ecclesiæ *symbolis* egerunt, Johan. Vossius Dissert. *de* 3. *Symbolis*, Amstælodami 1642. & 1662. 4°. Jac. Usserii Armachani *de Rom. ecclesiæ symbolo apostolico veteri, aliisque fidei formulis Diatriba*, Lond. 1647. *Oxon.* 1660. 4°. Ægid. Strauchii *historia Symboli apostolici*, Wittemb. 1668. 4°.

4. *De pontificibus Romanis* agunt præter veteres, Anastasium, Luitprandum, &c. *Bartholomæus Platina*, Colon. 1610. 4°. & alibi sæpe. Johannes Stella *de vitis summorum Pontificum*, Basil. 1507. Onuphrius Panvinius *in epitome Pontificum Romanorum*, Venet. 1557. fol. *Colon.* 1624. 4°. Papirius Massonus, scriptor admodum accuratus & eruditus, *de vitis Pontificum Romanorum*, Paris. 1586. 4°. Dan. Papebrochii *Conatus Chronico-historicus ad catalogum Romanorum Pontificum*, elegantissimis figuris exornatus, tum separatim, tum ante tom. 4 Sanctorum Maii, *Antv.* 1685. fol. Ludovici Jacob a S. Carolo, *Bibliotheca pontificia* libris 2. distincta. In primo agitur de ipsis pontificibus ordine alphabetico. In secundo de omnibus autoribus qui cum in generali tum in particulari eorum vitas & laudes, præcellentiam autoritatemve, posteritati consecrarunt, *Lugdun.* 1643. 4°. adeo ut hac de re plura dicere supersedeo.

5. *Persecutiones ecclesiæ primitivæ* nobis depingunt præter historicos, Johannes Meisnerus *de persecutionibus & martyriis Christianorum veterum*, Wittemburg. 1654. 4°. Christian. Kortholtius Tract. *de persecutionibus Ecclesiæ primitivæ sub imperatoribus ethnicis, deque veterum Christianorum cruciatibus*, Jenæ 1660. 8°. Antonius Gallonius libro *de SS. Martyrum cruciatibus*, figuris elegantissimis illustrato, *Colon.* 1602 8°. *Antverp.* 1668. 12°. His accensenda sunt *Martyrologia* Hieronymi, Bedæ, Flori, Wandelberti, Rabani, Usuardi, Adonis Viennensis, Notkeri, de quibus omnibus agit M. Frid. Beckius Comment. *ad Martyrologium ecclesiæ Germanicæ pervetustum* a se editum cap. 2. *August. Vindel.* 1687. 4°. Martyrologia *Romanum*, *Gallicanum*, *Hispanicum*, &c. satis nota sciens prætereo.

6. *Hæreses* in ecclesia veteri exortas passim notant historici ecclesiastici. Seorsim describunt Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Philastrius, Augustinus, autor sub nomine *Prædestinati* a Sirmondo editus (de quo, ejusque variis editionibus sub Primasio egimus) Theodoritus, Damascenus, Nicetas Choniates. Ex recentioribus id ex professo agunt Bernardus Lutzenburgius *in catalogo Hæreticorum* 1523. 8°. Alfonsus a Castro lib. 14. *contra Hæreses*, inter ejus opera; & seorsim *Colon.* 1549. fol. *Antverp.* 1565. Gabriel Prateolus, *de vitis, sectis & dogma-*

dogmatibus omnium Hæreticorum, Colon. 1569. fol. Theodorus Petræus *in catalogo Hæreticorum a Christo nato ad sua tempora*, Colon. 1629. Dan. Crameri *arbor hæreticæ Consanguinitatis*, Argent. 1623. 4°. Laurent. Lælii *Index Hæreseωn*, Francofurt. 1614. 8°. Johannes Pontanus *in catalogo Hæreticorum tam veterum, quam recentiorum*, methodo alphabetica, *Francofurt.* 1615. 12°. His tamen aliisque plurimis, qui addi poterant, non obstantibus, opus accuratum de hæreticis præcipue antiquis, deque eorum ortu, progressu, affinitate, dogmatibus, duratione, merito adhuc inter desiderata habendum est. Nos in sequenti opere aliquid hac in parte, etsi non satis pro argumenti copia & dignitate, conati sumus.

7. *Ritus & Ceremonias ecclesiasticas* exponunt scriptores de divinis ecclesiæ Catholicæ officiis, *Ordo Romanus, Isidorus, Alcuinus, Amalarius, Rabanus Maurus*, &c. quos in unum corpus collegit, ediditque Melchior Hittorpius, *Paris.* 1610. fol. ac proinde in Bibliotheca Patrum haberi solent. Guil. Durantus *in Rationali divinorum Officiorum*, Lugd. 1592. 8°. Stephanus Durandus *de ritibus catholicæ Ecclesiæ* lib. 3. *Rom.* 1591. *Colon.* 1592. *Lugdun.* 1606. *Paris.* 1631. 8°. Bartholomæus Gavantus *in Thesauro sacrorum Rituum* 2. tom. *Rom.* 1628. *Antverp.* 1634. *Lugdun.* 1664. 4°. J. Bap. Casalius *de veteribus sacris Christianorum ritibus*, Rom. 1647. fol. Gabriel Albaspinæus *de veteribus Ecclesiæ ritibus* observationum lib. 2. *Paris.* 1623. 4°. *Helmstad.* 1672. 4°. & in novissima Optati editione *Paris.* 1679. fol.

8. *Veteris Monachismi* statum exhibent pro re nata ex antiquis Socrates, Sozomenus; data opera Theodoritus *in Historia religiosa*, Palladius *in Historia Lausiaca*, Cassianus *in institutis Cænobiorum*, & *Collat. Patrum*, Johan. Climacus *in Prato spirituali*, &c. Ex modernis Rod. Hospinianus, *de origine & progressu Monachatus, ac Ordinum Monasticorum* lib. 6. *Tigur.* 1588. & 1609. fol. Fr. Modii *Ordinis ecclesiastici origo, progressus, & vestitus ratio*, Francofurt. 1614. 8°. Johan. Crececlii *Collectanea ex historiis de origine & fundatione, omnium fere monasticorum Ordinum*, figuris ornata, *Francof.* 1614. 4°. Laur. Landtmeter *de vetere Clerico-monacho* lib. 3. *Antverp.* 1635. 4°. Ant. Dadini Alteserræ *Asceticωn*, sive *Originum rei monasticæ* lib. 10. *Paris.* 1674. 4°.

9. *Chronologiam ecclesiasticam* te docebunt Eusebius, Hieronymus, Prosper, &c. Dion. Petavius *de Doctrina temporum* 2. tom. *Paris.* 1627. fol. & *in Rationario temporum* Paris. 1634. 1636. 1652. 8°. *Mogunt.* 1646. 8°. J. Bapt. Ricciolus *in Chronologia reformata*, Bonon. 1669. fol. Philippi Labbei & Ph. Brietii *Chronologia historica & technica*, Paris. 1670. 5. vol. fol. Ph. Brietii *Annales mundi*, sive *Chronicon universale, ab orbe condito ad an. Chr.* 1660. 3. vol. *Paris.* 1662. 12°. Ægid. Bucherii *de Doctrina temporum Commentarius in antiquos Canonum paschalium scriptores*, Antverp. 1634. fol. Casp. Heunischii *ætates Patrum præcipuorum ex certis fundamentis historicis & chronologicis accurate demonstratæ*, Rotenburg. 1677. 8°.

10. Ecclesiæ veteris *Geographiam sacram* optime delineabunt Leonis sapientis imperatoris *Notitia episcopatuum*, Græce & Lat. a Cl. Beveregio edita. Annot. ad Can. p. 135. & Διατυπώσις, quæ in Leunclavii *Jure Græco-Romano* non semel exhibentur. Plenius Aub. Miræus *in Notitia episcopatuum orbis Christiani* cum notis, *Paris.* 1610. *Francofurt.* 1614. *Lugdun.* 1620. 8°. Augustinus Lubinus in Comment. ad *Martyrologium Romanum*, notis tabulisque geographicis & historicis explicatum, *Paris.* 1661. 4°. Frid. Spanhemius *in Introductione ad Geographiam sacram & ecclesiasticam*, Lugd. Bat. 1679. 8°. qui longe uberius hac de re opus pollicitus est, quod utinam tandem publico non invideat. Omnibus hactenus hac in re palmam præripuit Carolus a S. Paulo, abbas Fuliensis, *in Geographia sacra*, seu *Notitia antiqua episcopatuum Ecclesiæ universæ*, una cum tabulis geographicis ad ecclesiæ Christianæ statum accurate concinnatis, *Paris.* 1641. fol. Huc etiam faciet P. Jos. Cantelii *Metropolitanarum urbium historia sacra & civilis*; cujus tomus primus prodiit *Paris.* 1684. 4°.

11. In subsidium etiam vocandi sunt *Lexicographi ecclesiastici*, qui voces & phraseologias, ecclesiæ scriptoribus peculiares, vel magis proprias luculenter explicant. Præstitit aliquid hac in parte Lud. de la Cerda *in Adversariis*; aliquid Novarinus *in Electis sacro-prophanis*; ex professo magis J. H. Alstedius *in Paratitlis theologicis*, Francofurt. 1626. 4°. Josua Arndius in *Lexico Antiquitatum ecclesiasticarum*, Gripswald. 1669. 4°. Petrus Crespetius *in summa ecclesiasticæ Disciplinæ* alphabetice disposita, *Lugdun.* 1628. fol. Dominicus & Carolus Macri *in Hiero-lexico*, primo lingua Italica, titulo *Notitia de Vocabuli ecclesiastici*, edito *Rom.* 1650. 4°. Deinde in immensum aucto, & Latine evulgato *Rom.* 1677. fol. Sed omnium hac in parte industriam vicit, singularis Jo. Caspari Suiceri labor, qui *Thesaurum ecclesiasticum* e patribus Græcis ordine alphabetico concinnatum, viginti annorum opus in lucem emisit, *Amstælod.* 1682. 2. vol. fol. Notandum, hos omnes, non nuda vocabula, phrasiumque etymologias & origines; sed & ritus, cæremonias, dogmata, hæreses & hujusmodi alia liquido exponere. In hunc etiam censum veniunt Henrici Spelmanni *Glossarium Archaiologicum*, *Latino-barbarum Lond.* 1664. fol. Caroli du Fresne *Glossarium ad scriptores mediæ & infimæ Latinitatis*, 3. vol *Par.* 1678. fol. Verum, qui de hujuscemodi rebus agunt, scriptorum, quis erit finis? In genere igitur ad antiquitates ecclesiæ illustrandas haud parum conferent *Centuriæ Magdeburgenses*, Hottingeri, & Spanhemii *Historiæ ecclesiasticæ* supra recensitæ, Hornbeekii *Vetera & nova*, Ultraj. 1672. 4°. J. Conr. Danhaweri *Christeis, trisecularem ecclesiæ sortem a Christo in cœlos sublimato, usque ad Constant. M. exhibens*, Argentor. 1646. 4°. Balt. Bebelii *Antiquitates evangelicæ & Judaicæ*, Argent. 1673. 4°. ejusdem *Antiquitates ecclesiæ trium priorum seculorum*, ibid, 1669. 4°. Tomus alter ibid. 1679. 4°. Jos. Quesnelli *dissertationes ad Leonem M.* Paris. 1675. 4°. Garnerii *dissertationes* ad Marium Mercatorem, Theodoritum, Liberatum, Librum diurnum, *&c.* L. Ell. du Pin *dissertationes historicæ de antiqua Ecclesiæ disciplina*, Paris. 1686. 4°. Qui ære & otio abundant, non inutiliter consulere

lere possunt Natalis Alexandri ex ordine Prædic. *dissertationes ad selecta Historiæ ecclesiasticæ capita*: immensum opus, 22. volumina in 8°. complectens, quæ ab anno 1676. *Parisiis* prodierunt. Quid in opere tam laborioso præstiterit indefessus monachus, penes alios sit judicium; fateor me, excepto tomo primo, hactenus non percurrisse. Denique cum plura non capit instituti nostri ratio, unicum adhuc lectori scriptorem commendabo. Is est Johan. Forbesius Scoto-Britannus, qui *Instructiones Historico-theologicas* de doctrina Christiana & vario rerum statu, ortisque erroribus & controversiis, jam inde a temporibus apostolicis, lib. 16. edidit *Amstælod.* 1645. fol. Opus, si quid in his studiis posui, quantivis pretii, & antiquitatis ecclesiasticæ studiosis apprime utile, multo utilius futurum, si modo ad telam, quam orsus erat pertexendam, longiorem lucis usuram eruditissimo autori Deus non denegasset.

Ad specialem classem jam accedamus. Hanc in duas dispesco partes. Prima respicit eos, qui de SS. patrum operibus genuinis, spuriis, dubiis solummodo criticen exercent, vel de iis rectius intelligendis, interpretandis, & in usum adhibendis regulas excogitarunt. In his præ cæteris præcellunt Sixtus Senensis quatuor postremis *Bibliothecæ sanctæ* libris; Andreas Hyperius *de ratione studii Theologici*, præcipue libro 3°. & 4°. *Basil.* 1559. 1572. 8°. Cujus pene integrum opus in suos *de recte formando Theologiæ studio* libros transcripsit Laur. Villa-Vincentius, Hispanus, Theologus Augustinianus *Antverp.* 1565. 8°. *Colon.* 1575. Guil. Perkinsius in Προπαιδεία *Juventutis ad lectionem omnium Patrum*, problemati de fidei Romanæ ementito catholicismo præmissa, *Cantabr.* 1604. 4°. *Hanov.* 1604. 12°. Robertus Cocus nostras, in *censura quorundam scriptorum, quæ sub nominibus sanctorum, & veterum autorum a pontificiis citantur*, Lond. 1614. 1623. 4°. *Helmstad.* 1655. 8°. Fallitur vero Ant. Teisserius, dum hoc opus ab ejusdem Coci *Censura Patrum* diversum facit, cui tamen hac in parte ipse præiverat Labbeus. Andreas Rivetus *in Critici sacri* libris 4. & Tract. *de Patrum autoritate, errorum causis & nothorum notis*, his libris præfixo, *Genevæ* 1642. 8°. J. H. Hottingerus *in Introductione ad lectionem Patrum*; & *Dissertatione de usu Patrum*, inter Analecta Historico-theologica, *Tigur.* 1652. 8°. Ejusdem dissertatio *de abusu Patrum*; ut & *Catalogus Scriptorum ecclesiasticorum suppositítiorum*, una cum aliis sub titulo *Dissertationum miscellanearum*, edit. ibid. 1654. 8°. Quæque habet in libro *Bibliothecæ theologicæ* 2do ibid. 1664. 4°. Johan. Forbesius *Instruct. Hist. Theol.* lib. 7. c. 5. Regulas 12. exemplis & observationibus illustratas ad scripta patrum commodius intelligenda apprime utiles tradit. Plurima etiam hanc in rem habet Rich. Holdsworthus *in Prælect. Theolog.* a Lect. 35. usque ad 43. Plurima, & lectu non indigna Johannes Hornbeckius Tract. *de theologia Patrum*, sed qui in Arnobio desinit. Habetur inter ejus *Vetera & nova* Ultraject. 1672. 4°. Johan. Dallæus lib. 2. *de vero usu Patrum* Genev. 1656. 4°. *de scriptis Dionysii Areopagitæ & Ignatii*, ibid. 1666. 4°. *de Pseudepigraphis apostolicis*, Harderv. 1653. 8°. Mart. Chemnitius in Oratione *de lectione Patrum, sive Doctorum ecclesiasticorum*, quam locorum explicationi Wittenbergæ præmisit, *Francof.* 1653. p. 1. Johan.

Botsaccus *in Patrologia*, seu *de libertate veterum Doctorum scripta judicandi*, Stetin. 1663. 8°. Frid. Gronovius *in observationibus in Scriptores ecclesiasticos*, Davent. 1651. 12°.

Altera pars complectitur autores, qui de ipsis scriptoribus ecclesiasticis eorumque scriptis κατ᾽ πλάτος, & ex professo agunt. Ex horum numero in prima acie stant, Hieronymus, Gennadius Massiliensis, Isidorus Hispalensis, Ildefonsus Toletanus, Honorius Augustodunensis, Sigebertus Gemblacensis, Henricus Gandavensis: hos simul edidit, & notis illustravit Suffridus Petrus, *Colon.* 1580. 8°. cum scholiis etiam & ingenti *Auctuario* Aub. Miræus, *in Bibliotheca ecclesiast.* Antverp. 1639. fol. post cujus mortem prodiit pars altera, ibid. 1649[a]. Johannes Trithemius *in Collectaneis de Scriptoribus ecclesiasticis*, Mogunt. 1494. & cum additionibus, *Paris.* 1512. 4°. *Colon.* 1531. 1546. 4°. *Basil.* 1594. Sixtus Senensis *in Bibliothecæ sanctæ* libro 4. per totum. Ant. Possevinus *in Apparatu sacro*, Colon. 1608. 2. vol. fol. Abr. Scultetus, *in medulla Theologiæ Patrum, qua de Patribus, & Theologia priscorum primitivæ ecclesiæ Doctorum, qui ante & post concilium Nicænum floruerunt*, prolixe & accurate agit, sed ultra Basilii & Hilarii tempora haud progreditur, *Hamburg.* 1613. *Francof.* 1634. 4°. Johan. Schopfius *in academia Jesu Christi*, Tubing. 1593. *Spiræ* 1616. sed qui Centuriatorum utplurimum legit vestigia. Petrus Halloixius *in vitis, scriptis, & documentis illustrium ecclesiæ Orientalis scriptorum primi & secundi sæculi*; in quo opere de iis fusissime agit, *Duac.* 1633. 1636. 2. vol. fol. Robertus Bellarminus Cardinalis libro *de Scriptoribus ecclesiasticis*, Colon. 1612. 8°. *Lugdun.* 1613. 4°. *Paris.* 1617. 8°. Et cum appendice philologica Ph. Labbei, *Paris.* 1658. 8°. *Lugdun.* 1675. 8°. Bellarmino supplementum dedit Andreas Saussayus episcopus Tullensis, *Tulli Leucor.* 1665. 4°. Et aliud Casimirus Oudin[b]. Philippus Labbeus *in Dissertationibus philologicis & historicis, de scriptoribus ecclesiasticis quos attigit Bellarminus*, Paris. 1660. 2. vol. 8°. Vir quidem infinitæ lectionis, & diligentiæ in re literaria promovenda indefessæ, sed ingenio in Lutheranos & Reformatos duro nimis & acerbo. Augustinus Varenius *in Rationario theologico de scriptoribus ecclesiasticis primi & secundi sæculi*, Rostoch. 1669. 1673. 4°. Gerardi *Patrologiam* prætereo, utpote quam summi ipsius amici fatentur tantummodo in privatos ejus usus fuisse collectam, nec eo animo, ut in publicum ederetur. Id quod prima libri inspectio, & res ipsa satis docet. I. Gottfr. Olearius *in Abaco Patrologico*, sive *ecclesiæ Christianæ Patrum & Doctorum alphabetica enumeratione, in Patrologiæ Gerardi supplementum*, Jenæ 1673. 8°. Gerardus Meierus *in Bibliothecæ theologicæ contractæ* lib. 2°. *Bremæ* 1660. 12°. sed qui parca nimis ac jejuna manu hanc materiam tractat. Ne alios commemorem, non inutile erit lectori curioso consulere Gisberti Voetii *Bibliothecam studiosi Theologiæ*, Ultraject. 1651. 12°. I. Andr. Bosii *Schediasma de comparanda notitia Scriptorum ecclesiasticorum*, Jenæ 1673. 4°. Val. H. Vogleri *Introductionem universalem in notitiam cujuscunque generis bo-*

[a] Hos, addito *Trithemii* libello, cum novis Auctuariis recudi fecit *Jo. Albertus Fabricius* Hamb. 1618. fol.
[b] Hoc, castigatum & amplificatum sub titulo *Commentarii de Scriptoribus Ecclesiæ antiquis*, denuo edidit Autor *Lips.* 1722. 3. vol. fol.

norum

norum scriptorum, Helmstad. 1670. 4°. Ph. Labbei *Bibliothecam Bibliothecarum*, Paris. 1664. 8°. Quam recensuit, & immenso cumulo auxit Ant. Teisserius Nemausensis, *Genevæ* 1686. 4°. Sev. Walt. Sluteri *Propylæum historiæ Christianæ*, Francof. 1680. 12°.

Restat denique ut ex iis aliquot, qui librorum MSS. indices ediderunt, breviter recenseamus. Huc spectant Possevini *Appendix* ad tom. 2. *Apparatus sacri*; sed nullo delectu, nec satis pro rei dignitate accurate facta. Ph. Labbei *nova Bibliotheca MSS. librorum*, Paris. 1653. 4°. Theoph. Spizelii *sacra Bibliothecarum illustrium Arcana retecta*, Aug. Vindel. 1668. 8°. Th. Jamesii *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*, Lond. 1600. 4°. Jac. Ph. Thomasini *Bibliothecæ Patavinæ MSS. publicæ & privatæ*, Utin. 1639. 4°. Ejusdem *Bibliothecæ Venetæ MSS. publicæ & privatæ*, ibid. 1650. 4°. Alexandri Barvoetii *Catalogus præcipuorum Autorum Græce MSS.* qui asservantur in bibliotheca Scorialensi, Corderii prolegomenis in Cyrilli Homil. in Jerem. subjectus, *Antwerp.* 1648. 8°. & ap. Lab. Biblioth. Nov. p. 175. Ant. Sanderi *Bibliotheca Belgica MSS.* sive *Elenchus universalis Codd. MSS.* &c. *Insul.* 1641. 4°. *Monachiensis Bibliothecæ* MSS. Græca Theologica ab Hervarto in indicem relata, exstant tum alibi tum ap. Spizel. lib. citat. p. 145. *Trajectinæ Bibliothecæ* MS. Theol. *Traject.* 1608. & ap. Spizel. p. 290. D. Hæschelii *Catalogus Græcorum Codd. MSS. in bibliotheca Augustana*, Aug. Vind. 1595. & 1605. 4°. Deinde cura Eliæ Ehingeri 1630. 4°. *Basiliensis Bibliothecæ* MS. Theol. suppeditat Spizel. p. 17. H. Ernstii *Catalogus librorum MSS. Bibliothecæ Florentinæ* Mediceæ, *Amstælod.* 1641. Catalogus Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* a clarissimo Spanhemio recognitus, *Lugd. Bat.* 1674. 4°. Præcipue a p. 295. quo libri impressi desinunt. Bibliothecæ *Thuanæ* codices MSS. ad calcem *Bibliothecæ Thuanæ* p. 419. *Paris.* 1679. 2. vol. 8°. Antonii Reiseri *Index librorum MSS. in bibliotheca Augustana*, Augst. 1675. 4°. Joach. Felleri *Catalogus codicum MSS. bibliothecæ Paulinæ in Academia Lipsiensi*, Lipsiæ 1686. 12°. Sed præ aliis omnibus palmam meretur tum librorum MSS. numero, tum raritate, tum pluribus antiquitatis monumentis admodum curiosis, Petrus Lambecius, *Commentariis de augustissima Bibliotheca Vindobonensi*, Vienn. 1665. fol. ex quo tempore 8. volumina ad an. usque 1679. prodierunt, & tamen operi, nondum perfecto magno reipublicæ literariæ damno, immortuus est autor clarissimus.

SECT. IX.

Ad ecclesiasticæ Antiquitatis studium Parænesis.

OMnibus tandem in hunc modum apparatis, optimos viæ duces nacti, & idoneis undique subsidiis instructi, quid obstat quo minus ad scripta sanctorum patrum evolvenda festinemus, & in hæc studia toto feramur animo? Vitio nobis vertere solent pontificii, nos antiquos patres contemnere & rejicere. In locis theologicis non semel exprobrat Melchior Canus, vir alias candidi & moderati ingenii, Lutheranos *nihil habere cum patribus commercii*, eorum *autoritatem*

o 2 *ipsos*

ipsos de gradu dejicere, eosque aut deridendos, aut certe despiciendos propinare. Hæretici, inquit Possevinus Biblioth. Select. lib. 5. c. 26. *Patres nunquam ex professo exposuerunt in scholis, nec libenter, aut incorrupte unquam eos ediderunt.* Et cum his Bellarminus, Maldonatus, Hardingus, Campianus, &c. eandem fere canunt cantilenam. Quam falsa, quam iniqua sit hæc calumnia, tum Lutherani tum reformati scriptis suis publice dudum demonstrarunt. Ut in nos vero eadem cudatur faba, vix puto quenquam tam perfrictæ frontis esse, qui ecclesiæ nostræ alumnis hoc nomine dicam scribat. Quam non simus in veterum monumentis plane hospites, ipsi adversarii nostri suo periculo quotidie experiuntur, & vel ipsa fremens invidia non denegabit. Certe quanta cura, quam felici successu, ecclesia Anglicana ab ipsis reformatæ apud nos religionis incunabulis, ecclesiasticæ antiquitatis studium semper excoluerit, testantur tot clarissima in rebus literariis nomina; *Cranmerus, Ridleius, Parkerus, Iuellus, Noellus, Humfredus, Whitgiftus, Reynoldus, Whitakerus, Hookerus, Richardus & Johannes Cosini, Bilsonus, Bancroftus, Sutlivius, Downamus, Perkinsius, Andreusius, Cocus, Robertus & Georgius Abboti, Fieldus, Buckrigius, Overallus, Whitus, Willetus, Nic. Fullerus, Cracanthorpus, Davenantius*, Serenissimus rex *JACOBUS, Laudus, Featleius, Linsellus, Junius, Masonus, Wardus, Brunrigius, Chillingworthus, Holdsworthus, Hallus, Halesius, Usserius, Heylinus, Prideauxius, Mortonus, Montacutius, Gregorius, Sandersonus, Hammondus, Taylerus, Thorndicius, Isaacus Barrow, Fellus, Gunningus, Pearsonus, Savilius, Seldenus*, &c. Quales, Deus bone! & quanti viri; ut eorum qui hodie in vivis sunt pudori parcam. Tenet ecclesia nostra, tenuitque semper firmam illam & immotam Tertulliani regulam, *Id verius quod prius, id prius quod ab initio.* Quo propius ad veritatis fontem accedimus, eo purior decurrit Catholicæ doctrinæ rivus. Nec manifestius ullum labentis fidei ruentisve ecclesiæ signum, quam a recto genuinæ vetustatis tramite defectio; *Dum pro cælesti dogmate humanæ superstitiones introducuntur, dum bene fundata antiquitas scelesta novitate subruitur, dum superiorum instituta violantur, dum rescinduntur scita patrum, dum convelluntur definita majorum, dum sese intra sacratæ atque incorruptæ vetustatis castissimos limites prophanæ ac novellæ curiositatis libido non continet*, ut optime Vincentius Lirinensis. In æternum ecclesiæ nostræ decus ac gloriam cedit, quod fidem suam non ex ἀγράφοις & ambiguis traditionibus, non ex turbidis scholasticorum lacunis, non ex inconditis systematicorum rhapsodiis, sed ex sacra pagina, ex venerandis sanctorum patrum monumentis, & primorum conciliorum decretis hauserint reformationis Anglicanæ Ἐργοδιῶκται; quod liturgiam, ritus & cæremonias, totam denique politiam non ad scholæ pontificiæ, non ad Lutheri, aut Calvini placita, sed ad primævæ antiquitatis normam & exemplar accurate delinearunt. Unde magnus ille Casaubonus, vir in patrum scriptis versatissimus, palam scribere non dubitavit, *Ecclesiam Anglicanam ita esse institutam, ut ad florentis quondam ecclesiæ formam nulla hodie propius accedat, inter vel excessu, vel defectu peccantes mediam viam secuta.* Quid, quod ipsæ leges nostræ, in solennibus regni comitiis editæ,

editæ, ſedulo cavent, ne ulla apud nos doctrina, pro orthodoxa habeatur, niſi cum canonicis ſcripturis, primiſque quatuor conciliis Oecumenicis optime congruat? Graviter omnino & appoſite D. Baſilius *de Spiritu Sancto*, cap. 29. Δυσωπητικὰ γὰρ πῶς τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἱονεὶ πολιᾷ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα. *Veneranda ſunt vetuſta dogmata, quod ob antiquitatem, ceu canitiem quandam, habeant quiddam reverendum.*

Suum etiam rebus externis accedit ab antiquitate pretium. Quis non miretur, & tacita quadam veneratione intueatur veteris Romæ rudera, templa, theatra, porticus, exeſas vetuſtate ſtatuas, disjecta & perfracta marmora? Quis non inſigni quadam voluptate tractet antiqua numiſmata, ærea forſan illa, at ipſo auro haud redimenda, tanti ab omnibus habita, ut inter pretioſiſſima regum κειμήλια locum meruerint? Quem non mira delectatione afficit retroactorum ſæculorum memoria? Præteritorum temporum annales revolvere, naſcentis mundi imaginem contemplari, gentium origines, mores, migrationes inveſtigare; imperiorum ortus & occaſus recolere, populorum fata, variaſque humani generis, quaqua patet terrarum orbis, viciſſitudines repetere? Jam vero juxta prophetæ enunciatum, *Quid palea ad triticum? — Si tanti vitrum, quanti margaritum?* Ut cum Tertulliano loquar, *ad Martyr.* c. 4. ſuaviter nos ducunt, pene dixerim, rapiunt, urbium, gentiumque antiquitates; quanto majori voluptate perfundunt animum eccleſiæ Chriſtianæ natales & primordia, progreſſus & incrementa, ſedes fundatæ, inſtitutæ metropoles, epiſcoporum ſucceſſiones, patriarcharum jura? Quis eſt, niſi peponem pro corde habeat, qui non avidiſſime exoptet beatorum apoſtolorum actus, peregrinationes, certamina relegere, ſanctorum martyrum, qui de ipſis equuleis, ungulis, graviſſimis tormentis egerunt triumphum, palmas lemniſcatas contrectare, ſynodales conventus ingredi, venerandos patrum conſeſſus oculis luſtrare, vota & decreta auribus haurire? Cui non volupe eſt fidem noſtram enaſcentem, & e tot difficultatum fluctibus eluctantem intueri, & vi quadam divinitus immiſſa totum pene mundum ſibimet ſubigentem? Quid denique jucundius, quam cum hominibus candidi pectoris, & infucatæ pietatis vitam traducere, cum his verſari, qui ſuis moribus, doctrina, eruditione, & præclaris monumentis eccleſiam ornarunt, ædificarunt, unaque nomina ſua æternitati conſecrarunt? Huc nos ducunt, hac nos dulcedine permulcent antiquitates Chriſtianæ.

At non modo voluptati, verum & neceſſitati conſulendum eſt. Invigilandum utique eccleſiæ noſtræ honori ſimul & patrocinio, ab ultima antiquitate petita ſubſidia in promptu ſunt habenda, ut toti mundo conſtare poſſit quam immerito *Novatorum* nomine traducamur. Cum iis nobis res eſt, qui ultra Calvini inſtitutiones & recentiorum ſyſtemata ſe ſapere videri volunt, qui nil niſi antiquitatem crepare ſolent, & quaſi ſanctorum patrum eſſent ex aſſe hæredes, ſolis ſibimetipſis tanquam peculium vendicant. *Ad Patres ſiquando licebit accedere* (inquit Campianus Rat. 5.) *confectum eſt prælium; tam ſunt noſtri, quam Gregorius ipſe decimus tertius, filiorum eccleſiæ pater amantiſſimus. — quoquo ſe moverit adverſarius, niſi gloriam Deo ceſſerit, feret incommodum; patres admiſerit, captus eſt; excluſerit, nullus*

nullus eſt. Neque ad proſequendum hoc nobile inſtitutum nova nobis deſunt argumenta, præſertim ab infauſta illa ingeniorum noſtri temporis in κακοδοξίας prurigine, quæ tot antiquas hæreſes, eccleſiæ Catholicæ judicio conſtanter damnatas, ab orco revocavit. Pomæria ſua longe lateque nuper apud nos dilatarunt famoſiſſimi hæreſiarchæ Alexandrini diſcipuli, ſeu Photini potius gregales & aſſeclæ; qui cum videant, pro veteris eccleſiæ tribunali ſe cauſam ſuam ſuſtinere non poſſe, in ipſam inſurgunt antiquitatem, & venerandos primævæ fidei teſtes lacerant, conculcant, execrantur. Perpetua his hominibus ſudes in oculis Nicæna fides, cujus hyperaſpiſtas, Athanaſium, Hilarium, &c. cane pejus & angue traducunt odio. Habent quidem ſuam, quam jactitant, antiquitatem, ſed antiqui illius ſerpentis progeniem. Suos habent patres, ſed quos? Ebionem, Cerinthum, Symmachum, Theodotionem, Paulum Samoſatenum, Photinum, alios.

Hos venditant præcurſores ſuos; his fidei parentibus Unitarii noſtri gloriantur. Catholicos aut aperte rejiciunt, aut eorum teſtimonia ſophiſticis argutiis eludunt, aut, quod caput eſt, in ſuas ſæpenumero partes pertrahere nituntur. Evigilandum igitur ſtudioſæ juventuti, totiſque viribus ſcriptis veterum gnaviter incumbendum, ut his armis muniti, adverſariorum tela retundant, ſophiſmata ſolvant, & eccleſiæ Catholicæ, ac proinde Anglicanæ, cauſam feliciter propugnent.
Jerem. 6 16. *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.* Hæc nobis ſerpentum latibula monſtrabit, hæc ad ipſiſſimum veritatis fontem nos recta ducet. Claudam
* De Præſcript. Hæret. c. 21. p. 209. hæc optimis Tertulliani verbis. * *Si hæc ita ſunt, conſtat omnem doctrinam, quæ cum eccleſiis apoſtolicis, matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam; ſine dubio tenentem quod eccleſiæ ab apoſtolis, apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit; omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem*
* Ibid. c. 36. p. 215. *eccleſiarum, & apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.* — * *Age jam, qui voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ, percurre eccleſias apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc cathedræ apoſtolorum ſuis locis præſident, apud quas ipſæ authenticæ literæ eorum recitantur,*
* Adverſ. Marcion. l. 4. c. 5. p. 415. *ſonantes vocem, & repræſentantes faciem uniuſcujuſque.* * Alibique, *In ſumma, ſi conſtat id verius quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab apoſtolis; pariter utique conſtabit, id eſſe ab apoſtolis traditum, quod apud eccleſias apoſtolorum fuerit ſacroſanctum.*

His igitur armis optime inſtructi ſimus, parati ſemper noſtra tueri, iiſque reſpondere, qui fidei noſtræ (quam vere primitivam, catholicam, apoſtolicam eſſe ſancte profitemur) rationem requiſiverint. Neque enim is eſt eccleſiæ noſtræ ſtatus, ut pro ſummo purioris antiquitatis tribunali cauſam dicere defugiamus. Faceſſat a nobis inutilis omnis ſtudiorum ratio, faceſſant difficiles nugæ, implacabiles rixæ, leves & ludicræ diſputatiunculæ; ætatem teramus non in foro & prætoriis, non agyrtarum more ſurſum & deorſum curſitantes, non apud magnatum limina ſordidis obſequiis gratiam & favorem aucupantes, verum in roſtris, in ambone, intra bibliothecæ denique clathros & cancellos, eccleſiæ commodo, animarum ſaluti, antiquitatis cognitioni,

bonifque

bonisque literis promovendis gnaviter incumbentes. Quin ergo agite vosmet, & ad sacra hæc studia totis viribus, omnibus nervis contendite; vos, inquam, maxime, quibus melior indoles & liberius otium; dignitatibus ornati, reditibus aucti, quos tanquam meliorum literarum præmia, & cumulatioris diligentiæ stimulos & incitamenta majorum pietas consecravit. Vigeat apud nos pietatis & literarum ecclesiasticarum studium; sint in æterna memoria venerandi ecclesiæ Catholicæ patres; sit scriptis eorum summus honor & æstimatio, quorum notitiam si hæc quam contulimus symbola vel tantillum promovebit, præclare mecum agi putem, meque bonas horas bene collocasse judicabo.

SECT. X.

Prolegomenon Peroratio.

UT tandem aliquando hisce Prolegomenis coronidem imponamus, lectores eruditos oratos volumus, ut hoc opus benigne & humaniter tractent. Non enim tantum doctis hæc scribimus, & in antiquitatis palæstra exercitatis, sed præcipue tyronibus φιλαρχαίοις, antiquitatis ecclesiasticæ candidatis, qui veteris ecclesiæ monumenta vix primoribus labiis degustarunt. Errores lapsusque in tam longo, tam difficili opere elaborando mihimet obrepsisse, quis mirabitur? cum opus ipsum longe diversis temporibus scriptum sit, totumque fere inter varia afflictæ valetudinis incommoda natum. Homo igitur cum sim, errare neutiquam a me alienum puto: quicquid peccavero, vel leviter admonitus, lubens emendaturus. Si stylum alicubi minus æqualem deprehendat lector, animadvertat, velim, ab infinitis quibuscum pene semper versatus sum scriptoribus, me labem fortasse aliquam contraxisse. Omnem certe rebus ipsis adhibui diligentiam, de stylo minus solicitus. Vale, Lector benevole, & hoc novo nostro labore fruere.

ELENCHUS
AUTORUM SCRIPTORUMQUE
Recentiorum, una cum
Editionibus, quibus in condendo hoc Opere usi sumus.

A

ACTA *Eruditorum, Lipsiæ* ab an. 1682. 4°.
Melchior Adamus.
Vitæ Germanorum Theologorum, *Francof.* 1653. 8°.
Vitæ Germanorum Jurisconsultorum, *Heidelbergæ* 1620. 8°.
Vitæ Germanorum Philosophorum, *Heidelbergæ* 1615. 8°.
Ælianus.
Historia varia Græc. Lat. *Genevæ* 1630. 12°.
Josephus d' Aguirre, Cardinalis.
Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniæ, & novi Orbis, *Rom.*1693. 4.vol. fol.
Notitia Conciliorum Hispaniæ & novi Orbis, *Salmanticæ* 1686. 8°.
Synopsis Collectionis maximæ Conciliorum, *Rom.* 1695. 8°.
Antonius Alegre.
Paradisus Carmelitici decoris, *Lugd.* 1639. fol.
Nicolaus Alemannus.
Notæ in Procopii Anecdota, *Paris.* 1663. fol.
Natalis Alexander.
Selecta Historiæ Ecclesiasticæ capita, tom. 1. *Paris.* 1676. 8°.
Leo Allatius.
De Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis perpetua consensione libri tres, *Colon.* revera *Amstelod.* 1648. 4°.
De libris ecclesiasticis Græcorum dissertationes duæ, *Paris.* 1645. 4°.
De scriptis Simeonum Diatriba, *Paris.* 1664. 4°.
Eustathii Antiocheni opera ab eo edita, *Lugd.* 1629. 4°.
Græciæ Orthodoxæ tom. 2. *Rom.* 1652. 1659. 4°.
De Ecclesiæ Occident. & Orient. consensione in dogmate de Purgatorio, *Rom.*1655.8°.
H. Hottingerus fraudis & imposturæ convictus, *Rom.* 1661. 8°.
De octava synodo Photiana liber, *Rom.* 1662. 8°.
De Psellis, & eorum scriptis Diatriba, *Rom.* 1630. 4°.
Apes urbanæ, sive de Viris illustribus, &c. *Romæ* 1633. 8°.
Symmicta, sive Opuscula, &c. Gr. Lat. *Colon.* (i. e.) *Amstelod.* 1653. 8°.
De Nilis & eorum scriptis Diatriba, S. Nili Ascetæ epistolis subjuncta, *Romæ* 1668. fol.
In Rob. Creightoni apparatum, versionem, & notas ad historiam Concil. Florentini exercitationes 31. *Rom.* 1674. 4°.
Edmundus Albertinus.
De Eucharistiæ Sacramento libri tres, *Davent.* 1654. fol.
De Georgiis & eorum scriptis Diatriba, edita inter notas ad Georg. Acropolit. *Paris.* 1651. fol.
De Methodiorum scriptis Diatriba præfixa not. ad Methodii convivium, *Rom.*1656.8°.
Petrus Allix. Theologus Gallus.
Dissertatio de Tertulliani vita & scriptis, *Paris.* 1679. 8°.
Antiquitates Universitatis Oxoniensis, *Oxon.* 1674. fol.
Dissertatio de Trisagii origine, *Rothom.* 1674. 8°.
Almachinus, sive *Elmacinus.*
Historia Saracenica edita per Erpen. *Lugd. Bat.* 1625. 4°.
Ambrosius de Altamura.
Bibliotheca Dominicana, *Rom.* 1677. fol.
Antiquitates Ecclesiæ Orientalis, sive Dissertationes epistolicæ, *Lond.* 1682. 8°.

Nicolaus

Nicolaus Antonius.
Bibliotheca Hispana, sive de scriptoribus qui ab anno 1500. floruerunt, &c. 2. vol. *Rom.* 1672. fol.
Petrus Arcudius, Corcyrensis.
De concordia Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis in Sacramentorum administratione *Parif.* 1672. 4°.
Opuscula aurea Theologica Gr. Lat. *Rom.* 1630. 4°.
Auctarium Bibliothecæ Patrum Gr. Lat. 2. vol. *Parif.* 1624. fol.
Paulus Aringius.
Roma subterranea novissima, cum fig. *Rom.* 1651. 2. vol. fol.
Arnas Magnæus Islandus.
Edidit anonymi Chronicon Danicum, cum notis, *Lipsiæ*, 1695. 8°.
Andreas Arnoldus.
Edidit syntagma Athanasii ad Clericos, &c. Gr. Lat. cum notis, *Parif.* 1685. 8°.
Johannes Aventinus.
Annales Boiorum, *Ingolstad.* 1554. fol.
Augustinus Justinianus.
Porchetum Salvaticum edidit, *Parif.* 1520. fol.
Augustinus Florentinus.
Historia Camaldulensis, *Florent.* 1575. 4°.
Leonardus Augustinus, Senensis.
Gemmæ & Sculpturæ antiquæ, *Amstelod.* 1685. 4°.

B

M. *Lud. Bail.*
Summa Conciliorum omnium, 2. vol. *Parif.* 1659. fol.
Bohuslaus Balbinus.
Miscellanea Historiæ regni Bohemiæ, 5. vol. *Pragæ*, 1679. & seq. fol.
Johannes Baleus.
Collectanea de Scriptoribus Carmeliticis, 2. vol. 4°. MS.
Illustrium Angliæ Scriptorum Catalogus, *Basil.* 1559. fol.
Stephanus Baluzius.
Nova collectio Conciliorum, *Parif.* 1683. fol.
Miscellanea, h. e. collectio veterum Monumentorum, &c. 4. tom. *Parif.* 1679. & seqq. annis, 8°.
Edidit etiam, & notis illustravit Salvianum, Reginonem, Agobardum, Capitularia, &c.
Notæ in Vincentium Lirinensem, *Parif.* 1669. 8°.
Concilia Galliæ Narbonensis, *Parif.* 1668. 8°.
Edidit vitas Paparum Avenionensium cum amplissimis Commentariis & Actorum veterum collectione, 2. vol. *Parif.* 1693. 4°.
Hieronymus Barnabeus, Presb. Oratorii.
Vita Cæsaris Baronii Cardinalis, *Rom.* 1651. 4°.
Cæsar Baronius.
Annales Ecclesiastici 12. tom. *Antverp.* 1612. fol.
Martyrologium, *Antverp.* 1589. fol.
Vincentius Barralis.
Chronologia Lirinensis, cum notis, *Lugd.* 1613.
L. de la Barre.
Historia Christiana veterum Patrum, *Parif.* 1583. fol.
Gaspar Barthius.
Edidit Claudianum, Gallum, &c.
Paulus Bauldri.
Edidit Lactantium *de mortibus Persecutorum*, cum omnium notis, *Traject. ad Rhen.* 1692. 8°.
Balthasar Bebelius.
Antiquitates Ecclesiasticæ 3. priorum Sæculorum, *Argentor.* 1669. 8°.
Robertus Bellarminus, Card.
Controversiæ, 3. vol. *Parif.* 1608. fol.
De Scriptoribus Ecclesiasticis, *Parif.* 1658. 8°.
Pet. Bellonius.
Observationes Rerum memorabilium in Oriente, *Antverp.* 1589. 8°.

Gulielmus Beveregius.
Pandectæ Canonum Gr. Lat. 2. vol. *Oxon.* 1672. fol.
Theodorus Beza.
Edidit Theodorum de incarnatiooe Domini Gr. Lat. *Genevæ* 1576. 4°.
Bibliotheca Patrum editionis novissimæ 27. vol. *Lugd.* 1677. fol. N. B. nos hanc editiooem secutos esse, tum quod cæteris copiosior sit, tum qnod optimas Scriptorum Occidentalinm editiones notis illustratas nbique exhibet.
Bibliothecæ Lugd. Batavæ Catalog. *Lugd. Bat.* 1674. 4°.
Bibliothecæ Thuanæ Catalogus, *Parif.* 1679. 2. vol. 8°.
Bibliotheca Cluniacensis, Paris. 1614. 4°.
Marg. Bignæus.
Appendix ad B. PP. qua Poetæ Christiani, tnm Græci, tum Latini continentur, *Paris.* 1624. fol.
Franciscus Bivarus.
Dextri Chrooicon cum notis edidit, *Lugd.* 1627. fol.
David Blondellus.
Pseudo-Isidorus, & Turrianus Vapulans, *Genevæ* 1628. 4°.
De Sibyllis, Anglice *Lond.* 1656. fol.
Laurentius Bochellus.
Decreta Ecclesiæ Gallicaoæ edidit, lib. 8. *Paris.* 1609. fol.
Bollandiani socii.
Vitæ Sanctorum, per menses singulos, *Antverp.* ab an. 1643.
Johannes Boissardus.
Icones illustrium Virorum 4. tom. *Francof.* 1597. &c. 4°.
Johannes Bona.
De Rebus Liturgicis, *Paris.* 1676. 8°.
De divina Psalmodia, *Paris.* 1663. 4°.
Jacobus Bonfrerius.
Eusebius de locis Hebraicis, Gr. Lat. cum notis, *Paris.* 1659. fol.
Olaus Borrichius.
Dissertationes Academicæ de Poetis, *Francofurti* 1683. 4°.
Ioan. a Bosco.
Bibliotheca Floriacensis, *Lugd.* 1605. 8°.
Andreas Bosius.
Exercitationes Historico-Criticæ in Perioch. Josephi de Jesu Christo.
Schediasma de notitia Scriptorum Eccles. *Jenæ*, 1673. 4°.
Johannes de Bourdieu, Gallus.
Dissertatio historica de Thebea legione, Anglice, *Lond.* 1696. 8°.
Janus Maria Brasichellanus.
Index Romanus, *Rom.* 1607. 8°.
Philippus Brietius Soc. Jesu.
Aooales Mnndi, sive Chronicon universale, *Paris.* 1662. 3. vol. 12°.
Christoph. Brovverus.
Vitæ Sanctorum illustrium Germaniæ, *Mogunt.* 1616.
Edvardus Brown.
Edidit Fasciculum rerum expetendarum & fugiendarum, cum insigni Auctario, *Lond.* 1690. 2. vol. fol.
Ægidius Bucherius.
De doctrioa Temporum, *Antverp.* 1634. fol.
Commentarius in Victorii Canonem Paschalem, *Antverp.* 1634. fol.
Georgius Bullus, S. T. P.
Defeosio Fidei Nicænæ, *Oxon.* 1685. 4°.
Richardus Burensis, Dunelm. Episc.
Philobiblion, ad calcem Epist. Philolog. edit. a Goldast. *Franc.* 1610. 8°.
Matthæus Bustus Etonensis.
Edidit Johannis Euchaitensis carmina Græce, cum notis, *Etonæ*, 1610. 4°.
Abrahamus Bzovius.
Annales Ecclesiastici, 7. vol. fol. *Colon.* 1621. & seqq.

C

Constantinus Cajetanus, Abbas.
Edidit vitam Gelasii 2. papæ cum notis, *Rom.* 1638.

Gulielm. Cambdenus, Anglus.
Britannia, *Amstelod.* 1662. fol.
David Camerarius.
De Scotorum fortitudine, &c. *Parif.* 1631. 4°.
Nicolaus Camusacius Trecensis.
Edidit Histor. Albingensium Petri Galli, *Trecis.* 1615.
Hen. Canisius.
Antiquæ Lectiones tom. 6. *Ingolst.* 1601. &c. 4°.
Johannes Cantacuzenus, Eximp.
Historiarum libri 4. Gr. Lat. cum notis Pontani, *Parif.* 1645. 3. vol. fol.
Melchior Canus.
Locorum communium lib. 12. *Venet.* 1567. 8°.
Johannes Capgravius.
Legenda Sanctorum Angliæ, *Lond.* 1516.
M. Ant. Cappellus.
Dissertatio de appellationibus Ecclesiæ Africanæ ad Romanam sedem, *Parif.* 1622. 8°.
J. Bapt. Casalius, Romanus.
De veteribus sacris Christianorum Ritibus, *Rom.* 1647. fol.
Isaacus Casaubonus.
Exercitationes ad Annales Baronii, *Lond.* 1614. fol.
Georgius Cassander.
Opera, *Parif.* 1616. fol.
Hen. Lud. Castaneus Rupipozeus.
Nomenclatura Cardinalium (sed suppresso antoris nomine) *Parif.* 1615. 4°.
Catalogus MSS. in Anglia, Oxonii, &c. *Oxon.* 2. vol. fol.
Catalogus MSS. Bibliothecæ Cottonianæ per T. Smithum, *Oxon.* 1696. fol.
Johan. Bapt. Catumsyritus.
Vera utriusque Ecclesiæ Sacramentorum concordia, *Ven.* 1632. 4°.
Ludov. Cellotius.
Hincmari Opuscula aliquot, *Parif.* 1658. 4°.
Centuriæ Magdeburgenses, sive Historia ecclesiastica, *Bas.* 1624. 6. vol. fol.
Johan. Chapeavillus.
Rerum Leodicensium historia, *Leod.* 1612.
Laertius Cherubinus.
Bullarium Magnum, *Romæ* 1638. 3. vol. fol.
Andreas Du Chesnius, sive *Quercetanus.*
Rerum Francicarum Scriptores, tom. 5. *Parif.* 1636. 1649. fol.
Rerum Normannicarum Scriptores, *Parif.* 1619. fol.
P. Fr. Chiffletius.
Bedæ Historia ecclesiastica, *Parif.* 1681. 4°.
Dissertationes de uno Dionysio, &c. *Parif.* 1676. 8°.
Johan. Jac. Chiffletius.
De Antiquitatibus Vesontinis, *Lugd.* 1619. 4°.
Alphonsus Ciacconius.
Vitæ & res gestæ Pontificum Romanorum, 4. vol. *Romæ*, 1677. fol.
Johannes Ciampinus, Romanus Magister Brevium.
Vetera Monumenta Musiva, cum fig. *Rom.* 1690. fol.
Synopsis historica de sacris Ædificiis Constantini M. cum fig. *Rom.* 1693. fol.
De perpetuo Azymorum usu in Ecclesia Latina, *Rom.* 1688. 4°.
Examen libri Pontificalis, *Rom.* 1688. 4°.
M. T. Cicero,
Opera, *Lond.* 1681. 2. vol. fol.
Johannes Clericus.
Vitæ 4. *viz.* Clementis Alexand. Eusebii, &c. ex Gallico Anglice, *Lond.* 1696. 8°.
De causis Incredulitatis, Anglice, *Lond.* 1697. 8°.
Carolus Le Cointe Trecensis, Scriptor accuratus, cujus calculos in rebus Gallicis præcipue secutus sum.
Annales Ecclesiastici Francorum ad an. *viz.* 845. 8. vol. fol. *Parif.* ab an. 1665. usque ad an. 1683.
Franciscus Combefis.
Bibliothecæ Patrum Græco Lat. Auctarium novum, 2. vol. *Parif.* 1648. fol.
Auctarium novissimum Gr. Lat. *Parif.* 1672.

Originum CP. Manipulus Gr. Lat. *Parif.* 1664. 4°.
Edidit item Andream Cretenfem, Amphilochium, &c.
Acta Martyrum antiqua, Gr. Lat. cum not. *Parif.* 1660. 8°.
Edidit Scriptores poft Theophanem, Gr. Lat. *Parif.* 1685. fol.

Concilia Maxima, Editionis noviffimæ, per Labbeum & Coffartium, 18. vol. *Par.* 1672. fol.

Hermannus Conringius.
De antiquitatibus Academicis cum fupplemento, *Helmftadt.* 1674. 4°.
Epiftolæ, *Helmftadt.* 1694. 4°.

Conftantinus Porphyrogenneta, Imp.
Opera Gr. Lat. cum notis Meurfii, *Lugd. Bat.* 1617. 8°.

Joh. Bapt. Cotelerius.
Patres Apoftolici Gr. Lat. cum notis, *Parif.* 1672. fol.
Ecclefiæ Græcæ Monumenta, 3. vol. *Parif.* 1677, 1681. 1687. 4°.
Edidit etiam Chryfoftomum in Pfalm. & Dan. *Parif.* 1661. 4°.

Claudius Couffardus.
Edidit Reinerium de Catharis & Leoniftis, *Parif.* 1548.

Joh. Croius.
Specimen conjecturarum & obfervationum in loca quædam Origenis, Irenæi, Tertulliani, & Epiphanii, 1632. 8°.

Martinus Cromerus.
Chronicon de origine & rebus geftis Polonorum, *Baf.* 1582.

D

L*Ucas Dacherius.*
Veterum aliquot Spicilegium, vol. 13. *Parif.* 1665. & feqq. annis, 4°.
Edidit item Lanfrancum, Guibertum, &c.

Johannes Dallæus.
De Imaginibus, *Lugd. Bat.* 1642. 8°.
De ufu Patrum, *Genev.* 1656. 4°.
De fcriptis Dionyfii & Ignatii, *Genev.* 1666. 4°.

Damafcius, Philofophus.
Vita Ifidori Philofophi, apud Suid. in voce Ἰσίδ.

Johannes Conradus Danhavverus.
Chrifteis, feu de ftatu Ecclefiæ trifæculari, *Argentor.* 1646. 4°.

Ludovicus Dattichius.
Flores Hiftoriæ Cardinalium, *Parif.* 1660. 3. tom. fol.

Mart. Del Rio.
Edidit Orientii Commonitorium, &c.

Dermitius Thadæi, Nitela Francifcanæ Religionis, *Lugd.* 1627. 4°.

Henricus Dodwellus.
Differtationes Cyprianicæ, *Oxon.* 1684. 8°.
Differtatio de jure Laicorum facerdotali, *Lond.* 1685. 8°.
Differtatio fingularis de Pontificum Rom. primæva fucceffione, *Lond.* 1688. 4°.
Chronologia Novi Teftamenti MS.
Differtationes in Irenæum, *Oxon.* 1689. 8°.

Dorotheus Metropolita Monembazienfis, Synopfis Hiftoriarum ab orbe condito ufque ad captam Conftantinopolim, Græce vulgari idiomate, 1631. 4°.

Theodorus Douza.
Edidit Georgium Acropolit. cum verfione & notis, *Lugd. Bat.* 1614. 8°.

Fronto Ducæus.
Edidit Bibliothecæ Patrum Auctarium, Gr. Lat. *Parif.* 2. vol. fol. item not. in Bafilium, &c.

Gulielmus Dugdalius, Eq. Aur.
Monafticon Anglicanum, *Lond.* 1682. 3. vol. fol.

Carolus Dufrefnius. D. Ducange.
Gloffarium mediæ & infimæ Latinitatis, *Parif.* 1678. 2. vol. fol.
Gloffarium mediæ & infimæ Græcitatis, *Lugd.* 1688. 2. vol. fol.
Edidit item Chronicon Pafchale, cum notis, *Parif.* 1689. fol.

L. Ell. Dupin.
Nova Bibliotheca Autorum ecclefiafticorum, ex verfione Latina, *Amft.* 1692. 3. vol. 4°.

I. Steph. Durantus.
De ritibus Ecclefiæ Catholicæ, *Parif.* 1631. 8°.

Abra-

E

Abrahamus Ecchellensis, Maronita.
Eutychius viodicatus, *Rom.* 1661. 4°. typis Congreg. de propaganda fide.
Notæ in Catalog. Ebed-Jesu, *Mogunt.* 1655. 8°.
Coocilii Nicæni Canooes Arabicos, cum not. Cooc. tom. 2.
Johannes Eichelius.
Procopii Historia Arcana Gr. Lat. cum animadversionibus, *Helmstad.* 1654. 4°.
Antonius Eparchus.
Index librorum Græcorum, MS. apud le Moioe var. sacr. tom. 1. p. 517.
Ephremius CP.
Chronicon Patriarcharum CP. apud L. Allat. *de Consens.* lib. 2.
Desiderius Erasmus.
Epistolæ, *Londini* 1642. fol.
Ciceronianus, *Basil.* 1529. 8°.
Janus Nicius Erythræus.
Pinacotheca imaginum illustrium Virorum, *Colon.* 1645. 8°.

F

Tanaquil. Faber.
Diatriba de Josephi testimonio de Christo, 1655. 8°.
Georgius Fabricius.
Poetas Christianos veteres collegit, & edidit, *Basil.* 1564. 4°.
Octavius Falconerius.
Inscriptiones Athleticæ, cum ootis *Rom.* 1668. 4°.
Joachimus Fellerus Professor Lipsiensis.
Catalogus Codicum MSS. Bibliothecæ Lipsiensis, *Lipsiæ* 1686. 12°.
Johannes Fellus, Episc. Oxon.
Edidit Clementis epistolam, Atheoagoram, Theophilum, &c. Græce & Latine, 12°.
Franciscus Feuardentius.
Irenæum, Ildefonsum, &c. cum ootis edidit.
Johannes Forbesius.
Instructiones Historico-Theologicæ, *Amstelod.* 1645. fol.
Valent. Forsterus.
Historia Juris Civilis, *Genev.* 1609. 8°.
Johannes Foxus, Martyrologus.
Edidit Ælfrici sermooem Paschalem in Act. & Monument. tom. 2.
Acta & Monumenta Ecclesiæ, *Lond.* 1641. fol. Anglice.
Marquardus Freherus.
Rerum Germanicarum Scriptores, 3. vol. *Francofurt.* 1600. fol.
Chronologia Juri Græco-Romaoo præmissa.
Carolus Du-Fresne, Consiliarius, & Quæstor regius.
Edidit Cinnamum cum notis Historicis & Philologicis, ootasque addidit in Niceph. Briennium.
Historia, i. e. Familia Byzantina, &c. *Paris.* 1680. fol.
Nicolaus Fullerus, Aoglus.
Miscellanea Theologica, *Crit. Sacr.* tom. 8.

G

J. Bapt. Gabius.
Edidit Latine Johao. Curopalatæ Historiam Byzant. *Venet.* 1570. fol.
Jacobus Gaddius.
De Scriptoribus oon Ecclesiasticis, 2. vol. fol. *Florent.* 1648. & *Lugd.* 1649.
Clemens Galanus, familia *Theat.* Cleric. regul. & ex Mission. Apost.
Conciliatio Ecclesiæ Armenæ cum Romana, Armenice & Latine, *Rom.* 1650. 3. vol. fol. typis Congreg. de prop. fide.
Thomas Galeus, Decaous Eborac.
Historiæ Anglicanæ Scriptores, *Oxon.* 1687. 1691. fol. Plura etiam ex scriniis ejus MSS. deprompta.
Georgius Galopinus, Monachus.
Edidit vitam S. Veroni cum scholiis, *Montibus*, 1636.

Ant. Petrus Gariellus.
Series Præfulum Magalonenfium & Monfpelienfium, *Tolof.* 1652. fol. auctior *ibid.* 1665. 2. vol. fol.
Johannes Garnerius.
Edidit Theodoriti tomum quintum; Marii Mercatoris opera, cum notis & differtationibus; Liberati Breviarium, &c.
Garfias Loaifa, Hifpanus.
Tractatus de primatu Eccleſ. Tolet. Conc. tom. 5. Edidit item notas in Concilia Hifpaniæ.
Gilbertus Genebrardus.
Chronographiæ libri 4. *Lugd.* 1609. fol.
Geographia Nubienfis, Parif. 1619. 4°.
Conradus Gefnerus.
Edidit Antonium Meliffam, Gr. Lat. *Tigur.* 1546. fol.
Gefta Dei per Francos, five Orientalium Expeditionum Scriptores a Bongarfio collecti & editi. 2. vol. *Hanov.* 1611. fol.
Girolamo Ghilini.
Theatro delli Huomini letterati, *Venet.* 1647. 4°.
Richardus Gibbonus.
Aelredi Opera Theologica edidit, *Duac.* 1631.
Edmundus Gibfonus, Coll. Regin. Socius.
Chronicum Saxonicum, Saxonice & Latine, cum notis, *Oxon.* 1692. 4°.
Syl. Giraldus, Cambrenfis.
Hibernia expugnata, inter Anglica, &c. Cambdeni, p. 755. *Francof.* 1602. fol.
Jacobus Goar Parifinus.
Rituale Græcorum Gr. Lat. *Parif.* 1647. fol.
Francifcus Godwinus, Epifc. Landavenfis.
Commentarius de Præfulibus Angliæ, *Lond.* 1616. 4°.
Melchior Goldaftus.
Monarchia S. Imperii Romani, 3. vol. *Hanov.* 1612. fol.
Centuria *Epp.* Philologicarum, *Francof.* 1610. 8°.
Rerum Alemannicarum Scriptores vetufti, *Francof.* 1606. fol.
Jacobus Golius.
Grammatica Arabica Erpenii, cum auctario, Arabice & Latine, *L. Bat.* 1656. 4°.
Jacobus Gothofredus.
Philoftorgium Gr. Lat. cum differtationibus edidit, *Genevæ* 1645. 4°.
Codex Theodofianus, cum commentariis, *Lugd.* 1665. 4. vol. fol.
Nicephorus Gregoras.
Hiftoria Romana Gr. Lat. *Genev.* 1615. fol.
Jacobus Gretferus.
De jure & more prohibendi, expurgandi, & abolendi libros hæreticos & noxios, lib. 2. *Ingolftad.* 1603. 4°.
Supplementum, *ibid.* 1604. 4°.
Edidit 3. tomos de Cruce, *Ingolftad.* 1616. fol.
Item Theodorum Abucaram, Simeonem, &c.
Ποδόνιπτρον, feu Pedilavium, de more lavandi, &c. *Ingolft.* 1612. 4°.
Fullo Redivivus, feu Tractatus de Trifagio, *Ingolft.* 1608. 4°.
Edidit Annotat. in Johan. Cantacuzeni hiftoriam.
Hugo Grotius.
Hiftoria Gothorum, &c. *Amftel.* 1655. 8°.
Annotationes in S. Scripturam.
Georgius Gualterius, Meffanenfis.
Siciliæ antiquæ Tabulæ cum notis, *Meffanæ*, 1625. 4°.
Marq. Gudius, Hamburgenfis.
Edidit Græce Hippolyti Demonftrationem de Antichrifto, *Parif.* 1661. 8°.

H

Isaac Habertus, Doctor Sorbonicus.
Pontificale Ecclefiæ Græcæ, Gr. Lat. cum notis & obfervationibus, *Parif.* 1643. fol.
Johannes Halefius, Etonenfis.
Notæ in Chryfoftomum, Edit. Savil.

Johannes

Johannes Hallervordus.
Spicilegium de Historicis Latinis, *Jenæ* 1672. 8°.
Bibliotheca curiosa, *Franc.* 1676. 4°.
Petrus Halloix.
Illustrium Ecclesiæ Orient. Scriptorum vitæ, 2. vol. *Duaci* 1633. fol.
Martinus Hanckius.
De Scriptoribus Byzantinis, *Lipsiæ* 1677. 4°.
De rerum Romanarum Scriptoribus, *Lipsiæ*, 1666, 1679. 2. vol. 4°.
Johannes Harduinus, S. J.
De Nummis Hærodiadum, *Parif.* 1693. 4°.
Hebed Jesu.
Catalogus librorum Chaldæorum, cum notis Abr. Ecchellensis, *Mogunt.* 1655. 8°.
Claudius Hemeraeus, Doctor Sorbonicus.
De Academia Parisiensi liber, *Parif.* 1637. 4°.
Herodianus.
Historia Romana Gr. Lat. cum notis, *Lugd.* 1611. 8°.
Thomas Hyde.
Catalogus librorum Bibliothecæ Bodleianæ, *Oxon.* 1674. fol.
Humfredus Hodius, S. T. P.
Johan. Malalæ Historia Chronica Gr. Lat. cum notis, &c. *Oxon.* 1691. 8°.
Resurrectionis ejusdem Corporis demonstratio, Anglice, *Lond.* 1694. 8°.
Redargutio novi Schismatis Anglicani, sive Anonymi tractatus de Episcopis injuste depositis, Gr. Lat. *Oxon.* 1691. 4°.
De sedibus Episcoporum per iniquam deprivationem vacantibus, Anglice, *Lond.* 1693. 4°.
David Hoeschelius.
Edidit Græce cum notis, Photii Bibliothecam, Adriani Isagogen, &c.
Lucas Holstenius.
Dissertatio de vita & scriptis Porphyrii ad calcem Porph. de Abstinentia.
Edidit item codicem Regularum, &c.
Collectio Romana bipartita, *Rom.* 1662. 8°.
Jacobus Hommius.
Supplementum Patrum, seu varia Patrum opuscula nunc primum edita, cum notis, *Parif.* 1684. 8°.
Joh. Hen. Hottingerus.
Bibliotheca Orientalis, *Tigur.* 1660. 4°.
Historia Orientalis, *Tigur.* 1660. 4°.
Historia Ecclesiastica 9. vol. *Tigur.* 1651. & seqq. annis, 8°.
Dissertationum Miscellanearum πέντας, *Tiguri*, 1654. 8°.
Petrus Daniel Huetius.
Origeniana, *Rothomag.* 1668. fol.
De origine Fabularum Romanensium Diatriba.
De claris Interpretibus liber.

I

L*Udovicus Jacob a S. Carolo.*
Bibliotheca Pontificia, *Lugd.* 1643. 4°.
Thomas James.
Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis, *Londini* 1600. 4°.
Index generalis Librorum prohibitorum a Pontificiis, *Oxoniæ* 1627. 12°.
De corruptione Scripturæ, Patrum, &c. *Lond.* 1612. 4°. Angl.
Vindiciæ Gregorianæ, *Genevæ* 1625. 4°.
M. Fl. Illyricus.
Catalogus Testium veritatis, *Argentin.* 1562. fol.
Edidit Otfridi Evangelia Theotisca, *Basil.* 1571. 8°.
Johannes Imperialis.
Musæum Historicum, *Venet.* 1640. 4°.
Johannes Jonsius.
De Scriptoribus Historiæ philosophicæ, *Francof.* 1659. 4°.
Paulus Jovius Novocomensis.
Elogia Virorum doctorum, *Basil.* 1571. 8°.

Thomas Ittigius, Lipsiensis.
Prolegomena amplissima ad nuperam Josephi editionem.
Appendix ad Differt. de Hæresiarchis, *Lipsiæ*, *1696*. 4°.
Hadrianus Junius, Belga.
Edidit Hesychium de Viris claris Gr. Lat. *Parif.* 1593. 8°.
Christophorus Justellus, Pater.
Photii Nomocanon, Gr. Lat. *Parif.* 1615. 4°.
Henricus Justellus Fil. & *Gulielmus Voellius.*
Bibliotheca Juris Canonici veteris Gr. Lat. 2. vol. *Parif.* 1661. fol.

K

Whitus Kennettus.
Vita Gnil. Somneri, libro *de portubus Romanis* præmissa, Angl. *Oxon.* 1693. 8°.
Petrus Kirstenius.
Vita IV. Evangelistarum, 1610. fol.
Albertus Krantzius, Decanus Hamburgensis.
Metropolis, sive Historia ecclesiastica Saxoniæ, *Colon.* 1574. 8°.

L

Philippus Labbeus.
Nova Bibliotheca MSS. librorum, 2. vol. *Parif.* 1657. fol.
Nova Bibliotheca MSS. librorum, sive Specimen antiquarum Lectionum, *Par.* 1653. 4°.
Conspectus novæ Editionis *Opp.* Damasceni, *Parif.* 1652. 4°.
Differtatio de Scriptoribus ecclesiasticis, 2. vol. *Parif.* 1660. 8°.
Protrepticon ad Scriptores Historiæ Byzantinæ, *Parif.* 1648. fol.
Gulielmus Lambardus, Anglus.
Ἀρχαιονομία, sive de priscis Anglorum Legibus, Saxonice & Latine, *Cantab.* 1649. fol.
Itinerarium Cantii, Anglice, *Lond.* 1656. 8°.
Petrus Lambecius.
Comment. de Bibliotheca Vindobonensi, *Vien.* 1665. &c. fol.
Origines Hamburgenses, 2. vol. *Hamburg.* 1652. &c. 4°.
Cornelius a Lapide.
Commentaria in S. Scripturam satis nota.
Matthæus Larroquanus.
Differtatio de Photino Hæretico, *Genev.* 1670. 8°.
Observationes in Ignatianas Vindicias (sed absque autoris nomine) *Rothom.* 1674. 8°.
Adversaria sacra, *L. Bat.* 1688. 8°.
Dan. Larroquanus F.
Præfatio ad Patris sui Adversaria.
Johannes Launoius.
Gymnasii Navarrensis Hist. 2. vol. *Parif.* 1677. 4°.
De vera causa secessus Brunonis in Eremum Differtatio. *Parif.* 1662. 8°.
Johannes Lelandus, Antiquarius.
Cygnea Cantio, cum commentario, *Lond.* 1658. 8°.
Johannis Leusdeni, Philologus Hebræo-Græcus, *Ultraject.* 1670. 4°.
J. Ant. Vander Linden.
De Scriptis Medicis, *Amstelod.* 1662. 8°.
Gulielmus Lisleus, Anglus.
Antiqua Saxonica Monumenta, Saxonice & Anglice, *Lond.* 1638. 4°.
Justus Lipsius.
Politicorum libri, inter Lipsii opera.
Lucianus Samosatensis.
Opera Gr. Lat. *Salmur.* 1619. 2. vol. 8°.
Johannes Lucius.
De regno Dalmatiæ, *Amstel.* 1667. fol.
Job Ludolphus.
Historia Æthiopica, cum fig. *Francof.* 1681. fol.
Commentarius Æthiopicus, cum fig. *Francof.* 1691. fol.
Luitprandus Ticinensis.
Opera, *Antverp.* 1640. fol.
Christianus Lupus.
Epistolæ Patrum de Concilio Ephesino, cum scholiis & notis, *Lovan.* 1682. 4°.

Johannes

M

Johannes Mabillonius.
Analecta vetera, 4. vol. *Parif.* 1675. & feqq. annis, 8°.
Iter & Mufæum Italicum, *Parif.* 1687. 4°.
Acta Benedictinorum per varia fæcula, vol. 5. *Parif.* 1668. & feqq. annis, fol.
Johan. Maderus.
Edidit Chronicon Ditmari, &c. *Helmft.* 1677. 4°.
Magdeburgenfes Centuriatores, Bafil. 1624. fol.
Bernardus Mallincrotius.
Paralipomena ad Voffium de Hiftoricis Græcis, *Colon.* 1656. 4°.
Petrus de Marca, Archiep. Par.
Diatriba de tempore Synodi Sirmienfis, inter opufcula, *Parif.* 1681. 8°.
Differtatio de Epift. Vigilii, &c *Parif.* 1669. 8°.
Marca Hifpanica, *Parif.* 1688. fol.
Johannes Mariana.
Commentarii de rebus Hifpanicis, Hifpan. Illuftr. tom. 2. *Mogunt.* 1605. 4°.
Johannes Markius.
De Sibyllinis Oraculis, *Franecker.* 1682. 8°.
Gulielmus Marlot.
Metropolis Rhemenfis hiftoria, 2. vol. *Infulis* 1666 — 79. fol.
Floravant. Martinellus, Romanus.
Roma ex Ethnica, Sacra, apud Ciampin. *de libro Pontif.* p. 27.
Petrus Martyr.
Defenfio Euchariftiæ adv. Gardinerum, *Tiguri* 1559. fol.
Loci Communes, *Genevæ* 1624. fol.
Jo. Bapt. Marus Canonicus Romanus edidit Victoris 3. Pontificis Dialogos, & Petrum Diaconum de Viris illuftribus Cafin. *Parif.* 1666. 8°.
Papirius Maffonus.
De Epifcopis Urbis qui Romanam ecclefiam rexerunt, rebufque geftis eorum libri fex, *Parif.* 1586. 4°.
Gerardus Maftrichtius, Prof. Duesburg.
Hiftoria Juris Ecclefiaftici & Pontificii, *Duesburg.* 1676. 8°.
Alphonfus Matamorus.
De eruditis Hifpaniæ Viris & Academiis, inter Scriptores Hifpanicos ab Andrea Schotto in *Hifpania illuftrata* editos.
Gilb. Mauguinus, in fuprema Monetarum Curia Præfes.
Veterum Autorum, qui 9. fæculo fcripferunt de Prædeftinatione & Gratia, Opera, 2. vol. *Parif.* 1650. 4°.
J. Frid. Mayerus, Hamburgenfis.
De fide Baronii ipfis Pontificiis ambigua, *Amftel.* 1697. 8°.
J. Henric. Meibomius.
Edidit rerum Germanicarum Scriptores cum notis & differtationibus, *Helmft.* 1688. 2. vol. fol.
Additamenta ad Vogleri Introduct. Univerf. *Helm.* 1691. 4°.
Opufcula hiftorica, *Helmftad.* 1660. 4°.
G. Theod. Meierus.
Relatio hiftorica de collectionibus Canonum, ad Cod. Can. Ecclef. Univerf. *Helmft.* 1663. 4°.
Hugo Menardus.
S. Barnabæ epiftola cum notis *Parif.* 1644. 4°.
Paulus Merula, Belga.
Edidit Willeramum de Nuptiis Chrifti & Ecclefiæ, *Lugd. Bat.* 1598. 8°.
Jodocus Metzlerus, Monachus S. Galli.
Epiftola ad Goldaftum, inter Epift. Goldaft. *Franc.* 1688. 4°.
Johannes Meurfius.
Gloffarium Græco-barbarum, *Lugd. Bat.* 1614. 4°.
Hefychius de Viris claris, Gr. Lat. cum notis, *Lugd. Bat.* 1613. 8°.
Edidit *Opp.* Conftantini Porphyrogen. &c.
Matthias Michovius.
Chronica Polonorum, *Baf.* 1582.
Micropresbyticum veterum quorundam brevium Theologorum, *Bafil.* 1550. fol.

Aubertus Miræus.
Bibliotheca ecclesiastica, sive Hieronymus, Gennadius, Ildefonsus, &c. cum notis & Auctario, *Antverp.* 1639. fol.
Origo & Incrementa ordinis Carmelitani, *Col.* 1643. 8°.
Arthurus du Monstier.
Neustria Pia, *Rothom.* 1663. fol.
Richardus Montacutius, Episcop. Norvic.
Edidit Photii *Epp.* Eusebium adv. Marcellum, &c. Gr. Lat. cum notis.
Origines ecclesiasticæ, *Lond.* 1640. fol.
Analecta ecclesiast. Exercitationum in Baronium, *Lond.* 1622. fol.
Notæ in Eusebium *de Eccl. Theol.*
Fredericus Morellus.
Edidit Jo. Geometræ *hortum Epigrammatum*, Gr. Lat. *Paris.* 1595. 8°.
Dan. Geo. Morhofius.
Polyhistor, sive de notitia Autorum, &c. *Lubec.* 1688. 4°.
Johannes Morinus, Congr. Orat.
Commentarius historicus de Pœnitentia, *Antverp.* 1682. fol.
De sacris Ecclesiæ Ordinationibus, *Antverp.* 1695. fol.
Alexander Morus.
Notæ in N. Testamentum una cum Tena, &c. *Lond.* 1661. fol.
Stephanus Le Moyne.
Varia sacra, 2. vol. *Lugd. Bat.* 1685. 4°.

N

F*austus Naironius*, Maronita, linguæ Syriacæ in gymnasio Romano Prælector.
Dissertatio de origine, nomine, ac religione Maronitarum, *Rom.* 1679. 8°.
Euoplia fidei Catholicæ Romanæ historico-dogmatica, *Rom.* 1694. 8°. typis Congreg. de prop. fide.
Dan. Nesselius, Bibliothecarius Cæsareus.
Breviarium, & supplementum commentariorum Lambecianorum de Bibliotheca Vindobonensi, cum fig. *Viennæ* 1690. 2. vol. fol.
Gulielmus Nicholsonus, Archidiaconus Carleol.
Anglorum Bibliotheca historica, *Lond.* 1696. 8°. Anglice.
Flaminius Nobilius.
Fragmentum veterum Interpret. Græc. Bibl. Walton. T. 6. & alibi.
Henricus Noris, Cardinalis.
Historica Dissertatio de uno ex Trinitate carne passo, *Venet.* 1696. 8°.
Laurentius Normanus.
Edidit Theodulum, Orthodox. Confessionem, &c.

O

J. *Godfrid. Olearius.*
Abacus Patrologicus ordine Alphabetico, *Jenæ* 1673. 8°.
Abrahamus Ortelius, Antverpiensis.
Thesaurus Geographicus, *Antverp.* 1587. fol.
Orthodoxographa SS. Patrum Monumenta, 2. vol. *Basil.* 1569. fol.
Hieronymus Osorius, Lusitanus.
De rebus Emmanuelis, *Colon.* 1576. 8°.
Casimirus Oudinus.
Supplementum ad Bellarminum de Script. Ecclef. *Paris.* 1686. 8°.
Opuscula sacra veterum aliquot Galliæ & Belgii Scriptorum, *Lugd. Bat.* 1692. 8°. absque autoris nomine.
Epistola ad Mayerum Hamburg. de ratione studiorum suorum, *Lugd. Bat.* 1692. 4°.

P

A*ntonius Pagi*, Ordinis Minorum.
Critica Historico-chronologica in Annales Baronii, *Paris.* 1689. fol.
Dissertatio Hypatica, seu de Consulibus Cæsareis, *Lugd.* 1682. 4°.
Joseph Pamphilus.
Chronica Fratrum Eremitarum S. Augustini, *Rom.* 1581. 4°.

Henricus

Henricus Pantaleon.
De Viris illustribus Germaniæ, *Basil.* 1565. fol.
Dan. Papebrochius, S. J.
Conatus Chronico-historicus ad catalogum Romanorum Pontificum, cum fig. *Antverp.* 1685. fol.
Johannes Pappus.
Libellus Synodicus Gr. Lat. cum notis, *Argentor.* 1601. 4°.
Ludovicus a Paramo Boroxensis.
De origioe & progressu Officii S. Inquisitionis, *Matriti* 1598. fol.
Mat. Parkerus, Archiep. Cant.
Edidit Saxonice & Anglice Ælfrici sermonem Paschalem *Lond.* 1667. 12°.
De Antiquitatibus Ecclesiæ Britannicæ, & privilegiis Ecclesiæ Cantuariensis historia, *Hanov.* 1605. fol.
Pausanias.
Descriptio Græciæ. Gr. Lat. *Hanov.* 1613. fol.
Johannes Pearsonus.
Vindiciæ Epistolarum S. Ignatii, *Cantab.* 1672. 4°.
Dissertationes de successione Romanorum Pontificum, ab *Henrico Dodwello* suppletæ & evulgatæ, *Lond.* 1687. 4°.
Dionysius Petavius, S. J.
Dogmata Theologica, *Parif.* 1645. 5. vol. fol.
Epiphanium, Synesium, &c. Gr. Lat. cum notis edidit.
Paulus Petavius.
Syntagma de Nithardo, *Parif.* 1613. 8°.
Jacobus Petit.
Theodori Pœnitentiale cum notis & dissertationibus, tom. 2. *Parif.* 1677. 4°.
Philo Byblius.
Fragmentum de Phœnicum Theologia apud Eufeb. *de Præparat. Evang.*
Photii Bibliotheca Gr. Lat. *Rothom.* 1653. fol.
Georgius Phranza Protovestiarius.
Chronicon de ultimis Orientalis Imperii temporibus, ex versione & cum notis Pontani, *Ingolst.* 1604. 4°.
Johannes Picardus.
Edidit Gulielmum Nubrigensem cum notis, *Parif.* 1610. 8°.
Johannes Pistorius.
Scriptores Germanicos edidit, *Francof.* 1583. fol.
Petrus Pithæus.
Scriptores coætanei 12. *Francof.* 1594. 8°.
Johannes Pitseus.
De illustribus Britann. Scriptoribus, *Parif.* 1619. 4°.
Vincentius Placcius.
De Scriptoribus Pseudonymis, *Hamburg.* 1674. 4°.
C. Plinius Secundus.
Naturalis Historia, cum notis variorum, *Lugd. Bat.* 1689. 3. vol. 8°.
C. Plinius Cæcilius.
Epistolæ, *Lugd. Bat.* 1653. 12°.
Michael Pocciancius.
Catalogus Scriptorum Florentin. *Florent.* 1588. 4°.
Edvardus Pocokius.
Eutychii Annales Arab. & Lat. *Oxon.* 1659. 4°.
Polydorus Virgilius.
Anglica Historia, *Basil.* 1555. fol.
Placidus Porcheron, Benedict.
Edidit Anonymi Ravennatis de Geographia libros 5. cum notis, *Parif.* 1688. 8°.
Æmilius Portus.
Edidit Suidam Gr. Lat. 2. vol. *Genevæ* 1619. fol.
Antonius Possevinus.
Apparatus sacer, 2. vol. *Colon.* 1608. fol.
Petrus Possinus.
Epistolæ Chronologicæ tres ad Papebrochium, præfixæ Conatui ejus de vitis Pontif.
Thesaurus Asceticus, sive syntagma opusculorum, &c. Gr. Lat. *Parif.* 1684. 4°.

Procopius Gazæus.
Scholia in libros Regum, & Paralipomenon, Gr. Lat. *Lugd. Bat.* 1620. 4°.
Procopius Cæsariensis.
De bello Persico, &c. Gr. Lat. *Paris.* 1662. fol.
Claudius Ptolemæus.
Geographia Gr. Lat. *Amstel.* 1618. fol.

Q

Franciscus Quaresmius.
Elucidatio Terræ sanctæ Theologica, &c. *Antverp.* 1639. 2. vol.
Josephus Quesnellius.
Edidit Leonis M. *Opp.* cum notis & dissertationibus, 2. vol. *Paris.* 1676. 4°.

R

Matthæus Raderus.
Petri Siculi Historia de Manichæis, Gr. Lat. *Ingolstad.* 1604. 4°.
Chronicon Alexandr. Gr. Lat. *Monachii* 1615. 4°.
Odoricus Raynaldus.
Annales ecclesiastici, sive Continuatio Baronii ad finem Conc. Trident. 10. vol. *Rom.* 1646. & seq. fol. Octo priora volumina in unum redigit, *ibid.* 1677. fol.
Theophilus Raynaudus.
Erotemata de bonis & malis Libris, *Lugd.* 1653. 4°.
Indiculus Sanctorum Lugdunens. *Lugd.* 1629. 12°.
Anselmi *Opp. Lugd.* 1630. fol.
Reinerus Reineccius.
Edidit Brochardum de Terra sancta, *Magdeburg.* 1587. 4°.
Antonius Reiserus.
Index Librorum manuscriptorum Bibliothecæ Augustanæ, *Augustæ* 1675. 4°.
Justus Reuberus.
Rerum Germanic. Scriptor. *Francof.* 1584. fol.
Nicolaus Reusnerus.
Epp. Turcicæ *Francof. ad Mœnum*, 1598. 4°.
Nicolaus Rigaltius.
Tertullianum, Cyprianum, &c. edidit.
Edidit Commodiani Instructiones, cum notis, *Tulli Leuc.* 1650. 4°.
Conradus Ritterhusius.
Isidori Pelusiotæ *Epp.* libri quatuor, Gr. Lat. cum notis, *Heidelb.* 1605. fol.
Edidit Salvianum cum notis amplissimis, *Altorf.* 1611. 2. vol. 8°.
Andreas Rivetus.
Criticus sacer, *Genevæ* 1642. 8°.
Johannes Roberti S. J.
Historia S. Huberti, cum notis, & Paralipomenis, *Luxemb.* 1621. 4°.
Eugenius Roblesius, Hispanus.
Scripsit Hispanice de vita & gestis Card. Ximenii, *Tolet.* 1604.
Herbertus Rosweydus.
Historia Eremetica, seu vitæ PP. *Antverp.* 1628. fol.
Petrus Roverius.
Historia Reomaensis, *Paris.* 1637.
Hieronymus Rubeus.
Historia Ravennat. *Ven.* 1590. fol.
Theodoricus Ruinartus Benedict.
Acta primorum Martyrum sincera & selecta, cum notis & observation. *Par.* 1689. 4°.

S

Gaspar Sagittarius.
Introductio in Historiam ecclesiasticam, 1694. 4°.
Tamaius Salazar, Hispanus.
Edidit Martyrologium Hispanicum, a Cardinale d' Aguirre non semel citatum.
Jacob Salianus.
Annales Veteris Testamenti, *Colon.* 1620. fol.
Claudius Salmasius.
Exercitationes Plinianæ, *Paris.* 1629. 2. vol. fol.

Johannes

Johannes Sambucus.
Edidit Latine fragmentum Hippolyti de genealogia Christi, *Patav.* 1556. 8°.
Christophorus Sandius.
Notæ ad Vossium de Historicis Latinis, *Amstel.* 1677. 12°.
Tractatus de veteribus Scriptoribus ecclesiasticis Hist. Eccl. præfix.
Henricus Savilius.
Chrysostomi *Opp.* Gr. edidit, 8. vol. *Eton.* 1611. fol.
Andreas Saussayus, sive *Du Saussay.*
De mysticis Galliæ Scriptoribus, *Paris.* 1639. 4°.
Josephus Scaliger.
De emendatione Temporum, *Lugd. Bat.* 1598.
Trihæreseos Elenchus, *Arnhem.* 1619. 4°.
Edidit Hippolyti Canonem Paschalem, &c.
Simon Schardius.
Rerum Germanicarum Scriptores, *Giess.* 1673. fol.
Scriptores de Potestate imperiali & sacerdotali, *Basil.* 1566. fol.
Emmanuel Schelstrat. Bibliothecarius Vaticanus.
Acta Constantiensis Concilii cum dissertatione edidit, *Antverp.* 1683. 4°.
Tractatus de sensu & autoritate Decretorum Conc. Const. circa Potestatem ecclesiasticam, *Romæ*, 1686. 4°.
Antiquitas Ecclesiæ, sive opus Chronologicum, *Rom.* 1692. fol. typis Congreg. de prop. fide.
Ecclesia Africana sub Primate Carthaginiensi, *Paris.* 1679. 4°.
Sacrum Antiochenum Concilium cum commentario, *Antverp.* 1681. 4°.
Andreas Schottus.
Isid. Pelus. *Epp.* lib. quintum, Gr. Lat. cum notis edidit, *Francof.* 1629. fol.
Hispaniam illustratam edidit, *Francof.* 1606. fol.
Antonius Scipio.
Elogia Abbatum Casinensium, *Neap.* 1643. fol.
Scriptores de Arte Cabalistica, Basil. 1550. fol.
Scriptores de Officiis & Mysteriis divinis per Melch. Hittorpium editi, *Paris.* 1610. fol.
Johannes Seldenus.
De Synedriis 3. vol. *Lond.* 1650. &c. 4°.
Præfatio ad Histor. Anglic. Scriptores 10.
De Diis Syris, *Lipsia*, 1662. 8°.
Hugo Sempilius.
De Disciplinis Mathematicis, libri 12. *Antverp.* 1635.
Josias Simlerus.
Bibliotheca Gesneri contracta & aucta, *Tiguri* 1574. fol.
Richardus Simon.
Fides Ecclesiæ Orientalis de transubstantiatione, *Paris.* 1687. 12°. Gallice.
Richardus Simonius.
Historia Critica præcipuorum Commentatorum in N. Test. *Roterod.* 1693. 4°. Gallice.
Historia Critica de religione & moribus Orientalium, ex Gallico Anglice, *Lond.* 1685. 8°.
Jacobus Sirmondus.
Veterum Opuscula dogmatica 5. *Paris.* 1630. 8°.
Anastasii Collectanea, *Paris.* 1620. 8°.
Eusebii Pamph. Opuscula 14. *Paris.* 1643. 8°.
Theodulphi *Opp. Paris.* 1646. 8°.
Edidit item Sidonium, Alcim. Avitum, Facundum, Hermian. Ennodium, Eugenium, Flodoardum, Hincmarum, &c.
Sixtus Senensis.
Bibliotheca Sancta, *Colon.* 1586. fol.
Thomas Smith S. T. P.
Miscellanea, *Lond.* 1686. 8°.
Gulielmus Somnerus, Cantuariensis.
Edidit Ælfrici Grammaticam, & Glossarium Saxonicum, *Oxon.* 1659. fol.
Arnoldus Sorbinus.
Gallice reddidit Historiam Albingensium Petri de Valle Sarnensi, *Paris.* 1569.
Fr. Spanhemius Junior.
Introductio ad Historiam & Chronologiam sacram, tom. 1. *Lugd. Bat.* 1683. tom. 2. 1687. 4°.

Hiſtoria Imaginum reſtituta, *Lugd. Bat.* 1686. 8°.
Henricus Spelmannus.
Vita Ælfridi M. *Oxon.* 1678. fol.
Concilia Britannica, Scotica, Hibernica, &c. cum notis, *Lond.* 1639. 1664. 2. vol. fol.
Henricus Spondanus.
Continuatio Annalium eccleſiaſticorum Baronii, 2. vol. *Lugd.* 1678. fol.
Simon Staravolſcus.
Epitome omnium Conciliorum, *Romæ* 1653. fol.
Johannes Stella.
Commentarius de vitis ac moribus Pontificum Romanorum anno 1650. 12°. ſecundum exemplar Baſilienſe, 1505.
Carolus Stengelius.
Vita S. Wilhelmi Hirſaug. & Gellonenſis, *Aug. Vind.* 1611. 4°.
Stephanus de Urbibus cum commentariis Thomæ de Pinedo, *Amſtelod.* 1678. fol.
Petrus Steuartius.
Auctarium ad Caniſii lectiones antiquas, *Ingolſt.* 1616. 4°.
Johannes Stow.
Deſcriptio Civitatis Londinenſis, Anglice, *Lond.* 1633. fol.
Strabo.
Geographia. Gr. Lat. cum notis Caſaub. *Pariſ.* 1620. fol.
Laurentius Surius.
Vitæ Sanctorum ex probatis Autoribus, 4. vol. *Colon.* 1617. fol.
Fr. Sweertius.
Athenæ Belgicæ, *Antverp.* 1628. fol.
Fredericus Sylburgius.
Saracenica, Gr. Lat. *Heidelberg.* 1594. 8°.
Æneas Sylvius.
Opera omnia, *Baſil.* 1551. fol.
Symeon Theſſalonicenſis.
Liber de ſacris Græcorum ordinationibus, Gr. Lat. apud Morin. de ordinat. p. 404.

T

W *Ern. Tentzelius.*
Exercitationes ſelectæ, 1692. 4°.
Jacobus Thomaſius.
De Plagio literario, *Lipſiæ* 1673. 4°.
Joſ. Maria Thomaſius.
Codices Sacramentorum vetuſtiſſimi, *viz.* Gelaſianus, &c. *Rom.* 1680. 4°.
Johannes Tilius.
Libri Carolini adv. ſecundam ſynodum Nicænam, *Pariſ.* 1549. 8°. *Francof.* 1608. 8°.
J. Bapt. Timagninus, Venetus.
Hiſtoria Monothelitarum, *Pariſ.* 1678. 8°.
Bertrandus Tiſſierius.
Bibliotheca Ciſtercienſis, tom. 6. *Bono-Fonte,* 1660. &c.
Cornelius Tollius.
Cinnamum, Gr. Lat. cum notis edidit, *Ultr.* 1652. 4°.
Jacobus Tollius.
Inſignia itinerarii Italici, ſive Antiquitates ſacræ, *viz.* Carmina Gr. Naz. &c. cum not. *Ultraject.* 1696. 4°.
J. Ph. Tomaſinus.
Illuſtrium Virorum elogia, *Patav.* 1630. 4°.
Bibliothecæ Patavinæ MSS. publicæ & privatæ, *Utini* 1639. 4°.
Johannes Trithemius.
De Scriptoribus eccleſiaſticis, *Pariſ.* 1512. 4°.
Chronicon Hirſaugienſe, *Francof.* 2. vol. fol.
De ortu, progreſſu, & viris illuſtribus ordinis Carmelitici, *Colon.* 1643. 8°.
Franciſcus Turrianus, S. J.
Conſtitutiones Apoſtolicæ, cum ſcholiis & obſervationibus, *Antverp.* 1578.

U

J. *Foy-Vaillantius.*
Numiſmata ærea Imperatorum in Coloniis, &c. *Pariſ.* 1695. fol.

Henricus

Henricus Valesius.
Eusebii, Socratis, &c. Historiam ecclesiasticam, Gr. Lat. cum notis edidit.
Excerpta ex Collectaneis Constantini Porphyr. Gr. Lat. cum notis, *Paris.* 1604. 4°.
J. Mich. Vanslebius, Monachus Dominicanus.
Brevis relatio de rebellionibus, & cruentis bellis in Æthiopia tempore Patrum societatis excitatis; ex MS. Lat. Anglice reddita, *Lugd.* 1679.
Scripsit etiam Gallice *Historiam Ecclesiæ Alexandrinæ* in sermonem Anglicum traductam.
Edidit item Ludolphi Lexicon, & Opusc. Æthiop. *Lond.* 1661.
Marcus Velserus.
Opera Historica, &c. *Norimb.* 1682. fol.
Gottofredus Vendelinus.
Divinatio de Clementis epistolis, Conc. tom. 1.
Ferdinand. Ughellus, Florentinus.
Italia sacra, sive de Episcopis Italiæ, &c. *Rom.* 1643. & seqq. 9. vol. fol.
Daniel a Virgine Maria.
Speculum Carmelitanum, *Antverp.* 1680. 4. tom. fol.
Sext. Aurelius Victor.
De Cæsaribus Romanis, *Lugd. Bat.* 1670. 8°.
Carolus de Visch.
Bibliotheca Scriptorum Cisterciensium, *Colon.* 1656. 4°.
Raphael Volaterranus.
Commentarii *Genevæ*, 1563. fol.
Ger. Johan. Vossius.
De Historicis Græcis, *Lugd. Bat.* 1651. 4°.
De Historicis Latinis, *Lugd. Bat.* 1651. 4°.
De Poetis Græcis & Latinis, *Amstelod.* 1654. 4°.
Historia Pelagiana, *Amst.* 1655. 4°.
Isaacus Vossius.
Dissertatio de LXX. Interpretibus, *Hagæ-Com.* 1661. 4°.
Observationes ad Pomponium Melam, *Hag.* 1655. 4°.
Epistolæ duæ ad Rivetum, a Pearsono editæ.
Gerardus Vossius Tongrens.
Gregorii Thaumaturgi *Opp.* Gr. Lat. cum notis edidit, *Mogunt.* 1604. 4°.
Christianus Urstisius.
Rerum Germanicarum Scriptores, 2. vol. *Francof. ad Mœnum* 1670. fol.
Jacobus Usserius.
S. Ignatii *Epp.* Gr. Lat. cum notis, *Oxon.* 1644. 4°.
Syntagma de LXX. Interpretibus, *Lond.* 1665. 4°.
Appendix Ignatiana, *Lond.* 1647. 4°.
De Britannic. Eccles. Primordiis, *Dublin.* 1639. 4°.
Veterum Epp. Hibernicarum Sylloge, *Dublin.* 1632. 4°.
Historia Gotteschalci, *Hanov.* 1662. 8°.
Bibliotheca Theologica, fol. MS. penes Cl. V. Edv. Stillingfleetum, Decanum Londinensem.

W

L*ucas Wadingus.*
Annales Minorum, tom. 1, 2. &c. *Lugd.* 1625. & seqq. annis, fol.
Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum, *Romæ* 1650. fol.
Christianus Wagnerus, Lipsiensis.
Præfatio historica præliminaris ad Genesinm, MS. penes hæredes.
Brianus Waltonus, Episc. Cestr.
Biblia Polyglotta, *Lond.* 1657. 6. vol. fol.
Jacobus Waræus, Eq. Aur.
Comment. de Præsulibus Hiberniæ, *Dublin.* 1664. fol.
Edidit etiam sancti Patricii & Bedæ opusc. &c.
De Scriptoribus Hiberniæ, *Dublin.* 1639. 4°.
De Hibernia, & antiquitatibus ejus, *Lond.* 1685. 8°.
Andr. Wengerscius.
Historia ecclesiastica Sclavonica, *Amst.* 1679. 4°.
Johannes Rodolphus Wetstenius.
Edidit Origenis Dialogos contra Marcionitas, Gr. Lat. *Basil.* 1674. 4°.

Henricus Whartonus.
Anglia facra, five collectio Hiftoriarum, &c. *Lond.* 1691. 2. vol. fol.
Hiftoria de Epifcopis & Decanis Londinenf. & Affavenf. *Lond.* 1695. 8°.
Auctarium ad Ufferii Hiftoriam dogmaticam de Scripturis, *Lond.* 1690. 4°.
Abrahamus Whelocus.
Bedæ Hiftoriam ecclefiafticam Saxonice & Latine, cum notis edidit, *Cantab.* 1643. fol.
Arnoldus Wion.
Lignum Vitæ, *Ven.* 1595. 4°.
Johannes Wolphius.
Lectiones memorabiles, 2. vol. *Laving.* 1600. fol.
Antonius a Wood.
Hiftoria & antiquitates Univerfitatis Oxonienfis, *Oxon.* 1674. fol.

X

FR. *Ximenes*, Card.
Edidit officium Mozarabicum, *Tolet.* 1500.

Alios Scriptores in ipfo Opere citatos reperiet Lector, quos hic forte præterivimus.

Cum in fequenti Opere Autor ad libros a fe patrio fermone fcriptos Lectorem fæpius remiferit, fas erit, falva verecundia, eos etiam in hunc locum referre.

C*Hriftianifmus Primitivus*, feu de Religione veterum Chriftianorum, &c. *Londini* 1672. 8°. exinde quarta vice editus.
Antiquitates Apoftolicæ, feu *Vitæ SS. Apoftolorum*, *Lond.* 1674. fol. Prodierunt auctiores quarta vice *ibid.* 1684. fol.
Apoftolici, feu *Vitæ Patrum primitivorum trium priorum Sæculorum*, præmiffa differtatione de Chriftianæ Religionis fucceffu fub Paganifmo, *Lond.* 1676. 1686. fol.
Vitæ Patrum primitivorum IV. Sæculi; præmiffo Apparatu de ftatu Paganorum fub Chriftianis Imperatoribus, *Lond.* 1683. fol.
Differtatio de regimine veteris Ecclefiæ per Epifcopos, Metropolitas, & Patriarchas, & de iniquis Pontif. Romanorum ufurpationibus, Lond. 1683. 8°.
Chartophylax Ecclefiafticus, feu de Scriptoribus Ecclefiafticis, eorumque fcriptis, *Lond.* 1685. 8°. Lat.
Tabulæ Ecclefiafticæ, quibus Scriptores Ecclefiaftici, eorumque patria, ordo, ætas & obitus breviter exhibentur; a Chrifto nato ad annum ufque 1517. *Londini* 1674. *Hamburg.* 1676. Lat.

Elenchus Autorum & Scriptorum ad quos, notulis ad calcem cujuflibet paginæ fubjunctis, remittitur Lector.

A*Sfemanus Jof. Simonius.*
Bibliotheca Oriental. Clement. Vaticana, *Rom.* 1721. fol.
Clericus Johan.
Hiftoria Ecclefiaftica, *Amft.* 1716. 4°.
Couftantius Petr.
Epiftolæ Romanorum Pontificum, *Parif.* 1721.
Dupin, Lewis Ellis de.
Hiftoria nova Ecclefiaftica, verfio Anglic. *Lond.* 1696. feq.
Fabricius Johan. Albert.
Bibliotheca Græca, *Hamb.* 1705. feq.
Bibliotheca Latina, *Hamb.* 1712.
Bibliotheca mediæ & infimæ Latinitatis, *Hamb.* 1734. feq.
Codex Apocryphus Novi Teftamenti, *Hamb.* 1703. feq.

Hiftoria

Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Hamb.* 1718. fol.
De Scriptoribus, qui Chriſtianam Religionem adverſus Atheos &c. aſſeruerunt, *Hamburg.* 1715. 4°.

Hearne Thomas.
Collectanea, *Oxon.* 1720. 8°.
Jo. Glaſtonienſ. Chronicon, *Oxon.* 1726. 8°.
Walteri Hemingford Hiſtoria, *Oxon.* 1731. 8°.
Entropii Hiſtor. *Oxon.* 1703. 8°.

Ittigius Thomas.
Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Lipſ.* 1709. 4°.
Diſſertatio de Hæreſibus, cum appendice. 4°.
Diſſertatio de Pſeudepigraphis Chriſti, Mariæ & Apoſtol.
Diſſertatio de Patribus Apoſtolicis.

Le Long Jacobus.
Bibliotheca ſacra, vol. 2. *Pariſ.* 1723. fol.

Millius Johan.
Prolegomena in Nov. Teſtament. fol.

Muratorius Lud. Ant.
Anecdota Latina, *Mediol.* 1697. ſeq. 4°.
De Scriptoribus Rerum Italicarum, *Mediol.* 1723. ſeq. fol.

Martene Edmund, & *Durand Urſin.*
Veterum Scriptorum & Monumentorum ampliſſima Collectio, *Rothom.* 1700. 4°.
Theſaurus novus Anecdotorum, *Pariſ.* 1717. fol.

Montfalconius Bernard.
Catalogus Cod. MS. Bibliothecæ Coiſlinianæ, *Pariſ.* 1715. fol.
Præliminaria in Hexapla Origenis, *Pariſ.* 1714. fol.

Nourius Nicolaus.
Apparatus ad Bibliothecam maximam Veterum Patrum, 1703, & 1715. fol.

Oudinus Caſimir.
Commentarii de Scriptoribus Eccleſiaſt. *Francofurt.* 1722. fol.

Pezius Bernard.
Theſaurus Anecdotorum noviſſimus, *Aug. Vindel.* 1721. fol.

Renaudotus Euſebius.
Collectio Orientalium Liturgiarum, *Pariſ.* 1716. 4°.

Tillemontius Lenain.
Memoralia Eccleſiaſtica Gallice. fol.

Thomaſius Joſeph. Maria.
Inſtitutiones Theologicæ Antiquorum PP. *Rom.* 1709. 8°.

Wanleus Humph.
Librorum Vett. Septentrion. qui in Angliæ Biblioth. exſtant Catalogus, *Oxon.* 1705. fol.

Wilkius David.
Concilia Magnæ Britanniæ, *Lond.* 1737. 4. vol. fol.

Εἰς τὸν τιμαλφέστατον Θεολόγον ΒΙΛΕΛΜΟΝ ΚΑΒΙΟΝ τὸν ἀληθῶς τετυχηκότα πάσης παιδείας, καὶ ἱερᾶς κριτικῆς τὰ πρῶτα.

Χαῖρ' ἄνερ τριπόθητε, φίλος μακάρεσσιν ἀκούεις,
Καὶ θνητοῖς φίλος εἶ, καὶ φίλος ἐστὶ Θεῷ·
Πολλοὶ μὲν, κ' ἀγαθοί τε πάλαι πολύϊστορες ἄνδρες
Τῶν πατέρων πράξεις, καὶ καλὰ μαρτύρια,
Τάς τε γραφὰς, τίνες εἰσὶ νόθαι, ἢ γνήσιαί εἰσι,
Λυγρὰ διέκριναν δόγματά τ' αἱρετικῶν,
Εὐσέβιος μάλα κλειτὸς Ἐπίσκοπος, εἶτα μετ' αὐτὸν
Στριδωνιὺς χρλίου πρεσβύτερος γεμάχου,
Γεννάδιος καὶ Μασσαλιεὺς βραχύ τι πλαγιάζων
Συγγραφίας ἐπέθη τὰς παραλειπομένους.
Ταῦτα πέλει, ὅτι δια Θέμις, καὶ δῖος Ἀπόλλων,
Καὶ χάριτες γνωστοὶ πατράσιν αἰδεσίμοις·
Ὕστερον ἐς κλυδῶνα κακῶν ἄπρον κατέβαινε
Ναῦς ἱερὰ, τλήμων Φραικαλέων παραχλεύ,
Αἴθερι μίσγετο πόντος, ἐν ὕδασι λάετο ἄρα,
Βαρβαρότης ἐκράτη ἀντιθέου στόματος,
Ἑλλὰς κ' ὕμμιν Ἑλλὰς ἔην, καὶ πότνια Ῥώμη
Ἀρκτώοις γένετο λεῖα τροπαιοφόροις,
Καὶ τότε Ἰσίδωρος, Ὀνώριος, Ἰλδήφονσος,
(Ὡς τότε Φοίνικες Θεολόγοι Σπάνιοι)
Σιγίβερτος ἐὼν μοναχὸς τῆς Γέμβλακος αἴης,
Τριτθέμιος μαγικῆς, φαντὶ, ἐπιστάμενος,
(Ὥνπερ πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, μεμιγμένα, πολλά δε λυγρὰ)
Λαμπρύνουσ' ὀλίγον τὸν σκοτόεντα χρόνον.
Συγγίνωσκέ μοι, ὄλβι' ἄνερ, μακάρεσσιν ἑνωθεὶς
Φῶτε συμπιπόντες τὸ κλέος ἀντολίας,
Φῶτε Ῥωμαίων βρόντησι κεραυνοβοληθεὶς,
Καὶ μᾶλλον τοίνυν οὐρανίοισι φίλος,
Παντοδαπῆς τῆς παιδείας ἔτυχές συ ἀληθῶς,
Τῆς μὲν Ῥωμαικῆς, τῆς δὲ καὶ Ἑλλαδικῆς·
Ἀνθεσί σε στεφανῶν ὕμνων εἰς ταυτὸ συνῆλθε,
Καὶ καταφωτίζειν λυχνίσιν ἥλιον·
Ἀλλ' ἀνεγειρομένης, Μύσοις ἅμα, θεοσεβείας,
Οὐκ ὀλίγοι πατέρων ἱστορέουσι βίους·
Ξίστος, Ποσσηβῖνος, Αἴβερτός τε Μιραῖος,
Γεσνῆρος, Ῥίβετος, καὶ Κόκος ἡμεδαπος,
Βελλαρμῖνος ἀνελλήνιστος ἐὼν (μέγα Θαῦμα) δικάζων
Ἀλλότρι' Ἑλλήνων γράμματ' ὑπερκριτικῶς,
Λαββέιος ματίπαιζε κριτῆς δεινὸς, μάλα πικρὸς,
Ἑλλάδος ὢ ξεῖνος, τῷ δὲ πέπονθος ἐών·
Ὕστατος Οὐδῖνος σφόδρα κλεπτικὸς ἀπὸ βίβλου
Ἄλλων ὅσσον ἔχει, τόσον ἄφελκε βίβλον,
Τυποθετῶν τίτλους, σημεῖά τε βιβλιοπωλῶν,
Σφάλματα καὶ κτισοῦ, οὐδενὸς ἄλλα πέλει·
Αὐτῷ σοῦ περὶ κλῆις ἐπὶ γλώσσῃ τε βέβηκεν,
Οὐ ἀπὸ μὲν Φρέατος ἤντλει πλεῖστον ὕδωρ·
Αὐτὰρ συ τέλος οὖν Σπάρτην ἀνὰ, σεμνὲ, λεληφὼς
Χαρτοφύλαξ ποτὶ, καὶ Οἰκονόμος γέγονας,
Κρύπτ' ἀποφαινόμενος κειμήλια βιβλιοθηκῶν,
Ὀρθοδοξούντων, ἄλλα καὶ αἱρετικῶν
Κύρια δόγματα, ἀρχαῖ' ἤθη, τέθμι' ἀνάκτων·
Γράμματ' ἐπισκοπικὰ, θέσματα, καὶ συνόδους.
Κύδιμε χαῖρ' ἄνερ, βαθυγήρως ἄλκιμος εἴης,
Σοὶ σθένος ἀγναμπτον, καὶ μέλεα στιβαρά.
Μακρόβιος γήρασκε δίκην Πυλίου τριγέροντος,
Οὗ ῥέεν ἐκ γλώσσης τῶν μέλιτος γλυκίον.
Σὸς καθ' δυνάμιν,
AB. SELLERUS.

ER-

ERRATA Typographica in Historia Literaria.

In Prolegomenis.

PAG. 13 lin. 17. lege *Augustissimam*. p. 14. l. 30. post *Natalem* dele *comma*. p. 30. l. 44. post *operis* adde p. 316. p. 38. l. 1. l. *Paris.* 1668.

In sequenti Historia.

PAG. 6. col. 2. lin. 16. lege *illam*. p. 25 c. 1. l. 2. pro *Ebi* l. *ubi*. p. 26. c. 1. l. 48. l. *Philalethæ Eusebiani*. p 37. c 2. l. 18. l. *πρωτόγονον*. p. 41. c. 1. l. 2. l. *Nuranienses*. p. 43 c. 2. l. 17. pro *at* l. *&c.* p. 45. c. 1. l. 32. post *Eusebius* fiat punctum. p. 47. c. 2. l. 43 pro *D.* l. *De*. l. 50. l. *quidem*. p. 49. c. 2. l. 49. l. *Antiquaria*. not. b pro *Appmi*. l. *Apparat*. p. 50. c. 2. l. 37 pro *in* l. *un* p. 60. c. 1. l. 52. l *tempora*. p. 62. c. 1. marg. pro *Orat* l. *Parel*. item ante *Just.* pone *Vit.* p. 64. c. 2. l. 31. l. *hunc vel illum*. p. 66. c. 1. l. 7. l. *Vero*. p. 73. c. 1. l. 40. l. *excitavit, & negligentiam*. p. 80. c. 2. l. 18. l. *Gallicam*. p. 87. c. 1. l. 50. l. *cubasse*. p. 108. c 1. l. 18. l. *at secundo Domini*. p. 113. c. 1. l. 23. l. *Alexandriam*. p 115. c. 1. l. 46. l. *Avitum*. l. 58. l. *Origine*. p. 116. c. 1. l. 45. l. *actuariis*. p. 117. c. 2. l. 19. l. *Fragmentum*. p. 130. c. 1. l. 28. l. *pœnitentia*. p. 131. c. 1. l. 1. dele *Jan.* 30. & pone l. 3. post *Romanum*. p. 146. c. 2. l. 48. l. *voce Calui*. p. 152. c. 2. l. 7. l. *adulteratum*. p. 157. c. 1. l. 48. l. *Felicissimum*. p. 173. c. 2. l. 31. l. *esset*. l. 38. l. *ulteriorem*. p. 179. c. 2. l. 6. l. *mel* *s.* 2 *p* 47. & l. 18. l. voci *ἐντεταξε* *ἐντεταγα* *substituerint*. p. 180. c. 2. l. 56 post *Græcis* dele *multa*. p. 192. c 2. l. 46. l. *ut restantur*. p. 193. c. 2. l. 43. l. *Catenis*, & deleatur *in Matthæum*. p 197. c. 1. l. 42 l. *epistola versioni*. p. 239. c. 1. l. 36. l. *vitæ*. p 240. c. 1. l. 56 post *imaginibus* adde *lib.* c. 2. l. 54. l. *æque*. p. 241. c. 1. l. 48. l. *nullam*. p. 244 c. 1. l. 50. l. *exceptione*. p. 257. c. 1. l. 55. l. *Alexandrino*. p. 263. c. 2. l. 35. l. *Antiochenæ*. p. 273. c. 1. l. 15. post *librorum* adde *Origenis ad Macarium*. c. 2. l. 36. l. *miana*. p. 302. c. 1. l. 1. l. *sermonum*. p. 308. l. 46. l. *pro germana* l. 47. l. *protis*. p. 310. l. 15. l. *codici*. p. 321. l. 12. l. *Græce*. p. 334. c. 1. l. 10. l. *ἀκριβεῖς*. l. 19. l. *Heraclidæ*. p. 341. c. 2. l. 29. l. *Georgiana*. p. 346. c. 1. l. 12. l. *Maximum*. p. 394. not. a. l. *tom.* 2. *p.* 772. p. 395. post *Hamb.* 1723. adde *item Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p.* 109. p 399. c. 1. l. 56. l *nec pauca*. p. 404. c. 1. l. 44 l. *cautum est anno ut videtur* 420 p. 407. c. 1. l. 26. post *citatur* adde *aliud*. p. 421. c. 2. l. 15. post *abjudicat* dele *punctum*. p. 429. c. 1. l. 14. l. *capita* 33. p. 437. not. c. dele *a*, & l. *Salinas*. p. 446. c. 1. l. 17. post *Ægypto* dele *punctum*. l. 29. l *pertinere; ipsum*. c. 2. l. 40. l. *conferret*. p. 454. c. 2. l. 4. l. *Paphlagonias*. p. 460. not. c. dele *a*, & l. *Salinas*. p. 486. c. 2. l. 17. pro *redacta* l *relecta*. p 500. not. l. 3. l. *contigerunt; item*. Etiam pro *T.* l. *D. Marci*. p. 516. c. 2. l. 10. l. *dicendi*. p. 533. c. 1. l. 43. pro *olim* l. *supra*. p. 548. c 1. l. 22. pro 1693. l. 1639. p. 560. c. 2. l. 23. l. *Marim*. p. 564. c. 1. l. 24 pro 561. l. 590. p. 567. c. 2. l. 31. pro *opinare* l. *sonare*. p. 586. c. 1. l. 7. pro 31. l. 9. p 610. c. 1. l. 19. pro *tom.* 9. l. *tom.* 4. p. 629. not. *a.* post *edit. nov.* adde *tom.* 2.

TABELLA SÆCULORUM.

I. SÆCULUM APOSTOLICUM	Pag. 1.
Continet Scriptores Ecclefiaft. XXVII.	
Gentilem I.	38.
Concilia	ibid.
II. SÆCULUM GNOSTICUM	40.
Continet Scriptores Ecclefiaft. LXXI.	
Gentiles VIII.	95.
Concilia	96.
III. SÆCULUM NOVATIANUM	98.
Continet Scriptores Ecclefiaft. XLIX.	
Gentiles II.	156.
Concilia	ibid.
IV. SÆCULUM ARIANUM	159.
Continet Scriptores Ecclefiaft. CXLIV.	
Gentiles XI.	344.
Concilia	349.
V. SÆCULUM NESTORIANUM	371.
Continet Scriptores Ecclefiaft. CCXXI.	
Gentiles III.	467.
Concilia	469.
VI. SÆCULUM EUTYCHIANUM	490.
Continet Scriptores Ecclefiaft. CXLIII.	
Gentiles II.	552.
Concilia	ibid.
VII. SÆCULUM MONOTHELETICUM	566.
Continet Scriptores Ecclefiaft. CXIV.	
Concilia	601.
VIII. SÆCULUM EICONOCLASTICUM	611.
Continet Scriptores Ecclefiaft. LXXVII.	
Concilia	643.

SÆCULUM APOSTOLICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. I. a Chr. N.

APpropinquante toties promiſſo, tam diu expectato Meſſiæ adventu, præmiſſus eſt *Joannes Baptiſta, limes quidam conſtitutus inter vetera & nova, ad quem deſineret Judaiſmus, & a quo inciperet Chriſtianiſmus*, ut non ineleganter vocatur a Tertulliano *Adv. Marc.* lib. 4. c. 33. *Χριστοῦ τῆς πρώτης φανερώσεως κῆρυξ*, Juſtino Martyri *Dial. cum Tryph.* pag. 268. Clementi Alexandr. *Protrep.* pag. 7. *Ἡ φωνὴ πρόδρομος τοῦ Λόγου, φωνὴ παρακλητική, προετοιμάζουσα εἰς σωτηρίαν, φωνὴ προτρέπουσα εἰς κληρονομίαν οὐρανῶν. Vox Verbum præcurrens, vox adhortatoria, præparans ad ſalutem, vox adhortans ad hæreditatem cælorum.* Johannem mox ſequitur Dominus noſter, verus ille Meſſias, ad Evangelium annunciandum, & humanum genus redimendum, *οὐρανόθεν* miſſus. Ab eo conſtituti ſunt duodecim APOSTOLI, Legati ad gentes convertendas deſtinati. His adjuncti LXX Diſcipuli, quos nominatim recenſet Pſeudo-Dorotheus, omneſque epiſcopos fuiſſe, aſſignata cuivis ſede epiſcopali, lepide nugatur. Chriſto demum in cœlos recepto, Apoſtoli mirificis Spiritus S. donis ornati, poſtquam per plures annos Judæis prædicaſſent, in varias orbis terrarum provincias ſe conferunt, a quibus Evangelium prædicatur, fundantur Eccleſiæ, non modo in Syria, verum Romæ, Alexandriæ, &c. D. Paulo etiam *ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως ἐλθόντι*, teſte Clemente ad Corinth. Num. V. Britanniam ſubinnuente, ſaltem Hiſpaniam. Quod enim Romam intelligendam eſſe contendunt viri quidam doctiſſimi, ut ita ſentiam, ægre admodum a me impetrare poſſum. Quis enim Romam in citeriore occidentis parte ſitam, ſenſu Clementis *Occidentis terminum* appellaret? Mecum certe facit (ne alios jam memorem) clariſſimus Ceſtrienſis noſter; nec id dicit tantum, ſed pluribus probat, tum in *Annalibus Paulinis* ad An. Chr. LXIII. tum Diſſertat. 1. c. 8. §. 9. Quo vero fidei, morumque regula certior redderetur, libri N. Teſtamenti *θεόπνευστοι* partim ab ipſis Apoſtolis, partim a ſociis eorum ac miniſtris, ſcriptis traduntur. An. Chr. XLVII. In Concilio Hieroſolymitano Chriſtianos e gentibus converſos ad ritus Moſaicos obſervandos non teneri, ab Apoſtolis ſententia fertur. Qua non obſtante, obſervationes Judaicas Chriſtianiſmo poſtea miſcebant hæretici, Simonis Magi infœlix ſoboles. An. LXIV. arrepta ex Romanæ urbis incendio occaſione, primam in Chriſtianos perſecutionem movit Nero, ut ex ipſis ſenatus Romani commentariis notavit olim Tertullianus, Apol. c. 5. *Illic*, inquit, *reperietis primum Neronem in hanc Sectam, cum maxime Romæ orientem Cæſariano gladio ferociſſe.* An. LXX. captis & combuſtis a Tito Hieroſolymis, tota Judæorum politia tum ſacra tum civilis radicitus evellitur, ipſa gente pene deleta. Anno ſequenti hæreſim ſuam inter Chriſtianos Pellæ tunc agentes venditare cœpit Ebion, aſſerens Chriſtum purum putum hominem fuiſſe, facta mox non levi diſcipulorum meſſe. His præcipue Evangelium ſuum oppoſuit D. Johannes. [a] An. Chr. XCV. forſan exeunte, ſecundam perſecutionem excitat Domitianus, *portio Neronis de crudelitate*, ut non inſcite de eo Tertullianus. De hac perſecutione agit Euſebius lib. 3. cap. 17, 18, &c. De Neroniana, lib. 2. cap. 25.

[a] Conf. *Millii* Prolegom. in Nov. Teſt. p. 21.

SCRIPTORES.

Sæc I. 2 Chr. N.

* IESUS CHRISTUS, Dominus noster, Dei ab æterno filius, ex regio Hebræorum stemmate secundum carnem, matre Maria ἀειπαρθένῳ, Bethlehemi in Judæa natus est, ex Usserii calculo An. M. 4000. Æræ vulgaris 4004. Duodecennis adhuc in Templo Hierosolymitano cum Juris Hebraici Consultis publice disputavit. Vitam dum egit privatam, arti fabrili sub Josepho, Patre (uti habebatur) suo, operam dedit. Innuit id D. Marcus VI. 3. *Nonne hic est faber, Mariæ filius?* Explicatius paulo Justinus M. * Ταῦτα γὰρ τὰ τεκτονικὰ ἔργα εἰργάζετο ἐν ἀνθρώποις ὢν ἄροτρα καὶ ζυγὰ, διὰ τούτων καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης σύμβολα διδάσκων, καὶ ἐνεργῆ βίον. *Fabrilia namque cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra & juga conficiens, per hæc & justitiæ docens signa, & vitam non otiosam.* Baptizatus anno ætat. 30. ad munus subeundum se accinxit, doctrinam quam cœlo detulerat palam annunciavit, miraculis confirmavit, Apostolos, aliosque Evangelii præcones constituit: An. 33. cruci pro salute humani generis affixus, tertio demum die e mortuis resurrexit, & cum Apostolis per quadraginta dies versatus, Angelorum stipatus satellitio, cœlum repetiit.

* Dial cum Tryphone, p. 316.

Inter Scriptores Ecclesiasticos familiam ducit, non tam propter θεοπνεύστα Evangelia, magnam partem ipsius ore prolata, integre Spiritu ejus dictante conscripta, quam ob celebrem illam ad Abgarum Edessenum Epistolam, ὀλιγόστιχον μὲν, πολυδύναμον δὲ (ut Eusebii verbis utar) ex Archivis Edessenis depromptam. Exstat G. L. una cum Abgari ad Dominum Epistola apud Euseb. l. 1. c. 13. [b] Supposititias esse has Epistolas contendunt recentiorum haud pauci; ex Pontificiis, Erasmus, Costerus, Canus, Bellarminus; e Reformatis, Cocus, Rivetus, Hornbeckius, Spanhemius junior, & alii. Verum ego non adeo temere abjiciendum esse censeo tam venerandæ vetustatis monumentum. Primo enim nullum in toto Epistolæ contextu apparet fraudis, vel νοθείας vestigium; nihil quod Domini nostri sapientiæ, bonitati, dignitati non apprime convenit; ipso non inficiante Riveto*, non esse aliquid in iis, cur rejiciantur. 2. Magnum apud me pondus habet summa Eusebii fides & autoritas, qui has Epistolas ex ipsis Edessenorum tabulariis descripsit, & e sermone Syriaco in Græcum transtulit; & cum nec ipse facile falli potuerit, neque nobis fucum facere voluisse censendus erit. Vere de eo Pearsonus * noster, Deus bone, quantus judex! *Ego vero Eusebium tanta diligentia, tantoque judicio in examinandis Christianorum primævæ antiquitatis scriptis, in quibus traditionem Apostolicam contineri arbitratus est, usum fuisse contendo; ut nemo unquam de ejus fide, aut de scriptis, quæ ille pro indubitatis habuit, postea dubitaverit.*

* Crit. Sacr. l. 1 c. 1.

Sæc. 1. 2 Chr. N.

* Vindic. Ignat part. 1. c. 8.

Eusebio fidem astruit S. Ephræm, ipse Syrus, & in Syrorum scriptis versatissimus, & quod propius adhuc, Diaconus Edessenus. Proferam, quæ habet in Testamento suo, ex Syriaca lingua in Græcam, exinde Interprete Gerardo Vossio, Latine verso: ubi Edessenos suos sic alloquitur. * *Benedicta vestra sit civitas, in qua habitatis. Ipsa enim sapientum est civitas, & mater, Edessa: quæ quidem etiam palam, atque manifeste ex ore Christi Domini benedicta est per suos discipulos, nostros vero Apostolos. Nam quando Rex Abgarus, qui hanc civitatem exstruxit, rogabat, exciperet eum, qui peregrinus in terris apparuerat, salvatorem, inquam, universorum, & Dominum Christum, dicebat: Omnia audivi, quæ a te facta sunt, & quæcunque a reprobis, & aspernantibus te Judæis passus es. Veni igitur huc, & nobiscum habita; habeo enim mihi civitatem hanc exiguam, quæ tibi & mihi sufficiet. Cujus etiam fidem admiratus Dominus, mittens eo per nuncios, perpetuo civitati illi benedixit, firmans ipsius fundamenta.* Hasce etiam Epistolas citat Darius Comes, Epist. ad D. Augustinum *; ut his recentiores taceam. Quod vero scriptores Eusebio antiquiores non meminerint, id inde factum est, quod Patres Græci linguæ Syriacæ ut plurimum ignari, nullum fere cum Edessenis commercium habuerint. Nec ullius pene momenti sunt, quæ in contrarium proferuntur, argumenta: præcipua ad examen revocabo. Obj. 1. Nullam harum Epistolarum, vel legationis Abgarianæ apud Scriptores Evangelicos haberi mentionem. Fateor; neque enim iis in animo erat, cuncta, quæ gessit Christus, literis mandare. Quin diserte testatur S. Johannes * *multa alia fecisse Jesum, quæ non sunt scripta in hoc libro, & quæ si scribantur sigillatim, ne mundum quidem ipsum capturum eos, qui scriberentur.*

* Op Tom. 3 & apud Sur. Febr. 1. Num. 4.

* Ep. 263. Ed Lovan. ap Baron. an. 31.

* XX. 30. XXI. 25.

a Conf. *Whit.* in comment. in *Matth* p. 9. *Tillemont.* not. 3. & 4. ad Hist. Salvat nostri *Jesu Christi* Memor. Eccles. Vol. 1. *Natal.* Hist. Eccles. Vol. 1. c. 7. b Conf. *Du Pin* Hist. nov. Eccles. Vol. 1. p. 1. vers. Anglican. *Tillemont.* Memor. Eccles. Vol. 1. ad vit. S. Thomæ p. 161. *Clerici* Hist. Eccles. in hist. de ascensu *Christi* §. 12. seq *Itig* Hist. Eccles. c. 1. §. 1. item in Dissertat. de Pseudepigraphis Christi Mariæ & Apostol. c. 1.

rentur, libros. Obj. 2. Citari in hac Epistola locum quendam e S. Johannis Evangelio, quod non nisi post plures demum annos conditum sit. Respondeo. Similis quædam sententiola utrobique habetur, non tamen iisdem verbis, nec eodem prorsus sensu. Hujusmodi enim Apophthegmatibus Dominus noster crebro usus videtur. Verum utcunque eadem esset sententia, non tamen inde citatur. Citari quidem videtur locus ex prophetarum oraculis, quem doctissimus Valesius ad cap. 6. Esaiæ refert: Alii alibi quærunt. Ego vero illud, γέγραπται, non tam de loco aliquo particulari, quam de communi prophetarum voce intelligendum esse existimarem; quo sensu apud Clementem Romanum, aliosque sæpe occurrit. Obj. 3. Rationem temporis non constare. Dicuntur quippe (ex vulgari Eusebii lectione) hæc Edessæ Acta esse anno Christi *quadragesimo tertio*. Sed totum hunc scrupulum feliciter exemit Cl. Valesius, qui partim ex emendatioribus Eusebii codicibus MSS. partim ex vera Edessenorum Epocha ostendit, annum Edessenorum trecentesimum & quadragesimum (ita enim legendum erat) quo Thaddæus Edessam venit, in eum ipsum annum cadere, quo Christus & passus est, & a mortuis resurrexit. Sed adversus hanc Epistolam objicit ulterius Amicus meus singularis D. P. A. privatis ad me literis, quod in Actis Edessenis, quibus inseritur, apud Euseb. lib. 1. c. xiii. Thaddæus Articulum de descensu Christi ad Inferos confessus sit, qui tamen talem antiquitatem haud sapere videtur. At 1. Sententia de Christi εἰς τὸν ᾅδην descensu, antiquissima videtur; serius in Symbolo articuli locum obtinuisse constat, dogma vero ipsum longe esse vetustius, quid vetat? In ipsa enim propositione consentiunt omnes, (*quis nisi Infidelis*, inquit Augustinus Epist. xcix. pag. 437. *negaverit fuisse apud Inferos Christum*:) tantum de sensu & explicandi modo litigatur. 2. Epistolæ & Acta Edessena mihi non pari nituntur authoritate; Acta quippe post Christi demum ascensum confecta sunt, idque forsan a notariis, qui rem, quam auditu acceperant, parum accurate intellegebant, saltem facile hallucinari poterant; quique non nisi summa Orationis Thaddæanæ capita nobis exhibent, quo vero sensu ea tradiderit, non exponunt; verum hac in re suo quisque fruatur judicio.

Exposita hunc in modum & confirmata sententia nostra, omnia nihilominus doctiorum judicio submitto, nec eum quoquam hac de re contentionis funem ducam. Miram sane magni Casauboni, ejusque in palæstra Baroniana successoris Rich. Montacutii modestiam lubens amplector. *De Epistola Abgari Toparchæ Edesseni ad Dominum*, inquit Casaubonus *, *doctiorum judicia audire malim, quam ipse aliquid pronunciare*. R. Montacutius †, *Nec est in iis aliquid, cur rejiciantur. Omnia pia, modesta, & cum Christiana pietate conjuncta. Sed utcunque mihi ita videantur æstimandæ; unusquisque tamen in suo sensu abundet*. Epistola Christi ad Abgarum in codice cccxv. in Biblioth. Vindob. ut ex Nesselio notat Sellerus in not. MS. in fine multo auctior est quam in editis, & præter alia annexam habet subscriptionem Christi cum Sigillo ✠. Ψ. X. E. T. P. A. ejusque Interpretatione. Quæ recentioris ævi additamenta mihi videntur, Conf. *Lambec.* Lib. 5. p. 9. 10. Interim utraque hæc Epistola in Cod. Vindob. non mediocriter discrepat ab eis, quæ apud Eusebium, Cedrenum in Compend. Histor. p. 175. aliisque exhibentur.

* Exercit. ad Baron. 13 c. 31.

† Orig. Eccles. tom. I. part. post. p. 63.

Liturgiam Æthiopicam D. N. Jesu Christo ascriptam, J. Michael Vanslebius Ord. Dominicani Monachus, ex Oriente redux secum detulisse dicitur. Quicquid vero præ se ferat Vanslebius, vix fieri potuit ut crederet eam pro Liturgia a Domino nostro composita venditari; ipsa enim lectio talem opinionem mox revinceret. Testatur quidem eruditissimus Ludolfus *, inter Liturgias Æthiopicas certis diebus festis legi solitas, haberi *Liturgiam Domini nostri*; subdit vero, istiusmodi inscriptiones fefellisse doctos quosdam viros, qui eas ceu apocryphas, vel plane pseudepigraphas infamaverunt: non enim ab auctoribus sic dictas fuisse satis ostendit ipse textus, quandoque & auctoris nomen titulo adjectum, ut allato specimine manifestum facit. Et in *Commentario Æthiopico* ubi hac de re fusius agit ad lib. III. cap. 4. *num.* xxxi. p. 341. ipsam Liturgiam sub titulo *Orationis Eucharisticæ Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi* Æthiopice & Latine exhibet, antea quidem una cum Novo Testamento Æthiopico, sed mendose, editam p. 168. Ex cujus contextu vel primo statim intuitu patet, nil aliud esse quam orationem ad Dominum nostrum factam, a fidelibus tempore Eucharistiæ recitari solitam. Et *num.* sequenti pag. 345. hanc præter alias notat caussam, cur hæ Liturgiæ ita inscriberentur, non quod auctorum nomina designarent, sed ut in eorum festis recitarentur, ac propterea non statim mendacii vel fraudis arguendæ. Unde Vanslebium graviter arguit, qui in hac insana, uti vocat, opinione fuisse videtur, sextam illam Liturgiam Domino nostro Jesu Christo tanquam auctori inscribi. Plura habet eo loci vir insigniter eruditus, & in rebus Æthiopicis exercitatissimus. Denique monendus est Lector, Epistolas quasdam Christi Petro & Paulo inscriptas, eas artes exponentes, quarum ope Miracula sua confecerat, adhuc Au-

* Hist. Æthiop. l. 3. c. 4.

 gustini

Sæc. I. a Chr. N.

gustini ævo circumferri solitas esse: verum eas veluti putidissima desipientium somnia & deliramenta merito respuit.[*]

[*] De consensu Evang. l. 1. c. 9. 10. tom. 4.

Sed præter Epistolas, quas *de magicis artibus*, ad Petrum & Paulum, Dominum nostrum scripsisse, Augustini adhuc ævo crepabant Hæretici, *Hymnum Domini* in scriptis suis Apocryphis circumferebant Priscillianistæ: illum nempe, quem Dominus post cœnam sumptam, secrete dixit Apostolis suis. Cui divinam tribuebant auctoritatem, & quod sceleftius est, canonicis scripturis præferebant. In canone vero non esse positum affirmabant propter eos, qui secundum se sentiunt, & non secundum spiritum, & veritatem Dei; eo quod scriptum est, *Sacramentum Regis bonum est abscondere, opera autem Dei revelare honorificum est.* Hæc ex iisdem apocryphis refert Augustinus Epist. ad Ceretium Episcopum Edit. noviss. 237. vulgar. 253. ubi nonnullas hujus hymni particulas verbatim exhibet, & solide refellit. *Epistola* etiam Jesu Christi quæ de cœlo cecidit, & quæ per Michaelem Archangelum inventa est ad portam Ephrem, quam confinxit Adelbertus Episcopus hæreticus, lecta est in synodo Romana Anno 745. habita Act. II. Conc. T. VI. p. 1560. ubi ejus initium habetur. Integram, sed lacunis fœdatam edidit Balusius Append. ad Cap. Tom. II. pag. 1396. Sed non modo nonnulla Christi sub nomine, sed & alia fingebant, quæ de illo agunt. [a] Plura hujus furfuris in Decreto Pseudo-Gelasiano recensentur: nempe, ut alia mittam, *Liber de nativitate Salvatoris, & de Maria & obstetrice; Liber de infantia Salvatoris.* Meminit hujus posterioris Anastasius, Ὁδηγ. c. 13. p. 26. ubi in Scholio ad locum quendam Melitonis Sardicensis notat τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, *quæ vocantur puerilia Christi miracula*, ψευδῆ εἶναι καὶ ἀπόβλητα. *falsa & supposititia esse.* Idem, ut videtur, opusculum quod & hodie superest, sed in fine mutilum, a Thoma Israelita, si Diis placet, scriptum (Thomam Apostolum, ut opinor, designat fabulator, sed qui forsan non alius erat quam Thomas iste unus ex XII. Manetis discipulis, quique Evangelium composuit Manichaium, teste Petro Siculo *Hist. Manich.* p. 30. & qui Petro longe antiquior erat, Cyrillo Hierosolymitano *Catech.* VI. p. 150.) hoc titulo: λόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Liber de pueritia & miraculis Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Opus quale quale sit, cum versione sua ex codice regio edidit Cl. Cotelerius, Not. ad Patres Apostol. p. 274. ubi etiam mentionem facit libelli cujusdam Matthæi Evangelistæ, *de Infantiâ Salvatoris*, qui eousque considerationem meretur, quod continet responsionem, sed parumper interpolatam, Christi adhuc pueri literas discentis, ad magistrum suum se interrogantem; quam etiam ἐκ τῶν ἀποκρύφων καὶ νόθων γραφῶν, ex supposititiis nempe Valentinianorum Evangeliis refert Irenæus, lib. 1. c. 17. p. 104. Extat etiam & aliud ejusdem farinæ Evangelium, sed nugis, si quid usquam alias, nugacissimis refertum, nempe *Evangelium Infantiæ*, quod notis eruditis illustratum Arabice & Latine edidit *Henricus Sike* Ultraj. 1697. 8°. ab homine quodam Arabe ex vetustioribus quibusdam Evangeliis consarcinatum. Quid quod ipsius Alcorani conditor, aliique Scriptores Muhammedani ex hujusmodi Apocryphis antiquis plures quas de Christo habent fabellas, in libros suos transfuderunt. Verum de scriptis Domino nostro olim tributis, deque ejus dictis, quæ passim apud veteres reperiuntur, post primam operis nostri editionem pluribus egerunt viri eruditi J. E. Grabe *Spicil.* Tom. I. & J. A. Fabricius *Cod. Apoc. Nov. T.* p. 303. & seqq.

[b] S PETRUS, antea *Simon* dictus, Jonæ vel Joannis filius; patria Galilæus, Bethsaida oriundus, ab arte piscatoria ad munus Apostolicum à Domino vocatus Anno Christi 31. Christo ex humanis sublato Anno Æræ Vulgaris 33. Tiberii 19. nondum absoluto, ipse oratione habita tria Judæorum millia convertit. Claudum in Templi porticu sanat; causam apud Synedrium bis dicit. Anno, ut videtur, sequenti ab Apostolis Samariam missus, Simonem Magum prosternit, Samaritanos in fide confirmat. Ann. 37. Reddita jam Ecclesiis pace, per omnes pertransiens, Lyddam devenit, Æneam paralyticum sanat, Tabitham Joppensem a mortuis resuscitat, multosque dies apud Simonem coriarium moratur. Anno sequenti Cornelium convertit, & Hierosolyma rediens (propter solennitatem Paschalem, uti conjicit Cl. Dodwellus) accusatusque quod Gentilibus prædicasset, se ipsum narratione facta coram Ecclesia vindicat. Anno 44. ab Herode in vincula conjectus, ab Angelo liberatur. Anno 47. orta de circumcisione quæstione, Concilio Hierosolymitano interfuit, primusque sententiam tulit. Ann. 48. Antiochiam venit, ob simulatum cum Judæis consensum, & quod non recto pede juxta veritatem Evangelicam incederet, acerrime a D. Paulo reprehensus. Quid de eo exinde factum sit, non liquet: nec enim ejus ulterius meminerunt Sacræ literæ; & quidem postquam de illo silet Historia Apostolica, incerta fere sunt, quæ

a Conf. *Fabric.* Bib. Gr. l. 4. c. 5. §. 14. vol. 3. p. 168. b Conf. *Tillemont.* Memor Eccles. Tom I. ad vit S. *Petri* *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptorib. Eccles. c. 1.

tra-

Sec. I. a Chr. N. traduntur, omnia. De duplici ejus in urbem Romam profectione (quarum prima anno Christi 42. Claudii 2. contigisse dicitur), de 25. annorum in ea urbe episcopatu, de ejus in Africam, & extremas Occidentis oras peregrinatione, aliisque quæ vulgo circumferuntur, misere laborat analium fides. Sententiam hac de re nostram, quam ante hos quatuordecim annos edidi, libere proferam. Post Christi in cœlos ascensionem non videntur Apostoli per duodecim annos Hierosolymorum finibus excessisse: ita enim Dominum Apostolis suis præcepisse, ex veterum traditione diserte testatur Apollonius * secundi sæculi scriptor. (* Ap Euseb. l. 5. c. 18.) Huic traditioni astipulatur geminus apud Clem. Alex. Apollonii æqualem, locus. Stromat. lib. 6. p. 636. ubi hoc Petri testimonium adducit, Dominum scilicet Apostolis dixisse, Ἐὰν μὲν οὖν τις θελήσῃ τοῦ Ἰσραὴλ μετανοῆσαι, διὰ τοῦ ὀνόματός μου πιστεύειν εἰς τὸν Θεὸν, ἀφεθήσονται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι μετὰ δώδεκα ἔτη. Ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον, μή τις εἴπῃ, οὐκ ἠκούσαμεν. *Si quis ergo velit ex Israel duci pœnitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata post duodecim annos. Egredimini in mundum, ne quis dicat, non audivimus.* Et ita quidem hunc locum punctis suis distinctum, exhibent omnes, quas hactenus vidi, editiones; vitiosissime, meo quidem judicio, & nullo plane sensu: quem enim quæso sensum fundunt hæc verba; *remittentur ei peccata post duodecim annos?* Distinguantur igitur verba hoc modo, & commode fluent omnia: Ἐὰν μὲν οὖν τις θελήσῃ τοῦ Ἰσραὴλ μετανοῆσαι, διὰ τοῦ ὀνόματός μου πιστεύειν εἰς τὸν Θεὸν, ἀφεθήσονται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι. Μετὰ δώδεκα ἔτη ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον, μή τις εἴπῃ, οὐκ ἠκούσαμεν. *Si quis ergo velit ex Israel duci pœnitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata. Post duodecim annos egredimini in mundum, ne quis dicat, non audivimus.* Id nempe Apostolis Dominus in mandatis dederat, ut primo Judæis remissionem evangelicam prædicarent, duodecim vero annis hoc munere inter Israelitas functi, ad gentes egrederentur, totique mundo evangelium annunciarent: exacto igitur hoc duodecennio, dispergi cœperunt Apostoli; & post congressum cum Paulo Antiochiæ habitum, Petrus per varias Orientis Ægyptique provincias pluribus annis, præsertim inter Judæos, Evangelium propagavit. Tandem sub Nerone, forsan circa annum 63. Romam venit; fideles quos ibi reperit, in ordinem redegit; Ecclesiam constituit, auxit, & mox sanguine suo nobilitavit. Et Petrum quidem hoc circiter tempore Romam venisse, testes habeo vetustate nobiles, Lactantium & Origenem. Lactantius *, postquam dixisset Apostolos per annos 25. usque ad principium Neroniani imperii per omnes provincias & civitates Ecclesiæ fundamenta misisse, statim subdit, *Cumque jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, & editis quibusdam miraculis quæ virtute ipsius Dei, data sibi ab eo potestate, faciebat, convertit multos ad justitiam, Deoque templum fidele ac stabile collocavit; qua re ad Neronem delata — primus omnium persecutus Dei servos, Petrum cruci adfixit, & Paulum interfecit.* (Sæc. I. a Chr. N. — * De Mort. Persecut. 2.) Origenes, postquam de Petri inter Judæos ἐν τῇ διασπορᾷ prædicatione egisset, hæc habet *, (* Tom. 3. In Gen. ap. Euseb.) quæ ut a majoribus tradita se accepisse refert, ὃς καὶ ἐπὶ τέλει ἐν Ῥώμῃ γενόμενος ἀνεσκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς, οὕτως αὐτὸς ἀξιώσας παθεῖν. *Qui ad extremum Romam veniens, cruci suffixus est, capite deorsum demisso: Sic enim ut in cruce collocaretur, oraverat.* Obiit igitur sanctus Petrus anno Christi 64. Neronis 10. sub initium persecutionis Neronianæ, ut in opere vernaculo *de vitis Apostolorum* latius disseruimus. Etenim cum Nero ob grande illud Romanæ urbis incendium in omnium odium venisset, abolendo rumori, inquit Tacitus *, crimen conjecit in Christianos, eosque hac de causa quæsitissimis pœnis affecit. (* Tacit. Ann. 15. p. 275.) Quin hac occasione rapti sint ad martyrium Apostoli, nemo, cui sanum sinciput, dubitare potest: præsertim cum nulla alia persecutio Romæ facta, inter Neronis & Domitiani tempora intercessit: & forsan non sine aliqua verisimilitudinis umbra capitale illud crimen Christianis, præcipue Apostolis obtendi poterat, qui tum voce tum scriptis de futura mundi conflagratione, impiisque igne puniendis, toties publice declamassent. Id quod secunda sua epistola nuper scripta, Petrus noster copiose fecerat. Quin &, teste Lactantio *, inter alia quæ Petrus & Paulus Romæ prædicaverunt, & illud erat: (* De Ver. Sap. l. 4. c. 21.) post breve tempus totam Judæorum gentem penitus exscindendam esse, omnia denique igni ferroque vastanda. Itaque cum Romanum illud incendium contigerit C. Lecanio, & M. Licinio COSS. Julii 19. eodem prorsus anno jam inclinante Petrus martyrium subiisse censendus est; in Vaticano sepultus; ubi, teste Caio *, Ecclesiæ Romanæ Presbytero, qui sæculo tertio ineunte vixit, sepulchrum seu tropæum ejus cuivis videre licuit. (* Ap Eus. l. 2. c. 25.)

* Reliquit post se Epistolas duas, Judæis-Christianis præcipue inscriptas; harum prima *Babylone* scripta est, per quam Romam figurate intelligendam esse contendunt tum veterum, tum recentiorum plurimi: verum tum rerum, tum temporis rationi magis

a Conf. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 10. vol. 3. p. 164. *Clerici* Hist. Eccles. An. Christi 61. §. 7. seq. *Millii* Prolegom. in N. Test. p. 7, 15. *Du Pin* Hist. Eccl. prælim. dissert. vol. 1. p. 45, *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 1. not. 31, & 32. ad vit. S. *Petri.*

Sæc. I. a Chr. N.

congruit, ut vox [*Babylon*] ῥητῶς intelligatur; idque vel de Babylone Parthica, cui vel in ipsis ruinis Babylonis nomen adhæsit, quod ex Strabone, Plinio, Stephano, aliisque constat; vel de Babylone, quæ in Ægypto erat, cujus mentionem faciunt Strabo, Ptolemæus, Stephanus, aliique, de qua urbe haud pauca congessit Rev. Cestriensis, de Successf. Differt. 1. c. 8. §. 7. Verum ego priorem sententiam tanquam longe verisimiliorem amplector, tum quod in Babylone Parthica magna esset Judæorum frequentia, qui αἰχμαλωτάρχην suum habuerunt; tum quod Petro Antiochia discedenti facilior ac commodior esset in hæc loca transitus, in quibus eum diu prædicasse, nemo opinor facile negabit; quod vero in Ægypto unquam versatus fuerit, ne levissima quidem antiquitatis umbra obtendi potest. Scripta est hæc epistola, ex mente Cl. Dodwelli, anno Christi 54. post conversionem Asianorum, post triennalem sancti Pauli in Asia moram, cum Judæi conversi hisce in partibus persecutionem paterentur, de qua ipse agit 1 Pet. 1. 6. quamque fortasse innuit divus Paulus Heb. 10. 32.

Epistola secunda, Romæ, ut videtur, paulo ante ejus mortem scripta, propter styli cum priore dissonantiam (ut tradit Hieronymus) diu in S. Scripturæ Canonem non erat admissa, ὅμως δὲ πολλοῖς χρήσιμος φανεῖσα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσπουδάσθη γραφῶν, inquit Eusebius *, *cum vero utilis esse videretur quam plurimis, una cum reliquis S. Scripturæ libris studiose lectitata est.*

* L. 3 c 1.

[a] Sequuntur jam Apocrypha, quæ olim sub Petri nomine circumferebantur; spuria quidem, sed vetusta, ævi, ut videtur, Apostolici; saltem proxime sequentis: de quibus agit Eusebius loc. citat. Qualia erant κήρυγμα sive *prædicatio*, cujus fragmenta videre est ap. Clem. Alex. Strom. lib. 6. p. 269, 270, 271, 288. Electa ejusdem a Combefisio edita, pag. 210. in Theodoti epitome, p. 809. Origen. in Matt. cap. 13. In Johan. Tom. 14. Greg. Nazianz. orat. 16. epist. priore ad Cæsarium fratrem. Damascen. Paral. lib. 2. c. 16. Maximum Serm. 62. de consuetudine. Citatur etiam ab Antore * libri de rebaptizandis hæreticis, Cypriano coævo; ut cum Valesio jure mirari possumus cur Eusebius dicat, a nemine seu veterum seu recentiorum Ecclesiæ scriptorum citari. Porro eundem, quem e prædicatione Petri Damascenum attulisse locum diximus, e doctrina ejus citatum græce nobis exhibet Cotelerius, not. ad Const. Apostol. pag. 211. adeo ut unus idemque liber prædicatio ac doctrina Petri fuisse videantur. *Actus Petri*, quorum meminit Origenes tom. 20. in Johan. *Evangelium*, quod adversus hæreticos qui eo utebantur, falsitatis redarguit Serapion episcopus Antiochenus, apud Euseb. l. 6. c. 12. *Apocalypsis*, sive Revelatio, quam suo adhuc tempore in quibusdam Palæstinæ Ecclesiis semel quotannis, die sc. Parasceues, legi solitam refert Sozomenus *; ex hoc libro fragmenta quædam exhibentur in excerptis Theodoti posterioribus ad calcem Clementis Alexandrini, & in Clementis electis a Combefisio editis, pag. 206. *Judicium* etiam *Petri* memorat Ruffinus in exposit. Symboli; eundem tamen libellum cum Herma, sive Pastore facit. Animadvertat denique lector periodum illum de Domino nostro discipulis suis post resurrectionem apparente, deque δαιμόνιον ἀσώματον, quam profert Ignatius epistola ad Smyrnæos, juxta Hieronymum * ex Evangelio secundum Hebræos desumptam esse; ab Origene vero lib. 1. περὶ ἀρχῶν in procem. ex libello qui *Petri doctrina* appellatur (quem tamen negat vel Petri esse, vel alterius cujusquam qui Spiritu Dei fuit inspiratus) citari: forsan in utroque habebatur. Ut vero semel hoc obiter notem, primis Ecclesiæ sæculis multa hujusmodi ψευδεπίγραφα circumlata sunt, ab hæreticis ut plurimum conficta, qui ex venerando Apostoli alicujus nomine nugis suis autoritatem conciliare satagebant. Hinc conficta passim Apostolorum & apostolicorum virorum Evangelia, Traditiones, Revelationes, Διδασκαλίαι, &c. quorum nonnulla supra notavimus, alia infra notaturi; verum de Evangeliis, Liturgiis, aliisque Pseudepigraphis apostolicis, quorum meminerunt veteres, pluribus, & ex professo agere non est nostri instituti, ne cramben centies recoctam reponendo, lectori delicato nauseam crearemus. Satis erit, si quorundam nomina hoc loco recenseamus. Passim igitur circumferebantur olim *Evangelia XII. Apostolorum*, *Thomæ* & *Matthiæ*, *Traditiones Matthiæ*, quarum laciniam exhibet Clemens Alex. Strom. lib. 2. p. 380. *Andreæ* & *Johannis Acta*; *Bartholomæi* denique, *Barnabæ*, *Judæ* & *Philippi Evangelia*: quorum, præter nomina, vix aliquid supereft. [b] Porro extat *Missa* D. Petri nomine inscripta G. L. *Paris* 1595. 8°. & in *Auctuario* Bibl. PP. 1624. Tom. 2. verum recentioris ævi opus esse liquido constat. Verum de variis apocryphis Evangeliis, Revelationibus, Epistolis, Actisque apostolicis, quorum mentionem veteres nobis tradiderunt, erudite agit, eorumque fragmenta studiose collegit, & notis illustravit doctissimus J. A. Fabricius in *Cod. Apoc.* Nov. Test. Hamb. 1703. 8. [c] ad quem lectorem horum curiosum remitto.

* Inter. op. Cypr p 142.

* L. 7. c 19

* De Script. c. 16.

[a] Conf. *Millii* Prolegom. in Nov. Test. p. 15, 16. *Itig.* de Pseud-Epigraphis Christi & Apostol item Hist Eccles. vol. 1. c. 1. § 5. [b] Conf. *Nourum* in App. ad Bibl. Patrum. L. 1. Differt. 2. c. 4. *Du Pin* Nov. Eccles. Hist. vol. 1. p 8. [c] Et in tertia parte 1719.

Hu-

Sæc. I à Chr. N.

Hucusque de S. Petro, ejusque scriptis tum genuinis, tum apocryphis. Quoniam vero adventum ejus in urbem Romam secundo Claudii anno, ejusque proinde Romanum 25. ann. episcopatum etiam in hac clara sacræ vetustatis luce adhuc urgere non desinunt Pontificii, age, Dissertationem nostram de tempore adventus S. Petri in urbem Romam, Schelstratio præcipue oppositam, Parti II. olim insertam, hoc etiam loco subjiciamus.

I. Petrum Romæ fuisse, sedemque in ea aliquamdiu tenuisse, cum toto antiquorum cœtu intrepide affirmamus. Testes damus omni exceptione majores, ex ultima antiquitate petitos; Ignatium Antiochiæ episcopum, S. Petri discipulum, certe in sede Antiochena successorem, in epistola ad Romanos; Papiam Hierapolitanum, S. Johannis Evangelistæ, saltem Presbyteri, auditorem, apud Euseb. lib. 2. cap. 15. p. 53. Irenæum Lugdunensem, virum Apostolicorum temporum, S. Polycarpi discipulum, adversf. Hæref. lib. 3. c. 1. p. 229. c. 3. p. 232. Dionysium Corinthium ap. Euseb. l. 2. c. 25. p. 68. Clementem Alexandrinum ap. Euseb. l. 2. c. 15. Tertullianum de Præscrip. cap. 36. p. 215. de Baptism. c. 4. p. 225. Scorpiac. cap. ult p. 500. Caium Presbyterum Romanum, magni nominis virum ecclesiasticum, apud Euseb. l. 2. p. 25. 67. Origenem tom. 3. in Genes. apud Euseb. l. 3. c. 1. p. 71. confer. ibid. l. 6. c. 14. p. 216. Horum omnium testimonia adversus Cl. Spanhemii exceptiones alibi olim vindicavimus*. Vitio quidem mihi vertit Dan. Larroquanus † quod cum Spartam hanc ex professo adornandam susceperim, illustrem illum Lactantii locum in libro *de mortibus Persecutorum* mihimet excidere passus sum. Immerito: cum in hac ipsa dissertatione lectorem monui, testes a me in hac causa, non ultra Origenis tempora esse producendos, ac proinde Cyprianum, Arnobium, Lactantium, Eusebium, Athanasium, Epiphanium, Ambrosium, Optatum, Hieronymum, Augustinum, aliosque plures sciens lubensque prætermisi. Quod vero eandem dicam impingit Clar. Pearsono, egregie fallitur, summoque viro injuriam facit, qui in *Dissert. de Serie Rom. Pontificum*, cap. 7. num. 4. testimonium illud Lactantii diserte citat. Igitur post tot veneranda nomina, tam clara primæ vetustatis monumenta, quis rem tam perspicue tam constanter traditam, in dubium revocabit? Certe si tam densa testium nubes, tam concors veterum sententia pro cujusvis ingenii prurito sit vellicanda, actum erit penitus de primorum sæculorum memoria: nec cuiquam ultra suam ætatem sapere licebit.

* Append. ad vitam S. Petri p. 59.

† Præf. ad Petris sui Adv. sacr.

II. Etiamsi vero cum antiquis Petrum Romæ fuisse, & istius Ecclesiæ fundamenta posuisse facile concedimus: ipsum tamen hanc Cathedram, per 25. annos tenuisse, adversus recentiores Majestatis Pontificiæ propugnatores constanter pernegamus. Repugnat historia Apostolica, repugnant epistolæ Paulinæ, totiusque vitæ S. Petri cursus; repugnant mille, quæ ex antiquitate oriuntur, difficultates, nullis sophismatum fucis solvendæ; repugnant denique veterum testimonia, Origenis præcipue & Lactantii, asserentium, Petrum sub vitæ demum finem, & imperante jam Nerone, Romam venisse, & sanguine suo nobilitasse. Loca supra protulimus. His addi potest Petrus episcopus Alexandrinus, sub Dioclesiani persecutione martyrio clarus, Epist. Canon. Can. 9. ὁ πρόκριτος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος πολλάκις συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς, καὶ ἀτιμασθεὶς, ὕστερον ἐν Ῥώμῃ ἐσταυρώθη. *Petrus Apostolorum primus sæpe comprehensus & custodiæ traditus, ignominiaque affectus, postremo Romæ crucifixus est.* Quid multa? ex antiquitate res tam clare elucet, ut vi veritatis adacti, causam hanc Ecclesiæ suæ aperte deseruerunt, Valesius, Henschenius, Papebrochius, Baluzius, Norisius, Pagius, Toinardus, in re chronologico-ecclesiastica viri principes.

Sæc. I à Chr. N.

III. Nihilominus, ut difficultatibus, quæ communem Ecclesiæ Romanæ sententiam premunt, melius occurreret, aliam annorum Christi chronotaxin ab aliis olim excogitatam recoxit, pluribusque auxit nuperus bibliothecæ Vaticanæ custos, Emanuel Schelstratius, in *opere chronologico* Romæ 1692. edito. Summa hæc est. D.N.J. Christum in diebus Herodis regis natum esse, Herodis mortem Æram vulgarem quadriennio præcedere, adeoque Domini nativitatem vulgarem Epocham integro quinquennio antevertere; quibus ita positis, commode fluere 12. annorum spatium, ab ascensione Christi numerandum, juxta traditionem Apollonii, cujus meminit Eusebius,* Dominum scilicet Apostolis suis præcepisse, ne intra duodecim annos Hierosolymis excederent: optime etiam cum hac supputatione consistere Petri Romam adventum Claudii anno 2. nec ulli alii convenire. Non est hujus loci chronotaxin Schelstratianam scrupulosa lance expendere. Id unicum notare liceat, incerto & infirmo tibicine fulciri; cum primarium ad eam astruendam argumentum ex anno mortis Herodianæ desumatur. Initium quippe regni Herodis a duplici Epocha numerari potest, vel ab anno Juliano 6. quo, mediante Antonio, a Senatu Romano regnum Judææ est consecutus: vel ab Hierosolymis post triennium captis, & occiso Antigono, quando Judæa in integrum potitus est. Si a priori, regnavit ann. 37. si a posteriori, 34.

* L. 5. c. 18. p. 156.

Sæc. I. a Chr. N.

calculum ponente Josepho Antiquit. lib. 17. c. 10. p. 599. Verum Josephus, quo autore imprimis nititur, sibi hac in re haud bene constat: etenim Antiq. l. 14. c. 17. p. 483. diserte refert Herodem post prælium Actiacum, quo tempore Galilææ Præfectura ei commissa est, non nisi quindecim annos natum esse; libro vero 17. c. 8. p. 595. Herodem jam morti vicinum septuagenarium decessisse; quod cum priori computo per integrum decennium conciliari nequit. Nodum quem solvere non potuit, secat Schelstratius *, affirmans textum Josephi corruptum esse, decemque annorum errorem irrepsisse, & vel pro 15. legendum 25. vel quod rectius putat, pro 70. 60. reponendum: etsi ingenue fateatur, pro hac correctione textus Josephi se nullam antiquorum codicum lectionem, nullum antiqui autoris testimonium reperisse. Johan. Harduinus, in hisce literis vir magni nominis, lib. *de nummis Herodiadum*, haud ita pridem edito, & post suppressam editionem Parisiensem *Lipsiæ* nuper recuso, p. 34. sententiam suam de anno Christi natali se mutasse profitetur, æramque nunc illam, quæ vulgo recepta est, verissimam esse arbitrari, idque se alibi ostensurum esse. Fidem Josephi data quavis occasione convellit, omnemque ei autoritatem abrogat, &, quod magis adhuc mireris, fabulosum, falsum, spurium, & recentioris ævi scriptorem vocat. Sed inauditam novi hujus censoris temeritatem aliis castigandam relinquimus. Interim communem Dominicæ nativitatis mortisque epocham magna diligentia, nec minori rei chronologicæ peritia defendit, & objectiones in contrarium allatas feliciter solvit P. Possinus, S. J. tribus epistolis ad Papebrochium datis, quæ operi Papebrochiano *de vitis Pontificum* præmissæ sunt.

* Op. Chron. dissert. 1. c. 2. artic. 1. num. 3. 4. 5.

IV. Sed missis quæ ad Æræ vulgaris causam spectant, ad excutiendum primum Petri in urbem adventum progrediamur. Hunc ad annum 2. Claudii, æræ vulgaris 42. communiter referunt scriptores Pontificii, ad primum Schelstratius. Neutro id fieri posse manifestum est. Cum enim ipse Claudius non ante Februar. 1. renunciatus sit Imperator; in tam turbato rerum statu, nutantibus Imperii Romani satis, multa erant in suam, multa in reipublicæ salutem disponenda, antequam de Herode Agrippa, in regnum Judææ reponendo cogitaret. Quid quod edictum in Judæorum * gratiam per universum orbem missum, non nisi jam Consul a. designatus promulgavit Claudius. Quod etsi eodem anno fieri poterat, vix nisi exeunte factum esse verisimile est: ut ante annum proximum, licet festinaret, in patriam ægre redire potuit Herodes. Multa erant ei cum Cæsare, multa cum amicis, quibuscum diu Romæ vixerat, transigenda: multa tam longinquo itineri necessaria, paranda: haud modicum temporis spatium in conficiendo itinere insumendum: multa in Judæam, multa Hierosolyma venienti, primisque regni curis incumbenti ordinanda (de quibus Josephus cap. 5.) priusquam ad persequendos Christianos, Jacobum capite plectendum, Petrumque carceri mancipandum, animum appellere potuit. Et hæc quidem omnia paucis mensibus, certe ante festum Paschale peragi potuisse, quis credet? In annum itaque sequentem, Claudii 3. Herodis ultimum, rejicienda videtur Petri ante-paschalis custodia, consentientibus pene omnibus magni nominis chronologis.

* Ap. Jos. l. 19. c. 4. p. 674.

V. Petrus ministrante Angelo vinculis solutus, profectus est, inquit S. Lucas, *in alium locum*, i. e. Romam, ut uno pene ore interpretes Romani. Esto; sed neque hoc modo 25. annorum ratio constabit, cum a Claudii 3. ad Neronis 11. ann. Christi 65. quo Petrum martyrium subiisse pene certum est, non intercedant nisi anni 21. cum aliquot mensibus. Quod vero de hoc Romam adventu somniant, gratis omnino dictum est. Altum de eo apud veteres silentium. Silet imprimis historia Apostolica, quæ de hoc aliove adventu ne verbulum habet. Non omnes res a Petro gestas prosecutum esse Lucam Evangelistam Baronio * facile largimur. Verum tam egregium & nobile Petri factum, si quid unquam aliud memoratu dignum, qua facie, qua fide prætermitti potuit? Res longe minoris momenti a B. Petro gestas accurate recenset Lucas: profectionem Samaritanam Act. 8. 14. ad Samaritanos in fide confirmandos, Philippi ministerio nuper conversos; Lyddensem, ad Æneam saluti suæ restituendum; Joppensem, ad Tabitham a mortuis resuscitandam; non taciturus utique profectionem Romanam ad fundandam nobilissimam in totius urbis metropoli Ecclesiam, quæ omnium Ecclesiarum mater & vertex futura erat, & in qua recognoscenda omnium mortalium verteretur salus, si hoc tempore contigisset. Petrum igitur libertati redditum Antiochiam potius, vel aliqua Orientis loca concessisse arbitror, ut Gentilibus suis, τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, ipse circumcisionis Apostolus prædicaret.

* Ann. 34. num. 285. an. 39. n. 12.

VI. Anno 47. Conversionis suæ circiter 14. Paulus Hierosolyma repetens, Petrum ibi convenit, Galat. 2. 1, 9. occasione, ut videtur, concilii Apostolici de rituum Mosaicorum observantia eo ipso anno Hierosolymis habiti, cujus Petrus pars magna fuit. Non diu post finitam synodum Petrus Antiochiam petiit; ubi aliquandiu moratus

Sæc. I. a Chr. N.

ratus est, cum Paulo congressus, qui ei in faciem restitit; Gal. II. II. Hujus Concilii tempus mire confundit Baronius, * ut occasione edicti Claudiani Judæos urbe pellentis, Petrum Roma ad hanc Synodum venisse fingat: cum ex Orosio * certum sit, idque ipse Orosius Josephi autoritate firmat, Claudium non nisi nono regni sui anno, Christi 49. post hanc synodum tertio, Judæos edicto suo Roma pepulisse. Anno 54. pro calculo nostro Paulus ad Romanos scripsit Epistolam, cujus capite 16. pene integro perplures fide & pietate Christiana admodum illustres, Romæ tum consistentes, nominatim salutat, debitisque ornat præconiis. De Petro ne levissima mentio. Anno 57. ipse Paulus Romam captivus ducitur. Occurrunt ei fratres ad Appii forum. Conveniunt Romæ Judæorum primores, at in his Petrus nusquam comparet. Durante biennali captivitate Paulus inde scripsit quatuor vel quinque Epistolas, ad Colossenses, Ephesios, Philippenses, & Philemonem, in quibus nullæ notæ, nulla indicia, unde vel divinando quis assequi possit, Petrum Romæ vel tunc esse, vel unquam fuisse; immo non pauca, quæ contrarium plane innuere videntur. In epistola ad Colossenses, cap. 4. qui secum erant Romæ socios recenset, ex circumcisione vero solos Aristarchum, Marcum, & Justum, *qui soli sibi erant adjutores in regno Dei, soli sibi solatio*. Petrum vel sociam operam denegasse, vel Paulum illud silentio tegere voluisse

—— *credat Judæus Apella,*
Non ego ——

In posteriori ad Timotheum, quam hoc etiam tempore scriptam esse maxime est probabile, *in prima sua defensione neminem sibi adfuisse, sed omnes se deseruisse*; diserte nos docet; quod de Petro vel suspicari religio est. Carcere Romano liberatus, dum adhuc in Italia hæreret, scripsit epistolam ad Hebræos; sub cujus finem meminit Timothei vinculis soluti, secumque ad illos venturi, non omissurus hac occasione Petri labores, curas, ærumnas, siqnas Romæ, vel in Occidente, Christi causa pertulisset. Adeo ut tota Historiæ Apostolicæ series Petrum hactenus Romæ non fuisse, suadere videatur.

VII. Vidimus quo successu ex Historia sacra præsidium quærunt, qui Petrum anno 2. Claudii Romam contendisse volunt. Videamus jam an ex antiquitate ecclesiastica res illis fœlicius cedat. Et primo quidem ad Athanasium & Leonem M. nos remittit Schelstratius *, hunc quinti, illum quarti sæculi scriptorem, rerum in ipsis rei Christianæ incunabulis gestarum testes haud satis idoneos. Sed utrumque frustra. Inspiciantur loca, & nisi quidlibet ex quolibet exculpatur, citius aquam e pumice, quam duplicem Petri Romam adventum ex iis elicias. Athanasius Apol. de fug. sua, pag. 554. Πέτρος δὲ ὁ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων κρυπτόμενος, καὶ Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐν σαργάνῃ χαλασθεὶς καὶ φυγὼν, ἀκούσαντες, εἰς Ῥώμην δεῖ ὑμᾶς μαρτυρῆσαι, οὐκ ἀνεβάλλοντο τὴν ἀποδημίαν, χαίροντες δὲ μᾶλλον ἀπῆλθον, καὶ ὁ μὲν ὡς πρὸς τοὺς ἰδίους σπεύδων, ἐχαίρετο σφαζόμενος, ὁ δὲ καὶ παρόντα τὸν καιρὸν οὐ κατέπτησσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκαυχᾶτο λέγων, ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. *Petrus quoque qui ob metum Judæorum in latebris se habuit, & Paulus Apostolus in sporta demissus, & ita fugiens, cum audiissent oportere se Romæ martyrium subire, non abjecerunt eam profectionem, sed potius cum gaudio abierunt, & alter etiam antea quam Judæos fugeret, gestiebat se mactari, alter vero præsens tempus non exhorruit, sed gloriabatur dicens, Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat.* Decepit hominem parum in Græcis exercitatum Latina P. Nannii versio. Non sum nescius codicem Anglicanum habere, ὁ μὲν πρὸ τοῦ, τοὺς Ἰουδαίους φυγών. Et ad hanc forte lectionem versionem suam concinnavit Nannius. Sed aliter legunt omnes codices, tam editi quam MSS. & certum est, Athanasium de una eademque Petri fuga loqui. Leo M. Serm. 80. *in natal.* Apost. Petri & Pauli, cap. 3, 4. p. 336. *Cum duodecim Apostoli accepta per Spiritum Sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent; beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii —— nec mundi Dominam times Romam, qui in Caiaphæ domo expaveras sacerdotis ancillam; nunquid aut judicio Pilati, aut sævitia Judæorum minor erat, vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas?* Soli ex Imperatoribus Romanis in Christianos hactenus sævierant Claudius & Nero, quorum proinde potestatem & crudelitatem parvi pendere potuit Petrus, etsi Romæ sub Claudio nunquam fuerat. Hoc quippe loco non Historici munere fungitur Leo, sed Oratoris, ad magni faciendam Petri fortitudinem, omnes ingenii & eloquentiæ nervos intendentis.

VIII. Post Athanasium & Leonem, ad Eusebium in Chronico provocat Schelstratius, ubi ad ann. Domini 43. hæc habentur. *Petrus Apostolus cum primus Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ubi Evangelium prædicans 25. annis, ejusdem urbis episcopus perseverat.* Sed cum in excerptis Eusebianis quæ Græce hodie supersunt, nihil hujusmodi reperitur, incertum plane est, hæcne ad Eusebium, an ad Hieronymum ejus interpretem, qui Chronicon Eusebianum multis in locis interpolavit, referenda

* Vid. ad an. 39. n. 15. an. 51. n. 1, 3.

* L. 7. c. 6. fol. 297.

* Differt. 1. c. 5. art. 4. n. 3. p. 89.

 sint.

Sæc. I. a Chr. N.

fint. Ipsius Eusebii esse existimat Dodwellus * noster, & Eusebium hac in parte receptos ante sua tempora calculos secutum, juxta quos, Dominum nostrum Æræ vulgaris anno 29. Tiberii 15. Rubellio & Fusio *Geminis* Coss. passum esse, & in cœlos ascendisse crediderunt veteres, & ab eodem anno Petri episcopatum, veluti Romanæ successionis originem numerare solebant. Et ita quidem, ut alios taceam, *Catalogus* Bucherianus, a Cuspiniano primum, dein a Bucherio, Henschenio, Papebrochio, & Schelstratio editus, *Passus est Dominus noster Jesus Christus duobus Geminis Coss. 8. Cal. Aprilis, & post ascensum ejus beatissimus Petrus episcopatum suscepit*. Numerantes igitur Petri episcopatum ab anno Christi 29. martyrium ejus post 25. annos ad initium Imperii Neroniani anno 54. collocarunt, omne illud intervallum ab ascensione Christi usque ad Lini electionem, Romano Petri episcopatui deputantes. Cum vero videret Eusebius hæc cum historia evangelica nequaquam convenire, sed post *Geminos* Consules, festa quædam paschalia ad explendam historiam Dominicam superesse, nec tamen certo sciret quo Neronis anno Petrus martyrium passus sit, in annum Neronis 13. revera ultimum, illud rejecit; atque ita retro numerando, primum 25. annorum Petri in annum 2. Claudii reponebat. Hæc, ni fallor, ex mente viri clarissimi; acute quidem, quam solide judicent alii. Certe ut suspicer Eusebium hæc chronico suo minime inseruisse, non leviter me movet, quod in historia ecclesiastica, quam absoluto jam chronico accurate scripsit, nil tale habet; nulla ibi annorum Petri, nulla de episcopatu suscepto, martyriive anno vel die mentio; immo nec uspiam Petrum Romanum episcopum diserte dicit. Autor quidem est lib. 2. c. 13, 14. Petrum ad occurrendum Simonis Magi præstigiis Romam sub Claudio venisse. Rem refert, annum non exprimit. Fucum bono viro fecisse videtur decantatissima de Petri cum Simone congressu fabula, nescio ex qua incerta & insulsa traditione hausta: non aliunde forsan, quam quod Simonem Romæ sub Claudio fuisse, & ob artes magicas magno in honore habitum referant Justinus * Martyr, & Irenæus †, qui tamen de Petro ejusve cum Simone Romæ congressu, ne verbulum habent: certissimo mihi argumento, nondum natam esse hanc fabulam, cujus primus, quod sciam, ineunte sæculo 4. meminit Arnobius *. Ad Hieronymum itaque interpretem Eusebianum res redit, qui tum in chronici versione, tum Catal. de script. Eccl. cap. 1. diserte tradit, Petrum anno 2. Claudii ad expugnandum Simonem Magum Romam perrexisse, ibique 25. annis cathedram sacerdotalem tenuisse. Quæ unde hauserit Hieronymus, an ex vulgari traditione, an ex male intellecta Lactantii loco, referentis Apostolos Evangelium per annos 25. usque ad principium Neroniani imperii per omnes Provincias prædicasse, (uti non inscite conjicit Baluzius) haud satis liquet.

* Differt. sing. de succeff. Rom. Pont. c. 3. p. 13.

* Apol. 2. p. 69, 91.
† Adv. Hær. l. 1. c. 20. p. 115.

* Adv. Gent. l. 2. p. 23.

Sæc. I. a Chr. N.

IX. Postremo Schelstratius ad catalogos Romanorum Pontificum confugit, qui quidem uno ore & longo satis agmine testantur, Petrum cathedram Romani episcopatus 25. annis habuisse. Verum quanta sit horum catalogorum fides, nemo nescit; qui varias a variis additiones, & interpolationes, suo quisque tempore, passi sunt; unusque ex altero commentis novis subinde additis, exscribi solet. Sed omnium antiquissimus, & Liberii Papæ tempore concinnatus, Bucherianus dictus, hæc habet: *Petrus annis 25. mense 1. diebus 9*. At hunc etiam mendis vitiisque insigniter scatere manifestum est. Fœdissimis librariorum erroribus depravatus est. Quod satis ostendit exemplarium etiam editorum discrepantia. Multa habet secum pugnantia, multa vetustioribus pontificum Romanorum Fastis, prout apud Irenæum, Epiphanium, Optatum, Augustinum, aliosque istorum temporum scriptores extant, contraria; non pauca ex chronici Eusebiani versione deprompta. Præter annos, menses etiam, diesque Pontificum emortuales adjicit, antiquioribus ignotos, & vix ante sextum sæculum usurpari solitos: Cletum, eumque ab Anacleto diversum, reclamante pene omni veterum autoritate, inserit; eique annos, menses, diesque suos tribuit, quos nullos habuit: & hos quidem alios a mensibus, diebusque Anacleti, quos ab antiquioribus, qui Cletum alium ab Anacleto non agnoscunt, habere non potuit; ut recte observat Cl. Dodwellus *, qui etiam hujus catalogi autorem ævo Liberiano recentiorem esse, & ad sextum sæculum relegandum arbitratur, nec alium illum quam secundi catalogi circa annum 530. sub Justiniano conditi, quemque ex Christinæ Reginæ codice primus edidit Henschenius, abbreviatorem: qui assumpto sibi Damasi nomine, catalogum in contractiorem formam redegit, & in Liberio desinebat, ne Pontifices Damaso posteriores commemoraret: & hunc primum libri Pontificalis fontem esse, Damaso vulgo tributi. Hanc conjecturam pluribus, iisque minime protritis observationibus & exemplis illustrat simul & confirmat vir eruditissimus, quæ lectoribus φιλαρχαίοις discutienda relinquimus. Utut sit, etsi catalogum Bucherianum ætatem quam præ se fert Liberianam habere, nec ullis scatere mendis concederemus: fatendum tamen erit, sententiam

* Differt. sing. c. 7. n. 2. &c. c. 8. n. 2. c. 9. n. 1, 11. c. 15. n. 13. p. 224. & alibi passim.

Sæc. I. a Chr. N. tiam de Petri annis 25. nullum habere testem anno 354. vetustiorem.

X. Restat Lactantii testimonium, quod vere crucem illi figit, Schelstratio diluendum. Huic nihil aliud reponit *, quam eo loco Lactantium non negare Petrum sub Claudio Romam venisse, aut ibi 25. annis sedisse; sed solum dicere, Apostolos a morte Christi, usque ad principium Neroniani Imperii, per annos 25. prædicasse evangelium. Ain' vero? Audiatur ipsemet Lactantius *; *Dispersi sunt per omnem terram ad evangelium prædicandum, sicut illis magister Dominus imperaverat, & per annos 25. usque ad principium Neroniani Imperii per omnes provincias & Civitates Ecclesiæ fundamenta miserunt. Cumque jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, & editis quibusdam miraculis, quæ virtute ipsius Dei data sibi ab eo potestate faciebat, convertit multos ad justitiam; qua re ad Neronem delata — primus omnium persecutus Dei servos, Petrum cruci adfixit, & Paulum interfecit.* Ex quibus verbis mente læsus sit oportet, qui alium sensum extundere queat, quam post Christi in cœlos ascensum XII. Apostolos per varias orbis terrarum provincias & civitates evangelium per 25. annos prædicasse: cumque Nero jam Imperii gubernacula teneret, Petrum demum Romam venisse, & fundata ibi Ecclesia crucem subiisse. Quod enim suggerit Schelstratius potuisse Petrum, salvo Lactantii testimonio, sub Claudio etiam in urbe fuisse, falsum plane est; nec ullis fidiculis ex his verbis extorqueri potest: immo apertissime repugnant.

* Differt. 1. c. 5. art. 4. n. 4. p. 92.

* De morte persecut. c. 2. p. 28.

XI. Ut huic dissertatiunculæ finem tandem faciamus; non immerito dubitari potest, an proprie loquendo, Petrus Romæ episcopus dici debeat. Laxiori quidem sensu Romanum episcopum dici posse, quatenus hujus ecclesiæ fundamenta posuit, eamque martyrio suo illustrem reddidit, mecum opinor fatebuntur omnes tam veteres, quam recentiores. Romanæ vero Cathedræ tanquam peculiarem episcopum affixum esse, ægre patitur muneris apostolici ratio; nec ulla nos docent primæ vetustatis monumenta. Irenæus * qui Pontificum Romanorum successionem primus tradidit, ita habet; Θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν. *Fundata jam & edificata ecclesia beatissimi Apostoli episcopatus officium Lino tradiderunt.* Nec aliter Eusebius *; post Pauli Petrique martyrium πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν Λῖνος. *Primus ecclesiæ Romanæ episcopatum suscepit Linus.* Quin ex veteribus qui Romanum episcopatum Petro adjudicant, sociam etiam Pauli operam, & commune ministerium agnoscunt, eique ejusdem dignitatis prærogativam, eandem cum Petro curam, tum in fundanda, tum in regenda ecclesia Romana constanter tribuunt. Loquatur pro omnibus Epiphanius *, qui ecclesiarum archiva non indiligenter rimatus est. Ἐν Ῥώμῃ γὰρ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι, εἶτα Λῖνος, &c. *Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter atque Episcopi fuerunt; inde Linus*, &c. Et mox, Ἡ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπων διαδοχὴ ταύτην ἔχει τὴν ἀκολουθίαν. Πέτρος καὶ Παῦλος, Λῖνος; *Romanorum pontificum ista successio est: Petrus & Paulus, Linus*, &c. Eadem & alii, si modo iis recensendis immorari vellem. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. In quæ, nescio quo suavi antiquitatis amore, longius me traxit opus Schelstratianum. Urceum institui, currente rota exiit amphora.

* Adv. Hæres. l. 3. apud Euseb. l. 5. c. 6. p. 170.

* L. 3. c. 2. p. 71.

* Advers. Carpocrat. Hæres. 27. n. 5. p. 107.

Sæc. I. a Chr. N.

a S. PAULUS, *Saulus* antea vocatus, patria Cilix, civitate Tarsensis, ortu Judæus, tribu Benjaminita, secta Pharisæus, arte σκηνοποιός, sæcularibus erat literis satis eruditus, in jure Hebræo ad pedes Gamalielis educatus; dum patriæ religionis zelo immane quantum flagraret, modo plane mirabili ad fidem Christi conversus, discipulus fit & apostolus anno Chr. 33. exeunte, saltem ineunte proximo. Quo Judæorum invidiam declinaret, mox secessit in Arabiam, ibique fere per triennium moratus, ann. 36. Damascum rediit; ubi ex insidiis Judæorum elapsus, Hierosolyma se contulit, Petrumque convenit, Gal. 1. 18. Anno sequenti ab Hellenistis fugatus, Tarsum profectus est, unde ann. 42. a Barnaba Antiochiam ducitur, ibique per annum integrum commorati sunt, Act. XI. 25, 26. Ann. 44. urgente fame, eleemosynas Hierosolyma deportarunt, mox jubente Spiritu S. ad evangelium Gentilibus prædicandum ordinati sunt; in quo munere obeundo duobus sequentibus annis varia loca peragrarunt, de quibus Act. XIII. XIV. Ann. 47. synodo Hierosolymitanæ interesserant, inde Antiochiam redierunt. Sequenti ann. Paulus, assumpto Sila, ad munus evangelicum se iterum accinxit, quo vero profectus est nos docet S. Lucas, Act. XV. XVI. XVII. Ann. 49. Corinthum venit, ibique Aquilam & Priscillam reperit, Act. XVIII. 1, 2. Corinthi sesquiannum moratus, ann. 50. Syriam navigavit, inde Hierosolyma petiit, mox Antiochiam reversus. Ann. 51. incunte Ephesum venit, ubi triennio egit, Act. XVIII. 21, 31. Inde in Macedoniam & Achaiam, Act. XIX. 21. XX. 1. Ann. 54. Corinthum iterum profectus, inde

a Conf. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 9. vol. 3. p. 149. seq. *Tillemont.* Memor. Hist. Eccles. tom. 1. ad vit. S. Pauli. *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 5. *Clerici* Hist. Eccles. An. *Christi* 31. seq.

Hie-

Sæc. I. a Chr. N. Hierosolyma se contulit, quo de itinere agit S. Lucas, Act. xx. Hierosolymis in templo agens a Judæis apprehensus, coram Felice accusatur, a quo in vincula conjectus biennio detinetur. Ann. 56. cum Cæsarem appellasset, a Festo, Felicis successore, Romam mittitur, & adulta jam hyeme Melitam insulam appulit: totum hujus navigationis cursum accurate describit S. Lucas, Act. xxvii. Ann. 57. Romam adductus est, & sub cura Burrhi prætorio Præfecti, viri optimi, & humanitatis pleni, in libera custodia, per biennium detinetur. Ann. 59. carcere solutus, ad consuetum evangelii prædicandi munus se recepit, & sequentibus annis Asiam, Cretam, & nonnulla forsan Occidentis loca peragravit, tandem ann. 63. vel proximi initio, Romam rediit, ubi occasione conflagrationis Neronianæ eodem anno capite truncatur. Martyrium passus, inquit S. Clemens epistola ad Corinthios ἐπὶ τῶν ἡγουμένων, i.e. interprete Patr. Junio, *sub Imperatoribus*; rectius fortasse Dodwellus noster, *sub Prætorio Præfectis*, quippe in locum Burrhi ann. 62. mortui, suffecti sunt duo Prætorio Præfecti, Fenius Rufus, & Sophonius Tigellinus, teste Tacito Annal. l. 14. p. 257.

[a] Extant ab eo scriptæ *Epistolæ* XIV. ad Ecclesias ex gentibus collectas ix. de cura & munere pastorali iv. ad Hebræos unica; has, prout in sacro habentur canone, ordine recensebimus.

Epistola ad Romanos, secundo Pauli ad Corinthum adventu, ann. 54. scripta, in qua mentio fit Narcissi, qui hoc ipso anno periit.

Epistola prima ad Corinthios, dum Ephesi ageret, ann. 53. ante Pentecosten, & priusquam venerit in Macedoniam, scripta, cap. 16. v. 5, 8.

Epistola secunda ad Corinthios, eodem ut videtur ann. exeunte, dum in Macedonia hæreret, missa; idque per Titum, quem eo destinarat, ut Corinthiorum in eleemosynis altera jam vice colligendis diligentiam excitaret.

Epistola ad Galatas, qua seipsum & doctrinam evangelicam adversus Judaizantium hæreticorum calumnias fortiter vindicat. Scriptam esse ann. 53. idque ante epistolam ad Corinthios primam, dum in Asia ἐπιχωρῶν Apostolus, conjicit Cl. Dodwellus.

Epistola ad Ephesios, data, ut videtur, Romæ ann. 59. eodem circiter tempore, quo a prima captivitate Romana dimissus est.

Epistola ad Philippenses, eodem loco eodemque tempore scripta.

Epistola ad Colossenses, quos Epaphras, a Paulo missus, ad fidem converterat; per eum igitur hanc Epistolam hoc eodem ann. 59. Roma mittit. Sæc. I. a Chr. N.

Epistola prima ad Thessalonicenses, Corintho ann. Christi 49. scripta, statim postquam illuc venerant Silas & Timotheus. Vid. Act. 18. 5. 1 Thess. 3. 6.

Epistola secunda ad Thessalonicenses, paulo post priorem scripta, quo vero loci haud adeo certum sit.

Epistola prima ad Timotheum, quem Ephesi reliquerat, scripta ann. 63. dum e Macedonia, altera jam vice Romam, saltem in Occidentem, contenderet.

Epistola secunda ad Timotheum, scriptam esse Romæ, in prima Pauli captivitate, contendit Cl. Hammondus. Sed errat omnino vir eruditissimus; quisquis enim totius epistolæ contextum, omnesque hujus temporis circumstantias serio perpenderit, quin scripta sit ann. 64. paulo ante Apostoli Martyrium, dubitare nequit.

Epistola ad Titum, quem primarium Cretæ episcopum ordinarat, data ann. 63. e medio aliquo loco inter Macedoniam & Nicopolim, illic enim hyemare decreverat.

Epistola ad Philemonem, non infimi nominis apud Colossenses virum, ad quem scripsit Paulus Romam jamjam relicturus, ann. Chr. 59.

[b] *Epistola ad Hebræos*, post biennalem Romæ custodiam, dum Romæ adhuc, saltem in Italia hæreret, ann. 59. scripta. Nomen quidem Pauli, reliquarum instar, in fronte non gerit; ejus tamen esse eruditi fere omnes consentiunt. Certe a divo Paulo Hebraice conscriptam, a Luca Evangelista, vel S. Clemente, vel, ut alii, a Barnaba, græce versam esse judicarunt veteres, apud Euseb. l. 3. c. 38. & Hieronymum de script. c. 5. a nonnullis vero repudiata est, teste eodem Euseb. l. 3. c. 3. Quod ab Ecclesia Romana pro certa ac genuina Pauli epistola non haberetur.

[c] SPURIA.

Epistola ad Laodicenses, per quam nil aliud quam epistolam ad Ephesios intelligit Tertullianus, adv. Marcionem l. 5. c. 11, 17. Unde etiam Epiphanius, Hæref. 42. locum quendam a Marcione ex epistola ad Laodicenses citatum exhibet, qui in hodierna ad Ephesios epistola reperitur; extat quidem Gr. hodienum epistola ad Laodicenses, sed spuriam esse nemini non constat. Habetur in Hutteri Testamento novo 12. linguarum, *Norimbergæ* 1599. & exinde in Joh. Leusdeni *Philologo Hebræo-græco*, Dissert. 4. & forsan alibi non semel.

a Conf. *Du Pin* Nov. Ecclef. Hist. vol. 1. Dissert. prelim. p. 44. *Millii* Proleg. in N. Test. b Conf. *Clerici* Hist. Ecclef. ad An. 69. §. 5. c Conf. *Fab.* Bibl. Gr. lib. 6. c. 12. § 12. vol. 14. p. 272. *Ittig.* Hist. Ecclef. vol. 1. c. 1. §. 6 seq. item Dissert. de pseudepigraphis *Christ* & *Apost. Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 1. not. 69. ad vit. S. *Pauli*.

Ara-

[Sæc. I. a Chr. N.] Ἀναβατικόν, five *Afcenfio*, quam occafione ἐκστάσεως Paulinæ, ei affinxerunt Cajani hæretici; magni faciebant Gnoftici, de quo vide quæ habet Epiphanius, Hæref. 38. n. 2.

Apocalypfis, quam etiam fæculo quarto a credulis Monachis maximopere deprædi-[* L. 7. c. 19.]catam, memorat Sozomenus *, quæque in cifta marmorea in S. Pauli ædibus apud Tarfum monitu divino effoffa, reperiri falfo dicta, eximiam apud Orientales venerationem obtinuit. Eam non immerito fugillat Auguftinus, Tract. 98. in Johannem, in fine.

[* Περὶ ἀρχ. l. 1. c. 2.] [a] *Actus Pauli* memorantur ab Origene *, [* L. 3. c. 3.] & Eufebio *; indubitatæ vero fidei fcriptis non annumerant.

[b] *Epiftolæ fex ad Senecam*, una cum octo Senecæ ad Paulum, Auguftini & Hieronymi ævo in pretio nonnullo habitæ, extant apud Sixtum Senenf. Biblioth. fanct. lib. 2. & cum tractatu, de quatuor Cardinalibus Virtutibus, *Lond.* 1523. 4°. *Venet.* 1588. 8°. Quifquilias effe, vel primo intuitu patet: verum ejufmodi nugis refellendis immorari hominis effet, & fuo & lectoris otio nimium abutentis. Cæterum Pauli quædam, quæ in Epiftolis ejus non extant, citat Clemens Alexandrinus, Strom. p. 636.

Stylus Paulinus rudis plane, ac fimplex a veteribus judicatur; gravitatem tamen fpirat, quandoque etiam eloquentiam; Πάντων ἐν παρασκευῇ λόγων δυνατώτατος, νοήμασί τε [* L. 3. c. 24.] ἱκανώτατος. ut de eo Eufebius *, *Inter omnes Apoftolos, & verborum apparatu, & fententiarum pondere facile præftabat.* De ejus [* L. 3. c. 7.] fcribendi genere hæc olim Irenæus *, *Hyperbatis frequenter utitur propter velocitatem fermonum fuorum, & propter impetum, qui* [* Hæref. 64. num. 29.] *in ipfo eft, fpiritus.* De eo fic Epiphanius *, Ὥσπερ ἀκοντιστὴς ὁ Ἀπόστολος δεινὸς διεστραμμένα ῥήματα τῶν λόγων εἰς μέσον ἐμβαλὼν, ἀσαφῆ μὲν, καὶ ἐπικεκαλυμμένην εἰς βάθος τῶν ἀναγνωσμάτων τὴν ἐξεργασίαν, ἀληθεστάτην δὲ, καὶ ὀρθόδοξον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν ἀπημελημένον, ἢ δύσφημον· τοῖς μὲν γὰρ μὴ μετὰ σπουδῆς, ἀλλ᾽ ἀμαθῶς ἐκπίπτουσι τοῖς λόγοις, ἀσυνάρτητα ἔσθ᾽ ὅτε δοκεῖ, καὶ ἀσύμφωνα λέγειν, τοῖς δ᾽ αὖ σπουδαίοις, καὶ λογισμῷ νήφοντι, ὁπόσης τάξεως ἔμπλεα καὶ ἀληθείας. *Etenim Apoftolus, velut peritiffimus quidam jaculator, contortas verborum fententias in medium emittens, ut obfcuram, profundiffimifque fenfibus occultatam orationem inftituit, fic veriffimam, rectaque fidei confentaneam, quæ nihil aut negligentius dictum, aut abfurdum continet. Qui enim non ftudiofe, fed ofcitanter in illius fermones incurrunt, iis nonnunquam minus fibi confentanea, ac cohærentia dicere videtur. Qui vero operam adhibent, & fobria, atque experrecta mente in illos incumbunt, ex ordine omnia, ac rei veritate pronunciata judicant.* Quam audacter in fermonem Paulinum virgam cenforiam movet Hieronymus, vide fis ad Algas. Quæft. 11. pag. 169. Quæft. 11. ad Hedib. p. 151. in Ephef. 3. p. 216. Com. in Gal. 3. p. 170. [Sæc. I a Chr. N.]

[c] S. MATTHÆUS, *Levi* itidem dictus, patria forfan Galilæus, quin &, fi Arabico vitæ ejus autori a Kirftenio * edito ftan-[* Pag. 22.]dum fit, urbe Nazareth oriundus, patre *Ducu* dicto, matre *Karutia*, ex tribu Iffacharis. Ex publicano, infami apud Judæos munere, ad Apoftolatum eum Chriftus vocavit. Quo in cœlos fublato, doctrinam evangelicam toto duodecennio per Judæam prædicavit; inde in Æthiopiam Afiaticam fe contulit, ibique in civitate *Naddaver*, vel, ut alii, Hierapoli in Parthia, martyrium paffus eft, circa ann. 60. In victu parcus, cibique adeo tenuis, ut referente Clemente * Alexandri-[* Pæd. l. 2. c. 1. p. 148.]no, nonnifi feminibus, baccis & oleribus abfque carnibus utebatur. Primus fuit, qui evangelium fcripto confignavit. Cum enim Hebræis primo fidem prædicaffet, inde ad alias quoque gentes profecturus, [d] evangelium fuum patrio fermone confcribens, id quod præfentiæ fuæ adhuc fupereffe videbatur, fcripto illis, quos relinquebat, fupplevit, ut nos docet Eufebius *. Et [* L. 3. c. 24.] quidem hiftoriam fuam evangelicam Hebraice fcripfiffe, miro fane confenfu tradunt Veteres; adeo ut totius pene antiquitatis teftimonio refragari hac in re nefas fit. De quo vide quæ in vita ejus alibi notavimus. Scripfiffe evangelium fuum 8. a Chrifti refurrectione anno vulgo dicitur, quod tamen ad annum a Chrifti affumptione 15. referunt autor chronici Alexandrini, & Nicephorus *; & fane cum ante annum a paf-[* L. 2. c. 45.]fione Chrifti 12. Apoftolis Judææ finibus egredi non licuit, vix ante ann. 15. Chr. 48. finita jam fynodo Hierofolymitana, ad fuam quifque fortem abierunt, adeo ut paulo ante Matthæus evangelium fuum condidiffe videtur.

[e] Hoc evangelio, fed moltis in locis fœde adulterato, poftea foli fere ufi funt Nazaræi, Ebionitæ, &c. Fragmenta ejus hinc inde e fcriptoribus vetuftis collecta exhibet Grotius, Annotat. in Matth. cap. 1. quibus adjicere licet ab eo prætermiffa bina quæ apud Originem extant, alterum bene longum, Tract. 8. in Matth. alterum breviufculum, Tom. 2. in Johan. Ex eodem defumpta videtur fententia illa Chrifti (Ἐν οἷς ἂν ὑμᾶς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ) quæ habetur

a Conf. *Millii* Proleg. N. T. p. 35. b Conf. *Du Pin* Nov. Ecclef. Hift. vol. 1. p. 24. c Conf. *Tillemont.* ad vit. S. *Matt.* Memor. Ecclef. vol. 1. *Fab.* ad *Hieron.* de Script. Ecclef. c. 3. item Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 2. vol. 3. p. 126. d Conf. *Du Pin* Nov. Ecclef. Hift. v. 3. differt. prelim. p. 43. verf. Angl. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 7, 8 116, 117. e Conf. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 5. & 33. *Ittigii* Differt. de hæref. c. 7. §. 2. feq. item Append. ad Differt. de hæref. §. 27. & Hift. Ecclef. vol. 1. c. 5. §. 45. feq.

Sæc. I. a Chr. N. apud Justinum Mart. in Dialog. cum Tryphone, Origen. Hom. quadam in Hierem. item August. Longe vero plura ex omnibus pene veterum scriptis collegit reverendissimus Usserius *Biblioth. Theol.* MS. T. a. a pagina 157. ad pag. 170. Exemplar hujus evangelii in bibliotheca sua Cæsariensi reposuit Pamphilus Martyr; alterius quoque Bereæ in Syria Hieronymo * exscribendi copiam fecerunt Nazaræi. Addam denique, quæ habet Theodorus lector *, sub imperio Zenonis in Cypro repertas fuisse Barnabæ apostoli reliquias, super cujus pectore repositum erat evangelium Matthæi, ipsius Barnabæ manu descriptum. Deposuit illud Zeno in palatio in æde S. Stephani. Evangelium Matthæi Hebraicum edidisse se gloriatus est Seb. Munsterus. Verum totum opus ex sua, saltem impostoris alicujus, officina produsse, ementito fucatum titulo, satis constat. Quis evangelium Matthæi in Græcum sermonem transtulerit, an Apostolus quis, an Apostolorum comes, (synopseos Athanasianæ autor * id S. Jacobo minori, Theophylactus * S. Johanni ascribunt) parum certi constat. Græco sane exemplari constanter usa est Ecclesia catholica.

* De Script. c. 3.
* Hist. Eccl. lib. 2. non longe ab initio.
* Pag. 495.
* Præf. in Matt. p. 2.

ᵃ Denique habetur Latine in Bibliotheca Patrum (sub nomine Canonis universalis) *Liturgia* D. Matthæo inscripta; opus, si quid aliud, spurium, & recentioris sæculi fœtus: & inter Hieronymi opera, tom. 4. liber *de ortu sive nativitate B. Virginis*, cujus prooemium ipsum ab Hieronymo ex Matthæi opere Hebraice scripto Latine conversum esse splendide mentitur.

ᵇ S. JACOBUS apostolus, ob distinctionem a Jacobo Majori ab Herode occiso, *Minor* dictus, cognomento *Justus*, frater Domini, Josephi utpote ex priori uxore; seu ut Chrysostomo, Hieronymoque * placet, Mariæ sororis matris Domini filius. Post Christi in coelos ascensum ab Apostolis (διακονικῇ τῇ χειρὶ, inquit Photius *, Christo scilicet apostolorum manus dirigente) primus Hierosolymorum episcopus consecratus est. Procurante Anano juniore pontifice, a synedrio damnatur, & de pinna templi præcipitatus, semivivus adhuc fullonis fuste caput percussus interiit, an. 62. Vir ob pietatem, & summam vitæ sanctimoniam ipsis etiam Judæis venerabilis: adeo ut non aliam ob causam mala illa, quæ Judæos obsessis Hierosolymis affixerunt, contigisse, quam propter scelus in Jacobum admissum, ipse Josephus * fateatur. Cathedram ejus episcopalem suo adhuc tempore servatam, & magna veneratione habitam fuisse refert Eusebius *. Quædam de illo ex evangelio Nazareno habet Hieronymus *. ᶜ Scripsit, paulo, ut videtur, ante mortem, Epistolam catholicam Judæis ἐν τῇ διασπορᾷ, Christianam præcipue doctrinam professis; ut doceret, inutilem prorsus esse Christianæ fidei professionem, nisi cum vitæ puritate, & sanctitate conjuncta sit: de qua ita Eusebius *; ἰστέον δ᾽ ὡς νοθεύεται μέν, &c. *Sciendum vero, eam veluti spuriam rejectam esse. Sane pauci admodum ex vetustioribus ejus mentionem fecerunt:* paulatim vero (*inquit Hieronymus*) procedente tempore obtinuit autoritatem. ᵈ Exstat item sub ejus nomine πρωτευαγγέλιον, in quo de Domini nostri, & B. Mariæ natalibus præcipue agitur; in cujus fine testatur se, tumultu Hierosolymis ab Herode concitato, in desertum se subduxisse, ibique illud conscripsisse. Primus ex Oriente advexit Gul. Postellus, qui genuinum Jacobi opus esse strenue contendit, ac in ecclesiis Orientalibus tanquam indubitatæ fidei publice legi jactitavit; quin & illius nugas D. Marci evangelii principio assuere non dubitavit, notante Usserio, *Biblioth. Theol.* MS. pag. 11. Verum opus esse suppositium nemo non videt. ᵉ Editum est primo Latine ex Postelli versione an. 1552. p. 8. deinde in prima Orthodoxographorum editione an. 1555. In secunda vero habetur Græce & Lat. tom. 1. p. 71. recudit nuper gr. lat. in *Cod. Apocrypho N. Test.* Joh. Alb. Fabricius p. 66. Denique citatur a Concilio Quini-sexto in Trullo, *Trullano* dicto, Can. 32. & etiamnum exstat sub Jacobi nostri nomine, ᶠ *Liturgia* Græce Paris. 1560. p. 3. G. L. Auctuar. p. 624. tom. 2. Verum non longe ante istud Concilium conficta videtur. Jacobi non esse neque ævi apostolici liquido satis ostendunt vocabula in ea frequenter usurpata θυμίαμα, θυσιαστήριον, θυσιαστηρίου πύλαι, τρισάγιον, *hymnus Cherubicus*, θεοτόκος, ὁμοούσιος, *Templa*, *Monasteria*, *Confessores*, aliaque diu post D. Jacobi ævum nata & excogitata. Demonstrant id ritus, precumque formulæ, a sæculo apostolico prorsus alienæ, quod cuivis inspicienti ad oculum patebit. Ut mirum plane videri debeat, viros cætera doctissimos, Leonem Allatium, dissertatione hac de re edita, quam *Symmictis* suis inseruit, part. 1. p. 176. & Cardinalem Bonam

* De Script. c. 2.
* Epist. 117.
* Ap. Hier. de Script. c. 2.
* L. 7. c. 19.
* Loc. cit.
* L. II. c. 23.

ᵃ Conf. *Imig.* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 9. item de Pseudepigr. Christi & Apost. c. 13. ᵇ Conf. *Tillemont* ad vit. S. *Jacobi* Memor. Eccles. vol. 1. *Fab.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 2. *Oudin* Comment. de script. Eccles. tom. 1. p. 2. seq. *Clerici* Hist. Eccles. ad ann. 62. § 3. ᶜ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. not. 15. ad vit. S. *Jacobi.* *Fabric* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 11. vol. 3. p. 165. *Millii* Proleg. ad N. Test. p. 7. ᵈ Conf. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 32. *Imigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 12. item de Pseudepigr. *Christi* & *Apost.* c. 4. ᵉ Conf. *Oudin* Comment. de script. eccles. Tom. 2. p. 5. ᶠ Conf. *Cave.* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. dissert. 2. c. 2. vol. 1. *Imigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 11. item Dissert. de Pseudepigr. *Christi* & *Apost.* c. 13. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 1. not. 16. ad vit. S. *Jacobi.*

de

Sæc. I. a Chr. N.

de Reb. Liturg. lib. 1. c. 8. §. 3. hanc liturgiam tanquam genuinam S. Jacobi opus tueri; quamvis a posterioribus interpolatam, nonnullis additis vel detractis, vel pro opportunitate temporis immutatis, non inficiantur. Rejicit hanc liturgiam, ut & illam D. Marci Theodorus Balsamon * Respons. ad Interrogat. Marci Patriarchæ Alexandrini, ubi notat eas nec Canonum Apostolicorum 85. nec Laodicenæ synodi 59. quibus utriusque Testamenti scripta, librique apostolici, qui in usu nobis esse debent, enumerantur; neque denique ab Ecclesia C. P. agnitas esse: pronunciamus igitur, *inquit*, non esse has recipiendas. Etsi enim ab iis factæ essent, παντελῶς ἀπραξίας καταψηφισθήσονται, ὡς κ̀ ἀλλὰ πολλά. *ab omni usu vacare jubentur, ut & alia multa*; quod in sequentibus pluribus demonstrat.

* Jus Gr. Rom. l. 5. Respons. 1. p. 363.

[a] S. JUDAS, Apostolus, idem qui Thaddæus & Lebbæus, Josephi, qui B. Virginis sponsus erat, ex priori conjugio juxta veteres filius, Jacobi minoris frater germanus, claruit ab inito Apostolatu anno Christi 31. Jacobi fratrem oon alio animo in fronte Epistolæ se vocat, quam quod Jacobus, tum propter loci, cui tunc præsidebat, præeminentiam, (primus utique Hierosolymorum Antistes;) tum propter martyrii, quod non ita pridem subierat, prærogativam, summamque totius vitæ sanctitatem, omnibus admodum gratus acceptusque fuerat, ab ipsis etiam Judæis magno in honore habitus. Vitæ instituto, ante susceptum apostolatum, agricolam fuisse Judam, non obscure testatur Constitutionum Apostolicarum compilator, lib. 2. c. 63. p. 303. Certe Hegesippus apud Eusebium, lib. 3. c. 20. p. 89. de Judæ nostri nepotibus diserte refert quod apud Domitianum delati, quasi ex regia Davidis stirpe prognati essent, ab eoque interrogati, quantas possessiones, quantumve pecuoiæ haberent, responderuot; facultates se neqnaquam in argeoto habere, sed solummodo in æstimatione agrorum; novem scilicet ac triginta jugerum, ex quorum fructibus, & tributa persolverent, & sibi ipsis, non sine proprio labore, victum compararent. Docuit non modo apud Judæos, Galilæos, Samaritas, sed & apud Idumæos, Syros, Arabes, Mesopotamitas, tandemque in Perside, eo quod Magornm superstitiones liberius carperet, martyrio coronatus circa ann. 61. ut nonnulli volunt. Verum id nulla ratione stare potest. Epistola, quam scripsit Catholica, serior aliquanto videtur. Scripsisse certe post B. Petri mortem, saltem post secundam ejus epistolam, manifestissimum est. Eosdem maleferiatos homines depingit, Petrique de iis verba pene ubique retinet. Quos in Ecclesia exoritnros Petrus prædixerat, ipse actu exortos fuisse tradit. *Subintroierunt*, inquit vers. 4. *quidam homines* ἀσεϐεῖς, *Dei nostri gratiam transferentes in luxnriam, & solum Dominatorem Deum, Dominumque nostrum Jesum Christum abnegantes.* Vers. 8. *Hi carnem quidem maculnnt, dominntionem autem spernunt, majestatem blnsphemant.* Vers. 10. *Hi autem quæcunque ignorant, blasphemant, quæcunque autem naturnliter tanquam muta nnimnlia norunt, in his corrumpuntur. Væ illis quia in vin Cain abierunt*, &c. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ὑμῖν, *sine timore semetipsos pascentes, nubes sine nqua*, &c. Vers. 16. *Murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causn.* Vers. 19. *Hi sunt qui segregant semetipsos, animnles, spiritum non habentes.* Monetque suos, vers. 17, 18. *Ut memores sint verborum quæ prædicta fuerant nb Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant eis quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum desideria sua ambulnntes in impietntibus.* Quod disertum est B. Petri monitum, idque ipsissimis illius verbis a Epist. cap. 3. vers. 2, 3. Hac descriptione apostolum nostrum Ebiooitas præcipue designare, nullus dubito, perditissimum hominum genus, qui Christianis tunc temporis Pellæ degentibus se immiscentes, Christi religionem impiis dogmatibus, & moribus turpissimis corrumpere satagebant. Qoicquid enim, horrendum, perniciosum, abominabile, informe, odioque plennm ex singulis sectis corradere poterant, nempe a Samaritanis, Judæis, Osceis, Nazaræis, Cerinthianis, Carpocratianis, id omne, teste Epiphaoio *, io se transfuderunt, & Christianorum nomen habere voluerunt. Unde Ebionem πολύμορφον τεράστιον vocat Epiphanios, eumque multicipitis Hydræ serpentariam formam in semetipso expressisse dicit. Ut igitur Christianos tunc Pellæ versaotes opportune moneret, & pestilentem hanc hæresin in herba comprimeret, Apostolus Judas epistolam hanc scripsisse videtur, novisque his monstris, e regione circa Pellam erumpentibus, opposuisse. Ut proclive sit cum Cl. Dodwello * conjicere, eam anno 71. vel saltem seqoenti scriptam esse. Christiani qoippe Domini oraculo præmooiti, ante urbem a Romanis obsessam, Pcllam regioois Decapolitanæ civitatem prope Batanæam confugerant. Expugoata est a Tito & excisa nrbs Hierosolymitana anno Christi 70. Sequenti ipse Titus Romam rediit. Eo profecto, Christiani,

Sæc. I. a Chr. N.

* Hæres. 30.

* Dissert. 1. in Iren. n. 14. p. 25.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 1. ad vit. S. *Judæ. Fab* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 4. *Millii* Prolegom. ad Nov. Test. pag. 17.

Sæc. I. a Chr. N. ſtiani, ut videtur, anno 72. in urbem reverſi ſunt; id quod in annalibus ſuis diſerte refert Eutychius Patriarcha. Medio igitur tempore, circa annum 71. certe ante reditum ex Pella, Judas epiſtolam ſuam ſcripſiſſe cenſendus eſt. Si enim ſerius id factum fuiſſet, Symeonis germani ſui, paulo poſt in ſedem Hieroſolymitanam ſubrogati, non minus quam Jacobi, in inſcriptione meminiſſet. Catholicam Judæ epiſtolam ex veteribus citat Clemens Alexandrinus Pædag. lib. 3. c. 8. p. 239. qui & eandem ſcholiis breviuſculis illuſtravit. Hanc Clementis expoſitionem, ut & in reliquas epiſtolas canonicas, in Latinum ſermonem transferri olim fecit Caſſiodorus, ipſomet teſte de Divin. Inſtitut. cap. 8. p. 454. ſed ita, ut *excluſis quibuſdam offendiculis* (quæ ſcilicet incaute locutus erat) *purificata doctrina ejus ſecurior poſſet hauriri.* Latine extant hodie hæc Clementis ſcholia, tum in bibliotheca Patrum, tum ad calcem ſermonis Clement. *de Divite ſervando*, Edit. Oxon. pag. 127. an eadem prorſus, quæ vertit Caſſiodorus, pro certo non auſim affirmare. Epiſtolæ hujus, ut & illius S. Jacobi paucos ex veteribus meminiſſe teſtatur Euſebius *. Addit Hieronymus * a pleriſque rejectam eſſe ob teſtimonium ex libro Enochi apocrypho in ea citatum, autoritatem tamen vetuſtate & uſu meruiſſe, & inter S. Scripturas computari. Scorſim ab aliis abit Ill. Grotius, qui hanc epiſtolam Judæ cuidam juniori, 15mo Hieroſolymorum epiſcopo, qui Adriani temporibus claruit, attribuit: utque conjecturam ſuam veriſimiliorem redderet, ait, voces iſtas, quæ in fronte epiſtolæ extant [*Frater Jacobi*] a ſcribis appoſitas eſſe. Id vero aſſerit, nullius antiqui codicis fide, nullo veterum teſtimonio fultus, ae proinde neutiquam in hae re audiendus. Quin & illi aperte refragatur Epiphanius *, cujus autoritatem alibi * mire deprædicavit Grotius.

* Loc. cit.
* De Scriptor. 4.
* Hæreſ 26 cap. 2.
* Annot. in Apocalypſ.

ᵃ S. JOHANNES, Apoſtolus, & Evangeliſta, patria Galilæus, Zebedæi, & Salomes filius, Jacobi Majoris frater junior, e cymba piſcatoria, in qua pater illum educaverat, ad piſcaturam hominum (i. e.) Apoſtolatum, a Chriſto vocatus eſt, ann. 31. Diſcipulus ille fuit, quem præ cæteris Dominus amavit, quem in ſinu ſuo repoſuit, & cujus curæ, ac tutelæ matrem ſuam moriens commendavit. In ſortitione provinciarum orbis per Apoſtolos facta Aſiam ei obtigiſſe ex Origene memorat Euſebios *; ubi officii ſui partes ſumma cura & diligentia apoſtolica fœliciter adimplevit. Tandem, erumpente perſecutione ann. 95. Domit. 14. apud Domitianum accuſatus, Romam a proconſule mittitur, ibique in oleum igneum demerſus, referente Tertulliano *, illæſus evaſit: quo facto, in Patmon Ægei maris inſulam, eodem anno exeunte, relegatur. Interfecto Domitiano, Epheſum rediit, ann. Chr. 97. in qua, ut & in regionibus circumvicinis reliquum vitæ tranſegit, & circa exitum ſæculi apoſtolici, ann. Chr. 100. Trajani 3. juxta Euſebium & Hieronymum, anno uno aut altero, centenario major, (quamvis Chryſoſtomus * & Dorotheus † anno 120. eum obiiſſe dicant) in Domino placide obdormivit. Chronicon vero Alexandrinum, & forſan longe rectius, mortem ejus refert ad ann. 104. ab aſcenſione Domini 72. De tempore ejus obitus multa accurate atque erudite, ut ſolet, notavit Hen. Dodwellus, Addit. ad Pearſoni Differt. 2. c. 5. Mitto, quæ de ejus ſepultura & tumulo nonnulli veterum tradunt, fabulis potius, quam hiſtoriis accenſenda. Scripſit dum in Patmo erat, ann. Chr. 96. Domit. 15. Apocalypſin, qua futurum eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum, quamplurimis viſionibus ei præmonſtratum, depingit. In Monaſterio quodam hujus inſulæ, teſte Bellonio *, hodiernum aſſervatur cadaveris manus, cui ungues, quoties reſecantur, ſuccreſcunt. Hanc Græci D. Johannis manum eſſe aſſerunt, qua iſthic apocalypſin ſuam exaravit. ᵇ De hoc libro, ſimul ac autore ejus multi veterum diu dubitarunt, quin & repudiarunt penitus, ac refutarunt, nec veram eſſe revelationem, nec Johannem eſſe ejus autorem; immo non modo apoſtolorum neminem, ſed ne ullum quidem e ſanctis, & eccleſiaſticis viris hujus libri fuiſſe conditorem contendentes: qua de re vide Dionyſ. Alex. apud Euſeb. lib. 7. c. 25. Tandem vero ſummo totius eccleſiæ conſenſu tanquam genuinus apoſtoli Johannis fœtus receptus eſt. Non improbabilis videtur Cl. Grotii * conjectura, ideo a nonnullis opus iſtud Johanni presbytero D. Johannis diſcipulo aſcriptum fuiſſe, quod ei ab apoſtolo cuſtodiendum committeretur. Rogatus ab Aſiæ epiſcopis, ſub finem vitæ, circa ann. 104. evangelium ſuum conſcripſit, partim ut naſcentes Cerinthi, & Ebionitarum blaſphemias refelleret, aſſerentium Chriſtum ante Mariam non fuiſſe; (unde ea præcipue tractat, quæ ad divinam Chriſti naturam demonſtrandam faciunt;) partim ut cæterorum evangeliſtarum defectus ſuppleret, quod & fecit: de quo vide ſis, Euſeb. l. 3. c. 24. Addam ſolum, quod habet Epiphanius *, evangelium Johannis,

* L. 3. c. 1.
* De Præſcript. c. 36.
* Serm de S. Johan. tom. 6. p. 505.
† Synopſ. in S. Johan. p. 157.
* Obſ. l. 2.
* Comm in Apoc c. 1.
* Hæreſ. 51.

ᵃ Conf. *Oudin* Comment. de Script. Eccleſ. tom. 1. p. 6. *Fabric.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 6. 139. ſeq. vol. 3. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 1. ad vit. S. *Johan.* *Fab.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 9. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. prelim. diſſert. vol. 1. p. 44. ſeq.
ᵇ *Millii* Proleg. ad N. Teſt. p. 19. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad ann. 96. §. 5.

de

de Græca lingua in Hebræam translatum, in Judæorum Tiberiadensium gazophylaciis asservari, καὶ ἐν λοιπαῖς βίβλοις repositum fuisse. Scripsit etiam epistolas tres, quarum prima, quæ, teste D. Augustino *, *Parthis* olim inscripta erat, Catholica vocatur; nec de hac ulla unquam erat Controversia. Tantum de parte aliqua capitis 5. nempe de πολυθρυλλήτῳ illo circa Trinitatem testimonio diu dubitatum est. Cap. 5. v. 7, 8. *Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. *Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. Hic locus dudum torsit eruditorum ingenia, his illum supposititium, illis genuinum esse contendentibus. Immensi esset operis diffidentium hac de re sententias colligere, de diversis Codd. MSS. in quibus extat, & in quibus desideratur, de fide & ætate, & variantibus lectionibus Codd. MSS. agere, & argumenta utrinque æque & amice expendere. Accurate id præ cæteris præstiterunt Millius noster *Dissert. singulari ad h. l.* & Johan. Martianæus in *Annotationibus* ad Hieronymi *Prologum in epistolas canonicas* ad calcem Tom. 1. nov. edit. Hieronymi *Par.* 1693. Ut quod sentiam libere dicam; affirmantium causa longe mihi potior videtur. Mire placet doctissimi Millii sententia, qui subductis utriusque calculis, ἐπίλογον suam subjungit his verbis, *Dico Pericopen hanc, utcunque postea disparuerit, in ipso certe Joannis autographo extitisse, aliisque aliquot ad illud descriptis exemplaribus.* Quod ex Tertulliano aliisque ostendit. Mihi vero aliunde petenda est probatio: non ex SS. Patrum testimoniis, sed ex celeberrimo illo *Philopatridis Dialogo*, qui sub Luciani nomine inter ejus opera reperitur, ubi Christianorum dogma de Trinitate explicat.

* Quæst. Evan. lib. 2. c. 39. vid. Possid. ind. 1

Antequam ad rem ipsam veniamus, paucula de autore, deinde de ejus ætate discutienda sunt. Autorem Lucianum faciunt viri aliquot in literis summi. Certe sales & veneres, quæ ubique occurrunt, acumen & solertia, facetia & dicacitas, summusque Christianæ Religionis contemptus Luciani ingenium examussim redolent. Ætas qua vixit ex fine Dialogi colligitur, ubi Cleolaus quidam anhelus inducitur cum bono suo nuncio de *Susa* inclyta Persarum urbe funditus eversa, eorumque destructo supercilio: subditque omnem Arabiæ terram sub valida Imperatoris dextra ejusque vi roboris casuram esse. Hæc victoria de Parthis reportata ad duplicem epocham referri potest, vel ad Trajani, vel ad Marci Aurelii tempora. Si ad Trajani, ejus ultimo anno, Chr. 116. contigisse videtur. Et hoc modo Luciano longe antiquior erit Dialogi autor. Sin vero ad Marci Antonini imperium referatur (quod vero propius videtur) diu postea contigit; Bellum Parthicum juxta Pagium inchoatum est ann. 161. continuatum per aliquot annos, absolutum, ut videtur ann. 165. de quo triumphum egerunt Marcus Aurelius & Lucius Verus, eodem, ut Pagins; vel ut alii, sequenti anno. Quod cum Luciani ætate optime convenit. Quicquid sit, eodem sæculo vixisse constat.

Jam ad ipsum Dialogum accedamus; cujus primarius scopus est, Christianos, eorumque fidem, ritus, moresque ludibrio exponere. Hoc utramque facit paginam, & cuivis inspicienti se in oculos ingerit. E multis unicum exemplum dabo in Christianorum dogmate de Trinitate. Quærit Critias, quisnam erat ille Deus, per quem jurare debeat? Respondit Triephon (quem Christianum Catechumenum fingit autor) esse Deum alte regnantem, magnum, æternum, & æthereum, υἱὸν πατρὸς, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία. ταῦτα νόμιζε Ζῆνα, τόν δ' ἡγοῦ θεόν. Quo nihil dici potuit expressius, nihil disertius. Unde vero hæc hausit homo Gentilis? Dices, ex communi Christianorum hoc tempore doctrina: Imo potius, inquam ego, ex sacro novi Testamenti fonte, nec aliunde quam ex hoc ipso D. Johannis loco, cum ipsissima Apostoli dicta ῥητῶς adhibentur, quæ non alibi in toto N. T. immo, nec in ullis S. Patrum trium priorum sæculorum totidem verbis reperiuntur. Quod ex hoc parallelismo manifestum fiet.

1. JOHAN. Epist. I. cap. 5. v. 7.	Philopatr. p. 998.
Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, Ὁ Πατὴρ, Ὁ Λόγος, Καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἝΝ εἰσι.	Ὑψιμέδοντα Θεὸν, μέγαν, ἄμβροτον, οὐρανίωνα. Υἱὸς Πατρὸς, alibi ὁ Λόγος dictus p. 1004. Πνεῦμα, ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον; & Christianus ὑπὸ τοῦ πνεύματος δύναμιν τοῦ Λόγου λαβὼν dicitur p. 1004. Ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία. Et paulo infra, ἓν τρία, τρία ἕν.

Vides hic omnia consona, eundem sensum iisdem pene verbis utrobique proferri. Argumento mihi plusquam probabili, omnia ex D. Johannis testimonio descripta fuisse, ibique in vetustissimis exemplaribus locum ab initio habuisse. Quod erat demonstrandum. Jam ad reliquas Johannis epistolas pergamus.

[a] Posteriores duæ Johanni cuidam juniori, Ephesi etiam habitanti, olim ascribebantur.

a Conf. *Tillemon.* Memor. Eccles. vol. 1. not. 13, 14. ad vit. S. *Johan.* *Fabr.* Bib. Gr. l. 4. c. 5. §. 7. vol. 3. p. 142. *Cleric.* Hist. Eccles. ad an. Christi 91. §. 11. 4. *Millii* Proleg. ad N. Test. p. 17, 18.

Sæc. I. a Chr. N.

Verum eas postea communis consensus, & maturum Ecclesiæ judicium approbavit: licet ab hodierna ecclesia Syriaca pro genuinis nondum habeantur. Tres hasce epistolas scripsisse videtur ann. Christi 97. post reditum ex Patmo; primam quidem dum Ephesi hæreret; secundam, cum visitationem Asiaticam in animo jam haberet; tertiam, dum in ipsa peregrinatione adhuc esset. Quod stylum S. Johannis attinet, notavit olim Dionysius Alex.* eum in evangelio & epistola prima non emendate solum locutum fuisse, verum etiam summam elegantiam tum in verbis, tum in argumentationibus, & in tota orationis compositione adhibuisse, Dominum sc. hæc duo ipsi concessisse, scientiam simul ac eloquentiam: at vero in Apocalysi dictionem ejus non admodum Græcam deprehendi, sed barbarismis potius, atque interdum solœcismis inquinari. Non obstante tamen viri hujus sanctissimi judicio, cuivis notum est, dictionem ejus Syriasmis abundare, eumque voces quasdam peculiares, & exoticas adhibere, quæ in reliquis Scriptoribus sacris non reperiuntur.

*Ap. Eufeb. loc. cit.

NICODEMUS, secta Pharisæus, inter primores Judæorum clarus, deinde Christi discipulus, quem noctu primo adiit, Johan. III. 1, 2. postea a Pharisæis accusatum in Synedrio tutatus est, Joh. VII. 50. ac crucifixi Domini corpus aromatibus conditum sepulchro intulit, Joh. XIX. 39. Clar. ab anno 34. De morte ejus nil certi liquet. Extat sub ejus nomine *Evangelium de passione & resurrectione Christi*, Hierosolymis in Pontii Pilati Prætorio, Theodosio M. imperante, reperiri, ac ex Hebraico in Latinum sermonem converti dictum. ᵃ Spurium esse vel ex prima libri inspectione constat. Contextum est ex variis historiæ evangelicæ particulis, ordine, quo voluit impostor, dispositis; introducuntur omnes fere qui in evangelio memorantur, miraculosa Christi erga se gesta coram Pilato enarrantes, eique testimonium perhibentes; sed additis tot ineptis fabulis nugisque nugacissimis de Adamo, Seth, Elia, cæterisque Prophetis, ut nisi res admodum seria hic ageretur, cum quovis hodierno Romanensi Libello jure possit contendere. Quamplurima in hoc opere ex Actis Apostolorum diu postea conscriptis, præcipue ex S. Johannis evangelio, quod non nisi exeunte sæculo apostolico conditum est, proferuntur; ut videas quam belle hæc Pilati & Nicodemi temporibus conveniant. In quibusdam codicibus MSS. inscribitur *Acta Pilati*. Quod non de vetustis Pilati Actis, a Justino Martyre, Tertulliano, Eusebio & Epiphanio memoratis intelligi debet, sed de aliis quæ ad eorum imitationem finxit impostor, qualia in hoc Pseudo-Evangelio describuntur. Et ne quid ad fucum faciendum deesset, ea quæ ex genuinis Pilati Actis referunt veteres, in suam etiam farraginem transtulit. Verum ἄλις δρυὸς; satis, immo plus satis ineptiarum. Qualecunque tandem sit, vel cujuscunque (Gregorii Turonensis, an alterius?) editum est Latine in utraque Orthodoxographorum editione, tum Heroldi *Basil.* 1555, tum Grynæi 1569. p. 643. Prodierat etiam antea (si Sandio fidem habeamus) *Lipsiæ* 1516. 4°. recusum nuper a Cl. Fabricio in *Cod. Apoc. N. T.* 1703. 8°. En κρίσιν Usserianam: *Biblioth. Theol.* MS. p. 96. "Evangelium autem hoc Nicodemi de passione & resurrectione Christi, pro apocrypho semper habitum est, & ab Ecclesia reprobatum: Vana tantum somnia recitat, nec fabulosa duntaxat multa, sed historiæ quoque sacræ contraria, adeo ut ad elevandam evangelicæ veritatis fidem, videatur comparatum; dum Christum propter sabbati violationem a Judæis coram Pilato accusatum dicit; dumque eundem Christum percussorem Pilati, antecedentibus miraculis nonnullis in Palatium deductum testatur, & quæ sunt alia hujus generis: vide Hamelman. de *Traditionibus* p. 258, 259, 260. Saxonice id in bibliotheca S. Benedicti Cant. extare nos docet Whelocus, not. ad Hist. Bedæ p. 77, 78. & a Joh. Wiclefo in linguam Anglicam translatum fuisse ex MS. Ducis Lauderdaliæ testatur Sellerus. Not. MS. in loc. quin & nuper versio Anglo-Saxonica e prelo Sheldoniano in lucem prodiit Oxon. 1698. 8°.

Sæc. I. a Chr. N.

ᵇ S. BARNABAS, Joses, seu Joseph prius dictus, patria erat Cyprius, genere Levites, unus e LXX. discipulis, qui pro pietate sua agrum, quem habebat, vendidit: obtulitque pecuniam, & in usum nascentis Ecclesiæ deposuit ad pedes Apostolorum. Una cum S. Paulo (in cujus proinde vita gesta ejus, quorum in historia apostolica fit mentio, fere recensentur) gentium Apostolus ordinatus, varias orientis provincias peragravit, ecclesias fundavit, fundatas stabilivit. Sunt, qui volunt eum Romæ prædicasse, ac Mediolani etiam ecclesiæ fundamenta posuisse, istiusque Sedis primum episcopum factum esse. Alii eum Alexandriæ docuisse volunt. Probabile est sub vitæ finem in Cypro, insula natali, martyrio coronatum fuisse; ubi postea regnante Zenone, reliquiæ ejus repertæ sunt *. Ascripta ei erat olim epistola ad Hebræos, quod ex Ter-

* Theod. lector. l. 2.

ᵃ Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 14. l. 6. c. 12. p. 270. *Oudin.* tom. 1. p. 15. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 13. item Differt. de Patrib. Apostol. §. 15, seq. ᵇ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 1.

Ter-

Sæc. I. a Chr. N. tulliano * liquet. * Extat etiam hodie sub ipsius nomine Epistola G. L. stylo satis obscuro & involuto, quæ in quæstionibus & argumentis adversus Judæos pene tota versatur; sed quæ ab Eusebio * inter τὰ νόθα recensetur; ubi libri νόθοι, ut recte notat Cl. Valesius, ipsi non sunt prorsus adulterini, sed qui duntaxat ambiguæ sunt autoritatis, & in sacræ Scripturæ Canonem non admittebantur, quos proinde τοὺς ἀντιλεγομένους supra vocaverat, id quod etiam de iis quæ de epistola Jacobi, Judæ, Petri 2ª. Johannis 2ª. & 3ª. Apocalypsi, &c. ibidem habet, manifesto liquet. Certe quicquid de hac epistola dicant recentiores Critici, eam Barnabæ nostro constanter ascribunt veteres. *Nemo certe fuit*, inquit ὁ πάνυ Cestriensis * noster, *qui hanc epistolam Barnabæ non tribuerit, neque in ea quidquam apparet, quod eam ætatem non ferat.* Quæ in contrarium profert V. Cl. Steph. Moynius *, levia sunt, nulliusque ponderis. Si genuinus esset B. Barnabæ partus, *inquit*, non video quare inter Scripturas Canonicas non relata fuisset: parentis dignitas, Apostoli nempe Barnabæ, Pauli Apostoli socii, & de ecclesia instar aliorum Apostolorum tam bene meriti, illi locum inter libros sacros proculdubio vindicasset. Sed an non idem de S. Clementis epistola ad Corinthios dici poterat, quam tamen genuinam esse, nemo, quod scio, unquam negavit? Objicit, 2do. Epistolam post excidium Hierosolymitanum scriptam esse, utpote in qua sit mentio templi eversi & deleti, diu postquam rebus humanis ereptus sit Barnabas. At unde pro certo habet, Barnabam ad ann. usque 70, quo πανωλεθρία ista Judaica contigit, vitam non protelasse? Certe non negant veteres, apud quos altum de tempore mortis ipsius silentium; non obstat hominis ætas, quo minus credamus illum octogesimum ætatis annum attigisse. Quid quod post exterminium templi Hierosolymitani, i. e. post annum Domini 70. scriptam esse, ipse satis aperte prodit cap. 16. quo de templo agit, Edit. Oxon. p. 94. Ut plane concidit toties repetita Clar. Moynii objectio, quamque invictum argumentum vocat, Barnabam non esse hujus epistolæ autorem, eo quod obierit multo antequam templum Hierosolymitanum funditus everteretur, sub Nerone utique, in Cypro, martyrio coronatus. Et hanc communem sententiam esse dicit. At quænam amabo fuerit hæc communis sententia? qua veterum autoritate nixa? Quum nec ipse ullum pro hac sententia testem profert. Et quæ gratis dicta sunt, gratis rejiciuntur. Tertio objicit, plurima in ea ex apocryphis ac lacunis Judaicis derivata, more apostolis prorsus insolito, memorari. Verum hæc objectio æque ferit epistolam ad Hebræos, & epistolam Judæ, ubi plurima ex apocrypho Enochi libro desumuntur; ut de secunda ad Timotheum, in qua *Jannes* & *Jambris* fit mentio, nil dicam. Allegoriis quidem plena est hæc epistola, & mystagogica: Fateor, sed eo nomine doctrinæ quam a teneris unguiculis imbiberat, & contribulium suorum indoli & institutis, magis congrua. Neque in ipsis novi Testamenti libris allegorica de Agar, Melchisedec, Bestiæ Romanæ nomine ὀνόματι, aliaque hujus commatis plura desiderantur. Quod de imminente rerum fine habet, cum omnibus fere Apostolis idem sentit. Siqua occurrunt de ætate mundi, de Chiliade fœlici, sive mundi sabbato, de mundo sex millibus annorum duraturo, tandemque in septimo millenario seu sabbatico desinente, per creationis hexaemeron, & sabbati sive septimæ diei gaudium & festivitatem (quando Deus quievit ab omnibus operibus suis) adumbrato; eadem fere habent Petrus & Johannes, collegii apostolici columnæ; eadem primorum sæculorum Patres, qui septimæ rerum chiliadis sub adventu Christi Domini fœlicia & plane sabbatica gaudia ubique deprædicant; tradit id diserte & luculenter Lactantius, lib. 7. c. 14. tradit Irenæus, lib. 5. cap. 23. ut de aliis, multo magis de Judæis gentiumque Philosophis, nil dicam. Neque invitus id fatetur ipsemet Moynius *. *Hæc fuit*, inquit, *sententia omnium fere Patrum, ad quam Platonici & Pythagoræi proxime videbantur accedere; suam vero istam doctrinam ab ipsis Hebræis hausisse, nullus est paulo humanior, & literatura Judaica & Cabalistica imbutus, qui hoc facile non sibi persuadeat.* Vide quæ ex Veteribus congessit eruditissimus Cotelerius, Not. in S. Barnab. pag. 31, 32, &c. Certe cum hac sententia epocha Josephi & ecclesiæ Græcæ, Ægyptiorum, Chaldæorum, aliorumque Orientalium, quin & ipsorum Sinensium chronica non male conveniunt. Verum, his missis, ad alia pergamus. Singularis est forsan, ingeniosa tamen, eruditissimi Dodwelli * conjectura, posteriorem epistolæ Barnabæ partem, ejus Διδαχὴν, fuisse a reliquo Διδαχῶν corpore divulsam; idque colligi posse ex his verbis unde incipit, Μεταβῶμεν δὲ καὶ ἐπὶ ἑτέραν γνῶσιν καὶ ΔΙΔΑΧΗΝ. Ecquis est quin videat, quam apte locum habere potuit in ipso Διδαχῶν corpore hæc transitio? Hæc ut rectius intelligantur, sciendum est, sublatis de medio apostolis, Basilidianos, Valentinianos,

Marginal notes: * De pudicitia, c. 20. — * L. 3. c. 25. — * Lect. secunda in Act. App. §. 10. — * Proleg. in Var. Sacr. tom. 1. — * Not. ad Epist. Barnab. p. 248. — * Dissert. 1. in Iren. n. 31. p. 56.

a Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum. l. 1. dissert. 3. *Oudin.* Comment. de Script. Eccles. tom. 1. p. 8. *Du Pin* Nov. Eccles. Hist. vol. 1. p. 6. *Fab.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 14. vol. 3. p. 173. item ad *Hieron.* de Scriptorib. Eccles. c. 6. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 71. §. 2. *Ittigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 14. & c. 3. §. 2. item Dissert. de PP. Apost. §. 53.

alios-

Sæc. I. a Chr. N. aliosque secundi sæculi Hæreticos, quo malas suas merces misero popello speciosius venditarent, fictas quasdam traditiones quasi ab apostolis acceptas, in vulgus prosemi-nasse. His ut se statim opponerent Catholici, veras & genuinas Διδαχὰς καὶ κηρύγματα, quæ primæ successionis seniores, qui cum apostolis versati fuerant, sibi tradidissent, in medium proferebant, & quisque prout poterat hujus vel illius viri apostolici sermones & prædicationes colligebat. Hinc Διδαχῆς & Διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Κλήμεντος, Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ποιμένος ἢ Ἑρμᾶ, frequens in stichometriis mentio. Hinc Traditiones seniorum sive presbyterorum, qui ipsos Apostolos viderant & audierant, toties ab Irenæo allegatæ; quem etiam ἐπίδειξιν Ἀποστολικοῦ κηρύγματος contexuisse memorat Eusebius *. Has Διδαχὰς sigillatim collectas in unum tandem corpus redegit, additis subinde aliis laciniis aliunde corrasis, Constitutionum apostolicarum compilator, quarum in ipsis, quas habemus hodie, Apostolorum Constitutionibus manifesta vestigia cernuntur. In hac collectione locum suum habere poterat posterior epistolæ Barnabæ pars, ad mores Christianorum rite formandos apprime utilis: quidni etiam Clementis homiliæ, sive ut vulgo vocatur, epistolæ secundæ, quod etiamnum superest fragmentum? Constat enim etiam ex hodiernis Διδαχαῖς, non solum mystica, solisque episcopis & doctoribus communicanda, sed & plurima simplicioribus, qui primis fidei elementis imbuendi, & ad vitam vere Christianam formandi erant, impertienda contineri. Est & aliud de hac Barnabæ epistola notandum. In more apud veteres positum erat, ut Polycarpi, Barnabæ, & Ignatii epistolæ in eodem codice, quandoque nulla interposita distinctione, describerentur. Inde forsan evenit, ut Hieronymus unam pro altera citaverit, Dial. advers. Pelag. lib. 3. pag. 297. *Ignatius vir Apostolicus & Martyr scribit audacter; elegit Dominus Apostolos qui super omnes homines peccatores erant.* Quæ verba non in Ignatianis, sed in Barnabæ epistola hodie reperiuntur, cap. 5. p. 22. Ὅτι δὲ τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους μέλλοντας κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐξελέξατο, ὄντας ὑπὲρ πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀνομωτέρους. *Tunc Apostolos suos, qui incipiebant prædicare Evangelium suum elegit, qui erant super omne peccatum peccatores.* Simili plane errore deceptus est non ita pridem D. Rullæus concionator Batavus, qui cum in vetustum bibliothecæ mediceæ codicem incidisset, in quo continua serie exaratæ erant Polycarpi & Barnabæ epistolæ, easque in suum usum descripsisset, inæstimabilem se thesaurum possidere ubique crepabat, Polycarpi nempe epistolam editis duplo auctiorem. Verum inspecto penitius codice, mox deprehensum est, nihil aliud continere præter Polycarpi & Barnabæ epistolas, hanc principio, illam fine mutilam, nulla adhibita distinctione descriptas, solo Polycarpi nomine fronti codicis præfixo. Cujus rei historiam prolixe & ad nauseam usque recenset Steph. Moynius Prolegom. ad varia sacra; qui proinde has epistolas eodem tenore exhibuit. Primum erroris fontem exinde natum esse verisimile sit, quod quaternione ex medio primævi alicujus codicis, librarii culpa, vel temporis injuria amisso, omnia quæ ex eo codice deinceps descripta sunt exemplaria eodem defectu laborarent. Unde factum est, ut in nonnullis codicibus MSS. Polycarpi epistola in fine, Barnabæ in initio deficit; &, ut in codice Mediceo videre est, utraque ne linea quidem abrupta arctissime conjuncta. ª Denique quod B. Polycarpo hanc epistolam tribuendam censet doctiss. Moynius nova quidem est, sed infirma plane conjectura. Epistola Barnabæ, autorem ortu Hebræum, nec levi religionis suæ scientia imbutum, luculenter prodit, ac proinde Barnabæ Levitæ optime congruit; & quidem tum materia, tum stylo scribendique genere tantum ab illa Polycarpi distat, ὅσον οὐρανὸς ἐκ χθονός. Nec aliud opinionis suæ fundamentum habet, quam quod in plerisque Codd. MSS. epistolæ Polycarpianæ absque ullo autoris nomine adjungatur. Unde deserta tandem propria conjectura, se hoc tantum hæsitanter exponere fatetur, nec conjecturam suam ut κυρίαν δόξαν admittendam jubet. Verum quicquid de autore fiat, sive Barnabas is sit, sive alius quispiam, epistolam ipsam vetustissimam esse, & sæculo nata tam apostolico consentiunt fere omnes: unde a Clemente Alexandrino, & Origene tanquam genuina sæpius citata sit. Quin & Origenes * eam Barnabæ Catholicæ epistolæ titulo insignire non dubitavit. Primus hanc epistolam e tenebris eruit, & prelo Oxoniensi subjecit Rev. Usserius, 1643. verum impressione nondum ad umbilicum perducta, exemplar totum, una cum schedis jam impressis, gravi incendio periit. Partem sane Græci, quo usus est Usserius, MS. Codicis non exiguam, etiamnum videre est in Bibliotheca ejus Theolog. pag. 530. ubi quicquid ab antiquis scriptoribus e S. Barnabæ epistola Græce citatum reperiri poterat, cum textu Græco codicis MS. e regione posito confertur: addita etiam ad latus veteri versione Latina ex MS. etiam codice deprompta, ut eo modo accuratior institueretur collatio. Ann. 1645. H. Menardus una cum antiqua admodum versione & notis doctissimis edidit *Parisiis* 4to. Anno se-

* Hist. Eccl. l. 5. c. 26.

* L. 1. contra Cels.

ª Conf. Tentzelii Dissert. Select. part. 1. p. 154.

Sæc. I. a Chr. N.

sequente Cl. If. Vossius epistolarum Ignatianarum calci subdidit, *L. Bat.* Ann. 1646. An. 1672. Johan. Cotelerius eam Patribus suis apostolicis inseruit, *Paris.* Prodiit etiam Oxonii, an. 1685. 12°. in qua editione quæcunque in Græco textu desunt ab antiquo Interprete Latine exhibita, quæcunque etiam in Interprete desiderantur ex Græco suppleta, minio obducuntur. Eodem tempore Steph. Moynius Theologus Leidensis, fusissimis Commentariis illustratam inter varia sua sacra exhibuit, *L. Bat.* 1685. 4°. * Notissime Joh. Clericus eam omnium quæ hactenus prodierant, notis ornatam in Amstelodamensi sua PP. Apost. editione exhibuit. Notare hoc loco liceat Græce exstare Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 302. num. 3. fol. 354. anonymi cujusdam interpretationem nominum Hebraicorum, quæ in epistola S. Barnabæ Apostoli occurrunt, teste Nesselio Catal. part. 1. p. 407. Novam hujus epistolæ editionem, hactenus editis longe accuratiorem V. V. CLL. Dodwelli annotationibus, & Bernardi curis illustratam, diu expectavimus. Parata est Prelo, & ni fallor, penes D. Millium latet. Ne tenebris diutius damnetur, oramus omnes.

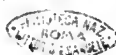
[b] SIMON, *Magus* dictus, gente Samaritanus, ortus e vico Gitton, claruit anno 35. & deinceps. Tantam apud populares suos autoritatem præstigiis & magicis artibus adeptus est, ut magnam Dei virtutem ipsum esse existimarent. Philippi demum Diaconi apud Samaritanos prædicantis miraculis obstupefactus, fidem Christianam profiteri præ se tulit, Baptismo initiatus: mox miraculorum donum oblata pecunia a D. Petro licitari in animo habens, acriter eo nomine ab Apostolo correptus, hac voce rejectus est, *Pecunia tua tecum pereat.* Hanc repulsam ægre ferens Simon, a fide Christiana defecit, & ad solitum se contulit virus. Procedente tempore Romam profectus est, ubi præstigiis ac veneficiis omnium in se ora oculosque convertit. Verum a D. Petro Romam eum secuto, disputatione habita imposturæ convictus, ad silentium redactus est: & (si nonnullis credendum sit) ejusdem precibus miseranda morte multatus. Certe e veteribus, ut alios mittam, ita factum esse referunt Constitut. Apostolicarum compilator *, Arnobius †, & Augustinus *. Addit Arnobius Simonem ponderе præcipitatum suo, cruribus jacuisse præfractis; deinde perlatum Brundam, (sive Brundusium) cruciatibus & pudore defessum, ex altissimi culminis se rursum præcipitasse fastigio. Inter Judæos sese Dei filium esse, sive Messiam jactitavit; inter Samaritanos Dei patris personam induit; inter Gentiles Spiritus S. titulum sibi vendicavit. Alia plura errorum ac blasphemiarum portenta commentus est; quæ sigillatim enumerant Irenæus, Epiphanius, Theodoritus, &c. & ut verbo dicam, Valentinianis, Gnosticis, totique Hæreticorum pesti, tam dogmatibus quam exemplo præivit. Paucis quidem sæculis duravit infamis hæc secta, adeo ut suo ævo vix triginta Simonianos toto terrarum orbe reperiri semel iterumque diserte tradit Origenes *. Scripsit (teste autore Constitutionum Apostolicarum lib. 6. c. 16.) [c] pessimos ac venenosis ejus placitis passim refertos libros, quos venerandis Christi & Apostolorum nominibus supposuit. Idem (eodem teste) fecit & Cleobius, & ipse Hæreseως a Simoniana non multum abludentis conditor. Verum utrinsque næniæ jamdudum perierunt. Certe vesani Simonis λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ a Pseudo-Dionysio memorantur de Divin. Nom. c. 6. sect. 2. p. 736. quibus doctrinam apostolicam de vita æterna animarumque immortalitate impugnavit. Fragmentum breviusculum ex Simonis Magi voluminibus affert Hieronymus Comment. in Matth. cap. 24. p. 70. tom. 9. Plura longe Moses Barcephas lib. de Paradiso part. 3. c. 1. p. 200.

* L. 2. c. 24. p. 222.
† Adv. gent. l. 2. p. 51.
* De SS. Pet. & Paul. app. serm. 3.
* Cont. Cels. l. 1. p. 44. l. 6. p. 282.

PHILO, [d] ortu Judæus, gente Alexandrinus, de genere sacerdotali, Alexandri Alabarchæ (summus is erat Judæorum apud Alexandriam magistratus) frater, claruit an. 40. Æræ vulgaris 42. imperante Caio Caligula. Princeps legationis Romam missus est, ut causam gentis suæ adversus Apionem tueretur. At subinsensior Caius eum dicere prohibuit: quin & in discrimen capitis adduxit. Quando ad suos conversus dixit, Philo, bono ipsos animo esse oportere; cum Caius quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit. Cum secunda vice venisset ad Claudium (si modo vera referant Eusebius *, Hieronymus *, aliique) in urbe Roma cum Petro Apostolo sermonem habuit, ejusque coluit amicitiam. Addit Photius * eundem Christianis etiam sacris initiatum fuisse, sed ab his dolore quodam & iracundia tandem descivisse. Platonis scholæ se dedit, ejusque philosophiam & facundiam penitus imbibit: unde vulgatum illud, Ἢ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει. Vir erat τὰ πάντα ἔνδοξος, inquit Josephus *, πολύς γε μὴν τῷ λόγῳ, καὶ πλατὺς ταῖς διανοίαις, ὑψηλός τε, καὶ μετέωρος ἐν ταῖς

* L. 2. c. 17.
* De Script. c. 11.
* Cod. 105.
* Antiq. Jud. l. 18. c. 10.

[a] Conf. *Fab.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p 3. vol 5. [b] Conf. *Tillemont.* Memor Eccles. vol. 1. ad vit. *Petri* Art. 13, 29. 34. & vol. 2. ad vit. *Simon.* p. 16. seq. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 42. §. 4. seq. *Ittigii* Differt. de Hæresiarchis vol. 1. c. 2. item Append. ad Diss. de Hæres. c. 2. & Hist. Eccles. vol. 1. c. 5 §. 7. seq. [c] Conf. *Millii* Prolegom. ad N. Test. p. 31. [d] Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 3. l. 4. c. 4. p. 104. item ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 11.

Sæc. I. a Chr. N.

εἰς τὰς θείας γραφὰς θεωρίαις γεγυμνασμένος, ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱερῶν λόγων πεποίηται τὴν ὑφήγησιν, quod de eo habet Eusebius*, *Vir erat*, inquit, *in dicendo copiosus, in sententiis locuples, in divinæ scripturæ intelligentia sublimis atque excelsus; variam ac multiplicem sacrorum voluminum expositionem edidit.* Et alibi *, τὰ οἰκεῖα πατρόθεν ἀκριβοῦντος, *qui res suæ gentis a majoribus acceptas, accurate ac diligenter expendit.* Mira quidem dicendi vi ac venustate pollere nemo unquam negaverit, ut dictionis Atticæ puritate cum ipso Platone certare videbatur; quo nomine tritum illud ei tribuerunt veteres, *aut Plato Philonizat, aut Philo Platonizat.* Linguæ interim majorum & Hebraismi prorsus ignarus, Mystes potius, quam Theologus, Philosophus non Sacerdos. Cum Alexandriæ natus educatusque fuerit, scholæ Platonicæ doctrinam & ingenium penitius imbibit, mordicus retinuit, omnia fere obtorto licet collo huc trahens. Hinc nata ei νοῦς ἐνθουσιασμός, & mystica philosophandi ratio, reconditæ & supercœlestes speculationes: Hinc Platonis placita Mosaicis immixta, Deique dogmata ad Academiæ sensum explicata: Hinc novæ & subtiles ratiunculæ solerter excogitatæ, undique conquisitæ, a summi Legislatoris mente quam maxime alienæ: Hinc ineptæ ac pueriles allegoriæ, absurdæ longiusque petitæ allusiones utramvis faciunt paginam; Compta, arguta, detorta interpretamenta, quibus divina eloquia, totamque legis Mosaicæ faciem fœde inquinavit. Vidit hæc olim, & in opprobrium vertit Celsus, Judaicæ pariter ac Christianæ Religionis hostis acerrimus. Habentur ejus verba apud Origenem, lib. 4. contra Cels. p. 198. Αἱ γοῦν δοκοῦσαι περὶ αὐτῶν ἀλληγορίαι γεγράφθαι, πολὺ τῶν μύθων αἰσχίους εἰσὶ καὶ ἀτοπώτεραι, τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς ἁρμοσθῆναι δυνάμενα, θαυμαστῇ τινὶ καὶ πάντῃ πάντων ἀναισθήτῳ μωρίᾳ συνάπτουσαι. *Quæ igitur de his allegoriæ conscripta sunt, multa turpiores sunt quam ipsæ fabulæ, atque absurdiores etiam, mira stultitia cooptare conantes quæ nullo modo cohærent.* Qua censura Philonem notari non diffitetur Origenes, ipse licet Philonis, in inepta hac interpretandi ratione, sedulus imitator. Certe ex hoc fonte (Philonis scripta intellige) omnis allegoricus exponendi modus; notante Photio, in ecclesiam Christi promanavit. Objecit idem Christianis Porphyrius *, Celso ætate suppar, malitia æqualis; eos nempe ad expositiones quasdam, ἀσυγκλώστους, καὶ ἀναρμόστους, male-cohærentes, nec scripturis ipsis satis accommodatas, confugere. *Et postquam*, inquit, *ea quæ a Mose apertissime dicta sunt figuras quasdam, atque adumbratas imagines esse jactarunt, ac veluti oracula arcanis plena mysteriis, Divino quodam cultu prosecuti sunt, hujusmodi vanitatis præstigiis mentis acie quodammodo fascinata, expositiones suas deinceps proferunt.* Quo nomine Origenem acrius carpit, quod cum allegoricum in explicandis Græcorum mysteriis modum didicisset, eum Judaicis scripturis adhibuit. Commodum accidit ut meum hac in parte judicium, confirmaret vir clariss. Edvardus Bernardus, Doctor Theologus, & Astronomiæ in Academia Oxoniensi Professor, haud ita pridem, Savilianus, literis ad me dum hæc scriberem datis. "Philo Judæus, *inquit*, Hebraismi nimis "ignarus adparet, nomenclaturis solis con-"tribulium suorum Hebræo-Græcis instru-"ctus. Unde a versione septuaginta Do-"ctorum ne versum aut verbum unicum in "tantis commentariis unquam discedere po-"tuit. Potuit tamen in vocum Hebraica-"rum interpretamentis pueriliter ludere. "Cultu etiam philosophiæ idem Platone "minor videtur, quam ætate. Nihil enim "extra trivium, in illo commentatore lego: "dignum nihil Platonis discipulo, si dogma-"ta Mosis ipsius exceperis. De Angelorum "quidem officiis, ubi accuratior esse voluit, "vera miscet falsis, de incorruptibili mun-"do falsus plane, ac futilis. Vides tamen "ex indice Eusebiano, hujus Sophistæ ope-"ra pleraque in nostrum tempus perseve-"rasse; quasi longa somnia hominis nimis "otiosi, & cerebri sui, ceu mundi ipsius "ideis, figmentisque sibi perplacentis. Ille "ergo cunctis operibus suis, præter paucis-"sima, in Pentateuchum divini Mosis com-"mentatus est, sententiis quidem nimium "repetitis, dictionis tamen flore admirabili "delectuque. Allegorias præterea quibus "abundant ejus libri, partim a priscis com-"mentariis, quod sæpe lubens ille profite-"tur, partimque maximam partem ab in-"genio suo derivavit; magno sanæ litera-"turæ sacræ & historiæ verissimæ damno, "nisi is in plerisque traductionibus, ridi-"culus satis, nugarumque prodigus vide-"retur. Mirum quidem Origenem nostrum "sequi potuisse tam vanum doctorem. Sed "facilitas fecit. Allegorias enim spargere "in plebem exiguus labor. Virtutis tamen "& pietatis erga Deum studium amorem-"que summum ubique explicat Philo, & "quidem facundia vix imitabili. Quamob-"rem allegoriarum nugas illi facilius con-"donamus. Præterea Hierophantarum Æ-"gyptiorum vitam sobriam & secretam, "quam Herodotus, Diodorus, & Porphy-"rius diligenter describunt, imitabantur si-"mul & in melius reformabant annis ante "Christum natum 150. pars proba Judæo-"rum Esseni, in Collegiis pietati operam "dantes. Apta quidem satis Ægyptus erat "tali politiæ, imo fami tolerandæ. Hanc "adeo sectam eadem in regione postea vi-cerunt

* L. 2. c. 11.

* Præp. Ev. l. 7. c. 12. p 322.

* L. 3. adv. Christian. ap Euseb. Hist. l. 6. c. 19 p. 219.

Sæc. I. a Chr. N.

Sæc. I. a Chr. N. " cerunt austeritate vitæ participes nostræ " fidei, Antonius, Paulus & mille alii Ascetæ, patresque Ascetarum. Therapeutas " denique Philonis Christianos esse maluit " Eusebius Cæsariensis, ut solet scriptorum " veterum testimonia bona malaque fide undique ad evangelica sua comportare. De Therapeutis hisce, quorum mores & instituta depingit Philo, quosque Christianismi cultores fuisse contendunt Eusebius, Hieronymus, aliique, prolixe agunt præter alios Valesius not. in Euseb. lib. 2. c. 17. p. 34, 35. Hankius de Scriptor. Rom. lib. 2. part. 1. cap. 8. num. 56, &c. et nos olim suo loco. Sensum igitur allegoricum præcipue sectatus est; quin & omnis allegoricus sacræ scripturæ sermo, censente Photio *, ab eo in ecclesiam promanavit. Scripsit præclara, & innumerabilia opera, quæ tanti ab omnibus habebantur, ut digna judicata sint, quæ in publicis Romanorum bibliothecis consecrarentur. [a] Exstant ejus Opera, Gr. ex editione Turnebi, *Parif.* 1552. f. Lat. per Gelenium, 1561. G. L. *Genevæ*, 1613. fol. Auctiora, & typis nitidioribus, *Par.* 1640. fol. hoc ordine.

* Cod. 105.

De Mundi opificio.
Legis Allegoriarum, libri 2.
De Cherubin, flammeo gladio, & Cain.
De sacrificiis Abelis & Caini.
Quod deterius potiori insidiari soleat.
De Agricultura.
De plantatione Noe, libri 2.
De Temulentia.
De bis verbis, Resipuit Noe.
De Gigantibus.
Quod Deus sit immutabilis.
De Confusione Linguarum.
Vita sapientis per doctrinam perfecti, sive *de legibus non scriptis,* viz. de Abrahamo.
De migratione Abrahami.
De Congressu quærendæ eruditionis gratia.
De Profugis.
Quis rerum divinarum sit hæres.
Vita viri civilis, sive *de Josepho.*
De eo, quod a Deo mittantur somnia.
De vita Mosis, viz. *de Theologia, ac Prophetia, libri* 3.
De Charitate.
De Judice.
De Creatione principis.
De Fortitudine.
De Decalogo.
De specialibus Legibus, quæ referuntur ad tria Decalogi capita, viz. 3^m, 4^m, & 5^m.
De specialibus Legibus, quæ referuntur ad Decalogi capita, 6^m, & 7^m.
De Circumcisione.
De Monarchia.
De Præmiis sacerdotum & honoribus.

De Animalibus idoneis sacrificio, deque victimarum generibus. Sæc. I. a Chr. N.
De victimas offerentibus.
De Mercede meretricis non accipienda in sacrarium.
Quod liber sit, quisquis virtuti studet.

De vita contemplativa, sive *Supplicum virtutibus.* Hoc libro agit de moribus, & institutis quorundam Ascetarum, quos [b] Therapeutas vocat; quos Christianos fuisse opera D. Marci in Ægypto a Judaismo conversos longa argumentorum serie contendit Eusebius; quam recte, viderint alii. Mihi certe secus videtur, rationes alibi * fusius exposui.

* Vit. App. in vit. D. Marc. n. 3.

De Nobilitate.
De Præmiis & Pœnis.
De Execrationibus.
Quod Mundus sit incorruptibilis.
In Flaccum.
De Virtutibus, & Legatione ad Caium.
Quare quorundam in Scripturis mutata sint nomina.
Sacræ leges Allegoriarum post sex dierum opus, libri 3.
De Somniis, quod a Deo immittantur.
De Mundo liber, qui quidem dubius est.
De Septenario, & festis diebus.
De Providentia Dei fragmenta 2. ex Michaele Apostolio Byzantino descripta. Hucusque editio Parisiensis [c].

De interpretatione seu mutatione Hebraicorum nominum, quæ in veteri Testamento inveniuntur, liber. Exstat Lat. ab Hieronymo versus inter ejusdem opera. tom. 3.

De Biblicis antiquitatibus ab Adamo ad Sauli regis mortem, liber; quem nonnulli Philoni Biblio (quem exeunte hoc sæculo claruisse volunt) alii Philoni nostro tribuunt. Rectius illi, qui utrique abjudicant, & nugivenduli cujusdam recentioris opus esse censent. Habetur Latine in Micropresbytico, *Basil.* 1550. p. 295. inter hujusmodi Nugamenta, *Lugd.* 1560. 12°. & alibi.

Breviarium de temporibus in duas partes divisum. Incipit ab Adamo, definit in annum Chr. 78. Philoni id suppositum, commentariis illustravit, & Latine inter alios ejusdem farinæ scriptores edi curavit Johannes Annius Viterbiensis, *Romæ*, 1498. f. recusum *Parif.* 1515. f. & alibi sæpius. Ejusdem commatis est liber *de genealogia Christi*, qui cum Annii commentariis Lat. exstat, *Par.* 1612.

Exstant in Philonis libros *de vita Mosis*, in librum *de vita Josephi Patriarchæ*, sive *viri civilis*, & *de vita Abrahami*, sive *de legibus non scriptis*, Anonymi cujusdam, sed antiqui, autoris annotationes marginales Græcæ MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. 81.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4 c. 4. p. 117. vol. 3. *Du Pin.* Hist. Ecclef. Prelim. Differt. p. 41. b Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. tom. 2. ad vit. S. Marci. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 45. vol. 13. p. 837. c Philonis opera Gr. Lat. denuo edit. *Wittebergæ*. 1690. fol.

Sæc. I. a Chr. N.

[a] S. MARCUS, Evangelista, (quem cum Johanne Marco, de quo Act. 12. 12. male nonnulli confundunt) genere erat Levites, claruit post annum 40. Petri discipulus & interpres, ac teste Isidoro Hispalensi *, in baptismate filius, ejusque deinde comes assiduus, ab eo in Ægyptum missus. Alexandriæ primus episcopus factus, martyrium ibi subiit, quo vero anno mihi hactenus est incompertum. Rogatus Romæ a fratribus, scripsit Evangelium a Petro approbatum (inde Petri etiam Evangelium dictnm) idque Græco sermone Rnmanis satis familiari: factum id circa annum 65. Petro & Paulo jam morte sublatis; cum enim illum epistola secunda ad Timotheum non longe ante martyrium scripta, Romam accersiverat Paulus; probabile est Marcum vel eodem, vel saltem sequenti anno illuc venisse, ibique evangelium vel primum condidisse, vel prius conditum in publicum edidisse. Certe Irenæus lib. 3. cap. 1. & apud Euseb. lib. 5. c. 8. S. Marcum μετὰ τὴν τούτων ἔξοδον, *post Petri Paulique interitum*, evangelium suum conscripsisse diserte tradit. Quod vero evangelium a Petro approbatum dicat Eusebius, id forsan describendi consilio, rebusque evangelicis ipsi a B. Petro, dum adhuc in vivis erat, communicatis, intelligendum est. In evangelio suo condendo Matthæi ordinem sequitur, ejusque additis nonnullis fere ubique premit vestigia. [b] Capitulum hujus evangelii nltimum in omnibus pene Græciæ codicibus olim defuisse testatur Hieronymus*. De stylo ejus observavit Chrysostomus †, ipsum Petrum magistrum suum verborum paucitate gaudentem imitari studuisse. Sunt, qui volunt Marcum Latine scripsisse: addunt alii * ipsius autographum Latinum Venetiis in bibliotheca D. Marci hodienum asservari. De quo quidem multa apud eruditos lis est; his sermone Græco, illis Latino, his charta membranacea, aliis Ægyptiaca scriptum esse affirmantibus. Sed litem nuper diremit partim propria αὐτοψίᾳ, partim aliorum relationibus, quas in lucem protraxit, Bern. de Montfaucon Ord. Benedictini monachus Diar. Ital. cap. 4. p. 55. &c. Codex est quadrus, operculo argenteo deaurato, literis uncialibns sine distinctione decurrentibus, ex philyra sive papyro Ægyptiaca, sed tenui adeo, ut folia vix tactum ferant, & literæ pene oculos fugiant. Integer codex a multis retro sæculis in ecclesiæ Aquileiensis archivis asservatus, 7. quaternionibus constabat, quorum duos ultimos Carolus IV. Imper. ann. 1355. a fratre suo Nicolao tunc patriarcha impetravit, & in ecclesia Pragensi reposuit. Reliqui quinque Aquileia in ecclesiam Torojuliensem, utpote locum tutiorem translati, anno demum 1420. procurante Thoma Mocenico Venetorum duce in bibliothecam D. Marci abducti sunt. Latine scriptum esse codicem extra omne dubium est, quod & Carolns Imp. & Ferdinandus archidux Austriæ suis in literis diserte testantur. Verum folia adeo putrida facta sunt, literæ adeo detritæ, ut pene omnes evanuerunt; quin & adhuc ann. 1564. quum Ferdinandus archidux Francisco de Turre suo apud Venetos oratori in mandatis dedit, ut si non ipsum codicem, specimen saltem & scripturæ, & formæ ad se mitteret, respondet orator, se quidem codicem vidisse, sed adeo vetustate detritum, ut præter paucas syllabas (lineas alibi vocat) quas exscribendas curavit, in omnibus 5. quaternionibus ne unicum quidem verbum legere potuerit. Ipsius Marci manu fuisse exaratum ægre credimus, uno tamen aut altero post Apostolos sæculo e Græco conversum scriptumque nulli dubitamus, quin & prædictus Montefalconus ingenue fatetnr, se nullum usquam codicem vidisse, qui majorem antiquitatis speciem præferat. Hæc in curiosi lectoris gratiam de celeberrimo hoc codice breviter notare volui. Ad rem jam redeo. Observari meretur, quod narrat Hieronymus, sc. in quibusdam, maxime Græcorum, exemplaribus, fini evangelii D. Marci adjectam fuisse coronidem haud ita orthodoxam, quam nobis descriptam exhibet *. [c] Liturgiam qund attinet D. Marco inscriptam, & sub ejus nomine editam G. L. *Paris.* 1583. & in Auctuario 1623. tom. 2. spuriam esse, ac ætate Apostolica longe inferiorem nemo non videt. Cæterum Johannes ille Marcus, de quo Act. 12. passionem Barnabæ apostoli scripsisse a Sigeberto Gemblacensi de Script. Eccles. c. 2. dicitur. Verum non magis id fidem meretur, quam quod nonnulli volunt eundem evangelii etiam autorem esse.

* De vir. & ob Sanctorum, c. 84.

* Ad Hedib. quæst. 3. tom. 3. p. 143.

† Homil. 3. in Mat non longe ab initio.

* Cornel. a Lap. præfat. in Marc. p. 562.

* Adv. Pelag. Dial. 2.

EUODIUS, primus post S. Petrum, ecclesiæ Antiochenæ episcopus constitutus, juxta Eusebium, anno Christi 44. juxta Syncellum anno 40. Cathedram hanc tenuit ex Syncelli calculo annos 29. secundum Nicephorum CP. in Chronographia 23. Et martyr a multis obiisse dicitur. Meminit Euodii, præter Eusebium & Hieronymum, impostor Ignatianus Epist. ad *Antiochenos*. Meminit Johannes Nesteutes Orat. *de Pseudoprophetis*, quæ inter Chrysostomi opera habetur, tom. 6. p. 479. Περὶ Εὐόδιου ἢ εὐωδίας

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles tom. 2. ad vit. S. *Marci.* *Fabr* ad *Hieron.* Script. Eccl. c. 8. item Bibl. Gr. l. 4. c. 5. §. 3. vol. 3. p. 130. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 1. prelim. dissert. p. 43. *Millu* Prolegom. ad Nov. Test. p. 12. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. not. 5. ad vit. S. *Marci.* c Conf. *Nourum* App. ad Bibl. Patrum l. 1. diss 2. c. 2. *Itigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 15. item Diss. de Patrib. Apostol. §. 18.

τῆς

Sæc. I. a Chr. N.

τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διάδοχος; τοῦ Ἰγνάτιος, &c. *Ubi Euodius ille bonus odor Ecclesiæ; & sanctorum Apostolorum successor atque imitator? ubi Ignatius*, &c. Sic Nicephorus Callisti Hist. Eccles. lib. 2. cap. 3. Ὁ πολὺς τὰ θεῖα Εὐόδιος, ὁ ἱερῶν δ' Ἀποστόλων καὶ αὐτὸς διάδοχος, *Divinus Euodius, qui & ipse sanctorum Apostolorum successor fuit*. Quo in loco Euodium, commentarios scripsisse docet, præcipue epistolam, quam φῶς, sive *lumen* inscripsit. Hujus fragmentum ibidem profert Nicephorus, quo refert autor Dominum nostrum, Petrum tantummodo propriis manibus baptizasse, Petrum, porro Andream, filiosque Zebedæi; hos deinceps, reliquos apostolos; Petrum vero & Johannem, 70. discipulos; aliaque plura de annis Christi & B. Virginis, &c. tradit. Verum salva siqua sit Nicephori autoritate, suspecti mihi videntur hi commentarii, [a] suspecta hæc epistola, nec aliunde quam ex recentiorum Græculorum officina, prodiisse. In omnibus priorum sæculorum monumentis ne levissima mentio. Vix credibile est latere potuisse Eusebium, qui omnium pene bibliothecarum angulos diligenter excussit. Silent Hieronymus, Gennadius, & reliqui longo agmine scriptores ecclesiastici. Quid, quod Baronius * semel iterumque fatetur hanc Euodii epistolam nemini veterum innotuisse, nec unde eam acceperit Nicephorus se invenisse? De ipso Euodio id monere visum, plures tum Græcorum tum Latinorum eundem facere cum Euodia cujus meminit D. Paulus, Philip. 4. 2. Vide quæ congessit Cotelerius not. ad Patrum Apost. pag. 298.

* Apparat. num 47. & ad ann. 71. num. 13.

S. [b] LUCAS Antiochenus, arte Medicus, (de ejus pingendi peritia miras narrant fabulas S. Metaphrastes, Gretserus, Nicephorus, & alii) a D. Paulo, dum Antiochiæ ageret (uti verisimile est) conversus, cujus perinde sectator erat, & omnis peregrinationis comes, eoque Romanis vinculis soluto, in Dalmatia, Galatia, Italia, Macedonia, & alibi fortassis, prædicavit. Vitam egit cœlibem, ac mortuus est anno ætatis, 84. circa an. (ut nonnulli volunt) 70. quo vero mortis genere incertum est. Nicephorus * scribit eum ex fructifera oleæ arbore suspensum fuisse; Dorotheus * Ephesi obiisse, Martyrologium Rom. † in Bithynia martyrio esse affectum: alii Romæ, alii alibi. Certe Arabicus vitæ ejus apud Kirstenium scriptor ‡, ipsum Romæ, idque non diu post primam S. Pauli e carcere solutionem passum esse vult, reddita hac ratione, quod si diutius vixisset, Actuum Apostolicorum historiam longius protraxisset; quæ ratio an satis solida sit, judicent eruditi. A D. Paulo & reliquis Apostolicis doctrinam evangelicam didicit, e quorum narrationibus evangelium suum composuit; in quo multa fusius ac copiosius, quam cæteri Evangelistæ, describit; ea præcipue tractans, quæ ad Christi sacerdotium pertinent. Scripsit etiam, sed hæc αὐτόπτης. Acta Apostolorum origines & incrementa Ecclesiæ evangelicæ; præsertim D. Pauli (cujus individuus erat assecla) labores, certamina, & peregrinationes complexa usque ad biennalem Romæ incarcerationem, in qua historiam suam claudit. Utrumque opus inscripsit Theophilo; optimati (ut credere par est) Antiocheno: Συγκλητικὸν ἄνδρα, καὶ ἄρχοντα ἴσως vocat Theophylactus *, [c] Utrumque anno Christi 59. S. Paulo nondum ex carcere dimisso, scripsisse videtur. De stylo ejus hæc Hieronymus * ex mente veterum. *Evangelistam Lucam tradunt veteres Ecclesiæ tractatores medicinæ artis fuisse scientissimum, & magis Græcas literas scisse, quam Hebræas. Unde sermo ejus tam in Evangelio quam in Actibus Apostolorum comptior est, & secularem redolet eloquentiam.* Et alibi *, *Lucas, qui inter omnes Evangelistas Græci sermonis eruditissimus fuit, quippe Medicus, & qui evangelium Græcis scripserit; quia se vidit proprietatem sermonis transferre non posse, melius arbitratus est tacere, quam id ponere quod legenti faceret quæstionem.* Hieronymus * in *Luca* libri cujusdam, (quem Apocryphis annumerat) Περιόδων *Pauli & Theclæ* inscripti, meminit; quem ex Tertulliani fide Presbyterum quendam Asiaticum, D. Pauli amore ductum, supposuisse, idque S. Johanni confessum, ob id loco excidisse narrat: utrum vero sub Lucæ nomine confictæ essent hæ περίοδοι, disertim non dicit.

* Hist. Eccl. l. 2. c. 43.
* De vit. & mort. App. in Biblioth. Patr. tom. 3. p. 148.
† Ad diem 18. Octob. p. 645.
‡ Vit. 4. Evang. p. 41.
* Proœm in Luc p. 293.
* Comm. in c. 6. Esaiæ.
* Ep ad Damasum, t. 3. p. 124.
* De Script. c. 7.

DIONYSIUS, patria Atheniensis, de quo Suidas *, ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος, καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς ἄκρον ἐληλακώς. *Vir clarissimus, & ad summum Græcæ disciplinæ fastigium provectus.* Literarum humaniorum studiis se dedit primum Athenis, deinde Heliopoli in Ægypto; ubi, (si vitæ ejus scriptoribus fides sit adhibenda) admirabilem illam solis eclipsin, quæ tempore passionis Christi contigit, spectata, exclamasse dicitur, ἢ τὸ θεῖον πάσχει, ἢ τῷ πάσχοντι συμπάσχει, *aut deus patitur, aut cum patiente dolet.* Domum reversus in senatum Areopagi cooptatus est, unde & Areopagitæ nomen traxit. Circa an. Christi 50. Paulo Athenis prædicante, Christianam fidem amplexus est: quin & primum Atheniensium episcopum constitutum fuisse

* In voce Διον.

a Conf. *Fab.* Bibl. Gr. vol. 5. in add. p. 337. *Ittigii* Diss. de PP. Apost. §. 31. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 5. p. 132. vol. 3. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. S. Lucæ. *Fab.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 7. c Conf. *Millii* Prolegom. ad Nov. Test. p. 13 seq. *Clerici* Hist. Eccles. ad an 64. §. 12.

Sæc. I. a Chr. N.

tradit Dionysius Corinthiorum antistes *. Immo si Suidæ, Nicephoro, Syncello, &c. fides sit habenda, ipsius Pauli manibus est ordinatus. Demum post clarissimam fidei confessionem, post gravissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatum esse refert Aristides philosophus Atheniensis in Apologia sua, si modo eam vere allegant Uusuardus & Ado in Martyrologio *. Quo vero tempore obiit, an sub Trajano, an sub Adriano, vel (quod verisimilius videtur) sub Domitiano, non liquet. [a] De duobus Dionysiis, Parisiensi uno, Atheniensi altero, vel ut alii, uno eodemque Dionysio, nihil hic agam. [b] An Dionysius noster quidquam scripti post se reliquerit, quicquid dicant alii, non satis constat. Immo vel luce ipsa clarius liquet, quæ hodie sub Dionysii nomine circumferuntur opera, Areopagitæ nostro perperam adscribi, ut in tam splendida sacræ antiquitatis luce multis id contendere, ridiculum plane esset, hominisque & otio suo, & Lectoris patientia intemperanter abutentis. De Pseudo-Dionysio, ejusque scriptis, agemus sæculo quarto.

* Ap. Euseb. l. 3. c. 4. & l. 4. c. 23.

* V. Non. Octob.

[c] MARCELLUS, Romanus, Marci urbis præfecti filius, ex Simonis Magi auditore B. Petri discipulus, claruit, ut fertur, an. 50. & deinceps; demum martyrio coronatus. Sed fabulosa omnia, nullo veteri autore fulta. Scripsisse eum *de Conflictu S. Petri & Simonis Magi; de Actibus Petri & Pauli, & de Magicis Artibus Simonis Magi ad SS. Nereum, & Achilleum; de Obitu S. Petronillæ filiæ D. Petri Apostoli; de Passione S. Feliculæ; de Passione S. Nicomedis*, aliaque quædam de Sanctorum gestis, memorant Sigebertus Gemblacensis, Trithemius, Possevinus, aliique. Extat fragmentum libelli *de Conflictu S. Petri cum Simone M.* ad calcem *Biblioth. Pontif.* Lud. Jacob. a S. Carolo, p. 487. Verum libellum, quem valde mutilum edidit Ludovicus Jacob, Fr. Florentinus, qui Hieronymi Martyrologium notis & dissertationibus a se illustratum an. 1668. in lucem emisit, integrum publicavit. Quid quod adhuc an. 1531. Frid. Nausea hæc Acta sub ficto Philalethi Eusebium nomine edidisse dicitur? Vid. quæ habent Bollandiani ad mens. *Maii* Tom. 3. p. 10. Ego autem, si tanti res esset, ut conjecturis indulgetem, hunc libellum potius Marcello I. ab an. 304. Episc. Romano, qui ob. an. 309. tribuendum esse existimarem.

[d] ACHAIÆ Presbyteri, qui Martyrio S. Andreæ Apostoli interfuerunt, anno 59. epistolam Encyclicam de ejus passione scripsisse dicuntur. Extat Lat. apud Lipomannum & Surium ad 30. Novembris. Quæ utut antiqua, & pro legitima a Bellarmino, Possevino, Labbeo, &c. defendi soleat, utpote dogmati suo de Eucharistia paulo faventior; nihilominus a longe majori eruditorum parte tanquam spuria merito rejicitur, quin & olim a S. Philastrin Brixiensi, ab Innocentio I. & Gelasio Papis, in Apocryphorum censum detrusa est. Neque ipsi Bellarminus & Labbeus, etsi defendant; certo tamen genuinam esse pronuntiare audent. Baronium quod attinet, Acta Andreæ, quorum apud veteres mentio, ab epistola *de passione* distinguenda monet *, illa aperte damnat, de hac mollius loquitur, nempe, quæ in ea continentur, digna existimata esse, quæ in ecclesia recitentur, ut recte observat Cl. Ittigius *. In ecclesia legi posse, genuinam esse non dicit. Nihilominus ab omnibus pæne damnatam, etiam a cordatioribus Pontificiis rejectam recoxit haud ita pridem, & tanquam acta genuina, & sincera propugnavit Natalis Alexander Hist. Eccl. Sæc. 1. cap. 10. artic. 8. Verum res ei infeliciter cedit. Palmarium, quo utitur, argumentum a patrum autoritate ducitur; nullos vero profert testes sæculo octavo, eoque exeunte, vetustiores: Etherium Uxamensem anno 789. Remigium Antissiodorensem anno 880. Petrum Damianum anno 1057. Lanfrancum Cantuariensem anno 1070. S. Bernardum anno 1115. Ivonem Carnotensem anno 1092. bellos proculdubio & idoneos testes, qui de re plusquam septingentis, vel mille ante se nonos annis gesta, sententiam dicant! Sed in officio S. Andreæ (ut cum Bellarmino & Natali pergam) ecclesia hæc acta legit. Quasi vero in Breviario Romano, etiam maxime correcto, nullæ legerentur fabulæ, nulla scripta apocrypha & spuria usurparentur. Extitisse olim Philastrii tempore Andreæ acta, sed a Manichæis fœde corrupta, non nego; verum ab hodiernis plane aliena. Certe quæ hodie extant, ab aliquo Mediæ ætatis monacho conficta videntur. Sunt quidem in ipsis actis quæ apostolicorum temporum scriptori minime conveniunt: Ipsa inscriptionis forma nova plane est, & singularis, *ab universis Ecclesiis quæ sunt in Oriente; & Occidente, & Meridiano, & Septentrione:* cujus simile exemplum haud alibi reperies. Ut alia mittam, quis credet apostolicæ simplicitatis virum in oratione quam ad Proconsulem habuit, tot comptas & concinnas antitheses de ligno prævaricationis, & de

Sæc. I. a Chr. N.

* Ad an. 69. n. 34.

* Dissert. ad Bibl. Patr. n. 25. p. 58.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 48. *Ittig.* Differt. de PP. Apost. §. 39. [b] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diss. 10. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p. 3. & seq. vol. 5. *Oudin* tom. 1. sæc. 6. p. 1353. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. p. 245. not. 4. ad vit. Dionys. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 31. *Ittig.* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 17. & c. 3. § 6. item Diss. de PP. Apost §. 41. [c] Conf. *Ittig.* Append ad Diss. de Hæres. c. 2. §. 13. seq. [d] Conf. *Du Pin* Hist Eccles. vol. 1. p. 17. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 1. not. 2. ad vit. S. Andreæ. *Ittig.* Differt. de PP. Apost. §. 25.

ligno

Sæc. I. a Chr. N. ligno passionis, de terra immaculata unde factus primus homo, & de virgine immaculata qua natus est Christus perfectus homo, aliisque huc spectantibus habuisse? vel tam elegantia & plane inepta ad crucem suam verba fecisse? Quis credet immensam pene totius provinciæ multitudinem ad occidendum Ægeam, & Andream Apostolum, fractis carceris januis, liberandum, Patras venisse? Quis credet mitissimum Apostolum, Ægeam Pro-consulem pro Tribunali sedentem, *filium mortis*, & *stipulam æternis paratam incendiis* vocasse; eique palam impudentiam objecisse? Ut de modo alligandi ad crucem, deque carnificibus, qui, jubente Ægea, manus ad crucem, ut inde Apostolum solverent, miserunt, frustra tentantibus, stupentibus eorum brachiis quotiescunque extenderentur, nil dicam. Denique quis non mirabitur in præfatione tam accuratam & subtilem SS. Trinitatis explicationem adhiberi? Et de processione Spiritus S. tam perspicue agi? quæ non nisi sequioribus ecclesiæ sæculis agitari cœperunt. Baronius * quidem hanc de Spiritu sancto clausulam in antiquis MSS. haberi negat. At quis novit, *inquit Cl. Du Pinius* * an in nonnullis non fuerint deleta potius hæc vocabula, quam in cæteris addita? Subditque pro candore quo pollet eximio, hanc Passionem, saltem ut scriptum dubium respici debere; quod, autore Hieronymo, nulli probando fidei dogmati inservire potest. Uno verbo: Tota horum actorum compages piam fraudem, & ineptum monachorum ingenium & zelum manifesto sapit.

* Ad Martyr Rom. Nov. 30.

* Bibl. Nov. P. I. p. 27. edit. Lat.

[a] ABDIAS, Babylonius, inter Scriptores hujus ævi ecclesiasticos numerari solet. Ortu erat Judæus, & e 70. Discipulis unus, Dominumque nostrum (si modo fidei ejus standum sit) in carne vidit, multis Apostolorum gestis & passionibus interfuit, ac Simonem & Judam in Persida abeuntes comitatus, ibi ab iis primus Babyloniæ Episcopus constitutus est. Sed nugæ omnia, a nullo veterum vel semel memorata. Dato enim Abdiam vel unquam in rerum natura extitisse, multo magis adhuc aliquid eum scripsisse incertum est. Etenim quos sub ejus nomine ex vetustis admodum exemplaribus, & 700. pene annorum ætatem præ se ferentibus edidit Wolfg. Lazius Basil. anno 1551. fol. *de Historia Certaminis Apostolici*, libri 10. ab Abdia Hebraice conscripti, ab Eutropio discipulo Græce conversi, demum a Julio Africano in Latinum sermonem translati, putidi sunt adeo, ac fabulosi, ut vix inter Legendas ligneas locum habere mereantur. Unde mirum videri debet quisquilias hasce W. Lazio, viro non indocto & diligentissimo, adeo fucum fecisse, ut in præfatione scribere non dubitaverit, tantam inter Actus Apostolorum, & priorem horum librorum partem intercedere similitudinem, ut vel Abdiam hæc ex Luca sumpsisse, vel Lucam ex Abdia, credendum sit; cum uterque eodem tempore vixerit, & Apostolorum discipulus extiterit. Nec Cl. Vossio * assentiri possum, hos Abdiæ libros, a B. Augustino designari, contra Adamantium, cap. 17. ubi historiolam quandam de Apostolo Thoma ex Scripturis apocryphis refert, quæ in Abdiæ libro 9. reperitur. Multæ enim erant fabulæ Augustini ævo, diuque antea de apostolis confictæ, partim scriptæ, partim ore traditæ, quas hujus historiæ consarcinator in suam farraginem transferre poterat. Quinimo in ipso istius libri initio affirmat impostor, se ea quæ habet de D. Thomæ gestis, ex libro quodam antiquiori, in quem incidit, omissis supervacaneis exscripsisse. Prodiit etiam hæc Abdiæ historia Paris. 1566. 8. (curante Johan. Fabro, qui editionem Lazianam expressit) *Colon.* 1569. 12°. *Paris.* 1571. 8°. nuperrime notis illustratam exhibuit in codice suo apocrypho N. Test. part. 2. p. 388. Vir de melioribus literis apprime meritus Joh. Alb. Fabricius in gymnasio Hamburgensi Pr. P.

Sæc. I. a Chr. N.

* De Hist. Gr. l. 2. c. 9.

LINUS, natione Italus, patria Tuscus, Claudiæ filius, a D. Paulo epistola secunda ad Timotheum Romæ scripta, memoratus: Post Paulum Petrumque, τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας πρῶτος κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν, inquit Eusebius *. Sedem tenuit juxta Cestriensem nostrum ab anno Christi 55. ad ann. 67. [b] Mihi vero longe probabilius videtur, ecclesiæ Romanæ a Petro & Paulo ann. 63. vel 64. fundatæ Linum ab iis primum episcopum datum fuisse; Θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν, Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν, inquit Irenæus *; *Fundata jam & ædificata Ecclesia, beatissimi Apostoli episcopatus officium Lino tradiderunt.* Sed brevi admodum tempore sedisse videtur, & forsan aut cum Constitutionum apostolicarum autore * statuendum est, ipsum, vivente adhuc Petro, obiisse, aut saltem non diu post Apostolorum martyrium vigente adhuc persecutione Neroniana, mortem oppetiisse. Non opus est monere Lectorem eruditum, in primorum Romæ pontificum ætate & successione disponenda, miram ac pene irreconciliabilem inter scriptores ecclesiasticos tam veteres quam recentiores, esse discrepantiam: quam

* L. 3. c. 2.

* L. 3. c. 3. & ap. Eus. l. 5. c. 6.

* L. 7. c. 47.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 418. *Paig.* Differt. de PP. Apost. §. 27. *Fabr.* Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 1. p. 4. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 16. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 12. §. 12. p. 272. vol. 14. [b] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 2. diss. 6. c. 5. §. 4. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. *Clement.* art. 2.

[Sæc. I. a Chr. N.] magna sit hæc confusio, & unde ortum habuerit fuse & ex professo agunt Pearsonus & Dodwellus, in Dissertationibus chronologicis nuper editis. Sed ad Linum redeo. Multa de eo fabulantur Chiffletius*, aliique. [a] Hic locum habet ob libellos duos de passione SS. Petri & Pauli, quos licet Linus [* Vesont. part. 2. c. 1.] a Sigeberto* dicatur Græce scripsisse, ii tamen [* De Script. Eccles. c. 5.] quos nunc habemus barbari cujusdam ac prisci Monachi opus esse videntur, judice [* Hist. Gr. l. 2. c. 9.] Cl. Vossio*: quin & prout nunc typis excusi exstant, ab hæreticis corrupti, fuliginis aliquid contraxerunt; tametsi eos adhuc illibatos in antiquissimis codicibus Bi[* Loc. cit.]fontinis asservari testatur Chiffletius*. Exstant Biblioth. Patr. tom. 2. & in quavis alia editione: Ut de Laurentii Barrii *Historia Christiana*, & Jac. Fabri Commentariis in epistolas Paulinas nihil dicam, quorum utrique inseruntur. Spurios esse, nulliusque fidei, dubitari nequit. Fatentibus etiam Baronio ann. 69. Possevino, Johanne Maria Brasichallano in indice Romano a se confecto, Bellarmino, Labbeo, ut de aliis non dicam.

[b] CLEMENS, Romam natalem habuisse dicitur, ad Montem Cælium, Patre Faustino, matre Mattidia natus, quod tamen incertum est. S. Pauli comes erat, & *συνεργὸς*, una cum aliis, *quorum nomina scripta sunt in libro vitæ*, Philipp. 4. 3. Eum Petri Apostoli discipulum vocat Origenes; & probabile est una cum Petro in ædificanda Romana ecclesia laborasse. De tempore quo ad sedem Romanam pervenerit, variæ sunt eruditorum sententiæ, quas hoc loco enumerare non vacat. Fateor me Tertulliani præcipue, & Eusebii autoritate ductum in ea olim fuisse sententia; Clementem a S. Petro ordinatum, in partem muneris episcopalis admissum esse, nimirum ut ecclesiæ Judæorum Romæ habitantium præsideret, donec, mortuo Lino, quem ecclesiæ Gentilium episcopum D. Paulus ibidem constituerat, & qui illum sequebatur, Cleto, ecclesia Romana tam Judæorum quam Gentilium inter se jam conjuncta, Clementem circa ann. 91. in totius ecclesiæ curam successisse; tandemque, teste Eusebio, ann. Trajani 3. [* Vit. PP. tom. 1. in Vit. Clem. n. 4.] Chr. 100. decessisse, qua de re prolixe alibi* disputavimus; Re vero jam melius perpensa, Cl. Dodwello potius assentior, Lino scilicet & Anacleto brevi admodum tempore sublatis, Clementem ab ann. 64. vel 65. in sede Romana successisse; eamque ad ann. 81. vel ut habet calculus Pearsonianus 83. tenuisse. Eusebius quidem, ut supra notavimus, cum ann. Trajani 3. Chr. 100. ob [Sæc. I. a Chr. N.] persecutionem hoc tempore excitatam insignem reddere voluit, in hunc etiam annum Clementis mortem conjecit. Addiderunt recentiores ipsum Chersonam Ponticam relegatum, martyrio coronatum esse. Verum Martyrii Clementini non meminit Eusebius, non Eusebio antiquiores Irenæus, Clem. Alex. Tertullianus, aliive; de hac re ante quintum fere sæculum ne γρῦ quidem. Totius fabulæ origo hinc profluxisse videtur, quod primi hujus Martyrii fabricatores Clementem nostrum cum Flavio Clemente Consule, Domitiani Imperatoris consobrino, qui propter Christi fidem circa hæc tempora martyrium subiit, temere confuderint, uti recte animadvertit Cl. Dodwellus. Hinc de martyrio ejus, de genere imperiali, & cum Domitiano Augusto affinitate, nata fabula; quod nos etiam olim observavimus. Addam solum quod habet Irenæus, loc. supr. citat. tertio ab Apostolis loco pontificatum sortitum esse Clementem, qui quidem Beatiss. Apostolos viderat, & cum iisdem familiariter versatus fuerat, & prædicationem Apostolorum adhuc auribus suis insonantem traditionemque præ oculis habebat.

[c] OPERA GENUINA.

Epistola ad Corinthios, occasione gravissimi schismatis in ecclesia Corinthiaca grassantis, ecclesiæ Romanæ nomine scripta; qua eos ad pacem, concordiamque revocavit, & fidem illorum, & quam recens ab apostolis susceperant, traditionem renovavit. Miris sane elogiis hæc epistola a veteribus ornatur; Irenæo* audit *ἱκανωτάτη γραφή*, [* Ap. Euseb. l. 5. c. 6.] *scriptum luculentissimum*; Eusebio* *μεγάλη* [* L. 3. c. 16.] *τε καὶ θαυμασία*, *eximia atque mirabilis*, *καὶ ἀνωμολογημένη παρὰ πᾶσι*, *ab omnibus recepta*; Photio* *ἀξιόλογος*, *magni facienda*; [* Cod. 112.] Hieronymo* *valde utilis*; tanto sane pre[* De Script. c. 15.]tio ab omnibus habita, ut testante Eusebio*, in plerisque ecclesiis, & sua & supe[* Loc. cit.]riori memoria publice legeretur. De ista ita censet Photius*, *ἁπλοῦς δὲ κατὰ τὴν φράσιν*, [* Cod. 126.] *καὶ σαφής ἐστι, καὶ ἐγγὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἀπεριέργου χαρακτῆρος*, *simplex ejus oratio est, ac perspicua, ad ecclesiasticam, & inelaboratam accedens dicendi formam*. De tempore quo scripta sit hæc epistola inter eruditos nondum convenit. Missis aliorum sententiis, unicam Dodwelli conjecturam in medium proferam; scriptam scilicet fuisse, Clemente nondum Romanæ urbis episcopo constituto; quod enim non ad Neronis, sed ad Domitiani tempora rejiciunt plurimi, multis ipse refellit, Addit. ad Pearson. Diss. 2.

a Conf. *Ittigii* Hist. Eccles. c. 2. §. 21. item Diss. de PP. Apost. §. 23. b Conf. *Fabric.* Bib. Gr. vol. 3. l. 4. c. 5. p. 175. item de Ver. Relig. Christ. p. 40. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. Clement. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 15. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 24. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. *Clement.* art. 3, 4, 6. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 27. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 69. §. 4. seq. *Millii* Proleg. ad N. Test. p. 16. *Ittigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 22. &. c. 3. §. 4. item Diss. de PP. Apost. §. 75. seq.

Sæc. I. a Chr. N.

c. 6. §. 24. Cum igitur ann. Chr. *64.* occasione hominum quorundam *πνευματικῶν*, qui donis Spiritus S. extraordinariis insigniti adversus ordinarios ecclesiæ rectores insurgebant, gravi schismate laboraret ecclesia Corinthiaca, Fortunatum, quem Primitias Achaiæ vocat S. Paulus, 1 *Corinth.* 16. 15. Claudium aliosque legatos miserunt ad Romanos, eorum opem auxiliumque implorantes; anno demum sequenti Corinthiis respondet ecclesia Romana, sede forsan propter persecutionem recentemque Apostolorum cædem necdum plena. Hinc non suo, sed ecclesiæ Romanæ nomine scribit Clemens: hinc epistolæ initio se excusat, quod postulatis eorum tardius animum adjecerit, *διὰ γενομένας ἡμῖν συμφορὰς καὶ περιπτώσεις, propter calamitates, & casus adversos qui nobis acciderunt.* Intelligit (ut opinor) Neronis persecutionem, vix adhuc sedatam. Pluribus hæc firmari poterant; sed nolo hisce diutius immorari. Verisimillima quidem videntur, doctis tamen discutienda relinquimus.

Fragmentum *Epistolæ secundæ*, seu potius homiliæ, quæ admonitionem institutionemque vitæ melioris continet. (Aliud etiam hujus homiliæ fragmentum ex Damasceni parallelis desumptum Græce exhibet in notis suis Cotelerius). Hanc vero non proinde ac priorem receptam, ac probatam fuisse, neque vetustiores ejus testimonio nnquam usos esse disertim testantur Eusebius *, Hieronymus †, Photius ‡, aliique. Quanquam non desunt, qui eam Clementi nostro strenue vindicent, & in his Gottifredus Vendelinus (qui & versionem Latinam huic fragmento adjunxit) *Divinat. de Clementis epistolis*, novissimæ Conciliorum editioni inserta, tom. 1. Hasce epistolas tot retro sæculis amissas, postquam eas desperabundus deplorarat orbis eruditus, ex vetustissimi codicis S. Bibliorum MS. Græci, Theclæ virginis manu (ut ferunt) descripti, & a Cyrillo patriarcha ad serenissimum Angliæ regem dono missi, calce desumptas, primus in lucem edidit, notisque doctissimis illustravit Patricius Junius, *Oxon.* 1633. in 4°. Exstant etiam *Oxon.* 1677. 12°. (sed omissis Junii notis) & in Conciliorum tomo 1. *Helmstadii*, cura Joach. Maderi 1654. 4°. & cum Pauli Colomesii notarum Spicilegio, *Londini* 1687. 8°. ut de Coteleriana Patrum Apost. editione *Par.* 1672. & *Amst.* 1698. nihil dicam [a]. Hanc ad Corinthios epistolam in sermonem Anglicum transtulit, & notis sane non ineruditis illustravit Guiliel. Burtonus Londinensis, historiæ Linguæ Græcæ autor, *Londini*, 1647. 4°. Cæterum haud satis constat, quid sibi velit Hieronymus *, cum de epistolis a Clemente ad Corinthios scriptis verba faciens, *omnem pene sermonem suum de virginitatis puritate Clementem contexuisse scribat.* Neque enim alias ab hisce qnæ nunc exstant, epistolas ad Corinthios dedisse Clementem credi potest, nec in his utramque faciunt paginam virginitatis laudes. Id potius dicendum videtur, Hieronymum nimio virginitatis laudandæ studio abreptum, hyperbolica dictione usum fuisse, cumque Clemens pauculas periodos animi corporisque puritati docendæ impendat, totum sermonem virginitatis encomio dicatum esse voluisse.

* L. 3. c. 38
† Loc. cit.
‡ Cod. 112.

Sæc. I. a Chr. N.

* L. 1. adv. Jovinian.

[b] OPERA SUPPOSITITIA.

Canones Apostolorum 85. Videntnr hi Canones ex communi ecclesiæ primitivæ disciplina, institutis, decretis, orti, circa finem secundi sæculi in unum synodicon esse redacti: Apostolici dicti, non quod ab ipsis Apostolis conditi sint, sed quod ex doctrina, & praxi apostolica profluerent, vel a viris apostolicis editi essent. An vero a Clemente Alex. primum collecti, qui scripsit *περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν*, ut fidem nobis faciant Eusebius *, Hieronymus †, & Photius ‡, (uti satis acute conjicit Doctiss. noster Beveregius) aliorum esto judicium. Sigillatim hos Canones explicavit, & adversus Dallæum, ejnsque hyperaspisten vindicavit idem Beveregius tum in annotationibus ad Pandectas Canonum, tum in Codice Canonum ecclesiæ primitivæ vindicato, *Londini*, 1678. edito. Habentur isti Canones Gr. Lat. Concil. tom. 1. p. 25. De his Canonibus dissertationem, quam vocat historicam, chronologicam & dogmaticam, eamque admodum prolixam, haud ita pridem edidit Ant. Constantinus a Castrovillare *Rom.* 1697. 4°. qua magno plane conatu nihil agit; singulos quidem Canones persequitur, eosque ab ipsis Apostolis conditos probare satagit; verum argumentis ficulneis, quæque neminem, nisi obesæ naris hominem, movere possunt.

* L. 6 c. 13.
† De Script. c. 15.
‡ Cod. 111.

Constitutionum Apostolicarum libri 8. eodem circiter tempore, quo Canones, scripti: ex variis *διδασκαλίαις* & *διατάξεσι*, quas viri apostolici tunc temporis edere solebant, primum, ut videtur, compositi. Has Constitntiones Epiphanii ævo ab hæreticis graviter depravatas, longe alias ab iis, quæ olim exstiterunt, ac diversas esse certissime constat, quod ex additionibus, truncationibus, & interpolationibus facile contingere po-

a Exstat etiam *Cantab.* cura Hen. Wotton. 1718. 8vo. *Amstel.* iterum in edit. Coteler. 1723. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 28. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 12. p. 31. seq. vol. 5. & l. 5. c. 38. §. 112. vol. 9. p. 410. & vol. 11. p. 6. *Nour.* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. dissert. 11. art. 2, 3, 4. *Du Pin.* Nov. Eccles. Hist. vol. 1. p. 27. *Tillemont* Memor. Eccles. tom. 2. art. 7. ad vii. *Clement.* *Ittigii* Hist. Eccles. vol. 1. c. 1. §. 22. item Diss. de Pseudepigraphis Christi & Apostol. c. 11. & 12. & Diss. de PP. Apost. §. 69 seq.

Sæc. I. a Chr. N.

tuit. Eas Græce primus edidit Franciscus Turrianus, qui prolegomena & scholia sua Græce addidit, *Venetiis*, 1563. 4°. Latine una cum scholiis Car. Bovius, *Par.* 1564. 8°. Gr. Lat. Fronto Ducæus, Jesuitarum in eruendis ecclesiæ Græcæ monumentis doctissimus, ad calcem commentariorum Zonaræ, *Parif.* 1618. fol. Unde in novissimam suam Conciliorum editionem transtulit Cl. Labbeus, tom. 1.

Recognitionum libri 10. varia sortiti nomina, quandoque *S. Clementis Acta*, *Historia*, *Chronica*, quandoque *S. Petri Acta*, *Itinerarium*, *Periodi*, *Dialogi cum Appione*, dicti. Horum librorum antiquitatem satis arguunt, quæ ex iis sub Clementis περιόδων nomine citat Origenes*, quæque in hodiernis exemplaribus totidem verbis reperiuntur. Exstat amplissimum Bardesanis Syri fragmentum ex libro de Fato Gr. apud Eusebium*, quod iisdem verbis nono Recognitionum libro habetur hodie. Quis ab altero acceperit, haud satis certum est. Quid si ipse Bardesanes harum Recognitionum compilator fuit? conjecturam sane nostram de hac re rationibus suis munitam, prolixe alibi exposuimus,* quam tamen non aliter quam meram, & nudam conjecturam ibi proposuimus. De hoc opere hæc habet Usserius Biblioth. Theol. MS. in Clemente. "Libri Recognitionum non videntur Clementis, multa "enim in iis sunt ex persona Petri dicta, "quæ tamen sunt ex intima Platonis & Aristotelis doctrina deprompta: multa item "incerta. *Itinerarium* Clementis ab Athanasio in Synopsi, & a Leone papa in epistola contra Nicætam scriptis apocryphis "annumeratur, & a Gelasio reprobatur. Exstant Lat. ex antiqua versione Ruffini (qui nævos forsan in iis olim ab Hieronymo & Photio notatos suppressit) cura Jacobi Stapulensis, *Parif.* 1541. 1544. *Colon.* 1570. & cum reliquis Clementis operibus alibi sæpius.

* Philocal. c. 23. p. 81. 82.
* Præp. Ev. l. 6. c. 10.
* Vit. PP. primit. in Clemen. tom. 1. n. 31.

Τὰ Κλημέντια, seu *homiliæ Clementinæ* 19. eadem esse videntur, ac altera Recognitionum editio, cujus meminit Rufinus. Certe quicquid de ista referat, iis apprime convenit. Primus edidit Gr. una cum versione Latina doctiss. Cotelerius.

Κλήμεντος περὶ τῶν πράξεων, &c. De rebus gestis, peregrinationibus, & prædicationibus S. Petri Apostoli epitome: ex recognitionibus & homiliis a Simeone Metaphrasta (si in re tam incerta conjecturam mihi ferre liceat) olim collecta: quod ex posteriore ejus parte cum S. Clementis martyrio a Metaphraste edito collata constare potest. Edidit Gr. Lat. Joach. Perionius, *Par.* 1555. 4°. Lat. reliquis Clementis operibus adjungi solet.

Epistola ad Jacobum, fratrem Domini, Actis S. Petri olim præfixa, prout & in homiliis Clementinis hodie reperitur: quæ in binis Recognitionum editionibus (de quibus antea) varia erat: in hac B. Petro, in illa S. Clementi ascripta, notante Photio*: ex Græca hujus epistolæ editione jam apparet, quam mala fide egerint epistolarum decretalium consarcinatores, qui versioni suæ Latinæ laciniam ipsa epistola duplo fere auctiorem assuerunt.

* Cod. 112.

Omnia ista Clementis opera, tum genuina, tum spuria, in unum collecta, & annotationibus sane quam doctissimis elucidata, edidit Gr. Lat. Joh. Bapt. Cotelerius in PP. Apostolicis, *Parif.* 1672. fol. quam editionem nuper expressit, collectis Cotelerii aliorumque omnium notis, suisque aliquando additis, & ad imum paginæ collocatis, Joh. Clericus *Amstel.* 1698. 2. vol. fol[a].

De Clementis *Liturgia*, & *Epistolis decretalibus*, utpote ab omnibus jam rejectis, & damnatis, nihil nos agere, semel jam monuisse sufficiat.

[b] HERMAS, *Pastor* dictus. Quis cujasve fuerit hic Hermas, (nomen, opinante Grotio, contractum ex Hermodorus) non bene consentiunt sive veteres, sive recentiores. Multi volunt Hermam illum fuisse Pauli discipulum, de quo mentio habetur *Rom.* 16. 14. & qui obiisse dicitur an. Christi 80. atque id ipsum autor innuere videtur in fine visionis secundæ, ubi de Clemente loquitur, & Grapta. Hanc sententiam fovisse videntur (ne quid jam de posterioribus dicam) Irenæus, Tertullianus, Clemens Alex. Origenes, aliique secundi & tertii sæculi scriptores. Alii vero, at non pari ratione, solius quippe libri Pontificalis autoritate ducti, eundem faciunt cum Hermete Pii papæ Romani fratre, qui sequenti sæculo claruit. Verum prior sententia veritati est longe magis consentanea; certe autor est antiquissimus, ac ævi plane apostolici. Vixisse videtur sub Clemente Romano, eoque jam pontifice, quem sedem Romanam tenuisse ab an. 64. vel 65. ad 81. vult Dodwellus: ab an. 69. ad 83. Cestriensis. Et ita quidem *Visione secunda* jubetur Hermas duo visionis suæ exemplaria conscribere; unum *Graptæ*, ecclesiæ Romanæ, ut videtur, viduæ communicandum, quo viduas & orphanos commoneret; alterum *Clementi* mittendum, ut in exteras civitates mitteret: ubi (ut recte notat do-

a Hæc editio recusa est *Amstel.* 1723. 2. vol. fol. b Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 1. dissert. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p. 7. vol. 5. & 3. part. cod. apocryph. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 26. *Tillemont* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. *Hermæ.* *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 10. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 69. §. 7. *Ittig.* Diss. de PP. Apost. §. 55. seq. item Eccles. Hist. vol. 1. c. 3. sec. 3.

ctiss.

Sæc. I. a Chr. N.

ctiff. Oxonienfium antiftes, ὁ νῦν ἐν ἁγίοις) Clementem Romæ epifcopum proculdubio intelligit, qui pro muneris fui ratione literas encyclicas, fyftaticas, & formatas ad vicinas ecclefias frequenter dirigere, earumque rebus confulere folebat. *Magnam illam tribulationem fuperventuram*, de qua agit vifione quarta, §. 3. ad excidium Hierofolymitanum, θλῖψιν illam μεγάλην, & ὀργὴν μέλλουσαν toties in N. Teft. prædictam, apte fatis referunt Hammondus, & Dodwellus; ac proinde fcripfiffe oportet, ante ann. 70. quo urbs Hierofolyma a Tito expugnata, & vaftata eft. Scripfit tres libros, qui & hodie Latine exftant. Primus, qui ecclefia infcribitur, 4. vifiones complectitur, autori factas. Secundus, Paftor dictus, continet 12. mandata, ab Angelo cuftode fub fpecie venerandi paftoris tradita. Tertius, 10. habet fimilitudines, per quas ad vitam beatam, & Chriftiano dignam autor inftruitur. [a] Prodiit opus iftud primo *Parifiis* a Jac. Fabro editum anno 1513. mox curante Nicolao Gerbeleo *Argentorati* ann. 1522. deinde inter Orthodoxographa Bafilienfia, & Biblioth. Patr. tom. 2. denique majori cura & diligentia exculto inter Patres apoftolicos locum dedit Cotelerius, *Parif.* 1672. & exinde Jo. Clericus *Amftelod.* ann. 1698. tom. 1. p. 67. Seorfim edidit cum notis Gafp. Barthius (qui verfionem, quam habemus, Anaftafio bibliothecario adjudicat) ac Claudiano Mamerto fuo an. 1655. edito fubjunxit. Nuperrime ad duos MSS. Codd. caftigatum brevibufque fcholis ornatum, una cum Barnabæ epiftola in lucem emifit doctiffimus Oxonienfium Antiftes, *Oxon.* 1685. 12. Jamdudum eft ex quo Græca Hermæ defiderantur; quæ nihilominus magna ex parte ex locis a Patribus Græcis allegatis refarciri poffunt, præfertim ex Antiochi *Homiliis*, & ex *Doctrina ad Antiochum*, a Cl. Montfauconio in noviffima Athanafii editione inter *fpuria Athanafiana* Græce & Latine edita tom. 11. p. 292. Ubi petente Antiocho 12. regulæ piæ ac honeftæ vitæ traduntur, quæ nihil aliud fere funt quam 12. illa Hermæ *Mandata*, quæ libro fecundo continentur, ut aliorum quæ exhibentur lib. 3. nullam mentionem faciam. Integriora quidem funt & caftigatiora quæ exfcribit Antiochus, dilutiora & languidiora quæ habet *Doctrinæ Pfeudo-Athanafianæ* confarcinator, qui fæpius orationis curfum interrumpit, plura omittit, alia interjicit, & fenfum magis quam verba exprimit. Sunt tamen non pauca, in quibus integrior fluit Græcus textus, & antiquæ verfioni Latinæ accuratius refpondet. Veterem hanc Latinam verfionem eandem effe cum ea, quæ prioribus ecclefiæ fæculis apud Latinos in ufu erat, nullus dubito. Eofdem effe hos libros cum iis, qui in primis ecclefiæ fæculis exftiterunt, fidem faciunt ea, quæ ab Irenæo, Tertulliano, aliifque ex iis citantur, in iifdem hodie reperta: quamvis non negem quædam iis affuta effe, & affixa. Miffis aliorum cenfuris ea folum proferam, quæ de hoc fcriptore habet Eufebius [*]. Ἰστέον δ', ὡς καὶ τοῦτο (Hermæ βιβλίον) πρὸς μὲν τινῶν ἀντιλέλεκται, δι' οὓς οὐκ ἂν ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη. Ὑφ' ἑτέρων δ' ἀναγκαιότατον οἷς μάλιστα δεῖ στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς, κέκριται. ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις ἴσμεν αὐτὸ δεδημοσιευμένον καὶ τῶν παλαιοτάτων δὲ συγγραφέων κεχρημένους τινὰς αὐτῷ κατείληφα. *Sciendum eft eum librum a nonnullis quidem in dubium effe revocatum. Quamobrem inter receptæ autoritatis libros cenferi non poteft. Ab aliis vero maxime neceffarius judicatur, iis præfertim, qui primis religionis noftræ elementis inftituendi funt. Unde etiam in ecclefiis eum publice legi comperimus, & quofdam ex vetuftiffimis fcriptoribus ipfius teftimonio ufos fuiffe.* Etiam Hieronymus [*] fuo adhuc tempore apud quafdam Græciæ ecclefias publice legi innuere videtur. Tantæ olim infuper autoritatis, ut ab Irenæo, Tertulliano, & Origene fub *Scripturæ* nomine fæpe citaretur. Nihilominus a pluribus veterum rejectus eft, quorum fententiam fic explicat Rev. Ufferius in Biblioth. Theolog. MS. p. 23. "Tertullianus [*] fcripturam apocrypham & falfam vocat, & omni concilio noftrorum "damnatam. Gelafius cum concilio 70. E-"pifcoporum in decreto fuo de libris apo-"cryphis [*] inter fcripturas apocryphas dubiæ "fidei rejicit. Profper Aquitanicus [*] tefti-"monium ejus repudiat. Athanafius [*] & "Theodoretus [†] Arrianos qui ex hoc libro "teftimonium petebant, dicunt ex libro non "canonico teftimonium petiiffe. Arriano-"rum quidem hærefi favere videtur illud "quod legimus lib. 3. Similitud. femen hu-"manum cum filio Dei fuiffe a Deo dita-"tum. Novatianorum hærefi initium vide-"tur dediffe, quod non femel ait lib. 1. Man-"dat. 4. non effe fecundam pœnitentiam. "Clemens in Stromat. hinc confirmat Apo-"ftolos etiam apud inferos Chriftum præ-"dicaffe: Origenes [*] quod bini angeli fin-"gulos quofque hominum comitentur. Sta-"pletonus [*] nihilominus librum hunc ab ec-"clefia Romana canonicum judicari fieri-"que poffe pronunciat. Hactenus Cl. Ufferius, qui pluribus de hoc libro ibidem agit. Plura item habent Magdeburgenfes Cent. 2. cap. 4. Præ omnibus vero fufiffime de eo agit Clar. Pearfonus, Vindic. Ignat. part. 1. pag. 39. &c. Et poft Pearfonum Nic. Nourius Apparat. ad Biblioth. Vet. Patrum tota Differtatione 4. qua 24. articuli continentur: & p. 496. ad p. 511. teftimonia vete-

[*] L. 3. c. 3.

[*] De Script. c. 10.

[*] De Pudic. c. 10. 20.

[*] Dift. 15.

[*] De Libero Arbitr.

[*] L. de Decret. Syn. Nicæn.

[†] Hift. L. 1. c. 18.

[*] Περὶ ἀρχ. l. 3. c. 2.

[*] Doctrinal. Princip. l. 9. c. 14.

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. p. 30. vol 5

Sæc. I. a Chr. N. rum, tum Græcorum tum Latinorum de Herma ejusque pastore exhibet. Quæ quidem universa ex editione Coteleriana, tacito licet Cotelerii nomine, desumuntur.

[a] FL. JOSEPHUS, nobilis Hebræus, domo Hierosolymitanus, dignitate Sacerdos, patrem Matthiam, seu Mattathiam habuit: Hierosolymis natus, anno Christi 37. Paternum genus longa serie ex ordine sacerdotali, idque ex prima vice τῶν ἐφημεριῶν, maternum ex regia Hasmonæorum familia duxit. Etiam a pueritia incumbens disciplinis egregie profecit, ipsomet teste de vit. sua, p. 989. Visus intellectu & memoria præcellere; ita ut jam tum quartumdecimum agens annum, tantam laudem ex literarum studiis consecutus sit, ut etiam a summis Pontificibus, & urbis Primoribus de penitiori legum sensu consuleretur. Secta erat Pharisæus, sed in liberalibus studiis enutritus. Anno 63. Romam petiit causam sacerdotum quorundam acturus. Reversus in patriam, bello & seditione tunc laborantem, dux Galilæorum factus est, ubi præclare & fortiter se gessit; donec capta a Romanis Jotapata, capitur & ipse; tandem a Vespasiano vinculis solutus, libros de Bello Judaico ei obtulit; ob quos, & propter eruditionis famam, & præcipue ob Vespasiano imperium prædictum, statua in urbe Roma donatus est: quin & libri ab eo conscripti in bibliotheca publica collocati. Qui plura de eo vult, adeat vitam ejus a seipso conscriptam. In vivis adhuc erat ann. Christi 93. sed quid de illo exinde factum sit non liquet. De stylo ejus talem fert censuram ὁ κριτικώτατος Photius *. (* Col. 47.) Καθαρὸς τὴν φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ ἡδονῆς καὶ εὐκρινείας δεινὸς ἐκφῆναι, πιθανός τε ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ δεξιὸς καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα, καὶ γνωμολογικὸς δὲ ὡς εἴ τις. καὶ πάθη τοῦ λόγου παραστῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος, καὶ πραῦναι δοκιμώτατος. *Candidus illi sermo, qui rationum pondus, atque momentum tum puritate ac jucunditate exprimere possit. In concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque, ac topiose enthymematis in utramque partem utitur, sententiasque, si quis alius, adhibet. Orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus, eosdemque mox leniendi est peritissimus.* Sunt e Criticis modernis, qui fidem ejus & eruditionem, data quavis occasione, vellicare solent: & inter hos primus Salianus annalium V. T. conditor; sed hisce opponam unius magni Scaligeri judicium. *Diligentissimus*, inquit *, καὶ φιλαληθέστατος *omnium scriptorum Josephus, de quo nos audacter dicimus, non solum in rebus Judaicis, sed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis; quippe cujus fides & eruditio in omnibus elucet.* Thucydidem dictione imitatur, Atticismi observantissimus, ac si in ipso Athenarum sinu natus, educatusque fuerat. In contexenda historia, media incedit via inter 70. Interpretes, & codices Hebraicos, qui Rabbinis a sæculo Aquilæ in usu fuerunt. Negligenter itaque factum a viris doctis indoctisque, qui editionem Interpretum Alexandrinorum Flavium nostrum secutum esse asseruerunt, cum millies ab illis sensibus discedit; ut me nuper monuit optimus Bernardus noster, in quibusvis melioris notæ scriptoribus egregie versatus, in Josepho versatissimus. Sæc. I. a Chr. N. (* Proleg in lib. de Emendat. temp.)

OPERA.

Antiquitatum Judaicarum libri 20. Libro 18. cap. 4. exstat locus ille de Jesu Christo vexatissimus simul ac celeberrimus, quem e Criticorum gente quamplurimi spurium esse contendunt, genuinum vero haud pauciores. Post tam uberrimam virorum doctissimorum messem spicilegium aliquod adjicere nobis etiam liceat. [b] Πολυθρύλλητον igitur illud & vexatissimum de Jesu Christo testimonium, quod in editis sic se habet; Antiq. lib. 18. cap. 4. p. 621. Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. Ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. Καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ Ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Καὶ αὐτὸν &c. Id est, interprete Ruffino, seu antiquo alio: *Fuit autem eisdem temporibus Jesus, sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, & doctor hominum eorum, qui libenter quæ vera sunt, audiunt. Et multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentibus sibi adjunxit. Christus hic erat. Hunc*, &c. Mitto reliqua utpote omnibus nota quantis objectiunculis, quam discrepantibus lectionibus, quot grammaticalibus minutiis & observationibus locum hunc vexarint recentiores Critici, norunt omnes qui in literis ecclesiasticis versantur. Non est hujus operis, neque in animo mihi, genuinam hujus testimonii auctoritatem ex professo vindicare, multo minus cum quoquam hac de re contendere; fruatur quisque judicio suo; paucula tantum, ὡς ἐν παρόδῳ, notabo, quæ ad summam rei pertinere videantur.

Josephum, magni nominis Historicum, res sui temporis, gentisque suæ, literis man-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 6. §. 1. vol. 3. p. 228. *Du Pin* Prelim. Dissert. p. 41. *Fab* ad *Hieron* de Script. Eccles. c. 13.
b Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 3. p. 135. item Bibl. Gr. l 4. c. 6 § 5. vol 3. p. 237. *Ittigii* Hist Eccles. vol. 1. c. 7. §. 19. seq.

dantem,

dantem, de CHRISTO JESU, viro ob ortum, vitam, miracula, mortem, resurrectionem, religionem recens institutam, discipulos, per omnium ora celeberrimo, deque rebus ab eo recenti memoria gestis, nullam plane fecisse mentionem, cum vel ipsi meminerint hujus temporis scriptores Gentiles, Tacitus, Suetonius, Plinius &c. quis credet? Sed loco non suo interpositum est hoc elogium, nec cum iis cohæret quæ præcedunt, sequunturque; sublato hoc, reliqua apte cohærere. Verum gratis hæc omnia dicuntur, nec vere quidem. Priori enim capitis parte de rebus a Judæis sub Pilato gestis agit: Unde apte satis ad Domini nostri mentionem delabitur. Quin & quæ sequuntur multo minus ad Pilati historiam pertinere videntur, quam hæc de Domino nostro periocha. Certe in toto hoc capite ea recensere videtur Josephus, quæ sub Pilati regimine, diversis licet temporibus, contigerunt. Sed suppositum est Josepho hoc testimonium, ejusque operibus intrusum. At quo autore, quo tempore id factum? quo teste, quo indicio id constat? Josephi libri in omnium erant manibus, ab omnibus lecti, excussi, Judæis, Gentilibus, Christianis apprime noti. Ut non citius talem laciniam suffercire potuisset impostor, quin statim exclamaret orbis universus, & rumores de tam insigni ῥᾳδιουργίᾳ in omnes angulos spargerentur. Primus qui hoc Josephi testimonium citavit, erat Eusebius, circa annum 324. quo tempore ne levissima quidem suspicionis umbra habebatur. Ubique ad manum erant Josephi exemplaria, & in bibliothecis Romanis vetustissima, ad quæ facile provocari poterat. Nec dubitandum est, tum Judæos, tum Gentiles id facturos esse. Ipse Eusebius, qui omnium pene bibliothecarum forulos excusserat, & de rebus antiquissimis optime judicare norat, nec facile falli potuit, nec fallere voluit; ut nec, qui eum secutus est, Hieronymus. Quid vero facimus iis[a] qui ipsummet Eusebium doli & imposturæ quam somniant architectum fuisse volunt? Itane vero? an tam sublestæ fidei, tam deploratæ famæ fuerit vir omni ævo celeberrimus, ut post candorem, & sinceritatem tot sæculis probatam, in falsi fraudisque crimen tandem veniret, & fides hactenus illibata, ab ingrata posteritate, absque vel minima justæ suspicionis ratione, in dubium revocetur? Quin nec si hoc facere voluisset Eusebius, facile potuit. In evangelicæ demonstrationis opere, rei Christianæ causam præcipue adversus Judæos, idqoe allato hoc ipso Josephi testimonio, luculenter agit. Si fraudulenter supposuisset; quam male fidei, famæque suæ & causæ quam agebat, consuluisset, qui inspectis Josephi libris facile revinci potuit? Apage tales suspiciunculas nulla probabilitate nixas, viris ingenuis atque eruditis indignas, ex æquo ineptas & malitiosas! Quid, quod omnes etiam vetustissimi, qui hodie supersunt, codices MSS. exaratum habent eadem manu hoc testimonium, & vix proferri potest antiquum aliquod exemplar in quo desideratur; adeo ut per 15. pene sæcula a nemine usquam sollicitatum fuerit, sed constanter pro genuino habitum? Sed hujus testimonii Origenes & Photius ne verbulo quidem meminerunt. Esto. Habuerunt proculdubio rationes suas cur silerent. Forte in codices inciderunt, in quibus omissum erat, aut erasum. Judæis quippe solenne erat, postquam Christiana religio invaluerat, omnia librorum suorum loca vel corrumpere, vel subtrahere, quibus fides Christiana niteretur: Et si ipsis libris Sacris ubi de Christo agunt, manus violentas injicere non reformidarint, quid mirum si Josepho non pepercerint? Nec vana est prorsus hæc suspicio. Audiamus quæ hac de re tradit Gyraldus Cambrensis, libro *de institutione Principis*, apud Cl. Galeum, nondum edito. *Robertus* (*Canutus* dictus, qui claruit circa annum 1170. de quo vide Baleum cent. 3. cap. 4. p. 213.) *Prior S. Fridiswidæ apud Oxoniam, Hebraice doctus, in duobus exemplaribus Josephi Hebraice scriptis invenit Testimonium de Christo, in aliis nuper erasum. Quod & Judæis Oxoniæ degentibus ostensum fuit.* Dices Josephum testari, se libros de bello Judaico primo quidem Hebraice scripsisse, ac Græce postea vertisse, de antiquitatibus idem non affirmat. Fieri tamen potuit ut, in contribulium suorum gratiam, hos etiam libros patrio sermone condiderit, etsi in opere Græco quod habemus hodie, id non tradiderit. Vel fieri etiam potuit, ut ipsi Judæi eos Hebraice transtulerint. Ac proinde in omnibus exemplaribus quæ vel sub potestate sua erant, vel a se descripta, hoc de Christo testimonium, aut omiserint penitus, aut deleverint. Quicquid sit, certum est in hodiernis Josephi codicibus multa deesse, quæ a veteribus citantur. Fragmenta bene longa Græce MSS. apud se servari me monuit eruditissimus Galeus, quæ in vulgatis Josephi codicibus frustra quæsiveris. Plura profert Isaacus Vossius, & ex eo Cl. Ittigius, Theologus Lipsiensis, in prolegomenis quæ nuperæ Josephi editioni præmisit: quibus & alia non pauca addi possont.

Primos, ni fallor, saltem e primis, qui nostra memoria huic testimonio litem movere non contentus, dedita opera refutare ag-

[a] *Mihi imprimis credibile fit, autorem hujus παρεγγραφῆς esse Eusebium.* Tan. Faber. in Diatr. mox citanda p. 37. Alios vid. apud Bos. in exercit. in hoc Josephi testimonium.

Sæc. I. a Chr. N.

gressus sit, erat Tanaquillus Faber, edita hac de re peculiari diatriba anno 1655. 8°. quam deinde in primam epistolarum partem transtulit, num. 44. Levia plane videntur, nec critico ejus acumine satis digna, quæ hac in causa objicit: Nec tanti sunt (si id jam agerem) omnia variorum argumenta, quorum summam magna quidem perspicuitate & judicio exhibet Andreas Bosius *, quæ illustre hoc Christianæ antiquitatis monumentum studiosorum manibus excutiant. Quod fortius stringit illud est: Videri Josephum hoc in loco D. Jesum pro vero Deo & Messia agnoscere. Id enim verba illa innuere videntur, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν; quod de Josepho neutiquam credi potest. At quid si hæc clausula Josephi non fuerit; sed a Christiano quodam in margine annotata, postea librariorum incuria in textum irrepserit? suspicatus est hoc olim Montacutius noster, in re Critico-ecclesiastica vir summus, qui de his verbis agens, Χριστὸς οὗτος ἦν, *proculdubio*, inquit * *glossema est, & marginalis cujusdam Christiani lectoris adnotatio, licet habeatur in scripto codice, & in Josepho.* Suspicionem non leviter auget, quod hæc verba in Josephi testimonio prout apud Cedrenum * extat, desiderantur. Unde pronum est conjicere Cedrenum in codice quo usus est, ea neutiquam repetisse. Verum sint ipsius Josephi verba. Quis nobis fidem faciet ex sua, non ex aliorum mente Josephum loqui, remque tradidisse, non quam ille veram existimavit, sed quæ vulgari fama circumferebatur? Nec aliud forsan est hæc clausula, quam usitata apud Græcos loquendi formula, οὗτος ἦν, pro λεγόμενος. Hieronymus * vel in codice suo ita legit, vel saltem intellexit, cum hunc locum ita reddidit, *Hic credebatur esse Christus.* Et ita quidem alibi, Antiq. lib. 20. cap. 8. p. 698. ipse Josephus de Christo loquitur, mentemque suam satis aperte explicat, Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός, *Jesus qui Christus dictus est:* Ut salvo hoc testimonio, non sit necesse Josephum vel pro Christiano, vel pro Christianæ religionis encomiaste habendum esse. Scripsit Pilatus super crucem Domini, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: quem tamen pro Christi discipulo, vel admiratore nemo opinor unquam habuit. Ut proinde concidit plane argumentum, in quo tot triumphos agit Tanaquillus Faber *, ex Origenis testimonio depromptum, Josephum nempe Jesum pro Christo non agnovisse. Addam, coronidis loco, Cl. Moynii * hac de re sententiam. "Cum Josephus quædam in isto "loco de Messia & Jesu injecisset, & dixisset quod ille esset λεγόμενος Χριστός, levi im"mutatione, & fraude non improbanda, "quidam Christianus ad marginem scripse"rat, ἦν ὁ Χριστός, cum λεγόμενος minus dice"re, quam par erat, existimaret; tandem "describentibus amanuensibus, exulavit tex"tus ipse, & glossa marginalis illius locum "occupavit —— Dixit Josephus quod isto "tempore ortus Jesus ὁ Χριστὸς λέγεται, *dice"batur Messias.* Tale loquendi genus oc"currit in lib. *Sopherim* citante Galatino, "ישו הנוצרי נראה המשיח, *Jesus Nazarenus* "*videbatur Messias.* Occurrit & apud ipsum "Maimonidem, c. 11. tractat. ultim. lib. *Jad.* "את אותו שדמה שיהיה המשיח, *De illo* "*qui Messias existimatur, vel qui existima"batur Christus.* Quod quadrat cum verbis "Josephi, qui dicit de Jesu Nazareno, quod "ἦν λεγόμενος Χριστός. Hæc hactenus.

* Exercit. Hist. crit. in perioch. Joseph. de Jesu Christo, c. 5. § 17, &c. p. 85.

* Not. in libro 5. Euseb. de Demonstr. Evang. ad p. 124.

* Edit. Par. p. 196.

* De script. in Joseph. c. 13. p. 7.

* Diatr. p. 2. 33, 34, 35.

* Not. ad var. sacr. p. 911.

De Bello Judaico libri 7. quos patrio sermone antea ediderat, uti ipse testatur in præfat. Libro 6. habetur locus perplexus satis & difficilis, de quo fas nobis sit paucula annotare. Extat locus de Bello Judaico lib. 6. cap. (*Græc.*) 18. (*Lat.*) 7. pag. 921. ubi de Romanæ legionis Ballistis Hierosolymitanos jactis lapidibus graviter infestantibus agens, refert obsessos speculatores in turribus constituisse, qui quando impelleretur machina, saxumque ferretur, præmonerent, patria lingua clamantes, ὁ υἱὸς ἔρχεται, *Filius venit.* Hæc verba incommodum fundunt sensum, immo plane nullum. Scio, modo id patiantur codices MSS. levissima quidem mutatione pro υἱός, legi posse ἰὸς *missile*, seu *sagitta*, quod apte quidem huic loco convenit. Quo minus vero in hac conjectura acquiescam facit, partim quod ἰὸς verbum sit poeticum, Homero utplurimum usitatum; præcipue vero quod speculatores non Græca, sed Hebræa seu Syro-Chaldæa lingua hæc verba ediderunt. Liceat igitur mihi aliam conjecturam in medium proferre, eamque viri longe doctissimi, Christiani Wagneri, Lipsiensis Theologi, mihique dum viveret amicissimi, qui sententiam hac de re rogatus in hæc verba rescripsit. "Equidem "non memini apud ullum Philologorum ea "de re quidquam mihi observatum, atta"men creditu perfacile est, nisi egregie fal"lor, obsessos ad conspectum lapidis e lon"ginquo advolantis clamasse, אבנא אתי "ἄβνα ἄθη, *lapis venit*; quod Flavius Jose"phus (vel potius maleferiatus interpola"tor, qui Josephi vernaculis, ἄβνα ἄθη, ver"sionem Græcam substituendam putavit) "interpretatus est υἱὸς ἔρχεται, sensu sane in"commodo ac insulso. Causa παρερμηνείας non "aliunde arcessenda, quam quod אבנא, *la"pidem* æque notat ac *filium*. Prior vocis vis "notissima est, ac vel a Danielis II. 35. V. 4, "23. patescit. Altera paulo rarior, non ta"men Hierosolymitanis inusitata. Liquet id "non modo ex Arabismo (qui, æque ac Chal"daismus Josepho vernaculus Ebraismo or"tum debet) & Ebraicis Rabbinorum Hispa-

niensium,

Sæc. I a Chr. N. "nienſium Arabumque titulis, (Ibi nempe "وَابْنُ, heic אֲבַן *filium* ſignificat) ſed ex "ipſo etiam Targum Proverbiorum, c. 23. "v. 27. ubi dicitur יְצָאר אבנא שַׁבְרַאֵ, *Et* "*venatur filios ſtultos*. Scilicet אַבְנָא priori "ſenſu ex Ebr. אבן, poſteriori ex בֵּן cum "א prosthetico enaſcitur. Nec אֶבֶן & הֵבֵן "valde diſſona ſunt a ſe invicem, ut credas "clamaſſe Judæos בא הָאבן, quod ſciolus "acceperit pro בא הָבֵן. Sed Ebræa mater "pridem vulgi notitia ſubducta erat. Ergo "אבנא אתי magis arridet. Hæc vir incomparabilis, longeque ſupra ætatem eruditus, linguarum vero Orientalium callentiſſimus, literis ad me una alterave ſeptimana ante obitum datis, nempe 7. Idus Junias 1693. In eandem pene ſententiam conjecturam ſuam obiter propoſuit vir doctiſſimus Steph. Moyn. not. in Epiſt. Barnab. p. 573. Exiſtimat Galeus noſter pro ὗς reponendum eſſe λίθος, totidem enim ſunt literæ, totidem apices, ſimiles literarum ductus in utraque voce, unde facilis hic lapſus. Verum de hiſce conjecturis judicent alii.

Vita ſui-ipſius.

Contra Appionem libri 2. quibus Judaicæ gentis antiquitatem ex ipſis Græcorum monumentis ſummo acumine ac eruditione propugnat.

De Imperio Rationis, ſive Panegyricus in Maccabæos. Euſebio * ἐκ ἀγωνίς σπούδασμα; Hieronymo *, *valde elegans opus*. Joſephi tamen eſſe negant ex eruditis quamplurimi. Quartum Maccabæorum librum appellant veteres. Hunc Joſepho noſtro, poſt Euſebium & Hieronymum, diſerte tribuit Philoſtorgius lib. 1. c. 1. notatque Photius καὶ αὐτὸν συνευλογῶν, ipſum etiam hac in re aliis conſentire. Nihilominus an genuinum ſit Joſephi opus, juſta eſt dubitandi ratio. Nec dictio nec phraſis Joſephi eſt: imo ei in quibuſdam auctor contradicit. Quidam codices MSS. monente Galeo noſtro, *Martyrium* habent SS. *Maccabæorum* ἐκ τοῦ Ἰωσήφου Ἱστορίας. Unde liquet non a Joſepho ſcripta, ſed ex eo efformata fuiſſe hæc Maccabaica. Inde drama illud ſcripſiſſe aliquem Judæo-Chriſtianum cenſet idem vir ſummus; nec ſententiæ ſuæ rationes deeſſe monuit. πίστιν πρὸς Θεὸν celebrat, perinde ut autor epiſtolæ ad Hebræos, c. 11. Sed & illa verba in variantibus lectionibus ἀντίψυχον γεγονότας τοῦ τῆς ἔθνους ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦ αἵματος, non obſcure doctrinam Chriſtianam repræſentant. Huc etiam facit ſolennis illa fere in omnibus eccleſiaſticorum ſermonibus concluſio —— Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων] ἀμήν. Dixerat S. Matthæus cap. 10. v. 28. Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. Maccabaicus ille, Μὴ φοβηθῶμεν τὸν δοκοῦντα ἀποκτείνειν τὸ σῶμα. Interim libenter edoceri vellem, quid Eraſmo in mentem venerit, qui initio verſionis ſeu paraphraſεως ſuæ autorem inducit aſſerentem, ſe Maccabæorum agones ad exhortationem proſapiæ ſuæ, Polybio Megalopolita id flagitante, tradere voluiſſe. Quorum in Græcis nec vola eſt, nec veſtigium. Nodum ſolvent alii. Quin id pro ingenii ſui pruritu fecerit Eraſmus, dubitari nequit. Hunc libellum nova, eaque accurata, veſte donatum, notis illuſtravit, edidítque Fr. Combefiſ. Auct. Noviſſ. *Pariſ.* 1672. p. 1. Sæc. I a Chr. N.

Exſtant hæc Opera Gr. *Baſil.* 1544. Lat. ibid. 1567. Gr. Lat. *Genevæ* 1611, 1634. fol. Cum ampliſſimis Prolegomenis Th. Ittigii *Lipſiæ* 1691. fol. Quantopere in hac arena deſudarit Steph. Moynius, in præfatione ad varia ſua ſacra ipſe nos prolixe docet[a]. Quam felicibus auſpiciis incæpta fuerit pulcherrima & caſtigatiſſima editio Oxonienſis [curatore Edvardo Bernardo] quouſque proceſſerit, & quas tandem ob cauſas in fumum abierit, dicant alii. Fragmenta quædam Joſephi quæ in editis non comparent ex Syncello affert If. Voſſius de 70. Interpret. pag. 37. 46. & alibi non ſemel; quædam etiam habet Suidas in voce Ἰησοῦς, p. 331. an vero hallucinatus non ſit Suidas, perpendant eruditi. Hippolyti tractatus περὶ τοῦ παντὸς, ſub Joſephi nomine Græce ab Hoeſchelio, & qui Hoeſchelium expreſſit, And. Schotto evulgatus eſt not. in Photii Bibl. p. 10. Iſtius tamen non eſſe nulli fere non cenſent critici. Interim mirum plane videri debet, Joſephi ſcripta tam bene curata, in tam publica hominum luce poſita, omnium pene manibus quotidie trita, ad tam pauca exemplaria hodie redacta eſſe, tamque raro in bibliothecis manuſcripta reperiri, tam hiulca, mutila, obſcura, & fœde depravata ad nos perveniſſe; ut plura ſint loca, quæ vix ſanum fundant ſenſum; de quibus citius inter horologia, quam inter eruditos conveniet.

[b] Cæterum hic loci non inutile erit lectorem de Joſepho Gorionide pauca quædam docere. Joſephus ſive Joſippus iſte, qui dum nugas ſuas pro genuino Flav. Joſephi opere apud populares ſuos venditare voluerit, ſtolide hallucinatus, ſe Gorionis filium dixit, Judæus aliquis, Gallicæ gentis ex agro Turonenſi fuiſſe, & poſt annum Chriſti ſexcenteſimum ſcripſiſſe videtur Scaligero *, cui ſere per omnia ſuccinit Voſſius †. Scripſit Hebraice compendium quaſi quoddam Fl. Joſephi hiſtoriarum, Acta 70. Interpretum, geſta Maccabæorum & excidii Hieroſolymitani narrationem complexum, quod ex Latino

Marginal notes: * L. 3. c. 10. * De Script. c. 13. * Trihær. Elench. c. 4. ſ. † De Hiſtor. Gr. l. 2. c. 8.

a *Fl. Joſephi* Opera omnia, collata cum codicibus quam plurimis tum MSS. tum impreſſis, nov. verſione donat. notiſque illuſtrat. edid. Joh. Hudſon *Oxon.* 1720. 2. vol. fol. Denuo recuſ. notis Sigeb. Havercampii *Amſtel.* 1726. 2. vol. fol. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 6. §. 15. vol. 3. p. 249. *Oudin.* Sæc. 12, tom. 2. p. 1032. ſeq.

Sæc. I a Chr. N. Rufini excerpsit. Insulsus admodum & inficetus scriptor, qui inscitiam suam & imposturam fere ubique prodit; ex quo tamen solo, quæcunque de Maccabæis & excidio Hierosolymitano habent, Judæi scriptores accipiunt. Primi ediderunt Judæi *Constantinopoli* Hebr. inde Seb. Munsterus (omissis tamen fabulis plerisque putidioribus) Hebraico-Latine cum notis, *Wormatiæ* 1529. & *Basil.* 1541. Prodiit etiam Hebraice *Venet.* 1544. & *Cracoviæ* 1589 [a]. Fusissime de eo agit Cl. Usserius Bibl. Theol. MS. pag. 116, &c.

70. [b] MARTIALIS, Lemovicum in Gallia episcopus & apostolus, una cum S. Petro (ut volunt) ex Oriente Romam venit, indeque ab eo in Gallias amandatur; ubi Lemovicensibus, Turonensibus, aliisque ad fidem conversis, obiit (ut ex actis ejus liquet) an. 74. Mitto, quæ de illo habent, utpote incerta prorsus & fabulosa, Acta ab Aureliano S. Martialis auditore & successore conficta: nec enim vel levissimam veritatis umbram habere videntur. De ætate ejus, jam ab aliquot sæculis acriter inter scriptores Gallicos disputatur; aliis eum huic sæculo ascribentibus, aliis ad tertium revocantibus, & adhuc (inquit Labbeus) sub judice lis est. Primus, quod sciam, ejus meminit Gregorius Turonensis * ex historia passionis Saturnini; qui non nisi Decio imperante, & consulatum gerente, h. e. an. Chr. 254. S. Martialem in Gallias missum, & Lemovicensem episcopum destinatum fuisse scribit. [c] Ascriptæ sunt huic Martiali epistolæ duæ, ad Burdegalenses una, ad Tolosanos altera, repertæ in sacrario basilicæ S. Petri in urbe Lemovica, Philippo Galliarum rege imperante, uti præ se fert codex MS. Elmenhorstianus, qui, grassante insuper Domitiani persecutione, ibi repositas esse mentitur. Primum editæ sunt a Badio Ascensio, *Parif.* 1521. deinde in Biblioth. Patr. sæpius recusæ, necnon a Geverh. Elmenhorstio ad calcem Gennadii de Dogm. Eccl. cum notis editæ *Hamburgi*, 1614. Multa sunt in ipsis epistolis longe posterioris ævi indicia, & quæ nec primi nec tertii sæculi scriptorem manifeste arguunt: fingit autem se fuisse Christi apostolum, cum illo continuo versatum, ejusque morti, resurrectioni & ascensioni adfuisse. Judam proditorem condiscipulum suum vocat, seque istum Domino nostro osculum dantem, & postea semetipsum suspendentem vidisse narrat. Fingit nescio quem Philippum Galliarum regem, a se conversum, qui baptizatus idolorum templa destruxit, & plures Christo ecclesias ædificavit. Denique, reclamat stylus, & voces ævo apostolico penitus ignotæ, ut sexcenta alia omittam. Nec enim tanti res est, ut in hisce diutius immoremur. Interim ejusmodi quisquiliarum curiosi consulant Andr. Saussayum Parisinum * qui de eo, ejusque epistolis prolixe agit, quas strenue propugnat, licet aliqua parte mutatas, ac depravatas esse non diffiteatur.

* Hist. Fr. l. 1. c. 30.

* De Mystic. Gall. script. in S. Mart. p. 1. 2.

[d] PROCHORUS, S. Stephani Protomartyris, ut volunt, consobrinus, unus e septem diaconis ab Apostolis Act. 6. constitutis, D. Johannis denique auditor, & discipulus: Clar. circa an. 70. & Antiochiæ fuisse martyrio consummatum fidem faciunt martyrologia tum edita, tum MSS. Scripsisse dicitur vitam S. Johannis Evangelistæ & Apostoli, quæ exstat Gr. Lat. in Orthodox. *Basil.* 1569. Latine tantum, integrior vero in Biblioth. Patr. tom. 2. Sed suppositititiam esse aperte satis clamant stilus, vocabula ævo isti prorsus ignota, narrationes, & fabulæ, quæ, supra quam par erat, in tam brevi libello deprehenduntur; id quod etiam fatentur Baronius an. 92. Lorinus in Act. 6. Braschalanus, Bellarminus, Labbeus, &c. Eundem esse hunc librum cum *Circuitu Johannis*, qui ab Athanasio inter apocrypha recensetur, post Bellarminum, Vossium, aliosque lubens concesserim. Quod vero objicit Cl. Nourius *, & cum eo Ittigius †, Prochori historiam synopsi Athanasiana (in qua *Circuitus* iste *Johannis* memoratur) juniorem esse; meminisse oportuit, ægre admodum probari posse synopsim istam genuinum esse Athanasii opus, & non potius ad sequius sæculum referendum. 70.

* App. ad Bibl. PP. diss. 5. Art. 2.
† Diss. de PP. Apost. n. 22. p. 17.

CERINTHUS, ortu, ut videtur, Judæus, claruit circa an. 80. in Ægypto diu versatus, & in philosophicis scientiis eruditus, fidem demum Christianam amplexus est, ita tamen ut Judaicæ religionis zelum retineret, & Gentiles in ecclesiam admitti ægre ferret. Hinc D. Petrum ob baptisma Cornelio concessum reum egit; Antiochiæ necessitatem observandæ legis Mosaicæ, & proselytos circumcidendos esse docens, turbas movit; ac D. Paulum profanati introductis Græcis templi Hierosolymitani accusavit. Postea vero ab ecclesia secedens hæresin in Asia propagavit, ac sectam sibi cognominem instituit. [e] Docuit enim non a Deo, sed a separatis quibusdam potestatibus Dei ignaris mundum creatum esse, Jesum a Josepho genitum fuisse, in eum demum recens baptizatum Christum sub columbæ specie superne descendisse, ac ante passionem iterum avolasse, adeo ut Jesus 80.

Iren. l. 3. c. 11. Euseb. l. 3. c. 28. Epiphan. Hær. 28. Theodor. Hæret. Fab. l. 2. c. 3.

[a] Denuo ex Hebræo Latine versum & notis illustrat. a Johan. Gagnier *Oxon.* 1706 4to. iterumque a Jo. Frideric. Breithauptio cum indicibus rerum & verborum *Gothæ* 1707. 4to. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 66. *Du Pin.* Hist Eccles. vol. 1. p. 146. [c] Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diss 9. *Ittigii* Diss. de PP. Apost § 28. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 17. vol 9. p. 30. [e] Conf. *Tillemont.* Memor Eccles. tom. 2. ad Hist. Cerinth. *Ittigii* Diss. de Hær. ad sect. 1. c. 5. item Append. ad Diss. de Hæres. ad sect. 1. c. 5. seq. & Hist. Eccl. vol. 1. c. 5. §. 25. seq.

merus

Sæc. I. a Chr. N. merus homo cruci affigeretur: Christum post sæculi finem mille annos Hierosolymis regnantem sanctis viris resuscitatis omnium voluptatum carnalium copiam affatim indulturum esse. Alia etiam errorum portenta commentus est, quæ ab eo accepta Valentiniani in systema quoddam ineptiarum digesserunt. Ut istius imprimis hæresin refelleret, evangelium suum edidisse D. Johannem autor est Irenæus. Eundem etiam tanto odio habuit S. Apostolus, ut balneum Ephesi ingressurus, cum Cerinthum intro esse audiret, pedem evestigio retulerit, comites suos sic allocutus, *Fugiamus, ne balneum corruat, in quo Cerinthus est, veritatis inimicus*. Addit Hieronymus [a] balneum statim corruens Cerinthum ruina subita oppressisse, ut quidem affirmat Feuardentius not. in Iren. lib. 3. c. 3. n. 10. Verum ipse Hieronymus nihil tale refert. Unde & P. Halloix illud tanquam ἁμάρτημα μνημονικὸν Feuardentio tribuit not. in vit. S. Polycarpi c. 10. p. 557. Scripsit, teste Caio apud Euseb. l. 3. c. 28. *Revelationes* quasdam, quas ab Angelo sibi patefactas esse commentus est; in quibus de millennio plurima somniavit. Quin &, teste Dionysio Alex. apud eund. ibid. non deerant, qui Apocalypsin sub D. Johannis nomine a Cerintho confictam esse prædicarent, occasione forsan inde nata, quod Chiliastarum dogmati, quod Cerinthus strenue tutatus est, favere liber iste videatur.

[a] Dial. adv. Luciferian.

AUCTOR Anonymus περιόδων Pauli & Theclæ, alicubi in Asia Presbyter, claruit vergente ad exitum sæculo apostolico circa ann. 90. Certe, in vivis adhuc agente S Johanne, qui obiit exeunte sæculo anno circiter 100, Hic Presbyter immani quodam in S. Paulum studio ductus, quo gratiam ampliorem decusque ejus nomini conciliaret, *Acta* & *Circuitus* quosdam Pauli & Theclæ virginis Iconiensis confinxit, & Paulino nomini supposuit. Ob id apud S. Johannem accusatus est, qui fraudis falsique hominem convicit, confitentem se amore Pauli hoc fecisse, ac proinde ab Apostolo presbyteratus sui dignitate exauctoratum. Meminit hujusce rei Tertullianus de Baptism. c. 17. p. 231. meminit & Hieronymus de Script. c. 6. Fateor in hodiernis Tertulliani exemplaribus nomen Johannis non occurrere. Verum ex Tertulliano diserte id citat Hieronymus, unde concludi potest, in antiquissimis, quibus usus est, codicibus se ita reperisse. Hæc Acta dudum perierunt, etsi non desint qui aliter sentiant. Cl.Grabius *Spicil.* Tom. 1. p. 95. Acta Pauli & Theclæ Græce ex Cod. Barocciano, addita versione sua, haud ita pridem edidit, quibus antiquam versionem Latinam ex Cod. Digbæano subnexoit: hæcque vetustissima illa Presbyteri Asiatici Acta esse contendit; argumentis quidem non cogentibus, nec quæ assensum persuadere possunt. Haud leve huic sententiæ præjudicium est altum S. Lucæ, ipsius Pauli comitis de hac re silentium; & quamvis doctissimo viro facile largimur, plura præclara Pauli facinora Lucam sicco pede præteriisse, rem tamen tam egregiam, tam singularem, tot illustribus miraculis cumulatam silentio supprimere voluisse, vix credi potest. Sed fortius virum eruditum alia premit difficultas, nempe quod Presbyteri Acta, teste Hieronymo, fabulam quandam de Leone baptizato continerent, cujus in his nec vola nec vestigium reperitur. Unde ad commune illud καταφύγιον recurrere necesse habuit, aut Hieronymum acta ista omnino non vidisse, aut in eorum exemplar corruptum & depravatum incidisse. Neutrum quorum ulla autoritate, ulla probabilitate nititur. Quid quod ex ipsis actis haud pauca peti possint, quæ ea ab ævi apostolici fide, moribus, stylo & gravitate longe abesse liquido demonstrarent, si tanti esset in his diutius immorari. Esto, fuisse virginem nomine Theclam, fuisse Pauli sociam, & multa pro Christi nomine passam: sint hæc acta, omniom quæ hac de re hodie supersunt, antiquissima, immo Presbyteri istius acta pro fundamento habuisse. Concedatur ex his sanctos Patres, Gregorios Nazianzenum & Nyssenum, Ambrosium, Epiphanium, Chrysostomum, aliosque sua, quæ de Thecla habent, hausisse; ex his historiam suam Pseudo-Basilium Seleuciensem, suam Simeonem metaphrastem compilasse; non inde sequitur hæc esse ipsissima ac genuina Presbyteri istius Asiatici acta, quorum Tertullianus & Hieronymus meminerunt.

[a] JUSTUS, Judæus, Pisti filius, Tiberiade in Galilæa natus, vir magni apud suos nominis, καὶ γὰρ ἦν φύσει τῶν ἐπιφανῶν, ut de patre ejus testatur Josephus [*]. Magnæ, graves que ei cum Josepho intercesserunt inimicitiæ; qua de re multa Josephus in vita sua, ubi mendacia ejus detegit, & redarguit, calumniasque a se depellit. Clar. anno 90. Scripsit Chronicon regum Judæorum, qui coronati fuerunt, incipiens a Mose, & perducens illud ad exitum usque Agrippæ, regum Judaicorum ultimi, h. e. ad annum 100. Scripsit præterea Commentarios de Bello Judaico, quos per viginti annos latere voluit, ne mendacia sua coarguerentur; quod ei Josephus objicit. Conjicerem plane hosce Commentarios eam fuisse chronici partem, qua res Judæorum sub Vespasiano & Tito attigit, nisi me aliter sentire co-

[*] In vita sua.

[a] Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 14.

Sæc. I. a Chr. N. cogeret Stephanus de Urb. * qui Justum ait, Τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον τὸν κατὰ Οὐεσπασιανὸν ἱστορῆσαι. Stylo usus est συντομωτάτῳ, ait Photius *, & pleraque relatu cum primis necessaria prætermisit; additque eum communi Hebræorum vitio laborasse, quod Judæus cum esset, de Christi adventu, deque iis, quæ ipsi acciderunt, aut de miraculis ab illo patratis nullam prorsus fecerit mentionem. Ipse Josephus fatetur eum Græcarum disciplinarum non fuisse imperitum, sed populari quadam facundia, verborumque præstigiis polluisse, quibus saniora suadentes facile vincere potuit. Justi vero hujus scripta aut alicubi adhuc latent; aut quod verisimilius est, aliquot retro sæculis perierunt. Sæc. I. a Chr. N.

* in voce Τιβεριάς.

* Cod. 33.

Gentilium Scripta Christum hoc sæculo perstringentia.

[a] ACTA PILATI, sive Relatio ad Tiberium Imp. de Domino nostro ejusque morte, resurrectione, ascensione, deque criminibus, quorum apud ipsum reus peragebatur. Romanis in more positum fuisse, ut Proconsules Rectoresque provinciarum, rerum apud se gestarum, acta conficerent, atque ad Imperatorem Senatumve transmitterent, nemo nescit, qui in historia Romana hospes non est. Notavit id olim hac ipsa in re Eusebius, lib. 2. cap. 2. Παλαιοῦ κεκρατηκότος ἔθους τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι. *Vetus erat*, inquit, *consuetudo Provinciarum Rectoribus, ut quicquid novi apud ipsos contigisset, Imperatori nunciarent, ne quid ipsum lateret: Pilatus igitur de Resurrectione Servatoris nostri Jesu Christi, cujus per universam Palæstinam celebris erat fama, ad Tiberium Principem retulit: multa quoque alia ejusdem miracula se auditu accepisse significans, & qualiter ad vitam denuo revocatus, a plerisque jam Deus haberetur.* Testantur id etiam Eusebio antiquiores, Justinus Martyr, & Tertullianus: hic *Apologet. adv. Gentes*, cap. 21. p. 20. ubi relationis hujusce ad Tiberium meminit, ipsumque Pilatum jam *pro sua Conscientia Christianum* fuisse ait: ille Apol. 2. ad Antoninum Pium *, ubi ad haec Pilati acta non semel provocat. Καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων: *Atque hæc ita gesta esse, cognoscere ex actis quæ sub Pilato sunt conscripta, potestis.* Corruperunt hæc acta, saltem ad horum imitationem alia condiderunt, tum Hæretici, tum Gentiles. De hæreticis id narrat Epiphan. Hæref. 1. n. 1. seque non uno istorum actorum exemplari usum esse innuit. Gentiles vero, regnante Diocletiano, in Christianorum odium acta sub Pilati nomine confinxerunt, quæ in lucem tandem protulit Maximinius Aug. jussitque ut ubique locorum tam in agris, quam in civitatibus publice proponerentur, utque Ludimagistri pro dictatis hæc declamanda, & memoriæ commendanda pueris traderent, referente Euseb. lib. 9. c. 5. Vid. lib. 1. c. 9. Perierunt dudum hæc acta, tam genuina, quam suppositititia. Habetur quidem apud Pseudo-Hegesippum *Anacephal.* p. 683. epistola Pilati ad Claudium Imper. de hac ipsa re. Verum vanitate sua se statim prodit, ac proinde merito ab omnibus rejicitur.

* P. 76 C. 81. C.

Concilia hoc Sæculo habita.

[b] HIEROSOLYMITANUM, synodorum omnium proprie dictarum prima, Hierosolymis ab Apostolis circa annum 47. celebrata. Occasionem dedit exorta nuper Antiochiæ inter fideles Judæos, & e Gentibus conversos controversia, de circumcisionis, rituumque Mosaicorum observantia ad salutem necessaria. Quis fuerit hujus controversiæ status, lector, paucis accipe. Judæi ad Christi fidem traducti, legis suæ a tot retro-actis sæculis receptæ, toties divinitus confirmatæ, amorem cultumque ægre admodum deponere potuerunt. Ferebant in oculis Mosen suum; Venerabantur Majorum instituta, ritusque a Deo traditos, maxime, qua Dei peculium censebantur, circumcisionem. Hæc in ecclesiam Christianam secum inferre satagebant, hæc non minus quam Christi præcepta ad salutem necessaria ubique venditabant. Neque id modo, sed & Gentiles qui religionem Christianam amplectebantur, ad ea observanda cogere studuerunt, frustra alioquin Christi gratiam in hac vita, & æternam fœlicitatem in futura expectaturos. Verum animose restiterunt Gentiles, neque gravissimo huic jugo colla subdere voluerunt. Hinc nata Antiochiæ lis, ubi magna erat Judæorum frequentia, non levi contentione utrinque agitata, neque Pauli & Barnabæ autoritate sopiri potuit. Ipsis igitur ab ecclesia Antiochena Hierosolyma missis, ad Apostolos res devenit; qui Concilium hanc in rem mox cogebant: Præcipuas in hac synodo

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 23. vol. 13. p. 479. & l. 6. c. 12. §. 12. vol. 14. p. 271. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 23. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 1. not. 19. ad vit. S. *Petri*. b Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 171. seq. *Ittigio* Hist. Eccles. vol. 1. c. 2.

partes

Sæc. I. a Chr. N. partes ſuſtinebant, B. Petrus, & Jacobus Hieroſolymorum antiſtes. Sententiam primus dixit Petrus, inter Apoſtolos ſenior, decretoriam Jacobus, utpote loci Epiſcopus; nempe Gentiles non aliis legis ceremoniis teneri, quam ut ab iis quæ immolata ſunt ſimulachris, a ſanguine, ſuffocato, & ſcortatione abſtinerent. Exſtat decretum & epiſtola ſynodica apud S.Lucam Act.c.15. Non obſtante decreto hoc apoſtolico, controverſia penitus non deſerbuit. Latitabant in angulis Pſeudo-apoſtoli, falſique doctores, qui fermentum hoc Judaicum ſpargere non ceſſabant. His ut occurreret S. Paulus, ei omnibus modis enitendum erat. Hinc natæ ei tot curæ, labores, moleſtiæ; hinc nova prædicandi ſeges, nempe ut oſtenderet non legem Moſis, ſed evangelium Chriſti, methodum eſſe ſalutis a Domino inſtitutam; neque legis opera, ſed fidem Chriſti (i.e. verum, ſincerumque aſſenſum & obſequium promiſſis præceptiſque evangelii præſtitum) ad ſalutem eſſe neceſſariam. Sæc. I. a Chr. N. Neque ad referendas pleraſque D.Pauli epiſtolas, præſertim ad Romanos, Corinthios, Galatas, aptior ulla, rectiorve clavis adhiberi poteſt. Verum hæc obiter. Plures alias Apoſtolorum ſynodos memorant ſcriptores pontificii; nempe Hieroſolymitanam circa electionem Matthiæ Apoſtoli anno Chr. 33. paulo poſt Domini noſtri in cœlum aſcenſum; alteram itidem eodem loco in feſto Pentecoſtes habitam; ne de aliis dicam, quibus Conciliorum nomen improprie & καταχρηστικῶς tribuitur, quæ potius piorum conventus, quam cœtus ſynodales haberi debent. De Canonibus & Conſtitutionibus, quæ Apoſtolorum nomine vulgo circumferuntur, quæque primis eccleſiæ ſæculis condita, tandem in unum codicem collecta ſunt, ſupra inter S. Clementis opera egimus.

Finis Sæculi Primi.

SÆCULUM GNOSTICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. II. ab an.C.

NON obſtante Judæorum in Chriſtianos odio pluſquam Vatiniano, nequicquam valentibus tum philoſophorum argumentis, tum imperatorum armis, mire invaleſcit Chriſtiana religio, non paucis ex illuſtrioribus gentilibus ad fidem converſis, J. Martyre, Theophilo Antiocheno, *&c.* qui oblatis pro Chriſtianis eorumque cultu apologiis, ſanctiſſimam religionem ab Ethnicorum calumniis ſtrenue vindicant. Turpiſſima Gnoſticorum hæreſis, Valentiniani, Carpocratiani, Menandriani, Marcionitæ[a], *&c.* ſcholæ Simonianæ ex præcedenti ſæculo propagines, latius ſe diffundunt. Succedunt hæreſes Tatiani, Montani, Theodoti, ut alias impuriſſimas ſectas taceam. S. Biblia non una vice ex Hebræa in Græcam linguam transfunduntur. Ceſſantibus Hieroſolymorum epiſcopis, qui huc uſque ex circumciſione fuerant, primus ex gentibus conſtituitur Marcus ann. 136. Viget ſchiſma in cauſa Paſchali, hinc Victore Romano epiſcopo feſtum Paſchatis die ſolum dominica, illinc Polycrate cum epiſcopis Aſiaticis quartadecima luna (quacunque demum die contigerit) celebrandum eſſe pertinaciter contendente; in Aſiaticos idcirco anathematis fulmen temere vibrat Victor. Variæ inde ſynodi tum in Oriente, tum in Occidente habitæ, de quibus Euſeb. lib. 5. c. 23, 24, 25. Sub initium ſæculi an. 107. imperante jam Trajano contigit tertia adverſus Chriſtianos perſecutio, hoc nomine excitata, quod ſolennes illorum conventus *Heteriæ* eſſent, & illicita collegia, legibus Romanis diſerte vetita. De Chriſtianis Plinium juniorem Bithyniæ proconſulem conſuluerat Trajanus: reſpondit Plinius, bonos eſſe viros, prava quidem & immodica ſuperſtitione laborantes, ſed ad mortem pro religione ſubeundam paratiſſimos. Reſcripſit Trajanus, Chriſtianos proinde *conquirendos non eſſe, ſi vero deferantur & arguantur, puniendos.* De hoc reſcripto argute prorſus Tertullianus Apol. cap. 2. *O ſententiam neceſſitate confuſam; negat inquirendos, ut innocentes: & mandat puniendos, ut nocentes, parcit, & ſævit, diſſimulat, & animadvertit: Quid temetipſam cenſura circumvenis? Si damnas cur non & inquiris? Si non inquiris, cur non & abſolvis? Damnatis ergo oblatum, quem nemo voluit requiſitum; qui puto jam non ideo meruit pœnam, quia nocens eſt; ſed quia, non requirendus, inventus eſt.* Quartam perſecutionem ſub Adriano ponit Sulpitius Severus; quam tamen Euſebius aliique ad Marci Antonini tempora referunt, circa an. 163. neque unum duntaxat annum duraſſe videtur hæc perſecutio. Certe an. 167. in Galliis vehementius exarſit; quod teſtantur tot illuſtrium martyrum certamina, qui Lugduni pro pietate occubuerunt; de quibus ex ipſis Lugdunenſium & Viennenſium literis prolixe agit Euſebius, lib. 5. c. 1.

Sæc. II. ab an.C.

[a] Conf. *Itig.* Diſſert. de hæreſ. ſect. 2. item Append. ad Diſſert. de hæreſ. ad ſect. 2. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2; hæreſ. *Gnoſtic.*

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. II. ab an.C. 101.

[a] IGNATIUS: De hujus patria & parentibus silent veteres: *Nuvaniensem* ex versione Pocockiana appellat Gregorius Abulpharagius *Hist. Dynast.* Dyn. 7. p. 119. unde colligit Ern. Tentzelius*, ipsum Nora (Antonino Nura, Sardiniæ urbe, cujus Ptolomæus, Pausanias, Stephanus, aliique meminerunt) oriundum esse non infelici sane conjectura. Interim notari meretur, niti id omne unius egregii fabulatoris fide (ut sunt omnes pene scriptores Arabes) ejusque admodum recentioris (claruit quippe circa ann. 1284.) de re, cujus ne γρῦ quidem habent vetustiores: ut nihil dicam de more primorum ecclesiæ sæculorum, quo ecclesiarum antistites vel ex propriis civitatibus, vel ex locis vicinis ut plurimum eligi solebant. Quid vero commercii Antiochiæ cum Sardinia? ut, si locum natalem designet Gregorius, non video, quare non potius Noræ, quam in Cappadocia collocant Strabo* & Diodorus Siculus, in Phrygia Corn. Nepos*, in confinio Lycaoniæ & Cappadociæ Plutarchus †, quam Noræ in Sardinia, utpote longe remotiori, Ignatii natales sint ascribendi. Rem igitur omnem in medio relinquo. Neque enim tanti est, ut pluribus pertractaretur. Vide quæ habet Grabius Spicileg. SS. Patr. Sec. 2. tom. 1. p. 1. Eundem esse Ignatium cum puerulo illo, quem manibus suis sublatum Christus discipulis exhibuit, indeque nomen Θεοφόρε reportasse volunt S. Metaphrastes, Nicephorus, aliique, incerta prorsus traditione. Testis nobis est Chrysostomus* illum cum apostolis familiariter vixisse, ab iisque fluenta spiritualia hausisse, κ῾ ῥητῶν, ϗ ἀπορρήτων αὐτοῖς κοινωνήσαι, & sedis Antiochenæ principatu dignum ab iis esse judicatum. Certe mortuo Euodio, ad ecclesiæ istius præsulatum evectus est: hancque gratiam suscepit διὰ τῆς τῦ μεγάλε Πέτρε δεξιᾶς, ut loquitur Theodoritus*, *ipso Petro manus ei imponente.* Rexerat hanc ecclesiam annos plusquam 40. cum Trajanus Parthis bellum illaturus, Antiochiam venit, a quo S. Ignatius ad bestias damnatur, & Romam ad martyrium subeundum vinctus mittitur: ubi in amphitheatrum productus 13. Cal. Januar. corpore leonum dentibus mox comminuto beatam animam Deo reddidit. De tempore quo passus est B. Martyr, non eadem est omnium sententia. Vulgo refertur ad ann. 107. quia Acta Ignatiana factum id Sura & Senecione Coss. diserte tradunt. Ad ann. sequentem referunt Heunischius & Olearius: ad an. 110. Cocus & Rivetus. Sed certum est fieri id non potuisse ante annum 112. quo Trajanus Antiochiam venit, bellum Parthis illaturus; quod invicte demonstrant Pagius & Norisius. Quinimo Wilh. Loydius, tunc Asaphensis, nunc Vigorniensis episcopus, Chronologorum hujus ævi facile princeps, martyrium hoc non nisi in ann. 116. reponit. Chronotaxim suam ita breviter instituit; anno 112. Trajanum Athenis fuisse, inde in Asiam trajecisse, & Antiochiam venisse: ann. 113. in hosticum progressum, in Armenia hybernasse; anno 114. reliqua Armenia in suam potestatem redacta Edessæ hybernasse; anno 115. subacta Mesopotamia & Adiabene, Antiochiam rediisse; docere Malelam gravissimum illum terræ motum illo ipso tempore Antiochiæ contigisse, eaque occasione territum, quo deos suos placaret, in Christianos Antiochenos sævuisse, ac præcipue Ignatium Christianorum primipilum ad mortem damnasse, qui proinde Romam missus est, & a leonibus discerptus 13. Cal. Jan. ann. 116. Quæ quidem omnia solidis rationum & historiarum momentis confirmat, literis hac de re ad Cl. Pagium datis, quæ apud ipsum videri possunt Crit. in Annal. Bar. ad ann. 107. Num. 3. 4. 5. 6. ut proinde falsa esse & interpolata hac in parte martyrii Ignatiani acta, necesse sit, quæ Sura & Senecione Coss. hæc contigisse tradunt. Verum de itinere, totoque martyrii Ignatiani cursu, videnda sunt antiquissima martyrii ejus acta; de quibus infra.

Sæc. II. ab an.C.

* Exercitat. Select. 3. n. 1. 2.

* Lib 12. p. 537. l. 18. p. 620.

* In Eumen. c. 5. p. 2.

† In vit. Eumen. p. 89.

* Homil. in S. Ignat. p. 499 tom 1

* Dialog 1. p. 11.

[b] OPERA GENUINA.

Epistolæ 7. viz. *ad Ephesios, ad Magnesianos, ad Trallianos, ad Romanos, ad Philadelphenos, ad Smyrnæos, ad Polycarpum.* Priores quatuor Smyrnæ, tres posteriores Troadis, dum iis locis, Romam ad martyrium subeundum contendens, hæreret, scriptæ. Ex his 7. epistolam ad Polycarpum rejicit ὁ πάνυ Usserius, levibus quibusdam suspiciunculis inductus, quas apud ipsum videre est Prolegom. in Epp. Ignat. cap. 2. Verum epistolam hanc ab omnibus tum [c] Usserii, tum Dallæi objectiunculis egregie vin-

a Conf. *Oudin.* tom 1. p. 71. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. *Ignat.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p 38. seq. Item ad *Hieron.* de Script. Eccles c. 16 *Ittig.* Diss de PP Apost §. 81. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p 89. seq *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 1. diss. 7. vol. 1. *Du Pin.* Hist Eccles vol. 1. p. 35. *Ittig* Diss. de PP. Apost. §. 84. seq. Item Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. §. 1. 2. & c. 3. c Conf. *Nourrin* in App. ad Bibl. Patrum l. 1. diss. 7. c. 22. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. not. 6. ad vit. *Ignatii.*

Sæc. II. ab an. C.

vindicavit Pearsonus noster Vindic. Ignat. part. 1. c. 6. ut nulla amplius dubitandi ratio maneat. Epistola ad Romanos in codice Medicæo ad finem mutilato desiderabatur. Quem defectum ut suppleret Vossius, vulgatam ad Romanos epistolam ad fidem antiqui interpretis Usseriani Actorum Ignatianorum, quibus hæc epistola inclusa erat, recognovit, & resectis interpolatoris additamentis, optimo, quo potuit, modo restituit. Sed repertis tandem Actis Græcis genuinis, epistola hæc vera & sincera caput extulit, pristinumque locum inter 7. genuinas recepit. En præclarum Polycarpi * de his epistolis testimonium, ἐξ ὧν μεγάλα ὠφεληθῆναι δυνήσεσθε· περιέχουσι γὰρ πίστιν, καὶ ὑπομονὴν, καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν: *Ex iis magnam vobis percipere utilitatem licebat: continent enim fidem, patientiam, & cætera, quæ ad augendum Domini nostri cultum pertinent.* Et sunt sane primævæ pietatis, doctrinæ ecclesiasticæ, & regiminis episcopalis in ipsa apostolica ecclesia vigentis testes luculentissimi. Hanc ob causam acriter in eos insurgunt novatores, totisque viribus oppugnarunt Blondellus, Salmasius, Dallæus, doctissima Novaturientium capita. Ne quid jam dicam de minorum gentium scriptoribus, Oweno, Voetio, &c. Sed inanes horum impetus fortiter debellavit, ὁ πάνυ Hammondus noster, dissertationibus quatuor adversus Blondellum, aliosque ann. 1651 editis: cui succenturiatus doctissimus, & nunquam fine honoris præfatione nominandus, Johan. Pearsonus, postea episcopus Cestriensis, Vindicias Ignatianas an. 1672. in lucem emisit; quibus objectiones omnes funditus adeo difflavit, & causam Ignatianam tot validis, invictisque argumentis munivit, ut mirum plane videri debeat, si adverlarii nostri copias suas toties devictas in aciem iterum proferre audeant. Has epistolas a multis retro sæculis misere interpolatas tandem integritati suæ restituere incœpit Rev. Armachanus, edito e regione Græci textus vetustissimo interprete Latino e publica Gonvilii & Caii apud Cantabrigienses collegii, & privata Rich. Montacutii episcopi Norvicensis bibliothecis desumpto, additamentisque Græcis minio distinctis, quo vera a falsis facilius discernerentur: dissertationes item præliminares, & notas adjunxit, *Oxon.* 1644. [a] Biennio post, viz. an. 1646. V. Cl. If. Vossius textum Græcum genuinum e bibliotheca Medicæa, ubi diu latuerat, antiquo interpreti Usseriano apprime congruentem, una cum ista versione, ac suis notis divulgavit. Demum anno sequenti, ut editionem suam absolutam redderet, Usserius appendicem geminam, Vossii textum complexam cum nova versione, aliisque huc spectantibus, addidit. Non desunt, qui plures epistolas Ignatium scripsisse volunt, præsertim in hoc scribendi officio Antiochenos suos negligere noluisse. Exstant quidem bina fragmenta ex Ignatii epistola πρὸς Ἀντιοχεῖς apud Damascenum Parall. l. 3. c. 27. & Anton. Melissam l. 1. serm. 14. Quæ cum in supposititia quam habemus hodie ad Antiochenos epistola non reperiantur, inde colligit Clar. Grabius * ex genuina quadam Ignatii ad Antiochenos epistola desumpta esse. Quod mihi quidem parum probabile videtur, ne levissima istiusmodi epistolæ mentione ab Eusebio, Hieronymo, vel a veterum quoquam facta. Quod fieri vix potuit, si Damasceni adhuc ætate, multo magis Melissæ, extitisset.

* Epist. ad Smyrnæos

* Spic. sec. 2. tom. 1. p. 8.

Sæc. II. ab an. C.

OPERA SPURIA.

Epistolæ 8. *supposititiæ* hoc ordine sequuntur. 1. *ad Mariam Cassobolitam*, Gr. Lat. Huic præmittitur in editione Usseriana 1644. sed Latine tantum, eaque tum primum edita, Mariæ Cassobolitæ ad Ignatium epistola. In appendice vero 1647. pag. 75. ex codice Medicæo Græce extulit Usserius. Ab ejusdem, qua prior, impostoris manu profecta videtur, Antonio tamen Melissa vetustior, a quo citatur, lib. 2. serm. 19. 2. *ad Tarsenses*, 3. *ad Antiochenos*, 4. *ad Philippenses*, 5. *ad Heronem*, 6. *ad B. Virg. Mariam*, 7. *ad Johannem Apostolum* duæ. Tres istæ posteriores Latine tantum exstant: quibus accedit epistola Ignatii altera ad Mariam Virginem una cum B. Virginis responsoria.

[b] De epistolarum Ignatii genuinarum interpolatione, & spuriarum suppositione, talem ferunt censuram Cll. Usserius & Pearsonus; genuinas ineunte sæculo sexto interpolatas esse, quippe quas primi citarunt Steph. Gobarus circa ann. 580. Anastasius Antiochenus an. 595. & Chronici Alexandrini autor an. 630. Addit Usserius (quod & pluribus probare nititur) ab eadem illas manu corruptas esse, quæ canonibus apostolicis capitula posteriora 35. affinxit, & constitutiones apostolicas interpolavit; interpolatorem vero quisquis demum fuerit, hæreticum fuisse. De epistolis spuriis, quæ Græce exstant, sic censent, illas, exeunte eodem sæculo, confictas esse; utpote quas primi allegarunt Anastasius Presbyter circa an. 650. Antiochus Monachus an. 614. Damascenus & Melissa. Excipit istarum numero Cl. Pearsonus epistolam ad Philippen-

[a] Conf. *Tho. Smithi* Epist. duas de S. *Ignatii* Epistol codice MS. Medicæo in Append. num. 3. ad *Joh Glastoniens* Chronicon a *Tho. Hearnio* editum. [b] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. dissert. 7. part. 2 *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. not. 8. ad vit. *Ignatii.*

ses,

Sæc. II. ab an.C.

ſes, quam tecentioris ævi, Adone tamen Viennenſi a quo citatur, antiquiorem eſſe vult. Tres denique epiſtolas Latinas, Latinæ originis ae multo recentioris commatis eſſe arbitrantur, quippe quæ a Bernardo, Dionyſio Carthuſiano, & Pſendo-Dextro primum eitatæ deprehenduntur.

In editionibus Ignatii fere omnibus habetur vetuſtus epiſtolarum interpolatarum interpres Latinus, quem Adone Viennenſi (qui circa an 875. floruit) antiquiorem eſſe conjicit Uſſerius. In editionibus vero Uſſerianis habetur Latina epiſtolarum non interpolatarum verſio, de qua ſupra. Robertum epiſcopum Lincolnienſem ejus autorem eſſe opinatur idem Uſſerius.

Judicia doctorum virorum cum Proteſtantium, tum Pontificiorum de epiſtolis Ignatianis, præcipue 7. genuinis collegit & inter ſe contulit Clar. Tentzelius Exerc. Select. 3. num. 6. 7. & ſeqq. qui tandem ſuam addit ἐπίκρισιν, ſe nihil pro Ignatiano habere, niſi quod a patribus priorum poſt martyrium Ignatii ſæculorum ſanctiſſimo viro tribuitur; codicem Florentinum ab omnibus plane interpolationibus ac mutilationibus, corruptionibuſque liberum immunemque haud eſſe; ex quibus omnibus conſequitur (num. 11.) genuinas Ignatii epiſtolas hodie non ſupereſſe, ſed variis modis alibi interpolatas, alibi decurtatas in Uſſerii Voſſiique editionibus exiſtere. Verum objectiones Tentzelianas ſolide refellit Grabius noſter not. ad Spicileg. Sec. 2. t. 1. p. 227. 228. quas vide [a].

[b] Variis Epiſtolarum Ignatii editionibus enumerandis ſuperſedeo, quas accuratiſſime recenſuit Cl. Pearſonus [*], ex quo catalogum ſuum texuit Oudinus [*]. Hunc ſequutus eſt Nic. Nourius Appar. ad Biblioth. PP. Diſſert. 7. part. 3. c. 1. qui etiam illos qui annotationes in Ignatium ſcripſerunt, aliaſque obſervationes de ſuo exhibet. Præſtitit id etiam diligens antiquitatis eccleſiaſticæ cultor, Thom. Ittigius profeſſor Lipſienſis, qui omnes fere Ignatii editiones una cum augmentis cuique propriis ſerie quadam hiſtorica repræſentat, & inter ſe confert Biblioth. PP. Apoſt. num. 84. & ſeqq. Editiones præſtantiſſimæ, & quæ maximo in pretio habentur, ſunt Uſſerianæ *Oxon.* 1644. 4°. una cum appendice Ignatiana *Lond.* 1647. 4°. Voſſiana *Amſtel.* 1646. 4°. Prodiit iterum *Lond.* 1680. Coteleriana in Biblioth. Patrum Append. *Par.* 1672. fol. Quam editionem expreſſit, & meliori ordine digeſſit, notis Uſſerii, Voſſii, Cotelerii, cuivis paginæ ſubnexis, Joh. Clericus *Amſtel.* 1698. 2. vol. fol [c].

[*] Procem. c. 2. 3. 4. 5.
[*] Suppl. ad Bell. p. 8.

Conficta olim erat ab hæreticis, ut videtur, quibuſdam ſub Ignatii nomine Διδαχὴ ſive Διδασκαλία, qua explicabantur traditiones & dogmata ab apoſtolis inter colloquendum accepta. Ex hujuſmodi, ut dictum eſt, Διδασκαλίαις variis conſarcinatæ ſunt Conſtitutiones apoſtolicæ: & in iis locum non infimum meretur Ignatiana, ita tamen aliis immixta ac confuſa, ut quænam ei ſint propria, ne divinando quidem quiſquam aſſequi poſſit. Fragmenta vero quædam proferunt Damaſcenus & Antonius Meliſſa. Exſtant ſub Ignatii nomine Στίχοι εἰς Ἀδὰμ, quos olim mediante Uſſerio ex regis Galliæ bibliotheca deſcribendos curavit Ger. Langbainus, quique inter ejus Adverſaria reperiuntur. Initium ad finem exhibet Grabius loc. citat. p. 229. Verum non ſunt Ignatii noſtri, ſed Ignatii cujuſdam diaconi, longe recentioris ævi, autoris Tetraſticorum, quæ Babriæ ſive Gabriæ perperam aſcribi ſolent.

PHILO, diaconus Tarſenſis, & AGATHOPUS eccleſiæ Antiochenæ diaconus, 107.
Ignatii ex Oriente ad Romam uſque comites (quorum ipſe meminit in fine epiſtolæ ad Philadelphenos) ſcripſerunt, ut par eſt credere, martyrii Ignatiani Acta [d]. Quibus quæ Ignatium inter & Trajanum Antiochiæ eo tempore agentem acta ſunt, ſententiam ab imperatore in eum latam, totius viæ & itineris Romam uſque curſum, celeberrimam ejus ad Romanos epiſtolam, denique illius in Amphitheatro cum leonibus certamen, oſſiumque ad Antiochiam deportationem luculenter deſcribunt. Poſtremam eorum partem ſi non penitus ſpuriam, certe in quibuſdam interpolatam cum Grabio [*] noſtro arbitror; partim quia dicitur, comites Ignatianos dominum oraſſe ut ſe infirmos, de iis quæ facta fuerunt certos faceret, quæ nempe ipſi ſuis oculis nuper luſtraverant; partim quia dicitur, facta hæc eſſe Sura & Senecione ſecundum Coſſ. id eſt, ann. 107. quum Trajanum non niſi poſt annum 112. Antiochiam veniſſe conſtat. Unde hæc pars in codice Cottoniano penitus deeſt, & ex his quædam in ipſis Sim. Metraphraſtæ Actis non habentur. Horum Actorum antiquiſſimam verſionem duplicem primus eruit Rev. Uſſerius, & in Append. Ignat. an. 1647. publici juris fecit. Edidit etiam Bollandus in vitis SS. ad primum Februarii diem. Tandem favente Numine ipſa acta Græca, cum vetuſtiſſima verſione Uſſeriana apprime convenientia, & in iis præclariſſimam, quæ hactenus deerat, ad Romanos epiſtolam, e codice Colbertino eruit,

[*] Ubi ſupra p. 22.

a Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 1. diſſert 7. part. 3. c. 3. §. 7. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p. 42. ſeq. & vol. 9. l. 5. c. 38. p. 415. c Hæc editio Joh. Clerici recuſa eſt *Amſtel.* 1723. 2. vol. fol. *Ignatii* Epiſtolæ genuinæ prodierunt cum notis *Jo. Pearſoni* antea ineditis, & novis *Thomæ Smith* Oxon. 1709. 4to. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. not. 3. ad vit. *Ignat.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 13. vol. 5. p. 41. *Ittig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 39.

Sæc. II. ab an.C. & addita nova versione Latina edidit Theodoricus Ruinartus Congregat. S. Mauri monachus Benedict. in Append. ad *Acta Martyr. ver. & sincera* Paris. 1689. 4°. pag. 696. unde in Spicilegium suum transtulit doctissimus simul & diligentissimus Grabius Sæc. 2. tom. 1. p. 9. & seqq.

108. [a]POLYCARPUS, Smyrnensis, circa extrema Neronis natus nonnullis esse videtur. *Vir*, inquit Irenæus*, *qui non solum ab Apostolis eruditus, & cum multis, qui Dominum viderant, familiariter versatus, verum etiam in Asia Smyrnensis ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatus est episcopus:* Johannem Apostolum præcipue intelligit, cujus discipulus Polycarpus fuit, atque ab eo episcopus constitutus, idque factum esse circa an. 94. vel 95. necesse est, si modo vera sit doctissimi Usserii conjectura, eum esse Smyrnensis ecclesiæ Angelum illum, cui epistolam scripsit D. Johannes, *Apocal.* 2. Orta gravi de die Paschatis controversia, Romam se contulit, ibique cum Aniceto episcopo (qui juxta Pearsoni & Dodwelli calculum, ex Eutychio haustum, pontificatum iniit an. 142.) familiariter versatus est, plurimosque Marcionis & Valentini errore deceptos ad fidem reduxit. Demum sub M. Antonino, vel ut alii, Antonino Pio, incalescente persecutione, Polycarpus Smyrnæ ad rogum damnatus, igni traditur: at flamma instar veli navalis ventorum flatu sinuati corpus martyris circumvolitante, neque illud tangere ausa, tandem gladio confossus est.

* L. 3. c. 3.

Mortui corpus in cineres redegerunt Ethnici, ne abreptas ejus reliquias divino honore Christiani prosequerentur, veriti. *Stulti* (inquit ecclesia Smyrnensis) *qui ignorarunt nos nec posse unquam Christum relinquere, nec alium quenquam colere: illum enim utpote filium Dei adoramus, martyres vero tanquam discipulos & imitatores Domini merito amore prosequimur ob eximiam ipsorum benevolentiam, quam erga regem & magistrum suum declararunt.* Ossa tamen martyris semiambusta *gemmis pretiosissimis* (ut ipsorum verbis utar) *cariora, & quovis auro puriora* collegerunt Christiani, & sepulchro honorifice intulerunt, passionis illius memoriam celebrato quotannis die festo recolentes. Atque ita passus est sanctissimus martyr, ἐνδόξως κὴ ἐπιφανέστατα μαρτυρήσας, ἐξῆλθε τȣ̃ βίȣ inquit de eo Irenæus*, id est, interprete Rufino, *nobilis vivendo, sed & moriendo nobilior exstitit.* Quippe qui vitam martyrio consummavit. Erat certe egregium primævæ fidei, pietatis & constantiæ exemplum.

* Ap. Euseb. l. 4. c. 4. p. 127.

Integram hanc tragœdiam mira eloquentia & gravitate depingit ecclesia Smyrnensis prolixiori epistola encyclica data ad Philadelphenses, omnesque ecclesiæ Catholicæ fideles, cujus longe maximam partem conservavit Eusebius Hist. Eccles. lib. 4. c. 15. Integram vero ex Cod. Barocciano Græce cum veteri versione Latina, notisque suis dedit Usserius Append. Ignat. p. 13. unde priorem partem, quæ in Eusebio deerat, in annotationes suas transtulit Valesius in Eus. lib. 4. c. 15. p. 68. Obiit Polycarpus πάνυ γηραλέος (inquit Irenæus) *valde longævus*, nempe 86. ætatis anno, ita enim ipse proconsuli dixit, ὀγδοήκοντα κὴ ἓξ ἔτη δȣλεύω αὐτῷ, *Sex & octoginta annos Christo ministravi:* quos non de Christianæ professionis tempore, ut ex recentioribus nonnulli interpretantur; sed de toto vitæ cursu intelligendos esse volunt veteres. De anno quo martyrium passus sit, mire variant scriptores. Eusebius illum reponit in an. Chr. 167. Usserius & Bucherius an. 169. Petitus an. 175. Doctiss. vero Pearsonus noster eum an. Chr. 147. passum esse strenue contendit. Quod prolixe, neque uno argumentorum genere demonstrat. Vide ipsum hac de re fuse atque erudite differentem, Dissert. 2. c. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

Scripsit epistolas plures, partim ad vicinas ecclesias, ut eas confirmaret, partim ad quosdam ex fratribus, admonens illos, atque exhortans, uti refert Irenæus*. *Epistolam ad Athenienses* citant S. Maximus †, & Johannes Maxentius; aliam ad Dionysium Areopagitam memorat Suidas in voce Πολύκ. Verum ista spuria videtur. [b]Ex his etiamnum exstat *epistola ad Philippenses*, Latine una cum Ignatii epistolis sæpius edita, primum vero Gr. Lat. a Petro Halloix, Soc. Jesu, in vita Polycarpi, *Duaci*, 1633. Deinde auctior a Rev. Usserio in Append. Ignatiana, 1647. Græce & Latine edita. Illam denique inter varia sacra in lucem nuper emisit, notisque prolixis & miscellaneis ornavit, dicam, an oneravit, vir eruditus Steph. Moynius, theologus Leidensis, *Lugd. Bat.* 1685. 4° [c]. Ubi tamen notatu non indignum est, istam epistolæ partem, ubi celeberrimum illud epistolis Ignatianis testimonium redditur, deesse: quæ utcunque in MS. suo codice non haberetur, nescire tamen non potuit eam tum in Halloixiana, tum in Usseriana editione reperiri. De hac epistola ita Irenæus*, ἔςι δὲ ἐπιςολὴ Πολυκάρπȣ πρὸς Φιλιππησίȣς γεγραμμένη ἱκανωτάτη, ἐξ ἧς κὴ τὸν χαρακτῆρα τ͂ πίςεως αὐτȣ̃, κὴ τὸ κήρυγμα τ͂ ἀληθείας, οἱ βȣλόμενοι ϗ φροντίζοντες τ͂ ἑαυτῶν σωτηρίας δύναν-

* Epist. ad Florin. ap. Euseb. l. 5. c. 20.
† Prolog ad opp. S. Dionys.
* L. 3. c. 3. & ap. Eus. l. 4. c. 14.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 14. vol. 5. p. 47. *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit. *Polycarpi* tom. 2. *Itig.* Diss. de PP. Apost. § 89. seq. & *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 17. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. § 3. seq. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 1. differt. 8. art. 2. seq. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 2. c 3. sec. 3. item Append. ad Dissert. de hæres. ad c. 10. § 10. seq. c Rursus prodiit ad calcem S. *Ignatii* Epistolas, cum notis *Tho. Smith* Oxon. 1709. 4to.

ται

τῷ μαθεῖν. *Exstat etiam epistola Polycarpi ad Philippenses luculentissima, ex qua quicunque salutis suæ curam gerunt, poterunt, si volent, & formam fidei illius, & prædicationem veritatis cognoscere.* Nec aliter Photius * (Cod 126.), Ἀνεγνώσθη καὶ Πολυκάρπου ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους, γέμουσα πολλῆς νουθεσίας μετὰ σαφηνείας καὶ ἁπλότητος κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῆς ἑρμηνείας τύπον. *Lecta est Polycarpi epistola ad Philippenses, multis referta admonitionibus cum perspicuitate ac simplicitate, ecclesiastici more interpretis.* Πάνυ θαυμαστὴν vocat Suidas * (In voce Πολυκ.), *valde utilem* Hieronymus * (De Script. c. 17.), atque eam etiam suo tempore in Asiæ conventu legi solitam. Et hæc de epistola Polycarpiana pro instituti nostri ratione dixisse sufficere potuit. Quoniam vero nondum penitus sopita sit de ejus autoritate controversia, non abs re forsan erit hanc rem paucis excutere. Veram ac genuinam esse Polycarpi epistolam satis arguit, quod omnes germanæ antiquitatis notas præ se fert. Ὁ χαρακτὴρ τῆς πίστεως, καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, uti de ea Irenæus testis pene σύγχρονος, styli simplicitas & perspicuitas, totiusque orationis pietas, gravitas, dignitas ætatem spirant vere primævam, vere apostolicam. Antiquissimis SS. Patrum testimoniis fulcitur; & loca quæ ex ea citarunt veteres, in ea hodie reperiuntur; plurima ex priore Petri epistola desumpta testimonia inibi deprehenduntur. Qua nota illam olim signavit Eusebius * (L. 4. c. 14. p. 129.). Primi hanc epistolam in dubium vocarunt Centuriatores * (Cent. 2. c. 10. p. 134.), levissimis quidem de causis an germana sit subdubitantes. Fatentur manifestum aliquem errorem non continere, inesse tamen quæ attento lectori suspicionem forte movere possunt; optantes nihilominus, ut vetustissima exemplaria bona fide inquirantur. Et quid mirum si hac in parte minus rem acu tangerent? cum ex densissimis tenebris vix dum emerserat res literaria; cum controversiæ Historico-ecclesiasticæ parum essent excussæ, & ventilatæ; & pauca SS. Patrum monumenta, Græca pene nulla, edita fuerint. Fecerunt quod pro tempore poterant diligentissimi historiæ ecclesiasticæ cruderatores, ac proinde, si in quibusdam minus recte judicarint, merito condonandi. E recentioribus quod litem ei moverint, Dallæus, Albertinus, Larroquanus, e Neotericorum gente non postremi, in causa erat nobile illud testimonium quod Polycarpus reddit Ignatii epistolis, quæ ex ultima antiquitate episcopalis ὑπεροχῆς veluti prora & puppis sunt. Non obscure illud innuere videtur ipsemet Dallæus * (De script. Ignat. c. 32. p. 429.) qui, post quæsitas undique objectiunculas, fateri tandem coactus est, exceptis quæ in ultima epistolæ particula continentur, in quibus locum habet hoc testimonium, nihil in epistola occurrere, quod vel quenquam offendere, vel Polycarpo indignum censeri debeat. Hoc illis stomachum movet; hinc *tantæ animis cœlestibus iræ*, omnesque ad subvertendum hunc murum adhibitæ machinæ. Et primo quidem, ut postremam epistolæ partem excluderet, affirmat Dallæus * (Ib. p. 437.) veram epistolam in solennem illam periodum, quæ votum pro Philippensibus continet, olim desiisse, *Deus autem & Pater Domini nostri Jesu Christi, ipse sempiternus Pontifex, Dei filius, Christus Jesus ædificet vos in fide & veritate*, &c. ad illa usque verba, *ut sitis in illo perfecti.* "In hanc "decentissimam, *inquit*, ut omnes vident, "clausulam, desinebat epistola; quæ se"quuntur, istis minime cohærent, omnino"que videntur temere & præter autoris "mentem, aliena manu assuta. Vis argumentationis, siqua sit, huc redit; ita fuit, quia ita fieri debuit. Sed quis Dallæum epistolarum conscribendarum arbitrum constituit? Immo quis nescit quoties tales precandi formulæ, & quas vocat Dallæus *decentissimæ clausulæ* in epistola Clementis ad Corinthios, quin & in ipsis Paulinis epistolis occurrant, ubi nondum epistolæ coronis imponitur? Apage tales exceptiunculas viris eruditis & ingenuis indignas; & quæ non argumenti, sed ne conjecturæ quidem umbram præ se ferunt! Objicere pergunt, Dallæus ejusque ὑπερασπιστὴς Matth. Larroquanus, nisi postrema epistolæ pars resecetur, autorem pugnantia secum loqui; dum uno loco Ignatium martyrio coronatum nobis sistit, una cum aliis *qui ad locum sibi a Deo debitum pervenerunt*, ᾧ καὶ συνέπαθον, *cui & compassi sunt*, sive, ut reddit Valesius, *quandoquidem & passionem ejus participes extiterant*; alibi vero tanquam horum ignarus, de Ignatio tanquam adhuc vivente loquitur. *De ipso*, inquit, *Ignatio, ac de his qui cum eo sunt, quod certius agnoveritis significate.* Hinc omnibus, quibus possunt, nervis paratragœdiant censores nostri. Fieri profecto non potest, *inquit* Dallæus, ut utrumque homo idem scripserit cui cerebrum quidem sanum esset; omnium vero minime Polycarpus vir sapientissimus, ac veracissimus. Nec aliter Larroquanus * (Observ. in vind. Ignat. p. 69.), *sane nulla unquam excogitari potuit major contradictio.* Verum 1. Prior ille apud Polycarpum locus non de solo Ignatio, sed primo & præcipue de martyribus Philippensibus, de ipso Paulo, cæterisque Apostolis intelligendus est; quibus merito conjungi poterat Ignatius, qui non modo multa mala Christi causa pertulerat, sed & sub capitis sententia constitutus, ad cursum martyrii consummandum properaverat. 2. Demus Polycarpum existimasse, Ignatium revera martyrii corona fuisse redimitum, (quod quidem ex damnationis sententia in eum

Sæc. II. ab an.C.

lata, ex itinere ad Romam eum in finem instituto, ex obstinata & pertinaci adversariorum sævitia facile colligi potuit) quid vetat quo minus a Philippensibus (qui Romæ viciniores, quique, ut videtur, comites ad Ignatium deducendum miserant, unde facilius quæ gesta erant, rescire poterant, ab his inquam) peteret, si quid de Ignatio ejusque postrema Romanæ peregrinationis parte, de ejus ad Romam adventu, de martyrii modo, fortitudine, patientia, rebusque in hoc ultimo agone gestis, de sociis, aliisve circumstantiis acceperint, se certiorem facerent? Quænam amabo in his turpis & ridicula, quam toties & tantopere objectant, ἀντιλογία? Immo quid non perspicuum, quid non Polycarpo, Ignatio, & ipsi rationi apprime congruum? In hac enim posteriore clausula de Ignatio in genere solum loquitur Polycarpus, quem neque mortuum, neque vivum diserte dicit. Novissimus in hanc arenam descendit Ernest. Tentzelius*, qui epistolam hanc non quidem spuriam, & supposititiam; sed interpolatam, & adulteratam esse contendit; idque ab interpolatore Ignatiano factum: Improbaverat hanc ejus sententiam, firmisque argumentis contrariam asseruerat, pro ea, qua pollet, antiquitatis ecclesiasticæ peritia, amicus noster Thomas Ittigius, *De Hæresiarch.* Sect. II. cap. 10. p. 186. Hoc non obstante, secundis curis conjecturam suam recoquit, & interpolatorem Ignatium reponere conatur Tentzelius. Verum omnia quæ reponit, denuo refellit Ittigius *Append.* ad Differt. de *Hæres.* cap. 10. Et quidem interpolatorem Ignatianum quod attinet, dixerat hoc ipsum ante Tentzelium eruditissimus Dallæus* qui de interpolatore Polycarpiano agens, hæc habet; *neque is longe, ut ego quidem arbitror, quærendus est, is enim proculdubio ipse est, quem nos hactenus Ignatii nomen mentitum epistolas sanctissimo martyri a se confictas subdidisse, pluribus iisque firmissimis documentis demonstravimus. Is ut facilius fallere, difficilius autem argui & revinci possit, a Polycarpo sanctissimo, antiquissimo, & Ignatio suo συγχρόνῳ viro præsidium suis mendaciis petendum putavit.* Verum interpolatam esse epistolam unde liquet? an ullos proferunt codices MSS. quibus antiquam hujus epistolæ faciem, ab hodierna diversam esse demonstrent? an ulla Patrum loca quæ aliter se habent, quam hodierna exemplaria repræsentant? Neutiquam sane. Nudam proponunt conjecturam; quæ eadem facilitate, eodem jure quo affertur, rejicitur. Nullam hic depravationem vidit Eusebius, nullam Eusebio ecclesiasticæ critices peritior Photius. Siqua interpolatio intervenerit, Eusebii tempora antevertisse necesse est; cum sole clarius sit, eandem qua ille

* Exerc. select. 4. n. 43, 44, 46, 47, 48. p. 158, &c.

* Ubi supra p. 428.

usus est epistolam nostris etiam manibus hodie teri. A Polycarpi martyrio anno 167. juxta Eusebium, 169. juxta Usserium, usque ad sequentis sæculi exitum, quo circiter Eusebius ecclesiarum scrinia excutere cœpit, anni erant plus minus 130. Toto hoc tempore Polycarpi epistola in omnium manibus erat; & quod majus adhuc, in publicis Christianorum conventibus, non Eusebii solum, sed & Hieronymi ætate legebatur. Dic igitur qui fieri poterat, ut mutationem aliquam passa sit celeberrima hæc epistola, quin fraudem subodoraret qui varios proculdubio codices inspexit Eusebius? Quin & reclamaret totus pene orbis Christianus. Sed ab eodem maleferiato homine, qui Ignatii epistolas adulteravit, interpolata est: Esto; salva Eusebii epistola, salva nobis erunt omnia. Interpolator Ignatianus non nisi sexto sæculo eoque exeunte vivebat, ut ex eo liquet, quod nemo ante Anastasium Antiochenum circa annum 595. ex his interpolatis epistolis vel leviculum verbulum nominatim citaverit. Paulo apertius chronici Alexandrini compilator circa annum 630. Verum ubinam deprehenduntur vel tantillæ interpolationis vestigia? Exstant epistolæ Ignatii interpolatæ; Exstant & genuinæ. Quin & etiamsi nullus exstaret genuinarum codex, interpolator, tanquam sorex, suo se prodit indicio; quorum neutrum de Polycarpi epistola dici queat. Sed mutila est, inquies, & imperfecta. An igitur mox ad apocryphorum & interpolatorum classem releganda? Clementis ad Corinthios epistolæ in ipso epistolæ corpore haud pauca desunt, & ad calcem integer quaternio; quam tamen sinceram & genuinam esse nemo unquam negaverit. At quid si epistola Polycarpiana non sit imperfecta? In Græco quidem textu quædam desiderantur, vetus tamen versio Latina, integra videtur. Nec plus continent vetustissimi qui exstant codices. De extrema fere clausula, quæ in editione Halloixiana deest, in Usseriana habetur, scrupulum injicere videtur vir eruditus, an ex fide veterum MSS. exhibuerit Usserius. Certe de suo ingenio addidisse, a sanctissimi & reverendissimi Archiepiscopi moribus erat alienissimum; qui non modo Græcum textum accurate contulit, sed & varia versionis Latinæ exemplaria, præcipue egregium illud Collegii Magdalanensis, se consuluisse, non uno loco testatur. Græci codicis defectus supplevisse Cotelerium ex natali Alexandro colligit Cl. Tentzelius. Verum decepit eum natalis, qui quidem integram Polycarpi epistolam Cotelerium exhibuisse dicit, cum editionem Usserianam solummodo expressit, ne verbo quidem textui addito. Quin & in præfatione, se non eo fœlicitatis processisse, ut

Sæc. II. ab an.C.

in

Sæc. II. ab an.C. in exemplar Polycarpianæ epistolæ incurreret, ingenue fatetur. Primus Polycarpi epistolam cum Ignatii & Dionysii scriptis Latine edidit Jacobus Faber Stapulensis, *Paris.* 1498. Prodiit cum iisdem *Argentin.* 1502. *Basil.* 1520. Dein *Colon.* 1536. In *Micro-Presbytico Basiliensi* anno 1550. Novam a se adornatam versionem dedit Joac. Perionius *Colon.* 1557. ut alias taceam. Græce & Latine ex Sirmondi apographo primus extulit Petr. Halloixius, Script. Orient. T. I. in vit. S. Polycarp. cap. 17. pag. 525. *Duac.* 1633. Cum notis Jac. Usserius *Oxon.* 1647. Maderus *Helmstad.* 1653. Inter patres apostolicos Cotelerius *Paris.* 1672. In variis suis sacris, sed admodum mutilam, Moynius *L. Bat.* 1685. In collectione Coteleriana, a Clerico adornata *Amst.* 1698. tom. a. [a] Denique cum reliquis genuinis Patrum apostolicorum scriptis nuper Anglice pari fide ac elegantia reddidit vir Cl. Wilhelm. Wakius Ædis Christi apud Oxonienses Canonicus, qui versioni suæ prolixam & eruditam præfationem præmisit. Extant etiam quædam Polycarpi fragmenta a Victore Capuano circa ann. 480. ex Græco responsionum capitulorum B. Polycarpi codice Latina facta, quæ primus Fr. Feuardentius ad calcem cap. 3. lib. 3. Irenæi, & ex eo P. Halloix in *Vit. Patrum Orient.* Tom. 1. p. 525. Postremo Jac. Usserius in appendice Ignatiana in publicum dederunt. Verum an genuina sint, non sine ratione dubitare licet. Circumferebatur olim sub illius nomine Διδαχὴ quædam a Maximo, Beda, Adone, aliisque citata, ejusdem cum Ignatiana commatis, nec aliter quam ista in Constitutionibus apostolicis locum obtinet. Nescio an memoratu dignum sit quod notat Pet. Halloixius in Vita Polycarpi cap. 16. "Pionius, *inquit*, qui vitam S. Polycarpi Græce scripsit, autor est eundem Polycarpum multos scripsisse tractatus, & homilias & epistolas. Fertur & integrum librum de obitu S. Johannis Evangelistæ, magistri sui, composuisse, qui hodieque extat manu scriptus in bibliotheca Abbatiæ S. Floræ in Gallia Cisalpina. E quo libro nonnulla producit Franciscus Humblot in concione de S. Johanne Evangelista, sub finem. Quod si vere is liber hujus S. Polycarpi est, quæ hæc invidia, Deus bone, thesaurum tantum in occulto detinere, & usum fructum publico invidere? Sed pro thesauro, quin carbones sint eruendi, nemo, opinor, sanus dubitavit. Extat Polycarpi vita, res ejus gestas sex capitibus complexa, a Pionio quodam, ut dicitur, conscripta. Quis vero fuerit hic Pionius, quandove vixerit nondum liquet. Recentioris esse ævi opusculum dubitari nequit, Sæc. II. ab an.C. nec aliter judicant etiam cordatiores Pontificii. Primus hanc vitam Latine extulit Halloixius Script. Orient. Tom. 1. sed ex aliorum etiam narrationibus & testimoniis plurimum auctam. Integram & sinceram, notisque suis illustratam Bollandus ad diem *Januarii* Tom. 2. Inde dissertationi suæ *de Polycarpo* præmisit Ern Tentzelius num. 1. qui tamen falsam & fabulosam, nullius que momenti esse recte arguit.

ALEXANDER, patria Romanus, Alexandri e regione *Caput Tauri* filius, Ecclesiæ Romanæ Pontifex creatus est anno Chr. 109. vel juxta Chronologiam Pagianam superiori anno. Decollatus est in via Nomentana, ibique sepultus, vel potius socii ejus decollati, ipse vero punctis per omnia membra confossus, ut vetusta ipsius martyrii [b] acta nos docent, Trajano adhuc in vivis agente, ann. Chr 116. postquam sedem istam annos 8. menses 2. diem unum tenuisset. Sedente Alexandro, Heracleon tum forte juvenis in partibus Siciliæ hæresim suam disseminare cœpit, docens inter alia, hominem baptismo initiatum, sive justus, sive peccator sit, pro justo habendum esse, nec baptizatum magis in se recipere peccatum, quam natura ignis gelu in se recipit, quod mox solvitur. His offensi Siculorum Episcopi, præcipue Eustachius Lilybætanus & Theodorus Panormitanus, coacta mox episcoporum Synodo dogmata Heracleonis damnarunt, literisque ad Alexandrum Romanum datis rogarunt, ut ipse ea confutaret, qui collectis variis S. Scripturæ locis librum *contra Heracleonem* composuit, quem per Sabinianum presbyterum transmisit, isque partim libri ope, partim disputando hominem ita valide refutavit, ut media nocte navis præsidio clam se proripuit. Affixæ sunt eidem Alexandro epistolæ decretales 3. sed ab omnibus rejectæ. D. Alexandri scripto, & dogmatibus ab eo confutatis quæ retuli, trado fide solius autoris prædestinati *de Hæres.* lib. 1. c. 16. p. 17. De Heracleone suo loco acturus sum.

[c] PAPIAS, Asianus, forsan Hierapoli natus, S. Johannis erat auditor, & Polycarpi sodalis. Eusebius [*] quidam non Apostolum, sed Johannem Presbyterum, seu seniorem intelligit. At Irenæus [*], & longo post eum agmine scriptores cæteri illum Johannis Apostoli fuisse discipulum diserte satis innuere videntur. Immo utriusque discipulum vero non absimile est, & post Johannis

* L. 3. c. 39.
* L. 5. c. 33.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. vol. 9. p. 415. & l. 5. c. 1. §. 14. vol 5. p. 48. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. Alex. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 1. c Conf. *Norrium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 1. c. 2. art. 3. §. 1. & art 4. §. 2. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom 2. ad vit. Papiæ. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 18.

Sæc. II. ab an. C. hannis Apostoli mortem Johanni Presbytero se adjunxisse. Etsi enim ab omnibus apostolicæ successionis viris dicta, facta, veramque doctrinam Evangelicam sollicite exquisivit, potuit nihilominus Johanni seniori magis assidue adhærere. Quidquid sit, id certum est, familiariter illum cum senioribus, qui Apostolorum auditores fuerant, conversatum fuisse; ex iisque curiose sciscitatum, quænam essent seniorum dicta: quid Petrus, quid Andræas, quid Philippus, quid cæteri Domini discipuli dicere soliti essent; quidnam Aristion, & Johannes Presbyter prædicarent: neque enim ex librorum lectione, inquit, tantam me utilitatem eapere posse existimabam, quantam ex hominum adhuc superstitum viva voce. Ecclesiæ Hierapolitanæ in Phrygia episcopus factus multos annos ei summa cum laude præfuit: Martyrem esse factum testatur Ste-
* Cod. 232 phan. Gobarus apud Photium *, eumque fervente persecutione sub M. Aurelio Pergami passum esse tradit Chronici Alexandrini
* An. 3. Olymp. 235. † L. 3. c. 38. autor *. Erat, inquit Eusebius †, *ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος, καὶ τῆς γραφῆς εἰδήμων, vir imprimis disertus, ac eruditus, & scripturarum peritus.* Hoc quidem elogium ab imperito quodam scholiaste adjectum esse suspicatur Hen. Valesius, eo quod desit in quibusdam MSS. quibus usus est, codicibus; quodque de Papia Eusebius alibi dicat, *σφόδρα μικρὸν ὢν τὸν νοῦν, fuisse mediocri admodum ingenio.* Sed hæc ultima Eusebii verba restringenda sunt ad mysticos quosdam Scripturæ sensus, & Apostolorum narrationes; ex quibus non bene perpensis, & male intellectis (addam ego & ex futilibus Judæorum commentis) opinionem suam de Chiliasmo (de hoc enim solo verbis præcedentibus loquitur Eusebius) beatos scilicet per mille annorum spatium post corporis resurrectionem cum Christo in terra corporaliter regnaturos, fabricatus est. [a] Scripsit Papias *λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως*, seu *de explanatione Oraculorum Dominicorum libros quinque*, ex quibus nihil hodie superest præter frag-
* L. 5. c. 33. menta quædam de Millennio apud Irenæum *. de Apostolis & senioribus, de miraculis quibusdam ab iis factis, de Matthæi, & Marci
* L. 3. c. 39. evangeliis apud Eusebium *. Quædam etiam
* Comm in Apoc. serm. 12. ex eo habet Andræas Cæsariensis *, & Oe-
† In c. 27 Math. cumenius †. Exstitisse hos Papæ libros adhuc Trithemii tempore quis credet? Et tamen post Halloixium, diserte id affirmat
* Bibl. Nov in Pap. tom. 1. p. 80. L. Du Pin *, vir cætera doctissimus. Et ita quidem prima fronte sonare videntur ipsius
* De Script. Eccl. f. 31. fac. 2. Trithemii verba. *Exstat*, inquit *, de Papia agens, *opus insigne quinque voluminibus distinctum, quod prænotavit sic:* Explanationem sermonum Domini lib. 5. *Alia quæ scripsit non vidimus*, quasi innuere voluisset se hoc vidisse: ut vel falso alicujus non absi- Sæc. II. ab an. C.
milis operis titulo deceptus sit oportet Trithemius; vel, quod verisimilius duco, nihil aliud innuere voluit, quam tale fuisse opus a Papia scriptum, neque aliorum ejus operum se vidisse mentionem; ut certe nulla vel ab Eusebio, vel ab Hieronymo facta est. Aliter vix credi potest, tam nobile venerandæ antiquitatis monumentum, tot eruditorum diligentiam fugisse, & Trithemii demum ætate (qui scripsit exeunte sæculo 15. & vixit usque ad an. 1516.) eique soli innotuisse; & si revera innotuisset, famam ejus per omnium ora ac scripta non volitasse. Novimus quidem Lactantii opusculum *de mortibus Persecutorum* post Hieronymi tempora incognitum, nostra demum memoria repertum esse. Verum exiguus libellus sub majoris voluminis umbra facile latitare poterat; at semel repertus mox in publicum protractus est, communi omnium eruditorum gaudio acceptus. Et idem fere de Clementis ad Corinthios epistola dici potest. Quanto magis id de hoc Papiæ opere censendum erit? Præterquam enim quod ingens & spissum opus 5. libros, sive ut Hieronymus, *Volumina*, complexum, ægre per tot sæcula occultari potuit; si ipsum vidisset & tractasset Trithemius, credi vix potest, quin statim totum, quaqua patet, personaret orbem eruditum, & e tenebris suis in publicam lucem protraxisset, vel saltem nobis indicasset quo loci invenerit, & in cujus bibliothecæ forulis lateret, opus scilicet calidissimis omnium *φιλαρχαίων* votis expetendum. Exstitisse etiam hos libros Græce ad Nicephori Callisti usque tempora, sive ad annum usque Domini circiter 1300. judicat Pet. Halloixius *, non * Script. Orient. t. 1. in vit. Pap. c. 4. p. 46.
firmiori nixus argumento, quam quod ait Nicephorus, Papiæ libros 5. quos *Dominicorum sermonum explanationem*, inscripsit, circumferri; non animadvertens futilem illum & nullius jodicii scriptorem has voces laxiori sensu usurpare, & hoc in loco Eusebii hac de re verba, pro more, sua facere. Quod paucula quædam ab Eusebio non memorata ex Papia citarint Andreas Cæsariensis, & Occumenius, exinde forsan quis inferre possit etiam tum exstitisse. Verum incerta admodum est utriusque ætas; eorumque citationes inter dubia & incerta reponit ipse Halloixius. Et certe an ex ipso Papiæ opere, an ex aliorum excerptis sua hauserint, parum liquet. Quin & dubitari potest, utrum hæc scripta Hieronymus legerit, videritve. Certe in vita Papiæ id non dicit, sed quicquid de eo habet, id totum ex Eusebio exscripsit. Verum de his plus satis. Denique ulterius monendus est lector, haberi apud Irenæum lib. 4. c. 45.

a Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 46.

Sæc. II. ab an. C. p. 384. ampla quædam fragmenta, a Presbytero quodam, qui audierat ab iis, qui apostolos viderant, & ab iis didicerant, Irenæi familiari, desumpta, saltem ab ore ejus accepta; annon ex Papia nostro hæc deprompserit Irenæus, eruditorum esto judicium; nihil certe probabilius videtur: præsertim cum lib. 5. cap. 33. Papiam Johannis auditorem facit, & Presbyteris accenset, qui Johannem discipulum Domini viderant, & cum eo versati fuerant. Quidni & ejus fuerint celebres illi Iambi qui habentur apud Irenæum lib. 1. c. 12. & exinde apud Epiphan. Hæres. 34. quos ὁ θεῖος πρεσβύτης ἐ κήρυξ τῆς ἀληθείας, quod de eo habet Irenæus, scripsit in Marcum quendam hujus sæculi Hæresiarcham πορθεσκότον qui magicis incantationibus, & præstigiis astrologicis, mulierculas sequaces fascinare solebat, & sua ubique miracula crepabat. Per hunc πρεσβύτlω designari Pothinum episcopum & martyrem, ipsius Irenæi in sede Lugdunensi decessorem, contendit Cl. Dodwellus *Diss.* 4. *in Iren.* num. 3. p. 293. quippe qui pro ætate cum apostolorum discipulis conversari, & Marcum etiam hæreticum in Rhodanensi regione furentem Iambis perstringere poterat, sed cum Presbyterum hunc non modo πρεσβύτlω, sed & alibi τ̃ κρείττονα ἡμῶν vocet Irenæus, ipsum saltem aliquanto longius ab ætate Irenæi remotiorem fuisse subinnuit cum juxta ipsius Dodwelli calculum, quo tempore passus sit Pothinus, Irenæus vir 20. annis minor erat. Verum hac in re nil temere statuo.

ᵃ BASILIDES, domo Alexandrinus, Menandri discipulus, Saturnili condiscipulus, a quibus tamen diversam sectam instituit, Gnosticorum ante-signanus, magicis artibus plurimum addictus, in Ægypto præcipue hæresin suam propagavit. Glauciam S. Petri interpretem se magistrum habuisse gloriari solitus. Claruit circa ann. 112. juxta alios aliquanto serius. Verum antequam in Ægypto publice docere cœpit, in Syriam profectus est, cum Saturnilo Antiocheno condiscipulo suo diu versatus, cujus malesana & portentosa dogmata penitus imbibit. Inde ad Persas se contulit, ubi hæresis suæ semina, præcipue de origine mali, late sparsit, quæ postea Manes propagavit, teste Archelao in Disput. cum Mane, quam haud ita pridem in lucem protulit Cl. Zacagnius in Monum. Vet. n. 55. p. 101. Post hæc in Ægyptum rediit, & impiæ suæ doctrinæ scholam publice aperuit. Et ut auditoribus suis fucum speciosius faceret, dogmata, quæ a sodali suo Satutnilo acceperat, sublimioribus verbis & commentis magis portentosis incrustavit & adauxit: βούλεται δὲ ἑτέρως αὐτὰ μεταχαράζειν, καὶ εἰς ὄγκον μείζονα διηγεῖσθαι τὰ μυθολογήματα, inquit de illo Epiphanius ᵃ, *alia ratione dogmata sua tractare, & majore cum pompa enarrare instituit.* Vixit præcipue sub Adriano, & sub imperii ejus extrema, saltem ineunte principatum ejus successore, obiisse videtur. Testatur quippe Clemens Alexandrinus ᵃ eum usque ad ætatem Antonini senioris pervenisse. ᵇ Verum de ætate ejus vide sis doctissimum Pearsonum erudite & accurate, ut solet, disputantem, Vindic. Ignat. part. 2. c. 7. Hæreseως ejus summa capita hæc fuerunt. Ab ingenito genitam esse mentem, ex mente processisse Verbum, ex Verbo prudentiam, ex prudentia sapientiam & potentiam, ex his potestates & angelos, qui cælum condiderunt, ex horum defluxu productos esse alios angelos, qui aliud cælum fecerunt, & consimili ratione donec angeli cælique ad numerum 365. propagati sunt, denique angelos ultimum, quod cernimus cælum inhabitantes mundum condidisse. Summum ejus numen fuisse, quod proinde τ̃ ὑπεράνω πάντων δύναμιν εἶναι καὶ ἀρχὴν, inquit Epiphanius ᵃ, *superiorem omnibus aliis potestatibus Vim & principium esse* voluit, ΑΒΡΑΞΑΣ, sive ΑΒΑΞΑΣ, nomine inde conflato, quod hujus vocis literæ 365. numerum efficiunt, atque ex eo conflatam suam de 365. angelis & cælis fabulam comprobari posse. Nec improbabile videtur, quod alicubi conjicit D. Hieronymus, Abraxam hunc non alium fuisse, quam Persarum Mithram seu Solem, qui annuo cursu 365. dies conficit. Et dudum notarunt viri plures eruditi, sive scribendum sit nomen ΜΙΘΡΗΣ, sive ΜΕΙΘΡΑΣ, eundem 365. numerum elici posse. Hunc summum Deum infinitis icunculis, sculptisque imaginibus exprimere solebant Basilidiani, quarum ingentem acervum undique conquisivit Johan. Chiffletius, earumque tabulas 28. 120. gemmas Basilidianas continentes exhibet, addito erudito commentario, & præmissa Johannis Macarii, Canonici Ariensis, dissertatione *Abraxas* dicta, sive *Disquisitio Antiquaris de gemmis Basilidianis,* quibus barbara Basilidianorum vocabula (portenta potius quam nomina) & monstrosa Amuleta mire illustrantur. Exstant hæc omnia eleganter impressa *Antwerp.* 1657. 4°. Docuit porro Basilides, Christum specie tenus duntaxat mortalibus apparuisse, ac meram fuisse φαντασίαν ἐν τῷ φαίνεσθαι, μὴ εἶναι δὲ ἄνθρωπον, μηδὲ σάρκα εἰληφέναι: Christum revera in cruce passum non fuisse, sed vicarium sibi, Simonem Cyrenæum substituisse:

ᵃ Hæres. 24. n. 1. p. 69.

ᵃ Strom. l. 7. p. 764.

ᵃ Ibid. n. 7.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. Basilid. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 79. §. 2. seq. *Ittig.* Diss. de hæres. sæc. 2. c. 2. & Append. ad Diss. de hæres. ad c. 2. § 40. item Hist. Eccles. vol. 2. c. 7. §. 2. seq. ᵇ Conf. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diss. 1. c. 3. art. 2.

Sæc. II. ab an. C.

licitos eſſe virorum ac mulierum promiſcuos concubitus: Martyrium non obeundum eſſe, fidem antem jure occaſione data ejurari poſſe, quippe quam ſpecie tenus profiteri ſufficiat, pari modo ac pro nobis Chriſtus mortem tulit: Animæ ſoli ſalutem deberi, atque adeo corruptionis ſtatu corpus nunquam emerſurum eſſe. Sectatoribus denique ſuis Pythagoreorum more ſilentium quinquennale indixit; quippe dogmata myſteriaque ſua ſolis diſcipulis ſuis communicanda eſſe dixit, ab aliis omnibus, quos pro porcis & canibus habuit, eſſe occultanda, aut uni ſaltem e millibus aperienda. De Baſilide ejuſque inſanis opinionibus longe plura, lector, te docebunt Agrippa Caſtor apud Euſeb. lib. 4. cap. 7. Irenæus lib. 1. c. 23. Clemens Alexandrinus Strom. lib. 2. pag. 409. lib. 3. p. 426. lib. 4. p. 506. 509. 540. lib. 5. p. 545. Tert. de Præſcript. c. 46. p. 219. Epiphan. Hæreſ. 24. Theodor. Hæret. Fab. lib. 1. c. 4. [a] nt alios taceam. Scripſit Baſilides 24. libros Comment. in Evangelinm. An vero in Evangelium N. T. has expoſitiones compoſuerit, an potius, uti cnnjicit Valeſius, in ſuum ipſius evangelium, τὸ κατὰ Βασιλείδην εὐαγγέλιον, cujus meminerunt Origenes *, Ambroſius † aliique, non ſatis liquet. Hos libros Ἐξηγητικῶν titulum habuiſſe diſerte teſtatur Clemens, cum ex eorum libro 23. quædam adducit. Erant nempe explanationes eorum quæ in evangelio (ſuo an Chriſti?) dicta ſunt. *Tractatuum* nomine citat Archelaus diſputat. cum Mane num. 55. p. 101. ubi ex libro 13. bina fragmenta profert, additque omnes Baſilidis libros difficilia quædam & aſperrima continere. Alia exſtant fragmenta apud Epiphanium, Hæreſ. 24. nnm. 1. & Clem. Alexand. Strom. lib. 4. p. 506. 509. Ejnſdem Odas memorat Origenes in Olympiodori Catena in Jobum a P. Comitolo edita, p. 345.

* Hom. 1. in Luc. † Proœm. in Luc.

[b] HERMES, Pſendo-Triſmegiſtns, qni *Pæmandrum* & quædam alia ſcripſit, Cl. Caſaubono * Chriſtianns eſt, ſeu potius ſemichriſtianus. "Librum integrum, inquit, qui "ſub nomine Mercurii Triſmegiſti circum-"ferri ab aliqnot ſæculis cœpit, non veremur "pronunciare, & omni aſſeveratione con-"firmare, eſſe ψευδεπίγραφον: utpote qni ſit "Chriſtiani alicujus, vel nt dicam melius, "ſemi-chriſtiani merum figmentum. Ne-"que vero dubitamus id egiſſe autorem; ut "multa pietatis Chriſtianæ dogmata, quæ "ceu nova, & prius inaudita rejiciebantur, "probaret ab ultima antiquitate ſapienti-"bus fuiſſe nota; & ab illo ipſo Mercurio "in literas fuiſſe relata, quem non ſolum "Ægyptii, ſed etiam Græci propter vetu-"ſtatem & doctrinæ opinionem magnopere "ſuſpiciebant. Et ſane a nullo alio, quam Chriſtiano quodam Platonizante ſcribi potuiſſe, quæ *Pæmander* habet, late in ſequentibus perſequitur. Claruiſſe videtur circa an. 120. Exſtant ejus Opera Gr. Lat. *Pariſ.* 1554. 4°. & *Colon.* 1630. f. Cæterum vera antiquiſſimi illius Hermetis Ægyptii (cujus perſonam Pſeudo-Triſmegiſtus noſter ſuſtinere voluit) ſcripta recenſet Clemens Alex. * nempe, liber erat continens *hymnos deorum*, alter *rationes vitæ Regiæ*; *de Aſtrologia* libri 4. id eſt, *de ordine fixarum Stellarum*, & *de conjunctione & illuminatione Solis & Lunæ*: decem libros τὰ ἱερατικὰ dictos, quibus ea quæ agunt de legibus, diis, & univerſa ſacerdotum diſciplina continentur. In ſumma, erant Hermetis libri 42. valde neceſſarii. 36. omnem Ægyptiorum philoſophiam continebant; ſex reliqui ad rem Medicam pertinebant. De Hermete ejnſque ſcriptis hæc Lactantius *. "Fuit antiquiſſimus & in-"ſtructiſſimus omni genere doctrinæ: adeo "ut ei multarum rerum, & artium ſcientia, "Triſmegiſto cognomen imponeret. Hic "ſcripſit libros, & quidem multos, ad cog-"nitionem divinarum rerum pertinentes, "in quibus majeſtatem ſummi & ſingularis "Dei aſſerit: iiſdemque nominibus appel-"lat, quibus nos, Deum & Patrem. Ac ne "quis ejus nomen requireret, ἀνώνυμον eſſe "dixit; eo quod nominis proprietate non "egeat, ob ipſam ſcilicet unitatem. Ipſius "hæc verba ſunt: ὁ δὲ Θεὸς εἷς, ὁ δὲ εἷς ὀνόματος "οὐ προσδεῖται· ἔστι γὰρ ὁ ὢν ἀνώνυμος. Deo igi-"tur nomen non eſt, quia ſolus eſt: nec "opus eſt proprio vocabulo, niſi cum diſcri-"men exigit multitudo.

* Exercit. 1. in Baron. num. 10. p. 75. &c.

* Strom. l. 6. p. 633. 634.

* De falſ. Relig. l. 1. c. 6. p. 30.

[c] VALENTINUS, patria, nt ferunt, Phrebonites in ora quadam Ægypti maritima, ſcholæ Platonicæ ſectator, Græcorum artibus inſtitutns, Theodadis D. Pauli familiaris diſcipulus, ſi Valentinianis fides: certe οὐχ ἁπλῆς ἦν ἀνήρ, inquit Droſerius ejus ſectator, apud Origen. Dialog. adv. Marc. §. 4. Epiſcopatus repulſam paſſus, ab eccleſia Catholica defecit, aliiſque Gnoſticæ hæreſeos propaginis autor exſtitit. Certe ob negatum, quem ſpe devoraverat, epiſcopatum, ab eccleſia receſſiſſe, & in hæreſin proruiſſe diſertis verbis tradit Tertullianus adv. Valentin. cap. 4. pag. 251. *Speraverat* (inquit) *epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat & eloquio. Sed alium ex martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de eccleſia au-*

a Conf. *Nourium* in App ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 1. c. 3. art. 2. §. 1. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 1. c. 7. vol. 1. *Du Pin* Hiſt. Eccleſ. p. 22. vol. 1. item Bibl. Lat. vol. 1. p. 522. c Conf. *Nour.* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. diſſert. 1. c. 4 art. 1. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. ad vit. Valentin. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad ann. 121. §. 4. ſeq. *Ittig.* Diſſ. de hæreſ. ſec. 2. c. 5. item App. ad Diſſ. c. 5. §. 52. item Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 7. §. 13. ſeq.

thentica

Sæc. II. ab an.C.

thentica regulæ abrupit (ut solent animi pro prioratu exciti præsumptione ultionis accendi) ad expugnandam conversus veritatem. Famosus esse cœpit circa an. 120. vel ut alii serius. Relicta Alexandria, teste Irenæo *, Romam venit sub Pontificatu Hygini, viguit autem temporibus Pii, & ad Anicetum usque permansit. Roma secedens in Cyprum insulam se contulit, ubi ad extremum impietatis prolapsus (uti Epiphanius * habet) in eam quam turbabat, flagitiorum disciplinam altius se immersit. Præter ea quæ cum Basilide communia habuit, hujusmodi fere dogmata confinxit. Fabulosam quandam Deorum ac Æonum genealogiam barbaris nominibus refertam, & Hesiodicæ perquam similem excogitavit. Christum e cœlo corpus detulisse docuit, & tanquam aqua per fistulam, sic eum per Mariam transisse virginem, neque quicquam ex utero ejus sumpsisse. Tres hominum ordines constituit, Spiritualium, Animalium, atque Carnalium, ex quibus primos (suos scilicet asseclas, cæterosque Gnosticos, quos φύσει σωζόμενον γένος vocat apud Clementem Alex. *) sola cognitione, secundos tam fide, quam operibus, ultimos nullo modo salutem consequi posse voluit. Addunt alii flagitiosissimas libidines licito perpetrari posse, quin & nullum summum perfectionis gradum assequi, qui mulierem ad amorem sui non aliquando pellexerit. Carnis eum resurrectionem negasse ait Epiphanius *; non omnis vero, sed hujus solius carnis Tertullianus *: Legis & Prophetarum quibusdam libris probatis, alios improbavit, si modo autori Appendicis ad Tertullianum de Præscript. c. 49. fides sit adhibenda. Ita enim ille loco citato. *Legis & Prophetarum, quædam probat, quædam improbat, id est omnia improbat, dum quædam reprobat.* Aliter vero habet ipse Tertullianus cap. 38. pag. 222. his verbis, *Neque enim si Valentinus integro instrumento uti videtur, non callidiore ingenio, quam Marcion, manus intulit veritati.* Difficilius vero hæc conciliari queant, si modo quod contendit Cl. Dodwellus * ipse Tertullianus hujus appendicis autor fuerit. Certe aut idem est, aut eodem circiter tempore scripsisse videtur. Tertullianum vero in eodem opere sibimet ipsi contradicere, quis putet? interim si non sit, eodem circiter tempore scripsisse videtur. Plura de his videri possunt apud Irenæum toto fere libro primo & secundo, Tertullianum lib. adv. Valentin. & de Præscript. cap. 49. & Epiphan. Hæres. 31.

* L. 3. c. 4.
* Hæres. 31.
* Strom. l. 4. p. 509.
* Loc. cit.
* De Præscript. c. 49.
* Diss. sing. de success. c. 15. n. 9. p. 216.

[a] Scripsit *Evangelium* cujus mentionem facit Tertulliani appendix, ubi de Valentino agens, evangelium habet etiam suum præter hæc nostra. Nec video cur negat vir eruditus * suum evangelium habuisse Valentinum, quia hæc appendix non sit Tertulliani. Esto. At tamen alterius est, nec ineruditi, & forsan æqualis, qui id de Valentino facile rescire & tradere potuit. Habuit & *Psalmos*, ab eodem *, memoratos. Meminit *Epistolarum* ejus Clemens Alex. & ex iis fragmenta quædam citat, Stromat. lib. 2. p. 375. 409. lib. 3. p. 451. Ex his est epistola ad Agathapodem lib. 3. p. 450, 451. quem eundem fuisse cum Agathapode Diacono Antiocheno, qui Ignatium Romam usque comitatus est, cum Grabio nostro conjicere par est. Habetur item fragmentum *Homiliæ* cujusdam, cujus fragmentum exhibet lib. 4. p. 509. item aliud ex homilia de Amicis (nisi eadem forsan sit cum priore) lib. 6. p. 641. atque alterum p. 635. Habetur fragmentum Valentini satis prolixum de vexatissima quæstione, πόθεν τὰ κακά; quæ non Deo, sed materiæ Deo coæternæ tribuenda esse contendit apud autorem Dialogi adv. Marcionem sub nomine Origenis, sect. 4. p. 85. Amplum insuper fragmentum ex libro illius, aut saltem discipulorum ejus videre est apud Epiphan. Hæres. 31. num. 5, 6.

Sæc. II. ab an.C.
* Spicileg. sec. 2. tom. 1. p. 48, 49.
* De carne Christi, cap. 17. 20.

[b] ANONYMUS Testamentorum 12. Patriarcharum Autor hoc quidem sæculo claruisse videtur, quo receptis jam in cælum Apostolis, apocrypha scripta ex impostorum officinis pleno agmine eruperunt. Etsi non desint viri celebres, Dodwellus & Grabius, qui hæc testamenta ad præcedens potius sæculum referenda esse existimarint. Posterior vero * adeo dubitanter tantaque modestia sententiam suam proponit, ut vel ipsa argumenta Dodwelliana, a stylo Hellenistico, erroteque autoris de ævo apostolico tanquam ultimo loquentis, ducta, solvere conatur. Certe parum refert huic an superiori sæculo ascripseris. Id modo opinioni nostræ favet, quod si sæculo apostolico condita essent, fieri vix potuit quin aliquis ante Originem eorum meminisset. Autor, quisquis fuerit, religione erat Semi-judæus, ex Judæo factus Christianus (quales isto ævo haud pauci exstiterunt) qui nondum depositis avitæ religionis præjudiciis, & immensa, quam erga majores suos gerebat reverentia, scripsit, quique eo fine hæc confinxit, tum ut religionis pristinæ gloriam promoveret, tum ut utramque veri Messiæ conditionem, humilem nempe, ac regiam ex veteri Testamento comprobaret, simulque præcipuarum virtutum exempla in singulis Jacobi Patriarchæ liberis nobis ante oculos poneret: nisi cum Cl. Grabio * dicere mavis, hæc Testamenta a Judæo sermone He-

* Spicileg. tom. 1. p. 140.
* Ib. p. 134.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 200. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 31, 36. b Conf. *Nour.* in Append. ad Bibl. PP. l. 1. diss. 12, c. 2. *Oudin.* tom. 1. p. 212. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. §. 47.

Sæc. II. ab an.C.

bræo olim ſcripta, a Chriſtiano quopiam poſtea reddita & interpolata eſſe. Quin opus ſit cujuſdam Judaizantis Chriſtiani dubitari nequit, cum omni fere pagina inepte ſatis aliquid de Chriſto ingerit, quin & diſerte mentionem facit πλειώστοις χρόνων Ἀρχιέρεως Χριστοῦ. Liber ſane ineptiis non vacat, plurimis tamen Ethicis præceptis iiſque melioris quidem notæ paſſim refertus. In eo ſinguli ex duodecim Jacobi filiis jamjam morituri, ad aſtantem progeniem de virtutis alicujus ſtudio vel vitii fuga verba facere finguntur; ac iſtiuſmodi præcepta nepotibus ſuis Teſtamenti vice delegant. Exſtat Latine ex verſione Roberti Groſthead Lincolnienſis epiſcopi anno 1242. facta, in Orthodoxogr. pag. 842. & in Bibliotheca Patr. tom. 2. Græca hactenus deſiderata ſunt, donec haud ita pridem Grabius noſter ex variis codicibus MSS. inter ſe collatis eruit, & opus integrum, præmiſſa erudita diſſertatiuncula, notiſque illuſtratum Gr. & Lat. inſeruit *Spicil.* tom. 1. p. 140. *Oxon.* 1698. 8°.

QUADRATUS, forſan urbe, ſaltem inſtitutione Athenienſis, cujus ſedis, poſt martyrium Publii, qui Dionyſio Areopagitæ, ſucceſſit, epiſcopus conſtitutus eſt. Ejus certe labore & induſtria Athenienſes poſt Publii mortem veluti oves abſque paſtore palantes in eccleſiam denuo conveniſſe, & redivivum fidei ardorem in illis reparatum eſſe teſtatur Dionyſius Corinthius *. Diſcipulus erat Apoſtolorum, ut diſerte tradunt Euſebius * & Hieronymus †, & cum eis Oſorius ‡, quod de S. Johanne præcipue eſt intelligendum, ſi non potius vox apoſtolorum ſenſu laxiori capienda ſit pro viris apoſtolicis, qui cum apoſtolis verſati ſint: adeoque alibi Euſebius * Quadratum noſtrum iis annumerat, qui inter apoſtolorum ſucceſſores τ̃ πρώτην τάξιν obtinuerint. Vir erat plane pientiſſimus, quique προφητικὸν χάρισμα, quod adhuc in eccleſia vigebat, habuiſſe dicitur. Circa an. 125. juxta Pagium, ᵃ Hadriano Imp. Athenis hyemem agente, ibique ſacris Eleuſiniis initiato, graviſſima adverſus Chriſtianos orta eſt perſecutio: qua eodem anno martyrium ſubiiſſe Publium epiſcopum Athenienſem ex Bollando recte notat Grabius *. Cui mox ſuffectus Quadratus noſter, ut huic perſecutioni ſe opponeret, hoc, vel potius ſequenti anno (quo celebrata ſunt imperatoris Decennalia, quando pro more libelli ſupplices Imperatori oblati ſunt, ut paſſim nos docet Pagius) obtulit Imperatori *Orationem Apologeticam* pro religione noſtra a ſe compoſitam. Ἐξ ἧς κἀνδέν ἐστι λαμπρὰ τεκμήρια τῆς δὲ τοῦ ἀνδρὸς διανοίας, καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοτομίας, inquit Euſebius *; *Ex qua & ingenium ejus viri, & rectam apoſtolicæ fidei doctrinam perſpicue licet cognoſcere:* eamque tanto ſucceſſu obtulit, ut graſſantem perſecutionem excellenti ingenio ſedaverit. Periit dudum hæc *Apologia*; nec ex ea aliquid hodie ſupereſt, præter breve admodum fragmentum, de nonnullis, qui a Chriſto Domino ſanati illa adhuc ætate ſuperſtites erant, quod habet Euſebius loc. cit. Præter hanc nihil aliud ſcripto commiſit, ſaltem cujus vel leviſſima habetur mentio. Unde ſpiſſus patet Magdeburgenſium * error, (quem tamen alii etiam amplexi ſunt) qui Euſebium volunt meminiſſe, & alterius libri a Quadrato compoſiti, qui *Syngramma* nominatur: cum tamen pueris locum Euſebianum inſpicientibus vel primo intuitu appareat, Euſebium ibi non niſi de prædicta *Apologia* loqui. De morte Quadrati nihil conſtat, niſi quod Græci in Menæo * ſuo referant, eum Athenis procul depulſum, primo ſaxis appetitum, deinde igne aliiſque tormentis probatum, tandem regnante adhuc Adriano martyrii palmam reportaſſe.

* Ap. Euſeb. l. 4. c. 23.
* Χρον. καν. ad an. ρκζ.
† De ſcript. c. 19.
‡ L. 7. c. 13.
* L. 3. c. 36.
* Sæc 2. t. 1. p 123.
* L. 4. c. 3.
* Cent. 2. c. 10. col. 152.
* Τῇ κα΄ Σεπτεμβρ.

Me quidem nequaquam latet, Valeſium & ex eo alios Quadratum noſtrum ab epiſcopo Athenienſi diverſum eſſe contendere, duplici nixos argumento, 1°, quod Euſebius, lib. 3. c. 37. Quadratum quendam propheticis donis inſtructum memoret omiſſo epiſcopi titulo. Verum id nullius momenti eſt, cum non ſemper dignitatis ſuæ tituli viris præſertim illuſtribus apponantur; & Quadratus nondum epiſcopus factus videatur eo tempore, de quo ibi loci agit Euſebius. Objiciunt 2°, Quadratum apologiæ autorem Adriani temporibus non ſuperfuiſſe, epiſcopum vero a Dionyſio Corinthio apud Euſeb. lib. 4. c. 23. tanquam ſibi coævum & recenter ordinatum laudari. Verum quiſquis locum iſtum Dionyſii ſerio perpenderit, ejuſmodi ſenſum nulla arte inde excudi poſſe facile agnoſcet. Nec ſatis mirari poſſum quid Valeſio in mentem venerit affirmare, Dionyſium in hac epiſtola de Quadrato loqui tanquam æquali, & recens ordinato, cum de his ne γρῦ quidem habet Dionyſius, nec aliter de Quadrato, quam de Publio ejus deceſſore, & Dionyſio Areopagita loquitur, quos omnes in eadem epiſtola memorat. His adde a noſtris partibus ſtare Hieronymum & Græcorum Menologii compilatorem, qui unum eundemque Quadratum fuiſſe diſertim affirmant.

ᵇ ARISTIDES, (cujus perparca apud Veteres mentio) Philoſophus Athenienſis,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 2. perſecut. *Adriani* art. 5. c. 7. *Fabr.* ad *Hieron* de Script. Eccleſ. c. 19. *Buig* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 43. b Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 20. item Bibl. Gr. l 4 c. 30. § 8 vol 4 p. 395. & l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 187.

ſub

Sæc. II. ab an. C.

sub eo habitu Christianam fidem professus est. Vir fide sapientiaque plenus, ut de eo Orosius *. Claruit eodem tempore, eodemque loco, quo Quadratus, & eadem de causa *Apologeticum* Hadriano Imp. pro Christianis obtulit, contextum, inquit Hieronymus *, Philosophorum sententiis; quem postea Justinus, & ipse Philosophus, imitatus est. *Continebat hoc volumen nostri dogmatis rationem, & quod Christus Jesus solus esset Deus*, ita nos docet, qua autoritate nescio, martyrologium Romanum *. Exstitit hæc Aristidis *Apologia* non modo Eusebii & Hieronymi tempore, verum & ætate Usuardi & Adonis Viennensis; si modo vera sint, quæ de passione Dionysii Areopagitæ ex ea referunt: quemadmodum in Dionysio superius monuimus. Ado quidem habet, peritiores Græcorum affirmare, hoc opus apud Athenienses summo genere coli, & inter antiquiorum monumenta clarissimum teneri. Sed aut nihil aliud voluit Ado, quam hanc apologiam magno in honore ab Atheniensibus semper habitam fuisse, aut bono viro imposuit Græcia mendax. Obiter interim corrigere liceat gravem memoriæ lapsum, in quem incidit Johan. Boeclerus, cum libro suo *de Scriptor. Gr. & Lat.* Sæc. 2. affirmat, apologias, quas Quadratus & Aristides scripserant pro Christianis ad Hadrianum, tum in Orthodoxographis Patrum Basileæ, tum in Bibliotheca Patrum editas esse. Cum nec in Orthodoxographis, nec in Bibliotheca Patrum vel unica earum lacinia habetur, immo nec vel nuda illarum nomina semel occurrunt. Quid? quod nec mica ullibi apud veteres reperitur, unico tantum Quadrati paucarum linearum fragmento excepto apud Euseb. Hist. lib. 4. cap. 3. p. 116. Interim mirari fas est, nec Ulricum Obrechtum, qui hunc libellum primus extulit, nec Jacob. Gronovium, qui recusum Thesauro suo Tom. 10. inseruit, lapsum hunc Boeclerianum animadvertisse.

* L. 7. c. 13. p. 305.

* Epist. ad Magn. Orat. p. 327.

* Aug. 31.

a HERACLEON. Quis, vel unde fuit Heracleon, veteres minime prodiderunt. E Valentini schola prodiit, unde *tramites quosdam deduxisse* dicitur *: hinc Valentini γνώριμος apud Origenem †, discipulus & familiaris, quin & scholæ hujus δοκιμώτατος, teste Clemente ‡ Alex. magnæ apud suos existimationis. Vetustiores hæresiarchæ hoc ordine a nonnullis recensentur. Valentino succedit Colorbasus, Colorbasum excepit Heracleon *, Heracleonem Cerdon †. Adeo ut omnes quidem eodem fere tempore fuisse videntur. Valentinus & Cerdon Romæ vixisse memorantur sub Hygino, qui juxta rationes chronologicas Pearsonii Dodwellique (quas in annis primorum Pontificum disponendis ut plurimum sequor) sedit ab anno 122. ad ann. 126. vel sequentem, ac proinde Heracleonem ad ann. 126. referendum censeo, donec certiora expiscari liceat. Nihil enim in veterum scriptis magis confusum perturbatumque, quam primorum hæreticorum tempora & διαδοχαί. Etsi vero Heracleonem in hunc annum disposuimus, nihil tamen obstat, quo minus ante annos aliquot innotescere potuit, cujus quippe meminit sub Alexandro Pontifice, in Sicilia tunc temporis virus suum spargentis vetus *de Hæresibus* autor lib. 1. c. 17. ut in Alexandro ad ann. 109. supra notavimus. Multa habuit Heracleon cum Valentino cæterisque Gnosticis communia, de Ogdoade superiore & inferiore, de 30. Æonibus, de Bytho supremo omnium parente, nec mare nec fœmina, ab hoc de Sige & Veritate universorum matre, & ex ea de Achamoth, matre secunda, in oblivione posita, & siqua hujusmodi. De his appendix Tertullianæa cap. 49. *Heracleon cum Valentino paria sentit, sed novitate quadam pronuntiationis vult videri alia sentire.* Nugas vero proprias sibi confinxit, esse nempe tres hominis partes, corpus, animam, καὶ τὸν πνευματικὸν ἢ ἐσώτερον ἄνθρωπον, ex superiori Pleromate derivatum: tempore vero mortis relicto corpore cum reliquis creaturis, animam evolare ad τὸν Δημιουργὸν, ibique commorari, interiorem vero hominem altius efferri. Sectatores suos moribundos oleo, sive opobalsamo aqua temperato, adhibita solenni invocatione, capite aspergi voluit; præscripta etiam bina verborum formula, una, qua ad Principatus & Potestates, altera, qua ad Demiurgum ejusque comites uterentur (utraque exstat apud Epiphanium *) quibus factis, & abjectis vinculis suis, & Angelo, i. e. anima, in proprias sedes transferuntur. Et hanc salutis rationem Ἀπολύτρωσιν suam vocare solebant. Scripsisse Heracleonem in evangelium Lucæ colligunt nonnulli ex fragmento de confessione quod citat Clemens *. Sed locum istum sive Matthæi, sive Lucæ, obiter, & data occasione exponere potuit Heracleon, nec tamen in integrum evangelium scripsisse. Scripsit certe Commentarium in Johannem, ex quo amplissima fragmenta passim profert Origenes Comment. in Johan. Edit. Huet. pag. 60. 68. 94. 112. 113. 117. 122. 129. 148. 158. 167. 181. 183. 187. 189. 205. 209. 213. 217. 220. 221. 223. 224. 227. 233. 236. 238. 242. 244. 246. 248. 255. 275. 280. 293. 308. 312. 314. 320. 333. quæ omnia collegit, & ad Codd. MSS. emendavit, notisque ubi opus erat elucidavit Grabius noster *Spicileg.* sæc. 2. tom. 1. senten-

* Append. ad Tert. de præsc. c. 49.
† Com. in Johan. p. 60. edit. Huet.
‡ Strom. l. 4. p. 502.

* Epiphan. hær. 36. n. 1.
† Id. hær. 41. n. 1.

* Hæres. 36. n. 2, 3.

* Strom. l. 4. p. 502.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. in hist. Valentin. *Itig.* Diss. de Hæres. sæc. 2. c. 6. § 3.

tiam Heracleonis de baptiſmo per ignem exhibet Clemens Alex. in excerptis Theodoti pag. 804. D.

[a] AQUILA, gente Ponticus, Sinope urbe Ponti celeberrima oriundus, religione Gentilis, Adriani Imp. πενθερίδης (ut Epiphanius*) πενθερὸς (ut Chronici Alexandrini autor†) utrque forſan ex fabuloſis Judæorum traditionibus; & ab eo operarum in extruenda urbe Ælia ſive Hieroſolyma præfectus conſtitutus. Viſis, quæ frequenter illi ediderunt, Chriſtianorum miraculis, fidem Chriſti amplexus eſt, & baptiſmo initiatus fuit. Quum vero vanam aſtrologiam, quam a pueritia didicerat, non deſereret, quin potius arti Genethliacæ ſe magis, magiſque addiceret, nec ab eccleſiæ doctoribus admonitus ſe corrigeret; tandem ex eccleſia ejicitur: Eam ignominiam impatienter ferens, abnegato Chriſtianiſmo, ad Judæos ſe confert, & circumciſione ſignatur; Rabbi Achibæ, Chriſtianorum hoſtis infenſiſſimi, diſcipulus factus. A Judæis linguam Hebræam incredibili diligentia didicit, quam eouſque excoluit, ut circa ann. Chriſti 128. vel 129. novam Bibliorum verſionem Græcam aggreſſus ſit, eo præcipue animo, ut LXXII. interpretationem eluderet, & teſtimonia de Chriſto in ſcripturis prolata perverteret, atque aliter ederet. De eo ita Hieronymus*: *Aquila proſelytus, & contentioſus interpres, qui non ſolum verba, ſed & etymologias verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis.* Quanquam alibi de illo benignius loquatur: Nempe *Aquilam non contentioſius, ut quidam putant, ſed ſtudioſius verbum interpretari ad verbum*, Quæſt. 2. ad Damaſ. tom. 3. pag. 35. *Verborum Hebræorum diligentiſſimum explicatorem vocat*, Epiſt. ad Marcell. ib. pag. 96. *Aquilæ editionem cum voluminibus Hebræorum confero, nequid forſitan propter odium Chriſti Synagoga mutaverit, &, ut amicæ menti fatear, quæ ad noſtram fidem pertineant roborandam, plura reperio.* Epiſt. ad Marcell. tom. 2. pag. 312. Hinc non raro Aquilam ipſis πᾶς ὁ præfert. *Melius puto illud, quod habetur in Hebræo, Aquila tranſtulit.* Quæſt. Hebraic. in Geneſ. tom. 3. p. 216. & alibi, non ſemel. Hieronymo prævivit Origenes Comment. in Joh. tom. 8. p. 131. & tom. 3. in Geneſ. Philocal. cap. 14. aſſerens ipſum φιλοτιμότερον ἑρμηνεύειν φιλοπονησάμενον, *aptiſſime interpretari ſtuduiſſe.* His addere licet egregium Origenis locum ex *Reſponſ. ad African.* pag. 224. οὗτος γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν εἰπών· φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφήν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι· ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. *Sic enim Aquilas Hebraicæ dictioni ſerviens edidit, quem Judæi honorifice præ aliis credunt interpretatum eſſe ſcripturam, cujus verſioni maxime aſſueti ſunt ii qui Hebræa dialecto ipſi uti neſciunt, tanquam is omnium maxime ſenſum aſſecutus fuerit.* Ad hunc Origenis locum non pauca notavit Clar. Wetſtenius, variaſque veterum de Aquilæ verſione ſententias ſtudioſe collegit. Quicquid vero de accurata ejus & literali verſione dici poteſt, minus tamen fidelem eſſe paſſim conqueruntur veteres. Euſebius in fragmento MS. ait Aquilam interpretationem non recto & ſincero, ſed iniquo in Chriſtianos animo edidiſſe. Joſephus *Hypomneſtici* autor ineditus cap. 122. affirmat Aquilam circa linguam Hebræam multum laboraſſe, & quoniam intellexit ſeptuaginta interpretes propter imperitiam Græcæ linguæ minus accurate in ſua verſione ſe geſſiſſe τῇ μὴ τὴν Ἑλλήνων φωνὴν ἀκριβοῦν, ipſe accuratius interpretatus eſt. Et tamen fraudes vel errores ejus ubique fere notantur in catenis veterum, tum editis, tum MSS. De eo denique Chronographus Græcus MS. apud Clar. Galæum ἐπὶ Ἀδριανοῦ ὁ ἀσεβὴς Ἀκύλας, ὁ τὴν γραφὴν νοθεύσας ἐτύγχανεν. *Vixit ſub Adriano impius ille Aquila, qui ſcripturam vertendo pervertit.* Exemplum habes Iſa. ix. 8. *Dominus miſit* λόγον *ad Jacobum*, inquiunt LXX. Interpretes; hic Aquila ῥῆμα tranſtulit, fraude quidem manifeſta, ne de Chriſto λόγῳ intelligeretur. *Verſionem* ſuam, teſtante Hieronymo*, iterata editione, quam κατ' ἀκρίβειαν nominabant Judæi, perpolivit. Hujus tranſlationis ſuperſunt hodie tantum particulæ quædam, antiquorum ſcriptis hinc inde aſſutæ, quas in unum collectas Nobilius, Druſius, & Waltonus ediderunt.

* De pond. & menſ. num 14.
† Pag 598.
* Epiſt. ad Pammach. p 170.
* In Ezech. c. 3. tom 5.

[b] MARCION, natione Ponticus, ex ea regionis parte quæ Helenopontus dicebatur, patria Sinopenſis, patre Catholicæ communionis & ejuſdem urbis epiſcopo natus. Euſebio lib. 5. cap. 13. ὁ ναύτης. Tertulliano non ſemel *Ponticus Nauclerus* dicitur. An quod in Juventute artem navigandi didicerit, vel potius quod in urbe maritima inter naucleros præcipue natus ſit, & educatus, judicent alii. Primo quidem caſtitatem præ ſe ferens, vitæ aſceticæ inſtituta ſecutus eſt; cum vero virginem quandam conſtupraſſet, a patre ſuo, viro ſanctiſſimo eccleſia pulſus eſt; nec ut eum reſtitueret, ullis precibus, ulla pœnitentiæ ſimulatione adduci potuit, vir diſciplinæ eccleſiaſticæ

a Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr l 3. c 12. §. 8. vol. 2. p. 332. *Montfaucon.* Prælim. in Hexapla *Orig* c. 5. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 3. ad vit. *Orig.* art. 8. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 128. b Conſ. *Nour.* in App. ad Bibl. Pl' 1. 2. diſſert. 1. c. 5. art. 2. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. Hiſt. Marcionit. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 141. *Itig.* Diſſ. de Hæreſ. ſec. 2. c 7. item Append. ad Diſſ. de Hæreſ. ad c. 7. §. 55. ſeq.

obſer-

Sæc. II. ab an.C.

observantissimus. Hanc ob causam cum popularium suorum convicia ferre non posset, clam patria se proripuit, Romam profectus, non ad communionem solum admitri, sed & principem illic locum se consecuturum sperans. Verum causa ejus cognita, patrisque propositi sui tenacissimi volnntate nota, ecclesiæ Romanæ seniores eom recipere noluerunt: ne publicæ disciplinæ ratio, & communionis Catholicæ vinculum solveretur, veriti. Irritato exinde animo, Cerdoni hæretico se tradidit, & Magistri sui vestigia secutus, nova ac blasphema dogmata in vulgus projicere cœpit. Romæ dum aderat *, forte ei occurrit Polycarpus Smyrnæorum episcopus, cui cum *Agnosce nos, Polycarpe*, dixerat; *Agnosco te*, respondit Polycarpus, *primogenitum Satanæ*. Refert * Tertullianus Marcionem tandem errorum pœnituisse, suamque pœnitentiam pnblice testari voluisse, sed dum io ecclesiam recipiendus esset, ea lege, ut quos in errorem seduxerat ecclesiæ restitueret, morte præventus id absolvere non potuit. Sectarios ejus ipsnm episcopi nomine honorasse constar tum ex Megethio apud Orig. Dial. advers. Marcion. sect. 1. tum ex Optato lib. 4. p. 116. Certe Marcionem revera episcopum fuisse credidisse videtur Optatus. Patrem quidem habuit episcopum, ipse nullus erat: Etsi Marcionitæ Ducem suum hoc honoris titulo insignire voluerunt. Cæterum Marcionis ætas paolo adhuc accuratius excutienda est. Certissimum quippe est Marcionem imperante Hadriano doctrinæ suæ venenum longe lateque disseminasse. Diserte id tradit Clemens Alexandrinns*, ubi de hæreticis, qui sub Hadriano erant, Basilide & Valeotino agens subjungit, *Μαρκίων γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἡλικίαν γενόμενος, ὡς πρεσβύτης νεωτέροις συνεγένετο. Marcion enim cum natus esset eadem qua ipsi ætate, versabatur ut senex cum junioribus*. Ita quidem habent editiones omnes, ita forsan codices MSS. Nihilominus mendum huic loco subesse, nemo non videt. Repugnat enim omni rationi chronologicæ Marcionem Basilide & Valentino fuisse seniorem. Et hic aquam quidem mihi post alios diu hæsisse fateor, donec saniorem lectionem levi mntatione substituendam esse primus monuit Is. Vossius * legendum ratus, *Ὡς πρεσβύταις νεώτερος συνεγένετο, ut junior senioribus versatus est*: Vossio accedunt Pearsonus * & Dodwellus†. Nec sane sine admissa hac emendatione suus Clemeoti constabit sensus, sua historiæ ecclesiasticæ fides. Romam venit Marcion, teste Epiphanio *, sede tnnc vacante post Hygini Papæ obitum qui mortuus est, ex calculo Pearsoni, anno 126. Dodwelli 127. Quod vero alibi habet Epiphanius * post Aniceti Romani pontificis tempus id contigisse, planum est, oomen Aniceti pro Hygino in hunc locum irrepsisse; præsertim cum ipsum etiam hoc loco nonum Romæ episcopum vocat, uti recte animadvertit Pearsonus * noster. Patria igitur profugus Marcion, Romam venit ann. 127. mortuo jam Hygino, communionem, quin & principatum a senioribus illius ecclesiæ petiturus, πρωτεδρίαν enim etiam ambiisse expresse nos docet Epiphanius *, cujus proinde θυμὸν καὶ ὑπερηφανίαν ootat in sequentibus; & oi hæc ejus causa facerent, immortale iis schisma interminatus est. Verum mox, saltem anno sequenti electo in pontificem Pio, Marcion spe sua jam frustratus, in furorem actus est; & deserta ecclesia Catholica, Cerdoni hæresiarchæ tum Romæ agenti se adjunxit, ex cujus ore malesana sua dogmata hausit, & gnaviter concoquebat, post annum unum alterumve hæresin publice professus. Scio viros Clarissimos, & rei chronologicæ peritissimos, Petavium & Pearsonium, in ea esse sententia, Marcionem non ante annum 134. hæresin suam in vulgus projecisse. At cum brevi tantum tempore Cerdonem Romæ mansisse aotor nobis est Epiphanius *, longe verisimilius est Marcionem circa anoum 130. aperte in hæresin prorupisse, & in schola Cerdoniana successisse, quod & inouit Epiphanius. Quin & Romæ non modo cum Cerdone, sed & cum Basilide & Valentino ipse jam hæreticus versatus est. Nec serius id commode fieri potuit, siquidem Basilides sub Hadriano circa an. 134. diem clauserit extremnm. Quid qnod Marcionis & Marcionistarum meminit ipse Celsus *, qui, teste Origene †, Hadriani tempore vixit. Sed nsque ad Antonini majoris ætatem pervenit Marcion, ut loco supra citato autor est Clemens. Et recte quidem. Etiamsi enim alras sub Hadriano radices egerit hæresis Marcionitica, altiores adhuc agebat sub Antonino. Mascule jam res gessit Hæresiarcha, auctoqne discipulorum numero, scholam suam latius propagavit. *Marcion*, inquit Irenæus *, *illi* (Cerdoni) *succedens invaluit sub Aniceto*, qui Antonini tempore pontificatum tenuit, inde *Antoninianus Marcion* Tertulliano * dictus, & alibi †, *Antoninianus hæreticus, sub Pio impius*. Ubi Pium Imperatorem, noo Pium Pontificem Romanum intelligere Tertullianum manifestum est. Neque id negat Dodwellus *; id modo contendit, errasse Tertullianum, vetustiorem aliquem autorem, unde illa desumpserit, hac in parte secutum, dum initium hæresis Marcioniticæ Pio Imperatori ascripsit, quod revera Pii Romaoi Pontificis tempori sit tribnendum. Et quidem quicquid de sensu Tertulliani hoc posteriori loco fit, in priori de incrementis hujus hæresis loqui videtur.

Sæc. II. ab an.C.

* Iren. l. 3. c. 3.

* De Præscript. c. 30. p. 212.

* Strom. l. 7. p. 764.

* Epist. 2. ad Rivet. ad calcem vindic. Ignat. p. 29.

* Vind. Ign. part. 2. p. 85.

† Diss. 1. ad Iren. n. 18. p. 34.

* Hæres. 42. n. 1. p. 302.

* Ib. p. 364.

* De Success. part. 2. c. 8. n. 4. p. 119.

* Hær. 42. n. 2.

* Hær. 41. n. 1.

* Ap. Orig. l. 5. p. 272. l. 6. p. 312.

† Cont. Cels. l. 1. p. 8.

* L. 3. c. 4. p. 243.

* Adv. Marcion. lib. 5. c. 19. p. 484.

† Ibid. l. 1. c. 19. p. 374.

* Addit. ad Pearson. de Succ. part. 2. p. 8. n. 3, 4.

Sæc. II. ab an. C. videtur. Mox enim subdit, *totum jam implevisse mundum*. Quicquid sit, in vivis adhuc erat, vigebatque Marcion quo tempore priorem apologiam Antonino Pio obtulit Justinus Martyr *; ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶ διδάσκων τοὺς πειθομένους, *qui etiam usque hodie discipulos suos docet*. Unde vel luce clarius liquet, Marcionem non modo sub Antonino, sed & diu ante ejus imperium pestiferi erroris sui virus propinasse. De ætate hactenus; Dogmata ejus hujusmodi fuerunt. Tres esse Deos supremos, sive rerum principia, primum invisibilem, quem bonum Deum ac Domini nnstri patrem appellavit; alterum aspectabilem, & creatorem, simul ac judicem; tertium inter utrumque medium, quem & Diabolum vocavit. Et ita quidem hæc Marcionis principia recenset Epiphanius; Thendoritus vero quatuor ingenitas substantias enumerat, 1. Deum bonum & incognitum, Domini patrem. 2. Creatorem justum, quem & Malum nominavit. 3. Materiam, quæ mala sit. 4. Alium malum, cui materia subest. Sed proprie loquendo, duo tantum principia statuebat Marcinn, bonum scilicet & malum: alterum, judicem, ferum, bellipotentem; alterum, mitem, placidum, & tantummodo bonum atque optimum, ut * Tertulliani verbis utar. Hinc sectam Marcioniticam hæresin *Duitarum* vocat * Prudentius. Quin dogma illud suum ex Stoicis hauserit Marcion, nemini dubium esse potest. Stoicos enim duo statuisse Principia, bonum, malumque Dæmonem, cuivis notum est, unde Marcion Stoicæ studiosus * Tertulliano audit. Ex his Deum secundum maxime severum, & iniquum esse finxit, qui & Judæis leges durissimas posuit, & Adamum injustissimo mandato pulcherrimam Paradisi arborem attingere inhibuerit. Illo igitur longe melinrem esse serpentem, quippe qui ad arboris istius fructum edendum parentes nostros hortatus est; hinc & serpentem æneum in arcula reconditum venerati sunt sectatores ejus: uti αὐτόπτης narrat Theodoritus *. Porro Christum e cœlis descendisse, ut in ipsum credentes ab iniqui illius Dei servitute liberaret, non tamen veram, sed φανταστικὴν solum carnem induisse, nec revera passum esse, cum pati visus fuerit. Eum ad inferos post mortem descendentem, prædicato ibi evangelio, conversos Cainitas, Sodomitas, cæterosque omnes sceleribus ac vitiis infames, secum ad cœlum retulisse; Noachum vero, Abrahamum, reliquosque Patriarchas justitiæ suæ nimium confisos, ac prædicationi ejus auscultare renitentes, ibi religatos reliquisse. Resurrectionem animæ solius esse, non corporis: Ter iterari posse baptismum in eorum gratiam, qui post admissum prima ac

* Apol 2 p 70. vide p. 92.

* Adv. Marcion. lib. 1. c. 6. p. 368.

* Præfat. ad Hamartig.

* Loc. supra citat.

* Hær. Fab. l. 1. c. 24.

Sæc. II. ab an. C. secunda vice salutare lavacrum, in mortale crimen inciderant. Legem denique ac Prophetas omnes repudiandos esse, utpote qui mali illius Dei, mnndi Creatoris, afflatu vaticinati sint. Quin & epistolas Pauli quatuor rejecit, reliquasque decem fœdissime corrupit, multis ex iis detractis, multis additis, & ex omnibus evangeliis D. Lucæ solum recepit, idque genealogia Christi maxima parte resecta, cæteris scripturis Canonicis penitus repudiatis. De absurdis his, insulsisque dogmatibus videri possunt, Irenæus, lib. 1. cap. 29. Tertullianus libris quinque adversus Marcionem, Epiphanius, Hæres. 42. Theodoritus Hæret. Fab. lib. 1. cap. 24. ᵃ *Duos libros*, quos & divinæ autoritatis haberi voluit, in usum discipulorum suorum composuit, alterum *Evangelium* ex evangelio D. Lucæ, mutatis ac resectis nonnullis acceptum; alterum *Apostolicon* vocatum, ex epistolis D. Pauli ad Galatas ad Corinthios duabus, ad Romanos, ad Thessalonicenses duabus, ad Ephesios, ad Colossenses, ad Philemonem, ad Philippenses, & ad Laodicenos, sed misere depravatis, consarcinatum. Ex utroque amplissima excerpta exhibet Epiphanius, nna cum propriis refutationibus, Hæres. 42. In evangelio suo S. Lucam referre videtur, quatenus vero ab eo mutilatum est, initio, medio, & fine decurtatis, corrosi a tineis undique vestimenti simillimum est, ut scite Epiphanius. Ut vero fidem suam juxta hoc evangelium magis confirmaret, contexuit opus quod *Antitheses* nominavit, quo vetus & novum Testamentum inter se commisit, pugnantia quæ sibi videbantur collegit & digessit, ostendere conatus alium esse Deum veteris, alium novi Instrumenti, Christumque non fuisse Creatoris filium, qui mundum condidit, quemque Judæi sub vetere Testamento pro Deo habuerunt. Hoc opus refutandum in se recepit Tertullianus, quod integro *libro quarto adversus Marcionem* fœliciter præstitit, prolixe demonstrans, eundem esse sub evangelio Christum, qui olim in mundum venturus esset, omnesque veteris Testamenti hac de re prædictiones, sub novo in Christo fuisse perfecte adimpletas. In *Apostolico* suo decem solummodo ex epistolis Pauli, easque misere truncatas & interpolatas, admisit Marcion. Ex harum numero erat illa *ad Philemonem*, ab eo intacta & incorrupta: ita quidem Tertullianus *advers. Marcion.* lib. 5. cap. ult. *Soli huic epistolæ brevitas sua profuit, ut falsarias manus Marcionis evaderet*. Aliter plane Epiphanius in refutatione librorum Marcionis *Hæres.* 42. p. 373. Ὅμως ἀπὸ ταύτης τῆς πρὸς Φιλήμονα οὐδὲν παρατιθέμεθα, διὰ τὸ ὁλοσχερῶς αὐτὴν διεστραμμένως παρ' αὐτῷ κεῖσθαι. *Cæterum nihil ex epistola ad Philemo-*

ᵃ Conf. Millii Proleg. ad N. T. p. 34.

nem

nem adnotavimus, quod apud illum omnino depravata legitur. Quem nodum aliis solvendum relinquo. Meminit Tertullianus de carne Christi c. 2. p. 308. epistolæ cujusdam Marcionis, qua *confessus est se à fide priori excidisse, rescindendo quod retro crediderat;* Eandem etiam citat *adv. Marcion.* l. 4. c. 4. p. 415. Cui vero inscripta fuerit, non liquet. In his aliisque suis scriptis, non modo Cerdonis placita expressit Marcion, sed & omnia pene impia dogmata consarcinavit, recoxit, auxit, quibos ei præluserant Ebion, Cerinthus Menander, aliique primæ successionis hæretici, quos proinde Tertullianus* *præcoquos & abortivos quodammodo Marcionitas* non inscite vocat. Conscripsit etiam alia volumina, quorum tituli a veteribus oon commemorantor.

*Adv. Marc. lib. 5. c. 8. p. 401.

ISIDORUS, Basilidis Hæresiarchæ Alexandrini ὑιὸς ἅμα καὶ μαθητὴς, teste Clemente *Alexandrino, mali nempe corvi malum ovum, secta Gnosticus, clar. circa an. 135. Dogmata ejus quod attioet, ca ex patris sui schola deprompsit, & de iis supra in Basilide actum est. Sed pro more hæreticorum, qui semper in pejus proficere solent, alias nugas excogitavit, novisque additionibus τὴν τῦ πατρὸς μυθολογίαν ἐκράτυνε, ut loquitur Theodoritus*, *fabulosa patris dicta confirmavit.* Scripsit ἐξηγητικὰ, seu *libros expositionum in Barcabam* * *& Parchor patris sui Prophetas*, teste Clemente Alex. Strom. lib. 6. pag. 641. Basilides quippe inter alia deliramenta prophetas sibi confinxit, quos Barcabbam & Barcoph, vocavit, aliosqoe, quibus barbara nomina imposuit. Hi proculdubio in præceptoris sui gratiam pseudoprophetias ediderunt, in quas expositiones scripsit Isidorus filius. Ex horum Exegeticῶν lib. 1. & 2. fragmentum unum alterumque, profert Clemens loc. cit. ubi pro Παρχὼρ legendum censet Valesius Βαρχὼρ, sive Βαρκὼφ, nisi potius velimus Parchor unum fuisse ex Basilidis prophetis, quem hic citat Clemens; sed opinioni Valesianæ potius adhærendum censeo. Edidit item Isidorus *librum* περὶ προσφυοῦς ψυχῆς, *De adnata Anima*, cujus *fragmentum* exhibet idem Clemens lib. 2. pag. 409. [a] Ἠθικὰ denique, sive παραινέσεις, (quarum meminit Epiphanius*, idem enim cum *Ethicis* fuisse opus dubitari nequit) ex quibus fragmenta habentur apud eund. lib. 3. p. 427. & Epiphan. Hæres. 32. nom. 4. p. 211. 212.

*Strom. l. 6 p. 641.
* Hær. Fab. l. 1. c. 4. p. 196.
* Vide Euseb. l. 4. c. 7.
* Hær. 32. n. 4.

[b] AGRIPPA, Castor dictus, γνωριμώτατος συγγραφεὺς, ut ab Eusebio*; *Vir valde doctus*, ut ab Hieronymo * dicitur. Claruit præcipue sub principatu Hadriani, circa an. 132. Scripsit accuratissimam *confutationem* τῶν ἐξηγητικῶν *Basilidis*, cujus fragmenta qoædam habet Eusebius loc. cit. ubi testatur in ea omnes Basilidis fraudes ac præstigias detegi, & cuncta ejus arcana in lucem proferri. Isidorum etiam Basilidis filium scripto cunfutavit; uti Theodoritus * innuere videtur. Verum cum ibi de pluribus Basilidis & Isidori Antagonistis loquitur Theodoritus, tutius hic ἐπέχειν existimo.

* L. 4. c. 7.
* De script. c. 21.
* Hær. Fab. l. 1. c. 4.

HERMES, qui & Pastor etiam vocatus est, Presbyter, Pii I. Episcopi Romani frater, clarnit anno 136. obiit anno 150. [c] Hunc *libri* illius vetustissimi *Pastoris* dicti autorem faciont Pseudo-Damasus in vita Pii, & autor Carminum adversus Marcionem Tertulliano ascriptorum. Verum * Bellarminus potius duos fuisse Hermetes contendit, & diversos eodem titulo insignitos scripsisse *Commentarios.* Quippe Hermas apostolicus centum fere aonis hoc nostro antiquior erat; nec mandatum illud Angeli sub habitu Pastoris traditum de sancto Paschate die Dominica celebrando, quod Pii frater acceptum Pastori suo inseruerat, io libro *Pastoris*, qui hodie exstat, uspiam reperitur. Adde, quod Hieronymus * ait, antiquissimom illum *Pastoris* librum, licet in quibusdam Græciæ ecclesiis etiam sua ætate poblice legeretur, apud Latinos tamen pene ignotum fuisse: ideoque probabile est, Hermetis librum, si modo talem unquam scripserit, (qnod non facile ausim affirmare) cito interiisse. Huic etiam Hermeti Barooius attribuit [d] *Acta Praxedis Virginis*, ipsiusque fratrum; ejusqne ad Timothenm Praxedis fratrem *Epistolam, aliamque* Timothei ad Pastorem exhibet, tom. 2. ad an. 162.

* De script. in Hermet.
* De script. c. 10.

SYBILLÆ *Oracula*, saltem ex iis plura, quisquis eorum autor fuerit, Hadriano imperante, forsan circa ann. 136. nata videntur, quippe Justino Martyre aotiquiora: alia sub Aotoniois addita, demnm circa Commodi extrema perfecta & digesta. Certe non uno eodemque tempore composita sunt; quædam etiam Clementis Romani tempore exstitisse, fidem nobis facit autor *Quæst. & Respons. ad Orthodoxos* sub Justioi nomine, quæst. 74. ubi Clemeotem io sna ad Corinthios epistola Sybillæ vaticinia citasse dicit. Certe in hac epistola prope finem plurima hodie desiderantur, nempe antiqui exemplaris folium integrum (teste, qui primus edidit, Patricio Junio) quod quatuor impressi codicis folia constituit. Adde, quæ Clementem citasse dicit Quæstionnm autor, ab iis quæ in Clementis epistola immediate præcesserant, non plane abludere videntnr. Conficta esse, idque in

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 200. b Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 21. c Conf. *Du Pin.* vol. 1. p. 26. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. *Pii* Pap. not. 5.

P gratiam

Sæc. II. ab an. C. gratiam Christianæ fidei nemo non videt: interim negari non potest ex veterum Sybillarum carminibus quædam hodiernis immixta fuisse; quo speciosius eruditorum orbi obtruderentur. Confinxit ea ex Vaticiniis, Historiis, Dogmatibus librorum sacrorum utriusque Testamenti, insertis forsan hinc inde quibusdam ex veterrimis oraculis, Christianus aliquis Alexandrinus, & Sibyllarum nomine venditavit, eo quo nunc habemus corpore, licet non eodem prorsus ordine. Pauca quidem sunt quæ post hæc tempora addita videntur. Sibyllis hæc supposuisse Christianos objiciebant olim Pagani, ætate jam Lactantii. *His Testimoniis*, inquit quidam, *revicti, solent eo confugere, ut aiant non esse ea carmina Sibyllina, sed a nostris conficta atque composita.* De vera Sapient. lib. 4. c. 15. p. 399. Ex libro Enochi, tacito licet nomine, in suam rhapsodiam non pauca transtulit compilator; ut videre est lib. 1. p. 167. l. 2. p. 203. 204. & alibi non semel. Liber enim Enochi hoc poemate multo antiquior est, & inter vetustissima Judæorum commenta locum habet. Certe Tertulliani ævo, licet *à quibusdam non receptus, nec in Armarium Judaicum admissus, pro antiqua scriptura* habebatur, & parum abfuit quin ipse Tertullianus hunc librum *pro canonica & divinitus inspirata scriptura* haberet. Vide lib. 1. *de cultu Femin.* cap. 3. pag. 151. An vaticinia sua carmine semper tradiderunt Sibyllæ, merito quæri potest: cum Josephus Antiquitatum lib. 1. cap. 5. p. 12. Sibyllam inducit de turri Babylonica loquentem his verbis, *Πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων πύργον ᾠκοδόμησαν τινὲς ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ*, &c. Quædam huc spectantia habent hodiernæ farraginis consarcinatores, lib. 3. p. 223, 224. qui ex vetustioribus schedis, iisque aliquando Græce scriptis, ea compilasse videntur. Ex eadem cum Sibyllinis officina produisse videntur Mercurii *Poemander*, ejusque *adhortationes ad Tatt. filium*. Certe vix alium præter Christianum aliquem ex schola Alexandrina in dogmata Platonica admodum propensum autorem agnoscunt. De vera illorum ætate & origine, non eadem est omnium sententia. V. Cl. Is. Vossius non exiguam eorum partem a Judæis annis ante Christum natum 80. circiter confictam esse, a Romanis in Capitolio repositam, & per omnium manus ante, circa, & post Christi adventum circumlatam, multa demum additamenta a Christianis (ac inter eos præcipue a Gnosticis) recepisse arbitratur. Hornbeckius ea Papiæ; Blondellus aut Hermeti (immediate præcedenti) aut Montano Hæresiarchæ, Marcsius postremo huic, attribuunt. Nuperus denique autor, Joh. Marckius hæreticis quibusdam, Montanistico præcipue spiritu correptis, ea ascribit: crasso satis errore, cum vel sole clarius sit ista oracula plusquam 40. annis ante exortum Montanum orbi innotescere cœpisse. Marckii quidem verba sunt Disp. 12. de Sybill. Carm. pag. 275. ubi totius operis sui summam in quædam corollaria colligit: liquere videtur — 3. factum illud esse non tam a Christianis orthodoxis quam quidem hæreticis Montanisto præcipue spiritu correptis, ut simul scilicet & religio Christiana promoveretur, & prædicati tantopere raptus commendarentur. Cum vero (ut ab amico accepi, librum enim ipsum nondum vidi) se ab hac sententia procul esse testetur in Exercit. Text. ad 50. selecta Scripturæ loca, p. 475. Non alium Cl. Viro sensum ascribi velim, quam ipse agnoscere paratus sit. Verum de his ulterius disputare, nobis nec otium est, nec animus, præter eos, qui hac de re obiter egerunt, Baronium, Casaubonum, Montacutium, Ger. Joh. Vossium, &c. adeant, qui volunt, Blondellum, Is. Vossium, Marckium, Crassetium, [a] qui hanc rem novissime peculiaribus scriptis pertractarunt. Exstant hæc oracula, aliaque huc spectantia, lib. 8. comprehensa, cum notis Opsopæi, *Paris.* 1599. 1607. 8°. ut alias editiones his longe inferiores non commemorem. Sæc. II. ab an. C.

[b] ARISTO PELLÆUS, quia Pellæ in Palæstina natus, ortu Judæus; ex Judæo, ut videtur Christianus. Claruit circa ann. 136. Judæorum rebellione, duce Barchocheba, ab Hadriano nuper profligata. Meminit chronici Alexandrini autor * Apellis, & Aristonis, *quos*, inquit, *laudat Eusebius* in historia ecclesiastica; eosque apologiam pro fide Christiana Adriano Imp. obtulisse tradit. Sed hac de re ne verbum quidem habet Eusebius. Recenset lib. 4. c. 3. Quadratum & Aristidem libros apologeticos Hadriano Imp. afferentes. De Aristone ne γρῦ habet; nec ejus nisi semet meminit, scripsisse nempe illum, Judæos ab Hierosolymorum & Palæstinæ finibus Hadriani edicto ita fuisse expulsos, ut ne prospicere quidem e longinquo patrium solum ipsis liceret. Et vereor ne penitus hallucinatus sit chronici autor, & nomina Aristidis & Aristonis Pellæi, quæ apud Eusebium occurrunt, temere confundens, duos hos scriptores nobis procuderit. Scripsit Aristo noster *Disputationem Jasonis & Papisci:* habeo id fide S. Maximi, qui in scholiis, ad Dionys. de mystica Theologia, cap. 1. hæc nos docet:

* Olymp. 228. Sever. & Varo Coss. Indict. 1. an Chr. 228. p. 255 edit. novis.

[a] Conf. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 131. §. 2. seq. *Nourius* in App. ad Bibl. PP. l. 1. dissert. 12. c. 3. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 17. *Oudin.* tom. 1. p. 141. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 1. c. 29. vol. 1. seq. [b] Conf. *Fabr.* de Veritate Christianæ Relig. c. 3. §. 2. p. 152. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. Lucæ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5 p. 187.

Αἰέγων

[Sæc. II. ab an. C.] ᾽Ανέγνων δὲ τοῦτο ἑπτὰ οὐρανοὺς καὶ ἐν τῇ συγγεγραμμένῃ Ἀρίστωνι τῷ Πελλαίῳ διαλέξει Παπίσκου καὶ Ἰάσονος, ἣν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν ἕκτῳ βιβλίῳ τῶν Ὑποτυπώσεων, τὸν ἅγιον Λουκᾶν φησιν ἀναγράψαι. *Legi etiam septem cælos in Disputatione Papisci ac Jasonis, quæ scripta est ab Aristone Pellæo, quam Clemens Alexandrinus in sexto libro Hypotyposeon ait S. Lucam descripsisse.* Hunc Jasonem plurimi eundem esse volunt cum Jasone Thessalonicensi, cujus mentio habetur Act. 17. 5. Rom. 16. 21. quemque Græci in Menologio primum Tarsi episcopum a D. Paulo constitutum esse tradunt. Verum hæc incerta, nulloque fide digno autore nixa; & ægre admittit temporum ratio. Quisquis sit, Disputationem instituit cum Papisco Judæo Alexandrino *de Veritate Christianæ Religionis*, cui exitus iste contigit, ut Papiscus Christiani argumentis devictus, Judaismo renuntiaret, & baptismum enixe postularet. Extiterunt olim Græce, *Acta concertationis* hujusce, sive ab Aristone nostro, sive ab alio quodam in literas redacta. Ea tanquam insulsum quoddam opus olim sugillavit Celsus Epicuræus: cujus iniquam idcirco censuram diluit Origenes *, & egregium iis eruditionis elogium tribuit. [* Adv Cels. lib. 4. non longe a medio.] Meminit eorundem Hieronymus in Quæstionibus in Genesin. ᵃ *Acta* ista in Latinum sermonem vertit, & præfatione bene longa Vigilio episcopo nuncupata auxit Celsus quidam; quis qualisve ille fuerit non constat. Id solum liquet ex plurimis præfationis locis eum vigentibus adhuc persecutionum temporibus, & ante susceptam ab Imperatoribus fidem Christianam scripsisse. De hac Disputatione verba quædam ex Nicolao Fabro proferre videtur Rigaltius; unde colligere quis possit hæc Acta etiam hodie superesse. Sed revera verba illa quæ habentur apud Rigaltium non sunt Fabri, sed Hieronymi, qui lib. 2. *Comment. in Epist. ad Galat.* cap. 3. p. 175. ita scribit: *Memini me in altercatione Jasonis & Papisci, quæ Græco sermone conscripta est, ita reperisse,* λοιδορία Θεοῦ ὁ κρεμάμενος, i. e. *Maledictio Dei qui appensus est.* Celsi cujusdam præfatio in hanc concertationem a se Latine versam, ad Vigilium episcopum, inter Cypriani opera haberi solet: quæ etsi non sit Cypriani, perantiqua tamen est, & erudita, ut recte judicat Petavius, *Dogm. Theol.* tom. 4. part. 2. lib. 13. cap. 2. num. 7.

ᵇ EPIPHANES, ortu Alexandrinus, patre natus Carpocrate, hæresiarcha famosissimo, matrem habuit Alexandriam, Samo insulæ Cephaleneæ (quæ & ipsa olim Samos dicta) urbe oriundam. Adolescentem ἐγκυκλίῳ παιδείᾳ, præsertim accurata Platonicæ philosophiæ cognitione imbuit & instruxit pater, quod non levem ei aditum [Sæc. II. ab an. C.] ad famam sibi conciliandam, & ad homines ad sectam suam facilius decipiendos aperuit, ut recte observat Epiphanius *. [* Hær. 24. n. 3.] Ætas ejus paulo obscurior; etsi ipsum patremque suum hæreses suas Hadriano imperante confirmasse fidem nobis diserte facit Theodoritus *. [* Hær. Fab. l. 1. c. 5 infra.] Secundo ejusdem temporis hæretico proximus, & pene æqualis erat, quod ex ipso Irenæo * colligi potest, si locus dextre introspiciatur. [* L. 1. c. 5. n. 2.] Postquam enim de secundo egerat, addit, *Alius vero quidam, qui & clarus est magister ipsorum, in magis sublime &c.* Hæc vetus interpres. Græca hic desiderantur, aliter res esset luce clarior. Ea igitur ita supplenda esse censuit Pearsonus noster: Ἄλλος δέ τις ὁ καὶ Ἐπιφάνης διδάσκαλος αὐτῶν, veteri interprete Ἐπιφάνης, quæ viri nomen erat proprium, in appellativum transferente. Quid quod quæ ex claro hoc magistro de Monote seu Monadi ibi habet Irenæus, nulli magis quam nostro Epiphani conveniunt, quem τῆς μοναδικῆς γνώσεως autorem principemque disertis verbis facit Clemens Alexandrinus *. [* Strom. l. 3. p. 428.] His adde Clementem subjungere, ab Epiphane hæresin Carpocratianorum profluxisse, quæ paulo ante extrema Hadriani orta videtur. Hinc Epulæ Thyesteæ, & incesti concubitus Christianis toties a Gentilibus objecti, quorum tamen ineunte imperium Antonino, Hadriani successore, primus meminit Justinus Martyr de Carpocratianis sub Hadriano hæc habet Eusebius *, "Magicas præstigias [* H. E. l. 4. c. 7. p. 120.] "non clam ut alii, sed palam ac publice "tradidisse, philtris arte magica curiose elaboratis, paredris quoque & somniorum "immissoribus quibusdam spiritibus, aliisque "hujusmodi maleficiis nsos iisque gloriari: "neminem ad perfectionem mysteriorum, "seu potius flagitiorum, quæ apud ipsos "agebantur, pervenire posse, nisi turpissima "quæque perpetrarent, nec hujus mundi "principes & rectores aliter evitare posse, "nisi unicuique eorum debita munera per "obscenissimam libidinem persolvissent. "Hinc factum, ut gentibus a fide nostra "alienis ampla obtrectandi & calumniandi "evangelii materia subministrabatur, dum "ab illis primum orta infamia ad totius "Christiani nominis opprobrium diffunderetur; hinc nata apud infideles opinio, "quasi nefario concubitu cum & matribus "misceri, & execrandis dapibus vesci solerent Christiani. Hucusque Eusebius. Huc forsan faciunt crimina, quæ Christianis, præsertim presbyteris in Ægypto, ipse Hadrianus epistola * ad Servianum ex Ægypto data, objecit, quæ nullis inter Christianos nisi [* Ap. Vopisc. in vit. Saturn. p. 959.]

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. Vigil. §. 3. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. Hist. *Carpocratiani.* ᵇ Conf. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 1. c. 3. art. 3.

Sæc. II. ab an. C.

Basilidianis & Carpocratianis, qui ex Ægypto orti, iis in locis præcipue abundabant; convenire possunt, artibus magicis præstigiisque famosissimis. Dices, epistolam Hadriani Epiphanis ortum præcessisse. Fateor, sed paucis solum annis, nec dubitari potest Carpocratem etiam ante natum Epiphanem talia docuisse, talesque discipulos habuisse. His omnibus rite perpensis, ausim affirmare Epiphanem ad ann. circiter 137. Hadriani 20. referendum esse.

Doctrinam, quam a Valentino magistro, patreque suo hauserat, latius ipse propagavit, propriisque nugis & figmentis amplificavit. Mitto quæ de Proarche, Aennoeto de inerrabili & inominabili, de Henotate & Monade, aliisque monstrosis vocabulis & notionibus referunt Irenæus, Epiphanius, Theodoritus, alii, qui etiam nefandissimos illorum mores depingunt. Docuit * porro juxta Carpocratem unam esse Virtutem cæteris superiorem, ex hac angelos & virtutes, ab his conditum mundum: Christum tantummodo ex Josephi semine natum, hominemque esse genitum, ut reliqui mortales, etsi vitæ integritate meliorem: uxores omnibus perfectionis Christianæ æmulis communes esse debere, quod ex male intellecto Platonis sui de republica libro eum desumpsisse notat Clemens *.

* Vid. App. ad Tert. de præsc. c. 48. Epiph. Hær. 27. n. 1, 2. &c.

* Strom. l. 3. p. 410.

Obiit Samæ in Cephalenca, ubi scholam per aliquot annos habuerat, anno ætatis 17. Profundæ scientiæ, & portentosi plane ingenii juvenis, qui tam brevi spatio tantam famam sibi conciliaverit, tantam nominis celebritatem assequutus, ut etiam non infimæ notæ viros, Ptolemæum, Prodicum, aliosque auditores habuit. Et magis adhuc mira sunt quæ de illo refert Clemens *, & ex eo totidem pene verbis Epiphanius *, nempe post mortem tanquam Deum a Cephaleniis habitum esse, ᵃ templum ex ingentibus lapidibus ei conditum, altaria & delubra consecrata, Museumque, *Epiphanis Musæum*, appellatum; civesque & incolas, ex illius præcipue gregalibus & discipulis, in neomenio convenientes, tempore quo natus & in Deum relatus est, sacrificia ei & libationes offerre, & in fano illius convivari, hymnosque in ejus honorem canere. Subdit Epiphanius hos honores ad sua usque tempore perdurasse. Scripsit librum *de Justitia*, in quo demonstrare conatus est, justitiam Dei esse quandam cum æqualitate communionem, scopus vero ultimus erat ostendere, mulieres omnes singulis viris communes esse debere; *εἰ μίαν ἀγόμενος ἐχέτω, διωκομένων κοινωνεῖν ἁπάντων, ὥσπερ ἀπέφηνε τὰ λοιπὰ τῶν ζώων*, ut ipsius verba sunt, *cur unam ducens habeat, cum omnium possint esse participes, sicut reliqua fecit animantia*. Plura hujus libri fragmenta profert Clemens Stromat. lib. 3. pag. 428, 429, 430. Quin & ea quæ ex claro magistro habet Irenæus *, ipsissima fuisse Epiphanis verba nullus dubito, quæ proinde repetit Epiphanius Hæres. 32. num. 5.

* Strom. l. 3. p. 428.

* Hær. 32. n. 3.

* Adv. Hær. l. 1. c. 5. n. 3.

PTOLOMÆUS, unde unde oriundus, ex ea erat Gnosticorum classe, quæ Valentinum ducem ac principem agnovit, quin ipsum forte Valentinum docentem audierit, certe Secundum & Epiphanem, quibus illum proximum & successorem facit Epiphanius *, ipsumque omnibus, quos habuit, præceptoribus eruditione præstitisse ait. Famosus esse cœpit circa annum 140. si recte conjicio, antiquior esse vix potuit, qui Epiphanem admodum juvenem audierat, ipse mox in schola Valentiniana professor factus. Placitis, quæ a magistris hauserat, plura adjecit, illorumque doctrinam magna accessione cumulavit. Deo, quem *Bython* appellant, duas conjuges sive *σύζυγες* attribuit, *cogitationem* ac *voluntatem*; illam in ipso semper-existentem, hanc postea productam, & ex his velut invicem commistis, *κατὰ συζυγίαν* exortum esse *Unigenitum ac Veritatem*. Legem Mosaicam maledictis incessit, eamque non a perfecto & summo Deo constitutam voluit, sed a mundi Opifice & Conditore, qui neque Deus perfectus sit, neque diabolus, sed alter, ab illorum natura diversus, & in eorum medio merito collocandus: Legem ipsam non ab uno legislatore profectam, sed trifariam distributam; quædam ad ipsum Deum, ejusque sanctiones pertinere, alia Mosi tribuenda, alia denique seniores, qui in populo erant, addidisse. Extat libellus, sive *Epistola* bene longa ad Floram gregis sui mulierculam adversus legem Mosaicam, qua impia sua, & blasphema hac de re dogmata luculenter exponit. Integram operi suo de hæresibus inseruit Epiphanius, validisque rationibus & argumentis refutavit Hæres. 33. a num. 3. usque ad finem.

* Hær. 33. n. 1.

Vid. Iren. in præf. p. 2. l. 1. c. 1. n. 18. l. 2. n. 4. p. 110. Epiph. loc. cit.

ᵇ **JUSTINUS**, Martyr *κατ' ἐξοχὴν* dictus, Prisci filius, Bachii nepos, Neapolim, urbem Samariæ non incelebrem, Sichem olim dictam, natalem habuit, *ὁ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀποστόλων*, inquit Eusebius *; *ἀνὴρ οὔτε τῷ χρόνῳ πόῤῥω ὢν τῶν ἀποστόλων, οὔτε τῇ ἀρετῇ*. ait Methodius Tyrius *. Quin & de seipso loquitur Justinus *, quasi esset, *ἀποστόλων γενόμενος μαθητής*, quod de viris apostolicis, vel potius de doctrina apostolorum intelligendum est. Universas fere philosophantium sectas curiose pervagatus, in Platonica substitit; donec a sene quodam venerando & vere di-

* L. 2. c. 13.

* Ap. Phot. Cod. 234.

* Ep. ad Diognet. p. 501.

ᵃ Conf. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 137. §. 1. ᵇ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. Justin. *Nourrium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 2. part. 1. *Oudin.* tom. 1. p. 179. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 23.

vino

Sæc. II. ab an. C. vino meliora edoctus, ad diviniorem, ac nobiliorem philosophiam, Christianam nempe, transiit, circa ann. 133. ἐν φιλοσόφου σχήματι πρεσβεύων τὸν θεῖον λόγον, *etiam sub hab tu Philosophi verbum Dei prædicans.* Ineunte imperium Antonino Pio, Romam profectus est; & in colle Viminali hospitium habuit; utque grassantem adversus Christianos crudelitatem restingueret, eosque a fictis Gentium calumniis vindicaret, circa ann. 140. *Apologiam* primam pro Christianis Antonino Pio, ejusque filiis, & Senatui Romano nuncupatam obtulit: Quod in apologia enim anni 150. a Christo effluxisse dicantur, id in characterum numeralium corruptionem referri necesse est: cum edictum Imperatoris Antonini Pii a Justini apologia impetratum tertio Antonini Consulatu factum sit, qui in annum Christi 140. incidit. Post hæc in Asiam reversus, celebratissimum illud cum Tryphone Judæo *colloquium* habuit: Inde Romam rediit, atque alteram *Apologiam* pro Christianis conscripsit, eamque M. Antonino, & Senatui Romano dedicavit: Tandem dum Crescentem, Philosophum Cynicum, veluti hominem gulosum, mortis timidum, luxuriæ & libidinum sectatorem, τὸν φιλόψοφον, καὶ φιλόκομπον, οὐδὲ φιλόσοφον, libere nimis coargueret; a Crescente apud Imperatorem accusatur, a quo damnatus, gladio percussus est, ut habent martyrii ejus acta *, ut vero Græci † in Menæo, propinato veneno interiit. Mortem sibi a Crescente aliquando inferendam, ipse in apologetico posteriori Marco Aurelio & Senatui oblato prævideral & prædixerat, locum citat Eusebius H. E. lib. 4. c. 16. p. 136. quod & factum esse diserte testatur Tatianus Justini discipulus, cujus etiam verba affert Eusebius loco citato, quæ & in ipsa Tatiani oratione hodie reperiuntur num. 32. p. 71. Edit. *Oxon.* Contigit hoc Justini martyrium ann. M. Aurelii 4. seu ut in chronico Paschali signatur M. Aurelii, & Lucii Impp. 6. Orphito & Pudente Coss. id est, ann. Chr. 165. Unde patet immani errore Epiphanium * laborare, qui Justini mortem ad Hadriani imperium refert, eamque tricesimo Justini ætatis anno contigisse ait. De eo hæc habet Photius *. Ἐστὶ δὲ φιλοσοφίας μὲν ὁ ἀνὴρ τῆς καθ' ἡμᾶς, καὶ μάλιστά γε τῆς θύραθεν εἰς ἄκρον ἀνηγμένος, πολυμαθείᾳ τε καὶ ἱστοριῶν περιρρεόμενος πλούτῳ· ῥητορικαῖς δὲ τέχναις οὐκ ἔχει σπουδὴν ἐπικοσμῆσαι τὸ ἔμφυτον αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας κάλλος, διὸ καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἄλλως ὄντες δυνατοὶ, καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν διασώζοντες, τῶν ἔξωθεν οὐκ εἰσὶν ἀποστάζοντες ἡδυσμάτων, οὐδὲ τῷ ὑπαγωγῷ καὶ θελξιπείῳ σὺν πολλοὺς τῶν ἀκροατῶν ἐφελκόμενοι. *Est autem vir ille ad Philosophiæ tum nostræ, tum potissimum profanæ, summum evectus fastigium, multiplicisque eruditionis, & historiarum copia circumfluens: Sed Rhetorico artificio nativam Philosophiæ suæ pulchritudinem colorare haud studio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus pollens alioqui, ac valida, scientificumque spirans stylum, rhetorica illa condimenta non spirat, nec illecebris aut blandimentis vulgus auditorum trahit.* Literarum Hebraicarum rudem penitus & imperitum fuisse, Justino vitio verti non debet, 1° quia quamvis patria fuerit Samaritanus, Græcis tamen parentibus natus sit; deinde quod magnam vitæ partem in religione Gentilium traduxerit: denique quod Philosophiæ, Græcisque disciplinis se totum dederit, quæ a literarum Hebraicarum studio immane quantum abhorrent. Hinc factum est, ut in Hebræis adeo pueriliter lapsus fit. Exemplum dabo. Satanam a voce שטן, *adversari, odio habere*, derivari nemo nescit, qui linguam Hebræam vel a primo limine salutarit. En tamen ridiculam plane Justini nostri interpretationem. * Σατανᾶς προσαγορεύεται, ὄνομα ἀπὸ τῆς πράξεως ἧς ἔπραξε αὐτῷ θετὸν κείμενον· τὸ γὰρ σατᾶ τῇ Ἰουδαίων καὶ Σύρων φωνῇ ἀποστάτης ἐστί· τὸ δὲ νᾶς ὄνομα ἐξ οὗ ἡ ἑρμηνεία ὄφις ἐκλήθη, τοῦτον ἐστὶ κατὰ τῇ Ἑβραίων ἑρμηνευθείσῃ φωνῇ· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων ἓν ὄνομα γίνεται Σατανᾶς. *Satanas appellatur, nomen cum rebus ipsis quas egit congruens, indeque compositum nactus. Nam* Sata *Judæorum & Syrorum voce Apostata & Desertor est: nomen autem* Nas *(unde interpretatione etiam serpens vocatur) idem est quod* Sata *Hebræorum expositum sermone. Ex quibus utrisque unum compositum, fit nomen* Satanas. Quanto rectius Origenes *: Ὁ δ' Ἑβραίων διαλέκτῳ Σατανᾶς, καὶ Ἑλληνικώτερον ὑπό τινων ὀνομασθεὶς Σατανᾶς, μεταλαμβανόμενος εἰς Ἑλλάδα φωνὴν ἐστὶν ἀντικείμενος. *Cæterum* Satan *Hebræa lingua dictus, & a quibusdam forma magis Græcanica nominatus* Satanas, *interpretatur Adversarius.* Hæc non animadvertit futilis ille antiquitatis ecclesiasticæ propola, Chr. Sandius *, qui *Quæstiones ad Orthodoxos* non esse genuinum Justini opus hoc argumento contendit; quod vocem, *Osanna* per μεγαλωσύνην ὑπερμεγέθη, *magnificentiam excellentem* istarum autor ridicule interpretetur: cum verus, inquit, Justinus upote Samaritanus, vocis *Osanna* significationem non potuit ignorare. Majorem fuisse hominis ignorantiam, an impudentiam quis facile dixerit? Præterquam enim quod falso & frivolo nitatur argumento, totam istam periodum bene longam ex Riveti * Critico, tacito quidem Riveti nomine, nec vel levissima ejus mentione nisi e longinquo & indirecte facta, exscripsit: ac proinde dormitante Riveto, ipse dormivit securus. Sed ad Justinum redeamus. Scripsit, inquit Eusebius *, plurima ingenii sui, doctrinæque & intenti in

Margin notes: Sæc. II. ab an. C. — * Ap Sur. ad 12. Jun. & Baron. ad an. 165. — † Τῇ α' τῷ Ιου. — * Hær. 46. p. 172. — * Cod. 125. — * Dial. cum Typhon. p. 131. — * Cont Cels. l. 6. p. 306. — * Tract. de Vet. Script. Eccl. p. 44. Quæst. 50. — * Vid Rivet. l. 2. c. 5. — * L. 4. c. 18.

Sæc. II. ab an.C. res divinas studii monumenta, *πάσης ὠφελείας ἔμπλεα*, *multiplicis utilitatis plena*: quæ sequuntur.

[a]OPERA GENUINA.

Elenchus, sive *Parænesis ad Græcos*, utroque enim nomine gaudet: sub Elenchi titulo memorant Eusebius, Hieronymus, & Photius, sub Parænesis, Damascenus. Quin & ex Elencho laciniam adducit Stephanus Gobarus apud Photium Cod. 232. quæ in hodierna Parænesi reperitur. Quid hic agendum? Dicendum utique vel *Elenchi* titulum in istum *Parænesis* ante Damasceni tempora transiisse, vel librum hunc duplicem olim inscriptionem habuisse, *Ἔλεγχος, ὁ καὶ λόγος παραινετικός*. Certe Justinum cum hæc scriberet, non modo Elencticam, sed & Parænetiam orationem in animo habuisse, ipse statim in Procemio nos docet.

Oratio ad Græcos, quæ prout hodie exstat, est paucarum tantum paginarum libellus. Scripsisse Justinum præter Elenchum, *Orationem ad Græcos* consentiunt omnes tam veteres quam recentiores. An ea sit quam habemus hodie, dubitatur, præsertim cum in ea diserte ait Eusebius *, Justinum cum de aliis plurimis quæstionibus, quæ tam a nostris, quam a gentilium philosophis agitari solent, uberrime disputasse, tum de Dæmonum natura sententiam suam exposuisse. Quod in hac, quæ superest, factum non est. Unde colligi potest, vel brevem hanc oratiunculam nihil aliud esse, quam extremam Elencticæ & Parænetiæ orationis clausulam, a reliquis divulsam, vel saltem maximam ejus partem nobis deesse, in qua his de rebus disputaverit. Ad hunc librum respexisse videtur Tatianus *, martyris nostri discipulus, ubi Justinum dæmones latronibus similes esse docuit. Ex Justino fragmentum citat Damascenus *, quo de hominis immortalitate agit: quod ex Justini oratione contra Gentes desumptum esse testatur Leontius lib. 2. contra Nest. & Eutych. ubi fragmentum illud longe amplius exhibet. Et Græca cum desiderarentur, ex Cod. Laudiano Biblioth. Bodl. suppeditavit Grabius noster *Spicil.* Sec. 2. t. 1. p. 172. Singularis forte est Halloixii * conjectura, contendentis, brevem hanc oratiunculam genuinum esse Justini Elenchum, eoque primo loco positum, Eam vero, quam Elenchum vulgo vocamus, Parænesim esse, in qua fuse continentur, quæ in Elencho brevissime disputata fuerant. Qua in opinione an plures ὁμοψήφους habiturus sit, dicere haud possum.

* Hist. Eccl. l. 4. c. 18. p. 140.

* Ad Græc. p. 69.

* Orat. l. 1. c. 9. 10.

* Just. c. 26. p. 187. t. 2.

[b] *Apologia pro Christianis prima*, quæ in omnibus Justini editionibus secundo loco ponitur. Antonino Pio, M. Aurelio, L. Vero ejus filiis, S. P. Q. R. nuncupata, anno circiter 140. saltem præcedente oblata, cum in ea mentio fiat belli adversus Judæos duce eorum Barcochaba jam nuper gesti, quod extremo Hadriani tempore factum esse norunt Chronologorum filii. Meminit etiam Marcionis hæretici, qui non modo adhuc in vivis erat, sed hoc etiam tempore hæresin suam validius propagavit. Sæc. II. ab an.C.

[c] *Apologia pro Christianis secunda*, quæ in editis primum quidem locum obtinet, Senatui Romano solum inscripta, M. vero Aurelio, & Lucio Vero Antonini Pii successoribus etiam oblata, idque anno, ut videtur, 164. paulo ante Justini martyrium. Fragmenta bina, sed breviuscula ex Damasceno Gr. Lat. extulit Grabius loc. supra cit. quæ ad hanc apologiam loco non longe ab initio, ubi lacuna hodie reperitur, referenda esse censet.

Liber de Monarchia Dei, forsan in principio mutilus, vel potius secunda pars operis integri. De hoc opere notat Eusebius *, Justinum in eo monarchiam Dei non solum autoritate sacrorum apud nos voluminum, sed Gentilium etiam philosophorum testimoniis asseruisse, immo non longe post initium id ipsum Justinus innuit. Hæc vero sacræ scripturæ testimonia hodie desiderantur. Unde luce clarius fit, priorem partem jam deesse. Quod vero hodie superest genuinum esse Justini opus arguit stylus, & quicquid alii dicant, res ipsa clamat.

[d] *Dialogus cum Tryphone Judæo*. Tryphon iste idem forsan fuit, quem Judæi Rabbi Tarphonem, & vulgo הכהן העשיר, *Sacerdotem divitem* vocant; Rabbi Achibæ collega & commilito; qui ob rebellionem a Barcochabe excitatam, patria relicta, in Græciam se contulerat. Forsan non diu post priorem apologiam habitum est hoc colloquium, & a B. Martyre in scripta redactum. Duo fragmenta Gr. Lat. extulit Grabius, quæ ex hoc dialogo desumpta esse opinatur, etsi in eo jam non reperiantur.

[e] *Epistola ad Diognetum*, Eusebio quidem non memorata; sed nec Eusebius vidit omnia: nec obstat stylus paulo comptior, & elegantior, quo minus Justini sit. Nulli enim dubium esse potest, Justinum pro re nata tersiori & floridiori stylo uti potuisse. Adeoque, quum styli a reliquis Justini operibus diversitatem post alios nuper objicit vir doctissimus *, oblitus est eorum, quæ paulo

* Hist. Eccl. l. 4. c. 18. p. 140.

* Spic sec. 2. l. 1. p. 165.

[a] Conf. *Fabr.* de Verit. Relig. Christianæ c. 2. §. 7. p. 42. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 15. p. 51. seq vol. 5. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 1. p. 50. *Tillemon.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. *Justin.* art. 11. seq. *Nourrius* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 2. per tot. *Oudin.* tom. 1. p. 187. & seq. *Itting.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. §. 7. seq. & c. 3 §. 4. [b] Conf. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 139. § 3. seq. [c] Conf. *Clerici* Hist. Eccl. ad an. 162. §. 2. seq. [d] Conf. *Clerici* Hist. Eccl. ad an 140. §. 2. seq [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. n. 1. ad Histor. persecut. *Neron.*

ante

Sæc. II. ab an. C. ante dixerat p. 148. ubi de duabus orationibus ad Gentes agens, quod earum stylus a stylo Justini paulo discrepare videatur, ait, *Sed tantillæ styli differentiæ nulla habenda est ratio, præsertim cum diversis temporibus ac locis sæpe diversum in modum autores scribere, quotidiana nos doceat experientia.* Sæpe multumque hanc epistolam perlegi nec quicquam in ea deprehendi, quod non Justini ingenio scribendique modo, & argumentis, quæ in reliquis suis operibus tractat, quod non temporum illorum conditioni, Christianorumque tunc temporis statui ac moribus sit apprime consonum. Quod se Apostolorum discipulum vocat, id laxiori sensu, non de ipsis Apostolis, sed vel de viris Apostolicis, qui a veteribus Apostoli nonnunquam dicuntur, vel potius de doctrina scriptisque Apostolorum accipiendum esse supra monuimus. Neque enim aliter Apostolorum discipulus, quam gentium Doctor factus est, id est, per scripta in lucem emissa: seque alibi * per libros prophetarum, ϰ̀ ἐκείνων ἀνδρῶν, οἳ οἱ Χριςοῦ φίλοι (ex quibus differuerat venerandus senex) ad fidem Christianam conversum fuisse dicit. Diognetum ad quem data est hæc epistola eundem fuisse cum eo, quem inter præceptores M. Aurelius * numerat, veri non absimile est, immo pene certum. Vir erat in dignitate & eminentia positus, quem proinde τ̀ κράτιςον appellat Justinus, ab Imperatore magno in pretio habitus, & eodem teste philosophiæ admodum studiosus, quique cognoscendi quis sit divinus Christianorum cultus, quæ religio, acerrimo studio tenebatur, ut primis epistolæ verbis Justinus nos docet.

* Dial. cum Tryph. p. 224, 225.

* Τῶν εἰς ἑαυτὸν l. 1. §. 6.

Epistola ad Zenam & Serenum, quæ Ethica est, & de moribus accurate & erudite disserit. Hanc in dubium vocat Bellarminus, immerito, mea quidem sententia; neque ipse Bellarminus ullam opinionis suæ rationem adducit. Non desunt tamen, quæ hujus libelli γνησιότητα opponunt alii. Summa eorum capita collegit & corroboravit Natalis Alexander Hist. Eccles. sæc. 2. cap. 4. artic. 2. pag. 298. Sed leviores sunt quas affert rationes, quam ut in iis refellendis multum laboremus, præcipue cum eas diligenter excussit de Justini scriptis bene meritus Tentzelius *Dissert. select.* 5. num. 25. & in Addend. p. 440.

Aristotelicorum quorundam Dogmatum Eversio. Perionius in notis multa profert, quæ de hoc libello scrupulum moveant: Nihilominus tanti non sunt, ut propterea hunc libellum Justino abjudicemus, præsertim cum Photius martyri nostro disertim ascribat. Certe liber est mere philosophicus, nec tanti, ut in eadem cum reliquis dignitate & pretio habeatur. Neque magni ponderis sunt quæ contra objiciuntur, neque ea vidit summum Per. τοῦ κριτικωτάτου acumen & judicium. Interim consulantur quæ de hoc opere notarunt Grabius noster sæc. 2. t. 1. p. 153. & seqq. & Tentzel. ubi supra num. 18. & in Addend. p. 43. Recenset etiam Photius inter genuina Justini scripta unum hoc titulo, *Dubitationum contra Religionem summariæ resolutiones.* Quod vel interpolatum sub alio titulo hodie latet, vel si diversum fuerit, dudum periit. De quo infra.

[a] OPERA SUPPOSITITIA.

Quæstiones, & Responsiones ad Græcos. In his citantur Manichæi: ut alia non afferam. Notatu non indigna est ingeniosa Grabii * conjectura, cui ex parte præiverat Tentzelius *, Justinum nempe in Apol. 2. quæ primo loco collocari solet, memorare disputationes, quas habuit cum Crescente Philosopho, quæ per suas interrogationes, illiusque responsiones, adde & Elenchum (verbo enim ἐλέγξαι utitur) peractæ erant; ad has denique provocare, quasi Senatui jam cognitæ fuerint. Ex his infert, Justinum, vel has disputationes in scripta redegisse, ab aliis postea auctas & interpolatas, opusque, quod habemus hodie, his tribus constare partibus, *quæstionibus, responsionibus*, & *elenchis*; vel saltem impostorem, quisquis fuerit, ex isto Justini loco, hoc opus sub Justini nomine componendi ansam arripuisse. Quod quidem longe mihi verisimilius videtur.

* Ubi supra p. 156.

* Dissert. p. in Addend. p. 414.

Quæstiones Græcanicæ, de Incorporeo, & de Deo, & de Resurrectione mortuorum, & ad easdem *Christianæ Responsiones*: ejusdem commatis & auctoris cum prioribus, quibus Appendicis loco adjiciuntur, videntur.

[b] *Quæstionum 146. Responsiones ad Orthodoxos.* Aut hic liber omnino Justini nostri fœtus non est, quod mihi verisimillimum videtur, aut mire interpolatus. Multa enim in eo sunt, quæ sæcula aliquot Justino sequiora quæque ævum Arianum, & νεωτέρων Christianismi tempora, plane sapiunt: ut de Irenæo, Origene, & Manichæis ibi citatis nihil dicam: certe Cl. Dodwellus censet, autorem fuisse Justinum Siculum, qui inclinante sæculo quinto scripsit. Quisquis tandem autor sit, scriptor sane est magni judicii, variæ eruditionis, & elegantis ingenii. Interim vide, annon sit idem liber, sed misere interpolatus, de quo Photius * hoc titulo Ἀπορῶν κατὰ τῆς εὐσεβείας κεφαλαιώδης ἀνάλυσις: *Dubitationum adversus Religionem summariæ solutiones.* Istud enim Justini opus fuisse genuinum, accuratum Photii judicium, acumen, atque doctrina nos dubitare non sinunt.

* Cod. 125.

[a] Conf. Nourius in Append. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 2. part. 3. c. 2, 3, 4. Oudin. tom. 1. p. 199. [b] Conf. Fabr. de Verit. Christianæ Relig. c. 2. § 9. p. 47.

Sæc. II. ab an. C.

Expositio Fidei de S. Trinitate. Hoc opus utcunque Catholicum & Orthodoxum, clarum & perspicuum, B. Martyri falso attribui liquido constat. Tot enim ferme habet νοθείας indicia, quot sententias. Et si nil aliud esset, tot phrases & vocabula, Justini ævo adhuc ignota, τριὰς, ὁμοούσιος, τρία πρόσωπα, ὑπόστασις, τρόπος ὑπάρξεως, μονὰς ἐν τριάδι, καὶ τριὰς ἐν μονάδι, Spiritus S. a patre ἐκπόρευσις, utrinsque Christi naturæ ὁ ἑνώσεως τρόπος, εἷς υἱὸς καὶ δύο φύσεις, & sexcenta alia, post exortas Arianorum, Nestorianorum, & Eutychianorum hæreses, quarto demum quintoque sæculo nata & usurpata, extra omnem dubitationis aleam ponunt. Leontius quidem Byzantinus *, qui claruit an. 590. Justinum philosophum & martyrem περὶ τῆς ἁγίας τριάδος allegat. Citat ille libri tertii c. 3. & 17. ex quibus plura fragmenta profert. Cæterum Leontio imposuisse videtur vel recentioris Justini nomen, vel operis longe prolixioris, & tres saltem libros continentis, martyri nostro suppositi titulus, cujus compendium habemus hodie.

* Cont Nest. & Eutych. l. 1 ap Canif. tom. 4 p. 23.

De Providentia & Fide. Dicitur scripsisse librum hunc adversus *Euphrasium Sophistam*, cujus hoc erat initium; Ἄχραντος ὁ λόγος. Meminit hujus operis, & ex eo fragmenta quædam profert S. Maximus in *Tomo Dogmatico* Opusc. *Theolog. & Polem.* tom. 2. pag. 154. aliud, sed breviusculum Euthymius Zigabenus *Panopl. Dogm.* part. 2. tit. 15. De hoc libro silent Eusebius, Hieronymus & Photius, ubi de Justini scriptis luculenter agunt. Et merito quidem. Si quidem diu post Justini tempora scriptus videtur. Voces enim δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἐνέργεια φυσική τε καὶ συστατική, aliaque quæ in paucis his fragmentis occurrunt, Nestoriana, & Eutychiana tempora manifesto respiciunt.

[a] DESIDERANTUR.

Commentarius de Anima. Hujus nullam mentionem facit Photius, meminit vero Hieronymus *, & ante Hieronymum Eusebius *, qui ait, propositis in eo variis interrogationibus, quæ ad argumentum illud pertinent, Justinum gentilium philosophorum sententias attulisse, iisque se contradicturum, suamque de his sententiam in alio opere se prolaturam promisisse. Hoc opus σχολικὸν fuisse ait Eusebius, quod *Excerptorum* librum reddit Valesius, conjicitque Justinum in hoc opere quæstiones ac sententias quasdam philosophorum de origine animorum adduxisse, iisque suam expositionem ac demonstrationem subjunxisse.

* De script. c. 9.
* Hist. Eccl. l. 4. c. 18. vide Valesf. in annot.

Liber Psaltes dictus. Cujus meminerunt Eusebius, Hieronymus, Photius. Quid vero continebat, haud facile est hariolari; existimat Grabius * noster, in eo de hymnis, quos veteres Christiani Christo Deo suo canebant, actum esse: aut forte regulas quasdam præscriptas iis, qui canendo aliis in ecclesia præiverunt. Quid ipse, de hymnis, psalmisque di[illegible]dis, habet, vide in Epist. ad Zen. & Se[illegible]. p. 509.

Sæc. II. ab an. C.

* Ubi supra p. 169.

Contra omnes Hæreses liber, cujus ipse Justinus meminit in apologia prima ad Antoninum Pium, & imperatori, si voluerit, legendum offert. Hujus hodie ne unica, quod sciam, lacinia superest.

Contra Marcionem. Unone, an pluribus libris, constiterit hoc opus, haud satis liquet; de eo plurali numero loquuntur Hieronymus & Photius. Hic λόγους ἀναγκαίους, ille *insignia volumina* vocat, Irenæus vero σύνταγμα. quod tamen plures sub se libros continere potuit. Distinctum a priori contra omnes hæreses opus; etsi dubitari nequit, multa, quæ in priori deerant, in hoc Justinum supplere voluisse. Ex hoc libro quædam citat Irenæus, lib. 4. c. 14. & lib. 5. c. 26. Euseb. lib. 4. c. 11.

Dubitationum adversus Religionem Solutiones summariæ: nisi sit idem opus, sed interpolatum, cum *Responsionibus ad Orthodoxos*.

Expositio in Apocalypsin, teste Hieronymo *. Saltem id Hieronymus innuere videtur. Poterat quidem Justinus hanc vel illam apocalypseως locum data occasione explicasse, integrum vero commentarium in eam edidisse, nemo unquam persuadebit. Hieronymum forte decepit Eusebius *, qui ait quidem Justinum apocalypsin commemorasse (in scriptis nempe suis) & a Johanne Apostolo conscriptam esse diserte dixisse. Quod necessarium erat, quia diu in veteri ecclesia tum de libro, tum de autore dubitatum & disceptatum fuit.

* De script. c. 9.
* Hist Eccl. l. 4. c. 18.

Commentarius in Hexaemeron: cujus meminit Anastasius Sinaita, Anagog. Contemplat. lib. 7. Qui bina ex illo fragmenta habet, quibus Latine antea editis Cod. MS. Biblioth. Novi Collegii, subnexuit Cl. Grabius.

Epistolæ πρὸς τὸν Πάπαν a se scriptæ ipse meminit *. Quis fuerit hic Papa, an proprium viri nomen, an ecclesiæ Romanæ Pontifex, ad quem datæ fuerint hæ literæ, quis nos docebit? Incerta plane res est.

* Ep ad Zen. & Seren in initio.

De Resurrectione Carnis. Egregium procul omni dubio opus; cujus meminit, & quædam ex eo citat Methodius, apud Phot. Cod. 224. p. 922. sed maximam præstantissimi hujus libri partem nobis conservavit Damascenus, in Parallelis MSS. quam ex codice Claromontano collegii Jesuit. Paris. eruit, & Græce ac Latine edidit P. Hal-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. *Justin.* art. 12. *Nour* in App. ad Bibl. PP. 1 2. diss. 2. p. 3. c. 5.

loixius

Sæc. II. ab an.C.

loixius in vit. Justini eap. 27. unde eam repetiit Grabius, Sec. 2. t. 1. p. 177.

Quædam porro ex libris Justini deperditis habeot Tatianus Justiui discipulus, Orat. ad Gentes, p. 157. Antonius Melissa, Serm. l. 1. c. 19. l. 2. c. 6. 43. Damascen. Parall. l. 1. c. 19. & alibi.

Unicam Justioi senteotiam, ex Aot. Melissa, lib. 2. e. 43. hic referam, Philosopho Christiano & Martyre dignissimam. Τέλος τῷ φιλοσοφῦντι, ἡ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις κατὰ τὸ δυνατὸν· *Finis philosophanti est, Deo, quoad ejus fieri potest, assimilari.*

[a] Nævorum, qui in Justini scriptis hodie occurrunt, & in quibus, si non omnes, saltem plurimos veterum ὁμοψήφους habuit præeipui sunt; dogmata de Chiliasmo; de statu animarum post hanc vitam; de salute Paganorum, quos μετὰ λόγου βιῶν, & ἀπὸ μέρους Christum agnovisse dicit; de Angelorum cum fœminis contubernio, ex mala τῆς ὁ versione orto; de nimia liberi arbitrii potestate; de quibus alii, & nos alibi fusius. Quod vero Socratem aliosque quosdam Gentiles vixisse μετὰ λόγου, Christumque ex parte agnovisse contendit, in hac nempe erat sententia, & cum eo illustriores fere istius temporis Theologi, Christum verum esse & æteroum Patris λόγον, omnis rationis sapieotiæque fontem, atque ab eo taoquam a sole radium, λόγον, seu rationem in quemvis hominem naturaliter derivari: λόγος enim, *qui erat apud Deum, eratque ipse Deus, lux erat illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum.* Hinc

* Apol. 1. p. 46. Christus * martyri nostro, τῦ παντὸς λόγος, ejnsque respectu, ratio σπερματικὸς λόγος, τῦ

* Ib. p. 51. σπερματικῦ θείυ λόγυ τὸ * συγγενὲς, & ἡ ἐνοῦσα ἐμφύτυ τῦ λόγυ σπορὰ, sæpiuscule dicitur, quam proinde ab αὐτῷ τῷ σπέρματι satis aperte di-

* P. 46, 48. stinguit *, alibique non semel affirmat, quæcunque vel Poetæ vel Philosophi de moribus præclare docuerunt, ea omnia διὰ τὸ ἔμφυτον παντὶ γένει ἀνθρώπων σπέρμα τῦ λόγου, *ab innato toti generi humano rationis semine* profluxisse. Hæc, quantum assequi possum, erat senteutiæ ejus, eorumque qui ipsum proximo sequuti sunt intervallo, hae de re summa: quam allatis pluribus ipsius Justini, Clementis Alexandrini, atque Origenis Testimoniis alibi latius diduximus. Certe oon memini me observasse, Justinum alicubi affirmare Gentiles extra Christianæ religionis professionem positos, salvaudos fore, neque ad hanc rem sufficere oudam philosophiæ cognitionem, verum id sibi tantum voluisse, quotquot inter illos inoato τῷ λόγῳ, ratione scilicet, ad Deum colendum, vitamque optime instituendam recte usi essent, Christo, æterno τῷ λόγῳ, proxime accedere, & eousque consormes esse. [b] Opera ejus, quotquot supersuut, prodierunt Græce cura Rob. Stephani, *Paris.* 1551. f. 1571. f. 1592. f. Lat. *Basil.* 1528. 1551. *Paris.* 1554. 1565. *Basil.* 1555. 1565. *Paris.* 1578. Gr. Lat. *Heidelbergæ* ab Hieroo. Commelino 1593. f. *Paris.* 1615. 1636. f. Editionibus his novissimis Parisiensibus præter Sylburgii, Perionii, Billii, & Lanselii notas, reliqui Apologistæ accesserunt. [c]

[d] SMYRNENSIS Ecclesia Antistite suo Polycarpo viduata anno juxta vulgares Chronologiæ rationes 167. juxta vero Pearsooi & Dodwelli (quos hic sequimur) calculum, an. 147. Scripsit eodem anno *literas circulares* πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, (Eusebius * ait eam scripsisse ταῖς κατὰ Πόντον παροικίαις) quibus totam *passionis Polycarpi* eorumque qui cum eo passi sunt, *historiam* elegaoter sane ae copiose exponit. Exstaot hæc *Acta* apud Eusebium, sed principio ac fine mutila. Verum lacunas hasce opportnne snpplevit Reverendiss. Hiberniæ primas, Jac. Usserius, qui an. 1647. integrum martyrium ex Cod. Barociano una cum antiquo ioterprete Latino ex ecclesiæ Sarisburiensis codice MS. in appendice sua Ignatiana edidit. Hanc Smyrnæorum epistolam (nt ex notis actorum Usserianorum calci additis liquet) ex ipsius Irenæi Polycarpi discipuli exemplari transcripsit Gaius Irenæo familiaris, quemadmodum ex Gaii exemplaribus suum transcripsit Socrates Corinthius, cujus codice MS. usus est Usserins.

* L. 4. c. 15.

[e] PIUS, patria Aquileiensis, ex patre Rufino, frater Pastoris, ad pontificatnm Romanum evectus est (juxta Bellarminum & Baronium) aooo 158. Longe accuratiori calculo Pearsonus & Dodwellus ipsum ab anno 127. ad ann. 142. sedisse ostenduut. Exstant sub ejus nomine *Epistolæ* duæ *ad Justum Viennensem*, communi fere doctorum consensn tanqnam spuriæ rejectæ, nec ipse Bellarmiuus *, qui ex iis testimonium citat, veluti indubitatæ fidei defendere audet. Et sane præterquam quod a nullo veterum memorautur, ætatem recentiorem satis prodit, impostoris in rebus ecclesiæ paulo antiquioribus imperitia, quod ooo uno exemplo probat Cl. Dodwellus, Addit. ad Pearson. Dissert. 5. cap. 9. §. 3. Habentur apud

* De Rom. pontif. l. 2. c. 14.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. tom. 2. *Justin.* art. 18. 19. *Ittig.* Hist. Ecclef. vol. 2. c. 3. sec. 4. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 15. vol. 5. p. 60. & l. 5. c. 38. §. 125. vol. 9. p. 414. item de Verit. Relig. Christian. c. 2. §. 7. p. 48. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. differt. 2. part. 3. c. 6. c Denuo Lond. Gr. Lat. cum not. *Thirlbii* 1722. d Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 1. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 14. p. 50. vol. 5. *Ittig.* Hist. Ecclef. vol. 2. c. 1. § 40. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 2. art. 10. ad vit. *Polycarp.* e Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. tom. 2. ad vit. Pii. *Ittig.* Append. ad Diff. de Hæref. ad c. 6. §. 67. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5.

Sæc. II. ab an. C.

Orthodoxogr. tom. 2. p. 3. in omnibus Bibliothecæ patrum editionibus, apud Baron. ad an. 166. & Joh. a Bosco, Biblioth. Floriac. part. 2. inter *Antiquitates Viennenses* p. 21. 24. quæ ad calcem part. 2. subjiciuntur. Verum ibi epistola prior non Justo, sed vero primo Viennensium Antistiti, secunda Justo inscribitur.

[a] SOTER, natione Italus, patria Campanus, de civitate Fundis ortus, tandem Romanus Episcopus factus est, de successionis ejus ordine ac tempore mire variant tum veteres, tum recentiores. Eusebius, Hieronymus & Prosper illum referunt ad an. 168. Catalogi duo, Bucherianus & Heinschenianus ad an. 161. Catalogus tertius a Schelstratio editus ad an. 164. Onuphrius & Ant. Augustinus ad an. 163. Baronius & Bellarminus ad an. 175. Petavius & Labbæus ad an. 173. Juxta Pearsonum pontifex erat ab an. 161. usque ad an. 170. Ex Dodwelli vero calculo ab an. 153. usque ad an. 162. Scripsit * teste autore de hæresibus, sub *Prædestinati* nomine a Sirmondo edito, librum *contra Cataphrygas*, cui respondit Tertullianus, Montani vindicias agens, sed utrumque opus dudum periit.

* Hær. 26. & 86.

[b] ABERCIUS, Hierapolitanus, parentibus ingenuis, iisque Christianis natus, ecclesiæ Hierapolitanæ episcopus creatur circa ann. 164. Multa sub M. Aurelio, & L. Vero a gentilibus passus est; iisque adhuc imperantibus e vivis placide excessit. Hujus vitam ex actis Græcis a Sim. Metaphraste collectis, & ex Græcorum Menæo fuse & ad nauseam usque descripsit Pet. Halloixius *. Sed qualis sint fidei & autoritatis hæc acta, quivis facile videt: nec sane hujusmodi Abercii memoriam vel Eusebius, vel ulli veterum nobis tradiderunt. Scripsisse dicitur *librum de Disciplina, in Presbyterorum & Diaconorum suorum usum*, ut & *Epistolam ad M. Aurelium Imp.* quæ (si Baronii * judicio standum sit) spiritum plane apostolicum redolebat. Hanc ex Græco Card. Sirleti Cod. MS. eruerat Baronius, eamque integram in annalibus suis se exhibiturum esse promisit: sed casu aliquo e manibus ejus elapsa, nusquam postea comparuit.

* Vit. PP. Orient. c 2.

* Vide Baron. ad an. 163. N. 15. & not. ad Mart. Rom. Oct. 22.

[c] IRENÆUS, gente Asianus, Smyrnâ, ut videtur, aut non longe ab ea, oriundus, ὁ ἐγγὺς τῶν ἀποστόλων γενόμενος *, non longe a temporibus Apostolorum inquit Augustinus *; secundum Hieronymum †, Papiæ; ipso vero Irenæo ‡ teste, Polycarpi discipulus: cujus acta omnia, incessus, vitæque totius formam diligenter notabat; dicta omnia & sermones studiosius audiebat; audita in mente reposuit. Utrum Polycarpum comitatus una cum eo Romam sub Aniceto venerit exinde in Gallias missus, nulla nos docent veterum monumenta, adeoque velut rem incertam, prudenti lectori dijudicandam relinquimus. Utcunque fuerit, in Gallias profectus, Lugduni lares fixit, ejus ecclesiæ presbyter factus. Mortuo Pothino, Lugdunensis ecclesiæ pontificatum adeptus est; atque ut provinciam, quam nactus erat, melius ornaret, nullis laboribus pepercit; hæreticos verbo & scriptis refutavit; in unione ecclesiarum resarcienda, præsertim in componenda Paschali controversia, plurimum laboravit; eoque nomine Victorem Romanum pontificem ecclesiis Asiaticis anathema parantem, coacta episcoporum Gallicanorum synodo, per literas pacifice admonnit, & renitentem acriter objurgavit. Obiit capite truncatus, si communes sequamur calculos, sub persecutione Severiana, circa annum 202. vel ut alii, an. 208. cum Britannicam expeditionem molitus Severus Imp. Lugduni aliquandiu commoratus est. Cæterum Cl. Dodwellus, amicus noster singularis antequam dissertationes suas in Irenæum publici juris fecit, sententiam suam de ætate Irenæi, aliter plane quam vulgo fieri solet, Irenæi tempora disponentem benevole mihi communicavit. Quam proinde paucis explicabo. Statuit igitur Irenæum natum esse sub Nerva ann. Chr. 97. Quod quidem ex ipsius verbis colligi posse videtur, lib. 5. c. 30. ubi exitum imperii Domitiani vocat σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, seu ut habet antiqua versio, *pene nostrum sæculum*. Sæculum vero suum a suis natalibus ipsum deducere, nulli dubium esse potest. Circa annum, ut videtur, 122. dum adhuc ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ erat, lib. 3. cap. 3. Polycarpum vidit & audivit: Florinum apud Polycarpum in inferiore Asia vidit παῖς ὢν ἔτι, Epist. ad Florin. apud Euseb. lib. 5. c. 20. i. e. ætatis anno 25. certe ante annum 30. quem Epiphanius ἡλικίαν καθεστῶσαν vocat adv. Tat. Hær. 46. num. 1. Eodem tempore vidit Florinum splendide agentem ἐν τῇ αὐλῇ βασιλικῇ, loc. cit. Hadriano nempe in Asia agente, quod fieri ante illum saltem annum ægre potuit. Anno 167. incalescente in Gallia persecutione, Pothino Lugdunensium Antistiti, martyrium passo, successit Irenæus, πρεσβύτερος ætate pariter & officio, annum agens 70. pontificatum tenente Eleuthero. Ann. 176. vel sequenti scripsit adversus hæreses; opus omnium primum, post mortem Tatiani an. 174. post editam Theodotionis

Sæc. II. ab an. C.

* Euseb. de Sp. S. c. 29.
* Aug. contra Julian. l. 1. c. 3.
† Epist. ad Theod. p. 196.
‡ Epist. ad Florin. ap. Euseb. l. 5. c. 20

a Conf. *Tillemont* Memorab. Eccles. tom. 2. ad vit. *Soter.* b Conf. *Tillemont.* Memorab. Eccles. vol. 2. ad vit. *Papiæ* not. 3.
c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 58. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Iren.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 17. vol. 5. p. 66. item ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 35.

ver-

versionem, cum Commodum participem imperii admisisset Marcus an. 175. post aliquot a Polycarpi martyrio in sede Smyrnæensi successiones, scriptum; cum jam senuisset Irenæus annum nimirum agens circiter 80. Eleuthero adhuc in vivis agente. Ann 182. ætat. 85. scripsit adversus Blastum & Florinum epistolas, Victore pontifice, hanc, ut videtur, ob causam hoc anno, Commodi 3. Eusebio in Chron. & Chronici Alexandr. conditori insignis. Blastus Asianis favet in causa Paschatis, propterea Presbyterio dejectus. Inde initia litis cum ipsis Asianis. Ann. 189. ætat. 92. Commodi 10. sub Victore habita est disputatio de Paschate, cui superstes fuit Irenæus, paulo postea defunctus. Certe ipsum scriptoribus Victoris exitu antiquioribus accenset Caius ipsius Irenæi (si actis Polycarpi fides sit habenda) discipulus, sub Zephyrino apud Eusebium lib. 5. c. 28.

Et hactenus quidem viri eruditissimi de annis Irenæi sententia, ὡς ἐν τύπῳ descripta, remissa pleniori tum explicatione, tum confirmatione ad ipsas dissertationes in Irenæum, quas an. 1689. *Oxon.* in lucem emisit. Verum ab hac viri doctissimi sententia in quibusdam, secundis curis cogitationibusque instructus dissentire cogor: præcipue ægre a me impetrare possum, ut credam Irenæum superiori sæculo ann. 97. sub Nerva natum esse. Etiamsi enim Domitiani exitum, suum
* L. 5. c. 30. p. 449. PENE sæculum vocat*, cum tamen vix tres essent menses inter Domitiani mortem, & ann. 97. majorem distantiam mihi innuere videtur. Quin & πρώτην ἡλικίαν, qua se Polycarpum vidisse & audivisse refert, paulo longius protendere videtur vir doctissimus, ad an. nempe ætatis Irenæanæ 25. vel etiam 30. Cum hæc vidit, & audivit Irenæus, παῖς ὤν, puer adhuc erat, ipsomet teste in epi-
* Ap. Euseb. l. 5. c. 20. stola* ad Florinum, unde νέαν ἡλικίαν vocat
* Ibid. c. 5. p. 170. Eusebius*, ut eo tempore vix annum vicesimum excessisse censeri debeat. Vidit tunc Irenæus Florinum hæreticum in Asia ἐν τῇ αὐλῇ βασιλικῇ (Hadriani tunc temporis in Asia agentis) splendide agentem. Hunc Hadriani in Asiam adventum anno Christi 122. alligat vir clarissimus. At vero Hadrianum anno 128. in Asiam venisse ex Spartiano, & nummis luculenter probat Clar. Pagius ad ann. 128. juxta Baronium 130. His adde, hoc circiter tempore exortos esse famosissimos hæresiarchas, Valentinum, Cerdonem, Marcionem, &c. de quorum ortu toties agit Irenæus, & contra quos exclamare solebat Polycarpus, *Deus bone! in quæ tempora me reservasti*; quosque Romæ vixisse sub Hygino, i. e. ab an. 123. usque ad an. 127. notius est quam ut probari opus sit. Verum hæc fortasse plus satis. Quod vero Irenæus martyr fuisse vulgo dicatur, id sequiorum potius sæculorum commentum censendum erit. Certe ignorasse videntur vetustiores, Tertullianus, Eusebius, Augustinus, Theodoritus: primus pene qui hunc ei titulum affingit, est autor Quæst. & Respons. sub Justini nomine, non nisi quinti fortasse sæculi scriptor. Semel quidem Hieronymus Irenæum martyrem vocat, Comment. in Esai. c. 64. p. 240. sed fas erit dubitare, annon eo in loco vox *Martyris* in textum irrepserit? Cum nusquam alibi Hieronymus ipsum martyrem dicit, ne quidem in libro de scriptoribus ecclesiasticis, ubi de Irenæo ex professo agit.

[a] SCRIPTA.

Adversus Hæreses; seu *de Refutatione, & Eversione falsæ scientiæ libri 5.* in quibus de omnibus ad sua usque tempora Hæresiarchis, deque execrandis eorum dogmatibus & actis, agit; impias eorum objectiones refellit; quæstiones objectas diluit; veritatemque adversus omnia ipsorum tela animose propugnat. Deperditis Græcis, (nec enim refutari merentur, qui Irenæum Latine scripsisse volunt) exstat horum librorum *Latina versio*, vetusta satis, sed barbara imprimis, difficilis, & salebrosa. Recentiorem Tertulliano esse hanc versionem, postremis vero S. Augustini temporibus antiquiorem, ac proinde exeunte sæculo 4. factam, dissertatione singulari (5. nempe in *Irenæum*) demonstrat doctiss. Dodwellus. Huic versioni ortum dedisse videtur hæresis Priscilliani, quæ veterum Gnosticorum dogmata renovavit. Habuit Marcum quendam Ægyptium præceptorem Priscillianus, quem cum Marcosiorum apud Irenæum Antesignano nonnulli temere confuderunt, in hunc forsan errorem lapsi, quasi Irenæus adversus hunc Marcum ex professo scripserat. Dolendum plane est, originalem hujusce operis textum periisse. Ut vero damnum, aliquo saltem modo, resarciretur, perplurima ipsius Irenæi Græca nobis conservavit Epiphanius; plurima etiam Damascenus in Parallelis, quæ magno sane Reipublicæ literariæ beneficio Græce simul ac Latine exhibuit P. Halloixius in vita Irenæi, c. 15. At longe plura eruit, & undique conquisita veteri Latinæ versioni adjunxit diligentissimus Grabius.

[b] DEPERDITA.

Sermo adversus Gentes περὶ ἐπιστήμης, *de Scientia*, sive *de Disciplina*, ut reddit Hieronymus*, qui ex uno volumine duo fecit; * De script. c. 15.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 60. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Iren.* art. 6. seq. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 6. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. §. 3. p. 727. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 173. §. 3. & ad an. 180. §. 2. seq. *Eusig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. §. 17. seq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 18. vol. 5. p. 70.

Sæc. II. ab an. C. nuum *contra Græcos, de Disciplina* alterum. λόγον συντομώτατον, καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατον, *librum brevissimum & imprimis necessarium* vocat Eusebius*, quo adversus Gentilium philosophos præcipue disputasse videtur.

* L. 5. c. 26. p. 194.

Demonstratio Apostolicæ Prædicationis ad Martianum fratrem. Hoc in opere absque dubio collegit & inter se contulit Apostolorum apostolicorumque virorum κηρύγματα, eorumque pro fidei Christianæ veritate testimonia & traditiones, quæ hucusque in ecclesiis apostolicis receptæ fuerant, quas falsis hæreticorum istius ævi κηρύγμασι opposuit.

Variarum Disputationum (*Tractatuum* vertit Hieronymus) Διαλέξεων διαφόρων *liber.* Qui forte homilias ad auditores suos habitas, & ex ejus ore per discipulos exceptas continebat. Exstat breviculum fragmentum de meditatione mortis, quod in codice Claromontano dicitur τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου ἐκ τῶν δ. λέξεων. Quod cum prima facie non intellexit Grabius, post secundas cogitationes διαλέξεων legendum esse, & ex hoc opere desumptam fuisse recte notavit. Observat etiam Eusebius* Irenæum in hoc libro epistolæ ad Hebræos, & sapientiæ Solomonis mentionem fecisse, & ex iisdem sententias quasdam adduxisse.

* Ibid.

Commentarius de Ogdoade, sive de Octonario Æonum numero, ad Florinum post priorem ad ipsum epistolam scriptus. In hoc libro primam Apostolorum successionem se attigisse testatus est Irenæus. Ejus denique fini solennem illam & utilissimam adnotationem, sive adjurationem addidit, quæ habetur apud Euseb. l. 5. c. 20. & qui inde exscripsit, Hieronymum in Irenæo. Ὁρκίζω σε τὸν μεταγραψάμενον τὸ βιβλίον τοῦτο, κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ ἧς ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀντιβάλῃς ὃ μετεγράψω, καὶ κατορθώσῃς αὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὅθεν μετεγράψω ἐπιμελῶς, καὶ τὸν ὅρκον τοῦτον ὁμοίως μεταγράψῃς, καὶ θήσεις ἐν τῷ ἀντιγράφῳ. *Adjuro te, qui transcripseris hunc librum, per Dominum nostrum Jesum Christum, & per gloriosum ejus adventum, in quo judicaturus est vivos & mortuos; ut conferas, quod transcripseris, & diligenter emendes ad exemplar, ex quo transcripsisti: utque adjurationem istam similiter exscribas, & codici tuo inseras.* Porro libro isto Valentinianos (in quorum hæresin jam abreptus fuerat Florinus) cæterosque Gnosticos oppugnasse videtur Irenæus. Isti enim hæretici putidissimam Æonum quorundam genealogiam commenti fuerant, quos in varios sexus dispertitos connubiis inter se junxerant, binos Æones connubio sociatos, Conjugationem vocantes: & ex primis quatuor Conjugationibus, sive octo prioribus Æonibus reliquos omnes originem ducere somniantes. Sed qui penitius ista scire velit, adeat Joh. Croium de tota Gnosticorum Theologia doctissime disserentem, *Specim. Conjectur. in loca quædam Origenis*, &c.

Epistola ad Blastum de Schismate. Blastus Presbyter schisma in ecclesia molitus, proprias sibi synaxes coegerat, proinde munere suo & dignitate exauctoratus. Ad illum igitur ab hoc schismate revocandum has ei literas scripsit ejus olim condiscipulus Irenæus. An in alios de fide errores inciderit Blastus, haud satis liquet. Certe de eo tanquam hæretico loquuntur veteres.

* *Epistola ad Florinum de Monarchia*, seu, *quod Deus non sit conditor malorum.* In quorundam ex Gnosticorum secta hæresin jam propendere cœpit Florinus, presbyterii in ecclesia gradu dejectus, quem proinde ad meliorem mentem reducere sategit Irenæus. In hac epistola testatur Florini dogmata ecclesiæ esse perniciosa, hominesque in maximam impietatem conjicere, eaque esse, quæ ne ipsi quidem hæretici extra ecclesiam positi ἐτόλμησαν ἀποφήνασθαί ποτε, *proferre unquam ausi sunt.* Quo quidem in loco non eo nomine Florinum arguit Irenæus, quod cum Cerdone, Marcione, aliisque duo invexerit principia, unum quidem bonorum, alterum mali autorem, ut perperam interpretatur Valesius*, id enim priores hæretici fecerant. Sed quod quum alii hæretici ne summo numini injuriam facerent, duo principia statuebant, alterum boni autorem, mali alterum, sed priori inferius, Florinus soli & unico supremo omnium Deo utrumque ascribere non vereretur. Exstat non contemnenda hujus epistolæ pars apud Euseb. Hist. Eccl. lib. 5. c. 20. p. 188.

* Annot. in Eus. p. 101.

Commentarios in Apocalypsin, quam ait Hieronymus* Irenæum interpretatum esse. Sed nihil aliud significare mihi videtur Hieronymus quam loca quædam Apocalypseos obiter exposuisse Irenæum, quod idem fecit Justinus Martyr. Vide quæ hac de re in Justino diximus.

* De script. in Joh. c. 9.

Epistola Synodica ad Victorem Episcopum Romanum de Paschate, qua Romanæ ecclesiæ traditionem moremque celebrandi Paschatis tuebatur, sed una exæstuantem in ecclesias Asianas Victoris animum ad pacis & concordiæ consilia revocavit. Λόγον appellat hanc epistolam autor Quæst. & Respons. ad Orthod. sub Justini nomine, *Quæst.* 115. nisi cum nonnullis distincta fuisse opuscula velimus, & tam epistolam, quam librum de Paschate Irenæum scripsisse. Aurea Paschalis hujus epistolæ fragmenta nobis conservavit Eusebius lib. 5. c. 24. p. 192. Quin & plures ad alios epistolas hac occasione scripsisse nullus dubito. Immo pro-

a Conf. Clerici Hist. Eccles. ad an. 181.

lixam

Sæc. II. ab an C. lixam illam epistolam, sive commentarium potius *de Passione martyrum* in eis Galliæ partibus sub persecutione M. Aurelii, quam ecclesiæ Viennensis & Lugdunensis ad fratres in Asia & Phrygia constitutos miserunt, cujusque maximam partem opere suo inseruit Eusebius lib. 5. c. 1. ab Irenæo nostro scriptum esse, omnes pene eruditi consentiunt. Peculiari etiam opere *Marcionis* hæresin se oppugnaturum non uno loco pollicetur Irenæus *, argumentis ex illius libris ad ipsum refutandum petitis: quod forte revera nunquam præstitit, etsi aliter sonare Eusebii verba videntur lib. 5. cap. 8. p. 173. De quibusdam ejus operibus ita Photius *, *Εἰ καὶ ἔν τισιν αὐτῶν ἡ τῶν κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δόγματα ἀληθείας ἀκρίβεια νόθοις λογισμοῖς κιβδηλεύεται. In aliquibus ecclesiasticorum dogmatum accurata veritas spuriis rationibus fucari videtur.* [a] Fatendum sane est, etiam in iis quæ supersunt, nævos quosdam inesse; qui si defendi non possunt, merentur excusari. Ex his maxime notari meretur, qui lib. 2. adv. Hæref. c. 39. 40. reperitur: Christum, sc. non nisi anno ætatis quinquagesimo munus propheticum aggressum esse: quique partim ex nimio disputandi fervore adversus Gnosticos, qui Christum expleto anno ætatis suæ tricesimo primo terris excessisse voluerunt, oriri potuit; partim ex male intellecto S. Johannis 8. 57. loco; præsertim accedente traditione quadam falsa; quam a Papia magistro, aut quovis alio, eum accepisse non male forsan credi posset. Phrases quæ apud ipsum sæpius occurrunt, duriusculæ, & dictiones incommodiores, quæ forsan interpreti satis barbaro ut plurimum ascribi debent, notare non est opus; ipse prudens lector facile animadvertet. Stylo usus est admodum simplici & inelaborato; nec enim, quod de se fatetur *, verborum artificium, neque sermonis vim, nec dictionis ornamentum, nec persuadendi facultatem ostendit: utpote quæ nec didicit, nec affectavit. Adde, quod nativam dicendi simplicitatem, Barbarorum, inter quos degebat, linguam addiscendo, plurimum corrupit. [b] Opera ejus prodierunt per Erasmum, *Basil.* 1526, 1534, 1548, 1560. fol. *Par.* 1563, 1567. 8°. *Genevæ* (cum notis Gallasii) 1570. fol. *Basil.* (cura Grynæi una cum var. lect.) 1571. 8°. *Par.* 1577. 8°. *Col. Agr.* 1595. f. Inter omnes autem editiones præstantissima est *Parisiensis* an. 1639. f. cum fragmentis Græcis, uberrimisque Fr. Feuardentii commentariis, qui tamen omnia ad causam pontificiam stabiliendam obtorto collo trahere solet. Verum omnes alias præcedentes editiones tum nitore & elegantia, tum studio accuratiori, tum amplioribus additamentis longissimo intervallo superavit editio Oxoniensis, a Cl. Grabio adornata *Oxon.* e Theatro Sheldon. 1702. fol. Textum quippe Græcum ad dimidiam fere partem ex catenis veterum, aliisque Codd. MSS. restituit, veterem Latinam versionem ad Codd. MSS. recognovit, selectiores Gallasii, Fenardentii, aliorumque, suas etiam notas cuique paginæ subjecit, & ad calcem plura fragmenta, tum a se tum aliis eruta, addito triplici glossario Irenæano, apposuit [c]. Ultimo denique loco lectorem monere liceat, Fragmentum ex libro quinto adv. Hæref. c. 28. de consummatione sæculi Græce exhibuisse Cotelerium ex codice regio not. in Barnab. p. 34. ubi etiam duo Fragmenta subjungit *de computatione annorum quam diu duraturus sit mundus*, idque ex literis numeralibus vocum *χωρὶς φωνῆς*, quæ ad illustrandum illum Irenæi locum haud parum faciunt [d]. Excerpta plurima ex scriptis Irenæi, ex catenis veterum deprompta Gr. Lat. exhibet Fr. Combefisius Auct. Noviss. 1672. p. 298. Scripsit præterea Irenæus sermonem *de Fide* ad Demetrium diaconum Viennensem, cujus hoc erat initium, *Ζητῶν τὸν Θεὸν ἄκουε τοῦ Δαυὶδ λέγοντος. Qui Deum quæras, audi Davidem dicentem.* Fragmentum ex hoc opusculo profert S. Maximus Opusc. Theol. & Polem. tom. 2. pag. 152. Quod vero Irenæum nostrum S. Johannis Apostoli & Evangelistæ *discipulum* vocat, laxiori sensu intelligendus est. Erat quippe Irenæus discipulus Polycarpi, qui S. Johannis discipulus & auditor fuerat.

* L. 1 c. 29 p. 105. l. 3. c. 12. p. 231.

* Cod. 120.

* Præfat. ad l. 1.

168. [e] THEOPHILUS, Antiochenus, in omni sæcularis literaturæ genere eruditus: totus in variis Gentilium studiis, & per varios superstitionum labyrinthos deerrabat; donec vi veritatis cogente, & validissimis Christianæ fidei argumentis victus, (in sacris quippe prophetarum scriptis se studiose versatum fuisse profitetur *) cultum Paganorum deseruit, & ad Christi castra confugit. Ad episcopatum Antiochenum, mortuo Erote, circa an. 169. (si Eusebii chronico juxta versionem Latinam fides sit habenda) promotus est. Quam provinciam cum per annos 13. juxta idem chronicon, summa diligentia ac fide administraverat, sub Commodi Imp. initia, anno circiter 181. cursum feliciter absolvit. 13. enim annos in episcopatu ei assignat Nicephorus Constantinopolitanus, & post eum alii. Incerta quidem & dubia

* Ad Autol. l. 1. p. 39.

[a] Conf. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 2 c 3 sec. 5. [b] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 6. c. 3. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 17. vol. 5. p. 67. *Du Pin.* Hist Eccles. vol. 1. p. 60. *Oudin.* tom. 1. p. 207. [c] *S Irenæi* opera denuo edid. Monach. Benedict *Paris* 1710 fol. [d] *Fragmenta Anecdota Irenæi* ex Biblioth. Tauron. eruta edidit Pfaffius *Hag Com.* 1715. 8vo. [e] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 4. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 57. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 3. ad vit. *Theoph. Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 91. seq. Item ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 25. & de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 10 p. 55. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 168. *Itig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 2. §. 23. seq.

Sæc. II. ab an. C.

fide hæc traduntor. De ætate enim Theophili, quin & de ipso Theophilo admodum variant eruditorum sententiæ. Sunt qoi illum ab ipsis apostolorum temporibus accersunt. Circa hoc tempus collocant scriptorum pars longe maxima. Cum Theophilo chronographo, qnem aliquoties citat Malela, euodem facit rev. pater Joh. Fellus Oxoniensis. Alii diversum a nostro Theophilum Antiochenum faciunt, cui tres ad Autolycum libros tribuunt, quemque sub persecutiooe Severiana floruisse volunt. Et io hac quidem sententia est Dodwellus * ooster. Quo propius veritati accedamus, certa ab incertis secernenda sunt. Constat igitur 1. fuisse Theophilom queudam Antiochiæ episcopum. Huoc nobis exhibet Eusebius, huoc Hieronymus, hunc omnes quotquot de rebus ecclesiasticis agunt loogo agmine scriptores. 2. Certum est nostrum non fuisse Theophilum illum Antiochenum, cui S. Lucas evangelium suum, & acta apostolica nuncupavit, quem κράτιστον vocat; συγκλητικὸν ἄνδρα καὶ ἄρχοντα ἴσως, Theophylactus *; etsi ita olim somniavit, ex veterum, ut videtur, Antiochenorum traditione, Gulielmus Tyri archiepiscopus, sæculi 12. scriptor. Repugnat penitus temporum ratio, annorum plus quam 150. neque enim quo tempore scripsit Lucas, Theophilus juvenis censendus est. 3. Certum est, Theophilum sextum fuisse in sede Antiochena episcopum, Erotis successorem, & sub Marco Aurelio claruisse. Disertis verbis id affirmat Eusebius *; Τηνικαῦτα καὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας Θεόφιλος ἕκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγνωρίζετο· *tunc temporis Antiochenæ ecclesiæ episcopatum sextus ab apostolis Theophilus gubernabat.* Disertis Hieronymus *, *Theophilus sextus ecclesiæ Antiochensis episcopus sub imperatore M. Antonino Vero librum contra Marcionem composuit.* Et quamvis alibi ipsum septimum Antiochiæ episcopum appellat Epist. ad Alg. Quæst. 6. certum tamen est Hierooymum eo in loco S. Petrum in isto numero inclusisse. 4. Certum est Theophilum hunc sextum Antiochiæ episcopum, trium librorum ad Autolycum autorem esse. Diserte id tradunt Eusebius & Hieronymus. Τοῦ δὲ Θεοφίλου, inquit Eusebius, ὃν τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον δεδηλώκαμεν τρία τὰ πρὸς Αὐτόλυκον στοιχειώδη φέρεται συγγράμματα. *Theophili vero quem Antiochenæ ecclesiæ episcopum fuisse superius retulimus, tres supersunt ad Autolicum libri, institutionem fidei continentes.* Nec aliter Hieronymus post verba supra citata: *Feruntur ejus & ad Autolycum tria volumina.* [a] Doo præcipue objicit Cl. Dodwellus, quæ poodus & robur suum habere videotur. 1. Theophilum post Chryserotem Marci Aurelii libertum, quem citat, scripsisse; Chryserotem vero non nisi mortuo jam Vero anoo 180. *Nomenclatorem* suum edidisse. Esto. Scribere potuit Chryseros ipsomet Marci anno emortuali. Editum Chryserotis opus sequeoti anno citare potuit Theophilus, præsertim cum illud sub operis finem allegat; adeoque partes reliquæ aotea absolvi poterant. Nec quicquam vetat, quo minus credamus Theophilum eo ipso aooo, vel saltem sequenti, diem suum obiisse. Certe cum chronicon Eusebianum illum in an. 169. reponit, & tredecim ei annos tribuit in chroographia sua Nicephorus C.P. hoc circiter tempore e vivis excessisse suspicari licet. 2. Objicit Theophilum, ut ex ipsius operis calce liquet, scripsisse, cum magna persecutio in Christianos sæviret, τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ ἕως τοῦ δεῦρο, vigente scilicet adhuc persecutione; cum a Marco ad Severum nulla exstiterit persecutio; adeoque Theophilum post an. 202. quo incepit persecutio sub Severo, opus suum edidisse. Verum, etiamsi toto illo tempore nulla esset universalis persecutio, poterant esse persecutiones τοπικαὶ καὶ μερικαί, hinc inde excitatæ, quarum in historia ecclesiastica non pauca habentur exempla. Quin & sub ipso Commodi imperio etsi tranquillum ecclesiæ statum tantopere deprædicet Eusebius *, fatetur tamen infestissimum diabolum, varias adversus Christianos machinas excogitasse; & in ipsa urbe Roma Apollonium, dignitate & literis humanioribus eximium, apud senatum, quod Christianus esset, accusatum, capitali supplicio a senatu damnatum esse, circa aonum 186. Denique nihil obstat, quo minus Theophilum loqui, non de hac illave persecutione, sed κατὰ πλάτος, & in genere, de solito constantique Gentilium in Christianos odio intelligamus; nempe ab ipsis rei Christianæ incunabilis in hunc usque diem Gentiles dirissimis persecutionibus in Christianos sævire non desiisse. Quicquid sit, nolim cum viro doctissimo & amicissimo in certamen desceodere. Fruatur ille senteotia sua; ego certe vulgari opinioni a tot retro sæculis receptæ potius adhærendum esse censeo. Scripsit Theophilus ad Autolycum, amicum integerrimum, & Christianæ religionis hostem acerrimum, *de fide Christianorum & adversus ejus calumniatores, libros 3.* στοιχειώδη συγγράμματα, uti eos vocat Eusebius *, *institutionem fidei continentes*, quibus Autolycum validis argumentis & nervoso dicendi genere a Gentili sua religione ad Christianam fidem amplectendam suaviter & amice traducere conatur. Citat hos libros Lactantius *, sub nomine libri *de temporibus*, locumque de Belo adducit, qui hodie lib. 3. ad Autolycum reperitur. Nec longe aberravit Lactantius, cum in isto libro tertio Theophilus historica & chrono-

Sæc. II. ab an. C.

Marginal notes:
* Diss. 2. ad Iren. n. 44. p. 171. Addend. ad Pearson de Success. c. 2. p. 11.
* Argum. in Luc. p. 293.
* L. 4. c. 20. p. 141.
* De Script. c. 25. p. 11.
* L. 5. c. 21. p. 189.
* L. 4. c. 24.
* L. 1. c. 23. p. 132.

a Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. Theoph. not. 2.

Sæc. II. ab an.C. chronologica præcipue tractat. Exſtant Gr. Lat. inter Orthodoxogr. *Baſil.* 1555. tom. 1. ad calcem Juſtini M. *Pariſ.* 1615. 1636. Auctuar. Gr. Lat. Biblioth. Patr. cum notis Frontonis Ducæi, *Pariſ.* 1624. Tom. 1. ſeorſim *Oxon.* 1684. 12°. cum notis breviuſculis curante reverendo patre Johan. Fello Oxonienſium epiſcopo, qui ex Codd. MSS. recognovit, verſionem Græco textui magis conformem reddidit, & ad calcem tabellam chronologicam, qualem in his libris adornavit Theophilus, addi curavit [a].

Exſtant etiam ſub ejus nomine Latine *Commentarii in Evangelia quntuor*; ex quibus multa in commentarios ſuos tranſcripſit Hieronymus, Biblioth. PP. tom. 2. De his commentariis dubitanter loqui videtur Hieronymus *, *Legi*, inquit, *ſub nomine ejus in Evangelium commentarios, qui mihi cum ſuperiorum voluminum elegantia & phraſi non videntur congruere.* Et alibi ubi fragmentum ex iis profert, ait Theophilum evangeliſtarum in unum opus dicta compegiſſe. Latino cuidam ſcriptori recentiori, qui tamen eos ex genuinis Theophili commentariis excerpſiſſe potuit, aſcribendi potius videntur.

* De Script. c. 25.

Commentarius in Proverbia Solomonis. Meminit hujus operis eodem loco Hieronymus, nec aliter de eo quam de priori loquitur. An etiam in cantica canticorum ſcripſerit Theophilus non conſtat. Id modo certum Euſebium in Expoſit. cantici, quam edidit Meurſius, fragmentum Theophili adducere, quod huc reſpicere videtur.

Interierunt *liber* ejus *contra Marcionem*, quo non tantum adverſus famoſum illum hæreſiarcham, ſed & alios iſtius temporis hæreticos fortiſſime depugnavit, ut & *alter adverſus hæreſin Hermogenis*, in quo teſtimoniis ex Johannis apocalypſi deſumptis uſus eſt. Alia denique κατηχητικὰ βιβλία edidit, quibus elementa fidei tradebantur, teſte Euſebio *, quorum ne mica quidem hodie ſupereſt.

* Loc. cit.

170. [b] MELITO, Aſianus, vir pietate non minus quam doctrina clarus. Vitam duxit cœlibem, & plane cœleſtem; unde Eunuchum eum vocat Polycrates Epheſius *, additque illum ἐν ἁγίῳ πνεύματι πάντα πολιτευσάμενον, *ſpiritu ſancto afflatum cuncta geſſiſſe:* eumque a pleriſque Chriſtianorum prophetam habitum eſſe teſtatur Tertullianus *. Tandem Sardibus epiſcopus datus eſt, ibique demum ſepultus, περιμένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπήν, ait Polycrates, *Domini de cælis viſitationem, in qua reſurrecturus eſt, exſpectans.* Elegans ejus & declamatorium ingenium laudavit Tertullianus *. An. 170. graſſante perſecutione ſub M. Antonino, impudentiſſimiſque delatoribus, qui ex imperialibus edictis occaſionem captarant, Chriſtianos affligentibus, Melito pro iis libellum imperatori apologeticum nuncupavit; ex quo quædam de Chriſtianis, eorumque delatoribus habentur apud Euſebium lib. 4. c. 26. Multa etiam alia ſcripſit, quæ injuria temporis interciderunt, Quorum tamen indiculum Euſebius & Hieronymus hunc in modum nobis tradiderunt.

* Ap. Euſeb. l. 5. c. 24.
* Ap. Hieron. de ſcript. c. 24.
Sæc. II. ab an.C.
* Loc. cit.

Apologeticus, de quo ſupra. *De Paſchate* libri 2. ex occaſione controverſiæ de die Paſchatis celebranda nati: quorum etiam Clemens Alex. in Opere ſuo Paſchali mentionem fecit. Fragmentum habetur apud Euſebium l. 4. c. 26. quo teſtatur ſe hos libros condidiſſe quo tempore Servilius Paulus Aſiæ erat proconſul, & Sagaris epiſcopus Laodicenus martyrium perpeſſus eſt, magnaque Laodiceæ controverſia de Paſchali ſolemnitate excitata eſt. *De recta vivendi ratione, & de Prophetis*, liber unus. *De Eccleſia. De die Dominica. De natura Hominis. De Creatione. De Obedientia ſenſuum fidei præſtanda. De Anima, Corpore, & Mente. De Lavacro. De Veritate.* Περὶ πίστεως, *de Fide* (quidam codices legunt περὶ κτίσεως, *de Creatione*) *& Generatione Chriſti*, reſpectu proculdubio habito ad illud, *Proverb.* 8. 22. Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. *De Prophetia. De Hoſpitalitate. Liber* Clavis *dictus. De Diabolo. De Johannis Apocalypſi.* Περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ Quid hac voce intelligendum ſit, haud ſtatim conſtat. Hieronymus * Græcam Euſebii vocem retinuit, incertus, ut videtur, quid ſibi voluit. Ruffinus * vertit *de Deo corpore induto*, ſeu ut loqueretur fortaſſe Tertullianus, *corporato.* Valeſius reddit *librum de Incarnatione Dei*; Chriſtophorſonus *de Deo incarnato*, & ita quidem vertit Halloixius. Et in hac quidem ſententia me olim fuiſſe fateor. Ut vero aliter jam ſentiam, facit Origenes *, Melitoni ætate ſuppar, qui Melitonem iis diſerte accenſet, qui imaginem Dei in corpore hominis conſiſtere affirmabant, aitque ipſum commentarios reliquiſſe περὶ τοῦ ἐνσώματον εἶναι τὸν Θεόν, *de eo, quod Deus ſit corporeus*, μέλη γὰρ Θεοῦ ὀνομαζόμενα εὑρίσκοντες &c. *Membra enim Dei appellata cum reperiunt*, &c. Quin & Gennadius * Melitonem & Tertullianum, corporeum quid in Trinitate crediddiſſe, tradit. Alius igitur ab hoc fuit Melitonis liber *de Incarnatione*, ſi quidem talem ſcripſerit; ut ſcripſiſſe certum eſt, etſi Euſebius in indice ſuo non meminerit. Et plures quidem libros complectebatur hoc opus. Certe tertium Melitonis librum,

* De Script. Eccl. in Melit.
* Hiſt. Eccl. lib. 4. c. 26. p. 94.
* Ap. Theod. quæſt. 20. in Gen. p. 21.
* De dogm. eccl. c. 4. p. 4.

a Denuo *Theophili ad Autolycum libr.* 3. edid. & notis illuſtr. Joh. Chr. Wolfius *Hamb.* 1723. 8vo. b Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. ad vit. *Melit.* *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 55. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 184. item ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 24. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 169. § 8. ſeq. *Jntg.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. §. 30. & c. 3. ſec. 6. item Diſſert. de Hæreſ. ſec. 2. ad c. 21. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 204.

Sæc. II. ab an. C. περὶ σαρκώσεως Χριστοῦ, citat Anastasius Sinaita ὁδηγ. c. 13. p. 258. contra Marcionem scriptum, qui divinam Christi incarnationem negavit, & Melitonis hac in parte doctrinam scripto edito oppugnaverat. Exstat hujus operis fragmentum apud Anastas. ibid. pag. 260. quo de humanæ Christi naturæ veritate, affectionibus, & actionibus post baptismum editis, luculenter agit. Fragmentum ipsum, cum sit quantivis pretii, nec a quoquam (quod sciam) etiam diligentissimo Fidei Nicænæ defensore, in medium prolatum, integrum hic deponam; ὡς οὐδὲ μία ἀνάγκη τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἐξ ὧν μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ Χριστὸς ἔπραξε παραστῆσαι τὸ ἀληθὲς καὶ ἀφάντασον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ γὰρ μετὰ τὸ βάπτισμα φησὶν ὑπὸ Χριστοῦ πραχθέντα, καὶ μάλιστα τὰ σημεῖα, τὴν αὐτοῦ κεκρυμμένην ἐν σαρκὶ θεότητα ἐδήλου καὶ ἐπιστοῦτο τῷ κόσμῳ· Θεὸς γὰρ ὢν ὁμοῦ τε, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτὸς τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστώσατο ἡμῖν. Τὴν μὲν θεότητα αὐτοῦ διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις, τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἐν οἷς διὰ τὸ ἀτελὲς τὸ κατὰ σάρκα ἀπέκρυψε τὰ σημεῖα τῆς αὐτοῦ θεότητος. Καίπερ Θεὸς ἀληθὴς προαιώνιος ὑπάρχων. *Non est necessarium his quos ratio non fugit ex actionibus Christi post baptismum adstruere & demonstrare animæ & corporis ejus, & humanæ naturæ nobiscum convenientis, veritatem, & ab omni fictione remotionem. Nam quæ post baptismum a Christo gesta sunt,* (inquit Melito) *maxime miracula, latentem ejus Divinitatem potissimum mundo comprobabant & confirmabant. Cum enim idem Deus simul & homo perfectus esset, duas naturas ejus nobis patefecit; Divinitatem quidem per miracula triennio illo post baptismum patrata; humanitatem vero suam triginta illis annis baptismum antegressis, quibus carnis vilitas tegebat & abscondebat Divinitatis signa, tametsi Deus verus esset & sempiternus.* Notent hæc Eutychiani, duarum in Christo naturarum oppugnatores; notent Ariani, & qui Socini de grege Dominum nostrum Deum verum & sempiternum esse præfracte negare non verentur. Verum ad indiculum Eusebianum operum Melitonis redeamus.

Excerptorum ex libris Vet. Testamenti libri 6. Ex his ἀποσπασμάτων, seu potius præfatio erat *Epistola* illa ad Onesimum fratrem, catalogum librorum Vet. Testamenti continens, quæ integra exstat apud Euseb. loc. cit. In hoc catalogo observare licet, deesse *Estheris* librum (quod & in Athanasii, Gr. Nazianzeni, & Leontii catalogis videre est) forsan uti non male arbitratur Sixtus Senensis *, quia tunc temporis tanquam indubitatæ fidei receptus non fuerit, additamentis calci appositis, libri reliqui fidei litem moventibus: quin & *Nehemiæ* librum desiderari, sub *Ezræ* nomine olim comprehensum, cujus libro appendicis vice inservivit: librum denique *Sapientiæ* in eo recitari, quod non de libro apocrypho ejusce tituli intelligendum est, sed de *Proverbiis Solomonis*, quæ sub eo nomine ab Hegesippo, Irenæo, omnibusque antiquis, teste Eusebio *, citari sunt solita. Quod magis etiamnum patet ex vera loci istius lectione (viz. Σολόμωνος παροιμίαι, ἢ καὶ σοφία) ex Nicephoro, & MSS. Codd. a Valesio restituta. Periodum ex quodam Melitonis libro laudat autor chronici Alexandrini ad an. 6. M. Aurelii, & L. Veri, qua non stipites ac lapides a Christianis, sed verum ac æternum Deum adorari prædicat Melito. Pauca etiam fragmenta habes in catena Græca in Genesin, cap. 22.

Exstat sub ejus nomine liber *de transitu B. Virginis* (sed ab omnibus pro spurio [a] habitus, etiam a Baronio an. 48. & 172. Sixto Senensi, Brasichallano, Possevino, Bellarmino, Labbeo, &c.) Lat. in Biblioth. PP. tom. 2. Primus quod sciam sub Melitonis nomine citavit Beda (Retractat. in Acta c. 8. & 13.) qui nonnulla in eo S. Scripturæ veritati repugnantia notat; quæ propterea in editionibus nonnullis omittuntur. Immo figmentum diserte vocat, & plura in eo mendacia animadvertit.

[b] CL. APOLLINARIS, Hierapolitanus, ὁ ἐγγὺς τῶν ἀποστολικῶν χρόνων γεγονώς, inquit chronici Alexandrini sive Paschalis autor, *temporibus apostolicis proximus*, eodem tempore sub M. Aurelio claruit; ecclesiæ Hierapolitanorum in Phrygia episcopus constitutus. Flagrante eadem persecutione, *Libellum apologeticum* pro fidei nostræ defensione M. Aurelio Imp. obtulit: enascenti etiam in Phrygia, an. circiter 171. Montani hæresi viriliter se opposuit, eamque missis ubique literis circularibus condemnavit. De mortis modo vel tempore nil liquet. De eo ita Theodoritus *, ἀνὴρ ἀξιέπαινος, καὶ πρὸς τῇ γνώσει τῶν θείων καὶ τὴν ἔξωθεν παιδείαν προσειληφώς. *Vir laude dignus, & qui præter divinarum rerum cognitionem, externa quoque disciplina excultus fuit.* In eundem modum Photius *, ἀξιόλογος δ' ὁ ἀνήρ, καὶ φράσει ἀξιολόγῳ κεχρημένος, *Vir sane præstans, & stylo præstanti usus.* E multis, quos scripsit libris, iisque jam deperditis, hi solummodo tituli ad nos pervenerunt. *Oratio pro fide Christianorum ad Imperatorem. Adversus Gentiles libri 5. De Veritate libri 2. Contra Judeos libri 2. Liber de Pietate*, teste Photio. *Adversus hæresin Cataphrygum* (de quo libro 170.

Margin notes: Sæc. II ab an. C. — * L. 4. c. 26. — * Hær. Fab. l. 3. c. 2. — * Cod. 14. — * Bibl. Sacr. l. 1. p. 5.

a Conf. *Nourium* in Append. ad Bibl. PP. l. 2. differt. 5. c. 5. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. *Apollin.* *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 26. item de Verit. Christ. Relig. c. 3. §. 23. p. 160. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 189. *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 1. p. 57.

Sæc. II. ab an.C. vide infra in Asterio Urbano.) Scripsit item *literas* (nisi idem fuisse opus quis existimaverit) *super condemnatione Montani*, ejusque oovæ Prophetiæ; quarum meminit Serapion Antiochenus apud Euseb. lib. 5. c. 19. Scripsit etiam (etsi nullam meotionem fecerunt Eusebius & Hieronymus) vigente jam Paschali controversia, librum *de Paschate*. Ex quo duo fragmenta breviuscula nobis conservavit, idem Chronici Paschalis conditor in præfat. pag. 6. *Edit. noviss.* hoc nempe argumento. Ὅτι ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Κύριος ἔπαθεν, οὐκ ἔφαγε τὸ τυπικόν, *quod eo tempore quo passus est Dominus, non comedit typicum Pascha.*

170. [a] **DIONYSIUS**, vir propter doctrinæ pietatem, vitæ sanctimoniam, morum gravitatem, sermonum eloquentiam, inter sui sæculi præsules celebratissimus, Corinthiorum ecclesiæ episcopatum gessit, claruitque circa an. 170. nec suæ tantummodo ecclesiæ commodis prospexit, sed & communi omnium fere aliarum urbium ac provinciarum utilitati, missis ubique catholicis epistolis, inservivit. Obiit martyr, teste Græcorum Menæo, gladio percussus, Novembris 29. idque forsao circa ao. 178. aut saltem sequentem. Certe manifestus est Michaelis Glycæ * error, affirmantis, Justinum M. & Dionysium nostrum sub Antonino Pio martyrii palmam reportasse. Rectius multo Cedreous *, qui id imperante M. Aurelio contigisse scribit. Scripsit *Epistolas* plures, quarum nulla hodie exstat: earum tamen indicem texuit Eusebius *, ac post eum Hieronymus *. *Ad Lacedæmonios* unam, quæ rectæ fidei institutionem, & ad pacem, concordiamque argumenta, continebat. Alteram *ad Athenienses*, qua eos ad fidei puritatem, & ad vitam evangelicam excitavit. Negligeotiam & io fidei professione arguit. In hac meminit Dionysii Areopagitæ, Publii, & Quadrati, qui illius ecclesiæ clavum tenuerant. Tertiam *ad Nicomedienses*, adversus Marcionis hæresin, ut veritatis regulæ firmiter adhærescerent. Quarta erat *ad Gortynensium, cæterasque Cretæ ecclesias*, tum eorum, tum præcipue Philippi ipsorum episcopi laudes deprædicans, monensque ut ab hæreticorum fraude ac versutia sibi caverent. Quinta *ad Amastrianos*, & ad reliquas Ponti ecclesias, agebat de variis scripturæ locis, de Nuptiis, & Castitate, deque Pœnitentibus, qui in grave quodvis delictum, seu hæreticam pravitatem lapsi essent, benigne recipiendis. Sexta *ad Gnossianos*, in qua Pinytum eorum episcopum moonit, ne grave castitatis onus fratrum cervicibus tanquam necessarium imponeret, sed ejus, quæ in plerisque inest, infirmitatis rationem haberet. Septima *ad Romanos*, Soteri episcopo eorum ouncupata, in qua de somma ecclesiæ Romanæ munificentia, de suppetiis, exulibus, egenis, damnatis, & omnibus ubicunque ecclesiis liberaliter sublevatis, deque Clementis Romaoi epistola suo tempore in ecclesia Coriothiaca legi solita, egit. Ex hac epistola quædam de Petri & Pauli in urbem Romam profectu citat Eusebius l. 2. c. 25. item alia fragmenta de ecclesiæ Romanæ moribus & institutis, l. 4. c. 23. Aliam denique scripsit *ad Chrysophoram* sororem fidelissimam, cui spiritale pabulum subministravit. Addam solum, de quo cooquestus est ipse Dionysius, se adhuc in vivis agente, hæreticos quosdam epistolas suas corrupisse, quædam ex illis expungentes, quædam adjicientes, οἷς, inquit, τὸ οὐαὶ κεῖται, *quos manet ferale illud*, væ vobis.

* Ann. part. 3. p. 241.
* Compend. Hist. t. 1. p. 250.
* L. 4. c. 23.
* De script. c. 27.

[b] **HEGESIPPUS**, origine, ut videtur, Judæus, ad fidem Christi postea conversus est. Steph. Gobaro apud Photium *, ἀρχαῖος τε ἀνὴρ καὶ ἀποστολικός, seu ut habet Eusebius *, ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων γενόμενος διαδοχῆς, quod Hierooymus * ita reddit, *vicinus Apostolicorum temporum*. Natus quippe sub initia secundi sæculi, Romam instituto itioere, in variis, quas peregrinatus est, provinciis cum viris apostolicis doctrina & pietate celeberrimis sermooes habuit, & ex iis ecclesiarum origenes, fideique incrementa curiose pervestigavit. Romæ demum cum Aniceto pontifice, populari suo, familiariter vixit, ibiqoe fere per decennium mansit, ab anno circiter 170. juxta vulgarem chronologorum calculum, usque ad Commodi principatum, quo imperante in vivis esse desiit: quod testatur chrooicon Alexandrinum ad an. Commodi 1. * Primus erat, qui historiam ecclesiasticam condere aggressus est. Scripsit enim ὑπομνήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πράξεων, seu *Commentariorum Actorum ecclesiasticorum libros* 5. sermone quidem simplici, inquit Hieronymus *, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. Magno sane ecclesiæ damno hi commentarii perierunt: nec ex iis aliquid superest, præter fragmeota quædam illustria, quæ oobis coosservavit Eusebius: Nempe, *Historiam martyrii Jacobi*, fratris Domini, lib. 2. c. 23. fragmentum sane amplissimum, & anro contra non charum, *De persecutione propinquorum Servatoris nostri*, lib. 3. c. 20. *De Simeonis Cleopæ filii martyrio, & ecclesiæ Hierosolymitanæ isto tempore statu*, l. 3. c. 32. *De ætate sua*, l. 4. c. 8. *De profectione ad ur-* 170.

* Cod. 232.
* L. 2. c. 23.
* De script. c. 22.
* P. 262.
* Loc. cit.

a Conf. *Tillemon.* Memor. Ecclef. vol. 2. ad vit. Dionys. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Ecclef. c. 27. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 1. p. 57. b Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 1. p. 49. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. p. 188. vol. 5. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. ad vit. Hegesip. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Ecclef. c. 22. *Clerici* Hist. Ecclef. ad an. 146.

T bem

Sæc. II. ab an. C.

bem Romam, & sectis Judaicis, lib. 4. c. 22. Fragmentum item breviusculum ex ejusdem commentariorum libro quinto exhibet Stephanus Gobarus apud Phot. Cod. 232. Quæ utut sitim nostram explere non poterunt, possunt saltem lenire.

De ψευδολιμαίῳ Hegesippo, vide S. Ambrosium in Sæc. 4.

170. [a] HERMOGENES Hæresiarcha hoc sæculo insignis, unde ortus incertum, vitæ instituto pictor, quam artem pingendis Deorum Gentilium simulachris, jam Christianus exercebat; claruit circa annum 170. Theophilo Antiocheno æqualis. Unde doctrinam ejus *novellam* vocat Tertullianus *adv. Hermog.* cap. 1. p. 233. hominemque *ad hodiernum in sæculo* fuisse refert, *natura hæreticum turbulentum*. Subdit mox (ut hominis ingenium rectius depingeret); *qui loquacitatem, facundiam existimat; impudentiam, constantiam deputat; & maledicere singulis, officium bonæ conscientiæ judicat: homo ad libidinem pronus.* Quo nomine ipsum mordaci sale perfricat Tertullianus loc. cit. *præterea pingit illicite, nubit assidue, legem Dei in libidinem defendit, in artem contemnit; bis falsarius, & cauterio, & stylo, totus adulter, & prædicationis & carnis; siquidem & nubentium contagio fœtet; ab ecclesia ad porticum, a Christianis ad Stoicos transfit;* forte non alia de causa, opinante Baronio, quam ut M. Antonino Imp. adularetur, hanc sectam profitenti. Docuit Hermogenes quod ex secta sua hauserat, materiam Deo fuisse coæternam, & ex hac, non ex nihilo, Deum omnia creasse; (unde sequaces ejus, *materiarios hæreticos* vocat idem Tertullianus, cap. 25.) corpus Domini nostri in sole depositum fuisse, juxta illud Davidicum, *in sole posuit tabernaculum suum*, (teste Clem. Alex. in excerpt. Theodoti, pag. 808.) Diabolum autem & Dæmones in materiam refundendos. Stylum in illum strinxit Theophilus Antiochenus, & postea Origenes, uti testantur Eusebius, lib. 4. c. 24. & Theodorit. *Hæret. Fab.* l. 1. c. 19. p. 207. Libros nonnullos scripsisse Hermogenem quibus dogmata sua propalavit, ac tuebatur, etsi nec libri ipsi, nec librorum tituli ad nos pervenerint, nemo possit dubitare, cum tot apud veteres habeantur indicia. Quin & non unam ejus sententiam passim citat Tertullianus. Verum scripta ista in Deum blasphema, piorum zelus, & propria impietas, æternis tenebris merito damnavit.

172. PINYTUS, vir eloquentissimus, Cnossi urbis in Creta antiquissimæ episcopus, claruit, Hegesippi æqualis, an. 172. rigidioris disciplinæ observantissimus. Unicam ejus *Epistolam*, sed valde elegantem (quæ temporis injuria interiit) memorat Eusebius [*], qua commonitoriæ Dionysii epistolæ de non imponendo castitatis jugo respondit, Dionysium quidem impense laudans, simulque hortans, ut solidiorem cibum tandem impertiat, & transmissis iterum perfectioris doctrinæ literis plebem sibi commissam alere vellet, ne forte lacteis sermonibus perpetuo enutriti homines, in infantili quadam disciplina paulatim consenescant. Ex quibus infert Eusebius, in hac epistola & rectam Pinyti fidem, & solicitudinem de profectu plebis ipsi commissæ, eloquentiam quoque, & peritiam rerum divinarum, veluti tabella quadam picta egregie commonstrari.

[*] L. 4. c. 23.

PHILIPPUS, & ipse eadem ætate, an. scilicet 172. Cretensis episcopus, ecclesiæ Gortynensium antistes, cujus laudes in suis ad Gortynenses literis magnopere prædicavit Dionysius Corinthius: eo quod ejus cura ecclesia Gortynensis egregiam laudem fortitudinis, & generosi animi communi omnium testimonio retulisset. Nihil de illo amplius tradiderunt veteres, nisi quod luculentissimum *advers. Marcionem librum* composuit, qui ad nos non pervenit. Etsi de eo ita loquitur Trithemius, ac si sua jam ætate exstaret. Sed hoc ei solenne est. 172.

Vid. Euseb. l. 4. c. 25.

[b] MONTANUS, ex Ardaban Mysiæ vico, Phrygiæ contermino, oriundus (unde sectatores ejus Phryges & Cataphryges dicti sunt.) Circa an. 172. (ex Eusebii [*] calculo) novam sectam condidit; & prophetiæ donum sibi divinitus concessum jactitans, Paracletum à Deo missum semet appellavit; adscitisque sibi duabus profligatissimis mulierculis, Priscilla & Maximilla, quas Spiritus S. dono summum prophetici muneris apicem assecutas prædicavit, & in se Deum Patrem, in prophetissis suis Spiritum S. inhabitare gloriatus, eo prætextu varios in vulgus errores spargebat. Errorum quos fovebant hi Cataphryges, summam, antiqui scriptoris sub Prædestinati nomine a Sirmondo editi, verbis hic tradam, cap. 26. "Hi itaque adventum Spiritus sancti a Domino promissum in se potius, quam in apostolis, fuisse asserunt redditum. Secundas "nuptias pro fornicationibus habent: & "ideo dicunt eas permisisse apostolum Paulum, quia ex parte sciebat, & ex parte "prophetabat. Nondum enim venerat quod "perfectum est. Hoc autem perfectum in "Montanum, & in ejus prophetissas, quas 172.

[*] In Chron. ad an. 172.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. Hermog. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 168. §. 11. seq. *Ittig* Diss. de hæres. sec. 2. c. 16. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. Hist. Montan. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 157. & 158. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 1. c. 7. *Ittig.* Dissert. de Hæres. sec. 2. c. 13. item Append. ad Diss. de hæres ad c. 13.

"supra

Sæc. II. ab an.C.

"supra diximus, venisse delirant. Delecta quasi in hæreseos metropolim, Pepuza Phrygiæ vico, ad hanc omnes tanquam ad novam Hierosolymam, salutis studiosos convenire voluit; una cum prophetissis suis crebra vaticinia obscuris & ænigmaticis dictionibus involuta effudit. Exstaticis semper motibus correpti, & extra se plane positis similes, vaticinati sunt, & inter alia deliria nullum post se Prophetam oriturum docuerunt. Ipsi interim lucro inhiantes, corrasis undique vasibus argenteis, pecunia, & pretiosis vestibus, credulam plebem emunxerunt. Martyres e secta sua prodeuntes assiduo crepabant; quos tamen aut nullos esse, aut ob commissa scelera morte merita multatos fuisse, constanter affirmarunt Catholici. Ipse Montanus, ac Maximilla laqueo tandem sibimet-ipsis gulam fregisse dicuntur. Rigidioris disciplinæ, ac severioris pietatis observantissimi videri voluerunt; atque ideo nuptiis, & usu quorundam ciborum interdixerunt: matrimonii discidia docuerunt, & inter orandum, ut animi tristitiem, & affectatam quandam sanctitatem præ se ferrent, indicem manus digitum naso imposuerunt, inde *Tascodrugitæ* cognominati: quod illorum lingua τασκὸς Paxillum, δροῦγγος vero nasum significet. Detestando ritu in mysteriis eorum die quodam festo celebrandis usi feruntur: infantulum enim acubus æreis toto corpore pungentes, exceptum sanguinem sacrificiis suis adhibuerunt. Cætera Catholicam fere doctrinam amplexi sunt. Scripsit suo & prophetissarum suarum nomine *Libros Propheticos*; ex quibus fragmenta breviuscula habentur apud Epiphanium Hæref. 48. num. 4. 10. 11. 13. & alibi.

Vid Euseb. l. 5 c 16, 17, 18, 19 & Epiphan. Hær. 48.

172. THEMISON, illustris Montani assecla, eodem, quo Montanus, tempore claruit, aut paulo post. Primo Catholicæ fidei addictus, ob cujus professionem vincula aliquamdiu pertulit, sed τῇ ἀξιοπίστῳ πλεονεξίᾳ ἠμφιεσμένος, inquit de eo Apollonius *, *speciosa avaritia obvelatus*, ope magnæ pecuniæ a Christianis corrogatæ his semet exemit, & turpissimi facti horrore a Catholicis odio habitus, ad Montani castra transfugit, cujus sectam Confessoris & Martyris titulo fretus, strenue propugnavit, adeo ut Catholicos piissimos, Zoticum Comanensem & Julianum Apamenum episcopos, dæmonium quo Maximillam agitari credebant, coarguere volentes, autoritate nominis sui inhibuerit, Euseb. Hist. Eccl. 5. c. 16. & 18. & Apostoli ad instar conscripta *Epistola Catholica*, ad recipiendam Montani prophetiam ecclesias omnes hortari ausus sit; atque eos qui fideliores ipso exstiterant, instituere aggressus, in Dominum, in apostolos, & sacrosanctam ecclesiam impie locutus est. Non exstat.

* Ap. Euseb. l. 5. c. 18. p. 184.

Sæc. II. ab an.C.

ᵃTATIANUS, genere Syrus, ex regione Mesopotamiæ ortus, professione Sophista, teste Theodorito *; primum oratoriam docuisse nec parvam sibi ex arte rhetorica gloriam comparasse tradit Hieronymus *. Erat certe in Gentilium disciplinis apprime eruditus, cultu Gentilis, dein Christianus, unde se κατὰ βαρβάρους φιλοσοφῶν dicit *, eos nempe sectatus, quorum fidem barbaram philosophiam vocare solebant Gentiles. Ad Christianos conversus, Justini Martyris discipulus factus erat; quem Romam usque comitatus, Crescentis ibi odium, atque inimicitias expertus est. Neque Justino modo, sed & sibi ad mortem inferendam insidias struxisse Crescentem philosophum, ipse nobis autor * est. Post mortem præceptoris, tanquam cœcus duce destitutus, in præcipitia se dedit. Inflatus enim arrogantia, & eloquentiæ tumore, novam quandam hæresin condidit, damnans matrimonium veluti corruptionem, ac stuprum, immo τὸν γάμον τοῦ διαβόλου, inducens adhuc a vino & animatis abstinentiam, aqua solummodo etiam in sacris mysteriis adhibita: unde sectatores ejus *Encratitæ*, & *Hydroparastatæ* dicebantur. Negavit præterea Adamo salutem, & cum Valentino Æones quosdam invisibiles commentus est. Denique in *libro adversus Gentiles* scribit animas humanas natura sua mortales esse, beneficio vero divino immortales factas; ita tamen ut impiorum animæ cum corpore intereant, & cum eo iterum resurgant æternis pœnis plectendæ. Diu hæc & hujusmodi alia etiam vivo adhuc Justino sub pectore coxit & dissimulavit, ut referunt Irenæus, Clemens Alexandrinus, Epiphanius, Theodoritus, alii. Præceptore vero per martyrium sublato, ipse in ejus schola Romæ successit, ibique per aliquot annos docuit, & dogmata sua malesana aut non omnino, aut tecte admodum, insinuavit. Et tamen in ipsa oratione ad Græcos, quam Romæ adhuc versatus scripsit, animi in perniciosa dogmata jam ruentis vestigia nonnulla deprehenduntur. Qualia sunt, animam * humanam non esse simplicem, sed multis partibus constare, ἐκ τῆς ὕλης, sive materia, & ex superiori spiritu, qui materiam superat; esse mortalem *, οὐκ καθ' ἑαυτὴν, non suapte natura immortalem; inesse spiritum * stellis, angelis, stirpibus, aquis, hominibus, animalibus, qui quamvis 172.

* Hær. Fab. l. 1. c. 20. p. 208.
* De script. c. 29.
* Orat cont. Gent sub fin. 141.
* Ibid n. 32. p. 72.
Vid. Irenæi l. 1. c. 31. Euseb l. 4. c. 29. Epiphan Hær. 46. Theod. Hæret. Fab. l. 1. c. 20.
* Num. 24. p. 56.
* Num 21. p. 51.
* Num. 20. p. 50.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. ad hær. *Encratit.* *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 55. *Oudin.* tom. 1. p. 210. *Nourium* in App. ad Bibl. PP. l. 2. differt 5. *Millii* Prolegom. in N. T. p. 38. *Fabr* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 29. & Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 81. seq. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 172. *Ittig.* Diss. de Hær. sæc. 2. c. 12. item Hist. Eccl. vol. 2. c. 3. sec 7.

Sæc. II. ab an.C. in ſemetipſo quaſdam habeat differentias, ἓν δὲ ὑπάρχων καὶ ταυτὸν, *unus tamen idemque eſt*. Et ne plane addam, alicubi minus reverenter & ἀπρεπῶς de Deo ipſo locutus eſt. Teſtis hac in parte ſit Origenes, Tatiano fere ſuppar, qui lib. *de Orat.* in ἐξηγ. εὐχῆς κυριακ. §. 13. p. 77. ubi de voce γενηθήτω, quæ in oratione Dominica habetur, agens, hæc de Tatiano ſcribit: Μὴ συνιδὼν γὰρ ὁ Τατιανὸς τὸ γενηθήτω οὐ πάντοτε συμβαίνειν τὸ εὐκτικὸν, ἀλλ' ἔσθ' ὅπου καὶ προστακτικὸν, ἀσεβέστατα ὑπείληφε περὶ τοῦ εἰπόντος, γενηθήτω φῶς, Θεοῦ ὡς εὐξαμένου μᾶλλον, ἤπερ προστάξαντος γενηθῆναι τὸ φῶς, ἐπεὶ ὥς φησιν ἐκεῖνος ἀθέως νοῶν, ἐν σκότῳ ἦν ὁ Θεός. *Non conſiderans autem Tatianus* τὸ γενηθήτω *non ſemper optativo, ſed aliquando etiam imperativo ſenſu accipi, impiiſſimam hanc de Deo opinionem fovebat; illum nempe cum dixerit, fiat lux, optaſſe potius quam imperaſſe ut fieret; ſiquidem inquit ille (qui erat animi atheiſmus) Deus tunc in tenebris erat.* Eadem fere de Tatiano notat Clemens Alexandrinus in Excerpt. Theodoti p. 806. col. 2. Et ne fontes hujus impietatis taceamus, dogmata ſua ex immundis Gnoſticorum, Saturnini, Valentini, Baſilidis, & Marcionis lacunis hauſit, ut veteres nos ubique docent; quod vero Adamo ſalutem denegavit, proprium ipſius commentum erat, notante Irenæo *, Τατιανοῦ πρώτως ταύτην εἰσηνεγκότος τὴν βλασφημίαν, *Tatiano primum hanc blaſphemiam introducente:* & paulo poſt, hoc illum παρ' ἑαυτοῦ, *ex ſeipſo feciſſe dicit*. Sed ad Tatiani acta jam redeundum eſt. Relicta tandem Roma, & reverſus in Orientem, ſcholam primo aperuit in Meſopotamia, circa an. 172. M. Aurelii Antonini 12. (male habet Epiphanius Antonini Pii.) Præcipue vero Antiochiæ ad Daphnen, in Cilicia etiam, & Piſidia prædicavit. De morte ejus nihil conſtat. Etſi priuſquam opus ſuum adverſus hæreſes condiderit, edideritque Irenæus, Tatianum e vivis exceſſiſſe, veriſimillimum duco. Scripſit πολύ τι πλῆθος τῶν συγγραμμάτων, inquit Euſebius *, *infinita volumina*, uti Hieronymus *: in quibus familiam ducit, omnium quos ſcripſit, κάλλιστός τε καὶ ὠφελιμώτατος, *elegantiſſimus ſimul ac utiliſſimus*, inſignis ille *adverſus Gentiles liber*; in quo repetitis ævi prioris temporibus, Moſen, cæteroſque prophetas omnibus, qui apud Græcos celeberrimi extiterunt, vetuſtiores fuiſſe; Græcoſque ipſos omnia pene ſua, quibus gloriantur, ſtudia a Barbaris accepiſſe convincit. Exſtat hæc *Oratio* Græce a Friſio edita *Tiguri* 1546. verſione etiam Latina a Geſnero addita. Gr. Lat. inter Orthodoxogr. *Baſil.* 1551. 1555. Auctuar. Bibliothec. PP. a Fr. Ducæo adornata *Pariſ.* 1624. ad calcem Juſtini operum, *Pariſ.* 1615. 1636. prodiit etiam *Pariſ.* 1618. fol. Cæterum alias omnes longe antecellit editio noviſſima Oxonienſis Wilhelmi Worthii, qui ad vetuſtos Codd. MSS. recenſuit, annotationes integras Geſneri, Ducæi, Kortholtii, ſelectas H. Stephani, Meurſii, aliorumque, ſuaſque etiam non ineruditas cuivis paginæ ſubnexas, aliorumque ad Tatianum diſſertationes adjecit *Oxon.* e Theat. Sheld. ann. 1700. 8°. Ut editiones Latinas mittam. *Catenam* inſuper, ſive *Harmoniam Evangeliorum* Euſebio *, & Theodorito memoratam contexuit, quam Διὰ τεσσάρων, ſeu Evangelium ex quatuor evangeliis compoſitum nominavit: amputatis ex eo genealogiis, & aliis omnibus, quæ Dominum ex ſemine Davidis ſecundum carnem natum oſtendunt: eoque tanquam libro compendiario, fraude non animadverſa, uſos eſſe non modo ejus ſectatores, verum & eos qui apoſtolica dogmata ſequebantur, teſtis eſt Theodoritus. Quin & erant, qui hunc librum *Evangelium ſecundum Hebræos* vocabant, quod ex Epiphanio * liquet. Hoc Tatiani opus non vidiſſe videtur Euſebius, ſed de eo ex aliorum relatione dixiſſe. Non vidit, immo nec illius meminit Hieronymus. Vidit vero Theodoritus *, qui nactus eſt libros hujuſmodi pluſquam ducentos, quos cum in Diœceſeos ſuæ Eccleſiis magno in honore habitos eſſe comperiſſet, ſepoſitis iis, illorum loco 4. evangeliorum volumina introduci curavit. Latine exſtat hæc *Harmonia Evangelica*, Orthodoxogr. tom. 1. & Bibliothec. Patr. t. 2. Ammonio Alexandrino perperam aſcripta, uti & Ammonii *Harmonia* Tatiano male inſcribitur. Quod ex Victoris Capuani Ammonianæ Harmoniæ interpretis errore primo ortum videtur, & facillime agnoſcitur ex Harmoniæ Tatiani notis in Theodorito & Euſebio repertis, quæ Harmoniæ Ammonio inſcriptæ ad amuſſim conveniunt, & viciſſim. Et hæc communis eſt ferme doctorum hominum ſententia, Victoris Capuani autoritate nixa: in qua nos olim fuimus. Re vero accuratius perpenſa, cum Tatiani Monoteſſaron ex ipſis evangeliſtarum verbis contextum videtur, Harmonia vero quam habemus hodie, nihil aliud ſit, quam Hiſtoriæ evangelicæ brevis defloratio, eleganti ſtylo concinnata; cumque in hodierno opere Chriſtus *filius David* ſæpe dicitur, Tatianus vero in ſuo evangelio Davidicam Chriſti genealogiam penitus omiſerit, non ſine ratione colligi poteſt, Harmoniam, quæ ſub Ammonii nomine jam exſtat, non eſſe Tatiani noſtri, ſed genuinum Tatiani opuſculum ante multa ſæcula periiſſe. Et in hac quidem ſententia ſunt viri longe erudiſſimi, Valeſius, Nourius, Pagius, Du Pin, Tentzelius, & Anonymus, qui diſſertationem in Tatianum edidit, vir plane doctiſſimus, & antiquitatis eccleſiaſticæ admodum peritus, ne alios addam. Scripſit item librum

* Adv. Hær. l. 1. c. 30. 31.

* Loc. cit.

* De ſcript. c. 29.

* Loc. cit.

* Loc. cit.

* Hær. fab. l. 1. c. 20. p. 208.

Sæc. II. ab an. C.

brum *de Perfectione secundum Servatorem*, quo matrimonium damnavit, & illicitum esse probare contendit. Fragmentum quoddam inde citat ac refellit Clemens Alexand. Strom. lib. 3. p. 460. *Problematum* etiam *librum* a Tatiano conscriptum memorat Rhodon apud Euseb. lib. 5. c. 13. *Chronicon* etiam ei affingit Ruffinus: Verum errorem istum ex male intellectis Eusebii (l. 6. c. 13.) verbis ortum esse constat. Meminit ipse * libri *de Animalibus* a se conscripti, & alterius * πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ Θεοῦ, seu *ad eos, qui rebus divinis simplicem fidem detrahunt*. Librum * etiam, sed ἀνώνυμον citat, in quo de natura dæmonum se disseruisse testatur. Ex reliquis operibus ne Tituli quidem ad nos pervenerunt. Unicum adhuc de eo referam, quod ex nonnullorum traditione habet Eusebius *, ausum illum esse dicta Pauli apostoli elegantioribus verbis exprimere, utpote qui compositionem verborum illius corrigere studeret. Claudam quæ de Tatiano dicenda habui verbis, quibus suam dissertationem claudit doctissimus anonymus supradictus. "Vir fuit certe "quidem ingenio præstanti, & eruditione "præclara, verum superbus atque animo in-"flatus, utpote qui arrogantiam atque con-"tumaciam fere cum lacte suxerat. Nam a "philosophis & sophistis fuerat educatus, qui "ecclesiæ Christianæ auxilio rarius, damno "sæpius fuerunt. Illos enim recte Tertul-"lianus *Hæreticorum Patriarchas* appellavit.

Hist. Eccl. l. 6. c. 11.
* Or. ad Gr. n. 24. p. 57.
* Ibid n. 62. p. 136.
* Ib. n. 26. p. 61.
* L. 4. c. 29

172. * BARDESANES, Syrus, Edessæ in Mesopotamia natus, claruit præcipue circa annum 172. Vir Græce & Syriace doctus, sermone disertissimus, & in disputando acerrimus, ἐπ᾽ ἄκρον ἢ τῆς Χαλδαικῆς ἐπιστήμης ἐληλακὼς, inquit Eusebius *, *summam Chaldaicæ doctrinæ perfectionem adeptus*. Abgaro Edessenorum principi, viro sanctissimo imprimis familiaris fuit, junctisque cum eo studiis, fidem Christianam fortiter asseruit, quam vita, scriptis, & disputationibus propugnavit. Id cum jam per multos annos præstitisset, in errores Valentini (e cujus quidem schola prodierat) dilapsus est. Quem proinde Epiphanius * comparat pulcherrimæ navi, beneque onustæ, quæ juxta ripas portus tracta, totum mercimonium perdit, aliisque qui navim conscenderant, mortem infert. Extremum autem hæreseως Valentinianæ virus non hausit: Legis enim ac Prophetarum libros, adeoque integrum vetus ac novum Testamentum agnovit: mortuorum licet resurrectionem præfractius quam ipse Valentinus negaverit. Certe ex * Marino constat Bardesianistas in tribus præcipue ab ecclesia Catholica abiisse; asserentes 1. Præter Deum alium esse ἀρχὴν seu ῥίζαν, Diabolum nempe, quem αὐτοφυῆ καὶ αὐτογέννητον esse affirmabant, omnis mali fontem & autorem. 2. Christum non ex muliere esse natum, sed carnem cœlo detulisse. 3. Corpus non esse resurrecturum. Etsi non tam ipsam resurrectionem, quam ejusdem corporis resurrectionem Marinus iste Bardesianista negasse videtur. Ex Eusebio * tamen constat Bardesanem postea doctrinam Valentinianam improbasse; & cum pleraque ejus dogmata fictas esse fabulas convicisset; ipse quidem sibi visus est ad rectiorem sententiam transivisse, ita tamen, ut vetusti, atque inoliti erroris sordes non penitus excusserit. Scripsit patria lingua, viz. Syriaca, *Dialogos* quamplurimos, cum infinitis aliis opusculis, & in his contra *Marcionem*, atque omnes fere hæreticos, qui ætate ejus pullulaverant, multaque volumina ex occasione persecutionis tunc temporis grassatæ composita; quæ discipuli illius (quos plurimos habuit) ex Syriaco sermone in Græcum transtulerunt. Inter ea præcipue eminebat *Dialogus* ille sane luculentissimus *De Fato*, quem Antonino inscripsit. An vero M. Antoninum Imp. Eusebius intelligat, (quod Hieronymo videtur) an potius aliquem ex ipsius Bardesanis amicis, quod vult Valesius, non satis constat. Prior tamen sententia verisimilior videbitur illi, quisquis perpenderit, quæ Epiphanius * tradit de Apollonio Antonini amico Bardesanem admonente, ut seipsum Christianum esse negaret. Cui viriliter, & ad confessionem usque se opposuit Bardesanes, mortem se non formidare dicens, utpote quæ necessario futura sit, etiamsi Imperatori non contradiceret. Cæterum cum plures fuerint Romanorum imperatores, qui Antonini nomen sortiti sint, Pius, M. Aurelius, Commodus, Caracalla, Elagabalus, non immerito quæritur, cuinam ex his familiaris fuerit Bardesanes? Novissimus erat Elagabalus, qui in imperio successit ann. 218. Sub hoc Bardesanem collocat Dodwellus *, & de fato scripsisse contendit. Ingenti, ut mihi quidem videtur, μεταχρονισμῷ. Sed bene est quod duplicem temporis notam adhibet Eusebius lib. 4. c. 30. qua ad Bardesanis ætatem pervenire possimus. Primo quod ait Bardesanem adversus hæreses, quæ tunc quamplurimæ in Mesopotamia exstiterint, scripsisse ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, hoc est, sub imperio M. Aurelii, de quo supra egerat. Deinde, quod eodem tempore Soterem episcopum Romanum finem vivendi fecisse scribit. Sed hallucinatus est in tempore Eusebius, inquiunt nonnulli. Verum id gratis dictum, nec ad probandum ulla asseruntur argumenta. Quin

* Præp. Evang. l. 6. c. 9. p. 273.
* Hær. 56.
* Ap. Orig. Dial. contra Marc. § 3.
Sæc. II. ab an. C.
* L. 4. c. 30.
* Loc. cit.
* Diss. 4. ad Iren. n. 35. & Diss. 6. n. 12.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. tom. 2. ad vit. Bardesan. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 33. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 58.

U Græce

Sæc. II. ab an. C.

Græce conditus sit hic dialogus nullus dubito, & M. Aurelio nuncupatus, qui & ipse eadem lingua scripsit, præsertim cum Bardesanem Græce pariter & Syriace doctissimum fuisse Epiphanius diserte tradit. Eundem proculdubio *Dialogum* intelligit Epiphanius *, quando ait eum, dum in Abidam astronomum contra Fatum disseruit, multa collegisse. [* Ibid] Ex hoc *dialogo* amplum satis fragmentum hodie exstat apud Eusebium, Præpar. Evangel. lib. 6. c. 10. cujus pars maxima totidem verbis habetur *Recognitionum Clementinarum* libro nono: adeo ut quis ab altero sua acceperit, incertum sit. Quin & forte non sine ratione suspicari possumus, ipsum Bardesanem harum *Recognitionum* autorem fuisse, uti supra in Clemente annotavimus. Verum illud non affirmo, nec nisi pro nuda & simplici conjectura haberi volo. Si unus idemque autor non sit, longe probabilius est, Recognitionum compilatorem Bardesanis scrinia compilasse. Librum *de Indorum Gymnosophistis* a Bardesane Babylonio ad Indorum legatos, qui ad Antoninum Imperatorem missi sunt, conscriptum esse refert, & ex eo quoddam fragmentum exhibet Porphyrius de Abstinentia lib. 4. c. 17. p. 167. cujus autorem eundem cum nostro Bardesane fuisse veri non adeo dissimile est: præsertim cum Porphyrius eum hac nota insigniat, *ὁ ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν γεγονὼς, qui patentum nostrorum temporibus fuit.* Et alibi *, ubi de eadem re agit, Bardesanem ex Mesopotamia oriundum esse expresse dicit, & ex isto libro egregium fragmentum profert. [* De Styge p. 282.]

174. [a] JULIUS CASSIANUS, Valentini schola discipulus, claruisse videtur circa annum 174. Tatiano paulo junior: τὸν τῆς Δοκήσεως ἔξαρχον vocat Clemens *. [* Strom l. 3. p. 465.] Non quod Docetarum bæresin primus instituit: hæc quippe hæresis per omnes fere Gnosticorum classes ab ipso Simonis Magi tempore pervagata fuerat, sed quod ipse insulsi dogmatis instaurator & princeps, boc tempore sectam istam strenue propugnavit: docens Cbristum non nisi phantasticum assumpsisse corpus, quin & in re matrimonii ac continentiæ paria cum Tatiano sensit. Scripsit *Exegeticum libros* aliquot, quorum primnm citat Clemens *, [* Strom l. 1. p. 320.] quo ostendit Cassianus Hebræorum philosophiam esse quavis philosophia longe antiquiorem. Item & librnm *περὶ ἐγκρατείας, ἢ περὶ εὐνουχίας*, ex quo multa adducit idem Strom. l. 3. p. 465, 466. Quæ vero de Salome ibi habet, non ex nostris evangeliis, sed ex evangelio secundum Ægyptios desumpta esse notat Clemens.

[b] THEODOTION, gente Ponticus, (Ephesium vocat Irenæus * forsan quia ibi habitavit.) Claruit (ut nos docet Epiphanius *, qui tamen immani Metachronismo eum Symmacho posteriorem facit) sub secundo Commodo, i.e. M. Aurelii Veri filio, qui imperium iniit anno 180. 175. [* Adv. Hær. l. 3. c. 24.] [* De Mens. & Pond. n. 17.] Verum notandnm est, jam anno 175. Marcum imperatorem Commodum in imperii consortium admisisse, adeoque Theodotionem pluribus antea annis inclarescere potuisse, ad minimum anno 175. Christianam fidem professus, Marcionis Pontici, popularis sui, qui quædam Ebionis dogmata suis miscuerat, sectæ se dedit: unde & *Ebionita* aliquando appellatur. Tandem & isti hæresi infensus, religionem Christianam penitus deseruit, & detracto præputio ad Judæos defecit. Ab iis literas Hebræas edoctus, *Vetus Testamentum* Græce transtulit, LXX. Interpretes præcipue secutus; a qnibus ait Hieronymus *, *simplicitate sermonis non discordat.* [* Comm in Eccles c. 2. tom. 7.] Hanc ob causam cæteris prælatus est; adeo ut Origenes, cum hexapla sua conderet, quæ in LXX. ex Hebræo deerant, ex Theodotione supplenda censeret, asteriscis notata. Quin & totam Danielis prophetiam non ex LXX. sed ex Tbeodotionis versione & olim & hodie legit ecclesia. Unde & in vetustissimo prophetarum exemplari, cujus meminit Cl. Usserius *, hunc titulum præfixum habuit Danielis liber: Δανιὴλ κατὰ Θεοδοτίωνα. [* Syntagm. de 70. Int. c. 6. p. 58] *Hanc Translationem*, quæ in bexaplis Origenianis quartum locuin occupavit, edidisse dicitur Theodotion circa an. 182. vel ut habet Chron. Alexand. an. 186. Commodi 6. Certe antequam libros adversus hæreses scripserit Irenæus, qui tamen Eleuthero pontificem agente scripti sunt. Verum cum scripserit Irenæus an. 176. vel 177. ut supra in Irenæo notavimus, necesse est, Theodotionem ante illud tempus versionem suam non modo adornasse, sed & edidisse. Paucula, quæ supersunt, fragmenta, apud Nobilinm, Drusinm, & in Londinensi LXX. editione anni 1653. 8°. & Bibl. Waltonens. Tom. 6. exhibentur.

MUSANUS, non ignobilis hnjus ævi 176.
scriptor, floruit sub M. Aurelio, & L. Vero, circa an. 176. quem iis accenset Eusebius *, [* L. 4. c. 21. & 28.] quorum libri sinceram apostolicæ traditionis, ac veræ fidei doctrinam continentes, ad sua tempora pervenerunt. Scripsit *Librum* elegantissimum *ad fratres quosdam qui ad Encratitarum hæresin desciverant*, N. E.

MODESTUS etiam eodem tempore 176.
claruit, anno nempe 176. Scripsit *insigne*

[a] Conf. *Itig.* Dissert. de Hæres. sec. 2. c. 10. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 12. §. 9 vol. 2 p. 334 *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 173. §. 3. seq. *Montfaucon.* Prelim. in Hexapla Origen. c. 7.

ad-

Sæc. II. ab an. C. *adversus Marcionem volumen*; in quo, teste Eusebio *, præ cæteris egregie errores illius, ac dolos detegens, omnibus spectandos exhibuit. Monet Hieronymus *, alia quoque sub ejus nomine circumferri opuscula, sed ab eruditis, quasi pseudepigrapha repudiari. N. E.

* L. 4. c. 25.

* De script. c. 32.

177. • ATHENAGORAS, nobilis philosophus Atheniensis, non minus Christiana, quam Gentilium Theologia, ac Scientia, celebris. Claruit circa an. 177. Altum de eo silentium est apud Eusebium, & Hieronymum: nec ex veteribus quisquam ejus meminit præter Methodium Patarensem, in cujus excerptis e libro de Resurrectione mortuorum, quæ apud Epiphan. Hæres. 64. & Photium, Cod. 234. habentur, adducitur locus ex Athenagora, qui in legatione ejus pro Christianis, pag. 27. totidem verbis hodie reperitur. Gentilis adhuc, ad oppugnandam Christi fidem induxit animum; dum vero S. scripturarum lectioni sedulo incumberet, quo propriis telis fortius Christianos aggrederetur, aspirante Divini Spiritus gratia captus est, fidem, quam subvertere meditabatur, amplexus. Relictis Athenis (nisi potius id ante conversionem contigisse volumus) Alexandriam commigravit; ibique non solum philosophiam Platonicam publice docuit, sed & scholæ Christianorum catecheticæ apud Alexandrinos præfuit, Christianam religionem in ipso quoque Pallio professus. Hæc omnia nos docet fragmentum e Philippi Sidetæ historiæ Christianæ Serm. 24. a Nicephoro Callisto, ut videtur, excerptum, quod ex Codice Barocciano in append. *Dissert. ad Irenæum* edidit Cl. Dodwellus: in quo etiam scholæ hujus catecheticæ rectorum successio hoc ordine nobis exhibetur, Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Pantænus, Origenes, Heraclas, Dionysius, Pierius, Theognostus, Serapion, Petrus Martyr, Macarius Politicus, Didymus, Rhodon. Mitto quæ ad hoc fragmentum illustrandum, erudite (ut solet) observavit Dodwellus noster. Id solum mihi notare liceat, Athenagoram nostrum, primum scholæ catecheticæ rectorem hic dici, Τῷ διδασκαλείῳ τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρῶτος ἡγήσατο. Non quod ante illum nullos habuit hæc schola rectores; erat enim moris longe Athenagora antiquioris. Sed primus fortassis erat in Rhodonis catalogo memoratus; e cujus ore Philippus hæc hausisse videtur. Utcunque sit; cum primus nobis occurrat Athenagoras, qui huic scholæ præfuisse diserte traditur, non abs re forsan erit in Juniorum φιλαρχαίων gratiam, de scholæ hujus origine & instituto, paucula quædam hoc loco annotare. Constat certe rem Christianam egregie hoc sæculo promovisse scholas ecclesiasticas, non modo privatas, quales in majoribus ecclesiis haberi solebant, sed & publicas sacris dogmatibus explicandis destinatas, iisque, tum adversus Gentiles, tum hæreticos, vindicandis, sanctissimorum, doctissimorumque virorum curæ & fidei commissas. In his principatum tenuit Alexandrina, quæ jam inde a priscis temporibus, ἐξ ἀρχαίου ἔθους, inquit Eusebius *, in ea civitate fuerat instituta. Veterem vero hanc consuetudinem a Marco evangelista fuisse introductam diserte tradit Hieronymus *. Quod ut dilucidius fiat, res paulo altius erit repetenda. Erat quidem Alexandriæ etiam ab ultimis temporibus Musæum a regibus Ptolemæis intra ipsa regiæ pomœria extructum, porticibus & exedris ornatum, pecuniis & reditibus auctum, in quo, teste Strabone *, hujus collegii consortes, οἱ φιλόλογοι, ad communem mensam vescebantur, præfecto illis qui sacrorum curam gereret sacerdote, non nisi ab ipsis regibus, ac postea a Cæsaribus Romanis, constituendo. Huc tanquam ad publicum melioris literaturæ emporium, ex omni orbis terrarum parte confluebat literata juventus, quibus Grammaticæ, Rhetoricæ, Poeticæ, Philosophiæ, Astronomiæ, Musicæ, Medicinæ, aliarumque artium & disciplinarum rudimenta a suis quibusque professoribus tradebantur. Florebant hic scholæ Platonicæ junioris, ut & Aristotelicæ, professores, quorum successiones accurate notarunt Jonsius, Vossius, alii. Situm erat hoc musæum in ea urbis regione quæ *Bruchion* appellabatur; *Diuturnum*, inquit Ammianus Marcellinus, *præstantium hominum domicilium*. Certe a Ptolemæi Philadelphi ætate, usque ad quintum vel sextum Christi sæculum perduravit. Quinimo occupantibus pene omnia Orientis loca Saracenis, varia erant hic loci studiosorum collegia, siqua vera nobis referant Benjaminus Tudilensis, & Leo Africanus. Sed ut, unde digressus sum, redeam. Ad hujus gymnasii imitationem, ab ipsis nascentis Christianismi incunabulis schola fidelium sacra a B. Marco Alexandriæ est instituta, in qua rudiores primis fidei elementis imbuerentur, adultiores reconditioribus fidei Christianæ mysteriis erudirentur, constitutis ad id præstantissimis magistris, qui, ut de Panteno loquitur Eusebius, partim viva voce, partim scriptis, divinorum dogmatum thesauros auditoribus suis exponerent, & hæreticorum objectiones & sophismata refellerent. Et hæc erat celeberrima

Sæc. II. ab an. C.

* Hist. Eccl. l. 5. c. 10. p. 175.

* Catalog. c. 36.

* Lib. 17. p. 794.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 204. *Mosheim.* Observat. sacr. c. 4. *Tillemont.* Memorab. Eccles. tom. 2. persec. M. *Aurel.* art. 8. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1 p. 55. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. l. 2. dissert. 3. *Fabr.* Bibl. Gr l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 85. seq. & l. 5. c. 6. §. 5. vol. 6. p. 784. seq. item de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 9. p. 53. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 168.

Sæc. II. ab an. C. illâ κατηχήσεως schola Alexandrina, cujus frequens apud scriptores ecclesiasticos occurrit mentio. Cui præfuerunt, & doctrina, moribus, scriptisque ornarunt, tot ecclesiæ lumina, Athenagoras, Pantænus, Clemens Alexandrinus, aliique supra recensiti. Sua quidem ætate perseverasse, & ab hominibus, tum eloquentia, tum divinarum literarum studio instructissimis obtineri, testatur Eusebius: quin & Constantis & Juliani apostatæ temporibus floruisse, Didymi cæci præfectura, referente Sozomeno*, nos docet. Nec dubium est, subsecutis aliquot sæculis, imminuta licet famæ laude, durasse. Interim notatu dignum est, & hactenus plane inauditum quod prædictum Philippi Sidetæ fragmentum refert, nempe Rhodonem qui Didymo successit, hanc scholam in Siden Pamphyliæ urbem, quæ Philippi patria erat, transtulisse, idque Theodosii magni tempore contigisse. Sed forsan nihil aliud voluit Philippus, quam Rhodonem scholam in urbe Sida erexisse, similem plane ei, quæ a tot retro sæculis Alexandriæ instituta fuerat. Unicum adhæc mihi notare liceat, Cl. Conringium * in ea esse opinione, duas fuisse Alexandriæ scholas sacras; & κατηχήσεων scholam a celeberrimo illo Pantæni Ludo (cui Didymum præfuisse vult) fuisse diversam. Qua vero de causa hanc sententiam amplexus sit vir eruditus, plane mihi non liquet. Certe Eusebius & Hieronymus unam eandemque scholam diserte faciunt. Sed tempus jam est, ut ad Athenagoram nostrum redeamus. Bina post se reliquit opuscula; quæ & hodie exstant: *Apologiam* seu *Legationem pro Christianis*, M. Aurelio Antonino, & L. Aurelio Commodo, Impp. Armeniacis, Sarmaticis, & quod maximum est, inquit, Philosophis, oblatum, (an. 168. uti contendit Cl. Dodwellus *) in qua petit, ut Christiani, non minus æquo jure, quam alii rei, apud tribunalia fruantur; deinde illos a flagitiis iis impingi solitis vindicat: postremo veteris ecclesiæ more, imperatoribus fausta omnia, ac fœlicia ex animo precatur. Alter libellus est *De Resurrectione Mortuorum*; in quo etiam Christianæ veritatis causam adversus infideles agit. [a] Prodiit libellus *de Resurrectione Mortuorum*, Gr. Lat. in collectione Orthodoxographorum Henrico-petrina, Micropresbytico dicta, 1550. deinde a Joh. Heroldo inter Orthodoxographa *Bas.* 1555. & a Conrado Gesnero in sua PP. collectione *Tigur.* 1552. vel potius ut vult Cl. Ittigius an. 1559. Uterque libellus Gr. Lat. *Parif.* 1557. 8°. Gr. *Lugd. Bat.* 1558. *Colon.* 1567. Gr. Lat. ad calcem Justini, *Parif.* 1615. 1636. f. Auctuar. Biblioth. PP. *Parif.* 1624. Seorsim, *Oxon.* 1682. 12°. Apologeticus, *Parif.* 1577. 8°. *Lipsiæ* 1684. 8°. cum variorum notis. Et forsan alibi, ut de Latinis editionibus nihil dicam. Libros 12. περὶ τῶν εἰς ἑαυτόν, quos in bibliotheca Gesneriana latuisse volunt, non esse Athenagoræ, sed M. Antonini imperatoris, vel solus titulus ostendit.

* L. 3. c. 15.

* Addend. ad Antiq. academ. p. 292.

* Diss. Cypr. 11 § 37, 38.

Exstant sub Athenagoræ nomine *Amatoria*, seu *de vero & perfecto Amore*: opus historicum, ex eorum librorum genere, quos Romanenses hodie vocant. Librum (ni fallor) ex Oriente olim allatum Gallice vertit, & ad Dominum de Lamane Cardinalis de Armaigniaco Secretarium, an. 1569. misit Martinus Fumeius, Dominus de Genille. Tandem inter schedas suas repertum, an. 1612. edidit Bernardus de *San-Jorry*. Græca ubinam jam delitescant, mihi plane incompertum est. Versionem Gallicam vidi in instructissima Cl. If. Vossii bibliotheca, & quia in paucorum manibus liber versatur, integrum titulum hic apponere non gravabor.

Du Vray & parfait Amour; escrit en Grec par Athenagoras Philosophe Athenien: contenant les Amours honestes de Theogoue & de Charide de Pherecides & de Melangenie. A Paris chez Daniel Guillemot demurant rue des Cordiers derriere les Jacobins, 1612.

An genuinum sit philosophi nostri opus non immerito dubitari potest. Suspicari quis possit, scriptum ab eo esse ante susceptam fidem Christianam. Quod si ita sit, non pauca a recentiori manu accessisse, cuivis inspicienti facile constabit. Post hæc scripta, & jamjam prælo mittenda, incidit in manus meas Cl. Huetii de Origine fabularum Romanensium Diatriba, e Gallico non ita pridem Latine versa, in qua de hoc opere ejusque autore prolixe disserit, omnia miro ingenii acumine expendit, volvit, revolvit, objicit, objectiones proprias solvit, fatetur etsi Græcum exemplar non viderit, tamen ex interpretationis lectione, asseverare, se non dubitare, Fumeium id operis Athenagoræ, apologiæ autori, non sine ratione aliqua probabili ascripsisse; nihilominus Athenagoræ nostro abjudicat; quin & eo usque devenit, ut levissima quidem conjectura ductus suspicetur Philandrum Vitruvii commentatorem, hominem undecquaque doctissimum & Cardenali Armeniaco percharum, quo suas opiniones aliqua antiquitatis autoritate fulciret, & Cardinali arti Architectonicæ impense dedito speciosius commendaret, opus istud in quo tot Architectonicæ peritiæ vestigia exhibentur, ex proprio cerebro confinxisse, atque ita Lamanæo protonotario, & interpreti Fumæo fucum fecisse; quod quidem emunctæ naris viris ægre unquam persuadebit vir eruditissimus. Interim ipsum librum miris effert

a Conf. Ittig. Hist. Ecclef. vol. 2. c. 1. §. 18, 19.

lau-

Sæc. II. ab an. C. dibus. Quidquid ſit, inquit, illud certe opus acute, & ſolerter inventum eſt, artificioſe deductum eximiis ſententiis, & præclaris Ethicæ præceptis illuminatum, magna jucundiſſimarum imaginum ſapientiſſime diſpoſitarum varietate condecoratum; ibi ſunt veriſimiles eventus, e re ducta epiſodia, diſtincta dicendi genera, honeſtas ubique religioſius obſervata, nihil hic humile, nihil acceſſitum, nihil quod Sophiſtarum puerilitatem redoleat.

177. ᵃ HERMIAS, philoſophus Chriſtianus, cujus neque patriam, ætatem, genus, nec vitæ inſtitutum, ulla ſedulitate indagare potui: ideo hic locum habet, quia cum cæteris hujus ſæculi apologiſtis, & forſan non immerito, conjungi ſolet. De eo altum ſilent omnes veteres, & pene recentiores. Tacent Raph. Seilerus, & Con. Geſnerus, qui libellum primi ediderunt. Front. Ducæus, qui Auctuario ſuo illum inſeruit, de autore vel ætate ne verbulum quidem habet. Cl. Lambecius, Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 7. p. 54. conjicit fuiſſe Hermiam Sozomenum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptorem, qui ſæculo 5. ſub Theodoſio juniore floruit; ductus (ut opinor) partim nominis identitate, partim locis quibuſdam in Sozomeni hiſtoria, ubi de gentilibus, eorumque philoſophis agitur, *viz.* lib. 1. cap. 18. lib. 2. cap. 5. lib. 3. cap. 17. lib. 5. cap. 1. Hanc conjecturam amplexus eſt nuper Ern. Tentzelius, Exercit. Select. 5. p. 228. & Addend. in fin. 456. Quo minus vero in hanc ſententiam deſcenderim, obſtant quæ ſequuntur argumenta. 1. In omnibus codicibus tum excuſis, tum MSS. Hermias noſter philoſophi nomen ſortitur, Ἑρμίου τοῦ φιλοσόφου. Quod qua ratione Sozomeno congruat, non video. Erat vitæ inſtituto ſcholaſticus, ſive advocatus, cauſas publice egit, & cum ad ſcribendum animum appulit, hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſe totum dedit: profeſſionis vero philoſophicæ nec vola, nec veſtigium. Non ſum neſcius ſeveriores vitæ aſceticæ cultores, laxiori vocis ſignificatione quandoque philoſophari dictos

* L. 1. c. 17. p. 529. eſſe; adeoque apud ipſum Sozomenum *, eccleſiaſtici philoſophi vocantur. Sed, præterquam quod Sozomenum monachum fu-

* L. 5. c. 15. p. 617. iſſe nemo dixerit, nec de ſe aliud habet * quam quod νέος ὢν cum ſenibus quibuſdam Gazenſibus verſatus ſit; philoſophi nomen hoc loco, ſtrictiori & magis proprio ſenſu accipi oportet, nec a ſcriptoribus eccleſiaſticis tribui ſolet, niſi iis qui e Philoſophorum ſcholis prodierint, & poſt converſionem, priſtinum & nomen, & habitum retinebant. Quo ſenſu Ariſtidem, Juſtinum, Pantænum philoſophos vocant Euſebius, & Hieronymus. Et Athenagoras in utriuſque ſui operis inſcriptione philoſophus Chriſtianus appellatur. 2. Ex toto opuſculi contextu conſtare videtur, vigente adhuc Ethniciſmo, ſcriptum fuiſſe. Hinc ad ſubruenda magiſtrorum ſubſellia, omnia in eo, miro ſane artificio, apte compoſita; hinc pugnantia philoſophorum placita, & adverſantes opiniones eleganter inter ſe commiſſæ; hinc de variis philoſophantium ſectis non aliter loquitur, ac ſi in ſcholis & academiis jam regnarent, & eorum dogmata ubique obtinerent: quod de Sozomeni tempore dici non poteſt, quando Gentilium ſuperſtitio ſylvas & pagos quæreret, & pauci qui ſupererant philoſophi, in angulis latitarent, ut vix ulla hujuſmodi opuſculi neceſſitas eſſe poterat. 3. Si hujus libelli autor eſſet Sozomenus, ſcripſit eum vel ante, vel poſtquam hiſtoriam eccleſiaſticam condidit. Non ante: Qui enim fieri potuit, ut ubi de Gentilibus agit, & philoſophos arguit, hujus opuſculi non meminiſſet, lectoremque ad id non remiſiſſet? Non poſtea: Quia vix credi poteſt, hominem Chriſtianum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ, & quinti jam ſæculi ſcriptorem, hujuſmodi data occaſione, de Chriſtianis eorumque dogmatibus, ſtatu, perſecutione, Gentiliumque philoſophorum (præſertim ſub Juliano) in eos calumniis, ne leviſſimam quidem feciſſe mentionem. Photii codicem 30. cur citaverit Lambecius, nullus video. Loca quæ ad firmandam conjecturam ex Sozomeni hiſtoria adducit, parum, immo nihil ad rem conferunt, ut vel primo intuitu quivis videt. Quinimo ſi exinde valeret argumentum, opuſculum Sozomeno tribuendum eſſe, quod de Gentilibus, eorumque philoſophis, tribus quaſi verbis pro re nata agit; quanto potiori jure Socrati ſcholaſtico aſcribi debet, qui non modo obiter id facit, verum lib. 3. cap. 22. adverſus Libanium, alioſque ſub Juliani imperio Gentilium philoſophos, ſingularem, eruditam, & Hermiæ libellum tantum non mole exæquantem, diſſertationem inſeruit. 4. Denique ſtylus Sozomeni ab Hermiæ ſtylo plurimum recedere videtur. Etſi enim Socrate in ſcribendo præſtantiorem eſſe judicet Photius; nihilominus ſtylus ejus eſt ſimplex, inelaboratus, & parum elegans; Hermiæ vero concinnus, conciſus, argutus, ſalibus & dicteriis undique conſperſus, ut adeo dicendi genus toto cœlo diſtare videatur. Scripſit Διασυρμὸν τῶν ἔξω φιλοσόφων, ſeu *Gentilium philoſophorum irriſionem*: in qua diſſentientes philoſophorum ſententias, *De Deo*, *de Anima*, &c. inter ſe committit,

ᵃ Conſ. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 96. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 2. §. 11. p. 57. *Clerici* Hiſt. Eccleſ. ad an. 178.

X atque

Sæc. II. ab an.C. atque falso & eleganter ludibrio exponit. Exstat, Gr. & Lat. cum Cydonio, *Basil.* 1552. ad calcem Justini, *Paris.* 1615. 1636. & in Auctuar. Biblioth. PP. *Paris.* 1624. tom. 1. Cum Tatiani oratione ad Græcos Gr. Lat. una cum notis Galei fuisque, unicuique paginæ subjectis edidit Wilhel. Worthius *Oxon.* 1700. 8°. quæ elegans plane est, & accurata editio. Bigneus equidem, aliique Bibliothecæ PP. editores quarti sæculi scriptoribus annumerarunt, nulla tamen autoritate freti.

177. [a] MARTYRES Lugdunenses, circa an. 176. grassante persecutione (de qua infra) dum in vinculis adhuc essent, varias scripserunt *Epistolas*, pro pace ecclesiæ & adversus Montanistas, partim ad fratres in Asia & Phrygia degentes, partim ad Eleutherum Romanæ urbis episcopum (qui & ipse, te-
* Adv. Prax. c. 1. p. 501. stante Tertulliano *, Montanistici erroris labe infectus fuerat) ea ratione quasi legatione fungentes. Has literas Romam perferendas Irenæo adhuc presbytero, martyres dederunt, eumque per eas Eleuthero commendarunt: quarum fragmentum aliquod exhibet Eusebius, lib. 5. c. 4.

177. [b] ECCLESIA Viennensis, & Lugdunensis in Gallia, persecutione adversus Christianos, tum in aliis provinciis, tum præcipue in Gallia, speciatim vero in civitate Lugdunensi, exardescente, (in qua Pothinus reverendiss. ecclesiæ Lugdunensis præsul anno ætatis suæ 90. Attalus Pergamenus, Sanctus diaconus Viennensis, Blandina nobilis fœmina, Alexander medicus, aliique plures, gravissima tormenta passi, martyrii corona redimiti sunt,) totam pene *persecutionis hujus Lugdunensis historiam* literis suis comprehensam ad Asiæ, Phrygiæque ecclesias miserunt; judicium adhuc suum religiosum imprimis & orthodoxum subnectentes de Montano propheta, ejusque dogmatibus, quæ ecclesias Phrygianas tunc temporis maxime turbarunt. Exstat maximam partem integra apud Euseb. lib. 5. c. 1, 2, 3.

180. [c] MILTIADES, rhetor, *Ecclesiarum*
* Adv. Valentin. c. 5. Euseb. l. 5 c. 17. *Sophista* Tertulliano * dictus. Claruit sub Commodi initia, anno circiter 180. Meminit ejus vetus contra Cataphrygas autor
* L. 5. c. 17. apud Eusebium *, ubi tamen in textu Græco Alcibiadis nomen habetur, pro quo substituendum esse Miltiadis nomen recte observat Valesius. Et ita quidem habet Ni-
* L. 4. c. 24. cephorus *. Plura sui in divinis scripturis studii monumenta reliquit: nempe *Apologeticum pro Christiana, quam ipse profitebatur, philosophia*, πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας, ad principem illius temporis, inquit Hieronymus *, Commodum imperatorem de- * De Script. c. 39.
notans; nisi potius cum H. Valesio, exponendum sit, provinciarum præsides, quibus apologeticos libellos nuncupare in more fuit, ut exemplo Tertulliani liquet. Condidit etiam *librum adversus Montani hæresin*, περὶ τοῦ μὴ δεῖν προφήτην ἐν ἐκστάσει λαλεῖν, *non decere prophetam in ecstasi loqui:* quem anonymus ille apud Euseb. lib. 5. cap. 17. contra Cataphrygas scriptor in compendium redegit. Scripsit item tum *contra Gentes*, tum *adversus Judæos*; utrumque argumentum binis voluminibus executus. Sed omnia ejus scripta adeo funditus perierunt, ut eorum ne fragmentulum quidem hodie superest.

[d] LUCIUS, rectius LEUCIUS CHA- 180.
RINUS, pessimæ notæ hæreticus, secta sive Marcionita, sive Montanista, sive ex utraque conflatus, circa annum 180. vixisse videtur; certe post exortam Montani hæresin, si modo Cataphrygum antesignanus fuerit. Contexuit opus, teste Photio cod. 114. *Periodi Apostolorum* dictum, quo, stylo inæquali & invenusto, acta SS. apostolorum, Petri, Johannis, Andreæ, Thomæ & Pauli complexus est, infinitis narratiunculis, stultis, absurdis, & secum invicem plane pugnantibus ubique referta. His admiscuit plura dogmata, insulsa, insana, puerilia, maligne conficta, falsa, impia denique & detestanda, ut ex iis, quæ refert Photius, luculenter constat, qui opus illud πάσης αἱρέσεως πηγὴν καὶ μητέρα recte dici debere pronunciat. Quis fuerit hic Leucius Charinus, quandove vixerit, haud facile quis divinabit: non alius fortasse (quod me monuit v. cl. J. E. Grabius, quam Leucius iste, cujus meminit tum Augustinus *de fide contra Manich.* cap. 38. col. 581. & ibid. cap. 5. (ubi etsi in editis *Leontius* perperam habetur, nihilominus in melioris notæ codicibus MSS. *Leucius* recte legitur) tum Pacianus epistola 1. *de nomine Catholica* ad Sympron. n. 6. quam una cum reliquis Paciani opusculis a se recognitis & illustratis inseruit collectioni suæ Concil. Hisp. Card. d'Aguirre, tom. 2. p. 80. Certe Augustinus utroque loco citato, Leucium acta *sub Apostolorum nomine* scripsisse diserte dicit, & ex iis nonnulla profert. Turibius etiam Asturicensis in Hispania episcopus circa an. 447. Epist. ad Idatium & Ceponium (Sect. 5.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles tom. 3. ad vit. *Pothin.* b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. p. 1. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24 art. 16. vol. 5. p. 192. item de Verit. Christ. Relig. c. 3. §. 16. p. 161. & ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 39. d Conf. *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 353. 768. 804. & part. 3. p. 538.

apud

Sæc. II. ab an.C. apud Aguirre ibid. pag. 219.) inter fabulosa Manichæorum scripta recenset *Actus S. Andreæ, & S. Johannis, quos sacrilego* Leucius *ore conscripsit*. Addi possunt, si libet, decretum Pseudo-Gelasianum *de lib. Apocryph.* quo damnantur libri omnes, *quos fecit Leucius discipulus Diaboli*; & Innocentius 1. Epist. ad Exuper. num. 7. qui acta sub nomine Petri, & Johannis, &c. a quodam Leucio scripta fuisse affirmat. Ætatem ejus designat Pacianus loc. cit. cum ait, *illi ipsi Phryges nobiliores, qui se animatos mentiuntur a Leucio, se institutos a Proculo gloriantur*. Jam vero Cataphrygum hæresis orta est juxta Euseb. in Chron. anno Marci Aurelii 11. Chr. 172. secundum vero Epiphanium Hæres. 48. num. 1. Antonini Pii anno 19 Chr. 156. Perturbari ab Epiphanio temporis ordinem, in notis contendit Petavius; Epiphanium defendit Pearsonus *de Success.* Dissert. 2. cap. 9. p. 253. Verum eundem calculum iterum exhibet Epiphanius ibid. n. 2. ubi a prædicatione Maximillæ ad Valentiniani annum 12. annos numerat 290. In numeris vitium esse manifestum est, & fatetur Petavius, adeoque pro διακόσια ἐνενήκοντα, scribendum esse διακόσια εἴκοσι, sive 220. quod in annum Christi 156. exacte incidit. Forsan utriusque chronologia conciliari potest, si dicamus Epiphanium de primo hæresis Montanisticæ ortu, cum clam serpere cœpit, Eusebium de amplioribus incrementis, cum palam & aperta fronte caput extulerit intelligendum esse. Erat & eodem circiter tempore Lucianus, quem *seniorem* vocat Epiphanius Hæres. 43. num. 1. p. 378. ut a juniore, homine (ut dicitur) Ariano, distingueretur. Marcionis erat sectator & discipulus, a quo postea divulsus, privatum gregem sibi contraxit, & novæ sectæ factus est conditor, a quo Lucianistæ veteres nomen acceperunt. Lucanum appellant Tertullianus *de resurrect. Carnis*, cap. 2. p. 227. & autor Append. ad lib. *de Præscript.* cap. 51. p. 223. Origenes *contra Cels.* l. 2. p. 77. Philastrius *Hæres.* 46. p. 21. An vero Lucius noster, producto nomine, idem fuerit cum hoc Luciano, non audeo statim affirmare. Tempora quidem non multum repugnant, quippe si Marcion ultra medium hujus sæculi vitam protraxerit, ejus discipulus Lucius facile fieri potuit, & postea, inclinante jam sæculo, inter Cataphrygas nomen suum profiteri. Dogmata vero apprime conveniunt. Asserebat Lucianus juxta Epiphan. alium esse creatorem, & judicem ac justum; bonum alium, & alium malum. Asserebat & Lucius, alium esse Judæorum Deum, eumque malum, cujus Simon Magus minister fuit; alium rursum Christum, eumque bonum. Fingebat Leucius absurdas & pueriles resurrectiones, non hominum modo, sed boum & jumentorum: idem de suo Lucano habet Tertullianus loc. cit. In odium Creatoris nuptias damnavit Lucianus castimoniam professus: rejecit & Leucius conjugia legitima, omnemque adeo generationem malam esse contendit, & a malo profectam; ut alia jam mittam; Quid vero sibi voluit Photius, dum ait, Leucium in Actis B. Johannis videri sibi *κατ' εἰκόνων τοῖς εἰκονομάχοις δογματίζειν, imaginum usum cum Iconomachis damnare*, me ignorare fateor. Nulla his temporibus erat inter Catholicos de imaginibus controversia, vestigia nulla. Si qui usurpabant, hæreticorum erant pessimi, Gnostici, Carpocratiani, &c. ut ex Irenæo aliisque notissimum est. Sed in causa imaginum perspicacissimus erat Photius, tantoque ferebatur zelo, ut si quid vel e longinquo cerneret, imaginem esse mox somniaret. Hæc in medium proferre volui, non quasi certa & indubitata, sed tanquam probabilia, quæ doctioribus perpendenda relinquo. De *Luciano, Leucio, Seleuco*, in decreto Gelasiano memoratis, vide quæ diximus ad Prolegom. §. 6. n. 3. De juniore Luciano infra in Sæc. Novat. agetur.

ᵃ PANTÆNUS, an patria Siculus, an Palæstinus, & ab ultima origine Hebræus, quod ex Clementis Alexandrini *, & Eusebii * verbis colligunt nonnulli, prorsus incertum est. Eum Clemens Alexandrinus, cui erat præceptor, *Apem Siculam* vocat, prophetici & apostolici prati flores decerpentem, si modo (uti vult Eusebius) de Pantæno verba ejus sint intelligenda. Unde eum Sicilia oriundum esse arbitratur Valesius: & fortassis non improbabile erit illum Siculis parentibus ortum, Alexandriæ natum esse. Erat e secta Stoica philosophus Christianus, iis usus magistris, teste Photio*, qui apostolos vidissent: quod vero sequitur, apud me haud parem fidem meretur, ob tam longum temporis intervallum, Pantænum scilicet nonnullorum ex ipsis apostolis auditorem fuisse. Fuisse Pantænum primo civem & philosophum Atheniensem, secta Pythagoræum, deinde gymnasii Alexandrini præfectum, & quod magis adhuc mirum videri debeat, Clementis Alexandrini discipulum, diserte tradit Philippi Sidetæ fragmentum, cujus supra in Athenagora meminimus. Eusebio hac in parte adversari Philippum, recte olim notavit ipsius excerptor, seu Nicephorus is fuerit, seu quis alius. Ad firmandum hoc Philippi te- 181.

* Strom l. 1. p. 374.
* L. 5. c. 11. loc. cit.
L. 5. c. 11. Annotat p. 95.
* Cod. 118.

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p 61. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 36. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. Pantæni. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 179.

Sæc. II. ab an.C. ſtimonium multa congeſſit Clar. Dodwellus. Summa fere huc redit; Euſebium ex Stromateωn I. non diſerte dicere Pantænum fuiſſe Clementis præceptorem; ſed illud tantum e Clementis verbis, obſcuris illis quidem, & Pantænum, nec de nomine, nec de nota aliqua propria deſcribentibus, ſe colligere: at in Hypotypoſeωn libris, teſte eodem Euſebio, Pantæni, ὡς ἂν διδασκάλου, nominatim meminit Clemens: quod quidem non de inſtitutione, ſed de ſucceſſione ἐν διδασκαλείῳ Ἀλεξανδρίνῳ intelligendum eſſe contendit Dodwellus: quod vero in eclogis quæ ſuperſunt, Pantænum *noſtrum* appellet Clemens, id non ad inſtitutionem, ſed vel ad arctiorem amicitiam, vel potius ad eandem fidei catholicæ communionem, referendum eſſe: Clementem traditionibus a viris apoſtolicis hauſtis, in ſcriptis ſuis ut plurimum uti, ac proinde probabile eſſe, ipſum illis temporibus fuiſſe paulo viciniorem; illudque veteres denotare, cum illum Presbyteri titulo toties ornent; ut fuit potius ætate presbyter, quam gradu; quippe in illorum temporum ſcriptoribus nullus frequentior vocis illius uſus, quam de ſenioribus traditionis apoſtolicæ teſtibus, qui primarios ſaltem traditionis teſtes, primæ nimirum ſucceſſionis ab apoſtolis, poterint per ætatem attigiſſe: quin etiam Clemente juniorem fuiſſe in ſcholæ moderamine Pantænum, ex Origenis verbis* colligi poſſe, ubi de ſuo in Gentilium literis ſtudio agens, ait, ſe in hoc exemplum ſecutum tum Pantæni illius τῷ πρὸ ἡμῶν, tum Heraclæ tunc temporis eccleſiæ Alexandrinæ presbyteri; hujus nempe tanquam immediati in munere catecbetico ſucceſſoris, illius ut proximi deceſſoris: neque enim aliter ulla ratio ſatis commoda dari poteſt, cur Clementem Gentilium literis celeberrimum prætermiſerit: denique notat, Pantænum ſenſu aliquo Clemente & priorem, & poſteriorem fuiſſe, dici poſſe; ſiquidem ex Euſebio liquet, ipſum bis ſcholæ catecheticæ præfuiſſe; primo ſub Juliano epiſcopo, ineunte principatum Commodo, ante expeditionem Indicam; eoque abſente, Clementem in ſchola ſucceſſiſſe; poſtea ex India reverſum ſub vitæ finem, nempe ſub Severo & Caracalla, hoc munere denuo functum eſſe. Quod etiam & nos tum alibi ex Euſebio & Hieronymo, tum in Pantæni vita ante plures annos patrio ſermone ſcripta, olim obſervavimus. Quod vero Pantænum Pythagoræum facit Philippus, quem ex Stoicorum diſciplina prodiiſſe expreſſe dicunt, Euſebius, Hieronymus, aliique; id hoc quidem ſenſu intelligendum vult Dodwellus; Pantæni tempore ſectam Pythagoricam cum aliis, præſertim Stoicis, coaluiſſe, & permiſceri ſolitam, ut adeo idem Philoſophus, & Pythagoricus & Stoicus dici poſſit; quod & aliis exemplis demonſtrat. An ad ſubvertendam vulgarem & hactenus receptam de Pantæno & Clemente ſententiam, ſufficiat bæc Philippi autoritas, quæque ad illam fulciendam, adducit Dodwellus noſter, aliorum eſto judicium. Ut libere dicam, ingenue fateor me adhuc ab Euſebii partibus ſtare, qui omnia veterum ſcrinia diligenter excuſſit, qui Pantæno ætate proximus erat, quique in Ægypto verſatus, ſcholæ catecbeticæ ſucceſſionem, propius ex ipſo fonte haurire poterat: huic, inquam, potius fidendum exiſtimo, quam Philippo Sidetæ, plus quam duobus integris ſæculis a Pantæno remoto, qui, quæ hac de re habuit, ex Rhodone, ore tenus, accipiens, in præceptorum catecheticorum ordine & ſucceſſione facile hallucinari potuit: denique qui tum Socratis, tum Photii teſtimonio, nullius judicii & parum accuratus ſcriptor haberi debet: præſertim vero cum Euſebii ſententiam confirmant, Pamphilus martyr in apologia pro Origene, Hieronymus & Photius non uno loco. Maximus etiam in ſcholiis ſuis in Gregorium Nazianzenum (quæ prælo Oxonienſi expedivit commiſitque Galeus noſter) ubi ſic ait: ὁμοίως δὲ καὶ οἱ περὶ Πάνταινον τὸν γενόμενον καθηγητὴν τοῦ στρωματέως μεγάλου Κλήμεντος, &c. *ſimiliter & Pantænus, qui fuit præceptor magni ſtromatei Clementis.* Sub Severo floruit Pantænus, inquit anonymus chronographus Galei, οὗ ἀκόλουθος Κλήμης ὁ στρωματεὺς, τοῦδε Ὠριγένης, quem ſecutus eſt Clemens Stromateus, hunc Origenes. Verum de his plus ſatis. Sub primordia Commodi Imp. circa an. 181. ſcholæ catecheticæ quæ Alexandriæ ἐξ ἀρχαίου ἔθους, (ut habet Euſebius*) ab ipſius Marci evangeliſtæ temporibus, (uti Hieronymus*) floruerat, præfuit. Tanto animi ardore erga verbum Dei æſtuabat, ut Orientis nationibus evangelium prædicaverit; a Demetrio epiſcopo Alexandrino, rogantibus iſtius gentis legatis, ad ipſam uſque Indiam miſſus: ubi evangelium S. Matthæi Hebraicis conſcriptum literis, a Bartholomæo apoſtolo ibi olim relictum, apud quoſdam Chriſti notitia imbutos reperit, illudque revertens Alexandriam ſecum detulit. Poſt reditum gymnaſium Alexandrinum denuo regebat, eoque munere ad obitum uſque, qui non niſi imperante Antonino Caracalla, circa an. 213. contigit, functus eſt. Erat, inquit Euſebius*, τῶν ἀπὸ παιδείας ἀνὴρ ἐπιδοξότατος, *vir doctrinæ cauſa celeberrimus*, qui partim viva voce, partim ſcriptis divinorum dogmatum theſauros expoſuit. Scripſit quippe multos *in ſacram Scripturam commentarios*, ex quibus paucula quædam, ſed non κατὰ λέξιν, Sæc. II. ab an.C.

* Epiſt. ap. Euſeb. l. 6. c. 19. p. 221.

* Loc. cit.

* De Script. c. 16.

* Loc. cit.

in

Sæc. II. ab an. C.

*Anast. contempl. in Gen l. 1.

in Theodoti eclogis Græcis citantur. Et Anastatius Sinaita* Pantænum nostrum primis illis & vetustis interpretibus accenset, qui totum opus sex dierum de Christo & ecclesia intellexerunt.

188. [a]ASTERIUS URBANUS, Episcopus, an Presbyter, incertum; Zoticum certe Otrenum compresbyterum appellat. Claruit circa an. 188. Cum ecclesiam Ancyræ in Galatia ab hæreticis Cataphrygibus, eorumque pseudo-prophetis turbatam deprehendisset, continuata per plures dies in publico ecclesiæ istius loci conventu disputatione, de singulis controversiæ capitibus ab iis propositis ubertim atque eloquenter disseruit, & fugatis hæreticis ecclesiam Ancyranam maxime confirmavit: cumque Presbyteri Ancyrani enixe ab eo petiissent, ut eorum quæ contra veritatis adversarios dicta fuerant, commentarium apud eos relinqueret, id quidem tunc temporis distulit, postea autem id munus injungente Abercio Marcello (an idem fit cum Abercio Hierapolitano, de quo supra, viderint eruditi) *argumenta sua contra Cataphrygas* tribus libris complexus est, & Marcello nuncupavit. Hos Rufinus*, & ex eo alii Apollinari Hieropolitano, Hieronymus* Rhodoni, aliquando etiam Apollonio tribuunt. [b]Ex Eusebii vero nota fragmentis ejus apposita constat Asterium quendam Urbanum istorum librorum autorem esse. Exstant fragmenta quædam aurea de Montano, ejusque secta, apud Eusebium, l. 5. c. 16, 17.

*Hist Eccl. l. 5. c. 18.
*De scrips. c. 37, 39, 40.

188. [c]APELLES, ob longævitatem *Senex* appellatus, Marcionis auditor, Luciani condiscipulus, a quibus tamen diversam sectam instituit, postquam ob stuprum commissum a præceptore suo ejectus fuerat. Et res quidem ita se habuit. Erat Alexandriæ puella, *Philumene* dicta, quæ a dæmone obsessa, mira fecit, & responsa tanquam oracula reddidit; angelo seductionis se in angelum lucis transfigurante, ut Tertulliani* hac de re verba sunt. Cujus signis & præstigiis inductus Apelles, pergit idem Tertullianus, novam hæresin induxit. Hanc puellam adamavit Apelles, & postea compressit. Quem idcirco ut flagranti scandalo obviaret, schola sua Marcion expulit. A Marcione ejectus propriam sibi scholam instituit, ubi magistri sui dogmata recoxit & inovavit, inde *Marcionis de discipulo emendator* Tertulliano* dictus. Disputationem cum eo habuit Rhodon, vir catholicus, & post longum colloquium hominis inscitiam & simplicitatem derisit. Claruit anno 188. Christi corpus voluit, nec merum esse phantasma, nec crassiorem substantiam; sed aereum sibi corpus illum de cœlo descendentem contexuisse, idque ascendentem aeri reddidisse. Unum quidem omnium rerum principium esse docuit, nempe Deum, qui cum malos angelos creasset, ex iis uni mundum creandum commiserit. Carnis resurrectionem negavit. Legem & prophetas repudiavit, affirmans, prophetias eo quod nihil omnino veri dicant, seipsas refellere. Sunt enim, aiebat, dissonantes, ac falsæ, & sibimet ipsis contrariæ. Fidem denique Christianam examini qualicunque subjici noluit; unumquemque autem, in ea quam semel imbibisset, opinione perstare debere contendit. Philumenes energumenæ circumventus, inquit Tertullianus*, quas ab ea didicit *Phanerofeis* scripsit. Eadem autor* appendicis habet privatas, sed extraordinarias lectiones suas, quas appellat φανερώσεις cujusdam puellæ, cui nomen erat Philumene, quamque quasi Prophetissam sequitur. Edidit præterea libros, quos inscripsit, *Syllogismorum*, in quibus probare annisus est, omnia quæcunque Moses de Deo scripserit, non vera esse, sed falsa. Immensum sit oportet hoc Apellis opus, cum ejus tomum tricesimum octavum citet Ambrosius*, & ex eo nonnulla adducit. Ut non sine causa de illo dixerit Eusebius*, μυρία κατὰ τοῦ Μωυσέως ἠσέβησε νόμου, &c. *plurima adversus legem Mosaicam impie est loquutus; multisque libris maledicentissimis oracula divina insectatus est, dum ea confutare, & ut quidem sibi videbatur, penitus evertere, magno studio molitur.*

Vid. Euseb lib. 5. c. 13. Tertull de præscript. prope fin. August de Hær. n 23. Epiphan. Hær. 44.
*De præscr. c. 6. p 204.
*Adv. Marc. l. 4. c. 17. p. 430.
*De præscr. c. 30. p. 212.
*Cap. 13.
*De paradis. cap. 5. p. 98. t. 4.
L. 5. c. 13. p. 178.

[d]RHODON, ex Asia oriundus, claruit 189.
circa an. 189. Romæ dum vixit, Tatianum Justini M. discipulum præceptorem nactus est, hactenus catholicum, saltem ecclesiæ catholicæ doctrinam præ se ferentem. Contra Marcionitas præcipue militavit, & cum Apelle colloquium habuit: in quo simplicem plane, & mediocris ingenii hominem facile convicit, ac fugavit. Varios conscripsit libros, & cum reliquis præcipuum *adversus Marcionis hæresin* Callistioni nuncupatum; in quo sectam Marcioniticam sua ætate in diversas scissam esse sententias narravit, autores illius dissidii referens, & mendacia a singulis excogitata diligenter coarguens. Ex hoc opere quædam habet Eusebius, lib. 5. c. 13. Scripsit etiam *Commentarium in Hexaemeron*, & *Quæstionum* a Tatiano propositarum circa obscuros atque involutos S. Scripturæ locos, solutiones peculiari se opere editurum esse pollicitus est. An promissis steterit, nos non docet Eusebius.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 2. Hist. *Montanist.* art. 12. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. art 8. vol. 5. p. 190. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 2. Hist. *Marcion.* art. 10. *Ittig.* Differt. de Hæres. sec. 2. c. 8. [d] Conf. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 37.

Sæc. II. ab an. C.

190. EZECHIEL, Poeta, *Hiſtorias Judaicas* Tragico carmine complexus, religione Hebræus an Chriſtianus, non liqnet. Claruit ante an. 190. Clemente Alexandr.* antiqnior, qui ex eo quædam adducit. Nec de ætate ejus certius quidpiam ſtatui poteſt. Doctiſſimi Moynii * conjectura a vero non longe recedere videtur, Ezechielem noſtrum Drama ſunm poſt excidium Hieroſolymitanum, & gentis Jndaicæ diſperſionem, vel paulo poſt tempora Barcosbæ, compoſuiſſe; nt Judæos tanta calamitate obrutos ſolaretur, & eorum animos erigeret ſpe futnræ liberationis, & novi cujuſdam Moſis, qui captivos Judæos in libertatem aſſereret; ſicut Moſes olim Hæbræos ſub Pharaonis jugo gementes & obrutos tandem liberaverat: cujus rei (Moſaicæ liberationis) *Hiſtoriam* contexuit Ezechielus carmine Dramatico, cui titulum fecit Ἐξαγωγὴ, ſive *Eductio Hebræorum*. Exſtat fragmentnm ingens Gr. Lat. *Pariſ.* 1609. 8°. & in Appendice Bigneana ad Bibliothec. PP. *Pariſ.* 1624. & ad calcem Poetarum Græcorum Dramaticorum *Genev.* 1614. pag. 153. Quod ex Euſebii Præpar. Evangel. lib. 9. c. 28. p. 436. deſumptum eſt.

* Strom l. 1. p. 144.

* Obſerv. ad Var. Sacra. T. 1. p. 336.

190. [a] SERAPION, magni nominis hoc tempore Præſul, an. 190. id eſt, Commodi imperatoris undecimo, ad Epiſcopatus Antiocheni culmen, mortuo jam Maximino, evectus eſt: quod viginti & amplius annis tenuit. Impugnandæ hæreticæ pravitati, non minore diligentia & calore, quam priores iſtius loci epiſcopi, incubuit. Scripſit *Epiſtolam ad Caricum, & Ponticum, Eccleſiaſticos viros, adverſus Montani hæreſin:* cujus pars quædam exſtat apud Euſebium, lib. 5. cap. 19. cum ſubſcriptionibus quorundam Thraciæ epiſcoporum, Aurenii Cyrenii martyris, Ælii Publii Julii (Develti, Coloniæ Thraciæ epiſcopi) aliorumque: qui literas ad Aſiæ, Phrygiæque eccleſias, Montaniſmnm damnantes miſiſſe viſi ſunt. *Ad Domninum* quoque, qui perſecutionis tempore a fide Chriſti ad Judæorum ſuperſtitionem deſciverat, *volumen* exaravit. Item *Librum de Evangelio Petri* (quod ab hæreticis quibuſdam ſub apoſtoli nomine circumferebatur) quæ in eo falſa erant, coarguentem, in gratiam quorundam ex Rhoſſenſi Parœcia (urbs ea eſt in Syriæ & Ciliciæ confinio) qui ex occaſione illius evangelii ad doctrinam a recta fide alienam declinaverant. Ex eo fragmentum habes apud Euſeb. l. 6. c. 10. quo teſtatur Serapion ſe a quibuſdam Docetarum ſectæ primipilis evangelium iſtud mutuo accepiſſe, atque in eo deprehendiſſe multa quidem cum recta ſervatoris noſtri fide conſentire, nonnnlla vero diſcrepantia a rectæ fidei ratione adjnncta eſſe, quæ in gratiam eorum libro ſuo ſubnexuit. Quin & plures alias breves epiſtolas ſcripſit, autoris ſui ἀσκήσει, inquit Hieronymus *, & vitæ congruentes.

Sæc. II. ab an. C.

* De ſcript. c. 41.

HARMONIUS, natione Syrus, domo, ni ſallor, Edeſſenus, Bardeſanis Syri filius, claruit circa ann. 190. Poſtquam ſtudiorum ſuorum fundamenta in patria poſuiſſet, Athenas, commune meliorum literarum emporium, petiit; ubi linguam Græcam accurate didicit, teſte Theodorito *, maleſana Patris ſui dogmata amplexus; multa non Græce modo, ſed & lingua Syriaca compoſuit. In his erant *Cantica Sacra*, feſtis martyrum diebus cantari ſolita. In quibus pangendis, modorum ſuavitati impietatem admiſcens, audientium animos demulcebat, & ad exitium pertrahebat. Hujus igitur exemplo poſtea excitatus Ephraim Syrus, modorum compoſitionem ab illo mutuatus pietatem canticis permiſcuit, ac ſuaviſſimum ſimul & utiliſſimum medicamentnm audientibus exhibuit. Atque hæc cantica feſtos martyrum dies, lætiores ac ſplendidiores etiamnum efficiunt, *inquit* alibi idem Theodoritus *; qui etiam priori loco ſubdit, Ephræmum utriuſque errorem, Bardeſanis nempe & Harmonii, ſtrenue confutaſſe. 190.

* Hær. Fab l. 1. c. 22. p. 209.

* Hiſt Eccl. l. 4. c. 29. p. 192.

[b] APOLLONIUS, cujus neque genus, neque patriam prodiderunt veteres. Epheſiorum antiſtitem facit autor *Prædeſtinati*, a Sirmondo editus, ſi qua ei fides ſit habenda. Claruit circa ann. 192. Peculiare *adverſus Cataphrygas volumen* condidit; quo pernicioſiſſimos eorum errores abunde & luculentiſſime confutavit; tum falſas prophetias, quæ ab illis venditabantur, verbatim expendens, tum vitam, moreſque eorum, qui hæreſis illius autores fuerant, diſcutiens. Ex hoc fragmenta quædam repeintur apud Euſebium lib. 5. c. 18. Tertullianns, jam Montaniſta, editis ſex libris περὶ ἐκστάσεως, ſeptimum proprie adverſus Apollonium elaboravit; in quo omnia quæ Apollonins arguit, defendere ſategit. [c] Diverſus ab hoc eſt alter ille Apollonius, genere, atque opibus clarus, & qui in humaniorum literarum & philoſophiæ ſcientia eximius habebatur; cujus meminit Euſebius *, quique Commodo imperante, Romæ martyrio coronatus eſt. Hunc ſcriptoribus eccleſiaſticis accenſet Hieronymus *, aitque illnm inſigne *Volumen pro fide ſua* compoſuiſſe, quod in Senatn legit. Verum id non dicit Euſebius, 192.

* L. 5. c. 21.

* De ſcript. c. 42.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 2. not. 5. ad Hæreſ. *Montan.* & vol. 3. ad vit. *Serapion.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 67. *Fabr.* ad *Hieron.* de Script. Eccleſ. c. 40. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. tom. 3. ad vit. Apollon. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccleſ. c. 42. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 3. §. 15. p. 101.

ſed

Sæc. II. ab an.C. sed solummodo Apollonium, a Perenne judice rogatum, pro fidei suæ defensione, coram Senatu elegantissime perorasse. Quicquid sit, *Orationem* istam sive ex scripto recitatam ab Apollonio, sive ex ore dicentis ab actuariis exceptam una cum actis martyrii ejus Eusebius collectioni suæ antiquorum martyriorum inseruit. Verum utrumque opus jamdudum periit.

192. [a] VICTOR, natione Afer, defuncto Eleutherio, an. 192. juxta Dodwellum 177. Romanæ ecclesiæ gubernaculis admovetur. Vir ex gentis suæ genio subiratior, ecclesiis Asiaticis ob diversam Paschatis celebrandi consuetudinem infensissimus erat: quas idcirco tanquam rectæ fidei contraria sentientes, a communione abscindere non modo conatus est, (uti rem istam emollit H. Valesius) quin & ἐγκλητικῷ γε διὰ γραμμάτων, ἀκοινωνήτους ἄρδην πάντας τοὺς ἐκεῖσε ἀνακηρύττων ἀδελ-
* L. 5. c. 24. φοὺς, ipsissima sunt Eusebii * verba: *datisque literis, universos qui illic erant, fratres proscribit, & ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos esse pronunciat*. Quamobrem ab omnibus fere illius ætatis episcopis, præcipue a S. Irenæo, acerbius perstringebatur. Obiit martyrio affectus, juxta vulgarem calculum anno 201. Etsi catalogi veteres Rom.PP. & ex iis confecta Chronographia Papebrochiana illum ab anno 186. ad ann. 196. adeoque annos 10. m. 7. dies 10. sedisse volunt. Ut de diversis & discrepantibus aliorum sententiis nihil dicam. Scripsit, teste Hierony-
* De script. c. 34. mo *, super quæstione Paschæ, & alia quædam opuscula. N E.

192. THEOPHILUS, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, Irenæo & Victori ætate par. Claruit circa annum 192. Scripsit nomine synodi Cæsariensis *Epistolam* valde utilem super quæstione Paschali, quæ tunc temporis vehementius exagitabatur; cujus mentio-
* L. 5. c. 23. nem faciunt Eusebius *, & Hieronymus †.
† De script. c. 43. [b] Habentur apud Bedam lib. de Æquinoct. & Bucherium Comment. in Victorii Canon. Pasch. sub Philippi cujusdam nomine *Acta Synodi Cæsariensis circa quæstionem Paschatis celebrandi* a Theophilo anno 196. habitæ. Quis fuerit hic Philippus, sibi ignotum esse profitetur Bucherius, sed probabile est, in codice Bucheriano mendum cubuisse, & pro *Epistola Philippi* legendum *Epistola Theophili*. Et ita quidem haberi in MS. codice Oxoniensi, me nuper monuit Cl. Alexius.
* Vit. Vict. Interim toto cœlo errat Anastasius *, seu quisquis sit libri Pontificalis autor, dum nostrum cum Theophilo Alexandriæ episcopo confundit.

[c] THEODOTUS, patria Byzantinus, Sæc. II. ab an.C.
arte quidem coriarius, verum literis appri-
me eruditus. Claruit an. 192. Fervente per- 192.
secutione Christum negans, relicta patria, Vid. Epiph. Hæres. 54.
Romam profugit; ubi a quodam agnitus, n. 1. Theod. hær. fab. l. 2.
& fœdissimæ defectionis a Christi fide in- c. 5. p. 220.
cusatus, ad sui excusationem vanum dogma commentus est, atque ita jactare cœpit, se *non Deum*, sed *hominem* negasse: Interrogatus autem, *quem demum hominem? Christum*, inquit, *hominem negavi*. Hinc arrepta occasione, novam hæresin excogitavit, ob id a Victore Papa excommunicatus circa annum 194. Nec de eo quid amplius habent Epiphanius & Theodoritus. Erat (teste an-
tiquo scriptore *, sive Caius ecclesiæ Roma- * Euseb. l. 5. c. 28. p. 196.
næ presbyter, sive quis alius fuerit) parens atque dux τῆς ἀρνησιθέου ἀποστασίας, *defectionis Deum abnegantis*; primusque Christum ψιλὸν ἄνθρωπον, nudum esse hominem asseruit. Non quod alii ante illum id non asseruerint, sed quod ipse hanc impietatem primus aperte & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ propalavit, & in propriam hæresin redegit. Hæresis vero Theodotianæ capita (qualia [d] in excerptis ejus hodie reperiuntur) summa fere hæc fuerunt. Christum a Patre ante mundum conditum, creatum fuisse, ut ab eo mundus deinceps crearetur: Hunc quidem patris esse imaginem perfectissimam, ei tamen substantia dissimilem, & dignitate inferiorem. Solum Deum patrem esse immaterialem, Filium autem, omnesque angelos materiales esse, subtili scilicet quadam materia constantes, sic ut angeli minus tenui corpore induantur, quam Deus Filius, & ex iis alii aliis pro dignitatis gradu corporis subtilitate præstent: Quinetiam tam Christum quam angelos figuris quibusdam, & formis externis circumscriptos esse, quoad nos quidem invisibilibus, inter illos autem facile conspicuis: in angelis adhuc dari sexus differentiam: Animas etiam & dæmonas corporales esse, aliter enim inferni pœnas ab iis sentiri non posse. Christum a primo rerum principio incarnatum fuisse, λόγῳ enim πνεῦμα tanquam vehiculum semper adfuisse, cumque in terras descenderet, his adjuncta esse ψυχὴν & σῶμα; ut eo modo humanis oculis visibilis redderetur. Ipsi porro Jesu redemptione opus fuisse, quam columbæ post baptismum immissæ beneficio obtinuit. Deum patrem in Christo patiente passum esse, quatenus filius est pars patris, ab eo emanans. Distinctione deinceps facta inter θείαν & ὑλικὴν ψυχὴν (qualem fere inter νοῦν & ψυχὴν faciunt Platonici) docet, a Christo ante passionem re-

a Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. Victor. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 34. *Ittig.* Append. ad Diss. de hæres. ad c. 6. §. 61. seq. b Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Victor*. Pap. n. 2. c Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. tom. 3. hist. Theodot. *Ittig.* Dissert. de hæres. sec. 2. c. 15. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. p. 107. & §. 23. p. 134 vol. 5.

Sæc. II. ab an. C.

cessisse divinitatem suam, & ψυχὴν πνευματικὴν sive θείαν, recedente sc. essentia, qua indutus erat in Jordane baptizatus. Astra, sive potius angelos astra moderantes, fatum quoddam rebus omnibus, & humanis actionibus, vi sua naturali inducere; adeoque eo tantum fine Christum carnem nostrum induisse, ac passum esse, ut in se credentes ab isto fato, & actionum necessitate liberaret. Habentur ad calcem operum Clementis Alex. *excerpta bina* amplissima ex scriptis Theodoti, quorum prius desumptum est ex Theodoti libro cui titulus videtur fuisse Ἀνατολικὴ διδασκαλία, alterum ex ejusdem Προφητικοῖς. In iis tamen quædam insunt, quæ aliunde etiam accepta credi possunt. Quid quod an ejusdem sit autoris utrumque excerptum, tum propter styli, tum propter dogmatum differentiam, merito dubitari posset. Utrum vero ab ipso Clemente consarcinata hæc fuerint, an ab alio quodam, parum liquet. Vid. Clementis Alex. Hypotyposes in articulo sequente. Loca S. Scripturæ, quibus ad primarii erroris sui, Christum nempe nudum esse hominem affirmantis, patrocinium abusus est Theodotus, collegit, & sigillatim examinavit Epiphanius Hæref. 54.

Vid. Euseb. l. 5. c. 28. Theod. ubi sup. Append. ad Tert. de præscript. c. 53.

Erat & alter Theodotus, arte Trapezita, sive argentarius, nostri discipulus, qui una cum quodam Asclepiodoto suam etiam formavit sectam, & præter magistri sui dogmata docuit, Christum fuisse Melchisideco inferiorem, cum & patrem & matrem habuit, hunc hominum tantummodo, illum angelorum esse advocatum. Quo vero huic sectæ majorem honorem conciliarent, Natali cuidam, homini optimo, & confessione celebri persuaserunt, ut sectæ suæ episcopus crearetur, oblata conditione, ut menstruos 150. denarios ab illis acciperet. His inescatus vir cætera bonus, se illis dedit, ob id a Domino sæpe in somnis correptus. Sed cum ejusmodi visiones negligeret, tandem ab angelis per totam noctem flagris cæsus, & gravissime verberatus est. Adeo ut primo diluculo saccum indutus, & cinere conspersus Zephyrini pontificis cleri, quin & secularium pedibus advolutus est, & vix tandem primo ad pœnitentiam, dein ad communionem admissus est. Sed nec hic stetit Theodotus, ejusque socius Asclepiodotus, sed sacras scripturas adulteraverunt, & ad syllogismorum suorum regulam reformaverunt, & quisque pro suo modulo ingenioque. Adeo ut Theodoti exemplaria ab iis quæ Asclepiodoti sunt, diversa erant. Horum asseclæ MALCHISIDECHIANI dicti sunt.

192. [a] T. FL. CLEMENS, patria Alexandrinos, vel ut alii, Atheniensis; nisi potius illum origine Atheniensem, domo Alexandrinum fuisse dicamus. Claruit ab an. 192. ab an. C. Sæc. II.
ætatem, laxiore quidem sensu, ipse signare videtur *, ubi de seipso loquens, primis apostolorum temporibus proximum se fuisse testatur. * Strom. l. 1. p. 274. & ap Euseb. l. 5. c. 11. l. 6. c. 13.
Certe Clementem Athenis natum & educatum, indeque accitum, ad scholam Alexandrinam translatum esse (inde enim etiam in antiquissimis temporibus scholarum suarum moderatores petere solebant Alexandrini) mihi longe verisimile est. Id quidem innuere videtur Epiphanius, cum ait * alios quidem ipsum facere Alexandrinum, Athenienfem alios. * Hæref. 32. n. 6. p. 213.
Et utroque nomine dici poterat, si (quod suspicari fas est) orto erat Atheniensis; habitatione, & professione Alexandrinus. Id quod de Aristarcho Grammatico, celeberrimo illo scriptore πολυγράφῳ refert Suidas *, Ἀλεξανδρεὺς θέσει, τῇ δὲ φύσει Σαμόθραξ: *Utique gente erat Samothracius, Alexandrinus vero, utpote civitatis illius jus adeptus.* * In voc. Αρισ.
Sic Herodotus, *Thurius*; Apollonius, *Rhodius*. In omni politioris literaturæ genere ad summum usque gradum institutus erat. Plures in theologicis præceptores habuit, ἄνδρας μακαρίους, καὶ τῷ ὄντι ἀξιολόγους, *Viros beatos, & revera præstantissimos*, à quibus vivam illam, atque efficacem apostolorum doctrinam audire meruit. Unum in Græcia Ionicum, (quem Baronius * Dionysium Corinthium, vel Caium fuisse arbitratur) alterum in Magna Græcia, (quem Theophilum patriarcham Antiochenum fuisse idem existimat,) hunc ex Cœlosyria, illum ex Ægypto oriundum. * Annal. t. 2. ad an. 185.
In oriente cuidam Assyrio (quem alii Bardesanem, alii Tatianum fuisse volunt) adhæsit, in Palæstina Hebræo (qui Baronio Theophilus Cæsareæ episcopus videtur, rectius Theodotus.) Novissimum præceptorem consecutus est Pantænum, sub cujus disciplina divinarum scripturarum studiis incubuit; ejus vices in schola catechetica regenda, dum in itinere Indico versaretur Pantænus, circa an. 191. tenuit, & morienti in isthoc munere successit. Philippus Sidetes in fragmento a Dodwello edito, Clementem nostrum, non solum scholæ Alexandrinæ præfectum, sed & Athenagoræ discipulum diserte facit, &, quod cum Eusebii, omniumque veterum autoritate pugnat, ipsius Pantæni præceptorem; qua de re, non pauca supra in *Pantæno* diximus. Ecclesiæ Alexandrinæ presbyter, non præsul (ut vult Jac. Gaddius) vigente jam persecutione Severiana, solum vertere coactus, in Orientem se recepit, atque Hierosolymis versatus est; ubi, testante Alexandro episcopo *, ecclesiam Christi & confirmavit, & magnopere auxit. Inde An- De Script. non Eccles. t. 1. p. 128. * Ap Euseb. l. 6. c. 11.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. vol. 5. p. 102. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. Clement. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 38. *Cleric.* ad vit. *Clemens.*

tiochiam

Sæc. II. ab an. C.

tiochiam proficiscitur: demum Alexandriam reversus, obiit forsan circa exitum Antonini Caracallæ, saltem ejus temporibus non diu supervixit: De illo enim, quasi jam vita functo loquitur Alexander Hierosolymitanus, in epistola* ad Origenem. *Vir*, inquit prædictus Alexander*, ἐνάρετος, καὶ δόκιμος, de quo Cyrillus Alexandrinus, & Theodoritus*, ἱερὸς ἀνήρ, καὶ πολυπειρίᾳ ἁπάντας ὑπερβαλλόμενος. *Vir sanctus, & qui doctrinæ copia omnibus antecelluit.* Testes adsint insignia, quæ conscripsit, volumina. *Plena*, inquit Hieronymus*, *eruditionis & eloquentiæ, tam de Scripturis divinis, quam de sæcularis literaturæ instrumento*; & alibi*. *Quid in illis indoctum? immo quid non e medio Philosophia est?*

*Ap. Euseb. l. 6. c. 14.
*Ap. Euseb. l. 6. c. 11.
*Hæret. Fab. l. 1. c. 6.
*De script. c. 38.
*Ep. ad Magnum, t. 2. p. 327.

ª OPERA, QUÆ EXSTANT.

Protrepticon ad Gentes, in quo Gentiles redarguit, eosque ad Christianam philosophiam amplectendam hortatur. Ante Stromata scriptum esse ipse nos docet Stromat. lib. 7. p. 711.

Pædagogus, libros 3. complexus, in quo Gentilem jam conversum ad vitam, moresque vere Christianos informat. Scriptus ante Stromata, ipsomet teste, Strom. lib. 6. p. 616.

Hymnus in laudem Domini nostri Jesu Christi.

Stromateum libri 8. post mortem Commodi Imp. scripti. Eodem, ut videtur, anno, id est, ex ipsius Clementis calculo an. Chr. 194. ut ipse non obscure innuit l. 1. p. 339. 340. Πλείστης χρηστομαθείας ἔμπλεοι, inquit Eusebius*, *varia utilissimæ eruditionis copia referti*: in quibus adultos, καὶ τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχοντας, *ad pleniorem, & perfectiorem rerum sacrarum cognitionem instituit*; & non solum ex sacris literis plurimos insternit flosculos, verum etiam ex Gentilium libris, si quid forte ab illis commode dictum est, commemorat: varias Græcorum simul ac Barbarorum explicans opiniones, falsa quoque hæresiarcharum dogmata coarguens, multiplicesque recensens historias ὑπόθεσιν πολυμαθοῦς παιδείας, *uberrimam* nobis *promiscuæ eruditionis materiam* subministrat. Quapropter hosce Commentarios Στρώματα, *Stragulas*, seu *Sermones variegatos* ab eo dictos ipse* nos docet. In hoc opere se non pauca pertractaturum pollicetur, quorum neque vola, nec vestigium hodie reperitur; ut vel opus imperfectum ad nos devenerit, vel juxta promissum suum non absolverit. Liber octavus in argumenti materia cum reliquis parum convenit; ut ejusdemne operis pars sit, multi dubitarunt. Siquis vero verba quibus librum 7. claudit Clemens, serio perpenderit, Καὶ δὴ μετὰ τὸν ἕβδομον τοῦτον ἡμῖν Στρωματέα, τῶν ἑξῆς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον, *Atque adeo post hunc septimum librum Stromatum, de iis quæ deinceps sequuntur, aliud sumamus exordium*: Nihil, inquam, mirabitur, si libro sequente ad aliud argumentum transire videatur. Etsi & in hujus libri initio, quædam desiderari quivis facile videbit. Ampla satis Clementis *Expositio in Job*. 1. 21. exstat apud Nicet. Caten. *in Job*, c. 21. p. 59. Eadem expositio & iisdem pene verbis, sed brevissima, reperitur, Strom. lib. 4. p. 538. Fragmentum vero apud Nicetam, unde unde desumptum, longe amplius uberiusque habetur. Unde concludas oportet, vel Clementem eundem locum alibi fusius pertractasse, vel alium quempiam brevem ejus expositionem prolixiori oratione diduxisse; sed prius verisimilius existimo. In hisce libris quædam ἐκ ὑγιῶς dicta haberi Photius* observavit. Plures ejus* nævos tum Historicos tum Chronologicos, tum etiam Theologicos ὡς ἐν παρόδῳ notat D. Blondellus de Sybillis, lib. 1. c. 6. Non paucos recenset Johan. Clericus in epistolis ecclesiasticis; multa nos etiam hac de re, præcipue de ἀπαθείᾳ Christi & Apostolorum, quæ Clementi vulgo objicitur, observavimus *Epistola Apologet*. a pag. 44. usque ad pag. 62. Photius de Clementis stylo, præsertim in protreptico & pædagogo hæc habet*. Ἡ φράσις ἀνθηρά, καὶ εἰς ὄγκον ἠρμένη σύμμετρον μετὰ τοῦ ἡδέος, καὶ ἡ πολυμάθεια ἐμπρέπουσα. *Dictio ipsa floridior, ad attemperatam quandam gravitatem non sine jucunditate assurgit, cui & varia illa, quæ in iis est, rerum cognitio apprime convenit.* In Stromatis vero, neque ordinem, neque dictionis ornatum & elegantiam se affectasse ipse fatetur Clemens*, contentus res ita exponere, ut intelligantur. *Liber octavus heterogenea* quædam tractat, & cum reliquis nil affine habet, circa logicæ ac philosophæ principia præsertim versatus.

*L. 6. c. 13.
*Strom l. 4. p. 476.
*Cod. 111.
*Cod. 110.
*Strom. l. 7. in fine. Vid. l. 1. p. 293.

Oratio περὶ τοῦ, τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, ad Christianos divites scripta de verbis Christi Matt. 19. 24. ex qua fragmentum satis longum habet Eusebius lib. 3. c. 23. In quibusdam codicibus Photii ævo superstitibus octavum Stromatum librum confecit. Integram nobis nuper exhibuit Fr. Combefisius in Auctuario Bibliothec. PP. Gr. Lat. *Paris*. 1672. & recentius prodiit, *Oxon*. 1683. 12°. Prodierat quidem antea, sed sub Origenis nomine, a Michaele Gheislero edita in commentario Origenis super Jeremiam.

ª Conf. *Fabr*. de Verit Christ. Relig. c. 2. §. 12. p. 58. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. vol. 5. p. 103. seq. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 1. p. 62. *Nour*. in App. ad Bibl. PP. l. 3. differt. 1, 2, 3. *Tillemont*. Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Clem*. art. 3. seq. *Itig*. Hist. Eccles. vol. 2. c. 3. sec. 10. seq.

Sæc. II. ab an.C.

[a] OPERA DEPERDITA.

Hypotyposeωn, ſeu *Inſtitutionum* libri 8. in quibus utriuſque Teſtamenti, veteris ac novi, compendioſam enarrationem inſtituit; & quæcunque a magiſtro ſuo Pantæno hauſerat, a majoribus ipſi tradita, expoſuit. Verum in hiſce libris plurimos *ἀσεβεῖς καὶ μυθώδεις λόγους*, *impios* omnino & *fabuloſos ſermones*, immo *βλασφήμους τερατολογίας*, *blaſphemiarum portenta* olim notavit Photius*, qui ſuſpicatur hæc ab alio ejus perſonam induto, addita fuiſſe. Quin & poſtea ait*, multa in his libris contineri, quæ in cæteris ſuis ſcriptis Clemens oppugnat. Neque dubium eſt Arianos libros ejus, ut & complurium aliorum, fœde corrupiſſe: de quo vide Rufinum Apolog. pro Orig. inter opera Hieronymi, tom. 4. Fragmenta horum librorum quæ ſuperſunt, videre eſt apud Euſebium, lib. 1. c. 12. lib. 2. c. 1, 9, 15. l. 6. c. 14. Exiſtimat Cl. Du Pin Clementem has *Inſtitutiones* compoſuiſſe antequam Chriſtianæ religionis notitia perfecte eſſet imbutus, & priuſquam Platonis dogmata depoſuiſſet. Et hæc quidem ſententia a magna probabilitate non abhorret, quæ tamen non impedit, quo minus hi libri ab Arianis etiam poſtea corrumpi poterant.

* Cod. 109. * Cod. 111.

[b] *Fragmenta Theodotiana* (de quibus titulo præcedente) ſi modo a Clemente noſtro excerpta ſint, his libris inſerta ab eo fuiſſe videntur, & ex iis ad nos tranſmiſſa.

Rem totam certiorem reddent, quæ habet Cl. Uſſerius in Biblioth. Theolog. MS. « Ex loco, inquit, iſto in fine poſteriorum « Eclogarum, Παῦλος δ' ἡμῶν ἔλεγεν, &c. probabiliter colligitur ἐκλογὰς iſtas eſſe fragmentum τῶν ὑποτυπώσεων. In illis enim Clementem nominatim meminiſſe Pantæni « ut præceptoris indicant Euſebius*, & Photius †, in bibliotheca ſua, qui etiam addit « autorem in quibuſdam locis ὑποτυπώσεων « παντελῶς εἰς ἀσεβεῖς καὶ μυθώδεις λόγους φέρεσθαι, « καὶ ἄλλα δὲ μύρια, inquit, βλασφημεῖ καὶ φλυαρεῖ, « ὅτε αὐτὸς, ὅτε τις ἕτερος τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ὑποκριθείς. Et ſane excerpta iſta non uſquequaque orthodoxa eſſe recte notat Sylburgius, ut quæ Baſilidis quoque & Valentini « opiniones identidem allegent. Adde etiam, « quod locus qui a Johanne Damaſceno* ſub « Clementis Alex. nomine producitur, in « eclogis iſtis habeatur. Nec vero abſimile « eſt collectas ab eo fuiſſe, ἐκ Προφητικῶν Θεοδότου. Theodotum enim commentitiæ prophetiæ (qualis in Montani mulierculis « fuit) quaſi procurationem ſuſcepiſſe teſtatur Cl. Apollinaris apud Euſeb. lib. 5. c. 15. « Montanum namque & Maximillam & Priſcillam ſecutus eſt, ut docet Pacianus ad « Sympronianum ſcribens de nomine catholico. Hactenus Uſſerius.

* L. 5. c. 11. l. 6. c. 13. † Cod. 109. * Parall. l. 2. c. 49.

Sæc. II ab an.C.

Canon Eccleſiaſticus, ſeu *adverſus Judaizantes*, Alexandro Hieroſolymorum epiſcopo inſcriptus, ſive ut apud Photium* titulus habet, *Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν*, *De Canonibus Eccleſiaſticis*. An Photio diverſi ſint *Canones Eccleſiaſtici* & adverſus eos qui Judæorum errorem ſequuntur ex ipſius textu non ſatis liquet, viderint eruditi.

* Cod. 111.

Liber de Paſchate, in quo teſtatus eſt* coactum ſe a familiaribus ſuis, ut traditiones quas ab antiquioribus presbyteris acceperat, ſcriptas poſteris mandaret.

* Ap. Euſeb. l. 6. c. 13.

De Obtrectatione.

Diſputationes de Jejunio.

Exhortatio ad Patientiam, ſcripta ad Neophytos. Quatuor proxime recenſita in indiculo ſuo exhibet Euſebius. Reliquorum mentionem facit ipſe Clemens, & vel ſcripſit, vel ſe ſcripturum pollicitus eſt. In his erant

Liber Περὶ τοῦ, &c. *Veram turpitudinem non in rerum nominibus ſed in actionibus conſiſtere*, cujus meminit ipſe Clemens Pædag. lib. 2. c. 6. p. 169.

De Continentia liber, cujus mentio habetur Pædag. lib. 2. c. 10. p. 193.

Λόγος γαμικὸς, ſeu *de Nuptiis liber* a Clemente memoratus, Pædag. l. 3. c. 8. p. 237. in quo integram Oeconomiæ domeſticæ rationem tradidit, nempe, quomodo oporteat uxorem ſimul cum marito vivere, & de domus adminiſtratione, & uſu famulorum, & quæ ab ea ſeorſim fieri oporteat, de tempore matrimonii, & de iis quæ ad mulieres pertinent.

Commentarius in Geneſin, quem in libris Stromateωn ſe alicubi conſcripturum eſſe pollicitus eſt teſtante Euſebio loc. cit.

Liber περὶ τοῦ ἕνα εἶναι τὸν Θεὸν, &c. *quod unus idemque ſit veteris & novi Teſtamenti Deus*, per legem, prophetas, & evangelium prædicatus. Opus, ut videtur, præcipue Marcionitis oppoſitum. Meminit ipſe Stromat. lib. 4. p. 510.

Liber de Anima. Memorat hunc, & in eo de Marcionitarum dogmate ſe acturum promiſit Strom. l. 4. p. 432. l. 5. p. 591.

De Prophetia liber, adverſus Cataphrygas ſeu Montaniſtas præcipue, in eo confutandos. Strom. l. 1. p. 346. l. 4. p. 511. l. 5. p. 591.

Inter ejus etiam deperdita recenſendus eſt liber *de Reſurrectione*, quem ſe adverſus *Montaniſtas* compoſiturum non uno loco pollicetur, nempe *Pædag.* lib. 1. c. 6. p. 104. lib. 2. c. 10. p. 199. Sed vel fidem ſuam non liberavit, vel opus temporis injuria nobis eripuit. In ſermone *de Divite ſalvando*,

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. p. 111. vol. 5. l. 5. c. 38, §. 109. vol. 9. p. 409. *Itig.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. c. 1. ſec. 61 ſeq. *Nourum* in App. ad Bibl. PP. l. 3. diſſ. 3. c. 5. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. art. 4. vol. 5 p. 107 & §. 23. p. 134.

num.

Sæc. II. ab an C.

num. 26. se opus περὶ ἀρχῶν scripsisse innuit, in eoque veræ theologiæ expositionem tradidisse. Hoc nempe titulo, Ἐξήγησις ἀρχῶν καὶ θεολογίας. Hujus operis etiam alibi sæpius meminit, viz. Stromat. lib. 3. p. 431. lib. 6. p. 618. & forsan alibi. An libros ὑποτυπώσεων intelligat, quærant alii. Librum ejus *de Providentia* semel iterumque memorat S. Maximus, & bina ex eo fragmenta profert, Opusc. Theol. & Polem. tom. 2. p. 144, 152. Denique *Eclogas Propheticas* ex Hypotyposeων libris a Theodoto collectas, a se Latine versas, Gr. Lat. edidit Combefisius Auct. Noviss. 1672. p. 197. Habetur Clementis nostri fragmentum *de Eleemosyna* apud Nicet. Caten. Græc. in Matth. c. 5.

* De Institut. divin. script. c. 8.

[a] Scripsit adhuc (teste Cassiodoro *) *Commentarios in Epistolas Canonicas*, viz. *S. Petri primam, S. Johannis primam & secundam, & S. Jacobi*, in quibus multa utiliter, sed aliqua incaute locutus est. Hosce *Commentarios* in sermonem Latinum ita transferri fecit Cassiodorus, ut exclusis (uti ipse ait) offendiculis, purificata doctrina securior posset hauriri. An vero hi *Commentarii* iidem sint cum illis, qui in Bibliotheca PP. tom. 3. & in Appendice ad *Orationem Clementis περὶ τοῦ, τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, Oxonii* 1683. excusam, (ubi & fragmenta nonnulla ex Clementis operibus Græca reperiuntur) hodie exstant, merito dubitari potest.

[b] Prodierunt Opera ejus (desiderata solum *oratione* sive *Homilia de divitum salute*) Græc. *Florent.* 1550. Lat. *ibid.* 1551. *Basil.* 1556. *Paris.* 1592. Gr. *Heidelberg.* 1592. f. Gr. Lat. *Paris.* 1612. f. *Lugd. Bat.* 1616. f. *Paris.* 1629. 1641. f. Ex his præstant tres istæ posteriores, (quarum tamen ultima minus correcta est atque accurata, quam reliquæ) cum Sylburgii, & Dan. Heinsii notis, variisque aliorum collectaneis [c].

192. [d] Q. SEPT. FLOR. TERTULLIANUS, Carthagine, paulo ante medium hujus sæculi, ut videtur, natus, Centurionem Proconsularem patrem habuit, omnifariam literarum humaniorum, ac imprimis juris Romani, scientiam excoluit, moribus tamen perditissimis, uti ipse fatetur *, deditus; donec Christianam religionem circa an. 185. amplexus fuerit. Uxorem duxit, Gentilis adhuc, an Christianus, nondum constat; nisi quod paulo ante susceptum Presbyterii gradum, id contigisse quædam suadere videantur. Presbyter ecclesiæ Carthaginensis factus, anno circiter 192. fidei Christianæ causam, & ecclesiæ doctrinam simul ac disciplinam ingenti zelo tutatus est. Sunt, qui volunt eum ad Presbyterii gradum evectum, nuptiarum operi, solenni voto, annuente etiam uxore, renunciasse, & cum ea vitam deinceps quasi cœlibem egisse: quod tamen validis satis argumentis probari nequit. Contrarium certe non obscure innuit Tertullianus, uxorem integro fere libro 1. hortatus, ut quanta posset continentia post illius excessum renunciaret nuptiis; atque eodem libro, c. 7. eam ita allocutus. *Quare facultatem continentiæ, quantum possumus, non diligamus? Quum primum obvenerit, imbibamus, ut quod in matrimonio non valemus, in viduitate sectemur. Amplectenda occasio est, quæ ademit, quod necessitas imperabat.* Circa mediam ætatem, teste Hieronymo *, (ætatem intellige non tam vitæ naturalis, quam Christianæ, (i.e.) circa hujus sæculi exitum, anno uti non male conjici potest 199.) ad Montani dogma prolabitur; invidia & contumeliis clericorum Romanæ ecclesiæ provocatus. De quo, salvis aliorum judiciis, liceat mihi conjecturam meam, quam olim in Tertulliani vita *, anno 1675. scripta, num. 9. proposui, hoc loco paucis exponere. Scilicet, clericos Romanos duriori ingenio, & nimia morum Tertullianorum asperitate offensos, eum veluti Montanistarum gregalem, atque vindicem accusasse, placitaque Montanistica damnare renitentem, a communione abscidisse. Quibus ille commotus, vir ingentis ac fervidioris animi, ac injuriarum haud bene patientis, speciosis adhuc Montanistarum jejuniis & vigiliis, cæteraque rigidioris vitæ disciplina captus, illorum cœtui se adjunxit. Neque enim crediderim Tertullianum magni judicii, ingenii, gravitatis, & sinceræ probitatis virum, fœces Montanisticas unquam imbibisse, sed solummodo Montanum, tanquam novum quendam prophetam ac paracletum agnovisse, miraculosis Spiritus Sancti donis instructum, & in mundum a Deo missum, ut lapsos Christianorum mores fortius corrigeret, doctrinamque evangelicam a Christo domino olim traditam, & sub involucris quibusdam adhuc latentem plenius & luculentius edoceret. Montanista factus, sectam hanc viriliter propugnavit, editis quamplurimis doctissimis pariter, atque eloquentissimis libris, quibus disciplinæ suæ rigorem a contemptu vindicavit, aliisque, quibus in ecclesiam catholicam, sub nomine *Psychicorum* invectus est. Obiit decrepita jam ætate, idque si in re tam incerta conjecturis niti fas sit, circa ann. 220. *Vir erat*, ut de eo vere Hieronymus *, *acris & vehe-*

* De Spectac. c. 19. de Resurr. c. 59. de Pœnit. c. 4. 12.

* De Script. c. 53.

* Vit. PP. Primit. l. 8. p. 208.

* Loc. cit.

[a] Conf. *Nour.* in App ad Bibl. PP. l. 3. differt. 3. c. 4. [b] Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 12. p 59. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 21. art 5. vol. 5 p. 108. & l. 5 c. 38. §. 110. vol 9 p. 410. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p 66. *Nour* in App. ad Bibl PP. l. 3. differt. 2. c. 2. art. 5 [c] Operum Clementis Alxaandr. Supplement. exhibens 1mo, librum qui inscribitur *Quis dives salvetur*, 2do, *Adumbrationes in Epist. aliquot Cathol.* 3tio, *Fragmenta*, edidit *Th. Ittigius*, *Lips.* 1700. 8vo. Alia quædam *Fragmenta* exhibuit *Johan. Albert Fabricius* ad calcem tom. 2di Oper. S Hippolyti, *Hamb* 1718. fol. Novissime S. Clementis Opera Gr. Lat. edid. illustriss. *Johan. Potter* (hodie Archiep. Cant.) *Oxon.* 1715. 2. vol. fol. [d] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. differt. 4. c. 1. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 69. *Oudin.* tom. 1. p. 214. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom 3. ad vit. *Tertull.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 53.

Sæc. II. ab an. C.

meltis ingenii: & alibi *. *Quid Tertulliano eruditius? Quid acutius?* Missis aliis, unum proferam Vincentium Lirinensem *. *Sicut ille (Origines) apud Græcos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facile princeps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in divinis atque humanis rebus exercitatius? Nempe omnem Philosophiam, & cunctas Philosophorum sectas, autores adsertoresque sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum ac studiorum varietatem mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio vero nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut sibi nihil pene ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliserit? Jam porro orationis suæ laudes quis exequi valeat, quæ tanta nescio qua rationum necessitate conserta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat; cujus quot pene verba, tot sententiæ sunt; quot sensus, tot victoriæ?* Deinde sequentibus, lapsum ejus tanquam Catholici dogmatis, ac vetustæ fidei parum tenacis luget. De stylo ejus ita Lactantius *. *Septimius quoque Tertullianus fuit omni genere literarum peritus, sed in eloquendo parum facilis, & minus comptus, & multum obscurus fuit.* Habet tamen (quod pace tanti viri dixerim) Tertulliani stylus majestatem quandam sibi propriam, & grandem eloquentiam sale & acumine plurimum conditam, quæ simul legentis ingenium exercet, & animum suaviter delectat. De tempore atque ordine, quo in scriptis suis exarandis usus est Tertullianus litem haud exiguam movent eruditi. In his cum Doctiss. D. Alix * rei veritatem proxime omnium attigisse videatur, ordinem ab eo designatum in enumerandis Tertulliani operibus præcipue sequar, ita tamen, ut in nonnullis a viro clarissimo non possim non dissentire.

* Epist. ad Magnum, t. 2. p. 328.
* Commonit. c. 24. p. 345.
* De Justit. l. 5. c. 1.
* Dissert. de Tertull. vit. & script.

a OPERA, QUÆ EXSTANT.

ANTE LAPSUM SCRIPTA.

De Baptismo, cui occasionem dedit Quintilla quædam, quæ Caianam hæresin professa, doctrina sua plerosque Carthagine infecerat, baptismum evertens.

De Pœnitentia liber, quem Tertulliano abjudicavit Erasmus, sed immerito. Scriptus est a Tertulliano adhuc juvene, & in flore ætatis & conversionis posito. Inde zelus, fervor, & stylus paulo elegantior.

b *De Oratione*. In hoc tractatu ne levissima Montanismi vestigia deprehenduntur.

POST LAPSUM SCRIPTA.

c *Apologeticus adversus Gentes*, si non Romano senatui, saltem provinciarum præsidibus (quod verisimilius) oblatus: Carthagine scriptus, ut quidam volunt, an. 196. alii 199. Rejiciunt id alii, & in his Cl. D. Alix in an. 217. quando Scapula Africæ proconsul Christianos mire afflixit, quo etiam tempore libellum supplicem Scapulæ nuncupavit. Nostrum non est tantas componere lites. Mihi sane verisimilius videtur scriptum fuisse sub persecutione sexta, circa an. 202. quo Severus imperator aliquos Christianos fieri sub gravi pœna vetuit. Et sane Severum rescripto jussisse, eos qui illicitum Collegium coiisse dicuntur (quo in numero Christianorum cœtus comprehendi nemo nescit) apud præfectum urbis accusandos, ex Ulpiano * liquet. Immo eousque efferbuit persecutio hæc Severiana, ut referente Eusebio †, per omnes ubique locorum ecclesias ab athletis pro pietate certantibus, tormenta, mortesque invicto animo perpessis, illustria sint confecta martyria. Quin & tam vehementer conturbati sunt multorum animi; ut etiam decantatum illum antichristi adventum imminere existimaverint. Nulli itaque aliæ epochæ hujus scripti annum natalem majori veritatis specie assignare possumus.

Sæc. II. ab an. C.

Spartian in vit. Severi c. 17. p. 511.
* Lib. 1. F. de Offic. Præfect urb. § 14. tit. 12 l. 1.
† L. 6. c. 1.

d *Ad nationes libri* 2. ejusdem argumenti, iisdem rationibus muniti, immo & iisdem plerumque verbis scripti: adeo ut credi possit eodem utrumque opus tempore compositum atque editum esse, eo consilio, ut Apologetico judices ea quæ iis nosse intererat, doceret, libris autem ad nationes scriptis plebem de iisdem rebus certiorem faceret. De his (qui ad nos misere mutilati pervenerunt) ut & de Apologetico breviter non minus quam vere Hieronymus *, *Cunctam sæculi obtinent disciplinam.*

* Ad Magn. ubi supra.

De Testimonio animæ liber, eodem circiter tempore, post Apologeticum tamen scriptus; uti ex cap. ejus 5°, non obscure colligitur.

De Pudicitia.

De Fuga in Persecutione.

De Jejuniis.

De Monogamia. Plures hac de re libros a Tertulliano scriptos fuisse innuere videtur Hieronymus Ep. 153. quæ est ad Paulinum: sed perperam. Quatuor isti *libri contra Catholicos* scripti, quo tempore a Tertulliano editi fuerint, haud ita certo constat: nisi quod *liber de fuga in Persecutione* circa annum 205. natus videatur: omnes autem inter an. 199. & 209. scriptos esse multis argumentis evinci queat.

De Spectaculis, scriptus anno 204.

De Idololatria, eodem fere tempore scriptus.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Tertull.* not. 25. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 70 seq. *Ittig.* Hist. Eccles. vol. 1. c. 3. sec. 11. b Librum *de Oratione* quem primus edidit Jo. Gagneius *Paris.* 1545. & Rigaltius mutilum deprehendit, integrum tum suis, tum Guid. Pancirolli ornatum notis, edidit *Lud. Ant. Muratorius* Anecdot. Latin. tom. 3. *Patav.* 1713. c Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. dissert. 4. c. 2. & 3. *Welchman.* Præfat ad *Tertull. contr. Praxeam* p. 5 — 13. *Mosheim.* Disquis. Chronologico-Crit. de vera ætate *Apologetici a Tertull.* concepti. *Tillemont.* tom. 3. ad vit. *Tertull.* not. 8. 9. Hunc *Tertulliani Apologeticum* erud. comment. ornat. edidit Sigeb. Havercampius, *Lugd. Bat.* 1718 8vo. d Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. dissert. 4. c. 4. vol. 2.

De

De cultu Fœminarum libri 2. anno 205. Ex his primus a nonnullis inscribitur *De habitu Mulierum*, secundus *De cultu Fœminarum*.

Libri ad Uxorem 2. haud multo post scripti.

De Virginibus velandis, eodem circiter tempore scriptus.

De exhortatione Castitatis, circa idem tempus verisimiliter, & ante an. 210. certo certius, editus.

De corona Militis, circa an. 208. scriptus. In hoc libro mentio fit Claudii Saturnini scriptoris luculentissimi, qui eandem materiam fusissime ac doctissime tractaverat. Verum utrum Christianus an Gentilis fuerit scriptor, non satis liquet.

De Pallio, eodem fere tempore editus.

Contra Marcionis hæresin libri 5. an. 207. scripti. Brevius ejusdem argumenti opus longe antea delineaverat Tertullianus, quod a quodam furtim surreptum majoris operis aggrediendi ansam dedit.

De præscriptione Hæreticorum, eodem fere tempore.

De Anima, non longe post.

De carne Christi, paulo post.

De resurrectione Carnis, haud ita multo post.

Adversus Judæos, anno 208. scriptus.

Adversus Valentinianos, eodem fere tempore scriptus.

Adversus Praxeam Patro-passianorum ducem, an. 209. scriptus [a]. Docuit quippe Praxeas Patrem ipsum in Virginem descendisse, & passum esse, & præter hunc non alium esse Jesum Christum. Hanc hæresin Praxeas, vir fervidi & irrequieti ingenii, secum ex Asia Romam detulit, martyrii etiam jactatione ob simplex & breve carceris tædium, elatus, altum incedebat. Postea mutata sententia ad Catholicos transiit, & emendationem suam dato chirographo confirmavit, ut cap. 1. Tertullianus nos docet.

Adversus Hermogenem, post ann. 207. & librum de præscript. Heret. scriptus.

Scorpiace, (qua Cainianos martyrii damnatores insectatur) post libros adversus Marcionem scripta.

[b] *Ad Scapulam Africæ proconsulem in Christianos sævientem liber Apologeticas*, an. 217. scriptus.

Ad Martyres, } Uterque eodem fere tem-
De Patientia, } pore scriptus ex occasione persecutionis a Scapula motæ.

OPERA DEPERDITA.

De Paradiso. Hujus ipse meminit lib. de Anima cap. 55. p. 304. quo se ostendisse ait, omnem animam apud inferos *sequestrari in diem Domini*.

De spe Fidelium. Hujus libri mentionem facit lib. 3. adv. Marcionem cap. 24. p. 411. Hi duo libri tempore Agobardi exstitisse videntur, ut ex veteri ejus operum indiculo exemplari MS. præmisso colligi potest.

De Ecstasi libri 7. Ex his ultimus contra Apollonium militavit, forsan & contra Soterem papam, quem adversus Montanistas librum scripsisse, & a Tertulliano Montanista jam facto, pariter ac Apollonium, oppugnatum fuisse tradit Primasius, vel alius quis sub *Prædestinati* nomine a Sirmondo editus, Hæres. 26. ut in *Sotere* supra notavimus.

Adversus Apellecianos.

De vestibus Aaron.

De censu Animæ, quem tamen non alium ab eo esse qui *De Anima* inscriptus hodie exstat, suspicatur Cl. Alix.

Porro Tertullianus de Baptism. c. 15. & de Virginibus veland. in init. de utroque argumento Græce prius se egisse testatur. Quin & lib. de Corona, cap. 6. se *De Spectaculis* Græco stylo differuisse scribit. Alicubi etiam testatur se librum *de corona Militis* Græce edidisse.

[c] SUPPOSITITIA.

Catalogus Hæreticorum libro *de præscriptione Hæreticorum* appendicis vice subnexus a capite scilicet 45. usque ad finem: quem præter styli diversitatem, aliaque argumenta complura, codicum MSS. fere omnium autoritas Tertulliano abjudicat. Paulo post Hieronymi ætatem compositum esse opinatur Cl. Alix. Autor quisquis fuerit, mihi quidem Tertulliano aut ætate par, aut saltem suppar videtur. Stylus Tertullianeo quam proxime accedit, & Africanam redolet eloquentiam.

Poemata varia, viz. *Genesis*, *Sodoma*, *libri* 5. *adversus Marcionem*, *De judicio Dei*, *Carmen ad Senatorem*, & *De Jona & Ninive*: quæ Pamelius Tertulliano adhuc juveni ascribit, nullo tamen antiquorum testimonio, nulla ratione fulfultus. Ex iis priora duo Salviano presbytero Massiliensi; *Carmen de judicio Dei* Verecundo episcopo Africano (qui circa medium sæculi sexti floruit) tribuit Doctiss. Alix, licet ex his posterioribus lacinias aliquot ab homine decimi sæculi intertextas fuisse non diffiteatur. Idem libros *adversus Marcionem* post Hieronymi ævum natos, *Carmen* autem *ad Senatorem* (quod inter Cypriani opera, tom. 3. legitur), ante Constantini tempora conscriptum arbitratur. Poema denique *De Jona & Ninive* (quod in Bibliotheca PP. Tertulliano inscriptum reperitur) antiqui cujusdam autoris, ejusdem forsan, cujus est *Sodoma*, opus esse conjicit.

Vide Gennad. de Script. c. 67. & Append. ad Isidor de viris illust. c. 6.

a Conf. *Clerici* Hist. Eccles. ad an. 186. Hunc *Tertulliani* librum *Adversus Praxeam*, recensuit notisque illustr. Edvardus Welchman, *Canab.* 1731. 8vo. b Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. vol. 2. dissert. 4. c. 5. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 73. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3 ad vit. *Tertull* art. 14

Sæc. II. ab an.C. [a] Prodierunt opera ejus, *Basil.* 1521. 1525. 1528. 1539. 1550. 1562. priores editiones B. Rhenani cura, ejusque annotationibus illustratæ prodierunt. *Antverp.* studio & labore Pamelii 1579. 1584. *Parif.* 1566. 2. vol. 8°. 1580. 1583. 1608. 1616. *Heidelberg.* 1596. 1601. *Colon.* 1617. *Genevæ.* 1597. *Franekeræ* 1597. In his omnibus editionibus desiderati sunt libri 2. *Ad Nationes*, a Jacobo Gothofredo primum editi *Genevæ* 1624. 4°. Prodierunt deinceps auctiora Tertulliani opera, cum prolixis Lacerdæ commentariis, *Parif.* 1624. 1630. 1634. 1641. 1644. 1646. 1650. 1658. 1663. *Argentinæ* 1657. In his præstant editiones Rigaltianæ, præcipue *Parisiensis* illa, quam an. 1663. cum integris Rigaltii, selectis Pamelii, Lacerdæ, aliorumque notis, additis etiam, ubi necesse erat, suis, paginæ cujusvis calci subditis, Ph. Priorius in lucem emisit. Verum editio Prioriana etsi methodo & nitore satis commendabilis, Rigaltianis pretio & valore longe cedit [b]. Ingens editio Parisiensis ann. 1648. & 1650. 3. magnis voluminibus fol. hoc titulo, *Tertullianus redivivus*, a P. Georgio procurata, & omnium, quæ undiquaque corradi poterant, notarum & commentariorum plaustris onusta, mole magis quam usu præstat, quam nec avidissimus librorum helluo devorare, multo minus concoquere possit. Novem Tertulliani libros, nempe *de Oratione, ad Uxorem lib. 2. de cultu Fæminarum lib. 2. de exhortatione ad Castitatem, de Corona, de præscriptione Hæreticorum, & Scorpiacen*, ad antiquissimum codicem regium emendatos, addito eruditarum plane observationum libello edidit Rigaltius *Parif.* 1628. 8°. Librum *de Pallio* recensuit, & prolixis, sed doctissimis notis adornatum edidit Salmasius *Lugd. Bat.* 1656. 8°.

196. [c] BACCHYLUS, Corinthiorum episcopus, ab autore synodici a Pappo editi *Archiepiscopus* dictus. Claruit circa annum 196. & ab Eusebio * inter eos numeratur, qui rectæ fidei doctrinam scriptis suis proditam nobis reliquerunt. Scripsit nomine * omnium, qui in Achaia erant episcoporum, elegantem *librum de Paschate*. Quin & privatim illum hac de re literas dedisse innuit Eusebius *. N E.

*L. 5. c. 22.
*Hieron. de script. c. 44.
*L. 5. c. 23.

196. [d] POLYCRATES, ecclesiæ Ephesinæ antistes, inter episcopos hujus temporis ob doctrinam, gravitatem, sedisque dignitatem celeberrimus habebatur. Septem ex consanguineis suis episcopos habuit, quibus ipse octavus accessit, claruitque circa annum 196. Synodum episcoporum Asianorum ex occasione controversiæ paschalis ingenti numero convocavit. Quorum nomine, 65. jam annos natus, luculentissimam scripsit *Epistolam ad Victorem, & ad Romanæ urbis ecclesiam*, in qua sententiam suam de die paschatis more sibi a majoribus constanter tradito, veterumque autoritate fulciendam, & Victori in Asianos ferocienti animose restitit. Insignis hujus *Epistolæ* fragmentum vere aureum exhibet Eusebius lib. 5. c. 24. [e] *Aliud* adhuc *de SS. Johannis & Philippi obitu* agens habet id. l. 3. c. 31. N E.

Scriptæ sunt etiam, ut hoc obiter notem, eodem fere tempore, & de eadem re multæ aliæ *Epistolæ*; nempe episcoporum Ponti, Galliarum, provinciæ Osdroenæ, aliorumque complurium, qui omnes eandem fidem, eandemque doctrinam cum Victore Romano proferentes, unam edidere sententiam. De his vide Eusch. l. 5. c. 23. N E.

[f] Circumfertur sub Polycratis Ephesini nomine *Passio S. Timothei*, a Jac. Fabro Stapulensi primum edita, & habetur Gr. Lat. apud Bollandum ad diem 24. Januarii. Verum supposititiam esse non uno argumento constat. Nec ejus veterum quispiam meminerit.

[g] ATHENOGENES, cujus nulla apud Eusebium, Hieronymum, vel Photium mentio. Unus ejus memoriam conservavit Basilius *. Martyr erat celeberrimus; Clementi Alexandrino σύγχρονος fuisse, & igne martyrium obiisse videtur, τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν, Basilii verba sunt, *vitam per ignem consummavit*. Huic nonnulli adscribunt *Hymnum matutinum*, qui sic incipit, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, & *Hymnum vespertinum*, incipientem, Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης, quos ad martyrium festinantem tanquam valedictionis munus discipulis suis reliquisse volunt, Basiliumque ejus rei testem adducere solent. De Hymno matutino ne verbulum habet Basilius; meminit quidem hymni ἑσπερινοῦ καὶ ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, qui & hodienum exstat. Quisquis vero Basilii locum serio perpenderit, facile videbit, Basilium hymnum vespertinum ab Athenogenis hymno aperte distinguere; de quo *in Dissert. de libris & officiis ecclesiast. Græcorum* plura dicemus. Interim luce clarius constat Athenogenem ad martyrium festinabundum, hymnum quendam, quo Spiritus S. divinitas confirmabatur, ὥσπερ τι ἀλ- 196. Sæc. II. ab an. C.

*De Spir. S. c. 29. p. 117.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 85. *Fabr.* Supplem. ad Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 348. item de Verit. Relig. Christianæ, c. 5. §. 2. p. 212. *Itttig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 1. §. 64. seq. item Diss. de Hæres. sec. 2. c. 13 §. 24, 25. [b] *Tertulliani* Opera denuo prodierunt cum Variorum notis *Venet.* 1701. fol. Iterumque cura Mich Vivien. *Venet* 1708. 6 tom. 4°. [c] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 3. not. 4. ad vit. *Victoris*. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. vol. 5. l. 5. c. 1. §. 24. art. 23. p. 194. item ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 45. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 1. ad vit. *Philip.* [f] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. not. 5. ad vit. *S. Timothei*. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 20. vol. 9. p. 150. & Cod. Apocr. N.T. p. 812. [g] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. art. 24. vol. 5. p. 195.

λο

Sæc. II. ab an.C. λο ἐξετήριον, *quasi aliud quoddam munus valedictorium* discipulis suis reliquisse. Sed, ut videtur, jamdudum periit.

196. HERACLITUS, seu *Heracleus*, claruit circa an. 196. Scripsit *in D. Pauli Epistolas Commentarios*. N E.

196. Euseb. Præpar. Evang. l. 7. c. 22. p. 337. [a] MAXIMUS, οὐκ ἄσημος ἀνὴρ τῶν Χριστοῦ διατριβῶν, *Vir inter Christianos insignis*, claruit an. 196. Scripsit *volumen de* vulgatissima illa apud philosophos *Quæstione*, *Unde sit Malum*, sive περὶ τῆς ὕλης, vel, *de eo quod Materia sit facta, & malorum non sit causa*. Ex eo amplissimum fragmentum exhibet Eusebius, Præparat. Evangel. lib. 7. c. 22. quod in Origenis etiam dialogo contra Marcionistas totidem verbis habetur. Hinc nata viris eruditis dissidii seges. Vir Cl. Wetstenius in Præfat. ad Origenis Dialog. id e Maximi *libro* περὶ τῆς ὕλης acceptum dialogo suo inseruisse Origenem contendit. E contra Doctiss. Huetius, Append ad Origenian. lib. 3. §. 9. p. 276. censet Maximum nostrum (quem ad Constantini tempora detrudit) dialogum istum sub Origenis nomine composuisse, operique suo περὶ τῆς ὕλης intexuisse, & exinde fragmentum illud ab Eusebio depromptum esse. Cæterum infirmo plane tibicine fulciri mihi videtur sententia Huetiana, & vix verisimilitudinis umbram habere. Si Constantino imperante scripsisset Maximus, quomodo id Eusebium in conquirendis virorum ecclesiasticorum monumentis eo ipso tempore versatissimum effugere potuit? Quid? quod Eusebius Maximum diserte accenset eis, τοῖς εἰσέτι νῦν (de Commodi imperio loquitur) qui tunc temporis vixerunt, & plurima laudabilis diligentiæ monumenta post se reliquerunt. Et Hieronymus [*] quidem Eusebium de Commodi Severique imperio recte interpretatur. Immo Basilius & Nazianzenus in Philocalia Origeniana cap. 24. in fine Maximo disertissime ascribunt, etsi id totidem verbis in Origenis dialogo contra Marcianitas se reperisse fateantur. Ut nulla non ratione concludi potest, autorem dialogi (sive Origenes fit, seu quis alius) fragmentum illud ex Maximi libro περὶ τῆς ὕλης desumpsisse.

[*] De Script. c. 46 47.

196. CANDIDUS, Maximi æqualis, claruit an. 196. Scripsit in *Hexaemeron*. N E.

196. APPION, eodem tempore clarus, de eodem argumento *Commentarios* edidit. N.E.

196. SEXTUS. Claruit an. 196. Scripsit *De Resurrectione*. N E.

196. ARABIANUS. Claruit an. 196. & de *Christiano Dogmate opuscula* edidit. N E. De his, aliisque vide Euseb. lib. 5. cap. 27. Hieron. de Script. c. 46, &c.

Scriptores Gentiles, qui hoc Sæculo in Christianos invecti sunt.

[b] C. CORN. TACITUS, genere Romanus, Galliæ Belgicæ sub Vespasiano Procurator, Consulatum sub Nerva gessit an. Christi 97. Scripsit vero sub Trajano post an. 100. Religionem Christianam velut exitiabilem superstitionem, Christianosque tanquam per flagitia invisos, & odio humani generis convictos damnant. Annal. lib. 15.

[c] C. PLINIUS SECUNDUS, patria Novocomensis, Plinii senioris nepos, Quintiliani discipulus, Taciti æqualis, Quæstor, Prætor, ærarii Præfectus, denique Consul an. Christi 100. sub initia Hadriani obiisse videtur. *In Epistola* [*] *ad Trajanum* fidem Christianam veluti pravam & immodicam superstitionem notat, corumque in tuenda religione constantiam pervicaciam esse, & inflexibilem obstinationem affirmat supplicio coercendam. Utcunque aliter de innocuis illorum moribus, cultuque sacro nobile satis testimonium reddit.

[*] Lib. 10. ep. 97.

[d] C. SUETONIUS TRANQUILLUS, Grammaticus Romanus, claruit sub Trajano circa an. Christi 112. sub Hadriano epistolarum Magister factus. Christianos genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ appellat, eoque nomine suppliciis affectos fuisse ait in Vit. Neron. c. 16. Quæ de Judæis impulsore Chresto tumultuantibus habet, vid. in Vit. Tiber. c. 25.

[e] ARRIANUS, domo Nicomediensis, Epicteti discipulus, philosophus, Orator, historicus summus, novus Xenophon dictus, consulatum etiam in republica gessit: ab Eusebio [*] ad an. 147. refertur. Odiose Galilæorum nomine Christianos traducit, eorumque in adeundis periculis promptitudinem insaniæ ac consuetudini ascribit Dis-

[*] Chronic. ad an. 147.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 26. vol. 5. p. 212. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. not. 33. ad vit. Origen. b Conf. *Fabr.* Bibl Lat. l. 2. c. 21. vol. 1. p. 466. p. 477. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 22. vol. 1. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 24. vol. 1. p. 494. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 8. § 1. vol. 3. p. 269.

Sæc. II. ab an.C. fert. in Epict. lib. 4. c. 7. Vide, quæ de Judæorum, vel ut alii volunt, Christianorum baptismo habet, l. 2. c. 9.

[a] CELSUS, philosophus secta Epicureus, erga Platonis etiam scholam bene animatus, claruit postremis Adriani temporibus & deinceps. Fidem moresque Christianorum peculiari libro, quem ἀληθῆ λόγον inscripsit, oppugnavit. Exstant fragmenta hinc inde apud Origenem libris 8. contra Celsum, quibus futiles Celsi calumnias & argumenta valide refutavit.

[b] M. AUR. ANTONINUS, cognomine Philosophus, Annii Veri Prætoris filius, Antonini Pii gener, ad imperium Romanum evectus anno Christi 161. obiit anno 180. Lib. 11. *de rebus suis*, §. 3. Christianorum in subeundo martyrio fortitudinem ψιλὴν παράταξιν fuisse asserit, *meram animi obstinationem*, nec ἀπὸ τῆς ἰδικῆς κρίσεως, *a judicio particulari provenire asserit*.

[c] LUCIANUS, Samosatis oriundus, professione Epicureus, claruit circa an. Christi 176. ἀνὴρ σπουδαῖος εἰς τὸ γελασθῆναι, (ipso fatente Eunapio [*]) qui ingenii sui salibus Christianos, ritusque eorum ac dogmata non semel perfricuit, præcipue his dialogis; *Pseudomant*. *De Morte Peregrini*, & *Philopatr*. (si ejus sit, saltem scriptoris coævi), Sæc. II. ab an.C. Eosdem in *Asino* quoque suo semel ex obliquo perstringere videtur.

[*] Procem. lib. de vit. Philos.

[d] CLAUDIUS GALENUS, patria Pergamensis, patre Nicone mathematico celeberrimo natus circa annum Chr. 131. claruit præcipue ab anno 164. diu vixit Romæ sub principibus M. Aurelio, L. Vero, &c. magno in pretio ab eis habitus, medicorum sui temporis, & omnium pene sæculorum facile princeps. Tempus mortis ejus haud satis certum. Obiisse videtur exeunte hoc sæculo, forte septuagenario major. Scripsit plurima, grammatica, rhetorica, philosophica, sed præsertim medica. In quibus Christi & Christianorum aliquoties fit mentio. Hic locum habet ob celebre illud dictum, quo (ut ante illum Plinius, Arrianus, & M. Antoninus) inflexibilem Christianorum in tuenda religione sua constantiam oblique notat περὶ σφυγμ. lib. 3. fol. 18. pag. 2. tom. 3. edit. Græc. θᾶττον γὰρ ἄν τις τοὺς ἀπὸ Μωσοῦ καὶ Χριστοῦ μεταδιδάξειεν, ἢ τοὺς ταῖς αἱρέσεσι προστετηκότας ἰατροὺς καὶ φιλοσόφους. *Facilius quis eos qui sub Mosis & Christi disciplina sunt, ad novam opinionem traduxerit, quam medicos & philosophos, qui sectis suis addicti sunt.*

[e] *Concilia hoc Sæculo habita.*

150. [f] PERGAMENSE circa annum 150. sub Theodoto Pergamensi, & septem episcopis in causa hæresis Colorbasianæ, celebratum. Prodierat ex Valentini schola Colorbasus, Marci Hæresiarchæ (ut volunt nonnulli) discipulus, ut alii (rectius opinor) magister; quippe Marcus se unum μήτραν καὶ ἐκδοχεῖον τῆς Κολορβάσου σιγῆς fuisse dicit, ut qui unigenitus ipsi esset, teste Irenæo, lib. 1. c. 10. p. 76. quin & dogmatis a Colorbaso excogitati se obstetricem fuisse diserte innuit. Præter cætera Colorbasi monstrosa dogmata, de quibus Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Theodoritus, alii, docuit vitam omnium in septem stellis esse positam, easque septem ecclesias, & septem candelabra aurea esse. Ad hunc expugnandum Theodotus episcopus Pergamensis Mysiæ Mediterraneæ episcopos congregavit, qui, habita synodo, insani capitis hominem anathemati subjecerunt. Meminit hujus synodi unus (quod sciam) libri *de Hæresi prædestinatiana* autor, Primasius is fuerit, sive alius, *Hæres*. 15. Idem autor cap. sequenti, omnium Siciliæ episcoporum concilium sub Eustathio Lilybæorum, & Theodoro Panormiorum episcopis, adversus Heracleonem hæreticum coactum, nobis exhibet; quique episcopos Hæresiarchæ dogmata Alexandro Romano pontifici ad explorandam ejus sententiam, misisse tradit. Hanc synodum ad an. Christi 125. refert Baluzius, *nov. collect. Concil.* p. 3. Verum omnino repugnant tempora. Siquidem Alexander diem obiit ex mente Pearsoni anno 101. juxta Dodwellum sequenti; certe Trajano adhuc imperante, *Æliano & Vetere Coss. i. e.* anno æræ vulgaris 116. teste catalogo Bucheriano. Heracleonis vero hæresis non ante Pii Papæ tempora, saltem in occidente, innotuit. Unde hoc concilium pro nullo habet Cl. Pearsonus. Rationes apud ipsum videri possunt, *De Success. Dissert.* 2. c. 7. num. 5. p. 230. Unde nec de synodo orientali, sub Apollonio Corinthiorum episcopo, adversus Cerdonem habita multum laboramus, cujus meminit idem autor, *Hæres*. 23. p. 24.

[a] Conf. *Fabr* Bib. Gr. l. 3. c. 33. §. 3. vol. 2. p. 809. [b] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 4. c. 23. §. 1. vol 4. p. 21. [c] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 4. c. 16. § 1. vol. 3. p. 485. seq. [d] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 4. c. 17. §. 1. vol. 3. p. 510 seq. [e] Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 1. p. 172. seq. *Ittig*. Hist. Eccles. vol. 2. c. 2. [f] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol 2. Hæres. *Marcos*.

HIE-

Sæc. II. ab an. C. 173. HIERAPOLITANUM, circa annum 173. ab Apollinario Hierapolis episcopo, aliisque 26. episcopis celebratum; quo Montanus & Maximilla pseudo-prophetæ, & Theodotus Coriarius excisi & condemnati sunt, si vera nobis referat libelli *Synodici* autor, p. 4. Certe sola hujus autoris fide in re tam vetusta vix agerem, nisi antiquus ille adversus Cataphrygas scriptor apud Euseb. lib. 5. c. 16. p. 181. diserte tradidisset, hoc circiter tempore fideles, qui in Asia erant, sæpius & plurimis Asiæ locis hujus rei causa convenisse, novamque illam doctrinam examinasse, & prophanam atque impiam judicasse; damnata vero hæresi, eos ab ecclesia, & fidelium communione expulsos fuisse. Confer quæ notavit Baluzius, *Collect. Nov.* p. 5.

196. [a] CÆSARIENSE, Cæsareæ (ut videtur) Palæstinæ, in controversia de *Die Paschatis* celebrando, a Victore Romano nuper excitata, circa annum 196. habitum. Ad annum 189. revocat Cl. Dodwellus. Præsidebant Theophilus Cæsariensis, & Narcissus Hierosolymorum episcopi, qui pro Victore Romano sententiam dixerunt: Pascha nempe non alio quam die Dominico esse celebrandum. Actorum hujus synodi fragmenta, vel potius ipsa acta integra conservavit Philippus, nescio quis, in epistola quæ Latine habetur apud Bedam, lib. de Æquinoct. Vern. Tom. 2. in fin. & apud Bucher. *de Doctr. Temp.* pag. 469. qui nomen autoris ex MS. restituit. Sæc. II. ab an. C.

[b] EPHESINUM, a Polycrate Ephesi Metropolita, una cum aliis Asiæ Pro-Consularis episcopis, eodem tempore, & eadem de causa habitum. Hi juxta morem sibi a Majoribus traditum, Pascha 14. luna in quemcunque demum diem inciderit, celebrandum esse, adversus Victorem acriter contendebant; in quos proinde anathematis sententiam temere vibravit iratus Pontifex. Exstat a Polycrate scriptæ epistolæ synodalis fragmentum aureum apud Euseb. lib. 5. c. 24. p. 191. 196.

[c] LUGDUNENSE, ab Irenæo & episcopis Gallicanis eadem de causa celebratum: qui pro Victoris sententia stabant; nihilominus Victorem ob temere vibratum excommunicationis fulmen, & ruptam ecclesiarum pacem, acrius perstringebant. Exstant epistolæ synodalis ab Irenæo scriptæ fragmenta auro non chara, apud Euseb. lib. 5. c. 24. p. 192. Plures aliæ synodi eodem tempore, & eadem de causa habitæ sunt; nempe *Romæ* sub Victore; in *Ponto* sub Palma; ecclesiarum in provincia *Osdroenæ*; *Corinthi* sub Bacchyllo, de quibus vid. Euseb. l. 5. c. 23. p. 190. 196.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. not. 2. ad vit. *Victor.* *Baig.* Hist. Eccles. vol. 2. c. 2. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 3. ad vit. *Victor.* art. 5. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. *Victor.* art. 6.

Finis Secundi Sæculi.

SÆCULUM NOVATIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. III. ab an. C.

FIdes Chriſtiana longe lateque propagatur. Oriuntur hæreſes *Sabellii*, tres hypoſtaſes io Trinitate confundentis; *Nepotis*, qni poſt Papiam ejuſque aſſeclas, millennium adſtruebat; *Pauli Samoſateni*, Chriſtum ψιλὸν ἄνθρωπον affirmantis, a ſynodo Antiocheoa an. 265. alteraque ibid. an. 270. habita, ob id damnati. Denique *Manetis* ſeu *Manichæi* circ. an. 277. Ob nimiam erga lapſos indulgeotiam ſchiſma fovet Novatianus, noo uno ſæculo extinguendum. De hæreticorum baptiſmo ſtrenue rixantur Stephanus Papa, Cyprianus, Firmilianus, alii. Plures de hac cauſa in Africa Synodi; de quibus paſſim Cyprianus, ſed conſulendi præ aliis Cl. Pearſoni *Annales Cyprianici*. An. 202. paulo poſt 8. idus April. quintam, aliis ſextam, perſecutionem excitavit Septimius Severus, *Imperator vere nominis ſui vere Pertinax, vere Severus*, quod vulgi ſermooe tunc jactabatur. Λαμπρὰ μὲν τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀθλητῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ πάντα τόπον ἀπετελεῖτο μαρτύρια, inquit Euſebius Eccleſ. Hiſt. lib. 6. c. 1. *Per omnes quidem ubique locorum eccleſias ab athletis pro pietate certantibus illuſtria ſunt confecta martyria.* Hanc perſecutionem ſanguine ſuo nobilitarunt Leonidas Origenis pater, Sereous, Heraclides, Heron, Herais, Origenis diſcipuli; Marcella, ejuſque filia Potamiæna, Felicitas & Perpetua, aliique plures, quorum oomina in libro vitæ ſcripta ſunt. Ortum graviſſimæ huic & ſatis diuturnæ perſecutioni (duravit enim uſqoe ad ao. 204.) dediſſe videtur defectio Judæorum, quos Severus nuper bello profligaverat. Colligi id poteſt ex Ælio Spartiano in Vit. Sever. c. 16. qui Seoatum, Severo ob res in Syria bene geſtas, Jodaicum triumphum decreviſſe tradit. Subdit mox Imperatorem in itinere Palæſtinis, plurima jura fundâſſe, Jodæos, vel Chriſtianos fieri ſub gravi pœna vetuiſſe. An. 235. exorta eſt ſexta perſecutio ſub Maximino Thrace, qui in epiſcopos & ſacerdotes præcipue deſæviit. φύσει δ᾽ ἦν τὸ ἦθος, ὥσπερ καὶ τὸ γένος, βάρβαρος, inquit Herodianus lib. 7. p. 253. *quo non fuit crudelius animal in terris*, ipſo ſatente Jul. Capitolino in Maxim. c. 9. Ao. 249. exeunte, cootigit ſub Decio ſeptima perſecutio, etiam ſuperiore anno Alexandriæ orta; gravis quidem illa & vere truculenta, quæ non oiſi anno demum tertio deſerbuit. An. 257. octava ſub Valeriano, qui *non diſſimili furore correptus*, (ioquit Lactantios de Mort. Perſec. cap. 5.) *impias manus in Deum intentavit, & multum, quamvis brevi tempore, juſti ſanguinis fudit.* De martyribus hiſce, pluribus agit Dionyſius Alexandrinus, pluribus Cyprianus, qui & ipſe ſub hoc Valeriaoo martyrii coronam reportavit. Nona demum ſub Aureliano, an. 275. quæ miſſis ſolummodo edictis vix nomeo perſecutionis meretor. Nondum quippe, (teſte Lactantio ibidem cap. 6.) ad proviocias ulteriores cruenta ejus ſcripta pervenerant, & jam Cœnofrurio, qui locos eſt Thraciæ, cruentus ipſe humi jacebat, ſalſa quadam ſuſpicione ab amicis ſuis interemptus. Adeo ut illi, *ne perficere quidem quæ cogitaverat*, licuit, ut præcedeotibus verbis obſervat Lactantius. Eadem habet Euſebius, qui ſuæ narratiooi notam hanc vere piam ſubjungit, lib. 7. c. 30. Λαμπρῶς τε τοῖς πᾶσι συνορᾶν παρεστῶσα, ὡς οὔποτε γένοιτ᾽ ἂν ῥαστώνη τοῖς τοῦ βίου ἄρχουσι κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν, μὴ οὐχὶ τῆς ὑπερμάχου χειρὸς θείας καὶ οὐρανίου κρίσει, παιδείας ἕνεκα καὶ ἐπιστροφῆς, καθ᾽ οὓς ἂν αὐτὴ δοκιμάζοι καιρούς, τοῦτ᾽ ἐπιτελεῖσθαι συγχωρούσης. *Simulque omnibus apertiſſime oſtendens, nihil unquam hujus mundi principibus adverſus Chriſti eccleſias licere, niſi propugnatrix Dei dextera arcano quodam ac cæleſti judicio ad caſtigationem & emendationem noſtram, quibus ipſi viſum eſt temporibus, id fieri permiſerit.*

SCRIPTORES.

Sæc. III. ab an. C. 201. [a] SYMMACHUS, genere Samaritanus, ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς σοφῶν, [a] *ex illorum numero, qui Sapientes apud Samaritanos habebantur.* Claruit sub Severo, ineunte hoc sæculo circa an. 201. Non bene sibi constat Athanasius, seu quisquis autor erat Synopseos S. Scripturæ, qui Græcos scripturæ interpretes recensens Symmachum tertio loco ponit sub Severo, Theodotionem vero quartn loco sub Commodo, aitque illum en ipso tempore quo Symmachus, S. Scripturam interpretatum esse. Nec aliter Epiphanius [a], qui Symmachum sub Severn florentem, Theodotioni qui sub Commodo viguit, præponit, & diserte dicit, μετὰ τοῦτον δὲ (Symmachum intelligit) κατὰ πόδας ἐν τῷ ἑξῆς χρόνῳ, *post hunc autem mox sequenti temporis progressu Theodotion quidam Ponticus* &c. Nonnulli ut huic morbo medicinam facerent, mendam in Epiphanii codice culpæ suspicantur, pro Severo Lucium Verum reponentes, eoque regnante Symmachum floruisse volunt. Certe Epiphanius in isthoc loco Imperatorum nec annos nec ordinem satis accurate enumerat. Verum egn in ista potius sum sententia, Epiphanium, cum ea scriberet, ut & Synopseos autorem, Origenis hexapla ante oculos habuisse, in quibus ex versionibus Symmachus secundum, Theodotion non nisi quartum locum occupavit, interposita τῶν LXX. translatione; ac proinde eosdem, eodem servato ordine, exceptis duntaxat LXX. Interpretibus, qui primum locum jure sibi vendicabant, in suis narrationibus exhibuisse. Sed ad Symmachum redeamus. Cum apud suns gratiam & honorem pro merito non sit assecutus, quin propter ambitionem odio potius haberetur, ad Judæos descivit, secunda vice circumcisus, ut mos erat vel a Judæis ad Samaritas, vel a Samaritis ad Judæos transfugientium, retracta per instrumentum quoddam, quod Spathisterem appellabant, præputii cuticula, ut rursus circumciderentur. Denique a Judæis ad Christianos, saltem ad Ebionitas defecit; & nt popularium suorum interpretationes subverteret, simulque loca quædam de Christo, ad Genealogiam ejus præcipue spectantia, celaret, novam *Veteris Instrumenti Trnnslationem Græcam* condidit, quam secunda etiam editione perpolivit: in qua, non ut Aquila, verbum e verbo, nt Hieronymus [a] innuere videtur, sed potius sensum e sensu expressit. Certe Theodorus Mopsuestenus [a] facta comparatione perspicuitatis laudem Symmacho manifesto tribuit, ipsumque LXX. Interpretes sermonis puritate longe superasse dicit. Hujus *Versionis* fragmenta collegerunt Nobilius, Drusius, Waltonus, aliique. Præter *Versionem* Symmachus *ad Ebionitarum* [b] *Hæresin defendendam Commentarios* etiam scripsit, in quibus adversus Evangelium Matthæi acriter disputavit, Christi genealogiam præcipue oppugnans. Ebionæi enim Christum ex Josepho & Maria genitum, nudumque hominem esse contendebant, atque ab eo *Symmachiani* dicti sunt. Hos Symmachi *Commentarios* una cum *Versione* ejus se a Juliana quadam, ad quam successionis jure pervenerant, accepisse testatur Origenes [a]. N. E. Exstare apud Chaldæos refert Hebedjesu [a] libros Symmachi nonnullos, quorum unus nuncupatur *de distinctione Præceptorum.*

[a] Epiph. de Pond. & Mens. §. 16. — [a] Loc. cit. — Sæc. III. ab an. C. — [a] Præfat. in Job, tom. 3. p. 23. — [a] Caten. in Psalm. — [a] Ap. Euseb. l. 6. c. 17. — [a] Catalog. libr. Chald. p. 18.

[c] ANONYMUS Autor, qui scripsit *Acta Fœlicitatis & Perpetuæ.* Claruit circa an. 202. Quibusdam Montani asseclа, Cl. Dodwello [a] non sine aliqua verisimilitudine scriptor Catholicus. Certe his temporibus nnn modo visiones suas & prophetias, aliaque extraordinaria χαρίσματα jactitabant Montanistæ, sed & sua, nec infrequenter, habuerunt Catholici. Hunc libellum primus in lucem extractum edidit Holstenius *Paris.* 1664. & exinde antiqui codicis Sarisberiensis subsidio correctum præli Sheldoniani Curatores ad calcem Lactantii *De Mortibus Persecutorum* adjunxerunt, *Oxon.* 1680. 12°. Nihilominus hæc Acta variis mendis adhuc fœdissime scatent. Ea etiam post editinnem Oxoniensem ex antiquo codice emendata penes se habere pridem monuit ὁ νῦν ἐν ἁγίοις Galeus noster. 202.

[a] Dissert. Cypr. 4. §. 12, 13.

[d] Quamplurima etiam alia *Martyrum Sanctorum Acta* hodie circumferuntur, ex iis multa antiquitatem plane ementita, reliqua jure admodum dubio sibi vindicantia.

JUDAS, Theologus simul & Historicus, claruit anno 202. Scripsit uberrime *de Septuaginta apud Danielem Hebdomadibus;* in qua *Dissertatione* supputationem tempo- 202.

Vid. Euseb. l. 6. c. 7.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 3. ad vit. *Origen.* not. 10. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 12. §. 10. vol. 2. p. 337. *Montfaucon.* Prælimin. in hexapla *Origen.* c. 6. *Itig.* Diss. de hæres. sec. 1. c. 6. item Hist. Eccles. vol. 1. c. 5. §. 37. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. hæres. *Ebion.* c Conf. *Itig.* Diss. de hæres. sec. 2. c. 13. §. 28. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. S. *Perpet.* d Acta Martyrum sincera & selecta edidit *Theodoric. Ruinart.* Amstel. 1713.

Sæc. III. ab an. C. rum ad decimum usque Severi Imperatoris annum perduxit: Persecutione 6. tunc temporis eousque flagrante, ut Judas noster præsentem mundi occasum & decantatum Antichristi adventum jam tum affuturum esse existimaverit. N. E.

210. [a] CAIUS, vel Gaius, vir disertissimus, Romanæ ecclesiæ presbyter, & *Gentium episcopus* ordinatus, teste Photio *, i. e. si recte interpreter, ad id episcopus factus, ut Gentiles in solo Barbarico constitutos ad fidem Christi converteret, ecclesiisque inibi fundatis præesset. Claruit circa an. 210. Romæ dum ageret, celebrem cum Proclo Cataphrygarum hæresis propugnatore disputationem habuit, quam postea in *Dialogi* formam redactam scripto consignavit: Ex ea locum quendam de SS. Petri & Pauli sepulchris verbatim recenset Eusebius lib. 2. c. 25. alium de Cerintho lib. 3. c. 28. aliaque lib. 6. c. 20. Scripsit item *contra Artemonis hæresin*, librumque alium *Labyrinthum* dictum, nisi (quod longe verius videtur) idem sit opus, Origeni a nonnullis male tributum: adeo ut in eo hallucinatus videatur Photius *, cum præter *Labyrinthum* peculiarem quoque alium librum contra Artemonis hæresin Caium scripsisse dicit. Ex hoc *parvo Labyrintho* (ita enim se habuit titulus) nobile illud fragmentum adversus Theodoti & Artemonis hæresin deprompsit Eusebius, quod exstat apud eum l. 5. c. 28. Præterquam enim quod Photius * librum quendam contra Artemonis hæresin, aliumque *Labyrinthum* dictum, a Caio conscriptum fuisse testetur, Nicephorus * librum istum ignoti autoris contra Artemonem, unde Eusebius fragmentum suum hausit, Labyrinthum parvum inscriptum fuisse refert, quo nomine Theodoritus * etiam librum *contra Artemonis & Theodoti hæresin* compositum, insignitum esse tradit, & ex eo lepidam admodum narratiunculam adducit. Scripsit adhuc Caius περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας, uti in fine Labyrinthi sui, exscriptore Photio *, ipse testatum reliquit. Verum an id opus idem sit cum eo quod περὶ τοῦ παντὸς inscriptum, & Hippoliti operibus vulgo annumeratum exstat, incertum est. De ea re vide plura in Hippolyto. Non alius a nostro videtur Gaius ille, cujus mentio fit in calce actorum B. Polycarpi editionis Usserianæ, ubi legimus eum cum Irenæo conversatum esse, & Smyrnensium epistolam ex ipsius Irenæi exemplaribus transcripsisse. N. E.

* Cod. 48. * Ibid. * Loc. cit. * Hist. Eccl. l. 4. c. 21. * Hæret. fab. l. 2. c. 5. * Loc. cit.

210. [b] PROCULUS sive *Proclus*, Tertulliano dictus *virginis senectæ & Christianæ eloquentiæ dignitas*, Montanistici dogmatis propugnator acerrimus simul ac famosissimus. Ab eo enim altera Montanistarum bifariam dissidentium secta nomen duxit, οἱ κατὰ Πρόκλον dicti. Claruit circa an. 210. Romæ sub Zephyrino pontifice cum Caio presbytero disputationem iniit. Allatum ibi quoddam ab eo argumentum videre est apud Eusebium lib. 3. c. 31. Scripsit *contra Valentinianos*, opus insigne, teste Tertulliano loc. cit. quod interiit. Alium quidem esse ab hoc Proculo Proclum Montanistam contendit Valesius, verum argumentis non satis cogentibus. Immo nullius plane ponderis est quod objicit; si, inquit, unus idemque esset, cur Tertullianus alibi eum Proculum, alibi Πρόκλον Græco nomine appellat? Quasi Tertullianus, qui insolito & affectato scribendi genere utitur, cum Græce exprimere vellet, τὸν Πρόκλον, cum Latine, Proculum more Romano appellare non potuerit. Ne dicam non Tertullianum, sed autorem appendicis eum Proclum appellare.

Adverf. Valentin. c. 3. Annotat in Euseb. p. 121.

212. [c] ALEXANDER, Cappadocum episcopus, primum sub Severo inclarescere coepit; quo mortuo, divina revelatione in somniis admonitus, Hierosolyma tum orandi, tum locorum visendorum gratia profectus est: ubi Clerici istius ecclesiæ revelatione item & ipsi præmoniti, extra portas civitatis egressi, destinatum sibi a Deo episcopum humanissime exceperunt, & consentientibus Palæstinæ episcopis, ac præcipue Narcisso Hierosolymorum antistite sedecim tunc supra centum annos nato, manere deinceps apud se eum coegerunt. Ac proinde circa annum 212. collega & adjutor Narcisso datus, eo mortuo sedem Hierosolymitanam solus tenuit. Quo in loco nobilissimam bibliothecam exstruxit, in eaque virorum ecclesiasticorum, qui doctrina excellebant, scripta, præsertim epistolas reposuit. Unde uberrimam materiam ad historiam suam ecclesiasticam condendam se habuisse grato animo Eusebius * agnoscit. Multa passus est Alexander sub Severo, multa item sub Caracalla, tandem sub Decio, vir decora senectute, & veneranda canitie conspicuus, Cæsareæ in carcerem conjicitur: in quo post præclaram atque illustrem Christianæ fidei confessionem in præsidiali judicio editam, circa ann. 250. μακαρίως ἀνεπαύσατο, inquit Dionysius Alexandrinus *, *Beato exitu defunctus est*; sive ut Hieronymus *, martyrio coronatur. Scripsit *Epistolas* aliquot *ad Antinoitas*, ex quarum una particulam habet Eusebius lib. 6. c. 11. *Aliam ad Antiochenos*, ex qua quædam citat idem loc. laudat.

* Euseb. l. 6. c. 11. * L. 6. c. 20. * Ap. Euseb. l. 6. c. 46. * De script. c. 62.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 86. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Caii.* *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 1. §. 32. art. 1. vol. 5. p. 267. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 59. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 3. not. 15. ad vit. *Tertull.* c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Alex.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron* de Script. Eccl. c. 62.

Sæc. III. ab an. C. laudat. item *aliam ad Origenem*, ubi Clementis & Pantæni tanquam sibi familiarium meminit. Fragmentum ejus exhibet Eusebius lib. 6. c. 14. Scripsit etiam *literas* una cum Theoctisto Cæsariensi *ad Demetrium Alexandrinum*, quibus Origenem nondum sacris ordinibus initiatum in ecclesia coram episcopis concionantem defendit. Fragmentum ejus exstat apud Euseb. lib. 6. c. 19. & plures alias, quæ N. E. Sixtus Senensis Biblioth. lib. 4. p. 195. eumque secutus Usserius noster Catal. MS. Script. Eccl. ad ann. 252. referunt Alexandrum nostrum inter alia ingenii sui monumenta commentarium in epistolam ad Galatas reliquisse, ex eoque fateri Hieronymum se nonnulla in suos Commentarios super eandem epistolam derivasse. Verum id non dicit Hieronymus, sed autores, quos consuluerat recensens, commemorat * Alexandrum quendam, quem *Veterem hæreticum* vocat. Quæ censura Alexandro nostro, homini maxime Catholico, nullo modo congruere potest.

*Prooem. in Galat. c. 9. p. 178.

215. [a] AGRIPPINUS gente forsan Afer, episcopus Carthaginensis, circa annum 215. claruisse dicitur. Orta est ejus tempore de baptismo hæreticorum controversia, quem nullum & invalidum esse censuit magna ecclesiæ Africanæ pars; ac proinde hæreticos ad ecclesiam Catholicam redeuntes, novo baptismo esse initiandos. Agrippinus igitur convocatis omnibus pene Africæ & Numidiæ episcopis, numero 70. hanc causam sedulo excussit, & *librato Concilii communis examine* firmavit. *Quorum sententiam*, inquit Cyprianus, *& religiosam & legitimam, & salutarem, Fidei & Ecclesiæ Catholicæ congruentem, nos etiam secuti sumus*. Agunt hac de re, Cyprianus ad Quintum *de Hæret. Baptiz.* Epist. 71. p. 120. August. *de Baptism.* contra *Donat.* lib. 2. cap. 8. tom. 7. col. 397. Vinc. Lerin. *advers. Hæres.* cap. 9. Habita est hæc synodus, juxta communem etiam recentiorum chronologorum sententiam, anno 215. Quod parum mihi probabile videtur; præsertim eum diserte dicit Cyprianus *, *multi jam anni, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro, convenientes in unum episcopi plurimi hoc statuerint*. Quæ verba plusquam 30. aut 40. annorum spatium necessario designant. Scio Augustinum aliter sentire, & non longum temporis spatium inter Agrippinum & Cyprianum facere. Verum Cypriano utpote longe antiquiori, & in prædecessorum suorum rebus accuratius versato, potius adhærendum est. Agrippinum igitur cum sua synodo ad inclinantem superioris sæculi partem removendum esse censeo. Scripsisse Agrippinum in causa baptismi hæreticorum colligi potest ex Augustini verbis Epist. 48. ad *Vincent.* tom. 2. col. 183. *Noli ergo frater contra Divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex episcoporum scriptis, sive nostrorum, sicut Hilarii, sive antequam pars Donati separaretur, ipsius unitatis, sicut Cypriani & Agrippini*. Quæ verba non tam de synodicis sub Agrippino decretis, quam de propriis ipsius scriptis intelligenda sunt.

* Ad Jubai. an. ep. 73. p. 122.

Sæc. III. ab an. C.

[b] M. MINUCIUS FÆLIX, gente ut verisimile est, Afer, non ignobilem inter Romanos Causidicos locum tenuit, doctrina tamen ac pietate Christiana ipse longe nobilior. De ætate ejus qua vixit, nil habeo, quod pro certo affirmare ausim: si tamen in re obscura, dubiaque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote Tertulliano supparem, Cypriano antiquiorem, circa annum 220. claruisse. Scripsit Romæ *libellum*, pro octavo Arnobii libro aliquot retro sæculis falso habitum, *Dialogum*, inquam, illum insignem, *Octavium* dictum, inter Cæcilium Natalem, Gentilem acerrimum, accusatorem, & Octavium Januarium, acutum Christianorum vindicem ac patronum; quos inter medius sedet bonus arbiter, Minucius Fælix. In quo sane libello totum Gentilium cultum, Deorumque prosapiam non minus erudite quam venuste & ingeniose convellit, & Christianos eorumque sacra ab omnibus Cæcilii calumniis atque objectionibus eleganter & nervose vindicat. Tandem manus dans Cæcilius gloriatur se quidem ab Octavio victum, de errore tamen triumphasse. Atque hic sane liber satis declarat, inquit Lactantius *, quam idoneus veritatis assertor esse potuisset, si se totum ad id studium contulisset. [c] Extat in Bibliothec. PP. tom. 3. & ad calcem Arnobii in primis ejusce Patris editionibus. Minucio primus vindicavit, ac sub ejus nomine edidit Franciscus Baldvinus, *Heidelbergæ* 1560. Deinde Fulvius Ursinus idem præstitisse videri volens, dissimulato Baldvini præjudicio edidit *Romæ* 1583. hos secuti sunt Voverius *Basil.* 1603. *Elmenhorstius Hamburg.* 1612. f. Heraldus *Paris.* 1613. 4°. Rigaltius *Paris.* 1643. ad calcem Arnobii, & deinde ibid. 1666. ad calcem Cypriani cum notis & Baldvini prolegomenis. Ouzelius deinde a seipso recensitum, & fusissimis variorum commentariis illustratum edidit *Lugd. Bat.* 1652. 4°. Prodiit demum una

220.

* Instit. l. 5. c. 1.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 1. vol 1. p 79. [b] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl PP. tom. 2. diss. 1. *Tillemont.* vol. 3. ad vit. *Minucii*. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 1. p. 92. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 58. [c] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. dissert. 1. c. 2 art 3, 4. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. art 4. p 728. & vol. 3. l. 4. c. 3. p. 371. item de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 3. p. 215. item Bibl. Med. & infim. Latinit. l. 6 vol. 2. p. 468. seq.

(Sæc. III. ab an. C.) cum variorum notis *Lugd. Bat.* 1672. Tandem elegantissimum hunc recensuit, notis suis aliorumque fere omnium illustravit Christoph. Cellarius *Halæ* 1699. 8°. qui & comitem, eodem modo illustratum, Cyprianum *de Idolorum vanitate*, addidit. Exstitisse suo ævo sub Minucii nomine *librum de Fato* vel *contra Mathematicos* prodit Hieronymus *, quem licet diserti hominis opus fuisse agnoscat, a Minucii tamen stylo discrepasse censet. N. E. (* De script. c. 58.)

220. [a] HIPPOLYTUS, Irenæi discipulus erat, teste Photio *. Genere erat proculdubio Arabs, patriam habuit optimarum artium & disciplinarum cultricem, divinarum, humanarumque literarum scientia olim florentissimam. Priusquam ad antiquissimi hujus, totoque Oriente pariter ac occidente celeberrimi, Patris scripta descendamus, tria nobis breviter excutienda sunt. 1. Locus in quo sedebat, 2. Tempus quo vixerit, 3. Idemne fuerit cum Hippolito martyre Romano, cujus meminit Prudentius. 1. Sedem quod attinet, eo diligentius investiganda est, quod * Hieronymus se nescivisse fateatur, cujusnam urbis episcopus fuit. Nondum igitur nata de episcopatu ejus Portuensi prope Romam, traditio. Episcopum fuisse inter omnes convenit, cujusnam vero urbis nondum constat. Id Eusebium quidem, & post eum Hieronymum fugisse videtur. Sic enim ille *: Βήρυλλος ἦν ἐπίσκοπος τῶν κατὰ τὴν Βόστραν Ἀράβων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱππόλυτος ἑτέρας που καὶ αὐτὸς προεστὼς ἐπίσκοπος. Iste autem sic habet *: *Hippolytus cujusdam ecclesiæ episcopus* (*nomen quippe urbis scire non potui.* Hinc nata sequioris sæculi scriptoribus aut conjectandi aut fabulandi materia. Zonaras * & Nicephorus †, una cum recentioribus fere omnibus eum portus Romani episcopum esse volunt. Germanus CP. *, & Leontius Byzantinus † Romæ episcopum fuisse innuunt. Ostiensem episcopum appellant Centuriatores Magdeburgenses *. Gelasius † denique episcopum metropolis Arabiæ fuisse scribit. Et hoc quidem nos propius ad fontem manuducere videtur. Ut cum Cl. Moynio * merito concludere possumus, Hippolytum *Portus Romani*, emporii in Arabia celeberrimi, Adenæ etiam dicti, & a Romanis mercatoribus admodum frequentati episcopum fuisse. Verum hæc paulo clarius & explicatius exponenda sunt. Aden urbs erat ad Mare rubrum sita, alto monte circumdata, qui in mare lingula procurrit, & utrinque fluctibus in sinus reductis alluitur, ita ut Peninsula fiat: civitas emporetica, portu utriusque maris celebris, unde naves in Sindam, Indiam, &c. solvere, & merces inde revehere solent, teste geographo * Nubiensi. Floret etiamnum splendidis ædificiis, frequenti mercatura, negotiatorum ex Æthiopia, India, & Perside concursu nobilis & opulenta, prout eam prolixe describit Osorius *de reb. Emanuel.* lib. 9. fol. 250. Sed cum veteribus nobis jam res est, Adanam urbem fuisse, in mediterranea Fœlicis Arabiæ parte, ex Uranii Arabicorum lib. 3. ostendit Stephanus *. Meminit & Plinius insulæ *Sadani*, in sinu Arabico; ubi *Adanum* legendum esse recte contendunt Salmasius * & Vossius †. Hinc νῆσος Ἀδάνη apud Ptolemæum, qui & lib. 6. cap. 7. τῆς Ἀραβίας Ἐμπόριον in Homeritarum regione memorat; ubi in margine notatur, *Aden aliis vocari.* Scriptoribus Græcis τὸ Ῥωμαϊκὸν Ἐμπόριον, sive *Portus Romanus* dicitur, ad exteriorem Oceanum vergens, ob situs commoditatem, & variam mercimoniorum copiam non orientalibus modo, sed & Romani orbis incolis maxime frequentatus. Huc enim cuncti qui ex Romanorum ditione veniunt, appellere solebant, ut diserte nos docet Philostorgius, lib. 3. c. 4. Neque id Constantii modo ætate, sed & retroactis sæculis factum est. Quippe Athenodorus philosophus, Strabonis in peregrinando socius, in patriam reversus, cum admiratione narrare solebat, multos se Romanos, aliosque peregrinos in sinu Arabico invenisse, teste Strabone, lib. 16. pag. 779. In hac urbe quin sedem suam habuerit Hippolytus, *Portus Romani* episcopus, nulli dubitamus. Unde ipsum *Arabiæ Metropolis* episcopum fuisse scribit Gelasius * Papa. Certe in Arabia episcopum fuisse, non obscure innuunt ipsius Eusebii † verba, si recte perpendantur, ubi de Beryllo & Hippolyto agit. Ἐπίσκοπος δὲ οὗτος ἦν (Βήρυλλος) κατὰ Βόστραν Ἀράβων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱππόλυτος, ἑτέρας που καὶ αὐτὸς προεστὼς ἐκκλησίας. *Beryllus, Bostrorum in Arabia episcopus erat; similiter & ipse Hippolytus alterius cujusdam* (in eadem nempe Arabia) *ecclesiæ episcopus.* Ex hoc *Portu Romano* nata est vulgaris fabula, Hippolytum *Portus Romani* ad ostia Tyburis, decimo sexto ab urbe lapide, episcopum fuisse. Unde *Portuensis* & *Ostiensis* vulgo audit. Relicta Arabia, (qua occasione incertum est) Romam venisse lubens fateor, eamque doctrina pariter ac sanguine suo nobilitasse non nego. Hinc forsan *Romanus*, & *Romanorum* episcopus Scriptoribus Græcis, pariter ac Latinis, non raro dictus. Quid quod sæculo jam sexto Leontius *, dum Patres Ante-Nicæuos recenset Clementem & Hippolytum Ῥώμης ἐπισκόπους expresse vocat. Quin si aliunde deficerent argumenta, Hippolytum ibi Lares fixisse & martyrium sub-

(Margin notes, left: * Cod. 121. — * De script. c. 61. — * L. 6. c. 22. — * De script. c. 61. — * Ap. tom. 2. — † Hist. Eccl. l. 4. c. 31. — * Theor. Eccl. Auct. c. 2. — † Act. 3. de Sectis. — * Cent. 3. c. 10. — † Advers. Eutych. — * Proleg. ad vet. sacra.)

(Margin notes, right: Sæc. III. ab an. C. — * Clim. 1. part. 6. — P. m. 25. — * In voc. Adan. — * Except. Plin. pag. 1264. — † In Pomp. Mel. lib. 3. c. 9. p. 301. — * Lib. de duab. Chr. nat. advers. Eutych. — † L. 6. c. 20. p. 222. — * De Sect. Act. 3. p. 401.)

a Conf *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. *Hippol.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 25. vol. 5. p. 203. seq. item Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 61. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 87. seq. *Oudin* tom. 1. p. 221. seq.

Sæc. III ab an. C. iisse, abunde satis fidem faceret marmorea illius cathedra in agro Verano, non procul ab æde S. Laurentii ad urbem, superiori sæculo effossa. Ubi etiam cœmeterium erat B. Hippolyti juxta S. Laurentium, a primis temporibus eo loci conditum, quod vetustate collapsum, instauravit Hadrianus Papa, uti testis est libri pontificalis auctor * in Vit. Hadrian. I. 2. Agendum jam de tempore quo claruit Hippolytus. Et ipsum quidem ad Alexandri Mamınææ imperium, qui regnare cœpit anno 222. communiter referunt veteres, Eusebius, Hieronymus, Syncellus, alii; ad Alexandri annum 6. Christi 228. Eusebius in Chronico. Irenæi, qui vergente ad exitum superiore sæculo, mortuus est, discipulum facit Photius, tum in bibliotheca cod. 121. tum tractatu ἀνεκδότῳ adversus Latinos, *de processione Spiritus Sancti*; vetustiorem alii. Hinc Ἱππόλυτος ὁ παλαιὸς, καὶ ἀποστόλοις αὐτοῖς γνώριμος dictus Cyrillo * Scythopolitano, & qui Cyrillo antiquior erat, Palladio †. Quod laxiori quidem sensu, de successione apostolica, eaque secunda, tertiave, intelligendum est. Ipse Cyclum suum Paschalem ad primum Alexandri annum perduxit, quousque vero vitam protelarit, non constat. Non moror viros, cætera eruditos, qui illum anno 235. Alexandri ultimo, vel Maximini primo, vitam martyrio consummasse volunt. Quod gratis quidem dictum est, nullo antiquitatis testimonio nixum. Eusebius quippe & Hieronymus, qui soli ex vetustioribus meminerunt, illum vixisse quidem & scripsisse sub Alexandro, non martyrium subiisse, tradunt. Nec desunt qui vitam ejus longe diutius producunt. Nobis sufficit, ipsum imperante Alexandro floruisse, Clementis Alexandrini, Origenis, & Berylli Bostreni familiarem. 3. Inquirendum denique, idemne fuerit noster cum Hippolito martyre Romano, cujus meminit Prudentius, cujusque passionem, monumentum, & ædiculam ex solido argento cineres ejus continentem, altari superimpositam, in Catacumbis Romanis vidit, atque eleganter, ut solet, describit περὶ Στεφ. Hym. 11. pag. 516. Fuerat antea secta Novatianus, sed ad fidem catholicam rediit, proque ea strenue militavit, & docendi munere, summa cum laude, magnoque fructu functus est, donec efflagitantibus Romanis, ad judicis tribunal rapitur, damnatusque, ut equis indomitis discerperetur. Quod & factum est; pioque hoc voto beatam animam exhalavit.

Ultima vox audita senis venerabilis hæc est:

Hi rapiant artus, tu rape Christe animam.

Tres Hippolytos, martyrio hoc sæculo illustres, nobis exhibet martyrologium Romanum; Hippolytum Presbyterum Antiochenum circa annum 255. Januar. 30. Hippolytum militem Romanum circa annum 261. August. 13. Et episcopum Portuensem, August. 22. De quibus distincte agit Baronius, tum in annalibus, tum in suis ad martyrologium notis. Alii aliter sentiunt, & Prudentium ex tribus Hippolytis unicum conflasse volunt. In his est Theod. Ruinartus, qui *Acta primorum Martyrum sincera & selecta* (uti præ se fert) nuper evulgavit, nec alium agnoscit * Hippolytum Prudentianum, præter Portuensem, martyrum celeberrimum, cui omnia quæ a Prudentio referuntur, optime competere contendit. Quo minus in hanc sententiam descenderim, duo præcipue me retrahunt: primo, quod Hippolytus Prudentianus, Presbyter solummodo dicatur, nusquam episcopus; nisi forsan per Presbyterum, non alium, quam ætate seniorem, designat, ut postea Hippolytum diserte *seniorem* vocat. Certe non desunt quæ ipsum episcopum fuisse, innuere videntur. Qualia sunt, quod exclamarent Romani,

Ipsum Christicolis esse caput populis;

hoc sublato, omnes Romanos Diis suis se sponte submissuros. Alibi vocatur *venerandus Sacerdos*, *sanctus Magister*, gregis & ovilis Christi *Pastor sedulus*, & alia quædam, quæ vix ulli quam episcopo, hoc saltem sæculo, congruebant. 2. Temporum rationes, hac in re, haud bene conveniunt. Cum enim Hippolytus Irenæi fuerat discipulus; quo tempore vigesimum saltem ætatis annum attigisse censendus est, Irenæus vero pro rationibus Dodwellianis, anno circiter 190. diem obierit; cum non nisi anno 251. in schisma eruperit Novatus, quo recens emergente, vix hac labe statim infectus sit Hippolytus (immo diu ante martyrium id contigisse innuere videtur Prudentius,

—— Qui quondam schisma Novati,
Presbyter attigerat) ——

cum denique Hippolytum, non mox schisma illud deseruisse verisimile fit, & renunciatione jam facta, diu apud Romanos, docendi munere functum esse, fieri non potuit, quin centenario longe major sit oportet, cum martyrium pateretur. Perpendat æquus rerum æstimator, & pro suo arbitratu statuat. Quicquid sit, Hippolytus, de quo agimus, Origene familiarissime utebatur, eumque imitatus, eoque sæpius præsente, homilias ad populum habuit, tantaque admiratione (narrante Photio *) Origenis sermones suscepit, ut ad divinam scripturam commentarium illustrandam hortando impulerit: additis suo sumptu septem notariis qui dictata celeriter acciperent, totidemque librariis, qui accurate describerent. Ac proinde opus quodvis ab Origene elabo-

* Conc. t. 6. col. 1750.

* Vit. Euth. c. 109. ap. Coteler. Monum. t. 2. p. 207. & Vit. Sab. t. 3. p. 354.

† Hist. Lauf. cap. 148. p. 1049.

* Pag. 155.

* Loc. cit.

Sæc. III. ab an. C.

elaboratum fine remiffione exigere folebat, ἐργοδιώκτης idcirco ab Origene dictus. Narrationi huic calculum apponere videtur Hieronymus *. Uterque tamen palam lapfus, dum quod Ambrofio proprium erat, Hippolyto attribuunt.

* De fcript. c. 61.

SCRIPTA.

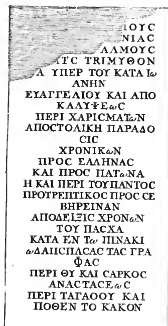
Ut Hippolyti fcripta facilius difcernamus, certius judicemus, ante omnia monendus eft lector, repertam fuiffe prope Romam fæculo 17°. marmoream Hippolyti cathedram, canonem ejus pafchalem continentem. In margine dextri laterculi plurima ipfius Hippolyti fcripta recenfentur, quorum notitiam alibi fruftra quæras. Nobile hoc antiquitatis ecclefiafticæ monumentum in agro Verano non procul ab æde D. Laurentii extra muros urbis Romæ anno 1551. erutum eft, & bibliothecæ Vaticanæ illatum, a Jofepho Scaligero * cum notis Græce editum, a Grutero † in corpus infcriptionum antiquarum relatum, poftremo Latine redditum, commentario illuftratum Ægidius Bucherius * divulgavit. Nos Hippolyti fcriptorum indiculum dextri laterculi margini annexum, eo quod materiæ præ manibus verfatæ lucem plurimam affundat, reique literariæ locupletandæ inferviat, hic loci apponere (qualis apud Gruterum habetur) non gravabimur, quod lectori non ingratum fore arbitramur.

Sæc. III. ab an. C.

* Lib. de Emendat. temp.

† Fol. 140, 141.

* comment. in Vict. Can. Pafch. c. 15.

ΙΟΥC
ΝΙΑC
ΑΛΜΟΥC
ΤC ΤΡΙΜΥΘΟΝ
Α ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ Iω
ΑΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ
ΚΑΛΥΨΕωC
ΠΕΡΙ ΧΑΡΙCΜΑΤωΝ
ΑΠΟCΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟ
CΙC
ΧΡΟΝΙΚωΝ
ΠΡΟC ΕΛΛΗΝΑC
ΚΑΙ ΠΡΟC ΠΛΑΤωΝΑ
Η ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥΠΑΝΤΟC
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟC ΠΡΟC CΕ
ΒΗΡΕΙΝΑΝ
ΑΠΟΔΕΙΞΙC ΧΡΟΝωΝ
ΤΟΥ ΠΑCΧΑ
ΚΑΤΑ ΕΝ Τω ΠΙΝΑΚΙ
ωΔΑΙCΠΑCΑC ΤΑC ΓΡΑ
ΦΑC
ΠΕΡΙ ΘΥ ΚΑΙ CΑΡΚΟC
ΑΝΑCΤΑCΕωC
ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ ΚΑΙ
ΠΟΘΕΝ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Laterculi iftius dexter angulus abruptus quinque priores lineas truncaverat.

Exemplar infcriptionis Gruterianum ubique κατὰ πόδας fecuti fumus. Hinc in voce ΤΡΙΜΥΘΟΝ R. pro P. ponitur, in voce IωΑΝΗΝ defideratur litera N. femel, in voce ΠΑΤωΝΑ deeft Λ. in plerifque ω minufcula forma exprimitur, & plurimæ paffim voces in unam coeunt.

Hactenus marmoreæ cathedræ infcriptio, cujus explicationem cum fufiffime profecutus fit Doctiff. Moynius, tribus quafi verbis expediemus.

In ea duæ priores lineæ maxima parte mutilatæ, non nifi conjecturis locum præbent. ΙΟΥC & ΝΙΑC reliquias effe vocum ΨΑΛΜΟΥC, ΜΕΤΑΝΟΙΑC opinatur Scaliger, & poft eum Bucherius, qui Latinæ indiculi verfionis fuæ fronti appofuit, In Psalmos poenitentiales. Cum vero opus Hippolyti in Pfalmos poftea fequatur, & in infcriptione non ΝΟΙΑC fed ΝΙΑC habeatur, & Pfalmorum adhuc pœnitentialium memoria plane fit hefterna, omnino rejicienda eft ifta conjectura. Sufpicatur Cl. Moynius ΙΟΥC & ΝΙΑC reliquias effe vocum εἰς [illegible] & περὶ κοσμογονίας vel ζωογονίας, quæ

Sæc. III. ab an. CC. quæ designent Hippolyti Incubrationes εἰς τὰ μετὰ τὴν ἑξαήμερον, & εἰς τὴν ἑξαήμερον, quales ab eo scriptos fuisse testantur Eusebius *, & Hieronymus *: licet iste de commentariis in Exodum & Genesin eos libros intelligi velit. Sed in re tam obscura satius est assensum inhibere, quam conjecturis audacter nimis indulgere.

* L. 6. c. 21.
* De script. c. 61.

ΛΑΜΟΥΣ] Sunt proculdubio ultimæ syllabæ vocis ΨΑΛΜΟΥΣ, in quos *Commentarios* scripsit Hippolytus, teste Hieronymo. Ex iis multa habet Catena in Psalmos, quæ codice MS. asservatur in bibliotheca Medicea, cujus meminit Moynius Prolegom. ad Var. Sacr. Fragmenta bina exinde etiam exhibet Theodoritus Inconfus. Dial. 2. tom. 4. pag. 89, 90. Primum ex commentariis in Psalmum 2. Secundum ex Comm. in Psalmum 23. Ex Præfat. in Psalmos fragmentum dabit Al. Morus Not. in N. T. p. 167.

ΙΓΑΣΤΡΙΜΥΘΟΝ] Vox ἐγγαστρίμυθον aliquantulum deformata. Scripsit * enim Hippolytus *de Saul & Pythonissa*.

* Hieron. loc. cit.

Α ΥΠΕΡ, &c.] Α (forsan legendum τὰ) ὑπὲρ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου καὶ ἀποκαλύψεως, opus ejus in Apocalypsin memorat Hieronymus.

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΩΝ] Operis hujusce titulus proculdubio desumptus ex 1 Cor. XII.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ] Eadem credi potest cum Διδασκαλίᾳ ejus, cujus crebra fit mentio in codicibus MSS. Constitutionum Apostolicarum, quæ ex Hippolyti pariter ac aliorum patrum Διδασκαλίαις contextæ sunt. Διδασκαλίαν Ἱππολύτου in codice MS. bibliothecæ Oxoniensis latere, ac maximam partem libri octavi Constitutionum Apostolicarum excerptis illius constare testatur Cl. Pearsonus *. Hanc ex codice MS. eruit, & cum reliquis Hippolyti operibus propediem editurus est Johan. Mill S.T.D. Aulæ Edmundianæ apud Oxonienses Principalis, a quo certiora de Hippolyto ejusque scriptis expectamus.

* Vindic. Ignat. part. 1. p. 60, 61.

ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ] *Chronicon ad Gentes*. Nec enim insolitum erat ejusce ævi scriptoribus ecclesiasticis rerum gestarum chronologias texendo ementitam Gentilium Deorum & heroum antiquitatem refutare. Hippolytum certe nostrum rei chronologicæ fuisse peritissimum demonstrat opus ejus paschale.

[a] ΠΡΟΣ ΠΛΑΤΩΝΑ, ἢ καὶ περὶ τοῦ παντὸς] *Contra Platonem, sive de Universo*. Amplissimum hujus libelli fragmentum sibi ex Italia missum Gr. Lat. edidit D. Hæschelius notis ad Photium p. 9. isthoc titulo Ἰωσήπου ἐκ τοῦ πρὸς ἕλληνας λόγου τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνα περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας. Verum Josepho abjudicat ipse Hæschelius. Et cum in Epigraphe dicatur λόγος πρὸς ἕλληνας, non male forsan conjici queat superiora laterculi verba cum hoc scripto conjungi debere. Revera exstitit olim (teste Photio *) sub Josephi nomine Opus περὶ τοῦ παντὸς, seu *de Universi causa*, vel *natura*, ut varie inscribitur, in cujus tamen calce annotatum invenit Photius, non esse Josephi, sed Caii Presbyteri. Alii id Justino Martyri, nonnulli Irenæo ascripserunt. Divisum erat opus in duos libellos, quibus autor secum pugnare Platonem ostendit; de Animæ quoque Materia & resurrectione Alcinoum ut falso ac absurde differentem reprehendit: suas vero de his Thesibus opiniones opposuit; docuitque Judæorum nationem esse Græcis longe antiquiorem. Brevem quandam Periodum ex eo citat Photius loc. cit. Utcunque autem de vero hujus operis autore inter antiquos non convenit, Neoterici fere omnes indiculi hujusce autoritate, stylo, & argumentationis genere, aliisque adhuc argumentis freti, Hippolyto id adjudicant; & in his novissimus Steph. Moynius, qui Latina versione instructum fragmentum ejus ab Hæschelio olim editum recudi fecit inter varia sacra *Lugd. Bat.* 1685.

Sæc. III. ab an. CC.

* Cod. 48.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ πρὸς Σεβηρεῖναν] Legendum censet Moynius πρὸς Σεβήραν αὐ. *ad Severam Augustam*, non improbabili sane conjectura. Scripsit forsan Hippolytus epistolam προτρεπτικὴν ad Severam Philippi Imp. uxorem, quam Origenem etiam literis compellasse scribit Eusebius *. Sin Hippolyti ætatem eousque protrahere durius videatur, ad Alexandri Severi sororem, aut ex ejus familia aliquam epistola hæc non male referri potest. Certe πρὸς βασιλίδα τινὰ epistolam scripsisse Hippolytum diserte testatur Theodoritus, & ex ea fragmenta bina adducit Dial. 3. alterumque Dialog. 2.

* L. 6. c. 36.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ χρόνων τοῦ πάσχα κατὰ τὰ ἐν πίνακι] Hic Canon paschalis erat, marmoreæ statuæ, de qua supra, inscriptus, & apud Scaligerum, Gruterum, & Bucherium reperiendus. In hoc canone Hippolytus temporum seriem describens in Imp. Alexandri anno primo (i.e.) an. Chr. 222. desiit. Huic etiam operi Canonem paschalem ἑκκαιδεκαετηρίδα, ab ejusdem Imperatoris anno primo incipientem, inseruit. Iste *Canon* superiori demum sæculo, marmoreæ statuæ ipsius, ut vi-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 48. vol. 9. p. 388. *Hearnii* Collectan. *Oxon.* edita 1720. in Append. num. 4.

detur,

Sæc. III. ab an. CC. detur, Hippolyti cathedræ insidentis, Græce inscriptus repertus est: literis ex utroque sedis laterculo sexdecim annorum circuitum, in dextro quartarum decimarum, in sinistro dominicalium paschalium Cyclum exhibentibus, utrosque annis 112. universim comprehensos, qua annorum periodo ferias easdem in orbem redire credidit Hippolytus.

ΩΔΑΙC πάσας τὰς γραφὰς] Insolenti satis conjectura usus Moynius legendum censet εἰς πάσας τὰς αἱρέσεις. Ista sane ratione quidlibet ex quolibet nullo negotio exsculpi, & quadrata rotundis quam facillime permutari queant. Mallem hac in re inscitiam meam profiteri, quam invita Minerva & refragante ratione novi aliquid comminisci. ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ πάσας &c. legendum censet Sellerus noster, vel forsan ΩΔΑΙ εἰς &c. posteriori hac conjectura in eandem pene incidit sententiam, quam infra habet Cl. Galeus.

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ καὶ σαρκὸς ἀναστάσεως.] Varia opuscula scripsit Hippolytus, quæ huic titulo nonnihil accedunt. Si titulum enim bifariam fecemus; περὶ θεοῦ καὶ σαρκὸς Hippolyti libros vel de Deo trino & uno, & de Incarnatione, vel de Theologia & Incarnatione, hodie superstites; & ἀναστάσεως (subaudi περὶ) librum ejus de Resurrectione ab Hieronymo memoratum designare potest. Sin potius unicum sub his verbis latentem agnoscamus titulum, opus aliquod contra hæreticos (quos omnes scripto confutasse Hippolytum tradit Hieronymus) eo notari a vero non abludit. Nulli enim fere non istius ævi hæretici circa divinam essentiam, & resurrectionem carnis delirarunt.

ΠΕΡΙ τ' ἀγαθοῦ, καὶ πόθεν τὸ κακόν] Quæstio ea ætate vexatissima, quamque ecclesiæ doctores plurimis commentariis tam contra Gentiles quam hæreticos editis illustrarunt. Ex illis philosophi fere universi, ex his Marcionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, aliique quamplurimi diversa boni & mali principia statuerunt. Contra Marcionem scripsisse Hippolytum autor est Hieronymus. De quo libro iste titulus non male forsan accipi posset. Hucusque de Hippolytis scriptis in indiculo marmoreo repertis. Verum cum variæ variorum de re obscura conjecturæ sint, eandem inscriptionem, prout ipse eam distinxit & explicavit, pro humanitate sua, Oxonia, ad me transmisit, meliorum literarum stator, Edvardus Bernardus; in lectoris gratiam, hic apponam.

Ἀπόδειξις
Κατὰ Ἰουδαίους.
Περὶ κοσμογονίας (q)
Εἰς τοὺς Ψαλμοὺς·
Εἰς τὴν ἐγγαστρίμυθον.
Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ κατὰ Ἰωάννου
Εὐαγγελίου καὶ Ἀποκαλύψεως.
Περὶ Χαρισμάτων (a)
Ἀποστολικὴ παράδοσις.
Χρονικὸν (b)
Πρὸς Ἕλληνας
Καὶ πρὸς Πλάτωνα
Περὶ αἰτίας τοῦ πάντος.
Προτρεπτικὸς πρὸς Σεβήριναν.
Ἀπόδειξις χρόνων
Τοῦ Πάσχα
Κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι (d)
Εἰς ἁπάσας (e) τὰς γραφάς.
Περὶ Χριστοῦ καὶ σαρκὸς
Ἀναστάσεως.
Περὶ τ' ἀγαθοῦ καὶ
Πόθεν τὸ κακόν.

(q) Aut περὶ κόσμου συντελείας.

(a) De donis, hoc est, muneribus & officiis ecclesiasticis. Liber enim octavus Constitutionum Apostolicarum, Arabico huic episcopo debetur.

(b) Hoc exstat in Canisii collectaneis.

(d) Claudit enim latus alterum sedentis Præsulis iu ære antiquo tabula paschatis valde elegans.

(e) Aut εἰς Δαβὶδ καὶ πάσας τὰς γραφάς.

Cum vero in his jam versemur; en alterius viri plane eruditissimi Th. Galei, in celebratissimi hujus marmoris inscriptionem, conjecturas, τοῖς φιλαρχαίοις non ingratas futuras.

ΙΟΥC] Ἀπόδειξις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. *Demonstratio adversus Judæos.* Edidit Possevinus. κατὰ τοὺς Ἰουδαίους longe aliud sonat.

ΝΙΑΣ] Περὶ Ἡγεμονίας *De Regimine*. Hebed-jesu meminit in suo catalogo. Videant eruditi annon hoc sit illud opus, quod Josepho male attribuitur περὶ αὐτεξουσίου λογισμοῦ. Certe inscribebatur etiam περὶ ἡγεμονίας.

ΑΔΜΟΥΣ] Εἰς τοὺς ψαλμούς. *Exegesis in Psalmos*. Ejus hypothesis apud me exstat.

ΓΑΣΤΡΙΜΥΘΟΝ] Εἰς ἐγγαστρίμυθον. Meminit Hieronymus. De eodem argumento scripsit Methodius.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΗΝ] Haud dubie Ἀπολογία *pro Apocalypsi & Evangelio D. Joannis*. Agnoscit Hebed-jesu, & Hieronymus.

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΩΝ] Opus aliunde incognitum. Suspicor partem fuisse Ἀποστολικῶν διαταξέων, quas Hippolytus ex Oriente Romam attulit, quæ etiam nunc exstant: Syncellus in notis Scaligeri ad Eusebium p. 176. Hippolytum vocat Ἀπόστολον. Ego id ita accipio. Hippolytus, mittente Dionysio Alexandrino, attulit Romam παραδόσεις Ἀποστολικάς. Vid. Euseb. Hist. Eccl. lib. 6. c. 46. pag. 248.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ] Παραδόσεις Ἱππολύτου laudat Syncellus, ibid.

ΧΡΟΝΙΚΩΝ] Lege cum aliis *Chronicon*, quanquam & illud ferri possit. Meminit Petrus Alexandrinus in tractatu *de Paschate*, quem edidit Petavius in *Uranologia*, & Nicephorus Chron. sub Severo Imperatore.

ΠΡΟΣ] Ἕλληνας καὶ πρὸς Πλάτωνα, ἢ καὶ περὶ τοῦ παντός N. L.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ πρὸς Σεβήρειαν] Forte Theodoritus meminit.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ χρόνων τοῦ πάσχα, κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι vel πινακίῳ. Qui bene perpendit anonymi verba hæc apud Labbé *Bibl. MSS.* tom. 1. p. 305. *Ut autem aliter ostendamus non tantum per tempora Regum, sed etiam a quo Pascha servatum est*, & quæ ibi sequuntur (*Esdras, Ezech. Josias, Generatio Christi, Passio Christi*, &c. quæ quidem & in Pinace habentur) is facile videbit hoc ipsum opus Hippolyti designari; simul etiam Hippolytum istius operis *de Divisionibus & Generationibus Gentium*, autorem fuisse; quod mihi (nondum inspecta Cl. Dufresnii præfatione ad Chron. paschale) pridem videbatur probabile; immo pro certo nunc habeo. Syncellus: Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωαχείμ, μῆνας γ. ἄλλοι δὲ ἔτη γ. ὡς καὶ ὁ ἱερὸς Ἱππόλυτος. Anonymus Labbæi p. 305. *Joachim annis* 3. &c. Adhuc; Syncellus Hippolyto tribuit ea quæ Eusebius scribit; sub anno 12. Nebucodonosoris p. 242. Ἐπιτ. χρόνων. Atqui eadem in anonymo Labbeano, paulo licet confusius, occurrunt p. 304, 305. In aliis limbis hujus pinacis inseruntur, *Genesis Christi, Ezechias, Josias, Exodus secundum Danielem, Esdras sec. Dan. & in Eremo, Ezechias secundum Dan. & Josias, Passio Christi, Jesus sec. Dan. Exodus, in Deserto, Esdras*. Scaliger, inquit Bucherius, putat esse lectiones statas, vagasque ex utroque testamento, quarum erat usus eo tempore, in ecclesia; immo Hippolytus per ista vocabula designat tempora in quibus, secundum ejus rationes, pascha olim celebrari contigerat. Primum pascha servabatur in exitu Israelis ex Ægypto. Hoc denotatur voce *Exodus*. Secundum Joshua celebrabat. Id vocabulum *Jesus* ostendit. Idem intelligitur per *Ezechias, Josias, Esdras*. Porro, *post Esdram servatoris usque generationem* (γένεσιν) *Christi post annos 563. pascha fit. A generatione autem Christi post 30. annum cum passus est Dominus, pascha celebrabatur. Ipse enim erat justum pascha*, &c. Cum igitur hæc omnia breviter in Pinace Hippolyti, latius in Labbeano anonymo, sed concorditer utrobique ponantur, dubitari non potest, quin Hippolytus utriusque scriptionis sit autor. Quod autem additur in Pinace, *secundum Danielem*, per hoc opinor, possumus intelligere, Hippolytum in istis locis, rationes Danielis secutum esse. Is vero Daniel fuerit Apocryphus ille, quem Nicephorus C. P. commemorat, & sub cujus nomine, multa olim circumferebantur. Sed hoc in dubio pono.

ΩΔΑΙΙΣ πάσας τὰς γραφὰς] Intelligo odas & carmina in omnes SS. scripturæ libros, quales multæ nunc exstant Græce, præcipue in evangelia, & epistolas, & psalmos.

ΠΕΡΙ ΘΥ καὶ σαρκὸς ἀναστάσεως] Quadratarius in hoc marmore multa peccavit. Quare forte non ΘΥ sed ΧΡΙΣΤΟΥ legamus, nam *de laudibus D. nostri*, & *de resurrectione* opus Hippolyti ferebatur.

ΠΕΡΙ τ' ἀγαθοῦ, καὶ πόθεν τὸ κακόν] Unde malum? Philosophi & Ecclesiastici multum disputarunt. Videatur Methodius, & Maximus apud Hieron. *de Scriptoribus*. Observo eadem fere argumenta Diodorum Antiochenum, Methodium & Hippolytum tractasse. Illud addo, Hippolytum *consignasse tempora Pontificum Romanorum*. Nota enim apud Bucherium *de Doct. Tempt.* ista verba; *Quis, quot annis præfuit*. Eadem habes in anonymo Labbeano p. 309. Bibl. MSS. T. 1. *Nomina Episcoporum Romæ & quis quot an-* nis

Sæc. III. ab an. CC. *nis præfuit*. Prior igitur pars istius laterculi fuit ab Hippolyto; sed ex eo quod jam adduximus opere desumpta. Hactenus Cl. Galeus, penes quem habentur Græce MSS. sub Hippolyti nomine hæc opuscula; *Oratio εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια*. Pr. Πάντα μὲν καλὰ καὶ καλὰ λίαν. *Argumentum*, sive *hypothesis in Psalmos*. *Sermo de Antichristo*, in quo habeotur nonnulla, quæ etiam autor testament. 12. Patriarcharum profert ex libro Eooch, quædam itidem quæ apud Methodium legas. Cæterum nos in hac re digitum intendere contenti, nec conjecturis utcunque verisimilibus nimium confisi, reliqua Hippolyti opera, quorum indiculus non aperte meminit, subnectemus.

[a] *Oratio de Consummatione Mundi & Antichristo de secundo adventu*; quam tamen pene omnes in dubium revocant. Prodiit [b] Græce & Latine *Paris.* 1557. Exstat etiam in Auctuar. Biblioth. PP. tom. 2. *Par.* 1624. Genuinum Hippolyti opus non esse pluribus probare nititur Rev. Usserius in Biblioth. Theol. MS. argumenta sua his demum verbis claudens. *Apparet igitur tum ex ipso Græcæ dictionis genere quod plerumque puerile est, tum ex rei veritate atque pondere libelli istius autorem hominem illiteratum fuisse atque indoctum.*

Demonstratio de Antichristo, & in Susannam. Genuious proculdubio Hippolyti fœtus, etsi tanto autore indignum, nulla tamen ratione reddita, judicet Du Pin. Hunc libellum Græce primus extulit Marq. Gudius Hamburgensis eleganter plane excusum *Parif.* 1661. 8°. Recudit cum notis Gr. Lat. Combefisius in *Auct. Noviss.* Biblioth. PP. *Parif.* 1672.

Homilia de Deo Trino & Uno, & de Mysterio Incarnationis, contra hæresin Noeti. Hippolyti nostri non est; exstat Lat. interprete & editore Ger. Vossio in Append. ad Greg. Thaumat. *Mogunt.* 1604. & in Bibliothec. PP. tom. 3.

De Theologia & Incarnatione contra Beronem & Heliconem hæreticos. Excerpta exinde quædam edidit Gr. Lat. inter Anastasii Bibliothecarii Collectanea Sirmondus *Parif.* 1620. 8°. [c] Quæ tamen a Moynio non uno nomine suspecta habentur, & ipsi pariter ac Possevino & Canisio Eutychianismum redolere videntur.

[d] *Demonstratio adversus Judæos*, quam Latine redditam primum Possevinus in Apparatu suo publicavit. Fidem ejus in dubium multi revocant. Græcum hujusce tractatus exemplar penes Turrianum fuit.

De duodecim Apostolis, ubinam quisque eorum prædicaverit, & consummatus sit, indiculus; Hippolyto juniori potius tribuendus. Sæc. III. ab an. CC. Exstat Gr. Lat. apud Combef. Auctuar. *Parif.* 1648. tom. 2.

[e] Scripsit etiam Hippolytus (quæ non exstant) varios *in Scripturam Commentarios*, ex quibus a veteribus memorautur, *in Genesin* (ex hoc, ut videtur, est fragmentum illud bene longum de mystica significatione Isaac, Rebecca, Esau, quod profert Hieronymus epist. ad Damasum Quæst. 3. tom. 3. p. 56.) *in Exodum*, *in Cantica Canticorum*, (ex eo fragmenta tria exhibet Theodoritus Dial. 2. tom. 4. p. 88, 89.) *in Proverbia*, *in Ecclesiasten*, *in Esaiam*, (ex eo aliquid habet Theodoritus Dial. 1. tom. 4. p. 36.) *in Zachariam*, *in capita quædam Ezechielis*, & *in Danielem*. *Commentarium in Danielem* perlegerat Photius *, quodque in eo argueret, deprehendit. Sic enim scribit. *Cæterum quod Antichristi adventum (quando etiam mundi hujus aspectabilis interitus sequetur) quem ne discipulis quidem rogantibus Dominus manifestavit, Hippolytus hic quingentesimo post Christum anno ascribere ausus sit, quasi a prima mundi constitutione sex millibus annorum tum decursis ejus interitus instaret; hoc sane calidioris, quam par sit, animi est.* Ex hac io Danielem expositione, exstat hodieuum MSS. Græc. breve commentarium *in somnium Nebuchodonosoris*, quod io codice quatuor majorum Prophetarum admodum vetusto, ab annis minimum octingentis scripto, Romæ iu bibliotheca Chigiana vidit Cl. Mabillonius. It. Ital. p. 94. Commentarios Hippolyti *in Cantica Canticorum* & *libros Salomonis* in bibliotheca Cæsarea hodienum asservari testatur Moynius, Proleg. in Var. Sacra. Quin & Catalogus bibliothecæ Scorialeosis a Barvoetio editus Hippolyti tractatum de Susanna, & fragmentum de Daoiele, plurimaque ex commentario ejus in Proverbia excerpta inibi exstare præ se fert.

* Cod. 202.

Scripsit adhuc Hippolytus *de Laudibus Domini nostri, de Resurrectione*. Ex Hippolyti tractatu περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας excerptum habet Anastasius Sinaita Ὁδηγ. cap. 23. p. 357. *Contra Marcionem*, & *Adversus omnes Hæreses* (uti habet Hieronymus) quæ numero erant 32. teste Photio *, auspicatus a Dositheanis usque ad Noetianos argumenti filo producto, singulos hæreticos refutavit, ratiouibus ut plurimum Irenæi magistri usus, cujus argumeutorum summam se collegentem libellum suum conscripsisse ipse * non diffitebatur. Gelasius † istud opus citat sub titulo *Memoriæ Hæresewn*.

* Cod. 121.
* Ap. Phot. loc. cit.
† Lib. de duabus in Christo naturis.

Scripsit denique Hippolytus *Homilias* varias, ex quibus excerpta nonoulla exhibet

[a] Conf *Walteri Hemingford.* Hist. ab *Hearn.* edit. præfat. p. 32. seq. [b] Typis regiis Par 1556. edit. *Johan. Pico.* [c] Item *Canis.* in Lection. Antiq. tom 5. p. 153. edit. nov. tom. 1. p. 13. [d] Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 13. p 61.
[e] Conf. *Long.* Bibl. Sacr. p. 779.

Theo-

Sæc. III. ab an. CC. Theodoritus in dialogis, nempe ex Homilia in illud, *Dominus pascit me*, Dial. 1. p. 36. ex Hom. *in Helcanam & Annam*, ibid. & Dial. a. p. 88. ex Hom. *de Distributione Talentorum*, Dial. 2. p. 88. ex Hom. *de duobus Latronibus*, Dial. 3. p. 156. Homiliam Hippolyti *in Sanctam Theophaniam*, una cum ejusdem opusculo *contra errorem Noeti*, & *Fragmento de Incarnatione*, quæ penes se habebat, edere constituerat Holstenius, sed morte præreptus propositum non absolvit, teste Moynio loc. cit.

Quotquot vero fuerint, quæ post se reliquit Hippolytus noster, eruditionis & pietatis monumenta, certum est ex genuinis & indubitatis S. hujus Patris scriptis pancula hodie integra superesse. Fragmenta plura tum in catenis editis & alibi, tum in codicibus MSS. hinc inde delitescunt. Præter canonem paschalem, scripsit opus integrum de *Paschate*, (cui etiam canonem annexuit) quod in plures libros divisum erat. Ex libro 1. fragmentum exhibet Chronici paschalis sive Alexandrini compilator *Præfat.* p. 6. Edit. Noviss. Aliud etiam ex libro *adversus omnes hæreses* habetur ibidem, quo de Christi paschate agit. Fragmentum commentarii *in Canticum Canticorum* exhibet Anastasius Sinaita *Quæst.* 41. p. 334. Prolixius adhuc lectuque dignum *de libris Solomonis* Lambecius Comment. lib. 8. p. 390. ubi plura de hac re non inerudite congessit. *Expositionis in Danielem* fragmentum exstat apud Anastas. *Quæst.* 48. p. 350. *Expositio in Historiam Susannæ* a Combefisio edita ejusdem operis pars esse videtur. Aliud ex ejusdem expositionibus in dicta quædam S. Scripturæ habetur Biblioth. Vindob. *Cod. Theol.* 199. num. 1. ibid. *Cod. Hist.* 7. num. 2. fol. 3. Διατάξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Ἱππολύτου. Incipiunt ἅμα πάντων ὑπάρχοντες ἡμεῖς οἱ δώδεκα τοῦ κυρίου Ἀπόστολοι, τὰς δὲ τὰς θείας ὑμῖν ἐντελλόμεθα διατάξεις περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τύπου συμπαρόντος ἡμῖν, &c. Respiciunt *Constitutionum Apostolicarum* lib. 8. cap. 4, 16. &c. p. 457. & forsan nihil aliud sunt, quam Διδασκαλία illa διὰ Ἱππολύτου, quæ in bibliotheca Bodleiana asservatur; snam quippe Διδαχὴν habuit Hippolytus, forsan non a se compositam, sed ex vetustiorum, virorumque apostolicorum sermonibus & traditionibus collectam; & quæ forsan non alia fuerit quam παράδοσις illa Ἀποστολική, quam inter Hippolyti opera recenset marmoreæ Cathedræ laterculus, cujus supra meminimus. Palladius Hist. Lausiac. capp. 148, 149. pag. 1049. ex libro quodam Hippolyti, qui fuit familiaris Apostolorum, profert narrationem bene longam de Virgine Corinthiaca, quæ adversus Judicis gentilis nequitias, pudicitiam & castitatem suam fartam tectam conservavit, & quomodo mediante Magistriano, pio quodam adolescente, vestesque cum eo commutando, ex communi prostibulo, ad quod a judice amandata fuerat, illæsa evasit. Ex quo vero Hippolyti libro, decerpta sit hæc historia, Palladius non indicat. In bibliotheca Bodleiana Class. 2. cod. 17. fol. 129. exstant MSS. quæ sequuntur. S. Hippolytus martyr in illud, *Sapientia ædificavit sibi domum*. Quis sit sensus illorum, Eccles. 2. 24. οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ἀνθρώπῳ ὃς φάγεται καὶ πίεται, καὶ δείξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. *De dimensione Templi Solomonis:* Quomodo intelligenda sint illa ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδικῶν εὐλογεῖται. De quibus, utpote nondum visis, sententiam ferre non audeo. Vide Catal. MSS. Biblioth. Bodleian. Cod. 263. pag. 36. In catalogo homiliarum SS. Patrum quas edere constituit Lucas Holstenius, erant Hippolyti episcopi in S. *Theophania* contra *hæresin Noeti*. *De Incarnatione* fragmenta quædam referente *Lambecio* lib. 1. p. 3. Neque prætereundum est, quod Anonymi illius chronici partem ab Adam ad Alexandri Imp. annum 13. quam Canisius & Labbeus ediderunt sub titulo libri *De divisionibus & generationibus Gentium*, quæque incipit *Liber generationis ab Adam*, &c. Julio Africano a doctioribus tributam, Hippolito nostro pluribus asserere conatur illustris & eruditissimus Du Fresnius Præfat. *ad Chron. Paschal.* num. 18. 25. Quam bene hanc causam egerit judicent alii; mihi notasse sufficit.

Ex libro quodam Hippolyti τοῦ τῶν Ἀποστόλων γνωρίμου, de virgine quadam Christiana narrationem excerptam exhibet Palladius Hist. Lausiac. cap. 148.

Inter Chaldæos exstare refert Hebediesu Hippolyti librum *de Regimine*, *Expositionem in Danielem minorem & Susannam*, necnon capita *adversus Caium*, & *Apologiam pro Apocalypsi & Evangelio D. Joannis*.

De stylo ejus sic Photius*, Τὴν δὲ φράσιν σαφής ἐστι, καὶ ὑπόσεμνος, καὶ ἀπέριττος, εἰ καὶ πρὸς τὸν Ἀττικὸν οὐκ ἐπιστρέφεται λόγον. *Oratio ejus clara est, ac nonnihil gravis, minimeque redundans, etsi ad Atticum sermonem non tendat.* Quod quidem in homine Arabe minime mirandum est. Addam denique, quod de quibusdam Hippolyti operibus notat Nicephorus*, ea reprehensione non caruisse, omnem vero ignorantiæ maculam martyrio suo detersisse.[a]

* Cod. 121.

* Hist. Eccl. l. 4. c. 31.

[b] AMMONIUS, philosophus Alexandrinus, eodem, quo Hippolytus, tempore 220.

[a] Hippolyti opera edidit *Joh. Albertus Fabr.* 2. vol. Fol. Hamb. 1716. 1718. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 26. §. 11. vol. 4. p. 159. item Bibl. Eccles. ad *Hieron* de Script. Eccles. c. 55. *Oudin.* tom. 1. p. 229. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 95. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. *Ammon.*

Sæc. III. ab an. CC. ab ipso Commodi imperio clarus habebatur, præcipue vero circa annum 220. Vitæ quidem instituto primum Bajulus, inde a saccis quibus frumenta circumferebat, *Saccas* dictus. His vero relictis, philosophiæ se totum dedit; & philosophorum omnium sui temporis celeberrimus evasit. Scholam Platonicam Alexandriæ aperuit, in qua regenda ἐνθουσιάσας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀληθινὸν, ut Hieroclis * de eo verbis utar, *dum æstu quodam ad philosophiæ veritatem raptus est*, rixosas Platonicorum & Peripateticorum disputatiunculas contempsit; veterumque Philosophorum opinionibus perpurgatis, & resectis quæ utrinque excreverant, nugis, in præcipuis quibusque & maxime necessariis dogmatibus concordem esse Platonis & Aristotelis sententiam demonstravit: utramque sectam reconciliavit, & a contentionibus liberam philosophiam omnibus suis auditoribus tradidit. Unde & illum θεοδίδακτον appellari solitum prædicat Hierocles. Christianus erat, Christianis parentibus natus, atque ab eis educatus, ipso fatente Porphyrio *, insigni illo Christianorum adversario: cum vero illum a veri Numinis cultu ad Gentilium ritum transiisse dicit, ψεύδεται μὲν σαφῶς, inquit Eusebius *, *in eo manifestissime mentitus est*. Ammonius enim divinæ & Christianæ philosophiæ præcepta ad extremum usque vitæ terminum integra atque immota retinuit, (mitto quæ de hac re habet Eutychius *, utpote nullius judicii & parum probatæ fidei scriptor) idque testantur, inquit, etiamnum lucubrationes viri illius, ob ea quæ reliquit ingenii monumenta celeberrimi. Obiit circa an. 230.

* De Provid. & Fat. Cod. 251. 214.
* Lib. 3. adv. Christian. ap. Euseb. l. 6. c. 19.
* Loc. cit.
* Annal. p. 352.

Scripsit Ammonius inter alia, *De Consensu Mosis & Jesu*, opus elegans, quod non exstat; & *Evangelicos Canones* excogitavit, quos postea sequutus est Eusebius Cæsariensis. Sic Hieronymus *. Qui tamen in eo lapsus videtur. Præterquam enim quod Cassiodorus * Eusebio eos diserte ascribat, ipse Eusebius in epistola ad Carpianum Canonibus præfixa se Canones istos occasione Ammoniani *Monotessari* excogitasse testatur. Rectius forsan Victor Capuanus * qui ab Ammonio mirabili studio repertos, & ab Eusebio deinde diligenter excultos fuisse Canones scribit. ᵃ Exstat in Orthodoxogr. Tom. 2. & in bibliothecæ PP. singulis editionibus sanctorum quatuor Evangeliorum *Harmonia* ab Ammonio consarcinata, a Victore autem Capuano interprete Tatiano male inscripta. In ea enim exhibentur Christi genealogiæ, quas a Tatiano amputatas fuisse produnt Eusebius * & Theodoritus *, quæque in Tatiani *Diatessaro*, Ammonio falso inscripto, revera desiderantur. Quid? quod ipse Victor dubius aliquamdiu hæret, cui potius, Ammonio an Tatiano, ascribat; & Zacharias Chrysopolitanus, qui ante annos quingentos Harmoniam istam commentariis illustraverit, Ammonio eam diserte attribuat. Exstat etiam (uti supra dictum est) Tatiani *Diatessaron* ementitum Ammonii nomen præ se ferens. *Canones* vero *Harmoniæ* aut præmitti aut subjungi solent. Quidquid vero de Ammonii harmonia sit, admodum probabile est genuinum Tatiani opus hodie non exstare, & jamdudum periisse, ut in Tatiano observavimus. Alius longe a nostro, utpote integro pene seculo antiquior, erat Ammonius ille Ægyptius Plutarchi Choeronensis Præceptor; de quo ipse Plutarchus lib. περὶ τοῦ [εἰ] τοῦ ἐν Δελφοῖς, pag. 385. Et Eunapius Procem. ad vit. Sophistarum p. 11.

* De Script. c. 55.
* Instit. div. Script. c. 7.
* Præfat. ad Tatiani diatess.
* L. 4. c. 29.
* Hær. Fab. l. 1. c. 20.

220. ᵇ SEX. JUL. AFRICANUS, quem nunnulli Palæstinum fuisse volunt, erat, teste Suida *, a quo etiam *Sextus* vocatur, Lybia oriundus, atque exinde proculdubio *Africani* nomen traxit. Chronographus Christianus insignis, Origenis familiaris, claruit circa an. 220. immo diu antea ipsum collocat anonymus chronographus Græcus, quem MS. possedit Cl. Galæus, nempe sub Ælio Pertinace, qui imperavit an. Chr. 193. ἐπὶ τούτου, inquit, ἦν Ἀφρικανὸς ὁ χρονογράφος. Certe an. 220. quo Africanum collocare solemus, grandævus esse videtur, cum Origenem filium vocat. Fama Heraclæ, Origenis discipuli, viri in philosophia aliisque Græcorum disciplinis excellentis, excitatus, Alexandriam profectus est, ut in optimarum literarum studiis promovendis se cum illo propius conjungeret. Lares vero præcipue fixit Nicopoli in Palæstina, quæ antiquo nomine *Emmaus* dicebatur; in cujus gratiam anno 220. legationem ad Antoninum Heliogabalum suscepit, ut mœnia dirutæ urbis instaurarentur: immo (si fides habenda sit Hebediesu * Metropolitæ Sobensi) ejusce civitatis episcopus fuit. Provecta jam ætate mortuus est circa an. 232. Scripta, quibus inclaruit, hæc fere sunt.

* In voce Ἀφρικ.
* Catalog. lib. Chald. c. 15. p. 18.

De Chronographia libri 5. ἐπ' ἀκριβὲς πεπονημένοι, inquit Eusebius, lib. 6. c. 31. *accuratissime compositi*, concisa quidem methodo, sed quæ nihil cognitu necessarium omisit. Incœpit ab orbe condito, & ad Christi adventum chronologiam perduxit: magis vero succincte commemoravit gesta jam inde a Christi ætate usque ad Macrini Imp. tempora, in quibus desiit, vel ut aliis placet, Heliogabali qui Macrino successit, an-

ᵃ Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 29. p. 536. *Millii* Proleg. ad N. T. p. 63. ᵇ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 3. p. 268. vol. 5. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 91. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom 3. ad vit. *African. Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 63. *Long* Bibl. Sacra p. 809.

no

no 3 Christi autem 221. de quo hæc * Photius, Ἐπισυντόμως μὲν, ἀλλὰ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ἱστορηθῆναι παραλιμπάνων. *Concisus vero est, nihil vero relinquit eorum, quæ memoratu digna sunt.* Integrum pene hoc opus in priorem chronici sui partem secure transfudit Eusebius, haud ulla Africani mentione facta: deperditis vero tum Africani tum Eusebii Græcis, nihil restat, nisi quod Georgius Syncellus in chronographia sua conservavit; ex qua, ut & ex Fastis Siculis Jos. Scaliger chronicon Eusebii græcum, mutilum satis & confusum, consarcinavit, quale in Thesauro temporum nobis exhibuit; in quo neque quæ sint Africani, neque quæ Eusebii, neque denique quæ sint Syncelli partes, quis vel divinando assequi possit. Quæ quidem in postrema Syncelli editione, quam Jacobus Goar Parisinus adornavit, longe distinctius discriminantur. Meminerit interim lector breve Africani fragmentum de doxologiæ formula ex chronicorum libro quinto a D. Basilio * citari, & ex libro tertio fragmentum bene longum haberi apud Euseb. Præparat. Evangel. lib. 10. c. 10. aliudque ex libro quinto apud eundem Demonstrat. Evangel. lib. 8. p. 389. aliud libri 5. ex Eusebii Pamphili propheticis Eclogis (ubi plurima latent) descriptum Græce exhibere Lambecium Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 1. p. 141. Aliud apud Hieron. in Dan. cap. 9. Aliud denique apud Damascen. Parall. lib. 2. c. 15. Suspicatur Vossius * primam partem collectaneorum chronologicorum (quæ in unum fasciculum redegit Gallus quidam Caroli M. σύγχρονος) non alium esse quam Africani nostri chronographiam. Exstat Latine is liber titulo *de Divisionibus & Generationibus* Gentium, ap. Canis. Tom. 2. p. 579.[a] emendatior ap. Labb. Nov. Bibl. MSS. Tom. 1. p. 298. at in fine mutilus. *Narratio de iis quæ in Perside contigerunt per Incarnationem Christi*, ex opere ejus chronographico desumpta: habet hunc titulum & initium: Διήγησις Ἀφρικανοῦ περὶ τῶν ἐν Περσίδι γενομένων διὰ τῆς ἀνθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκ Περσίδος ἐγνώσθη ἀπ' ἀρχῆς ὁ Χριστός· οὐδὲν γὰρ λανθάνει τῶν ἐν αὐτῇ νομομαθεῖς, ἅπαντα φιλοπονοῦντας· Ὅσα γὰρ, &c. Exstat Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex dispositione *Lambec.* 334. *Nessel.* 48. num. 4. fol. 26. pag. a. usque ad fol. 28. p. a. Quoniam vero præter ea, quæ tum hic, tum supra recensuimus, longe plura Africani fragmenta, maximam partem chronologica, exhibet Georgius Syncellus, ea quoque, potiora saltem, hoc loco indicabimus. Occurrunt igitur fragmenta Africani apud Syncellum chronograph. Edit. Paris. *De commentitia Ægyptiorum, Chaldæorumque chronologia* p. 17. *De Egregoris* p. 19. *De Diluvio* p. 21. *De Dynastia* 5. p. 57. *De* XIII. p. 61. Alia chronologica p. 83, 86. *De Abraham* p. 99. *De Abrahamo & Loto* p. 100. *De Jacobo* p. 105, 106, 111. Chronologica alia p. 148, 149, 197. *De Hircano, Antigono, Herode, Augusto,* &c. fragmentum satis prolixum p. 307. aliud bene longum *De iis, quæ in salutari Christi passione, & vivifica Resurrectione, contigerunt,* p. 322. His addi potest Africani locus ex Athanasii oratione quadam MS. in interpretatione S. Matthæi de Herode, ejusque genere. Verum nihil fere aliud continet quam quæ de eadem re, ex Africano citat Eusebius Hist. Eccles. lib. 1. cap. 6. p. 18.

* De Sp. S. c. 29.

* De Hist. Lat. l. 3. c. 3.

[b] *Epistola ad Aristidem, de Dissentione, quæ videtur esse inter Matthæum & Lucam in historia Christi recensenda:* In qua evangelistarum consensum ex narratione quadam, quam a majoribus acceperat, apertissime demonstravit. Hujus partem longe majorem refert Eusebius l. 1. c. 7. Insigne aliud fragmentum ex chronographiæ lib. 5. conservavit Eusebius Eclog. Prophet. de Christo. l. 3. c. ult. in opere ἀνεκδότῳ Biblioth. Vindob. Cod. 29. In eadem Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 71. habetur Africani fragmentum *de Genealogia Christi ex epistola ejus ad Aristidem*, ut videtur, depromptum, quodque in ea parte quam nobis conservavit Eusebius, non reperitur: habetur ibid. Cod. 71. in catena, sive commentario amplissimo in S. Lucam ex variis SS. Patrum, aliorumque veterum scriptorum ecclesiasticorum operibus collecto, ubi fol. 251. p. 2. his verbis incipit, οὐκ ἀκριβῶς μέν τοι τινὲς λέγουσι, ὅτι δικαίως γέγονεν ἡ διάφορος αὕτη τῶν ὀνομάτων καταρίθμησις τῇ ἐπιμιξίᾳ, τῶν ἱερατικῶν ὡς οἴονται καὶ τῶν βασιλικῶν, ἵνα δειχθῇ δικαίως ὁ Χριστὸς ἱερεύς τε καὶ βασιλεὺς γενόμενος, &c. Confer Lambec. Comment. l. 1. p. 141.

Epistola ad Origenem de historia Susannæ, in qua historiam istam quæ in Danielis libro legitur, spuriam & commentitiam, & Hebraicæ veritati minime convenientem esse contendit. De hac epistola ita ipse Origenes responsi sui initio. Ἡ μὲν σὴ ἐπιστολὴ βραχεῖα μέν τις εἶναι δοκεῖ, ἐν ὀλίγοις δὲ πολλὰ προβλήματα ἔχουσα, ὧν ἕκαστον ἐδεῖτο, οὐ τῆς τυχούσης ἐξεργασίας, ἀλλὰ τοσαύτης, ὥστε ὑπερβαίνειν τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα, καὶ συγγράμματος ἔχειν περιγραφήν. *Tua quidem Epistola brevis esse videtur, sed paucis verbis multas continebat quæstiones; quarum quælibet non vulgarem requirebat industriam; sed tantam, quæ excederet Epistolæ modum, & Commentarii ambitum requireret.* Sane rationes quas profert Africanus neutiquam contemnendæ sunt; quarum summam hoc ordine nobis compendio exhibet Cl. Wetstenius Præfat. ad Orig. opuscula. 1. Quod verus Daniel Visionibus propheticis sua edoctus fuerat: hic

[a] Edit. nov. tom. 2. p. 154. [b] Conf. *Millii* Prolegom. ad N. T. p. 63.

Sæc. III. ab an. CC.

vero ex impulsu Spiritus judicium fecerit. 2. Quod lusu verborum mimico more seniores convincat. 3. Quod lusus ille verborum Græcorum, σχῖνον ad σχίσαι, & πρῖνον ad πρίσαι, scriptorem Græcum manifeste prodat. 4. Quod Captivi de Capitalibus non judicent, nec reos capite plectant. 5. Neque illisdem palatia & horti spatiosi sint. 6. Hebræis etiam historia illa in libris sacris non sit consignata. 7. Nec propheta alterius prophetæ verbis (sicut iste Daniel) utatur. Denique 8. Quod stylus multum a veri Danielis differat. [a] Hanc epistolam Græce edidit D. Hæschelius anno 1602. Græce & Latine una cum quibusdam Origenis opusculis Joh. Rod. Wetstenius *Basil.* 1674.

Notandum denique Acta S. Symphorosæ & septem ejus filiorum qui martyrium, imperante Hadriano, circa annum 120. passi sunt, in MSS. codicibus Julio Africano tribui. Exstant apud Surium, Mombritium, aliosque. Exhibet etiam ea in nova sua collectione Theodericus Ruinartus p. 18. aitque fieri potuisse, ut in Africani libris de chronographia inserta fuerint, cum in iis præcipuos eventus, qui ab orbe condito usque ad Heliogabali Imp. tempora contigerant, retulerit. Verum ea Africano asserere non audet: quamvis, *inquit*, de eorum sinceritate nullus videatur dubitandi locus; quod doctioribus, & emunctæ naris viris ægre persuadebit.

Τῶν Κεςῶν opus, Alexandro Mammoeæ nuncupatum. In numero librorum veteres non conveniunt, nec de autore recentiores. Eusebius* novem tantum fuisse dicit, Photius* quatuordecim, Suidas † vero viginti quatuor: adeo ut errorem alicubi latere necesse sit. Hos libros quotquot tandem fuerint, Jos. Scaliger*, & Hen. Valesius † alio cuidam Africano attribuunt; adeoque duos fuisse volunt Africanus, unum Palæstinum, Chronographum nostrum, religione Christianum; Afrum alterum, philosophum Gentilem, *Sextum* dictum, κεςῶν autorem. Aliter visum VV. Cl. Vossio*, Lambecio †, Wetstenio ‡, aliisque; a quorum partibus stant Eusebius, Photius, Suidas, qui unum eundemque scriptorem diserte faciunt. Quid si media insistentes via, dicamus, Africani nostri opus esse, sed ab eo antequam Christi fidem amplecteretur, scriptum? Quod in Athenagoræ amatoriis, Julii Firmici astronomicis, aliisque id genus scriptis contigisse verisimile est. Cæterum hac in parte nihil temere definio. Hoc opus una cum Herone Alexandrino aliisque mechanicis & mathematicis antiquis nuper in lucem prodiit ex typographia regia *Parif.* 1693. fol. sed *Cesti* Græce tantum, nec satis emendate, ut ipsemet editor non diffitetur.

* Chron. Græc p. 84.
* Cod. 34.
† In voc. Ἀφρικ.
* Animad. ad Chron. Euseb. p. 232.
† Annot. in Euseb. p. 127.
* De Hist. Græc. l. 2. c. 15.
† Biblioth. Vind. tom. 5.
‡ Not. in Epist. Afric. p. 154.

Chronicon Africani, & *Commentarios in Novum Testamentum* apud Chaldæos etiamnum exstare scribit Hebediesu; penes quem fides esto.

[b] ORIGENES, ob incredibiles, quos 230.
tum studiorum tum religionis causa sustinuit labores, Χαλκέντερος, & *Adamantius* dictus, Alexandriæ natus est anno 186. Parentibus ortus Christianis, & in divinis scripturis jam inde a puero exercitatus; quod multis exemplis luculente probat Eusebius*. Unde liquet, quam egregie mentiatur Porphyrius*, dum ait, Origenem cum Gentilis esset, & Gentilium enutritus disciplinis, πρὸς τὸ βάρβαρον τόλμημα (ita Christianam religionem contumeliose lacessit homo Gentilis) declinasse. Sub patris Leonidæ auspiciis prima literarum tirocinia posuit, ab eo hausta sacrarum scripturarum scientia, quam tanta diligentia puer etiamnum excoluit, ut simplici & obvia earum lectione minime contentus, majus aliquid inquireret, & profundiores jam tum sensus scrutaretur; patrique negotium haud leve facesseret, sciscitatus ex illo quid sententia divinitus inspiratæ scripturæ significaret. Inde Clementis Alex. disciplinæ traditus, postremo celebrem illum Ammonium, de quo supra, præceptorem habuit; sub quo Platonicæ philosophiæ præsertim incubuit. Quin non modo Platonicorum sed & Pythagoricorum & Stoicorum scripta quotidie habebat in manibus, a quibus ut recte de eo notavit Porphyrius*, cum allegoricum in explicandis Græcorum mysteriis modum didicisset, eum Judaicis scripturis adhibuit. Anno 202. sub persecutione Severiana patrem* amisit martyrio coronatum. Ex eo tempore paternis facultatibus in fiscum redactis, matrem cum sex parvulis liberis, ex artis grammaticæ professione necessaria vitæ subsidia sibi comparans, sustentavit. Annum jam agens 18. privatæ catechumenorum institutioni præfectus est; postea in locum Clementis præceptoris sui in publica Catecheseων schola a Demetrio episcopo subrogatus*; quo in loco plurimos, eosque magni nominis Gentiles discipulos habuit. Sub Zepherino adhuc pontifice Romam perrexit, εὐξάμενος τὴν ἀρχαιοτάτην Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἰδεῖν, ut ipse* nos docet. Verum ibi paulisper moratus, Alexandriam ad consuetum Catecheseων munus rediit. Aliquanto post tempore seditione Alexandriæ facta, & exercitum eo

* L. 6. c. 2.
* Ap. Euseb.
* Ap. Euseb. l. 6. c. 19.
* Ibid. c. 2.
* Ibid. c. 3.
* Ap. Euseb. l. 6. c. 14.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. lib. 5. c. 1. § 26. vol. 5. p. 222. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 96. *Tillemont* Memor. Eccles. tom. 3. ad vit. *Origen.* *Oudin.* tom. 1. p. 231. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 24. vol. 5. p. 213 seq. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 54.

du-

ducente Imperatore Caracalla, clam inde aufugiens Palæstinam petit, & Cæsareæ domicilium fixit *: Ubi ab illius regionis episcopis Theoctisto nimirum Cæsariensi, & Alexandro Hierosolymitano rogatus est, ut publice in ecclesia dissereret, & S. Scripturas, tametsi laicus adhuc, exponeret; ringente quidem, & ægre admodum id ferente Demetrio, cum episcopis per literas hac de re acrius expostulante, qui tamen prolato non uno exemplo quod factum fuerat tuebantur. Missis vero diaconis Origenis reditum urgere non destitit Demetrius: tandem Alexandriam reversus, vices solitas a Demetrio iterum sibi demandatas obiit. Coorto postea inter Persas & Romanos bello, Antiochiam venit Alexander Imp. matre Mammæa comite, pia imprimis ac religiosa fœmina, quæ ingenti Origenis fama excitata, misso militari satellitio, illum Antiochiam accersivit *, ab eoque multa pietatis & divinæ cognitionis documenta hausit. Alexandria deinde rediens *, urgente, sumptusque liberaliter suppeditante Ambrosio, ad commentarios in S. Scripturam scribendos se accinxit, scholæ catecheticæ curam cum Heracla discipulo partitus. Utramque provinciam strenue excoluit, donec in Achaiam negotii cujusdam ecclesiastici conficiendi gratia evocatus, Cæsaream iterum profectus est: ubi a Theoctisto & Alexandro episcopis presbyter ordinatur anno Christi 228. ætatis suæ 43. Ægerrime id tulit Demetrius episcopus Alexandrinus, doctrinæ ac eloquentiæ Origenianæ gloriam olim æmulatus; adeo ut posthac cum Origene nunquam in gratiam rediret. Verum coacta Synodo *, non modo Alexandria illum expellendum, sed & sacerdotio exuendum esse decretis Synodicis curavit. An factum id una, an duabus synodis, parum refert. Relicta igitur anno 233. Alexandria, Cæsaream iterum migravit *, ubi magna sane cum æstimatione & honore apud omnes floruit: ex ejusque schola viri doctrina ac pietate clarissimi, atque in his Gregorius Thaumaturgus, & ipsius frater Athenodorus, prodierunt. Mota vero post biennium a Maximino Imp. in Christianos persecutione Cæsareæ cedendum ratus ad Firmilianum Cæsareæ Cappadociæ episcopum summa sibi necessitudine devinctum se subduxit. Urgente autem adhuc periculo uterque apud Julianam piam, non minus quam divitem matronam, usque ad Maximini mortem delituerunt. Quo sublato, pace ecclesiis reddita, Origenes Cappadociam reliquit, & Nicomediæ aliquamdiu moratus, Athenas iterato migravit, (quo loci dum moraretur, commentarios in Ezechielem ipsum absolvisse, testatur Eusebius *, priorem ad eam urbem adventum innuere videtur Epiphanius *) mox ad pristinas sedes Cæsaream Palæstinæ reversus; nullo non loco scriptis ab eo recens editis nobilitato. Circa id tempus in Arabiam * ad Berylli Bostrensis episcopi hæresin confodiendam enixis Arabum precibus Origenes evocatur. Quo profectus colloquio palam habito hæresin compescuit, Beryllum confutavit, & ad veritatem retraxit: Quin & procedente tempore Helcesaitarum, aliorumque hæreticorum pertinaciam simul ac errores modo haud dissimili expugnavit. Tandem gravissimam in Christianos persecutionem ciente Decio * Imp. fulminis istius violentiam Tyri (ubi per annum fere Cæsarea profectus moratus fuerat) Origenes sexagenario jam major satis gravem excepit. Omnes enim malignus Dæmon in eum copias instantius movebat; adeo ut vincula & corporis cruciatus, & in intimo carceris recessu ferrei torquis ærumnas perferret, pedibus etiam multorum dierum spatio in nervo ad quatuor usque foraminum interstitia distentis, ad hæc ignium minas, & quæcunque alia ab inimicis illata fortiter sustinuit. His tamen non obstantibus, Galli & Volusiani, qui Decio successerunt, temporibus supervixit: Mortuus Tyri, ibique sepultus anno Valeriani Imp. primo, Christi 254. ætatis suæ 69. Pamphilus quidem martyr, & cum eo plurimi (teste Photio *) referunt Origenem celebri martyrio sub persecutione Deciana vita decessisse. Verum errorem merito notat Photius, cum ad Galli & Volusiani tempora perduravit. Quin & Epiphanius * etsi fateatur ipsum multa sub Decio passum, martyrii tamen exitum minime adeptum esse diserte tradit. Nec saltem ex alio fonte profluxit Pamphili error (si modo ejus fuerit) quam ex celebri illius confessionis fama, quam Cæsareæ sub Decii persecutione tulit Origenes, quæque martyrii cujusdam præparatorii titulum jure sibi vendicare potest.

Moribus erat inculpatissimis, & vitam egit plane philosophicam, peneque supra fidem rigidam & severam: lectionis item & eruditionis erat infinitæ, linguarum præcipue Hebraicæ & Græcæ callentissimus, *Dialecticam quoque* (ut Hieronymi * de immortali ejus ingenio, ita etiam vocat, verbis utar) *Geometriam, Astronomiam, Arithmeticam, Musicam, Grammaticam & Rhetoricam, omniumque Philosophorum sectas ita didicit; ut studiosos quoque literarum sæcularium Sectatores haberet, & interpretaretur iis quotidie; concursusque ad eum miri fierent, quos ille propterea recipiebat, ut sub occasione sæcularis literaturæ in fide Christi eos instrueret.* Addam quod habet Vincentius Lirinensis *, prolixiora quidem, at elegantia, & huic loco apposita. "In Origene, *inquit*, "plura

Margin notes:
* Eufeb. ib. c. 19.
* Ibid. c. 21.
* Ibid. c. 23.
* Pamph. Apol. apud Phot. Cod. 118. & Hieron. ap. Rufin. invect. 2. p. 225.
* Eufeb. ib. c. 26, 30.
* Ibid. c. 32.
* Hæref. 64. num. 1.
* Eufeb. ib. c. 33.
* Eufeb. ib. c. 39.
* Cod. 118.
* De Pond. & Mensur. num. 18. p. 175.
* De Script. c. 54.
* Commonit. c. 23. p. 342.

Sæc. III. ab an. CC.

"plura adeo præclara, adeo fingularia, adeo "mira exftiterunt, ut inter initia habendam "adfertionibus ejus fidem quivis facile ju-"dicaret. Nam fi vita facit autoritatem; "magna illi induftria, magna pudicitia, pa-"tientia, tolerantia. Si genus vel eruditio; "quid eo nobilius, qui primum in ea domo "natus eft, quæ eft inluftrata martyrio, de-"inde pro Chrifto, non folum patre, fed "omni quoque facultate privatus, tantum "inter fanctæ paupertatis profecit angu-"ftias, ut pro nomine dominicæ confeffio-"nis fæpius, ut ferunt, adfligeretur. Ne-"que vero hæc in illo fola erant, quæ cun-"cta poftea tentationi forent; fed tanta "etiam vis ingenii, tam profundi, tam acris, "tam elegantis; ut omnes pene multum "longeque fuperaret: tanta doctrinæ ac to-"tius eruditionis magnificentia, ut pauca "forent divinæ, pene fortaffe nulla huma-"næ philofophiæ, quæ non penitus adfe-"queretur: cujus fcientiæ cum Græca con-"cederent, Hebræa quoque elaborata funt. "Eloquentiam vero quid memorem, cujus "fuit tam amœna, tam lactea, tam dulcis "oratio, ut mihi ex ore ipfius non tam ver-"ba quam mella quædam fluxiffe videan-"tur? Quæ non ille perfuafu difficilia difpu-"tandi viribus elimpidavit? quæ factu ar-"dua non ut facillima viderentur, effecit? "Sed forfitan argumentorum tantummodo "nexibus adfertiones fuas texuit? Immo "plane nemo unquam magiftrorum fuit, "qui pluribus divinæ legis uteretur exem-"plis. Sed, credo, pauca confcripfit? Ne-"mo mortalium plura; ut mihi fua omnia "non folum non perlegi, fed ne inveniri "quidem poffe videantur. Cui ne quicquam "ad fcientiæ inftrumenta deeffet, etiam "plenitudo exabundavit ætatis. Maximam certe laudem, tefte ipfo Porphyrio *, ob ea quæ reliquit, ingenii fui monumenta adeptus eft. Fama enim erat, eum fena millia librorum confcripfiffe; quo numero fingulas quafve homilias & epiftolas comprehendi neceffe eft. Stylo ufus eft perfpicuo & facili, fed diffufo nimis & redundanti. Unde vitio ei datum eft ab adverfariis, quod *infinita verba multiplicavit* *: hinc toties ei objicit Hieronymo vetuftior, Euftathius † Antiochenus, quod ἄνω καὶ κάτω ταυτολογεῖ γραωδῶς, *quod idem fatis aniliter iterat repetendo*; quod κενολογίᾳ πλεονεκτήσας ἀπειροπληθεῖ τὸν κόσμον, οὐδὲ τῶν ξυνιέντων, *immanem verborum copiam abfque modo vel fine profuderit*, φλυαρίᾳ δὲ πολλῇ ταυτολογήσας *, *ingenti verborum ambitu iterum atque iterum eadem repetierit*. Sed parum refert de ftylo, modo in dogmatibus nihil effet, quod objicerent adverfarii. Fatendum fane illum a toto pene antiquorum fenatu damnari, graviffimifque erroribus urgeri, quorum veftigia fatis nota in ipfius operibus hodie comparent. Præter multos enim, gravefque errores, quos aut ipfi invito impegerunt veteres, vel communes habuerunt fcriptores antiqui, hæc fere errorum capita in ipfius fcriptis ubique deprehenduntur; de quibus præter alios, fufiffime in *Origenianis* Cl. Huetius.

* Ap. Eufeb. l. 6. c. 19. Epiphan. Hæref. 64.

* Epiphan. ad Joan. ap. Hieron. t. 2. p. 258.

† Differt. de Engaftrim. p. 384.

* Ib. p. 403.

Inter SS. Trinitatis Perfonas inequalitatem, ac dignitatis gradus intercedere voluit; ita ut Filius Patre, & utroque Spiritus S. inferior effet: pari modo ac radius a folari corpore emiffus, ipfi foli dignitate cedit. Chrifti mortem non hominibus folum, fed angelis etiam, dæmonibus, quin & fideribus (utpote anima rationali ex ipfius fententia præditis, adeoque peccati capacibus) profuiffe. Rationis participes naturas omnes five dæmonas, five animas humanas, five alias quafcunque (nam & alias plerafque rationis compotes effe fomniavit) ejufdem omnes inter fe naturæ, & eodem tempore, nempe ab æterno a Deo conditas fuiffe, tuncque fuiffe νόας, deinde vero propter varios illarum motus & diverfum liberi arbitrii ufum in varios ordines five angelorum, five hominum, five dæmonum diftributas effe, graviora vel fubtiliora corpora pro criminum modo ac menfura indutas. Angelos enim cæteraque entia rationalia corpore fui generis fubtili quidem & æthereo, materiali tamen conftare credidit; ita ut incorporei & fpirituales nonnifi reliquis mundi corporibus comparati, & craffiorum refpectu dici meruerint. Mentes porro (eo nomine omnia entia rationalia complectendo) in quocunque demum ftatu five angelorum, five hominum, &c. verfatæ fuerint, prout bene vel male libero arbitrio (cujus jacturam, ne minimam quidem unquam patiuntur) ufæ fint, poft exutum iftum ftatum, vel in fuperiorem gradum afcendere, vel in deteriorem detrudi, mutua quadam μετενσωμάτωσει in æternum facta, ita ut una eademque mens omnes entium rationalium ordines fucceffive idque fæpius experiri queat. Hinc animas humanas non nifi peccati antea commiffi caufa in corporum ergaftula detrudi, quibus folutæ aut angeli fiant aut dæmones commiffa fcelera pœna temporaria luituri. In eo enim confiftere refurrectionis myfterium docuit, Quod juftorum animæ levioribus & æthereis corporibus fint induendæ, impiorum autem pro peccatorum magnitudine graviora vel leviora tormenta fint fubituræ. Quin etiam nec damnatorum, nec ipforum etiam diabolorum pœnas, nec beatorum gaudia fore fempiterna, fed pœnis expletis ac conflagrata terra, futuram rerum omnium converfionem & ἀποκατάστασιν, redituraque ad priftinum ftatum omnia, terram iterum ha-

bitatum

bitatum iri, mentes eodem futuras loco, quo fuerunt, antequam virtutibus vel peccatis, ad angelorum, dæmonum, hominumve naturam adjungi meruissent, iterumque fata sua experiundi facultatem nancisci. Hujuscemodi denique rerum periodos in æternum revolvi, ac sese invicem excipere.

Hi fere errores, aliique affines, qui ex his quasi Corollaria facile deduci possunt, ac imprimis allegorica S. Scripturas explicandi methodus (cui in tantum indulsit, ut totam Paradisi historiam, integram fere legem Mosaicam, ac pleraque etiam Christi præcepta & res gestas allegorice interpretatus sit) plurimorum odium & inimicitias, atque anathemata tandem, illi induxerunt. Qui si defendi nequaquam possint, multis saltem nominibus merentur excusari. Fuse id egerunt plurimi. Missis ego aliorum apologiis, quinque hæc solummodo breviter animadvertam. 1°. Multa Origenem adhuc juvenem in schola Platonica præjudicia hausisse, quæ demum excutere haud ita facile fuit: multa ætatis suæ genio, cui dogmata ejusmodi, ac imprimis allegorica Scripturæ expositio in deliciis erant: multa nimiæ in scribendo festinationi, & multifaria sollicitudine ac cura distracto animo: multa denique præfervido Origenis hæreticos oppugnantis ingenio sunt condonanda. Hinc Apologista ejus apud Photium * errorem illius circa Trinitatem nimio Sabellium confutandi zelo, acceptum refert, & ex reliquis erroribus bene multi haud dissimilem originem agnoscunt. 2°. Multa ab eo dicta, scriptaque sunt non dogmatice, verum problematice, & exercitationis aliorum duntaxat causa. Quid? quod maximam dogmatum erroneorum partem dubius admodum & hæsitabundus in medium proferat; quasi nec ipse eorum veritatem persuasam habens, nec a lectoribus fidem eis adhibendam sperans. Vid. Apologiam de Origene & ejus dogmatibus apud Photium loc. cit. Pamphili apologiam apud Hieron. tom. 4. pag. 172. Hieronymi epistolam ad avitum tom. 2. pag. 151. quin & ipsum Origenem περὶ ἀρχῶν lib. 2. c. 6. Certe Origenes etsi ingenio fuerat sciendi cupidissimo, timiditate tamen, atque modestia quadam naturali ardorem suum cohibuisse videtur. Hinc (quod recte notat) Cl. Wetstenius * toties in scriptis ejus occurrit illud *τάχα forsan, forsitan, fortasse*, item *δοκεῖ videtur*, si quid insolitum aut novum proferebat. Patuit utrumque in emendatione LXX. interpretum, cum enim multis modis vitiatam (de editione κοινῇ & vulgata loquor, ab origine correcta) reperisset, eam quidem corrigere aggressus est. Sed non tam forti ausu, ac intrepido pectore, quo Hieronymus. Pluribus idem persequitur loco citato vir eruditus. 3°. Libri Origeniani quibus errores præ aliis continentur, non in communem ecclesiæ, sed in privatum amicorum usum scripti sunt, nec ab se, sed ab aliis in lucem prolati. Unde apud Fabianum Papam de Ambrosio familiari suo conquestus est *, *quod secreto edita in publicum protulerit*. Vide hac de re Pamphili apologiam præcipue p. 174, 177. Quinetiam de his ipsis Origenem pœnitentiam egisse ipse Hieronymus ** fassus est. 4°. Multæ, quæ in Origene damnantur opiniones, nullis neque ecclesiæ Catholicæ articulis, neque Apostolicis traditionibus, nec Conciliorum decretis, eo saltem tempore, adversabantur: sed vel quæstiones erant reconditæ, & nonnisi in philosophorum scholis agitatæ; aut notiones minus commodæ ab ipso recens adinventæ. Certe in ipsa operis περὶ ἀρχῶν præfatione pro fundamento diserte ponit Origenes, servandam esse ecclesiasticam prædicationem per successionis ordinem ab Apostolis traditam, & usque ad id temporis in ecclesiis permanentem; eamque solam credendam esse veritatem, quæ ab ecclesiastica non discordat traditione. 5°. Notandum est, plurima Origenis scripta ab hæreticis fœde adulterata fuisse, qui vel opiniones ejus corruperunt, vel suas sub ejus nomine inseruerunt. Id ita esse pluribus adversus Hieronymum ostendit Ruffinus, per totam, quam pro Origene composuit, apologiam & præfatione ad libros περὶ ἀρχῶν a se Latine versos. Quin semet adhuc vivente, id ausos esse questus est olim Origenes non modo apud apologistam Photianum, verum & in epistola, quam ad Alexandrinos scripsit, quamque suæ apologiæ Ruffinus intexuit. Unde merito concludit Ruffinus * nullo modo fieri potuisse, *ut Vir tam eruditus, tam prudens*, (quem post Apostolos *ecclesiarum magistrum*, inquit Hieronymus, nemo nisi imperitus negat) *certe quod indulgere etiam accusatores ejus possunt, Vir neque stultus, nec insanus, ipse sibi contraria & repugnantia in sententiis suis scriberet; ut interdum iisdem in locis, atque ut ita dixerim, sequenti fere capite sententiæ contrarii sensus reperiantur insertæ*. Certe olim Theotimus Scytharum episcopus, vir pietate & sanctimonia venerandus, Epiphanio, ut Origenis libros damnaret, pluribus urgenti respondit *, se neque eum, qui jampridem pie defunctus fuerat, contumelia afficere velle, neque tam impium facinus aggredi audere, ut ea condemnet quæ majores minime repudiarunt: præsertim cum sciret nil malæ doctrinæ in Origenis libris reperiri. Omnia summatim contraham, idque verbis Haymonis Halberstatensis episcopi. "Ego sane de eo, *inquit* *, salva fide Patrum dixerim, vel quod "hæc omnino non scripserit, sed ab hære-

* Cod. 117.

* Not. Epist. Orig. ad African. p. 169.

* Ap. Hieron. ad Pammach. de err. Orig. tom. 2. p. 191.

** Loc. cit.

* Apol. pag. 194. Præfat. in lib. de Hom. Hebr.

* Socrat. Hist. Eccl. l. 6. c. 12.

* Breviar. Hist. Eccl. l. 6. c. 3. p. 108.

"ticis

Sæc. III. ab an. CC. "ticis ob præclarum nomen ejus obfuscandum maligne conficta fint, & conscripta, "& nomine suo prætitulata; vel si scripsit, "non statuit ex sententia, sed disseruit ex "opinione. Nam ut ipse dicit, philosophorum & hæreticorum dogmata didicerat, "ne ad eos convincendos imparatior esset, "si ignoraret quæ apud ipsos erant; & fortasse cum in aliquibus locis scribendo attingit eorum errores, calumniatus est, hoc "a semetipso dixisse. Quod si etiam prædictas hæreses, ut placet quibusdam, ex "sententia scripsit, valde compatiendum est "tam eruditi pectoris viro, qui tantam nobis eruditionis copiam ministravit. Cujus "vitia, si quæ sunt in scriptis, potest eorum "quæ fideliter scripsit, luminosus quidam ac "cœlestis splendor exuperare.

^a^ O P E R A ejus,
quorum notitia ad nos pervenit.

Singulos scripturæ libros Origenis studio illustratos fuisse testantur Epiphanius *, & alii. Quod sane triplici modo ab eo factum est. Nam vel prolixis commentariis, quicquid suppeditabant ingenium, & doctrina, ubertim congessit; vel brevibus tantum scholiis obscuriora quæque illustravit; vel ad populi captum se demisit, & selecta quædam Scripturæ loca minus accurate per homilias exposuit. Quique interpretandis Scripturis triplex expositionis genus adhibuit, triplicem etiam ex illis sensum eruere ac investigare consuevit; Historicum, quem & literæ sensum appellant, Mysticum, & Moralem. Ab historico autem sensu ad mysticum, a mystico ad moralem fere progreditur: quanquam hunc ordinem nonnunquam immutet. Cæterum quotquot ex hisce exegeticis vel superfunt, vel a veteribus memorantur, proxime sequuntur. Antequam autem ea recenseamus notari non indignum est magnam in distinguendis Origenis homiliis adhibendam esse curam. Alias enim meditate conscriptas edidit: alias extempore recitatas ab auctuariis excipi permisit. Priores variis temporibus elucubravit: extemporales vero omnes (quæ literis mandatæ sunt) post 60. ætatis annum pronunciatæ sunt. Ex utroque genere multæ extant.

* Hæref. 64.

Homiliarum Mysticarum in Genesin libri 2.

Commentariorum in Genesin libri 13. Fragmenta quædam apud Eusebium, Pamphilum & Philocalias supersunt.

Exstant Latine (a Ruffino versæ) *Homiliæ* 17. diversæ autem a mysticis. Extemporales fuisse videntur.

Commentariorum Tomi in Exodum. Fragmenta eorum reperire est ap. Philocal. c. 26.

Scholia in Exodum.

Homiliæ in Exodum 12. a Ruffino versæ. Extemporales videntur.

Scholia in Leviticum.

Homiliæ in Leviticum 16. exstant ex Ruffini versione. Extemporales videntur. De his homiliis hæc Usserius in *Biblioth. Theol. MS.* pag. 184. "Homilias 16. in Leviticum "impostor quidam in totidem libros divisos Cyrillo acceptas retulit: ut in operibus Cyrilli videre licet. Ex homilia vero "septima colligi potest in ecclesia Cæsariæ "Palæstinæ, eas ab Origene habitas esse. "Meminit etiam in his aliarum quarundam "tum aliorum, tum suarum lucubrationum. *Homiliæ* 2^a^. in Leviticum fragmentum ap. Philocal. c. 1. exhibetur; cujus ne apicem quidem in homilia 2^a^. Latinæ editionis, aliisve reperias: ex quo facile intellectu est plures in Leviticum homiliarum collectiones fuisse. Idem de homiliis in alios Scripturæ libros paribus argumentis ostendi potest.

Homiliæ in Numeros 28. exstant ex Ruffini versione, & extemporales fuisse videntur. Scholia quoque eum edidisse prodit Ruffinus: sed in unum ita cum homiliis permista sunt a Ruffino, cum Latine utraque exponeret, ut pro uno, eodemque opere haberi queant.

Sese aliquando in Deuteronomium disseruisse Origenes alicubi declarat: & octo in hunc librum Origenis homilias memorat Cassiodorus. Porro dictos in Pentateuchum tomos Origenis hexaemeron vocat Hieronymus, Epist. ad Pammach. de error. Orig. tom. 2. p. 192.

In librum Josue exstant Homiliæ 26. ex versione Ruffini. Extemporales sunt. Fragmentum ex homilia 20. Philocaliæ cap. 12. repræsentat.

In librum Judicum exstant Homiliæ 9. ex ejusdem versione.

In libros Regum duæ omnino *Homiliæ* supersunt, prior in 1. Regum, cap. 1. & 2. Latine solum ex Ruffini versione; altera in 1. Reg. 28. *de Engastrimytho* inscripta, habetur Græco-latina inter Eustathii Antiocheni collectanea ab Allatio edita *Lugd.* 1629. 4°. & inter Origeniana Huetii in 2. tomis edita *Rothomagi* 1668. necnon inter *Criticos Sacros Londini* 1660. tom. 8. col. 407. Utraque extemporalis videtur. Testatur insuper Origenes se aliquando *de duabus Meretricibus*, quarum litem Solomon diremit, in ecclesia ad populum disseruisse. Cassiodoros præterea scribit se 4. Origenis homilias in primum Regum librum invenisse, unam in secundum Regum, & alteram satis prolixam in secundum Paralipomenon.

^a^ Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 24. vol. 5. p. 216. seq. Tillemont. Memor. Eccles. tom. 3. not. 41. ad vit. Origen. Oudin. tom. 1. p. 241. seq. Du Pin. Hist. Eccl. vol. 1. p. 101.

Idem

Idem narrat visos sibi esse in duos *Esdræ* libros singulas Origenis homilias, quæ a Bellatore Presbytero Romana oratione explicatæ sunt.

In Jobum Homiliæ, quas e Græco in Latinum ab Hilario confessore versas tradit Hieronymus *.

In Psalmos { *Commentarii*, qui in Cæsarea Viennensi bibliotheca & alibi asservantur. *Homiliæ*. *Scholia*. }

Ex Commentariis multa vel imitatus, vel interpretatus est Hilarius, quem quadraginta ferme millia versuum Origenis in Job & Psalmos transtulisse refert Hieronymus *. Septem commentariorum istorum tomos a decimo nempe ad 16um Latinis verbis ipse expressit Hieronymus. Tractatus adhuc Cl. Origenis in Psalterium vidisse se narrat Trithemius *. Ex Homiliis 9. viz. in Psalm. 36. Hom. 5. in Psalm. 37. Hom. 2. in Psalm. 38. Hom. 2. a Rufino Latine versas editio Origenis Latina habet, quas tamen aut Origenem autorem, aut Rufinum interpretem habere multi negant; an merito, judicent eruditi. Ex Homilia in Psalmum 82. fragmentum exhibet Eusebius lib. 6. c. 38. & Homiliam in Psalmum centesimum ipse citat Origenes. Brevibus scholiis Psalterium ab Origene annotatum fuisse autor est Hieronymus. Exstant hæc *Scholia* Græce MSS. singulis versibus subjuncta a Psalm. 9. v. 10. ubi incipiunt his verbis: οἱ γὰρ ἐξ αὐτῶν πιστεύσαντες ἔγνωσαν, ὅτι αὐτός ἐστι ὁ κριτὴς πάντων, &c. habentur Protopsaltæ ecclesiæ cujusdam Cretensis manu descripta Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex dispositione *Lambecii* 16. *Nesselii* 311. Extat penes Cl. Galæum Græce MS. ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς ψαλμούς. Pr. οἱ ἐπιγεγραμμένοι ψαλμοὶ ὑπέρ. &c. & ex Origenis commentariis aliud longum τμῆμα. cui etsi Origenis nomen non sit præfixum ejus tamen esse ex Hieronymi apologia ad Rufinum, perspicue colligitur. Perplurima etiam ex Origenis scholiis in catenis MSS. penes se habet idem vir eruditus. Porro e Tomis in Psalmum 1m. habemus partes aliquas apud Eusebium, Pamphilum, Philocaliam & Epiphanium. Rursus insigne fragmentum e Tomo in Psalmum 4m. exhibet Philocalia; & aliud e Commentario in Psalmum 6m. apologeticus Pamphili; & alia iterum fragmenta e Commentariis in Psalmos 15, 18, & 40.

In Proverbia Commentarii, ex quibus particulas duas deprompsit Pamphilus in apologia. Catena quoque MS. Bibliothecæ Mazarinianæ in Lucam ad cap. 8. v. 4. insigne fragmentum indidem expromit.

In Ecclesiasticen Explicatio. Cujus meminisse Methodium affirmat Sixtus Senensis *, quam tamen neque nos, nec ipse Huetius qui omnia diligenter investigavit, in Methodio invenire potuimus.

In Cantica Canticorum Commentarii, post annum 238. scripti, quorum binam editionem adornavit Origenes, alteram juvenis, unico tomo constantem, ex qua laciniam Philocaliæ capiti 7. intextam deprehendas; alteram jam provectior longe auctiorem, decem quippe tomos complexam, ex qua quicquid hodie superest, in Homilias 6 male distribuitur; quarum duæ priores interpretem habent Hieronymum, reliquæ a quibusdam Hieronymo sunt adjudicatæ, sed male. Rufinum enim interpretem habent. Vid. Cl. Pearsonum Vindic. Ignat. par. 1. p. 3, &c. adversus Blondellum & Dallæum de istarum homiliarum autore & interprete fuse differentem. Fragmento e tomo 2°. habetur in Philocal. cap. 26.

In Esaiam { *Commentariorum* libri 30. *Homiliæ* 25. *Scholia*. }

Commentariorum in Esaiam ipse meminit contr. Cels. l. 7. p. 339.

Præter ista alios sub Origenis nomine de visione τετραπόδων. duos ad Gratam libros suo tempore circumlatos, (licet pseudepigraphi vulgo haberentur) memorat Hieronymus Præfat. Comm. in Esaiam.

Ex Commentariis fragmenta bina in Pamphili apologetico asservantur. Exstant Lat. Homiliæ 9. quas extemporales fuisse & ab Hieronymo versas censet Huetius.

In Hieremiam Homiliæ 45. teste Cassiodoro.

Ex his 14. confuso ordine ab Hieronymo versæ inter Latina Origenis opera exstant. Exstant Græce in variis Codd. MSS. novendecim, quarum 12. inter Hieronymianas Latine habentur. Ex Codd. MSS. 7. eas sc. quæ in Hieronymianis deerant, edidit Mich. Ghislerius in catena sua in Ieremiam *Lugd.* 1623. Integras deinde 19. (seu potius 18. ultima enim Clementis Alex. est) Græce edidit Cyrilli nomine Balth. Corderius, *Paris.* 1648. Origeni demum postliminio reddiras Huetius publicavit. Fragmentum Homiliæ 39. Philocaliæ caput 12. exhibet. Extemporales esse vult Huetius.

In Threnos Tomi 9. ex quibus quinque duntaxat ad suam ætatem pervenisse Eusebius * prodit.

In Ezechielem Tomi 25. vicesimi particula constat Philocaliæ caput 2. Hos ipse memorat contr. Cels. l. 7. p. 339.

Ex Homiliis 14. ab Hieronymo versæ in Latina editione exstant. Extemporales esse judicat Huetius.

In Danielem Expositio.

In XII. Prophetas Tomos 25. reperit Eusebius. Scripsit adhuc Origenes in Hoseam,

* Adv. Vigilan. tom. 2. p. 313.

* Apol. adv. Rufin. t. 2. p. 196.

* De script. Eccl. fol. 10.

* Biblioth. Sanct. l. 4. in Orig.

* L. 6. c. 24.

Sæc. III. ab an. CC. Zachariam & Malachiam, Commentarios: qui tamen e 25. priorum numero fuisse censeri possint. De Commentariis in Hoseam testatur Hieronymus Origenem duo scripsisse *Volumina*, in quibus nihilominus vix tertiam partem a principio libri usque ad visionem Quadrigarum edisseruit; nempe parvum libellum, cui hunc titulum imposuit, περὶ τῶ πῶς ὠνομάσθη ἐν τῷ Ὠσηὲ Ἐφραΐμ, in quo ostendere voluit, quæcunque contra eum dicuntur ad hæreticorum referenda personam; aliud item *volumen* ἀκέφαλον καὶ ἀτέλεστον. Ex his Commentariis in Hoseam petitum fragmentum exstat in Philocaliæ cap. 8. Contr. Cels. l. 7. p. 339. se aliquot e XII. Prophetis exposuisse dicit.

Prolog. in Ose. tom. 6. p. 4.

In Matthæum { *Commentariorum* libri 25. Philippo imperante scripti. *Homiliæ*. *Scholia*.

Ex his quicquid Græce exstat, nempe Commentariorum partem a capite 13. vers. 36. incipientem, & ad cap. XXII. 33. pertingentem edidit Huetius, una cum fragmentis aliquot e tomis 2°. & 7°. quæ apud Pamphilum, Eusebium, & Philocaliam asservantur. Quicquid autem Latine exstat (viz. Commentariorum pars a cap. XVI. 33. initium ducens & ad finem fere evangelii progressa) in Homilias 35. male divisum, Interprete (uti Huetius conjicit) vel Epiphanio scholastico, vel Bellatore presbytero, Cassiodori familiaribus, in Latina editione habetur.

Inter Homilias, quæ In Diversos inscribuntur, 7. circa Matthæi interpretationem versantur.

In Marcum tractatus a se scripti meminit Origenes tract. 35. in Matth. Cujus nemo, quod sciam, mentionem fecit.

In Lucam { Tomi 5. Exstant Lat. Homiliæ 39. ex Hieronymi versione. Scriptæ sunt ab Origene adhuc perquam juvene, judice Pearsono.

Particulas quasdam Origenis Commentatiorum in Matthæum, in Lucam, & in Johannem, exhibet Jul. Cæsar Bulengerus, quas alibi reperire non est: unde eas deprompserit, incertum est.

In Johannem { *Commentariorum* Tomi 32. ex quibus priores circa an. 222. scripti, posteriores post an. 237. Horum 22. viderat Eusebius. *Homiliæ* 2. habentur inter eas, quæ in Diversos inscribuntur.

E Commentariis Tomi 9. hodie supersunt, ab Huetio Græco-Latine editi, viz. 1us, 2us, 6, 10, 13, 19, 20, 28, 32. E Tomo 4. fragmenta adducuntur *Philocaliæ* cap. 4. item cap. 5. alia fragmenta e præfatione quinti tomi, cujus præfationis aliam quoque portionem exhibet Eusebius lib. 6. cap. 25. Editi sunt tomi isti 9. Latine a Genebrardo inter opera Origenis, in quibus editionibus notandum est eos in 32. tomos divisos haberi. Quod ex Græculi alicujus fraude profectum esse nos docet Possevinus opus mutilatum callide aucta librorum multitudine tanquam integrum venditare cupientis. Istius fraude illusus Ambrosius Mediolanensis, monachus Casinensis hoc ipsum opus Latine vertit, & 32. tomorum partitione impressum divulgavit.

In Acta Apostolorum Homiliæ aliquot. Caput siquidem Philocaliæ 7^{m}. claudit fragmentum e 4^{a}. Homilia in hunc librum.

In Epistolam Pauli ad Romanos Commentariorum tomi 20. quos pessima fide Latine a se versos, misere interpolatos, detruncatos & ad mediam fere partem contractos edidit Rufinus, versione sua in 10. tomos distributa & Hieronymo summa vafritie ascripta. Horum Commentariorum mentionem facit ipse Origenes contr. Cels. lib. 5. p. 263. Fragmenta ex hisce Commentariis bina habentur in Pamphili Apolog. E tomo 1. excerptum amplum subministrat Philocaliæ caput 24. aliudque e tomo 9. ejusdem caput 9.

In I. ad Corinthios Commentarii.

In Epistolam ad Galatas { *Tomi* 5. *Scholia*. *Tractatus* varii teste Hieronymo.

In Epistolam ad Ephesios Commentariorum libri 3.

In Epistolam ad Colossenses Commentarii, ex quorum libro 3. laciniam exhibet Pamphilus in Apologetico.

In I. ad Thessalonicenses ἐξηγητικὰ, quorum 3^{m}. librum citat Hieronymus Epist. ad Miner. tom. 3. p. 193. ipse Origenes meminit contr. Cels. lib. 2. p. 101.

In Epistolam ad Titum ἐξηγητικὰ, ex quibus fragmenta nonnulla habes in Pamphili Apologetico.

In Epistolam ad Hebræos { *Commentarii*. *Homiliæ*.

Ex illis fragmenta quædam Pamphilus apologiæ suæ inseruit, ex his Eusebius Hist. Eccles. lib. 6. c. 25.

In Apocalypsin Expositionem pollicitus est Origenes tract. 30. in Matth. an præstiterit, non liquet.

Horum ἐξηγητικῶν quicquid Græce reperiri potuit, una cum versione Latina edidit *Rothomagi* 1668. in 2. vol. fol. Vir Cl. P. Dan. Huetius, additis insuper notis & dissertationibus Origenianis; in quas omnia quæ ad Ori-

Sæc. III. ab an. CC.

Origenem, ejusque dogmata ac libros spectant, ολω τω θυλακω congessit. Ex quibus nos in hisce Origenis scriptis recensendis lucis haud parum accepisse non ingrati profitemur. Huetii editionem nuper expresserunt *Francofurtenses* 2. vol. fol. 1686.

[a] Origenes in secessu suo apud Julianam nobilissimum simul ac utilissimum, quod *Hexapla* appellavit, opus concinnavit ac edidit. Opus istud ex Diplis Hebraicis, (sc. textu Hebraico Hebraicis ac Græcis characteribus expresso) ac quatuor instrumenti veteris Versionibus, viz. LXX. Aquilæ, Theodotionis, & Symmachi, per totidem columnas dispositis constabat: ita ut textus Hebraicus propriis literis depictus primam, idem Græcis characteribus exaratus secundam, Aquilæ versio tertiam, Symmachi quartam, LXX. senum quintam, Theodotionis sextam columnas occuparent. Ex his LXX. versionem accurate recensitam emendaverat Origenes. Suppletis ex Theodotione quæcunque in ea deerant in Hebræo expressa, additamentis hisce asterisco notatis, quæcunque vero LXX. senes præter Hebraicorum codicum fidem adjecissent obelo præfixo insignivit. Hisce sex columnis accedentibus postea, atque ultimo loco appositis binis aliis versionibus Græcis, quarum prima a studioso quodam ex iis qui erant Hierosolymæ, in doliis Hierichunte reperta imperante Caracalla, secunda sub Alexandro Mammeæ Nicopoli ad Actium a quodam Origenis discipulo inventa est, addita adhuc alia Psalmorum versione, quæ una cum codice Hierichuntino reperta fuerat, emerserunt *Octapla*. Sunt tamen, qui volunt *Hexapla* atque *Octapla* unum, idemque fuisse opus, modo a sex, modo ab octo columnis denominatum. Nec enim integræ fuerant versiones anonymæ, sed aliquos duntaxat S. Scripturæ libros continebant. Unde factum, ut opus istud partim esset *Hexaplum*, partim *Octaplum*, annumerata denique ultima Psalmorum versione, partim *Enneaplum*; licet hujusce in tota Bibliorum denominanda mole, ratio a nemine habita fuerit.

Procedente tempore *Tetraplum* Origenes in gratiam studiosorum, quibus tantum abs re sua vel otii vel facultatis non erat, ut Hexapla comparare possent, edidit ex quatuor notissimis Græcis versionibus, nempe Aquilæ, Symmachi, LXX. & Theodotionis, eodem prout in Hexaplis ordine ac methodo dispositis, concinnatum. Utrumque opus interiit. Specimen tantum Hexapli ex Cod. MS. Card. Barberini exhibent Biblia Waltoniensia tom. 6. ex quo schema quoddam Hexaplorum nos olim delineavimus, cujus & alibi * copiam fecimus. [b]

Sæc. III ab an. CC.

*In vit Origenis num. 18. vit. PP. Primit.

Libri de Resurrectione 2. totidem enim memorat Eusebius, quartum tamen alicubi citat Hieronymus. Ex libris primo & secundo fragmenta aliquot deprompsit Pamphilus in Apolog. Ejusdem quoque operis particula quædam habetur, lib. 2. περὶ ἀρχῶν, c. 10. Vide sis contr. Cels. l. 5. p. 244.

De Resurrectione Dialogi 2.

Stromateon libri 10. quos antequam ab Alexandria migraret sub Alexandro imperatore composuit, ut ex notationibus ipsius Origenis manu perscriptis, & ipsis libris præfixis observat Eusebius Hist. Eccl. lib. 6. c. 24. Ex his ultimus commatica epistolæ ad Galatas expositione fere constabat. Ex libro 6. specimen desumptum habet Hieronymus, in quo mendacio aliquando uti licere contendit Origenes. Ex 10. fragmentum bene longum profert idem Hieronymus Comment. in Galat. cap. 4. p. 191.

Protrepticus ad Martyrium, Maximino imperante scriptus; & Ambrosio, ac Protocteto Cæsariensis ecclesiæ presbytero nuncupatus. Exstat Gr. Lat. a Wetstenio primum editus una cum notis *Basil.* 1674. 4°.

Epistolam ejusdem argumenti ad Patrem martyrio destinatum scripserat Origenes etiamnum puer, cujus epistolæ verba quædam repetit Eusebius, lib. 6. c. 2.

Acta Disputationis Origenis cum Beryllo habitæ, de quibus plura in Beryllo. Præter hunc dialogum (ita enim Acta inscribuntur) alios quoque literis Origenes mandasse fertur. Rufinus quendam ab eo scriptum, & a Candido hæretico quicum habitus fuerat, adulteratum memorat. Africanus initio epistolæ de Susanna laudat *Dialogum* ejus *in Agnomonem*.

Epistolæ plusquam centum, quas a se fuisse collectas, & in libros proprios digestas tradit Eusebius: ex his integræ exstant.

Epistola ad Julium Africanum de Historia Susannæ circa an. 238. scripta, quam primus Græce edidit Hæschelius *Augustæ Vindel.* 1602. 4°. deinde Græce ac Latine cum notis Wetstenius, loc. cit.

Epistola ad Gregorium Thaumaturgum ad sacrarum literarum studium adhortatoria, quæ Philocaliæ cap. 13. exhibetur.

Fragmenta quædam aliarum *Epistolarum* hinc inde a veteribus proferuntur, ab Eusebio lib. 6. c. 2, 19, 36. a Rufino, Hieronymo, Cedreno, Suida, & in Catenis.

[c] *Libri περὶ ἀρχῶν* 4. ante an. 233. scripti, certe imperante adhuc Alexandro Mammeæ, antequam ab urbe Alexandria discederet Origenes teste Eusebio, lib. 6. c. 24.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 12. § 12. vol. 2. p 342. seq. & l. 6 c. 10. §. 45. vol. 13 p 837. b Hexaplorum, quæ supersunt, versione ac notis illustrata edidit *Montfauconius* Paris. 1713. fol. 2. vol. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38 § 9. Art. 8. vol. 9. p. 382.

Sæc. III. ab an. CC. p. 225. Hi libri difficillimi sane atque obscurissimi sunt, qui in Latina Origenis operum editione extant ex versione Rufini pessima fide confecta, multis quippe omissis, multis interpolatis ac in melius mutatis, uti nec ipse dissimulat Rufinus. Haud dissimili arte in cæteris etiam a se versis Origenis libris usus est Rufinus, adeo ut vera Origenis sententia ob interpretis male fidi additamenta, truncationes, atque interpolationes vix ac ne vix deprehendi possit. Quapropter Hieronymus aliam librorum περὶ ἀρχῶν versionem adornavit; ut ecclesiæ Latinæ Origenis errores, & Rufini fraudem detegeret. Ejus autem versio temporis injuria interiit. Ex his περὶ ἀρχῶν libris 24. fragmenta Græce habentur in Justiniani Imp. Tract. *Advers. Orig.* Errores Concil. tom. 5. pag. 672, &c. Quædam etiam in excerptis Methodianis περὶ τῶν γενητῶν, quæ ex hoc opere desumpta videntur. Opus integrum quantivis pretii alicubi forte apud nos latere suspicatur Galeus, præsertim cum Nic. Fullerus nostras hos libros MSS. citet *Miscel. Sacr.* lib. 4. c. 13. vereor tamen ne potius designet fragmenta quædam hujusce operis alicubi MSS. latentia. Hoc opus Origenis adversariis perpetua erat calumniandi & convitiandi seges, qua occasione liceat mihi Origenis Epitaphium a studioso quodam sub ejus persona conscriptum, quod in veterrimo codice Corbeiensi libris περὶ ἀρχῶν præfixum reperit Cl. * Mabillonius, hoc loco subjicere. Præmissa est hæc inscriptio:

* Analect. tom 3. p. 650, 665.

TITULUS ORIGENIS SUPER TUMULUM A SEIPSO COMPOSITUS.

Ille ego Origenes Doctor verissimus olim
Quem primum fidei gratia clara dedit.
Si mihi credere vis, libros tot millia scripsi,
Quot legio missos mittit in arma viros.
Nulla meos unquam tetigit blasphemia sensus,
Sed probus, atque vigil, tutus ab hoste fui.
Sola mihi casum Periarchῶn dicta dederunt.
His me conjectum undique tela premunt.

Contra Celsum libri 8. Ambrosii rogatu conscripti circa ann. 247. contra philosophum istum Epicureum qui Christianam religionem impugnaverat libro, cui titulum fecit ἀληθὴς λόγος. Hosce Gr. Lat. primus edidit cum notis D. Hæschelius *Augustæ-Vindelicorum* 1605. 4°. inde una cum doctissimis annotationibus Gul. Spencerus *Cantabrigiæ* 1658. 4°. Paucis ab hinc annis ibidem recusi sunt.

Interpretatio Nominum Hebraicorum & *Mensurarum Novi Testamenti*, ad imitationem Philonis libelli de Interpretatione Nominum Hebraicorum veteris Testamenti, cui etiam libro opus suum adjunctum edidit Origenes. Meminit ejus autor Quæstionum ad Orthodoxos. Imaginem ejusdem, forsan & versionem liberiorem repræsentat Hieronymus in libro de *Nominibus Hebraicis Novi Testamenti*. Sæc. III. ab an. CC.

De Oratione liber hortatu Ambrosii & Tatianæ elucubratus; in quo de natura, vi, variisque orandi generibus, aliisque huc spectantibus accurate satis agit; quædam vero haud satis sana dogmata, idque γυμνῇ τῇ κεφαλῇ profert, & quæ vix ullis coloribus excusari possunt. V. g. Sect. 1. ubi negat preces nostras ad Christum esse dirigendas, sed solummodo ad Patrem & Universi Deum; Filium vero esse ἕτερον κατ' οὐσίαν, καὶ ὑποκείμενον τοῦ πατρός. Ut alia levioris momenti taceam. Hunc librum ex codice Holmiensi (qui nunc in bibliotheca Collegii S. Trinitatis Cantabrig. servatur) Græce & Latine primum ediderunt Oxonienses an. 1686. 12°. Iterumque in lucem emisit Cl. Wetstenius Professor Basiliensis *Amstel.* 1695. 4° a. Codicem MS. Holmiensem, quem tantopere celebrat Huetius, ab Is. Vossio accepit Herbertus Thorndicius, a Thorndicio una cum nonnullis aliis Origenis Commentariis Galeus, qui illum reposuit in Archivis bibliothecæ SS. Trinit. Coll. ap. Cantabrigienses, & ex hoc codice fluxit editio, tum Oxoniensis tum Amstelodamensis. In hoc opusculo, multis disputat Origenes de vi & significatione vocis, ἐπιούσιος, quæ minus probat Galæus noster, nullo modo *substantialem* panem in illa notari putans, sed potius ab ἐπὶ & ἰὼν, ἰοῦσα, derivari contendit. Eadem enim analogia qua dicimus, γέρων, γερόντος, γερόυσα; ἑκὼν, ἑκόντος, ἑκοῦσα; ἐθέλων, ἐθέλοντος, ἐθελοῦσα, &c. dici etiam potest ἰὼν, ἰόντος, ἰοῦσα; ἄρτος ergo ἐπιούσιος est *panis supervenniens, assiduus, quotidianus*; ut bene & Latine vertit vulgatus interpres. *Expositio brevissima Orationis Dominicæ*, quam sub Origenis nomine Græce edidit Morellus *Paris.* 1601. & quæ editionis Oxoniensis calci subjecta est, ipsius Origenis non esse videtur, partim ob styli discrepantiam, partim quod in ea quædam aliter explicantur, quam in tractatu suo genuino exponit Origenes; nec quicquam Origenis libro *de Oratione* affine habet.

Commentarii in Veteres Philosophos, quorum opera non prælectionibus solum, sed scriptis etiam in discipulorum gratiam explicabat Origenes. Meminit eorum Eusebius.

Philocalia, quæ quid sit, breviter declarat epigraphe ipsi præfigi solita. Ἐκλογὴ ἡ παροῦσα περιέχει βίβλος γραφικῶν ζητημάτων καὶ ἐπιλύ-

a Novissime Gul. Reading cum notis *Lond.* 1718.

σεων

Sæc. III. ab an. CC

στων ἐκ διαφόρων βίβλων τοῦ Ὠριγένους συντεθεισῶν ἠθροισμένη ὑπὸ τῶν τὰ θεῖα σοφῶν Γρηγορίου καὶ Βασιλείου. Prodiit Gr. Lat. *Parif.* 1618. 4°. & in calce Cantabrigienſium editionum librorum contra Celſum. Origenis Philocaliam Græce MS. penes ſe habuit Galeus noſter, emendatam ex variis codicibus MSS. novaque verſione donatam, quæ ut in lucem emittatur omnes puto eruditi mecum obteſtabuntur. Denique multa Origenis opera, nobis incognita, vidit apud epiſcopum quendam Græcum in Chio inſula vir eruditus, fide optima, longeque meliori fato dignus, Fr. Vernonius Anglus, ut literæ quas hac de re ſcripſit ad Cl. Galeum, perſpicue teſtantur.

[a] OPERA SUPPOSITITIA.

[b] *Dialogus contra Marcionitas de Recta in Deum Fide*, cum Megethio, Marco, aliiſque hereticis habitus: quem tamen genuinum eſſe Origenis opus pluribus argumentis contendit Wetſtenius, contrarium licet ſentiant eruditorum pars potior: juſta ſaltem eſt de eo dubitandi ratio: vir Cl. Huetius Maximo eum adjudicat, ut ſupra dictum eſt in Maximo, dialogum iſtum Gr. Lat. primus edidit notis illuſtratum Cl. Wetſtenius loc. cit. De ejus γνησιότητι adhuc ἐπέχω. Etſi in partem affirmantem me propendere fateor. Neque enim parum apud me ponderis habet Baſilii & Gregorii theologi teſtimonium, qui in Philocalia cap. ult. Origeni illum diſertiſſime aſcribunt.

In Jobum:
- *Commentariorum* libri 3. in tria priora Jobi capita. Exſtant in Latina operum Origenis editione.
- *Commentariola* ſive *Scholia* in totum librum, Perionio interprete.
- *Homiliæ* 4. quas Chryſoſtomi eſſe deprehenſum eſt.

Commentarios & *Commentariola* binis antoribus Arianis e Lucianiſtarum ſecta aſcribit Huetius.

Commentarius in Evangelium Marci, qui in bibliotheca Regia Pariſina, & Corporis Chriſti Oxonienſi Græce exſtare dicitur, a nonnullis codicibus Origeni, ab aliis Cyrillo Alex. a reliquis Victori Antiocheno aſcriptus. Sub Victoris nomine Latine a ſe redditum edidit Theod. Peltanus.

Homiliæ in Diverſos 9. quarum antehac meminimus, quibus etiam decima *de Maria Magdalena* adjungi ſolet. Exſtant in Latina Origenis editione.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΜΕΝΑ, ſive de ſectis & dogmatibus Philoſophorum liber, quo præcipui cujuſvis ſectæ philoſophicæ duces & antesignani, nempe Phyſici, Ethici, Dialectici, Stoici, & Epicurei, breviter & perſpicue recenſentur, ſententiæ & placita expenduntur, & refutantur. Ex præfatione liquet, hunc librum priorem longe majoris operis fuiſſe partem, refutationis nempe contra omnes ſectas & hæreſes. Incipit hic Philoſophorum ſenſus, a Thalete Mileſio, & deſinit in Bracmanibus, Indis, & Druidibus. In ultima parte, quæ hodie deſideratur, oſtendebat quomodo hæretici (arrepta hac opportunitate) dogmata ſua ſtabilire conati ſunt; & arcanos Philoſophorum ſenſus in medium proferre, & refutare in ſe recepit. Exſtitere hæc φιλοσοφούμενα apud L. Holſtenium Biblioth. Vaticanæ præfectum, ut ex indice Codd. ejus Græcorum fidem facit Morhofius Polyhiſt. lib. 1. c. 7. quo de MSS. agit. Habuit eorundem exemplar Cl. Menagius; habentur etiam Romæ in Biblioth. Barberina, ſed codice recenti; ex quo varias lectiones eruit, & cum aliis Codd. contulit, quo purgatiora aliquando ederentur Bernard. Montfaucon *Diar. Ital.* pag. 210. Habuit etiam Johan. Mabillonius ex Biblioth. Medicæa *Origenis librum contra Sectas & Hereſes*, ſed mutilum ab ea parte, quæ refutationem continebat, uti nos docet *H. Ital.* pag. 168. Tandem vir ad promovendas Græcas literas natus Jac. Gronovius, ex eodem codice Medicæo deſcripſit, notiſque ſubjectis ornavit, Græce & Latine edidit in Theſ. Gr. Antiq. tom. 10. pag. 257. & notare licet, omnia quæ enumeravimus apographa ex uno hoc codice Medicæo profluxiſſe.

Hæc de ipſo opere: nunc de autore paucis agendum eſt. Origeni noſtro a pleriſque tribui ſolet. Abjudicant ei Menagius, Huetius, alii. Huetius Epiphanio aſcribit, tum quia epiſcopus erat, tum quia ſcripſit contra omnes hæreſes. Multum ſe torquet Cl. Editor, ut hoc opus Origeni aſſerat; quod nulla quidem arte cum iis, quæ in procemio de ſe habet autor, conciliari queat; ubi de Apoſtolis locutus, hæc habet verba, viz. ὧν ἡμεῖς διάδοχοι τυγχάνοντες τῆς τε αὐτῆς χάριτος μετέχοντες ἀρχιερατείας τε καὶ διδασκαλίας καὶ φρουροὶ τῆς ἐκκλησίας λελογισμένοι· *quorum nos ſucceſſores, ejuſdemque gratiæ participes facti ſumus, ſummique ſacerdotii & doctrinæ & Eccleſiæ cuſtodes habiti.* Hæccine de ſe dicturus eſſet Origines vir, ſi quis alius, miti & modeſto ingenio, neque unquam ultra gradum Presbyteratus evectus? nequaquam plane: neque juvat dicere, *Antiſtitem* apud Latinos pro presbytero quandoque uſurpari: nunquam enim eo ſenſu ſtricte & proprie dicitur ſine aliqua diſcriminis nota, ut apud Sidon. Apoll. de Clau-

[a] Conf. Tillemont. Memor. Eccl. vol. 3. ad vit. Origen. An. 36.
[b] Conf. Tillemont. Memor. Eccl. vol. 3. not. 13. ad vit. Orig.

Sæc. III. ab an. CC.

diano, *antistes fuit in ordine secundo:* & apud Optat. lib. 1. p. 15. *presbyteri in secundo sacerdotio constituti*; nec aliter apud Græcos. S. Gregorius in Iambicis, οἱ τὰ δεύτερα θρόνων λελογχότες, *qui secundos tenent templi sacri thronos.* Eodem modo Dionysius Areop. *sacerdotum ordo qui illuminat,* ὑπὸ τῇ τῶν ἐνθέων ἱεραρχῶν τάξει, *divinorum ordini Pontificum subjectus.* Verum ad ipsum Origenem provocat vir doctissimus, qui ad formulam Orat. Domin. sec. 19. p. 108. vocat τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν, *sacerdotalem dignitatem*; & paulo supra, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ τοῖς Ἀποστόλοις ὁμοιωθέντες ἱερεῖς ὄντες, κατὰ τὸν μέγαν ἀρχιερέα, & *Apostolis consimiles sacerdotes, ministerii divini cultum a magno Principe Sacerdotum acceperunt.* Verum hæc intelligenda sunt de communi sacerdotio, quod tum episcopis tum Presbyteris competit, potestate scilicet peccata remittendi utrisque à Domino concessa. Hæc sunt quæ obstant, quo minus in hanc sententiam descenderem, assensum aliter Cl. Editori haud gravate concessurus: est enim opus præstantissimo Origenis ingenio & eruditione dignum; & quæ diserte tradit Eusebius* de Commentariis in libros Philosophorum ab eo scriptis, huc forsan non abludere videntur.[a]

Eis iambic. Carm. 23. p. 244. t. 2. — Eccl. Hierarch. c. 5. § 6. p. 361. — * Eccl. Hist. l. 6. c. 18.

Lamentum sive *Planctus Origenis.* Lat. in Latinis Origenis Opp. editionibus.

Scholia in Orationem Dominicam, & in *Cantica B. Virginis, Zachariæ,* & *Simeonis*, quæ sub Origenis, vel ut ipse apposuit, alterius doctoris συγχρόνου nomine Græce edidit Fred. Morellus *Paris.* 1601. 8°. Verum Petrum Laodicensem legitimum esse autorem ex bibliotheca PP. colligit Huetius. Sed scholia *in Orat. Domin.* ipsius Origenis videntur, & libello *de Orat.* in edit. *Oxon.* subjiciuntur: si modo eadem sint scholia; editio enim *Paris.* jam ad manum non est.

Libellus de Singularitate Clericorum, qui inter Cypriani opera habetur, a nonnullis Origeni ascriptus, sed male: licet autor ejus non contemnendæ sit vetustatis, Hieronymi saltem ævo non inferior.

[b] Origenis opera, quotquot Latine solummodo habentur, prodierunt *Paris.* 1512. 1522. 1530. 1536. *Basil.* 1536. auctiora vero ibid. 1545. 1571. deinde *Paris.* 1574. cura Gilb. Genebrardi, 1604. 1619.[c]

Postremo monendus est lector, alterum fuisse Origenem, nostri coævum, philosophum Gentilem, cui scholam suam ingredienti assurrexit Plotinus, summaque eum veneratione prosequutus est. Ejus mentio fit apud Longinum*, Porphyrium†, Hieroclem‡, Eunapium**, Proclum††, aliosque. Illum viri cætera doctissimi cum nostro Origene male solent confundere.

* Lib. περὶ ὕψους. † In vit. Plotini. ‡ Ap. Phot. cod. 214. ** In vit. Porphyr. †† Plat. Theol. l. 2. c. 4. p. 90.

[d] AMBROSIUS, Alexandrinus, generis claritudine, vitæ instituto, (erat enim τις τῶν διαφανῶν ἐν αὐλαῖς βασιλικαῖς, inquit Epiphanius*) facultatum copia, nec minus indolis atque ingenii acumine, & quod majus est, pietate, & Christiani nominis confessione nobilissimus. Claruit circa an. 230. Uxorem habuit Marcellam, ex qua plures liberos suscepit. Sectæ Valentinianæ & Marcionisticæ insidiis captus, Origenis opera ad rectam fidem & Catholicam veritatem reductus est; ecclesiæ Alexandrinæ diaconus factus: ex quo arctissima ei cum Origene necessitudo intercessit. Amici fidelissimi una sæpius habitabant, junctisque studiis rem literariam eo animi ardore promovebant, ut neque inter cœnandum ab exemplarium S. Voluminum inter se collatione abstinerent; neque a cœna ambulare, aut corpus quiete relaxare datum sit. Quin & illo etiam tempore literis vacabant, studiis in multam noctem protractis; ne quid dicam de matutinis laboribus, qui ad nonam, nonnunquam vero ad decimam horam trahebantur, uti ipse Origenes* nos docet. Quæstiones ad dubia Origeni solvenda quotidie proponebat Ambrosius, illumque ad commentarios in S. Scripturam conscribendos innumeris stimulis, non verbis modo, sed & re ipsa incitavit, ἐργοδιώκτης propterea ab eo dictus. Sumptus enim necessarios ad alendos septem & amplius Notarios, qui dictanti Origeni per vices præsto adessent, totidemque Librarios una cum Puellis eleganter scribendi peritis copiose subministravit. Illi etiam scripta sua corrigenda non raro submisit Origenes. Obiit post Maximini persecutionem, Origene adhuc in vivis agente; ob id unum reprehensione dignus, quod cum locuples fuerit, amici & magistri sui, senis jam & inopia laborantis, moriens non recordatus sit. Scripsit *Epistolas ad Origenem*, ex quibus judice Hieronymo*, liquido constabat eum non inelegantis ingenii fuisse. Ex harum una quædam profert ipse Origenes lib. de Oratione c. 18. p. 18. 230.

* Hæres. 36. — * Epist. ap. Suid. in voc. Orig. p. 190. & ap. Cedren. p. 208. — Hieron. de Script. c. 56. — * Loc. cit.

[e] BERYLLUS, Bostrorum in Arabia episcopus. Claruit circa an. 230. Qui cum ecclesiam suam prudenter ac fideliter diu rexerat, tandem in nova dogmata, & a fide Catholica prorsus aliena lapsus est, ausus asserere Dominum ac Servatorem nostrum antequam inter homines versaretur, non substitisse in propriæ personæ differentia; 230.

[a] Edidit notis illustr. M. Jo. Chr. Wolfius *Hamb.* 1706. [b] Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. vol. 5 p. 230. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 1. p 107. [c] Novissime studio *Caroli Delarue* Mon. Benedict. *Paris.* 1733. [d] Conf *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 3. persecut. *Maximin* Art 3. seq. Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 56. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 4. vol. 5. p 272. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 60.

ncc

Sæc. III. ab an. CC.

nec propriam, sed paternam duntaxat Divinitatem in se residentem habere. Plurimis episcoporum colloquiis & disputationibus ea de re ultro citroque habitis, rogatus est Origenes, una cum reliquis, ut sermones cum eo confereret; qui allatis rationibus & demonstrationibus convictum hominem quasi manu apprehendens ad veritatis viam perduxit, & ad pristinam sanamque sententiam revocavit. Scripsit lucubrationes & epistolas, præsertim ad Origenem, quibus ei gratias egit. Varia quoque elegantis ingenii monumenta, quæ διαφόρως φιλοκαλίας Eusebius * vocat: quibus Hen. Valesius * Hymnos & Poemata intelligi putat. Exstitit Hieronymi * ætate *Dialogus Origenis & Berylli*, in quo hæreseos iste coarguebatur: Idem designari opus opinor, de quo Eusebius *, φέρεται ἤδη καὶ ἔγγραφα τοῦ τε Βηρύλλου, &c. *Exstant hodieque tum Berylli, tum Synodi istius causa congregatæ*, Scripta *edita; in quibus & quæstiones adversus illum propositæ ab Origene*, & Disputationes, *in ecclesia ejus habitæ, & singula quæ tunc gesta sunt, continentur.* Sed nihil horum a multis retro sæculis reperitur.

* L. 6. c. 20. * Annot. p. 122. * De script. c. 60. * L. 6. c. 33.

232. GEMINUS, sive Geminianus, presbyter Antiochenus. Claruit circa an. 232. sub Zebenno Antiochiæ episcopo, qui notante Eusebio * ecclesiæ Antiochenæ cathedram ascendit anno 229. Pauca quædam ingenii sui monumenta eum composuisse testatur Hieronymus *. Quænam vero ea fuerint, nec Eusebius, nec ipse Hieronymus posteris tradiderunt. N. E.

* Chron. an. 229. * De script. c. 64.

233. [a] TRYPHON, Origenis auditor, ad quem nonnullæ ab eo scriptæ sunt epistolæ. Claruit circa an. 233. De eo haud aliud dicendum restat, quam quod habet Hieronymus *, cum scilicet in scripturis eruditissimum fuisse, idque multa ejus opuscula testari, præcipue librum quem composuit *De Vacca Rufa* in Numer. cap. 19. & *de Dichotomematibus, quæ cum columba & turture Abrahami ponuntur in Genesi.* At hæc una cum plurimis aliis sacræ vetustatis monumentis pridem deperdita merito dolemus. Exstitit penes Cl. Galeum Εὐχὴ τοῦ ἁγίου Τρύφωνος. Hujus an alterius incertum.

* De script. c. 57.

233. [b] FIRMILIANUS, vir genere, pietate, atque eruditione illustris, circa an. 233. Cæsareæ Cappadocum episcopus factus est. Multa ei cum Origene tunc docendi munere Cæsareæ in Palestina fungente familiaritas intercessit, immo tam propenso erga Origenem animo fuit, ut modo illum in suam provinciam ad ecclesiarum utilitatem evocaret, modo ad ipsum visendum Judæam usque proficisceretur, & cum eo aliquamdiu maneret, ut majorem rerum divinarum cognitionem perciperet. Tanti ab omnibus habitus est, ut gravioribus ecclesiæ negotiis eo tempore agitatis semper interfuerit. Magnas cum Stephano Romano pontifice ob dogma de Hæreticis Rebaptizandis lites exercuit. Coacta enim episcoporum Galatiæ, Phrygiæ, Ciliciæ, & proximarum provinciarum synodo Iconiensi, Cypriani sententiam hæreticos denuo esse rebaptizandos adversus Stephanum constanter contendentis confirmavit: propterea a Stephano male habitus, qui rupto pacis ecclesiasticæ vinculo eum ab ecclesiæ suæ communione abscidit. Anno 265. Synodo Orientalium Antiochiæ adversus Paulum Samosatenum ejusdem urbis episcopum habitæ interfuit, & magna pars erat; in qua dogmatis a Paulo invecti novitatem quidem damnavit, hominem vero ipsum sententiam se mutaturum promittentem damnare distulit, ab homine nullius fidei deceptus, speransque sine ullo religionis dispendio rem optime posse constitui. Synodi istius epistola synodica a Turriano tenebris eruta exstat Gr. Lat. Concil. Tom. 1. Auctuar. Bibliothec. PP. *Paris.* 1624. tom. 1. pag. 302. Cum vero anno 270. ad secundam synodum Antiochenam adversus eundem Paulum collectam iter faceret, & jam Tarsum usque pervenerat; ibi grandævus decessit: uti synodi istius Patres in literis suis encyclicis testantur *. Exstat inter epistolas Cyprianicas [c] *Firmiliani ad Cyprianum Epistola*, a Cypriano, cujus stylum plane sapit, Latine, ut videtur, versa; qua confirmata Cypriani de Hæreticorum Baptismo sententia, Stephanum Papam ob inhumanitatem, audaciam, insolentiam, aliaque ab eo improbe gesta acerbe perstringit. Firmiliani libros, quos post se reliquit, citat Basilius de Spiritu S. cap. 29. p. 360. quot vero, vel quinam fuerint non dicit.

EusEb. l. 6. c. 26, 27. * Ap. Euseb. l. 7. c. 30.

NEPOS, in Ægypto episcopus, forsan alicujus civitatis ex præfectura Arsinoitica. Claruit circa an. 244. Promissiones hominibus sanctis in sacris voluminibus factas Judaico sensu intelligendas esse voluit, unde & mille annorum spatium corporalibus refertum deliciis in hac terra sanctis post resurrectionem indultum iri docuit, argumentis pro dogmate suo ut plurimum ex Apocalypsi ductis, cujus libri oracula cum spirituali & allegorico sensu accipienda esse contenderent orthodoxi, Nepos *librum* de ista quæstione composuit, quem ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν vocavit, tanto passim favore ab Ægy- 244.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 57. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Firmilian.* vol. 4.
c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 499.

Sæc. III. ab an. CC. ptiis acceptum, ut ſchiſmate facto integræ eccleſiæ a recta fide deficerent. Immo ejus aſſeclæ inſuper habitis Evangeliis, ſcriptiſque Apoſtolicis, doctrinam in Nepotis libro traditam *ὡς μέγα δή τι καὶ κεκρυμμένον μυστήριον, quaſi magnum quoddam & arcanum ſacramentum* venditarunt. Quapropter Dionyſius Alexandrinus Nepotis jam mortui librum ſcriptis duobus *de Promiſſionibus* voluminibus refutavit, & coacta presbyterorum Arſinoiticorum ſynodo ſectatores ejus diſputatione habita, ad ſanitatem reduxit. Scripſit adhuc Nepos in eccleſiæ uſum *Pſalmos* atque *Hymnos* quamplurimos, pios admodum & ab ipſo Dionyſio celebratos. Verum hæc Nepotis noſtri opera jam olim periiſſe videntur. Quære, an non idem fuerit Nepos cujus liber apocryphus in decreto Pſeudo-Gelaſiano damnatur? Vix certe eſt vel leviſſima dubitandi ratio.

247. [a] DIONYSIUS, genere ut opinor, Alexandrinus, parentibus ortus eſt Gentilibus, ſed honore & dignitate conſpicuis. Dum ſingulas variarum ſectarum ſententias diligenti examini ſubjiceret, & veritatem ſedulo perquireret, ad Chriſti fidem impulſus eſt; Origenis forſan, cujus diſcipulus erat, documentis non parum adjutus ac confirmatus. Presbyter Alexandrinus factus, poſt Heraclam circa an. 232. Alexandrinæ epiſcopum conſtitutum, ſcholam catecheſeωn regendam tenuit; tandemque anno 247. mortuo Heraclæ in ſede Alexandrina ſucceſſit. Exorta perſecutione Deciana a militibus comprehenſus Tapoſirim oppidulum inter Alexandriam & Canopum mittitur; fortaſſis ut ibi ſine ſtrepitu & tumultu ſummo ſupplicio afficeretur: ſed Deo ita diſponente ex eorum manibus elapſus eſt; qua vero occaſione, lepidam hiſtoriam ipſe narrat epiſtola adverſus Germanum apud Euſeb. l. 6. c. 40. Durius cum eo actum eſt anno 257. Namque Valeriano graviſſimam perſecutionem in Chriſtianos commovente, poſt præclaram confeſſionem coram Æmiliano præfecto Auguſtali factam, Cephro, deſertiſſimam & incultiſſimam Libyæ regionem relegatur, quo eum tametſi graviter ægrotantem, ne diei quidem unius dilatione conceſſa ſtatim proficiſci compulerunt milites. Poſt triennale exilium, Gallieni edicto favorem Chriſtianis indulgente, Alexandriam rediit; & non modo cum Gentilibus, ſed & cum ſchiſmaticis & hæreſiarchis conflixit. Novatianum ſchiſma molientem mitiſſima epiſtola in eccleſiæ ſinum reducere ſategit. Ortam inter Stephanum & Cyprianum de rebaptizandis Hæreticis controverſiam modis quibuſcunque ſopire ſtuduit, ipſe quaſi pacis arbiter, utrumque ad concordiam resarciendam obnixe hortatus, in Cypriani tamen partes propenſior, quippe quibus veritatem adeſſe perſuaſum illi erat. Contra Sabellium hæreticum Ptolemaide Pentapolitana oriundum, qui unicam in SS. Trinitate Subſiſtentiam, unicam Perſonam tribus nominibus inſignitam eſſe ſomniarat, fortiter dimicavit: nimio tamen diſputationis ardore abreptus, in contrarium erroris ſcopulum tantum non impegit, dum non tantum Perſonarum diſtinctionem, ſed & eſſentiæ differentiam, & poteſtatis gloriæque inæqualitatem in SS. Trinitate reperiri doceret: in hoc tamen excuſandus, tum quod præ nimio hæreticorum odio cæcutierit, tum quod reliquis in ſcriptis orthodoxe ſentiat, & ſeipſum a Romana ſynodo erroris admonitum edita apologia tueretur, dictis incautioribus ſenſu orthodoxo explicatis. Nepotis denique ac Chiliaſtarum Ægyptiorum ſchiſma & errorem colloquio habito reſtinxit & expugnavit. Tandem anno 265. ad ſynodum Antiochenam vocatus, ut cum Paulo Samoſateno congrederetur, adventum diſtulit, ſenectutem & corporis infirmitatem cauſatus; veruntamen ſententiam ſuam iſta de controverſia per literas indicavit, Paulum vero ipſum ne ſalutatione quidem dignatus eſt. Hoc ipſo demum anno poſt 17. in epiſcopali munere elapſos annos vitam cum morte commutavit; eodemque tempore, forſan & eodem die, quo Gregorius Neocæſarienſis e vivis exceſſit. Amborum enim memoria in omnibus Latinorum martyrologiis 15. Cal. Novembr. celebratur. Ejus nomine erectam eſſe Alexandriæ eccleſiam Epiphanius * nos docet. Opera, quorum, (* Hæreſ. 69.) præter fragmenta quædam Euſebii beneficio conſervata, vix quidquam ſupereſt, conſcripſit plurima. Ea in duas claſſes commode diſpeſci poſſunt, *Tractatus* & *Epiſtolas*.

[b] TRACTATUS.

Liber de Pœnitentia ad Cononem Epiſcopum Hermapolitanum.

Libellus de Martyrio ad Origenem.

[c] *De Promiſſionibus adverſus Nepotem libri* 2. Ex horum ſecundo amplum ſatis & illuſtre fragmentum de S. Johannis Apocalypſi exſtat apud Euſeb. lib. 7. c. 24, 25. *de Cerintho aliud* lib. 3. c. 28.

[d] *Ad Dionyſium Romanum adverſus Sabellium, libri* 4. totidem Epiſtolis comprehenſi, & ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας titulo inſcripti. Ex occaſione enim epiſtolarum aliarum, ac præcipue ad Ammonem & Euphranorem ad-

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. ad vit. *Dionyſ.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 69. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p 263. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 150. c *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Dion. Alex.* Art. 10. d Conf *Pet. Couſtant.* Epiſt. Rom. Pontif. p. 279.

versus

Sæc. III. ab an. CC. versus Sabellium scriptarum quædam minus orthodoxe sensisse accusatus apud Dionysium Romanum & synodum Romæ habitam Dionysius noster, & ab iis admonitus, epistolis hisce apologeticis crimen sibi affictum diluit, & Sabellii hæresin acrius adhuc, cautius tamen, oppugnavit. Ex his libris non pauca apud veteres reperiuntur. Ex libro 1°. fragmentum non contemnendum profert Eusebius *Præpar. Evangel.* l. 7. c. 19. p. 333. ut demonstret materiam *μὴ ἀγένητον εἶναι, ortu non carere*. Excerpta & fragmenta plurima passim exhibentur in Athanasii libro *de Sententia* Dionysii Alex. aliud in ejusdem libro *de Synodo Arimini* p. 707. habetur. Alia adhuc epistolæ secundæ fragmenta exstant ap. *Basil.* de Spir. S. c. ult.

Ad Timotheum Puerum de Natura libri aliquot. Ampla satis ex iis excepta exhibet Eusebius Præparat. Evangel. l. 14. c. 23, 24, 25, 26, 27.

Liber De Tentationibus ad Euphranorem.

Commentarius in primam partem Ecclesiastis.

[a] EPISTOLÆ.

[b] *Epistola ad Cornelium Episcopum Romanum*, ex qua quædam profert Eusebius l. 6. c. ult.

Epistola ad Stephanum Episcopum Romanum de Baptismo. Fragmentum exstat apud Euseb. l. 7. c. 5.

Ad Sixtum Papam de Baptismo epistolæ 2. ex priori fragmentum habetur apud Euseb. l. 7. c. 5, 6. ex posteriori l. 7. c. 9.

Adversus Germanum Episcopum Epistola, ex qua duo præclara fragmenta exhibet Eusebius l. 6. c. 40. l. 7. c. 11.

Epistola ad Fabium Antiochiæ Episcopum, ex qua duo fragmenta habet Eusebius, prius de Persecutione Alexandrina sub Decio l. 6. c. 41, 42. posterius de Serapione c. 44.

Brevis Epistola ad Novatianum de Schismate: integra exstat apud Euseb. l. 6. c. 45. in qua pro *σχίσαι* legendum esse *θύσαι* recte monet Reverendus Pearsonus in Annal. Cyprian. Vox enim ea loco suo restituta sententiam Dionysii satis elegantem & acutam reddit.

Epistola de Pœnitentia ad Fratres per Ægyptum constitutos.

Ad Gregem suum Alexandrinum Epistola objurgatoria.

Epistola ad Laodiceos.

Epistola ad Armenios de Pœnitentia.

Epistola ad Romanos de Officio Diaconi.

Alia ad eosdem de Pace & Pœnitentia.

Ad Confessores Novatianos Romæ Epistolæ 3.

Ad Philemonem Presbyterum Romanum de Baptismo. Fragmentum habetur ap. Euseb. l. 7. c. 7.

Alia itidem ad Dionysium adhuc Presbyt. Rom. de Baptismo. Fragmentum de Novatiano exstat ap. Euseb. l. 7. c. 8. Sæc. III. ab an. CC.

Epistola suo & Ecclesiæ suæ nomine ad Sixtum & Ecclesiam Rom. de eadem re.

Ad Dionysium Romanum Epistola de Luciano.

[c] *Epistola ad Hermammomem*, ex qua tria exhibet fragmenta Eusebius l. 7. c. 1. 10. 23. nisi potius epistolam hoc loco memoratam distinctam esse malimus, utpote quæ ad Hermammomem & fratres in Ægypto degentes scripta sit.

[d] *Epistola ad Domitium & Didymum.*

Epistola ad Compresbyteros Alexandrinos.

Epistola ad Hieracem Episcopum Ægyptium, cujus fragmentum de Seditione Alexandrina exstat ap. Euseb. l. 7. c. 21.

Epistola de Sabbato.

Epistola ad Fratres de Mortalitate, seu *de Peste Alexandriæ grassante*, cujus nobile fragmentum exstat ap. Euseb. l. 7. c. 22.

Epistola de Exercitatione.

Epistola ad Ammonem Berenicensem Episcopum contra Sabellium.

Alia ejusdem argumenti ad Telesphorum.

Ad Euphranorem alia.

Alia ad Ammonem & Euporum.

Epistola Canonica ad Basilidem Episcopum Pentapolitanum de diversis capitibus, de quibus illum Basilides consuluerat. Exstat integra Gr. Lat. cum commentario Balsamonis tum alibi, tum in *Synodico Magno* quod Oxonii edidit D. Beveregius tom. 2. Alias etiam eum ad Basilidem literas dedisse testatur Eusebius, l. 7. c. 26.

Epistola ad Synodum Antiochenam adversus Paulum Samosatenum.

[e] *Epistola ad Paulum Samosatenum una cum Responsionibus ad Pauli Samosateni decem Quæstiones.* Exstat Gr. Lat. Concil. tom. 1. multis tamen eo nomine suspecta, quod Patres Antiocheni in epistola synodica apud Euseb. l. 7. c. 30. diserte affirment, Dionysium quidem ad universam Antiochensium ecclesiam literas direxisse, Paulum vero ne salutatione dignatum. In epistolæ hujus fronte mentionem injicit Dionysius alterius cujusdam prioris ad Paulum epistolæ.

Ex memoratis epistolis quædam erant ἑορταστικαὶ seu paschales: quin & plures alias de eodem argumento scripsit Dionysius: certo sane constat eum infinitas pene epistolas scripsisse, de quibus Eusebius [*]: καὶ ἄλλας ἢ πλείσους ὁμοίως διὰ γραμμάτων ὁμιλίας ποικίλας τοῖς ἔτι νῦν σπουδὴν περὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ποιουμένοις καταλέλοιπεν ὠφελείας. *Alias quoque complures ad Diversos scripsit Epistolas, ex quibus quicunque illius operum studiosi sunt amatores* (sunt autem etiamnum plurimi) *multiplicem percipere possunt utilitatem.* [*] L. 6. c. 46.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p. 265. seq. [b] Conf. *Pet. Constant.* Epist. Rom. Pontif. p. 219. 259. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4 ad vit. *Dionys* not. 7. [d] Ibid. not. 2. [e] Ibid. not. 8.

Sæc. III. ab an. CC

Scripsisse Dionysium adversus Origenem exinde liquet, quod fragmentum profert Anastasius Sinaita Quæst. 23. p. 266. ἐκ τῶν κατὰ Ὠριγένους, quo de situ Paradisi agit. De hoc opere silent Eusebius & Hieronymus. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 135. fol. 123. ad calcem expositionis in *libros Regum* habentur sub Dionysii nomine epistolæ 2. nondum ut volunt editæ, quas Dionysii nostri Alexandrini esse, absque hæsitatione affirmat eruditissimus Lambecius. Prima sic incipit. Διονυσίου Ἐπιστολὴ Θεοδοσίῳ μονάζοντι. Τί θαυμάζεις ὅτι οὐδενὸς ἁμαρτήματος ὅλη πραγματίζεται πόλις, ὥσπερ καὶ Δαυὶδ γενόμενον ἔγνως. Desinit στεφάνῃ στεφανούμενος. Posterior ad Ursinnphium Ἀναγνώστῃ, cujus hoc initium Ὁ μὲν οὖν Ἀβεσσαλὼν δίκην παρὰ τῆς θείας ἀπῄτηθη δίκης, ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ οἰκείου πατρὸς, &c. In fine, δίκην εἰσπράξεται. Has epistolas ex codice Cæsareo descriptas, cum primum legerim, olim suspicatus sum; stylus, dicendique genus hujus sæculi non videntur. Certe ipsa vox μονάζειν justam satis suspicionem injicit, & paulo sequioris ævi scriptorem arguere videtur; cum monachatus, nec res, nec nomen, hoc tempore innotuerit. Miror vero Cl. Lambecium diffusissimæ lectionis, nec contemnendæ eruditionis virum fugisse, has epistolas non Dionysii Alexandrini, neque alicujus Dionysii esse, sed Isidori Pelusiotæ, inter cujus epistolas reperiuntur. Prior ad Theodosium lib. 1. Epist. 39. p. 10. Posterior ad Ursinuphium lib. 3. Epist. 219. p. 300. Ad quem etiam habentur & aliæ, nempe lib. 2. Epist. 240. lib. 4. Epist. 78. 80. Atque eo magis miranda est Lambecii ἀβλεψία, quod, ut ex ipsius commentariis liquet, plures epistolarum Isidori codices MSS. evolvisset, & præsertim ad Cod. Theol. 291. num. 5. epistolæ ad Ursinuphium mentionem facit. Sed Bernardus non videt omnia.

248. [a] THASCIUS CÆCILIUS CYPRIANUS, Carthaginensis, artis oratoriæ professione clarus, magnam sibi gloriam, opes, honores, acquisivit, epularibus cœnis, & largis dapibus assuetus, pretiosa veste conspicuus, auro atque purpura fulgens, fascibus oblectatus & honoribus, stipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officiosi agminis honestatus; ut ipse * de se loquitur. (*Ad Donat. p. 2.) Longe majorem vitæ partem inter Gentiles Idololatriæ assertor transegit, donec mediante Cæcilio presbytero Carthaginensi (cujus proinde nomen sibi postea assumpsit) a sæculari errore ad fidem Christi transiit, haustoque cœlitus Spiritu in novum hominem nativitas secunda eum reparavit. Contigisse id anno 246. probabili sane conjectura ductus statuit reverendus episcopus Cestriensis in accuratissimis annalibus Cyprianicis. Neophytus factus bona vendidit, & in pauperum usus erogavit: statim a baptismo libellum ad Donatum scripsisse videtur, & non longe post alium de idolorum vanitate, Tertulliani magistri sui, ac imprimis Minucii Fœlicis, e quo plurima ad verbum transtulit, æmulus. Exeunte anno 247. presbyter Carthaginensis factus est; annoque insequente, & jam adulto, efflagitante plebe, & pene rapiente, ipsomet vero humiliter renitente, & latebras quærente, ad episcopalem celeberrimæ illius ecclesiæ thronum post mortem Donati promovetur; quem vix per anni & quod excurrit spatium ornaverat, cum exorta sub Decio persecutione, ad leonem in Circo sæpius petitus, secessum quæsivit; proscriptus sub hac solenni formula: SI QUIS TENET VEL POSSIDET DE BONIS CÆCILII CYPRIANI EPISCOPI CHRISTIANORUM, &c. In hoc secessu, ne ecclesiæ suæ utilitati prorsus deesse videretur, scripsit 30. quæ exstant epistolas. Persecutione sopita anno 251. latebris egressus, & ecclesiæ suæ redditus, synodum Carthagine in causa lapsorum habuit: qua statutum est, pœnitentiam eorum diu protrahendam esse, ut nec in totum spes pacis denegaretur, nec censura ecclesiastica solveretur. Synodus vero Idibus Maii anni proximi habita paulo mitius cum iis egit, decernens ob ingruentes tempestates pacem lapsis pœnitentibus concedendam esse. Grassante paucis post mensibus ferali peste simul ac fame, Cyprianus tam sermone, quam manu, tum voce, tum opere, suis prospexit: eademque occasione elegantissimum libellum de Mortalitate exaravit. Anno 253. Concilium 66. episcoporum Carthagine celebravit, in qua scripta est epistola ad Fidum de Baptismo parvulorum. Ortam anno 255. de Baptismo hæreticorum controversiam Cyprianus concilii Carthaginensis decreto sedare conatus est, statuens hæreticorum baptismum invalidum esse plane nullum esse. Hac enim de re synodum hoc anno habitam esse ostendit eruditissimus Annalium Cyprianicorum conditor. Istam sententiam synodus 71. episcoporum anno proxime sequenti habita autoritate sua confirmavit. Cum vero non pauci, ac in iis præcipue Stephanus episcopus Romanus, strenue restiterint; majus & frequentius concilium Calend. Septembr. ejusdem anni convocavit Cyprianus, in quo episcopi 87. suffragiis suis sigillatim pronunciatis prius decretum roborarunt. Anno 257. persecutionem in Christianos movet Valerianus Imp. quando Cyprianus confessione curam

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 1. p. 317. *Oudin* tom. 1. p. 266. seq. *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 4. ad vit. *Cyprian* *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 67.

Aspasio

Sæc. III. ab an. CC.

Aſpaſio proconſule facta in exilium mittitur, Curubas provinciæ Zeugitanæ intra mare Libycum oppidulum relegatus: ubi viſione divina de Paſſione poſt annum exactum ſubeunda admonetur: quod ſane ita evenit. Anno enim ſequente ab exilio retractus, capitis damnatur, proconſule decretum ex tabella recitante, THASCIUM CYPRIANUM GLADIO ANIMADVERTI PLACET. Quod factum eſt 18. Kal. Octobr. in agro Sexti an. 258. ejuſque corpus in areis Macrobii candidi procuratoris juxta Piſcinas in via Mappalienſi conditum. Integro decennio ſedem Carthaginenſem occupavit, primuſque epiſcoporum iſtius urbis martyrii coronam meruit. Vir plane θαυμάσιος, Chriſtianæ pietatis cultor ſummus, diſciplinæ eccleſiaſticæ & epiſcopalis poteſtatis vindex acerrimus. Bonis artibus apprime imbutus, in rhetorica excelluit, in ſacris & theologicis acutiſſimus. Tertulliani ſcripta continuo verſavit, ſine quorum lectione vix diem ullam præterivit, notario ſuo dicere ſolitus, *Da Magiſtrum:* quod ex ipſius notarii ore exceptum Hieronymo * retulit Paulus Concordienſis. De ſtylo ejus audiamus Chriſtianæ eloquentiæ principem *. *Unus igitur præcipuus & clarus exſtitit Cyprianus: admodum multa conſcripſit in ſuo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioſo, & ſuavi, & (quæ ſermonis maxima eſt virtus) aperto: ut diſcernere nequeas utrumne ornatior in eloquendo, an facilior in explicando, an potentior in perſuadendo fuerit.* [a] *Opera ejus* (teſte Hieronymo *) *ſole clariora*, ſecundum tempora quibus ſcripta ſunt, & prout in editione Oxonienſi diſponuntur, hic enumerabo.

* De Script. c. 53.

* Lactant. Institut. l. 5. c. 1.

* De Script. c. 67.

Scriptus anno 246.

Libellus ad Donatum, a ſæcularibus oratorum diſciplinis ad Chriſti fidem recens converſum.

247.

De Idolorum Vanitate.

248.

Teſtimoniorum ad Quirinum adverſus Judæos libri 3. [b]

De habitu Virginum.

249.

Epiſtolæ 4. *viz.* 1, 2, 3, 4. in Edit. Oxon. quæ in editionibus Rigaltianis ſunt numero, 65, 60, 64, 61. Notet interim lector in noviſſima Rigaltii editione a Priorio adornata *Pariſ.* 1666. numerorum ordinem turbatum eſſe. Nam deeſt numerus 23. ac proinde omnes ſequentes numeri juſtam quantitatem unitate excedunt.

Sæc. III. ab an. CC.

250.

[c] *Epiſtolæ in receſſu* ſcriptæ 29. una cum quinque aliis ad Cyprianum ſcriptis, atque unica Celerini ad Lucianum confeſſorem Carthaginenſem, altera Luciani ad Celerinum, aliaque Caldonii, &c. ad clerum Carthaginenſem, a num. 5. ad 40. incluſive in Edit. Oxon. in Rigalt. vero hunc ordinem obtinent. 4. 80. 35. 2. 3. 8. 7. 36. 6. 5. 10. 9. 11. 12. 13. 14. 20. 21. 16. 18. 19. 17. 22. 24. 23. 30. 25. 31. 26. 27. 28. 29. 15. 32. 33. 34.

251.

Epiſtolæ adhuc in receſſu ſcriptæ 2. cum epiſtola Caldonii ad Cyprianum num. 41. 42. 43. Oxon. 37. 38. 39. Rigalt.

Poſt reditum Epiſtolæ 7. cum tribus ad Cyprianum datis. Num. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. Oxon. 41. 40. 43. 42. 44. 45, 47. 46. 48. 49. Rigalt.

De Unitate Eccleſiæ, nonnulli huic libello titulum fecerunt *De Simplicitate Prælatorum*. Fœde interpolatum eſſe multi volunt. Pontificiorum fraudem in eo corrumpendo egregiam pluribus redarguit Doctiſſ. Jameſius tractatu vernaculo de corruptione Scripturæ, Patrum, &c. Part. 2. p. 1. &c.

De Lapſis.

252.

Epiſtolæ 7. *viz.* 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. Oxon. 50. 51. 52. 53. 55. 54. 56. Rigalt.

De Oratione Dominica.

De Mortalitate.

Exhortatio ad Martyrium.

253.

Epiſtolæ 5. *viz.* 61. 62. 63. 64. 65. Oxon. 57. 59. 62. 58. 63. Rigalt.

[d] *Liber ad Demetrianum.*

254.

Epiſtolæ 3. *viz.* 66. 67. 68. Oxon. 68. 67. 66. Rigalt. Ex his ultimam ad Stephanum Papam ſcriptam Cypriani non eſſe acriter contendit [e] Launoius.

De Opere & Eleemoſynis.

255.

Epiſtolæ 3. *viz.* 69. 70. 71. Oxon. 75. 69. 70. Rigalt.

De Bono Patientiæ.

256.

Epiſtolæ 3. cum epiſtola Firmiliani ad Cyprianum, *viz.* 72. 73. 74. 75. Oxon. 71. 72. 73. 74. Rigalt.

De Zelo & Livore.

Concilium Carthaginenſe de Rebaptizandis Hæreticis.

a Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 120. ſeq. *Tillemont.* ad vit. *Cyprian.* not. 53. tom. 4. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1 p 1252. ſeq. item de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. § 4. p. 217. *Petri Conſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 181, 159, 207, 211. b Horum tertius habetur apud *Joſeph. M. Thomaſium* inter Inſtitut. Theolog. Antiquorum PP. *Rom.* 1710. vol. 2. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 27. d Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 5. c. 2. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 276.

Sæc. III. ab an. CC.

257.

Epistola una cum tribus ad Cyprianum datis, *viz.* 76. 77. 78. 79. Oxon. 76. 77. 78. 79. Rigalt.

258.

Epistolæ 2. *viz.* 80. 81. Oxon. 81. 82. Rigalt.

Cum cæteris scriptoribus hoc habet commune Cyprianus, ut in præfatione recte olim notavit Erasmus, quod ipsius lucubrationibus multa sunt aliorum admixta; in hoc vero Hieronymo fælicior, quod hujus voluminibus multa sunt interspersa, prorsus indigna lectu: Cypriano nihil ascriptum est nisi doctum, & a magnis viris profectum.

[a] Opuscula Cypriano falso ascripta.

De Pascha Computus. Tractatus vetustus, & si non Cypriani, ejus saltem ævo suppar, ex codice Cottoniano, cum notis & variis lectionibus inter opuscula Cyprianica Oxonii primum editus.

De Spectaculis.

De Disciplina & Bono Pudicitiæ. Hunc pariter ac præcedentem libellum Cypriano adjudicat Pamelius. Refragatur autem ingens styli disparitas. Cornelii Papæ istum pariter ac librum ad Novatianum esse censet Erasmus.

De Laude Martyrii ad Moysen & Maximum, & cæteros Confessores. Hunc etiam libellum Cypriano ascribit Pamelius. Eadem autem obstat ratio.

Ad Novatianum, quod Lapsis spes veniæ non sit deneganda. Multi opus istud Cypriano non indignum esse censent: alii e contra.

De Cardinalibus Christi operibus, quem esse Arnoldi Abbatis Bonæ Vallis omnes jam norunt: quique præter præfationem sequentes tractatus 12. complectitur, *viz.*

De Nativitate Christi.

De Ratione Circumcisionis.

De Stella & Magis, ac Innocentium Nece.

De Baptismo Christi, ac Manifestatione Trinitatis.

De Jejunio & Tentationibus Christi.

De Cœna Domini.

De Ablutione Pedum.

De Unctione Chrismatis, & aliis Sacramentis.

De Passione Christi.

De Resurrectione Christi.

De Ascensione Christi.

De Spiritu Sancto. Hactenus Arnoldus.

De Aleatoribus. Bellarminus Pontificis alicujus Romani recentioris ævi esse conjicit.

De Montibus Sina & Sion contra Judæos.

Carmen Genesis.

Carmen Sodoma.

Sæc. III. ab an. CC.

Carmen ad Senatorem Apostatam. De his carminibus vid. plura in Tertulliano.

Hymnus de Pascha Domini, Victorino Petavionensi a Beda ascriptus.

Oratio Cypriani pro Martyribus.

Oratio ejusdem in die Passionis suæ.

De Singularitate Clericorum. Vid. plura in Origene. Doctissimi editionis Oxoniensis Curatores circa Bedæ ætatem scriptum esse arbitrantur.

In Symbolum Apostolicum Expositio Rufini est, sub ejusque nomine habetur inter opera Hieronymi.

De Judaica incredulitate ad Vigilium. Vid. plura in *Aristone Pellæo.*

Adversus Judæos, qui Christum insecuti sunt.

De Revelatione Capitis B. Joh Baptistæ. In eo agitur de Pipino Francorum rege.

De duplici Martyrio ad Fortunatum. Inibi de Turcis agitur.

De 12. *Abusionibus Sæculi.*

Dispositio Cœnæ. Opus ineptum, ac ridiculum.

Hæc omnia, (exceptis libris *De Disciplina & Bono Pudicitiæ, De Laude Martyrii ad Mosem & Maximum, de Lapsorum venia ad Novatianum*) Cypriano abjudicant Bellarminus, & Labbæus. Monendus denique lector est, superesse quendam libellum, qui licet Cyprianum autorem non habeat, instauratorem tamen agnoscit, Tyronis intelligo & Senecæ notas Tachygraphicas, quas præsul & martyr cumulo satis grandi locupletavit, adjiciens vocabula Christianorum usibus necessaria, quæ in codice a Grutero edito affatim comparent.

[c] Prodierunt opera Cypriani, *Spiræ*, 1471. *Paris.* 1512. *Colon.* 1520. *Basil.* per Erasmum, 1520. 1525. 1558. *Lugduni*, 1528. 1537. 1544. 1550. *Colon.* 1544. 1549. *Paris.* 1541. 1564. *Romæ*, 1563. deinde per Pamelium *Antverp.* 1568. 1589. *Paris.* 1574. 1603. 1616. 1644. *Colon.* 1617. *Genevæ* per Goulartium, 1593. *Paris.* per Rigaltium, 1648. 1666. De editione Parisiensi 1541. Pamelii censura in Doctores Sorbonicos Parisienses (qui Cyprianum innumeris mendis contaminarunt) observatu digna est. Ita enim ille nota 65. in Cyprian. de Orat. Dominica, "Interferuntur hic aliquot lineæ in editione Parisiensi apud Arnulphum l'Angelier, an. 1541. sed quæ Cypriani non sunt, ut ipse fatetur in margine hac annotatiuncula [Additio cujusdam] ex qua de cæteris judicare facile est lectori; utpote qui quantumvis repurgationem jactet in titulo, innumeris Cyprianum mendis contaminarit."

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 142. *Tillemont.* Memor. Eccl. tom. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 65. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 3. p. 699. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 143. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l 4 c. 3. p. 377. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 273. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 4. p. 219. item Bibl. med. & infim. Latinit l. 3. vol. 1. 1253.

Sæc. III. ab an. CC. "minarit. Ut tamen plausibiliorem suam "editionem faceret, subscriptionem episto-"læ dedicatoriæ Erasmi immutare non est "veritus; & quum scriptam constet *Lova-"nii* 1519. ipse subscripsit *Parisf.* 1541.

Inter editiones Cyprianicas eminent Rigaltianæ, ea præcipue quam anno 1666. cum integris Rigaltii, selectis aliorum, suisque etiam commentariis uno conspectu dispositis, *Parisius* edidit Ph. Priorius, & nupera *Oxoniensis*, quam anno 1682. Annalibus Cyprianicis τῶ πάνυ Johannis Pearsoni episcopi Cestriensis, notis etiam doctissimis illustratam, Reverendus Pater Johannes Fell, præsul Oxoniensis ὁ μακαρίτης adornavit.[a]

[b] Antequam lectorem dimittam, monendum duxi, alium fuisse (uti volunt) Cyprianum, Præsulem Antiochenum, una cum Justina virgine, quam infane deperibat, sub Diocletiano Nicomediæ passum; de quo mira narrant, & quem temere cum nostro Cypriano confundunt Nazianzenus, Prudentius, Metaphrastes, aliique. Totam hujusce rei narrationem (teste Photio *) tribus libris carmine Heroico conditis fuse olim depinxit Eudocia Augusta ex vetustiore, ut videtur, historia. Extat Latine hujus Cypriani (si modo hujus sit) *Pœnitentia* seu *Confessio*, qua prioris vitæ flagitia uberrime deflet. Hanc una cum notis & variantibus lectionibus primus in lucem dedit nuperæ operum Cyprianicorum editionis Oxoniensis curator. Scio clarissimum editorem conjecturis non contemnendis fultum diserte affirmare talem Cyprianum Antiochenum nusquam extitisse, quin totam narrationem nihil aliud esse quam Cypriani nostri historiam ab aliquo ex eorum numero, qui Martyrum res gestas novis augmentis decorare gestiebant, mire interpolatam, vel potius de novo conditam. Esto: dummodo quod sole clarius est, concedatur vetustissimam esse hanc fabulam, & ante Nazianzeni tempora natam, qui hanc ipsam, saltem hujusmodi confessionem designare videtur, dum de Cypriano hæc habet *: Ὁ δὲ καὶ μακρῷ στηλιτεύων τὴν πρότεραν ἑαυτοῦ κακίαν, ἵνα καὶ τοῦτο Θεῷ καρποφορήσῃ τὴν ἐξαγόρευσιν, καὶ πολλοῖς ὁδὸς γένηται τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος τῶν ἀπὸ κακίας ἐπιστρεφόντων. *Hic superioris vitæ turpitudinem longa oratione proscindit, ut ipsam quoque scelerum confessionem Deo muneris loco offerat, ac multis eorum, qui ab improba & flagitiosa vivendi ratione animum revocant, ad melius sperandum via existat.*

* Cod. 184.

* Orat. 18. p. 278.

[c] CORNELIUS, natione Romanus, patre Castino natus, inter ecclesiæ Romanæ presbyteros primas tenuit. Vacaverat jam sedes Romana post excessum nobilissimæ memoriæ viri Fabiani annum unum, menses quatuor, dies quindecim; clero Romano novi episcopi electionem propter rerum & temporum difficultates differente. Tandem defervescente furore Deciano, Cornelius ineunte Junio anni 251. factus est episcopus, *de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio*, ut loquitur Cyprianus *, quem de ordinatione sua scriptis ad illum literis Cornelius certiorem fecerat. Vix tamen per unius anni spatium sedem istam tranquille tenuit. Mense enim Julio insequentis anni jussu imperatoris Galli Centumcellas Tusciæ urbem relegatur, ubi Cypriani literis ad ipsum datis mire refocillatus post duos fere menses, nempe 18. Cal. Octobr. an. 252. martyrium subiit. Scripsit ad *Cyprianum Epistolas* plures, ex quibus hodie supersunt 2. inter Cyprianicas edit. Rigalt. 45. 47. Edit. *Oxon.* 49. 50. Quatuor item ad Fabium (Flavianum vocat Hieronymus *) Antiochenæ ecclesiæ antistitem; ex quarum una insigne exstat fragmentum de Novatiano ap. Euseb. l. 6. c. 43. reliquæ perierunt.

Sæc. III. ab an. CC. 251. Vid Epist. Cleri Rom. ad Cypr. n.31 p.44.

* Epist. 52. (ad Anton.) p. 68.

* De Script. c. 66.

[d] NOVATIANUS, ex Stoico philosopho Christianus, dum inter catechumenos energumenus ab exorcistis foveretur, in morbum gravissimum collapsus, in ipso quo jacebat lectulo baptismum Clinicus suscepit, nec a morbo liberatus ea percepit, quæ ecclesiastica regula exigebat, nec ab episcopo confirmatur: id ei postea objiciente tum clero tum plebe, singulari tamen episcopi gratia ad presbyterii gradum in ecclesia Romana evectus est. Post mortem Fabiani, vacante diutius sede, tremendis sacramentis seipsum obstrinxit, se episcopatum non ambire. Nihilominus cum anno 251. Cornelium ad sacerdotii sublime fastigium, sese insuper habito, promoveri cerneret; homo fastu & invidia turgidus, & sui plenus, Novati Presbyteri Carthaginensis (hosce duos nominum similitudine decepti perpetuo fere confundunt scriptores Græci) aliorumque qui a Cypriano defecerant, factione stipatus, & quod majus erat, confessorum Romanorum, quos specioso severioris disciplinæ obtentu in partes suas traxerat, suffragio ornatus, 251.

a Recusi *Amstel.* 1700 & novissime cura *Prudentii Marani* Monach. Ord. Benedict. *Parif.* 1727. fol. & *Venet.* 1728. fol.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Cyprian.* Orient. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 144. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 3. ad vit. *Cornel.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 66. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1208. *Pet. Constant.* Epist. Roman. Pontific. p. 146. & 195. item Append. ad Epist. p. 26. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. tom. 3. hæres. *Novatian.* *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 70. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 145. *Oudin.* tom. 1. p. 281. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 9. not. vol. 5. p. 274. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 426.

Sæc. III. ab an. CC

Episcopali cathedræ tam insano studio, animo tam obfirmato inhiavit, ut a tribus episcopis, rudioris & simplicioris ingenii hominibus, quos e vilissima Italiæ parte Romam evocaverat, & inclusos aliquamdiu, mox crapula oppressos detinuerat, se Episcopum constitui per fraudem & vim curavit, ut saltem *εἰκονικήν τινα καὶ ματαίαν χειροτονίαν*, ut Cornelius * loquitur, adumbratam quandam & inanem ordinationem habere videretur. Hoc facto, probra & convitia in Cornelium pleno ore conjecit, missis, ut mos erat, undequaque literis ecclesias inferiores de ordinatione sua certiores fecit, & socios suos, novos, quos Cyprianus vocat, Apostolos, delegavit; qui per vicos, urbes, oppida discurrentes, homines incautos in societatem suam, errorisque consortium perducerent. Denique ut execrando sigillo suos sibi obstringeret, dum sacram eucharistiam singulis divideret, manibus manus comprehendens, eos in hæc ipsa verba jurare coegit: *Jura per corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, te nunquam meas partes deserturum, nec ad Cornelium esse rediturum.* Quum vero his artibus se nihil proficere animadverteret, in apertum erupit schisma & dogma de Pœnitentiæ *γυμνῇ κεφαλῇ*, graviter propugnavit, asserens lapsos pœnitentes ad ecclesiæ pacem nunquam esse admittendos, nec in ecclesiæ potestate situm esse veniam iis concedere, quin tales summo solius Dei judicio relinquendos. In dogmatibus reliquis a doctrina Catholica non recessit. De morte ejus non constat. Hominem suis coloribus ita depingit Cyprianus *: *In perniciem fratrum*, inquit, *lingua sua perstrepit, & facundiæ venenatæ jacula contorquet, magis durus philosophiæ sæcularis pravitate, quam philosophiæ dominicæ lenitate pacificus; desertor ecclesiæ, misericordiæ hostis, interfector pœnitentiæ, doctor superbiæ, veritatis corruptor, perditor charitatis.* Scripsit antequam schisma faceret, nomine cleri Romani elegantem *Epistolam ad Cyprianum*, quæ inter Cyprianicas est 30. Post schisma vero, [a] *Librum de Trinitate*, (in eo enim hæreseωs Sabellianæ, quæ circa an. 257. exorta est, meminit) qui quasi epitome quædam est operis Tertulliani de eodem argumento, olim a nonnullis Tertulliano, ab aliis Cypriano male ascriptum, *Epistolam de Cibis Judaicis*, si modo illius sit; eam enim non nisi conjecturis, perquam verisimilibus tamen, ducti Novatiano adjudicant eruditi, a quibusdam codicibus Tertulliano tributam. Utrumque opusculum exstat, & cum operibus Tertulliani excudi solet. Scripsit adhuc Novatianus, sed quo tempore incertum, *De Pascha, De Sabbato, De Sacerdote, De Oratione, De Animalibus mundis & immundis Quæstiunculas* (quas idem fuisse opus cum illo *de Cibis Judaicis* jure quis suspicari possit) *De Instantia, De Attalo, De Circumcisione*, libellum *contra Cornelium*, multaque alia, quæ non exstant; nisi quod habeatur inter opera Hieronymo ascripta, Tom. 4. liber hoc titulo, *De Vera Circumcisione*, an vero sit iste Novatiani opus *De Circumcisione*, merito dubitari potest.

* Ap. Euseb. l. 7. c. 43.

* Epist. 57. (ad Cornel.)

[b] PONTIUS, gente, ut videtur, Afer, claruit anno 251. Cypriani in ecclesia Carthaginensi diaconus, ejusque, per omnia quæ sustinuit certamina, comes individuus, & fidus Achates; præsertim in ultimo exilio & martyrii tempore operam ei fidelem præstitit, quando, ut ipsius verbis utar, *inter gaudium passionis & remanendi dolorem divisus erat animus, & angustum nimis pectus affectus duplices onerabant: multum ac nimis multum de gloria Cypriani exultavit, plus tamen doluit, quod ipse remansit.* Hunc duos Philippos Impp. ad Christi fidem convertisse temere affirmat Trithemius *: quod tamen alii (etsi omnibus fere eruditis fabulam sapit) Fabiano episcopo Romano constanter ascribunt. Quamdiu Cypriano supervixit Pontius, non liquet, nisi quod ex actis ejus colligi potest, de quibus infra; id modo tradunt antiqua martyrologia *, illum in suis passionibus Dominum semper glorificantem coronam vitæ promeruisse. Scripsit stylo simplici & inelaborato *vitam & passionem Cypriani, egregium*, inquit Hieronymus *, *volumen*, quod Cypriani operibus præfigi solet; & potius operis Pauliani breviarium judicat Erasmus. Alii propter appendiculam de translatione corporis ejus Paulo diacono perperam tribuunt. 251.

* De Script. Eccl. lol. 12.

* Ad 8. Id. Martii.

* De Script. c. 68.

Habentur in editione Cypriani Rigaltiana alia tria martyrii Cypriani *acta* summam antiquitatem præ se ferentia, præter ea quæ Paulus diaconus concinnavit: verum an revera antiqua & genuina sint, incertum est.

[c] Porro *Acta Martyrii ipsius Pontii* (quod contigisse dicitur anno 258. die 8. Martii) a Valerio Cypriani diacono, & Pontii contubernali conscribi dicta in lucem emisit Steph. Baluzius, miscellaneorum tomo 2. p. 124. *Paris.* 1679. cujusnam vero sint pretii, nobis nondum constat.

ALEXANDER, Hierapolis in Phrygia episcopus, vita clarus, martyrio illustris: claruisse videtur fervente in Christianos per- 253.

a Separatim prodiit cura *Edvardi Welchman.* Oxon. 1724. & iterum a *Joh. Jackson* 1728. 8. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1 p. 144. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 68. c Conf. *Oudin.* tom 1. p 284. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad persecut. *Valerian.* not. 7. vol. 4.

secutione

Sæc. III. ab an. CC. secutione Deciana circa ann. 253. Jan. 30. non alius forsan ab eo, cujus mentionem facit martyrologium Romanum his verbis: *Beatus Alexander, qui in persecutione Decii comprehensus, longævæ ætatis veneranda canitie & confessione iterata resplendens, inter carnificum tormenta spiritum reddidit.* Eadem & eisdem fere verbis habet martyrologium Bedæ ad hunc diem. An rem acu tetigerim hac conjectura, dicere non audeo; certe mihi non contemnenda videtur: Quisquis fuerit, scripsit librum (teste Suida) 9. capita complectentem hoc titulo, *τὰ καινὰ εἰσήνεγκε Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον. de rebus novis, quas Christus in mundum intulit.* Hic autor a nullo, quod sciam, veterum præterquam a Suida memoratur, qui subdit, hunc librum sententiis & notionibus fuisse refertissimum. Erat & alter Alexander episcopus Hieropolitanus, qui vixit sæc. 5. ad ann. 431. quem eundem cum nostro olim fuisse opinati sumus. Sed quæ de nostro refert Suidas, isti Alexandro haud satis conveniunt.

253. [a] STEPHANUS, genere Romanus, patrem Julium, sive ut alii, Jobium habuit. Anno 253. mortuo Lucio, 13. die mensis Maii, Romanus episcopus factus est. Vir immitis ingenii, & in iracundiam præcipitis, inimicitias cum Cypriano, aliisque hujusce temporis clarissimis episcopis de Baptismo hæreticorum graves exercuit, quos durius plane atque inclementius excepit. Fatendum sane est ex ecclesiæ Catholicæ sensu stetisse a partibus Stephani, veritatem, non integram tamen. Nullos enim omnino rebaptizari voluit hæreticos, [b] ne illos quidem, qui Trinitatem impugnabant, & formulam a Christo præscriptam in baptismate suo non adhibuerunt. Utcunque vero causa superior, sententiam suam vehementiori quam par erat animo tuebatur; eousque adversus Cyprianum exardescens, ut episcopos, quos legatos hac de re Romam miserat Cyprianus, non modo ad colloquium non admitteret, sed & fratribus universis præcepit, ne quis eos in domum suam reciperet; ut venientibus non solum pax & communio, sed & tectum etiam, ac hospitium negaretur. Obiit 4. Non. Augusti anni 257. in cœmeterio Callisti sepultus. Scripsit, quantum colligere possumus, de famosa illa controversia *Epistolas* a. *unam ad Cyprianum*, de qua agit Cyprianus epistola ad Pompeium, *alteram ad episcopos Orientales contra Helenum & Firmilianum*, sed neutra harum jam exstat. Breve prioris fragmentum habetur ap. Cyprian. Epist. 74. ad Pompeium p. 129. de qua Cyprianus Stephani injuriis irritatus, & commotior factus, ait, *Stephanum multa vel superba, vel ad rem non pertinentia, vel sibi ipsi contraria, imperite atque improvide scripsisse.* Vide Vincent. Lirinens. *Commonit.* p. 323. & quæ de hac epistola notavit Cl. Baluzius, p. 436. Quænam fuerit Stephani sententia de Baptismo hæreticorum, & de tota hujus dissidii historia pluribus agit Cl. Pagius *Crit. Hist. Chron.* ad ann. 256. num. 4, 5, 6. & seqq. Sæc. III. ab an. CC.

[c] ANONYMUS autor *Tractatûs de Baptismo non iterando* a Rigaltio inter opera Cypriani primum editi. Antiquus certe est, ac ab ævo Cypriani parum distans, quodque pluribus locis libelli sui non obscure innuit; fervente adhuc controversia de Rebaptizandis hæreticis, scripsit. Nihil amplius de eo dicendum restat, nisi quod locus quidam tractatus sui (p. 138. Edit. Rigalt. 1666.) episcopum fuisse suadere videatur; ubi autor se a clero minore aperte satis distinguit, unumque ex iis fuisse subindicat, quibus baptisma Spiritus per manus impositionem conferendi potestas a Domino tradita sit. Quo majorem vero lucem rei afferamus, locum integrum apponere non gravabimur. *Et ideo*, inquit, *cum salus nostra in baptismate Spiritus* (quod impositione manuum episcopalium conferri supra sæpius docuerat) *quod plerumque cum baptismate aquæ conjunctum est, sit constituta; siquidem per nos baptisma tradetur, integre, & solenniter, & per omnia quæ scripta sunt assignetur, atque sine ulla ullius rei separatione tradatur: aut si a minore Clero* [*i. e.* presbytero & diacono, ut in notis recte Rigaltius] *per necessitatem traditum fuerit, eventum expectemus, ut aut suppleatur a nobis, aut a Domino supplendum reservetur.* Nuperus tamen scriptor (Casimirus Oudin Supplem. de Script. in Cypriano) libellum istum Ursino monacho cuidam Africano Gennadii Massiliensis, & Vaticani MS. (quo usus est Labbæus in editione Conciliorum) autoritate nixus, ascribit. Cui sententiæ, ut calculum apponamus, vix a nobis impetrari potest. Præterquam enim, quod incalescente adhuc controversia scripsisse, & ad episcopalem ordinem spectasse videatur autor noster. Ursinus (teste Gennadio *) huic imprimis probando incubuit illos non esse rebaptizandos, qui in nomine vel simpliciter Christi, vel in nomine Patris, Filii, & Spiritus S. quamvis pravo sensu, baptizati fuerint: quod in Anonymo nostro nentiquam diserte reperitur, quem licet tale quid sensisse concedendum sit, aliud tamen ille argumentum elucidandum suscepit. Quod 253.

* De Script. c. 27.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad vit. *Stephan.* *Pet. Constant.* Epist. Roman. Pontific. p. 221 — 227. seq.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 39.
c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 287. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* not. 40.

Sæc. III. ab an. CC. vero rem omni dubitandi ratione eximit, Annnymi nostri ætate crebras persecutiones in ecclesiam grassatas esse, innumeris libelli, de quo agitur, locis ostendi possit: cum Ursinus ille a Gennadio inter ævi quarti jam inclinantis scriptores referatur. Denique stylus, totaque scribendi ratio Tertulliani, vel Cypriani ætatem, quin & gentem satis aperte prodit. Exstat inter Cypriani opera, *Paris.* 1648. 1666. *Oxon.* 1682.

254. [a] GREGORIUS, qui & *Theodorus*, a miraculorum dono, quo pollebat maxime, *Thaumaturgus* dictus. Neocæsariæ Cappadocum natus est. Parentes habuit Gentiles, patrem vero superstitionum Gentilium cultorem studiosissimum. Post prima literarum tirocinia in urbe natali posita, hanstaque ibi rhetoricæ & juris Romani elementa, studiorum causa Alexandriam se contulit, mox Athenas, deinde Berytum legum Romanarum emporium celeberrimum, postremum circa an. 234. cum fratre Athenodoro Origenis publico tunc temporis docendi munere Cæsareæ in Palæstina fungentis curæ se commisit; a quo Logicam, Physicam, Mathematicam, Ethicam, cæterasque cultioris philosophiæ partes, & bonarum artium disciplinas accuratius percepit; quodque majoris adhuc momenti erat, ab eo Christianæ fidei, & Evangelicæ Theologiæ cognitione imbutus est. Exacto sub Origenis auspiciis quinquennio in patriam revertitur; & a Phædimo Amaseæ antistite Neocæsareæ episcopus ordinatur, modo plane mirabili, & hactenus inaudito, si modo vera sint, quæ hac in parte refert Gregorius Nyssenus. Cum enim Gregorius in solitudinem secesserat, ne a philosophiæ studiis distraheretur animus, & ut Phædimi consilium evitaret, novas subinde latebras quæreret; Phædimus impetu quodam divino provectus, oratione primum ad Deum conversa, deinde sermone ad Gregorium habito, eum, quasi jam præsenti manus imponeret, Deo & ecclesiæ isti episcopum consecravit. Quam provinciam, Deo animum ejus suaviter disponente, Gregorius more consueto, uti credi par est, prius ordinatus, postea lubens suscepit. Munere suscepto, Neocæsaream invenit, ut olim Paulus Athenas, κατείδωλον· quam tamen tanta diligentia, tanta cura excoluit; ut cum primo ejus adventu per totam urbem, agrumque circumvicinum septendecim tantum Christianos reperisset, moriens totidem solummodo Gentiles post se reliquerit. Persecutione sub Decio mota, sibi suæque ecclesiæ commodis maturo secessu consuluit. Sedata demum tempestate, reversus, multa a Gothorum, gentiumque barbararum incursionibus passus est: e quibus tamen omnibus, Deo protegente, salvus evasit. Anno 265. concilio adversus Paulum Samosatenum Antiochiæ habito interfuit, eodemque anno diem clausit extremum. Fœde erravit Nicephorus*, qui Gregorium ad Diocletiani usque tempora durasse, multo adhuc magis Suidas*, qui Juliano imperante decessisse scribit. De signis & miraculis, quæ perpetravit Gregorius plurimis, videndus omnino Gregorius Nyssenus (qui tamen haud pauca ex incertis narratiunculis hausisse videtur) in oratione quam de *Vita & Miraculis* illius composuit. De eo sic Basilius*; Γρηγόριον δὲ τὸν μέγαν καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν; ἆρ' οὐχὶ μετὰ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν; ἄνδρα τῷ αὐτῷ ἐκείνοις πνεύματι περιπατήσαντα, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἴχνεσι διὰ παντὸς τοῦ βίου στοιχήσαντα, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβὲς διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς κατορθώσαντα. *Gregorium Magnum & illius voces quo loco ponam? Annon cum Apostolis & Prophetis? Virum qui eodem Spiritu quo illi, versatus sit, qui Sanctorum vestigiis per omnem vitam inhæserit, quique Evangelicæ conversationis vigorem quamdiu vixit, præstiterit.* Quo in loco pluribus de eo agit, ut & in epistola 63. ad Neocæsarienses; in epistola etiam sequenti ad doctores illius ecclesiæ scripta, quædam a Gregorio minus accurate dicta, quæ Sabelliano dogmati favere viderentur, commoda interpretatione mollire conatus est; aitque ea οὐ δογματικῶς ἀλλ' ἀγωνιστικῶς in disputatione adversus Ælianum Gentilem dicta esse.

* L. 6. c. 17.

* In voc. Γρηγόρ. p. 628.

* De Spir. S. c. 29.

[b] SCRIPTA.

Πανηγυρικὸς εὐχαριστήριος ad Origenem, quem scholæ Origenianæ valedicturus, frequenti condiscipulorum auditorio, ipso etiam Origene præsente, recitavit. Exstat Gr. Lat. Opusculum admodum elegans & facundum.

Metaphrasis in Ecclesiasten. Exstat Latine tantum in editione Vossiana, Gr. Lat. inter Gregorii Nazianzeni orationes (num. 53.) & in editione *Paris.* 1622.

Brevis Expositio fidei, quam a B. Johanne Evangelista ei, una cum B. Virgine Maria noctu apparente traditam, & ipsius Gregorii manu scriptam in ecclesiæ Neocæsariensis archivis suo tempore conservatam esse refert Gregorius Nyssenus. Exstat Gr. Lat. non obstante vero Nysseni, hominis in hisce nimis creduli, autoritate, hæc expositiuncula a viris cordatis & prudentioribus ægre fidem impetrabit.

Epistola Canonica, de iis qui barbarorum incursu lapsi essent. Exstat Gr. Lat.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. ad vit. *Greg.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Ecclef. ad *Hieron.* de Scriptor. Ecclef. c. 65. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 1. p. 147. *Oudin.* tom. 1. p. 290. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 248. seq. *Tillemont.* Memor. Ecclef. ad vit. *Greg.* Art. 12. vol. 4.

Aliæ

Sæc. III. ab an. CC. *Aliæ Epistolæ plures*, præcipue *de Fide*, quæ non exstant.

SCRIPTA ei supposita.

Ἡ κατὰ μέρος πίστις, *sive Expositio fidei prolixior*, Arrianis præcipue ac Sabellianis opposita, adeoque Gregorio nostro posterior.

Capita 12. *de Fide, cum Anathematismis*, qui Nestorii & Eutychis erroribus præsertim opponuntur. Exstant Gr. Lat.[a]

In Annunciationem S. Dei Genitricis Sermones 3. quorum tertius sub nomine Chrysostomi apud Lipomannum & Surium habetur. Gregorii non est. Exstant Gr. Lat.

Sermo in Sancta Theophania. Exstat Gr. Lat.

Hæc quatuor proxime recensita rejiciunt, certe neutiquam ejus esse probant, Bellarminus, Labbeus, aliique aliquot censores pontificii.

Ad Tatianum de Anima λόγος κεφαλαιώδης. Ævi longe recentioris opus, & a stylo Gregorii nimis alienum. Exstat Gr. Lat.

Fragmenta quædam Gregorii nostri exhibet Catena Ghisleriana in Jerem. tom. 1. p. 788, 796, 831, 839.

[b] Prodierunt Gregorii opera Lat. *Venet.* 1574. 8°. deinde Gr. Lat. cum notis edidit Gerardus Vossius Præpositus Tungrensis *Mogunt.* 1604. 4°. Adjectis appendicis vice miscellaneis sanctorum aliquorum Patrum opusculis antea non editis. Hanc editionem anno 1622. *Parisienses* expresserunt in fol. cui *Macarii* & *Basilii* Seleuciensis opera, *Zonaræque in Epistolas Canonicas Expositionem* addiderunt.

256. BASILIDES, gente, ut videtur, Ægyptius, Pentapolis in Libya episcopus, claruit circa annum 256. Dionysio Alexandrino ætate par, eique admodum charus & familiaris. Ad quem scripsit de tempore Dominicæ resurrectionis, & qua hora illius diei jejunium Ante-paschale solvendum erat. Perierunt Basilidis Literæ; supersunt vero Dionysii responsoriæ, quibus hac de re accurate agit, Græc. Lat. cum commentariis Balsamonis & Zonaræ, inter opera Balsamonis *Paris.* 1620. & *Pandect. Can.* tom. 2. pag. 1. Meminit Eusebius * alterius ad Basilidem epistolæ, in qua Dionysius commentarium, in librum qui dicitur *Ecclesiastes*, se composuisse refert. Nec dubium est, quin longe plures ad Dionysium epistolas dederit Basilides, cum testetur Eusebius, Dionysium varias ad hunc Basilidem epistolas scriptas reliquisse.

* L. 7. c. 26. p. 277.

259. [c] DIONYSIUS, origine, ut ferunt, Græcus, λόγιός τε καὶ θαυμάσιος ἀνὴρ, teste Dionysio Alexandrino *, ecclesiæ Romanæ presbyter, ac deinde ab anno 259. episcopus: sedem istam tenuit usque ad exeuntem annum 269. Dionysio Alexandrino hæreticarum opinionum ab episcopis quibusdam Pentapolitanis apud eum Romæ accusato synodum coegit, scriptaque suo ac synodi nomine *Epistola* Dionysium erroris admissi certiorem fecit, utque semetipsum eo crimine purgaret, amice admonuit: & Sabellii dogmata confutat. Exstat fragmentum apud Athanas. de decretis synodi Nicænæ, pag. 421. Plura opuscula Dionysio nostro tribuit L. Jacob a S. Carolo *Biblioth. Pontif.* lib. 2. p. 62. nempe

Sæc. III. ab an. CC.

* Ap Euseb. l. 7. c. 7.

Epistolas 2. apud Binium Concil. tom. 1. Sed spurias plane & ex Pseudo-Isidori officina depromptas, ab ipsis novissimæ conciliorum editionis curatoribus rejectas.

[d] *Adversus Arrianas & Sabellianas Hæreses Commentarium*: quasi scilicet adversus Arrium scripserit, qui plusquam 40. annos ante exortum Arrium diem obierit.

Adversus Paulum Samosatenum hæreticum. Hoc opusculum sine dubio cum Dionysii Alexandrini adversus Paulum Samosatenum commentario, eique falso attributo, confunditur. Dionysii Alex. Epist. ad Basilidem cum scholiis exstat apud Cl. Galeum.

De Situ Orbis librum: ex fragmentis Luitprandi Ticinensis. Et Luitprandus quidem in adversariis, num. 295. hæc habet; *Sunt qui putant Dionysium Papam, fuisse natione Africum, Scriptorem libri de Situ Orbis.* Sed nescirene potuit vir alias nec indoctus, nec indiligens, Luitprandum fabulosum esse, & nullius judicii scriptorem, eumque hæc non ex propria, sed ex aliorum sententia tradere? An nescivit, libri *de Situ Orbis* autorem fuisse Dionysium Περιηγητὴν, Alexandriæ prope sinum Persicum natum, religione gentilem, & qui Augusti tempore vel (ut vult Scaliger in Animad. in Euseb.) Severi floruit? Sed *stultus labor est ineptiarum*: nec in re tantilla mihi jam vacat operam atque oleum perdere. Hæc solum notasse volui, ne pudendus Ludovici Jacobi error incautis lectoribus fucum faceret.

EUSEBIUS, diaconus Alexandrinus, Dionysio Alexandriæ episcopo ætate par. Ecclesiæ Alexandrinæ sub Dionysio Antistite diaconus erat, ubi sub Persecutione Valeriana martyribus non sine capitis sui periculo ministeria strenue exhibuit; postea factus non ecclesiæ Alexandriæ in Asia Archiepiscopus, uti vult Turrianus, sed Laodiceæ in Syria episcopus, quod diserte tradit Eusebius*. 259.

[a] Apud *Canis.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 1. nov. Edit. tom. 1. p. 26. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 254. [c] Conf. *Tillemont* Memor. Eccl. ad vit. *Dionys.* Pap. vol. 4. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latin. l. 4. vol. 2. p. 93. [d] Conf. *Pari Constant.* Epist. Roman. Pontif p. 274.

Sæc. III. ab an. CC. sebius *. Claruit igitur circa ann. 259. & deinceps. Unde mirari subest, quod habet Colomesius *, se existimare eum longe esse juniorem: cum ipse Dionysius * Eusebii nostri utpote diaconi sui luculenter meminerit. Aut hac igitur tempestate vixit, aut diversum a nostro, eoque juniorem fuisse necesse est, de quo Turrianus & Colomesius verba faciunt, Eusebium. Hujus Homilias 18. se reperisse testatur Turrianus, ex quibus fragmenta profert in defensione Epist. Pontific. Ampliora adhuc ejusdem fragmenta in Damasceni parallelis exhiberi affirmat Colomesius: & revera Eusebii cujusdam fragmenta prolixiora inibi deprehenduntur, an vero [a] ejusdem sint Eusebii, an alterius cujusdam, non liquet. Homilias ejus 4. viz. *in passionem Christi*, *in secundum adventum Christi*, *Dominica post dimissam concionem*, *de memoria Sanctorum*, se editurum receperat Holstenius, teste Lambecio *, verum morte præventus fidem non præstitit. N E.

* L. 7. c. 11.
* Paralip. ad Chartoph. Eccles.
* Ap. Euseb. loc. cit.
* Comment. l. 1. p. 112.

260. [b] **PAULUS**, Samosatis oriundus, anno 260. ad ecclesiæ Antiochenæ cathedram Zenobiæ reginæ potentia evectus est. Vir ad insaniam usque superbus & arrogans, & moribus adhuc perditissimis infamis. Præ fastu ac tumore a veritate excidens (uti habet Epiphanius *) Artemonis hæresin instauravit, Christum Dei Verbum subsistentiam a Patre distinctam habere negans, ipsum tamen in terras descendentem nudum hominem fuisse: ante Mariam non exstitisse, & nomen Filii Dei nonnisi bonis operibus meruisse. Quapropter synodo episcoporum Orientalium anno 265. Antiochiæ habita, unanimi Patrum consensu, hæresis ejus damnata est, quorum suffragio succumbens Paulus & Catholicam fidem professus severiorem synodi censuram tunc temporis callida dissimulatione elusit: postea vero ad hæresin iterum defecit. Quapropter anno 270. Antiochiæ secunda vice convenerunt episcopi, & eum sede Antiochena dimoverunt, substituto ei Domno. Cum tamen spreto synodi decreto dignitati suæ renunciare recusaret Paulus, edicto Aureliani Imp. ea de re ab episcopis interpellati ecclesiæ domo tandem deturbatus est. Psalmos quosdam sui ipsius elogium complexos composuit, quos abrogatis publicis ecclesiæ Psalmis in honorem Domini nostri Jesu Christi cani solitis, in ecclesia media magno Paschatis die a mulierculis cantari præcepit. In quo consistebat Pauli κυρία δόξα non omnes idem sentiunt. Missis Neotericis, audiamus quid hac de re veteres. Patres Antiocheni in epistola synodica * τὴν ἀρνησίθεον αὐτοῦ κακίαν vocant, *improbitatem hominis Deum negantis*, aiuntque ipsum docuisse Jesum Christum κάτωθεν e terra ortum esse, nec a cœlo descendisse; Paulumque prodito atque ejurato religionis nostræ mysterio, in execrandam Artimæ sive Artemonis, Christum ψιλὸν ἄνθρωπον esse affirmantis, hæresin lapsum esse. Et in altera * ad ipsum Paulum priusquam deponeretur, si de dogmatibus ejus, ex iis quæ contra opposuerunt Patres, judicare fas sit, Filium Dei ante mundi constitutionem fuisse negavit, & non οὐσίᾳ καὶ ὑποστάσει, sed solummodo προγνώσει, ante sæcula Deum fuisse; adeoque Filium Dei Deum esse confiteri, nihil aliud esse quam duos Deos prædicare. De eo Eusebius *; contra ecclesiæ doctrinam abjecte nimis & humiliter de Christo sensisse, quasi is nihil supra communem hominum naturam habuisset. Athanasius * de Pauli sententia, hæc inter alia habet; Christum non ante exstitisse quam ex Maria nasceretur, & ab ea initia suæ essentiæ accepisse; ante sæcula quidem fuisse, sed τῷ προορισμῷ; & post incarnationem demum, idque ἐκ προκοπῆς, ex profectu virtutis Deum factum esse. Theodoritus *, deprehensus est, inquit, Christum hominem dicere θείας χάριτος διαφέροντας ἠξιωμένον, divina gratia insigniter ornatum. Ex Athanasio * quidem colligunt multi Samosatenum τὸ ὁμοούσιον in Christo agnovisse. Verum non aliud eo loco dicit Athanasius quam Paulum ex detorto Catholicorum vocabulo sophisticum argumentum contra Christi divinitatem excogitasse; nempe nisi confiteremur Christum ex homine Deum factum esse, sequeretur ipsum Patri esse ὁμοούσιον, ac proinde tres esse substantias, unam quidem primariam, duas ex illa derivatas; σωματικῶς enim & crasso sensu vocabulum accepit, quasi in Essentia divina, perinde ac in rebus corporeis usu venit, ut ab una substantia, altera, eaque diversa, derivetur. Quocirca ne hac voce hæretici ulterius abuterentur, silentio supprimendam censuerunt patres Antiocheni; non quod Catholicum vocis sensum damnarent, sed ut omnem sophistice cavillandi occasionem hæreticis præriperent, ut ex Athanasio, Basilio, aliisque, abunde liquet. Ex his manifestum est quænam fuerit Pauli de Christo sententia; nempe ex virgine Maria natum, nullum ante incarnationem essentiæ suæ initium habuisse, & exinde profectu quodam Deum factum esse. Et impia quidem hæc dogmata eo lubentius amplexus est, ut Zenobiæ reginæ, quæ tunc Syriæ principatum obtinebat, mulier in Judæorum ritus & dogmata nimium propensa, cujusque ope ad episcopatum suum promotus

* Hæres. 65.
* Ap. Euseb. l. 7. c. 30. p. 280, 281.
Sæc. III. ab an. CC.
* Conc. T. 1. col. 845.
* Ibid. c. 27. p. 277.
* De Synod. Arim. pag. 691. 708. Orat. de Sal. adven. p. 495.
* Hær. Fab. l. 2. c. 8. p. 223.
* De Synod. p. 708.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 11. vol. 5. p. 275. b Conf. *Tillemont.* ad vit. *Pauli* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 20. vol. 5. p. 279.

fuerat,

Sæc. III. ab an. CC. fuerat, gratiam speciosius demereretur, ut non obscure innuit Athanasius*, diserte affirmat Theodoritus*. Quæ scripsit Paulus, ad nos minime pervenerunt. Præter Psalmos & Hymnos a suis in ecclesia cantari solitos, scripsit & alia, & in his libros aliquot ad Sabeanum. Superest fragmentum Gr. MS. ἐκ τῶν πρὸς Σαβῖνον λόγων, in collectione quadam testimoniorum, cap. 36. quam Damasceno tribuunt nonnulli, quæque in bibliotheca Collegii Claromontani reperitur, uti nos docet Labbeus, Conspect. Damas. p. 53. Non paucæ Pauli Samosateni sententiæ in contestatione Cleri C.P. publice proposita αὐτολεξεὶ exhibentur Conc. tom. 3. pag. 338. De ejus, Eunomii, &c. opusculis notat Vincentius Lirinensis* fuisse sacræ Scripturæ testimoniis refertissima; ut nulla prope omittatur pagina quæ non novi aut veteris Testamenti sententiis fucata & colorata sit, id quod cernere licet in ejus 10. quæstionibus, Dionysio Alexandrino propositis, quæque genuinæ jure haberi poterant, nisi Dionysii ad illum epistola, qua continentur, suspecta esset, cum in synodica sua diserte referant patres Antiocheni, Dionysium, ad ecclesiam solum Antiochenam, non ad ipsum Paulum, dedisse literas, quem ne salutatione quidem dignatus sit: nisi dicere velimus diu ante posteriorem Antiochiæ synodum, has Dionysium inter & Paulum literas intercessisse. Habentur hæ quæstiones in *Epistola Dionysii ad Paulum*, in cujus fronte mentionem injicit Dionysius literarum a Paulo sibi antea inscriptarum.

* Ad Solit. p. 663.
* Ubi supra p. 222.
* Commonit. p. 356.

264. [a]HYMENÆUS, 37. Hieros. episcopus; claruit an. 264; sequenti anno priori synodo Antiochenæ adv. Paulum Samosat. interfuit, quando homo versipellis fraude & confutis dolis, Concilii patres elusit & evasit: posteriori, anno 270. ibidem habitæ non interfuit modo sed præfuit, quando Paulus damnatus & exauctoratus est. Huic inter Scriptores Eccles. locum tribuo, quia diserte testatur S. Maximus*, se in aliquos Hymenæi libros incidisse; Narcissum etiam Hieros. episcopum Scriptoribus Eccles. accenset, quorum opera jam non habemus.

* Prol. in Dion. Areop. p. 36.

265. [b]MAGNES, presbyter Hierosolymitanus, autor longe vetustissimus, nec tamen ulli ex veteribus (quod sciam) cognitus. Obscuri hujus scriptoris, & incertæ hactenus ætatis tempus tandem expiscari licuit. Germanus enim Patriarcha C. P. in dogmatico ad Anthimum MS. apud Cl. Galeum, ubi de synodo Antiochena adversus Samosatenum, agit, hæc habet. *Intererant*, inquit, *Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum, Gregorius Thaumaturgus, Leo Tarsensis, Maximus Bostrensis*, καὶ Ἱεροσολύμων Μάγνης τὶς ἱερεὺς, καὶ τῆς ἡμετέρας Καππαδοκίας Φιρμιλιανὸς ὁ θαυμάσιος, *Theotecnus, Photinus, Marcellus*, &c. Claruit igitur anno 265. quo habita est, adversus Paulum, Antiochiæ synodus; saltem anno uno alterove sequenti. Episcopos enim hac occasione κατὰ καιροὺς διαφόρους καὶ πολλάκις in unum coiisse refert Eusebius, lib. 7. c. 28. p. 278. quod vel de diversis synodis, vel de diversis ejusdem synodi sessionibus intelligendum est. Quicquid sit, vix de alia synodo, quam quæ ann. 265. habita est, intelligi potest Germanus, cum hoc circiter anno Gregorius Thaumaturgus obiisse dicitur. Cum igitur sacerdos fuerit Hierosolymitanus Magnes noster, Hymenæum episcopum suum eo comitatus est. Plures enim Presbyteri & Diaconi huic concilio interfuerunt. In his nominibus pro Λέων, levi mutatione legendum est Ἕλενος, is enim erat hoc tempore Tarsensis episcopus, ut diserte habent, Eusebius, Syncellus, & Nicephorus. Scripsit Magnes adversus Theostinem, aliosque gentiles qui evangelia calumniabantur, libros 5. suspicari licet exstare Græce MS. tum alicubi apud Græcos, tum in bibliotheca Veneta D. Marci, unde fragmenta protulit Fr. Turrianus in opere quod pro canonibus apostolorum & epistolis decretalibus, adversus Magdeburgenses scripsit. Unde liquet quam temerarium fuerit Cl. Albertini, viri cætera doctissimi hac de re judicium. "Verum, inquit, ad populum phaleras*. Quis enim veterum, immo etiam recentiorum per novem aut decem sæcula Magnetis hujus, vel quoad nomen tantum meminerit? Fictitius prorsus autor est, aut saltem novus aliquis ac nuperus Græculus cujus scriptorum certitudo tota est penes Turrianum exigui judicii virum, fideique valde suspectæ. Et audent adversarii absque ulla verecundia ejusmodi quisquilias pro veterum monumentis in medium adducere. Proh Dei atque hominum fidem!

* De Sacram. Euchar. lib. 2. p. 420.

[c]MALCHION, vir disertissimus, claruit anno 270. literis sæcularibus impense eruditus. Scholæ sophisticæ apud Antiochiam præfuit, ibique rhetoricam florentissime docuit*. Tandem ob eminentissimam fidei Christianæ sinceritatem presbyterii honorem in ecclesia Antiochena consecutus est. Interfuit concilio Antiocheno posteriori anno 270. adversus Paulum Samosatenum congregato, in quo solenni disputatione, excipientibus cuncta notariis, cum 270.

* Hieron. de Script. c. 71.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Pauli Samosat.* Art. 3. vol. 4. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 12. vol. 5. p 276. c Conf. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccles. c. 71. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Pauli Samosat.* Art. 5. vol. 4.

Sæc. III. ab an. CC. Hæresiarcha congressus est; & solus erat, qui occultos hominis sensus detegere valuit. Ex hac *Disputatione* seu *Dialogo* loca quædam adducit Leontius libris *contra Nestorium*. Refert etiam Hieronymus * (* Loc. cit.), scripsisse Malchionem ex persona synodi Antiochenæ celebrem illam *Epistolam adversus Paulum Samosatenum*, quam ad Dionysium, Maximum, cæterosque Catholicæ ecclesiæ Antistites, in omnes provincias transmiserunt patres Antiocheni. Vereor autem, ne sine autore id tradiderit Hieronymus. De hac enim re ne γρῦ quidem habet Eusebius, apud quem epistola synodalis pene integra exstat lib. 7. c. 30. Utcunque tamen tantam ex confutatione Pauli gloriam retulit Malchion, ut ea de causa in Menologiis Græcorum meruerit consecrari die 28. Octobris.

270. [a] ANATOLIUS, Alexandria oriundus, episcopus Laodicenus, claruit anno 270. Non modo supra vulgus doctorum sapuit, verum inter omnes sui temporis peritiori literatura & philosophia præstantes τὰ πρῶτα τῶν μάλιστα δοκιμωτάτων ἀπενηνεγμένος ἦν, inquit Eusebius * (* L. 7. c. 32.), *principem sine controversia locum tenuit:* quippe in quovis doctrinæ genere, Arithmetica, Geometria, Astronomia, Physica quoque, Dialectica, ac Rhetorica ad supremum usque fastigium eruditus. Qua de causa ab Alexandrinis rogatus est, ut ad exemplum scholæ Platonicæ scholam Aristotelicæ successionis ibidem institueret. Eundem hunc esse censet Valesius * (* Annot. in Euseb. pag. 158.) cum Anatolio, quem Eunapius † († In vit. Iamblic. non longe ab init.) Iamblichi præceptorem facit, eumque secundum a Porphyrio locum obtinuisse dicit. In quo longe a scopo errare videtur. Nec tempora satis congruunt. Exstat quidem Iamblichi ad Anatolium fragmentum epistolæ *de Justitia* apud Stobæum, Serm. 9. p. 104. Exstant etiam ad eum plures Libanii epistolæ adhuc ineditæ. Verum is provinciæ alicujus præfectus erat, nec religione Christianus. Utut sit, magnam apud omnes sui nominis famam, & inter civitatis suæ proceres præcipuam honoris prærogativam adeptus est. Relicta tandem Alexandria, in Syriam proficiscitur; ubi Theotechnus, Cæsareæ Palestinæ præsul, primus illi manus imposuit, eumque episcopum ordinavit, successorem ecclesiæ suæ despondens: & sane aliquantisper vicariam operam Theotechno in sede Cæsariensi regenda præstitit. Postea dum Antiochiam pergens, Laodiceam pertransiret, a Laodicensibus detentus est, ut in locum Eusebii istius ecclesiæ episcopi suo nuper functi succederet. Quid ei exinde evenerit, certo non constat. Martyr tamen a quibusdam fuisse dicitur.

Scripsit *Volumen de Paschate*, sive *Canones Paschales*. Præclarum hujusce operis fragmentum exhibet Eusebius lib. 7. c. 32.

Opus vero integrum ex prava, ut dicitur, Rufini versione, forsan exscribentium vitio depravatiori facta, doctissimo commentario illustratum cum Victorii *Canone Paschali* primus evulgavit Ægidius Bucherius *Antverp.* 1634. Genuinum esse tum quæ ex ejus serme initio Eusebius, tum quæ ex fine citat Beda, liquido ostendunt. Scripsit noster *Canonem Paschalem*, sive *librum de Paschate*, qui Latine exstat. Cujusnam sit antiqua versio, Rufini, an alterius, non liquet; prava ce te est, obscura, parumque fida & accurata. Interim mirari subit Cl. Du Pinium * (* Tom. 1. in Anat p. 200. anglic. vers. p. 111.) hujus opusculi fidem vellicare, nulla ratione reddita, nullis codicibus MSS. patrumve testimoniis in hanc rem adductis; nec ad locum ab Eusebio citatum, aliud quod responderet, habet, quam facile fieri potuisset, ut aliquis impostor locum ab Eusebio allatum, cum facile potuit inveniri, operi suo insereuerit. Videant vero Criticæ sacræ magistri, quo tendat hæc argumentandi ratio, qua semel admissa, actum erit de plerisque antiquorum monumentis, quæ hoc præcipue argumento, genuina esse demonstrari solent, quod loca ex illis a veteribus citata, in iis reperiuntur. Certe integum Anatolii opusculum ejusdem commatis, & coloris est, & ab una eademque manu profectum esse videtur. Scripsit præterea Anatolius *Institutionum Arithmeticarum libros* 10. ex quibus excerpta hodie exstare inter Θεολογούμενα τῆς Ἀριθμητικῆς monet Valesius * (* Annot. in Euseb. p. 160.). Verum hæc Θεολογούμενα non produnt autorem suum. Quisquis fuerit, videtur plane fuisse ex secta Pythagorica ut me monuit Cl. Galeus. Quædam etiam alia suæ in sacris literis diligentiæ atque doctrinæ monumenta reliquit: ex quibus omnibus δυνατὸν ὁμοῦ τὸ λόγιον καὶ πολυμαθὲς, inquit Eusebius * (* Loc. cit.), *eloquentiam simul & multiplicem ejus eruditionem abunde licet cognoscere:* sed non exstant.

[b] COMMODIANUS, ortu Italus, an 270.
potius Afer, haud satis liquet. Afrum fuisse, suadere videntur quæ usurpat vocabula, Afris scriptoribus pene propria, *Zabulus*, *Zacones*, &c. Certe stylus, dicendique genus, notante Rigaltio, Africanæ ferociæ rusticitatem sapit. Gentilibus se natum parentibus testatur, *Præfat.* vers. 5.

Ipse diu gentilis, erravit tempore multo.
Gens & ego fui, perversa mente moratus.

Instruct. 26. v. 24. *De cloaca levatus*, Instr. 61. v. 1. & alibi sæpius. Instr. 80. *Gazæum* se vocat, non ab urbe aliqua, *Gaza* dicta; sed a gazo, seu ecclesiæ thesauro, ut a com-

[a] Conf *Tillemont.* Memor Eccles. ad vit. *Anatol.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 11. vol 2. p. 275. [b] Conf *Fabr.* de Verit. Relig Christ. c. 5. § 7. p. 227. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 169. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p 1139.

modo

Sæc. III ab an. CC. modo *Commodianus* dicebatur. Hoc, nomen erat Gentilitium; illud, Christianus jam factus sibi indidit; idque non alia forsan ratione, quam quod post conversionem pauper factus, ex communi ecclesiæ ærario nutriretur. Unde & *Mendicum Christi* se nominat. Ortu & cultu fuisse Ethnicum, fatis indicat ipse, Gentiles *Instruct.* 33. sic alloquens:

Et ego, qui moneo, idem fui, nescius errans.

Inde Instruct. 61. *se de Cloaca levatum* dicit. Dum Christianæ enim fidei libros evolveret, Christianis adhæsit. De ætate, qua vixit, oritur difficultas haud facile solvenda. Vulgarem sententiam de tempore Sylvestri pontificis Romani, a Rigaltio primum excogitatam, olim secuti, ipsum sub Constantini M. Imperio ad an. 326. collocavimus. Re vero jam accuratius perpensa, eum ad hoc tertium potius sæculum remittendum esse censeo. Nec desunt multa, quæ illum anno circiter 270. claruisse, & Cypriano, si non æqualem, supparem saltem fuisse suadent. Observationes nonnullas hac de re, necdum tamen absolutas, in schedas suas conjecerat, (quas tamen postea publici juris fecit) mecumque pro sua humanitate communicavit V. C. & nunquam sine honoris præfatione nominandus, H. Dodwellus, quæ me ad hanc rem denuo excutiendam, haud leviter permovebant. Iterata itaque Commodiani lectione, paucula notabo, quæ ad firmandam hanc conjecturam, vero prorsus non absimilia videbuntur. Notandum igitur 1. Commodianum *ducentos* tantum a Christo annos numerare. Instruct. 6. v. 2. Gentiles ita alloquitur,

Et si parvulitas sic sensit, cur annis ducentis
Fuistis infantes? nunquid & semper eritis?

Fatendum est, ducentos hoc loco annos non stricte esse intelligendos, quasi non fuerint paulo plures. Veteres enim nondum adinventa accurata æræ Christianæ epocha, annos a Christo nato ad suam usque ætatem computantes, numero plerumque rotundo loqui solent, & in fine sæculi proxime elapsi subsistere, resecto, plus minusve fuerit, quod excurrit tempore. Quandoque & ita se explicant. Arnob. lib. 1. pag. 9. *Trecenti sunt anni ferme, minus vel plus aliquid, ex quo cœpimus esse Christiani.* Nec aliter olim Ennius, *Septingenti sunt, paulo plus aut minus, anni.* Verum hoc nunquam ab iis factum est, ubi qui supra numerum excurrunt anni, integrum istius sæculi spatium occupant; multo minus, ubi alterum etiam comprehendunt. Etiamsi igitur nondum exacto sæculo tertio, ducentos annos dicere potuit Commodianus, tamen ultra labentem currentis sæculi partem, nulla ratione extendi queant. Invicto plane argumento, nulloque sophismate eludendo, auctorem nostrum intra tertii sæculi limites esse coercendum. 2. Scripsit Commodianus vel pace vixdum plene reddita, vel persecutione mox expectanda. Hinc *pacem subdolam* vocat, Instr. 66. & persecutionem instare dicit; *agonia sume propinqua.* Instr. 53. v. 10. Fideles monet ut Martyribus assistant, seu, ut ipsius verbo utar, *admartyrizent*, Instr. 58. v. 19. ubi etiam describit *pugnam cum tristitia*, & *palmam* quæ *victoriæ* donatur. Instr. 62. agit de iis qui martyrium affectare præ se ferebant. Instr. 69. v. 1. *Pastor si confessus* fuerit, id est, interpretante Rigaltio, si de nomine interrogatus, clare & constanter respondetit, sum Christianus; si thus acerræ profanorum imponere jussus, fortiter abnuendo clamaverit, non facio, *geminavit agonem*. Et ne plura congeram, Cæsarem *tyrannum* vocat. Instr. 23. v. 14. Hæc aliaque plura sæculo tertio optime congruunt, quando cessante persecutione Deciana, pacem sub Gallieno redditam, infirmam quidem & instabilem, persecutio sub Aureliano mox interrupit; Sylvestri vero temporibus convenire nequeunt. Constantino enim rerum in Occidente potito, quieta ac tranquilla erant omnia: nullus a Gentilibus persecutionis metus. Vivebant Christiani sub ejus patrocinio tuti, legibus muniti, privilegiis ornati, divitiis & dignitatibus aucti, magistratus ubique, imperatoris exemplo, propitios & benevolos experti. 3. Tota scribendi ratio ævi Cyprianici ingenium, mores, & disciplinam imitatur. Iisdem pene cum Tertulliano & Cypriano loquendi modis non raro utitur, ut ubique observat Rigaltius. Novati schisma carpere videtur, Instr. 42. Reprehendit eos, Instr. 61. qui dum fratres *adversante mundo*, sub armis laborarent, ipsi *farti opibus*, *nec pugnarent*, *nec pugnanti se sisterent*, & cum viderent fratrem causa schismatis abstentum, optabant nihilominus in castris pacem, indulgentiam nempe lapsis dandam, antequam pax ecclesiæ redderetur. Instr. 57. disciplinam non esse nimia indulgentia laxandam contendit. Instr. 52. duo desertorum constituit genera: *Est alius nequam*, qui scilicet sacrificat idolo; *alius in parte recedit*, qui præsidi offert libellum, concussori pecuniam, ne in Capitolium sacrificaturus pertrahatur. Respicit, inquit Rigaltius *Thurificatos* & *Libellaticos*; & hi quidem posteriores vix alio, quam ævo Cyprianico memorantur. Infinitus essem, si omnia recenserem, quæ de pœnitentibus, de martyrii zelo, de fuga in persecutione, de schismaticorum studiis, de pompa funerum, de filiis sub persecutione defunctis non lugendis, de Judæis, &c. cum Cypriano com-

Sæc. III. ab an. CC. communia habet. 4. Nulla, ne quidem levissima in toto hoc libello victoriæ a Constantino de Maxentio nuper reportatæ, nulla signi crucis in cœlo miraculose apparentis, nulla gloriæ & fœlicitatis Constantini, vel immunitatum ecclesiæ concessarum mentio, quod tamen ab homine immenso suæ religionis zelo flagrante, merito expectari poterat. Argumentum fateor negativum, sed quod non levem, apud æquos rerum æstimatores, vim atque autoritatem habet.

His ita expositis, restat ut communem de tempore Sylvestri Papæ sententiam breviter excutiamus. Ejus unica quidem basis & fundamentum est ipsius Commodiani locus, prout in editis habetur. Instr. 33. v. 5. ubi Gentiles ad ecclesiam invitat,

Intrate stabulis Sylvestri *ad præsepe pastoris*.

Verum hæc non sunt ipsius Commodiani, sed ingenii potius Rigaltiani commentum, & longe aliud respicere videntur. In codice Sirmondiano, ex quo descripsit Rigaltius, verba, ipsomet fatente, ita se habent.

Intrate stabulis Silvestri ad præsepia tauri.

Alloquitur nempe Gentiles, tanquam belluinis animis, moribusque præditos. Hinc versu præcedenti, *corda fera & exasperata*, Instr. 34. v. 1. *indomita cervix*. v. 5. *noli pecus esse ferinum*. v. 17. *quasi bestius errans*. Hos igitur, instar taurorum, in sylvis campisque palantes invitat, ut ecclesiæ stabula intrarent, ut ad Christi præsepe accederent; ubi, ut verbis proxime sequentibus loquitur, *Latronibus tuti sub regia tecta manerent*. Non dubito igitur quin, cum Cl. Dodwello, levi mutatione legendum sit,

Intrate stabula Sylvestris ad præsepia Tauri.

Sylvestris plurali numero pro *Sylvestreis*, utroque enim modo scribebant veteres. Hæc hactenus, & forsan plus fatis. Scripsit *Instructionum opus adversus Paganos*, quo Gentilium cultum & numina acute perstringit, & lapsos aliquantulum Christianorum sui sæculi mores acriter castigat. Egregium, mihi crede, antiquæ pietatis monumentum, in quo spirat ubique verus Christianæ virtutis & disciplinæ genius, zelus ingens & incomparabilis, mirus erga Christum amor & ardens studium, singularis pauperum cura, & animus ad martyrium paratus. Genus scribendi est Metro-prosaicum, nullis quidem metri legibus servatis, sed quod poematii formam & ingenium solummodo imitatur. Unde Gennadius * illum mediocri sermone quasi versu scripsisse dicit. Totum opus est Acrosticon 80. Instructiones complectens, quibus totidem Acrostichides continentur, una sexagesima excepta, quæ alphabeti ordinem sequitur. Instructione ultima per literas versuum initiales retro legendas nomen suum & characterem exprimit, hoc modo, COMMODIANUS MENDICUS CHRISTI. Verbis utitur materiæ, quam tractat, satis congruentibus. Stylus tamen, inquit Rigaltius *, Africanæ ferociæ rusticitatem sapit; quæ nihilominus ad acumina Tertulliani, Cypriani, Minutii non raro alludit: quædam etiam interserit Græcæ & Latinæ antiquitatis scita non vulgaria. Libello isto nævos quosdam reperire est immixtos, Commodiano cum pluribus præcedentium sæculorum patribus communes. Instruct. 3. asserit Angelos Apostatas cœlo delapsos, & insano fœminarum amore ac amplexibus irretitos, Gyganteam sobolem procreasse; errore quidem prisco, sed qui ex apocrypho Enochi libro veteribus sæpius laudato, & male intellecta LXX. versione Gen. VI. 2. haustus est. Instruct. 19, 43, 44, 80. Chiliastarum fabulam propugnat, de aureis sæculis posthac venturis, de mille annorum regno, Anastasi prima, fœlicitate terrena, de fine sæculi, de mundo ex traditione veteri per sexies mille annos duraturo. Propter hos errores credere par est Gelasium Romanum episcopum in Decreto suo synodali Concil. tom. 4. opuscula Commodiani inter apocrypha recensuisse. At in eodem decreto, quod bene notet lector, prout apud Gratianum exstat, Commodiani nomen non habetur. Fatendum est apographum Sirmondianum, quo usus est Rigaltius, admodum fuisse vitiosum; optandumque esset ut editio nova in lucem mitteretur, ad vetustissimum codicem MS. recognita, quem in Æde S. Albini apud Andegavenses, adhuc asservari testatur in Not. ad Lact. *de Mort. Pers.* Baluzius, cap. 11. p. m. 25. Commodiani Instructiones primus eruit, notisque illustratas edidit Rigaltius, *Tulli Leuc.* 1650. 4°. Prodierunt deinceps ad calcem operum S. Cypriani *Parif.* 1666. & *Biblioth. PP.* tom. 27. pag. 12. tandemque cum Rigaltii notis & Dodwelli dissertatione de ætate Commodiani curante Schur. Heischio, *Witeberg.* an. 1705. Claudam hæc optimis Rigaltii verbis, *Usus & efficacia libelli hujusce fuerit, constans & perpetuus amor Christi; animus ad martyrium fortis; pietas erga pauperes maxima. Hoc præterea scire, vitia, quæ etiamnum ecclesiam dehonestant, esse vetustissima: infinitam semper fuisse de rebus divinis disputantium multitudinem, paucissimos vero Christianos.*

* De Script. Eccl. c. 15.

* Præfat. in Commod.

277. * MANES, genere Persa, *Cubricus* antea dictus, ex mancipio famosissimus & insul-

* Conf. *Tillemont*, Memor. Eccles. ad Hæresin *Manich.* vol. 4. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 31. Art. 20. vol. 5. p. 281. seq.

sissimus

Sæc. III. ab an. CC. fissimus Hæresiarcha factus, hæresin suam disseminare cœpit circa an. 277. Probi imperatoris anno secundo: adeo ut immani prochronismo peccat Suidas *, qui hæresis Manichæicæ ortum, Manetisque eruptionem ad imperium Nervæ refert; quo tempore Johan. Evangelista ex Patmo insula revocatus est; licet alibi veritati propior, ipsum sub Aureliano collocat. Heræ suæ, mulieris prædivitis, hæres institutus, una cum immensis divitiis Scythiani cujusdam Saraceni, viri omnibus Gentilium disciplinis ac mysteriis apprime imbuti, libros accepit, quos ille quatuor numero, primum *Mysteriorum*, alterum *Evangelium*, tertium *Thesaurum*, quartum denique *Capita* inscriptos composuerat, hæreticis dogmatibus, imprimis circa bina rerum omnium principia, refertos; & servo suo Terebintho sive Buddæ, quem unicum hæreseωs suæ sectatorem habuit, reliquerat. Eundem cum hoc Budda, opinor, fuisse Addam illum cujus mentionem facit Heraclianus apud Photium Cod. 85. qui evangelium scripsit quod Μόδιον appellavit; nec alius, ut videtur, erat Adimantus, proprio nomine Addas dictus, Manichæi discipulus, de quo Augustinus libro 2. *contra adversarium Legis & Prophetarum*, prope fin. tom. 6. Cujus librum ipse peculiari opere confutavit ibid. pag. 124. Sed hæc obiter. Budda morte horrenda e medio sublato, Scythiani volumina penes Cubrici heram fuerunt, ex quibus iste hæreditario jure acquisitis haustum virus in infinitum fere auxit. Semet enim modo Paracletum & Spiritum S. modo Christi apostolum, modo ipsum esse Christum prædicavit. Unde & Christi ad instar, delectos ex assectis 12. præ cæteris perditissimos nebulones, apostolorum vice dogmata sua longe lateque prædicando dissipaturos, constituit. Duo rerum omnium principia esse docuit, æterna pariter, atque inter se æqualia, Deum nempe & Diabolum; ab illo bona omnia, ab hoc mala quæcunque exoriri; illum virtutis ac Testamenti novi, istum peccati & Instrumenti veteris autorem esse, illi nos animam, huic corpus acceptum ferre. Fatum rebus humanis sublato libero arbitrio induxit, Christumque in carne exstitisse negavit, phantasma illum fuisse dicens. Cæterum innumeras, easque perquam insulsas fabulas, ac rerum causas commentus est, quas fuse explicuit Epiphanius Hæref. 66. Hujusmodi fere somniis divulgatis ingentem sui famam in Persia Manes excitaverat: adeo ut a Rege accerseretur, qui ægrotanti filio mederetur. Id in se capitis sui periculo conficiendum Manes suscepit; verum spe frustratus, & temerariis remediis accelerata regii pueri morte, in vincula conjicitur, temeritatem capite luiturus. Corrupto tamen custode vincula abrupit, & fugam iniit; verum Archelai episcopi diligentia retractus, pœnam destinatam subiit, detracta ei, adhuc vivo, cute, quam paleis oppletam ad sua usque tempora in Persia asservatam fuisse scribit Epiphanius *. Vecors & insanum plane hominis ingenium liquido testatur absurdus iste habitus, quo indutus ad disputandum cum Archelao processit, quem sic depingunt ipsius disputationis Acta cap. 12. p. 23. "Quo ille (Marcellus) "viso, admiratus est primo habitus indu"menta. Habebat enim calceamenti genus, "quod *Quadrisole* vulgo appellari solet; "pallium autem varium, tanquam aërina "specie; in manu vero validissimum baculum tenebat ex ligno Ebelino; Babylonium vero librum portabat sub sinistra "ala: crura etiam braccis obtexerat colore "diverso, quarum una rufa, alia velut pra"sini coloris erat: vultus vero ut senis Per"sæ artificis, & bellorum ducis videbatur.

* In vit. Nerv.

* Loc. cit.

Plurima scripta Manes edidit, compilatis ut plurimum Scythiani libris, quos & suo nomine non semel venditavit.

SCRIPTA SEQUUNTUR.

De Fide liber, ex quo ampla satis excerpta habet Epiphan. loc. cit.

Mysteria, liber iste in viginti duas partes distributus est, alphabetico ordine pro literarum quibus Persæ utuntur, numero.

Thesaurus Major.

Thesaurus Minor.

De Astrologia, cui scientiæ plurimum ascripsit Manes. Prolixum exinde fragmentum exhibet Epiphan. num. 14.

Epistola ad Marcellum, virum clarissimum simul ac religiosissimum, quæ integra habetur apud Epiphan. num. 6. una cum Marcelli epistola qua ei respondit, breviuscula num. 7. & in disputatione Archelai adversus Manichæum quam edidit Cl. Valesius, & in ipsis Actis num. 5, 6. pag. 6, 7, 8. Ex Manetis epistolis sequentes a Nicephoro Patriarcha Append. *ad Antirrh.* contra Epiphanidem citantur, & ex iis nonnulla proferuntur. *Epistola ad Scythianum*, quæ tamen in aliis Codd. Valentino Manetis magistro inscribitur. *Epistola ad Condarum Saracenum.* Ejusdem *ad Oddam, sive Addam.* Hæc nos docet Anselm. Bandurius in Conspectu Opp. S. Nicephori *Parif.* 1705. 8°. pag. 59.

Quamplurima passim Epiphanius Hæref. 66. ex Manis (quem Manichæum plerumque vocat) scriptis excerpta adducit, verum ex quibus ejus voluminibus, id perquam raro agnoscit. Exstat Græce fragmentum ex Manetis Persæ *Epistola* ad Condarum Agarenum in collectione testimoniorum sub Damasceni nomine cap. 9. in Cod. Claromont.

Sæc. III. ab an. CC.

apud Labb. *Conspect*. Oper. Damasc. p. 53. Alud item ex ejus *Epistola* ad Zebennam ibid. cap. 36. Hæc nos compendio, & pro more nostrn de Manete, ejusque scriptis. Cnm vero Manetis historiam mire turbaverint tnm veterum, tum recentiorum plures, neque ea adhuc satis dilucide exposita sit, non abs re erit illam paulo accuratius & explicatius enarrare. Sciendum igitur tres fuisse sectæ Manichaicæ conditores sibimet invicem succedentes, Scythiauum, Terbinthum sive Buddam, & Cubricum seu Manetem.

* *Scythianus* genere erat Saracenus, e gente Arabum in confinio Palæstinæ educatus, Græcorum lingua ac literis egregie institutus; qui mercaturæ gratia in Indiam profectus, rem suam strenue agebat, merces per mare rubrum Hispelen Theabidis in Ægypto oppidum advehere solitus. Tandem Alexandriam se contulit, ubi philosophiæ studio incubuit, Ægyptiorum disciplinam edoctus, vitamque Aristotelicam imitatus. Cumque otio & divitus abundaret homo acris & novaturientis ingeuii, dogma aliquod paradoxum procudere in animum induxit. Empedoclis igitur sententiam secutus, duo rerum principia coæterna ἰσόζυγα καὶ ἰσόῤῥοπα commentus est, unum bonum, alterum malum, illud Deum ac lucem, hoc materiam ac tenebras appellavit; non pauca etiam ex Pythagoræ disciplina, alia aliunde, mutuatus. Neque hæc solum volvebat animo, solum in vulgus projiciebat, sed & in scripta redegit, compositis quatuor voluminibus; quorum primum *Evangelium* vocavit, non quod aliqua Christi facta contineret, sed tantum nomine tenus ita dictum; alterum *Capita*; tertium *Mysteria*; quartum *Thesauros* nuncupavit. His instructus Hierosolyma petiit, cum legis Mosaicæ senioribus disputaturus; a quibus victus cum nihil proficeret, adhibitis libris magicis, quorum peritiam in India & Ægypto assecutus fuerat, præstigiis illudere conatus est. Quo fine, conscenso domus tecto, vel a Deo percussus cecidit, (νόσῳ θανατώσας ὁ κύριος, inquit Cyrillus) vel mente alienatus se præcipitem dedit. Moriens facultates & libros Terbintho reliquit. [a] Hujus Scythiani tempus exacte statuere haud facile est. Tradit Epiphanius ipsum Hierosolyma profectum περὶ τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων. Quod laxiori quidem sensu de sæculo ævum apostolicum proxime secuto intelligendum est; adeo ut vergente ad exitum sæculo secundo diem fatalem obiisse censeri potest.

* Cyril Hierof. Catech. 6 pag 142. Epiph. Hæres. 66. n. 1. 2. 3. Socr. l. 1. c. 22. p. 55. Pet. Sic. Hist. Manic. p. 20.

Terbinthus Scythiani discipulus, seu servus fuit, forsan uterque, certe comes assiduus, & arcanorum particeps; ipse etiam literarum studiis haud vulgariter eruditus. Postquam aliquamdiu in Palæstina hæserat, acceptis secum opibus & scriptis, quæ testamento sibi legaverat Scythianus, in Persidem aufugit, apud viduam qnandam hospitio acceptus; ubi ut tutius lateret, se *Buddam* appellavit. Frequentes cum Mithræ sacerdotibus disputationes habuit, a quibus turpissime convictus & depulsus, præceptoris sui exemplo ad Magiæ artes & præstigias se convertit; iis efficere studens, neqnis deinceps sibi contradicere auderet. Sed conscensa ad id superiori domus parte, a dæmone percussus, & in sublime jactatus misere interiit, vidua, apud quam diverterat, librorum & divitiarum hærede facta. Affirmat quidem Socrates hos libros ab ipso Terbintho, idque postquam in Persidem pervenit, conscriptos fuisse; ex quo forsan id desumpsit Cl. Tollius *. Verum Scythiano constanter ascribunt veteres. Erat & *Buttas* sive *Buddas*, cujus meminit Clemens Alexandrinus *, philosophorum Indiæ præceptor, quem propter insignem virtutem ut Deum honorarunt. Verum hic alius omnino, & multo antiquior videtur.

* Not. in Fortuit. Minuch. in init.

* Strom. l. 1. p. 305.

Cubricus, qui & *Manes*, patre Patricio, matre Carossa natus, genere erat Persa, quem cum Scythiano perperam confundit Theodoritus *. Theodoritum secutus est Suidas †, qui addit, genere fuisse Brachmanem, & Buddam seu Terbinthum præceptorem habuisse. Quæ nnde hauserit Suidas, me ignorare fateor. Nusquam sane Manes in India fuisse deprehenditur, nec Terbintho præceptore uti poterat, qui forsan nondum nato Manete mortem obierat; scriptis tantum, quæ a Scythiano acceperat Terbinthus, potitus est. Hunc septennem adhuc sibi in mancipium emit vidua Terbinthi hæres. Cumque eum libertate donasset, & Persarum disciplinis erudiendum curasset, non multo post abiit e vita, moriensque cunctas facultates, & libros quos apud se deposuerat Terbinthus, testamento ei reliquit. His acceptis, Cubricns jam cristas erigere cœpit, & ne prior vitæ sors servilis sibi in opprobrium cederet, deposito Cubrici, Manetis nomen sibi assumpsit. Manes quippe Persarum lingua, teste Cyrillo *, *sermonem* seu allocutionem significat, impostor enim insignem dialectices peritiam præ se ferebat. Sed aliam vocis originem tradit Epiphanius *, nempe vocabulum lingua Babylonica τὸ σκεῦος, i. e. *vas* exprimere. Et quidem apud Chaldæos & Syros מאן *vas* denotare, norunt qui in linguis Orientalibus vel leviter versantur; quasi scilicet ad instar D. Pauli, se vas Deo electum esse homo arrogans significare voluit. Græci vero quo aptiorem irridendi occasionem arriperent, illud a μανία deducere solent, ut dum

* Hæret. fab. lib. 1. c. 26. p. 212.

† In voc. Μάνης.

* Ib. p. 145.

* Ib. num. 1.

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 20 vol 5. p 280. not.

apud

Sæc. III. ab an. CC. apud Persas se honorare putaret, παρ' Ἕλλησι μανίας ἑαυτῷ ἐπώνυμον καταγγέλλῃ, inquit Cyrillus, *apud Græcos ab insania se nomen trahere denunciaret*. Quam infamiæ notam ut vitarent ejus discipuli, prolongato vocabulo *Manichæum* vocarunt, quasi ἀπὸ τοῦ μάννα χέειν dictum, ac si manna fundere videretur. Futilem hanc etymologiam se a Manichæo quodam accepisse testis est Augustinus *contra Faust.* lib. 19. c. 22. col. 353. Dogmata quæ spargebat Manes, partim ex fæculentissimis veterum hæresiarcharum lacunis, partim ex ineptissimis Orientalium nugis, partim ex absurdis gentilium philosophorum placitis, partim denique ex ipsius Christianæ religionis institutis petita sunt. Unde hæresis ejus Ἑλληνίζων Χριστιανισμὸς, *Græcanicus Christianismus*, a Socrate * dicitur. *L. 1. c. 22. In formanda secta sua, id præ aliis singulare, quod futilem quandam Domini nostri imitationem sibimet proposuisse visus est. Quod uno alterove exemplo manifestum erit. Elegit Dominus duodecim Apostolos, ut secum essent, & quibus ecclesiæ suæ fundandæ curam concrederet; duodecim habuit & Manes, quorum nomina a Petro * Siculo recensentur. *Ibid. p. 30 Ex Apostolis suis tres primarios assumpsit Dominus, ut sibi essent tanquam comites secretiores, Petrum nempe, Jacobum & Johannem. Ex suis totidem elegit Manes, Thomam, Addam & Hermam, quos ad dogmata sua prædicanda mitteret, & quibus suas cuique provincias assignavit. De ordine autem quo recensentur, & provinciis, non ita consentiunt veteres. Apud Cyrillum & Epiphanium Thomas primum occupat locum; apud Archelaum vero in fragmento, & Theodoritum, Addas. Archelaus in fragmento, quod edidit Valesius, scribit Addam in partes Orientales esse missum, Thomam in Syriam, Hermam in Ægyptum. Epiphanius Addam in superiorem regionem, Thomam in Judæam abiisse. Ubi pro τὴν Ἰουδαίαν, legendum putat Petavius τὴν Ἰνδίαν. Et ita quidem habet Theodoritus, Thomam ad Indos missum esse. Cui consentit Nicephorus *. *L. 6. c. 32. p. 439. Quod si ita sit, voluit fortasse impostor Christum etiam hac in parte imitari, dum Thomam apostolum ad evangelium suum prædicandum in Indiam destinaret. Denique ut alia prætercam; habet Christiana doctrina suam Personarum Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Suam habuit & Manichaismus. *Scythianus* enim seipsum Patrem nominavit; *Terbinthus* seu *Buddas*, se Dei Patris Filium esse jactitavit, ex virgine natum, in montibus educatum; *Manes* vero se Spiritum Sanctum seu Paracletum ubique prædicavit; diserte hæc referente Petro Siculo *Hist. Manich.* pag. 22. Antequam vero in vulgus prorueret Manes, ascitis sibi discipulis, illos Hierosolyma * allegavit, ut sacros Christianorum libros sibi coemerent. Sæc. III ab an. CC. *Epiph. ib. num. 5. Quo facto, librisque diligenter evolutis, eos mala fide depravavit, & ubicunque poterat, ad opinionis suæ patrocinium violenter detorsit. Quatuor Scythiani volumina recoxit, interpolavit, proque suis venditavit. Unde κλέπτης ἀλλοτρίων κακῶν ἐξιδιοποιούμενος τὰ κακὰ Cyrillo * audit, *fur alienorum malorum, qui sua faciendo sibi ea mala vendicavit*. *Ib. p. 141. Nec desuere libri quos ipse proprio Marte conscripsit, de quibus egimus supra, plura mox additurі. Fragmentum quoddam memorabile, saltem sententiam Manetis ore traditam, refert formulæ Cotelerianæ, & Tollianæ autor; hic pag. 148. ille col. 375. qua profitetur scelestus impostor se Christo magis esse misericordem, & coram hominibus se abnegantes, fidemque pro salute mentientes, blande se hilareque esse recepturum.

Antequam manum de tabula, cum in his jam versemur, operæ pretium erit ad majorem historiæ Manichaicæ illustrationem, & Manetis, & veterum Manichæorum scripta, quæ in formulis a Cotelerio, Tollio, & Goaro editis, alibive memorantur, breviter excutere. A formula *Goariana* ex codice MS. Barberino descripta, quæ in *Euchologio* pag. 885. reperitur, initium ducam, eo magis quod interpres ad quodvis fere verbum adeo fœde lapsus sit, ut si ex hoc specimine esset judicandum, jurares hominem, in Græcis alias præclare exercitatum, vel Græce nesciisse, vel rem ipsam minime intellexisse. In hac igitur formula Manichæus conversus anathema dicit Maneti, ejusque dogmatibus, καὶ πᾶσι τοῖς ἐκτεθεῖσι καὶ συγγραφεῖσι παρ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, καὶ ταῖς, ὡς προεῖπον, παρ' αὐτοῖς ἀσεβῶς ἐκτεθεῖσι πέντε βίβλοις, i. e. interprete Goaro, *& omnibus ab eo expositis, & conscriptis, & cunctis ei morem gerentibus, & iis quæ, ut præfatus sum, exposuit*. Postrema ita rectius reddenda sunt, *Et quinque libris ab ipsis, ut præfatus sum, impie expositis*. Hi quinque libri suo ordine sequuntur. I. Τὸ ζῶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ καὶ νεκροποιόν, *vivum Evangelium, quod & revera mortiferum est*. Ita formulæ Cotelerianæ & Tollianæ autor, τὸ νεκροποιὸν αὐτῶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ ζῶν καλοῦσι, *Mortiferum eorum Evangelium, quod vivum appellant*. Et his longe antiquior Heraclianus Chalcedonensis episcopus apud Photium Cod. 85. col. 204. Τὸ τῶν Μανιχαίων ζῶν Εὐαγγέλιον memorat. Inter quatuor Scythiani libros, quos possedit & recoxit Manes, unum fuisse *Evangelium* dictum, non semel supra observavimus. Condidit & Thomas primarius Manetis discipulus suum Evangelium, quod τὸ κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγέλιον a Manichæis dictum est. II. Ὁ θησαυρὸς τῆς ζωῆς, ὅπερ ἐστὶ θησαυρὸς θανάτου. *Thesaurus vitæ, qui*

Sæc. III. ab an. CC *revera mortis est thesaurus.* Non aliter autor Cotelerianus & Tollianus, ὁ θησαυρὸς τοῦ θανάτου, ὃν λέγουσι θησαυρὸν ζωῆς, *Thesaurus mortis, quem ipsi thesaurum vitæ vocant.* Eadem habet Petrus Siculus *Hist. Manich.* pag. 20. Meminerunt etiam Heraclianus, Epiphanius, Cyrillus Hierosolymitanus, alii. Alterum hoc erat Scythiani opus, quod sibi arrogavit Manes, & plures sub se libros complectebatur. Ex libro septimo *Thesauri* fragmentum Latine profert Augustinus *de nat. boni* cap. 44. tom. 6. col. 565. alibique citat *de Act. cum Fel.* lib. 1. cap. 14. col. 505. Hæc quæ jam recensuimus formulæ verba cum præcedentibus connectit Goarus, atque hoc modo vertit, *vocavit ille vivens Evangelium quod potius vitæ thesaurum trucidat, & mortis est thesaurus.* Deus bone! quid hoc monstri est? sensu absurdo, & plane nullo. Sed nos veram autoris mentem restituimus. III. Καὶ βίβλον ἀναθεματίζω τῶν ἐπιστολῶν ὁμάδα. Quæ sic reddit Goarus, *Anathematizo librum Epistolarum Omodæ.* quis vero de Epistolis Omodæ, vel de Omada ipso audivit unquam? Legendum proculdubio ὁμάδα. hocque modo reddendum, *Anathematizo etiam librum, nempe Epistolarum farraginem.* Et ita quidem diserte habet P. Siculus p. 30. Τὴν τῶν ἐπιστολῶν ὁμάδα. Inter Manetis libros τὸ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ βιβλίον recenset formulæ Cotelerianæ & Tollianæ conditor. Ex hoc epistolarum corpore proculdubio erat famosa illa epistola, quam *Fundamentum* vocabant Manichæi, quam toties citat Augustinus *de nat. boni* cap. 42. 46. & in *Actis* cum Felice, ubi supra. Quin & contra eam integrum librum scripsit, qui exstat tom. 6. col. 115. Incipiebat, *Manichæus Apostolus Jesu Christi, providentia Dei Patris*; pariter ac altera illa ad Marcellum, quæ habetur Latine in fragmentis Archelai, Græce apud Epiphanium Hæres. 66. num. 6. immo omnes ejus epistolas idem habuisse exordium testatur Augustinus *contra Faust.* lib. 13. cap. 4. col. 281. Certe magna veneratione hanc epistolam prosequebantur Manichæi, tanquam universæ fidei suæ promptuarium, adeo ut teste Augustino lib. cit. cap. 5. quoties coram auditoribus lecta fuerit, capite inclinato dicere solebant, *Amen.* IV. Sequitur apud Goarum, Καὶ τὴν τῶν μυστηρίων, ἥτις ἐστὶ πρὸς τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτοῖς ἀνατροπὴν τοῦ νόμου καὶ τῶν ἁγίων Προφητῶν. *Anathematizo & librum mysteriorum ad eversionem Legis & sanctorum Prophetarum ab iis studiose compositum.* Eodem modo & alterius formulæ autor, καὶ τὴν καλουμένην μυστηρίων βίβλον, ἐν ᾗ ἀνατρέπειν πειρῶνται νόμον καὶ προφήτας, *librum item titulo mysteriorum in quo Legem & Prophetas evertere nituntur.* Et similiter plane P. Siculus p. 20. Erat & hic unus ex Scythiani libris a Manete auctus & interpolatus; immensum opus in 22. partes ordine alphabetico pro literarum, quibus Syri utuntur, numero distributum, teste Epiphanio num. 13. pag. 629. Libros hos Palmyreno & Syriaco sermone fuisse scriptos affirmat Tollius p. 142. Verum id non diserte dicit Epiphanius, sed tantum pro eorum more juxta elementorum, quibus utuntur, numerum, opus suum distinxisse. V. Καὶ τὴν τῶν πάντων πραγματείαν, *anathema libro* omnium negotiatio *vocato.* Fefellit interpretem locus mendosus; legendum, τὴν γιγάντων πραγματείαν; hunc enim fuisse verum hujus libri titulum testis est Timotheus CP. in nonnullis codicibus MSS. (mire enim variant tum editi, tum MSS.) libelli sui *de differentia eorum qui accedunt ad puram fidem.* Τὴν γιγάντων βίβλον vocat Heraclianus apud Photium Cod. 85. qui & opus istud refutare aggressus est. His quinque scriptis subnectitur apud Goarum Agapii inter Manetis discipulos non incelebris Ἑπτάλογος. Hujus mentionem faciunt P. Siculus p. 30. & formulæ toties citatæ. Erat & Agapius Manichæus, idem proculdubio qui varia scripsit, de quibus prolixe Photius Cod. 179. col. 401. & nos plura in tractatu *de Scriptoribus Ecclesiasticis incertæ ætatis.* Post formulam Goarianam pergamus ad eas quas Cotelerius & Tollius ediderunt. Hic primo occurrit liber τὰ Ἀπόκρυφα dictus, quo ut probabile est, reconditiores illorum ritus, præstigiæ, & execranda religionis mysteria continebantur; & quorum doctrina non nisi mystis & nefandis eorum orgiis imbutis tradebatur. Quale fuit τὸ καλούμενον αὐτῶν Βῆμα, cujus meminerunt prædictæ formulæ. Quid vero hoc Βῆμα fuerit, aperit nobis Augustinus*, testis oculatus; fuisse scilicet solennem diei celebrationem, quo Manes occisus est, quando posito tribunali quinque gradibus instructo, & pretiosis linteis adornato, magno honore a misera plebecula adorabatur, cujus scenæ non alia mens erat, ut ab iis edoctus est Augustinus, quam hoc esse rectum Pascha; solum quippe Manetem vere passum esse, ejusque passionis diem esse celebrandum, Christum vero simulata carne indutum, non nisi simulatam passionem pertulisse, ac proinde Pascha ejus nihili esse faciendum. Ut vero sentiam istiusmodi ritus in hoc opere fuisse contentos, facit, quod post mentionem Βήματος in formula nostra immediate sequitur, *damnanda esse omnia quæ impie ab illis in sacris fiunt atque celebrantur, quæque Manichaicis seu præstigiatoriis ipsorum libris continentur.* Proxime sequitur τὸ Ἀπομνημονευμάτων, *Manetis dictorum factorumque memorabilium commentarii*, uti paraphrastice reddit Cl. Tollius. Et recte opinor. Deinde βίβλος γεγραμμένη Ἀδα, καὶ Ἀδίμαντος. Adæ opus Μόδιον dicebatur, de quo

Sæc. III. ab an. CC.

* Cont. Epist. Manich. c. 8. col. 120.

Sæc. III. ab an. CC. quo paulo infra. Adimantus magni erat nominis inter Manetis discipulos, & pro doctore celeberrimo habebatur: ipsius liber Augustinum nactus est antagonistam, cujus tractatus *contra Adimantum* inter opera ejus reperitur tom. 6. col. 174. Ex quo colligere licet in opere suo id unice sibi proposuisse Adimantum, ut vetus Testamentum, libros præsertim Mosaicos, cum evangelio committeret. Quo fine, loca quæ sibi videbantur pugnantia collegit, & sibimet invicem opposuit. Singula Augustinus in responsione sua scrupulose expendit, magnoque judicio & acumine refellit. Addit formula Tolliana, καὶ τὰ Μώσεως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, *Moysisque & aliorum prophetarum*; rectius omnino Coteleriana, κατὰ Μώσεως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, ad ea quæ præcedunt referenda, *liber ab Ada, aliusque ab Adimanto conscriptus adversus Mosem prophetasque alios*. Hunc enim unicum fuisse istius libri scopum ex Augustino supra observavimus. Postremum opus est Aristocriti, ex Manetis discipulis haud postremi, Θεοσοφία dictum, in quo ostendere conabatur Judæorum, Gentilium, Christianorum, & Manichæi unam eandemque doctrinam esse; utque verisimilia dicere videatur, Manetem tanquam malum hominem traducere non verebatur. Certe his non absimilia Manetis nomine tradit Turbo, ipsius legatus & discipulus apud Epiph. Hæref. 66. num. 30. & in Actis Disput. Zacagnio editis. His libris addi possunt quæ apud Timotheum CP. in libello suo reperiuntur. Εὐχῶν βίβλος, *precum liber*, qui orationum & præstigiarum formulas continebat. Unde in formulis nostris pœnitens Manichæus omnes eorum libros, omnes preces, immo præstigias anathematizare jubetur. Τὸ κατὰ Φίλιππον Εὐαγγέλιον, cujus etiam meminit tanquam a Manichæis confictí Leontius *de Sect. Act.* 3. p. 432. & in Decreto *Pseudo-Gelasiano Actus nomine Philippi Apostoli* ad Apocrypha rejiciuntur. Πράξεις Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου, *Actus nomine Andreæ Apostoli* in eodem etiam decreto memorantur. Certe Manichæos apocrypha Acta beati Andreæ apostoli olim habuisse testantur Philastrius * veterumque alii. An eadem sint quæ Latine habemus hodie sub nomine *Presbyterorum Achaiæ*, quærant alii, nulla certe Manichaismi vestigia in iis inveniuntur. Interim supposititia esse, & ab otiosis Monachis conficta satis demonstravimus p. 26. ad ann. 59. *Decima quinta ad Laodicenses Epistola.* Manichæi enim epistolis 14. D. Pauli apocrypham *ad Laodicenses* epistolam, quæ apud veteres circumferebatur, tanquam decimam quintam addiderunt. Denique Μυθικὰ τοῦ κυρίου. An forte eadem, quorum meminimus pag. 1. quæque ex codice regio Græce & Latine edidit Cotelerius *Not. ad PP. Apost.* pag. 274? idem, ut videtur, opusculum; quippe nugis & fabulis refertissimum, ut Manichæorum omnia. Obstupuit plane orbis Christianus exorta tam monstrosa & portentosa secta, a pluribus mox debellata. Qui hæresin hanc scriptis suis refutarunt hos recenset Epiphanius, Archelaum, Origenem, Eusebium Cæsariensem, Eusebium Emisenum, Serapionem Thmuensem, Athanasium Alexandrinum, Georgium Laodicenum, Apollinarium, & Titum. Hallucinari vero hoc loco Epiphanium *, dum Manichaismi oppugnatoribus Origenem accenset, vel luce clarius liquet, cum plusquam 20. annis ante natam Manetis hæresin diem suum obierat Origenes, *viz.* anno 254. Neque tamen solus errorem hunc erravit Epiphanius. In catena Græca *in Johan.* cap. 2. v. 1. p. 64. adducitur Origenis locus, ubi Manichæos arguendos esse docet, quod Mariam Christi matrem esse negarent. Verum vel locus iste, vel extrema saltem ejus clausula Origenis nomini falso supponitur. Certe Theodoritus, Epiphanio longe accuratior, eosdem pene Manichaismi oppugnatores recensens, Origenem penitus prætermisit. Interim ad Epiphanii excusationem urgeri potest, se id non confidenter, sed *ex auditu* tantum retulisse, Ὀριγένης δὲ, ὡς ἀκήκοα. Verum & illud non levem incogitantiæ & incuriæ notam inurit. Mirum plane videri debeat, dogmata absurda & insulsa, quæ non tantum sacris literis, sed & communi hominum sententiæ, prima fronte adversari videbantur, usque adeo invaluisse, & quod mireris adhuc, venenum non modo per Orientem, sed & per Occidentem longe lateque serpsisse. Ab hac impietatis schola plurimi ad ecclesiam Catholicam reversi sunt, in quorum conversione, ut fraus omnis & vafrities tolleretur, conceptæ sunt solennes formulæ, ab iis usurpandæ, qui hanc hæresin ejurarent. Et cum has formulas supra frequenter citavimus, de iis paucis agendum est. Exstat hujusmodi formula, opusculum bene longum, hunc habens titulum, Ὅπως χρὴ ἀναθεματίζειν ἐγγράφως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τοὺς ἀπὸ Μανιχαίων προσιόντας τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, *quomodo hæresin suam scriptis oporteat anathematizare eos, qui e Manichæis accedunt ad sanctam Dei Catholicam & Apostolicam Ecclesiam*. Hos anathematismos, utpote qui ad totius historiæ Manichaicæ cognitionem, & dogmata disertius explicanda apprime conferant, e codice MS. bibliothecæ regiæ extulit, notisque in Patres apostolicos Græce & Latine inseruit doctissimus Johan. Cotelerius p. 368. Similem plane, immo eandem potius formulam *recipiendi eos, qui a Manichæorum & Paulicianorum heresi, ad puram & veram nostram fidem Christianam convertuntur,*

* Hæref. 87. p. 40.

* Hæref. 66. num. 21.

tuntur, ex codice Vindobonensi Græce Latine nuper edidit, notisque illustravit Jacobus Tollius in *Antiquitat. sacris* pag. 126. Duabus constat partibus. Prima, eaque satis ampla, sed initio mutila, continet anathematismos, quibus Manes, ejusque parentes, præcursores, discipuli, sequaces, omnesque eorum libri, dogmata, præstigiæ, mysteria, ritus & mores damnantur, dirisque devoventur. Sed hanc partem, eamque integram ante annos 24. ex Cod. regio Gr. L. evulgaverat eruditissimus Cotelerius *Not. ad PP. Apost.* pag. 368. ut non opus erat Tollio laureolam sibi in Mustacio quæritare: nisi forsan ipsum latuerit editio Coteleriana ut certe Lambecium latuisse videtur. Eandem sed longe contractiorem ex codice Barberino edidit Jac. Goar. *Euchol.* pag. 885. Altera pars complectitur officium integrum, paucis in fine desideratis, quod in receptione conversorum Manichæorum recitari solebat. Rubricam cum paucis præfatiunculis ex alio codice MS. antea extulerat Goarus *ibid.* pag. 890. Ut his tandem finem imponamus, monendus est lector, L. Zacagnium Biblioth. Vaticanæ præfectum longe dignissimum historiam hæreseωs Manichaicæ penes se paratam habere, Photii libris 4. adversus Manichæos, aliisque multis adhuc ineditis, magnique faciendis veterum autorum scriptis appendicis vice subjungendis. Quæ omnia eruditorum orbi quam grata sint futura, nemo est qui non possit facile hariolari.

278. ARCHELAUS, Cascharorum (seu potius Carrarum, quod ex ipsis actis colligi potest num. 3. p. 4.) urbis in Mesopotamia episcopus. Claruit circa annum 278. Vir præfervidi ac calidioris animi. Cum Manes vinculis elapsus, uti supra dictum est, in Mesopotamiam profugeret, ibique impia zizania disseminare anniteretur; sese ei objecit Archelaus, & collecto Gentilium auditorio judicesque philosophos inter ipsos sistens, nempe Manippum grammaticum, Ægialeum Archiatrum nobilissimum, Claudium & Cleobulum, duos fratres rhetores egregios, ne si Christiani essent, in partes suas nimis propendere viderentur, [a] solennem cum Manete disputationem habuit, in qua hominem fortiter prostravit; quem exinde ad obscurum quendam pagum fugientem, & istius loci presbyterum Diodorum (Tryphonem perperam vocat Epiphanius) ad certamen fidei renovandum provocantem, citato cursu prosequitur, & iterum os hiscere auso occludit. Fugam vero rursus arripientem comprehendunt regii satellites & ad carcerem reducunt. Hujus *disputationis historiam* libro Syriace a se conscripto contexuit Archelaus, seu potius ipsomet dictante excepit notarius, in scriptum redactam correxit Archelaus, & ad Diodorum Manetis audacia conturbatum, ipsumque ea de re consulentem prolixam satis *Epistolam* conscripsit, qua illum argumentis contra Manetem proferendis muniret. Duos libros ad Diodorum misisse Archelaum scribit Epiphanius, in eo lapsus esse visus, & longissime a vero aberrat; nullos quippe libros hac de re scripsisse Archelaum legimus. Si ipsa acta intelligat, in hoc forte excusari posse videtur, quod Disputationis acta in duas partes non incommode dividi possunt (an actu olim divisa fuerint non constat) juxta binas quas cum Manete disputationes habuit Archelaus, priorem nempe apud Charras, posteriorem in vico Diodoridis, cum Manes Diodorum presbyterum ad disputandum provocaret. Tam *Acta* quam *Epistola* in Græcum postea sermonem conversa Hieronymi ævo inclaruerunt. Plurima ex iis citat Cyrillus Hierosolymitanus catechesi sexta; meminit & Socrates Hist. Eccles. lib. 1. c. 22. ubi totam quam habet de Manete ejusque libris historiam exinde se hausisse fatetur. Amplum vero disputationis fragmentum, una cum integra ad Diodorum epistola ex MS. codice bibliothecæ Ambrosianæ, qui fuerat olim monasterii Bobiensis, edidit Hen. Valesius ad calcem Annot. in Socrat. & Sozom. Lat. ex antiqua admodum versione. Totum fere istud disputationis Archelai fragmentum habetur Græce apud Epiphan. Hæres. 66. a num. 25. ad 32. Ex utriusque textus comparatione, nonnullos locos in Græco, plures in Latina versione, se correxisse testatur Bigotius [*]; qui fragmentum illud Valesio communicaverat. Tandem ipsa Disputationis acta pene integra ex antiquissima versione Latina in bibliothecæ Casinensis annorum plusquam 600. codice MS. reperit Laur. Zacagnius, bibliothecæ Vatic. Præfectus eruditissimus, qui ea exscripsit, & exemplar descriptum in bibliothecam Vaticanam intulit, unde notis suis illustratum publici juris fecit, & in suis *Collectaneis Monumentorum vett. Romæ* editis an. 1698. 4°. primum locum dedit [b]. Acta hunc præferunt titulum: *Thesaurus verus, sive Disputatio habita in Charcar civitate Mesopotamiæ* &c. PhotiusCod. 85. testatur Hegemonium quendam disputationem Archelai adversus Manetem perscripsisse, de quo in dissertatione nostra de Scriptoribus ecclesiasticis incertæ ætatis plura diximus.

[*] Præfat. in Pallad.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. Hæres. *Manichæor.* Art. 10. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 155. *Oudin.* tom. 1. p. 296. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* de Script. Eccl. c. 72. item Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 31. vol 5 p. 262. b Iterum Acta disputationis edidit *Joh. Albert. Fabricius* ad calcem editionis Oper. *Hippolyti* 1718.

Sæc. III. ab an. CC. 278. [a]DIODORUS, vir ἀγαθὸς καὶ θαυμαστὸς τῇ θεοσεβείᾳ. Presbyter Pagi Diodoridis io Cascharorum parœcia siti, Archelai episcopi familiaris. Tryphonem hunc semper vocat Epiphanius*. Perperam. Omnia enim disputationis Acta ipsum constanter Diodorum appellant. Unde error irrepsit Epiphanio divinare haud possum. Nisi forte dum hæc scriberet, Tyrbonem Manetis primo discipulum & legatum, dein ab Archelao conversum, & diaconum ordinatum, in mente habuit, & pro Diodoro Tyrbonem, pro Tyrbone Tryphonem posuit. Manetem ad se confugientem hospitio primum excepit vir mitissimus, mox tamen de versutia ejus ac hæresi certior factus, & Archelai epistola instructus, disputationem cum hæresiarcha instituit, & petulantem ejus contumaciam egregie retudit. Exstaot hujusce disputationis *Acta* breviuscula, & Epist. ad Archelaum ad calcem *Epistolæ Archelai* a Valesio editæ, & in ipsis Actis disputationis jam editis.

* Hæres. 66 n. 11.

278. ADDAS, gente, ut videtur, Syrus, unus ex tribus primariis Manetis discipulis, quem ad prædicandum impium illud evangelium in Syriam misit fœdissimus impostor, claruit anno 277. *Baddam* vocat Cyrillus*, *Buddam* Petrus Siculus*, *Aldam* Theodoritus†, *Addam* Epiphanius‡ & Nicephorus**; & rectius quidem; quippe testis omni exceptione major ipse Archelaus, qui Acta disputationis suæ cum Manete literis mandavit, io fragmento quod superest, Addam constaoter vocat, subditque discipulum habuisse Tyrbonem, quem Manes cum epistola sua ad Marcellum, virum io Mesopotamia clarissimum, legatum misit, qnique mox ad fidem catholicam redit. Non sum nescius inter Manetis discipulos ab auctore Coteleriano & Tolliano & *Buddam* & *Adam*, a Petro Siculo Buddam & Adantum numerari. Sed utut sit, certum est, Addam, de quo agimus, ex tribus præcipuis Manetis discipulis unum fuisse, neque alium, quam cujus toties meminerunt veteres. Scripsit librum, quem Μόδιον appellavit. Meminit quidem βίβλος τῆς γεγραμμένης Ἀδα autor Tollianus p. 142. Adversus hunc librom stylum strinxere Titus Bostreosis in Arabia episcopus, & Diodorus Tarsensis in Cilicia antistes, teste Heracleano episcopo Chalcedonensi apud Photium Cod. 85. col. 204. Diversus ab Adda nostro erat *Adimantus* ille, cujus toties apud Augustinum occurrit mentio, quemque ipse peculiari opere refutavit. In catalogo eoim discipulorum Manetis, tum apud Petrum Siculum, tum apud formulæ Coteleriaoæ & Tollianæ autorem distiocte recenseotur, etsi in alia sententia me olim fuisse fateor, & mecum ipsemet Augustious. En ipsius verbā*, *Jam illud aliud quod in eodem codice scribi cœperat, Adimanti opus est, illius discipuli Manichæi, qui proprio nomine* Addas *dictus est.*

* Catech. 6 p. 150.
* Hist. Manic. p. 30.
† Hæret. Fab. lib. 1. c. 26 p. 214.
‡ Hær. 66. num. 5. 12.
** L. 6. c. 32.
Sæc. III. ab an. CC.
* Contra adverf. Leg. & Prophet. l. 2 in fine.

283. [b]PIERIUS, Alexandrious, quem Eusebius* ioter singulares atque eximios viros refert, qui proxime ad sua tempora accesserunt. Claruit circa aon. 283. Scholæ Alexaodrinæ magister, ejusdemque ecclesiæ presbyter, spontanea paupertate, & philosophicis disciplinis illustris; sacræ vero scripturæ cognitione & egregia concionandi facultate instructissimus, quibus adeo celebris evasit, ut propter accuratam vivendi rationem, multiplicem tum Græcarom tom sacrarum disciplinarum scientiam, magoam in concionando diligentiam, & summam quam io dicendo adhibuit eloquentiam, *Origenes junior* diceretur. Erat certe, teste Eusebio, σπανιώτατος, qui præterea hæc de eo habet*; τοῖς περὶ τὰ θεῖα θεωρίαις καὶ ἐξηγήσεσι, καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας διαλέξεσιν ὑπερφυῶς ἐξησκημένος, *in sacrarum literarum contemplatione atque expositione, & in ecclesiasticis concionibus apprime exercitatus fuit:* paulo apertius Photius*, οὗ καὶ Παμφίλου διδάσκαλος ὁ Πιέριος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ αὐτὸς προεστηκὼς διδασκαλείου, *Pamphili præceptor Pierius fuit, ipse quoque scholæ Alexandrinæ magister.* Et Cod. sequenti, καὶ τοῦ κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἡγήσασθαι παιδευτηρίου, *Scholæ Alexandrinæ præfectum fuisse ferunt*; apertissime Philippus Sideta io fragmento, qui septimum ei io scholæ catecheticæ successione locum tribuit. Quo tempore hoc monus sobierit, haud adeo certo liquet. Refert Hieronymus* Pierium sub Caro & Dioclesiaoo Principibus, episcopum agente Theona, populos florentissime docuisse. Quæ, an ad munus catecheticum, an potios ad ordinarias concionandi ad populum vices, referenda siot, dubitari potest. Ego, de posteriori intelligenda malim: præsertim cum Eusebius ipsum sub Theona episcopo, presbyterii honore decoratum, Alexandriæ claruisse scribit. Philippus eum Dionysio Alexaodrino in schola catechetica successisse tradit. Obiit vero Dionysius aooo 265. ut adeo eodem anoo hoc muous in se suscepisse Pieriom necesse est. Pierii in schola proximos successores recenset Philippus, Theognostum, Serapiooem, & Petrum Martyrem, qui episcopus Alexandrinus factus anno 300. obiit, oecdum finita in Oriente persecutione anno 312. Unde coojicere proclive est, Pierium circa Theonæ episcopatus initium, catechistæ munus deposuisse, ut tribus ejus

* L. 7. c. ult.
* L. 7. c. 32. p. 289.
* Cod. 118.
* Catal. c. 76.

[a] Conf *Tillemont*, Memor. Eccles. Hæres. *Manich.* Art. 11. vol. 4. [b] Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 1. p. 156.

successoribus spatium satis idoneum relinquatur. Ac proinde Cl. Dodwellus scholæ catecheticæ, hoc tempore, successionem hunc in modum disponendam censuit: nempe Dionysium episcopatum simul, & munus catecheticum administrasse, nec nisi cum morte deposuisse; defuncto Dionysio, successisse Pierium; Pierium circa annum 282. sub Cari initio, successorem accepisse Theognostum; qua ratione octodecim annorum spatium tribus ejus successoribus relinquetur. Verum & hic nova oritur difficultas. Eusebius enim Achillam qui Petro martyri in sede Alexandrina successit, (quam tamen haud ultra annum unum aut alterum tenuit) scholæ Alexandrinæ magistris, idque hoc ipso tempore, accenset; cujus tamen nuspiam meminit Philippus. *Sub Theona*, inquit Eusebius *, *Achillas eodem, quo Pierius, tempore, Presbyteris honore decoratus, Alexandriæ claruit*, τῆς ἱερᾶς πίστεως τὸ διδασκαλεῖον ἐγκεχειρισμένος, *cui etiam Christianæ fidei institutio commissa erat.* Quæ verba si de munere catechetico intelligenda sint, ut omnino intelligi debent, en novum habemus Pierii successorem; ac proinde tres reliqui intra paulo arctiores præfecturæ suæ terminos includendi sunt. Hujus scholæ successio adhuc erit magis turbata, si verum fuerit, Arium hæresiarcham in ejus præfectura locum suum habuisse. Achillam enim Alexandriæ episcopum, Arii fucis & fraudibus deceptum, ipsum presbyterum ordinasse, & scholæ Alexandrinæ præfecisse, diserte testatur Patricius Ararfius in libro quem *Oceanum* inscripsit; cujus luculentum fragmentum conservavit Synodici autor Hæres. 32. p. 14. Quis vero fuerit hic Patricius, & qua ætate vixerit, juxta cum ignarissimis me ignorare fateor. Quisquis fit, dolendum plane est, tam præclarum opus periisse. Sed ad Pierium redeo. Si nudam conjecturam in re obscurissima interponere liceret, existimarem, Dionysio Alexandrino mortuo an. 265. Maximum & in episcopali munere, & in scholæ catecheticæ cura atque administratione successisse, ac sub eo postremis saltem vitæ annis vicarias vices in schola regenda Pierium obiisse; *sub Theona vero, qui Maximo successit anno* 281. illustrem hanc scholam proprio jure tenuisse, & post paucos annos deposuisse. Ita cohærebunt omnia. Passus esse videtur sub persecutione, quam anno 303. Diocletianus excitavit. Scio Hieronymum * affirmare illum persecutioni superstitem per omne vitæ suæ tempus Romæ fuisse versatum. Addit martyrologium Romanum * & in pace quievisse. Sed magis assentior Photio * referenti eum cum fratre suo Isidoro certaminis socio martyrii coronam reportasse; iis etiam templum domosque a piis hominibus constructa fuisse: quod confirmare videtur Epiphanius *, dum ecclesias quæ Alexandriæ erant, recensens, unam Pierio nuncupatam fuisse dicit. Scripsit *libros* 12. in quibus erant prolixissimus *Tractatus in Pascha & Hoseam prophetam*, in die vigiliarum Dominicæ passionis extemporali, & diserto sermone habitus, ut nos docet Hieronymus Proleg. in Osee, Tom. 6. *Commentarius in Evangelium Lucæ*. In his scriptis quædam minus sana notat Photius *, præcipue eum de Sp. S. ἐπισφαλῶς λίαν καὶ δυσσεβῶς, *periculose nimis atque parum pie* disseruisse, subobscure etiam ex Origenis sententia animarum præexistentiam docuisse. Et sane ejus ævi scriptores multa ex Origenis fontibus in suos rivulos derivasse minime mirum videri debeat. Scripsisse *Commentarium in primam ad Corinthios Epistolam*, autor est Hieronymus *, qui & fragmentum ejusdem breviusculum adducit. De stylo ejus hæc idem Photius. Ἐστὶ δὲ τὴν φράσιν σαφής τε καὶ λαμπρὸς, ὥσπερ ῥέων τῷ λόγῳ, μηδέν τι ἐπιμελῶς ἐνδεικνύμενος, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ αὐτοσχεδίου ὁμαλῶς τε καὶ λείως καὶ ἠρέμα φερόμενος, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασιν, εἴπερ τις ἄλλος, γονιμώτατος. *Stylus illi clarus ac perspicuus, & quasi sponte fluens, nihil exquisitum præ se fert, sed velut ex tempore fusus, placide ac leniter, sensimque decurrit. Enthymematis autem, si quis alius, maxime abundat.* N E.

* Loc. cit.
* De Script. c. 76.
* IV. Novemb.
* Cod. 118. 119.
* Hæres. 69.
* Cod. 119.
* Ep. 2. ad Pamach pro libris suis adv. Jovin.

[a] CAIUS sive GAIUS, gente Dalmata, civitate Solonitanus, genere Diocletiani Imperatoris, ecclesiæ Romanæ episcopus creatus est an. 283. Martyrium sub Diocletiano consummavit an. 269. Edita est ejus Epistola cum notis Cæs. Becilli Urbinatis, Congregationis oratorii presbyteri, subjectis Martyrii actis *Rom.* 1628. cujus vero pretii sint acta & epistola, dicere nequeo, librum ipsum hactenus non vidi. Vid. Hallervord. Biblioth. Curios. in v. *Caii*. 283.

[b] THEOGNOSTUS, Alexandrinus, sacrorum librorum interpres ap. Photium *, ἀνὴρ λόγιος Athanasio *, qui & alibi eum τὸν θαυμάσιον καὶ σπουδαῖον vocat. Claruisse videtur circa an. 283. Origenis discipulus, saltem in scriptis ejus versatissimus. Certe vir erat tum ob doctrinam, tum ob vitæ sanctimoniam celeberrimus. Gymnasii Catechetica apud Alexandrinos præfectus erat. Unde in operum suorum inscriptione ἐξηγητὴς, seu librorum sacrorum interpres, dictus est, voce huic muneri pene propria. Origenis fuisse discipulum nemo dubitare potest, 283.

* Cod. 106.
* De Decret. Synod. Nican.

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. ad vit. *Caii*. vol 4. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latin. l. 3. vol. 1. p. 883. [b] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. ad vit. *Origen*. Art. 37. vol. 3. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. Art. 14. vol. 5. p. 276. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 104. vol. 9. p. 408. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 1. p. 153.

qui

Sæc. III. ab an. CC.

qui librorum ejus argumenta, quæ exhibet Photius, secum perpendet. Certe Arianis temporibus vetustiorem fuisse, satis arguit, quod adversus Arianos testis adducitur, quodque ipsum proxime post Origenem inter viros *priscos*, *admirandos*, *eruditos*, recenset Athanasius*. Philippus Sidetes eum Pierio in schola Alexandrina successisse dicit. Unde conjicere fas erit, Theognostum circa ann. 282. hanc scholam tenuisse, ut in Pierio observavimus. Scripsit stylo venusto admodum ac perspicuo, *Hypotyposeωn libros* 7. quorum singula argumenta recenset Photius*. Primo de *Deo Patre* egit, ac materiam ei coæternam non esse demonstravit, Secundo necessitatem existentiæ Filii, Tertio Spritus S. probandam suscepit; in utroque vero Origenis nimium sequax, errores immiscuit pessimos, inter SS. Trinitatis personas, totidem dignitatis gradus affingens, Christumque pariter ac Spiritum S. ad creaturarum sortem detrudens. Quarto paria fere cum Origene de Angelis & Dæmonibus docuit. Quinto & sexto de Incarnatione Dei disseruit, eam passibilem esse probare satagens: ubi tamen Origenis vestigiis insistens, delirare non destitit, circumscriptum esse Christi corpus negans. Ultimo denique libro de Creatione Dei pie magis atque orthodoxe argumentatus est. Hæc quidem de Theognosto ejusque scriptis Photius, durius forsan quam par erat, ea interpretatus. Potuit phrases admodum incautas, & satis periculosas usurpare, pariter ac omnes pæne Antenicæni patres, qui re nondum excussa & decisa scripserunt. Certe de Theognosto tanquam homine valde orthodoxo loquitur Athanasius, & quæ ex eo citat filium ὁμοούσιον esse diserte probant, ipsosque Arianos ejus testimonio premit provocatque. Fragmenta e libro 2°. bina exhibet Athanasius, de Decret. Synod. Nicæn. pag. 420, 421. Alia fragmenta habet idem, Homil. in illud; *Quicunque dixerit verbum*, &c. non longe ab initio. Mirum certe videri debet, tam celebris Theologi, sibique ætate paris, Eusebium non meminisse. Dolo quidem malo id ab Eusebio factum suspicatur Baronius*; Theognosti scilicet nomen atque scripta silentio obvoluta reliquisse, quod Consubstantialis nominis esset assertor. Verum Eusebium ab hac suspicione liberant aliæ phrases Theognosti duriores, periculosæ, & Arianis paulo faventiores (si Photii judicio standum sit) ipsa denique librorum argumenta, de quibus agit Photius Cod. 106. qui nihilominus Theognostum in extrema operis sui parte, aliquanto pie magis, cum de aliis, tum præsertim de Filio Dei, tractâsse notat.

* In illud. Quicunque dix. p. 715. T. 1.

* Loc. cit.

* Ad an. 109. n. 59.

ª VICTORINUS, si non origine Græcus, in Græciæ saltem confinio natus videtur, ex oratore episcopus, ut non uno loco nos docet Cassiodorus*. Floruit circa annum 290. Petavionensis erat in Pannonia superiore ad Dravum fluvium, non ut vulgo creditur, Pictaviensis in Aquitania, episcopus (id quod peculiari dissertatione suse satis ostendit Jo. Launoius) martyriumque sub persecutione Diocletiani anno 303. subiisse dicitur. Græcum sermonem multo melius quam Latinum calluit; unde judice Hieronymo*, *Opera ejus grandia sensibus, viliora videntur compositione verborum.* Græcorum enim, in quibus plurimum versabatur, idioma Latine scribentis stylum nimis, ut solet, vitiavit. Alibi de eo idem Hieronymus*, *Victorino martyri licet desit eruditio, non tamen deest eruditionis voluntas.* Quod de sæcularium disciplinarum eruditione intelligendum esse, ex ipsius epistolæ argumento recte notat Launoius. Scripsit, præter alia, *librum adversus omnes Hæreses*, *Commentarios in Genesin*, *in Exodum*, *in Leviticum*, *in Esaiam*, *in Ezechielem*, *in Habaccuc*, *in Ecclesiasten*, *in Cantica Canticorum*, *in S. Matthæum*, denique *in Apocalypsin Johannis:* quæ tamen omnia temporis injuria interierunt. ᵇ Exstat quidem sub ejus nomine in bibliotheca PP. Tom. 3. *Commentarius in Apocalypsin*; sed aut ejus non esse, aut mire interpolatum & mutatum necesse est. In suo etenim Commentario Victorinum Chiliastarum errori favisse diserte tradit Hieronymus*, quem tamen hujus Commentarii autor strenue impugnat; dogmaque istud Cerintho hæresiarchæ ascribit. Citat etiam Theodorum, historiæ ecclesiasticæ sub Justiniano conditorem, cujus collectanea habemus hodie, ut alia mittam. Unde evidentissime colligitur, Victorini si sit, egregias interpolationes passum esse, & aliam plane induisse faciem, ex quo e Victorini manu primum prodiit. Interim Victorinum nostrum non tam integram *Apocalypsin* commentario illustrasse, quam difficiliora quædam ejus loca tractasse luculenter satis innuit Cassiodorus*. ᶜ Tribuuntur etiam ei carmina duo, quæ habentur in sacrorum Poetarum collectione *Fabriciana*, *de Jesu Christo Deo & homine* unum, alteri titulus est *Lignum Vitæ*; sed conjectura plane incerta, & ut mihi videtur, falsa. Exstat quidem penes me Victorini *Tractatus* hactenus ineditus *de Fabrica Mundi*, quem ex vetusto codice bibliothecæ Lambethanæ descripsit vir Cl. Henricus Mauritius S. T. P. Domino Archiepiscopo a sacris domesticis, mecumque benigne communicavit. Et secunda jam vice ad fidem MS. codicis recognovit

Sæc. III. ab an. CC. 290.

* De div. Lect. c. 5. 7. 9.

* De Script. c. 74.

* Epist. ad Mag. Orat. pag. 328. tom. 2.

* De Script. c. 18 & Præfat. in Comm. Victor.

* De div. Lect. c. 9.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Victorin.* *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 1. p. 155. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 74. b Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 1003. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 23. p. 710.

Sæc. III. ab an. CC.

vir doctissimus candidissimusque Johannes Batteley, doctor Theologus ejusdem Archiepiscopi sacellanus. Quis fuit hic Victorinus, in codice MS. non dicitur. Nostrum vero esse tum stylus, tum res ipsa aperte clamant; præsertim cum in eo Chiliastarum error manifeste defendatur, quem Victorinum nostrum fovisse tradit Hieronymus *. Videtur esse hic libellus [illegible] quodam ex *Commentariis vel in Genesin, vel in Apocalypsin* decerptum; quod proinde tum propter venerandam antiquitatem, tum propter celeberrimi martyris famam, hic subjungam. Sic ergo habet codex Lambethanus, vitiose quidem in nonnullis, quæ sensum alicubi minus clarum reddunt. Conjecturas quasdam, quas prædicti doctores subministrarunt, in marginem conjecimus.

* Loc. cit.

Incipit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

Cogitanti mihi, una cum animo meo conferenti de fabrica mundi istius in quo clausi tenemur; etiam velocitas *fabricæ ipsius hæc est, sicut in libro Mosis continetur, quem de conditione ipsius scripsit, qui Genesis appellatur. Totam molem istam Deus sex diebus ex nihilo in ornamento majestatis suæ expressit; septimo benedictione consecravit. Idcirco igitur quoniam septenario numero dierum & cælestia & terrestria omnia reguntur: Principii loco de hac septima * ad omnium septimarium regionum metiber; & prout potuero virtutis diem in eam consummationem conaber exprimere. In principio fecit Deus lucem, eamque duodenario numero horarum die noctuque divisit: idcirco, viz. ut laboribus hominum requies locum, noctem dies superduceret, rursus dies supervinceret; hac se alterna vice labor quietis resoveretur, quies exercitatione rursus diei temperaretur. Quarto die fecit duo luminaria in cælo majus & minus, ut alterum præesset diei, alterum nocti, solis & lunæ, cæteraque sydera posuit in cælo, ut lucerent super terram, & discernerent tempora, & annos, & menses, & dies,* * & horis præstationes. *Nunc ratio veritatis ostenditur, quare dies 4. tetras nuncupatur: quare usque ad horam nonam jejunamus usque ad vesperam, aut * superpositio usque in alterum diem fiat. Mundus itaque iste ex quatuor elementis constat, igne, aqua, cælo, terra. Hæc igitur 4. elementa temporum tetradem faciunt; sol quoque & luna per anni spatium 4. tempora efficiunt, veris, æstatis, autumni, hyemis: & hæc tempora tetradem faciunt. Et ut ex * aere longius enarrem, ecce 4 animalia ante thronum Dei, 4 evangelia, 4 flumina in Paradiso fluentia, 4 generationes populorum, ab Adam usque ad Noe, a Noe usque ad Abraham, ab Abraham usque ad Moysem, a Moyse usque ad Christum Dominum Filium Dei: & 4 animalia, hominis, vituli, leonis, aquilæ: & 4 flumina, Fyson, Geon, Tygris & Euphrates. Homo Christus Jesus auter eorum, quæ supra memeravimus, tetrade ab impiis comprehensus est. Itaque ob captivitatem ejus tetradem, ob majestatem operum suorum, & tempora humanitatis salubria, frugibus læta, tempestatibus tranquilla decurrant. Ideo * aut superpositionem facimus. Die quinto terra & aqua fœtus suos ediderunt: ac sic Deus hominem. Die sexto creata sunt quæ deerant: de humo instruxit Dominum omnium rerum, quæ super terram & super aquam creavit.* Prius tamen Angelos atque Archangelos creavit, quam hominem finxit, spiritalia terrenis anteponens: *Prius enim lux quam cælum & terram *: hic sextus dies parasceue appellatur, præparatio scilicet regni. Adam enim, quem ad imaginem & similitudinem suam consummavit *. Idcirco autem prius opera sua consummavit, quam Angelos creavit, & hominem fabricavit, ne forte adjutores se fuisse falsa dictione asseverent: hoc quoque die ob passionem Domini Jesu Christi, aut stationem Deo, aut jejunium facimus. Die septimo requievit ab omnibus operibus suis, & benedixit eum & sanctificavit; * hac die solemus supponere; idcirco ut die Dominico cum gratiarum actione ad panem exeamus: & Parasceue superpositio fiat, ne quod cum Judæis Sabbatum observare videamur, quod ipse Dominus Sabbati Christus per Prophetas suos odisse animam suam dicit; * que Sabbata corpere suo resolvit: Prius autem cum ipse Moysi præciperet, ne circumcisio diem octavum præteriret, quæ die sabbato plerumque incurrit, sicut in evangelio scriptum legimus. Moyses prospiciens duritiem populi illius, idcirco die sabbati* Legebamus, * & seipsum *crucifixit*, † prælio quæ ab Allophylis sabbato ut caperentur, & velut severitatem legis ad evitando disciplinam formarentur. *Et ideo David in Ps. 6°. * pro die octavo, Domino rogat, ne in ira, neque in furore suo arguat eum aut judicet; hic est enim revera futuri illius judicii dies octavus, qui extra ordinem septimanæ dispositionis excessurus est. Jesus quoque Nave successor Moysi & ipse sabbatum resolvit; die enim sabbati præcepit filiis Israel ut muros civitatis Jericho tubicinibus circuirent, & bellum Allophylis indicarent. Matthias autem Princeps Judæ sabbatum resolvit; nam Præfectum * antiqui Regis Syriæ sabbato occidit; & Allophylos sua persecutione subjecit. Et apud Matthæum scriptum legimus, Esaias quoque & cæteri collegæ ejus sabbatum resolverunt; * & verum illud & justum sabbatum septimo milliario annorum* observaretur. *Quamobrem septem diebus istis Dominus singula annorum millia adsignavit.*

* Hoc loco, & alibi, codex MS. valde vitiosus.

* F. horas per stationes.

* Ὑπέρθεσις.

* F. ea re.

* F. autem.

* Supple, creavit.

* Deest, die sexta creatus est.

* Hunc diem solennius superponere convenit.

* F. neque.

* Deest f. quod.

† F prælioque.

* Titulus Ps. 6. est ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

* Antiochi.

* F. ut

Sæc. III. ab an. CC.

signavit. Sic enim cautum est; In aculis tuis, Domine, mille anni ut dies una; ergo in oculis Dei singula millia annorum constituta sunt, septem enim * habeo oculos Domini. Quapropter, ut memoravi, verum illud sabbatum & septem millia anni, in quo Christus cum electis suis regnaturus est. Septem quoque cæli sunt, illis diebus conveniunt: sic enim cautum est, Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Hi septem spiritus nomina sunt eorum * spiritus, qui supra Christum Dei requieverunt; ut apud Esaiam prophetam cautam est: & requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, Sp. concilii, & virtutis, Sp. scientiæ & pietatis, & replevit illum spiritu timoris Dei. Summum ergo cælum Sapientiæ, 2 Intellectus, 3 Concilii, 4 virtutis, 5 Scientiæ, 6 Pietatis, 7 Timoris Dei. Ex hoc ergo tonitrua mugiunt, * flumina extenduntur, ignes conglobant, trabes ardentes apparent, sydera radiant, comæ horribilis curabitur. Nonnunquam accedit etiam sol & luna invicem visitantur, atque illa ultra formidabilia lumine radiantia in acie aspectu ejus efficiunt authoritatem totius creaturæ. Justus verbo cognomen est ei; sic enim dicit Pater ejus, Eructatum est cor meum verbum bonam. Joh. Evangelista sic dicit; In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipsam facta sunt, & sine eo factum est nihil. Erga primus factus creaturæ est, secundus * hominis hamani generis, ut ait Apostolus. Hoc igitur Verbum, cum lacem fecit, Sapientia vocatur; cum cælum, Intellectus; cum terram & mare, Consilium; cum solem & lunam, cæteraque clara, Virtus; cum terram & mare excitat, Scientia; cum hominem finxit, Pietas; cum hominem benedicit & sanctificat, timor Dei nomen habet. Ecce 7 cornula agnuli, 7 oculos Dei, 7 oculi * stagnei, 7 oculi, 7 spiritus, 7 faces ardentes ante thronum Dei, 7 candelabris aurea, 7 oviculæ, 7 mulieres apud Esaiam, 7 ecclesiæ apud * Paulum, 7 dracones, 7 angeli, 7 tubas, 7 signacula libri, 7 septimanæ, quibus Penticoste concluditur, 7 septimanæ apud Danielem, item quadraginta tres septimanæ apud Danielem; apud Noe septem animia munda in arca, 7 vindictæ de Cain, 7 anni remittendi debiti, lucerna cum septem orificiis, 7 columnæ sapientiæ in domum Salomonis. Nunc igitur de inenarrabili gloria Dei & providentia videas memorari, tamen at mens parva poterit, conabor ostendere, ut Adam illum per septimanam reformaverit, atque universæ suæ creaturæ subveniret, nativitate Filii sui Jesu Christi Domini nostri factum est; quis itaque lege Dei doctus, quis plenas Spiritu sancto, non respiciat corde ea die Gabriel angelum Mariæ virgini evangelizat, qua die draco Evam seduxit, ea die Sp. sanctum Mariam V. mundâsse, qua lucem fecit; ea die in carne esse conversum, qua terram & aquam fecit; ea die in lacte esse conversum, qua stellas fecit; ea die in sanguine qua terra & aqua fœtus suos ediderunt; ea die in carne esse conversum, qua die hominem de humo instruxit; eadem die esse passum, in quo Adam cecidit; ea die resurrexit a mortuis, qua lucem fecit, humanitatem quoque suam septenario numero consummat, Nativitatis, Infantiæ, Pueritiæ, Adolescentiæ, Juventutis, perfectæ Ætatis occasum. Judæis quoque humanitatem suam etiam his modis ostendit; cum esurit, sitit, cibum, potumque dedit; cum ambulat, * eas esse sit; cum super cervicalem dormivit; cum autem freta aut procella pedibus ingreditur, ventis imperat, ægros curat, claudos reformat, cæcos eloquentia instituit, videre Dominum se esse, ejuidem duodenario numero dicere, at supra memoravi; per duodenas horas bifarie divisus est lucis & noctis; per has namque horas, menses, & anni, & tempora, & sæcula computantur * constituta sunt. Itaque sine dubio autem diei Angeli 12. noctis Angeli 12. pro numero sc. horarum; hi sunt namque 24 testes dierum & noctium, qui sedent ante thronum Dei coronas aureas in capitibus suis habentes; quos in Apocalypsi Johannis Apostoli & Evangelistæ seniores vocat, Idcirco quia seniores sunt & aliis angelis & hominibus. [a]

* F. habet oculos Dominus.
* L. spirituum.
* F. fulmina.
* F. Dominus.
* F. sunt agni Apocal. v. 6.
* F. Apocal.
* F. spicas,
* Deest &.

METHODIUS

[a] "Codex hic MS. quem descripsit Henricus Mauritius, posteaque recognovit Johannes Batteley, "uterque Domino Archiepiscopo Cant. a sacris domesticis, codex est membranaceus in Quarto Biblio- "thecae Lambethanae, notatus ibidem N°. 90. vetustus sane, utpote qui 800 circiter annos habeat. "Continet, inter varios aliorum tractatus, hunc Victorini de Fabrico mundi a p. 71. qui sine alterius "codicis ope emaculari satis non potest; quod in aliis etiam libris, qui unico nituntur MS°. codice, "ut in Velleio Paterculo, Minucio, Arnobio, usu venit. Cum vero parum accurate descriptus antea "& recognitus fuerit, denuo ad fidem MS. codicis recognovit Vir Cl. J. Walker S. T. P. & adnotatiunculas insuper criticas in gratiam lectoris adjecit.

Incipit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

COgitante mihi una cum animo meo, conferente de fabrica mundi istius in quo clausi tenemur; etiam velocitas fabricae ipsius haec est; Sicut in libro Moysi continetur, quem de conditione ipsius scribsit qui Genesis appellatur; totam molem istam deus sex diebus ex nihilo in ornamento majestatis suae expressit (1) septimo; quibus laborem (sic) benedictione : : : consegravit; (sic) Idcirco igitur, quoniam septinario numero die-

rum

Sæc. III. ab an. CC. 290.

* In voc. Method.

a METHODIUS, *Eubulius* dictus, primum Olympi Lyciæ, sive Patarorum (eandem enim episcopalem sedem diserte facit Suidas *, vel si diversæ fuerint civitates, poterat vigente persecutione uno eodemque tempore curam episcopalem gerere) deinde Tyri episcopus. Claruit exeunte sæculo tertio circa ann. 290. Non deerant, teste Hieronymo *, qui illum in Chalcide Græciæ sub Decio & Valeriano martyrem factum fuisse affirmarunt: & ita quidem post Hieronymi tempora Suidas, prætermissis aliquot Hieronymi, seu potius Sophronii interpretis verbis, tradit. At certum est, eum diu post Decii & Valeriani tempora vixisse, Porphyrii æqualem, si non supersti-

Sæc. III. ab an. CC.

* De Script. c. 83.

a Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. ad vit. *Method.* vol. 5. *Oudin.* tom. 1. p. 199. seq. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron* de Scriptor. Eccles. c. 83.

tem:

rum & coelestia & terrestria omnia reguntur, principii loco de hac (2) septimã *(sic)* ad omnium septimanarium regionum metibor, & prout potucto virtutis diem in eam consummationem conamor *(sic)* exprimere. In principio fecit deus lucem, eamque duodecinario numero orarum die noctuque divisit, idcirco videlicet ut labotibus ho::minum (3) requies locum noctem dies supetdoceret *(sic)* rursus dies supervinceret; (4) hac se alterna vice labor quietis resoveretur, quies exercitatione rursus diei temperaretur. Quarto die fecit duo luminaria in coelo, majus ut minus, ut alterum praecessis diei alterum noctis solis & lunae; citheraque sidera posuit in coelo, ut lucerent super terram, & discetnerent tempora & annos & menses & dies (5) & horis praestationes. Nunc ratio veritatis ostenditur quate dies IIII. tetras nuncupatur; quare usque ad horam nonam jejunamus; usque ad vesperum aut superpositio usque in alterum diem fiat. Mundus itaque iste ex quattuor elimentis constat igne aqua coelo terra. Hæc igitur quattuor elimenta (6) temporum tettade faciunt; sol quoque & luna per anni spatium quattuor tempora efficiunt veris aestatis autumni hiemis; & haec tempora tetradiem faciunt. Et ut ex (7) aere longius enarrem; ecce quattuor animalia ante thronum dei, quattuor evangelia, IIII. flumina in paradyso fluentia, IIII. generationes populorum, ab adam usque ad noe, a noe usque ad abraham, ab abraham usque ad moysen, a moyse usque ad christum dominum filium dei; & quattuor animalia hominis vituli leonis aquilae; & quattuor flumina syson geon tygris eufrates. (8) Homo christus jesus autor eorum quae supra memoravimus, tetradẽ *(sic)* ab impiis conpraehensus est. Itaque ob captivitatem ejus (9) tetradem ob majestatem operum suorum & tempora humanitatis salubria frugibus laeta tempestatibus tranquilla decurrant. Ideo aut superstitionem facimus. Die quinto terra & aqua foetus suus ediderunt; ac sic deus hominem. (10) Die sexto creata sunt quae deerant; de humo instruxit dominum omnium rerum quae super terram & super aquam creavit. Ptius tamen angelos atque archangelos creavit, hominem finxit spiritalia terrenis anteponens; Prius enim lux, quam coelum & (10[a]) terram; hic dies sextus parasceve appellatur praeparatio scilicet regni. Adam enim quem ad imaginem & similitudinem suam consummavit (11). Idcirco autem prius opera sua consummavit quam angelos crearet, & hominem fabricavit, ne forte adjutores se fuisse falsa dictione (12) adseverant; hoc quoque die ob passionem domini jesu christi aut statione deo aut jejunium facimus. Die septimo requievit ab omnibus operibus suis & benedixit eum & sanctificavit; hoc die solemus superponete. Idcirco ut die dominico cum gratiarum actione ad panem exeamus; & parasceve superpositio fiat, ne quid cum judacis sabbatum observare videamur, quod ipse dominus sabbati. Chtistus per prophetas suos odisse animam suam dicit, (13) quod sabbato corpore suo resolvit; Prius autem, cum ipse moysi praeciperet ne circumcisio diem octavam praeteriret, quae die (14) sabbato plerumque incurrit sicut in evangelio scribtum legimus. Moyses (15) prospiciens duritiam populi illius, idcirco die sabbati legebamus: Et seipsum crucifixit, & praelio quae ab allofilis sabbato ut caperentut, & velut severitatem legis ad devetando *(sic)* disciplinam formarentur. Et ideo david in psalmo sexto; pro die octavo (16) domino rogat, ne in ira neque in furore suo arguat eum, aut judicet; hic est enim revera futuri illius judicii dies octavus qui extra ordinem septimanae dispositionis excessutus est. Jesus quoque nave successor moysi, & ipse sabbatum resolvit; die enim sabbati praecepit filiis israel ut muros civitatis hyericho tubicinibus circuirent & bellum allofilis indicarent. Matthias autem princeps iudae sabbatum resolvit; nam ptaefectum antiqui regis syriae sabbato occidit, & allophilos sua persecutione subjecit. Et apud matthaeum scribtum legimus; Esaias quoque & caeteri (17) collegi ejus sabbatum resolverunt. Et verum illud & justum sabbatum septimo miliario annorum observaretur; quamobrem septem diebus istis dominus singula milia annorum adsignavit; sic enim cautum est; in oculis tuis domine mille anni ut dies una; ergo in oculis dei singula milia annorum constituta sunt, septem enim (18) habeo oculos domini. Quapropter ut memoravi verum illud sabbatum (19) & septem milia anni, in quo christus cum electis suis regnaturus est. Septem quoque coeli (20) sunt; illis diebus conveniunt, sic enim cautum est, verbo domini coeli firmati sunt & spiritu oris ejus omnis virrus eorum. Hi septem spiritus nomina sunt eorum spiritus qui supra christum dei requievetunt; ut apud esaiam prophetam cautum est; & requiescit super eum spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilii & virtutis, spiritus scientiae & pietatis, & replevit illum spiritu (21) timoris dei. Summum ergo coelum sapientia; secundum intellectus, tertium consilii, quartum virtutis, quintum scientia, sextum pietatis, septimum timoris dei. Ex hoc ergo tonittua mugiunt, (22) flumina extenduntur ignes conglobant trabes ardentes apparent sidera radiant comae orribilis curabitur. Nonnunquam accedit etiam sol & luna invicem visitantur atque illa ultra formidabilia lumine radiantia in acie aspectu ejus (23) efficiunt; Auctoritatem totius creaturae justus verbo cognomen est ei; sic enim dicit pater ejus, eructatum est cot meum

verbum

Sæc. III. ab an. CC. tem: adeoque obiit sub novissima persecutione, circa an. 303. martyrii corona redimitus. Erat, inquit Epiphanins ᵇ, ἀνὴρ λόγιος, καὶ σφόδρα περὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνισάμενος. *Vir apprime doctus, acerrimusque veritatis Patronus.* Illustre hoc ecclesiæ lumen in catalogum suum refert Hieronymus, reticet Eusebius. An vero ex invidia id fecerit, quod Originem adeo acriter oppugnaverit Methodius, ut nonnulli volunt, non audeo affirmare. Scripsit multa nitido, compositoque sermone, quæ sequuntur. Sæc. III. ab an. CC.

ᵇ Hæref. 64.

ᵇ O P E R A.

De Resurrectione liber contra Origenem, egregium opus Hieronymo dictus. Ad formam dialogi compositus erat, interloquentibus Aglaophone, Proclo, Theophilo, Origene, Eubulio, Auxentio, & Methodio. Ex eo fragmenta bene longa exstant apud Epi-

ᵇ Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 1. p. 156. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 29. vol. 5. p. 255. *Long.* Bibl. sacr. p. 859.

verhum honum. Johannes evangelista sic dicit; In principio erat verhum & verbum erat apud deum & deus erat verbum; hoc erat in principio apud deum; omnia per ipsum facta sunt & sine eo factum est nihil. Ergo primus factus creaturae est secundus hominis; humani generis ut ait apostolus. Hoc igitur verhum cum lucem fecit sapientia vocatur, cum coelu intellectus, cum terra & mare consilium, cum sole & luna caeteraque elara virtus, terrae ac maris excitat scientia, cum hominem finxit pietas, cum homine benedicit & sanctificat timor dei nomen habet. Ecce septem cornula agnuli, septem oculos dei, septem oculi stagnei, (24) septem oculi, septem spiritus, septem faces ardentes ante thronum dei, septem candelabra aurea, septem oviculae, septem mulieres apud esaiam, septem ecclesiae ad (25) paulum, septem diacones, septem angeli, septem tubas, septem signacula libri, septem septimanae quibus pentecosten concluditur, septem septimanae apud danihelum; Item quadraginta tres septimanae apud danihelum; apud noe septem omnia munda in arca, septem vindictae de cain, septem anni remittendi debiti, lucerna cum septem orificis, septem columnae sapientiae in domum (26) salamonis. Nunc igitur de inenarrabili gloria dei & providentia videas memorari, tamen ut mens parva poterit conabor (27) ostendere, ut adam illum per septimanam reformaverit, atque universae suae creaturae subveniret; Nativitatē (*sic*) filii sui jesu christi domini nostri factum est; quis itaque lege dei doctus, quis plenus spiritu sancto, non respiciat corde; Ea die gabrihel angelū (*sic*) mariae virgini evangelizasse, qua die draco aevam seduxit; ea die spiritum sanctum mariam virginem inundasse, qua lucem fecit; ea die in carne esse conversum, qua terram & aquam fecit; ea die in lacte esse conversum, qua stellas fecit; ea die in sanguine, qua terra & aqua foetus suos ediderunt; ea die in carne esse conversum, qua die hominem de humo instruxit; ea die natum esse christum, qua hominem finxit; (28) eadem die esse passum, :: quo: (*sic*) adam cecidit; (29) ea die resurrexit a mortuis, qua lucem fecit; humanitatem quoque suam septinario numero consummat nativitatē (*sic*) infantiae pueritiae adulescentie juventuris (30) perfectae aetatis occasum. Judaeis quoque humanitatem suam etiam his modis ostendit; cum esurit sitit, eibum potumque dedit; cum ambulat eas esse scit; cum super cervicalem dormivit; cum autem freta aut procella pedibus ingreditur, ventis imperat, aegros curat, & elodus reformat, coecos eloquentiā (*sic*) instituit; Videte dominum se esse nuntiari; ejusdem duodenario numero dicere ut supra memoravi; per duodenas horas bifariae divisus est lucis & noctis; per has namque horas, menses & anni & tempora & saecula (31) computantur; constituta sunt. Itaque sine dubio autem diei angeli duodecim noctis angeli duodecim pro numero scilicet horarum; hi sunt namque XXIIII. testes dierum & noctium qui sedent ante thronum dei coronas aureas in capitibus suis habentes; quos (32) in apocalypsis Johannis apostoli & evangelistae seniores vocat, idcirco quia seniores sunt & aliis angelis & hominibus.

Explicit Tractatus Victorini de Fabrica Mundi.

(1) In MS. verba *quibus laborem* transfixa sunt lineola a recenti manu; ex vestigiis scripturae veteris sic restituo, — septimo *quievit a labore &* benedictione consecravit. Sic infra; Die septimo *requievit* ab omnibus operibus suis, & *benedixit* eum. (2) MS. *sept.mam & septimanarum.* Lego, de hac *septimana*, omnium *septimanarum rationem* metibor. Infra, Qui extra *ordinem septimanae dispositionis* excessurus est. (3) Lege, ut laboribus hominum *requietis* locum. (4) Forte, *ac sic* alterna vice labor *quiete noctis* resoveretur, quies exercitatione cursus *dei* temperaretur. (5) Placet conjectura Doctiss. Virorum, addita distinctione; — & dies, *& horas, per stationes.* (6) Lege, Haec igitur quattuor elementa tetradem faciunt. deleto *temporum.* (7) Praeclare Viri Docti, Et ut ex *ea re* longius enarrem. (8) Lege, — & Euphrates; *& homo* Christus Jesus Autor eorum. (9) Lege, Itaque ob captivitatem ejus *morale*, ob majestatem operum suorum, tempora humanitaris salubria — *decurrunt* deleto *&*. (10) His in hunc ordinem restitutis clara erunt omnia; — ediderunt: die sexto creata sunt quae deerant. ac sic Deus hominem de humo instruxit &c (10²) In margine Cavei; supple *creatus*. Lego potius, quam cœlum & *terra*. (11) Addunt iterum in margine; Deest, *die sexto creatus est.* Sed levi mutatione sic lego, Adam enim ad imaginem —— consummavit. deleto *quem.* (12) MS. *adseverans.* Lego, *adseverarent.* (13) MS. *quod sabbato.* Lego, *quod sabbatum* corpore suo resolvit. sic infra. (14) Lege quae *dies* sabbato &c. (15) Recte MS. Moyses *prospiciens divitiam* &c. sed quae sequuntur mendosissima sunt. (16) Lege, *Dominum* rogat, ne in ira, &c. (17) MS. *collegi.* Lege, Esaias quoque & caeteri *collegit* ejus &c. (18) In margine Cavei, F. *habet oculos Dominus.* Sed recte *habeo*, id est, teneo, invenio. (19) Forte, —— verum illud sabbatum septem millia anni &c. deleto *&*. (20) Forte, septem quoque coeli illis diebus conveniunt. deleto *sunt.* Supra, Quamobrem septem diebus istis Dominus septem millia annorum adsignavit. (21) Lege, & replevit illum *spiritus* timoris Dei. (22) In margine Cavei; F. *fulmina.* Lego, *fulmina accenduntur.* (23) MS. sic distinguit; — efficiunt; Auctoritatem totius creaturae justus verbo &c. Hinc lego, — efficiunt. *Auctor autem* totius creaturae *istius*, verbo cognomen est ei. Vel, *Autor autem* totius creaturae *Jesus*, verbo cognomen est ei. Sic supra; Homo Christus *Jesus Autor* eorum. Vide Artemonium (id est Samuelem Crellium) Praefat. p. 21. ante Initium Evangelii Johannis &c. haec perverse ad hypothesin suam traheotem, & corrumpentem. (24) Dele, *septem oculi*, male ex superioribus repetita. (25) Pro *Paulum* margo Editionis Cavei habet, f. *Apocal.* sed male. Et recte *Paulum*; Cyprianus de Exhortatione Martyrii pag. 185. Ed. Amstel. Apostolus *Paulus* qui hujus legitimi numeri & certi meminit, ad *septem Ecclesias* scribit. Vide & alia ibidem hunc locum illustrantia. (26) Lege, in *domo* Salamonis. (27) Forte melius procedat sententia, constitutis sic interpunctionibus; — conaboe ostendere. Ut Adam illum — *subveniret*, nativitate filii — factum est Quis &c. (28) Lege, *ea* die esse passum, *qua* Adam cecidit. (29) Lege & distingue, ea die *resurrexisse* a mortuis, qua lucem fecit. Humanitatem &c. (30) Lege, perfectae aetatis, *occasus.* (31) Forte sic rectius legamus & distinguamus; saecula computantur. Constitui sunt itaque sine dubio diei Angeli. *autem* deleto. (32) MS. *in Apocalypsis.* Forte, quos *Apocalypsis* Johannis &c.

Sæc. III. ab an. CC.

phanium loc. cit. ampliora adhuc excerpta habet Photius Cod. 234. & nonnulla Damascenus Orat. 3. de Imag. * & apud alios passim. Locus de aureis imaginibus angelorum, principatuum & potestatum ad Dei honorem gloriamque factis, quem loco citato profert Damascenus, in Græco textu manifesto mancus & corruptus est, ipso non diffitente Combefisio, ac proinde suspicarer non Methodio tribuendum esse, cujus tempore εἰκονολατρεία nondum caput extulerat, sed potius a Damasceno, acerrimo imaginum propugnatore, in hunc sensum fuisse detortum. Et observatu non indignum est, II. Synodi Nicænæ patres, qui omnia patrum antiquorum testimonia huc facientia undequaque corradere solent, de hoc Methodii loco ne verbulum habere. Integrum Methodii opus ad formam dialogi peragebatur, & in duas, forsan in plures partes ad interloquentium numerum divisum erat. Certe Damascenus, loco laudato, secundam Methodii de resurrectione orationem citat, & Eustratius CP. libro *de vita functorum statu*, Methodii orationem ad Aglaophontem allegat, quæ ut ex Epiphanio liquet, nil aliud quam hujusce operis pars erat.

* In fin.

Περὶ τῶν Γενητῶν, *seu de Creatis*. Excerpta habentur apud Photium Cod. 235. non puto distinctum aliquod opus hoc titulo scripsisse Methodium, sed excerpta περὶ τῶν γενητῶν, quæ profert Photius, ex Methodii in Genesin commentario desumpta esse.

Περὶ Αὐτεξουσίου, καὶ πόθεν τὰ κακά, *de Libero Arbitrio* liber, & *unde mala*. Dialogus olim inter Valentinianum & orthodoxum de vulgatissima & vexatissima quæstione de origine mali. Pene integer exstat in editione Combefisiana ex tribus excerptis amplioribus Photiano Cod. 236. Meursiano & Sirmondiano congestus. Opus integrum Gr. & Lat. prælo paratum penes se habuisse testatur L. Allat. Diatr. de Method. p. 340.

Symposium decem Virginum, & περὶ τῆς Ἁγνείας, seu *De castitate*. Habitum est per modum Dialogi inter 10. pias sanctasque mulieres, de rebus hisce eleganter atque erudite invicem colloquentes. Amplissimas exinde eclogas exhibet Photius, Cod. 237. alias Eustathius ab Allatio editus. Tandem opus integrum cum versione & notis subjuncta etiam Diatriba *de Methodiorum scriptis* edidit, & Alexandro 7°. inscripsit Leo Allatius, * *Romæ* 1556. 8°. Nescivit id, aut potius se scire dissimulavit, eo ipso tempore licet Romæ agens, Petrus Possinus S. J. qui codicem Græcum a Luca Holstenio acceptum nactus, Latine vertit, & eidem Alexandro 7°. dedicavit, & Lutetiam transmisit; ubi ad alterum bibliothecæ Mazarinæ codicem recognitus, & notis quibusdam, seu potius variantibus lectionibus illustratus, typis regiis Gr. & Lat. prodiit 1657. fol. Denique in Auctuario Biblioth. PP. Combefis. *Paris.* 1672. habetur. De isto libro olim notavit Photius, magnam partem adulteratam esse, eique adjectas esse Arianas, & vanas opiniones, aliasque male feotieotiom fabulas: utcunque id sit, reperiuntur in eo hodie ineptæ & pueriles loquendi formulæ, aniles allegoriæ, & quædam durius dicta, quæ tamen catholico sensu exponi possunt.

Sæc. III. ab an. CC.

Oratio de Symeone & Anna, seu in *Festum occursus & Purificationis B. Mariæ*, quam Pet. Pantinus *Antverp.* 1592. in lucem emisit. Pluribus tamen, iisque non contemnendis argumentis contendunt, Gretserus, Canisius, & cum his nuper Cas. Oudinus *, hanc non esse Methodii nostri, sed junioris cujusdam, qui sæculo nono sedi Constantinopolitanæ præfuit. Verum Leo Allatius Græcorum hoc sæculo longe doctissimus, ex phrasi, elocutione, reliquisque dicendi formulis, ipsisque Methodii testimonio, Methodio nostro vindicat, & objectiones quasdam in contrarium militantes solvere conatur, Diatrib. *de Methodiorum Scriptis* pag. 341. Verum sorex suo se prodit indicio. Et stylus & doctrina tempora longe sequiora sapiunt. De Trinitate loquitur iisdem verbis formulisque, quibus patres quarti quintique sæculi uti solent. Cultum religiosum B. Virgini ascribit, & versus finem B. Virginem infinitis & vix ferendis encomiis ornat, ipsamque ut & Symeonem interpellat, ut pro nobis apud Deum intercederent. Quo vero hæc speciosius nomini Methodiano obtruderentur, impostor in initio se Symposiacorum auctorem fuisse innuit. Ego certe Methodio cuidam juniori tribuendam esse hanc orationem censeo, & ad recentiora sæcula detrudendam esse.

* Supplem. de Script. in Method.

Sermo de Martyribus, cujus fragmentum habet Theodoritus, Dial. 1. p. 37.

Oratio εἰς τὰ Βαΐα, sive *in Ramos Palmarum*, quæ tamen an Methodii nostri sit, an D. Chrysostomi, non satis liquet. Chrysostomo diserte adjudicat Savilius noster, in cujus editione Chrysostomiana locum habet. Quisquis sit autor, pene certum est scripsisse, postquam controversiæ Arianæ de Filii divinitate, deque SS. Trinitate exortæ sunt.

Libri aliquot *adversus Porphyrium*; quot fuerint non docent veteres. Hujus operis sæpius meminit Hieronymus, illudque decem millia versuum continere scribit *; tot puto periodos subinnuens. Sed libri omnes,

* Epist. 94. ad Magn.

* Denuo recudi curavit *Joh. Albert. Fabricius* in Spicil. PP. tertii Sæculi, quod Tom. posteriori operum S. *Hippolyti* subjunxit *Hamb.* 1718. fol.

quot-

Sæc. III. ab an. CC. quotquot fuerunt, paucis quibusdam frustulis exceptis apud Damascenum & Nicetam catena in Job asservatis, interierunt.

Commentarii in Genesin.

Commentarii in Cantica Canticorum. Utrumque opus desideratur. Etsi forsan fragmenta hinc inde, præsertim in Catenis reperiri possint. Bina hæc opuscula recenset Hieronymus.

De Pythonissa adversus Origenem: ex quo libro nil reliquum est. Interim nescio quid sibi velit Leo Allatius, qui Diatrib. Method. 329. ait, Origenis tractatum de Engastrimytho non alium esse quam hanc Methodii tractationem de Pythonissa, cujus historia legitur 1. Regum cap. 28. Quæ aliud agenti viro erudito excidisse arbitror. Præsertim cum verbis immediate præcedentibus Origeni adscripserat, & sub ejus nomine olim in lucem protraxerat.

* L. 6. c. 13. Dialogus *Ξένων* dictus, a Socrate * memoratus, in quo Methodius quasi Palinodiam canens, Origenem quem libris suis antea diu multumque insectatus fuerat, summa admiratione prosecutus est, interiit. Socratis quidem hac in re fidem pluribus elevare nititur Leo Allatius prædicta Diatrib. pag. 331. nullo interim veterum testimonio, nullo idoneo argumento suffultus. Certe in hac Leonis defensione plus vehementiæ inest quam roboris, plus iracundiæ quam argumentationis, adeo totus æstu abreptus, in Socratem strenue & ad ravim usque debacchatur. Verum non est cur Socratis fides hac in parte in dubium vocari debet. Historiæ scriptor fide dignus ab omnibus habitus; nec tale figmentum de Methodio in publica hominum luce ex cerebro suo proferre ausus esset. Quinimo hujus Dialogi meminisse videtur ipse Methodius initio excerptorum *περὶ γενητῶν*, ubi de margaritis ante porcos non projiciendis agens, citat margaritas *τὸ Ξένων*, easque sanctiora divinitus traditæ religionis documenta denotare ait: ad hunc Zenonis dialogum, quo de hac re plenius agebatur, proculdubio respiciens. Quid? quod ipse Leo * post tot iracunda in Socratem verba, se manifesta vestigia Zenonis dialogi in opere Methodii *de Creatis* videre fassus est. Præter fragmenta Methodii a Gretsero & Combefisio edita, aliud de Christo Dei filio brevi corpore circumcluso, deque ejus *ἀπαθείᾳ*, Gr. Lat. exhibet Allatius de Method. a pag. 349. ad p. 352.

* De Method. pag. 317.

Omnia Methodii opera & fragmenta, quæ tum haberi poterant, in unum collegit, & una cum Amphilochio, & Andrea Cretensi, Gr. Lat. edidit Fr. Combefis. *Paris.* 1644. fol. notis suis illustrata.

Denique recensendum est opus, quod Methodii etiam nomen præfert, sed ab omnibus cordatioribus, tum reformatis, tum pontificiis rejectum, hoc titulo; *Περὶ τῶν ἀπὸ συστάσεως κόσμου συμβάντων, καὶ τῶν μελλόντων συμβαίνειν εἰς τὸ ἑξῆς, Revelationes*, in quibus multa de Turcis, multa de Antichristo & extremo Judicio prædicta habentur; adeoque Methodio Homologetæ Patriarchæ, vel forsan alteri Methodio Patriarchæ, qui claruit circa annum 1240. ascribendæ videntur. Quod enim eas tanquam genuinas Methodio Paterensi adserat Græci Synaxarii autor, hujusmodi testimonia apud æquos rerum judices nullius autoritatis sunt. Initio Latinæ editionis, seu potius paraphraseos citatur magister sententiarum; in fine Græcæ synopsis Regum ad Comuinos usque deducitur; in utraque plurima nugamenta reperiuntur, & mendacia injustissima iis affica: quorum non una exempla profert Usserius *Biblioth. Theol.* MS. p. 535. Extant hæ Revelationes Græce simul ac Latine inter Orthodoxogr. *Basil.* tom. 1. & Latine in Biblioth. PP. tom. 3. Lat.

a PAMPHILUS, gente Phœnicius, Beryti genere non ignobili natus. *Ἐλλογιμώτατος, αὐτῷ τε βίῳ φιλόσοφος ἀληθής*, inquit de illo Eusebius *, *vir disertissimus, vitaque & operibus vere philosophus*. Claruit circa annum 294. Relicta patria Alexandriam se contulisse videtur: erat enim Pierii Alexandrini discipulus; deinde Cæsaream Palæstinæ, in qua ecclesia presbyterii gradum sortitus est. Tanto erga divinas literas studio exarsit, ut bibliothecam Cæsareæ exstruxerit, in eaque celebriorum ecclesiæ scriptorum libros, quos undecunque collegerat, tanquam nobilissimo armario reponebat, præcipue vero Origenis opera, quorum maximam partem sua manu descripsit. Testatur Hieronymus * se 25. Exegeseon in 12. Prophetas volumina ab Origene elaborata, Pamphili vero manu exarata inibi reperisse, quæ tanto gaudio amplexus est, ut Crœsi opes se reperisse gloriaretur. Inter cæteras quibus enituit virtutes summa erat charitas & munificentia. Si quos enim viderit ad victum necessariis indigere, præbebat large quæ poterat: nec id solum, sed & multos S. Scripturæ codices sumptu suo præparabat, quos tam viris, quam fœminis lectioni deditis promptissime largitus est. Anno 307. forsan exeunte, post acerbissima tormenta, & latera ungulis persulcata ab Urbano præside in carcerem conjicitur. Exacto biennio, cum Firmilianus in Urbani locum successisset, Pamphilum una cum servo Porphyrio, aliisque anno 309. ultimo supplicio

294.

* L. 7. c. 32. p. 288.

* De Script. c. 75.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Origen.* Art. 38. vol. 3. & ad vit. *Pamph.* vol. 5. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 75.

affecit;

Sæc. III. ab an. CC. affecit; quorum cadavera jussu præsidis per quatriduum exposita, ut a carnivoris bestiis, laniarentur, cum nec fera, nec volucris, nec canis ad ea accederent; tandem funebri cultu ornata & curata consuetæ sepulturæ tradita sunt.

Edidit Pamphilus, Eusebii necessarii sui & amici summi ope adjutus, ex ipso Origenis Hexaplorum αὐτογράφῳ, quod in Cæsariensi bibliotheca delituit, descriptam τῶν LXX. *versionem Græcam*, prout ab Origene emendata & suppleta olim fuerat. Librariorum enim asteriscos appositos insuper habentium incuria & temeritate factum fuerat, ut innumeris indies mendis & corruptelis editio ista τῶν LXX. Origeniana inquinaretur Hisce sordibus repurgatam, summaque diligentia adornatam editionem suam in ecclesiarum Palæstinarum usum (unde *Palæstina* dicta est) seorsim evulgavit Pamphilus, summo applausu in Hierosolymitana, aliisque Orientis ecclesiis exceptam & decantatam. Luculentum hujus operis monumentum in Marchali codice, qui penes Claromontanos patres Soc. Jesu est, hodienum asservari testatur Cl. Huetius *, in quo post Ieremiæ librum adnotatum est, descriptum eum esse ex Origenis *Hexaplis*, & emendatum ex *Tetraplis* manu ipsius exaratis, idque opera Pamphili & Eusebii.

* Origenian. l. 3. c. 4. §. 4.

a Scripsit adhuc Pamphilus carcere inclusus, præsente etiam & subveniente eodem Eusebio, *Apologetici pro Origene libros* 5. quibus deinde post Pamphili mortem sextum addidit Eusebius; hancque *Apologiam* ad eos qui pro Christi nomine ad metalla damnati exercebantur, consolationi miserunt. Ex his primus liber Origenis dogmatibus, vel defendendis vel excusandis impendebatur; reliqui circa vitam, mores & eruditionem Origenis versabantur. Primum igitur potissimum elegit Rufinus, quem Latino sermone explicaret; qui proinde ex ejus versione inter Origenis & Hieronymi opera hodienum exstat. Ex reliquis vero non nisi pauca quædam excerpta habentur apud Photium Cod. 118. b Non desunt equidem qui Pamphilum aliquid scripsisse negent, freti verbis Eusebii ab Hieronymo * ex libris ejus de vita Pamphili adductis, quibus eum nihil scripsisse, nec proprii quicquam condidisse sermonis præter epistolas nonnullas ad amicos datas subinnuit. Verum cum Eusebii verba de scriptis proprio marte compositis intelligi queant, & ipse porro Eusebius * ac Photius † scriptum a Pamphilo *Apologeticum* esse testentur, quod & ipse Hieronymus alibi * agnoscit; non

* Apolog. adv. Rufin.

* l. 6 c. 33.

† Cod 118.

* De Script. c. 75.

est, cur in hac re multum moremur. Pamphili vitam tribus libris complexus est ipsius amicus integerrimus Eusebius *, quibus integrum vitæ ejus curriculum, quæque ad scholam ab eo institutam pertinent, varia confessionum certamina persecutionis tempore ab eo tolerata, denique pro fide Christi martyrium accuratissime depinxit.

Sæc. III. ab an. CC.

* Hist. Eccl. l. 7. c. 32. vid. l 8. c. 13.

c LUCIANUS, nobili Prosapia ortus, 294.
patriam habuit Samosata, urbem Syriæ non incelebrem, ejusdem & urbis & nominis cum famoso illo Christianæ religionis derisore, qui Trajani tempore vixit. Noster hic Paulo Samosateno erat ætate suppar, præcipue vero claruit circa an. 290. De illo ita Eusebius *, ἀνὴρ τὰ πάντα ἄριστος, βίῳ τε ἐγκρατὴς, καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασι συγκεκροτημένος, *vir omnino optimus, tum vitæ continentia, tum sacrarum literarum scientia conspicuus* *. In prima ætate Macarium quendam Edessenum S. Scripturæ libros interpretantem studiosissime audivit, a quo pulcherrima quæque brevi edoctus ad vitam asceticam & solitariam declinavit. Tandem ecclesiæ Antiochenæ presbyter factus, scholam illic instituit: e qua plurimi non infimæ notæ discipuli, inque iis Eusebius Nicomediensis, Maris Chalcedonensis, Theognis Nicænus, aliique, sectæ Arianæ postmodum fautores prodierunt; qui a magistri sui nomine se *Lucianistas*, vel *Con-Lucianistas*, ut ex Arrii ad Eusebium Nicomediensem epistola * liquet, appellavere. Manifesto sane patet, Alexandrum * Alexandriæ episcopum Lucianum nostrum tanquam Pauli Samosateni erroribus faventem accusasse, atque illum ea de causa a trium episcoporum suorum sibi invicem succedentium communione pluribus annis recessisse, & collectas seorsim celebrasse. A nefandæ hæreseos crimine Baronius * Lucianum purgare conatur at nullis veterum testimoniis nixus. Facile concedimus eum schismate tandem emersisse, quod & prædictus Alexander indicare videtur: an vero errores penitus deposuerit vel retractaverit, non satis constat. Non possum tamen quin in illius gratiam, quæ de eo habet Suidas *, huc traham, nempe divinorum dogmatum puritatem apud hunc præ omnibus illius ætatis viris pulcherrime, summoque studio conservatam fuisse, ejusque de rebus divinis sententiam ex epistolis, quas scripsit, sane præstantissimis cuivis apertissime liquere. Anno 311. Maximino Imp. qui persecutionem adversus Christianos recens renovarat, tunc Nicomediæ agente, illuc perductus est Lucianus; ubi apologetica

* L. 9 c. 6. p 351. l. 8. c. 11.

* Vide Suid in voc. Λουκιαν. & Act Lucian apud Sur Jan. 7.

* Ap. Theod. Hist. Eccl. l. 1. c. 4.

* Ibid. c. 4.

* Ad an. 311. 318. coll. in Martyrol. Jan. 7.

* Loc. cit.

a Conf. Catalog. Codicum MSS. Bibl. Coislinianæ a *Montfalconio* edit. Paris. 1715. p 78. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccl. ad vit *Hieron.* Art. 54. vol. 12. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 218. vol 9. p 411 l. 5. c. 1. § 32. Art. 17. vol. 5. p 77. l. 5 c 5. §. 3. vol. 6. not p. 254. c Conf. *Tillemont.* ad vit. *Lucian.* vol. 5. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 161 *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor Eccles. c. 77.

ora-

Sæc. III. ab an. CC. oratione pro fide sua coram ipso imperatore habita in carcerem conjicitur: & memorabile sane est, quod de eo refert Philostorgius *: quod cum in carcere constitutus neque ecclesiam, neque altare haberet; cumque ob vincula & plagas ne loco quidem suo se movere poterat; supinus jacens supra proprium pectus *tremendum Eucharistiæ* sacrificium peregit, & tum ipse participavit, tum aliis eum instar chori sacri undique cingentibus participandum dedit. Capite truncatus est Nicomediæ eodem anno 311. ejusque corpus, ut videtur, in mare projectum; quod Delphinus postea ad littus deportavit, circa fauces sinus Nicomediæ inibi sepultum: in cujus honorem & memoriam Helena Constantini M. mater urbem eo in loco condidit, quam Helenopolim cognominavit.

(* Hist. Eccl. l. 2. c. 13. Euseb. l. 8. c. 13. l. 9. c. 6.)

ᵃ Hebraice doctus, varias *Veteris instrumenti Versiones* Græcas inter se contulit; crebrasque, quæ ex librariorum incuria irrepserant, labes vetustiorum & probatæ fidei Codicum ope sustulit, & ad primævam puritatem isto modo restitutam τῶν LXX. interpretationem accurate magis adhuc ex Hebraicis exemplaribus emendavit. Editio bibliorum ista, *Lucianea* demum dicta, Nicomediæ sub Constantino M. apud Judæos in pariete armarii calce circumlita, ubi custodiæ gratia posita fuerat, inventa est, propria ipsius manu exarata; ut synopseωs S. Scripturæ autor * memoriæ prodidit. De ea etiam testatur Hieronymus †, apud omnes ecclesias Orientales ab Antiochia Constantinopolim usque obtinuisse. Sed cum reliquis dudum evanuit.

(* Ap. Athanas. tom. 2. † Apolog. adv. Rufin. tom. 2. p. 225.)

Scripsit item Lucianus *De Fide* libellos, atque in iis forsan brevem illam fidei expositionem, quæ habetur apud Athanas. de Synod. Arim. & Seleuc. pag. 693. & Socrat. lib. 2. c. 10. quamque Synodi Antiochenæ patres anno 341. protulerunt, seque ipsius Luciani manu scriptam reperisse affirmarunt: de hac quidem formula dubitat Sozomenus *, num vere Luciani sit; fatetur tamen in reliquis cum fide Nicæna consentire, tantum τὸ ὁμοούσιον in ea deesse; quod supposito eam a Luciano conditam fuisse, mirandum non est: cum illud vocabulum post ejus demum tempora crebro usu usurpari cœpit.

(* L. 3. c. 5.)

Epistolas etiam aliquot exaravit Lucianus; e quarum una ad Antiochenos e carcere Nicomediensi data exstat extrema clausula apud chronici Alexandrini autorem. Orationem apologeticam cujus meminit Eusebius *, ab eo potius coram imperatore viva voce pronunciatam, quam scripto editam existimo.

(* Loc. cit.)

ᵇ PHILEAS, ex Thmui, ampla in Ægypto ad ostium Mendesium urbe, originem duxisse videtur; floruit hujus sæculi fine circa an. 296. nobili genere ortus, opibus, divitiisque locupletatus, in philosophiæ studiis & Græcorum disciplinis admodum clarus: Et quod præcipuum est, pietate, patientia & fortitudine maxime conspicuus; * ἀληθῶς φιλόσοφός τε ὁμοῦ καὶ φιλόθεος μάρτυς, *vere philosophus simul & divinus martyr.* Cunctis in patria honoribus ac muneribus summa cum laude perfunctus, tandem urbis suæ episcopatum gessit. Fervente sub Maximino persecutione anno 311. capite truncatur. Uxoratum fuisse etiam mortis tempore clare indicat Eusebius *, dum de ipso & Philoromo martyrii socio narrat, quod cum amici & cognati, atque etiam ipsi magistratus & judex eos cohortarentur, ut sui ipsorum misereri, & uxoribus ac liberis suis consulere vellent; his tamen omnibus adduci non potuerint, ut vitæ conservandæ causa divinas leges de confessione & negatione nominis Christi latas contemnerent. Scripsit *Epistolam ad Thmuitas* suos de martyriis quæ Alexandriæ per id tempus contigerant, & cruciatibus quos martyres virili & invicto animo pertulerunt. Nobile hujus epistolæ fragmentum habet Eusebius *, eandemque proculdubio designat Hieronymus *, dum ait Phileam elegantissimum libellum de martyrum laude composuisse. 296.

(* Euseb. l. 8. c. 10. p. 306. * L. 8. c. 9. * L. 8. c. 10. * De Script. c. 78.)

ᶜ HESYCHIUS, episcopus urbis alicujus in Ægypto, claruit sub hujusce sæculi finem: quemque Eusebius illustribus illis viris accenset, qui per ecclesias in illis locis & regionibus constitutas, multis laudibus eo tempore celebrabantur. Martyrium subiit sub Maximino anno 311. Eandem quam & Lucianus, operam corrigendis & emendandis Græcæ τῶν LXX. *versionis* exemplaribus navavit. Novam horum editionem ab eo adornatam amplexæ sunt, & usurparunt Ægypti & regionum vicinarum ecclesiæ, teste Hieronymo *. 296.

(* Euseb. l. 8. c. 13. * Apolog. adv. Rufin. tom. 2. p. 225.)

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art 18. vol 5. p 278. ᵇ Conf *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit. *Phil.* vol. 5. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 78. ᶜ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. § 32. Art. 19. vol. 5. p. 279 & l. 4. c. 35. § 4. vol. 4. p. 544. seq.

Scriptores Gentiles, qui hoc Sæculo Christianismum oppugnarunt.

Sæc. III. ab an. CC.

DOMITIUS ULPIANUS, natione Syrus, ex Phœnice oriundus, Papiniani discipulus, juris peritissimus. Claruit an. Chr. 220. sub Alexandro demum Severo sacrorum Scriniorum Magister, Præfectus annonæ, denique Prætorio Præfectus, a Prætorianis occisus. Christi fidem non modo Judaicam superstitionem vocat, verum libro septimo de Offic. Proconf. nefaria Principum rescripta collegit (teste Lactantio *) ut doceret, quibus pœnis affici oporteret eos, qui se cultores Dei confiterentur.

* De Justit. l. 5. c. 11.

a PORPHYRIUS, vernaculo nomine *Malchus* dictus, ortu Tyrius, vitæ instituto philosophus. Claruit an. Chr. 270. Obiit, ut videtur, ineunte sequente sæculo, vel paulo post. Nescio plane an fidem mereatur quod de eo refert Nicephorus *, qui tamen Eusebium hac in re testem citat, Porphyrium primo quidem fuisse Christianum; verum cum a Christianis quibusdam Cæsareæ verberatus esset, nec injuriam illam bene concoquere posset, atra bile percitum Christianismum ejurasse, atque ad Christum Christianorumque scripturas impiis conviciis proscindendas animum appulisse. Nicephoro præivisse videtur D. * Augustinus qui Porphyrium vanæ scientiæ tumore inflatum a Christi saluberrima humilitate resiliisse scribit. An vero de abdicata Christi professione, an potius quod cum sacra volumina legisset, saluberrimam Christi fidem amplecti recusaret, intelligendus sit Augustinus, mihi haud satis manifesto liquet. Inter varia quæ condidit, volumina, edidit, in Sicilia tunc agens, *contra Christianos* libros 15. in quibus id præcipue pensi habuit, ut S. Scripturæ autoritatem, cui quasi fundamento innixa est Christiana religio, convelleret. Hinc primo libro de contrarietate & contradictionibus in scriptura deprehensis egit, tertio libro explicationem scripturæ inter Christianos tunc temporis receptam, ac imprimis allegoricam sugillavit: quarto historiam Mosaicam & Judæorum antiquitates impugnavit: duodecimo & decimo tertio contra Danielis prophetiam disseruit, aliis evangeliorum fidem everrere conatus est. Unde *rabidus adversus Christum canis* audit Hieronymo *, τῶν καθ' ἡμῶν συγγραφέων ὑπερβολῇ μίσους προβεβλημένος, inquit Eusebius *. Ista Porphyrii scripta Theodosius Magnus † lege lata igne aboleri jussit: ex quibus tamen plurima, eaque amplissima excerpta asservantur apud Eusebium Hist. Eccles. lib. 6. c. 19. (ex libro Porphyrii 3°.) Præparat. Evangel. lib. 1. c. 9. (ex lib. 4.) lib. 5. c. 1. lib. 10. c. 9. (ex l. 4.) & aliud apud Hieronymum Præfat. in 2. lib. Comment. in Epist. ad Galat. Tom. 9. p. 159. Porphyrium nostrum eundem cum Publilio Optatiano Porphyrio, Panegyrici ad Constantinum nugaci plane ac inepto poemate comprehensi autore, facit Cardinalis Baronius; quem proinde ridet Josephus Scaliger, Animadvert. ad Euseb. Chron. p. 250. verum ex tunc recens editis veterrimis hisce monumentis, ipse Baronius errorem suum haud gravatim correxit ad an. 325. Exstat poemation istud præmissa Porphyrii ad Constantinum ejusque ad Porphyrium epistola M. Velseri notis & Christiani Daumii Spicilegio critico illustratum, inter Velseri opera reliquis ejus lucubrationibus in novissima editione præfixum.

* L. 10 c. 36.
* De Civit. Dei. l. 10. c. 28.
* De Script. Eccles. in Præfat.
* De Præp. Evang. lib. 10 c. 9
† Ext C. de Sum. Trin. L. 1.

Concilia hoc Sæculo habita.

215. **C**ARTHAGINENSE I. circa annum 215. sub Agrippino episcopo Carthaginensi, ab Africæ & Numidiæ episcopis, de rebaptizandis hæreticis habitum. Ad cujus sententiam provocat Cyprianus *Epist.* 71. ad Quintum, Edit. *Oxon.* p. 196. Vide quæ de hoc concilio ejusque tempore, diximus in Agrippino ad an. 215.

230. b ALEXANDRINUM, circa annum 230. sub Demetrio Alexandriæ episcopo, in causa Origenis collectum. Origenem Athenas profecturum, literis commendatitiis ornaverat Demetrius; cum vero per Palæstinam transiret, a Theoctisto, sive Theocteno Cæsariensi, & Alexandro Hierosolymitano presbyter ordinatus est. Factum improbavit Demetrius, hominem sibi subditum, ab alienæ provinciæ episcopis ordinari. Hinc amor ei in odium vertitur, laudes in vituperium; & coacta mox episcoporum & presbyterorum synodo, decretum est, Alexandria quidem pellendum Origenem, neque in ea versari, aut docere permittendum, sacerdotii tamen dignitate nequaquam submovendum. Verum his non

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 27. vol. 4. p. 181. seq. b Conf. *Tillemon.* Memor. Eccles. ad vit. *Origen* Art. 19. vol. 3.

con-

contentus Demetrius, habita paulo post altera episcoporum Ægyptiorum synodo, ipsum quoque sacerdotii honore exuendum decrevit. Et cum nihil haberet, cujus ipsum accusaret, facinus illud quod adolescens olim patraverat, castrationem nempe, gravissime ei objecit. Nihilominus sententiæ synodali totus pene orbis consensit. Refert hæc Pamphilus martyr *Apol. pro Orig.* apud Phot. Cod. 118. p. 297. confer quæ habent Euseb. lib. 6. c. 8. & 23. Hieron. lib. 2. in *Rufin.* c. 5. & *De Script.* c. 54. 62.

240. [a] LAMBESITANUM, in Lambesitana Africæ colonia, circa annum 240. a 99. episcopis, adversus Privatum hæreticum, celebratum. In quo hæreticus iste ob multa & gravia delicta damnatus est, teste Cypriano Epist. 59. ad Cornel. p. 132.

243. BOSTRENUM, Bostræ in Arabia, circa annum 243. habitum; in quo Berylli Bostrorum episcopi sententia damnatur, asserentis Christum, antequam inter homines versaretur, non substitisse in propriæ personæ differentia, sed paternam duntaxat divinitatem in se residentem habere. Magnas in hac synodo partes agebat Origenes, qui adversus Beryllum disputavit, & ab errore reduxit. Exstiterunt Eusebii tempore synodi hujusce acta & monumenta, ut ipse nos docet lib. 6. c. 33. p. 231. Ex hac una, duas facit synodos indoctus & incuriosus Synodici a Pappo editi compilator.

245. [b] EPHESINUM, sive alicubi in Asia, circa annum 245. in causa Noeti habitum. Noetus Ephesi oriundus, ad insaniam usque delirus, non modo novas de Deo & Christo opiniones in vulgus projecit, sed stupenda elatus arrogantia, sese Mosen, fratrem vero suum, Aaronem esse dixit, quocirca ab illius regionis presbyterio semel iterumque accersitus, ac de iisdem rebus interrogatus, cum amplius negare non potuit, una cum discipulis suis damnatus, & ab ecclesia pulsus est. Plura, lector, de his te docebit Epiphanius Hæres. 57. p. 479.

251. [c] CARTHAGINENSE II. Cypriani I. copioso episcoporum numero, in causa lapsorum, & adversus Felicissimum schismaticum, anno 251. mense Maio habitum. De hac synodo vide quæ habet Cyprianus Epist. 43, 45, 55, 59. Edit. *Oxon.*

251. [d] ROMANUM I. Eodem anno, mense Octobr. & in eadem causa, a Cornelio pontifice coactum. Convenerunt episcopi 60. qui synodi Carthaginensis decreta de lapsis recipiendis, suffragio suo comprobarunt. *Ipse Cornelius*, inquit Cyprianus, *cum plurimis Coëpiscopis habito Concilio, in eandem nobiscum sententiam, pari gravitate, & salubri moderatione, consensit.* Epist. 55. ad Anton. p. 103.

ANTIOCHENUM I. anno 252. mense Martio a Fabiano episcopo convocatum; sed eo interea mortuo, sub Demetriano successore habitum. In quo Novatianus depositus est. Confer Euseb. lib. 6. c. 46. p. 248. 252.

[e] CARTHAGINENSE III. Cypriani II. Idibus Maiis anno 252. congregatum. In quo pacem lapsis, urgente necessitate, mox dandam esse decreverunt. Vid. Cyprian. Epist. 59. ad Cornel. p. 132. 252.

[f] CARTHAGINENSE IV. Cypriani III. anno 253. circa mensem Septembrem, a 66. episcopis celebratum. In quo præcipue de Baptismo parvulorum agebatur, synodique nomine epistolam hac de re ad Fidum numero 64. Cyprianus scripsit. 253.

[g] CARTHAGINENSE V. Cypriani IV. anno 254. paulo post Pascha, pro more, habitum. Ad hanc synodum venerunt Felix & Sabinus, episcopi Hispani, qui in locum Martialis & Basilidis, libellis idololatriæ commaculatorum, nuper subrogati fuerant. Lectis in synodo quas tulerunt literis, patres Basilidem & Martialem juste depositos, Felicem & Sabinum rite fuisse ordinatos, unanimi consensu declararunt. Exstat epistola synodalis ad clerum & plebes in Hispania consistentes ap. Cyprian. Epist. 67. p. 170. & Conc. T. 1. p. 747. De rebus Basilidis & Martialis integra dissertatione agit Cardinalis D'Aguirre *Conc. Hisp.* T. 1. Vid. ejus *Notit. Conc. Hisp.* p. 34. 254.

[h] CARTHAGINENSE VI. Cypriani V. Fervente jam de hæreticorum baptismo controversia, Cyprianus plurimorum episcoporum & presbyterorum synodum convocavit: qui decreverunt neminem baptizari extra ecclesiam posse, ideoque de errore & pravitate venientibus, per omnia divinæ gratiæ sacramenta, unitatem & fidei veritatem dari deberi. Exstat epistola synodica ad Numidiæ episcopos apud Cyprian. Epist. 70. pag. 189. & Epist. 71. ad Quintum; qui Cyprianum hac ipsa de re consulucrat; & Conc. T. 1. p. 761. Collocatur hæc synodus a Baronio & Cointeo ad ann. 256. Verum anno superiori habitam fuisse pluribus contendit Cestriensis noster, eruditissimus annalium Cyprianicorum conditor; cujus ductum in disponen- 255.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. ad vit. *Fabian.* vol. 3. [b] Ibid. vol. 4. Hæres. *Sabel.* [c] Ibid vol. 4. ad vit *Cyprian.* Art. 23, 24. [d] Ibid. vol. 3. not. 5 ad vit. *Cornel.* [e] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art 29. [f] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art 29. [g] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 40. [h] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 46.

dis hisce conciliis Cyprianicis utplurimum secuti sumus.

[a] ICONIENSE sub Firmiliano Cæsareæ Cappadocum episcopo habitum. In quo hæreticos, non nisi novo adhibito baptismo, admittendos esse sancitum est. Rejiciunt hanc synodum Baronius, Binius, &c. in ann. 258. in ann. 256. novissimi conciliorum editores. Quam quidem sententiam & nos olim amplexi sumus. Verum re melius perpensa, ante plures annos habitam esse, tum ex testimonio Dionysii Alexandrini, apud Euseb. lib. 7. c. 7. p. 253. tum ex ipsius Firmiliani ad Cyprianum epistola clarissime liquet: quare potius assentior Henrico Valesio *Not. ad Euseb.* p. 143. conjicienti sub extrema tempora Alexandri Severi, qui obiit ineunte anno 235. collectam esse. Quo quidem tempore Firmilianus ad Cæsariensis ecclesiæ sacerdotium recens promotus fuerat. Alia etiam synodus eodem tempore, & in eandem sententiam apud *Synnada*, & forte alibi his in locis habebatur. Confer etiam quæ habet Cl. Pagius Crit. Hist. Chron. in Annal. Baron. ad ann. 255. Num. 13, 14.

256. [b] CARTHAGINENSE VII. Cypriani VI. qui anno 256. 71. episcoporum synodum ex provincia Africæ, & Numidia convocavit, qui sententiam antea latam de hæreticis rebaptizandis decreto suo confirmarunt. Habetur epistola synodalis ad Stephanum episcopum Romanum, apud Cyprian. Epist. 72. p. 196. & Conc. T. 1. p. 740.

256. [c] CARTHAGINENSE VIII. Cypriani VII. Cum Stephanus Papa prioris synodi decretis non acquiesceret, sed turbas excitaret, & verba minantia undique vibraret, Cyprianus longe majus & frequentius concilium, eodem anno, Calendis Septembribus indixit. Præsentes erant præter presbyteros, diaconos, maximamque plebis partem, episcopi 87. qui omnes pro hæreticis rebaptizandis sententiam suam sigillatim dixerunt. Exstant hujus concilii acta apud Cyprian. p. 229. & Conc. T. 1. p. 786. Gr. Lat. cum commentariis Zonaræ, ibid. p. 797.

263. [d] ROMANUM II. a Dionysio Papa, in causa Dionysii Alexandrini, hæresis Sabellianæ accusati, sed ab ea in hac synodo absoluti, habitum; idque ut vult Baronius, anno 263. Quod tamen dubium esse in novissima conciliorum editione fatetur Labbeus. De hac synodo vide Athanasii librum *de sententia Dionysii*, pag. 435. & *de Synod. Arim. & Sel.* p. 707.

265. [e] ANTIOCHENUM II. anno 265. vel ut alii, sequenti, episcopis ex Cappadocia, Ponto, Palæstina, Arabia, maximo sane numero convocatis, præsidente Firmiliano, Cæsariæ Cappadocum episcopo, adversus Paulum Samosatenum, Antiochiæ antistitem, hæresis accusatum, coactum. Sed post multas disputationes & quæstiones in unoquoque consessu agitatas, cum vafer hæreticus secretum animi sui virus dissimularet, & in quamvis formam se verteret, delusis bonis patribus, evasit. Vide Euseb. lib. 7. c. 28. p. 278.

[f] ANTIOCHENUM III. innumerabilium fere episcoporum, ex omnibus Orientis provinciis undique collectorum, contra Paulum Samosatenum, anno 270. iterum coactum. In quo versipellis Samosatenus falsis coloribus nudatus, erroris sui manifestissime convictus est, & ab omni, quæ sub cœlo est, ecclesia catholica, eliminatus. Priusquam vero ad sententiam in Paulum ferendam procederent patres, epistolam ad illum scripserunt, qua fidem, quam ab initio acceperant, a beatis Apostolis traditam, in ecclesia catholica hucusque servatam, in Lege, Prophetis, & Evangelio prædicatam, de Christi deitate & æterna præexistentia dilucide exponunt, & innumeris S. Scripturæ testimoniis solide confirmant, & an eadem secum sentiat doceatque, sciscitantur. Subscripserunt episcopi sex, reliquorum, ut videtur, nomine. Hanc epistolam priori synodo, sed falso, tribuit Baronius, huic secundæ certissime ascribendam. Primus eam eruit Fr. Turrianus, & habetur Gr. Lat. tum alibi, tum Conc. Tom. 1. col. 843. Præcipuas disputandi in hac synodo partes adversus Paulum, agebat Malchion, rhetor & presbyter Antiochenus, excipientibus cuncta notariis, quæ vidit & legit Eusebius. Exstitisse hunc dialogum Freculphi adhuc Lexoviensis ævo, ex ipsius Freculphi autoritate affirmat Matt. Larroquanus, adverf. Sacr. lib. 1. p. 7. Verum hallucinatur vir eruditus, non animadvertens eo loco * Freculphum integram Hieronymi hac de re periodum, suppresso licet nomine, ne verbo quidem addito, suam facere. Interim exstant Latine hujus disputationis fragmenta quædam apud Leont. Byzant. *adv. Nestor.* lib. 3. Biblioth. PP. Tom. 9. Synodicæ hujus Antiocheni concilii epistolæ ad Dionysium Romanum, ad Maximum Alexandrinum, reliquosque ecclesiæ catholicæ episcopos, longe majorem partem nobis conservavit Eusebius, l. 7. c. 30. p. 279. & Conc. Tom. 1. p. 844. Alia quædam fragmenta Latine habentur apud Leont. Byzant. loc. cit. 270.

* Chron. T. 1. 3. c. 11. p. 523.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 2. not. 9. ad Hæref. *Montan.* [b] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 46. [c] Ibid. vol. 4. ad vit. *Cyprian.* Art. 48. [d] Ibid. vol. 4. ad vit. *Dion.* Pap. & vit. *Dion. Alexand.* Art. 15. [e] Ibid. vol. 4. ad vit. *Paul. Samosaten.* Art. 3, 4. [f] Ibid. vol. 4. ad vit. *Paul. Samosaten.* Art. 4, 5.

Finis Tertii Sæculi.

SÆ-

SÆCULUM ARIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. IV. ab an. CCC.

ORitur cum hoc ſæculo dira, ſiqua unquam alias, perſecutio; nempe an. 303. Februar. 23. Inchoata eſt decima ſub Diocletiano, Maximiano, &c. perſecutio, quæ in annum uſque undecimum protrahitur. Hinc eccleſiarum everſio, reditus ſacri in fiſcum redacti, bonorum ſpolia, multiplex & miſeranda Chriſtianorum ſtrages, ſupplicia undique conquiſita, omnique crudelitatis genere excogitata, faces incenſæ pedibus ſingulisque membris admotæ, donec decocta omni cute vis ignis ad intima viſcera penetraſſet; corpora cremata, & in pulverem comminuta, & in flumina ac mare jacta. Inſulæ, carceres, metalla, notante Lactantio cap. 22. leves erant pœnæ: ignis, crux, feræ, quotidiana erant & facilia, in cauſa capitis, animadverſio gladii, admodum paucis, quaſi beneficii loco deferebatur, qui ob merita vetera impetraverant bonam mortem. Totam hujuſce perſecutionis ſeriem fuſe depingit Euſebius: fuſe non minus, ac eleganter, Lactantius; qui omnia ejus arcana, ortum, progreſſum dilucide aperit; e quo multa hac de re haurire licet, quæ apud alios fruſtra quærantur. Tandem an. 312. Imperatore Conſtantino Chriſti fidem amplectente, novam induit faciem eccleſia Chriſtiana, ubique ornata, dotata, legibus munita, deſcreſcente indies Ethnicorum ſuperſtitione. Oritur hæreſis Ariana, quæ Chriſto deitatem detrahit, & in creaturarum claſſem redigit, filium patri eſſe ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον negans, mox a concilio Nicæno, Oecumenicorum primo, an. 325. damnata. Regnante Conſtantio, vires recolligit, ejuſque præſidio fulta in Catholicos ubique graſſatur, & in novas Semiarianorum, Photinianorum, Aetianorum, Eunomianorum, Macedonianorum &c. ſectas diffunditur, quas Synodus II. generalis CP. habita an. 381. anathemati ſubjicit, & Theodoſius M. autoritate ſua & legibus, quas tulit, comprimit. Magnas in Africa turbas dant Donatiſtæ, a poteſtate tum ſæculari, tum eccleſiaſtica ſæpius repreſſi. Juliano ad imperium evecto recrudeſcit Gentiliſmus, excitata in Chriſtianos graviſſima perſecutione. Verum hæc nubecula cito tranſiit, occiſo Juliano an. 363. Jovianus mox in Imperatorem levatus, doctrinam catholicam fovebat, epiſcopos exules ſedibus reſtituit; ſed eo poſt octo fere menſes, e rebus humanis exempto, Valens, Valentiniani frater, Orientalis Imperii gubernaculis admovetur, qui hæreſi Arianæ palam favebat, ejuſque aſſeclas dignitatibus auxit, honoribus ornavit; depreſſis ubique & vexatis catholicis uſque ad an. 379. quo Theodoſius M. in imperii conſortium a Gratiano aſcitus, catholicis pacem, quietem, præſidium dedit; hæreſes quaſcunque compeſcuit, & per 16. annos imperium feliciter adminiſtravit.

SCRIPTORES.

Sæc. IV.[a] ab an. CCC. 301. PETRUS, si non ortu, saltem institutione & officio Alexandrinus, scriptorum omnium hujus ævi agmen ducit, & quidem merito. Erat enim, teste Eusebius *, θεῖον ἐπισκόπων χρῆμα, *divinum Episcoporum decus*, Christianæ religionis doctor eximius: cum ob totius vitæ sanctimoniam, tum ob sacrarum literarum studium ac peritiam venerabilis. Ad pietatem juxta & sacras literas a Theona episcopo formatus est, cui deinde ipso anno sæculari Christi 300. in sede Alexandrina successit. Elapso fere in episcopali munere triennio, exorta est persecutio a Diocletiano anno 303. excitata: ex quo per reliquum vitæ tempus ob ingruentem tempestatem arctiore disciplina sese exercuit Petrus, communique ecclesiarum utilitati pro virili prospexit. Sub hac persecutione diu eum in carcere detentum fuisse necesse est; si modo vera sint, quæ de dissidio illum inter & Meletium Lycopolitanum in Thebaide episcopum ex incertis, ut opinor, si non fictis, Meletianorum actis Epiphanius * refert. Mihi quidem in re incerta divinanti probabile videtur, Petrum sub Diocletiano vel Galerio Maximiniano in custodiam traditum, postmodum vinculis absolutum, demum sub Maximino passum esse. Certe luculenter tradit Eusebius *, qui hac ipsa tempestate in Ægypto versabatur, ibi etiam in carcerem detrusum, Petrum nullum ob crimen comprehensum, præter omnium expectationem subito & absque ulla probabili causa solo Maximini jussu capite truncatum esse. Hoc ei contigit anno persecutionis nono, episcopatus sui duodecimo, Christi 311.

* L. 9. c. 6

* Hæref. 68

* Loc. cit.

Scripsit quarto persecutionis Diocletianeæ anno, Christi 306. eorum causa, qui in prædicta persecutione lapsi essent, *Librum de Pænitentia*; ex quo supersunt hodie Canones 15. variis pœnitentium casibus accommodati; qui habentur Gr. Lat. Concil. Tom. 1. cum Balsamonis vero & Zonaræ scholiis Synodici seu Pandect. Canonum Tom. 2. Alium item *librum de Divinitate*, ex quo loca quædam adferuntur Concilii Ephesini Act. 1. p. 508. Act. 7. p. 836. Concil. Tom. 3. Concilii Chalcedonensis Act. 1. p. 286. Concil. Tom. 4. sed postremo huic excerpto Græca desunt.

Scripsit etiam Tractatum de Paschate. Testantur id, quæ habemus hodie hujus operis fragmenta. Quin forte ipsum opus adhuc superest. Exstitisse certe, tum in bibliotheca Scorialensi, tum in bibliotheca Collegii Soc. Jesu Cæsaraugustæ in Hispania, Petri Alexandrini sermonem περὶ τοῦ Πάσχα, καὶ τῶν τούτου ζητημάτων, fidem nobis facit nobilissimus Dufresnius Præfat. ad *Chron. Pasch.* num. 7. Dion. Petavius in *Uranologio* suo, *Par.* 1630. p. 396. Diatribam quandam Paschalem Græce edidit, hoc ei præmisso titulo, Πέτρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυρος ὅτι ἀπλανῶς ἐπεῖχαν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ιδ τοῦ α μηνὸς τῆς Σελήνης ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ. Verum Petri non esse, liquet vel pueris, qui nondum ære lavantur, cum diserte in eo citetur Athanasius, ut alia mittam; Petroque clare abjudicavit Petavius. Anonymi cujusdam est sequioris ævi (ejusdem forte qui Chronicon paschale contexuit) qui tabulas suas paschales juxta cyclum annorum 532. digessit, ut ex posteriore fragmenti parte liquet: In priori, demonstrandum in se recepit, Dominum nostrum in cœna novissima legale Pascha non celebrasse; quod allatis aliquot antiquorum Patrum testimoniis confirmare nititur. In his primo stat loco Petrus Alexandrinus, cujus proinde nomen toti tractatui datum est, eadem ratione, ac Chronicon paschale *Alexandrinum* dictum est, eo quod breviusculum Petri Alexandrini fragmentum in capite codicis MS. invenitur. In Anonymo Petaviano tria Petri nostri fragmenta reperiuntur, ex opere ejus paschali, ut videtur, deprompta: producuntur similiter Hippolyti Portuensis, Apollinaris Hierapolitani, &c. ex libris de Paschate testimonia, quæ quidem omnia Chronici paschalis editioni novissimæ præfationis vice a Cl. Dufresnio præmissa sunt.

[b] ANASTASIA, fœmina Romana, genere, conjugio, opibus, maxime vero Christianæ fidei, quam a matre Flavia hauserat, professione nobilissima: uxor Publii viri clarissimi, sed erga christianam religionem, eoque nomine adversus uxorem etiam, male animati; quem Diocletianus ad Persas legatum misit. Anastasia martyrium anno 303. obiisse dicitur. Exstant duæ *Epistolæ*, si modo genuinæ sint, ab ea ad Chrysogonum sanctissimum confessorem non longe ante martyrium e carcere scriptæ, una cum Chrysogoni *Responsis*, apud Suidam in voce Χρυσόγονος. 301.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Petri Alexand.* vol 5. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 25. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 411. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Anastasiæ.*

* HIE-

Sæc. IV. ab an. Ch.C. 302. [a]HIERACAS, genere Ægyptius ex oppido Leontone, linguæ Græcæ pariter & Ægyptiacæ peritiſſimus, acutiſſimo ingenio præditus, omnique meliori literatura, univerſis Græcorum & Ægyptiorum diſciplinis, ac imprimis medicinæ ſcientia, forſan & aſtronomiæ, magicarumque artium peritia imbutus; quibus admirabilem plane vitæ ſanctimoniam adjunxit, & ſeveram admodum ἀσκητικὴν diſciplinam excoluit: ita ut plurimos ex Ægyptiis monachis in errores ſuos pertraheret. Docuit enim reſurrectionem ſolius eſſe animæ, & mere ſpiritualem; pueros ante rationis uſum mortuos æterna ſalute excidere; Melchiſedecum eſſe Spiritum Sanctum; nuptias denique Chriſtianis illicitas eſſe, veteris quippe teſtamenti proprias: unde neminem in cœtum ſuum admiſit, niſi virgines, monachos, contineotes, & viduas. Claruit circa annum 302. Obiit extrema quidem ſenectute, pluſquam nonagenarius, & tamen literas ad ultimam vitæ periodum dextre & eleganti manu pinxit, oculis ejus nec eo quidem tempore caligantibus. Scripſit quamplurima partim Græco, partim Ægyptiaco ſermone; & in his *commentarios in Scripturam*, *lucubrationes in Hexaemeron* fabulis & vaniſſimis allegoriis refertas, & alia quædam ex ſacris deprompta literis quibus & *Pſalmos* multos νεωτερικοὺς a ſe compoſitos adjecit. Exſtant fragmenta quædam apud Epiphan. Hæreſ. 67. qui ejus ineptias ſolide refutavit.

303. [b]ARNOBIUS, gente Afer, claruit anno 303. Apud Siccam Veneream, mediterraneam Africæ urbem, rhetoricam docuit, religione Gentilis quam ſtrenue propugnavit: tandem ut fidem Chriſti amplecteretur, ſomniis admonitus, baptiſmum ab epiſcopo impetrare non potuit, donec edito
Vid Hieron Chron. ad an. 327. *adverſus Gentiles* libro ſane elegantiſſimo, veluti certiſſimo pignore fidei ſuæ ſinceritatem teſtatus ſit. Converſionis ſuæ tempus ipſe deſignat, cum ait, trecentos eſſe annos ferme minus vel plus aliquid, ex quo cœpimus eſſe Chriſtiani. Recte dicit, *plus vel minus aliquid*. Scripti enim ſunt hi libri anno 303. vel non diu poſt, exorta jam perſecutione, cujus ipſe non uno loco meminit*. De obitu ejus nihil conſtat. Stylum ejus tanquam inæqualem & nimium, librumque ejus abſque operis ſui partitione confuſum carpit Hieronymus*; rigide ſatis, & immerito meo quidem judicio. Habet enim ſtylus Arnobianus ſuam eloquentiam, & dictionem plane florentiſſimam: nec operi deeſt methodus concinna & bene ordinata, ut cuivis attente legenti aperte conſtabit. Dogmata quædam habet forſan minus catholica; quæ homini e Gentilium tenebris recens erumpenti, & nondum Chriſtianæ fidei elementis ſatis inſtructo condonanda ſunt.

* L. 1. p. 9. 14. 15. 18.

* Ep ad Paulinam pag. 104.

Exſtant *adverſus Gentes* libri 7. typis impreſſi *Romæ* 1543. 1583. *Baſil.* 1546. 1560. *Pariſ.* 1580. *Antverp.* 1582. 8°. cum notis Canteri. *Genevæ* (per Heraldum) 1597. *Pariſ.* 1605. *Hamburg.* (per Elmenhorſtium) 1610. *Duaci* (per Stewchium) 1634. 8°. *Lugd. Bat.* 1651. 4°. cum integris variorum commentariis, demum *Pariſ.* 1666. ad calcem Cypriani cum Ph. Priorii & ſelectis aliorum notis.

Circumferuntur etiam ſub ejus nomine *Commentarii breves in Pſalmos* 150. quos eſſe Arnobii junioris opus eruditis dudum ſuboluit. Feruntur item ſub ejus nomine annotatiunculæ in quædam evangeliorum loca, ſed nec Arnobii ſunt, nec magni alicujus momenti, ut omnes agnoſcunt.

[c]L. CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS, claruit præcipue an. 303. & deinceps. 303.
Patriam habuit Italiam, forſan Firmio, quod agri Piceni oppidum eſt ad oram maris Hadriatici, oriundus; indeque Firmiani nomen traxiſſe videtur: quod tamen ſola conjectura nititur. Arnobium Siccæ tunc in Africa docentem magiſtrum ſortitus eſt: ſub quo adoleſcentulus adhuc conſcripto *Sympoſio* elegantiſſimum præcocis ingenii ſpecimen dedit. Inde Nicomediam quam Diocletianus impenſe nimis ornare, urbique Romæ coæquare ſtudebat, accitus eſt; ut juventuti eloquentiæ ludum aperiret. Verum diſcipulorum penuria, in Græca præſertim civitate, adactus, ad ſcribendum ſe contulit; & inter alia, exorta jam perſecutione, Chriſtianæ religionis cauſam adverſus quoſvis hoſtes importunos, ac imprimis contra Hieroclem Bithyniæ præſidem (qui autor & conciliarius excitandæ perſecutionis fuerat; duoſque libellos, quos φιλαλήθεις inſcripſit, πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς compoſuerat) graviſſimis rationum momentis, omnibuſque eloquentiæ nervis vindicavit. Demum Conſtantino ſumma rerum potito, in Galliam evocatur; ut Criſpum Cæſarem Conſtantini filium primogenitum Latinis literis erudiret. Obiit extrema ſenectute, ſed quo anno non liquet. Adeo in hac vita pauper, ut (quod ex Euſebio * tradit Hieronymus †) plerumque etiam neceſſariis indiguerit. In Gentilium

* Chron ad an. 318 † Ep ad Paulinam pag. 104.

a Conf. *Tillemont.* vol 4. ad Hæreſ. *Hieracit.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 23 § 10. vol. 8. p. 333. b Conf *Tillemont.* ad vit. *Arnob.* vol. 4 *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1 p 163. *Nour.* in App. ad Bibl PP. tom. 2. diſſ 2. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. §. 4. p. 728. & vol. 3. p. 388. item de Verit. Chriſt Relig. c. 5. § 6. p. 224. & Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c 79. & Bibl. med. & infim. Latin. l. 1. vol 1. p. 359. ſeq. c Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſ. 3. c. 1. Art. 2. *Tillemont.* ad vit *Lactant.* vol. 6.

Sæc. IV. ab an. CCC theologia plurimum valuit; in Christianæ fidei principiis μυστικωτέροις parum exercitatus: unde Hieronymus. *Lactantius quasi quidam fluvius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam nostra confirmare potuisset, quam facile aliena destruxit.* Nævos qui in scriptis ejus notantur, de divinitate, de æterna filii existentia, de animarum præexistentia, & futuro post hanc vitam statu, de fine sæculi, & mille annorum imperio, de adventu Eliæ multos ad Dei cultum conversuro, aliisque capitibus, de quibus obscure, incaute, quandoque etiam periculose locutus sit, excusabunt apud candidos rerum æstimatores sæculi quo vixit, circa istas res imperitia; dogmata ipsa paulo abstractiora, necdum a theologis dilucide explicata, nec synodorum decretis definita, & in quibus ὁμοψήφους habuit complures præcedentium sæculorum patres; diligens ejus profanarum literarum studium, & continua fere adversus Gentiles certamina, quæ totum occupabant hominem, animumque a penitiore doctrinæ Christianæ examine revocabant. Stylus illi tersus, nitidus, facilis, fonte quodam eloquentiæ nativo sponte fluens. Scriptor sane est mire elegans & disertus, Christianorum omnium sine controversia facundissimus; unde *Cicero Christianus* vulgo audit, nec desunt qui eum Ciceronem non æquasse modo, sed & præcelluisse volunt. Id citra invidiam dici potest, illum ab ipso Ciceronis ævo, dictionis nitore & puritate vix ullum habuisse parem, neminem superiorem.

[a] SCRIPTA.

Institutionum libri 7. quorum primus *de falsa Religione* agit, *Gentilem* theologiam impugnat, & divini numinis unitatem asserit. Secundus originem *erroris* circa res divinas humani, & fœdissimi in idololatriam lapsus causas investigat. Tertius circa *falsam sapientiam* versatur, & vanitatem philosophiæ Gentilis ostendit. Quartus *veram sapientiam*, Christianæ nempe religionis dogmata proponit. Quintus *de justitia* tractat, eamque penes Christianos solos haberi demonstrat: Gentilibus eos pœnis & tormentis divexantibus nefariæ crudelitatis accusatis. Sextus de *vero cultu* & tam interno mentis, quam externo, quod in actionibus situm est, officio differit; & errores philosophorum circa istam materiam arguit. Septimus *vitam beatam* argumentum habet, animarum immortalitatem probat, futurum vitæ statum, & extremum judicium depingit, & a rebus corporeis & caducis ad æterna, & divina objecta mentem revocat. Scripti sunt hi libri sub Diocletiani persecutione; quod ipse Lactantius [a] aperte satis testatur, non, quod multi volunt, sub Liciniana: Inscriptiones enim ad Constantinum M. quæ in librorum 1, 2, 4, & 5. fronte comparent, nec antiquiores editiones, nec melioris notæ codices MSS. agnoscunt; ideoque ab aliena manu fluxisse censendæ sunt. Aliter a stylo Lactantiano non multum abhorrent. Sæc. IV. ab an. CCC. L. 5. c. 2, 4.

[b] *Institutionum Epitome*, sed mutila, trium solummodo posteriorum librorum compendium exhibens.

De Ira Dei.

De Opificio Dei.

De Mortibus Persecutorum. Hunc libellum, mole quidem exiguum, precio inæstimabilem, cujus post Hieronymum vix quisquam veterum meminit, primus in lucem protraxit Steph. Baluzius, & cum amplissimis notis edidit, Miscell. Tom. 2. p. 1. deinde brevibus scholiis ornatus seorsim prodiit *Oxon.* 1680. 12°. *Aboæ* 1684. 8°. Sed amplissimam, & plane elegantissimam editionem novissimus omnium adornavit Paulus Bauldri *Ultraject.* 1692. 8°. In qua præter suas, aliorumque hinc inde, Sparkii, Grævii, Galei, &c. ad imum paginæ notas, omnes omnium annotationes uberiores collegit & exhibuit; nempe Steph. Baluzii, Gis. Cuperi, Joh. Columbi, Hen. Dodwelli dissertationem de ripa striga, Nic. Toinardi, cum Theod. Ruinarti præfatione generali in acta martyrum, & persecutionum chronologia, ex Dodwello, Pagio, Baluzio, aliisque collecta. Utque ornatior prodiret editio, præter figuras, & inscriptiones varias, præmissa est numismatum Imperatorum & Augustarum tabula.

Fragmentum parvum *de extremo Judicio*, libri de mortibus Persecutorum calci adnexum, & una cum eo a Baluzio primum editum.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

Symposium.

Grammaticus.

Ὀδοιπορικὸν, *Carmen Heroicum* de itinere suo ab Africa ad Nicomediam.

Ad Asclepiadem libri 2.

Ad Probum Epistolarum libri 4.

Ad Severum Epistolarum libri 2.

Ad Demetrianum Epistolarum libri 2. Hieronymus comment. in Galat. 4. octavum ad Demetrianum epistolarum librum citat, memoriæ, ut videtur, lapsu; integrum enim epistolarum Lactantianarum volumen non nisi octo libros continebat, ex quibus epistolæ ad Demetrianum septimum & octavum constituebant, ac proinde in catalogo

[a] Conf. *Nourr.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. differt. 3. c. 1. Art. 3. c. 4. 5. 6. *Oudin.* tom. 1. p. 308. *Du Pin* Hist. Eccl. vol. 1. p. 165. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 80. Bibl. med. & infim. Latin. l. 11. vol. 4. p. 667. item de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 5. p. 230. [b] Lactantii Institut. Epitomen. edid. Johan. Davis. *Cant.* 1718. 8vo.

ipse

Sæc. IV. ab an. CCC. ipſe Hieronymus eodem ordine, ac numero, recenſet quo ſupra a nobis enumerantur.

SPURIA.

Carmen de Phœnice, a Gentili quodam ſcriptum.

Carmen de Paſchate Venantii Fortunati eſt.

Carmen de Paſſione Domini, in quo de adoratione crucis agitur, ut alia taceam.

[a] Prodierunt opera Lactantii *Romæ* 1465. 1470. 1474. 1650. *Venet.* 1472. 1478. 1483. 1490. 1493. 1509. (fol.) 1515. *Pariſ.* 1513. (4°.) *Florent.* 1513. *Venet.* 1521. 1535. *Baſil.* 1521. (4°.) 1523. 1556. 1563. (fol.) *Antverp.* 1539. 1570. 1568. *Lugd.* 1553. 1556. 1567. (16°.) *Colon.* 1544. *Pariſ.* 1563. 1589. *Antverp.* 1570. (8°.) 1587. *Genevæ* (editio accuratiſſima per Torneſium) 1613. (16°.) *Lugd.* 1616. (16°.) *Romæ* 1650. (fol.) *Lugd. Bat.* 1652. 1660. (8°.) *Oxon.* 1684. *Cantabrig.* 1685. (8°.) Cæteris editionibus præſtat *Lugduno-Batnva*, quam anno 1660. Servatius Gallæus cum doctiſſimis variorum notis edidit, quibus ſuas plane eruditiſſimas addidit. In bibliotheca canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiæ habetur codex MS. Lactantii vetuſtiſſimus, 6ᵗ. vel 7ⁱ. ſæculi, egregiæ plane notæ, & charactere unciali, indicante Cl. Monteſalcone *Diar. Ital.* cap. 27. p. 409. In hoc codice Græca ſunt bene multa, accuratiſſime deſcripta, quorum alphabetum ſpeciminis cauſa ibidem exhibet idem vir eruditus. Subdit, *Vellem ſane Lactantium ad hujuſmodi codicem emendatum; ejus quippe nullus, ut æſtimo, hactenus fuit uſus.*

303. [b] DOROTHEUS, (alius omnino a Dorotheo presbytero Antiocheno, quem Diocletianus baphii apud Tyrum procuratorem conſtituit, de quo Euſebius lib. 7. c. 32. Alius a Dorotheo Diocletiani cubiculario & martyre; de quo idem lib. 8. c. 1. 6.) Tyriorum urbis, ut volunt, epiſcopus: Presbyterum quidem cum martyrologio Romano faciunt recentiores; quod non aliunde profluxiſſe videtur, quam quod hunc cum Dorotheo Antiocheno male confundunt: cui errori non leve robur addidit, præfationis, quam mox dabimus, interpres Latinus, qui noſtrum presbyterum vocat, Sæc. IV. ab an. CCC. πρεσβύτην nempe per *presbyterum* reddens. Claruiſſe dicitur Dorotheus noſter an. 303. multa ſub Diocletiani perſecutione paſſus, tandemque in exilium miſſus: ſedata tempeſtate ad eccleſiam ſuam rediit, ad Juliani uſque tempora ſuperſtes, ſub quo ad Odyſſeam civitatem auſugit, ubi a Juliani præfectis comprehenſus, poſt varia tormenta vitam martyrio finivit, ætatis an. 107. Verum incerta eſſe hæc omnia, & plane conficta, mox patebit, nullius ſcriptoris, ſæculo ſexto antiquioris, teſtimonio fulta. De eo enim, excepto unico Anonymo, e quo ſua deſumpſerunt martyrologii Romani & menologii Græci conditores, paucique alii, altum plane eſt ſilentium. Plures eccleſiaſticos commentarios Dorotheus noſter ſcripſiſſe dicitur; circumfertur hodie ſub ejus nomine *Synopſis de vita & morte Prophetarum, Apoſtolorum & Diſcipulorum Domini*, quæ Latine habetur, Bibliothec. PP. Tom. 3. & ad calcem Salviani *Romæ* 1564. fol. Spuriam eſſe, & ad fabulas putidiſſimas relegandam, nemo non videt. De hac ſynopſi ejuſque autore, aquam mihi diu hæſiſſe fateor; donec totius pene fabulæ ſcenam aperuit Anonymi cujuſdam fragmentum Græcum, quod ex duobus Cod. MSS. Barocciaṅis, uno nempe N. 206. alteroque Anaſtaſii Nicæni quæſtionibus in ſacram ſcripturam ſubjuncto N. 142. manu ſua deſcriptum, mihi pro ſua humanitate communicavit Hen. Dodwellus. Multas quidem continet aniles fabulas nullo antiquitatis ſuffragio nixas, nullo ordine diſpoſitas; haud pauca tamen neutiquam contemnenda, quæ non modo ad ſynopſin hanc Dorotheanam, ſed & alia hiſtoriæ eccleſiaſticæ capita illuſtranda apprime conferunt; integrum igitur fragmentum Latina verſione ornatum hic ſubjiciam, deinde obſervationibus nonnullis illuſtrabo. Ut ad codices MSS. ex quibus deſumptum eſt recenſerem, nec per valetudinem nec per otium licuit. Vereor ne amicus, cujus opera in deſcribendo apographo Dodwelliano uſus ſum, nimis hinc inde feſtinarit. Variantes quaſdam lectiones quas a Cl. Dodwello accepi, vel uncis incluſi, vel in marginem conjeci.

[a] Conf. *Nour.* in App. ad Bibl. PP. tom. 2. diſſert. 3. c. 5. Art. 1. & 2. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 169. *Fabr.* Bibl. Lat. lib. 4 c. 3. vol. 3. p. 394. & de Verit. Chriſt. Relig l. 5. §. 8. p. 230. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 672.
[b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 5. ad vit. *Doroth.* not. 8.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Tractatus Ecclesiasticus de LXX. Domini discipulis, conscriptus a Dorotheo Tyri episcopo, antiquo admodum viro & divinitus inspirato, qui martyr fuit temporibus Licinii & Constantini imperatorum.

Hujus Præfationis Versio Latina edita Synopsi præfixa est

CElebris hic vir varias tum Latinas tum Græcas post se lucubrationes reliquit, nam utriusque linguæ peritus, & multarum rerum gnarus propter ingenii dexteritatem fuit: post mortem autem Diocletiani & Licinii exilio liberatus, & ipse parœciam suam recepit; ecclesiam enim Tyri ad Julianum usque Tyrannum rexit. Quoniam vero Julianus non manifeste per se, sed occulte per principes suos, Christianos occidebat, iterum Dorotheus ad Odyssæam civitatem venit, ubi a Juliani principibus prehensus, multaque verbera passus, in grandæva senectute propter Christi confessionem inter ipsa tormenta, cum annorum esset 107. mortuus est. Igitur in commentariis ecclesiasticis, quos magnus hic senex post se reliquit, LXX. Servatoris nostri discipulorum historiam contexuit, & ubi unusquisque prophetarum & apostolorum vitam finierit.

Inprimis itaque illos fuisse LXX. discipulos refert, quorum plerique episcopatum variis in locis gesserunt; eorundem divinus apostolus in salutationibus suis meminit. Post Servatoris enim nostri a mortuis resurrectionem omnes illos rediisse, & inter apostolos versatos esse indicat, quorum & cognomina utcunque refert dicens.

[a] Σύγγραμμα ἐκκλησιαστικὸν περὶ τῶν ο΄ μαθητῶν τοῦ κυρίου Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου, ἀρχαίου ἀνδρὸς πνευματοφόρου, καὶ μάρτυρος γενομένου ἐν τοῖς χρόνοις Λικινίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Οὗτος ὁ προλεχθεὶς ἀοίδιμος ἀνὴρ καὶ συγγράμματα καταλέλοιπεν Ῥωμαϊκά τε καὶ Ἑλληνικά, ἐπειδήπερ καὶ ἑκατέρων τῶν γλωσσῶν ἔμπειρος ὑπῆρχεν, γέγονεν δὲ καὶ πολυΐστωρ δι' εὐφυΐαν· μετὰ τὴν τελευτὴν Διοκλητιανοῦ καὶ Λικινίου κατέλαβεν καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν παροικίαν, καὶ ἴθυνεν τὴν ἐν Τύρῳ Ἐκκλησίαν μεχρὶς Ἰουλιανοῦ τοῦ Τυράννου, καὶ ἐπειδήπερ οὐκ αὐτοφανῶς ἀλλὰ κρυπτῶς διὰ τῶν Ἀρχόντων Ἰουλιανὸς ἀνῄρει τοὺς Χριστιανούς, πάλιν ὁ Δωρόθεος κατέλαβεν τὴν Ὀδύσσου πόλιν, ἔνθα καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἀρχόντων, καὶ πολλοὺς αἰκισμοὺς ὑπομείνας, ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν ταῖς βασάνοις ἐναπέθανεν, ἑκατὸν καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἤδη τυγχάνων. Οὗτος τοίνυν ὁ μέγας πρεσβύτης καὶ συγγράμματα ἡμῖν ἐκκλησιαστικὰ καταλέλοιπεν, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τῶν ο΄ μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἱστόρησεν, καὶ ἔνθα ὁ καθεὶς τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων τὸν βίον ἐτέλεσεν.

Ἐν πρώτοις μὲν τοὺς ο΄ ἐκείνους εἶναι λέγει, ὧν οἱ πλείους καὶ ἐπίσκοποι ἐν διαφόροις παροικίαις ἐγένοντο, ὧν ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν ἀσπασμοῖς αὐτοῦ μέμνηται, μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν πάντας αὐτοὺς ἐπιστρέψαι σημαίνει, καὶ ἐν τοῖς Ἀποστόλοις γεγενῆσθαι, ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ὅπῃ δή που οὕτως ἐπισημαίνεται λέγων.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. Art. 8. p. 145. vol. 6. *Oudin* tom. 1. p. 1377. seq.

Sequitur in MS. Discipulorum Synopsis, prout in editis habetur. Ad finem LXX. Discipulorum leguntur hæc.

ISta sanctissimus & beatissimus Dorotheus, Romæ positus, Latino sermone consignata in commentariis suis reliquit. Ex his nos ista hausimus, & in Græcum sermonem vertentes, cunctis in notitiam dedimus LXX. discipulorum indiculum quem certum atque verum acceperamus. Apostolus enim inter scribendum, illorum mentionem fecit his verbis, *quique ante nos in Domino fuerunt*; neutiquam igitur incredibile haberi debet LXX. discipulos post resurrectionem Christi, reversos esse, & in illum credidisse, conspecta ipsius a morte resurrectione, quæ miraculorum omnium, primas tenet.

Ταῦτα ὁ [[1] τρισμακάριστος] καὶ πανόλβιος Δωρόθεος ἐν Ῥώμῃ γεγονὼς διὰ Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου [[2] ἐν ὑπομνήμασι] καταλέλοιπεν· ἐξ ὧν [[3] ἡμεῖς] [[4] ἐρανισάμενοι,] καὶ πρὸς Ἑλλάδα [[5] γλῶσσαν] μεθερμηνεύσαντες [φανερὸν] ἐμφανῆ τοῖς πᾶσιν πεποιήκαμεν τὴν τῶν [[6] ο΄] μαθητῶν ἐκλογὴν πιστὴν καὶ ἀληθῆ αὐτὴν καταλαβόμενοι. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος γράφων περὶ αὐτῶν ἔλεγεν [[7] οἵ τε] καὶ πρὸ ἡμῶν γεγόνασιν ἐν Κυρίῳ, καὶ οὐδὲν ἄπιστόν τι λογίσονται, μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐπιστρέψαι τοὺς ο΄ καὶ πιστεῦσαι εἰς αὐτόν, θεωρήσαντας τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν, ὃ μεῖζον πάντων τῶν θαυμάτων ὑπῆρξεν, καὶ ἐστίν.

1 Τρισμακάριστος. 2 Desunt in MS. 3 In MS. secundo, καὶ ἡμεῖς. 4 In MS. secundo, ἀθροισάμενοι. 5 In MS. primo, φωνήν. 6 In MS. secundo, ο΄ καί. 7 In MS. secundo, οἱ.

[Τοῦ

Sæc. IV. ab an. CCC.

[Τοῦ αὐτοῦ Δωροθέου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος περὶ τοῦ Βυζάντος, καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ.] Οὗτος οὖν ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Δωρόθεος διηγήσατο ἐγγράφως, ὅπως ὁ σεπτὸς οἶκος τῆς ἁγίας καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας ἐν τῷ πετραίῳ ὑπὸ Τίτου τινὸς ἐκτίσθη ἀπὸ πρώτης, ὅστις Τίτος γεγονὼς ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου, καὶ τελειωθεὶς ἐν αὐτῷ ἀπετέθη πλησίον τῶν παλαιῶν τειχῶν.] Ἐξ ὅτε ὁ Ἀνδρέας ὁ Ἀπόστολος καὶ τοῖς τόποις ἐπέστη, καὶ πολλὰ πλήθη Χριστιανῶν παρ' αὐτοῦ συντρέχειν παρεσκεύασεν ὡς μήτε τοσούτους ἐν ἄλλοις τόποις εὑρίσκεσθαι. Ἅπαντες γὰρ οἱ τοῦ Βυζαντίου διδάσκαλοι καὶ ὑπομενητικοὶ γενόμενοι διὰ ταπεινοφροσύνην τὰς μὲν τυραννικὰς ἀπέφυγον ἀπειλάς, τοῖς δὲ ἐξ Ἐθνῶν, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ τὸν ἔνθεον ἀπέσπειρον λογισμόν, οἱ καὶ μάλιστα τοῦ Τίτου θαυματουργίας ἐπιτελοῦντος, οἷα τε καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπετέλεσεν. Ἔτι καὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου καὶ Διοκλητιανοῦ κρατούσης ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἀναιρεῖται καὶ Κάρος ὁ βασιλεύς, καὶ οἱ τούτου δύο υἱοὶ Καρῖνος καὶ Νουμεριανός. Λοιπὸν ἐν ἀδείᾳ οἱ τύραννοι γενόμενοι ἀναιδεστέρως πρὸς τὰς τιμωρίας τῶν Χριστιανῶν ηὐτομόλουν, εἰς χιλιάδας τοῦ καθ' ἡμέραν ἐκ τούτων ἀναιροῦντες, μεθ' ὧν Ἀδριανὸς ὁ τοῦ Πρόβου υἱὸς θανεῖν ἔσπευσεν. γενόμενος γὰρ ἐν τῇ Νικομηδέων πόλει, κατὰ τὴν Κάρου ἀναίρεσιν, καὶ ἰδὼν τὰ πλήθη τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ Λικινίου ἀναιδῶς ἀναιρούμενα, προσελθὼν πρὸς βῆμα ἔλεγεν τῷ Λικινίῳ, διατί οὕτως ἀναιδῶς τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων ἀναιρεῖται, καὶ ἰδοὺ τὰ πλεῖστα τῶν Ῥωμαίων βάρβαροι κατέχουσιν; ὁ δὲ Λικίνιος πρὸς αὐτόν, μὴ καὶ σὺ Χριστιανὸς εἶ; ὁ δὲ Ἀδριανὸς πρὸς αὐτόν, καὶ μὲν εὔχομαι ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τελειωθῆναι, ἢ τὸ ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Λικίνιος δὲ πολλὰς μὲν βασάνους, πολλὰς δὲ καὶ θωπείας, καὶ ἐπαγγελίας πρὸς αὐτὸν προσήγαγεν, ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν τῇ τοῦ Χριστιανοῦ ὁμολογίᾳ ἐνιστάμενον θυμομαχήσας κατ' αὐτοῦ ἐκέλευσεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτμηθῆναι. τούτου δὲ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τελειωθέντος ὁ Μητροφάνης νέος ἄρτι τῆς ἐπισκοπῆς ἐναρξάμενος ἅμα τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καταλαμβάνει τὴν Νικομήδειαν, καὶ ὑποκλέψας τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Ἀδριανοῦ τὸ λείψανον ἀπεκόμισεν αὐτό, καὶ ἀπέθετο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῖς ὑπαρξούσῃ ἐκκλησίᾳ, διακειμένῃ πλησίον τοῦ Βυζαντίου, ἐπιλεγομένῃ τόπου Ἀργυροπόλεως, ἔνθα καὶ Τίτος πρῶτος ἡγησάμενος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἀπέθετο τὸ λείψανον Ἀδριανοῦ τοῦ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσαντος, καὶ Ναταλίαν τὴν τούτου γυναῖκα καὶ ἑτέρους τοὺς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσαντας, ὅπου τὸ λείψανον ἐπίκειται Στάχυος τοῦ ἑνὸς τῶν ο΄ μαθητῶν ὃς ὑπὸ Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῷ αὐτόθι τόπῳ πρῶτος ἐπί-

Sæc. IV. ab an. CCC.

[Ejusdem Dorothei episcopi & martyris de Byzantio urbe, ejusque episcopis commentarius.] Magnus itaque iste præsul Dorotheus scriptis retulit venerandam sanctæ ac gloriosæ martyris Euphemiæ ædem a Tito quodam primum in petræo constructam esse: qui quidem Titus sedi Byzantinæ præfuit, & post obitum in æde dicta prope veteres muros depositus fuit. *Post Christi resurrectionem* Andreas apostolus locis hisce pedem intulit, multaque Christianorum millia ad partes suas pertraxit; adeo ut aliis in locis tanta discipulorum multitudo neutiquam inveniretur. Omnes enim Byzantini præceptores ac constantes facti, tyrannicas quidem minas ob humilitatem fortis effugerunt, divinum autem verbum Ethnicis & Judæis propagarunt: Tito quippe miracula edente, qualia & ipse Salvator perficere solebat. Porro Licinii ac Diocletiani tyrannide vires adhuc obtinente, in isto rerum statu interficitur Carus imperator una cum binis ipsius filiis Carino & Numeriano. His e medio sublatis, timorem deposuerunt tyranni, & audacius deinceps ad Christianorum cædem sese contulerunt, milliaque illorum aliquot quotidie trucidarunt. Inter hos Adrianus Probi filius morte affici data opera quæsivit. Nicomediæ enim post Cari necem præsens factus, visa Christianorum a Licinio sine ullo pudore interfectorum multitudine, tribunal accedens Licinium sic affatus est. Quamobrem tanta vesania exercitus Romanus a te plectitur, dum plurimas interim Romanorum provincias Barbari insideant? cui Licinius: tunc etiam Christianus? respondit Adrianus: immo vero, malim enim ob istam confessionem mori quam Christum negare. Licinius multa tormenta, plurimas quinetiam blanditias ac promissa illi in medium proposuit; ut vero illum fidei Christianæ confessioni constanter adhærentem vidit, ira exardescens caput illi amputari jussit. Postquam ille martyrium in ista confessione consummasset, Metrophanes, qui episcopatum recens susceperat, rei conscius, assumptis sibi qui præsto erant amicis, Nicomediam pervenit, & gloriosi martyris Adriani reliquias subfuratus, reportavit illas, & in primaria Byzantinorum Christianorum deposuit ecclesia prope urbem posita, & a loco in quo sita est Argyropolis, nomen sortita. In eadem etiam Titus, primus qui sedi Constantinopolitanæ præfuit episcopus, deposuit reliquias Adriani, qui sub Maximiano martyrium obiit, & Nataliam uxorem ejus, aliosque martyrii ejus comites. Ibidem adhuc depositæ sunt reliquiæ Stachyos, e LXX. discipulis unius, qui ab Andrea apostolo eodem in loco primus Byzantii epi-

ſcopus conſtitutus fuerat. Andreas enim ad locum trajiciens Byzantinis Chriſtum prædicare in animo habuit. Quum vero Zeuxippus, urbis eo tempore præfectus, vir truculenti ingenii, peregrinos omnes Byzantium appellentes nonniſi poſt examen de religione chriſtiana factum in urbem ingredi permitteret; quod ſi autem ſe Chriſtum noſſe aliquis conſiteretur, illum confeſtim manus pedeſque vinctum in mare projici juberet; ſævitiam illius devitans Andreas Byzantium præternavigavit, & in Thraciæ partibus haud ita longe a Byzantio, unico vero ab Argyropoli urbe ſtadio, ſedes per biennium poſuit; ibique loci piorum ac veritatis ſtudioſorum hominum cœtum collegit. Cum diſcipulos itaque bis mille circiter conflaſſet, altare Chriſto in Argyropoli poſuiſſet, & Stachyn epiſcopum ordinaſſet, ad Synopen Ponti urbem diſceſſit. Stachys decimo ſexto epiſcopatus ſui anno e vivis diſceſſit. Illi ſuccedit Oneſimus, de quo Paulus apoſtolus ad Philemonem ſcripſit. Quatuordecim ille annos ſedi præfuit. Poſt illum Polycarpus epiſcopatum Byzantinum per triennium obiit. Poſt octodecim a morte iſtius annos, Plutarchus ſacerdotium accepit, & per ſedecim annos geſſit. Sedecion illi ſucceſſor fuit, qui novem annos præſedit. Huic Diogenes, qui poſtquam quindecim annos in epiſcopatu exegiſſet, mortem obiit. Poſt illum Elentherius ſeptem annos præſuit; dein Felix quinque annos, mox Polycarpus, qui ad duodecimum uſque annum pervenit. In æde igitur prædicta iſtorum corpora in ciſta lapidea fuerunt depoſita; ibidem etiam Nataliæ & Adriani, qui martyrium poſthac obiit, corpora ſunt depoſita. In alio autem ſarcophago e regione poſito tredecim martyrum reliquiæ ſunt incluſæ: in plumbeo vero ſarcophago ſeorſim depoſitus eſt Adrianus Nataliæ maritus; uti & ad hunc uſque diem omnium oculis explorandi jacent in ſubterranea ſpelunca, ubi Andreas apoſtolus altare poſuit. Jam vero non exigua diſcipulorum multitudine ad Chriſti fidem converſa, & deſæviente poſt Zeuxippi obitum Byzantinæ urbis tyrannide, plurium locorum copiam nacti eccleſiæ Argyropolitanæ præfecti, cum nimiæ multitudinis turbam, & Græcorum Judæorumque conflictum evitare vellent, aliam in patenti campo prope Argyropolin conſtruxerunt eccleſiam, quam poſtea Conſtantinus Magnus imperator ampliorem fecit, & in crucis figuram formavit, cum ſuiipſius corpus in eo deponendum vellet. Poſtquam vero res Byzantinæ incrementum acceperint, Conſtantino aulici ejus perſuaſerunt minime decorum eſſe ut imperatorum corpora extra urbem deportarentur. Idcirco alius

σκοπος τοῦ Βυζαντίου κατέστη. Ὁ γὰρ Ἀνδρέας ἐπὶ τὸν τόπον διαπεραιούμενος, ἤθελε τοῖς ἐν τῷ Βυζαντίῳ τὸν Χριστὸν καταγγεῖλαι, ἀλλ' ἐπειδήπερ Ζεύξιππος ὁ τὸν τόπον τότε ἡγεμονεύων, αἱμοβόρος τις ὤν, πάντας τοὺς προσβάλλοντας ξένους τῷ Βυζαντίῳ πρότερον διερευνώμενος περὶ Χριστοῦ οὕτως εἰσιέναι συνεχώρει, καὶ ἐάν τις ὁμολόγησεν τὸν Χριστὸν εἰδέναι, τοῦτον εὐθὺς καὶ παρ' αὐτὰ δεσμωθέντα πόδας τε καὶ χεῖρας θαλαττωθῆναι προσετάττετο, διὰ τὴν τοιαύτην οὖν ὠμότητα παραπλεύσας ὁ Ἀνδρέας τὸ Βυζάντιον, κατῴκησεν ἐπὶ διετῆ χρόνον πλησίον τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ Θρακίῳ μέρει ὡς ἀπὸ σταδίου ἑνὸς τῆς Ἀργυροπόλεως· ἐκεῖ ἐπὶ συναγωγὴν τῶν ἐνθέσμων καὶ φιλαλήθων ἀνδρῶν ποιούμενος· ὡς οὖν περὶ τοὺς δισχιλίους ἐπισυνάξας, θυσιαστήριον τῷ Χριστῷ ἑδράσας ἐν τῇ Ἀργυροπόλει, καὶ τὸν Στάχυον ἐπίσκοπον καταστήσας εἰς Σινώπην τοῦ Πόντου μεθίσταται. Τοῦ δὲ Στάχυος διαγενομένου τοῖς αὐτοῦ ἓξ καὶ δέκατον ἔτος ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, Ὀνήσιμος μετὰ τοῦτον γίνεται, περὶ οὗ Παῦλος ὁ ἀπόστολος τῷ Φιλήμονι ἔγραψεν. Καὶ τούτου δὲ τέσσαρες καὶ δέκατον ἔτος διανύσαντος ἐν τῇ λειτουργίᾳ, Πολύκαρπος μετὰ τοῦτον τρία ἔτη ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται. Διαγενομένου δὲ καὶ τούτου δέκα πρὸς τοῖς ὀκτὼ ἔτεσιν, Πλούταρχος μετέρχεται τὴν ἱερωσύνην, καὶ αὐτοῦ δὲ διανύσαντος ἔτη ις. Σεδεκίων διάδοχος αὐτοῦ καθίσταται ἐπὶ ἐνναετῆ χρόνον, μεθ' ὃν Διογένης ἐν ἔτεσι ιε. τῇ ἱερατείᾳ προσμείνας τελευτᾷ. Μετὰ δὲ τοῦτον Ἐλευθέριος ἐπὶ ἑπταετῆ χρόνον, μεθ' ὃν Φίλιξ ἐπὶ πέντε ἔτη, καὶ μετὰ τοῦτον Πολύκαρπος ἕως ἔτους ιβ. ἔνθα τοίνυν τὰ τούτων σώματα ἀπετέθη λιθίνῳ σηκῷ, ἐκεῖ καὶ τὸ τῆς Ναταλίας σῶμα ἀπετέθη, καὶ Ἀδριανοῦ τοῦ μετέπειτα μαρτυρήσαντος. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ λάρνακι ἐξ εὐθείας τότε τεθέντι τῶν ιγ. μαρτύρων τὰ λείψανα ἀπεβλήθη· ἐν δὲ μολιβδίνῳ λάρνακι καθ' ἑαυτὸν ἀπετέθη Ἀδριανὸς ὁ Ναταλίας ἀνήρ, ὡς καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἐμφανῶς πρόκειται ἐν τῷ ὑπογαίῳ σπηλαίῳ, ἔνθα ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας τὸ θυσιαστήριον ἔδρασεν. Ἤδη δὲ πλήθους ἱκανοῦ συναθροισθέντος τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων, παυσαμένης δὲ καὶ τῆς τυραννίδος τοῦ Βυζαντίου μετὰ τὴν Ζευξίππου τελευτήν, εὐπορηθέντες τε τόπων πλειόνων γενόμενοι οἱ τῆς ἐν Ἀργυροπόλει ἐκκλησίας προεστῶτες, τὸν τῶν πολλῶν ὄχλησιν καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων προσβολὴν ἐκφυγεῖν βουλόμενοι, ἐν τοῖς μεσογείοις πλησίον τῆς Ἀργυροπόλεως ἐκκλησίαν ἄλλην ἀνεγείρασιν, ἣν Κωνσταντῖνος ὁ μέγας βασιλεὺς μετέπειτα μειζοτέραν πεποίηκεν σταυροειδῆ αὐτὴν διαγραψάμενος, βουλόμενος καὶ τὸ αὐτοῦ σῶμα ἐκεῖ ἐγκατατεθῆναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ τοῦ Βυζαντίου ηὐξήθη, συνεβούλευσαν οἱ συνόντες τῷ Κωνσταντίνῳ μὴ δεῖν ἔξω τῆς πόλεως τὰ τῶν βασιλέων σώματα ἀποκομίζεσθαι. Τούτου

οὖν

Sæc. IV. ab an. CCC.

ὗν χάειν ἔτεσι μὲν τόπος εἰς ταφεῖον τῶν βασιλέων ἐγένετο, ὁ δὲ γεγονὼς οἶκος ἀφιερώθη τοῖς ἐν τῷ νόμῳ καρτερικοῖς καὶ θεόφροσιν ἑπτὰ παισὶ, καὶ Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ. Τὴν ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν τοῦ τόπου ὁ οἶκος κληρωσάμενος, Ἐλαιὼν γὰρ ἐξ ἀρχαίων τῶν χρόνων ὁ τόπος ἐπικέκληται, ὅπερ εὐκτήριον οἶκον Ἀθηνόδωρος, ὁ μετὰ Πολύκαρπον ἐπίσκοπος γεγονὼς πρῶτος ἐνήρξατο, ὃς τὴν ἐπισκοπὴν διαγνώσας ἐν ἔτεσι τέσσαρσιν, μεθ' ὃν ἐν τοῖς αὐτοῦ ἑνδέκατος ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται Εὐζώϊος, ὃς καὶ αὐτὸς ἐν ἔτεσιν ἓξ τοῖς αὐτὸν ἱερατεύσας Λαυρέντιον τὴν ἱερωσύνην καταλέλοιπεν. Καὶ αὐτοῦ δὲ ἕνδεκα ἔτη καὶ μῆνας ἓξ πληρώσαντος, Ἀλύπιος ἡγεῖται τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ ἔτη ιγ. ἥμισυ. Πάλιν δὲ μετὰ τοῦτον Περτίναξ ἐγένετο ἔτη ιθ. κρατήσας τῆς ἱερωσύνης. Οὗτος δὲ ὁ Περτίναξ ὑπατικὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ στρατηλάτης γεγονὼς πάθει τῷ ἀφύκτῳ περιπεπτωκὼς, διάγων ἐν τοῖς Θρᾳκίοις μέρεσιν ἔμαθεν πλείστας δυνάμεις γενέσθαι ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἀλύπιον τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐπὶ Ἐλαίας λεγομένῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ ἐντεύξεως, καὶ τῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐπιθέσεως [* ῥυσθεῖσαν] τὴν ἀλγηδόνα, ἀπαρνεῖται τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην, καὶ τὴν τῆς στρατείας ὑπεροχὴν, καὶ βαπτισθεὶς τῇ εἰς Χριστὸν ἐλπίδι τὴν προσκαρτερίαν τῷ Ἀλυπίῳ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίας μεταληφὼς, ἐν δάκρυσι κατανύξεως ἑκάστην ἡμέραν διατελῶν, καὶ μετὰ τὴν Ἀλυπίου τελευτὴν εἰς ἐπίσκοπον αὐτὸν ἐχειρίσαντο. Πλούσιος τε σφόδρα ὑπάρχων ὁ Περτίναξ, πάλιν αὐτὸς ἐκκλησίαν ἀνέστησε παρ' αὐτοῖς, τὸ θαλασσίδιον ἐν τῷ ἐπιλεγομένῳ Σύκαις, Εἰρήνην τὴν εἰκὸν προσαγορεύσας, ὅνπερ τόπον οἱ Χριστιανοὶ ὡς μίαν τῶν πόλεων ἀπετέλεσαν, οἴκους διαφόρους καὶ πλείστους ἀναστήσαντες, διόπερ καὶ μετέπειτα Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος τείχεσι τὸν τόπον ἐτίμησεν. Μετὰ δὲ τὸν Περτίνακα καὶ Ὀλυμπιανὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπιλεγομένῃ Εἰρήνῃ καθίσταται ἐπίσκοπος, αὐτὸς ἱερατεύσας ἐπὶ ια. ἔτος. Μετὰ τοῦτον διάδοχος γίνεται Μάρκος, ἐπὶ ιγ. ἔτος. Μετὰ τοῦτον Κυριλλιανὸς ἐν ἔτεσιν δέκα ἕξ, μετὰ τοῦτον Κάστινος ἕως ἔτων ἑπτά. Ὁ οὖν Κωνσταντῖνος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἔτει ἐκκλησίαν ἄλλην ἀνέστησεν ἔσωθεν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ἔνθα καὶ οἱ ἡγεμονεύσαντες τοῦ Βυζαντίου κατάκεινται, Εὐφημίας τῆς μάρτυρος τὸν οἶκον προσαγορεύσας, [* κατ' αὐτὸν] καιρὸν μαρτυρησάσης αὐτῆς. Ἐκεῖ τοίνυν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ἱερατείας τελέσας Τίτον διάδοχον καταλιμπάνει, ὃς ἔτη λε. καὶ μῆνας ἓξ πληρώσας, Δομέτιον τὸν ἀδελφὸν Πρόβου τοῦ βασιλέως, διάδοχον καθίστησι. Καὶ τούτου δὲ κδ. ἔτη πρὸς μησὶν ἓξ τελέσαντος Πρόβος

* Forte ῥυσθεὶς ἄν.

* Ita MS. κατὰ τόν.

quidem locus imperatorum sepulturæ positus fuit: ista vero ædes ad culmen perducta fortissimis ac piissimis legis Mosaicæ martyribus, septem pueris & Eleazaro pontifici summo, dicata est: pristinam tamen etiam loci appellatiooem ecclesia retinente, Olivetum etiam a priscis temporibus locus iste appellatus fuerat; quam quidem publicis precibus dicatam ædem Athenodorus, Polycarpi in episcopato successor, primus ædificare cœpit: atque ibi loci sedem quadriennio gubernavit. Post quem undecimus Byza. ii episcopus ejus vice constitutus est Euzoius, qui sacerdotio per sexennium functus, Laurentio lampadem tradidit. Postquam iste undecim annos ac menses sex exegisset, Alypius ecclesiæ præfedit annis tredecim cum dimidio. Illi Pertioax successit, & episcopatum noveodecim annis tenuit. Iste vero Pertinax, vir consulari ac prætoria dignitate inter Romanos perfunctus, deplorata valetudine laborans, dum in Thraciæ partibus ageret, plurima in Byzantio miracula a Christianis fieri audivit. Ad Alypium itaque episcopum in Oliveti ecclesia degentem adveniens, illiusque precibus & impositione manuum a morbo liberatus, idololatricum errorem simul ac præfecturam suam abrenunciavit, & in Christi fidem baptizatus, Alypio coostanter adhæsit, presbyteratus dignitate auctus; singulisque diebus lachrymas poenitentiam testatas effundere non desiit; tandem post Alypii mortem episcopus ordinatus. Cum vero opulentus valde esset Pertinax, aliam apud Argyropolitanos ecclesiam construxit prope littus marinum in loco Sycis appellato, Pacisque illi nomen iodidit, quem quidem locum Christiani multis variisque ædificiis constructis ad justam urbis magnitudinem ampliarunt; ideoque Constantinus imperator piissimus locum postea muris ornavit. Post Pertinacem vero Olympianus in ecclesia, Pace appellata, episcopus est ordinatus, atque undecim annos sedi præfuit. Illi successor datus est Marcus, qui tredecim anoos, dein Cyrillianus, qui sedecim; post illum Castinos, qui septem aooos sedit. Castinus igitur primo episcopatus sui anno aliam ædificavit ecclesiam intra Byzantium in boreali ejus regione, ubi loci etiam præsules Byzantini sunt depositi, ædique cognomen dedit Euphemiæ martyris, quæ sub istud tempus martyrium obierat. Ibi igitur Castinus reliquum episcopatus sui tempus exegit, ac Titum post se reliquit successorem, qui postquam annos triginta quinque & menses sex præfedisset, Dometium, Probi imperatoris fratrem, sibi successorem constituit. Exactis ab ipso io episcopatu gerendo annis viginti quatuor cum dimidio, Probus

Sæc. IV. ab an. CCC.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Probus Dometii filius sacerdotium suscepit, & susceptum integris duodecim annis administravit. Post illum Metrophanes, Probi frater & Dometii filius, Byzantii episcopus ordinatur, sedemque per decennium rexit. Sub istius episcopatu Constantinus, semper Augustus, quo melius contra Licinium pugnam instrueret, Byzantium occupavit, & viri gravitate oblectatus, optimumque locorum situm contemplatus, postquam Metrophanis precibus Licinium bello devicisset, protinus Romani imperii sedem ad Byzantium transtulit, urbem muris tectisque communivit, & liberales admodum largitiones civibus donavit, illamque a proprio ipsius nomine Constantinopolim appellari voluit.

Ista optimus Dorotheus Latino sermone conscripta reliquit. Græce a nobis conversa sunt sub consulatu Philoxeni & Probi, cum Johannes Romæ episcopus Constantinopolim venit. Rogatus enim ab archiepiscopo Constantinopolitano, ut secum in natalitiis Christi sacra solennia celebraret, istud facere renuit, nisi ante episcopum Constantinopolitanum sacra sibi facere liceret. Quippe quia Roma ante Constantinopolim episcopum accepisset. Quæstione igitur hac de re mota ex M. Dorothei scriptis argumenta hauserunt nostri, probantes sedem Constantinopolitanam & sancti apostoli Andreæ ordinationem [seu successionem] Romana antiquiorem fuisse. Johannes quidem Romæ episcopus Dorothei scriptum verum esse agnovit. Episcopo autem Constantinopolitano præponi voluit, eo quod apostolorum principis locum teneret, & ob hanc demum rationem loci prioritas illi concessa est, non quod sedes Romana antiquior esset Constantinopolitana. Dein a diverticulo quasi rediens S. Dorotheus in commentarii sui calce mentionem fecit XII. apostolorum, ubi unusquisque illorum prædicavit, enarrans.

1. Petrum quidem apostolum post discessum ab Antiochia in Galatia, locisque Ponti mediterraneis, & in omni Cappadocia & Bithynia evangelium prædicasse, ad extremum vero, in tota Italia & Roma.

2. Andreas, frater ejus, Bithyniam, totamque Thraciam & Scythiam peragravit evangelium Domini prædicans. Postea vero Sebastopolim magnam profectus est, ubi Apsari situm est castrum, & Phasis fluvius, apud quem interiores Æthiopes habitant. Sepultus demum est in Patris Achaiæ urbe, ab Ægeata crucifixus.

3. Jacobus vero Zebedæi filius duodecim Israelis tribus peragravit, apud quos Christum prædicans, ab Herode tetrarcha in Cæsarea Palestinæ gladio decollatus est.

ὁ Δομετίου υἱὸς διαδέχεται τὴν ἱερωσύνην ἕως πληρώσεως ἐτῶν ιβ. Μεθ' ὃν Μητροφάνης ὁ ἀδελφὸς Πρόβου καὶ Δομετίου υἱὸς ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου καθίσταται, δέκα ἔτη προσμείνας τῇ ἱερατείᾳ. Ἐφ' οὗ τοῦ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἀεὶ σέβαστος, ἕνεκεν τῆς πρὸς Λικίνιον παρατάξεως καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον, καὶ ἀρεσθεὶς τῇ τοῦ ἀνδρὸς σεμνότητι, καὶ τὴν τῶν τόπων εὐκοσμίαν νοήσας, τέως ταῖς εὐχαῖς τοῦ Μητροφάνης ἐγκρατὴς τοῦ κατὰ Λικίνιον πολέμου ἐγένετο, καὶ εὐθὺς τὰ τῆς Ῥώμης βασίλεια εἰς τὸ Βυζάντιον μετατίθησιν· τείχεσι τε αὐτὴν ὀχυρώσας καὶ ὀρόφαις, παρεσχὼς τε δαψιλῶς τοῖς πολίταις χαρισάμενος κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν Κωνσταντινούπολιν ταύτην μετονόμασεν.

Ταῦτα ὁ πανάριστος Δωρόθεος ἐν ῥωμαϊκοῖς συγγράμμασι καταλέλοιπεν· ἀντεβλήθησαν τε καὶ παρ' ἡμῶν ἐν ὑπατείᾳ Φιλοξένου καὶ Πρόβου, ὁπηνίκα Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἦλθεν ἐν Κωνσταντίνου πόλει. Προτραπεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἀρχιεπισκόπου συλλειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῦ Χριστοῦ, ἀπηγόρευσεν τοῦτο ποιῆσαι, ἐὰν μὴ πρῶτος τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἱερατεύσῃ. Ὅσα δὲ τῆς Ῥώμης περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον δεξαμένης. Κινήσεως οὖν ἐκ τούτου γενομένης, ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ μεγάλου Δωροθέου τὴν σύστασιν [ἐποιοῦντο, δεικνύντες προγενεστέραν τῆς Ῥώμης τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐπισκοπὴν, καὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου] Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥωμαίων ἐπίσκοπος τὸ μὲν σύγγραμμα Δωροθέου ἀληθὲς εἶναι διεβεβαιοῦτο· προτιμᾶσθαι δὲ τὸν τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἔλεγεν διὰ τὸ τὸν κορυφαιότατον τῶν ἀποστόλων τὸν τόπον ἐπέχειν, καὶ τούτου ἕνεκεν τὰ πρωτεῖα αὐτῷ παρεχωρήθη, οὐ μὲν διὰ τὸ προυπάρχειν τὴν τῆς Ῥώμης ἐπισκοπὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑποκατίων δὲ ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Δωρόθεος μνήμην ποιεῖται, καὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἐκβαίνων, ἔνθα ὁ καθεὶς αὐτῶν ἐκήρυξεν εἰπών.

α. Πέτρον μὲν τὸν ἀπόστολον ἐν Γαλλίαις καὶ ἐν τοῖς μεσογαίοις Πόντου, καὶ πάσαις τῆς Καππαδοκίας καὶ Βιθυνίας κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ τὸ ἀναζεῦξαι αὐτὸν Ἀντιοχείας, ὕστερον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πάσῃ καὶ Ῥώμῃ.

β. Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, παρὰ τὴν παραλίαν Βιθυνίας τε καὶ πᾶν τὸ Θρᾴκης τε καὶ Σκύθας διῆλθεν εὐαγγελιζόμενος τὸν Κύριον. Μετέπειτα δὲ ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῇ μεγάλῃ, ὅπου ἡ παρεμβολὴ Ἀψαρὸς καὶ Ἄφασος ποταμός, ἔνθα οἱ ἐσώτεροι Αἰθίοπες κατοικοῦσιν. Ἐτάφη ἐν Πάτραις τῆς Ἀχαΐας σταυρωθεὶς ὑπὸ Αἰγεάτου.

γ. Ἰάκωβος δὲ ὁ τοῦ Ζεβεδαίου ταῖς ιβ. φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ, μεθ' ὧν εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν ἀναιρεῖται μαχαίρᾳ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Τετράρχου ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης.

δ. Ἰωάν-

Sæc. IV. ab an CCC.

δ. Ἰωάννης ὁ τούτου ἀδελφὸς, ὃς καὶ τὸ εὐαγγέλιον γεγράφηκεν, ἐν τῇ Ἐφέσῳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὑπὸ Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως εἰς Πάτμον τὴν νῆσον διὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐξορίζεται, ἐκ ταύτης μετάρσιος γενόμενος, δι' ὃ καὶ λόγος κεκράτηκεν σὺν τῷ Ἐνὼχ καὶ τῷ Ἠλίᾳ ἔτι ἐν σαρκὶ αὐτὸν ὑπάρχειν.

ε. Φίλιππος δὲ ὁ ἀπόστολος ἐν Φρυγίᾳ κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, θάπτεται ἐν Ἱεραπόλει μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ὧν Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἀπεμνημόνευσεν.

ς. Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος Ἰνδοῖς τοῖς καλουμένοις εὐδαίμοσιν κηρύξας τὸν Χριστὸν, καὶ δεδωκὼς αὐτοῖς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἐκοιμήθη ἐν Κορβανοπόλει τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

ζ. Θωμᾶς δ' ὁ ἀπόστολος Πάρθοις, καὶ Μήδοις, καὶ Πέρσαις, καὶ Γερμανοῖς, καὶ Βάκτροις, καὶ Μάγοις κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τελευτᾷ ἐν πόλει τῆς Ἰνδίας Καλαμίτῃ λεγομένῃ.

η. Ματθαῖος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὸ εὐαγγέλιον παραδοὺς τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ ἐν Ἱεραπόλει τῆς Συρίας.

θ. Ἰούδας δὲ ὁ Ἰακώβου ἐν πάσῃ τῇ Μεσοποταμίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ ἐν Ἐδέσσῃ, καὶ ἐκεῖ θάπτεται.

ι. Σιμὼν δὲ ὁ ἐπικληθεὶς καὶ Ἰούδας ἐν Ἐλευθεροπόλει, καὶ ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου κηρύξας τὸν Χριστὸν, θάπτεται ἐν τῇ Ὀστρακίνῃ πόλει τῆς Αἰγύπτου, σταυρωθεὶς ἐπὶ Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως.

ια. Ματθίας δὲ ὁ συγκαταριθμηθεὶς τοῖς ἕνδεκα ἀποστόλοις ἀντὶ Ἰούδα, ἐν τῇ πρώτῃ Αἰθιοπίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελευτᾷ καὶ θάπτεται ἐκεῖ.

ιβ. Σιμὼν δὲ ὁ Ζηλώτης πᾶσαν τὴν Μαυριτανίαν, καὶ τὴν Ἄφρων χώραν διελθὼν καὶ κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὕστερον δὲ ἐν Βρεττανίᾳ σταυρωθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.

Ταῦτα ἡμῖν ὁ Δωρόθεος ἐξ Ἑλληνικῶν καὶ Ἑβραϊκῶν συνήγαγεν καὶ παρέδωκεν Ῥωμαϊκοῖς ὑπομνήμασιν, ἅπερ ἡμεῖς ὡς χρηστὰ καὶ εὐπαράδεκτα συναγαγόντες ἐμφανῆ πεποιήκαμεν, ὅπως τε ἡ ὕπαρξις τῆς ἐπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως γέγονεν, ἐξ οἵου τε γένους ὁ Μητροφάνης κατήγετο. Εὕρομεν δὲ ταῦτα ἐν τοῖς ἱστορικοῖς συγγράμμασι τοῦ προλεχθέντος θείου ἀνδρὸς Δωροθέου, ὅτι Σιμὼν ὁ Κυρηναῖος ἐσταυρώθη ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτιπερ Ἱερεμίας ἱερεὺς ὢν καὶ Προφήτης θείῳ πνεύματι προθεωρήσας καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ αἰχμαλωσίαν μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Ἰουδαίας ἆρας τὴν σκηνὴν τῆς Μωσαϊκῆς καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ πάντα τὰ ἅγια

4. Johannes iſtius frater, qui & evangelium conſcripſit, poſtquam in Epheſo Chriſtum prædicaſſet a Trajano imperatore in Patmon inſulam ob Chriſtianæ fidei confeſſionem relegatus eſt: a terra demum in cœlum ſublatus. Ideo enim ſententia apud multos obtinuit eum una cum Enocho & Elia etiamnum in vivis eſſe.

5. Philippus apoſtolus, prædicato in Phrygia evangelio, in Hierapoli ſepultus eſt cum filiabus ſuis, quarum meminit Lucas evangeliſta in Actis apoſtolorum.

6. Bartholomæus apoſtolus, poſtquam Indis, fœlicibus appellatis, Chriſtum prædicaſſet, illiſque evangelium Matthæi tradidiſſet, in Corbanopoli Armeniæ majoris civitate obdormivit.

7. Thomas autem apoſtolus, poſtquam Parthis, & Medis, & Perſis, & Germanis, & Bactris, evangelium Chriſti prædicaſſet, in Indiæ urbe Calamita dicta, martyrio affectus obiit.

8. Matthæus evangeliſta, poſtquam evangelium ſuum Hebraica lingua conſcriptum tradidiſſet eccleſiæ Hieroſolymitanæ, Chriſtumque prædicaſſet, in Hierapoli Syriæ urbe martyrio coronatus eſt.

9. Judas autem Jacobi frater, poſtqnam Chriſtum per univerſam Meſopotamiam prædicaſſet, in Edeſſa martyrium obiit, ibique ſepultus jacet.

10. Simon vero, qui & Judas cognominatus fuit, poſtquam in Eleutheropoli & a Gaza nſque ad Ægyptnm Chriſtum prædicaſſet, in Oſtracina Ægypti urbe ſepultus eſt, ſub Trajano imperatore cruci affixus.

11. Matthias autem, qui loco Judæ undecim apoſtolis annumeratus fuit, prædicato in Æthiopia prima evangelio, martyrii palmam & ſepulchrum ibi loci tulit.

12. Simon Zelotes, poſtquam univerſam Mauritaniam & Afrorum regionem peragraſſet Chriſtum ubique prædicans, demum in Britannia ab incolis crucifixus, martyrio conſummatus, ibique ſepultus fuit.

Iſta nobis Dorotheus ex Græcis & Hebraicis monumentis collegit, & Latinis commentariis conſignavit; quæ quidem nos tanquam ntilia & veriſimilia conſarcinantes, innoteſcere fecimus, quænam ſint ſedis Conſtantinopolitanæ origines, & ex quali genere Metrophanes prognatus ſit. Hæc etiam invenimus in hiſtoricis ſcriptis prædicti divini viri Dorothei, quod Simon Cyrenæus pro Chriſti nomine crucifixus eſt. Quodque Jeremias ſacerdos ſimul ac propheta exiſtens, cum divino afflatu Hieroſolymorum captivitatem poſt Joſiæ Judææ regis obitum futuram prævidiſſet, loco priſtino ſubmotum Moſaicum tabernaculum, & arcam teſtamenti, ſanctaque omnia

Sæc. IV. ab an. CCC.

quæ in ea fuerant, vasa, & totam ejus supellectilem, quæ Moses fabricari fecerat, deposuerit, in spelunca quam in monte Nebo, ubi & ipse Moses olim sepultus fuerat, invenit; precemque simul Deo obtulit, petens ut ad sæculi usque consummationem illa nunquam retegerentur. Ab illo tempore locus iste omnium notitiam fugit, etiam illorum sacerdotum, qui una cum Jeremia vasa sacra inibi deposuerant. Præter ista prius memorata, illud etiam ibidem conscriptum invenimus, quod lacu Gennesaret sub consulatu Galbæ & Syllæ glacie constricto, Herodiadis filia glaciem semet oblectandi gratia conscenderit; disrupta vero glacie, corpus illius aquæ immersum est, caput autem a glacie amputatum supra manebat. Herodias autem filiæ caput genibus suis imponens inter uberes lachrymas confessa est sese ob postulatum Johannis Baptistæ caput istud infortunii passam esse: Herodes rex quinetiam, Judæorum eo tempore tetrarcha, pediculari morbo correptus interiit. Herodi hæres fuit Pilatus, quippe cum quatuor Herodis filii, ipsaque Herodias, ex qua illos susceperat in ipsius conspectu eodem morbo confecti animam efflarint.

Procopius igitur quidam presbyteratus dignitate insignitus, tam vitæ sanctitate quam sacrarum literarum scientia conspicuus, omnique literaturæ genere ac scientiæ semper innutritus, cum historicas sanctissimi & beatissimi episcopi ac martyris Dorothei lucubrationes reperisset, omnia ista nobis conscripta reliquit. Gratia igitur diligentiæ ejus, & immortali memoriæ reddatur nunc & in sæcula sæculorum.

Amen.

τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ πάντα τὰ σκεύη ἃ Μώσης κατεσκεύασεν, ἐλθὼν εἰς ὄρος Ναβάου, ἔνθα ὁ Μώσης αὐτὸς ἐτάφη, εὗρεν σπήλαιον, κἀκεῖ πάντα ἐπέθετο, καὶ ηὔξατο εὐχὴν ὥστε μὴ φανερωθῆναι αὐτὸν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐκ τότε ὁ τόπος ἀγνώριστος ἐγένετο καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱερεῦσιν ἅμα τῷ Ἱερεμίᾳ ἀποδημήσασιν αὐτοῦ. Σὺν οἷς καὶ ταῦτα εὑρήκαμεν ἐπὶ ὑπατείας Γάλβα καὶ Σύλλα, ἐπὶ τούτῳ ὑπάτῳ ὑπὸ κρύους παγωθείσης τῆς λίμνης Γεννησαρὲτ, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος κατὰ τέρψιν ἐπὶ τοῦ πάγους ἐπέβαινεν· τοῦ δὲ πάγους διαθρυβέντος τὸ σῶμα αὐτῆς κατεποντίσθη ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτῆς ἐκκοπεῖσα ὑπὸ τοῦ πάγους ἄνωθεν ἔμεινεν. Ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς ἀποθεμένη τὴν κεφαλὴν τῆς θυγατρὸς κλαίουσα ὁμολογεῖ ὅτι διὰ τὸ αἰτήσασθαι αὐτὴν τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ τοῦτο ὑπέμεινεν. Καὶ Ἡρώδης δὲ κατὰ ταύτην βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Τετραρχήσας ἀπέθανε σκωληκόβρωτος γενόμενος· ἐκληρονόμησεν δὲ τὸν Ἡρώδην ὁ Πιλάτος καθότι κατ' ὀφθαλμοὺς Ἡρώδου καὶ οἱ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὴ Ἡρωδιὰς ἐξ ἧς ἔσχεν αὐτοὺς σκωληκόβρωτοι γενόμενοι ἐξέψυξαν.

Προκόπιος τοίνυν τις τῷ Πρεσβυτερίῳ ἠξιωμένος βίῳ τε καὶ λόγῳ εὐσεβείας διαπρέψας καὶ πάσῃ τῇ περὶ τὰς γραφὰς ἐμμελείᾳ τε καὶ ἐμπειρίᾳ ἀεὶ συνασκηθεὶς, καὶ ἐντετυχηκὼς ταῖς Ἱστορικαῖς συγγραφαῖς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος Δωροθέου, ταῦτα πάντα ἡμῖν ἐγγράφως καταλέλοιπεν· Χάρις τοίνυν αὐτοῦ τοῖς πόνοις καὶ τῇ ἀθανάτῳ μνήμῃ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

[a] Observationes quædam ad præcedens Fragmentum.

1. EX hoc fragmento perspicere licet, hunc Dorothei, uti præ se fert, excriptorem, scripsisse Probo & Philoxeno consulibus, hoc est, an. Chr. 525. ducentis post ipsum Dorotheum annis. Dorotheum enim sub Juliano martyrium subiisse, in præfatione diserte tradit autor noster; adeoque cum in operis fronte dicitur, ipsum sub Licinio & Constantino martyrem factum fuisse, dicendum est, vel extremam tituli clausulam a recentiori manu profectam esse, vel saltem vocem, *μάρτυρος*, laxiori sensu pro confessore capiendum esse, quo sensu veritatis confessores, dum adhuc in vivis erant, in antiquorum patrum scriptis sæpenumero *martyres* dicuntur, etiam antequam martyrii palmam reportarint.

2. Admodum probabile est hunc anonymum fuisse ipsius synopsis Dorotheanæ conditorem. Quis enim alicujus Dorothei Tyriorum episcopi, Diocletiani vel Juliani tempore, mentionem fecerit? immo vel ante ann. 457. quando deposito Photio Tyri episcopo, Dorotheus quidam in locum ejus surrogatus est? Quis unquam Dorotheum sub Juliano martyrem, sub Diocletiano confessorem dixerit? *Sub Diocletiano multa passus*, inquit martyrologium Romanum Jun. 5. exilio mulctatus, ait anonymus noster. Sed an hoc latuisset Eusebium, qui martyrum & confessorum gesta undique conquisivit, ipse sub hac persecutione confessor, & quod magis adhuc, ipse hoc circiter tempore Tyri degit? Quis unquam ex scriptoribus ecclesiasticis, qui primis his sæculis floruerunt, synopsis hujus Dorotheanæ meminerit, immo vel ex iis, qui scriptorum ecclesiasticorum catalogos nobis ex professo tradiderunt?

[a] Conf. Ondin. Tom. 1. p. 1377.

diderunt?

Sæc. IV. ab an. CCC. diderunt? Quis niſi bardus, & cui vix ſanum ſinciput, Dorotheum, hominem Græcum, & Tyri inter Phœnices antiſtitem, commentarios ſuos Latino ſermone conſcribentem nobis ſiſteret? Reſtat igitur, vel anonymum noſtrum hæc confinxiſſe, vel ſaltem a Procopio presbytero ſuo conficta in lucem evulgaſſe. Unde pro more omnium pene impoſtorum, hæc diu incognita latuiſſe fingit, nec niſi duobus pene integris poſt Dorothei mortem ſæculis orbi innotuiſſe. Quod nulla probabilitate credi poteſt, præſertim cum hi commentarii, nil niſi hiſtoriæ apoſtolicæ & eccleſiaſticæ ſummam, utiliſſimam plane, modo genuinam, in ſe continerent.

3. Totius impoſturæ originem ex ipſo fragmento eruere licet: quæ non alia videtur, quam πολυθρύλλητος illa inter ſedem Romanam, & CP. de πρωτοκαθεδρίᾳ, contentio. Quod ut clarius eluceſcat, res paulo altius repetenda eſt. Tranſlata a Conſtantino M Conſtantinopolim imperii ſede, mox regiæ urbis præſul criſtas ſuas erigere, & dignitatis eccleſiaſticæ pomœria extendere cœpit. An. 381. ſecundæ ſynodi œcumenicæ, Conſtantinopoli habitæ, patres, canone 3. epiſcopo Conſtantinopolis, *eo quod ipſa ſit nova Roma*, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, *poſt Romanum epiſcopum* decreverunt. Hinc novas deinceps vires quotidie ſibi aſſumpſerunt ſedis CP. antiſtites; facto magis quidem, quam jure, uſque ad ann. 451. quo a generali concilio Chalcedonenſi ſtatutum eſt, Can. 9. quod ſi quis cum provinciæ metropolitano controverſiam haberet, ipſi diœceſis exarchum, vel imperii urbis Conſtantinopolis thronum adire liceret. Nec hoc modo, ſed & Can. 28. ſtatuerunt, "ut "quoniam antiquæ Romæ throno, quod "urbs illa imperaret, jure patres privilegia "tribuerunt, eadem conſideratione moti "150. epiſcopi ſanctiſſimo novæ Romæ "throno τὰ ἴσα πρεσβεῖα tribuerunt; recte "judicantes urbem quæ & imperio & ſenatu honorata ſit, & æqualibus cum antiqua Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus eccleſiaſticis non ſecus ac illam extolli ac magnifieri, ſecundam quippe poſt "illam exiſtentem. Hoc, renitentibus licet vehementius Romani pontificis legatis, ratum dederunt patres Chalcedonenſes, diœceſibus *Ponticæ*, *Aſianæ* & *Thraciæ* ſedi CP. ſubjectis: ratum dederunt glorioſiſſimi judices, qui ſynodo præfuerunt, declarantes πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν ſecundum canones Romano archiepiſcopo conſervanda, oportere autem novæ Romæ archiepiſcopum τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ αὐτὸν ἐξ αὐθεντίας ἐξουσίαν ἔχειν, metropolitas in Aſiana, Pontica & Thracia diœceſibus ordinandi. Et in epiſtola ſynodica ad Leonem papam, affirmant S. patres, ſe nihil aliud hac in re feciſſe, quam τὸ ἐκ πολλοῦ κρατῆσαν ἔθος, eam conſuetudinem, quæ ex longo jam tempore obtinuit, ſynodali decreto confirmaſſe. Ægre hæc tulit Leo pontifex; furebat, frendebat, & omnia pene loca querelis ac clamoribus replevit, venerandos ſynodi Nicænæ canones conculcari, jura metropolitica violari, ac proinde decreta Chalcedonenſia pro nihilo habenda. Ægre hæc etiam tulerunt Leonis ſucceſſores, adeo ut Felix Acacium CP. anathemate percuſſit; Acacius mox par pari retulit, papæ nomine ex eccleſiæ CP. diptychis excuſſo, teſte Baſilio Cilice in Hiſt. Eccleſiaſt. apud Niceph. l. 16. c. 17. Tandem ſub Juſtino ſeniore, pax quædam inter utriuſque ſedis epiſcopos reſarcita eſt; lite tamen non uſquequaque ſedata: cum enim an. 525. Johannes papa a Theodorico Gothorum rege Conſtantinopolim miſſus eſſet, cum epiſcopo Conſtantinopolitano ſacra facere renuebat, niſi ipſe prior celebraret; nec, teſte Nicephoro *, regiæ urbis antiſtiti aſſidere voluit, ſed ut apoſtolicæ ſedis prærogativam tueretur, ſupra epiſcopum CP. etiam in eccleſia patriarchali in throno collocabatur. Hac occaſione recruduit controverſia, Johanne ſedis ſuæ apoſtolicam dignitatem & antiquitatem obtendente. Conſtantinopolitanus e contra, eccleſiæ ſuæ prioritatem ſtrenue aſſerebat, eamque a S. Andrea apoſtolo fundatam, antequam ipſe Petrus Romam veniret. Quæſtione igitur hac de re mota, teſte ipſomet anonymo noſtro, prolata ſunt hæc monumenta Dorotheana; unde argumenta hauſerunt Conſtantinopolitani, ad probandam eccleſiæ ſuæ vetuſtatem, eam Romana antiquiorem eſſe contendentes. Quin hac occaſione primum conficti ſint ſub Dorothei nomine hi commentarii, nemo opinor prudens denegabit, & forſan ideo Latine ſcriptos eſſe prætendebat impoſtor, ut Johannem Romanum fortius argumentum ſtringeret. Huc denique ſpectant, quæ de martyribus Byzantinis, reliquiarum illuc tranſlatione, ædibus ſacris etiam primis hiſce naſcentis Chriſtianiſmi temporibus, inibi magnifice extructis, aliiſque quæ ad ſedis Byzantinæ dignitatem evehendam faciebant autor noſter ſplendide fabulatur.

* l. 17. c. 9. vid Marcel. in Chron. Philox & Probo Coſſ. p. 61.

4. Hinc liquet ex quibus tabulis catalogos ſuos præſulum Byzantinorum ab Andrea apoſtolo uſque ad Metrophanem Conſtantini M. æqualem, depromſerint Nicephorus patriarch. CP. in chronographia, & Nicephorus Calliſt. l. 8. c. 6. nempe ex autore noſtro, quocum ad amuſſim conveniunt, uno aut altero errore in annorum numeris excepto; quin & Nicephorus Calliſtus integram autoris noſtri periodum bene

Sæc. IV. ab an. CCC. longam ad verbum transcripsit. Eandem fere episcoporum successionem exhibet series illa patriarchalis quæ exstat Juris Græco-Romani lib. 4. p. 296. ab his in paucis recedit Philippi Cyprii protonotarii CP. catalogus patriarcharum CP. sive *chronicon*, ceu vocatur, *ecclesiæ Græcæ* a Nic. Blancardo non ita pridem Græce & Lat. editum.

5. Hinc denique videre est, ex quo fonte fluxerint decantatæ illæ fabulæ de Herode, Herodiade, ejusque filia super glaciem saltante, &c. quæ apud neminem autore nostro antiquiorem reperire licet. Infinitus essem si omnia percurrerem, quæ ad hoc fragmentum notari possent. Certum est, quæcunque scriptores recentiores, de rebus hoc tractatu memoratis tradiderint, & sub specioso venerandæ vetustatis nomine nobis obtruserint, non ad aliam originem, quam anonymum nostrum esse referenda. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου.

305. [a] THEONAS, ortu Græcus (subindicante id ipso nomine, ipseque Græcam *linguam nostram* vocat) dignitate episcopus; cujusnam vero loci, haud facile est divinare. Erat Theonas Alexandriæ episcopus, qui post 19. annos in ea sede exactos vitam clausit cum sæculo ann. 300. Erat & Theonas episcopus Cyzicenus, cujus fit mentio in subscriptionibus concilii Nicæni, quem fortasse quis huc trahat. Quisquis fit, scripsit epistolam, egregiis Christianæ pietatis & prudentiæ documentis refertam, quæque primævam plane redolet simplicitatem, ad Lucianum cubiculariorum præpositum, qua illum omnesque qui ei suberant officiales palatinos, nempe pecuniarium principis privatarum, vestium & ornamentorum imperialium, vasorum pretiosorum, librorum, & suppellectilis regiæ custodes, scite instruit, quanta cura & diligentia, qua modestia & conscientia, prout Christianos decet, suo quisque munere erga principem fungeretur. Ætatem si quæras, circa annum 305. claruisse arbitror, nempe sub Constantio Chloro, qui Cæsar creatus est anno 292. vel ut alii sequenti, Augustus renuntiatus an. 305. obiit 8. Kal. Augusti an. 306. Incerta sunt fateor hæc quæ diximus, sed quæ conjecturis haud contemnendis ex ipsa epistola petitis firmari possunt. Ex hac quippe constat 1. autorem vixisse Christi fide *per universum orbem jam manifestata*, quod sæculo ad minimum tertio quartove tribuendum est. 2. Scripsisse Theonam, quum gravissimæ Gentilium tyrannorum persecutiones nondum cessaverant; quod sæculi quarti initio præcipue convenit, quando anno 303. persecutio a Diocletiano ejusque collegis excitata, si qua unquam alia, truculentissima, in Christianos immaniter desævit, & omnia pene loca sacro martyrum sanguine maduerunt. Nulli ætati, sexui, valetudini parcitum: innocui homines ferro, flammis, proscriptionibus, carceribus, crucibus, ungulis, lanienis, & ferarum dentibus ubique expositi, nullo non tormentorum genere excarnificati. Quorum pleni sunt omnium ecclesiarum fasti, annales refertissimi. 3. His non obstantibus, edita est hæc epistola *pace per bonum principem ecclesiis concessa*. Per *bonum principem* intelligi Constantium Chlorum nemo, opinor, dubitavit, Christianorum utpote hoc tempore patronum & protectorem summum. Etsi enim persecutio Diocletianea per reliquas imperii Romani provincias ferventi æstu grassata est, Galliæ tamen & Britanniæ, quas sub ditione sua tenebat Constantius, ab hac tempestate immunes perstiterunt, verique Dei cultores vitam agebant tranquillam ac quietam in omni pietate & veneratione. Hoc uno ore omnes hujus temporis scriptores confitentur. Lactantius de Mort. Persec. cap. 15. narrat quanta sollicitudine ipse Christianos protegeret, parietes, qui restitui poterant, dirui passus est, verum autem Dei templum, quod est in hominibus, incolume servavit. Et cap. seq. ait, universam terram ab oriente usque ad occasum, præter Gallias, vexatam fuisse. Eusebius [*] de Constantio agens, ut in aliis rebus humanissimum se ac beneficentissimum ergà omnes præstat, τῷ τε καθ' ἡμῶν πολέμῳ μηδαμῶς ἐκοινωνήσας, *sic concitati adversus nos belli nullatenus particeps fuit:* sed veri Dei cultores, qui sub imperio suo degebant, immunes ab omni noxa & calumnia servavit. Donatistæ in libello [*] supplice ad Constantinum M. *Tu de genere justo es, cujus pater inter cæteros imperatores persecutionem non exercuit, & ab hoc facinore immunis est Gallia.* Quin & Eutropius [*], ipse, ut videtur, homo Gentilis, refert, Constantium se non modo amabilem, sed etiam venerabilem Gallis reddidisse, præcipue quod Diocletiani suspectam prudentiam, & Maximiani sanguinariam temeritatem imperio ejus evascrant. Non quod nulli martyres in Galliis sub hac persecutione passi sint, sed pauci, iique initio persecutionis excitatæ, & forsan ii solum, quos magistratuum urbicorum, vel furentis populi rabies sponte sua currentis morte affecit, quam tempestatem Constantius a victoria Alamannica redux mox sedavit. Quin & in ea est sententia eruditissimus Pagius, martyria quæ imperante Diocletiano in Gallia contigisse dicuntur, fuisse initio imperii Diocletiani, quando Herculium adhuc Cæsarem in Gallias adversus Bagaudas misit.

[*] H.E. l. 8. c. 13 p. 309.

[*] Ap Optat. l. 1. p. 25.

[*] Breviar. l. 10. p. 118.

a Conf. *Tillemont.* ad vit. *Theon.* Memor. Eccles. vol. 4.

Certum

Sæc. IV. ac an. CCC. Certum est in antiquis, quæ hodie supersunt, actis martyrum, nulli in Gallus sub Constantio passi dicuntur, neque ipsum ullum edictum de persequendis Christianis edidisse legimus. Quid multa? Constantius natura erat mitissimus, & Christianos omni humanitatis clementiæque officio tractavit. Χρηστότατος καὶ ἠπιώτατος βασιλέων inquit Eusebius [*], omnium principum clementissimus & benignissimus, & in veteri Nicomediensium inscriptione [*] a Cl. Vaillantio non ita pridem eruta OPTIMUS BENIGNISSIMUSQUE PRINCEPS appellatur.

[*] Ubi supr.

[*] Ap. Baluz. in Lact. c. 5. p. 21.

Quartam notam historicam suppeditat epistola, dum ait, hunc imperatorem Christianæ religioni nondum esse adscriptum. Quod Constantio pene unice convenit; qui etsi Christianis erat faventissimus, cultum tamen Gentilem non ejuravit, neque unquam se Christianum esse professus est; ac proinde post mortem ab ipsis Gentilibus solenni ritu inter divos relatus est. Quid quod cum literæ a Diocletiano ad eum mitterentur, ut persecutionem in Christianos moveret, ne a præceptis majorum (i. e. seniorum Augustorum) dissentire videretur, templa Christianorum dirui passus est, ipsos licet cultores sartos tectos conservavit, ut ex Lactantio supra observavimus. 5. Ex hac epistola liquet, Lucianum multos in palatio principis ad agnitionem veritatis perduxisse. Quod aulæ Constantinæ magis adhuc congruit, in qua ingens erat fidelium multitudo, inque iis ministri Dei, qui continuis precationibus pro salute principis Deum venerabantur, ut recte dixerit Eusebius [*], familiam ejus fuisse ecclesiam Dei. Nec leve ejus in Christianos studii & favoris argumentum fuisse notat Theonas noster, quod cum apud se & Gentiles haberet & Christianos, Christianis tamen velut fidelioribus vitam & corpus suum curandum credidit. Egregium hujusce rei exemplum refert Eusebius de vit. Const. lib. 1. c. 16. p. 415. Ex omnibus his notis non sine magna verisimilitudine concludi potest, eximium hunc principem fuisse Constantium Chlorum, Lucianum sub eo sacri cubiculi præpositum, & ad hunc Theonam nostrum parænesin suam exarasse. Hæc nos in re satis obscura, siquis rectiora certioraque noverit, candide impertiri ne dedignetur. Hanc Theonæ epistolam, seu veterem versionem Latinam a Cl. Quisnellio secum communicatam extulit L. Dacherius Addit. ad Spicil. tom. 12. p. 545 [a]. Sed de his plus satis. Et ridebunt forsan nonnulli me in indagando unico scriptore, ejusque unica epistola tantum studii & laboris posuisse.

[*] De vit. Const. l. 1. c. 17. p. 416.

[b] RHETICIUS, civitatis Augustoduni, Heduorum olim in Gallia metropoleos, episcopus, claruit anno 313. quo anno Romam profectus est, unus e tribus Galliæ episcopis, quos Constantinus M. ad causam Cæciliani Carthaginensis adversus Donatum dijudicandam una cum Miltiade Romano, aliisque Italiæ episcopis judices constituerat. Sequente anno synodo Arelatensi interfuit; ubi eadem causa pleniore conventu tractatur, & in Donatum iterum sententia fertur. Scripsit, teste Hieronymo de Script. c. 82. adversus *Novatianum grande volumen*, & *commentarios in cantica canticorum*. N E. — Sæc. IV. ab an. CCC. 313.

[c] ALEXANDER, episcopus Alexandrinus, ὁ γενναῖος τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων πρόμαχος (quo elogio illum ornat Theodoritus [*]) *ecclesiasticæ doctrinæ vindex acerrimus*. Achillæ circa annum 312. vel 313. in sede Alexandrina successit. Sub eo Arius detestandam hæresin suam disseminare cœpit, & virus quod hactenus sub pectore coxerat, palam evomuit, occasionem nactus (si rem recte narrat Socrates [*]) ex subtilioris nimis episcopi sui sermone, qui dum de SS. Trinitatis mysterio paulo ambitiosius disputaret, Arius illum Sabellii dogma inducere ratus, in contrariam opinionem contentionis studio deflexit; asserens esse tempus, quando filius non existeret, qui proinde creatura esse. Et sane Constantinus M. reprehendit hoc nomine tum Alexandrum, quod inutiles quæstiones presbyteris suis proposuisset, tum Arium, quod in respondendo id quod vel nunquam cogitare, vel certe cogitatum silentio premere debuerat, imprudenter protulisset. At vero ultiorem odii in Alexandrum causam in Arii animo latuisse testis est Theodoritus [*]; qui refert Arium, cum Alexandrum sibi prælatum in summo ecclesiasticæ dignitatis gradu collocari ægre ferret, nec aliunde molestiam illi creare posset, invidiæ stimulis agitatum doctrinæ ipsius palam contradicere cœpisse. Utcunque se res habuit, Arius rem suam gnaviter egit; quem cum Alexander nullis monitis consiliisve ad saniorem mentem revocare potuisset, coacta Alexandriæ synodo, impia ejus dogmata damnavit, hominemque ex presbyterorum ordine ejecit; eandemque sententiam, deinceps collecto pleniore centum fere episcoporum concilio, confirmavit: literisque suis effecit, ut impietas Ariana ecclesiæ catholicæ innotesceret. Tertia tamen adhuc synodus hac de re Alexandriæ habita est procurante Hosio Cordubensi, quem Constantinus ad has lites componendas cum literis Alexandro, — 313.

[*] Hist. Eccl. l. 1. c. 2.

[*] Hist. Eccl. l. 1. c. 5.

[*] Loc. cit. & Hær. fab. l. 7. c. 1.

a Edit. nov. tom. 3. p. 297. b Conf. *Tillemont*. Memor. Ecclef. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 12. *Fabr*. Bibl. Ecclef. ad *Hieron.* c. 82. c Conf. *Du Pin*. Hist. Ecclef. vol 2. p. 27. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 341. *Tillemont*. Memor. Ecclef. ad vit. *Alexandr.* vol. 6.

Sæc. IV. ab an. CCC Arioque junctim inscriptis illuc miserat. Sed frustra omnia. Ideo convocatum est ex omni orbe Christiano magnum illud & celeberrimum concilium Niceæ anno 325. cujus Alexander pars magna fuit, καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων τυγχάνων, gestorum & autor & particeps, qui sua præsentia maximam toti synodo attulit voluptatem; & in provecta ætate plurimum laboris sustinuit, ut pax Alexandrinis restitueretur: ut de eo ipsi patres Niceni * loquuntur. Damnatis erroribus & proscripto Ario, Alexander quinto post synodum habitam mense obiit, exeunte anno 325. vel mense primo insequentis anni. *Ex epistolis*, quas de Ario, ejusque dogmatibus scripsit, plures numero *septuaginta* *, non nisi duæ supersunt hodie: prolixa una post ejectum ecclesia Arium scripta, qua hæretici versutiam detegit, ac dogmata fuse refellit, *ad Homonymum suum Alexandrum* antistitem Byzantinum, quæ exstat apud Theodoritum lib. 1. cap. 4. altera *Encyclica* ad ecclesiæ catholicæ episcopos per singulas urbes constitutos, eodem tempore scripta, qua Arii blasphemias enarrat, deque eo pariter ac asseclis anathemate a se percussis episcopos omnes certiores facit; ne ab iis ad communionem admittantur hæretici. Habetur ista apud Socratem lib. 1. c. 6. & Gelasium Cyzic. Hist. Concil Nicæn. lib. 2. c. 3. Utraque certe pia, docta, & catholicæ veritatis promptuarium. Biblioth. Vindob. *Cod. Theol.* 2. num. 47. exstat Alexandri nostri epistola brevis ad *presbyteros & diaconos Alexandriæ & Mareotidis*, qua Arium ejusque socios depositos esse indicat. Hanc ex bibliothecæ regiæ codice MS. Græce & Latine edidit Cotelerius in not. ad patres Apost. col. 317.[a] Porro scripsit Alexander epistolam *contra Arianos* ad Aiglonem Cynopolis episcopum, ex qua bina fragmenta adducit S. Maximus, *Opusc. Theol.* & *Polem.* tom. 2. p. 152, 155.

* Ep. Synod. ap. Theod. l. 1. c. 9. & Socrat. l. 1. c. 9.

* Vid. Socrat. l. 1. c. 6.

315. [b] ARIUS, toto orbe, & per omnia retro sæcula famosissimus hæresiarcha, gente erat Lybs, sive ut habet Photius, ortu Alexandrinus, Ammonii filius, cœpitque (ut volunt) ab anno 315. tanquam hæresiarcha innotescere, quod tamen paulo serius mihi contigisse videtur, paucis ante synodum Nicænam annis. Probabile est illum ex Luciani Antiocheni schola prodiisse: diserte enim Eusebium Nicomediensem *Conlucianistam* appellat; quo titulo Luciani martyris discipuli gloriari videbantur, seque mutuo indigitasse. [c] Orto Meletiano schismate, primum partes Meletii tuebatur; quo deinde deserto ad Petrum Alexandriæ episcopum se contulit, ab eo in diaconorum numerum adscitus, & ob turbulentum ingenium iterum ejectus. Post mortem Petri pœnitentiam simulavit; & ab Achilla episcopo veniam precatus, ab eo ad presbyteri dignitatem promotus est: unamque ex ecclesiis Alexandrinis, quæ Baucalis dicebatur, curæ suæ commissam habuit. Quinimo (si scriptori ignoto, Patricio Arasio, in libro *Oceano* dicto ab autore * synodici citato fides habenda sit) scholæ catecheticæ regimen ipsi demandatum est. Ab Alexandro etiam Achillæ successore aliquamdiu gratiam inivit; donec commodam nactus occasionem, catholicam veritatem in primariis quibusdam fidei articulis strenue oppugnavit; aperte docens Trinitatem quidem esse, sed gloria & majestate non parem, verum alteram personam altera esse gloriosiorem; Deum enim filium suum initium creaturarum fecisse, eumque in filium sibi adoptasse, qui tamen paternæ substantiæ nihil habeat, οὐδὲ γάρ ἐστιν ἴσος, ἀλλ' οὐδὲ ὁμοούσιος αὐτῷ. — ξένος τοῦ υἱοῦ κατ' οὐσίαν ὁ πατὴρ, ὅτι ἄναρχος ὑπάρχει. *Alienus, quantum ad substantiam attinet, pater a filio; quippe qui principio caret.* Filius enim nec patri par est nec consubstantialis, ac proinde οὐδὲ ἀΐδιος, ἢ συναΐδιος, ἢ συναγέννητος τῷ πατρὶ, οὐδὲ ἅμα τῷ πατρὶ ἔχει εἶναι. *neque æternus est, aut coæternus, aut coingenitus cum patre, neque simul cum patre essentiam nactus est.* Alibique, οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ υἱὸς, οὐ γὰρ ἦν πρὶν γεννηθῇ, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων ὑπέστη, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔστιν ἴδιος τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας· κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα, καὶ οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς θεὸς ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ μετοχῇ καὶ αὐτὸς ἐθεοποιήθη. *Non semper erat filius; neque enim erat priusquam fieret; nec ex patre erat, sed ex non entibus emersit: neque patris substantiam sibi propriam habuit; creatura enim & factura fuit: ideoque nec verus Deus est Christus, sed participatione Deus factus.* Hæc quo mens ejus clarius constaret, ipsissimis Arii verbis expressimus. Et quanquam tanta verborum monstra, & propositionum portenta fucatis & speciosis explicationibus homo versatilis ingenii pro re nata emollire, seu potius tegere soleret; summa tamen errorum semper huc rediit: Filium & tempore & natura & dignitate patre esse inferiorem, de non exstantibus factum, & plane creaturam, licet in excellentiore creaturarum ordine collocatum. Ob hæc sæpius ab episcopo suo admonitus, sæpius corruptus, sæpius etiam synodice damnatus, impiis tamen opinionibus renunciare noluit; quas & publice & privatim, & concionibus & literis undequaque missis longe lateque propagavit: adeo ut complures asseclas non modo domi, sed & in exteris regionibus magni nominis episcopos sibi fa-

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Synod. a Pappo edit. n. p. 14.

Ex Arii Thalia ap. Athanas. de synod. Arim. & Seleuc. p. 681, &c.

Ex Thalia ap. Athanas. Orat. 2 adv. Arian. pag. 141.

[a] Edit. 1698. Tom. 1. Col. 410, 411. [b] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian.* *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 23. §. 7. vol. 8. p. 307. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Petri Alexand.* Art. 8.

ventes

Sæc. IV. ab an. CCC.

ventes habuerit; qui cum illo communionem inierunt, eumque interventu suo episcopi sui gratiæ & paci restituere conabantur. Sed cum nec Arius errores deponere, nec Alexander fidem catholicam prodere voluerit: congregata est synodus Nicæna, in qua 318. episcoporum suffragio impia Arii doctrina damnatur; librisque ejus Constantini Imp. jussu combustis, ipse Arius in Illyricum relegatur; unde post triennium oblato pœnitentiæ libello, seque fidem Nicænam amplecti professus, imperatoris literis revocatur; cui consutis dolis, eousque fucum fecit, ut Alexandro antistiti CP. illum sine mora in communionem admittere diserte mandaverit. Quo dum progressus est Arius, factionis suæ satellitibus stipatus, & in forum Constantini jam venisset, ob urgentem alvi necessitatem latrinas petiit; ubi Judæ instar crepuit medius; & collapsus, una cum intestinis projectis infœliеem animam exhalavit, anno circiter 336. Ita quidem fatalem exitum, & nomine suo in æternum execrando non indignum, sortitum est sacerrimum & invisum caput. Scio quidem Cl. virum Hen. Valesium * affirmare Arium ante aliquot jam annos obiisse, adeoque illum qui anno 335. in synodo Hierosolymitana una cum Euzoio ad ecclesiæ pacem admissus erat, non fuisse nostrum, sed alterum Arium hæresiarchæ asseclam. Verum hæc omnia pene gratis dicta sunt, non nisi levibus duntaxat conjecturis, nullo veterum testimonio diserte nixa; & in historia ecclesiastica hospes plane sit oportet, qui nesciat veteres unanimi consensu hæc omnia ad nostrum Arium unice referre. Errant e contra Rufinus *, Zonaras †, aliique ‡, qui Arium sub Constantio vixisse, eoque regnante obiisse volunt. Vir erat plane acutus & eruditus, moribusque ad fallendum compositis, specie & forma magis (quod de eo habet Rufinus *) quam virtute religiosus. Qualis erat τύπος ejus σωματικὸς, vid. ap. Epiphan. hæres. 69. & Const. epist. ad Ar. ap. Gelas. l. 3. c. 1.

* Observ. eccles. l. 2. c. 2. p. 187. Annot. ad Soc. p. 113.

* L. 1. c. 11. in fin.
† Annal. tom. 7. p. 20.
‡ Vit Athanas. ap Photium cod. 258.
* Hist. Eccl. l. 1. c. 1.

* L. 2. c. 2.

a *Cantica* conscripsit (teste Philostorgio *) varii generis, nempe nautica, molendinaria, ac viatoria, aliaque ejusmodi, certis modulationibus aptata, prout unicuique cantico convenire existimabat; ut imperitiorum animos suavitate cantus ad impietatem suam sensim abduceret. Sed præ cæteris decantatissimus est liber ille, *Thalia* dictus, toties Athanasio citatus, ad morem Sotadis, turpissimi Cretensis Iambographi, conscriptus, (unde ὁ κίβδηλος καὶ Σωτάδειος Ἄρειος Athanasio audit) in quo de gravissimis, summeque venerandis fidei mysteriis levissimis futilissimisque numeris disseruit. Dubitari tamen potest, an opus integrum versibus constaret, an potius cantica hinc inde interspersa fuerint, quo vulgi moribus & ingenio fieret accommodatius. Excerpta quædam ex eo habentur apud Athanasium de Synod. Nicæn. contra hæres. Ar. decret. pag. 413. Contra Arianos, Orat. 2. p. 137, 140, 141, &c. De Synod. Arim. & Selenc. p. 680. Ex plurimis, quas scripsit, epistolis, exstat *una ad Eusebium Nicomediensem* apud Epiphanium hæres. 69. & Theodorit. lib. 1. cap. 5. *alteram* suo, suorumque nomine *ad Alexandrum Alexandrinum antistitem* datam habet Athanasius lib. de synod. Arim. & Seleuc. p. 682. & Epiphan. loc. cit.

Sæc. IV. ab an. CCC.

b EUSEBIUS, qui ab arctissima, quæ illi cum Pamphilo martyre intercessit amicitia, *Pamphili* cognomen sortitus est, Patriam habuit Palæstinam, urbem natalem fortassis Cæsaream; in hac enim ecclesia se & institutum, & salubri lavacro tinctum, non minus quam ecclesiastica munera sustinuisse, ipsemet initio epistolæ * ad Cæsarienses obscure mihi indicare videtur. Natus est vergente versus exitum sæculo tertio, circa annum, si divinare liceat, 270. Exhausta pene omni sæculari literatura homo impense doctus, antiquitatum ecclesiasticarum studio summopere incubuit, quo sine doctorum ante se monumenta diligenter conquisivit, priorum sæculorum scrinia rimatus est, civilium judiciorum acta perlustravit, omnes bibliothecarum forulos excussit, præsertim nobilissimam illam bibliothecam, quam Pamphilus Cæsareæ extruxerat, nocturna diurnaque versavit manu. Et sane non contemnendum videtur, quod Hieronymus, seu quicunque sub ejus nomine latet, in *epistola ad Chromatium & Heliodorum* refert, Constantinum Cæsaream ingressum Eusebio dixisse, ut beneficia aliqua suæ ecclesiæ peteret, Eusebium vero respondisse, ecclesiam suam opibus satis ditatam nihil indigere, at se unice in votis habere, ut sollicita perscrutatione monumenta publica discuterentnr, quo certius constaret, quid in universo orbe Romano erga sanctos Dei per judices gestum sit; nempe nt qni martyres, a quo judicio, in qua provincia vel civitate, qua die, quave perseverantia, passionis suæ obtinuerint palmam, de ipsis Archivis sublata monumenta ad eum regio jussu dirigerentur. Quod & factum est, indeque illum idoneum relatorem factum, ecclesiasticam historiam, & omnium pene martyrum trophæa texuisse. 315.

* Ap Socrat. l. 1. c. 8.

Et sane hæc a verisimilitudine non abludere facile concedit Antipater Bostrensis *, Eusebii adversarins; Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν πολυΐστωρ

* Serm. 1. adv. Euseb. Apol. pro Orig. in Concil Nic. 2. act. 5.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 7. vol. 8. p. 309. *Tillemont.* Memor. Eccles. Hæres. *Arian.* Art. 7. vol. 6. b Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 2. p. 1. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Eusebii* vol. 7. *Chrits* ad vit. *Euseb.*

Sæc. IV. ab an. CCC. ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲν ἦ τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ. Βασιλικῇ γὰρ συνεργίᾳ χρώμενος ῥᾳδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο. *Ego vero, quod multus quidem in historiis vir fuerit, & nihil ex veteribus scriptis illius latuerit notitiam, consentio & confiteor. Imperiali quippe cooperatione usus, facile quæ ubique sparsa erant, colligere poterat.*

Anno 307. Pamphilum in carcerem conjectum solitis amoris officiis prosequebatur, cum eo assidue versatus, junctisque operis rem literariam strenue promovere satagebant. Biennio post, Pamphilo per martyrium consummato, Tyrum secessit, apud Paulinum episcopum, amicum suum integerrimum proculdubio latitans, ubi varia & crudelissima martyrum certamina se coram spectasse testatur*. Inde Ægyptum petiit, ibique persequentium sævitiam magis adhuc calentem reperit, ipsomet etiam in vincula conjecto. Hinc postea nata adversariis ejus calumniandi materies, ipsum nempe carceri inclusum idolis immolasse. ᵃ Objecerunt id ei an. 335. synodo Tyriæ inter alios præsidenti * confessores Ægypti, & in his præcipue Potamo episcopus Heracliensis. Verum si accusasse sufficiat, Quis erit innocens? Odio & livore ducti tela in illum undique arripiebant: neque ullum hac in re testem proferunt, præter levem quendam rumusculum, seu rumoris potius suspicionem, quod nec ipse diffitetur Potamo, nulla alia ex causa ortam, quam quod Eusebius ex carcere salvus & illæsus evaserat. Quid? quod si immolasset, ex rigida istius temporis disciplina, omni clericali gradu excidisset, certe ad superiorem ordinem neutiquam promovendus. Id quod in Asterio sophista, ordinem clericalem præcipue episcopatum ambiente diserte notant Athanasius * & Socrates †. Verum ad Eusebium redeo. Cessante persecutione in Palæstinam rediit, ubi post mortem Agapii Cæsariensium episcopus constituitur. Fateor in subscriptionibus Latinis synodo Aucyranæ an. 315. habitæ subnexis, recenseri Agricolaum Cæsareæ Palæstinæ episcopum. Verum subscriptiones illæ ut jam in conciliorum tomis exstant, ex Isidori mercatoris officina prodierunt. Antiquior versio quam edidit Chr. Justellus, solummodo habet *Agricolaus Cæsareæ*; quem synodicon Græcum a Pappo * editum de hac ipsa synodo agens, non Cæsareæ *Palæstinæ*, sed *Cappadociæ* episcopum fuisse, aperte nos docet.

* L. 8. c. 7.

* Ap Epiphan hæref. 68. n. 7. vid. Athan. Apol. 2. p. 567.

* De Synod. Arim & Seleuc p 684. † L. 1. c. 36. p 72.

* Pag 13.

Non diu post, pulcherrimæ ecclesiæ, quam Paulinus Tyri ædificaverat, encœnia habita sunt, circa annum, ut opinor, 316. quo tempore Constantinus imperii sui decennalia celebravit. Moris enim tum erat, Christianos, ut antehac Gentiles, basilicas suas in imperatorum decennalibus, aliisve id genus solenniis dedicare, ut erudite observat Cl. *Ant. Pagi* Dissert. Hypat. part. 2. cap. 3. num. 12, 13. Huic dedicationi adsuerunt omnes ecclesiarum vicinarum episcopi, quibus elegantissimam orationem Eusebius habuit, quam exhibet Hist. Eccl. lib. 10. c. 4. Non sum nescius, a quibusdam in dubium vocari, an hæc oratio Eusebium autorem habuerit. Immerito. Ipsa oratio ingenium ejus & multiplicem eruditionem spirat. Pars panegyrica cum iis, quæ in præcedentibus capitulis tractaverat, eodem sensu, & iisdem pene sententiis, optime convenit; suadet intima cum Paulino familiaritas ut credamus, a nullo potius quam ab Eusebio haberi potuisse, qui hunc decimum historiæ suæ librum Paulino inscripsit, ac proinde orationem hanc hoc in loco inseri par erat. Deinde si alterius esset, cur tam prolixum sermonem suo loco insereret? Cur suppresso autoris nomine; qui scriptores, quos allegat, semper nominatim citare solet. Dices, Eusebium nullam suiipsius mentionem facere. Fateor, qua erat modestia, nomen dissimulavit, καί τις (inquit) ἐν μέσῳ παρελθὼν τῶν μετρίως ἠξιωμένων, λόγου σύνταξιν πεποιημένος, *vir aliquis mediocris meriti, qui hujusmodi orationem composuerat, in medium progressus est*. Et ita fere scriptores loqui solent, quoties de se verba faciunt. Nec est quod cum Cl. Hanckio * quis dicat, orationem istam ab Eusebio adhuc presbytero dici potuisse. Cui enim ignotum, non tunc communi in more positum fuisse, ut præsentibus episcopis presbyteri concionarentur, præsertim in tam solenni conventu, & tam splendida occasione? Sed de his satis.

ᵇ In concilio Nicæno, anno 325. id ei honoris delatum est, ut imperatorem synodum ingredientem sermone panegyrico exciperet, & primum ab ejus dextra locum obtineret. Theodoritus * quidem Eustathio Antiocheno id tribuit, Alexandro Alexandrino Nicætas Choniates *, sed pro Eusebio nostro faciunt tum Sozomenus †, tum capitis Eusebiani titulus ‡ admodum antiquus, denique ipse Eusebius **, qui in Constantini vicennalibus, quibus habitum est hoc concilium, imperatori, servorum synodo circumsepto, se panegyrim dixisse refert. Ventilata diutius ultro citroque Arii causa, Eusebius fidei catholicæ symbolum patribus obtulit, ab omnibus quidem probatum, qui tamen aliam formulam, seu potius eandem, paululum auctam & immutatam, utpote in præcipuo controversiæ momento non satis luculentam, promulgarunt;

Sæc. IV. ab an. CCC.

* De Script. Byzant. part. 1. c. 1. num. 56.

* L. 1. c. 7.

* Thes Orthod. fid. l. 5 c. 7. p. 445.

† L. 1. c. 9.

‡ De vit. C. l. 3. c. 11.

** Id. ib. l. 1. in Procem.

ᵃ Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. *Athanas*. not. 19. ᵇ Conf. *Tillemont*. Memor. Eccl. vol. 6. not. 6. ad Hist. Conc. *Nicæn*.

præ-

præsertim edito τοῦ ὁμοουσίου vocabulo, quo Filium ejusdem esse cum Patre essentiæ, gloriæ, & æternitatis disertius adversus Arium declararent. Hæsit aliquandiu ad hoc vocabulum Eusebius, donec re bene perpensa, Patrumque sensu post accuratum examen plenius percepto, assensum lubens præbuit, missisque ad Cæsarienses suos literis, de tota hac re certiores fecit.

Circa an. 330. vacante per Eustathii depositionem sede Antiochena, in ejus locum, communi consensu, intercedente etiam apud imperatorem cum populo, tum synodo Antiochena, Eusebius eligitur. Verum ille oblatum episcopatum, ut ut Cæsariensi ampliorem & sublimiorem, generose respuit, probe sciens, episcoporum ex una ad alteram ecclesiam translationes canonibus ecclesiasticis, præcipue nuperrime synodi Nicænæ Can. 15. prohiberi. Qua de causa Constantinus miris eum laudibus extulit, inter cætera testatus *, omnes illum apud se episcopum habere ambivisse, eumque beatum se in hoc ipso existimare debuisse, quod totius propemodum orbis testimonio, dignus universæ ecclesiæ episcopatu judicatus sit. Certe huic pientissimo principi unice charus fuit, qui absentem sæpe per literas salutavit, præsentem nullis non honoribus cumulavit. Tandem annorum & famæ satur, diem clausit extremum circa an. 340. paulo ante Constantini junioris obitum, ut notat Socrates *.

* Epist. ad Euseb. de vit. Const. l. 3. c. 11.

* L. 2. c. 4. & 5.

De summa ejus & longe diffusissima doctrina, ut pluribus agam, opus non est, cujus erudito nomini & olim & hodie venerabundus assurgit totus pene orbis literarius: pietate adeo venerabilis, ut apud plurimas Occidentis ecclesias in sanctorum numero habebatur, & *sancti confessoris, & episcopi beatæ recordationis, & egregiæ vitæ beatissimi sacerdotis* nomen meruerit. At proh dolor! gravatur viri optimi memoria non apud recentiores modo, verum apud veterum plerosque hæreticæ pravitatis culpa, quibus passim Arianus andit, & (si ita loqui fas sit) Arianissimus, *princeps & signifer Arianæ factionis*, ut non uno loco de eo Hieronymus *. Temere qnidem, & iniqniori, quam par erat, censura. Fatendum est, illum in Platonicorum scriptis, librisque Origenis multum diuque versatum, exinde nova quædam hausisse, & phrases minus commodas, quandoque & periculosas, in Christianam theologiam induxisse. Quod tamen illi cum multis præteritorum sæculorum doctoribus commune fuit, securius, & audacter nimis de iis locutis, de quibus nondum suum ecclesia tulerat judicium. Nequaquam vero hæresis Arianæ κυρίαις δόξαις fuisse imbutum, aperte satis testantur loca plurima in scriptis ejus hodienum exstantia, quæ ipsa Arianismi fundamenta radicitus evellunt, qualia sunt, ubi Christum vocat * αὐτόθεον, *per se Deum*, τὸν παμβασιλέα καὶ παντηγεμόνα, καὶ αὐτὸν Θεὸν, *omnium regem, ac principem, ac per se Deum*, Θεοῦ δὲ τοῦ ἐπὶ πάντων ζῶντα καὶ ἐναργῆ ὑπάρχοντα λόγον, κατ' οὐσίαν τε ὑφεστῶτα *, *summi Dei vivum atque efficacem sermonem ac personaliter subsistentem, quippe qui* Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία, προϊέναι μὲν τῆς πατρικῆς θειότητός τε καὶ βασιλείας, *cum Dei virtus sit, atque sapientia, ex patris divinitate, & regno procedit*; esse eum ἕνα μὲν οὐσίαν, ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς ὄντα πατρὸς, *essentia quidem unum, utpote ex uno editum Patre*: τὸν τοῦ Θεοῦ μονογενῆ λόγον τῷ αὐτοῦ πατρὶ συμβασιλεύοντα ἐξ ἀνάρχων αἰώνων εἰς ἀπείρους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας *, *unigenitum Dei verbum a sæculis principio carentibus, ad infinita usque & interminata sæcula una cum Patre regnare.* Quoties Marcellum ejusque sequaces velut immanis blasphemiæ reos damnat, quod ausi sint, διελεῖν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον θεὸν τὸν λόγον ὀνομάσαι οὐσίᾳ, τε καὶ δυνάμει διεστῶτα τοῦ πατρὸς *, *dividere quidem Dei verbum, & verbum Deum alterum nominare, substantia & potentia differentem?* *Neque quicquam * secundum eos, haberet, cum paterna divinitate commune, sed per omnia componitur cum creaturarum turba*, καθ' ὃ ἐξ οὐκ ὄντων ὑπέστη, *quod de nihilo procreabatur*. Mille sunt hujusmodi ubique obvia, e quibus plura alibi produximus *. Immo hac de re ex professo egimus dissertatione singulari de Eusebii Arianismo, & epistola apologetica, qua dissertatio illa a Cl. V. Johan. Clerici exceptionibus vindicatur. Utrumque opusculum ad calcem hujus operis reperitur. Nec parum ad rem facit, quod in synodo Nicæna Ariana dogmata expresse damnavit, ejusque symbolo non temere & inconsulto (ut ipse nos docet) sed longo demum & accurato instituto examine sincere & ex animo subscripsit. Adeo ab omni plane Christiana charitate abhorrent, qui eum vafre & dolose subscripsisse volunt. Legant epistolam ejus ad Cæsarienses, & videant, quo animo id affirmare possint. Interim non negamus, scriptis ejus, tnm ante, tum post synodum Nicænam editis, inesse quædam durius & periculosius dicta, & quæ æqnum & candidum lectorem expetunt. Qua in re solitum candorem & ingenuitatem in doctiss. Petavio jure desidero, qui plurima Eusebii nostri loca durius interpretari, & in sequiorem sensum detorquere solet. Stylus Eusebio nostro rudis quidem & duriusculus, idqne judice Photio *, τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἐστὶν οὐδαμοῦ οὔτε ἡδὺς οὔτε λαμπρότητι χαίρων, *phrasi neque jucundus usquiam, neque perspicuus.* Id diutinæ ejus in Ægypto commorationi tribuendum censet Theodorus Metochita, in miscellaneis ab Henrico Valesio citatis: hinc

* Ad Pammach. pag. 189. Apol adv. Ruf. p. 199. Apol. 22. p. 219.

* Hist Eccl. l. 10. c. 4.

* De laud. Const. c. 12. p. 639, 640.

* Ibid c. 2. in init.

* Cont. Marcell. l. 1. p. 29.

* Eccles. Theol. l. 1. c. 10.

* Vit. PP. Primit., tom. 2. in vit. Euseb. num. 22.

* Cod. 13.

Sæc. IV. ab an. CCC.

τραχύτερον τὸ λέγειν χρώμενος, *dictione utitur scabra & aspera.* Scripsit vir undecunque doctissimus opera quam plurima, quorum catalogum hoc loco texemus.

*SCRIPTA.

Chronicon, παντοδαπὴ ἱστορία, dictum; opus bipartitum: in prima parte hodie valde mutila, omnium fere gentium, Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, &c. origines, & res maxime memorabiles ab orbe condito prosequutus est. Et hujus longe majorem partem ex Africani chronographia desumpsit, cujus scrinia egregie compilavit. In altera, quæ *Canon chronicus* dicitur, priorem quasi in compendium redegit, totam temporum seriem in decades dirimit, ductaque ab Abrahamo epocha, cujusque gentis memorabilia ad suum quemque annum retulit. Utraque pars in Constantini vicennalibus terminatur, h. e. in anno Chr. 325. quo, paulo ante synodum Nicænam opus, ut mihi quidem videtur, absolutum est. Latinitate donatum est ab Hieronymo, qui suam tamen versionem additamentis maxime in Romana historia hinc inde interpolavit. Græca desiderantur, quorum defectum ut suppleret Jos. Scaliger, quæcunque reperiri poterant, ex Syncello, Cedreno, & chronico Alexandrino undique corrasit, quæ tamen omnia, an pro Eusebianis habenda sint, justa est dubitandi ratio. Opus quale quale jam est, cum Hieronymi versione, suisque animadversionibus in lucem emisit dictus Scaliger, *Lugd. Bat.* 1606. *Amstelodami* notis tertia parte auctioribus recusum an. 1658. fol. Monendus est lector, quod ex Theodoro lectore habet Suidas*, Diodorum Tarsensem episcopum, qui sub Juliano & Valente floruit, chronicon concinnasse, in quo Eusebii Pamphili in digerendis temporibus errorem castigavit.

* In V. Διόδωρος.

Præparationis Evangelicæ libri 15. ad Theodotum Laodiceæ episcopum: scripti post concilium Nicænum, (quidquid in contrarium scribat Valesius) certissime post conditum chronicon, utpote in quibus canones chronici diserte citantur. Opus profecto nobilissimum, & auro contra non charum, in quo, etsi nihil aliud esset, tot aurea veterum fragmenta nobis conservantur. Editum Gr. Lat. cum notis Fr. Vigeri, *Paris.* 1628. fol.

De Demonstratione Evangelica: ex 20. libris hodie exstant non nisi 10. in quibus causam Christianam præcipue adversus Judæos agit. Scripti sunt eodem circiter tempore, quo priores, Gr. Lat. editi *Par.* 1628. fol. Exstant etiam, ut & de præpar. evangel. libri, Græce ap. *Rob. Stephanum* 1544, 1545. quæ nitidissima est editio.

Historiæ Ecclesiasticæ libri 10. Ecclesiæ Christianæ statum ab ipsis incunabulis usque ad Licinii Senioris necem, per annorum 324. decursum continentes. Finivit hanc historiam Eusebius in pace synodum Nicænam immediate præcedente, scripsit vero non nisi post aliquot annos: in ea enim meminit non modo chronici, sed & librorum de demonstratione Evangel. Hos etenim designari per οἰκεῖα ὑπομνήματα, peculiares commentarios, in quibus oracula prophetarum de domino nostro Jesu Christo edita se collegisse, firmissimisque demonstrationibus adstruxisse ait, nemo non videt: nec obstat, quod nullam concilii Nicæni mentionem faciat, cum ipse testetur eorum, quæ sibi in condenda hac historia proposuerit, id ultimum fuisse, ut ostenderet, quam propitium ac benignum servatoris nostri præsidium ecclesiæ suæ demum effulserit, nec felicem rerum exitum, deletis jam externis hostibus, internis episcoporum rixis deformare voluit. His adde quod notat V. Cl. Ant. Pagi*, solitos nempe istorum temporum scriptores opera sua aut terminare, aut publicare in imperatorum vicennalibus, & istiusmodi festis. Quod multis exemplis, & in his hac ipsa historia, & chronico Eusebiano probat. Inscripsit historiam suam Eusebius Paulino Tyriorum episcopo, amicorum familiarissimo, quem Valesius, e sede Tyriensi ad Antiochenam translatum esse vult: & ejus quidem autoritate motus in ea opinione aliquando fui. Verum re melius perpensa, etsi libens concedo Paulinum synodo Nicænæ aliquot annis superfuisse, ecclesiæ tamen Antiochenæ præsedisse nego. Neque ulli veterum, unico excepto Philostorgio, id affirmant; nec ipsius Eusebii locus, quem ex lib. 1. contra Marcell. c. 4. pro se adducit Valesius, rite intellectus id suadet, ex quo nil aliud exculpi possit, quam Paulinum episcopatum Tyri tanta cum laude administrasse, ut Antiochensis ecclesia in eo tanquam proprio bono (fuerat enim ejusdem ecclesiæ presbyter) gloriari solita sit. Interim haud bene sibi constat doctiss. Valesius, qui uno loco* historiam Eusebianam ante concilium Nicænum scriptam esse affirmat, post paucas vero paginas, eam non nisi aliquot annis post synodum Nicænam absolutam scribit. Quam viri clarissimi ἀσυμφωνίαν merito miramur. Sed id illi facile condonamus, qui tantos insumpsit labores, ut historiam

* Prolegom. ad Dissert. Hypat. num. 13. 14. 15.

* Præf. de vit. & scriptis Euseb.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. vol. 6. p. 31 — 105. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 2. & seqq. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Eusebii* Art. 5 — 11. vol. 7. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 16. p. 72. item Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 81. *Oudin.* tom. 1. p. 846. *Long.* Bibl. Sacr. p. 717.

hanc

Sæc. IV. ab an. CCC. hanc omnibus numeris absolutam, nec non accuratissima versione, doctissimisque annotationibus ornatam, & illustratam nobis daret: quam proinde edidit *Parif.* 1659. & denuo 1671. Parisiensem editionem expresserunt, sed infeliciter satis, Francofurtenses an. 1672. fol. Prodierat elegantissima & accuratissima editio Græca ex officina Rob. Stephani, *Parif.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. fol. [a]

De Martyribus Palæstinæ liber singularis, Hist. Ecclesiast. lib. 8°. subjectus.

Contra Hieroclem liber; quem ab Eusebio in Ægypto adhuc versante scriptum censet Hen. Valesius, quod tamen incertum. Scripserat Hierocles, judex Nicomediensis, ineunte Diocletiani persecutione, ad Christianos libros duos φιλαλήθεις dictos, quibus inter alia comparationem Christum inter & Apollonium Tyaneum instituit, spurcissimumque Magum Domino nostro paria vel etiam majora fecisse contendit, teste Lactantio *, qui Hieroclem hunc ipsum librum recitantem coram audivit. Hanc comparationem, missis cæteris, refutandam Eusebius in se recepit; quod & præstitit, breviter percurrendo totos octo libros, quos de vita Apollonii conscripsit Philostratus, addita in fine appendicula de Fato. Qua occasione Joh. Jonsius * graviter erroris arguit, quotquot hunc librum Eusebio nostro tribuunt, hoc nempe argumento ductus, quod Hieroclis libri de fato, quos habet Photius Cod. 214. autorem habuerint Olympiodori æqualem, qui sub Theodosio juniore floruit. Esto: interim erravit ipse toto plane coelo, vir cætera doctus, qui neque vidit Eusebium in ista appendice non septem illos de fato libros Photio memoratos refutasse, sed solummodo Apollonii dogma de fato breviter perstrinxisse; neque animadvertit Hieroclem adversus quem Eusebius disputavit, fuisse Bithyniæ sub Diocletiano præsidem, postea Ægypti præfectum, non Philosophum illum, de quo Photius, Nicomediensi integro pene sæculo juniorem. Exstat hic Eusebii libellus cum libris de Præparat. Evangel. editus *Parif.* 1628. fol. & ad calcem Philostrati de vit. Apollonii Tyanei.

* Instit. l. 5. c. 2, 3 4.

* De Script. Hist. Philos. l. 3. c. 18. p. 304.

Contra Marcellum (Sabellianismi in conciliabulo Constantinopoli an. 336. habito damnatum) libri 2. ipsius synodi jussu conscripti.

De ecclesiastica Theologia lib. 3. in quibus idem argumentum adversus Marcellum latius pertractat. Hi quinque libri cum versione & notis doctissimi viri Rich. Montacutii, episcopi apud nos Cicestriensis, libris de Præparat. Evang. edit. *Parif.* 1628. subjuncti sunt.

Epistola ad Cæsarienses de fide Nicæna. Exst. apud Socrat. lib. 1. c. 8. Theod. lib. 1. c. 12. & inter opera Athanasiana Edit. Commel. & T. 2. p. . Edit. noviss. *Par.* T. 1. p. 238 qua quidem occasione litem mihi non ita pridem movet, vir Cl. D. Bernard. Montefalconius quod in epistola Apol. dixerim *, hanc epistolam, haud ita recte inter opera Athanasiana collocari; cum uno tantum alterove excepto Codd. MSS. non habent, teste Fleckmanno; quod clarissimis hujus editionis curatoribus vitio verterim, epistolam ab aliis prætermissam, ab eis in hunc locum fuisse repositam; quod in Athanasii libro de decretis synodi Nicænæ, ubi de ea loquitur, voce ὑπὸ ποιῆς, ὑπὸ ποιῆα, substituerint, &c. ipsomet interim non diffitente, se duobus tantum Codd. MSS. uno Basiliensi (de quo Fleckmannus) altero regio eoque decimi sæculi pro sententia sua confirmanda niti; editores Parisienses anno 1627. omissa opinione Fleckmaniana, epistolam Eusebianam Athanasii operibus exclusisse, quos idcirco acriter carpit, eos nempe infinite propemodum immutasse, aliquando bene, sed frequenter secus, ordinem non raro invertisse, nec hanc modo epistolam sed & alia multa resecuisse. &c. Verum non tanti hanc controversiam esse arbitror, ut in ea excutienda diutius immorarer, libere interim professus nolle me vel novissimæ hujus editionis curatoribus, quos fidos, & candidos esse lubens concesserim, vel ipsi editioni præjudicium facere; quam magni æstimo, & in qua elaboranda ingenti rei literariæ bono editores optime desudarunt: denique Cl. Montefalconio * facile largior, quod etiamsi epistolam Eusebii non subjunxisset Athanasius, nihil mali se admisisse eam subnectendo, de qua scilicet pluribus agit ille in libro de *Nicænis Decretis*.

* In T. 2. Collect. nov. 11. pp. p 17.

* Ubi supra p. 30.

[b] *De Locis Hebraicis*, seu descriptio urbium & locorum S. scripturæ, ordine alphabetico disposita, Paulino Tyriorum episcopo inscripta. Transtulit hunc librum olim Hieronymus & auxit, utpote qui in locis illis diu vixit. Et licet maximam partem interpretis officio functus sit, quædam tamen immutavit, quædam perperam dicta correxit, & non pauca de suo addidit. Ipsum Eusebii librum ex regia bibliotheca Parisiensi primus Græce extulit, cum antiqua Hieronymi, & nova a se adornata translatione, notisque non contemnendis edidit Jac. Bonfrerius *Parif.* 1631. cui commentarios in Josuam addidit. fol.

[a] Valesii editionem *Eusebii* nec non *Socratis Schol.* &c. Hist. Eccles. criticis plurium eruditor. observat, locupletavit *Guliel. Reading* Cantab. 1720. 3 vol. fol. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 2. §. 13. vol. 3. p. 44.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Oratio de laudibus Constantini* habita an. 335. in ejusdem imperatoris tricennalibus. Exst. ad calcem Hist. Ecclesiast. In codice MS. collegii Trinit. Cantab. hæc oratio in duas dispertitur partes. Prima decem priora capita complectitur, secunda a cap. 11. initium ducit.

De vita Constantini lib. 4. quos novissime conscripsit, in iis non accuratam vitæ Constantinianæ historiam tradere in animo habuit, sed tantum pulchriora facinora, & posterorum memoria digniora seligere, præcipue quæ ad pietatem & Dei cultum spectare videbantur; quod more oratorio potius quam historico præstitit. Hinc (notante Photio [a]) μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συνειλήφθησαν. *nonnihil ad splendorem magis trahitur oratio, quam in cæteris scriptis, vocesque ad floridum alicubi genus tendunt.* Frustra sunt, qui hos libros Eusebio nostro abjudicant, nec tanti sunt objectiones, ut in iis refutandis immoremur. Interim videant qui volunt, lib. 2. cap. 45, 46. lib. 3. c. 61. lib. 4. c. 33, 34, 35. & alibi passim. Hos libros H. Valesius recensuit, versione & notis illustravit, & pro more Hist. Ecclesiast. attexuit.

[a] Cod. 127.

Expositio in Cantica Canticorum. Exstat Græce una cum Polychronio & Psello *Lugd. Bat.* 1617. 4°. a Meursio edita, quæ quidem non unico Eusebio debetur; sed partim ex ipsius, partim ex Athanasii, Didymi, Nysseni, Philonis Carpathii, aliorumque scriptis consarcinata est.

Vitæ Prophetarum, seu περὶ τῆς τοῦ βίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, Eusebio nostro in vetusto exemplari adscribuntur. Eas cum commentariis Procopii in Esaiam Gr. Lat. edidit Joh. Curterius *Parif.* an. 1580. fol.

[a] *Canones sacrorum Evangeliorum* 10. una cum præfixa ad Carpianum epistola Ammonii harmoniæ evangelicæ apponi soliti, habentur ex Hieronymi versione inter orthodoxogra. Hieronymi opera & in bibliotheca PP. De iis vide plura in *Ammonio.*

Apologiæ pro Origene liber primus (reliqui enim quinque interierunt) a Rufino Latine versus exstat inter Hieronymi opera.

Sermo in illud, Sero Sabbatorum, item *de Angelis ad monumentum visis*, Gr. Lat. cum notis apud Combef. Auct. Nov. tom. 1. p. 779. sed excerpta videntur potius, quam tractatus integri.

Commentarii in Psalmos 150. quorum præter Theodoritum, & Gelasium papam disertam mentionem fecit Hieronymus [*], eosque *eruditissimos* vocat; alibique ait, Eusebium Vercellensem illos de Græco in Latinum vertisse, resectis tamen iis, quæ hæresin sibi sapere videbantur. Verum ista Vercellensis interpretatio jamdudum periit, ut ne lacinia quidem hodie exstat. In hoc opere sensum literalem & historicum ut plurimum sequitur Eusebius, non neglecto mystagogico & allegorico; in discernendis vocibus, sententiis, & connectionibus criticum acumen non raro prodit, veteresque interpretes Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem, ubique in subsidium vocat: a multis retro sæculis opus hoc pulvere & squalore obsitum, neglectum jacuit; donec V. C. cui non unum debemus ecclesiæ Græcæ monumentum, Bern. de Montfaucon excussis bibliothecarum archivis ex codice Turonensi, aliisque exemplaribus inter se collatis, illud eruit, & versione Latina ornavit; inque lucem emisit in *Collect. Nov. Græc. PP. Par.* 1706. tom. 1. præmissis præliminaribus, quibus de Codd. MSS. de Eusebii idiotismis, de fide, doctrina, & cum Arianis dogmatibus conformitate, aliisque huc spectantibus accurate & erudite agit. Genuinum opus esse Eusebii aperte clamant stylus, phrases, Eusebio frequentius usurpatæ explicationes prolixiores, præsertim vero quæ de gravissimis Christianorum sui temporis persecutionibus, nempe sub Diocletiano, Maximiano, Liciniano, de mortibus persecutorum, de miraculis ad sepulchrum, & martyrium Salvatoris nostri patratis, aliisque αὐτόπτης narrat, quæ vix ulli quam Eusebio competere possunt. Hic liber totum tomum primum occupat: grande quidem opus nec tamen integrum. Nulli etenim Codd. MSS. ultra Psalmum 118. progrediuntur, quin nec ulli veterum catenarum compilatores quicquam ex Psalmis sequentibus excerpsisse deprehenduntur, ut Cl. editor nos docet.

[*] De Script. c. 81. ibid. c. 96 vid. Ep. contra Vigilant. t. 2. p. 31.

Commentarii in Esaiam, quos decem libris complexus est, teste Hieronymo, qui tamen alibi eum quindecim volumina edidisse refert, sive per volumina minores tractatus intelligit, sive scribæ, sive exemplaris, quo usus est, vitio id accidit; ut ut sit, certum est Hieronymum in expositione sua in Esaiam, hos Eusebii commentarios strenue compilasse; ut ex ipsa collatione & docti editoris notationibus liquet. In hoc opere eandem fere rationem tenet, quam in commentariis in Psalmos secutus est, etsi multo magis parce & sobrie fatente ipsomet editore de Dei filio loquitur, & semel se autorem esse diserte profitetur: ubi de rebus Chaldaicis, & Assyriacis agens, se multa de iis ex scriptoribus Græcis, multa testimonia in *chronicis*, quæ edidit, collegisse refert. Ex multis Codd. MSS. & catenarum collectionibus hos commentarios exsculpsit, & Græce Latineque edidit, idem qui supra, doctissimus Montefalconius in *Collect.*

[a] Conf. Fabr. de Verit. Christ. Relig. c. 29 p. 535.

Nov.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Nov. Gr. PP.* tom. 2. p. 347. quibus eruditam præfationem præmisit.

* Ἀνέκδοτα.

Eclogarum propheticarum de Christo lib. 4. Exstant in bibliotheca Viennensi, teste Cl. Lambecio, comment. de Bibl. Vindob. T. 1. Addit. 3. Easdem esse opinor cum eclogis quibusdam in prophetas minores, quas in Biblioth. Scorialensi exstare testatur Alex. Barvoetius. Vid. Labb. Nov. Bibl. MSS. Supplem. 3. p. 185. Partem esse operis Eusebiani de demonstratione evangelica opinatur Cl. Lambecius. Libros enim 20. de eo argumento scripsit Eusebius, teste Hieronymo *, ex quibus hodie nonnisi 10. in lucem prodierunt: uti supra notatum est. Verum de hoc opere paulo latius agendum est. Codex MS. ἀκέφαλος est, & præter titulum & indicem, prologus, caput primum & secundi pars desiderantur; Eusebii tamen esse manifestis indiciis deprehenditur; præsertim hoc inter alia, quod libro primo, ubi *de benedictione Patriarchæ Judæ* agit, persecutionem ultimam, tanquam sui temporis, & omnium quæ sub Romanis imperatoribus hactenus fuerant, longe gravissimam, graphice depingit, monetque, ut divinis sacrisque literis firmiter credamus, ut neque animo turbemur, neque fidem nostram concuti sinamus ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς διωγμῶν, καὶ μάλιστα τοῦ ΕΝΕΣΤΩΤΟΣ, ὑπὲρ τὸν πάντα σφοδρότατα ΚΑΘ' ΗΜΩΝ ἐπινενοημένου, καὶ τοιαῦτα ἐπιδεξαμένου κατά τε τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ πάσης τοῦ λαοῦ, ὁποῖα ἔτι ἀπὸ γραφῆς, ὅτε μὴν ἐκ παραδόσεως ἀρχαίων τις ἐμνημόνευσεν. Pergit in sequentibus eadem dicere, quæ vix ulli præterquam Eusebio competere possunt, qui sub hac ipsa tempestate vixit, & in carcerem conjectus est, episcopus Cæsariensis an. 315. factus. Quo tempore Licinius persecutionem vixdum sopitam iterum instauravit, nec nisi eo occiso, paulo ante synodi Nicænæ conventum plene extincta est. Operis hujus liber primus divisus est in capita 25. quibus recensentur & explicantur testimonia prophetica de Christo, quæ exstant in historicis Veteris testamenti libris. Incipit caput 3. Πρῶτος ἀναγέγραπται γενόμενος χρηματισμὸς τῷ Ἀβραάμ. Lib. 2. continet capita 45. quibus recensentur & explicantur testimonia prophetica de Christo quæ exstant in Psalmis, præmisso capitum indice. Hoc habet initium Παρεχάψαντες τὰς ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν γραφῶν περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρίας, &c. Complectitur liber 3. cap. 45. quibus recensentur & explicantur reliqua veteris testamenti testimonia prophetica de Christo, quæ exstant in *proverbiis Solomonis*, *Ecclesiaste*, & *Cantico Canticorum*, in libro *Jobi* & apud prophetas *Hoseam*, *Amosum*, &c. Principium, Μετὰ δὴ τὰς ἀπὸ τῶν ψαλμῶν ἐκλογὰς, &c. In indice præmisso hæc habentur, περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου, ὡς περὶ σοφίας, ὑποθετῶς ὑφισάσης, καὶ περὶ τῶν αἰώνων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὑποστάσης, ἑτέρας τε παρ' αὐτὸν οὔσης, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν ὅλων ἐπιμελουμένης. Hinc *Arianismi* crimen autori impingitur. Verum hæc, etsi duriuscule dicta, si tamen cum aliis Eusebii locis conferantur, de *æterna Christi generatione*, seu *productione a Patre*, sensu haud multum incommodo explicari possunt. Interim ingenue fateor hæc si Eusebii sint, & non potius ipsius indicis confectoris, longe disertiora Arianæ hæresis semina continere, quam alibi in scriptis Eusebianis reperiuntur. Capite ultimo, quo *de septem Danielis hebdomadibus agitur*, prolixus Africani locus ex *Chronographiæ* lib. 5. citatur. Divisus est liber 4. in capita 35. qnibus recensentur & explicantur testimonia prophetica de Christo quæ exstant apud Isaiam. Incipit, Τὰς ἀπὸ τῶν Ἰσαΐου προφητικὰς ἐκλογὰς, &c. In fine promittit autor se aliud quoque opus adversus *hæreses Atheas* editurum esse. Eclogas has propheticas ipse Eusebius alibi designare videtur; nempe Hist. Eccl. lib. 1. cap. 2. his verbis, Ἀλλὰ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητικὰς ἐκλογὰς συναγαγόντες, ἀποδεικτικώτερόν τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα, ἐν ἙΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. Quæ sic reddit Valesius, *Sed cum prophetarum oracula de domino nostro Jesu Christo edita, in peculiaribus jam commentariis collegerimus, & quæcunque de illo traduntur, firmissimis demonstrationibus alibi adstruxerimus, his quæ dicta sunt, in præsentia erimus contenti.* Et in notis hunc Eusebii locum ad solos *demonstrationis evangelicæ* libros referendum esse contendit. Verum ut acute atque erudite notat Cl. Lambecius, Comment. lib. 8. pag. 640. Eusebius hoc loco, duo diversa ejusdem argumenti commentaria sua accurate a se invicem distinguit; & primo quidem collocat τὰ οἰκεῖα ὑπομνήματα, *commentaria peculiaria*, quibus collectionem propheticorum oraculorum de Christo prævie comprehendit. Et hæc nihil aliud sunt quam *eclogæ nostræ propheticæ*, quæ adhuc ἀνέκδοτοι servantur. Deinde recenset τὰ ἕτερα ὑπομνήματα, *alia commentaria*, in quibus jam memoratas *eclogas propheticas de Christo* ἀποδεικτικώτερον, sive ampliori probatione demonstrativa adstruxit & illustravit: quod in opere *demonstrationis evangelicæ* uberrime perfecit. Ac proinde locum Eusebianum hunc in modum, vertendum censuit; *At enimvero cum in peculiaribus commentariis, ea quæ ad servato-*

* De Script. c. 81.

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 1. Art. 16. vol. 6. p. 99 — 105 Oudin. tom. 1. p. 314.

Sæc. IV. ab an. CCC. rem nostrum *Jesum Christum pertinent prophetica excerpta collegerimus, & fusiori demonstratione ea quæ de eo præsignificata sunt, in aliis commentariis adstruxerimus, his quæ jam dicta sunt, in præsentia erimus contenti.* Asservantur hi libri Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex dispositione Lambec. 55. Nessel. 29. num. 1. a fol. 1. ad fol. 61. De hoc opere satis prolixe agit Lambecius Comment. lib. 1. pag. 139. 140. &c. qui se hoc opus in supplemento bibliothecæ SS. patrum, quod molitus est, optima fide in lucem editurum pollicitus est. Sed hæc, aliaque viri doctissimi consilia præclare instituta, mors præmatura intercepit.

De Triduo sepulturæ Domini. Labb. ibid. pag. 184.

In illud, *Valde mane orto, &c. & de Angelis ad sepulchrum Domini.* E. in Bibl. Reg. Gall. teste eodem Labb. ib. p. 273.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

De Præparatione ecclesiastica libri aliquot.

De Demonstratione ecclesiastica. Vid. Phot. Cod. 11, 12.

Contra Porphyrium lib. 25.

[a] *Ad Stephanum de Evangeliorum dissonantia.*

Περὶ θεοφανείας lib. 5.

Commentarius in 1. *epistolam ad Corinthios,* cujus Hieronymus mentionem facit Epist. ad Pammach.

Περὶ τοπικῶν ὀνομάτων liber primus.

Apologiæ pro Origene lib. 6. quinque priores una cum Pamphilo carcere inclusus elaboravit, sextum ipse addidit.

De vita Pamphili lib. 3. Hujus operis ipse meminit de martyribus Palæstinæ cap. 11.

Confutationis & Apologiæ lib. 2. de quibus Phot. Cod. 13. quo loco addit, Eusebium duos alios libellos scripsisse, assertionibus quibusdam differentes, sensu vero & dicendi genere cum prioribus convenientes. Hisce puto designari apologeticum, quo se ab Arianismi crimine purgavit: talis enim apologetici ad omnes ubique orthodoxos episcopos missi meminit Gelasius Cyzicenus Hist. Concil. Nicæn. lib. 2. c. 1.

[b] *Antiquorum Martyriorum collectio,* undecim libris ab eo contexta, si actorum S. Sylvestri scriptori a Combefis. edito fides sit habenda. Vastum opus, quod hodienum in regia bibliotheca S. Laurentii in Escuriali Græce exstare dicitur, referente Fr. Bivario comment. in Dextr. Chron. ad annum 308. & utinam certe nobis liceret esse tam beatis. At vereor, ne fama mendax pro thesauro carbones, pro genuino Eusebii opere, fabulosas Metaphrastis quisquilias venditarit.

Acta martyrii S. Luciani quæ apud Surium ad diem 7. Januarii habentur, ex hoc opere a Metaphraste descripta esse opinatur Cl. Usserius Biblioth. Theol. MS. p. 159.

Descriptio Basilicæ Hierosolymitanæ.

De Festo paschali liber.

Epistola ad Constantiam Constantini M. sororem, Licinii viduam, de imagine Christi. Hujus fragmentum exstat Concil. Nicæni secundi actione 6.

Epistola ad Alexandrum episcopum Alexandr. de Ario. Fragmentum etiam exstat loco citato.

Epistola ad Euphrationem episcopum, a presbyteris Alexandrinis * memoratur. Exstat Fragm. ubi supr. Act. 5. p. 365. In hoc fragmento Eusebius dicitur affirmasse, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἐστιν ἀληθινὸς Θεός, *Christum non esse verum Deum.* Quæ verba cum nulla adhibita explicatione nude tantum citentur, & sententiæ Eusebianæ tot aliis locis diserte traditæ ex diametro repugnent; proclive est conjicere Eusebium, data aliqua occasione, ad locum illum respexisse Joh. XVII. 3. *Ut te cognoscant esse illum solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum;* indeque ejus adversarios calumniandi ansam arripuisse. Et ita quidem se rem habuisse ipse nobis testis est Eusebius *; cum enim ipsum accusasset Marcellus quod scripsisset unum esse verum solum Deum, quasi juniores quosdam Deos, qui non ita vere & proprie Dii sint, commentus esset, rejicit calumniam Eusebius, neque aliam se viro maledicentissimo occasionem subministrasse dicit, quam quod prædicta Domini verba allegasset *. Iterumque ei objecit idem Marcellus, quod Christum nudum esse hominem affirmasset, non alia de causa, quam quod in epistola quadam sententiam illam apostolicam usurpaverat, *Unus Deus est, unus mediator Dei atque hominum, homo Jesus Christus.* Verum hæc obiter.

* Ap. Athan. de synod. Arim. pag. 683.

* Cont Marcell. l. 1. p. 27.

* Ibid. p. 19.

Ἀρχαιολογία, seu Ἀρχαιολογικὴ ἱστορία. Hujus duo exstant fragmenta apud Anastasium Sinaitam, Quæst. 41. & 65. An forsan idem sit opus cum chronico seu παντοδαπῇ ἱστορίᾳ penes lectorem judicium esto. Libri ejus ad Marinum sæpius citantur ab eodem Anastasio, & ab aliis. In hoc opere dicit, Christi ecclesiam duo vitæ genera & instituta præcipere; unum excellens, & supra communem vitæ humanæ rationem longe positum; quale est monachorum. Alterum vero minus sublime, & communi hominum vitæ accommodatum, quod nec a conjugio abhorreat. Hæc deprompsit Suidas, & ante Suidam Eusebius, ex Philone Judæo, vide Suidam in Euseb. Cæsar. & in voce σ... Confer Cedren. in *Compend.* p. 200, 201.

a Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 3. §. 27. p. 166. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 19. vol. 9. p. 33.

D. Ba-

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Spir. S. c. 29.

D. Basilius * memorat ejus τὰ ἐπιχειρήματα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας: quod tamen fortassis non tam de aliquo integro opere, quam de præcedentis operis parte aliqua intelligendum est.

a SCRIPTA DUBIA.

De fide adv. Sabell. lib. 2. *De resurrectione. De resurrectione & ascensione Domini. De incorporali & invisibili Deo. De incorporali. De incorporali anima. De spiritali cogitatu hominis. Quod Deus Pater incorporalis est. De eodem.* De eo, quod dicit Dominus, *Non veni pacem, &c.* De mandato Domini, *Quod dico vobis in aure. De operibus bonis & malis. De operibus bonis* ex Epist. 2da ad Corinth.

Hasce homilias sub Eusebii nostri nomine Jac. Sirmondus Latine tantum in lucem emisit, *Paris.* 1643. 8°. nulla alia ratione fultus, (ut ipse in præfatione fatetur) quam quod in duobus codicibus MSS. Eusebii Cæsariensis nomen præferebant, unde pro genuinis Eusebianis passim citat Hen. Valesius. Ego potius Eusebio Emisèno eas adjudicarem.

Ex Eusebii scriptis etiamnum apud Chaldæos exstare refert Hebediesu libros *de ortu divino, de dissonantia evangeliorum, de figura mundi, historiam martyrum occidentalium ac eorum panegyrica, sermonem de defectu pluviæ, & apologiam pro Origene.*

Denique opuscula & fragmenta quædam Eusebiana hinc inde collecta, partim edita, partim ἀνέκδοτα, partim genuina, partim suppositia promiscue hoc loco subjungemus. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 153. num. 3. fol. 260. habetur fragmentum *de cognatione B Virginis Deiparæ, & S. Elizabethæ*, quod etiam exstat apud Cl. Galeum. Cod. 159. habetur ejus *interpretatio Diapsalmatis in Psalterio*, ut & ὑποθέσεις εἰς τοὺς ψαλμοὺς, sive *argumenta generalia & specialia in omnes & singulos Psalmos*, aliaque nonnulla *in veteris & novi Testamenti cantica sacra. Hypotheses Psalmorum* ex MS. Alexandrino Græce edidit vir admodum reverendus, & de republica ecclesiastica optime meritus, Br. Waltonus noster Bibl. Polyglott. tom. 6. p. 137. exstant eadem apud Cl. Galeum. Cod. ibid. 177. præfatiuncula in *canticum Mosis*, Exod. cap. 5. Cod. 199. n. 1. fragmenta responsionum ex opere ad *Marinum*. Canones decem *de consonantia 4. Evangeliorum*, una cum præfixa ad *Carpianum* epistola, exstant non modo Latine inter Hieronymi opera, & alibi sæpius, sed & Græce in eleganti novi testamenti editione, quam in lucem emisit R. Stephanus, *Paris.* 1550. fol. Habentur Græce MSS. aliquoties cum codicibus evangeliorum in bibliotheca Vindobonensi præcipue Cod. 154. Lambecio 29. ubi tum epistola, tum canones, aureis literis exarati sunt; & unde epistola lacinia quadam augeri potest, quæ in editis desideratur: exstat eadem epistola apud Cl. Galeum, cum 4. evangeliis Gr. MSS. exstant etiam apud eundem Galeum hæc Eusebii scripta Græce, *De locis Hebraicis. De die dominico. De memoriis apostolorum. De Parab. seminatoris. In Christi nativitatem.* In bibliotheca Bodleiana Cod. Baroc. 148. fol. 200. p. 2. exstant sub Eusebii nomine *Homiliæ* 9. *in memoriam sanctorum*, quæ incipiunt; Μετὰ πολλὰς ἡμέρας. Verum non esse Eusebii ex ipso statim procemio patere monet, qui catalogum confecit. *Chronologiæ* cujusdam *Eusebianæ*, sed spuriæ meminit Cl. Hodius Præfat. ad Malalæ Chronographiam. Exstat item sub Eusebii nomine, *Series* quædam *chronologica imperatorum* sub calcem historiæ Nicephori patriarchæ, quam edidit Petavius. Sed nihil aliud videtur, quam brevissima quædam epitome ex Eusebii chronico collecta, & ad sequiora tempora perducta.

b FL. CONSTANTINUS, cognomento Magnus, e gente Claudia, Constantii Chlori Imp. ex Helena conjuge filius unicus, Britanniam nostram ortu suo nobilitasse dicitur: ita enim suadere videtur (ut de recentioribus jam non agamus) Panegyristæ * locus oratione ad ipsum habita. *Liberavit ille Britannias servitute, tu etiam nobiles illuc oriundo fecisti.* Quanquam, ut quod verum est, fateamur, non desint scriptores haud contemnendi, qui Naisso Dardaniæ Illyricæ oppido ortum tradunt. Natus est tertio Calend. Martii an. 272. Anno 306. octavo Calend. Augusti, patre Eboraci mortuo, in imperatorem levatus: & sint licet, qui nativitatis ejus gloriam genti nostræ invideant, sumptæ tamen hic purpuræ, imperiique honorem negare non possunt. *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti!* inquit ipsomet audiente Eumenius rhetor *. Anno 312. exercitum in Maxentium ducenti duæ visiones cœlitus factæ sunt, crucis una e cœlo post meridiem rutilantis, altera ipsius Christi crucem dextra tenentis, noctu dormienti apparentis, victoriæ mox reportandæ, quodque longe majus est, conversionis æternæque salutis per Christum crucifixum consequendæ fidelis prænuncii. Unde devicto ad pontem Milvium Maxentio, ipse caput Christo 316.

* Panerg. Maxim & Const dict. p. 3.

* Panegyr. Const p. 94.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr l. 5. c. 4. §. 1. Art. 23. vol. 6. p. 103. *Oudin.* tom. 1. p. 313. & 413. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 2. p. 11. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 3. vol. 6. p. 1. seq.

sub-

Sæc. IV. ab an. CCC. submisit, fidem Christiaoam amplexus. Hioc evulgata in gratiam Christiaoorum edicta; pax ecclesiæ reddita; ecclesiæ exstructæ, donariis & reditibus auctæ; (de dooariis magnæ ecclesiæ CP. concessis, & vestimentis imperialibus super sacram mensam positis, oec ab imperatore oisi publice, & in magno Domini oostri festo usurpandis, mira plane nec trita narrat * Constantinus Porphyrogenneta, seque ex antiqna historia ἐν ἀπορρήτοις λόγοις γεγραμμένα hausisse tradit) honores episcopis clericisque delati. Anno 316. decennalia celebravit, 325. viceonalia. Imperii Romani monarcha factus, & jam deletis hostibus, & pace orbi Romano data, ad res ecclesiæ procurandas, coovocatis undique episcopis impensiori studio animum adjecit, οἷά τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ Θεοῦ καθεσταμένος, inquit Eusebius *, *veluti communis omnium episcopus a Deo constitutus*. Eodem anno missis undequaque literis, episcopos ad concilium Nicænum convocavit; quorum consessus præsentia sua ornavit, disputationes patientissime audivit, propositas quæstiones sedulo expendit, dubia ingenii acumioe solvit, lites & dissidia prudentia compescuit, certantes inter se suasu & consilio ad concordiam revocavit, denique saluberrima decreta autoritate sua muoivit, palam denuncians synodi sententiam oon aliter ac τοῦ Θεοῦ γνώμην τὴν ἱερατείαν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐκπληρῶν, libenter esse suscipiendam. Et certe, qnamvis subdolis Eusebii Nicomediensis, aliorumque artibus postea deceptus ea quandoque fecerit, quæ Arianis favere viderentur; decretorum tamen Nicænorum quoad vixit, tenacissimus erat. Obiit pientissimus hic, & (quo eum elogio ornant sequiores Græci) ἰσαπόστολος, imperator, impetrato prius ab adstantibus episcopis baptismo, manu ut videtur, Eusebii Nicomediensis, utpote loci illius episcopi (licet id nec Eusebius, oec Socrates, Sozomenus vel Theodoritus referant) Achyrone in Nicomediæ suburbano ipsis Peotecostes solenniis, undecimo Calend. Jnnii, anno Chr. 337. ætatis suæ 66. Imperii vero 30. cum decem mensibus, Constantinopoli in vestibulo basilicæ SS. Apostolorum, quam ipse cooftruxerat, sepultus. Ioter virtutes animique ornameota, quibus looge supra pnrpuram effulgebat, eruditio, elegantia, comitas, teste Aurelio Victore * homioe Gentili, illum ad usque astra votis omnium subvexere. Nec aliter de eo Sext. Aurel. Victor *, seu quisquis taodem fuerit epitomes autor; quod nurrire artes booas, præcipue studia literarum, legere ipse, scribere, meditari solebat. Summus certe fuit doctorum patronus, ipse non vulgariter eruditus. Hinc declamationes seu conciones, quas de gravissimis etiam argumentis crebras habuit; quibus meditandis totas interdum noctes vigil traduxit. De his videodus Eusebius de Vit. Constant. lib. 4. c. 29. Quin & extremo vitæ die ipsi jam impendente, funebrem quandam orationem io consueto auditorio recitavit; cujus summa capita refert Eusebius lib. 4. c. 55. *epistolas* & *orationes* componebat plurimas, quas e Latioo sermooe interpretes ad id muneris designati in Græcum transtulerunt. Ex his (ut constitntiones de personis & rebus ecclesiasticis, quæ codicis Theodosiani libro ultimo contineotur, jam taceam) exstant hodie

* De Administ. Imp. c. 13. p. 24.

* De vit. Constant. l. 1. c. 44.

Ep. ad Alexand. ap. Socrat. l. 1. c. 9.

* De Cæsar. c. 40.

* Epitom. c. 60.

Oratio ad Patres in synodo Nicæna, apud Euseb. vit. Constantin. lib. 3. c. 12. Aliam ab hac & multo prolixiorem exhibet Gelasius Cyzic. Hist. Concil. Nicæo. lib. 2. c. 7. quam tamen potius ex historici ingenio fictam, quam revera a Constaotino habitam meriro quis suspicari possit.

Oratio ad Sanctorum cætum, de qua vide sis Eusebium ubi supra, cap. 32. Exstat cum notis Henrici Valesii ad finem librorum de vita Constantini, quibus subjici solet.

Epistolæ plures. Scripsisse Constantinum epistolas pene inoomerabiles, sibique in animo fuisse eas separato volumine colligere autor est Eusebius ibid. cap. 24. quod aut nunquam præstitit, aut collectio ista jamdudum periit. Nos ut damnum illud aliquo saltem modo resarciamns, epistolarum quæ superstites suot, indicem, qnibusque in locis dispersæ habeaotur, hic subjiciemus.

Epistola ad Melchiadem episcopum Romanum de synodo Romæ habeoda in causa Cæciliani. Exstat apud Euseb. Hist. Eccles. lib. 10. c. 5. & Concil. tom. 1. col. 1405.

Ad Ælaphium seu Ælianum Africæ vicarium de synodo Arelatensi, quam primus extulit Petrus Pithæus. Exstat etiam Concil. tom. 1. col. 1421.

Ad Chrestum Syracusanorum episcopum, apud Euseb. loc. cit. & Concil. tom. 1. ib.

Ad Episcopos, qui synodo Arelatensi interfuerunt, in appendice ad Optat. Edit. *Paris.* & Concil. tom. 1. col. 1420.

Ad Probianum Africæ proconsulem de Ingentio ad se transmittendo, apud Augustio. Ep. 68. & contra Crescon. lib. 3. & Coocil. tom. 1. col. 1439.

Ad Celsum Africæ vicarium de suo in Africam adventu ob schisma Donatistarum, io Append. Optatiana, & Concil. tom. 1. col. 1440.

Ad Episcopos Africæ & plebem Catholicam de schismate Donatistarum, in locis supradictis.

Ad Cæcilianum Carthaginis episcopum de eleemosyna distribuenda, apud Euseb. lib. 10. c. 67.

Ad

Ad Anulinum de immunitate clericoram. Ibidem.

Ad Eunalıam Africæ vicariam de sententia adversus Donatistas lata. Habetur inter acta colloquii Carthag. cap. 516.

Ad Nicomedienses de pace ecclesiæ a se summo studio procurata. In appendice Optatiana.

Ad Athanasium epistolæ 2. altera *in gratiam Arii*, altera *de Inimicorum suorum insidiis*. Habentnr apud Athanasium Apol. 2. p. 604, 609.

Ad Johannem Meletianorum ducem, de unione cam Athanasio fœliciter facta. Ibid. p. 611.

Ad Episcopos synodi Tyriæ, qua eos Constantinopolin evocat. Ibid. p. 622.

Edicta 2. *de pace ac libertate Christianis concedenda*, apud Euseb. lib. 10. c. 5.

Epistola ad Optatianum Porphyriam, panegyrici poematis conditorem, exstat inter Marci Velseri opera poematio præmissa.

Ad Zazium, Gallicum, & cæteros in Africa episcopos missa cnm scripto episcoporum Numidarnm. Ibidem.

Ad Provinciales de falso caltu Polytheismi, quæ & epistolæ formam, & legis vim habet. Exstat apud Euseb. de vit. Constant. lib. 2. a cap. 48. ad c. 60.

Ad Alexandrum & Arium, apud Euseb. ib. a cap. 64. ad 73. Socrat. lib. 1. c. 7. Gelas. lib. 1. c. 4.

Ad Alexandrinos de rebus gestis in Nicæna synodo, apud Socrat. lib. 1. c. 9. Gelas. lib. 2. c. 36.

Ad Episcopos & Plebem de Ario & Arianis, dictis locis.

Ad Ecclesias de synodo Nicæna, apud Euseb. ib. lib. 3. a cap. 17. ad 20. Socratem & Gelasinm locis citatis.

Ad Nicomedienses de Eusebio & Theognide, fragmentnm habetur apud Theodorit. l. 1. c. 20. integra exstat apud Gelas. l. 3. c. 2.

Ad Arium & Arianos, apud Gelas. l. 3. c. 1.

Ad Theodotam episcopum (ut opinor) *Laodicensem*, apud Gelas. l. 3. c. 3.

Ad Eusebium Cæsariensem 4. prima de ecclesiarum ædificatione, apud Euseb. de vit. Constant. lib. 2. c. 46. Socrat. lib. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 17. secunda de sede Antiochena, apud Euseb. ib. l. 3. c. 61. tertia de sermone in Paschate habito, ib. l. 4. c. 35. quarta de conficiendis sacris codicibus, ib. l. 4. c. 36. Socrat. l. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 16.

Ad Macarium episcopum Hierosolymitanum 2. prima de martyrio Servatori Hierosolymis ædificando, apud Euseb. ib. l. 3. c. 30, 31, 32. Socrat. l. 1. c. 9. Theod. l. 1. c. 17. secunda de Mamre, apud Euseb. ib. l. 3. c. 52, 53.

Ad Arium de reditu suo, apud Socrat. l. 1. c. 25.

Ad Antiochenos de Eusebio, apud Euseb. ib. l. 3. c. 60.

Ad synodum Antiochenam de eodem, ibid. c. 62.

Epistola, seu *Edictum adversus hæreticos*, ib. c. 64, 65.

Ad synodum Tyriam, ib. l. 4. c. 42. Socrat. l. 1. c. 34. Theod. l. 1. c. 39.

Ad Saporem Persarum regem pro Christianis, apud Theod. l. 1. c. 25.

Ad Alexandrinos in gratiam Athanasii, cujns solummodo fragmentum habetur ap. Theod. l. 1. c. 27. Integra habetnr ap. Athanas. Apol. 2. Epistolam Constantini M. ad matrem Græce MS. penes se habuit Galeus noster, genuinam an snppofititiam, non monuit.

His addi possunt *Edicta* qnamplnrima ad rem ecclesiasticam spectantia, quæ in codice Theodosiano, & alibi asservantur.

[a] JOHANNES, presbyter Nicomedi- 316.
ensis, claruit anno 316. Interfuit (si sola ejus fide nitendum sit) certamini & passioni S. *Basilii* Amasææ in Ponto episcopi, qui sub Licinio Imp. anno 316. illustre martyrinm consummavit, ejusque *martyrii historiam* in acta retulit. Exstant, sed a Metaphraste, ut videtur, interpolata, tum alibi, tnm apud Bollandianos, April. 26. Vide Baron. ad ann. 316. n. 14. & seqq.

[b] HOSIUS, gente Hispanus, Cordnbæ, 316.
Senecæ & Lucani natalibus inclytæ, in provincia Bœtica episcopus, snb persecutione Maximiani confessione nobilis. Interfuit synodo Illiberi habitæ anno 305. seu ex Ferdin. Mendozæ * calculo 300. vel 301. Apud Constantinnm M. summa in gratia multos annos floruit, eiqne erat a sacris consiliis; ab eo ad Synodum Arelatensem anno 314. evocatus, ab eodem anno 324. Alexandriam ad sedandam controversiam Arianam cum literis missus. Sequente anno principem in Nicæno concilio locum tenuit, ejusque decretis primus subscripsit; quod ex Athanasii synodico notat Socrates *. [c] Hnnc honorem sustinuisse illum tanqnam Romani pontificis legatnm, inane est Baronii, aliorumque somnium. Negat id ex ipsis pontificiis Fr. Bivarius *, qui Hosium tantum nomine suæ provinciæ subscripsisse, præsidisque officio functum ob præclaræ ipsins doctrinæ & confessionis merita contendit; duosque alios doctos pariter ac

* Comment. in Concil. Illib. l. 1. c. 2.

* L. 1. c. 13.

* Comment. in Dextri Chron. ad an. 324.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Basil.* not. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 50. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 399. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad. vit. *Hosii.* c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hist. conc. Nicæn. not. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. graves scriptores ex Hispanis sibi hac in parte ὁμοψήφους adducit. Anno 347. synodo Sardicensi præsidebat, ejusque præcipue cura ac prudentia 20. canones conditi sunt. Tanto certe apud omnes in honore fuit, tanta pollebat autoritate, ut Ariani illum per fas & nefas in partes suas pertrahendum esse merito judicarent. Varie ab iis tentatus est, sed frustra. Demum anno 356. exilio Syrmiensi multatus, anno proximo exilii & ærumnarum pertæsus, adhibitis etiam fidiculis & tormentis fractus, homo jam centenarius, *nimiumque sepulchri sui amans*, ut Hilarii * de eo verbis utar, manus dedit; & Arianæ formulæ blasphemæ quidem, (si modo ista fuerit, quam refert Hilarius) quin &, si non fallat titulus, ab ipso compositæ subscripsit. Utut sit, constat liquido Hosium cum Arianis communicasse; quem etiam tradit Philostorgius *, non modo τὸ ὁμοούσιον, sed & Athanasium damnasse; reclamante tamen & diserte id negante ipsomet Athanasio *. Mitto quæ de ejus in Hispaniam reditu, furore seu insana crudelitate erga catholicos, denique infelici exitu habent Marcellinus & Faustinus e schismate Luciferiano tempore Theodosii Imp. presbyteri, atque ex iis appendix ad Ildefonsum de scriptoribus ecclesiasticis. Testis omni exceptione major est Athanasius *, Hosium moriturum Arianorum in se vim protestatum esse, eorum hæresin condemnasse, & a quoquam probari aut recipi vetuisse. Obiisse videtur Abrahamicus ille senex, ὁ ἀληθῶς Ὅσιος, uti de eo Athanasius *, anno 361. centenario major, postquam sedem suam episcopalem fere 70. annos tenuisset. Etenim sexagesimum a confessione sub Maximiano annum jam agebat, cum vis ei ab Arianis Syrmii inferretur; nec tempore synodi Illiberitanæ illum recens tunc episcopum factum esse recte observat Ferd. Mendoza *, quod in subscriptionibus hujus synodi nomen non postremo, sed medio (i. e.) undecimo loco reperitur. Ex Epistolis ejus unica hodie superest, scripta ad *Constantium imperatorem* apud Athanas. Epist. ad Solitarios; illustre quidem fidei, pietatis, & fortitudinis monumentum. Ejus quoque opera condita est Nicænæ fidei formula, fatentibus ipsis Arianis apud Athanas. loc. cit. Epistolam ejus de laude virginitatis ad sororem suam pulchro ac diserto comptam eloquio memorat Isidorus Hispalensis, de Scriptor. Ecclesiast. cap. 1. sed vereor ne dudum periit. Addit idem Isidorus, *composuit & aliud opus de interpretatione vestium sacerdotalium, quæ sunt in veteri testamento; egregio quidem sensu & ingenio elaboratum. In Sardicensi etiam concilio quamplurimas edidit ipse sententias.*

* De Synod. col. 360.
* L. 4. c. 1.
* Ep. ad Solitar. p. 651.
* Loc. cit.
* Ibid.
* Ubi supra c. 11.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* EUSEBIUS, *Nicomediensis* dictus, 324.
Julianum Imp. qui puer adhuc sub eo educatus erat, genere, ut opinor, materno longins contingebat. Vid. Ammian. Marcell. lib. 22. inter Luciani martyris discipulos fuit, inde *Collucianistæ* titulo ab Ario insignitus. Primum Beryti in Syria episcopus, inde Nicomediam, imperii orientalis tunc temporis sedem, veluti Romæ æmulam, nuper a Diocletiano mire exornatam, vir supra modum ambitiosus transferri se curavit. Arium vulgata sua hæresi ab episcopo proprio damnatum & ejectum in clientelam suam recepit; amicitiam cum eo & communionem coluit; ejusque causam missis ubique literis gnaviter egit. Idem prorsus cum Ario docuit, Filium nempe non modo κτιστὸν εἶναι καὶ θεμελιωτὸν καὶ γεννητὸν τῇ οὐσίᾳ, sed & alterum ab ingenito vere esse, & non ex ejus substantia factum, nec ullo modo participem naturæ illius, nec e substantia ejus existentem, verum natura & virtute prorsus diversum, ad perfectam licet similitudinem naturæ virtutisque opificis sui conditum. Eadem porro dogmata docere non contentus, totius factionis dux ac signifer evasit, omniumque malorum, quæ in Athanasium machinabantur Ariani, ἐγκώμιος unicus. Inde Arii sectatores vulgo *Eusebiani*, & οἱ περὶ Εὐσέβιον dicti. In Nicæno concilio ab Ario stetit, donec sententiam ejus plenis patrum suffragiis damnatam videns, ipse fidem synodicam amplexus est; quo non obstante, tertio post synodum mense cum novas turbas moliretur, Nicænæ fidei contraria palam prædicaret, Arianæ factionis homines hospitio exceperit, seque illorum malitiæ socium ac participem adjunxerit, imperatoris jussu in exilium mittitur: indignante etiam Constantino, quod durante nupero civili bello non solum exploratores contra se emiserat, & propemodum armatum ministerium Licinio præbuisset, sed & tyrannicæ crudelitatis consceraneus, multorum catholicæ ecclesiæ episcoporum cædis autor exstitisset, uti Constantinus * epistola ad Nicomedienses aperte testatur. Post exactum in exilio triennium [b], oblato pœnitentiæ libello, & Nicænæ fidei se plene consentire professus, ab exilio revocatur, sedique suæ restituitur. Mortuo demum Constantino, Ariani Constantium filium multo sibi faventiorem experti sunt: sub cujus fere regni primordiis, anno 338. Paulo sede Constantinopolitana per vim depulso, Eusebius semper sui similis,

* Ep. ap. Theod. l. 1. c. 6.
* Ap. Theod. l. 1. c. 20.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 6. hæres. *Arian.* Art. 6. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 27. vol. 6. p. 109. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. not. 8. ad Hist. conc. *Nicæn.*

relicta

Sæc. IV. ab an. CCC. relicta Nicomedia, regiæ urbis throno se protinus ingessit. Obiit tempore synodi Antiochenæ, anno circiter 342. Ex *Epistolis*, quas plures scripsit, unicam *de Ario, ejusque dogmatibus* conservavit nobis Theodoritus lib. 1. c. 6. *Aliam* memorat Ambrosius * in concilio Nicæno lectam, in qua hujusmodi argumento usus est Eusebius. *Si verum*, inquit, *Dei Filium & increatum dicimus*, ὁμοούσιον *cum Patre incipimus confiteri. Hinc vocabulum istud symbolo suo inserendi occasionem patres Nicæni arripuerunt, quia id adversariis formidini esse vidissent; ut tanquam evaginato ab ipsis hæreticis gladio nefandæ hæreseos caput amputarent.* Neque alius forsan ab hac epistola fuit *libellus* iste, quem coram synodo Eusebium protulisse narrat Eustathius Antiochenus *, ejusque blasphemiæ certissimum argumentum vocat; qui palam recitatus cunctis audientibus, ob doctrinæ pravitatem, immensum dolorem attulit, adeoque in omnium conspectu discerptus est. Non enim fuisse Eusebii Cæsariensis *Symbolum*, quod vult doctissimus Valesius *, vel inde liquet, quod formula Eusebiana, quæ in epistola ejus ad Cæsarienses etiamnum exstat, ne levissimam quidem blasphemiæ aut impietatis umbram contineat; quin potius & ab imperatore, & a tota synodo probata fuerit; ut ipsemet in eadem epistola clarissime testatur.

* De fide l. 3. c. 7.
* Ap. Theod. l. 1. c. 8.
* Annot. in Theod. p. 10.

325. [a] EUSTATHIUS, Side urbe Pamphyliæ maritima ortus est, quem Nicetas Choniates *, nescio qua autoritate ductus, e Philippis Macedoniæ urbe originem traxisse tradit. Claruit anno 325. primum Berææ in Syria, deinde Antiochiæ episcopus ab ipsis patribus in Nicæno concilio constitutus, referente eodem Niceta *; quod quidem in prioribus hujus synodi sessionibus factum esse oportet. Primus omnium, inquit Theodoritus *, Constantino synodi nomine panegyricum dixit, Eusebio Cæsariensi id munus tribuentibus aliis, Alexandro autem Alexandrino id adscribente Niceta *. MS. quidam Theodoriti codex Allatianus, cui consentit historiæ tripartitæ autor, habet tam Eusebium quam Eustathium imperatorem prælminari oratione salutasse. Fidem catholicam omni conatu Eustathius propugnavit, acerrimus Arianorum hostis, quem idcirco sedem Antiochenam diu tenere non passi sunt. Revocatus ab exilio Eusebius Nicomediensis, & Theognis Nicænus coacta apud Antiochiam synodo Eustathium ante omnia deponendum censuerunt; ac primum accusante illum Cyro Beræensi episcopo, tanquam Sabelliani dogmatis fautorem criminantur, quod ex Georgio Laodiceno refert Socrates *; qui tamen Georgium, veluti parum sibimet hac in re constantem arguit: deinde fœdæ libidinis crimen ei objiciunt, & hoc pacto scenam instruunt. Conductam infamem mulierculam cum infante uberibus admoto in synodum introducunt impudenter vociferantem, & adhibito in fabulæ fidem jurejurando affirmantem, se ex Eustathii concubitu infantem istum peperisse. Judices sine mora in virum sanctissimum sententiam dicunt; & re quantocyus ad imperatorem delata, ejus jussu Trajanopolim Thraciarum urbem relegatur Eustathius. Tertiam his adde ex Athanasio * calumniam, nempe Eustathium in imperatoris matrem fuisse contumeliosum, Helenam intellige, quæ hoc tempore in Oriente versabatur. Referunt id Baronius *, Petavius †, aliique ad an. 340. Athanasii ‡ Hieronymique * testimonio præcipue nixi, qui Eustathium sub Constantio in exilium missum fuisse scribunt. At vero contigisse hæc sub Constantino non diu post Eusebii Nicomediensis reditum nempe circa an 329. vel 330. testes sunt Socrates *, Sozomenus †, Theodoritus ‡, & Philostorgius *, idque multis firmatur argumentis. 1°. Eusebii Cæsariensis ad sedem Antiochenam electionem in Eustathii depulsi locum hoc tempore factam fuisse, ipsius Constantini literæ & capitis Eusebiani titulus clarissime demonstrant. 2°. Flaccillus, tertius, aliis quartus Antiochiæ post Eustathium episcopus synodo Tyri anno 335. vivente adhuc Constantino, habitæ, interfuit, ut ex episcoporum Ægypti ad Dionysium Comitem, & ipsius Comitis ad Eusebianos literis hujus synodi tempore scriptis luculenter constat. 3°. Meletius, quem anno 360. in episcopatu Antiocheno successisse constat, ad hanc sedem 30. post Eustathii depositionem annis translatus est, ut ex Theodorito * colligi potest. 4°. Diserte testatur Socrates * Eustathium πρὸς ὀλίγον, exiguo temporis spatio Antiochenam ecclesiam rexisse, quod falsum omnino foret, si in eadem a concilio Nicæno ad Constantii tempora, multo magis ad an. 340. permansisset. Ex his manifestissimum fit, mendam in Athanasio & Hieronymo cubare, ac Constantii nomen pro Constantino irrepsisse, quod & Sophronius Hieronymi interpres, & antiquiores Hieronymi editiones agnoscunt: & proinde errare ipsum Baronium *, qui temere pronunciat, Socratem, Sozomenum, Theodoritum, aliosque hos secutos de Eustathio omnino errare videri, dum ipsum a Constantino Augusto in exilium amandatum esse dicunt. Quocirca Baronium me-

* Theol. Orthod. Fid. l. 5. c. 9.
* L. 5. c. 6.
* L. 1. c. 7.
* Ibid. c. 7. Vid. Vales. Annot. in Theod. p. 9.
* L. 1. c. 24.
* Vid. Theod. l. 1. c. 21.
* Epist. ad Solit. p. 819.
* Ad an. 324. N. 144. an. 340. n. 21.
† Dogm. Theol. tom. 1. 4. c. 4.
‡ Loc. cit.
* De Script. c. 85.
* L. 1. c. 24.
† L. 2. c. 19.
‡ L. 1. c. 21.
* L. 2. c. 7.
Vid. Euseb. de vit. Constant. l. 3. c. 59, 70. &c.
Ap. Athan. Apol. 2. p. 618.
* L. 2. c. 31.
* L. 6. c. 13.
* Not. ad Martyrol. Jul. 16.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Eustath.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 85.

tito reprehendunt Cl. Valesius *, & Jac. Gothofredus †, ejusque argumenta diluunt. Sed his missis ad Eustathium redeamus, cujus innocentia & nefariæ inimicorum insidiæ clarissime tandem detectæ sunt. Etenim misera illa muliercula in gravissimum morbum lapsa, palam fassa est, se ad fabulam agendam mercede fuisse conductam, & solummodo in nomine Eustathii prævaricatam; Eustathium quippe quendam fabrum ærarium infantis patrem fuisse. Obiit exul sanctissimus confessor Trajanopoli in Thracia, ubi & conditus est. Alius ut sit a nostro, oportet, Eustathius Antiochenus a Joviano revocatus, a Valente iterum in Bizuam Thraciæ oppidum relegatus; de quo Socrates *, Sozomenus †, alii. Præclaro quidem encomio Eustathium nostrum effert Athanasius *, Ἀνὴρ ὁμολογητὴς καὶ τὴν πίστιν εὐσεβής. πολὺς ἦν ζηλῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. *Vir confessione clarus, religione pius, qui magno zelo pro veritate dimicavit, & Arianam hæresin odio prosequutus est.* Commendat illum Sozomenus *, tum ob alia, tum quod esset ἐπὶ εὐγλωττίᾳ δικαίως θαυμαζόμενος, *eloquentiæ causa merito admirandus; quemadmodum*, inquit, *ex libris ejus qui hodie exstant, licet cognoscere*, ἀρχαιότητι φράσεως καὶ σωφροσύνῃ νοημάτων, καὶ ὀνομάτων κάλλει καὶ χάριτι ἑρμηνείας εὐδοκιμοῦσι, qui tum *ob priscum eloquentiæ genus, & ob gravitatem sententiarum, tam ob verborum elegantiam, & in rebus explicandis venustatem magnopere probantur.*

* Annot. ad Euseb. de vit. Const. l. 3. c. 59.
† Dissert. in Philost. l. 2. c. 7.
* L. 4. c. 13. 14.
† L. 6. c. 13.
* Ep. ad Solit. p. 629.
* L. 2. c. 19.

ᵃ Ex his supersunt,

Oratio brevis ad Constantinum Imp. in Nicæna synodo. Exstat, si modo genuina sit, apud Gregorium presbyterum oratione de patribus Nicænis, quam Latine exhibet Surius Julii 10. num. 6. Gr. Lat. Auctuar. Combefis. tom. 2. p. 547.

Commentarius in Hexaemeron; primus Græce & Latine edidit, notasque uberiores & collectanea addidit Leo Allatius, *Lugd.* 1629. 4°. Non levem huic operi litem movent eruditi, & merito quidem: etsi enim in quibusdam locis argumentum, quod in se susceperat, satis commode pertractet autor, majori tamen sui parte claudicat opus, ineptis fabulis de beata Virgine, ejusque parentibus (ut alia jam taceam) ex Jacobi Proto-evangelio depromptis, ab Eustathii doctrina, judicio, gravitate alienis, refertissimum. Non hic agam, an primi vel secundi sæculi ætatem ferat, quod habemus hodie, Jacobi Proto-evangelium, vel an idem sit cum Jacobi libro ab Ebionitis confecto, cujus meminerunt Origenes * & Epiphanius †. Id a me vix impetrare possum, ut credam Eustathium virum quidem gravem atque eruditum istud suo calculo approbasse. Notari certe meretur Eustathium *, ubi Jacobi narrationem de B. Virgine profert, vocare non Jacobum apostolum, sed tantum Ἰάκωβόν τινα; unde recte colligit Cl. Fabricius *, autorem Proto-evangelii ab eo non habitum fuisse Jacobum apostolum, sed scriptorem dubiæ incertæque autoritatis. Suspicari forsan licet totam illam de beata Virgine, aliisque quæ sequuntur fabulam, a recentiori manu accessisse. Certe integra ista periodus a pagina 68. ubi de Jacobi patriarchæ filiis agit, usque ad paginam 75. ubi eandem materiam denuo resumit, satis ἀπροσδιόνυσος videtur, & in locum non suum importune intrusa: dempta enim hac parte reliqua optime cohærent. Vidit hoc impostor, ac proinde fabulosam narratiunculam hac cautione claudit, se hæc tantum ὡς ἐν παρόδῳ dixisse. Aut hoc dicendum est, aut integrum opus Eustathio abjudicandum; & utrumque forsan a vero non longe abludit. Certe Eustathium nostrum hujusmodi opus elucubrasse, nullus neque veterum, neque recentiorum nobis prodidit. Neque de autore suo confidenter ut solet alias, loquitur qui primus edidit ipse Leo Allatius, nullo alio testimonio, nisi codicum MSS. titulis nixus. Quam vero fallaces, quam incerti sæpius sint librorum MSS. tituli nemo nescit. Quisquis sit, vixit, saltem vixisse videri voluit, trigesimo Constantini anno, id est, anno Christi 335. saltem sequenti. Neque tamen hoc modo sibi constat accurata supputandi ratio, cum ait pag. 55. a Christo (demus id de anno Dominicæ passionis intelligi) ad trigesimum annum Constantini, numerari annos 249. Esto vero scriptor Eustathio coævus, at de interpolatione fabulisque eadem manet difficultas. Solvant nodum eruditi.

* Tom. 11. in Matth. p. 223.
† Hæres. 30. n. 23.
* Hexaem. p. 70.
* Cod. Apocr. N. T. p. 43.

Dissertatio de Engastrimytho adversus Origenem, qua acriter in Origenem, ejusque sententiam invehitur. Et quidem Eustathium inter primarios Origenis obtrectatores recenset Socrates *. Hanc dissertationem Gr. Lat. edidit idem Allatius una cum eruditissimo ejusdem argumenti syntagmate loco & anno supradictis. Habetur etiam *Criticorum sacrorum Londini* impressorum tomo octavo. Scripsit item, quæ interciderunt, saltem lucem adhuc non viderunt, præter infinitas epistolas,

* L. 6. c. 13.

Librum de Anima, cujus fragmenta quædam exhibet Theodoritus, Dialog. 1, 2, 3.

Sermonem sive *Homiliam in illud* Prov. 8. *Dominus creavit me initium*, &c. Fragmentum exstat apud Theod. Hist. Eccles. lib. 1. cap. 8. & plurima alia apud eundem Dialog. 1, 2, 3. bina apud Facundum, lib. 11.

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 1. & seq. vol. 8. p. 166. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 22. *Oudin.* tom. 1. p. 317.

cap. 5.

Sæc. IV. ab an. CCC.

cap. 5. aliud apud Anastasium in Collect. *Interpretationem Psalmorum*. Fragmenta aliquot in Psalmos 15. & 92. exstant apud eundem Dialog. 1, 3. Citat etiam Theodoritus Dialog. 2, 3. Eustathium nostrum εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς σηλογραφίας, & εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀναβαθμῶν, quæ pars fuisse videntur commentariorum in Psalmos.

325. [a] JACOBUS, ob summam rerum divinarum humanarumque scientiam *Sapiens* dictus, patria Mesopotamiensis, cui Antiochia Amygdonia (Nisibin Syri appellant) urbs in confinio imperii Romanorum & Persarum sita, ortum dedit. Ab ineunte fere ætate vitam egit duram ac solitariam, in sylvis & montibus & speluncis degens, continuo jejuniis, asperrimisque severioris disciplinæ officiis se exercens. Sub Persecutione Maximini confessione claruit; ad patriæ urbis episcopatum tandem evectus. Anno 325. concilio Nicæno interfuit, doctrinæ orthodoxæ vindex primarius, τῶν ὀρθῶν ὑπερμαχήσων δογμάτων. οἷά τις ἀριστεὺς καὶ πρόμαχος ἁπάσης φάλαγγος, inquit Theodoritus [*], *ut fortissimus bellator & totius agminis princeps pro veris dogmatibus dissertaturus*. Addit eo in loco Theodoritus illum junctis cum Alexandro ad Deum precibus, infaustum illum exitum Ario imprecatum; enormi tamen errore hæc ad Alexandrum Alexandriæ episcopum & synodi Nicænæ tempus referens. Sub initium principatus Constantii circa ann. 338. Sapor Persarum rex Nisibin Romanis tunc subditam arcta obsidione cinxit; cujus omnes machinæ & tela sancti viri precibus irrita evasere; & cum præterlabentis urbem fluvii, cujus cursum ingestis aggeribus Sapor inhibuerat, violento impetu murus corruisset, ab incolis Jacobi precibus animatis una nocte reædificatus est. Tandem in turri quadam constitutus Deum oravit Jacobus, ut ciniphum & culicum turma in hostes emitteretur. Dictum factum. Equi enim, elephanti, cæteraque Persarum jumenta, cum animalculorum aculeos ferre non possent, ordinibus conturbatis, & excussis sessoribus in fugam se dederunt. Ita rex infelicissimus recedere coactus ignominiam pro victoria reportavit. Hæc pluribus Theodoritus, qui non uno loco testatur [*] Jacobum apostolicis miraculorum donis claruisse, mortuos suscitasse, futura prædixisse, aliaque stupenda fecisse, quorum plura exempla profert historiæ φιλοθέῳ capite primo. Vitam clausit regnante Constantio, in urbe natali sepultus; cujus sacri corporis reliquias, teste Gennadio [*], Julianus Imp. Nisibin ingressus civitate efferri jussit. Sozomenus † vero solummodo, ait Julianum illac transeuntem, Nisibenis minatum esse, se nec opem illis laturum, nec legationem admissurum, nec in ipsorum urbem utpote sceleratam, pedem prius illaturum esse, quam eos ad Gentilium religionem se transtulisse didicisset. Ego Theodorito [*] utpote viciniori potius credendum sentio, qui tradit, Nisibi a Joviano Juliani successore Persis tradita, incolas pene omnes urbe excessisse, & episcopi sui τοῦ πολιούχου corpus secum detulisse. Nullum illi inter scriptores ecclesiasticos locum tribuit Hieronymus; quod opera ejus Hieronymi ætate, uti recte observat Gennadius [*], nondum e Syro sermone conversa fuerint.

[*] Hist. Relig. c. 1. Oper. tom. 3. p. 768.

[*] Ubi supra. & Hist. Eccl. L. 2. c. 31.

[*] De Script. Eccl. c. 1.

† L. 5. c. 3.

[*] Hist. Relig. c. 1.

[*] Loc. cit.

Scripsit, eodem teste, opus ingens 26. libris constans, nempe *De fide adversus omnes hæreses*, *De charitate generali*, *De dilectione erga proximum specia'i*, *De jejunio*, *De oratione*, *De resurrectione*, *De vita post mortem*, *De humilitate*, *De patientia*, *De pœnitentia*, *De satisfactione*, *De virginitate*, *De sensu animæ*, *De circumcisione*, *De acino benedicto*, pro quo in Isaia legitur, *non est exterminandus botrus*, *De Christo quod Filius Dei sit & consubstantialis Patri*, *De castitate*, *Adversus gentes*, *De constructione tabernaculi*, *De Gentium conversione*, *De regno Persarum*, *De persecutione Christianorum*, item *Chronicon* in quo divinarum scripturarum autoritate eorum ora compressit, qui audaci suspicione de adventu Domini nostri inaniter philosophantur. De his vero plura dicere supersedeo, quia amplius non exstant. [b] Habetur in bibliotheca Lugduno Batava inter libros MSS. quos ex Oriente advexit Jacobus Golius num. 87. fol. Jacobi episcopi Edesseni *Hexaemeron ad Constantinum*, seu *Historia creationis & creatarum rerum* Syriace: an vero Jacobi nostri opus sit judicent alii: certe temporis ratio optime congruit. Næ vero illi lepide nugantur, qui Jacobum nostrum *Canonum* 84. *Arabicorum* Nicæni concilii compilatorem faciunt. Canones istos post Justiniani Imp. ævum confictos esse pluribus confirmat Cl. Pearsonus Vindic. Ignat. part. 1. p. 187.

[c] ATHANASIUS, Alexandriæ, urbium post Romam omnium celeberrimæ, parentibus honestis pietate & virtute conspicuis natus est. Mitto quæ de eo adhuc puero episcopi personam induente, baptismumque per sacrum quendam Indum celebrante vulgo narrant. Fabulam certe esse 326.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Jacobi* vol. 7. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 1. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 49.
[b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 322. *Long.* Bibl. sacr. p. 791. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 28. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Athanasii* vol. 8. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 87. Vita *Athanasii* præfix. operibus ejusdem, edit. Benedict. tom. 1. Etiam Animadvers. in vit. *Athanasii* præfix. Collect. nov. Græc. PP. tom. 2.

Sæc. IV. ab an. CCC. & nunc & olim suspicatus sum. Primus hanc historiam extulit Rufinus, scriptor nimis credulus, quique hæc ex solo auditu refert, ipse a re gesta integro pene sæculo remotus: nec leve præjudicium videri debet rem adeo memorabilem omnes hujus ævi scriptores latuisse, neminemque ante Rufinum de eo vel verbulum inaudivisse: neque alia desunt quæ idem suadeant argumenta; modo his immorari vellem. Sed cum Athanasio pergamus. Bonis literis institutus in Alexandri episcopi contubernium ascitus est; qui illum notarium deinceps habuit, & diaconorum primicerium postea constituit. In synodo Nicæna Alexandro Arium fortiter oppugnanti mira dexteritate suppetias tulit; & disputatione habita hæretici versutias expugnavit: unde per totam vitam Arianos sibi quam infensissimos expertus est. Elapsis quinque post synodum mensibus, mortuo Alexandro, anno 326. communi catholicorum suffragio ecclesiæ Alexandrinæ præficitur, ætatis suæ anno, ut videtur, vicesimo octavo. Munus sibi commissum quo minus in pace diu obiret, inquies & obfirmata Eusebianorum malitia obstitit. Tentatis frustra variis calumniarum technis, tandem anno 334. Cæsaream ab Episcoporum nonnullorum sibi infensorum synodo eo loci coacta evocatur fictæ Arsenii Meletiani cujusdam episcopi necis rationem redditurus. Verum adesse noluit Athanasius, episcoporum inimicitias veritus. Subiratus igitur Constantinus imperator aliam synodum anno sequente Tyri habendam indixit: ubi causam Athanasii aperte magis & γυμνῇ κεφαλῇ ventilare cœperunt Eusebiani; fictisque illum injuriæ, tyrannidis, stupri, homicidii magicæ artis gratia commissi, confracti calicis mystici, sacrorum codicum igni datorum, subversæ mensæ dominicæ, quin & illegitimæ ordinationis criminibus onerantes sede sua deposuerunt. Verum Athanasius relicta prius Tyro Constantinopolim profectus, imperatorem de fœdissima episcoporum injustitia certiorem fecerat. Anno igitur 336. Constantinopolim acciti Eusebianorum Antesignani novi cujusdam criminis Athanasium apud imperatorem postularunt, suggerentes comminatum eum esse, prohibiturum se, ne annona ex Alexandria Constantinopolim quotannis vehi solita mitteretur. Qua accusatione motus Constantinus mox eum Treverim Galliæ Belgicæ urbem relegavit. Post annum integrum & sex circiter menses sublato e vivis Constantino, Constantini junioris literis dat. 15. Cal. Julias anno 337. sedi suæ restituitur. Quem tamen anno 341. synodus Antiochena renovatis calumniis secunda jam vice deposuit, suffecto in ejus locum Gregorio Cappadoce, obscuro & nullius nominis viro. Verum antequam ovile lupus invaderet; fuga se Athanasius Romam contulerat, eo a Julio episcopo evocatus; ubi a synodo anno 342. habita criminibus sibi intentatis absolutus est. Hac in urbe, aliisque Occidentis partibus, per aliquot annos hæsit; donec anno 347. decreto synodi Sardicensis iterum absolutum & in integrum restitutum Constantius Imp. interpellante fratre Constante, ecclesiæ Alexandrinæ reddidit. Verum iterum nubes post pluviam. Anno 353. synodi Arelatanæ, anno 355. Mediolanensis decretis iterum condemnatus, ac sede sua deturbari jussus, anno sequente a grassante in catholicos Alexandrinos Arianorum factione ecclesia sua expellitur; ac pro eo Georgius Cappadox, Gregorii, qui diem dudum obierat, Gentilis, bipedum nequissimus, militari satellitio stipatus substituitur. Enormem hoc loco Dorothei metropolitæ Monembasiæ, qui vulgari seu barbaro idiomate synopsin historiarum Græce edidit, errorem notare liceat, ubi de Constantio sic loquitur*. Τῷ δὲ ιε. χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐξώρισε τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς τὴν Ἐγκλιτέραν καὶ ἐχειροτονήθη Φίλιξ ὑπ' αὐτοῦ. *Decimo quinto imperii sui anno magnum Athanasium in Angliam relegavit; ejusque in locum Fœlix ordinatur.* Ubi nulli dubium esse potest pro Athanasio Liberium intelligi debere, non in Angliam seu Britanniam, sed Beræam Thraciæ relegatum. Fugatus Athanasius in desertissimam Thebaidis solitudinem se recepit; in qua usque ad mortem Constantii salvus delituit, orationibus, jejuniis, aliisque pietatis officiis, epistolis & apologiis concinnandis secure vacans. Imperante Juliano, ab exilio revocatus synodum habuit de vera significatione vocum οὐσίας & ὑποστάσεως statuenda, deque lapsis episcopis ad sedes suas recipiendis. Mox exul factus anno 362. conspirantium in se Gentilium & Arianorum insidias non sine summo capitis discrimine evasit: de quibus festive dixit; *Secedamus paulisper, O Amici; nubecula est, quæ cito evanescet.* Anno 363. Jovianum Imp. Antiochiæ convenit, eique libellum de fide obtulit. Sub initia imperii Valentis ad supplicium exilumve a præfecto Augustali quæsitus sese occultavit: at evanescente hac quoque nubecula quietus deinceps & securus vixit. Tandem laboribus, ærumnis, molestiis fractus succubuit: & sanctissimam animam cœlo reddidit, anno Christi, ut dicitur, 371. episcopatus sui 46. Ita enim Socrates* diserte tradit: licet id Baronius†, eumque secuti ex Neotericis plurimi, in annum sequentem rejiciant: quin & Proterius in epistola* ad Leonem papam Athanasium mense Martio anni 373. superstitem fuisse scribit. Et huic certe anno omnes me-

* Synops. Διαφορ. ιστορ.

* L. 4. c. 20.
† Ad ann. 372.
* Edit. a Bucher Com. in Victor. Can. Pasch. c. 2. p. 84. Naz. Encom. Athan. Orat. 21. p. 392.

Sæc. IV. ab an. CCC. meliores notæ chronologicæ mortem ejus ascribere videntur. Vir erat omni virtutum genere cumulatissimus in tuenda catholica veritate constantis & invicti animi, ærumnis, periculis, difficultatibus cedere nescii; τοῖς μὲν πάθεσιν Adamas, τοῖς δὲ συστάζουσιν Magnes: in cæteris disciplinis non infeliciter versatus, in theologicis accuratissimus, controversiarum sui sæculi, si quis alius, callentissimus, doctrinæ orthodoxæ judex simul ac vindex acerrimus; ad conciones ecclesiasticas, & quæ sacri sunt muneris, maxime idoneus, & ut scite Sozomenus*, ἱκανὸς ἐκ τῆς αὐτοδίδακτος. summatim de eo ac plane eleganter ὁ τῆς Σασιμων*, ὅρος μὲν ἐπισκοπῆς ὁ ἐκείνου βίος καὶ τρόπος, νόμος δ' ὀρθοδοξίας τὰ ἐκείνου δόγματα. *Vita ipsius, morumque ratio episcopatus norma erat; dogmataque ejus pro fidei orthodoxæ lege habebantur.* De stylo ejus ita Photius*, κομψῶς τε καὶ λαμπρῶς καὶ ἔτι σαφῶς συντεθειμέναι, (epistolæ Athanasii) καὶ τὸ πιθανὸν κατὰ τὸ χαρίεντος ἀνθοῦσαι. *Eleganter simul & splendide, clareque compositæ sunt, persuadendi insuper vi ac venustate floridæ.* Σαφὴς μὲν ἐστι πανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ. *Dilucide dicit in omnibus suis scriptis.* Denique τὴν φράσιν σαφὴς τ' ἐστι (in libris suis contra Arium) ὡς καὶ ἐν πᾶσιν, καὶ ἀπέριττος καὶ ἀφελής, δριμὺς καὶ βαθύς, καὶ λίαν τοῖς ἐπιχειρήμασιν εὔτονος, καὶ τὸ γόνιμον δ' αὐτοῦ ἐν τούτοις ἡλίκον, ὅσον καὶ θαυμάσιον. *Dictio in his perspicua, ut & in cæteris ejus omnibus sobria item & candida, vehemensque ac profunda, & argumenta valide torquens; ejus vero ubertas in his ac fœcunditas admodum sane fuit mirabilis.* Cæterum quanto olim in pretio Athanasii scripta habita fuerint, Cosmæ abbatis piissimi præceptum Johanni Moscho* datum testatur. *Cum inveneris aliquid*, inquit, *ex opusculis sancti Athanasii, nec habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud.*

* L. 2. c. 17.

* Ib. p. 397.

* Cod. 32. 139. 140.

* Prat. Spirit. c. 40.

SCRIPTA.

Cum sæpius edita sint Athanasii opera, nos editionem Parisiensem Græco-Latinam a monachis Benedictinis adornatam, omnium utpote notissimam, præstantissimamque hoc loco exprimemus. In duos tomos distributa est; in priorem opera Athanasii *Genuina*, in posteriorem *Dubia*, & *Spuria* relata sunt.

[a] Part. I. continentur

[b] *Oratio sive liber contra Gentes.*

Oratio de Incarnatione. Quo tempore scriptæ sint hæ orationes, haud facile est hariolari. Videntur nihilominus ætatis Athanasianæ junioris fœtus. Posteriorem librum secundum *contra Gentes*, cujus Hieronymus meminit, esse constat. Duabus his Athanasii orationibus, viz. *contra Gentes*, & *de incarnatione Verbi* litem movet D. Allixius, autoremque ad secundi sæculi finem vixisse putat: 1. Quod Marcionis dogma confutat: 2. Quod Antinoum Hadriani imperatoris Amasium, quasi novitium numen proscindit: 3. Quod ἀποθέωσις adhuc vigere significat. Has viri clarissimi objectiones in medium proferre placuit, eruditis ulterius excutiendas. Interim notare liceat, 1. Autorem Marcionis nuspiam diserte meminisse: dogma quidem de origine mali, duplicique principio refutat; id vero plurimorum erat inter gentes philosophorum, non minus quam Valentini, Marcionis, Manetis, &c. inter hæreticos. Et etiamsi concedatur, dogma Marcioniticum confutasse, non inde sequetur, ipsum Marcionis ætate vixisse. 2. Quod dicit Antinoum, τὸν νεῶ inter numina relatum esse, forsan non alio sensu intelligi debet, quam quod suo adhuc tempore pro Deo habitus sit. 3. De Romanorum consecrationibus hæc habet: Καὶ μή τι θαυμάσῃς μηδὲ μακρὰν πίστεως εἶναι τὸ λεγόμενον νομίσῃς, ὅπου γε καὶ οὐ πολλῷ πρότερον, ἢ τάχα καὶ μέχρι νῦν ἡ Ῥωμαίων σύγκλητος τοὺς ἑαυτῆς, &c. i. e. interprete P. Nannio. *Ne mihi hic dubius hæsites, neve longe a fide rem abesse credas, quod dico; non ita pridem, & fortasse etiam nunc, Romanus senatus, suos ab origine imperatores, aut omnes, aut saltem eos quos ipsis libitum est, cælo arisque dedicant, legibusque & senatus-consultis Deos esse jubent.* Hæc de temporibus Athanasianis, vel Athanasium immediate præcedentibus quando longe major senatus Romani pars gentilium sacris mordicus adhuc adhærebant, commode dici poterant, ægre autem de secundo sæculo, quando ἀποθέωσις Romanæ, pleno ceremoniarum apparatu, peragebantur. Utut sit, certum est, orationem *contra Gentes*, præterquam quod constanti fide eam Athanasio tribuunt codices MSS., a synodo Constantinopolitana adversus cultum imaginum an. 754. congregata, sub Athanasii nomine citari; quibus hac in re ne hylum quidem reponunt Nicænæ 2. synodi patres, Act. 6. p. 481. Oratio vero *de Incarnatione*, quam ejusdem esse antoris nemini dubium esse potest, tanquam Athanasii citatur a Theodorito Dial. 3. pag. 161, 162. ubi plurima ex ea loca profert, ut Hadrianum papam, Photium, aliosque mittam.

[c] *Expositio fidei*, Arianis præcipue opposita. *Symboli expositionem* vocat Fac. Hermian. l. 11. c. 2. p. 168.

In illud: *Omnia mihi tradita sunt a Patre.*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. § 4. vol. 5. p. 300. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 32. *Tillemont.* Memor. Eccles. not. 110. ad vit. *Athanasii* vol. 8. b Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 17. p. 79. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p 332.

Sæc. IV. ab an. CCC. Ante mortem Eusebii Nicomed. cujus meminit in initio, scriptum.

Encyclica ad Episcopos epistola, tempore synodi Antiochenæ anno 341. scripta. Hanc in S. Athanasii memoriam 2ª die Maii publice legi solitam monet scholion, quod in codice quodam MS. habetur.

Apologia contra Arianos, quæ in editis *secunda* perperam dicitur, scripta ann. 349. Præclara historiæ Athanasianæ, fideique catholicæ monumenta continet. In ea accedunt duæ epistolæ hactenus ineditæ.

Epistola de Nicænis decretis, scripta videtur non diu post Athanasii reditum, Gregorio pseudo-episcopo jam occiso. Subjunctam habet Eusebii ad Cæsarienses suos epistolam.

Epistola de sententia Dionysii, qua ipsum vindicat a calumniis nonnullis, quas ex Dionysii scriptis exculerunt Ariani, quasi illorum impietati favere videretur.

Epistola ad Dracontium, qui imminente persecutione Ariana se abduxerat circ. an. 354. saltem seq. ne episcopatum sibi oblatum in se susciperet.

Epistola ad Episcopos Ægypti & Libyæ, quæ in editis, nonnullisque MSS. orationis *primæ contra Arianos* titulum habet. Scripta est anno 356.

Apologia ad imperatorem Constantium, qua omnes Arianorum in se calumnias, dolosque nervose atque eleganter refellit. Missa est anno 356, vel 357.

Apologia de fuga sua; cum ut Arianorum insidias, & Syriani ducis vim evaderet, fuga se subduxit. Condita est an. 357. vel seq.

Epistola ad Serapionem de morte Arii, quam scripsit an. 358.

Epistola ad Monachos, seu ad omnes ubique solitariam vitam agentes, eodem fere tempore scripta. Brevis est quidem, & definit in hæc verba, *Gratia Domini nostri Jesu Christi sit vobiscum, Amen.* Reliqua quæ in vulgatis editionibus sequuntur, ad historiam Arianorum pertinent; cui proinde hæc epistola tanquam præfatio præmittitur.

Historia Arianorum ad Monachos, qua de persecutionibus adversus Athanasium excitatis agitur. Initio quidem mutila. Condita est an. 358.

Condemnatio Arii, sive *ejus ab Alexandro Alexand. depositio*. Hanc primus extulit Cotelerius Not. ad PP. Apostol. p. 317.

Epistola synodalis Alexandri episcopi Alex. quam more encyclico scripsit ad episcopos de condemnatione Arii. Habetur apud Socratem lib. 1. c. 6. & apud Gelas. Cyz. l. 2. c. 3.

Orationes 4. *contra Arianos*. In editis, ut & variis MSS. quinque numerantur, quia *Epistola encyclica ad episcopos Ægypti & Libyæ* pro una ex iis habebatur, ut supra monuimus. Verum diu est quod quinque numeratæ sunt. Certe ita erat Photii ætate, qui πεντάβιβλον contra Arianos vocat, easque τρόπαιον κατὰ πάσης μὲν τῆς αἱρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τῆς Ἀρειανῆς, *Trophæum adversus omnes, potissimum vero Arianam, hæreses* esse dicit Cod. 140. (quem locum paulo integriorem, quam in editis exstat, exhibet Pet. Fleckmannus in Append. ad opera Athanas. pag. 6.) earumque stilum, methodum, ubertatem, argumentationes, omnia denique mire commendat; ex his etiam ceu ex fonte Gregorium theologum, sanctumque Basilium limpidos librorum suorum contra Arii errores, rivulos derivasse scribit. Cæterum & in Codd. MSS. & apud priscos scriptores mirum, quam variet, & inter se misceatur harum orationum ordo. Ut alia exempla taceam, quartam ex iis citat Cyrillus Alex.[a] sub nomine τῦ περὶ τῆς ἁγίας τριάδος λόγου τρίτου, & iterum τῦ περὶ τῆς ὁμοουσίου τριάδος λόγου τρίτου. Tertiam synodus Chalcedonensis[b] simpliciter vocat orationem contra hæreses. Quinta (quam nonnulli Codd MSS. ἔκθεσιν κατὰ Ἀρειανῶν λόγον vocant, quinto loco reposita oratione contra Arium & Apullinarium inscripta, quæ infra habetur) quædam habet pag. 322. quæ scriptam esse post certamina Nestoriana suadere nonnullis videntur.

[a] Ep. ad Monach. Ægypt. in Actis Ephes. Synod.

[b] Act. 16.

Part. II. continentur.

Epistolæ 4. *ad Serapionem* Thmuios in Ægypto episcopum, quibus præcipue Spiritus S. causam agit, ejusque Deitatem adstruit. In epistolæ secundæ parte posteriori priorem epistolam rogantibus fratribus in epitomen redigit. Epistolæ hæ prius confusæ & mendosæ, in unum jam locum colliguntur, & ope Codd. MSS. integritati suæ restitutæ sunt. Epistolæ ultimæ pars posterior, nempe a num. 8. usque ad finem, nihil aliud est quam tractatus in illud Matthæi, *Quicunque dixerit verbum* &c. in hactenus editis male ab hac epistola divulsus est, testantur codd. MSS.

Epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ, scripta an. 359. qua inter alia plures fidei formulas ab Arianis conditas recenset.

Tomus, seu epistola ad Antiochenos; scripta videtur an. 362. ab Athanasio, cæterisque episcopis Alexandriæ, tunc temporis in synodo congregatis.

Epistola Joviani imperatoris ad Athanasium, anno 363.

Epistola Athanasii ad Jovianum, eodem tempore data.

Lucii & Arianorum petitiones 4. *ad Jovianum imperatorem contra Athanasium*, anno 363. Athanasio, ut videtur, Antiochiæ agente.

Sec. IV. ab an. CCC.

ᵃ *Vita sancti Antonii*, condita circa annum 365. Hujus meminerunt Nazianzenus Orat. 21. p. 376. Hieronymus de Scriptor. cap. 87. Socrat. lib. 1. c. 21. Quæstio est, an ea quæ exstat hodie, Athanasii sit, saltem non leviter interpolata? Fatendum sane est plurima ex Athanasii libro de vita Antonii loca a Palladio, Socrate, Damasceno, & aliis citata inibi reperiri; plurima tamen ibidem haberi nugatoria plane, ac tanto viro indigna, negari nequit. Nihilominus genuinum esse Athanasii opus contendunt Benedictini, & argumentis in contrarium allatis respondent, veteremque Euagrii versionem addiderunt. Nec esse germanum Athanasii opus negare mihi in animo est. Quamvis fieri possit (ut ingenue fatetur Clar. Du Pin) ut ei aliquid sit additum, vel immutatum, ut sæpe id genus operibus accidere solet. In editionibus Athanasii annum 1626. præcedentibus Latine solum exstitit; demum an. 1626. *Paris.* Græce & Latine prodiit, cum a D. Hæschelio Græce prius seorsim evulgata fuerat *Augustæ Vindel.* 1611. 4°.

Epistolæ 2. *ad Orsisium*, quas ex vita S. Pachomii deprompserunt Benedictini, & Athanasio dignissimas judicant. Res tanti non est, ut de ea litigetur. His subjungitur narratio Athanasii ad Ammonium aliosque de fuga sua, imperante Juliano, excerpta ex appendice Bollandiana ad Tom. 3. *Maii*, pag. 71.

Liber de incarnatione Verbi Dei, & contra Arianos: quem non semel citant Theodoritus & Gelasius Cyzicenus, ut alios taceam.

Epistola ad Africæ Episcopos, qua illos de synodo Nicæna, rebusque Arianorum recte instruit.

Epistola ad Epictetum Corinthi episcopum, qua multa malesana dogmata eo tempore Corinthi ventilata valide refellit. Integra exstat apud Epiphanium Hæres. 77. scripta erat anno 371.

Epistola ad Adelphium, circa an. 371. Arianis & Apollinaristis opposita. Ut memoria lapsus sit Theodoritus ᵇ, qui loca duo ex epistola ad Epictetum citat, quæ non nisi in hac ad Adelphium exstant. Adelphius iste Onupheos episcopus fuisse videtur, ab Arianis in exilium missus in Psinabla Thebaidis; unde confessorem eum diserte vocat Athanasius.

ᵇ Dial. 2. p. 92.

Epistola ad Maximum philosophum de divinitate Christi, data circa an. 371. Idem forsan hic Maximus, qui Gregorio Nazianzeno de sede CP. litem movebat, & ad quem duæ exstant Basilii epistolæ 40, 41. quod librarios etiam inducere potuit, ut pro φιλόσοφον in quibusdam Codd. MSS. ἐπίσκοπον reponerent.

Contra Apollinarium libri 2. post mortem Apollinarii, paulo ante obitum ab Athanasio scripta. Eos Athanasio diserte vindicant testimonia veterum.

Epistola ad Johannem & Antiochum presbyteros.

Epistola ad Palladium presbyterum.

Epistola ad Amûnem monachum.

Ex Epistola hortastica, seu *festali Fragmentum*. Quantum enim, ex initio desideratur, non liquet.

Epistola ad Rufinianam episcopum de recipiendis hæreticis.

Epistolæ 2. *ad Luciferum Calaritanum*, circa ann. 360. scriptæ. Exstant Latine tantum, & an eo sermone scripserit Athanasius, haud facile determinari queat. Inter Luciferi opera habentur.

Epistola ad Monachos, Græce quidem scripta, sed quæ nonnisi Latine jam exstat.

Fragmentum epistolæ S. Athanasii filiis suis datæ ann. 356. Festalis Epist. pars videtur. Latine ex Cod. Colbertino annorum 800. eruta.

Liber de Trinitate & Sp. Sancto, scriptus anno circiter 365. Exstat tantummodo Latine ex antiqua versione, inter *Spuria* hactenus recensitus. Sed quem Athanasio indubitanter adstruunt Benedictini.

Epistola ad Marcellinum de libro Psalmorum, sive *in interpretationem Psalmorum.*

Expositiones in Psalmos, maximam partem a nuperis editoribus in lucem prolatæ, subnexis quamplurimis fragmentis ex catenis veterum.

Fragmenta Commentarii in Cantica, ex catenis desumpta.

Commentariorum in Cantica Canticorum: meminit Photius Cod. 139.

Fragmenta Comment. in Matth. Marc. & Lucam, ex catena Gr. in Matthæum. Alia etiam fragmenta inde itidem depromta.

Fragmentum Comment. in Epistolam ad Hebræos: verum an Athanasii sit, in dubio ponunt ipsi editores.

Fragmenta ex Panoplia Euthymii, sed quæ maximam partem Latine tantum habentur.

Interpretatio in symbolum Apostol. brevis illa quidem, & in Codd. MSS. Athanasio constanter tributa, sed quæ ejus esse non certo constat.

Fragmentum aliud, de exemplo ex natura hominis allato. Sed Athanasio adscribere non audent Benedictini, potius sæculo 5. exaratum esse arbitrantur.

Fragmenta a Pet. Fleckmanno ax variis variorum autorum operibus collecta. Quibus

ᵃ Conf. Oudin. tom. 1. p. 358. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p 347.

Sæc. IV. ab an. CCC. bus accedunt plura a Cl. Johan. Milio transmissa, aliaque haud pauca aliunde collecta. Non magni quidem pretii, nec quæ genuina esse pro certo præstare ausus sum.

Tom. II. continentur

[a] DUBIA.

De incarnatione Verbi Dei. Breve opusculum, sed maxime controversum. Citatur quidem a Cyrillo Epist. ad Regin. sed suspicio est locum istum a Dioscuro ejusve asseclis Cyrillo fuisse intrusum. Certe quod ibi habet Athanasius de unica tantum in Christo post incarnationem natura, nec cum Athanasii, nec Cyrilli mente stare potest: unde diserte ejus esse negavit Leontius de Sect. Act. 8.

Testimonia ex sacra Scriptura, nempe *de naturali communione similis essentiæ inter Patrem, Filium & Sp. Sanctum, licet res intellectu difficillima sit; & quod unam habeant operationem.* Sed a nullo veterum hic tractatus memoratur; nec agnoscunt antiquiores Codd. MSS. Quin & stylus Athanasii non esse arguit; Quid? quod & Origenem ab Athanasio semper laudatum pessime exagitat, & Origenistarum hæreseos meminit. Quin & loca quædam *Quæstionum ad Antiochum* adducit; quæ diu post Athanasium scriptæ sunt.

Epistola Catholica. Stylus, dicendique genus ab Athanasiano alienum est.

Refutatio hypocrisis Meletii & Eusebii Samosatensis: præter styli varietatem, habentur in ea, quæ cum doctrina Athanasii minime conveniunt.

De incarnatione Verbi Dei. Tempora Nestoriana manifeste sapit.

De æterna Filii & Sp. Sancti cum Deo existentia, & contra Sabellianos. Stylus non videtur Athanasii; immo integrum opus ex Basilii homilia 27. expressum esse recte notant nuperi editores.

Quod unus sit Christus. Hanc orationem aliis probatam in dubium vocant viri Clar. Montacutius * & Petavius †, duplici præcipue argumento; 1°. Quod stylus sit multo comptior & ornatior quam Athanasianus esse solet. Sed hæc ratio mihi nulla est, Athanasium enim quandoque scripsisse κομψῶς, τι καὶ λαμπρῶς ex Photio supra observavimus. 2°. Quod tres hypostases in Trinitate confitetur, cum Athanasius unicam agnoscere soleat. Esto. At aliter scribere potuit Athanasius post quæstionem de vocibus οὐσίας & ὑποστάσεως in synodo Alexandrina sub Juliano habita determinatam; in qua decretum est non esse damnandos trium ὑποστάσεων assertores, modo personas intelligerent; nec e contra, qui unam esse hypostasin (per hanc, οὐσίαν sive essentiam intelligentes) affirmabant. Et certe scriptam esse hanc orationem post Marcellum ab Athanasio pro hæretico agnitum (i. e.) post annum 357. ex ipsa oratione liquet; in qua Marcellus diserte damnatur. Denique ab autore catenæ in Lucam sub Athanasii nomine citatur. Nihilominus Montacutio & Petavio suffragantur Benedictini. Interim ut quod sentiam, libere proferam, integrum opusculum videtur Nestorianis oppositum, adeoque post exortam de duabus in Christo naturis controversiam autorem, quisquis tandem sit, hanc orationem compilasse.

* Not. in Euseb. adv. Marcel. in init.
† De Trinit. l. 1. c. 13.

De Sabbatis & Circumcisione. Hunc librum, Athanasiine sit, an secus, in dubio prorsus relinquunt Benedictini; nec facile est dijudicare. Etsi stylus ad Athanasii vim & venustatem neutiquam assurgat.

Homilia de Semente. Athanasii ingenium parum sapit, nec in veteribus MSS. locum habet.

In illud *Profecti in pagum* — Dicendi genus infra Athanasianum longe subsidet.

In passionem & crucem Domini. Autor humili utitur stylo. Juramentum omnino vetat, quod tamen in genuinis Athanasii scriptis sæpius usurpatur. Interim a multis retro sæculis Athanasii nomine insignitur.

De Virginitate. Istius quidem argumenti librum conscripsisse Athanasium constat *. Verum an is, qui nunc exstat, genuinus sit, jure merito dubitari queat. Nihil in hoc libro de iis, quorum meminit Theodoritus, ut de stylo nil dicam.

* Vid. Theod. Hist. l. 2. c. 4.

Synopsis sacræ Scripturæ; ab hodiernis criticis unanimi fere consensu Athanasio abjudicata: quod si tamen Athanasii non sit, satis vetusti scriptoris opus est, satisque elegantis & eruditi. In fine totus articulus postremus, qui Latine tantum habebatur, nunc Græce prodit.

[b] SPURIA.

Disputatio contra Arium in concilio Niceno. Figmentum monachi cujusdam delirantis sequioris ævi esse videtur, uti ex multis in ipsa disputatione deprehensis indiciis patet: adde quod nec stylus, nec argumenta vel levissimam puritatis & vigoris Athanas. umbram habent. Confer quæ habet P. Fleckmann. Append. ad Athanas. p. 21. Nescio vero quid sibi vult Casmirius Oudinus *, cum Vigilio Tapsensi eam ascribat.

* Supplem. p. 31.

Sermo contra omnes hæreses; stylus ab Athanasiano multum recedit, & omnes fere Codd. MSS. nota apposita Athanasio abjudicant.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2. p. 34. & seq. *Oudin.* tom. 1. p. 318 — 379. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 306.
b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6 vol. 5. p. 308.

Historia

Sæc. IV. ab an. CCC. *Historia de Melchisedec*: Athanasio indigna, utpote ineptis fabulis mire referta. Fleckmannus quidem de ea dubitat, quod in fine ejus mentio fiat patrum Nicænorum quasi τῶν κατὰ καιρὸς γεγονότων: quod tamen Athanasius circa postrema vitæ suæ tempora dicere potuit.

Epistola ad Jovianum imperatorem. Nihil hic comparere Athanasianum, sed potius fragmentum esse ex alterius cujusdam scripto divulsum arbitrantur nuperi editores eruditissimi.

Liber de Definitionibus; in quo Gregorius Nyssenus citatus reperitur, Maximum forsan autorem habet, inter cujus opera a Combefisio edita locum sortitur.

Doctrina ad Antiochum; quam otiosi hominis commentum esse recte judicant Benedictini.

Ad Antiochum de pœnis inferni, ejusdem surfuris, forsan & autoris. Hæc duo opuscula in hac editione jam primum prodeunt.

Quæstiones ad Antiochum, ex V. & N. testamento 137. & responsiones totidem, in quibus ipse Athanasius & Dionysius Areopagita citantur. Ex variis patrum scriptis a studioso quopiam post ævum Monotheleticum collectæ videntur. Sequioris ævi fœtum esse vel exinde patet, quod in iis occidentales omnes *Francorum* nomine designentur.

Quæstiones 36. in evangelia; quæ ex Codd. MSS. nunc primum prodeunt, ut & fragmentum *de sacris imaginibus*.

Quæstiones 130. in sacram scripturam. Quæ Athanasii non sunt, nec in Codd.MSS. ejus nomen præferunt, ut nos docet Fleckmannus.

Quæstiones aliæ 20. quas Athanasio nemo tribuere velit.

Historia imaginis Berytensis, seu *de Passione imaginis* D. N. J. C. *crucifixæ in Beryto*. Relatio est ab Iconodulis conficta paulo ante synodum Nicænam 2. in cujus actione quarta citatur. Exstat Græce in bibliotheca Cæsarea exemplar ejus MS. ab editis haud parum diversum, & multo auctius. Principium istius repræsentat Lambecius Comment. l. 1. p. 126. ut & versionem antiquam anonymam (ab Anastasiana diversam) integram p. 128. Ex hactenus recensitis, *Quæstiones ad Antiochum*, *Definitiones theologicas*, *Disputationem cum Ario Laodiceæ habitam*, *Exhortationem ad Monachos*, *De passione imaginis Domini*, *Epistolam ad Marcum papam de unica Deitate Trinitatis* lib. 7. *Synopsin sacræ scripturæ*, aperte rejicit Bellarminus, & cum eo Labbæus aliique.

Aliud ejusdem historiæ exemplar.

Aliud ejusdem exemplar Latine.

Aliud exemplar Latine; ex actis synodi Nicænæ 2. desumptum. Omnia ejusdem Commatis. Sæc. IV. ab an. CCC.

Sermo contra Latinos, post controversiam de additamento, FILIOQUE, excitatam, compositus.

Syntagma doctrinæ ad clericos & laicos, ex Cl. V. Isaaci Vossii bibliotheca primum editum Gr. Lat. *Paris.* 1685. 8°. cum Andreæ Arnoldi notis. Spurium vero esse plurima sunt quæ suadeant, imprimis præcepta quæ inibi deprehenduntur monachis data, de bonis renunciandis, de decimis exsolvendis, conjugium clericis prohibitum, & monasticæ regulæ mentio; ut de alto circa ejusmodi librum veterum silentio nihil dicam. Athanasii igitur cujusdam junioris opus sit necesse est, quod nec ipse Cl. Vossius mihi hac de re coram agenti dissimulavit. Cum codex MS. quingentorum vel sexcentorum annorum ætatem ferat, opusculum est neutiquam contemnendum, etsi Athanasio nostro non adscribatur. Exorta tamen est hac de re controversia inter Cl. Arnoldum, & theologum quendam Rothomagensem, uti ex Novellis reipublicæ literariæ Mens. Jul. p. 744. & Act. Erudit. Lipsiens. ann. 1685. p. 511. nuper didicimus. Quidquid sit, Athanasii non esse tum ob styli discrepantiam, tum ob voculas quasdam sequioris ævi in eo usurpatas non inviti concedunt Benedictini.

Monasticæ vitæ institutio. Opus inelegans, nec Athanasio ullo modo adscribendum.

Epistolæ 2. ad Castorem, de canonicis cœnobiorum constitutionibus una, de 8. malitiæ cogitationibus altera. Quæ nihil aliud sunt quam instituta Cassiani a Græculo quodam Græce versa.

Homilia in nativitatem Præcursoris, in Elizabet. & Deiparam. Nihil Athanasianum in ea occurrit.

Sermo in annunciationem Deiparæ. Stylus neutiquam est Athanasii. Videtur post exortam Monothelitarum hæresin scriptus.

Sermo in Censum, seu descriptionem S. Mariæ. Manifesta in eo νοθείας vestigia ubique deprehenduntur.

Sermo in nativitatem Christi, post Nestorii tempora consarcinatus.

Sermo in occursum Domini, ejusdem, ut prior, ætatis & temporis.

Sermo in cæcum a nativitate, qui multa inepta & inelegantia complectitur.

Homilia in illud Matt. Ite in castellum &c.

Homilia in illud: Euntte autem illo &c.

Homilia in sanctam quintam feriam. Has duas homilias ejusdem autoris esse, & Athanasio plane indignas contendunt clarissimi editores.

Sermo in Parasceven, qui nec Athanasii stylum, nec ejus venustatem, aut judicium redolet.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Homilia in SS. patres, & prophetas*, ab Holstenio primum edita. Certe post Iconoclastarum tempora scripta.

Sermo in sanctum pascha.

Sermo in sanctum pascha & recens illuminatos.

Sermo in assumptionem Domini. Tres prædicti sermones ab eodem autore proculdubio exarati sunt. Nec Athanasio quispiam sanus vindicabit.

Sermo in sanctum Andream; in quo Athanasii venustas, gravitas, judicium desiderantur. In Cod. Colbertino 700. annorum Basilio Seleuciensi attribuitur.

Sermo alius, præcepta, & documenta quædam spiritualia continens. Autorem, quisquis erat, imperitum, & inelegantem scriptorem vocant Benedictini.

De sancta Trinitate dialogi 5. a Theod. Beza primum Græce & Lat. editi. Maximo monacho ex antiquis MSS. a Combefisio ascripti, Theodorito a Garnerio. Cujuscunque sint, Athanasii non esse certo certius est. Vid. plura in Theodorito.

Dialogi 2. contra Macedonianos. Hos Theodorito incunctanter tribuit Garnerius. Certe post exortam hæresin Eutychianam scripti videntur.

Epistola præfationis loco, *de motuum Ecclesiasticorum tragœdia*, quam sequuntur capitula sive quæstiones 17. quibus diversæ hæreses confutantur. Eutherio Tyanensi episcopo vindicat Garnerius. Photius Theodorito diserte adscribit, Cod. 46.

Syntagma ad quendam politicum: quo nonnulla fidei, & philosophiæ principia explicantur.

Sermo diatriticus iis qui sæculo renunciarunt, præcepta quædam spiritualia continens.

Doctrina ad monachos. Ejusdem farinæ opusculum.

De templo & scholis Athenarum. Ineptissimi impostoris fœtus.

De corpore & anima, sermo brevis. Hos 4. tractatus recensitos ex Codd. MSS. Romanis exscriptos Græce & Lat. publicarunt Benedictini; omnes nomine Athanasiano indignissimos.

De sancta Trinitate lib. 8. Latine, & omni dubio procul scriptoris Latini opus. Vigilio Tapsensi episcopo asserit Chiffletius, qui proinde inter Vigilii opera iis locum dedit. Et cum Chiffletio faciunt Sirmondus, Labbæus, alii. Idalio Claro in Hispan. episcopo tribuunt nuperi editores.

De fide Unitatis, Trinitatis, &c. Lat.

De Ariana & catholica Confessione. Lat.

De fide sua; Lat.

Disputatio cum Ario coram Probo judice. Latine. Vigilii Tapsensis esse post Cassandrum & Chiffletium omnibus jam notum est. Hæ disputationes variis tractatibus, alia atque alia forma continentur. Sæc. IV. ab an. CCC.

Liberii ad Athanasium epistola. Græce.

Athanasii ad Liberium respons. Græce. Has sequuntur Lat. multæ epistolæ & rescripta pontificum Romanorum ad Athanasium, & Athanasii ad illos, ex historiis ecclesiasticis, & tomis conciliorum ab imperitis quibusdam nebulonibus consarcinata.

Vita S. Syncletica, quam Græce & Latine primus edidit Cotelerius Monument. tom. 1. In nonnullis MSS. Codd. Polycarpo cuidam Ascitæ, in aliis Arsenio Pegadiensi tribuitur. Athanasio abjudicant oratio, omneque dicendi genus; nec ab ullo scriptore ecclesiastico Nicephoro Callisti antiquiore memoratur, ut alia mittam. Interim haud pauca continet erudite dicta, & quæ ad mores rite formandos non parum conferunt.

Exhortatio ad Monachos.

Exhortatio ad sponsam Christi.

Epistola Athanasii ad episcopum Persarum.

Epist. Dionysii Alex. ad Paulum Samosatensem. Hæc 4. opuscula Latine tantum habentur.

[a] *Symbolum Quicunque*, cum Græca versione: genuinum Athanasii opus non esse satis indicat, quod nec ipse Athanasius, nec sequentium sæculorum scriptor aliquis ante Theodulphum Aurelianensem libro *De Spiritu S.* p. 72. ejus meminerit; nec in ecclesia ante annum millesimum obtinuerit, neque ubique inclarescere cœperit, donec a Gregorii 9. legatis anno 1233. in disputationn Constantinopoli habita sub Athanasii nomine testimonii loco prolatum fuerit. Sed de his plura alii, & nos alibi*. [b] Non male forsan a Vigilio Tapsensi constructum, in Græcum sermonem demum versum, & in ecclesiarum Archivis diu latitasse credi potest. Certe, quod Vigilium attinet, conjecturam firmat, quod Theodulphus Aurelianensis Symbolum citat ex istis Athanasii libris, qui Vigilii Tapsensis esse jam certo dignoscuntur: quique in antiquo & probe noto codice Floriacensi cum Vigilii libris adversus Nestorium & Eutychem conjunguntur. De hoc symbolo plenissime, & ὅλῳ τῷ θυλάκῳ egerunt Usserius, Vossius, Quesnellius, Tentzelius, Antelmius, aliique, quibus suam jam diatribam, seu commentarium hoc loco addidere clarissimi Benedictini.

* Vit. Athanas. sect. 6. num. 10.

Secunda formula interpretationis Græcæ symboli *Quicunque*.

Tertia formula Græce.

[a] Vide *Bingham* Orig. Ecclef. l. 10. c. 4. §. 18. *Cabassutii Notit* Ecclef. Differt. 19. p. 54. *Oudin.* tom. 1. p. 345. [b] Conf. Hist. Crit. Symboli Athan. V. Cl. *Dan. Waterlandi*, c. 8. p. 117.

Quarta

Sæc. IV. ab an. CCC.

Quarta formula Græce & Latine.

Binæ formulæ Gallico Idiomate peranti-quo.

Commentarius in symbolum *Quicunque*; 500. circiter annorum, & tractatus *de fide catholica* vocatur.

De Trinitate opusculum Gr. Lat. post Athanasii demum tempora scriptum.

De ratione Paschæ opusculum; Latini cujusdam scriptoris commentum, qui ut scriptulo suo autoritatem quandam conciliaret, sub Athanasii nomine in lucem protrusit.

His suppostitiis accenseri debet opus, quod in bibliotheca ducis Mutinensis Cod. magno Bombycino sec. 14. in fol. habetur hoc titulo, Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῆς ἁγίας ὁμοουσίου καὶ ὁμοουσίου τριάδος. Princip. οὐκ ἐπὶ μικρὸς ἡμῖν ἀγῶνας. Procedit autor more syllogistico, ac plerumque Athanasii argumenta mutuatur, nonnunquam suo Marte ratiocinatur. Opus Nemesino cuidam nuncupatum. Sed plane suppostitium est, judice, qui inspexit, Bernardo de Montefalcone, Diar. Ital. cap. 3. p. 31.

Post absolutam Benedictinorum editionem prodierunt Gr. Lat. Plura sub Athanasii nomine opuscula & fragmenta, cum præviis in vitam & scripta Athanasii animadversionibus, cura Bern. Montfauconii Collect. Nov. Gr. PP. *Parisf.* 1706. tom. 2. quæ hoc ordine sequantur.

Sermo major de fide prolixior quidem, sed ἀκέφαλος, quo pro Deitate Christi contra Arianos & Dimoeritas strenue pugnat. Citat hunc librum, & tria ex eo loca exhibet Theodoritus Dial. 1. *de immutabili* tom. 4. pag. 39. *Duo fragmenta historica*, unum de Paulo Samosateno, de Stephano Antiocheno alterum. Epistola brevis ad monachos, *de communione cum Arianis*: antiquissimæ hujus epistolæ, versionis antehac sæpius editæ Græca jam accedunt.

Excerpta *ex commentariis in Matthæum*; quæ genuina esse possunt, etsi a nullo quod sciam, veterum Athanasium in evangelium Matthæi commentaria edidisse constat.

Excerpta *ex commentariis in Lucam*, si modo tale opus unquam edidit Athanasius; paucula enim hæc, ex variis Athanasii scriptis hinc inde desumpta videntur.

Homilia in Canticum Canticorum, quam otiosi & imperiti hominis opusculum vocat Montfalconius.

Sermo de patientia, paulo demissiore stylo scriptus, quam Athanasii esse solet; cujus igitur, γνησιότητα suspicatur Cl. editor: etiamsi in affirmantem sententiam paulo propensior.

Sermo in ramos palmarum, an genuinus sit, in medio fere relinquit editor, tandem vero in genuinorum classem admittit.

Bina opuscula, unum in dictum illud apostoli, *Novi hujusmodi hominem raptum*; alterum, in illud, *Datus est mihi stimulus &c.* utrumque sequioris ævi.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Hypothesis sive *argumentum in Psalmos*, cui subjiciuntur pluscula supplementa commentarii in Psalmos ex catenis variisque Athanasii locis deprompta, de iis quæ olim in opp. Athanasii ediderat Montfalconius tom. 1. part. 2. p. 1241.

Fragmentum contra Macedonianos.

Fragmentum contra Novatianos, in hoc opere liber secundus citatur.

Fragmentum περὶ ἀπίων, sive *de amuletis*, aliaque nonnulla.

Expositio fidei breviuscula.

Post tam amplam supplementorum Athanasianorum messem, liceat mihi etiam spicilegii loco paucula adjicere. Exstat Gr. MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Lambec. 248. Nessel. 307. num. 3. fol. 38. usque ad fol. 48. Athanasii archiepiscopi Alexandrini *Disputatio cum Zacchæo Judæorum Nomodidascalo*, quæ hoc modo incipit, Ζακχαῖος εἶπεν. Πλανᾶσθε οἱ χριστιανοὶ πρῶτον, ὅτι νομίζετε ἕτερον Θεὸν εἶναι, &c. An gennina sit, hi soli recte judicare possint, quibus codicem MS. inspicere datum sit. Certe quæ sequitur ibid. num. 5. Judæorum disputatio cum S. Athanasio & Cyrillo *de adoratione Crucis*, & *sacrarum Imaginum*, fraudem, vel prima statim fronte, olere manifestum est. Ibid. Cod. a. num. 18. ejusdem *in passionem Salvatoris* oratio habetur MS. Incipit, τῶν μὲν ἀνθρώπων ἡ ἁμαρτία πολλή τις ἦν, &c. Definit hoc modo, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. Mirari subit eruditos hujus bibliothecæ curatores quid sit hic sermo ignorasse, affirmante ipsomet Lambecio Comment. lib. 3. p. 80. illum Latine solum editum esse, ac proinde operæ pretium fore, ut totus ille contextus Græcus ex codice MS. Cæsareo aliquando proferatur in publicum; cum luce meridiana clarius sit, non alind illum esse, quam mediam prolixæ orationis *in passionem & crucem Domini* partem, quæ tum in *Commeliniana*, tum *Parisiensi* editione Græce & Latine exhibetur, ut cuivis inspicienti mox ad oculum patebit. In eadem bibliotheca Cod. Theol. 60. num. 1. a fol. 1. usque ad 51. habetur sub Athanasii nomine *synopsis accuratissima in vetus Testamentum*, sive *epitome historiæ sacræ veteris Testamenti*. Cujus principium, χρὴ τὸν ἀληθῆ χριστιανὸν ἐπίστασθαι τί Θεός, καὶ ὑπάρχει ὁ Θεός, καὶ κατὰ τί ὑμνεῖται Θεός. Θεὸς ὁ πατήρ, ὁ ἄναρχος, ἀπερίγραπτος, &c. Diversum omnino est opus a *synopsi illa S. Scripturæ*, quæ inter Athanasii opera haberi solet. Suppostitium nihilo minus esse censet Lambecius, ibid. pag. 102. Apud Cl. Galeum servantur hæc Athanasii opuscula Græce scripta. *In Psalterium*

Sæc. IV. ab an. CCC. Fragm expositionis. Epistola *ad Ammonem cum Schol.* Epistola *de festis.* Epistola *ad Rufinianum.* Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμούς, & alia. *In Christi passionem.* In Προσελθόντας εἰς ἄπειρα κόσμον. Περὶ Διδασκαλίας. Fragm. ex interpr. *in Matth. De Pseudoprophetis.* In Ὁ ἐμβλέψας εἰς γυναῖκα. In ἅγιον Πάσχα. *In magnam παρασκευήν. In Christi nativitatem.* Alia homilia *de eadem Nativ.* Περὶ Σωτηρίας. Περὶ Συναλλάξεως. *Ad Antiochum* quæstiones. *Capitula* Athanasii *in Psalmos* ab editis diversa, ex codice antiquissimo descripta, penes se habere monet Cl. Arnoldus Præfat. ad *syntagma* Athanasii, ubi illorum initium ac finem exhibet.

[a] OPERA, QUÆ NON EXSTANT.

Commentarii in Ecclesiasten, & Cantica Canticorum: horum meminit Photius Cod. 139.

Commentarii in Cantica Canticorum.

Contra Valentem & Ursacium liber.

Epistolæ ἑορταστικαί.

Epistolæ aliæ plures.

Περὶ πίστεως λόγος ὁ μείζονα, sæpius memorat Theodoretus in dialogis, & ex eo fragmenta quædam exhibet.

Τῶν παραμυθικῶν πρὸς τὰς παρθένους λόγων. Idem meminit Hist. l. 2. c. 4. & exinde laciniam breviusculam exhibet.

Liber synodicus, in quo nomina patrum Nicænorum exposita fuerunt, teste Socrate, lib. 1. c. 9.

In illud, Nunc anima mea turbata est, excerptum hujusce tractatus bene longum habetur Act. 14. synodi sextæ.

Hypomnemata in Psalmos a Photio * memorata; si non idem sit opus cum eo ad Marcellinum *de interpretatione Psalmorum.* Germanus tamen patriarcha CP. verba quædam Athanasii in Psalmum 80. adducit (in Epist. ad Thomam Episc. Claudiopol. Act. 4. synodi Nicæn. secundæ) quæ in isto ad Marcellinum nullibi reperiuntur. Hoc loco monendus erit lector, haberi Mediolani in codice MS. Ambrosiano, ut & Venetiis in codice musæi Justinianæi, sub Athanasii nomine commentarium in Psalmos Græce hoc titulo, Βίβλος τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, καὶ θείου ὑμνογράφου. Princip. Ἐξήγησις τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου. Verum spurium opus est, vide sis Bern. de Monfaucon Diar. Ital. cap. 2. pag. 12. qui paulo supra ibid. p. 11. se plura Athanasii ἀνέκδοτα editurum esse pollicetur. Quod & in collectione nova S. PP. postea præstitit.

* Cod.

Epistolæ ad Eupsychium mentionem facit Theodoretus *, & fragmentum exinde citat synodus Nicæna 2ª. Act. 6.

* Dialog. 2.

Παραμυθητικὸς εἰς τὸν κοιμηθέντας λόγος, cujus laciniam exhibet Damascenus Orat. de defunctis.

Porro *Thecæ, seu voluminis in Johannem* ab Athanasio conscripti meminit Th. Aquinas *, & *tractatus ejusdem de peccato in Spiritum S.* synodus Laterana 1. An vero talia scripserit Athanasius, necne, incertum est.

* Lib. cont. error. Græc.

Innumeræ fere sunt Latinæ operum Athanasianorum editiones, quas describere nunc alii. Nos Græco-Latinas solummodo recensebimus. [b] Primum igitur prodierunt Athanasii opera Græco-Latine *Heidelberg.* 1601. tom. 2. fol. cum appendice Flecmanniana, qua fragmenta plurima & lectiones variantes continentur; deinde *Parif.* 1627. 2 vol. fol. quæ pulchrior quidem est, & nitidior editio: in hoc vero palmam ei præripit Commeliniana, quod indices tum in cæteris, tum præsertim in re historica longe copiosiores & accuratiores habeat. Parisiensem editionem secuta est *Coloniensis*, 1686. fol. addito insuper syntagmate ab Arnoldo edito. Verum priores omnes longe antecellit editio Parisiensis, quam non ita pridem adornarunt, & in lucem emiserunt monachi Benedictini Congreg. S. Mauri, ἐργοδιώκτῃ, ni fallor, præcipuo Bernardo de Montfaucon, *Parif. apud Anisson.* 1698. 3 vol. fol. Duos complectitur tomos, quorum prior bina constituit volumina. In hac nova editione omnia Athanasii opera ad quamplures melioris notæ Codd. MSS. recognita sunt, & juxta temporis ordinem, quantum fieri potuit, digesta. Textus Græcus emendatior, lacunæ hinc inde suppletæ, pluribus etiam scriptis, sed suppositititiis, erutis & jam primum editis. Et cum P. Nannii versio mendosa sit, nec ea accuratione concinnata, ut Athanasii mentem probe sit assequuta, novam cuderunt Benedictini nostri. Cuivis opusculo admonitionem ad illud rectius intelligendum præmittunt, variantes lectiones, notasque criticas (alias enim non habent) cujusvis paginæ calci subjiciunt, additis onomastico, & tabula Ægypti & vicinarum regionum. Tomo 1°. præmittitur præfatio generalis, qua de MSS. & veteribus Athanasii editionibus, de ejus stylo, & operibus amissis, de doctrina, de hæreticis ab eo impugnatis & memoratis, de disciplina ecclesiæ ejus ævo, aliisque nonnullis accurate agitur. Sequuntur vita S. Athanasii nunc primum adornata, Gregorii Nazianz. encomium in Athanasium Gr. Lat. vita & politia incerto autore Gr. Lat. vita & certamina S. Athanasii apud Photium Gr. Lat. vita & certamina ex Simeone Metaphr. Gr. Lat. denique vita ex Arabico Latine versa.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 8. vol. 5 p. 318. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 3. vol. 5. p. 298. *Du Pin.* Eccles. Hist. vol. 2. p. 48. *Oudin.* tom. 1. p. 325. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig c. 2. §. 17. p. 78.

* DO-

Sæc. IV. ab an. CCC.

329. [a] DONATUS, natione Afer, post Majorinum factionis Donatisticæ Carthaginiensis episcopus, sectæ suæ nomen dedit. Quamvis enim alter Donatus, de Casis nigris episcopus, primus schismatis dux atque autor fuerat; ab illo tamen, utpote insigniori, denominari maluerunt schismatici. Innotescere cœpit circa ann. 329. in hunc enim annum ab Hieronymo * reponitur, a Prospero * in annum superiorem, Januario sc. & Justo Coss. forsan quia hoc circiter tempore factus episcopus fuerit. Singularis arrogantiæ homo, & fastu non ferendo tumidus, qui elatis superciliis ipsos etiam præfectos civiles ignominiose tractavit; Paulum & Macarium ab imperatore Constante cum ecclesiarum ornamentis & eleemosynis ad sublevandos pauperes in Africam missos convitiis excepit, ac dona respuit, furibundus clamans: *Quid imperatori cum ecclesia?* Quin & missis per provinciam literis, suos monuit, ne quod allatum erat acciperent. De factione sua gloriari solebat, dicens; *Quid apud vos agitur de parte mea?* Et quasi principatum Carthaginis solus teneret, raro appellatus est episcopus, sed Donatus Carthaginis dicebatur. Responsa sibi de cœlo facta jactavit; quin eousque dementiæ pervenit, ut per se, veluti per numen quoddam, jurare homines passus sit. Pulsus est Carthagine an. 356. si tempus recte signet Hieronymus, reclamante Baronio *, & contendente Donatistas episcopos a Constante relegatos, & non nisi per Julianum restitutos esse. Scripsit Donatus, teste Hieronymo *, multa ad hæresin suam pertinentia opuscula, & in his librum *de Spiritu sancto*, in quo dogmati Ariano consentanea docuit. N. E.

* Chron. ad an. 329.
* Chron. p. 40.
Vid Optat. de Schism. Donat. l. 3. Augustin. in Johan. tract. 3.
* Ad an. 348. n. 40.
* De Script. c. 93.

330. ELUSIUS, ex philosopho diaconus, claruit anno 330. scripsit de rebus Constantini M. saltem quæ ad urbis Constantinopolitanæ conditum & dedicationem spectabant. Ita enim Codinus *, de novo nomine huic urbi a Constantino imposito, deque encœniis eo tempore celebratis agens, Elusium nostrum iis historicis accenset, qui quæ tunc facta sunt suis oculis lustrarunt, & scriptis accurate mandarunt. Reliqui sunt Eutychianus grammaticus Proto a secretis, Eutropius sophista qui Juliano apostatæ in Perside simul adfuit, Constantinus ab epistolis, Troilus rhetor, & Hesychius notarius, quos propterea prætermitto, quia omnes fere Gentiles fuisse, non Christianos, probabile est. Quod vero Codinus duodecimo imperii Constantini anno hæc facta fuisse tradit, in eo longe falli necesse est. Constantinopolis enim vix ante annum 325. Constantini 20. eumque ad exitum jam vergentem, ædificari cœpit, dedicata non nisi anno 330. Constantini 25. Quid quod ipse Codinus verbis paulo supra positis, ait, jacta fuisse fundamenta anno mundi 5837, (5834. legendum contendit Cl. Pagius) die Septembris 26. id est, anno Christi 326.

* De Origin. CP. p. 9.

Sæc IV. ab an. CCC.

330. [b] CHALCIDIUS, V. C. ecclesiæ Carthaginensis, uti volunt, archidiaconus. Claruit forsan circa annum 330. certe Hosio ætate par, si modo Hosius Cordubiensis erat, quo suadente, Chalcidius Platonis Timæum Latine interpretatus est, & erudito commentario explicavit. De hac re pridem me monuit Sellerus noster; & cum in hanc quidem sententiam viros quosdam non indoctos propendere video, locum ei inter scriptores ecclesiasticos non denegavimus. Me certe ἐπέχειν fateor, neque enim satis constat, philosophus solum Platonicus fueritne, an etiam Christianus. Viri clarissimi titulus, qui in fronte reperitur, diacono haud satis convenit; in epistola ad Osium, ipsum nusquam episcopum vocat; quin nec virum fuisse ecclesiasticum, nedum Christianum, vel verbulo innuit. Mosaicam de creatione theologiam non una vice citat, citat Salomonem, interpretes Græcos τοὺς ό, Aquilam, Symmachum, quin & Origenem; semel meminit stellæ Christum recens natum præmonstrantis, cujus in historia evangelica fit mentio; de quibus nihilominus, haud satis pro Christiani scriptoris more loquitur, pag. 372. De Mose hæc habet, *Hebræorum sapientissimus Moses, non humana facundia, sed divina, UT FERUNT, inspiratione vegetatus, in eo libro qui de genitura mundi censetur*, &c. De Mose an ita scriberet homo Christianus? an diaconus Carthaginensis? verum nihil statuo; doctiorum hac de re judicia audire mallem. Ad solvendam objectionem a V. C. titulo petitam respondet Sellerus noster Not. MS. in h. l. fieri potuisse, ut Chalcidius hunc commentarium scripserit, dum in τάξει λαϊκῇ esset, adeo V. C. dici poterat, postea vero in sacro catalogo nomen habuisse; quod nil mirum est, si Metrophanem C. P. Sidonium Apollinarem, Alcimum Avitum, & alios consideremus, &c. Quæ conjectura an eruditis hac in parte satisfecerit, aliorum esto judicium. Interim Chalcidius autor est gravis, prudens, multa profundaque scientia imbutus, omnium fere philosophorum dogmata accurate tenuit, omnia pro argumenti dignitate, rerumque pondere egregie tractat. Quod *circumforaneum bla-*

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. hæres. *Donatist.* Art. 27. seq. *Fabr.* ad *Hieron.* de Scriptor. Eccles. c. 93. *Itig.* Hist. Schism. *Donatist.* Append. Diss. de Hæresiarchis Dissert. 2. p. 241. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latin. l. 4. vol. 2. p. 167. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 7. §. 1. p. 554. & vol. 3. p. 88.

Sæc. IV. ab an. CCC. *teronem* ipsum vocat Jul. Cæsar Vaninus *Amphit. Provid. æternæ*, Exercit. 30. p. 197. quis morabitur hominis judicium, qui ob Atheismum strenue & ex professo assertum, ad rogum damnatus sit? [a] Prodiit Chalcidii *in Timæum commentarius*, cum doctissimis Jo. Meursii notis, *Lugduni Batavorum*, 1617. 4°. quæ præstantissima est editio.

330. [b] JUVENCUS, poeta hujus temporis non ignobilis, patriam habuit Hispaniam, optimorum poetarum solum feracissimum, vetusta nobilique prosapia cretus, dignitate presbyter. Claruit sub Constantino M. testante ipso sub finem libri ultimi, an. 330. secundum Hieronymum [*], superiori juxta Johan. Vasæum in chronico Hispaniæ. Inter reliquas disciplinas poeticæ facultatis studium non indiligenter excoluit; in quo cum progressus haud contemnendos fecisset, ad Sionis verticem Musas deduxit, & divinæ legis majestatem, totamque Domini nostri dum in humanis ageret, vitam metri legibus ligare ausus est; historiam evangelicam maxime secundum S. Matthæi ductum, quatuor libris versu heroico complexus: sermone quidem simplici, nec satis uberi vena, animo tamen candido, &, quo sacra tractantem decet, pio castoque; evangelistam stricto pede secutus; de quo vere Petrus Crinitus [*]: *Qua in re*, inquit, *majori diligentia usus est, in servanda rerum historia, quam in demonstranda ingenii sui elegantia*. Composuit etiam nonnulla eodem metro, sed quæ jam nusquam sunt, ad sacramentorum ordinem pertinentia, teste Hieronymo [*], e quo, seu fonte unico, tota fere hujus scriptoris notitia petenda est. [c] Exstat Juvenci historia evangelica in Bibliothec. PP. tom. 4. p. 55. & in collectione Bigneana, *Paris.* 1624. p. 629. & inter poetas Christianos cum not. Fabric. *Basil.* 1564. 4°. Seorsim *Basil.* 1541. 8°. in corpore omnium poetarum veterum Lat. *Lugd.* 1603. tom. 2. & alibi sæpius.

* Chron. ad an. 330.

* De Poet. Lat. l. 5. c. 89.

* De Script. c. 84.

330. [d] AMMON, sive *Ammonius*, gente Ægyptius, monachorum Nitriensium pater. Claruit sub Constantino circa an. 330. Anno ætatis 22. uxorem ducere a Gentilibus suis persuasus manus dedit, sponsalia egit, coronam induit, & in thalamum sponsam ducens, eam, ut renunciata vita sæculari, monasticam sectaretur, multis hortatus est, & hortando effecit. Uterque igitur, conservata virginitate, sub eodem tecto per annos octodecim pietati & precibus intenti degebant. Quibus exactis Ammon, relicta uxore, in Nitriensem solitudinem se recepit; ubi severiorem adhuc vivendi rationem instituens 22. annos peregit, ac 62. ætatis annum agens, e vivis excessit. Mortui animam ab angelis in coelum evectam vidisse narratur Antonius. Multa de ejus pietate, moribus & miraculis narrant Palladius [*], Socrates [†], & Sozomenus [‡], quos adeat istiusmodi rerum curiosus Lector. Exstant inter S. Ephræmi opera tom. 2. Ammonii nostri nomini inscripta *Capita Parænetica* 19. Verum ea Ammonii esse præter codicis MS. unde ea hausit Vossius, autoritatem, argumentum aliud non suppetit. Plures ejus *epistolas* apud Chaldæos exstare memorat Hebediesu.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Hist. Lausiac. c. 7.
† L. 4. c. 23.
‡ L. 6. c. 14.

330. [e] ANTONIUS, monachorum pater & princeps, natione Ægyptius, in Coma, qui vicus est juxta Heracleam minorem, claro atque splendido genere ortus est, anno 252. decimo octavo ætatis anno parentibus orbatus, paternos quidem agros vicanis suis donavit; reliquis autem bonis divenditis, pretioque egenis distributo, in Ægypti solitudines secessit. Primus eremi incola, qui severissimis exercitationibus, & durissimo vitæ genere monasticam philosophiam impense coluit, & ad summam pene perfectionem perduxit. Cibus illi panis tantum cum sale, potus aqua, neque hæc nisi sole occidente sumpta: sæpe biduo & amplius jejunus, sæpe integras prope noctes orationibus intentus evigilavit. Somno brevissimo contentus, nudo in solo cubans plerumque dormiebat. Viginti annis ab omni hominum conspectu remotus, solummodo cum Deo rebusque divinis commercium habuit. Exorta Maximiniani persecutione, Alexandriam profectus, martyribus se immiscuit, & pro iis quotidie non sine capitis periculo judices interpellavit. Certe non obstante austero vivendi more fuit admodum mansuetus & humanus, prudens item ac fortis, in conversatione suavis & jucundus, contentionis patientissimus, & in defendendis iis, qui injuria affecti sunt, diligentissimus, quorum etiam causa sæpius ad urbes veniebat, & apud præsides & primores viros intercessit. Magnum Athanasium pene ab Arianis oppressum crebro invisit, ejusque gratia ad Constantinum Imp. non una vice scripsit. Schismaticorum vel hæreticorum communioni nunquam se miscere voluit: Arianos ejus autoritate se tuentes publico sermone damnavit, & de monte suo fugavit;

[a] Edidit *Chalcidii* Timæum cum comment. *Jo. Alb. Fabricius* ad calcem operum *Hypoliti* Hamb. 1718. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 20. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. §. 10. p. 703. & vol. 3. p. 303. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 84. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 624. [c] Conf. *Long.* Bibl. facr. p. 811. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 7. ad vit. *Ammon.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 343. [e] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 53. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. vit. *Anton.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 344. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 88.

dicens

Sæc. IV. ab an. CCC. dicens horum sermones serpentibus esse multo deteriores, eorumque hæresin Antichristi præcursorem. De frequenti ejus adversus dæmonas conflictu, & miraculis ab eo editis, plus satis docebit vita ejus a D. Athanasio conscripta, prout exstat hodie, haud parum interpolata. Moribundus melotem & pallium tritum Athanasio testamento legavit; obiitque anno 357. centesimo & quinto ætatis anno. Literarum pene rudis erat, quas longe infra se habuit; bonam mentem, utpote literis antiquiorem, operumque divinorum contemplatricem commendans: ideoque cum a philosopho quodam interrogaretur, Quomodo vivere potuit librorum solatio destitutus? Respondit *, Τὸ ἐμὸν βιβλίον, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστὶ, καὶ πάρεστιν ὅτε βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. *Meus liber, O Philosophe, est natura rerum, quæ quidem præsto est, quoties Dei verba legere voluero.* Frequentes ad Constantinum scripsisse illum literas, testis est Sozomenus *. Scripsit quinetiam ad diversa in Ægypto monasteria *apostolici sensus sermonisque epistolas* 7. ex Ægyptiaco in Græcum sermonem translatas, quarum illam ad Arsenoitas præ cæteris commendat Hieronymus *. Exstant ex Valerii Sarafii versione una cum Dionysii Carthusiani commentariis in Dionysium Areopagitam excusis, *Colon.* 1536. & in Biblioth. Patr. tom. 4. p. 85. ubi habentur sub ejus etiam nomine *sermonum libri duo*; quos tamen auctoris esse longe recentioris, Basilii, Chrysostomi, aliorumque in iis nomina deprehensa satis liquido ostendunt. Porro S. Antonii *regula monachis præscripta*, una cum multis aliis regulis primorum eremi incolarum habetur in *collectione regularum S. Benedicti*, quam Holstenius edidit, *Paris.* 1663. 4°. Part. 1. p. 3. an genuina vero sit, admodum incertum est. Melioris est notæ, quæ apud Athanasium in vita ejus exstat, prolixa satis *ad monachos exhortatio.*

* Evagrius ap. Socrat. l. 4. c. 23

* L. 2. c. 31.

* De Script. c. 88.

Abrahamus Ecchellensis, an. 1646. *Paris.* 8°. sequentia S. Antonii opuscula ex Arabico Latine facta edidit. Sunt autem *Regulæ sive canones ad Monachos numero* 80.

Sermones ad Monachos 20.

Admonitiones & documenta varia ad Monach.

Sententiarum quarundam expositio, & *ad Interrogationes varias responsiones.* His adjunxit duplicem *S. Antonii vitam* ex Arabico versam, necnon *Semitam sapientiæ*, sive *ad Scientias comparandas methodum*, ex MS. Arabico a se Latini juris factam. Denique in præfatione monet, se ante quadriennium viginti S. Antonii *Epistolas* cardinali Barbarino nuncupatas, in lucem emisisse.

Sæc. IV. ab an. CCC. 330.

*ASTERIUS, patria Cappadox, professione sophista, religione Gentilis, qua una cum arte rhetorica derelicta χριστιανίζειν ἐπηγγέλλετο, inquit Socrates *, *Christianam religionem profiteri cœpit.* Christianus factus, Luciani Antiocheni scholam frequentavit; cujus proinde discipulis eum accenset Philostorgius *. Sub persecutione Maximiani, fide Christi abnegata, diis Gentilium immolavit: postea tamen magistro illius pœnitentiam promovente, lapsum suum emendavit. Luciani, qui Pauli Samosateni assecla fuerat, doctrina imbutus, Arianis se adjunxit, ipsi Ario familiaris, cujus causæ deesse noluit: episcoporum Eusebianorum gratiam omni obsequio aucupatus est, cum iis assidue versabatur, ad illorum synodos frequens ventitabat, literis eorum commendatus per Syriæ urbes aliasque ecclesias obambulavit, & captata, quod sibi minime licuit, inter clericos sede, libros, quos pro fide Ariana composuerat, publice recitavit; id solum animo volvens, id unicum in votis habens, vanum ambitionis & gloriæ mancipium, ut eorum opera ad episcopatum eveheretur: quem tamen minime assecutus est, ne quidem ad clericatus ordinem admissus, vetante hujus temporis disciplina, ne in idololatriam lapsus in clerum cooptaretur; quin & isto crimine commaculati sacerdotali dignitate excidebant, & acta licet pœnitentia, non nisi pro laicis habebantur. Claruit Asterius post synodum Nicænam, præcipue circa annum 330. quo circiter tempore edidit famosum illud *Syntagma* seu *Syntagmateon*, cujus toties meminit Athanasius, in quo palam asseruit, præter Christum aliam esse in Deo sapientiam, ipsius Christi & mundi conditricem; Filium esse ἕνα τῶν πάντων, πρῶτον δὲ τῶν γενητῶν, *unum ex rerum universitate, rerum licet conditarum primum*, quem εὐεργετικῇ φιλοτιμίᾳ καὶ περιουσίᾳ δυνάμεως fecit Pater. *Si voluntas Dei*, inquit, *continuo ductu penetrat per omnia opera*; δηλονότι καὶ ὁ υἱὸς ποίημα ὤν, βουλήσει γέγονε καὶ πεποίηται, *certe Filius cum opus fuerit, voluntate Patris genitus, factusque est.* Nec alio sensu Christum virtutem esse Dei voluit, quam quo locusta & bruchus apud Mosen Dei virtus dicuntur; cum sexcentis ejusmodi blasphemiarum portentis, quæ ὁ πανοῦργος καὶ πολυκέφαλος σοφιστὴς, ὁ καὶ τῆς αἱρέσεως συνήγορος, uti illum vocat Athanasius, *veteratorius ille ac multiceps sophista, hæresis patrocinator* in Christum evomuit. Ex hoc opere quædam κατὰ λέξιν citat D. Athanasius Epist. de Synod. Arimin. & Seleuc. p. 684. Orat. contra Arian. 3. p. 217. Orat. 4. p. 252. Quædam Acacius apud Epiphan. Hæres. 72.

* L. 1. c. 36.

* L. 2. c. 14.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 94. item Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 11. vol. 8. p. 613. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hist. *Arian.* Art. 23. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 52.

Sæc. IV. ab an. CCC.

quædam denique Marcellus apud Euseb. l. 1. contra Marcell. c. 4. Præterea autor est Hieronymus* scripsisse ipsum, regnante Constantio, *Commentarios in epistolam ad Romanos, in Evangelia & in Psalmos*, multaque alia a suæ factionis hominibus legi solita; sed hæc jam non exstant. Expositionem ejus integram in Psalmum 4. reperit D. Montfauconius in codice Taurinensi Comment. Eusebii in Psalmos ab amanuensi quodam adjectam, quam proinde explicationi Eusebianæ Psalmi 4. Gr. Lat. subnexuit. Scripsit item *contra Marcellum librum*, quo eum Sabellianæ hæreseωs arguebat, teste eodem*.

[* De Script. c. 94.]
[* De Script. c. 86.]

330. [a] MARCELLUS, Ancyræ, quæ Galatiæ metropolis est, episcopus, concilio Ancyrano an. 315. habito præfuit; si quæ fides libello synodico, quem Pappus edidit, cui fere hac in parte subscriptiones hujus synodi suffragantur: utcunque, certum est sanctæ synodo Nicænæ illum interfuisse anno 325. in qua pro fide catholica adversus Arianos strenue disputavit. Postea vero, dum impia Asterii sophistæ scripta vehementius refelleret, in contrariam Sabellii, ac perinde Pauli Samosateni, hæresin incautus impegit, docens Filium esse λόγον προφορικόν, verbum prolatitium, nec aliam esse a Patre personam, ἓν δὲ καὶ ταὐτὸν εἶναι τῷ Θεῷ, *unum atque idem cum Deo esse*; quemadmodum & humanum verbum unum atque idem est cum homine, non potestate, aut hypostasi, nec aliter omnino separabile, quam solius operationis effectu: verbum quidem ἐν τῷ Θεῷ ἡσυχάζειν, *in Deo conquievisse*, uti solet in nobis, ubi conticuerimus, usu venire; nec Dei Filium, immo ne imaginem quidem Dei invisibilis exstitisse, antequam a Patre exiret, id est, carnem assumeret, ut per ipsum omnia fierent; ab eo demum tempore regni sui initium habuisse, post ultimum judicium finem habituri, ipsumque verbum e corpore separatum Deo demum coaduniendum, ἵν' οὕτως ᾖ ἐν τῷ Θεῷ ὁ λόγος, ὥσπερ καὶ πρότερον ἦν πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, *ut ad eum modum sit in Deo verbum, quo prius olim fuerat, quam mundus crearetur*, id est, ut recte explicat Eusebius, Ὡς ἓν καὶ ταὐτὸν πάλιν τῷ Θεῷ γενέσθαι, καθὰ καὶ πρότερον ἦν, *ut quemadmodum olim fuerat, ita iterum cum Deo unus idemque existat*. Ob has pluresque ejusce farinæ impietates episcopi in conventu Hierosolymis in encœniis habito anno 335. ab eo absente licet exegerunt, ut libri a se conscripti rationem redderet, & sententiam mutaret. Ille itaque pudore suffusus librum suum se combusturum promisit, (teste Socrate*) verum promissis non

[Euseb. contra Marcell. l. 1. c. 1. 2. c. 2. De Eccles. Theol. l. 1. c. 17. & alibi passim.]
[* L. 2. c. 36.]

stetit. Quocirca episcopi synodo paulo post Constantinopoli coacta, dogmata ejus damnarunt, eumque episcopatu exuerunt; scriptis ad ecclesias Galatiæ literis, ut conquisita diligenter Marcelliani libri exemplaria abolerent: ejus etiam refutandi provinciam Eusebio Cæsariensi, quem in libro suo Marcellus acriter perstrinxerat, demandarunt; quod perinde ab eo quinque libris peractum est. In exilium missus Marcellus ad Julium Romanam sedem tunc tenentem aufugit, ibique annum integrum & tres menses permansit; sed non comparentibus adversariis, quos ad dicendam causam Julius evocarat, oblato de fide sermone apologetico, ad communionem admissus est. Anno 347. sententia synodi Sardicensis absolutus est: conquestus, ut ex epistola synodali liquet, verba sua ab Eusebianis non recte fuisse intellecta; eaque quæ illi calumniabantur, se tantummodo inquirendi animo proposuisse. Qua quidem in re mala fide egit Marcellus, & bonis patribus fucum fecit. Non enim problematice, sed serio & ex animo hæc ipsum docuisse libri sui excerpta quæ apud Eusebium habentur, luce clarius evincunt; in quibus audacter satis de omnibus pronunciat, excepta unica ista quæstione, De immortalitate carnis Christi, (ad quam forte synodo Sardicensi digitum intendit) de qua ait, ὅτι δογματίζειν μὲν ἡμᾶς περὶ ὧν μὴ ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων μεμαθήκαμεν γραφῶν, οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι νομίζομεν; *Dogmatico determinare illa, quæ non exacte didicerimus ex S. scripturis, nos nequaquam tutum judicamus.* Sane perspicuum est, eum diu inter catholicos delituisse, & Sabelliani dogmatis accusatum, hoc se telo defendisse, quod communione Julii & Athanasii munitus esset. Tandem vero larva detracta hæretici notam ab omnibus catholicis ei inustam tulit. Interrogatus aliquando ab Epiphanio Athanasius, quid de Marcello sentiret, illum neque defendit, neque graviter in eum invectus est; levi solum risu ostendit, non multum ab impietate abesse Marcelli dogmata; seque illum habere ut virum, cui se apologetico purgare necesse erat. Unde fluctuans Epiphanius hominem nec prorsus absolvere, nec penitus damnare voluit. B. Hilarius* vero, & Sulpicius Severus† diserte tradunt Athanasium cum Marcellum parum sanæ fidei esse clare comperisset, communionem ei denegasse; idque antequam Photinus in hæresin erupit, qui anno 349. in synodo Sirmiensi primo damnatus est. Verum errare eos in temporis ratione exinde patet, quod Athanasius tum in apologia prima* tum in epistola *ad Solitarios*†, quæ nonnisi anno 357. vel sequente scriptæ

[Ap. Euseb. cont. Marcell. l. 1. p. 53.]
[Hieron. de Script. c. 86.]
[Hæres. 72.]
[* In Frag. col. 413.]
[† Sacr. Hist. l. 2. p. 149.]
[* P. 147.]
[† P. 630.]

a Conf. *Tillemm.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Marcelli.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 86.

sunt,

Sæc. IV. ab an. CCC.

sunt, de Marcello tanquam episcopo catholico honorifice loqui videtur: at in re ipsa non errare testis etiam est scriptor coætaneus D. Basilius *, qui sæpius Marcellum veluti hæreticum luculenter damnat; ne Theodoritum, Chrysostomum, aliosque jam memorem. Cæterum quæ in Marcelli gratiam dici possunt, videat lector ap. R. Montacutium Not. in Euseb. advers. Marcell. in init. Certe quænam fuit vera Marcelli de Christo Dei Filio aliisque sententia haud facile dictu est, adeo intricata & fere pugnantia inter se sunt, quæ a veteribus de hac re traduntur. Doctissimus Montfauconius diatribam * de Marcello nuper edidit, qua causam ejus operose agit, illumque ab omni hæreseos labe purgare satagit. An recte, viderint alii. Mihi hanc controversiam excutiendi nec otium nec animus est. Obiit Marcellus admodum grandævus, biennio antequam opus suum adversus hæreses conscriberet Epiphanius (i. e.) Christi 372. Multa *diversarum hypotheseon* scripsit volumina, inquit Hieronymus *, nec tamen enumerat. In his præcipue eminebat *opus adversus Asterium*, de *subjectione Domini Christi*; uti libri titulum, saltem primarium argumentum signat Hilarius; ex quo plurima, eaque ampla satis excerpta habentur apud Eusebium libris adversus Marcellum, & de Ecclesiast. Theolog. ex quibus hæreticum hominis ingenium perspicue deprehenditur. [a] Exstat item epistola ejus apologetica ad Julium Romanum ap. Epiphan. Hæres. 72. Nuper prolata est in lucem Eugenii diaconi Ancyrani a Marcello & clericis Ancyranis missi legatio ad Athanasium, qua ipsum ejusque dogmata ab hæresi Ariana vindicant, τὸ ὁμοούσιον juxta synodi Nicænæ sententiam confitentur, & Sabellium, Samosatenum, Photinum, Anomæos, eorumque asseclas & doctrinam diserto anathemate percutiunt. Quodnam fuerit Athanasii de hac re judicium, ex ipsa legatione non liquet, etsi ejus responsum petierunt. Subjunctæ sunt episcoporum Ægyptiorum subscriptiones, in quibus nihilominus Athanasii non comparet. Hæc legatio ab erudito D. Montfauconio edita est loco supra citato.

* Epist. 52. 74. 78.

* Præfat. T. 2. Collect. Nov. Græc. PP.

* Loc. cit.

334. [b] THEODORUS, patria Thrax, Heraclea, quæ Thraciarum ad Pontum urbs est, *Perinthus* olim vocata, ut videtur, ortus; inde *Heracleotes* dictus, tandem ad civitatis patriæ episcopatum promotus. Meminit ejus adhuc presbyteri Athanasius *, primus vero ut episcopi Heracleensis Theodoritus *, accensens illum iis, qui circa annum 334. Constantino persuaserunt, ut concilium Cæsareæ in Palæstina ad causam Athanasii dijudicandam convocaret. Sequenti anno unus erat e quinque delegatis qui nomine synodi Tyriæ in Mareotin Ægypti regionem missi sunt, ut veritatem eorum quæ Athanasio objecta fuerant, investigarent, & in acta referrent. Anno 342. ipse cum Narcisso Cilice, Mari Chalcedonensi, & Marco Arethusio expositionem fidei superiori anno in synodo Antiochena factam ad Constantem Augustum in Galliam detulit: id enim ipse imperator datis ad fratrem literis postularat; ut ad se episcopi mitterentur, qui de Athanasii & Pauli depositione rationem redderent. In Sardicensi demum synodo sæpius citatus, nec comparens episcopatu exuitur. Magni quippe nominis apud suos, & inter primipilos sectæ Arianæ habebatur. Quocirca cum Philostorgius illum reponit inter eos, qui τὸ ὁμοούσιον asseruerunt; ὁμοιούσιον potius legendum videtur. In hac enim opinione erat Theodorus, in hac socii ejus, (quos ibidem ei conjungit Philostorgius) Georgius Laodicenus, Eustathius Sebastenus, Basilius Ancyranus, &c. quos omnes Homoiousiastas, seu Semi-Arianos fuisse certo constat. Obiisse videtur Theodorus, circa an. 358. Hypatianum successorem nactus. Erat testimonio Theodoriti *, διαφερόντως ἐλλόγιμος, vir singularis doctrinæ, quique edidit, Hieronymo teste *, elegantis apertique sermonis, & magis historicæ intelligentiæ, *Commentarios in Matthæum, in Johannem, in Apostolum* (i. e.) *S. Pauli epistolas, & in Psalterium*. Memorat *expositionem in Evangelia* Theodoritus *, & *commentarios in epistolam ad Galatas* ab eodem scriptos non obscure innuit Hieronymus *. Ex his exstat nonnisi *commentarius perpetuus in Psalmos*, Gr. Lat. præmissus catenæ veterum PP. in Psalmos, quam Gr. Lat. edidit B. Corderius *Antverp*. 1643. 3. vol. fol. Huic catenæ in Psalmos subjunctus erat commentarius in Cantica sacra in Cod. MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 17. pag. 35. quem quidem non separatim edidit Corderius, prout in Cod. MS. exstabat, sed ἀνωνύμως permiscuit reliquorum Græcorum PP. catenæ in eadem Cantica, ut Lambecius & Nesselius aperte testantur. Vid. Corderii catenam tom. 3. p. 853. Adde fragmenta quædam apud Corderii *catenam in Matthæum*, & autorem catenæ in Lucam, *Antverp*. 1630. fol. Alius a nostro erat Theodorus, sive potius Dorotheus (semel quidem Theodorum nuncupat Philostorgius) Heracleæ episcopus Arianus, qui circa an. 370. ex sedis suæ prærogativa Demophilum Constantinopolis episcopum ordinavit, postea Antiochiam translatus, sub

* Orat. 2. cont. Arian. p. 116.

* L. 1. c. 28.

Vid. Athanas. de Synod. Arim. & Seleuc. p. 689. Socrat. l. 2. c. 18.

L. 8. c. 17.

* L. 2. c. 3.

* De Script. c. 90.

* Loc. cit.

* Ep. ad Augustin. Oper. tom. 2.

a Conf. *Pet. Constant*. Epist. Roman. Pontif. p. 390. b Conf. *Fabr*. Bibl. Eccles. ad *Hieron*. c. 90. item Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 412.

[Sæc. IV. ab an CCC.] Theodoſio magno inde ejectus. Hunc cum noſtro male confundit Jac. Gothofredus *, ob id C. Valeſio † jure reprehenſus.

[* Differt in Philoſt. l. 8. c. 17. l. 9. c. 14. 19. † Annot. in Philoſt. l. 9. c. 13.]

a JULIUS, patria Romanus, Ruſtici filius, Marco pontifici in ſede Romana ſuc-
337. ceſſit 8. Id. Februarii anno 337. Orthodoxæ fidei adverſus Arianos ὑπερμαχητὴς & vindex fortiſſimus. Athanaſium, alioſque pro fide exulantes hoſpitio excepit, ſententia abſolvit, communionem indulſit; ipſorum cauſa ſynodum Romæ convocavit, Elpidium & Philoxenum legatos in Orientem miſit, & factionis Euſebianæ epiſcopos ad cauſam ſynodice cognoſcendam citavit. [Epiſt. ad Hilar. Frag col. 446.] Anno 347. pſeudo-ſynodus Sardicenſis illum ut ducem & principem malorum, qui primus januam communionis ſceleratis & damnatis aperuit, cæteriſque ad ſolvenda jura divina aditum fecit, damnavit & exauctoravit. Quin & ſi libri pontificalis auctori * credendum eſſet, poſt multas tribulationes decem menſes in exilio fuit Julius; [* In vit. Jul. Concil. tom. 2.] inde poſt Conſtantii mortem cum gloria reverſus. Inſulſum plane & nugatorium commentum, nullo antiquitatis tibicine fulciendum. Quippe ipſe Julius multis ante Conſtantii mortem annis vitam finivit. Obiit enim pridie Id. Aprilis anno 352. Via Aurelia in cœmiterio Callipodii ſepultus.

b Exſtant ejus *Epiſtolæ duæ, una ad Orientales* Græce & Lat. apud Athanaſ. Apolog. de fuga, pag. 775. & inde Concil. tom. 2. *Altera ad Alexandrinos in gratiam Athanaſii*, in cujus apologia 2a. habetur pag. 598. & apud Socrat. lib. 2. c. 23. Fragmenta quædam *Epiſtolarum* ſeu *Decretorum* inveniuntur hinc inde apud Gratianum & Ivonem Carnotenſem, collecta Concil. tom. 2. ubi etiam habentur falſo ei tributæ epiſtolæ duæ, *ad Orientales increpatoria*, & *Reſcriptum contra eoſdem*. Circumferebatur quoque olim ſub ejus nomine *Epiſtola ad Dionyſium Corinthium de incarnatione Domini*; quam ejus revera eſſe exiſtimavit Gennadius *. [* De Script. c. 2.] c At non Julii, ſed Apollinaris hæretici epiſtolam fuiſſe pluribus evincit Leontius Byzantinus *; qui & *aliam* memorat actis ſynodi Epheſinæ † inſertam, velut a Julio ſcriptam ſub ejuſdemque nomine a Facundo Vincentio Lirinenſi, Ephræmio apud Phot. & Anaſtaſio citatam, cum tamen Timothei Apollinaris diſcipuli epiſtola fuerit. [* Lib. de Sect. act. 8. p. 516. † Act. 1.]

337. d CRISPINUS, ortu Lampſacenus, S. Parthenii diſcipulus, claruit circa annum
337. Miſit in literas vitam & converſationem S. Parthenii, urbis Lampſaci in Aſia ad Helleſpontum epiſcopi, qui imperante Conſtantino magno floruit. Exſtat apud Surium & Bollandum, Febr. 7. ſed Latine tantum. Habetur Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hiſt. 11. n. 14. fol. 62. p. 1. [Sæc. IV ab an CCC.]

JULIUS FIRMICUS MATERNUS, vir clariſſimus, ita enim nomen & titulum exhibent libri MSS. Nulla hujus ſcriptoris, quod ſciam, facta eſt a veteribus mentio. Si conjecturæ locus detur, quantum ego opinione auguror, ex Gentili factus eſt Chriſtianus; inde ait *, ſe nunc ſacrarum literarum inſtitutione formatum perditos homines religioſo ſermone convenire: inde ardens illi Gentiles ad fidem Chriſti perducendi deſiderium. [* De Error. Prof. Relig. p. 7.] Eundem hunc facit Baronius * cum Julio epiſcopo Mediolanenſi; quem Maternum Onuphrius nominat, quique ſynodo intererat, quam Julius Romanus anno 337. Romæ coegiſſe dicitur. [* Ad ann. 337. num. 74.] Sed incerta omnia, & Julius & ſynodus: quæ etſi concedantur, non tamen ſequitur Julium Mediolanenſem eundem eſſe cum noſtro, etſi nomina & tempora probe conveniant: ideoque rem ipſe Baronius in medio relinquit. e Claruit noſter circa an. 340. ſub Conſtantio & Conſtante Augg. His enim *librum* ſuum nuncupavit, quem *de errore profanarum Religionum* ſcripſit: in quo erudite, gnaviter, & ingenti plane zelo cauſam Chriſtianam agit adverſus Gentiles, quos ad fidem Chriſti amplectendam vehementer cohortatur, ipſiſque imperatoribus ſtimulos admovet ad extirpanda prorſus Gentilium ſacra. *Amputanda ſunt hæc*, inquit *, *ſacratiſſimi imperatores, penitus atque delenda, & ſeveriſſimis edictorum veſtrorum legibus corrigenda; ne diutius Romanum orbem præſumptionis iſtius error funeſtus commaculet, ne peſtiferæ conſuetudinis convaleſcat improbitas.* [* Ib. p. 11.] Meminit ſub finem libelli victoriæ de Perſis non ita pridem reportatæ. *Miſſi ſunt*, inquit, *ſuperbi ſub jugum populi; & Perſica vota collapſa ſunt.* Sed cum omnia fere Conſtantii contra Perſas prælia parum proſpere ei evenerunt, etiam illud apud Singaram anno 345. (quando haud dubiam victoriam ferocia militum amiſit, ut loquitur Eutropius *) de tempore quo conditus ſit hic liber, nihil certi ſtatui poteſt: [* L. 10. p. 131.] niſi quod intra annum 340. poſt mortem Conſtantini junioris, & annum 350. quo interfectus eſt Conſtans, ſcriptus ſit. Prodiit *Argent.* 1562. 8°. *Heidelb.* 1599. 8°. *Pariſ.* 1575, 1589. 1610.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad vit. Pap. *Julii.* b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ vol 2 p 51. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 401. item Bibl. med. & infim. Latinit. l 9. vol. 4. p. 590. *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific. p. 354. 399. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 7. ad Hæreſ. *Apollinar.* not. 11. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. § 2 Art. 15. vol. 7. p. 665. Append. ad *Pet. Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontific p. 62. 69 73. 79 82. 83. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 59. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 8. § 1. p. 562. & vol. 3. p 93. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 1. p. 170. *Fabr.* de Verit. Chriſt. Relig. c. 5. § 9. p. 240.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Lugd. Bat.* 1652. 4°. cum notis Wowerii Minucio Fœlici adjunctus, 1662. *Parif.* 1666. ad calcem Cypriani, absque notis Biblioth. PP. Tom. 4[a]. Exstant item Julii Materni Firmici *Astronomicorum*, seu *de Mathesi libri* 8. *Venet.* 1499. *Basil.* 1591. & alibi sæpius impressi. Barouius* hos juniori, quem sibi fingit, Julio attribuit; nec probabile existimat eundem virum, qui tam disertum ac pium adversus Gentilium superstitionem tractatum edidit, postea de Mathesi omni ex parte impium scribere potuisse. At quid si hos libros scripserit Julius adhuc Gentilis? Barouius quidem vult eos scriptos fuisse anno demum 355. idque ex præfationibus constare ait: at Ph. Labbæus compositos fuisse inter annum 334. & an. 337. idque se in chronico suo pleuissime demonstrasse dicit. Verum hac de re penes eruditum lectorem judicium esto.

* Ad ann. 355. num. 1.

Differt. de Script. Eccl. tom. 1. p. 661.

340. ANONYMUS Autor orationis funebris in Constantinum juniorem, claruit anno 340. Acyndino & Proculo COSS. Orator erat Atticus seu sophista, ut ex stylo dicendique genere hoc tempore usitato scite colligit Fed. Morellus — Constantinus magnus paulo ante obitum condito testamento imperium Romanum tribus suis filiis distribuerat: Constantino primogenito cuncta trans Alpes dederat, Constantio e freto Propontidis Asiam atque Orientem, Constanti denique Illyricum, Italiam, Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedouiam, & Achaiam: verum fratres sorte sua haud contenti, pro ampliori divisione contendebant; & in bella eruperunt, ubi Constantinus a Constanti fratre occisus est. Cædem hanc perpetratam uon uno modo referunt veteres. Zozimus* homo quidem Paganus, ac proinde imperatoribus Christianis minus æquus, omnem cædis culpam in Constantem rejicit: Constans, ut rem narrat, controversia mota inter se & Constantinum de pertinente ad Carthaginem Africa, deque Italia, incautum fratrem opprimere volens, post inimicitiis toto triennio dissimulatis, expectatoque tempore, quo provinciam sibi fidam & benevolam ingrederetur, ablegat milites quasi Constantio ad bellum Persicum suppetias laturos, reipsa Constantinum nihil tale scientem oppressuros; qui, ea quæ imperata fuerant perficientes, Constantinum occidunt. Aurel. Victor.(Epit. c.62. p.106). hoc modo: interim ob Italiæ Africæque jus dissentire statim Constantinus & Constans cœperunt, Constantinus latrocinii specie dum incautus fœdeque temulentus in aliena irruit obtruncatus est, projectusque in fluvium Alsam non longe ab Aquileia. Georgius Cedrenus* rem ita narrat, nempe Constantinum ad fratrem Coustantium, ut cum eo de re quadam communicaret, magnis comitatum copiis accessisse, quod suspicionem Coustantio movit, ne quid frater novi moliretur, ac proinde ipsum malis consultoribus, qui ad conflictum instigarent, usum, commisisse prælium, in quo Constantinus inter extremos in fuga deprehensus & confossus fuit. Quod vero de malis consultoribus habet Cedrenus, ipse confirmat orator noster, qui ait, erant qui præpollebant, quibus pax inimica erat & prælium cordi, eosque qui inter se benevolo erant animo, inimicare studebant, etiamsi contraria simularent, fauda & nefauda fingentes, quique nunquam acquieverunt, donec fratres ad non fraternos affectus & ausus compararent: κυκλὼν ἀντικρὺς ὄντες, turbones palam se exhibentes, & malorum Geniorum instar, qui nec boni quicquam per se præstare consuescunt, neque ab aliis fieri permittebant. Zonaras* rem hoc modo describit: Coustantinus cum Constante ob partitionem provinciarum expostulans petebat ut aut regni partem sibi cederet, aut partitio de integro institueretur. Quod cum nollet alter, Constantinus armis arreptis provincias Constantis invasit, qui in Dacia agens, duces cum exercitu contra eum misit, ipse mox cum majoribus copiis secuturus; qui missi erant, insidiis locatis, pugnaque inita fugam simulant; dumque eos Constantini milites persequuntur, ii qui in insidiis collocati fuerant, a tergo invadebant, unde magna insecuta est clades, ipso etiam Constantino ex sella excusso, multisque vulneribus confecto. Brevius rem gestam narrat Orosius*: Constantinus, inquit, dum Constantem fratrem bello insectatur, incauta petulantia periculis sese offerens, a ducibus ejus occisus est. — Utcunque sit, cæsus est Constantinus, cujus mortem acerrime deflet orator noster, moresque & virtutes graphice depingit. Christianum fuisse oratorem plurima sunt quæ in ipsa oratione abunde suadent; inter virtutes quas in Constantino maxime commendat, pietatem præcipue laudat, τοῖς δὲ τῆς εὐσεβείας ἠγλάϊζε δόγμασι, & corpus quidem, inquit, alebat iis quæ terra oriuntur, animum vero irrigabat ac potabat fonte e prato eloquiorum sacrorum scaturiente, ut de locis quæ ex sacra scriptura frequentius citat, nihil jam dicam. Exstat hæc monodia Græce & Latine apud Fed. Morellum, qui e codice MS. Palatino quem a Jac. Gothfrido acceperat, in lucem protulit, postquam per multa sæcula in tenebris latuerat. *Parif.* 1616. 8°. una cum variis vete-

* Hist. l. 2. p. 692.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Compend. Hist.

* Annal. vol. 2. p. 11.

* Hist. lib. 7. c. 29.

a Habetur item ad calc. *Minucii Felicis* in editione *Jac. Gronovii* Lugd. Bat. 1709. 8vo.

Sæc. IV. ab an. CCC. rum fragmentis Gr. & L. quæ sub finem superioris sæculi cnllegit & edidit F. Morellus.[a]

340. [b] ACACIUS, eo quod luscus erat, Μονόφθαλμος dictus, Eusebii Cæsariensis discipulus, non tantum proprio Marte, sed & ex magistri sui fama summam eloquentiæ & eruditionis laudem consecutus est. Anno 340. mortuo Eusebio in episcopatu Cæsariensi successit. Homo in fide varius, & ingenio vafer; qui sententiam suam pro re nata variare probe novit: ἕτερος μὲν τὴν δόξαν, ἕτερος δὲ τὴν γλῶτταν, ut vere de eo Philostorgius*, neque cum Arianis filium κτίσμα ἐν τῶν κτισμάτων affirmabat, neque cum Semi-Arianis ὁμοιούσιον, sed simpliciter ὅμοιον, vel ὅμοιον κατὰ τὴν βούλησιν μόνον, *sola voluntate* Patri similem esse voluit. Anno 341. Concilio, quod Antiochiæ in Encæniis habebatur, interfuit: in Sardicensi anno 347. nna cum aliis depositus; quam quidem sententiam ipse cum Sociennis suis eodem tempore in pseudo-synodo Sardicensi in catholicos episcopos retorquebat. Anno 359. cum synodus Seleuciensis duas in partes dirimeretur, Semi-Arianorum, qui Nicænum Concilium excepta unica voce τοῦ ὁμοουσίου approbarunt, quibus dux erat Georgius Laodicenus, & Anti-Nicænorum qui Nicænam fidem penitus abrogandam, aliamque conscribendam esse contendebant: huic parti caput erat Acacius, qui, oblato in synodo fidei libello, non modo τὸ ἀνόμοιον, sed etiam ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον penitus rejecit. Prævalentibus autem Semi-Arianis ipse cum suis depositus est: verum, arrepto mox ad Constantinopolim itinere, & tum proceribus, tum ipso Constantio, apud quem nihil non poterat, in partes suas pertractis, conciliabulum coegit; in quo etiam τὸ ἑτερούσιον profitentibus suppetias tulit; Basilium Ancyranum, aliosque sibi adversantes deponi curavit: quin & si Philostorgio* fides, Cæsaream properans, viduatis ecclesiis episcopos constituit, qui τὸ ὁμοούσιον colebant. Nec id a vero abludere satis ostendit versatile inconstantis viri ingenium, qui regnante insuper Joviano libellum a se aliisque compositum, & chirographo suo signatum imperatori obtulit, in quo Nicænam fidem, & consubstantialitatis doctrinam diserte confirmavit. E vita migravit circa annum 366. Vir erat, teste Sozomeno*, ἱκανὸς τε νοεῖν, καὶ φράζειν ἀστεῖος, *copiosus in sententiis, & in dicendo elegans*; adeo ut plurimos libros handquaquam contemnendos reliquerit. [c] De scriptis ejus hæc Hieronymus*. Elaboravit *in Ecclesiasten volumina 17. &* συμμίκτων ζητημάτων *6.* & multos præterea diversosque Tractatus composuit, & in his librum Ἀντιλογίας dictum *adversus Marcellum*, ex quo benc longum fragmentum habet Epiphan. Hæres. 72. item de vita præceptoris sui Eusebii, cujus meminit Socrates*, sed qui cum cæteris jampridem periit.

*L. 4. c. ult.
*Vid. Epiphan. Hæres. 73. Socrat. l. 2. c. 40.
*L. 5. c. 1.
*L. 3. c. 2.
*De Script. c. 98.
*L. 2. c. 4.

340. [d] FORTUNATIANUS, Africa oriundus, Aquileiæ in Italia episcopus. Claruit circa an. 340. Multos annos pro fide catholica adversus Arianos constanti animo & sincero pectore, præcipue in synodo Sardicensi, decertavit; donec anno 354. cum Constantius Arelatæ ageret, ipse cum reliquis occidentis episcopis vim non vulgarem, gravesque contumelias passus, & strophis Arianorum seductus, in partes eorum transiit; ex quo non modo Athanasium damnavit, verum & rem Arianam totis viribus promovebat; quodque magis adhuc detestabile est, anno 357. Liberii Romani episcopi pro fide eo tempore exulantis constantiam fregit, suisque consiliis & monitis effecit, ut damnationi Athanasianæ & Arianorum formulis subscriberet. Elucubravit *in Evangelia* titulis ordinatis, inquit Hieronymus*, brevi & rustico sermone *Commentarios*, qui hodie N. E.

*De Script. c. 97.

340. TRIPHYLLIUS, vir in omni doctrina liberali politissimus, ob studium legum Romanarum diu in urbe Berytiorum, quæ juris civilis schola fuit celeberrima, commoratus est. Postea in sacris magnum Spyridonem Trimythuntis in Cypro episcopum præceptorem habuit; denique Ledrorum in Cypro episcopus constitutus. Claruit circa an. 340. & in synodo Sardicensi locum habuit anno 347. ut ex istius synodi subscriptionibus liquet. Erat omnium suæ ætatis eloquentissimus, cui studio impensa nimis cura incubuit, acriter eo nomine a magistro Spyridone correptus; cum in solenni enim episcoporum Cypriorum conventu rogatus esset Triphyllius, ut ad populum concinnem haberet, & dictum illud Salvatoris in medium proferret, Ἆρον σοῦ τὸ κράββατον καὶ περιπάτει, vice τοῦ κραββάτου, quasi vocabuli minus elegantis, σκίμποδα substituit: unde graviter commotus Spyridon, *Num tu*, inquit, *præstantior es eo qui Grabbatum dixit, ut te pudeat ejus verbis uti?* Quo dicto, spectante populo, ex sacerdotali solio exiliit, hominem propter eloquentiam insolentius sese efferentem hac ratione ad modestiam erudiens. Multa composuit. Ejus *in Cantica Canticorum commentarios* se legisse testatur Hieronymus*. Scripsit etiam *de vita & miraculis præceptoris sui Spyridonis*

*Vid. Sozom. l. 1. c. 11.
*De Script. c. 92.

[a] Denuo hæc Oratio funebris habetur apud *Tho. Hearne* ad calcem ejus editionis *Europii* Histor. Oxon. 1703 8vo. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 6. Hæref. *Arian.* Art. 28. *Fabr.* Bibl. Ecclef. ad *Hieron* c. 98. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. §. 1. vol. 8. p. 337. & l. 5. c. 4. §. 1. vol. 6. p. 31. not. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Ecclef. ad *Hieron* c. 97.

Iambica,

Sæc. IV. ab an. CCC. Iambica, quæ quærenda sunt, ὡς λίαν ὠφέλιμα, inquit Suidas *. N. E.

* In voc. Τρίφων.

340. ᵃ EUSEBIUS, patria Mesopotamiensis, apud Edessam notissimam Osdroenæ urbem nobilissima familia ortus est; a prima ætate sacris literis eruditus, deinde ab optimis in civitate patria præceptoribus in omnibus Gentilium disciplinis institutus; tandem sub Eusebio Cæsariensi & Patrophilo Scythopolitano studiorum theologicorum tyrocinia posuit. Sacerdotii detrectandi causa migravit Alexandriam, quo se philosophiæ studio magis adhuc excoleret. Alexandria rediens Antiochiæ cum Flaccillo episcopo familiariter versatus est. Claruit non anno 312. (quod Bostonus Buriensis refert) sed præcipue post annum 341. quando sedem Alexandrinam, ex qua synodus Antiochena Athanasium ejecerat, oblatam respuit, Emisenam in Phœnicia accepit; sed cum in ordinatione ejus Emiseni seditionem excitassent, eum quasi mathematicarum & magicarum artium studiosum accusantes, Laodiceam se contulit, ibique cum Georgio episcopo, quem sibi amicum in paucis habuit, vixit. Postea vero Emisam rediit. Mortuus est & sepultus Antiochiæ circa an. 360. Gratus imprimis fuit imperatori Constantio, ab eo quotiescunque Persis bellum intulit, secum in itinere deductus. Quin & si Georgio Laodiceno fidem habeamus, non pauca fecit miracula. Vocatus est in crimen, quasi idem cum Sabellio sentiret, premente ipsum illorum invidia, qui aliorum virtutibus uri solent, ut recte notat Sozomenus. Hieronymo * audit Arianæ signifer factionis, consueta illi macula, quam alibi Eusebio Cæsariensi non semel inurit. Probabile est Eusebium nostrum in Semi-Arianorum sententiam fuisse paulo propensiorem. Erat, inquit Hieronymus *, elegantis & rhetorici ingenii, qui innumerabiles multo cum plausu populi exceptos confecit libros: magisque historiam secutus, ab his qui declamare volebant, studiosissime legebatur. ᵇ Ex his veluti præcipuos enumerat, *Adversus Judæos*, *Ad Novatianos*, *In epistolam ad Galatas hypotheseωn* libros 10. & *in Evangelia homilias* breves, sed plurimas: iis etiam Eusebium nostrum accenset Theodoritus *, qui Manetis impietatem scriptis oppugnarunt. Excerptum ex nonnullis ejus scriptis bene longum habet Theodoritus Dialog. 3. pag. 572. in quo Eusebii sententia circa Filium Dei minus orthodoxa manifesto deprehenditur. Exstat Græce MS. *Oratio ejus contra Judæos*, hoc principio; Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τῷ χθὲς εἰρημένῳ λόγῳ ἐπισκέψασθαι, καὶ ἰδεῖν τὸ τοῦ διαβόλου, καὶ τοῦ ᾅδου συμβολὴν πρὸς τὸν Ἰουδαίους κατὰ τοῦ Κυρίου. Ἀκούσας γὰρ ὁ διάβολος τοῦ Κυρίου εἰπόντος, &c. Hujus libelli meminit Hebed-jesu, Catal. lib. Chald. p. 22. Habetur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. ex dispositione Lambecii 176. Nesselii 274. n. 4. fol. 82. *Homiliæ* sive *Orationes tres*. 1. *De S. Johannis Baptistæ, post decollationem suam, descensu ad inferos, & prædicatione adventus Christi*. Principium, Ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐστὶ πάλιν σήμερον ἱστορῆσαι καὶ γνῶναι, πῶς ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ προδρόμου ἐν τῷ ᾅδῃ, &c. 2. *De proditione Judæ*; Principium, Δεῦρο λοιπὸν εἰ ἡμῖν ἀγαπητοὶ καὶ περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα, &c. 3. *In Diabolum & Infernum*, post proditionem Christi per Judam, Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ χθὲς εἰρημένου λόγου ἐπισκέψασθαι, &c. Exstant. ibid. Cod. Theol. 307. n. 4. fol. 49. An genuinæ sint hæ Eusebii nostri *Homiliæ*, tum demum rectius judicabimus, cum publici juris fient. Interim vide Lambec. Comment. lib. 4. p. 184, 231. Exstant quidem sub ejus nomine in evangelia totius anni *Homiliæ breves*, & *Homiliæ aliæ plusquam quinquaginta* varii argumenti: verum Eusebio nostro communi suffragio abjudicantur, & ex iis hæ Eucherio Lugdunensi, illæ Brunoni Astensi, aliisque recentioribus jure attribuuntur, saltem ex eorum scriptis consarcinatæ sunt. Varias variorum de his homiliis sententias, quisquis scire desiderat, adeat is Edmund. Albertinum, de Sacrament. Eucharist. lib. 2. pag. 877. sententiam vero suam his profert verbis: Ego, inquit, existimaverim homilias has, rhapsodias esse variorum autorum, at nonnullas esse posse Eucherii, nonnullas Fausti, nonnullas Cæsarii & Maximi, sive Regiensis, sive Taurinensis, nonnullas etiam aliorum nobis ignotorum. Nam styli diversitas plurimorum esse evidenter indicat. Exstant *Paris.* 1575. *Antverp.* 1602. 8°. An hujus Eusebii potius sint *Homiliæ* 13. quas Latine sub Eusebii Pamphili nomine edidit Jac. Sirmondus, *Par.* 1643. 8°. eruditis disquirendum relinquimus. Certe nullum aliud opinionis suæ fundamentum habuit Sirmondus, nisi codicis MS. titulum, in quem Eusebii Pamphili, scriptoribus Latinis magis noti, nomen irrepere potuit. Quam infirma vero sit codicum MSS. autoritas, vel hinc patet, quod homiliæ breves (quas nulli non spurias esse agnoscunt) in codicibus quibusdam Eusebii Cæsariensis nomen sibi præfixum habuerint.

Ex Eusebii nostri lucubrationibus etiamnum apud Chaldæos exstare scribit Hebedjesu librum *contra Judæos*, *Quæstiones legis veteris*, & *Orationem de D. Stephano*.

Vid. Socrat. l. 2. c. 9. Sozom. l. 3. c. 6.

* Chron. an. 348.

* De Script. c. 91.

* Hæret. fab. l. 1. in fin.

ᵃ Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 390. seq. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 6. Hæres. *Arian.* Art. 31. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 59. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 27. vol. 6. p. 107. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 91. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p 391. seq.

ᵇ GEOR-

Sæc. IV. ab an. CCC. 340. [a] GEORGIUS, patria Alexandrinus, philosophicis disciplinis innutritus, primum Alexandriæ presbyter, a B. Alexandro ob nepotatum gradu motus, ad Arianos penitus deflexit, ab iis mortuo Theodoto in sede Laodicena suffectus. Hæreticorum omnium πρωτεύτης, uti eum vocat Athanasius*. Exinde synodis adversus Athanasium Tyriæ ao. 335. Antiochenæ an. 341. interfuit; postea ad concilium Sardicense anno 347. accitus, & ob metum non comparens, communi omnium patrum consensu damnatus est. Anno 358. episcopos Ancyræ ad dedicationem basilicæ a Basilio Ancyrano constructæ congregatos missa epistola (quæ apud Sozom. lib. 4. c. 13. exstat) incitavit, ut synodice convenientes Eudoxium episcopum CP. & Aetium, novas turbas tunc temporis molientes, damnarent. Anno sequente in synodo Seleuciensi ab Homoiousianorum partibus stetit; licet postea vir varii & inconstantis ingenii ad Anomæos deflexerit: quod forsan in causa fuit Philostorgio†, ut Georgium inter primarios τὸ ὁμοιούσιος [legendum videtur ὁμοιούσιος] propugnatores recenseret. Scripsit *librum de vita Eusebii Emiseni*, cujus excerptum habetur ap. Socrat. lib. 2. c. 9. confer etiam lib. 1. c. 24. aliumque contra Manichæos; cujus meminerunt Theodoritus*, & Photius †. N E. Epistolæ etiam ejus meminit Gr. Nyssenus lib. 1. contr. Eunom. pag. 28. qua de Ario agit.

* Apol. p. 32. † L. 8. c. 17. * Hæret. fab. L. 1. c. 28. † Cod. 85.

340. HELIODORUS, presbyter, claruit circa ao. 340. Scripsit contra Manichæos, ut videtur, librum *De natura rerum exordialium*, in quo unicum esse mundi ac rerum omnium conditorem, unicum rerum principium, nec quicquam Deo coævum, quod malum crearet, dari demonstravit. N E.

Gennad. de Script. c. 6.

340. [b] PACHOMIUS, Thebaide in Ægypto natus, parentes Gentilium superstitionum cultores habuit. Vicesimo ætatis anno (si fidem habeamus vitæ ejus, quam descripsit Simeon Metaphrastes ex antiquioribus actis, quæ & ipsa ex Dionysii exigui versione hodie exstant apud Sur. Maii 14.) cum inter cæteros tyrones ad militiam sub Constantino M. obeundam duceretur, milites quibuscum navigabat rerum omnium inopia laborantes apud oppidum quoddam Thebaidis incredibili incolarum humanitate sublevatos conspicatus, tantam hospitum benevolentiam miratus est; cumque eos Christianos esse intelligeret, in fidem eorum, moresque inquirere cœpit; ut paucis complectar, Christianam religionem amplexus est, & salutari lavacro tinctus, in Tabbenesim Thebaidis vicum secessit, ibique monachorum omnium Tabbenesium autor atque institutor evasit: ex hoc enim fonte septem circiter monachorum millia prodierunt; immo unicum Pachomii monasterium mille & quadringentos continebat. Claruit sub Constantino ejusque filiis, præcipue circa ann. 340. Magni ab Athanasio habitus, qui illum invisisse dicitur, ejusque vivendi rationem, dum Romæ ageret, Marcellam nobilem matronam, teste Hieronymo*, edocuit. Obiit pridie Idus Maii anno 350, vel ut alii 360. Scripsit ad collegas præpositurae suæ *Epistolas* 5. in quibus, inquit Gennadius*, (qui eas sigillatim enumerat) alphabetum mysticis tectum sacramentis, velut humanæ consuetudinis excedens intelligentiam, clausit. Superest apud Palladium Hist. Lausiac. cap. 38. *Regula Monachorum*, quam æneæ tabulæ inscriptam angelus Pachomio tradidisse dicitur. Exstat quidem eadem *Regula* multo uberior, Ægyptiace, ut volunt, primum scripta, deinde Græce translata, denique petente Silvano monacho ab Hieronymo Latine reddita, ad calcem operum Cassiani, & in Bibliothec. PP. tom. 4. p. 86. Vereor autem ne ea gratis dicta sint. Mirum sane est Hieronymum, si hanc transtulisset, Pachomium inter scriptores ecclesiasticos non retulisse. Crediderim potius brevem illam *Regulam*, quam Palladius exhibet, a Pachomii successoribus auctam & locupletatam; saltem dicendum erit Palladianam esse alterius compendium. Sub Pachomii item nomine *Monita* quædam *spiritualia*, brevicula quidem illa, sed vere aurea, Latine edidit Gerardus Vossius in appendice ad opera Gregorii Thaumaturgi, *Mogunt.* 1606. 4°. Habentur etiam in Biblioth. PP. tom. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. * Epist. ad Princip. p. 119. * De Script. c. 7.

[c] THEODORUS, nobili genere ortus, 344. Presbyteri dignitatem assecutus est: Pachomii socius, & œconomus, & in monasterii regimine successor. Claruit anno 344. Plura de eo in vita Pachomii referuntur; quam harum rerum curiosus adeat, nec enim tanti sunt, ut hisce lectorem diutius distineamus. Scripsit ad *Monasteria epistolas exhortatorias* tres, sacrarum scripturarum sermone digestas, quæ N E. Theodori cujusdam monachi *Homiliæ* 11. penes Holstenium Græce exstiterunt. An nostri, an potius junioris cujusdam Theodori fuerint, haud satis patet.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 100. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 373. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian* Art. 8. seq. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 54. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Pachom.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 408. item Bib. Eccles. ad *Gennad.* c. 7. & Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 15. vol. 5. p. 558. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 2. p. 55. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 412. *Tillemont.* Memor. Eccl. vol. 7. ad vit. *Theodor.*

ORE-

Sæc. IV. ab an. CCC. 344. [a] De Script. c. 9. [a] ORESIESIS, monachus itidem Tabbennensis, Pachomii & Theodori collega, de quo Gennadius [a], *Vir*, inquit, *in S. scripturis ad perfectum instructus. Composuit librum divino conditum sale, totiusque monasticæ disciplinæ instrumentis constructum, & ut simpliciter dicam, in quo totum pene V. ac N. testamentum compendiosis dissertationibus juxta monachorum duntaxat necessitatem invenitur expositum; quem tamen vice testamenti prope diem obitus sui fratribus obtulit.* [b] Opus istud interiit. Extant autem hujus Oresiesis *Regulæ de institutis Monasticis* Bibliothec. PP. tom. 4. p. 92. ad calcem Prosperi *de vita contemplativa*, *Colon.* 1536. 8°. & *in collectione Regularum Holsteniana*. Junioris cujusdam Oriesis, sive Oresii est *libellus de sex Cogitationibus* apud Canis. tom. 5. part. 2. p. 951 [c]. Alius item a nostro Orientius sive Orentius, cujus *Commonitorium* a Delrio cum notis suis editum est *Antverp.* 1600. & in Biblioth. PP. tom. 8. pag. 871. Qui quidem hic loci ob nominum similitudinem interseruntur, licet ad rem nostram parum conferant.

344. [a] De Script. c. 4. VITELLIUS, natione Afer, secta Donatista, cujus præter unicum Gennadium [a] ex veteribus neminem meminisse arbitror. Floruit sub Constante, qui regnare cœpit anno 337. desiit 350. adeoque Vitellium circa an. 344. claruisse credere par est. Scripsit *De eo, quod odio sint mundo Servi Dei*; in quo opere catholicos persecutorum nomine tradnxit; item *adversus Gentes*, & *adversus Catholicos* veluti *S. Scripturarum traditores*. Multa etiam ad regulam ecclesiasticam pertinentia. N E.

344. [d] MACROBIUS, origine, ut videtur, Afer, dignitate presbyter; primo quidem Catholicus, postea ad Donatistas desecit. [a] Lib. 2. Hujus sæpius meminit Optatus [a], eumque inter episcopos Donatistarum recenset, qui Romæ vixerunt. Sciendum enim est Donatistas, quo majorem sectæ suæ gloriam quærerent, episcopos de parte sua misisse, qui in urbe Roma sedem haberent. Verum cum paucis quos habebant asseclis urbe expulsi, in circumvicinis montibus conventicula celebrare coacti sunt; inde *Montenses*, *Rutupani*, & *Campitæ* dicti. Claruisse opinor Macrobium, saltem ecclesiæ catholicæ adhuc presbyterum, circa an. 344. non modo quia Vitellio Afro eum proxime conjungit Gennadius, sed & quia successio episcoporum Donatistarum, qui Romæ sederunt, apud Optatum [a] id suadere videtur, ubi quarto loco collocatur Macrobius. Scripsit adhuc catholicus ad *Confessores* & *Virgines* librum unum, moralis quidem, sed valde necessariæ doctrinæ, & ad muniendam castitatem aptissimæ. Scripsit etiam Donatista factus epistolam *ad plebem Carthaginensem de passione Maximiani & Isaaci Donatistarum*, cujus amplum fragmentum extat apud Mabillon. Analect. tom. 4. *Paris.* 1685. p. 119. Sæc. IV. ab an. CCC. [a] L. 2. c. 5.

[e] PHOTINUS, ortus est ex Galatia minori, quem tamen ex Epiphanio [a] nonnulli e Sirmio Pannoniæ inferioris oppido originem duxisse volunt: & ita quidem Janus Cornarius Epiphanii interpres, aliter vero ipse Epiphanius ἐπὶ δ' ἡμῶν ἀπὸ Σιρμίου, quæ sic reddi debent, *Hic e Sirmio prorupit*, sive progressus est, bellum scilicet veritati indicturus. Discipulus erat Marcelli antistitis Ancyrani, & sub eo diaconus; a quo hæretici ingenii semina hausit. Aliquamdiu catholicus exstitit, & magno omnium consensu in ecclesiæ Sirmiensis episcopatum ascitus est. Incertum est, quo tempore sedem istam obtinuerit, quove anno zizania sua proseminare cœperit. Si tamen Epiphanio [a] fides, factum id vivente adhuc Constantino: qua quidem in re falli sanctissimum patrem, non opus est pluribus ostendamus, cum contrarium doceant omnes pene historiæ ecclesiasticæ scriptores, & res ipsa clamat. Tecte quidem primo & clanculum rem suam egit Photinus, damnata Sabellii & Pauli Samosateni dogmata in animo volvens; postea vero hæresin suam ante omnium oculos palam exposuit, docens Christum esse ψιλὸν ἄνθρωπον, & ex Maria initium habuisse, ex quo in ipsam supervenit Spiritus S.; inde *Homuncionista* Vigilio Tapsensi dictus, ejusque sequaces *Homuncionistæ* Augustino. Publice hæc docere cœpit sub Constantii imperio, Arianis omnia jam pro lubitu agentibus. Demum hæc prælo traditurus incidi in viri clarissimi, Matthæi Larroquani dissertationem *de Photino*, (qua causam adversus Petavium docte atque erudite agit) qui hæreseos Photinianæ epocham ad annum 341. refert. Certe detectum fuisse Photinum ante annum 344. indicio est μακρόστιχος illa formula condita in synodo Antiochena eo anno habita; in qua errores Photini expresse damnantur: quod etiam factum est in synodo Sardicensi anno 347. in Mediolanensi anno 348. habita. Anno 350. in concilio catho- 344. [a] Hæres. 71. [a] Loc. cit.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 7. ad vit. *Theodor.* Art. 5. seq. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2 p. 55. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 408. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 7. not. 8. ad vit. *Theod. Taben.* [c] Edit. nov. tom. 1. p. 168. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 48. & not. 21. [e] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2. p 98. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 8. vol. 8. p. 314. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 378. not. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 6. hæref. *Arian.* Art. 37. seq. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 107. *Ittig.* in Append. ad Diss. de Hæref. Differt. 6.

Sæc. IV. ab an. CCC. licorum Sirmiensi depositus est; sed a plebe per vim retentus: denique in secunda Sirmiensi anno 351. quando episcopos ad disputationem provocavit. Factum id die constituto, præsente imperatore, & non paucis ex ordine senatorio, notariis cuncta excipientibus. Disputandi contra Photinum partes in se suscepit Basilius Ancyranus; certatum utrinque magna contentione: victus autem Photinus, & exilio multatus. Postea tamen ecclesiam suam recuperasse videtur, inde iterum a Valentiniano principe depulsus, & in exilium missus; unde iterum reversus obiit in Galatia anno 377. Hæresis ejus haud diuturna fuit, quippe Epiphanii jam tempore dissipata; neque Theodoriti * ætate illius vel exiguæ restabant reliquiæ, ne nomine quidem cognito. Dolendum sane infelici hoc sæculo infaustos homines pestilentissimam hæresin ab orco revocasse. Doctus erat Photinus tum Græce tum Latine, ingenii viribus, doctrinæ copia, & naturali quadam facundia ad persuadendum aptissima pollebat plurimum; unde multos ad opinionem suam pertrahebat, quod in eo notant Epiphanius *, Sozomenus *, & Vincentius Lirinensis †. Scripsit utroque sermone plura volumina *adversus omnes Hæreses*; quibus sua solum excepta reliquas omnes falsas esse ostendere conabatur; item *contra Gentes*; & *ad Valentinianum*, ut videtur, *Imperatorem*. N E.

Vid. Epiphan. loc. cit. Socrat. l. 2. c. 30. Sozom. l. 4. c. 6.

* Hæret. fab. l. 2. c. 11.

* Loc. cit. * Ibid. † Commonit. p. 331.

347. [a] BASILIUS, ortu Ancyranus, primum Arcis Mecheæ, cujus rei unus, quod sciam, meminit Hieronymus *, Episcopus, deinde Marcelli, cui synodus Constantinopolitana anno 336. episcopatum abrogavit, in sede Ancyrana successor. Parca ejus mentio ante ann. 347. quo patres Sardicenses illum una cum aliis deposuerunt. Verum ille imperiali favore & familiaritate fretus semet sustinuit. Erat enim Constantio unice charus; qui Semi-Arianis plurimum favebat. His se adjunxerat Basilius, ejusque partis primatum tenuit. Anno 351. nobilem in concilio Sirmiensi coram imperatore cum Photino disputationem habuit, in qua victoria penes ipsum stetit. Anno 358. synodo Ancyranæ interfuit; in qua deposito Eudoxio Constantinopolitano, ipse cum Eustathio Sebasteno & Eleusio Cyziceno ad imperatorem synodi nomine legatus est, decreti synodici ratihabitionem impetraturus. Anno 359. in concilio Seleuciensi adversus Acacium ejusque asseclas prævaluit, quos a synodo damnari curavit. At ineunte proximo anno vices ei rependit Acacius, eumque in synodo CP. deposuit, mox imperatoris jussu in Illyricum relegatum. Capita accusationis varia fuere; & in iis quod tyrannidem in alios exercuisset; quod hos verberibus, illos vinculis, alios exilio mulctasset; quod in multos calumnias struxerat; quod plurimas ecclesias perturbaverat; quod perjurii convictus fuerat, & turpis vitæ homuncionem ad baptismum & diaconatus officium promovisset; quod ad sacram mensam illicitas confœderationes facere solitus esset: de quibus, aliisque ei objectis videndus est Socrates *, & præsertim Sozomenus *. Regnante Joviano, ipse cum cæteris Semi-Arianis libellum precum imperatori obtulit. Verum in subscriptionibus libelli de fide Joviano oblati Athanasius Ancyræ episcopus dicitur; certissimo argumento Basilium hoc tempore sedi suæ restitutum non esse. Non obstantibus Acacianorum calumniis hominem laudat Theodoritus * ob eximiam vitæ sanctimoniam; Sozomenus * etiam veluti facundiæ & eruditionis causa celeberrimum. Scripsit plura, præcipue contra *Marcellum* & *librum de Virginitate*. N E.

* De Script. c. 89.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* L. 2. c. 42. * L. 4. c. 24. * L. 2. c. 25. * L. 2. c. 33.

[b] SERAPION, genere Ægyptius, vitæ instituto Ἀσκητὴς, inter arctioris disciplinæ cultores diu deserta Thebaidis habitavit, multorum ibi monachorum præfectus, tandem a D. Athanasio civitatis Thmuitarum, non incelebris apud Mendesium urbis episcopus factus. B. Antonio oppido charus, Athanasio arctissimo amicitiæ vinculo conjunctus. Ille enim Serapione familiarissime utebatur, fidei ejus arcana sua concredidit, judicio scripta vel augenda vel corrigenda submisit, crebrisque literis de rebus gravissimis consuluit, quod tres ad eum datæ epistolæ seu potius libelli hodie testantur. Anno 347. inter patres Sardicenses Athanasium sententia sua absolvit: & cum anno 355. novis apud Constantium calumniis premeretur Athanasius, lectique sunt episcopi quinque qui ad imperatorem in occidente agentem mitterentur; ut animum adversus Athanasium exardescentem placarent, & inimicorum calumniis responderent; ex horum numero princeps fuit Thmuitanus noster, & ipse sub Constantio confessione inclytus. Obiit circa an. 358. Ἀνὴρ ὡς τὰ μάλιςα τὸν βίον θαυμάσιος, καὶ λέγειν δεινὸς, inquit Sozomenus: *Vir admirabili vita sanctimonia, & dicendi copia præditus*. Tanta eloquentia clarus, ut ob elegantiam ingenii *Scholastici* cognomen meruit. Aureum ejus dictum ex Evagrio memorat Socrates *. Ὁ νῦς μὲν πνευματικὴν γνῶσιν πιὼν τελέως καθαίρεται, ἀγάπη δὲ τὰ φλεγμαίνοντα

347. Vid. Athan. Ep. ad Dracont. p. 738.

Sozom. l. 4. c. 9.

Hieron. de Script. c. 99.

* L. 4. c. 23.

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 347. item Bibl. Eccles. ad Hieron. c. 89. Tillemont Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. Arian. Art. 22. seq. b Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. Athanas. Art. 66. Fabr. Bibl. Eccles. ad Hieron. c. 99.

μέρη

Sæc. IV. ab an. CCC. μέγεια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει, πονηρὰς δ' ἐπιθυμίας ἐπιρρεούσας ἵστησιν ἐγκράτεια. *Mens quidem spiritualis scientiæ haustu plene purgatur; partes item animæ ira effervescentes charitate sanantur: pravæ vero cupiditates quæ in animum influunt, abstinentia coercentur.* Scripsit *ad diversos Epistolas atiles*, *Tractatum de Psalmorum titulis*, & egregium * *librum adversus Manichæos*[a]. Ex his solummodo exstat *liber contra Manichæos*, quem ex Fr. Turriani versione primus edidit Hen. Canisius Lection. Antiq. tom. 5. p. 1.[b] exinde translatum in Bibliothec. PP. tom. 4. pag. 160.

* Photii Biblioth. 85.

348. [c]LEONTIUS, natione Phryx, primum presbyter, deinde ab anno 348. episcopus Antiochenus. Presbyter adhuc, mulieris cujusdam, *Eustolii* nomine, contubernio impense delectabatur. Quo, ut liberius frueretur, omnemque criminis suspicionem a se amoliretur, virilia sibimet ipsi præscidit, quem proinde τὸν ἐκτομίαν *castratum*, ubique vocat Athanasius *. Nec tamen hoc modo vel suspicionem evasit vel pœnam, presbyteratus gradu, hanc ob causam, depositus. Imperante Constantio, Arianis omnia pro libitu disponentibus *, anno 348. deposito Stephano, Antiochiæ episcopus constitutus est. Obiit circa annum 358. Erat, inquit Theodoritus †, τὴν γνώμην κρύφιος, *ingenio subdolus*; quique intus latentem hæreticæ pravitatis labem, optime occultare novit; quem proinde saxis in mari latentibus comparat Theodoritus; alibique * τὸ κακόηθες αὐτοῦ καὶ πανοῦργον, *fraudulentiam ejus & versutiam* notat. Arianis fuit addictissimus, & tamen orthodoxis aliquando favere videri voluit. Inter alios, discipulum habuit Aetium hæresiarcham, cui, notante Philostorgio *, *Prophetas*, & maxime *Ezechielem* explicavit. In tam sublimi loco positus, & sæculo tam contentioso, omniumque controversiarum feracissimo, fieri non potuit quin multa scriberet. Ex quibus nil hodie superest præter fragmentum *Orationis* in *Passionem S. Babylæ* decessoris sui, quod nobis exhibet chronici paschalis sive Alexandrini autor ad ann. M. 5751. Chr. 253. Indict. 1. p. 270. Edit noviss. In quo fragmento, hoc præcipue notatu dignum, quod utrumque *Philippum*, patrem nempe imperatorem, filiumque ejus Cæsarem, diserte Christianum vocat.

* Athan. Apol. de fug. p. 719. Epist. ad Solit. p. 640.
* Soc. l. 2. c. 26. p. 117. Theod. l. 2. c. 10. 24. p. 86. Philost. l. 3. c. 15, 17.
† H. E. l. 2. c. 10. p. 86.
* Ibid c. 24. p. 106.
* L. 3. c. 15, 17.

350. [d]CYRILLUS, sub Macario Hierosolymorum episcopo diaconus, a Maximo presbyter ordinatus, catechistæ etiam munere functus, sermones suos catecheticos in eadem ecclesia habuit circa annum 347. septuaginta post exortum Manetem annis (cœpit is hæresin suam divulgare anno imperatoris Probi 2do. Christi 277.) ut ipse nos docet *. Post Maximi mortem circa annum 350. in cathedra Hierosolymitana successit, ab Acacio Cæsariensi jure metropolitico ordinatus; immo ut Hieronymo *, aliisque † placet, Arianorum ope, etiam ipse Arianus, hanc dignitatem adeptus. Verum longe aliter Theodoritus ‡, qui de ejus promotione ad hanc sedem loquens vocat illum doctrinæ apostolicæ acerrimum propugnatorem. Quin & longe ante Theodoritum patres * secundi concilii Oecumenici, in quo præsens erat ipse Cyrillus, centum Hieronymis hac in re testes fide digniores, diserte affirmant reverendissimum hunc ac religiosissimum, uti eum vocant, Cyrillum canonice ab episcopis provinciæ olim fuisse ordinatum, & plurima variis in locis contra Arianos certamina subiisse. Sane scriptores ecclesiastici in texendo episcoporum hujus ævi Hierosolymitanorum catalogo mirum quam discrepent; ut ex hoc schematismo ad oculum patebit.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Catech 6. p. 141.
* Chron. an. 349.
† Rufin l. 1. c. 23 Socrat. l. 5 c. 8. Sozom. l. 7. c. 7.
‡ L. 2 c. 26.
* Epist. Synod. ad Damas. apud Theod. l. 5. c. 9.

Juxta Hieronymum *	Cyrillus. Eutychius. Cyrillus 2do. Irenæus. Cyrillus 3tio. Hilarius. Cyrillus 4to.	* In Chron. ad an. Chr. 349.
Juxta Epiphanium *	* Cyrillus. Erennis. Cyrillus alius. Hilarionus.	* L. 2. c. 45. p. 160. * Hæres. 66. p. 271.
Juxta Socratem *	Cyrillus. Heraclius. Hilarius. Cyrillus iterum.	* L. 4. c. 30. p. 589.
Juxta Sozomen.*	Cyrillus. Herennius. Heraclius. Hilarius. Cyrillus iterum.	* L. 4. c. 30. p. 589. ita & Niceph. Call. l. 11. c. 2. p. 112.
Juxta Niceph.* Pat. CP.	Cyrillus. Arsenius. Heraclius. Hilarius.	* Chronogr. apud Scal. p. 318.

Variis hisce indiculis enucleandis immorari jam non vacar. Id solummodo observandum quod habet Epiphanius, alium quendam a nostro diversum Cyrillum circa eadem circiter tempora ecclesiæ Hierosolymitanæ præfuisse: quod aliorum historicorum erroribus ansam, & calumniis materiam præbere potuit. Anno 351. admirabili crucis signo Hierosolymis in cælo splen-

a Conf. *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 3. Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p. 292. b Edit. nov. tom. 1. p. 43. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian.* Art. 42, 43. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. *Cyril.* *Oudin.* tom. 1. p. 455.

 dide

Sæc. IV. ab an. CCC. dide refulgente, Cyrillus Constantium per literas (quas vocat πρώτας ἐξ Ἱεροσολύμων γραμμάτων ἀπαρχὰς) certiorem fecit. Multa deinde illi lis cum Acacio Cæsariensi de jure metropolitano, quod Cyrillus ecclesiæ suæ veluti sedi apostolicæ asserere voluit, reclamante quidem consuetudine & ipsius Nicænæ synodi canone septimo. Sæpius idcitco in judicium vocatus non comparuit; inde ab Acacio & synodo Palæstina depositus, prætento quidem alio crimine, quod grassante fame in pauperum usus thesauros ecclesiæ vendiderat, & in his sacram stolam aureis filis contextam, a Constantino M. huic ecclesiæ donatam, quam postea mulietcula quædam Scenica induisse comperta est. Ab iniqua Acacii sententia Cyrillus ad majus judicium provocavit, adstipulante ipso imperatore Constantio; solus ac primus omnium, qui contra ecclesiastici canonis consuetudinem talem appellationem interposuit, si fides Socrati *; quem tamen hac in re falli norunt historiæ ecclesiasticæ studiosi. Hierosolymis pulsus Tarsi cum Sylvano episcopo vixit, in ejusque ecclesia frequentes ad populum sermones habuit, qui Cyrilli concionibus admodum delectabatur, nequicquam per literas reclamante Acacio. Anno 359. in synodo Seleuciensi Acacio superior fuit; sed in conciliabulo paulo post Constantinopoli habito, incrustatis prioribus calumniis, novisque additis Acacius illum iterum deposuit. Sub Juliano sedi redditus Judæos imperiali gratia ad templum Hierosolymitanum e ruderibus extruendum animatos, magnoque molimine id agentes ludibrio habuit; & memoria recolens tum Danielis vaticinium, tum Servatoris oraculum dixit futurum brevi, ut in eo templo lapis super lapidem non maneret: quod quidem ita evenit, ut prolixe alibi * ostendimus. Tandem sub Theodosio fugatis adversariis sedem dehinc inconcussam tenuit. Anno 381. inter ἡγέμονας seu ἐξάρχους secundæ synodi generalis numeratur, a venerando concilio in integrum restitutus, & honorificentissimo elogio ornatus. Expleta mortalitate placide in Domino obdormivit anno 386. Nequaquam eum Arianorum sententiæ accessisse fidem faciunt scripta ejus, quæ supersunt hodie; in quibus Arianæ hæreseως dogmata velut a recta fide Apostasiam & venientis Antichristi præcursorem damnat: & in *epistola ad Constantium* Imp. (quam scripsit jam episcopus, & eo circiter tempore, quo maxime obsequii erga Arianos accusatus est) se τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα venerari profitetur. Unde mirari libet perversum plane Riveti * ingenium; qui ex hac ipsa epistola concludit aut eam non esse Cyrilli, aut Cyrillum fuisse hæreticum Arianum.

* l. 2. c. 40. l. 3. c. 20.

* In vit. Cyrilli.

Vid. Catech. 11. p. 234. Catech. 15. p. 169.

* Crit. Sacr. l. 3. c. 12.

[b] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Epistola ad Constantium Imp. cujus meminit Sozomenus *.

Catecheses 18. ad Competentes, quibus præcipua fidei Christianæ capita explicat.

Catecheses Mystagogicæ 5. ad recens baptizatos; in quibus de binis ecclesiæ sacramentis agit.

Frustra agunt, qui an genuinæ sint hæ Catecheses, litem movent; Hieronymo *, Theodorito †, Damasceno ‡, ne de aliis jam dicam, Cyrillo nostro eas vindicantibus. Haud merentur responsum, quæ objiciunt Rivetus, aliique. Speciminis causa, objicit Rivetus *, ex variis scripturarum locis quasi Centones esse consutas, & in rebus non ita necessariis ad nauseam usque prolixas. Esto, quod tamen nequaquam verum non est, Catecheses istæ erant σχεδιασθεῖσαι, ut ipse fert titulus, sive extemporaneæ, nullo studio concoctæ, nulla arte limatæ, captui auditorum ex professo accommodatæ, in juventute habitæ, quando deerant adhuc matura ætas & subactum judicium. Objicit iterum, Cyrillum de ligno crucis affirmare μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν φαίνεσθαι, *ad hodiernum usque diem illud apud nos apparere*, idque nonnisi 20. aut paulo amplius post ipsam crucis inventionem annis, cum illud μέχρι σήμερον non solet usurpari in rebus novis, sed quæ a multis annis longa temporum serie in eodem statu visæ sunt. At primo phrasis illa apud Cyrillum non ita longum temporis spatium designare solet. Sic Catech. 17. *Cernimus*, inquit, *sæculi principes regi & instrui ab ecclesiasticis μέχρι σήμερον, ad hodiernum usque diem*; cum ab ipsa Constantini M. conversione non ultra 35. anni effluxerant: ideoque per hanc phrasin nihil aliud intelligit, quam hoc tempore κατὰ τὴν παρουσίαν, ut verbis immediate præcedentibus loquitur. Secundo Cyrillus eo loco ne verbum quidem habet de inventione crucis, sed id solum dicit, lignum crucis etiam hodie exstare, & una cum plurimis aliis quæ ibi adducit, testem esse, nobile sc. Dominicæ mortis & resurrectionis monumentum: alibique eadem phrasi in eodem plane argumento non semel utitur. Mitto cæteras Riveti exceptiunculas, vix cassa nuce dignas.

* L. 4. c. 5.

* De Script. c. 112.

† Dial. 2. p. 106

‡ De Imag. Orat. 1 p. 781.

* Ubi supra, c. 10.

Pag. 441.

Vid. Catech. 13. p. 318. Catech. 14. p. 169.

[b] Prodierunt opera ejus Lat. *Paris.* 1589. *Catecheses* Gr. *Paris.* 1564. 8°. Gr. Lat. *Colon.* 1564. Opera omnia Gr. Lat. edidit Johannes

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 1, vol. 7. p. 544. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 107. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 459. seq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 112.

hannes Prevotius *Parif.* 1608. 4°. deinde Dion. Petavius ibid. 1622. fol. ut & ibid. fol. cum Synefio 1631.[a].

[b] SPURIA.

Oratio de occurfu Domini. Exftat Gr. Lat. *Colon.* 1568. *Parif.* Auctuar. Bibliothec. PP. 1624. tom. 2. pag. 849. & Auctuar. 1648. tom. 1. p. 621.

Epiftola ad Auguftinum de miraculis Hieronymi. Lat. inter opera Auguftini & Hieronymi habetur.

352. [c] LIBERIUS, patria Romanus, Augufti filius, poft exceffum Julii in Romanum pontificem 11. Cal. Junias an. 352. electus eft. Scriptis mox literis orientales epifcopi ipfum in partes fuas pertrahere magnopere fategerunt. Verum ille coacta Romæ fynodo orientalibus refcripfit fe iis confentire non poffe: diuque fane Athanafii caufam damnare conftanter recufavit. Anno 355. Mediolanum accerfitus Conftantio viriliter reftitit; qui cum poft longum cum eo colloquium habitum nec prece nec pretio, nullis rationibus nec ullis promiffis minifve hominis animum flectere potuit, ad Beræam Thraciæ urbem deportari juffit, fubrogato ei Fœlice archidiacono, quem Acacius Cæfarienfis Romanæ urbis epifcopum ordinari curavit; hominem quidem in fide catholicum, fed qui Arianis communionem non denegavit. Exulaverat Liberius duobus & amplius annis; & jam miferiarum & periculorum quæ fuftinuit, tædio fuperatus, vim etiam & verbera paffus, nimiaque Demophili & Fortunatiani importunitate victus, dolendo humanæ fragilitatis exemplo tandem cedit, Athanafium damnat, & Homoiufioniftarum formulæ quam nuper condiderant, [d] fubfcribit Sirmii anno 358. idque fe feciffe datis ad orientales, aliifque ad Urfacium & Valentem literis teftatus eft. Romam reverfus, quafi victor intravit urbem magno cum populi Romani gaudio receptus, Fœlice vel a fenatu, vel a plebe, urbe expulfo. Vixit poft reditum annos novem, diemque claufit fupremum 8. Cal. Octobr. an. 366. fepultus via falaria in cœmiterio Prifcillæ. Pœnituiffe illum fubfcriptionis Sirmianæ non eam inficias; modo verum fit, quod pro confeffo fumit Baronius *, nullo antiquitatis teftimonio fultus, Liberium clariffimam illam *Fidei Confeffionem*, quæ hodie exftat, poft lapfum Sirmienfem ad Athanafium miffiffe.

Vid. 2. Epift. Liber. (ad Conft.) & Ammian. Marcell. l. 15.

Athan. ad Solit. p. 647. Hilar. in Frag. col. 426. Sozom. l. 4. c. 14.

Vid Præfat. Marcell. & Fauftin. ad libell. prec. & Hieron. Chron. ad an. 350.

* An. 357. n. 73.

[e] Ex Liberii fcriptis fuperfunt *Dialogus cum Conftantio* Mediolani habitus, ex ipfis Confiftorii actis, ut videtur, depromptus, apud Theod. l. 2. c. 16. & *Epiftolæ* 12. ex Hilarii fragmentis, Luciferi Calaritani libris, & aliunde defumptæ, Concil. tom. 2. col. 743. Ex his ultima fragmentum eft *Epiftolæ feu profeffionis fidei*, quod & apud Athanaf. tom. 1. p. 396. habetur. Octava autem quæ ex Hilarii fragmentis defumpta fic incipit, *Studens paci & concordiæ Ecclefiarum*, &c. aut adulterina prorfus eft, aut, quod ego potius arbitror, ex fede fua revulfa in locum alterius magis catholicæ apud Hilarium ifthoc in loco irrepfit: quod mihi ex nota huic epiftolæ ab Hilario appofita certiffime conftat. Sic enim inquit, *Quid in his literis non fanctitatis? quid non ex Dei metu eveniens eft?* Hæc vero dixiffe Hilarium de epiftola quæ ibi exftat, nemo cui fanum finciput, exiftimare poteft. Porro habetur epiftola Liberii *Synodalis ad Macedonianorum epifcopos* Gr. Lat. apud Socrat. lib. 4. cap. 12. & in Concil. tom. 2. p. 760. Lat. duæ fpuriæ nomini ejus affictæ bene longæ, *una ad omnes generaliter epifcopos*, *altera ad Athanafium & epifcopos Ægyptios.*

[f] HILARIUS, origine Gallus, patria 354.
Pictavienfis, (urbs ea eft Aquitaniæ fecundæ celeberrima,) parentibus honeftis & non infimi apud fuos nominis natus eft, bonifque artibus enutritus. Ex Pagana fuperftitione ad Chriftianam religionem tranfiiffe videtur, & provectiori paulo ætate, publicis votis expetitus, Pictavorum epifcopus effe conftitutus, circa annum ex Baronii calculo 355. nulla tamen cogente ratione, quin annis aliquot ante id tempus ad fedem Pictavienfem evehi potuerit. Conjugatum fuiffe, & cum uxore etiam poft fufceptum epifcopatum cohabitaffe non inficiantur cordatiores pontificii. Paftor in omnes fui muneris partes vigilantiffimus, erga fidem catholicam fervide animatus; factionem Arianam etiam in occidente dominantem multum compefcuit, oblato eo fine ad Conftantium libello. Præcipue in fynodo Biterrenfi anno 356. Arianis fe ftrenue oppofuit, inde ab imperatore, Saturnini Arelatenfis epifcopi dolis circumvento, actus in exilium in Phrygiam relegatur. Durante hoc exilii quadriennio, aliis jam curis & laboribus folutus, fcriptis elucubrandis animum adjecit. Hinc natum illi nobile illud *opus de Trinitate* 12. libris conftans; *liber de Synodis*; & *orationes quædam ad Conftantium*; ut de *epiftolis*, quas plures fcripfit,

Vid Hilar. de Syn col. 319. lib. ad Conftant. col. 306. Hieron. de Script. c. 100.

[a] S. *Cyrilli* opera Gr. Lat. edid. *Tho. Milles* Oxon. 1703. fol. Indicibus trib. locupletiffimis ornavit *Tho. Hearne.* iterum Benedict. *Anton. Aug. Toutée* Parif 1720. fol. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 471. Append. ad *Pet. Conftant.* Epift. Roman. Pontif. p. 83. [c] Conf. *Du Pin* Hift. Ecclef. vol. 2. p. 60. *Tillemont.* Memor Ecclef. vol. 6. Hæref. *Arian.* Art. 48. feq. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 6. not. 55. 57. ad Hæref. *Arian.* [e] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 11. vol. 4 p 806. *Pet. Conftant.* Epift. Roman. Pontific. p. 422. feq. 458. 463. Append. ad Epift. p. 89 95. 97. 99. [f] Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol 2. p. 64. *Oudin.* tom. 1. p. 427. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 7. ad vit. *Hilarii.* *Fabr.* Bibl. Ecclef ad *Hieron.* c. 100.

Sæc. IV. ab an. CCC.

nihil dicam. Anno 359. interfuit concilio Seleucienſi, in quo eccleſias Gallicanas ab infami Sabellianiſmi crimine coram vindicavit. Quæ vero de impiis & horrendis Anomæorum dogmatibus præſens audivit; vide apud ipſum *libro contra Conſtantium*, qui incipit: *Tempus eſt loquendi*, &c. col. 292. Legatos ſynodi Conſtantinopolim ſecutus, extremo fidei animadverſo periculo, tribus libellis publice datis ab imperatore popoſcit, ut coram Arianis diſceptare liceret; quod hæretici maximopere abnuerunt. Poſtremo quaſi diſcordiæ ſeminator, & perturbator orientis (Sulpicii Severi * verbis utor) redire ad Gallias jubetur, abſque exilii tamen indulgentia. Lentis igitur itineribus Galliam petiit; nec niſi ineunte imperium Juliano domum rediit; ſummo cum gaudio a Pictavienſibus ſuis exceptus. Domum reverſus graſſantem ubique hæreſin Arianam habitis frequentibus intra Gallias ſynodis autoritate ſua & doctrina pene exterminavit. Illud apud omnes conſtitit, inquit Sulpicius, unius Hilarii beneficio Gallias noſtras piaculo hæreſis liberatas. Circa annum 368. vel 369. Mediolanum ſe contulit; ut Auxentium hujus urbis epiſcopum, Arianorum primipilum, coram imperatore Valentiniano detegeret & refutaret. Sed poſt multam diſputationem operam ſe luſiſſe vidit; Auxentio ſe in omnes formas vertente, & verſutiis ſuis, fucatiſque fidei profeſſionibus imperatorem lactante. Rediens Hilarius eodem anno animam Deo pie reddidit. Vir non modo in Latinorum verum & Græcorum ſcriptis diu verſatus; ex quibus, præſertim Origene, plurima hauſit, Heliodoro presbytero ἐξηγητῇ familiariter uſus, qui tamen ei nonnunquam impoſuit. Hinc, ut & ex gentis ſuæ more, ſtylus illi turgidus & ſublimis; dictio grandis nimium & operoſa; Gallicano cothurno, inquit Hieronymus *, attollitur; longis interdum periodis involvitur: alibique † eum *eloquentiæ Rhodanum* appellat, fluminum omnium in Gallia rapidiſſimum. Rem, ut recte notat Eraſmus *, mutuatus a Græcis, addidit Gallicam grandiloquentiam: frequenter autem aſſurgit ad floridam quandam & theatricam ſublimitatem, præſertim cum incidunt loca, quæ facile ſplendeſcunt tractata. Et veriſſimum ſane videtur, quod de hac re obſervat Magnus ille eloquentiæ Cenſor, vix ullos provinciales feliciter reddidiſſe Romani ſermonis ſimplicitatem, præter aliquot qui Romæ a pueris ſunt educati. Vocum quarundam Hilario peculiarium præter publicam loquendi conſuetudinem ſpecimina aliquot idem exhibet loco citato. Inter nævos ejus & opiniones ſingulares primi fere commatis ſunt, quæ habet de carne Chriſti impatibili doloriſque exſorte, de divinitate ab humanitate Chriſti morientis recedente, de corporeitate animæ, de mundo ſimul & ſemel creato & ſex annorum millia duraturo, de juramento Chriſtianis penitus interdicto, aliiſque nonnullis, a de quibus adi ſis Eraſmum præfatione citata, Johannem Gillotium commentatione S. Hilarii operibus præfixa, Scultetum Medull. Theolog. Patr. ſub finem.

* T. 2. p. 163.

* Epiſt. ad Paulin. p. 104.

† Præfat. in l. 2 Comm. in Galat.

* Præf. in Op. S. Hilarii.

b SCRIPTA GENUINA.

De Trinitate libri 12. De hoc opere ita Hieronymus *. *Hilarius meorum confeſſor temporum & epiſcopus duodecim Quintiliani libros & ſtylo imitatus eſt & numero.* Hieronymo ſuccedat Eraſmus, *Videtur*, inquit *, *tota vi adniſus; ut in hoc opere declararet, atque exerceret, quicquid ingenio, quicquid eloquentia, quicquid ſacrarum literarum cognitione poſſet.*

* Epiſt. ad Magn. tom. 2. p. 328.

* Loc. cit.

Ad Conſtantium liber, qui ſic incipit. *Benefica natura tua*, &c.

Ad eundem liber, init. *Non ſum neſcius*, &c.

In Conſtantium jam vita defunctum liber, qui quidem, ut & præcedentes duo, videtur imperfectus. Benedictini librum *ad Conſtantium jam* v. f. contendunt ſcriptum eſſe Conſtantio adhuc ſuperſtite. Ann. 360. neque tam imperfectum, quam ab aliena manu auctum.

Adverſus Arianos & Auxentium liber: cui ſubjungitur Auxentii ad imperatorem epiſtola.

De Synodis adverſus Arianos liber ad Gallias & Britanniæ epiſcopos ſcriptus, e Græcis ut plurimum ſynodicis, ſed ſervata ſibi libertate de ſuo aliquid, ubi opus erat, admiſcendi, verſus.

Fragmenta ex opere hiſtorico de ſynodis Ariminenſi & Seleucienſi, rebuſque poſt ſynodos geſtis uſque ad ann. 366. libris duobus comprehenſa. Hæc primus edidit & præfatione ornavit Nicolaus Faber *Pariſ.* 1598.

Commentarii in evangelium S. Matthæi, quos alii canonem appellare ſolent.

Commentarii in Pſalmos, maximam partem ex commentariis Origenis, noxiis hinc inde detruncatis, excerpti. Hoſce commentarios pariter ac *librum de ſynodis* ſe Hilario apud Treviros manu ſua deſcripſiſſe prodit Hieronymus *.

* Epiſt. ad Flor. tom. 2. p. 51.

SUPPOSITITIA.

Epiſtola ad Auguſtinum.

Alia ad eundem. Videntur iſtæ Hilarii cujuſdam junioris eſſe, idque Bellarmino, Labbæo, &c.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 432. b Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 66. *Oudin.* tom. 1. p. 446.

Carmen

Sæc. IV. ab an. CCC. *Carmen in Genesin.* Ejusdem est ab eo Leoni papæ inscriptum.

Epistola ad Abram filiam cum hymno annexo, quam tamen genuinam esse contendunt Benedictini.

Liber de Patris & Filii Unitate. Cento est ex *libris de Trinitate* 2do. & 9o. assutus.

Liber de Essentia Patris & Filii. Cento ex *libris de Trinitate* 7mo. & 8o. consarcinatus, eum appendice de variis Christi cognominibus.

[a] DESIDERANTUR.

Tractatus in Job, de Græco Origenis ad sensum translatus. Hujus fragmentum exstat apud Augustinum contra Julianum l. 2.

Commentarius in Cantica Canticorum.

Historia Ariminensis & Seleuciensis synodorum adversus Valentem & Ursaciam: cujus ampliora fragmenta hodie habemus.

Ad Salustium præfectum adversus Dioscarum medicum, quo brevi libello, inquit Hieronymus *, *quid in literis posset, ostendit.* * Epist. ad Magn.

Liber Hymnorum.

Liber Mysteriorum.

Epistolæ plures.

De Numero septenario liber ad Fortunatam, ab Hieronymo memoratus Apolog. ad Pammach.

[b] Prodierunt opera Hilarii *Parif.* 1510. *Basil.* 1516. (per Erasmum) ib. 1535. 1570. Auctiora deinde (fragmentis accedentibus) edita sunt. *Parif.* 1605. 1631. 1652. fol. Reliquas editiones tam veteres quam recentiores accurate recenset nuperrimus editor, ac post illum actorum Lipsiensium collectores Supplem. tom. 3. s. 11. p. 49, 50. Novissimam editionem nobis dederunt optime Benedictini, e familia S. Mauri, qui manu præcipue Dni Coustantii id præstiterunt. In hac editione adornanda optimis Codd. MSS. undecunque haberi poterant, usus est doctissimus Constantius, textum recensuit, inedita quædam adjecit, præfationes, animadversiones, notasque uberrimas addidit; denique nævos, qui in Hilarii scriptis occurrunt, explicare, emollire, & vindicare satagit. Huic editioni accesserunt opuscula quædam vel antea non edita, vel imperfecta; nempe tractatus *de titulo Psalmi 9. & 91. Responsum apologeticum* ad librum *de Synodis*, *Tractatus in Psalmum* 13. qui etsi antea editus, jam integer prodiit. Emissa est in lucem hæc editio *Par.* 1693. f.

354. Vid. Liber. Epp. 4. 5. [c] EUSEBIUS, natione Sardus, primum Romanæ ecclesiæ lector, deinde Vercellarum apud Insubres episcopus. Claruit circa an. 354. quo anno rogatus est per literas Liberii antistitis Romani, ut una cum legatis suis ad Coustantium Imp. tunc intra Gallias agentem proficisceretur. Quod quidem fecit, fuisque apud imperatorem precibus egit, ut sequenti anno concilium Mediolani conveniret: ad quod ipse, Liberii licet vices gerens, ægre admissus est: Arianis per vim & fraudem omnia turbantibus; quorum consiliis & machinationibus adversus Athanasium, fidemque Nicænam Eusebius noster pertinaciter adversatus est. Summa huc redit. Constantius catholicis episcopis subinfensior seipsum Athanasii accusatorem sistit, eosque hominem damnare jubet; quibus hoc non esse ecclesiastici canonis objicientibus, respondit, ὅπερ ἐγὼ βούλομαι, τῦτο κανὼν νομιζέσθω. *Quod ego volo pro canone sit: ita enim me loquentem Syriæ episcopi sustinere solent.* Denique ob hoc ipsum acriter minabundus, & gladium intentans, quosdam ex iis abduci jussit; & inter eos Eusebium Scythopolim Syriæ Decapolitanæ urbem, Bethsau antea dictam, relegavit. Eusebium exulem Josephus ex Judæo Christianus, a Constantino M. comitis titulo olim ornatus hospitio perhumaniter excepit; ubi se illum invisisse testatur Epiphanius *. Inde in Cappadociam missus est; * immo si Socrati *, aliisque fides, in superiore Thebaide exulavit. Unde sub Juliano habita cum Athanasio Alexandriæ synodo, Antiochiam pergit; & cum schisma occasione Luciferi Calaritani illic exortum componere non posset, abscessit; & peragratis orientis provinciis in Italiam rediit; obiitque anno 371. non tantum confessoris titulo, sed & martyris etiam honorandus, ab Arianis quippe lapidibus obrutus; modo genuina sit inscriptio in sepulchro ejus inventa, in qua Acrostichis versibus habebatur, EUSEBIUS EPISCOPUS ET MARTYR, & vera referant scriptores nonnulli; quos tamen omnes recentiores esse ipse Baronius * agnoscit.

(Sæc. IV. ab an. CCC. — Vid. Athan. Ep. ad Sol. it. p. 643, 666. — * Hæres. 30. — * L. 3. c. 5, 9. Sozom. l. 5. c. 12. Rufin. l. 1. c. 27, 28. — * Ad an. 371. vid. not. in Martyrol. August. 1.)

Vertit e Græco *Commentarios Eusebii Cæsariensis in Psalmos*, qui NE. Nec plura commemorat Hieronymus *. Exstant vero epistolæ nonnullæ ex ecclesiæ Vercellensis archivis depromptæ, Ad *Constantium* imperatorem *una*, Ad *Patrophilam episcopum Arianum altera*, *tertia* e carcere ad *Vercellenses suos*. Vide Baron. ann. 355. num. 7. an. 356. n. 92. Surium ad Augusti 1. *Quarta* etiam ad *Gregorium* episcopum Hispanum habetur apud Hilar. in Fragm. col. 433. Addam solummodo quod habet Montefalconus *, ubi de ecclesia Vercellensi agit. "Codicem, inquit, "vetustissimum ibidem inspeximus, in charta "membranacea tenuissima exaratum; aie- * De Script. c. 96. * Diar. Ital. c. 28. p. 445.

a Conf. Oudin. tom. 1. p. 453. b Conf. Fabr. Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 731. & vol. 3. p. 433. Oudin. tom. 1. p. 439. Du Pin. Eccles. Hist. vol. 2. p. 79. c Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. Euseb. Fabr. Bibl. Eccles. ad Hieron. c. 96. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 397.

Sæc. IV. ab an. CCC.

"bantque ipsa S. Eusebii manu descriptum, "versionemque ex Græco in Latinum ab "eodem adornatam. Nonnulla hinc & inde "legi; comperio versionem esse a vulgata "nostra toto cælo discrepantem. Codex "multis in partibus labefactatus putrefactus"que est, quod casu plus quam vetustate "evenisse dictitabant, narrabantque diu in "flumine demersum, indeque erutum fuisse. "Specimen alphabeticum literarum eodem "loco exhibet. Idem fere antea observaverat Cl. Mabillonius *, qui subdit, codicem evangelia SS. Matthæi & Marci continere, membranam situ fere esse corruptam, characteres pene fugientes ac semideletos, & valde a scriptura Romana degenerare; codicis operculum ex argento, a Berengario Imp. ab annis fere 800. instauratum, ex una parte salvatoris effigiem, ex alia S. Eusebii exhibere; ad cujus caput hi versus ascripti leguntur.

* It. Ital. t. 1. p. 9.

Præsul hic Eusebius scripsit, solvitque vetustas:
Rex Berengarius sed reparavit idem.

354. [a] LUCIFER, Calaritanus, sive Caralitanus in Sardinia episcopus. Claruit eodem, quo Eusebius Vercellensis, tempore; eorundem laborum, certaminum, itinerum, & exiliorum comes fere individuus; cum eo ad Constantium in Gallias profectus, cum eo Liberii pontificis in synodo Mediolanensi vices gerebat anno 354. junctisque cum eo studiis Arianos viriliter oppugnavit; cum eo denique in Palæstinam relegatus, Eleutheropoli præcipue substitit. Hic loci duos pro Athanasio in Constantium libros edidit, in quibus imperatorem parum verecunde, & ne quid gravius dicam, longe infra summi principis majestatem aspere atque inclementer tractavit. Hos mox ipsi Constantio legendos transmisit; qui Florentio magistro officiorum in mandatis dedit, ut codice remisso per literas a Lucifero exquireret, num pro suo agnoscere vellet. Rescripsit Lucifer, seque & autorem esse, & ad mortem usque defendere paratum professus est. Rogatus etiam ab Athanasio, lucubrationes suas ad ipsum tunc in eremo latitantem dono misit. Hominem ille mirifice laudat, scripta deprædicat, eaque Græce transferenda curavit. Exulavit Lucifer non tantum in Palæstina, verum & in aliis orientis locis; tandem cum Eusebio suo in superiora Thebaidis deportatus. Exinde imperante Juliano, diacono suo ad synodum Alexandrinam misso, ipse recta Antiochiam contendit; ubi Catholicos inter se dissentientes deprehendens, Paulinum Antiochiæ episcopum ordinavit; intempestive quidem, & reclamante magna catholicorum parte, qui cum Paulino convenire renuebant, in majus & apertius adhuc schisma erumpentes. Factum improbavit Eusebius Vercellensis, qui, relicta Alexandria, Antiochiam venerat; quod ubi rescivit Lucifer, iracundia & stomacho exardescens, ut erat præfervidi atque vehementis ingenii, amicum fidum & integerrimum acriter atque animose excepit, ab ejusque communione sese abjunxit. Ad hæc paulo commotior, quod præter ipsius sententiam synodus Alexandrina pœnitentes episcopos, qui Arianis communicassent, ad pacem recipiendos esse statuisset; in Sardiniam demum reversus, non modo communicatione Ariana pollutos condemnavit, verum etiam se ab eorum communione secrevit, qui eos sub satisfactione vel pœnitentia recepissent. Hinc natum Luciferianum schisma, quod tamen ultra hujus sæculi terminum durasse non videtur. Obiit Lucifer eodem, quo Eusebius Vercellensis, anno, viz. 371. Miris eum veluti virum apostolicum laudibus efferunt Marcellinus & Faustinus, ipsi secta Luciferiani, ob contemptum sæculi, studium sacrarum literarum, vitæ puritatem, constantiam fidei, gratiam divinam. Quatuor ejus exilia, & divinas virtutes per eum factas jactitant, decemque annos exulasse scribunt. Stylus illi non minus quam ingenium, durus & incultus; quem ideo prædicti presbyteri agnoscunt ignarum quidem artificiosæ eloquentiæ, attamen quod super omnem humanam eloquentiam est, propheticо, & evangelico, atque apostolico more scripsisse, & gratiam S. Spiritus θαυμάτων ποιητικὴν habuisse illum gloriantur.

Vid. Epist. Florent. & Lucif. inOp. Lucif & ap. Baron. an. 356.

Vid. Ep. Athan. ad Lucif. loc. cit. Socrat. l. 3. c. 5, 6, 9. Sozom. l. 5. c. 12, 13.

Libell prec. p. 10, 36, 38.

Ubi supra p. 38.

EXTANT AB EO SCRIPTA,

Ad Constantium imperatorem libri 2.
De Regibus apostaticis.
De non conveniendo cum Hæreticis.
De non parcendo delinquentibus in Deum.
Quod moriendum sit pro Filio Dei.
Epistola brevis ad Florentium.

Hæc omnia collegit, & cum epistolis aliquot Athanasii, Liberii & Florentii, edidit Johannes Tillius Meldensis episcopus, *Paris.* 1568. 8°. exinde inserta Biblioth. Patrum, Tom. 4. p. 181.

Dolendum sane est novam Luciferi Calaritani editionem, quam meditatus est vir Cl. J. B. Cotelerius, ipsomet teste, notis ad patres apostolicos, p. 177. magna antiquitatis ecclesiasticæ jactura, cum viri eruditissimi morte periisse.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Lucif.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 402. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 95. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 836. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 79.

[b] HILA-

Sæc. IV. ab an. CCC

354. [a]HILARIUS, Sardiniam insulam patriam habuit, ecclesiæ Romanæ, in qua baptismum susceperat, diaconus factus anno 354. una cum Eutropio presbytero (*Pancratium* vocat Hieronymus [*]) aliisque Liberii ad Constantium literas detulit. Advenientem non modo sannis & dicteriis exceperunt Ariani, verum etiam detractis vestibus terga flagellis ceciderunt, inter verbera insultantes; *Quare Liberio non restitisti, sed ejus literas attulisti?* mitissimo diacono inter flagellorum strepitus Deum laudante. Anno sequente, cum Athanasium damnare nollet, in exilium pulsus est: postea Luciferiano schismati se adjunxit, quin & hæreticorum baptismum nullum prorsus esse contendebat, ac proinde ab hæresi redeuntes rebaptizari voluit: unde per sarcasmum ab Hieronymo [*] *Deucalion Orbis* appellatur.

[*] De Script. c. 95.

Vid. Athan. Epist. ad Solit. p. 647.

[*] Dial. adv. Luciferian. p. 146.

Scripsit (uti eruditis jamdiu persuasum est) *Quæstiones in vetus & novum Testamentum*, quæ inter Augustini opera leguntur tom. 4. col. 697. *& Commentarios in epistolas S. Pauli*, qui inter Ambrosii opera habentur, tom. 5. p. 170. Prius opus scriptum est Romæ circa an. 370. quod ex Quæst. 44. patet; posterius sub Damaso papa ante annum 384. uti ex Comm. in 1. Epist. ad Timoth. cap. 3. videre est. De posteriore vero notandum venit, *Commentarium in epistolam ad Hebræos* ejusdem autoris non esse; & ex Chrysostomi commentario in istam epistolam exceptum esse.

356. [b]MARCUS, *Diadochus* sive *successor* dictus, episcopus Ægyptius, is nempe qui fuit Zigrenæ urbis prope Libyam, saltem alter ille Marcus Philarum urbis ad Nilum paulo supra Cataractas minores, (utrinsque enim meminit Athanasius epistola *ad Antiochenses*) Athanasio familiaris, claruit anno 356. Quo tempore Georgio Cappadoce sedem Alexandrinam per vim sibi arripiente, & loca omnia sanguine, cædibus & deportationibus adimplente, ipse una cum aliis in exilium actus est; teste Athanasio Apol. de Fug. pag. 548. & Epist. ad Solit. pag. 664. Exstat Græce oratio ejus *contra Arianos*, quæ hoc modo incipit, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἀρχῆς κρείττονα τὸν λόγον ὁ θεολόγος λέγει καὶ οἱ τὴν Ἀρείου μελετῶντες μανίαν λέγουσιν· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, &c. edita nuper Basileæ a Cl. Wetstenio una cum Origenis libello de *Oratione Dom.* Asservatur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theolog. juxta ordinem Lambecianum 57. Nessel. 2. num. 36. fol. 241. Confer Lambecium Comment. lib. 3. p. 83. ubi Ortelii errorem in Thesauro Geographico de hoc Athanasii loco corrigit; seque *hanc Marci orationem* aliquando editurum esse promisit. Sæc. IV. ab an. CCC

POTAMIUS, gente Hispanus, Odyssiponæ civitatis episcopus, primo quidem catholicus, postea fundi fiscalis illecebris captus, ad Arianos transiit, & anno 357. Ariminensi formulæ subscripsit, immo confessionem eam ipse condidit. Nec his contentus, quin odio adversus Hosium flagrans, (qui ipsius olim apud Hispanos impiam hæresin detexerat) non prius destitit, quam partim minis, partim vi hominem senio fractum vitæque nimium amantem in easdem secum partes pertraxerit, consilio quidem vafro, sed impio, & exitu sibimetipsi plane infausto: si quidem vera nobis referant Faustinus & Marcellinus libello supplice, quem Theodosio Imp. obtulerunt. Cum in Hispaniam enim reversus Potamius ad fundum fiscalem, violatæ fidei præmium properaret; gravissimo in lingua tormento correptus, in via moritur; adeo ut prædium suum ne e longinquo quidem ei videre contigerit. Hæc quæ de Potamio narrantur, unica Faustini fide nituntur, necalium illius temporis autorem habent. Quo nomine haud parum suspecta videntur. [c]Exstat *Epistola* Potamii ad Athanasium stylo satis inculto ac pene barbaro conscripta, quam primus edidit Lucas Dacherius spicilegiorum, tom. 2. p. 366 [d]. Quæ cum tota in exagitandis Arianis, eorumque objectionibus refellendis versatur, clarissime liquet, vel falsa esse quæ de Potamio refert Faustinus, vel scriptam esse hanc epistolam, priusquam Potamius ad Arianorum castra transfugeret. 357.

Libell. prec. edit. Oxon. p. 13. 17.

[e]PHÆBADIUS, sive Phægadius, ortu Gallus, provincia, ut videtur, Aquitanus; unde nostrum vocat Sulpicius Severus [*], Agenni Aquitaniæ secundæ oppidi episcopus. Claruit anno 359. quo una cum reliquis occidentalis imperii episcopis Ariminensi interfuit concilio; ubi pro veritate Nicæna acerrima contentione decertavit, omnesque Arianorum impetus, etiam postquam cæteri, uno Servatione Tungrensi excepto, Tauri præfecti fraudibus, minis & terriculis cesserant, forti & infracto animo sustinuit; professus se ad exilium, omneque supplicium subeundum paratum esse, conceptam vero ab Arianis fidem nunquam recepturum. Res tandem eo devenit, ut 359.

[*] L. 2. p. 256.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 189. *Oudin.* tom. 1. p. 479. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Lucif. Calarit.* Art. 9. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 755. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol 8. p. 349. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. *Athanas.* Art. 90. d Edit. nov. tom. 3. p. 299. e Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 85. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 108. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian.* Art. 72. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 420, item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 870.

Sæc. IV. ab an. CCC. propositæ formulæ, quæ vellet, addere ei integrum esset, quod & fecit: verum explicationem istam inserta clausula, quam Phæbadius non rite intellexit, Valens Mursorum episcopus vaferrime elusit. Anno 384. referente Pseudo-dextro *, Concilio Cæsar-Augustano adversus Priscillianistas celebrato præfuit. Certe exstant hujus synodi, sed anno 380. habitæ, canones octo; quibus Phitadius primo loco subscripsisse deprehenditur. Ad extremam & decrepitam usque senectutem pervenit; in vivis enim adhuc erat anno 392. Hieronymo catalogum claudente.

* Concil. tom. 2.

Exstat ejus *liber contra Arianos*, (in quo Sirmiensem formulam anno 358. ad Gallos missam sub examen revocat, & κατὰ πόδας refellit) editus primo a Beza ann. 1570. deinde a Petro Pithæo, *Paris*. 1586. exinde Bibliothecæ patrum tom. 4. p. 300. insertus. Scripsisse & alia opuscula testis est Hieronymus *, sed a se necdum lecta. Phil. quidem Labbeus * ait, Sophronium in metaphrasi Græca insinuare se opuscula illa vidisse; quæ miror viro doctissimo excidisse. En Hieronymi verba; *Dicuntur & ejus alia esse opuscula, quæ necdum legi*. Hæc stricte satis hunc in modum vertit Sophronius, λέγεται αὐτῷ καὶ ἕτερα εἶναι συντάγματα, οἷς οὔπω ἐνέτυχον. Nec hac de re verbum amplius addit.

* De Script. c. 108.
* Differt. de Script. tom. 2. p. 220.

359. [a] AETIUS, Antiochiam, Cœlosyriæ urbem patriam habuit, militis cujusdam, qui sub præsidiali officio meruerat, & paulo post mortuus est, filius. Adolescens adhuc mulieris cujusdam Ampelidis nomine artem ærariam circumforaneus exercuit, quam etiam patrem ejus olim tractasse Theodorus Mopsuestenus autor est. Aurifabrum vero fuisse Aetium certius constat; sed mortua demum matre, homo præstanti indole ad philosophicas disciplinas animum applicuit. Ac primum quidem Paulinum Antiochenum audivit, postea Anazarbi Athanasium, deinde Tarsi Antonium presbyterum, posthæc Leontium presbyterum Antiochenum, tandem Alexandriæ Sopolim medicum celeberrimum, sub quo medicinæ operam dedit, & cum in hac arte excelleret, gratuitam indigentibus operam præstabat: ipse interim opificio suo aurifabrili noctu incumbens vitam sustentabat. Antiochiam reversus, a Leontio episcopo diaconus ordinatur, qui dogmata sua in ecclesia publice docendi ei potestatem fecit, quod & pro virili præstitit Aetius. Capita hæreseως potissima fuerunt; Filium esse κτιστὸν, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων, & per omnia ἀνόμοιον τῷ πατρὶ, ac proinde ἑτερούσιον, *substantia plane diversum*: unde *Athei* cognomen ei merito adhæsit. Reliqua ex Epiphanio, Theodorito, & Niceta Choniate petantur. Famosus esse cœpit maxime circa ann. 359. & sequentem, quando apud Constantium accusatus, quod conscius & particeps fuisset conjurationis Galli, Pepuzam Phrygiæ in exilium missus est. Sub Juliano episcopatum accepit; cujusnam vero urbis, non prodit Philostorgius. Ab exilio revocatum perhumaniter tractavit Julianus, eique agrum in Lesbo circa Mitylenem urbem, suæ erga illum benevolentiæ tesseram, donavit; cujus etiam ad Aetium jam episcopum etiamnum exstat epistola. Sub Valente ad prædium Lesbiense secessit, ubi Procopio tyrannidem exercente in discrimen capitis venit: inde Constantinopolim fugiens, paulo post e vita discessit circa an. 366. Eunomio oculos ei comprimente, & quæ ad funus pertinent procurante. Erat, referente Niceta, temerarius & scurrilis, atque mimicis thymelicisque sermonibus, gestibus & cultibus indecoris oblectabatur. Nam veste ad nates usque sublata femora ferire, alteroque pede sublato, & ventre percusso pedere solebat; in conviviis autem inter ludicra blasphemis verbis SS. Trinitatem lacessebat. Exstat ab eo scriptus *de Fide libellus* 47. capitulis constans, apud Epiphanium Hær. 76. qui librum ejus κατὰ πόδας plene & solide refutavit. Composuit etiam, teste Socrate *, epistolas tum ad imperatorem Constantium, tum ad quosdam alios, in quibus longas texuit disputationes, & argumenta sophistica proposuit. Habetur fragmentum epistolæ ejus forsan ad Eunomium, una cum Eunomii scholiis apud Athanas. Dialog. 2. de Trinitate, tom. 2. p. 166, 162. In hoc fragmento meminit opusculi a se elaborati de Deo γεννητῷ & de ἀγεννήτῳ Deo, quod adversarii ejus, demptis & insertis nonnullis, depravatum ediderunt. Verum hoc fragmentum nihil aliud est, quam prooemium libelli, qui apud Epiphanium exhibetur.

Vid. Philostorg. l. 3. c. 15. 17. l. 5. c. 1, 2. l. 6. c. 7. l. 7. c. 6. l. 8. c. 4. l. 9. c. 6. Nicet. Thes. Orth. l. 5. c. 30, 31. Epiphan. Hæres. 71.
Sæc. IV. ab an. CCC.
Epist. 31.
* L. 2. c. 35.

[b] EUDOXIUS, patria Armenus, *Arabisso* Armeniæ minoris oppido oriundus, patrem habuit Cæsarium sub Maximiani persecutione martyrio illustrem. Claruit præcipue anno 360. primum Germaniciæ, quæ provinciæ Euphratensis urbs erat in confinio Ciliciæ, Syriæ, & Cappadociæ sita, episcopus; deinde mortuo Leontio an. 356. ecclesiam Antiochenam paulo post invasit, eunuchorum Palatinorum ope adjutus, in synodo Seleuciensi ab Acacianis depositus. Anno 359. exeunte, vel ineunte potius se- 360.

Socr. l. 2. c. 37, 41. l. 4. c. 14. Philost. l. 4. c. 4. l. 6. c. 2. l. 9. c. 8. Suid. in voc. ΕΥΔΟΞ.

[a] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 9. vol. 8. p. 317. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 2. p. 98. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian*. Art. 64. seq. [b] *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian*. Art. 70.

quenti

Sæc. IV. ab an. CCC. quenti Jan. 27. in synodo 72. episcoporum deposito Macedonio, sedem Constantinopolitanam Constantii Imp. gratia assecutus est. Obiit anno 370. dum Nicææ, ut episcopum illic ordinaret, versaretur. Quod vero habet Socrates, ipsum ecclesiam Constantinopolitanam 19. annis rexisse; mendum in textum irrepsisse necesse est, & pro δέκα ἐννέα, δεκαένα legendum esse, ut recte animadvertit Cl. Valesius. Certe Eudoxium undecim tantum annis regiæ urbis episcopatum tenuisse, diserte tradunt Sozomenus & Nicephorus. Fidei dogmata quod attinet; levis erat & inconstans, primo Arianus, deinde lectis Asterii sophistæ epistolis, Semi-Arianorum, sive Homoiousianorum sententiam amplexus est. His relictis, ad Anomæos transiit, & Aetio se adjungens, ἑτερούσιον dogma strenue propugnavit, etiamsi, data occasione, sæpe ipsis Aetianis se inimicum præstitit. Ingenium habuit natura solers & versutum, vir non ineruditus, dicendi genere usus a panegyrica venustate alieno, obscuritate ac superfluitate verborum ac vocabulorum impurorum usu, tumido, ad ingratum ac ridiculum & confusum characterem pertinente. Quod de illo pariter ac Eunomio, ex Philostorgio notat Photius. Scripsit inter alia, *Orationem de Incarnatione Dei Verbi*, ex qua ampla satis excerpta hodie supersunt, & hoc modo incipiunt; Ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ σαρκωθῆναι λέγουσι τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλ' οὐκ ἐνανθρωπῆσαι οὐδὲ ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀνειληφέναι φασὶ καὶ ὅτι οὐ δύο φύσεις, &c. habentur MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theolog. juxta Lambec. 77. Nessel. 40. n. 77. fol. 133. p. 2. Fateor in Cod. MS. Eudoxii nomen simpliciter absque additione poni. Verum argumenti, de quo agit, ratio alium a nostro intelligi vetat. Ejusdem libri *de Incarnatione* fragmentum habetur Græce apud Damascen. in collectione quadam Testimoniorum in Cod. MS. Claromantano, cap. 9. ubi Eudoxius, episcopus CP. Arianus diserte dicitur. Vide Labbei Conspect. Oper. Damasc. pag. 50. alia habentur apud Niceph. Patr. Antirrh. contra Epiphanidem. Vid. Bandurii Conspect. Opp. S. Niceph. pag. 59. Cod. Vindob. 159. in *Commentario in varia Vet. & Nov. Testamenti Cantica sacra* ex plurium veterum patrum operibus collecto, semel iterumque citatur Eudoxius philosophus, quem eundem cum superiori judicant Lambecius & Nesselius.

360. vid. Philostorg. l. 3. c. 20 l. 4. c. 8, 9. l. 5. c. 3. l. 6. c. 3, 4. l. 9. c. 4, 5, 6. l. 10. c. 6. l. 11. c. 5. Nicet. c. 31. [a] EUNOMIUS, natione Cappadox, Dacora territorii Cæsariensis vico ad Argæum montem ortus, parentibus quidem qui majorum magni illius Basilii liberti fuerant; Aetii discipulus & notarius, a quo hæresin suam hausit; verum eruditione & fama magistrum multis gradibus superavit. Ab Eudoxio Antiocheno diaconus factus, mox dum legatus a suis ad Constantium mitteretur, a Basilianis in itinere captus Midaium Phrygiæ relegatur. Anno 360. ab Eudoxio & Mari Cyzicenus episcopus ordinatur, inde mox a civibus pulsus. Scio Socratem * & Sozomenum † ad Valentis tempora hæc referre; sed Philostorgio utpote in rebus Eunomianis oculatissimo magis credendum; cui etiam hac in parte suffragatur Theodoritus *. Sub Juliano & Joviano Constantinopoli egit; sub Valente in hortum Chalcedonensem secessit, donec delatus apud imperatorem, quod Procopium tyrannum in agro suo occultasset, exul in Mauritaniam missus est. Dum apud Mursam Illyrici in itinere consisteret, ab imperatore revocatur. Theodosius magnus ipsum ex Chalcedone abreptum Halmyridem locum Mœsiæ ad Danubium situm relegari jussit. Inde a barbaris fugatus, Cæsaream Cappadociæ adductus est: civibus vero invisus, quod adversus Basilium eorum episcopum libros olim conscripserat, apud Dacoram vicum natalem in agris suis degere permissus est, ubi grandævus moritur, circa an. 394. In vivis enim adhuc erat, cum Hieronymus catalogum suum de scriptoribus clauderet. Eunomii corpus Tyana transferendum & illic a monachis servandum curavit Eutropius Patricius, ne a discipulis ejus Constantinopolim translatum commune cum magistro sepulchrum sortiretur: quin & ejusdem libros publicis edictis aboleri jussit. Summis eum laudibus evehit Philostorgius, ipse secta Eunomianus, cujus integra pene historia ecclesiastica haud aliud quam Eunomii encomium censeri debet. Ejus tamen dicendi genus a panegyrica venustate alienum fuisse, obscurum, superfluum, tumidum, & ad ingratum, ac ridiculum, & confusum characterem referendum esse notat Philostorgii abbreviator Photius *. Photio concinit Socrates †, qui Eunomium observat fuisse πολυχοῦν τὴν λέξιν, eademque verba assidue repetiisse; item τρόπον σοφισμῶν ab Aetio acceptum in eo notar, quodque inanibus quibusdam voculis nimium deditus fallaces argumentationes imprudens contexuit, cum revera S. Scripturarum parum omnino peritus fuerit, nec earum intelligentiam assequi potuerit.

* L. 4. c. 7. † L. 6. c. 8. * L. 2. c. 27, 29. * Cod. 138. † L. 4. c. 7.

[b] SCRIPTA.

Commentariorum in epistolam ad Romanos libri 7. NE.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian.* Art. 96. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 1. vol. 8. p. 248.
[b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 6. vol. 8. p. 251. seq.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Epistolæ plures, quas διαφέρειν τῶν ἄλλων ἐπὶ μᾶλλον, reliquis ejus operibus multum præstitisse ait Philostorgius. N E.

Ἔκθεσις τῆς πίστεως, seu *Fidei libellus* anno 383. Theodosio Imp. oblatus. [a] Hunc primus ex codice Florentino in lucem protraxit, additaque versione edidit Hen. Valesius, in Annotat. ad Socrat. lib. 5. c. 10.

Apologeticus, in quo adversus SS. Trinitatis dogma, præcipue æternam & consubstantialem Domini nostri Deitatem argute disputat vafer hæresiarcha. Huic libro respondit D. Basilius qui plura fragmenta conservavit, alia Gregorius Nyssenus & Epiphanius. Integrum vero opusculum Græce exstat, tum apud alios, tum penes Cl. virum Thomam Tenison doctorem theologum, mihique in paucis amicum. Prologum & epilogum una cum subjuncta Eunomii confessione, quæ in usum meum ex codice Tenisoniano descripsit, & Latine vertit D. Whartonus, quæque quintam fere totius operis partem conficiunt, hic subjiciam, cætera utpote prolixiora compendio traditurus.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] Εὐνομίου τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολογητικὸς, πρὸς ὃν ἔγραψε τοὺς ἀντιῤῥητικοὺς ὁ μέγας Βασίλειος.

Interprete H. W.

QUandoquidem probe conscii sumus calumnias & convicia alicui inferre effrænis esse linguæ & impotentis animi, quin & pravorum ac rixosorum esse; calumnias vero ac mendacia quæ ignominiam nobis inferrent argumentis avertere summo studio conari prudentis esse viri, ejusque qui suæ pariter famæ ac multorum in judicando rectitudini consuleret; jucundum quidem nobis fuisset, sola speculatione utramque veritatem tenentes, neque in priorem incidisse fortem, neque posteriorem unquam expertos esse. Cum vero res minime ex voto cesserit, multisque ac diversis modis tam verbis quam factis falsa nobis a multis congesta fuerit calumnia, luctuosa quidem nobis, nec minus credentibus nociva, idque a pessimis quibusdam, quique nihil aut dicere, aut facere erubescerent, homunculis; cum etiam sinceriores viri rei veritatem ex multorum criminationibus metirentur, non autem recta ratione calumnias nobis illatas perpenderent, & defensioni nostræ conducere, & rebus temerarie dictis lucem allaturum esse duximus, scripto consignatam evulgare dogmatis nostri confessionem. Siquidem ratione ista & præteritam averruncari possimus calumniam, & in posterum malos quidem minus audaces, nimis credulos vero magis certos in judicando redderemus, illis quidem falsa dicendi timorem incutientes, his autem certum aliquid, quod tuto credi possit, subindicantes; demonstrantis pariter causæ nostræ justitia, & utrorumque, quam meruerunt, pœna. Mendacio enim accedere atque assentire communem tam dicentibus quam credentibus pœnam attrahit. Ante omnia vero obtestamur & vos impræsentiarum audituros, omnesque in posterum lecturos; ut ne verum ac falsum ex calculorum multitudine dijudicare velitis, majori parti palmam concedentes; ne-

Prologus.

TO μὲν συκοφαντεῖν καὶ διαβάλλειν τινὰς ἐξακολάστου γλώττης καὶ γνώμης ἀγνώμονος μοχθηρῶν καὶ φιλαπεχθημόνων ἔργον εἰδότες, τὸ δὲ τοὺς ἐκ διαβολῆς εἶναι δόξαντας πονηροὺς πάσῃ προθυμίᾳ πειρᾶσθαι τὸ ψεῦδος τοῖς ἐλέγχοις ἀποτρέπειν ἀνδρῶν σωφρόνων, καὶ μετὰ τῆς ἰδίας εὐβουλίας τὴν τῶν πολλῶν ἀσφάλειαν περὶ πολλοῦ ποιουμένων, ηὐχόμεθα μὲν λόγῳ τὴν γνῶσιν ἀμφοῖν ἔχοντες, μήτε τῆς προτέρας ποτὲ γενέσθαι μοίρας, καὶ τῆς ὑστέρας τὴν πεῖραν διαφυγεῖν· ἐπειδὴ δὲ μὴ κατὰ σπουδὴν συνέβη ἐκβῆναι τὸ τέλος, ποικίλως καὶ πολυτρόπως διά τε λόγων καὶ πράξεων παρὰ πολλοῖς κατασκευασθείσης ἡμῶν ψευδοῦς δυσφημίας ἀλγεινῆς μὲν ἡμῖν, βλαβερᾶς δὲ τοῖς πιστεύουσι, ὑπό τινων πονηρῶν καὶ μηδὲν ὀκνούντων λέγειν ἢ πράττειν ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων ταῖς τῶν διαφόρων κατηγορίαις τὴν ἀλήθειαν μετρούντων, ἐν κρίσει τὰς καθ' ἡμῶν διαβολὰς προσιεμένων, ἡμῖν τ' αὐτοῖς λυσιτελεῖν ᾠήθημεν πρὸς ἀπολογίαν καὶ τοῖς ἀβασανίστως λεγομένοις πρὸς ἀσφάλειαν, ἔγγραφον εἰς ὑμᾶς ἐκθέσθαι τῆς ἑαυτῶν δόξης τὴν ὁμολογίαν. Εἴπως διὰ ταύτης τήν τε προλαβοῦσαν ἀποτρεψαίμεθα βλασφημίαν, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν τοὺς μὲν πονηροὺς ἀτολμοτέρους, τοὺς δὲ λίαν εὐχερεῖς ἀσφαλεστέρους παρασκευάσαιμεν, τοῖς μὲν τὸ ψευδῆ λέγειν ἐπισφαλὲς, τοῖς δὲ τὸ πιστεύειν ἀσφαλὲς ὑποδείξαντες, συναποδεικνυμένης τῇ παρ' ἡμῶν ἀληθείᾳ τῆς κατ' ἀμφοῖν κολάσεως· ἡ γὰρ πρὸς τὸ ψεῦδος κοινωνία κοινὴν ἀμφοτέροις κατεργάζεται τὴν τιμωρίαν. Αἰτοῦμεν δὲ πρὸ πάντων ὑμᾶς τούς τε νῦν ἀκουσομένους, καὶ τοὺς εἰς ὕστερον ἐντευξομένους μὴ τῷ πλήθει διακρίνειν ἐθέλειν τῆς ἀληθείας τὸ ψεῦδος, τῇ πλείονι μοίρᾳ τὸ κρεῖττον συνάπτοντες, μήτε

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 387. *Canis.* Lect. Antiq. nov. edit. tom. 1. p. 178. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 23. §. 4. vol. 8. p. 260.

μὴν

Sæc. IV. ab an. CCC.

μὴ τοῖς ἀξιώμασιν ἢ τισιν ἀλαζονείᾳ προσέχοντας ἀμαυροῦσθαι τὴν διάνοιαν, ἢ τῇ τάξει τῶν προλαβόντων τὸ πλεῖον νέμοντας, ἀποφράττειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ὑστέροις, τῆς δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας παντὸς μὲν ἀνθρώπων ἀριθμοῦ, πάσης δὲ φιλοτιμίας ἢ φιλονεικίας, συνηθείας τ' αὖ καὶ συγγενείας, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν πάντων ὅσα τοῖς τῆς ψυχῆς κριτηρίοις ἐπισκοτεῖν εἴωθεν, προτιμήσαντας· μεγίστη γὰρ μοῖρα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας διάγνωσιν ἡ πρὸς αὐτὴν οἰκείωσις. Πρὸς δὲ τούτοις μηδ' ἡμῖν χαλεπαίνειν, οἱ τύφου μὲν ἀμελήσαντες, καὶ φόβου, τῆς δὲ παραυτίκα χάριτος καὶ ἀσφαλείας τὴν ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἄδειαν προτιμήσαντες, καὶ πάσης ἐπιγείου κακοπαθείας θανάτου τε προσκαίρου φοβερωτέραν τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ὡρισμένην ἀπειλὴν εἶναι κρίναντες, παντὸς ἐπικαλύμματος γυμνὴν ἐκτιθέμεθα τὴν ἀλήθειαν. Οὔτε γὰρ, κατὰ τὸν ἀπόστολον, εἰπεῖν ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλύπτεσθαι δόξαν, οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος πρὸς ἀπόλαυσιν, καὶ βασιλείαν ἰσόρροπον ἀντάλλαγμα τῆς ἰδίας ἑκάστου ψυχῆς, πολὺ καθ' ἑκατέραν ἀπόλαυσίν τε καὶ κόλασιν ὑπερβαλλόντων τὰ παρόντα τῶν προσδοκωμένων. Ἀλλ' ἵνα γε μὴ τούτοις ἐπὶ πλεῖον ἐνδιατρίβοντες περὶ οὓς μάτην μηκύνωμεν τὸν λόγον, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τρεψώμεθα τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν, ἐξ ἧς εὐμαρὴς καὶ ῥᾳδία γένοιτ' ἂν τοῖς βουλομένοις τῆς ἡμετέρας γνώμης κατανόησις. Ἀναγκαῖον δὲ ἴσως τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιουμένους, καὶ δόξης οἰκείας εὐθύνας ὑπέχοντας, μὴ ταῖς τῶν πολλῶν ἀμελῶς ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι γνώμαις, τὴν δὲ κρατοῦσαν ἄνωθεν ἐκ τῶν πατέρων εὐσεβῶν παράδοσιν ὥσπερ τινὰ γνώμονα καὶ κανόνα προεκτιθεμένους ἀκριβεῖ τούτῳ συγχωρεῖν χρῆσθαι κριτηρίῳ πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἐπίκρισιν.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς ἕνα μονογενῆ υἱὸν Θεοῦ, Θεὸν λόγον, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον τὸν παράκλητον, ἐν ᾧ πάσης χάριτος διανομὴ κατὰ τὴν συμμετρίαν πρὸς τὸ συμφέρον ἑκάστῳ δίδοται τῶν ἁγίων. Ἡ μὲν οὖν ἁπλουστέρα καὶ κοινὴ πάντων, ὅσοις τὸ δοκεῖν ἢ τὸ εἶναι Χριστιανοῖς ἐπιμελὲς ὡς ἐν ἐπιδρομῇ κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν αὕτη· λειπομένων ἔτι τῶν δευτέρων, ὧν διὰ τὸ τέως ἀμφισβήτηται, &c.

que dignitatem vel jactationes quorumcunque curantes mentem vobis obscurari finatis, neque demum primo vos docentibus loco cæcum præbentes affenfum, fequentibus præceptoribus aures occludatis; Servatoris autem noftri Jefu Chrifti doctrinam omni hominem multitudini, omni ambitioni, vel contentioni, partium etiam favori, quin & cognationi, & (ut verbo dicam) omnibus, quæcunque mentis aciem offufcare folent, præponatis. Maxime etiam ad veritatem inveniendam confert, fi quis depofitis præjudiciis affimiletur illi. Cæterum ne mihi fuccenfeatis velim, fi poftpofita inanis gloriæ & pœnæ cura, fpe vero bonorum futurorum certa præfenti favori ac fecuritati præpofita; minafque contra impios denunciatas pœna omni terrena ac temporali morte magis timendas effe ratus, veritatem omni involucro fpoliatam in medium propofuerim. Neque enim, ut apoftoli verbis utar, dignæ funt præfentis temporis affictiones, quæ gloriæ olim revelandæ comparentur, neque totus mundus fi unius poffeffioni ac dominio fubderetur animæ fingulorum jacturæ æquiponderare poffit; cum quæ a nobis expectantur, feu præmia feu pœnas fpectes, præfentia longe fuperent. Ne vero his diutius immorati fermonem, fupra quam par eft, producamus; ad ipfam jam convertamur fidei noftræ confeffionem, ex qua facilis ac citiffima fidei noftræ cognitio ab omnibus volentibus comparari queat. Inprimis vero neceffe eft, ut qui de rebus hujufmodi verba faciunt, propriique dogmatis rationem reddunt, non receptæ apud vulgum fententiæ femet ofcitanter tradant; acceptam vero fucceffionis ordine a patribus traditionem facram tanquam judicem ac regulam fibimet adhibentes illo demum ad dijudicandam rerum dictarum veritatem utantur criterio.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, a quo omnia; & in unum unigenitum Filium Dei Deum Verbum Dominum noftrum Jefum Chriftum, per quem omnia; & in unum Spiritum Sanctum Paracletum, in quo omnis gratiæ diftributio unicuique fanctorum pro ratione neceffitatis fuæ datur. Ifta igitur (ut fummatim & compendio dicam) fimplicior eft confeffio & communis omnibus quicunque Chriftiani effe vel haberi volunt. Superfunt tamen adhuc alia quædam ordinis fecundi, de quibus hucufque dubitatum eft, &c.

Dein confeffionem iftam breviculam fufe explicans, Filii confubftantialitatem, coæternitatem, & æqualitatem acriter impugnat, rationibus plerunque philofophicis ex Dei idea & natura ductis ufus. Iftud vero argumenti præ aliis jactitat, quod ex prima Dei idea Deum ἀγέννητον effe pateat. Chriftus autem non eft ἀγέννητος: ergo nec Deus. Ἄν τι γὰρ ἀγέννητος, οὐχ υἱός· ἄν τι υἱός, οὐκ ἀγέννητος. Catholicam opinionem uti impiam,

Sæc. IV. ab an. CCC. audacem, insulsam, absurdam ubique vellicat. Post medium Arianos ὁμοιουσίους aggreditur ac contra similitudinem essentiæ in Patre ac Filio fuse disputat. Tandem ad Spiritum S. delatus, eum natura non minus quam ordine Patre ac Filio inferiorem esse docet. Circa finem dogmata sua argumentis superioribus stabilita in epitomen redigit, quæ sic incipit; φάμεν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν εἶναι τὸν τῶν πάντων Θεὸν, ἀγέννητον, ἄναρχον, ἀσύγκριτον, &c. ubi notandum illum Spiritus S. creationem (ista enim voce utitur) Filio non minus quam Patri acceptam referre. Τοῦ μὲν γὰρ (Patre) ἐλάττων ἐστὶν (Filius) ὡς ποίημα, τοῦ δὲ (Spiritu S.) κρείττων, ὡς ποιητής. Sæc. IV. ab an. CCC.

EPILOGUS.

Istis vero omnibus clare ac latius alibi a nobis demonstratis, nunc vero vobis breviter propositis, & vos præsentes & omnes nobis eorundem sacrorum societate conjunctos, exoratos velim, neque vituperium hominum timentes, nec fallaciis seductos, aut adulationibus deflexos, secundum verum justumque judicium calculum hisce dictis apponere; præponderante scilicet apud omnes meliori causa; rationemque præjudiciis præponentes, cunctas effugere insidias & retia, quæ humano generi fabricatur Diabolus, multos fugare vel inescare cupiens, qui utile jucundo non anteponunt, vel præsentia futuris certiora esse putant. Siquidem pejora, quod avertat Deus, nonnullis potiora videantur, multis in mendacii partes conspirantibus, & veritati repugnantibus quicunque præsentem securitatem ac gloriam rebus Deo gratis & vere utilibus majoris æstimant. Mei igitur sequaces firmam & immotam Christo illam olim tradenti fidem conservare velim, Servatoris nostri Christi expectantes judicium, a quo pompa inanis, & gloria, & mendacium funditus removetur; nudique astant judicandi omni imperio, & famulitio, & adulatione privati; astutia vero & divitiæ ad judicem flectendum nequicquam valent, utcunque apud homines multum possint. Quod si veritas enim locum habet, ne multitudo quidem illustrium virorum uni pauperi pio in judicando æquari debet. Cæterum religio secundum justam retributionem ab illorum stat partibus, qui mortem pro illa nunc oppetere lucrum æstimant; Christus autem certaminum præmia & olim & nunc distribuit, pro veritate quidem laborantibus veram libertatem & regnum cœlorum, illam vero præ stultitia floccifacientibus pœnas ineluctabiles. Et ista quidem vobis utrinque dicantur, in meliorem vero partem cadat exitus.

Τούτων δὲ πάντων σαφῶς μὲν καὶ πλατύτερον ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀποδεδειγμένων, ἐν βραχεῖ δὲ νῦν πρὸς ὑμᾶς ὁμολογουμένων, εὐχόμεθα τοὺς τε παρόντας ὑμᾶς, καὶ πάντας τοὺς τῆς αὐτῆς ἡμῖν μυστηρίαν κοινωνοῦντας, μὴ ψόγον ἀνθρώπων δεδοικότας, μήτε σοφίσμασιν ἀπατωμένους ἢ κολακείαις ὑπαγομένους, κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ δικαίαν κρίσιν ἐπιψηφίσασθαι τοῖς εἰρημένοις· κρατούσης δηλαδὴ παρὰ πᾶσι τῆς βελτίονος μοίρας, τόν τε λογισμὸν τῶν ἐνοχλούντων προστησαμένους πάντα θήρατρα καὶ δίκτυα διαφυγεῖν, ἃ τῷ διαβόλῳ κατὰ ἀνθρώπων μεμηχάνηται, πολλοὺς φυγεῖν ἢ δελεάζειν μεμελετηκότι τοὺς μὴ παρὰ τὴν ἡδονὴν τὸ συμφέρον αἱρουμένους. Ἢ τὰ παρόντα τῶν μελλόντων ἀσφαλέστερα λογιζομένους, οὐδ᾽ ἄρα καὶ τὰ πάντα πιστὰ νικήσει τὰ χείρω. ἀποστρέψαι δ᾽ ὁ Θεὸς τοῦ λόγου τὴν πεῖραν, πρὸς μὲν τὸ ψεῦδος τῶν πολλῶν συμπνεόντων, πρὸς δὲ τὴν ἀλήθειαν διϊσταμένων τῶν τ᾽ ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ καὶ κοινῇ συμφερόντων τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἀσφάλειαν καὶ δόξαν περὶ πλείονος ποιουμένων. Τοὺς γοῦν ἑπομένους ἀσαλεύτους καὶ παγίαν διαφυλάξαι τῷ παραδεδωκότι τὴν πίστιν, περιμένοντας τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ κριτήριον, οὗ τῦφος μὲν καὶ δόξα καὶ ψεῦδος πρόρριζος ἠφάνισται· Γυμνοὶ δὲ πάσης ἀρχῆς ἢ θεραπείας, ἢ κολακείας οἱ κρινόμενοι· πολυχειρία δὲ καὶ πλοῦτος ἀσθενὴς πρὸς δυσωπίαν, κἂν λίαν παρ᾽ ἀνθρώποις εὐδοκιμοῖ. ἀνδρῶν γὰρ ἐνδόξων πλῆθος ἑνὸς πένητος εὐσεβοῦς οὐκ ἀντάξιον εἰς παραίτησιν παρ᾽ ἀληθείᾳ δοκιμαζούσῃ, συναγωνιζομένης μὲν εὐσεβείας κατὰ δικαίαν ἀμοιβὴν τῶν νῦν δι᾽ αὐτὴν καὶ τὸ θανεῖν κέρδος ἡγουμένων, ἀποδιδόντος δὲ τὰ τῶν ἀγώνων ἆθλα τοῦ πάλαι καὶ νῦν ἀθλοθετοῦντος Χριστοῦ, τοῖς μὲν ὑπὲρ ἀληθείας πονήσασι τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν, τοῖς δὲ διὰ κακόνοιαν ταύτην ἀτιμήσασι τιμωρίας ἀπαραιτήτους. Ταῦτ᾽ εἰρήσθω μὲν ἀμφότερα πρὸς ὑμᾶς, ἐκβαίη δὲ πρὸς τὴν βελτίω μοῖραν τὸ τέλος.

Eunomii confessio fidei, apologiæ suæ calci subjecta.

Unus est Deus ingenitus & principio carens, qui neque aliquid ante seipsum existens habet, (nihil enim ante ingenitum existere potest) neque ipsi coexistens

Εἷς ἐστὶ Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἄναρχος, οὔτε πρὸ ἑαυτοῦ ἔχων τινὰ ὄντα, οὐδὲν γὰρ πρὸ τοῦ ἀγεννήτου εἶναι δύναται, οὔτε σὺν αὐτῷ,

ὢν

Sæc. IV ab an. CCC. εἷς γὰρ καὶ μόνος Θεὸς ὁ ἀγέννητος, οὔτε ἐν αὐτῷ, ἁπλοῦς γὰρ καὶ ἀσύνθετος. Εἷς δ' ὢν, καὶ μόνος ὢν, καὶ ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὢν πάντων ἐστὶ Θεὸς καὶ κτίστης, καὶ δημιουργὸς, προηγουμένως μὲν καὶ ἐξαιρέτως τοῦ μονογενοῦς, ἰδίως δὲ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων. τὸν μὲν γὰρ υἱὸν πρὸ πάντων καὶ πρὸ πάσης κτίσεως μόνον τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐγέννησέ τε καὶ ἔκτισε, καὶ ἐποίησεν, οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως μεταδοὺς τῷ γεννηθέντι· ἄφθαρτος γὰρ καὶ ἀδιαίρετος, καὶ ἀμέριστος ὁ Θεὸς, ὁ δ' ἄφθαρτος τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐ μεταδίδωσιν, οὔτε καθ' ἑαυτὸν ἄλλον ὑποστησάμενος. Μόνος γὰρ αὐτὸς ἀγέννητος, κατὰ δὲ τὴν ἀγέννητον οὐσίαν γεννηθῆναι ἀδύνατον. Οὔτε οὖν τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ ἀπεχρήσατο ἀλλὰ τῇ βουλήσει μόνῃ, οὔτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, ἀλλ' ὃν ἐβουλήθη ἐγέννησε. Καὶ διὰ τούτου πρῶτον μὲν πάντων καὶ μεῖζον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐποίησεν, ἐξουσίᾳ μὲν ἰδίᾳ καὶ προστάγματι, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ υἱοῦ. μετὰ δὲ τοῦτο τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὁρατά τε καὶ ἀόρατα, καὶ σώματά τε καὶ ἀσώματα, διὰ τοῦ υἱοῦ ἐποίησεν. Εἷς γὰρ Θεὸς, ἐξ οὗ τὰ πάντα κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. εἷς οὖν Θεὸς ἀγέννητος, ἄκτιστος, ἀποίητος, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γέννημα τοῦ ἀγεννήτου, οὐχ ὡς ἓν τῶν γεννημάτων, κτίσμα τοῦ ἀκτίστου, οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων, ποίημα τοῦ ποιητοῦ [lege ἀποιήτου] οὐχ ὡς ἓν τῶν ποιημάτων. Καθὼς εἴρηται ὑπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. Καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, πρῶτον καὶ μεῖζον πάντων τῶν τοῦ μονογενοῦς ἔργων, προστάγματι μὲν τοῦ πατρὸς, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ υἱοῦ γενόμενον.

(unicus enim & solus Deus ingenitus est) Sæc. IV. ab an. CCC. neque in seipso existens, (simplex enim & incompositus est Deus;) cum vero unus, & solus, & idem, semper existat; omnium rerum est Deus & creator & conditor, primum quidem & præcipue unigeniti *Filii*, proprie vero omnium per ipsum conditorum. Filium enim solum, ante omnia omnemque creaturam, potentia sua atque operatione genuit, & creavit, & fecit: nil quidem substantiæ propriæ genito communicans (immortalis enim & impartibilis, & indivisibilis est Deus; immortale autem quid substantiam propriam alteri nequaquam communicat) neque aliam sui similem producens. Solus enim ipse est ingenitus; secundum ingenitam autem illius substantiam alium generari est impossibile. Neque igitur substantia sua *in generando Filium* usus est, sed voluntate sola; neque secundum sui ipsius substantiam, sed qualem voluit, generavit. *Quo facto*, per ipsum primum quidem omnium ac majus omnibus Spiritum sanctum fecit, propria quidem potentia & jussu, operatione tamen & potestate Filii. Post Spiritum sanctum reliqua omnia, tam in cœlis quam in terris, visibilia & invisibilia, corporea & incorporea, per Filium creavit. Unus enim est Deus, a quo sunt omnia (ut apostoli verbis utar) & unus Dominus Jesus Christus, per quem sunt omnia. Unus igitur est Deus ingenitus, increatus, non factus; unusque Dominus Jesus Christus Dei Filius, genitum ingeniti, non tamen tanquam unum ex genitis, creatura increati, non tamen tanquam una ex creaturis, factum non facti, non tamen tanquam unum ex factis. Sicut habet S. scriptura, Dominus creavit me principium viarum suarum, ante sæculum fundavit me; ante omnes colles genuit me. Unus est pariter Spiritus sanctus, primum & maximum ex omnibus unigeniti *Filii* operibus, jussu quidem Patris, operatione autem & potestate Filii productus.

Defensio Apologiæ suæ adversus Basilium libros 3. complexa; cui elaborandæ multas annorum Olympiadas ædiculæ inclusus insumpsit, vivente tamen Basilio prudens suppressit, post mortem ejus demum editam. Hujus libri pariter ac apologiæ fragmenta hinc inde apud Epiphanium, Basilium & Nyssenum libris contra Eunomium reperiri poterunt.

360. *MELETIUS, gente Armenus, civitate Melitinensis, primo in locum Eustathii Sebastéæ Armenorum antistitis a synodo Gangrensi depositi subrogatus est. Verum tumultuante plebe, mox Berœam secessit; ibique privatus degit. Quod vero illuc eum translatum scribit Socrates*, in eo hallucinatus videtur. *L.2.c.44. Anno 359. in synodo Seleucienfi formulæ Acacianæ subscripsit; sequenti cum thronum Constantinopolitanum occupaverat Eudoxius, vacante eo modo sede Antiochena, Beræa accitus, communi tum catholicorum tum Arianorum suffragio episcopus electus est: quod ut firmius fieret, conditum est decretum cunctorumque subscriptionibus munitum; quod tanquam commune pactum Eusebio episcopo Samosatensi servandum tradiderunt, ipsomet

a Conf. *Du Pin*, Hist. Eccl. vol.2. p.187. *Tillemont*. Memor. Eccl. vol.8. ad vit. *Melet*. *Fabr*. Bibl. Gr. l.5. c.24. vol 8. p.403.

Sæc. IV. ab an. CCC. etiam Constantio datis ad Meletium literis consentiente. Certe utraque pars hominem veluti suæ opinionis participem sibi vindicavit. Philostorgius * equidem scribere non dubitavit Meletium quo se ad imperatoris arbitrium accommodaret, τὸ ὁμοιούσιον simulasse, & occidentalium tomo (i. e.) Ariminensi formulæ subscripsisse. Antiochiam intranti omnes episcopi cæterique cleri ordines una cum plebe conferta obviam ei occurrerunt. Urbem ingressum hortatus est imperator, ut de vexatissimo illo Solomonis loco, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, in ecclesia verba faceret a notariis excipienda, idem & aliis episcopis munus obituris. Cum concionandi partes implessent Georgius Laodicenus, & Acacius Cæsariensis: tertio demum loco surrexit Meletius, & quænam esset rectæ theologiæ regula, demonstravit. Quod cum ingenti plebis applausu exceptum esset, cunctique orarent, ut doctrinæ ejusce compendium ipsis traderet, ostensis tribus digitis, ac deinde duobus compressis unoque, ut erat, relicto, memorabilem hanc protulit sententiam. Τρία τὰ νοούμενα, ὡς ἑνὶ δὲ διαλεγόμεθα, *Tria sunt quæ intelliguntur, sed tanquam unum alloquimur.* Ob hæc exardescente imperatore in patriam urbem mox relegatur, Arianis ipsi perjurii crimen objicientibus; nec deerant, qui Sabelliani dogmatis accusarent. Unde ipsum ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ ἑτέροις κακοῖς καθῃρημένον, *ob impietatem aliaque crimina depositum fuisse*, ait chronici paschalis * autor. Sub Juliano sedi suæ redditur; & flagrante adhuc schismate Antiocheno, cum plebe sui sequace in Pellæa (i. e.) vetere urbe divina mysteria celebravit. Joviano Antiochiæ agenti Fidei libellum una cum aliis episcopis primus obtulit. Sub Valente iterum relegatur, postea a Gratiano restitutus. Anno 381. Constantinopolim ad concilium generale celebrandum profectum honorifice excepit Theodosius Imp. ac primo statim intuitu agnovit, utpote quem cum primo imperii Romani gubernacula suscepisset, imperiali chlamyde ipsum induentem, & coronam regiam capiti imponentem in somniis vidisset; ejusque oculos, caput, & dextram, quæ se coronaverat, deosculatus est. Sedente adhuc synodo, venerandus senex diem suum obiit: Gregorio Nysseno funebrem in laudem illius orationem coram synodo habente. Cadaver Antiochiam deportatum est; jubente imperatore, ut non obstante Romanorum more intra urbes, dum in via esset, reciperetur; adeoque Psalmorum cantibus per singula loca alternatim exceptum, honorifice Antiochiam usque deductum est, & juxta loculum Babylæ martyris depositum.

* L. 5. c. 1.

Vid. Theodoret. l. 2. c. 31.

* Ad ann. Chr 363. p 296.

Exstat insignis ille, quem Antiochiæ habuit, *Sermo*, apud Epiphanium Hæres. 73. num. 29, 30, 31, 32, 33, 34.

a AQUILIUS SEVERUS, scriptor obscurus & pene ignotus, cujus notitiam uni Hieronymo * debemus; gente erat Hispanus, ex genere illius Severi, ad quem duos epistolarum libros olim Lactantius dedit. Vixit anno 360. & imperante Valentiniano fatis concessit. Scripsit tam prosa quam versibus Ὁδοιπορικόν, cui Καταστροφῆς sive Πείρας titulum fecit; in quo totius vitæ suæ statum depinxit. N E. 360.

* De Script. c. 111.

AUDENTIUS, autor haud minus obscurus, & ipse etiam gente Hispanus; cujus solus, quod sciam, meminit Gennadius *, dignitate erat episcopus alicujus in Hispania urbis, fide catholicus. Vixisse videtur circa ann. 360. Scripsit *adversus Manichæos, Sabellianos & Arianos*, maxime vero *contra Photinianos, librum* quem *de Fide adversus omnes hæreticos* inscripsit; in quo ostendit Filium Patri coæternum fuisse, nec tunc demum existere cœpisse, cum de B. Maria virgine conceptus ac natus est. N E. 360.

* De Script. c. 14.

b ZENO, episcopus Veronensis, quem alii martyrem faciunt, & circa ann. 360. passum esse volunt: sed nulla ratione, nulla autoritate fulti. Probabile est claruisse eum circa an. 360. aliquot ante D. Ambrosium annis, & fuisse Syagrii Veronensis episcopi decessorem. Meminit illius ipse Ambrosius epistola 64. Et in hac quidem sententia esse videntur recentiorum doctissimi; quorum argumenta hac de re collegit Phil. Labbæus *. Exstant sub ejus nomine *Sermones* 90. de plurimis S. scripturæ locis & rerum divinarum argumentis, partim ex S. Basilio, partim ex Hilario, aliisque desumpti, nulla cura, nullo ordine digesti, stylo diverso & inæquali scripti, ut impudentiam simul & imperitiam aperte prodat consarcinator. Nec de iis unquam vel levissima mentio habita est, antequam eos primus ediderit Guarinus orator Veronensis. Interim fatendum est, quod recte observavit D. Alixius, Zenonis Veronensis episcopi sermonem laudari a Ratherio Veronensi, decimi sæculi scriptore ap. Dacher. Spicileg. tom. 2. an vero ex illorum numero sit, qui sub ejus nomine hodie circumferuntur, quærant alii. Prodierunt *Venetiis* 1508. deinde *Veronæ* 1586. 4°. demum in Bibliothec. Patr. tom. 3. 360.

* Dissert. de Script. eccl. t. 2. p. 509.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad Hieron. c. 111. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p. 161. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 420. item Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 39. vol. 13. p. 797. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad Persecut. *Valerian.* not. 5. 6.

* APOL-

Sæc. IV. ab an. CCC. 362. Sozom. l.6. c.25 Socrat. l.2. c.46.

[a]APOLLINARIUS senior, Alexandria orinndus, arte grammaticus, quam docuit primum Beryti in Phœnicia, deinde Laodiceæ in Syria, ejusdem ecclesiæ presbyter factus; ductaque ibi uxore, filium ex ea suscepit sibi cognominem, hæreseωs Apollinarianæ conditorem, de quo suo loco. Arctissimam cnm Epiphanio, nobili sopbista, sed homine Gentili, amicitiam coluit; cujus auditorium, etiam dum profana poemata recitaret, frequentavit. Ob id a Theodoto episcopo Laodiceno admonitus, cum non abstineret; publice convictus, & una cum filio ejusdem criminis reo ecclesia ejectus est: verum pœnitentiam agentes Theodotus eos denuo suscepit. Claruit circa ann. 362. quo regnante Juliano & Christianis gentilium libros interdicente, ipse ne Græcanicæ locutionis forma Christianis nova & inaudita rclinqueretur, plures ad veterum imitationem libros composuit. Artem grammaticam χριστιανικῷ τύπῳ, inquit Socrates *, digessit. Libros Mosis, Homerum imitatus, heroico carmine interpretatus est: immo si rem recte narrat Sozomenus *, totam Hebræorum antiquitatem usque ad regnum Saulis eodem versus genere conscripsit; & universum opus in quatuor & viginti partes distribuens singulis libris ex Græci alphabeti literis ordine recensitis cognomentum indidit. Alios præterea veteris instrumenti libros historicos partim dactylico carmine expressit, partim ad formam tragœdiæ personis adhibitis elaboravit. Desumptis enim e S. scriptura argumentis, scripsit comœdias instar fabularum Menandri; Euripidis quoque tragœdias, & Pindari lyram imitatus est: adeo ut brevi tempore, inquit Sozomenus, lncubrationes composuit & numero & præstantia æquales iis, qnæ apud Græcos in eo genere celebres exstitere; seu geninm, seu dictionem, seu formam, seu dispositionem operis spectes. Verum hæc omnia dndnm perierunt. Hujus an filii sit *Metaphrasis Psalmorum*, quæ exstat hodie tum in appendice ad Bibliotb. Patr. *Paris.* 1624. tum seorsim edita Gr. *Paris.* 1580. 8°. Gr.. Lat. *Heidelbergæ* 1596. [b] nondum satis certo liquet. Juniori Apollinario vulgo tribui solet; quam tamen patri rectius meo judicio ascribit Gerardus Vossius *, qui tamen alibi † eum cum juniore confundere videtur. Certe duos hosce Apollinares nec veteres nec recentiores satis accurate distinguunt, nt in his labi proclivins sit. Huic item Apollinari ascriberem ego tragœdiam quæ *Christus Patiens* dicitur; & sub Gregorii Nazianzeni nomine inter ejus opera excudi solet.

* L.3. c.16.

* L.5. c.18.

* De Histor. Gr. l.2. c.18.

† De Poet. Gr. c.9.

Sæc. IV. ab an. CCC. 362.

[c]DIONYSIUS, qui *Areopagitæ* nomen splendide mentitur, hoc circiter tempore scripsisse videtur. Spuria prorsus esse quæ sub ejus nomine circumferuntur opera multi multis jamdudum demonstrarunt, & novissime post alios plurimis invictisque argumentis doctiss. Dallæus libro de scriptis Dionysii Areopagitæ, *Genevæ* 1666. Adeo ut mirari liceat in hac luce meridiana post tot argumenta ipso sole clariora, post tam manifesta falsitatis indicia reperiri etiam hodie aliquos, Natalem Alexandrum, Emanuelem Schelstratenum, &c. qui scripta hæc velut Dionysii Atheniensis genuina propugnare satagant. Qua de causa liceat mihi eruditissimi Casauboni censuram apponere (quæ in exemplari operum Dionysii in serenissimi regis nostri bibliotheca asservato manu ejns scripta legitur;) *Autor*, inquit, *est sane lectu dignissimus, & qui Pontificiorum causam aperte in multis jugulat. Hunc autem fuisse apostolorum æqualem stupor est credere; furor est velle aliis persuadere. Asinos esse oportet, qui hoc sibi sinent persuaderi.* Et in folio sequente, *Propugnat hoc scriptum, quantum potest, Baronius, in anno Christi* 100. (*sed Deum immortalem!*) *quam futilibus rationibus, rem enim ipsam non attingit.* De ætate qua vixerit impostor, omnes non idem sentiunt. Dallæus & cum eo alii illum ad sexti sæculi initium circa ann. 520. rejicinnt. Cl. Pearsonus *, qui Dallæi hac de re sententiam pluribns resellit, ad postrema Eusebii Cæsariensis tempora illum refert. Huic ego proxime accedo, & circa hoc tempus vixisse autumo. Nec minor de ipso autore quam de ætate apud eruditos controversia. Inter omnes omnium hac de re opiniones primas tenet, quæ etiam ante S. Maximi ætatem obtinuit, horum librorum autorem fuisse Apollinarium antistitem Laodicenum: & in hac quidem sententia me diu fuisse fateor. Verum re melins perpensa, eruditis disquirendum relinqno, annon Apollinario patri potius quam filio Areopagitica sint tribuenda. Certe filium ut in aliis fidei capitibus hæreticum, ita inter Millennii propugnatores recensent veteres: qui tamen error, ut notavit olim S. Maximus *, in his libris liquido damnatur. Pater vero in fide sanus erat; nec de illo aliter loquuntur veteres, nisi quod Socrates * semel eum eadem cum filio hæresi involvere videtur. Erat, inquit idem Socrates, ἑλληνικῶν λόγων διδάσκαλος, Sozomeno * πρὸς παντοδαπὴν ἐ-

* Vindic. part.1 c.10. in fine.

* Schol in S. Dionys. lib. de Eccl. Hierarch. c.7.

* L.2. c.46.

* L.5. c.18.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 1. p 100. *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 16. vol. 7. p. 659. seq & l. 5. c. 23. §. 10. vol. 8. p. 332. item Bibl Eccles. ad *Hieron.* c.104. *Tillemont* Memor. Eccles. vol.7. hæres. *Apollin.* b Conf. *Long.* Bibl. Sacr. p 611. c Conf. *Nour.* in App ad Bibl. PP. l. 1. dissert. 10. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1 §. 5. vol. 5. p. 3. seq. *Oudin* tom. 1 p 1353 seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4 p. 188. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. not. 4. ad vit. *Dionys.* *Le Quien*, Dissert. Damascen. p. 37. seq.

Sæc. IV. ab an. CCC. δηπω καὶ λόγων ἰδίαν παρεσκευασμένος, & Gentilium scholas scriptaque adeo impense coluit, ut hoc nomine ex ecclesia ejiceretur; & cum Alexandriæ natus esset, & in schola Platonica, ut videtur, educatus, Platonicæ philosophiæ dogmata penitus imbibit. Hinc sublimis illa & supercœlestis theologia de Deo, nominibus & Perfectionibus divinis, de cœlesti hierarchia, angelis, &c. quæ in Areopagitis utramque faciunt paginam. Nec sane ovum ovo similius; quam perplexa & ænigmatica quæ in his libris traditur doctrina similis est mysticæ isti theologiæ, quam circa hæc præsertim tempora recentioris scholæ Platonici Porphyrius, Plotinus, Jamblichus, & postea Proclus, aliique discipulis suis tradiderunt. Hinc tantam inter hunc Dionysium & scholæ Platonicæ proceres, præcipue Proclum, tam in notionibus quam in ipsis etiam dictionibus affinitatem notavit Suidas * ut suspicatus sit (quod in eo qui genuinum esse Areopagitam credidit minime mirandum est) vetustiores philosophos Athenienses Dionysii opera suffuratos sibi vendicasse, suppresso ejus nomine, ut ipsi autores eorum esse viderentur. Deinde poeticum hominis ingenium ad affectatum, inflatum & turgidum illud dicendi genus, inanem & futilem grandiloquentiam apprime conducebat: & hanc dicendi facultatem pro arte qua pollebat grammatica optime variare novit. Denique quid mirum, si Christianam theologiam ad Platonicæ ideam formaret, qui artem grammaticam ad Christianæ religionis formam composuit; qui Hebræorum antiquitatem usque ad regnum Saulis versu heroico, Homerum imitatus, conscripsit; & reliquam veteris testamenti historiam ad formam comœdiarum, instar fabularum Menandri, tragœdiarum, instar Euripidis, personis adhibitis elaboravit? Nec deerant ex Apollinarii præsertim junioris schola, qui scripta sub alienis nominibus fingere, nempe Gregorii Thaumaturgi, Athanasii & Julii Romani, & in publicum venditare soliti sunt: de quo pluribus agit Leontius libro de sectis, Act. 8. p. 527. Et hoc quidem omnium sæculorum multis in more fuit: nec celebrius nomen affingi poterat, quam Dionysii Areopagitæ, D. Pauli discipuli, primi Athenarum episcopi, & qui per plures annos Alexandriæ studiis inclaruerat. De hac quam nunc proponimus conjectura liberum sit aliorum judicium: de hac enim re nihil statuo. Postquam hæc diu apud me delituissent, neque tamen mihimet in mea conjectura admodum satisfacerem, consului per literas Cl. Dodwellum, quem in hac noveram esse sententia, nempe Areopagitica ad Gregorii M. tempora esse referenda, ab ipso, ut videtur, certe a scriptore quodam Latino primum conficta. Objeci diserta de S. Dionysio testimonia, Gregorio integro pene sæculo vetustiora; rescripsit vir eruditus, ulteriori disquisitione hanc rem indigere; dubium esse, an non Dionysius quem, in collatione Constantinopoli circa an. 532. habita, pro μία φύσει citabant Severiani hæretici, alius fuit ab eo cujus opera habemus hodie. Nec contentioso hoc sæculo defuisse Catholicos, (forsan ipsummet Gregorium, qui diu Constantinopoli vixerat) qui Dionysium catholicum confingerent quem pro μία ὑποστάσει, aliisque quibusdam controversiis tunc temporis agitatis, orientalibus opponerent: inde opera hæc in Romanæ ecclesiæ scriniis reposita, & a Gregorio papa primum diserte producta. Addit idem vir Cl. lib. de Sacerdot. Laicor. cap. 8. §. 3. p. 389. non parum lucis huic rei accedere ex epistola Anastasii bibliothecarii, Maximi & Johannis Scythopolitani scholiis præfixa. Suspicionem exinde augeri, quod Areopagita Romanorum potius quam Græcorum mores (notante id olim ipso Maximo) enarrarit; quod quidem ab homine Græco, gente nimirum pariter ac lingua, fieri, ægre admodum probabile est. Monuit proinde ut hanc rem diligentius excuterem; paruissem lubens pro tenui facultate mea, sed cum diuturniorem moram haud ferrent operæ typographicæ, neque librorum evolvendorum tædium amplius devorare possent dolentes oculi, hæc solummodo lectorem monuisse satis impræsentiarum duximus. Interim non possum non animadvertere, Ephræmium Antiochenum qui patriarcha factus est an. 526. & scripsit forsan ante collationem cum Severianis habitam, certe hoc circiter tempore Dionysium Areopagitam pro μία in Christo ὑποστάσει & naturarum unione, alio prorsus sensu, quam quo illum proferebant Severiani, testem adhibuisse. Quicquid sit; exstant sub hujus Pseudo-Dionysii nomine

Sæc. IV. ab an. CCC.

* In voce Dionys. p. 745.

Vide quæ infra ex Cl. Usserio annotabimus.

De Cœlesti Hierarchia.
De Divinis Nominibus.
De Ecclesiastica Hierarchia.
De Mystica Theologia.
Epistolæ ad Caium 4.
Epistola ad Dorotheum.
Epistola ad Sosipatrum.
Epistola ad Polycarpum.
Epistola ad Demophilum.
Epistola ad Titum.
Epistola ad Johannem Evangelistam.
Epistola ad Apollophanem. Habetur Latine solum ex Hilduini versione.

OPERA DEPERDITA.

Theologia Symbolica, cujus meminit ipse Pseudo-Dionysius lib. de Cœlest. Hierarch. cap. 15. §. 6. & alibi.

De Anima Tractatus, lib. de Divin. Nom. cap. 4. §. 2. memoratus.

Hypotyposes sive Informationes Theologicæ, vid. de Divin. Nom. cap. 1, & 2.

De Hymnis divinis, vid. lib. de Cœlest. Hierarch. c. 7.

De justo & divino Judicio, vid. de Divin. Nom. c. 4.

De iis quæ intelligentia & sensu percipiuntur, vid. lib. de Eccl. Hier. c. 1, & 2.

Prodierunt Dionysii opera [a] Lat. una cum Dionysii Carthusiani commentariis *Colon.* 1536. ex versione Johannis Scoti, Johannis Sarraceni (claruit is circa an. 1170.) & Thomæ Vercellensis. Græce *Basil.* 1539. *Venet.* 1558. *Paris.* 1562. 8°. cum Maximi & Pachymeri scholiis, Latine (per Perionium) ib. 1566. cum scholiis F. Dahy. ib. 1569. 8°. Græce & Lat. *Paris.* 1615. fol. *Antv.* 1634. 2. vol. in fol. Vitæ Dionysianæ scriptoribus & pluribus Halloixii, Delrii, Lansselii, & Corderii dissertationibus aucta: denique *Paris.* 1644. 2. vol. fol. Accessit huic editioni clarissimi & nobilissimi viri Johannis Chaumont defensio Areopagitæ.

Quo vero Pseudo-Dionysii scriptis lux major affundatur: visum est nonnulla ex Cl. Usserii bibliotheca Theol. MS. pag. 559. excerpta subjicere. Sic igitur ille, postquam sententiam de Apollinari tanquam Areopagiticorum autore pluribus propugnasset, infit.

"Quum primum in lucem prodierunt "Dionysio Areop. scripta attributa: (quorum inter primos meminit Johannes Philoponus,) quod multa laborarent obscuritate, scholiis illa sub sexti sæculi initia, "illustranda censuit Johannes Scythopolita: "in quorum prooemio agnoscit tamen, quod "τολμῶσί τινες (sic enim loquitur) λοιδορεῖν ὡς "αἱρετικὸν τ̃ θεῖον Διονύσιον. Posteaque de loco, "ubi conservata fuerunt hæc scripta, addit. "Διάκονος δέ τις Ῥωμαῖος, Πέτρος ὄνομα, διηγήσατό μοι, πάντα τὰ τ̃ θείου Διονυσίου σώζεσθαι, κατὰ "τὴν ἐν Ῥώμῃ τῶν ἱερῶν βιβλιοθήκην ἀνατεθειμένα. "Et ad hæreses quidem quod attinet, in "Collatione anno 532. inter Catholicos & "Severianos habita, cum hæretici Dionysii "Areopagitæ scripta pro se allegassent; "a Catholicis de falsitate autoris exceptionem interpositam fuisse constat: quod illa "neque Cyrillus, neque Athanasius agnovisset: & satis dubie de iisdem postea locutus est Gregorius M. [*] ita inquiens, *Fertur Dionysius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis pater, dicere; quod ex "minorum angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter vel invisibiliter mittunt.* De Romana vero bibliotheca non negligenda est etiam illa "Anastasii bibliothecarii cum Græcorum "sententia consentiens conjectura in epistola ad Carolum calvum anno 860. exarata. Unde ego veram esse Græcorum "opinionem conjicio, perhibentium libros "ejus a prioribus hæreticis occultatos; donec longo post tempore ex opusculis ejus "solus codex, qui nunc habetur, est Romæ "repertus; cæterisque, adhuc ineditis, nondum inventis, in Græciam asportatus. "Circa an. 630. Maximus monachus sua in "Dionysium scholia edidit; in quibus contra eos disputat, qui Areopagitæ scripta "illa abjudicabant, & Apollinario tribuebant. Circa an. 649. Martinus I. in synodo Romana contra hæreticos habita "Dionysium Areopagitam citat. Inter alios "libros a Paulo papa circa an. 767. ad regem "Pipinum missos, fuisse Dionysii Areopagitæ libros Græce scriptos constat ex 25[a]. "Pauli epistola a Gretsero edita. Anno "680. Agatho P. in epistola [*] ad Imp. CP. "citat locum Dionysii ex libro divinorum "nominum. Anno 794. Hadrianus I. in libro de Imag. ad Carolum M. Latine citat "testimonia ex Dionysii epistola ad Johannem Evang. & libro de cœlesti hierarchia. Anno 824. Dionysii authenticos libros Græca lingua conscriptos Oeconomus ecclesiæ CP. & cæteri legati Michaelis Imp. ad Ludovicum Pium in ipsa vigilia solennitatis S. Dionysii præsentarunt: "ut habet Hilduinus, qui tum adfuit, in "Præfat. Areopagitic. & Sigebertus in "Chron. ad an. 824. Inde in epistola ad "Hilduinum (Dionysiaci cœnobii apud Parisienses tunc Abbatem) ei mandat Ludovicus Imp. ut acta Dionysii tum ex aliis "scriptis, tum ex libris (inquit) ab eo patrio sermone conscriptis, & autoritatis "nostræ jussione, ac tuo sagaci studio, interpretumque sudore in nostram linguam "explicatis consignaret, & Hilduinus in "responsione ad eandem. *De notitia* (inquit) *librorum quos patrio sermone conscripsit, & quibus petentibus illos composuit, "lectio nobis per Dei gratiam, & vestram ordinationem, cujus dispensatione interpretatos scrinia nostra eos petentibus referant, "satisfacit.* Unde colligitur, si non ab Hilduino ipso (quo ad annum 824. Baronius "inclinat) saltem ab aliis, Ludovici Pii "jussu, Dionysii libros Latine fuisse versos. "Unde hausta translatio epistolæ ad Apollophanem, (quæ in nostris Græcis non "exstat) ad Johannem apostolum, & majoris partis epistolæ ad Demophilum, quæ "ipsius Hilduini Areopagiticis inserta legitur. Ad an. 1180. Johannes Sarracenus "Johannis nostri Sarisburiensis familiaris)

[*] Hom. 34. in Evang.

[*] In 4 Act. 6. Synodi.

[a] Prodierunt opera *Dionysii* Lat. cum epistolis *Polycarpi* & *Ignat.* Paris. 1515. ex officina *Henr. Stephan.*

Sæc. IV. ab an. CCC " suam Dionysii versionem edidit; Robertus Grosthead Lincolniensis episcopus circa an. 1250. Thomas vero, Vercellensis Abbas commentarios suos in Dionysium scripsit circa an. 1242. Hactenus Usserius."

Qui plura de Dionysii scriptis scire avet, adeat Cl. Pearsonum Vindic. Ignat. part. 1. cap. 10. de iis suse agentem, qui præter Philoponum alios plures quinti ac sexti sæculi scriptores, qui Dionysii scripta laudarunt indicat, viz. Leontium (anno 590.) Johannem Nesteutam (anno 585.) Ephraemium patriarcham Antiochenum (anno 526.) Andream Cæsariensem (anno 500.) Juvenalem Hierosolymitanum (anno 431.) ac denique (uti ipse contendit) Gregorium Nazianzenum.

362. Vid. Sozom. l. 5. c. 15. [b] TITUS, Bostrorum civitatis in Arabia episcopus, floruit circa an. 362. eo ipso tempore Julianus imperio potitus, cum Christianam religionem penitus extinguere conaretur; hac inter alia methodo usus est. Ecclesiarum antistites clericosque quavis civitate ejici curavit; quo plebs pastoribus destituta facilius in oblivionem religionis suæ prolaberetur: non aliam tamen causam publice prætexens, quam quod clerici dissentiones in populo excitarent. Hoc fine Bostrenos hortatus est, ut Titum episcopum suum denunciante præcone ejicerent. Titus misso suo & Clericorum suorum nomine ad principem libello, testatus est Christianos in ea urbe Gentilibus numero haud inferiores esse; quiescere tamen illos, & nihil seditionis meditari. Captata hac opinione, & Titum plebi invisum reddere cupiens, Bostrenos rescripto (quod inter Juliani epistolas hodie exstat) monuit imperator Titum esse ipsorum calumniatorem, eosque traducere, quod non sponte sua sed solo ipsius hortatu seditionibus abstinerent: plebem proinde incitans, ut illum tanquam hostem publicum e civitate sua expellerent. Mortuo Juliano Titus interfuit synodo Antiochenæ sub Joviano anno 363. habitæ, & libellum fidei imperatori oblatum subscriptione sua munivit. Obiit sub Valente circa an. 371. (Epist. 52.)

[c] Exstant Latine, interprete Turriano, *libri* 3. *contra Manichæos*; quorum Hieronymus * meminit, & quos Hen. Canisius in Lection. Antiq. tom. 5 [d]. primus publicavit, exinde Bibliothec. Patr. tom. 4. insertos. Fragmentum ex libro primo repræsentat Photius Cod. 232. Exstat etiam Gr. Lat. sub Titi Bostrensis nomine. (* De Script. c. 102.)

Oratio sive Homilia in ramos Palmarum apud Combef. Auctuar. Nov. tom. 1. p. 635. Cujusnam Titi Bostrensis sit, non constat. Nostri certe non est. Habetur adhuc sub Titi nostri nomine tom. 2. Biblioth. Patr. (quam Gr. & Lat. edidit Fronto Ducæus.) Sæc. IV. ab an. CCC

Expositio in evangelium Lucæ. Verum hic commentarius, prout jam habemus, non unius Titi opus est, sed ex ejus, aliisque SS. patrum commentariis consarcinatum. Patet id ex inscriptione codicis MS: in bibliotheca regis Galliæ, num. 2330. quæ ita habet, *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Τίτου ἐπισκόπου Βόστρων, καὶ ἄλλων ἁγίων πατέρων ἑρμηνεία εἰς κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον*. Ut mirari desinas Gregorium Nazianzenum, Chrysostomum, Cyrillum Alexandrinum, aliosque Tito nostro juniores in hoc opere citari. Vide quæ habet Rich. Simonius, Hist. Crit. de Comment. novi testamenti, cap. 30. In his commentariis citat autor expositionem suam in Matthæum, quæ an edita sit, me plane latet. Interim monendus est lector, in catena Græcorum patrum in Lucam, quam in lucem emisit Balthazar Corderius, exstare plura Titi Bostrensis fragmenta partim ex commentario in Lucam, partim ex aliis ejus operibus, quæ non exstant. Horum fragmentorum indiculum exhibet idem Corderius in indice patrum, quem catenæ suæ præmisit.

[e] FABIUS MARIUS VICTORINUS, V. C. natione Afer, professione rhetor, religione ad senectutem usque Gentilis. 362. Vid. August. Confess. l. 8. c. 2. Imperante Constantio per plurimos annos Romæ rhetoricam docuit: e cujus schola plurimi non modo docti, sed & nobiles & senatorii ordinis viri prodierunt. Tanta eloquentiæ laude clarus, ut statuam in foro Romano sibi poni meruerit. Tandem extrema senectute Christi fidem profiteri cœpit, sed timide primum & sub velo. Urgente enim eum Simpliciano, cui secretum crediderat, ut palam id faceret, nec se illum inter Christianos recensurum dicente, nisi in ecclesia Christi ipsum viderit; irrisit Victorinus; *Ergo*, inquit, *parietes faciunt Christianos*. Suppuduit demum vanitatis, & Simpliciano dixit; *Eamus in ecclesiam, Christianus fieri volo*. Imbutus denique Christianæ fidei elementis per baptismum regeneratur, mirante Roma, gaudente ecclesia; superbi videbant & irascebantur, dentibus suis stridebant & tabescebant: ut Augustini * hac de re verbis utar. Cumque presbyteri verecundiæ ipsius consulentes ejus arbitrio permisissent, ut solennem fidei con- (* Ibid. c. 5.)

[a] Conf. *Nour.* in App ad Bibl. PP. l 1. differt. 10. c. 21. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. persecut. *Julian.* Art. 25. vol. 7. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2. p. 102. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. vol. 5. p. 292. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 413. *Long.* Bibl. Sacr. p 991. [d] Edit. nov. tom. 1. p. 59. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 421. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2. p. 80. *Fabr.* Bibl. Ecclef. ad *Hieron.* c. 101. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 10. ad vit. *Simplician.*

fessionem

Sæc. IV. ab an. CCC. fessionem, quæ de loco eminentiori fieri solebat, secretius redderet; renuit & in conspectu totius ecclesiæ pronunciare voluit, plaudente toto adstantium choro, & Victorini nomen resonante. Anno 362. cum lege lata Julianus vetuit, ne Christiani oratoriam Gentiliumque literas docerent; cathedræ suæ lætus renunciavit, loquacem scholam, inquit Augustinus, deserere malens, quam verbum tuum [Domine]. Obiisse videtur circa ann. 370. aut paucos saltem annos supervixisse.

Multos Platonicorum libros Gentilis adhuc in Latinam linguam transtulit; sed versiones dudum interciderunt. Præter *Commentarios in Ciceronis Rhetoricam*, *Versionem Isagoges Porphyrianæ*, *De quinque vocibus*, *de Enunciatione literarum*, *& Ratione carminum libros tres* sæpius editos: exstant Bibliothec. Patr. tom. 4. pag. 253. 294. ab eo jam Christiano scripti,

De Sanctissima Trinitate adversus Arianes libri 4. de quibus hæc Hieronymus *. *Scripsit adversus Arium more dialectico libros valde obscuros, qui nisi ab eruditis non intelliguntur.* [* De Script. c. 101.]

[a] *Ad Justinum Manichæum* contra duo principia Manichæorum.

De Principio diei, Cæperitne a vespera an a matutino. Hosce duos libellos primus protraxit in lucem Jacobus Sirmondus inter opuscula dogmatica veterum *Paris.* 1630. 8°.

De Generatione Verbi divini adversus Candidum Arianum.

De Homousio recipiendo Hymni tres.

[b] *Carmen de septem Maccabæis.*

[c] *Commentarii in aliquot D. Pauli epistolas*, qui adhuc MSS. delitescunt in bibliotheca monasterii Herevallensis in Gallia (vid. Sirmond. Præfat. in Opuscul. Dogmat. Vet.) De iis ita Hieronymus *: *Occupatus ille eruditione secularium literarum scripturas omnino sanctas ignoravit: & nemo possit quamvis eloquens de eo bene disputare quod nesciat.* [* Procem in Ep. ad Galat. tom. 9. p. 158.]

Stylus Victorino parum felix, præsertim in dogmaticis perplexus & ingratus, & qui vix ulla adeo decantatæ eloquentiæ vestigia retinet. In commentariis vero stylum planiorem & apertiorem esse testatur, qui legit, doctissimus Sirmondus. Denique opuscula ejus attentum & oculatum lectorem postulant. Cum in Gentilium enim literarum studio longe majorem vitæ partem transegit, nec nisi provecta jam ætate Christianismum amplexus sit, non videtur ubique fidei dogmata satis accurate percepisse, saltem non satis feliciter expressisse.

363. RUFINIANUS, ecclesiæ cujusdam in Ægypto episcopus, Athanasii amicus integerrimus, claruit anno 363. Scripsit ad Athanasium, de iis qui sub nupera Juliani persecutione, lapsi essent, vel cum hæreticis communicassent, quidque de his in synodis sancitum fuerat. Respondet Athanasius, & concilii Alexandrini, superiori anno, hac de re, inter alia, habiti, sententiam exponit, & in his literis Rufinianum mirifice commendat. De illo ita dicit, πάντων ἐμοὶ ποθεινότατε σὺ ἡμῖν ἐπιστολὴ ἐπιγνωσκομένη καὶ ἀναγνωσκομένη ἐν καρδίᾳ. *Tu omnium dilectissime epistola agnita lectaque in corde.* Utque ad se frequenter scribat, adhortatur; utpote quod sibi maxime gratissimum futurum esset. Exstat *Epistola* Athanasii responsoria Græc. Lat. tom. 2. p. 46. & cum commentariis Balsamonis & Zonaræ inter epistolas canonicas, tum apud Balsamonem, tum Pandect. Can. tom. 2. p. 44. Et MS. apud Tho. Galeum.

[d] CANDIDUS, secta Arianus (nec de illo quicquam amplius mihi hactenus compertum) claruit circa ann. 364. Scripsit *ad Marium Victorinum de Generatione divina librum*, qui exstat una cum Victorini confutatione, Zeigleri commentariis in Genesin subjunctus, *Basil.* 1548. fol. ab Andrea etiam Rivino editus *Gothæ* 1656. Habetur etiam *Fragmentum Epistolæ* ejus ad Victorinum una cum Victorini responsione apud Mabill. Analect. tom. 4. p. 155. Omnino videnda sunt quæ de duabus his Candidi epistolis notavit doctissimus Ittigius de bibliothecis PP. cap. 3. p. 295, 296, 297, 298. 364.

[e] ULPHILAS, sive Urphilas, ortu Gothus, majoribus Christianis prognatus, qui regnante Gallieno a barbaris capti ex Sadagolthina Cappadociæ vico originem traxerunt. Post mortem Theophili, qui concilio Nicæno præsens subscripsit, Gothorum factus episcopus primo quidem inter Catholicos militavit; deinde in Arianorum castra transfugit. De ætate ejus parum inter historicos convenit. Philostorgius* sub Constantino M. diserte ponit, eumque apud imperatorem περιβλεπόμενον, magnoque in honore habitum esse scribit: quem tamen Socrates *, Sozomenus †, & Theodoritus ‡ rectius meo quidem judicio ad Valentis tempora constanter referunt, quibus maxime claruit anno circiter 365. Et certe suspicari subit Philostorgium Ulphilam, quem utpote hominem Arianum mire deprædicat, idcirco ad Constantini ætatem & amicitiam retulisse; ut Arianismi inter barbaros propagati vetustatem eo speciosius ostentaret. 365. [* L. 2. c. 5.] [* L. 4. c. 33. † L. 6. c. 37. ‡ L. 4. c. 37.]

[a] Hunc *Justum* Labbæus vocat p. 24 Bibl. nov. MSS. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 702. [c] Conf *Long.* Bibl. Sacr. p. 1003. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 6. vol. 9 p. 277. item Bibl. med. & infim. Latinitat. l. 3. vol. 1. p. 906. *Oudin.* tom. 1. p. 528. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. hæres. *Arian.* Art. 132, 133. *Oudin.* tom. 1. p. 491.

Sæc. IV. ab an. CCC. taret. Verisimillima videntur, quæ narrat Sozomenus, Ulphilam ad Constantium legatum missum conciliabulo quidem Constantinopolitano anno 360. imprudenter interfuisse, in Catholicorum tamen communione perseverasse; secunda demum ad Valentem legatione fungentem Acacii & Eudoxii fraudibus seductum Arianam hæresin amplexum esse, quam per gentem suam propagavit. Ex Gothis non paucos non modo ad mansuetiorem cultum, sed & ad Christianam religionem traduxit: tantæ apud eos auctoritatis, ut verba ejus, teste Theodorito, pro firmissimis legibus haberentur. Primus literarum Gothicarum inventor exstitit, quas ad modum Græcarum, ut plurimum, formavit, ut vel ex inspectione constat, & his inventis & formatis, universos S. scripturæ libros in patrium sermonem transtulit: de quo memoratu non indignum notat Philostorgius, in versione ista Ulphilam libros Regum (quo in numero Samuelis etiam & Chronicorum libri continentur) omisisse; eo quod hi libri res bello gestas contineant, gens autem Gothorum φιλοπόλεμος fræno potius opus habuerint, quam calcare, quo ad bellicos impetus incitarentur. Hoc Ulphilæ opus dudum periisse videtur, nisi potius ejusdem pars versio Evangeliorum Juniana censenda sit. Exstat quidem 4. Evangeliorum versio Gothica, plane antiquissima, & ex Græco fonte immediate derivata; illustre sacræ vetustatis monumentum, sed heu! misere lacerum & depravatum, pluribus integris capitulis hinc inde desideratis. Codex, quo continetur, *Argenteus* dictus, eo quod aureis & argenteis literis perscriptus esset, ad monasterium Werdinense non longe a Colonia olim pertinebat, & in regiam Suecorum bibliothecam tandem devenit. Hujus copiam nactus Fr. Junius, junctis cum Thoma Mareschallo nostro operis, Versionem accurate recensuit, ad Græcum novi Testamenti textum examinavit, versionem antiquam Anglo-Saxonicam integram e regione collocavit; observationes in utramque versionem adjecit Mareschallus, alphabetum & glossarium Gothicum Junius. Eximium hoc opus prodiit *Dordraci* ann. 1665. 4°. Hanc esse ipsissimam Ulphilæ versionem arbitrantur non editores modo, sed & alii primæ notæ in re literaria viri; quibus plane non repugno, cum & versio & codex remotiora ecclesiæ tempora sapit, &, ut loquitur Mareschallus noster, *antiquitatem primævam, canitiemque minime fucatam ostentat.*

366. [a] DAMASUS, Antonii cujusdam filius, gente Hispanus, patria ex Mantua Carpetanus, quem tamen alii Tarraconensem, alii ex Lusitanis Igeditanum fuisse volunt: ecclesiæ Romanæ sub Liberio diaconus, deinde presbyter, denique episcopus anno 366. constitutus, alia interim factione Ursinum sive Ursicinum diaconum Romæ episcopum ordinante. Magna utrinque contentione, & multo sanguine res acta est: adeo ut uno die (notante Ammiano*) 137. cives occisi * Lib. 27. sint. Quinetiam diu in Ursicini partem immani crudelitate Damasus sæviebat, si vera narrant Faustinus & Marcellinus in præfatione, quam libello precum præmiserunt. Victo demum, fugatoque Ursicino, Damasus sedem quietam tenuit. Circa an. 369. habita Romæ 90. episcoporum synodo Auxentium Mediolanensem & concilii Ariminensis acta damnavit, fidemque Nicænam confirmavit. Anno 373. aliam Romæ synodum habuit; cui interfuit Petrus Alexandrinus episcopus; in qua Apollinarem ejusque discipulum Timotheum ob hæresin nuper vulgatam deposuit; eorumque sequaces & dogmata anathemate percussit. Anno 381. concilii Constantinopolitani patres ad synodum Romæ congregandam invitavit; qui tamen anno sequente missis ad eum literis sese excusarunt. Obiit prope octogenarius exeunte anno 384. apud viam Ardeatinam in Basilica, quam ipse condiderat, sepultus. Elegans in versibus componendis ingenium illum habuisse testatur Hieronymus*, qui conjunctissima ejus consuetudine * De Script. c. 103. utebatur; ab eo vicissim singulari benevolentia & familiaritate cultus.

[b] SCRIPTA EJUS GENUINA.

Epistola synodica ad Episcopos Illyrici de concilio Ariminensi; habetur Gr. Lat. apud Theod. lib. 2. c. 22.

[c] *Epistola synodica ad Episcopos Orientis contra Apollinarium*, exstat Gr. Lat. apud Theod. lib. 5. c. 10.

[c] *Confessio fidei Catholicæ ad Paulinum episcopum Antiochenum* Thessalonicæ agentem; eam exhibet Gr. Lat. Theod. lib. 5. c. 11.

Epistola ad Paulinum Antiochenum de Vitali. Lat.

Epitaphia, Inscriptiones, Elogia, aliaque Carmina numero 40.

Fragmenta quædam apud Gratianum.

Christiana Poemata, quæ apud Claudianum leguntur, Damasi esse non improbabili fane conjectura conjicit Antonius Delrius sub finem Conjectur. ad Claudiani opera.

DESIDERATUR.

Liber de Virginitate & prosa & versu conscriptus.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8 ad vit. *Damas. Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 128. *Fabr.* Bib. Eccles. ad *Hieron.* c. 103. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 710. & vol. 3. p. 425. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p. 9. *Pet. Coustant.* Epist. Roman. Pontific. p. 321, 473, 591. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad Hæres. *Apollinar.* not. 5. & 8.

[a] SUP-

ᵃSUPPOSITITIA.

Liber Pontificalis seu de vitis Romanorum Pontificum, Anastasio bibliothecario vulgo tributus; ejus vero non esse testantur codices MSS. Anastasio vetustiores; citant illum sub nomine gestorum pontificalium Anastasio antiquiores Walafridus Strabo, Rabanus Maurus, Beda, Legati Agathonis papæ, qui pontificatum iniit circa ann. 678. Priorem hujus operis partem Damaso nostro tribuendam esse communis est sententia, quod quidem falsissimum esse, infinitis argumentis, si opus esset, ostendi posset. Repugnat stylus totiusque operis contextura, Damaso plane indigna; repugnat altum Hieronymi, qui post Damasi jam mortem opera ejus recenset, hac de re silentium; ut alia mittam: certe librum pontificalem qui hodie exstat, ex variis pontificum Romanorum catalogis pro varia temporum sorte & interpolatorum ingenio ortum & incrementa sua accepisse certo certius est. De his catalogis agunt Bucherius, Labbæus, Heinschenius, Papebrochius, Schelstratius, & novissime omnium accuratissimeque Pearsonus & Dodwellus. Quæ nobis hac de re verisimillima videntur, in pauca contrahemus: prima hujusmodi operis fundamenta posuit anonymus, qui scripsit sub Alexandro Severo: periit ipsum opusculum solo titulo superstite, ut ex indice præfationis ad librum de Divis. & Generat. gentium post Canisium a Labbeo editum Nov. Biblioth. MSS. tom. 1. pag. 309. liquet; ubi hæc habentur verba: *Nomina episcoporum Romæ, & quis quot annis præfuit.* Hunc indiculum expressit, & ad sua usque tempora perduxit catalogi autor, qui in Liberio desinit, & sola pontificum nomina successionem & tempora cum imperatoribus & coss. concurrentia notat: hunc commentariis suis primus inseruit Cuspinianus; paulo integriorem commentario suo in Victor. pag. 269. Ægidius Bucherius; utinam vero sincerior ad nos pervenisset; hunc additamentis aliquot auxit catalogi conditor qui sub Justiniano vixit, primum ab Heinschenio, deinde a Papebrochio editus; hunc catalogum postea interpolarunt alii, & non modo pontificum Romanorum nomina atque tempora, verum etiam patres eorum, gentem, sepulturæ loca, ordinationes & decreta, sedisque vacantis dies addiderunt, atque ita tandem in hanc quam habemus formam excrevit liber pontificalis. Denique probabile est Anastasium, additis nonnullis totum opus recensuisse, cujus proinde nomen vulgo præfert; & hæc breviter de hujus libri origine & incrementis semel monuisse sat erit.

Ad Hieronymum epistola 3.

Epistola ad Stephanum & episcopos Mauritaniæ.

Epistola ad Prosperum & episcopos Numidiæ.

Epistola ad episcopos Italiæ.

Epistola ad Aurelium Carthaginensem.

Epistolæ habentur Concil. tom. 2. *Carmina* Bibliothec. Patr. tom. 5. omnia Damasi opera, ejusque vitam, a Martio Milesio Sarrazanio collecta & notis aucta edidit Fred. Ubaldinus, *Romæ* 1638. 4°. recusa exinde *Paris.* 1672. 8°. Poemata ejus omnia typis antea, ut habet titulus, nuspiam simul evulgata, emaculavit & notis additis edidit Andr. Rivinus *Lipsiæ* 1652. uti nos docet Joh. Olearius Abac. Patr. p. 128. Ipsam enim editionem nondum vidi.

ᵇEUZOIUS, Arianæ factionis sectator, attamen alius ab Euzoio antistite Antiocheno, cujus in historia ecclesiastica hujus temporis toties fit mentio. Adolescens adhuc Gregorium Nazianzenum in schola Cæsariensi apud Palæstinos condiscipulum habuit; ubi apud Thespesium rhetorem eloquentiæ studiis uterque incubuerunt. Post Acacium anno 366. fatis functum ecclesiæ Cæsariensis episcopus constituitur. De hac quidem sede non levis contentio viguit; Cyrillo Hierosolymitano primo Philumenum, deinde Gelasium nepotem suum, Eutychio Eleutheropolitano vero Cyrillum quendam senem ordinante: verum cessantibus his ob mutuam litem, sedem Euzoius imperturbate tenuit. Vir plane doctus ac diligens, qui bibliothecam quam ex Origenis præcipue libris Pamphilus martyr collegerat, & apud Cæsaream reposuerat, temporis lapsu & hominum incuria corruptam plurimo labore restituit & instauravit. Sub imperio Theodosii nutantibus Arianorum rebus ac plane concidentibus ipse ecclesia sua pulsus est circa ann. 380. De scriptis ejus hæc sola monet Hieronymus*, quibus quod addam non habeo, *Feruntur ejus varii multiplicesque tractatus, quos nosse perfacile est.* NE.

366.

Vid. Epiph. Hæres. 73.

* De Script. c. 113.

ᶜEPIPHANIUS, gente Palæstinus, apud Bezanducan vicum in territorio Eleutheropolitano situm natus est, parentibus, ut videtur, ortus Judæis. Mitto quæ de parentibus, educatione, conversione, totoque vitæ cursu habent ejus discipuli, vitæ Epiphanianæ scriptores, Johannes & Polybius; utpote incerta, ne dicam magnam

368.

Extat hæc vita Gr. Lat. ap. Epiph. tom. 2. edit. Petav.

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 122. Append. ad *Pet. Coustant.* Epist. Roman. Pontif p. 102. ᵇ Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 113. ᶜ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 234. *Oudin.* tom. 1. p. 527. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Epiphan.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 114. item Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 1. vol. 7. p. 415.

Sæc. IV. ab an. CCC.

partem fabulosa. Juvenis adhuc in Ægyptum profectus est; ubi in Gnosticorum insidias, præsertim muliercularum quarundam consortium incidit, a quibus arcana execrandæ istius sectæ didicit. Verum earum illecebras salvus evasit; cumque Ascetarum Ægyptiorum mores & instituta diligenter perlustrasset, vicesimo ætatis anno patriam repetiit; & sub magni Hilarionis monachorum Palæstinorum patris disciplina aliquandiu vixit. Postea monasterium *Vetus Ad* dictum prope vicum natalem condidit, cui ipse præfuit. Circa an 368. ad Salaminæ in Cypro urbis, postea *Constantiæ* dictæ, totius insulæ metropolis, episcopatum promovetur: ubi in media hominum multitudine & in urbe magna ac maritima positus, sermone, scriptis & summa morum simplicitate maximam nominis celebritatem adeptus est. Anno 382. Romam ad causam Paulini de sede Antiochena dijudicandam imperialibus literis evocatur: qua in urbe lanctissima Paula Toxotii vidua illum hospitio benigne excepit. Post aliquot annos magnæ ac diuturnæ lites illum inter & Johannem episcopum Hierosolymitanum exortæ sunt: quæ eousque exarserunt; ut Epiphanium in ecclesia Hierosolymitana adversus Origenis dogmata concinnantem Johannes una cum clero suo rictu, risu, naribusque contractis exceperit: quin & misso archidiacono silentium indixerit. Cumque alia vice sermonem ibi habiturus esset Epiphanius, ipse surrexit, & pro concione venerandum senem tanquam Anthropomorphitam, ipso præsente atque audiente Epiphanio, coram plebe traduxit. Quoque longius duravit, eo acrius erupit flamma; hinc Epiphanio Ariana & Origeniana dogmata Johanni objiciente, illinc Johanne Epiphanium accusante, quod velum ex ecclesia Anablathæ abstulisset, quod sedis Hierosolymitanæ jura violasset, & Paulinianum Hieronymi fratrem in monasterio *Ad* presbyterum ordinasset. Hinc plures ultra citraque epistolæ & Apologiæ; hinc frequentes amicorum interventus, quo lis ista componeretur: sed frustra omnia. Exulceratus Johannis animus nullis remediis leniri poterat; donec cognita plenius post plures annos causa, & per Hieronymi ad Pammachium literas publice exposita, ipse pudor hominem compescuit. Sed nondum Epiphanio laborum & contentionum finis. Theophilus enim episcopus Alexandrinus, qui monachos quosdam Nitrienses, utpote Origeni faventiores, Ægypto expulerat, (quos Constantinopolim fugientes Chrysostomus hospitio & favore dignatus est) Epiphanium in suas pertraxit partes; qui mox coacto episcoporum Cypriorum concilio Origenem ejusque libros damnavit, missis tum ad alios, tum ad Chrysostomum de hac re literis. Brevi post Theophili consiliis inductus ipse Constantinopolim petiit; sed nec cum Chrysostomo congredi, nec communicare voluit, nisi prius Origene damnato, & ejectis monachis Nitriensibus: sed cum parum proficeret, & a Chrysostomo tum ob alia, tum quod in jura ejus episcopalia involasset, acriter reprehensus, nec ab ipsa Eudoxia Augusta benigne nimis habitus esset, Constantinopoli decessit. Discedentem hac formula Chrysostomo valedixisse ferunt; *Spero te non moriturum esse episcopum*: Johannem vicissim sic illi respondisse; *Spero te non perventurum esse in patriam*. Annuit utriusque votis iratum numen. Chrysostomus mox sede depositus, in exilio mortuus est; Epiphanius vero conscenso navigio medio cursu diem supremum obiit anno 402. saltem ineunte proximo; extrema quidem senectute, utpote ætatis anno prope centesimo, episcopatus tricesimo sexto. Quin si Polybio discipulo & itineris comiti credendum sit, ipse Epiphanius Constantinopoli cedens Arcadio Imp. dixit se annos 115. menses 3. natum esse. Vir erat pietate, reliquisque virtutibus Christianis ornatissimus, Hebraice, Syriace, Ægyptiace, Græce & Latine doctus; unde Hieronymo * Πεντάγλωττος audit, antiquitatum præsertim ecclesiasticarum callentissimus; in narratiunculis tamen nullo habito examine admittendis nimis credulus, in temporibus distinguendis parum accuratus; cujus rei vel sola Arianæ hæreseως historia nobis fidem facit; in concertationibus etiam adversus impias hæreses susceptis, judicio Photii *, ut plurimum infirmus, *τῇ δὲ φράσει ταπεινός τε καὶ οἷα εἰκὸς ἀττικῆς παιδείας ἀμελέτητον τυγχάνειν*, *dictio ejus humilis ac plane talis, qualem ejus esse oportuit, qui Atticæ elegantiæ rationem nullam duceret*. Nec aliter Hieronymus *, *Scripta ejus ab eruditis propter res, a simplicioribus propter verba quoque lectitantur*.

Hieronym. ad Pammach. p. 166.

* Apol. 1. adv. Rufin. p. 222. Apol. 2. p. 213.

* Cod. 122.

* De Script. c. 114.

Socrat. l. 6. c. 10. Sozom. l. 8. c. 14. Epist. plures Hieron. Epiphan. & Theoph inter Hieron. opera tom. 2. p 309.

[a] SCRIPTA.

[b] *Ancoratus, sive de Fide sermo*, anno circiter 373. scriptus, rogantibus presbyteris Suedræ Pamphyliæ urbis, & Palladio præside, ut doctrinam de S. Trinitate ac inprimis Sp. S. catholicam ipsis explicatam daret, & inter ipsos grassantem hæresin Macedonianam scripto compesceret.

Panarium, sive adversus Hæreses 80. tribus comprehensum voluminibus, tomis septem, inchoatum anno Christi 374. Valentis

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 4. vol. 7. p. 421. *Oudin.* tom. 1. p. 531. *Long.* Bibl. sacr. p. 713. b Ancoratus habetur una cum Anacephalæosi seu Panarii epitom. inter institut. Theologic. Joseph. *Mar. Thomasii.* 3. vol. Rom 1712.

&

Sæc. IV. ab an. CCC. & Valentiniani undecimo, rogatu Acacii & Pauli Archimandritarum; quorum *Epistola* ea de re ad Epiphanium missa etiamnum exstat *Panario* præfixa, una cum *Epistola* Epiphanii *responsoria*. Opus, inquit Photius *, omnibus ante eum scriptis adversus hæreses lucubrationibus uberius atque utilius; quippe cui ex Justini Martyris, Irenæi, Hippolyti, aliorumque veterum scriptis incrementi haud parum accessit: nil enim ab iis excogitatum intactum reliquit Epiphanius, quæque ipse proprio Marte elaborarat, addidit. Hæreseωn istarum catalogum a barbarismo incipiens, & per omnes ordines percurrens contexuit usque ad Massalianorum hæresin sub Constantio exortam, quam ultimo omnium loco depingit & refutat.

* Loc. cit.

Anacephalæosis, seu Panarii epitome.

De Ponderibus & Mensuris liber.

Epistola ad Johannem Hierosolymitanum, Lat. ex Hieronymi versione.

Epistola brevis ad Hieronymam, Lat. Duæ istæ epistolæ inter Hieronymi opera habentur, tom. 2.

ᶜSUPPOSITITIA.

Physiologus.

De vita & interitu Prophetarum.

De duodecim gemmis in veste Aaronis, cujus libelli nonnisi epitome erat, quam Gesnerus edidit *Tigari* 1565. 8°. in nuperis tamen etiam Epiphanii editionibus repræsentatam. Sunt qui libellum istum genuinom esse Epiphanii foetum contendunt; nec desunt quidem rationes. Illum enim citat Hieronymus *, & Facundus †, quorum iste integram Epiphanii *ad Diodorum Tarsensem epistolam* (quæ istiosmodi libro olim præfationis vice præfixa, inter Epiphanii opera neutiquam reperitur) exhibet.[b]

* Epist. 128. ad Fabiolam. † L. 4. c. 3.

Orationes 8. viz. *In Festam Palmarum, In Christi sepulturam, In Christi resurrectionem, In Christi assumptionem, De laudibus B. Mariæ virginis, In Festo Palmarum, De Namerorum mysteriis, De Christi resurrectione*; Epiphanii cujusdam junioris videntur. Plures enim Epiphanii in Cypro episcopale munus obierunt.

Matth. Raderus, qui Petri Siculi historiam de Manichæis edidit, in observationibus * suis ante librum, *Sermonem de justo Dei judicio* Epiphanio nostro tribuit, a se quidem, ot fatetur, nunquam visum: Et qui fieri potuit, cum totus Raderi error ex male intellecto, perperamque reddito Petri Siculi loco emanavit? Vid. p. 37.

* Observ. 6.

Exstant Græce MSS. sub Epiphanii nomine in bibliotheca Cæsarea *Explicatio in illud, Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei; in illud, De die illa & hora nemo scit. Recensio* 22. *operum Hexaemeri*, &c. teste Lambecio Comment. lib. 3. pag. 163, 164, 196.

ᵈDESIDERANTUR.

De Lapidibus.

S. Hilarionis encomium, cujus meminit Hieronymus lib. de Vit. Hilarionis, tom. 1.

Epistolæ plures.

Oratio de Sp. S. cujus meminit Andreas Cæsariensis *: annon vero eadem sit cum ea Ancoratus parte, quæ hæresi 74. inserta legitur, ulterius disquirendum est.

* Comm. in Apoc. non longe ab init.

Ut paucis agam; ᵈ Exstat Epiphanii opusculum de 72. *Prophetis*, & *Prophetissis*, sed quo præter noda nomina haud aliud continetur. Ex biblintheca regia Græce & Latine edidit Cl. Cotelerius Not. ad lib. 4. Const. Apost. p. 220. In ejusdem bibliothecæ Cod. 142. habetur Græce MS. *Expositio Epiphanii in Nahum prophetam*: an vero nostri sit nisi inspecto codice MS. dicere non possumus. Codice item 1026. libellus sub Epiphanii episcopi Cypri nomine περὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ποῦ ἕκαστος ἐκήρυξε, &c. *de sanctis Apostolis ubi quisque prædicavit, quomodo & ubi mortai sint, quibusque in locis sancta eorum corpora sepeliuntur.* Meminit hujus syntagmatis Du Fresn. Append. ad Chron. Paschal. p. 437. Ex hoc opusculo quædam hinc inde adducit Cotelerius, Not. ad PP. Apost. p. 262, 297, 358. Spurium vero esse & ex synupsi Dorotheana compilatum nemo, opinor, denegabit. Librum ejus *de Orta divino* recenset Hebedjesu Catal. Libror. Chaldæor. cap. 42. quo fortasse *de Generatione*, vel *Incarnatione Christi* agit. In bibliotheca Bodleiana Cod. Baroc. 174. fol. 170. p. 2. habetur ejus *Encomium B. Virginis.* Incipit, Τῆς ἐκλαμπρότητος τῆς θεοτόκου; & Cod. 185. fol. 8. ejusdem opus *de* 22. *operibus Dei, quæ fecit in primis sex diebus.* Cujus initium, Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοὺς οὐρανούς. An operum ejus editorum pars sint, videant qui codices MSS. cum editis conferre possunt. Fragmentum Epiphanii *in Evangelium Johannis* edidit Combefisius Auct. Noviss. p. 300. Inter apothegmata patrum quæ evulgavit Cotelerius, Monument. part. 1. p. 426. habentur Epiphanii nostri 17. Exstant in Biblioth. Cl. Galei hæc Epiphanii opera: *viz.* Λόγος σύντομος τῶν αἱρέσεων. *In Psalmos* quædam. Περὶ διαιρέσεως ψαλμῶν. *In Christi sepultaram*: habet etiam V. Nob. & doctus Georgius Wheeler. Multis locis Epiphanium emaculavit Juhannes Croius; multa correxit Johan. Pearsonus

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 6. vol. 7. p. 426. *Oudin.* tom. 1 p. 532. seq. b Prodiit in *Mathia Hilleri* libr. de 12 gemmis in pectorali summi Pontificis, Tobing. 1698. & in Syntagmatis ejus Hermeneuticis 1711. 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 5. vol. 7. p. 425. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 538.

Sæc. IV. ab an. CCC. Episc. Cestr. quæ tamen vereor ut unquam lucem sint visura.

[a] Prodierunt Epiphanii opera Gr. *Basil.* 1544. fol. Lat. *Basil.* 1533, 1540, 1560, 1578. *Paris.* 1612. *Colon.* 1617. fol. Gr. Lat. cum doctissimis Petavii animadversionibus, *Paris.* 1622. 2. vol. fol. addita appendice Petaviana, *Colon.* 1682. 2. vol. fol.

368. [b] OPTATUS, natione Afer, urbis Milevitanæ in Numidia episcopus, acerrimus Donatistarum oppugnator. Claruit circa annum 368. Damaso ecclesiæ Romanæ clavum tenente. Quod vero in catalogo pontificum Romanorum, quem exhibet libro secundo, agmen claudat Siricius; prorsus assentior Baronio [* Ad an 368.] suspicanti Siricii nomen a librario, qui Siricii tempore librum exscripserit, additum fuisse. Optatum enim sub Valente scripsisse diserte tradit Hieronymus [* De Script. c. 110.]; Siricius vero nonnisi regnante Theodosio anno 384. vel sequenti, ut Baronius, aliique volunt, Romanam cathedram adeptus est. Quid quod ipse Optatus [L. 1. p. 1. L. 3 p. 58.] duobus in locis de persecutione Diocletiani, quæ incœpit anno 303. loquens, sexaginta & quod excurrit annos effluxisse dicit, ubi hanc phrasin, *& quod excurrit*, majorem currentis decadis partem significare recte notat Baronius.

[c] Scripsit *contra Parmenianum secta Donatisticæ apud Carthaginem episcopum, de schismate Donatistarum libros 7.* quibus totius schismatis originem & progressum aperit; schismaticorum mores tumidos, protervos & truculentos depingit, fraudes & mendacia refellit, & ecclesiæ catholicæ causam adversus effrontes eorum calumnias non minori modestiæ & mansuetudinis, quam doctrinæ & acuminis, laude tuetur. Nonnisi *sex libros* ab Optato *contra Donatistas* scriptos memorat Hieronymus; quin & ipse Optatus libro primo propositi sui rationem reddens, se rem sex libris absoluturum esse promittit. Quid quod liber septimus a præcedentibus stylo quam maxime discrepet, & contraria nonnunquam dogmata in medium producat? Adeo ut antiqui quidem, ab Optato tamen diversi, autoris opus esse septimum librum non immerito quis suspicari possit. Si vero ejus fortasse censendus sit, aliquandiu post sex priores libros ab eo elucubratum esse necesse est. Inter varias horum librorum editiones eminent, *Parisiensis* anni 1563. Francisci Balduini observationibus & historia Donatistarum illustrata; & altera ibidem cum ejusdem Balduini emendationibus, & secundis curis an. 1569. *Parisiensis* 1631. cum Gabrielis Albaspinæi commentariis; *Londinensis* ejusdem anni cum notis & emendationibus, sane quam doctissimis, Merici Casauboni in 8°. At omnes alias superat tum typorum elegantia, tum notarum fere omnium editarum mole, Parisiensis illa, quam Philip. Priorius adornavit, & in lucem emisit, *Paris.* 1679. fol. Albaspinæi, Mer. Casauboni, Barthii & anonymi cujusdam non indocti notis paginæ cujusvis calci subditis, quibus etiam suas annotationes præmisit; *gesta collationis Carthaginensis* a P. Massono primum edita, Balduini hujusce rei historiam, ejusdem, ut & Albaspinæi uberiores in Optatum annotationes in appendicem rejecit, Facundi Hermianensis opera adjunxit; Albaspinæi denique de veteribus ecclesiæ ritibus libros 2. aliaque opuscula addidit. Postremus huic labori manum admovit Lud. Dupinius, qui Codd. aliquot MSS. ope adjutus textum emaculavit, eruditissimam præfationem præmisit, aliorum ad Optatum illustrandum subsidia antea edita subjecit, sed præcipue accuratissimam historiæ Donatisticæ seriem, & episcopatuum Africæ notitiam, una cum peculiari tabula geographica subjecit. Prodiit hæc editio *Paris.* an. 1700. fol. [d]

[e] PAPHNUTIUS, ortu, ut videtur, Ægyptius, magni nominis Anachoreta, claruit circa annum 370. Ἀνὴρ μέγας καὶ ἐνάρετος, inquit Palladius, qui de eo ejusque miraculis prolixe agit Hist. Lausiac. capp. 62, 63, 64, 65. quem adeant quibus hæc curæ sunt. Obiit Paphnutius in regione circa Heracleotas Thebaidis paulo antequam illuc veniret Palladius. Scripsit *Vitam & Conversationem S. Onyphrii Anachoretæ celeberrimi, aliorumque quorundam patrum eodem tempore Ægypti eremum solitarie incolentium, quibuscum ipse familiariter versatus fuerat.* Ediderunt hanc vitam Surius Junii 12. Rosweydus de Vit. Patr. lib. 1. pag. 99. Exstat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. 63. num. 1. fol. 1. Eam tamen a Sym. Metaphraste interpolatam esse, suspicari licet. 370.

[f] PACIANUS, origine Hispanus, vir non ignobili genere, Barcelonæ sive Barcenonis, illustris Hispaniarum urbis ad Pyrenæorum juga sitæ, episcopus. Claruit circa an. 370. vel ut volunt nonnulli, an. 380. Uxoratum fuisse certissimo argumento est filius ejus Flavius Dexter, prætorio-præfectus, Hieronymi familiaris, quem ex legi- 370.

a Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 22. §. 3. vol. 7. p. 418. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 240. b Conf *Oudin.* tom. 1. p. 580. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 87. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 55. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 110. item Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol 3. p. 425. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 498. d Recusa est Amstel. licet Lutet. Paris. & ipsa præferens 1702. e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10 ad vit. *Paphnut.* f Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 2. p 81. *Fabr.* Bibl. Eccl. ad *Hieron.* c. 106. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad vit *Paciani.*

Sæc. IV. ab an. CCC.

tima uxore Pacianum nondum episcopum suscepisse inde colligit Fr. Bivarius *, quod ob castitatem & eloquentiam ab Hieronymo † collaudetur; quod de Mœcho, inquit, quantumcunque pœnitente, dici non possit. Quasi vero omne matrimonium, clericorum præsertim, quantumvis honestum, pro adulterio habendum sit: cum tamen apostolus honorabile esse inter quosvis conjugium & torum immaculatum luculenter pronunciaverit. Mortuus est Pacianus admodum senex sub Theodosio principe ante an. 390. Scripsit varia opuscula, inter alia illud, cui Κέρβος titulum dedit, teste Hieronymo *. Mire se torquet vir eruditus Nic Antonius * circa hanc vocem, quam Λέρβον sive Κέρβον legit. Suspicatur legendum Κέρνος, quod vas fictile in varios loculos distinctum, fructibus variis in sacris adhiberi solitum notat, adeoque hoc vocabulo designari varium opus, sive στρῶμα quoddam, ex pluribus sententiis argumentisque contextum. Certe de hac voce aquam mihi diu hæsisse fateor; tandem exemit scrupulum Cl. Colomesius, qui quidem notat vocem Græcam ex Sophronii versione in textum irrepsisse; & legendum esse, ut ex Hieronymi codice MS. bibliothecæ Lambethanæ constat, [a] *Cervus*, quod ludicri cujusdam genus erat, apud veteres in Gallia Gentiles, forsan & apud Hispanos; quem morem ut reprehenderet Pacianus, librum scripsit, cui titulus erat *Cervus* vel *Cervulus*, quem ipse etiam in *exhortatione sua ad pœnitentiam* * laudat, injuria temporum desideratum. Meminit & hujus opusculi Freculphus Chron. part. 2. lib. 4. cap. 29. p. 505. his verbis: *Pacianus Barcelonæ episcopus scripsit varia opuscula, de quibus est* Cervus, *& contra Novatianos*. Scripsit adhuc Pacianus, quæ exstant, *contra Novatianos epistolas* 3. (quas *librum contra Novatianos* vocat Hieronymus) [b] *Parænetícum ad pœnitentiam*, & *libellum de Baptismo ad Catechumenos*, a Tilio edita *Paris*. 1538. 4°. deinde cura Pauli Manutii *Romæ* 1564. fol. & in Bibliothec. Patr. tom. 4. p. 305. 315. Omnia denique, excepto tractatu *de Baptismo*, collegit, & ad codicem MS. 800. circiter annorum recensuit, editque Card. de Aguirre Collect. Maxim. Concil. Hisp. tom. 2. p. 79. & seqq. variisque sectionibus, & notis admodum eruditis illustravit.

Claruit circa an. 370. Hunc eundem cum Gregorio præfecto prætorii Galliarum, cujus meminere Sulpitius *, & Innocentius papa *, faciunt Pseudo-Dexter † ejusque commentator Bivarius, eumque nonnisi anno 390. episcopalem cathedram ascendisse volunt. At multo magis audiendus D. Hieronymus *, qui illum episcopum Hispaniarum vocat, & Lucifero Calaritano coætaneum facit, ac nunquam sese Arianæ pravitati immiscuisse scribit. Erat sane Arianorum hostis implacabilis, quibuscum ad ecclesiam licet reversis communicare noluit. Quid ea de causa ab Hosio aliisque passus esse dicitur, videri potest apud Faustinum & Marcellinum in *libello precum*. Certe Theodosius imperator misso ad Cynegium prætorio-præfectum rescripto, (quod ad calcem libelli precum exstat) in mandatis dedit, ut laudabilem hunc sacræ legis antistitem, cæterosque consimiles sacerdotes ab improborum hominum atque hæreticorum injuriis defenderet & tueretur. Anno 392. in extrema jam senectute positus est, quem tamen chronici Dextriani consarcinator ad annum usque 423. producit: unde Fr. Bivarius affirmare coactus est ipsum pene centenarium obiisse. Composuit, inquit Hieronymus, diversos mediocri sermone *Tractatus*, & in his, *de Fide elegantem libellum*. [d] Exstat sane sub Gregorii nostri nomine in bibliotheca patrum, *liber de Fide contra Arianos*, Flaccillæ imperatrici (nonnulli codices habent Gallæ Placidiæ) inscriptus, qui tamen Faustini presbyteri esse deprehenditur. In codice vero canonum Romano a Paschasio Quesnello edito reperiuntur *tres Fidei formulæ*, sive *libelli*, quorum primum Marcellino, secundum Faustino presbyteris attribuit *, tertium autem Gregorio Nazianzeno male inscriptum, Gregorio Bœtico adjudicat. Quesnellus, eundemque esse censet cum libro ejus *de Fide*, cujus meminit Hieronymus. Nec desunt fabellarum Hispanarum propolæ, qui Gregorio nostro tribuunt martyrologium quoddam, sive catalogum SS. martyrum, qui sub Diocletiani & Maximiani imperio in Hispania martyrium passi sunt. Sed commentum ridet, rejicitque Nic. Antonius *, vir spectatæ probitatis, qui pro candore suo falsas hujusmodi merces ad orcum damnare solet.

Margin notes: * Vit Fl. Dextri Chron. præfixa. † De Script. c. 106. * Loc. cit. * Bibl. Hisp. Vet. l. 2. c. 7. p. 149. * Pære in init. * L. 2. p. 169. * Ep. 23. ad Synod. Tolet. † Chron an. 383. * Chron ad an. 371. * Hieron de Script. c. 105. * Vid. Dissert. 14. n. 5. 6. &c. p. 716. * Bibl. Hisp. Vet. l. 2. c. 3. p. 114.

370. [c] GREGORIUS, natione Hispanus, provincia Bœticus, Illiberis ejusdem provinciæ ad montes Pyrenæos oppidi episcopus.

[e] EPHRÆM, natione Syrus, domo, ut quidam volunt, Edessenus, rectius, ut alii, Nisibenus. Floruit anno 370. Ab incunte 370.

[a] Vide *Du Cang*. Glossar. Lat. in voc. *Cervula*. [b] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 6. c. 10. § 40. vol. 13. p. 808. item Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 429. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 561. [c] Conf. *Du Pin*. Hist. Eccl. vol. 2. p. 85. *Fabr*. Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 429. item Bibl. Eccles. ad *Hieron*. c. 105. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 281. [d] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 9. not. 64. ad vit. *Greg. Nazianz*. *Oudin*. tom. 1. p. 654. [e] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 8 ad vit. *Ephræm*. *Oudin* tom. 1. p. 493. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 2. p. 225. seq. *Fabr*. Bibl. Eccles. ad *Hieron*. c. 115. item Bibl. Gr. l. 5. c. 2. § 9. vol. 5. p. 319.

ætate

ætate in monastica philosophia se exercuit, & proprio marte etiam in penitioris philosophiæ studiis adeo profecit, ut difficillima quæque Theoremata facile perciperet. Relicta solitudine, Edessam se contulit, ut non sibi tantum, sed & aliis prodesse posset: cujus proinde disciplinæ plurimi, magnique apud Syros nominis, viri sese tradiderunt. Ecclesiæ Edessenæ diaconus factus ad altiora ascendere noluit: & cum communi decreto ad episcopatum eligeretur, & missi essent, qui ipsum comprehenderent, statim in forum procurrit, & indecore agens, se mente captum simulavit; unde aufugiens eo usque delituit, donec alius ordinatus esset. Cæsaream Cappadociæ non alia de causa profectus est, quam ut Basilium magnum videret, & cum eo versaretur: qui hominem admiratus, eruditionis & pietatis causa maximopere eum suspexit. Hæreticos ecclesiæ catholicæ doctrinam corrumpentes vehementer detestatus est, eorumque fraudes & versutias mira dexteritate & acumine sæpe redarguit: civitati Edessenæ gravissima fame laboranti, & voce & exemplo suppetias tulit, divites increpando, & egenorum in se curam suscipiendo. Plura de eo curioso lectori suppeditabit *Encomium*, quod in ipsum scripsit Gregorius Nyssenus, nt alios jam taceam. Obiit vir sanctissimus & *Propheta Syrorum* cognominatus, (teste Hebedjesu * in catalogo, quem de libris Chaldæorum edidit) circa an. 378. Moriturus, gravi interdicto vetuit, ne se funebri encomio laudarent, pretioso vestimento sepelirent, neve peculiarem corpori suo tumulum constituerent. Haud ullum præter vernaculum (i. e.) Syrum sermonem calluit, in quo omnium sui temporis eloquentissimus habebatur. Quin & sermones ejus hanc peculiarem habebant gratiam, notante tum Sozomeno *, tum Hieronymo †, nt in Græcam linguam translati acumen sublimis ingenii, orationis splendorem, & sententiarum densitatem retinerent; nec a domestica & nativa venustate multum recederent. In iis jure se admirari dicit Photius *, *τὸ πί-θον, τὸ ἥδιστον, ἢ ὅλως εἰς ὅσον βρύει τὸ ἦθος, quam alte ia bominum animos penetret persuadendi vis, quantum fluat jucunditatis, quam denique affectuum copia referti sunt.*

[Exstat inter Op Nysseni, tom. 2.]
[* C. 60. p. 35.]
[* L. 3. c. 16.]
[† De Script. c. 115.]
[* Cod. 196.]

Scripsit Ephræm infinita; *Orationes* supra mille, teste Photio *, *τὰς τριακοσίας μυριάδας ἐπῶν*, inquit Sozomenus; & in his multos *Hymnos* & *Carmina* ab eo elaborata, quæ Syri, quos verborum elegantia, & modulationis concinnitate delinitos viderat, in encomiis sanctorum recitarent. Scripta ipso adhuc superstite pene omnia Græce versa sunt; tanto in honore olim habita, nt tradente Hieronymo, post lectionem scripturarum publice in quibusdam ecclesiis recitarentur. Leves plane sunt & futiles nt plurimum exceptiunculæ, quæ scriptis ejus intentari solent. Si quæ occurrant, quæ sancto Patre minus digna, ant quæ aliis locis non bene convenire videntur, nostræ potius Syriace loquendi modorum inscitiæ, vel versionibus ex versione male factis, qnam Ephræmi inelegantiæ & inscitiæ imputari possent; quin si revera errores essent, summo hominis zelo, simplicitati, ac pietati condonari debeant. Plurima Ephræmi opera collegit Gerardus Vossius præpositus Tungrensis, Latine transtulit, & in tres tomos digessit, editos primum Romæ anno 1593. deinde *Colon.* 1603. denique *Antverp.* 1619. fol. Utinam nobis liceret esse tam beatis, ut si non Syriacis, (quæ magno numero in bibliotheca Bodleiana, Lugduno-Batava alibique reperiuntur) saltem Græcis tandem frueremur; atque ita ad fontes paulo propius accedendi, & de versionibus quas habemus, certius judicandi, copia daretur. Cum enim omnis aqua, quo propius ad fontem accedamus, purior multo suaviorque exiftat, optaverim (inquam) nt Ephræmi opera Syriace, Græce saltem, ederentur. Probavit hoc votum ratione Syriacorum, non autem Græcorum, Ern. Tentzelius, Exercit. Select. 7. nnm. 13. p. 290. Sed cum vix sperandum sit, tot πολυγράφου scriptoris opera Syriaco sermone in lucem publicam esse emittenda, votum iterum repeto, bona cum Tentzelii venia, nt Græcis saltem frueremur, quæ magna sane copia MSS. habentur. Ut vero sciat Tentzelius non mei solius esse hoc votum, en virum eruditissimum Jo. Cotelerium mecum hac in parte facientem Not. in Monument. tom. 3. p. 535. *Utinam*, inquit, *exstarent Ephræmi diaconi Edesseni Græca, seu Græcæ antiquæ versiones, prout magno numero latent in bibliothecis, cum pauca illius edita aut citata reperiantur. Haberent sane viri docti, unde plurimum antiquitatem ecclesiasticam, partim in verbis, partim in rebus, illustrarent.*

[* Loc. cit.]

a SCRIPTA, QUÆ EXSTANT in editione Vossiana.

Tomo I.

De Sacerdotio.

Ad quem dictum hoc pertineat, Melius est nubere quam uri.

De Heli sacerdote.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 118. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 21. vol. 5. p. 326. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 502. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. tol. 8. nol. 16. ad vit. *Ephram.*

De

Sec. IV. ab an. CCC. *De Festis diebus & dignitate divinorum Mysteriorum.*
De Charitate, Tractatus 3.
Encomium in Psalmos.
De Oratione.
De Jejunio.
De amore Pauperum.
Quomodo intelligendum illud, Duo erunt in agro, &c.
De his quae nostra haec vita in se continet.
De Mansionibus, sive locis beatis, Tract. 2.
De non suscipiendis rebus hic momentaneis.
Ode in quotidie peccantes & quotidie poenitentes.
De Virtutibus & Vitiis.
De timore Dei, Tract. 2.
De Longanimitate, Tract. 2.
De Patientia, de Patientia & Compunctione, de Pat. &c. *Tract.* 4.
De Impatientia.
De Lenitate.
De Iracundia.
De Mansuetudine.
De Malitia.
De Veritate.
De Mendacio.
De Obedientia.
De Inobedientia & Murmuratione.
De Invidia & Æmulatione, Tract. 2.
De Maledicentia, Tract. 2.
De Temperantia & Continentia, Tract. 2.
De Intemperantia & Incontinentia, Tract. 2.
De recta vivendi Ratione, Capita 91.
De Vita spirituali, Capita 96.
De non scandalizando proximo, & de recta vitae ratione.
Quomodo Anima ab hoste tentata, Deum lachrymis interpellare debeat.
De timore Animi.
Reprehensio suiipsius ac Confessio.
Paraenetici ad Pietatem 2.
De divina Gratia.
De Fide.
De Terrae-motibus.
De Gentilium Erroribus, Tract. 2.
Ad Eversionem Superbiae.
Adversus vitiose viventes & honores affectantes.
De morbo Linguae, aliisque Vitiis.
Non esse Ridendum, sed Lugendum potius.
Ludicris rebus abstinendum esse.
De mala Conversatione vitanda.
Adversus improbas Mulieres.
De Virginitate seu Continentia, Tract. 2.
De Castitate.
De passionibus Animi.
De Compunctione, Sermones 4.
De Poenitentia, de Poenit. & Conversione, de Poenit. &c. *Tract.* 4.
De Beatitudinibus, Tract. 3.
Quaestiones (*Quomodo blasphematur Deus,* &c.) *& Responsiones* 5.
Quaestiones aliae (*De extremo Judicio,* &c.) *& Responsiones plurimae.* Sec. IV ab an. CCC.
De variis Cruciatuum generibus ac locis in inferno.
De Resurrectione, Tract. 2.
De recordatione Mortis.
De Morte oratio, S. Basilio codicum MSS. fide adjudicanda est.
De Antichristo.
De apparitione Crucis tempore Judicii.
De extremo Judicio, Tract. 2. & *alius* S. Basilii.
De secundo Domini Adventu.
Threni de divina Retributione.
Threni de die Judicii.
Threni ad Animam negligentem.
Orationes sive Preces ad Deum plurimae.

Tomo II.

Sententiae ex Operibus Ephraemi selecta; quae in Collatione SS. patrum reperiuntur.
Narratio ad Monachos de sua Conversione.
Canticum spiritale in laudem Doctrinae ex Chaldaico traductum.
Epistola ad Johannem monachum de Patientia.
Hypomnisticon, sive admonitoria Oratio ad Fratrem.
Adhortationes 4. *ad novitium Monachum de Virtute.*
De Virtute, Capita 10.
Sermones 2. *in illud, Attende tibi ipsi.*
Paraeneses ad Monachos 50.
De Humilitate comparanda, Capita 100.
De Monachis ac Turture.
De perfectione Monachi.
De Panoplia spiritali ad Monachos.
De Agone spiritali.
Sermo asceticus & exhortatorius ad Fratres.
De secundo Adventu Domini, & de Poenitentia.
Capita Paraenetica 19. S. Ammonii abbatis sunt.
Apophthegmata SS. patrum, Abbatum Antonii, Ephraem Syri, Pastoris, Arsenii, &c. *plurima.*

Tomo III.

Sermo asceticus de Timore Dei ad imitationem Proverbiorum.
Sermo asceticus de Vita religiosa & monastica.
De Poenitentia.
Sermo de Compunctione Animi.
Confessio & sui-ipsius Reprehensio.
De universali Resurrectione.
Humilis ad Deum Oratio.
In Noe & de Continentia.
In Abraham & Isaac.
In Loth.
De laudibus Joseph patriarchae.

Sæc. IV. ab an. CCC. *In Danielem prophetam & SS. tres Pueros.*
In Jonam prophetam.
In Heliam prophetam.
In Margaritam pretiosam.
De natura Dei curiose non scrutanda.
Sermo in transfigurationem Domini.
Sermo de passione Domini.
Planctus B. Virginis super passione Domini.
Sermo de cruce Domini.
Sermo de laudibus B. Virginis.
Oratio ad B. Virginem. Ephræmi proculdubio non est, sequiorum sæculorum deliramentum.
Sermo in Mulierem peccatricem.
Sermo in Peccatricem & Pharisæum. Chrysostomo ascribitur.
Encomium in S. Basilium. Editum est Gr. Lat. cum notis a Cotelerio Monument. Eccl. Gr. tom. 3. p. 54.
[a] *Encomium in SS. 40. Martyres.*
Encomium in omnes SS. Christi Martyres.
Sermo de eadem re.
[b] *Vita S. Abramii & Mariæ neptis ejus.*
De S. Juliano Anachoreta.
De SS. Patribus suo tempore defunctis, Sermones 2.
Sermo in eos qui in Christo obdormierunt, & de vanitate Vitæ.
Testamentum.
Sermo contra impios Hæreticos, & de Consummatione Mundi. Chrysostomo vulgo tribuitur.

Hactenus *Editio Vossiana*, cujus Tomus primus prodiit *Romæ* an. 1589. secundus 1593. tertius 1597. Integra recusa est *Colon.* 1603. *Antverp.* 1619. [c]

Sermo de Resurrectione & Judicio, & de regno Cælorum & munditia Animæ; Sermo *de Agone*, seu *de Luctaminibus hujus sæculi.* Has duas asceticas Orationes ex codice Vaticano cum altero Casinatensi collatas ex antiqua versione Latina eruit, ediditque Laur. Zacagnius Collect. Monument. Vet. *Rom.* 1698. 4°. p. 106.

Porro *Canticum* Ephræmi *de Maria & Magis* e Syriaco ab Ecchellensi Latine redditum prodiit *Romæ* 1645.

Cæterum *Homilias* sive *Sermones* Ephræmi 49. a se visos lectosque memorat Photius *, quorum titulos enarrat. Quinam ex iis in editione Vossiana habeantur, ob titulorum homonymiam, & Græci textus inopiam haud ita certo judicari potest. Plurimas tamen inibi exstare certo liquet. Meminit & *Orationis ad Metebinos monachos habitæ de Virtutibus & Vitiis quamplurimis*; de qua an inter Vossiana exstat, parum certi conjectari possumus, licet in tomo primo haud ita longe a principio reperiri videatur. Quin & non immerito forsan censeri posset plurima in editione Vossiana opuscula Ephræmum autorem non habere: quot vero aut quænam ea sint ob rationes supra allatas haud ita facile est judicare. Exstat Græce MS. una cum aliis precibus & hymnis penes Cl. virum Johan. Batteley archidiaconum Cantuariensem prolixa Ephræmi nostri oratio hoc titulo, *Τοῦ ὁσίου πατρὸς Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου εὐχὴ λεγομένη εἰς ἐξομολόγησιν ὅπου βούλει, μάλιστα δὴ ταῖς Κυριακαῖς.* [d] Habentur apud Galeum nostrum quamplurimi Ephræmi sermones, homiliæ, & tractatus Græce MSS. in duobus vetustis codicibus. Prior continet 66. varia opuscula, sive homilias. Codex hic valde antiquus est, & membranaceus; alter codex est chartaceus 240. annorum, quo 16. homiliæ continentur. Sunt & apud eundem virum clarissimum Ephræmi *Παραίνεσις ἀσκητικὴ κατ' ἀλφάβητον*, *Oratio in Crucem*, *Oratio in Christi sepulturam*, varia denique ex eodem collectanea. Georgius etiam Wheelerus Baronettus, vir pietate, doctrina, generis claritudine, & sacerdotii dignitate, venerandus, inter plurimos Græcos scriptores manu exaratos, habet Ephræmum *De consummatione Sæculi*, & quædam alia. Negari non potest ex his opusculis, varia a Vossio Latine esse edita, alia a Photio enumerata. Interim & illud quoque certum est, plura adhuc ab iisdem non visa, in his supra adductis codicibus latere. De *Canticis Syriacis* quæ Harmonio Bardesanis Syri filio opposuit Ephræmus noster, diximus supra in Harmonio.

[e] Hebediesu adhæc Chaldæo-Syrus, superioris sæculi scriptor, inter Gentiles suos lingua Syriaca etiamnum exstare scribit S. Ephræmi *Commentarios in Genesin, Exodum, Leviticum, Josue, Judices, Samuelem, libros Regum, Davidis, Isaiæ, 12. Prophetarum minorum, Jeremiæ, Ezechielis, & Danielis; libros & epistolas de fide Ecclesiæ; Orationes metricas; Adhortationes; Cantica; Officia defunctorum omnia; Appositiones alphabeti; Disputationes cum Judæis* necnon *adversus Manichæum, Bardesanem, Marcionem, & Ophitas*; denique *Dissolutionem impietatis Juliani.* Pag. 25.

[f] BASILIUS, *Magnus* dictus, ex illustri & vetusto genere, parentibus sanctissimis Basilio & Emmelia natus: majores habuit, qui sub Maximiano confessionis gloria claruerunt. Basilii patrem Possevinus *, 370.

* Cod. 196.

* Apparat. in Basil.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 5. ad hist. 40. Martyr. not. 2. 3. [b] Idem vol. 7. not. 2. seq. ad vit. *Abram.* [c] Denuo Græca versio antiqua scriptorum non paucorum *Ephræmi* edita est. Oxon. 1709. cura *Edvardi Thwaites.* Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 2. p. 120. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 9. vol 5. p. 380. *Oudin.* tom. 1. p. 510. [e] Conf. Long. Bibl. sacr. p. 713. [f] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 545. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 2. p. 122. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 9 ad vit. *Basil.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 19. vol. 8. p. 60. item Bibl. Ecclef. ad *Hieron.* c. 116.

Lab-

Sæc. IV. ab an. CCC. Labbeus *, aliique * episcopum fuisse tradunt; absque levissima, quod sciam, veterum autoritate. Nazianzenus † quidem illum κοινὸν παιδευτὴν ἀρετῆς vocat, *communem virtutis Magistrum*, quem eo tempore Pontus proponebat: verum id huc non spectat. Ipse Basilius ortu Cappadox, seu ut pressius loquar, Ponticus, civitate, si conjecturis agendum sit, Neocæsariensis, quod enim aliqui de Helenoponto dicunt, nullo antore fulcitur. Paterna institutione domi peracta, Antiochiæ sub Libanio literis operam navavit, Cæsareæ item in Palæstina, deinde Constantinopoli, postremo Athenis; magna ibi cum nominis sui fama exceptus, Himerii ac Prohæresii auditor: præ omnibus vero collegis Gregorium Nazianzenum in deliciis habuit, totius vitæ non minus quam studiorum socium conjunctissimum. Decurso apud Athenas literarum stadio, in patriam regreditur, factus primum in ecclesia Cæsariensi lector, deinde diaconus a Meletio Antiocheno ordinatus, mox ad presbyteratus ordinem evectus; sed cum in severioris vitæ disciplinam animus propenderet, secessum quæsivit, & in Eremo Pontica, Gregorii sui consuetudine gaudens, monasticum institutum tum exemplo tum conditis regulis impense promovebat. Ex Eremo demum revocatus ecclesiæ Cæsariensis curam sub Eusebio antistite, cum eo jam in gratiam reductus, vicariam suscepit: eique circa an. 370. ad altiorem & beatiorem sedem translato in episcopali munere successit. Pro veritate firmissimus, graves toto viæ cursu cum cujusvis sectæ hæreticis lites exercuit; Eustathio Sebasteno totique Arianorum gregi in catholicos irrumpenti generose se objecit: Modestum Cappadociæ præfectum, ipso Valente tunc apud Cæsaream agente, ei nil nisi cruces & verbera & mille mortis genera interminantem patienter andivit; opprobria & injurias æquo animo tulit, contemptu vindicavit. Præfuit ecclesiæ Cæsariensi annis octo, moriensque anno 378. postremis his verbis habitis, *In manus tuas (Domine) commendo spiritum meum*, animam lætus exhalavit, paterno sepulchro reconditus. Curabatur funus tanto viro dignum, totius civitatis concursu, quinetiam Judæorum, Gentilium, advenarumque lachrymis celebratum, tanta sane frequentia, tam conferta turba, ut multi vi nimia compressi eo ipso momento expirarent; *Beati* hoc nomine a Nazianzeno dicti, ὡς ἐκείνου συνέκδημοι, καὶ θύματα ἐπιτάφια, *quod discessus illius socii, & quasi funebres victimæ fuissent*. Laudatus est, sed interjecto aliquo tempore, a Gregorio theologo, qui viri optimi, & amici integerrimi memoriam disertissima oratione æternitati consecravit. *Nam & hic supremus felicitati ejus cumulus accessit, laudator eloquentissimus*, ut Plinii junioris * verba huc traham. * Missa facio elogia, quæ in Basilium congesserunt veteres. Plenæ sunt omnium paginæ: totus veneratur antiquitatis chorus; plandit tota eruditorum cavea. Quin vel illis silentibus, summam hominis pietatem, profundam scientiam, consummatissimam eloquentiam plurima quæ etiamnum exstant, scripta testantur. De stylo ejus sententiam dicat Photius * ὁ κεκτημένος, Ἄριστος (inquit) ἐν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁ μέγας Βασίλειος, λέξει δὲ καθαρᾷ καὶ εὐσήμῳ καὶ κυρίᾳ καὶ ὅλως πολιτικῇ καὶ πανηγυρικῇ δεινὸς, εἴπερ τις ἄλλος, χρήσασθαι, νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ' οὐδενὸς δεύτερος, πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος καί γε λαμπρότητος ἐραστής, καὶ ῥέων τῷ λόγῳ, καὶ ὥσπερ ἐξ αὐτοσχεδίου πηγάζων τὸ ῥεῖθρον. *Præstantissimus est in libris omnibus; pura etiam dictione, significante, propria & omnino civili ac panegyrica, si quis alias, uti novit: sensuumque ordine ac puritate primus & nemini secundus apparet; jam persuadendi quoque vim ac jucunditatem eam perspicuitate amat: atque ita ejus fluit oratio, quasi ultro tanquam e fonte rivulus scaturiret*. Subdit neminem, qui hunc sibi recte proposuerit, ullum alium, ne quidem ipsum Platonem & Demosthenem desideraturum esse. Photium secutus est, ut sede sua, ita & judicio Philotheus patriarcha CP. * qui hoc Basilii peculiare esse observat, de singulis tanto vigore differere, ὥσπερ τινὰ ψυχὴν τοῖς ἀψύχοις λόγοις ἐμπνέων, *ut animam quandam sermonibus inanimatis inspirare videatur*. Denique ipse Libanius *, rhetorum hoc sæculo extra controversiam princeps, & a religione nostra aliennus, in eruditorum corona positus, acceptis a Basilio literis, νενικήμεθα, exclamavit. Rogatus dicti rationem, respondit, ἐν κάλλει μὲν ἐπιστολῶν νενικήμεθα, *in elegantium epistolarum certamine victus quidem sum; at Basilius est qui vicit, is autem amicus noster est; & eam ob rationem gaudeo*. Lectis palam literis, eadem ab omnibus sententia lata est.

Margin notes: * De Script. in adden. ad tom. 1. p. 237. * Vid. Magd. Cent. 4. c. 10. † Orat. 20. p. 324. Vid. Naziazn. Orat. 20. p. 348. Sæc. IV. ab an. CCC. * L. 2. ep. 1. * Cod. 141. * Orat. in S. Basil. Bibl. PP. Gr. Lat. tom. 2. * Epist. ad Basil. inter Basil. 145.

[b] SCRIPTA.

Homiliæ 9. in Hexaemeron; quæ maximam, teste Suida *, admirationem merentur; nec ullis scriptis, nisi divinitus inspiratis, cedere debere affirmat frater ejus Gregorius *. Homiliæ istæ accuratissime & elegantissime olim (teste Cassiodoro *) ab Eustathio Latine versæ sunt, & Syncleticæ diaconissæ nuncupatæ.

Margin notes: * In voc. Βασίλειος. * In Hexaem. p. 5. * Divin. Lect. c. 5. p. 445.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr l. 6. c. 10. §. 18. vol. 13. p. 536. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 549. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles vol. 2. p. 124. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. not. 91. ad vit. *Basil. Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 6. vol. 8. p. 69. seq. item de Veritat. Christian. Relig. c. 2. §. 19. p. 84. *Long.* Bibl. sacr. p. 628.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Versio* ista habetur in Bibliothec. Patr. *Paris*. 1644. tom. 1. p. 1467. & in editione Basilii *Parisiensi* 1603. Opus istud interpretati sunt etiam Dionysius Exiguus, & Johan. Argyropilus Byzantinus. *Versiones* eorum habentur in quibusdam Basilii editionibus. Verum Dionysius non tam *hexaemeron Basilii*, quam *Nysseni homilias* 2. *de hominis Opificio* (quæ pro *Basilii homiliis* 10. & 11. in *hexaemeron* a quibusdam habebantur) Latine transtulit.

In Psalmos quosdam homiliæ 17. a quibus longe diversa sunt *Scholia in Psalmos*, quæ in Latinis Basilii editionibus reperiuntur, maximam partem ex Chrysostomo & Theodorito desumpta. *Prologum* homiliis istis præfixum Augustinus vel alius quivis sub ejus nomine Latine vertit, & *Tractatibus suis in Psalmos* apposuit.

Homiliæ 31. varii argumenti, viz. *Homilia in illud, Attende tibi ipsi; De Gratiarum actione; In Martyrem Jullittam; In illud, Destruam horrea mea; Ad Divites, In famem & siccitatem, Deus non est autor peccati, De Ira, De Invidia, In principium Proverbiorum, Exhortatio ad Baptismum, In Ebrietatem, De Fide, In illud, In principio erat Verbum, In sanctum Baptisma, In Barlaam martyrem, In Gordium martyrem, in quadraginta Martyres, Homilia dicta in Laicis, De Humilitate, Non esse adhærescendum rebus sæcularibus*, [a]*Ad Adolescentes de legendis Gentilium libris, De Christi humana generatione, In Mamantem martyrem, Contra Sabellianos, Anomæos, Arianos, De Pænitentia, Contra Calumniantes quod tres Deos colamus, De Paradiso, De libero Arbitrio.* In his homiliis 12ª. est in principium Proverbiorum, sed Oecumenius in 1. ad Tim. citat Basilii expositionem Proverbiorum, quasi integrum opus in Proverbia edidisset, quod hodie non puto exstare.

De Baptismo libri 2.

De vera Virginitate ad Letoium Melitensem.

Commentarii in 16. *priora Esaiæ capita*; de quibus a nonnullis immerito dubitatur. Basilii genuinum opus esse negat Erasmus, adversus cujus sententiam apologiam scripsit Tilmannus; certe citatur in *Eclogis* Simeonis magistri, ab Antonio Milissa in locis communibus Maximi, & Damasceno de imaginibus 3. ut recentiores mittam.

Adversus Eunomium libri 5. *egregii libri*, inquit Hieronymus*, ἐξαίρετοι λόγοι, ut ex eo Suidas. Verum duo posteriores libri tum ob nonnullam styli discrepantiam, tum quod in antiquissimis MSS. desint, neque veterum testimoniis fulciantur, non immerito in dubium vocari possunt. (* De Script. c. 116.)

Ad Amphilochium de Spiritu Sancto. Huic libro primus litem movit Erasmus, & ex eo alii; ejus saltem partem postremam suspectam & adulteratam esse clamitantes. Ea tamen nota absolvit, & Basilio vindicat, vir moderati ingenii & in antiquorum scriptis versatissimus, Is. Casaubonus*; qui diserte ait Erasmum ejusque in hac opinione sequaces planissime falli; omnesque ad unum veteris ecclesiæ doctores, Græcos pariter & Latinos, hac in re consentire. (* Exercit. 16. c. 43. conf. c. 13.)

Præfatio in Ascetica. (*Asterica* vitiose habent Codd. nonnulli Latini) Habetur etiam inter Chrysostomi opera.

Sermo de Abdicatione rerum.

Sermo de Cultu sive Exercitatione monastica.

De vera ac pia Fide.

Proœmium Ethicorum de Judicio Dei.

Capitula Ethica seu Moralia 80.

De Institutione Monachorum Sermones 2.

Regulæ fusius disputatæ 55. Quæstiones a Monachis propositas una cum Basilii responsionibus complexæ.

Regulæ breviores 313. quas in Latinum sermonem (aliquantulum tamen contractas) vertit Rufinus, addito ad Urseium Abbatem *Prologo*. *Versio* ista habetur in *Collectione Regularum* ab Holstenio edita, part. 1. pag. 95. &c.

Constitutiones monasticæ. Hi quatuor tractatus ejusdem sunt argumenti, & sub generali *Ascetici* nomine ab Hieronymo* & Sozomeno † memorantur; quamvis Sozomeni tempore erant, qui hunc libellum Eustathio Sebasteno ascriberent: sed absque summa injuria Basilio abjudicari non potest. Scripsisse illum *Regulas monasticas*, dum adhuc in Eremo versaretur, testatur Nazianzenus*, seque in iis condendis una cum Basilio laborasse indicat*. Fatendum sane est in *Ascetica* ista plurima a Basilii genio aliena irrepsisse: quænam vero ea sint, vel quos autores habent haud ita certo judicari potest. Ex iis nonnulla Eustathio deberi veri non absimile est. Certe Ascetica hæc Eustathio Sebasteæ episcopo, Basilii contemporaneo, tribuunt e veteribus Sozomenus lib. 3. c. 13. & Nicephorus lib. 9. c. 16. & l. 13. c. 29. ut Tilmannum, Espencæum, Garetium, Hospanianum, Scultetum, aliosque recentiores mittam. Quam tamen sententiam inanem vocat Baronius ad an. 361. sect. 52. eumque summam esse stultitiam ait. Totum opus ætate Photii*, qui illud magnopere laudat, duobus constabat libris, quorum primus continebat breves illos *Sermones de Judicio Dei, de Fide*, &c. qui Ethicis præponi solent; secundus *Ethica* seu *Moralia*, item *Regulas Asceticas fusiores* 55.

(* De Script. c. 116. † L. 3. c. 14. * Orat. 20. p. 358. * Epist. 9. ad Basil. p. 774. * Cod. 191.)

[a] Hanc homiliam recudi curavit *Joh. Potter*, Cantuar. hodie Archiepisc. digniss. Oxon. 1694. Potteriana edit. una cum notis *Jo. Hen. Maii* recusa est Francof. 1714. 4to.

per

Sæc. IV. ab an. CCC. per modum interrogationum & responsionum explicatas: deinde breviores alias numero 313. prout hodie etiam exstant descriptæ ex vetustissimo exemplari ex Ponto allato collatoque cum altero, quod Cæsareæ in ipsius Basilii Ptochotrophio asservabatur; quod ex scholiis quibusdam, quæ his regulis apponi solent, manifestum est.[a]

Epistola ad Chilonem Anachoretam de vita eremitica, cui annexa est *Admonitio brevis ad Anachoretas juniores.*

Ad Monachum lapsum epistolæ 2.

Ad Virginem lapsam epistola.

Ad Amphilochium epistolæ canonicæ 3.

[b] *Epistolæ aliæ* 428. in quibus quædam habentur a Nazianzeno & Libanio ad Basilium scriptæ. Has tanquam epistolarum scribendarum normam commendat Photius*, utpote quæ ἐπιστολιμαίων χαρακτῆρα optime exprimunt.

* Cod. 143.

[c] *Liturgia*, cujus autorem Basilium fuisse nulla justa est dubitandi ratio. Constituit enim teste Nazianzeno*, εὐχῶν διατάξεις, καὶ εὐκοσμίας τοῦ βήματος: ipseque *in Epistola* * *ad Clerum Neocæsariensem* describit *Precum formulam*, quæ in Monasteriis suis observari solebat, omnibus, ut ait, Dei ecclesiis consona. Hæc quidem *Liturgia*, prout exstat hodie, plurimum est interpolata, variis additamentis pro sæculi, quo facta sunt, genio & conditione aucta: adeoque ejus exemplaria quo vetustiora, eo breviora & castiora reperiuntur; ut ex Anaphora, quam ex lingua Syriaca traduxit Andreas Masius, liquido constat. Romæ in bibliotheca Barberina habetur Græce MS. Basilii liturgia annorum plus mille, charactere unciali, & sine accentibus. Ea antiquitate nullam hujus liturgiæ codicem exstare arbitratur, qui vidit, Cl. Montefalconus Diarii Ital. p. 210. Exstat *Liturgia* ista Gr. Lat. in Auctuar. Biblioth. Patr. *Parisi.* 1624. & alibi sæpissime[d]. Anaphora etiam Masiana in bibliotheca Patr. haberi solet.

* Orat. 20. p. 340. * Ep. 63.

Alia Liturgia ex Arabico conversa a Victorio Scialagh Accurensi Maronita e monte Libano, & edita *Augustæ-Vindel.* 1604. 4°. exinde Bibliothec. Patr. inserta. *Orationem insignem* ex Basilii *Liturgia* citat Petrus diaconus, quæ in tribus hisce liturgiis neutiquam reperitur.

Conciones morales 24. ex Basilii scriptis per Simeonem Logothetam selectæ.

De Jejunio sermones 2. Posteriorem homiliam non esse Basilii censet Erasmus, sed studiosi cujuspiam sese ad prioris æmulationem exercentis; alii tamen aliter sentiunt, & in his Jacobus Billius Observat. Sacr. lib. 10. c. 9. præcipue quia a Damasceno in parallelis tanquam Basilii citatur. Sæc. IV. ab an. CCC.

Orationes 2. *altera de Jejunio*, *altera in Proverbiorum caput* 6. quas Gr. Lat. edidit Coteler. Monum. Eccles. Græc. tom. 1.

De Morte sermo, & *de extremo Judicio* alius; a Ger. Vossio inter Ephræmi opera editi, primus inter conciones morales a Simeone collectas habetur.

[e] SUPPOSITITIA.

Animadversiones in Canonicos & Canonicas Peccantes; quæ cum incerti autoris sint, & inter Basilii scripta repertæ, ei a nonnullis, nulla tamen ratione nixis, adscribuntur.

Pœnæ in Monachos delinquentes; de quibus idem ac de præcedentibus dictum esto.

Homilia decima & undecima in Hexaemeron, quas a Gregorio Nysseno additas fuisse Socrates*, atque ipse Nyssenus † fidem faciunt.

* L. 4. c. 26. † Hexaem. in fin.

[f] *De Grammatica exercitatione libellus*, qui revera est Johannis Moschopuli.

De Consolatione in adversis epistola Lat. quæ Victoris Cartennensis est.

De laudibus Eremi, seu *Vitæ solitariæ* Lat. Fragmentum est ex opere Petri Damiani.

Admonitio ad filium spiritualem Lat. Habetur etiam aliquantulum emendatior in appendice ad Cod. regularum Holstenii. *Parisi.* 1663. 4°.

Precatio, qua S. Basilius uti solebat, antequam sacris operaretur, ex Syriaco per Masium versa, sed cujus nemo veterum, immo nec ullus probatæ fidei scriptor meminerit.

Epistolæ duæ ad Apollinarium, a Cotelerio Gr. Lat. editæ, Monument. Eccles. Gr. tom. 2. dubiæ admodum fidei: immo, si conferantur cum *Epistolis* 59, 79, 82. certo certius spuriæ. Nec melioris quidem notæ est *Epistola ad Theodosium Imp.* ab eodem evulgata.

Disputatio contra Aetium Arianum citatur a Damasceno contra Acephalos, tomo quarto antiquæ lectionis H. Canisii pag. 173[g]. locus Basilii bis producitur in actis Ephesini concilii (pag. 397. & 543. edit. Romæ.) Explicatio Job sæpe producitur in Græca catena in Job a Paulo Comitolo edit. (tom. 16. 14.) Tomo quinto antiquæ lectiones H. Canisii habentur Latine Franc. Turriano interprete. 1°. S. Basilii M. Rationes syllogisticæ, contra Arianos (pag. 166[h].) 2°. Fragmentum ejusdem contra Eunomium (pag. 171[i].) Expositio Magni

a Hoc opus habetur apud *Joseph. Mar. Thomasium* inter Institut. Theolog. Antiq. PP. vol. 2. Rom 1710. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 10. § 3. vol. 1. p. 407. seq. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 572. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 9. not 95. ad vit. *Basil.* d Habetur item in Collect. Liturgiarum orientalium ab *Eusebio Renaudot* edit. Paris. 1716. vol. 1. p. 1. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. vol. 8. p. 87. seq. f Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 7. §. 15. vol. 7. p. 35. g Edit. nov. tom. 2. p. 29. h Edit. nov. tom. 1. p. 169. i Edit. nov. tom. 1. p. 171.

Sæc. IV. ab an. CCC. Basilii, & Gregorii Theologi, de sancta & orthodoxa fide (pag. 177 [a].) Græce exstitit MS. in Abr. Sculteti bibliotheca hoc titulo, Ἔκθεσις τῆς ὁσίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου περὶ τῆς ἁγίας, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως. Basilii & Gregorii theologi dialogus, de invisibili Dei essentia, Gil. Genebrardo interprete, habetur tomo 4. Biblioth. Patr. *Col.* 1093. Græce se habere MS. in sua bibliotheca notat Scultetus de Script. Basil. pag. 260.

Philocalia Origenis ἐκλογαὶ. viz. ex variis libris Origenis selectæ, a Basilio Magno, & Gregorio Nazianzeno: ut constat ex ipsius Gregorii ad Theodorum Tyanensem episcopum epistola, quæ in editione Græco-Latina ordine est 87. pag. 843. quæ & ipsa præfigitur Philocaliæ a Gilb. Genebrardo, editæ, ad calcem operum Origenis. tom. 1. *p.* 2.

Fragmentum *epistolæ ad Julianum Imp.* habetur concilii Nicæni secundi Act. 2. 4. & exinde inter Basilii epistolas num. 205. Supposititium esse, & stylus & materia satis arguit: quin & cordatiores pontificii non inviti agnoscunt. Alia denique promiscua de Basilii scriptis huc addenda sunt. Inter varia sacra a Steph. Le Moin edita, p. 147. locum habet Basilii Magni Ἔκθεσις πίστεως ἐν συντόμῳ. Quæ non ipsius Basilii videtur, sed ex illius scriptis per modum interrogationis & responsionis, post Nestoriana & Eutychiana tempora, collecta. Tom. 1. inter *varii argumenti homilias* 31. vicesima quinta est εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, quæ *Lovanii* anno 1537. Græce primum prodiit, mihi quidem non uno nomine suspecta, & vel Basilii fœtum non esse, vel quibusdam in locis egregie interpolatum. Non tam quod voce θεοτόκος utitur, post exortam demum Nestorii hæresin patribus admodum familiari (etsi non negaverim Athanasium, lib. 4. *adversus Arianos*, hanc vocem usurpasse) quam partim quod affirmaverit, *doctrinæ pietatis non officere, siquis existimaverit, Mariam post partum, tum demum nuptialia opera viro suo non negasse.* Quod constanti ecclesiæ catholicæ sententiæ repugnat. Unde *Antidico-Mariani*, & *Helvidiani* communi omnium sæculorum suffragio damnati, inter hæreticos relati sunt. Partim quod putidam fabellam, ex traditione, *uti inquit*, ad nos derivatam, certe ex fabuloso S. Jacobi Proto-evangelio haustam, profert, de *Zacharia pontifice, qui quod B. Mariam Dominum parientem citra virginitatis corruptionem prædicaret, a Judæis inter templum & altare interfectus est.* Ipse certe Hieronymus *, acerrimus aliter

* Com. in Matt. c. 23. t. 9. p. 70.

Mariæ virginitatis defensor, hanc traditionem, ad apocryphorum somnia relegat; subditque, *hoc, quia de scripturis non habet autoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Alias forsan dubitandi rationes ipsa homilia attento lectori suppeditabit: quas jam missas facio. [b] *Precationem quandam Basilii* ex Codice MS. Bodleiano Græce una cum versione Anglica in *Catechismo suo practico* olim extulit vir longe doctissimus H. Hammondus noster. *Homiliam Arabicam* sub Basilii nostri nomine *in commemorationem B. Virginis Mariæ* in bibliotheca sua, libris orientalibus refertissima, habuit Gilb. Gaulminus, cujus exemplar in insula Rhodo exaratum erat. Quædam ex hac homilia de *S Petro principe apostolorum, summoque ecclesiæ catholicæ sacerdote, ab ipso Christo constituto, aliisque*, profert Abr. Ecchellensis, Eutych. Vindic. part. 2. p. 226, 246. Sed genuinam esse spondere non audet ipsemet Ecchellensis, Ibid. pag. 486. citat itidem *librum Arabicum demonstrationis*, S. Basilio, ejusque duobus fratribus Gregorio & Petro tributum, & ex eo nonnulla in defensionem *Transubstantiationis* adducit. *Opus*, vocat, *eruditissimum.* Tractat *de unitate Dei, ejusque essentia, de Ecclesiæ traditionibus, mysteriis, ministeriis ecclesiasticis, aliisque permultis id genus rebus.* Asservatur Romæ in bibliotheca S. Petri montis aurei. Verum scripta Græcorum patrum, quæ soli proferunt orientales, merito suspicamur, neque temere iis fidem adhibendam esse censemus; ne dicam Ecchellensem omnium pene mortalium fuisse immodicum traditionum, & quisquiliarum ex oriente allatarum amatorem, cultorem, & defensorem egregium. Exstant apud Cl. Galeum ista Basilii Magni scripta Græce manu exarata. *Responsiones Basilii ad Eubulum. Epistola brevis ad Optatum quendam.* Excerptum ex *epistola Basilii M. ad Neapolitanos cum scholiis.* Basilii M. multa, in catenam in *Isaiam* relata. *Excerpta* ex Basilio M. in *Psalmos.*

[c] Prodierunt Basilii opera Græc. *Venet.* 1535. *Basil.* 1532. (in quibus altera fere pars Basilii operum desideratur) 1551. cujus prima pars (notante Cl. Usserio Biblioth. Theol. p. 303.) expressa est ex editione *Basil.* 1532. Sequitur pars secunda a pag. 373. in edit. *Venet.* an. 1535. in qua continentur, 1°. Ἀσκητικά; sic enim ibi communiter inscribuntur, quæ habentur a pag. 373. ad 646. 2°. *Libri 5. contra Eunomium* a pag. 646. ad finem voluminis. Lat. ibidem. 1520. 1540. *Antverp.* 1568. *Paris.* 1571. Gr. Lat. cum notis Frontonis Ducæi, & appendice,

a Edit. nov. tom. 1. p. 188. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 28. vol. 8. p. 92. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 158. *Oudin.* tom. 1. p. 579. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19 §. 5. vol. 8 p. 66.

Paris.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Parif.* 1618. 2. vol. in fol. Deinde ibidem (fed non eodem fervato ordine) 1638. 3. vol. fol. editio priore quidem minus pulchra ac caftigata [a]. Ad commodiorem operum S. Bafilii intelligentiam non parum conferet Fr. Combefifii *Bafilius reftitutus*; in quo ex optimis MSS. textum caftigavit, auxit, illuftravit, & verfiones recenfuit. Edidit hoc opus *Parif.* 1679. 2. vol. 8°. Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] GRE-

[a] Annis 1721. 1722. & 1730. prodierunt *Parifiis*, opera omnia S. *Bafilii*, ftudio Monach. Benedict. nova interpretatione, criticis præfationibus, notis, variis lectionibus illuftrata, nec non S. Doctoris vita & copiofif. indicibus locupletata, in 3. vol. fol.

Tomo primo continentur
Homiliæ in Hexaemeron novem.

1 In illud, *In principio fecit Deus* &c.
2. In illud, *Invifibilis erat terra*,
3. *De firmamento.*
4. *De aquarum congregatione.*
5. *De germinatione terræ.*
6 *De generatione luminarium.*
7. *De reptilibus.*
8. *De volatilibus.*
9. *De terreftribus.*

Homiliæ in quofdam Pfalmos.

1 *In Pfalmum primum.*
2 *In Pfalmum feptimum.*
3. *In partem Pfalmi* 14. *& contra fœneratores.*
4. *In Pfalmum* 28.
5. *In Pfalmum* 29.
6. *In Pfalmum* 32.
7. *In Pfalmum* 33.
8. *In Pfalmum* 44.
9. *In Pfalmum* 45.
10. *In Pfalmum* 48.
11. *In Pfalmum* 59.
12. *In Pfalmum* 61.
13 *In Pfalmum* 104.

Libri adverfus Eunomium 5.

Appendix, complectens opera quædam Bafilio falfo adfcripta; quibus opus Eunomii adjungitur.

De hominis ftructura.
Oratio 1.
Oratio 2.
De Paradifo.
In Pfalmum 14
In Pfalmum 28.
In Pfalmum 37.
In Pfalmum 115
In Pfalmum 132.
Enarratio in prophetam Efaiam.
Eunomii libri.
Euftathii in Hexaemeron Bafilii M. latina metaphrafis.
Notæ Frontonis Ducæi,
Notæ Frederici Morelli.

Tomo fecundo continentur
Homiliæ de diverfis.

1. *De Jejunio.*
2. *De Jejunio.*
3. In illud, *Attende tibiipfi.*
4. *De gratiarum actione.*
5. *In Martyrem Julittam* &c.
6. In illud, *Deftruam horrea mea & majora ædificabo* &c. & *de avaritia.*
7. *In Divites.*
8. *In Famem & ficcitatem.*
9. In illud, *Quod Deus non eft autor malorum.*
10. *Adverfus iratos.*
11. *De Invidia.*
12. *In principium Proverbiorum.*
13. *In fanctum Baptifmum.*
14. *In Ebriofos.*
15. *De fide.*
16. In illud, *In principio erat Verbum.*
17. *In Barlaam martyrem.*
18. *In Gordium martyrem.*
19. *In fanctos quadraginta martyres.*
20. *De humilitate.*
21. *Quod rebus mundanis adhærendum non fit, & de incendio extra ecclefiam facto.*
22. *Ad adolefcentes, de legendis libris Gentilium.*
23. *In Mamantem martyrem.*
24 *Contra Sabellianos & Arium & Anomæos.*

Afcetica.

Prævia Inftitutio afcetica.
Sermo afceticus de renuntiatione fæculi &c.
Sermo de afcetica difciplina, quomodo monachum ornari oporteat,
Proœmium de Judicio Dei.
Sermo de fide.
Index Moralium.
Initium Moralium
Sermo afceticus.
Sermo afceticus.
Proœmium in Regulas fufius tractatas.
Capita Regularum fufius tractatarum.
Regulæ fufius tractata.
Capita Regularum brevius tractatarum.
Proœmium in Regulas breviores.
Regulæ brevius tractatæ.
Pœnæ in Monachos delinquentes.
Epitimia in Canonicas.
Capita Conftitutionum.
Conftitutiones Monafticæ.
Homilia de Spiritu fancto.
Homilia in aliquot Scripturæ locos, dicta in Lacizis.
Homilia in fanctam Chrifti generationem.
Homilia de Pœnitentia.
Homilia adverfus calumniatores S. Trinitatis.
Sermo de libero arbitrio.
Homilia in illud, *Ne dederis fomnum oculis tuis,* &c.
Homilia 3. *de Jejunio.*
Sermo afceticus, de religiofæ exercitationis informatione.
Liber 1. *de Baptifmo.*
Liber 2. *de Baptifmo.*
Liturgia S Bafilii Alexandrina.
Liturgia S. Bafilii Coptica.
Tractatus de confolatione in adverfis.
De laude folitariæ vitæ.
Admonitio ad Filium fpiritualem.

Homiliæ S. Bafilii quas tranftulit Ruffinus e Græco in Latinum.

1. *In Pfalmum* 1.
2. In illud, *Attende tibi ne forte fiat in corde tuo fermo occultus iniquitas.*
3. In illud Lucæ, *Cujufdam divitis fructus uberes ager attulit,* &c.
4 *De invidia.*
5. *In principium Proverbiorum Salomonis.*
6. *De fide.*
7. *Ad Virginem lapfam.*
8. *In Pfalmum* 59.
Notæ Frontonis Ducæi.
Notæ & animadv. Frederici Morelli.

Tomo tertio continentur

Liber de Spiritu Sancto.
S. Bafilii Epiftolæ fecundum ordinem temporum nunc primum difpofitæ & in tres claffes diftributæ.
Claffis 1. continet epiftolas ante epifcopatum fcriptas ab anno 357. ad ann. 370. quibus adduntur nonnullæ dubiæ, quia videntur ad hoc tempus pertinere.
2. Quas epifcopus fcripfit ab anno 370. ad ann. 378.
3. Epiftolas nulla temporis nota fignatas cum pluribus dubiis & fpuriis nonnullis.

Appendix.

Sermones viginti quatuor de moribus per Symeonem Magiftrum & Logothetam felecti ex omnibus S. Bafilii operibus.
1. *De virtute & vitio.*
2. *De doctrina & admonitione.*
3. *De caritate in Deum & proximum.*
4. *De eleemofyna.*
5. *De divitiis & paupertate.*
6. *De avaritia.*
7. *De peccato.*
8. *De pœnitentia.*
9. *De oratione.*
10. *De jejunio.*
11. *De morte.*
12. *De triftitia & animi dejectione.*
13. *De patientia & longanimitate.*

Sæc. IV. ab an. CCC 370.

[a] GREGORIUS, gente Ponticus, Basilii Magni frater natu minor; primis juventutis annis rhetoricæ studio totus incubuit; a quo datis ad illum literis Gregorius Nazianzenus ad sacrarum literarum cognitionem revocavit; effecitque, ut ἄδοξον εὐδοξίαν, ut theologi * verbis utar, contemptui haberet, qua nimium ante delectari videbatur. Exeunte, ut videtur, anno 370. Nyssæ in confinio Cappadociæ urbis episcopus constitutus est, fidei Nicænæ propugnator acerrimus. Eo nomine, ab unico, eoque vili admodum, homuncione accusatus, Valentis Imp. jussu mox in exilium mittitur. Octo circiter annos exul variis in locis erravit, dura ubivis & gravissima ab Arianis passus. Anno 378. sedi restitutus, a synodo Antiochena, cui interfuit una cum aliis quibusdam episcopis ad visitandas Arabiæ ecclesias legatus est, Theodosio imperatore currus publici usum ei concedente. Arabiam pergens, Hierosolymam invisit, & loca sancta pia mente contemplatus est: verum vitiis, ac dissidiis Hierosolymitanorum offensus pedem subito retraxit; quin & *Epistolam* adversus Hierosolymam pietatis ergo adeuntes paulo post exaravit. Anno 381. cum ad synodum Constantinopolitanam iret; libros a se contra Eunomium scriptos secum detulit; quos audientibus Gregorio Nazianzeno & Hieronymo recitavit. Concilii istius magna pars fuit; adeo ut non tantum a patribus eligeretur, qui Meletium Antiochenum sedente synodo defunctum funebri oratione laudaret; verum etiam symboli synodici compositionem curæ suæ commissam habuit; (teste Nicephoro *) ut quæ in Symbolo Nicæno deerant, ipse suppleret, ac perfectiorem fidei confessionem conderet. Eodem circiter tempore judex catholicæ professionis Ponticæ Diœcesêos episcopis datus est, una cum Helladio Cæsareæ episcopo, Basilii successore. De obitu ejus nihil liquet: id modo certissime constat usque ad synodi Constantinopoli anno 394. habitæ, cui præsens aderat, tempora vitam prorogasse. Conjugatum fuisse, & uxorem Theosebiam nomine, ejus etiam τῆς ἱερᾶς σύζυγον, habuisse, testes sunt omni exceptione majores, Gregorius Nazianzenus *, (qui illam impense laudat) ipse Nyssenus *, & Nicephorus †.

* Epist. 43. p. 804.

* Hist. Eccl. l. 12. c. 13.

* Epist. 95.

* L. de Virgin. c. 3.

† L. 11. c. 19.

Vir erat, qui egregia morum sanctitate, ac omnigena eruditionis laude inter primos facile enituit; eloquentia adhuc & dicendi ubertate nulli secundus. Erat enim, censente Photio *, *τὴν μὲν φράσιν, εἴπερ ἄλλος ῥητόρων, λαμπρός, καὶ ἡδονῆς ὤτων ἀποστάζων — πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασι. Stylus illi, si cui rhetorum, illustris, & jucunditatem auribus instillans: — abundat etiam enthymematis atque exemplis.*

* Cod. 6.

[b] SCRIPTA.

Hexaemeron, seu *de Opere sex dierum.*

De Hominis opificio liber. Habetur seorsim cum notis Leunclavii *Basil.* 1567. Græc. Lat. Librum istum Latine olim vertit Dionysius Exiguus; cujus versio extat *Colon.* 1551. *Basil.* 1562. *Colon.* 1573. Sed utrobique truncata *epistola interpretis ad Eugippium presbyterum nuncupatoria*, & *versione præfationis Gregorii Nysseni:* quas exhibet Johan. Mabillon. Analect. tom. 2. p. 1. In impressis operis istius exemplaribus Græcis lemma capitis undecimi sic se habet: ὅτι ἀθεώρητος ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. Tam absurdæ sententiæ medelam attulit Cl. Lambecius *, qui in sex codicibus MSS. bibliothecæ Cæsareæ constanter legi monet, ὅτι ἀθεώρητος ἡ τοῦ νοῦ φύσις.

* Comment. de Biblioth. Vindob. l. 1. par. 2. p. 59.

De Vita Mosis, seu *de Vita perfecta.*

In Psalmorum inscriptiones Tractatus 2.

In Psalmum sextum de Octava, viz. *in festum Circumcisionis.*

In Ecclesiasten conciones 8.

In Cantica Canticorum explanatio, homiliis 15. constans.

De oratione Dominica homiliæ 5.

De Vita beata comparanda, sive *de Beatitudinibus orationes* 8.

In illud Apostoli 1. Cor. 15. *Quando sibi subjecerit omnia*, &c.

[c] *De imagine & similitudine Dei in homine libellus.*

Epistola de Ventriloqua seu Pythonissa.

Oratio in suam Ordinationem.

Contra Apollinarem.

Contra Fatum.

Tractatus de communibus Notionibus adsus Græcos.

De Anima.

Epistola canonica ad S. Letoium Metilenes episcopum.

14. *De futuro judicio.*
15. *De imperio ac potestate.*
16. *De ingluvie & ebrietate.*
17. *De ira & odio.*
18. *De invidia & malevolentia.*
19. *De temperantia & incontinentia.*
20. *De humilitate & inani gloria.*
21. *De prospera & adversa fortuna, & de prudentia.*
22. *De providentia.*
23. *De anima.*
24. *De honore parentibus exhibendo, ac de senectute atque juventute.*

Liber de virginitate.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20. §. 1. vol. 8. p. 144. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit *Gregor. Oudin.* tom. 1. p. 585. seq.
b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20. §. 1. vol. 8. p. 145. seq. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 538. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2 p. 177. *Oudin.* tom. 1. p. 596. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. not. 12. ad vit. *Greg. Nyssen. Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 20. p. 86. *Long.* Bibl. sacra. p. 752. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 35. §. 5. vol. 9. p. 331.

Oratio

Sæc. IV. ab an. CCC.

Oratio in eos qui differunt Baptismum.

De fugienda Fornicatione oratio in 1. Cor. VI. 18.

De Pauperibus amandis orationes 2.

In Pentecosten oratio. Lat.

Contra Usurarios.

Contra Eunomium libri 13. ex quibus primus a Jac. Gretzero primum editus est in appendice Nysseni *Parif.* 1618. Notandum est in nonnullis exemplaribus, integris licet, nonnisi 12. libros inveniri, propterea quod in aliis liber quintus bifariam dividatur.

Tres Deos dici non oportere, ad Ablabium.

Ad Eustathium de S. Trinitate, & quod Spiritus S. sit Deus.

Ad Petrum fratrem de differentia Essentiæ & Hypostaseus. Hi duo tractatus inter Basilii epistolas num. 80. & 43. leguntur; eique potius ascribendi sunt.

Ad Simplicium Tribunum de fide.

Catechetica magna Oratio. Observat Sellerus post Gretserum & Front. Ducæum orationis hujusce finem Gregorii nostri non esse. Certe si Severus, qui bis terve in eo citatur, fuerit famosus ille Acephalorum antesignanus, 150. annos post Nyssenum vixisse necesse est; & tamen de distinctione vocabulorum, quibus usus est Severus, se ex sententia doctorum ecclesiasticorum opus editurum pollicetur. Adde, quod hæc additamenta cum superioribus non conveniunt, quæ de alia plane materia agunt, & his verbis desiuunt, καὶ πῶσι μὲν εἰς πεῖσιν. Ut assumentum esse ab alia manu ascitum dubitari nequit.

De Virginitate vera & incorrupta.

Contra Manichæos syllogismi 10.

[a] *De Anima & Resurrectione Dialogus*, circa an. 378. ex occasione mortis Macrinæ fororis scriptus.

Adversus Apollinarem, ad Theophilum Alexandrinum.

Quid nomen, professiove Christiana sibi velit; ad Harmonium.

De perfectione Christiani ad Olympium monachum.

De proposito secundum Deum descriptio summaria.

Adversus eos, qui castigationes ægre ferunt.

De Infantibus præmature abreptis ad Hierium.

Oratio in diem natalem Christi.

Oratio in S. Stephanum protomartyrem. Autoritate Photii Cod. 271. adscribenda est hæc oratio Asterio Amaseuo, inter cujus homilias a Combefisio edita est.

Oratio de sancto Christi baptismate. Sæc. IV. ab an. CCC.

In sanctum Pascha & in festum Resurrectionis orationes 5.

Oratio de ascensione Domini.

Oratio de occursu Domini & Simeone, quam a Metaphraste interpolatam esse multi suspicantur.

Oratio de Deitate Filii & Spiritus Sancti, & de Abrahamo.

Oratio in laudem Basilii fratris.

[b] *In* 40. *Martyres orationes* 3.

Oratio consolatoria in funere Pulcheriæ.

De Placilla Augusta oratio funebris.

[c] *Vita S. Gregorii Thaumaturgi.*

De laudibus sancti viri ac martyris Theodori.

De Magno Meletio Antiocheno oratio funebris.

Vita atque Encomium S. Patris Ephram Syri.

Non esse dolendum ob eorum obitum, qui in fide dormierunt.

Epistola ad Flavianum.

Oratio seu *Epistola de iis, qui adeunt Hierosolymam*, a pontificiis nonnullis frustra vellicata. Eam edidit seorsim Gr. Lat. P. Molinæus *Hanoviæ*, 1607 [d]. & ad calcem dissertationis de *Peregrinationibus religiosis*, addita etiam pro hac epistola, Apologia, Jo. Hen. Heideggerus *Tigur.* 1670. 8°.

Epistola ad Eustathiam, Ambrosiam, & Basilissam, ab If. Casaubono cum notis seorsim edita Gr. Lat. *Hanoviæ* 1607.

Epistola ad Petrum fratrem, libris *contra Eunomium* præfixa.

Vita S. Macrinæ Sororis.

Expositiones sive *Commentarii in Cantica Canticorum*, exstant Gr. Lat. tum in auctuario Bibliothecæ Patr. *Parif.* 1624. tom. 2. p. 681. tum seorsim sæpius.

In illud, *Faciamus hominem ad imaginem nostram, oratio* 1.

In Hominis creationem oratio 2. Duæ istæ orationes a nonnullis male inscriptæ sunt Basilio; cujus hexaemeri decimum undecimumque librum constituunt.

[e] SPURIA.

In Mulierem peccatricem, & eos, qui durius alios judicant, & de Pænitentia.

Oratio in principium Jejuniorum. Duas istas orationes Asterii Amaseni esse patet ex Photio Cod. 271.

De Trinitate adversus Judæos ex veteri Testamento delecta Testimonia (in quibus inter alios Chrysostomus citatur) cum explicatione, Latine tantum.

De Natura humana libri 8. qui Nemesii sunt.

[a] Exstat inter Anecdota Gr. *Jo. Christoph. Wolfii* tom. 2. p. 274. *Hamburg* 1723. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad Hist. 40. Martyr. not. 3. [c] Conf. Catalog. Cod. MSS. Biblioth. Coislian. a *Montfaucon.* edit. p. 180. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 617. [e] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 610.

DEPERDITA.

Expositiones in Proverbia; quarum meminit ipse Nyssenus concione 1. in Ecclesiast.

Contra Ablavium de Patris, Filii & Sp. S. divinitate; nisi quis forsan ex argumenti affinitate suspicetur idem esse opus cum *libello ad Ablabium*, qui exstat.

Commentarii in epistolam D. Pauli ad Philippenses; quorum meminit Cyrillus lib. ad Euoptium contra Theod. & fragmentum ex iis profert.

Euthymius *Panopl.* part. a. tit. a. locum ex Nysseni libro de eo, *Quod tres dicere Deos non oporteat*, adducit, qui in eo, qui hodie exstat, ejusce tituli libro non comparet.

[a] Exstant ejus opera Latine variis locis & temporibus edita, *Basil.* 1562. auctiora ibid. 1570. *Paris.* 1573. & cura Frontonis Ducæi ibid. 1605. tom. a. Gr. Lat. studio Fred. Morelli, *Paris.* 1615. 2. vol. cum notis Frontonis Ducæi. Appendicem addidit ea, quæ in editione ista vel Græce & Latine, vel Græce tantum decrant, supplentem Jac. Gretserus ibid. 1618. fol. denique integra prodierunt ibid. 1638. vol. 3. in fol. quæ quidem editio parum castigata est, ac longe infra priorem subsidit.

370. [b] PETRUS, Basilii & Gregorii frater natu minimus, sub sororis suæ Macrinæ cura ac tutela educatus; quæ juvenem ad virtutem & meliores artes natum, ad vitam asceticam & severioris pietatis exercitia diligenter formavit. Erga omnes comis erat ac benignus, erga pauperes beneficentissimus. A Basilio primum presbyter factus, deinde Sebasteæ Cappadocum episcopus ordinatus, quo vero anno non satis liquet. Basilio superstes Gregorium fratrem rogavit, ut illius famam ab Eunomio hæretico vellicatam scriptis editis defenderet. Quo anno obierit, incertum est. Exstat *Epistola unica ad Gregorium* fratrem *libris Nysseni adversus Eunomium* præmissa. Exstat opus MS. sed Arabice scriptum, *Alborhan*, sive *Demonstratio*, dictum. Ex cujus parte prima nonnulla in gratiam Transubstantiationis profert Abr. Ecchellensis *Not. ad Catal. Hebedjesu*, pag. 51. Quanti pretii, vel an omnino sit genuinum hoc opus, quod plusquam suspicari fas est, dicant nobis qui harum literarum peritiores sunt. Vide quæ de hoc ipso opere, in S. Basilio notavimus. Notet lector, quod observatu non indignum est, tres fuisse fratres uno eodemque tempore, & in eadem regione episcopos, singulos pietate & doctrina celebres,

[c] GREGORIUS, a Nazianzo obscuro secundæ Cappadociæ oppido, *Nazianzenus* dictus; Basilio fuit non modo σύγχρονος, verum socius & amicus summus, tam arcta consuetudine illi conjunctus, ut ipso fatente, ψυχὴ μία δυοῖν δίχα σωμάτων λαχοῦσα, *bina corpora una ligaret anima*. Natus est Arianzi in prædio paterno prope Nazianzum circa Nicæni concilii tempora; Deo ita disponente, ut eo tempore in lucem ederetur qui gravissimus Arianorum malleus futurus esset. Patrem habuit Gregorium, virum optimum, at Hypsistariorum erroribus misere seductum, (secta ea erat ex Judaismo & Gentilismo conflata, quæ tamen summum illum & ὕψιστον Θεὸν, unde sectæ nomen, unice colebat) matrem Nonnam, fœminam lectissimam & pietate conspicuam, qua mediante, conjux ab erroribus ad Christianam religionem revocatur; qui salutari lavacro tinctus, ad Nazianzenæ urbis episcopatum promovetur, quem 45. annis tenuit, & pene centenarius obiit. Gregorius noster, præclarus adolescens, disciplinarum studiis incubuit primo Cæsareæ Cappadocum, deinde apud Cæsaream Palæstinæ Thespesii rhetoris scholam frequentavit. Posthæc Alexandriam profectus, inde periculosa admodum navigatione Athenas petiit, ubi studiis feliciter perfunctus, jamjam discessurus, rogante juventute Academica, & consertis quasi manibus retinente, docendi provinciam aliquantisper subiit: sed deposita statim cathedra, rediit in patriam, mox presbyter a patre ordinatus. Imperante Juliano in pangendis versibus pene totus erat, quos quovis fere metri genere & de omni gravissimo argumento composuit, ut illaudabile illud, & ipso fatente Ammiano *, *inclemens edictum, perenni silentio obruendum*, quo e Christianorum * L. 21. & 25.
præceptorum manibus excussi erant Gentilium libri, eluderet, damnumque resarciret. Turbarum exinde pertæsus, & ad rigidiorem vitam magis a natura factus, ad Basilium suum in Ponti solitudines, τὰς τῶν μακάρων νήσους, ut eas scite vocat *, secessit. * Ad Basil. Ep. 7.
Posthæc Basilius circa an. 370. ecclesiarum Cappadociæ dignitatem archiepiscopalem adeptus, Nazianzenum Sasimorum, vilis Cappadociæ secundæ oppidi, episcopum constituit; stomachante Gregorio, & indissolubile amicitiæ vinculum tantum non rumpente, quin nec sedem suam semel invisere dignatus est iste, locum quidem ignobilem, insalubrem, & inamœnum, procellis, urbicisque tumultibus plenum. Tandem obnixe rogatus, ut ad sublevandam

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 20 §. 8. vol 8. p. 165. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 183. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit. *Greg. Nyss.* Art. 6, 7. c *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 159. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit. *Greg. Nazianz.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 2. vol. 7. p. 508. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 117. *Cleric.* vit. *Greg. Nazianz.* *Oudin.* tom. 1. p. 614.

patris

Sæc. IV. ab an. CCC. patris extremo jam senio laborantis infirmitatem ecclesiæ Nazianzenæ curam susciperet, consensit, ea lege, ut patre ex hac vita egresso, ecclesiæ istius gubernacula diutius retinere non cogeretur. Unde patet Hieronymi *, ejus quidem discipuli, aliorumque error, qui Nazianzenum episcopum fuisse Gregorium toties volunt; ipsomet * diserte negante, seque nunquam Nazianzi episcopum factum, sed solummodo patris vices eo adhuc vivente obiisse affirmante. Circa an. 378. a synodo Antiochiæ habita, invitus quidem Constantinopolim missus est, ut causam catholicam ab Arianis oppressam erigeret & sustentaret. Fecit id strenue & feliciter; aucto indies Catholicorum numero, quos fideliter colligebat in Nicobuli affinis sui ædibus, quæ mox in templum erectæ sunt, indito ei *Anastasiæ* nomine, eo quod fides languescens antea, & moribunda illic revixisse visa fuerit. Hinc a Theodosio M. in imperialis urbis cathedra collocatur, in eadem a concilio Oecumenico anno 381. illic coacto confirmatus: verum orta mox in synodo non levi hac de re contentione, ipse sedi suæ sponte renunciavit, & domum repetens, privatus deinceps & quietus vixit, ac partim pietatis exercitiis, partim poeticis lucubrationibus senectutis incommoda sublevavit. Vitam hanc caducam cum meliori permutavit anno 389. ætatis suæ circiter 65. Unde falsum esse Suidam * necesse est, qui illum nonagenario majorem obiisse scribit. Vir erat in quovis disciplinarum genere præstantissimus, in theologia summus. Hoc enim in eo ἀστὴρ τὸ ἴδιον a veteribus notari nos docet Philotheus *. Hinc etiam *Theologus* κατ' ἐξοχὴν dictus est Gregorius; *utpote qui solus sit* (Rufini * verbis utor) *de cujus fide ne dissidentes quidem, ut fieri solet, partes & studia disputare potuerint; sed id obtinuerit apud Dominum & ecclesias Dei meriti, ut quicunque ausus fuerit doctrinæ ejus in aliquo refragari, ex hoc ipso, quia ipse sit magis hæreticus, arguatur. Manifestum namque judicium est, non esse recta fidei hominem, qui in fide Gregorio non concordat.* Sermone usus est Gregorius grandi, sublimi, & ubique majestatis pleno, dicendi charactere Polemonem secutus, observante id Hieronymo, certe Isocratem Polemone antiquiorem; unde ejus τὰ ἰαμβικὰ sæpius notat Græcus scholiastes. Audiamus Philostorgii * hominis Ariani judicium, qui hunc cum Basilio & Apollinario confereus, ait, Apollinarii sermonem commentationibus esse aptiorem, Basilii in genere panegyrico splendidissimum, τῷ δὲ Γρηγορίῳ ἐπ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ μεῖζον βάθος εἰς συγγραφὴν εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἦν εἰπεῖν Ἀπολλιναρίου ἁδρότερος, Βασιλείου δὲ σεμνότερος. *At Gregorii cum utroque comparati oratio sublimiorem in scriptione locum obtinuit; etenim Apollinario erat uberior in dicendo, Basilio vero gravior.* Certe facultati oratoriæ, qua maxime pollebat, nimis quam par erat, præsertim in sermonibus encomiasticis, eum indulsisse constat: unde sequentium sæculorum erroribus circa invocationem sanctorum viam inter primos stravisse videtur. In philosophos tanquam animalia gloriæ, nemo acutior, nemo elegantior; in Gentiles, præcipue apostatas, ut in Julianum, nemo acrior & vehementior; sophistarum, qui calumniis & obtrectationibus indulgebant (ut ex Cressolio * notat Sellerus) venam tentavit, penitusque cognovit, qui linguam sophisticam describit γλῶτταν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν, *linguam ad maledicendum paratiorem.* Epist. 56. p. 819. confer Epist. præcedent. p. 817. utramque ad Eustoch. Sophist. Quod ex ejus scriptis nihil omnino excerpserit Photius, merito nobis mirum videri debeat: præstitit id forsan in aliqua suæ bibliothecæ parte, quæ hodie non exstat. De scriptis duo præcipue sunt lectori observanda; primo pauca admodum esse, eaque tam erudito capite non prorsus indigna, quæ nomini ejus affinguntur; deinde aut pauca, aut forte nulla, ex eis desiderari.

* De Script. c. 117.
* Epist. 42 vid. orat. 8. p. 148.
* In voce Γρηγ.
* Orat in S Basil. Bibl. Patr. Gr. Lat tom. 3.
* Prolog. in libros Gregorii a se versos.
* Ap. Suid. in voc. Basil. & Apol.
* Theol. Rhet. p. 521.

[a] SCRIPTA.

Apologeticus de Fuga sua, post reditum ex Eremo conscriptus. [b]
Oratio postquam factus est presbyter.
In Julianum Imp. invectivæ duæ.
Oratio post reditum ex fuga.
Oratio ad Gregorium Nyssenum.
Apologeticus cum Sasimorum episcopus factus est.
Oratio cum cura ecclesiæ Nazianzenæ ei commissa est.
Oratio de suis sermonibus ad Julianum exæquatorem.
Oratio funebris in laudem Cæsarii fratris.
Oratio funebris in laudem Gorgoniæ sororis.
De Pace orationes 3.
Oratio in plagam grandinis.
Oratio de Pauperum amore.
Ad Cives Nazianzenos gravi timore perculsos, & Præfectum iratum oratio.
[c] *Oratio in laudem Cypriani martyris.*
Oratio funebris in laudem patris sui.
Oratio funebris in laudem Basilii magni.
Oratio in laudem Athanasii magni.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 160. seq. *Oudin.* de Script. Eccles. tom. 1. p. 620. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 3. vol. 7. p. 514. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. not. 64. ad vit. *Greg. Nazian.* *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 2. §. 15. p. 83. b Exstat Gr. & Lat. subjectus S. Chrysostomi libr. 6. de sacerdotio separatim excusus a *Joh. Hughs* Cant. 1712. 8vo.
c Conf. *Tillemont*, Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Cyprian. Orient.*

Sæc. IV. ab an. CCC. *Oratio in laudem Maccabaeorum.*

Oratio in laudem Heronis philosophi, revera maximi Cynici.

Oratio in Ægyptiorum adventum.

Oratio ad Arianos & de seipso.

[a] *Oratio de moderatione in disputationibus servanda.*

Ad eos, qui ipsum cathedram CP. affectare dicebant.

Oratio post reditum in urbem.

Oratio de dogmate & constitutione Episcoporum.

Oratio habita in electione Eulalii Doarensium episcopi.

Oratio in illud, *Cum consummasset Jesus hos sermones, &c.*

Oratio in praesentia 150. *episcoporum* (viz. in synodo CP.) *qua at sedis CP. cura sese abdicare liceret, impetravit.*

De Theologia orationes 5. *contra Eunomianos & Macedonianos.*

[b] *Oratio panegyrica in Christi nativitatem.*

Oratio panegyrica in S. Lumina, viz. *in festum Baptismi Christi.*

Oratio in sanctum Baptisma.

Oratio in Pascha & in Tarditatem.

Oratio secunda in Pascha.

Oratio in novam Dominicam & Mamanta martyrem.

Oratio in S. Pentecosten.

Oratio seu epistola ad Nectarium CP. episcopum.

Oratio in laudem Martyrum & adversus Arianos, Lat. (& in appendice tomi primi Edit. 1630. Græce etiam) orationem hanc primus edidit Latine solum Johan. Leunclavius 1571. Lat. etiam ex versione sua Billius, 1583. tandem Græce solum Montacutius, 1610. qui fragmentum orationis eujusdam eam esse existimavit. Verum Nic. Faber & Morellus Ἀποστατμένων potius ex oratione quadam Chrysostomi esse arbitrantur.

Oratio sive tractatus de Fide, in quo fides Nicæna fuse explicatur, & contra hæreticos omnes probatur. Latine tantum exstat, interprete Rufino, qui & orationem Nazianzeni primam una cum septem aliis (12, 15, 17, 28, 33, 38, & 39.) Latinitate donavit, præfixa primæ præfatione, quæ in editionibus Gr. Lat. tractatui huic præponitur. Cæterum tam orationes quam tractatus iste *de Fide* ab eo versæ prodierunt Lipsiæ 1522.

[c] *Oratio de fide Nicæna*, sive *Paraphrasis* ejus breviuscula, Lat. eodem interprete. Istam pariter ac præcedentem orationem, Sæc. IV. ab an. CCC. aut Gregorium autorem, aut Rufinum interpretem habere perfracte negat Chiffletius, qui utramque Vigilio Tapsensi operose vindicat. Latino equidem scriptori utramque deberi in confesso est. Verum Vigilii non esse exinde probatur, quod priorem tractatum Augustinus* sub Gregorii cujusdam nomine eitet, quem Gregorii Boetici esse supra notavimus. * Epist. 3.

Ad Cledoniam presbyterum orationes, seu *epistolæ duæ adversus Apollinarium.*

[d] *Epistolæ* 242. in quibus duæ Gregorii patris, tres vero Basilii habentur. Decem ultimæ prodierunt primum in editione *Paris.* 1630. His addi potest *epistola ad Nectarium* CP. quam in notis ad patres apostolicos primus eruit Cl. Cotelerius, quæque proinde inter Gregorii opera non reperitur.

Testamentum, a Brissonio primo editum *Formularum* libro 7°. Scriptum erat paulo ante renunciatam sedem CP. an genuinum sit dubitat Rivetus*, nulla tamen ratione nixus. * Crit. Sac. 3. c. 22.

De Vita sua, carmine Iambico.

[e] *Poemata* 64. *varii argumenti*, carmine Heroico.

Alia 78. *varii argumenti*, & diverso metrorum genere.[e]

De Episcopis & hominum ingratitudine querela, Lat. tantum.

Ad Virgines exhortatio, carmine Iambico.

[f] DUBIA.

Oratio, seu *epistola ad Evagrium monachum de Divinitate*, quæ inter orationes numero est quadragesima quinta.

Significatio in Ezekielem, inter orationes quadragesima septima.

SPURIA.

Metaphrasis, seu *translatio in Ecclesiasten*, inter orationes quinquagesima tertia, quam Gregorii Thaumaturgi opus esse constat.

Christus patiens, *Tragœdia*, quam ab Apollinario seniore scriptam esse verisimile est, nec verbis nec sententiis cum Gregorii stylo dicendique genere congruit; nulla habetur versuum Iambicorum ratio; deest Nazianzeni acumen & τὸ σρίγγυλον, ut alia mittam.

[g] Prodierunt opera Nazianzeni, Gr. *Basil.* 1550. Lat. (cum notis & scholiis variorum) in tribus tomis *Basil.* 1571. *Paris.* (tomis duobus) 1583. Græc. Lat. *Paris.* 1609. &

a Habetur apud *Jos. Mar. Thomasium* inter institut. Theolog. Antiq. Patrum. vol. 1. Rom. 1709. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10 §. 39. vol. 13. p. 797. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. not. 20. ad vit. *Eugen.* d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 42. vol. 1. p. 428. e *Περὶ ἀρχῶν* versus 427. & carmina alia a Dav. Hoeschel edit. Lugd Bat. 1598. 8vo Epigrammata, sive carmina minora 228. habentur inter *L. A. Muratorii* Anecdot. Gr. edit. Patav. 1709. f Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 634. ad 640. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 171, 172. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 28. vol. 5. p. 249. & l. 5. c. 13. §. 3. vol. 7. p. 520, 538, 681. g Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 175. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 620. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. §. 2. vol. 7. p. 509.

1630.

Sæc. IV. ab an. CCC. 1630. 2. vol. in fol. cum Nicetæ Serronii, Pselli, Nonni, & Eliæ Cretensis commentariis; quos ex Græco vertit Jacobus Billius, & suas, ubi opus erat, annotationes & scholia addidit. Posteriorem editionem Fred. Motellus aliquot epistolis, suis item notis auxit. *Duas in Julianum invectivas* cum scholiis Græcis, & Nonni *Collectione Historiarum* seorsim edidit Richardus Montacutius *Etonæ* 1610. Gr. in 4°. quibus suas etiam notas & varias lectiones adjecit. Denique his addere licet, quod me monuit Doctiss. Colomesius, in Gregorii Nazianzeni orationes ἐξηγητὴν scripsisse Basilium quendam, qui κριτικὸν καὶ ἱστορικὸν καὶ θεῖον Basilii M. se dicit, *Explanationes* istas crasso satis volumine MSS. apud Cl. If. Vossium se vidisse testatur. Exstant etiam in bibliotheca imperatoris, regis Galliæ, & Augustæ Vindelicorum. Fragmenta duo ex Hæschelii epistola affert Seberus ad Pollucem pag. 99, & 105. Gregorii etiam operibus hæc, quæ sequuntur accensenda sunt. Scripsit *Epistolam ad Nectarium*, suum in sede Constantinopolitana successorem; quam nunc primum Gr. & Lat. edidit Joh. Cotelerius Not. in Barnab. pag. 28. Exstat (ut hoc obiter moneam) teste eodem Cotelerio, ibid. p. 151. in bibliotheca regis Galliæ Greg. Nazianzeni codex MS. optimæ notæ, ac venerandæ antiquitatis, octingentorum fere annorum, scriptus magna arte, temporibus Leonis Imp. filii Basilii Macedonis, & Eudociæ Augustæ; quorum Icones principio exhibet, ut & Alexandri, fratris Leonis. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. MS. juxta Lambec. 101. num. 1. fol. 1. usque ad fol. 115. continentur varia S. Gregorii Nazianzeni *Carmina*, numero 126. partim jam edita, partim nondum edita, de quibus omnino consulendus Cl. Lambecius Comment. l. 4. p. 1. Ex hoc ipso codice carmina hæc inedita nuper extulit Jacobus Tollius. In inscriptione Ἄσματα Κύκνεια, *Carmina Cygnea* dicuntur, fortasse quia postrema erant, quæ vir magnus post se reliquit ingenii & pietatis monumenta. Numero sunt 20. Primum continet gravissimam querelam de seipso, & adversus episcopos, paulo post depositam sedis Constantinopolitanæ dignitatem, editam. Complectitur versus 836. quibus varias calamitates & injurias, quas ab aliis, præcipue sui ordinis viris, passus est, eleganter, sed acriter, nec sine stomacho depingit, iisque quæ postea in Iambis *de Vita sua* fusius & disertius expressit, prælusisse videtur. Secundo carmine eandem pene materiam prosequitur, seque adversus obtrectatores suos strenue tuetur; quo versus 104. continentur. Reliqua longe breviora sunt, & piissima ubique spirant suspiria. Sæc. IV. ab an. CCC. Hæc omnia eruit, & addita versione Leunclaviana, subjectisque notis suis edidit Cl. Tollius inter *Insignia itinerarii Italici*, quæ haud ita pridem in lucem emisit. In bibliotheca Bodleiana inter codices Baroccianos hæc ejus ἀνέκδοτα asservari dicuntur, nempe Cod. 48. p. 40. *Carmen ineditum ad animam suam*; incipit, Ψυχὴ βλέψον ἄνω χρηστῶν ὅπλισθεῖσα πάντων. Cod. 56. p. 105. *Carmina* 3. *in Cæsarium fratrem*, & aliud *in Nobilem degenerem*. Cod. 126. *Tetrasticha aliquot*, pleraque inedita. Cod. 133. p. 158. *Poematia* 4. ἀνέκδοτα. De quibus viderint qui codices MSS. cum editis conferre possint. Exstant apud Cl. Galeum Gregorii Naz. *Orationes* multæ cum scholiis Nicetæ Serrensis, & tres sine schol. carmina *de libris SS. legendis*. *Carmina varia* de diversis argumentis. Στίχοι κατ' Ἀλφάβητον. *Epitaphium in Cæsarium fratrem*. Στίχοι Ἀχιλλέως. *Quæstiones & responsiones de Deo, Trinitate*, &c. *Carmina* alia Heroica. Multa denique opera Nazianzeni servantur in Col. Sionis Lond. & ap. virum Nob. G. Wheeler.

[a] CÆSARIUS, Gregorii Nazianzeni frater natu minor, prægnantis ingenii, & optimæ spei adolescens; ad Alexandriam tanquam celeberrimam bonarum artium mercaturam amandatus, philosophiæ, præcipue vero medicinæ, operam dedit. Inde Constantinopolim profectus, tantam brevi gloriam adeptus est, ut publici honores, nobile matrimonium, & senatoria dignitas ei oblata fuerint; communique decreto ab imperatore per legatos petitum sit, ut urbs imperialis Cæsario & medico & cive ornaretur. Verum oblatam conditionem fratris importunitate victus tunc respuit. Sub Juliano παραβάτῃ, indignante tum patre tum fratre, domus Augustæ Archiater, & comes rerum privatarum, quæstor etiam Bithyniæ & thesaurarius factus est: tentatus quidem a Juliano & promissis & argumentis, sed in fidei professione immobilis perstitit, ac paulo post palatio se subduxit. Post biennium vero rediit, iisdemque muneribus sub Valente functus, obiit an. 368. Moriturus testamentum condidit, breve quidem illud, ac vere pium, Τὰ ἐμὰ πάντα βούλομαι γενέσθαι τῶν πτωχῶν. *Quæ mea sunt, omnia pauperibus dari volo*. Scripsisse illum varia, & speciatim *contra Gentes*, autor est Suidas *; quæ quidem unde hauserit, non constat.

Vid. Basil. Ep. 14. & Nazianz. Orat. 10.

* In voce Καισάριος.

Exstant sub ejus nomine *Dialogi* 4. sive *Quæstionum quarundam gravissimarum explicationes*

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 13. § 9. vol. 7. p. 542. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 184. *Oudin.* tom. 1 p. 540. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit. *Greg. Nazianz.* Art. 8. 11. 22. 17. 28.

Sæc. IV. ab an. CCC. *cationes*. De his agit Photius Cod. 210. qui 220. capitibus opus istud constitisse memorat; quæ tamen hodie non ultra 195. *quæstiones* exsolvunt. [a] Verum hosce *Dialogos* non esse Cæsarii nostri opus, multa suadent. Primo enim Gregorius frater in oratione, quam in funere Cæsarii habuit, ubi minima quæque ad Cæsarii laudem facientia recenset, horum dialogorum, immo vel ullius scripti a Cæsario editi, ne verbulo quidem meminit. Unde liquet, quam fragilis sit Cl. Oudini * (& ante Oudinum Riveti & Labbei) ex obscuro quodam Photii loco * conjectura, nempe harum quæstionum autorem videri potius esse Gregorium Nazianzenum, qui hac ratione voluerit nomen fratris sui posteritati commendare. Præterquam enim quod noluisse censendus sit vir sanctissimus hac insigni fraude Christiano orbi fucum facere; si tale quid in animo volvisset, loco tam opportuno fraterni operis mentionem non tacuisset. 2°. Cæsarius erat ætate juvenis, professione medicus, dignitate quæstor, in civilibus negotiis & honoribus pene totus occupatus. Dialogi vero penitiorem rei theologicæ peritiam ostendunt: agunt enim maxima ex parte de SS. Trinitate, aliisque reconditioribus Christianæ fidei mysteriis; adeoque exhibent veteranum & subacti judicii theologum, cui judice Photio *, πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν ὀλίγων δεῖ. 3°. Horum dialogorum autor in ipsa inscriptione totos viginti annos Constantinopoli permansisse, ibique docuisse dicitur: Cæsarius autem non nisi ad paucos annos Constantinopoli substitit; nec ibi medicinam, multo minus theologiam publice docuisse legitur. Quosdam Photii ætate opus istud Gregorio theologo ascripsisse ex eo * liquet. Verum quam sine ulla id ratione fecerint, vide sis Jac. Billii argumentum in Nazianzeni orationem decimam. Forsan non est unius ejusdemque hominis opus; saltem ex variis scriptoribus, Nysseno, Maximo, (qui nominatim in eo citantur) aliisque videtur consarcinatum. Quisquis est, dictione utitur satis clara, censente Photio, nisi quod ad poeticas voces crebro juveniliter deflectat. Vid. omnino quæ adversus Leunclavium & Billium prolixe de Cæsario nostro disserit P. Lambecius Comment. lib. 4. a p. 32. usque ad p. 50.

* Suppl. de Script. Eccl. p. 40.
* Cod. 210. in fine.
* Cod. 210.
* Ubi supra.

Editi sunt isti *Dialogi* sæpius in editionibus Latinis Gregorii Nazianzeni, & in Bibliothecis Patrum. Primus Græce ac Latine edidit Fronto Ducæus Auctuar. 1624. tom. 1. deinde Helias Ehingerus *Augustæ Vindel.* 1626. 4°.

THEOPHRONIUS, gente Cappadox, Eunomii popularis sui discipulus, a quo pestiferæ hæreseως virus hausit. Claruit circa ann. 370. magistri sui doctrina imbutus, dogmata ejus acerrime tutatus est; donec tandem divisis inter se Eunomianis (quod & in reliquis Arianismi germinibus factum est) & in diversa abeuntibus, Theophronius propriam sibi sectam formavit; seque ducem eis & caput constituit, docens præter cætera Eunomianis communia, Deum pro ratione temporis futuri, præsentis ac futuri suam mutare cognitionem; & sacrum baptisma non in sanctam & individuam Trinitatem, sed in mortem Christi administrandum esse. Ab Eunomio disputandi artem didicerat, & in Aristotelis philosophia mediocriter exercitatus, pro summa qua pollebat astutia, plures in suam partem perduxit: unde ejus sectatores *Eunomio-Theophroniani* appellati sunt. Scripsit opus (λόγους vocat Socrates) *περὶ τῆς γυμνασίας τοῦ νοῦ, de exercitatione mentis*, de quo parce agunt veteres. Sæc. IV. ab an. CCC. 370.

Vid. Socrat. l. 5. c. 24. p. 292. Sozom. l. 6. c. 26. p. 627. l. 7. c. 27. p. 7..8. Hist. Trip. l. 9. c. 39. p. 581.

[b] APOLLINARIUS *Junior*, patria Laodicenus, Apollinarii presbyteri (de quo supra) filius, Epiphanii sophistæ discipulus; rhetoricam docuit: primum ecclesiæ Laodicenæ lector, tandem episcopus. Claruit ab incepto Juliani imperio, præcipue vero circa ann. 370. Aliquamdiu Catholicus de recto ecclesiæ tramite hac occasione dexisse dicitur. Commotus in illum Georgius Laodicenus episcopus, Arianæ factionis homo, quod Magnum Athanasium summa familiaritate coleret, nec ab ejus congressu abstinere vellet; ipsum a communione exclusit; quin & priora delicta, ob quæ a Theodoto ejectus fuerat, exprobravit: neque illum sæpenumero licet id petentem in communionem recipere dignatus est. Hanc injuriam stomachatus Apollinaris peculiarem sibi sectam constituit; quæ per aliquot sæcula ecclesiam non leviter turbavit. Quo potissimum anno hæresin suam disseminare cœperit, parum liquet: id tantum constat, dogmata sua plane nova & inandita nequaquam fuisse; quippe ex quibus primarium a synodo Alexandrina anno 362. habita damnatum fuerit. Nondum enim eo tempore hæresin disseminasse videtur Apollinarius, sed ab aliis postea acceptos errores accuratius elimasse & recoxisse. Hæreseως ejus, quam in vulgus sparsit, summa hæc erat: Christum humanam naturam de cœlo secum detulisse, æternam & substantiæ ipsius coalitam habuisse quidem animam (quod tamen primo negaverat) νῦν δὲ 370.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. not. 12. ad vit. *Greg. Nazianz.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 210. vol. 9. p. 448.
b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad Hæres. *Apollinar.* *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 100. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. § 1. vol. 7. p. 659. seq. & l. 5. c. 23. § 10. vol. 8. p. 332. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 104.

μὴ

Sæc. IV. ab an. CCC.

μὴ ἔχειν; sed unigeniti deitatem mentis locum supplere. Denique Christum mortalem esse, & in propria divinitate passum; & in triduana illa corporis morte divinitatem quoque ei commortuam fuisse, Patris demum beneficio ex morte revocatam. Vid. Greg. Nazianz. Epist. ad Nectatium, & duas ad Cledonium epistolas, sive Orat. 51, 52. ubi Apollinarii dogmata plenissime refellit. Ob hæc damnatus est Apollinatius tum alibi tum in synodo Romana anno, ut vult Baronius, 373. quam tamen Valesius * circa ann. 377. vel 378. habitam esse contendit. Sed ecclesiæ sententiam insuper habuit homo audax, & dogmatum suorum tenacissimus: neque sane Apollinarium errores suos unquam deposuisse constat. Obiit regnante Theodosio; sed quo anno, non liquet.

* Annot. in Sozom. p. 141.

[a] Scripsit vir extra controversiam doctissimus innumerabilia volumina; ex quibus hæc fere a veteribus memorantur, *Evangelia & Apostolorum scripta ad exemplum Platonis in dialogorum formam redacta*; quod imperante Juliano factum est. *Adversus Porphyrium libri* 30. qui inter cætera ejus opera, inquit Hieronymus *, vel maxime probantur: & in iis sane, judice Philostorgio *, tum Eusebium Cæsariensem, tum Methodium Tyrium, qui in eadem arena desudarant, longo intervallo superavit. Idem, ut opinor, erat *Opus*, (cujus meminit Sozomenus *) ὑπὲρ ἀληθείας seu *de Veritate*, quod adversus Julianum & Gentilium philosophos composuit; in quo absque ullo sacrorum librorum testimonio ostendit eos vano errore deceptos, secus quam oportet, de Deo sensisse. *Contra Eunomii apologiam liber. Commentarii breves in Isaiam*, teste Hieronymo. *Hymni & Cantica sacra ad laudem divini numinis spectantia*; quæ tum viri tum mulieres quovis tempore & quavis occasione psallere solebant. *Liber Compendiarius*, seu τὸ κατὰ κεφάλαιον βιβλίον, ex quo pleraque fragmenta exhibet Theodoritus Dialog. 1, 2, 3. *De Incarnatione libellus. Libellus de Fide:* ex his etiam quædam ibi profert Theodoritus: qui & alia quædam ab eo scripta, sed omisso titulo, allegat. Ex ejus libro *de Incarnatione*, ut & ex binis *ad Diodorum* epistolis quædam profert Niceph. Patriarcha Append. ad Antioch. contra Epiphanidem. Epistola vero prior *ad Diodorum*, ipsomet notante Nicephoro, in alio codice ad Heracleanum inscribitur. Vid. Bandurii Conspect. Opp. S. Niceph. pag. 59. Librorum ejus fragmenta aliquot in *Catenis veterum* in Job, in Psalmos, in Matthæum, Lucam, &c. reperiri possunt.

Socrat. l. 3. c. 16.
* De Script. c. 104.
* L. 8. c. 14.
* L. 5. c. 18.
Præfat. in Comm. in Esaiam.
Sozom. l. 6. c. 25.

Exstant etiam Gr. Lat. *Epistolæ duæ ad Basilium* apud Coteler. Monument. Eccles. Gr. tom. 2. verum an genuinæ sint, dubitari potest. Aubertus Miræus notis in Hieronymi catalogum meminit Libelli cujusdam *de ætatibus Hominum*, sub Apollinarii nomine *Leodici* anno 1575. editi: de quo quod dicam non habeo, utpote quem nondum vidi.

[b] AMPHILOCHIUS, si quid divinando assequi possumus, gente erat Cappadox, 370.
mortuo demum patre monasticam vitam amplexus est, & in eremi Ponticæ solitudines secessit; ubi Basilium & Gregorium socios habuit. Circa ann. 370. vel forsan paulo serius, Iconii Lycaoniæ metropolis episcopus constituitur. De modo quo ab angelis consecratus est, aliisque ab eo gestis, miras nobis narrat fabulas Simeon Metaphrastes, vel quisquis est vitæ * ejus autor; quem adeant, quorum labra similes amant lactucas. Anno 381. cum Theodosius Aug. lege lata episcopos quosdam celebriores intra singulos orientalium dioeceseon terminos statuisset, ut ecclesiæ iis solummodo traderentur, qui cum illis communicarent, & fidem Nicænam confiterentur: Asianæ dioeceseos cura Amphilochio nostro (teste Sozomeno *) commissa est; cui lex Theodosiana * Optimum Antiochiæ Pisidiæ episcopum adjungit. Biennio post cum in synodo, ut Arianorum conventicula vetarentur, ab imperatore frustra petiisset, arte quadam id impetravit. Palatium enim ingressus Theodosium solito honore prosecutus est, Arcadium vero patri adstantem insalutatum præteriit. Filii contemptum indigne ferente imperatore, *Vides, imperator*, inquit Amphilochius, *te filii tui contumeliam ferre non posse; crede igitur Deum quoque eos aversari atque odio habere, qui filium ipsius unigenitum blasphemant*. Dictum miratus imperator legem ab episcopo postulatam extemplo dedit. Eodem circiter tempore contra [c] Massalianos (pessimos hæreticos, qui assiduis precibus turpissimas impudicitias obvelarunt) strenne decertavit. Eos synodus Sidensis, cui Amphilochius præsedit, sententia sua damnavit: quin & Amphilochius edito libro confutavit. In vivis adhuc erat anno 394. cum Bagadii & Agapii causa in synodo CP. agebatur; & anno sequenti obiisse videtur. Summis eum laudibus propter indefessum discendi studium & industriam, singularemque plane humilitatem, & alias dotes eximias evehit D. Basilius; cui tam carus erat, ut in rebus quibuscunque gravissimis eum consulere soleret: libros quosdam nomini ejus inscri-

* Exstat Gr. Lat. inter opera Amphiloc.
* L. 7. c. 9.
* De Fide Cathol. l. 3.

a Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 611. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit. *Amphil.* *Oudin.* tom. 2. p. 216. seq. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 133. item Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 4. vol. 7. p. 508. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad Hæres. *Massalian.*

 psit,

Sæc. IV. ab an. CCC.

psit, & tam frequentes ad illum dedit literas, ut ipso fatente Basilio, vicem Ephemeridum supplere, & quotidianum vitæ cursum exponere possent. Vir erat & sæculari eruditione, & S. scripturarum scientia in primis eximius; adeo ut eum Gentilibus suis Basilio & Gregorio conferre non dubitet Hieronymus *. Scripsit plura; verum an ea quæ nunc exstant, sint genuina, haud satis liquet: de quibus eo difficilius est certi aliquid pronunciare; quod nulla indubitatæ fidei scripta supersint, ex quibus de aliis judicare liceat.

* Epist. ad Magnum.

a SCRIPTA, QUÆ EXSTANT

Oratio in Christi natalitia.

Oratio in Christi circumcisionem & in Basilium.

Oratio in occursum Domini.

Oratio in S. Deiparam & Simeonem, proculdubio spuria; Nestorium enim τ̃ δυσώνυμον memorat. Unde autorem ejus Amphilochium esse Sidæ episcopum, qui concilio Ephesino anno 431. interfuit, nonnullis suboluit: quod & de aliis quibusdam hic enumeratis opusculis dictum esto. Quod ad istam tamen attinet *Orationem*; rectius faciunt, qui Nicephori patriarchæ CP. autoritate freti eam Theodoto Ancyrano ascribunt.

Oratio in Lazarum quatriduanum.

Oratio in Mulierem peccatricem.

Oratio in diem Sabbati sancti.

Homilia de Pœnitentia: & quod non sit desperandum. Spuria si quæ alia, utpote quæ Iconoclastas nominatim refellat, & putidissimis fabulis scateat.

Ad Seleucum Iambi, Gregorio Naz. a Billio adjudicati, nec invita quidem veritate.

Vita S. Basilii. Nugivenduli cujusdam opus.

Excerpta varia, ex Amphilochio, ex variis autoribus desumpta.

Hæc omnia collegit, additisque notis Græco-Latine edidit Fr. Combefisius *Paris.* 1644. fol. Amphilochii operibus a Combefisio editis, ejusdem utpote furfuris, accenseri meretur *Tractatus de non desperando*, quem Gr. Lat. evulgavit P. Possinus Thesaur. Ascet. pag. 255. qui, opusculum hoc Amphilochii nostri esse contendit, idque manifeste constare dicit. Verum, ægre a me impetrare possum, ut illud credam. Multa continet fabulosa, puerilia, ridicula, sæculo Amphilochiano, summique viri ingenio ac gravitate indigna. Voces adhibet sequioribus demum ecclesiæ sæculis natas & usurpatas. Quis enim Amphilochii ævo, ψάλλοντας ὥρας, pro *Officio canonico recitando* usus est? Quis Ἱερεῖς κοσμικοὶ, pro *Sacerdotibus sæcularibus*, prout *a Monachis* distinguuntur? Apage nugas, gerris Siculis nugatiores! Verum ut opusculi sui autoritatem tueatur Possinus, provocat ad Amphilochii homiliam *de Pœnitentia, & quod non sit desperandum*, quæ inter opera ejus habetur, p. 91. In qua, binæ in hoc opusculo recitatæ narrationes, idque totidem verbis reperiuntur; dignum plane patella operculum. Ut enim omnia quæ sub Amphilochii nomine exstant, incertæ admodum fidei sunt; sic hæc homilia, prima statim fronte, imposturam suam manifeste prodit. Scriptam esse post exortas de cultu imaginum controversias, sole clarius est: ubi venerabilium imaginum oppugnatores, inter insigniores hæreticos deputantur: meminit non semel imaginis Christi in templis collocatæ: introducitur Christus B. Petro principi suo & Coryphæo mandata tradens; denique historias suas, seu verius fabulas ex libro *de vitis Sanctorum* se deprompsisse, diserte tradit. Hæccine ævi Amphilochiani? Videant æqui & prudentes rerum æstimatores, qua fronte ejusmodi quisquiliæ sub sanctissimorum & antiquissimorum patrum nominibus nobis obtrudantur. Certe utrumque opusculum ex una eademque officina prodiisse videtur. Nisi dicere malimus, posterioris autorem ex homilia ista, paucis aliunde ascitis, opusculum suum consarcinasse. Habentur apud Cl. Galeum ista Amphilochio adscripta. *Diegesis de Sylvestro* PP. *De miraculis S. Basilii. Iambi de SS. libris legendis.* Exstat apud virum Nob. Georgium Wheelerum Amphilochius in *Mariam Magdal.*

Sæc. IV. ab an. CCC.

Exstat etiam *Epistola Synodica* Gr. Lat. apud Coteler. Monument. tom. 2. p. 99. unicum forsan, quod hodie superest, Amphilochii opus genuinum.

Comparatio SS. Basilii & Ephræm Syri.

Vita S. Ephræm Syri. Utrumque opus habetur inter Ephræmi opera a Vossio edita, tom. 1.

Cohortatio ad virtutes, *Oratio de lachrymis & regno Dei*, aliaque *in Arbores infrugiferas* penes Holstenium Gr. MS. exstiterunt.

DEPERDITA.

Liber contra Massalianos, cujus meminit Theodoritus Hæret. Fab. lib. 4. c. 11.

Epistola ad Seleucum, ex qua multa fragmenta hinc inde collecta repræsentat editio Combefisiana.

Oratio in illud, *Pater major me est*, cujus fragmentum exhibet Theodoritus Dial. 1. aliudque, Dial. 2.

Oratio in illud, *Non potest Filius ex se fa-*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 4. vol. 7. p. 502. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p 185. *Oudin.* tom. 2. p. 219. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 9. ad vit. *Amphilochii*, Art. 6.

cere

Sæc. IV. ab an. CCC. *eere quicquam*, cujus fragmenta habet Theodor. Dial. 1. bina Dial. 2. & unicum Dial. 3.

Oratio in illud, *Amen dico vobis, Qui audit me*, &c. cujus fragmentum profert Id. Dial. 3.

Oratio in illud, *Pater si possibile est, transeat a me*, &c. cujus fragmentum subministrat Id. Dial. 3. Idem ibidem quædam citat ex oratione Amphilochii contra Arianos, quæ eadem forsan fuit cum oratione in illud, *Pater major me est*.

Oratio de Filio verbo, cujus fragmentum nobis conservavit Theod. Dial. 3.

Tractatus in illud, *Dominus creavit me*, &c. ex quo quædam habet Damascenus in elementis.

Epistola ad Suadrenses de S. Trinitate, ex qua bina excerpta adducit Id. ibid.

Commentarii in Isaiam, quorum meminit Id. ibid.

Epistola dogmatica ad Pancharium diaconum Sidensem, cujus laciniam ex MS. quodam haustam dedit Combefisius.

Περὶ τῶν ψευδεπιγράφων τῶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς liber, cujus verba quædam adducit synodus septima Act. 5. c. 5.

Liber de generatione Domini secundum carnem, cujus fragmenta quædam habentur apud Concil. Ephes. part. 1. c. 4. p. 117. & Act. 1. p. 518.

Porro Combefisius inter excerpta Amphilochii, fragmenta aliquot ex Codd. MSS. repræsentat orationum Amphilochii in illud, *Jesus proficiebat sapientia & ætate*, &c. In illud, *Solvite templum hoc*. In illud, *De meo accipiet & annunciabit vobis*. Et ex sermone primo in illud, *De die illa & hora*.

Fragmenta denique Amphilochii plurima, librorum ex quibus hausta sunt titulis non notatis, exstant apud Damascenum, *Catenam in Lucam, Catenam in Johannem*, & alibi: quæ fere omnia una cum cæteris prædictis fragmentis in unum collegit sæpe laudatus Combefisius.

Liber de Spiritu Sancto, quod Deus, & quod adorandus, quodque omnipotens sit. Librum istum sibi legisse Amphilochium testatur
* De Script. c. 133. Hieronymus *. *Librum ejus contra Arianam, Eunomium, & Macedonium* haberi MS. Paris. in Biblioth. regia fidem nobis facit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MS. p. 82.

370. Socrat. l. 4. c. 15. Sozom. l. 3. c. 15. Theod. l. 4. c. 29. [a] DIDYMUS, genere Alexandrinus, instituto monachus, scholæ catecheseωn Alexandrinæ præfectus, Hieronymi & Rufini præceptor. Claruit præcipue circa an. 370. ab ipso Constantii tempore non incelebris. Puer admodum cum jam prima literarum elementa didicisset, morbo affectus videndi facultatem penitus amisit: quo non obstante, in omni literarum genere adeo profecit, ut non modo grammaticam, rhetoricam, dialecticam, arithmeticam, musicam, reliquasque philosophorum disciplinas perdidicit, sed & difficillima quæque mathematicæ theoremata percepit; S. scripturam ejusque sensus reconditiores accurate investigavit, errores quosdam Origenis fovebat; verum nihilominus adversus omnes hæreticos, præsertim Arianos validissime disputavit. Magna apud omnes in admiratione habitus, adeo ut cum Magnus Antonius Alexandriam veniret, perspecta hominis doctrina, hæc ei dixisse fertur: *Nihil te moveat, o Didyme, jactura corporalium oculorum; ejusmodi enim oculis orbatus es, quibus & muscæ & culices videre possunt: gaude potius, quod illos habeas, quibus Angeli vident, quibus Deus cernitur, & lux ejus comprehenditur.* In vivis adhuc erat anno 392. quo octogesimum tertium ætatis annum excesserat. Sæc. IV. ab an. CCC.

SCRIPTA.

Liber de Spiritu Sancto, interprete Hieronymo, inter opera Hieronymi habetur.

Breves quædam Enarrationes in epistolas canonicas; Lat. prodierant primum una cum libro *de Spiritu S.* Colon. 1531. 8°. deinde a Canisio editæ. Utrumque opus habetur in Bibliothec. Patr. tom. 4. p. 320, 338.

[b] *Liber adversus Manichæos*, quem Latine a Turriano conversum vulgavit Hen. Canisius Antiq. Lect. tom. 5. p. 17 [c]. Græco-Latine Combefis. Auctuar. 1672.

DEPERDITA.

Commentarii in Job, ex quibus fragmenta plurima, eaque amplissima, exhibet *Catena in Job*, quam *Londini* edidit Patric. Junius.

Commentarii in Psalmos, ex quibus fragmenta habes in catena Corderiana.

Commentarii in Proverbia, ex quibus locum quendam citat catenæ in Lucam autor. Hos *Commentarios* in linguam Latinam ab Epiphanio amico suo integerrimo translatos memorat Cassiodorus de Divin. Lection. cap. 5.

Commentariorum in Esaiam a cap. 40. ad finem, tom. 18.

Commentariorum in Hoseam libri 3. Hieronymo nuncupati.

Commentariorum in Zachariam libri 5. Hieronymi rogatu scripti.

Commentarii in evangelium Matthæi.

Commentarii in evangelium Johannis, quorum fragmenta exhibet catena in Johannem.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Didymi*. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 109. item Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 351. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 103. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad Hæres. *Manich.* Art. 16. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 32. vol. 5. p. 291. *Long.* Bibl. sacr. p. 700. [c] Edit. nov. tom. 1. p. 204.

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Trinitate libri* 3. quorum meminit Socrates *.

* Loc. cit. *De dogmatibus & contra Arianos libri* 2. qui cum unico illo de Sp. S. libro idem forsan cum præcedente opus confecerunt; nisi quis librum de dogmatibus ab iis contra Arianos diversum quid arbitretur.

Commentarii in libros Origenis περὶ ἀρχῶν, quibus illos recte scriptos esse asseruit, frustra vero contendere illos, qui Origenem accusare, & libros ejus calumniari conabantur. Horum mentionem facit tum Socrates, tum Hieronymus, utroque adversus Rufinum libro. Didymum etiam inter eos, qui contra Eunomium scripserunt, recenset Hieronymus de Script. c. 120.

* De Script. c. 109. Scripsit & infinita alia, teste Hieronymo *, quorum tituli interierunt.

Egregiam denique Didymi sententiam refert Socrates lib. 4. c. 23.

371. [a] PETRUS, ecclesiæ Alexandrinæ sub Athanasio archipresbyter, itinerum & peregrinationum ejus comes individuus, quocum varia subiit pericula. Tandem defuncto Athanasio, ab ipso ante obitum designatus, episcopus Alexandrinus a catholica parte factus est anno 371. populo plaudente, & suffragantibus episcopis vicinis in pontificali solio collocatus; mox vero ab Arianis sede sua vi deturbatus, & in vincula conjectus; quibus paulo post elapsus, conscensa nave Romam se contulit, ubi benigne a Damaso exceptus, ejusque literis munitus, sedem postea suam recuperavit, ac paulo post diem obiit. Quanti ab omnibus haberetur, exinde constat, quod anno 380. Theodosius Imp. eum una cum Damaso papa orthodoxæ veritatis normam * De Fid. Cathol. l. 2. lege lata * constitueret, eum apostolicæ pietatis virum appellans. Scripsit in carcere detentus *Epistolam encyclicam* de vi sibi ad episcopatum recens evecto ab Arianis illata, & flagitiosa Lucii sedem Alexandrinam sibi per fas & nefas arripientis ambitione. Exstat fere integra, principio duntaxat & fine truncata, apud Theodoritum lib. 4. c. 22. Porro alterius cujusdam *Epistolæ ad episcopos Ægyptios fidei causa exules* fragmenta duo nobis conservavit Facundus, lib. 4. c. 2. l. 11. c. 2.

371. [b] LUCIUS, unde oriundus, incertum; primo episcopus Samosatenus ab Arianis, fugato Valentis Imp. jussu Eusebio, vi ac armis constitutus, ubi odio omnium exceptus, plurimisque facinoribus infamis erat; postea ab Euzoio Antiocheno, & Magno S. Largitionum comite anno 371. Alexandriam deducitur, & in locum Petri Alexandrini ab iis in carcerem conjecti sufficitur. Sæc. IV. ab an. CCC. Episcopus factus, Arianorum, Gentiliumque stipante satellitio mire in catholicos desæviit; ex quibus hos fugavit, illos in vincula dedit, omnes summis injuriis divexabat. Pars eorum ungulis ferreis & loris bubulis, pars ardentibus fascibus perusti cruciabantur. De enormi hac tyrannide plenius lectorem edocebit Petrus Alex. in epistola sua apud Theod. l. 4. c. 22. Monachos Ægyptios Catholicæ fidei tenaces gravissima persecutione aliquamdiu afflixit; primoribus eorum, & in his Macario, Isidoro, aliisque sanctissimis viris, in insulam quandam incolarum feritate timendam deportatis. Verum miraculis Macarii deterritus, proposito eo demum destitit. Sub Valentis imperii finem ineunte anno 378. vel paulo ante, Petro Alexandriam reverso, ab infensa plebe episcopali sede ejectus, conscenso navigio Constantinopolim statim perrexit, catholicos (uti credi par est) apud imperatorem criminaturus. Verum Valente paulo post a Gothis occiso, voto suo excidit. Quid illi exinde contigerit non liquet. Vir inquieti admodum & truculenti ingenii, quique Gregorio Nazianzeno * audit, δεύτερα τις Αἰγύπτῳ πληγὴ καὶ μάστιξ, ὁ τῆς ἀληθείας προδότης, ὁ τῶν λύκων ποιμὴν, ὁ διὰ τῆς αὐλῆς ὑπερβαίνων λῃστὴς, ὁ δεύτερος Ἄρειος, &c. *Secunda quædam Ægypti plaga, ille veritatis proditor, ille luporum pastor, ille per caulam transcendens latro, secundus ille Arius*, &c. Scripsit *Sermonem in Pascha*, cujus fragmentum quoddam habetur Gr. Lat. in concilio Lateran. Concil. tom. 6. p. 313. Vid. etiam Append. ad Nicephori patriarchæ Antirrheticum contra Epiphanidem ap. Bandur. Consp. Opp. S. Niceph. p. 59. Quænam alia scripserit, non constat.

Socrat. l. 4. c. 37.

* Orat. 23. p. 417.

[c] ESAIAS, ortu, ut videtur, Alexandrinus, patre tamen Hispano, mercatore, natus. Claruit circa ann. 371. Post mortem patris, divisis cum fratre Paesio facultatibus in Ægypti eremum secessit; ubi constructo monasterio, adscitisque nonnullis sibi vitæ asceticæ sociis, pietati, sacrarum literarum studio, & hospitibus excipiendis se totum dedit. Plura de eo docet Palladius, quem adeat, qui plura velit. Viderint eruditi, an hujus sint, qui exstant sub Esaiæ nomine *Sermones* 29. *ad fratres in eremo degentes*, Lat. in Biblioth. Patr. *Coloniæ* edita, tom. 2. & in editione nupera tom. 12. pag. 384. Certe qua ætate vixerit homiliarum autor, haud satis constat. 371.

Pallad. Hist. Lausiac. c. 15, 16.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hæres. *Arian.* Art. 122, 124, 134, 137. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 105.
[b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 123 & 134. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 118. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 335. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 7. ad vit. *Moisi.*

[a] ANI-

Sæc. IV. ab an. Chr. 371. [a] ANICIA FALCONIA PROBA, patria Romana, nobilissima familia prognata, viri consularis filia, Anicii Probi prætorio-præfecti, viri undequaque clarissimi (non Adelphi proconsulis, ut habet Isidorus Hispalensis [a]) uxor, & Olybrii consulis mater. Unde in vetusto marmore, quod Olybrius consul, filius, & Anicia Juliana filia ei posuerunt, dicitur *fidei & nobilitatis antiquæ ornamentum, servandæ ac docendæ castitatis exemplum, consulum proles, & consulum mater.* Claruit anno 371. quo maritus una cum Gratiano Imp. consulatum gessit. Filios ex Probo suscepit Olybrium, Probinum, Probum, & Julianam: ex quibus duo priores consulatum anno 395. simul obtinuerunt; Probus etiam eandem dignitatem adeptus est, & Juliana Claudio Hermogeniano Olybrio (qui consulatum gessit anno 379.) nupta, Demetriadem virginem filiam habuit ab Hieronymo toties ac tantopere laudatam. Ipsa vero Proba non minus virtute quam generis nobilitate illustris miras ab Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Prudentio, Claudiano, & Cassiodoro laudes meruit. Cæteris omissis omnium instar sit Hieronymus [a], qui laudes ejus sic deprædicat. Proba illa omnium dignitatum & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illustrius, cujus sanctitas, & in universos effusa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit. Ob egregiam pietatem laudat Augustinus, cum ipsa id postulante ad eam scripsit tractatum *de videndo Deum.* S. Chrysostomi legatos & amicos Romam sive missos, sive fugientes benigne hospitio excipere solebat. Qua de causa anno 406. scripta epistola gratias ei egit Chrysostomus [a]; quando & legatos suos Johannem presbyterum & Paulum diaconum tutelæ ipsius commendat. Anno 410. capta ab Alarico Roma (quam a Proba proditione traditam fuisse nonnulli fabulantur) ipsa vidua jamdudum facta, & bonorum jacturam passa in Africam una cum Juliana filia ac nepte Demetriade confugit; ubi ab Heracliano comite miseris fortunarum reliquiis spoliata, vix aliquantisper tuto habitandi locum invenit. Ibi loci cum Augustino amicitiam contraxit; a quo scripta ad illam exstat præter tractatum prædictum *Epistola* num. 179. Quo anno mortua sit incertum est; id certum eam ante obitum possessiones omnes ecclesiæ delegasse.

[a] De Script. c. 5.

[a] Epist. 8.

[a] Epist. 168.

[b] Exstat ab ea ante mariti obitum (ut ex fine opusculi constat) scriptus *Cento Virgilianus de rebus divinis* Biblioth. Patr. tom. 5. *Lugduni* 1516. *Francofurt.* 1541. *Paris.* 1578. *Colon.* 1601. 8°. [c] Sæc. IV. ab an. CCC.

Scripsit etiam *Epitaphium Marito*, quod sepulchro ejus marmoreo incisum, Romæ effossum est sæculo præcedente, & a Baronio exhibitum Annal. tom. 4. ad an. 395.

[d] AMMONIUS, natione Ægyptius, monachus Alexandrinus, claruit, siquid in his video, circa annum 372. Monasticam disciplinam in Canopo, haud procul ab Alexandria, diu excoluit, donec sæviente ubique persecutorum malitia, Petroque episcopo latebras subinde quæritante, ac fuga salutem redimente, relicta Ægypto, in Palæstinam se contulit, ubi lustratis locis sanctis, montem Sinam petiit, ibique miseram monachorum stragem, a Saracenis factam, suis oculis aspexit, & quæ eodem tempore in monachos Raithunos, juxta mare rubrum positos, fecerunt Blemmyes, ex aliorum relatione accepit. Tandem patriam repetens, lares prope Memphim fixit, & quæ de monachis Sinaitis a Saracenis peremptis viderat, quæque de Raithunis audierat, sermone Ægyptiaco in commentarios retulit. Hunc Ammonium sub Dioclesiani persecutione vixisse, Petri episcopi Alexandrini martyris familiarem, contendit Combefisius, non alium nempe quam presbyterum illum, qui, teste Eusebio [a], una cum aliis, eodem fere tempore martyrio perfunctus est. Cui quidem hac in parte nullo modo assentiri possum; nulla apud Ammonium Petri martyris, nulla persecutionis Dioclesiani mentio, nulla Saracenorum hoc tempore apud veteres occurrit eruptio. Quin & in ipso opere sunt quæ reclamant. Pag. 99. mentio fit Mosis cujusdam, qui a tenera jam ætate monachi institutum amplexus, annos tres supra septuaginta ἐν τῷ μονήρει βίῳ in monte Raithu traduxerat. Quod cum initio hujus sæculi stare non potest, cum ipsius vitæ monasticæ institutio longe minorem ætatem præ se fert. Constat igitur Ammonium de quo agimus, alium non esse quam cujus meminit Socrates [a], ubi celebriores in Ægypti solitudine monachos recenset, quem ἄνδρα θαυμάσιον vocat, & una cum Athanasio Romam venisse refert, posteaque dextram sibi aurem amputasse, ne ad episcopatum traheretur. Petro Antiochiæ episcopo, qui Athanasio successit, σύζυγος erat. Quo tempore, infestantibus omnia Ægypti loca Arianis, & monachos præcipue persequentibus, Petro episcopo in vincula conjecto, & elapso tandem Romam fugiente, hac 372.

[a] l. 8. c. 13. p. 308.

[a] l. 4. c. 23. p. 238.

a Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 4. p. 143. *Oudin* tom. 1. p. 900. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 438. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 235. b Conf. *Long* Bibl. sacr. p. 914. c Hos Centones, signatis ad singulos versus versibus *Virgilii* edidit *Johannes Henricus Kromayerus* Halæ 1719. 8vo. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. Hist. Stragis *Paul. Isai.* &c. a Saracenis factæ.

Sæc. IV. ab an. CCC. occaſione uſus Ammooius, in Palæſtinam ſeceſſit. Quin & hoc ipſo tempore, Saracenos, Phœoices & Palæſtinæ nrbes, omniaque verſus orieotem loca vaſtaſſe, referunt Socrates * & Sozomenus †. Quod quidem eo ipſo tempore contigiſſe diſerte tradit Ruffinus ‡, (ex quo ſua hauſerunt Socrates & Sozomenus) quo Lucius, qui Petri ſedem invaſerat, graviſſimam adverſus illum, omneſque catholicos & monachos in Ægypto, perſecutionem movit. Hiſtoricum Ammonii noſtri commentarium, apud ſenem quendam anachoretum, prope Naucratcni repertum, Johaooes quidam presbyter ex lingua Ægyptiaca in Græcam tranſtulit. Huoc notis illuſtratum, Gr. Lat. edidit Fr. Combefiſius inter *Acta Martyrum antiqua*, *Pariſ.* 1660. 8°. p. 88.

* L. 4. c. 36 p. 253. † L. 6. c. 38 p. 699. ‡ Hiſt. Eccl. l. 2. c. 6. p. 246.

373. [a] MACARIUS ſenior, cognomine Magnus, gente Ægyptius, ex Thebaide provincia oriundus, monachus Scetenſis, Magni Antonii diſcipulus. Claruit circa ann. 373. In juventute adhuc conſtitutus virtutibus ac philoſophico & auſtero vivendi geoere ita cnitoit, nt Παιδαριο-γέρων, a monachis vocaretur. Annos natus quadraginta ad preſbyterii gradum evectus eſt; & exactis in ſolitudine annis ſexaginta obiit nonagenarius anno (ut volunt) 391. Moribus erat reverendus pariter ac ſeverus erga illos qui ipſum adibant. Miraculis & prophetia clarus, tot ſanavit ægros, tot obſeſſos a dæmonibus liberavit, ut teſte Socrate, miracula ab eo patrata peculiare opus exigerent. De iis fuſe agit Palladius Hiſt. Lauſiac. cap. 19.

So. rat. l. 4. c. 23. Sozom. l. 3. c. 14. Theod. l. 4. c. 21.

Scripſit *Homilias ſpirituales* 50. *de integritate quæ decet Chriſtianos*, quæ ab aliquo forſan ſequioris ſæculi interpolatæ exſtant Gr. *Pariſ.* 1559. 8°. deinde cura Zach. Palthenii *Francofurt.* 1594. 8°. denique cum operibus Gregorii Thaumaturgi, *Par.* 1622. fol. Ejus etiam ſunt opuſcula 7. viz. *de Cuſtodia cordis, de Perfectione in Spiritu, de Oratione, de Patientia & Diſcretione, de Elevatione mentis, de Charitate, de Libertate Mentis.* Hæc eundem cum homiliarum antore parentem habere, idem ſtylus & dicendi character, idem ingeninm, eadem dogmata ſatis arguunt. Opuſcula hæc Græce & Latine io *Theſauro ſuo Aſcetico* Petrus Poſſinus Soc. Jeſ. edidit *Tholoſæ* 1684. 4°. Tandem omnia Macarii opera, tum homilias, tum opuſcula aſcetica, & apothegmata collegit, & Græce ſimul ac Latioe edidit, textum Græcum revidit, verſiooem emendavit, & excerpta ex Palladio, & Caſſiano addidit Jo. Georg. Pritius Lipſieoſis *Lipſ.* 1698. 8° [b]. Sed præter ſcripta, quæ ei vulgo tribui ſolent, habentur Græce MSS. in bibliotheca Vindobonenſi ſub ejus nomine opuſcula varia; nempe *Capita aſcetica* 170. metaphraſi illuſtrata a Simeone Logotheta Cod. Theolog. 104. *Parenæſis aſcetica*, Cod. 140. num. 3. *Capita aſcetica* 100. Cod. 179. num. 8. *De Cuſtodia cordis*, Capita 30. Cod. 192. num. 15. Capita 170. *De Perfectione ſpirituali*, Cod. 192. num. 16. Verum hæc omnia nihil fere aliud continent quam 7. *illa opuſcula aſcetica*, quæ in theſauro ſuo edidit P. Poſſinus, *Pariſ.* 1684. quæqoe tertio cuidam Macario tribuenda eſſe contendit; certe vel ooſtro, vel Macario Alexandrino vendicaoda, uti mox oſtendemus.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[c] MACARIUS junior, & Πολιτικὸς dictus, domo Alexandrinns, ubi ætate prima bellaria vendendo quæſtum exercebat. Antonii diſcipulus, alterius Macarii σύγχρονος, eique ſuperſtes. Urbe ſimul ac arte renunciata, in eremum Nitrienſem ſecedens, vitam monaſticam amplexus eſt. Anno ætatis quadrageſimo baptiſmum ſuſcepit, dein presbyter factus & archimaodrita Nitrienſis. Obiit centenarius circa ann. 404. Arctiorem vitæ monaſticæ diſciplinam tanto ſtudio excoluit, ut ex oimia cutis ariditate pili barbæ ei non ſuccreverint. Interim in hoc uno ab altero Macario diſcrepabat, quod hilari fronte ad ipſum advenientes exceperit, & lepido ſermone oblectarit, urbanitate quadam juoiores ad diſciplinam monaſticam alliciens. Mira de ejus virtutibus, abſtinentia, miraculis patratis, & dæmonibus ab eo fugatis oarrat Palladius (qui eo familiariter utebatur) Hiſt. Lauſiac. c. 20. Quod vero *Politicus* dicebatur, inde factum eſt, quod non modo in ſolitudine inter monachos verſaretur, ſed & ἐν τῇ πόλει, *in urbe*, i. e. Alexandria natus, magnam vitæ partem in publica hominum luce tranſegit. Fuiſſe ſcholæ catecheſeων Alexandrinæ præfectum, teſtatur Philippus Sidetes. Quod vero eum Petro martyri in hoc mnoere ſucceſſiſſe ſcribit, vereor ut ne illud cum temporis ratiooe ſtare poſſit. Demus enim, Petrum, ſcholam, una cum epiſcopatu, ad vitæ uſque finem tenuiſſe, (quod tamen ooo conſtat, neque ſatis probabile videtur, cum certum ſit Petrum maximam epiſcopatus ſui patrem ſub perſecutiooe, & in carcere egiſſe); ut ut ſit, obiit is martyrio coronatus anno 302. Quo tempore Macarium ooſtrum vere ſuiſſe juniorem, ac pene puerum neceſſe eſt. Quem hiſtoriæ eccleſiaſticæ cooditores magni Antonii diſcipu-

373. Socrat. l. 4. c. 23. Sozom. l. 3. c. 14. Theod. l. 4. c. 21.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 474. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 2. p. 55. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 1. vol. 7 p. 492. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 8. ad vit. *Macar.* *Long.* Bibl. ſacr p. 839. b Denuo *Lipſ.* 1714. 8vo. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ vol. 8. ad vit. *Macar.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32, §. 2. vol. 7. p. 494. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad* c. 10.

lum

Sæc. IV. ab an. CCC lum faciunt, & Constantii temporibus claruisse volunt, immo quocum, exeunte hoc sæculo, per triennium in solitudine vixit Palladius *. Aut igitur juvenis admodum munus hoc scholasticum iniit, aut post Petri martyrium schola vacaverit, aut quod potius suspicari licet, alius quis scholæ magister intervenerit a Philippo præteritus. Nullos enim alios a Petri morte, præter Macarium & Didymum, per integrum pene hoc sæculum hujus scholæ præceptores exhibet. Erat & alter Macarius Ægyptius, *Senior* dictus, de quo nos alibi. Quin & tertium, Antonii etiam discipulum & comitem, Amathæ socium, nobis exculpsit Petrus Possinus *, cui etiam 50. *homilias a Pico* primum editas, & 7. opuscula à se in lucem emissa, adjudicanda censet. Et in hac quidem sententia me olim fuisse fateor. Verum re melius perpensa, ægre a me impetrare possum, ut credam, præter Ægyptium & Alexandrinum, tertium etiam fingendum esse Macarium, Antonii discipulum, Amathæ collegam, operum *Macarianorum* autorem. Certe non alios Macarios Antonii discipulos nobis exhibent Socrates, Sozomenus, Theodoritus, Nicephorus, &, qui hoc ipso tempore, his ipsis locis vixit, deque iis prolixe agit, ipse Palladius. Ut Macarium suum probet Possinus, Athanasium in *vita Antonii*, & Hieronymum in *vita Pauli*, testes citat. Athanasius vero de *Macario* ne verbum quidem habet. Hieronymus Macarii & Amathæ, Antonii discipulorum meminit, & Amatham quidem magistrum suum sepeliisse docet; de Macario nihil habet. Quæro igitur a Possino, cur ex nostris unus, Antonii discipulus, Amathæ collega, opusculorum pater censeri non possit? Non Ægyptius, inquit, cum sexaginta annos in Scythica solitudine transegisse dicitur. Quid vero? An Stylitæ ad instar totis sexaginta annis in cella sua immobilis perstitit? Quid solitariis illis familiarius quam ἀσκήσεως suæ sedes subinde mutare? Ut adeo loca quædam Antonio vicina, inhabitare facile potuit Macarius, eique data occasione, præsertim vergente ad finem vita, præsto esse, & defuncti corpus una cum Amatha sepelire. Nec enim plus de hac re testatur Cronius presbyter apud Palladium, cap. 25. Neque dicit Sozomenus Macarium in sola *Sceti*, sed & ἐν ταῖς ἐρήμοις 60. suos annos exegisse. Multo minus id Alexandro nostro negari potest, quem diversas habuisse cellas diserte testatur Palladius, unam quidem in *Sceti*, quæ est interior in solitudine, unam in Libya in Celleis, & unam in monte Nitriæ, ut Antonio adesse, eique ministrare facile poterat. Nec validiora sunt argumenta, quibus prædicta opuscula horum neutri ascribenda esse probare nititur Possinus. Non Ægyptio, quia refert Gennadius * ipsum unam tantum ad juniores professionis suæ scripsisse epistolam. Quid si vero Gennadius de solis Macarii epistolis loquitur? Quid si alia scripserit Macarius, quæ Gennadii diligentiam fugerint, cum non pauca scripta sint, quæ frustra apud Gennadium quæri possunt? Non denique Alexandrino nostro, quia scilicet inter multa quæ de eo habent Sozomenus, Socrates, & Nicephorus, nihil prorsus referant, unde scripsisse quidquam eum, quod in lucem ac famam exierit, possit intelligi: imbelle prorsus, & plane ficulneum argumentum. Quis enim nescit non id sibi voluisse Socratem & Sozomenum, de scriptoribus ecclesiasticis ex professo agere? Viros quidem eruditione claros enumerare solent, scripta raro aut nunquam recensere. Adeo ut nihil obstat, nequicquam renitente Possino, quo minus prædicta opuscula Macariorum nostrorum alterutri, & forsan Alexandrino nostro, non immerito tribuenda sint. Exstat Græce MS. sub Macarii nostri Alexandrini nomine fragmentum ex *Quæstionibus ad Magnum Eusebium episcopum Alexandrinum* Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 84. quo anonymi cujusdam *Loci Communes ascetici de charactere veri Christianismi* ex variis SS. Patrum operibus collecti continentur. Quis vero fuerit hic *Magnus Eusebius*, hoc circiter tempore episcopus Alexandrinus, ad quem hæ quæstiones scriptæ sunt, fateor me nec divinando assequi posse.

* Hist. Lausiac. c. 20. p. 84.

* Proleg. in Thes. Ascet.

* De Script. Eccl. c. 10.

Habetur Latine ei inscripta *Regula monastica* 30. capitulis comprehensa, quam primus edidit Petrus Roverius Jesuita in historia monasterii Reomænsis, pag. 24. Verum an revera Macarii nostri sit, mihi nondum constat. Immo plane videtur potius compendium regularum ex Macarii aliorumque Ἀσκητῶν scriptis compilatum. Exstat penes me Macarii Alexandrini (ita enim habet titulus) *Sermo de exitu statuque Animarum post hanc vitam*, ex bibliothecæ Paulinæ Lipsiensis MS. codice descriptus. Plures quidem ineptas & aniles fabulas continet, & recentioris cujusdam Græculi commentum mihi videtur, qui quæ hac de re somniavit ad dialogi formam Macarium inter & angelos redegit. Quoniam vero ἀνέκδοτος sit, & saltem novitate sua se lectori commendabit, versione Latina ornatum hic subjiciam.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Ἀλεξανδρέως λόγος περὶ ἐξόδου ψυχῆς δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν, τὸ πῶς χωρίζονται ἐκ τοῦ σώματος καὶ πῶς εἰσίν.

Ποτὲ διοδευόντων ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, εἶδον δύο ἀγγέλους συνακολουθοῦντας τῷ ἁγίῳ Μακαρίῳ ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐν τῷ συμπορεύεσθαι ἡμᾶς, εὑρέθη θνησιμαῖον κείμενον καὶ ὄζον· καὶ αἰσθανόμενος ὁ ἅγιος Μακάριος τῆς δυσωδίας, συνέκλεισε μετὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μυκτῆρας, ἕως οὗ παρῆλθεν. Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι οὕτως· καὶ ἰδὼν ὁ γέρων, εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ὑμεῖς οὕτως ὀσφραίνεσθε τῆς δυσωδίας τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ εἶπον, οὐχί· ἀλλὰ σὲ ἰδόντες, ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς οὕτως· ἡμεῖς γὰρ τῆς δυσωδίας τοῦ κόσμου οὐκ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ τῆς ὀζωδίας τῶν ψυχῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ὀσφραινόμεθα μόνον, ὃν τρόπον σὺ τὴν δυσωδίαν τοῦ θνησιμαίου τούτου ἀποστρέφῃ· καὶ ὁ γέρων λέγει αὐτοῖς γνωρίσατέ μοι, παρακαλῶ, τοῦτο, τὴν δυσωδίαν ψυχῆς τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ αἰσθάνεσθε, ἢ μετὰ θάνατον; καὶ πῶς τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν, πῶς δὲ τῷ κυρίῳ πεπιστευκότων, τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ πεπιστευκότων [* a διέρετε;] εἴπατέ μοι, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον ὑμῶν. Καὶ οἱ ἄγγελοι εἶπον, ἄκουσον, ἐκλεκτὲ τοῦ Θεοῦ Μακάριε. Ἡ ἁμαρτωλὸς ψυχὴ καὶ ἔτι οὖσα ἐν τῷ σώματι τὴν τῶν κακῶν πράξεων ὀζωδίαν ἀποδίδωσι, μετὰ δὲ θάνατον πολὺ πλέον. Τῶν γὰρ πράξεων φοβερῶς ἐπικειμένων αὐτῇ σκοτοῦσι καὶ μελανίαν δίκην αὐτῇ παρεισάγουσιν· ἡ γὰρ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν φωτεινὴ καὶ καθαρά ἐστιν, ὡς τοῦ ἀθανάτου φωτὸς ἐμφύσημα. Ἀλλὰ ἐν τῷ σώματι γενομένη, καὶ μὴ καλῶς αὐτὸ κυβερνῶσα, μολύνεται κατὰ μέρος ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἡ μὲν πλέον, ἡ δὲ ἔλαττον· τὸ δὲ πῶς αἱ ψυχαὶ ἐκ τῶν σωμάτων λαμβάνονται πιστῶν τε καὶ ἀπίστων, ἄκουσον, καὶ πάντων ἐπίγεια ἢ κοινὰ, ἐλαχίστων τῶν ἐπουρανίων νόμιζε εἶναι, Μακάριε· ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἀποστελλόμενοι στρατιῶται ἐπὶ τῷ παραστῆσαί τινα, ἐλθόντες συνέχουσιν αὐτὸν καὶ μὴ θέλοντα· ὁ δὲ καταπλήσσεται μὲν τῷ φόβῳ, τρέμει δὲ καὶ τὴν παρουσίαν τῶν ἀσυμπαθῶν πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ἑλκόντων· οὕτω καὶ ὅταν ἀποσταλῶσιν ἄγγελοι παραλαβεῖν τὴν ψυχὴν εἴτε δικαίου, εἴτε ἁμαρτωλοῦ, καταπλήσσεται τῷ φόβῳ, καὶ τρέμει τὴν παρουσίαν τῶν φοβερῶν καὶ ἀποτόμων ἀγγέλων. Καθορᾷ γὰρ τότε ἡ ψυχὴ ἄπορον καὶ ἀσθενῆ καὶ ἀνωφελῆ πάντοθεν τὴν τοῦ πλούτου καὶ συγγενῶν καὶ φίλων παρουσίαν, τὰ δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους τῶν παρεστώτων αἰσθάνεται. καὶ λαλῆσαι ἢ ἀφιέναι φωνὴν οὐ δύναται, μηδέποτε πειραθεῖσα τοιαύτης κλήσεως, δέδοικε δὲ καὶ τὸ ἄπειρον τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς διαγωγῆς. Συνέχεται δὲ καὶ τῇ τῶν ὁρωμένων

* Vox hæc in MS ægre leg: potest.

Forte legendum πάντως ἐπίγεια καὶ κοινὰ ἐλάττονα vel ἐλαχίστων.

a Forte legendum διαγινώσκετε.

Sæc. IV. ab an. CCC.

S. Macarii Alexandrini sermo de exitu animæ justorum & peccatorum: quomodo separantur a corpore, & in quo statu manent.

Interprete H. W.

Nobis quondam in eremo iter facientibus, vidi duos angelos S. Macarium stipantes, alterum a dextra, a sinistra alterum: cumque una progrederemur, repertum est cadaver jacens & fœtidum. Fœtorem persentiens S. Macarius nares sibi manu obstruxit donec transivisset. Similiter fecerunt & angeli. Id videns senex, dixit illis, An & vos etiam mundi fœtorem suboletis? Responderunt illi, nequaquam; te vero nares occludentem videntes, fecimus & nos similiter: nos enim fœtorem mundanum minime sentimus, solum autem animarum peccatricum fœtorem subolfacimus; pari modo ac tu cadaveris istius fœtorem aversaris. Dicit illis senex, Notum mihi facite, quæso, utrum in hac vita vel post mortem fœtidam peccatorum animam sentiatis? Et quomodo inter peccatorum animas, illas quæ in Dominum crediderunt, ab impiis non credentibus dignoscatis? Id mihi dicite, si gratiam apud vos consecutus fuerim. Dixerunt angeli; Ausculta, electe Dei Macarie. Peccatrix anima dum adhuc in corpore manet, malarum actionum fœtorem emittit quendam, post mortem vero majorem multo. Actiones enim suæ animam manifeste prementes, tenebras illi nigramque inducunt dicam. Anima enim ex natura sua lucida & pura est, immortalis quippe lucis spiramen: in corpore autem posita, si illud bene non gubernet, a peccato quodammodo polluitur, ista quidem magis, illa vero minus. Quomodo autem animæ e corporibus tam fidelium quam infidelium liberantur, audi, & terrestria seu vulgaria cœlestibus omnino minora esse putes, Macari? Quemadmodum enim a terreno rege missi satellites ad apprehendendum aliquem, supervenientes vel invitum constringunt. Iste vero timore tremit, ipsamque militum ad iter vi trahentium præsentiam exhorrescit, pari modo cum mittuntur angeli animam seu justi seu injusti accepturi, timore tremit ista, ipsamque terribilium & inclementium angelorum præsentiam exhorrescit. Tunc facile enim sentit anima inanem esse debilem ac inutilem omnino divitiarum, cognatorum, atque amicorum copiam, astantium lachrymas ac nænias videt; ipsa vero ne verbum mutire potest, cum nunquam antea ejusmodi evocationem experta fuerit: quin & infinitam viæ longitudinem, diversamque vitæ instituendæ rationem metuit. Contristatur etiam præsentium, quo-

Sæc. IV. ab an. CCC. ἀρχόντων ἀσυμπαθείας· προσπάσχει δὲ καὶ [a] πρὸς πάντας, καὶ τῇ τοῦ σώματος συμβιώσει, καὶ θρηνεῖ τὴν τούτου ἀπόζευξιν, ὡς τούτου ἐν συνηθείᾳ χαριζομένη μίαν καὶ μόνην παραμυθίαν μὴ δυναμένη ἔχειν ἐκ τοῦ οἰκείου συνειδότος, εἰ μὴ ἐὰν καλῶν ἔργων πράξει ἑαυτῇ συνίσθη. Ἡ τοιαύτη ψυχὴ καὶ πρὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ κριτοῦ, ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἀδιαλείπτως κρίνεται. Καὶ ὁ ἀββᾶς Μακάριος λέγει πάλιν· τί οὖν; κύριοί μου, δέομαι ὑμῶν, καὶ τοῦτο ἑρμηνεύσατε, ἐπειδὴ ἐκ τῶν πατέρων παραδίδοται ἐν τῇ γ. ἡμέρᾳ καὶ τῇ θ. καὶ τῇ μ. προσφέρεσθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφορὰς ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος, τί τὸ ὄφελος ἐκ τούτου τῇ μεταστάσει ψυχῇ γίνεται; Καὶ ὁ ἄγγελος ἔφη· οὐδὲν ἀκέρως οὐδὲ ἀνωφελῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς γίνεσθαι. ἀλλὰ τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια αὐτοῦ μυστήρια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς γίνεσθαι καὶ ἐκέλευσε τελεῖσθαι· ἐν γὰρ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ γινομένης προσφορᾶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παραμυθίαν τῆς θλίψεως, ἧς ἀποχωρίσθη τοῦ σώματος, δέχεται ἡ ψυχὴ μετὰ φανεῖσα παρὰ τοῦ συνέχοντος αὐτὴν ἀγγέλου, ὅτι εὐλόγησις καὶ προσφορὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ προσκεκόμισται, καὶ εὔελπις γίνεται ἐν τούτῳ. Τὰς γὰρ δύο ἡμέρας συγχωρεῖται ἡ ψυχὴ ἅμα τοῖς οὖσιν αὐτῇ ἀγγέλοις πορεύεσθαι, ἔνθα βούλεται, ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ οὖν φιλοσώματος ψυχὴ ἀπέρχεται ποτὲ μὲν περὶ τὸν οἶκον, ἔνθα ἀπεζεύχθη, ποτὲ δὲ περὶ τὸ μνῆμα, ὅπου κατετέθη τὸ σῶμα, καὶ οὕτως ἐκτελεῖ τὰς δύο ἡμέρας ζητοῦσα ὥσπερ ὄρνεον [b] τὴν νοσσιὰν αὐτῆς· ἡ δὲ ἐνάρετος ψυχὴ ἀπέρχεται εἰς τόπους, ὅπου εἶχε συνήθειαν ἐργάζεσθαι τὴν δικαιοσύνην· τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ [ἀνιστοῦσθαι] κελεύει πάσῃ ψυχῇ Χριστιανῶν εἰς οὐρανοὺς ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ Χριστὸς ὁ πάντων Θεός, κατὰ μίμησιν τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ τῶν ἁπάντων. Καλῶς οὖν κατέχει ἡ ἐκκλησία τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ προσφορὰς καὶ εὐχὰς ποιεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. μετὰ οὖν τὸ προσκυνῆσαι τὸν Θεόν, γίνεται κέλευσις παρ᾽ αὐτοῦ, ὥστε ἐπιδειχθῆναι αὐτῇ τὰς διαφόρους καὶ τερπνὰς σκηνὰς τῶν ἁγίων, καὶ τὴν τοῦ παραδείσου ὡραιότητα· καὶ ταῦτα πάντα καταμανθάνει ἡ ψυχὴ ἓξ ἡμέραις θαυμάζουσα καὶ δοξάζουσα τὸν εὐτρεπιστὴν τούτων Θεόν· καὶ ταῦτα πάντα θεωροῦσα ἡ ψυχὴ μεταβάλλεται καὶ ἐπιλανθάνεται τῆς θλίψεως, ἧσπερ εἶχεν ἐν τῷ σώματι οὖσα. Ἐὰν δὲ ᾖ ἐν ἁμαρτίαις ὑπεύθυνος, θεωροῦσα τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἁγίων ἄρχεται λυπεῖσθαι καὶ καταγινώσκειν ἑαυτήν, λέγουσα, Οἴ μοι, πῶς ἐματαιώθην ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ βίου ἀκολουθοῦσα. τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐδαπάνησα, ἐν ἀμελείᾳ, καὶ οὐκ ἐδούλευσα τῷ Θεῷ κατὰ τὸ πρέπον, ὅπως κἀγὼ ἠξιώθην τῆς χάριτος καὶ τῆς δόξης ταύτης. Οἴ μοι τῇ ἀθλίᾳ, ἔτι μοι συμβάλλονται αἱ φροντίδες καὶ

Lege ἐν τῇ μεταστάσει.
L. ἀκαίρως.
Forsan ὄρνεον.
Vox hæc in MS. ... legi potest: forsan ἀνελθεῖν legenda est.
L. προσκυνῆσαι.

rum est in potestate, angelorum inclementia. Omnibus quinetiam compatitur, ipsique corporis infortunio. Hujusce separationem dolet; ab eo quippe, cui jamdiu consuevit, disjuncta: cum unicam ac solam consolationem, quæ ex propria exoritur conscientia, habere non possit, nisi bonas actiones coluisse sibi conscia fuerit. Talis anima, etiam antequam sistatur judici, a conscientia sua indesinenter judicatur. Dicit iterum abbas Macarius, Itane vero? Domini mei, id mihi etiam explicatum detis oro. Quandoquidem ex patribus traditum est, tertia, & nona & quadragesima die oblationem pro mortuo in ecclesia Deo reddi, quid utilitatis exinde animæ in exitu redundat? Dixit angelus; Nil inopportune neque inutiliter in ecclesia sua fieri concessit Deus, cœlestia vero & terrena ipsius mysteria in ecclesia sua fieri concessit Deus, & celebrari jussit. Tertio enim die facta in ecclesia oblatione, levamen doloris, quem a corpore separata subiit, ab angelo ipsam apprehendente accipit anima defuncta, quoniam gratiarum actio & oblatio pro ipsa in ecclesia Dei apparata est; & exinde bonam spem concipit anima. Per duos enim dies permittitur animæ, ab angelis sui satellitibus stipatæ, in terra, ubicunque velit, obambulare. Quæ corporis igitur amori mancipata est anima, aliquando domum, in qua separata est, circumvagatur, nonnunquam sepulchrum, in quo reconditum est corpus; & ad hunc modum biduum exigit, portus ad instar cadaver suum quærens. Pia vero anima ad locos in quibus justitiam operari consuevit, abit. Tertio autem die omnes Christianorum animas ad cœlos adduci jubet, qui die tertio e mortuis resurrexit, Christus omnium Deus, ut resurrectionem ipsius imitatæ, Deum omnium creaturarum adorent. Bene igitur morem istum retinet ecclesia, ut oblationem & orationem die tertio pro anima faciat. Post adoratum igitur Deum, ab illo mandatur, ut diversa amœnaque sanctorum habitacula, & paradisi pulchritudo animæ ostendantur. Ista omnia perdiscit anima sex integris diebus Deum omnium conditorem admirans & collaudans. Illa omnia videns anima derepente mutatur, & doloris sui, quem in corpore posita patiebatur, obliviscitur. Sin vero peccatis obnoxia sit, cum sanctorum voluptates videt, contristari seipsamque condemnare incipit, hujusmodi fere verbis usa; hei mihi! quanta in illo mundo laboravi stultitia, in cupiditatibus vitæ occupata. Maximam vitæ partem oscitanter decoxi, neque Deo, oti par erat, servivi, ut & ipsa gratiam gloriamque istam consequerer. Væ mihi miseræ, adhuc animo meo insident curæ &

a Lege αὐτοῖς πᾶσιν. b Forsan νοσσιὰν si legas ὄρνεον τὴν νοσσιὰν, vertas sicut avis nidum quærens. ὁ ἀκα-

Sec. IV. ab an. CCC.

L. ἄκαιρος.

L. ἄχρηστον. Vox corrupta.

ὁ ἄκαιρος περισπασμὸς ὃν εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ, ποῦ δέ μοι χρησιμεύουσιν οἱ ἀμπελῶνες, οὓς ἐφύτευσα, καὶ οἱ ἐλαιῶνες· ποίαν δέ μοι ὠφελείαν παρέξεται, ὃν ἐκτησάμην ἀγρόν; τί δέ μοι ὠφελεῖ τὸ [ἔθνος] ἐκεῖ χρυσίον; ποῖον δέ μοι ὄφελος παρέχει ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος; τί δέ μοι ὄνησε πᾶν τερπνὸν τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου ἐκείνου· οἴ μοι εἰς μάτην ἐκοπίασα· οἴ μοι, ὅτι ἀφρόνως ἐβίωσα· οἴ μοι, τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δόξαν ἠγάπησα, τὴν αἰώνιαν πτωχείαν ἐκτησάμην· οἴ μοι, τί πέπονθα; οὐαί μοι, πῶς ἐσκοτίσθην οὐκ οἶδα. οὐαί μοι, οὐδεὶς δυνήσεται νῦν βοηθῆσαί μοι, ὅπως κἀγὼ ἡ ἀθλία τύχω τῆς δόξης τοῦ κυρίου. Μετὰ δὲ τὸ θεωρῆσαι πᾶσαν τὴν χαρὰν τῶν δικαίων ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις, πάλιν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ. Καλῶς οὖν προσφέρει ἐν τῇ θ. ἡμέρᾳ λειτουργίας καὶ προσφορὰς ἐκτελοῦσα ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν προσκύνησιν πάλιν γίνεται κέλευσις παρὰ τοῦ πάντων δεσπότου καταγαγεῖν αὐτὴν ἐν τῷ ᾅδῃ καὶ δεῖξαι αὐτῇ τὰ ἐκεῖσε κολαστήρια καὶ διάφορα ταμεῖα τοῦ ᾅδου, καὶ τὰς τῶν ἀσεβῶν διαφόρους κολάσεις, εἰς ἃς περικαθεζόμεναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν διηνεκῶς θρηνοῦσι καὶ βρύχουσι τοὺς ὀδόντας. καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις διαφοραῖς τῶν κολά-

*L. ἡμέρας.

σεων περιφέρεται ἡ ψυχὴ * ἡμέρα λ. τρέμουσα, μήπως ἄρα καὶ αὐτὴ ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ κατακριθῇ φυλάττεσθαι, καὶ τῇ μ. ἡμέρᾳ ἀναφέρεται πάλιν προσκυνῆσαι τῷ κυρίῳ. καὶ τότε λοιπὸν πρὸς τὰ ἔργα αὐτῆς κελεύει ὁ κριτὴς τὸν τόπον τῆς παραφυλακῆς. Καλῶς ἐκτελεῖται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταῖς μνείαις τῶν μεθισταμένων καὶ πεφωτισμένων. Ἐπὶ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν μὴ ἐχουσῶν

*Vox corrupta.

βάπτισμα τὸ ἅγιον, οὐχ οὕτως· [a] ἀλλὰ [*ἀπηνεῖς] ἄγγελοι ἀπότομοι λαμβάνουσι τὰς ἀφωτίστους ψυχὰς ἀπὸ τοῦ σώματος, τύπτοντες καὶ λέγοντες, δεῦρο ἀσεβὴς ψυχή, τίς ὁ δεσπότης σου καὶ πάντων κύριος, ὃν οὐκ ἠθέλησας γνῶναι, ἐν ἀδείᾳ διάγουσα ἐν τῷ κόσμῳ, νῦν γνῶθι τιμωρουμένη αἰωνίως. καὶ μέχρι τοῦ πρώτου οὐρανοῦ ἀναγόντες ἱστῶσι καὶ δεικνῦσιν αὐτῇ ἐκ μακρόθεν τὴν δόξαν τῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, λέγοντες τούτων ἁπάντων Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὃν οὐκ ἠθέλησας γνῶναι καὶ προσκυνῆσαι· ἀλλ' ἀπαχθεῖσα πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀσεβεῖς καὶ τὸν τούτων ἄρχοντα τὸν διάβολον, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἑτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οὓς ἐν τῷ βίῳ σου ὡς Θεοὺς προσεκύνησας. Ταῦτα εἰπόντες οἱ ἄγγελοι καὶ ἀσπασάμενοι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Μακάριον, ἀφανεῖς ἐγένοντο ἀπ' ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Sec. IV. ab an. CCC.

intempestiva sollicitudo, quibus illo in mundo distinebar. Quid mihi jam prosunt vineta, quæ plantavi, & oliveta? qualem vero mihi utilitatem conferet, quem possedi, ager? Quid demum hic mihi proderit auri pondus? aut quale mihi commodum hoc in loco dabunt divitiæ? Hei mihi! frustra laboravi; Hei mihi! quod stulte vixerim. Hei mihi! exigui temporis gloriam amavi, æternam paupertatem obtinui. Hei mihi! quid passa sum? Væ mihi! quomodo obtenebrata sum? Non novi sane, væ mihi! Nullus mihi auxilium ferre potest, ut & ego etiam misera Domini gloriam consequar. Postquam totum justorum gaudium sex diebus anima inspectaverit; rursus ab angelis ad adorandum Deum adducitur. Bene igitur ecclesia die nona liturgias pro defuncto offert & oblationem celebrat. Post secundam autem adorationem rursus ab omnium rerum Domino mandatur, ut in infernum deducatur anima, & pœnarum loca ibi posita, diversaque inferorum claustra, & diversæ illi ostendantur impiorum pœnæ, quibus assidentes peccatorum animæ assiduo lugent, ac dentes stridunt. Per hasce pœnarum diversitates circumfertur anima dies triginta, contremiscens ne & ipsa forsitan in illo loco incarcerari condemnetur. Die quadragesimo sursum iterum ad adorandum Deum reducitur; & tunc secundum opera illius locum illi, ubi in æternum asservetur, indicit judex. Bene igitur in ecclesia celebratur in defunctorum & baptizatorum memoriam. De animabus vero, quæ sacrum baptisma nunquam receperunt, res sese pari modo non habet; sed in eo casu angeli inclementes animas non baptizatas e corpore accipiunt, verberantes illas & dicentes; Adesdum impia anima; quis Dominus tuus omniumque Deus, quem scire noluisti, in mundo secura degens? Nunc vero eum agnosce æternis addicta pœnis. Dein ad primum usque cœlum illam adducentes, eam sistunt, illique e longinquo ostendunt angelorum omniumque cœlestium potestatum gloriam, dicentes; Istorum omnium Dominus est Jesus Christus Dei vivi filius, quem agnoscere & adorare noluisti. Apage abhinc vero ad tui similes impios eorumque principem Diabolum abducta in æternum ignem apparatum Diabolo atque angelis ejus, quos in vivis adhuc posita tanquam Deos adorasti. Postquam ista dixissent angeli, servum Dei Macarium amplexi, e conspectu nostro evanuerunt. Nos vero gloriam reddamus Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nunc & in sæcula sæculorum, Amen.

a Forsan legendum ἀλλὰ ἄγγελοι ἀπηνεῖς καὶ ἀπότομοι.

AM-

Sæc. IV. ab an. CCC. 374. Paulin. in vit. Ambrosii.

[a]AMBROSIUS, origine Romanus, ortu Gallus, nobili & splendida familia natus est anno 333. Patrem habuit Ambrosium, tunc temporis Galliarum prætorio-præfectum; quem Arelate, Galliæ Narbonensis metropoli, domicilium habuisse probabile est. In cunis adhuc vagientis & aperto ore in area prætorii dormientis pueri subito insedit ori examen apum; quæ cum ingrediendi, egrediendique vices frequentassent, in sublime tandem evolarunt. Quo viso pater juxta deambulans, *Si vixerit*, inquit, *infantulus iste, aliquid magni erit.* Puer adhuc cum Romæ ageret, & matrem viduam una cum sorore, ejusque comite episcopi manum osculantem videret, ipse iis dextram obtulit, lepide dicens, *Sibi id ab iis fieri oportere*; siquidem episcopum se futurum esse memorabat. Omni sæcularium literarum genere perpolitus, causas in auditorio præfecturæ prætorii tanta eloquentia, tanto successu egit, ut Probus prætorii præfectus eum sibi consiliarium asciverit: mox etiam insignia consularia ei detulerit, commissis ipsius regimini Liguria & Æmilia provinciis, eique proficiscenti mandata dedit his verbis, *Vade, age, non ut Judex, sed ut episcopus.* Provinciam ingressus, Mediolani lares fixit, donec anno 374. mortuo Auxentio ejusdem urbis episcopo, & de novi episcopi electione acriter contendentibus hinc Catholicis, inde Arianis; cum res jam in nervum eruptura esset, adest Ambrosius, ut autoritate sua paci publicæ consuleret: cum subito vox quasi infantis in populo audita est, *Ambrosium episcopum.* Voci acclamarunt, calculisque suis approbarunt episcopi & populus adstantes. Resilit Ambrosius & detrectato munere fuga sibi consulit, tandem precibus fatigatus & a populo pene coactus manus dedit. Primo igitur baptizatus (erat enim adhuc catechumenus) sacro muneri initiatur, Valentiniano Augusto qui gestis

Theod. l. 4. c. 7.

omnibus intercrat, in hæc verba erumpente, *Gratias tibi ago, Deus omnipotens, & Servator noster, quod huic viro, cui ego corpora commiseram, tu animas regendas commiseris, & electionem meam justam fuisse declaraveris.* Episcopus factus bona divendidit, & in pauperum usum erogavit: & commissa fratri Satyro rei familiaris cura, studiis theologicis se totum dedit; in quibus Simplicianum presbyterum Romanum Ephorum sibi adhibuit. Circa ann. 377. barbaris gentibus in imperium Romanum irrumpentibus, in Illyricum fugit; qua occasione, ut videtur, usus, Romam etiam petiit: ubi virgine sororis comite manum ejus pro pio hujus ævi more osculante, *Ecce, subridens*, inquit, *ut dicebam tibi, sacerdotis manum oscularis.*

Sæc. IV. ab an. CCC.

Anno 380. frendentibus frustra Arianis Anemmium Sirmii episcopum constituit. Anno sequenti synodo Aquileiensi præfuit, in qua adversus Palladium Arianorum antesignanum disputandi partes in se suscepit & feliciter peregit. Anno 383. Maximus Britannus imperii fasces arripuit; & commisso ad Lugdunum prælio Gratianum Aug. dolo interfecit. Missus igitur a Valentiniano Imp. ad Tyrannum Ambrosius autoritate sua & eloquentia effecit, ut Maximus in Transalpinis provinciis sese contineret. Intestinis hisce imperii motibus animati Gentiles ad cultum suum redintegrandum vires animosque sumpserunt, causam agente Q. Aur. Symmacho Romæ præfecto, eloquentiæ laude celeberrimo. Hinc nobile illud ipsum inter & Ambrosium de ara victoriæ restituenda certamen; in quo longe superior evasit Ambrosius, ita ut Symmachus non modo causa exciderit, sed & paulo post urbe pulsus*, & rhedæ vili impositus extra centesimum ab urbe lapidem manere jussus sit. *Prosper de Promiss. part. 3. c. 38. Silentibus Paganis insurgunt Ariani, Justinæ Augustæ, filiique Valentiniani Aug. patrocinio freti: unde anno 386. ab Ambrosio, militari etiam manu usi, poscebant, ut Basilicæ iis traderentur. Iis viriliter se opposuit vir sanctissimus, & consternatos civium animos tum præsentia sua tum precibus confirmavit; hæreticosque voto excidere fecit. Tot, tantisque ab imperatore injuriis lacessitus secundam tamen ad Maximum Italiæ minitantem legationem obire non gravatus est; ubi cum Tyranno prolixo satis colloquio intrepide egit; verum re infecta rediit. Tertio posthæc anno facta est barbara nimis & truculenta Thessalonicensium cædes Theodosii jussu perpetrata; quem proinde acerrime reprehendit Ambrosius; nec ad ecclesiam illum prius admittere voluit, quam longam & publicam pœnitentiam peregisset. Anno 392. Valentiniano Arbogastis insidiis sublato, & Eugenio tyrannidem arripiente, Ambrosius relicto Mediolano Bononiam se recepit, inde ad Faventiam profectus, tandem Florentiam; unde victo mox Eugenio domum rediit. Exacto quadriennio fati sui conscius mortem sibi ante Pascha anni 397. obventuram prædixit. Prædictionem ratam habuit Deus. Annos enim natus 64. in morbum incidit; & lecto affixus vitam sibi a Deo precibus impetrare, obnixe licet a proceribus urbis rogatus, renuit, respondens, *Non inter vos vixi, ut pudeat me vivere: nec timeo mori, quoniam bonum Dominum habemus.* Obiit pridie Nonas Apriles anni 397. magna funeris pom-

[a] Conf. *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 2. p. 198. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Ambros.* *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* §. 124.

pa in basilica Ambrosiana sepultus. Vir summa pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi præsul, qui Judæis, Gentilibus & cujuscunque generis hæreticis animose restitit; literarum Græcarum æque ac Latinarum peritissimus; inde e scriptis patrum Græcorum, Origenis puta, Didymi, &c. hortulos suos largiter irrigavit; in hoc laudandus, quod suppressis loliis flores decerpserit. Stilo usus est conciso, arguto, tessellato; & qui Senecæ facundiam, molliori tamen vena, imitatur.

Antequam ad Ambrosii opera deveniamus, præcipuas illorum editiones recensebimus. Primus, ni fallor, genuinus Ambrosii fœtus, qui artis typographicæ beneficio lucem viderit, erant *Epistolæ* anno 1480. editæ, f. Primam operum ejus editionem adornavit *Massellus Venia* Augustinianus, sed absque loci, anni, vel typographi mentione. Illam secuta est *Mediolanensis* anno 1490. Hanc *Amerbachiana* tribus tomis, seu partibus distincta, *Basil.* 1492. f. [a] Editiones reliquæ juxta locos ubi impressæ sunt, sequuntur. *Basil.* 1492, 1506. 1516. cura Erasmi 1527. 1538. 1555. 1567. a. vol. fol. cura Johan. Costerii (quæ accurata est editio) *Romæ* 1580. 1585. (cui editioni præfigitur Ambrosii vita a Baronio scripta) in hac vero editione quamplures nævos notat Nic. Faber Opusc. p. 315. *Paris.* 1529. 1540. 1549. 1568. curante Gillotio, quæ emendatissima est editio. 1603. (cui editioni accesserunt antea inedita *Epistolæ* ac *Sermones plurimi*, viz. episcoporum Concilii Aquileiensis *epistola ad Impp. Augg. Acta Concilii Aquileiensis contra Palladium & Secundianum Arianos.* Eorundem ad Gratianum, Valentinianum, Theodosium Impp. *de habitis in Concilio Aquileiensi & de rebus ecclesiarum Orientalium epistola.* Eorundem ad eosdem *de habitis in eodem Concilio & de factione Ursicini Antipapæ epistola. Hymni plurimi, expositio symboli Nicæni contra Arium & Photinum. De origine & moribus Brachmanorum.*) 1614. 1632. 1642. 1665. Fatendum est neminem in toto sanctorum patrum choro inveniri, qui in operum suorum editionibus infeliciorem sortem expertus est, quam D. Ambrosius. Ipsa editio Romana anno 1585. tantopere licet jactata, confusa est, truncata, vitiis & erroribus misere inquinata. De quo viri eruditi dudum conquesti sunt. Operæ pretium igitur se facturos existimarunt monachi Benedictini congregationis S. Mauri, si novam operum Ambrosianorum editionem summa cura adornandam in se susciperent. Quod & præclare præstiterunt tomis 2. 1. *Paris.* 1686. 2. *ibid.* 1690. fol. Egregiam hanc editionem commendant chartæ puritas, & typorum pulchritudo, librorum ordo rite dispositus, materiæ & temporis ratio accurate habita, libri genuini a spuriis critico acumine discreti, complures codices MSS. inter se, & cum aliis editionibus fideliter collati, neque sine horum autoritate quicquam in textum admissum, præclara editorum fides, integritas, & diligentia, tractatuum in capita divisio, capitumque summaria collecta, præmissa cuivis tractatui admonitio, qua de libri veritate, occasione, argumento, tempore, aliisque judicant, præter notas quæ ad calcem paginæ adhiberi solent, ut de variis, utilissimisque indicibus nil dicam. Divisa est editio in tomos 2. quorum primus *lucubrationes ejus in S.Scripturam*; posterior reliqua ejus opera complectitur.

[b] TOM. I. hæc continentur.

In Hexaemeron libri 6. scripti anno 389. maximam longe partem ex Basilii opere ejusdem argumenti descripti.

De Paradiso liber 1. paulo post susceptum episcopatum scriptus.

De Abel & Cain libri 2.

De Noe & Arca, liber imperfectus. Ex hoc libro locum quendam profert Augustinus contra duas Pelagii epistolas lib. 4. c. 11. qui in isto non reperitur.

De Abraham Patriarcha libri 2.

De Isaac & Anima liber 1.

De bono Mortis liber 1. anno 387.

De fuga Sæculi liber 1. paulo post scriptus.

De Jacob & beata vita libri 2.

De Joseph Patriarcha liber 1.

De benedictionibus Patriarcharum liber 1. anno 387.

De Elia & jejunio liber 1.

De Nabuthe & pauperibus (quem titulum habent codices MSS.) *liber* 1. circa annum 395.

De Tobia, seu *adversus fœneratores*, *liber* 1. anno 386.

De interpellatione Job & Davidis libri 4.

Apologia prophetæ David, anno 385.

De altera Davidis apologia, num genuina sit, dubitant clarissimi editores.

Enarrationes in Psalmos 12. nempe, 1, 35, 36, 37, 38. 39, 40, 43, 45, 47, 48, 61.

Expositio in Psalmum 118. juxta Hebræos 119.

Commentariorum in Evangelium secundum Lucam libri 10. anno 386.

Subjicitur huic tomo Gulielmi abbatis S. Theodorici qui floruit anno 1042. *Commentarius in Cantica Canticorum* ex Ambrosii operibus collectus.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef vol. 2. p. 233. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 430. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol 1. p. 223. *Oudin.* tom. 1. p. 674. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Ambrosii* not. 65. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 2. p. 201. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 657. *Long.* Bibl. sacr. p. 606.

TOM.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Tom. II.

De Officiis, vel (ut habent codices MSS.) *de officiis Ministrorum libri* 3. forsan circa annum 391. scripti.

De Virginibus, ad Marcellinam sororem, *libri* 3. anno 377. Ambrosianarum lucubrationum erant primitiæ.

De Viduis liber 1. ab Ambrosio in Lucam citatus.

De Virginitate libellus, pro ultima parte, *libri* 3. *de Virginibus* hactenus habitus.

De Virginis institutione ad Eusebium liber 1. seu (ut habent codices MSS.) *Sermo de virginitate perpetua S. Mariæ*.

Exhortatio virginitatis, Sermo Florentiæ habitus circa annum 393.

[a] *De Mysteriis*, sive *de iis qui mysteriis initiantur liber* 1. anno 387. quem contra Bullingerum, Cocum, &c. Ambrosio adserunt editores.

De Sacramentis libri 6. Prolixe de hoc opere agunt clarissimi editores. Argumenta in utramque partem accurate expendunt. Nec tamen an Ambrosii sint certo definiunt, relicto cuivis suo judicio. Certe hi libri non tantum a Theologis reformatæ, sed & pontificiæ religionis quamplurimis Ambrosio abjudicantur; scripsisse quidem Ambrosium *libros de Sacramentis* certissimum est, qui vero hodie exstant aut ejus non sunt, aut adeo insigniter interpolati ut novam plane faciem induerint. Desiderantur in iis quæ ex illis citant Augustinus & Bertramus; aliam exhibent S. scripturæ versionem, quam qua in genuinis operibus usus est Ambrosius; repugnat styli diversitas patre mellifluo indigna; repugnant haud pauca a sæculo Ambrosiano aliena. Vidit hæc omnia ac ingenue agnovit eminentiss. Card. Bona de Reb. Liturg. lib. 1. cap. 7. §. 4. ubi hoc opusculum non nisi ab octavi & noni sæculi scriptoribus tanquam legitimum Ambrosii fœtum laudari fatetur. ὁμόψηφον hac in parte Cardinalis habet eruditissimum Du Pin *, qui ingenue fatetur PP. Benedictinos librum illum e numero genuinorum operum Ambrosii eximere debuisse, utpote frigidum duntaxat Ambrosii imitatorem.

* Bibl. Nov. Sæc. 4. p. 475. ed. Lat.

De Pœnitentia libri 2. adversus Novatianos circa ann. 384.

De Fide, vel, ut codices nonnulli, *De Fide & Trinitate, ad Gratianum Aug. libri* 5. inchoati anno 377. absoluti anno 379.

De Spiritu Sancto libri 3. ex Didymi utplurimum, Basilii, aliorumque Græcorum scriptis, stylo humili & impolito decerpti, anno circiter 381. De hoc opere talem censuram fert Hieronymus *, Ambrosium ex Græcis Didymi bonis Latinos fecisse non bonos (tacito tamen autoris nomine) nihil ibi dialecticum, nihil virile atque districtum, quod lectorem in assensum trahat, inveniri arguens.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* Præf. in lib. Didym. de Sp. S.

Sermo de Incarnationis Dominicæ sacramento circa an. 382. quo præcipue Arianos & Apollinaristas perstringit. Ad calcem additur Ambrosii fragmentum *de Incarnatione*; quod profert Theodoritus Dialogo 2.

Epistolæ 92. in duas classes divisæ. Prima eas continet, quarum annus certo, vel magna probabilitate deprehendi queat, quæque proinde suas temporis notas affixas habent. Posterior, quæ incipit ab epistola 78. eas quæ incerti plane temporis sunt, adeoque juxta argumenti ordinem disponuntur; primum locum tenentibus, quibus loca aliqua sacræ scripturæ explicantur. In hunc epistolarum censum *Acta Concilii Aquileiensis*, *Libellus contra relationem Symmachi*, *Sermones de Basilicis* & *de reliquiis Gervasii & Protasii*, *Epistolæ Gratiani* & *Syricii papæ* referuntur.

[b] *De excessu Fratris Satyri libri* 2. quorum secundus, *liber de Resurrectione* vulgo dicitur.

Consolatio de obitu Valentiniani anno 392. habita.

Oratio de obitu Theodosii Imp. habita, præsente Honorio, anno 395.

Hymni 12. quos Ambrosio adjudicari posse censent clarissimi editores, veterum autoritati hac in parte nixi. Ab hoc censu relegant hymnum [c] *Te Deum laudamus*, qui Ambrosii esse nullo idoneo testimonio probari potest, & fabulam pro origine habere videtur.

IN APPENDICE.

Vita Ambrosii, eaque triplex. 1. a Paulino Diacono scripta. 2. anonymi cujusdam, forsan Metaphrastis Græce & Latine nunc primum edita. 3. a benedictinis nostris, ex ipsius Ambrosii operibus ut plurimum collecta, & juxta ordinem chronologicum magna cura digesta. Has vitas sequuntur *Pseudepigrapha*, quæ Ambrosiano nomini supponi solent, hoc ordine:

Tractatus de 42. mansionibus filiorum Israel.

Commentarius in epistolas Paulinas, quem non tam proprium scriptoris alicujus opus, quam ex variis veterum commentariis consarcinatum esse suspicantur editores. Scripsit quidem in apostolum Ambrosius; sed opus istud interiit. Hoc de quo agimus, Hilarii Diaconi est, [d] in quo notandum tamen

a Conf. *Oudin.* tom 1. sæc 8. p.1527. seq. b Conf. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 5. §.10. p.241. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. not. 8. ad vit. *Augustin.* d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. not. 9. ad vit. *Lucif. Calaritan.*

est

Sæc. IV. ab an. CCC. est *Commentarium in 10. priora epistolæ ad Hebræos capita*, Hilarii non esse (nec enim Hilarius aut ullus alius Latinorum ejusdem ætatis aliquid in epistolam eam scripsit) sed a falsario quodam assutum esse, partim ex Chrysostomo, partim ex Hieronymo, contextum.

Tractatus in symbolum Apostolorum, seu, ut habent codices MSS. *de Trinitate & Resurrectione*.

Tractatus de Filii Dei Divinitate & Consubstantialitate, seu *de Fide orthodoxa contra Arianos*, quem Gregorii Bœtici opus esse nonnulli opinantur. Vigilio Tapsensi vindicat Chiffletius.

Libellus de Dignitate sacerdotali, Gerberti philosophi, qui postea papa Sylvester dictus est, opus. Anselmum redolere judicat Th. Raynaudus Erot. 10. de bon. & mal. libr. p. 124.

Tractatus ad Virginem devotam, monachi cujusdam fœtus.

Sermones aliquot supposititii, tales nempe, qui non alibi, quam inter Ambrosii opera habentur, exclusis reliquis. Subjunctis etiam 3. vel 4. *epistolis spuriis*, in quibus locum habet epistola antehac 35. *de Inventione corporum Gervasii & Protasii* [a], quæ præter styli diversitatem, rem aliter refert, quam genuinus Ambrosii hac de re sermo. In aliis editionibus hæ conciones numero 92. recensentur, viz. *Conciones de Tempore*, *Conciones de Sanctis*, & *Conciones breves*. Maximi Taurinensis esse conjicit Joh. Costerius; certe eorum plurimi inter Maximi sermones leguntur. Sermo ultimus, de baptismo Augustini, inepti cujusdam nugivenduli est. Vide quæ habet Bellarminus de Scriptor. in Ambros. p. 129.

Precationes 2. ad missam præparatoriæ.

Expositio in Apocalypsin. Quæ Berengaudi est. In ea passim citatur Gregorius M. quin & mentio fit Longobardorum.

De Pœnitentia liber, Victori Tunnunensi tributus.

Libellus de Spiritu Sancto.

Tractatus de concordia Matthæi & Lucæ in genealogia Christi. Cujus autor, alio modo quam Ambrosius, de hac re agit.

Sermo de dignitate conditionis humanæ, ut & *Exorcismus*, quem codex Vaticanus Ambrosio adscribit.

Denique animadvertendum est, Benedictinos nostros, plurima opuscula, quæ Ambrosio vulgo adscribi solent, nova hac sua ac eleganti editione penitus exclusisse. Qualia sunt *libri 2. de vocatione Gentium*: (Ambrosio male tributi, ut in quibus Pelagianorum & Semipelagianorum mentio fit, ut de styli dissimilitudine jam non dicam. Prosperi cujusdam esse omnibus jam notum est. De iis vide plura in Prospero.) *Tractatus de origine & moribus Brachmannorum*: *Acta S. Sebastiani martyris*: *Liber de vitiorum atque virtutum conflictu*: *Expositio fidei symboli Niceni*: *Exhortatio ad pœnitentiam*: *Sermo de purificatione Mariæ*: *Confessio fidei*, una cum aliis opusculis quæ in supplemento patrum sub Ambrosii nomine edidit Jac. Hommeius; & forsan alia nonnulla quæ non tanti sunt, ut in iis recensendis immoremur.

Præter ea, quæ in Benedictinorum editione numerantur, exstant sub Ambrosii nomine sermones 2. *de natali Domini*, quos primus edidit inter alia quædam Christianus Daumius Cygneæ 1670. 4°.

[b] Acta S. Sebastiani utut a Benedictinis rejecta, & forsan merito, nihilominus a nonnullis Ambrosio adferuntur. Apud Bolland. 20. Jan. hæc Ambrosio nostro ex monacho Suessionensi anonymo vindicat idem Bollandus, certe Ambrosius nonnulla de Sebastiano habet in Psal. 118. Hæc Sebastiani acta tanti se facere profitetur Colomesius ut paucissima iis æquanda esse existimet.

Exstitit olim *liber Physiologus* ab hæreticis conscriptus, & S. Ambrosii nomine signatus, in decreto Pseudo-Gelasiano tanquam apocryphus damnatus. Exstat MS. hodie in bibliotheca Lambethana liber *Physiologus* dictus carmine conscriptus, an cum Pseudo-Ambrosiano idem sit disquirant alii.

Inter Ambrosii deperdita recensentur

Commentarii in Esaiam.

Commentarii adversus nonnullos Platonicos, sive *de Sacramento regenerationis & Philosophia liber*; cujus fragmenta quædam habet Augustinus contra Julian. lib. 2.

Elucidationes & homiliæ in librum Sapientiæ.

Expositio in omnes D. Pauli epistolas.

Sermo de judicio Solomonis.

Catechismus epistolaris ad Fritigildem Marcomannorum reginam.

De puerilis ætatis institutione ad Pansophiam.

Cum in recensendis S. Ambrosii operibus *Missæ Ambrosianæ* nullam habuimus rationem, præstat de ea hic paucis agere. Ecclesiam Mediolanensem, quod & aliis tunc in more positum erat, suas olim solennes precum formulas habuisse, ritus suos peculiares, nemo qui in antiquis ecclesiæ monumentis hospes non plane sit, dubitare potest. Quin nec desunt, qui nobis persuadere velint, missale Ambrosianum a S. Barnaba, primo (ut volunt) Mediolanensium archiepiscopo, ejusdemque ecclesiæ fundatore fuisse adornatum, a S. Miroclete auctum,

[a] Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 2. not. 2. ad vit. Gervas. & Protas. [b] Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 4. not. 2. ad vit. Sebastian.

tandem

Sæc. IV. ab an. CCC. tandem a S. Ambrosio in hodiernam formam redactum, ab eoque nomen traxisse. Sed nugas venditant, qui talia nobis somnia narrant, nec vel levissimum ex veteribus testimonium proferre possunt. Primus, quod sciam, qui difette meminit, est Walafridus Strabo circa ann. 842. qui libr. de Reb. Eccles. cap. 22. refert, Ambrosium Mediolanensem episcopum tam missæ, quam cæterorum dispositionem officiorum suæ ecclesiæ & aliis Liguribus ordinasse. Quæ & usque hodie (inquit) in Mediolanensi tenentur ecclesia. Si vero ipsum Ambrosium autorem non statuerimus (quod omnino incertum est, nulloque veteri nititur testimonio) probabile est compilatorem, quisquis tandem fuerit, plurima ex ipsius Ambrosii scriptis desumpsisse, quæ a sequentium sæculorum archiepiscopis (ut in hisce fieri solet) mire aucta & interpolata sunt. Missa Ambrosiana, prout hodie habetur, tum rituum ordine, tum ritibus ipsis, precumque dispositione tum a Romana, tum ab aliis admodum discrepat; in Psalmis & lectionibus ex S. scriptura petitis antiqua versione Italica, non quæ hodie obtinet vulgata, utitur; longitudine superat Romanam, hac in re Græcis potius consona, quia Mediolanenses priscis Græcorum vestigiis firmius inhæserunt, quod ad Liturg. S. Petri notat Lindanus, & ex eo Bat. Gavantus Thes. S. Rit. tom. 1. part. 2. tit. 15. p. 188. Liturgiæ Ambrosianæ ordinem nobis depingunt Jos. Vicecomes, & ipse Ambrosiani collegii doctor, de Rit. Missæ lib. 2. Card. Bona de Reb. Liturg. lib. 1. cap. 10. p. 89. Jo. Mabillonius tum de Liturg. Gallic. lib. 1. c. 2. num. 7. tum Itin. Ital. p. 15. ne alios commemorem. Missale hoc Ambrosianum edidit Pamelius Liturg. Eccles. Lat. tom. 1. p. 293. Duas alias editiones recenset Mabillonius, *viz.* ann. 1560, & 1669. sed tum a Pameliana, tum a se invicem haud parum discrepantes, quibusnam vero in locis prodierint, non indicat.

374. [a] HEGESIPPUS, quis, qualisve fuerit, eruditis inter se non bene convenit. Liceat nobis de eo ejusque libris tria in medium proferre. 1°. Historiam *de excidio urbis Hierosolymitanæ*, quæ ejus nomine circumfertur, videri solummodo laxiorem Josephi versionem; quippe pauca apud illum habentur, quæ in Josephi libris partim *de antiquitatibus Hebraicis*, partim *de bello Judaico* non reperiuntur. 2°. Hegesippi nomen ex Josippi, idque a Josepho nomine formatum esse: quam in rem apposite notat P. Colomesius in membranis pervetustis Cl. Is. Vossii eraso Josippi nomine Hegesippi substitutum comparere. Et in bibliothecæ Ambrosianæ codice MS. libro 5. hic titulus præfigitur, JOSEPPI LIBER QUINTUS. 3°. Horum librorum autorem sive potius interpretem fuisse D. Ambrosium, saltem D. Ambrosii σύγχρονον. Ambrosii esse præter codicum nonnullorum fidem (& in his eximiæ vetustatis codicis MS. quem Mediolani in bibliotheca Ambrosiana vidit Rev. Pater Mabillonius Itin. Ital. p. 14. ubi mutilo libro primo secundus hanc notam habet, INCIPIT SECUNDUS. *Ambrosius episcopus e Græco transtulit in Latinum*) arguunt ingens styli Ambrosiani & Hegesippiani paritas, eædem phrases ab utroque frequentatæ, eædem verborum argutiæ utrique in deliciis habitæ: quod sexcentis fere locis utrinque productis fusissime comprobat Joh. Gronovius Observat, in Script. Eccles. Expresse Ranulphus * noster. *Hegesippus*, inquit, *de excidio urbis, quem transtulit Ambrosius.* Ut ut sit, id constat autorem fuisse Ambrosii æqualem, & vergente hoc sæculo claruisse. Stante enim adhuc & florente apud occidentem imperio Romano vixisse, ipso sæpius id innuente constat. Nec minus certum est eum post Constantini tempora scripsisse; quippe qui Constantinopolis & Novæ Romæ mentionem sæpius faciat. Quin & Scotiæ & Saxoniæ provinciarum nomina apud eum deprehensa ad declinantis sæculi hujusce finem illum non obscure revocent. Cæterum monendus est lector Anacephalæosin historiæ hujusce fini subjunctam eundem, quem historia, autorem non agnoscere, sed putidi cujusdam ac insulsi consarcinatoris opus esse.

Sæc. IV. ab an. CCC. Paralip p 4.

* In Polychron. l. I. c. 2.

[b] Exstat ista *Historia* libris quinque comprehensa, *Paris.* 1511. *Colon.* 1521. fol. cum scholiis Gualtheri *Colon.* 1575. 8°. & in Laurentii de la Barre historia Christiana pag. 399.

[c] MARTINUS, Sabaria Pannoniarum oriundus fuit anno 319. patre Gentili ac militari viro natus, Ticini in Italia educatus. Anno 329. catechumenus factus, anno 334. militiæ sacramento addictus, triennio post sacro lavacro tinctus, anno 356. a Juliano Cæsare in Galliis militante missionem imperavit. Anno 375. Turonensis episcopus ordinatus est; tanti apud omnes habitus, ut Maximus etiam Tyrannus eum convivam habere sibi honori duceret. Obiit anno Christi 400. ætatis suæ 81. Exstat 375.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 1. not. 49. ad vit. *Petri.* *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 440. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 582. *Oudin.* tom. 2. sæc. 12. p. 1026. & 1058. [b] Conf. *Oudin.* tom. 2. sæc. 12. p. 1060. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Martin.* *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 446. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 309.

Sæc. IV. ab an. CCC. ejus *Professio Fidei*; quæ in omni fere Bibliothecæ Patrum editione habetur.[a]

378. [b]DIODORUS, Photio THEODORUS, generis splendore nobilis, Sylvani Tarsensis discipulus, Johannis Chrysostomi magister, presbyter & Archimandrita Antiochenus, multos sub regimine *μονάζοντας* pietate & melioribus disciplinis instituit. Meletio Antiochiæ antistite sub Valente in exilium misso, & catholici gregis cœtu urbe & ecclesiis publicis excluso Diodorus ad proximi fluminis ripas in campo, quo milites exerceri consueverant, conventu religioso ad Synaxin celebrandam frequenter habito oves pascebat; & grassantibus Arianorum insidiis ac tyrannidi animose restitit. Anno 378. Meletius ab exilio reversus Tarsi episcopum eum constituit. Anno 381. concilio œcumenico Constantinopolitano interfuit Diodorus; à quo sibi una cum Pelagio Laodiceno commissam ecclesiarum orientalium curam & regimen suscepit, servata tamen honoris prærogativa quam Meletio tributam voluerunt patres. (Socrat. l. 5. c. 8.) Quamdiu episcopale munus gesserit, nobis adhuc est incompertum, nisi quod anno 394. successerat in ipsius sedem Phalerius, uti ex actis synodi CP. sub Nectario eodem anno habitæ constat. Vir sane undequaque doctissimus, qui in indagando S. scripturarum sensu, repudiatis allegoriis, simplicem duntaxat atque obviam verborum intelligentiam sectatus est: nævos tamen atque errores quosdam circa fidem sovebat; qui libris ejus hinc inde immixti, Nestorii (quem discipulum habuit) causæ ac hæresi nimium postea favere deprehensi sunt. De stylo ejus ejusmodi censuram agit Photius[*], ἐστὶ δὲ τὴν φράσιν καθαρός τε καὶ εὐκρινὴς, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασι καὶ τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων διαπλάσει eximius. (* Cod. 223.) Est autem in dicendo purus atque distinctus, enthymematis atque epichirematis ubique plenus. Hieronymus[*], *scripsit multa, ad Eusebii potius Emiseni characterem pertinentia: cujus cum sensum secutus sit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam secularium literarum.* (* De Script. c. 119.) Pro Eusebio Emiseno legi hic debere Eusebium Cæsariensem contendit Du Pin, nullo testimonio, nullo antiquo, vel recentiore codice suffultus, immo diserte contra Hieronymi verba; nec Eusebii Cæsariensis laudari solet eloquentia, sed eruditio.

Scripsit Diodorus pene infinita, vel ut Suidas, διάφορα, varia & numero, & argumento. Ex iis præ aliis insigne fuit τὸ πρὸς τοὺς Συνουσιαστὰς, *sive adversus Apollinaristas*: ex quo excerpta selegit Proclus CP. quæ & ipse in epistola ad Armenos, & Cyrillus tribus libris, jam deperditis, data opera refutarunt. Sæc. IV. ab an. CCC. Præter ea, quæ Proclus dicto loco habet, fragmenta, alia a se versa suppeditabit Marius Mercator edit. Garner. part. 2. pag. 317, 318. quædam Leontius lib. 3. contra Eutych. plurima Facundus Hermianensis, alia tacito Diodori nomine acta synodi 5. Collat. 5. Sæpe etiam alii scriptores veteres opus istud sub Theodori Mopf. nomine male citant.

Aliorum ejus operum catalogum satis prolixum hunc in modum recenset Suidas[*]. (* In voc. Διόδ.) *Interpretationes in totum vetus Testamentum, De discrimine Contemplationis & Allegoriæ; Chronicon*, in quo errata Eusebii chronologica notata sunt. *In Evangelia* 4. *In Acta Apostolorum. In epistolam S. Johannis. Quod unus Deus sit in Trinitate. Contra Melchisedecitas. Contra Judæos. De resurrectione Mortuorum. De Anima. Contra diversas de Anima sectas. Ad Gratianum capita. Contra Astronomos, Astrologos, & Fatum. De Sphæra & septem Zonis, & contrario Astrorum progressu. De Hipparchi Sphæra. De Providentia. Contra Platonem. De Deo & Diis. De Natura, & Materia, & Justo. De Deo & falsa Græcorum materia. Quod invisibiles Naturæ ex elementis non sint factæ. Quæstiones & responsiones ad Euphronium. Contra Aristotelem. De Corpore cœlesti. De calore Solis. Contra eos qui cœlum animal esse dicunt. Quomodo semper Opifex permaneat, non vero opificia. Quomodo velle & nolle sit in Deo æterno contra Porphyrium. De Animalibus & Sacrificiis.* Ex hisce plurimi qui libros *contra Fatum* sequuntur, eorum totidem partes sumptis a materia, de qua in iis agebatur, titulis fuisse non male forsan censeri possunt. Scripsit item teste Photio[*], varia de Spiritu Sancto argumenta; quibus viam Nestorianismo stravisse videbatur. (* Cod. 102.) 8. libros *contra Fatum*, in 53. capita divisos, quibus integrum astrologiæ judiciariæ systema, totamque Fati doctrinam egregie refutavit. In his libris orthodoxum se præstitit, neque ulla Nestorianismi de Christo vestigia deprehendebantur. In argumentis tamen adhibendis sæpe neque satis clarus, neque accuratus. Totum opus exacte recensuit Photius[*], & ex quoque libro amplissima excerpta nobis conservavit. (* Cod. 223.) Basilius epistola ad hunc ipsum Diodorum, presbyterum tunc Antiochenum, data[*], memorat duo ipsius volumina ad se missa, sed neque tituli, neque argumenta illorum satis notata sunt; ubi argumentorum densitatem, ordinem, inaffectatam & incompositam dictionis simplicitatem mire deprædicat. (* Bas. Epist. 167. p. 187. t. 3.) Secun-

a Habetur item in libello a *Christoph. Dammo* edit. *Cygneæ* 1677. 8vo. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 2. p. 158. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 358. item de Verit. Christ. Relig. c. 3 §. 35. p. 168. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 8. ad vit. *Diodor.*

dum

Sæc. IV. ab an. CCC.

dum volumen dialogi ad morem compositum erat. Libros a. adversus hæreticos ab eodem scriptos memorat Basilius *. His etiam accenseri possunt, quæ Syriace adhuc exstare ait Hebediesu *, nempe *liber Politicorum, liber destructionis Astrologorum. Adversus Eunomianos. Adversus Contentiosum. Adversus Judæos. Adversus Manichæos. Adversus Apollinarium. Expositio in partem Matthæi.* Subdit Hebediesu Diodorum composuisse libros numero sexaginta, quos Ariani combusserunt.

* Epist. 167.

* Catal. lib. Chald. c. 26. p. 20.

378. HELLADIUS, anno 378. Basilio Magno in sede Cæsariensi successit; anno 381. concilio Constantinopolitano interfuit; ac post dimissam synodum catholicæ communionis judex, una cum Gregorio Nyssæ, & Otreio Melitinæ episcopis, ponticæ provinciæ ab imperatore Theodosio datus est. Conjugatum fuisse ex Sozomeno * patet, qui Gerontium Nicomediæ episcopum eum ordinasse scribit, hanc illi gratiam referentem, ob splendidam in palatio militiam filio ipsius suffragio Gerontii comparatam. Quo anno in vivis esse desiit, incertum est. Scripsit vitam S. Basilii, antecessoris sui quæ citatur a Damasceno de Imag. Orat. 1. prope finem. * An vero ea, cujus fragmentum ibi habet Damascenus, *Basilii vita* Helladium autorem habuerit, utcunque id velit Damascenus, justa est dubitandi ratio. N E.

* L. 8. c. 6.

378. [b] HIERONYMUS, natione Dalmata, Stridonem oppidum in Pannoniæ & Dalmatiæ confinio olim situm natalem habuit. Patre Eusebio, homine Christiano, imo parentibus Christianis (ut ipsemet diserte testatur *) natus est anno 329. si modo recte ponant calculos, qui illum nonagesimo primo ætatis anno obiisse scribunt. Meliotibus disciplinis ab ipso puero eruditus, optimos in quovis genere præceptores nactus est, in grammaticis Donatum magni nominis Romæ (quo puer adhuc missus est Hieronymus) grammaticum, in rhetoricis Victorinum eloquentiæ ibidem professorem, nti postea in Hebraicis Bar hanina, aliosque Judæos ægre & non levi pretio conductos; in sacris vero literis Gregorium Theologum, Apollinarium Laodicenum, Paulinum Antiochenum, & senicanus jam factus Didymum Alexandrinum; Deus bone, quales & quantos viros! Adulta jam ætate baptizatus, Roma relicta, in exteras regiones peregrinari cœpit. Gallias omnes undique perlustravit, comite Bnnoso condiscipulo, omnesque bibliothecas diligenter perquisivit; Treveris aliquamdiu substitit, ubi ingentem Hilarii de synodis librum ab illo rogatus suapte manu descripsit. Hinc Aquileiam petiit, ubi cum Rufino presbytero Aquileiensi amicitiam contraxit; inde per Dalmatiam, Thraciam, variasque Asiæ provincias Evagrio viro prædivite Antiocheno, & Heliodoro condiscipulo comitibus Antiochiam perrexit; ubi in morbum gravissimum incidit, sed Evagrii hospitio usus convaluit. Exinde monasticum vitæ institutum amplexus, ac multis secessus locis tentatis & mox desertis, tandem anno ætatis tricesimo in solitudine horrida Syros & Agarenos inter per quadriennium consedit, ubi rebus necessariis Evagrii sumptu suppeditatis, pietatis ac literarum studiis impenso animi ardore incubuit, linguas Orientales addidicit, & ad scribendum se accinxit. Anno 378. a Paulino Antiocheno ad presbyterii gradum evectus est, a quo tempore præsertim inclaruit. Paulo ante concilium Oecumenicum Constantinopolim proficiscitur; ubi Gregorium Theologum studiose audivit, & præceptore usus est. Anno 382. Paulinus & Epiphanius literis imperialibus Romam acciti Hieronymum ex Oriente viæ comitem secum abduxerunt. Romæ commoratus, apud Paulam pietate ac nominis splendore illustrem matronam per triennium divertit, maximam apud omnes famam ac nominis existimationem assecutus; ita ut a Damaso papa eligeretur, qui sibi ab epistolis conscribendis esset, & a tota plebe pariter ac clero dignus acclamaretur, qui summi sacerdotii munere fungeretur. Post mortem Damasi anno 385. variis Origenistarum (qui eum in partes suas pertrahere frustra annisi erant) calumniis exagitatus, Roma discedere necesse habuit. Comite igitur Pauliniano fratre navim conscendit, & Cyprum delatus ab Epiphanio suscipitur. Inde Antiochiam pergit, & a Paulino deductus media hyeme Hierosolymam intravit, ubi multa se vidisse miracula, quæque prius nonnisi fama cognoverat, propriis oculis usurpasse profitetur. Anno sequenti in Ægyptum contendit, monasteria Nitriensia lustravit; & Alexandriæ aliquamdiu hærens, Didymum audivit: verum nimio, quod inter monachos locum habere deprehendit, Origenismi studio offensus Palæstinam rediit, ac in vitæ monasticæ & senectutis agendæ, sedem rura Bethlehemitica sibi elegit, ubi studia diligenter urgebat, scripta innumera confecit, plurimos nobilium pueros curæ suæ commissos pietate & bonis literis instituit, illustre pietatis omnibus numeris consummatæ exem-

* Apol. 2. adv. Ruffin.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 9 not. 82. ad vit. *Basil.* b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 73. *Oudin.* tom. 1. p. 790. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 447. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.*

Sæc. IV. ab an. CCC plum piis locorum sanctorum incolis præbuit, & clarissimis tam dignitate quam doctrina viris ad eum oodequaque confluentibus, & oraculi quasi vice consulentibus, responsa dedit. Hic loci ingentes cum Rufino amico olim admodum familiari, & Johanoe episcopo Hierosolymitano, Origenismi causam tutantibus, lites per plures annos exercuit; & Pelagii ejusque assectarum hæresin scriptis suis contudit. Anno 410. plurimos ab urbe Roma a Gothis expugnata profugos, Hierosolymam & loca sancta tendentes monasterio suo benigne excepit, summaque, qua potuit, ope sublevavit. Tandem anno 420. famæ ac dierum satur, & senectute gravis, in secessu Bethlehemitico rebus humanis exemptus est, ætatis suæ 91. Ut quæ de tanto viro dicenda sint, in pauca contraham; sufficit elogium, quod ipsi olim dicavit Prosper *, ætate suppar.

* Lib de ingrat. non longe ab init.

Tunc etiam Bethlei præclari nominis hospes,
Hebræo simul & Graio, Latioque venustus
Eloquio, morum exemplar, mundique magister,
Hieronymus libris valde excellentibus hostem
Dissecuit, noscique dedit, quo turbine veram
Vellent exortæ lucem obscurare tenebræ.

Ego Philosophus, Rhetor, Grammaticus, Dialecticus, Hebræus, Græcus, Latinus, Trilinguis; ut de se adversus Rufioum loquitur *. His adde quod consummatissimus erat theologus, & judice Erasmo *, omnium Christianorum sine controversia longe tum doctissimus, tum facundissimus, & theologorum princeps. Cæterum quod sanctissimi viri pace dictum sit, præfervidi erat & impotentis animi, qui affectibus suis nimis indulgebat; semel lacessitus, adversarios asperrime tractavit, & ab invectiva ac satyrica scribeodi vena vix ac ne vix temperavit. Testes sunt nobis satis luculenti inimicitiæ, quas cum Rufino olim sibi necessario, Johanne Hierosolymitano, Joviniano, Vigilantio, aliisque habuit. Io hos arrepta levi quavis occasione, & remota omni pene gravitate, tota convitiorum plaustra evomit, nulla personæ, dignitatis, eruditionis ratiooe habita. Et quid mirum? cum in ipsum D. Paulum apostolum duram oimis & plane insolentem censuram exercere solet. Quoties ipsum ad criticas grammaticorum regulas anxie expendit, *Solœcismos, & vitiosam elocutionem*, & quod *Sermone utatur triviali* * objicit, (ut apologiam pro semetipso hac de re scribere necesse habuit; *Nos*, inquit, *quotiescunque solœcismos, aut tale quid annotamus, non apostolum pulsamus, ut malevoli criminantur*, &c.) * *quod non valeret, nec curabat magnopere de verbis, cum sensum haberet in tuto*: adeoque * *non profundos sensus aliena lingua exprimere juxta humilitatem, ut plerique æstimant, sed vere dixisse Paulum, se sermone imperitum esse.* Denique * *stultum cum stultis Galatis factum, simplicioribus solummodo usum argumentis, & quæ stulti possent intelligere, & pene de trivio: adeo ut ni præmisisset, secundum hominem dico, sapientibus displicere potuisset.* Mitto plura in hominem θεόπνευστον, & apostolorum longe eruditissimum, durius dicta, ne viri doctissimi & de ecclesia optime meriti manes nimis sollicitare videar. Io hoc etiam reprehendeodus, quod dum virginitatem immodicis prorsus laudibus efferat, de nuptiis minus honeste, ac verecunde sentire videatur. Certe digamos taoquam scortis solummodo meliores facit, cum immundis arcæ Noæ animalibus & serpentibus confert, mulieremque secundas noptias repeteotem, cani ad vomitum, suique lotæ ad volutabrum reverteoti, comparare oon erubescit. *Sed quisque suos patimur manes.* De ejus eloquentia onus Erasmus * sententiam dicat. *In illo*, inquit, *quæ phrasis! quod dicendi artificium! quo nou Christianos modo omnes longo post se intervallo reliquit, verum etiam cum ipso Cicerone certare videtur? Ego certe, nisi me sanctissimi viri fallit amor, cum Hieronymianam orationem cum Ciceroniana confero, videor mihi nescio quid in ipso eloquentiæ principe desiderare. Tanta in hoc nostro varietas, tantum sententiarum pondus, tanta Enthymematum volubilitas. Quod artificium in eloquentium literis indicare, ut difficillimum est, ita longe utilissimum.*

* Adv Rufin Apol. 2. p. 231.
* Epist. l. 5. Ep. 19.
* Com in Ephes. c. 3. tom. 9. p. 215, 218. In Gal. c. 3. p 170.
* In Gal c. 6. p. 192.
* In Tit c. 1. p. 241.
* In Gal. c. 3. p 176.
Vid. Epist. ad Geront. lib. adv. Jovin & alibi passim.
* Loc. cit.

a OPERA.

Hieronymi scripta juxta præstantissimam Benedictinorum editionem Parisiensem, io 5. Tomos dispertitam, notisque illustratam, & ad vetustissimos Codd. MSS. magna fide, industria & candore recogoitam & emendatam hoc loco recensebimus.

b TOM. I.

Quem, *divinam* Hieronymi *Bibliothecam* vocant, omnes S. scripturæ libros, ab Hieronymo ex Hebræis, & Græcis fontibus, Latine versos, cum suis præfationibus complectitur, in tres partes divisus. Pars prima continet canonem Hebraicæ veritatis, & triplici ordioe distiocta est.

a Conf. Oudin. tom. 1. p 798. seq. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 3. p 75. seq. Fabr. Bibl. Eccles. ad Hieron. c. 135. b Edit. 1693.

In

Sæc. IV. ab an. CCC. In primo ordine continetur *Pentateuchus*, five liber legis; *Genesis*, cujus versio facta est circa ann. 394. *Exodus* circa ann. 404. *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, eodem tempore.

In secundo habetur *ordo Prophetarum*, nempe *Josue* circa ann. 404, vel 405. *Judicum*, *Ruth*, *Samuelis* circa ann. 392. *Regum*, *Isaiæ* ante ann. 392. *Jeremiæ*, cum ejus *Threnis*, *Ezekiel*, & *XII. Prophetarum minorum*.

Tertius ordo *Hagiographa* continet, seu libros ex Hebræo fonte ab Hieronymo translatos, nempe *Jobi* circa an. 391. *Psalterii* circa an. 382. *Proverbiorum* circa an. 392. *Ecclesiastæ*, *Cantici canticorum*, *Danielis*, *Paralipomenon* circa an. 396. *Esdræ* circa an. 392. *Nehemiæ*, & *Hester* circa an. 404, vel seqq. subjectis scholiis marginalibus Hebræi cujusdam eruditissimi, & antiquissimi.

Pars secunda continet libros aliquot Veteris Testamenti, quos Hieronymus partim ex Chaldaico, partim ex Græco, LXX. Latine vertit, nempe, librum *Tobiæ*, *Judith*, *Jobi*, ex Græco fonte translatos, additis asteriscis & obelis, hactenus nunquam editos, ante an. 391. *Psalterium* juxta LXX. interpretes cum obelis & asteriscis, circa an. 382. etiam & *Romanum Psalterium*.

Pars tertia Translationes N. T. complectitur, nempe, *quatuor Evangelia*, *Actus Apostolorum*, *Epistolas S. Pauli* 14. *Epistolas 7. Canonicas*, una cum earundem prologo & uberrimis in eundem annotationibus: certe Hieronymum, ut reliquorum N. Testamenti librorum, ita & epistolarum canonicarum novam versionem adornasse constat. His prologum præfecit ad Eustochium virginem, qui etsi in omnibus pene Codd. MSS. reperiatur, in impressis tamen raro habetur, etiam in editionibus Erasmianis desideratus. Præmisit enim expositioni suæ in epistolas Canonicas Nicholaus de Lyra, tom. ult. fol. 209. In hoc prologo duo præcipue nos docet Hieronymus. Primo in Codd. Latinis suo tempore B. Petri epistolas inter septem canonicas primum locum tenuisse: ut quia Petrus primus erat in ordine apostolorum, primæ sint etiam ejus epistolæ in ordine cæterarum. Ipse vero Græcos codices secutus, eas proprio ordini restituit. Secundo, decantatissimum illum S. Johannis in prima epistola, de Trinitate locum ab infidelibus translatoribus (Arianos præcipue intelligit,) deletum esse, Patris, Verbi, & Spiritus S. testimonio penitus omisso: unde nil mirum videri liceat, si in tot codicibus MSS. desideretur. Incertum esse hujusce Prologi autorem fateor. Verum hanc controversiam jam prætermitto, cum hac de re prolixissime egerunt alii. Sæc. IV. ab an. CCC. Denique *Apocalypsis* S. Johannis habetur, Huic tomo præmittuntur prolixa Prolegomena, in quibus *de divina* Hieronymi *bibliotheca*, de tempore ejus translationum, earumque in ecclesia usu, de Canone Hebraicæ veritatis, de titulis, capitulis, versibus, & metris sacrorum Bibliorum, aliisque accurate agitur.

TOM. II.[a]

Post amplissima Prolegomena continentur, liber *interpretationum Nominum Hebraicorum*, cum triplici concordantia marginali, i. e. cum textu Hebraico. LXX. interpr. & versione vulgata, subjuncto amplissimo commentario, circa ann. 388.

Fragmenta Græca ejusdem libri Latine reddita.

Lexicon Græcum Nominum Hebraicorum cum duplici versione Latina.

Origeniani Lexici Nominum Hebraicorum exemplar aliud.

Apologia eruditionis Hebraicæ Hieronymi.

[b] *Liber de Situ, & Nominibus locorum Hebraicorum*, Gr. & Lat. Eusebii & Hieron. [c]

Tabula Geographica ex opusculis S. Hieronymi descripta.

Liber Hebraicarum Quæstionum in Genesin, cum notis prolixioribus in fine, circa ann. 388.

Sequuntur Epistolæ *Criticæ*, ad explanationem V. T. pertinentes, nempe *Damasi* papæ, ad Hieronymum, & Hieronymi ad Damasum, script. circa ann. 384.

Ad Evangelum Presbyterum de Melchizedeck, ann. 398. scripta.

Ad Fabiolam de veste sacerdotali, ann. 396, vel seqq.

Ad eandem de 42. mansionibus Israelitarum in deserto, post ann. 400.

Ad Dardanum de Terra promissionis, circa ann. 414.

Ad Marcellam de Ephod & Theraphim, ann. 384.

Ad Rufinum de jurgio duarum Meretricum & judicio Salomonis.

Ad Vitalem presbyterum de Salomone & Achaz, ann. 395, vel seq.

Ad Marcellam de commentariis Rheticii in Canticum canticorum, ann. 384.

Ad Sunniam & Fretelam de variantibus lectionibus Græcis & Latinis in Psalterio Davidis, ann. 405.

Explanatio Psalmi 44. ad Principiam virginem, circa an. 398.

Ad Cyprianum Presbyterum expositio Psalmi 89. post ann. 389.

Ad Marcellam de 10. nominibus Dei, ann. 384.

[a] Edit. 1699. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 2. §. 13. vol. 3. p. 44. [c] Hunc librum *Jo. Clericus* castigationibus suis locupletatum recudi curavit *Amstel.* 1707. fol.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Ad eandem de quibusdam Hebræis nominibus, eodem anno.

Ad eandem de voce DIAPSALMA, eodem tempore.

Ad Paulam Romanam de Alphabeto Hebraico Psalmi 118, eodem tempore.

Ad Marcellam de aliquot locis Psalmi 126, eodem tempore.

Commentarius in Ecclesiasten, cum notis prolixioribus in fine, circa ann. 390.

Origenis Homiliæ 2. *in Canticum Canticorum*, interprete Hieronymo, Latine versæ, circa ann. 383.

Originis Hexaplorum pars non minima, Græce ac Latine ex Hieronymo collecta, & in suas columnellas dispofita, additi sunt indices necessarii.

In *Appendicem* rejiciuntur *expositiones aliquot Bibliorum sacrorum*, partim editæ, partim ineditæ, Hieronymo olim falso ascriptæ, nempe *epistola de* 10. *tentationibus populi Israel in deserto*.

In canticum Deboræ commentarius nondum editus.

Quæstiones Hebraicæ in libros Regum, & Paralipomenon.

Expositio interlinealis in librum Job, ex commentario Philippi Presbyteri.

Breviarium S. Hieronymi in Psalterium.

Liber in expositionem Psalmorum.

Epistola ad Dardanum de variis generibus Musicorum.

Præfatio in Psalterium Hebræum.

[a] Tom. III.

Qui, post prolegomena, de necessitate novæ hujus editionis, de Hebraicarum Græcarumque & Latinarum lectionum restitutione, & integritate, deque notis chronologicis, commentarios in *Prophetas majores*, & *minores*, ad fidem MSS. Codd. restitutos complectitur.

Commentar. in Esaiam prophetam lib. 18. circa an. 410. subjicitur *Hieronymi Epistola ad Damasum Papam de Seraphim & Calculo*, an. 380.

Commentar. in Jeremiam prophetam lib. 6. circa ann. 416.

Commentar. in Ezekielem prophetam lib. 14. circa ann. 411.

Commentarii in Danielem prophetam, circa ann. 407.

Hisce commentariis subnectitur Johannis Martianæi *defensio eruditionis Hieronymianæ* adversus Johannem Clericum.

Commentar. in Ozeam prophetam lib. 3. circa an. 407.

In Joel prophetam.

In Amos prophetam lib. 3.

In Abdiam prophetam.

In Jonam prophetam.

In Michæam prophetam lib. 2.

In Nahum prophetam.

In Habacuc prophetam lib. 2.

In Sophoniam prophetam.

In Aggæum prophetam.

In Zachariam prophetam lib. 3.

In Malachiam prophetam.

[b] Tom. IV.

Qui, præmissis prolegomenis de restitutionibus præcipuis notisque chronologicis hujus tomi, in duas partes divisus est.

Parte I. continentur *Commentariorum in Evangelium Matthæi lib.* 4. circa ann. 398. cum epistolis *Criticis* Damasi ad Hieronymum, circa ann. 381.

Hieronymi ad Damasum. Ejusdem ad eundem.

Ad Amandum, ante ann. 394.

Ad Hidibiam, circa ann. 407.

Ad Algasiam, eodem circiter tempore.

Ad Minervium, & *ad Alexandrum, monachos*, ann. 406.

Ad Marcellam, circa ann. 383.

Ad eandem, post ann. 392.

Commentariorum in Epistolam ad Galatas lib. 3. circa ann. 388.

Commentariorum in Epistolam ad Ephesios lib. 3. eodem anno.

In Epistolam ad Titum, eodem circiter tempore.

In Epistolam ad Philemonem.

Appendicis vice habetur *præfatio Hieronymi*, cum *Didymi de Spiritu S. libris* 3. interprete Hieronymo.

Parte II. Epistolæ, & opuscula pia, & apologetica, atque polemica adversus Hæreticos continentur; & hæc in varias Classes distributa sunt,

Classe I. continentur *Epistolæ scriptæ in Eremo*, ab ann. 365. usque ad 380. nempe Classis I.

Epistola ad Rufinum monachum, cir. an. 364.

Ad Florentium, circa an. 365.

Ad eundem, circa an. 366.

Ad Theodosium, circa ann. 365.

Ad Heliodorum, circa annum eundem.

Ad Julianum diaconum, circa ann. 366.

Ad Chromatium, Jovinum, & Eusebium, eodem fere tempore.

Ad Nicæam hypodiaconum Aquileæ, circa ann. 367.

Ad Chrysogonum monachum Aquileæ, eodem circiter tempore.

Ad Paulum Concordiensem, eodem fere ann.

Ad Antonium monachum, circa an. 367.

Ad virgines Hermonenses, eodem tempore.

Ad Castorinam Materteram, circa an. 367.

Ad Damasum papam, circa ann. 375.

Ad Marcum presbyterum, circa ann. 375.

Ad Damasum papam, circa ann. 378.

Ad Innocentium de Muliere centies percussa, circa an. 379.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] Edit. 1704. [b] Edit. 1706.

Classis

Classis II. complectens epistolas Romæ ab ann. 380. usque ad 385.

Ad Eustochium de custodia virginitatis, circa ann. 383.

Ad Marcellam de ægrotatione Blesillæ, ann. 384.

Ad Marcellam de exitu Leæ, eodem tempore.

Ad Marcellam de laudibus Asellæ, tempore eodem.

Ad Paulam super obitum Blesillæ, circa ann. 384.

Ad Eustochium de munusculis, ann. 384.

Ad Marcellam, eodem anno.

Ad eandem, eodem tempore.

Ad eandem de Osanna, eodem tempore.

Ad eandem de Montano ejusque dogmatibus, ann. 384.

Ad Asellam, ann. 385.

Ad Paulam de operibus Origenis, ante ann. 392.

Vita Pauli eremitæ, circa ann. 365.

Vita S. Hilarionis, ante ann. 392.

Vita Malchi monachi captivi, eodem fere tempore.

[a] *Catalogus Scriptorum ecclesiasticorum*, cum notis scriptorum illustrium ad Dextrum ann. 392. scriptus. Prodiit seorsim una cum aliis ejusdem argumenti scriptoribus, ac notis Suffridi Petri instructus, *Colon* 1580. 8°. cum notis Rosweydi *Lugduni* 1617. cum notis Miræi *Antverp*. 1639 [b]. in quibusdam catalogi hujusce editionibus habentur capita de Andræa, Jacobo majore, Philippo, Bartholomæo, Thoma, Simone Cananæo, Matthia, Timotheo, Tito, & Crescente, quæ Hieronymi non sunt, sed a studioso quodam aliunde adjecta.

Classis III. continens universa opuscula *adversus Hæreticos* scripta, cum apologeticis, & epistolis nonnullis.

Adversus Helvidium de perpetua virginitate B. Mariæ, circa an. 381. vel 382.

Adversus Jovinianum lib. 2. circa ann. 393.

Apologeticus ad Pammachium pro libris contra Jovinianum, ann. 394 vel 395.

Ad Pammachium, eodem circiter tempore.

Ad Domnionem, ann. 395.

Ad Pammachium de optimo genere interpretandi, circa ann 396.

Ad Nepotianum de vita Clericorum & Monachorum, circa ann. 394.

Ad Heliodorum, *Epitaphium Nepotiani*, ann. 396. Erasmi scholia in hunc librum habentur tom. 5. col. 1183.

Ad Vigilantium, eodem anno.

Ad Riparium presbyterum Tarraconensem, circa ann. 404.

Adversus Vigilantium, circa ann. 406.

Altercatio Luciferiani & Orthodoxi, *adversus Luciferianos*, circa ann. 378.

Ad Pammachium adversus errores Johannis Hierosolymitani episcopi, circa ann. 397.

Ad Theophilum adversus Johannem Hierosolymitanum, statim post superiorem.

Præfatio Rufini in Origenem περὶ Ἀρχῶν.

Pammachius & Oceanus ad Hieronymum de libris περὶ Ἀρχῶν. circa ann. 398.

Hieronymus ad eosdem de erroribus Origenis, circa ann. 399.

Epistola ad Rufinum, eodem fere tempore.

Apologia Hieronymi ad Pammachium & Marcellam adversus Rufinum lib. 3. una cum *Rufini invectivarum libris in Hieronymum* lib. 2. e regione positis, circa ann. 401.

Ad Ctesiphontem adversus Pelagianos, circa ann. 415.

Dialogorum adversus Pelagianos lib. 3. *cum prologo*, eodem circiter tempore.

Classis IV. ab ann. 388 ad ann. 400.

Epistola Paulæ & Eustochii ad Marcellam de locis sanctis, post ann. 388.

Hieronymus ad Marcellam, eodem tempore.

Ad eandem de muneribus, post ann. 389.

Ad Furiam de viduitate servanda, circa ann. 396.

Ad Desiderium, eodem fere tempore.

Ad Paulinum, circa an. 395.

Ad eundem de studio scripturarum, ann. 396 vel 397.

Ad eundem, ann. 398.

Ad Lucinium, circa ann. 397.

Ad Theodoram viduam, paulo post.

Ad Pammachium, ann. 398.

Ad Abigaüm, eodem anno.

Ad Tranquilinum de Origene, circa ann. 398.

Ad Lætam de institutione filiæ, eodem tempore.

Classis V. complectens eas quæ scriptæ sunt ad Theophilum & Augustinum cum eorundem epistolis.

Hieronymus ad Theophilum, circa an. 397.

Ad eundem, 398.

Theophilus ad Hieronymum, circa an. 399.

Hieronymus ad Theophilum, ann. 400.

Theophylus ad Hieronymum, paulo post.

Epiphanius ad Hieronymum, post ann. 399.

Hieronymus ad Theophilum, ann. 404 vel seq.

Augustinus ad Hieronymum, ann. 395.

Hieronymus ad Augustinum, circa an. 397.

Augustinus ad Hieronymum, eodem anno.

Idem ad eundem, ann. 402.

Hieronymus ad Augustinum, non diu post.

Augustinus ad Hieronymum, ann. 403.

Hieronymus ad Augustinum, circa idem tempus.

[a] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 7. vol. 8. p. 195. item Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 455. [b] Novissime *Jo. Albert. Fabr*. in Bibl. Eccles. notis illustratum edidit *Hamb*. 1718. fol.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Augustinus ad Hieronymum, ann. 404.
Ejusdem ad Præsidium, eodem anno.
Hieronymus ad Augustinum, exeunte ann. 404.
Ad eundem, ann. 405.
Augustinus ad Hieronymum, eodem anno, *de Petro a Paulo reprehenso.*
Hieronymus ad Augustinum, ann. 410.
Ad Marcellinum & Anapsychiam de origine animarum, non diu post.
Ad Augustinum, ann. 416.
Ad eundem, ann. 418.
Ad Alypium & Augustinum, ann. 419.
Classis VI. ab ann. 400 ad 420.
Ad Oceanum de unius uxoris viro, ann. 400.
Ad Magnum oratorem, eodem anno.
Ad Oceanum de morte Fabiolæ, ann. 400.
Ad Salvinam de viduitate servanda, eodem fere tempore.
Ad Eustochium virginem, epitaphium Paulæ matris, ann. 404.
Ad Pammachium & Marcellam, circa ann. 405.
Theophili Paschales lib. 3.
Hieronymus ad Theophilum, ann. 405.
Ad Matrem & Filiam, ann. 406.
Ad Rusticum de pænitentia, ann. 408.
Ad Ageruchiam de Μονογαμία, ann. 409.
Ad Julianum, eodem anno.
Ad Sabinianum lapsum, tempore eodem.
Ad Avitam, Quid cavendum in libris περὶ Ἀρχῶν, ann. 409.
Ad Rusticum monachum, ann. 411.
Ad Principiam virginem, Marcellæ viduæ epitaphium, ann. 412.
Ad Demetriadem de servanda virginitate, ann. 414.
Ad Gaudentium de Pacatulæ infantulæ educatione, ann. 415.
Classis VII. continet epistolas, quarum tempus minus compertum.
Ad Exuperantium hortatoria.
Ad Castrucium de cæcitate.
Ad Evangelum.
Ad Riparium.
Ad Aprenium.
Classis VIII. epistolarum seu præfationum.
Ad Vincentium & Galienum de translatione chronicorum Eusebii, quam translationem ab ann. 327. usque ad an. 380. continuabat. vid. supr. in Eusebio.
Ad Vincentium presbyterum in translationem Homiliarum Origenis in Jeremiam & Ezechielem.
In translationem Homiliarum Origenis in Lucam ad Paulam & Eustochium.
Ad Heraclium in translationem Origenis super epistolam ad Romanos.
In translationem Regularum Pachomii, Theodori, & Oreziesis.
Classis IX. epistolarum alienarum.
Paulinus Nolanus ad Celantiam de ratione pie vivendi.
Epiphanius ad Johan. Hierosolymitanum, interprete Hieronymo.
Theophilus Alexandr. ad Epiphanium.

[a] Tom. V.

Continens [b] opera S. Hieronymo falso adscripta.

Præmissa sunt vita S. Hieronymi ab anonymo, sed autore antiquissimo scripta cum variis lectionibus; vita ex ipsius syngrammatis, & e tractatibus *Augustini, Damasi, &c.* collecta; *Severi Sulpicii* de S. Hieronymo testimonium; *Gennadii illustrium virorum catalogus*, cum variantibus lectionibus.

Opuscula Hieronymo falso adscripta, tripartita serie distinguuntur.

Serie I. continentur epistolæ, quarum autores ignorantur, nempe,
Epistola ad Damasum papam, & Damasi rescriptio.
Canones pænitentiales ad episcopos &c.
De perjurio.
De sacerdotibus, qui concupiscentiam habent.
De communione Eucharistiæ in sacrificio.
Lectiones in natali S. Hieronymi.
Epistola ad Demetriadem virginem de virginitate. Pelagii est, licet illi abjiciunt, atque anno 413. scriptam censeant Benedictini Parisienses, in nupera sua Augustini operum editione.

Augustini & Alipii epistola ad Julianam Demetriadis matrem; Ad Geruntii filias de contemnenda hæreditate; Ad Marcellam, ut adversa toleret, exhortatio; Ad Virginem in exilium missam, consolatio; Ad ægrotum amicum; Ad eundem, de viro perfecto. Institutio amici in scientia divinæ legis.. De tribus virtutibus, ad Paulam & Eustochium de assumptione B. M. virginis; De eadem re sermo alter; De honorandis parentibus; De septem ordinibus ecclesiæ; Virginitatis laus; De iis quæ Deo in scriptura attribuuntur. Damasi symbolum; Symboli explanatio ad Damasum. Explanatio fidei ad Cyrillum; Symbolum Ruffini; Ad Præsidium de cereo paschali. De vera circumcisione; De celebratione paschæ; Ad Susannam lapsam objurgatio; In Evagrium objurgatio. Hortatio ad militem sæculi, ut Christo militet. De 10. tentationibus populi Israelitici; Explanatio in Psalmum 41. in Psalmum 117. Ad Dardanum de diversis generibus musicorum; De resurrectione Domini sermo; De nativitate Domini; De epiphania Domini; Sermo de quadragesima. In vigilia paschæ de esu agni;

[a] Edit. 1706. [b] Conf. Fabr. Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 489. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 3. p. 100. seq. Oudin. tom. 1. p. 818. seq.

De

De resurrectione Domini. Ad Eustochium de vinculis B.Petri; De observatione vigiliarum; Nicetii Trevirensis esse videtur; *Ad Pammachium & Oceanum exhortatio; Ad quendam, qui in sæculo pœnitebat; De diversis generibus leprarum; De duobus filiis, frugi & luxurioso.*

Serie II. ponuntur ea, quæ suis titulis proprios testantur auctores, viz. *Paulinus Sebastiano eremitæ; in apologiam Pamphili, pro Origene, Ruffini ad Macarium proœmium; Apologia Pamphili pro Origene,* interprete Ruffino; *De deitate Filii Dei Origenes; De eo quod non sit Pater aequam Filius &c. Ruffinus de adulteratione librorum ejusdem prologus in* περὶ Ἀρχῶν *ad Macarium; Fragmentum librorum* περὶ Ἀρχῶν*: Apologia Ruffini ad Anastasium papam pro fide sua; Anastasii ad Hierosolymorum episcopum de Ruffino sententia; Ruffini in Hieronymum invectivarum liber primus, & secundus; Augustinus Hieronymo* in illud, *Qui totam legem servaverit, &c. Ejusdem ad Hieronymum de ratione animæ; Ad Optatum episcopum de origine animarum; Ejusdem homilia de pastoribus; Valerius Ruffino, ne ducat uxorem; Regula monachorum* a Martino V. approbata; *Regula monachorum ex scriptis Hieronymi collecta; Dialogus de origine animarum ex Hieronymi & Augustini scriptis collectus; De corpore & sanguine Christi homilia; Homilia super evangelium Matthæi. P.Pauli Vergerii de S. Hieronymo oratio; Præfatio in tertiam partem hujus tomi.*

Series III. continet ea, quæ suos autores præ se ferunt, sed parum docta habentur; nempe, *Ad Tyrasium, super mortem filiæ suæ, consolatio; Ad Oceanum de ferendis opprobriis, hortatoria; Ad Oceanum de vita Clericorum; Damasus Hieronymo, & Hieronymus Damaso; Hieronymus de 12. doctoribus; Scriptorum ecclesiasticorum catalogus ad Desiderium; Ad Paulam & Eustochium de virtute Psalmorum; ad Damasum de oblatione altaris; Proœmium in regulam monachorum; Regula monachorum cap. 41. constans; Chromatius & Heliodorus ad Hieronymum, cum ejus responsorio; De nativitate S. Mariæ. Eusebius de morte Hieronymi ad Damasum; Augustinus ad Cyrillum Hierosolymitanum de magnificentiis & miraculis B. Hieronymi,* opus plane insulsum; *Vita Hieronymi,* incerto autore.

[a] *Commentar in proverbia Solomonis lib. 3. & in Job.* qui Bedæ vulgo tribuuntur, Philippi autem presbyteri, potius esse videntur, ex Hieronymi tamen lucubrationibus plurima decerpta habent. Nam (ut alia mittam) Faustus (qui circa ann. 430. scripsit) lib. de creat. testimonium ex Hieronymo citat, quod in fine explanat. c.25. Job. ad verbum habetur. *Origenis in Cantica Canticorum homiliæ 4. Comment. in Lamentationes lib. 3. Expositio quatuor evangeliorum secundum Matthæum, Marcum, Lucam, Johannem; De Deo & nominibus ejus; De filiis Jacobi; Commentarii antea editi in evangelium Marci; Præfatio in Lucam; Commentarii in epistolas S.Pauli; Erasmi artis annotatio in epistolam ad Heliodorum.*

In appendice hujus tomi continentur, plurimæ theses, disputationes, & exercitationes in Biblia sacra, & alia ejusdem generis bene multa, quæ in discipulorum suorum gratiam olim habuit Joh. Martianæus, lectu sane non indigna.

Hactenus Benedictinorum editio, exceptis pauculis notis a me hinc inde additis; quin & pauca adhuc monenda restant.

Hieronymi nomen falso præferunt, *Commentarii in omnes Psalmos*, quos ejus non esse consentiunt fere omnes, suadent omnia. Modus exponendi allegoricus & tropologicus posthabito sensu historico & literali; quod a consuetudine Hieronymi quam maxime est alienum; nulla hic eruditionis & acuminis Hieronymiani vestigia, ineptæ verborum repetitiones, stylus nimium concisus, & solœcismis ubique scatens, a dicendi genere Hieronymi plane abhorrens, multa etiam hic occurrunt, quæ cum Hieronymi placitis in aliis ejus scriptis ex diametro pugnant: ut infinita aliam mittam. Sunt quidem Centones ex aliis veterum operibus consarcinati, in quibus Hieronymiani suas etiam habent partes. Enarrationi enim Psalmi 93. (ut alia argumenta taceam) totidem verbis inseritur fragmentum Hieronymianæ expositionis ab Augustino in Epist. ad Fortunat. citatum: quin & in expositione Psalmi 50. referuntur verba Hieronymi allegata a Gregorio M. in explanat. 4. Psalmi Pœnitent. Genuinum esse Hieronymi opus quamplurimis argumentis probare enixe contendit Marianus Victorius; qui argumenta e contra allata diluere satagit: verum in solvendis iis argumentis, res adeo infeliciter ei cessit, ut operam lusisse videatur.

[b] *De vitis SS. Patrum:* liber sub Hieronymi nomine *Antverp.* 1615 1628. & alibi sæpius excusus, partim ex Hieronymo, partim ex multis aliis autoribus consarcinatus. Hujus martyrologii duæ præstant editiones, prima quam cum notis & exercitationibus in lucem emisit Fr. Maria Florentinus, *Luc.* 1668. altera quam ex Cod. MS. Corbiensi annorum 600. protulit Dacherius Spicil. tom. 4. p. 617.[c]

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 838. seq. *Fabr.* Bibl Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 491. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 26. vol. 9. p. 27. item Bibl. Lat. vol. 3. p. 486. seq. c Edit. nov. tom. 2. p. 1.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Comes* five *lectionarius* exftat apud Pamelium liturgicorum tom. 2. Præfationem hujusce libri extulit Dacherius Spicil. tom. 13. p. 253 [a]. & ante Dacherium Flacius Illyricus una cum aliis *Magdeburg*. 1549. in 8°. Hunc Comitem multo quam editus fit a Pammelio, ampliorem fe habuiffe teftatus eft Cornel. Scultingius. Ejufmodi exempla edidit Baluzius ad calcem capitulorum Regum Franc tom. 2. p. 139. citatur fub Hieronymi nomine tituloque *Comitis & lectionarii* a Microlago cap. 25. Bernone Augienfi cap. 1. Hugone de fancto Victore: *de Off. Eccl. lib. 2. cap.* 11. plura de hoc libro poft alios habet Cardinalis Bona Rer. Liturg. lib. 2. cap. 6 fect. 2. qui illum Hieronymo, fed levi quidem argumento nixus afferere conatur.

Scripfiffe Hieronymum librum *de Hærefibus*, refert Auguftinus *de Hæref.* ad Quodvult-Deum tom. 6. p. 33. Sed aut id non præftitit Hieronymus, aut dudum periit, nifi forfan idem fit opufculum quod edidit Menardus hoc titulo, *S. Hieronymi Stridonenfis indiculus de hærefibus Judæorum*.

[b] Prodierunt Hieronymi opera, cura Erafmi *Bafil.* 1516 *. 1526. 1553. (quæ nitida plane eft & accurata editio) 1565. Romæ 1566. 1572. (quam ab erroribus Erafmi purgatam effe monet Bellarminus *, an idem fequentibus pontificiorum editionibus contigerit, viderint eruditi) 1580. *Antverp.* (cura Marii Victorini) 1578. *Colon.* 1616. *Parif.* 1533. 1546. 1579. 1602. 1623. (cui variæ obfervationes & emendationes accefferunt) denique *Francofurti* 1684. in 12. tomis, una cum omnibus omnium notis, fcholiis, cenfuris, indicibus, aliifque ad Hieronymi opera fpectantibus collectaneis quibufcunque, quæ tribus ultimis tomis comprehenduntur. Verum priores omnes editiones longiffime antecellit pulcherrima illa & caftigatiffima Benedictinorum Parifienfium editio tom. 5. quam fupra repræfentavimus, cujus primas in fe partes recepit Reverendus & Doctiff. Vir Johan. Martianæus, qui fumma fide, cura, & diligentia præftitit, quod in fe fufceperat [c]. Prodire cœpit hæc editio anno 1693. anno demum 1706. abfoluta.

* Tom. 9.
* De Script. p. 142.

380. [d] GELASIUS fenior, Cyrilli Hierofolymorum antiftitis nepos, ab avunculo fuo in fede Cæfarienfi Palæftinæ anno 380. conftitutus. Anno fequenti concilio fecundo œcumenico interfuit, & fcripfit adhuc exeunte hoc fæculo. Vir, tefte Theodorito *, λόγῳ καὶ βίῳ κοσμούμενος, *doctrina fimul ac fanctitate vitæ confpicuus, accurati etiam limatique fermonis*, inquit Hieronymus *. *Duos Ruffini hiftoriæ ecclefiafticæ libros in Græcum fermonem* tranftulit; ut nos docet Photius *: quod vero ex Gelafii præfatione fubdit, Cyrillum ei ad hæc ipfa fcribenda autorem fuiffe, quodque aliunde habet, Cyrillum ipfum junctis cum Gelafio operis verfionem iftam cudiffe, impoffibile effe exinde conftat, quod poft exactum fere a Cyrilli morte decennium Ruffinus hiftoriam fuam ecclefiafticam confcripferit. Scripfit etiam Gelafius nofter *Expofitionem τοῦ μαθήματος*, ex qua fragmenta quædam proferuntur in collectione Græca MS. *Teftimoniorum* fub nomine Jo. Damafceni in Cod. Claromontano cap. 4. p. 15. tefte Labbeo Confpect. Oper. Damafc. p. 49. Item *Practicam* ϛοιχείωσιν fecundum ecclefiam, ex cujus libro 2. fragmentum adducitur. ibid. cap. 15. Porro exftat apud Theod. Dial. 3. pag. 167. fragmentum *Homiliæ* Gelafii noftri in Epiphania. Hieronymo ann. 392. catalogum fuum claudente, *fama erat*, inquit, *Gelafium quædam fcribere, fed celare*.

* L. 5. c. 8.
Sæc. IV. ab an. CCC.
* De Script. c. 130.
* Cod. 89.

[e] TIMOTHEUS, Petri epifcopi Alexandrini frater, cui in fede fucceffit circa ann. 379. Anno 381. inchoata jam fynodo una cum epifcopis fuis Conftantinopolim profectus eft, ubi Gregorium Nazianzenum in fede CP. non exfpectato confenfu fuo a patribus confirmatum indignatus, eum totis viribus oppugnavit, Maximi partes tutandas in fe fufcipiens, effecitque, ut clamorum ac moleftiarum pertæfus, fede fua fefe abdicaret Gregorius. 380.

Obiit anno 385. Scripfit inter alia *Librum de vitis Monachorum*, cujus mentionem facit Sozomenus *, quemque injuria temporum nobis eripuit. [f] Exftant hodie ab eo fcripta Gr. Lat. *Refponfa canonica* ad interrogationes ei propofitas de epifcopis & clericis, cum Balfamonis commentariis *Parif.* 1618. & in Pandect. Canon. tom. 2. *Oxon.* 1672. [g] Habetur etiam fub ejufdem nomine *Narratio de miraculis S. Menæ* martyris Ægyptii Lat. apud Surium ad 10. Novembr. Græce MS. Pr. Ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν τοῦ ἀοιδίμου. Vide L. Allatium Diatr. de Symeon. pag. 86. Scripfiffe quidem Timotheum SS. patrum, & monachorum quorundam vitas teftis (ut diximus) eft Sozomenus *: & ejufdem plerafque effe vitas, quæ in vitis patrum hodie circumferuntur, conjicit Cl. Voffius *. Scripfit item Tracta-

* L. 6. c. 29. p. 680.
* Loc. cit.
* De Hift. Græc. l. 2. c. 19.

a Edit. nov. tom. 3. p. 301. b Conf. *Du Pin*. Hift. Ecclef. vol 3. p. 106 *Oudin*. tom 1. p. 798. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p 741. item Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 449. c Conf. *Fabr*. Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 497. feq. d Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 370. *Tillemont*. Memor. Ecclef. ad vit. *Cyril*. Art 6. vol. 8. e Conf. *Tillemont*. Memor. Ecclef. vol. 6. Hæref. *Arian*. Art. 137. f Conf. *Du Pin*. Hift. Ecclef. vol. 2. p. 195. g Conf. *Tillemont*. Memor. Ecclef. vol. 5. ad vit. *Petri Alex*. not. 4.

tum

 tum *de hæresi Manichæorum*, in quo inter alia de Manichæorum scriptis 13. agit, in quibus duodecimum locum habuit epistola ad Laodicenses. Exstat hoc opusculum Græce MS. penes Galeum nostrum. Quæri non immerito potest annon plures Timothei canones apud orientales hodie asserventur. Certe F. Naironus Euopl. part. 2. pag. 252. quædam Syriace adducit ex responsione ad Quæst. 14. quæ in Græcis hodie non occurrunt, & p. 153. citat Respons. ad Quæst. 18. adeo ut vel diversæ sint a responsis canonicis, quæ habemus hodie, vel numero & copia auctiores, vel quod magis suspicari libet, eadem responsa a Syro quodam paraphrastice exposita, & forsan aucta. Denique ejusdem *Epistolam ad Diodorum Tarsensem* citat Facundus lib. 4. c. 2.

380. [a] EVAGRIUS, presbyteri filius, ex Iberorum urbe quæ ad Euxinum pontum sita est, oriundus, inde Hieronymo *Hyperborita* dictus, a S. Basilio ecclesiæ Cæsariensis lector ordinatus, post ejus mortem a Gregorio Nysseno diaconus factus, claruit ab anno 380. A Gregorio Nazianzeno S. literarum scientiam hausit, ab eo ad ecclesiæ Constantinopolitanæ archidiaconatum provectus. Cumque vultu esset eleganti, & exquisito vestium cultu uteretur, a magnate quodam suspectus, quasi uxorem ejus nimis familiarem haberet, vitæ discrimen adiit. Cæterum ab angelo in somnio admonitus, tactisque evangeliis se urbe extemplo egressurum esse juramento adactus sibi visus, relicta post annum 385. Constantinopoli, Hierosolymam petiit, a Melania Romana domo exceptus; cujus hortatu cum vitam exinde monasticam agere statuisset, in Ægyptum profectus est; & in Nitriensi quodam monasterio per quindecim annos delituit, utriusque Macarii in vita ascetica discipulus. Quo loci dum maneret, episcopatus onus, quod nullo non lapide moto ei imponere fategit Theophilus Alexandrinus, dolo quodam se subducens penitus recusavit. Origenistarum partes strenue propugnavit, quo nomine Hieronymo sæpe vapulat. Grandævus obiit; quo anno non liquet. Vir erat notante Sozomeno *, imprimis doctus, tum intelligendi facultate tum dicendi copia præditus, in distinguendis cogitationibus, quæ aut ad virtutem aut ad vitium tenderent sagacissimus: moribus moderatis, & ab omni fastu & arrogantia ita alienus, ut nec jure merito laudatus præconiis intumesceret, nec immerito vituperatus contumelias iniquo animo ferret. Miraculorum & portentorum fama præceptorum utrivis nequaquam cessit, ingenti insuper vitæ abstinentia admodum clarus. De stylo ejus ita Nicephorus, Θαυμάσια δὲ πάντα (opera ejus) καὶ νοήμασι καὶ φράσει μεστὰ τὸ ἐπαγωγὸν ἐπαυχοῦντα, καὶ οἷος γέγονεν ὁ ἀνήρ, ὁ τούτοις ἐντυχὼν εἴσεται. *Scripta ejus admiranda sunt, & sententiis & elocutione ad persuadendum prorsus accommodata: & qui ea legit qualis is vir fuerit cognoscet.*

Sozom. l. 6. c. 30. Pallad. Hist. Lausiac. c. 86.

* Loc. cit.

[b] SCRIPTA.

Scripsit *Orationes sive Preces* 100. *Gnostica Problemata* 600. *Epistolam ad Melaniam, Librum & sententias περὶ ἀπαθείας* seu *de Impassibilitate, Librum centum sententiarum in Anachoretarum usum*, (qui an idem sit cum opusculo practico, viderint alii) *Sententiolas paucas valde obscuras*, quas in Latinum sermonem vertit Gennadius *. Στιχηρῶν (pro quo ἱερῶν habet Palladius) *sive Elementarium libros* 2. *alterum ad Monachos in Cœnobiis degentes, ad Virgines Deo sacratas alterum.* Habentur ista Στιχηρὰ Lat. in bibliotheca Patr. tom. 27. ubi licet incertæ ætatis scriptori ascribantur, nostri tamen esse ipso sole clarius constat. *Monachum*, seu περὶ τ' Πρακτικῆς, capitulis 100. constans: ex hoc libro fragmentum recitat Socrates lib. 3. c. 7. aliud vero longe amplius lib. 4. c. 23. *Integrum Tractatum* Gr. Lat. cum notis edidit Cl. Cotelerius Monument. Eccles. Græc. tom. 3. p. 70. præmissa etiam Gr. Lat. epistola ad Anatolium, quæ *Practico* ac *Gnostico* præfationis vicem obit. Scripsit enim Evagrius *Gnosticum seu de iis qui cognitionis munere donati sunt*, in 50. capita distributum; quem a se Latine versum esse testatur Gennadius; ex eo fragmentum exstat apud Socrat. lib. 4. c. 23. Denique Ἀντιῤῥητικὸν ex S. Scripturis collectum contra Dæmonas tentatores, & juxta numerum octo vitiosarum cogitationum in octo partes divisum, Anatolio nuncupatum; quod a se Latio donatum esse fatetur Gennadius. Extat Lat. titulo *De octo vitiosis cogitationibus*, bibliothecæ Patr. tom. 27. Primus Græce ac Latine extulit Doctiss. Emericus Bigotius, & cum Palladio de vita Chrysostomi edidit *Paris.* 1680. 4°. qui tamen dubitat, an hic, quem nos habemus, liber idem sit cum eo ejusdem argumenti a Socrate * memorato: cum in eo nihil de S. scripturis collectum legatur. Non invitus tamen concedit, fieri potuisse; ut tractatus iste Ἀντιῤῥητικὸς sit operis a Socrate descripti; detractis nempe testimoniis e scriptura desumptis; & retentis Evagrii verbis, quæ pravas hominum cogitationes

Vid. Hieron. ad Ctes. adv. Pelag. p. 252. Nicephor. l. 11. c. 42.

* De Script. c. 11.

* L. 4. c. 23.

a Conf. *Oudin.* tom 1. p. 883 seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Evagr.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol 8. p. 364. & l. 5. c. 4. § 33 vol. 6. p. 127. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 1. b Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 716. *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 17. §. 9. vol. 7. p. 754.

Sæc. IV. ab an. CCC graphice depingebant. Porro *Liber de rerum Monachalium rationibus, earumque juxta quietem appositione*, qualem scripsisse Evagrium ex vitis patrum constat, Gr. Lat. cum notis editus est a Cotelerio Monument. Eccl. Græc. tom. 3. pag. 103. Idem Cotelerius Evagrii *Fragmentum seu scholium in nomen Dei Tetragammatum PIPI* Gr. Lat. cum notis dedit ibid. pag. 116. Cæterum plurima Evagrii opera in Latinum sermonem convertit Ruffinus: verum istæ versiones dudum interierunt.

380. [a] MAXIMUS, genere Ægyptius, patria Alexandrinus, parentes habuit non infimæ fortis, eosque ut fama est, martyres; quin & ipse post Athanasii mortem se ob fidem Oasim relegatum esse gloriari solebat. (Nazianz. de vita sua p. 12 Orat. 2. Greg. Presb. de vit. Nazianz. p. 20) Vitæ instituto se philosophum Cynicum professus est; nec deerant pallium, baculus & promissa barba, mores protervi & inverecundi, proque istius sectæ genio projecta temeritas ac mordacitas: nec leve sibi nomen apud exteros comparaverat: unde ad illum Basilii epistolæ hodie supersunt. Claruit præcipue anno 380. Relicta Alexandria Constantinopolim pervenit: advenientem Gregorius Nazianzenus non modo oratione encomiastica, sed & hospitio excepit; mensæ adhibuit; fidei elementis plenius imbuit; sacro lavacro tinxit; tandem in cleri ordinem cooptavit. Verum beneficiorum & amicitiæ oblitus Maximus, accitis ex Ægypto tribus episcopis absente Nazianzeno, se Constantinopolis episcopum ordinari curavit. At populo, ipsis etiam Arianis, factum indignatis & in ecclesiam irrumpentibus, fugati episcopi reliquam scenæ partem in choraulæ cujusdam ædibus peragere coacti sunt. Quin & ipse Maximus furente plebe totaque convitiorum plaustra in perfidum hominem effundente, ex urbe profugit; ac primo synodo Aquileiensi, deinde Theodosio Imp. causam suam cognoscendam commendavit. Verum frustra omnia molitus, a synodo etiam Constantinopolitana damnatus Alexandriam repetiit: ubi concitata adversus episcopum factione a præfecto Augustali urbe ejicitur. Quid de eo exinde factum sit, non constat. Scripsit, teste Hieronymo [*], insignem *de Fide adversus Arianos librum*; quem Mediolani Gratiano imperatori obtulit. N E.

[*] De Script. c. 127.

380. [b] NEMESIUS, ex philosopho Christiano episcopus, ut volunt, Emisenus, claruit circa ann. 380. Alii illum sæculo quinto adscribunt. Verum incerta omnia: de eo enim plane silent veteres. Exstat quidem inter Nazianzeni earmina *Epistola* quædam Nemesio cuidam juris perito dicata; sed an noster is sit Nemesius, plane incompertum est. Quisquis eerte fuerit, Origenis dogma de animarum præexistentia propugnat, & hæreticos Manichæum, Eunomium & Apollinarium nominatim refellit: adeo ut circa hoc tempus scripsisse non mala exinde conjectura duci possit. Hinc non pauca ex hoc opere in libros suos *de orthodoxa Fide* (sed tacito autoris nomine) transtulit Johan. Damascenus: id quod fecerunt Elias Cretensis, Anastasius Nicænus, & ex Latinis Albertus Magnus lib. 2. *de admirabili scientia Dei*, & in libro *de Homine*. Primus hoc opus Latine transtulit Burgundio Pisanus, & Friderico Imp. dedicavit. Sed cum ejus versio admodum barbara & inculta fuerit, translationem ejus reformavit primum Cono Norimbergensis, deinde Beatus Rhenanus, qui ultimam manum imposuit, & sub Gregorii Nysseni nomine edidit *Argentorati* ann. 1512. fol. Ex quo cum Gregorii Nysseni libro *de creatione Hominis* sæpissime prodiit. Primus Græce edidit, addita etiam præfatione Græca, Latinaque versione Nicasius Ellebodius Casletanus *Antverp.* typis Plantinianis ann. 1565. 8°. Paucas alias easque Græco-latinas editiones recenseo. Exstat igitur Gr. Lat. liber *de natura Hominis* in auctuario Biblioth. Patr. *Paris.* 1624. tom. 2. pag. 466. seorsim *Antverp.* 1565. denuo recognitus & notis illustratus *Oxon.* 1671. 8°.

[c] PHILASTRIUS, vel potius *Philaster*, gente forsan Italus; presbyter factus, teste Gaudentio [*], Pauli apostoli sedulus imitator, totum fere orbis Romani ambitum circumiit, ut gentiles & hæreticos erroribus liberatos ad veram Christi notitiam perduceret. Strenuus catholicæ veritatis adversus Arianos propugnator, eorum hæresim rationibus ac argumentis ubique prostravit. Romam demum profectus hæreticorum plurimos ad orthodoxam veritatem reductos Christo lucratus est. Brixiensis episcopus factus Auxentio Mediolanensi Arianorum duci in catholicos grassanti animose restitit, invictus fidei Nicænæ athleta; eo nomine ab Auxentio variis injuriis exagitatus, ac flagris etiam subditus. Claruit circa ann. 380. Ambrosio ad sedem Mediolanensem provecto perquam familiaris fuit; apud quem Mediolani eum versantem se vidisse testatur Augustinus [*]. Anno 381. synodo Aquileiensi interfuit. Obiit superstite adhuc Ambrosio, anno, ut volunt, 387. verum id parum liquet. 380.

[*] Serm. Philastrii ap. Sur. ad 18. Julii.

[*] Lib. de Hæres. in Præf.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit. *Gregor. Nazianz.* Art. 59. seq. vol. 9. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit. *Gregor. Nazian.* Art. 100. vol. 9. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 187. *Fabr.* Bibl. Gr l. 5. c. 14 § 6. vol. 7 p 549. & l 5 c 43. § 8. vol. 10. p. 357. item de Vent. Christian. Relig. c. 2. § 30. p. 113. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 8. ad vit *Philastr.*

Scripsit

Sæc. IV. ab an. CCC [a] Scripsit *librum de Hæresibus*; in quo catholicæ veritatis amorem ubique spirat, judicium vero minus accuratum sæpius prodit, dum hæresibus accenseat ea dogmata, quæ eo nomine notari minime mereantur. Exstat in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 701. seorsim vero una cum Idacio Claro *Basil.* 1528. *Helmstad.* (cura Fuchstenii) 1611. 4°. cui etiam supplementum incerti autoris accessit [b].

381. Sozom. l. 7. c. 8. 12. [c] NECTARIUS, Tarso Ciliciæ oriundus, vir Senatorii ordinis dignitate in urbe Constantinopoli persunctus. Vacante jam sede CP. anno 381. cum in patriam reditum adornaret, & Diodorum Tarsensem episcopum conveniret, ecquid ille Tarsi factum vellet, sciscitaturus: Diodorus canitiem viri, vultumque sacerdotio dignum, & morum gravitatem reveritus eum sedi præficiendum censuit: ac proinde effecit, ut inter eligendorum nomina imperatori offerenda, ejus quoque nomen, omnium quidem postremum in charta scriberetur. Perlecto indiculo, in Nectario substitit imperator, eumque elegit: nec ab hac sententia divelli poterat. Imperatoris judicio universi protinus cesserunt, ac suffragiis suis comprobarunt. Mox igitur baptizatus Nectarius communi omnium episcoporum calculo Constantinopolis episcopus renunciatur. Anno 383. Theodosio Imp. ab omnium sectarum principibus dogmatum suorum rationem exposcente, summa prudentia effecit, ut approbata Homousianistarum fide, hæretici & causa sua & collectas agendi libertate exciderent. Obiit anno 398. Exstat Latine sub ejus nomine *Homilia de S. Theodoro*, inter Chrysostomi homilias quasdam excusa, *Paris.* 1554. 8°. Græce habetur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 3. num. 27. & Part. 5. Cod. 5. n. 24. & alibi non semel. Confer quæ habet Lambecius Comm. lib. 4. pag. 27. 124, 125, 126. Princip. ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου Κύριε, &c. Verum an genuina sit, merito dubitari posset. Habetur etiam *Sententia* ejus *synodalis de episcopatu Bostrensi* Gr. Lat. Jur. Gr. Rom. lib. 4.

381. Theod. l. 2. c. 24. l. 4. c. 25. [d] FLAVIANUS, nobili genere natus, patria (ni fallor) Antiochenus, monasticum vivendi institutum secutus est: monachus adhuc contra Arianos strenue militavit, Leontio Antiochiæ episcopo intrepide obstitit; & Diodori ope atque consilio adjutus, exulante Meletio gregis Antiocheni curam egit: primusque psallentium chorum duas in partes divisit, & Davidicos hymnos alternatim canere docuit. Hunc quidem canendi morem Socrates * nulla, quod sciam, autoritate fultus ab ipso Ignatio tertio Antiochiæ episcopo deducit, qui aliquando in somno viderat angelos hymnis alternatim decantatis SS. Trinitatem celebrantes. Postea presbyterii dignitatem adeptus est; & mortuo tandem Meletio anno 381. Antiochiæ episcopus constituitur, communi concilii Constantinopolitani suffragio electus, Diodoro Tarsi, & Acacio Berœæ episcopis manus imponentibus, universa ecclesia communi consensu & quasi uno ore eum honorante; ut ipsi patres datis ad Damasum literis hac de re loquuntur. Nihilominus dissimulandum non est, id vitio ipsi datum esse, eo quod juramento olim sese obstrinxisset, se superstite adhuc Paulino, novi episcopi Meletio subrogandi electioni non consensurum. Hoc facto schisma Antiochenum acrius recruduit, non plebe modo, sed & totius fere orbis episcopis in diversas partes abeuntibus. Occidentales enim & Ægyptii cum Arabicis & Cypriis Paulino adhærebant: Syri vero Palæstini, Phœnicii, Armeni, Cappadoces, Pontici, & longe maxima orientalium pars Flaviani causam fovebant. Post mortem demum Paulini, ejusque successoris Evagrii, pro egregia, qua pollebat, prudentia ecclesiæ Antiochenæ extincto schismate pristinam concordiam restituit: atque ita populus a longo tempore divisus in unum coaluit. Quin & mediante Theophilo Alexandrino Damasus cæterique, qui a Flaviani communione abhorrebant, pacificas ad illum dederunt literas. Anno 387. vel sequenti, exorta est furibunda illa Antiochensium seditio, qua imperatoris & Augustæ statuas dejecerunt, omnique contumeliarum genere lacessiverunt. Missus idcirco publico civitatis nomine Constantinopolim Flavianus, demisso vultu, animoque, supplici prece, morum gravitate, suavique eloquentia effervescentem imperatoris animum lenivit. Quo facto lætus domum rediit, magna populi acclamatione & effuso totius civitatis gaudio exceptus. Obiit circa ann. 403. Scripsit *Epistolas aliquot* ex quibus *unam ad Osroenos episcopos, alteram ad Armenum quendam episcopum* memorat Photius *; item *Homilias quasdam*. Ex homiliis enim *de Johanne Baptista*, & in illud, *Spiritus Domini super me*, fragmenta exhibet Theodoritus Dial. 1. p. 43. qui & ex ejusdem *Homilia in Theophania*, & *tractatu in evangelium Lucæ* lacinias adducit Dial. 2. p. 105.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* L. 6. c. 8.

Ap. Theod. l. 5. c. 9.

* Cod. 52.

a Conf. *Fabr* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 427. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 843. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 193. b Rursus prodiit cura *Jo. Albert. Fabricii* Hamb. 1721. 8vo. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 9. ad vit. *Gregor. Nazianz.* Art. 75. *Oudin.* tom. 1. p. 686. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 407. d Conf. *Tillemont*, Memor. Eccles. tom. 10. ad vit. *Flavian.*

Sæc. IV. ab an. CCC. 381. Sulpit. Sacr. Hist. l. 2.

[a] PRISCILLIANUS, ortu Hispanus, familia nobilis, prædives opibus, a Marco quodam Ægyptio Gnosticorum & Manichæorum sectatore seductus, novam hæresim ex utrorumque dogmatibus, additis proprii fundi nonnullis conflare cœpit circa ann. 381. A Gnosticis enim promiscuas libidines & connubiorum solutionem, a Manichæis binorum rerum omnium principiorum fidem, & astrologiæ, fatalisque necessitatis ineptias, accepta sectæ suæ invexit: cujus arcana & flagitiosam nequitiam quo melius celaret, mendacium atque ipsum perjurium licitum esse docuit: De Trinitate eadem, quæ Sabellius fovit; pluraque alia hæresium portenta dogmatibus suis immiscuit, magicis adhuc artibus addictissimus. Ipse interim humilitatis speciem ore & habitu prætendens, nudipedalem incessum docens, & jejunia Dominica etiam die celebranda prædicans, multos nobilium pluresque populares ficta morum gravitate, & blandiendi arte in societatem allicuit; mulieres autem catervatim confluentes, & rerum novarum cupiditate ac libidinum licentia sibi astrictas habuit. Discipulos hosce in montium latebras & diverticula abducere solitus, nefarias collectas egit; quas ut aliorum oculis & notitiæ subtraheret, sectariis suis communionem cum ecclesia catholica sacris elementis in manus acceptis & secum asportatis simulandam indulsit. Ex episcopis Hispanis Instantinum & Salvianum in partes suas pertraxit, qui a synodo Cæsaranguſtana exeunte anno 381. damnati, ut causam suam confirmarent, Priscillianum hactenus laicum Abilæ episcopum constituunt. Verum impetrato ab Idacio & Ithacio episcopis edicto Gratiani imp. ut hæretici urbibus pellerentur, Instantius, Salvianus & Priscillianus comitante sectatorum turma non exigua, Romam proficisci necesse habuerunt, apud Damasum objecta purgaturi. A Damaso vero ne in conspectum quidem admissi Mediolanum regressi sunt; ubi æque aversantem sibi Ambrosium repererunt. Versis igitur consiliis Macedonii officiorum magistri auro corrupti ope edictum ab imperatore eliciunt, quo restitui ecclesiis jubebantur. Hoc freti Instantius & Priscillianus (nam obierat Salvianus) Hispanias repetunt; ac corrupto proconsule Ithacium illis adversantem in exilium ejiciunt. Anno 385. ab Ithacio apud Maximum tyrannum arreptis tunc fascibus Imperium occidentale invadentem accusatus, ex Hispania coram synodo Burdigalæ habita causam acturus abducitur. Verum ab episcopis ad principem provocante Prisciliano, causa ejus Evodio præfecto cognoscenda a Maximo committitur. Re audita strenue accusantibus Ithacio & Idacio, gestisque ad Palatium delatis, Priscillianus a Maximo capitis damnatur in urbe Treveris anno 385. vel sequenti, ut alii vero anno 388. vel 389. Corpus ejus in Hispaniam relatum maxima veneratione a suis tumulatum est, qui tanto honore memoriam ejus colebant, ut per Priscillianum jurare summa religio putaretur. Vir erat, inquit Sulpitius Severus, acer, inquies, facundus, multa lectione eruditus, disserendi ac disputandi promptissimus. Felix profecto, si non pravo studio corrupisset optimum ingenium; prorsus multa in eo animi & corporis bona cerneres, sed idem vanissimus, & plus justo inflatior rerum profanarum scientia. Scripsit, teste Hieronymo [*], multa *opuscula*, ex quibus ad illum aliqua, ad nos nulla pervenerunt.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* De Script. c. 121.

[b] HELVIDIUS, Auxentii Mediolanensis episcopi discipulus, Joviniani præcursor. Claruit Romæ circa ann. 382. Dignitate presbyter fuisse videtur. Homo rusticanus, inquit Hieronymus [*], & vix primis literis imbutus, ex novis dogmatibus nomen sibi comparare satagens, scripto *libello* contendit B. Mariam post nativitatem Domini, quem virgo peperit, Josepho sponso suo junctam ex ejus consortio filios suscepisse, qui fratres Domini appellati sunt. Fragmenta quædam libri hujus hinc inde profert Hieronymus lib. adversus Helvidium. 382.

Gennad. de Script. c. 32.

* Lib. adv. Helvid.

LETOIUS, Melitenes in Armenia episcopus, claruit anno 383. Damnata nuper in synodo Sidensi Messalianorum, sive Euchitarum hæresi, quæsivit Letoius quid de istis factum fuerat. Ad quem proinde missum est synodicum de illis decretum atque sententia. Unde ipse mox varias adversus illos epistolas scripsit, teste Theodorito Hæret. Fab. lib. 4. cap. 11. p. 243. Ubi ipsum τ̀ πανεύφημον Λητίον vocat. Confer etiam Photium. Cod. 52. col. 40. 383.

ARSENIUS Patricius Romanus, dignitate illustris, Græcis Latinisque literis eruditus, claruit anno 383. A Theodosio magno in Aulam accitus est, ut filiorum suorum, Arcadii & Honorii, in literis instituendis curam gereret, quorum *Pater* dictus est. Anno ætatis 40. aulam reliquit, & vitæ monasticæ gratia in Thebaidis deserta Scetim se contulit; exactis ibi annis 40. Troen, superioris Babylonis versus Memphim locum, petiit. Post annos 10. 383.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 121. *Tillemont.* Hæres. *Priscillian.* vol. 8. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 610.

&

Sæc. IV. ab an. CCC. & tres alios in Canopo Alexandriæ exactos, Troen rediit, ubi & mortuus est, annos 95. natus. Exstat ejus *Doctrina & adhortatio* ad monachos; breve quidem opusculum, sed Spiritu vere monastico & spiritnali plenum, a Combefisio editum Græc. Lat. Auct. Noviss. *Paris.* 1672. pag. 301. Inter apophthegmata sanctornm senum, quæ publici juris fecit Cotelerius Monument. tom. 1. locum habent Arsenii nostri apophthegmata 44. a variis ascetis, qui cum eo familiariter versati sunt, collecta. p. 353.

384. [a] FAUSTINUS, schismatis Luciferiani Presbyter. Claruit anno 384. eodemque, ut videtur, anno *libellum Precum* Impp. Valentiniano, Theodosio & Arcadio A A A. obtulit; qui Luciferi Calaritani, schismatisque ab eo suscitati sectariorum causam tuetur, adversariorum calumnias diluit, episcopos Arianis communicantes adulteratæ veritatis orthodoxæ insimulat, eorumque tam pudendos mores quam infaustas mortes depingit. [b] Libello precum *Confessio fidei* a Faustino adornata præmittitur, ejusque calci *Rescriptum Theodosii* Imp. in Fanstini favorem conditnm subjnngitur. Scripsit item *de Trinitate, sive de fide contra Arianos librum*, septem capitulis (seu, ut alii vocant, libris) constantem, Flaccillæ imperatrici nuncupatum. Exstant hæc *opuscula* sub Faustini nomine primum a Sirmondo edita, *Paris.* 1650. 8°. deinde Biblioth. Patr. tom. 5. p. 637, 651. denique notis illustrata *Oxon.* 1678. 8°.

384. [c] MARCELLINUS, ejnsdem temporis & schismatis presbyter, nna cum Faustino *libellum Precum*, de quo supra, Theodosio Imp. obtulit. Unde factum est, ut sub ejns nomine, omisso Faustini, libellus iste a Baronio, aliisque citetur. Porro ex tribns fidei formnlis in codice canonum Romano a Paschasio Quesnello editis secunda Marcellino a Quesnello ascribitur.

385. POLEMON, Apollinarii hæresiarchæ discipulus, & in hac secta successor, claruit, si conjicere fas fit, circa ann. 385. Scripsit sermonem *Antirrheticum adversus sanctos Patres*, ex quo fragmentum producit S. Maximus in Tomo dogmatico Opusc. Theol. & Polem. tom. 2. p. 90. Ibidem etiam sextam ejus epistolam ad Timotheum adjutorem & impietatis socinm citat, & fragmenta affert. Eadem fragmenta totidem fere verbis proferuntur in concilio Lateranensi sub Martino papa, Act. V. Conc. tom. 6. col. 316.

[d] THEOPHILUS, patria forsan Alexandrinus, post mortem Timothei anno 385. Alexandriæ episcopus, Gentilium cultni strenue adversatus est; non solum enim delubra idolorum funditus evertit, verum etiam præstigias sacerdotum, qni vulgus decipiebant, omnibus palam spectandas proposuit. Qua de re vide quæ habet Theodoritus lib. 5. c. 22. Nec tantum adversus Gentiles, sed & monachos Nitrienses Anthropomorphitarum hæresim foventes fortiter dimicavit, Origenis librorum patrocinio subnixus, quos tamen haud longo abhinc tempore a monachis tumultuantibus coactus se damnare simulavit. Mox vero nt Dioscuro ejusque fratribus *Longis* dictis paria quidem secum de incorporea Dei forma sentientibus, sed lites gravissimas agitantibus invidiam apud monachos conflaret; Anthropomorphitam se repente professus est, & Origenis libros ab omnibus damnari jussit. Id cum detrectarent *Longi fratres* eorumque sectatores, ista ansa arrepta, eos Ægypto ejecit, ac pessimis modis exagitavit. Anno 400. habita Alexandriæ synodo, Origenem ejusque libros damnari curavit; & ut ab Epiphanio synodo in Cypro insula habita damnarentnr, autoritate sua effecit. Cumque ejectos a se monachos Constantinopoli benigne receptos esse ægre ferret, anno 403. CP. profectus coacta synodo Chrysostomum deposuit. Verum cum plebem Chrysostomo faventiorem, sibi infensiorem experiretur, clam urbe elapsus, Alexandriam rediit. Obiit anno 412. Scripsit, inquit Gennadius [e], *adversus Origenem unum & grande volumen*, in qno omnia pene ejus dicta & ipsum pariter damnavit. Bina hujus operis fragmenta exhibet Theodoritus Dial. 2. p. 101. Ex eodem, nt videtur, opere petitum est fragmentum illud bene longum, τὸ προσφωνητικὸν πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους, quod habetur concilü Ephesini part. 1. c. 4. Item *librum de cyclo Paschali* Theodnsio Imp. dicatum, cujus fragmentum profert Theod. Dial. 3. p. 167. Scripsit item *epistolam ad Porphyrium episcopum Antiochenum*, cujus fragmenta duo videre est Concil. tom. 5. pag. 472. Conscripsit adhuc *librum de sacris Mysteriis, sive de sacris Supellectilibus ecclesiæ Dei*, & *synodicam adversus Origenem epistolam.* Utrumqne opus ab Hieronymo Latine versum est, & a nobis desideratnm. Interierunt etiam *de Fide libri* 3. nomini ejus olim inscripti, male vero, si Gennadii judicio standnm sit. Exstant hodie *epistolæ Paschales* 3. ab Hieronymo Latine redditæ, nna

Sæc. IV. ab an. CCC. 385.

[e] De Script. c. 33.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 192. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 429. & Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. p. 449. *Long.* Bibl. sacr. p. 721. *b* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Lucif. Calaris.* Art. 7 seq. c Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. Append. ad *Ildefons.* c. ult. *d* Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 62. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Theophil.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 20. vol. 5. p. 95.

Sæc. IV. ab an. CCC. cum *prologo ad Theodosium* Imp. *de Paschate anni* 380. (qui habetur etiam Gr. Lat. non integer tamen, ad calcem Petavii de Doctrin. Temp. tom. 2.) in Biblioth. Patr. tom. 5. *Epistolarum Paschalium quintæ*, & *sextæ* fragmenta extant Concil. Ephes. Act. 1. pag. 512. Habetur ejusdem *epistola ad Epiphanium* inter Hieronymi opera; ubi & *tres ad Hieronymum epistolæ* breves reperiuntur Theophilo nostro inscriptæ, verum ab eruditis inter spuria relegatæ. *Edicta canonica* 10. & *responsa* 3. habentur Gr. Lat. una cum Balsamonis commentariis Pandect. Canon. tom. 2. *Epistola brevis ad Chrysostomum* apud Pallad. Dial. c. 7. Dissertatio denique, *cujus rei homo similis sit*, Gr. Lat. edita *Paris*. 1608. 8°. a Morello, qui eam edidit, Theophilo nostro adjudicata. Præter hæc extat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod Theol. 58. num. 16. fol. 135. sub Theophili archiepiscopi Alexandrini nomine, *Oratio de causa esus casei & ovorum tempore jejunii*, quæ incipit hoc modo; Οἱ Αἱρετικοὶ, καὶ μᾶλλον οἱ Ἀρμένιοι, τῇ παρασκευῇ, καὶ τῇ τετράδι τῆς τυρινῆς, ὁμοίως, &c. Verum ut libere quod sentio, dicam, hanc orationem vel Theophili cujusdam Alexandrini, longe recentioris, opus, vel Theophilo nostro suppositum esse suspicor. Extat ejus λόγος εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον, καὶ εἰς τὸν νιπτῆρα, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ. Pr. Τί τερπνότερον ἢ τί ἡδύτερον τοῖς φιλοθέοις, &c. teste L. Allatio Diatr. de Script. Symeon. pag. 111. Grande Theophili fragmentum *de Paschate*, Gr. MS. habuit olim Reverendiss. Usserius, & forte inter ejus schedas, quæ in collegio Dublinensi asservantur, reperitur. Extant MS. apud Cl. Galeum, Theophili *Edictum*. *Hypomnesticum* cum scholiis. Ejusdem περὶ τῶν καθαρῶν, & *epistolæ* duæ cum scholiis. Eadem, opinor, quæ inter *canonicas* SS. Patrum *epistolas* cum antiquorum scholiis edita habentur. Sermonem, *cujus rei homo similis sit*, quem sub Theophili nostri nomine Græc. Lat. edidit Morellus *Paris*. 1608. 8°. in plurimis Codd. MSS. Christophoro cuidam Alexandrino tribui, monet Cotelerius, Not. ad Monument. tom. 2. p. 669.

385. [a] SIRICIUS, ortu Romanus, patre Tiburtio natus, primum Romanæ ecclesiæ presbyter, dein mortuo Damaso ab ineunte anno 385. Romanus episcopus. Jovinianum novos errores procudentem coacto Presbyterorum suorum cœtu damnavit: misitque hac de re literis ecclesiam Mediolanensem certiorem fecit. Censuram istam sententia synodica confirmarunt episcopi Mediolani anno 390. congregati, qui & Siricio rescribentes immensis eum laudibus evehunt, Sæc. IV. ab an. CCC. tanquam boni pastoris excubias agentem, qui diligenter commissam sibi januam servaret, ac pia sollicitudine Christi ovile custodiret, dignus quem oves Domini audiant & sequantur. Obiit vicesimo sexto die Novembris anno 398. Primus Romanorum pontificum, cujus epistolæ, ut dicuntur, *Decretales* pro genuinis agnoscuntur. Extant *Epistolæ* 5. Conciliorum tom. 2. pag. 1017. Ex his quarta, *ad Episcopos Africæ*, a Paschasio Quesnello *, spuria esse argumentis * Differt. in Leonem M. fortissimis demonstratur.

[b] IDACIUS CLARUS, diversus ab 385. Ithacio episcopo Sossubensi, urbis cujusdam in Hispania (forsan Emeritæ) episcopus. Claruit anno 385. Junctis cum Ithacio operis maximo fervore Priscillianistas oppugnavit, edictum de pellendis in exilium hæreticis a Gratiano Imp. impetravit, & Ithacio eos apud Maximum accusanti adstitit; eo demum nomine ecclesiæ communione submotus, & in exilium missus, ubi diem supremum obiit, imperante adhuc Theodosio majore. Scripsit *Apologeticum*, qui dudum periit, in quo execranda Priscilliani dogmata, maleficas artes, & detestandas libidines detexit. [c] Extat liber *contra Varimadum Arianum diaconum*, (quem Vigilio Tapsensi vindicat Chiffletius) & *difficillimorum quorumque S. Scripturæ locorum explicatio*, una cum aliis *contra Hæreses opusculis*, *Basil*. 1528. & Biblioth. Patr. tom. 5. p. 726. In hoc opere multas de Deo arcanas & subtiliores quæstiones docte & pie explicat. Stylum ejus *Hispanitatem* quandam redolere ex Johan. Sichardo notat Usserius.

MATRONIANUS, sive ut a Sulpitio vocatur, *Latronianus*, gente Hispanus, 385. Priscilliani assecla. Claruit anno 385. una cum Priscilliano Maximi jussu capitis damnatus, Treveris gladio percussus est. *Vir valde eruditus, & in metrico opere veteribus comparandus*, inquit Hieronymus *. Varia * De Script. c. 121. edidit opuscula, diverso metrorum genere, quæ hodie non supersunt.

TIBERIANUS, gente Hispanus, provincia Bœticus, factionis Priscillianeæ sectarius. 385. Claruit anno 385. Eodem quo cæsus est Priscillianus, tempore ipse Maximi sententia ademptis bonis in Sylinam insulam (oræ Britannicæ adjacentem, *Silly* hodie dictam) relegatus est; ubi tandem exilii tædio victus propositum mutavit, & devotam Christo virginem matrimonio copulavit,

[a] Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 2. p. 196. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 10 ad vit. *Siricii*. *Petri Coustant*. Epist. Roman. Pontif. p. 614. 699. & 709. [b] Conf. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 75. seq. [c] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 8 Hæref. *Priscillian*. Art. 13.

Sæc. IV. ab an. CCC. vit, ut nos docet Hieronymus *. Scripsit *Apologeticum* tumenti compositoque sermone, ut se a Priscillianeæ hæreseωs suspicione liberaret. N E.

* De script. c. 123.

386. Hieron Ep. 61, 62. a JOHANNES, qua gente, aut quo genere prognatus, non constat, in juventute vitam monasticam sectatus est, dein presbyter factus, persecutione a Valente catholicis intentata, occidentalium episcoporum ob fidem exulum communionem aversatus, in partes Arianas propendere visus est; immo (si Hieronymo eum sæpius sugillanti fides sit habenda) Arianorum, Macedonianorum, Photini & Manichæorum erroribus accessit, catholicus demum spe dignitatis adipiscendæ factus, & episcopatus pollicitatione ab hæresi redemptus. Verum efferato Hieronymi animo pars forsan criminis istius non exigua accepta referri debet; quippe qui subinde molliora spirans Johannem ejusmodi nota eximere videatur, *Do- namus tibi*, inquit *, *ut non sis Arianus, immo plus, ut nunquam fueris*. Anno 386. tricesimum ætatis annum, teste Hieronymo *, haud multum supergressus Cyrillo in sede Hierosolymitana successor datus est. Origenis causæ tunc temporis in orbe Christiano acriter ventilatæ impense favit, non tam dogmatum illius quam famæ studiosus; unde ampla satis ei crevit dissidiorum & rixarum seges. De initiis litis illum inter & Epiphanium suscitatæ supra dictum est in Epiphanio, quæ eousque demum evasit, ut Epiphanium habitæ cum Johanne communionis pœniteret, cumque Deo sacra faceret, dicere solebat, *Domine, præsta Johanni, ut recte credat*. Factum id indignatus Johannes mirum quam infremuit, literisque quaquaversum datis Epiphanium violatæ charitatis insimulavit; eum insuper gravissime criminatus, quod Paulinianum Hieronymi fratrem in diœcesi Palæstina ad presbyterii dignitatem evexisset. Objecta sibi crimina miti *Epistola* anno 392. scripta, diluit Epiphanius; se non tam ob impositas in aliena ditione Pauliniano manus quam ob exprobratum olim Johanni Origenismum ab eo querelis & convitiis appetitum docens; Johannem adhuc, ut ab Origenianæ doctrinæ, quam octo capitibus summatim complectitur, veneno caveret, multis cohortatus. His vero monitis aures occludente, acriusque adhuc exardescente Johanne, ei communionem renunciare, & hæreseωs notam impingere Epiphanius non dubitavit. Hieronymum in Epiphanii partes & Johannis inimicitias pertraxerunt & Pauliniani fratris causa & Origenismi odium. Junctis enim cum Epiphanio suffragiis Johannem assiduis precibus hortari & criminationibus terrere non desiit, ut eum ad anathema Origeni dicendum impelleret. Unde eo iracundiæ processit Johannes, ut ab ecclesiæ communione Hieronymum segregaret, quin & exilium ei indiceret, licet irrito conatu. Sedem enim Bethlehemeticam retinuit Hieronymus; nec tamen insensum Johanni animum statim deposuit. Irritatos utrinque animos compescere fategerunt Archelaus comes & Theophilus Alexandrinus; incassum vero; pacem quamdiu viveret Epiphanius, aversante Johanne, & monachos Palæstinos Epiphanii suasu sibi communionem S. Synaxeos inire detrectantes tanquam hostes publicos odiis & injuriis incessante. Verum coaluisse tandem videtur vulnus, & exulceratus Johannis partim pudore, partim argumentis, victi animus nonnihil deferbuit. Sedata quodammodo post multos annos lite Origeniana, Johannes circa ann. 415. apud occidentales male audire cœpit, quasi Pelagio nimium faveret. Eo enim anno coacto presbyterorum suorum synedrio, aures hæretico parum iniquas, Orosio vero Pelagium accusanti minus æquas præbuit, re quasi in medio relicta: mox vero synodo Diospolitanæ interfuit, ubi veteratoriis artibus Pelagius errores sibi affictos abjurare præ se ferens Johanni reliquisque episcopis fucum fecit, & ab hæreseωs nota absolutus in ecclesiæ communionem admissus est. In hoc tamen saltem excusari meretur Johannes, quod in Pelagii causa dijudicanda non tam fidei catholicæ studium, quam prudentia, desiderari videatur. Obiit anno Christi 416. pontificatus sui 30. Vir erat, sive ingenii, sive animi dotes spectes, nequaquam contemnendus, nisi quod arrogans nimis & fastuosus animi susceptas semel causas, & in his Origenis famam præfracta & obstinata pervicacia tueretur. Nec enim errores Origenis fovisse censendus est; de fama tantum ejus sollicitus, quem proinde Anathemati subjicere toties ab Hieronymo & Epiphanio flagitatus recusavit. Quod nec ipse diffitetur Hieronymus in epistola ad Pammachium, ubi sæpius agnita orthodoxa Johannis fide id tantum ingerit, *Aut nega hoc dixisse Origenem, aut si locutus est talia, eum damna qui dixerit*. Quod ingenium spectat, vir certe erat minime indoctus; immo si fautoribus ejus credendum esset, disertior Demosthene, acutior Chrysippo, sapientior Platone. Ἄνδρα ἀξιάγαστον vocat Theodoritus *, eumque miris laudibus ornant Anastasius papa *, Augustinus †, & Chrysostomus ‡.

* Ep. 61.

* Ep. 61.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Vid. Orof. Apol de Arbitr. libert. August Ep. 106 & de peccat. Orig l. 2. c. 11.

Ap. Hieron. Ep. 61.
* L. 5. c. 35.
* Ep. ad Johan. inter op. Hieron.
† Contra Petil l. 2 c. 51.
‡ Ep. 88.

a Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol 3. p 61. *Tillemont*, Memor. Eccles. ad vit. *Hieron*. Art. 65 — 141. vol. 12.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Scripsit, teste Gennadio [a], *librum* (jamdiu deperditum) *adversus Obtrectatores*, in qun nstendit se Origenis ingeninm, nnn fidem secutum. Nec plura ingenii ejus monumenta memnrarunt veteres. [a] Exstant tamen bene multa nomini illius affìcta scripta, quæ sequuntur.

[a] De Script. c. 30.

Liber de institutione primorum Monachorum in lege veteri exortorum, & in nova perseverantium (viz. *Carmelitarum*) *ad Caprasium monachum*. Interpretem præ se fert Aymericum patriarcham Antiochenum. Verum Latini cujusdam autnris esse, idque sequioris ævi, omnibus, (excepto cœtu Carmelitico) in confesso est. Habetur etiam in Biblioth. Patr. tnm. 5.

Commentarius in stratagemata B. Job, in tres libros divisus.

Commentarius in Evangelium S. Matthæi, qui sub nomine *Operis imperfecti in Matthæum* inter Chrysostomi opera haberi solet, ubi de en plura videas. Certe Johannis nostri esse purum putum est Carmelitarum somnium.

Fragmenta perpetui commentarii in Evangelium S. Marci, in Catena Aquinatis in Marcum Chrysostnmn adscripta.

Præclara aliqunt *Fragmenta* similis cujusdam *operis*.

Commentarii in Evangelium S. Lucæ, in catenis Aquinatis & Corderii in Lucam Chrysnstnmo adjudicati.

Homilia in Josephum, & de Castitate.
Homiliæ 6. in Job.
Fragmenta homiliæ proœmialis in Psalmos.
Homiliæ in aliquot Psalmos.
De tribus Pueris & fornace Babylonica.
De Susanna.
De decollatione S. Johannis Baptistæ.
De vitandis Scandalis.
De Divite & Paupere, & Eleemosyna facienda.
Homiliæ in Marcum 14.
Homiliæ in Lucam 5.
Homilia in Johannem 3.
In laudem S. Crucis, & de transgressione Adam.
De Eucharistia in encæniis.
In Ascensionem Domini.
De Pentecoste.
De Spiritu Sancto homiliæ 2.
De Christi divinitate.
De Fide & Lege naturæ.
In Præcursorem Domini.
De Ecclesia, sive Turture.
In SS. Petrum & Paulum.
In S. Thomam.
In SS. 12. *Apostolos.*
In S. Stephanum.
De Pœnitentia homiliæ 3.
De David.
De persecutione Novatianorum.
De Vanitate hujus seculi.
De Cæco & Zacchæo.
De Pseudo-prophetis & Hæreticis.
In Terræ-motum, & in Divitem, & in Lazarum, & de Servitute.
Sermo de S. & consubstantiali Trinitate.

Opuscula ista ab *Homilia in Josephum* inclusive, si nnn omnia, saltem fere nmnia inter Chrysostomi opera habentur.

Opera prædicta hinc inde collegit Petrus Wastellus Carmelitarum ordinis provincialis Belgicus, additisque tribus vindiciarum libris Latine edidit tnmis duobus, *Bruxel.* 1643. fol. Verum nnn nbstantibus, quas operose agit editor, vindiciis, ista nmnia eruditis fabulam sapiunt, & Johannis nnstri nnmini falsn supponuntur.

[b] HIERONYMUS, natinne Dalmata, presbyter & monachus, claruit sub Theodnsio Magno circa annum 386. certe Theodnsio adhuc imperante, id est, ante annum 395. ut ipsemet testatur. Cnndidit *Historiam de vitis Sanctorum in Ægypto*. Exstat Græce MS. in bibliotheca Colbertina, Cod. 1213. Hanc fere verbo tenus, exscripsit, & in *Historiam suam Lausiacam* transfudit Palladius. Frequenter eam in Glossario Græco citat nnbilissimus Du Fresne. Hunc librum proculdubio designat Hebedjesu Catal. libr. Chald. c. 54. ubi refert Palladium & Hieronymum conscripsisse *librum Paradisi*, & *colloquium Seniorum cum Regibus*, contentum tribus tomis. Nostri etiam, ut videtur, est Hieronymi illius, Græci Theolngi, *Dialogus*, Judæum inter & Christianum, *de Trinitate*, quem ex bibliotheca Lindenbrogiana edidit Morellus *Paris.* 1612. 8°. Autorem θεολογισάντων, neque admodum recentem fuisse, dicit, ipsumque opusculum pium, & Atticn sermone scriptum esse. Editinnem Parisiensem adjectis binis Gennadii opusculis, & quibusdam Barthii notulis expressit Christ. Daumius *Cygneæ* 1677. 8°. In ipsn libello nullum deprehenditur temporis indicium, quo vixerit autor. Stylus satis suavis & nitidus, argumentandi ratio pungens & acuta, adeo ut Judæn, quocum agir, os argute obstruit. 386.

[c] GAUDENTIUS, cujus aut nulla, aut rara admodum apud veteres memnria; dum provincias orientales religionis ergn peragraret, & circa an. 387. Cæsareæ Cappadociæ hæreret, mortuo interea temporis Philastrio Brixiæ episcnpo, ei ab Ambrosio 387.

Gaudent. Serm. in suæ ordinat.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 400. & l. 5. c. 34. §. 9 vol. 9. p. 280. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 375. & seq. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 3. p. 59. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 7 p. 67. *Tillemont.* Memor. Ecclef. ad vit. *Gaudentii* vol. 10.

aliisque

Sæc. IV. ab an. CCC. aliisque provinciæ Cisalpinæ episcopis successor absens designatur; neve electio alicujus fraude incassum cederet, singulorum juramento confirmatur. Cumque hæc audisset Gaudentius & in Occidentem reditum detrectaret, missa est ab episcopis ad ipsum legatio, & ad Orientis etiam antistites, qua rogarunt, ut renitentem reverti Gaudentium ecclesiasticis censuris compellerent. Factum id, coactusque redire Gaudentius SS. 40. martyrum reliquias a sacris virginibus S. Basilii neptibus Cæsareæ agentibus acceptas secum detulit, & ecclesiæ Brixianæ regimen suscepit. Anno 405. synodi Romanæ & Honorii Imp. nomine legationem una cum aliis quibusdam episcopis obiisse videtur, ut Arcadium Imp. Chrysostomo subinfensum pacatiorem redderet. Quo anno e vivis ereptus sit, parum liquet. Rejiciunt id alii in annum 410. Cl. vero Labbeus * in an. 427.

* Dissert de Script part. 1. p.338.

ª SCRIPTA.

Sermones sive Tractatus 15. de variis argumentis ad Benevolum.

De Villico iniquitatis responsiones ad Germinium.

In illud, *Pater major me est*, *responsio ad Paulum Diaconum*. Exstant opuscula ista in Biblioth. Patr. tom. 5. p. 704, 942.

Vita sive encomium Philastrii antecessoris. Habetur apud Surium ad diem 18. Julii.

Cæterum monendus est lector alium ac diversum penitus a nostro eodem fere tempore claruisse Gaudentium episcopum Tamugadensem sectæ Donatisticæ, qui Dulcitio tribuno imperatoris apud Africam legato duas epistolas apologeticas obtulit, ab Augustino totidem libris refutatas; quibus responsionem opposuit Gaudentius, ab Augustino itidem libro tertio eversam. Quin & in eadem Italiæ provincia eodem, quo Brixianus, tempore summum sacerdotium gessit alius quidam Gaudentius episcopus Novariensis, vir quidem non incelebris, cum Brixiano tamen temere non confundendus.

388. ᵇ EVAGRIUS, presbyter Antiochenus, vir acris ac ferventis ingenii, anno 388. vel sequenti a Paulini recens defuncti sectatoribus Flaviani perjurium detestatis Antiochiæ episcopus factus, brevi tempore consecrationi suæ superstes obiit, ac morte sua schisma Antiochenum exstinxit. Hieronymo admodum familiaris erat, cui *diversarum hypothesean tractatus* a se compositos legit. *Vitam quoque B. Antonii* ab Athanasio scriptam e Græco sermone in Latinum transtulit. Exstat quidem sub ejus nomine *Versio vitæ S. Antonii* ex Græco Athanasii inter opera Athanasii tom. 2. p. 544. apud Sur. Jan. 17. Rosweid. in Vit. Patr. tom. 1. Verum an genuina sit, non una est dubitandi ratio.

Sozom. l. 7. c. 15. Hieron. de Script. c. 125.

FL. L. DEXTER, gente Hispanus, 388. Paciani Barcelonensis episcopi filius, orientalis imperii præfectus prætorio, ut vulgo quidem existimatur, quem Italiæ tantum prætorio præfectum fuisse contendit Nic. Antonius. Claruit anno 388. Anno 392. S. Hieronymi catalogum scriptorum ecclesiasticorum sibi nuncupatum accepit. Obiit decrepitus anno, ut volunt, 444. *Omnimodam historiam* ad Hieronymum texuit, quæ interiit. ᶜ Circumfertur quidem hodie sub ejus nomine *Omnimodæ historiæ Chronicon* a Christo nato ad annum 430. deductum; primum equidem, ut habet titulus, Hieronymo dicatum, sed eo ad superos translato multis locis locupletatum, & Paulo Orosio Tarraconensi iterum nuncupatum. Primus hoc Chronicon in lucem protraxit, amplissimis commentariis illustravit, appendice ac binis apologiis munivit Fr. Bivarius Cisterciensis *Lugduni* 1627. fol. Verum non obstantibus, quas agit, vindiciis, merum esse figmentum nomini Dextriano suppositum nasutiores omnes facile percipiunt. De hoc Pseudo-chronico, ejusque auctore agit Nic. Antonius Biblioth. Hispan. vet. tom. 1. c. 8. p. 154. seq.

Hieron de Script. Eccl. c. 132.

ᵈ VIGILIUS, episcopus Tridentinus, 390. claruit anno 390. qui cum reliquias Idololatriæ penitus extirpare conaretur, teste martyrologio Romano *, a feris & barbaris hominibus lapidum imbre percussus pro Christi nomine martyrium implevit sub consulatu Stiliconis, viz. anno 400. saltem 405. utroque enim anno consulatum gessit. Scripsit, inquit Gennadius *, ad Simplicianum quendam (proculdubio intelligit Simplicianum Ambrosii in sede Mediolanensi successorem) *in laudem Martyrum libellum*, & *epistolam continentem gesta sui temporis apud Barbaros Martyrum*. Exstat quidem hodie *libellus* sive *epistola de martyrio Sisinnii & sociorum* apud Sur. ad 29. Maii, Lipomannum, aliosque. Et pars videtur eorum, quorum meminit Gennadius. Interim notandum est plures hujus & sequentis sæculi Vigilios fuisse, ac nostrum cum Vigilio præsertim Tapsensi, qui adversus Eutychem scripsit, confundi solere.

* Jun. 26.

* De Script. c. 37.

ª *Gaudentii* opera prodiere cura & studio *Pauli Galeardi*, Patav. 1720. 4to. ᵇ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 2. p. 198. *Oudin.* tom. 1. p. 882. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 5. vol. 5. p. 302. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 125. ᶜ Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 443. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p. 75. seq. & Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 132. ᵈ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Vigil.*

Sæc. IV. ab an. CCC. 390.

[a] AURELIUS, ex ecclesiæ Carthaginensis diacono, post mortem Genethlii, creatus est Carthaginensis episcopus anno 390. Anno 426. saltem sequenti, obiisse dicitur. Vir primi, inter catholicos nominis, doctus, gravis, prudens, fidei & pietatis cultor sincerus. Statuam cœlestis (*Deæ*) in amplo & splendido templo positam, totoque pene orbe celeberrimam, quam Aurelius pontifex gentilis olim dedicaverat, alter jam Aurelius pontifex Christianus destruxit, conversoque in basilicam Christianam templo, in loco *Cœlestis* simulachri cathedram suam collocavit, & exinde populum docere cœpit, ut ipse, qui aderat, tradit Prosper, vel quisquis sub hoc nomine latet, de Prædict. part. 3. c. 38. fol. 60. p. 2. De Dea hac *Cœlesti* Carthagine adorata multa congessit Baronius ad ann. 392. p. 92. cujus scrinia non compilabo. Idem esse numen, quod sub Mithræ nomine colebant Persæ, sub Astartes Phœnices, sub Cereris, Junonis, Dianæ, Lunæ, & reginæ cœli gentes aliæ, fidem faciunt Lucianus, Herodianus, Apuleius, alii. *Quam Cœlestem Afri, Mithram Persæ, plerique Venerem colunt, pro diversitate nominis, non pro numinis varietate*, inquit hac ipsa in re S. Ambrosius *. Inter marmora Africana non multis abhinc annis ex agro Tunetano Florentiam allata, & ab Octavio Falconerio * edita, quartum hanc habet inscriptionem.

* Contr. Sym. tom. 3. epist. 31. p. 120.

* Ad Inscript. Athlet. p. 160. n. 4.

CAELESTI. AUG. SAC.
Q. MA..TIUS PRIMUS
AD AMPLIATIONEM
TEMPLI ET GRADUS
DONAVIT)-(. CXXV
VOT. SOL. LIB. ANI.

In basi lapidis Romæ, cui superimposita erat Cœlestis statua, reperitur inscriptio INVICTÆ CAELESTI. Habetur apud Baronium loc. citat. & Gruterum pag. 59. num. 4. Carpit Gruterum Eman. Schelstratius *, mus leonem, quod hanc inscriptionem inter Veneris epitheta collocavit, cum constat, *inquit*, Cœlestem fuisse Carthaginensium numen præcipuum. Quid vero? annon Venus sub Cœlestis nomine adorabatur? annon Afris etiam hoc nomine culta? Utrumque diserte testantur veteres, loquuntur lapides. *In antiquis Siciliæ tabulis*, quas edidit G. Gualterus *, exstat inscriptio in ruinis Segestæ eruta, qua Diodotus constituit Minyram sororem suam ΙΕΡΑΤΕΥΟΥΣΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΑΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ. Sæpius apud Gruterum loc. citat. VENERI CAELESTI. AUGUSTAE. SACR. Asculi in marmore apud Reinesium * VENERI CÆLESTI. Testis accedat Ælianus *, Ἐν ταύτῃ σέβουσι Ἀφροδίτην, Οὐρανίαν αὐτὴν καλοῦντες, *Chusis* (vicus erat Ægypti) *Venerem religiose colunt, quam* Cœlestem *appellant*. Æliano longe antiquior Plato *, ubi de gemina Venere, ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ, Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ Οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. *Nonne una quædam antiquior est, & sine matre Venus, Cœlo nata, quam* Cœlestem *Venerem nuncupamus?* Ἀφροδίτης Οὐρανίας ejusque templorum plusquam semel iterumque meminit Pausanias *, meminit & Lucianus †. Veneris Cœlestis, amplis alis ornatæ, quasi cœlum & astra petituræ, iconem ex gemma in sculpturis antiquis exhibet Leonardus Augustinus Part. 1. tab. 115. Et Pausanias * Venerem Cœlestem ita dictam censet ἐπὶ ἔρωτι καθαρῷ, καὶ ἀπηλλαγμένῳ πόθου σωμάτων, *ab amore puro, & a corporum cupiditate longe remoto.* Dices quid hæc ad Afros? quid ad Carthaginem, ubi Cœlestis primariam habuit sedem? Audi. Venerem sub nomine *Cœlestis* summopere venerabantur Afri, præcipue Carthaginenses. Herodianus lib. 5. pag. 213. ubi de Veneris Uraniæ simulachro agens, Σέβουσιν αὐτὴν ὑπερφυῶς Καρχηδόνιοί τε καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ἀνθρώπων. Φασὶ δὲ αὐτὴν Διδὼ τὴν Φοίνισσαν ἱδρύσασθαι, ὅτε δὴ τὴν ἀρχαίαν Καρχηδόνα πόλιν ἔκτισε, βύρσαν κατατεμοῦσα. Λίβυες μὲν οὖν αὐτὴν Οὐρανίαν καλοῦσι, Φοίνικες δὲ Ἀστροάρχην ὀνομάζουσι, σελήνην εἶναι θέλοντες. *Quod scilicet Carthaginensibus, omnique Africæ incredibilem in modum venerabile, positum fuisse a Phœnice Didone creditur, quo tempore antiquam Carthaginem dissecto corio ædificavit. Hanc Afri Cœlestem vocant, Phœnices Astroarchem, Lunam esse affirmantes. Vox Astroarche* ab *Astarte* detorta videtur, quæ apud Sidonios Veneris erat simulachrum, quæ & ἀστροφόρος dicebatur, Lunam etiam denotans, quod & Lucianus * affirmat. Hinc in nummo Juliæ Paulæ, Elagabali conjugis, apud Cl. Vaillantium *, in aversa parte, Astarte capite radiato currui sacro insidet, his verbis circumscriptis, COL. AUR. PIA. METR. SID. Astarten vero Venerem fuisse uno ore consentiunt veteres. Philo Byblius * Sanconiathonis interpres, de Phœnicum theologia; τὴν δὲ Ἀστάρτην Φοίνικες τὴν Ἀφροδίτην εἶναι λέγουσι. *Cæterum hanc ipsam Astartem Phœnices Venerem esse dicunt.* Nec aliter Suidas *, Ἀστάρτη ἡ παρ' Ἕλλησιν Ἀφροδίτη λεγομένη. *Astarte apud Græcos Aphrodite dicitur.* Cicero * quatuor Veneres distinguens, *quarta*, inquit, *Syria, Tyroque concepta; quæ Astarte vocatur.* A Phœnicibus vero suum Deæ Cœlestis cultum Carthaginenses mutuasse, supra ex Herodiano notavimus. Fidenter Seldenus * noster, vir summus.

* Eccl. Afric. Diss. 1. c. 1. p. 5.

* Pag. 49. num. 321.

* Inscript. class. 1. num. 287. p. 240.

* De animal. l. 10. c. 27. p. 604.

* Sympos. p. 1179.

* L. 1 in Attic. p. 27. 33. L. 2. in Corinth. p. 118. L. 6. in Eliac. p. 392.

† Dial. Meretr. inter Mart. & Mu.

* L. 2. p. 781.

* L. 9. in Bœot. p. 586.

* De Dea Syr. p. 827.

* Nummis. Colon. part. 2. p. 97.

* Ap. Euseb. Præpar. Evang. l. 1. c. 10. p. 38.

* In voc. Ἀστάρτ.

* De nat. Deor. l. 3. c. 23. p. 418.

* De Diis Syr. part. 2. c. 2. p. 247.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Aurel.*

Cæte-

Sæc. IV. ab an. CCC. *Ceterum quin fuerit Astarte ipsissima Pœnorum Cœlestis Dea, vix aut ne vix quidem est ut dubites.* Sed hæc obiter, & forte plus satis occasione statuæ, quam Cœlesti dedicavit Aurelius pontifex, cujus meminit supra citata inscriptio apud Baronium & Gruterum; unde etiam liquet Aurelium *Onesimum* fuisse cognominatum. Jam, impetrata lectoris venia, ad Aurelium redeamus. Anno 411. in collatione Carthaginensi, una cum sex aliis episcopis delectus est ut pro Catholicis contra Donatistas disputaret. Quod & strenue præstitit. Variis conciliis Africanis, hoc & sequenti sæculo habitis, interfuit, simul ac præfuit, ejusque plures *Oratiunculæ* ad patres Africanos in *Codice ecclesiæ Africanæ*, aliisque conciliorum Africanorum collectionibus reperiuntur. Anno 419. scripsit epistolam encyclicam *de damnatione Pelagii & Cælestii*, ad omnes episcopos per Byzacenam & Arzugitanam Provinciam constitutos, quam una cum Honorii Imp. ad Aurelium, hac de re, literis, ex collectione *Cresconiana* depromptam, annalibus suis inseruit Baronius ad annum 419. pag. 455. Exinde Conc. tom. 2. col. 1609. Exstat etiam inter Pseudo-Isidori merces, Aurelii nostri epistola ad Damasum papam, sed quam commentitiam esse contendit ipsemet Baronius ann. 374. pag. 365. certe plusquam integro quindecennio scriptam, antequam ipse Aurelius episcopus factus sit.

390. Gennad. de Script. c. 18. Augustin. de Doctr. Christ. l. 3. c. 30. [a] TICHONIUS, natione Afer, in partes Donatistarum paulo propensior, quos tamen scriptis suis acerrime exagitavit. Claruit circa ann. 390. Vir in divinis literis eruditus, & in sæcularibus non ignarus, rerum adhuc ecclesiasticarum studiosus. Scripsit *de Bello intestino libros tres*; *Expositiones diversarum causarum*, in quibus ob Donatistarum defensionem antiquarum meminit synodorum; *Commentarium in Apocalypsin Johannis*, cui plurima, inquit Cassiodorus *, venenosi sui dogmatis sæculenta permiscuit. Omnia enim ad spiritualem sensum trahens, angelorum tamen naturam corpoream esse docuit, & de millennio ac resurrectione quædam, quæ tunc temporis minus sana habebantur, sensit. Duplicem statuit resurrectionem; primam, quam *Justorum Apocalypsin* vocavit, in baptismo peractam, qua justificati per fidem *a morticinis peccatorum suorum* (Gennadii verba sunt) ad vitæ æternæ stipendium suscitantur: generalem alteram, omnium nempe hominum, justorum & injustorum. Exstat hic commentarius homiliis 18. comprehensus inter Augustini opera tom. 9. p. 656. ei falso adscriptus. Continet notas breviores, easque sæpe repetitas, quasque recentior aliquis in homilias distinxisse videtur. Scripsit præterea *Regulas 7. ad investigandam & inveniendam intelligentiam S. Scripturarum*; quas recenset & examini subjicit S. Augustinus loco citato. Exstant hæ *Regulæ* in Orthodox. p. 1352. & in quavis Biblioth. Patr. editione, correctissimæ vero in editione anni 1618. tom. 5. & novissimæ *Lugdunensis* tom. 6. pag. 49. Cætera Tichonii opera desiderantur.

* Lect. divin.

390. * De Script. c. 134. [b] SOPHRONIUS, vir, teste Hieronymo *, apprime eruditus, & quo ipse Hieronymus familiariter utebatur, claruit circa ann. 390. Nec de eo quicquam amplius veteres tradiderunt. Scripsit adhuc puer *de laudibus Bethlehem*, & postea insignem *de subversione Serapis librum*, item *de virginitate ad Eustochium, & Hilarionis monachi vitam*, plurima denique Hieronymi opuscula, & in his *Psalterium* & *Prophetas* ex Hebræo Latine ab Hieronymo conversos, in Græcum sermonem illum eleganter transtulisse autor est ipse Hieronymus. [c] Ex hisce, ut videtur, versionibus hodie exstat *Catalogi Hieronymiani scriptorum ecclesiasticorum versio Græca*; quæ cum prædicto catalogo inter opera Hieronymi reperiri solet. Scio equidem hanc versionem a multis in dubium vocari, immo a Cl. viro If. Vossio præfracte negari: quin &, ni male memini, mecum hac de re aliquando coram agens iste dixit se existimare Erasmum linguæ Græcæ exercendæ gratia versionem istam sub Sophronii nomine procudisse. Quod & olim in notis *ad Ignatii epistolam ad Smyrnæos* non longe ab initio innuerat, ubi ait sibi constare translationem istam Sophronii nomen mentiri, innumeris locis non esse Græcam, ubique falsam, ubique ineptam, ubique imposturam sapere. Verum pace tanti viri hanc versionem non contemnendæ vetustatis esse exinde constat; quod qui ea, quæ de scriptoribus ecclesiasticis habet, ex Hieronymi catalogo desumere solet Suidas, hac versione usus sit, iisdem pene verbis ac sententiis ut plurimum servatis; uti scriptorem utrumque conferenti liquido patebit. Qui primos in lucem edidit Erasmus se exemplar emendatum ac vetustum nactum esse professus est; ex quo permulta etiam in ipso *Hieronymi catalogo* restituit. *Sermonem de Assumptione B. Virginis ad Paulam & Eustochium* (qui inter opera Hieronymi tom. 4. habetur) hujus Sophronii esse censet Erasmus.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 889. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad Schism. *Donatist.* Art. 59, 60. vol 6. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 7. vol. 8. p. 195. item Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 134. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 58.

Sæc. IV. ab an. CCC. 390. **SECUNDINUS**, natione, ni fallor, Afer, secta Manichæus, claruit circa ann. 390. certe post Augustini ad ecclesiam reditum, & absolutos de libero arbitrio libros 3. Magna illi cum Augustino intercesserat familiaritas, dum uterque in hæresi Manichaica versaretur. Sed Augustino ad fidem catholicam redeunte, ipsum acri satis epistola adoritur Secundinus; qua, laudata ejus eloquentia, desertum Manichaismum ei exprobrat; objicit carnalem timorem alicujus incommoditatis, quam a Manichæis metuebat, cupiditatem honoris, quem apud catholicos consequeretur, Punicæ gentis perfidiam, doctrinæ Manichaicæ ignorantiam, quodque ab ea diaboli calliditate seductus recesserat. In animum revocat quem sibi patronum olim habebit, cum ante justum tribunal Judicis sistetur, cum Persa, quem incusaverat (Manetem intelligit) non aderit; *quo excepto*, inquit, *quis te flentem consolabitur? quis Punicum salvabit?* Suadet igitur & exhortatur, ut in viam veritatis, quam metu deseruerat, e vestigio rediret. Et in his omnia eloquentiæ suæ vela expandit. In libello responsorio Augustinus objectas sibi calumnias diluit, dogmata Manichaica, quæ tecte insinuaverat Secundinus, diruit, omniumque quas affert rationum momenta diligenter expendit. Exstat hæc epistola cum Augustini responsione tom. 6. col. 525.

390. [a] **RUFINUS TORANIUS**, gente Italus, patria (ut mihi quidem videtur) Aquileiensis, in hac enim ecclesia & fidei lavacrum & Presbyteratus ordinem suscepit. Ante annum 340. summam cum Hieronymo Aquileiæ commorante amicitiam contraxit; & monasticam ingressus vitam, circa ann. 371. una cum Melania seniore in orientem profectus est; eodemque, ut eredi par est, anno, certissime ante mortem Athanasii, Melania comite Ægyptum petiit: ubi cum monachis Nitriensibus & Didymo Alexandrino aliquamdiu versatus, multaque ab Arianis passus post octo menses (quamvis ipse per sexennium in Ægypto se degisse falso jactitet) Palæstinam profectus est: ibique Melaniæ opibus sublevatus constructo monasterio & ascitis sub Melaniæ cura instituendis 50. virginibus, annos 25. vel ut habet Palladius [*], 27. transegit, viris sanctis Hierosolymam religionis ergo peregrinantibus hospitio excipiendis intentus. Claruit præcipue circa ann. 390. Quo circiter tempore dissidio Epiphanium & Johannem Hierosolymitanum inter exorto, ipse Johannis partibus accessit; & Origenis causam, cujus amorem a Didymo, ut videtur, hausit, strenue propugnavit; unde soluto amicitiæ vinculo ingentes cum Hieronymo lites exercuit; & tametsi Theophili Alexandrini opera inita sit inter eos aliquantisper concordia, anno nihilominus 397. Rufino una cum Melania Romam reverso, & libros Origenis περὶ ἀρχῶν mala fide a se versos edente ulcus recruduit. Verum imposturæ a Marcella reus actus, & versionis Periarchon, quam ab ipso factam negaverat, convictus tantam ab omnibus invidiam ac odium iniit; ut tanquam hæreticus notatus, Aquileiam se subducere necesse haberet. Anno 400. libros tres contra Hieronymum per triennium proxime elapsum elaboratos vulgavit. Anno sequenti ab Anastasio papa Romam ad causam dicendam evocatus tergiversatur, ac missa apologia sese excusat: quem idcirco mox damnat Anastasius, & hæreseos ei notam inurit. Anno 402. acceptis Hieronymi responsionibus ad *Invectivas* biennio ante a se editas adeo excanduit, ut missa epistola mortem ei (ni desisteret) a brachio sæculari inferendam comminatus sit. Anno 410. Aquileia ab Alarico vastata in Siciliam profugit, ubi eodem vel sequenti anno obiisse videtur. *Christianæ philosophiæ vir, haud contemnenda ecclesiasticorum doctorum portio*, inquit Cassianus [*], εὐγενέστατος καὶ στιβαρώτατος, οὗ γνωστικώτερον ἢ ἐπιεικέστερον ἐν ἀνδράσιν οὐχ ηὑρίσκετο, uti habet Palladius [*], *Nobilissimus & fortissimus, quo non est inventus inter homines nec doctior nec mitior.* Paulino Nolano [*], *Vere sanctus & pie doctus, scholasticis ac salutaribus literis Græce ac Latine dives.* Fervidiori erat ingenio, & ad iracundiam facili, præcipue tot injurias passus, & ab Hieronymo asperrime exagitatus. Doctrina haud vulgari præditus, Græce Latineque peritissimus. Stylo usus est nitido satisque Latino. In indagando S. Scripturæ sensu, missis allegoriis, historicum, ut plurimum, & literalem sequitur. In vertendis Græcorum scriptis nimium sibi indulgebat, & immanem quidem libertatem, sive licentiam potius usurpavit. Origenis quidem erat studiosus, & ab erroribus, quantum in se erat, liberare fategit, sed & in versionibus suis nullos errores se resecasse affirmavit, nisi quos falsarias aliorum manus Origenis operibus intulisse suspicaretur. Crimina, quæ nunquam non ei objicit Hieronymus, præsertim hæterodoxiam & malesana dogmata, data quavis occasione diluit & refellit, catholicam ecclesiæ doctrinam se tenere ubique professus. Longe vero aliter hominem depingit Hieronymus, & ex eo alii, tanquam Origenistam, Pelagianum, falsarium, operum alienorum corruptorem, hæ-

[*] Hist. Lausiac. c. 118.

[*] De Incarnat. l. 7. c. 27.

[*] Loc. cit.

[*] Ep. 9. ad Sever. p. 116.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 12. seq.

resiar-

Sæc. IV. ab an. CCC. resiarcham & quid non? Hinc & varia nomina ignominiæ ergo ei affricta ab Hieronymo passim reperire est; apud quem crebro audit *Grunnius*, *Alecto*, *Lucius Lavinius*, *Asinius Pollio*, *Calphurnius Lanarius*, & *Scorpius*. Verum annon ἀμετρία τῆς ὀργῆς Hieronymum nimis transversum egerit, an meruerit Rufinus omnia, quæ pleno ore in ipsum evomuntur, convitia, perpendent æqui rerum æstimatores. Hospes sit, oportet, in Hieronymi scriptis, qui nescit ipsum vehementi stomacho nullum modum posuisse, sed indignationi potius & malevolentiæ suæ fræna libere dedisse. Interim illud negari non potest Rufinum in vertendis e Græco sermone aliorum scriptis mala fide ut plurimum egisse, mutando, truncando, addendo; ut nova potius quam aliena videri possent; nec divinando quis assequi valeret quænam Rufini, quænam ipsius autoris partes fuerint.

[a] SCRIPTA.

De benedictionibus Judæ & reliquorum 11. *Patriarcharum lib.* 2. *ad Paulinum Nolanum.*

Commentariorum in Hoseam libri 3. *cum præfatione in* 12. *minores Prophetas.*

Commentaria in prophetas Joel, & Amos.

Expositio symboli ad Laurentium episcopum, a multis Hieronymo & Cypriano temere adscripta inter eorum opera habetur.

Historiæ ecclesiasticæ libri 2. ad Chromatium Aquileiensem episcopum ab Arianæ hæreseos primordiis ad Theodosii M. mortem pertingentes, scripti vero circa Alarici in Italiam primum irrumpentis tempora. In historia isthac concinnanda, temporisque ratione digerenda credulum admodum fuisse Rufinum constat, in fabulas & incertos plebeculæ rumores nimis propensum, quos e trivio & tonstrina petitos literis mandare temere solebat. Unde Socrates cum ad ejus fidem primum & secundum historiæ ecclesiasticæ libros formasset; meliores postea nactus autores, libros istos ex integro ordiri necesse habuit, quemadmodum ipse * nos docet. (* Præfat. ad l. 2.)

Commentaria in Davidis Psalmos 75. edita sunt *Lugduni* ann. 1570. Verum aut Rufini non sunt, aut egregie interpolata. Cum non pauca in iis reperiantur ex Augustini expositione in Psalmos, ex Gregorii moralibus aliisque deprompta. Exstant *hæc Commentaria* nonnihil ab aliis diversa in bibliotheca S. Germani Paris. n. 73. indicante Ph. Labbeo Biblioth. nov. MS. p. 23.

Opera modo numerata prodierunt *Lugduni* 1570. *Paris.* 1580. f. prodierunt etiam Rufini opera *Romæ* 1470. f.

[b] *Apologia Pamphili pro Origene* circa an. 397. a Rufino versa. Sæc. IV. ab an. CCC.

Apologia pro Origene sive de depravatione librorum Origenis.

Alia pro eodem ejusdem argumenti apologia ex ipsius epistolis.

Epistola sive apologia ad Anastasium de fide sua.

Invectiva adversus Hieronymum posterior (prior enim intercidit) in duas divisa partes, ut recte notat Huetius, quarum prima criminationes sibi ab Hieronymo impactas refellit, secunda ipsum Hieronymum proscindit.

Opuscula ista quinque postremum enumerata inter Hieronymi opera haberi solent.

[c] *Professio fidei* in Cœnobio Bethlehemitico facta, constans anathematismis 12. erroribus Origenianis & Pelagianis oppositis; quæ Rufino Aquileiensi inscripta inter Marii Mercatoris opera in Codd. MSS. a Garnerio reperta est, & inter eadem edita part. 1. p. 114. Verum in eam potius sententiam, argumentis sane non infirmis ductus, inclinat Garnerius, *Professionem* istam deberi Rufino, non Aquileiensi, sed Syro, Hieronymi discipulo, qui ab eo, anno 399. ex Palæstina in occidentem missus est ad Venerium Mediolanensem & Anastasium Romanum adversus Origenistas concitandum: qui circa an. 394. Professionem istam monachis Bethlehemiticis obtulisse videtur, ut ab iis communionem sibi impetraret. Monachi enim illi, hortantibus Epiphanio & Hieronymo, se a Johannis Hierosolymitani, omniumque Origenismi suspectorum, communione absciderant.

Libellus fidei prolixissimus, quo contra Arianos, Eunomianos, Macedonianos, Apollinaristas, Novatianos, Origenistas, & præsertim contra Peccatum originale, acerrime disputatur; ab eodem Rufino, quisquis demum ille fuerit, Græce scriptus, & a Juliano Eclanensi, ut videtur, Latine versus. Hunc incerto autoris interpretisque nomine, quadraginta abhinc fere annis in lucem protractum edidit Jac. Sirmondus, & exinde Rufino Syro vindicatum, ac notis & dissertationibus illustratum Jo. Garnerius in Append. ad part. 1. operum Marii Merc. p. 286. qui tamen in hoc a Sirmondo dissentit, ratus hunc non fuisse presbyterum Aquileiensem, sed alium Ruffinum, cujus in præfatione commonitorii ad lectorem meminit Marius Mercator.

Josephi opera ab eo versa sæpius excusa exstant. De hac versione audiamus Doctiss. Casauboni * censuram. *Multis*, inquit, *locis ad insaniam usque inepta est, non aliam per-* (* Ad Annal. Baron. Exercit. 1. num. 99.)

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 108. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 732. & vol. 3. p. 499. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 125. seq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 84. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 94.

Sæc. IV. ab an. CCC.

sæpe ob causam, nisi quod corruptissimos nactus codices & judicio critico destitutus, quicquid invenit, exprimere est conatus. Tanta autem fuit Rufini in hoc præclaro incepto infelicitas; ut libris illi uti contigerit etiam hodiernis nostris interdum depravatioribus: quod multis exemplis ibidem demonstrat. Mediolani in bibliotheca Ambrosiana asservatur, teste qui vidit Johanne Mabillonio, Itin. Italici pag. 12. Codex MS. ex charta Ægyptiaca, venerandæ antiquitatis, ante annos plusquam mille & centum, haud multo post Rufini ætatem scriptus, qui aliquot Josephi antiquitatum libros ex Rufini versione cootinet. Utinam, quod io animo habuit, cum edita Rufini versione contulisset vir eruditissimus, ad promovendas res literarias natus.

[a] *Eusebii Cæsariensis historiæ ecclesiasticæ libri* 9. Sublesta fide versionem istam adornavit Rufinus, multis contractis, multis additis, dimidium libri octavi omisit, decimum vix attigit. Versionem edidit paulo post ann. 400. Exstat cum Rufini continuatione & historia tripartita *Basil.* 1528. 1570. & alibi sæpius.

*S. Clementis Romani recognitionum lib.*10. *addita præfatione.*

Epistola ad Jacobum fratrem Domini. Utraque versio exstat inter Clementis opera, & *Basil.* 1536. fol. & in Cotelerii *bibliotheca apostolica.*

Anatolii liber de Paschate. Versio edita est a Bucherio una cum Victorini paschali canone *Antverp.* 1634. f.

[b] *Origenis libri* περὶ ἀρχῶν, *homiliæ in Genesin* 17. *in Exodum* 12. *in Leviticum* 16. *in Numeros* 28. (quarum præfationem primus edidit H. Valesius Annot. in Euseb. p. 129) *in Josue* 26. *in Judices* 9. *in primum Regum* 1. *in Psalmos* 9. *in Cant. Cantic.* 4. *in epistolam ad Romanos tom.*10. a Rufino versa additis fere ubique præfationibus. De istis vero vide plura in Origene.

SS. Basilii Cæsariensis & Gregorii Nazianzeni opera quædam, Rufino interprete, habentur in antiquis operum illorum editionibus Latinis.

Vitæ Patrum, quæ collectionis Rosweydianæ *Lugduni* 1617. *Antverp.* 1628. secundum & tertium librum constituunt, Rufini nostri autoris sive interpretis esse creduntur. *Liber secundus* constat Palladii *historia Lausiaca*, *tertius* fere Heraclidis *Paradiso.*

Xysti sive Sexti Pythagorei philosophi enchiridion seu sententiæ a Rufino versæ, & ab eo mala fide sub Sixti papæ nomioe editæ exstant *Lovan.* 1518. 8°. *Basil.* 1520. *Colon.* x522. 4°. & alibi.

DEPERDITA.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Sententiæ Pamphili martyris adversus Mathematicos, quas a Rufino versas esse memorat Geooadius*, nisi io Pamphili nomine * De Script. c. 17.
hallucinatus sit.

Epistolæ multæ ad timorem Dei hortatoriæ, inter quas eminebant illæ quas *ad Probam* dedit, ab eodem memoratæ.

Epistola ad Hieronymum comminatoria, cujus memioit Hieronymus*, forsan & aliæ * Apolog. 2.
plures.

Invectiva adversus Hieronymum prior, de qua multa Hieronymus.

Evagrii Pontici opuscula plurima ab eo versa.

AMBROSIUS, cujus onus, quod sci- 392.
am, e veteribus meminit Hieronymus, pa- Hieron. de Script. c.
tria Alexandrinus, Didymi auditor, claruit 126.
anno 392. in vivis adhuc, cum catalogo suo ultimam manum imposuerit Hierooymus. Scripsit *adversus Apollinarium volumen multorum versuum de Dogmatibus*, & *Commentarios in Job.* Cæterum ne lacinia quidem relicta penitus perierunt.

[c] THEOTIMUS, gente Scytha, To- 392.
morum quio & totius Scythiæ episcopus, Hieron. de Script. c.
claruit anno 392. Vir io monastica philo- 131.
sophia innutritus, vitam admodum rigidam & severam egit, victu modico cootentus, & habitu vili indutus. Origeni æquiorem animum gessisse argumento sunt, quæ Epiphanio eum (Constaotinopoli tunc agentem anoo circiter 401.) ad Origenem damoandum urgenti rependerit, supra in Origeoe repræseotata ex Socrate. Multa ab eo facta sunt, multa etiam illius precibus impetrata miracula; quorum specimina aliquot profert Sozomenus*. Tanta idcirco * L. 7. c. 26.
veneratione habitus est, ut ab Hunnis *Deus Romanorum* vocaretur. Scripsit io morem *dialogorum* & veteris eloquentiæ breves commaticosque *tractatus*; & alia quædam: ex quibus brevicula aliquot fragmeota exhibet Damascenus in Parallel.

PONTIUS PAULINUS, origine 393.
Romanus, genere patricio & consulari Burdigalæ in Gallia, saltem in vico paterno non procul inde sito, oatus est anno 353. Præceptorem habuit Decium Ausonium, sub quo in poeticis & rhetoricis studiis mirum quantum profecit. Ausonio deinde a Valentioiano Imp. in aulam evocato, ut Gratiaoi filii studiis præesset, Paulinus Burdigala relicta Romam se contulit, ibique causas foreoses tanta felicitate tractavit; ut

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. § 4. vol. 6. p. 59. b Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 12. Art. 86. c Conf. *Fabr.* Bibl. Ecclef. ad *Hieron.* c. 131.

anno

Sæc. IV. ab an. CCC. anno 375. consulatus honorem juvenis adhuc consecutus sit: senatoria adhuc dignitate illustris, totique civitati perquam charus. Anno sequenti ad exteras regiones visendas se accingens omnes fere occidentis provincias peragravit; summis ubique viris, Martino, Ambrosio, aliisque familiaris factus. Hisce peregrinationibus quindecim fere annorum spatium impendit. [a] Anno demum 391. a Delphino episcopo Burdigalensi sacro fonte lavatus, ac bona divendita pauperibus elargitus, in Hispaniam secunda jam vice profectus est; & Barcinone plerumque degens arctiorem vitæ disciplinam excoluit; ab Ausonio licet aliisque ad sæcularem vitam frustra revocatus. Anno 393. exeunte, ipsa Christi natali ab Eulampio præsule Barcinonensi, pene cogente plebe ad presbyterii gradum evehitur: ex quo tempore inter viros ecclesiasticos inclarescere cœpit. Factus postea Nolæ in Campania episcopus, sed quo anno, hactenus mihi aliisque incompertum. Anno 410. Nola a Gothis capta vastataque, cum se a Barbaris ob thesauros, uti illi suspicari possent, absconditos excruciatum iri vereretur; hæc ad Deum verba fudit. *Domine, non excrucier propter aurum & argentum: ubi enim omnia mea sint, tu scis.* Obiit sanctissimus præsul 10. Cal. Junias anno 431. ætatis suæ 78. Uxorem habuit Therasiam, fœminam lectissimam individuam vitæ tam ecclesiasticæ quam sæcularis comitem, ex qua unicam suscepit sobolem vix octiduo superstitem. Qui plura de eo scire avent, adeant *Vitam* ejus a Fr. Saccbino conscriptam, & novissimis operum Paulini editionibus insertam. Vir in Deum pius, in pauperes beneficus, erga omnes comis & candidus, tam singulari vero ac stupenda flagravit charitate, ut (si vera nobis referat Gregorius [*], cujus quidem fides hac in parte admodum vacillat) Campania a Gothis vastata cuncta sua captivis redimendis erogaret; cumque nil amplius impendendum superesset, seipsum pro redimendo viduæ cujusdam filio, quem in Africam Vandali captivum abduxerant, eo profectus se in servitutem vicarium daret, regisque Vandalorum genero sese in mancipium traderet, ab eo horto excolendo præfectus. Tandem vero quisnam esset agnitus, in Italiam honorifice remissus est; dono ei datis cunctis suæ civitatis captivis, navibusque plurimis frumento onustis. Hæc nobis bonus Gregorius, an fide satis historica disquirant alii. Exemplum ejus pietatis studiosis B. Martinus [*] sæpius ingerebat, utpote qui solus pene istis temporibus evangelica præcepta complesset; beatumque esse prædicavit id sæculum tantæ fidei virtutisque documento. Doctrinam quod attinet, clarissimorum istius ævi virorum elogiis nobilitatur. In poesi quantum potuit, dicat præceptor Ausonius [*], sic ad illum scribens.

[Augustin. de Civit. Dei, l. 1. c. 10.] [*Greg. l. 3. Dial. c. 1.] [*Ap. Sulpit. de vit. Martin. c. 26.]

Cedimus ingenio, quantum præcedimus ævo:
Assurgit musæ nostra camæna tuæ.

[*Epist. 20. ad Paulin.] Eloquentiam ejus miris laudibus effert Hieronymus [*], *Si sacras*, inquit, *literas te docere contingeret, & quasi per manus mysteria tradere scripturarum, nasceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet.* Et mox: *Si quasi extrema manus operi tuo induceretur; nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque Latinius tuis haberemus voluminibus.* [*Epist. 13. ad Paulin.]

OPERA QUÆ EXSTANT.

Epistolæ numero 50. viz.
Ad Severum Sulpicium 14.
Ad Delphinum Burdegalensem 5.
Ad Amandum Burdegalensem 6.
Ad Sanctum & Amandum 1.
Ad Victricium Rothomagensem 2.
Ad Aprum 1.
Ad Aprum & Amandum 2.
Ad Florentium Cardurcensem 1.
Ad Alethium 1.
Epistola sive potius Declamatio popularis de Gazophylacio.
Ad Desiderium 1.
Ad Macarium 1.
Ad Pammachium 1.
Ad Jovium cum poemate ad eundem 1.
Ad quendam militem 1.
Ad Sebastianum eremitam 1.
Ad S. Augustinum 4. habentur etiam inter Augustinianas.
Ad Alipium Tagastensem 1. inter Augustinianas 35.
Ad Romanianum 1. inter Augustinianas 36.
Ad Rufinum 2. quas Paulini non esse suspicatur Rosweydus.
Ad Marcellam 1. inter Hieronymi opera.
Ad Celantiam 1. inter Hieronymianas.
Poemata numero 32. viz.
Ad Gestidium 2.
Matutinæ Precationes 2.
De Johanne Baptista 1.
Psalmi 1, 2, & 136.
Ad Ausonium epistolæ 4.
Ad Cytherium 1.
Epithalamium in Julianum & Jam.
De obitu Celsi pueri panegyricus.
S. Fœlicis natales 10. *integri.*
[b] *Fragmenta natalium* 11, 13, 14, 15. & incerti cujusdam.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 113. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 917. seq. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennadium* c. 48. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Paulin.* [b] Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 4. §. 11. p. 375.

Sæc. IV. ab an. CCC. *De Nicetæ episcopi reditu in Daciam.*

Fragmentam poematis de Regibus ex Suetonio collectis.

Ad conjugem suam exhortatio, quæ Prospero rectius adjudicatur. Hactenus poemata.

Epistola ad Eucherium & Gallum in Lero insula degentes, a Chiffletio primum edita in appendice ad Paulinum, *Divione* 1662.

[a] *Martyrium S. Genesii Arelatensis*, Exstat apud Surium ad diem 25. Augusti.

SPURIA.

Carmen Eucharisticum, de vita sua, quod alterius Paulini nostro συγχρόνῳ & Ausonii nepotis esse notat Labbeus[*]. Habetur in bibliotheca patrum *Paris.* 1575. [* Dissert. de Script. tom. 2. p. 165.]

De vita S. Martini libri 6, carmine Heroico scripti ad Perpetuum Turonensem antistitem, quos Paulini Petricorii esse constat. Exstant in bibliothecis patrum, & in auctuario Bigneano *Paris.* 1624. p. 851.

Epistola ad Faustum Rhegiensem de variis quæstionibus, quam Paulini alterius, autoris *tractatus de Quadragesima*, esse conjicit Labbeus. Exstat in Biblioth. Patr.

DEPERDITA.

Panegyricus, sive Apologeticus pro Theodosio Imp. anno 395. *Endelechii hortatu scriptus.*

Ad sororem epistolæ multæ de contemptu mundi.

Sacramentarium & Hymnarium.

De pœnitentia liber, item *de laude generali omnium Martyrum.*

Suetonii libri de Regibus in compendium redacti, metro scripti.

Poemata & epistolæ plures.

[b] Exstant Paulini opera in Orthodoxogr. tom. 2. p. 75. & in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 163. seorsim vero *Paris.* 1516. *Colon.* 1560. *Antverp.* 1622. 8°. una cum vita Paulini a Fr. Sacchino conscripta, & Frontonis Ducæi ac Heriberti Rosweydi notis: denique *Paris.* 1685. 4°. in duos tomos digesta, ad MSS. codices recognita, & variorum notis illustrata, studio Jo. Baptistæ le Brun. In priori tomo indubitata Paulini opera continentur. In posteriori dubia, aliena & supposititia.

Paulini σύγχρονος (utpote cujus, tanquam amici sui meminit Epist. 9. ad Severum) erat *Sanctus Severus Endelechius*, religione Christianus, arte orator & poeta. Hujus breve carmen *de mortibus boum* edidit Pet. Pitheus in epigrammatum veterum Cimo. Verum cum nihil, quod sciam, scripsit ecclesiastici commatis, peculiarem ei inter scriptores nostros locum non tribuimus.

SISINNIUS, primum Agelii Novatianorum apud Constantinopolim, episcopi lector, dein presbyter, tandem anno 395. mortuo Marciano, partis suæ episcopus factus est, ab Agelio ante obitum suum episcopus, & designatus, & ordinatus. Juvenis adhuc, a Maximo philosopho, una cum Juliano imperatore in philosophia institutus fuerat, vir imprimis disertus, & magno rerum usu præditus, sacrarum literarum callentissimus, Græcorum quoque philosophiam egregie tenuit; dialecticæ præcipue adeo peritus, ut Eunomius hæresiarcha, qui dialecticis argutiis præsertim excelluit, præstantiam ejus in arte differendi formidans, cum eo congredi sæpenumero refugerit. In vita castus & integer, etsi in victu & vestitu paulo delicatior, moribus jucundus, in congressibus suavis, lepido ingenio, quique & jocari cum venustate, & jocos patienter excipere optime novit. Cujus generis multa facete & festive dicta referunt Socrates & Sozomenus. Scripsisse Sisinnium plures libros diserte tradit Socrates, in iisque condendis nimium verborum elegantiæ studuisse, atque poeticas interdum dictiones inseruisse ait; Ut majorem in dicendo gloriam, quam scribendo, adeptus est. Composuit librum *de Pœnitentia*, adversus Johannem Chrysostomum, occasione celebris illius dicti, quod, cum pœnitentia, a synodo, semel duntaxat, iis qui post baptismum peccassent, concessa fuisset, pronunciare non dubitavit *licet millies pœnitentiam egeris, accede.* Ob quam sententiam Sisinnius in eo libro Johannem graviter exagitavit. Scripsit item, quo tempore suæ partis episcopi ad consecrationem suam peragendam Constantinopoli in synodum coacti essent, epistolam synodicam ad Berinianum, Amphilochium, cæterosque Pamphyliæ episcopos, contra Messalianos, cujus inscriptionem exhibet Photius & ex ea quædam laudat Cod. 52. col. 40.

[Sæc. IV. ab an. CCC. 395. Socr. l. 5. c. 10, 21. l. 6. c. 1, 21, 22. Sozom. l. 7. c. 12. l. 8. c. 1.]

HELICONIUS, sophista Byzantinus, chronographus Christianus, claruit (si modo vixerit, quo tempore opus suum terminavit) circa annum 395. Condidit χρονικὴν ἐπιτομὴν, sive *Annalium compendium*, ab Adamo usque ad Theodosium Magnum libris 10. comprehensum. Hæc nos docet Suidas in voc. Ἑλικών. Exstare hoc compendium historicum MS. in Italia, se accepisse testis est Simlerus in Biblioth. p. 270. Quo vero autore id refert, non dicit. 395.

[c] AURELIUS AUGUSTINUS, natione Afer, Tagastam Numidiæ urbem na- 396. [Possid. de vit. Augustini. Augustin. in Confess.]

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 506. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol 3. p. 503. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 606. *Long.* Bibl. sacra. p. 895. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13.

talem habuit, natus anno 355. parentibus honestis nec infimi nominis, quippe qui de numero curialium erant, patre patricio, matre Monica, utrisque Christianis, matre vero supra communem sortem ob pietatem celeberrima. Bonis literis adeo gnaviter incubuit, ut adolescens adhuc in patria urbe grammaticam, mox Carthagine rhetoricam docuerit, & in foro inter Causidicos aliquamdiu versatus sit; ubi Manichæorum errorum virus non hausit modo, sed penitus imbibit. Verum rixarum in gymnasio Carthaginensi pertæsus, anno 383. deserta Africa, reluctante matre, Romam proficiscitur, ubi plures curæ suæ commissos discipulos bonis literis instituit. Nec tamen hic loci omnia ex voto cesserunt; sequenti igitur anno misso ab imperatore ad Symmachum urbis præfectum mandato, ut civitati Mediolanensi rhetoricæ magister provideretur, ab eo Mediolanum missus est. Advenientem agnovit, & mira comitate tractavit Ambrosius, cujus sermonibus ad populum habitis dum auscultaret Augustinus, paulatim ab erroribus revocari cœpit; rejecto igitur Manichæismo ad Academicos transiit. Interea Monica de filii salute summopere sollicita Mediolanum venit; & jam verum esse experta est, quod episcopus quidam, (cujus aures quotidianis precibus & gemitibus obtuderat, ut in filio ad meliorem frugem reducendo laboraret) subſtomachans dixerat; *Vade*, inquit, *a me, ita vivas; fieri enim non potest, ut filius istarum lachrymarum pereat.* Tandem itaque dum in hortulo suo ardentibus votis solus ad Deum preces funderet Augustinus, quasi pueri cujusdam cantantis audita vox est; *Tolle, lege, tolle, lege.* Arrepto igitur codice in locum Apostoli oculos conjecit: *Non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis*, &c. Obstupuit audientis animus, & pietatem Christianam statim amplecti secum statuit; exactoque inter catechumenos biennio, anno 388. ab Ambrosio baptizatur. Sequenti anno mortua jam matre in Africam remeavit, & in fundo paterno per triennium ferme delituit. Anno 391. Hipponem profectum, ut agentem in rebus quendam ad perfectiorem vitæ Christianæ gradum impelleret, Hipponenses injectis manibus reluctantem licet & lachrymantem ad Valerium episcopum trahunt, & ab eo presbyterum ordinari curant. Presbyter factus instituto inter ecclesiam monasterio pietati & exercendæ & docendæ incubuit; quin & repugnante licet ecclesiæ Africanæ consuetudine, coram seipso concionandi vices ei demandavit Valerius. Manichæos, Donatistas, Circumcelliones, Pelagianos, aliosque hæreticos tam scriptis quam voce debellavit. In synodo Hipponensi anno 393. jubentibus episcopis de fide & symbolo presbyter adhuc disputavit; adeoque apud omnes inclaruit, ut necesse esset Valerio eum, quem sibi successorem designarat, clanculum occultare, ne ad alterius civitatis episcopatum raperetur. Quapropter literis egit Valerius apud primates Africæ episcopos, ut sibi adhuc viventi coepiscopus constitueretur; quod & factum est anno 396. a Megalio Calamensi Numidiæ primate, reclamante Augustino ac assensum demum vix ac ne vix adhibente, utpote quod canonibus ecclesiasticis repugnaret. Episcopus factus ecclesiæ instituendæ & religionis causæ tuendæ acrius incubuit, ingentesque ac perpetuas cum circumstrepentibus ubique hæreticis lites & controversias agitavit; quorum etiam insidiis vitæ discrimen non semel adiit. Donatistas collatione in synodo Carthaginensi instituta, & in Cæsariensi renovata confutavit: Fœlicem Manichæum post secundum vel tertium colloquium Hippone habitum ad catholicam veritatem reduxit; cum Pascentio comite & Maximino episcopo Arianorum coryphæis, illo Carthagine, isto Hippone disputationem ineuns fidem catholicam egregie propugnavit, & hæreticorum deliria refellit: adversus Pelagianos denique disputationibus habitis & scriptis editis per annos ferme decem laboravit. Quo vero rebus ecclesiæ melius prospiceret, synodis frequens interfuit, earumque pars magna fuit; intererat enim synodis Carthaginensi quartæ anno 398. & ut videtur, quintæ eodem anno habitæ; Africanæ tertiæ anno 401. Carthaginensi anno 403. Africanæ quartæ anno 407. Collationi Carthaginensi contra Donatistas anno 411. Cirtensi contra eosdem anno 412. Milevitanæ secundæ contra Pelagianos anno 416. Carthaginensi contra eosdem anno 418. Carthaginensi sextæ in causa appellationum anno 419. habitæ, Carthaginensi septimæ de eadem causa eodem anno celebratæ; ut alia concilia taceam, quorum subscriptiones non exstant. Vandalis demum Africam cæde & incendio ubique vastantibus, & Hipponem obsidione jam prementibus, Deum precatus est, ut aut urbem hostibus, aut seipsum vita subduceret. Tertio igitur obsidionis mense febri correptus decubuit, ac post dies aliquot in pace obdormivit die 28. Augusti, anno Christi 430. ætatis suæ 76. episcopatus gesti 35. Egregios viri sanctissimi mores per totum vitæ curriculum pulchre depingit Possidius. Erat utique pius, modestus, pudicus, mitis, mansuetus, urbanus, placidus, in concionando frequens, in disputando acer, in scribendo indefessus, in tractandis negotiis tam civilibus quam ecclesiasticis sedulus & assiduus, pauperum stu-

studiosus, quibus vel ex reditibus ecclesiæ, vel ex oblationibus fidelium prospiciebat; veste usus est nec splendida nec sordida, mensa parca quidem & frugali, bene instructa tamen & nitida, cui peregrinos juxta ac familiares adhibuit; hac tamen lege omnibus proposita, quam & mensæ suæ inscribendam curavit.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.

* Præfat. ad opera Augustin.

Ingenii felicitas, judice Erasmo*, prorsus erat incomparabilis; sive acumen spectes, vel obscurissima facile penetrans, sive capacis memoriæ fidem, sive vim quandam mentis indefatigabilem. Idem alibi * sic scribit; *Solus Augustinus præstat omnes scriptoris Christiani dotes, in docendo sedulus, in redarguendo nervosus, in exhortando fervidus, in consolando blandus, ubique pius, & vere Christianam spirans mansuetudinem.* De omnigena ejus eruditione pluribus agere idem esset, ac lucem soli offundere: hospes sit oportet tum in ejus, tum in aliorum scriptis, qui nesciat Augustinum in toto meliorum literarum circulo eminere; in quæstionibus vero theologicis primas tenere. De stylo hæc Erasmus*, *Habet Augustinus suum quoddam dicendi genus, argutum & periodis in longum productis multa convolvens; quod lectorem & familiarem, & acutum, & attentum, & bene memorem requirit, denique tædii laborisque patientem; quales non ita multos reperias.* Unde alibi*, *Scriptor & obscuræ subtilitatis, & parum amœnæ prolixitatis*, illi audit.

* Ep. ad Alphonf. Fonsec. Archiep. Tolet. l. 19 ep. 35.

* Præfat. ad opera Augustin.

* Ep. ad Germ. Brix. l. 20 ep. 2.

SCRIPTA.

Editiones operum sanctissimi hujus patris quod attinet; [a] plures recensent clarissimi *Actorum* quæ *Lipsiæ* prodeunt editores anno 1683. mense Januar. pag. 1. Ex eo tempore absoluta est novissima, eaque omnium optima *Parisiensis* editio, quam monachi *Benedictini* congregationis S. *Mauri*, homines ad juvandas has literas magno reipublicæ ecclesiasticæ bono nati, duce & ἐργοδιώκτῃ Cl. Mabillonio, haud ita pridem adornarunt. Operæ pretium igitur me facturum existimavi, si in lectoris gratiam præstantissimam hanc editionem ea qua fieri potest, brevitate recenseam, & in antecessum pauca de ea in genere notanda præmittam.

I. Hanc editionem, omnes quæ hactenus prodierunt chartæ puritate, summoque typorum nitore, atque elegantia, longissime superare; ut pulchritudine & venustate sua legentium oculos pariter, atque animos, allicit simul & oblectat.

II. Ex vetustioribus & melioribus editionibus, & optimæ notæ codicibus MSS. multo studio & ingenti sumptu, undique conquisitis, & tum inter se, tum cum libris editis, diligenter & fideliter collatis, expressa est hæc editio. Hinc lacunæ suppletæ, dubia sublata, genuini librorum tituli eruti, verus ordo restitutus, quandoque & integra opuscula in lucem protracta. Unde & cujusvis tomi vel initio vel fini, codicum tum manuscriptorum, tum editorum, quibus in recognoscendo eo tomo usi sunt, ut plurimum etiam variantium lectionum *Syllabus* subjicitur.

III. Libri genuini a *spuriis* & *suppositiis*, judicio critico, magnaque cura & diligentia discernuntur, rejectis in tomi cujusvis appendicem *suppositititis*, quæ ad tomi istius materiam pertinere videbantur. In quibus sedem suam habent aliquot opuscula quæ ab aliis pro genuinis hactenus habita sunt. Argumenta vero quibus genuina Augustini opera, ab ei afflictis, recognoscere solent, partim a librorum MSS. auctoritate, partim multis solidis, ac firmis rationibus, ex ejus stylo admodum singulari, atque ad agnoscendum facili, & doctrina, dicendi formulis, usitatis considerationibus, exordiis, clausulis, & recapitulationibus ipsi propriis, singularibus factis, adjunctis personarum, temporum, locorum, circumstantiis, quæ nemini nisi eidem apte conveniunt, ductis, petita sunt: ut in præfatione tomi 5. ipsimet nos docent.

IV. Unicuique fere tractatui præmissum est argumentum, admonitio, vel censura, qua sequentis opusculi ratio redditur, & vel genuinum vel suppositititium esse ostenditur, subjectis ad imam cujusvis paginæ partem, notis breviusculis, quibus vel variantes lectiones notantur, vel loca difficiliora illustrantur. Accedunt cuique tomo indices utilissimi opusculorum, rerum, locorum S. scripturæ, &c.

V. In disponendis S. Augustini operibus *Tractatus exegetici in S. scripturam*, qui in prioribus editionibus in diversis tomis hinc inde dispersi fuerant, hic in tomum 3. collecti sunt. Quod & *de operibus ejus moralibus* in tomo 6. congestis, factum est.

VI. D. Augustini *Epistolæ*, quæ operum ejus pars potior sunt, ordine chronologico juxta temporis, quo scriptæ sunt, rationem exhibentur, in 6. Classes distributæ.

I. Classis eas continet, quas Augustinus nondum episcopus scripsit, ab anno Christi 386. ad 395. II. Quas Augustinus jam

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 207. *Oudin.* tom. 1. p. 934—955. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 399. item ad *Gennadium* de Scriptor. Eccles. c. 38. item Bibl. Lat. l. 4 c. 3. p. 734. & vol. 3. p. 508. seq. Conf. *Montfalconii* vindicias hujus editionis adversus epistolam Abbatis *Germani* Rom. 1699.

episcopus ante *collationem Carthaginensem* cum *Donatistis* habitam, & detectam in Africa *Pelagii hæresin*, scripsit, ab anno 396. ad annum 410. III. Quas Augustinus a tempore prædictæ *collationis*, & *hæresis Pelagianæ*, ad obitum usque suum scripsit; nempe ab anno 411. ad 430. IV. Quarum tempus minus compertum habetur, quas tamen omnes, ab Augustino jam episcopo, scriptas esse certum est. Augustini epistolis antea vulgatis paucæ hactenus ineditæ in hac editione accesserunt. Nempe Augustini adhuc presbyteri ad *Alypium episcopum Thagastensem epistola*; breviores 2. *ad Paulinum Nolanum*; prolixa *ad Marium Mercatorem*, *Augustini familiarem*. His addi debet *epistolæ ad Maximum* fragmentum, *in Primasii super Apocalypsin commentariis* repertum; quod in fine tomi tertii, part. 2. exhibetur.

VII. Integra hujus editionis moles in tomos 11. ordine admodum commodo, divisa est. Qui Augustini opera quantum fieri poterat *homogenea*, singuli complectuntur, seque invicem optime subsequuntur. Prodire cœpit opus anno 1679. subsequentibus demum annis absolutum. [a] Ad hos itaque tomos recensendos jam progredimur.

TOMUS I.

Ea continet opuscula, quæ Augustinus juvenis, & nondum presbyter contexuit, præmissis *Retractationum* & *Confessionum libris*, qui præviæ cujusdam *Introductionis* vices supplere possint. Succedunt igitur hoc ordine.

Retractationum libri 2. scripti anno 426. & seq.

Confessionum libri 13. anno circiter 400.

Contra Academicos libri 3. exeunte an. 386.

De beata Vita liber 1. exeunte anno 386.

De Ordine libri 2. eodem anno.

Soliloquiorum libri 2. anno 387.

De Immortalitate animæ liber 1. eodem anno.

De Quantitate animæ liber 1. anno 388.

De Musica libri 6. anno 387, 389.

De Magistro liber 1. circa annum 389.

De libero Arbitrio libri 3. anno 388. absoluti 395.

De Genesi contra Manichæos libri 2. circa annum 389.

De moribus Ecclesiæ catholicæ, & *de moribus Manichæorum libri* 2. anno 388.

De vera Religione liber 1. circa ann. 390.

Regula ad servos Dei.

SUPPOSITITIA in Appendice.

De Grammatica liber.

Principia Dialecticæ.

Categoriæ decem.

Principia Rhetoricæ.

Regulæ Clericis traditæ fragmentum.

Regula secunda.

De vita Eremetica ad Sororem.

Hosce libros spuriis accensent PP. Benedictini, tum quod a stylo Augustini alieni, & eruditione ejus indigni sint; tum quod dialogorum forma scripti non sint, neque ad incorporalia animum promoveant; qualia fuisse genuina Augustini hisce de rebus opuscula constat ex Retract. lib. 1. c. 6.

TOM. II.

Complectitur *Epistolas* numero 270. juxta ordinem chronologicum, in 4. Classes dispertitas, ut supra observatum. Classis I. 30. continet. II. 93. III. 108. IV. 39. Præmissi sunt indices aliquot, ad has epistolas pertinentes; præcipue ordo novus cum antea vulgato comparatus, & antea vulgatus, ad novum reductus. In ordinariis Augustini editionibus epistolæ habentur 242. sine ullo rerum aut temporum ordine temere digestæ. Ex his epistolis plurimas tractatuum nomine insigniunt Augustinus in *Retractationibus*, & Possidius in *Indiculo*; spuriæ vero sunt undecim (142. 181. 182. 184. 185. 187. 189. 192. 194. 196. 198.) aliorum denique sunt quinquaginta. In editione opera Benedictina epistolæ pro ratione temporis quo scriptæ sunt, disponuntur. In his antea ineditæ exhibentur epistolæ tres, una *ad Alypium*, *ad Paulinum* duæ; quibus accedit quarta ad *Mar. Mercatorem*, integra jam primum edita. *Altercationem cum Pascentio*, quæ hactenus epistolæ 178. locum obtinuit, Augustini non esse argumentis invictis probant Benedictini, & Vigilio Tapsensi ratione sane non invita, adscribont.

In Appendice.

Ad Bonifacium, & *e contra Epistolæ breviores* 16.

Ad Demetriadem Pelagii epistola.

Ad Cyrillum, & *e contra de laudibus Hieronymi.*

Altercatio cum Pascentio.

TOM. III.

In duas partes divisus, Augustini in *sacras literas Lucubrationes*, antea in varios tomos distractas, in unum collectas exhibet hoc ordine.

PARTE I.

De doctrina Christiana libri 4. inchoati circa annum 397. absoluti 426. Elaboratum est opus, & in quo Ciceronis ad instar

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 3. p. 126. seq. *Ondin.* tom. I. p. 954. seq. Defension. *Augustin.* contra *Johan. Phereponum* animadverf.

Sæc. IV ab an. CCC sensum animi exprimit Opt. Pater. Seller. in Not. MS.

De Genesi ad Literam liber imperfectus.

De Genesi ad Literam libri 12. inchoati circa annum 401. absoluti 415.

Locutionum libri 7. circa annum 419.

Quæstionum in Heptateuchum libri 7. eodem anno.

Annotationum in Job liber 1. circa annum 400. Vid. quæ habet ipse Augustinus Retract. lib. 2. c. 13.

Speculum anno 427.

SUPPOSITITIA in Appendice hujus Partis.

De Mirabilibus S. Scripturæ libri 3. Angli cujusdam, vel Hiberni, ut videtur, opus. Cette autor Cyclorum meminit, & ut ex calculis ab eo allatis patet, scripsit anno 657. Autor erat Augustinus quidam monachus Cantuariensis, seu potius Cambrensis, id est, Hibernus.

De Benedictionibus patriarchæ Jacob, opusculum, ex Hieronymo, Gregorio, aliisque, forsan ab Alcuino, decerptum.

Quæstiones veteris & novi Testamenti, in tres partes divisæ: quæ a *Lovaniensibus* enim edita est, pars quarta quæstiones 65. ex utroque pariter testamento complexa, spuria est, nec aliud quid, quam primæ & secundæ partis interpolata repetitio, adeoque in editionibus *Basiliensibus* merito desiderata. Opus ipsum Pelagianismi vulgo insimulatur, [a] & Hilatio diacono adjudicari solet. Pelagianismi crimen fuse diluit Cl. Garnerus in Append. ad part. operum Marii Merc. Dissert. 1. c. 8. §. 1, 2, 3, 4. & opinionem de Hilario autore jamdiu receptam pluribus confirmat ib. §. 5.

[b] *In Apocalypsin Johannis expositio*, Tichonio vulgo tributa, revera ex Victorini, Tichonii, Primasii, Bedæ, aliorumque commentariis consarcinata.

IN PARTE II.

De consensu Evangelistarum libri 4. circa annum 400.

De sermone Domini in monte libri 2. circa annum 393.

Quæstionum Evangeliorum libri 2. eodem circiter anno.

Quæstionum 17. *in Matthæum liber* 1.

In Johannem tractatus 124. circa annum 412.

In epistolam Johannis ad Parthos tractatus 10. circa annum 416.

Expositio quarundam propositionum ex epistola ad Romanos, circa annum 394.

Ex epistola ad Romanos inchoata expositio, eodem circiter anno.

Expositionis epistolæ ad Galatas liber 1. eodem anno. Sæc. IV. ab an. CCC.

TOM. IV.

Continet *Enarrationes in Psalmos*. Quo in opere se non admodum commendat sanctissimus pater, utpote quod non inficiantibus clarissimis editoribus, levissimis allusionibus, inutilibus allegoriis, mysticis, iisque frigidis observationibus, ubivis scatet, & in quo concinnando versionem ex 70. *Interpretibus* factam, constanter sequitur. Prior e prologis huic operi præmissis non est Augustini; secunda S.Basilii est e Græco versa. Opus istud variis temporibus & locis compositum fuit; Psalmos enim S. Augustinus, prout loca, tempora, res & personæ suggerebant, modo publice sermocinando, modo dictando exposuit, Psalmum vero 119. ultimo loco rogantibus id amicis elucidavit. Prodiit seorsim cura Jacobi Willemart, eremitæ Augustiniani, *Antverp.* 1680. fol.

TOM. V.

Comprehendit *Sermones ad Populum* 394. in Classes 5. distributos. I. *Sermones de scripturis veteris & novi Testamenti*. II. *Sermones de Tempore*. [c] III. *Sermones de Sanctis*. IV. *Sermones de Diversis*. V. *Sermones dubios*, qui scilicet, non certi habendi videntur pro Augustinianis. Et in hac classe qui visi sunt minus referre Augustinum, typis minutioribus exhibentur. Sequuntur *Sermonum quorundam fragmenta*, quæ in *collectaneis Eugypii, Bedæ, Flori*, ac *Johannis diaconi* reperiuntur. Præmittitur volumini horum omnium sermonum index, secundum ordinem veterem, comparatum cum novo.

In Appendice.

Sermones suppotititii 317. in 4. Classes digesti. I. Continet *Sermones in loca veteris & novi Testamenti*. II. *Sermones de Tempore*. III. *Sermones de Sanctis*. IV. *Sermones de Diversis*. Sermonibus his *spuriis*, *Cæsarii Arelatensis sermones* inserti sunt, præter eos qui inscribuntur *ad Monachos*. In vulgatis editionibus non raro accidit, ut sermones qui Augustini nomine veniunt, sint mire confusi, spurii genuinis permixti, immo ut idem sermo in diversis sermonum collectionibus bis vel forsan sæpius numeretur: quamplurimi vero ex aliis Augustini scriptis excerpuntur. Sermones ex hisce aliquot spurios nos in transitu notavimus. Verum cum accuratius longe id præstiterint Benedictini Parisienses in editione sua nupera; nos censuram sermonum ab iis la-

[a] Conf Du Pin. Hist Ecclef. vol. 2. p. 190. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 7. not. 10. ad vit. Lucif. Calaris. [b] Conf. Oudin. tom. 1. p. 890. [c] Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. Vincent. not. 5.

tam

tam compendio exhibere e re fore arbitramur. Sermones itaque omnes (quibus tomus 5. absolvitur) in quatuor classes redegerunt, *de Scripturis*, *de Tempore*, *de Sanctis*, & *de Diversis*; quibus accessit quintus ordo *Sermonum dubiorum*; cum nonnisi aperte suppofititii in appendicem rejecti sint. Classes istæ quinque sermones complectuntur 394. præter fragmenta. In appendicem rejiciuntur, tanquam certo certius spurii, sermones 317. ex collectionibus supra memoratis hinc inde selecti, nimirum ex vulgari collectione sermonum de Verbis Domini Serm. 3us. 14us. 19, 20. 22. 28. 34. 47. 52. 54. 56, 57, 58. de verbis Apostoli Serm. 21us. 25, 26. 34, 35. homiliarum 50. Serm. 2us. 3, 4. 6, 7, 8, 9, 10. 12. 15, 16. 21, 22. 26. 30, 31. 33. 35. 39. 45, 46, 47, 48. de Tempore Serm. 1us, 2us. 3. & omnes reliqui præter 5um. 12. 16. 19, 20. 23. 25. 27, 28. 30, 31, 32. 34. 39, 40. 45. 49, 50. 52. 72. 74. 94. 96. 107. 109, 110. 113. 119. 135. 139, 140, 141. 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149. 151. 155. 160. 164, 165. 170. 174. 186, 187. 196. 205. 212. 214. 220. 234, 235, 236, 237. 245, 246. 254. 256. Sermones de Sanctis omnes spurii sunt præter 4^{m}. 12. 17. 23, 24. 42. 45. 48. 50, 51. Inter sermones 17. *Parif.* 1531. additos, spurii sunt 1us, 2. (qui pars est sermonis 51. in hac collectione nova Benedictinorum) 7. (pars sermonis 88.) 15. (pars sermonis 160.) Inter sermones de Diversis spurii sunt 7us. (pars sermonis 361.) 35, 36. (pars sermonis 279.) 38. 65. 96, 97, 98, 99. 118. (pars sermonis 325.) Ex sermonibus ad Fratres in eremo nonnisi sex in hoc tomo exhibentur, reliqui in tomo sequente. Ex his sex spurii sunt quatuor, qui in vulgari sermonum istorum collectione locum obtinent 51. 63. 70. & 72. Ex sermonibus ab Hier. Vignerio editis, in parte 1. Supplementi spurii sunt 3us, 4, 5. 13, 14, 15. 17, 18. In parte 2. Supplementi spurii sunt 1us, 2. 8. 10, 11, 12, 13, 14. 20. 23. 25, 26, 27. 29. 34. 36, 37, 38, 39. Atque hactenus Benedictini. Ex sermonibus de Tempore nonnulli evidenter præ se ferunt autores: Sermones vero 87. 215. 251. 255. a Perkinsio, Riveto, aliisque spurii habentur. Sermonem 191. Augustino abjudicat Labbeus. Eorum vero nonus Bernardi est; 11. Maximo tribuitur; 15. Severiano uti & Fulgentio adscribitur; 33. S. Leonis est; 37. Maximi; 58. ex Hilario, Ambrosio & Augustino hinc inde desumitur; 63. S. Leonis est; 68. & 77. S. Ambrosii; 117. ejusdem; 118. Maximi; 120. Eusebio tribuitur; 125. idem fere est ac Symbolum Damaso inscriptum inter opera Hieronymi; 128. Maximum; 130. Chrysostomum autorem habet; 136. 138. 156. 176. inter Eusebianos habentur; 137. S. Gregorii est; 171. ex ejusdem scriptis desumitur, 226. 228. 229. 242. ex Ambrosii scriptis.

De Sanctis sermones 51. ex quibus sermones 1. & 18. Fulgentio adscribunt nonnulli; sermo 22. e Petro Ravennatensi decerptur; 26. inter Ambrosianos reperitur; 27. Maximi est; 30. & 31. spurii sunt, posterior inter Ambrosianos habetur, uti & sermo 33. Sermo 35. Fulberti est; 36. Eusebii episcopi; 37. Alcuini presbyteri, ex variis tamen consarcinatus; 47. etiam S. Leoni tribuitur.

TOM VI.

Opuscula moralia exhibet, inque hoc ordine.

De diversis Quæstionibus 83. liber 1. anno 388.

De diversis Quæstionibus ad Simplicianum, *libri* 2. circa annum 397.

De 8. *Dulcitii Quæstionibus liber* 1. anno 422. aut 425.

De Fide rerum quæ non videntur, liber 1. post ann. 399.

De Fide & Symbolo liber 1. anno 393.

De Fide & Operibus liber 1. anno 413.

Enchiridion ad Laurentium, seu *de Fide, Spe, & Charitate liber* 1. anno circiter 421.

De Agone Christiano liber 1, circa ann. 396.

De catechizandis Rudibus liber 1. circa annum 400.

De Continentia liber 1. circa annum 395.

De bono Conjugali liber 1. circa ann. 401.

De sancta Virginitate liber 1. eodem circiter anno.

De bono Viduitatis ad Julianam, circa annum 414.

De Conjugiis adulterinis ad Pollentium libri 2. circa annum 419.

De Mendacio liber 1. circa annum 495.

Contra Mendacium ad Consentium liber 1. circa annum 420.

De opere Monachorum liber 1. circa annum 400.

De divinatione Dæmonum liber 1. inter annos 406. 411.

De Cura gerenda pro mortuis, ad Paulinum liber 1. circa annum 421.

De Patientia liber 1. ante annum 418.

De Symbolo ad Catechumenos.

De Symbolo sermones alii 3. qui eruditis editoribus, Augustini ingenium, eruditionem, & dicendi genus præferre non videntur.

Sermo de Disciplina Christiana.

De Cantico novo ad Catechumenos.

Sermones de quarta Feria.

De Cataclysmo, & de tempore Barbarico, editoribus dubii, vel potius subdititii, videntur.

Sermo de utilitate Jejunii.

Sermo de Urbis excidio.

Sæc. IV. ab an. CCC.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Liber sententiarum 21. ex Augustino, aliisque inepte compilatus.

Dialogus 65. *quæstionum, inter Orosium & Augustinum*; sed quæ nec Orosio nec Augustino conveniunt, ex Augustino, aliisque hinc inde defloratæ.

De Fide ad Petrum, sive *de regula veræ Fidei*. Fulgentii Ruspensis est.

De Spiritu, & Anima liber 1. Alcheri monachi Clarevallensis videtur.

De Amicitia liber 1. Aelredi Rhievallensis in Anglia abbatis.

De Substantia dilectionis liber 1. Hugonis Victorini.

De diligendo Deo liber 1.

Soliloquiorum Animæ ad Deum liber 1. Hugone Victorino, cujus scrinia autor affatim expilat, recentiorem esse indicant Benedictini, ejusdemque forsan autoris esse, cujus & manuale.

Meditationum liber 1. ex Anselmo, aliisque consarcinatus. Certe Bernardo recentior.

De contritione Cordis liber 1. ex eodem Anselmo collectus.

Manuale, liber 1. ex Augustino, Anselmo, &c. excerptus. Certe Anselmi esse videtur, inter cujus opera locum sortitur. Autori tamen *Tractatus de Spiritu & Anima*, uti & *librum de diligendo Deo*, potius ascribendum censent Benedictini Parisienses.

Speculum sive *Manuale*, Alcuini esse videtur.

Speculum Peccatoris, ex Odone Cluniacensi, & Hugone Victorino præcipue, consarcinatum.

De triplici Habitaculo liber 1.

Scala Paradisi, Guigonem Carthusiensem autorem habet.

De Cognitione veræ vitæ liber 1. Honorii Augustodunensis est.

De vita Christiana liber 1. Fastidii Britanni opus.

Liber Exhortationis, seu *de salutaribus Documentis*. Paulinum Foro-Juliensem parentem agnoscit.

De duodecim abusionum gradibus liber 1. Ebrardo cuidam a nonnullis tribuitur. Patricio in nonnullis Codd. MSS. adscribitur. Antiquior certe est Jona Aurelianensi, a quo citatur.

Tractatus de septem Vitiis, & septem Donis Spiritus Sancti liber. Qui cum sit Hugonis Victorini, ejusque inter opera reperiatur, hoc loco omissus est, notatis solummodo variis lectionibus.

De conflictu Vitiorum & Virtutum liber 1. Ambrosii Autperti esse creditur. Isidori Hispalensis esse Labbeus conjicit. Ambrosio Autperto adjudicant Benedictini Parisienses.

De Sobrietate & Castitate liber 1.

De vera & falsa Pœnitentia liber 1.

De Anti-christo liber 1. Alcuino tributus.

Psalterium, quod Augustinus matri suæ composuisse fertur.

Cantici MAGNIFICAT Expositio, ex Hugone Victorino decerpta.

De assumptione B. Mariæ Virginis liber 1.

De visitatione Infirmorum libri 2.

De Consolatione Mortuorum sermones 2. ex Johanne Chrysostomo forsan decerpti.

De rectitudine Catholicæ Conversationis tractatus, ex Cæsarii Arelatensis sermonibus utplurimum contextus, Eligio Noviomensi tributus.

Sermo de Symbolo, ex Ruffino, Cæsario, Gregorio, &c. collectus.

Sermo in pervigilio Paschæ de esu agni, inter supposititia Hieronymi repertus.

Sermo in Psalmum 41. *ad Neophytos*, Hieronymo quoque falso tributus. Hunc sequuntur *sermones aliquot alii ad Populum*, breviores quidem, & autoribus vel incertis, vel longe recentioribus ascribendi.

Sermones 76. *ad Fratres in eremo*. Quos exclamatoris cujusdam Gallo-Flandri olim suspicatus est Martinus Lipsius.

TOM. VII.

Egregium opus, *ad Marcellinum de Civitate Dei contra Paganos* in libros 22. digestum. Hos contexere incœpit anno 413. absolvit demum anno 426. nobile siquid aliud, *Antiquitatis ecclesiasticæ* monumentum. In quo omnibus nervis, magno ingenii acumine, ingenti eruditionis tum Ethnicæ, tum ecclesiasticæ apparatu rei Christianæ causam adversus Gentilium objectiones agit. In pulcherrima hac editione adornanda, clarissimi editores noluerunt breviusculis contenti, immensos L. Vivis, & L. Coquæi *Commentarios*, operis certe inutile pondus, rejecerunt. [a] Prodierunt hi libri de Civitate Dei seorsim *Romæ* 1468. fol. *Venet.* 1470. fol. *Mogunt.* 1473. fol. & cum commentariis Walesii & Nic. Trivethi, *Friburg.* 1494. Editiones recentiores cuivis in promptu sunt.

In Appendice.

Opuscula aliquot *de miraculis S. Stephani*, de quibus agit Augustinus lib. 22. c. 8. exhibentur; nempe *Aviti ad Palconium epistola de reliquiis S. Stephani*, & *Luciani epistola* a se e Græco in Latinum versa.

Luciani epistola ad universam ecclesiam de revelatione corporis Stephani martyris, cujus duo exemplaria vetusta exhibentur.

Anastasii ad Landuleium Capuanum epistola de subsequente scriptura.

[a] Conf. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 5. §. 12. p. 243.

Scriptura

Sæc. IV. ab an. CCC. *Scriptura de alia detectione ac translatione S. Stephani in urbem Byzantium*, quam Anastasius Latinitate donavit.

Severi epistola ad omnem Ecclesiam.

De Virtutibus in Minoricensi insula factis per reliquias S. Stephani.

Euodii Uzalensis (uti fertur) *de miraculis S. Stephani libri* 2.

TOM. VIII.

Libros continet quos adversus hæreticos scripsit, & operum *Polemicorum* primus dici debeat. Etsi enim, opus *de Civitate Dei*, ad hanc classem revocent editores, proprie tamen loquendo, ea scripta *Polemica* vocamus, quibus adversus hæreticos disputatur. Proinde in hoc tomo continentur.

a *Liber de Hæresibus* ad Quodvultdeum, cum appendice *de hæresi Nestoriana, Eutychiana, Timotheana*, a Gennadio addita, scriptus anno 428.

Tractatus contra Judæos.

Tractatus de Utilitate credendi, 391.

De duabus Animabus liber 1. circa an. 391.

Acta contra Fortunatum Manichæum, anno 392.

Contra Adimantum liber 1. anno 394.

Contra epistolam Fundamenti liber 1. circa ann. 397.

Contra Faustum Manichæum disputationes, seu *libri* 33. circa annum 400.

De Actis cum Felice Manichæo libri 2. anno 404.

De natura Boni adversus Manichæos lib. 1.

Contra epistolam Secundini Manichæi liber 1. circa ann. 405.

Contra Adversarium Legis & Prophetarum libri 2. anno 420.

Contra Priscillianistas & Origenistas lib. 1. *ad Orosium*, circa annum 415.

Contra sermonem Arianorum liber 1. circa annum 418.

Collatio cum Maximino Arianorum episcopo. Et *Tractatus contra eundem. libri* 3. anno 428.

De Trinitate libri 15. inchoati anno 400. absoluti anno 416.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Adversus quinque Hæreses, seu contra quinque Hostium genera tractatus.

Contra Judæos, Paganos, & Arianos sermo de symbolo.

De altercatione Ecclesiæ & Synagogæ, liber 1. jurisconsulti cujusdam opus.

De Fide contra Manichæos liber 1. Euodio Uzalensi adjudicant codices MSS.

Commonitorium de modo admittendi Manichæos.

Contra Fælicianum Arianum de Unitate Trinitatis liber 1. Vigilii Tapsensis est.

Quæstiones de Trinitate & Genesi, ex Alcuino descriptæ. Sæc. IV. ab an. CCC.

De Incarnatione Verbi, ad Januarium libri 2. ex Origenis opere περὶ ἀρχῶν juxta versionem Ruffini desumpti.

De Trinitate & Unitate Dei, liber 1.

De Essentia Divinitatis liber 1. ex Eucherio, aliisque compilatus.

De Unitate Trinitatis, ad Optatum, dialogus, sive liber 1.

De Dogmatibus ecclesiasticis liber 1. quem Gennadii Massiliensis esse nemo nescit.

TOM. IX.

Complectitur opuscula *Polemica* contra Donatistas, quæ hoc ordine sequuntur.

Psalmus contra Donatistas, sub fine ann. 393.

Contra epistolam Parmeniani libri 3. circa annum 400.

De Baptismo contra Donatistas libri 7.

Contra literas Petiliani libri 3. anno circiter 400. vel 402.

Ad Catholicos epistola contra Donatistas, vulgo de unitate Ecclesiæ liber 1. ann. 402.

Contra Crescomum Grammaticum partis Donati libri 4. circa annum 406.

De unico Baptismo, contra Petilianum ad Constantium liber 1. forsan circa ann. 411.

Breviculus collationum contra Donatistas libri 3. anno 412.

Ad Donatistas, post collationem Carthaginensem liber 1. anno 413.

Sermo ad Cæsariensis ecclesiæ plebem, Emerito præsente, habitus.

Sermo super gestis cum Emerito Donatista liber 1. anno 413. vel ut alii 418.

Contra Gaudentium Donatistam libri 2. anno 420.

Subjicitur huic tomo *Index operum Augustini contra Donatistas*, quæ in reliquis tomis reperiuntur.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Contra Fulgentium Donatistam, incerti autoris liber.

Sermo de Rusticiano Subdiacono a Donatistis rebaptizato. Habetur quidem sub finem operum genuinorum, sed ad spuria relegandus. In hanc appendicem congesta sunt opuscula plura, & excerpta ex Optato, Eusebio, Augustino, conciliis Africanis, & imperatorum legibus desumpta, quæ ad *historiam Donatistarum* illustrandam apprime faciunt.

TOM. X.

Scripta Augustini *contra Pelagianos* exhibet. In quo contineri dicuntur (nondum enim ipsemet vidi.)

a Denuo edid. notis illustr. *Edv. Welchman* Oxon. 1721. 8vo.

Sæc. IV. ab an. CCC.

De Meritis & Remissione peccatorum, & de parvulorum Baptismo ad Marcellinum libri 3. anno 412.

De Spiritu & litera, ad Marcellinum lib. 1. anno 413.

De Natura & Gratia, ad Timasium & Jacobum contra Pelagium liber 1. anno 415.

Ad episcopos Utropium & Paulum epistola, seu liber de perfectione justitiæ hominis, circa ann. 415.

De gestis Pelagii, ad Aurelium episcopum liber 1. anno 416. vel seq.

De Gratia Christi, & de Peccato originali libri 2. anno 418.

Epistola ad Valerium comitem.

De Nuptiis & Concupiscentia, ad Valerium comitem, libri 2. exeunte anno 418.

De Anima & ejus Origine, libri 4. sub fin. ann. 419.

Epistola ad Claudium episcopum.

Contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium papam libri 4. circa annum 420.

Contra Julianum libri sex, circa ann. 421.

De Gratia & libero Arbitrio, ad Valentinum & Monachos liber 1. anno 427.

De Correptione & Gratia ad eosdem liber 1. eodem anno.

De Prædestinatione Sanctorum ad Prosperum & Hilarium liber 1. anno 429.

De dono Perseverantiæ, ad eosdem liber 1. eodem anno.

Alterius operis contra Julianum libri 6. opus imperfectum, circa annum 428.

SUPPOSITITIA in Appendice.

Hypomnesticon contra Pelagianos & Cælestinos, vulgo Hypognosticon libri 6. Marii Mercatoris opus esse Benedictini suspicantur. De his libris prolixam atque eruditam *Dissertationem* edidit Cl. Garnerius in Append. ad Part. 1. operum Marii Merc. Dissert. 6. cap. 6. cujus summa huc fere redit. Librum sextum a reliquo opere sejungendum videri, utpote nec ejusdem autoris, nec commatis; ac revera in plerisque codicibus MSS. abesse: priores quinque libros inter annos 418. & 420. contra Julianum Eclanensem scriptos esse, & quidem ab aliquo ex primariis fidei catholicæ defensoribus: Augustino certissime abjudicandos esse; denique Sixto presbytero Romano, qui Cœlestino papæ in sede Pontificali successit, adscribendos videri. Pluribus argumentis sententiam suam confirmat Garnerius, quem consulat lector. Aliam init viam Seraphinus Piccinardus Ord. Prædicat. qui in dissertatione Prædestinato Sirmondi a se edito *Patavii* 1686. 4°. præmissa, post expensa ac rejecta Garnerii argumenta Marium Mercatorem operis istius autorem esse contendit.

De Prædestinatione & Gratia liber 1. Fulgentio, a Sirmondo adscriptus, inter cujus opera reperitur.

Sæc. IV. ab an. CCC.

De Prædestinatione Dei libellus, ignoti autoris.

Ad hanc præterea appendicem pertinent, *B. Prosperi, pro defensione D. Augustini, libri* 4. aliaque nonnulla quæ ad hanc causam enucleandam spectare videntur. Proinde ad calcem hujus appendicis subjicitur *Vita S. Augustini*, autore Possidio Calamensi episcopo, ipsius discipulo, una cum ejusdem indiculo *Librorum, Tractatuum, & Epistolarum* S. Augustini.

TOM. XI.

Quo post duplicem præfationem, priorem eamque amplissimam de totius editionis ratione, posteriorem, qua methodus suppositiția in appendicem cujusvis tomi rejiciendi vindicatur, sequentia continentur.

[a] *Vita S. Augustini*, ex ejus ut plurimum scriptis concinnata, & in 8. libros distributa, quibus integra pene istius temporis historia ecclesiastica liquido ob oculos ponitur.

Sequuntur *tres Indices operum Augustini*. 1. Ordinem & seriem cujusvis tomi continet. 2. Ordinem antiquum cum novo collatum. 3. Singula ejus scripta ordine alphabetico recenset.

Index universalis rerum omnium memorabilium, quæ in S. Augustini operibus continentur. Prodiit hic tomus una cum decimo *Par.* 1700. fol.

[b] Vix editionem suam absolverant Benedictini, cum eam expresserunt Antverpienses, ita enim fert titulus; qua fide & cura, certe non pari nitore & elegantia, dicere possunt, qui utramque editionem inter se comparaverint. Et ut majorem gratiam suæ editioni conciliaret editor (qui sub ficto *Johannis Phereponi* nomine latere voluit) opuscula nonnulla sub titulo *Appendicis Augustinianæ* separato volumine addidit, quæ supplementi vice ad meliorem operum S. Augustini intelligentiam facere existimavit, qualia sunt,

Carmen Prosperi de Ingratis, cum notis Theologi cujusdam Lovaniensis.

Jo. Garnerii dissertationes ad historiam Pelagianismi pertinentes. Ex operibus Marii Mercatoris depromptæ.

Pelagii Commentarii in epistolas Pauli, inter Hieronymi opera reperiri soliti.

Præfationes, Censuræ & animadversiones celeberrimorum quorundam virorum in opera S. Augustini, quibus & notas suas & animadversiones, idque in singulos tomos subnexuit. Prodiit hæc appendix *Antverp.* 1703. fol.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 519. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 986. seq. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 3. p. 517.

Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] Atque ita nobilissimam hanc editionem absolvimus. Restat ut de aliorum scriptis, quæ inter Augustini opera reperiri solent, deque ejusdem deperditis breviter agamus.

DEPERDITA.

De pulchro & apto ad Icherium Romanæ urbis oratorem.

[b] *Contra Paganos libri* 3. & *Exhortatio ad eosdem.*

De Sacrificiis spiritualibus contra Manichæos.

De die Domini secundum Sophoniam prophetam contra eosdem.

Tractatus diversi contra Arianos.

Contra epistolam Donati hæretici.

Contra anonymum Donatistam.

De Maximinianistis contra Donatistas.

Ad Primianum Commonitorium.

De traditione in Persecutionibus & falso Baptismate contra Donatistas libri 3.

De Baptismo contra eosdem liber.

Ad Mercatorem episcopum contra eosdem.

De Charitate tractatus diversi.

De Eucharistia tractatus.

De Sacrificio vespertino tractatus.

Epistolæ, *tractatus* & *sermones* plures, quorum mentio habetur apud Possidii *indiculum*, Bedam, ipsum Augustinum & alibi; nec enim omnia numerare aut vacat aut refert.

397. [c] SIMPLICIANUS, patria forsan Romanus, dignitate saltem ecclesiæ Romanæ presbyter; circa annum 374. vel sequentem Mediolanum missus, ut Ambrosii jam Mediolanensis episcopi studiis theologicis præesset, cum eo reliquam fere vitæ partem transegit; cumque ab adstantibus in Ambrosii moribundi cubiculo de successore pressa voce ageretur, facta inter alios Simpliciani mentione, Ambrosius, longe licet positus, ter exclamavit, *Senex sed bonus*. Mortuo proinde Ambrosio anno 397. in sede Mediolanensi successit. Obiit anno 399. vel sequenti. Augustinum presbyterum adhuc ad S. scripturam expositionibus elucidandam multis ac assiduo hortatus est; ita ut quod Origenis olim Ambrosius, Simplicianus Augustini ἐργοδιώκτης videretur. Scripsit *Epistolam Propositionum ad Augustinum, in qua interrogando*, inquit Gennadius, *quasi disciturus, docet docturum*. Multas etiam ipsum inter, Ambrosium, & Augustinum super difficilioribus S. scripturæ locis intercessisse literas, testatur idem Gennadius. Verum nostri omnes perierunt.

(Margin: Gennad. de Script. c. 36. Augustin. Retract. l. 2. c. 1. De prædest. Sanct. l. 1. c. 4.)

Sæc. IV. ab an. CCC. 397.

[d] Q. JUL. HILARIO, de quo altum apud veteres silentium. Vixisse & scripsisse putatur circa ann. 397. Condidisse dicitur *libellum chronologicum de Mundi duratione*, seu ut in MS. Vindobonensi dicitur, *de cursu Temporum*. Primus illum evulgavit P. Pithæus, deinde bibliothecæ PP. curatores. Quocirca eum penitus omisit H. Canisius *in editione sua Collectaneorum chronologicorum*, quæ Gallus quidam (qui Fridegarius scholasticus fuisse putatur) circa tempora Caroli M. digessit. In his quintum locum tenuit (sex enim erant opuscula) Hilario noster. In codice Vindobonensi, olim Ambrosiano, titulus ita se habet, *Incipit*, LIBER QUINTI JULI ELARIANE DE CURSU TEMPORUM. Explicit LIBER QUINT. JULI HELARIANI. Suspicatur Chr. Sandius [*] non indiligens veterum librorum indagator, vocem *Quinti* potius numerum denotare, quem in codicibus MSS. *collectaneorum*, hic libellus occupavit; quin & nullum talem autorem, nullum Q. Julium Hilarionem fuisse, sed *librum Quint. Jul Elariani*, sive *Hilarioni* corrupte dici pro *liber quintus*, vel *liber Q. Julii Africani*, ingeniose saltem, incerte licet. Certe Sandii conjecturæ favere videtur, quod nemo, neque veterum, neque recentiorum Hilarionis nostri meminerit. Vide quæ in Africano olim diximus, quæque infra in Fridegario notavimus. Exstat Lat. *Chronicon seu libellus de duratione Mundi* Biblioth. Patr. tom. 6. p. 373. Scripsit etiam *librum de die Paschatis*, qui interiit. Chiliastam fuisse ex fine chronici sui patet.

(Margin: [*] Not. in Voss. de Hist. Lat. p. 10. & 289.)

398. [e] ANASTASIUS, natione Romanus, Maximi presbyteri filius, creatus est Romanæ ecclesiæ pontifex anno 398. Obiit anno 401. die 14. Decembris, juxta Baronium vero aliosque die 27. April. an. 402. Exstat *Epistola ad Johannem Hierosolymorum episcopum*, qui Anastasium de Rufino librisque Origenis ab eo versis consuluerat, eodem, quo obiit anno scripta, inter Hieronymi opera tom. 4. & Conciliorum tom. 2. emendatior autem inter Marii Mercatoris opera habetur edit Garner. part. 1. p. 159. *Tria fragmenta Epistolæ ad Ursinum de Incarnatione Christi* exhibet appendix ad Liberati Breviar. Habentur etiam dicto Conciliorum tomo ejusdem Anastasii *Epistolæ duæ*; quas supposititias esse nemo non videt, de quibus vide quæ habet Dan. Papebrochius Conat. Chronic-Histor. ad Catal. Pontif. p. 60[f].

a Hæc editio denuo recusa est *Venetiis* an. 1729 seq. b Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 4. §. 10. p 175. c Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. ad vit *Simplician* vol. 10. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l 4. c. 3. p. 539. *Oudin.* tom 1. p. 890. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l 8 vol. 3 p. 746. *Long.* Bibl. sacr. p 776. e Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 3 p 58. *Tillemont.* Memor Ecclef. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 100, & 105. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 715. seq. 723. 729. f Et *David Blondellus* in Pseudo-*Isidoro* p. 557. seq.

Sæc. IV. ab an. CCC. 398. [a] JOHANNES, CHRYSOSTOMUS ab insigni, qua pollebat, facundia dictus; oatus est oobili apud suos Prosapia Antiochiæ ad Orontem fluvium circa ann. 354. Patre Secundo inter viros militares maxime illustri, matre Anthusa pia plane & lectissima fœmina. Peractis primis pueritiæ rudimentis, cum mira prægnaotis indolis specimina edidisset; præstantissimis in quavis facultate præceptoribus traditus est. In rhetorica audivit Libanium, in philosophia Andragathium, in S. literis Carterium & Diodorum postea Tarsi episcopum, Archimandritas Antiochenos; a quibus literalem S. Scripturas exponendi rationem didicit. Plures condiscipulos & amicos habuit, oeminem vero quo familiarius utebatur, (quocum etiam sermones de sacerdotio habuit)
* L. 6. c. 3. quam Basilium; quem Socrates *, aliique M. Basilium Cæsariensem fuisse volunt, Pho-
* Col. 148. tius * & ex eo plures Basilium Seleuciæ episcopum; ego vero tertium ab utroque diversum esse arbitror. In theologicis Meletium etiam Antiochenum diligenter audivit, in cujus familia per triennium hæsit, & ab eo S. literarum rudimenta accepit (Carterium enim & Diodorum postea audivit) ab eo salutari adhuc lavacro tinctus, & ecclesiæ Antiochenæ lector ordinatus. Juvenis adhuc Chrysostomus cum mooasticæ vitæ institutum in animo haberet, non obstantibus matris, quæ alia ei antea persuaserat, consiliis, ad vicinos montes se coontulit; & cum sene quodam eremita per quadriennium degit; inde in secretiorem eremi solitudinem profectus speluocæ iotegro biennio se inclusit; donec vigiliis, inediis, aliisque arctioris disciplinæ exercitiis maceratus, deficientibus pene naturæ viribus Antiochiam redire coactus est; & a Meletio episcopo ineunte anno 381. diaconus constitutus ad scribendum se accinxit; librosque *adversus Judæos, Gentiles, Anomæos, de Sacerdotio, de Providentia ad Stagirium monachum*, aliosque aliquot edidit. Exacto io diaconatu quinquennio, a Flaviano,
* Loc. cit. (oam falsus est Socrates *, qui ab Evagrio factum refert), anno 386. ecclesiæ Antiocheoæ presbyter factus est; quo tempore primam concionem habuit, quæ exstat tom. 4. pag. 953. Anno 388. flagrante ob dejectas imperatoris statuas seditione Aotiochena, & Urbe tota tumultu, strepitu, querelis ac gemitibus plena, quotidianas fere concionandi vices in se suscepit; & celebres illas 21. *Homilias εἰς τοὺς Ἀνδριάντας ad populum Antiochenum* habuit. Duodecim fere aonos Presbyter transegerat, cum anno 397. mortuo Nectario ab Arcadio Imp. regiæ urbis episcopus invitus desigoatus est. Sæc. IV. ab an. CCC.
Astuto certe consilio uti necesse habuit Asterius Comes Orieotis, (cui in mandatis imperator dederat, ut Johannem CP^lim^ accerseret) quo hominem suis carissimum populo Antiocheno eriperet. Anuo igitur 398. Februar. 26. reclamante licet Theophilo Alexandrino in sede CP. collocatur. Episcopus factus dum anoo proximo morum & disciplinæ ecclesiasticæ reformationem ingenti plaoe zelo, & summo animi ardore perurgeret; primo quidem clerum, deinde laicos, & in his præcipue Eutropium Patricium, & Gaioam Scytham, totius militiæ præfectum, fide Arianum, sibi quam infensos habuit. Anno 400. Ephesum proficiscitur; & convocata synodo Heraclidem archidiaconum suum isti sedi præfecit, mortuo nuper Antonino, quem variorum criminum (quorum capita exhibet Palladius *) * Vit Chrysost. c. 13. p. 125.
coram Chrysostomo reum peregerat Basilius Valentinopolitanus. Domum reversus Arianos insoleotius solito se gerentes compressit, & io Gothis ad fidem catholicam, aliisque gentibus ad Christianam religionem convertendis summo animi studio laboravit. Paulo post Antiochus Ptolemaidis, & Severianus Gabalorum in Cœlosyria episcopi, Chrysostomo hactenus amici, inito una cum aliis contra euodem sœdere Theophilum Alexandrinum Chrysostomo infensissimum (partim ob præreptam Isidoro diacono suo sedem CP. partim ob exceptos benigne Monachos Nitrienses a seipso fugatos) in partes suas pertraxerunt. His accessit Eudoxia Aug. quam nimia Chrysostomi παῤῥησία & in redarguendo libertas male habuit. Istius consilio Theophilus regiis literis Constantinopolim accitus eo tandem devenit; cumque, ut moris erat, apud Chrysostomum episcopum divertere nollet; in regiis ædibus Placidianis hospitium ipsi paratum est. Collecto mox undequaque episcoporum 45. cooventiculo Chalcedone in prædio Rufiniano *ad Quercum* dicto, oblatus est accusationum libellus 29. capita (quæ apud Photium * habentur) complexus; cui * Cod. 59.
postea alium 17. articulos continentem subrogavit Isaacius. Quarta jam vice citatus Chrysostomus, ut frivolas ac levissimas istas criminationes dilueret, comparere recusavit, posthabita judicum autoritate pariter ac desiderata æquitate. Hinc statim sententia synodali damnatus sede sua depositus est, & edicto Cæsareo in Bithyniam relegatus, anno 403. vel, ut Cl. Savilius contendit, mense Novembri anni præcedentis. Verum tumultuante plebe solenni pompa statim revocatur. Hactenus vero oonnisi

a Conf *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3 p 6. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 687. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Hieron.* c. 129. item Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p 553.

dolo-

dolorum initia: exeunte enim eodem anno iterum insurgunt inimici, habitaque altera synodo iterum damnatum Chrysostomum deponunt, eo præsertim nomine, quod a synodo depositus, repugnantibus licet concilii Antiocheni canonibus 4. & 12. sedem occupasset. Nec ipse modo, verum & omnes ejus fautores ac sectatores *Johannitæ* dicti, qui seorsim collectas agebant, vi & armis, ferro & flammis divexati sunt; plurimis interim episcopis tum coram, tum per literas Chrysostomi causam apud Arcadium frustra agentibus. Anno igitur 404. militari satellitio stipatus septuaginta dierum itinere continuato Cucusum Armeniæ urbem, locum præ aliis sterilem, inamœnum, inhospitalem, deportatur; comiter tamen ubique & perhonorifice exceptus. Quin & Cappadociæ confinia transeunti longo agmine episcopi, monachi & virgines obviam prodibant, magnoque cum lachrymarum imbre hæc fundebant verba; Συνέφερεν, ἵνα ὁ ἥλιος συνέστειλε τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ἢ ἵνα τὸ στόμα Ἰωάννου σιωπήσῃ. *Satius esset solem radios suos subtrahere, quam Johannis os conticere.* Nec ipsa etiam Cucusus amicos & hospites ei denegavit. Verum continuis morbis & quotidianis fere Isaurorum incursionibus vexatus exilii sedem sæpius mutare coactus est. Exacto demom triennali exilio, inimici, qui omnia apud Arcadium poterant, illum Pityunta desertissimam Ponti regionem transferendum curarunt. Quo abducendus Comana Pontica pervenerat, quum curis, molestiis, injuriis, ac assiduis durioris exilii tædiis fractus, & de appropinquante jam morte in somnio noctu admonitus, crastino die depositis jam mortalitatis exuviis sanctissimam ipsius animam cœlo remisit die Septembr. 14. anno 407. ætatis supra mensem octavum completo 52. exilii anno 3. mense 3. episcopatus anno 9. mense 6. die 16. Sepultus est in martyrio S. Basilisci prope Comana, eidem cui & ipse martyr, tumulo inclusus; unde post 30. annos ossa ejus solenni pompa Constantinopolim translata sunt, & in SS. apostolorum basilica recondita; nomine etiam in Diptycha, unde exciderat, honorifice relato. De tanto viro præstaret nihil, quam pauca dicere. Summam ejus pietatem, zelum, modestiam, abstinentiam, erga pauperes curam, in concionando assiduitatem, indefessam in munere episcopali obeundo vigilantiam & sollicitudinem, totamque viveodi rationem fuse non minus quam accurate descripsit Palladius, quem adeat curiosus lector. En breve de indole & moribus elogium ipsi a Sozomeno * redditum: Λόγος ὑπὸ τῶν ἔργων κοσμούμενος πιστὸς ἀξίως εἰκότως φαίνεται). — Τῷ δὲ (Johanni), κατ' ἀμφότερα εὐδοκιμεῖν συνέβη· ἀγωγῇ μὲν γὰρ βίου σώφρονι καὶ πολιτείᾳ ἀκριβεῖ ἐχρῆτο, φράσει δὲ λόγου σαφεῖ μετὰ λαμπρότητος. *Etenim oratio quæ operibus exornatur, merito videtur fide digna. — Porro Johannes utraque laude ex æquo floruit. Nam ejus quidem vivendi ratio & conversatio gravis fuit ac severa; dictio vero perspicua simul ac splendida.* Immensos, quos in philosophia fecit, progressus, exquisitam rerum divinarum peritiam, peculiarem in S. literis dexteritatem, incomparabilem scribendi exarandique facultatem ac facilitatem quis non deprædicat? quis non admiratur? Denique de singulari ejus & vere aureo dicendi genere, audiamus, si placet, paucorum ex veteribos testimonia. *Si Plutarcho fides sit habenda* (inquit Isidorus Pelusiota *) *qui perspicuitatem ac facilitatem germanum Atticismum esse censet,* πλεονεκτεῖ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ ἀοίδιμος Ἰωάννης, καὶ κατὰ τὴν φωνὴν Ἀττικίσας, καὶ σαφηνείᾳ, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος, χρησάμενος, *præclarus ac celebris Johannes omnes superat, ut qui & Atticum se verbis præbuerit, & perspicuitatem, qualem haud scio an alius quisquam, adhibuerit.* Photius Cod. 172. Ἡ δὲ φράσις αὐτῷ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὔρουν ἐνδείκνυται, τὸ πλοῦτον τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφιλεστάτην εὐπορίαν συνυποφαίνουσα. *Dictio illius de more perspicua & pura, splendida insuper, ac fluens apparet, multam interim cum sensuum varietatem, tum gratissimorum exemplorum copiam exhibens.* Plura habet hac de re eodem loco. Suidas *, Καὶ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ κατάῤῥουν, ὑπὲρ τοὺς Νειλώους καταῤῥάκτας· οὐδεὶς οὖν τῶν ἀπ' αἰῶνος τοιαύτην λόγων ηὐπόρησεν εὔροιαν, ἣν μόνος αὐτὸς ἐπλούτησε· καὶ μόνος ἀκιβδήλως τὸ χρυσοῦν, καὶ θεῖον ἐκληρονόμησεν ὄνομα. *Linguam etiam habuit, quæ suo fluxu Nili catarractas superabat. Nullus profecto mortalium ab omni ævo, tanta dicendi copia abundavit, quanta solus ille ditatus erat, & solus absque fuco illud aureum & divinum* [CHRYSOSTOMI] *nomen hæreditario quasi jure consecutus est.* Philotheus * patriarcha CP. Ἰωάννης δὲ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς θαυμαστὸς τις ἂν ἔδοξε, καὶ ὑπερφυής, καὶ τὸ ὄντι τρισμέγιστος· τοῦ δὲ ποταμοὶ μὲν θεολογίας ἐκ τοῦ Χριστοῦ στόματος, καὶ τῆς αὐτοῦ θεολόγου γλώττης ἀνέβλυσαν, καὶ πᾶσαν ἐπότισαν τὴν γῆν, ὅσην ὁ σωτήριος περιέλαβε λόγος· τὸ δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ποταμὸν καὶ ἥδιστον πέλαγος, τὴν δὲ τῶν ὑψηλῶν τε καὶ ὑπερφυῶν νοημάτων ἀπέραντον ἄβυσσον, τὴν δὲ ὑπὲρ ἀνθρώπων εὐπορίαν, τὸ δὲ ὕψος ἅμα καὶ τὴν σαφήνειαν, τὴν δὲ ἀπόῤῥητον ἡδονὴν ἐκείνην, καὶ τὴν γλυκύτητα, τὴν δὲ ῥητορικὴν πιθανότητα, καὶ τὸ μετὰ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων ἰσχυρόν τε καὶ βίαιον, παῖδας ὑποδεῖξαι τοὺς ἐν τοῖς λόγοις εὐδοκιμήσαντας Ἕλληνας, δι' ὧν τήν τε παλαιὰν ὁμοῦ, καὶ τὴν νέαν πᾶσαν γραφὴν ἐξηγήσατο. *Johannes autem lingua aureus, gloriosum sibi nomen comparavit. Nunc ex ore Christi, & lingua ejus theologica, flumina theologica erumpentia, quantum terrarum salutaris Christi disciplina* com-

Chrysost. Ep. 125.

* L. 8 c. 2.

* L. 2. ep 42.

* In voc. Ἰωάννης.

* Orat. in SSS Bas. Greg. & Chrys. Auct. B PP. t. 2. p. 129.

Sæc. IV. ab an. CCC. *complexa est, irrigarunt. Sermonem porro ejus potabile suavissimumque pelagus, & sublimium atque lectissimorum sensuum infinitam abyssum, & humano captu superiorem abundantiam, altitudinem pariter, & perspicuitatem, jucunditatem & dulcedinem illam inexplicabilem, rhetoricamque persuadendi efficaciam, & cum veritate orationis nervos & impetus, quibus Græcos alioqui eloquentia celebres præ se pueros fuisse ostendit, quibusque totam veterem & novam scripturam explanavit.* Plura hujus commatis habet idem Philotheus. Verum de his plus satis.

* In voc. Joann.

Scripsit, teste Suida*, pene infinita; quorum, inquit, numerum recensere οὐκ ἀνθρώπου, Θεοῦ δὲ μᾶλλον τοῦ τὰ πάντα γινώσκοντος. Et sane *totam S. Scripturam* ab initio usque ad finem *Commentariis* illum explicasse testes sunt tum Suidas tum Cassiodorus*. Lucubrationes ejus ineffabili quadam suavitate diffluentes supra mille se legisse prodit Nicephorus*, quippe qui amore ejus jam inde ab adolescentia flagravit, atque in illius perinde ac Dei ipsius effatis se acquievisse testatur, & non modo illi quicquid sibi eruditionis inerat, acceptum tulit, verum multos etiam amicos induxit, ut relictis omnibus Chrysostomum sibi familiarem facerent.

* Divin Lect. Præfat. p. 421.

Sæc. IV. ab an. CCC.

* L. 13. c. 4.

[a] OPERA, quæ exstant, omnia.

In his recensendis ordinem editionis *Parisiensis Morellianæ* sequemur, notatis passim opusculis, quæ a Savilio aut dubia, aut spuria habentur, istis litera D. his litera S. præfixa, appositis etiam ad marginem tractatui unicuique tomo, ac tomi pagina editionis Savilianæ, ubi iste reperitur; asterisco vero insignitis, quæcunque in editione Saviliana desiderantur.

[b] TOM. I.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
Ad populum Antiochenum de statuis homiliæ 21. Antiochiæ anno 388. habitæ: seorsim etiam eas edidit Græce Johannes Harmarus *Londini* 1590. 8°. Gr. Lat. (cum nonnullis aliis orationibus) Fronto Ducæus *Paris.* 1609. fol. In quamplurimis editionibus Latinis Homiliis hisce τῶν ἀνδριάντων 21. subnexæ sunt 59. aliæ eodem titulo insignitæ; quas tamen (excepta unica Johannis Nesteutæ, quæ in fine tomi hujus habetur) constat nihil aliud esse quam ἀποσπάσματα quædam & centones ex aliis Chrysostomi operibus, præsertim ex Ethicis locis consarcinatos; quemadmodum in notis suis recte monet Fronto-Ducæus, & in homiliarum catalogo, quem editioni suæ 1609. præfixit, indicatis locis, ex quibus singula centonum istorum fragmenta desumpta sunt, luculenter demonstrar.	VI.	447	
De Simultate, sive ira homilia, Antiochiæ habita paulo post homilias τῶν ἀνδριάντων.	VI.	611	
In eos, qui novilunia observant, sermo Antiochiæ habitus.	V.	355	
De Christi baptismo.	V.	523	
De Diabolo tentatore homilia Antiochiæ habita.	VI.	690	
De incomprehensibili Dei natura adversus Anomæos homiliæ 6. inter annos 381, & 386. conscriptæ, præter ultimum quæ scripta est Constantinopoli.	VI.	389 434	
De S. Philogonio.	V.	505	
De Consubstantiali.	VI.	425	
De petitione filiorum Zebedæi.	V.	206	
* L. 6. c. 3. *Adversus Judæos libri* 6. quos, teste Socrate*, in lectorum adhuc ordine constitutus conscripsit. Rectius vero anonymus Βιόγραφος orationes hasce a presbytero habitas esse refert. Primam in orationum contra Judæos numerum referendam non esse contendit Savilius.	VI.	366 312	
De SS. Juventino & Maximo.	V.	533	
De S. Pelagia virgine.	V.	482	
In S. Ignatium episcopum Antiochenum oratio.	V.	498	
De S. Romano martyre orationes 2.	V.	488 842	D.
De nativitate Maccabæorum orationes 3. Antiochiæ habitæ. Tertia nonnisi ἀπεσπασμένον videtur integræ homiliæ. Certe citatur a Damasceno lib. 3. de Imag. Chrysostomi locus in Maccabæos, qui in libris editis non exstat.	V.	633	
De S. Meletio Antiocheno sermo, anno 386. habitus.	V.	537	
De S. Luciano martyre.	V.	529	

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 12. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 3. vol. 7. p. 560. ad 650. *Oudin.* tom. 1. p. 701. seq. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 3. vol. 7. p. 652.

De

	Edit. Savil. tom.	pag.	
De S. Juliano martyre, Antiochiæ habitus.	V.	621	
De SS. Berenice & Prosdoce.	V.	473	
De S. Eustathio Antiocheno.	V.	628	
De Pœnitentia homiliæ 6. primam Antiochiæ, postremam Constantinopoli habitas esse censet Savilius. In harum prima, quæ exhortatoria est in pœnitentiam, meminit carpitque omnia vitia humana. Verum Chrysostomi, inquit Savilius, non puto esse, sed alterius (fortasse ex veteribus,) mediocriter docti: putabam aliquam versionem esse, ex aliquo e Latinis patribus, citat autor locum ex Apocalypsi, quod Johannes noster in veris ejus, & germanis operibus, nusquam ut opinor facit. Citat etiam pag. 914. lin. 8 historiam mulieris adulteræ, Johannis 8. quam noster hic nequaquam agnoscit pro germana ut ex homiliis in Johannem liquet. Hæc Savilius.	VI.	824 798 769 830 792 763	
De S. Babyla martyre oratio, Antiochiæ habita.	V.	438	
Contra Gentiles, seu de vita Babylæ liber.	V.	442	
Catechesis ad illuminandos.	VI.	851	
De Fato & Providentia orationes 6. Ἀποσπάσματα potius quam integræ homiliæ Frontoni-Ducæo videntur: verum id negat Savilius. Sexta ne verbum quidem habet de Providentia, & de ingluvie inscribenda est.	VI.	863	
De Precatione homiliæ 2.	VI.	754	
In SS. Petrum apostolum & Eliam prophetam; de hac oratione subdubitat Savilius: Constantinopoli tamen habitam esse putat.	VIII.	18	
Encomium Martyrum Ægyptiorum.	V.	519	
De S. Phoca martyre.	V.	826	D.
De S. Thecla virgine & protomartyre.	V.	835	D.
De S. Barlaam martyre.	V.	493	
De SS. Martyribus totius orbis.	V.	614	
De B. Abraham.	V.	653	D.
De Anathemate oratio, quam Halesius propositis argumentis utrinque plurimis tandem concludit eo se inclinare, ut putet Chrysostomi non esse.	VI.	439	
De Pœnitentia, Continentia, & Virginitate oratio, sive potius *epistola parænetica ad Virginem quandam Deo devotam.* Johannis Nesteutæ est.	VII.	641	S.
TOM. II.			
In Genesin homiliæ 67.	I.	1	
In varia Geneseos loca sermones 9. ex quibus primus Antiochiæ habitus est.	V.	1	
De Anna matre Samuelis sermones 5.	V. VIII.	50 8	
De Davide & Saule homiliæ 3. ex his secunda ἀπόσπασμα orationis cujusdam alterius Savilio videtur.	VIII. V.	10 83	
Contra Ignaviam.	VI.	844	
Sermo in Joseph de Continentia, Lat. Oecolampadio interprete.	VII.	939	
Homilia in regressum Johannis de Asia, Lat. anno 400. habita.	VII.	944	
Homilia, Quum Saturninus, & Aurelianus acti essent in exilium, & Gainas egressus est de civitate, Lat. Erasmo interprete, qui spuriam esse censet.	VII.	936	
De recipiendo Severiano, Lat. circa ann. 401. habita. Spuria videtur Frontoni-Ducæo.	VII.	947	
Homilia post reditum a priori exilio, Lat.	VII.	943	
De Canticis Davidicis, Lat. Nil aliud est, nisi epilogus homiliæ 28. in epistolam ad Romanos.	*		
Ad Neophytos homilia, Lat. Aniano interprete, genuina videtur; ex ea enim laciniam bene longam citat Augustinus lib. 1. contra Julian. Pelag. cap. 2. quæ inibi reperitur. Quædam etiam ex hac ipsa Latina versione habet Adrianus papa in Epist. Pontif. a Gretsero editis p. 326. Spuriam tamen esse contendit Flaminius Nobilius.	*		
Sermo Severiani de pace.	VII.	948	

 Sæc. IV. ab an. CCC.

TOM. III.

	Edit. tom.	Savil. pag.	
Collectio Expositionum in unde-sexaginta Psalmos Davidicos. Psalmos, dum presbyter adhuc Antiochiæ hæreret, Chrysostomus exposuit[a]. Expositionem valde laudat Suidas.	I.	521	
Homilia in Psalmum 3.	I. VIII.	521 1	D.
In Esaiam prophetam enarratio a Johanne adhuc presbytero scripta.	I.	1016	
In locum Psalmi 44. Astitit regina, &c. ex occasione Eutropii ecclesia abrepti sermo Constantinopoli habitus.	V.	100	
In locum Psalmi 48. Ne timueris, cum dives, &c.	V.	113	
In eundem locum, & de Eleemosyna sermo, Constantinopoli habitus.	V.	123	
In locum Psalmi 145. Lauda anima mea, &c.	V.	540	
In locum Esaiæ, Vidi Dominum sedentem, homiliæ 5. Antiochiæ habitæ.	V.	127	
In Seraphim.	V.	155	
De verbis Esaiæ, Ego Dominus feci lumen.	V.	160	
In locum Hieremiæ. Non est in homine via.	V.	168	
De Prophetiarum & V. Test. obscuritate homiliæ 2.	VI.	649	
In Psalmum 13. homilia.	*		
In Psalmum 50. homiliæ 2.	I.	692	D.
In Psalmum 51. homilia.	I.	911	D.
In Psalmum 95. homilia	I.	916	D.
In Psalmum 100. homilia.	I.	925	S.

TOM. IV.

[b] *De Sacerdotio libri 6.* quos dum adhuc in eremo hæreret, maximam partem elaboratos, postea diaconus factus ad umbilicum perduxit. His primum locum τῷ τε ὕψει καὶ τῇ φράσει καὶ τῇ λειότητι καὶ τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων jure merito Suidas * tribuit. (* In voce Ἰωάν.)	VI.	1	
De compunctione Cordis ad Demetrium.	VI.	138	
Ad Stelechium de eodem argumento. Scripti sunt hi libri a Chrysostomo adhuc lectore, saltem diacono.	VI.	151	
De Providentia Dei ad Stagirium monachum libri 3. inter annos 381, & 386. scripti.	VI.	84	
Quod regulares Fœminæ Viris cohabitare non debeant.	VI.	230	
In eos, qui Sorores adoptivas habent. Uterque tractatus a Chrysostomo, judice Savilio, scriptus est statim post susceptum episcopatum, a diacono tamen scriptos esse testatur Socrates *. (* L. 6. c. 3.)	VI.	214	
De Virginitate, Chrysostomi adhuc presbyteri opus.	VI.	244	
Adversus vitæ monasticæ Vituperatores libri 3. Libri secundus & tertius in editione Saviliana inscribuntur, *Ad Patrem infidelem,* & *Ad Patrem fidelem.*	VI.	161	
Comparatio Regis & Monachi Christianæ philosophiæ dediti, Græce primum edita *Basil.* ann. 1587. Latine inter Chrysostomi opera *Basil.* 1530. & alibi sæpius. "Hæc oratio, inquit Savilius, tom. 7. col. 861. "nescio quo errore huc detrusa inter ἀμφιβαλλόμενα saltem locum tueri "potuisset: nam & in multis describitur bibliothecis, & a Florile-"go citatur, & quod caput est, multa habet, tam sensu, quam phrasi "a Chrysostomicis non abhorrentia. Germana habet Jo. Boisius p. 895. "Si Chrysostomus jam in vivis esset, non esset cur talis eum proles tam "cultæ, tam elegantis, tam nitidæ, addo etiam formosæ puderet. Cæ-"terum si minus ipse pro genuino suo fœtu agnosceret, nescio an Theo-"doretus in suam familiam, ac tutelam reciperet, scriptor politissimus, & "Chrysostomo tam verborum delectu, quam sententiarum concinnitate, "quam simillimus.	VII.	230	D.
Ad Viduam juniorem libri 2. quos a Chrysostomo antequam factus esset diaconus, scriptos affirmat Simeon Metaphrastes.	VI.	296	
In Eutropium eunuchum sermo, anno 399. habitus, cum Eutropius plebem tumultuantem fugiens apud altare sacrum sibi asylum quæsiverat.	VIII.	67	

[a] Hom. in totum Psalterium habentur Græce in Bibl Card. *Granvelli,* quas in Latinum vertit *Martinus Duncanus*; Lindano teste in præfat. ad Psalterium vetus ab eo castigatum. Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 795. [b] De Sacerdotio l. 6. edidit *Joh. Hughs* Cantab. 1710. & 1712. 8vo.

Quod

Edit. Savil. tom.	pag.	
VII.	36	
VI.	983	D.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Quod nemo læditur nisi a seipso*; liber paulo ante obitum scriptus, & Olympiadi, mulieri nobilissimæ, ac ob Chrysostomi causam gravissima quæque passæ, nuncupatus. Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] *Liturgia*. Eadem hujus, quæ & Basilii liturgiæ, ratio; composita videtur in usum Constantinopolitanæ ecclesiæ, sed variis sæculis varie pro cujusque genio interpolata, communi tamen usu apud Græcos etiam hodie habetur. Ex editionibus plurimis nullas fere invenias (nisi quæ forsan ex altera expressa est) quæ non immensum discrepent. Omnium optima, quæ brevissima ac simplicissima primum edita est Græce a Demetrio Duca *Romæ*, inde Gr.Lat. *Venet*.1528. mox (Erasmi versionem ementita) prodiit Gr. Lat. *Paris*. 1537. 8°. Lat. (ex Leonis Tusci versione *Constantinopoli* circa an. 1180. facta) a Johanne Hofmeistero edita 1540. & a Claudio Sanctes *Antverp*. 1560, 1562. 8°. (ex Ambrosii Pelargi versione) *Wormatiæ* 1541. 4°. ex vulgari versione *Pragæ* 1544. ex Gent. Herveti versione *Venet*. 1548. Græce iterum edita a Morellio *Paris*. 1560. Optimam denique editionem Gr. Lat. adornavit, & notis ac variantibus lectionibus auctam in Euchologio Græcorum exhibuit V. Cl. Jac. Goar. *Paris*. 1647. fol. Cum vero non paucæ laciniæ veteris illius liturgiæ, qua Chrysostomi tempore usa est ecclesia Orientalis, in indubitatis ipsius operibus reperiantur, quarum nulla in hodierna liturgia deprehenduntur vestigia, haud abs re forsan erit paucula hac de re annotare. Notis Savilianis * ad hanc liturgiam hæc breviter præmissa sunt; *De liturgia integram theologis disceptationem relinquo, hæc tantum admonuisse contentus, miram esse in scriptis codicibus inconstantiam. Quid enim habent fere simile versio Erasmi & editio Morelliana? deinde multa passim in operibus Chrysostomi ex liturgia, qua tum utebatur ecclesia Orientalis, recitari, quæ hic non reperiantur, multa hic reperiri, quæ vix illorum temporum esse videantur.* Nec vero his contentus Savilius, Johanni Halesio, in ordinanda editione Chrysostomiana συνεργάτῃ doctissimo, hæc ulterius excutiendi provinciam demandavit. Præstitit, qnod mandatum erat, vir, si quis alius, Græcarum literarum scientissimus, scripta διάκρισιν, qua judicium suum de hac liturgia erudite atque eleganter exponit, quam propria manu scriptam, inter laceras ejus schedas MSS. nuperrime repertam, mecumque amice communicatam, hoc loco subjiciam, certus τοῖς φιλαρχαίοις rem gratissimam me facturum.

*T.1.p.818.

"De liturgiis quæ sub antiquorum autorum nomine solent circumferri, "doctos fere omnes video in unam iisse sententiam: relictas quidem esse "ab antiquis precationis & synaxεως celebrandæ formulas, iis vero multa "a posterioribus fuisse admista, prout visæ sunt ecclesiæ temporumve ra-"tiones postulare. Quod ut verum esse facile non abnuerim, ita in istius-"modi scriptis caute imprimis versandum censeo. Nam quæ illis constat "a posteritate recentius intermista fuisse, reliqois autoritatem minoere "est necesse, nisi iis stabiliendis aliunde ab indubitatæ fidei antiquitate "accedant firmamenta. Quod ad scriptum hoc, quod præ manibus est, "spectat, ut illud apocryphis & dubiis accenseremus, hæ fecere rationes. "Primo, exemplarium inconstantia. Quid enim habent fere simile versio "Erasmi & editio Morelliana? Secundo, plurima hic reperiuntur, quæ "quomodo illorum temporum esse possent, meritissimo potest dubitari, "quædam vero vel primo intuitu constat a Chrysostomo proficisci non "potuisse. Quæ sunt prioris ordinis, non attingam, e posteriore serie "unum afferam aut alterum. Nam quod in titulo omnium primo legitur, "sacerdotem sacra facturum esse debere προηγιασμένως ἐξωμολογημένον, si de "confessione apud sacerdotem facienda intelligatur, nt plane evincunt "verba statim sequentia μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν συνήθη τῷ προεστῶτι μετάνοιαν, Jo-"hannis nostri esse non potest. Norunt enim omnes qui in Sozomeno "sunt versati, sublatam a Nectario illam confessionis rationem, & a Jo-"hanne nostro nequaquam restitutam. Deinde ad finem liturgiæ p.1004. "prope calcem, habet titulus, Τότε λέγει τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ Χρυσοστόμου: ex quo "apparet in hac liturgia illam Chrysostomi citari. Nam ἀπολυτίκιον est "oratio, qua sacerdos post finita sacra solet populum dimittere. Monet

a Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 25. vol. 7. p. 651.

Sæc. IV. ab an. CCC.

"ergo titulus illam Chryſoſtomi orationem a ſacerdote proferendam, "qua pater is ſolebat conventum dimittere. Excipit hunc titulum pre-"cula in laudem Chryſoſtomi concepta, ubi τοῦ Χρυσοστόμου nomen, ut & "alias in hoc ſcripto, habetur, quod de Johanne dici cœptum non eſt "aliquot poſt ipſum ſæculis. Nam Georgius Alexandrinus ducentis, & "quod excedit, annis, ab ejus ætate remotus, cum omnes quibus ipſum "compellet, titulos ambitioſe ſcrutetur, hujus tamen nominis nuſquam "meminit, non omiſſurus ſi vel ſua ætate invaluiſſet. Quæ ſtatim ſe-"quuntur ejuſdem ſunt farinæ. Nam in eo quod ait rubrica, *proxime* "μετὰ τὸ κοντάκιον, monet, recitandum aliquod ſcriptum Johannis, niſi "κοντάκιον aliud quid ſignificet, quam, *ſcriptum*, *libellum*, *tomum*, qua "ſola ſignificatione legiſſe me memini. Deinde ſuccedit alia oratiuncula "priori ἀδελφὴ, iterum in Johannis noſtri laudem concepta. Atque in-"ter alia multa, hæc ſunt perſpicue quæ, Johanne noſtro conſcio, in "liturgiam venire nuſquam potuere. Sed enim hæc ab Eraſmo abſunt "omnia. Atque ut quod cenſeo, libere loquar, illa Eraſmi liturgia, cu-"jus Græcum exemplar librariis noſtris omnes ſerutantibus bibliothecas "nuſquam comparuit, videri poteſt eſſe Chryſoſtomi, multo magis quam "Morelliana. Sed quæ tertio loco ſumus addituri, etiam & illam Eraſ-"mi ſuſpectam reddent. Multa enim habuit liturgia illa qua uſus eſt "noſter, quæ non modo in hac, ſed nec uſpiam in Græcis quæ feruntur, "liturgiis antiquioribus habentur. Triplex erat hominum genus, qui "cum a ſacris myſteriis arcerentur, in liturgia tamen partes habebant "ſuas; κατηχούμενοι, ἐνεργούμενοι, & οἱ ἐν μετανοίᾳ. Pro Catechumenis ha-"bentur orationes quædam, p. 992. Sed quibus Chryſoſtomus uſus eſt, "vix quicquam habent commune. Colligam in unum quæ Chryſoſtomus "latius diſperſit in Ethico homiliæ ſecundæ in 2. ad Corinth, ut quæ hic "ſunt, cum iis quæ noſter habet, poſſit lector facilius comparare.

In citandis paginis edit. Savil. ſequitur autor. Verſionem noſmet adjicimus.

Ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων ἐκτενῶς δεηθῶμεν, στῶμεν καλῶς, δεηθῶμεν. Ἵνα ὁ πανελεήμων, καὶ οἰκτίρμων Θεὸς ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν. Ἵνα διανοίξῃ τὰ ὦτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν. Ὥστε ἀκοῦσαι ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Καὶ κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Ἵνα καταστείρῃ τὸν φόβον αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, καὶ βεβαιώσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν. Ἵνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης. Ἵνα αὐτοῖς δῴη νοῦν ἔνθεον, σώφρονα λογισμὸν, καὶ ἐνάρετον πολιτείαν, διαπαντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾷν, ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἔτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν, ἵνα ἐξέληται αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀτόπου πράγματος, ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος διαβολικοῦ, καὶ πάσης περιστάσεως τοῦ ἀντικειμένου. Ἵνα καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, ἵνα εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους πάντα τὸν βίον αὐτῶν, τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ τὰς οἰκετίας, τὰ τέκνα αὐτῶν, ἵνα αὐξήσας εὐλογήσῃ, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀγαγὼν σοφίσῃ, ἵνα κατευθύνῃ αὐτοῖς πάντα τὰ προκείμενα εἰς τὸ συμφέρον. Tum Catechumenos ſurgere jubet Sacerdos, deinde dicit, Τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσασθε οἱ κατηχούμενοι.

PRo Catechumenis intente oremus, recte ſtemus, oremus. Ut miſericordiſſimus ac miſerator Deus orationes exaudiat. Ut cordium ipſorum aures aperiat, ut audiant quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Et inſtiller ipſis verbum veritatis. Ut timorem ſuum in ipſis ſeminet, & confirmet fidem ſuam in animis ipſorum. Ut juſtitiæ evangelium ipſis revelet. Ut det illis mentem divinam, caſtam cogitationem, vitam cum virtute conjunctam, perpetuo quæ ipſius ſunt cogitare, quæ ipſius ſunt ſapere, quæ ipſius ſunt meditari, in ipſius lege die ac nocte morari. Intentius adhuc pro ipſis rogemus, ut eripiat eos ab omni malo & abſurdo negotio, ab omni peccaro diabolico, & omni obſidione adverſarii. Ut dignetur eos in tempore opportuno lavacro regenerationis, & remiſſione peccatorum, indumento incorruptionis; ut benedicat introitus & exitus eorum, omnem vitam ipſorum, domos eorum & habitationes, filios eorum, ut eos augeat & benedicat, atque ad menſuram ætatis perductos, ſapientia inſtruat, ut omnia quæ ipſis propoſita erant, ad utilitatem dirigat. *Tum Catechumenos ſurgere jubet Sacerdos, deinde dicit*, Angelum pacis petite, ô Ca-

τηχούμενοι.

Sæc. IV. ab an. CCC.

τυχόμενοι. Εἰρηνικὰ ὑμῖν πάντα τὰ προκείμενα, εἰρηνικὴν τὴν παροῦσαν ἡμέραν, καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν αἰτήσασθε. Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη. Ἑαυτοὺς τῷ ζῶντι Θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ αὐτοῦ παράθεσθε. Dein capita inclinare jubentur, clamantque omnes *Amen.*

techumeni. Pacifica vobis omnia, quæ proponentur, pacificum hunc diem, atque omnes vitæ vestræ dies postulate. Christianos vestros fines. Vos ipsos Deo viventi ac Christo ipsius commendate.

"Ἐνεργουμένων seu Dæmoniacorum mentionem in hac habemus liturgia. "At Chrysostomus Orat. 3 περὶ ἀκαταλήπτου, pag. 409. lin. 4. & Orat. 5. "pag. 415. lin. 41. docet a Diacono eos inter precandum coram populo "sisti solitos, jussosque capita tantum inclinare, καὶ τῷ σχήματι τοῦ σώματος "ποιεῖσθαι τὰς ἱκετηρίας, *atque illo corporis gestu supplicare.* Cujus con-"suetudinis in hac liturgia nullum est vestigium. οἱ ἐν μετανοίᾳ ii erant, "qui gravioris admissi criminis conscii, lachrymis se & pœnitentiæ de-"derunt. Eos etiam διωχθῆναι a sacerdote prohibitos docet Chrysosto-"mus, quod sacrorum non debent fieri participes, quinetiam commu-"nem formulam sæpe profert, qua eos sacris interesse vetuit sacerdos. "Hanc si in hac liturgia quæsiveris, frustra eris. Chrysostomus in ora-"tione πρὸς τοὺς Ἰουδαΐζοντας, pag. 371. l. 2. οὐχ ὁρᾶτε, inquit, ἐπὶ τῶν μυστηρίων "τί βοᾷ συνεχῶς ὁ διάκονος, ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους. Atque certe in illa quæ Ja-"cobi fertur, liturgia, habetur hæc particula ἐπιγνῶτε ἀλλήλους; at vero "in hac nostra τὰ κάτω; Quod si cum primum ad opus hoc accessi, præ-"vidissem hoc mihi datum iri negotium, facile magnam illorum temporum "liturgiæ partem, ex unius Chrysostomi operibus expediissem. Nunc ve-"ro ea tantum produxi, in quibus memoria fraudi non fuit. Quamob-"rem fuerit hæc liturgia illa, qua olim apud populares suos usus est "Chrysostomus: cum tamen adempta esse ei multa, multa addita con-"stet, necesse est illud scripto huic accidere, quod olim Navi Thesei fe-"runt contigisse, quam cum vellet studiosa posteritas conservare, partes-"que carie & putredine fatiscentes, aliis subinde resarcirent, ita tandem "est immutata, ut jure merito quæreretur, fueritne Navis illa qua The-"seus Cretam petiit.

Hactenus Cl. Halesius, in sanctis patribus diligenter versatus, in lectione Chrysostomi versatissimus: qui utinam quæ in animo habuit de resarciendis liturgiarum reliquiis, quæ hinc inde apud Chrysostomum dispersæ jacent, revera præstitisset. [a] Utinam saltem in ejus succedat locum, qui fractas, lacerasque veterum liturgiarum tabulas, undique colligeret, & cum liturgiis quæ supersunt hodie, accurate conferat.

	Edit. Savil. tom.	pag.
De Pœnitentia.	VI.	784
Ad Theodorum lapsum parænæses 2. eo fine scriptæ, ut Theodorum, qui sæcularem vivendi rationem amplexus erat, & de uxore ducenda consilium inierat, ad vitam asceticam revocarent. Theodorus iste Mopsuestiæ postea episcopus fuit. Notandum autem verum *parænæseon* istarum ordinem inverti.	VI.	55
Ad Innocentium papam epistolæ 2.	VII.	154
Ad Episcopos in carcere inclusos epistola.	VII.	138
Ad Olympiadem epistolæ 17. in exilio scriptæ.	VII.	51
Ad diversos epistolæ 225. maximam partem tempore triennalis exilii exaratæ. Ex his epistolam ad Cyriacum exulantem num. 125. spuriam esse pluribus contendunt Boisius & Halesius. [b] Quinque penultimæ Constantii presbyteri sunt (licet istarum prima in edit. Morell. pro Κωνσταντίῳ male habet Κωνσταντίνῳ) Eas ob styli similitudinem a Chrysostomo dictatas esse censet Fronto Ducæus: a quo tamen hac in re dissident eruditorum pars potior, ac illius, cujus nomen præferunt, Constantii proprium esse fœtum perhibent. Totidem in Saviliana, quot in Morelliana editione epistolæ habentur, diverso tamen ordine dispositæ. Præmissis enim 17. ad Olympiadem, & subnexis Constantii 5. reliquas 223. secundum ordinem alphabeticum personarum ad quas missæ sunt, medio loco edendas curavit Cl. Savilius.	VII.	104

a Conf. *Bingham.* Origin. Eccles. l. 13. c. 6. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11 not. 1. & 4. & 5. ad vit. *Constantii.*

	Edit. Savil. tom.	pag.
Sermo habitus cum Presbyter esset designatus.	VI. VIII.	443 100
Sermo antequam iret in exilium.	VII. VIII.	941 259
Sermo post reditum ab exilio priore, ex tempore recitatus anno 403. Habetur etiam apud Georgium Alex. in vita Chrysostomi.	VIII.	262

TOM. V.

In Parabolam decem millium debitoris.	V.	196
[a] *De Lazaro sermones 6.* Primus Antiochiæ habitus est, ultimum genuinum Chrysostomi fœtum non esse pluribus contendit Halesius, Edit Savil. tom. 8. col. 728.	V. VI. V.	220 670 271
In Paralyticum 38. annorum.	V.	264
In illud, *Pater, si possibile est.*	V.	213
In illud, *Intrate per angustam*, &c. *homiliæ 2.*	V.	175
In inscriptionem Actorum sermo, Antiochiæ habitus.	V.	274
De ferendis Reprehensionibus, & in Acta.	V.	282
In varia loca epistolæ ad Romanos homiliæ 5.	V.	292
In varia loca epistolæ 1. ad Corinthios homiliæ 4.	V.	330
De Eleemosyna in 1. Cor. 16. 1.	VI.	816
In illud, 2. Cor. 4. *Habentes eundem spiritum homiliæ 3.*	V.	368
In illud, 2. Cor. 11. *Utinam sustineretis.*	V.	391
In illud, Philip. 1. *Sive occasione, sive veritate.*	V.	410
Laus Maximi, & quales ducendæ Uxores.	VIII.	80
In illud, 1. Thessal. 4. *De dormientibus nolo vos*, &c. Sermo Antiochiæ habitus.	V.	418
In illud, 1. Tim. 5. *Vidua eligatur non minus.* Sermo Antiochiæ habitus.	V.	425
De proditione Judæ & Paschate.	V.	547
In Christi natalem.	V.	511
In cœmiterii appellationem & crucem.	V.	563
De cruce & confessione Latronis.	V.	567
De resurrectione Mortuorum.	VI.	703
De resurrectione Christi.	V.	581
De ascensione Christi homilia, Antiochiæ habita.	V.	595
De S. Pentecoste homiliæ 2.	V.	602
De Pœnitentia & Eucharistiæ.	VI.	790
De laudibus S. Pauli orationes 7.	VIII.	33
De Mansuetudine.	VI.	750
In illud, Act. 9. *Paulus spirans.*	VIII.	60
In inscriptionem Altaris Act. 17.	VI.	722
In illud, 1. Cor. 1. *Paulus vocatus.*	VIII.	102
Utilem esse lectionem Scripturæ.	VIII.	111
De precibus Christi in miraculis.	VI.	714
[b] *In eos, qui Paschate jejunant.*	VI.	377
In eos, qui cum Judæis jejunant.	VI.	385
In Eliam & Viduam.	VIII.	26
De futuræ Vitæ deliciis.	VIII.	71
Non esse desperandum.	VIII.	75
Peccata Fratrum non esse evulganda.	VI.	695
Non esse ad gratiam concionandum.	VIII.	93
De sanctis Martyribus homilia, Antiochiæ habita.	V.	618
Dæmones non gubernare mundum. Constantinopoli habitam esse opinatur Savilius.	VI.	680
In illud, Galat. 2. *In faciem ei restiti*, sermo Antiochiæ habitus; ex eo Hieronymum & Augustinum materiam litigandi accepisse arbitratur Savilius.	V.	398

[a] Homiliæ in Terræ motum, & in Divitem, ac *Lazarum*, lacuna ingens e codice Barocciano suppleta ab Erico Benzelio habetur in supplemento homiliarum Chrysostomi Gr. & Lat. edito *Upsal.* 1708. 4to. p. 26—35. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. not. 14. ad Hist. Conc. Nicæn.

De-

 Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.	
Demonstratio quod Christus sit Deus.	VI.	622	
Ad eos, qui scandalizati sunt, oratio ultimo omnium loco, (quantum conjecturis assequi possumus) a Chrysostomo scripta, certe post librum, *Quod nemo læditur nisi a seipso,* quippe cujus mentio inibi fiat.	VII.	1	
In Paralyticum per tectum demissum.	*		
Cur in Pentecoste legantur Acta.	*		
De mutatione nominum in Scriptura.	*		
De sanctis Martyribus homilia Antiochiæ habita.	*		
De S. Basso martyre.	*		
De S. Droside martyre.	*		
De Pœnitentia & Mæstitia Achab.	VI.	779	
TOM. VI.			
Unum & eundem esse Legislatorem utriusque Testamenti sermo, quem spurium licet (uti & alia omnia hujus tomi opuscula) esse censeat Fronto Ducæus; genuinum tamen esse Chrysostomi fœtum pluribus contendit Cl. Pearsonus Vindic. Ignat. part. 1. c. 9. p. 132.	VI.	640	D.
In illud, Gen. 1. *Vidit Deus.*	V.	642	D.
In illud, Gen. 1. *Faciamus hominem.*	V.	645	D.
In illud, Gen. 24. 10. *Pone manum tuam*	VII.	565	D.
De Serpente æneo. Severiani est.	V.	659	D.
De justo & beato Job sermones 4.	V.	949	D.
In illud, *Psalm.* 38. *Veruntamen frustra conturbatur.*	VII.	558	S.
In Psalm. 83. *Et turtur nidum.*	VII.	264	S.
In Eliam prophetam.	V.	672	D.
De Joseph & castitate.	V.	656	D.
De Susanna.	V.	703	D.
De tribus Pueris.	V.	698	D.
De Sigillis librorum, Esa. 46. 3. Severiani est.	V.	689	D.
De Fide & Lege naturæ.	VI.	837	D.
De sancta & individua Trinitate.	VI.	955	D.
De sancto & adorando Spiritu. Hanc homiliam agnoscit Photius in Bibliotheca p. 841. Vel Chrysostomi est (inquit Savilius) vel quod potius reor, alterius alicujus ex illa erudita antiquitate. Stylus enim magis concisus, & frequentes loquendi formulæ Johanni nostro non usitatæ.	VI.	729	
De sancta Pentecoste homilia, habita temporibus Arcadii Imp.	V.	976	D.
In illud, Johan. 1. *In principio erat Verbum.*	V.	747	D.
De occursu & Simeone.	V.	872	D.
In sancta Theophania Domini.	VII.	350	S.
De Nuptiis Johan. 2. *& contra Judæos, Gentiles ac hæreticos.*	VII.	284	S.
De Christo pastore & ove, Johan. 10.	VII.	595	D.
In decollationem Baptistæ, & *de Herodiade homiliæ* 2. quas Chrysostomo abjudicat Photius propter styli discrepantiam & humilitatem. De his homiliis, vel homilia potius, parum enim differunt, sic notavit Usserius noster in Biblioth. Theol. MS. in Chrysost. "Græce prius edita est *Augustæ*, ann. 587. cum notis Davidis Heschelii pag. 559, 560, 561. qui "putat eam esse concionem illam percelebrem, quam adversus Eudo-"xiam Augustam habuisse testatur Socrates lib. 6. cap. 18. & Sozomenus "lib. 8. cap. 20. & catalogus Alexandrinus pag. 230, 1, 2. & idem sane "est utriusque initium: Πάλιν Ἡρῳδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράττεται, &c. sed ve-"ra tamen videtur censura D. Savilii, cum Græculus quispiam ineptus "& indoctus, orationem cum hujusmodi principio a Johanne nostro ha-"bitam esse, apud ecclesiasticæ scriptores historiæ reperisset, affinxit ho-"mo impudentissimus humano capiti corpus plane belluinum, nobisque "pro vero hunc spurium, & falsissimum fœtum, supposuit, vix lectione, "nedum emendatione dignum. Habetur in Simeone Metaphraste, inde-"que in tomo 40. Surii, Aug. 29. p. 673. cum celebri illo exordio pro quo "in vetere Latina interpretatione, quod notandum, sequens hoc habe-"tur: *Heu me! quid agam? unde sermonis exordium faciam? quid dicam? "vel quid taceam?* Quod cum verbis sequentibus aptius cohæret quam			

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.	
" prius illud: Sixtus Senensis inter genuina Chrysostomi scripta duos " de martyrio Johannis Baptistæ sermones recenset, horum alter (inquit) " qui nunc exstat, sic incipit, *Heu me! quid agam? unde sermonis exor-* " *dium faciam?* alterius vero, quem nunc desideramus, initium est, *Rur-* " *sus Herodias insanit.* Prior ille habetur in primo volumine operum Chry- " stomi Edit. *Venet.* ann. 503. Alphabet. 2. fol. 86. 6. tomo quinto Edit. " *Basil.* ann. 1522. p. 284. & in multis aliis subsequentibus editionibus: est " autem idem prorsus (dempto exordio) cum altero illo, quem comme- " moravimus, πάλιν Ἡρῳδίας μαίνεται: cujus vetustissimum exemplar MS. " in Vaticana bibliotheca exstate notat Baronius ann. 404. §. 6. ab Anto- " nio Agellio Latine translatum, quod ad finem amplius habet viginti " circiter versus, in commendationem sanctarum fœminarum Novi Te- " stamenti. Verum additamentum illud non solum in vetere translatione " Latina, sed etiam in Simeone Metaphraste, Græcisque editionibus, " D. Hæschelii, & D. Savilii, penitus desideratur, ut Vaticano codice " alicunde assutum videatur. Ex hac oratione longum fragmentum pro- " ducitur in Damasceni parallelis fol. 39.			
In venerabilem Crucem, & *de transgressione Adami.*	VII.	502	S.
In dimissionem Cannneæ homilia, ex ejus parte posteriore excerpta est homilia 7ma intet eas *in Diversos* Origeni falso inscriptas. Genuinam esse, licet languidiuscule scriptam (uti sunt plurimæ Chrysostomi Constantinopolitanæ) probat Savilius. De hac enim oratione hæc habet Savilius: Et dogmata & doctrinam agnosco hic Chrysostomica, sed in stylo magna est disparitas: itaque inter ἀμφιβαλλόμενα relinquo. Oratio, ait Halesius, perelegans certe, & quæ disparitatem styli, ingenii, & doctrinæ puritate compenset.	V.	188	
In præcursorem Domini Johannem.	VII.	531	S.
In SS. apostolos Petrum & Paulum.	V.	992	D.
In SS. 12. apostolos.	V.	995	D.
In S. Thomam apostolum homilia. Citatur sub Chrysostomi nomine a synodo Lateranensi anno 650. habita, & a sexta synodo Oecumenica. Chysostomi tamen non esse stylus satis arguit.	V.	486	D.
In S. Stephanum protomartyrem.	V.	864	D.
In illud, 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea.* Prodierunt *Romæ* an. 1581. 10. Chrysostomi orationes (in quibus locum habet hæc homilia) Gr. Lat. Cardinalis Serleti jussu editæ, adjunctis Sept. Florentis Christiani conjecturis, qui hanc censuram addidit. " In concionante, & non semper " meditatos sermones promente, non requirenda est tam compta oratio. " Sane hæ homiliæ 10. excusæ *Romæ* 1581. multas habent ὑπερβάσεις, " multas ταυτολογίας, ut putem exceptas esse ab aliquo studioso Chryso- " stomi tempore, qui mella ista ab ore aureo concionantis sublecta in ta- " bularum ceris, nobis conservarit. Nam sic scripsisse, aut manum his " extremam imposuisse Chrysostomum, vix est ut credam. Vide Savil. " tom. 5. c. 749.	V.	799	D.
In annunciationem S. Deiparæ. Habetur etiam inter opera Gregorii Neocæs.	VII.	537	S.
In sancta Theophania, & S. Johannem.	VII.	533	S.
In parabolam de filio prodigo.	VII.	539	S.
In illud, Matth. 12. 14. *Collegerunt Judæi concilium.*	VII.	326	S.
In decem Virgines, Matth. 25.	VII.	554	S.
In Meretricem & Pharisæum, Luc. 7.	VII.	490	S.
In sancta & magna Parasceve.	V.	906	D.
In Samaritanam, Johan. 4. Epilogus decerpitur ex Hom. 31. in evangelium Johannis.	*		
De cæco a nativitate, Johan. 9.	V.	761	D.
In tridunnam Christi resurrectionem.	V.	592	
In Christi ascensionem sermones 4. a Geratdo Vossio primum editi in appendice ad Gregorium Thaumaturgum, *Mogunt.* 1603.	*		
	V.	973	D.
	VII.	426	S.
	V.	970	D.
Bonum Christi discipulum benignum esse.	VI.	903	D.

Sæc. IV. ab an. CCC.

De

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.	
De Pseudo-prophetis & falsis doctoribus homilia, quæ habetur etiam inter Ephræmi opera a Ger. Vossio edita. Johannis Nestentæ esse censent Vossius & Pearsonus.	VII.	211	S.
De Circo oratio. De hac oratione audiamus censuram duorum doctissimorum virorum Savilii, & Boisii, quibus immane quantum debent opera Chrysostomiana. Savilius tom. 6. c. 827. "Oratio nec Chrysostomi, nec "alicujus docti; ei tamen in gratiam doctissimi Bulengeri (cui de ea optime persuasum est) locum inter ἀμφιβαλλόμενα dedimus, quæ vix inter "νοθευόμενα extremo loco consistere debuisset. Certe criticis, quisquis est, "crucem fixisse videri queat. Addit Jo. Boisius (col. 849.) "Hanc orationem adeo scatere monstrosis verbis, ut ne ab homine quidem in media Græcia nato, illisque temporibus æquali, in quibus Græca lingua vigebat, possit intelligi: illamque scriptam esse ætate, in qua Græca lingua sui multum dissimilis esse cœpit, & ad Latinæ linguæ imitationem "se studiose accommodare.	VI.	974	D.
In Salvatoris nostri nativitatem homilia, quæ genuinum Chrysostomi opus videtur, sub istius quippe nomine a Cyrillo Alexandrino citata lib. *ad reginas* Concil. tom. 3. col. 118.	V.	846	D.
In illud, Luc. 2. *Exiit edictum*.	V.	715	D.
In oraculum Zachariæ redditum, Luc. 1.	VII.	340	S.
In conceptionem Johannis.	V.	831	D.
In illud, Matth. 6. *Cavete, ne eleemosynam*.	VII.	486	S.
De fugienda simulata specie.	VII.	297	S.
De Muliere fluxum sanguinis passa.	V.	816	D.
De Patrefamilias & Operariis, Matth. 20.	V.	708	D.
In parabolam de ficu arefacta, Matth. 21.	VII.	252	S.
De Pharisæo & convivio, Luc. 7.	VII.	280	S.
De Lazaro & divite, Luc. 16.	V.	728	S.
De Publicano & Pharisæo, Luc. 18.	VII.	233	S.
De cæco & Zacchæo, Luc. 18.	V.	731	D.
Religiosum facetiis uti non debere.	VI.	963	D.
De S. Johanne Theologo.	*		
De adoratione S. Crucis.	V.	877	D.
De confessione S. Crucis.	VII.	864	
De negatione Petri, Matth. 26. Decerpitur ex homilia 3. in illud, *Habentes eundem spiritum*.	V.	382	S.
De jejunio & eleemosyna.	VI.	883	
In sacrum Pascha.	V.	587	
In secundum Domini adventum. Decerpitur fere tota ex homiliis in epistolam ad Romanos.	V.	782	D.
Florilegia 31. ex homiliis Chrysostomi decerpta per Theodorum Magistrum. In editione Saviliana Florilegia habentur 48. additis nempe 5°. 9°. 11. 21. 28. 32, 33. 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48. Verum ex his quamplurima ex iis quæ supersunt homiliis excerpuntur, atque adeo alibi habentur. Ex Gr. Florilegium 33. idem est cum homilia modo memorata de confessione S. Crucis.	VII.	665	

TOM. VII.

[a] *Commentariorum in Matthæum homiliæ* 91. in editione Saviliana 90. Notandum enim est diversas in binis editionibus homiliarum & opusculorum divisiones aliquando inveniri; unde fit, ut non raro in numeris eorum differentia quædam deprehendatur. Exemplo sit opus præsens, quod in hac editione 90. in illa 91. homiliis constat: cum tamen unum idemque opus utrobique perfectum habeatur. Quinetiam ne quis forsan inde error oriatur, monendum duximus lectorem, ingens sæpenumero reperiri discrimen in titulis opusculorum utriusque editionis. Ex gr. ho-	II.	1	

a Homiliæ in Evang. S.Matth. Interprete *Petro Duval* episc. Sagiensi, Gallice habentur in Bibl Regia Cod. 1084. eædem Gallice ex versione *Anton. de Marsilly* (le Maitre) prodierunt 3. vol 4to *Paris.* 1665. Homiliæ aliquot hujus operis servantur in perantiquo Cod MS. *Helmstadii* in Bibl. Academica, ex quo Cod. varias lectiones vulgarunt *Jo. Saubertus* ad Calc. variarum lectionum textus Gr. Evang. S. Matth. *Helmst.* 1672. & *Jo. Andreas Schmidius* in Dissert. de lectionario *Jo. Chrysostomi Helmst.* 1703.

Sæc. IV. ab an. CCC.

	Edit. Savil. tom.	pag.
milię quæ in editione Saviliana titulum habent *In Oziam*, in Morelliana dicuntur homiliæ In illud *Isaiæ*, *Vidi Dominum*: quæque in ista est in *Annam* quarta, in illa quintum fortitur locum. Quod semel monuisse sufficiat.		

Sæc. IV. ab an. CCC.

TOM. VIII.

	Edit. Savil. tom.	pag.
Operis imperfecti in Matthæum homiliæ 54. (seu potius *Commentarius in homilias perperam distributus*) Lat. Chrysostomi non esse ab omnibus jam agnoscitur. Videtur potius Latini cujusdam scriptoris, ejusque Arianizantis opus: saltem, a quibusdam ex grege Arii, Montani, Manichæi, &c. non leviter interpolatum. Opus quidem non ineruditum, & Chrysostomi ævo certo certius scriptum; sed quod autorem Græcum vix agnoscit: ac proinde neutiquam mirum videri debet Græca hodie non reperiri. Mirum tamen prorsus est, quid Possevino in mentem venerit; cum diserte scriberet operis hujus homilias 54. Græce Latineque non semel produisse, Apparat. in Johan. Chrysost. p. 855. Sed de hoc opere pluribus infra.	*	
Commentariorum in evangelium Johannis homiliæ 87. quas uti & priores in Matthæum Antiochiæ adhuc presbyter scripsit teste Nicephoro. Notandum vero ex iis homilias 62, 63, & 64. (vel ut Latini codices distinguunt, 61, 62, 63.) easdem esse cum quinque postremis homiliis inter opera Basilii Seleucensis, edita Græce a Commelino 1596. & sub illius nomine a Theodoro Peltano versas haberi in Bibliotheca patrum.	II.	555

TOM. IX.

	Edit. Savil. tom.	pag.
In Acta Apostolorum homiliæ 55. In his plurima confuso admodum atque abrupto ordine disposita deprehenduntur: unde binas ἐκδόσεις jam inde ab antiquis temporibus liber iste homiliarum sortitus esse Savilio videtur: quibus in unum postea compaginatis ac commixtis confusionis haud parum accessit.	IV.	607
In epistolam Pauli ad Romanos homiliæ 32.	III.	1

TOM. X.

	Edit. Savil. tom.	pag.
In D. Pauli epistolam 1. *ad Corinthios homiliæ* 44	III.	243
In epistolam 2. *ad Corinthios homiliæ* 30.	III.	541
In epistolam ad Galatas commentarius perpetuus.	III.	709
In epistolam ad Ephesios homiliæ 24.	III.	763

TOM. XI.

	Edit. Savil. tom.	pag.
In epistolam ad Philippenses homiliæ 15.	IV.	1
In epistolam ad Colossenses homiliæ 12.	IV.	89
In primam ad Thessalonicenses homiliæ 11.	IV.	161
In secundam ad Thessalonicenses homiliæ 5.	IV.	221
In 1. *ad Timotheum homiliæ* 18.	IV.	249
In 2. *ad Timotheum homiliæ* 10.	IV.	329
In epistolam ad Titum homiliæ 6.	IV.	381
[a] *In epistolam ad Philemonem homiliæ* 3.	IV.	411
In epistolam ad Hebræos homiliæ 34. sive Ἑρμηνεία continua ἐκτεθεῖσα (uti præ se fert titulus) ἀπὸ σημείων μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ (Chrysostomi) παρὰ Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας.	IV.	427

Opuscula tomis 9, 10, & 11. comprehensa a Chrysostomo post susceptum episcopatum scripta esse autor est Nicephorus. Homiliæ in epistolas D. Pauli prodierunt antea Græce (sed mirum quam corruptæ) *Veronæ* 1532. fol. Latine vero a Wolfgango Musculo versæ *Basil.* 1536. fol. deinde Gr. Lat. a Commelino editæ *Heidelberg.* 1596 [b]. Obiter id mihi notare liceat, haberi Biblioth. Vindob. vetustissimo Cod. Theol. 157. anonymi cujusdam *expositionem in Pauli epistolas ex S. Johannis Chrysostomi hypothesibus* & *homiliis* in easdem epistolas compendiose excerptam. In quo codice, id præter alia

[a] Hæ Homiliæ nova versione ornatæ editæ sunt a *Georgio Raphelio* pastore Luneberg. Eccles. *Lavenburg.* 1712. [b] Denuo Homiliæ in Epist. S. *Pauli* (Interprete *Nicolas Fontaine*) Gallice prodierunt *Parisiis* 1676. 7. vol. 8vo.

memo-

 memoratu dignum, *epistolas Paulinas* dividi in Ἀναγνώσεις, sive lectiones, in Κεφάλαια, sive *capita*, in Στίχοις, sive *versus*. Exempli gratia, in fine epistolæ *ad Romanos* hæc leguntur, Ἀναγνώσεις ε. Κεφάλαια ιθ. Μαρτυρίαι μθ. Στίχοι ϡκ. hoc est, *Lectiones* 5. *Capita* 19. *Testimonia veteris testamenti* 49. *Versus* 920.

Chrysostomi *synopsis Vet. Testamenti* extat Græce MS. in bibliotheca Cl. Is. Vossii. Verum an genuina sit, pro certo affirmare non possum, utpote quam nondum percurri. Immo non esse genuinum Chrysostomi opus, ipse mihi olim confessus est Vossius.

Cæterum de operibus D. Chrysostomi dubiis vel suppositititiis paucula lector monendus est.

I. Sixtus Senensis, Antonius Possevinus, aliique vulgares critici scriptorum D. Chrysostomi dubiorum & spuriorum catalogum satis amplum dederunt; quem per otium lector consulere potest: in quo præter *opus imperfectum in Matthæum*, &c. habentur *expositio in evangelium D. Marci*, *homiliæ* 59. *ad populum Antiochenum*, aliaque partim ex variis Chrysostomi sermonibus consarcinata; partim aliunde accepta; quæ a Chrysostomi operibus jam penitus abjudicantur.

II. Fronto Ducæus opera suppositititia (quæ tamen ab autoribus Chrysostomo coævis, vel ab ejus saltem ætate non longe remotis, scripta esse existimat) præter paucos quosdam *sermones in Psalmos* ad calcem tomi 3. omnia in tomum 6. conjecit; prout a nobis supra recensentur.

III. Editioni suæ omnium optimæ & castigatissimæ indicem operum Chrysostominianorum præmisit vir doctiss. Hen. Savilius, tum eorum, quæ pro veris ac germanis, tum quæ pro ambiguis & falsis habuit; rejectis in calcem tomi octavi conjecturæ suæ rationibus, aliisque criticis observationibus ac notis tam ipsius quam virorum doctissimorum, ac in adornanda editione Etonensi συνεργῶν, Boisii, Halesii, ac Dounæi. Ex operibus supra recensitis, quæcunque litera præfixa carent, genuina a Savilio, ejusque συνεργάταις perhibentur, nisi forte adjecta notula contrarium innuat; quæ vero literam D. sibi præfixam habent, in dubiorum, quæ S. in spuriorum classem ab eo relegantur. ª Restat autem, ut recenseamus ordine opuscula Chrysostomi, quæ in editione Morelliana frustra quæsita in Saviliana exhibentur; quæ sequuntur, in suas quæque classes pro Savilii censura digesta.

GENUINA

TOM. V.

In proditionem Judæ & Pascha homilia, nec eadem prorsus cum illa ejusdem argumenti, quæ habetur tom. 5. edit. Morell. nec diversa prorsus: licet tam multa habeant communia, ut propemodum eadem oratio esse videantur.

In crucem Christi & latronem homilia, de qua paria dicantur, ac de priore.

In Publicanum & Pharisæum. Ἀπάνθισμα est ex oratione 5. contra Anomæos excerptum.

In illud, *Ne confidat nimis, qui stat*. Pars est homiliæ 26. in Matthæum.

TOM VI.

De perfecta Charitate. Ἀπάνθισμα videtur.

De Pœnitentia oratio.

De Eleemosyna oratio.

In eos qui obdormierunt, *oratio Sabbato Pentecostes habita*; omnia fere habet communia cum *homilia de perfecta Charitate*.

De Jejunio orationes 2.

Animæ medicinam anteponendam esse corporis medicinæ. Ἀπάνθισμα est.

Sacerdotibus divitias exprobrandas non esse. Ἀπάνθισμα est.

DUBIA.

TOM. V.

De Theatris non frequentandis sermo alter.

Quomodo Adam acceperit animam, &c.

Protheoria in Psalmos.

In illud, *Dominus regnavit*, &c. Severiani esse censet Halesius.

In orationem Dominicam.

In prodigum Filium, &c.

In Mulieres, quæ unguenta attulerunt, &c.

In illud, *Quomodo novit literas*, &c.

In Cananæam, & Pharao, &c.

In illud, *Non quod volo, hoc facio*, &c.

In illud, *Sponte peccantibus nobis post acceptam cognitionem veritatis*, &c. Ἀπάνθισμα est.

Sermo in Principium indictionis.

In pretiosam Crucem homilia, quæ Josephi Thessalonicensis archiepiscopi est.

In exaltationem pretiosæ Crucis.

In S. apostolum Thomam.

In nativitatem Christi, & quod unicuique climati, &c.

In S. Stephanum protomartyrem.

In mediam Hebdomada jejuniorum.

In festum Palmarum.

In S. Virginem Deiparam.

In S. Deiparam.

In proditionem Salvatoris, &c.

In pretiosam & vivificam Crucem, &c.

In Latronem, & proditionem Salvatoris.

In salutiferam Sepulturam, & triduanam Resurrectionem. Ἀπάνθισμα est.

Oratio catechetica in S. Pascha.

In Pascha orationes 7.

In Pentecosten orationes 2.

In synaxin Archangelorum.

ª Conf. Oudin. tom. 1. p. 766. seq.

TOM. VI.

Oratio exhortatoria ad pœnitentiam, &c.
De Pœnitentia & Eleemosyna.
De Pœnitentia.
De Eleemosyna.
De Jejunio orationes 7.
De Patientia & Mortuis non amare deflendis.
De Patientia.
De salute Animæ. 'Ἀπάνθισμα videtur.
Ad Catechumenos.
Deploratio eorum, qui Christi virgines corrumpunt.
Contra Hæreticos.
Precationes duæ.

TOM. VII.

In resurrectionem Domini.
In Dominicam novam, & in apostolum Thomam.
In S. Stephanum orationes 3. ultima certissime spuria est.
In S. Pentecosten.

SUPPOSITITIA.

TOM. I.

Expositio in Psalmos, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107.
Expositio in Psalmi 118. stationes tres. Expositiones novem istorum Psalmorum modo memoratas ex Theodoriti commentariis maximam partem decerptas esse monet Fronto Ducæus.

TOM. VII.

Epistola ad Monachos utilitatis & sobrietatis plena.
In expulsionem Adam, & de malis mulieribus.
In annunciationem S. Deiparæ.
In illud Psalmi 92. *Sustulerunt flumina vocem.*
In illud Psalmi 75. *Vovete & reddite Domino.*
In illud Matthæi 18. *Quæcunque ligaveritis.*
In illud Judæorum dictum Johan. 7. *Dæmonium habes.*
De Pœnitentia.
De Fide.
De Spe.
De Charitate homiliæ 2.
Quod Charitas secundum Deum sit opus divinum.
ᵃ In illud Matth. 4.6. *Si filius Dei es, projice teipsum.* Nestorii esse ex Marii Mercatoris autoritate constat.
In proditionem Judæ, & passionem Christi.
In nativitatem Domini sermones 2.
In Rachel & Infantes.
In Herodem & Infantes.
In Martham, Mariam, Lazarum, & Eliam prophetam.
In illud, *Egressi Pharisæi consilium ceperunt.*
In Meretricem & Pharisæum orationes 2.
In ascensionem Domini.
In metamorphosin Domini oratio, sub Procli etiam Constantinopolitani nomine edita habetur.
In festum Palmarum.
In metamorphosin Domini orationes 2.
In S. Johannem Theologum.
In S. Johannem Theologum, Apostolum, & Evangelistam.
In illud, *Eripe me Domine ab homine malo.*
De Siccitate.
In Jordanem fluvium.
In illud, *Cum ascenderit Dominus in templum.*
In Mesopentecosten.
In Samaritanam Johan. 4.
In illud, *Pater si possibile est.*
In Parabolam, Homo quidam descendit, & incidit in latrones, Orat. 2.
In nativitatem S. Johannis Baptistæ.
In Abraham & Isaac.
In nativitatem Domini oratio. Severiani est.
In Zacchæum & Publicanum.
In Centurionem Luc. 7.
In illud, *Exiit seminans seminare.*
In secundum adventum Domini.
In Paralyticum Joan. 5.
In illud Lucæ, *de Didrachma.*
Quod oporteat gratiam habentem communicare non habenti.
In parabolam Oeconomi injusti oratio. Asterii est.
De Jejunio sermones 3.
In illud, *In tribulatione dilatasti mihi*, &c.
De Patientia, & consummatione sæculi. Habetur (etiam integrior) inter S. Ephræmi opera a Vossio edita.
In filium Viduæ, Luc. 7.
In Samaritanam, & de interpretatione Messiæ.
In Serpentem æneum, &c.
In sacrificia Cain, &c.
In passionem Domini.
In Publicanum & Pharisæum, Luc. 18.
In principio sacrorum Jejuniorum orationes 2.
In ascensionem Domini.
De Jejunio orationes 2.
De Oratione sermo, cui multa Chrysostomi admiscentur. De hac oratione, hæc habet Halesius noster in notis Savilianis. "Mutilatoris alicujus opus, qui aurum Chrysostomi purum aliquando commutavit, & sua scoria corrumpit; similiter ad locum

ᵃ Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 285.

"p. 476.

"pag. 476. lin. 44. D. Savilius, *hæc Chrysostomi sunt, non tamen omnia, itaque ut aurum a scoria discernamus, quærendi apud Chrysostomum* Fontes.

In illud, *Ignem veni mittere in terram.*

Admonitiones spirituales.

In illud, *Cavete, ne eleemosynam vestram,* &c.

In adorationem Crucis.

In resurrectionem Christi, & mulieres unguenta afferentes.

In annuntiationem Deiparæ, & contra Arium.

De Eleemosyna.

In Lazarum redivivum orationes 3.

In S. Johannem præcursorem.

In illud, *Venite, & exultemus.*

Ἐκλογαὶ *per Theodorum Magistrum collectæ* 17.

ALIENA.

Severiani Gabalorum episcopi de Creatione mundi orationes 6.

Gregorii Thaumaturgi oratio in S. Theophania.

Pantaleonis presbyteri Monæ Byzantiorum oratio in exaltationem Crucis.

TOM. VIII.

Theodori Mopsuesteni (lapsi) responsio ad Chrysostomi parœneses ad eum missas. Ad Chrysostomi epistolam respondere voluisse videtur hujus ἀντιγράμματος autor, quisquis ille fuerit. Neque enim Theodori esse potest frigidum hoc, ineptum, & pene ridiculum σύνταγμα, quem Sozomenus πολυΐστορα fuisse, & liberalibus disciplinis excultum scribit, neque cujuspiam, ut opinor, illins ætatis, cum & tum, & aliquot post sæculis Chrysostomi cognomen ignotum fuisse videatur, ut ex Georgio Alexandrino, qui post ducentos minimum annos vixit, constare potest.

Synodi ad Quercum contra Chrysostomum habitæ acta.

Vitæ Chrysostomianæ scriptores.

Hactenus editio Saviliana: quæ sequuntur opuscula variis abhinc locis & temporibus prodierunt.

De inani Gloria, & educandis a parentibus liberis homilia.

In S. Christi nativitatem.

In S. Lumina.

In recens baptizatos, & de Paschate.

In S. Basii episcopi & martyris memoriam.

Post Terræ motum. Sex istas homilias Gr. Lat. edidit sub Chrysostomi nomine Fr. Combefis. *Paris.* 1656.

Homilia de morali Politia, in Præcursoris decollationem, atque mulierem peccatricem, edita est ab eodem Combefis. 1645.

Homilias 4. *in Psalmos* Gr. Lat. edidit Jo. Bapt. Cotelerius, socius Sorbonicus *Paris.* 1661. quas genuinas esse agnoscit.

In Danielem prophetam interpretatio Gr. Lat. ab eodem ibid. edita. Eam vel non esse Chrysostomi, vel fusioris saltem commentarii eclogam & epitomen esse merito censet Cotelerius.

Homilia in illud Matth. 21. 23. *in qua potestate hæc facis?* Antiochiæ habita, Gr. Lat. cum notis edidit idem Cotelerius Monument. Eccl. Græc. tom. 3. p. 121.

Oratio in Diodorum Tarsensem, a Cl. Bigotio ad calcem Palladii primum edita: una cum antiqua versione (mutila tamen) quæ habetur apud Facundum Hermianensem episcopum, lib. 4.

[a] *Epistola ad Cæsarium monachum adversus Apollinarii hæresin*, tempore secundi ipsius exilii scripta. Antiquam hujus epistolæ per multa retro sæcula desideratæ versionem Latinam e codice Florentino olim descripsit Petrus Martyr Florentinus, ac delatam secum in Angliam in Cranmeri archiepiscopi Cantuariensis bibliotheca reposuit: unde nobile illud, si quod unquam aliud, adversus transubstantiationis dogma testimonium protulit, in Defens. Eucharist. adverf. Gardinerum Wintoniensem part. 1. p. 390. 502. Edit. *Tigur.* 1559. & Loc. Commun. Class. 4. cap. 10. p. 603. Verum post Cranmeri martyrium direpta archiepiscopali bibliotheca epistola nusquam postea comparuit. Hinc factum est, ut inter alios Cardinalis Perronius merum esse figmentum, ac nusquam exstitisse hanc epistolam audacter asserere non dubitarit. Tandem paucis abhinc annis V. Cl. Emericus Bigotius versionem istam ex codice Florentino in bibliotheca Dominicanorum D. Marci asservato a se descriptam Palladii dialogo de vita Chrysostomi subnexuit. Verum impressione ad umbilicum perducta, epistolam a reliquis divulsam supprimendam curarunt censores aliquot Sorbonici: de qua insigni fraude merito conquestus est ex Reformatorum gente Parisiensis theologus*. Interea nos non contemnendum hujus epistolæ fragmentum Græcum ex bibliothecæ Arundelianæ antiquo codice MS. descriptum in *Chartophylace* nostro pag. 69. edidimus. Eodem circiter tempore Stephanus Le Moyne de antiquitate ecclesiastica præclare meritus, integram versionem Latinam plurimis quidem mendis scatentem inter *Varia sua*

* Expostulat. lib 12. Anastasis in Hexaem. præmissa Lond. 1682. 4to.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 3. p. 33. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 43. vol. 1. p. 428. *Le Moyne* Varia sacra tom. 1. p. 530. *Wakeum* in Vindiciis suis Anglice editis expositionis Doctrinæ Eccles. Anglic. *Le Quien* Dissert. Damasc. p. 48. & in not 270. Epist. ad Cæsarium cum notis & dissertatione *P. Jo. Harduini.* *Zornii* Opusc. sacr. tom. 1. p. 727. *Altonaviæ* 1731. *Drylingii* Observat. Miscellan. §. 9. p. 361. seq. *Lips.* 1736. *Canisii* Lection. Antiq edit. nov. tom. 1. p. 233.

Sæc. IV. ab an. CCC. *Sacra* exhibuit. Nec laude sua fraudandus est clarissimus ecclesiæ Anglicanæ theologus, qui ipsum quaternionem a doctoribus Sorbonicis e codice Bigotiano abscissum nactus, eum *Expositionis suæ adversus Meldensem episcopum Vindiciis* patrio sermone editis *Londini* 1686. una cum *præfatione Bigotiana*, & fragmentis Græcis, quotquot reperire poterat, quæque ad editionem suam ornandam collegerat Bigotius, fideliter subjecit.

Epistola ad Monachos, quam in Thesauro Ascetico Petrus Possinus Jesuita Græce & Latine evulgavit *Parif.* 1684. familiam ducit Chrysostomi *epistola ad Monachos*, qua potiora severioris vitæ documenta, præcipue de studio, modoque orandi Ascetis tradit. Deprompta est, una cum aliis, ex Fr. Turriani codice MS. *de re Ascetica*, quem annorum plusquam 500. esse, judicat Possinus. Verum in hoc opusculo desideratur suavis illa, & nativa dicendi vena, nobile illud acumen, vividusque spiritus quæ in Chrysostomi scriptis se ubique produnt. Languidius est, & sequioris potius fæculi opus. Quam tamen censuram eruditorum judicio lubens submitto. Exstant apud Cl. Galeum sequentia Chrysostomi opuscula, sive homiliæ. Λόγος περὶ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων. Περὶ τοῦ μὴ κατηγορεῖν τοὺς ἱερεῖς. In illud, οὐδὲν ποιεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ υἱός. Εἰς τὸν Μελχισεδὲκ. In illud, εἰ μὴ ἀφῆτε τοῖς. *In Davidem. In Paulum.* Περὶ μετανοίας, καὶ εἰς διάφορα ῥήματα ψαλτηρίου, καὶ σωτηρίας. In illud, *Johannes audiens in carcere.* Ὅτι δεῖ τὴν πίστιν καὶ βίον ἔχειν ὀρθόν, &c. *In Zacchæum & de Eleemosyna. In Psalmum* 71. In illud, *viri cujusdam divitis. In Psalmum* 37. *De cruce.* 12. *homiliæ de variis argum. In decollationem S. Johannis. In festum* ὑπαπαντῆς. *In Geronticum S. Macarii.* Περὶ ὄφεως *sermo* πρῶτος. *De Oratione, Jejunio, Eleem. De Pœnitentia & compunctione*, & *quod Deus*, &c. Exstant apud Georg. Wheeler Baronettum ista. *In Resurrectionem. In Thomam diffidentem. In Paralyticum. In Mesopentecosten. In Samaritidem. In Assumptionem. In Pentecosten. De Patientia & Gr. actione. In omnes Sanctos. In Occursum. De Jejunio. In Annunciationem. In Divitem & Lazarum. In B. Virginem. In Prodigum. De Publicano. In festum Palmarum. In Ficum aridam. In Judam proditorem, & multæ ex his homiliæ bis habentur.* [a]

Porro exstant in editionibus operum Chrysostomi Latinis, quæ in Græcis non habentur, *Opuscula* & *homiliæ* quamplurimæ; de quibus fuse agunt Sixtus Senensis, & Ant. Possevinus, ad quos, nos ea summatim recensere contenti, lectorem remittimus. Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] In Editione *Basiliensi* 1558. habentur Latine.

TOM. I.

In Genesin homiliæ 10.
In Exodi cap. 27. *de Moyse.*
In Judicum 11. *de Jephte.*
In libros Regum homiliæ 7.
In Job homiliæ 2.
In Psalmos homiliarum, seu potius expositionum volumen ex variis diversorum scriptorum, imprimis vero Chrysostomi & Theodoriti sermonibus contextum, & a Gentiano Herveto Latinitate donatum. Omissum in editione ista Basiliensi, habetur in edit. *Parif.* 1556. atque aliis. Pars longe maxima genuinus est Chrysostomi fœtus, & habetur tom. 3. edit. *Morell.* tom. 1. *Savil.*
In Psalmos homiliæ aliæ 21.
In illud Sapientiæ 9. *Justorum animæ in manu Dei sunt.*
In Esaiam homiliæ 4.
De Hieremia propheta.
De tribus Pueris.
De S. Susanna.
De Jona propheta.
In illud Zachariæ 6. *Ecce vir Oriens.*

TOM. II.

Opus imperfectum, seu *Commentariorum in evangelium S. Matthæi homiliæ* 54. Habentur in edit. *Morell.* ac in omnibus Latinis: seorsim vero prodierunt *Colon.* 1487. 4°. & *Antverp.* 1537. 8°. Ista autem posterior editio iniquas manus passa est, ab Arianorum (uti præ se fert titulus) fæcibus purgata. *Par.* 1543, 1547. præcipue vero 1557. 8°. quam etiam sordibus omnibus purgatam esse jactitat editor. Verum prætextu purgationis ab Arianis fæcibus faciendæ, penitus detruncatur locus ille πολυθρύλλητος a nobis crebro adversus pontificios allatus de S. scripturæ lectione laicis non interdicenda in homilia 49°. ab illis verbis inclusive [Et quare jubet in hoc tempore omnes Christianos conferre se ad Scripturas?] in edit. *Morell.* pag. 174, 175. usque ad illa item inclusive [Et per hoc incident in abominationem desolationis, quæ stat in sanctis ecclesiæ locis,] ut alias fraudes taceam, & locum de Eucharistia luculentum penitus omissum. Locum quidem de scriptura ab omnibus legenda operi huic a Protestantibus nonnullis præter codicum MSS. fidem immissum esse, conquerentes quosdam me olim legisse

[a] Homilia de *Melchisedecho* (quæ incipit, Ἀποπληρῶ ὑμῖν σήμερον βούλομαι ...) primum edita ab *Erico Benzelio* ex MS Baroccianο, habetur Gr. Lat. cum notis in supplemento homiliarum *Chrysost.* Upsal. 1708. Idem *Benzelius* lacunas homiliæ in Psal. 95. 1. quæ incipit, ἐγείρει τις ..., supplevit, & primus edidit. Homil. in Joh. 5. 19. (quæ incipit, Ὦ τοῦ θαύματος ...) Gr. Lat. habetur in eodem supplemento *Upsal.* 1708. 4to. [b] Conf. *Oudin.* tom 1. p 776. seq.

me-

Sæc. IV. ab an. CCC. memini. Verum næ is risu excipiendus, qui ejusmodi somnia propinat; de editione interim *Colon.* 1487. longe ante cœptam reformationem adornata securus, in qua locus iste totidem verbis legitur. Hoc opus imperfectum, ex vetustiorum commentariis compilatum, quod Chrysostomi nomine passim circumferri solet, scriptoris cujusdam Latini esse, suo loco monuimus, & jam fere consentiunt omnes. De dogmatibus ecclesiasticis, & hæreticorum quæ tunc vigebant controversiis, pugnantia sæpe loquitur, ut vel insigniter interpolatum esse, vel autorem sibi haud bene constare necesse sit. Mihi quidem verisimile videtur, autorem fuisse hominem catholicum; quæ vero *Arianismum* sapiunt & τῷ ὁμοουσίῳ dogmati bellum indicunt, nihil aliud esse, quam scriptoris cujusdam Ariani, *glossemata* & *animadversiones*, ad refutandum ipsius autoris textum, quæ primo quidem margini, prout occurrebant, appositæ, postea librariorum fraude, vel incuria, in textum intromissæ sunt. Possem id plurimis exemplis demonstrare, unicum dabo. Homil. 33. pag. 119. ubi de his verbis agit, *Dicit Dominus vineæ procuratori suo. Cui procuratori? Sine dubio Filius dicit Spiritui Sancto. Et si volueris concedo tibi, ut Pater Filio dicat.* Mox sequitur hæc nota; *Non quæro utrum Filius sit Patris procurator, aut Spiritus S. Filii; sed hoc dico, quia procurator domus & paterfamilias nec ejusdem Substantiæ possunt esse, nec una persona esse, nec æqualis dignitas: si ergo alter paterfamilias, alter procurator patrisfamilias, quomodo locum habet Ternitas tua? Si autem ejusdem substantiæ iste est, & est minor, injuriam facit substantiæ; si vero non æqualis dignitas, ubi est una substantia?* Quæ manifesto mihi respicere videntur Ariani cujusdam notam, autorem dum legeret arguentis, & hæc pro re nata objicientis. Sublata hac periodo commode fluunt reliqua; ne dicam hæc verba in quibusdam codicibus MSS. non reperiri. Quod, & in aliis quibusdam locis ejusdem commatis notari potest. Quicquid sit; autor Theodosii M. ætate vixisse videtur [a]. De Photino, Eunomio, Macedonio, &c. tanquam sui ævi hæreticis, ubique loquitur; nec semel diserte dicit, Homil. 49. p. 173. *Se omnes hæreses, & mala spiritualia quæ ecclesiam infestabant, a tempore Constantini, usque ad tempus Theodosii, exposuisse*; ulterius proculdubio progressurus, ni hoc tempore vixisset. Aliter, haud difficulter conjicerem, ipsum ad sequiora sæcula, etiam ad Caroli Magni ætatem esse revocandum, & forsan non alium a Fœlice Urgelitano, vel Elepando Toletano fuisse, quibus Arianæ hæresis labes objecta est. Sed de hac conjectura non contendam. An vero fuerit natione Gallus, & speciatim homo Aquitanus, (quod me nuper monuit Bernardus noster) aliis discutiendum relinquo. Etsi *Species bladi*, qua voce alicubi utitur, *Forani lapides* Homil. 40. p. 144. *Dignitosa anima* Homil. 42. p. 151. & id genus alia, ab hac doctissimi viri conjectura, abludere non videntur. Psalterium *Romanum* non *Gallicum* ubique sequitur; quin & vetus testamentum, non ex interpretatione *Hieronymi*, sed juxta *Italicam versionem*, semper citat. Scriptis apocryphis non raro utitur; qualia sunt, *Scriptura Seth*, *Apocryphum Hezekiæ*, *Petri Itinerarium* a Clemente scriptum, *Apostolicarum Constitutionum liber octavus*, ne de aliis dicam. Verum de his plus satis.

Sæc. IV. ab an. CCC.

In varia S. Matthæi loca homiliæ 27.

In evangelium S. Marci homiliæ 14. Monachi alicujus satis inficeti opus.

In varia S. Lucæ loca homiliæ 6. quarum prima de Nativitate S. Johannis Baptistæ, sive de Solstitiis, antiqui certe autoris opus est.

TOM. III.

In varia S. Johannis loca homiliæ 6.

In 1. *ad Corinthios epistolam homiliæ* 2.

De laudibus S. Pauli homilia 8[a].

De Proditore, & mysteriis Cœnæ Dominicæ sermones 6.

De Cruce & Latrone homiliæ 2.

De Resurrectione homiliæ 9.

TOM. V.

Sermones miscellanei 5.

Homiliæ (*præter* 21. *genuinas*) *aliæ* 59. τῶν ἀνδριάντων, de quibus supra.

Homiliæ miscellaneæ 35.

In Editionibus Paris. 1570, 1581, 1588. accesserunt, seorsim prius impressæ.

Orationes 4. viz. *De Juramento*, *Adversus eos qui in deliciis agunt*, *Adversus iram*, & *De Oratione*.

Ex opusculis præmissis pauca quædam Græce exstant, quamplurima ex aliis Chrysostomi operibus hinc inde decerpuntur; pars vero longe maxima spuria est.

Orationes in S. Pelagiam, in catenas S. Petri, in S. Andream, & in natali S. Johannis Baptistæ, ex Metaphraste habentur Latine apud Surium & Lipomannum, verum spuriæ.

Enarratio brevis, sive libellus Quæstionum in S. Matthæum Latine a Christophoro Serrarigo versus ac editus est *Venet.* 1554. inde in editiones *Parif.* & *Antverp.* 1614. desumptus.

Enarratio brevis in S. Lucam a Theod. Peltano versa & edita est an. 1580. Utraque enarratio spuria est, & utraque habetur

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p. 646.

Sæc. IV. ab an. CCC Græce MS. in bibliotheca Collegii Corporis Chriſti, Oxon.

Quinquaginta Chryſoſtomi homilias Quadrageſimales Arabice verſas penes ſe extitiſſe teſtatur Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. ubi indiculum earum exhibet. Verum ex iis pars longe máxima Græce exſtat.

OPERA DEPERDITA.

Commentarii in S. Scripturæ libros plurimi. Totam enim ſcripturam a Chryſoſtomo commentariis explicatam eſſe fidem faciunt Suidas & Caſſiodorus. Et certe plura Chryſoſtomi σχεδιάσματα τῆς ἐξηγήσεως τῆς θείας γραφῆς, in palatio Thomaite ſervata, incendio periiſſe ſub Conſtantino & Irene refert Zonaras, tom. 3. ſol. 96.

Contra Συνεισάκτους orationes 4. Sex enim ejus argumenti orationes a Chryſoſtomo ſcriptas eſſe produnt vitæ ejus ſcriptores.

Expoſitio in Job, cujus ampliſſima fragmenta exſtant in Catena in Job a Patricio Junio edita.

Expoſitio Zachariæ prophetæ, citatur ab Ephræmio apud Photii Biblioth. Cod. 229. niſi potius de loci alicujus particularis explicatione Ephræmius intelligendus ſit.

Orationes aliquot contra Julianum. Primam citat Damaſcenus lib. 3. de Imag.

Expoſitio perpetua Pſalmi 41. Fragmentum habet Theodoritus Dialog. 2.

Orationes in 40. *Martyres, in decollationem S. Johannis Baptiſtæ*, in illud Luc. 1. 78. *Chriſtum eſſe Orientem*; in illud 1. Cor. 5. 17. *Si quæ ergo*, &c. in illud Luc. 16. 24. *Mitte Lazarum*; & *adhortatoriam ad Pœnitentiam*, memorat, atque ex iis excerpta nobis exhibet Photius Cod. 274, 277. Idem meminit *Orationum brevium* 22. Chryſoſtomi nomen præferentium *in mortem Domini*, & *aliarum* 22. *in aſcenſionem Domini*, itemque 17. *in Pentecoſten*, Cod. 25. Ex his nonnullæ extant. Notandum vero eſt plurima ſpuria *Chryſoſtomi opuſcula* a Photio incaute recenſeri.

Epiſtola ad Acacium monachum, cujus fragmenta habentur apud Theorianum pag. 75. & Euthymium Panopl. Tit. 15.

Tractatus, ſermones, & epiſtolæ plures; quæ a ſcriptoribus eccleſiaſticis, præſertim Græcis recentioribus, citata ad nos non pervenerunt. Nobis omnia colligere nec vacat, nec refert.

Præter ea, quæ ad ſcripta Chryſoſtomi enucleanda hactenus obſervavimus; cum plurima incredibili plane diligentia undique collegerit, notaveritque ὁ πάνυ Uſſerius in Biblioth. Theol. MS. placet in lectoris gratiam pauca inde ſeligere, & in certa capita diſtribuere.

Sæc. IV. ab an. CCC SCRIPTA a Chryſoſtomo, dum adhuc Anagnoſta, Diaconus, & Presbyter eſſet, ex Uſſerii Biblioth. Theol. MS. ex ipſo autoris autographo, p. 413, 414. collecta.

Anagnoſta.

Ad Theodorum, Mopſueſtiæ poſtea epiſcopum, *lapſum*, ſive Monaſticæ vitæ deſertorem epiſtolæ 2.

Adverſus vituperatores vitæ Monaſticæ libri 3.

De compunctione Cordis libri 2. quod etiam affirmat Symeon Metaphraſtes tom. 8. Sav. pag. 378. lin. 37. 40.

Ad Viduam Juniorem orationes duæ tom. 6. Savil. p. 296. 304. quas Symeon Metaphraſtes t. 8. p. 376. Niceph. lib. 13. c. 2. a Presbytero ſcriptas fuiſſe exiſtimat.

De virginitate, t. 6. Savil. p. 244. ut vult Niceph. lib. 13. Hiſtor. c. 2. Licet Symeon Metaphraſtes in Chryſoſtomi vita, & quidem rectius, ni fallor, ab eo adhuc anagnoſta, & monacho ſcriptum dicat. In ſententiam quidem ſuam citatur a Baronio Socrates lib. 6. cap. 8. & Niceph. lib. 13. c. 2. quorum prior omnino nihil, poſterior longe aliud de eo libro ſcribit, nempe a Johanne jam presbytero fuiſſe compoſitum.

Diaconus anno 381. conſtitutus, ſcripſit,

De Sacerdotio lib. 6. Inſignes, quos ſolos ad manus ſuas perveniſſe affirmat in catalogo ſuo Hieron. c. 129. quos ab eo Diacono ſcriptos præter Socratem teſtatur etiam, ut in reliquis, Nicephorus Calliſt. lib. 13. cap. 2. Georg. Alex. t. 8. Sav. p. 176. l. 4. & Leo imperator, ibidem p. 273. l. 12. rectius quam Sym. Metaphraſtes, ibid. p. 378. lin. 27. qui ab eo Monaſticam vitam adhuc profeſſo ſcriptos fuiſſe aſſerit; quod prima illa operis ipſius verba refellunt. *Fuere mihi olim amici complures, iidem veri & germani*, &c. & inter eos *Baſilius*, cum quo in hoc dialogo colloquitur.

De Providentia Dei ad Stagirium monachum libri 3. t. 6. Savil. p. 84.

Περὶ ἀκαταλήπτου, *de incomprehenſibili Dei Natura*, contra Anomæos, libri 5. t. 6. edit. Sav. 389. cum quibus conjungitur & 6. *ad eos qui abfuerant a ſynaxi*, ibid. p. 425.

Adverſus Gentiles & Judæos: quod Chriſtus ſit Deus, ibidem p. 622. habuit ſequentes orationes ad ipſos Judæos, ut ex contextu verſus finem liquet.

Adverſus Judæos orationes 5. t. 6. Savil. pag. 312. quas Socrates lib. 6. c. 3. Niceph. lib. 13. c. 2. & Georg. Alex. in vita ejus ab eo adhuc lector ſcriptas exiſtimant. Baronius, Savilius, & alii ab eodem Diacono anno 382. vel potius 383. quia in oratione ſecunda Edit. Savil. pag. 334. lin.

Sæc. IV. ab an. CCC.

lin. 4. dicit templi Hierosolymitani restaurationem a Juliano imperatore tentatam, ἐπὶ βασιλέως πρὸ εἴκοσι ἐτῶν γεγενημένου ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἡμετέρας, *sub imperatore qui fuit ætate nostra ante annos viginti.* Verum excidisse aliquid numero, ut pro κ. κη. vel potius pro κ. substituendum esse λ. ex verbis illius orationis 3ᵉ. manifestum est. *Scitis omnes, ac meministis, quod apud nos scelerati quidam & impostores statuas principis demoliti sunt. Quid? non illi tantum, qui facinus ausi fuerunt, sed quotquot vel simpliciter præsentes erant iis quæ gerebantur, quoniam videbantur illis assentiri, in judicium abrepti, easdem cum illis pœnas dederunt.* Ut recte statuerit anonymus vitæ Chrysostomi scriptor, t. 8. Savil. p. 309. lin. 22. qui ab eo jam presbytero, orationes has scriptas fuisse asserit.

Sermo de Anathemate, t. 6. Savil. p. 439. *nuper ad vos de incomprehensibili cognitione Dei disserens.* Ex quo, eodem tempore anno 382. habitum esse putat Baronius, idque occasione ordinationis Paulini, cui contra Flavianum, cujus partes tuebatur Chrysostomus, in concilio Romano hoc anno celebrato sedes Antiochena adjudicata est, unde tot invectivæ plebis communionis Flaviani, in adversam Paulini partem exasperatæ, & in eundem odio percitum *Anathema* inclamantis.

Liber contra Gentiles in S. Babylam, scriptus, vel habitus anno 20. a conflagratione templi Daphnitici apud Antiochiam, ut ibidem indicatur, t. 5. Edit. Savil. p. 469. lin. 37. quæ facta est anno 382. ante indictam panegyrim instantis agonis Olympici, ut liquet ex Libanii oratione tum habita.

Oratio contra eos qui primo pascha cum Judæis jejunant, ut liquet ex t. 6. Savil. pag. 383. quum prima Azymorum, sive terminus Paschalis incidisset in diem dominicum; eaque de causa Pascha Christianum in sequentem Dominicum transferretur, (ibid. lin. 9. &. 10.) quod quidem an. 383. contigit, termino Paschali in April. 2. incidente. Et quamvis similis evenit casus, etiam cum presbyter esset Chrysostomus, anno 387. quo terminus in April. 18. tum 397, quo in Martii 29. incidit, tamen propter argumenti cum sequentibus similitudinem, hoc anno potius habitum arbitramur.

Oratio contra Judaizantes, & cum illis jejunia celebrantes: ante 10. dies jejunii ipsorum, t. 6. edit. Savil. p. 366. quæ in editionibus Davidis Hæschelii, & Frontonis Ducæi, prima sex orationum contra Judæos non ita recte statuitur.

Oratio contra Judæos post alteram habita ante 6. dies jejunii ipsorum, t. 6. Savil. pag. 385. habitam vero esse, proxime post primam περὶ ἀκαταλήπτου, contra Anomæos, ex procemio tum hujus, tum secundæ *contra Anomæos* homiliæ liquet.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Presbyter.

Oratio cum Presbyter esset ordinatus, anno 386. t. 6. edit. Savil. p. 443. ubi mirum quod eo tempore in orationis initio, *Adolescentem se dicat, nullius rei, & imperitum.*

Oratio in Meletium, Antiochenum episcopum, t. 5. Savil. 537. post annos 5. a morte illius habita, ipso primo presbyteratus Johannis anno.

Ἀνδριάντες, *sive ad populum Antiochenum* de statuarum eversoribus homiliæ 21. anno 388. t. 6. Savil. pag. 447. in quarum una auditores suos ita alloquitur, *Ecce secundum hunc annum habeo, vestræ disserens charitati.* Vide Baron. ann. 386. & 388.

Ad eos qui quærunt, cur non e medio sublatus sit Diabolus, t. 6. Savil. p. 690. habita post secundam Ἀνδριάντων, præsente Flaviano, quem in exordio *Patrem* appellat Johannes noster, tum presbyter; & quidem immediate post 1. *de Statuis*, ut in notis suis colligit Fronto Ducæus.

De Simultate, sive ira, t. 6. Savil. p. 611. subjecta 21ᵉ. Ἀνδριάντων homiliæ. Habita est hæc oratio Antiochiæ non multo post eversionem statuarum, fortasse in fine ejus quadragesimæ, quæ eversionem illam secuta est; eoque fit ut in multis codicibus manuscriptis, τοῖς τῶν ἀνδριάντων λόγοις accenseatur.

S. Ignatii Antiocheni martyris encomium, t. 5. Savil. p. 498.

Περὶ τῶν συνεισάκτων, t. 6. Savil. p. 214. vel 230. illa videlicet, quæ incipit. *Heu me! O Anima*; altera, *Majoribus nostris duæ tantum cognitæ fuerunt causæ.* Georg. Alexandrinus, eumque secuti biographi alii, sex orationum κατὰ συνεισάκτων habitarum Constantinopoli a Johanne nostro, meminerunt. Nos, inquit Savilius, non plures, duabus damus; easque Antiochiæ habitas existimat. Baronius utramque orationem ab eo jam episcopo scriptam asserit. Vide indicem nostram Savil. A. Certe Socrates l. 6. c. 3. ab eo adhuc Diacono habitas fuisse diserte refert. Veritas forsan in medio quærenda est.

In Oziam, sive in illud *Isaiæ, Vidi Dominum sedentem*, orationes 5. t. 5. Savil. pag. 127. in quarum prima orationem suam torrenti, Flaviani autem episcopi fonti leniter fluenti comparat. Vide D. Savil. notas in orationem secundam, t. 8. coll. 723.

In Annam, Samuelis matrem, orationes 5: quarum prima mentionem facit Flaviani episcopi a legatione ad Theodosium, in causa statuarum nuper reversi ann. 388.

Ad has etiam classes alia sunt quæ huc revocari possunt; qualia sunt, *Expositio in Esaiam*,

Sæc. IV. ab an. CCC. *Esaiam*, t. 1. edit. Savil. p. 1016. ut vult anonymus biographus, t. 8. p. 309. lin. 23.

Expositiones in Evangelia, initio tom. 2. Saviliani, ab eo presbytero factæ, ut vult Nicephorus lib. 13. cap. 2.

Expositio in Psalmos, ejusdem jam presbyteri, ut vult Nicephorus loco citato.

De Jejunio oratio prima, t. 6. Sav. p. 824.

In Maccabæos orationes 2. t. 5. Savil. p. 633. 637.

In principium Actorum, orationes 4. *Prima*, Savil. t. 6. p. 722. [a] *Secunda. Tertia*, t. 5. p. 274. *Quarta*, t. 8. p. 111. de quibus videndæ notæ D. Savilii in hom. 42. t. 5. Prima habita est Antiochiæ præsente & episcopatum tenente Flaviano, quem ad finem orationis *Petrum* vocat *διὰ τὴν πολιτείας καὶ τῶν δογμάτων συγγένειάν τε καὶ κοινωνίαν* cum Petro Apostolo, qui Antiochenam ecclesiam princeps, ut ipse ait, fundavit.

Sermones in Genesin 9. Antiochiæ præsente Flaviano habitæ, t. 5. Savil. p. 1. & in editione Front. Ducæi, t. 2. p. 879.

Expositiones in S. Pauli epistolas a Chrysostomo jam episcopo editas tradunt omnes, nihilominus aliquamultas ex iis habitas esse, cum esset Antiochiæ presbyter, ostendit D. Savilius in notis t. 8. p. 226, 227. 553. 948. quod idem dicendum etiam *de Panegyricis*: quos ab eo jam episcopo scriptos vult Nicephorus.

De antiquis Chrysostomi interpretibus.

Anianus, qui circa ann. 415. vel, ut alii, 506. claruit, (de eo vide plura suo loco) *Homilias octo priores Chrysostomi in Matthæum*, & *septem de laudibus Pauli*, & *unicam ad Neophytos*, Latine vertit, præfixa prioribus *præfatione ad Horontium*, sive *Orontium* episcopum: nam illius esse ostendit epistola ejus ad Evangelum presbyterum, quæ in tomis operum Bedæ legitur, & homiliis de S. Paulo præfigi solet. Extant versiones istæ in plerisque, præsertim antiquioribus Chrysostomi operum editionibus.

Mutianus Scholasticus isti proxime successit circa annum salutis 550. cujus *versio* 34. *homiliarum in epistolam ad Hebræos*, *Coloniæ* an. 1530. a Jac. Gymnico est excusa. Hanc enim interpretationem suo tempore, & suo rogatu factam testatur his verbis

* Divin. Lect. c. 8. Marcus Aurelius Cassiodorus*: *Ad Hebræos epistolam, quam S. Johannes CP. episcopus 34. homiliis Attico sermone tractavit, Mutianum, virum disertissimum, transferre fecimus in Latinum.* Doctum admodum ac diligentem interpretem vocat Savilius. Est vero notandum *commentarios in epistolam ad Hebræos*, qui falso tribuuntur Ambrosio, (cujus etiam nomine ab Algero, magistro sententiarum, aliisque citantur) ex hisce Chrysostomi homiliis a Mutiano conversis excerptas esse. Sæc. IV. ab an. CCC.

Burgundio Pisanus proximus his, (longo, sed proximus, intervallo) extitit: a quo 90. *homiliæ Chrysostomi in Matthæum* anno 1147. (ut est in Bostono Buriensi) perfecte & complete translatæ sunt. Ejus translationis historiam ex ipsius Burgundionis prologo visum est adjicere. "Cum B. Johannis Chrysostomi super evangelium S. Matthæi duæ expositiones imperfectæ ab eo conditæ proferuntur (viz. *opus*, quod extat *imperfectum*, & perfecti operis illa pars, quæ ab Aniano est translata) &c. "[ut in Bostono Buriensi, usque ad illa "verba] *prædictum opus integre de Græca in Latinum fideliter transtuli sermonem.* *Versio* ista nusquam adhuc excusa est. Translatæ sunt etiam ab eodem 88. Chrysostomi *homiliæ in evangelium Johannis*: qua de re ita scribit in appendice ad Chronicon Sigeberti, anno 1181. qui eodem vixit tempore, Robertus Montensis. *Alexander* 3. *concilium Romæ tenuit*, &c. (vide ipsum autorem.) Hæc ille. Sed ecce tibi excerpta ex ipso Burgundionis prologo nondum (quod quidem sciam) in lucem edito. *Omnibus in Christo fidelibus Burgundio, judex & civis Pisanus, in Domino salutem. Cum Constantinopolim pro negotiis publicis patriæ meæ a civibus meis ad imperatorem Manuelem missus essem*, &c. *Explanationem evangelii S. Johannis* &c. [ut in Bostono Buriensi, usque ad illud] *Partitur autem hic S. Johannes Chrysostomus hunc librum in 88. homilias, quas in unaquaque septimana duobus diebus Sabbato sc. & Dominica, populo in ecclesia coadunato confecit, in unaquaque fere homilia in initio prologum, & in fine (ex textu uniuscujusque homiliæ materia sumpta) morale componens.*

[b] De Editionibus variis operum S. Chrysostomi.

Omnium prima editio prodiit *Venetiis* 1503. 2. vol. fol. mox recusa *Basil.* 1504. Quinque deinde tomis distincta prodierunt opera Chrysostomi *Basil.* apud Andream Cratandrum 1522. subsecuta est *Parisiensis* 1524. quam excepit longe locupletior Frobeniana *Basil.* 1530. tom. 5. In his editionibus quæcunque Latine (præsertim ab antiquis interpretibus) versa reperiri poterant, Chrysostomi nomen præferentia, nulla ordinis, nulla autoris ratione habita immissa sunt. Meliori deinceps ordine dispo-

a Secunda in *Savil.* non reperitur. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 25. § 4. vol. 7. p. 655. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 697. seq. *Du Pin.*, Hist. Eccles. vol. 3. p. 49. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 2. §. 21. p. 90.

sita

sita Chrysostomi opera prodierunt *Paris.* 1543, 1546. Johannis Eucherii Vernoliensis opera, cum ad collationem Latinorum codicum, tum ad Græcorum exemplarium fidem innumeris pene locis nativæ integritati restituta. Auctiora deinde & pari methodo recognita *Basil.* 1547. 1558. cura Sigismundi Gelenii, Eadem methodo recognita cura Philippi Montani *Paris.* 1556. & auctiora 1576. Prodierunt etiam (sed manca, multisque prætermissis, mutila) quinque tomis distincta *Venetus* 1574. recognita vero & auctiora quam antehac (præmissis etiam vitæ Chrysostominianæ scriptoribus) *Paris.* 1581. 1588. Omnium vero absolutissimæ editiones sunt, quæ prodierunt *Antverp.* 1614. & cura Frontonis Ducæi *Paris.* 1613. Hactenus de editionibus Latinis.

[a] Græce prodierunt Chrysostomi opera octo tomis distincta cura atque sumptibus viri undequaque clarissimi D. Henrici Savilii, una cum ejusdem, Boisii, Dounæi, Halesii, aliorumque notis, *Etonæ* 1613. Græco-Latine cum notis Frontonis Ducæi *Paris.* 1609. (& annis sequentibus) 11. vol. fol. & ibid. 1636. totidem vol. fol.[b] Exstat etiam alia, quæ prostare solet, editio ex sex prioribus tomis Morellianis, & quatuor Commelianis in novum Testamentum commentarios complectentibus, annoque 1603. *Heidelbergæ* editis constans.

Porro

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 45. vol. 13. p. 849.

b Ann. 1718. & seq. prodiere *Parisiis*, S. Chrysostomi opera omnia quæ exstant, vel quæ ejus nomine circumferuntur; ad MSS. codices Gallicanos, Vaticanos, Anglicanos, Germanicosque, necnon ad Savilianam & Frontonianam editiones castigata, innumeris aucta; nova interpretatione, ubi opus erat, præfationibus, monitis, notis, variis lectionibus illustrata, nova sancti Doctoris vita, appendicibus, onomastico & copiosiss. indicibus locupletata, opera & studio D. Bern. Montfaucon Monach. Ord. S. Benedict.

De hac editione in antecessum pauca præmittenda sunt.

1. † *Hac nota ea indicat opera, quæ vel inedita hactenus, vel peregrinis in locis edita, in hanc editionem accesserunt.*
2. * *Hac illa, quæ a Savilio edita in Morelli editione non exstabant.*
3. *In lectoris gratiam apponitur unicuique tractatui tomus, ac tomi pagina editionum tum Savilianæ, tum Frontonianæ (editionis an. 1636.) ubi iste reperitur.*

TOMO PRIMO continentur.

1. Ad Theodorum lapsum I. pag. 1. Savil. tom. 6. p. 60. Morel. t. 4. p. 622.
2. Ad Theodorum lapsum II. p. 35. Savil. t. 6. p. 55. Morel. t. 4. p. 666.
3. Adversus Oppugnatores vitæ Monasticæ I. p. 44. Savil. t. 6. p. 161. Morel. t. 4. p. 404.
4. Adversus Oppugnatores vitæ Monasticæ ad infidelem patrem II. p. 57. Savil. t. 6. p. 170. Morel. t. 4. p. 423.
5. Adversus Oppugnatores vitæ Monasticæ ad fidelem patrem III. p. 75. Savil. t. 6. p. 184. Morel. t. 4. p. 451.
6. Comparatio Regis & Monachi p. 116. Savil. t. 7. p. 230. Morel. t. 4. p. 511.
7. Ad Demetrium de compunctione I. p. 122. Savil. t. 6. p. 138. Morel. t. 4. p. 112.
8. Ad Stelechium de compunctione II. p. 140. Savil. t. 6. p. 151. Morel. t. 4. p. 138.
9. Ad Stagirium a dæmone vexatum I. p. 154. Savil. t. 6. p. 84. Morel. t. 4. p. 157.
10. Ad Stagirium a dæmone vexatum II. p. 179. Savil. t. 6. p. 102. Morel. t. 4. p. 191.
11. Ad Stagirium a dæmone vexatum III. p. 204. Savil. t. 6. p. 120. Morel. t. 4. p. 224.
12. Contra eos qui subintroductas habent. p. 228. Savil. t. 6. p. 214. Morel. t. 4. p. 283.
13. Quod Regulares fœminæ viris cohabitare non debeant. p. 248. Savil. t. 6. p. 230. Morel. t. 4. p. 257.
14. Liber de Virginitate. p. 268. Savil. t. 6. p. 244. Morel. t. 4. p. 313.
15. Ad Viduam juniorem I. p. 338. Savil. t. 6. p. 296. Morel. t. 4. p. 519.
16. Ad Viduam juniorem II. p. 349. Savil. t. 6. p. 304. Morel. t. 4. p. 535.
17. De Sacerdotio I. p. 362. Savil. t. 6. p. 1. Morel. t. 4. p. 1.
18. De Sacerdotio II. p. 371. Savil. t. 6. p. 7. Morel. t. 4. p. 15.
19. De Sacerdotio III. p. 380. Savil. t. 6. p. 14. Morel. t. 4. p. 29.
20. De Sacerdotio IV. p. 401. Savil. t. 6. p. 30. Morel. t. 4. p. 60.
21. De Sacerdotio V. p. 415. Savil. t. 6. p. 40. Morel. t. 4. p. 81.
22. De Sacerdotio VI. p. 421. Savil. t. 6. p. 44. Morel. t. 4. p. 89.
23. Cum Presbyter fuit ordinatus, Homilia. p. 436. Savil. t. 6. p. 443. Morel. t. 4. p. 953.
24. De Incomprehensibili contra Anomæos I. p. 444. Savil. t. 6. p. 389. Morel. t. 1. p. 294.
25. De Incomprehensibili contra Anomæos II. p. 452. Savil. t. 6. p. 395. Morel. t. 1. p. 302.
26. De Incomprehensibili contra Anomæos III. p. 462. Savil. t. 6. p. 402. Morel. t. 1. p. 316.
27. De Incomprehensibili contra Anomæos IV. p. 471. Savil. t. 6. p. 409. Morel. t. 1. p. 327.
28. De Incomprehensibili contra Anomæos V. p. 480. Savil. t. 6. p. 416. Morel. t. 1. p. 337.
29. De S. Philogonio contra Anomæos VI. p. 492. Savil. t. 5. p. 505. Morel. t. 1. p. 351.
30. De Consubstantiali contra Anomæos VII. p. 501. Savil. t. 6. p. 425. Morel. t. 1. p. 360.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Porro plurima Chrysostomi opuscula & sermones variis locis & temporibus seorsim prodierunt Græce vel Græco-Latine; quorum editiones ita recenset Usserius.

[a] Chrysostomi *Explicatio 4. Evangeliorum*, viz. *homiliæ in Matthæum* 83. &c. Prodierunt Græc. Lat. ex officina Commeliniana 1591. 4°. *Commentarii in omnes D. Pauli epistolas*, ibid. 1596. 2. vol. fol. *Orationes de Providentia, de Avaritia, de Ingluvie, de Anima, de Pulchritudine & Uxore, de Divitiis & Paupertate, de Ecclesia ejusque Mysteriis non contemnendis, de Humilitate animæ, de adversa Valetudine*, Gr. Lat. Martino Cromero, & Vito Amerbachio interpretibus excusæ sunt ab Opotino *Basil.* 1552. *Orationes* 10. Græce a Card. Sirleto *Romæ* primum editæ anno 1581. & postea Gr. Lat. Jo. Jacobo Beurero interprete, *Basil.* 1585. *Orationes* 9. *Romæ* ab Hieron. Brunello editæ 8°. Ex præcedente editione huc inseritur *laus eorum, qui frequentes veniunt ad ecclesiam:* accedunt etiam *duæ Orationes*, *Romæ* primum ex Vaticanis Codd. impressæ, inde in Germania excusæ anno 1595. 8°. quarum *altera est in Petrum & Paulum, altera in duodecim Apostolos*. Item *Orationes duæ de Precatione*, prius editæ *Basil.* 1525. & *Antverp.* 1579. *Aliæ Homiliæ* 11. Gr. a Davide Hæschelio editæ anno 1587. 8°. *Homiliæ* 2. Gr. Lat. a Petro Pantino editæ (viz. *in natalem Domini*, & *in Præ-*

Sæc. IV. ab an. CCC.

a Conf *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 51. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. vol. 7. p. 650. seq. item de Verit. Christian. Relig. c. 2 §. 21. p. 87.

---

31. De Petitione filiorum Zebedæi contra Anomæos VIII. p. 513. Savil. t. 5. p. 206. Morel. t. 1. p. 374.
32. In Quatriduanum Lazarum de Christi precibus contra Anomæos IX. p. 525. Savil. t. 5. p. 271. Morel. t. 5. p. 160.
33. De Christi precibus contra Anomæos X. p. 529. Savil. t. 6. p. 714. Morel. t. 5. p. 687.
34. Contra Anomæos Constantinopoli XI. p. 541. Savil. t. 6. p. 434. Morel. t. 1. p. 698.
35. In Paralyticum & contra Anomæos XII. p. 547. Savil. t. 5. p. 264. Morel. t. 5. p. 111.
36. Contra Judæos & Gentiles quod Christus sit Deus. p. 558. Savil. t. 6. p. 622. Morel. t. 5. p. 822.
37. Adversus Judæos I. p. 587. Savil. t. 6. p. 366. Morel. t. 1. p. 385.
38. Adversus Judæos II. p. 601. Savil. t. 6. p. 385. Morel. t. 5. p. 715.
39. Adversus Judæos III. p. 606. Savil. t. 6. p. 377. Morel. t. 5. p. 702.
40. Adversus Judæos IV. p. 616. Savil. t. 6. p. 312. Morel. t. 1. p. 401.
41. Adversus Judæos V. p. 627. Savil. t. 6. p. 320. Morel. t. 1. p. 414.
42. Adversus Judæos VI. p. 649. Savil. t. 6. p. 336. Morel. t. 1. p. 439.
43. Adversus Judæos VII. p. 662. Savil. t. 6. p. 346. Morel. t. 1. p. 454.
44. Adversus Judæos VIII. p. 673. Savil. t. 6. p. 354. Morel. t. 1. p. 467.
45. De non Anathematizandis vivis atque defunctis. p. 691. Savil. t. 6. p. 439. Morel. t. 1. p. 803.
46. In Kalendas homilia. p. 697. Savil. t. 5. p. 355. Morel. t. 1. p. 264.
47. In Lazarum homilia I. p. 707. Savil. t. 5. p. 220. Morel. t. 5. p. 20.
48. In Lazarum homil. II. p. 726. Savil. t. 5. p. 234. Morel. t. 5. p. 45.
49. In Lazarum homil. III. p. 736. Savil. t. 5. p. 242. Morel. t. 5. p. 58.
50. In Lazarum homil. IV. p. 751. Savil. t. 5. p. 253. Morel. t. 5. p. 79.
51. De Dormientibus & de Lazaro homil. V. p. 762. Savil. t. 5. p. 418. Morel. t. 5. p. 419.
52. In Lazarum homil. VI. p. 772. Savil. t. 6. p. 670. Morel. t. 5. p. 94.

† In hac homilia ingens quatuor paginarum hiatus erat, qui jam ex MSS. suppletus est.

53. Homilia in illud, *Intrate per angustam portam* &c. & de Lazaro VII. p. 790. Savil. t. 5. p. 175. Morel. t. 5. p. 136.

Spuria.

* 54. Responsio Theodori lapsi ad Chrysostomum. p. 801. Savil. t. 8. 121.
† 55. Liber VII. de Sacerdotio. p. 805.
56. Ascetam facetiis uti non debere. p. 808. Savil. t. 6. p. 963. Morel. t. 6. p. 594.
57. Bonum Christi discipulum benignum esse debere. p. 813. Savil. t. 6. p. 903. Morel. t. 6. p. 468.
58. De fugienda Simulata specie. p. 815. Savil. t. 7. p. 297. Morel. t. 6. p. 529.
59. De Jejunio & Eleemosyna. p. 817. Savil. t. 6. p. 883. Morel. t. 6. p. 635.
60. Contra Judæos, Gentiles & Hæreticos. p. 820. Savil. t. 7. p. 284. Morel. t. 6. p. 256.
61. De Fide & lege Naturæ. p. 825. Savil. t. 6. p. 837. Morel. t. 6. p. 177.
62. De S. Trinitate. p. 832. Savil. t. 6. p. 955. Morel. t. 6. p. 189.

Selecta ex notis Henrici Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO SECUNDO.

Homiliæ XXI. ad populum Antiochenum, de Statuis. p. 1. Savil. t. 6. p. 447. Morel. t. 1. p. 1.
22. Catechesis I. ad illuminandos. p. 225. Savil. t. 6. p. 851. Morel. t. 1. p. 705.
23. Catechesis II. ad illuminandos. p. 234. Savil. t. 6. p. 604. Morel. t. 1. p. 235.
24. Dæmones non gubernare mundum hom. I. p. 246. Savil. t. 6. p. 680. Morel. t. 5. p. 782.
25. De Diabolo tentatore homil. II. p. 260. Savil. t. 6. p. 690. Morel. t. 1. p. 285.
26. Contra Ignaviam & de Diabolo tentatore homil. III. p. 267. Savil. t. 6. p. 844. Morel. t. 2. p. 1054.

27. Ho-

Sæc. IV. ab an. CCC. *Præcurſorem*) *Antverp.* 1601. 8°. (e quibus prior prius edita eſt a Davide Hæſchelio *Auguſtæ* 1594. 8°.) *In S. Paſcha homilia*, Gr. Lat. a Petro Pantino edita, *Antverp.* 1598. 8°. *De occurſu Domini noſtri*, item *de Deipara & Simeone*, Gr. Lat. Laur. Siſanio interprete *Colon.* 1568. *Argumentum in Hieremiam & Threnos, cum fragmento de Suſanna*, Gr. ab Hæſchelio editum eſt *Auguſtæ* 1602. 4°. *De Sacerdotio libri* 6. Gr. Lat. ab eodem editi *Auguſtæ* 1599. 8° [a]. *Contra Judæos homiliæ* 6. Gr. Lat. ab eodem editæ ibid. 1602. 8°. *Liturgia*, Gr. *Pariſ.* 1560. & Gr. Lat. *Pariſ.* 1537. *De divite & Lazaro homiliæ* 4. item in illud, *Nolo vos ignorare fratres*, &c. ex MSS. a Johanne Harmaro editæ Gr. *Oxonii* 1586. *De providentia Dei oratiunculæ* 6. Gr. *Baſil.* 1526. *De Babyla martyre oratio Græca*, cum *epiſtolis Eraſmi*, ibid. 1527. *Homilia quod neminem anathemate, dirisve inſectationibus inſequi oporteat*, Gr. Lat. Gul. Plancio interprete excuſa *Pariſ.* *De Virginitate liber*, Johanne Livineio interprete, *Antv.* 1575. 4°. *Orationes* 4. Gr. Lat. quarum duæ poſteriores nunc primum editæ, ſtudio & opera Frontonis Ducæi *Ingolſtad.* 1595. 8°. Sæc. IV. ab an. CCC.

[b] De Scriptoribus vitæ Chryſoſtomi.

Palladii & Theodori dialogus de vita Johannis Chryſoſtomi, primum editus in lucem *Venetiis* 1533. Ambroſio monacho Camaldulenſi

a Denuo ab J Hughes *Cant.* 8vo. ut ſupra. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 2. vol. 7. p. 555. *Oudin.* tom. 1. p 694.

---

27. Homilia de Pœnitentia I. p. 279. Savil. t. 6. p. 763. Morel. t. t. p. 632.
28. De Pœnirentia homil. II. p. 287. Savil. t. 6. p. 779. Morel. t. 5. p. 1003.
29. De Pœnitentia homil. III. p. 294. Savil. 1. 6. p. 792. Morel r. 1. p. 623.
30. De Pœnitentia homil. IV. p. 302. Savil. t. 6. p. 798. Morel. t. t. p. 588.
31. De Pœnitentia homil. V. p. 309. Savil. t. 6. p. 824. Morel. t. 1. p. 579.
32. De Pœnitentia homil. VI. p. 316. Savil. t. 6. p. 830. Morel. t. 1. p. 612.
33. De Pœnitentia homil. VII. p. 326. Savil. t. 6. p. 769. Morel. t. t. p. 596.
34. De Pœnitentia homil. VIII. p. 340. Savil. r. 6. p. 784. Morel. t. 4. p. 556.
35. De Pœnitentia homil. IX. p. 348. Savil. t. 6. p. 790. Morel. t. 5. p. 568.

Sermones Panegyrici in ſolemnitates.

36. Homilia in diem natalem Chriſti. p. 354. Savil. t. 5. p. 511. Morel. t. 5. p. 466.
37. Homilia de baptiſmo Chriſti. p. 367. Savil. t. 5. p. 523. Morel. t. 1. p. 275.
38. Homilia in proditionem Judæ I. p. 376. Savil. 1. 5. p. 547. Morel. t. 5. p. 453.
* 39. Homilia in proditionem Judæ II. p. 386. Savil. t. 5. p. 547
40. Homilia de Cœmererio & de Cruce. p. 397. Savil. t. 5. p. 563. Morel. t. 5. p. 481.
41. Homil. de Cruce & de Latrone I. p. 403. Savil. t. 5. p. 567. Morel. t. 5. p. 488.
* 42. Homil de Cruce & de Latrone II. p. 411. Savil. r. 5. p. 567.
43. Homil. de Reſurrect. p. 423. Savil. t. 6. p. 703. Morel. r. 5. p. 502.
44. Homil. contra Ebrioſos & de Reſurrect. p. 437. Savil. 1. 5. p. 581. Morel. t. 5. p. 522. *In hac lacuna ingens farcitur.*
45. Homilia de aſcenſione Domini. p. 447. Savil. t. 5. p. 595. Morel. t. 5. p. 533.
46. Homil. de Pentecoſte I. p. 457. Savil. t. 5. p. 602. Morel. t. 5. p. 545.
47. Homil. de Pentecoſte II. p. 468. Savil. t. 5. p. 610. Morel. t. 5. p. 560.
48. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli I. p. 476. Savil. t. 8. p. 33. Morel. t. 5. p. 572.
49. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli II. p. 482. Savil. t. 8. p. 37. Morel. . 5. p. 579.
50. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli III. p. 486. Savil. t. 8. p 40. Morel. t. 5. p. 585.
51. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli IV. p. 490. Savil. 1. 8. p. 42. Morel. t. 5. p. 590.
52. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli V. p. 500. Savil. t. 8. p. 49. Morel. t. 5. p. 602.
53. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli VI. p. 506. Savil. t. 8. p. 53. Morel. t. 5. p. 610.
54. Homil. de laudibus Pauli Apoſtoli VII. p. 512. Savil. t. 8. p. 57. Morel. t. 5. p. 617.
55. Homil. in S. Meleteum. p. 518. Savil. t. 5. p. 537. Morel. t. 1. p. 523.
56. Homil. in Lucianum. p. 524. Savil. t. 5. p. 529. Morel. t. 1. p. 530.
57. Homilia in S. Babylam. p. 531. Savil. t. 5. p. 438. Morel. t. 1. p. 641.
58. Liber in S. Babylam & contra Gentes. p. 536. Savil. t. 5. p. 442, Morel. t. 1. p. 647.
59. Homil. in SS. Martyres Juventin. & Maximin. p. 578. Savil. t. 5. p. 533. Morel. t. 1. p. 485.
60. Homil. in S. Pelagiam I. p. 585. Savil. t. 5. p. 482. Morel. t. 1. p. 491.
† 61. Homil. in S. Pelagiam II. p. 591. latine tantum ex Surio.
62. Homilia in S. Ignatium martyr. p. 592. Savil. t. 5. p. 498. Morel. t. 1. p. 498.
63. Homil. in S. Euſtathium epiſc. Antioch. p. 603. Savil. t. 5. p. 628. Morel. t. 1. p. 571.
64. Homil. in S. Romanum martyrem I. p. 611. Savil. t. 5. p. 488. Morel. t. 1. p. 508.
65. Homil. in S. Romanum martyrem II. p. 617. Savil. t. 5. p. 842. Morel. t. 1. p. 546.
66. Homil. in Maccabæos I. p. 662. Savil. t. 5. p. 633. Morel. t. 1. p. 516.
67. Homil. in Maccabæos II. p. 628. Savil. t. 5. p. 637. Morel. t. t. p. 552.
68. Homil. in Maccabæos III. p. 631. Savil. t. 5. p. 640. Morel. t. 1. p. 556.
† 69. Fragmentum in Maccabæos ex Johan. Damaſceno. p. 633.
70. Homil. in SS. Bernicen & Proſdocen &c. p. 634. Savil. t. 5. p. 473. Morel. t. 1. p. 557.

Sæc. IV. ab an. CCC. dulensi interprete. Latine posita est in *Appendice* tom. 2. Frontonis Ducæi pag. 1. ubi vide notas p. 54, 55. & fragmentum Græcum hujus operis pag. 56. De eo vide plura apud Savilium in tractatu inedito, quem paulo post subnexuri sumus. [Integrum opus Gr. Lat. edidit V. Cl. Emericus Bigotius *Parif.* 1680. 4°. De quo vide plura in loco suo.]

Georgii Archiepiscopi Alexandrini vita Chrysostomi (tomo 8. edit. *Savil.* pag. 157. cum notis Savilii col. 941.943.) Latine edita est a Godefrido Tilmanno anno 1557. quæ & initio 1ᵗ. tomi Op. Chrysost. edit. *Parif.* 1581. & 1588. excusa legitur. *Epitome* illius habetur in Bibliotheca Photii Cod. 96. Vide notas Hæschelii in locum, & marginales Andr. Schotti, qui in 2°. notula de ætate hujus autoris differit; quod pluribus in suis notis prosequitur D. Savilius (col. 941, 942.) Hujus vero operis *Epilogo* intexuntur *duæ Orationes* Chrysostomi γνησίαι; *una antequam iret in exilium prius*; *altera post reditum a priore exilio*, quæ nusquam alibi reperitur; licet ejus ut γνησίας meminerit Sozomenus lib. 8. c. 18. quemadmodum in notis monet D. Savilius (quas consule col. 959, 960.) Cum autem duo Georgio huic a Photio impingantur crimina, Hellenismi non observati, & 'Ανιστορησίας; de priori multa monet in notis, de posteriori in tractatu inedito D. Savilius, quem vide. Sæc. IV. ab an. CCC.

† 71. De quatriduano Lazaro, & in SS. Domninam, Bernicen, & Prosdocen. p. 647.
72. Sermo de sanctis Martyribus. p. 650. Morel. t. 5. p. 971. abest a Savil.
73. Homil. non esse ad gratiam concionandum. p. 658. Savil. t. 8. p. 93. Morel, t. 5. p. 765.
74. Homil. in Martyres. p. 667. Savil. t. 5. p. 618. Morel. t. 5. p. 778.
75. Homilia in sanctum martyrem Julianum. p. 671. Savil. t. 5. p. 621. Morel. t. 1. p. 535.
76. Laudatio sancti Barlaam martyr. p. 681. Savil. t. 5. p. 493. Morel. t. 1. p. 785.
77. Laudatio sancti Drosidis martyr. p. 688. Morel. t. 5. p. 989. deest in Savil.
78. Laudatio martyrum Ægyptiorum. p. 699. Savil. t. 5. p. 519. Morel. t. 1. p. 770.
79. Homil. in S. Phocam martyrem. p. 704. Savil. t. 5. p. 826. Morel. t. 1. p. 775.
80. Homilia in omnes sanctos martyres. p. 711. Savil. t. 5. p. 614. Morel. t. 1. p. 792.
† 81. Homilia de terræ motu. p. 717.
† 82. Homilia in proditionem Judæ. p. 721.

Dubia Opera.

83. Homil. in S. Bassum. p. 724. Morel. t. 5. p. 982. deest in Savil.
84. Homil. in sanctos Petrum & Heliam. p. 730. Savil. t. 8. p. 18. Morel. t. 1. p. 758.
85. De B. Abraham. p. 741. Savil. t. 5. p. 653. Morel. t. 1. p. 799 † *Antehac plus quam media sui parte mutila, jam integra datur.*
86. Homil. in S. Theclam. p. 749. Savil. t. 5. p. 835. Morel. t. 1. p. 782.
87. Liber de Fato & Providentia I. p. 753. Savil. t. 6. p. 863. Morel. t. 1. p. 715.
88. De Fato II. p. 756. Savil. t. 6. p. 866. Morel. t. 1. p. 720.
89. De Fato III. p. 760. Savil. t. 6. p. 869. Morel. t. 1. p. 725.
90. De Fato IV. p. 763. Savil. t. 6. p. 872. Morel. t. 1. p. 728.
91. De Fato V. p. 769. Savil. t. 6. p. 876. Morel. t. 1. p. 735.
92. De Fato VI. p. 773. Savil. t. 6. p. 879. Morel. t. 1. p. 740.
93. De Precatione I. p. 778. Savil. t. 6. p. 754. Morel. t. 1. p. 745.
94. De Precatione II. p. 783. Savil. t. 6. p. 758. Morel. t. 1. p. 751.

Spuria.

95. De oraculo Zachariæ reddito. p. 790. Savil. t. 7. p. 340. Morel. t. 6. p. 512.
96. De conceptione S. Johannis Baptistæ. p. 793. Savil. t. 5. p. 831. Morel. t. 6. p. 516.
97. In annunciationem B. Virginis Deiparæ. p. 797. Savil. t. 7. p. 537. Morel. t. 6. p. 356.
98. De descriptione Deiparæ. p. 800. Savil. t. 5. p. 715. Morel. t. 6. p. 503.
99. In S. Johannem præcursorem. p. 805. Savil. t. 7. p. 533. Morel. t. 6. p. 361.
100. In S. Theophania. p. 809. Savil. t. 7. p. 350. Morel. t. 6. p. 252.
101. In occursum Christi. p. 812. Savil. t. 5. p. 872. Morel. t. 6. p. 245.
102. In Parasceven. p. 816. Savil. t. 5.. p. 906. Morel. t. 6. p. 402.
103. In S. Crucem. p. 820. Savil. t. 7. p. 502. Morel. t. 6. p. 288.
104. In triduanam Resurrectionem. p. 824. Savil. t. 5. p. 592. Morel. t. 6. p. 442.
Selecta ex notis Henrici Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO TERTIO.

1. Homilia in Parabolam debitoris millium Talentorum &c. p. 1. Savil. t. 5. p. 196. Morel. t. 5. p. 1.
2. Homil. in illud, *Pater, si possibile est, transeat*, &c. p. 15. Savil. t. 5. p. 213. Morel. t. 5. p. 124.
3. Homil. de instituenda secundum Deum vita, & in illud, *Angusta est porta.* p. 25. Savil. t. 5. p. 183. Morel. t. 5. p. 150.
4. Homil. in Paralyticum per tectum demissum. p. 32. in Savil. non reperitur. Morel. t. 5. p. 921.

5. Homil.

vide. Ad ea vero quæ in notis (col. 951. lin. 12.) habentur de Augustalio, addantur ista. Τῶ Αὐγυςαλίυ meminit etiam Palladius in historia Lausiaca, ubi agit de Melania; & autor chronicorum Alexandrinorum (sic enim excerpta illa Barbaro-Latina a Scaligero cum chronico Eusebiano edita appellat Cujacius) sub finem *Collectaneorum* suorum, ubi ad Lupicini & Jovini consulatum (qui in annum Christi 367. incidit) ita annotat. Eo anno introivit Tatianus in Alexandria primus Augustalius 6. Cal. Februarias. Item Anastasius Sinaita in Ὁδηγῷ pag. 198, & 202.

Leonis imperatoris (cognomento *Sapientis*, qui anno Christi 886. cœpit imperare) *Panegyricus in Chrysostomum* (tom. 8°. edit. Savil. pag. 267. cum notis D. Savilii col. 959, 960.) habetur etiam in Simeone Metaphraste ad diem 13. Novembris; indeque Latine (Gentiano Herveto interprete) tomo 5°. vit. sanct. Aloysii Lipomanni fol. 114. & tomo 1°. Surii (Jan. 27.) pag. 685. Unde supplenda lacuna paginæ unius aut folii in editione Saviliana pag. 274. lin. 27. Est autem tantum *Georgii Breviarium* non bono judicio collectum, & pene barbare scriptum; neque enim aliud *Georgio* addidit Leo, præter affectatam alicubi styli obscuritatem.

Anonymi vita Chrysostomi habetur (tomo 8. edit. Savil. pag. 293. cum notis D. Savilii col.

5. Homil. in inscript. Altaris & in princip. Actorum I. p. 50.. Savil. t.6.p.722. Morel.t.5.p.644.
6. Homil. in princip. Actorum II. p. 60. Savil. t. 5. p. 274. Morel. t. 5. p. 166.
7. Homil. de utilitate lectionis Scripturar. & in princip. Actor. III. p. 71. Savil. t. 8. p. 3. Morel. t. 5. p. 673.
8. Homil. cur in Pentecoste Acta legantur, & in princip. Actor. IV. p. 81. In Savil. non repetitur. Morel. t. 5. p. 940.
9. Homil. in illud, *Saulus adhuc spirans*, &c. de mutatione nominum I. p. 98. Savil. t. 8. p. 60. Morel. t. 5. p. 631.
10. Homil. de mutatione nominum II. p. 107. in Savil. non reperitur. Morel. t. 5. p. 961.
11. Homil. de ferendis reprehensionibus, & de mutatione nominum III. p. 115. Savil. t. 5. p. 282. Morel. t. 5. p. 181.
12. Homil. in illud, *Paulus vocatus*, & de mutatione nominum IV. p. 128. Savil. t. 8. p. 102. Morel. t. 5. p. 658.
13. Homil. de Gloria in tribulationibus. p. 140. Savil. t. 5. p. 292. Morel. t. 5. p. 199.
14. Homil. in illud, *Scimus quoniam diligentibus Deum*, &c. p. 150. Savil. t. 5. p. 299. Morel. t. 5. p. 192.
15. Homil. in illud, *Si esurierit inimicus tuus*, &c. p. 157. Savil. t. 5. p. 304. Morel. t. 5. p. 211.
16. Homil. in illud, *Salutate Priscillam*, &c. I. p. 172. Savil. t. 5. p. 314. Morel. t. 5. p. 239.
17. Homil. in illud, *Salutate Priscillam*, &c. II. p. 180. Savil. t. 5. p. 321. Morel. t. 5. p. 250.
18. Homil. in illud, *Propter fornicationes*, &c. I. p. 193. Savil. t. 5. p. 330. Morel. t. 5. p. 266.
19. Homil. in illud, *Mulier alligata est legi*, &c. & de libello repudii II. p. 203. Savil. t. 5. p. 337. Morel. t. 5. p. 279.
20. Laus Maximi, & quales ducendæ uxores III. p. 211. Savil. t. 8. p. 80. Morel t. 5. p. 397.
21. Homil. in illud, *Nolo vos ignorare fratres*, &c. p. 228. Savil. t. 5. p. 343. Morel. t. 5. p. 289.
22. Homil. in illud, *Oportet hæreses esse*, &c. p. 240. Savil. t. 5. p. 362. Morel. t. 5. p. 304.
23. Homil. de Eleemosyna. p. 248. Savil. t. 6. p. 816. Morel. t. 5. p. 315.
24. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. I. p. 260. Savil. t. 5. p. 368. Morel. t. 5. p. 330.
25. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. II. p. 296. Savil. t. 5. p. 375. Morel. t. 5. p. 343.
26. Homil. in illud, *Habentes eundem Spiritum*, &c. III. p. 279. Savil. t. 5. p. 382.. Morel. t. 5. p. 355.
27. Homil. in illud, *Utinam sustineretis*, &c. p. 291. Savil. t. 5. p. 391. Morel. t. 5. p. 371.
28. Homil. in illud, *Sive per occasionem*, &c. de profectu Evangelii. p. 300. Savil. t. 5. p. 410. Morel. t. 5. p. 383.
29. Homil. in illud, *Vidua eligatur*, &c. p. 311. Savil. t. 5. p. 425. Morel. t. 5. p. 432.
30. Homil. in Heliam & Viduam. p. 328. Savil. t. 8. p. 26. Morel. t. 5. p. 722.
31. Homil. de futurorum deliciis & præsentium vilitate. p. 337. Savil. t. 8. p. 71. Morel. t. 5. p. 734.
32. Homil. de non evulgandis Fratrum peccatis. p. 344. Savil. t. 6. p. 695. Morel. t. 5. p. 751.
33. Homil. Non esse desperandum. p. 354. Savil. t. 8, p. 75. Morel. t. 5. p. 742.
34. Homil. in illud, *In faciem ei restiti*. p. 362. Savil. t. 5. p. 398. Morel. t. 5. p. 800.

Opuscula de motibus Constantinopolitanis, deque iis, quæ ad utrumque Chrysostomi exilium spectant.

35. Homil. in Entropium I. p. 381. Savil. t. 8. p. 67. Morel. t. 4. p. 549.
36. Homil. in Entropium II. p. 386. Savil. t. 5. p. 100. Morel. t. 11. p. 768.
37. Homil. cum Saturninus & Aurelianus in exilium acti sunt. p. 405. in Savil. non reperitur nisi Latine t. 7. p. 936. Morel. t. 2. append. p. 45.

* 38. De egressu S. Johan. Chrysost. de Asia Constantinopolim, *Latine*. p. 411. Savil. t. 7. p. 944.
* 39. De recipiendo Severiano, *Lat*. p. 412. Savil. t. 7. p. 947.

 *40. Sete-

Sæc. IV. ab an. CCC col. 963. Posterior fuit Constantino Porphyrogenneta Imp. (h. e. anno 950.) ut patet ex præfixo auctorum indice, pag. 293. Ei cum Metaphraste (qui eo posterior videtur, neque enim in indice isto commemoratur) sensus fere semper, verba etiam plerumque sunt cnmmunia: sed Metaphraste uberior est, & copiosior, Georgio etiam multo χαμαιλαώτερ☉. De ejus ανεκδότοις vide D. Savilium in fine admonitionis ineditæ de scriptoribus rerum Chrysostomi.

Symeonis Metaphrastæ vita Chrysostomi (tomo 8. edit. Savil. pag. 373. cum notis D. Savilii col. 967, 968.) Latine habetur (Gentiano Herveto interprete) cum reliquis vitis Metaphrastæ tomo 5. Aloysii Lipomanni Novemb. 13. fol. 79. & tomo 1°. Surii (Jan. 27.) pag. 634. Pag. 337. lin. 35. multa addita notat D. Savilius e codice MS. Reginæ matris (Catharinæ Mediceæ) quæ Latinus interpres non agnoscit: item a pag. 386. lin. 16. usque ad finem tantam fuisse dissimilitudinem regii codicis Lutetiæ descripti (quem in sua editione expressit Savilius, & secutus est Latinus interpres) ac codicis Reginæ (qui magis conveniebat cum anonymo, quem fere exprimere solet Metaphrastes) ut an unius ejusdemque esset antoris uterque, merito aliquis dubitaret. Scriptum hoc Simeonis citatur a Nicephoro Hist. Eccles. lib. 13. cap. 2. & Gennadio Scholario Defens. Synod. Florentin. cap. 5. §. 19. Sæc. IV. ab an. CCC.

Hacte-

* 40. Sermo Severiani de pace cum receptus esset, &c. p. 413. Savil. t. 7.. p. 948.
41. Homil. antequam iret in exilium. p. 415. Savil. t. 8. p. 259. Morel. t. 4. p. 962.
* 42. Sermo cum de expulsi. Johan. Chrysostomi ageretur, *Latine*. p. 419. Savil. t. 7. p. 941.
† 43. Sermo alius antequam iret in exilium. p. 421.
44. Sermo post reditum ab exilio, p. 424. in Savil. non reperitur Gr. Morel. t. 2. append. p. 49.
* 45. Post reditum ab exilio, *idem Latine*. p. 426. Savil. t. 7. p. 943.
46. Ejusdem post reditum a priore exilio, p. 427. Savil. t. 8. p. 262. Morel. t. 4. p. 969.
47. Homil. de Chananæa post reditum ab exilio. p. 432. Savil. t. 5. p. 188. Morel. t. 6. p. 295.
48. Liber quod nemo læditur, nisi a seipso, in exilio factus. p. 444. Savil. t. 7. p. 36. Morel. t. 4. p. 569.
49. Liber ad eos qui scandalizati sunt, in exilio factus. p. 465. Savil. t. 7. p. 1. Morel. t. 5. p. 857.

Epistola Johannis Chrysostomi & aliquot alia.

Epist. Johan. Chrysost. ad Innocent. papam. p. 515. Savil. t. 7. p. 154. Morel. t. 4. p. 677.
Epist. alia Chrysost. ad Innocent. papam. p. 521. Savil. t. 7. p. 158. Morel. t. 4. p. 683.
† Epist. Innocentii papæ ad Johan. Constantinop. p. 522.
† Epist. Innocentii papæ ad clerum & populum Constantinop. p. 523.
† Exemplum Sacræ Honorii ad Arcadium circa exilium Chrysost. p. 524.
Epistola Chrysost. ad Episcopos & presbyteros in carcere inclusos. p. 526. Savil. t. 7. p. 138. Morel. t. 4. p. 685.
Epistolæ Chrysost. 242. ad Olympiadem & alios quorum catalogum alphabeticum habes. p. 526, & 527. Savil. t. 7. p. 51, & seq. Morel. t. 4. p. 688, & seq.
† Epist. ad Cæsarium monach. *Latine*, quæ spuria esse putatur. p. 742. Hujus epistolæ fragmenta Græca plura, quam ante, dantur.
† Laus Diodori episcopi Tarsensis. p. 747.
† Fragmentum de Diodoro. p. 750.
Homilia in Pascha genuina. p. 750. Savil. t. 5. p. 587. Morel. t. 6. p. 641.
† Homilia de Ascensione, & in princip. Actorum II. partim vera, partim spuria. p. 758.

Spuria.

1. Homil. in Ascensionem D. N. J. C. I. p. 777. in Savil. non reperitur, Morel. t. 6. p. 448.
2. Hom. in Ascension. II. p. 778. in Savil. non reperitur, Morel. t. 6. p. 452.
3. Hom. in Ascension. III. p. 781. Savil. t. 7. p. 426. Morel. t. 6. p. 458.
4. Hom. in Ascension. IV. p. 783. Savil. t. 5. p. 970. Morel. t. 6. p. 462.
* 5. Hom. in Ascension. V. p. 786. Savil. t. 5. p. 973.
6. Hom. in Pentecosten I. p. 787. Savil. t. 5. p. 976. Morel. t. 6. p. 227.
* 7. Hom. in Pentecosten II. p. 791. Savil. t. 5. p. 980.
* 8. Hom. in Pentecosten III. p. 794. Savil. t. 5. p. 982.
9. Sermo de Spiritu Sancto. p. 797. Savil. t. 6. p. 729. Morel. t. 6. p. 204.
10. Hom. de Christo pastore & ove. p. 811. Savil. t. 5. p. 984. Morel. t. 6. p. 265.
11. Hom. de adorat. Crucis. p. 819. Savil. t. 5. p. 877. Morel. t. 6. p. 611.
12. Hom. de confess. Crucis. p. 825. Savil. t. 7. p. 864. Morel. t. 6. p. 620.
Selecta ex notis Savilii & Frontonis Ducæi.

TOMO QUARTO.

In Genesin homiliæ sexaginta septem. p. 1. Savil. t. 1. p. 1. Morel. t. 2. p. 1.
In Genesin sermones octo. p. 645. Savil. t. 5. p. 1. Morel. t. 2. p. 879.
In Genesin sermo nonus. p. 687. Savil. t. 5. p. 31. Morel. t. 2. p. 934.

De

Sæc. IV. ab an. CCC. Hactenus Usserius; qui quæ de Scriptoribus rerum Chrysostomi habet, sese ex Savilio fere exscripsisse testatur. Cum vero de iis, adeoque de tota Chrysostomi historia longe fusius & accuratius egerit ipse Savilius in tractatu inedito, qui inter Schedas Usserianas reperitur, ac cujus supra aliquoties fit mentio: non ingratum erudito lectori fore speramus, si tractatum integrum, licet paulo prolixiorem, hoc loco subjiciamus.

V. CL. HENRICI SAVILII Admonitio de scriptoribus rerum Chrysostomi, & præsertim Georgio cæterisque βιογράφοις recentioribus caute legendis.

AD scriptores rerum Chrysostomi quædam adnotaturo constituenda mihi ante omnia videtur ratio temporum, qua rite constabilita, cætera fient dilucidiora, & multa in hac historia dubia dissolvete, multos historicorum errores chronicos non erit difficile castigare; quæ tamen, ut mea omnia, lectorum judicio vel recipienda, vel repudianda relinquo. Ac primum de die, & Consule, quo natus est Johannes noster, nemo veterum Græcorum quicquam prodidit, nemo recentiorum. Adeo sunt magnorum virorum, perinde ac fluviorum, ortus obscuri, progressus & exitus conspicui. Secundum, Johannis patrem, paucis post nativitatem filii diebus, an mensibus obiisse, ex matris ad Johannem verbis liquet, lib. 1. de Sacerdotio. Τὰς ὠδῖνας τὰς ἐπὶ σοὶ διεδέξατο ὁ θάνατος τοῦ πατρός. Jam cum mater ipsius annos viduitatis explesset viginti, apparet eum adhuc Antiochiæ in schola Libanii ver- Sæc. IV. ab an. CCC.

De Anna sermnnes qninque. p. 699. Savil. t. 5. p. 50. Mnrel. t. 2. p. 947.
De Davide & Saule homillæ tres. p. 747. in Savil. prima t. 8. p. 10. secunda & tertia t. 5. p. 83. Morel. t. 2. p. 1008.
Selecta ex notis H. Savilii & J. Boisii in Genesin.

TOMO QUINTO.

1. In Psalmum 3. homilia. p. 1. Savil. t. 1. p. 522. & t. 8. p. 1. Morel. t. 3. p. 3.
2. In Psalmum 4. p. 6. Savil. t. 1. p. 522. Mnrel. t. 3. p. 10.
3. In Psalm. 5. p. 28. Savil. t. 1. p. 538. Morel. t. 3. p. 40.
4. In Psalm. 6. p. 39. Savil. t. 1. p. 547. Morel. t. 3. p. 54.
5. In Psalm. 7. p. 49. Savil. t. 1. p. 554. Morel. t. 3. p. 67.
6. In Psalm. 8. p. 77. Savil. t. 1. p. 574. Morel. t. 3. p. 102.
7. In Psalm. 9. p. 93. Savil. t. 1. p. 585. Morel. t. 3. p. 123.
8. In Psalm. 10. p. 113. Savil. t. 1. p. 600. Mnrel. t. 3. p. 149.
9. In Psalm. 11. p. 118. Savil. t. 1. p. 604. Morel. t. 3. p. 155.
10. In Psalm. 12. p. 123. Savil. t. 1. p. 608. Morel. t. 3. p. 162.
11. In Psalm. 41. p. 130. Savil. t. 1. p. 609. Mnrel. t. 3. p. 168.
12. In Psalm. 43. p. 143. Savil. t. 1. p. 618. Morel. t. 3. p. 185.
13. In Psalm. 44. p. 160. Savil. t. 1. p. 631. Morel. t. 3. p. 260.
14. In Psalm. 45. p. 182. Savil. t. 1. p. 648. Mnrel. t. 3. p. 235.
15. In Psalm. 46. p. 187. Savil. t. 1. p. 651. Morel. t. 3. p. 241.
16. In Psalm. 47. p. 197. Savil. t. 1. p. 658. Morel. t. 3. p. 253.
17. In Psalm. 48. p. 202. Savil. t. 1. p. 663. Morel. t. 3. p. 261.
18. In Psalm. 49. p. 223. Savil. t. 1. p. 678. Morel. t. 3. p. 286.
19. In Psalm. 108. p. 242. Savil. t. 1. p. 716. Morel. t. 3. p. 310.
20. In Psalm. 109. p. 249. Savil. t. 1. p. 721. Morel. t. 3. p. 319.
21. In Psalm. 110. p. 265. Savil. t. 1. p. 733. Mnrel. t. 3. p. 340.
22. In Psalm. 111. p. 278. Savil. t. 1. p. 742. Morel. t. 3. p. 355.
23. In Psalm. 112. p. 287. Savil. t. 1. p. 750. Mnrel. t. 3. p. 368.
24. In Psalm. 113. p. 292. Savil. t. 1. p. 754. Morel. t. 3. p. 374.
25. In Psalm. 114. p. 303. Savil. t. 1. p. 762. Morel. t. 3. p. 389.
26. In Psalm. 115. p. 309. Savil. t. 1. p. 766. Morel. t. 3. p. 395.
27. In Psalm. 116. p. 316. Savil. t. 1. p. 774. Morel. t. 3. p. 406.
28. In Psalm. 117. p. 317. Savil. t. 1. p. 774. Morel. t. 3. p. 406.
29. In Psalm. 119. p. 328. Savil. t. 1. p. 781. Mnrel. t. 3. p. 421.
30. In Psalm. 120. p. 334. Savil. t. 1. p. 785. Morel. t. 3. p. 428.
31. In Psalm. 121. p. 338. Savil. t. 1. p. 788. Morel. t. 3. p. 433.
32. In Psalm. 122. p. 342. Savil. t. 1. p. 791. Morel. t. 3. p. 438.
33. In Psalm. 123. p. 344. Savil. t. 1. p. 793. Morel. t. 3. p. 441.
34. In Psalm. 124. p. 348. Savil. t. 1. p. 696. Mnrel. t. 3. p. 446.
35. In Psalm. 125. p. 352. Savil. t. 1. p. 799. Mnrel. t. 3. p. 451.
36. In Psalm. 126. p. 355. Savil. t. 1. p. 800. Morel. t. 3. p. 455.
37. In Psalm. 127. p. 358. Savil. t. 1. p. 801. Morel. t. 3. p. 458.
38. In Psalm. 128. p. 365. Savil. t. 1. p. 808. Morel. t. 3. p. 466.
39. In Psalm. 129. p. 367. Savil. t. 1. p. 809. Morel. t. 3. p. 468.
40. In Psalm. 130. p. 371. Savil. t. 1. p. 813. Morel. t. 3. p. 474.

Sæc. IV. ab an. CCC. verſatum ex ipſius Chryſoſtomi verbis Orat. 1. ad Viduam juniorem, Καὶ γὰρ ἐγὼ νέος ἔτι ὢν τὸν σοφιστὴν τὸν ἐμὸν. Libanium ſc. (πάντων δ᾽ ἀνδρῶν δεισιδαιμονέστερος ἐκεῖνος ἦν) οἶδα ἐπὶ πολλῷ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν θαυμάζοντα. Τῶν γὰρ παρακαθημένων αὐτῷ πυνθανόμενος, οἷα ἔθος, τίς εἴην ἐγὼ, καί τινος εἰπόντος, ὅτι χήρας γυναικὸς, ἐμάνθανε παρ᾽ ἐμοῦ τήν τε ἡλικίαν τῆς μητρὸς, καὶ τῆς χηρείας τὸν χρόνον· ὡς δὲ εἶπον, ὅτι ἐτῶν τεσσαράκοντα γεγονυῖα εἴκοσιν ἔχει λοιπὸν, ἐξ οὗ τὸν πατέρα ἀπέβαλε τὸν ἐμὸν, ἐξεπλάγη καὶ ἀνεβόησε μέγα, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἰδὼν, Βαβαὶ, ἔφη, οἷαι παρὰ Χριστιανοῖς γυναῖκές εἰσι. Quod ſi numerus iſte viginti annorum ἀκριβὴς eſt, non rotundus, quod fortaſſe verius, ut demus ſtatim poſt Johannis ortum patrem deceſſiſſe, annos natum minimum viginti in auditorio Libanii Johannem hæſiſſe neceſſe eſt. Palladius annum octavum decimum agentem oratoriæ operam dediſſe teſtatur. Cedrenus diſerte ſcribit anno ætatis decimo octavo deſtituiſſe Libanium. Georgius & Leo hoc ipſo anno Athenis (quo, ut ferunt, poſt Antiochenam inſtitutionem ſtudiorum cauſa migraverat) rediiſſe produnt: alii anno ætatis ſedecimo, longius adhuc a vero aberrantes. Expleto igitur anno viceſimo (neque enim plures ponere patitur nos ſequentium calculus temporum, nec pauciores verba Chryſoſtomi) deſertis ſtudiis juvenilibus eloquentiæ & philoſophiæ, λεξυδρίοις ſophiſtæ (Libanii) πολὺ χαίρειν ἐάσας (ait Georgius) adhærere cœpit B. Meletio, epiſcopo Antiocheno, nec ab ejus unquam latere diſce- Sæc. IV. ab an. CCC.

41. In Pſalm. 131. p. 374. Savil. t. 1. p. 815. Morel. t. 3. p. 477.
42. In Pſalm. 132. p. 379. Savil. r. 1. p. 819. Morel. t. 3. p. 485.
43. In Pſalm. 133. p. 381. Savil. t. 1. p. 820. Morel. t. 3. p. 487.
44. In Pſalm. 134. p. 383. Savil. t. 1. p. 822. Morel. t. 3. p. 489.
45. In Pſalm. 135. p. 396. Savil. r. 1. p. 831. Morel. t. 3. p. 506.
46. In Pſalm. 136. p. 402. Savil. t. 1. p. 836. Morel. t. 3. p. 514.
47. In Pſalm. 137. p. 405. Savil. t. 1. p. 838. Morel. t. 3. p. 517.
48. In Pſalm. 138. p. 409. Savil. t. 1. p. 841. Morel. t. 3. p. 522.
49. In Pſalm. 139. p. 418. Savil. t. 1. p. 848. Morel. t. 3. p. 533.
50. In Pſalm. 140. p. 426. Savil. t. 1. p. 854. Morel. t. 3. p. 543.
51. In Pſalm. 141. p. 442. Savil. t. 1. p. 866. Morel. t. 3. p. 564.
52. In Pſalm. 142. p. 447. Savil. t. 1. p. 869. Morel. t. 3. p. 570.
53. In Pſalm. 143. p. 458. Savil. t. 1. p. 877. Morel. t. 3. p. 584.
54. In Pſalm. 144. p. 466. Savil. t. 1. p. 884. Morel. t. 3. p. 594.
55. In Pſalm. 145. p. 476. Savil. t. 1. p. 890. Morel. t. 3. p. 605.
56. In Pſalm. 146. p. 479. Savil. t. 1. p. 893. Morel. t. 3. p. 609.
57. In Pſalm. 147. p. 482. Savil. t. 1. p. 895. Morel. t. 3. p. 613.
58. In Pſalm. 148. p. 489. Savil. t. 1. p. 900. Morel. t. 3. p. 621.
59. In Pſalm. 149. p. 498. Savil. r. 1. p. 906. Morel. t. 3. p. 632.
60. In Pſalm. 150. p. 501. Savil t. 1. p. 908. Morel. t. 3. p. 636.
61. Homil. in illud, *Ne timeatis, cum dives*, &c. p. 504. Savil. r. 5. p. 113. Morel. t. 3. p. 795.
62. Homil. altera in illud, *Ne timeatis, cum dives*, &c. p. 518. Savil. t. 5. p. 123. Morel. t. 3. p. 812.
63. Homil. in illud, *Lauda anima mea Dominum*. p. 525. Savil. t. 5. p. 540. Morel. t. 3. p. 821.

Dubia Opuſcula.

† 64. Homil. in Pſalm. 50. publicata a Johan. Bapt. Cotelerio anno 1661. p. 535.
† 65. Protheoria in Pſalmos ex codice Ottoboniano Romæ. p. 539.

Spuria.

* 66. Protheoria in Pſalmos. p. 542 Savil. t. 5. p. 676.
* 67. Homil. in illud, *In tribulatione dilataſti mihi*. p. 546. Savil. t. 7. p. 431.
† 68. Homil. in Pſalm. ſeptimum. p. 55. Coreler. anno 1661.
69. Homil. in Pſalm. 13. p. 557. in Savil. deeſt. Morel. t. 3. p. 960.
70. Homil. in illud, *Veruntamen fruſtra conturbatur*, &c. p. 566. Savil. t. 7. p. 558. Motel. t. 6. p. 114.
71. Homil. prima in Pſalm. 50. p. 572. Savil. t. 1. p. 692. Morel. t. 3. p. 975.
72. Homil. ſecunda in Pſalm. 50. ex Theodoreto pene rota. p. 583. Savil. t. 1. p. 702. Morel. t. 3. p. 993.
73. Expoſitio in Pſalmum 51. eſt Euſebii Cæſarienſis. p. 597. Savil. t. 1. p. 911. Morel. t. 3. p. 1018.
* 74. Homil. in illud, *Precamini, & reddite Domino Deo*. p. 602. Savil. t. 7. p. 260.
75. Homil. de Turture. p. 606. Savil. t. 7. p. 264. Morel. t. 6. p. 121.
* 76. Homil. in illud, *Dominus regnavit*, &c. p. 610. Savil. t. 5. p. 680.
* 77. Homil. in illud, *Elevaverunt flumina*, &c. p. 620. Savil. t. 7. p. 256.
* 78. In illud, *Venite, exultemus Domino*. p. 624. Savil. t. 7. p. 561. deinde Coreler. anno 1661. Demum Ericus Benzelius Upſaliæ anno 1708.
79. In Pſalm. 95. *Cantate Domino*, &c. p.. 628. Savil. t. 1. p. 916. Morel. t. 3. p. 1027.
80. In Pſalm. 100. p. 637. Savil. t. 1. p. 925. Morel. t. 3. p. 1043.

* 81. In

Sæc. IV. ab an. CCC. discedere; a quo sacris dogmatibus diligenter instructus, & baptismo post triennium FERME φωτιζόμενος, Lector ordinatus est: sic Palladius, Cedrenus, alii. Hic ergo annos habes tres & viginti. Circa hoc tempus matrem obiisse probabile est; ipsumque vitæ se deinceps monasticæ, quam maternis precibus victus distulerat verius, quam abjecerat, tradidisse. Quadriennium vixisse in monasterio Antiochiæ vicino omnes scriptores testantur, tam veteres, quam recentiores, sacrorumque librorum lectioni, καὶ τοῖς ἀσκητικοῖς apud Carterium & Diodorum, τότε τῷ μοναστηρίῳ προϊσταμένους, operam dedisse. Hæc Socrates. Ex quibus Diodorus postea Tarsensis episcopus, multa scripsit, ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν (viz. allegorias & anagogas, quibus, supra quam par erat, delectatus fuerat Origenes) ἐκτρεπόμενος. Quam interpretationis rationem a magistro mutuatus videtur hic noster, quem nonnisi præfata venia fere ad allegorias descendere videmus. Cedrenus solius meminit Carterii. Palladius Syrum quendam senem commemorat continentiæ imprimis studiosum, cui se socium in monasterio dedit Johannes. Utrum ex duobus illis unus fuerit iste Syrus, an potius Hesychius, Σύρος τὸ γένος a Georgio nominatus, non possum statuere. Ex tota certe Georgii narratione, Monasterio si non præfuisse, certe ad omnem pie- Sæc. IV. ab an. CCC.

---

* 81. In Psalm. 101. p. 644. Savil. t. 1. p. 932.
* 82. In Psalm. 102. p. 649. Savil. t. 1. p. 937.
* 83. In Psalm. 103. p. 654. Savil. t. 1. p. 943.
* 84. In Psalm. 104. p. 661. Savil. t. 1. p. 953.
* 85. In Psalm. 105. p. 669. Savil. t. 1. p. 960.
* 86. In Psalm. 106. p. 675. Savil. t. 1. p. 967.
* 87. In Psalm. 107. p. 482. Savil. t. 1. p. 975.
* 88. In Psalm. 118. p. 685. Savil. t. 1. p. 978.
In Psalm. 118. statio secunda. p. 700. Savil. t. 1. p. 995.
In Psalm. 118. statio tertia. p. 711. Savil. t. 1. p. 1007.
* 89. In Psalm. in illud, *Eripe me Domine ab homine malo*. p. 719. Savil. t. 7. p. 347.
† 90. In Psalm. 77. p. 721. ex codice Anglicano.
† 91. In Psalm. 78. p. 733. ex cod. Angl.
† 92. In Psalm. 79. p. 737. ex cod. Angl.
† 93. In Psalm. 80. p. 740. ex cod. Angl.
† 94. In Psalm. 81. p. 743. ex cod. Angl.
† 95. In Psalm. 82. p. 745. ex cod. Angl.
† 96. In Psalm. 83. p. 747. ex cod. Angl.
† 97. In Psalm. 84. p. 751. ex cod. Angl.
† 98. In Psalm. 85. p. 753. ex cod. Angl.
† 99. In Psalm. 86. p. 756. ex cod. Angl.
† 100. In Psalm. 87. p. 757. ex cod. Angl.
† 101. In Psalm. 88. p. 760. ex cod. Angl.
† 102. In Psalm. 89. p. 770. ex cod. Angl.
† 103. In Psalm. 90. p. 773. ex cod. Angl.
† 104. In Psalm. 91. p. 777. ex cod. Angl.
† 105. In Psalm. 92. p. 780. ex cod. Angl.
† 106. In Psalm. 93. p. 788. ex cod. Angl.
† 107. In Psalm. 94. p. 785. ex cod. Angl.
† 108. In Psalm. 95. p. 787. ex cod. Angl.
† 109. In Psalm. 96. p. 791. ex cod. Angl.
† 110. In Psalm. 97. p. 794. ex cod. Angl.
† 111. In Psalm. 98. p. 796. ex cod. Angl.
† 112. In Psalm. 99. p. 799. ex cod. Angl.

TOMO SEXTO.

1. Interpretatio in Isaiæ Prophet. capita octo. p. 1. Savil. t. 1. p. 1016. Morel. t. 3. p. 640.
2. Homil. I. in illud, *Vidi Dominum*, & de Seraphinis. p. 95. Savil. t. 5. p. 127. Morel. t. 3. p. 833.
3. Homil. II. in illud, *Vidi Dominum*. p. 106. Savil. t. 5. p. 134. Morel. t. 3. p. 847.
4. Homil. III. in illud, *Vidi Dominum*. p. 111. Savil. t. 5. p. 138. Morel. t. 3. p. 855.
5. Homil. IV. in illud, *Vidi Dominum*. p. 120. Savil. t. 5. p. 144. Morel. t. 3. p. 865.
6. Homil. V. in illud, *Vidi Dominum*. p. 131. Savil. t. 5. p. 151. Morel. t. 3. p. 878.
7. Homil. VI. in Seraphim. p. 137. Savil. t. 5. p. 155. Morel. t. 3. p. 886.
8. Homil. in illud, *Ego Dominus feci lumen*, &c. p. 145. Savil t. 5. p. 160. Morel. t. 3. p. 894.
9. Homil. in illud Jeremiæ, *Domine, non est in homine via ejus*, &c. p. 157. Savil. t. 5. p. 168. Morel. t. 3. p. 909.
10. Homil. I. de Prophetiar. obscuritate. p. 168. Savil. t. 6. p. 649. Morel. t. 3. p. 921.
11. Homil. II. de Prophetiar. obscurit. p. 180. Savil. t. 6. p. 658. Morel. t. 3. p. 937.
† 12. Interpretatio in Daniel. p. 200. ex edito Cotelerii 4°.
† 13. In illud, *Filius ex seipso nihil facit*, &c. p. 255. ex codice Ottobon. & ex editione Benzelii.

Sæc. IV. ab an. CCC. pietatem præivisse fratribus, iisque regulas ἀσκητικὰς condidisse, potius quam sub alterius disciplina vixisse videatur. Relicto post quadriennium hoc monasterio, desiderio delitescendi remotiorem eremum petiit; illicque speluncæ inclusus biennium FERME peregit. Atque de hoc sexennio, ut dixi, inter autores convenit. Inde ad urbem reversus, diaconus a S. Meletio (quod inter omnes constat) jam proficiscente, ut puto, Constantinopolim ad secundam synodum celebrandam, anno Domini 381. ineunte, ordinatus, quinquennium venerandis ministravit altaribus. Nam quod post Meletii mortem, (quæ ipso tempore secundæ synodi accidit) Socrates ait, ἀναχωρήσεις ὁ Ἰωάννης τῶν Μελετιανῶν (τῶ πάλαι, inquit Georgius) ἐπὶ τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς ἡσυχίαν ἦγε· περιγίνεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ πρῶτον ἦν. inquit Georgius; triennium hoc, ut importune contra rationem temporum (ut in sequentibus monstrabitur) Palladio etiam non suffragante, interjectum, ex numero annorum Chrysostomi eximendum censeo. Post diaconatum ergo, Presbyter deinde (quod inter omnes convenit) post annos quinque a Flaviano (non, ut vult Socrates, Evagrio Paulini successore) quod postea ostendemus, ordinatus est. Sic habemus a nativitate Johannis usque ad deserta studia juvenilia annos, secundum Chrysostomum ipsum, viginti, vel, secundum alios, octodecim: apud Mele- Sæc. IV. ab an. CCC.

† 14. Homil. de Melchisedeco, p. 265. Benzelius edidit, ex codicibus Anglic.
† 15. Homil. contra Circenses ludos, & theatra egregia, nunc primum eruta ex codice Coisliniano. p. 272.
† 16. Homil. in illud, *Hoc autem scitote, quod in novissimis*, &c. nunc primum eruta ex codice Vaticano. p. 278.
* 17. Homil. de perfecta caritate. p. 287. Savil. t. 6. p. 742.
* 18. De continentia latine pene tota. p. 299. Savil. t. 7. p. 939.
† 19. De consolatione mortis. I. p. 301. ex codice Corbeiensi edita post opera Augustini t. 5. p. 259.
† 20. De consolatione mortis. II. *indidem desumpta.*
† 21. Synopsis Scripturæ sacræ. p. 314. ex codice Coisliniano, & ex alio qui est Lugduni Batav.
22. Homil. in nativitatem Christi dubia. p. 392. Savil. t. 5. p. 846. Morel. t. 6. p. 493.
23. De Legislatore, incerti. p. 403. Savil. t. 6. p. 640. Morel. t. 6. p. 1.
† 24. In illud, *In qua potestate hæc facis*, Antiocheni presbyteri Chrysostomo æqualis. p. 417. ex Cotelerii monumentis. t. 3. p. 121.
* 25. Severiani de mundi creatione I. p. 436. Savil. t. 7. p. 587. & ex codice Romano.
* 26. Severiani de mundi creatione II. p. 444. Savil. t. 7. p. 593.
* 27. Severiani de mundi creatione III. p. 454. Savil. t. 7. p. 600.
* 28. Severiani de mundi creatione IV. p. 465. Savil. t. 7. p. 607.
* 29. Severiani de mundi creatione V. p. 480. Savil. t. 7. p. 618.
* 30. Severiani de mundi creatione VI. p. 494. Savil. t. 7. p. 628.
31. Severiani de serpente. p. 511. Savil. t. 5. p. 659. Morel. t. 6. p. 49.
† 32. Interpretatio Latina vetus epistolæ S. J. Chrysostomi ad Theodorum Mopsuestenum. p. 331. ex codice Sangermanensi.

Spuria.

33. In Genesin I. p. 532. Savil. t. 5. p. 642. Morel. t. 6. p. 18.
34. In Genesin II. p. 535. Savil. t. 5. p. 645. Morel. t. 6. p. 24.
* 35. In Genesin III. p. 539. Savil. t. 7. p. 237.
* 36. In Abraham & Isaac. p. 552. Savil. t. 7. p. 394.
37. Contra theatra & de Abrahamo. p. 557. Savil. t. 5. p. 38.
38. In illud, *Pone manum tuam*, &c. p. 569. Savil. t. 7. p. 565. Morel. t. 6. p. 30.
39. In Jobum I. p. 579. Savil. t. 5. p. 494. Morel. t. 6. p. 76.
40. In Jobum II. p. 583. Savil. t. 5. p. 953. Morel. t. 6. p. 83.
41. In Jobum III. p. 587. Savil. t. 5. p. 956. Morel. t. 6. p. 89.
42. In Jobum IV. p. 593. Savil. t. 5. p. 963. Morel. t. 6. p. 101.
43. In Heliam prophetam. p. 600. Savil. t. 5. p. 627. Morel. t. 6. p. 128.
44. In Joseph. & de castitate. p. 604. Savil. t. 5. p. 656. Morel. t. 6. p. 134.
45. In Susannam. p. 607. Savil. t. 5. p. 703. Morel. t. 6. p. 141.
46. De tribus pueris. p. 612. Savil. t. 5. p. 698. Morel. t. 6. p. 148.
47. Opus imperfectum in Matthæum. p. 1. in fine hujus tomi Morel. initio secundi tomi in novum Testament.

TOMO SEPTIMO.

Homil. in Matthæum. Savil. t. 2. Morel. t. 1. in novum Testament.

TOMO OCTAVO.

Homil. in Johannem. Savil. t. 2. p. 555. Morel. t. 2. in novum Testament.

Spuria.

1. In decollationem Præcursoris & Baptistæ Johannis & in Herodiadem. p. 1. Morel. t. 6. p. 281. Savil. t. 7. p. 545.

2. In

Sæc. IV. ab an. CCC. Meletinm annos FERME tres; inde in eremo annos FERME sex: in Diaconi gradu annos qninque, & (exempto illo Socratis & recentiorum triennio) in Presbyteri gradn annos duodecim. Quod si pleni fuerint hi anni, non cavi aut labentes, (quod potius reor, in annis præsertim ante diaconatum, pro more omuium fere autorum numeros sæpe augentium, & quia vocabulum FERME bis a Palladio repetitum est) a nativitate ad episcopatum anni colligentnr 46. Quod si duos annos cum Palladio & recentioribus demamus ex studiis juvenilibus; & annum nnum pro illo bis repetito FERME; anni tantnm erunt 43. Reliqua deinceps prona, epochæque certæ, non annorum tantum, sed & mensium propemodum & dierum. Inter omnes convenit, tam veteres, quam recentiores, Johannem ab Arcadio Augusto Antiochia, nbi presbyter fuit, accitum in sella episcopali Constantinopoli locatum, Coss. Honorio 4. & Eutychiano, hoc est, anno Christi, ut nos numeramus, 398. Februarii 26. sede urbeque pulsum (de posteriore exilio loquor, nam de priore postea videbimns) Honorio 6. & Aristæneto Coss. (qui annus est Domini 404.) vicesimo die Junii, sive, nt alii loquuntur, quinque diebus post cómpletam pentecosten. Et quidem decimo tertio post die, hoc est, tertio Julii, data est Johannis nostri ad Olympiadem epistola Sæc. IV. ab an. CCC.

2. In Præcursorem Dominl. p. 5. Morel. t. 6. p. 311. Savil. t. 7. p. 531.
3. Oratio encomiastica in Petrum & Paulum, eorumdemque martyr. p. 7. Morel. t. 6. p. 314. Savil. t. 5. p. 992.
4. In duodecim Apostolos. p. 11. Morel. t. 6. p. 320. Savil. r. 5. p. 995.
5. In Thomam Apost. & contra Arianos. p. 14. Morel. r. 6. p. 324. Savil. t. 5. p. 486.
6. Laudatio S. Stephani protomart. p. 17. Morel. t. 6. p. 328. Savil. r. 5. p. 864.
7. In illud, *Sufficit tibi gratia mea: virtus enim mea in infirmitate perficitur.* p. 24. Morel. t. 6. p. 340. Savil. r. 5. p. 799.
8. In Parabolam de filio prodigo. p. 33. Morel. t. 6. p. 369. Savil. t. 7. p. 539.
9. In Saltationem Herodiadis & decollar. Joh. Bapt. p. 39. Morel. t. 6. p. 379. Savil. t. 7. p. 549.
10. In illud, *Collegerunt Judæi concilium & dicebant, Quid facimus?* p. 43. Morel. t. 6. p. 385. Savil. t. 7. p. 552.
11. In Parabolam 10. virginum, & de eleemosyna. p. 45. Morel. t. 6. p. 389. Savil. t. 7. p. 554.
12. In meretricem & Pharisæum. p. 49. Morel. t. 6. p. 395. Savil. t. 7. p. 490.
13. In Samariranam, & in illud, *Venit Jesus in civit. Samar.* p. 53. Morel. t. 6. p. 409. Savil. t. 7. p. 442.
14. De zelo & pietate, & de cæco nato. p. 61. Morel. t. 6. p. 423. Savil. t. 5. p. 761.
15. Sermo de pseudoprophetis, & de falsis doctoribus, &c. p. 72. Morel. t. 6. p. 473. Savil. t. 7. p. 211.
16. De Circo. p. 87. Morel. t. 6. p. 489. Savil. t. 6. p. 974.
17. In illud, *Attendite ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus.* p. 90. Morel. t. 6. p. 523. Savil. t. 7. p. 486.
* 18. In princip. indictionis novi anni, & in martyres, &c. p. 94. Savil. t. 5. p. 815.
19. Orario in dictum Evangel. *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias*, &c. p. 98. Morel. t. 6. p. 539. Savil. t. 5. p. 708.
20. In Parabolam de ficu. p. 106. Morel. t. 6. p. 552. Savil. t. 7. p. 252.
21. De Pharisæo homil. p. 110. Morel. t. 6. p. 560. Savil. r. 7. p. 280.
22. De Lazaro & divite hom. sexta. p. 113. Morel. t. 6. p. 564. Savil. t. 5. p. 728.
23. In Publican. & Pharis. sermo. p. 116. Morel. r. 6. p. 569. Savil. t. 7. p. 223.
24. In cæcum a Christo sanatum, & in Zachæum, &c. p. 120. Morel. t. 6. p. 575. Savil. t. 5. p. 731.
25. De sancto Johanne Theologo. p. 130. Morel. t. 6. p. 603.
26. De negarione Petri, & de eruce, &c. p. 136. Morel. t. 6. p. 626. Savil. t. 7. p. 275.
27. In secundum advent. Christi, & in illud, *Omnes stabimus ante tribunal Christi*, &c. p. 142. Morel. t. 6. p. 651. Savil. t. 5. p. 782.

Sequentia opuscula, Græce tantum a Savilio edita, nunc primum Latine convers.

28. Interprer. orationis, *Pater noster.* p. 149. Savil. t. 5. p. 707.
29. In filium prodigum, ac de pœnitent. &c. p. 150. Savil. t. 5. p. 720.
30. In mulieres nnguenta ferentes, &c. p. 159. Savil. t. 5. p. 740.
31. In illud, *Quomodo scit literas, cum non didicerit*, &c. p. 167. Savil. t. 5. p. 752.
32. In Chananæam, & in Pharaonem, &c. p. 177. Savil. t. 5. p. 771.
33. In dictnm Apostoli, *Non quod volo facio, sed quod nolo, hoc ago*, &c. p. 188. Savil. t. 5. p. 789.
34. In principium indictionis. p. 198. Savil. t. 5. p. 815.
35. In venerandam Crucem. p. 200. Savil. t. 5. p. 819.
36. In exalt. vener. Crucis. p. 204. Savil. t. 5. p. 823.
37. In Sanct. Apost. Thomam. p. 207. Savil. t. 5. p. 837.
38. In incarnat. D. N. &c. p. 213. Savil. t. 5. p. 851.
39. In Srephanum primum martyr. p. 227. Savil. t. 5. p. 871.
40. In mediam Hebdomadam Jejuniorum. p. 229. Savil. t. 5. p. 876.

stola nona; & postridie ejus diei, sc. 4. Julii, vel Panemi mensis, altera ad Constantium. In hoc exilio vixit Cucusi annum unum, Arabissi biennium, reliquis mensibus in itinere Pityuntem versus consumptis, quo tamen non pervenit, morte præventus Comanis, Honorio 7. & Theodosio iterum Coss. hoc est, anno Christi 407. quod inter omnes constat. De mense controversia est. Socrates die 14. Novembris obiisse scribit: Georgius, & post eum recentiores omnes, & Calendarium, ut videtur, Romanum die 14. Septembris, ipso exaltationis S. Crucis die. Quin & apud Socratem Septembris legendum esse constat ex veteri Latina interpretatione in Cassiodori historia tripartita lib. 10. c. 18. Ita anni sunt ab initio episcopatus ad mortem novem, menses sex vel octo, dies sedecim; & a nativitate ad mortem secundum majorem computationem supra collectam anni 55. & menses aliquot; secundum minorem computationem anni 52. & aliquot præterea menses. Zonaras, Cedrenus, & alii fere omnes, annos eum vixisse scribunt non plures quinquaginta duobus: autor incertus pag. 54. edit. Lat. *Paris.* 1588. addit menses octo: cui propemodum assentior. Ita secundum majorem computationem incidit annus nativitatis Johannis in consulatum Constantii 5. & Galli Cæsaris, anno Domini 352. secundum minorem, in consulatum

41. In Ramos palmarum. p. 231. Savil. t. 5. p. 882.
42. In Sanct. Virginem & Deiparam. p. 236. Savil. t. 5. p. 887.
43. Contra hæreticos & in S. Deiparam. p. 238. Savil. t. 5. p. 889.
44. In proditionem Servatoris, & in lotionem pedum. p. 242. Savil. t. 5. p. 893.
45. In latronem, & in prodition. Servatoris. p. 247. Savil. t. 5. p. 910.
46. Sermo catecheticus in S. Pascha. p. 250. Savil. t. 5. p. 916.
47. In Sanct. Pascha I. p. 251. Savil. t. 5. p. 917.
48. In S. Pascha II. p. 254. Savil. t. 5. p. 920.
49. In S. Pascha III. p. 257. Savil. t. 5. p. 923.
50. In S. Pascha IV. p. 259. Savil. t. 5. p. 925.
51. In S. Pascha V. p. 261. Savil. t. 5. p. 927.
52. In S. Pascha VI. p. 264. Savil. t. 5. p. 930.
53. In S. Pascha VII. p. 275. Savil. t. 5. p. 940.
54. In synaxin Archangelorum. p. 285. Savil. t. 5. p. 997.
55. De pœnitentia, & in Herod. & Johan. Bapt. p. 287. Savil. t. 6. p. 804.

TOMO NONO.

1. Homiliæ LV. in Acta Apostolo. Savil. t. 4. p. 607. Morel. t. 3. in novum Testam.
2. Homiliæ XXXII. in S. Pauli epist. ad Romanos. Savil. t. 3. Morel. t. 3. in novum Testam.

Spuria.

1. De pœnitentia I. p. 761. Savil. t. 6. p. 905.
2. De pœnitentia II. p. 780. Savil. t. 6. p. 917.
3. De pœnitentia III. p. 786. Savil. t. 6. p. 924.
4. De eleemosyna. p. 789. Savil. t. 6. p. 926.
5. De prædicatione Jejunii I. p. 793. Savil. t. 6. p. 930.
6. De jejunio II. p. 795. Savil. t. 6. p. 932.
7. De jejunio III. p. 797. Savil. t. 6. p. 933.
8. De jejunio IV. p. 799. Savil. t. 6. p. 935.
9. De jejunio V. p. 800. Savil. t. 6. p. 936.
10. De jejunio VI. p. 802. Savil. t. 6. p. 938.
11. De jejunio VII. p. 804. Savil. t. 6. p. 940.
12. De patientia I. p. 806. Savil. t. 6. p. 943.
13. De patientia II. p. 813. Savil. t. 6. p. 949.
14. De salute animæ. p. 819. Savil. t. 6. p. 968.
15. In catechumenos. p. 823. Savil. t. 6. p. 971.
16. Contra eos qui virgines corrumpunt. p. 826. Savil. t. 6. p. 976.
17. Contra hæreticos. p. 829. Savil. t. 6. p. 979.
18. De eleemosyna. p. 832. Savil. t. 6. p. 811.
19. Epistola ad monachos. p. 837. Savil t. 7. p. 225.
20. In annunciationem sanctiss. Deiparæ. p. 841. Savil. t. 7. p. 249.
21. In illud, *Quæcunque ligaveritis*, &c. p. 845. Savil. t. 7. p. 268.
22. In illud, *Dæmonium habes*, &c. p. 849. Savil. t. 7. p. 272.
23. De pœnitentia. p. 852. Savil. t. 7. p. 282.
24. De fide. p. 854. Savil. t. 7. p. 288.
25. De spe. p. 858. Savil. t. 7. p. 293.
26. De caritate. p. 862. Savil. t. 7. p. 295.

TOMO

Sæc. IV. ab an. CCC. sulatum Arbetionis & Lolliani, anno 355. mense, ut videtur, Januario, vel Martio. Jam reliquias Chrysostomi jussu imperatoris Theodosii junioris, & suasu Procli, tum episcopi CP. Comanis in urbem regiam deportatas, & in basilicam SS. Apostolorum illatas ex Theodor. lib. 5. c. 36. & Socr. l. 7. c. 45. constat, Theodosio 16. consule, hoc est, anno Christi 438. Januarii 27. die: id est, post exilium posterius annis 33. mensibus 8. post mortem annis 30. mensibus 3. vel 5. Cosmas Vestitor, Μετὰ τριάκοντα καὶ τρεῖς χρόνους. Socrates lib. 7. c. 45. notabili inconstantia, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν καθαίρεσιν, & septimo post versu, τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν τελευτήν: cum inter hæc duo triennium intercesserit, & aliquot menses. Atque hæc fere sunt, in quibus tempora, & temporum prope momenta ex historiis notare licet. Reliqua, ὡς ἐν πλάτει, vel argumentis, vel etiam conjecturis colligenda. Ac primum, Eutropius iram fugiens Augg. ad ecclesiam fugit, se consule, & Theodoro, hoc est, anno Christi 399. homo non solum Christianus, sed etiam orthodoxus: ut qui libros Eunomii hæresiarchæ, qui Arium ipsum impietate superavit, publice jussit cremari, cadaverque ejus extractum projici. Niceph. lib. 13. c. 1. Asiaticorum episcoporum negotium cœptum est tractari ἐπὶ τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, hoc est, indictione (non distributione, ut male interpres Sæc. IV. ab an. CCC.

TOMO DECIMO.

Argumentum epistolæ primæ ad Corinthios, & homiliæ XLIV. in eandem epistolam. Savil. t. 3. p. 243. Morel. t. 5. In novum Testament. p. 1.

Homiliæ XXX. in epistolam secundam ad Corinthios. p. 417. Savil. t. 3. p. 541. Morel. t. 5. p. 495.

Commentarius in epistolam ad Galatas. p. 657. Savil. t. 3. p. 709. Morel. t. 5. p. 776.

Spuria ex edit. Savil. desumpta.

1. Caritatem secundum Deum rem esse Deo dignam. p. 731. Savil. t. 7. p. 299.
2. In illud, *Si Filius Dei es, mitte te deorsum*, &c. p. 733. Savil. t. 7. p. 301.
3. In proditionem Judæ, & passionem D. N. J. C. in sancta quinta. p. 738. Savil. t. 7. p. 306.
4. In illud, *Memor fui Dei, & delectatus sum*. p. 739. Savil. t. 7. p. 307.
5. In Rachelem & infantes. p. 749. Savil. t. 7. p. 316.
6. In Herodem & infantes. p. 750. Savil. t. 7. p. 318.
7. In Martham & Mariam & Lazarum. p. 753. Savil. t. 7. p. 320.
8. In illud, *Exeuntes Pharisæi consilium inierunt*. p. 758. Savil. t. 7. p. 326.
9. In Meretricem & in Pharisæum. p. 762. Savil. t. 7. p. 329.
10. In assumptionem D. N. J. C. p. 763. Savil. t. 7. p. 330.
11. In transfigurationem Servatoris. p. 765. Savil. t. 7. p. 332.
12. In ramos palmarum. p. 767. Savil. t. 7. p. 334.
13. In laudem S. Johannis Theologi. p. 771. Savil. t. 7. p. 342.
14. In sanctum Johannem Theologum. p. 772. Savil. t. 7. p. 344.
15. In transfigurationem. p. 774. Savil. t. 7. p. 345.
16. De siccitate. p. 775. Savil. t. 7. p. 352.
17. In Jordanem fluvium. p. 778. Savil. t. 7. p. 354.
18. In Pharisæum & in meretricem, in magna feria quarta. p. 780. Savil. t. 7. p. 357.
19. In triduanam resurrectionem D. N. J. C. p. 787. Savil. t. 7. p. 364.
20. In Christi natalem diem. p. 790. Savil. t. 7. p. 367.
21. In illud, *Ascendit Dominus in templum*, &c. & de Melchisedech. p. 792. Savil. t. 7. p. 369.
22. In mediam Pentecosten. p. 795. Savil. t. 7. p. 372.
23. In Samaritanam p. 797. Savil. t. 7. p. 374.
24. In mulierem peccatricem quæ unxit, &c. p. 799. Savil. t. 7. p. 376.
25. In illud, *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste*. p. 806. Savil. t. 7. p. 383.
26. In parabolam, *Homo quidam descendebat, & incidit in latrones*. p. 810. Savil. t. 7. p. 387.
27. In natale Joannis præcursoris. p. 812. Savil. t. 7. p. 389.
28. In sancta Theophania. p. 817. Savil. t. 7. p. 398.
29. In natale D. N. J. C. p. 819. Savil. t. 7. p. 400.
30. In Zacchæum & Publicanum. p. 823. Savil. t. 7. p. 403.
31. In Centurionem. p. 824. Savil. t. 7. p. 405.
32. In illud, *Exiit qui seminat seminare*, &c. p. 828. Savil. t. 7. p. 409.
33. In secundum adventum D. N. J. C. p. 831. Savil. t. 7. p. 412.
34. In Paralyticum in media Pentecoste, &c. p. 834. Savil. t. 7. p. 414.
35. In evangelium secundum Lucam de drachma, &c. p. 838. Savil. t. 7. p. 418.
36. *Quod oporteat eum qui gratiam quamlibet scientiæ habeat*, &c. p. 840. Savil. t. 7. p. 421.
37. De parabola villici iniquitatis. p. 843. Savil. t. 7. p. 423.
38. De jejunio. p. 846. Savil. t. 7. p. 428.
39. In filium viduæ. p. 848. Savil. t. 7. p. 439.
40. Contra Judæos, in serpentem æneum. p. 851. Savil. t. 7. p. 448.

Sæc. IV. ab an. CCC. pres Palladii, & alii) tertia decima, i. e. anno Domini 400, duravitque biennium, teste Palladio, hoc est, usque ad finem anni 401. vel etiam initium 402. De tempore prioris exilii non est adeo proclive definire: quare argumentis, ut dixi, & conjecturis, quoad poterimus, elicienda veritas. Post 12. horas a prima expulsione (quam meridie factam tradit Socrates, & alii, πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν Chrysostomi ipsius epistola ad Innocentium) jussu imperatorum revocatus Johannes, (sic Palladius) paucosque post dies, invitus licet, multumque renitens, in throno locatus, concionem habuit apud populum eam, quæ exstat in fine Georgii, Ὅτι τὴν Σάῤῥαν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ, Theophilo adhuc ad urbem manente, neque hiscere contra audente. (Sozom. lib. 8. c. 18.) Cumque ob judicium Heraclide episcopo Ephesino absenti per Theophili factionem intentatum velitationes fierent in urbe crebræ inter Constantinopolitanos, & Ægyptios, ὡς πολλοὺς τραυματίας γενέσθαι, τινὰς δὲ καὶ ἀπολέσθαι; quæreretque Theophilum civitas in mare præcipitare. sibi metuens Theophilus fugit in Ægyptum, ἤδη τοῦ χειμῶνος ἀρχομένου, inquit Sozomenus, & Nicephorus lib. 13. c. 17. adeoque diem ipsius reditus ab exilio Johannis Anonymus cap. 100. Metaphrastes cap. 36. & Menologia Græca ponunt 13. Novembris: quem diem usque ad sua tempora pro festo celebrari Constantinopoli scribit idem Anonymus, & Metaphrastes, & indicant Græca Menologia. Cum itaque ex horum consentientibus testimoniis mense Novembri redierit ab exilio, de anno deinceps quærendum; utrum sc. Novembri anno 403. Theodosio, & Rumorido Coss. an Novembri 402. Arcadio 5. & Honorio 5. redierit. Dico, clareque pronuncio in Novembrem anno 403. reditum ejus ab exilio cadere non potuisse; quamvis Card. Baronius, & alii, eo anno locent. Georgius cap. 53. τούτου ἔτους (inquit) ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων (sc. in secundo concilio contra Johannem) παρέπτωσαν μῆνες ἐννέα (δέκα inquit Leo Imp. cap. 26. Palladius utrumque ponit) τῆς δὲ ἑορτῆς τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἐπελθούσης, &c. Ex quibus verbis apparet anno 403. cœptum fuisse secundum contra Sæc. IV. ab an. CCC.

TOMO UNDECIMO.

In epistolam S. Pauli ad Ephesios homiliæ XXIV. p. 1. Savil. t. 3. p. 763. Morel. in N. Testam. t. 5. p. 846.
In Epistolam ad Philippenses argumentum, homiliæ XV. p. 189. Savil. t. 4. p. 1. Morel. in N. Testam. t. 6. p. 1.
In Epistolam ad Colossenses homiliæ XII. p. 322. Savil. t. 4. p. 89. Morel. t. 6. p. 147.
In epistolam 1. ad Thessalonicenses homiliæ XI. p. 425. Savil. t. 4. p. 161. Morel. t. 6. p. 262.
In epistolam 2. ad Thessalonicenses homiliæ V. p. 510. Savil. t. 4. p. 221. Morel. t. 6. p. 361.
In epistolam 1. ad Timotheum argumentum, homiliæ XVIII. p. 547. Savil. t. 4. p. 249. Morel. t. 6. p. 402.
In epistolam 2. ad Timotheum homiliæ X. p. 658. Savil. t. 4. p. 329. Morel. t. 6. p. 535.
In epistolam ad Titum homiliæ VI. p. 729. Savil. t. 4. p. 381. Morel. t. 6. p. 619.
In epistolam ad Philemonem homiliæ III. p. 772. Savil. t. 4. p. 411. Morel. t. 6. p. 670.

Spuria.

1. De sacrificiis Caini, de donis Abelis, de gigantibus, de diluvio, de stellis & de fato. p. 792. Savil. t. 7. p. 458.
2. In sancta & magna Parasceve, & in sanctam passionem Domini. p. 793. Savil. t. 7. p. 459.
3. In Publicanum & Pharisæum. p. 796. Savil. t. 7. p. 462.
4. In ingressum sanctorum jejuniorum. p. 799. Savil. t. 7. p. 465.
5. In sanctam assumptionem D. N. Jesu Christi. p. 800. Savil. t. 7. p. 466.
6. De jejunio, Dominica 5. jejuniorum. p. 803. Savil. t. 7. p. 469.
7. De jejunio. p. 804. Savil. t. 7. p. 470.
8. De oratione. p. 810. Savil. t. 7. p. 476.
9. *Ignem veni mittere in terram, & Non veni pacem mittere, sed gladium.* p. 812. Savil. t. 7. p. 478.
10. Admonitiones spirituales. p. 815. Savil. t. 7. p. 481.
11. In principium jejuniorum, & de jejunio. p. 817. Savil. t. 7. p. 484.
12. In adorationem venerandæ crucis. p. 820. Savil. t. 7. p. 493.
13. In resurrectionem D. N. Jesu Christi, &c. p. 827. Savil. t. 7. p. 500.
14. In parabolam ejus qui incidit in latrones. p. 828. Savil. t. 7. p. 506.
15. De jejunio. p. 831. Savil. t. 7. p. 509.
16. De jejunio, de Davide, & de presbyteris, de Josepho, & de Novato. p. 833. Savil. t. 7. p. 510.
17. In annunciationem Deiparæ, & contra Arium impium. p. 838. Savil. t. 7. p. 515.
18. De eleemosyna. p. 843. Savil. t. 7. p. 520.
19. De caritate. p. 845. Savil. t. 7. p. 522.
20. In Lazarum I. p. 846. Savil. t. 7. p. 524.
21. In Lazarum II. p. 850. Savil. t. 7. p. 528.
22. In Lazarum III. p. 852. Savil. t. 7. p. 530.

Ad editionem hanc perficiendam duo adhuc restant volumina, mox in lucem prodituta.

Jo-

Sæc. IV. ab an. CCC. Johannem conciliabulum mense Aprili: ut necesse sit prius exilium in Novembrem anno 402. incidere; cum in Novembri anno 403. cadere non potuerit. Quod si cui Georgii levis videatur autoritas, credat saltem Palladio testi ἀξιοπίστῳ de eadem re pene eadem loquenti. Quid, inquies, actum interea? Respondeo, Johannem post prius exilium per aliquod tempus quievisse, in magnaque fuisse apud Eudoxiam gratia, quippe magnis ab ipso decoratam laudibus in oratione supra memorata ad finem Georgii. Testis idem Palladius, cujus verba sunt: Post duos iterum menses a plaga inflicta (fuga sc. Theophili & Ægyptiorum episcoporum) modice respirantes (inimici Johannis) secundo adversus Johannem fremunt: hoc est, quasi mense Januario anno 403. per occasionem statuæ argenteæ imperatricis χλανίδα ἐνδεδυμένης, supra porphyreticam columnam positæ. Cujus rei meminerunt hoc anno, Theodosio & Rumorido Coss. præter Socratem lib. 6. c. 18. Prosper Aquitanicus, & Marcellinus Comes in chronicis. Ad hanc statuam, ipsis fortasse Kalendis Januarii (qui dies est solennis anni Romani incipientis) dedicatam cum δημώδεις fierent ludi & choreæ; iratus Johannes linguam contra eos, qui ludis his interessent, acuit. Qua occasione freti Johannis inimici, qui adhuc in urbe, præter Ægyptios, aderant, instigante Augusta, clandestina moliuntur contra ipsum consilia; reque Theophilo absenti per nuncios & literas communicata, incipiente, ut puto, Aprili concilium secundum contra Johannem cogunt: quod variis de causis usque ad Natalitia proxime sequentia extractum, & deinde ad Quadragesimam anno 404. & ad Pascha, post quinque dies a completa Pentecoste Johanni nostro causa secundi exilii fuit, anno integro, septem mensibus, & septem diebus post reditum ab exilio priore. Atque hæc mea est de tempore prioris exilii sententia. Neque obstat, quod Theodoretus lib. 5. c. 34. ait, ὀλίγων διελθόντων μηνῶν (sc. a reditu) συνηθροίσθησαν αὖθις, καὶ δίκας εἰσέπραττον τῆς μετὰ τὴν καθαίρεσιν λειτουργίας. Nam post quinque menses, & paulo minus, coegerunt concilium; quod duravit postea menses 14. Neque mirum ea, quæ sesquianno gesta sunt, tribus pene verbis a Theodoreto narrari; qui strictim & timide totum hoc attingit negotium, iis permotus rationibus, quæ in principio dicti capitis 34. afferuntur. Anonymus a reditu ad Pascha ante secundum exilium intercessisse scribit ὅλον ἐνιαυτὸν. Metaphrastes ἔτος ἐντελὲς: qui annus integer, mensium necesse est fuerit 17. cum uterque die 13. Novembris rediisse scribat.

Expedito annorum Chrysostomi ἀπολογισμῷ, sequitur, ut de subrogatione Arsacii, & successione Attici, Eudoxiæque Augustæ morte pauca adjiciamus. Sæc. IV. ab an. CCC. In Johannis iterum expulsi locum subrogatur Arsacius, ὀλίγων διελθουσῶν ἡμερῶν, inquit Socrates lib. 6. c. 19. Annales Græci (editi nuper a Josepho Scaligero una cum Eusebio) Arsacium esse factum episcopum referunt ἐν τοῖς Ἀποστόλοις (templo sc. Sophiæ cremato) μηνὶ Δεσίῳ, πρὸ ϛ. καλανδῶν Ἰουλίων, hoc est, 26. Junii, Sexto post Johannis expulsionem die. Obiisse Arsacium anno sequenti circa 11. Novembris, Coss. Stilicone iterum, & Anthemio, huc est, anno Domini 405. autor est Socrates lib. 6. c. 20. Vixit igitur Arsacius in episcopatu annum unum, menses 4. dies 16. Palladius, & alii non plures attribuunt 14. mensibus: Nicephorus Patriarcha biennium. Post Arsacii mortem (quæ, ut dixi, accidit 11. Novembris 405.) πεντεκαιδεκάτῳ, inquit Socrates, πολλοῖς γενομένης τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ πολλοῦ διαδραμόντος χρόνου, succedit Atticus. Τετραμηναίῳ παραδραμόντος χρόνου, inquit Georgius, hoc factum: ut in mensem Martium anno 406. Coss. Arcadio 6. & Probo, necesse sit Attici creationem incidere. Restat maxima omnium quæstio de morte Eudoxiæ Augustæ: in cujus notando tempore recentiores ab omnibus in universum, qui sc. mortis ejus diserte meminerunt, veteribus discedunt. Socrates lib. 6. c. 19. ingentem grandinem, εἰς πάνυ λίθων (μεγέθους καρύων, inquit annalium Græcorum autor) circa 30. Septembris cecidisse, eodem, quo Johannes pulsus est, anno, in consulatu Honorii 6. & Aristæneti scribit, hoc est, anno Domini 404. & quarto post die obiisse Eudoxiam. Annales Græci pridie Nonas Octobris obiisse, & 4. Idus Octobris in basilica SS. apostolorum sepultam, iisdem Coss. Honorio & Aristæneto memorant. Marcellinus Comes, iisdem Coss. inquit, Eudoxia uxor Arcadii obiit: Prosper Aquitanicus, iisdem itidem Coss. Eudoxia, inquit, uxor Arcadii diem clausit. Contra hanc veterum scriptorum phalangem quid faciet infirma recentiorum manus; qui omnes uno ore Johanni nostro eam superstitem fuisse tres menses, hoc est, circa medium Decembris, anno 407. vel circa medium Febr. anno 408. decessisse testantur? quam etiam opinionem ego ut magis probabilem amplector. Causæ sunt, primum quod illas ἀπανθρωπίας & immanitates contra episcopos legatos ab Occidente, contra Johannem nostrum ad mortem usque ipsam, contra omnes episcopos, clericos, & alios partium Johannis, non ab alio profectas fonte putem, quam ab implacabili impotentissimæ fœminæ furore (cum alioquin Arcadius ipse simplicis fuerit & mitis ingenii, & tantorum fere malorum ignarus) neque credibile sit tantum habuisse ponderis apud milites, custodes por-

portuum, & cæteros imperii mioiftros, epifcopos, reliquofque Johannis inimicos; nifi Eudoxiæ, fœminæ fupra fexum ferocis, & marito dominantis, opibus fultos, autoritate munitos. Sed quod me vcl maxime movet, ut pro recentioribus, qnod invitiffimus facio, contra veteres pronunciem, illud eft: quod Johannes oofter, quem (fi veteres fequamur) totum triennium oportuit fuiffe fnperftitem Eudoxiæ; in tot epiftolis ad pontificem, ad epifcopos, ad alios amicos, per triennium fcriptis nnfquam meminerit mortis Eudoxiæ, (quam morbo diuturno & cruciabili, addo etiam fœdo, periiffe tradunt) de tanta, & tam infigni Dei vindicta non taciturus; quinimo ad fpem certam reditus, aut melioris fortunæ eo ipfo arrigendus. Palladius quoque illorum temporum æqualis, cum pœnas θεηλάτας de inimicis Johannis ftatim fumptas figillatim recenfeat, de Eudoxia filet; quam ferunt morbo fœdo, & poft magoos cruciatus obiiffe.

Conftituta itaque, quantum a nobis fieri potuit, temporum ratione; ad ipfos accedamns autores; quorum facile princeps Palladius, feu quifquis eft illius dialogi autor, qui ejus fertur nomine: (nam de autore parum liquere monuimus in notis ad βιογράφος) ex quo duo proponam dubia; quæ aliis fortaffe δύσλυτα videantur, mihi funt prorfus ἄλυτα; oifi Græcus codex ὀψὲ πότε σὺν θεῷ e teoebris eruendus, tanquam Deus e machina, hofce oobis dignos certe vindice oodos expedierit. Primum eft de Palladio dialogifta io illo dialogo, ab Ambrofio Camaldulenfi verfo, & in libris noftris Palladio, nefcio cui, Diacono infcripto: utrum alius fit a Palladio Helenopoleos epifcopo, Laufiacorum fcriptore, Johannis noftri fynchrono, difcipulo, & peregrinationis comite; an idem: de qua re non immerito video ab illuftriffimo Cardioali Baronio (an. 388. num. 110.) dubitari. Eundem effe hæc fuadent; primum titulns ipfe. Palladius, Chryfoftomi difcipulus, epifcopus Heleoopolitaous, & Theodorus, &c. colloquuntur. Deio ne quis titulis & rubricis fidem detrahat, eadem verba ftatim fequuntur in operis procemio. Secundo Palladius dialogifta fe in illa Afiatica peregrinatiooe ne punctnm quidem temporis Johannem deferuiffe profitetur, fed ipfi perpetuo adhæfiffe comitem: quod de Palladio Laufiaco verum effe omnes fciunt. Tertio, Palladius dialogifta canitiem fuam prædicat: ne quis Palladio feniori alium in eadem fede ὁμώνυμον fubftitutum dicat natu minorem. Et fane Laufiacum illum aliquot annos poft Romam captam vixiffe oeceffe eft: quia in Laufiacis meminit obitus Melaniæ, qui poft illam ἅλωσιν cootigit. Contrarium evincunt argumenta, me judice, infolubilia, oon aliunde, quam ex ipfis dialogi verbis petita. Primum, ab Oriente fe veniffe, pontifice Zofimo, & tunc primum Romam vidiffe teftatur dialogifta Palladius: cum certiffimum fit ex ipfis hujus dialogi verbis Palladium epifcopum Helenopoleos Romam veniffe 8. vel 10. annos, antequam Zofimus pontificatum iniret, vivente non folum Inoocentio, fed ipfo etiam Johanne. Secundo, tam Theodorus, quam Palladius ipfe loquuntur de illo Helenopoleos epifcopo in tertia perfooa. De hac quæftione, quid ingeniofiffimo adolefcenti, familiari meo, Johanni Halefio venerit in mentem, hic non pigebit adfcribere. Aut enim vera funt, quæ adfert, faltem verifimilia; aut verifimiliora oon puto quequam facile allaturum.

E dialogo Theodori Diaconi (ejus enim effe, quod Palladii fertur nomine, mihi eft perfuafiffimum) duos conftat fuiffe Palladios, fynchronos, utrofque epifcopos, utrofque Johannis focios individuos. Prior eft epifcopus Helenopoleos, qui cum Theodoro in prædicto dialogo colloquitur, quique Chryfoftomi difcipulus fuit, qui Romam primum venit, fedente papa Zofimo. Pofterior eft Palladius Blemmyarum five Æthiopum epifcopus; quem oarrat Palladius in dialogo in reditu a Roma ad Conftantinopolini vi militari Athyris deteotum & Syenem relegatum. Dialogo ergo ifti obfcuritatem peperit maximam nomioum confufio. Nam primum, quod narrat Theodorus, Palladium epifcopum Helenopolitanum poft Cyriacum & Eulyfium Romam veniffe fub Innocentio; errorem puto effe librarii: errorem ioquam, licet antiqnum (nam fic Georgius Alexandrinus legit, ut habent Latini codices) errorem tamen perfpicuum. Fuit enim is revera Palladius Blemmyarum epifcopus. Palladius enim, qui Romam venit fine literis, is eft, qui mox literis epifcoporum Occidentalium fretus cum Eulyfio & Cyriaco revertitur, & Athyris vi militari detinetur. Atqui quærenti Theodoro, quid factum fuerit inibi detentis, Palladius inter alios, quos enumerat, narrat Palladium Blemmyarum epifcopum Syenem ablegatnm: oulla omnino de alio aliquo Palladio facta mentione. Neceffe eft itaque, Palladium eum, qui Romam fub Innoccntio venerit, quique reverfurus Athyris detinetur, & mox Syenem relegatur, unum atque eundem effe Palladium, Blemmyarum fc. epifcopum. Jam vero quod Palladius videatur loqui de Palladio Helenopoleos epifcopo, ut abfente, in tertia perfona; eodem, quo prius, errore factum fuiffe non eft τῶν ἀδυνάτων: ita ut quæ ibi de Palladio Helenopolitano cum aliis

Sæc. IV. æra. CCC. aliis duobus Smyrnam misso, ut de re Asiatica cognosceret, narrantur, potius ad illum alterum; episcopum Blemmyarum, spectent: nominum sc. varietate librario non satis caventi imponente, aut ad nomen Palladii nota scioli alicujus margini ascripta in contextum postea irrumpente. Quod si hoc cuiquam videatur durinsculum; non video, quid sit absurdi, si dicamus Palladium Helenopolitanum sua narrantem gesta, de se in tertia persona loqui. Nam sic faciunt aliquando ii, qui suas res aut scribunt, aut loquuntur.

Secundum ἀπόρημα est, quomodo fieri potuerit, ut intra triduum post acceptas Theophili literas, quibus indicabat Johannem a se fuisse depositum, quæ necessario ex concilio ad Quercum scriptæ sunt, (nam posteriori concilio Theophilus non interfuit, sed Alexandriæ remansit; neque ullum in eo concilio accusationis caput propositum fuit; sed nudus canon concilii Antiocheni prolatus) quomodo, inquam, post triduum ab acceptis Theophili literis potuerit P. Innocentius Johannis literas (quarum initium, Καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων) post secundum concilium scriptas, immo post Johannis ipsius expulsionem (ut ex ipsis verbis apparet Johannis, δύνηριν τῆς ἐκκλησίας ἐξεβλήθην, & sequentibus) accipere: cum inter duo exilia menses intercesserint, ut supra demonstravimus, novendecim. Quid ergo? Aqua mihi hic plane hæret; nisi malo nodo malum cuneum adhibeamus: ut dicamus hanc epistolam Johannis, Καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων, pro alia quadam prius missa per errorem fuisse hoc loco intextam; qua in re astipulatorem habebimus Nicephorum, qui solus ex omnibus rectissime hanc epistolam post exilium posterius missam ait, lib. 13. c. 19. aut Theophili literas, quamvis in priori exdio scriptas, non fuisse missas, nisi post posterius, hoc est, mensibus 19. postea, ut ex superiore epilogismo patet: cui opinioni favere videntur verba, quæ epistolam Innocentii (Ἀδελφὲ Θεόφιλε), (quam puto paulo post prius exilium fuisse scriptam, & lecta primum accusationis capita) proxime sequuntur. Modicum temporis, inquit fluxerat, (nisi modicum id ad sesquianni spatium extendamus) cum Theotechnus presbyter Constantinop. Romam venit cum literis 25. episcoporum ex communione Johannis; quibus significabatur, eum Cucusum fuisse relegatum. Atque hæc fere sunt, quæ ad dialogum illum visum est adnotare.

In Socrate quatuor eadem pagina, aut quinque, sunt errata historica in narrandis Chrysostomi rebus: nam cætera non attingo; atque ut ab ultimis ordiar: quod Johannem ab Evagrio Paulini successore, Eustathianarum partium Antiochiæ episcopo, presbyterum scribit esse ordinatum: a Palladio omnibusque aliis, veteribus, & recentioribus, refellitur; qui id uno ore omnes Flaviano tribuunt, aliarum, hoc est, Meletianarum partium episcopo. Quas partes in eo schismate & ab initio secutus est Johannes, ut e superioribus patet; & in iisdem usque ad finem constantissime permansit. Non enim, nisi post mortem Porphyrii, qui Flaviano successit, prudentia & dexteritate Alexandri, episcopi tunc Antiocheni, sopita est illa discordia inter Eustathianos & Meletianos, teste Theodoreto, lib. 5. c. 35. Sed ad refellendum hunc errorem Socratis non est necesse extrinsecus probationes mutuari: cum sexcentis in locis ex ipsius Chrysostomi verbis luce clarius sit, a Flaviano eum fuisse ordinatum presbyterum, sub eoque deinceps usque ad episcopatus tempora vixisse. Proximum est, non quidem id minus falsum, sed quod aliquos saltem e recentioribus invenerit laudatores, (nam apud Palladium nullum hujusce rei vestigium) de toto illo triennio, quo post Meletii mortem, ἡσύχως διῆγεν, inquit Socrates, παρεμένετο ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα ἦν πρώην, inquit Georgius: unde assumptus est postea ad presbyteratum. Quod stare nullo modo potest, nisi contra omnes historias, non 12. sed 14. annos & amplius Johannis presbyteratui assignemus. Nam primum a morte Meletii, quæ (ut supra diximus) accidit anno 381. tempore secundæ synodi, usque ad episcopatum Johannis anno 398. anni sunt pleni 16. e quibus recte nos, ut puto, Johannis diaconatui 4. & presbyteratui 12. assignavimus. Ex his si demas 12. quibus vixit presbyter, non triennium, ut volunt illi, sed quadriennium supererit, antequam ad presbyteratum assumeretur Johannes. Deinde hanc opinionem sequentibus necesse erit dicere cum morte Meletii finitum esse quinquennium diaconatus. Atque ita fiet Johannes mortis tempore pene septuagenarius, τῶν μακροβίων scilicet; non, ut est omnium recepta opinio, τῶν ὠκυμόρων. Itaque hoc triennium cum Palladio plane eximam ex annorum Chrysostomi ἀπολογισμῷ; tum aliis ductus rationibus, tum ne nimium excresceret annorum Johannis numerus. Tertium est, quod Johannem a Zenone episcopo Maiumæ in Palæstina, Hierosolymis reverso (nam Hierosolymorum episcopum nemo dixit; etsi vir magnus secus acceperit) anagnosten sive Lectorem scribit esse creatum: cum id a Meletio factum ex Palladio supra ostenderimus; neque canones sinunt in aliena provincia ordinationes facere. Quartum est ille de Basilio Magno, & Johanne Chrysostomo insignis ἀναχρονισμός, a Photio, Anonymo, Symeone Metaphraste, Card. Baronio satis refutatus.

Sæc. IV. ab an. CCC. Quinto, quod lectorem factum fuisse post relictam vitam monasticam asserere videtur contra expressa verba Palladii. Nam quod ab eodem, anagnoste, conscriptos illos contra Judæos sermones asserit, refutavimus in notis: & quod libros de sacerdotio ad Stagirium, de Acatalepto, & περὶ Συνεισάκτων ab eodem, diacono, compositos affirmat. Siluitne ergo divinum illud ingenium, & os aureum, totum in solitudine sexennium? Et quidem, si conjecturis locus esset, libros de sacerdotio ad Stagirium putarem ab eo, anagnoste, & monacho, scriptos. Sic enim Symeon Metaphrastes. Orationes vero contra Judæos certum est ex ipsis Chrysostomi verbis habitas esse anno secundo vel tertio diaconatus; quo etiam anno dicta est illa egregia in Babylam oratio. Atque hic, quamvis extra rem, nonnulla ex historiis attexam de scriptis ejus post diaconatum. Nicephorus, qui se inde ab adolescentia ejus amore flagrasse, atque in illius perinde, ac Dei ipsius vocibus acquievisse scribit, a Johanne, presbytero, conscriptas tradit expositiones in evangelia, in Psalmos, 'Ανδριάντας, de virginitate; (anonymus addit expositionem in Esaiam) ab eodem, episcopo, expositiones in B. Apostolum, (de qua re supra) in Acta, & Panegyricos; quorum tamen bona pars, ut suis locis ostendimus, scripta est Antiochiæ; & ne longe abeam, ille in Meletium post annos quinque a morte Meletii habitus est, hoc est, primo anno presbyteratus. Sed redeamus ad Socratem; cujus illud ultimum non injuria reprehendas; quod expressis verbis sine ulla dubitatione incendium templi & curiæ Joannitis (sic enim, qui Johannis nostri partium erant, audiebant) tribuit: cum minis, bonorum ascriptionibus, diris cruciatibus, & exquisitissimis tormentis in viros, in fœminas sævitum esset; adeo ut quidam quæstionibus immorerentur, quidam paulo post expirarent: neque tamen ullum ejus facinoris compertum sit apud Joannitas vestigium.

Jam, si placet, ad Georgium Alexandrinum accedamus; cui Photius, magni judicii vir, & acerrimus veterum scriptorum censor, duo impingit crimina, Hellenismi non observati, & 'Ανιστορησίας. De priori multa monuimus passim in notis; & res est cuivis obvia: de posteriori, quam historiæ Georgianæ partem notare voluerit, cum nihil diserte exprimatur, difficile est statuere. Nos tamen, ne hac in parte studiosis lectoribus defuisse videamur, conjecturas nostras adducemus in medium, rationibus, ut puto, non spernendis firmatas. Ac primo, scriptores rerum Chrysostomi in duas distribuo classes. In priore veteres pono, Palladium, Theodoretum, Socratem, & Sozomenum, qui aut Johannis ævo, aut proximo post scripserunt, & e diversis fontibus hauserunt. Neque enim probabile est, eorum quenquam alterius historiam vidisse. His accenseo antiquitatis gratia nostros, Prosperum Aquitanicum, & Marcellinum Comitem. In altera, sc. recentiorum, lance unicum pono Georgium. Nam quum ex ipsius ore loquantur cæteri omnes, Leo imperator, Anonymus, Metaphrastes, Zonaras, Glycas, Nicephorus, Cedrenus, alii; nonnisi pro uno teste numerandi sunt. In quibus igitur Georgius a veteribus discedit, aut veteribus nova de suo assuit, ea fere omnia vel in falsis relinquo, vel in suspectis. Sæc. IV. ab an. CCC.

Ac primum hac scopa mihi purganda veniunt miracula illa sanationum, visionum, & omnia, de quibus apud veteres obstinatum silentium; cum Georgius iis commemorandis nec modum faciat, neque finem. Certe in hoc peccant, non Georgius tantum, sed & alii Georgium secuti: qui cum nudam & solitariam veritatem non putarent satis esse magnificam; aut illud Thucydidis vererentur, ne τὸ μὴ μυθῶδες ἀτερπέστερον φανεῖται: immensam congesserunt miraculorum vim; & quo fingendis miraculis locus esset liberior, ipsam historiæ contestatam veritatem, nec raro, nec leviter immutarunt. Proinde quæ apud Georgium sunt de Anthemio, de Hesychii visione, de nobili Antiocheno, de Hemicranio laborante, de Archelao leproso, Christiana αἱμοῤῥοούσῃ, Eucleo monophthalmo, Leone prostrato, de alba columba capiti Johannis, cum presbyter ordinaretur, insidente, de Eucliæ filio, de uxore præfecti Antiochiæ, de Dæmoniaco liberato die consecrationis, de Angelo districto gladio prohibente centuriones & milites Eudoxiæ ab ingressu palatii episcopalis, de eo cui manus miraculo & arefacta & sanata est, de Paralytico in Armenia sanitati restituto, de Adelphii visione, & si quæ alia ejusdem generis; cum veterum illorum uno verbo omnium, & ex recentioribus, Damasceni, Zonaræ, Nicephori, Cedtini, autoritate destituantur, in ἀμφιβαλλομένοις relinquo. Et quidem pleraque eorum, si quis propius introspiciat, κακοζηλίᾳ quadam ad similitudinem miraculorum in S. scriptura conficta videantur. Totum illud drama Anthemii philosophi, Demosthenis præfecti, & Johannis, doctis judicandum permitto; annon ad exemplum illius in sacris literis de Elyma, Sergio Paulo, & B. apostolo, ab otioso cerebro expressum videatur. Idem de Archelao ad imaginem Naaman Syri, de Antiocheno hemicranio laborante, & Christiana αἱμοῤῥοούσῃ ad mulierem αἱμοῤῥοοῦσαν in evangelio, de Dæmoniaco ad Dæmoniacum liberatum Marci

nono;

Sæc. IV. ab an. CCC nono; & quod sine indignatione non lego, de columba insidente capiti Johannis in ordinatione, ad imaginem unigeniti filii Dei in baptismo. Nam illi Procli visioni, quæ D. Paulum Johanni jam episcopo expositionem in epistolas ipsius meditanti per foramen vidit in aurem dictantem quæ scriberet, fidem derogat: quod pleraque ejus & lectissima in apostolum in otio illo Antiocheno scripta fuisse constet, deteriora & εἰς τὸ ταπεινότερον ἀπηγγελμένα Constantinopoli, vix Chrysostomo, nedum divino S. Pauli Spriritu digna. Vide col. 225, 226. notarum. In translatione reliquiarum Johannis, imperatorem Theodosium oculos ac frontem reliquiarum urnæ affricuisse fidem facit Theodoretus, testis ἀξιόπιστος: sed de ὀφιοδήκτῳ, & podalgo, eodemque chiralgo in præsentia omnium ibi sanatis, assumentum est Georgii, ne Cosmæ quidem Vestitori, homini omnium δεισιδαιμονεστάτῳ memoratum. Sed ad priora revertor. Johannem primum a Meletio baptizatum tradit, & deinde parentes ipsius; cum Johannes ipse (ut ex Palladio constat) non ante annum ætatis vicesimum baptizatus fuerit, (prout mos ferebat illius ætatis, præsertim in illis qui non essent Christianis nati parentibus) mortuo ante totidem annos patre Secundo, sicut supra ostensum est. Matre quidem fuisse Christiana, saltem ipso annum agente vicesimum, ex ipsius Chrysostomi verbis apparet in oratione ad Viduam juniorem. De patre nihil temere affirmaverim; aut si ambo fuerint Christiani ab initio, quod fortasse verius est, filium usque ad eam ætatem baptismum distulisse, non erit ei mirum, qui Nazianzeni, utroque parente Christiano nati, patre etiam episcopo, vitam perlegerit. Proximo loco peregrinationem illam Atticam studiorum ergo pono. Hujus peregrinationis mentio apud veteres, Palladium, Socratem, nulla, ne ullum quidem vestigium, qui tamen curiose satis studia ejus juvenilia literis mandarunt. Secundo, nullum reperio tempus vacuum in annorum Chrysostomi ἐπιλογισμῷ, quod huic peregrinationi possim destinare. Tertio matrem indulgentissimam, quæ pati non potuit, ut in vicinos Antiochiæ montes secederet, dico minime perpessuram, ut Athenas, tanto locorum spatio terra marique disjunctas, migraret, præsertim cum vitam monasticam auspicatis crimen apostasiæ non fuerit illis temporibus, deserto monasterio, in urbem redire, quod ipse ultro fecit Chrysostomus, ulterioris illius solitudinis ob invaletudinem pertæsus. Atque ut dicam, quod sentio, totum hoc ad exemplum Basilii magni, & Gregorii Nazianzeni confictum arbitror; quos ambos Athenis studuisse notum est; ne scilicet Johannes noster reliquis ecclesiæ Orientalis magnis luminibus inferior videretur. Georgius, cap. 16. Johannem e monasterio post triennalem illam secessionem a Flaviano magna pompa arreptum, Presbyterum ordinatum scribit. Primo illa triennalis secessio nullum in vita Chrysostomi locum habet: tum ob ea, quæ supra monstravimus, tum quod iis ipsis annis constet Chrysostomum in ecclesia orationes habuisse eas, quæ exstant contra Judæos, & in Babylam martyrem, ut supra videre licet. Deinde, quantos plausus, quantos clamores cieret os illud aureum, si ex monasterio tanto petitus ambitu, tanto datus foret, & non ex medio diaconorum grege, ad hoc ministerium sumptus? Quod verum esse mecum fatebitur, quisquis cum judicio legerit orationem illam, Ἄρα ἀληθῆ τὰ συμβάντα. Tom. 6. p. 443. Jam quod scribit Georgius cap. 32. non sex solum, sed & alios sex depositos a Johanne in Asia episcopos; Palladius aperte negat, & a numero 16, vel 17. quod adversarii Johannis objecerunt, propius abest. Historia Callitropes (cap. 34.) multas habet circumstantias, quarum nihil simile memini vidisse in vetere ecclesiastica historia, neque scio, an omnes defendi possint. Hanc historiam confundit Cedrenus cum illa de vidua Theognosti (cap. 41.) quæ adeo similis est illi de Naboth & Jezabel, ut altera ex altera expressa videatur. Recipitur tamen hæc historia de vidua Theognosti a Damasceno, uti & ab omnibus fere recentioribus biographis. Nam apud veteres nulla hujus historiæ mentio est; nec rescriptum est, quod sciam, ullum in toto jure Romano tale, quale ab Eudoxia in hoc negotio citatur. Ad hæc inter ἀνιστορησίας Georgii pono, quod Johannem ab exilio priore revocatum jussu Arcadii scribit, cum populi clamoribus, tum Honorii fratris literis; cum intra duodecim horas ab expulsione jussu imperatorum revocatus fuerit; neque quicquam potuerit interea Honorius, qui Ravennæ fere, aut Mediolani agebat, de ejus expulsione rescíscere. Nam quod epistolam Chrysostomi, καὶ περὶ τῶν γραμμάτων, scriptam esse prodit post prius exilium; error quidem manifestissimus est, sed cum Palladio communis. Illud peculiare suum, & crassum satis; quod cum cap. 61. episcopos ex communione Johannis per Theotechnum literas exarasse scribit ad Innocentium papam, quibus significabatur Johannem Cucusum relegatum: idem tamen, cap. 64. quasi sui oblitus, Innocentium hoc a mercatoribus, ut puto, aliisve, qui διά τινας χρείας forte Romam venerant, primum rescivisse narrat. οὕτω γὰρ ἦν ἀκηκοὼς, inquit, περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐξορίας. Quod (cap. 58.) Epidii servulum cum sica submissum ad interfi- Sæc. IV. ab an. CCC.

Sæc. IV. ab an. CCC. terficiendum Chrysostomum Cucusi narrat; id factum sine omni dubio Constantinopoli est. Quod Adelphium Arabissi vocet episcopum, cum eo tempore episcopus Arabissi, teste eodem Johanne epist. 121. fuerit Otreius. Quod Johannem in ejusdem, ut puto, Adelphii ædibus Cucusi susceptum scribit, quod humanitatis officium (nam alia humanitatis officia episcopus Cucusi, id est, ut puto Adelphius ipse præstitit, ut liquet epist. 13. ad Olympiad.) non alii quam Dioscoro tribuit ipse Johannes epist. 12. ad Olympiadem, cujus nulla apud Georgium mentio. Quod Proclum in translatione reliquiarum episcopum vocet Cyzici, qui relicta Cyzico archiepiscopus tum fuerat Constantinopolitanus; apertæ sunt, ut mihi videtur, παρεξηγήσεις.

Superest de epistolis ex Occidente & Oriente ultro citroque missis magna cumprimis & ardua quæstio; de qua sententiam meam ingenue & libere more majorum aperiam, nullo partium studio ductus, nulla cujusquam gratia vel odio. Hasce igitur epistolas in tria distribuo genera: vel enim missæ sunt post prius exilium, vel post exilium posterius, vel post mortem Johannis. In primo & secundo genere nullam Georgio litem moveo, præter eam, quæ ipsi cum Palladio communis est; de qua supra ad Palladium. De tertio genere disquirendum, de quo sic Georgius cap. 68. Mortuo jam B. Johanne, duo, inquit Romam venerunt presbyteri, & diaconus unus, qui cum eo fuerant in exilio, & apud Innocentium papam querimoniam deponunt de vexationibus Johanni illatis: qui rei atrocitate commotus statim ad Honorium accurrit. Quid multa! ambo dant literas ad Arcadium, Innocentius illas, Φωνὴ αἵματ☉ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ, &c. in quibus Arcadium & Eudoxiam excommunicat; Honorius illas, οὐκ οἶδα πῶς ἀντιπεισθῇ ἐνέργεια. His literis acceptis, Arcadius (ut est apud Georgium, cap. 69.) post pœnas de omnibus inimicis Johannis sumptas, Eudoxiam uxorem intra cubiculum cum pedissequis clausam, tenuit, virgis etiam cæsam, ut anonymus ait, male multavit; Acacio, Severiano, & Theophili ἀπηνῶς, mirum ni B. Cyrillo inter cæteros, vinctis, Romamque ad Innocentium missis, scribit ad Innocentium illam epistolam, cujus initium Πάντες ἄνθρωποι ἴσασιν, &c. humillime petens, ut sibi & Eudoxiæ venia impertiatur, amboque in communionem recipiantur. Scripsit etiam Eudoxia ad Innocentium, & Arcadius ad Honorium fratrem. Innocentius, acceptis literis Arcadii & Eudoxiæ, scribit Proclo Cyziceno episcopo, ut Constantinopolim veniat, & imperatores in communionem recipiat; Arcadioque rescribit epistola illa, Ἀναδεξάμενος ὑμῶν τὴν καλὰ Θεὸν σπουδὴν & Proclo etiam præcepit, ut curam suscipiat ecclesiæ Constantinopolitanæ, Ἀρχεῖς ἂν ἀνακεῖσθῃ τὸ κατὰ Ἀθηνῶν πρᾶγμα.

Sæc. IV. ab an. CCC. Confidenter dico, totum hoc negotium parum recte temporibus divisum, atque adeo plane ἀσύστατον esse. Nam primum, si mortua est Eudoxia triennio ante mortem Johannis, quod omnes veteres ante Georgium historici uno consensu affirmant; neminem fore puto tam perfrictæ frontis, qui ausit negare supposititias esse omnes has epistolas. Verum ut demus id verum esse, quod ex recentioribus nonnulli afferunt, tres menses superstitem fuisse Johanni; ne sic quidem temporum ratio constabit. Addo etiam Arcadii mortem, quæ ut ex fastis publicis apparet, & testimonio Socratis lib. 7. c. 1. contigit primo Maii Coss. Philippo & Basso, anno 408. hoc est, quinque mensibus, (vel, ut alii, septem) & sedecim diebus post mortem Johannis, nullum hisce ineptiis locum relinquere. Quid ita? Primo, duobus illis presbyteris, & uni diacono per tempus aliquod manendum fuit Comanis; dum justa tanto patri solverentur, dum solennis ille omnium ordinum fortuitus conventus dimitteretur, dum necessaria tanto itineri pararentur. Nego itaque potuisse eos Constantinopolim venire ante mortem Eudoxiæ. Nam eo primum profecti sunt, διὰ τὸ νέας Ῥώμης ἐπὶ τὴν παλαιὰν, inquit anonymus, & Nicephorus, & situs regionum suadet. Nam Cucuso Constantinopolim iter est 70. dierum, (Chrysostomus epistolis ad Simeonem, & Brisonem) neque dici poterit propius abesse Cucuso Comana, cum satis constet Johannem semper ad ulteriora deportatum fuisse exilia. Jam Constantinopoli proficiscendum fuit Romam; querimonia apud pontificem deponenda: conveniendus Innocentio Honorius, qui Roma fere aberat, exarandæ & mittendæ Constantinopolim binæ illæ literæ, Φωνὴ αἵματ☉, & οὐκ οἶδα; tot prius Constantinopoli conficienda Arcadio, mittendæ Arcadii literæ, (Πάντες ἄνθρωποι) & Eudoxiæ Romam; literæ novæ Romæ exarandæ Proclo, & mittendæ Cyzicum; aliæ insuper Arcadio (Ἀναδεξάμενος, &c.) Proclum denique venisse Cyzico oportuit, & imperatores ad communionem recipere vivos & valentes: quibus negotiis expediendis non quinque aut septem menses, nedum tres, sed vix integrum quidem sufficeret biennium. Atque ut intelligamus, quam tarda sint Occidentis auxilia; primæ post exilium posterius Johannis literæ Honorii, τρίτον ἤδη apud Palladium & Georgium, non sunt perlatæ Constantinopolim, nisi post biennium; si quidem Atticus (ut est apud Palladium) tunc fuerit episcopus, cum legati appellerent Athyra.

Immo

Sæc. IV. ab an. CCC. Immo illi ipsi episcopi, Gaudentius & Æmilius, Romanæ sedis τοποτηρηταί, nonnisi sex mensibus illud iter semel confecerunt, teste Leone, vel, ut alii, quatuor: quod hic minimum bis factum oportuit, præter tempus illud, quod itineri Comanis Constantinopolim, & Cyzico Constantinopolim tribuendum est. Nam quod ait anonymus, δεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρεγενήθησαν, (puta, Romanæ sedis τοποτηρηταί, Gaudentius, Æmilius, &c.) puto erratum esse in numero, neque ullo modo admittendum, ut qui quatuor menses in reditu consumpserint, intra 10. dies eo appulerint. Quare, ut nihil aliud sit, ipsa tamen temporum ratio hoc mendacium aperte refellit. Huc accedit, quod non alios habeant assertores epistolæ illæ, quam recentiores, neque eos omnes, (nam apud Photium, Leonem, Zonaram, Metaphrastem, altum de iis silentium) neque eodem apud eos modo, sed in magna varietate & inconstantia. Nam alio modo habent Georgius, Glycas, & Nicephorus; alio anonymus, & Jus Græco-Romanum, ut ex comparatione manifestum erit. Nam apud veteres, quibus res esse debuit notissima, Palladium, qui Romæ diu vixit, (ubi vel a se, vel a Theodoro Romanæ ecclesiæ diacono, hæc omnia facillime poterat rescissere) Sozomenum, qui literas omnes diligenter scrutatus videtur, cæterosque, fidenter dico nullum esse istarum literarum vestigium, nullam umbram. Neque res erat parva, aut contemnenda, quæ debuit, vel potuit omitti, imperatores Orientis a pontifice Romano excommunicatos, absolutos, &c. cum rei multo minoris, Theodosii præsentis a præsente Ambrosio ecclesia sua prohibiti plenæ sint omnes historiæ. Accedit insuper ad harum epistolarum fidem elevandam, quod Græce tantum scriptæ videantur, (& certe character ipse Græculum aliquem semidoctum non obscure sapit) cum Innocentius epistolas suas etiam in Orientem missas soleret nonnisi Latine exarare, ut constat e Sozomeni libro octavo. Jam & illud, ut puto, falsum, de adempto Attico episcopatu, & commissa Proclo administratione, cum & annos viginti tenuisse episcopatum constet Atticum, eumque per manus Sisinnio, Nestorio, Maximiniano tradidisse, ut nonnisi sexto post Johannem loco Proclus in ea sede successerit. Ego, quid in hac re mihi probabile videbatur, libere dixi: judicent docti.

Inter ἀνιστορησίας Georgii etiam illud numero; quod mortem Innocentii priorem facere videatur morte Theophili, quod aperte falsum est. Mortuus est enim Theophilus, teste Socrate, lib. 7. c. 7. Coss. Honorio 9. & Theodosio 5. hoc est, anno Domini 412. die 25. Octobris. Innocentius, Sæc. IV. ab an. CCC. ut ex fastis pontificiis patet, nonnisi 416, vel 415. Quod si cui mirum videatur; cum Theophilus quinque annos Johanni supervixerit, Innocentius octo; quid sit, quod consilium omne abjecerit Innocentius de cogenda synodo Thessalonicæ, cui interesse Theophilum tanta severitate & rigore edixerat ante mortem (si fas est credere) Arcadius epistola apud Georgium, cujus initium, Πάντα τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέξας, neque ullum de eo postea verbum fecerit, fortasse id factum est, quia Arcadius paulo post Johannem decesserat, cujus opera & jussu, uti ea ferebant tempora, cogeretur; vel quod ea sint consecuta reipublicæ tempora, præsertim in Occidente, Roma capta, Italia direpta, vastatis provinciis, quæ vel constantissimi viri mentem possent a minori cura ad majorem metum traducere.

Hucusque de Georgio: in reliquis ero brevior; quia pleraque omnia fere habent cum Georgio communia; neque operæ pretium fuerit iisdem ineptiis refutandis bis immorari. Leo breviarium nobis dedit Georgii, nisi quod in illis epistolis Georgium sequatur, saltem non abbreviet, ut neque Photius in epitome Gregoriana, cod. 96. potuit certe sine damno omitti (neque enim aliquid Georgio addidit, præter affectatam alicubi stili obscuritatem) nisi quod ad reliquam Johannis gloriam inde magna videretur facta accessio, quod tantum imperatorem laudum suarum præconem invenerit. Anonymus unum aut alterum habet errorem peculiarem & suum. Primum est latum satis & crassum mendacium, quod Libanium faciat ad Julianum jam Augustum dicentem, neminem illorum magnorum philosophorum Johanne superiorem esse, ne magnum quidem illum & divinum Platonem, nec in eloquentia Demosthenem; quod ut verum postea fuisse demus, ad Julianum certe dici non potuit, qui mortuus est Johanne vix ac ne vix quidem octavum ætatis annum ingresso; ut exclamare libeat,

— & quid non Græcia mendax
Audet in historia —

præsertim ista recentior? Huic simile, ac pene germanum est, Gregorium Nazianzenum, sc. dum adhuc esset Patriarcha CP. cum Theodosio Magno sermones serere de Johannis orationibus statuarum; cum notissimum sit, Gregorium abdicato episcopatu, & relicta Constantinopoli, in Cappadociam concessisse, ipso secundæ synodi tempore, anno Domini 381. vixdum diacono Johanne, & annos minimum septem ante tempus eversarum statuarum. Ad miracula quod spectat licet eorum diligentem

Sæc. IV. ab an. CCC. collectionem fecisse Georgius posset videri; satis tamen amplum reliquit anonymo spicilegium. Visio Gregorio theologo facta de Johanne cap. 37. de S. Paulo Johannis expositiones σωματικῶς confirmante cap. 59. quod Johannes Proclo successionem in sede CP. prædicit cap. 60. Johannis frequentes ἐπῳδεῖα inter synaxin celebrandam cap. 72, 73, 74. apparitio Andreæ, Stachyos, & B. Virginis cap. 79. prædictio facta Niceæ de Mauricio imperatore cap. 107. visiones Marci & Cyrilli cap. 128, 129. tremor sepulchri Eudoxiæ, cap. 132. & nescio quæ facta miracula ἐν τῇ τῶν λειψάνων ἀνακομιδῇ, quæ a Vestitore mutuatus est: hæc omnia, inquam, ejusdem ordinis locique sunt cum illis aliis Georgianis. Quod si illud Ephori apud Strabonem de oraculo Delphico scripturi: ineptum esse de oraculo omnium verissimo acturum, incertis rumoribus & narratiunculis minus probabilibus indulgere; si, inquam, hoc iis venisset in mentem, qui res Dei & ecclesiæ posteritati erant transmissuri; non nunc corruptam monumentorum fidem immensa fingendi libidine merito quereremur. Sed desino inutilis querelæ, & ad Metaphrastem transeo, ad quem quicquam notare non opus est. Nihil enim habet, quod non aut apud Georgium reperies, aut apud anonymum, quem fere exprimit. Anonymo enim cum Metaphraste sensus fere semper, verba etiam plerumque sunt communia. Atque hæc ex multis adnotare visum est ad autores rerum Chrysostomi, quæ doctorum, ut dixi, judicio, ut mea quoque omnia, permitto.

Hucusque nobilissimus Savilius. His mihi pauca adjicere liceat. Scriptorum, qui res Chrysostomi literis mandarunt indiculum, a Græco quodam confectum, tom. 8. p. 293. nobis exhibet ipse Savilius. In his locum habent Proclus, Antistes CP. Cyrillus Alexandrinus, cujus scrinia Georgius postea compilasse dicitur, Sophronius Hierosolymorum patriarcha, Nicetas Sceoophylax, Nicetas Paphlago. Verum an horum sermones hodie supersint nondum didici. Prætcr quatuor quos edidit Savilius, testatur ibid. p. 944. se quinque alios, Chrysostomi seu Βιογράφους, seu panegyristas Græce penes se habuisse, nempe Johannem Damascenum, Cosmam Vestitorem, Johannem Euchaitam, Philotheum Patriarcham, & Matthæum Camariotam, quos tamen omnes ut luce indignos, alcriptis tantum librorum titulis, premendos censuit. Subdit etiam exstare in bibliothecis Romanis Constantini imperatoris, *Leonis sapientis filii sermonem in Chrysostomum*, ἡνίκα τὸ τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, &c. sed hic fortasse, non minus quam reliqui, luce vix dignus judicatur.

AMMON, gente Ægyptius, e regione Thebaidis, ortu, saltem episcopatu (erat enim istius urbis episcopus) Adrianopolitanus: ipsum enim & nomen, & locus, hic ortum esse clamant. Etsi enim plures erant *Adrianopoles*, quas homo famæ & gloriæ cupidus, in sui honorem condidit Adrianus imperator; cum tamen omnium hoc tempore famosissima erat *Antinoe*, ab Adriano Imp. in honorem Antinoi, amasii sui, in Thebaide condita, ab eoque etiam *Adrianopolis* vocata (teste Stephano *) Ammonem nostrum, non alibi natum esse, credi par est. Quo tempore vixerit haud satis certum est. Cyrillo Alexandrino, a quo citatur *, seniorem fuisse satis constat; Epiphanio vero qui opus suum *de Hæresibus*, anno 374. elucubravit, posterior videtur; qui ipsum, non minus quam Methodium in dissertatione *adversus Origenem de Resurrectione*, proculdubio laudasset, saltem meminisset. Medio igitur tempore claruisse videtur; nimirum exeunte hoc sæculo, circa annum 399. fervente tunc temporis, & in Ægypto præcipue, *de Origene ejusque dogmatibus*, controversia. Et quidem post annum 392. scripsisse, vel hinc firmari potest conjectura; quod Hieronymus in recensendis sui temporis scriptoribus ecclesiasticis diligentissimus, quique hoc ipso anno catalogum suum claudebat, ipsius nullibi meminerit. Nec satis mirari licet, virum non incelebrem, non modo ab Hieronymo, sed nec a Socrate, vel Sozomeno, nec, qui illis accuratior & diligentior esse solet, Theodorito (ut alios scriptores ecclesiasticos, Cyrillo excepto, taceam) uspiam, quod sciam, memorari. Plures erant Ammones qui hoc sæculo floruerunt. Nemo vero huc majori probabilitate pertinere videtur, quam Ammon iste, cujusdam urbis (quidni Adrianopolis?) in Thebaide episcopus, ad quem exstat Theophili Alexandrini *Commonitorium*, seu *epistola Canonica de iis qui cum Arianis communicaverint*, *deque Bisto presbytero Lycopolitano*, quæ una cum Balsamonis Commentario habetur Pandect. Canon. tom. 2. p. 170. certe & locus, & tempus, & summa cum Theophilo, acerrimo Origenis, & Origenistarum adversario, familiaritas optime congruunt. Edita est a Bollandianis *Maii*, tom. 3. p. 63. Ammonis episcopi Elæarchiæ *epistola ad Theophilum patriarcham Alexandrinum de vita & conversatione SS. Pachomii & Theodori*. Ubinam vero sita fuerat hæc *Elæarchia*, an in Thebaide, vel alicubi in Ægypto, vel an locum indicent editores Bollandiani, nondum didici. Viderint quibus opus Bollandianum ad manum est. Quisquis tandem sit, scripsit *Libros aliquot adversus Origenem de resurrectione*, teste S. Maximo Schol. in Dionys.

Sæc. IV. ab an. CCC. 399.

* De Urb. in voc. Ἀντι.

* Lib. de rect. fid. ad Relig. Regin. tom 5. part. 2. p. 90.

Dionyf. de Cœleft. Hierarch. cap. 7. p. 88. Cujus operis ne mica quidem hodie fupereffe videtur. Fragmentum περὶ τῦ θεῖ λόγε citat Cyrillus loco laudato. An ex *libro de refurrectione*, non conftat. Idem Maximus Schol. in lib. de Ecclef. Hierarch. cap. 7. p. 422. Olympinm quendam Adrianopolis in Lycia epifcopum, iis accenfet, qui Origenis dogmata *de refurrectione fcriptis fuis oppugnarunt*, his verbis, Ἀνάγνωθι Μεθοδίου τῦ ἁγίου μάρτυρος, κ̓ Ὀλυμπίου Ἀδριανεπόλεως, ἐπισκόπου τῆς Λυκίας, τὰ κατ' αὐτῦ ὑπὲρ αὐτῶν περὶ ἀναςάσεως γραφέντα, κ̓ Ἀντιπάτρου τῦ Βόςρων ἐπισκόπου, *Lege S. Methodii martyris, & Olympii Adrianopolitani, epifcopi Lyciæ, necnon Antipatri Boftrorum epifcopi libros, quos in eum de refurrectione confcripferunt.* Hunc Olympium, eundem cum Ammone noftro, facit vir doctiffimus H. Hodius, *libro de refurrectione*, Anglice edito. Non alia opinor ratione, quam quod uterque Adrianopolis epifcopus, uterque adverfus Origenem fcripfiffe dicitur. Sed plures erant Adrianopoles, in Thracia, Ætolia, Pifidia, Bithynia, Thebaide, in Syria (Thadmorah) & forfan alibi. Diverfa plane funt utriufque fcriptoris nomina, diverfa & loca. Ammonem enim in Ægypto epifcopum fuiffe, nemo temere dubitavit. Olympium fcriptorem novi neminem, nullam in Lycia Adrianopolim. Ut non femel fufpicatus fim, in S. Maximi verbis mendam effe, locumque integrum ad Methodium effe referendum, hoc fere modo; *Lege S. Methodii martyris, & Olympii Adrianopolis Lyciæ epifcopi libros quos, &c.* & pro τὰ ὑπὲρ αὐτῶν (Methodii fcilicet & Olympii) τὰ ὑπὲρ αὐτῦ legendum effe. Etfi vulgata lectio retineri poteft, dummodo & ad Methodium & Antipatrum Boftrenfem referatur: quo fenfu interpretem intellexiffe conftat. Ut hanc conjecturam ab omni prorfus verifimilitudine non abhorrere demonftremus, Notandum 1. Olympnm celeberrimam fuiffe Lyciæ urbem, ex fex majoribus hujus provinciæ civitatibus, unam. 2. Methodium, Olympi Lyciæ fuiffe epifcopum, quod Hieronymus * & Suidas † difertе teftantur. 3. Methodium fimplici martyris titulo hic infigniri, nulla, vel fedis, vel dignitatis epifcopalis, mentione facta, aliter quam a veteribus citari folet, aliter quam in eodem textu Maximus alios citavit. Regeret huc forte quifpiam, fed quid fiet de voce Ἀδριανεπόλεως? Quid fi dicamus, in textum irrepfiffe? Vel quod rectius putem, Olympnm etiam Adrianopolim dictum? Certe non paucæ erant urbes, *Adrianopoles* dictæ, quæ etiam vetus nomen fuum fimul retinuerunt, quales Stratonicæa Macedoniæ, Murfa Pannoniæ, Neocæfarea Ponticæ, Antinoe Thebaidis, ut de aliis non dicam. Quin fi concedamus Adrianopolim propriam & diftinctam fuiffe Lyciæ urbem, potuit & hoc modo Methodius nofter Adrianopolis effe epifcopus. Nondum enim exacta epifcopatuum divifione ubique facta, qualis fequentibus temporibus obtinuit, & præfertim vigente jam perfecutione, Methodius plurium civitatum curam epifcopalem fimul habere potuit. Et ita quidem revera habuit, cum ipfum & Olympi Lyciæ, & Patarorum epifcopum fuiffe diferte refert Suidas, (quod tamen miror negaffe virum eruditiffimum mox nominandum) inde veteribus vulgo Methodius *Patarenfis* dictus. Adjungam V. C. L. Allatii * teftimonium. *Cum iifdem ipfis teftibus Olympi Lyciæ fuerit epifcopus, quæ inter maximas Lyciæ urbes commemoratur, potuit effe eodem ipfo tempore & Patarorum, & aliarum in Lycia urbium epifcopus.* Si conjectura noftra erudito lectori minus placuerit, alium loci hujus S. Maximi lectionem fubftituendam proponit idem Allatius *; Μεθοδίε τῦ ἁγίε μάρτυρος, ἐπισκόπε Λυκίας, καὶ Ὀλυμπίε Ἀδριανεπόλεως. An vero talis fuerit Olympius, merito dubitat, idque fibi anxie quærendum effe dicit.

* De Script. c. 83.
† in Μεθόδ.
* Diatr. de Method. fcript. p. 304.
* Ib. p. 328.

399. [a] PETILIANUS, Cirtenfis five Conftantinianenfis in Numidia epifcopus, Donatiftarum dux atque antefignanus, claruit anno 399. In collatione Carthaginenfi anno 411. delectus eft ut partis fuæ caufam difputando fuftineret: homo audax & fui plenus, in differendo promptior, quam eruditior. Scripfit librum *de uno Baptifmo, non nifi verborum ftrepitu inflatum, & calumniofis criminationibus afperatum*, ut Auguftinus loquitur; quem proinde Auguftinus fingulari tractatu, *de unico baptifmo contra Petilianum*, folide refutavit. Epiftolam etiam fcripfit Encyclicam ad omnes partis fuæ prefbyteros & diaconos per diœcefin conftitutos, qua Auguftinum & catholicos ftrenue oppugnat, caufamque fuam conviciis potius quam argumentis agit. Huic fe mox oppofuit Auguftinus, tribus libris, fed non eodem tempore *contra literas Petiliani Donatiftæ*, fcriptis. Libro primo doctrinam Petiliani de baptifmo in genere examinat. Libro fecundo Petiliani epiftolam κατὰ πόδας fequitur, ac pene integram differtationi fuæ interferit; & ad examen revocat. Libro tertio reliqua ipfius Petiliani fcripta perverfa percurrit & refellit. Hoc Auguftini contra Petilianum opus, ad annum 400. vel 402. referunt Benedictini Parifienfes.

399. [b] ANONYMUS *vitæ S. Martiniani* conditor σύγχρονος, exeunte hoc fæculo, circa

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol 13. c. 116, 117. 148. feq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 12 ad vit. *Himon.* not. 11.

 annum

Sæc. IV. ab an. CCC. annum 399. claruisse videtur. Scripsit *vitam S. Martiniani*, qui in monte quodam prope Cæsaream in Palæstina, sub Theodosio magno, ejusque filiis, vitam egit eremiticam. Exhibent *hanc vitam* Latine Surius & Bollandiani Februar. 13. Exstat Græce in Biblioth. Cæsarea inter historicos Ecclesiast. Cod. 3. num. 21. fol. 109. teste Nesselio Catal. part. 5. p. 9.

400. FAUSTUS, gente Afer, civitate Melevitanus, Manichæorum in Africa episcopus, claruit anno 400. vir eloquio suavis, ingenio callidus, loquax potius quam eloquens, sciolus magis quam solide doctus. Augustino dubiis nonnullis, dum eo in errore versaretur, laboranti, hunc tanquam oraculum quoddam commendarunt Manichæi, quem Carthaginem venientem sæpe convenit Augustinus, & frequentes cum eo sermones ferebat. At præter vultum congruum & decorum eloquium nihil fere in eo reperit. Erat enim in rerum naturalium scientia parum versatus, in religionis cognitione rudis & imperitus, quem tamen fama pervulgata præferebat, esse honestarum doctrinarum peritissimum, & apprime disciplinis liberalibus eruditum. Scripsit volumen adversus rectam Christianam fidem & Catholicam veritatem. Hoc rogantibus fratribus refutandum in se suscepit Augustinus, quod & magna cura, nec minore judicio & eruditione præstitit, editis contra Faustum Manichæum libris 33. In quibus Faustum κατὰ πόδας sequitur, integrumque ejus librum in suum opus transcripsit. Exstant hi libri una cum Fausti opere membratim discerpto tom. 6. col. 213. De Fausto plura habet Augustinus lib. 1. & præcipue Confess. lib. 5. c. 3. 5, 6, 7. Sæc. IV. ab an. CCC.

Scriptores Gentiles Religionis Christianæ hoc Sæculo oppugnatores.

302. [a] HIEROCLES, philosophus, an solum homo politicus, non liquet. Claruit ineunte hoc sæculo circa ann. 302. Persecutionis sub Diocletiano serventis autor & ἐγχειρισής maximus. Bithyniæ primum ex vicario præses, deinde Alexandriæ præfectus. Utrobique in Christianos mire desæviit. Cum eo Nicomediæ tunc agens congressus est Lactantius *; etsi enim nomen ejus suppresserit †, alibi tamen diserte nominat, atque autorem & conciliarium ad faciendam persecutionem fuisse dicit. Priore loco hæc de illo verba habet. *Alius eandem materiam mordacius scripsit; qui erat tum e numero Judicum; & qui autor imprimis faciendæ persecutionis fuit: quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos, non contra Christianos, ne inimice insectari videretur; sed ad Christianos; ut humane, ac benigne consulere putaretur: in quibus ita falsitatem scripturæ sacræ arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria; nam quædam capita quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplina fuisse videatur.* Nostrum quidem hunc fuisse Hieroclem extra omne dubium ponit Eusebius, in libro quem contra Hierodem scripsit. Integrum Hieroclis opus duobus constabat libris, quos λόγους φιλαλήθεις πρὸς Χριστιανοὺς vocavit, *non contra Christianos, ne inimice insectari videretur, sed ad Christianos, ut humane & benigne consulere putaretur*, ut Lactantii hac de re verba sunt. In nefario hoc opere plurima effutivit de S. scripturarum contrarietate, de Pauli Petrique dissidio, de apostolorum fraudibus & imperitia, & quod omni majus blasphemia est, de Christi Domini nostri latrociniis; cujus miracula, longe infra ea, quæ ab Apollonio Tyanæo, magorum omnium famosissimo, patrata erant, fuisse, ostendere conatus est. Posterioris hujus operis partem de comparatione Apollonii cum Christo, refutandam in se suscepit Eusebius libro contra Hieroclem; quod & satis jejune præstitit, cum potius Philostrati libros *de vita Apollonii* in eo opusculo breviter percurrit & refellit. Quædam Hieroclis fragmenta, nondum edita, penes se habet Cl. Galeus. Hos libros λόγους φιλαλήθεις nuncupavit; opus admodum virulentum, quo inter alia Apollonium Tyanæum, magum famosissimum, Christo Domino comparavit, & vel paria, vel etiam majora fecisse contendit. Exstat fragmentum unicum apud Euseb. lib. advers. Hierocl. non longe ab initio. Alius a nostro, & ætate junior Hierocles ille qui scripsit *de fato* apud Photium [b], ut in Eusebio Cæsariensi supra monuimus. Meminit cujusdam Hieroclis Libanius in epistolis ἀνεκδότοις, qui & e numero magistratuum fuisse videtur. Hic vero idem vix esse potuit, cum noster ipso hujus sæculi initio, magni nominis, dignitatis, & ætatis, imperante adhuc Dioclesiano fuerit. Meminit & Hieroclis Suidas in voc. πυρισ-φάρμακον. Sed is

* Instit. l. 5. c. 2.
† De mort. Persec. c. 16. p. 30.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. Persecut. *Dioclet.* Art. 18. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 214. vol. 9 p. 450. & Art. 251. p. 497. hoc opus edidit *Pet. Needham* Cantab. 1709. 8vo.

a no-

Sæc. IV ab an. CCC. a noſtro diverſus plane mihi videtur. Nec alius forte quam qui *Hippiatrica* conſcripſit. De Hierocle ejuſque ſcriptis, aliiſque qui hoc nomine inſigniti fuerint, prolixe atque erudite agit, judicio & ἀκριβείᾳ qua ſolet omnia, Pearſonus noſter, in prolegomenis quæ Hieroclis opuſculis in unum collectis, præmiſit, *Lond.* 1654. 8°.

302. ANONYMUS, philoſophus Nicomedienſis, eodem loco & tempore celebris; quem vitiis ſuis ſatis infamem eleganter depingit Lactantius loco citato. Hic eodem quo Hierocles tempore, viz. ſub Diocletiani perſecutione, jacenti atque abjectæ veritati, neſcio utrum ſuperbius, an importunius inſultavit; atque contra religionem nomenque Chriſtianum *tres libros* evomuit; profeſſus ante omnia, inquit Lactantius, philoſophi officium eſſe, *erroribus hominum ſubvenire, atque illos ad veram viam revocare*, i. e. ad cultus Deorum; adeoque ſe hoc munus ſuſcepiſſe, philoſophia dignum, ut non videntibus lumen ſapientiæ præſerret; utque pertinaci obſtinatione depoſita, corporis cruciamenta devitarent? poſt multa quæ de hoc opere autoriſque conſilio habet Lactantius, ſubdit; *Verum hic pro ſua inanitate contemptus eſt, qui & gratiam quam ſperavit, non eſt adeptus; & gloria quam captavit, in culpam & reprehenſionem converſa eſt.* Hujuſce philoſophiæ antiſtitis nomen quidem tacuit Lactantius: Porphyrium fuiſſe contendit * Baronius. Verum quæ de philoſopho noſtro tradit Lactantius, Porphyrii nec moribus, nec ætati, nec librorum numero admodum conveniunt. Pereat itaque cum ipſo opere autoris nomen, æternis tenebris non immerito damnatum.

*Ad an. 302. n. 51. 57.

360. [a] LIBANIUS, patria Antiochenus, profeſſione ſophiſta, Phaſganii filius, Diophanti diſcipulus, elar. an. Chr. 360. & ad extrema Theodoſii M. tempora perduravit, ab eo ad prætorio præfecti dignitatem evectus, Conſtantinopoli, Nicomediæ, denique Antiochiæ rhetoricam docuit. Quin & grandævus admodum deceſſerit, ſi modo verum ſit quod tradit Syneſius * ei ætate ſuppar, (Libanium enim ſophiſtam intelligi in ſcholiis ſuis nos docet Nicephorus Gregoras) nempe ipſum jam nonagenarium, in fictis argumentis declamitandis operam & ſtudium poſuiſſe. Multa de ſe habet libro quem de vita ſua conſcripſit, ubi de ſe rebuſque ſuis uſque ad nauſeam agit; in Chriſtianos ſæpius ſtylum ſtringit, præſertim tribus orationibus. Prima*, quæ Μονῳδία εἰς Ἰουλιανὸν dicitur, Conſtantinum M. tecte carpit, (ipſum enim intelligi notat ſcholiaſtes) quod Gentilibus bellum vehemens & indeſinens intulerat, ignem ſacrum plane exſtinxerat, quod hoſtiarum ſuavitatem inhibuerat, araſque calcibus everti permiſerat, ſacra vero & delubra partim clauſit, partim defodit, & profana renuntiavit, atque meretriculis habitandum conceſſit. Secunda, Ἐπιτάφιος ἐπὶ Ἰουλιανῷ dicta, admodum eſt prolixa, qua non modo Conſtantinum Imp. perſtringit, & Chriſtianam religionem clam ſugillat, ſed & Juliani necem in Chriſtianos, (quos τοὺς ζῶντας οὐ κατὰ τοὺς νόμους vocat) aperte rejicit, ſubditque, eos hunc in finem jamdudum inſidias paraſſe. Orationem adhuc Libanii nondum vulgatam ὑπὲρ τῆς τιμωρίας Ἰουλιανοῦ, in qua eos ad ſupplicium conquiri poſtulat qui Juliani necis autores fuerant, in bibliotheca Oxonienſi MS. exſtare, fidem nobis facit ſui temporis ornamentum Gerardus Langbainus Not. ad Longin. pag. 53. Tertia denique, quæ edita habetur, oratio eſt *de templis Gentilium* Theodoſio M. oblata, in qua non modo religionis Paganæ ſolennitatum, ædiumque ſacrarum ex profeſſo cauſam agit, ſed & Chriſtianos, præſertim epiſcopos, & monachos, in diruendis Gentilium templis præcipue operam navantes, levato velo, & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ vehementius accuſat. Priores duæ orationes inter Luciani opera habentur tom. 2. poſteriorem notis illuſtratam Gr. Lat. edidit Jacobus Gothofredus. Cæterum præter orationes ejus & declamationes Græce Latineque editas *Pariſ.* 1606. 2. vol. fol. & orationes 5. quas Græc. Lat. cum notis edidit Gothofredus *Genev.* 1631. 1644. 4°. habentur Græce MSS. apud Galeum noſtrum plures Libanii epiſtolæ necnon [b] orationes quæ ſequuntur. I. *Oratio* ὑπὲρ τῆς τιμωρίας. Pr. Οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο, &c. II. *Oratio* πρὸς τοὺς βαρὺν αὐτὸν καλέσαντας. Pr. Ὡς δὲ βαρὺς, ὡς δὲ ἀπεχθὴς, &c. III. *Oratio ad Antiochenos.* Pr. Ἃ μὲν ὑπὲρ πόλεως. *Orationis funebris* in necem Juliani pars magna, quæ in editis deſideratur. In hac Libanius ait Julianum noctes hyemales conſumpſiſſe in confutandis iis libris (ſacras Chriſtianorum ſcripturas intelligit) qui τὸν ἐκ Παλαιστίνης ἄνθρωπον, Θεόν τε, καὶ Θεοῦ παῖδα ποιοῦσι, *qui hominem iſtum ex Paleſtina ortum, Deum, Deique filium faciunt.* Conf. Socrat. H. E. l. 3. c. 23. p. 200. C. Et in hoc conatu Julianum, ipſum Porphyrium (quem Τύριον γέροντα vocat) ſuperaſſe. Verum ſi ex pede Herculem, ex iſtius operis fragmentis quæ hodie apud Cyrillum Alexandrinum reperiuntur,

*De Inſom. p. 157.

*Pag. 252.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 9. & 10. vol. 7. p. 345. ſeq. l. 2. c. 10. §. 3. vol. 1. p. 407. l. 4. c. 28. §. 2. vol. 4. p. 284. l. 5. c. 18. §. 9. vol. 8. p. 37. & c. 24. p. 405. b Centum Libanii epiſtolas ſeparato volumine edidit *Jo. Chriſtoph. Wolfius* Lipſ. 1711. ſeptem antea ineditas idem *Wolfius* in lucem emiſit inter anecdot. Gr. Hamb. 1723. tom. 2. p. 339. ſeq. quin & alias ineditas 18. tom. 3. p. 262. ſeq. Hamb. 1724.

Sec. IV. ab an. CCC riuntur, judicare liceat; operam atque oleum perdidit Julianus, & malignum potius in Christianos animum, quam vel ingenii acumen, vel invictum aliquod argumentorum robur ostendisse, censendus erit.

360. [a] JULIANUS, domo Constantinopolitanus, Constantii fratris Constantini M. filius natu minor, ordine tertius, natus an. 331. Septennis adhuc Mardonium eunuchum præceptorem sortitus est; quem Paganismi suspectum immerito reddit [*] Baronius. Postea Nicomediæ maximum philosophum audivit; quin & cum Libanio sophista clam congressus est: quo vero omnem Constantii suspicionem speciosius eluderet, etsi gentilium superstitionibus impense & ex animo faveret, Christianam tamen professionem, ipsomet fatente Libanio, splendide simulavit: quin & in ecclesia Nicomediensi lectorum Albo inscribi voluit. Postea totam fere Græciam peragravit, sacrisque gentilium mysteriis initiatus est. An. 355. Cæsarea dignitate ornatus, in Galliam a Constantio mittitur, ubi exacto quinquennio Augustus a militibus renunciatus, dum adversus Constantium castra movet, mortuo in itinere Constantio solus imperium tenuit. Imperator factus nil prius habuit, quam ut extirpata penitus religione Christiana, Gentilismum ab orco revocaret; quo fine inter alia non modo Christianæ legis antistites dissidentes inter se commisit, non modo hæreses quascunque fovebat, sed & Christianorum liberis interdixit, ne gentilium scholas frequentarent, ut poeticæ, rhetoricæ vel philosophiæ studiis erudirentur, οἰκείοις γὰρ πτεροῖς, inquit, κατὰ τὴν παροιμίαν, βαλλόμεθα. *Nostris enim pennis, ut est in vetere proverbio, configimur.* Quod quidem *inclemens, & perenni silentio obruendum* esse fatetur [*] Amm. Marcellinus, homo gentilis, qui sub hoc ipso Juliano militavit. Nec his contentus Julianus, missis ubique literis Christianos ludibrio habuit; dicteriis ac scommatibus excepit, honoribus & dignitatibus exuit, legibus coercuit, suppliciis contrivit, scriptis laceravit; quin & dum adhuc in expeditione Parthica hæreret, tribus, quos scripsit, libris, Christianam fidem acerrime impugnavit, κατὰ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, καὶ κατὰ τῆς εὐαγοῦς τῶν χριστιανῶν θρησκείας, inquit Cyrillus Alexandrinus, qui hos ipsos libros valide refutavit, operique suo, omissis duntaxat in Christum ejusque religionem invectivis, maximam librorum Julianæorum partem intexuit, operum ejus tom. 4. Reliqua Juliani opera cum Dion. Petavii notis edita sunt Græc. Lat. *Paris.* 1630. 4°. Exstat Latine Juliani *Epistola ad Photinum hæreticum*, non tamen integra, *adversus Diodorum Tarsensem*, quem *Nazaræi Magum* appellat, in qua Christum Dominum *novum illum & conficta Deitatis Deum Galilæum*; ejusque cultum *agrestem Religionem* vocat impius ὁ παραβάτης, apud Facundum Hermianensem lib. 4. cap. a. edit. noviss. p. 59. [b]

[*] Ad an. 337. n. 57.

[*] Vid. Sozom. l. 5. c. 18. Theod. l. 3. c. 8.

[*] L. 22. p. 1626.

361. [c] HIMERIUS, ex Bithynia ortus, Aminii rhetoris filius, sophista. Clar. an. 361. obiit grandævus, oculis captus, morbo comitiali correptus. Edidit declamationes varias, quibus (teste Photio) latenter mordentes imitatus canes, Christianos allatravit.

379. [d] D. MAGNUS AUSONIUS, natione Gallus, domo Burdigalensis, Julii Ausonii medici filius, primum in civitate patria grammaticus & rhetor, deinde in aulam accitus, a Valentiniano Imp. Gratiani Augusti præceptor constitutus est. Ab eo jam ad imperium evecto, factus est Consul, ejusque insignia gessit, anno 389. Vir Græce Latineque peritissimus, in poesi summus, cui non deerat ingenium lepidum, acutum, eruditio varia ex veterum fontibus hausta. Haud bene conveniunt eruditi, Christianis, an gentilibus sit annumerandus. Christianum fuisse volunt, Elias Vinetus, Crinitus, Gyraldus, Bellarminus, qui illum hoc nomine scriptoribus ecclesiasticis accenset. Gentilem J. G. Vossius de Poet. Lat. p. 55. Ol. Borrichius Dissert. Acad. de Poet. p. 73. Certe si *versus Paschales*, & *Oratio* quæ inscribitur *matutina*, genuina sint, fuisse primæ notæ Christianum extra omne dubium res erit. Sed suspicari licet, faventibus etiam quibusdam MSS. ea potius Paulino, Ausonii discipulo, esse tribuenda. In operibus indubitatis more gentilium poetarum ubique loquitur, Paganæ religionis ritus & antiquitates accurate depingit, formulas retinet, —— *faveant pia numina divum*; & istiusmodi plura. Petulans & lasciva dicendi vena, a Christiano pectore plurimum abhorret, ut *monstri instar* apud se esse ingenue fatetur Cl. Rittershusius, *hominem Christianum, & ut apparet, non nomine tantum, sed & pectore, & moribus, adeo sæpe lasciva atque improba scribere potuisse, ut nisi nomen Ausonii esset adscriptum, Bilbilitanum poetam te legere putes.* Acriori censura Julius Scaliger Poet. lib. 6. c. 5. *Scripsit nonnulla adeo fœda, atque detestanda, ut neque scriptore, neque auditore digna, non in spon-*

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. hist. *Julian.* persecut. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10 §. 12. vol. 1. p 412. l. 5. c 8 §. 1. vol 7. p. 76. seq. *b* Epistolas Juliani 4. antea ineditas vulgavit *Ludov. Ant. Muratorius* inter anecdot. Gr. *Patav.* 1709 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 30. §. 12 vol. 4. p. 413. & l. 5. c. 38. §. 165. vol. 9. p. 426; *d* Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 3. c. 10. p. 106. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 409. seq.

giam

Sæc. IV. ab an. CCC. *giam incumbere merita sint, sed solis flammis expiari posse videantur*. Ut de arcta ejus atque intima cum Symmacho præfecto, Christiani nominis hoste infensissimo, amicitia, nil dicam. Fateor in ejus genuinis occurrere mihi locum unum, alterumve, qui prima saltem facie, Christianam fidem sapere videtur. In Epist. 24. ad Paulin. vers. 112. ubi de Paulini in patriam reditu a se calidis votis exoptato agens, Deum Patrem, Filiumque agnoscere videtur.

—— certa est fiducia nobis
Si genitor natusque Dei pia verba volentum
Accipiat, nostro reddi te posse precatu.

Quæ forsan ad hominem, & in Paulini gratiam dicta sunt. Ita in carmine, quod *Gryphus* inscribitur, ubi de numero ternario agit, ad sacram Trinitatem digitum intendere videtur, vers. 88.

— Tris numerus super omnia; Tris Deus unus.

Verum in isthoc poemate, omnia pene obscura, & ænigmatica sunt. Quid multa? Quisquis epistolas, quæ ipsum inter & Paulinum intercedunt, diligenter contulerit, eum a Christiana religione alienum esse, facile videbit. Hinc in Paulinum, qui, ut vitam arctiorem, & homine Christiano dignam amplecteretur, ad montes Pyrenæos confugerat, acriter in vehitur, ac si insaniæ morbo laboraret; perinde ac de sui temporis monachis Rutilius, Epist. 25. in fine.

Tristis, egens, deserta colat, tacitusque pererret
Alpini convexa jugi; ceu dicitur olim
Mentis inops, cætus hominum, & vestigia vitans,
Avia perlustrasse vagus loca, Bellerophontes.

Ausonii opera melioris notæ ediderunt Joseph. Scaliger, Elias Vinetus, & novissime cum variorum notis Jac. Tollius, *Amstel.* 1671. 8°. [a]

380. [b] AMMIANUS MARCELLINUS, ortu Græcus, domo, ut videtur, Antiochenus, vitæ instituto miles, clar. circ. an. 380. etiam diu antea non incelebris. Scripsit *historiam Romanam*, cujus exstant hodie lib. 18. in quibus Christianos non una vice carpit, licet de ipsa, quam profitebantur, religione magis candide loquatur. Præstantissima Ammiani editio est *Parisiensis* illa, quam Lindenbrogii & Henrici Valesii notis auctioribus ornatam post fratris mortem evulgavit Hadrianus Valesius *Paris.* 1681. fol. Dissertationem de vita & scriptis Ammiani præmisit Claudius Chiffletius, in qua spem nobis facit deperditos Marcellini libros alicubi hodie delitescere. Postea anno, nempe 1693. Ammianum edidit Jac. Gronovius cum suis, notisque integris Valesiorum, & Lindenbrogii, multisque nummis & figuris exornavit, *Lugduni Batavorum* 1693. 4°.

EUNAPIUS, apud Sardes natus, Chrysanthii, dein Proæresii discipulus, sophista, medicus, historicus non incelebris, clar. circ. ann. 380. Christiano nomini quam infestus fit, satis testatur *liber de vitis Philosophorum ac Sophistarum*, præsertim quæ in hanc rem habet in Vit. Ædesii, Maximi, & forsan alibi. Exstat lib. Gr. Lat. *Genev.* 1616. 8°. alibique non semel. [c] Scripsit item Eunapius Historiam Chronicam a Claudii principatu, in quem desinebat Dexippus, usque ad Honorii & Arcadii tempora libr. 14. complexam. Duplicem hujusce operis editionem ex Photio [*] notat Sellerus. In priore non unum conviciorum & blasphemiarum plaustrum in Christianos eorumque fidem conjicit, imperatores omnes Christianos, præsertim Constantinum petulantius traducit & exagitat. In posteriore tomo, quem novam editionem vocat, paulo mollius agit, & tamen etiam hic non infrequentia furoris & rabiei specimina in Christianam religionem dedit. Utramque hujus historiæ editionem legit & contulit Photius. Verum opus pene integrum periit, excepto fragmento περὶ πρέσβεων Ἐθνῶν πρὸς Ῥωμαίους, quod Gr. ad calcem libri *de vitis Sophistarum editum est*, & Gr. & Latine inter excerpta *de Legation. Parif.* 1648. p. 15. Sed in hoc fragmento nihil in præjudicium Christianæ fidei habetur, quam quod Phræbitum exercitus ducem magno elogio mactat, quod Deos sibi ad antiquum morem colendos esse statuebat. 380.

[*] Cod. 77. p. 169.

[d] Q. AUR. SYMMACHUS, Roma oriundus, ejusdemque urbis senator, & præfectus, clar. præcipue an. 384. Consulatum gessit an. 391. Infensum Christianæ religioni animum ubique prodit, imprimis in *Relatione pro Ara victoriæ*, quam Imp. Valentiniano obtulit, in qua Gentilium causam strenue & ex professo agit, adversarium nactus D. Ambrosium Mediolani episcopum, qui Symmachi opus eleganter & strenue refellit: nec causa sua modo excidit Symmachus, sed & paulo post tanquam reus majestatis, vili rhedæ impositus centesimum ab urbe lapidem in exilium missus est; mox licet a Theodosio in gratiam receptus. Exstat hæc Symmachi *Relatio*, tum 384.

a Denuo a *Jo. Bapt. Souchay* cum dissert. de vita & scriptis *Ausonii* Paris. 1730. 4to. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 12. p. 612. & vol. 3. p. 713. seq. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. vol. 6. p. 232. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 14. p. 631. & vol. 3. p. 170.

Sæc. IV. ab an. CCC. inter Ambrosii opera, tum inter Symmachi epistolas; quæ cum Fr. Jureti & Johan. Lectii notis prodierunt *Genev.* 1598. 8°. additisque decem miscellaneorum libris *Parif.* 1604. 4°. cum notis Paræi *Neap. Nemet.* 1628. 8°.

395. ᵃCL. CLAUDIANUS, ortu Ægyptius, tribunus & notarius, claruit an. 395. *Consulatu Olybrii & Probini*, quem eleganti carmine celebravit. Cui ob egregia in rem literariam merita, petente senatu, Arcadius & Honorius statuam in foro D. Trajani posuerunt. In *Inscriptione* inter cæteras vigentes artes, *Poetarum præglorioſiſſimus* vocatur; & carmina ab eodem scripta, ad memoriam sempiternam sufficere dicuntur; addito hoc epigrammate Græco,

Εἰν ἑνὶ Βιργιλίοιο νόον ϗ μοῦσαν Ὁμήρου
Κλαυδιανὸν Ῥώμη ϗ βασιλεῖς ἔθεσαν.

Christianum fuisse affirmat Christoph. Landinus inepte. A Christi nomine alienum esse diserte tradit ei tempore æqualis S. Augustinus de civ. Dei lib. 5. c. 26. edit. *Par.* p. 142. immo *paganum pervicaciſſimum* vocat P. Orosius lib. 7. cap. 35. fol. 332. p. 2. Unde jure quis inferre possit, ipsum scriptis editis fidem Christianam oppugnasse, etiamsi in iis quæ supersunt, nulla vestigia deprehenduntur. *Carmen Paschale*, *Laus Christi*, *Miracula Christi*, quæ operibus ejus subjungi solent, juniori cuidam, & forsan Claudiano Mamerto, adjudicanda sunt.

399. MAXIMUS, gente Afer, civitate Madaurensis (Africæ propriæ oppidum erat, inter Numidiam & Getuliam) professione grammaticus, S. Augustino familiaris, claruit exeunte hoc sæculo, circa annum 399. Homo gentilis & religionis suæ zelo flagrans, scripsit *epistolam ad Augustinum*, qua deorum suorum cultum vindicat, aitque, *se, unum esse Deum summum, sine initio, sine prole naturæ confiteri, ejusque virtutes per mundanum opus diffusas multis vocabulis invocare. Ita fit*, inquit, *ut dum ejus quasi quædam membra carptim variis supplicationibus prosequimur, totum colere videamur.* Deinde in Christianos invehitur; partim quod Deum quem quasi proprium sibi vendicarent, in locis abditis se videre affirmarent; partim quod relictis templis, & neglectis majorum suorum manibus, hominum mortuorum busta stulte frequentarent. Hinc martyres quosdam Punicis vocabulis insignitos, ludibrio exponit, *Mygdonem* seu *Migginem*, *Sanaem*, *Lucitam*, & præ omnibus *Archimartyrem*, *Namphanionem*. Per *Namphanionem* quis hic denotetur, haud facilis est conjectura, nec a quoquam id tentatum memini. Sæc. IV. ab an. CCC. Si in re obscura conjectare fas erit, non alium quam Christum Dominum nostrum designari putem: partim quod *Archi-martyr* appelletur, qui modo scilicet eminentiori præ aliis martyribus, pro religiooe a se instituta passus est; partim quod cum huic vel illi numini præferantur, *hunc* inquit, *proh nefas! diis immortalibus prætulerint Christiani*; partim denique quod interprete Augustino in literis responsoriis, *Namphanio* lingua Punica, nihil aliud significet quam *boni pedis* hominem, i. e. *cujus adventus afferat aliquid felicitatis; sicut solemus dicere, secundo pede introiſſe, cujus introitum prosperitas aliqua secuta sit.* Quod Domino nostro apprime convenit, qui optato pede in mundum venit, & obambulavit εὐεργετῶν. De quo propheticum illud imprimis dictum est, *quam pulchri super montes sunt pedes prædicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem?* Interim advertendum est pro voce *Namphanio* (quod forte exscribentium vitio accidit) legendum esse *Namphamo*, quod Punice sive Hebraice sonat, *pulcher est pes ejus*, ut notat S. Petitus Miscell. lib. 2. c. 3. p. 87. vide fis etiam Reinef. Differt. de Ling. Punic. cap. 8. num. 10. Nescius non sum in *Martyrologio Romano* Julii 4. celebrari memoriam *S. Namphanionis martyris*, & *sociorum, quos ille roboravit ad pugnam, & ad coronam provexit, quique Madauri in Africa paſſi sunt.* Verum hæc omnia, ex his ipsis epistolis desumpta esse quis non videt? quin & in notis suis diserte fatetur illustrissimus Baronius. Concludit Maximus, solenni formula, *dii te servent, per quos & eorum, atque cunctorum mortalium communem Patrem, universi mortales, quos terra sustinet, mille modis concordi discordia veneramur & colimus.* His respondens Augustinus epistola sequenti, hominem acerrime perstringit, ostenditque si ludicra agere vellet, se par pari referre posse; hominem vero graviter monet, ut in hoc argumento serio versetur; paratum se fore, de his pro argumenti dignitate disceptaturum. Claudit epistolam his verbis, *ne te hoc lateat, & in sacrilega convitia imprudentem trahat, scias a Christianis Catholicis, quorum in vestro oppido etiam ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique ut numen adorari, quod sit factum & conditum a Deo, sed unum ipsum Deum qui fecit & condidit omnia.* De tempore quo scriptæ sunt hæ epistolæ non constat. Referunt eas novissimi editores ad annum 390. Cum sequenti, idolorum cultus imperatorum lege prohibitus fit. Sed nullum inde duci potest argumentum, cum non hoc

ᵃ Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 13. vol. 3. p. 148

modo,

Sæc. IV. ab an. CCC. modo, sed & quovis fere anno sequenti, *Constitutiones imperiales* hac de re latæ sint; ut in codice Theodosiano videre est: nempe ann. 392. 395, 396. anno 399. quatnor, quarum duæ ad Africam proprie spectant; iterumque anno 408. ne ulterius pergam. Habentur hæ epistolæ Edit. Novill. 16, 17. in vulgaribus editionibus num. 43, 44. Sæc. IV. ab an. CCC.

[a] *Concilia hoc Sæculo habita.*

305. [b] ELIBERITANUM, Eliberi, quæ Hispaniæ Bœticæ urbs est, ad restaurandam collapsam ecclesiæ disciplinam, moresque Christianorum reformandos, fervente jam persecutione anno 305. ex vulgari calculo *Idibus Maiis* congregatum. Aderant episcopi 19. (alii codices habent 43.) & in his Osius Cordubensis, presbyteri 26. (alii 36.) adstantibus diaconis, omnique plebe. Condiderunt canones 86. severioris disciplinæ, & antiquæ virtutis ac pietatis indices, qui cum notis Binii, ex Garsia Loaisa maximam partem desumptis, Gab. Albaspinæi, & amplissimis doctissimisque Ferd. de Mendoza commentariis habentur Conc. tom. 1. p. 967. His addi possunt 13. dissertationes illustrissimi Card. D. Aguirre, quas novissimæ suæ Conciliorum Hisp. collectioni inseruit, quibus historiam hujus concilii, locum, annum, & plures ejus canones mire illustrat. Vid. ejus Notit. p. 41. Verum præter primam, qua de tempore & anno hujus synodi agit, quam circa mensem *Maium* anno 303. celebratam fuisse contendit, reliquas dissertationes penitus omisit, Ferdinandi de Mendosa, Gonzales, &c. suosque etiam ubi opus erat, commentarios exhibuisse contentus, ut ex ipso opere jam edito videre est. Præterea de tempore hujus concilii litem haud ita pridem movit Cl. Balusius, * qui illud post Ancyranum, & Neocæsariense, aliquanto ante Nicænum, celebratum esse arbitratur, & imprimis ratione ductus, quod concilii Sardicensis canone 14. de laico per tres dominicas in civitate commorante, nec conventum celebrante, dicit Osius, *Memini autem superiore concilio fratres nostros constituisse ut aliquis laicus, &c.* quæ de concilio Eliberitano intelligenda esse, contendit Balusius, Osiumque ad illius canonem 21. respexisse, quo tale quid statuitur. Sed 1. Potuit hujusmodi canon in synodo aliqua paulo ante Sardicensem habita statui, & certe ex vi vocum istarum *superiore concilio*, aperte satis innuitur. Quo quidem tempore alia plane erat tum ecclesiæ, tum reip. facies, quam synodi Eliberitanæ decreta nobis repræsentant; nec melius cum ea congruunt, quam altæ hyemis tempestates, cum æstivalis cœli, solisque calore, splendore, serenitate, conveniunt. 2. In textu Græco verba aliter se habent * Μέμνησθε δὲ καὶ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι. *Recordemini autem patres nostros in tempore præterito judicasse.* Quæ synodi Eliberitanæ tempori apte satis congruunt. Textum vero Græcum si non authenticum & originalem, ex eo saltem in Græcorum usum immediate fuisse expressum, omnibusque quas habemus hodie, Dionysii Exigui, & Isidori Mercatoris versionibus antiquiorem, nemo opinor temere negabit.

* Collect. Nov p. 23.

* Can. 14.

[c] CIRTENSE, (Cirta Numidiæ erat metropolis, postea *Constantina* dicta) Diocletiano & Maximiano purpuram deponentibus, 4. Nonas Maii, vel, ut alii, 3. Nonas Martias anno 305. ab undecim episcopis (quorum septem Traditores fuerant) præsidente Secundo Tigisitano primæ cathedræ episcopo in domo Urbani Donati (Christianorum basilicis nondum restitutis) habitum. De anno sibi haud satis constat Augustinus. Quippe lib. 3. contr. Cresc. c. 27. coactum fuisse ait Diocletiano 8. & Maximiano 7. Coss. seu anno 303. Verum hoc tempore in Africa maxime fervebat persecutio. Ut mendum in Actis apud Augustinum cubare necesse sit. Ac proinde in Brevic. Collat. 3. cap. 17. rectius rejicit in annum post consulatum Diocletiani 9. Maximiani 8. id est, ann. 305. In hoc concilio primo de Traditoribus sub nupera persecutione inquisitum est, & quisque prout poterat, facti sui excusationem affert, omnesque tandem mutuis suffragiis absoluti sunt. Deinde Silvanus subdiaconus Cirtensis, qui & ipse Traditor fuerat, in Pauli nuper defuncti locum Cirtensis episcopus ordinatus est. Quæ supersunt Acta exstant apud Augustin. contr. Crescon. Grammat. lib. 3. cap. 27. col. 258. Hujus concilii meminit Optatus, ad ejus Acta provocat, & quædam ex iis summatim exhibet lib. 1. p. 16. Hujus synodi autoritatem rejecerunt postea Donatistæ, ejus Acta ficta esse contendentes, quibus os mox obturarunt Catholici, ut ex breviculo collationis Carthaginensis abunde liquet. 305.

a Conf. *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 2. p. 241. seq. *b* Conf. *Tillemont*, Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Osii* Art. 2. seq. *c* Ibid. vol. 5. ad persecut. *Dioclef.* not. 6. & vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 4.

Sæc. IV. ab an. CCC. 306. [a] CARTHAGINENSE I. circa annum 306. (vel ut alii, rectius opinor 311.) a 70. Donatistarum episcopis celebratum. In hoc, Cæcilianum Carthaginensem antistitem, tanquam Traditorem, damnarunt, eique Majorinum quendam substituerunt. Vid. Optatum lib. 1. & August. Epist. 162, 163. & Brevic. Coll. cap. 16. De schismate Donatistarum & conciliis ea occasione habitis agunt scriptores pene infiniti; post alios omnes hanc historiæ ecclesiasticæ partem diligenter non minus quam accurate excoluit vir plane eruditus Th. Ittigius Dissert. a. in Heptad. Dissertationum Ecclesiast. quam nuperrime in lucem emisit *Lipsiæ* 1696. 4°.

308. [b] ALEXANDRINUM I. circa annum 308. sub Petro Alexandriæ episcopo, in causa Meletii celebratum: quo, Meletius episcopus Lycopolitanus, multorum quidem criminum reus, imprimis quod idolis sacrificasset, ἐν κοινῇ Συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων. *in communi episcoporum concilio* depositus est, homine mox in apertum schisma erumpente; ut diserte tradit, qui rem gestam nescire non potuit, ipsemet Athanasius Apol. 2. p. 603. Disput. 2. contr. Arian. p. 136. Consona habet Patricius Ararius, scriptor quidem penitus ignotus, lib. quem *Oceanum* cognominavit. Ex quo fragmentum adducit libelli synodici autor p. 14.

308. [c] CARTHAGINENSE II. a 270. partis Donatisticæ episcopis, circa annum 308. juxta Baronium, habitum. In quo post 75. dierum disputationem, communi consensu decretum est, ut Traditores, immensi quidem criminis rei, etiamsi baptizari nollent, ad communionem nihilominus reciperentur. De hac synodo vide quæ habet August. ad Vincent. Epist. 48. De tempore hujus synodi a Baronio dissentiunt Valesius * & Pagius †, contendentes habitam fuisse post inchoatum demum schisma Donatistarum, immo Donati Carthaginensis episcopi & Deuterii temporibus, aliquot post Nicænum concilium annis.

* De Schism. Donat. c. 3. ad calc. Euseb. p. 292.
† Crit. Hist. Chron. ad ann. 308. num. 34.

311. [d] CARTHAGINENSE III. an. 311. a Secundo Tigisitano, & 70. partis Donatisticæ episcopis, in causa Cæciliani congregatum; quo, procurante id maxime Lucilla, potentissima & ditissima muliere, Cæcilianum Carthaginensem episcopum, ejusque ordinatores damnarunt & deposuernnt, substituto in ejus locum Majorino, qui Cæciliani, adhuc archidiaconi lector fuerat. Plura habent Optatus lib. 1. p. 20. Augustinus ad Episcopos Donatist. epist. 162.

[e] ROMANUM I. anno 313. in causa Cæciliani, præside Melchiade papa, Constantini M. literis convocatum. Convenerunt episcopi 19. 6. Non. Octobr. in Laterano in domum Faustæ; a quibus Cæcilianus absolvitur, damnantur Donatistæ. Tribus sessionibus synodus absoluta est. Sessione I. Donatistæ, oblato libello, Cæcilianum multorum criminum accusarunt, Cæciliano e contra Donatum accusante. Sess. II. alium adversus Cæcilianum libellum obtulerunt. Sess. III. auditis omnibus, quæ dici poterant, & plenius examinatis, Donatus tanquam schismatis reus damnatur, Cæcilianus a Donatistarum accusationibus, judicio synodali absolvitur. Acta hujus concilii exstant apud Optatum lib. 1. p. 25. & Conc. tom. 1. p. 1403. ubi etiam Anulini proconsulis, & Constantini M. de hac re literæ habentur. Vide August. epist. 152. & Brev. Coll. cap. 3. Sæc. IV. ab an. CCC. 313.

[f] ARELATENSE I. Constantini M. jussu, eadem de re, anno 314. celebratum. Interfuerunt episcopi 200. Quorundam nomina, sed mendose admodum, hodie subscripta reperiuntur; a quibus Cæciliani causa iterum absolvitur, & innocentia vindicatur; canones 22. ad ecclesiæ mores & disciplinam spectantes, condunter. Exstant, Sirmondi, Binii, Ducæi, Albaspinæi, notis illustrati, una cum epistola synodali, variisque Constantini M. literis, tum ante tum post synodum scriptis, Conc. tom. 1. p. 1421. Ad calcem, *Gesta purgationis Cæciliani & Felicis*, ex appendice Optatiana subjiciuntur. Aretalensi huic synodo intererant etiam ex Britannia nostra episcopi tres, Eborius episcopus Eboracensis, Restitutus Londinensis, Adelphius de civitate Colonia Londinensium, una cum sacerdote presbytero, & Arminio diacono, quorum subscriptiones hodie deprehenduntur. Vide quæ habet Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 39. ubi & hujus concilii canones reperire licet. 314.

[g] ANCYRANUM I. Ancyræ in Galatia ab 18. episcopis, ex Asia minore, vicinisque provinciis congregatis, anno 315. ex vulgari calculo coactum. Ut disciplina ecclesiastica resarciretur, & lapsi ad pœnitentiam rectius admitterentur canones 24. condiderunt, qui habentur Græc. Lat. Conc. tom. 1. p. 1455. 315.

[h] NEOCÆSARIENSE (apud Neocæsariam ad Lycum fl. quam alii in Ponto Polemoniaco, alii in Cappadocia collocant) eodem fere tempore, & eadem de causa, 315.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 7. seq. b Ibid. vol. 5. ad vit. *Petri Alex.* Art. 8. c Ibid. vol 6. Hist. *Donat.* Art. 34 d Ibid. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 7 seq. e Ibid. vol. 6. Hist. *Donat.* Art. 14 seq. f Ibid vol. 6. hæres. *Donatist.* Art. 20 seq. *Petri Constant.* Epist. Roman. Pontific. p. 341. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad vit. *Vitalis.* h Ibid. vol. 6. ad vit. *Vital.*

a va-

Sæc. IV. ab an. CCC. a variis episcopis, quorum 19. nomina hodie subscripta reperiuntur, habitum. Extant canones 15. Græc. Lat. Conc. tom. 1. p. 1479.

315. [a]ALEXANDRINUM II. Sub Alexandro Alexandrinæ antistite, omnibusque episcopis sedi Alexandrinæ subditis, adversus Arium hæresin suam recens evomentem, circa annum 315. juxta Baronium, habitum. Exstat Alexandri hac de re epistola apud Theod. lib. 1. cap. 4. p. 9. Confer Epiphan. Hæres. 68, 69.

316. CÆSARIENSE in Ponto, anno circiter 316. a 23. episcopis, præsidente Vitalio, collectum. In quo, actum est de iis qui in persecutione sacrificassent, aut abjurassent, aut idolothyta gustassent; constitutis *canonicis correctionibus* πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς παραβάσεως, *juxta gradum & differentiam peccati in quod quisque lapsus esset*. Nititur hæc synodus solius autoris synodici a Pappo editi fide, Synod. p. 14. Verum cum autor iste negligentiam suam ubique prodat, neque aliquem pro se testem citare solet, plures synodos ab eo memoratas consulto prætermisimus.

324. [b]ALEXANDRINUM III. ab Alexandro, omnibusque Ægypti episcopis, una cum Osio Cordubensi, eo a Constantino M. cum literis misso, in causa Arii circa annum 324. non (quod vult Baronius) anno 319. habitum. In hac etiam synodo, Collythus presbyter Alexandrinus, qui episcopale munus sibi arrogaverat, dignitate sua deturbatur. Vid. Athan. Apol. p. 614, 616.

325. [c]NICÆNUM OECUMENICUM I. mandato Constantini M. episcopis ex omni orbe Romano, ad ventilandam Arii causam convocatis, 11. Calendas Junias, sive rectius forsan 13. Cal. Julias, anno 325. magna aula palatii imperialis, in Bithynia coactum. Præter ingentem, & pene incredibilem presbyterorum, diaconorum, acolythorum multitudinem; adfuerunt episcopi plures undiquaque congregati, gravitate, doctrina, pietate, canitie venerandi. Sed de episcoporum numero, magna est etiam inter veteres sententiarum discrepantia. Eusebius * Cæsariensis qui non minimas in hac synodo partes gesserit, supra 250. fuisse dicit, eosque ex omnibus Europæ, Asiæ, Africæque provinciis congregatos; ut non immerito celeberrimum hunc conventum, cum cœtu illo conferat, cujus meminit *Historia Apostolica*, in quo erant Parthi, Medi, Elamitæ, Mesopotamitæ, &c. in hoc quidem longe superiorem, quod in cœtu Hierosolymitano *laici*, in hoc non nisi *Dei ministri* convenerunt. Eustathius * Antiochenus, qui & ipse huic concilio interfuit, & pars magna fuit, circiter 270. fuisse ait, verum ob ingentem conventus illius multitudinem, se numerum certo referre non potuisse, neque in eo se valde curiosum fuisse fatetur. Athanasius * plus minus 300. recenset. Sozomenus † circiter 320. Batricides sive Eutychius, qui Arabice historiam suam condidit, & Ismael Ibn. Ali (quem citat Seldenus * noster) scriptor Muhamedanus, non minus quam 2048. convenisse tradunt; & ex iis Constantinum 1317. seligisse volunt. Quod parum probabile videtur. Dorotheus Monembasiensis metropolita, qui historiam sacram & civilem vulgari Græcorum idiomate conscripsit, integrum episcoporum, presbyterorum, diaconorum, & monachorum numerum, non nisi 318. fuisse refert *; nec plures convenisse quia totidem a Christo nato anni ad hujus synodi tempus effluxerint: quam pro sua numerandi ratione anno 318. habitam fuisse tradit. Ejus verba, quia in paucorum manibus versatur liber, huc referre non pigebit, Καὶ οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς ἦσαν διακόσιοι τριαντάδυο, οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ διάκονοι καὶ καλόγηροι ἦσαν ὀγδοήκοντα ἕξ· ὅλοι τριακόσιοι δεκαοκτώ. Καὶ διὰ τί τόσοι μόνον ἐδιαλέχθησαν. Ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ, ἕως τὸν καιρὸν τῆς συνόδου ἐκείνης τιη' χρόνοι ἦσαν. *Et episcopi quidem, sive summi sacerdotes erant 232. sacerdotes, seu presbyteri, diaconi, & monachi, 86. cuncti simul 318. Et quare totidem solummodo electi sunt? Quia a Christi incarnati tempore, usque ad tempus hujus synodi, anni erant 318.* Quæ unde hauserit Dorotheus incertum est: forsan non aliunde, quam ex *vetusta illa Actorum synodalium collectione* quam citat Cl. Seldenus, hujusque compilatorem circa concilii Chalcedonensis tempora vixisse conjicit; qui eadem fere habet. In numero 318. tandem consenserunt omnes. Quem quidem alibi * disertis verbis confirmat ipse, qui interfuit, Athanasius. Nec mysterio caruisse numerum cum synodo sua Occidentali notat Liberius * papa, *cum eodem militum numero stipatus B. Abraham, tot hostium millia per fidem profligavit*. Verum de his, plus satis. Ad hunc conventum venisse quosdam philosophos, sive dialecticos, de rebus theologicis subtiliter disputaturos, iisque simplicem quendam ex ordine laicorum, os oppressisse, referunt Socrates, Sozomenus, & Ruffinus; quorum proinde solennes prolixasque cum SS. patribus disputationes in hi-

* De vit. Const. l. 3. c. 7, 8, 9. p. 486.

* Ap. Theod. l. 1. c. 8. p. 26.

* Epist. ad Solit. p. 660.

† L. 1. c. 17. p. 430.

* Not. in Eutych. p. 72.

* Σύνοψ. διαφ. ἱστορ. p. σλη'.

* Epist. ad African. p. 718.

* Epist. ap. Socr. l. 4. c. 12. p. 223.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad vit. *Alex.* Art. 5. b Ibid. vol 6. ad vit. *Alex.* Art. 10. c Ibid. vol. 6. Hist. Concil. *Nicæn.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 355. *Ittig.* Hist. Conc. *Nicæn.*

Sæc. IV. ab an. CCC. historia sua Concilii Nicæni integro pene libro nobis exhibet Gelasius Cyzicenus; non aliunde quam ex proprio cerebello, ut videtur, confictas. Conveniente synodo post habitas per aliquot dies disceptationes quasdam prolusorias, tandem pleno concilio sistitur Arius; nefandæ hæresis circa Filii Dei divinitatem accusatur; dogmata ex libris ejus extracta examinantur, discutiuntur, & solenni execratione damnantur; libri ejus publice exusti, ipsomet Ario anathemate percusso, & in exilium misso: conditur *Symbolum*, communis fidei tessera, qua Filius Patri esse ὁμοούσιος, *genitus, non factus, verus Deus de vero Deo*, declaratur: tollitur schisma Meletianum, servata ipsi Meletio episcopatus dignitate, omni vero potestate & jurisdictione abrogata; ab eo consecrati sanctiori ordinatione admittendi: sublata est vetus de *die Paschatis* controversia, communique decreto sancitum, ubique illud, non nisi die Dominica, Judæorum festum proxime sequente, deinceps esse celebrandum: denique constituti sunt canones ad regimen & œconomiam ecclesiasticam spectantes numero 20. nugas enim agunt, qui cum Pisano, Turriano, Ecchellensi, 80. vel 84. ex Arabico versos nobis exhibent. In his canonibus eminet præ aliis canon 6. qui nobilem uberrimamque disputandi segetem *de primatu Romani pontificis, de Ecclesiis suburbicariis, de Patriarcharum origine, instituto, & jurisdictione*, eruditis præbuit. De quibus ὅλῳ τῷ θυλάκῳ agunt hujus sæculi scriptores, & nos suo loco pro modulo nostro fusius disseruimus. Certe patriarcharum jura hoc canone fundari, vel contineri, contendunt viri quidem doctissimi, & in ecclesiæ antiquitatibus diligenter versati. Verum nasutioribus, & in re ecclesiastica exercitatis, consensum ægre unquam extorquebunt. Quid, quod si patriarchæ hoc tempore extitissent, qui fieri potuit, ut venerandæ hujus synodi patres, qui Can. 4. & 6. metropolitanorum jura diserte statuerunt, de patriarchis ne levissimam quidem mentionem facerent, eorumve jurisdictionem definirent? Quin nec ipsum patriarcharum nomen sensu proprio, nisi post unum alterumve sæculum in ecclesia Christiana natum est? Ad hujus etiam concilii historiam spectant, Constantini Magni cum Acetio, Novatianorum episcopo, de dogmatis Novatiani severitate colloquium, & Paphnutii episcopi Ægyptii & confessoris celeberrimi increpatio & condemnatio illius legis, quam episcopi nonnulli in hoc concilio inducere nitebantur, ut episcopi, presbyteri, & diaconi, ab uxorum, quas, cum laici essent, matrimonii jure sibi sociaverant, concubitu abstinerent; vehementer contendente Paphnutio, grave hoc jugum clericis & sacerdotibus non esse imponendum; honorabiles quippe esse nuptias, & torum immaculatum, caverentque ne ex nimia severitate damnum potius inferrent ecclesiæ. Cujus hac de re sermonibus universus sacerdotum cœtus assensus est. De his uberius agunt, Socrates lib. 1. c. 10, 11. p. 38. Sozom. lib. 1. c. 22, 23. p. 436.

Et ita quidem post menses duos, & sex dies, die nempe August. 25. celeberrimæ huic synodo finis imponitur. Quam mox excipiebant Constantini M. vicennalia. Etsi enim juxta accuratam temporis rationem vicennalia ejus in diem 8. Cal. August. incidebant, sedente tamen synodo, Constantinus ea in diem 8. Cal. Septembris, diem nempe similis denominationis cum eo, quo imperium inierat, transtulit, quod non raro alibi factum est, ut recte observat Cl. Pagius Crit. Hist. Chron. in Annal. Bar. ad ann. 325. num. 3. p. 85. Exstant Gr. Lat. hujus Concilii *Symbolum* & *Canones*, una cum variis antiquorum versionibus, Conc. tom. 2. p. 27. *Canones* cum notis Balsamonis, Zonaræ, & Alexii Aristeni, Pandect. Can. tom. 1. p. 58. & in eos annotationes Beveregii, ibid. tom. 2. p. 42. *Epistola synodica ad ecclesiam Alexandrinam*, apud Socr. lib. 1. cap. 9. p. 27. Theod. lib. 1. c. 6. p. 30. Gelas. Cyz. lib. 2. c. 33. p. 349. apud quos etiam varias Constantini M. de synodo epistolas reperire licet. Subjiciuntur p. 103. [a] Gelasii Cyziceni historiæ Concilii Nicæni lib. 3. *Canones ex Arabico versi* 80. cum nova Abr. Ecchellensis versione; adjecta etiam ejus de horum autoritate dissertatione.

[b] ANTIOCHENUM I. anno 330. contra Eustathium Antiochenum, fidei Nicænæ acerrimum defensorem, congregatum. Principes erant Eusebius Nicomediensis, & Theognius Nicænus, qui Eusebium Cæsariensem, Patrophilum Scythopolitanum, aliosque plures secum adduxerunt; ut totus episcoporum numerus (siqua Philostorgio fides, lib. 2. c. 7.) erat 250. In hoc concilio accusatus est Eustathius a Cyro Berœensi episcopo, quod Sabelliano dogmati faveret, referente Georgio Laodiceno apud Socr. lib. 1. c. 24. p. 59. Id ei objectum esse nequaquam agnoscit Socrates, aliasque causas fuisse dicit, easque (si quosdam audiamus) minus honestas. Intelligit (opinor) fœdæ libidinis crimen, & infamem mulierculam infantem in ulnis gestantem, in synodum introductam, facinus illud ei objicientem; de quo late Theodoritus, lib. 1. cap. 21. p. 52. Meminit etiam 330.

a Consf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. p. 370. seq. b Consf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. Eustath.

Phi-

Sæc. IV. ab an. CCC. Philostorgius loco citato. Ut ut sit; virum sanctissimum, fide, pietate, & canitie venerandum deposuerunt, & ut in Illyricum relegaretur ab imperatore impetrarunt. De rebus etiam in hac synodo gestis confer quæ habet Sozomenus, lib. 2. c. 19. p. 469.

334. [a] CÆSARIENSE in Palæstina, anno 334. jussu Constantini M. a partis Eusebianæ episcopis, præsidente Eusebio loci illius episcopo, congregatum. Verum Athanasius, cujus causa coacta est hæc synodus, in ea utique judicandi, cum judices parum æquos se experturum esse suspicaretur, venire noluit, eo nomine contumaciæ apud imperatorem mox delatus, adeoque post moram bene longam, nihil in hac synodo gestum est. Vide Sozom. lib. 2. c. 25. p. 479. Theod. lib. 1. cap. 28. p. 61. Mirum certe videri debeat Athanasium in rebus suis recensendis alioqui satis accuratum, hujus synodi nuspiam meminisse. Interim notandum est, hanc synodum etsi hoc tempore habitam, diu antea indictam fuisse. Cum diserte tradit Sozomenus, Athanasium ad hanc synodum vocatum triginta circiter mensium spatio profectionem suam distulisse.

335. [b] TYRIUM, anno 335. Constantini mandato Tyri habitum. Postquam superiori anno Arianorum conciliabulum Cæsareæ Palæstinæ frustra habitum fuerat, Athanasio ibidem comparere recusante, convenerunt Tyri episcopi 60. quos Dionysius ex-consularis, huc, ad ordinem inter episcopos conservandum, missus, ex variis Orientis locis congregavit, Ario quidem faventiores, certe in Athanasium quam par erat iniquiores, non alios utique quam quos Eusebiani, imperatori commendaverant; fatente id Constantino in literis ad hanc synodum datis, quibus eos ad pacem ecclesiæ reddendam, omni quo poterant modo, gravissime adhortabatur. Aderat & Athanasius, & una cum illo 47. ex Ægypto episcopi, non quidem vocati, sed qui metropolitam suum ultro comitati sunt. Variorum gravissimorumque criminum falso accusatur Athanasius, quæ ad duo præcipue capita revocari possunt. Vel enim τὰ ἠθικὰ, vel τὰ ἐκκλησιαστικὰ respiciebant. Sub priori classe tria ipsi objecta sunt, *Crudelitas*, *Adulterium*, & *Homicidium*. *Crudelitatis* * accusatur, quod Ischyram presbyterum apud Higynum præfectum falso calumniatus, in vinculis sæpenumero detinuisset; quod Callinicum Pelusii episcopum ab eo depositum, militarem custodiam, tormenta, & judicia subire fecisset, quodque plures partis Meletianæ episcopos verberibus affecisset. Verum hæc, aut aperte falsa, aut nulla sufficienti probatione fulta, nudam tantum in actis synodi mentionem habent, nulla de iis quæstione ulterius habita. Mox *Adulterii* accusatus *, quod virginem quandam vi constuprasset, producta in scenam infami muliercula, impudenter vociferante, se quidem virginitatem Deo vovisse, Athanasium vero quem hospitio exceperat, vim sibi intulisse, & invitam violasse. Verum Timotheus presbyter, Athanasium se esse fingens, Egone, *inquit*, mulier in ædes tuas ingressus, vim tibi intuli? Tum illa Timotheum digito demonstrans, immo Tu, *inquit*, mihi virginitatem eripuisti, tu me castitate spoliasti, temporis simul & loci mentione addita, judicibus simul & accusatoribus summo pudore confusis. Denique objectum est & *Homicidii* crimen, quod Arsenium quendam, factionis Meletianæ episcopum clam occidisset, abscissaque ejus manu, in magicæ artis incantamentis utebatur, producta in medium arca lignea, in qua reposita erat hominis cujusdam mortui manus, fale condita, quam ipsissimam Arsenii manum esse affirmabant. At vero Athanasius, qui improba adversariorum suorum consilia optime noverat, Arsenium multis episcopis cognitum, in synodum introduxit, & reducto ad alterum latus ejus pallio, primo quidem dextram, mox interposita mora, sinistram quoque ostendit. En, *inquit*, Arsenius ambas, ut videtis, manus habere deprehenditur, tertia vero undenam excisa fit, ostendant nobis accusatores. Et ita res in fumum abiit, toto coetu, vel in iram, vel in risum, soluto. Posterius accusationum caput duo præcipue continebat. I. *Quod illicite fuisset ordinatus* *, *nec nisi quorundam episcoporum perjurio ad episcopatum pervenisset*. Sed cum omnes illius ordinationis circumstantiæ, in clara ac publica hominum luce peractæ fuerant, nulla de iis quæstio amplius moveri poterat. Plus negotii facessebat altera quæ secuta est accusatio, Macarium nempe Athanasii presbyterum, ipsomet mandante, in ecclesiam ubi sacerdotio fungebatur Ischyras, venisse, & in sacrarium irruentem, mensam quidem subvertisse, mysticum vero poculum confregisse, sacrosque codices ceremasse. Magna de his lis, multa disputatio, nec pauca allata, quæ omnia falsissima esse sole clarius demonstrabant; quin ipsum Ischyram ad sacerdotium nunquam fuisse promotum, sed imposito sibimet presbyteri nomine, sacerdotis munus obiisse. Postea etiam ipse Ischyras, oblato satisfactionis libello propria manu subscripto, coram Athanasio, ejusque presbyteris, hanc

Marginal notes: * Sot. l. 2. c. 25. p. 479. — * Sozom. ibid. 480. Theod. l. 1. c. 30. p. 67. Rufin. Hist. Eccl. l. 1. c. 17 p. 252. — * Soz. ubi supra.

[a] Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. Athanas. not. 17. [b] Ibid. vol. 8. ad vit. Athanas. Art. 16. seq.

calumniam revocavit; ſeque inſtantibus Euſebianis, & epiſcopatum ei promittentibus, hæc omnia ex proprio ingenio confinxiſſe, teſtatus eſt. Decretum tandem ut delegati, iique Athanaſii hoſtes infenſiſſimi, a ſynodo in Mareoten mitterentur, qui abducto ſecum Iſchyra, in ipſo loco rem omnem ſub examen revocarent; ubi adhibita licet vi, omnibuſque nequitiæ & improbitatis conſiliis, nihil adverſus Athanaſium extorqueri potuit, ipſis adverſariis acta quæ confecerant celantibus, & omni pene Mareotidis clero, ſcriptis tum ad Philagrium Ægypti præfectum, tum ad ſynodum literis, Athanaſium a tota hac calumnia luculentiſſime purgante. His non obſtantibus, Athanaſius ſynodali judicio, quo jure, quave injuria, damnatus & depoſitus eſt; qui, quid a tot iniquis judicibus expectari poterat, prævidens, clam ſe ſynodo ſubduxerat, Conſtantinopolim, ut imperatorem coram conveniret, petiturus. Quæ in hac ſynodo acta ſunt, ex Athanaſii Apol. 2. Socr. lib. 1. cap. 28, 29, &c. Sozom. lib. 2. cap. 25. Theod. lib. 1. c. 29, 30. Conc. tom. 2. p. 437. colligi poſſunt. [a] Demum jubente imperatore, ſynodus relicta Tyro Hieroſolymam ſe contulit, ubi peracta ſolenni locorum ſacrorum dedicatione, Arius fidem orthodoxam ſe profiteri ſimulans, una cum ſociis in communionem recipitur.

336. [b] CONSTANTINOPOLITANUM I. a paucis partis Euſebianæ epiſcopis, anno 336. menſe circiter Februario, habitum. In hoc conciliabulo congeſtis novis in Athanaſium calumniis, ab imperatore epiſcoporum dolis circumvento, Treviris in Galliis relegatur; Marcellus Ancyræ epiſcopus, ob dogmata male-ſana damnatus, ſede ſua deturbatur; libris ejus ab Euſebio Cæſarienſi, jubente ſynodo, refutandis. Vide Socr. lib. 1. cap. 35, 36. Soz. lib. 2. c. 33. Synodum hanc ultra ſex menſes continuatam fuiſſe conjicit Cl. Pagius Crit. Hiſt. Chron. ad an. 336. num. 6.

338. [c] CONSTANTINOPOLITANUM II. an. 338. ab Euſebio Nicomedienſi, aliiſque Arianæ partis epiſcopis, contra Paulum antiſtitem CP. habitum. Euſebius Nicomedienſis, vir ſupra modum ambitioſus, regiæ urbis ſedi inhiabat. Collecto igitur epiſcoporum ſuæ partis concilio, hominem tanquam ſeditionis autorem depoſuit, ejuſque ſedem arripuit. Depoſitus Paulus varia exilii loca ſubinde expertus eſt, tandem Cucuſum in Armenia relegatus, ibique a Philippo præfecto, Arianorum carnifice, ſtrangulatus. Vide Socr. lib. 2. cap. 8. p. 84. Theodorit. lib. 2. c. 5. p. 72.

[d] ALEXANDRINUM IV. ab Athanaſio, jam ab exilio reverſo, una cum epiſcopis ſuis numero fere 100. anno 339. habitum. In quo cauſa Athanaſii ſub examen revocatur, ejuſque innocentia, adverſus tum veteres, tum novas adverſariorum calumnias, pleniſſime vindicatur. Exſtat *Epiſtola ſynodica* prolixa apud Athan. Apol. 2. p. 562. & Conc. tom. 2. p. 533. 339.

[e] GANGRENSE, occaſione Euſtathii (Sebaſteni, an alterius non liquet) hæretici, *Gangris* in Paphlagonia, præſidente Dio (ſiqua libello ſynodico fides) habitum circa annum (ut videtur) 340. vel paulo antea. Fatendum eſt enim hujus concilii tempus nulla certa veterum autoritate niti. Socrates quidem de eo agit poſt ſynodum CP. anno 360. habitam, lib. 1. cap. 43. p. 156. Sozomenus vero, cui hac in parte potius adhærendum cenſeo, lib. 4. cap. 24. p. 581. paulo ante ſynodum Antiochenam (illam nempe in Encœniis ann. 341. celebratam) collocat, & Euſtathium paulo ante ab Euſebio epiſcopo CP. (qui ſedem hanc ab anno 338. ad ann. 342. tenuit) depoſitum fuiſſe affirmat. Vide quæ habet Valeſius Not. ad Socrat. p. 37. Exſtant Gr. Lat. *Epiſtola ſynodalis ad Armeniæ epiſcopos, & de Regulis & Conſuetudinibus quibuſdam eccleſiaſticis Canones* 21. eorumque *antiquæ Verſiones* Conc. tom. 2. p. 413. Cum ſcholiis Balſamonis & Zonaræ Pandect. Can. tom. 1. p. 415. notiſque Beveregii tom. 2. p. 183. Nuperis etiam notis illuſtravit ſingulari diſſertatione Sam. Schelgvigius *Gedan.* 1690. 4°. Vide Socratem & Sozomenum locis citatis; qui Euſtathium hunc Sebaſteæ in Armenia epiſcopum, illumque a ſynodo noſtra damnatum & depoſitum eſſe diſerte tradunt. 340.

[f] ANTIOCHENUM II. occaſione Encœniorum magnæ eccleſiæ, Conſtantii Imp. juſſu ibidem celebratorum, anno 341. coactum. Aderant ſub ductu Euſebii Nicomedienſis, epiſcopi, teſte Athanaſio 90. Sozomeno 97. ex Cœlo-Syria, Phœnicia, Palæſtina, Arabia, viciniſque regionibus collecti, quidam revera Catholici, reliqui ſpecie Orthodoxi, verum in cauſam Athanaſianam parum æqui. Et primo quidem Athanaſium ab exilio reverſum, nullo ſynodali decreto abſolutum, depoſuerunt, ejuſque in locum Gregorium quendam Cappadocem ſubrogarunt. Condiderunt deinde *Fidei formulam* verbis generalioribus conceptam. 341.

[a] Conſ. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 19. ſeq. [b] Ibid. vol. 6. ad Hæreſ. *Arian.* Art. 22. & vol. 7. ad vit. *Marcel.* [c] Ibid. vol. 7. ad vit. *Paul.* [d] Ibid. vol. 8. ad vit. *Athanaſ.* Art. 33. [e] Ibid. vol. 9. ad vit. *Baſil.* Art. 38. *Schelgvigii* Exercitat. ad calc. *Aug.* diſſ. de Hæreſ. [f] Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 6. Hæreſ. *Arian.* Art. 30. ſeq.

Quam

Sæc. IV. ab an. CCC. Quam quidem, ante concilium initum a fo-lis Eusebianis compositam fuisse, contendit, nulla tamen idonea ratione reddita, Schelstratius. Hac vero, utpote jejuna nimis, rejecta, aliam substituerunt, quam Luciani martyris manu olim scriptam esse, præ se ferebant. Tertiam dedit Theophronius episcopus Tyanensis, cui prompte omnes subscribebant. Recessu facto, cum post menses aliquot iterum coiret synodus, quartam adhuc composuerunt. In omnibus his Fidei formulis cætera (ut videtur) sanis, τοῦ ὁμοουσίου vocabulum nusquam reperire licet, utpote a quo penitus abhorrebant. Habentur quatuor hæ formulæ Gr. Lat. apud Athanas. lib. de synodis, pag. 687. & Conc. tom. 2. p. 590. Duæ priores apud Socrat. lib. 2. c. 10. p. 86. Condiderunt etiam *Canones* 25. ad ecclesiæ politiam apprime utiles, qui una cum antiquis versionibus exstant Gr. Lat. Conc. tom. 2. p. 559. Inserti sunt etiam hi Canones codici canonum ecclesiæ universæ, ab ecclesia Catholica omni tempore recepti, ac approbati. Integrum hoc Antiochenum concilium amplissimis commentariis, variisque dissertationibus illustratum edidit Emman. Schelstratius *Antverp.* 1681. 4°.

342. [a] ROMANUM II. a Julio pontifice, una cum plusquam 50. episcopis, in ecclesia Vitonis presbyteri, congregatis, in causa Athanasii, qui eo se receperat, anno 342. habitum. Miserat haud ita pridem Julius in Orientem legatos, qui partis Eusebianæ episcopos ad synodum in Italia congregandam accirent, de criminibus quæ ipsi Athanasio intentarant, rationem synodo reddituros. Verum legatis post moram longiusculam, re infecta, redeuntibus, coacta hac synodo, Athanasius ab omnibus calumniis luculentissime vindicatus, sententia synodali, una cum Marcello Ancyrano (qui sententia sua subdole explicata, concilii patribus fucum fecit) communioni restituitur. Exstat *epistola synodica ad episcopos Orientales*, a Julio scripta, Gr. Lat. apud Athan. Apol. de Fug. p. 575. & Conc. tom. 2. p. 493. Qui Symbolum, quod sub nomine Athanasii circumfertur, ab eo jam Romæ agente compositum esse somniant, cum Baronio, Binio, &c. delirare pergant.

345. ANTIOCHENUM III. anno 345. ab Orientalibus celebratum. Post non unam synodum haud ita pridem Antiochiæ habitam, sive ejusdem synodi varios consessus, Orientales iterum hoc anno Antiochiæ convenerunt. Quando πίστιν διὰ πολλῶν γραφῆσαν (inquit Athanasius lib. de Synod. Arim. pag. 690.) *fidem multis verbis conscriptam*, composuerunt. Quæ μακρόστιχος inde dicta est, eaque Cl. Valesii judicio, doctissima & elegantissima. In qua doctrinam de Sacrosancta Trinitate & Dei Filio, omissa sola τοῦ ὁμοουσίου mentione, sensu satis catholico exponunt; *Filium* nempe, *non ex alia præter Patrem prius existente hypostasi, sed ex solo Deo*, idque ἀληθῶς, *vere genitum esse*, Θεὸν κατὰ φύσιν τέλειον, καὶ ἀληθῆ, καὶ προαιώνιον, ἐνυπόστατον λόγον ὄντα τοῦ πατρὸς, καὶ Θεὸν ἐκ Θεοῦ, *a Patre* ἀνεφίκτως καὶ πᾶσιν ἀκαταλήπτως *genitum fuisse*. His oppositos Pauli Samosateni, Sabellii, Marcelli, Photini, aliorumque errores, & eorum asseclas anathemate percellunt. Addunt denique, *se hæc fusius exposuisse*, οὐ κατὰ τὴν περιττὴν φιλονεικίαν, *non inani, ac superflua ambitione impulsos*, sed ut sinistram de se opinionem diluant, utque Occidentales Orientalium de Christo doctrinam rectius cognoscerent. Missa est hæc formula per Eudoxium Germaniciensem, Macedonium Mopsuestenum, aliosque, ad Italiæ episcopos, qui forte tunc temporis in synodo Mediolanensi erant. Verum vel quod Græci sermonis ignari, eam minime intelligerent, vel quod sub speciosis verbis venenum latere suspicarentur, illam recipere noluerunt, Nicænam fidem sufficere, nec quicquam amplius curiose inquirendum esse, asseverantes. Exstat prolixa hæc *Fidei confessio* apud Athan. loc. citat. & Socrat. lib. 2. c. 19. p. 97. Conc. tom. 2. p. 608.

[b] MEDIOLANENSE I. ex plurimis Occidentis episcopis, anno 346. in causa Athanasii collectum. Prolixam fidei formulam, a legatis Orientalium, huic synodo oblatam, rejecerunt Patres, Nicænam fidem (ut supra dictum) sufficere, nec quicquam amplius curiose inquirendum esse, asseverantes. In hac etiam synodo damnatur Photini hæresis; Ursacius & Valens, porrecto fidei suæ libello, in communionem recipiuntur. Vide Socr. lib. 2. c. 20. p. 101. Hilar. in Fragm. col. 411. Libr. Epist. ad Const. ibid. pag. 456. Semel hoc loco monendus erit lector graves de synodis Mediolanensibus & Sirmiensibus inter eruditos intercedere lites, præcipue inter Petavium & Sirmondum, quorum Diatribæ exstant, quas adeant curiosi. Id modo addam, Petrum de Marca (qui & ipse diatribam de hac controversia edidit, quæ inter ejus opuscula pag. 155. reperitur) contendere, & rectius mea quidem sententia, præter hanc, alteram fuisse synodum Mediolani exeunte anno sequenti habitam, biennio nempe ante- 346.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian* Art. 29. 35. vol. 7. ad vit. *Julii* Art. 4. seq. [b] Ibid. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* not. 36. & 39. & Art. 41.

quam synodus Romana sub Julio cogeretur. Et in hac non in illa ann. 346. Photinum a catholicis episcopis fuisse damnatum, Valentem & Ursacium in communionem receptos.

346. ᵃAGRIPPINENSE, anno 346. habitum; in quo Euphratas Coloniæ Agrippinæ episcopus ob negatam Christi Deitatem damnatus, atque exauctoratus est. Exstant hujus synodi acta, ex historia Servati Tungrensis, & Herigero abbate Laubiensi desumpta, Conc. tom. 2. p. 615. Vide Sirmondi notas posthumas ad hanc synodum ibid. in Append. p. 1803. Verum non una habetur conjectura, synodum hanc ejusque acta, dubia saltem esse, si non penitus suppositita; præsertim cum Euphratas, qui hic tanquam hæreticus damnatur, sequenti anno in concilio Sardicensi inter Catholicos episcopos locum obtinet, ut recte notat Cl. Du Pin *, qui plura ad subvertendam hujus synodi fidem argumenta adducit. Confer quæ habet Ant. Pagius ad hunc annum Crit. Hist. Chron. num. 6. p. 146.

* Biblioth. nov. tom. 2. p. 570.

347. ᵇSARDICENSE, Sardicæ in Illyrico, a centum circiter Occidentis episcopis, præside Osio Cordubensi, anno 347. collectum, 76. ex Oriente episcopis cum cæteris coire recusantibus. Convenisse ad hanc synodum ex occidentis quidem partibus episcopos circiter 300. diserte affirmant Socrates*, Sozomenus, aliique omnes qui eorum rationes secuti sunt. Et ipsum Athanasium ex apologia a. pro se testem adducunt. In his numerantur Britanniarum episcopi. Unde pto certo habent viri † quidam in antiquitate ecclesiastica versatissimi, Britannos nostros una cum aliis episcopis huic concilio interfuisse. Et ita quidem habet Athanasii versio Latina: verum id non dicit ipse Athanasius‡, neque aliud scribit, quam facto in Athanasii gratiam synodi decreto, episcopos plusquam 300. ex variis quas ibi recenset provinciis, illud calculo suo postea comprobasse. Sed ad rem redeo. In hac synodo absolvuntur Athanasius, Marcellus Ancyranus, Asclepas Gazensis, & sedibus suis restituuntur. Damnantur & deponuntur Orientalium antesignani Basilius Ancyranus, Quintianus Gazensis, Theodorus Heracliensis, &c. Conduntur ecclesiastici regiminis *Canones* 20. Exstant, ᶜ *Epistola synodalis ad Julium Romanum* Lat. apud Hilar. in Fragm. col. 406. Conc. tom. 2. p. 660. *Ad ecclesiam Alexandrinam* Græc. Lat. apud Athan. Apol. a. p. 588. Conc. ibid. p. 663. *Ad omnes ecclesiæ Catholicæ episcopos*, apud Athan. ibid. p. 591. Conc. ibid. p. 669. Latine, ex ipso ut videtur originali ap. Hilar. in Fragm. col. 7. Canones, eorumque versiones veteres Græc. Lat. Conc. ibid. p. 628. Canones hosce utpote in causa particulari conditos, in gratiam nempe Romani pontificis, ut certiori jure, de causa Athanasii ab Arianis oppressi pro re nata judicaret, pro universalis ecclesiæ regulis nunquam habuit ecclesia Catholica, quos proinde non suo, sed concilii Nicæni nomine citasse Zozimum papam in lite, quæ ipsi cum episcopis Africanis intercedebat, notius est, quam ut probari debeat. Interim Orientales episcopi, qui Sardicam convenerant, separatis conventibus res suas agebant. Mox relicta Sardica Philippopolim in Thracia se contulerunt. Ubi habito conciliabulo, *synodi Sardicensis* nomen sibi arrogarunt, damnarunt & deposuerunt Athanasium, Marcellum, Asclepam, Osium Cordubensem ipsius synodi præsidem, Maximinum Trevirensem, aliosque, præcipue vero Julium Romanum; *principem* (quem vocant) *& ducem malorum, qui primus januam communionis sceleratis atque damnatis aperuit, cæterisque aditum fecit ad solvenda jura divina, &c.* Exstat Lat. Epistola synodalis ad *Donatum Carthaginensem*; & ad ejus calcem, *Fidei confessio* apud Hilar. Fragm. col. 434. &c. Conc. tom. 2. p. 699. Anno sequenti juxta libelli synodici autorem concilium Cordubæ habuit Osius, in quo condemnati sunt, quos concilium Sardicense abdicaverat, & recepti quos absolverat. Verum parum apud me valet, nisi aliunde confirmetur, istius synodici fides. Vide interim quod de hac synodo disseruit D'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. & Notit. pag. 44.

* L. 2. c. 20. p. 101. Soz. l. 3. c. 12. p. 514. Vit. Pauli. ap. Phot. cod. 257. col. 1424. Vit. Athan. col. 1421. aliique plures.
† Usser de prim. Eccl. Brit. c. 8. p. 196. Seld. not. in Eutych p. 123. Bosc. Com. in Antonin. p. 86.
‡ Apol. 2. p. 560, 596, 597.

ᵈCARTHAGINENSE IV. a Grato Carthaginensi, plurimisque Africæ episcopis, occasione turbarum, quas circumcelliones Donatistæ excitaverant, circa annum 348. habitum. Exstant circa varias ecclesiæ consuetudines *Canones* 14. Conc. tom. 2. p. 713. & ex vetustis Codd. Vaticanis ab Holstenio emendati ibid. in Append. p. 1821. Utramque editionem scholiis suis illustratam exhibet Emm. Schelstratius Eccles. Afr. Dissert. 3. c. 3. p. 129. Can. 13, 14. mentio fit canonum in variis conciliis Africanis antehac conditorum; quorum hodie nulla remanent vestigia. 348.

ᵉROMANUM III. anno 349. sub Julio pontifice congregatum. Quo, biennio post synodum Mediolanensem Photini hæresis iterum damnata est, & Ursacius & 349.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. not 37. ad Hæres. *Arian.* b Ibid. vol 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 39, 40. vol. 8. ad vit. *Athan.* Art. 41, 42. seq. c Conf. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p 395. d Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hist. Donat. Art. 51. e Ibid. ad vit. *Athanas.* Art. 61. vol. 8.

Valens

Sæc. IV. ab an. CCC. Valens veniam deprecantes, & oblato satisfactionis libello, se Athanasii communionem amplecti, causamque Orientalium & Arianorum penitus ejurare profitentes, ad ecclesiæ catholicæ communionem admissi sunt. Refert hujus synodi gesta, libellumque supplicem Hilarius Fragment. p. 411. Consona tradit ipse Athanasius Epist. ad Solit. p. 639, 649*. Confer quæ de hac synodo congessit P. de Marca Diatr. de tempore synodi Sirm. p. 161. & quas dedit emendationes & observationes Baluzius Collect. Nov. p. 27.

* Vid. Apol. 2. p. 601.

349. SIRMIENSE I. a plurimis occidentis episcopis, adversus Photinum hæreticum, hujus urbis episcopum, in synodo tum Mediolanensi, tum Sardicensi, antea damnatum, anno 349. habitum. Ubi Photinus tanquam hæreticus iterum deponitur. Verum reclamante plebe, sede sua jam deturbari non potuit. Synodi hujus mentionem facit Hilar. in Fragm. col. 411. B. Primus, ni fallar, hanc synodum eruit Cl. Petavius, & sententiam suam eruditissima dissertatione propugnavit. Sed nullam hoc anno synodum Sirmiensem agnoscit Baronius, nullam Sirmondus, qui duabus diatribis sententiam Petavianam refutare aggressus est, quæ ad calcem Opusc. de Marca reperiri possunt. Nullam denique P. de Marca, qui res quæ in hac synodo gestæ fuisse dicuntur, ad Romanam illam, cujus jam meminimus, diserte refert.

350. HIEROSOLYMITANUM, a Maximo Hierosolymorum antistite, & 15. episcopis, præsente etiam Athanasio Alexandriam jam redeunte, anno 350. habitum. In quo episcopi, qui sententiæ in Athanasium olim subscripserant, delictum suum confessi, sententia synodali in Athanasii communionem recipiuntur. Exstat *Epistola synodica ad Ægypti, & Libyæ episcopos & clerum*, Gr. Lat. apud Athan. Apol. 2. p. 601. & Conc. tom. 2. p. 725.

351. [a] SIRMIENSE II. a quibusdam tum ex Oriente, tum ex Occidente episcopis, præcipue Semi-Arianis Constantii mandato convocatis, anno 351. habitum. Ab his, Photinus Sabellii, & Pauli Samosatensis dogmatum reus, deponitur & ejicitur; & licet Photino adversarios ad disputationem provocante, certatum est utrinque maxima verborum & rationum contentione, Basilio Ancyrano disputandi partes adversus Photinum sustinente, victus tamen Photinus & condemnatus est. Exstat *Fidei expositio* in hac synodo conscripta, quam a Marco Arethusio dictatam esse falso affirmat Socrates, Lat. apud Hilar. de Synod. col. 338. Græc. Lat. apud Socr. lib. 2. c. 30. p. 122. Athan. de Synod. Arim. p. 693. Tempus hujus concilii ad annum post consulatum Sergii & Nigriniani, id est, ad annum 351. recte refert Socrates. Quod vero Osii lapsum in eo contigisse, & Georgium Alexandrinum adfuisse scribit, hallucinatum fuisse manifeste liquet, hæc quippe in synodum Sirmiensem an. 357. omnino rejicienda sunt.

[b] ARELATENSE II. quod plures tum ex Oriente, tum ex Occidente episcopi Arelate, ubi tunc agebat Constantius Imp. anno 353. habuerunt, præsente etiam Vincentio Capuano primario Liberii pontificis legato. Sed cum de Fide disceptare detrectarent Ariani Athanasii damnationem unice urgentes, reliqui minis & terroribus victi subscripserunt, ipsomet Vincentio manus dante, totis viribus repugnante Paulino Trevirensi, ac propterea in exilium misso. Vid. Hilar. lib. ad Const. col. 305. & in Fragm. col. 400. Sulp. Sev. lib. 2. p. 153. 353.

[c] MEDIOLANENSE II. ad quod anno 355. convenerunt pauci quidem ex Oriente episcopi, ex Occidente vero, si numerum recte notent Socrates & Sozomenus, nec mendum in eo cubet, plusquam 300. Magna contentione id agebatur, ut Athanasius communi suffragio condemnaretur, præsente etiam Constantio, minas quin & gladium episcopis intentante. Verum constanter reclamarunt Catholici ac proinde in exilium acti, Eusebius Vercellensis Scythopolim, Lucifer Calaritanus in Palæstinam, Dionysius Mediolanensis in Cappadociam. Vid. Hilar. lib. ad Const. col. 305. & in Frag. col. 400. Athan. ad Solit. p. 660. Socr. lib. 2. c. 36. p. 130. Soz. lib. 4. c. 9. p. 546. Exstat *Epistola synodica ad Eusebium Vercellensem* Conc. tom. 2. p. 773. *Vitam S. Eusebii Vercellensis episcopi* edidit sed mendose Ferd. Ughellus Ital. Sacr. tom. 4. col. 1030. qua synodi hujus Mediolanensis acta uberius continentur. Hanc vitæ Eusebianæ partem ad codicem Colbertinum recognitam, novæ suæ collectioni inseruit Baluzius p. 29. 355.

[d] BITERRENSE, a Saturnino Arelatensi, & vicinis episcopis Imperatoris mandato convocatis, Biterris in diœcesi Arelatensi anno 356. habitum. In hac synodo de damnatione Athanasiana iterum actum. Sed vehementer repugnarunt Catholici, & 356.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 46, 47. b *Tillemont.* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 49, 50. c *Tillemont.* ad Hæres. *Arian.* Art. 51. & vol. 7. ad vit. *Euseb. Vercel.* Art. 3. seq. d *Tillemont.* vol. 7. ad vit. *Hilar.* Art. 6. seq.

Sæc. IV. ab an. CCC. in his præcipue Hilarius Pictaviensis mox imperiali rescripto in Phrygiam relegatus. Vide Hilar. ad Constant. col. 306. de Synod. col. 319. Hieron. de Script. c. 100. Sever. Sulp. lib. 2. p. 153.

356. ANTIOCHENUM IV. anno 356. ab Arianis congregatum. Aderant Narcissus Cilix, Theodorus Thrax, Eugenius Nicænus, Patrophilus Scythopolites, Menophantus Ephesius, aliique numero circiter 30. qui Athanasium, quod in synodo non prius innocens declaratus, contra leges ecclesiæ Alexandriam rediisset, iterum damnarunt, neque cum illo communicandum esse decreverunt, ejusque loco Georgium Alexandriæ episcopum ordinarunt, deque his ad omnes ubique constitutos episcopos literas dederunt. Agit de hac synodo Sozomenus lib. 4. c. 8. p. 546. verum tempore non suo, ut in notis recte observavit Valesius; quippe Constante adhuc superstite, celebratam esse dicit. Certum enim est, Georgium post consulatum Arbæthionis & Lolliani, hoc est, anno 356. sedem Alexandrinam invasisse.

357. [a] SIRMIENSE III. ab Arianis anno 357. præsente Constantio, habitum. In hac synodo novam *Fidei confessionem* procudерunt, Latine quidem scriptam, dein Græce versam, qua tum ὁμοουσίου, tum ὁμοιουσίου vocabula, partim quod in scripturis divinis non continentur, partim quod supra omnem humanum intellectum sunt, non amplius esse usurpanda decreverunt. Exstat Lat. apud Hilar. de Synod. col. 323. Græc. Lat. apud Athan. de Synod. p. 695. Socr. lib. 2. cap. 30. p. 124. Ad hanc synodum a Constantio accitus Osius Cordubensis, jam per annum exul, *centenario major, & nimium sepulchri sui amans*, (ut Hilarii de eo verbis utar) adhibitis etiam non minis modo, sed & tormentis, cessit tandem, formulæ subscripsit, & cum Arianis communicavit. Damnationi vero Athanasianæ illum subscripsisse, quod pro certo habet Philostorgius*, diserte negat ipsemet Athanasius Epist. ad Solit. p. 651.

* L. 4. c. 3. p. 491.

357. ANTIOCHENUM V. anno 357. ex mente Valesii, paulo post Sirmiensem synodum, in qua Osius impiam illam professionem fidei suæ ediderat, congregatum. Mortuo Leontio, Eudoxius suffragantibus Palatii eunuchis, qui τῦ ἀνομοίου dogma amplectebantur, sedem Antiochenam arripuit, & voti compos factus, exinde illius opinionis patrocinium palam suscepit, conventuque episcoporum suæ partis (in quibus erant Acacius Cæsareæ Palestinæ, & Uranius Tyri episcopi) Antiochiæ celebrato, & τῦ ὁμοουσίου, & τῦ ὁμοιουσίου vocabulum rejecit, causatus occidentales quoque episcopos idem decrevisse. Osius quippe una cum quibusdam illarum partium episcopis vi coactus, apud Sirmium consenserat neque *consubstantialis*, neque *similis substantiæ* vocabula deinceps esse usurpanda; quippe quæ nec in sacris literis usquam reperirentur, & curiosa Divinæ Substantiæ investigatio humanæ mentis captum longe superaret. Acceptis igitur ab occidentalibus hac de re literis, epistolam synodicam rescripsit Eudoxius, gratias agens Valenti, Ursacio, atque Germinio, eorumque ministerio ascribens, quod occidentales recte sentirent. Recenset hæc omnia Sozomenus lib. 4. c. 12. p. 553.

[b] SIRMIENSE IV. partim ex Orientalium legatis, partim ex episcopis qui in comitatu erant anno 358. congregatum. Ubi aliam Fidei formulam composuerunt, partim ex veteri illa Sirmii adversus Photinum facta, partim ex Antiochena anno 341. condita, conflatam. Huic Liberius pontifex post exactum triennii exilium subscripsit, & cum Arianis communionem coluit, sedi suæ inde restitutus. Exstant Liberii hac de re Epist. 3. apud Hilar. in Fragm. col. 426. Vide Athan. ad Solit. p. 631. Sozom. lib. 4. c. 15. p. 557. 358.

[c] ANCYRANUM II. anno 358. ab episcopis Semi-Arianis, præsidente Basilio Ancyrano, paulo ante pascha congregatum. Occasione dedicandæ basilicæ a se constructæ multos vicinarum urbium episcopos Basilius pro more Ancyram convocavit: ubi habita synodo Aetianos & Eudoxianos damnarunt, & τῦ ὁμοουσίου dogma strenue propugnarunt. Exstat Græc. Lat. epistola synodalis admodum prolixa, 12. episcoporum subscriptionibus roborata ad Phœniciæ reliquosque suæ partis episcopos, qua Semi-Arianorum fidem explicant pariter & confirmant apud Epiphan. Hæres. 73. p. 846. Inserti sunt huic epistolæ varii anathematismi, omnibus qui formulas Antiochenam & Sirmiensem, i. e. confessionem Semi-Arianam non recipiebant, oppositi. Habentur etiam nec iidem plane nec diversi, utpote nec numero, nec ordine convenientes, Latine una cum suis animadversionibus apud Hilar. lib. de Synod. adversf. Arian. p. 324. Sedente synodo, lectæ sunt Georgii Laodiceni ad episcopos qui illuc convenerant literæ, quibus eos adhortatus est, 358.

[a] Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. Arian. Art. 68. [b] Tillemont vol. 6. ad Hæres. Arian. not. 55. [c] Tillemont. vol. 6. ad Hæres. Arian. Art. 73. seq.

ut

Sæc. IV. ab an. CCC. ut unitis viribus adversus Aetium, omnesque τῷ ἀνομοίῳ assertatores contenderent, curarentque, ut Eudoxius & Aetium ipsum Antiochia expellat, & discipulos illius in clericorum album relatos expungat. Scriptis igitur ad imperatorem literis missi sunt a synodo legati Basilius Ancyranus, Eustathius Sebastenus, Eleusius Cyzicenus, & Leontius ex imperatoris cubiculario presbyter, postulaturi ab eo, ut quod communi consensu toties in consiliis definitum fuerat, Filium nempe Patri similem esse secundum substantiam, firmum ac stabile permaneret. Romam advenientes, rem apud imperatorem mox confecerunt. Unde revocatis literis, quas Asphalio presbytero, ecclesiæ Antiochenæ legato, in gratiam Eudoxii & Aetii dederat Constantius Imp. earum loco alias ad Antiochenos scripsit, quibus Eudoxium & qui cum illo erant expelli jussit. Exstant literæ tum Georgii Laodiceni ad episcopos Ancyræ congregatos, tum Constantii Imp. ad Antiochenos apud Sozom. lib. 4. c. 13, 14. p. 554.

359. [a] SIRMIENSE V. anno 359. iterum convenientibus episcopis, præsente etiam imperatore, habitum; coactam enim fuisse hoc loco & tempore synodum, clarissime liquet ex nova adhuc Fidei formula ibidem condita, a Marco Arethuso Græce dictata, non (quod habet Socrates) ex Latino sermone, in Græcum conversa. Cui imperatoris, & consulum nomina, mensis, dieique nota, præfiguntur. In formula, prætermissa penitus οὐσίας voce, Filium Patri per omnia similem esse affirmarunt. Exstat apud Athanas. de Synod. p. 674. qui ejus conditores lepide satis ludibrio exponit ibid. & p. 671. & apud Socr. lib. 2. c. 37. p. 132.

359. [b] ARIMINENSE, quo Constantii literis convocati convenerunt ex omni orbe Romano (ut Valentiniani jun. lex nos docet) præcipue ex Occidente, episcopi plusquam 400. anno 359. Et primo quidem fidem Nicænam decreto suo confirmarunt, Ariana dogmata diserte damnarunt, Ursacium, Valentem, & alios quosdam deposuerunt; ad postremum vero partim Ursacii & Valentis dolis circumventi, partim custodiæ suæ in urbe tanquam carcere pertæsi, partim Tauri præfecti precibus, fraudibus, minis, & conquisitis undique vexationibus victi, in generalem quandam Fidei formulam, ab Arianis conscriptam, omisso penitus *Substantiæ* vocabulo, volentes nolentes consenserunt. Grata fuere hæc, si cui alii, Constantio Imp. qui nullum non movebat lapidem, ut causæ Arianæ suppetias ferret. Quin & hujus concilii decreta Valentinianus jun. suasu Justinæ matris, fœminæ *Arianæ*, lata anno 386. lege confirmavit, & *in æternum mansura* esse dicit, & Catholicos fidei jam expositæ consensisse. Cod. Theod. Tit. *de fide Cath.* leg. 4. Verum meliora postea doctus, ann. 388. hanc constitutionem revocavit, ibid. Tit. *de Hæret.* leg. 15. si modo legem istam recte interpretetur doctissimus Gothofredus. Exstat Græc. Lat. *Sententia synodalis* apud Athan. de Synod. p. 678. *Definitio Catholica* de fide Nicæna Lat. apud Hilar. in Fragm. col. 458. *Damnatio blasphemiarum Arii* Lat. ibid. pag. 459. *Epistola synodalis ad Constantium* Gr. Lat. apud Athan. de Synod. pag. 676. Alia ad eundem *Responsoria* apud Socr. lib. 2. c. 37. p. 139. Hæc omnia, una cum aliquot Constantii ad synodum literis habentur Conc. tom. 2. p. 793. Vide quæ habent Socr. lib. 2. cap. 37. p. 131. & Sozom. lib. 4. cap. 17, 18, 19. p. 563. Sev. Sulp. lib. 2. p. 156, &c. Denique Actorum hujus synodi fragmenta quædam, veneranda sane, ex publicis ecclesiarum scriniis, servatis ipsius concilii verbis, deprompta, nobis conservavit Hieronymus Dial. adversf. Lucifer. tom. 2. p. 143. In quibus & versutos Valentis Murcensis in quamcunque formam se vertentis dolos, & miram catholicorum episcoporum simplicitatem perspicere licet. *Sonabant verba pietatem*, inquit Hieronymus, *& inter tanta illa præconia* (seu ut vetus editio juxta quosdam Codd. manuscriptos habet) *mella præconii; nemo venenum insertum putabat. De Usiæ vero nomine abjiciendo, verisimilis ratio præbebatur. Quia in scripturis aiebant non invenitur, & multos simpliciores novitate sua scandalizat. Placuit auferri. Non erat curæ episcopis de vocabulo, dum sensus esset in tuto.* Addam in hac synodo non de Fide modo actum esse, sed & de causis episcoporum, de ecclesiarum & clericorum privilegiis, edita a patribus dispositione, *ut juga quæ videntur ad ecclesiam pertinere, a publica functione cessarent, inquietudine desistente*, i. e. ut etiam a solitis & ordinariis functionibus & tributis immunes essent. Quod ex Constitutione Constantii ad Taurum Præt. Præf, qui huic ipsi concilio præfuit, anno 360. data abunde liquet, Cod. Theod. Tit. *de Episc.* leg. 15. ubi etiam subdit; se hanc synodi dispositionem sanctione sua statim repulisse.

[c] NICENSE sive NICÆNUM, in Thracia habitum, quando concilii Ariminensis ad Constantium legati apud Nicen 359.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 77. [b] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 78. seq. [c] *Tillemont* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 81.

Sæc. IV. ab an. CCC. Thraciæ urbem in itinere suo aliquantisper substiterunt. Quibus in partes suas subdole pertractis, Ursacius & Valens Arianorum primipili, habito ibidem ann. 359. 6. Id. Octobr. conciliabulo, primo sententiam synodi Arelatensis in se latam reciderunt, dein formulam Ariminensem Græce versam sub splendido *Nicænæ fidei* titulo, promulgarunt, Concilii illius œcumenici nomen sibi assumentes, quo simplicioribus fucum astutius facerent. Verum fraude mox detecta, omnium ludibrio expositi sunt. Exstant Latine hujusce synodi acta, sed ex parte tantum apud Hilar. in Fragm. col. 452. ubi 14. legatorum nomina recensentur. Vide Socr. lib. 2. cap. 37. p. 568. Formula fidei quam promulgarunt habetur apud Theodorit lib. 2. c. 21. p. 101. Addit, alios metu compulsos, alios fraude inductos ei subscripsisse: quotquot vero consentire recusarunt, in ultimos orbis fines relegatos esse.

359. [a] SELEUCIENSE, Seleuciæ in Isauria aspera, eodem quo Ariminense tempore ann. 359. 5. Cal. Octobr. coactum; cui 160. circiter episcopi ex variis Orientis provinciis congregati interfuerunt. In duas partes dirempta est synodus: unam duce Acacio Cæsariensi, cui 33. alii adhæserunt, qui abrogata formula Nicæna aliam substituere voluerunt; alteram sub Georgio Laodicæno, aliisque, qui omisso solum τῷ ὁμοουσίῳ fidem Nicænam conservandam esse contendebant. Hi numero longe superiores, rejectis Acacianorum libello & formula, fidem Antiochiæ anno 341. scriptam, protulerunt, & subscriptione sua ratam habuerunt, partisque Acacianæ principes deposuerunt. Exstant hujus concilii acta ex collectione Sabini per compendium excerpta apud Socrat. lib. 2. c. 39, 40. p. 146. Et in his Acacianorum libellus & fidei formula synodo oblata, quæ apud Epiphan. Hær. 73. num. 25. p. 872. subscriptis 43. episcoporum nominibus itidem habentur. Confer Soz. lib. 4. cap. 23. p. 577. Sulp. Sev. lib. 2. p. 158. imprimis vero Hilarium, qui huic synodo præsens adfuit, lib. contra. Constant. vit. defunct. col. 292. Locum, ex vetustissimo codice Colbertino longe emendatiorem exhibet Baluzius Nov. Collect. col. 67.

360. [b] CONSTANTINOPOLITANUM III. ineunte anno 360. convenientibus in urbe regia 50. episcopis habitum. Et duæ etiam in hac synodo partes, Semi-Arianorum una, qui Filium Patri ὁμοιούσιον; Aetianorum altera, qui Filium ἑτεροούσιον contendebant. Vicit Semi-Arianorum pars. Inde Aetius mox exilio mulctatus: damnatum ejus dogma: denique fidei formula, quæ consulum nomina affixa habuit, quæque in synodo Ariminensi lecta fuerat, paucis additis confirmata. Exstat *Epistola synodalis* ad Georgium Alexandriæ episcopum de damnatione Aetii, ejus diaconi, Græc. Lat. apud Theod. lib. 2. cap. 28. p. 114. & Conc. tom. 2. pag. 805. Confer Soz. lib. 4. cap. 24. p. 579. Edita est in hoc concilio formula Ariminensis nova appendice aucta, nempe ut neque *Substantia*, neque *Hypostasis* de Deo diceretur. Exstat apud Socr. lib. 2. c. 41. p. 153. qui etiam novem Arianorum formulas hactenus editas recenset. In quibus hæc Constantinopolitana ultimum locum occupat. Interfuit huic synodo Ulfilas Gothorum episcopus, ejusque fidei confessioni subscripsit, qui ante illud tempus Nicænam fidem amplexus fuerat.

[c] ANTIOCHENUM VI. Antiochiæ, 360.
in qua tunc agebat imperator, exeunte anno 360. ab Arianis congregatum; ubi mutata in pejus sententia, Filium Patri παντελῶς ἀνόμοιον καὶ ἐξ τῶν οὐκ ὄντων factum esse decreverunt: inde *Anomæi* & *Exucontii* dicti. Meletium etiam Antiochiæ episcopum eo quod cum clericis ab Eudoxio depositis communicasset, revera quod catholicam profiteretur fidem, sede sua dejiciunt, Euzoio in ejus locum substituto. Vide Athan. de Synod. p. 698. Theod. lib. 2. c. 31. p. 119. Soz. lib. 4. c. 29. p. 588. Anno sequenti, Constantii jussu convenit iterum Antiochiæ synodus, in qua Eudoxii causa, quem, quod absque communi consensu Eunomium Cyzici episcopum constituisset, accusaverat Acacius, synodali judicio examinata est. Vide Philost. lib. 6. cap. 4. p. 501. Cl. Pagius in priore synodo Meletium a sede Sebastena ad Antiochenam translatum esse contendit, in posteriori in exilium actum; Crit. Hist. Chron. in Annal. Bar. ad annum 360. num. 5. p. 174.

[d] ALEXANDRINUM V. anno 362. 362.
ab Athanasio, jam ab exilio reverso, plurimisque episcopis ex Ægypto, Libya, Arabia, & Italia congregatis, habitum. In hac synodo sancitum est, Spiritum S. Patri & Filio esse consubstantialem, Christum revera naturam nostram ex carne, & anima rationali constantem in se recepisse; voces οὐσίας & ὑποστάσεων, quæ piorum mentes toties turbaverant, esse accurate distinguendas, & Nicæni symboli terminos potius usurpandos; denique cum iis qui sub Constantii regno,

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 85. seq. [b] *Tillemont.* vol. 6 ad Hæres. *Arian.* Art. 92. seq. [c] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 101, 102. [d] *Tillemont.* vol. 8. Art. 96. seq.

cum

cum Arianis incante communicaverant, mitius agendum esse, & peracta pœnitentia, sedibus suis esse restituendos. Exstat Græc. Lat. epistola synodalis ab Athanasio, saltem suo nomine perscripta ad Antiochenos apud Athan. tom. 1. p. 447. & Conc. tom. 2. p. 809. Conf. Socr. lib. 3. cap. 7. p. 174. Soz. lib. 5. cap. 12. p. 612. Rufin. lib. 1. cap. 28, 29. p. 236. His addi possunt, quæ habet autor vitæ S. Eusebii Vercellensis apud Ughel. Ital. Sacr. tom. 4. col. 1044.

362. [a] PARISIENSE, anno 362. post Hilarii reditum habitum. In quo Formula fidei Arimini condita ab ipsis episcopis qui ei subscripserant, damnatur, & Saturninus episcopus Arelatensis deponitur. Exstat epistola synodica apud Hilar. in Fragm. p. 431. & Conc. tom. 2. p. 821. Vide Sirmondi notas posthumas ibid. in Append. p. 1805.

362. THEVESTINUM, anno circiter 362. a Donatistis in Africa habitum. Facta ubique hæreticis per rescriptum Juliani imperatoris potestate, redierunt Donatistæ. Catholicorum basilicas invaserunt, & omnia pene loca fede & sanguine impleverunt. De quo in hac synodo apud Thevestinam civitatem habita, questus est Primosus episcopus catholicus, teste Optato contr. Parmen. lib. 2. Nulla hujus concilii memoria in vulgatis Conciliorum tomis habetur. Confer Augustini Epist. 166. contra Donatist. quæque de hac synodo notavit Emm. Schelstratius Eccles. Afr. Dissert. 3. c. 5. p. 162.

363. [b] ALEXANDRINUM VI. anno 363. ab Athanasio & episcopis suis habitum. In quo fidem Catholicam Joviano Imp. accurate exponunt. Exstat Gr. Lat. epistola synodica de Fide ad Jovianum apud Athan. tom. 1. pag. 398. Theod. lib. 4. cap. 3. p. 152. Conc. tom. 2. p. 823. Singularis est Cl. Valesii conjectura, epistolam hanc ab Athanasio non Alexandriæ, sed Antiochiæ scriptam esse, quod neutiquam mihi probabile videtur; etsi illam in synodo Alexandrina dictatam, ab Athanasio & coepiscopis legatis Joviano Antiochiæ oblatam esse facile concesserim; quod ipsius epistolæ titulus satis indicat.

363. [c] ANTIOCHENUM VIII. anno 363. coactum. In quo Acaciani, qui (ut recte notat Socrates) ad nutum & sententiam eorum qui rerum potiebantur, flectere se semper soliti essent, versis velis τὸ ὁμοούσιον amplexi, fidem Nicænam confirmarunt, & libellum *de Fide* a se compositum imperatori obtulerunt. Cui 17. nomina affixa sunt. Exstat apud Socr. lib. 3. c. 25. p. 203. Sozom. lib. 6. c. 4. p. 641. Conc. tom. 2. p. 827.

[d] LAMPSACENUM, apud Lampsacum urbem, in angusto Hellesponti sinu positam, anno 365. anno præcedenti, ut ex Sozomeno contendit Pagius*, a Semi-Arianis præcipue celebratum. Postquam per bimestre spatium inter se consultassent, decreverunt tandem ut τοῦ ὁμοιουσίου dogma ubique retineretur, ut fides Antiochiæ in encœniis olim exposita, confirmaretur, & Eudoxianorum in synodo Constantinopolitana Acta irrita redderentur, ut episcopi item ab iis depositi, sedes suas postliminio recuperarent. Cumque Catholicos se strenue simularent, legatos ad Occidentis episcopos cum literis synodicis miserunt, qui tamen non nisi post annum unum, aut alterum, munus demandatum absolverunt. Vide de hac synodo Socr. lib. 4. cap. 4. p. 213. Soz. lib. 6. cap. 7. p. 646. qui tamen in eo hallucinatur, quod episcopos in hac synodo congregatos, catholicos fuisse censet. Notandum est occasione hujus concilii, plures a Semi-Arianis Asiæ, Pamphyliæ, Isauriæ, & Lysiæ episcopis, synodos collectas esse. In quibus τοῦ ὁμοιουσίου dogma stabilire conati sunt, quorum [e] epistolæ synodicæ ad Liberium papam per legatos Lampsacenos missæ sunt. 365.

* Crit. Hist. Chron. ad an. 364. n. 5. an. 365. n. 4.

[f] SINGEDUNENSE, in Mysia, anno 366. ex Arianis collectum, ducibus Ursacio & Valente, qui Semi-Arianos in partes suas pertrahere summopere conabantur, ac proinde ad Germinium, Semi-Arianorum in his locis antesignanum, hac de re scripserunt. Exstat epistola synodalis apud Hilar. in Fragm. col. 421. Conc. tom. 2. pag. 840. 366.

ROMANUM IV. anno 367. a Damaso papa & 28. episcopis, & presbyteris 25. coactum. Quo, Liberius post mortem damnatus est. Refert hæc autor vitæ S. Eusebii presbyteri Romani, a Baluzio editus Miscellan. tom. 2. p. 142. Quin & (siqua *libri pontificalis* autori in vita Damasi fides) vel in hac ipsa synodo, majori episcoporum numero aucta, vel altera, eodem circiter tempore, præsentibus 44. episcopis habita, Damasus adulterii invidiose accusatus, legitime purgatus est; synodo Concordium & Calixtum diaconos, qui ipsum accusaverant, damnante & de ecclesia projiciente. Hæc liber Pontif. Conc. tom. 2. p. 859. 367.

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Hilar*. Art. 14. [b] *Tillemont*. vol. 8. ad vit. *Athanas*. not. 89. [c] *Tillemont*. vol. 8. ad vit. *Meletii* Art. 8. [d] *Tillemont* vol. 6. ad Hæres. *Arian*. Art. 106, 108. seq. [e] Conf. *Petri Coustant*. Epist. Roman. Pontif. p. 454. [f] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian*. Art. 110.

Sæc. IV. ab an. CCC. 367. [a] ILLYRICIANUM, Valentiniani mandato, in Illyrico, non anno 365. (quod voluit Baronius, sed) anno 367. celebratum. Cum enim in epistolæ imperialis hac de re titulo, Gratianus Augustus nuncupetur, ante annum 367. quo Gratianus Augustus renunciatus est, id fieri non potuit. Quinimo non ante annum 372. indictum esse contendit Pagius Crit. Hist. Chron. ad ann. 365. num. 8. Aderant episcopi, qui a synodo Lampsacena in Occidentem legati fuerant. Unanimi consensu decretum est, ut fides Nicæna ab omnibus servaretur. Exstat epistola synodalis de fide ad Orientales, una cum imperatoris hac de re literis, apud Theod. lib. 4. cap. 8, 9. pag. 158. Conc. tom. 2. p. 831.

367. [b] LAODICENUM, ad *Lycum* Fl. a Phrygiæ Pacatianæ vicinarumque provinciarum episcopis celebratum. Certum hujus concilii tempus statui nequit. Non infelici conjectura usus Beveregius noster suspicatur illud proxime post Illyricianum habitum fuisse, non quidem quod ille voluit, anno 365. sed (ut supra notavimus) anno 367. In eo præcipue id agebatur, ut collapsa ecclesiæ disciplina resarciretur. Exstant Græc. Lat. de variis disciplinæ ecclesiasticæ capitibus canones 60. una cum antiquis versionibus Conc. tom. 1. pag. 1495. & cum commentariis Balsamonis, Zonaræ, Aristeni, notisque Beveregii Pandect. Can. tom. 1. p. 553. & 2. p. 193.

367. SICILIENSE, occasione Eustathii, & reliquorum synodi Lampsacenæ legatorum, jam ex Occidente redeuntium, a Siciliæ episcopis, anno 367. coactum. Legatis enim *Consubstantialis* fidem coram illis confessis, concilii Nicæni fides ab utrisque comprobatur. Vide Socr. lib. 4. c. 12. p. 224. Soz. lib. 6. c. 12. p. 652.

368. [c] TYANENSE, Tyanis ad radices Tauri montis in Cappadocia, anno 368. habitum. Recitatis in hac synodo, quas pertulerunt legati Lampsaceni, Liberii, & Occidentalium literis, τῦ ὁμουσίου doctrinam retinendam esse communi decreto sanciverunt. Vide Sozom. lib. 6. cap. 12. p. 652.

368. ANTIOCHENSE, in Caria, Asiæ provincia, a 34. circiter Asiæ episcopis, anno 368. (ut videtur) collectum. Rejecto *Consubstantialis* vocabulo, fidem Antiochiæ & Seleuciæ promulgatam ratam esse voluerunt. Vide Soz. lib. 6. c. 12. p. 652.

[d] ROMANUM V. a Damaso pontifice, & 90. episcopis circa annum 370. habitum. Decretum est in hac synodo, ut fides Nicæna firma ac stabilis permaneret, & deposito Auxentio Mediolanensi, τῦ ἐπιμερίου in Occidente assertorum primipilo, ipsum, ejusque sequaces alienos esse a communione sua sanciverunt. Exstat epistola synodalis ad Illyrici episcopos Gr. Lat. apud Soz. lib. 6. cap. 23. p. 667. & cum veteri versione apud Theod. lib. 2. cap. 22. p. 102. Conc. tom. 2. p. 889. Sæc. IV. ab an. CCC. 370.

NICOPOLITANUM, apud Nicopolim, minoris Armeniæ in confinio Cappadociæ urbem, a Theodoto ejusdem civitatis episcopo circa annum 372. congregatum. In quo probabile est de ecclesiarum Armeniæ minoris statu præcipue actum esse. Ad hanc synodum Basilium invitavit Theodotus, qui proinde adfuit; ipse etenim & Theodotus, acceptis a Terentio Comite literis, regio jussu constituti sunt, ut minorem Armeniam visitarent, quæ confusa erant, corrigerent, pacem inter dissidentes componerent, & ecclesiis pastoribus viduatis providerent. Accidit dum Nicopoli hæreret Basilius, ut Eustathium Sebastenum, hæretici ingenii hominem, conveniret, quocum disputatione per diem unum alterumve habita, hominem ad fidem catholicam revocavit, quod scripta fidei confessione propria manu signata, & Basilio tradita testatus est Eustathius, ab eo mox in communionem receptus. Continuo hoc ad Theodoti aures delatum est, qui suspicatus Basilium cum hæretico communicasse, omne prorsus cum illo commercium abrupit, non amplius ipsum ad synodum vocare dignatus, ut solus munus demandatum obire Basilius necesse habuit. Quid vero in eo prætiterit, quidve illum inter & Theodotum intervenerit, ipse prolixe refert Epist. 187. ad Terentium Comitem pag. 200. Confer item Epist. 78. p. 137. Ep. 196. p. 212. Hanc Armeniæ visitationem βασιλικὸν ἐπίταγμα diserte tribuit Basilius. Quid vero? an Valenti impietatis Arianæ fautori strenuo, quique in orthodoxos pene ad rabiem debacchatus est, catholici usque adeo curæ erant, ut de fausto ecclesiarum catholicarum statu sollicitus esset? Nodum hunc non alia conjectura solvere possum, quam quod Terentius Armeniæ dux, reique militaris comes, vir admodum catholicus, fideique zelo flagrans, pro ea qua valebat apud imperatorem gratia, mandatum illud impetravit. 372.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 117. [b] *Tillemont.* vol 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 129. [c] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 111. [d] *Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Damas.* Art. 5, 6.

VA-

374. [a] VALENTINUM, apud Allobroges, seu Pedemontanos, in Gallia Narbonensi, ad Rhodanum fluvium anno 374. 4. Idus Julias a 30. circiter episcopis, ad reformandos ecclesiæ Gallicanæ mores, coactum. Duplex erat hoc tempore Valentia, in Hispania Tarraconensi una, regni Valentini metropolis; in Gallia Narbonensi altera, in qua habita est hæc synodus. Exstant epistola synodica ad Galliarum episcopos, canones 4. quibus de mœchis & digamis præcipue agitur, & epistola ad clerum & plebem ForoJuliensem Conc. tom. 2. p. 904. Notas Sirmondi posthumas habes ibid. in Append. pag. 1807. Anno sequenti alicubi in Gallia habitam esse alteram synodum contendit Gothofredus, & ad hanc pertinere Gratiani constitutionem de causis ecclesiasticis, quæ habetur Cod. Theod. Tit. *de Episc.* leg. 23. ubi vide quæ hac de re prolixe notavit.

378. [b] ROMANUM VI. a Damaso papa, & episcopis 93. in causa Apollinarisfmi, & hæresis Arianæ celebratum. Cui etiam Petrus Alexandriæ episcopus interfuit. Baronius quidem illud in annum 373. reponit. Verum ad annum 378. potius referendum esse contendit Cl. Valesius Not. ad Sozom. p. 143. Damnatur in hac synodo Apollinaris hæresis, & ab ecclesia catholica aliena esse declaratur. Vide Sozom. lib. 6. c. 25. p. 671. Exstat pars epistolæ synodalis, sive expositionis fidei, ad Orientales transmissæ, cui & Orientales 153. subscripserunt, quam in collectione sua Romana edidit L. Holstenius part. 1. pag. 165. & Conc. tom. 2. p. 892.

378. [c] ANTIOCHENUM IX. an. 378. (in an. 380. rejicit Pagius in Critica) a 146. Orientis episcopis, habitum. Sublatum est in hac synodo diuturnum illud ecclesiæ Antiochenæ schisma, hac lege, ut cum duo jam fuerint Antiochiæ episcopi, uno e vivis sublato, superstes integram ecclesiam retineret, nec nisi unicus in posterum episcopus eligeretur. Deinde variæ legationes ad visitandas Orientis ecclesias, easque in fide catholica confirmandas, ad sedandas quas in Oriente excitaverant hæretici turbas, decretæ. Vide Greg. Nysseni, qui & ipse interfuit, Epist. de vita Macrinæ pag. 187. & Epist. de ineunt. Hierosf. tom. 2. pag. 1086. Sozom. lib. 7. cap. 3. p. 706. In hac etiam synodo facta est fidei catholicæ expositio, additis anathematismis, adversus Apollinaris, aliorumque hæreses. Denique recepta est, & approbata synodica Damasi papæ de tribus in una Deitate Personis epistola, ad Synodum Antiochenam scripta, & 153. episcoporum orientalium subscriptionibus confirmata; quam extulit L. Holstenius Collect. Rom. p. 165. ut supra notavimus. Ab hujus etiam concilii patribus, notante Valesio, scripta videtur synodica illa ad Italiæ, Galliæque episcopos, quæ inter epistolas Basilii locum 69. habet tom. 3. p. 108. Hoc circiter tempore, certe vivente adhuc Basilio, habita est in loco incerto, sub Amphilochio Iconiensi synodus, qua doctrina de Spiritu Sancto juxta fidem Nicænam asseritur & confirmatur. Exstat Græc. Lat. sub Amphilochii nomine epistola synodica, quam ex codice regio primus edidit Cotelerius Monument. Græc. tom. 3. p. 99. eamque responsoriam esse conjicit synodicæ episcoporum alterius provinciæ, qui circa Macedonii hæresin de Spiritu Sancto fluctuabant & dissentiebant.

[d] CÆSARAUGUSTANUM, apud Hispanos, in Provincia Tarraconensi ad Iberum fluv. anno 380. vel ut alii, anno sequenti, 4. Nonas Octobris, contra Priscillianistas, a 12. episcopis celebratum. Vide Sev. Sulp. lib. 2. p. 166. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ canones 8. Priscillianistarum moribus præcipue oppositi, Conc. tom. 2. p. 1009. Ex hoc Sulpitii loco aliud concilium Cæsaraugustanum adversus Priscillianistas nobis exsculpsit D'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. & ad ann. circiter 383. refert. Vid. ejus Notit. p. 46. 380.

[e] CONSTANTINOPOLITANUM IV. œcumenicum II. an. 381. mense Maio, Theodosii Magni literis congregatum. Aderant ex Catholicis, episcopi 150. ex Macedonianis 36. qui cum sententiam de τῷ ὁμοουσίῳ deponere nollent, urbe discesserunt. Duo hujus concilii conventus fuerunt. Prior quidem an. 381. habitus; quo, abrogato, quem sibi arrogaverat, Maximi Cynici episcopatu, sedes CP. Gregorio Nazianzeno, quem Theodosius in ea nuper collocaverat, adjudicatur. Ægre id ferebant episcoporum nonnulli, præsertim juniores, qui æstu præfervidi magnas exinde ciebant turbas, aliis alia objicientibus; præcipue postquam advenisset Timotheus Alexandrinus, & episcopi Ægyptii, qui exardescente jam flamma oleum incendio addiderunt; subinsensi utique, partim quod ipsorum adventum patres non expectassent; partim quod Maximum, a tribus episcopis Ægyptiis, quos ad id Constantinopolim miserat Petrus Timothei prædecessor, ordi- 381.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad vit. *Justi.* [b] *Tillemont.* vol. 7. Hist. *Apollinar.* Art. 11. vol. 8. ad vit. *Damas.* Art. 9. [c] *Tillemont.* vol. 8. ad vit. *Meletii* Art. 13. ad vit. *Damas.* Art. 10. [d] *Tillemont.* vol. 8. ad Hæres. *Priscillianist.* Art. 5. [e] *Tillemont.* vol. 6. ad Hæres. *Arian.* Art. 138. seq. vol. 9. ad vit. *Gregor. Nazianz.* Art. 69. seq.

Sæc. IV. ab an. CCC. natum, temere exclusissent. Crescente in- dies tumultu, Gregorius harum dissentionum pertæsus, ut pax & concordia inter episcopos resarciretur, sede sua se sponte abdicavit, electo mox in ejus locum Nectario. Contigisse hæc hoc quidem tempore ex lege * Theodosiana, an. 381. 3. Cal. Aug. lata, clarissime liquet, qua Nectarii, ecclesiæ Constantinopolitanæ episcopi mentio fit.

* Cod. Th. l. 16. tit. 1. l. 3.

Sedente adhuc synodo, ad meliora transiit Meletius, venerandus ecclesiæ Antiochenæ præsul, quem inter alios, Gregorius Nyssenus funebri oratione cohonestavit; dato ei in successorem (etiamsi non sine multa contentione) Flaviano. Accidisse illud ante Gregorii renunciationem, ex eo constat, quod multorum in Nazianzenum odium inde natum est, quia Flaviani electionem, superstite adhuc Paulino, minus probaret, ac proinde Occidentalium causæ nimium favere videbatur. Denique confirmata fide Nicæna, damnatisque hæresibus, Eunomiana, Eudoxiana, Semi-Ariana sive Pneumatomachorum, Sabelliana, Marcelliana, Photiniana, Apollinariana, exeunte circiter mense Julio, patres ad sua quisque redierunt. Ad synodi exemplum, & canonis primi in eo conditi confirmationem, finito mox concilio eodem ipso mense 14. Cal. August. constitutionem emisit Theodosius ad Clicherium Comitem Orientis, qua Eunomianis, Arianis, & Aetianis fabricandarum ecclesiarum jus & potestatem omnem penitus ademit. Exstat Cod. Theod. Tit. de Hæret. leg. 8.

a Posterior conventus anno sequenti habitus est: quando ex iisdem episcopis plurimi, Constantinopolim ad curanda quædam negotia ecclesiastica, regiis literis iterum vocati sunt. Theodosium quippe per literas obnixe rogaverant Occidentales, ut Orientales episcopos ad synodum generalem Romæ habendam destinaret; quo fides consubstantialis communi suffragio clarius ac disertius confirmaretur: scripta etiam ad patres Constantinopolitanos epistola, qua eos ad hanc synodum invitarunt. Missis igitur legatis, datisque ad synodum Romanam, sub Damaso congregatam, literis, se quidem aliter paratos, ob gravissimas rationes ab hoc itinere suscipiendo excusarunt; ecclesiarum Orientalium hoc tempore statum, res a se in superiori conventu gestas, fidemque suam catholicam & orthodoxam de SS. Trinitate, & Domini nostri incarnatione, luculenter exponunt. Exstat hæc epistola synodalis apud Theod. lib. 5. cap. 9. p. 208. Conc. tom. 2. p. 959. An synodicus hic confessus, alter ejusdem synodi conventus habendus sit, an diversa a superiori synodus, parum refert. Certum est, ex iisdem episcopis, etsi paulo minori numero, constitisse, de rebus pene iisdem egisse, & sub concilii 2. generalis nomine apud scriptores ecclesiasticos constanter venire.

Sæc. IV. ab an. CCC.

Ex actis venerandi hujusce concilii oecumenici, præter epistolam synodicam jam memoratam, non supersunt hodie nisi *Symbolum* & *Canones*. Fidei symbolum a Gregorio Nysseno (uti fertur *,) compositum, nihil fere aliud est, quam symbolum Nicænum paucis additis explicatum, præcipue articulo de Deitate & Processione Spiritus Sancti, Macedonianis opposito; & adversus Marcelli Ancyiani dogma hac clausula CUJUS REGNI NON ERIT FINIS. Vix aliter a Nicæno differt; unde & Nicænum vulgo audit.

* Niceph. lib. 12. c. 13. in fin.

Canones, præfixa ad Theodosium præfatione, habentur numero 7. ab ecclesia catholica semper recepti, & in codicem canonum ecclesiæ universæ relati. Eorum numerus apud veteres haud ita certus est. Sunt qui tres tantum, alii quatuor, vel quinque, quandoque & sex recensent, sæpe duos in unum compingentes; orta forsan inde diversitate, quod ob canonem 3. sedi pontificiæ maxime ingratum, occidentalibus haud ita clare innotuere. Quo ordine, quove conventu sanciti sint, haud satis constat. Admodum probabile est, quatuor priores in primo, tres ultimos posteriori conventu, fuisse conditos. In his canonibus cum plura sint notatu digna, paucula quædam delibabimus.

Can. 2. cum Orientalis imperii provinciæ in quinque dioeceses, plures sub se provincias complectentes distribuerentur, nempe Orientem, Ægyptum, Asianam, Ponticam, Thraciam; præsenti canone decretum est, intra hos limites omnia negotia ecclesiastica esse administranda. Cum enim sub Valentis imperio omnia turbassent Ariani, nec catholicis ubique fas esset ordinationes suas more solito peragere; sæpe evenit, ut episcopi ex una dioecesi in aliam, non levi politiæ ecclesiasticæ confusione, transirent. Quod in Maximi Cynici a tribus Ægypti episcopis a Petro Alexandrino missis, & in Gregorii Nazianzeni a Meletio Antiocheno ad sedem Constantinopolitanam ordinatione, nuper factum est. Sanciverunt igitur patres, nemini in posterum licere ultra Dioecesin suam ad ordinationem, vel aliam aliquam administrationem transire, sed intra suæ dioeceseos limites se continere; ut Alexandriæ episcopus Ægyptum solum regat, nec in Orientis dioecesin sese ingerat,

a Conf. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. Ambros. Art. 32.

pari-

pariterque in cæteris; servatis interim cujusque provinciæ synodo suis juribus & privilegiis. Et hactenus quidem canon, nec ultra progreditur. Verum occasione hujus canonis, synodo mox soluta, legem * edidit Theodosius, qua sedata jam persecutione Ariana, primarios quosdam episcopos tanquam catholicæ communionis judices, intra singulas has Diœceses constituit; nempe in Thracia Nectarium CP. in Ægypto Timotheum Alexandrinum, in Oriente Pelagium Laodicenum, & Diodorum Tarsensem, in Asiana Timotheum Iconiensem, & Optimum Antiochiæ Pisidiæ, in Pontica Helladium Cæsariensem, Otrœium Melitenum, & Gregorium Nyssenum; ut qui intra singulas hasce Diœceses fidem Nicænam amplecterentur, & cum his episcopis communionem haberent, iis utique ecclesiæ ubique traderentur. Hanc constitutionem Theodosianam satis superque mihi constat, Socratem cum decreto synodico temere confudisse *, quæ legis erant, canoni tribuentem. Eosdem quippe episcopos in quavis diœcesi recenset, iisque summam ecclesiarum gubernationem a concilio commissam esse tradit: additque divisione hac provinciarum facta, synodum patriarchas constituisse. *De Patriarchis* proprie dictis hic loqui Socratem, vetat nondum natum hoc sensu patriarcharum nomen, nedum res ipsa plene constituta. Etsi negari non potest, canonem hunc CP. dignitati patriarchali erigendæ viam stravisse. Adeoque cum Cl. Valesio * potius existimandum est, Socratem per *Patriarchas*, non veros & ordinarios patriarchas intelligere, sed extraordinarios legatos, qui Theodosii lege ad rectam fidem stabiliendam, per singulas provincias, fuerant destinati. Mentemque suam paulo post explicare videtur, dum Helladium Cæsariensem, Gregorium Nyssenum, & Otrœium Melitenum, Ponticæ diœceseos τὴν Πατριαρχίαν, *Patriarchatum* sortitos esse ait. Quod quidem de vero patriarchatu intelligi nequit. Rectius itaque post Socratem, Sozomenus *, qui hæc ad legem Theodosii retulit.

* Cod. Th. l. 16. tit. 1. l. 3.

* L. 5. c. 8. p. 265.

* Not. ad Socrat. l. 5. c. 8. p. 60.

* L. 7. c. 9. p. 715.

Can. 3. Τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς post Romanum episcopum, Antistiti Constantinopoleos, *eo quod sit nova Roma*, decernuntur: id est, ut eadem honoris prærogativa, eadem supra reliquos episcopos præeminentia, proximo post Romanum pontificem loco, frueretur. Et cum honoris primatus episcopo Romano semper concessus sit, quod in urbe imperiali sedes haberet; ita æquum erat, ut cum Constantinopolis NOVA ROMA & IMPERII CAPUT facta sit, regiæ hujus urbis episcopus proximum post Romanum honoris & dignitatis gradum obtineret. Adeoque in constitutione Theodosiana supra memorata, mox post conditum canonem lata, inter omnes Orientalis imperii antistites Nectarius episcopus Constantinopolitanus primum locum obtinet, & Timotheo Alexandrino præponitur. Et in lege Theodosii jun. an. 421. Cod. Theod. lib. 16. tit. 2. l. 45. privilegia quædam in Illyricum reservantur cognitioni *reverendissimi SS. legis antistitis urbis Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur.* Fateor nullam hoc canone autoritatem, nullam jurisdictionem sedi CP. tribui. Nihilominus hujus canonis autoritate muniti præsules Constantinopolitani, caput efferre, & jurisdictionem quandam in circumvicinas provincias exercendam, paulatim sibi arripere cœperunt, ut Eudoxii, Johan. Chrysostomi, aliorumque exemplis palam fit. Donec tandem sequenti sæculo, concilii Chalcedonensis patres * sedi CP. τὰ ἴσα πρεσβεῖα, *æqualia cum antiquæ Romæ throno privilegia*, idque vi hujus canonis, tribuenda esse decreverunt; neque ob aliam rationem, quam quod nova, non minus ac vetus Roma, imperio & senatu honorata sit, eisdemque privilegiis gaudeat. Nec honorem modo, sed & jurisdictionem addiderunt, Ponticam, Asianam, & Thraciam, & quæ in solo Barbarico sunt diœceses, sedi CP. subjicientes. Ex hoc fonte orta sunt omnium, quæ episcopos inter Romanum & Constantinopolitanum, intercedebant simultatum, odiorum, dissidiorum semina. Unde utriusque concilii canones ægre recepit Romana ecclesia. Verum hac de re egimus alias, Not. in Fragment. Dorothei supra pag. 170. vit. Greg. Nazian. sect. 5. num. 9. pag. 318. & singulari dissertatione *de Regimine veteris ecclesiæ per episcopos, metropolitas, & patriarchas, & de iniquis pontif. Romanorum usurpationibus*, patrio sermone olim edita, ann. 1683. 8°.

* Can. 28.

Can. 5. *Tomi Occidentalium* mentio fit, & fidei quæ exinde Antiochiæ exposita fuerat, de una Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Deitate. Quis fuerit hic Occidentalium tomus, variæ sunt eruditorum sententiæ; quas pene omnes recenset Beveregius noster Not. ad hunc canonem, qui suam subinde exponit, nempe non aliud esse, quam synodicam Damasi, & Occidentalium ad synodum CP. hoc anno missam, quam supra memoravimus. Et lubens quidem hanc sententiam amplecterer, præsertim cum in responsoria, patres Constantinopolitani non modo sententiam suam de tribus in SS. Trinitate personis explicant, sed & meminerint *Tomi* in synodo Antiochena conditi, & alterius in hac ipsa Constatinopolitana œcumenica, anno superiori editi, qui fortasse nihil aliud erat, quam symbolum Constantinopolitanum, quo formula

Sæc. IV. ab an. CCC. Nicæna disertius explicatur. Verum cum incertum sit, quid in literis suis ad Constantinopolitanos perscripserint Occidentales, numve fidei de hac re Antiochiæ expositæ meminerint, Cl. Valesio * potius assentiendum esse arbitror, qui per *Tomum* Occidentalium intelligit synodicam Damasi, & Occidentalium epistolam, ad synodum Antiochenam anno 388. missam, & in ea lectam & approbatam, & 146. episcoporum Orientalium subscriptionibus munitam; quam habes apud L. Holsten. Collect. Rom. pag. 166. Conc. tom. 2. p. 892. Nec sane video quorsum in hoc canone patres Constantinopolitani de *Tomo* Occidentalium loquentes, proxime subjicerent, se etiam eos suscipere qui Antiochiæ unam Patris, Filii, & Spiritus Sancti Deitatem confitentur, nisi libellum illum Occidentalium, quo hæc fides in synodo Antiochena exposita & suscepta fuerat, designarent. Exstant Gr. Lat. concilii nostri CP. canones, eorumque veteres versiones Conc. tom. 2. p. 945. & cum commentariis Balsamonis, Zonaræ, & Aristeni Pandect. Can. tom. 1. p. 85. additis Beveregii notis, tom. 2. p. 89.

* Not. in Theod. l. 5. c. 3. p. 41. c. 9. p. 44.

381. [a] AQUILEIENSE, anno 381. nonis Septembribus, adversus Palladium Arianorum Antesignanum, a 32. episcopis, Italis, Gallis, Pannonicis, præsentibus Gallorum & Afrorum legatis, habitum. Præcipuas in hac synodo disputandi vices sustinuit Ambrosius. Tandem damnantur Palladius, Secundianus, & Attalus presbyter, eorumque dogmata anathemati subdita. Exstant hujus synodi Acta cum duabus synodicis epistolis, ad Galliæ episcopos una, ad imperatores altera, Conc. tom. 2. p. 978. & inter Vigilii Tapsensis opera a Chiffletio edita, pag. 485. qui quidem Acta hæc spuria esse, & a Vigilio Tapsensi conficta, pluribus, sed infirmis, & levissimis conjecturis ductum contendit. In hac aliave hujus temporis synodo Aquileiensi, plura Acta sunt de Ursicino Romano, Timotheo Alexandrino, Nectario Constantinopolitano, aliisque, & epistolæ aliquot synodales, quæ Conc. tom. 2. p. 998. exhibentur.

382. [b] ROMANUM VII. a Damaso, & quamplurimis episcopis, præsente etiam Paulino Antiocheno, anno 382. habitum. Quid in hac synodo gestum sit, non liquet; Acta enim interierunt, nisi quod suspicari licet, de Paulini causa & concilio Constantinopolitano actum esse. Vide Theod. lib. 5. cap. 8. p. 207. Scripta est ab hac synodo ad Orientales, hoc ipso anno Constantinopoli congregatos, epistola, quam refert Theodoritus, de qua in posteriore synodi CP. conventu, actum est. Sæc. IV. ab an. CCC.

[c] SIDENSE, in Pamphylia Asiæ minoris provincia, a 26. episcopis, præside Amphilochio Iconii episcopo, adversus Messalianos, anno 383. juxta Baronium, habitum. Damnavit synodus Messalianorum seu Euchitarum hæresin; & epistolam hac de re synodicam dedit ad Flavianum, Antiochiæ episcopum, qui & ipse adversus eosdem hæreticos synodum indixit. Vide Phot. Cod. 52. col. 37. Confer quæ habet Theodoritus lib. 4. c. 11. p. 163. 383.

[d] CONSTANTINOPOLITANUM V. ann. 383. mense Julio habitum. 383.
Non obstante nupero synodi CP. adversus hæreses decreto, cum ubique adhuc hæretici tumultus agerent, Theodosius, quo pax & concordia (siquo modo id fieri posset) ecclesiis redderetur, hanc synodum indixit. Ad quam præter Catholicos, omnium pene sectarum quæ hoc tempore vigebant, principes convocari jussit, ratus, ex mutuo episcoporum inter se colloquio, futurum, ut una apud omnes, eademque sententia obtineret. Et primo quidem disputatione res erat transigenda, hæreticis id summis votis expetentibus, ad hoc quippe certamen dialecticorum argutiis satis instructis. Cum vero inter se nequaquam conveniret, veterumque patrum expositionibus dogmata sua probare recusarent, jussit imperator ut singulæ sectæ, fidei suæ formulam, scripto comprehensam, sibi offerrent. Famosissimi Eunomii fidei expositionem, Theodosio hac occasione oblatam, Græce & Latine edidit H. Valesius Not. in Socr. lib. 5. cap. 10. p. 61. Perlectis uniuscujusque dogmatis libellis, imperator eam solam fidei formulam probavit, quæ Trinitatem *consubstantialem* asserebat, reliquas vero tanquam huic adversantes damnavit, & discerpsit, lege etiam lata, ne hæretici amplius collectas agerent, de fide docerent, episcopos aliosve ordinarent. Immo concilio jam ad finem perducto, duplicem adversus hæreticos constitutionem ad Posthumianum PP. Orientis emisit Theodosius. Priorem 8. Cal. Aug. qua omnem iis coeundi potestatem abrogat, & *nihil vel publice vel privatim, quod catholicæ sanctitati officere possit, exerceant.* Posteriorem 3. Non. Sept. qua vetat ne in agris etiam & villis cœtus suos celebrarent, domos, in quibus conventus suos habuerint, fisco adjudicandas, ordinationes hæreticorum prohibeodas, qui alio commigrant

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. *Ambros.* Art. 22. seq. *Petri Constant.* Epist. Roman. Pontif. p. 551. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles vol. 7. ad Hist. *Apollinar.* Art. 13. vol. 10. ad vit. *Ambros.* Art. 30. seq. [c] *Tillemont.* vol. 8. ad Hist. *Messalian.* [d] *Tillemont.* vol. 6. ad Hist. Hæres. *Arian.* Art. 138, 139.

do-

Sæc. IV. ab an. CCC docendi, vel mysteriorum suorum exercendorum causa, ad proprias urbes esse temittendos, inflicta damnationis poena officialibus judicum, urbiumque magistratibus, qui hujusmodi coetus non prohiberent. Habentur hæ duæ leges Cod. Theod. Tit. *de Hæret.* leg. 11. & 12. ubi vide quæ notavit Cl. Gothofredus. In priori lege *Eunomiani, Ariani, Macedoniani-Pneumatomachi, Manichæi, Encratitæ, Apotactitæ, Saccophori*, & *Hydroparastatæ* nominatim recensentur. Prolixe de hoc concilio agunt, Socr. lib. 5. cap. 10. p. 267. Sozom. lib. 7. c. 12. p. 718.

Hujus etiam synodi tempore accidit memorabile illud Amphilochii Iconiensis factum erga Arcadium Theodosii primogenitum, relatum a Theodorito lib. 5. cap. 16. p. 218. Ad hanc synodum, synodicam illam Damasi epistolam ad patres CP. datam, eorumque ad synodum Romanam responsoriam refert Cl. Du Pin*, quæ tamen superiori anno, & sub secundo concilii CP. conventu contigisse, vel sole clarius ex ipsa Constantinopolitanorum epistola liquet. Certe (quod viri eruditi pace dictum sit) res in tribus hisce synodalibus conventibus, Constantinopoli successive habitis, gestas, mire permiscere & confundere videtur.

* Biblioth. Nov. t. 2. p. 605. Lat. Ed. Angl. Edit. t. 2. p. 272

385. ᵃ BURDIGALENSE, in Biturigibus, Vivifcorum ann. 385. adversus Priscillianistas, habitum; in quo damnati & depositi sunt Priscillianus, Instantius, eorumque asseclæ, Priscilliano ad Maximum Imp. provocante. Vide plura apud Sev. Sulp. lib. 2. pag. 170.

386. ᵇ ROMANUM VIII. a Siricio & 80. episcopis 8. Idus Januarii, anno 386. collectum. Plura in hac synodo ad ritus & consuetudines ecclesiasticas spectantia constituta sunt. Exstat epistola synodalis ad Africæ episcopos inter Epist. Siricii, num. 4. Conc. tom. 2. p. 1028.

386. ᶜ TREVIRENSE, (Belgicæ primæ ad Mosellam fl. metropolis erat) an. 386. præsente Martino Turonensi, habitum: in quo Ithacius ob animum sævum & sanguinolentum a Catholicis depositus absolvitur, & Felix Trevirorum episcopus ordinatur. Plu-ribus hæc refert Sev. Sulp. Dial. 3. cap. 15. p. 328.

389. ᵈ CAPUANUM, ad Vulturnum fl. in Campania, circa annum (ut videtur) 389. coactum. In quo, de ecclesiæ Antiochenæ dissidio, & de causa Bonosi, illibatam B. Mariæ post partum virginitatem negantis, agebatur. Vide Ambrosii Epist. 78, 79. & Baron. ad annum 389. num. 67, 72, &c. In hac etiam synodo, ut ex codice canonum ecclesiæ Africanæ Can. 48. liquet, *Re-baptizationes, Re-ordinationes, Episcoporumque translationes* damnatæ sunt. Eodem circiter tempore apud Nemausum episcoporum synodum habitam esse refert Sev. Sulp. Dial. 2. cap. 15. p. 310. Quid vero in ea gestum sit, non dicit. Sæc. IV. ab an. CCC.

ᵉ MEDIOLANENSE III. ab Ambrosio, vicinisque episcopis anno 390. collectum. In hoc Joviniani errores a Siricio, ejusque Presbyterio nupera censura notati, de Virginitate, ciborum differentia, de Maria Deipara, eam scilicet post partum Virginem esse desiisse, de Christo veram carnem non assumente, aliaque dogmata damnantur; de quibus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, alii. Exstat epistola synodalis ad Siricium Papam, una cum Siricii hac de re literis Conc. tom. 2. p. 1036. Ad ipsum Jovinianum quod attinet, in hac synodo damnatus, in episcopi Romani diœcesin profugit, & non procul ab urbe conventus turbulentos agebat, adeo ut ann. 412. Honorius lata lege ipsum plumbatis cæsum in Boam Dalmatiæ insulam relegari jussit, sociis ejus & participibus in alias pariter insulas inter se divisas damnatis, severiorem sententiam eis comminatus, qui vetitos & damnatos suos coetus repetierint. Exstat hæc Honorii constitutio Cod. Theod. Tit. de Hæret. leg. 53. 390.

ᶠ CARTHAGINENSE V. vulgo II. sub Genethlio, Aurelii decessore, (Aurelii enim nomen in Acta vulgata male irrepsit) ad instaurandos ecclesiæ Africanæ mores, anno 390. coactum. Exstant post confessionem catholicæ fidei factam, disciplinæ ecclesiasticæ *Canones*, sive capitula 13. cum notis Binii & Albaspinæi Conc. tom. 2. pag. 1158. demum ab Holstenio ex vetusto exemplari Vaticano, integritati suæ restituta ibid. in Append. pag. 1827. Utraque editio, & vulgata, & Holsteniana, inter se collata, habetur apud Schelstrat. Eccles. Afr. Dissert. 3. c. 4. p. 145. qui canones, brevibus scholiis illustravit. 390.

ᵍ ANGARIENSE, seu SANGARIENSE, juxta Helenopolim in Bithynia, circa annum 391. a Novatianis habitum. In quo Sabbatius presbyter, ex Judæo Christianus, ob dogma de Paschate more Judæorum celebrando, damnatur. Vide Socr. lib. 5. c. 21. p. 281. 391.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 8. ad Hæref. *Priscillianist.* Art. 8. b *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Siricii* Art. 3. c *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Martin.* Art. 9, 10. d *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Ambrof.* Art. 68. seq. e *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Ambrof.* Art. 63. seq. f *Tillemont.* vol. 6. ad Hist. *Donat.* Art. 63. seq. g *Tillemont.* vol. 3. ad Hist. *Novatian.* Art. 6.

393. [a] HIPPONENSE, anno 393. a quamplurimis Africæ episcopis, ad corrigendam disciplinam, habitum. In hoc concilio, Augustinus adhuc presbyter de *Fide & Symbolo* strenue disputavit, teste Possidio in Vit. Aug. cap. 7. p. 864. Huic synodo ascripti sunt *Canones* 40. in concilio Carthaginensi 3. repetiti, varieque aucti. Horum duplex habetur editio, una breviata, ex codice MS. monasterii S. Bavonis, quam repræsentant vulgatæ Conciliorum editiones; altera integra, quam ex variis codicibus MSS. primus extulit Pasch. Quesnellius Append. ad Lenn. M. Differt. 12. c. 2. Utramque etiam exhibet Emm. Schelstratius Eccles. Afr. Differt. 3. cap. 6. p. 171. qui plurimis argumentis canones hos suppositițios esse contendit; quæ apud ipsum videri possunt. Interim, ne nihil in hac synodo statutum videatur, sex genuinos hujus concilii canones ex Fulgentio Ferrando, aliisque canonum collectoribus eruit.

394. [b] CAVERNENSE ad *Cavernas Sufis*, non procul a Carthagine, anno 394. a 43. Donatistarum episcopis coactum. In schisma jam prolapsi erant Donatistæ, his Primianum Carthaginensem episcopum, aliis Maximianum ordinantibus. Maximianistæ igitur collecto ad *Cavernas Sufis* partis suæ concilio, Primianum judicio synodali damnarunt, secunda vice in concilio Cabersussitano mox damnandum. Agit hac de re Augustinus in Psalm. 36. & contra Crescon. lib. 4. cap. 6, 7. tom. 7. col. 295.

394. CABERSUSSITANUM apud Cabersussam, provinciæ Byzacenæ, ut volunt nonnulli, in Africa urbem anno 394. a 53. Maximianistarum episcopis contra Primianum celebratum. Majorem quidem episcoporum numerum indigitare videtur Augustinus, dum lib. 4. contra Crescon. cap. 6. ait, a centum vel amplius episcopis perfecte, pleniusque damnatum esse Primianum; ut vel numerus in epistola synodali vitiosus sit, vel synodicæ jam conditæ, plures postea episcopi subscriptiones suas addiderunt: utut sit, Primianus Carthaginensis episcopus, variis ecclesiis, viventibus adhuc propriis episcopis, alios subrogaverat, homines incestos ad communionem admiserat, Fortunatum presbyterum, quod ægrotantibus baptismo succurrisset in cloacam mitti fecerat, multitudinem miserat quæ Christianorum domos everteret, episcopos simul & clericos obsideret, postea ab ejus satellitibus lapidatos, seniores in basilica occiderat, eo quod indigne ferrent Claudianistas ad communionem admitti. Ob hæc alia-que crimina, cum a synodo citatus comparere noluit, iterum damnatus & depositus est; damnatis etiam omnibus, qui deinceps communionem ejus amplecterentur. Exstat de his omnibus epistola synodalis ad universos Africæ episcopos, cui 53. episcoporum subscriptiones subjiciuntur apud August. enarrat. in Psalm. 36. tom. 8. col. 294. Eam, cum sex vetustis codicibus collatam novæ suæ collectioni inseruit Baluzius col. 93. Scholiisque suis illustravit Schelstratius Eccles. Afr. Differt. 3. c. 5. p. 163. qui præterea contendit hanc synodicam non concilio huic Cabersussitano, sed synodo Cavernensi paulo supra memoratæ tribuendam esse. Quem proinde refellit vir doctissimus Ant. Pagius in addendis ad Crit. Hist. Chron. p. 318.

[c] CONSTANTINOPOLITANUM VI. anno 394. 3. Cal. Octobris, habitum. Aderant præter Nectarium, Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Gregorius Nyssenus, Amphilochius Iconiensis, & plures alii. In eo causa Bagadii & Agapii de episcopatu Bostrensi contendentium, præcipue agebatur. Synodus Bagadii depositionem, utpote a duobus tantum episcopis factam, improbavit, decrevitque episcopum, non nisi a tribus ad minimum episcopis, deponi posse, quin & ubi fieri potest, omnes provinciæ episcopos in hanc rem esse congregandos. Exstant Gr. Lat. Acta hujus concilii, seu fragmentum potius inter opera Balsamonis, p. 761. In Jure Græco-Romano pag. 247. & Conc. tom. 2. p. 1151. 394.

ADRUMETINUM in Africa, anno 394. celebratum. Ad quod Aurelius Carthaginensis legationem misit. Quid in eo gestum sit, non satis liquido constat. Consule Baronium anno 394. num. 37. 394.

[d] BAGAIENSE in Numidia, a 310. Donatistarum episcopis, sub Primiano Carthaginensi anno 394. habitum. In quo Maximianum adversariæ factionis episcopum Carthaginensem, ejusque asseclas, damnarunt. Exstat sententia synodalis, apud Augustin. contra Crescon. lib. 3. c. 53. tom. 7. col. 273. & lib. 4. c. 10. & alibi sæpius. Integram edidit Cl. Baluzius, notatis in margine Augustini locis ubi hac de re agitur, Nov. Collect. col. 97. Confer Schelstrat. Eccles. Afr. Differt. 3. c. 5. p. 169. 394.

[e] CARTHAGINENSE VI. vulgo III. 397.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art 69 seq. b *Tillemont.* vol. 6. ad Hist. *Donat.* Art. 66. c *Tillemont.* vol 9. ad vit. *Gregor. Nyssen.* Art. 12. d *Tillemont.* vol. 6. ad Hist. *Donat.* Art. 67. e *Tillemont.* vol. 13 ad vit. *Augustin.* Art. 117, 118.

anno

Sæc. IV. ab an. CCC. anno 397. Calendis Septembr. in secretario basilicæ restitutæ, sub Aurelio habitum. Exstant, quæ ad disciplinam & regimen ecclesiæ præcipue spectant, capitula 50. Conc. tom. 2. p. 1165. non quidem omnia in hac synodo, sed quædam in aliis conciliis Carthaginensibus, constitota, in hac demum confirmata, Albaspinæi etiam notis illustrata. Horum canonum præcipuos scholiis suis elucidavit Emm. Schelstratius Eccles. Afr. Dissert. 3. cap. 7. p. 193. Non pauca etiam ad hujus concilii, horumque canonum illustrationem congessit vir doctissimus Ant. Pagius Crit. Hist. Chron. ad ann. 397. num. 12, 13, & seqq. Duplicem synodum Carthagine hoc anno habitam nobis sistit Dionysius Exiguus: priorem 6. Cal. Jul. celebratam, qua inter alia constitutum erat, *Ut nullus episcoporum naviget sine formula Primatis*; & hanc, de qua agimus Cal. Sept. Verum de hac re admodum probabilis mihi videtur Cl. de Marca sententia, unum idemque fuisse concilium, in duos quasi conventus distributum. Episcopi quidam diem concilio definitam prævenerant; cum his 6. Cal. Jun. quædam tractavit Aurelius. Postea legati ex omnibus Africæ provinciis advenerunt, & jam in plenario concilio, quæ in priori conventu tractata fuerant, relecta sunt, & communi suffragio definita, aliaque addita. Unde factum est, ut Dionysius Exiguus, quique illum sequuntur, quædam priori, quam faciunt, synodo tribuant, quæ in hac mense Septemb. habita transacta sint. Vide quæ notavit P. de Marca Dissert. 8. inter Opusc. p. 261.

398. [a] CARTHAGINENSE VII. vulgo IV. anno 398. 4. Idus Novemb. frequenti satis episcoporum numero, præside Aurelio, habitum. In id præcipue animum intendebant boni patres, ut disciplina ecclesiastica fœde collapsa in integrum restitueretur. Quem in finem, capitula 104. quædam jam condita, reliqua olim tradita, & nunc collecta, statueruot. Exstant cum notis Binii, Albaspinæi, & variis lectionibus Fr. Ducæi Conc. tom. 2. p. 1196. Canonem hujus concilii 105. ex vetere codice MS. Urgellensi, exhibet Baluzius Nov. Collect. col. 99. Vide quæ ad hanc synodum notavit Emm. Schelstratius Eccles. Afr. Dissert. 3. cap. 8. p. 210. Fatendum sane est, hos canones, neque in codice canonum ecclesiæ Africanæ, neque in collectione, quæ *Concilium Africanum* vulgo dicitur, neque in aliis quibusdam canonum collectionibus locum habere. Quod unde factum sit, rationem nobis reddant alii; mihi enim ipsi hac in re satisfacere haud possum.

[b] CARTHAGINENSE VIII. vulgo V. anno 398. 6. Cal. Junii, a 73. episcopis habitum. Ut moribus, & disciplinæ melius adhuc consuleretur, sancita sunt capitula 15. quæ Conc. tom. 2. p. 1215. habentur. Sæc. IV. ab an. CCC. 398.

Lector quivis facile videt hanc synodum ante præcedentem collocandam esse, illam quippe 4. Idus Novembr. hanc 6. Cal. Junii habitam. Attamen ita ponunt conciliorum editores. Verum necesse est ut vel turbatus sit ordo, vel concilium hoc 5. in alium annum reponendum erit. Certe de tempore hujus synodi inter eruditos haud bene convenit. Ad hunc ipsum annum refert Baronius, ad annum 401. Justellus & Cardinalis Perronius; ad annum 400. Schelstratius, qui canones 3. 11. 15. scholiis suis illustravit Eccles. Afr. Dissert. 3. c. 9. p. 223. Satis erit lectorem semel monuisse, in conciliis Africanis hujus & sequentis sæculi miram esse confusionem, turbato sæpius temporis ordine, & permixtis canonibus, qui in hac, illave synodo conditi, alteri non raro tribuuntur. Quod candidum non minus, quam attentum & diligentem lectorem exigit.

[c] CARTHAGINENSE IX. anno 399. 5. Cal. Maias, in secretario Basilicæ restitutæ, congregatum. In hac synodo decreta est ad Honorium Imp. legatio, ut auctoritate sua ecclesiæ Africanæ necessitatibus subveniret, Epigonio & Vincentio episcopis ad hoc munus destinatis. Multa erant quæ per hanc legationem ab imperatore petenda esse statuerunt patres Africani. Primo, ut confugientes ad ecclesiam, vi inde ne abstrahantur, utque clerici de judicii sui cognitione in publico testimonium dicere non cogantur. Vid. Cod. Afr. Can. 59. Huic petitioni respondet Honorii lex *de Foro ecclesiastico*, 13. Cal. Septembr. hoc anno edita, ut quoties de religione agatur, episcopi judicare debent, Cod. Theod. Tit. *de Relig.* leg. 1. Secundo, ut reliquiæ Idolorum per omnem Africam aboleantur, & templa ubique destruantur, Cod. Afr. Can. 58. Respondet Honorius lege, 3. Cal. Septemb. hoc anno lata, simulachra quidem & sacrificia prohibenda, ipsa vero ædificia, rebus his illicitis vacua, non esse evertenda, Cod. Theod. Tit. *de Pagan.* leg. 18. Tertio, ut Paganorum convivia, & quæ in his exerceri solebant, imposita pœna, prohibeantur, atque spectacola theatrorum, cæterorumque ludorum die Dominica vel cæteris Sanctorum festivitatibus minime celebrentur, Cod. Afr. Can. 60, 61. Ad has petitiones pertinet Honorii lex, 13. Cal. Septemb. hoc anno, profanos nempe ritus esse submovendos, festos vero conventus civium, & com- 399.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 123. [b] *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 131. [c] *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 124.

munem omnium lætitiam, ludos nempe & convivia, esse permittenda, modo absque sacrificio, ullave superstitione damnabili exhibeantur, Cod. Theod. Tit. *de Pagan.* leg. 17. Quarto, ut clerici ab episcopis suis damnati, a quolibet non protegantur; ut manumissiones in ecclesia celebrentur, ut histriones, qui fidem Christianam amplexi sunt, ad eandem ludicram artem iterum exercendam non cogantur, Cod. Afr. Can. 62, 63, 64. Exstat quidem Honorii lex, 7. Cal. Jul. hoc anno, ad Sapidianum Africæ vicarium data, qua ecclesiarum & clericorum privilegia & immunitates confirmantur, constituta quinque librarum auri pœna iis, quicunque ea temere violaverint, Cod. Theod. Tit. *de Episc.* leg. 34. ubi dubium movet, levibus quidem, ut mihi videtur, de causis Gothofredus, utrum hæc Honorii constitutio ad patrum Africanorum petitionem referenda sit. Præterea legatis Africanis hoc etiam in mandatis datum est, ut Equitium episcopum qui olim episcopali judicio merito damnatus fuerat, si forte illis in partibus repererint, ecclesiæ causam adversus ipsum agerent, Cod. Afr. Can. 65. Quid vero hac in parte præstitum sit, non liquet. Nullam, saltem valde obscuram hujus synodi mentionem faciunt conciliorum editores. Interim confer Conc. tom. 2. p. 1081. Conc. Afr. 1. ibid. p. 1221. Baron. ad an. 399. prope fin. præcipue Jac. Gothofredi Comment. ad leg. 17. Cod. Theod. Tit. *de Paganis.*

399. [a] ALEXANDRINUM VII. an. 399. vel ut Pagius 401. sub Theophilo habitum. In quo, Origenes ejusque discipuli, & sectatores damnati sunt. Epistolæ synodicæ hujus concilii fragmenta quædam non contemnenda habet Justinianus Imp. Tract. adversus Orig. Error. Conc. tom. 5. p. 660. Multis hac de re agunt Hieronymus, Palladius in vita Chrysostomi, Socrates, Sozomenus, & nos alibi plura.

399. [b] CONSTANTINOPOLITANUM VII. ann. 399. a Chrysostomo, & 22. Asiæ episcopis habitum. In hoc, Antoninus Ephesi episcopus, 7. gravissimorum criminum accusatus, cum synodali judicio damnandus esset, mors illum ad supremum judicium evocavit. Exeunte hoc, vel ineunte sequenti anno, Chrysostomus Ephesum profectus, synodum 70. episcoporum habuit, ubi Heraclidem ad hanc sedem promovebat, & sex Asiæ episcopos deposuit. Pluribus de his agunt Palladius in Vit. Chrysost. c. 13. p. 125. Socrat. lib. 6. c. 10. Soz. l. 8. c. 6. & nos in Vit. Chrysost. alibi fusius.

CYPRIUM, anno 399. juxta Pagium in Critica ann. 401. sub Epiphanio Cypriorum metropolita, ab omnibus istius insulæ episcopis, celebratum. Theophilus Alexandrinus, damnandis Origenis dogmatibus hoc tempore unice intentus, magno sibi emolumento fore putavit, si Epiphanium, Constantiæ in Cypro episcopum, virum ob virtutis, & doctrinæ reverentiam, omnium sui temporis clarissimum, (a quo tamen antea dissenserat) participem & consortem consiliorum suorum haberet. Scriptis itaque ad illum literis, hominem, summa morum simplicitate præditum, in suas partes facile pertraxit: qui, collecto episcoporum totius insulæ concilio, Origenis libros omnino legi prohibuit. Misit etiam tum ad alios, tum præcipue ad Johannem Chrysostomum literas, quibus ea quæ in synodo decreta fuerant, ipsi significavit, frustra hortatus, ut & ipse a legendis Origenis libris abstineret, & convocata synodo episcoporum suorum, idem secum decerneret. Hæc nobis referunt, Socr. lib. 6. cap. 10. p. 315. Soz. lib. 8. c. 14. p. 775. Exstat Theophili hac de re ad Epiphanium epistola ab Hieronymo Latine versa, apud Hieron. tom. 2. p. 309. ad vetustum MS. Colbertinum recognita & emendata, apud Baluz. Nov. Collect. col. 101. 399.

[c] TOLETANUM I. vulgo dictum, in Carpetanis ad Tagum fluvium a 19. episcopis, præsidente Patrono; ad mores, præcipue in clero, reformandos an. 400. 7. Idus Septemb. habitum. Exstant circa disciplinam ecclesiasticam, sacrarum personarum continentiam, & pœnitentiam publicam ac solemnem capitula 21. cum fragmentis, aliisque huc facientibus Conc. tom. 2. p. 1222. 400.

[d] TAURINENSE in Sub-Alpinis, (Taurinum quippe caput est principatus Pedemontani) rogantibus Galliæ episcopis, congregatum 10. Cal. Octob. anno, ut videtur, 400. si non paulo post; certe post mortem Martini Turonensis, quem an. 400. mortem obiisse, non contemnendis argumentis evincit P. Fr. Chiffletius Dissert. *de S. Martini temporum ratione.* In hoc concilio præcipue actum de primatu Arelatensis, & Viennensis ecclesiæ, & sedes metropolitana in secunda provincia Narbonensi *Massiliensi* adjudicata est. Exstant canones 8. Conc. tom. 2. p. 1155. & Sirmondi notæ posthumæ, ibid. in Append. p. 1810. 400.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Theophil.* Art. 16. seq. b *Tillemont.* ad vit. *Chrysost.* Art. 58. 60, 61. c *Tillemont.* vol. 8. ad Hæres. *Priscillian.* Art. 15. seq. d *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Zosimi* Art. 1. seq.

Finis Sæculi Quarti.

SÆC-

SÆCULUM NESTORIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc.V. ab an. CCCC.

IMperante apud Orientales Arcadio, homine ignavo, otio & luxuriæ dedito, apud quem omnia poterant proceres aulici, miſere perturbatæ ſunt res eccleſiaſticæ. Huic a Kal. Maii an. 408. ſuccedit Theodoſius junior, πᾶσαν ἐπιτηδεύσας ἀρετὴν διὰ Θεοῦ, inquit Sozomenus Præf. ad Hiſt. Eccleſ. certe pietate & humanitate pauci ex ordine principum palmam ei præripuerunt. Magnus eruditorum patronus, ipſe literis haud leviter inſtructus; noctu etiam libris incubuit, ad quorum lectionem inſerviit illi candelabrum, quod arte mechanica fabricatum, nullo extrinſecus miniſtrante, oleum lucernæ infundebat. Sub hujus auſpiciis & præſidio mire floruit non eccleſia modo, ſed & tota res literaria, quam ſtrenue promovere fategit, tum ſuis, tum renovatis præcedentium imperatorum legibus, quas videre eſt Cod. Theod. lib. 14. tit. 9. *De ſtudiis liberalibus urbis Romæ, & Conſtantinopolis.* Ubi de ſtudioſis Romam ſtudiorum gratia ſeſe conferentibus, deque eorum privilegiis, de antiquariis, & bibliothecæ CP. cuſtodibus, de profeſſoribus publicis Conſtantinopolitanis, aliiſque huc ſpectantibus, agitur. Et ut illud etiam his attexam an. 438. jubente ac curante Theodoſio, conditus & promulgatus eſt *Codex Theodoſianus*, in quem omnium Chriſtianorum imperatorum conſtitutiones a Conſtantino M. ad hæc uſque tempora conjectæ ſunt. Hunc codicem poſt alios omnes recenſuit Jac. Gothofredus, & uberrimis commentariis illuſtravit, qui majorem diligentiam an eruditionem præ ſe ferant, haud facile dicas; ſed hæc obiter. Florente ac favente Theodoſii imperio, eccleſiæ nihilominus pacem turbant, I. DONATISTÆ, qui integro jam ſæculo ab ipſo Diocletiani tempore eccleſiam catholicam gravi ſchiſmate lacerarant. Adverſus hos fraudibus ac cædibus ubique graſſantes, decreta eſt an. 404. a ſynodo Carthaginenſi ad Honorium Aug. legatio, ſecunda jam vice repetita an. 407. cum iis etiam Carthagine collationem inſtituunt Catholici epiſcopi an. 411. cujus geſta hodie exſtant, & tum ſeorſim, tum in conciliorum tomis habentur.

Sæc.V. ab an. CCCC.

II. PELAGIUS, ejuſque aſſeclæ, motis controverſiis *de originali Peccato, libero Arbitrio*, &c. a variis ſynodis, Dioſpolitana, Africanis, Gallicanis, ut de patribus, Auguſtino, Hieronymo, Proſpero, aliiſque nil dicam, ſæpiuſcule victi & fugati. III. NESTORIUS, duas in Chriſto perſonas, ac proinde Mariam non eſſe Θεοτόκον, docens, a concilio Oecumenico tertio an. 431. Epheſi habito, damnatus. Hinc multæ inter Cyrillum Alexandrinum & Theodoritum lites. IV. EUTYCHES, unicam in Chriſto naturam poſt incarnationem agnoſcens, quem proinde damnavit concilium Chalcedonenſe an. 451. utcunque illum ſynodus Epheſina λῃστρικὴ an. 448. armata manu, & coactis ſubſcriptionibus abſolverat. Subſecuta mox magna certamina & diſſidia, quibus ut medicam adhiberet manum, Ἑνωτικὸν condidit Zeno Auguſtus, cui ſubſcripſerunt Acacius CP. & ſimulate quidem Petr. Moggus, Petrus Fullo, additamenti ad Triſagium [σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς] autor, aliique reclamantibus interim Romanæ ſedis epiſcopis, Simplicio, Felice, &c. qua de re videſis *Geſta de nomine Acacii*, aliaque Concil. tom. 4. a p. 1079. Sedes CP. a ſynodo Chalcedonenſi admodum honoratur, cujus Can. 28. τὰ ἴσα πρεσβεῖα, *æqualia* ei cum veteris Romæ epiſcopo *Privilegia* decernuntur. Priore, ut videtur, hujus ſæculi parte inſtituti ſunt monachi *Acœmetæ*, ita dicti, quod in tres claſſes diviſi, ſibique invicem ſuccedentes, divina officia nullo interpoſito intervallo nocte dieque celebrarent. In horum uſum plurima Conſtantinopoli monaſteria conſtructa ſunt, præcipue celeberrimum illud quod a *Studio*, qui conſul fuerat an. 454. *Studii* nomen traxit, nec fortaſſe in aliis Orientis urbibus deerant. Hujus inſtituti autorem alii Marcellum Apamienſem, alii Alexandrum Archimandritam, Marcelli prædeceſſorem, qui floruit an. 320. & in cœnobio, quod juxta S. Menæ monaſterium erat, cum ſuis habitavit, fuiſſe volunt. Hi Acœmetæ, ſaltem ex iis plures, hæreſi Neſtorianæ favebant, eo nomine a ſcriptoribus eccleſiaſticis non ſemel acriter correpti.

SCRIPTORES.

Sæc.V. ab an. CCCC. 401. [a] ASTERIUS, Amasææ (quæ Ponti est civitas) episcopus, Antiochiæ natus an educatus incertum. Accidit, ut juvenem quendam Scytham, acri & acuta indole præditum, homo quidam Syrus, civis Antiochenus, qui que liberos Grammaticam docuit, pecunia sua redemerat, sub quo, omni liberalium disciplinarum genere brevi temporis spatio tantum profecit Scytha, ut Græcis pariter ac Romanis magnæ esset admirationi, & in Jurisprudentia clarus evasit. Hunc se præceptorem nactum esse ipsemet testatur Asterius*, ab eoque, ut videtur, popularem illam & elegantem dicendi venam, qua excelluit, hausit. Claruit circa an. 401. a Juliani Imp. temporibus, ipsomet teste * non longe remotus. Certe ipse alibi Ruffini anno superiore mortui, & Eutropii in imperatoris offensionem lapsi meminit. Plura de eo non habent veteres. Multa scripsit ὁ φιλάμαρ☉ Asterius, uti Photio* audit, ex quibus hodie supersunt.

* Serm in Serv. Cent. apud Phot 271.p.1500. * Hom. adv. Avar. * Cod. 271.

Homiliæ 5. viz. In Divitem & Lazarum, De Oeconomo iniquitatis, Adversus Avaritiam, In Festum Calendarum, & in illud, *An liceat dimittere Uxorem quacunque ex causa*: Gr. Lat. a Rubenio editæ *Antverp.* 1615. 4°. & in *Auctuario* Ducæano 1624. tom. 2. p 563. ac in *Auctuario* Combefisiano 1648. tom. 1. p. 1. in quo additæ habentur sequentes homiliæ.

In prophetam Danielem & in Susannam.

In Cæcum a nativitate.

In principes Apostolorum, Petrum & Paulum.

In S. martyrem Phocam.

Laudatio in SS. Martyres.

Enarratio martyrii S. Euphemiæ, excerpta ex Act. 6. secundi Nicæni concilii. De cujus tamen γνησιότητι non parum dubitant eruditi; stylus enim repugnat, ne de aliis dicam.

Laudatio in S. protomartyrem Stephanum, quam nomine Procli ediderat Vinc. Riccardus, cum & stylus & Photii autoritas vindicent Asterio. Hactenus homiliæ a Combefisio collectæ: verum an omnes ejusdem sint Asterii, merito dubitatur: addidit Combefisius excerpta octo aliarum homiliarum e Photii Cod. 271. desumpta, viz. Sermonum, *De Pœnitentia*, in illa verba, *Homo quidem descendit de Hierusalem ad Jericho*, In illud, *Duo Homines ascenderunt in templum, De Zacchæo, De Filio prodigo, De servo Centurionis a Domino sanato, De Jejunio, De Jairo, ac Muliere profluvio sanguinis laborante.* Sæc.V. ab an. CCCC.

Homiliæ 7. in Psalmos 5, 6, & 7. Gr. Lat. cum notis apud Coteler. Monument. Eccles. Gr. tom. 2. p. 1. Has in codice regio MS. Asterii nomen non habuisse fatetur Cotelerius, sed autoritate duarum catenarum in Psalmos ipsi vindicat, additque tum styli, tum doctrinæ convenientiam. Sed non tanti est catenarum fides, ut omnem eruditis scrupulum eximat. Rem igitur in medio relinquo. Eadem catenarum autoritate Asterio etiam adserit homiliam in Psalmum 4. quæ in eodem Cod. MS. cæteris præmissa fuit, quamque inter Chrysostomi opera tom. 7. p. 431. Græce publicavit nobilissimus Savilius.

Denique exstant *Fragmenta* Asterii plurima in catena in Psalmos, aliaque in catena in Lucam; quorum pleraque nuspiam alibi reperiuntur.

[b] MARCUS, Ἀσκητὴς sive *Exercitator* κατ᾽ ἐξοχὴν dictus, genere forsan Ægyptius, inter monachos Nitrienses solitariam vitam egit, claruit circa an. 401. Vir insigniter mitis, ac summe temperans, qui juvenis adhuc totum vetus & nov. Testamentum memoriter tenuit; ætate vero provectior tanta sanctitatis fama inclaruit, ut inter monachos Nitrienses rumor increbesceret, sacra mysteria ei non a sacerdote sed ab angelo quodam semper in manus esse tradita. Vixit ad decrepitam usque ætatem, obiitque centenario major. Multa post se reliquit scripta, de quibus sunt qui Marco nostro litem moveant, annon ea Marco cuidam juniori, qui sub Leone Imp. circa ann. 900. floruit, potius ascribenda sunt, subdubitantes. Verum id conjecturæ ne levissimam quidem habet veritatis umbram: cum Photius* scripta ista non memoret solum, sed & eorum capita summatim referat. De stylo Marci sic ille: Σαφὴς μὲν ἐστιν, ὥσπερ δὴ τῇ κοινότητι τῶν λέξεων, καὶ τῷ κεφαλαιωδῶς ἐξενηνέχθαι ἡ φράσις, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἐξησκῆσθαι τὰ ὅλα γλῶτταν, εἰ δὲ πρὸ τὸ ἀσαφὲς ἐκτρέπεται, τῷ διὰ πράξεως αὐτὸ πεφυκέναι μᾶλλον καταληφθῆναι, ἀναχωρεῖ τῆς

401. Sozom l 6. c. 29 Pallad. Hist. Laus. c. 20, 21. Niceph. l. 14. c. 54. * Cod. 200.

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 8. vol. 8. p. 607. Oudin. tom. 1. p. 892. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 3. p. 53. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 10. ad vit. Aster. [b] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 349. seq. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 3 p. 2. Oudin. tom. 1. p. 902.

Sec.V. ab an. CCCC. διὰ λόγων ἑρμηνείας, ἔχει τὸ δυσκόλως εὑρῆσθαι. *Perspicua ejus est dictio, quatenus verbis utitur communibus, & summa capita percurrat oratio: etsi quod ad Atticum sermonem non satis accurate linguam componat. Secubi vero in his obscuritas aliqua cernitur, ideo nimirum ab ea, quæ per verba fit, clara explicatione recedit; quod hæc ejusmodi sint, ut per actionem ipsam potissimum percipi debeant, non quod difficulter eadem exprimi oratione possint.* Quod non de Marci solius scriptis notat Photius, sed & in omnibus ferme iis, qui Ascetica tractarunt, ejusmodi obscuritatis vitium reperiri docet, τῆς ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεως ἔτι μάλα ἐναργέσης τῆς διὰ τῶν ῥημάτων ἐπιδηλώσεως, *quæ enim ex ipsis operibus percepta est cognitio, non usque adeo verbis explicari contenta est.*

SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De Paradiso & Lege spirituali: Procemium totidem verbis habetur in Macarii Hom. 37.

De his qui putant se ex operibus justificari.
De Pœnitentia.
De Baptismo.
Præcepta salutaria ad Nicolaum.
Capitula Temperantiæ, sive de Jejunio.
Disputatio cum Causidico.
Consultatio intellectus cum sua ipsius anima.

Octo ista opuscula memorat Photius, alio tamen ordine enarrat Photius, quibus & nonum addit (a nobis desideratum) *contra Melchisedecitas*, quo in sui ipsius parentem hæreseus hujus labe contaminatum invectus est.

Ex Marci nostri operibus ad ætatem suam pervenisse prodit Nicephorus libros 8. universalium affectionum numerum æquantes, & alios 32. *de re Ascetica*. In his octo, quæ nobis supersunt, opuscula comprehendi, satis est verisimile; adeo ut 32. etiamnum desiderentur.

Porro, inter octo, quæ exstant, tractatus, habetur epistola Nicolai cujusdam non contemnenda; qua gratias Marco agit, ob præcepta ejus salutaria sibi nuncupata.

[a] Exstant opuscula supra recensita a Johanne Pico Parisiensi Latine reddita, *Paris.* 1563. inde in Biblioth. Patr. desumpta. Gr. Lat. vero in Auctuario *Paris.* tom. 1. p. 871. Habentur in bibliotheca Cl. Galei sequentia Marci opuscula Græce MSS. 1. *De Jejunio.* 2. *Capita* περὶ ἀγωνιστῶν, &c. 3. Κεφάλαια ἠθικά. 4. Περὶ εὐχῆς. 5. *Capita Gnostica.* 6. Περὶ πράξεως καὶ θεωρίας πνευματικῆς. 7. *Oratio* εἰς τὸν Μελχισεδέκ. 8. Ἀντίζυγα *vitiorum & virtutum.* 9. *Parænesis Ascetica Alphab.* 10. *Oratio in S. Crucem.* Quousque hæc coincidant cum opusculis illis, quæ in *Auctuario* suo tom. 1. edidit Fronto Ducæus, cum ipsos codices MSS. nondum inspexerim, dicere nequeo. Sec.V ab an. CCCC.

ANIANUS, monachus Ægyptius, diversus ab eo qui nonnulla Chrysostomi scripta Latine vertit, uti infra ostendemus, claruit circa an. 401. *Chronologiam* scripsit, in qua Eusebium secutus, non raro tamen eum erroris coarguit, ut ex Georgio Syncello constat, qui Aniani* quidem Chronologiam ἐπιτομωτέραν καὶ ἀκριβεστέραν τῇ ἀποστολικῇ τε καὶ πατρικῇ παραδόσει ἀκόλουθον. *Panodoriana concisiorem, at fideliorem & paternæ & apostolicæ traditioni magis consonam* fuisse dicit. Nihilominus hanc etiam non raro perstringit Syncellus. 401.

* Syn Chronogr. p. 35.

[b] PANODORUS, Ægyptius itidem monachus, Aniani ὁμόχρονος, teste Syncello, claruit sub Arcadio Imp. Scripsit Chronographiam, οὐκ ἄπειρος, inquit Syncellus, χρονικῆς ἀκριβείας, ipse Eusebium similiter secutus, haud dispari etiam modo castigat. De ejus Chronologia hæc Syncellus*, comparatione inter illam & quæ Aniani erat facta, τὸ δὲ Πανοδώρου πολυμερῆ τε καὶ πολυειδῆ, πολλά τε χρήσιμα ἔχουσαν, *Panodori ex adverso copiosa est, variisque partibus & argumentis ornata narratio, & quæ multa utilia continet.* Interiit ejus chronographia; fragmenta tamen plurima nobis conservavit Syncellus, atque ex eo exhibet Scaliger in animadversionibus Eusebianis. 401.

* Loc. cit.

[c] VICTOR, Antiochenus, Chrysostomi æqualis, claruisse videtur ineunte hoc sæculo, & deinceps. Scripsit *Commentarium in evangelium D. Marci*, qui Latine exstat ex versione Theod. Peltani Biblioth. Patr. tom. 4. p. 370. Præter Commentarium in evangelium S. Marci, hæc Victoris opuscula penes se MSS. habet vir eruditissimus Sebastianus Feschius J. V. Professor Basileensis, ut ex ipsius ad Cl. Galeum literis constat, nempe *Scholia in epistolam S. Jacobi; in S. Petri primam & secundam; in S. Johannis 1, 2, 3. in S. Judæ epistolam.* Græce vero an Latine tantum non didici. Exstant plura fragmenta Victoris in catena Ghisleriana in Jerem. & in catena Codderiana in Lucam, quæ nostri Victoris esse existimantur. 401.

[d] MACARIUS, patria, ut verisimile est, Romanus, professione monachus, Ruffino Aquileiensi admodum familiaris, (eundem enim esse cui apologiam suam pro Origene dicavit Ruffinus, quemque in Apo- 401.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 100. vol. 9. p. 445. l. 6. c. 10. § 30. vol. 13. p. 753. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. § 36. vol. 6. p. 135. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. vol. 7. p. 769. not. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 50. *Long.* Bibl. sacr. p. 1003. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Hieron.* Art. 83.

log. 2. contra Ruffinum notat Hieronymus, jnre conjicit Miræus.) Claruit circa an. 401. Scripsit in urbe Roma *adversus Mathematicos librum*, in quo labore Orientalium quæsivit solatia Scripturarum: nti habet Gennadius de Script. c. 28. Hunc designat Hieronymus Apol. 2. contra Ruffinum, *Ergo*, inquit, *nisi de Oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos.*

401. PAULUS, episcopus, eujus unicus meminit Gennadius *, claruisse videtur circa an. 401. Scripsit *de Pœnitentia libellum*, in quo legem pœnitentibus dedit, ita dolendum esse de peccatis, ne supra modum tristitiæ, immensitate desperationis mergantur. N. E.

* De Script. c. 31.

401. [a] EUSEBIUS, cujus notitiam, eamque perobscuram, eidem Gennadio debemus *. Nec patriam enim, nec vitæ institutum, nec ætatem scire licet. Ex loco tamen quem in catalogo suo ei tribuit Gennadius, ineunte hoc sæculo illum floruisse conjectari fas est. Scripsit *de Crucis Domini mysterio, & Apostolorum, ac præcipue Petri constantia, virtute Crucis indepta.* N. E.

* De Script. c. 34.

401. [b] SEVERUS SULPITIUS, natione Gallus, patria Aquitanus, genere nobilis, Phæbadii Agennensis episcopi discipulus, claruit anno 401. In adolescentia eloquentiæ sæculari operam dedisse, & in foro famam non incelebrem nactum, uxorem e consulari familia duxisse satis indicat Paulinus epistola ad eum prima. Vitæ instituto, ut nonnullis placet, erat monachus, certe presbyter Primnliacensis. Qui episcopum fuisse volunt, eum cum Sulpitio Severo, vicesimo septimo Bituricum episcopo (qui obiit exeunte sæculo sexto) temere confundunt. Martino, Paulino, Hieronymo, admodum erat familiaris. In senectute vergente, a Pelagianis deceptus postea erroris sui pœnitentiam egit; ac perpetuo silentio linguæ temeritatem expiavit. Stylua Severo clarus, facilisque; & longe supra sæculi sui genium tersus & politus: unde ecclesiasticorum purissimus scriptor Scaligero audit. In dialogis suis millenariorum errorem prodit; quod observavit Hieronymus *, eumque primariis Millennii propugnatoribus accenset.

* Comm in Ezek. c. 36

[c] SCRIPTA.

Historiæ sacræ libri 2. *a Mundi exordio ad annum* 400. *deducti*, circa quod tempus scripti videntur.

De B. Martini vita liber, cum præfatione ad Desiderium.

Epistola prima ad Eusebium presbyterum contra æmulos virtutum B. Martini.

Epistola secunda ad Aurelium diaconum, de obitu & apparitione B. Martini.

Epistola tertia ad Bassulam, socrum suam, de obitu B. Martini.

Dialogi 3. *interlocutoribus Gallo & Posthumiano*, se mediante & judice: quorum primus agit *de virtutibus Monachorum* Orientalium, secundus & tertius *de virtutibus B. Martini.* Hosce ob errorem Millennii ibi deprehensum damnavit olim Gelasius papa, seu quisquis decreti illius autor, sub titulo *Opusculorum Posthumiani & Galli.*

Ad Claudiam sororem epistolæ 2. quas ex MS. codice Collegii S. Trinitatis Cantabr. descriptas V. Cl. Johannes Battely, ejusdem Collegii socius, ad Cl Baluzium misit: a quo editæ sunt miscellaneorum tom. 1. p. 329.

Epistolæ 5. a Dacherio primum editæ, Spicileg. tom. 5. p. 532 [d]. Verum ex his ultima non est Severi nostri, sed alterius Severi, natione Afri, ut liquet ex epistola 4. pag. 535. Plures certe *epistolas ad amorem Dei, & contemptum Mundi hortatorias* ad sororem suam illum scripsisse testatur Gennadius *, ac ad alios alias; quæ non exstant.

* De Script. c. 19.

[e] *Carmen Bucolicum*, seu *de mortibus Boum Poemation*, habetur sub Severi nomine inter Christianos poetas a Bignæo editos in appendice ad Biblioth. Patr. *Paris.* 1624. p. 179. Sed Severi nostri non est, verum cujusdam *Severi Sancti Endelechii* rhetoris, uti habet inscriptio apud Pap. Massonum, qui hoc poemation edidit lib. 2. in vit. Anastasii p. 48.

Prodierunt Sulpitii Severi opera, Giselini & Galesinii notis illustrata *Antverp.* 1574. cum notis Sigonii *Bolon.* 1581. *Francof.* 1593. *Colon.* 1600. 8°. cum Drusii commentario *Franekeræ*, 1607. 8°. *Lugd. Bat.* 1635. 12°. (cum notis G. Hornii) 1647. 4°. 1654. 8°. *Amst.* 1665. 8°. & alibi sæpius cum notis Variorum. Habentur & in Orthodoxogr. & in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 324 [f].

Uberrimos in Sulpitii Severi historiam sacram commentarios edidit Christianus Schotanus, *Franekeræ* 1664. fol. quorum prodromum, notas nempe in Heptaemeron in lucem emiserat, *Franekeræ* 1658. 4°.

[g] PHILO, unde ortus, incertum est, gradu diaconus. Ineunte hoc sæculo, ab Arcadii & Honorii Impp. sorore, (quæ conclamata fere valetudine Romæ ægrota decubuit) una cum aliis nonnullis Cyprum 401.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 390. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3 p. 211. *Oudin.* tom. 1. p. 915. seq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 735. & vol. 3. p. 531. seq *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Sev Sulp.* [c] Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 979. [d] Edit. nova tom 3. p. 300. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c 2. p. 621. Hoc Carmen cum *J. Wargu* & *Wolfg. Suberi* notis & *Jac Gronovii* præfatione editum est Lugd. Bat. 1715. 8vo denique cum eorundem & *Gerh. Outhovii* notis ad calcem libri *de judiciis Jehovæ* Groningæ 1721. 8vo. [f] *Sulpicii* opera omnia recensuit *Jo. Clericus* Lipsiæ, 1709. [g] Conf. *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 2. p. 240. *Oudin.* tom. 1. p. 891. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 34. §. 2. vol. 9 p. 252.

missus

Sæc.V. ab an. CCCC. missus est, ut S. Epiphanium Romam accerserent, qui precibus suis ac manuum impositione pristinam illi sanitatem a Deo impetraret. Ad Cyprum delatus ab Epiphanio Carpathi, insulæ maris Mediterranei, ab Asiatico littore non longe distantis, uti vulgo creditur, rectius vero mea quidem sententia Carpasiæ urbis in Cypro non ignobilis, episcopus, ob insignem pietatis famam, ordinatus est, circa an. 401. Quinetiam Epiphanius Romam discedens, ecclesiæ suæ Constantiensis curam ei commisit; ut si clericis opus esset, ipse ordinaret. Hæc Polybius *. [a] Scripsisse *Commentarium in Cantica Canticorum* fidem facit Suidas †. Exstat quidem sub ejus nomine Latine *Commentarius in Cantica*, Biblioth. Patr. tom. 5. sed aut ejus non est, aut admodum interpolatus. Interim verus Philonis Commentarius, una cum interpretatione veteri, habetur MS. apud Cl. Bigotium (uti nos docet Casimirus Oudin) ab eo propediem evulgandus.

* In vit Epiphan. c. 49 † in voce Φίλων

401. Socrat. l. 6. c. 11. Soz. l. 8. c. 10. Genn. c. 20. [b] ANTIOCHUS, natione Syrus, Ptolemaidis in Phœnicia episcopus, claruit circa an. 401. eloquentiæ fama clarus, Constantinopolim profectus est; ubi frequentibus concionibus ad plebem habitis, perspicua dictione compositis, & sonora voce pronunciatis, tantum sibi applausum meruit, ut a nonnullis Chrysostomus diceretur: tantam etiam pecuniam, ut auro onustus ad civitatem suam rediret paulo ante exorta Chrysostomi infortunia. Postea tamen liti Chrysostomo a Severiano Acacio, aliisque intentatæ se immiscuit: ac inter acerrimos Chrysostomi inimicos a Palladio * numeratur. Obiit ante an. 408. regnante adhuc Arcadio Imp. Scripsit tumenti & exaggerato stylo, præter *Sermones* plurimos, *adversus avaritiam unum & longum volumen*, & *in curationem cæci a Salvatore illuminati homiliam*. Scripta ejus non exstant: sententiolam quandam de eo profert Theodorit. Dial. 2. *Fragmentum* vero ejusdem longiusculum de Christo lancea transfosso, autor catenæ in Johannem p. 443. aliud acta concilii Ephesini, part. 1. cap. 4. alia in libro de duabus Christi naturis citat Gelasius. Confer Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 40. num. 58. p. 116.

* Dialog. p. 49.

401. Socrat. l. 6. c. 11. Soz. l. 8. c. 10. Pallad. Dialog. passim. SEVERIANUS, natione Syrus, Gabalorum in Syria episcopus, claruit circa annum 401. Vir in scripturis admodum eruditus, & eloquentiæ causa celeberrimus. Famæ igitur ac divitiarum ab Antiocho Constantinopoli comparatarum æmulus. Postquam se in dicendo diu exercitasset, & orationes plurimas elucubrasset, Constantinopolim venit, ubi Chrysostomum benevolentem nactus, ac sæpe in ecclesia concionatus, magnam sui admirationem excitavit; tantumque honoris & autoritatis adeptus est, ut imperatori, & Augustæ familiaris fieret. Chrysostomo vero præ aliis charus fuit, qui Ephesum proficiscens, ecclesiæ suæ curam illi delegavit. Fidem sibi commissam male præstitit Severianus, ac auditorum studium, Johanni ablatum, totum sui juris facere annisus est. Æmulatione igitur motus Johannes Constantinopolim propere rediit, falsisque Serapionis Diaconi Severianum hæreseos accusantis criminationibus instigatus, illum urbe ejecit: qui tamen ab Eudoxia Augusta mox revocatus, Johanni, nullum non lapidem in id movente imperatrice, specie saltem reconciliatus est. Ulcus vero statim recruduit: inita enim cum Theophilo, Antiocho, aliisque conjuratione, Johannis depositionem totis viribus molitus est; quod & effecit. Tumultuante autem plebe, & in Johannis inimicos insurgente, fuga consulere sibi necesse habuit. Exeunte igitur anno 402. ad Antiochiam properans, Porphyrium ejus loci episcopum accepta pecunia ordinavit; a plebe Antiochena scelus id indignata urbe mox fugatus. Quid de eo exinde factum sit, parum liquet. Stylus ei parum felix, jejunus nempe & flaccidus, nec Græci sermonis elegantiam attigit. Nec parum ei obfuit, quod cum Syrus esset, notante Socrate, Græca minus distincte pronuntiabat, & *Syriacum* nescio quid in ejus voce resonabat.

[c] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De creatione Mundi orationes 6. exstant in editione Chrysostomi Saviliana tom. 7. prope finem, & in auctuario Combefis. *Paris.* 1672. Hinc desumuntur fragmenta illa plurima, quæ in catena Græcorum patrum in Genesin a Francisco Zephyro Latine versa & edita, *Colon.* 1572. exhibentur, pag. 2, 3, 4, 16, 17, 18, 24, 37, 41, 46. licet ista postrema videntur potius petita e Severo quam Severiano. Citat hoc opus sub titulo 6. librorum in *Hexaemeron*, & ex quolibet fragmenta plura adducit Cosmas Indicopleustes *Typograph. Christian.* lib. 10. p. 320. & seqq. Alex. Brassicanus, præfatione in Salvianum an. 1530. testatur exstare in bibliotheca Viennensi inter alia Severiani Gabalorum episcopi, in Genesin conciones 14. quas se aliquando editurum pollicitus est.

a Conf *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10. not. 10. ad vit. *Epiphan. Long* Bibl. sacr. p. 904. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34 § 4. vol 9. p. 259. item Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 20. *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Chrysost.* Art. 62. vol. 11. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 52. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. tom. 3. p. 52. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 5. vol. 9. p. 267. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Chrysost.* Art. 62, 63.

Sæc.V. ab an. CCCC. Ex harum numero fuisse sex orationes *de creatione Mundi* dubitari nequit.

In nativitatem Christi oratio, inter Chrysostomi opera edit. Savil. tom. 7. Citatur a Theodorito * sub Severiani nomine.

De Sigillis librorum Oratio.

De Serpente æneo Mosis oratio. Utraque habetur inter Chrysostomi opera. Verum Severiani esse patet ex Theodorito *, & Damasceno †, qui utramque sub Severiani nomine allegant.

Sermo de pace in ecclesia CP. habitus, cum a B. Chrysostomo susceptus est. Exstat Lat. inter opera Chrysostomi.

De morte Innocentum oratio, quæ inter alias patrum homilias ab Alcuino collectas Latine legitur, & inter Chrysologi sermones num. 152.

De Cruce homilia, a Fr. Combefisio cum aliis quibusdam Chrysostomi edita, *Par.* 1656.

SCRIPTA, QUÆ NON EXTANT.

Sermonum volumen. Sermonem ejus 58um citat Oecumenius comment. in 1. ad Cor.

Expositio in epistolam ad Galatas, quam se legisse ait Gennadius *: fragmentum ejus exhibet Oecumenius in Comment. in hanc epistolam.

De Baptismo, & Epiphaniæ solemnitate libellus.

Expositiones in epistolam ad Romanos, primam ad Corinthios, & secundam ad Thessalonicenses, Sever. cujusdam citantur in Oecumenii catena in dictas epistolas. Verum an eo nomine designetur Severus an Severianus, incertum est.

In catena Fr. Zephyri *in Pentateuchum* (edit. *Colon.* 1572.) citatur Sever. *in Genesin* p. 59. *in Exodum* p. 143. *in Numeros* p. 183, 188, 204, 207. *in Deuteronomium* p. 212, 215. par hic ac in præcedente articulo manet scrupulus.

Expositio in Job, cujus fragmenta plurima conservavit catena in Job a Paulo Comitolo Latine conversa.

Anastasius Sinaita ὁδηγῷ cap. 16. citat fragmentum Severiani Gabalensis in illud Coloss. 1. *Quoniam in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.*

Contra Novatum liber, cujus fragmentum exstat apud Gelasium lib. de duabus Christi naturis.

De Cruce orationes plures: quarta citatur a Damasceno Orat. 3. de Imag. Sermonem Severi Gabalensis εἰς τὰ ἐγκαίνια τ͂ τιμίου σταυρῦ citat ex eoque locum profert Hieremias patriarcha CP. responso 2do ad Tubingenses p. 253. Severianum etiam scripsisse *contra Judæos* diserte affirmat Cosmas Indicoph. *Topogr. Christian.* lib. 7. p. 292.

Porro fragmenta nonnulla Severiani videre est apud Gelasium lib. de duab. in Christo natur. Concil. Ephesin. part. 1. Turrian. de Eucharist. lib. 1. c. 19. quæ unde desumpta sint, incertum est. Sæc.V. ab an. CCCC.

* Dialog. 2.
* Dial. 1. 3.
† De Imag. Orat. 2.
* De Script. c. 21.

401. * PALLADIUS, gente Galata, natus anno 368. viginti annos natus in exteras regiones peregrinari cœpit; ac Alexandriam delatus, Isidori presbyteri curæ se commisit, vitæ monasticæ disciplina instituendum. Isidorus id officii delegavit Dorotheo, Ascetæ celeberrimo Thebano; sub cujus regimine triennium exegit Palladius. Anno 391. in Nitriam montem secessit; ibique apud Archimandritas, Arsacium, Putabastum, &c. integrum annum asceticis exercitiis, & monachis illustrioribus invisendis dedit: & Evagrium Ponticum præceptorem nactus est; a quo Origenismi amorem hausit, eo nomine ab Epiphanio & Hieronymo acriter non uno in loco correptus. Tandem tentationibus quibusdam lascivis divexatus, clam Evagrio magistro in Scetes solitudinem se subduxit; & apud S. Pachonem aliquamdiu delituit. Mox in Thebaidis deserta profectus est, Johannem Abbatem invisurus, qui episcopatum & afflictiones multas ei olim adfuturas prædixit. Hujusmodi fere itinera crebro conficiens Palladius, totam Ægypti regionem peragravit; donec splenis & stomachi morbis laborans, Alexandriam a sodalibus mitteretur. Ab Alexandria valetudinis redintegrandæ ergo Palæstinam profectus est; ubi plurimos exegit annos, ex. gr. apud Innocentium abbatem, Oliveti presbyterum, integrum triennium, anno 400, vel 401. a Palæstina Bithyniam veniens, episcopus cujusdam urbis ordinatus est. Hæc de seipso historiæ Lausiacæ autor. Quæ sequuntur, haud ita certum est, an eidem Palladio, sint tribuenda. Anno 400. circiter Palladius, Helenopolitanus episcopus, una cum duobus aliis episcopis missus est a Chrysostomo Ephesum ad Antonini episcopi causam cognoscendam. Anno 404. Chrysostomo (cujus ille partibus constanter adhæsit) in exilium pulso, magistratuum furorem fugiens Romam contendit; & Innocentio papæ, ac episcopis occidentalibus Arcadii Imp. & Johannis inimicorum injusta odia coram exposuit. Mox cum Latinis episcopis Honorii Imp. literas ad Arcadium deferentibus remissus; in exilium longinquum ab Arcadio ablegatus est, in oppido Syene, in vicinia Blemmyum sito, custodiendus: quo militari satellitio abductus est, gravissimis in via injuriis divexatus, ablato famulo, & excussis tabellis. Relicta tandem sede Helenopolitana, Asponæ episcopum factum esse tradit Socrates *. Denique historiæ Lausiacæ

* L. 7. c. 36.

a Conf. Tillemont. Memor. Ecclef. vol. 11. ad vit. Pallad. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 1. vol. 9. p. 1.

autor

Sæc.V. ab an. CCCC. autor opus id conscripsit circa an. 421. annos natus 53. Vitæ autem Chrysostomi scriptor dialogum suum statim post Chrysostomi mortem literis mandavit. Jam vero ad scripta, quæ sub Palladii nomine circumferuntur, perveniamus.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Historia Lausiaca, seu de SS. Patrum vitis ad Lausum Cubiculi præfectum; inde *Lausiaca* dicta. De ea vide plura in Heraclide [b]. Post varias editiones Latinas ex antiqua Rufini versione, Græce primus extulit cum notis Johannes Meursius, *Lugd. Bat.* 1616. 4°. Græco-Lat. cum notis Fronto Ducæus in Auctuario 1624. tom. 2. p. 893. Supplementum, cujus ope Græci textus lacunæ impleri possint, exhibet Cl. Cotelerius Monument. Eccles. Græc. tom. 2. p. 341. qui fragmenta etiam 11. satis ampla in editis exemplaribus desiderata, quibus aut augeatur historia, aut suppleatur Græcus textus, Gr. Lat. cum notis dedit Monument. tom. 3. p. 117, 158. Historiæ hujus codicem MSS. editis duplo auctiorem in instructissima sua bibliotheca habet Cl. Vossius, quem in lucem aliquando proditurum sperare licet.

[c] *Dialogus de vita S. Johannis Chrysostomi inter Palladium episcopum Helenopolitanum, & Theodorum ecclesiæ Romanæ diaconum.* De dialogi hujus autore multa inter eruditos lis est. Palladium fuisse historiæ Lausiacæ autorem communis est scriptorum sententia; quod tamen alii in dubium vocant, alii plane negant. Palmarium negantium argumentum est, quod in dialogo Palladius se tunc primum Romam vidisse fateatur; Palladium vero Helenopolitanum ibi aliquot ante annos commoratum fuisse diserte affirmet. Cui tamen responderi potest, dialogi autorem data opera nomen ac personam suam (quod aliunde etiam patet) dissimulantem, locum priorem operi suo eo fine intexuisse, ut eo melius lateret. Aut hoc dicendum erit, aut necesse est, ut cum Cl. Bigotio statuamus alium fuisse Palladium, qui priori Aspunam translato in sede Helenopolitana successerit; istumque demum esse, qui cum Theodoro dialogum Romæ habuerit. Interim notatu non indignum est historiæ Lausiacæ scriptorem Olympiadi, Chrysostomi Diaconissæ, perquam familiarem, ac Chrysostomi calamitatum participem fuisse; & ob ejusdem causam Romam demum profectum esse: uti ipse testatur [*]. Quid quod non modo Georgius Alexandrinus, & ex eo Photius dialogi conditorem Palladium vocat, non modo dialogi codicis Græci titulus, & indiculus Savilianus hunc episcopum fuisse Helenopolitanum testantur (ut recte notat idem Bigotius) sed & Theodorus Trimithuntis in Cypro episcopus historiæ Lausiacæ & dialogi scriptorem unum eundemque Palladium diserte facit. His mihi addere liceat, exstare in bibliotheca Galei nostri Palladium *de gentibus Indiæ & Bragmanibus*, hoc titulo; Τὰ αὐτοῦ Παλλαδίου περὶ τῶν τῆς Ἰνδίας ἐθνῶν καὶ τῶν Βραχμάνων. hic titulus indicat opus hoc in codice unde descriptus fuerat hic libellus, secutum fuisse aliud ejusdem Palladii opus. His adde, in epistola Bragmanum & Indorum ad Alexandrum hæc haberi verba p. 15. ἀδικεῖ γὰρ ὁ ψευδόμενος ἐν πειθοῖ, ἀδικεῖ δὲ καὶ ὁ πειθόμενος ψευδομένῳ προσέχων πρὶν ἢ τ' ἀληθὲς μάθῃ. Quæ totidem fere apicibus in dialogo Palladii *de vita Chrysostomi* reperiuntur, cap. 4. p. 37. Unde facilis oritur conjectura, unum & eundem fuisse utriusque operis conditorem. Hinc in Cod. Colberteo 973. post Palladii historiam Lausiacam proxime sequitur historia Bragmanum, teste Dufresnio in indice Auct. Græc. p. 31. Verum omnia doctiorum judicio lubens submitto. Primus hunc dialogum Latine transtulit Ambrosius Camaldulensis; cujus versio Eugenio 4. nuncupata seorsim prodiit *Venet.* 1533. 8°. postea cum Chrysostomi operibus *Parisiis*, alibique sæpius recusa: Græce a Frontone Ducæo & Savilio diu quæsitum Florentiæ tandem invenit Emericus Bigotius, & ex vetusto bibliothecæ Mediceæ codice (eodem, ut videtur, quo usus est olim monachus Camaldulensis) descriptum cum versione nova a se adornata in lucem emisit, *Par.* 1680. 4°. Ex eo jam liquido constat Ambrosium interpretem non modo præfationem breviusculam contra codicis MS. fidem versioni suæ assuisse, sed & in dialogi decursu quædam passim de suo adjecisse.

De gentibus Indiæ, & Bracmanibus liber: quem e tenebris eruit [d] & cum versione sua edidit nobilis Anglus, Edoardus Bissæus, *Londini* 1665. 4°. Ægre mihi persuadeo, hunc libellum Palladium nostrum autorem habere. Ex ipso opere nil certi peti potest; nisi quod a Christiano, & florente adhuc Romano imperio, scriptus fuerit. Meminit quidem Mosis cujusdam, Adulenorum episcopi, itineris sui ad Indiæ ingressum comitis: quem suspicari forsan quis possit eundem esse cum Mose, Saracenorum episcopo; qui ab anno 370. claruit: & de quo multa habent Socrates [*] & Sozomenus [†]. Adule enim in confinio Ægypti & Æthio-

[*] Hist. Lauf. c. 144. 43. 121.

[*] L. 4. c. 36.
[†] L. 6. c. 38.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl Gr. l. 5. c. 32. § 2. vol. 9. p. 4. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 66. *Oudin.* tom. 1. p. 908. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Palladii* Art. 9. seq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 16. vol. 9. p. 29. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 25. §. 2. vol. 7. p. 555. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 11. §. 6. vol. 1. p. 441.

Sæc.V. ab an. CCCC. piæ sita est: ubi loci tunc temporis habitasse Saracenos testatur Sozomenus loc. cit. Verum de hac re nihil statuo: judicent eruditi.

Tractatum anonymum scriptoris cujusdam Latini *de Bracmannis*, hactenus ineditum, ad calcem dicti libelli dedit idem Bissæus.

401. [a] HERACLIDES, gente Cyprius, monasticum vivendi genus in Scetensi solitudine sectatus est, Evagrio Pontico præceptore usus. Tandem Constantinopolim delatus, anno 398. saltem ineunte sequenti, diaconus a Chrysostomo ordinatus est. Archidiaconum vocat Nicephorus *. Anno 402. ineunte, sedi Ephesinæ a Chrysostomo præfectus est; & in synodo 70. episcoporum ordinatus. Anno sequente, in Theophili synodo ad Quercum habita Origenismi accusatur una cum Palladio episcopo Helenopolitano, exhibitis adversus utrumque capitulis. Absentem judicari Heraclidem voluerunt Theophilus, ejusque asseclæ; eum insuper injuriæ & crudelitatis reum facientes. Verum reverso mox ab exilio Johanne, & Theophilo a civibus CP. fugato, evanuit ista tempestas. Tandem tamen Johanne secunda vice in exilium misso, parem & ipse Heraclides fortunam subiit; Anno enim 404. sede sua depositus, in carcerem Nicomediæ conjectus est: ubi quadriennium tunc exegerat, cum Palladius dialogum suum scripsit. Quid illi exinde evenerit, non constat. Vir erat, teste Palladio, sæcularibus disciplinis optime institutus, & divinatum scripturarum admodum peritus.

Socrat. l. 6. c. 12. Soz. l. 8. c. 6 Pallad. in Dial.

* L. 13. c. 9.

Scripsit librum, *Paradisum dictum*, *seu de vitis SS. Patrum*. Iste titulus in nonnullis codicibus historiæ Lausiacæ præfigitur: ac nominatim prima historiæ hujusce editio a Frabro Stapulensi, *Paris.* 1504. adornata, Palladii nomen non præfert, sed titulum habet, Heraclidis *Paradisus*. Adde, quod præfatio gemina historiæ Lausiacæ præfigatur: quarum primam Heraclidis esse nullus fere dubitat. Suspicatur igitur Cl. Vossius *, (cujus sententiam & nos amplectimur) historiam Lausiacam ex duobus conflatam esse libris, Palladii uno, altero Heraclidis. Unde factum est, ut in codicibus MSS. modo hujus, modo illius nomen præferat.

* De Hist. Græc. l. 2. c. 19

Johannes Meursius in præfatione ad historiam Lausiacam a se editam, apud se exstitisse docet Heraclidis librum alium, ita inscriptum, Διήγησις περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον διαλαμψάντων ἁγίων πατέρων· quem ex bibliotheca Palatina ille exscripserat. Forsan aut ἀποσπασμάτιον, aut *Compendium quoddam historiæ Lausiacæ* opus istud fuerit: saltem separatus, & nondum cum Palladii opere permixtus Heraclidis libet: immo, quod postea comperi, ipsus est Heraclidis *Paradisus*: qui, teste Cotelerio *, bis in bibliotheca regis Galliæ, ac toties in Colbertina, Græce MS. sub aliis nominibus habetur, in primo Cod. ἡ κατ' Αἴγυπτον τῶν Μοναχῶν Ἱστορία dictus, in secundo, ἡ κατ' Αἴγυπτον Ἱστορία, ἣν καὶ παράδεισον ἄλλοι ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζει, in tertio Παράδεισος, in quarto Ἱστορία εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων πατέρων τῶν Αἰγυπτίων, συγγραφεῖσα παρὰ Ἱερωνύμου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ ἀπὸ Δαλματίας. Codicum istorum inspectio nostram ac Vossii conjecturam non confirmat solum sed & demonstrat. Longe maxima enim libri pars historiæ Lausiacæ permixta legitur. Reliquam una cum præfatione totius operis Gr. Lat. cum notis edidit Cl. Cotelerius Monument. Eccl. Gr. tom. 3. p. 171.

Sæc V. ab an CCCC.

* Not in t. 3. Monumen. p. 566.

[b] CHROMATIUS, patria, ut volunt nonnulli, Romanus, episcopus Aquileiensis, claruit anno 401. Circa id enim tempus, ab Anastasio papa Rufini (qui Aquileiæ tunc egit) a se damnati admonitus, convocata episcoporum suorum synodo, Origenis libros & ipse damnavit: Rufinum vero adeo non damnavit, ut ad ecclesiæ communionem recipere non vereretur. Quinetiam nimia Hieronymi iracundia subinfensus, eum per literas admonuit, ut Rufinum mordacibus scriptis impetere cessaret, & tantopere vexatæ inter illos controversiæ tandem silentio finem imponeret. Chrysostomi causam in Occidente strenue tutabatur: quo nomine amplum ab eo elogium, & multas grates consecutus est: quæ videre est in Epist. Chrysost. 155. Et erat quidem tantæ famæ, ut inter omnes occidentales episcopos summam laudem nomenque meruit. Unde *Episcopum sui temporis doctissimum & sanctissimum* vocat Hieronymus *. Obiisse videtur circa an. 410. Exstant ab eo scripta, *Homiliæ & tractatus aliquot de octo beatitudinibus, & in reliquum cap. 5. ac partem 6. S. Matthæi*, edita, *Basil.* 1528. cum Symmachi apologetico, *Lovan.* 1646. in Micropresbytico *Basil.* 1551. in Biblioth. Patr. tom. 5. p. 976. & in Orthodoxogr. p. 1191. Inter plures alias, quas scripsit, epistolas, una erat ad Honorium Imp. de causa Chrysostomi. Hanc una cum suis literis se ad Arcadium Imp. misisse testatur ipse Honorius, apud Palladium cap. 3. p. 30. De commonitoria ad Hieronymum epistola supra diximus. Utraque interiit. Exstat inter 401.

* Præf. in Paralip.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. not. 7. ad vit. *Palladii.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 9. vol. 9. p 16. *b* Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 558. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1054. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Chromatii.* *Long.* Bibl. sacr. p. 675.

Hie-

Sæc.V. ab an. CCCC. Hieronymi opera *epistola ad Hieronymum* sub Chromatii & Heliodori nomine *de nativitate B. Mariæ*; & *altera ad eundem* sub eorundem nomine. Utramque vero supposititiam esse omnes agnoscunt.

402. [a]INNOCENTIUS, natione Italus, patria Albanus, incunte anno 402. episcopus Romanus factus est. Episcopatu suscepto, ingentes cum orientalibus episcopis lites de S. Johannis Chrysostomi causa agitare cœpit: cujus ille partes strenue tutatus fuerat: vivum autoritate sua & consolatoriis epistolis, quantum potuit, confirmavit: mortuum vero eximio honore ac reverentia, prosecutus est: quinetiam (si sequioribus vitæ Chrysostomi scriptoribus credendum sit) audita Chrysostomi morte, Arcadium Imp. & Eudoxiam Aug. una cum Attico CP. aliisque Chrysostomi inimicis, anathemate percussit. Verum istam fabulam funditus diruit Cl. Savilius in tractatu a nobis ad superioris sæculi calcem edito. Utut sit: Innocentius certe Chrysostomi defuncti causam minime deseruit; sed cum orientalibus episcopis communionem inire præfracte rennit, donec Chrysostomi nomen in Diptycha sacra postliminio restitueretur. Anno 409. ab Honorio Imp. ad Alaricum Gothorum regem Romæ exercitum admoturum legatus est, ut ab obsidione ista instituenda barbaros averteret. Successu quidem caruit legatio; res tamen optime cessit Innocentio: qui eo modo urbe subductus Ravennæ substitit, & miseram suæ sedis ruinam e longinquo conspexit. Reliquum vitæ cursum Novatianis & Pelagianis impugnandis impendit; quod quidem fortiter effecit, urbe fugatis prioribus; crebris epistolis, synodis ac decretis damnatis postremis. Permisisse Innocentium, ut imminente jam Romæ Alarico Gentiles priscos ritus & sacrificia clam peragerent, conficta est a Zosimo * calumnia. Zosimo, scriptori Ethnico, opponi possunt Socrates * & Sozomenus †, qui Romæ obsidionem, & Ethnicorum molitiones narrantes, rem plane tacent, id nequaquam facturi, si crimen ejusmodi admisisset Innocentius, quem sectæ Novatianæ odium ipsis invisum reddiderat. Obiit (non anno 417. die 5. Cal. Augusti, quod vulgo creditur) sed exeunte anno præcedente, die 21. Decemb. ut contendit Papebrochius.

* Lib. 5.
* L. 9. c. 7.
† L. 7. c. 9

[b]SCRIPTA.

Epistolæ 34. ex quibus 23. priores Magdeburgenses, Tilemannus, Osiander, Fulco, aliique spurias esse contendunt, desumptis argumentis a stylı barbarie, ab ineptis scripturæ accommodationibus, ab erroribus fidei multis, ab erratis chronologicis, & a memoratis ritibus ecclesiasticis, qui nondum in ecclesia obtinuerant. Eandem & tribus sequentibus epistolis censuram apposuit Erasmus. Certe plures ejus epistolas ex notis chronologicis suppositionis multum suspectas esse ipse Papebrochius * ingenue fatetur.

* Carol Roman. Pont. p 71.

Epistolæ 28. 29. viz. ad S. Johannem, & ad clerum CP. Græce & Latine habentur, ex Nicephoro desumptæ: [c]tertia etiam, num. 30. ad Arcadium Imp. & Georgio Alex. spuria, de qua plura vide apud Savilium tractatu citato.

POLYBIUS, Epiphanii discipulus, & individuus itinerum comes, ejusque ut credi par est, diaconus. Illum enim Romam ab Honorio accitum, ut gravi morbo laborantem sororem sanaret, comitatus est; atque anno 402. Constantinopolim profecto adhæsit: eidem inter navigandum morienti adfuit, & extrema mandata excepit. Polybio enim obiturus Epiphanius jussit, ut quamprimum appelleret Cyprum, conscensa nave superiorem Thebaidem peteret. Paruit iste, ac postquam Epiphanii corpus in ecclesiam Constantiensem intulisset, & septiduum prope reliquias commoratus esset; ante supremum Epiphanio munus persolutum Thebaidem contendit; ibique integrum annum degit: quo exacto, ab Heracleone, Ægypti præside, anno 403. saltem ineunte proximo, Rhinocururorum episcopus factus est. Plura de eo non liquent. [d]Scripsit *Epiphanii gesta, posteriorem vitæ partem, atque obitum complexa: & epistolam ad Sabinum Epiphanii successorem*, qua Epiphanii exequias ab eo sibi descriptas mitti rogat. Descriptio ista Latine exstat ad calcem Polybii. 402.

Priorem Epiphanii vitæ partem scripsit Johannes; & ipse etiam Epiphanii discipulus ac comes. Exstat utriusque opus, plurimis fabulis refertum, Lat. apud Surium Maii 12. Gr. Lat. inter opera Epiphanii editionis Petavianæ tom. 2.

MACARIUS, Magnetum in Asia proprie dicta episcopus; claruit an. 403. interfuit synodo *ad Quercum* a Theophilo Alexandrino adv. Chrysostomum aliosque eodem anno habitæ; qua accusati erant Chrysostomus, Palladius & Heraclides episcopus Ephesinus: Heraclidem oppugnavit Maca- 403.

* V. Act Syn. apud Phot. cod. 59 p. 53.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit *Innocent* vol. 10. [b] Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 3. p. 67. seq *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 90. *Petri Coustant*. Epist. Roman. Pontif. p. 739, 919. [c] Conf. Append. ad *Petri Coustant*. Epist. Roman. Pontif. p 105, 109. [d] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 10. not. 1. ad vit. *Epiphan*. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 1. vol. 7 p. 415.

rius noster, eique vitio vertebat, quod Origenista esset, & Cæsareæ Palestinæ, in furto deprehensus; quodque ipsum Epiphanius ad communionem recipere recusavit; quodque his non obstantibus, Ephesiorum episcopus fuisset constitutus: & licet a synodi Patribus depositionis sententiam in eum impetrare non potuit, in carcerem, tamen Nicomediæ detrusus est, ibique per quadriennium male habitus. [a] Scripsit Macarius opus, cui *Apocritica* nomen dedit, seu dialogos cum Græco sive Ethnico; quorum plura fragmenta hodie supersunt: composuit item Commentarium in Genesin, ex quo fragmenta in MSS. Codd. Cardinalis Ottoboni reperiuntur. Plura de Macario ejusque scriptis, & quænam ex iis fragmenta hodie exstant, te docebit Anselmus Bandurius Benedict. Confer Bandurii conspectum editionis operum S. Nicephori *Parif.* 1705. 8°.

404. [b] CONSTANTINUS sive CONSTANTIUS (eundem enim esse admodum fit verisimile) episcopo Antiocheno primum ab epistolis, factus deinde lector & diaconus, postea presbyter Antiochenus, claruit anno 404. Cum summa apud Antiochenos gratia floreret, post mortem Flaviani, ut ei in episcopatu succederet, omnium votis expetitus est. Sed præveniens illum Porphyrius, homo pessimus, & qui sedi Antiochenæ inhiabat, impetratis ab imperatore Arcadio literis, curavit, ut in Oasin tanquam populi perturbator relegaretur. Qui statim, ubi hoc rescivit, amicorum ope, in Cyprum aufugiens, salvus evasit. Pluribus hæc refert Palladius de Vit. Chrysost. pag. 144, 145. qui diserte ipsum *Constantium* vocat. Sed quam sæpiuscule variant nomina in codicibus MSS. præsertim cum levi unius literulæ additione fit, nemo nescit. Exstant ad nostrum binæ Chrysostomi epistolæ, ex itinere dum Cucusum abduceretur, scriptæ, quibus mirifice ipsum commendat, nempe Epist. 221, 225. In editis quidem utrobique habetur *Constantii* nomen. Verum in pluribus codicibus, fatente Savilio, legitur Κωνςαντίῳ non Κωνςαντίῳ. Vir erat, si quis alius, perspicax, acer ad intelligendum, severioris vitæ cultor, mitis, misericors, longanimis, liberalis, cunctisque virtutibus expolitus. Post mortem Chrysostomi, explanationem ejus in epistolam ad Hebræos, 34. homiliis comprehensam, a se collectam, digestam, & ordinatam, edidit. Liquet id ex nota, quæ codicibns, tam impressis, quam MSS. præfigi solet. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνςαντινουπόλεως τοῦ Χρυσοςόμου, ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιςολὴν, ἐκτεθεῖσα ἀπὸ σημείων, μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, παρὰ Κωνςαντίνου πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας. Ubi hæc verba, ἐκτεθεῖσα ἀπὸ σημείων, vel cum Fr. Ducæo reddenda sunt, *ex annotationibus & commentariis ipsius*, vel rectius forsan, *ex enarrationibus*, quas per notas & signa, pro ea quæ tunc vigebat ταχυγραφίας arte, ex ipsius Chrysostomi ore exceperat Constantinus, *edita*. Et ita quidem intelligenda monet illustrissimus Savilius [*]; ἀπὸ σημείων, inquit, *hoc est, ut opinor, notis quibusdam & scribendi compendiis, quibus verba concionantis Chrysostomi subsecutus est, hasce post ipsius mortem, edidit sermones*. Et cum editor noster presbyter fuit Antiochenus, non male forsan conjici potest, homilias hasce a Johanne adhuc Presbytero, Antiochiæ habitas fuisse. An aliis scriptis de republica Christiana meruerit Constantinus noster, non comperi. Interim non dissimulabo, haberi inter Chrysostomianas, epistolas duas, Cucuso in Armenia scriptas; nempe 237, 238. hoc titulo, Κωνςαντίῳ πρεσβυτέρῳ (legendum suaderem, Κωνςαντίου πρεσβυτέρου) πρὸς τὴν μητέρα, & τὸ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Hæc sic accipit Fr. Ducæus, acsi Chrysostomus has epistolas Constantio dictaverit, sive ejusdem nomine miserit. Sed repugnat ipse epistolarum tenor, & ipsius Constantii esse clarissime demonstrat. Et alius quidem a nostro videtur hic Constantius, qui relicta matre, domoque sua, Cucusum, ad Chrysostomum festinavit, ut exilii & ærumnarum ejus comes, particepsque esset. Noster vero, sive Constantinus, sive Constantius, post Porphyrii ad sedem Antiochenam ordinationem, in Cyprum profugere necesse habuit.

[*] Præf. nor. ad Heb. t. 8. p. 111.

[c] AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS, V. C. gente Hispanus, domo Tarraconensis, aliis Cæsaraugustanus, natus est, consule Salia, anno 348. Juvenis adhuc eloquentiæ forensi operam dedit, ac causas satis inique egit, vitiis fræna laxavit: miles etiam Palatinus factus, castra secutus est. Vita tandem in melius commutata, bonis literis, præcipue versibus pangendis incubuit. Claruit anno 405. quo præfationem Καθημερινῶν scripsit, & ad alia scribendum sese accinxit. Plurima poemata vario metrorum genere, stylo satis eleganti ac venusto, licet in iis sunt quæ linguæ Romanæ castitas vix ferat, condidit: quæ hodie exstant. 405.

Psychomachia, sive pugna vitiorum & virtutum.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §.12. vol. 5. p. 276. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 11. ad vit. *Constant.* [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 4. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 696. & vol. 3. p. 291. seq. *Clericus* ad vit. *Prudent.* *Tillemont.* Memor. Eccles. ad vit. *Prudent.* vol. 10.

Cathe-

Sæc. V. ab an. CCCC. *Cathemerinon*, five *hymni omnibus diurnis actionibus convenientes*.

Περὶ στεφάνων liber.

Apotheosis, five *de Divinitate*.

Hamartigenia, five *de Origine peccatorum*. *Peroratio*, five *oratio ad Deum* libelli istius calci apposita, spuria videtur. Contradicit enim odæ 7. Καθημερ. dicendo, *Non posco beata in regione domum*, &c. Dictum impium, & Prudentio indignum.

Contra Symmachum ac veterem Deorum Gentilium cultum libri 2. Hos libros commentariis eruditis explicatos seorsim evulgavit Isaacus Grangeus, Vindocinensis, *Parif.* 1614. 8°.

[a] Διττοχαίον, five *Enchiridium Vet. & Nov. Testamenti*, quod sub Amœni cujusdam, obscuri admodum poetæ, nomine edidit Fabricius, *Basil.* 1564. 4°. & eidem ascriptum habetur, una cum acrostichide quadam ad Leontium, Burdegalensem episcopum, in appendice Bigneana, *Parif.* 1624. p. 702. Verum præter Gennadium*, qui Prudentio diserte ascribit, multis id eidem asserit Gifelinus in notis suis ad Prudentium. Periit commentarius, quem, more Græcorum, scripsit in Hexaemeron, de fabrica mundi usque ad conditionem & prævaricationem primi hominis; cujus meminit Gennadius*.

* De Script. c. 13.

[b] Prudentii opera prodierunt primum cura Aldi Manutii, *Venet.* 1501. deinde inter poetas Christianos *Lugduni* 1603. *Antverp.* 1540. 1564. cum notis Pulmanini & Gifelini in appendice Bigneana pag. 461. & in Bibliotheca Patr. tom. 5. p. 990. Omnium vero commentariis ornata, cura Jo. Weitzii, *Hanov.* 1613. 8°. quæ priores editiones longe superat. Cum notis doctissimis Nic. Heinsii *Amstel.* 1667. 12°. & cum notis criticis & paraphrasi Steph. Chamillardi in usum Delphini *Parif.* 1687. 4°. [c]

405. [d] PELAGIUS, natione aliis Gallo-Brito, aliis Scotus sive Hibernus, revera Britannus, ex citeriore Britannia, quam hodie Cambriam, five Walliam dicimus: patrio nomine *Morgan*, seu *Marigena* dictus; unde & Pelagii nomen ei adhæsit. Monachum fuisse facile concedimus; collegii vero Bannochorensis fuisse abbatem, & duo millia monachorum sub regimine suo habuisse, & exinde postea a suis in exilium pulsum; denique Academiæ Cantabrigiensis fuisse alumnum; nuda videntur Ranulphi Cestrensis, Johannis Tinmuthensis, Nicolai Cantilupi, Caii, Balei, aliorumque somnia. Exeunte fæculo quarto, saltem ineunte quinto, Romam, ut videtur, se contulit: ubi Melaniæ & Rufinæ familiaris factus, & ab iis propinata Origenis dogmata pleno ore hauriens, atque in pejus augens, hæresin novam condidit, quam circa, vel potius paulo ante an. 405. in vulgus disseminare cœpit; ea tamen usus fraude, ut catholicam præ se ferret speciem; quamque reipsa docuit, verbis negavit, hæresin. Et certe hæresi disseminata circa hoc tempus famosum fuisse vel exinde patet, quod Chrysostomus * Arabissi in Armenia exul agens, data ad Olympiadem epistola, Pelagii lapsum vehementer deploret. Anno 408. vel sequenti, Gothis Italiam devastantibus, Roma egressus cum Cœlestio discipulo, in Siciliam se recepit: ubi biennio vel triennio commoratus, anno 411. in Africam transmeavit, ac Hipponem appulit. Anno sequenti, in collatione Catholicos inter ac Donatistas Carthagine habita illum præsentem se vidisse testatur Augustinus*. Exinde citatim properans, Ægyptum profectus est, monasteria ibi sita invisurus. Ex Ægypto Palæstinam petiit; ubi anno 415. veteratoriis artibus apud Johannem episcopum Hierosolymitanum, frustra eum accusante Orosio, gratiam inivit; & synodi Diospolitanæ patribus fucum fecit. Objecta enim sibi ab Orosio hæreseos capita partim negando, partim emolliendo, synodi censuram evasit, & Catholica communione dignus est pronunciatus. Anno sequenti a conciliis Carthaginensi & Milevitano, uti & ab Innocentio papa hæreseos damnatus est. Eandem ei anno 418. notam inusserunt Zosimus papa, & concilii Africani patres. Quinetiam exstat Honorii Imp. rescriptum ad præfectum urbis eodem anno datum, quo Pelagium, Cœlestium, eorumque sectatores Roma expelli jubet. Eodem circiter tempore Theodotus episcopus Antiochenus, habita in Oriente synodo, Pelagium diu tergiversatum ac varias nectentem tricas, episcoporum judicio Hierosolymis accitum sistit, ac hæreseos manifeste convictum damnari curat. Quid illi exinde factum sit; ubi loci degerit; quando, vel quo mortis genere extinctus sit, minime constat. Vir erat miro ingenii acumine, & meliorum literarum scientia præditus; vitæ insuper sanctimonia, & illibata morum integritate conspicuus. His præcipue machinis, doctrinæ sc. fama, & pietatis specie, tot tantosque dogmatum suorum discipulos sibi contraxit: neve quid fraudibus suis deesset, errores suos, quoties eo nomine reus ageretur, nunquam non dissimulavit: saltem se non propriam, sed aliorum senten-

Sæc. V. ab an. CCCC.

* Ep. 16. ad Olymp.

* De gest. Palæst. c. 22.

Mar. Mercator Commonit. c. 1.

[a] Conf. *Long.* Bibl. facr. p. 914. [b] Conf *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. l. 4. c. 2. p. 295. feq. item de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 14. p. 251. feq. [c] Prudentium denuo edidit *Christoph. Cellarius* Hal. Sax. 1703. 8vo. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 915. *Christi* Hist. Pelag. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 212. feq.

Sæc. V. ab an. CCCC. tiam in medium proferre præ se tulit. Hæresin illius quod attinet, summa huc fere redit: peccatum originale funditus sustulit, docens Adami peccatum soboli ejus non imputari: unumquemque e contra in eadem, qua Adam creatus est, voluntatis perfectione nasci: mortem temporalem nos subire non ob Adami lapsum, sed ex naturæ necessitate: baptismum denique originalis peccati remedium non esse. De gratia nec idem semper sensit, nec dixit. Primitus omnia naturæ tribuebat. Postea a Catholicis convictus, mutato nomine, sententiam tamen non mutavit. Per gratiam enim potentiam naturæ a Deo creatæ, sc. rationalem voluntatem, intellexit. Gratiam Christi nihil aliud esse voluit, quam doctrinam ejus & exemplum: omniaque virtutis officia, ipsa etiam pœnitentiæ & ad Deum conversionis primordia, a nobis sine particulari auxilio divino impleri posse; adeo ut si gratia divina admittenda sit, inter utilia solummodo, non autem necessaria numerandam esse. Liberum arbitrium eo usque ampliavit, ut hominem sine peccato vivere posse, totique Dei legi ad amussim satisfacere censeret. Homines, plerosque saltem, non gratiæ divinæ beneficio, sed propter operum suorum merita justificari, & ad vitam æternam prædestinari contendit. Juramentum denique omnino illicitum esse docuit; & divitibus æternæ salutis spem ademit. Scripta ejus sequuntur.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Expositionum in epistolas Paulinas libri 14. ante captam a Gothis Romam scripti, quorum meminerunt Augustinus non uno in loco, Marius Mercator*, Autor Prædestinati †, & Cassiodorus ‡. Eosdem esse, qui sub Hieronymi nomine feruntur, & inter illius opera exstant, sentiunt Vossius, & ex eruditis quamplurimi. Aliam amplexus est sententiam, quam in Biblioth Theol. MS. pluribus persequitur Cl. Usserius. Verba ejus subnectere forsan non erit inutile. Sic igitur ille pag. 574. "Breviorum in Paulinas "epistolas annotationum tres diversi codi- "ces Cassiodori temporibus ferebantur; "tres item nostris. De prioribus vide Cas- "siodor. Divin. Lect. cap. 8. Similiter & "nostris temporibus (præter Haymonem, "& recentiores) tres antiquioris notæ fe- "runtur codices, nominibus Hieronymi, Pri- "masii, & Sedulii. Qui Hieronymi nomine "hodie circumfertur, codex Pelagii hære- "tici a nonnullis esse creditur; & ab aliis "idem cum eo, qui Gelasii olim nomine fere- "batur, & a Cassiodoro primo loco comme- "moratur. Ego potius illum a Cassiodoro "commemoratum Pelagii fuisse existimave- "rim; (ipsius enim nomen passim non præ- "tulisse ex illa Augustini citatione cap. 16. "de Gest. contra Pelag. colligitur; in qua "illud DICUNTUR observandum) hunc ve- "ro quem nos habemus, ex Pelagii, Hiero- "nymi, & Primasii explicationibus a poste- "riore aliquo compaginatum esse, adeo "nullo cum judicio, ut contraria dogmata "(Pelagiana ex hæretico, & orthodoxa ex "Hieronymo & Primasio hausta) passim a se "commista fuisse non animadverterit. Hinc "in Epist. ad Rom. cap. 11. Fidem boni- "tate Dei conferri legimus; atque alibi sæ- "pissime (nullibi certe apud quenquam "veterum sæpius) libera Dei gratia & sola "fide nos justificari. Quæ cum a Pelagiana "doctrina maxime abhorreant, argumento "sunt eos falli, qui integrum opus Pelagio "tribuendum existimant. Id quod etiam "tria loca ex Pelagii commentariis adducta "ab Augustino lib. 3. de Peccat. Merit. & "Remiss. cap. 2, 3, 5. plane evincunt: quo- "rum nihil in nostris codicibus habetur. "Quæ enim Vossius * hic loca producit, huc "non facere ipsa locorum ab Augustino ex "Pelagio, non secundum sententiam, sed "secundum ipsa verba, citatorum collatio "manifestum facit. Quibus adde, Pelagii "præfationes & argumenta in epistolas ab "hisce, quos habemus, commentariis plane "abesse. Ex Pelagio nihilominus plura hic "esse intermixta, tum Pelagiana, quæ pas- "sim occurrunt, dogmata, (illudque impri- "mis in Rom. 7. Insaniunt, qui de Adam "per traducem asserunt ad nos venire pec- "catum) tum citationes superius ex Augu- "stino, & de Merit. & Remiss. Pecc. lib. 3. "c. 12. de Gest. contra Pelag. c. 16. & libro "canonum Cottoniano productæ, demon- "strant. Potissimam vero partem ex B. Hie- "ronymi annotationibus brevissimis (a Cas- "siodoro commemoratis) esse compactam, "& nomen illius in antiquissimis Gothicis "exemplaribus præfixum ostendere videtur: "& præfatio ad Heliodorum, de qua tamen "acris illa habetur Erasmi censura. Præ- "fationem addiderat, nescio quis, ad He- "liodorum Hieronymi nomine, vehementer "insulsam & infantem. Walafridus etiam "Strabus in glossa ordinaria Hieronymi no- "mine passim citat, quæ hic habentur: & "semel, ut videtur, ipse Sedulius. Ita enim "apud illum in 1. Cor. 7. legimus: aliter, "ut Hieronymus exponit. Si quis, hoc est, "quisquis homo, super virginem, hoc est, "carnem propriam suam, quid vult ipse

*Common. c. 2. Præfat. subnotat.
† Hæres 88.
‡ Div. Lect. c. 8.
* Hist. Pelag. c. 11.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 119. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5 p. 658. Append. *Augustin.* a *Johanne Phereponi* (*Clerico*) edit. 1703.

"homo,

Sæc. V. ab an. CCCC. "homo, id est, virginitatem an conjugium; "quia liberum arbitrium habet. In quam "sententiam in commentariis hisce ita le"gimus ad hunc locum. Non parentes di"cit virginum filiarum, (neque enim pote"statis illorum esse potest propositum alie"næ continentiæ) sed ununiquemque ha"bere propriæ carnis arbitrium eam incor"ruptam servare. Hactenus Usserius. Aliam prorsus ab Usserio sententiam fovet Garnerius, qui commentarios hosce unico Pelagio deberi, & a Cassiodoro sordibus hæreticis olim repurgatos, omni Pelagianismi labe, prout nunc exstant, immunes esse contendit, Append. ad Dissert. 6. ad part. 1. operum Marii Merc. p. 367.

Epistola ad Demetriadem de Virginitate, quæ incipit, *Si summo ingenio*, anno 413. scripta. Habetur inter opera Hieronymi & Augustini, utrique falso adscripta, illi etiam ante Bedæ ævum, qui annotatiunculis quibusdam fraudem detexit.

[a] *Libellus fidei ad Innocentium papam*, una cum literis missus anno 417. & a Zosimo successore Innocentii receptus eodem anno, & cum literis in Africam directus. Literæ quidem interierunt: libellus exstat tum post Zosimi papæ ad Africanos episcopos epistolam Concil. tom. 2. p. 1563. tum inter opera Hieronymi tom. 4. p. 98. sub titulo explanationis symboli ad Damasum. Hieronymo olim ascriptum fuisse vel hinc patet; quod a Carolo M. & concilii Francofurtensis patribus sub Hieronymi nomine, dempto epilogo, tota intexatur capitulari de non Adorand. Imag. lib. 3. cap. 1. Epistolæ argumentum & fragmenta videre est apud Augustin. lib. de gratia Christi cap. 30, 34, 35, &c. item lib. de Pecc. Orig. cap. 17, 18, 19.

SCRIPTA, QUÆ NON EXSTANT.

De fide Trinitatis libri 3. ante hæresin suam disseminatam scripti: Pelagium de Trinitate recte sensisse patet ex libello fidei ejus.

[b] *Liber ἐκλογῶν, sive honestorum Sermonum de actuali conversatione*: sive *liber Testimoniorum*, in quo ad Cypriani exemplum e SS. scripturis sententiarum capitula collegit. Quæ capitula Pelagio ex hoc libro sint objecta, docet tum Hieronymus Dialog. advers. Pelag. tum Augustinus de Gest. Palæstin. cap. 2, 3, 4, 5, 6. Fragmentum hujus libri habet Orosius in Apologet. *de libero Arbitrio*, p. 716.

Epistolæ ad Viduam duæ; una *consolatoria*, altera *exhortatoria*: bina fragmenta exhibet Hieronymus lib. 3. contra Pelag. totidem Mercator in Commonit. unicum Augustinus lib. de Gest. Palæst. c. 6.

De libero Arbitrio libri 4. circa an. 416. scripti, Hieronymi epistolæ ad Ctesiphontem, & dialogis contra Pelagianos tribus, oppositi. Horum fragmenta passim profert D. Augustinus lib. *de gratia Christi*, cap. 4, 7, 10, 18, 28, 29, 39, 43. lib. *de Pecc. orig.* c. 13. Sæc. V. ab an. CCCC.

De Natura liber, cujus meminit Augustinus *Retractat.* cap. 42. data vero opera refutavit libro *de Natura & Gratia*, ubi plurima operis Pelagiani fragmenta reperire est. Ea in unum collecta dedit Garnerius Append. ad part. 1. operum Mercatoris, pag. 373.

Epistola ad Paulinum, & alia ad Constantium. Utramque memorat Augustinus lib. *de gratia Christi*. Epistolæ ad Augustinum duæ. Defensio fidei suæ ad eundem. Epistola ad presbyterum quendam amicum de rebus Diospolitanis. Singulas hasce quatuor epistolas memorat idem Augustinus lib. de Gest. Palæstin. cap. 26, 30, 32. Plures certe Pelagius conscripsit epistolas quæ interierunt.

Alia quædam Pelagii opuscula recenset Baleus *, a veteribus ne semel quidem memorata, adeoque merito in dubium vocanda. * Cent. 1. c. 38.

VIGILANTIUS, natione (non Gallus, ut habet Gennadius *, sed) Hispanus, patria Caligurritanus, demum ecclesiæ Barcelonensis presbyter; claruit adhuc an. 406. Relicta patria, Italiam petiit, S. Paulinum, quocum Barcelonæ agente amicitiam olim inierat, invisurus: inde Hierosolymam profectus est, Hieronymo per Paulinum literis commendatus. Anno igitur 394. una cum Hieronymo præsens adfuit terræ motui, quo concussa est Hierosolyma. A Palæstina recedens, subinfensior jam factus Hieronymo, in Ægyptum descendit, atque alias regiones peragravit, Hieronymum ubique Origenismi insimulans. Tandem in Galliam delatus dogmata sua propalare cœpit, & Barcelonam, ut videtur, redux, in pace obiit. Damnatum tamen ab Ecclesia Romana fuisse narrat Hieronymus. Hæreses crimina atque ei objecta quod spectat, hujusmodi fere erant: martyrum reliquias cultu aut veneratione nimia afficiendas non esse: & miracula apud eas fieri solita dæmonum præstigias credi posse: non magis cœlibatum quam conjugium clericorum Deo gratum esse; nec velle præcepta Christi, ut quis facultatibus divenditis simul & semel omnia sua pauperibus elargiatur: lucernarum denique in ecclesiis accensarum ritum, & vigilias crebro observari tunc solitas improbanda esse. Has ob causas acrem cum eo litem exercuit Hieronymus; qui eum joco *Dormitantium* vocat, & hæreticorum pessi- 406. * De Script. c. 35.

a Conf. *Walli* Hist. Pædobaptismi Anglice edit. vol. 1. p. 100. b Conf. eundem p. 101.

Sæc.V. ab an. CCCC. mum pronunciat. Utcunque vero exardescat Hieronymus, cettum est, ipsomet etiam fatente, Vigilantium post exortam etiam controvesiam ab episcopo suo communione Catholica non indignum esse habitum. Scripsit, inquit Gennadius, stylo politulo, zelo quidem & amore religionis aliqua; & in his exposuit pravo ingenio *secundam Danielis visionem*. Idem forsan opus innuit
* Epist 75. Hieronymus *, sic Vigilantium insectatus: *Inter cæteras quippe blasphemias, quas ore sacrilego protulisti, ausus es dicere, Montem, de quo abscissus est in Daniele lapis sine manibus, esse Diabolum, & lapidem Christum*, &c. Quicquid autem scripserit, nihil hodie superest.

406. ATTICUS, Sebasteæ in Armenia natus, ab ineunte ætate in monastico vivendi genere a Macedonianis institutus, postea virilem ingressus ætatem ad ecclesiam Catholicam se transtulit. Ecclesiæ Constantinopolitanæ factus presbyter, ex iis erat, qui Chrysostomo insidias struxerunt: demum mortuo Arsacio, post mensem quartum, mense Martio anni 406. Constantinopolis episcopus ordinatur, vivente adhuc Chrysostomo. Ob iniquam Chrysostomi damnationem, ejusque sedem occupatam, quodque ipsius jam mortui nomen in Diptycha restituere recusaret, episcoporum Occidentalium communione exclusus est; nec prius admissus, quam cum post plures annos viri sanctissimi nomen in sacras tabulas retulisset. Obiit anno 427. Vir, præter magnam, quæ in illo fuit, eruditionem, pietate, & prudentia celeberrimus; in rebus agendis summæ dexteritatis, ad struendas atque evitandas insidias solertissimus: moribus blandus, mitis, placidus, & ad pauperes sublevandos paratissimus: in legendis veterum scriptis multum operis & temporis posuit; in concionibus frequens, quæ tamen ejusmodi non fuerunt, ut ab auditoribus vel plausu exciperentur, vel scriptis mandarentur.

Socrat. l. 7. c. 2. Sozom. l. 8. c. 27.

[a] Exstat *Epistola bene longa ad Cyrillum Alexandrinum* de Chrysostomi nomine Diptychis a se restituto, apud Nicephor. Hist. Eccles. lib. 14. cap. 26. *altera etiam breviuscula ad Calliopium ecclesiæ Nicænæ presbyterum*, cum pecuniam in Nicenorum pauperum suppetias transmitteret, apud Socrat. lib. 7. cap. 25. *alia* item *ad Petrum & Aedesium ecclesiæ Alexandrinæ diaconos* de pace ecclesiis reddenda apud Niceph. loc. cit. pag. 493.

Habetur etiam fragmentum alicujus, ut videtur, homiliæ *in natalem Domini*, tettia vice repetitum in concilio Ephesino, Conc. tom. 3. p. 116, 517, 849. Sæc.V. ab an. CCCC.

Aliud ex epistola *ad Eupsychium* habet Theodoritus Dialog. 2. p. 110.

[b] CÆLESTIUS, male a nonnullis *Cælestinus* appellatus, gente, ut volunt *, Scotus, id est, Hibernus, & Solomonis Cornubiæ ducis consanguineus. Verum utrumque incertum est. Id magis certum, quod ex Marii Mercatoris * autoritate constat, eum nobilem natu fuisse, ac raro naturæ vitio a matris utero eunuchum: & in scholasticorum auditorialium classe Romæ constitutum causas non ineleganter egisse. Claruit ab anuo 407. Ab ineunte statim sæculo Pelagium Romæ docentem audivit, & ab eo acceptas pessimæ hæreseos fæces toto pectore imbibit. Anno 408. vel 409. Pelagium in Siciliam, ac deinde anno 411. in Africam, comitatus est: & ab eo in Orientem festinante hic loci relictus, dogmatis Pelagiani virus strenue propagavit; ac plurimorum clericorum gratiam doctrinæ & pietatis fama sibi conciliavit: adeo ut presbyteratus dignitatem postulare non vereretur. Verum anno 412. a Paulino B. Ambrosii diacono apud Aurelium episcopum Carthaginensem hæreseos accusatus est: coactaque synodo, cum Pelagiana dogmata damnare recusaret, communione privatur. Iste confestim ad episcopum Romanum appellans, relicta Africa, Ephesum contendit: ubi veteratoriis artibus presbyteratus dignitatem adeptus est; & exinde, tanquam ex arce, hæresin Pelagianam per Asiam, Rhodum, ac vicinas insulas, longe lateque disseminavit, tanto animi studio, tanto successu usus, ut ab illo Pelagiani etiam *Cælestiani* appellati sint; atque ipse deinceps quasi sectæ princeps eandem in synodis omnibus cum Pelagio sententiam subiret. Anno 416. exeunte, Constantinopolim profectus est, exinde, detecta pravitate, ab Attico patriarcha mox detrusus. Romam igitur anno 417. recta petens, Zosimi papæ gratiam captavit, & obtinuit: adeo ut papa datis ad episcopos Africanos literis eum maximopere collaudaret, & latam ab iis anno 412. sententiam in maturius examen revocari mandaret. Anno autem sequente ab Afris rei veritatem edoctus, habita Romæ Synodo damnavit Cœlestium; quem edicto etiam eodem circiter tempore conscripto, urbe totoque imperio occidentali pelli jussit Honorius Imp. cumque Præfectorum urbis negligentia abusus Cœlestius, in Roma moras adhuc necteret, anno 420. alio rescripto decretum renovavit. Fugatus

407.

* Usser. de Primord. Britan pag. 208, 786 ex Hieron. Hier Com. in Hier. l. 1, 3.
* Commonit. 2.

a Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 4. p. 1. *Tillemont*. Memor Eccles. vol 12 ad vit. *Attici*. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin*. Art. 216. seq. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1 p. 872.

igitur

Sæc.V. ab an. CCCC. igitur Cœlestius in Oriente deinceps delituit, modo apud Theodorum Mopsuestenum commoratus, modo apud Sisinnium & Nestorium, episcopos CP. causam Pelagianam pro virili satagens. Et illum quidem frustra tentavit; hunc vero licet errores ejus palam in ecclesia damnantem, faventiorem sibi expertus est, & ab eo literas ad pontificem deprecatorias meruit. Anno 429. oblato ad Theodosium Imp. a Mario Mercatore contra eum commonitorio, jussu imperatoris urbe CP. extrusus est; & sequente anno a Cœlestino papa in synodo Romana damnatus. Anno 431. oblato ab eodem Mercatore in synodo Ephesina commonitorio, perlectisque Roma missis a Cœlestino contra Pelagianos actis, 275. episcoporum sententia, una cum Juliano, cæterisque sectæ complicibus, Anathemate percussus est. Nulla deinceps illius apud veteres habetur mentio: sive mœrore animi statim contabuerit, sive in perpetuum secessum se subduxerit.

SCRIPTA.

Confessio fidei Zosimo papæ oblata, quæ cum Pelagii *libello Fidei* easdem ut plurimum sententias, eadem quinetiam fere verba, habet communia. Integra exstat inter S. Augustini opera, variis dispersa locis. Pars major eadem est cum Sermone 190. *de Tempore*, resecto procemio: reliquæ partes habentur lib. *de Pecc. Orig.* cap. 5, 6, 23. quia in hoc opusculo infantes peccato originali teneri præfracte negaverat Cœlestius. Divisa membra in unum collegit ac confessionem integram edidit Garnerius in *Appendice* ad part. 1. operum M. Mercatoris p. 313. & *Append.* ad libell. Juliani p. 232. Eadem plane videtur hæc confessio fidei Zosimo oblata cum *libello ad Zosimam papam*, cujus meminit Augustinus.

Epistola ad clericos Romanos suæ partis, anno 418. scripta, quam anonymam in Africa circumlatam Juliani esse male conjecit Augustinus, qui ex ea quamplurima adducit fragmenta lib. 1. *ad Bonifac.* Ea in unum collecta exhibet Garnerius, ibid. pag. 318. & Append. ad Juliani Eclan. *libellum fidei* p. 233.

Ad Parentes epistola, sive libelli 3. *ad virtutem hortatorii*, ab eo, adhuc adolescente, *de Monasterio*, sive *vita monastica* scripti; quos magnopere laudat Gennadius*. *De Script. c. 44.

Definitionum liber, cujus meminit Augustinus init. libri de perfectione justitiæ contra Cœlestium: eum tamen non Cœlestii, sed ex discipulis illius cujusdam fuisse arbitratus est; integer habetur in dicto Augustini libro.

Libellus in Carthaginensi concilio oblatus; Sæc.V. ab an. CCCC. quo tametsi peccatum originale negaret; recte tamen confessus est per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem. Istum memorant concilii Carthaginensis patres epistola ad Innocentium.

Liber contra Peccatum originale ante annum 408. scriptus; cujus meminit autor *Prædestinat.* lib. 1. Hæref. 88.

Porro Augustinus, lib. *de gest. Palæstin.* cap. 13, 14, 17, 18. citat ex libro quodam Cœlestii capitula, 1, 3, 5, 6, 7, 10, 12, 13. ad quæ Pelagius in Diospolitana synodo respondere coactus est.

Denique Lovanienses ei tribuunt epistolas duas, quæ inter Hieronymi opera reperiuntur, unam *de scientia divinæ legis*, alteram *de duobus filiis, frugi & luxurioso*, quæ incipit, *Omnium quidem de Scripturis quæstionum.* Constat quidem a Pelagiano quodam epistolas hasce scriptas esse; verum cur Cœlestio præ aliis tribuantur, nulla Lovaniensibus præsto est ratio. Sunt & qui Pelagii epistolam *ad Demetriadem* ex codicum nonnullorum fide Cœlestio ascribunt.

[a] THEODORUS, genere Syrus, ortu forsan Antiochenus, natalibus illustris: in rhetoricis Libanio sophista, in theologicis Diodoro Tarsensi & Carterio, magistris usus est: quo tempore Johannem Chrysostomum sodalem & condiscipulum habuit; cujus suasu primo quidem monasticum & philosophicum vivendi genus amplexus est; postea vero, cum nondum vicesimum ætatis annum attigerat, Hermiones cujusdam amore ductus, ad vitam sæcularem redit. Scripta tamen duplici parænesi Chrysostomus eum ad priorem vivendi rationem revocavit. Factus deinde est ecclesiæ Antiochenæ presbyter, (eundem enim fuisse Theodorum Mopsuestenum, & Theodorum Antiochenum, cujus toties apud Gennadium, Photium, & in Catenis mentio, extra omne dubium ponit Photius) ac postea Mopsuestiæ in Cilicia episcopus; & aliquamdiu Nestorium & Theodoritum auditores habuit. Claruit anno 407. quin si mortis ejus tempus recte assequar, jam ab anno 392. episcopatum tenuit. Obiisse enim videtur anno 428. postquam ecclesiam Mopsuestenam per 36. annos gubernasset. Varia de illo feruntur judicia, laudatur ab his, culpatur ab illis. Ἀνὴρ, inquit Sozomenus*, καὶ τῶν ἱερῶν βίβλων, καὶ τῆς ἄλλης παιδείας, ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων ἱκανὸς ἐπιστήμων. *Vir tum in sacris literis, tum in reliquis disciplinis Rhetorum & Philosophorum non mediocriter eruditus.* Theodorito*, πάσης μὲν ἐκκλησίας διδάσκαλος, 407.

Hesych Hierosolym. apud Act. Concil. 5. Collat. 5.

* L. 8. c. 7.

* L. 5. c. 40.

a Conf. Oudin. tom. 1. p. 895. Tillemont. Memor. Eccles. vol. 12. ad vit, Theodor.

Sæc. V. ab an. CCCC. κατὰ πάσης τῆς φάλαγγος αἱρετικῆς ἀγωνισάμενος. *Totius ecclesiæ doctor, & qui adversus omnes hæreticorum catervas strenue decertavit.* Subdit ipsum toto vitæ tempore contra phalangem Arii atque Eunomii assidue dimicasse; & Apollinaris turmam latronum more insidiantem profligasse, ovibus autem Christi optimum pabulum præbuisse. Mortuo autem Theodoro, doctrina & scripta ejus ob malesana, quæ fovere videbantur, dogmata, non modo ab Acephalis reprehensa sunt; verum & ipse una cum libris a quinti concilii Patribus damnatus est; quæ res gravissimarum in ecclesia turbarum causa atque seges exstitit. Multis undique conquisitis argumentis enim defendere frategit Vigilius, quæ in constituto istius videre est. [a] Facundus etiam Hermianensis an. 547. fervente adhuc controversia, pro defensione *trium capitulorum* libros 12. aliumque postea contra Mucianum scripsit: in his Theodorum tanquam hominem catholicum omni quo potuit studio defendit, coacervatis pluribus S. patrum testimoniis existimationem ejus fartam tectam tuetur, quædam ipsius dicta excusat, alia emollit, & commodo sensu explicat, quædam ab adversariis truncata, interpolata, vel in alienum plane sensum detorta esse ostendit. Denique iniquum esse, ut qui pro episcopo catholico habitus fit, & in ecclesiæ pace diem obierit, plusquam integro post mortem sæculo, velut hæreticus anathemati subjiceretur. Postremo illud observatu non indignum est, quod tradit Gregorius Magnus *, Sozomeni (pro quo *Theodoreti* legendum esse nomen recte monet Valesius) historiam ecclesiasticam ab ecclesia Romana ideo non recipi, quod Theodorum Mopsuestiæ nimium laudaverit; atque usque ad diem obitus sui magnum ecclesiæ doctorem fuisse perhibuerit.

* L. 6. ep. 31.

[b] SCRIPTA.

Symbolum sive expositio Fidei: exstat Græco-Latine in actione sexta concilii Ephesini, Concil. tom. 3. p. 678. Latine inter Marii Mercatoris opera ex ejusdem versione ante annum 440. facta. Reliqua illius opera interierunt: plurimorum tamen tituli & fragmenta supersunt. Videtur scripsisse *Commentarios* in omnes S. scripturæ libros; ex his quotquot a veteribus vel recentioribus memoratos invenire potuimus, hic sequuntur.

Commentarii in Pentateuchum; quorum fragmenta plurima habentur in Catena Græca in Pentateuchum a Fr. Zephyro Latine versa. Commentarii *in Genesin* tomum primum 7. libros complexum memorat Photius *: in quo historicum ubique ac literalem sensum, missis allegoriis, sectatum esse Theodorum, ac Nestorianæ hæreseos semina passim immiscuisse notat. Fragmenta quindecim inde, ut videtur, desumpta, exstant sub titulo libri *de Creatura* collatione quarta synodi quintæ.

Sæc. V. ab an. CCCC.

* Cod. 38.

Commentarii in Psalmos, quorum fragmenta passim occurrunt in Græca Catena in Psalmos, quam Latine edidit Daniel Barbarus. Ex iis etiam quatuor excerpta reperiuntur Latine in Vigilii constituto Concil. tom. 5. duo in collatione quarta, ac totidem in quinta concilii quinti, tria ad Psalm. 44. habet Facundus Hermianensis, lib. 9. c. 1.

Commentarii in Samuelem, Jobum, Ecclesiasten, & quatuor majores Prophetas; quos apud gentiles suos (uti & plures alios Theodori commentarios) exstare prodit Hebediesu. Sane multa Theodori volumina in Chaldeam linguam versa esse testatur Liberatus *.

* Breviar. c. 10.

Commentarii in 12. minores Prophetas. Tria fragmenta habentur Latine in collatione quarta synodi quintæ. Fragmentum commentarii *in Sophoniam* citat Coccius; unde hauserit, incertum. Id vero certum exstare Græce MS. integrum ejus *Commentarium in 12. Prophetas minores*, qui incipit hoc modo, *Ἑρμηνεία Θεοῦ τῷ προφήτῃ. Εἰς ἔλεγχον τῶν ἀβασανίστως ἐπιβάλλειν ταῖς προφητικαῖς ἐπιχειρούντων φωναῖς*, &c. Desinit in Malachiam his verbis, *ὡς ἂν μὴ μένοντες ἐπὶ τῆς ἀσεβείας φοβερᾶς αὐτοῦ τῆς παρουσίας πειραθῶσιν ἐπὶ ἀφανισμῷ παντελεῖ τῶν μοχθηρῶν γενομένης.* Asservatur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 55. & 223. folia majora complectitur. Habetur etiam MS. in codice bonæ notæ in bibliotheca Car. Grimani Patricii Veneti; iterumque Venetiis in musæo Meletii Typoldi, Philadelphiæ Archiepiscopi. Ubi in prologo ad Oseam citat suum in Psalmos librum; teste qui vidit Bern. Montesalcone Diar. Ital. cap. 3. p. 39, 46. Etiamsi vero in Codd. MSS. *Theodori Antiocheni* nomen habeatur, *Mopsuestenum* tamen designari, extra omne dubium ponit Photius, qui Cod. 38. col. 24. *Theodori Antiocheni* expositionem in Genesin recensens, hunc fuisse Theodorum *Mopsuestiæ* episcopum diserte dicit. Fragmentum ex *Epistola* ad Domnum reperitur in collectione testimoniorum sub nomine Damasceni. Vid. Labb. Conspect. Oper. Damasc. p. 50. num. 3. Exstat etiam apud Cl. Galeum argumentum longum *in Psalmum* 45. in quo breviter percurrit historiam Judæorum

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Isidor. Hispal.* c. 18, 19. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33 §. 1. vol 9 p. 153. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 64. *Long.* Bibl. sacr. p. 985.

a tem-

Sæc.V. ab an. CCCC. a tempore captivitatis usque ad Antiochum, & Oniæ fugam in Ægyptum. Sæpe citatur in Catena MS. in Psalmos; & facile apparet, Theodorum valde diligentem fuisse in conferendis veteribus versionibus & exemplaribus, utilemque valde fuisse ejus operam.

Commentarius in S. Matthæi evangelium. Fragmenta quatuor Latine exstant in Vigilii constituto; quinque in Collat. quarta synodi quintæ: unicum exhibet Facund. Hermianens. lib. 3. c. 4. alia lib. 9. c. 2.

Commentarius in evangelium S. Lucæ. Fragmentum unicum habetur in Catena in Lucam: alterum in constituto Vigilii: tertium in Collat. quarta synodi quintæ Constantinopolitanæ.

Commentarius in S. Johannis evangelium. Fragmenta plurima asservantur in Catena Græca in Johannem; tria in constituto Vigilii; ac quinque in collatione quarta synodi CP. unum apud Facund. Hermianens. lib. 9. c. 3.

Commentarius in acta Apostolorum. Duo fragmenta habet Vigilius in constituto; unicum patres synodi quintæ in collatione quarta.

Commentarii in 14. D. Pauli epistolas, quas omnes a Theodoro fuse explicatas esse auctor est Theodoritus *. Vigilius in constituto fragmenta profert ex commentariis in epistolas *ad Romanos*, (unicum habet Facundus Hermianensis, lib. 3. c. 6.) primam *ad Corinthios*, primam *ad Timotheum*, *ad Hebræos*. Alia in epistolam *ad Hebræos* citantur in Collat. 4. synodi CP.

* Præfat. in Comm. in Ep. S. Pauli.

De incarnatione Domini libri 15. ante an. 390. scripti, de quibus vide Gennadium *, qui refert scripsisse Theodorum adversus Apollinaristas & Eunomianos de incarnatione Domini libros xv. 15. millia versuum continentes, ac si in eodem opere utramque hæresin confutasset. Quod fieri vix potuit. Cum ut recte monet Cl. Sellerus in Not. MS. longe diversa erant Apollinistarum & Eunomianorum dogmata. Certe distincta fuisse hæc opera aperte satis testantur veteres, & loca quæ ex iis citantur. Ex opere *de Incarnatione* contra Apollinarium fragmenta duodecim reperiuntur in collatione 4. synodi CP. Excerpta etiam nonnulla Latine a se versa habet Marius Mercator, Edit. Garner, part. 2. pag. 259. qui, quia in libris istis vera incarnationis ratio non exponitur, sed evertitur, alium iis titulum dedit, viz. *adversus Dominum, & ejus Incarnationem*. Alia exhibet Leontius, lib. *adversus Eutych.* Plura Facundus Herm. passim, viz. ex libri 5. cap. 52. lib. 9. cap. 3. ex libri 6. cap. 54. ibid. c. 3. ex lib. 9. ibid. cap. 5. ex lib. 10. c. 70. ibid. cap. 3. ex lib. 12. ibid. ex lib. 13. libro 3. c. 1. ex lib. 15. lib. 9. c. 3.

* De Script. c. 12.

Contra Eunomium pro S. Basilio libri 25. vel (ut alibi habet Photius) 28. quibus, inquit Photius, Eunomium non tantum externarum disciplinarum, sed & Christianæ theologiæ imperitum esse pluribus ostendit. Ex libro decimo *contra Eunomium* fragmentum habet Fac. Hermionensis lib. 9. c. 3. p. 139.

Contra asserentes, peccare homines natura, non voluntate, libri 5. adversus Occidentales hac labe infectos, teste Photio *. Occidentalium dogmata, quæ oppugnavit Theodorus, exhibet Photius loco dicto: ubi & opiniones Theodori malesanas, ac Pelagianis communes, ibi proditas recenset. Libros hosce contra originalis peccati dogma, & propugnatorem ejus S. Augustinum scriptos esse fidem facit Marius Mercator, qui excerpta illorum plurima Latine a se versa nobis conservavit, Edit. Garner. part. 1. pag. 97, &c. Longe vero probabilius est, Theodorum his libris Hieronymum quam Augustinum oppugnasse. Certe Photius de his ipsis Theodori libris agens Cod. 177. ea tradit, quæ uni fere Hieronymo convenire possunt. Ait igitur primo Theodorum adversarium suum nomine * τοῦ *Aram* indigitasse. Quis vero sub hujus vocabuli involucro lateat, nodus est haud ita facile solvendus. Ab infausta τοῦ ἀρὰ significatione dictum, sed frigida plane conjectura existimat Andr. Schottus Photii interpres. Exscriptoris nimium festinantis errorem esse, ἀράμ pro ἱερων. nominis sc. Hieronymiani abbreviatura reponentis, satis ingeniose conjicit D. Allixius. Sed cum de variantibus hac in parte codicum MSS. lectionibus nihil monuit diligentissimus Hoeschelius, cumque apud me pene certum sit, Theodorum hoc loco adversarium suum ficto nomine traducere voluisse, mihi longe verisimilius videtur, homunculum quendam in aliquo Syriæ angulo latitantem hoc vocabulo denotari. *Aram* enim proprie *Syriam* significat, quod Hieronymo non inepte congruit, qui longe majorem vitæ partem in Syria transegit, iisque in locis omnia pene adversus Pelagianos scripta elucubravit. Id quod aperte satis innuit Theodorus, dum ait, ipsum ex Occidente quidem esse oriundum, in Orientis regionibus tantummodo versatum, & exinde libros de recens ab se excogitata hæresi compositos ad populares suos in patriam transmisisse, quibus multos in suam pertraxerit sententiam, integrasque adeo ecclesias absurdis illis opinionibus imbuerit. Quæ vero de suo, quem vocat

* Cod. 177.

* Conf. *Anig.* Diss. *de Aramo* Script. Anti-Pelagiano Append. ad Diss. de Hæres. p. 466. seq.

Sæc.V. ab an. CCCC. vocat hæretico, addit Theodorus, rem apertissime conficere videntur; ipsum nempe quintum evangelium confinxisse, in Eusebii Palæstini bibliothecis repertum (quod de evangelio secundum Hebræos, Hebraice in bibliotheca Cæsariensi asservato, & ab Hieronymo in Græcum Latinumque sermonem translato, ut ipse nobis autor est *de Script. Eccles.* cap. 2, 3. intelligendum esse, nemo non videt) quod 70. aliorumque Græcorum interpretum versiones rejecerat, nova a se elaborata earum loco substituta: denique quod Hebræorum quorundam abjectæ sortis discipulus fuerat, neque linguæ Hebraicæ a puero assuevisset. Quæ quidem omnia Hieronymo apprime congruunt, Augustino non item. Legas diligenter, erudite lector, quæ isthoc in loco habet Photius, & mecum fateberis, præter Hieronymum haud alium ibi designari posse.

De Persarum Magia, libri 3. Mastubio, Armeno & Chorepiscopo, inscripti. Libro primo nefandum Persarum dogma, quod Zafrades induxit, exposuit & refellit; duobus posterioribus de fidei pia doctrina ab ipso mundi exordio tractavit. Autor hujus operis, inquit Photius *, Theodorus Mopsuestenus esse videtur: quod vero subdit, illum Nestorii hæresin, maxime libro tertio, ἐπικεχτίνου προσαναφωνῶν, intelligendum esse videtur de iisdem dogmatibus, quæ vivente adhuc Theodoro Nestorius clam fovebat, eo autem mortuo palam divulgavit.

* Cod. 81.

Expositio Symboli Niceni: fragmentum habetur in constituto Vigilii; atque aliud in collatione quarta synodi quintæ.

Ad Baptizandos liber; cujus octo fragmenta exhibet collatio quarta synodi quintæ, quædam etiam Latine a se versa Mercator, inter fragmenta ex libris Theodori *de Incarnatione.* Fragmentum breviusculum habet Facundus Hermianensis, lib. 9. cap. 3.

Sermones plurimi: ex secundo *de Miraculis* fragmentum exstat Græce in concilio Lateranensi Concil. tom. 6. p. 318. atque aliud ibidem ex sermone *de Incarnatione.* Bina vero fragmenta sermonis cujusdam Antiochiæ habiti habentur in collatione quinta synodi quintæ.

Epistolæ plures: ex quibus sibi constitisse ait Photius * Theodorum Antiochenum (cujus nomen præferunt pleraque ex supra recensitis operibus) eundem esse ac Theodorum Mopsuestenum: ex epistola ejus secunda *ad Artemenium* presbyterum Alexandrinum fragmentum profert Facundus Hermianensis, lib. 3. c. 5.

* Cod. 177.

Porro, in Vigilii constituto reperiuntur *Fragmenta* 40. nondum recensita, ex Theodori scriptis (quorum tituli non adduntur) desumpta: & in collatione quinta synodi quintæ, 12. alia Theodori *fragmenta* ex Cyrilli contra illum scriptis mutuata locum habent. Codex *Mysticus* dictus, ex cujus libro 13. fragmentum habet Facundus Hermianensis, lib. 3. c. 3. quo Theodorus Paulum Samosatenum diserte damnat, eumque *Angelum Diaboli* vocat.

Denique inter Theodori Abucaræ opuscula, *Disputationes aliquot* habentur; quas codices nonnulli Theodoro Hagiopolitano (viz. Antiocheno) tribuunt.

Stylum ejus sic depingit Photius *. Ἔστι δὲ τὴν μὲν φράσιν οὐ πάνυ λαμπρὸς, ταῖς δὲ διανοίαις καὶ τοῖς ἐπιχειρήμασι λίαν πυκνὸς, καὶ ταῖς γραφικαῖς ἄριστα πλουτῶν μαρτυρίαις. *Est illi phrasis non usquequaque perspicua; sensibus tamen, & argumentis nimium quantum densus, S. scripturæ testimoniis egregie abundat:* & alibi *. Οὐδὲ λαμπρὸς, οὐδὲ λίαν σαφής. Φεύγων δὲ τὸ δυνατὸν αὐτῷ τρόπον τὰς ἀλληγορίας, καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τὴν ἑρμηνείαν ποιούμενος. Ταυτολογεῖ δὲ τὰ πλεῖστα, καὶ ἄχαρίς πως, καὶ ἀηδὴς εἶναι δοκεῖ. *Stylus illi neque illustris, neque valde perspicuus. Fugiens vero, quantum in ipso est, allegorias, & historiarum duntaxat expositionem tractans, putide nimis eadem identidem repetit; & ingratus atque fastidiosus legenti accidit.* Alibi * denique. Ἔοικε δὲ φιλοπονώτερον περὶ τὴν θείαν ἡμῶν καὶ ἱερὰν γραφὴν διατεθῆναι, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς διημαρτημένος τῆς ἀληθείας. *Apparet autem studiosius versatum fuisse in S. scriptura; etsi in plerisque a veritate aberret.* Et sane Theodorum non tantum Nestorio, sed & Pelagio in plurimis manifesto prælusisse negari non potest: unde Marius Mercator * non injuria affirmat, quæstionem contra catholicam fidem, præcipue a Theodoro Mopsuesteno in Cilicia motam fuisse. Quænam vero dogmata cum Pelagianis communia habuit, ex ipsius, quæ hodie supersunt, fragmentis satis accurate exponit, qui sub *Rigberii* nomine notas in Acta Marii Mercatoris dedit, *Bruxellis* 1673. 12°.

* Cod. 4. * Cod. 38. * Cod. 177. * Præf. ad Commonit.

ª POLYCHRONIUS, natione Syrus, 410. Theodori Mopsuesteni frater, Zebinæ in provincia Cyrensi Ascetæ celeberrimi discipulus, & imitator: deinde Apameæ episcopus. Claruit anno 410. In vivis adhuc fuisse videtur anno 427. quo historiam suam ecclesiasticam clausit Theodoritus: τῇ τοῦ λόγου χάριτι, καὶ τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι χρώμενος, inquit idem Theodoritus; qui alibi * illum ob egregias virtutes, & singularem vivendi morem, plurimaque quæ perpetravit, miracula, summis effert laudibus. Scri-

Theod. l. 5. c. 40. * Hist. Relig. c. 24.

ª Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 17. § 9. vol. 7. p. 753. 20t. & vol. 9. p. 165. Oudin. tom. 1. p. 931. Long Bibl. sacr. p. 910.

psit

Sæc. V. ab an. CCCC. psit *Expositionem in Canticum Canticorum* a Menrsio Græce editam una cum Eusebii & Pselli expositionibus, *Lugd. Bat.* 1617. 4°. *Commentarium in Job*, cujus argumentum præfixit, ac longe majorem partem inseruit Nicetas Catenæ suæ in Job, quæ cura Patricii Junii prodiit Gr. Lat. *Londini* 1637. fol. *Commentarium in Ezechielem*, cujus fragmenta nonnulla exhibet Damascenus libris adversus Iconomachos: alia, sed Latine Villalpandus Comment. in Ezechielem. Argumentum vero Græce edidit David Hæschelius *Augustæ Vindel.* 1602. 4° pag. 79. una cum aliis quibusdam; & habetur inter Criticos sacros tom. 2. *Londini* 1660. Fragmenta denique ex ejusdem commentario *in Danielem* exstant Græce ad calcem commentariorum Broughtoni in eundem. Hujus commentarii tomum 2. citat, & ex eo quædam profert Nicephorus patriarcha Antirrhet. 3. Vid. Bandurii Conspect. operum S. Niceph. p. 42.

410. PAULINUS, Biterrensis in Gallia episcopus, claruit anno 410. Exstat ab eo scripta, inquit Miræus *, *Epistola de signis terrificis*, quæ Biterris facta sunt, ubi vero exstet, non indicat. [a] Ejusdem esse martyrium S. Genesii, quod sub Paulini Nolani nomine circumfertur, innuere videtur Rosweydus in notis: habetur etiam apud Surium August 25.

* Auct. de Script. c. 63.

410. [b] NONNUS, gente Ægyptius, urbe Panopolitanus, vixit circa annum 410. Filium habuit Sosenam quendam, qui bona patris sui ad alios transtulit, teste Synesio *. Scripsit Græce stylo turgido & inflato poemata plura: ex quibus hodie exstant,

* Epist. 43.

Paraphrasis evangelii S. Johannis: prodiit Græce (cura Aldi Manutii) *Romæ* 1508. *Francofurti* 1541. Gr. Lat. *Paris.* 1578. 8°. cum notis Nansii *Lugd. Bat.* 1598. 8°. deinde Græce a Dan. Heinsio cum exercitationibus suis *Lugd. Bat.* 1627. 8°. Gr. Lat. in appendice Bigneana, *Paris.* 1624. fol.

Collectio & explicatio Historiarum, quarum meminit Gregorius Nazianzenus in duobus *Steleteuticis* adversus Julianum. Edidit Græce ex bibliotheca Viennensi descriptam una cum Nazianzeni invectivis Richardus Montacutius, *Etonæ* 1610. 4°. Latine Jac. Billius inter opera Nazianzeni tom. 2.

Διονυσιακῶν *libri* 48. ab eo, adhuc gentili, ut videtur, scripti, exstant Græce cum lectionibus Falkenburgi & Canteri *Antverp.* 1569. 4°. Gr. Lat. *Hanoviæ* 1605. 8°. inter Poetas Heroicos Græcos *Genevæ* 1606. fol. part. 2. p. 307. denique cum notis Cunæi & Scaligeri *Hanov.* 1610. De scriptis Nonni hæc Olaus Borrichius *. *Laudandus pii autoris conatus: etiamsi non semper respondeat eventus. Dictio ejus in Dionysiacis subinde* διθυραμβώδης *est, quod non mirum, cum Baccho ibi litet; sed utinam non etiam quandoque in metaphrasi in Johannem. Nonnunquam obscuritate nimia fatigat lectorem.*

* Dissert. Acad. de Poetis p. 18.

[c] SYNESIUS, natione Ægyptius, genere Pentapolitanus, urbe Cyrenæus, cultu primum Gentilis, schola philosophus Platonicus: circa an. 400. patriæ civitatis nomine legatus ad Arcadium Augustum missus est, cui aurcam coronam obtulit, & eodem simul tempore orationem de regno omni auro cariorem habuit. Circa an. 410. cum Ptolemaidis urbis cives eum a Theophilo Alexandrino episcopum sibi dari peterent, munus ille quidem refugit, ac sibi nondum in mentem descendisse resurrectionis corporeæ fidem minime dissimulavit: quinetiam tam charam sibi haberi uxorem fassus est, ut ab ea nec sejungi, nec cum ea clanculum consuescere necesse habere, vellet, se potius ex animo optare prædicans, ut quam plurimi, optimique sibi nascerentur liberi: nec alia lege se episcopale munus subiturum esse palam professus est, nisi & uxor & scrupuli sibi intacti relinquerentur. Consensit tandem his conditionibus Theophilus; & ad summi sacerdotii dignitatem hominem evexit, habito respectu, inquit Photius *, tum ad aliam viri probitatem, vitæque anteactæ integritatem; tum quod non posset non, qui sic homo vitam instituisset, resurrectionis lumine illustrari. Nec ea spes fefellit: facillime enim, simul ac episcopus creatus est, resurrectionis etiam doctrinam credidit. De stylo hæc habet Photius, τὴν μὲν φράσιν ὑψηλὸς, ϗ ὄγκον ἔχων, ἀποκλίνων δὲ καὶ πρὸς τὸ πολιτικώτερον [forsan ποιητικώτερον.] *Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad popularem [seu poeticam] simul dictionem aliquantum inclinat*: & de epistolis ejus, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀποστάζουσι, μετὰ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν ἰσχύος καὶ πυκνότητος· *venustate ac dulcedine fluunt, cum sententiarum robore ac densitate.* 410.

* Cod. 26.

OPERA.

De Regno ad Arcadium Imp. Oratio.

Dio, vel de vitæ illius instituto.

Calvitii Encomium.

De Providentia libri 2. quos Ægyptios vocat.

De Insomniis liber, una cum Nicephori Gregoræ commentario. Non desunt qui

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. ad vit *Genes.* vol 5. b Conf *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p 52. *Oudin.* tom. 1. p 927. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 16. §. 9. vol. 7. p. 682. & 727. *Long.* Bibl. sacr. p 881. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 22. §. 11. vol 8. p. 221. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 211. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Synesii.*

Sæc.V. ab an. CCCC. Syneſii librum *de inſomniis*, ab eo adhuc in gentilitate poſito ſcriptum fuiſſe volunt. Sane negari non poteſt (Cl. Galei ad me verbis utor) quin mirifice Chaldæorum teletas & oracula, Ægyptiorum myſteria ſecretioreſque artes extollat, nonnullaſque amborum opiniones præcipuas amplectatur. Nihilominus ego in ea ſum ſententia, ut exiſtimem jam tum ad caſtra Chriſtianorum tranſiiſſe Syneſium, cum iſta commentaretur. Nam quod oracula Chaldaica, ſive malis, Zoroaſtris, non tantum latenter toti iſti operi tanquam coſtas intexuerit, verum etiam αὐτολεξεὶ & aperte laudaverit, non multum me movet. Hymnos Syneſii nemo inficiabitur eſſe opus Chriſtiani myſtæ; atqui iſtorum hymnorum prora & puppis ex iſtis oraculis conficiuntur; eadem ſane vocabula ex iiſdem oraculis deprompta, tum in hymnis, tum in libro de inſomniis occurrunt. Voluit opinor Syneſius transferre ad theſauros hominis Chriſtiani quantum poterat de gemmis Chaldæorum & Ægyptiorum; quod ipſum in præfatiuncula ad librum *de inſomniis* ænigmatice inſinuat.

[a] *Epiſtolæ* 155. prodierunt ſeorſim Gr. *Venet.* 1499. *Baſil.* 1558. 8°. & cum notis, *Pariſ.* 1605. 8°. Epiſtolas Syneſii 160. ſuo ævo exſtitiſſe refert Nicephorus*. (* Hiſt. Eccl. l.14.c.55.)

Homilia in pervigilio natalis Domini.

Cataſtaſis in maximam Barbarorum excurſionem, in qua Pentapolitana calamitas deſcribitur.

Cataſtaſis in laudem Anyſii.

Sermo de dono Aſtrolabii ad Pæonium.

Hymni 10. prodierunt etiam ſeorſim Gr. Lat. *Turnoni* 1603. 8°.

Homilia in Pſalmum 74. quæ in poſtrema editione acceſſit.

[b] Prodierunt opera Syneſii Latine *Baſil.* 1560. Græce, *Pariſ.* 1553. Græco-Latine a Petavio edita, *Pariſ.* 1612. ac (notis amplioribus auctiora) ibid. 1633. fol.

412. [c] ISIDORUS, gente Ægyptius, ortu forſan Alexandrinus, S. Chryſoſtomi diſcipulus, claruit circa ann. 412. Vitam egit monaſticam juxta Peleuſium, ex ſeptem Nili oſtiis maximum, inde *Peleuſiota* dictus: quin &, ſi Nicephoro fides, monachorum in monte Peleuſio degentium præfectus erat. Hoc in loco, teſte Evagrio*, corpus ſuum laboribus uſque adeo maceravit, animumque arcanis ac ſublimioribus doctrinis saginavit, ut Angelorum plane vitam in terris duceret, & ſpirans quædam imago perpetuo eſſet tam vitæ monaſticæ, quam divinæ contemplationis. (* L.1.c.15.) In vivis adhuc erat anno 431. quod ex epiſtola 311. lib.1. conſtat. Chryſoſtomi memoriam impenſe coluit; unde factum eſt, ut Theophilum ſemper oppugnaret, ac Cyrillum etiam diu inſectaretur, donec æquior tandem Chryſoſtomi memoriæ factus Cyrillus, in Iſidori partes concederet. Scripſit plurima, multiplici utilitate referta. Scripſit, inquit Suidas, tria millia, ſecundum Nicephorum* vero decem millia epiſtolarum, in quibus ut plurimum propoſita quæſtione aliquem S. Scripturæ locum interpretari ſolet. (* l.14.c.53.) Ex his typis excuſæ exſtant 2013. in quinque libros diviſæ: narrat autem Sixtus Senenſis*, ſe Venetiis in Bibliotheca D. Marci volumen MS. vidiſſe, complectens Iſidori noſtri 1148. epiſtolas, quarum prima ſic incipit, Ἐπειδὴ κυκλικὸν ἐςι χρέιου. (* Biblioth. l.4.) Cum vero in hactenus editis nulla ſic incipiat, veri non eſt abſimile, hanc & ſequentes epiſtolas ibidem adhuc luce nondum viſa deliteſcere. Quod vero Suidas* tradit Iſidorum noſtrum ſcripſiſſe epiſtolas tres, quæ ſacram ſcripturam interpretantur, Suidæ locum ex emendatis codicibus hoc modo corrigit Sirmondus Not. ad Facund. Hermian. pag. 79. γέγραφεν ἐπιςολὰς ἑρμηνευούσας τὴν θείαν γραφὴν Γ. καὶ ἑτέρας Ζ. καὶ ἄλλα τινά. (* V. Iſidor.)

Scripſit porro Iſidorus a nobis deſiderata, *adverſus Gentiles librum*, cujus ipſe meminit lib. 2. ep. 137, 228. *adverſus Fatum orationem*, quam memorat l. 3. ep. 253. *ad, vel adverſus Cyrillum*, de quo opere agunt Evagrius lib. 1. c. 15. & Nicephorus, l. 15. c. 53. & alia forſan quædam.

[d] Epiſtolarum libros tres priores (epiſtolas 1213. complexos) Græce & Latine edidit, quibus ſacrarum ſuarum obſervationum libros ſubjunxit Jac. Billius, *Par.* 1585. Conradus Ritterhuſius dictos hoſce libros recudit, quibus & quartum (epiſtolis 230. conſtantem) addidit una cum notis ſuis in ſingulos libros uberioribus, *Heidelberg.* 1605. fol. Librum denique quintum (epiſtolas 570. continentem) notis, ſcholiis & argumentis illuſtratum ex Bibliotheca Vaticana ſeorſim Gr. Lat. edidit Andreas Schottus [e] *Francofurti* 1629. fol. Adeo ut unitæ Ritterhuſii & Schotti editiones abſolutam Iſidori epiſtolarum editionem faciant. Omnes vero libri quinque coadunati prodierunt Gr. Lat. *Pariſ.* 1638. fol. [f]

Alius plane a noſtro erat Iſidorus, cujus ſæpius meminit Suidas, in vocibus Ἀφέλεια, Μήτι, & Σαραπίων, nempe philoſophus gentilis; cujus vitam ſcripſit Damaſcius, quam apud Photium* videre eſt. (* Cod. 242.)

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 10 § 14. vol. 1. p. 414. *b* Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c 22. § 14. vol. 8. p. 231. *c* Conf. *Du Pin.* Hiſt Eccleſ. vol 4 p 2. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 3. vol. 9. p 253. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15 ad vit. *Iſidor.* *d* Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Caſſian.* not. 3. *Fabr.* Bibl. Gr. l 2. c 10 § 44. vol. 1 p 430. & l. 5. c 5. § 28. vol. 6 p. 686. *e* Antverp. 1623. 8vo. *f* Habentur etiam Latine tantum Bibl. PP. Lugd.

CY-

Sæc V. ab an. CCCC. 412. ^a CYRILLUS, patria Alexandrinus, ex Constantinopoli oriundum facit Trithemius*, Theophili Alexandrini ex fratre nepos, ecclesiæ Alexandrinæ presbyter. Nugas agunt, qui illum Carmelitis accensent, Trithemius, Baronius, Alegrius, alii. Mortuo demum Theophilo anno 412. in sede Alexandrina successit: & non longe post initum episcopatum, diu tamen, multumque tergiversatus, Chrysostomi nomen in Diptycha reposuit. Anno 415. Judæos in Christianos grassantes Alexandria ejecit. Hæreticis undique erumpentibus fortiter se opposuit, præcipue Nestorio: quem anno 329. hæresis suæ virus evomentem primo quidem per literas blande admonuit: mox Cœlestino papa hac de re per literas certiore facto, coacta synodo Alexandrina, veritatem Nestorii blasphemiis oppositam 12. capitibus sive *Anathematismis* complexus est: ac legatis ad Nestorium episcopis quatuor, ab eo postulavit, ut si Catholicam communionem & sedem suam sibi conservata vellet, iis subscriberet. Verum cum id recusaret Nestorius, neque ullis monitis, argumentisve cederet, petiit a Theodosio Imp. Cyrillus, ut ejus mandato synodus œcumenica Ephesi congregaretur: quod & factum est, indicta synodo in diem S Pentecostes anni 431. Quo tempore adest Cyrillus, & cum eo ducenti fere episcopi: cumque Johannes Antiochenus, aliique Orientales antistites moras de die in diem necterent; post dies quindecim, nempe 10. Cal. Julii inchoata est synodus. In hoc concilio convenerunt episcopi 270. præsidem autem egit Cyrillus, utpote primus Orientalium patriarcha. Vices gessisse Cœlestini pontificis non nego: verum id tum in more positum est, ut episcopus quivis vices suas suffragium ferendi alteri demandare posset. Præsedit igitur, non tanquam pontificis legatus, sed proprio jure, quasi Orientalium patriarcharum princeps. Ter in concilium vocatus Nestorius, cum sese in judicio sistere nollet, ab episcopis qui aderant, causa ejus examinata, tanquam impie sentiens sententia synodali damnatur, & sede dejicitur. Interea Johannes, Theodoritus, aliique Orientales episcopi Ephesum appulerunt, & habito seorsim conciliabulo Cyrillum ac Memnonem Ephesinum deponunt, & Irenæum imperatoris legatum in partes trahentes, carceri includi curant. Verum a synodi patribus cognita mox causa, sedi suæ uterque restitutus est. Post finitum concilium, & causam ab imperatore utrinque disceptatam, victo plane ac prostrato Nestorio, Alexandriam rediit. Anno sequente ipse pariter ac Orientales episcopi de pace ineunda ab imperatore per literas interpellati sunt. Orientalium igitur nomine legatus ad Cyrillum Paulus Emesenus expositionem fidei satis catholicam Alexandriam attulit; aliamque vicissim a Cyrillo ab Orientalibus subscribendam retulit. Vulnus id aliquantulum obduxit, non persanavit tamen. Lites enim subinde enatæ eum inter & Orientales, inprimis vero Theodoritum, usque ad mortem ejus agitari non desierunt. Obiit anno 444. Vir sane pietate juxta ac eruditione, zeloque pro fide catholica invicto nobilis. Multa illum quidem comminatur Theodoritus, & ab eo unicam in Christo naturam positam fuisse clamat. Fatendum quidem est, eum sæpius affirmare μίαν εἶναι φύσιν λόγου: sed æque clarum est, in omnibus his locis ipsum vocem φύσεως loco ὑποστάσεως usurpare, uti sole clarius demonstrari posset, si modo hisce immorari vellem. Vitio insuper Cyrillo vertitur, quod Hypatiam, celeberrimam illam philosopham Alexandrinam, odio & livore ductus, membratim a plebe discerpi effecisset. Verum qui hanc in Cyrillum calumniam stringit, Damascius, parum hac in re fidei meretur, utpote Christianæ religionis hostis acerrimus. Id quidem ab Alexandrinis, levissimo hominum genere, factum esse negari nequit: Cyrillo autem satagente id evenisse spectata illius probitas credere nequaquam sinit. De stylo ejus hæc habet Photius*. Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ πεποιημένος, καὶ εἰς ἰδιάζουσαν ἰδέαν ἐκβεβιασμένος, καὶ οἷον λελυμένη καὶ τὸ μέτρον ὑπερορῶσα κινήσεις. *Sermo illi confictus & ad propriam dicendi formam contortus* (sane pluries alibi εἰπεῖν τι in Cyrilli stylo notat Photius) *ac veluti solutum, numerosque negligens metrum*. In ejus certe scriptis ubique plura apparent subtilis ingenii, quam eloquentiæ indicia. Et quamvis in libris contra Julianum paulo floridiori utitur stylo, nullibi tamen ad genuinum Græcæ linguæ nitorem & elegantiam assurgit.

*De Ordine Carmelit. l. 2. p. 36.

* Cod. 49.

^b OPERA, QUÆ EXSTANT.

Glaphyra (viz. scita & elegantia commentaria) *in Pentateuchum*: Græco-Lat. seorsim edidit Andr. Schottus *Antverp*. 1618. Prodierunt antea Lat. *Paris*. 1605.

De adoratione & cultu in spiritu & veritate libri 17.

Commentariorum in Esaiam libri 5.

Commentarius in 12. *minores Prophetas*, prodiit seorsim Gr. Lat. *Ingolstad*. 1605.

Commentariorum in S. Johannem libri 12. ex quibus quintus & sextus primum prodie-

a Conf *Du Pin*. Hist. Eccles. vol 4. p. 37. seq. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 1. vol. 8. p 553. seq. *Tillemont* Memor Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyrill*. *Oudin*. tom. 1. p. 1007. b Conf. *Oudin*. tom. 1. p. 1011. seq. *Long*. Bibl. sacr. p 693. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 37 §. 4. vol. 8. p. 559. seq.

Sæc. V ab an. CCCC. runt in editione operum Cyrilli *Parif.* 1638. una cum fragmentis quibusdam feptimi & octavi libri (ii enim etiamnum defiderantur) ex Harlaii Macloviensis epifcopi catena in Johannem defumptis. Exftabant quidem antea Latine libri quatuor iftorum loco Cyrilli nomen præ fe ferentes a Jodoco Clictoveo editi, fed quos maleferiatus ifte nebulo ex proprio fundo efformarat. Etiamfi enim nomen fuum iis appofuerit, multi tamen re non animadverfa in fraudem funt inducti, ut recte notat Labbeus *in Cyrillo* p. 243.

Thefaurus, five de Sancta & confubftantiali Trinitate.

De Sancta & confubftantiali Trinitate dialogi 7. His fubjungitur quafi *Compendium* dialogi feptimi, qui *de Sp. S. infcribitur*, vel potius argumentorum in ifto adductorum epitome; quæ tamen dicto dialogo vix ac ne vix mole cedit.

De incarnatione Unigeniti dialogus, alterque, *quod unus fit Chriftus*, probans: qui præcedentibus dialogis annumerati, octavi & noni locum occupant. Dialogus ifte, tefte Liberato *, tribus, qui interierunt, Cyrilli adverfus Diodorum & Theodorum libris appofitus, quarti vicem obiit. Binos hos dialogos de incarnatione primus extulit Bonavent. Vulcanius, edidítque una cum libro adv. Anthropomorphitas *Lugd. Bat.* 1605. 4°.

* Breviar. c. 10.

Scholia de Unigeniti incarnatione, quorum Græci textus pars longe major defideratur. Integra vero exftant, a Mercatore Latine verfa, inter opera iftius Edit. Garner. part. 2. p. 219.

De eadem tractatus alter breviufculus.

De recta fide liber ad Theodofium Imp. qui a capite tertio incipit. Caput quartum eandem materiam tractans dicatur imperatricibus. Caput quintum iifdem dicatum, idem argumentum perfequitur. Hæc tria capita totidem diftinctos libros προσφωνητικὰς, (is enim titulus fingulis apponitur) conficere videntur.

Homiliæ Pafchales 30. *Antverp.* 1618.

Homiliæ de rebus variis 14. quarum ultima de Verbo Dei homine facto, Græcum textum defiderat.

Epiftolæ 61. in quibus locum habent, duæ Neftorii, unica Cœleftini papæ, alia Acacii Beroenfis, tres Johannis Antiocheni, una Alypii presbyteri, una Maximiani CP. epiftola Johannis Antiocheni ad Xyftum papam, &c. Libellus a Paulo Emefeno Cyrillo oblatus, epiftola una Xyfti ad Cyrillum, & alia ad Johannem, una Johannis & fynodi Antiochenæ (quæ Græce non exftat) altera Attici ad Cyrillum. Epiftola 4. ad Rabulam Edeffenum Latine tantum habetur. In epiftolis vero binis *ad Succenfum* Diocæfareæ in Ifauria epifcopum, (quæ libro *de incarnatione Unigeniti* vulgo fubnecti folent) notandum monet Ufferius *in Biblioth.* MS. epiftolæ pofterioris dimidiam fere partem inde refecandam effe. Nam 1°. Eulogius apud Photium, & Maximus apud Euthymium *, ex fine fecundæ ad Succenfum epiftolæ laciniam adducunt, quæ in medio iftius reperitur. 2°. Pars epiftolæ dimidiata pofterior totidem verbis habetur in epiftola Cyrilli 29. ad Acacium Melitinenfem. 3°. Narratio, quæ in fine habetur, de Athanafii epiftola ad Epictetum ab hæreticis depravata, epiftolæ ad Acacium recte intexi potuit, non vero huic ad Succenfum: cum in priore epiftola prolixe fatis eandem narrationem commemoraffet Cyrillus.

* Panopl. part. 2. tit. 15.

Epiftola ad Clericos fuos Conftantinopoli conftitutos, quæ incipit, Ἀνέγνων τὸ ὑπόμνημα, longe auctior atque emendatior habetur ex Marii Mercatoris verfione inter iftius opera a Garnerio edita, part. 2. p. 49.

Adverfus Neftorium, libri 5. editi funt, Gr. Lat. *Romæ* 1608.

Explanatio duodecim Capitum.

Apologeticus pro 12. *Capitibus adverfus Orientales epifcopos.*

Apologia pro iifdem adverfus Theodoritum. Utramque apologiam Latine vertit Marius Mercator, inter cujus proinde opera utramque Latine reperire queas.

Apologeticus ad Theodofium Imp. fub finem anni 431. *fcriptus.*

[a] *Contra Julianum libri* 10. *circa an.* 433. *fcripti.*

Adverfus Anthropomorphitas liber.

De S. Trinitate liber.

Homiliæ 19. *in Jeremiam fub Cyrilli nomine*, (excepta ultima, quæ Clementis Alexandrini *de Divite falvando* eft) Gr. Lat. edidit Balthazar Corderius, *Antv.* 1648. 8°. quas Origenis effe deprehenfum eft. Idem antea fub Cyrilli nomine Latine ediderat *Apologos morales*; opus a Latino quodam fcriptum, & olim *Parifiis* publicatum, titulo *Speculi Sapientiæ.*

[b] DEPERDITA.

Scripfit etiam Cyrillus, tefte Liberato *, *adverfus Diodori & Theodori excerpta* a Proclo CP. collecta, libros 3. quorum primo, quæ Diodorum; 2°, & 3°. quæ Theodorum fpectarent, confutavit: tacito tamen utriufque nomine. Exftant fragmenta in Actis fynodi 5. Collat. 5.

* Breviar. c. 10.

a Conf. *Fabr.* de Verit. Chrift. Relig. c. 2. §. 16. p. 99. feq. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr l. 5. c. 17 §. 11. vol. 8. p 590.

Me-

Sæc.V. ab an. CCCC. Memorat præterea Gennadius * a Cyrillo
* De Script. c. 57. scriptos, qui interierunt, *libros de Synagogæ defectu*, & *de fide adversus Hæreticos*: nisi forsan posterius istud opus scriptum aliquod adversus Nestorium designet. Fragmentum porro ex *Cyrilli oratione adversus eos qui dicunt, non offerendum esse pro iis, qui in fide obdormierunt*, citat Eustratius Constantinopolitanus de statu animarum post hanc vitam (a Leone Allatio lib. *de Purgatorio* editus) p. 571.

[a] Prodierunt opera Cyrilli Latine, per Georgium Trapezuntium, *Basil.* 1546. tomis 4. per Gentianum Hervetum, *Paris.* 1573, 1605. tomis 2. Græco-Latine cura Johannis Auberti, *Paris.* 1638. tomis 7.

Commonitorium de Nestorio primus in lucem extulit Steph. Baluzius, idque edidit Gr. Lat. in nova Collect. Concil. p. 377.

Liturgia Cyrillo inscripta ex Arabico sermone in Latinum conversa a Victorio Scialagh prodiit *Augustæ Vindelicorum*, 1604. 4°.[b]

415. [c] ANIANUS, patria Campanus, diaconus Celedensis, Pelagii amanuensis, & acerrimus Pelagianæ hæreseos propugnator, claruit anno 415. quo synodo Diospolitanæ interfuit, & Pelagii causam maxima diligentia atque animi studio egit. Scripsit libros aliquot contra Hieronymi epistolam ad Ctesiphontem; uti ipse testatur Hieronymus *, qui & refutationem eorum sibi in animo fuisse prodit. Eundem hunc esse cum Aniano Chrysostomi homiliarum aliquot interprete pluribus contendit Garnerius *. Argumenta ab eo prolata huc fere redeunt: idem utrique fuisse nomen, dignitatem, sectam, (Pelagianæ enim hæreseos viro infectum fuisse Chrysostomi interpretem, ex epistolis ejus ad Orontium & Evangelum manifesto liquet) quin & ætatem: calente enim adhuc controversia Pelagiana claruisse interpretem luculentis satis indiciis fidem faciunt dictæ epistolæ. Opuscula Chrysostomi ab eo Latine versa supra enumerata sunt in *Chrysostomo*, epistola *ad Orontium* homiliis 8. in Matthæum, altera ad *Evangelum* 7. Chrysostomi homiliis *de laudibus S. Pauli* præfixa est.

* Ep. ad Augustin. 24. inter Augustinianas.

* Differt. 1. ad M. Mercator c. 7. & Append. ad not. in Julian. libell. p. 271.

415. TIMOTHEUS, episcopus, cujusnam urbis non constat, claruit circa ann. 415. quem Cyrillo proximum facit Gennadius. Scripsit *librum de nativitate Domini secundum carnem*, quam in die Epiphaniæ contigisse arbitratus est. N. E.

Gennad. de Script. c. 38.

Sæc.V. ab an. CCCC. 415. [d] LUCIANUS, ecclesiæ Caphargamalitanæ in territorio Hierosolymitano presbyter, claruit anno 415. quo reliquiarum S. Stephani protomartyris revelationem a Gamaliele sibi in somniis factam habuit, eamque mox Johanni Hierosolymitano communicavit; a quo S. protomartyris ossa in ecclesiam Hierosolymitanam translata sunt. Totam hujusce rei historiam Lucianus Græco sermone complexus est; quam statim Avitus presbyter Hispanus, in his partibus eo tempore versatus, Latine convertit: & præfixa ad Balconium, Braccarensem episcopum, epistola una, cum paucis quibusdam, quas a Luciano acceperat, S. Stephani reliquiis per Paulum Orosium, tunc a synodo Diospolitana redeuntem, in Hispaniam transmisit. Exstat hic *libellus* seu *epistola* ex Aviti versione inter Augustini opera, & apud Surium August. 3. & ad quatuor Codd. MSS. Bibliothecæ Vaticanæ recognita & emendata apud Baronium ad an. 415. Duo hujus libelli fragmenta non contemnenda Græce exhibet Eustratius Constantinopolitanus libro *de vita functorum statu*, cap. 23. quædam etiam allegat Photius, cod. 171. Meminit tum Luciani, tum Aviti, hujusque epistolæ Gennadius, cap. 46, 47.

[e] PAULUS OROSIUS, gente Hispanus, presbyter Tarraconensis, claruit anno 416. 416.
Anno 413. ab Eutropio & Paulo in Hispania episcopis legatus est in Africam ad S. Augustinum, eum de Priscillianistarum & Origenis erroribus in Hispania pullulantibus certiorem facturus. Apud Augustinum aliquamdiu commoratus, eo hortante *Historiam suam* inchoavit, cui post quadriennium demum supremam manum imposuit; & ab eodem anno 415. ad S. Hieronymum in Palæstinam mittitur, ut sententiam istius de animarum origine exquireret. In Palæstinam profectus, eodem anno conventui Hierosolymitano, & concilio Diospolitano interfuit; ubi Pelagii errores episcoporum Palæstinorum oculis detracto velo exponere fategit: ipse interim blasphemiæ apud Johannem Hierosolymitanum accusatus, quasi ne cum adjutorio quidem divino legem Dei quenquam implere posse dixisset. Id crimen ut dilueret Orosius, apologeticum episcopis Palæstinis nuncupavit. Anno sequente reliquias aliquot S. Stephani nactus, & Aviti epistolam curæ suæ commissam habens, in Africam reversus est; ubi post-

a Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 26. p. 104. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 4 p 34. b Item apud Liturgias Orientales *Euseb. Renaudot.* tom. 1. p. 38. & tom. 2. p. 275. edit. *Par.* 1716. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 924. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 288. *Tillemont* Memor. Eccles. ad vit. *Augustin.* not. 61. vol. 13. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 38 d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. not. 4. ad vit. *S. Stephan.* e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *August.* Art. 256. & 266. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 122. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. p. 736. & vol 3. p. 535. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 514. item de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 13. p. 249. item Bibl. Eccles. ad *Honor.* l. 2. c. 39. & ad *Trithem.* c. 121. *Wand.* Libr. Vet. Septentrion. Catalog. p. 85.

Sæc.V. ab an. CCCC. quam Pelagii vafritiem Afris enarrasset, & reliquias amicis impertisset, in Hispaniam rediisse videtur. De obitu ejus nil certi liquet, quicquid dicant rerum Hispanicarum scriptores. Stylus Orosii supra mediocritatem assurgit, suumque habet nitorem & perspicuitatem. De illo Augustinus *, *Vigil ingenio, promptus eloquio, flagrans studio.* Scripta sequuntur.

* Epist. 166.

Historiarum adversus Paganos libri 7. quibus Gentilium calumniam, Romæ direptionem ab Alarico factam Christianæ religioni acceptam referentium, amolitur: ac majores multo calamitates olim, dum religio Ethnica vigeret, contigisse demonstrat. Opus istud a plerisque *Hormesta Orosii* appellatur, qua de causa, divinare facilius est, quam certi aliquid statuere [a]. Prodiit *Colon.* 1526. fol. 1536, 1561, 1572, 1582, 1615. 8°. *Parisf.* 1574, 1589. & habetur in Historia Patrum Laurentii de la Barre, ac in Bibliotheca Patr. tom. 6. p. 377 [b].

Apologeticus contra Pelagianos de arbitrii libertate, cui nescio qua librariorum incuria inserta est pars libri S. Augustini de Natura & Gratia non exigua, ab illis verbis, [*Hanc esse intentionem legis arguentis*] ad ista [*Sicut Apostolus ait, Nunquid dicet figmentum*, &c.] Prodiit *Lovanii* 1558. & ad calcem Historiarum, *Colon.* 1572. *Parisf.* 1639. denique in Biblioth. Patr. tom. 6. p. 448.

Commonitorium sive consultatio ad S. Augustinum de errore Priscillianistarum & Origenistarum, ei ab Orosio oblatum, cum primum in Africam transfretaret. Extat inter opera S. Augustini, cujus libro adversus Priscillianistas præfigi solet.

417. [c] ZOSIMUS, natione Græcus, Apamei vel Abramii filius. Anno 417. die 6. Januarii, Romanæ ecclesiæ pontifex factus est. Oblato ei fidei libello, quem ad Innocentium decessorem destinarant Pelagius Cœlestiusque, binas ad episcopos Africanos literas dedit, quibus Pelagium & Cœlestium, etsi a synodo Africana damnatos, Catholicos esse pronunciavit, ipsos Africanos criminatus, quod Lazaro & Heroti, eorum delatoribus, aures nimis faciles commodassent. Qua quidem in re bono viro fucum fecisse versipelles hæreticos ipse non diffitetur Augustinus *; quando illa ingenia nefando errore perversa aliquanto lenius, quam severior postulabat ecclesiæ doctrina, tractata sunt: quo in loco pluribus hac de re agit; postea vero ab Augustino, Afrisque meliora edoctus sententiam mutavit; dataque circulari epistola Pelagium, ejusque asseclas condemnavit. Interea temporis Apiarium, Siccensem in Africa presbyterum, ab Urbano, episcopo suo, ob flagitia excommunicatum, in communionem recepit; missisque in Africam legatis, non modo postulavit, ut Apiarius restitueretur, & nisi istud fieret, Urbanus deponeretur; verum etiam ut episcopi Romani supra omnes autoritas agnosceretur, ut ad eam undique appellare fas esset, ut legati denique ab eo in Africam missi de causis ibi natis judicarent; omniaque hæc jura tanquam concilii Niceni canonibus sancita sibi vendicavit. Stupebant ad hæc attoniti patres Africani; nullam se istiusmodi potestatem agnoscere, nullum dari talem canonem Nicenum contendentes. Verum dum hæc controversia examini subjicitur, intermoritur Zosimus 17. Septembr. anno 418. [d] Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 13. Concil. tom. 2. p. 1556. Ex his duæ sunt ad Africanos de causa Pelagii; quas levibus quidem conjecturis in dubium vocare vellent Romanenses quidam: cum in iis nihil Zosimus, *præcox Hildebrandulus* (ut eum jure Casaubonus * appellat) verbis utor Cl. Vossii *, *ab ingenio & moribus suis alienum fecisse videtur.* Ac proinde in novissima Conciliorum editione ne minima quidem νοθείας nota iis apponitur. Eas Zosimo fuse vindicat Garnerius in Append. ad part. 1. operum Mar. Mercatoris, Dissert. 2. cap. 9. Desideratur *Epistola Encyclica*, qua Pelagianos damnavit: ex ea fragmenta quædam exhibet Augustinus Ep. 157. ad Optat. Prosper. *contra Collat.* cap. 10. Collector *testimoniorum sedis Apostolicæ de gratia & libero arbitrio*, c. 5, 6. quæ Cœlestini 1. epistolæ ad Gallos subjiciuntur Concil. tom. 2. p. 1613.

* Adv. Bonifac. L. 1. c. 3.

* Exercit. 15. p. 420.

* Hist. Pelag. L. 1. c. 18.

[e] BONIFACIUS, patria Romanus, Secundi presbyteri filius, die 28. Decembris anno 418. in basilica Julii episcopus Romanus constituitur; eodem tempore Eulalio archidiacono in basilica Constantiniana ab altera factione ordinato. Exorto hinc non levi schismate, uterque imperiali edicto urbe ejicitur. Verum Eulalio contra mandatum imperatoris urbem ingresso, ac pro Romano episcopo se gerente, revocatur Bonifacius, exauthoratur Eulalius; & tanquam qui juste non fuerat ordinatus a 252. episcoporum synodo deponitur, referente nobis libri Pontificalis autore. Ad Bonifacium jam episcopum factum, per legatos 418.

[a] De hac voce conf. *Cangii* Glossar. ad Scriptor. med. & infim. Latinit. p. 772. [b] Hoc opus una cum Apologetico contra Pelagianos de arbitrii libertate recensuit, suis animadversionibus, nummisque antiquis plurimis illustratum edidit *Sigebertus Havercampus* Lugd. Bat. 1735. 4to. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 207. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10 ad vit. *Zosim.* [d] Conf. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 935, 994. item Append. ad Epist. p. 113. [e] Conf. *Du Pin.* tom. 3. p. 210. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Bonif. Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 703.

Ro-

Sæc.V. ab an. CCCC. Romam redeuntes ſcribunt antiſtites Africani, ſe in cauſa appellationum Zoſimi commonitoriorum euſque obſervaturos, donec de veris concilii Niceni canonibus certiores facti eſſent. Miſſi enim ab iis erant in Orientem legati, qui una cum Cyrilli Alexandrini & Attici CP. literis τοῖς ἀληθέσιν ϰ πιςοῖς ἴσοις Nicenorum canonum ſecum retulerunt. Verum ante eorum reditum diem extremum clauſerat Bonifacius die 4. Septembris anno 423. [a] Exſtant *Epiſtolæ* 3. & *fragmenta* aliquot quæ in iſtis non reperiuntur Concil. tom. 2. p. 1582. & *aliæ* 5. partim ad Rufum Theſſalonicenſem, partim ad epiſcopos per Macedoniam, &c. conſtitutos, Concil. tom. 4. p. 1702. Has ex codice Bibliothecæ Barberinæ, quo concilium Romanum tertium ſub Bonifacio a. continebatur, Lucas Holſtenius primus publicavit.

418. PHILIPPUS, gente Pamphylius, patria Sidenſis, ubi Troilo Sophiſtæ ſe genere conjunctum eſſe gloriari ſolebat, claruit anno 418. & deinceps. Diaconus adhuc, Chryſoſtomum audivit, eoque familiariſſime utebatur: in presbyteratus ordine conſtitutus, poſt mortem Attici anno 427. cum Siſinnio de ſede CP. contendebat. Sed prælato ei Siſinnio, hominem idcirco acerrime in ſcriptis perſtrinxit. Junior adhuc ſcholæ catecheticæ apud Alexandrinos præfectus fuerat, quam Theodoſii Magni temporibus, exeunte (ut videtur) illius imperio, in Siden Pamphyliæ urbem, Philippi patriam, tranſtulit. Condidit *Hiſtoriam*, *ab ipſo uſque mundi initio*, quam vocavit, *Chriſtianam*, triginta ſex libris: ſingulos libros in plures diviſit tomos, ſive ſectiones 24. (τόμους vocat Socrates, λόγους Photius,) adeo ut ſimul omnes numero eſſent propemodum mille; præfixo cuivis tomo argumento, ipſum tomum magnitudine exæquante. Immenſum quidem opus, & varia eruditione refertum; ſed quod plurima inutilia, & ab hiſtoria, præſertim Chriſtiana, aliena continebat; res etiam nullo ordine pertractatas: πολύχους τῆς λέξεων. inquit Photius [*], ὐκ ἀςεῖος ἢ, ὐδὲ ἐπίχαρις. *Multam admodum verborum, ſine ulla tamen urbanitate aut gratia profundit: quin & ſatietatem adfert, aut potius moleſtiam:* ἐπιδεικτικὸς μᾶλλον, ἢ ὠφέλιμος, *adeo ut plus oſtentationis habait, quam utilitatis.* Quin & Photio antiquior Socrates, ipſiuſque Philippi σύγχρον☉, Aſiaticum dicendi genus eum affectaſſe prodit. En ejus de hoc opere judicium: Πολλὰς συνεςφίρε ὕλας εἰς αὐτὴν, δεικνύναι βυλόμεν☉, μὴ ἀπείρως ἔχειν ἑαυτὸν φιλοσόφων παιδευμάτων, &c. *variam eruditionem in id opus congeſſit, dum videri vult philoſophicarum diſciplinarum haudquaquam expers. Proinde Geometricorum & Aſtronomicorum Theorematum, Arithmeticorum quoque ac Muſicorum paſſim mentionem facit. Deſcribit item inſulas & montes, atque arbores, & alia quædam parvi momenti; unde opus laxum reddidit ac ſolutum, ac proinde doctis pariter atque indoctis, at mihi quidem videtur, inutile illud effecit.* Subdit præterea rerum geſtarum tempora ab eo confundi. Poſtquam enim Theodoſii Imp. res geſtas commemoravit, ſtatim recurrit ad tempora epiſcopi Athanaſii. Idque ab illo ſæpenumero fieri ſolet. Exſtat hujus hiſtoriæ fragmentum *de ſcholæ Catecheticæ, quæ Alexandriæ erat, ſucceſſione*, a Nicephoro Calliſto (inter cujus quippe *Collectanea*, in eodem codice reperitur) amanuenſi ſuo, ut videtur, dictatum: quod ex *codice Barocciano* deſumpſit, notiſque ornatum & illuſtratum *diſſertationibus ſuis ad Irenæum* ſubnexuit Henricus Dodwellus *Oxon.* 1689. Ex quo quidem Philippum temporis ordiniſque rationem non multum curaſſe, quivis facile deprehendet; quod in eo recte notavit Socrates. Exſtat etiam *Viennæ* in Imperatoris bibliotheca Cod. Theol. juxta ordinem *Lambecianum* 248. *Neſſelianum* 307. num. 8. fol. 80. pag. 1. uſque ad fol. 92. aliud ampliſſimum hujus hiſtoriæ fragmentum, ubi de *Chriſti nativitate*, & de *Magis* agit Philippus, continens acta *Diſputationis de Chriſto in Perſide inter Chriſtianos Gentiles & Judæos habitæ*, cui ipſe Philippus interfuit. Fragmentum talem præfert inſcriptionem, ab alia, ut videtur, manu profectam, Τὰ γενόμενα ἐν Περσίδι μεταξὺ Χριςιανῶν Ἑλλήνων τε ϗ Ἰυδαίων. ΦΙΛΙΠΠΟΣ πρεσβύτερος ϗ Σύγκελλος γενόμενος Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνςαντινυπόλεως τοῦ Χρυσοςόμου ἀνέθετο ἱςορήσας περὶ τοῦ Χριςοῦ καὶ τῶν μάγων, &c. quod utinam publico non invideant nobiliſſimæ iſtius bibliothecæ curatores. Ibid. Cod. Med. 2. num. 17. fol. 107. iterumque Cod. 3. habetur Græce ſub *Philippi* cujuſdam nomine, *Tinctura æris Perſici*, ut & *Tinctura ferri Indici*, quas ex Philippi noſtri vaſtiſſimo opere deſumptas eſſe ſuſpicatur Lambecius [b]. Vide ejus Comment. lib. 5. p. 137. Scripſit etiam *adverſus Julianum Imp.* ejuſque libros confutavit: aliaque plura. Verum ſcripta ejus, quot qualiave fuerint, temporis injuria nobis eripuit.

[*] Cod. 35.

L. 7. c. 27.

SEVERUS, Balearis inſulæ, quam hodie Minoricam, ſeu Minorcam vocant, in mari Mediterraneo prope Hiſpaniam, epiſcopus, claruit anno 418. quo contigit mi- 418.

a Conf. *Petri Couſtant.* Epiſt. Roman. Pontif. p. 1007. ſeq. 1017, 1045, 1050. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 28. vol. 6 p. 112.

Sæc. V. ab an. CCCC. rabilis illa Judæorum Minoricensium ad fidem Christianam conversio, cujus historiam ipse late persequitur. Exstat *Encyclica ejus epistola*, prolixa admodum, *de Judæorum in hac insula conversione, & de miraculis ibidem ad S. Stephani reliquias factis*, a Baronio ex archivis Vaticanis eruta, apud quem habetur anno 418. pag. 429. Crasso satis errore Miræus * scribit gesta hæc esse, datamque epistolam Asclepiodoto & Mariniano consulibus, h. e. anno Christi 423. quum ex ipsa epistola luculenter constat contigisse hæc anno post consulatum Honorii 11. & Constantii 2. i. e. anno 418. ad quem proinde recte hæc refert Baronins. Exstant * quidem duæ Theodosii junioris leges *de synagogis & donariis Judæorum*, datæ Asclepiodoto & Mariniann Coss. seu anno 423. quarum priorem Baronius ad illustrandam epistolam, calci ejus attexuit, quod fortasse virum alias nnn indiligentem in errorem seduxit. [a] Miræi errorem seqnutus est, totumque ejus paragraphum ne verbulo quidem mutato, nedum citato autore, exscripsit Casimirus Oudin, qui supplementum ad Bellarminum de scriptoribus Ecclesiast. nuper evulgavit. Verum id huic homini novum non est.

* Auct. c. 72.

* C. Th. l. 16. tit. 8. l. 25. & 26.

418. [b] HESYCHIUS, Salonitanæ urbis in Dalmatia episcopus, claruit anno 418. Multa ei cum S. Augustino familiaritas intercessit; cui ut prophetias & prædictiones in S. scriptura repertas de die ultimo explicaret, autor fuit; & ab eo binas ea de re *Epistolas* satis prolixas elicuit. Obiit ante annum 429. ntpote cujus jam defuncti cum laude meminit S. Augustinus de Civit. Dei lib. 20. c. 5. Exstat *Epistola ad Augustinum* inter Augustinianas, num. 79. An alia scripserit, nnn constat.

418. [c] MARIUS MERCATOR, qna Occidentis reginne ortus, haud certo constat. Campanum, vel Apulum fuisse conjicit Garnerius. Quandoquidem vero conjecturis agendum est, ego potius ex ingenio, stylo, scribendique modo Afrum fuisse existimarem: & hac in re Cl. virum Gabrielem Gerberonium, Benedictinum, qui sub *Rigberii* nomine notas in Marii Mercatoris acta edidit, mecum consentientem habeo. Iste enim subinde notat, Marium nostrum non modo S. Augustini studiosissimum fuisse; sed & res atque acta ecclesiæ Africanæ apprime tenuisse. Claruit ab anno 418. quo Augustinum de quibusdam quæstionibus Pelagianorum consuluit. Clericum fuisse nequaquam liquet; constat potius anno 446. necdum aut episcopum, aut presbyterum fuisse: adeo ut si sacris ordinibus initiatus fuerit, extrema id ætate factum esse necesse sit. Inter Anditoriales scholasticos Romæ aliquando militasse, pluribus argumentis, haud ita certis quidem, non contemnendis tamen, confirmat Garnerius *. Anno 429. Commonitorium Theodosio Imp. adversus Cœlestianos obtulit. Anno 431. librum *Subnotationum* adversus Julianum, & contradictiones adversus anathematismos Nestorii composuit. Anno 449. vel sequente adversus Theodoritum scripsit. Ad annum 451. aut non pervenit, aut nihil post id tempus scripsit. Fidei Catholicæ adversus Pelagianos & Nestorianos fortissimus erat vindex, Græce simul ac Latine doctus. Haud ita multa proprio Marte composuit. Quæ enim ab eo scripta supersunt opera, non nisi farrago fere quædam sunt excerptorum aliunde, præsertim ex hæreticorum scriptis desumptorum. Certe longe plura sunt, quæ ex Græcis Latina fecit, quam quæ proprio labore elucubrata nobis dedit: licet ipse versionibus suis præfationes plerumque adjungat ad rei ecclesiasticæ scientiam sane utilissimas. Stylus ejus suo genere clarus, sed incultus, cuique parum succi & sanguinis inest. Scripta sequuntur, prout in accuratissima editione Garneriana disposita sunt, ordine enumerata.

Sæc. V. ab an. CCCC.

* Prolegom. ad M. Mercat. opera.

[d] SCRIPTA.

Pars prima, ea continens opuscula, quæ Pelagianam hæresin spectant. *Commonitorium super nomen Cœlestii*, anno 429. Græco sermone conscriptum, & Theodosio Imp. aliisque magni nominis viris oblatum, & a Mario postea Latino sermone donatum. Primus id edidit Labbeus Concil. tom. 2. p. 1512.

✠ *Liber subnotationum in dicta quædam Juliani ad Pientium presbyterum.* Prior opusculi hujusce pars (in duas enim distribuitur) inscribitur, *Commonitorium lectori adversus hæresin Pelagii & Cælestii, vel etiam scripta Juliani.*

Epistola Nestorii ad Cœlestium Pelagianum a Mario Latine versa.

Sermones sive tractatus 4. *Nestorii contra hæresin Pelagii seu Cœlestii* Latine versi, addita præfatione.

✠ *Symbolum Theodori Mopsuesteni Latine versum*, cui præfigitur *Commonitorium sive Prologus Marii*; subnectitur vero refutatio ejus a Mario conscripta.

Excerpta ex 5. libris Theodori adversus S. Augustinum, a Mario collecta & Latine versa.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 994. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 719. *Long.* Bibl. sacr. p. 774. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Mar. Mercat.* d Conf. *Du Pin*, Hist. Eccles. vol. 4. p. 35. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 96. *Oudin.* tom. 1. p. 1163.

Pars

Sæc.V. ab in. CCCC. Pars secunda, ea continens opuscula, quæ caussam Nestorianam spectant.

✠ *Præfatio in varios Nestorii sermones Latine a se versos.*

✠ *Nestorii sermones* 13. *de incarnatione D. N. J. C. Latine versi.*

✠ *Epistola de discrimine inter hæresin Nestorii, & dogmata Pauli Samosateni, Ebionis, Photini, & Marcelli.*

✠ *Obtestatio Eusebii adversus Nestorii errores Latine versa.*

Homilia Procli adversus Nestorium, interprete, ut videtur, Mario.

Epistolæ 4. *S. Cyrilli, &* 2. *Nestorii, a Mario versæ.*

Excerpta 85. *ex Nestorii scriptis, a Cyrillo collecta, & a Mario versa.*

Nestorii Anathematismi 12. totidem Cyrillianis oppositi, a Mario Latine versi, addita singulis *Refutatione sive Contradictione.*

Responsio Cyrilli adversus objectiones Orientalium ab Andrea Samosateno scriptas a Mario versa.

Responsio ejusdem ad reprehensiones Theodoreti, ab eodem versa.

Scholia ejusdem de incarnatione Verbi unigeniti (auctiora multo quam in Græca Cyrilli editione) *a Mario versa.*

Excerpta ex libro Theodori Mopsf. de incarnatione Christi, a Mario collecta & versa.

Excerpta ex Theodoriti Pentalogio, epistola ejusdem 3. *Fragmenta ex epistola ejusdem ad Himerium episcopum Nicomediæ, & ex sermone Antiochiæ post Cyrilli mortem habito, a Mario Latine versa.*

Fragmentum ex Eutherii Tyanensis sermone adversus Cyrillum, Latine versum.

Epilogus Marii Mercatoris.

Notet lector, *Opuscula cruce præfixa insignita* a Rigberio doctissimis *notis illustrata*, edita fuisse *Bruxellis*, 1673. 12°. & a nobis sub Actorum Marii Mercatoris nomine in hoc opere sæpius citari. *Tractatum Nestoriani cujusdam*, qui incipit [*Contumelias quidem in me hæreticorum arbitrer*] a Mario Latine versum editionis suæ calci apposuit Rigberius; quem in editione Garneriana nondum invenire potui.

Prodierunt Marii Mercatoris opera, fusissimis ac eruditissimis Johannis Garnerii commentariis ornata, *Parif.* 1673. fol. dein in Bibliotheca Patr. tom. 27. pag. 129. ac postremum a Steph. Baluzio cum notis edita, *Parif.* 1684. 8°.

Actionem 6. concilii Ephesini a Mario Latine versam, primus dedit Baluzius in nova Conciliorum collectione, *Par.* 1683. f.

420. [a] JOSEPHUS (hoc enim nomine a Seldeno, Junio Dufresnio & Cotelerio laudatur) ortune Judæus incertum, scriptor certe Christianus, claruit, si in re omnium obscurissima hariolari fas sit, circa annum 420. De autore, ejusque ætate admodum laboro, nec quo me vertam satis video. Sæpe olim suspicatus sum, hunc non alium fuisse quam Josephum illum *Tiberiadensem*, qui ex Judæorum apostolo seu assessore patriarchali factus est Christianus, & a Constantino M. ad Comitis dignitatem evectus. De cujus conversione, & egregiis erga ecclesiam meritis, mira plane, eaque satis prolixe narrat Epiphanius*, qui hominem optime novit, ejusque ædibus hospitio exceptus eo familiariter usus est. Refert quidem autor noster se (juxta Græcorum supputationem) sub sexto Millennio vixisse; meminit enim τῆς παρȣ́σης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως, quod ævo quidem Constantiniano satis convenit. Verum obstant alia, quæ ipsum ab hoc sæculo removent. Quo certiorem ἀκρίβειαν hac de re faciamus, gradatim & pedetentim procedendum erit. 1. Itaque constat, autorem nostrum post exortam *Macedonierum* hæresin vixisse; quam utique penultimo loco ponit. Macedonius factus est episcopus CP. circa annum 342. Obiit anno circiter 360. Et etiamsi vivus adhuc dogmata sua propalare cœpit; post mortem tamen ejus præcipue invalescebant, anno 381. concilii 2. Oecumenici decreto damnata. Quo tempore, Josephum Tiberiadensem in vivis adhuc superesse vix credi potest; quippe qui anno 355. quo Eusebius Vercellensis Scythopolim in exilium missus est, quoque ad ipsum in Josephi ædibus habitantem invisendum accessit Epiphanius, affecta & decrepita erat ætate, 70. plus minus annos natus. 2. Meminit *hæresis Anthropomorphitarum*, in eaque desinit; quæ orta est non nisi exeunte hoc sæculo, circa annum 399. fervente tunc temporis apud monachos Nitrienses controversia *Anthropomorphitica*. De qua re agunt Socrates lib. 6. cap. 7. p. 309. Sozomenus lib. 8. cap. 11. p. 771. Unde mox *librum adversus Anthropomorphitas* ex professo scripsit Cyrillus Alexandrinus. 3. Admodum probabile est & pene certum, illum ante exortam *Nestorii hæresin* floruisse, cujus neque in *Catalogo*, neque alibi meminit. Nestorius ad sedem CP. anno 428. promotus est, & vel eodem, vel anno sequenti, hæresin suam promulgavit, de qua ne verbulum habet autor noster, non omissurus utique *Nestorianos* & *Eutychianos*, si serius vixisset. Restat igitur ut dicamus circa annum 420. vel saltem intermedio aliquo, inter hujus sæculi initium & Nestorium, tempore claruisse. Hæc de ejus ætate dicenda habui; meliora meliores. Quisquis sit, contexuit commentarium, quem ὑπομνηστικὸν seu *commonitorium*

* Adv. Ebion. Hæres. 30. num 4, 5,6,7,8,&c.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. sæc. 12. p. 1061. *Fabric.* Epist. nuncup. præfix. Joseph. Hypomnest. ad calc. cod. Pseudepigr. V. T. *Hamb.* 1723.

Sæc.V. ab an. CCCC. inſcripſit. In quo id præcipue agit, ut dubia breviter ſolvat, quæ rudiores Chriſtiani minuſque in ſacra hiſtoria exercitati proponere poterant. Opus integrum in 5. libros, & capita 167. diviſum eſt. Etſi in ipſo opere libri *tertii* nulla habeantur veſtigia. Titulus operis, ut & primi capitis literis miniatis deſcriptus eſt. Ὑπομνηστικὸν βιϐλίον Α. Ἰωσήππου. Ὅσαι γεγόνασιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, ἕως τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας γενεαί. Ipſum caput (prout in uſum meum illud deſcripſit V.C. Rob.Cannonus) hoc habet initium. Α. Ἀδάμ. Β. Σήθ. Γ. Ἐνώς. Δ. Καϊνᾶν. Ε. Μαλελεήλ. Ϛ. Ἰάρεδ. Ζ. Ἐνώχ. Οὗτος μετετέθη καίπερ ἔτι ζῶν καὶ φυλαττόμενος. Η. Μαθουσάλα. Θ. Λάμεχ. Ι. Νῶε. Οὗτος ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ διασώζεται ἐν λάρνακι μετ᾽ οἴκου παντός. Τρεῖς δὲ αὐτῷ γεγόνασι παῖδες. Σήμ. Χάμ. Ἰάφεθ. ἡ δὲ γενεαλογία εἰς τὸ ἑϐραῖον ἐρχομένη γένος ἀπὸ τοῦ Σὴμ συνίσταται. ΙΑ. Σήμ. ΙΒ. Ἀρφαξάδ. ΙΓ. Σάλα. ΙΔ. Ἕϐερ. ΙΕ. Φαλέκ· ἐπὶ τούτου ἐμερίσθη ἡ γῆ. Πληροῦται γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη [ ] ὡς εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως. Ad poſtrema hæc antoris noſtri verba clarius elucidanda, forſan non abs re erit pauca obiter annotare. Annorum numerus, qui in codice MS. deſideratur, aliunde non incommode ſuppleri poteſt. Ita igitur Heſychius *Orat. in Chriſti natalem*, Ἐν γὰρ τῷ μϐ´. ἔτει τῆς βασιλείας Αὐγούστου, μηνὶ Δεκεμϐρίῳ κε´. ἡμέρᾳ ϛ´. ὥρᾳ ἑϐδόμῃ τῆς ἡμέρας, ἐγεννήθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας ἔτους κατὰ Ἀντιοχεῖς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ϛ´. συνάγεται γὰρ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Φαλὲκ υἱοῦ Ἕϐερ, ἔτη γ´. καὶ ἀπὸ Φαλὲκ ἕως μϐ´. ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου ἔτη αϡξζ´. (lege βϡξζ.) ἐν λοιπὸν συναναστράφη ὁ σωτὴρ τοῖς ἀνθρώποις ἔτη λγ´. ὡς γίνεσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ἔτη ϛ´. πλήρη. Ὁ γὰρ Φαλὲκ κατὰ τὴν προφητείαν Μωσέως, τὸ ἥμισυ λέγεται τοῦ χρόνου τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας. *Nam in 42. imperii Auguſti, menſis Decembris 25. die 6. hora 7. diei, natus eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſecundum carnem, ex Maria virgine, anno ſecundum Antiochenos, a creatione mundi uſque ad natalem Chriſti, & crucifixionem 6000. colliguntur enim ab Adam, uſque ad Phalec filium Heber, anni 3000. & a Phalec uſque ad 42. annum regni Auguſti, anni 2967. Et deinde converſatus eſt Servator cum hominibus annos 33. adeo ut ſint ab Adam, uſque ad natalem & crucifixionem Chriſti anni 6000. pleni. Phalec enim ex prophetia Moſis dicitur dimidium temporis Chriſti apparitionis.* Paulo aliter Johannes Malela, (etſi in ſumma rei cum Heſychio convenit) ex cujus calculo numerantur ab *Adam* ad *Phalecum* 2533. a Phaleco vero ad Auguſti annum 42. anni 2967. in ſumma 5500. quibus 33. vitæ Chriſti anni adjiciendi ſunt. Ὁ γὰρ Φαλὲκ κατὰ τὴν προφητικὴν φωνὴν Μωσέως τὸ ἥμισυ λέγεται τοῦ χρόνου τῆς μελλούσης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. *Phalecus enim ſecundum Moſis prophetiam dimidium dicitur temporis Chriſti futuri adventus.* His longe Sæc.V. ab an. CCCC. antiquior Julius Africanus, medium tempus inter Adamum & Chriſtum in ætatem Phalegi rejicit, adeo ut ejus obitus ipſo meditullio ſexies mille annorum obtigit. Secundum enim Africani calculum, diluvium contigit anno mundi 2260. Phalecus natus a diluvio 401. denatus æt. 339. quæ ſummum conficiunt annorum 3000. Nihil magis veteribus tritum, quam ſex mille annos mundi duraturi juxta ſex dies creationis numerandos eſſe; ex mente, ut volunt, B.Petri Ep. 2. cap. 3. v. 8. *Unum hoc vos non lateat chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.* Quemadmodum enim Deus hominem die ſexto formavit, qui mox in peccatum lapſus eſt; ita conſentaneum omnino videbatur, ut ſexto etiam die millenario in terris appareret Dominus noſter, *Paſſione* & *Reſurrectione* ſua genus humanum ſalvaturus. Utcunque igitur inter ſcriptores haud convenit, *inquiunt Malela & Heſychius*, de numero annorum adventus Domini, aliis plures, pauciores aliis numerantibus, Ἐν δὲ τῷ ἑξακισχιλιαστῷ ἔτει συμφωνοῦσιν ἅπαντες φανῆναι τὸν κύριον, *in hoc nihilominus conveniunt omnes, ſexto mundi millenario Dominum apparuiſſe.* Mitto quæ Clemens, Theophilns, & Timotheus, οἱ σοφοὶ χρονογράφοι *inquit Malela*; οἱ θεοφιλέστατοι, ut de iis Heſychius, chronici Alexandrini autor, aliique tum veteres, tum recentiores tradiderunt. Hæc ad illuſtrandum autoris noſtri locum dicta ſufficiant. Pergamus jam cum Joſepho noſtro. Et quo pleniorem guſtum lectori erudito adhuc præbeamus, alia capitum quorundam lemmata ſubjungemus.

Cap. 65. Βίϐλος Β. Τίνα ἐστὶ τὰ ἐπὶ τῆς μιᾶς θεότητος παραλαμϐανόμενα.

Cap. 66. Τίνα δὲ τὰ ἐπὶ δυαδικῆς ὑποστάσεως.

Cap. 67. Τίνα τὰ ἐπὶ τριαδικῆς παραλαμϐανόμενα.

ΒΙΒΛΟΣ Δ. Cap. 69. Τίνα ἐστὶν ἃ πεποίηκε Μωυσῆς θαυμάσια καὶ δι᾽ αὐτοῦ κατείργασται.

Cap. 102. Βίϐλος Ε. Τίνες εἰσὶν οἱ τοῦ Δαϐὶδ δυνατοί.

Cap. 125. Κεφάλαιον Ἰωσήππου ἕτερον. Γυνή τις τοῦ λιμοῦ, &c. & nihil aliud continet præter Fl. Joſephi *de bello Judaico libri* 6. cap. 21. ſervatis pene ipſius verbis, compendio excerptum.

Cap. 136. Ἱππολύτου Θηϐαίου ἐκ τοῦ Χρονικοῦ αὐτοῦ συντάγματος. Neque aliud eſt, quam pars illius fragmenti Hippolyti Thebani quod Caniſius in *antiquis ſuis Lectionibus* dudum edidit. Hinc prima ſtatim fronte colligere quis poſſit, autorem noſtrum poſt Hippolyti demum Thebani tempora vixiſſe. Sed non dubitari poteſt, hoc caput ab interpolatore aliquo, ipſomet ſcriba fortaſſe

qui

Sæc.V. ab an. CCCC. qui opus descripsit, ob materiæ affinitatem additum fuisse. Cum enim vidisset autorem in duobus capitibus immediate præcedentibus de apostolis egisse, deque iis præsertim qui Jacobi, Johannis, & Zachariæ nomine in historia Evangelica occurrunt; non incongruum forte existimavit, ut hoc Hippolyti ὑπομνηματικὸν ob argumenti similitudinem subnecteretur. Et hospes sit oportet in antiquorum scriptis, qui nescire potest similia additamenta hujusmodi *Collectaneis* non raro interseri solere.

Cap. 167. & ultimum, Αἱ δυνάμεις τῶν λίθων τῶν ἐν τῇ τοῦ Ἀρχιερέως ζώνῃ ἐντεθειμένων. Desinit in hæc verba, ἀμέθυσος μέθης ἀλεξιτήριον. ἄνθραξ. ἀχάτης, λιγύριος. ὄνυχιος.

In recensendis veteris Testamenti libris, 22. tantum enumerat. *Catalogum* etiam 62. *hæreseωn* intertexit; quarum ultimum locum occupant *Anthropomorphitæ*. Quin & in iis classem suam habent (ut hæc obiter notem) Ὀριγενιανοὶ *lascivi*, quos ab *Origenistis*, sive Origenis sectatoribus diserte distinguit, de quibus fuse agit, eorumque abominandas turpitudines luculenter exponit Epiphan. Hæres. 63. Ad calcem operis subjuncta est hæc exscriptoris nota;

Τέρμα πυκτίδων ἐνταῦθα Ἰωσήππου;
Τὰς ὑποθέσεις τῆς πέντε βίβλων ἔχων·
Πόσας δίδωμι τῷ πλουτήρι στίχω;
Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις;
Τῷ συμπέρασμα δόντι μοι λόγους γράφειν.
Εἰς αἶνον εὐχάριστον αὐτοῦ τοῦ λόγου;

In boc opere eitat Heraclidem Pythagorieum, Josephum bis, Clementem bis, Hegesippum, Porphyrium, Hippolytum. Josephum aliquando sequitur, non laudat tamen; versionem Septuaginta Gen. IV. 8. adducit, sed & aliam Ἑβραίου semel, & Aquilam. Multa sumpsit ex Hippolyto & Africano; ab eo plurima Epiphanius; citat novum Testamentum, & Actus apostolorum. De Isaia πρίζεσθαι commemorat. Variat scriptionem nominum propriorum, ut Ἰαὴλ & Ἰαζήλ. Historias paulo aliter narrat, & templum resque templi aliter describit quam Josephus. Quædam de Mosis nomine Melchia e Josepho ponit, quæ nunc in eo non inveniuntur. Usus est Codd. Græcis bibliorum vitiosis. Quot vero vel quoscunque tandem antores eitat, tamen ex Josepho non minima operis pars desumpta est. Unde jure quis suspicari possit, ipsum autorem anonymum fuisse; cum vero *Josephi* nomen in fronte libri compareret, iterumque cap. 125. non pauca ex operibus ejus excerpta fuerint, inde nomen *Josephi* illi adhæsisse; & ut ab antiquo illo Judæo distingueretur, a recentioribus *Josephum Christianum* dictum esse. Quam tamen conjecturam eruditis Sæc.V. ab an. CCCC. lectoribus excutiendam relinquo. Codex MS. in bibliotheca publica Cantabrigiensi asservatur, una cum multis aliis a Matthæo Parkero academiæ Cantabrigiensi olim dono datus. Plusquam 1000. annorum ætatem præ se fert, in membranis scriptus, continetque paginas 184. in 4°. quavis pagina in duas columnas divisa. Ex his membranis apographum [a] descriptum habet Cl. Galeus, qui de hoc opere non pauca me monuit. Præter *Hypomnesticum*, in eodem volumine continentur *duo libri Chronicorum*, *Leonis imperatoris carmina* 2. & *testamenta* 12. *Patriarcharum*, omnia eadem manu descripta. Neque ulli dubium esse potest, quin hic ipsissimus sit codex, quem ex Græcia accepit, & quo in transferendo *Patriarcharum testamenta* usus est olim Robertus Grosthead *Lincolniensium* episcopus; adeo accurate omnia cum antiquissimo versionis *Grosthedianæ* exemplari ad verbum conveniunt. "Refert "quidem Matthæus Paris * Johannem Basinstokium archidiaconum Leicestriensem "Roberto Grostheado nunciasse, se cum aliquando Athenis studuit, vidisse quædam "apud Græcos Latinis incognita; interque "ea 12. Patriarcharum, filiorum Jacob, testamenta, a Judæis per invidiam propter "manifestas de Christo prophetias suppressa, ac proinde Robertum misisse in Græciam, eumque ea habuisset, de Græco in "Latinum sermonem transtulisse, coadjuvante magistro Nicolao Græco clerico ab-"batis S. Albani. Addam denique exstare hujus *Hypomnestici* fragmentum in bibliotheca regia Parisiensi, nempe caput 158. *de libris qui in sacra scriptura tanquam exstantes commemorantur, nec tamen reperiuntur*, unde illud extulit Cl. Cotelerius *. Quod quidem in codice Cantabrigiensi 120. caput est. Sunt antem, in universum, capita ρξζ.

* Ad annum 1252. p. 835. Vid. ad an. 1242. p. 597.

* Not. in Can. Apost. p. 319, 340.

[b] NICÆAS, Romatianæ (hoc est, nt 420.
Baronius * recte interpretatur, Aquileiæ) sub Chromatio episcopo subdiaconus, ejusque mortui in sede Aquileiensi successor: claruit anno 420. & deinceps. Juvenis adhuc, Hieronymo admodum familiaris fuit; eumque in exteras regiones peregrinantem diu comitatus est; nti testatur ipse Hieronymus epistola ad illum, adhuc hypodiaconum, scripta, quæ exstat tomo 1. Civitati suæ ab Hunnis excisæ superfuit, & de canonibus quibusdam ecclesiasticis ex occasione invasionis Hunnicæ violatis Leonem papam consuluit: cujus exstat responsum, anno 458. datum, inter epistolas ejus num. 79. Composuit, inquit Gennadius *, simplici &

* Not. in Martyrol. ad 22. Jun.

* De Script. c. 22.

[a] Ex quo apogr. edidit *Fabric.* 1723. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1247. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 302.

Sæc.V. ab an. CCCC. nitido sermone, *Libellos 6. instructionis ad Neophytos*; quorum primo Neophytos instituit, secundo Gentilitatis errores oppugnavit, tertio de fide unicæ Majestatis egit, quarto adversus Genethlogiam, quinto de Symbolo, sexto de Agno paschali disceptavit. Scripsit & libellum ad lapsam Virginem, eam ad pœnitentiam agendam hortatus, cujus & meminit Gennadius de Script. Eccl. cap. 22. Non alius esse videtur quam opusculum illud hoc nomine quod Ambrosio, Hieronymo, quandoque & Augustino tribui solet; inter quorum opera non semel reperitur. Et in hac sententia consentientem habeo Cl. Cotelerium Not. in lib. 2. Const. Apost. p. 186.

420. ᵃ JULIANUS, gente Italus, patria Apulus, Memoris, episcopi Capuani, & Julianæ, primariæ fœminæ (utrumque parentem impense laudant Augustinus *, & Marius Mercator †, filius vulgo habitus. Tantis enim parentibus a nutrice suppositum esse, & vernulæ cujusdam revera prolem, non obscura olim fama receptum esse innuit Marius Mercator. Natus est ante annum 386. In theologicis primum Pelagium vel Romæ vel Siciliæ, deinde Theodorum Mopsuesteum magistros habuit. Sub patre suo diaconum egit; & adhuc adolescens, post susceptum tamen lectoratus munus, lectissimam fœminam, Iam nomine, Æmilii episcopi Beneventani filiam, uxorem duxit: in quorum nuptias epithalamium scripsit Paulinus Nolanus; quod etiamnum exstat *. Tandem (quod ab Innocentio papa factum esse tradit Marius Mercator *) episcopus constitutus est urbis Eclanensis apud Hirpinos inter Campaniam & Apuliam sitæ; quæ vox apud scriptores mire corrupta reperitur. Quandoque enim Celanensis, vel Edanensis, vel Actenellensis, vel Atelensis sive Attellenensis dicitur. Ob Pelagiana, quæ circa an. 417. strenue propugnare cœpit dogmata, sede sua exutus est. Anno (ut videtur) 420. mox in Orientem profectus, & Constantinopoli an. 421. pulsus in Cilicia apud Theodorum Mopsuestenum diu delituit; ac libris pro hæresi sua tuenda elucubrandis se totum dedit. Anno 423. habita episcoporum Cilicum synodo hæreseos damnatus est, ipso quoque Theodoro in damnationem, specie saltem, consentiente. Anno 424. mortuo Bonifacio papa, ex Oriente in Occidentem vana spe episcopatus recuperandi lactatus, rediisse videtur. Italia ejectus, anno 326. Constantinopolim iterum profectus est, & Nestorii ann. 428. in sedem Constantinopolitanam evecti interventu, se rem suam promoturum sperans, Theodosium Imp. de restituendo sibi episcopatu crebris precibus interpellavit. Sæc V. ab an. CCCC. Qua de re Nestorius Cœlestinum certiorem fecit binis epistolis, quæ Latine exstant Concil. tom. 3. Anno 429. oblato a Mercatore * adversus errores ejus ad Theodosium Imp. commonitorio, urbe rursus depulsus est; & a Cœlestino papa anno sequente in synodo Romana damnatus, uti & in concilio œcumenico Ephesino anno 431. quando etiam Theodoritus, aliique conciliabuli Ephesini legati data ad Rufum Thessalonicensem epistola Juliani cujusdam, episcopi Eridicæ, mentionem faciunt: hunc eundem cum nostro facit, & Campania ejectum sedem Eridicensem obtinuisse conjicit Cl. Vossius *; unde non desunt, qui Eridicam istam Ericusam sive Ericodem, vulgo *Alicur*, Siculi maris insulam, ad quam Julianus profugerit, esse suspicantur. Verum Julianum istum, Eridicæ episcopum, cum nostro eundem esse ægre mihi persuadeo. Sententiam nostram confirmat Holstenius; qui errorem vulgati codicis dictæ epistolæ emendat; & loco, *τῆς Ἐριδικῆς ἐκκλησίας*, legit *τῆς Σαρδικῆς ἐκκλησίας*. Anno 439. errores inolitos deposuisse præ se ferens, apud Xystum papam de recuperanda sede Eclanensi multis egit: verum operam lusit; obiitque, ut volunt aliqui, anno sequenti. Sin Garnerii calculum sequi malimus, vitam ad annum usque 454. saltem præcedentem, protraxit. Omnem vero fidem excedit, quod habet Cl. Vignerius Præfat. ad Supplem. S. August. Julianum ad sequentis sæculi initia, nempe ad Fulgentii tempora pervenisse. Subditque Julianum cum apud Pelagianos ex episcopo ludimagistrum aliquamdiu egisset, tandem in ignobili Siciliæ vico diem obiisse; mortuoque tumulum fuisse positum, cum hac inscriptione, quæ nono sæculo adhuc legebatur, HIC IN PACE QUIESCIT JULIANUS EPISCOPUS CATHOLICUS. Vir audax, & acris ingenii, Græce & Latine doctus, in S. scripturis valde eruditus: eloquentia & facundia mire pollebat; adeo ut *Romanus Demosthenes* vulgo haberetur. Hæresin, quam fovebat, ambiguis vocibus & sententiis optime obvelare novit: unde a Mario Mercatore * *Pyrrhus* & *Loxias* appellatur. Pietate etiam non incelebris habebatur, charitate imprimis erga pauperes eximia conspicuus, ita ut tempore famis & angustiæ, erogatis suis omnibus pauperes sublevaret; qua virtutis specie plurimos in errorem suum abreptos detinuit. Lingua tamen maledica perquam infamis; adeo ut innumera convitiorum

Margin notes:
* Contr Jul. l. 1. c. 4. Operis imperfecti, l. 1 c. 62.
† Acta p 15 edit. Bruxel.
* Poem. num. 14
* Commonit. præf.
* Opp. ejus part. 1.
* Hist Pelag. l. 1. c. 6.
* Act p 20. Gennad. de Script. c. 45.

ᵃ Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 4. p. 38. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4 l. 9. p. 573; *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin*. Art. 307, seq.

probra

Sæc.V. ab an. CCCC. probra contra Augustinum passim in scriptis suis evomuisse a Mario Mercatore accusetur: quod & ipse multis in locis dolet Augustinus. Unde & in decreto *Pseudo-Gelasiano* aperte damnatur.

SCRIPTA.

Epistolæ ad Zosimum papam a. quas refutat S. Augustinus libris 4. ad Bonifacium; ubi fragmenta earum passim reperire est, uti & apud Mercator. lib. subnot. cap. 6. 9. Ex his altera, quæ quidem prolixa satis est, & *Libellus* etiam *Fidei* inscribitur, scripta est an. 418. nomine 18. episcoporum Siculorum Pelagii atque Cœlestii damnationi subscribere detrectantium. In hoc opusculo primo agit *de summa Trinitate*, *de incarnatione verbi*, reliquisque symboli articulis; tum de suo dogmate, & quæstionibus Pelagianis, viz. *de gratia Dei*, *libero Arbitrio*, &c. mox hæreticorum dogmata, & in iis clam catholicorum, damnat: denique varias reddit rationes, quare suæ partis episcopi Pelagii & Cœlestii damnationi subscribere recusarint, & tacite correpto Romano pontifice, ad plenariam synodum provocat. Hunc *Fidei libellum* primus extulit, Juliano vindicavit, notis, tribusque prolixis dissertationibus illustratum edidit Johan. Garnerius *Paris.* 1668. 8°. iterumque inter opera Marii Mercatoris part. 1. p. 320. Nihilominus hunc libellum non ad Zosimum papam, sed ad Augustinum Aquileiensem directum fuisse pluribus contendit doctissimus Norisius in *Censura Garnerii* pag. 44. 45. Etsi vero duas ad Zosimum epistolas se scripsisse ipsemet fateatur Julianus, tertiam tamen suo nomine Romam fuisse directam ait, quam tamen ejus esse strenue negavit, ap. August. *Oper. Imperf.* lib. 1. c. 17.

Epistola ad Rufum Thessalonicensem episcopum, nomine 18. episcoporum Pelagianorum scripta. Vid. Aug. *Op. Imperf.* lib. 2. c. 178. Plurima epistolæ istius fragmenta apud S. Augustinum libris adversus Bonifacium supersunt. Ea in unum collecta exhibet Garnerius *Append.* ad part. 1. M. Mercat. p. 334.

In Cantica Canticorum libri 2. quorum primus, quasi præfationis vice fungens, *de Amore* inscriptus est. Eum Beda passim citat & confutat libro primo *in Cantica*.

De bono Constantiæ liber; cujus fragmenta aliquot habet Beda *in Cantica*.

Vid. Op. imperf. l. 1. c. 16. *Libri* 4. *ad Turbantium episcopum contra Augustini primum de nuptiis*, paulo ante annum 419. scripti: quo nempe anno Augustinus librum secundum de nuptiis iis reposuit; atque anno 421. libris sex editis fusius refutavit. Fragmenta plurima utrobique reperiuntur: ampliora vero apud Marium Mercatorem in libro *Subnotationum*. Sæc.V. ab an. CCCC.

Libri 8. *ad Florum* (male habet Gennadius 7.) *contra Augustini secundum de nuptiis*. Vid. M. Mercat. Refut. Symb. Theod. in Præf. Errant enim, qui octo hosce libros sex prædictis Augustini libris oppositos arbitrantur. Licet enim opus istud Juliani illud Augustini integro fere octennio sequeretur; sex tamen illos Augustini libros aut nescivit, aut se scire dissimulavit Julianus. Scripti sunt in Cilicia, an. 420. cum apud Theodorum Mopsuestenum diu delituit, sed non nisi anno demum 426. divulgati. Eos libris octo paulo ante mortem editis refutavit Augustinus; ubi fragmenta e Juliani libris passim adducuntur. Excerpta ex iisdem quamplurima adducit Marius Mercator in libro *Subnotationum*.

a FASTIDIUS, *Priscus* dictus, natione 420.
Britannus, Britanniarum, teste Gennadio *, * De Script. c. 56. episcopus: unde recentiores, qui genuinam vetustatem novis commentis incrustare amant, Londinensem metropolitanum fuisse volunt. Claruit anno 420. Scripsit *ad Fatalem*, piam & lectissimam viduam, *de vita Christiana*, & *viduitate colenda*, *libellum aureum*. Exstat, sine autoris nomine, inter opera Augustini tom. 9. p. 888. quem, & apposito Fastidii nomine, ad fidem codicis MS. recognitum Lucas Holstenius edidit, *Romæ* 1663. Ex hoc libro duos fecit Gennadius (qui solus, quod sciam, e veteribus Fastidii meminit) *de vita Christiana* unum, *de Viduitate servanda* alterum: quatuor Baleus *, * Cent. 1. c. 41. nempe *de vita Christiana* lib. 1. *de doctrina Spiritus* lib. 1. *de Viduitate servanda* lib. 1. *admonitionum Piarum* lib. 1. Pejus adhuc Johannes Pitseus *, qui Balei errori suum addit: & * Ætat. 5. p. 86. quod Gennadius de prædicto opusculo habet, nempe quod *erat sana*, & *Deo digna doctrina*, ipse in libri titulum transformavit, nempe *de doctrina Deo digna* & *spirituali* lib. 1. Rectius multo Johannes Trithemius *, qui * De Script. fol. 37. fac. 2. de Fastidii libro hæc tantum habet, Gennadium interpretari contentus, *Volumen quoddam sana doctrina conscriptum*. Quod vero Dempsterus Hist. Scot. lib. 6. num. 536. affirmat, Fastidium nostrum *Scotorum chronicon* scripsisse, id homini nugivendulo, & in gentis suæ rebus pene semper ineptienti condonandum est.

b LEPORIUS, ex monacho Massiliensi, 420.
seu ut alii, Aquensi, presbyter, claruit circa annum 420. Primo quidem Pelagii castra secutus est: deinde ab episcopis Gallicanis admonitus, & ab Augustino, postquam in Africam trajecisset, plenius edoctus, ad

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1000. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 446. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *German.* Art. 7. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p. 798. *Tillemont,* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 329. seq.

Sæc.V. ab an. CCCC. saniorem mentem revocatus anno circiter 425. Scripsit *libellum Emendationis*, sive *Satisfactionis, ad episcopos Galliæ*; in quo errores suos correxit, & de emendatione ipsius ab iis curata gratias egit; sententiam etiam de incarnatione Christi pravam, quam temere olim imbiberat, revocavit, unicam in duabus naturis personam confessus. Primus hunc libellum ex codice Herivallensi in lucem protraxit Jac. Sirmondus, & cum aliis veterum *Opusculis dogmaticis* edidit, *Parif.* 1630. 8°. Habetur etiam in Biblioth. Patr. tom. 7. pag. 14. & Concil. tom. 2. p. 1678. & emendatior a Garnerio editus in Append. ad part. 1. operum Marii Mercat. Differt. 2. cap. 20. p. 224. Monendus est lector, hunc libellum quandoque a veteribus sub nomine S. Augustini citari; forsan quia eo monente scriptus sit, & ab eo approbatus: unde illum Augustino, tanquam genuino autori asserere conatur (codicis Grimanici fide, & synodi Chalcedonensis Act. 2. nixus, ubi locus ex hoc libello desumptus inter B. Augustini testimonia reponitur; & ad opinionem suam roborandam conjecturas quasdam non magni quidem momenti adducit) Paschasius Quesnellus in notis ad S. Leonis Epist. 134. p. 906. Hujus Leporii, ejusque libelli ex veteribus meminerunt Gennadius de Script. c. 59. Cassianus de Incarnat. lib. 1. c. 5. Johannes 2. papa Epist. ad Avien. Facundus Hermian. lib. 1. c. 4.

420. [a] PAULINUS, S. Ambrosii Mediolanensis diaconus & notarius, postea ad presbyterii dignitatem evectus: ecclesiæ Mediolanensis procuratorem & defensorem vocat *Prædestinatus* * Sirmondi: claruit anno 420. quin & ab anno 412. innotescere cœpit, quo Carthagine agens Cœlestium hæreseos apud Aurelium episcopum reum egit; eundemque in concilio Carthaginensi strenue debellavit. Exstat *vita B. Ambrosii*, hortante S. Augustino, composita, parce quidem nimis & jejune scripta, quæ Ambrosii operibus præfigi solet. *Libellus etiam Zosimo papæ gratias agens ob damnatos Pelagium & Cælestium*, Concil. tom. 2. p. 1578[b]. Quod vero Isidorus Hispalensis * Paulino nostro librum *de benedictionibus Patriarcharum* tribuit, omnibus ubique notum est illam Rufino Aquileiensi adjudicandum esse.

* Hæref II. p. 81.

* De Script. c. 4.

420. [c] EUODIUS, natione, ut videtur, Afer, Uzalensis in Africa episcopus, S. Augustini necessarius, claruit anno 420. Ab Orosio reliquias aliquot S. Stephani e Palæstina in Africam deportante, portiunculam nactus, basilicam in S. martyris memoriam erexit; & postquam plurima ibi miracula patrata deprehendisset, eorum historiam literis (uti credi potest) mandari curavit. Exstant sane in editione operum S. Augustini *Antverpiensi* 1577. atque aliis nonnullis, libri duo ad Euodium nostrum *de miraculis S. Stephani*: qui cum autoris nomen præ se non ferant, Euodio vulgo ascribuntur: atque eo jubente videntur compositi. Scripsit *ad Augustinum epistolas plures*, ex quibus 4. exstant inter Augustinianas (num. 98, 246, 247, 259.) ut nil dicam de quinta *ad Innocentium papam*, quam una cum aliis quatuor episcopis exaravit. Scripsisse etiam perhibetur *librum de Fide, seu de unitate Trinitatis contra Manichæos*, qui habetur inter S. Augustini opera tom. 6. Alius a nostro fuit Euodius ille, Africanus episcopus, qui anno 404. una cum Theasio episcopo a synodo Carthaginensi ad Honorium Imp. legatus est, ut Donatistarum injurias & audaciam detegeret; quique anno 408. una cum eodem Theasio a Donatistis occisus est. Sæc.V. ab an. CCCC.

VIGILIUS, diaconus, claruit circa annum 420. Scripsit, teste Gennadio *, breviato & aperto sermone *Monachorum regulam*, totius monasticæ professionis disciplinam continentem. Exstat ista *Regula* a Luca Holstenio edita in *codice Regularum*, pag. 89. *Parif.* 1663. 4°. 420.

* De Script. c. 51.

[d] ISIDORUS, gente (ut verisimile est) Hispanus, episcopus Cordubensis, claruisse videtur anno 420. Obiisse dicitur anno 430. Scripsisse illum *Allegoriarum sive Commentariorum in omnes libros Regum, libros* 4. & Paulo Orosio Tarraconensi dedicasse, præter Sigebertum Gemblacensem, & Trithemium affirmat Pseudo-Dexter in chronico ad annum 423. Exstant quidem *Allegoriæ* inter Isidori Hispalensis opera, quas nostri esse probabile est, eo quod ad Orosium, istius σύγχρονον, scriptæ sint. Certe hujusmodi commentarii allegorici neque a Braulione, neque ab Ildefonso inter Isidori Hispalensis opera recensentur. *Lucam* etiam *Commentariis* explicasse Isidorum prodit Pseudo-Dexter non uno in loco. Fuse agit de singulis Isidoris, Hispanicis scriptoribus, Fr. Bivarius notis ad Dextri chronicon an. 423. Fusius multo rectiusque vir doctissimus diligentissimusque Nic. Antonius, Biblioth. Hisp. Vet. part. 1. lib. 3. c. 2. n. 52, 53. seqq. qui de nostro Isidoro ejusque commentario dubitare videtur, & Sigebertum in errore versari putat, præsertim cum nemo ex anti- 420.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 409. seq. b Item *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 963. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. vol. 2. l. 5. p. 385. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Euod.* & vol 2. ad vit. *S. Stephan.* Art. 7, 8. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p 538.

quiori-

Sæc.V. ab an. CCCC. quioribus nomenclatoribus ecclesiasticis operis hujus Isidoriani meminerit.

420. SEVERUS, Afer, episcopus Milevitanus, Augustini familiaris, cujus scripta studiose lectitabat. Claruit an. 420. Obiit vivente adhuc Augustino. Moriens episcopum sibi successorem designavit apud clericos solos, non expectato plebis consensu. Eo vero mortuo, cum tumultus excitandi suspicio injiceretur, petente clero accurrit Milevim Augustinus; cujus interventu pax sancita est, & ordinatus episcopus, quem Severus designaverat; ut ex Augustini in designatione Eradii successoris Actis liquet, quæ inter epistolas Augustini num 110. reperiuntur. Scripsit Severus (ut verisimile est) *Epistolas* plures. Exstat hodie *unica*, quæ inter Augustinianas locum 37^m habet.

421. [a] MARCUS, primo quidem librarius, pulchre scribendi (uti de seipso testatur) callentissimus; postea Porphyrio, Gazensi demum episcopo, Hierosolymis religionis ergo commoranti, in famulitium ascitus est. Vixit anno 402. Primo quidem a Porphyrio Thessalonicam missus, ut bona sua divenderet, in pauperum usum mox eroganda: deinde ab eodem, episcopo jam facto, Gentilibus ecclesiam Gazensem infestantibus, ad Arcadium Imp. anno 398. legatus, literas etiam ad Chrysostomum scriptas perlaturus; quibus ut negotium istud ipse promoveret, ab eo postulavit Porphyrius. Anno 402. Porphyrium eandem ob causam Constantinopolim profectum comitatus est: ei ad supremum usque vitæ diem famulatus, diaconus ab eo factus. Claruit anno 421. quo Porphyrius diem extremum obiisse videtur. Exstat ab eo scripta *vita Porphyrii*, Lat. apud Surium Febr. 26. emendata, notisque illustrata, apud Bolland. Febr. 26. Habetur Græce Biblioth. Vindob. inter Hist. Ecclesiast. Cod. 3. num. 36. fol. 234.

421. [b] EUDOCIA, *Athenais*, dum adhuc Gentilis erat, dicta, Leontii sophistæ & philosophi Atheniensis filia; a quo in omni bonarum literarum genere instituta est: adeo ut egregie erudita evaderet. Anno 421. vicesimum ætatis annum agens, cum eam in uxorem ducturus esset Theodosius Imp. Christianam fidem amplexa, ab Attico CP. episcopo, salutari lavacro tincta est. Anno 432. a Theodosio Augusta renunciatur. Anno 445. levi quadam de causa in violatæ fidei conjugalis, & adamati nimis Paulini suspicionem adducta, imperatoris in indignationem immerito incidit: eamque ob causam Hierosolyma secessit; ubi ecclesiis ædificandis, ornandisque, ac pauperibus sublevandis per multos annos tota incubuit. In mariti demum gratiam remissa Constantinopolim rediit; & cum eo usque ad mortem degit: quo mortuo Palæstinam repetiit, ac vitæ reliquum pio otio dicavit, ibi anno 459. defuncta. Moribunda juramento se astrinxit, ab omni violatæ pudicitiæ crimine penitus immunem esse. Scripsit Græce Poemata plura, quorum stylum ita dipingit Photius [*]; ὅπερ (Poema) ὅτι καὶ γυναικὸς, καὶ βασιλείᾳ τρυφώσης, καὶ ἔτι καλὸν ἄξιον θαυμάσαι. Σαφὴς μὲν γὰρ ὁ πόνος ὡς ἐν ἡρώοις μέτροις, εἴπου τις ἄλλος· *Tum quia mulieris, & quidem in imperio deliciis affluentis, tum quia præclarum adeo est, admiratione sane dignum judicatur. Etenim illustris est hic labor, ut in heroico carmine, si quis unquam alius.* Sæc.V. ab an. CCCC. [*] Cod. 183.

[c] SCRIPTA.

Centones Homerici, a Pelagio quodam Patricio inchoati (unde & isti sæpe tribuuntur) ab Eudocia vero absoluti & digesti; ut diserte tradat Zonaras [*], & ex ipsius operis inscriptione manifestum facit. Extant Latine in quavis fere Bibliothecæ Patrum editione, Græce & Latine in collectione *Poetarum Christianorum* Bigneana, *Paris.* 1624. pag. 95. Immane quantum errat Aubertus Miræus [*], qui hos Centones Eudociæ Augustæ, Constantini 12. cognomento *Ducæ*, qui obiit anno 1067. uxori tribuit. [*] Annal. tom 3. p 37. [*] Auctuar. c 307.

Metaphrasis Octateuchi heroico carmine condita, libris octo.

Metaphrasis prophetiarum Zachariæ & Danielis: in his metaphrasibus textum sacrum religiose, ac κατὰ πόδας expressisse Eudociam nil addendo, nil mutando, testatur Photius: adeo ut pro legitimis librorum sacrorum versionibus haberi possent.

[d] *Historia B. Cypriani martyris & Justinæ virginis*, libris tribus heroico carmine conscriptis comprehensa. Alius a Cypriano Carthaginensi fuit iste Cyprianus, ac Romæ sub Diocletiano simul cum Justina passus dicitur. Totam utriusque historiam ex Poemate isto excerptam compendio exhibet Photius Cod. 184. Mirum inter hanc Eudociæ historiam, & *pænitentiam Cypriani* (quæ in editione Cyprianica Oxoniensi locum habet) consensum deprehendet, qui compendium Photianum cum altero opusculo contulerit, diligens lector.

Poema Heroicum in victoriam a Theodosio marito ex Persis reportatam; cujus meminit Socrates lib. 7. c. 21.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 999. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 10 ad vit. *Porphyr.* b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4 p 143. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 7. §. 4. vol. 1. p. 357. & l. 5. c. 38. §. 184. vol. 9. p. 438; *Oudin.* tom. 1. p. 1258. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Cyprian. Orient.*

Sæc.V. ab an. CCCC. 422.

[a] MAXIMUS, unde oriundus, incertum, Augustæ Taurinorum in Gallia Subalpina, quam hodie regionem Pedemontanam vocant, episcopus. Claruit anno 422. Idem, ut videtur, Maximus, qui synodo Arausicanæ (in qua canones aliquot disciplinam ecclesiasticam spectantes conditi sunt) anno 441. interfuit: intererat etiam anno 451. synodo Mediolanensi; cum episcopi provinciales coacti sunt, ut quæ Leo papa ad Flavianum adversus Eutychem scripserat, sententia sua roborarent. Denique concilio Romano in natali Hilarii papæ anno 465. celebrato, (in quo de episcopis successores suos designantibus, aliisque episcoporum causis agebatur) huic concilio primo loco post Romanum pontificem subscripsit Maximus noster, idque, ex mente Baronii, ob prærogativam ætatis in episcopatu agentis. Anno sequenti obiisse dicitur. Quod vero plures Gennadii editiones habent, *Moritur Honorio & Theodosio juniore regnantibus*, Miræus in sua Gennadii editione, pro *moritur*, reponendum duxit, *floruit:* Quod & ante Miræum monuerat Baronius; mendam scilicet in codicem irrepsisse.

SCRIPTA.

HOMILIÆ HYEMALES.

De adventu Domini homiliæ 2.

In vigiliis natalis Domini homilia, quæ & inter Ambrosianas reperitur, num. 13.

In natali Domini homiliæ 6. ex his 1ª. est 15ª. inter Ambrosianas, 4ª. est 11ª. inter Augustini homilias de Tempore.

In circumcisione Domini homilia.

In epiphania Domini homiliæ 8. quarum 7ª. est 37ª. inter Augustini de Tempore.

In die Cinerum homilia.

De jejunio Quadragesimæ homiliæ 4.

In Dominica in ramis homilia, quæ est 3ª. inter Ambrosianas.

De accusatione Domini apud Pilatum homiliæ 2. quarum 1ª. est 49ª. inter Ambrosianas, & 118ª. inter Augustini de Tempore. 2ª. est 50ª. inter Ambrosianas.

De Juda traditore homilia, 5ª. est inter Ambrosianas, & 128ª. inter Augustini de Tempore.

De passione, cruce, & sepultura Domini homiliæ 4. quarum 1ª. est 55ª. 2ª. est 56ª. 3ª. est 57ª. & 4ª. est 58ª. inter Ambrosianas.

De S. Latrone, Petro apostolo, & Ancilla ostiaria homiliæ 4. quæ inter Ambrosianas reperiuntur numero 44, 45, 46, 47.

HOMILIÆ ÆSTIVALES.

Sæc.V. ab an. CCCC.

In solennitate Paschali homiliæ 5. quarum 1ª. est 52ª. 3ª est 19ª. 4ª. est 53ª. 2ª. est 52ª. 5ª. est 54ª. inter Ambrosianas.

In litaniis ac Ninivitarum jejuniis homilia, quæ habetur inter Ambrosianas num.40.

In solennitate Pentecostes homiliæ 3. quæ habentur inter Ambrosianas, num. 60, 61, 62.

HOMILIÆ DE SANCTIS.

In natali D. Stephani homilia, 5ª. est inter Augustini homilias de Sanctis.

[b] *In natali D. Agnetis homilia.*

In nativitate D. Johannis Baptistæ homiliæ 3.

In natali SS. Petri & Pauli apostolorum homiliæ 5. quarum ultima est 27ª. inter Augustini de Sanctis, & 66ª. inrer Ambrosianas.

In natali D. Laurentii martyris homiliæ 3.

[c] *In natali D. Eusebii, Vercellensis episcopi, homiliæ* 2. quarum posterior est 69ª. inter Ambrosianas.

In natali D. Cypriani homiliæ 2. quæ inter Ambrosianas sunt, num. 72, 73.

In feriis D. Michaelis homilia, quæ inter Ambrosianas est 10ª.

In natali SS. Tauricorum martyrum homilia, inter Ambrosianas habetur num. 77ª.

In communi Martyrum homilia.

HOMILIÆ DE DIVERSIS.

De expositione Symboli homilia.

De non metuendis carnalibus hostibus, & gratiis post cibum agendis homiliæ 2. inter Ambrosianas num. 42, 43.

De Avaritia vitanda homiliæ 2.

De Eleemosynis largiendis homiliæ 2.

De Hospitalitate homilia.

De defectu Lunæ homilia.

Super illud Esaiæ, *Caupones tui miscent aquam vino, homilia.*

Porro sermo inter Augustinianos *de verbis Domini* 19. (qui & inter Ambrosianos 7.) & *de vita Nazarei & Celsi* inter Ambrosianos 92. Maximi esse censentur; licet inter ipsius opera non habeantur.

[d] Prodierunt S. Maximi homiliæ, *Colon.* 1535. *Romæ* 1564. cum Leonis M. &c. Opp. *Paris.* 1614, 1623. *Lugduni* 1633. cum homiliis Chrysologi *Colon.* 1678. 4°. denique in Bibliotheca Patr, tom. 6. p. 1.

Homiliæ 12. viz. *de Barbaris non timendis ei, qui Deum timet, & de S. Helisæo* 3. *De Ninivitis; De Kalendis Januariis; De defectu Lunæ; Ante natale Domini; De na-*

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol.16. ad vit. *Maxim.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l.12. vol 5. p. 186. seq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Agnet.* not. 1. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. not. 1. ad vit. *Euseb. Versel.* [d] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 120.

tali

Sæc V. ab an. CCCC. *tali Domini Salvatoris*; *Post natalem Domini Salvatoris*; *De Hæreticis peccata vendentibus*; *Quod non debent Clerici negotiari*; *De corpore Domini*. Has ex vetustis codicibus eruit, & Maximo nostro vindicatas, nobis nuper exhibuit Rev. P. Mabillonius *Musæi Ital.* tom. 1. part. 2. p. 1. ubi etiam de aliis Maximi homiliis quæ sub Ambrosii & Augustini nomine circumferuntur, fuse, ut solet, & accurate agit.

423. [a] THEODOTUS, Antiochiæ episcopus, claruit an. 423. obiit an. 427. Vir singulari mansuetudine, & exacta vivendi ratione conspicuus, adeo ut τῆς σωφροσύνης ὁ μαργαρίτης Theodorito* dicitur. Scripsit ad Heraclidem opus κατὰ Συνουσιαστῶν, i. e. adversus Apollinarii sectatores, quos *Synusiastas* vocabant. Hos a fidelibus rogatus reliquo ecclesiæ corpori aggregavit, etsi multi eorum pristini erroris haud obscuram notam retinuerint. Fragmentum hujusce operis habetur Græce MS. in *Collectione* quadam testimoniorum Damasceno ascripta cap. 5. quæ in codice Claramontano reperitur. Vide Labb. Conspect. Oper. Damasc. p. 50. Citatur apud Nicephorum Patriarch. Append. ad Antirrhet. 3. ut ex Bandurii Conspect. Opp. S. Niceph. liquet.

* Hist. Eccl. l. 5. c. 38. p. 244.

423. [b] THEODORITUS, natione Syrus, domo Antiochenus, natus est inclinante sæculo quarto, quo vero anno haud satis certum: quamvis Garnerius id ad annum 386. referat. Parentes habuit pietate & opibus conspicuos. Mater, piissima plane fœmina, cum tredecim annos in conjugio sterili jam transegisset, hortante marito Macedonium, sanctissimum ascetam, rogavit, ut filium sibi a Deo suis precibus impetraret: quod & exacto demum triennio fecit, hac tamen lege, ut fœtum Deo consecraret: adeo ut a Deo datus, & a parentibus Deo redditus, *Theodoritus* exinde nomen merito traxisse videatur. Nondum septimum vitæ annum exegerat, cum ad S. Euprepii monasterium, non longe ab Antiochia dissitum, amandatur, tam bonis literis, quam moribus, instituendus: quo in loco arctissimam cum Nestorio, Constantinopolitano, & Johanne, Antiocheno, postea episcopis, amicitiam iniit. Nactus est præceptores Theodorum Mopsuestenum, & Johannem Chrysostomum, a quibus tum summam eloquentiam, tum optimam sacras literas explicandi rationem, didicit: juvenis adhuc a Porphyrio, episcopo Antiocheno, lector ordinatur; ab Alexandro, Porphyrii successore, diaconus: necdum tamen institutum monasticum deseruit. Anno 423. juxta Baronium, juxta vero Garnerium (qui certioribus chronologiæ rationibus innititur) 420. a Theodoto, Alexandri Antiocheni successore, Cyri, provinciæ Euphratesiæ urbis in Syria non incelebris, Episcopus, Isidori recens defuncti loco, constitutus est. Regionem quidem Cyrensem infaustis hæresium loliis misere obsitam deprehendit; Arianos, Macedonianos, Apollinaristas, præsertim vero Marcionitas, ubique grassantes: ad quos, tanquam pessimam ecclesiæ pestem, profligandos se statim accinxit; idque non sine crebro capitis periculo præstitit; tanto interim cum successu, ut decem Marcionitarum millia a se baptismo tincta esse ipse glorietur*: in quo opere * φιλοθέου ἱστορίας habuit Anachoretas plurimos, Marin, Jacobum, alios, qui Cyrensem agrum vitæ asceticæ sedem sibi olim delegerant. Anno circiter 429. Nestorius malesana quædam dogmata, in Christum Dominum, ejusque beatam matrem, injuria propinare cœpit: cui, re in synodo Alexandrina prius agitata, Cyrillus 12. capitula in fidei examen proposuit. Theodoritus a Nestorio, sibi olim perquam familiari & condiscipulo, rogatus stylum in Cyrillum strinxit; ejusque capitula sive Anathematismos, Apollinarismum ex iis extundere conatus, libello satis acerbo ac virulento refutavit: ipse interim disputationis impetu abreptus, saltem verbis incautis, ac nimis periculosis, asserere non dubitavit, B. Mariam non peperisse Verbum carnem factum, naturas in Christo καθ' ὑπόστασιν non uniri, nec unicam esse ὑπόστασιν; denique Deum Verbum dici non posse mortuum: neve quid intentatum relinqueret, literas ista de re ubivis ad monachos dedit, & graviora Cyrillo objiciens, ejus capita, tanquam hæreseon antiquarum Lernam traduxit. Anno 431. ad concilium Ephesinum accersitus, seorsim cum Johanne Antiocheno, aliisque Orientis episcopis in consessum clandestinum abiit; & post duos fere menses, adjunctos sibi habens sex suæ factionis episcopos, legatus a conciliabulo, Orientalium nomine Constantinopolim missus est: jussus vero ab imperatore Chalcedone subsistere, & ecclesia ab episcopo urbis exclusus, in aula maxima crebras ad populum conciones habuit, immenso passim auditorum plausu exceptas. Ad imperatorem admissus, magna sane παρρησίᾳ cum eo egit: verum operam & oleum perdidit. Imperator enim probata tandem Cyrilli causa, damnatoque Nestorio, Orientales legatos in suam quemque provinciam dimisit. Domum igitur rediens Theodo-

* Ep. 145. conf. ep. 8

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. not. 2. ad vit. *Theodor. Mopsuest.* [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 55. *Oudin.* tom. 1. p. 1051. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Theodorit.* *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 430.

Sæc.V. ab an. CCCC. ritus, quinque libros adversus synodum Ephesinam edidit: quos *diabolo instigante* conscriptos ait Marius Mercator *. Paullo post, mediante imperatore concordia Cyrillum inter & Johannem Antiochenum, Theodoritum, aliosque Orientales facta est: sed ulcus male sanatum postea recruduit. Anno 444. Cyrillum fatis functum durius adhuc tractavit: quin & adeo se continere non poterat, ut animi gaudium palam exprimeret. Quibus omnibus commotior tandem factus imperator, anno 445. domi suæ se continere jussit, nec regionis Cyrensis terminis excedere permisit. Anno 449. coacta est Ephesi altera synodus (cui Latrocinalis nomen adhæsit) in qua præsidente Dioscuro, & omnia jura susque deque habente, suffragiaque episcoporum vi & armis extorquente, Theodoritus, quem ipse imperator concilio abesse diserte mandaverat, depositus est; antea quidem a Dioscuro Alexandriæ anathemate percussus. Quo jam se verteret Theodoritus? Synodum appellaret? ab ea damnatus est. Ad imperatorem confugeret? eum sibi infensissimum nuper erat expertus, tum ob alia, tum hoc etiam nomine, quod Irenæum Comitem, aula expulsum, digamum licet, Tyri episcopum ordinasset. Romam igitur, missis duobus Chorepiscopis Abramio & Hypatio, una cum Alypio abbate, in causæ suæ patrocinium vocavit. Leo igitur papa re cognita, fideque ejus approbata, Theodoritum absolvit; & quantum in se erat, sedi reddidit. Anno 450. mortuo Theodosio Imp. a Marciano successore Theodoritus ab exilio revocatus (e provincia enim Cyrensi pulsus in Apamenum monasterium secesserat) sedi suæ restituitur. Anno sequenti habitum est Chalcedone concilium quartum Generale; in quo Theodoritus ab imperatore nominatim accersitus locum suum, reclamantibus tamen Ægyptiis, occupavit; fidem quidem Catholicam diserte professus, Nestorium vero damnare diu tergiversatus. Sessione demum octava causa ejus plenius cognita est; & post anathema Nestorio incussum, solenni omnium acclamatione ipse pleno tandem jure restituitur; & Eutycheten suffragio suo synodali damnavit. A Chalcedone domum reversus, totum se libris scribendis & otio honesto dedit; commisso utplurimum Hypatii curæ munere episcopali. Obiit anno 457. saltem sequenti, septuagenario major: (quamvis sint, qui vitam illius in plures adhuc annos protrahant) eidem cum Jacobo Thaumaturgo, amico integerrimo, qui paulo post obiit, urnæ inclusus. Post mortem variam fortunam expertus est. Imperante Justino a clericis ecclesiæ Cyrensis quibusdam imago ejus solenni pompa in templum infertur, throno episcopali reponitur, & sacra synaxis in honorem ejus celebratur. Ab Anastasio quidem Imp. ejusque asseclis paulo ante damnatus fuerat: quod etiam acrius & luculentius a concilio quinto sub Justiniano Constantinopoli habito factum est. Meliori quidem fato, ac molliori censura dignus erat Theodoritus. Summam animi puritatem, & arctioris vitæ disciplinam, quam a pueritia sub optimis veræ & primævæ ἀσκήσεως magistris didicerat, per totum vitæ curriculum integram atque illibatam tenuit; ingenti in Deum zelo, in ecclesiam Catholicam studio flagravit: in pauperibus levandis pene supra modum benignus & liberalis; bona quæ a parentibus acceperat amplissima in eorum usum divendita elargitus; nec eorum necessitatibus postea unquam defuit: in ædificiis publicis exstruendis ornandisque immensam pecuniæ vim erogavit. Animo erat excelso, elatoque, sententiæ, quam semel imbiberat, tenacissimus; injuriarum & contradictionum haud satis patiens. Si quos in errores lapsus sit, non tam voluntati & pravo judicio, quam præfervidæ indoli, disputationum intemperiis, & ἁμαρτίᾳ τῆς ἀνθολκῆς, tribuendi sunt. Nobile a natura nactus est ingenium; quod pari cura & studio excoluit: omnifaria eruditione clarus, & extra controversiam sui sæculi longe doctissimus. De stylo ejus audiatur Photius *, Σαφὴς δ' ἐςὶν ἐν ἅπασι τὴν φράσιν, ὡς εὐκρινὴς καὶ καθαρὸς, καὶ οὐκ ἀμοιρῶν τοῦ ἡδέος, καταλλήλως τε τοῖς νοήμασιν εὐθυνόμενος. *Stylus est in omnibus perspicuus (est enim distinctus & purus) neque jucunditatis expers, proportione vero sensibus exuberat.* Ἐςὶ δὲ τὴν φράσιν, εἴπερ ἄλλος, ἑρμηνείαις πρέπων, τῷ τε καθαρῷ καὶ εὐσήμῳ τῶν ῥημάτων ἀνακαλύπτων τὰ συνεσκιασμένα· καὶ τῷ ἡδύνοντι δὴ διαγλυκαίνοντι, προθυμοτέρους πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν παρασκευάζων. *Dictio ejus commentationi (si cujusquam alius) aptissima. Nam & puris signantibusque verbis abdita quæque & obscura revelat, & jucunditate quadam quasi delinimento, suavique lepore ad sui lectionem invitat.* In sequentibus vero pluribus styli ejus laudes persequitur Photius, ductis argumentis a methodi facilitate, vocum delectu & elegantia, quæ Attica dici mereatur, ab interpretandi & explicandi S. scripturas sagacitate & diligentia eximia, ab infucata dicendi simplicitate, & omnifaria rerum utilitate; a digressionum denique & ambagum fuga, aliisque dotibus, quæ scriptorem omnibus numeris absolutum reddere queant.

* In Excerpt. Opp. ejus part. 2.

* Cod. 46. 203. &c.

OPERA

Sæc. V ab an. CCCC.

[a] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Quæstiones in Octateuchum, post an. 353. scriptæ.

Quæstiones in Heptateuchum, editæ fuot Græce, *Parif.* 1558.

Quæstiones in libros Regum.

Quæstiones in libros Paralipomenon. Siogula ista opera post an. 453. scripta sunt; & supremus Theodoreti labor fuisse videntur.

Commentarius in omnes Psalmos. Opus istud anno 433. ioceptum est, & ante ann. 445. absolutum: in eo Chrysostomum plurimum imitatus est Theodoritus, sententiis sæpe expressis, verbis etiam nonnunquam exscriptis. In duobus Græcis Codd. MSS. hic in Anglia Euthymio Zigabeno Ἰπποκράτῳ Κύρῳ attribuuntur. Sed minus recte inquit Usserius noster Biblioth. Theol. MS. p. 531. Certe Euthymius non erat episcopus, sed presbyter & monachus.

Commentarius in Canticum Canticorum. Plurima suadere videntur argumenta commentarium istum non esse Theodoriti, viz. quod Chrysostomum tanquam adhuc viventem laudet; quod Theodoro Mopsuesteno convicietur; quod autor se rusticanis, militaribus & civilibus pariter ac ecclesiasticis negotiis turbatum esse dicat; ut alia non minora taceam. Constat tamen Theodoritum *Canticum Canticorum* exposuisse; & hunc ipsum commentarium sub Theodoriti nomine a Gregorio M. citari. Scripsit Theodoritus in Cantica circa an. 425.

Commentarii in Esaiam epitome, sive excerpta nonnulla e cateois Græcis collecta: ex quibus plurima Theodoro Mopsuesteno tribuenda esse merito quis suspicari possit.

Commentarius in Hieremiam

Commentarius in Baruch.

Commentarius in Threnos Hieremiæ.

Commentarius in Danielem, anno 426. scriptus.

Commentarius in 12. Prophetas. Iste pariter ac præcedentes in prophetas commentarii scripti sunt inter annos 426. & 429.

Commentarii in 14. D. Pauli epistolas, circa ao. 432. scripti. *De expositione in epistolam ad Galatas* id ioprimis notandum, io cap. 2. iotegram periodum, qua de dissidio ioter Petrum & Paulum agebatur, nempe a commate 5. usque ad 15. desiderari. Deesse quidem monuit Sirmondus, qui textum Græcum ex bibliothecæ regiæ Codice MS. edidit. Quum vero codex regius ex codice quodam Medicæo in Italia descriptus sit, haud levis oritur suspicio, locum istum a majestatis Pontificiæ adulatoribus mala fide decurtatum esse. Nec hac de re vel γρῦ quidem habet Garnerius Differt. *de libris Theodoriti*, qui tamen alias copiosus & satis diligens esse solet. Sæc. V ab an. CCCC.

[b] *Historiæ ecclesiasticæ libri 5.* ab an. 322. ad an. 427. deducti. Scripti sunt incunte aooo 450. Stylum, quem in his libris adhibet Theodoritus, sic depingit Photius [*], Πάντων τῶν εἰρημένων (viz. Euseb. Socrat. Sozomeo. Evag.) κατάλληλον φράσιν τῇ ἱστορίᾳ μᾶλλον οὗτος ἐπιτήδευσε· σαφής τε γὰρ καὶ ὑψηλὸς καὶ ἀπέριττος· πλὴν ὅτι ἐνίοτε ταῖς μεταφοραῖς παραβόλως καὶ ὥσπερ ἀπειροκάλως ἐχρήσατο; *Omnium, quos proxime nominavi, convenientem magis historiæ stylum adhibet. Clarus enim, & grandis est, minimeque redundans: nisi quod translationibus interdum audacius, pene inepte utitur.* Prodiit Græce, *Basil.* 1535. Ex officina vero Roberti Stephani inter alios rerum ecclesiasticarum scriptores, *Parif.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. denique emendatissime Henrici Valesii notis & versione adornata, *Parif.* 1673. fol.[c] quam Colonienses nuper expresserunt.

[*] Cod. 31.

Historia religiosa, sive *Philotheus*, ascetarum sanctissimorum 30. elogia cootineos, anno 444. scripta.

Epistolæ 146. post episcopatum susceptum scriptæ.

[d] *Eranistes, seu Polymorphus*, libros 4. complexus, quorum tres priores dialogi formam habent; quartus inscribitur *Demonstratio per Syllogismos.* Primo docet Deum Verbum esse immutabilem: secundo asserit inconfusam unionem naturarum Christi: tertio Deum esse impatibilem demonstrat: quarto quæ io prioribus fusius & oratorio more disputaverat, in syllogismos contrahit, ut argumentorum vis apertior sit & efficacior. Scriptum est opus istud anno 446. & non longe post gemina Theodosii Imp. sanctione, altera anno 447. altera anno 449. data, flammis addictum. Prodiit Græce seorsim, *Romæ* 1547. Græc. Lat. cum notis Beumleri, *Tigur.* 1593. 8°. Græce *Lipsiæ* 1568.

Hæreticarum Fabularum libri 5. anno 453. scripti. Libri 4. caput 12. quod *de Nestorio* inscribitur, spurium est, ab aliquo Theodoriti nomiois amante assutum circa tempus synodi quintæ. Opus seorsim prodiit Græce *Romæ* 1545.

De Providentia orationes 10. Antiochiæ habitæ circa an. 430. seorsim prodierunt Græce, *Romæ* 1545. *Tigur.* 1546. 8°. *Parif.* 1630. 8°.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 58. *Oudin.* tom. 1. p. 3064—3122. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 31. §. 7. vol. 7. p. 432. seq. *Long.* Bibl. sacr. p. 985. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 32. vol. 6. p. 124. [c] *Valesii* editionem Criticis plurium Eruditorum observationibus locupletavit *Gul. Reading* Cantab. 1720. [d] Opus sæc. 6ti. uti videtur *Baratterio*, in Anti-Artemonicis p. 509. *Noremb.* 1735.

Sæc.V. ab an. CCCC.

[a] *De Charitate oratio*, quæ historiæ religiosæ subjici plerumque solet, anno 449. scripta. Edita primum est, *Romæ* 1580. Gr. Lat. a Gerardo Vossio cum notis & variantibus lectionibus.

De curandis affectionibus Græcorum libri 12. anno 427. scripti contra Julianum Imp. Prodierunt Gr. Lat. cum notis doctissimis Sylburgii, *Heidelbergæ* 1592. fol.[b] Quamplurimas Fulvii Ursini istorum librorum emendationes, & lectiones variantes ex bibliothecæ Vaticanæ codice nuper evulgavit Johannes Garnerius in Auctuario, p. 393.

Epistola ad Johannem, episcopum Germaniciæ, scripta sub finem anni 449.

Reprehensio 12. *Anathematismorum*, *seu capitum Cyrilli*, anno 429. scripta, una cum præmissa ad Johannem Antiochenum epistola.

Contra Nestorium liber ad Sporacium: spurius est, & maxima ex parte idem est cum cap. 11. lib. 4. Hæret. Fab.

Hactenus editio Sirmondiana: quæ sequuntur opuscula in Auctuario Garneriano accesserunt.

Prolegomena & excerpta plurima commentariorum in Psalmos e catenis ut plurimum desumpta.

Excerptum breve commentarii in Lucam, e catena quadam haustum.

Sermo in natalem S. Johannis Baptistæ.

Homilia Chalcedone anno 431. habita, Latine tantum. Habetur inter Acta concilii Ephesini.

[c] *Pentalogii de assumptione hominis* excerpta nonnulla Græce & Latine. Latina versio tota fere Marii Mercatoris est.

Epistolæ 34. quarum 19. sunt aliorum quorundam episcoporum Orientalium Theodoriti συγχρόνων. Reliquæ 15. Theodoriti sunt. Verum ex his nonnullæ non nisi Latine, aut mutilæ exstant, ex conciliorum Actis vel Mario Mercatore desumptæ; aliæ a Sirmondo, haud integræ tamen, editæ sunt; quædam denique nunc primum in lucem prodierunt.

Dialogi 7. paulo ante synodum Ephesinam scripti, quorum duo priores *Anomæos* oppugnant, tres sequentes *Macedonianos*, duo ultimi *Apollinaristas*. De his dialogis peculiari diatriba agit Garnerius; qua probat unum eundemque omnium fuisse autorem, eumque diu incertum; ipsos vero dialogos nec S. Athanasio, neque Maximo monacho (inter quorum opera haberi solent) tribuendos esse, sed soli Theodorito nostro ascribendos: idque ita esse, argumentis plane verisimilibus evincit.

Sæc.V. ab an. CCCC.

[d] OPERA DEPERDITA.

Epistolæ quamplurimæ: supra quingentas enim Theodoriti epistolas penes se fuisse testatur Nicephorus *. (* Hist. Eccl. l. 14. c. 54.)

Pentalogium, sive libri 5. *de incarnatione Verbi*, *adversus Cyrillum & patres concilii Ephesini*. Fragmenta ejus supra memorata sunt, quæ habentur etiam inter Marii Mercatoris opera edit. Garner. part. 2. p. 267.

Opus mysticum, *seu de Mysteriorum fidei expositione libri* 12.

De Theologia & incarnatione libri aliquot; quos eosdem esse censet Garnerius cum dialogis tribus *adversus Macedonianos*, & duobus *adversus Apollinaristas*; qui sub Athanasii nomine circumferuntur. Fragmentum libri 2. de Incarnatione Græce exhibet idem Garnerius in Auctuario, idemque media plus parte truncatum Latine Marius Mercator.

Opus adversus Marcionem.

Opus adversus Judæos, quod idem forsan censeri posset cum commentariis in Danielem.

Opus adversus Origenem apud Gentiles suos exstare prodit Hebediesu. Verum tale quid scripsisse Theodoritum parum probabile est.

Responsiones ad quæsita Magorum Persarum.

In laudem S. Johannis Chrysostomi libri sive sermones 5. quorum excerpta dat Photius Cod. 273.

Binæ allocutiones Chalcedone contra Cyrillum dictæ anno 431. Fragmenta totidem exstant Latine in Actis synodi quintæ.

Sermo Antiochiæ coram Domno habitus anno 444. Cyrilli morti insultans. Exstat fragmentum unicum Latine inter Acta synodi quintæ; & ex alia versione apud Marium Mercatorem.

Bina Theodoriti fragmenta satis prolixa, alterum *adversus Sabellium*, *de Trinitate* alterum, Latine exhibet Steph. Baluzius Miscellan. tom. 4. ex quibus potissimum libris desumpta, incertum.

Gennadii ævo circumferebantur sub Theodoriti nomine quinque alii *Historiæ ecclesiasticæ* libri, ab anno 427. usque ad 517. pertingentes: quos etiam sub ejusdem nomine bis citat Theodotus lector in Collectaneis, ac toties Damascenus, lib. 3. de Imag. Verisimillimum videtur, quod Baronius suspicatur, duos fuisse Theodoritos, seniorem unum, alterum juniorem; istum autem Cyrensis historiam ecclesiasticam quinque libris continuasse. Opinatur Garnerius juniorem istum non alium esse, quam (De Script. c. 89.)

[a] Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. §. 25. p. 97. [b] Item Latine *Zenobio Acciajolo* interprete ex officina *Henrici Stephani* 1519. fol. Denique hos libros Gallice versos edidit *Michael Mourgues* in tom. 2. operis cui titulus Plan Theologique de Paganisme *Tolosæ* 1712. [c] Conf. *Tillemont*. Memoi. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril*. Art. 97. [d] Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 448. *Oudin*. tom. 1. p. 1122 — 1133.

Alin-

Sæc V. ab an. CCCC. Alindorum episcoporum in Caria, qui anno 536. concilio CP. sub Menna interfuit. Tempus, nomen, & eruditio congruunt.

Porro errore lapsus Photius cod. 46. Theodorito ascribit libros 27. adversus *varias hæreticorum propositiones*, imprimis vero *adversus Eutychianos*; quorum argumenta summatim exhibet. Ex iis 21. posteriores Eutherii Tyanensis episcopi esse, Marii Mercatoris autoritate constat. Sex priores Theodoriti esse satis notum est. Iidem enim sunt cum Pentalogio, uno ex iis libro in duos male diviso.

Denique *Sermo sive liber asceticus*, quæstionibus & responsis constans, (qui sub Maximi confessoris nomine sæpe editus habetur, cujus & revera esse videtur) Theodorito in plerisque codicibus ascribitur.

Præter editiones operum Theodoriti Latinas, Pauli Manutii, *Romæ* 1556. *Colon.* 1567, 1573. *Parif.* 1608. *Colon.* 1617. prodierunt Græce & Latine Jacobi Sirmondi studio digesta, *Parif.* 1642. 4. vol. fol. His tomum quintum partim ex codicibus MSS. partim ex iis quæ aliorum nominibus inscripta circumferebantur, collectum addidit Johannes Garnerius, Jesuitarum post Sirmondum & Frontonem Ducæum doctissimus, candidissimusque, qui dissertationes quinque prolixas admodum, nec minus eruditas adjecit; quarum tres proprie ad Theodoritum spectant, nempe *de Vita* & *Historia*, *de Libris*, & *de Fide* Theodoriti. Hunc præcipue in disponenda temporum ratione secuti sumus; quod non inviti fatemur. Prodiit hic tomus Garnerianus, eo jam mortuo, *Parif.* 1684. fol.

423. [a] CÆLESTINUS, patria Campanus, Prisci filius, die 16. Septembris, anno 423. ad ecclesiæ Romanæ pontificatum evectus. Ut controversia jam ante aliquot annos mota tandem finiretur, reversis ex Oriente legatis, canonum Nicenorum exemplaria secum afferentibus, synodi Africanæ patres ad Cælestinum jam episcopum dederunt literas *, quibus ecclesiarum suarum jura adversus appellationes ad sedem Romanam, *impia Presbyterorum & Clericorum* (uti vocant) *refugia*, firmissimis argumentis, & invicto plane animo tuentur; ac *fumosum seculi typhum*, quem Romanæ urbis præsules in ecclesiam Christi inducere conabantur, acerbe perstringunt anno 428. Nestorio, qui adhuc se Catholicum simulavit, Cælestinus sedis CP. dignitatem gratulatus est. Bono quidem Cælestino fucum fecit subdolus Nestorius, quin & speciosis literis, aliisque scriptis hæresis suæ virus ei propinare non est veritus: ratus e re sua non parum fore, si tantæ urbis præsulem ad partes suas pertrahere posset. Verum de tota re certior factus a Cyrillo Cælestinus anno 430. habita Romæ synodo Nestorii dogmata damnavit; missisque literis ipsum e Romanæ ecclesiæ communione ejiciendum esse denunciavit, ni intra decem dies errorem palam emendaret. Anno 431. legatos ad concilium Ephesinum misit, ut Nestorii condemnationem strenue promoverent. Sequenti anno patribus Ephesinis res adversus Nestorium gestas gratulatus est: eodemque tempore ad Maximianum, qui in Nestorii locum subrogatus fuerat, communicatorias dedit literas. Obiit die 1. Augusti anno 432. [b] Exstant *Epistolæ* 14. Concil. tom. 2. pag. 1611. quarum quinque habentur Græce inter Acta concilii Ephesini. Nicephorus* quidem tres alias ejusdem memorat *Epistolas ad Cyrillum*, *Johannem Antiochenum*, & *Rufum Thessalonicensem* datas, quibus translationem Procli a sede Cyzicena ad Constantinopolitanam approbasse dicitur. Verum cum biennio post Cælestini mortem translatio ista facta fuerit, spurias esse has epistolas luculenter constat. Nec melioris forsan notæ censendus est Cælestini *liber de Secretis*, cujus bina fragmenta adducit Nicephorus loco citato. Confictus a quibusdam videtur Romanæ sedis studiosis, quo tempore controversiæ Græcam inter & Romanam ecclesias agitatæ sunt.

[c] *Commonitorium breve* Cælestini episcopis & presbyteris ad concilium Ephesinum euntibus datum edidit Christ. Lupus ad calcem epistolarum Ephesinarum pag. 470. & ex alio codice Baluzius in collectione nova conciliorum *Parif.* 1683. fol. Notandum denique Cælestini epistolæ 1. ad Gallos subnecti [d] *Autoritates sedis apostolicæ episcoporum de Gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio.* Et ita quidem subnexuit olim Dionysius Exiguus. Cælestino tribuunt Fulgentius, Cresconius, Florus magister, Johannes Scotus, Hincmarus Rhemensis, Ivo, &c. V. Cl. Pasch. Quesnellius*, qui omnia pene ad augendam Leonis papæ gloriam pertrahere solet, Cælestino abjudicat, Leoni I. vindicat, nullius, ipsomet fatente, codicis MS. autoritate, nullo editionum anteriorum exemplo, nulla cujusquam autoris seu recentioris, seu antiquioris suffragante conjectura. Verum de hac re plura forsan in Leone Magno. Interim dummodo res so-

* Concil. t.2.p.1674.

* L.14.c.19.

* Differt. M. ad opp. Leon. p.394.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 439. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cælest.* b Conf. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 1052, 1217, 1226. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 22. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 868. d Conf. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 1178.

Sæc.V. ab an. CCCC. lis conjecturis agatur, quid si flagrante controversia Pelagiana, privatus quispiam (fortasse Prosper, qui Cælestino a secretis erat) hæc testimonia collegerit, & Cælestino obtulerit, unde in ejus scriniis reperta, ipsius epistolis subnectebantur? Judicent eruditi.

424. [a] JOHANNES CASSIANUS, genere Scytha, ex Taurica Chersoneso oriundus, Athenis natus est; quamvis Photius eum patria Romanum fuisse prodat. Puer adhuc vitæ monasticæ studiis in rure Bethlehemitico innutritus est: postea monachos Nitrienses invisit; exinde Constantinopolin ingressus, a S. Johanne Chrysostomo diaconus ordinatur, & in ecclesia CP. altari deservivit. Anno 404. in exilium misso S. Johanne, legatus a clero CP. Johannis partium studioso ad Innocentium papam missus est una cum Germano presbytero, ut Johannis causam ageret, & immani inimicorum ejus nequitiæ remedium ab Occidentalibus episcopis impetraret. Romæ presbyteri dignitate ab Innocentio auctus, post expugnatam a Gothis anno 410. Romam, Massiliam se contulit; ubi duo monasteria condidit, virorum unum, mulierum alterum. Scribere orsus est ab anno 424. obiit vero anno 448. ætatis suæ 97. Primum inter Semipelagianos sive Massilianos (quibus lampadem prætulisse videtur) locum tenuit; Pelagianorum tamen hostis acerrimus. Plurimum eum ob SS. scripturarum scientiam, & disputandi acumen laudat Prosper; ob facundiam Cassiodorus. Dogmata quæ a fide orthodoxa dissentanea docuit, quæque Semipelagiana κυρίως sunt dicta, hujusmodi fere fuerunt. Admittendum esse quidem peccatum originale, & gratiæ divinæ necessitatem non modo auxiliatricis, & incepta semel opera promoventis, sed opera omnia bona prævenientis: in plerisque tamen hominibus præcedere initium fidei, ac bonæ voluntatis & conversionis desiderium, solis naturæ viribus excitata, quæ divinum auxilium prævenirent, & ad id recipiendum mentem præpararent: hosce quidem primos naturæ conatus gratiam Dei proprie non promereri, occasionem tamen subministrare, qua moveatur Deus, ut gratiam suam donet, tantillum boni orsum tam luculento præmio rependens. Alios adhuc sibi proprios errores propugnavit Cassianus, ex nimio fere Pelagianos oppugnandi studio exortos. Ex. gr. Collat. 23ª. asserit omnes justorum justitias esse peccata. 17ª. licitum esse quandoque mendacium perhibet. 4ª. bonum esse dicit, quod caro concupiscit adversus spiritum; malum vero fore, si voluntas tota spiritui adhæreret, penitusque carnem vinceret. Alios ejusdem farinæ errores taceo, qui in scriptis illius passim occurrunt; & a Prospero exagitantur. Non immerito igitur monet Cassiodorus * caute legendum esse Cassianum; cujus adeo scripta a Victore Martyritano episcopo Afro repurgata esse prodit. * Divin. Lect. c. 29.

[b] SCRIPTA.

Opus duodecim libris constans; ex quibus quatuor priores *de institutis Cœnobiorum* agunt, octo posteriores *de octo capitalibus Vitiis*; *ad Castorem Aptensem episcopum.* Χρήσιμα δ' (inquit Photius *) εἴπερ τι ἄλλο, τὰ λόγια ταῦτα τοῖς αἱρουμένοις τὸν ἀσκητικὸν ἀναδέχεσθαι ἀγῶνα. καὶ ἔπι τοσοῦτον αὐτοῖς καὶ θεῖον πρόσεστιν, ὥστε, &c. *Utilissima vero, si quæ alia, hæc iis sunt pronunciata, qui religiosam inire vitam cupiunt. Et vero tanta iis vis inest, ac quasi divinitas, ut,* &c. Ubi operis istius, tanquam omnibus numeris consummatissimi laudes fuse persequitur Photius. * Cod. 197.

Collationes Patrum numero 24. quarum decem priores Leontio episcopo Forojuliensi, & Helladio S. Castoris abbati nuncupantur: septem quæ sequuntur ad Honoratum (nondum episcopum Arelatensem) & Eucherium missæ; septem postremæ Joviniano, Minervio, aliisque monachis inscriptæ sunt.

De Christi incarnatione adversus Nestorium libri 7. hortante Leone (tunc diacono Romano) circa an. 430. scripti: in quibus ingentem erga S. Johannem Chrysostomum affectum testatur; in Nestorium acriter invehitur; & vehementi pariter ac eleganti Apostrophe ad cives CP. facta opus claudit.

Prodierunt opera Cassiani *Basil.* 1575. *Antverp.* 1578. cum notis Henrici Cucquii. *Romæ* (cura Petri Ciacconii) 1580, 1611. 8°. cum notis Alardi Gazæi, *Duaci* 1616. 2.vol. 8°. commentariis ejusdem & aliorum prolixioribus ornata, *Atrebat.* 1628. fol. *Lugd.* 1606. 8°. [c] Habentur denique in Bibliotheca Patr. tom. 7. p. 17, 69, 102.

[d] PHILOSTORGIUS, natione Cappadox, natus est circa ann. 368. Parentes habuit, ipsomet teste, Carterium, & Eulampiam, Anicii presbyteri filiam. Vicesimo ætatis anno Constantinopolim profectus est, bonis literis imbuendus: & sane artibus liberalibus apprime fuisse excultum 425. L. 9. c. 9.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1134. seq. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 14. ad vit. *Cassian.* [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 9. seq. *Oudin.* tom 1. p. 1141. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 14. §. 7. vol. 7. p. 551. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 310. l. 5. c. 38. § 9. Art. 197. vol. 9 p 444. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p 988. seq. [c] Novissime *Lips.* 1722. fol. [d] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 52. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 29. vol. 6 p. 114.

liquido

Sæc. V. ab an. CCCC. liquido constat: unde plurima in historiam suam refert, quæ non vulgarem philosophiæ, historiæque naturalis, Geographiæ, Astronomiæ, Poetices, & Medicinæ notitiam redolent. Secta erat non tam Arianus, quam Eunomianus & Anomæus; filiumque ἀνομοίουσιον, ac patre minorem esse contendit, quod ex sexcentis historiæ locis patet: unde & *Athei* cognomen traxit. Scripsit circa an. 425. Stylum ejus sic describit Photius *. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν κομψὸς, καὶ ποιητικαῖς, ἀλλ' οὐ κατακόρως, οὐδ' ἀχαρίτοις λέξεσι κεχρημένος· καὶ ἡ τροπὴ δ' αὐτῷ τοῦ ἐμφατικοῦ τὴν χάριν μετὰ τοῦ ἡδέως ἐφέλκεται, πλὴν ἐνίοτε παραβόλοις αὐταῖς καὶ πλήσιν ἀποτετραμμέναις χρώμενος, εἰς ψυχρολογίαν καὶ ἀκαιρολογίαν ἐκπίπτει. Περιβέβληται δ' αὐτῷ ποικίλως ὁ λόγος, καὶ ἐν χώρᾳ ὡς εἰς τὸ ἀσαφὲς καὶ οὐκ ἀεὶ χαρίεν τὸν ἀκροατὴν ὑποφέρεσθαι· ἐν πολλοῖς δὲ καὶ οἰκείως γνωμολογεῖ. *Stylus illi comptior,* & *poeticis sine tædio, minimeque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia gratiam illi cum jucunditate conciliant: nisi quod interdum temere ipsis, vel nimium detortis utendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab eo varie oratio, vel ad satietatem; ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occulte trahatur auditor: in multisque non incommodas loquitur sententias.*

* Cod. 40.

[a] *Historiæ Ecclesiasticæ* (quæ non historia ἀλλ' ἐγκώμιον μᾶλλον τῶν αἱρετικῶν, ut loquitur Photius *, dici debeat) ab Arii exortu ad Honorii Imp. mortem pertingentis libros 12. condidit, eo ordine dispositos, ut cujusvis libri initiales literæ, si conjungantur, Philostorgii scriptoris nomen conficerent: quod notavit olim Photius, qui librorum istorum ampliores solito *Eclogas* excerpsit. Has ex bibliotheca Bongarsiana erutas primus edidit cum versione sua Jac. Gothofredus, *Genevæ* 1643. 4°. qui in prolegomenis de hac historia fuse, ut solet, agit, uberrimasque annotationes adjecit, doctissimo Valesio non semper probatas: qui tamen meminisse debuit eorum, quæ pro molliori censura de editione sua ferenda adducit Gothofredus in calce prolegomenon. Easdem Philostorgii eclogas, emendatiores paulo, annotationibus suis illustratas, una cum Theodorito, Evagrio, &c. edidit idem Valesius *Paris.* 1673. fol.[b] qui & alia quædam Philostorgii *fragmenta*, quæ in eclogis Photianis non comparent, ex Suida & aliis collecta, calci supplementi vice subnexuit.

* Cod. 40

Porro se *contra Porphyrium pro Christianis* quædam scripsisse, sive ut ipsius verbis utar, ἀγῶνας κατεβαλέσθαι, testatur ipsemet Philostorgius, lib. 10. c. 10.

[c] SABINUS, Heracleæ, quæ Thraciæ urbs erat, episcopus, secta Macedonianus, clar. an. 425. Edidit συναγωγὴν τῶν συνόδων, sive *Collectionem gestorum Synodalium* a concilio Nicæno ad sua usque tempora: in quam, suppressis aliis, omnia quæ ad sectæ suæ gloriam facere posse videbantur, conjecit. In hoc libro, notante Socrate *, concilii Nicæni antistites, quasi rudes, omnique scientia destitutos, irrisit; nonnulla quidem de industria prætermisit, quædam pervertit, atque immutavit; cuncta denique ad institutum suum, sensumque pertraxit. Alibi * etiam scribit Socrates, Sabinum ne nomen quidem ipsum Macedonii, hæresis suæ principis, usquam commemorasse: id agens scilicet, ut tragica illius facinora penitus occultaret. Ex isto libro habet Socrates, quæ de concilio Seleuciensi profert lib. 2. c. 39. & lib. 3. c. 10. ac libellum illum fidei, quem episcopi Orientales Joviano Imp. Antiochiæ obtulerunt; qui exstat apud Socrat. l. 3. c. 22.

Sæc. V. ab an. CCCC. 425.

* L. 1. c. 8.

* L. 2. c. 15.

[d] LUPUS, gente Gallus, ortu nobilis, Tulli Leucorum natus, Epirochii filius, Vincentii Lirinensis frater, S. Germani Autissiodorensis ex sorore nepos. Anno 419. Pimeniolam Hilarii Arelatensis sororem uxorem duxit. Anno 426. gymnasium Lirinense cum Vincentio fratre ingressus S. Honorato abbati bonis literis ac moribus sese excolendum commisit. Anno 427. episcopus Trecensis factus est; & biennio post, Germano avunculo in Britanniam ad profligandam hæresin Pelagianam misso, ab episcopis Gallicanis comes datus. Britanniam igitur profectus conjuncta cum Germano opera Pelagianos instituto apud S. Albani fanum colloquio confutavit, ac Britannis a Pictis & Saxonibus misere divexatis victoriam memorabilem precibus impetravit. Anno sequente in Galliam reversus. Errant qui Lupum S. Germano secunda vice in Britanniam profecto anno 448. comitem adjungunt. Obiit anno 479. postquam episcopatum per 52. annos tenuisset, uti diserte testantur Beda, Usuardus, & antiquus vitæ ejus scriptor apud Surium. Certe Sidonius Apollinaris lib. 9. epist. a. eum decem quinquennia in episcopatu tunc temporis exegisse prodit. Vir erat undequaque maximus. Eum *patrem patrum, episcopum episcoporum, alterum sui sæculi Jacobum, omnium toto, qua patet, orbe pontificum proculdubio primum, normam morum, & columnam virtutum vocat* Sidonius Apollinaris *. Exstat *Epistola*, sui ac Euphronii Augustodu- 426.

* L. 6 ep. 1.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 995. [b] Hanc editionem criticis plurium eruditorum observationibus locupletavit *Gul. Reading.* Cantab. 1720. [c] Conf. *Tillemont.* Memor Eccles. Hist. *Arian.* Art. 107. vol. 6. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4 § 30. vol. 6. p. 119. not. & l. 6. c. 1. §. 9. vol. 11. p. 25. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Lup.*

neosis oomine *ad Talatium Andegavensem episcopum de clericis bigamis*, &c. Concil. tom. 4. p. 1048. Alia *item epistola ad Sidonium Apollinarem*, qua ei episcopatum Arvernorum gratulatur, mooetqne quomodo se gerere debeat. Habetur apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 579 [a].

427. JOHANNES, ab ineunte ætate rerum sacrarum studiis io S. Euprepii monasterio prope Antiochiam sito innutritus, Nestoriom & Theodoritum condiscipulos baboit. Anno 427. mortuo Theodoto, sedi Antiochenæ præfectus est. Anno 429. Nestorii amore abreptus Cyrilli capitula acriter oppugnare cœpit, Theodorito & Andreæ Samosateno in mandatis dans, ut editis libellis Apollioarismi ea accusarent; ipse interim crebris synodicis ubique missis eadem condemnavit; diu tamen præ se ferens, sibi persuasum esse, ea Cyrilli noo esse. Anno 431. coovocata ab imperatore synodo Ephesina, ipse omni studio efficere molitus est, ut intactis Nestorii dogmatibus nulla alia fidei confessio præter Nicænam subscribenda proponeretur; utque Cyrilli capita isti contraria judicarentur. Præmissis igitur ad concilium suo nomioe legatis Alexandris duobus, Apameensi & Hieropolitano, moras nectebat: tandem vero Ephesum quinto post synodum inchoatam die veniens, ac Nestorium a patribus damnatum deprehendens, eodem die conciliabulo in hospitio suo habito Cyrillum & Memooem deposuit. In jus igitur vocatus a patribus, ut tantæ audaciæ rationem redderet, cum sistere se recusaret, ab ecclesiæ communione submotus est. Post finitum concilium ad imperatorem properans, inter alia efferati adversus Cyrillum animi indicia, juravit se cum eo nunquam communicaturum, etiamsi erroris pœnitentiam agens capitula sua anathematizaret: & sermone ad populum Chalcedone habito plebem in avita fide persistere hortatus est. Antiochiam redux, Nestorium totari coostaoter diu perstitit: opioiooes tamen ejus mioime amplexus videtor; illum autem damnare recusavit, quod incaute solummodo locutom, vera interim sensisse crederet. Postmodom vero ab imperatore interpellatus, & explanatione capitulorum a Cyrillo edita placatior factus, conditiones pacis a Cyrillo propositas misso Alexandriam Paulo Emeseoo amplexus est, & Nestorium damnavit: ac ut utrumqne ab omoibus ditioni suæ subditis episcopis fieret, sategit; quod tandem post multum temporis & laboris insumptum effecit, alios suadendo, alios advocata manu civili ecclesiis suis ejiciendo. Obiit anno 441. Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 6. Græco-Latine Concil. tom. 3. p. 388, 444, 602, 706, 1088, 1092. *aliæ* 15. Latioe inter epistolas ad concilium Ephesioum pertioentes a Christiano Lupo editas, *Lovan.* 1682. 4°. Ut quamplurimas quæ otrobique exstant epistolas mittam, quæ inter alia episcoporum nomina Johannis oostri oomen præfixum habent.

428. [b] NESTORIUS, natione Syrus, Germanicia Syriæ Euphratesiensis urbe ortus, in monasterio S. Euprepii educatus, Diodorum postea Tarsensem præceptorem habuit: deinde ecclesiæ Antiochenæ presbyter factus. Mortuo Sisinnio Constantinopolis episcopo, cum imperatori visum sit neminem ex ecclesia ista ad episcopatum promovere; Nestorius, expedita facundia & temperantia celebris, Antiochia evocatur, & 4. Idus Aprilis anoo 428. in episcopali sede collocatur. De tempore ordinationis Nestorianæ litem haud ita pridem movit notator * nescio quis, meque una cum Cl. Du Pin magni, ut vocat, erroris in hac in parte insimulavit. Statuit is mortuum esse Atticum meose Octobri an. 427. Sisinniom successorem sedem istam pene bienoio teouisse; quo mortuo post tres demom meoses promotum esse Nestorium, cujus proinde ordinatio in annum fere 430. rejicienda est. Confidenter satis, cum ipse interim errat longe. Age igitur an ita fuerit, hanc rem paulo accuratius excutiamus. Obiit Atticus, diserte id testante Socrate*, 6. Id. Octobr. Theodosio 11. & Valentiniano Coss. i. e. juxta veriores calculos Septemb. 26. an. 425. in quem proinde Attici mortem recte retulit Baroonius. Sublato Attico, post ingentem contentionem ordinatus est Sisinnius pridie Kalend. Martii Theodosio 12. & Valentiniano Coss. i. e. Februar. 28. an. 426. obiit nondum expleto biennio die 9. Kal. Januarii Hierio & Ardaburio Coss. i. e. Decemb. 22. anno 427. Habita post ejus obitum de successore deliberatione, eligitur Nestorius, qui post tres exinde menses Antiochia evocatus, ordinatus est 4. Idus April. Tauro & Fælice Coss. i. e. Aprilis 10. an. 428. Legatur Socrates & conferantur accuratiores Fasti consulares, viz. Idatiani, Græci ex Cod. Vossiano a Dodwello editi, aliique quos exhibent Schelstratius in opere chronologico, & Do Fresn in appendice ad chronicoo Paschale, & res extra dubium remanebit. Eo ipso quo ordinatus est die Nestorius coram universo populo

Socrat. l. 7. c. 29, &c.

* Vid. Not. marg ad Du Pin sæc. 5. p. 40. edit. Angl.

* L. 7. c. 25. p. 367.

[a] Edit. nov. tom. 3. p. 302. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 283. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 40. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad* de Scriptor. Eccles. c. 53. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 7. seq.

impe-

Sæc.V. ab an. CCCC. imperatorem pro concione alloquens, *Da mihi*, inquit, *imperator terram hæreticis purgatam; & ego tibi cælum retribuam; mecum hæreticos debella; ego Persas tecum debellabo*, Verbis non defuit conatus: quinto enim post ordinationem die Arianos ecclesiis expulit; Novatianos vexare cœpit; Quartodecimanos per Asiam, Lydiam, & Cariam multis affecit malis; Macedonianos per Antonium Germensem episcopum in Hellesponto acerbe exagitavit; Manichæos habita Constantinopoli anno 430. synodo damnavit: ipse mox hæresiarcha nulli secundus. Anastasium enim, Presbyterum suum, pro concione hæc verba proferentem, θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλείτω μηδείς· Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν, ὑπὸ ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον. *Nemo Mariam vocet Deiparam: Maria enim homo fuit: ex homine autem Deus nasci non potest:* hæc, inquam, effutientem Anastasium non modo quasi pia loquentem tutatus est; verum ipse de hac controversia subinde in ecclesia disseruit, quæstiones ea de re pervicaciter proponens, & vocem *Deiparæ* perpetuo rejiciens. Ut verbo dicam, summa hæreseos illius huc rediit. Naturas in Christo, divinam & humanam, non ὑποστατικῶς, sed sola habitudine uniri; ac in mediatore θεανθρώπῳ duas admitti personas; & beatam proinde Virginem non personæ divinæ, sed humanæ tantum (quam solam Christum appellavit Nestorius) matrem dici posse, χριστοτόκον adeo non θεοτόκον vocandam. Insana istiusmodi dogmata abdicare recusantem Nestorium post crebras admonitiones damnarunt, & ecclesia ac episcopatu submovendum clamarunt Cyrillus & Cœlestinus. Nec causæ suæ defuit Nestorius, qua literis apud alios episcopos, qua versutiis apud imperatorem & populum rem suam impigre agens. Indicta vero anno 431. synodo Ephesina ipse ad celebrandum concilium Ephesum inter primos festinavit: ubi dum propter Orientalium absentiam synodus adhuc in sedecim dies differretur, habitis quotidie cum plerisque episcopis, ac imprimis Cyrillo, velitationibus animi sui virus evomere non dubitavit: in hæc blasphema prorumpens verba, *Ego eum, qui bimestris ac trimestris exstitit, Deum appellare non possum; atque idcirco mundus sum a sanguine vestro, nec in posterum amplius ad vos accedam.* Inchoata synodo, cum ter in judicium vocatus Nestorius adesse nollet, examinata ejus causa, lata est in illum damnationis sententia; quæ ab imperatore non longe post confirmata est. Hominem primo Petras Arabiæ urbem relegari jussit imperator; verum precibus ipsius atque amicorum mox exoratus, mitigata sententia, permisit, ut ad monasterium S. Euprepii, in suburbanis Antiochiæ situm, secederet. Ibi quadriennio commoratus, tandem imperatoris edicto, Oasim, Lybiæ urbem, Ibin etiam dictam, relegatus est: quo in loco a Blemmiis urbem vastantibus captus, mox dimissus est; & Panopolin, Thebaidis oppidum, se contulit: ex Panopoli Elephantinam ejusdem provinciæ oppidum a militibus abducitur: dum in itinere autem adhuc esset, a præside revocatus Panopolin redire jubebatur. Inde etiam præsidis mandato in alium quendam locum Panopoli vicinum deportatus est; recenti demum imperatoris edicto in quartum exilii locum ablegatus. De morte ejus hæc habet Euagrius*, ipsum circa fines Thebaidis errantem, tandem τῇ γῇ προσ-ρηγνύμενον, *terræ allisum*, tanquam alterum Arium, dignum vitæ exitum sortitum esse. Idem vero in fine capitis scriptorem quendam antiquiorem citat, qui Nestorium lingua vermibus erosa interiisse narravit. Obiit, ut nonnulli volunt, anno 436. verum in Oasi vixisse anno 439. quo historiam suam clausit, diserte testatur Socrates*. Vir erat nequaquam doctus, si Socrati* fides sit habenda; qui hæresin ejus imperitiæ acceptam refert. Cum enim, *inquit*, naturali facundia esset præditus; eruditus quidem videbatur, revera tamen erat indoctus. Libros etiam veterum interpretum haudquaquam legere dignabatur. Arrogantia enim elatus ob dicendi facultatem, non satis accurate vetustioribus legendis operam dabat: sed seipsum reliquis omnibus præstare arbitrabatur. Plura ejusdem argumenti ibidem habet Socrates; quem, qui plura velit, consulat lector.[a] Exstant Græco-Lat. *Epistolæ* 2. Conc. tom. 3. p. 316, 321. (quarum posterior, quæ quidem satis prolixa est, a Mario Mercatore versa inter opera ejus reperitur, edit. Garner. part. 2. p. 57.) Latine aliæ a. (ex vetusta admodum versione) ibid. p. 349. *Epistola ad Cælestium hæreticum*, atque alia *ad Celestinum papam* a Mario Mercatore Latine versæ, inter cujus opera habentur. Sermo integer, atque excerpta præclara trium aliorum sermonum, adversus Pelagianos, ab eodem versa, ibidem habentur, edit. Garner. part. 1. Ex his sermones duo posteriores perperam dividuntur; unicum enim eundemque constituunt sermonem, qui Græce olim integer editus est a Savilio inter S. Chrysostomi opera tom. 7. titulo, in illud. Matth. 4. 6. *Si Filius Dei es, projice teipsum:* & exinde Gr. Lat. a Garnerio inter Mercatoris opera part. 1. p. 85. *Anathematismi* 12. Cyrilli anathematismis oppositi, Lat. Con-

Sæc.V. ab an. CCCC.

* L. 1. c. 7.
* L. 7. c. 34.
* L. 7. c. 32.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 135.

Mmmmm cil.

Sæc.V. ab an. CCCC. cil. tom. 3. p. 424. *Fragmenta* 20. *ex Quaternionibus* sive *libro Sermonum* ejus desumpta, & a Petro notariorum primicerio, concilio Ephesino oblata, Gr. Lat. p. 520. Alia *Fragmenta* 22. a Cyrillo collecta, & a Mercatore versa, inter cujus opera proinde habeotur a Garnerio edita part. 2. p. 103. atque alia quædam apud Marium Mercatorem. *Fragmenta bina ex sermonibus*, secundo & quarto, *περὶ τῆς μυήσεως, seu de Baptismo*, Concil. tom. 6. p. 317. item aliud ex epistola ad Alexandrum Hieropolitanum ibid. p. 319. *Fragmenta* plurima *ex ejusdem Dialogo* seu *Narratione de sua in Oasim deportatione, & ex duabus epistolis ad Thebaidis Præsidem* scriptis apud Evagrium lib. 1. c. 7. *Sermo* Nestorii *de incarnatione Dominica* ad plebem habitus, & fragmeota quamplurima ex alio ejusdem tractatu quodam apud Marii Mercatoris acta prope finem; quæ cum fragmentis *Quaternionum* supra memoratis multa habent communia. In editione veto operum Mercatoris Garneriana part. 2. præter sermonem *de Incarnatione* prædictum habentur alii 12. Nestorii sermones; ejusdem fere argumenti, a Mercatore Latine versi: ex quibus 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Græce etiam fere integri a Garnerio ibidem exhibeotur, ex corrasis undique fragmentis eorum Græcis, quæ partim in Cyrilli scriptis, partim in Conciliorum tomis, citata reperiuntur, contexti. Denique *Epistolæ* 4. (quarum primæ adnectitur *Sermo* in ecclesia CP. habitus, *idem cum Sermone* 13°. *de Incarnatione* inter Mercatoris opera; nisi quod diversa versione ioduatur.) Lat. viz. num. 3, 8, 15, 25. inter epistolas concilii Ephesini a Christiano Lupo editas, *Lovan.* 1682. 4°. Notet lector, epistolas has, quas sæpe citamus, *Ephesinas*, etiam tom. 5°. Theodoriti a Garnerio editos, necnon in nova Baluzii Conciliorum collectione, idque aliquantulum emendatiores contineri: ex quibus ad historiam hujusce temporis illustrandam haud pauca hausi. Cæterum infinitos tractatus diversorum argumentorum composuisse Nestorii fidem facit Gennadius*. Ex iis pars longe maxima vel temporis injuria, vel vindicibus imperatorum flammis absumpta est. Plurimas tamen sub Chrysostomi, Amphilochii, Asterii, Basilii Seleuciensis, atque aliorum nominibus divulgatas *Homilias* Nestorio deberi suspicatur Cl. Garnerius; ac nominatim binas *de Resurrectione & Ascensione Christi* homilias, quas sub Athanasii nomine Gr. Lat. edidit Combefisins Auctuar. Biblioth. Patr. 1648. tom. 1. p. 479.[a]

* De Script. c. 52.

MELETIUS, Mopsuestenus in secunda Cilicia episcopus, Theodoro successit anno 428. Decessoris memoriam impeose coluit, & Nestoriani oominis admodum studiosus fuit. Hinc communionem cum Cyrillo ac Johanne (postquam Cyrillo recoociliatus esset) pertinaciter aversatus est; adeoque excanduit in Johannem, ut literas pacificas ab eo missas in latoris faciem conjecerit. Ab imperatore igitur sede sua depulsus, in territorio Mopsuesteno conventicula celebrare, & sacerdotale munus obire non destitit. Quo nomine a Johaone apud imperatorem accusatus, Melitinam in Armenia secunda relegatus est, ab Acacio episcopo custodieodus: a quo injurias multas passus, tandem obiit, Nestorianarum partium ad mortem usque tenax. Exstant Latine *Epistolæ* 11. inter epistolas Ephesinas a Lupo editas, oum. 82, 119, 124, 141, 145, 155, 158, 163, 171, 174. 177. — Sæc.V. ab an. CCCC. 428.

[b] POSSIDIUS, sive *Possidonius*, natione Afer, S. Augustini discipulus & familiaris, Calamæ, urbis prope Hipponem sitæ, episcopus. Intererat collationi Carthaginensi anno 411. & concilio Milevitaoo anno 416. Claruit præcipue circa ann. 430. quo anno Augustino morienti adsuit; ejusque vitam literis mandavit, cui operi adnexuit *Indiculum Scriptorum S. Augustini*. Utrumque opusculum omnibus fere Augustini operum editionibus præfigi solet: indiculus vero primum editus est *Lovanii* 1564. inter sermones Augustioi antea non editos[c]. — 430.

EUTROPIUS, presbyter, Augustini discipulus, claruit anno 430. *Scripsit*, inquit Gennadius*, *ad duas sorores, ancillas Christi, quæ ob devotionem pudicitiæ & religionis amorem exhæredatæ sunt a parentibus, epistolas in modum librorum consolatorias, eleganti & aperto sermone, duas, non solum ratione, sed etiam testimoniis Scripturarum munitas*. N. E. Alius omnioo a nostro erat Eutropius breviarii historiæ Romanæ auctor, qui sub Juliano Imp. militavit; & religione Gentilis suisse videtur. Unde mirum videri debeat Ptolomæum Lucensem, Volaterranum, Philippum Bergomatem, Gesnerum, Possevinum, aliosque huoc cum nostro Eutropio confudisse. — 430.

* De Script. c. 49.

PAULUS, presbyter, natione Pannonius, claruit anno 430. Scripsit ad Constantiam virginem *mediocri Sermone, sed divino* (inquit Gennadius*) *sale conditos, li-* — 430.

* De Script. c. 71.

[a] Liturgia Nestorii habetur inter Liturgias Orientales *Euseb. Renaudot.* tom. 2. p. 626 Paris. 1716. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 354. & vol. 14. ad vit. *Possid.* [c] *Possidii* vita *S. Augustini* edit. Rom. 1731. 8vo. notis illustr. a *Johan. Salma* prodiit Rom. 1731. 8vo.

bros

Sæc. V. ab an. CCCC. *bros duos de virginitate servanda & contemptu mundi, ac vitæ institutione, vel morum correctione.* Quibus Jovioianum velut hæreticum traduxit, vitæque castæ atque continentis adversarium, in tantum voluptati deditum, ot ioter luxuriosas epulas animam eructaret. Verum quousque hac in parte Paulo fides sit habenda, dicant alii. Hi libri ioterierunt.

430. [a] OLYMPIUS, gente Hispanus, dignitate episcopus, & quidem, ut scriptores Hispani volunt, ecclesiæ Barcinonensis, claruit circa ann. 430. Augustino * *vir magnæ in ecclesia, & in Christo gloriæ* dicitur. Scripsit *librum fidei adversus eos, qui naturam, & non arbitrium in culpam* vocant; ostendens non creatione, sed inobedientia insertum naturæ malum. Sic Gennadius de Script. c. 23. In hoc opere adversus Manichæos, seu illorum potius propaginem, Priscillianistas, stylum strinxisse videtur. Olympium nostrum Toleranum episcopum faciunt fabulatores Hispani, Pseudo-Dexter, Luitprandus, alii, & cum aliis ejusdem nominis episcopis temere confundunt; quos proinde fuse atque erudite, ut solet, refutar & refellit Nic. Antooius Biblioth. Hisp. Vet. Part. 1. lib. 2. c. 7, 11, 344, & seqq.

* Contr. Jul.

430. [b] EUAGRIUS, alius ab Euagrio Pootico: oec plura de eo scire licet, nisi quod circa an. 430. claruisse videatur, & *Altercationem Simonis Judæi & Theophili Christiani* Gennadii * ævo magnopere decantaram, nunc vero deperditam, [c] scripserit. Varios fuisse hoc & superiori sæculo Euagrios, cui notum noo est?

* De Script. c. 50.

430. [d] THEODOTUS, Gennadio * *Theodorus* dictus, Aocyranus in Galatia episcopus. Anno 431. concilio Ephesino interfuit; ubi Nestorium strenue oppugnavit: & Cyrilli partes diligenter fovit. Exstant Gr. Lat. *Homiliæ 2. in Christi natalem* in concilio habitæ, Concil. tom. 3. pag. 988, 1008. & *Homilia contra Nestorium* io die S. Johannis Evangelistæ Ephesi habita, ibid. p. 1024. [e] *Oratio in S. Deiparam & Symeonem*, inter Amphilochii opera a Combefisio edita *Paris.* 1644. quam Theodoti nostri esse Nicephorus patriarcha CP. in Antirrheticis suis fidem facit. *Expositio symboli Nicæni, seu Nestorii confutatio*, primum ex codice Card. Barberini a Luca Holstenio Græce eruta, & Latine versa, edita est *Romæ* 1669. 8°. deinde a Combefisio inter alia quædam *Paris.* 1675. 12°. Idem iste liber censeri possit, ac *libellus redargutionis & confutationis, dialectica arte ordinatus*; quem Theodotum, Ephesi adhuc positum, contra Nestorium scripsisse memorat Gennadius. Certe huic opusculo apprime conveoit, quod de redargutioois libello habet Geooadius, *Dialectica quidem arte ordinatum, sed autoritate sacrarum Scripturarum detextum esse. Multis enim assertionibus usus est, antequam Scripturarum testimonia poneret.* Affirmant quidem secundæ synodi Nicenæ Patres Theodotum *sex contra Nestorium libros ad Lausum* edidisse: quin & *Homilias* ejus *in lumina, in Eliam & viduam, in SS. Petrum & Johannem, in claudum qui sedebat ad Speciosam portam, in eos qui talenta exceperunt, in duos cæcos*, memoranr. Scripsit eriam *tres libros de Spiritu Sancto*, quorum in calce expositionis symboli Nicæni ipse meminit. Exstat coocilii Nicæni secundi actione 6. testimooium ex quodam Theodoti libro desumptum adversus sacras & venerabiles imagines, quas vanam esse excogitationem ϰ̀ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρημα dixit Theodotus. Falsum esse hoc testimonium, & Theodoto suppositum levibus sane conjecturis contendunt patres Nicæni: etsi cum Cl. Dalleo * concedere possimus posteriorem testimonii partem noo ipsius Theodoti, sed patrum Constantioopolitanorum esse verba. Stylus Theodoti facilis & perspicuus, in disputando cum hæreticis acer & vehemeos, adversarios pungit simul & allicit, & orationis vehementiam admirabili quodam suavitatis temperamenro leoire solet. Er hac quidem in parte ὁμόψηφον habeo magnum Holstenium Præf. ad Exposir. Symb. Nicæn. "Stylus ejus purus "est, sensa sublimia, sed clare proposita; modus disputandi argutus & pressus, sed disertus; argumenta ex locis vere theologicis scripturæ, ac conciliorum deducta, "sic tameo ut acrimoniam certamiois lenis "quædam placiditas suavissime condiat, "æstibusque iræ quamvis justæ in detestabiles hæresium autores, oleum qoasi quod"dam semper ionatet Christianæ, ac paternæ caritatis. Quæ omnia cum legenti cuilibet palam appareant, comminisci equidem nequeo, unde Sixtos Seneosis hau"serit, quod affirmat de hoc oostro Theo"doto, *Dialectico illum more, & valde obscure scribere.*

* De Script. c. 55.

* De Imag. l. 2. c. 5.

[f] ISAAC, cujus solus meminit Gennadius *, ex Judæo Christianus, quod ex co- 430.

* De Script. c. 26.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 23. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 348. item de Verit. Christ Relig. c. 5. §. 15. p. 254. c Hanc Benedictini *Edmundus Martene & Ursinus Durandus* ex codice Vindocinensi primi ediderunt in Thesauro Anecdotorum tom 5. p. 3. seq. *Paris.* 1717. d Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 46. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 6. vol. 9. p. 269. *Oudin.* tom. 1. p. 117. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril. Alex.* Art. 13. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 55. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. §. 4. vol. 7. p. 502. f Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 121. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 535.

Sæc.V. ab an. CCCC. dicis Pithæani fide liquet, claruit circa annum 430. Alii illum superiori sæculo ascribunt: ætas enim illi parum certa. Exstat *Libellus de S. Trinitate & incarnatione Domini*, obscurissimæ disputationis & involuti Sermonis, uti de eo vere Gennadius. Primos illum extulit Jac. Sirmondus, & inter *Opuscula veterum dogmatica* edidit *Paris.* 1630. 8°. [a]

430. [b] HILARIUS, gente Gallus, natus est circa an. 401. Hortante Honorato, primo Lirinensium abbate, vitæ monasticæ studiis incubuit; & Lirinum profectus illius disciplinæ sese efformandum dedit. Anno 426. Honoratum, Arelates episcopum factum, honoris ergo eo comitatus est: mox tamen vitæ solitariæ amore ductus Lirinum repetiit. Unde falli Miræum constat, qui Hilarium post annos aliquot in episcopatu translatos pristinæ vitæ desiderio tactum, Lirinum rediisse scribit. Ex Arelate enim Hilarius ad Lirinum reversus est, vivo adhuc & superstite Arelatensi episcopo Honorato; ut ad Sidonium Apollinarem olim notavit, & pluribus demonstravit Johannes Savaro *. Anno 429. vel ut alii 430. mortuo Honorato in sede Arelatensi successit. Anno 439. synodo Regensi, deinde anno 441. Arausicanæ præfuit. Cumque anno 445. sedis suæ in provincias Viennensem & Narbonensem jura strenue assereret (fuerat enim Arelate olim præfecti prætorio Galliarum sedes & quamplurimis imperatorum privilegiis aucta) ac nuper in provincia Viennensi episcopum Celidonium deposuerat, alio in ejecti locum substituto; delata hac de re ad Leonem papam querela, excanduit in Hilarium Leo, & impetrato Valentiniani Imp. rescripto ut intra limites provinciæ suæ se contineret, effecit. Nec facile placari potuit Leonis animus; etsi ipse Hilarius Romam pedestri itinere contenderet, eamsam suam apud pontificem acturus. Arelaten, infecta causa, reversus, Raveunium, Nectarium & Constantium presbyteros eadem de caosa ad Leonem legavit, interpellato etiam præfecti urbis auxilio. Verum incassum res cecidit. Pristinam asperitatem Leo, constantiam Hilarius retinuit. Obiit anno 449. uti ex duabus Leonis epistolis eo anno ad Galliæ episcopos datis luculentissime constat. Sanctissimi hujus viri memoria apud omnes pene Romanæ ecclesiæ scriptores male audit, quin & qui sub liberiore cœlo vixerunt, de Marca, Morinus, Filesacus, alii, ipsum vocent "hominem præfractæ contumaciæ, effrænatæ temeritatis & insolentiæ, qui omnia pro libidine animi ageret "& vicariatum suum a pontifice concessum "in tyrannidem converteret, quod Diotrephi similis ipsum Pontificem recipere detrectaret, quod apostolica legatione & "primatu in tantam arrogantiam fastum- "que prorupisset ut summum pontificatum, "& ut ita dicam papatum in Galliis sibi "jam designaret. Gravia quidem erimina, & nullo non piaculo luenda. Nil mirum igitur si deerant, qui causam ejus dicerent. Tandem surrexit vir eruditissimus, Paschasius Quesnellus * qui prolixissima dissertatione, tribus partibus constante, Hilarii causam libere docteque agit, ab his aliisque calumniis, probrisque vindicat, atque omnia quæ huc spectant, ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congessit. Quin nec ipse Baronius * Leonem M. ex ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς, falsisque accusationibus & surreptionibus in sanctum Hilarium acerrime invectum esse, diffitetur.

* Carm. 16. p. 161.

* Diss. r. 5. Apolog. ad Leon. opp. p. 451. &c.

* Ann. 464. num. 6.

S C R I P T A.

Vita S. Honorati decessoris sui, teste Gennadio *, & Isidoro. Exstat a Genebrardo edita *Paris.* 1578. 8°. & apud Surium & Bollandum die 16. Januarii.

* De Script. c. 69.

[c] *Carmen Heroicum de Genesews historia* ad Leonem papam, quod inter Hilarii Pictaviensis opera reperiri solet.

Epistola brevis ad Eucherium Lugdunensem episcopum. Hæc tria opuscula ad codices excusos, & MS. Arelatensis fidem recognita edidit Pasch. Quesnellus ad calcem Leonis Magni tom. 1. p. 731. quibus etiam S. Hilarii vitam ab Honorato Massiliensi ejus discipulo scriptam præmisit.

[d] *Epistolæ ad Augustinum* 2. inter Augustini opera. Alius a nostro Hilarius ac Laicus potius videtur, qui de Massiliensium hæresi Augustinum certiorem fecit, data ad illum epistola bene prolixa, quæ Augustini libris *de prædestinatione Sanctorum & Bono perseverantiæ* præfigi solet.

De miraculis S. Genesii narratio: de qua prædictus Quesnellus: narratio de miraculis S. Genesii, quæ apud Surium (Aug. 25.) Hilarii nomine decorata legitur, abhorret ab ejus facundia, stylumque potius redolet Honorati Massiliensis, quem & testatur Gennadius plura ad vitas SS. patrum pertinentia scripsisse.

Omnia Hilarii, quæ exstant, *opuscula* in unum collecta habentur in Bibliotheca Patr. tom. 7. p. 1228. [e]

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol. 10. p. 172. Habetur iterum in tom. 1. Operum *Sirmondi* edit. Paris. 1696. & Venet. 1729. fol. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 111. *Oudin.* tom. 1. p. 1222. seq. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad.* de Script. Eccles. c. 69. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Hilar.* c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 699. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 748. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* not. 91. e Opera Hilarii *Benedictini* ediderunt Paris. 1693. fol. novissime notis & observationibus ornata edidit *Johan. Salinas* Neapolitanus Rom. 1731. 8vo.

Alia

Sæc.V. ab an. CCCC. Alia præterea Hilarii opera memorat vitæ illius autor, qui apud Surium exstat die 5. Aprilis, puta, *Homilias in singulas anni festivitates*, *Expositionem symboli*[a], *Epistolas quamplurimas*, & *Carmen de fonte quodam ardente*; quæ ad nos non pervenerunt.

430. [b] ACACIUS, ortu, ut videtur, Syrus, in monastica disciplina ab ineunte ætate exercitatus, in Gandari, vici prope Antiochiam siti, monasterio sub Asterii regimine emendatissime vixit. Dum presbyter adhuc esset, rem Catholicam adversus Arianos, (a quibus multa passus est) strenue promovit; ab Eusebio idcirco Samosatensi circa an. 378. ad episcopatum Berææ provectus: hoc vero loco collocatur, quod quæcunque ab eo scripta supersunt, Ephesini concilii tempore exarata sint. Post an. 381. Acacius ὁ (tunc etiam) πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ θαλάττης αἰδέσιμος, inquit Theodoritus[e], (e L. 5. c. 23.) a Flaviano Romam missus est, ut Occidentalium episcoporum communionem Flaviano impetraret; & schisma Antiochenum tandem aliquando exstingueret: quod feliciter effecit. Ineunte sæculo quinto conspirantibus adversus Chrysostomum Antiocho, Severiano, aliisque accessit; & in synodo ad Quercum habita eum deponendum censuit. Orta demum Cyrillum inter & Nestorium controversia (quo tempore ob spectabilem viri canitiem & virtutem pater & magister omnium episcoporum passim audire cœpit) datis ad Cyrillum literis litem istam nudam esse de nomine quæstionem contendit: & Nestorium excusare conatus est. Concilio Ephesino non interfuit; sed synodale suffragium suum adversus Cyrillum ferendum Paulo Emeseno delegavit; & Orientales episcopos per literas admonuit, ut Cyrillum Apollinarismi reum agerent. Mox, finita Synodo, literis apud imperatorem egit, ut non solum Nestorii, sed etiam Cyrilli & Memnonis damnationem confirmaret; cujus consilio primo quidem obtemperavit Theodosius (uti ex actis & epistolis Ephesinis constat) datoque ad Johannem Comitem mandato singulos deponi jussit: verum meliora demum edoctus æquiora edixit. Anno 432. synodo a Johanne Antiocheno Berææ habitæ interfuit, pacemque Orientales inter ac Cyrillum ineundam omnibus modis suasit; quam & literis ad Cyrillum & Cœlestinum scriptis pro virili promovere non cunctatus est. Obiit admodum grandævus circa an. 436. Ex pluribus, quas scripsit, *Epistolis* exstant tres; *binæ ad Alexandrum Hierapolitanum*, Primatem suum, inter epistolas Ephesinas, num. 129, 143. unica autem *ad Cyrillum* Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 382.[c]

ALYPIUS, *Presbyter*, uti se vocat, *Apostolorum*, i. e. (ni fallor) magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, claruit anno 430. Exstat ab eo scripta *Epistola ad Cyrillum, ut adversus Nestorii hæresin viriliter pergat, exhortatoria*, Concil. tom. 3. p. 785. 430.

CHARISIUS, presbyter & œconomus Philadelphensium ecclesiæ, claruit anno 431. Non longe ante concilium Ephesinum cum Presbyteri duo Constantinopolitani, Anastasius & Photius, Nestorii dogma sectati, una cum episcopo quodam ejusdem farinæ Jacobo Philadelphiam venissent, ac clericos, laicosque aliquot a Quartodecimanorum hæresi recens conversos, expositioni fidei satis prolixæ a Nestorii blasphemiis non immuni subscribere callide induxissent: Charisius iis animose restitit; quem propterea tanquam hæreticum a communione & sacrorum ministerio prohibuerunt. Anno igitur 431. Ephesum profectus Charisius Anastasium, Photium, & Jacobum exhibitis accusationis libello, & confessionis fidei ab iis Quartodecimanis impositæ, & subscriptionum istorum exemplaribus apud Patres concilii accusavit: ut seipsum vero hæreseos crimine purgaret, brevem *fidei Confessionem*, Nicænæ satis consonam, obtulit. Exstant singula Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 673. 431.

[d] ACACIUS, Melitenes in Armenia secunda urbis episcopus, claruit anno 431. Acerrimus Nestorii oppugnator, & Cyrilli defensor: licet istius causæ non parum nocuit, dum apud imperatorem Deitatem esse passibilem contenderet: quo nomine commotior factus Theodosius Cyrillum, ejusque fautores, diu aversatus est. Concilio Ephesino interfuit; ubi colloquium cum Nestorio paulo ante synodum inchoatam privatum instituit; quo detectos illius errores, concilii patribus mox exposuit. Domum redux synodi autoritatem constantissime, quoad vixit, tutatus est: & pacem Orientales inter & Cyrillum sanciri, ac sancitam conservari pro virili satégit. Exstat Gr. Lat. *Homilia in synodo Ephesina habita, qua fidem Catholicam contra Nestorium strenue asserit*, Concil. tom. 3. p. 983. Latine *Epistola ad Cyrillum* inter epistolas Ephesinas a Lupo editas num. 172. 431.

a Vulgo dicti *Athanas.* conf. *Waterland.* Crit Hist. Symbol. Athan. p. 117. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Acacii.* c Item Cyril. Oper. tom. 5. part. 2. p. 63. edit. Gr. Lat. Paris. 1638. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril. Alexandr.* Art. 11.

Sæc. V. ab an. CCCC. 431. MEMNON, Ephesi episcopus, claruit anno 431. In concilio Ephesino Catholicæ fidei fortissime, si quis alius, patrocinatus est; ac Johannem, Theodoritum, eorumque asseclas, ecclesia sua exclusit, sacræ synaxi adesse eos nequaquam permittens. In concilio parem cum Cyrillo fortunam subiit, a Johannis conciliabulo depositus, a concilio restitutus, ab imperatore primo damnatus, mox in gratiam receptus. Exstat Gr. Lat. *Epistola ad Clerum CP.* qua mala, quæ ipse, patresque Ephesini a factione Nestoriana Ephesi quotidie patiebantur, enarrat; Concil. tom. 3. p. 762.

431. DOROTHEUS, Martianopolitanus episcopus, secundæ Mœsiæ metropolita, claruit anno 431. Pertinacissimus erat Nestorii, non partium tantum, sed & hæreseos sectator; adeo ut non longe ante synodum Ephesinam in ecclesia CP. verba faciens non erubuerit pronunciare, *Si quis Mariam esse Deiparam dixerit, anathema sit.* (Vid. Ep. Cyril. ad Acac. Ber.) Concilio Ephesino interfuit, & in conciliabulo Nestorianorum locum tenuit. A synodo igitur Catholica depositus, & per synodum Maximiniani Constantinopolitanam mox civitate ac throno suo expelli jussus est: cumque Saturninum successorem ei designatum populari tumultu, eo instigante, fugarant Martianopolitani, imperatoris edicto ejectus est, & Cæsaream Cappadociæ relegatus. Exstant Lat. *Epistolæ* 4. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 46, 78, 115, 137.

431. [a] ALEXANDER, Hierapoleos episcopus, Euphratesiæ provinciæ primas, claruit anno 431. A Johanne Antiocheno ad synodum Ephesinam Orientalium nomine præmissus est, ut Nestorii causæ patrocinaretur, quod quidem sedulo, incassum tamen, fecit; & in Johannis conciliabulo Cyrilli damnationi mox subscripsit. Integerrimus erat Nestorii amicus; Cyrilli vero hostis infensissimus, nec cum eo pacis ineundæ conditiones admittere unquam voluit, manifestum esse Apollinaristam clamans, capitula ejus pessimam fœtere hæresin, eique communionem omnimodo denegandam esse: quin & pertinax adeo adversus Cyrillum odium fovit; ut Johannis, Theodoriti, aliorumque Orientalium ob pacem cum Cyrillo initam communioni renunciaret. Sede igitur sua detrudi veritus, Romani pontificis opem efflagitavit; verum ab eo rejectus est; cumque in Cyrillum debacchari, & Deiparæ vocem exagitare non desineret; imperatoris demum edicto sede sua expulsus, & Famothin Ægyptiacam in exilium missus. [b] Exstant Lat. *Epistolæ* 23. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 57, 58, 64, 65, 69, 93, 94, 96, 100, 102, 104, 105, 127, 136, 147, 149, 154, 156, 165, 167, 169, 178, 182. Alius a nostro erat Alexander Apameæ episcopus, una cum eo ad synodum Ephesinam a Johanne Antiocheno legatus; cujus ad nostrum exstat *Epistola* Lat. ibid. num. 132. (Sæc. V. ab an. CCCC.)

MAXIMINUS, Anazarbi episcopus, secundæ Ciliciæ metropolita, claruit anno 431. Summus Nestorii sectator, & acerrimus Cyrillo hostis, quem in conciliabulo Ephesino suffragio suo damnavit; & convocata postea Anazarbi synodo, sede sua & communione Catholica submovendum iterum decrevit, & capitula illius anathemate percussit. Tandem vero cum patriarcha suo Johanne (quem Cyrillo reconciliatum diu aversatus fuerat) & Cyrillo in gratiam rediit, ac ecclesiam turbare desiit. Exstant Lat. *Epistolæ* 3. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 67, 109, 112. præter *Synodicas binas*, quibus primo loco subscripsit, num. 113, 159. 431.

HELLADIUS, primo quidem monachus, ac sanctitate vitæ eximia, teste Theodorito *, admirandus. Theodosii abbatis discipulus, quo mortuo monasterii ab eo prope Antiochiam fundati regimen suscepit, & per sexaginta annos gessit; Tarsi demum episcopus factus. Claruit anno 431. Summam cum Nestorio amicitiam coluit; & in conciliabulo Ephesino Cyrilli damnationi subscripsit: cumque in Nestorii depositionem, & Maximiani subrogationem consentire præfracte denegaret, a synodo Maximiani CP. sede sua ejici jussus est, & a Cyrillo pace nominatim exclusus. Iste e contra Maximiani apparitores Tarsum profectos, ut mandata synodi peragerent, per plebem fugari fecit; ac synodo Tarsi habita eadem, quæ Maximinus in synodo Anazarbensi, decrevit; Nestoriumque per literas consolatus est, se partes illius semper propugnaturum spondens. Tandem vero timore percitus Xystum papam appellavit; quo mediante, sententia contra ipsum, & tres alios metropolitanos, in synodo CPna lata, abrogata est; & ipse ecclesiæ paci restitutus. Coacta itaque episcoporum Ciliciæ synodo Nestorium anathematizavit; ac tandem in ecclesia sua pia morte obiit. Exstant Lat. [c] *Epistolæ* 6. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 68, 111, 114, 144, 154, 193. 431. (* Philoth. c. 10.)

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. Cyril. Art. 131. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. Cyril. not. 81. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 80.

*EU-

Sæc. V. ab an. CCCC. 431. [a] EUTHERIUS, metropolita Tyanensis, claruit anno 431. pertinax Cyrilli hostis, cujus damnationem in conciliabulo Ephesino suffragio suo ratam fecit: unicus vero Nestorii amicus, cujus tamen hæresin nequaquam secutus videtur, sed ejus tantum partes fovisse, quod hæreseos falso insimulatum crederet. In synodo Maximiani CP^{ni} depositus, a Cyrillo & Ægyptiis episcopis omni pacis ineundæ spe exclusus est. Postquam itaque diu multumque in Nestorii causa, & contra Cyrillum, decertasset, ecclesia sua dejectus, Scythopolin relegatus est; inde etiam fugatus, tandem Tyri obiit. Exstant Lat. *Epistolæ* 5. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 73, 74, 116, 117, 201. Græco-Latine *Sermones* 17. *in varias hæreses, una cum epistola præmissa, motuum ecclesiasticorum tragædiam describente*, qui a nonnullis Athanasio ascribuntur (inter cujus proinde opera haberi solent) ab aliis Maximo monacho, a Photio* denique Theodorito ascripti. Hos vero Marii Mercatoris autoritate nixus Eutherio recte vindicat Doctiss. Garnerius, uberiorem hac de re dissertationem pollicitus, quam morte præreptus non præstitit. Habentur inter opera S. Athanasii tomo 2°. p. 245. (edit. Commelin.) & ad calcem *Auctuarii* Theodoriti a Garnerio editi *Paris.* 1684.

* Cod. 46.

431. [b] MAXIMIANUS, vitæ instituto monachus, ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyter, sermone quidem rudis & imperitus, vitæ tamen sanctitate clarus, anno 431. post quatuor menses a deposito Nestorio ecclesiæ CP. episcopus factus est: ac statim binis Constantinopoli synodis habitis primarios partium Nestorianarum patronos deposuit; & nomen suum Nestorii loco diptychis inscribi jussit: quod & multis in locis militari manu usus fieri curavit. Obiit anno 434. postquam sedisset annis 2. mensibus 5. Exstat Gr. Lat. *Epistola* ad Cyrillum unica, qua illum ob mala, quæ fidei causa perpessus erat, laude simul ac consolatione prosequitur; Concil. tom. 3. pag. 1061.

431. [c] PAULUS, episcopus Emesenus, anno 431. concilio Ephesino interfuit; in qua Nestorii causæ patrocinatus est; & in conciliabulo Cyrilli damnationi subscripsit. Anno sequenti a Johanne Antiocheno, Acacio Beræensi, aliisque Orientalibus episcopis pacis cupidis, Alexandriam legatus est, pacem cum Cyrillo initurus. Johannes illum Cyrillo sic commendat, — *qui semper inter ecclesiasticos exstitit clarus, & sciens rebus competere & verbis, & habens ad Dominum reverentiam, qua utens præclare sæpius in commune profuit.* Multa Alexandriæ summa vafritie molitus Paulus, pacem a Cyrillo prius impetrare non potuit, quam libellum fidei obtulisset, Mariam esse Θεοτόκον confessus, & Nestorium anathematizaret, ac utrumque articulum, verba faciens, in ecclesia Alexandrina viva voce confirmaret. His factis, Johannis, aliorumque a quibus missus est, nomine, pacem cum Cyrillo pepigit; atque in Asiam rediit. Exstant Gr. Lat. *Libellus de fide*, & *Homiliæ* 2. *Alexandriæ habitæ*, Concil. tom. 3. p. 1089, 1096. Latine epistola ad Anatolium militiæ præfectum inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 107.

RHEGINUS, Constantiæ Cypri urbis episcopus, anno 431. concilio Ephesino interfuit, ac Nestorii damnationem suffragio suo confirmavit. Actione synodi septima præsulum Antiochenorum ecclesiæ Cypriorum jura invadentium ambitionem criminatus, ecclesiæ suæ αὐτοκεφαλίας patrum decreto confirmari petiit, & obtinuit. Exstat Gr. Lat. *Homilia* in synodo Ephesina post Nestorii depositionem habita, Concil. tom. 3. p. 577. 431.

[d] JUVENALIS, episcopus primo Ephesinus, deinde Hierosolymitanus, claruit anno 431. concilio Ephesino interfuit, & pro Cyrillo contra Nestorium stetit, ut illius ope ambitionem suam contra Johannem Antiochenum tueretur. Patriarchatus enim jura sibi injuste vendicarat, nec eo contentus Arabiam & duas Phœnicias ab ecclesiæ Antiochenæ regimine subtractas suæ ditioni subjicere molitus est. Unde factum est etiam, ut in latrocinio Ephesino anno 449. & concilio Chalcedonensi anno 451. pro Eutyche & Dioscuro contra Flavianum CP. pugnaret: & in concilio quidem Chalcedonensi patriarchatus jura sibi obtinuit: Phœnicias vero & Arabiam dimittere coactus est. [e] Exstat Latine *Epistola synodica ad presbyteros*, Archimandritas, reliquosque Palæstinæ monachos; qua suo, & suorum episcoporum, nomine concilii Chalcedonensis decreta confirmat: Concil. tom. 4. p. 889. 431.

[f] ANDREAS, Samosatensium episcopus, claruit anno 431. Anno 429. circiter, Johannis Antiocheni mandato Cyrilli capitula edito scripto oppugnavit; remissius 431.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 44. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 446. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art 97. *Long.* Bibl. sacr. p 718. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 19 ad vit. *Cyril.* Art. 89, 90. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 14 ad vit *Cyril.* Art. 105. seq. d Conf *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Juvenal.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 623. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1270. f Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4 p. 80.

Sæc.V. ab an. CCCC. id quidem, ac quasi invitus, primo effecit; postea vero acri Cyrilli adversus Theodoritum, qui in eadem, qua & ipse, arena desudarat, responsione suboffensus, virulento admodum libello eadem insectatus est. Concilio Ephesino interesse noluit, morbum causatus: Nestorii tamen causam quanta potuit autoritate propugnavit: nec ante aliquot annos haustas in Cyrillum inimicitias deposuit. Tandem vero circa an. 436. Johannis Antiocheni autoritate motus pacem cum Cyrillo iniit; & ut ab Alexandro, metropolitano suo, idem fieret, plurimum, irritum licet, laborem insumpsit: nec tamen ipse unquam adduci potuit, ut Cyrilli capitula probaret, aut Deum passum esse confiteretur. Mortuus est ante tempus latrocinii Ephesini; cui illum adfuisse male scribit Theophanes: siquidem Rufticus Andreæ nostri successor inter latrocinii episcopos in concilii Chalcedonensis actis numeratur. Exstant Lat. *Epistolæ* 8. inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 43, 59, 62. 90, 98, 101, 103, 106. Fragmentum secundi contra Cyrilli anathematismos libri exhibet Anastasius in Ὁδηγῷ, cap. 22. quamplurima vero *fragmenta primi* apud Cyrilli Apologeticum pro 12. anathematismis *adversus Orientalium objectiones*, sive Andreæ librum: istum enim probarat synodus Orientalium ante an. 431. Antiochiæ habita, atque omnium subscriptionibus munitum Alexandriam per Possidonium diaconum communi omnium nomine transmiserat.

431. [a] RABBULAS, episcopus Edessenus, oculis quidem captus, animo tamen nequaquam destitutus. Claruit anno 431. In concilio Ephesino Cyrillum ac Memnonem ob capitula deponendos censuit; omnesque Ægyptios episcopos tanquam hæreticos aversatus est. Postea vero mutata sententia Cyrilli causam tanto animi ardore fovit, ut coacta Edessæ synodo omnia Theodori scripta, Theodoriti vero & Andreæ Samosateni quæcunque contra Cyrilli capitula exarata sunt, anathemate percusserit, ac comburenda decreverit; eadem sententia obstringens quotquot aut dictos libros legerent, aut Cyrilli capitulis deinceps recalcitrarent: Johannis etiam omniumque Orientalium communioni renunciaret. Hominis intemperias, habita Antiochiæ anno 436. synodo, Johannes compescere conatus est, communione ecclesiastica ac sede sua eum submoveri jubens. Verum frustra fuit: utramque retinuit, quoad vixit, Rabbulas; & in pace aliquanto post tempore diem suum obiit. Exstat Lat. *Epistola* principio & sine mutila inter epistolas Lupi Ephesinas, num. 200. eadem fere integra habetur Lat. Concil. tom. 5. p. 469. Porro Theodorus lector * eum ab Andrea Samosateno quasi contra Theodoriti capitula scripsisset, accusatum esse memorat: nisi forsan verior sit Valesii conjectura, pro Ἀνδρέας reponendum esse Ἀνδρέαν, & pro Θεοδωρήτου legendum Κυρίλλου· siquidem Andream contra Cyrilli capitula scripsisse satis constat. Utut sit, non pauca in rixoso isto sæculo, cujus pars tanta fuit, scripsisse Rabbulam vix dubitari queat. Sæc.V. ab an. CCCC. * Collectan. l. 2. p. 565.

[b] CAPREOLUS, gente, ut verisimile est, Afer, post Quodvultdeum, qui Aurelio successit, Carthaginensis episcopus, claruit anno 431. Scripserat superiori anno ad Augustinum Theodosius Imp. ut synodum Ephesi indictam præsentia sua cohonestaret: verum Augustino jam mortuo, literæ ad Capreolum perlatæ sunt, qui quod potuit, fecit. Misso enim Ephesum Bessula diacono suo literas ad synodum dedit; quibus summam erga fidem Catholicam curam, zelumque testatus, legationem minus solennem excusat, eo quod ecclesiæ Africanæ episcopi hoc tempore in synodum convenire non poterant; partim ob breve temporis intervallum, partim quod omnes viarum aditus a Vandalis undique obsessi erant. Lecta est in synodo Capreoli epistola, petente etiam Cyrillo Alexandrino, ut actis synodalibus insereretur. Vult enim, inquit, antiqua fidei dogmata confirmari; nova vero, & absurde excogitata, & impie divulgata reprobari ac proscribi. Mox omnes episcopi simul exclamaverunt, *Hæ omnium voces: hæc omnes asserimus: hoc omnium est votum.* Exstat hæc *Epistola* Latine apud Baronium ad ann. 431. Græce simul & Latine, Concil. tom. 3. p. 533. Scripsit etiam ad Vitalem & Constantium, Hispanos, libellum sive *epistolam de una Christi (veri Dei & Hominis) persona contra recens damnatam hæresin Nestorii*, novam infandamque, uti vocat, perniciem, in vestibulo cum suo autore atque assertore compressam, & radio apostolicæ lucis extinctam. Hanc epistolam (dimidia sui parte mutilam) annalibus suis inseruit Baronius ad an. 431. integram ex codice Herævallensi edidit, Vitalisque & Constantii ad Capreolum epistolam præmisit, Jac. Sirmondus inter *opuscula Veterum Paris.* 1630. 8°. Habetur & in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 5. In hac epistola legationis Ephesum a se missæ meminit ipse Capreolus; uti notat Casimirus Oudin, qui quæ de hoc scriptore habet, 431.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 96. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 915. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 2.

ex

ex Miræo, (uti ipse ferme Miræus ex Sirmondo) suppresso autoris nomine ad verbum descripsit, de suo ne γρῦ quidem addito: sed infinitus essem, si omnia notare vellem, quæ ex aliis exscribere solet nuperus hic compilator, vir alioqui satis candidus.

431. [a] URANIUS, presbyter, Paulini Nolani discipulus, cui in extremis agenti ministravit anno 431. Scripsit, hortante Pacato, *narrationem de obitu S. Paulini*, quæ habetur apud Surium Junii 22. & in nuperis omnibus Paulini editionibus.

432. [b] PATRICIUS, nomine, quo ad sacrum fontem donatus est, *Succat* dictus, ortu Britannus, in oppido Nemthur, hodie *Kirkpatrick* dicto, inter fretum Dumbritonæ & urbem Glascuensem sito, natus est anno circiter 371. Parentes habuit Calphurnium diaconum, & Conchessam. Missis pueritiæ & juventutis annis, de quibus non pauca fabulantur vitæ ejus scriptores, anno 432. a Germano Autissiodorensi Romam missus est; ibique ab ipso, ut volunt, Cœlestino Hibernorum apostolus & archiepiscopus constitutus. In patriam redux ad Hiberniam convertendam se accinxit; ac omnes fere insulæ regulos ad fidem Christi conversos sacro baptismate illustravit. Anno 447. in Britanniam transfretavit; & conquisitis sibi undique cooperariis in Hiberniam rediit. Religionem Christianam longe lateque propagavit: ecclesias condidit: sedes episcopales instituit: synodos celebravit: miracula patravit. Dierum, laborum ac gloriæ satur, tandem obiit, anno 493. die 17. Martii; ætatis suæ 122. Ecclesias 365. condidisse, totidemque episcopos, cum tribus presbyterorum millibus, ordinasse, 60. mortuos suscitasse, & 12. hominum millia baptizasse dicitur. Verum de S. Patricio, ejusque rebus gestis post Probum, & Josselinum fuse agit Rev. Armachanus de Britann. Ecclesi. Primord. c. 17.

SCRIPTA.

Confessio in epistola ad Hibernos explicata, qua totius vitæ suæ ac prædicationis rationem reddit.

Epistola ad Coroticum, regulum Cambro-Britannicum; qua crudelitatem reguli istius, qui multos ex Hibernis a se conversos occiderat, insequitur. Bina hæc opuscula rudi admodum, ac semi-barbaro stylo conscripta sunt, antiqua tamen. Versionem enim Italicam ubivis exhibent.

[c] *Synodus S. Patricii capitula seu canones 31. complectens*, a Spelmanno inter concilia Britannica antehac evulgata.

[d] *Canones 9. antea inediti.*

Synodus episcoporum Patricii, Auxilii, & Æcernini, canones 34. comprehendens, habetur in conciliis Britannicis.

Canones alii aliquot.

Proverbia nonnulla.

De tribus habitaculis liber, reperitur inter opera S. Augustini [e], Patricio autem adscribunt codices nonnulli; utrique abjudicat. Waræus.

Carta S. Patricii, seu epistola de antiquitate Avellonica, ex Gulielmi Malmsburiensis libro MS. de antiquitate ecclesiæ Glastoniensis desumpta, spuria est si quæ alia.

De abusionibus sæculi liber habetur inter opera Cypriani & Augustini [f] supposititia, in eo reperiuntur sententiæ nonnullæ, quæ sub Patricii nomine citantur in antiquo codice MS. Collegii S. Benedicti, Cantab. & a Cathwulpho in epistola ad Carolum M. apud Duchesne Script. Francic. tom. 2. p. 666, 667. Patricii tamen non esse ob styli discrepantiam & versionem Hieronymianam usurpatam censet Waræus, nisi quod a Patricio Hibernice conscriptum, a recentiore manu Latine versum esse suspicetur.

Hæc omnia collegit ac partim recensuit, partim tunc primum cum notis edidit vir Cl. D. Jacobus Waræus *Lond.* 1658. 8°.

Sermonem sub Patricii nomine confinxit Richardus Stanihurstus quem in vita S. Patricii lib. 2. *Antverpiæ* edidit an. 1587. eundem recusum dedit Mesingamus ad finem *Florilegii* sui Hibernici *Paris.* 1624. locum vero illi inter Patricii opuscula concedere noluit Waræus.

Epistola de legatione sive missione ad Hibernos, edita primum a Gerardo Vossio, deinde in Bibliotheca Patrum *Colon.* 1618. Spuriam esse arguit annus æræ Christianæ, qui in epistolæ fronte statim occurrit: uti recte notat Miræus. Nec enim isto sæculo æra Christi in annis supputandis usurpari cœpit.

Alia plura commemorant Baleus, Pitseus, Waræus; quæ an alicubi exstent, immo an unquam exstiterint, dubitare licet.

[g] SIXTUS III. patria Romanus, Sixti 432.
filius, ecclesiæ Romanæ presbyter; in quo gradu dum adhuc consisteret, Pelagianismi falso accusatus est: qua calumnia excitatus

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 22. *Oudin.* tom. 1. p. 1006. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Paulini* Art 53. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1166. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 16. ad vit. *Patricii.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 597. seq. c Exstant quoque apud *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 4. d Exstant apud *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 6. e In Appendice ad tom 6. edit. *Benedictin.* p. 691. Amstel. f In Appendice ad tom. 6. edit. *Benedictin.* p. 693. Amstel. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14 ad vit. *Sixti.* *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 47. *Oudin.* tom. 1. p. 1170.

Sæc.V. ab an. CCCC. Pelagianos acrius incessere cœpit; adeo ut in concilio Romano anno 418. in Cœlestii causa habito, primus omnium anathema iis incutiendum censeret; editoque libro hæresin eorum confutaret. Anno 432. die 7. Augusti sedis Romanæ episcopus ordinatur. Concilii Ephesini autoritatem sedulo tutatus est; pacis interim Orientales inter & Ægyptios conciliandæ non immemor; quam modis omnibus ineundam curavit; ac tandem feliciter obtinuit. Quin & datis ad Nestorium in Euprepii monasterio exulantem literis, eum ad Catholicæ veritatis confessionem reducere conatus est: verum frustra fuit. Nestorius pristinum errorem fovere non desiit: Sixtus ex commercio literario cum hæresiarcha instituto labem sibi contraxit, animi a Nestorianismo non abhorrentis eo nomine insimulatus: adeo ut scripta ad Cyrillum epistola crimen id amoliri necesse haberet. Sub exitum pontificatus Julianum, aliosque Pelagianorum duces, communionem Catholicam subdole ambientes ecclesia fortiter exclusit. Obiit anno 440. die 24. vel 25. Julii. [a] Exstant Latine *Epistolæ 2. ad Cyrillum una, ad Johannem Antiochenum altera*, Concil. tom. 3. p. 1175. Posteriorem citat istius ævi scriptor, Vincentius Lirinensis Commonit. pag. 368. Græco-Latine *Epistola 2. ad Cyrillum*, apud Cotelcr. Monument. Eccles. Græc. tom. 1. & Baluz. in Nov. Collect. Concil. pag. 657. Habetur etiam Lat. sub ejusdem nomine *Epistola ad Orientales episcopos*, Concil. tom. 3. p. 1263. quæ utpote nullius fidei ab omnibus rejicitur. Denique Sixto falso inscribuntur *libri 3.* viz. *de Divitiis*; *de Castitate*; *de malis Doctoribus, operibus fidei, & futuro judicio*; qui prodierunt *Romæ* 1573. 8°. *Antverp.* 1575. 16°. deinde non una in Bibliothecæ Patrum editione. Suppositititia esse hæc opuscula, & Pelagianis erroribus inquinata uno ore omnes jam consentiunt, unico excepto Garnerio *, qui pluribus contendit, Sixtum Pelagiano errore ante annum 418. revera imbutum fuisse, ac opuscula ista conscripsisse; post annum vero 418. Augustini, aliorumque monitis excitatum excusso errore saniora censuisse; atque famam simul ac culpam redimeret, *Hypognosticôn* libros, qui inter supposititia Augustini opera habentur, composuisse.

* Append. ad part. 1. Oper Marii Merc. Dissert. 6. c. 6.

433. [b] ADRIANUS, *Isagoges* autor, claruit (si ætatem ejus recte signat Cl. Usserius) circa an. 433. Mihi enim res admodum incerta est. Cassiodoro certe erat antiquior, ab eo cap. 10. Divin. Lect. memoratus. Exstat ejus *Introductio in S. Scripturam* brevibus scholiis ab Hæschelio illustrata, una cum aliis ejusmodi scriptis Græce edita *Augustæ-Vindel.* 1602. 4°. & Critic. Sacr. *Lond.* tomo 8°. [c] De hoc libro Photius *, Ἀδριανοῦ εἰσαγωγὴ τῆς γραφῆς χρήσιμος τοῖς εἰσαγομένοις ἡ βίβλος. *Adriani introductio in S. Scripturam utilis liber iis, qui eam primo aggrediuntur.*

* Cod. 2.

[d] PETRUS CHRYSOLOGUS, natione Italus, nobilitate clarus, apud Forum Cornelii natus, a Cornelio loci istius episcopo tam bonis moribus quam literis institutus, ac ab eodem demum sacro altari admotus. Anno 433. Ravennæ episcopus factus est; & ante annum 451. obiit. Hallucinantur enim, qui vitam illius ad sequentis sæculi initium protrahunt, siquidem exstat Leonis papæ epistola * ad Leonem episcopum Ravennatem Martiano & Adelphio consulibus, (i. e. anno 451.) data. Vir erat, præter alias animi dotes, facundia admodum insignis, unde *Chrysologi* nomen traxit. 433.

* Num. 37.

SCRIPTA.

[e] *Homiliæ sive sermones* 176. prodierunt *Colon.* 1541, 1618. *Paris.* 1614. una cum Leonis & Maximi operibus *Paris.* 1623. & *Lugduni* 1633. in Bibliotheca Patr. tom. 7. *Bonon.* 1643. 4°. *Colon.* 1678. 4°.

[f] *Epistola ad Eutychem Archimandritam*, qua ad fidem Catholicam eum reducere allaborat. Exstat Gr. Lat. a Gerardo Vossio ad calcem operum Gregorii Thaumaturgi *Mogunt.* 1603. pag. 205. & Concil. tom. 4. pag. 35.

[g] MAXIMUS, gente Gallus, monasterii Lirinensis monachus, ac demum abbas, S. Honorato anno 426. substitutus. Anno 433. episcopus Regensis sive Regiensis in Gallia Narbonensi factus est: & anno 439. concilio Regensi, 451. Arausicano interfuit. Plura de eo non liquent. Exstant ab eo scriptæ *Homiliæ* aliquot, quæ inter Eusebii Emeseni sive Eucherii Lugdunensis homilias locum habent: ex his enim quartam Maximi esse constat; cujus porro titulus tres præcedentes ejusdem autoris esse indicat: uti recte notat vir doctiss. Johannes Savaro notis in Sidon. Apollinar. L. 4. Op. 3. p. 232. 433.

a Conf. *Petri Coustant.* Epist. Roman. Pontif. p. 1231, 1273. item Append. ad Epist. p. 117. seq. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 24. *Oudin.* tom. 1. p. 1338. *Fabr.* Bibl. Gr. c. 38 §. 9. vol 9. p. 381. c Latine item exstat translata ab *Aloysio Lollino* inter ejus opuscula edit. Bellunæ 1650. fol. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Petri Chrysol.* *Oudin.* tom. 1. p. 1250. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4 p. 120 *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1057. e Sermones 5. in orationem Dominicam edidit *Dacherius* Spicil. tom. 7. p. 120. edit. nov. tom. 1. p. 15. Homil. in Nativit. Christi edidit *Daumius* 1670. f Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* not. 23. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Maxim.*

Sæc.V. ab an. CCCC.

434.

Socrat l. 7. c. 28, 41, 45.

[a] PROCLUS, ab ineunte ætate bonarum literarum, præſertim rhetoricæ, ſtudiis imbutus, Chryſoſtomo, adoleſcens adhuc, ſedulo adhæſit, tanquam amanuenſis, eique, cum factus eſſet lector, in conſcribendis libris inſerviit; cum Attico, deinde epiſcopo CP. aſſidue verſabatur; ejuſdemque notarius erat; ab eo ad diaconatus gradum evectus. Anno circiter 427. a Siſinnio Cyzicenorum antiſtes conſtitutus eſt; quo dum profectionem parat, prævertentes eum Cyziceni Dalmatium quendam monachum ſibi epiſcopum cooptarunt. Manſit igitur Proclus Conſtantinopoli; ubi in eccleſiis concionando maximam gloriam adeptus eſt. Anno 434. mortuo Maximiano, a Theodoſio Imp. ad regiæ urbis epiſcopatum promovetur. Anno 435. data ad Armenos epiſtola Neſtorii, & Theodori Mopſueſteni, errores damnavit, intacto tamen Theodori nomine; ne Armenos, quibus cara erat iſtius memoria, nimis offenderet. Anno 438. Joannitas ad eccleſiæ unitatem revocavit; Chryſoſtomi corpus Comanis ſepultum, annuente imperatore, Conſtantinopolim deportavit; idque ſolenni pompa per urbem traductum ingenti cum honore in eccleſia Apoſtolorum depoſuit. Obiit anno 446. Ἦν δ' ἀνὴρ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, inquit Socrates*, εἰ καί τις ἄλλος. *Vir erat optimis moribus, ſi quiſquam alius, præditus:* patientia vero ac ἀνεξικακίᾳ maxime inſignis; utpote qui hæreticos manſuetudine ac clementia, non advocata in auxilium imperiali poteſtate, ad eccleſiæ ſinum revocandos cenſuit. Quantum ex ſcriptis quæ ſuperſunt judicare licet, ſtylus ejus Laconicus eſt, ſed humilis, quique aculeis quibuſdam auditorum animos pungit, parum vero bonæ frugis poſt ſe relinquit.

*L. 7. c. 41.

SCRIPTA.

In laudem ſanctæ Dei Genitricis homiliæ 3.
De incarnatione Domini homiliæ 2.
In natalem D. N. J. C. homilia.
In ſancta Theophania homilia.
In transfigurationem Domini homilia.
In ramos Palmarum homilia.
In ſanctam Feriam quintam homilia.
De paſſione Domini homilia.
De reſurrectione Domini homilia.
In S. Paſcha homiliæ 2.
In idem, & S. Johannem evangeliſtam homilia.
In S. Pentecoſten homilia.
In laudem S. Stephani protomartyris homiliæ 2. quarum alteram Aſterii eſſe ex Photii autoritate conſtat.
In laudem S. Pauli apoſtoli homilia.
In laudem S. Andreæ apoſtoli homilia.
In laudem S. Johannis Chryſoſtomi homilia, quæ Latine tantum exſtat.

Tractatus de traditionibus Miſſæ divinæ. Exſtat etiam Græce in collectione Liturgiarum *Pariſ.* 1560. p. 1.

[b] *Epiſtola ad Armenos de fide.* Habetur Gr. Lat. Concil. tom. 3. p. 1217. in Auctuario Ducæano *Pariſ.* 1624. tom. 1. Lat. ex verſione Dionyſii Exigui in Biblioth. Patr. tom. 1. p. 309. Græce una cum eadem verſione in Antidoto adverſus hæreſes *Baſil.* 1528. *Pariſ.* 1538. in Hæreſeologia *Baſil.* 1556. in Micro-presbytico 1550. & in Orthodoxographis.

Epiſtola ad Johannem Antiochenum de Theodoro & Iba.

Alia ad eundem 2.

Epiſtola ad Maximum diaconum.

Epiſtola ad Domnum Antiochenum pro cauſa Athanaſii Perrhenorum epiſcopi. Epiſtolam iſtam Latine vertit Dionyſius Exiguus. Verſio exſtat tam in Leidenſi, quam Romana Procli operum editione.

Prodierunt Procli opera Gr. Lat. ex Bibliotheca Elmenhorſtiana *Lugd. Bat.* 1617. 12°. (Verum iſta editio haud dimidiam Procli operum partem continet) Longe auctiora dein, cum notis Vincentii Riccardi, *Romæ* 1630. 4°. prout ſupra recenſentur. Omnes Procli *Homilias* numero 20. (dempta ſc. ſpuria in *S. Stephanum*) in unum collegit, & Gr. Lat. cum notis edidit Franciſcus Combefiſ. Auctuar. *Pariſ.* 1648. tom. 1. pag. 301.

Porro ſcripſit Proclus *Homilias plurimas*, quæ non exſtant; fragmentum unius ex occaſione profligatorum a Romanis Barbarorum habitæ exhibet Nicephorus Hiſt. Eccleſ. lib. 14. c. 38.

[c] EUCHERIUS, natione Gallus, natalibus illuſtris, vitam monaſticam egit in inſula quadam prope Lirinum ſita; ubi, ut videtur, degit, donec anno 434. epiſcopus Lugdunenſis factus eſt. Anno 444. concilio Arauſicano interfuit. Obiit circa ann. 454. Valentiniano & Martiano regnantibus. Uxoratum fuiſſe conſtat. Ex conjugio enim ſuſcepit Salonium & Veranium, epiſcopatus poſtea dignitatem adeptos. Alius a noſtro fuit Eucherius, Lugdunenſis epiſcopus, qui ſæculo ſequente floruit; & concilio Arauſicano ſecundo anno 529. interfuit: uti pluribus probat Theophilus Raynaudus in *Indiculo SS. Lugdun.* pag. 227, &c. 434.

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 48. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 1. vol. 8. p. 600. ſeq. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 14 ad vit. *Procli.* [b] Conf. *Tillemont* Memor. Eccleſ. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 141. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1206. ſeq. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 63. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Eucher.*

Sæc.V. ab an. CCCC.

[a] SCRIPTA.

Epistola Parænetica de contemptu mundi & sæcularis philosophiæ, ad Valerianum cognatum suum, ex secessu prope Lirinum scripta anno 432. Miris laudibus epistolam istam prosequitur Erasmus. *Si quid meo*, inquit, *suffragio tribuis, nihil video profectum a nostræ religionis hominibus, qui eloquentiæ quoque gloria floruerint, quod cum hujus phrasi sit conferendum. Ut nusquam non egregium præstat artificem: sive spectes ordinem, sive* &c. Seorsim prodiit cum scholiis Erasmi *Basil.* 1520, 1531. cum notis Rosveydi *Antverp.* 1620.

Epistola de laude Eremi, seu *de vita solitaria*, ad Hilarium Arelatensem ex secessu suo scripta. Seorsim edidit Genebrardus *Paris.* 1578. & una cum epistola *ad Valerianum* Rosveydus *Antverp.* 1620.

De formulis spiritualis intelligentiæ liber ad Veranum filium.

Instructionum ad Salonium filium libri 2. quorum alter de difficilioribus S. scripturæ quæstionibus agit, alter interpretationem Hebræorum nominum in eadem occurrentium exhibet.

[b] *Homiliæ* aliquot inter eas quæ sub Eusebii Emeseni nomine circumferuntur, editæ *Antverp.* 1602. & alibi sæpius. Sunt, qui omnes Emeseni homilias Eucherio attribuunt: [c] verum ex iis alias Brunoni Astensi, alias Maximo Regensi, alias aliis deberi satis constat. Sermones interim eloquentissimos nonnullos edidisse Eucherium fidem facit Claudianus Mamertus *.

* Lib. de Stat. animæ c. 9.

[d] *Historia passionis S. Mauritii, & sociorum martyrum Legionis Thebeæ*; quam plurimi Eucherio juniori ascribunt & recte quidem. Autor enim sub finem historiæ narrat institutum esse, ut hymni diu noctuque in laudem istorum martyrum in ecclesia Agannensi decantarentur, jubente sancto & præclaro Christi martyre B. Sigismundo rege, institutumque illud usque hodie conservari. Cæterum Sigismundus ille martyrium anno 524. obiit. Habetur apud Surium ad diem 22. Septembris. Seorsim vero cum notis edidit Petrus Stevartius *Ingolstadii* 1617.

Commentarii in Genesin, & libros Regum; qui neutri Eucherio ascribi possunt; quippe in quibus citantur Gregorius Magnus & Cassiodorus. Centones sunt ex Gregorii, Bedæ aliorumque operibus consarcinati. Collectorem Anglum fuisse, & forsan Bedam suspicatur vir infinitæ lectionis Usserius noster Bibl. Theol. MS. in Eucherio.

Porro Cassiani opuscula quædam, exsectis erroribus, & abbreviato sermone, in unum compegisse Eucherium prodit Gennadius *. Unde non desunt, qui librum quartum *de vitis Patrum* (ex Severi Sulpicii, & Cassiani scriptis concinnatum, uti librum inspicientibus facile patebit) Eucherium nostrum autorem habere contendant.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* De Script. c. 63.

Prodierunt Eucherii opera *Basil.* 1531. *Romæ* 1564. & in Biblioth. Patr. tom. 6.

[e] CLAUDIUS MARIUS VICTOR, 434.
sive *Victorinus*, rhetor Massiliensis & poeta, claruit anno 434. Obiit ante annum 450. Vir, inquit Sidonius *, ut egregius, tum undecunque doctissimus; qui cum cætera potenter, tum potentissime condidit versus. Scripsit poemata quædam; quæ sequuntur.

* Epist. l. 5. Ep. ult.

Libri tres Carminum seu commentariorum in Genesin a principio libri usque ad obitum Abrahami pertingentes, ad Ætherium filium. In his libris inquit Gennadius *, Christiano quidem & pio sensu, sed utpote sæculari literatura occupatus homo, & nullius magisterio in divinis scripturis exercitatus, levioris ponderis sententiam figuravit.

* De Script. c. 60.

Epistola ad Solomonem Abbatem de perversis suæ ætatis moribus, Heroico carmine scripta.

Victoris poemata habentur in Collectione poetarum Fabriciana, in Appendice Bigneana p. 580. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 417. seorsim vero *Paris.* 1560. 8°.

CÆLIUS SEDULIUS, natione Scotus, (si Trithemio, Dempstero, & Baleo fides sit habenda) circa ann. 434. claruisse dicitur. Dum laicus adhuc esset, in Italia philosophiam didicit. Postea presbyter factus est, teste Isidoro; quin & antistitem vocant Liberatus & Belisarius poetæ, (in Acrostichis in Sedulium, quæ in Appendice Bigneana habentur pag. 680.) episcopum Sigebertus, episcopum in Hispania Oretanum Pseudo-Dexter. Quisquis demum fuerit, hoc ævo floruit: utpote cujus poemata collegit atque edidit Turcius Rufus Asterius, qui consulatum gessit anno 494. quemque laudarunt Arator, Cassiodorus, & Venantius Fortunatus. In Achaia libros suos scripsisse tempore Theodosii junioris & Valentiniani Impp. fidem faciunt, quæ duobus vetustissimis codicibus MSS. Thorneiano, & Pithæano, & Usserio, & Labbeo memoratis, ascriptæ erant annotatiunculæ. De Sedulii stylo hæc Olaus Borrichius *, 434.

* Dissert. 1. de Poet. Lat.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 117. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 354. seq. *Long.* Bibl. sacr. p. 716. [b] Homil. in Nativit. Christi *Christianus Daumius* edidit 1670. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. sæc. 4. p. 403. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. § 39. vol. 13. p. 799. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 4. ad vit. *Maurini* not. 1. [e] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 4. p. 50. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 699, vol. 3. p. 301. *Long.* Bibl. sacr. p. 1003.

Dictio

Sæc. V. ab an. CCCC. *Dictio ejus facilis, ingeniosa, numerosa, perspicua, sic satis munda, si excipias prosodica quædam delicta, & inprimis Christianæ pietatis commendatrix.*

[a] OPERA.

Carmen Paschale, sive de Christi miraculis libri 5. una cum *Epistola ad Macedonium presbyterum* nnncupatoria, quæ in plerisque editionibus desideratur. In ea mentio fit Syncleticæ diaconissæ; cui S. Basilii Hexaemeron Latine a se versum dicavit Eustathius. In editionibus nonnullis præfixi sunt versus quidam nuncupatorii ad Theodosium seniorem: qui ex alio vetustioris alicujus poetæ opere assuti videntur. Certe Sedulium autorem non habent [b].

Veteris & novi Testamenti collatio, carmine elegiaco scripta. Eam post Sedulii mortem edidit Turcius Rufus Asterius; cui proinde nonnunquam male inscripta legitur.

Pæan Alphabeticus de Christo, Iambico carmine conscriptus, ac Christi res gestas succincte complexus.

Paschalis operis libri 5. soluta oratione descripti, una cum *Epistola altera ad Macedonium presbyterum*; qui Sedulio autor fuerat, ut carmen paschale prosaice exprimeret. Opus istud e codice Pithæano evulgavit Fr. Juretus, *Paris.* 1585.

Collectaneum, sive *explanatio in omnes epistolas S. Pauli*, ex SS. Patrum scriptis consarcinata; quæ Sedulio Scoto Hiberniensi constanter inscribitur. Sedulii poetæ non esse satis indicant, quæ ex Gregorio Magno (moralium in Job. lib. 19. c. 21.) exscripta inibi leguntur. Sane Sedulius quidam, episcopus Britanniæ de genere Scotorum, una cum Fergnsto episcopo Scotiæ Picto, concilio Romano anno 721. habito, subscripsit. Iste collectanei autor non male credi possit; licet id Labbeus Sedulio cuidam Scoto, qui (teste Hepidanno monacho in annalibus a Duchesnio editis) anno 818. clarus habebatur, adscribendum censeat: cui & *Grammatica* quædam *opuscula*, quæ in *Bibliotheca Thuana* sub Sedulii nomine exstabant, adjudicat.

Prodierunt Sedulii opera ab Aldo Manutio excusa anno 1502. deinde *Basil.* 1528, 1534. & cum notis Antonii Nebrissensis ibid. 1541. in Sylloge *Fabriciana* 1564. denique in Bibliotheca Patr. tom. 6. pag. 458. & in Appendice *Bigneana* p. 658, 911. quæ accurata editio habetur.

[c] VINCENTIUS, gente Gallus, Tulli Lencorum (primæ Belgicæ oppidi) natus, splendida nobilique familia ortus, patrem Epirochium, fratrem Lupum episcopum Trecassinum habuit. Primis juventutis annis militiam sæcularem secutus est; qua deserta, ad Lerinum se conferens vitam egit monasticam, ad presbyterii dignitatem mox evectus. Claruit anno 434. triennio sc. post synodum Ephesinam, quo scripsit commonitorium suum, uti ipse testatur *. Obiit ante annum 450. Theodosio adhuc & Valentiniano regnantibus. Sunt, qui Vincentium Semipelagianis annumerant; sunt, qui ab illa labe immunem censent. Primæ sententiæ autoribus fortissimum suppeditant argumentum objectiones adversus doctrinam & scripta Augustini; quas a Vincentio nostro scriptas fuisse admodum est verisimile: verum ea de re mox dicemus. Accedunt Semipelagianismi notæ duæ, a B. Prospero olim positæ, quas in commonitorio deprehendit Vossius *: altera, Cœlestini ac Xysti pontificum epistolarum ostentatio; altera, occulta novitatis criminatio posterioribus S. Augustini scriptis impacta. Quin & Cœnobii Lirinensis incolas Semipelagianis eo tempore favisse arguunt quæ de Honorato scribit Prosper; quæque de Fausto (qui Cœnobio præfuit quo anno scripsit Vincentius) omnes norunt. Scripsit Vincentius, suppresso suo, ac assumpto *Peregrini* nomine, nitido satis & aperto sermone (uti recte Gennadius *) *adversus Hæreticos commonitorium duplex*: circa annum 434. posterius furto sibi ablatum perdidit; unde recapitulationem quandam, quæ istius vices suppleret, priori subnexuit. Prodiit opusculum istud *Basil.* 1528. *Colon.* 1569. cum commentariis Costerii. *Paris.* 1569. 8°. 1586. a Pithæo cum aliis quibusdam editum. *Duaci* ann. 1611. cum Bartholomæi Petri notis breviculis, & dissertatione apologetica de Vincentio ejusque scriptis. *Colon.* (cum notis Costerii) 1613. 12°. cum commentariis Johannis Filesaci *Paris.* 1619. 4°. denique cum notis Baluzii Salviano subjunctum *Paris.* 1669. 8°. in Biblioth. Patr. tom. 7. p. 249. & *Cantabrigiæ*, 1687. 12°. [d]

Scripsit adhuc Vincentius *Objectiones adversus Augustini scripta & doctrinam de prædestinatione & libero arbitrio*; quas capitulis 16. summatim comprehensas exhibet Prosper in libro, quo eas refellit. Vincentio nostro deberi objectiones istas satis indicant, tum quæ de Semipelagianismi studio jamdudum attuli, tum mira temporis convenientia.

Sæc. V. ab an. CCCC. 434.

* Cap. 41.

* Hist. Pelag. l. 1. c. 9.

* De Script. c. 64.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2 p. 704. & vol 3 p 306. item Bibl. Eccles. ad *Isidor. Hispal.* c. 7. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *Sedul.* *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 50. b *Sedulii* carmen paschale & hymnos duos notis & indicibus locupletat. edidit *Christoph. Cellarius* Halæ Magdeburg. 1704. 8vo. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1231. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 114. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit *Vincent.* d Etiam Romæ a *Joseph. Mar. Thomasio* in Institut. Theol. 1709. vol. 1. denuo *ibid.* 1731. 8vo. notis illustrat. a *Johan. Salina.*

venientia. Objectiones enim illas refutavit Prosper sedente adhuc Xysto papa, viz. inter annos 432. & 440. Non me latet quidem Baronium, aliosque eas tribuere Vincentio cuidam juniori; qui Gennadii familiaris fuit, & in Psalmos commentatus est. Gennad. de Script. c. 80. Verum id ratio temporis non patitur. Vincentius enim iste vix ex ephebis excessisse potuerat, cum objectiones Vincentianæ in omnium manibus jamdudum versatæ essent. Plura argumenta habet Vossius *, quem consulat lector.

* Loc. cit.

436. [a] IBAS, natione Syrus, ab anno circiter 436. episcopus Edessenus. Plures jam annos in episcopatu exegerat, cum Nestorianismi apud Domnum Antiochenum, & Flavianum CP. a Samuele, Cyro, Mara, & Eulogio ecclesiæ Edessenæ presbyteris duplici nomine est accusatus. Primo quod Cyrillo anathema dixisset, & hæreseos notam inussisset; secundo quod anno 445. ejusmodi blasphemias palam effutire non erubuisset. οὐ φθονῶ τῷ Χριστῷ γενομένῳ Θεῷ· ἐφ᾽ ὅσον γὰρ αὐτὸς ἐγένετο, κἀγὼ ἐγενόμην. *Non invideo Christo facto Deo: in quantum enim ipse factus est, & ego factus sum.* Causam Uranio Himeriæ, Photio Tyri, & Eustathio Beryti episcopis adjuncto Damascio præfecto judicandam imperator commisit: qui binis ea de re synodis, altera Tyri, altera Beryti, anno 448. habitis, Ibam afflictis illi criminibus immunem pronunciarunt. Iste enim secundum accusationis caput strenue negavit; primum quidem a se ante pacem Orientales inter & Cyrillum initam factum confessus; ab eo vero tempore concordiam cum Cyrillo intemeratam coluisse sese affirmavit. Anno 449. iterum accusatus in latrocinio Ephesino a Dioscuro Alexandrino depositus est; ac sede sua depulsus, & teste Facundo * Hermianensi in quadraginta mansiones per diversas provincias distractus viginti & amplius carceres mutavit, præcipue vero ad monasterium Apamenum secessit, in quo una cum Theodorito delituit, donec anno 451. a concilio Chalcedonensi pristinæ dignitati restitutus fuerit. Multis demum post mortem annis a concilii Quinti patribus anno 536. damnatus est, tanquam Nestoriani nominis & dogmatis cultor, renitente quidem Vigilio papa, qui plura pro causa illius protulit argumenta, quorum vindicias agit Baronius. [b] Scripsit Ibas famosam *Epistolam ad Marin Persam*; cujus pars longe major, qua de Cyrillo & actis Ephesinis, de pace ecclesiæ reddita, & de laudibus Theodori Mopsuesteni agitur, Gr. Lat. Concil. tom. 4. pag. 661. exstat.

Vid. Concil. Chalced. Act. 10. & Epist. Ephes. a Lupo edit passim.

* L. 6. c. 1.

436. PAULUS, gente Persa, Nestorii episcopi Constantinopolitani, hæresiarchæ, ut volunt, discipulus & diaconus, ac proinde circa annum 436. claruisse censeri potest. Scripsit librum περὶ κρίσεως, seu *de judicio*, quo Nestorii causam strenue egit. Fragmentum adversus unam in Christo personam affert S. Maximus in tomo Dogmatico contra Monothelitas inter Opusc. Theolog. & Polem. tom. 2. pag. 91. Habetur idem fragmentum Concil. Lateranens. Act. 5. Conc. tom. 6. col. 320. ubi ut & in tomo S. Maximi Nestorio proxime adjungitur, aliter ad hoc tempus ipsum vix retulissem. In synodo enim Lateranensi solummodo Νεστοριανὸς, in tomo Maximi ψευδοδιάκονος τῆς Νεστορίου μιαρωτάτης αἱρέσεως dicitur. Scripsit item περὶ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ sive *de vero bono*, saltem amplum hujus argumenti fragmentum habetur inter *excerpta Miscellanea* ex diversis scriptoribus collecta Biblioth. Vindob. Cod. Hist. 128. fol. 104.

437. [c] SYAGRIUS, quem solus memorat Gennadius *. Patria, ætas, vitæ institutum, penitus nos latent. Ad annum tamen 437. non incommode referri potest. Scripsit libellum *de fide adversus Hæreticos* nonnullos, qui personas S. Trinitatis nominibus relationem mutuam indicantibus exprimi noluerunt. Circumscrebantur etiam sub illius nomine, Gennadii ævo, libri 7. *de Fide & Regulis fidei*; quos omnes illius haud esse ob styli dissonantiam censuit Gennadius. N. E.

* De Script. c. 65.

437. [d] ANTONINUS, *Honoratus* a Gennadio * dictus; (eundem enim esse nullus dubito) Constantinensis in Africa episcopus, claruit anno 437. quo (ut ex Prosperi Chronico discimus) persecutionem in Catholicos movebat Gensericus Vandalorum rex. Inter alios Barbari regis sævitiam tunc expertos Arcadius, genere Hispanus, Genserico autea satis carus, quod Arianam impietatem amplecti nollet, in exilium actus est; quin & tandem martyrii palmam reportavit. Ad hunc Arcadium jam exulantem scripsit Antoninus noster *Consolatoriam & exhortatoriam ad labores pro Christo ferendos epistolam*, & exemplis præsentibus, inquit Gennadius, & scripturarum relationibus roboratam. Pia plane est, & elegans epistola; quæque, ut recte notat Baronius *, antiquum illum apostolicum characterem redolet.

* De Script. c. 91.

* Ad an. 437.

[a] Conf. *Tillemont*. Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 24. seq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6 c. 4. vol. 11. p. 438. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 144. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 56. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1254. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 315.

Sæc.V. ab an. CCCC. redolet. Exstat tum apud Baronium ad annum 437. tum in Bibliotheca Patr. tom. 8. pag. 665.

439. [a] VALERIANUS, natione, ut verisimile est, Gallus, Cemeliensis sive Cemelensis trans Varum apud Alpes maritimas episcopus, claruit anno 439. quo Reiensi synodo in Gallia Narbonensi interfuit. Anno circiter 451. inter alios Galliæ episcopos epistolæ synodicæ ad Leonem papam missæ subscripsit. Anno 455. in concilio Arelatensi 3. una cum Theodoro episcopo, Faustum abbatem Lirinensem usurpati in cœnobio Lirinensi muneris episcopalis reum egit; ac in ordinem redactum priscis limitibus circumscribi fecit. Dogmatis Semipelagiani ab obscuro quodam nebulone accusatum Valerianum nostrum edita prolixa apologia vindicavit Theophylus Raynaudus, qui culpam istam in [b] Valerianum quendam, ventriloquum & gulosum mancipium, ab Eusebio quodam in epistola ad Cyrillum Alexandr. a Baronio edita ad an. 417. memoratum, rejiciendam jure contendit. Exstant a Valeriano scriptæ *Homiliæ* 20. varii argumenti, una cum epistola *ad Monachos parænetica*; quas primus in lucem edidit Jac. Sirmondus *Parif.* 1612. 8°. Prodierunt deinde cum operibus Leonis, Chrysologi, &c. *Lugduni* 1633. fol. a Theophilo Raynaudo editæ, una cum apologia ipsius pro Valeriano: denique in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 498.

439. [c] SOCRATES, patria Constantinopolitanus, sub Theodosii junioris principatus initia, ut videtur, natus; in Grammaticis Helladium & Ammonium, qui Alexandria profugi, Constantinopoli scholas aperuerant, præceptores habuit; in Rhetorica vero, judice quidem Valesio, Troilum sophistam. Virilem ætatem ingressus, in foro causas egit; unde *Scholasticus* dictus est. Novatianæ sectæ addictum fuisse scriptores fere omnes clamant; qua tamen culpa ipsum immunem præstat Cl.Valesius: & certe quamvis Novatianis paulo faventior sit; ipsum tamen hujusce sectæ asseclam fuisse inde confici non potest. (Lib.5. c.19. 20, 23.) Quid quod Novatianos hæreticis ipse non uno in loco accenseat? Claruit anno 440. quo ad historiam ecclesiæ scribendam se accinxit, eamque a Constantio M. imperii primordiis usque ad annum 439. deduxit. In hoc opere condendo, ut recte animadvertit Valesius, & judicio & diligentia usus est singulari. Judicium demonstrant egregiæ observationes hinc inde intertextæ: diligentiam accuratæ ut plurimum temporum notationes, ac conquisita undique optima historiæ ecclesiasticæ monumenta, episcoporum literæ, synodorum acta, scriptorum istius ævi ecclesiasticorum libri; ex quibus opus suum concinnavit: & cum ex Rufini fide historiam primo inchoasset; meliores nactus auctores, errores suos emendavit, & duos priores libros de novo ab ipso limine recudit. De eo paucis agit Photius*, de stylo ejus hæc tantum habet, ἡ δὲ φράσις οὐδὲν ἔχει ἀξιόλογον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δόγμασιν οὐ λίαν ἐστὶν ἀκριβής. *Stylus illi non admodum splendidus, sed nec in dogmatibus valde accuratus est*; affectum erga Novatianos intelligit. Quod vero stylum attinet, se οὐ φράσεως ὄγκου φροντίζειν, *de inani verborum pompa parum fuisse sollicitum* ipsemet Socrates* ingenue fatetur. Exstat *Historia Socratis ecclesiastica* 7. libros complexa, una cum reliquis historiæ ecclesiasticæ autoribus Græce a Roberto Stephano editis *Parif.* 1544. fol. Gr.Lat. *Genevæ* 1612. cum nova versione & annotationibus doctissimis Henrici Valesii *Parif.* 1668 [d]. exinde *Mogunt.* 1677. fol.

(* Cod. 28.) (* L. 1. c. 1.)

440. [e] HERMIAS SOZOMENUS, ortu, ut videtur, Palæstinus, parentibus non infimæ sortis natus; certe ex Bethelia, Palæstinæ juxta Gazam vico, genus suum duxit: ex Salamane quodam, sibi consanguineo, (cujus ipse meminit lib. 6. c. 32.) uti censet Valesius, non Salamine Cypri urbe, ut Nicephorus, *Salaminii* nomen traxisse videtur. In Palæstina educatus, Beryti Phœniciæ urbis jurisprudentiæ operam dedit; postea Constantinopolim profectus in causis agendis versatus est; historiæ tamen ecclesiasticæ elucubrandæ præ aliis animum adjunxit. Primo quidem scripsit compendium historiæ ecclesiasticæ ab ascensione Christi ad annum 323. res maxime conspicuas duobus libris complexus, qui interierunt: deinde exorsus ab anno 324. historiam annorum 115. ecclesiasticam majori molimine & diligentia contexuit, circa an. 440. rem libris 9. Theodosio Imp. nuncupatis absolvens. Ἐστὶ δὲ (inquit Photius*) Σωκράτους ἐν τῇ φράσει βελτίων. διαφωνεῖ δὲ αὐτῷ καὶ κατά τινας ἱστορίας. *Socrate est in stylo præstantior: a quo etiam in narrationibus quibusdam dissentit.* Cui censuræ, inquit Valesius, nos libenter accedimus: sed quantum dictionis elegantia vincit Sozomenus, tantum Socrates judicio vincit: nam Socrates

(* Cod. 30.)

[a] Conf. *Du Pin* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 121. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 15. ad vit. *Eucher.* Art. 3. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 9. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 53. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 30 vol. 6. p. 117 seq. item Bibl. Ecclef. ad *Sigebert. Gemblac.* c. 10. [d] *Valesii* editionem criticis plurium eruditorum observationibus locupletavit *Guil. Reading* Cantab 1720. f. [e] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 54. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 31. vol. 6. p. 121. seq item Bibl. Ecclef. ad *Sigebert. Gemblac.* c. 11.

Sæc.V. ab an. CCCC. quidem tum de viris, tum de rebus ac negotiis ecclesiasticis optime judicat. Nihil est in illo, nisi grave ac serium, nihil quod tanquam superfluum possis expungere. Contra vero in Sozomeno quædam occurrunt levia ac puerilia, quod pluribus exemplis demonstrari poterat. Post Socratem scripsisse exinde colligitur; quod narrationibus illius quædam interdum addat, quædam emendet, in multis dissentiat. Nec aliquid fere a Socrate prætermissum habet, præter prolixas hinc inde de monachis narrationes, inter quos ipse jam puer educatus fuerat. Prodiit *Historia* illius Græce a Roberto Stephano excusa *Paris.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. cum versione & notis Valesii *Paris.* 1668 [a]. exinde *Mogunt.* 1677. fol. verum longe infra Parisiensem subsidet ista editio.

440. * Divin. Lect. c. 1. * De Script. c. 21. [b] EUSTATHIUS, quem *virum disertissimum* vocat Cassiodorus *, cujus etiam meminit Sigebertus *, claruit circa an. 440. Sedulii poetæ æqualis. Transtulit e sermone Græco S. Basilii homilias 9. in Hexaemeron in Latinum, tanta venustate, ut ingenium doctissimi viri, *inquit* Cassiodorus, facundiæ suæ viribus æquiparasse videatur. *Versionem istam sorori suæ Syncleticæ dedicavit.* Exstat in editione operum S. Basilii *Parisiensi* 1603. *Antverpiensi* 1616 [c]. & alibi excusa. Plura de Eustathio, ejusque sorore Syncletica te docebit Miræus in notis ad Sigebertum, & Miræi pro more in integrum exscriptor, quem tamen raro nominare solet, Casimirus Oudin, *Supplementi* p. 87.

440. [d] NILUS, patria Constantinopolitanus, nobilitate generis atque opibus illustris; adeo ut urbis CP. præfectura donaretur. Connubio sociatus binam ex uxore prolem suscepit, marem & fœminam, si Menologio Græcorum fides; si tamen ipse potius audiendus sit Nilus, utrumque marem. Claruit anno 440. postquam sæcularem vitam per aliquot annos egisset; ut pietatem, cujus rudimenta a Chrysostomo præceptore olim hauserat, acrius urgeret, ægre uxori persuasit ut partitis inter se liberis, sibi in Ægypti solitudines secedere, & monasticam deinceps vitam degere liceret. Assumpto igitur secum Theodulo filio, Ægyptum petiit, & exoptatum vitæ genus instituit. Verum dum suavissima monachorum Nitriensium consuetudine fruitur, repente irruentes Barbari filium ejus Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt; quem dum sollicite perquireret, ipse a Barbaris captus est; mox tamen ab iisdem liberatus, filium in Elusa reperit apud urbis episcopum; a quo ipse invitus licet presbyter ordinatus est. Obiit regnante adhuc Marciano. Multis demum post mortem annis corpus ejus a Justino juniore Constantinopolim translatum est, & in SS. Petri & Pauli basilica repositum. Multa conscripsit *Opuscula*, τήν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, inquit Photius *, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρουμένην δύναμιν, *quæ non operum tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem ejus testantur.* Quæ ad nostram notitiam pervenerunt, hic locum habent [e].

Nilus in Narrat. 2.

Expositio in Cantica Canticorum, quæ Gregorii Nysseni, Maximi, & Pselli commentariis in eundem librum admista habetur Gr. Lat. in Auctuario Duceano *Paris.* 1624. tom. 2.

Narrationes 7. *de cæde Monachorum in monte Sina, & captivitate Theoduli filii.* Extant Gr. Lat. cum versione & notis Petri Possini *Paris.* 1639. 4°.

Oratio in Albianum, monachum Nitriensem, Gr. Lat. narrationibus subjuncta.

[f] *Capita parænetica* 229. Habentur Gr. Lat. in Orthodoxographis tom. 1. & in Auctuario 1624. tom. 2. Prodierunt etiam Gr. Lat. cum commentariis Michaelis Neandri *Lipsiæ* 1577. & cum notis Petri Schoning *Franekeræ* 1608. 8°.

De octo vitiosis Cogitationibus liber, quem Gr. Lat. edidit Bigotius ad calcem Palladii, una cum antiqua versione ante mille annos facta. Textum Græcum prius ediderat Combefis. in Auctuario novissimo 1672. & Josephus Maria Suaresius in collectione Operum S. Nili *Romæ* 1673.

Alius de eodem argumento tractatus, quem Latine a se versum inter Damasceni opera dedit Jac. Billius; Gr. Lat. vero cum notis exhibet Jo. Bap. Cotelerius Monument. Eccles. Græc. tom. 3. p. 185.

De Oratione capita 153. quibus precandi forma exponitur: totidem memorat Photius Cod. 201. ac habet editio Suaresiana una cum Prologo. Editio enim Latina a Fr. Turriano evulgata *Florent.* 1578. 8°. quæque in Bibliotheca Patr. habetur, capita exhibet nonnisi 147, vel 150.

Epistolæ 355. a Possino Gr. Lat. editæ *Paris.* 1657. 4°. quas plurimis aliis epistolis auctas Gr. Lat. recudi fecit, addita de Nilis dissertatione, Leo Allatius *Romæ* 1668. fol.

De Vita ascetica tractatus.

Ad Agathium monachum de virtute colenda, & vitio fugiendo.

a Hanc versionem criticis plurium eruditorum observationibus locupletatam edidit *Gul. Reading* Cantab. 1720. f. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1254. c Habetur item ad calcem tom. 1. Operum *S. Basilii* Parif. 1721. d Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 17. *Oudin.* tom. 1. p. 1254 *Fabr.* Bibl. Gr. ad *Leonis Allatii* de Nilis, & eorum scriptis Diatrib. ad Calc vol. 5. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Nili.* e Conf. *Long* Bibl. sacr. p. 881. f Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 2. c. 11. § 8 vol. 1. p 444. not.

A I

Ad Magnam Ancyræ Diaconiſſam de voluntaria paupertate.

Tractatus moralium ſeu ſpiritualium Admonitionum.

Epicteti Enchiridion a S. Nilo contractum & interpolatum.

De Monachorum præſtantia in urbibus & ſolitudinibus.

Ad Eulogium monachum tractatus aſceticus.

Ad eundem de vitiis, quæ virtutibus ſunt oppoſita.

De diverſis malignis Cogitationibus liber.

Capita 23. per gradus diſpoſita.

Spirituales Sententiæ per alphabetum diſpoſitæ, una cum aliis quibuſdam.

Inſtitutio aſcetica ad Monachos.

Sententiæ abducentes Monachum a corruptibilibus.

Sermo in illud Evangelii, Qui nunc habet ſacculum, tollat.

Singula iſta *Opuſcula*, modo enumerata ab epiſtolis excluſive, Gr. Lat. edidit Joſephus Maria Suareſius *Romæ* 1673.

Teſtraſticha parænetica verſibus Heroicis & Elegiacis exſtant Græc. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 289. num. 28. fol. 77. Incipiunt hoc modo,

Ἀνθημένης παρθένοις ὁ τῶν ἁγίων Χορὸς ἐστ
Ὀδμὴν ἡδείης πνείοντα τιμηπλάμενος·
Πᾶς οὖν ὃς πείθεται, &c.

Adjuncta habent Anonymi cujuſdam *antiqua ſcholia Græca*, partim interlinearia, partim marginalia. Notet lector, edita *S. Nili opera* a nobis ſupra recenſita, cum codicibus MSS. qui in *Bibliotheca Cæſarea* ſatis frequentes habentur, non ſine fructu conferri poſſe. Exſtant MSS. apud Cl. Galeum hæc quæ ſequuntur Nili opuſcula. Ἀλφάβητος *ad Monachos*. Princ. Ἀγαθὸν τὸ ξ. Περὶ Φιλοσ. Ἀσκητῶν. Περὶ ἀκτημοσύνης. Πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. Περὶ τῶν Η λογισμῶν. Περὶ προσευχῆς. Ejuſdem Κεφ. γνωστικά. Ejuſdem alia capita. Ejuſdem alia capita metro ἡρωελεγείῳ. Nili epiſtolæ περὶ Εἰκόνων. Ejuſdem expoſitio in *Cantica Cantic*. Ejuſdem de *octo Vitiis*. Qui vero de Nili ſcriptis tum editis tum ἀνεκδότοις, rectius judicare velit, adeat is accuratam L. Allatii Diatrib. de Nilis & eorum ſcriptis, quam Nili epiſtolis a ſe Gr. Lat. editis, *Romæ* 1668. fol. ſubjecit.

Sermones aliquot, qui interierunt. Ampla ſatis excerpta duorum in *Paſcha*, & trium in *Aſcenſionem Domini* nobis conſervavit Photius Cod. 276.

Epiſtolæ, ut videtur, plurimæ deſiderantur. *Epiſtolæ ad Heliodorum Silentiarium*, ac alterius ad Olympiodorum præfectum fragmenta adducuntur in actione 4ª. ſynodi 7.

Librum denique *adverſus Gentiles* a Nilo ſcriptum eſſe prodit Nicephorus [*]; qui nunc non exſtat.

[*] Hiſt. Eccl. l. 14. c. 54.

[a] DRACONTIUS, gente, ut volunt, (licet de hac re dubitare videtur Cl. Antonius) Hiſpanus, dignitate presbyter, claruit circa an. 440. imperante Theodoſio juniore, ad quem *Elegiam* ſcripſit, & vixit uſque ad annum 450. adeo ut non ſine ratione ſe mirari dicat Philippus Labbeus [*], virum eruditum Ger. Johannem Voſſium [*] inter poetas incertæ ætatis, eoſque qui poſt tempora Caroli M. floruerint, Dracontium numeraſſe. Poetica inprimis ſtudia excoluit Dracontius: duo tantum ingenii illius fœtus nobis ſuperſunt, viz. 440.

[*] Tom. 1. p. 267

[*] De Poet. Lat. c. 9. p. 87.

Carmen Heroicum in Hexaemeron. Librum iſtum exſcribentium culpa olim vitiatum Eugenius II. Toletanus epiſcopus, juſſu Chindiſvindi Gothorum in Hiſpania regis, emendavit; atque ita in pulchritudinis formam coegit, teſte Ildefonſo [*], ut pulchrior de artificio corrigentis, quam de manu proceſſiſſe videatur autoris: quin & ſeptimi diei explicationem ipſe addidit Eugenius.

[*] Cap. 14.

Elegia ad Theodoſium Imp. a Sirmondo primum edita *Pariſ.* 1619.

Prodiit *liber in Hexaemeron* primum *Pariſiis* ſuperiore ſæculo, deinde in collectione poetarum *Fabriciana*, & cum notis & gloſſario Johannis Weitſii; denique in appendice *Bigneana* p. 837.

[b] Utrumque opuſculum prodiit *Par.* 1619. 8°. cura Jac. Sirmondi, & in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 724, 729. Mire eruditum, licet intricatiorem, Dracontium vocat Barthius [*]. Addit, ſane Dracontius adeo acute & nervoſe de plerîſque incidentibus loquitur, ut vix ſeipſum ſatis intellexiſſe videatur. Tantum abeſt, ut ab iis potuerit ſententia ejus percipi, qui noſtra ætate in ea re ſtuduerunt.

[*] Adv. l. 37. c. 19.

[c] BACHIARIUS, *Macceus* dictus; Miræo Hibernus, Baleo & Piſeo Britannus; S. Patricii, ut volunt, diſcipulus, in cœnobio Bannochorenſi educatus, diſciplinis præſertim Mathematicis incubuit. Certiora ſunt, quæ de eo habet Gennadius [*]. *Vir*, inquit, *Chriſtianæ philoſophiæ nudus & expeditus, Deo vacare diſponens, peregrinationem pro conſervanda vitæ integritate elegit.* Claruit anno 440. Scripſit, eodem Gennadio 440.

[*] De Script. c. 24.

[a] Conf *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 700. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 4. p. 188. [b] Conf *Long.* Bibl. ſacr. p. 304. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 3. p. 121. *Oudin.* tom. 1. p. 1174. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 2. p. 429. item Bibl. Eccleſ. ad *Gennad.* c. 24. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Patricii* Art. 9.

 teſte,

Sæc. V. ab an. CCCC. teste, *libellum de Fide Apologeticum* ad Romanæ urbis Pontificem (Leonem, ut suspicari licet) quo peregrinationem a se sola religionis causa susceptam fuisse adversus calumniatores probavit. Interiit liber iste. Exstat autem ejusdem epistola *de recipiendis lapsis ad Januarium*, inter Orthodoxographa p. 485. & in Biblioth Patr. tom. 6. p. 1174. De aliis, quæ scripsisse dicitur, consulantur Baleus & Pitseus.

440. [a] SABBATIUS, ecclesiæ Gallicanæ episcopus, sed cujusnam civitatis non liquet. Claruit anno 440. Rogatus a pia quadam virgine, Secunda nomine, scripsit librum *de Fide adversus Marcionem & Valentinum, & adversus Eunomium ac Aetium; contra illos veritatem carnis a Christo assumptæ, contra hos autem consubstantialitatem Filii demonstrans.* N. E.

Gennad. de Script. c. 25

440. HELIODORUS, ecclesiæ Antiochenæ presbyter, claruit circa an. 440. Scripsit *de Virginitate libellum egregium, & S. Scripturis instructum*, a Gennadio laudatum cap. 29. de Script. N. E.

440. [b] URSINUS, gente Afer, vitæ instituto monachus. Claruit circa annum 440. Scripsit, teste Gennadio*, *adversus eos qui rebaptizandos Hæreticos decernunt, docens rebaptizandos non esse, qui in nomine vel simpliciter Christi, vel in nomine Patris, Filii, & Sp. S. quamvis pravo sensu, baptizentur: iis autem post simplicem Trinitatis confessionem sufficere ad salutem manuum episcopalium impositionem.* Hunc Ursini *libellum* eundem cum anonymi tractatu a Rigaltio inter Cypriani opera edito ex codicis Vaticani fide facit Philippus Labbeus, & ex eo Casimirus Oudin: quibus ego rationibus non contemnendis ductus, assensum tribuere non possum, ideoque alibi anonymo opus reliqui. Ut forsan non tam ab ignorantia (quod vult Casimirus Oudin) profectum sit, quod doctissimus, & ὁ νῦν ἐν ἁγίοις, Oxoniensium antistes in editione sua Cyprianica hoc opus anonymum reliquit; quam quod antorem Cypriano ætate fuisse supparem cum Cl. Rigaltio, aliisque credidit. Certe unicum pro Ursino argumentum est codicis Vaticani titulus, quem tractatui anonymo cujus, qui Gennadium legerat, adjicere in promptu erat.

* De Script. c. 27.

440. ARCHELAUS, Cæsareæ Cappadociæ episcopus, claruit, si rem obscuram recte conjectando assequi possum, circa annum 440. Certum pene est, ipsum post annum 383. quo Sidensis synodus Messalianos damnavit, floruisse, & ante concilium *latrocinale* Ephesinum anno 449. quo tempore Thalassius erat Cæsariensis episcopus, quem excepit Alypius, de cujus ætate dicemus in *Lampetio*, ad ann. 460. Verisimile igitur est Archelaum, non diu post concilium 1. Ephesinum, circa annum 440. vixisse; præsertim cum Photius scriptores qui Messalianos oppugnabant recensens, illum concilio Ephesino proxime adjungit. Scripsit contra hæresin Messalianorum, quorum capita 24. anathematismis refutavit, ut ex libro synodico refert Photius cod. 52. col. 40.

HERACLIDAS, Nyssæ, quæ Armeniæ minoris urbs erat, Episcopus, claruit eodem circiter tempore, circa annum 440. 440. quippe quem Archelao accenset Photius, & Alypio Cæsariensi qui claruit circa annum 458. tempore fuisse anteriorem diserte dicit. Composuit adversus Messalianos epistolas duas, in quarum altera testimonium quoddam pro antiquitate sacrarum imaginum allatum erat, notante Photio, qui & ipse cultus imaginum acerrimus defensor erat, cod. 52. col. 41.

[c] LEO I. cognomento Magnus, patria Romanus, (Tuscum appellat libri pontificalis autor, reclamantibus licet quibusdam codicibus MSS.) patre Quintiano natus. 440. Ecclesiæ Romanæ adhuc acolythus circa annum 418. in Africam cum literis ad Aurelium episcopum Carthaginensem missus est, si modo idem fuerit Leo, cujus meminit Augustinus epistola 104. Sub Cœlestino papa diaconum egit, & circa annum 430. Johannem Cassianum ecclesiæ CP. diaconum, qui inter Orientales diu versatus hæreticorum mores & ingenium optime noverat, ut adversus Nestorium tunc recens exortum scriberet, incitavit. Præstitit id Cassianus, editis libris 7. *de incarnatione Domini*, quos, ut ex fine epistolæ operi præfixæ liquet, Leoni nostro nuncupavit. Anno 439. orto inter Romani exercitus in Galliis duces, Aetium & Albinum, dissidio, ad concordiam resarciendam mittitur Leo, quod & feliciter perfecit. Dum in hac legatione adhuc hæreret, diem obiit Sixtus papa, in cujus locum communi sententia electus est, absens licet, Leo noster 28. Julii an. 440. Septembr. 8. in solium pontificale elevatus: tempore quidem parum læto, quo ob ingruentes Barbarorum incursiones, & circumstrepentes undique Nestorianorum, Pelagianorum, Arianorum hæreses, tristissima erat tum ecclesiæ, tum rei-

[a] Conf. Du Pin. Hist. Ecclef. vol. 3. p. 121. [b] Conf. Oudin. tom. 1. p. 1006. [c] Conf. Tillemont. Memor. Ecclef. vol. 15. ad vit. Leon.

publicæ

Sæc.V. ab an. CCCC. publicæ facies. His non obſtantibus Leo in munere ſuo exequendo, virili animo pergebat. Anno 443. quamplures Manichæi a Vandalis ex Africa fugati Romæ latebras quærebant; & quo tutius laterent Catholicorum myſteriis ſe immiſcuerunt. Hoc vero indicio tanquam ſorices, ſe prodebant, quod ſumpto pane poculum Euchariſticum reſpuebant. Monuit id plebem mox Leo, quaque nota execrabiles hæretici eſſent diſcernendi. En ipſius verba: *Cum ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audent intereſſe myſteriis, ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdum, ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant. Quod ideo veſtræ notum facimus ſanctitati, ut vobis hujuſmodi homines, & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, a ſanctorum ſocietate ſacerdotali autoritate pellantur.* Hoc igitur tempore in ecclesia Romana, fideles Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumere ſolebant, & qui aliter facerent, infami hæreſeos ſigno palam notabantur. Si alia jam ſint eccleſiæ Romanæ placita, mores alii, viderint quorum intereſt. Anno 445. ob reſciſſa a Leone eccleſiæ Arelatenſis jura metropolitica, lis illum inter & Hilarium exorta eſt, jura ſua ad obitum uſque tutante Hilario, qua de re in Hilario egimus. Anno 448. Eutyches nondum in Occidente cognitus, per literas Leonis gratiam aucupavit. Scripſit Leo, & tum apud imperatorem, tum apud Flavianum pro homine interceſſit; a quibus certior de tota re factus hæreticum damnavit, & prolixam epiſtolam ad Flavianum dedit, qua adverſus Eutychem ejuſque errores fuſe atque erudite diſſeruit. Anno ſequenti legatos ad ſynodum Epheſinam, quæ *Latrocinalis* dicta eſt, miſit; quamprimum vero reſcivit, omnia ibi a Dioſcoro per vim & fraudem in Eutychis gratiam fieri, coacta mox Romæ ſynodo, acta Epheſina reſcidit, & Dioſcorum, Eutychemque condemnavit. Ipſe viciſſim a Dioſcoro adjunctis ſibi decem metropolitis eccleſiæ communione motus. Turbis hiſce indies in majorem flammam erumpentibus, decreta eſt ſynodus œcumenica, quæ ut intra Italiam haberetur, fruſtra tum apud imperatorem, tum apud Pulcheriam Auguſtam laboravit Leo. Indicta eſt igitur Chalcedone an. 451. & 8. Idus Octobris haberi cœpit. Illuc veniunt a pontifice legati Paſchaſinus & Lucentius epiſcopi, & Bonifacius presbyter qui actione 5. enixe contendebant, ut Leonis epiſtola ad Flavianum ante biennium ſcripta, ipſius ſynodi circa fidem definitioni insereretur. Reſponderunt patres, ſe ad epiſtolam ſubſcriptione ſua firmandam paratos eſſe, ut vero decreto ſynodico intexeretur, nunquam admiſſuros. Et cum acrius adhuc inſtarent legati, ipſo etiam imperatore id urgente, dixerunt epiſcopi οἱ ἀντιλέγοντες εἰς Ῥώμην ἀπελθέτωσαν, *qui contradicunt, ipſi Romam ambulent*. Tandem cum ad condendos canones perventum eſſet, decreto ſynodico ſtatutum eſt, ut ſedis Conſtantinopolitanæ antiſtes τὰ ἴσα πρεσβεῖα. æqualia cum ſenioris Romæ epiſcopo privilegia ſortiretur. Vehementius reclamarunt legati pontificii, violari hoc modo Nicænos canones, ſe nihil admittere quod eccleſiæ Romanæ dignitati adverſaretur, nec ſedem apoſtolicam humiliari debere, idque ſe a Leone in mandatis habuiſſe. Nihilominus poſt diligentiſſimum cauſæ examen, communi epiſcoporum ſuffragio, aſſentientibus etiam imperatoris judicibus, decretum ſancitur & confirmatur. Re ad pontificem delata totus in iram ſolvitur, & jam vere rugit Leo, ſed præcipue fremit in Anatolium epiſcopum Conſtantinopolitanum. Objicit ei injuriam, arrogantiam, ambitionem, conculcata ſynodi Nicænæ ſtatuta, jurium alienorum invaſionem, denique quid non? Nec eum eo fere unquam poſthac in gratiam rediit, fidem quidem Chalcedonenſem ratam habuit, ipſum vero decretum penitus rejecit, *In irritum mittimus & per autoritatem B. Petri apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus*, ut ipſius* verbis hac de re utar. Hæc quidem breviter; totam enim hujuſce rei hiſtoriam latius alibi* expoſui. Anno 452. Attila Hunnorum rege arma in Italiam movente, miſſus eſt a Valentiniano Aug. ad illum legatus Leo pontifex, qui facundia & precibus ferocem hominis animum adeo emollivit, ut deſerta Italia exercitum trans Danubium duxerit. Anno 453. Juliano epiſcopo Coenſi vices ſuas in comitatu commiſit Leo; nova res, ut ad hunc annum recte notat Queſnellus, nec anterioribus pontificibus uſurpata. Unde deinceps iis in more poſitum, ut apocriſiarios in aula baſilica haberent, qui res ſuas in comitatu procurarent. Anno 455. direpta eſt a Vandalis, duce Genſerico, urbs Roma, Leonis tamen interventu a cæde & incendio ſervata, deinceps ad componendas Orientis & eccleſiæ Alexandrinæ turbas præcipue adjecit animum; dumque in his pene totus eſſet, depoſuit mortalitatis exuvias 3. Kal. Novembr. an. 461. Verum de anno ejus emortuali, fuſe præ aliis agunt Queſnellus, & Papebrochius, quos conſulat horum curioſus. Egregium præſulem merito commendant pietas, eruditio, facundia, prudentia, paſtoralis vigilantia, ingens adverſus hæreticos zelus, conſtans & perpetua

In Quadrageſ. Ser. 4. p. 117.

Sæc. V. ab an. CCCC.

* Epiſt. 79. ad Pulcher. c. 3. p. 598.

* Differt. de Regim. Vet. Eccleſ. c. 6. §. 3. 4. 5.

Sæc.V. ab an. CCCC. circa fidem Catholicam ſolicitudo, non æque faſtus, animus elatior, immenſum augendæ dignitatis pontificiæ ſtudium, erat quippe potentiæ papalis amplificator ſtrenuus, privilegiorum, quæ ſedi ſuæ arrogavit, vindex animoſus; quod in contentionibus ejus adverſus decretum Chalcedonenſe luce clarius patebat.

[a] SCRIPTA.

In anniverſario Aſſumptionis ſuæ ſermones 4. Horum primus non in anniverſario, ſed in ipſo conſecrationis die a Leone habitum eſſe non uno indicio ex ipſo ſermone demonſtrari poteſt. Vide quæ de hac re habet Daniel Papebrochius Not. ad Catal. Roman. Pontif. p. 64.

De Collectis & Eleemoſynis 6.

De Jejunio decimi menſis 9.

De nativitate Domini 10.

De epiphania Domini 8.

De Quadrageſima 12.

De paſſione Domini 19.

De reſurrectione Domini 2.

De aſcenſione Domini 2.

De Pentecoſte 3.

De jejunio Pentecoſtes 4.

In natali apoſtolorum Petri & Pauli 2. Secundum vero ſuppoſititium eſſe, & ex ſermonibus 2, & 3. in die anniverſario aſſumptionis in pontificatum contextum monet Queſnellus, qui proinde cum in appendicem rejecit.

In octava eorundem Apoſtolorum 1.

In natali Maccabæorum 1.

In feſto S. Laurentii martyris 1.

De Jejunio ſeptimi menſis 9.

Tractatus contra Eutychis hæreſin habitus in baſilica S. Anaſtaſiæ 1.

Homilia de transfiguratione Domini 1.

Homilia de gradibus aſcenſionis ad Beatitudinem 1.

In cathedra S. Petri 1.

Oratio in conſecratione Epiſcopi.

Oratio in ordinatione Presbyteri.

Allocutio Archidiaconi ad Epiſcopum pro reconciliatione pœnitentium.

Epiſtolæ 141. quarum 30. noviſſimæ editioni primum acceſſerunt. In prioribus editionibus 88. de privilegio Chorepiſcoporum ad Germaniæ & Galliæ epiſcopos, & 96. ad epiſcopos Tertiæ ſive Turonenſis provinciæ Leonis non eſſe; hanc vero Leoni Bituricenſi epiſcopo deberi; illam ex concilio ſecundo Hiſpalenſi & aliunde conſarcinatam eſſe, Sirmondus aliique jamdudum monuerunt. Inter has etiam epiſtolas locum habent, haud paucæ aliorum epiſtolæ, viz. Flaviani, Ravennii, Ruſtici, Euſebii, Paſchaſini, &c. quæ Leonis epiſtolis neutiquam annumerantur. Leonis epiſtolæ in quavis fere conciliorum editione reperiuntur: ſed pro temporis locique ratione editoriſque diligentia plures vel pauciores, magis minuſve caſtigatæ, de quo vide quæ in præfatione notat Cl. Queſnellus. Sæc.V. ab an. CCCC.

DEPERDITA.

Deſiderantur quamplurimæ Leonis *Epiſtolæ*, aliaque quædam opuſcula quorum omnium elenchum bene longum exhibet Queſnellus tom. 2. p. 914. Fragmenta quædam profert tom. 1. p. 725.

[b] SPURIA.

In natali S. Vincentii martyris ſermo. Hunc ab Hiſpano quodam, forſan Leandro Hiſpalenſi, ſcriptum cenſet Queſnellus. Auguſtino olim tributus inter ejus ſermones de Sanctis n. 13. habetur.

In nativitate Domini ſermo.

In aſcenſione Domini.

In nativitate SS. apoſtolorum Petri & Pauli.

Tractatus adverſus errores Eutychis & aliorum. Hæc quinque opuſcula in editione Queſnelliana in appendiculam rejiciuntur.

LEONI AFFICTA.

De vocatione omnium Gentium libri 2. a nonnullis S. Ambroſio, ab aliis Encherio Lugdunenſi, ab aliis Hilario cuidam vel Arelatenſi, vel Syracuſano, Proſperi ſocio, vel Proſpero Aurelianenſi aſcripti; communi vero eruditorum ſententia Proſpero Aquitanico tributi, faventibus omnibus ab 1300. annis codicibus MSS. totiuſque Galliæ ſuffragio, quod non diffitetur ipſe Paſchaſius Queſnellus, qui nihilominus peculiari diſſertatione eos Leoni aſſerere conatur; idque longo conjecturarum potius quam argumentorum agmine, quæ huc fere redeunt: adverſus Proſperum militare diverſos de eadem re loquendi modos, ſtyli diſparitatem, operis methodum, temporis rationem; pro Leone ſtare phraſin & dicendi characterem, ætatem, patriam, ſcripturæ uſum familiarem, peculiarem locorum quorundam S. ſcripturæ citationem, denique doctrinæ ſimilitudinem: pluribus hæc diducit vir eruditus, quæ cum pro cujuſvis ingenio variare ſolent, & plus minuſque in aliis reperiri poſſunt, haud ſatis firmum ſententiæ huic fundamentum ſubſternere videntur.

Epiſtola ad Demetriadem de humilitate Chriſtiana, Proſpero vulgo adjudicata. Leoni vindicat idem Queſnellus, iiſdem pene

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 81. ſeq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p 751. ſeq. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1274.

argu-

Sæc.V. ab an. CCCC. argumentis nempe ex styli, doctrinæ, conceptuumque similitudine, ex allegata Hieronymi & vulgata versione, nt alia levioris momenti taceam, ac proinde idem de hac quod de superiore dissertatione judicium ferendum est.

Capitula, sive præteritorum sedis apostolicæ episcoporum autoritates, de gratia & libero voluntatis arbitrio, quæ Cœlestini epistolæ ad Gallos subnecti solent. Leonis causam pro his capitulis agit Quesnellus prolixa dissertatione in duas partes divisa; in prima hæc capitula Prospero abjudicat, Leoni asserit, adductis iisdem pene quibus supra causam egerat conjecturis: in secunda de dogmatum, qnæ in postrema capitulorum parte continentur, necessitate & momento agit. Hæc tria opuscula in fronte operum S. Leonis collocat, nulla licet cogente ratione, nullo veterum testimonio, nulla vetusti codicis fide suffultus. Certe si Leonem virum suo tempore celeberrimum autorem habuissent, an id latuisset Cassianum, Prosperum, Eucherium Lugdunensem, Vincentium Lirinensem, alios? Imo an ipsius in sede Romana successores, qui de Leone ne per somnium quidem cogitasse videntur? Ad hæc, an ipse siluisset Leo, qui tot epistolis in quibus de controversiis Pelagianis agit, amplam de his opusculis mentionem injiciendi occasionem habuit? Interim quæ ad sententiam snam confirmandam protulit vir eruditus, haud vulgarem ingenii, & diligentiæ laudem merentur.

[a] Prodierunt integra Leonis opera, ut alias editiones minus accuratas mittam, *Paris.* 1614, 1618. fol. *Lugduni* 1633, 1651, 1671. alibique sæpius subjunctis Chrysologi & Fulgentii operibus. Demum omnia Leonis opera collegit, recensuit, & quædam de novo eruit, ediditque Pasch. Quesnellus *Paris.* 1675. 2. vol. 4°. qui præter alia editionem suam plane elegantem antiquo canonum ecclesiæ Romanæ codice, Dionysiano vetustiori, dissertationibus 16. notisque perquam eruditis ornavit, & illustravit [b].

440. De Gubernat. lib. 7. p. 139. [c] SALVIANUS, gente non quidem Afer, ut quidam volunt, sed Gallus, ipsomet Galliam solum patrium appellante. Coloniæ Agrippinæ natum esse ex epistola ejus prima non male colligit Baluzius; quamvis etiam Treviris diu vixit. Claruit ab anno 440. & deinceps magis magisque inclarescere cœpit. Palladiam, Hypatii (qui adhuc Gentilis erat) & Quietæ filiam, uxorem duxit; & ipsam religione Gentilem, quam tamen postea ad fidem Christianam perduxit. Ex ea unicam prolem, nomine Auspiciolam, suscepit. Relicta tandem patria, in provinciam Viennensem profectus est; mox presbyter Massiliensis factus. Quod vero in pluribus Salviani editionibus episcopus vocatur; error plane est gravissimus: cum Gennadius * eum diserte presbyterum appellet. (* De Script. c. 67.) Cui objectioni ut occurreret Conradus Rittershusius *, vir quidem doctissimus, (* Com. in Salvian. p. 1.) dici posse putat, nondum tunc temporis, cum illa scriberet Gennadius, Salvianum pervenisse ad episcopatum: non animadvertens Salvianum anno 495. quo Gennadius scripsit, jam ætate gravem & morti vicinum fuisse. Imbelli tamen isto argumento nequaquam fretus, σοφὸν aliud φάρμακον adhibet, priori longe infirmius: fuisse sc. in ecclesia Christiana tempus, cum iidem appellarentur presbyteri, qui & episcopi. Error autem de episcopatu illius hinc ortus est, opinante Baluzio; quod in quibusdam Gennadii editionibus dicatur homilias episcopus factus multas composuisse; cum legendum sit ad episcopos vel episcopis factas. Nam vir eloquens & doctus homilias scribebat, quæ ab episcopis deinde recitabantur in ecclesia. Obiit grandævus, exeunte, ut videtur, sæculo.

[d] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

De providentia & gubernatione Dei, deque justo ac præsenti ejus judicio, libri 8. ad Salonium episcopum, discipulum olim suum.

Epistolæ 9. Quarum ultima ad Salonium præfatoria est in libros *de Avaritia.*

Adversus avaritiam, præsertim clericorum & sacerdotum libri 4. ad Salonium episcopum; quos sub ficto Timothei nomine in lucem emisit Salvianus.

Τῶν ἀντικειμένων *libri* 3. in quibus *loca V. ac N. Testamenti in speciem pugnantia conciliantur.* Sub Salviani quidem nomine, ab Alphonso * de Castro citantur. (* Adv. Hæres. lib. 14. f. 276.) In quem errorem incidit vir alias non indoctus, eo quod hi libri ad calcem Salviani editi sunt, *Basiliæ* 1530. & alibi. Verum Salviani non esse certo liquet. Juliano episcopo Toletano deberi receptior est eruditorum sententia. Alii vero Richardo Cluniacensi monacho, qui floruit an. 1160. tribuunt.

DEPERDITA.

De virginitatis bono ad Marcellum presbyterum libri 3. (Gennad. de Script. c. 67.)

Expositio extremæ partis Ecclesiastici ad Claudium episcopum Viennensem.

In Hexaemeron sive a principio Genesis usque ad conditionem hominis, in morem Græcorum versu compositus liber unus.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 131. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 3. vol. 3. p. 526. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 11. p. 749. b Hæc editio recusa est Lugd. 1700. fol. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Salvian.* d Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 146.

Homiliæ multæ coram episcopis, vel in usum episcoporum, factæ.

Homiliæ in sacramenta nonnullæ.

[a] Prodierunt opera Salviani, cum scholiis Alexandri Brassicani *Basil.* 1530. fol. deinde cura Petri Galesinii *Romæ* 1564. cum notis Brassicani *Paris.* 1575. 8°. auctiora deinde & magis emendata studio Petri Pithæi *Paris.* 1580. Conradi Ritterthusii commentariis illustrata *Altorf.* 1611. 2. vol. 8°. postea aliorum etiam commentariis aucta *Norimbergæ* 1623. Rothomagi (cum scholiis Brassicani) 1627. 12°. Anno 1640. recusa est Parisiis editio Pithæana. Tandem Stephanus Baluzius ad codices MSS. recognita, & notis illustrata edidit *Paris.* 1663. 8°. secundis vero curis auctiora *Paris.* 1669. 8°.

440. [b] CONSTANTIUS, gente Gallus, nobilitate sublimis, presbyter Lugdunensis (episcopum male vocat Isidorus Hispalensis *) inde Sidonio religione venerabilis, claruit anno 440. & deinceps. Exstructa a Patiente episcopo Lugdunensi ecclesia istius urbis, ipse *Hexametris versibus* latera altari Basilicæ vicina celebravit. Inter annos 475. & 480. cum civitas Arvernorum ab Evarice Gothorum rege longa obsidione premeretur, Constantius, superatis omnibus difficultatibus, itineris longitudine, dierum brevitate, pabulorum penuria, aliisque impedimentis, via fatis invia & abrupta a Lugduno Arvernum usque profectus est; ubi cives tumultuantes ad concordiam revocavit; aliosque Gothorum ingruentium metu fugientes in urbem reduxit. Hæc fere ex Sidonio Apollinari excerpsimus, qui ubique Constantium mire deprædicat, veluti virum singularis ingenii, salutaris consilii, certe in tractatibus publicis cæteros eloquentes, seu diversa sive paria decernat, præstantioris facundiæ dotibus antecellentem: ut ipsius verbis utar. Unde epistolas suas in unum opus collectas examini ejus non modo recensendas, sed defæcandas, ut ait, limandasque commisit; sciens illum immodicum esse fautorem non studiorum modo, sed & studiosorum. [c] Scripsit *de vita S. Germani Antissiodorensis episcopi librum ad Patientem Lugdunensem & Censorium Antissiodorensem episcopos.* Exstat apud Surium ad diem Julii 31.

* De Script. c. 4.
L. 9. ep. 16.
L. 1. ep. 1.

440. [d] PETRONIUS, gente Italus, illustri familia ortus, Sexti Anicii Petronii Probi, prætorio præfecti, qui consulatum an. 406. cum Arcadio Imp. gessit, filius. Ipsum etiam pariter ac patrem, prætorii præfecturam gessisse ex Gennadii & Eucherii verbis conjicit Baronius. Eucherius certe in libro de contemptu mundi, anno 432. scripto, Petronii in Italia tunc antistitis meminit; qui ex plenissima mundanæ potestatis sede in sacerdotii nomen ascendit. Utut sit, Petronium nostrum Bononiæ episcopum fuisse, & sanctitate vitæ eminuisse, Gennadii * fide constat. Claruit circa ann. 440. Obiit ante ann. 450. Theodosio adhuc regnante. Scripsit *librum de ordinatione Episcopi*, quem a nonnullis Patri ejus ascriptum esse monet Gennadius. Gennadii etiam ævo *vitas patrum monachorum Ægypti* scripsisse vulgo habebatur. Quo titulo an ille, qui sub eo nomine hodie circumfertur, liber, an peculiare potius opus aliquod designetur, haud satis constat.

* De Script. c. 41.

[e] PHILIPPUS, presbyter, Hieronymi discipulus, claruit præcipue circa an. 440. 440.
Obiit Martiano & Avito regnantibus, i. e. anno 455. vel ad minimum proximi initio. Avitus enim, qui anno 455. Julii 10. factus est imperator, circa sequentis mensem Maium purpuram deposuit; cum imperium decem menses tenuisset. Præter *familiares Epistolas*, valde *falsas*, & maxime ad paupertatis & dolorum tolerantiam exhortatorias; quæ jam olim interierunt; scripsisse Philippum nostrum *Commentarium in Job*, testis est Gennadius *: & quidem Philippi nomine *Commentariorum in Job ad Nectarium episcopum libri* 3. prodierunt *Basileæ* anno 1527. tum in 4°. tum in fol. quos revera Philippi esse fidem facit locus, quem Beda, libro de Ratione unciarum, ex Philippi expositione in Job, citat; qui in hisce commentariis hodie reperitur; ut dudum notavit Sixtus Senensis *. Affirmat etiam Casimirus Oudin se in antiquissimo codice bibliothecæ Igniacensis in tractu Remensi hos commentarios MSS. vidisse; qui autoritatem Gennadii præfixam habuerunt. Hi commentarii etiam inter opera Bedæ & Hieronymi haberi solent.

* De Script. c. 62.
* L. 4. p. 255.

[f] ISAAC, gente Syrus, ex monacho presbyter ecclesiæ Antiochenæ, S. Ephræm Syri discipulus, claruit anno 440. Obiit circa an. 456. Multa conscripsit Syro sermone, præcipue *adversus Nestorianos & Eutychianos.* Ruinam etiam Antiochiæ longo *carmine* planxit. Hæc ab eo scripta memorat Gennadius *, & Marcellinus Comes in Chron. ex quibus hodie nil superest. Exstat quidem Latine, a Gennadio non recen- 440.

* De Script. c. 66.

a Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 5. §. 17. p. 257. item Bibl. Ecclef. ad *Gennad.* c. 67. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1319. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *German.* Art. 3. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15 ad vit. *Petron.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 686. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1166. f Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 168. seq. *Oudin.* tom. 1. sæc. 6. p. 1399. seq.

situs,

Sæc. V. ab an. CCCC. situs, sub Isaaci nomine *Liber de contemptu mundi*, Biblioth. Patr. tom. 11. qui tamen juniori Isaaco, qui exeunte sæculo sexto floruit, a quibusdam non immerito tribuitur. Cum enim neque Gennadius neque Trithemius, qui scripta Isaaci nostri enumerant, hujus libri meminerint, ut recte observat Miræus, non minus probabile videri queat librum istum esse Isaaci junioris. Exstat brevis libellus *Isaac Syri de cogitationibus*, quem Græce & Lat. edidit P. Possinus in *Asceticis*, p. 318. nostri, ut videtur; ut & fragmentum illud quod nobis conservavit Nicephorus monachus libro *de custodia Cordis* ibid. *Opusc.* 17. p. 420. Nec alius forsan erat Isaac ille, magni Arsenii discipulus, quem secum ad Poemenem abbatem deduxit Arsenius, cujus fit mentio inter *Apothegmata Patrum* ibid. *Opusc.* 9. p. 247. Quod vero de Isaac Syro pæne excunte hoc sæculo referunt nonnulli, unius Gregorii M. testimonio nititur *Dial.* lib. 3. c. 14. p. 985. ubi memorat Isaac quendam, qui prioribus Gothorum temporibus ex Syriæ partibus ad urbem Spoletanam in Italia venit, quique usque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit. Sed quousque se extendant hæc Gothorum tempora non dicit. Denique refert P. Possinus Prolegom. ad *Thes. Ascet.* sect. 13. Se in Bibliotheca Vaticana vidisse multa & præclara Isaac Syri opera, quæ multum profutura si prodirent, interpretis & editoris operam implorant.

440. ASCLEPIUS, gente Afer, claruit anno 440. & in vivis adhuc erat anno 495. De eo ex veteribus unus hæc habet Gennadius *. *In Baiensi territorio vici non grandis episcopus, scripsit adversum Arianos: & modo adversum Donatistas scribere dicitur. In docendo autem extempore grandi opinione celebratur.* N. E.

* De Script. c. 73.

443. [a] PASCHASINUS, Lilybetanus in Sicilia episcopus, S. Cyrillo, Leoni papæ, aliisque magni nominis viris familiaris. Claruit præcipue circa an. 443. Multa ob Catholicæ fidei confessionem sub Genserici persecutione passus videtur. Ipse exilium, multaque mala sibi irrogata esse in epistola sua conqueritur. Utrum vero idem fuerit cum Paschasio, quem a Genserico anno 437. aula deturbatum fuisse, & post cruciatus multos martyrium tandem fortiter obiisse memorat Prosper in chronico, lectori accuratius despiciendum relinquo. Anno 451. a Leone papa ad concilium Chalcedonense una cum Lucentio episcopo Asculano, & Bonifacio presbytero, legatus est, ut illius nomine synodo interesset. Primas in legatione vices sustinuit Paschasinus, atque adeo Leonis nomine primus omnium episcoporum synodi decretis subscripsit. Scripsit *Epistolam de Paschatis observatione ad Leonem papam*; quæ inter Leonis epistolas exstat; emendatior autem apud Bucherium de Doctr. Temp. p. 75. Scripsit etiam *epistolam ad eundem*, sui & conlegatorum nomine, *de damnatione Dioscuri*, quæ in conciliorum tomis habetur. Eidem *Acta concilii Chalcedonensis* ascribit Trithemius, qua autoritate motus, parum liquet; nisi quod concilio interfuerit & præsederit Paschasinus.

[b] TIRO PROSPER, gente Aquitanus, homo, ut videtur, laicus, Leonis papæ notarius. Claruit anno 444. Regensis quidem in Aquitania, vel ut alii, Rhegiensis in Italia, episcopus fuisse vulgo creditur: cui quidem sententiæ ægre assensum præbere possim. Ex veteribus enim nullum ante Honorium Augustodunensem, vel infimum in clero locum, multo minus dignitatem episcopalem ei assignasse recte notat Cl. Labbæus *. Augustini nomen & doctrinam studiose imprimis coluit; & cum anno 426. datis literis de Massalianis erroribus in Gallia pullulantibus certiorem fecit; utque scriptis de perseverantia & prædestinatione libellis eos oppugnaret, obtinuit. Ejusdem post obitum memoriam contra Massalianorum calumnias summo animi affectu & diligentia tutatus est; adeo ut anno 431. suscepto, una cum Hilario studiorum socio, Romam itinere, Augustiniani nominis infectatores calumniæ & hæreseos apud Cœlestinum papam accusaret; & pontificis epistolam ad Galliæ episcopos impetraret, qua munitus Massalianorum insidiis fortius obsisteret. In Galliam redux, Pelagianos impigre oppugnare tam scriptis quam exemplo perstitit; & anno 433. nobile inprimis opus adversus Cassianum, quem *Collatorem* vocat, edidit. Post annum 440. Romam a Leone papa evocatus videtur, ut illi esset ab epistolis, & contra Pelagianos Italiam turbantes decertaret. Anno 443. a Leone ad id munus exequendum in Campaniam missus est, ut Juliani dolis & audaciæ obviam iret. Anno 455. in vivis adhuc erat: eousque enim chronicon suum perduxit. Quin & illius meminit ad an. 460. Marcellinus Comes in chronico. Vir certe erat magnæ eruditionis, nec minoris pro fide Catholica zeli: adeo ut Pelagianæ hæreseos ruinam illi præ aliis acceptam referat Photius *. Uxoratum fuisse arguunt * 444.

* Tom. 2. p. 247.

* Cod. 54.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 584. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1175. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Prosper.*

Sæc.V ab an. CCCC. versus ad uxorem suam, qui a Beda in fine libelli de re metrica adducuntur.

ᵃ OPERA, QUÆ EXSTANT.

De promissionibus & prædictionibus Dei liber, in tres partes divisus, cum adjunctis libellis, qui inscribuntur *Dimidium temporis*, ubi de Antichristo multa, & de gloria regnoque Sanctorum: Prosperi Aquitani non esse opus istud contendit Usserius in Bibliotheca Theol. MS. hoc præcipue argumento usus. Prosper Africam nunquam vidit, saltem vivente Augustino. Operis autem istius autor scribit se Aurelium episcopum (qui non longe post S. Augustinum obiit) Carthagine vidisse. Quin & in persecutione Vandalica se multa passum, & ex Africa depulsum, tandem in Italiam delatum esse prodit; quæ Prospero nostro nequaquam conveniunt. His adde ingentem styli dissimilitudinem; quæ quidem tanta est, ut vel sola opus Prospero abjudicare posset. Calculum suum nuper addidit Cl. Quesnellus, Differt. de Vit. S. Leonis ad an. 444. n. 4. *Prosperi enim*, inquit, *non est illud opus, sed ignoti anonymique cujusdam Africani, cujus stylus dicendique character quam longe a Prosperiano distet, quivis æquus rerum æstimator facile judicet. Hujus quippe oratio, humilis, jejuna, & simplex; Prosperi loquendi genus abundans, dives, viribus & nervis valens, locuples sententiis. Frustra quis dixerit exaratum hoc opus a Prospero juvene, cum sit hominis ætate provecti, at & ipse autor de se testatur, & ex multis locis constat.* His adde, Gennadium, dum opera Prosperi recenset, hujus libri non meminisse. Utut sit, ab aliquo Prosperi coævo scriptus est liber iste; & a Cassiodoro * olim Prospero attributus videtur. (* Divin. Lect. c. 1.)

De vita contemplativa libri 3. Prosperi ævo aliquantum recentiores prima fronte videntur. Juliano Pomerio deberi Isidori Hispalensis * autoritate constat. Prodierunt seorsim anno 1487. & *Colon.* 1536. 8°. Prologum 2. in hos libros edidit Dacher. Spicileg. tom. 13.ᵇ (* De Script. c. 13.)

Ad Ruffinum epistola de gratia & libero arbitrio.

Responsiones ad capitula objectionum Gallorum doctrinam S. Augustini calumniis insectantium.

Responsiones ad capitula 16. *objectionum Vincentianarum.*

Responsiones ad excerpta, quæ de Genuensi civitate sunt missa. Sive dubiorum 9. *ex Augustini libris de prædestinatione Sanctorum & bono perseverantiæ objectorum solutiones.*

Contra Collatorem liber, seu de gratia Dei & libero arbitrio pro S. Augustino contra Cassiani collationem 13. Prodiit seorsim *Lugd. Bat.* 1606. & *Atrebat.* 1628. (Sæc.V. ab an. CCCC.)

Sententiarum ex operibus S. Augustini excerptarum liber, sententias 388. complexus. Prodiit seorsim *Helmstad.* 1613.

Commentarius in 51. *Psalmos posteriores.*

ᶜ *De vocatione Gentium libri* 2. qui Ambrosio male olim inscripti, inter opera illius haberi solent. Hodie Prospero vulgo ascribuntur: & suffragatur quidem codicum MSS. fides; verum obstat discrimen dogmatum nonnullorum ab iis quæ Prosper summo animi ardore propugnavit. Eligenda igitur præ cæteris videtur Cl. Vossii * sententia; qui Prospero Aurelianensi episcopo, cujus meminit Sidonius lib. 8. epist. 15. quique conciliis Vasensi 2. & Carpentoractensi annis 527, & 529. interfuit, eos adjudicat. (* Hist. Pelag. l. 1. c. 20.)

Epistola ad sacram virginem Demetriadem, quæ cum libris de vocatione Gentium inter Ambrosii opera locum male obtinet. Scripta vero est a Prospero post datam Pelagii ad Demetriadem epistolam; quam data opera inibi refellit.

Epistola ad D. Augustinum de reliquiis Pelagianæ hæreseos, quæ Augustini libris de prædestinatione Sanctorum & bono perseverantiæ præfigi solet.

De ingratis, sive περὶ τῶν ἀχαρίστων, *adversus Pelagianos carmen Heroicum*, vivente adhuc S. Augustino scriptum.

Epitaphium Nestorianæ & Pelagianæ hæreseon, in quo utriusque hæresis affinitas describitur.

Epigrammatum 98. *liber* ex sententiis S. Augustini.

Epigrammata 2. in obtrectatorem S. Augustini.

Ad Uxorem metrum Anacreonticum cum elegiaco.

De Providentia divina carmen Heroicum, quod tantum abest, ut Prosperi sit, ut a Pelagiano quodam compositum fuerit,

Canones concilii Arausicani 2. qui a Prospero dictati, & Leonis papæ nomine ad concilii Patres missi dicuntur. Verum tota res fabulam sapit nugacissimam. Siquidem concilium istud anno 529. habitum est, multis post Prosperi ac Leonis mortem annis.

Cæterum *Epistolas* quamplurimas, quæ inter Leonis opera leguntur, & inprimis celebrem illam *adversus Eutycheten* a Prospero dictatas fuisse prodit Gennadius *. Idem præterea alibi *, pariter ac Isidorus † *canonem quendam Paschalem* eidem ascribit: (* De Script. c. 84. * C. 88. † Orig. 16. c. 17.)

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 122. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 1190. seq. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. p. 521. seq. ᵇ Edit. nov. tom. 3. p. 306. ᶜ Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 128. seq.

qui

Sæc.V. ab an. CCCC. qui interiit. Sane Prosperum supputationem festi Paschalis apprime calluisse ex chronico illius constat.

Confessio fidei, *a Sirmondo primum* edita ex codice Vaticano post Eugenii Toletani opuscula *Paris.* 1619. Habetur & in Biblioth. Patr.

Chronicon, cujus quatuor editiones inter se diversissimæ hodie circumferuntur, nempe

[a] *Vulgaris*, quæ chronicis Eusebiano & Hieronymiano in editione Scaligeriana subjungitur, & ab anno 379. (quo desiit Hieronymus) incipiens, ad annum 445. progreditur.

Duchesniana, quæ priori Chronici editioni decem annorum historiam adjungit, & ad annum usque 455. quo capta est a Genserico Roma, pertingit. Hanc primus vulgavit ex codicibus MSS. Sirmondi & Chifletii Duchesnius tomo 1. Historicorum coætaneorum Franciæ.

Pithœana seu *Imperatoria*, quæ ab anno 379. exorsa, non per consules, sed per annotatos in margine imperatorum annos procedit, & in annum 455. definit. Editionem istam in lucem emisit Petrus Pithæus *Paris.* 1588. quam exemplaris MS. ope emendatam iterum recudi fecit Philippus Labbæus bibliothecæ novæ MSS. (*Paris.* 1657.) tomo 1. p. 56.

Labbeana, quæ integrum demum Prosperi chronicon, quale a Gennadio describitur, exhibet. A mundi enim principio exorsa ad annum usque 455. pertingit. Post annum 379. inseritur auctuarium de variis hæresibus. Quæ vero pars ab anno 379. ad 455. res gestas narrat, Consularis vulgo dicta, emendatior atque auctior est, quam quæ ante vulgata fuit. Hanc editionem diu desideratam primus dedit Philippus Labbeus Bibliothecæ novæ MSS. tomo 1. p. 16 [b].

In editionibus hisce quatuor mirum quam variet pars chronici Consularis dicta, quæ ab anno 379. ad 445. vel 455. pertingit, in his duplo fere auctior quam in illis; in nonnullis diluta admodum ac jejuna, in aliis accurata satis. Verum id differentiæ, quod quidem enorme est, librariorum & interpolatorum audaciæ & imperitiæ ascribi debet.

Prodierunt B. Prosperi opera (præter chronicon, & confessionem fidei quæ in nullis editionibus locum habent) *Lugduni* 1539. fol. *Colon.* 1565. 4°. *Lovanii* 1566. 4°. *Duaci* 1577. 8°. *Colon.* 1609. 8°. 1618. *Lugduni* 1639. & in Bibliotheca Patrum tom. 8. pag. 1 [c].

[d] IRENÆUS, gente, ut videtur, Syrus, dignitate S. imperii Comes, anno 431. a Theodosio Imp. Ephesum missus est, ut vice sua synodo œcumenicæ interesset. Ephesum profectus Nestorii partibus aperte favit, episcopos autem orthodoxos variis injuriis divexavit. Finita synodo ab Orientalibus episcopis exoratus Constantinopolin propere se contulit, ut mendaciis & dolis fucum imperatori faceret, & Cyrillo ac veritati aditum præcluderet. Anno 435. Nestorio e suo S. Euprepii secessu turbas iterum cienti Antiochiæ præsens factus palam iterum patrocinatus est. Quo nomine subiratus imperator eum in ordinem redegit, & aula ejecit: quin & in exilium Petras usque Arabiæ oppidum deportari, honorifico tamen satis comitatu stipatum, jussit. Verum eo nunquam profectus fuisse videtur Irenæus, sive fuga sive precibus elapsus. Dignitate pristina collapsus, in Syriam secessit, ubi episcoporum Phœniciæ decreto anno 444. a Theodorito, digamus licet, Tyri episcopus ordinatus est. Sedem tamen non diu tenuit. Rem enim ægre ferens imperator eum post biennium edicto deponi jussit, nisi Mariam Deiparam esse confiteretur, & Nestorium anathematizaret. Quæ cum pertinaciter recusaret Irenæus, anno demum 448. vel potius sequente, per vim episcopatu suo deturbatus est. Sede ejectus ad scribendam tragœdiam se contulit; ut eo saltem modo ademptæ sibi dignitatis utrinsque pœnas exigeret. Quamdiu episcopatui superfuerit, non liquet. [e] Scripsit *Commentarium de rebus in synodo Ephesina, ac in Oriente toto* per viginti plus minus annos ab ea proxime elapsos ex occasione controversiæ Nestorianæ gestis. Opus istud in plures divisum erat libros; (quorum unus ex. gr. inscribebatur *de Historia*) nec tam perfecta erat historia, quam farrago Actorum synodalium, epistolarum, rescriptorum imperialium, aliorumque ejuscemodi scriptorum causam Ephesinam spectantium: quibus ipse pro re nata historicas passim notas adjunxit, Cyrillum & orthodoxos sugillans, Nestorium vero ejusque sectarios collaudans. Interiit quidem opus istud: partem tamen illius non contemnendam e Græco in Latinum sermonem versam nobis conservavit, quisquis ille fuerit, autor certe satis antiquus, compilator epistolarum Ephesinarum, quas in lucem emisit Christianus Lupus *Lovanii* 1682. 4°. Tota enim illa *Epistolarum & Actorum synodalium sylloge*, quanta quanta est, ex majori Irenæi opere, de- Sæc.V. ab an. CCCC. 444.

[a] Exstat ap. *Canis.* Lection. Antiq. tom. 1. p. 134. edit. nov. tom. 1. p. 295. [b] Item exstat ap. *Canis.* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 1. p. 264. [c] Denique, adjecto Chronico integro ab ortu rerum usque ad obitum Valentiniani III. & Romam a Vandalis captam pertingente, prodierunt *Paris* 1711. fol. & novissime *Prosperi* opera edid. *Romæ* 1732. 8vo notis illustrat. a *Johan. Salina.* [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Theodorit.* Art. 24. seq. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 132, 135.

Sæc.V. ab an. CCCC. sumpta olim videtur. In his Lupi epistolis, præter quamplurima schnlia & nntas illi ab interprete Latino diserte ascripta, exstat Irenæi epistola unica ad episcopos Orientales anno 431. scripta, num. 21. quæ Græce etiam habetur Concil. tom. 3. pag. 717.

445. [a] IDATIUS, sen Hydatius, gente Hispanus, patria Gallæcus, dnmo Lemicensis; Sigeberto Lemicensis, aliis rectius Aquæflaviensis, episcopus, claruit anno 445. quo circiter tempore illius tanquam episcopi Gallæci meminit Leo papa epistola 91. & ipse Manichæos quosdam in Gallæcia latitantes se Turibio episcopo Asturicensi sociatum detexisse refert. Ante annum tamen 431. episcopatum gessit, cum ad Aetium utriusque militiæ ducem a popularibus suis legatus in Galliam iter suscepit. Anno 461. a Suevis Gallæciam vastantibus in Aquæflaviensi ecclesia captus abductus est, ac post trimestrem captivitatem dnmum remissus. Obiit annn 468. vel sequente admodum grandævus. Scripsit *Chronicon* ab anno 379. (qun desiit Hiernnymus) ad annum 428. Valentiniani tertium, uti ipse in præfatinne testatur, idque postea ad annum 467. prodnxit. Excerpta tantum nonnulla illins ediderunt Scaliger ad calcem chronici Eusebiani, & Canisius in antiquis lectinnibus. Integrum vero dedit Jac. Sirmondus *Parif.* 1619. 8° [b]. & ex en editio chronici Ensebiani *Amstelodamensis* 1658. Cnntexuit etiam Fastos Cnnsulares a Bruto ac Collatino primis consulibus exorsus, & ad annum nsque 468. catalogum pertexens. Imperfectns edidit, ab anno Christi sc. 270. ad an. 423. pertingentes, Sirmondus *Parif.* 1619. integros vero Phil. Labbeus Biblinth. Nnv. MSS. tom. 1. pag. 3. Utrumqne opus in Bibliotheca Patrum habetur tom. 7. pag. 1231. De *Chronico* notandum restat, nonnullns post Idatii mortem id ad annum 500, vel 490. continuasse; unde subortus Bostono ernr, & Sigeberto in chronicn, aliisque, qui ad istum annum chronicon ab Idatio perductum esse scribunt. Et sane Idatii chronicon, quod apud Canisium Antiq. Lect. tom. 2. [c] habetur, quodque ab Andrea Schnttn tomo 4. Hispaniæ illnstratæ editum est, ultra Leonis Imp. tempora progreditur. Dictionem Idatii barbaram esse notat Scaliger, atque errores in historia Romana continere non paucos; de Gothis tamen & Suevis nonnulla habere, quæ alibi nnn reperinntur.

[d] FLAVIANUS, magnæ ecclesiæ CP. presbyter, & sacrorum vasorum dnnariorumque custos. Pnst Procli mortem anno 447. exeunte Octobri, (quod tamen alii cum Baronio ad annnm superiorem referunt) antistes Constantinopolitanus factns est: cui prninde data ad ipsum epistnla Theodoritus * regiæ urbis episcopatum gratulatur. Sedem autem non diu tenuerat, cum Eutyche hæresin suam apertius prnpalante ipse coacta Constantinopoli quadraginta episcnporum provincialium ἐνδημούσῃ synodn hominem obstinatum damnavit. Verum Eutyches Chrysaphii, primarii inter imperiales cubicularios eunnchi, qui omnia in Palatio poterat, & Flavianum summn ndio prosequebatur, potentia & favore fretus ad synodum magis generalem, qnam versutiis ejus illusus imperator Ephesi habendam indixerat, appellavit. Annn igitur 449. præsidente in synodo Dinscuro atque omnia per vim agente, rescissis actis Constantinopolitanis Eutyches absnlutns est, Flavianus autem damnatus, depositus, & a Barsuma, aliisque factionis mnnachis male tractatus: quin & si Zonaram * ac Nicephorum † audiamus, a Dioscoro, Chrysaphio, aliisque pietatis ac veritatis hnstibus, pugnis & calcibus pectus & nra adeo graviter cæsus, ut tertio post die vitam finierit. Subdit Nicephnrus Dioscorum calcibus in demnrtui Flaviani ventrem insiluisse. [e] Alii tamen Flavianum a latrocinali synodo in exilium pulsum Hypæpas Lydiæ urbem pervenisse, ibique die 18. Februarii anni sequentis calamitatibus & miseriis fractum obiisse tradunt. Qua de re vide sis Cl. Garnerium accurate, ut snlet, dispntantem, Differt. de libris Thendnriti pag. 208. Exstant a Flaviann scriptæ *Epistolæ* 2. *ad Leonem papam* Cnncil. tom. 4. pag. 13. quarum prima Latine, secunda Gr. Lat. ibidem exstat: illam vern Gr. Lat. edidit Cotelerius Monument. tnm. 1. pag. 50. & Baluzius Nnv. Collect. Cnncil. pag. 1373. *Libellus fidei Theodosio Imp. id petenti oblatus* Gr. Lat. Concil. loco citato.

Sæc.V. ab an. CCCC. 447.

* Ep. 11.

* Annal. l. 1. p. 36.
† L. 14. c. 47.

[f] SYMEON, *Stylites* dictus, & nt a Juniore Symeone vitæ ejus æmuln distinguatnr, *Senior*; gente Syrus, ex vico Susan oriundus, claruit præcipue circa ann. 448. Ineunte ætate ovibus pascendis operam dedit, postea in somnio divinitus admonitus ad Heliodnrum qnendam, eremitam vitæ sanctitate celeberrimum, se contulit; apud quem decem annns (nnvem habet Evagrius) 448.

Theod Philoth. c. 26.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 155. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 79. b Recusum inter *Sirmondi* opera junctim edit. Paris. 1696. & Venet. 1729. c Edit. nov. tom. 2. p. 183. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 15. seq. e *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* not. 28. f Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 7. vol. 9. p. 277. *Du Pin,* Hist. Eccles. vol. 4. p. 145. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Symeon.*

jeju-

Sæc.V. ab an. CCCC. jejuniis, aliisque feverioris vitæ institutis intentus exegit. Inde Telanissi sub montis vertice angusta quadam æde per triennium inclusus, adeo jejuniis se maceravit, ut nonnisi intervallo 40. dierum cibum degustasse feratur. Domuncula egressus in ipso montis vertice catena ferrea ingente viginti cubitos longa rupi sese alligavit. Quod quidem vitæ genus integro septennio egisse cen- * L. I. c. 12. sendus est; nisi potius Euagrii * calculos sequi malimus, qui missa catenæ narratione decem annos in domuncula eum delituisse tradit. Tandem a Meletio quodam episcopo exoratus catenam deposuit, & columnam excelsam in loco quodam Mandra dicto prope Antiochiam sitam petiit; ac in inferiori columnæ parte annos septem, in vertice triginta exegit, inde *Stylita* dictus. Hic loci stupendas plane ac humanam sortem longo intervallo superantes vitæ asperitates exercuit; quin & si Græci audiendi, innumera confecit miracula; donec tandem post 56. annos in vita ascetica peractos, imperante Leone, diem supremum obiit, inter annos, ut videtur, 460. & 467. Scripsit *Epistolas* multas, *unicam ad Theodosium Imp. ut ecclesias Judæis Antiochenis concessas adimeret*, *hortatoriam*, cujus meminit Euagrius lib. 1. c. 12. *alteram pro synodo Chalcedonensi ad Leonem Imp.* memoratam ab eodem lib. 2. c. 10. *tertiam pro eadem synodo* ad Basilium episcopum Antiochenum, quam integram exhibet Euagrius loc. cit. & ex eo Nicephorus lib. 15. c. 19. *quartam ad Eudociam imperatricem in eadem causa*, cujus fragmenta refert Nicephorus lib. 15. c. 13. quinto professionem fidei Catholicæ ad Leonem Imp. cujus meminit Eulogius Alexandrinus apud Photium cod. 230. quæ tamen eadem jure censeri posset cum epistola secunda modo recensita. Porro exstat Lat. sub Symeonis nostri nomine *Sermo de semper mente complectendo suum cuique discessum*, Bibliothecæ Patrum tom. 7. Vitam Symeonis Stylitæ scripsit Antonius, discipulus & servus ejus, qui in columna degenti res necessarias subministravit. Exstat hæc vita Lat. in Historia Patrum tomo 5. editionis Plantinianæ.

448. POLEMIUS, sive P. ANNÆUS SYLVIUS, unde oriundus, quodve vitæ genus sectatus, nondum didici; Romæ vixisse videtur, claruitque anno 448. Scripsit enim sub Theodosio Juniore & Valentiniano Augustis, extincto jam Johanne Tyranno, &c, ut ipsemet adhuc clarius testatur, Flavio Zenone & Posthumiano Coss. id est anno Christi 448. & sequentis initio, cum Asterius consulatum iniret. Condidit *Laterculum* quovis anni mense Christianorum & Gen- Sæc.V. ab an. CCCC. tilium festa complectentem, quem domino beatissimo Encherio episcopo nuncupavit. Integrum fere penes se habuisse testatur Cl. Bollandus, Præfat. General. ad Act. Sanctorum tom. 1. cap. 4. §. 3. p. 43. qui mensem Januarium speciminis causa evulgavit, reliqua se cum animadversionibus editurum pollicitus: an fidem liberaverit, vel ejus nomine præstiterint in laboriosa Actorum collectione σιωπῇ, non comperi.

448. [a] EUTYCHES, presbyter & Archimandrita Constantinopolitanus, in concilio Ephesino strenue contra Nestorium decertavit; ac famam sibi non vulgarem peperit: anno circiter 448. cum senex admodum esset, hæresin nefandam in vulgus propalare cœpit. Unicam enim in Christo naturam admisit; ita ut ante divinæ ac humanæ naturarum unionem duas in Christo fuisse naturas concederet, post unionem autem unam factam esse contenderet. Hinc & Christi carnem nostræ consubstantialem esse negavit, ex Maria quidem nobis consubstantiali genitum fassus, carnem autem ex ea nobis consubstantialem suscepisse negans. Hujusmodi fere dogmata in symbolum quoddam conjecta per monasteria divulgavit, ut ab omnibus monachis subscriberentur, mandans. Quo nomine ab Eusebio Dorylæensi episcopo clam admonitus, cum resipiscere detrectaret, ab eodem hæreseos apud Flavianum episcopum accusatus est. Exeunte igitur anno 448. Flavianus synodum Constantinopoli convocat, Eutychem ter citari curat. Monasterio ille se includit, morbum simulat: mox tamen domo se proripiens, imperatorem adit, & satellitium militare sibi impetrat. Eo stipatus synodum ingreditur, accusationem sibi intentatam se armorum terrore discussurum ratus. Voto tamen excidit. Cum fidem enim Catholicam ac duas in Christo naturas, sæpius a Flaviano interpellatus confiteri nollet; ab officio sacerdotali, communione ecclesiæ, & primatu monasterii submotus est. Damnatus a synodo tanquam hæreticus, acta concilii inimicorum fraude falsata conqueritur, & Chrysaphii sibi amicissimi autoritate usus, ut coacta synodo & adhibitis in consessum aulicis quibusdam, causa iterum in examen revocetur, ab imperatore mandari petit atque obtinet. Dictum factum. Synodus statim iterum convocata, relecta prioris synodi acta, res utrinque disceptata, Eutyches iterum damnatus. Nondum autem quiescit audax nebulo, sed Dioscurum in partes trahens, ut ad causam suam cognoscendam generalior

[a] Conf. *Tillemont*, Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 33. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 12. vol. 9. p. 310.

Sæc.V. ab an. CCCC. synodus anno sequente Dioscuro præside Ephesi habenda ab imperatore indiceretur, Chrysaphio adjuvante, impetrat. Eo profectus, ac fidem Nicænam illibatam tueri præ se ferens, pessimis Dioscuri artibus ac inaudita in episcopos tyrannide, in integrum restitutus est; ac Flavianum & Eusebium vice versa deponi curavit. Anno autem 451. cum ecclesiæ libertas & episcopis παῤῥησίᾳ a Martiano Imp. denuo redderetur; causa ejus in concilio oecumenico Chalcedonensi 630. episcoporum rite judicata est; ac dolosa fidei confessio, quam in latrocinio Ephesino obtulerat, relecta, symbolo Nicæno, uti præ se tulit, consona. Cum vero in ea articulum istum [Qui descendit, & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine] prætermissum deprehendissent patres Chalcedonenses, ac blasphemias Eutychis innumeris testimoniis consignatas accepissent, unanimi omnium voce anathe-
Ep 45. 70. mate percussus est. Quid ei exinde contigerit parum liquet; nisi quod Leo papa binis epistolis a Pulcheria Augusta & Martiano Imp. enixe petierit, ut e monasterio CP. ubi cum periculo fidelium agebat, depulsus, in exilium mitteretur. Quo vero eventu aut successu id fecerit Leo, non constat. Exstat Gr. Lat. Libellus sive *Confessio fidei synodo Ephesinæ λῃςρικῇ oblatus*, Concil. tom. 4. p. 134. *Supplicationes duæ ad Theodosium Aug.* ibid. p. 241, 250. Lat. *Epistola ad Leonem papam, cum fragmento confessionis*, inter epistolas Lupi Ephesinas num. 222, 223.

447. [a] TURIBIUS, gente Hispanus, Asturicensis in Hispania Tarraconensi episcopus, claruit anno 447. quo concilio Hispanico generali adversus Priscillianistas intererat, ejusque pars magna fuit. Scripsit *Epistolam* ad Idacium & Ceponium Hispanos episcopos, in qua de non recipiendis Apocryphis scripturis, deque damnatione sectæ Priscillianistarum cum omnibus erroribus ab ea disseminatis, agit. Hanc ex codice MS. Toletano descriptam, se in ingenti sua conciliorum Hispaniæ collectione editurum, & dissertationem de rebus S. Turibii subnexurum, pollicitus est Josephus d'Aguirre jam Cardinalis. Vide ejus Notit. Conc. Hisp. pag. 58. Et quod promisit, præstitit illustrissimus Cardinalis, edita hac epistola eruditis suis notis illustrata, Collect. Max. Concil. Hispan. tom. 2. p. 218. Ubi & genuinam ejus auctoritatem adversus Steph. Baluzium (qui litem huic epistolæ intentarat Collect. Nov. in Præf. & p. 249.) a codicis MS. sexcentorum circiter annorum antiquitate, membranarum vetustate, charactere Gothico, aliisque indiciis egregie vindicat. Sæc.V. ab an. CCCC. Hanc epistolam antea extulerat Ambrosius de Morales Hist. Hisp. lib. 2. c. 26. Insceruit item eam annalibus suis Baronius ad annum 447. p. 42. Alios etiam libros ad Leonem I. papam scripsisse Turibium, quibus foedissimam Priscillianistarum hæresin, tunc temporis in Hispania repullulantem, fucatis coloribus denudavit, luculenterque depinxit, testis est Montanus episcopus Toletanus anno 527. epistola ad antistites & presbyteros territorii Palentini sub finem, tum apud d'Aguirre ibid. p. 270. tum Concil. tom. 4. col. 1737. Quinam vero fuerint hi libri, perspicue nos docet ipsemet Leo Epist. responsoria ad Turibium nostrum in initio (habetur inter Leonis epistolas num. 15. Edit. Quesnel. Editionum vulgarium 93.) nempe *Epistola* ad Leonem, *Commonitorium* 16. capitula complexum, quibus impia & blasphema Priscillianistarum dogmata liquido exposuit, quibusque totidem capitula antidoti vice in sua responsoria reposuit Leo, denique *Libellus*, quo, ut videtur, hos hæreticos amplius depinxit & refutavit. Verum hæc Turibii opuscula dudum perierunt. De Turibio pluribus etiam pro more agit Nic. Antonius Biblioth. Hisp. Vet. part. 1. l. 3. c. 4. a num. 96. usque ad 112.

[b] EUSTATHIUS, Berytensis episcopus, claruit ann. 448. quo synodum in causa Ibæ episcopi Edesseni Beryti habuit, 448.
cognitione hujusce rei ad ipsum & Photium Tyrium a Theodosio imperatore relata, concilio etiam Chalcedonensi interfuit. Scripsit ad Timotheum Ælurum Alexandriæ episcopum *Apologiam* pro S. Leonis papæ epistola, cujus fragmentum nobis conservavit collectio quædam testimoniorum cap. 15. quæ Gr. MS. habetur sub Damasceni nomine in Cod. collegii Claramontani, ut fidem nobis facit Ph. Labbeus Conspect. operum Damasc. p. 50.

[c] EUSEBIUS, unde oriundus incertum; laicus dum adhuc esset, dignitate 448.
autem agens in rebus, ac Augustæ scholasticus, eruditionis fama illustris erat. Quo tempore anno circiter 430. Nestorio in ecclesia CP. concionanti, & blasphemias suas effutienti palam se opposuit: & mox contestationem contra clericos CP. Nesturii sequaces proposuit; qua Pauli Samosateni hæresin a Nestorio resuscitatam esse demonstravit. Tandem in clerum cooptatus, ecclesiæ Dorylæensis in Phrygia Salutari episcopus factus est. Claruit præcipue ab

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 17. seq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 18. seq. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyrill.* Art. 22.

anno

Sæc. V. ab an. CCCC. anno 448. quo libellum accusationis adversus Eutychem, quem amice sæpius antea erroris admonuerat, synodo Constantinopolitanæ exhibuit. Eodem anno finita synodo a Flaviano ad Leonem papam (si modo aliqua veterum autoritas accederet) legatus jure censeri possit. Romæ enim apud Leonem papam aliquando fuisse ipse fidem facit actione 16. concilii Chalcedonensis. Utut sit anno 449. synodum Ephesinam profectus, a Dioscuro summa injuria exclusus est, mox damnatus & depositus, demum verberibus male mulctatus. Anno 451. in concilio Chalcedonensi, oblato accusationis libello, Dioscurum injuriæ, Eutychem hæreseos postulavit; & synodi pars magna fuit. Præter multa quæ tum in Constantinopolitana tum in Chalcedonensi synodo pro re nata egregie disseruit, exstat Lat. *Contestatio adversus Nestorium* inter Marii Mercatoris opera, part. 2. pag. 18. ab eo Latine versa. Gr. Lat. *Libellus adversus Eutycheten synodo CP. oblatus* Concil. tom. 4. pag. 151. *Libellus adversus Dioscurum synodo Chalcedonensi oblatus* ibid. p. 380. *Epistola ad Marcianum Imp.* Concil. tom. 4. p. 95.

448. [a] BASILIUS, Seleuciæ in Isauria Metropolita, claruit anno 448. Eundem hunc cum Basilio Chrysostomi amico & contubernali, ad quem scripti sunt de sacerdotio libri sex, facit Photius [*], (& post eum codex Suidæ MS. cujus ex bibliotheca Antverpiana meminit Dausquius) ac exinde recentiorum haud pauci. Quod quidem ob longissimum temporis intervallum admodum improbabile videtur: si enim ita se res haberet, Basilium nostrum tempore synodi Chalcedonensis septuaginta jam plusquam annis sedem suam tenuisse necesse est: neque eundem fuisse diserte dicit Photius, sed tantum ex conjectura loquitur. Anno 448. synodo CP. interfuit; ubi de Christi naturis orthodoxam admodum sententiam tulit, & Eutychis damnationi non invitus subscripsit. Anno autem sequente in latrocinio Ephesino sive a Dioscuro vi compulsus, sive insita animi levitate motus, priorem sententiam palam revocavit, Flavianum suffragio suo damnavit, & duas in Christo naturas confessos anathematizavit. Quo nomine cum synodo Chalcedonensi anno 451. interesset, a concilii patribus sessione prima una cum primariis latrocinii ducibus munere episcopali submotus est, vim sibi a Dioscuro Ephesi illatam frustra causatus. Sessione tamen quarta, cum Catholice sensisse & nunc & olim compertus

[*] Cod. 168.

fuerit, in concilium admissus ac dignitati pristinæ restitutus fuit. His gestis quamdiu superfuit, non liquet, nisi quod anno 458. e synodo sua Isauriæ habita ad Leonem Imp. rescripserit. De stylo ejus hæc habet Photius [*]. In scriptis ejus τὸ μὲν τροπικὸν καὶ γοργὸν καὶ τὸ πάγιον, ὅπερ ποτέ τινι καὶ ἄλλῳ, ἐστὶν ἴδιον αὐτῷ δημιουργούμενον· καὶ τὸ σαφὲς δὲ καὶ ἡδὺ διατηρεῖ. Τὸ δὲ λίαν κατακορὲς τῆς τροπῆς, καὶ τῶν γοργείων σχημάτων, μᾶλλον δὲ τὸ συνεχὲς καὶ ἄκαιρον καὶ ἀδιάπαυστον εἰς ἀηδίαν καὶ διαβολὴν τὸν ἀκροατὴν διεγείρει, καὶ ψόγον κινεῖ τοῦ συγγραφέως οὐκ ἔχοντος, ὡς ἔοικε, τέχνῃ τὴν φύσιν ῥυθμίσαι, καὶ κανόνι τὸ ἄμετρον διαπῆξαι. *Magnus est, si quis unquam alius fuit, figuratæ atque incitatæ orationis, pariumque artifex. Perspicuitatem nihilominus ac suavitatem retinet. Verum quia nimius in tropis & schematis incitatis, satietatem parit, sive potius quia tam assiduus in his est ac totus, nihil ut aliud sine modo occurrat, auditori fastidium & calumniandi ansam præbet; utque ad scriptoris ipsius vituperationem incitat, quasi neque naturam arte moderari, neque regula, quod inordinatum erat, digerere possit.*

[*] Loc. cit.

[b] SCRIPTA.

Orationes 43. viz. 17. *in vetus*, ac 26. *in novum Testamentum*. Prodierunt Græce *Heidelbergæ* 1596. 8°. Latinas fecit, notisque doctissimis illustratas edidit Gr. Lat. Claudius Dausquius Jesuita *Heidelbergæ* 1604. 8°. & calci adjunxit *Orationem in transfigurationem Domini* tam Græce quam Latine, antea non editam.

Demonstratio contra Judæos de adventu Christi, Latine a Turriano edita *Ingolstad.* 1616. 4° [c]. Græce etiam habetur in editione *Heidelbergensi* 1596. Verum non esse Basilii nostri satis aperte docet stylus, nec usquam in MSS. cum aliis Basilii operibus occurrit, ut ex Bigotii monitu me docuit Cl. Allixius.

[d] *De vita & miraculis S. Theclæ virginis & martyris libri* 2. Hos ut Basilii nostri esse credam, nunquam a me impetrare potui. Dissuadent stylus & fabulæ isto ævo incognitæ, & a Basilii gravitate prorsus alienæ. Basilium quidem Theclæ martyris præclare gesta scripsisse refert Photius: verum ea carmine prosecutus est. Unde justa exoritur suspicio Græcum quendam recentioris ævi monachum ex Basilii historia metrica additis aliunde fabulis hos libros consarcinasse, si non potius proprio labore confinxisse. Gr. Lat. edidit Petrus Pantinus *Antverp.* 1608.

Omnia hæc Basilii opera prodierunt Gr.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Basil.* b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 139. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 10. vol. 8. p. 130. & l. 5. c. 38. § 9 Art. 168. vol. 9. p. 430. c Exstat quoque apud *Canis.* Lection. Antiq. edit. nov. tom. 1. p. 240. d Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 2. ad vit. *S. Theclæ* not. 1.

Sæc.V. ab an. CCCC. Lat. *Parif.* 1622. fol. cum Daufquii notis, Gregorii Thaumaturgi operibus fubnexa.

Laudatio S. Stephani protomartyris, a Fr. Combefifio Gr. Lat. edita una cum aliquot Chryfoftomi homiliis *Parif.* 1656. 8°.

Orationem in S. Deiparam & in Domini incarnationem Gr. Lat. edidit ac lacunas antea in ea deprehenfas fupplevit idem Combefifius in Auctuario 1648. tom. 1. pag. 569.

448. [a] BASSIANUS, ecclefiæ Ephefinæ presbyter, a Memnone Epifcopo Ephefino Euazorum epifcopus invitus ordinatus eft. Poft Bafilii autem, qui Memnoni fucceffit, mortem, antiftes Ephefinus factus eft, circa annum, ut videtur, 443. quadriennio ante Procli CP. mortem. Tot enim annis fedem fuam fecurus tenuit, a Proclo confirmatus. Flavianus autem fedem CP. nactus, Baffiano epifcopatum abrogavit, ac Stephanum quendam ei fubftituit. Hac de re *libellum Marciano* Imp. anno 451. Baffianus obtulit, ab eo ad fynodum Chalcedonenfem remiffus: patres igitur concilii, audita utrinque caufa, utrique fedem Ephefinam abjudicarunt, ac alium quendam iis fubrogarunt. Exftat *Libellus Imperatori oblatus* Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 685.

449. ANATOLIUS, Diofcuri Alexandrini apud Conftantinopolin apocrifiarius, ab eo in latrocinio Ephefino Flaviano patriarchæ CP. depofito, nondum autem defuncto, fuffectus anno 449. epifcopus CP. factus: quo tutius fedem fuam retineret, ac Theodofii Imp. & Leonis papæ favorem captaret, anno 450. collecta Conftantinopoli fynodo Eutychis ac Neftorii errores damnavit, & Leonis epiftolam ad Flavianum fubfcriptione fua comprobavit. Anno 451. fynodo Chalcedonenfi interfuit: ubi feffione ultima ἴσα cum Roma vetere πρεσβεῖα fedi ejus a patribus decreta funt. Qua de caufa ingentes irarum moles concepit Leo, atque eum quamdiu vixit, quanta potuit arte, oppugnare non defiit. Obiit Anatolius anno 458. poftquam fedem CP. octo annos ac totidem menfes tenniffet. Exftat Lat. *Epiftola* anno 457. *ad Leonem Imp.* fcripta, *de concilio Chalcedonenfi, & rebus a Timotheo Æluro Alexandriæ improbe geftis*, Concil. tom. 4. pag. 905.

450. PETRUS, gente Syrus, ecclefiæ Edeffenæ presbyter, eloquentia infignis, claruit anno 450. Scripfit *variarum caufarum tractatus*, & more S. Ephræmi *Pfalmos metro* compofuit. Declamatorem infignem appellat Gennadius. Ejus opufcula ad nos minime pervenerunt. Sæc.V. ab an. CCCC.

Gennad. de Script. c. 74.

[b] DIADOCHUS, Photices, quæ veteris Epiri urbs erat, epifcopus, claruit anno 450. 450.

Pluribus eum laudat Victor Vitenfis *, ac fe difcipulum illius effe gloriatur. Scripfit ftylo fimplici, & rebus de quibus tractat, admodum accommodato, *Capita* 100. *de Perfectione fpiritnali, ac Defintiones* 10. *de totidem virtutibus*, quæ capitibus præfationis vice funguntur. De iis fic Photius *. οὗτος ὁ λόγος εἰς τὸ ἄριστον τοῖς ἀσκουμένοις συγκείμενος, καὶ τοῖς ἐν αὐταῖς ἐγγεγυμνασμένοις ταῖς τελεστικαῖς πράξεσιν, οὐδ' ἀσαφές τι ἐμπεριεχόμενος. *Hic liber iis vel maxime commodus, qui fe ad perfectionem exercent; immo & qui in ipfis actionibus perficientibus jam exercitati funt: nihil interim paulo obfcurius adferens.* Et iterum: ὅ τι γὰρ λόγος αὐτῷ εἰς τὸ ἀμώμητον συγκεῖται, καὶ ὁ νοῦς τῆς ἀπὸ τῶν πράξεων σοφίαν προβάλλεται. *Nam & dictio ita compofita eft, ut reprehendi nequeat; & fenfus ex actionibus natam fapientiam præfert.* Exftant *Capitula* & *Definitiones* iftæ Lat. feorfim *Antverp.* typis Plantinianis, & in Bibliotheca Patr. tom. 5. pag. 884. Græce vero *Florentiæ* 1578. monente Cafimiro Oudin. Editionem iftam mihi hactenus videre non contigit. Certe exftant Græce MSS. in bibliotheca Cæfarea tefte Lambecio *. Quin & *Homilia Diadochi de affumptione Chrifti* penes Holftenium Græce delituit.

* Præfat. ad l. de perfecut. Afric.

* Cod. 201.

Supplem. p. 91.

* Commentar. l. 4. p. 152.

[c] ZACHÆUS, five Gallus, five Italus, five, ut ex ftylo conjectare fas fit, gente Afer. De eo quippe, ejufque patria & ætate, obfcura & incerta omnia. Probabile eft ipfum clariffe circa medium hujus fæculi, poft non exortas modo, fed & late propagatas ac vigentes, quarum meminit, hærefes (iifque oppofita SS. Patrum volumina, ad quæ antagoniftam fuum fæpius remittit) recentiorum vero, Pelagianæ &c. ne femel mentione facta; denique poft mores & inftituta cœnobitarum in urbibus degentium introducta, aliaque nonnulla quæ huic fæculo apprime congruunt. Scripfit *Altercationis*, five Confultationum, cum Apollonio Gentili libros 3. quibus primaria Chriftianæ religionis principia explicat, illuftrat, defendit, Gentilium objectiones, & hæreticorum fophifmata fortiter profligat & refellit, donec argumentis ejus victus Apollonius, manus dat veritati, & fidem Chriftianam amplexus eft. Ex bibliotheca Thuanea eruit infigne hoc Chriftianæ antiquitatis monumentum L. Dacherius Spicil. tom. 10. pag. 1 [d]. Utrum vero Zachæi & 450.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 22. feq. [b] Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol. 3. p. 5. *Oudin.* tom. 1. p. 1262. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 348. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 201. vol. 9. p. 446. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 349. [d] Edit. nov. tom. 1. p. 1.

Apol-

Sæc.V. ab an. CCCC. Apollonii, quæ in hoc dialogo usurpantur, nomina propria sint, an ab autore ad modum dialogi ficta, dicere non habeo.

451. ATHANASIUS, genere Alexandrinus, Isidoræ Cyrilli Alexandrini sororis filius, ecclesiæ Alexandrinæ presbyter; a Dioscuro episcopo recens facto facultatibus spoliatus est, gradu & dignitate dejectus, Alexandria totaque Ægypto pulsus, variis tormentis subjectus, sæpiusque carceri mancipatus; adeoque inops, egenus, palabundus erravit usque ad annum 451. quo causam suam ad concilii Chalcedonensis patres detulit. Exstat Gr. Lat. *Libellus adversus Dioscurum synodo Chalcedonensi oblatus*; quo mala, quæ a Dioscuro passus est, luculenter exponit, Concil. tom. 4. p. 405.

451. ISCHYRION, ecclesiæ Alexandrinæ diaconus, magni a Cyrillo habitus, a quo ad res ecclesiasticas curandas crebro ad imperatorem, aliosque episcopos legatus est. Mortuo Cyrillo, a Dioscuro sacro diaconatus munere submovetur, & possessionibus, quas igni tradidit Dioscurus, spoliatus; & per Harpocrationem diaconum abreptus, tabidorum Xenodochio inclusus est, sicariis non semel immissis, qui hominem occiderent. Iniquissimis his vinculis haud prius absolutus est, quam Dioscuri mandatis obtemperasset. Anno 451. synodo Chalcedonensi obtulit adversus *Dioscurum libellum accusationis*; qui habetur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 400.

451. THEODORUS, e schola Magistrianorum Alexandrina, ab anno circiter 431. Cyrillo Alexandrino Agens in rebus, ab eo anno 436. diaconatus gradu cohonestatus. Post Cyrilli mortem a Dioscuro, cui ob summam eum Cyrillo familiaritatem invisus erat, clericatu privatus est; majoribus adhuc ei pœnis intentatis, ni Alexandria oeyus excederet. Anno 451. concilio Chalcedonensi *Libellum* obtulit *adversus Dioscurum*; qui exstat Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 396. Reliquis accedat Sophronii hominis laici, *adversus Dioscurum libellus eidem synodo* pari de causa exhibitus, Concil. tom. 4. p. 411.

451. [a] PHOTIUS, Tyriorum urbis metropolita anno 448. cum Eustathio Beryti episcopo, Ibæ Edesseno judex ab imperatore datus est. Anno eodem vel sequente litem cum eodem Eustathio de jure suo metropolitano agitavit. Cum Beryti enim sedes Tyri metropoli antiquis canonibus subjiceretur, Eustathius debitum Photio obsequium denegavit, seque metropolitam imperatoris rescripto ac Anatolii CP. mandato fieri curavit; ac sex Phœniciæ civitates Tyro subtractas sedis suæ ditioni subjici obtinuit. Ut pristinam igitur autoritatem recuperaret, anno 451. Photius *Libellum supplicationis Martiano Imp.* obtulit; a quo ad synodum Chalcedonensem remissus, causa vicit, & Eustathium intra solitos limites coerceri fecit. Exstat *Libellus* iste Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 541.

451. PROTERIUS, anno 451. deposito a synodo Chalcedonensi Dioscuro, communi patrum suffragio in sede Alexandrina suffectus. Quamprimum is delatum sibi episcopatum capessivisset, ingens atque intolerabilis in civitate exortus est tumultus, aliis Dioscurum requirentibus, aliis Proterium constanter defendentibus. Hanc seditionem ex historia Prisci rhetoris, qui rebus gestis interfuit, accurate describit Evagrius lib. 2. c. 5. Quin & adeo intemperies ista plebis Alexandrinæ non deferbuit, ut Proterio, quamdiu vixit, militari satellitio opus esset. Anno circiter 453. habita Alexandriæ synodo, Eutychianos errori renunciantes ad communionem admisit; pertinaces autem, & in his Timotheum Ælurum tunc presbyterum, gradu dejecit, & exilio mulctari fecit. Anno 457. mortuo Marciano Imp. cives Alexandrini iram adversus Proterium jamdiu conceptam acrius ac violentius renovarunt; ac Timotheum Ælurum a duobus suæ factionis episcopis Alexandriæ antistitem ordinatum ecclesiæ armata manu intulerunt. Evagr. l. 2. c. 8. Nec hoc contenti Proterium, qui ad venerandum baptisterium, veluti ad asylum confugerat, ipso paschatis die, nec loci sanctitatem, nec tempus ipsum, nec sacerdotii dignitatem reveriti, gladio in ejus viscera adacto, una cum sex aliis, crudeliter interemerunt. Occisi cadaver per urbem raptarunt, contumeliis & ludibriis insectati sunt, membratim dissecuerunt, carnes degustarunt, reliquias igni tradiderunt, rogi cineres in ventum sparserunt. Scripsit anno 455. *Epistolam ad Leonem papam, qua Theophili decessoris calculum defendens Paschatis festum eo anno in 8. Cal. Maias differendum esse* contendit. Exstat Lat. apud Bucherium de Doctrina temporum pag. 82. & in editione operum Leonis Quesnelliana. Scripsit & *aliam ad Leonem epistolam professionem fidei suæ continentem*, quæ interiit. Meminit autem illius Leo papa in epistola ad Julianum Coensem.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5, c. 38. §. 5. vol. 9. p. 374. item §. 9. vol. 9. p. 520. & l. 6. c. 3. §. 7. vol. 11. p. 183.

Sæc. V. ab an. CCCC. 453. [a] LEO, Bituricensis in Gallia episcopus, anno 453. concilio Andegavensi, anno 461. Turonensi interfuit. Anno 454. una cum Victorio & Eustathio episcopis scripsit *Epistolam ad Episcopos*, non Thraciæ (uti male habet titulus) sed *Tertiæ Lugdunensis*, quæ Turonica erat provincia, quod recte notat Sirmondus: qua declarat excommunicatos clericos illos, qui, prætermisso ecclesiastico judicio, sæcularem adierint potestatem. Habetur inter Leonis (cui diu tributa est) epistolas num. 96. & Concil. tom. 3. p. 1420.

453. [b] SALONIUS, gente Gallus, Eucherii Lugdunensis episcopi filius, ab eo vixdum decem annos natus in Lirinensem insulam missus, ac sub Honorati, Hilarii, Salviani, Vincentii, aliorumque magnorum virorum cura ac disciplina institutus. Claruit anno 453. ecclesiarum eum pariter ac Veranum fratrem, vivente adhuc patre, magistros fuisse fidem facit Salvianus *. Episcopum fuisse satis constat: ita enim ipsum diserte vocant Salvianus & Gennadius *; cujusnam vero urbis, incertum: alii enim Genevensem, alii Genuensem, alii Viennensem fuisse volunt. Mihi tamen potius eo nomine episcopus dicendus videtur, quod patri in episcopatu Lugdunensi coadjutor datus sit. Hinc & patris vice in concilio Arausicano 1. anno 441. subscripsisse censeri potest. Quando obierit, non liquet. Scripsit *Expositionem in parabolas Solomonis, aliamque mysticam in Ecclesiasten, dialogi forma conscriptas*, seipso & Verano fratre interlocutoribus. Exstat utraque in Orthodoxogr. p. 1010. & Biblioth. Patr. tom. 8. p. 401. Scripsit & *Epistolam una cum Ceretio & Verano episcopis ad Leonem papam*, quæ habetur inter Leonis epistolas post ep. 51.

* Ep. ad Eucherium.

* Cap. 63.

454. [c] RUSTICUS, urbis alicujus in Gallia episcopus, sive Narbonensis, quod nonnulli, sive Bituricensis, quod alii volunt: res enim admodum incerta est. Episcopi certe munere fungebatur anno 449. quo inter 47. provinciæ Narbonensis episcopos epistolæ synodicæ ad Leonem papam missæ subscripsit; & in epistola Leonis responsoria eodem anno data inter primos salutatur. Claruit præcipue circa an. 454. quo circiter tempore, ut videtur, scripsit ad *Eucherium Lugdunensem epistolam*, quæ habetur edita a Sirmondo inter notas in Sidon. Apollinar. lib. 2.

[d] CHRYSIPPUS, gente Cappadox, cum Cosma & Gabrielio fratribus in Syria bonis disciplinis imbutus. Postea cum iisdem perfectiori morum ac literarum scientia semet instituendum Enthymio abbati Palæstino commisit. Claruit circa an. 455. monasterii Lauræ primum œconomus, deinde S. Resurrectionis ædi præfectus, mox presbyter Hierosolymitanus, & S. Crucis custos factus; cui muneri per decennium inservivit. Plura de eo qui volunt, adeant Euthymii vitam a Cyrillo Scythopolitano conscriptam apud Sur. Januar. 20. Multa ingenii sui monumenta reliquit, stylo florido, & pro more sophistarum conciso composita: ex quibus unica ad nos pervenit *Homilia de S. Deipara*, quæ Gr. Lat. exstat in auctuario Duceano tom. 2. p. 424. Scripsit autem inter alia, quæ interierunt, *Encomium Theodori martyris*, ex quo duo fragmenta satis prolixa exhibet Eustratius CP. libro de statu vita functorum cap. 22. Et *Encomium in S. Johannem Præcursorem & Baptistam*. Pr. Ἦχος σάλπιγγος λύρα πνευματική. Exstat Græce MS. apud Cl. Galeum, tot codicum MSS. melioris notæ Chartophylacem dignissimum. Confer etiam L. Allat. Diatr. de Symeon. pag. 95. Superest etiam Chrysippi nostri *oratio in S. Archistrategum Michaelem*. Pr. Μιχαὴλ ὁ τῶν ἀγγέλων Ἀρχιστράτηγος τοῦ λόγου μοι τοῦ παρόντος ὑπόθεσις. Vide eundem Allat. ibid. p. 100. Sæc. V. ab an. CCCC. 455.

[e] JACOBUS, ecclesiæ Heliopolitanæ in Phœnicia diaconus, claruit circa annum 456. Dum Hierosolymis erat, & loca sancta lustraret, S. Pelagiam semel iterumque invisit, quæ eo tempore vitam cum immortalitate commutavit. Misit in literas vitam hujus Pelagiæ, quæ ex meretrice pœnitens facta, & a Nonno episcopo Edesseno, qui a concilio Chalcedonensi sede sua exutus, Antiochiæ tunc temporis vivebat, ad meliorem frugem conversa est. Hunc Nonnum episcopum *Heliopolitanum* vocat Jacobus noster, quem tamen Nicephorus, aliique diserte Edessenum faciunt, forte episcopatu Edesseno exutus, Heliopolitano postea donatus est. Hanc Pelagiæ vitam Eustochius nescio quis Latine transtulit; cujus versionem, post Rosweydum in Vit. Patr. lib. 1. edidit Surius Octobr. 8. 456.

[f] TIMOTHEUS, cognomento Ælurus, vitæ instituto monachus, dein presbyter Alexandrinus, anno 453. a Proterio Alexandrino ob Eutychianismi studium gradu 457.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 768. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 149. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Eucher.* not. 6. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Rustic.* [d] Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1265. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Euthym.* Art. 7. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. art. 171. not. vol. 9. p. 432. [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 12. ad vit. *S. Pelag.* [f] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 143. seq. & vol. 16. ad vit. *Acacii.* Art. 4. seq.

dejectus.

Sæc.V. ab an. CCCL. dejectus. Anno 457. ascitis sibi Eusebio Peleusii & Petro Maiumæ episcopis Alexandriæ episcopum sese ordinari, ac Proterium e medio tolli curavit. Anno 460. (uti habet Baronius) rectius forsan anno 457. ante Anatolii mortem a Leone Imp. sede per vim & nefas occupata depositus, & in exilium Gangram Paphlagoniæ urbem, ac deinde Chersonesum relegatus est, Timotheo Solofaciolo ei in episcopatu subrogato. In exilio octodecim annos exegit (quod diserte testatur Euagrius) ac sub finem anni 475. vel initium sequentis, a Basilisco tyranno revocatus Alexandriam rediit, & ejecto Solofaciolo dignitatem pristinam recuperavit. Eodem anno Constantinopolim profectus, ac urbem maxima cum pompa ingressus, Basilisco persuasit, ut missis ubique literis encyclicis concilium Chalcedonense damnaret. Anno 477. Zeno recuperato imperio Timotheum Alexandria expellere in animo habuit; sed a quibusdam admonitus hominem jam grandævum, & mox naturæ lege periturum, sententiam mutavit, ipso Timotheo diem ultimum mox claudente. Sic Euagrius. Sin Liberatum * audire malimus; Timotheus devicto semel Basilisco Zenonis Imp. iras & vindictam veritus hausto veneno sibi mortem conscivit. Diversam ab utroque viam instituit Gennadius *, qui illum anno 495. exulem in vivis egisse refert. Scripsit *ad Leonem Imp. apologiam ordinationis suæ* perquam elegantem & suasoriam; quam a se in Latinum sermonem conversam fuisse prodit Gennadius; & in ea patres Chalcedonenses, Leonem papam, atque omnes fere Occidentales episcopos a Timotheo Nestorianismi accusatos esse testatur. Locum olim habuit *Apologia* ista in collectione epistolarum encyclicarum, cujus meminit Euagrius lib. 2. cap. 10. verum hodie desideratur.

Euagr. l. 2. c. 8, 9, &c.

* Breviar. c. 16.

* Cap. 72.

457. MOSCHIMUS, gente Mesopotamenus, ecclesiæ Antiochenæ presbyter: claruisse videtur circa an. 457. Scripsit *adversus Eutychem egregium libellum*, & alia quædam, quæ non exstant.

Gennad. de Script. c. 71.

457. [a] VICTORIUS, sive, ut alii, *Victorinus*, gente Aquitanus, domo Lemovicensis, calculis mathematicis perquam exercitatus, claruit anno 457. quo anno ad Hilarium Romanæ ecclesiæ archidiaconum scripsit *Canonem paschalem* duabus quasi partibus constantem: prima supputaudi paschatis methodum accuratam tradit; secunda supputationem annorum 430. paschalem ab anno sc. Christi. 28. ad an. 457. in tabulas redactam adjunctis anno cuique consulibus exhibet. *Canonem* istum tanti habuit ecclesia Occidentalis, ut in synodo Aurelianensi 4. anno 541. sanctum pascha ex illius calculis ab omnibus sacerdotibus deinceps celebrandum decerneretur. Primus hunc *Canonem* in lucem protraxit, & amplissimis commentariis illustratum edidit Ægidius Bucherius, Soc. Jesu, *Antverp.* 1634. fol. Notet bene lector annorum 111. calculos paschales a quodam sæculi sexti scriptore canoni Victoriano additos fuisse; & in editione Bucheriana expressos haberi.

AGAPETUS, Rhodi insulæ metropolita, claruit anno 457. Cum ab eo per literas exquireret Leo Augustus, quid ipse, suæque provinciæ episcopi de sancto & universali Chalcedonensi concilio sentirent; *epistolam ad imperatorem* rescripsit, qua concilii causam adversus Timotheum Ælurum strenue egit. Exstat Lat. hæc epistola concilii Chalced. part. 3. cap. 45. p. 940. 457.

[b] JULIANUS, episcopus Coensis, claruit præcipue circa an. 457. licet ante plures, ut videtur, annos dignitatem episcopalem adeptus. Multa ei cum Leone papa familiaritas intercessit; ut ex Leonis epistolis constat, in quibus Julianus ob pietatem, eruditionem, & invictum pro fide Catholica zelum plurimum laudatur. Exstat ab eo scripta anno 457. *Epistola ad Leonem Imp. adversus Timotheum Ælurum, & pro synodi Chalcedonensis confirmatione*, Lat. Concil. tom. 4. p. 942. 457.

LUCIANUS, Byzæ metropolita, claruit anno 457. quo *Epistolam ad Leonem Imp.* de eodem argumento scripsit. Exstat Lat. Concil. tom. 4. p. 908. 457.

THEOTIMUS, Scythiæ regionis episcopus, claruit anno 457. Exstat Lat. *Epistola ad Leonem Imp. de Timotheo Æluro & synodo Chalcedonensi*, Concil. tom. 4. p. 911. 457.

VALENTINUS, Philippopoleos metropolita, claruit anno 457. Scripsit suo & suorum episcoporum nomine *epistolam ejusdem* argumenti *ad Leonem Aug.* quæ exstat Lat. Concil. tom. 4. p. 909. Notet lector eruditus plurimas hujusmodi epistolas a synodis provincialibus Leoni Imp. oblatas fuisse, quæ ibidem reperiuntur Latine. 457.

[c] AMMONIUS, gente Ægyptius, ecclesiæ Alexandrinæ presbyter & œconomus, 458.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 155. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 150. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 37. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 571. [c] Conf. *Long* Bibl. sacr. p. 607.

Sæc.V. ab an. CCCC. claruit anno 458. Subscripsit *Epistolæ*, quam Ægyptiacæ diœcesis episcopi & clerici, *pro defensione concilii Chalcedonensis* ad Leonem Imp. miserunt, ut *in codice encyclio* videre est Concil. tom. 4. p. 897. Scripsit Ammonius *contra Eutychetis & Dioscori hæresin.* Exstat MS. Græce fragmentum *contra Monophysitas*, sive *de differentia inter naturam & hypostasin* Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Lambec. 47. num. 27. Ex ejus etiam ἑρμηνείᾳ τῶν πράξεων, sive *expositione in Acta Apostolorum* habetur fragmentum, ibid. cod. 251. fol. 21. Citatur etiam sub nomine Ammonii Junioris, in Nicetæ catena in Psalmos, & alibi non semel.

458. [a] EUTHALIUS, ecclesiæ forsan Alexandrinæ, alicujus saltem in Ægypto, ecclesiæ diaconus, claruit anno 458. ætas ejus licet multo quam antehac certior, suis tamen non caret difficultatibus haud facile solvendis. Excerpta quæ habentur apud Oecumenium, illum ad 4. Arcadii consulatum, Honorii 3. referre videntur; quo nomine ipsum ad ann. 396. olim reposuimus. Verum ex opere ejus jam edito constat, istam temporis notam non ad Euthalium, sed ad Patrem quendam antiquiorem, qui idem pene argumentum tractaverat, pertinere. Ipsum vero Euthalium sequente paragrapho diserte affirmare, se primo Leonis Augusti consulatu, h. e. ann. Christi 457. vel 458. editionem epistolarum Paulinarum elucubrasse. At nova hic oritur difficultas; Euthalius enim dum Actus Apostolorum recenset, (quod sub Athanasio episcopo Alexandrino, qui istam sedem non ante annum 490. tenuit, factum est,) se νέον χρόνων τε καὶ μαθημάτων esse profitetur *. Et tamen ab anno 458. quo tempore jam diaconus erat, usque ad annum 490. triginta duo annorum intercedit spatium, quod cum hac declaratione vix consistere potest. Præterea notari meretur, hoc ipso tempore Euthalium jam episcopum factum esse: quod ex propriis prologis colligi potest, in quibus Athanasium fratrem appellat *, non id facturus nisi ejusdem esset ordinis, & dignitatis. Augetur adhuc difficultas, si modo verum est quod contendit Cl. Zacagnius; qui Euthalium integrum nobis primus exhibuit, non alium fuisse nostrum ab Euthalio archidiacono Alexandrino, qui in actis * concilii Chalcedonensis an. 451. habiti memoratur. Adeo ut, cum se νέον χρόνων τε καὶ μαθημάτων profiteretur, sexagenario majorem esse necesse sit. Ut nodum hunc solverit Zacagnius, non aliud * habuit quam hoc dixisse Euthalium dum se antiquis ecclesiæ patribus compararet, & ab eorum antiquitate, ac doctrina se multum distare fateretur. Quod an emunctæ naris viris unquam persuaserit, judicent alii. Solvendis his difficultatibus me plane imparem esse lubens agnosco. Utcunque vero se res habeat, certum est Euthalium primo Leonis consulatu, anno 458. epistolas Paulinas reconcinnasse, & ad exitum usque illius sæculi, vitam facile producere potuisse. Ex diacono factus est tandem (si unius alteriusve MS. codicis titulo fides sit habenda) Sulcensis episcopus. Ubinam vero sita erat hæc sedes non constat. Erat quidem urbs Sulcitana in Sardinia, erat & in Mauritania secunda; sed neutra Græca lingua utebatur. Unde conjecit Cl. editor fuisse ψιάχλω Thebaidis urbem, Straboni, aliisque memoratam. Verum voces etsi parum sono, cætera tamen præcipue scribendi modo multum differunt. Interim non invitus concesserim Euthalium, si modo episcopus fuerit, sedem alicubi in Ægypto habuisse; quod aperte clamant Æra Diocletiani mensiumque Ægyptiacorum nomina, quibus ubique utitur. Contexuit opus quoddam criticum in Acta Apostolorum, epistolas 7. catholicas, & in 14. S. Pauli epistolas. Quo quidem in opere singulis prologum præmittit, argumentum uniuscujusque addit, quo totius summam complectitur, deinde elenchum testimoniorum, quæ ex veteri Testamento, vel aliunde adhibentur, adjicit; librumque vel epistolam in capitula sæpe, & in subdivisiones distinguit. Quo vero majori cura atque diligentia in hoc opere versaretur, ad Cæsaream Palestinæ urbem profectus est; ut actuum Apostolorum epistolarumque Catholicarum textum πρὸς τὰ ἀκριβῆ ἀντίγραφα, quæ adhuc in bibliotheca ibidem a Pamphilo martyre, & Eusebio Cæsariensi constructa servabantur, conferet, quemadmodum ipsemet nota * ad epistolarum Catholicarum calcem apposita profitetur. An in Paulinis epistolis recensendis idem præstiterit, non liquet. Dicavit opus suum Euthalius Athanasio Alexandriæ episcopo, eidem nempe, qui Petro Mongo in sede Alexandrina successit circa ann. 490. quique Henoticum Zenonis amplexus est, synodumque Chalcedonensem damnasse dicitur. Operis Euthaliani fragmenta quædam dudum ediderunt plures, Card. Ximenius, Erasmus, Rob. Stephanus, sed præcipue H. Boeclerus ad calcem N. T. *Argentor.* 1645. 12°. Tandem ex variis Codd. MSS. venerandæ plane vetustatis, qui in bibliotheca Vaticana asservantur, opus integrum e tenebris eruit, & Gr. Lat. edidit Laur. Zacagnius bibliothecæ Vaticanæ custos dignissimus an. 1698. 4°. pag. 401. qui notulas ubi opus erat, paginæ cujusvis calci adspersit, varias lectiones

Margin notes:
* Prol in Act p. 428.
* Ib p. 409. & in Ep Cathol. p. 476.
* Act 3. Concil. tom. 4. p. 461.
* Præfat. num I. 2. p. 62.
* Pag. 513.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 367. *Oudin.* tom 1. p. 1266. *Long.* Bibl. sacr. p. 718.

in

Sæc. V. ab an. CCCC. in Acta & Epiſtolas, ex optimis quibuſque Codd. MSS. cuivis tractatui ſubjecit, & in præfatione plurima de ſacri textus diviſionibus, lectionibus, aliiſque erudite annotavit. An alia ſcripſerit Euthalius, non adeo liquet, ſaltem in bibliothecarum quarundam archivis adhuc latent. Id modo certum Turrianum Præf. ad Conſtit. Apoſt. pag. 17. iſtinſmodi commentarium citare, quæque ex eo profert, in hodierno Euthalii opere fruſtra quæri.

458. [a] GENNADIUS, primum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ presbyter, anno 458. Anatolio in regiæ urbis ſede ſucceſſit: collapſam eccleſiæ ſuæ diſciplinam omni mox ſtudio redintegrare cœpit. Anno 459. habita Conſtantinopoli epiſcoporum 73. ſynodo, inter alia canonem adverſus Simoniacas ordinationes condidit; eaque de re circulares dedit literas: nec quenquam ad ſacros ordines admittere voluit, qui Pſalterium memoriter non teneret. Creato Marciano, qui a Novatianis ad catholicos tranſierat, œconomo, ſtatuit, ut fidelium oblationes, quas hucuſque magna eccleſia ſibi arripere ſolebat, eccleſiæ cujuſque clerici apud ſe retinerent. Pictoris cujuſdam, qui Chriſtum Jovis ſpecie depingere auſus fuerat, manum exareſcentem, precibus ſuis, referente Theodoro lectore, ſanam reddidit. Dum nocte quadam precibus in eccleſia intentus ſpectrum vidiſſet, objurgatum ab eo dæmonium exclamavit, ipſo quidem ſuperſtite ſe quieturum, poſtea vero eccleſiam funditus vaſtaturum. Turbatus Gennadius cum ardentiſſimas ad Deum pro pace eccleſiæ preces fudiſſet, paulo poſt e vita exceſſit. Quod contigit anno 471. Erat, inquit Gennadius alter *, vir lingua nitidus, & ingenio acer. Danielem prophetam integro commentario expoſuit: plures etiam homilias edidit, quæ interciderunt. Exſtat Gr. Lat. ſuo ac ſynodi ſuæ nomine *Epiſtola encyclica adverſus Simoniam, tam in ordinationibus, quam in ordinatis*, Concil. tom. 4. p. 1025. & Pandect. Canon. tom. 2. p. 181. Notandum vero in Oxonienſi, aliiſque quibuſdam editionibus majorem hujus epiſtolæ partem ad Balſamonis ſcholia male amandari; cum tota epiſtola a capite uſque ad calcem uno eodemque ſpiritu fluat: quod ex parte etiam Baronius olim vidit: apud quem hæc epiſtola habetur Latine ad annum 459. Scripſit item *contra Cyrilli anathematiſmos*: ex quo tractatu fragmentum exhibet Facundus Hermianenſis lib. 2. cap. 4.

Vid Theod. Lect. l. 1. p. 554.

* De Script. c. 90.

PASTOR, epiſcopus, forſan Hiſpanus, claruit circa ann. 458. Scripſit *libellum in modum ſymboli* parvum, totam pene fidem Chriſtianam ſententiis complexum: in quo, prætermiſſis aliorum hæreſiarcharum nominibus, Priſcillianiſtas nominatim damnavit. N. E. Sæc. V. ab an. CCCC. 458. Gennad. de Script. c. 76.

[b] MUSÆUS, Maſſilienſis eccleſiæ preſbyter, vir SS. Scripturarum ſcientia, & linguæ facundia admodum inſignis, claruit anno 458. Obiit circa ann. 461. Hortante Venerio epiſcopo Maſſilienſi excerpſit *de SS. Scripturis lectiones totius anni feſtivis diebus aptas: reſponſoria etiam Pſalmorum capitula, temporibus & lectionibus congruentia.* Hortante quinetiam Euſtathio Venerii ſucceſſore, compoſuit *Sacramentorum egregium volumen* in ſua membra pro ratione officiorum, temporum & lectionum diſtributum. Scripſit & *Homilias multas*, quæ una cum reliquis operibus interierunt; niſi quod *Lectiones* totius anni ab eo collectas apud Bernardum Guidonem haberi moneat Aubertus Miræus. 458. Gennad de Script. c. 79.

[c] ANTIPATER, Boſtrenſis in Arabia epiſcopus, claruit circa ann. 460. Scripſit Ἀντίῤῥητον, ſeu *refutationem apologiæ Euſebii Cæſarienſis pro Origene.* Fragmenta quædam ex libro operis iſtius primo proferunt concilii Nicæni 2. Patres actione 5ª. Concil. tom. 7. p. 368. Exſtat Græce ineditus *Sermo in S. Johannem Baptiſtam, Zachariæ ſilentium, & ſalutationem B. Virginis*; qui inter alia Simeoni Metaphraſti aſſicta deliteſcit, teſte Leone Allatio Diatrib. de Script. Simeon. p. 89. Hæc oratio, una cum alia ejuſdem εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια exſtiterunt Gr. MSS. apud Galeum noſtrum. 460.

[d] CYRUS, (Syrum male vocant impreſſi codices Gennadii) arte medicus, dein ex philoſopho monachus, claruit anno 460. Vir dicendi peritus, inquit Gennadius: ſcripſit *adverſus Neſtorium* fortiter atque eleganter; nimio tamen diſputationis æſtu abreptus in Eutychianum dogma delapſus eſt, & Chalcedonenſis concilii decreta repudiavit. N. E. Alius, ut videtur, a noſtro fuit Cyrus ille, natione Ægyptius, domo Panopolitanus, qui poeticæ artis facultate inſignis, eoque nomine Eudociæ imperatrici inprimis charus, ſub Theodoſio juniore prætorii præfectura fungebatur; urbis demum præfectus factus, conſularis, etiam & patricius. Eudocia Hieroſolymam ſecedente anno 445. in Theodoſii Imp. offenſionem 460. Gennad de Script c. 81.

a Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 4 p. 156. *Oudin* tom. 2. p. 1278 *Tillemont.* Memor Eccleſ. vol. 16. ad vit *Gennad.* b Conſ. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 4. p. 149. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5 p. 276. c Conſ. *Oudin.* tom. 1. fac. 9. p. 101. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. § 7. vol. 9. p. 274. ſeq. d Conſ. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16 ad vit. *Arſac.* Art. 13.

 incidit,

Sæc.V. ab an. CCCC. incidit, & abrogatis fascibus, bonisque ejus publicatis, assumptus est in clerum, &, teste Suida *, ἐπίσκοπος τῶν ἱερῶν ἐν Κοτυαείῳ τῆς Φρυγίας, episcopus, sive inspector sacrorum in Cotyaio Phrygiæ urbe factus est. Quid sibi voluerit his verbis Suidas, incertum est. Id certum, Chronici paschalis conditorem* & Theophanem* diserte affirmare, Cyrum Theodosii jussu factum esse Smyrnæ episcopum, lepidamque referunt narratiunculam de conciuncula, quam episcopus factus die Christi natali ad populum habuit, (cujus etiam verba ibi recitant) qua crassam rerum divinarum ignorantiam prodidit. Vixit usque ad Leonis Imp. tempora. Num vero aliquid scripto consignaverit, mihi incompertum est.

* In voce Κῦρος.
* Pag. 318 edit. noviss.
* Adan Chr. 437. p. 83.

460. [a] ANTONIUS, monachus, S. Symeonis Stylitæ senioris discipulus, claruit anno 460. Commisit literis *vitam & conversationem* sui magistri *S. Symeonis Stylitæ*, quocum diu familiariter versatus fuerat; idem dubio procul omni τις τῶν αὐτοπτῶν γενομένων cujus meminit Evagrius *, *qui hominem viderat, & rebus ab illo gestis interfuerat*, qui divina ejus miracula conscripsit. Nec semel in hoc opere de se agit. Incipit hæc vita, Ξένον καὶ παράδοξον μυστήριον ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Edita est Latine lib. 1. *de vitis Patrum*. Græce MS. in antiquissimo codice penes se habuisse testatur L. Allatius *Diatr. de script. Symeon.* pag. 8. 101. Antonium nostrum historicis Latinis perperam accenset Vossius lib. 2. c. 17. p. 231.

* L. 1. c. 13. p. 270.

460. LAMPETIUS, secta Messalianus, sive Euchita, presbyter ab Alypio Cæsareæ apud Cappadocas archiepiscopo ordinatus, vixit circa annum 460. & forsan diu postea. Ut ejus ætas clarius cognoscatur, ætas Alypii erit indaganda. Thalassio igitur, qui concilio Chalcedonensi anno 451. interfuit, post paucos annos in sede Cæsareensi successit Alypius. Liquet id ex literis quas anno 458. Leo Imp. ad illum destinavit, sententiam ejus de concilio Chalcedonensi, deque turbis Alexandriæ ab Eutychianis nuper excitatis, exquisiturus. Convocatis itaque provinciæ suæ episcopis, epistolam synodicam ad Leonem dedit, quæ reperitur in *Codice encyclio* Concil. Chalced. part. 3. cap. 50. Conc. tom. 4. col. 952. Vide & col. 891. Ab hoc Alypio sacerdotii dignitatem furtim & per fraudem surripuit Lampetius, homo nequam, pravisque moribus, βδελυρὸς ὢν καὶ ἀπατεών, ut ex libro synodico notat Photius. Oblato proinde libello, gravissimorum criminum, a Gerontio presbytero monachorum in Glitide præfecto, apud Alypium accusatus est; quod lascive cum puellis se gessisset, jactassetque Hierosolymis cum diaconissa se peccasse; quod eos qui statis horis preces psallerent irrisisset, illos tanquam legi adhuc inservientes convitiis insectatus. Objecta sunt illi & alia id genus nefaria, quæ a Messalianis & fiunt & dicuntur. Accepto libello accusationis capita contineote, Alypius rem ad Hormizam Comanes episcopum excutiendam retulit. Lampetius, Hormiza judice, causam agente Gerontio, partim testibus convictus, partim sua ipse confessione reus, omnium calculis sacerdotii dignitate submovetur, suffragium suum ferente Alypio, qui miserum illum (deceptus ipse) presbyterum ordinarat. Lampetium nihilominus, edita apologia, defendit Alpheos Rhinocorurorum episcopus, quasi nihil eorum de quibus accusaretur aut dixisset aut fecisset. Scripsit ipse Lampetius librum quem *Testamentum* nominavit, cui impietatis suæ dogmata quædam inspersit, teste Photio cod. 52. col. 41.

Sæc.V. ab an. CCCC.

[b] VICTOR, gente Afer, Cartennæ Mauritaniæ urbis episcopus, claruit circa annum 460. Scripsit *ad Gensericum Vandalorum regem librum adversus Arianos prolixum qui interiit, librum de pœnitentia Publicani*, in quo regulas vivendi ex S. Scripturis desumptas pœnitentibus præscripsit. Exstat iste liber inter Ambrosii opera ei male inscriptus. *Librum* denique *ad Basilium scripsit super morte filii consolatorium*, qui Basilio male tributus inter opera ejus haberi solet. *Homilias* adhuc multas memorat Gennadius, quæ desiderantur. 460.

Gennad. de Script. c. 77.

VOCONIUS, natione Afer, Castellani Mauritaniæ oppidi episcopus, claruit circa an. 460. Scripsit *adversus Judæos, Arianos, & alios hæreticos*. Composuit etiam *Sacramentorum egregium volumen*. N. E. 460.

Gennad. de Script. c. 78.

[c] HILARIUS, natione Sardus, Crispiniani filius, ecclesiæ Romanæ archidiaconus, anno 449. a Leone papa ad latrocinium Ephesinum legatus est una cum Juliano episcopo, & Renato presbytero; ubi cum omnia per fas & nefas gesta, juraque divina pariter ac humana a Dioscuro conculcata deprehenderet, fuga dilapsus est clam legationis sociis, Leonem de re tota moniturus. Anno 461. die 12. Novembris episcopus Romanus ordinatus est, eodem- 461.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1318. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Symeon.* Art. 19. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 181. *Oudin.* tom. 1. p. 1282. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 50. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 157. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Hilar.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 757.

que

Sæc.V. ab an. CCCC. que anno missis ubique literis encyclicis Nestorium & Eutychem damnavit, ac concilia Ephesinum & Chalcedonense comprobavit. Obiit anno 467. die 21. Februarii. Exstant ab eo adhuc diacono scriptæ *Epistolæ* 2. quarum prima *ad Pulcheriam Augustam* habetur Concil. tom. 4. p. 51. altera *ad Victorium Aquitanum canoni hujus paschali* præfigitur: ab episcopo scriptæ exstant *Epistolæ* 10. Concil. tom. 4. p. 1035. aliæ quædam apud Christ. Lupum ad calcem Epist. Ephesin. p. 471.

461. [a] ARNOBIUS, Junior vulgo dictus, ut ab Arnobio Afro distinguatur; gente, ut videtur, Gallus, claruit circa ann. 461. ut ex inscriptione commentarii in Psalmos Leontio Arelatensi & Rustico Narbonensi episcopis nuncupati colligitur: Leone certe aliquantulum posterior, quem passim laudat. Exstant sub illius nomine,

Commentarius in Psalmos Davidis Cl. Arnobio Afro male adscriptus. Prodiit seorsim *Basil.* 1522. deinde ab Erasmo editus *Colon.* 1532. 8°. denique a Laurentio de la Barre emendatus *Parif.* 1639. Exstat & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 203.

Annotationes ad quædam loca Evangelistarum, quæ habentur editæ *Basil.* 1543. 8°. & a Schotto recognitæ *Parif.* 1639.

Altercatio seu conflictus cum Serapione Ægyptio de Deo trino & uno, de duabus in Christo substantiis & unica persona, & de gratiæ ac liberi arbitrii concordia, in duos libros divisa. Opusculum istud nescio qua auctoritate ductus inter Vigilii Tapsensis opera reponit Casimirus Oudin. Certe præter codicum MSS. fidem illud sub Arnobii nomine ante annos octingentos citavit Alcuinus. Primus edidit Franciscus Feuardentius ad calcem Irenæi *Colon.* 1596. Habetur in sequentibus omnibus Irenæi editionibus, & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 236.

461. [b] LEONTIUS, gente Gallus, episcopus Arelatensis, claruit anno 461. quo exeunte, ineunte saltem sequente, epistolam ab Hilaro papa sibi inscriptam accepit. Plures ad eum deinceps epistolas scripsit Hilarus de rebus Arelatensem provinciam spectantibus; in quarum altera eum ob munus metropolitanum minus sedulo administratum, & Hermetem sedis Narbonensis invasorem in ordinem non redactum, acriter corripit. Concilio Arelatensi anno 475. præfuit. [c] Exstat unica ab eo scripta *ad Hilarum papam epistola* apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 578. [d] Sæc.V. ab an. CCCC.

[e] PERPETUUS, gente Gallus, genere senatorio, patre prædiviti ortus, anno 461. vel præcedente, Eutochio, cui sanguine erat propinquus, in sede Turonensi successit. Eodem anno concilio Turonensi 1. anno 465. concilio Venetico interfuit. Anno 482. exstructa super S. Martini sepulchrum basilica admodum splendida & magnifica, episcopos provinciales ad encœnia illius celebranda coegit. Obiit anno 490, vel 491. Exstat *Testamentum* (non ignobile vetustatis monumentum) & *Epitaphium* ejus apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 103 [f]. In ecclesiæ Turonensis usum jejunia & vigilias, qualiter per totius anni circulum observarentur, instituit. *Ordinem* ab eo institutum ex publicis ecclesiæ Turonensis tabulis exscriptum exhibet Gregorius Turonensis, Hist. de gestis Franc. lib. 10. c. 30. 461.

[g] PAULINUS, gente Gallus, domo Petricordius sive Petricordius, id est, Vesunnicus, si Sirmondi conjecturæ fides. Claruit anno 461. *Opus* enim suum *de vita S. Martini* nuncupavit Perpetuo episcopo Turonensi; qui concilio Turonensi primo præsedit anno 461. non 480. uti male habet Labbeus, & exscriptor ejus Oudinus. Scripsit Paulinus carmine heroico *de vita S. Martini libros* 6. quibus haud aliud egit, quam ut quæ Sulpicius Severus venusta & eleganti prosa expressit, ipse, panculis omissis, rudi atque impolito versu redderet. *Opus* istud Paulino Nolano episcopo tribuerunt non solum sequioris ævi scriptores fere cuncti; sed & e veteribus Gregorius Turonensis * disertim, & Venantius Fortunatus † haud obscure. Hinc factum est, ut sub Paulini Nolani nomine sæpius prodiret, a Jureto primum editum *Parif.* 1585. dein in Bibliothecis Patr. Parisiensibus ac *Coloniensi*, in Appendice Bigneana p. 852. aliisque veterum poetarum Christianorum collectionibus. Paulino demum Petricoriensi restitutum prodiit in Bibliotheca Patr. novissima tom. 6. p. 297. & seorsim a Christiano Danmio una cum Fr. Jureti commentariis, Casp. Barthii animadversionibus, Jo. Fr. Gronovii notis, suoque notarum Spicilegio editum *Lipsiæ* 1686. 8°. Porro exstat Paulini nostri *Carmen breviusculum, de visitatione Nepotuli sui, vitæ S. Martini subjungi solitum*; & alia quædam opusculorum deperditorum *fragmenta*, quæ ibidem reperiuntur. 461.

* L. 1. de Mirac. S. Martini.

† De Mirac. S. Mart. l. 1.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 148. *Oudin.* tom. 1. p. 1283. 1287. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 362. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Prosper.* Art. 9. *Long.* Bibl. sacr. p. 616. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 791. [c] Concil. tom. 4. p. 1828. [d] Edit. nov. tom. 3. p. 302. [e] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Perpet.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 671. [f] Edit. nov. tom. 3. p. 303. seq. item in Append. ad Oper. *Gregor. Turonensis* a *Ruinart.* edit. p. 1317. [g] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1287.

Sæc.V. ab an. CCCC. riuntur. Cæterum Paulinum quendam Petricoriensi nostro æqualem memorat Gennadius*; qui composuit *Tractatus* aliquot *de initio Quadragesimæ, De die Dominico Paschæ, De obedientia, De pœnitentia*, & *de Neophytis*. Ex opusculis istis, cujuscunque demum Paulini fuerint, nil hodie superest.

* De Script. Eccl. c. 69.

462. ᵃ CLAUDIANUS MAMERTUS, gente Gallus, presbyter Viennensis, & Mamerti fratris ecclesiæ istius archiepiscopi adjutor seu chorepiscopus, inde *Antistes in ordine secundo* Sidonio, *Episcopus* Gennadio* dictus, claruit circa ann. 462. Mortis tempus nullo certo indicio hactenus indagare potui. Funeri ejus quamvis interesse non potuit Sidonius*, amici tamen integerrimi memoriæ hoc elegans plane epitaphium dicavit.

Gennad. de Script. c. 83. — * De Script. c. 67. — * L. 4. ep. 11.

Germani decus & dolor Mamerti,
Mirantum unica gemma episcoporum,
Hoc dat cespite membra Claudianus.
Triplex bibliotheca quo magistro,
Romana, Attica, Christiana fulsit:
Quam tota monachus virente in ævo
Secreta bibit institutione.
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Musicusque,
Doctus solvere vincla quæstionum,
Et verbi gladio secare sectas,
Si quæ Catholicam fidem lacessunt.

Reliqua ex ipso autore petantur, qui Claudianum hoc amplius elogio ornat. *Vir fuit providus, prudens, doctus, eloquens, acer, & hominum ævi, loci, populi sui ingeniosissimus: quique indesinenter salva religione philosopharetur.* Longum esset laudes, quibus eum passim prosequitur Sidonius, exscribere.

SCRIPTA SEQUUNTUR.

ᵇ *De statu Animæ libri 3. ad Sidonium Apollinarem.* Opus istud prolixe laudans Sidonius*, hæc inter alia habet. Jam *si ad sanctos Patres pro comparatione veniatur, instruit ut Hieronymus, destruit ut Lactantius, astruit ut Augustinus, attollitur ut Hilarius, summittitur ut Johannes, ut Basilius corripit, ut Gregorius consolatur, ut Orosius affluit, ut Ruffinus stringitur, ut Eusebius narrat, ut Eucherius sollicitat, ut Paulinus provocat, ut Ambrosius perseverat.* Exstat seorsim cum notis Barthii *Cygneæ* 1655. in Orthodoxogr. pag. 1247. & in Biblioth. Patr. tom. 6. pag. 1050.

* L. 4. ep. 3.

ᶜ *Epistola* (præter binas ad eundem, alteram libris de statu animæ præfixam; alteram, quæ epilogus potius videtur, subnexam) *ad Sidonium Apollinarem*, inter cujus epistolas locum habet lib. 4. ep. 2.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Carmen contra varios Errores, seu vanos Poetas, quod in Bibliotheca Patrum reperiri solet.

Hymnus de passione Domini, qui incipit, *Pange lingua gloriosi*, vulgo Venantio Fortunato tributus. Verum Claudiani nostri esse, præter codicis vetusti Gennadii, quo usus est Miræus, autoritatem, arguit elegantia illius eximia, Venantii ruditati parum consona, ac descriptio poematis cujusdam a Claudiano compositi, quæ apud Sidonium loc. cit. invenitur, ac hymno isti adamussim convenit. Sic enim Sidonius Claudianum allocutus; *Jam vero de hymno tuo si percunctere, quid sentiam, commaticus est, copiosus, dulcis, elatus, & quoslibet Lyricos Dithyrambos amœnitate poetica & historica veritate supereminet. Idque tuum in illo peculiare, quod servatis metrorum pedibus, pedum syllabis, syllabarumque naturis, intra spacii sui terminum verba ditia versus pauper includit; nec arctati carminis brevitas longitudinem phalerati sermonis eliminat; ita tibi facile factu est minutis trochæis, minutioribusque pyrrichiis, non solum molossicas, anapæsticasque ternarias, sed epitritorum etiam, pæonumque quaternas supervenire juncturas.* Exstat in Breviariis & Antiphonariis ecclesiæ Romanæ, Dominica in passione Domini.

Hymnos, Psalmos, ac *Lectiones* quibusque anni festis diebus congrua in usum ecclesiæ Viennensis ordine digessisse Claudianum aperte satis innuit Sidonius in Epitaphio illius.

ᵈ SIMPLICIUS, patria Tiburtinus, Castini filius, a die 6. Martii anni 467. pontifex Romanus. Longam ac diuturnam cum Acacio CP. Timotheo Æluro, Petro Mongo, & Petro Fullone litem exercuit; hos Eutychianæ hæreseos, & invasarum injuria sedium Alexandrinæ & Antiochenæ, illum affectatæ potestatis nimiæ, & latentis erga hæreticos favoris insimulans. Et illos quidem, utpote bipedum nequissimos, juste exagitavit, ac tandem sedibus injuria occupatis exturbari effecit; hunc vero, virum Catholicæ fidei cum primis tenacem, eo revera nomine insectatus est, quod dignitatem sedi CP. a concilio Chalcedonensi delatam constanter defenderet ac retineret. Obiit anno 483. die 10. Februarii. Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 19. Concil. tom. 4. p. 1068. 467.

ᵃ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Mamert.* Art. 5. ᵇ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 150. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1074. item Bibl. Eccles. ad *Gennad.* c. 83. ᶜ Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. not. 5. ad vit. *Faust.* ᵈ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. p. 159. seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Acacii.* Art. 2. seq.

SER-

Sæc.V. ab an. CCCC. 467. Gennad. de Script. c. 87. SERVUS DEI, episcopus, cujusnam urbis non liquet: plurimi enim ei cognomines episcopi in Italia & Africa isto ævo floruerunt. Claruit circa an. 467. Scripsit adversus eos, qui Christum in terris ante resurrectionem suam degentem carneis oculis Patrem non vidisse asseruerunt: & ex scripturis ostendere conatus est, Christum ex quo tempore ex B. Virgine natus est, ex vi hypostaticæ unionis Deum Patrem & Spiritum S. carnis suæ oculis semper vidisse. N.E.

468. Gennad. de Script. c. 82. SAMUEL, gente Syrus, ecclesiæ Edessenæ presbyter, claruit anno 468. Constantinopolim demum migravit, atque ibi in vivis erat anno 495. quo Gennadius catalogum suum clausit. Multa *adversus hæreticos, Nestorianos præsertim, Eutychianos, ac Timotheanos*, Syro sermone scripsit: ostendens adversus Nestorianos, Deum in homine, non purum esse hominem de Virgine natum; contra Entychianos, veram humani generis carnem a Deo sumptam esse, non de cœlo exhibitam, non de crasso aere formatam; contra Timotheanos, ita Verbum carnem factum, ut manente Verbo in sua substantia, & homine in sua natura, societate, non immixtione, unam Filii Dei reddidisse personam. Verum hæc omnia temporis injuria nobis eripuit.

470. [a] ANONYMUS autor *vitæ S. Auxentii*, Auxentio ætate par, claruit imperante Leone *Thrace*, circa annum 470. In literas misit *vitam & miracula S. Auxentii, presbyteri & archimandritæ in Bithynia*, anno circiter 470. defuncti. Habetur Latine apud Sur. & Bolland. Februar. 14. Græce MS. in Biblioth. Vindob. inter historicos Ecclesiast. cod. 3. num. 22. fol. 121. p. 2. col. 1. teste Nesselio Catal. P. V. p. 9.

470. RURICIUS, distinctionis ergo a nepote suo, episcopo itidem Lemovicensi, *Senior* dictus; vicesimus quartus, ut volunt, a S. Martiale Lemovicensium episcopus claruit anno 470. Uxorem habuisse Iberiam ex epithalamio, quod iis dicavit Sidonius, aperte liquet. Minimam apud me fidem meretur, quod refert Bernardus Guido *, eum in communi Lemovicæ cœmiterio, supra Vigennam fluvium in honorem S. Augustini monasterium fundasse, & in eo Canonicos Regulares instituisse. In hoc monasterio ipse cum successoribus sepultus dicitur. Anno 506. ad concilium Agathense vocatus, & ob absentiam a Cæsario Arelatensi objurgatus, datis ad Cæsarium literis, ætatem gravem & infirmitatem corporis absentiæ obtendit. Haud ita multo post grandævus obiisse videtur. Eruditionem ejus & summam facundiam magnopere deprædicat Sidonius *, subditque quod magis adhuc in laudem cedit, sermone pulchro vitam fuisse pulchriorem. [b] Exstant *Epistolarum libri* 2. quos primus eruit Henricus Canisius Antiq. Lect. tom. 5. p. 428 [c]. exinde relatos in Bibliothecam Patr. tom. 8. p. 557.

* De Gestis Episc. Lemov. c. 3. de Ord. Grandemon. §. 2.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* L. 8. ep. 10.

[d] REMIGIUS, gente Gallus, nobilitate generis illustris, in pago Laudunensi parentibus Æmylio & Ciliunia, vetulis jam & ætate provectis, natus est, conceptione ejus a Montano monacho divinitus prædicta. Scholæ traditus, melioribus literis imbuendus, brevi omnes condiscipulos ingenio, moribus, & doctrina superavit. Anno 471. (uti habent Hincmarus, Flodoardus, & Sigebertus *) vel 459. (uti rectius Le Cointe †) annos natus 22. defuncto Bennadio in sede Rhemensi substitutus est. Anno 496. Clodovæum Francorum regem una cum primariis regni proceribus ad fidem conversum baptizavit, *Francorum* idcirco *Apostolus* appellatus. Amplissimas, quas a Clodovæo sacri officii præmium meruit, possessiones ipse pauperibus & ecclesiis, quas affatim ditavit, elargitus est. Anno 511. ut concilium Aurelianense I. indiceretur, a Clodovæo rege obtinuit; ubi plurima ecclesiæ Gallicanæ perquam utilia lege lata sancita sunt. Anno 517. concilio Rhemensi præfuit; ubi Ariano cuidam episcopo, acerrime contra orthodoxos disputanti præsentia sua silentium incussit, & attonitum miraculo hæreticum ad Catholicam fidem revocavit. Obiit anno ætatis 96. episcopatus 74. id inter omnes constat: annus æræ Christianæ incertus est. Quod si Hincmari, Flodoardi, & Sigeberti calculos sequamur, Remigii mors in annum 545. referenda est. Verum id nequaquam constare potest; anno enim 535. Flavius successor ejus synodi Arvernensis decretis subscripsisse deprehenditur. Eligendus igitur potius videtur Caroli Le Cointe calculus (ab ipso pluribus confirmatus) qui Remigii mortem in ann. 533. rejicit. Obiit Idibus Januariis, de appropinquante morte cœlitus præmonitus, & in ecclesia sua solenni admodum pompa reconditus. Nobile ejus elogium habet Flodoardus lib. 1. c. 11. quem adeat eruditus lector. De stylo ejus, scribendique genere vide quæ habet epistola, ad ipsum data, Sidonius lib. 9. ep. 7.

471. Hincmar. Vit. Remig. ap. Sur. 13. Jan. Flodoard. Hist. Remens. l. 1.

* L. 1. c. 11. 17.

† Annal. Eccles. Franc. t. 1. p. 117.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 16. not. 9, 2. ad vit. *Auxent.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 421. c Edit. nov. tom. 1. p. 373. d Conf. *Oudin*, tom. 1. p. 1290.

Sæc.V. ab an. CCCC.

SCRIPTA.

[a] *Epistolæ* 5. quæ habentur Concil. tom. 4. p. 1268, 1401, 1608. *Testamentum*, cujus binæ exstant editiones, altera prolixior, ac plurimis recentioris ævi interpolationibus aucta, apud Flodoardum Hist. Remens. lib. 1. c. 18. altera brevior ac sincerior apud Phil. Labbeum Biblioth Nov. MSS. tom. 1. pag. 806. Carolum le Cointe, Annal. Franc. tom. 1. ad an. 533. num. 50. p. 407. & Gul. Marlotum Hist. Metrop. Remens. tom. 1. lib. 2. c. 11.

Explanationes epistolarum S. Pauli, sub Remigii nostri nomine a Johanne Bap. Villalpando editæ *Romæ* 1598. & *Moguntiæ* 1614. In his citantur S. Benedictus, Cassiodorus, Gregorius papa, & Beda. Quod cum opus Remigio Remensi abjudicare prima fronte videatur; objectioni isti pluribus argumentis obviam ire satagit Villalpandus. Verum fortioribus longe argumentis Villalpandi responsiones diluit Cl. Le Cointe ubi supra num. 49. Sub Haymonis Halberstatensis nomine antea prodierat *Paris.* 1556. 8°. & a Fulberto Carnotensi episcopo Haymoni diserte ascribitur. Remigio tamen Antissiodorensi argumentis minime contemnendis vindicat Doctiss. Aubertinus lib. de Eucharist. p. 886, 926, 937, &c.

Declamationes sive orationes ejus laudat Sidonius Apollinaris lib. 9. ep. 7. Verum istæ desiderantur.

471. [b] ACACIUS, Orphanotrophii Con-
Evagr. l. 3. c. 4. Vid. Suid in voc Basil. stantinopolitani præfectus, dein ab anno 471. episcopus CP. Anno 476. cum ingenti pecuniæ cupiditate flagrans Basiliscus imperator, ab ecclesiarum episcopis pecuniam exigeret, ipsum Acacium adortus est, quem ad hoc præstandum compulisset, nisi a multitudine monachorum repulsus esset. Erat certe Acacius vir fortis, magnique animi, cumque Basiliscus tyrannus edictum contra synodum Chalcedonensem promulgarat, & a quamplurimis episcopis, Asiaticis præsertim, plusquam quingentis subscribi fecerat; Acacius invicta animæ constantia fidem Catholicam propugnavit, & autoritate sua apud plebem CP. & monachos effecit, ut tumultum gravissimum veritus Basiliscus edictum prius missis antencyclicis literis revocaret, & concilium Chalcedonense confirmaret. Quin & episcopi Asiæ, qui Basilisco in fidem grassanti manus dederant, audaci Acacii zelo territi, oblato ei pœnitentiæ libello, necessitatem a Basilisco ipsis impositam causarentur, & Chalcedonensem fidem a se teneri profiterentur. Post diuturnam cum Simplicio papa de autoritate sedis suæ velitationem anno 483. a Johanne Talaia apud eundem accusatus est, quod Petro Mongo faveret, sibi vero aditum ad sedem suam præcluderet. Pœnam Acacio infligendam meditatus Simplicius, postquam literis ad imperatorem crebro missis operam lusisset, curis istis intermortuus est. Causam suscepit, atque acrius urgebat Fœlix Simplicii successor, qui assiduis Johannis Talaiæ querelis incitatus, missa anno 483. Constantinopolim legatione, quæ incassum cecidit, anno sequente habita Romæ synodo Acacium damnavit, & anathemate percussit: sententiam tamen aliquantulum divulgare distulit, donec recentibus Acacii, qui Calendionem fede Antiochena eodem anno exturbavit, factis commotus, habita exeunte anno altera Romæ synodo, sententiam anathematis iterum vibravit. Pontificis autem fulmen adeo insuper habuit Acacius, ut papæ nomen e sacris tabulis eximeret, quod ex Basilio Cilice refert Nicephorus *. *L. 16 c. 17.
Sedem nihilominus quamdiu vixit, quietam tenuit Acacius, ac in pace obiit, anno 488. Nomen illius e sacris Diptychis enixe id postulante Hormisda pontifice Justinus Imp. sustulit anno 519. Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 2. altera Gr. Lat. *ad Petrum Fullonem* de Trisagio Concil. tom. 4. pag. 1108. altera Lat. *ad Simplicium de ecclesiæ Alexandrinæ statu* ibid. p. 1080.

[c] THEOCTISTUS, unde ortus incer- 472.
tum, S. Euthymii archimandritæ Palæstini socius familiarissimus, (trado hæc ex conjectura Lambeciana) claruit circa annum 472. Exstant Græc. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. juxta Lambecium 12. juxta Nessel. 66. *Canones*, sive *Cantica sacra in Sanctos totius mensis Aprilis*, opus vastum, quodque folia 201. continet. Sub finem, autor nota hac miniata se prodit.

Θεῷ τὸ δῶρον, καὶ ΘΕΟΚΤΙΣΤΟΥ πόνος·
Κἀνταῦθα δόξα τῇ σεβαστῇ Τριάδι.
Dei hoc donum, Theoctisti labor
Hic quoque gloria venerandæ Trinitati.

Ejusdem, ut videtur, sunt *Sententiæ paræneticæ* ordine alphabetico, quæ incipiunt hoc modo, Ἀνδρὸς μὲν. &c. habentur ibid. Cod. Philosoph. 81. num. 2. fol. 196. & *Anthologii Stobæani* editionibus, tum *Venetæ*, tum *Tigurinæ* subjunctæ sunt. Confer quæ habet Lambecius Comment. lib. 7. p. 143. & lib. 8. p. 48, 49. qui tamen dubium relinquit, utrum nota suprascripta autorem, collectorem, an descriptorem denotet.

a Epistolæ duæ ad *Clodovæum* regem habentur in Append. ad Oper. *Gregorii Turonensis* a *Ruinart.* edit. p. 1326. b Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Acacii.* c Conf. *Oudin.* tom. 2. sæc. 12. p. 1457.

C. SOL-

Sæc.V. ab an. CCCC. 472. [a]C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS, geote Gallus, domo Lugdunensis, illustri geoere, patre Apollioare, avo cognomine, utroque præfecto prætorio Galliarum, ortus; natus est, ut videtur, anno 431. Eusebium io philosophia, Oenum io poesi, magistros habuit. Schola egressus militiæ nomen dedit. Papianillam, Fl. Aviti, consulis ac demum imperatoris, filiam, uxorem duxit, ex qua tres suscepit liberos. Anno 457. a Majoriano Imp. qui Avitum Sidonii socerum imperio spoliarat, io obsidione Lugdunensi captus, noo servatus modo, sed & honore maximo affectus est. Ineunte anno sequente Majoriano Imp. panegyricum dixit, paulo post petente id senatu statua laureata in foro Trajani posita a Majoriano donatus, comitis etiam dignitate insignitus. Anno 467. Arveroorum legatus Romam ab Anthemio Imp. accitus est, ubi postquam Anthemii laudes panegyrico celebrasset, urbis præfecturam adeptus est, in qua egregie versatus, statua iterum donatus est, patricia postea ac senatoria dignitate auctus. Demum anno 472. iovitus fere ad Arvernorum episcopatum a tribunali raptus est. Patrimooio igitur & honoribus Apollinari filio relictis, missisque studiis sæcularibus, sacris literis deioceps excolendis totum se dedit, tanti a provincialibus & coepiscopis habitus, ut de rebus majoris momenti, etiam in re theologica, passim consuleretur: & sub initia statim episcopatus orta de sede Bitricensi lite, præsulis electio unico ejus arbitrio committeretur. Nec Arvernis episcopus solum, sed & dux fuit; eorumque libertatem cootra Gothos multis annis fortiter tuebatur. Circa annum 480. capta post diuturnam obsidiooem a Gothis Arverna in Livianum castrum cum Ecdicio sororio suo secessit; postea tamen ab Evarige Gothorum rege ecclesiæ suæ redditus. Paulo ante obitum, referente Gregorio Turonensi*, a presbyteris duobus seditiosis ecclesia sua spoliatos est, & ad summam inopiam redactus. Sedem tamen, postquam presbyterorum alter, divinitus percussus, mortem Arii obierat, recuperavit. Obiisse dicitur anno 482. 12. Cal. Septembr. quamvis ipse epistola 12. lib. 9. se in episcopatu tres Olympiadas excurrisse diserte scribat. Vir erat supra sæculi, quo vixit, sortem eruditus, io omni scieotiarum geoere haud vulgariter instructus, subtili ingenio, rara facundia tum oetro tum prosa præditus. Hæc nos breviter de Sidonio: plura si quis velit, consulat is Johannem Savarooem, & Jacobum Sirmondum; qui Sidonii nostri res gestas studiose & accurate collegerunt. Sæc V. ab an. CCCC.

* Hist. Franc. l. 2. c. 22.

[b]SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Epistolarum libri 9. ab ipso Sidonio ante obitum digesti, quorum priores septem *Constantio Presbytero*, octavus *Petronio*, oonus *Firmino*, nuncupati sunt.

Epistolæ 9^{næ}. libri 7^{mi} Concionem Sidooii quandam subnexam reperire est.

Carmina 24. præter alia multa epistolis intermixta.

DEPERDITA.

Historia Attilæ regis & obsidionis Aurelianensis, suadente Leone Evarigis regis consiliario suscepta & inchoata, statim vero præ laboris tædio intermissa. L. 8. ep. 15.

Apollonii Tyanæi vita e Græco in Latinum versa. L. 8. ep 3.

Tractatus adversus quendam dies bonos male ferentem. L. 5. ep. 17.

Contestatiunculæ Migecio episcopo nuncupatæ. L. 7. ep. 3.

Satyra in Pæonium Marcellianæ conjurationis ducem. L. 1. ep. ult.

Liber de Missis.

Liber Causarum.

Panegyrici 2. alter *ad Majorianum*, alter *ad Anthemium Imp.*

Epistolæ plures.

Prodierunt Sidonii opera, cum Johannis Bapt, Pii commentariis *Basil.* 1542. 4°. Eliæ Vieti curis recognita *Lugd.* 1552. 8°. cnm commentariis Johannis Savaronis *Paris.* 1599. 4°. *Hanov.* 1617. 8°. cum notis Sirmondi *Paris.* 1614. 8°. cum ejosdem vero notis auctioribus *Paris.* 1652. 8°. Habeotur & io Biblioth. Patr. tom. 6. p. 1075.

472. [c]FAUSTUS, natione Gallus, ex Britannis Aremoricis oriundns, primo monachus, deiode post Maximom abbas Lirinensis: quo muoere functus est usque ad annum 472. cum Maximo episcopo Regensi, cui aotea in cœnobii præfectura successerat, in episcopatu successit. Obiit circa annum 480, vel 485. Semipelagiaoorum dogmata de gratia & libero arbitrio fovisse omoibns ootum est. Illom cum Fansto S. Benedicti discipulo, de quo Sigebertus de viris illustr. c. 30. male coofundunt Bignæus, aliique; cum tamen iste anno 610. floruit. Plurimam cum Sidonio amicitiam Faustus coluit, ab eo vicissim maximo honore & veneratiooe affectus; quod ex Sidonii epistolis constat.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 167. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Sidonii.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 14 p. 635. & vol 3 p 174. seq. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1293. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 161. seq. *Fabr.* Bibl. Eccles ad *Gennad.* c. 85. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Fausti.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 455.

Sæc. V. ab an. CCCC.

SCRIPTA.

De gratia Dei & libero arbitrio libri 2.

[a] *Epistola ad Lucidum Presbyterum*, qui sententiam monachorum Adrumetinorum, sive hæresin prædestinatianam sectatus est, ita gratiæ omnia tribuens, ut arbitrii libertatem tolleret. Ut ab hoc errore Lucidum revocaret, Faustus ad ipsum missam epistolam istam conscripsit, quam primo synodus Arelatensis undecim, deinde Lugdunensis viginti septem episcoporum subscriptionibus suis confirmarunt. Istarum etiam synodorum patres Faustum ad scribendos de gratia & libero arbitrio libros impulerunt: licet ipse mandati limites prætergressus Semipelagiana dogmata operi suo inseruerit.

Libellus de Creaturis, quod in illis nihil sit incorporeum. Eum tribus de statu animæ libris refutavit Claudianus Mamertus; quibus fere præfigi solet.

Sermo ad Monachos.

Epistolæ ad diversos.

Professio fidei ad Leontium episcopum Arelatensem.

[b] *Sermones aliquot* inter eos, qui sub Eusebii Emeseni nomine feruntur; præsertim is *de S. Maximi laudibus.*

Contra Nestorii errorem libellus, seu epistola ad Gratum diaconum.

Epistola de pœnitentia & timore Dei ad Fælicem Patricium.

Responsio ad objecta quædam de ratione fidei Catholicæ.

De variis quæstionibus ad Paulinum.

Porro *librum de Spiritu Sancto*, aliumque *contra Arianos & Macedonianos*, a Fausto scriptos memorat Gennadius [*], qui interierunt. Vide quæ in Paschasio diacono dicemus.

[*] De Script. c. 85.

Exstant opuscula Fausti omnia in unum collecta in Bibliotheca Patrum novissima tom. 8. p. 523 [c].

Cæterum (quod notandum restat) Lucidius presbyter Fausti argumentis victus manus dedit, & professionem fidei satis orthodoxam synodo Arelatensi obtulit, quæ exstat apud Baronium ad annum 490. & Concil. tom. 4. pag. 1044. cum notis Sirmondi.

474. **NESTORIANUS**, chronographus Græcus, claruit circa annum 474. Scripsit vitas Romanorum imperatorum, opusque suum usque ad *Leonis Junioris* exitum perduxit. Semel iterumque a Johanne Malala citatur, qui eum τὸν σοφώτατον χρονογράφον ubique appellat. Quod & a *Chronici paschalis* conditore, qui Malalæ scrinia strenue compilasse videtur, factum est. Hunc, eundem cum Nestorio *Phlagonios* in Ægypto episcopo, (cujus meminit Liberatus diaconus Breviar. cap. 14. p. 97. quique tum actioni 1. concilii Chalcedonensis, tum primus inter Ægyptiacæ Diœceseωs episcopos, *literis ad Leonem Imp.* pro Synodo Chalcedonensi missis subscripsit,) facit Cl. Garnerius Præf. ad Liberat. num. 11. quam recte, viderint alii; mihi certe parum verisimile videtur. Nullum adducit testem; & levissimæ plane sunt, nulliusque ponderis, quas affert conjecturæ. Quod vero ipsum in Ægypto scripsisse inde conjicit, quia a nemine, præterquam Alexandrinis, ejus mentio fit, longe fallitur vir eruditus, cum a Johan. Malala Antiocheno (ut diximus supra) non semel citetur, in hoc tamen excusandus, quod Malalam necdum editum videre non potuit.

Sæc. V ab an CCCC.

[d] **GELASIUS, CYZICENUS** a patria dictus, presbyteri ecclesiæ Cyzicenæ filius, demum Cæsareæ in Palæstina episcopus, claruit sub Basilisco anno 476. quo circiter tempore historiam suam se scripsisse indicat. Juvenis adhuc dum in domo paterna vitam degeret, incidit in librum quendam antiquissimum in membranis plane integris descriptum, qui Dalmatii archiepiscopi Cyziceni fuerat, quique ad patrem suum tandem devenerat. Plurima ex eo concilium Nicænum spectantia in usum suum annotavit; & venerandi codicis auctoritate Eutychianos sub Basilisci imperio synodi Nicænæ decreta, tanquam ipsis faventia jactitantes, confutavit. Historiam postea ac res gestas synodi Nicænæ, partim ex dicto codice, partim ex Eusebii Cæsariensis, Ruffini, aliorumque qui concilio interserant, scriptis, concinnavit, opus in tres libros partitus. Primo libro præludia quasi synodi complexus est, res gestas Constantini usque ad devictum Licinium enarrans. Libro secundo de gestis post sublatum Licinium agit, atque Acta concilii Nicæni, præsertim disputationes philosophorum ac Arianorum cum patribus Nicænis institutas exhibet. Sed ut verum fatear, prolixæ istæ disputationes ex ipsius Gelasii, saltem antiquissimi codicis ab eo usurpati autoris cerebro mihi profluxisse videntur. Nec enim aliud forsan veritatis argumentum habent præter futilem istam historiam, quam Ruffinus refert lib. 10. c. 3. Tertio (qui jam deest) libro reliqua Constantini Imp. pro fide studia 476.

Vid. Gelas. in præfat.

[a] Exstat apud *Canis.* Antiq. Lect. tom 5. p. 423. 428. Edit. nov. tom. 1. p 350. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 15. ad vit. *Maxim. Regens.* not. 5. [c] Sermones sex ad monachos Lirinenses habentur in *Edmundi Martene* Nov. Collect. Monument. Vet. tom 9. *Paris.* 1733. [d] Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 4. p. 187. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8 p. 375. seq. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 357. seq.

dia

Sæc.V. ab an. CCCC. dia descripsit, uti ipse in secundi libri fine testatur: quin & historiam, Photio teste *, usque ad Constantini obitum perduxit; • Cod. 88. quem baptismo paulo ante mortem ab orthodoxo quodam sacerdote tinctum fuisse narravit. Hinc justa nimis oritur suspicandi ratio, eos qui historiam istam primi ediderunt, librum tertium suppressisse, ejusque loco tres solummodo Constantini epistolas dedisse; eo quod decantatæ apud pontificios historiæ de Constantino Romæ a Silvestro papa baptizato fidem derogaret. De historia Gelasii sic Photius *. • Cod. 15. Γελασίυ βιβλίον ὁ μᾶλλον ὑπάρχον πρακτικὸν ἢ ἱστορικὸν, εὐτελὴς δὲ καὶ ταπεινὸς τὴν φράσιν, πλήνγε λεπτομερῶς διέξεισι τὰ ἐν τῇ συνόδῳ. *Non tam actio, quam historia est. Sermo vilis & humilis, nisi quod minima quæque in synodo gesta narrat.* Atque alibi *: • Cod. 88. ἡ δὲ φράσις εἰς τὸ ταπεινὸν καὶ χυδαῖον τῦ λόγυ κατενηνεγμένη. *Ipsa dictio ad humilem vilemque stylum plus æquo vergere animadvertitur.* In inscriptionibus Græcorum Codd. MSS. hoc opus *Gelasii Historia ecclesiastica* vocatur.

Totum hujus historiæ librum secundum in suam concilii Nicæni historiam e codice Vaticano transtulit Alphonsus Pisanus. Historiam ipsam, qualis nunc exstat, Græce, una cum versione Latina & notis edidit Robertus Balforeus Scotus *Paris.* 1599. 8°. Exinde habetur Concil. tom. 2. p. 103.

Eidem Gelasio *libros* Gelasii papæ *de duabus in Christo naturis*, pluribus argumentis vindicare satagit Baronius *. • Ad ann. 496. Verum oleum & operam perdit. De ea enim re sententia ab eruditis jamdudum lata est.

Observandam denique, Gelasium in *Historiæ* suæ proœmio se Constantini Imp. & Constantii patris res gestas peculiari commentario traditurum polliceri. An tale quid reipsa præstiterit, nequaquam constat.

477. JOHANNES, professione forsan advocatus, certe declamator extemporaneus, Gennad. de Script. c. 93. deinde ecclesiæ Antiochenæ ex grammatico presbyter, claruit anno 477. In vivis adhuc erat anno 495. Scripsit *adversus Eutychianos* unitatem personæ & distinctionem naturarum in Christo strenue asserens, incautas simul aliquot Cyrilli Alexandrini oppugnans sententias, quæ Eutychianis favere videbantur. N. E.

477. [a] PETRUS, *Mongus* dictus, ecclesiæ Alexandrinæ diaconus anno 453. ob Eutychianismi studium a Proterio Alexandrino damnatus & depositus. Timotheum Ælurum assiduo sectatus eum Alexandriam bis reversum toties comitatus est, bis fugatum toties secutus: eique anno 477. defuncto Sæc.V. ab an. CCCC. in sede Alexandrina ab illius sectariis clanculum suffectus, Timotheo Solofaciolo, legitimo episcopo adhuc in vivis agente. Mox tamen imperatoris edicto dejectus, sede usurpata per quadriennium caruit. Anno demum 481. mortuo Solofaciolo, ac substituto a Catholicis Johanne Talaida, ipse Acacii amicitiam sibi concilians a Zenone Imp. anno sequente impetravit, ut, misso Johanne, sedi Alexandrinæ præficeretur. Episcopatum adeptus, concilium Chalcedonense publice anathematizavit; quamvis id datis ad Acacium paulo post literis homo versipellis ingenii præfracte negaverit: quin & legatis Acacii ad rei veritatem exquirendam missis, testibus perjuris suppositis, illuserit. Haud ita facile tamen Euphemio Acacii post Flavitam successori fucum fecit: a quo coacta anno 489. Constantinopoli synodo damnatus est. Obiit anno 490. Exstat apud Euagrium lib. 3. c. 17. *Epistola ad Acacium CP.* de qua supra verba fecimus.

[b] JOHANNES, *Talaia* sive *Talaida* 477. dictus, monachus Tabennesiotes, ecclesiæ Alexandrinæ presbyter & œconomus sub Timotheo Solofaciolo; cui persuasit, ut Dioscuri nomen in diptycha reponeret. Ab eodem anno 477. ad Zenonem Imp. missus, ut ecclesiæ Alexandrinæ pacem conciliaret, juramento ab imperatore adactus se obstrinxit se sedem Alexandrinam nunquam ambiturum. Anno igitur 481. post Timothei mortem Episcopus Alexandrinus a Catholicis, quibusdam etiam pretio corruptis, ordinatus, imperatoris edicto sede sua depulsus est: atque anno 483. Romam fugiens a Simplicio & Fœlice pontificibus causæ suæ patrocinium postulavit. Et isti quidem tam literis, quam diris, passim missis, nil intentatum reliquerunt, Johannem sedulo tutantes. Verum omnia incassum. Liberat. Breviar. c. 18. Amissam sedem iste nunquam recuperavit; ac a Fœlice papa sedi Nolanæ in Campania tandem præfectus, post annum 492. in pace obiit. Scripsit, teste Photio *, *Apologiam ad Gelasium papam*, • Cod. 54. qua non solum Pelagianam hæresin, sed & Pelagium ipsum, Cœlestium, & Julianum, aperte damnavit. Verum hanc temporis injuria nobis eripuit.

[c] EUGENIUS, gente Afer, anno 480. 480. a Catholicis, quibus Hunnericus Vandalorum rex Zenonis Imp. & Placidiæ precibus exoratus, eligendi episcopi veniam concesserat, episcopus Carthaginensis constitutus,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Acacii* Art. 14. seq. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Acacii* Art. 20. seq. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 369. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4 p. 154. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.*

Sæc.V. ab an. CCCC. postquam sedes Arianorum sævitia per 24. annos vacaverat. Anno 484. collecta apud Carthaginem ab Hunnerico episcoporum Arianorum turba, qui disputationem cum Catholicis committerent, Eugenius luculentam fidei professionem regi obtulit, tanta rationis vi munitam, ut hæreticos ad silentium pariter ac rabiem adigeret. Paulo post ab Hunnerico Tamallumensem civitatem in confinio Tripolitanæ sitam relegatur, & Antonio loci episcopo, hæretico ferocissimo, excruciandus committitur. Postea, si Gregorio Turonensi * fides, Albigensem Galliarum urbem asportatus est: ubi anno circiter 495. vel paulo post vitam finiisse videtur. De eo enim quasi adhuc vivente loquitur Gennadius in Catalogo scriptorum *, quem isto anno contexuit. Exstat *Libellus*, seu prolixa *Fidei confessio* nomine episcoporum Africanorum Hunnerico regi oblata, apud Victorem Vitensem (cujus integrum librum tertium constituit) de persecutione Vandalica lib. 3. p. 33. Ejus enim esse, licet id non dicat Victor, extra omnem controversiam ponit Gennadius loco citato. Habetur Concil. tom. 4. p. 1128. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 683. Scripsit præterea, teste eodem Gennadio, quæ interierunt, *Epistolas ad plebem suæ curæ commissam* paulo ante exilium missas: *Altercationes* quas cum Arianorum præsulibus per internuncios habuit, *Hunnerico regi nuncupatas*: preces denique pro quiete Catholicorum apologiarum ad instar, eidem oblatas.

* Hist. Franc. l. 2. c. 3.

* Cap. 97.

480. [a] NICEPHORUS, magnæ ecclesiæ CP. a S. *Sophia* dictæ presbyter, claruit circa annum 480. vel paulo post. Scripsit prolixe *Vitam & conversationem S. Andreæ*, διὰ Χριστὸν σαλοῦ vulgo dicti, i. e. *qui propter Christum, se stultum simulavit*, quique sub Zenone Isauro, ejusque decessore floruit, quæ sic incipit, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ, συγγραφεὶς παρὰ Νικηφόρου, &c. Exstat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Histor. 123. num. 1. fol. 1. usque ad fol. 95.

480. [b] THEODULUS, Honorio Augustodunensi * *Theodorus*, presbyter in Cœlo-Syria, Sixto Senensi episcopus, claruit circa ann. 480. Obiit anno 492. triennio antequam Gennadius * catalogum clausit. Scripsit contra antiquos hæreticos *librum de consonantia divinæ Scripturæ*; in quo ostendit unum eundemque Deum utriusque scripturæ, utriusque dispensationis autorem esse. Sed hoc opus dudum periit. [c] Circumfertur quidem Latine sub ejus nomine brevis enarratio in epistolam ad Romanos in Orthodoxogr. pag. 1124. & Biblioth. Patr. tom. 8. Falso autem Theoduli nomen præfert. Est enim *Catena* quædam, non solum ex Basilio, Chrysostomo, Severiano, &c. sed & ex Photio & Oecumenio, Theodoro longe recentioribus, contexta. Alius plane a nostro videtur Theodulus ille, incertæ ætatis scriptor [d], cujus meminit Sigebertus Gemblacensis *, natione Italus, Græce & Latine doctus: qui cum Athenis studeret, Gentiles cum Christianis disputantes audivit; eorumque colligens rationes, in opus, quod *Eclogam* vocavit, contulit, in tres partes divisum, primam Ψεύσιν, secundam Ἀλήθειαν, tertiam Φρόνησιν dictam. Hunc cum nostro temere confundit Sixtus Senensis *. Eundem, quem Sixtus, errorem non modo erravit Possevinus; sed & mira plane oscitantia ex uno scriptore tres diversos fecit: quorum duos priores Theodoros vocat. Theodori monachi opus *de Atticismo* vel elegantia Attica exstare dicit Raph. Volaterranus. Sed probabile est ipsum Thomæ Magistri librum *de dictionibus Atticis*, qui non semel editus est, intellexisse.

* Cap. 90.

* De Script. c. 91.

* Cap. 134.

* Bibl. sacr. l. 4. p. 306.

[e] JOHANNES ÆGEATES, presbyter, secta Nestorianus, Διακρινόμενος, i. e. *Segregatus*, dictus, quo nomine Dioscuri & Eutychetis sectatores se vocare soliti erant. Claruit ex mente quidem Doctiss. Vossii * sub Zenone, circa an. 483. Vereor tamen, ne aliquot annis posterior sit; cum a Petri Fullonis depositione historiam suam quinque adhuc libris produxerit. Scripsit *Historiæ Ecclesiasticæ libros* 10. quorum quinque priores a Theodosii imperio, & ab ipsa Nestorii hæresi inchoati, usque ad Petri Fullonis depositionem anno 479. factam producti sunt. Quinque libros posteriores se non legisse fatetur Photius *. In hac historia manifesta hæreseos suæ indicia prodidit, synodum λῃστρικὴν Ephesinam divinam vocavit, Dioscurum, ejusque affectus egregie collaudavit; concilium Chalcedonense perstrinxit, & calumniis insectatus est. Exstat fragmentum operis istius actione 5ª synodi Nicænæ 2. Concil. tom. 7. p. 369. Quædam etiam ex posteriore parte habet Theodorus lector Collect. lib. a. p. 563. Scripsit item Johannes peculiare *adversus synodum Chalcedonensem* opus probris & calumniis refertum. De stylo ejus sic Photius *: Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὴς καὶ ἀνθηρὸς, καλλιεπείᾳ καὶ τῷ ἡδεῖ μετὰ τῆς σαφηνείας καὶ λαμπρότητος κεχρημένος. *Stylus illi clarus & floridus; verborum splendore ac suavitate, cum perspicuitate & claritate usus.* 483.

* De Hist. Græc. l. 2. c. 21.

* Cod. 41.

* Cod. 41. 55.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 477. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 6. vol. 6. p. 299. b Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 4. p. 154. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. §. 18. vol. 7. p. 789. l. 5. c. 38. §. 4. vol. 9. p. 250. d Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 986. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 28. vol. 6. p. 113.

Sæc.V. ab an. CCCC. 483. Theod.Lect. l. 2. p.566. [a] FOELIX, natione Romanus, Fœlicis presbyteri filius, anno 483. die 13. Februarii Romanæ sedis pontificatum adeptus est. Episcopus factus, Zenonis Imp. Henoticon anno superiore editum statim aperte rejecit. Acacium CP. Petri Mongi communioni renunciare renuentem, missis undique literis exagitavit; quin & tandem anno 484. anathemate percussit. Eodem anno Petrum Fullonem, sedis Antiochenæ invasorem, & Deum crucifixum esse docentem, habita Romæ 42. episcoporum synodo damnavit. Ad clariorem hujusce rei intelligentiam notandum est, Petrum, arte Fullonem, cœnobii Acæmetensis monachum, ob Eutychianismi studium exinde pulsum, mox S. Bassæ apud Chalcedonem presbyterum, anno 471. Zenonis favore subnixum, magnas Antiochiæ turbas excitasse, ac Theopaschitarum sectæ semet adjungentem, Deum crucifixum esse docuisse, addita solenni Trisagii formulæ hac clausula [*Qui crucifixus es pro nobis.*] Tumultuum pertæsus Martyrius, antistes Antiochenus, anno 472. sedi suæ renunciavit, quam mox Petrus Fullo tyrannice invasit. Iste vero Leonis Imp. edicto statim ejicitur, & in Oasim relegatur; substituto Juliano. Anno 476. a Basilisco sedi Antiochenæ restituitur, Juliano mœrore animi confecto. Anno sequente a Johanne, quem episcopum Apameæ ordinarat, deturbatur, & a synodo clandestina damnatus est. Anno 478. a legitimo episcoporum Orientalium concilio Antiochiæ, ab Acacio Constantinopoli, a Simplicio Romæ damnatus, a Zenone etiam Pityunta deportari jussus. Anno 484. ab imperatore, Acacio id curante, sedi suæ restituitur, eodem licet tempore a Fœlice damnatur; eamque usque ad annum 486. quo obiit, tenuit. Sed ut ad Fœlicem redeamus; mortuus iste est die 30. Januarii anno 492. Exstant *epistolæ* 15. (quarum *duæ ad Petrum Fullonem*, *unica ad Zenonem Imp.* Græco-Latine habentur) Concil. tom. 4. p. 1049.

484. [b] SABAS, ex *Mutalasca* vico apud Cappadocas satis obscuro, nobilioris conditionis parentibus Johanne & Sophia ortus, claruit anno 484. natus est anno 439. Puer adhuc institutum monasticum in patria sua amplexus, 18. annos natus in Palæstinam venit. Mansit in cœnobio annis 17. Anno 484. ætatis 45. presbyterii ordinem, & magnæ Lauræ præfecturam in se suscepit. Obiit anno post consulatum *Lampadii & Orestis* secundo, Justiniani 6. ætatis suæ 92. non ut habet Cyrillus 94. Anno Christi 532. historiam ejus contexuit Cyrillus Scythopolitanus, qui res ab eo gestas, mores, totamque vivendi rationem plenissime persequitur. Scripsit Sabas in usum monasterii sui *Typicum*, sive *ordinem recitandi Officium ecclesiasticum per totum annum*, capita 59. complectentem, qui in omnibus monasteriis Hierosolymitanis mox obtinuit. Barbarorum incursionibus depravatum, & pene deperditum, Johannes Damascenus magno studio postea restituit & renovavit. Editum est hoc Sabæ *Typicum* inter alios Græcorum libros ecclesiasticos; cui subjecta sunt Marci Hieromonachi *de dubiis Typicis* capita 100. Habetur MS. tum alibi sæpius, tum Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 285. num. 1, 2. fol. 1. pag. 1. Fuse de eo agit L. Allatius Dissert. 1. *de lib. Eccles. Græc.* p. 5. &c. Sæc.V. ab an. CCCC.

QUINTIANUS, episcopus Asculanus, claruit anno 484. Scripsit *Epistolam ad Petrum Fullonem adversus clausulam*, ab eo Trisagio additam, quam hæreticam & blasphemam esse acriter contendit, & subnexis 12. anathematismis damnat. Exstat epistola ista Gr. Lat. Concil. tom. 4. pag. 1097. 484.

ANTHEON, Arsinoes episcopus, claruit anno 484. quo circiter tempore ejusdem argumenti *Epistolam ad Petrum Fullonem* scripsit, quæ habetur Concil. tom. 4. p. 1112. 484.

FAUSTUS, Apolloniadis episcopus, claruit anno 484. Scripsit eadem de causa *ad Petrum Fullonem epistolam*, quæ reperitur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1113. 484.

PAMPHILUS, Abydorum episcopus, claruit anno 484. Scripsit de eodem argumento *epistolam ad Fullonem*, quæ invenitur Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1117. 484.

[c] ASCLEPIADES, Trallium episcopus, claruit anno 484. Simili fere *epistola* Trisagion Fullonis oppugnavit, & 10. *anathematismis* percussit. Tam *epistolam* quam *anathematismos* Gr. Lat. exhibet Concil. tom. 4. p. 1120. 484.

JUSTINUS, urbis cujusdam in Sicilia episcopus, claruit anno 484. Scripsit *epistolam ad Petrum Fullonem* prioribus consimilem, quam videre est Gr. Lat. Concil. tom. 4. p. 1103. 484.

Scripsit ejusdem argumenti *epistolam ad Petrum Fullonem* Flaccianus sive Flavianus

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p.172. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 6. p. 477. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Felicis*, etiam *Sirmondum* tom. 2. Opp. p. 819. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1394. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 414.

Sæc. V. ab an. CCCC.

episcopus Rhodopensis. Fragmentum ejus non contemnendum Latine ex codice Vaticano edidit Baronius in Annal. ad an. 483. & exinde desumptum repræsentat Concil. tom. 4. p. 1105.

Et nisi fallit doctissimi Dodwelli conjectura, autor erat *Quæstionum ad Orthodoxos*[a], quæ in Justini M. operibus reperiuntur, & ante 5. concilium generale vixisse videtur. Confer quæ notavit vir profundæ eruditionis Dissert. 3. in Iren. num. 22. p. 263, 264. sed ad Justini nostri epistolas redeamus.

* Dissert. in Petr. Full. c. 4. p. 177. ad finem vol. 5. Hist. Eccles.

Me nequaquam latet Cl. Valesium * has ad Petrum Fullonem epistolas septem non modo in dubium vocare, sed & pro suppositititiis habere; quod non uno argumento ostendere conatur. Sed ut, quod res est, dicam, leviores mihi videntur ejus rationes, tantique viri nomine haud satis dignæ. Ait primo, nullum ex istis episcopis in historia illorum temporum nominatum reperiri. Quid inde? Sexcenti occurrunt in Conciliorum tomis episcopi semel memorati; quorum nec levissima apud istius ævi scriptores habetur mentio. Concil. tom. 4. 61. episcoporum, synodorumve ad Leonem Aug. pro confirmatione synodi Chalcedonensis epistolæ habentur; e quibus longe plurimorum episcoporum nomina frustra alibi quæras. Ait secundo, modicarum urbium episcopos quales isti erant, nulla autoritate præditos, Antiochenum patriarcham scriptis ad eum literis coarguere sine summa audacia non potuisse. Sed plane hospes sit oportet in historia ecclesiastica, qui nesciat istiusmodi exempla non ubivis prostare. Cui notæ non sunt Irenæi ad Victorem Romanum de die paschali literæ, Cypriani & Firmiliani ad Stephanum papam de baptismo hæreticorum epistolæ, ut de aliis jam non dicam? Quanto vero magis id licebat, ubi res fidei agebatur, & contra episcopum, alienæ sedis invasorem, ac hæreseos in frequentibus tam Occidentalium, quam Orientalium synodis notatum. Ait tertio, omnes has epistolas uno eodemque stylo, barbaro satis & crasso, manifesto falsitatis indicio, conscriptas esse. Accuratissimus autem Critices magister sit oportet, qui ex quadam styli similitudine omnes ab unica manu profectas asseverare ausit. Huc accedit, quod & ipse animadvertit quidem, ei tamen nil reponit, Valesius, has epistolas non ex Græco in Latinum, sed vice versa translatas esse. Denique nescire me fateor, qua spe, quo argumento aliquis induci potuit, ut ejusmodi epistolis sub aliorum nomine suppositis orbi Christiano fucum faceret. Lectorem tamen celatum nollem, me Flacciani epistolæ fragmenti patrocinium nequaquam susceptum esse.

Sæc. V. ab an. CCCC.

[b] VIGILIUS, gente Afer, Tapsensis sive Tapsitanus in provincia Byzacena episcopus, claruit anno 484. quo Hunnerici regis præcepto Carthaginem evocatus, ut rationem fidei suæ redderet, Eugenii Carthaginensis professioni fidei subscripsit, & eum eo pro fide Catholica constanter militavit. Sævientibus in Catholicos Vandalis Arianis patriam suam deseruisse videtur. Constantinopolin profectum esse, atque ibi libros contra Eutychen condidisse, prodit Theodulphus Aurelianensis, & Æneas Pariensis. Vigilium sane inter Græcos demum versatum esse ex primo operis istius libro non obscure colligitur. Perperam cum Vigilio Tridentino confusus, scriptorum istius ac superioris ævi notitiam diu fugit. Certe scripta ejus inter aliorum opera delituerunt, sub aliorum fortasse nomine ab ipso Vigilio primum edita ac supposita, hac falsa tem ratione, uti acute conjicit Chiffletius, ut Arianorum odium atque invidiam fugeret, tantisque nominibus prætensis sibi suffugium, scriptis autoritatem pareret. Tandem opera ejus undique quæsita, & autori suo vindicata, collegit Franciscus Chiffletius supra laudatus, & sequenti ordine disposuit. 484.

[c] *Adversus Nestorium & Eutychem libri 5. pro defensione synodi Chalcedonensis*, qui sub Vigilii Tridentini nomine aliquoties prodierunt, *Tiguri* 1539. deinde a Cassandro editi *Colon.* 1575. 8°. & inter opera Cassandri pag. 514. emendatiores & auctiores a Josia Simlero editi *Basileæ* 1571. atque alibi.

Altercatio sub nomine Athanasii adversus Arium, sive dialogi 2. in concilio Nicæno inter Athanasium & Arium habiti Probo judice.

[d] *Dialogi sive altercationes* 3. ab Athanasio contra Arium, Sabellium & Photinum coram Probo judice habitæ. Idem cum priore opus censendum est, hoc tantum discrimine distinctum; quod prius in Africa a Vigilio, dum Vandalos adhuc timeret, & ab iis agnosci nollet, scriptum fuerit; ac ab Africa egresso demum recognitum, præfatione mutilatum, locis plerisque elimatum, & integro libro tertio Probi judicis sententiam complexo auctum. Utrumque in unum opus compaginatum sub Vigilii Tridentini nomine edidit Georg. Cassander una cum libris adversus Eutycheten *Colon.*

[a] Eas *Diodoro Tarsensi* adjudicat M. V. *La Croze.* [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 171. *Oudin.* tom. 1. p. 1319 seq. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 51. seq. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10. vol. 9. p. 288. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 2. §. 6. vol. 5. p. 313. item Hist. Eccles. ad *Gennad.* c. 37.

1575.

Sæc.V. ab an. CCCC. 1575. & inter opera sua pag. 460. Dialogi priores duo inter Athanasii opera locum male obtinere solent.

De Trinitate, sive de unita Trinitate Deitatis contra Marivadum Arianum libri 12. Neapoli in Campania scripti, & Athanasio suppositi; sub cujus etiam nomine septem priores libri in editione Athanasii Heidelbergensi prodierunt; integri vero duodecim in editione Parisiensi, in undecim tamen male divisi, duobus posterioribus libris in unum conflatis.

Liber de unitate Trinitatis ad Optatum, sive dialogus inter S. Augustinum & Fœlicianum Arianum a Vigilio confictus, inter Augustini opera haberi solet.

De Trinitate adversus Varimadum, seu literarum metathesi Marivadum, sectæ Arianæ diaconum, & Hunnerico regi admodum gratiosum, libri 3. sub Idacii Clari nomine a Vigilio olim evulgati, & sub ejusdem nomine typis sæpius impressi.

Liber contra Palladium Arianum episcopum, duabus constans partibus; quarum prior pro concilii Aquileiensis anno 381. habiti Actis exhibita est in collectionibus Conciliorum, quæ post annum 1550. prodierunt; altera binas habet editiones, utramque, ut videtur, a Vigilio, evulgatam. Prima eadem est cum Ambrosii libro *de Fide seu de consubstantialitate Filii cum Patre*; secunda, quæ auctior est, eadem est cum Gregorii Nazianzeni *Oratione 59*. Operi subjiciuntur duæ concilii Aquileiensis epistolæ, altera *ad episcopos Galliæ*, altera *ad Gratianum & Valentinianum Impp.* quæ concilii Actis annumerandæ sunt. Quod ad priorem partem attinet, confictam esse a Vigilio hanc disputationem sub Actorum synodi Aquileiensis nomine, longo conjecturarum, potius quam argumentorum, agmine contendit Chiffletius: quod quidem mihi nequaquam verisimile videtur: neque tanti sunt, quas affert, ratiunculæ, ut in iis refellendis immoremur. Certe genuinis hisce concilii Aquileiensis Actis nemo movebit litem; quin eadem ratione, & iisdem fere argumentis aliarum synodorum Acta in dubium vocare possit.

Solutiones objectionum Arianorum, quas primo dialogo sub nomine Athanasii contra Arianos a Vigilio, antequam secundam dialogorum istorum editionem moliretur, adjectas esse conjicit Chiffletius.

Opera ista supra enumerata in unum collegit, ac notis & dissertationibus illustrata edidit Petrus Franciscus Chiffletius *Divione 1664*. 4°. Exinde habentur Bibliothecæ Patr. tom. 8. p. 722.

Altercatio sive dialogus S. Augustini cum Pascentio Ariano coram judice Laurentio, [a] Sæc.V. ab an. CCCC. Vigilio conficta, & a Patribus Benedictinis novissimæ operum S. Augustini editionis curatoribus primum in lucem eruta, & epistolarum ejus appendici subnexa.

Symbolum fidei sub Athanasii nomine circumlatum, & inter illius opera vulgatum. Id Vigilio nos, non invita, uti credimus, veritate, ascribendum censemus. Vide plura in Athanasio.

Cæterum a Vigilio quodam, Africano episcopo, luculentum *de mille annorum, qui in Apocalypsi prædicuntur, intelligentia tractatum* confectum esse prodit Cassiodorus *. * Divin. Lect. l. 1. c. 9. Utrum is Vigilius noster fuerit plane incertum est. Id certum, opus, qualecunque fuerit, interiisse.

[a] Denique mirari licet, quid sibi velit Casimirus Oudin, qui non uno in loco Arnobii junioris cum Serapione conflictum Vigilio nostro tribuat, nulla, quod sciam, ratione ductus, nullius autoritate fultus. De hac enim re ne γρῦ quidem habet, qui omnia Vigilii opera corrasit, sæpe dictus Chiffletius; quamvis illum in partes vocare velle videatur.

[b] VICTOR, gente Afer, Vitensis in provincia Byzacena episcopus, anno 484. 484. Eugenii Carthaginensis professioni fidei Catholicæ subscripsit; & eodem aut sequente saltem anno ab Hunnerico rege in exilium ablegatus est. Constantinopolin igitur profectus, anno 487. scripsit *historiam persecutionis Africanæ sive Vandalicæ sub Genserico & Hunnerico Vandalorum regibus*, cui subnexuit appendicis vice Acta 7. monachorum martyrum Caspensis territorii. Quo anno obierit non liquet. Exstat historia prædicta modo in tres, modo in quatuor, alibi in quinque, nonnunquam in sex libros divisa, *Colon.* 1535. deinde cura Beati Rhenani *Paris.* 1541. cum notis Baldvini Optato Milevitano subjecta *Paris.* 1569. 8°. cum notis & dissertationibus Chiffletii Vigilii Tapsensis operibus præmissa *Divione* 1664. 4°. in Orthodoxogr. pag. 799. & Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 675.

[c] ÆNEAS GAZÆUS, professione 487. sophista, ex philosopho Platonico Christianus, claruit circa an. 487. Confessores enim Africanos, quibus anno 484. linguas execuerat Hunnericus Vandalorum rex, Constantinopoli loquentes se audisse ipse testatur. Et ne ulla deceptio subesse poterat, non modo expedite, & articulatim loquentes vidit & audivit, sed & ore aperto linguam

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1327. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1330. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 170. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 44. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 24. vol. 8. p. 348. not. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 187. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 2. §. 27. p. 107. Bibl. Gr. l. 2. c. 10. §. 29. vol. 1. p. 422.

Sæc.V. ab an. CCCC. totam radicitus evulsam vidit, ac stupefactus miratus est. Simile quid de Christianis quibusdam tempore persecutionis sub Cabade Persarum rege refert Nicephorus Hist. Eccl. lib. 16. c. 36. p. 715. Sed ad Æneam redeo. Vixisse illum his temporibus exinde liquet, quod meminit Syriani scholæ Platonicæ junioris Athenis rectoris, ejusque in eadem Cathedra successoris Procli Lycii, qui Theodosii junioris, & Leonis Thracis temporibus floruerunt, ut recte notat Johan. Jansius de Script. Hist. Philos. lib. 3. c. 58. p. 300, 301. Natus est Proclus anno 412. (ut ex Themate ejus natalitio constat) obiit anno post Juliani Imp. mortem 124. quod diserte testatur Marinus in vita Procli cap. 36. p. 73. i. e. ann. 487. Scripsit Æneas noster dialogum, *Theophrastum* dictum, *de Animarum immortalitate, & Corporis resurrectione*; qui ab Ambrosio Camaldulensi Latine versus exstat *Basil.* 1516. Prodiit deinde Gr. Lat. inter alia *Basil.* 1560. cum Wolphii versione, postmodum cum versione & notis Casparis Barthii *Lipsiæ* 1658. 4°. denique in auctuario 1624. tom. 2. p. 373.

487. Gennad. de Script. c. 96. Append. ad Isidor. c. 10. [a]CEREALIS, gente Afer, episcopus Castulensis, idem forsan cum Cereali Castelloripensi in Mauritania Cæsariensi episcopo, qui Eugenii libello inter alios Africæ episcopos Catholicos subscripsit: claruit anno 487. *Disputationem de fide S. Trinitatis* a Maximiano Ammonitarum episcopo Ariano provocatus Carthagine instituit, & hæretici sophismata productis affatim S. Scripturæ testimoniis egregie profligavit. Exstat *libellus Concertationis dictæ de Fide* contra Maximianum inscriptus, in Hæresiologia *Basiliensi* an. 1556. & in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 671.

490. [b]HONORATUS, gente Gallus, episcopus Massiliensis, claruit anno 490. Vir eloquens, & sermonis copia pariter & facundia celeberrimus, uti eum depingit Gennadius *. Edidit *Homilias* quamplurimas, tam extempore habitas, quam otio compositas; quibus & lectores ad pietatem hortatus est, & hæreticorum deliria confutavit. Composuit & sanctorum patrum multorum vitas; & in his Hilarii, Arelatensis episcopi, præceptoris res gestas literis mandavit. Ex his nihil hodie superest præter *vitam Hilarii Arelatensis*, quæ habetur apud Surium ad diem 5. Maii [c].

* De Script. c. 99.

490. ATHANASIUS junior, cognomento *Celetes*, i. e. *herniosus* (quod istoc fortasse malo laborabat) Petro Mongo in sede Alexandrina successit, anno circiter 490. quo tempore controversia de concilio Chalcedonensi fervebat maxime. In hoc sublimi solio collocatus, diu multumque laboravit, ut dissentientes circa hanc synodum ad pacem & concordiam revocaret. Sed frustra, partibus in varias sententias jam discissis: unde ipse, mox datis ad Palladium Antiochiæ episcopum synodicis, Zenonis Henoticum amplexus est, Petrique decessoris sui nomen in diptychis retinuit; quin &, si rem recte narret Leontius *, ipsam synodum anathemati subjecit; quod tamen silent reliqui scriptores. Utcunque sit, hoc nomine Liberato diacono * & Nicephoro † patriarchæ hæreticus audit: diem obiit circa an. 497. postquam multas Alexandriæ ecclesias multaque monumenta exstruxerat, ut nobis autor est Batricides *, ipse ejusdem sedis patriarcha. Ejus meminerunt, præter historiæ ecclesiasticæ scriptores, Liberatus, Leontius, kalendarium vetus Coptitarum apud Seldenum, aliudque a * Ludolpho editum, in utroque Athanasius *Patriarcha secundus appellatur*.

* Evagrii Hist. Eccles. c. 23. p. 353. Eccl. l. 3. Niceph. l. 16. c. 20. p. 686.

* De Sectis Act. 5. p. 469.

* Brev. c. 18. p. 128.

† Chron. Comp. p. 417.

* Annal. t. 2. p. 108.

* Com. in Hist. Ægypt. p. 390.

Huic Athanasio, quem miris ubique ornat præconiis, opus suum in Acta & Epistolas tum Paulinas, tum Catholicas dedicavit Euthalius. Epistolas Paulinas recensuit adhuc diaconus, Acta vero & Epistolas Catholicas factus jam Sulcensis episcopus. Quid vero proprio marte scripserit ipsemet Athanasius, haud satis certo liquet; cum perpauca de eo, ejusque rebus gestis apud veteres sit mentio: nulli interim dubitamus, plura, quæ sub magni Athanasii nomine vulgo circumferuntur, ad nostrum pertinere. Qualia imprimis sunt *sacræ Scripturæ synopsis*, opus elegans, & eximium, quo singuli sacrarum literarum libri, tum canonici, tum ecclesiastici perspicue & accurato ordine recensentur, & dijudicantur. Fuisse Athanasium sacræ Scripturæ studiosissimum disertissime testatur Euthalius *: habuisse nempe ipsum in deliciis accuratam divinorum eloquiorum meditationem: virtutemque illam in eo maxime efflorescere; magno amore sacras literas sponte prosequi, easque quasi sibi acceptissimas maximo semper in honore habere, dignisque laudibus passim celebrare; se opus suum illius jussu incepisse, & absolvisse, eique tanquam summum obedientiæ debitum persolvisse. Certe si quis opus Euthalianum cum *synopsi Athanasiana* contenderet, tantam deprehendet inter se similitudinem, ut non dubitavit utrumque opus a viris consimili

* Prol. in Act. p. 405 409. Vide Prol. in Ep. Cath. p. 476. in Epp. Paul. p. 515. &c.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 3. p. 1029. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 11.
b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 149. *Oudin.* tom. 1. p. 1334. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 8. p. 804. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Hilar. Arelat.* Art. 22.
c Honorat. Massil. opera edid. a *Joh. Salina* Romæ 1732. 8vo. una cum Prosp. Aquit. operibus.

ingc-

Sæc.V. ab an. CCCC. ingenio præditis, eodemque ſtudio ductis, profectum eſſe. 2°. [a] *Quæſtiones & reſponſiones ad Antiochum*, prior ſaltem & potior illarum pars, reliquæ enim ab eadem manu non ſunt: 3°. bina illa opuſcula *de incarnatione Verbi Dei*, (quæ inter dubia Athanaſiana pag. 1. & 33. edit. noviſſ.) noſtri eſſe poſſunt, utpote poſt exortas Neſtorii & Eutychetis controverſias ſcripta. 4°. *Syntagma doctrinæ ad Clericos & Laicos* a Chriſtoph. Arnoldo, ex Bibliotheca Voſſiana Græce & Latine cum notis editum *Pariſ.* 1685. 8°. ingenti quidem conatu hoc opuſculum Magno Athanaſio aſſerit editor; ſed reclamantibus emunctioris naris criticis, noſtro procul dubio tribuendum. Ad hanc etiam claſſem referri poteſt liber *de Virginitate* ſive *Aſceſi*, qui habetur inter opera Athanaſii tom. 1. p. 110. & forſan alia quædam: cum nomini Athanaſiano varia conſtanter tribuunt vetuſti codices MSS. quæ Magni illius Patris manifeſto eſſe non poſſunt, nec in tota Alexandrinorum epiſcoporum ſerie, alius nobis occurrit Athanaſius, cui potiori jure aſcribi poſſunt. Ut vero credam noſtri eſſe hiſtoriolam illam *de paſſione imaginis Domini Noſtri Jeſu Chriſti*, crucifixæ in Beryto, quæ in concilio 2. Nicæno, ſub Athanaſii nomine lecta eſt, ſummoque plauſu a patribus accepta, nullo modo adduci poſſum. Adeo omnia in ea abſurdis & anilibus fabulis ſunt referta, & a doctrina, ingenio, & gravitate hujus ævi quam maxime abhorreant. Multum quidem præ aliis laborat Cl. Lambecius lib. 1. p. 124. ut Athanaſium quendam juniorem hujus narratiunculæ autorem nobis cudat, quem circa annum 765. claruiſſe vult. Nullum tamen ſententiæ ſuæ fundamentum habet præter conjecturam, eamque ſatis inanem, nempe a Conſtantino Conſtantiæ in Cypro epiſcopo, ſynodi Nicænæ 2. Act. 4. non ſimpliciter & expreſſe vocari Athanaſium, ſed figurate & obſcure τὸν τῆς Ἀθανασίας ἐπώνυμον, hoc eſt, *eum qui ab immortalitate appellationem ſortitus eſt*; de eo enim, inquit, ſic locutus eſt epiſcopus ille Conſtantinus, nempe ne propter nominis ſimilitudinem autor iſtius narratiunculæ Athanaſius cum Athanaſio Epiſc. Alexandr. confunderetur. Sed nugas agit vir longe eruditiſſimus; in ipſo ſermone, qui in ſynodo Nicæna lectus eſt ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος appellatur: immo ipſomet fatente Lambecio, in duobus codicibus MSS. bibliothecæ Palatinæ, & in tribus bibliothecæ Cæſareæ, *Athanaſius archiepiſcopus Alexandrinus* diſerte dicitur; nec forſan alio animo recentiorem Athanaſium nobis procudere voluerunt Baronius, Bellarminus, Lambecius, alii, quam ut patres Nicænos ab inſigni fraude in citanda tam fabuloſa narratione ſub Magni illius Athanaſii nomine, eo ſpecioſius vendicarent.

ALCIMUS ECDICIUS AVITUS, natione Gallus, domo Viennenſis, Iſicii, viri ſenatorii, ac demum archiepiſcopi Viennenſis, filius, Aviti Imp. nepos, Apollinaris Valentiæ epiſcopi frater, circa annum 490. patri in ſede Viennenſi ſucceſſit. Anno 496. datis ad Clodoveum regem literis ſuſceptum ei baptiſmum gratulatus eſt. Ineunte ſæculo ſexto Gundobaldum Burgundionum regem, qui Viennam nuper expugnarat, ab Ariana hæreſi ad Catholicam fidem revocavit; eumque ſubditos ſuos id celare cupientem orthodoxam palam confiteri coegit. Idem Sigiſmundum regem, Gundobaldi filium, poſtea ab eadem hæreſi ad eccleſiam Catholicam reduxit. Hæreticos certe in Gallia verſantes voce & exemplo; foris poſitos ſcriptis; utroſque mira animi conſtantia, nec irrito prorſus ſucceſſu, oppugnavit. Concilio Epaonenſi anno 517. præfuit. Obiit anno 523. die 5. Februarii. Vir erat, teſte Adone, eloquentia & ſanctitate conſpicuus. De acumine ejus in pangendis verſibus hæc Cl. Borrichius *, *Poeta erat elegantiſſimus; ut miremur ævo tam rudi (intravit enim quoque ſæculum ſextum) venam adeo doctam & expeditam.* Virtutes ejus eximias deſcribit epitaphium illius ſane pro ſæculi iſtius genio non contemnendum, quod apud Baronium habetur ad annum 516. Nos ſpeciminis gratia verſus illius aliquot ſubnectemus.

490. Greg. Turon. Hiſt. Franc. l. 2. c. 34. Ado Vien. Chron. ad an. 492.

* Differt. 2. de Poet. Lat. p. 79.

Exue ſollicitas triſti de pectore curas:
Nam quem plena fides, celſæ quem gloria mentis,
Quem pietas, quem larga manus, quem fama perennant,
Nil ſocium cum morte tenet. Quin proſpice ſancti
Geſta viri. Primum, &c.

[b] OPERA, QUÆ EXSTANT.

De mundi origine, de peccati origine, de ſententia Dei, de diluvio, deque tranſitu maris rubri libri 5. verſu Hexametro conſcripti, Apollinari, Sidonii filio, & in ſede Arvernenſi ſucceſſori, nuncupati.

De laude Virginitatis libellus Heroico carmine compoſitus ad Fuſcinam ſororem. Poemata iſta exſtant in collectione poetarum Fabriciana, & in appendice Bigneana *Pariſ.* 1624. p. 596. ſeorſim vero *Baſil.* 1546.

[a] Conf. *Oudin.* p. 1503. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 4. ſeq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 701. & vol. 3. p. 301. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. l. 1. p. 139. & Bibl. Eccleſ. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 22.

 cnm commentariis Menrari Moltheri, & *Lugduni* 1536. 12°.

Epistola ad diversos, aliorumque ad ipsum, *num.* 87.

Homilia de rogationibus, quæ cum epistolis ejusdem aliquot habetur in editione Poematum Lugdunensi 1536.

Homiliarum 8. fragmenta.

Opusculorum, in quibus B. Pauli epistolæ citantur, fragmenta.

Omnia Aviti opera supra enumerata vel tum primum edita vel emendata cura Jac. Sirmondi prodierunt *Parif.* 1643. & exinde in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 560[a].

Epistolæ 4. & fragmenta aliquot, a Baluzio edita Miscellan. tom. 1. p. 355.

Collatio ejus, aliorumque coram rege Gundobaldo adversus Arianos, exstat apud Dacherium Spicileg. tom. 5. p. 110[b]. Avito ascribitur, qnod ejns fuerint præcipuæ, & pene solæ in hac collatione disputandi partes.

OPERA DEPERDITA.

Homiliarum liber, de Mundi principio.

Epistolæ quamplurimæ. Novem enim epistolarum libros ævo suo superfuisse testatur Gregorius Turonensis.

Dialogus contra hæresin Arianam ad Gundobaldum regem.

Contra Nestorii & Eutychis errores libri 2. quos Gundobaldi regis suasu composuit.

Contra Fausti errores de gratia & libero arbitrio liber.

491. [c]ZACHARIAS, professione rhetor, claruit circa ann. 491. Condidit *Historiam ecclesiasticam* ab exordio Marciani imperatoris, usque ad principatum Anastasii, i. e. ab anno 450. ad annum usque 491. In qua condenda, noo sincere atque moderate, ut historicum decet, se gessit, sed tanquam gratia atque odio corruptus, ἐμπαθῶς τὴν ὅλην πραγματείαν συγγράψας, uti ipsum oon semel perstringit Euagrius libro 3. c. 7. p. 340. & libro 2. c. 2. p. 286. Eutychianum facit Baronius ad ann. 476. Quod tamen cum descriptione quam habet Eutychianorum apud Euagr. lib. 3. c. 6. p. 339. minime convenit, oti recte notat Valesius in illum Euagrii locum. Certe noo paoca in gratiam Nestorii refert, notante eodem Euagrio lib. 2. c. 2. p. 286. apud quem varia hujus historiæ fragmenta proferuntnr lib. 3. c. 5. p. 338. Citat etiam alibi sæpius, nempe lib. 2. c. 8. lib. 3. c. 6, 7, 18. Exstitit superiori sæculo, hæc Zachariæ oostri historia MS. Constantinopoli, tum in bibliotheca Coostantini Varini, tum Johannis Suzi, si nos non fallat catalogus *Verderianus*, cui quidem hac in parte fides temere non habenda est. Id modo cooftat, ioter catalogos librorum Græcorum qui in bibliotheca Cæsarea asservantur, Constantini Varini, & Johannis Suzi catalogos receoseri, teste Nesselio Catal. Vindob. part. 5. p. 551.

GELASIUS, oatione Afer, Valerii filius; anno 492. die 7. Februarii ad episcopatum urbis Romanæ evectus est. Pootificatum nactus, communicatorias statim ab Enphemio CP. literas (quodque oec ipse unquam negavit Gelasius) inprimis orthodoxas accepit; communicatorias tamen ei vicissim reddere recusavit, nisi Acacii nomen diptychis Euphemius expuogeret. Id constanter renuit Euphemius, & Acacii causam impigre tutatus est, eum a Felice papa injuste damnatum esse contendens. Decessoris igitur sui sententiam, & Acacii damnationem, plurimis, iisque prolixissimis epistolis ad Eupheminm, Anastasium Imp. aliosque datis defendit; ac quamdiu vixit, communionem Euphemio & Orientalibus episcopis Euphemio commnnicantibus denegavit. Manichæos in urbe Roma delitescentes, & Catholicorum larvam sibi prætendentes, ita ut sacræ etiam synaxi interesse, & sacrosanctum Eucharistiæ panem in os accipere non vererentur, calicem vero sedulo ac data opera fugerent, summa diligentia investigavit; & nt hæreticis larvam auferret, morem in ecclesia ab ipsis illius primordiis receptum, oe quis in collectis sacris nisi sub utraque specie communicaret, decreto confirmavit. Detectos ea lege Manichæos damnavit, & civitate expelli fecit. Nec minus fortiter Pelagianos & Eutychianos data quavis occasione sive scriptis sive autoritate oppugnavit, hæreticorum hostis acerrimus. Obiit anno 496. die 8. Septembris. 492.

[d] Scripsit plurima, quæ seqnuntur.

[e] *Epistolæ* 16. *quarum ultima ad Rusticum Lugdunensem* a Dacherio primum edita est Spicileg. tom. 5. p. 581[f].

Epistolarum aliarum 10. *fragmenta.*

Tomus sive liber de Anathematis vinculo.

Adversus Andromachum senatorem, cæterosque Romanos, qui *Lupercalia* secundum morem pristinum colenda constituebant.

[a] Habentur etiam inter *Sirmondi* opera edit. *Parif.* 1696. & recus. *Venet.* 1719. [b] Edit. nov. tom. 3. p. 304. Excerpta ex epistola S. *Aviti* de baptismo Clodovæi regis, item ex collatione episc. coram rege Gundobaldo, habentur in Append. ad Op. Gregorii Turon a *Ruinart.* edit. p. 1322. [c] Conf. *Fabr.* de Verit. Christ. Relig. c. 2. § 28 p. 108. [d] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 175. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 10 vol. 9. p. 258. & l. 6. c. 4. vol. 11. p. 413. seq. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 3. l. 7. p. 80. [e] Præter has epistolas in supplemento *Acaciano* a Scipione Masseo edit. *Venet.* 1728. habetur epistola Gelasii ad *Succonium* episcopum Afrum, & altera ad *Natalem* abbatem. [f] Edit. nov. tom. 3. p 304.

Dicta

Sæc.V. ab an. CCCC.

Dicta adversus Pelagianam hæresin.

Decretum in concilio Romano 70. episcoporum anno 494. *de libris Canonicis, Ecclesiasticis, & Apocryphis.* Decantatissimum hoc Gelasii decretum in omnium ore & manibus habetur. Ejus vero esse, eamque quam præ se fert, ætatem & autoritatem habere, ægre mihi persuadeo, his ductis argumentis. 1°. Vetustiores codices id nulli certo autori tribuunt. Hinc notante Cl. Baluzio * in antiquis Codd. iisque melioris notæ, nunc Damaso, nunc Gelasio, quandoque Hormisdæ papæ ascribitur: certissimo indicio, genuinum hujus decreti autorem olim ignotum fuisse. 2°. Citantur in hoc decreto libri, anno 494. aut nondum scripti, aut penitus ignoti. Ex. gr. laudatur Sedulii opus Paschale a Turcio Rufo Asterio jam exconsule e Sedulii scriniis primum extractum & in vulgus editum. Ipse vero Asterius hoc ipso anno 494. consulatum gessit. Damnatur tractatus de revelatione capitis S. Johannis Baptistæ, post ævum Marcellini Comitis, qui in eo diserte citatur, demum scriptus: Quid quod decreti autor concilium generale quintum, forsan & sextum, confirmare non obscure videatur. Haud alio enim sensu verba ista [Sed & si qua sunt concilia, &c.] concipi posse, nullus qui ea attente legerit, facile negabit. 3°. Multa continet absurda, ἀνίστατα, & a Gelasio, synodique Romanæ doctrina & judicio plane aliena. Quis credat Gelasium, virum inter primos eruditum, 70. episcoporum concilio stipatum, Clementis Alex. quem totus venerabatur orbis, opera in Apocryphorum censum relegasse, & Africani, Arnobii, Lactantii, Commodiani scripta in eandem classem retulisse? Quis credat, cui sanum sinciput, papam, patresque synodales, in eodem decreto Eusebii historiam ecclesiasticam inter probatos autores recipere, & cum damnatis rejicere? Mitto, Gelasium verum de Eusebio in opere suo de duabus Naturis præclare loqui. 4°. Damnat decretum canones Apostolicos; quos tamen Dionysius Exiguus, qui Gelasii memoriam impense coluit, paulo post Latine vertit, nulla ejusmodi censura addita; quosque ecclesia Romana accepit, ac tanquam certissima disciplinæ ecclesiasticæ norma usa est (ut ex Cassiodoro *, & Johannis 2. ad Cæsarium Arelatensem epistola patet) id nequaquam facturа, si paulo ante a Gelasio damnati essent: &, quod fortius adhuc stringit, ipse Gelasius canones Apostolicos admisisse, ac in epistolis decretalibus usus videtur: quod pluribus exemplis probat doctissimus Pearsonus *. 5°. Autor decreti se S. Hieronymum in omnibus sequi profitetur. Illa, inquit, sentimus, quæ B. Hieronymum sentire cognoscimus; & non solum de Ruffino, sed etiam de universis, quos vir sæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Jam vero Hieronymo in definiendo S. Scripturæ librorum canone e diametro repugnat. Tertulliani, Pastoris, Clementis Alex. Novati, Arnobii, Apollinarii, aliorumque opera apocryphis annumerat, & a Catholicis legi vetat; quæ Hieronymus e contra magnopere laudat, lectu digna & utilia esse prædicat. Denique decreti istius nemo ante annum 840. meminit; non qui de scriptoribus ecclesiasticis ex professo egerunt, non Gennadius, Ildefonsus, Isidorus Hispalensis, neque etiam Sigebertus Gemblacensis, aut Honorius Augustodunensis: non qui controversias quovis ævo natas tractarunt, in quibus deesse non poterat idonea decreti hujus proferendi ansa. Dionysius Exiguus, ipsi Gelasio ætate suppar, haud diu post illius obitum decreta Romanorum pontificum collegit; & in his Gelasii decreta hoc ipso anno data exhibet: istud tamen penitus prætermittit. Immo ne levissima quidem apud scriptores ecclesiasticos synodi anno 494. Romanæ memoria superest. Primi decreti hujus mentionem fecerunt Lupus Ferrariensis, Hincmarus Rhemensis, & Nicolaus I. qui sæculo nono jam adulto floruerunt. His rite perpensis, optimo jure concludo fictum ac suppositium esse hoc Gelasii decretum, ac ejusdem esse cum epistolis primorum pontificum decretalibus farinæ, ex eademque Isidori Mercatoris officina prodiisse.

* Not. ad Gratian. p. 444.

* Divin. Lect. c. 23.

* Vindic. Ignat. part. 1. c. 4.

Exemplar gestorum de absolutione Miseni episcopi in concilio Romano 55. episcoporum anno 495. habito.

Opuscula omnia supra enumerata exhibet Concil. tom. 4. p. 1157, &c.

ᵃ *Liber contra Eutychem & Nestorium de duabus in Christo naturis*, a Gennadio * olim memoratus, a S. Fulgentio lib. de 5. quæstionibus apud Ferrandum Diac. cap. 18. & a Johanne II. papa in epistola ad Avienum sub Gelasii nostri nomine diserte citatus, ei etiam ab Anastasio bibliothecario * ascriptus. In eo validissimum adversus panis & vini eucharistici in corpus & sanguinem Domini nostri conversionem substantialem testimonium reddit Gelasius. Quamobrem scriptores Pontificii, Baronius, Bellarminus, Gregorius de Valentia, Suarez, aliique opus istud Gelasio papæ omni studio abjudicare conantur: his Gelasio Cyziceno, illis Gelasio Cæsariensi, tribuentibus. Verum frustra omnes. Magna enim est veritas, & prævaluit. Tandem vi veri-

* De Script. c. 94.

* Lib. Pontif. Vit. Gelasii Concil. t. 4. p. 1074.

ᵃ Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 34. vol. 9 p. 288. item Bibl. Eccles. ad Gennad. c. 94.

Aaaaaa tatis

Sæc. V. ab an. CCCC.

tatis adactus, manus dedit ipse Labbæus *. Rationes non contemnendas apud ipsum videre est. In quinque olim libros divisum videtur istud Gelasii opus: totidem enim memorat liber pontificalis. Μονόβιβλον tamen vocat Photius *, sive non integrum in Græcum sermonem conversum fuerit; sive in diversa apud Græcos volumina non distinctum. Exstat iste liber in antidoto adversus hæreses *Basil.* 1528. fol. & cum aliis veterum scriptis de duabus naturis & una persona in Christo *Tiguri* 1571. fol. denique in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 699.

* Oudin. de Script. Eccl. t. 1. p. 342.
* Cod. 102.

Codex sacramentarius. Scripsisse Gelasium orationum & sacramentorum formulas testes nobis sunt luculenti, Anastasius in vita ejus, Johannes Diaconus in vita Gregorii M. * vetustus liber octingentorum fere annorum de officio Missæ primum a Cassandro *, deinde a Morino † citatus, ab isto *Tolosanus* dictus: ut Hugonem de S. Victore, Rupertum Tuitiensem, aliosque, taceam. Collegit utique Gelasius, prout credere par est, solennes precum & sacramentorum formulas, quæ in ecclesia Romana suo adhuc tempore in usu erant; ac novo ordine digestas, pluribusque de suo additis, in unum codicem compegit: quem postea mutatis & adjectis a se nonnullis Gregorius M. in compendium redegit. Gelasianus codex tribus constat libris, nempe de anni circulo, de Sanctorum natalitiis, & de Dominicis diebus, variisque causis. Venerandam hujus ordinis vetustatem manifesto arguit, quod in symbolo non habeatur vox *Filioque*, septimo demum sæculo primum nata, & nonnisi nono Romæ recepta: quod plures desint missæ septimo & octavo sæculis usurpari solitæ; denique quod pauciora, quam in aliis liturgiis, sanctorum, eorumque solummodo martyrum natalitia celebrentur. Diu delituit hic codex, paucis notus: donec anno 1562. direpta & distracta bibliotheca Floriacensi exemplar nongentorum circiter annorum, quadratis & uncialibus literis scriptum, tandem in manus incidit Pauli Petavii senatoris Parisiensis; cujus beneficio eo usus est Johannes Morinus, qui omnium codicum quos ipsi vidisse contigit, antiquissimum fuisse testatur. A Petavii filio redemptus in bibliothecam Christinæ Suecorum reginæ transiit; a qua illum recepit & in lucem emisit Josephus Maria Thomasius *Romæ* 1680. 4°. Pauca quædam, præsertim libro tertio, reperiri, quæ Gregorii M. ætatem sapiant, quid mirum? cum hujusmodi libri ad usum ecclesiarum scripti novas accessiones pati soleant, prout ipsa consuetudinis ratio tulerit: nec exinde quid aliud elici potest, quam exemplar exiguo post Gregorium tempore fuisse exaratum, ut in præfatione recte notat doctissimus editor; qui hic etiam liturgiæ Missalia tria antiquissima, viz. Gothicum, Francorum, & Gallicanum vetus, comites dedit; quæ tria proxime memorata post triennium una cum eruditissimis de liturgia Gallicana dissertationibus Johannes Mabillonius *Par.* 1685. 4°. recudi fecit *.

* L. 2. c. 17.
* Liturgic. c. 21. p. 45.
† Append. ad lib. de Pœni. p. 53.

Sæc. V. ab an. CCCC.

Perierunt a Gelasio scripti, teste Gennadio *, Hymni in similitudinem Ambrosii episcopi: & ei olim ascripti, teste Cassiodoro *, Commentarii in D. Pauli 13. epistolas, a Pelagianis fæcibus non immunes, utpote ab hæreticis vel suppositi, vel corrupti.

* Loc. cit.
* De Institut. divin. Scripturar. c. 8.

TURCIUS RUFUS ASTERIUS, dignitate patricius, anno 494. una cum Fl. Præsidio consulatum gessit. Alius plane a Flavio Asturio qui cum Protogene anno 449. consulatum obiit; quocum male confundi solet noster. Exconsul jam factus Sedulii poemata aliquot e defuncti scriniis extraxit, a tineis & blattis vindicavit, ac in vulgus edidit: uti ex epigrammate ipsius ad Macedonium Sedulii operi paschali in vetustissimis quibusdam Codd. MSS. testibus Usserio * & Sirmondo †, præmisso constat. Inter ea, quæ Asterius edidit, Sedulii carmina, locum habet *Collatio veteris & novi Testamenti*, carmine elegiaco scripta, cujus initium, est *Cantemus socii*. Hinc errore factum credi potest, ut Asterio ipsi in nonnullis codicibus inscribatur, & sub illius nomine aliquoties prodierit, viz. in appendice Bigneana p. 701. & Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 464. & alibi. Non desunt tamen, qui Asterio poema istum, tanquam opus genuinum, vindicent. 494.

* De Eccles. Brit. Primord. p. 775.
† Not. ad Epist. Ennodii.

[b] GENNADIUS, gente Gallus, presbyter Massiliensis, non, ut male Jac. Gaddius *, & Gaddio longe antiquiores Sigebertus † & Platina ‡, presbyter ac deinde antistes Massiliensis. Claruit anno 495. quo catalogum suum clausit, & librum de fide ad Gelasium papam misit. De studio illius erga fidem catholicam discrepant tam veterum quam recentiorum judicia. Viris sanctissimis eum annumerat Hadrianus papa *, inter Pelagianos reponit ecclesia Lugdunensis * ante annos octingentos. Prædestinatianis eum quidem inimicum fuisse certo constet, eoque etiam nomine de S. Augustino & Prospero minus bene sensisse videtur *, cum ab iis dogma prædestinatianum propugnari male censeret. Pelagianismi tamen nota eximunt libri ab eo contra 495.

* De Script. non-Eccles. t. 1. p. 222.
† De Script. Eccles. c. 30.
‡ In vita Symmachi.
* Epist. ad Car. M.
* Lib. adv. Johannem Scotum.
* Vid. Catalog. c. 38, 84.

[a] Et in edit. *Paris.* 1719. 4to. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. *Gennad.* p. 1. & c. 100.

Pela-

Sæc.V. ab an. CCCC. Pelagium fcripti: nec gratiæ prævenientis oeceffitatem ab eo fublatam effe (quæ propria erat Semipelagiaoifmi oota) maoifefto liquet: adeo ut fcriptoribus catholicis jure accenferi queat.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXTANT.

De Scriptoribus ecclefiafticis liber, five *Virorum illuftrium catalogus*, ab eo tempore, quo defiit Hieronymus, ad ann. 495. perductus. Prodiit editus una cum Hieronymi, &c. catalogis, *Bafil.* 1528. 4°. ioter Hierooymi opera tom. 1. cum ootis Suffridi Petri *Colon.* 1580. 8°. *Helmftad.* 1612. 4°. deniqne cum fcholiis Auberti Miræi Biblioth. Ecclefiaft. part. 1. *Antverp.* 1639. fol.[b] Exftat longe integrior io codice MS. bibliothecæ Corbeienfis, cujus fpecimen dedit Mabillonius Analect. tom. a. p. 42. Quio & immenfum difcrepant impreffi codices.

De Fide, feu de Dogmatibus ecclefiafticis liber ad Gelafium papam miffus; qui Auguftino male afcriptus, inter illius opera haberi folet. Operis iftius capita 30. viz. a cap. 22. ad 51. inclufive, poft Gennadii mortem, ab aliena manu ex epiftola Cœleftini papæ ad Gallos decretali, & conciliorum Milevitani, Africani, & Araufícani II. canonibus confarcinata & intexta videntur. Nec enim Gennadius ad concilii Araufícani aono 529. habiti tempus pervenit: certe tractatus ifte ante annos 34. fcriptus ab eo fuit. Prodiit feorfim cum notis doctiffimis Elmenhorftii *Hamburgi* 1614. 4°.

Vita S. Hieronymi, a Gennadio quodam fcripta, habetur apud Mabillon. Analect. tom. 4. p. 183. quam oostri Gennadii effe exiftimat idem Mabillonius.

DEPERDITA.

Adverfus omnes hærefes libri 8.

Adverfus Neftorium libri 6.

Adverfus Pelagium libri 3. Perierunt opera ifta. Superfunt folummodo defcriptiones breves hærefium prædeftinatianæ, Neftorianæ, Timotheanæ, & Eutychianæ; quæ indiculis hærefium Auguftiniaoo & Hieronymiano fubnecti folent.

Tractatus de mille annis, & de Apocalypfi B. Johannis.

Verfiones fcriptorum Græcorum aliquot, puta Timothei Æluri epiftolæ ad Leooem Imp. Euagrii Pontici fententiarum, & libri de octo priocipalibus vitiis, &c. uti fuis io locis antea mocuimus.

496. [c] MALCHUS, patria Philadelphienfis, profeffione fophifta Byzaotinus, claruit aono 496. Scripfit *Hiftoriam Romanorum* ab imperio Cooftantini Magni ufque ad Anaftafium Imp. tefte Suida*. Hiftoriæ iftius* feptem folummodo libros vidit Photius, quibus res geftas Zenoois Imp. ab aufpicato imperio ad mortem Nepotis Imp. complexus erat Malchus. De hiftoria ejus fic Photius*. Ἐστὶ δὲ ὁ συγγραφεὺς, εἴπερ τις ἄλλος, καὶ ἐς συγγραφὴν ἱστορίας ἄριστος, καθαρὸς, ἀπέριττος, εὐκρινής, —— καὶ ὅλος κανὼν ἐστὶν ἱστορικοῦ λόγου. *Scriptor eft hic, fi quis alius, in hiftoria fcribenda præftantiffimus; utpote purus, minime reduudans, non confufus. —— Ita quantus quantus eft, norma hiftorici fermonis eft.* Exftant hiftoriæ iftius fragmenta bina ampliffima ioter eclogas legationum ab Hæfchelio Græce edita *Auguftæ-Vindel.* 1603. 4°. deinde Latine Carolo Cantoclaro interprete cum notis *Parif.* 1609. 8°. denique Gr. Lat. com ejufdem & Valefii ootis *Parif.* 1648. fol.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* In voce Μάλχος.

* Cod. 78.

[d] ANASTASIUS II. natione Romanus, Petri filius, anno 496. Septemb. 15. pontifex Romanus creatus eft. Sequenti anno Germanum epifcopnm Capuanum, & Crefconium Tudertinum, qnibufcum Feftus orbis Romæ fenator ob civilia negotia profectus eft, ad Anaftafium Imp. legatos mifit, ut cum eo de Acacii nomine e diptychis abolendo, & ecclefia Alexandrina ad ecclefiam & fidem Catholicam reducenda agerent. Verum furdo canebant fabulam. Ecclefiæ quidem Alexandrioæ Apocrifiarii oblato Fefto, cæterifque legatis, libello (qui exftat Concil. tom. 4. p. 1283.) fidem fuam aperuerunt, feque ad concordiam cum ecclefia Romaoa redintegrandam paratos effe declararunt. Acacii autem caufam imperator conftanter defendit, quin &, tefte Theodoro lectore*, ipfe Feftus imperatori pollicitus eft, fe Romaoo epifcopo perfuafurum, ut Zenonis Heootico fubfcriberet. Et Aoaftafium quidem, ut id faceret, neqnaquam induxit; Romam eoim reverfus, mortuum deprehendit; ut Laurentium tameo ab altera cleri factione pontificem electum in partes fuas traheret, operam dedit. Certe ex libri pontificalis autore, cui hac in parte fuccioit Platina, conftat, multos Romanæ ecclefiæ presbyteros, clericofque fe ab Anaftafii papæ communione fubtraxiffe; quod cum Photino diacono Theffalonicenfi, qui a partibus Acacii ftetit, communicaffet, & Acacii oomen diptychis Romanis reftituere occulte molitus effet. Addunt Anaftafium nutu divino percuffum effe: fubdit etiam Platioa, fuiffe qui dice- 496.

* Collect. l.2. p.560. ubi vid Valefii notas.

[a] Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol. 4. p.185. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol.3. l.7 p.88. item Bibl. Ecclef. ad *Gennad.* p. 4. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 12. not.1. ad vit. *Hieron.* [b] Cum fcholiis *Salomonis Ernefti Cypriani* prodiit *Jen.* 1703: denuo in Bibl. Ecclefiaftica cum novis Auctuariis recudi fecit *Jo. Albert. Fabr.* Hamb. 1718. fol. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 5. §. 2. Art. 5. vol. 6. p. 236. [d] Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol. 4. p. 181.

Sæc.V. ab an. CCCC. rent, eum dum necessitati naturæ obtemperaret, in latrinam intestina effudisse. Ut ut sit, obiit Anastasius die 8. Septembr. anno 498. [a] Exstant *Epistolæ 2. ad Anastasium Aug.* una, altera *ad Clodovæum Francorum regem*, qua recentem ejus conversionem gratulatur, Concil. tom. 4. p. 1278 [b]. & fragmenta quædam apud Baluz. Nov. Collect. Concil. p. 1457. Scripsit etiam, si quæ Platinæ fides, *libros de Trinitate, de libero Arbitrio, de regulis Fidei, adversus hæresin Pelagianam, & Sermones* quamplurimos; quæ interierunt. Verum unde ista hauserit Platina, non constat.

496. [c] EUSTATHIUS, gente Syrus, domo Epiphaniensis, claruit sub Anastasio Imp. circa an. 496. Scripsit *Chronicorum Compendium* ab Ænea usque ad Anastasium Augustum libris 9. & alia quædam. Describit etiam, inquit Nicephorus, (in chronico, uti credi par est) *Amidæ expugnationem*, quæ anno 503. contigit. De eo agunt Nicephorus Hist. Eccles. lib. 14. c. 57. & Suidas in voce Εὐστάθιος.

497. Phot. Cod. 42. 107. [d] BASILIUS, gente Cilix, dignitate presbyter ecclesiæ Antiochenæ circa ann. 497. præsidente sedi Romanæ Anastasio, imperante etiam in Oriente Anastasio. Certe Photius, qui Basilii Historiam bis recenset, utrobique Anastasii imperatoris meminit. Demum, ut videtur, Irenopolis in Cilicia episcopus factus est. Eundem enim fuisse cum illo, cujus meminit Suidas *, nullus dubito: adeo apte conveniunt omnia, nomen, tempus, patria. Obiit post annum 518. Scripsit *Historiæ Ecclesiasticæ libros tres*; quorum primus ab anno 450. exorsus in Simplicii morte anno 483. desiit; secundus initium inde sumens historiæ filum ad annum 518. & Anastasii mortem perduxit; tertius Justini Imp. res gestas complexus est. Scripsit etiam contra *Johannem Scythopolitanum*, quem in Manichææ hæreseos suspicionem adducere conatus est, *libros* 16. dialogi forma maxima ex parte compositos ad Leontium quendam, quo hortante opus aggressus est. Excerpta ejus brevicula exhibet Photius cod. 107. ex quibus patet Basilium in prægrandi istoc opere causam Nestorianæ hæreseos ex professo egisse. Notat tamen Photius eum sibi Nestorium minime vindicasse; sed Diodorum potius ac Theodorum tanquam dogmatis sui autores, passim laudasse. Scripsit denique Basilius Irenopolitanus *contra Archelaum* Coloneæ presbyterum, teste Suida loc. cit. qui eum τὴν φρένα καὶ τὴν ἄσκησιν τῷ ὁμωνύμῳ Βασιλείῳ Καισαρείας ἐοικότα fuisse dicit. Alia quædam opera ejus hæresi referta memorat Photius cod. 95. Sæc.V. ab an. CCCC.

* In voce Βασ.

[e] CANDIDUS, patria Isaurus, ex ea parte, quæ Trachea dicebatur, provinciæ præsidum tabellio, claruit circa ann. 496. si modo ætatem ejus recte colligit Cl. Vossius *. Scripsit *Historiarum libros* 3. ab electione Leonis Imp. anno 457. usque ad exitum Zenonis anno 491. In his libris se non modo Christianum, sed & Orthodoxum fuisse ostendit. Synodum enim Chalcedonensem laudibus ornavit, ejusque obtrectatores merito perstrinxit. De stylo ejus sic Photius *. Τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔχει πρέπουσαν λόγῳ ἱστορικῷ. Ταῖς τε γὰρ ποιητικαῖς λέξεσιν ἀπειροκάλως τε κέχρηται καὶ μειρακιωδῶς. Καὶ ἡ συνθήκη αὐτῷ εἰς τὸ τραχύτερον καὶ δύσηχον ἐκδιαθυραμβεύεται κ.τ.λ. *Stylum habet historiæ non satis accommodatum. Nam & poetarum phrasibus sine delectu, ac juveniliter abutitur, & compositio ejus durior & absona, dithyramborum ritu, quæ alias iterum in dissolutum atque inconcinnum dilabitur.* Exstat *Historiæ* istius excerpta apud Photium cod. 79. & exinde cum notis Philippi Labbæi inter excerpta de Legationibus *Paris.* 1648. fol. 497.

* De Hist. Lat. l. 2. c. 21.

* Cod. 79.

[f] RUSTICUS ELPIDIUS, sive Helpidius, vir nobilis, dignitate Ex-quæstor & Ex-illustris, Theodorici Gothorum regis medicus, claruit circa ann. 498. Scripsit *Epigrammata 24. in totidem V. ac N. Testamenti historias, ac Carmen Hexametrum* de beneficiis Jesu Christi: quæ exstant cum notis in Collectione Fabriciana pag. 754. in Appendice Bigneana pag. 706. & in Bibliotheca Patr. tom. 9. pag. 462. Scripsit etiam *Carmen in consolationem doloris sui*; cujus ipse mentionem facit. Verum id interiit. 498.

[g] JULIANUS POMERIUS, gente Maurus, in Galliam profectus in civitate Arelatensi scholam rhetoricam aperuit, ac demum presbyter ordinatus est. Claruit circa an. 498. Eum sanctitate vitæ & scriptis quotidie editis eminuisse fidem facit Gennadius, quo tempore catalogum suum iste clausit. Scripsit *libros 8. de Anima*: quorum argumenta sigillatim enumerant Gennadius & Isidorus, & in libro secundo de corporeitate animæ disputasse notant. Quantum vero ex argumentis hisce conjectari licet (opus enim nunc non superest) 498. Gennad. de Script. c. 98. Isidor. de Script. c. 12.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 229. b Item *Dacherii* Spicil. tom. 5. p. 582. Edit. nov. tom. 3. p. 304. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 4. vol. 8. p. 189. d Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 5. p. 28. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 28. vol. 6. p. 124. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 9. vol. 6. p. 239. l. 5. c. 34. §. 7. vol. 9. p. 276. f Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 709. item Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 2. l. 5. p. 283. g Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 4. p. 183. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 4. l. 9. p. 579.

isti

Sæc.V. ab an. CCCC. isti libri ex Nemesii libris 8. de anima fere excerpti sunt. Scripsit etiam tractatum de contemptu mundi ac rerum transiturarum ad principium, & alium de vitiis & virtutibus, libellum adhuc de virginibus instituendis; quæ interierunt. Unicum ejus superest opus *de Vita contemplativa, sive de futuræ Vitæ contemplatione*, vel *de actuali Conversatione* in tres libros divisum; quod Prospero vulgo perperam inscriptum, inter opera istius haberi solet: ac sub illius nomine seorsim prodiit anno 1487. & *Colon.* 1536. 8° [a]. Prologum operis istius secundum primus edidit Dacherius Spicileg. tom. 13. p. 254 [b].

498. [c] SYMMACHUS, natione Sardus, Fortunati filius, ab anno 498. die 13. Septembris, episcopus Romanus, in basilica Constantiniana ordinatus, Laurentio diacono eodem die ab altera parte in basilica S. Mariæ consecrato; unde divisus clerus, divisus & senatus. Res ab utraque parte ad Theodoricum regem Ravennæ agentem delata. Sententiam is tulit, ut qui primo ordinatus fuisset, vel cui pars maxima adhæreret, ille sedem Apostolicam teneret. Re igitur ex decreto regio definita, episcopatus penes Symmachum mansit. Anno 499. synodum habuit; in qua de tollendo ambitu in comitiis pontificiis canones edidit. Anno 502. coacta Romæ synodo, *Palmari* dicta, inter alia communi episcoporum consensu Anastasium Imp. Acacianæ causæ constanter patrocinantem, anathemati subjecit. Gravi, ut par erat, ira percitus imperator libellum evulgavit, quo pontificem ob latam in se sententiam acriter proscidit; cui- Sæc.V. ab an. CCCC. que edita apologia haud minore ferocia respondit Symmachus. Eadem in synodo agitata est controversia de sede Romana illum inter ac Laurentium, quæ paulo ante recruduerat, & ad Theodoricum regem iterum delata, ab eo Petro Altinati episcopo delegata erat; iste vero Laurentio plus æquo favens, Symmachum ecclesiæ possessionibus exuerat; ac causa demum a Theodorico rege synodi arbitrio commissa. In ista igitur synodo Symmachus pleno jure restitutus est: Petrus vero Altinas, & clerici Romani Laurentii sequaces, dignitate sua moti. Obiit die 6. Aprilis anno 514. [d] Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 12. Concil. tom. 4. p. 1291 [e].

[f] ANDREAS, Cæsareæ Cappadocum 500. episcopus, vixisse videtur circa exitum sæculi istius, ac claruisse anno 500. Incerta enim prorsus illius ætas; nec ulla ejus apud veteres mentio. Id tantum certum, eum post Basilium ac Cyrillum Alexandrinum, & ante Aretham Cæsariensem scripsisse. Scripsit *ad Macarium quendam commentarios in Apocalypsin*, quos Latine vertit Theodorus Peltanus. Exstant Gr. Lat. ad finem Chrysostomi commentariorum in S. Johannem in editione Morelliana tom. 8. Composuit etiam *Therapeuticam spiritualem*; ex cujus libro secundo, fragmenta quædam habentur in Eclogis asceticis Johannis patriarchæ Antiocheni, fol. 38. pag. 2. ab his verbis, *Πῶς αἱ ψυχαὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος ἀπέρχονται*, &c. Vide Nessel. Catal. Vindob. part. 1. cod. 276. num. 1. p. 381.

Scriptores Gentiles Fidem Christi hoc Sæculo damnantes.

417. [g] CLAUDIUS RUTILIUS NUMATIANUS, natione Gallus, qui patrem Tusciæ consularem habuit. Relicta Gallia, Romam se contulit, ubi maximos sub Honorio Aug. honores & dignitates adeptus est. Factus est enim vir consularis, præfectus urbis, tribunus militum, prætorio-præfectus. Claruit anno 417. Neque tamen dignitatum quibus functus est splendor, comitantium turba, fori negotia, militiæ strepitus impediebant, quo minus sibi etiam & musis vacaret. Poeta tersus, venustus, qui ubere ingenii vena, atque elegantia, pene cum optimis melioris ævi Poeris certare potest. Scripsit ad Venerium Rufum in præfectura urbana successorem *Itinerarii libros* 2. in principio, præsertim vero in fine, mutilos, quibus iter suum ex Roma in Galliam, reditumque ex Gallia Romam, eleganter depingit. Religione erat Gentilis, ac proinde in *Judæos* pariter ac in *Christianos* acriter invehitur; & cum sub Christianis imperatoribus, ipsam religionem Christianam aperto marte aggredi non sit ausus, in monachos arctioris pietatis & disciplinæ tunc temporis cultores, animi sui virus evomit; Judæos, ac in iis tecte Christianos virulenter lacessit vers. 383.

Nempe loci querulus, curam Judæus agebat
Humanis animal dissociale cibis.

[a] Et *Parif.* 1711. [b] Edit. nov. tom. 3. p. 306. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 1. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 418. [e] Epistola *Symmachi* papæ ad Avitum archiepiscopum Viennens. exstat apud Dacher. Spicil. tom. 5. p. 583. Edit. nov. tom. 3. p. 307. [f] Conf. *Oudin.* sæc. 9. tom. 2. p. 93. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. § 19 vol. 7. p 791. *Long.* Bibl. sacr. p. 608. [g] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 13. § 4. p. 631.

Sæc.V. ab an. CCCC.

Vexatos frutices, pulsatas imputat algas,
Damnaque libatæ grandia clamat aquæ.
Reddimus obscœnæ convicia debita genti,
Quæ genitale caput propudiosa metit,
Radix stultitiæ, cui frigida sabbata cordi;
Sed cor frigidius religione sua est.
Septima quæque dies turpi damnata veterno,
Tanquam lassati mollis imago Dei.
Cætera mendacis deliramenta catastæ
Nec pueros omnes credere posse reor.
Atque utinam nunquam Judæa subacta fuisset
Pompeii bellis, imperioque Titi.
Latius excisæ pestis contagia serpunt,
Victoresque suos natio victa premit.

Monachos vero Christianos, mordaci sale, & dicteriis amarulentis, acerrime perfricuit. En ipsius verba, ubi de *Capraria* maris Tyrrheni insula agit, monachis olim frequentata vers. 439.

Processu pelagi jam se Capraria tollit,
Squallet lucifugis insula plena viris.
Ipsi se monachos Graio cognomine dicunt,
Quod soli nullo vivere teste volunt.
Munera fortunæ metuunt, dum damna verentur.
Quisquam est sponte miser, ne miser esse queat?
Quænam perversi rabies tam stulta cerebri,
Dum mala formides non bona posse pati?
Sive suas repetunt ex fato ergastula pœnas,
Tristia seu nigro viscera felle tument.
Sic nimiæ bilis morbum assignavit Homerus
Bellerophonteis sollicitudinibus.
Nam juveni offenso sævi post tela doloris
Dicitur humanum displicuisse genus.

Rutilii itinerarium *Neapoli* primus edidit Petrus Summontius; dein J. B. Pius *Bonon.* 1520. paulo emendatius, commentariis suis *de Republ. Romana* inseruit Onuphrius Panvinius, *Ven.* 1558. 8°. Josias Simlerus *Bas.* 1575. Postea *Romæ* Josephus Castaleo. Denique cum notis Simleri, Castaleonis, Pithæi, Sitzmanni, Barthii, Grævii, suoque spicilegio Theodorus Jansonius *Amstelod.* 1687. 12°.

425. [a] OLYMPIODORUS, Thebis Ægyptiacis oriundus, poeta, & historicus, & ad Hunnorum regem legatus, claruit circa annum 425. Scripsit *Historiarum libros* 22. *ad Theodosium Minorem Imp.* quibus res gestas Romani imperii, in Occidente præsertim ab anno 407. ad ann. 425. complexus est: ac operi suo *Sylvæ* nomen dedit: cum non tam historiam absolutam, quam simplicem rerum commentarium, haberi vellet. De eo enim sic Photius *. Σαφὴς μὲν τὴν φράσιν, ἄτονος δὲ καὶ ἐκλελυμένος, καὶ πρὸς τὴν πεπατημένην κατηνεγμένος χυδαιολογίαν. ὥστε μηδ' ἄξιος εἰς συγγραφὴν ἀναγεγράφθαι ὁ λόγος· ὃ καὶ αὐτὸς ἴσως συνιδὼν οὐ συγγραφὴν, κ. τ. λ. *Dictio illi clara; remissa tamen ac dissoluta, & in protritam devoluta verborum affluentiam. Oratio itaque indigna, ut historiæ adnumeretur; cujus ipse fortasse conscius non historiam,* &c. In hac historia non modo superstitionum Gentilium ritus commendavit, sed & in Christianos clam invectus est, præcipue in Olympium officiorum magistrum (quem ob pietatem vere Christianam miris effert laudibus Augustinus *) eumque ut ἀναπέργον falso non minus quam invidiose traducit. Exstant amplissima excerpta apud Photium cod. 80.

Sæc.V. ab an. CCCC.

* Cod. 80.

* Epist. 124, & 129.

[b] ZOSIMUS, Comes, & exadvocatus fisci, claruit circa ann. 425. quippe qui historiæ suæ libro 5. Olympiodorum citat. Scripsit *Historiarum libros* 6. quibus res Romanas ab Augusto exorsus ad Diocletiani tempora unico libro strictim persequitur, deinceps vero rerum historiam in quinque reliquis latius pertractat usque ad Romam iterum ab Alarico captam, & Attalum ab eo imperii fascibus ornatum ac mox spoliatum anno 410. Eunapii historiam præcipue in compendium redigens. In his libris, quoties de rebus Christianorum agit, religionem eorum acriter perstringit; eoque nomine in omnes pene principes Christianos, præcipue in Constantinum M. & Theodosium seniorem, strenue debacchatur. Non sum nescius Johannem Leunclavium, virum quidem eruditissimum, prolixam apologiam in Zosimi gratiam edidisse; qua eum ab injuriis, fictisque in Christianos calumniis, a livoris & malitiæ labe, qua flagrabat maxime, omni, quo potuit, ingenii acumine vindicat. Verum dum hominem Gentilem, & Christiani nominis hostem infensissimum, purgat, laterem lavat, & Æthiopem dealbare conatur; & ut malevoli, ac, si unquam alius, virulenti scriptoris causam ageret, non modo in Eusebium, Chrysostomum, Innocentium, Theodoritum, Photium, aliosque Christianæ religionis antistites, sed & in Constantinum M. ejusque filios, in Jovianum, Valentinianum, Theodosium, totamque sequentium imperatorum prosapiam, se parum æquum, quin & in nonnullos acerbum plane & inverecundum, manifesto prodit. Cæterum adversus Zosimi malitiam Constantinum, 425.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 8. vol. 6. p. 237. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 80. vol. 9. p. 400. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 22. vol. 6. p. 581. seq. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 98. vol. 9. p. 405.

atque

Sæc.V. ab an. CCCC. atque alios Christianos dedita opera olim tuebatur Euagrius lib. 3. cap. 40, 41. & fusiori apologia Nicephorus Callistus lib. 16. cap. 41, 42, 43, 44. De stylo ejus sic Photius*, Σύντομος δὲ, καὶ τὴν φράσιν εὐκρινής τε καὶ καθαρὸς, οὐδὲ τοῦ ἡδέος ἀπῳκισμένος — καὶ τοῖς τροπαῖς, εἰ μὴ σπάνιον, οὐ κεχρημένος. *Brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers: — figurisque nonnisi raro utitur.* Duos priores historiæ istius libros Gr. Lat. edidit & Herodiano subjunxit Henricus Stephanus 1581. 4°. *Lugduni* recusos 1611. 8°. Integros vero sex libros cum versione, & apologia præfixa, Johannes Leunclavius inter Romanæ historiæ scriptores minores *Francofurt.* 1590. fol. seorsim denique prodierunt *Oxon.* 1680. 8°. [a] Sæc.V. ab an. CCCC.

* Cod. 98.

[b] *Concilia hoc Sæculo habita.*

401. [c] CARTHAGINENSE I. AFRICANUM II. vulgo dictum, anno 401. 14. Cal. Julias celebratum; quo, expositis ecclesiæ Africanæ necessitatibus, præcipue clericorum inopia, ad impetrandum ab Italiæ episcopis auxilium, decreta est ad Anastasium Romanum, & Venerium Mediolanensem legatio. De parvulis etiam ab *Hæreticis* baptizatis, *de Idolorum reliquiis*, aliisque actum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ capitula 32. (quæ quidem non sunt omnia hujus synodi, sed concilii Carthag. 3. anno 397. in hac demum synodo repetita & confirmata) Græc. Lat. in Cod. Can. Eccles. Afr. a Can. 34. usque ad 65. inclusive, Concil. tom. 2. p. 1067. Lat. in Collect. Can. ibid. a Can. 1. ad 32. pag. 1643.

401. [d] CARTHAGINENSE II. AFRICANUM vulgo III. anno 401. Idibus Septem. generali quodam omnium Africæ provinciarum conventu, in secretario Basilicæ restitutæ habitum. Lectis Anastasii papæ literis, de Donatistis, & unione eum iis facienda agitur. Exstant capitula 20. Gr. Lat. in Cod. Can. Eccles. Afr. a Can. 66. usque ad Can. 85. Concil. tom. 2. p. 1089. Lat. in Collect. Can. a Can. 32. ad 52. ibid. p. 1651. Ex his canonibus, *quatuor tantum priores* hujus synodi sunt, reliqui ex aliis (& præcipue 11.) ex concilii Carthaginensis 5. decretis desumpti sunt.

402. [e] MILEVITANUM I. (urbs erat episcopalis in Numidia, ad Ampsagam fl. sita) anno 402. 6. Cal. Septembr. habitum, in quo, post firmata præteritarum synodorum quarundam decreta, variorum Africæ episcoporum causæ synodali judicio subjiciuntur. Exstant hujus synodi acta sive constituta Gr. Lat. Cod. Can. Eccles. Afr. a num. 85. ad 90. inclusive, Conc. tom. 2. p. 1099. Lat. in Collect. Can. ibid. p. 1654.

[f] CHALCEDONENSE I. sive synodus ad *Quercum*, Chalcedone in Rufini suburbio, in causa Chrysostomi, a 45. episcopis, præside Theophilo Alexandrino, anno 403. celebrata. Lecta sunt in hac synodo 29. accusationum in Chrysostomum capita, quibus alia 17. postea addita sunt. Damnatur ac deponitur Chrysostomus, ac proinde imperatoris mandato in exilium missus. Exstant hujus synodi acta Gr. Lat. apud Phot. Cod. 59. col. 53. in Jur. Græc. Rom. tom. 1. lib. 9. p. 554. Conc. tom. 2. p. 1323. Mox tumultuante plebe, Chrysostomus revocatur, & in synodo legitima restituitur. Verum coacto ab adversariis ejus alio conciliabulo, secunda jam vice damnatur, Cucusum in Armenia relegatus. De his omnibus vid. Socr. lib. 6. c. 16, 17, &c. p. 323. Soz. lib. 8. cap. 17, 18, &c. p. 780. Pallad. de vit. Chrysost. cap. 9. p. 70, &c. & qui ex omnibus horum conciliorum gesta diligenter collegit, Steph. Baluzium Nov. Collect. col. 103, &c. 403.

[g] CARTHAGINENSE III. anno 403. 8. Cal. Septembr. pro *reconciliandis Donatistis*, in Basilica regionis secundæ celebratum. Habentur hujus synodi acta Gr. Lat. Cod. Can. Eccles. Afr. num. 90. Conc. tom. 2. p. 1103. Lat. Collect. Can. ibid. 1656. 403.

[h] CARTHAGINENSE IV. anno 404. 6. Cal. Julias habitum. Rejecta a Donatistis omni concordiæ spe, quin & armis in Catholicos sumptis, decreta est ad Honorium Aug. hac de re legatio. Exstat Gr. Lat. *Commonitorium synodicum* ad imperatorem missum, Cod. Can. Eccles. Afr. num. 93. Concil. tom. 2. p. 1107. Lat. Collect. Can. ibid. 1658. Hinc Honorii Imp. edictum anno sequenti Prid. Id. Febr. editum, quo Donatistæ, & una cum iis Manichæi (qui etiam Africam hoc tempore præcipue infestabant) repressi sunt; sancitumque his 404.

[a] Item Jenæ 1714. denuo ex recensione *Sylburg* ibid. 1729. 8vo. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 3. p. 216. seq. item vol. 4. p. 191. seq. [c] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 131. [d] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 132. seq. [e] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 146. [f] Conf. *Tillemont.* vol. 11. ad vit. *Chrysost.* Art. 72. seq. [g] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 149. [h] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 151, 156. seq.

 verbis,

Sæc.V. ab an. CCCC. verbis, *Unica sit Catholica veneratio; una Salus sit; Trinitatis, par, sibi congruens, sanctitas expetatur.* Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 38.

405. [a] CARTHAGINENSE V. anno 405. 10. Cal. Septembr. habitum; quo imperatorem de Donatistis ad ecclesiam Catholicam reversis certiorem fecerunt. Vid. Cod. Can. Eccles. Afr. num. 94. Conc. tom. 2. p. 1111. Collect. Can. ibid. p. 1660. Hinc & altera Honorii in Donatistas lex Diotimo Proconf. 6. Id. Decembr. hoc anno data, ut ubicunque vel convicti, vel confitentes fuerint, debitam legis pœnam absque dilatione persolvant. Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 39.

405. [b] TOLETANUM anno 405. de ordinationibus perperam factis, conditum. Exstat, ad hanc synodum, hac de re, Innocentii I. *Epistola* num. 23. Conc. tom. 2. p. 1277. Integrior ex editione, & cum notis Sirmondi ibid. p. 1279. Ad annum 407. referendum esse hoc concilium contendit Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. vide ejus Notit. p. 55.

407. [c] CARTHAGINENSE VI. vulgo AFRICANUM IV. anno 407. Idibus Julii, habitum; qui legati ad imperatorem, pro defensione adversus *Donatistas* & *Paganos*, missi sunt. Exstant Acta & Capitula Gr. Lat. Cod. Can. Eccl. Afr. num. 95. Conc. tom. 2. p. 1113. Lat. Collect. Can. ibid. p. 1660. Honorii Imp. constitutio adversus *Donatistas*, *Manichæos*, & *Priscillianistas* hoc anno 8. Cal. Mart. & altera 17. Cal. Decembr. data, Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 40, 41.

408. [d] CARTHAGINENSE VII. & VIII. vulgo AFRICANUM V. & VI. anno 408. prius quidem Jun. 14. posterius Octob. 12. habitum. Insurgentibus in Catholicos tum Donatistis, tum Paganis Stiliconis successu animatis, a duabus his synodis legatio ad imperatorem decernitur. Vid. Cod. Can. Eccles. Afr. num. 106. ibid. p. 1119. Neque bonis patribus, vel causæ religionis defuit Honorius Imp. edita 17. Cal. Decembr. lege, qua omnes priores constitutiones in Donatistas, Manichæos, Priscillianistas & Gentiles, renovantur, confirmantur, & plenissimam executionem habere jubentur Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 43. confer & legem proximam, & quæ ibi notavit Gothofredus.

CARTHAGINENSE IX. vulgo AFRICANUM VII. anno 409. coactum; quo de cognitione episcoporum agebatur. Videsis Cod. Can. Eccles. Afr. num. 107. Conc. tom. 2. p. 1119. Sæc.V. ab an. CCCC. 409.

[e] CARTHAGINENSE X. vulgo AFRICANUM VIII. anno 410. celebratum: in quo, legati ad imperatorem, adversus *Donatistas* acturi missi sunt. Vide Cod. Can. Eccles. Afr. num. 107. p. 1121. Ut horum precibus satisfaceret imperator hoc ipso anno 8. Cal. Septemb. legem tulit, Heracliano Comiti Africæ inscriptam, qua hæreticis, & in his præcipue Donatistis, omnem rituum suorum exercendorum publiceque coeundi facultatem adimit, pœna proscriptionis & sanguinis proposita. Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 51. 410.

[f] PTOLEMAIDENSE in Libya, anno 411. præside Synesio Ptolemaidis episcopo, adversus Andronicum præfectum, congregatum. In quo Andronicus, ob nefanda facinora, quibus in subditos ubique grassabatur, anathematis sententiæ subjicitur. In quem proinde acerrima oratione invectus est Synesius, qua hominem nequissimum vivis plane coloribus depingit, Epist. 57, 58. p. 191. ubi etiam excommunicationis formula exhibetur. Verum Andronico culpam suam deprecante, & meliora in posterum de se pollicito, synodus excommunicationis sententiam non statim publicandam esse censuit, solo dissentiente Synesio, qui crudelem & ferocem hominis indolem optime noverat. Et quidem ita factum est. Andronicus enim ad ingenium suum, tanquam canis ad vomitum, mox redit. Unde & sententiam in eum latam tandem Synesius promulgavit, ut ex Epistola 72. p. 218. qua hac de re agit, colligi potest. 411.

[g] Eodem anno habita est celeberrima illa *Collatio Carthaginensis*, Catholicos inter & Donatistas, coram Marcellino V. C. Tribuno, & Notario, quæ triplici congressu absolvitur. 411.

Collat. I. Calendis Juniis in secretario thermarum Gargilianarum habita, lecta sunt episcoporum & Marcellini præfecti edicta de episcoporum convocatione, deque modo & forma conveniendi, & episcoporum utriusque partis ad suos mandata. De his, multa contentione utrinque res agitur. Marcellini consilio acquieverunt Catholici, ut, exclusis cæteris, septem episcopi ex utraque parte eligerentur, qui causam

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Augustin.* Art. 158. b Conf. *Tillemont.* vol. 10. ad vit. *Innocent.* Art. 3. c Conf. *Tillemont.* vol 13. ad vit. *Augustin.* Art. 169, 170. d Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 175, 178. e Conf. *Tillemont* vol 13. ad vit. *August.* Art. 187. f Conf. *Tillemont.* vol. 12. ad vit. *Synes.* Art. 15. seq. g Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 188, 189, 195. seq.

Sæc.V. ab an. CCCC. suam disputando agerent, aliique, qui rebus gestis per notarios rite excipiendis prospicerent; contendentibus interim Donatistis, ut omnes episcopi collationi interessent.

Collat. II. 3. Nonas Junias petierunt Donatistæ, ut sibi fas esset gesta superioris collationis examinare, utque tempus ad id faciendum concederetur; quod & tandem datum est.

Collat. III. 4. Idus Junias postquam de qualitate litigantium, & accusantium disceptatum est, Augustinus ad summam rei descendit: nempe ecclesiam catholicam eam esse, quæ testimoniis scripturarum promissa, toto orbe diffusa est, omnibus nota, in monte, sicut scriptum est, constituta, ad quam veniunt omnes gentes; & ad hanc ecclesiam se pertinere, se esse perspicue demonstraturum. Cum hac controversia premi se viderent Donatistæ, ad Acta in causa Cæciliani & Donati confugerunt, & hanc causam publice iterum examinandam, in medium proferre voluerunt. Hac occasione, ostendit Augustinus, ecclesiam in hac vita ex bonis pariter ac malis consistere: neque aliter etiam in sua ecclesia esse, negare non poterant Donatistæ; quin etiamsi concederetur Cæcilianum hominem fuisse malum, qualem nempe illi ipsi eum describerent, nullum exinde ecclesiæ Catholicæ præjudicium nasci. Tandem auditis omnibus, riteque perpensis, Marcellinus præses in gratiam Catholicorum sententiam dixit. Post Marcellini mortem, qui non diu post, tanquam Heracliani tyranni partibus faveret, occisus est, gesta hæc irrita jam esse contendebant Donatistæ, neque ullam amplius vim & autoritatem retinere. Unde coactus est Honorius Imp. lege ad Julianum Africæ Proconf. an. 414. data Marcellini famam vindicare, gestisque collationis, quæ in publica monumenta translata fuerant, suum robur, & perpetuam firmitatem adserere. *Neque enim* (inquit) *morte Cognitoris perire debet publica fides.* Exstat hæc lex Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 55.

Gesta triplicis hujus collationis, una cum Augustini, Possidii, Orosii excerptis, primus in lucem edidit Papyrius Massonus *Paris.* ann. 1589. 8°. Postea a Pithæo, cum MS. collata & recognita, inserta deinde Concil. tom. 2. p. 1335. Sed cum mendose prius, tum a Massono, tum a Pithæo, aliisque, fuerant edita, *Steph. Baluzius*, venerandæ vetustatis codicem, unde prima profluxerit editio, nactus, omnes editiones cum hoc veteri exemplari contulit, priorum editionum menda sustulit, quæ deerant supplevit; Augustini qui huc pertinent sermones, & Honorii Imp. constitutiones addidit, opusque integrum a se recensitum, notisque suis illustratum, iterum edidit Nov. Collect. p. 117. Sæc.V. ab an. CCCC.

BRACARENSE apud Bracaram, sive Augustam Bracarum inter Durium Miniumque fluvios, anno ut volunt 411. præside Pancratiano Bracarensi episcopo, habitum. In quo episcopi fidem catholicam, adversus Arianos & Gentiles, per singulos articulos profitentur. Exstant Acta (si modo gennina, de quo haud levis est dubitandi causa) Concil. tom. 2. p. 1507. Confer Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. & Notit. p. 55. 411.

[a]CARTHAGINENSE XII. anno 412. saltem exeunte superiore, contra Pelagianos habitum: quo Cœlestius Pelagii discipulus, ob negatam de peccato originali ecclesiæ catholicæ doctrinam, convictus & damnatus est. Exstant hujus synodi fragmenta quædam apud August. de Grat. & Pec. Orig. lib. 2. cap. 2, 3, 4. tom. 7. col. 789. Concil. tom. 2. p. 1510. Vide etiam August. Epist. 90. 412.

[b]CIRTENSE in Numidia, anno 412. mense Junio, in causa Donatistarum habitum; ubi de communi modo actum est quo Donatistarum calumniis & mendaciis, præcipue de nupera *Collatione Carthaginensi*, ubique sparsis occurreretur. Exstat epistola synodalis ab Augustino scripta inter ejus epistolas num. 152. & Conc. tom. 2. pag. 1519. 412.

[c]HIEROSOLYMITANUM anno 415. in causa Pelagii, præside Johanne Hierosolymorum episcopo, una cum presbyteris suis celebratum. Cui Orosius, ab Augustino ad Hieronymum missus, interfuit. In hac collatione, ab Orosio accusatus est qui tum aderat Pelagius, quod inter alia asseruerat hominem sine peccato posse vivere. Negavit id Pelagius. Verum Johannes, vel quod Latine perorantem non satis intelligeret, vel quod Pelagii fraudibus delusus esset, de ipsa causa judicare noluit. Id solummodo inter ipsos conventum, ut de hac re literæ ad Innocentium papam mitterentur. Exstant hujus conventus Acta, & in iis vafri Pelagii fraudes, apud Orof. Apol. pro lib. Arbitr. Conc. tom. 2. p. 1525. 415.

[d]DIOSPOLITANUM, apud Diospolim Palæstinæ urbem, *Lyddam* olim dictam, 415.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 13 ad vit. *Augustin.* Art. 216. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 225. [c] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 254, 255. [d] Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 259. seq.

in causa itidem Pelagii, eodem anno 415. a 14. episcopis habitum. Obtulit huic synodo libellum Orosius, quo Pelagii dogmata ex scriptis ejus excerpta continebantur. Præsens erat ipsemet Pelagius, qui vel errores sibi objectos negando, vel fidem Catholicam vafre simulando, bonis patribus fucum fecit, ab iis proinde absolutus. Exstant Acta hujus synodi compendio excerpta, apud August. de Pec. Orig. lib. 2. cap. 11. tom. 7. col. 752. longe vero fusius & integrius apud eundem *libro de gestis Pelagii*, sive *de gestis Palæstinis*, Augustæ Vindel. anno 1615. primum; deinde in sequentibus Augustini editionibus edito; & apud Crescon. in sua Canonum collectione: exinde Concil. tom. 2. p. 1529. Baluz. Nov. Collect. col. 361. Vide Augustin. Epist. 106. ad Paulin. Nolan. Retract. lib. 2. cap. 47. contr. Jul. lib. 1. cap. 5. Confer etiam quæ habet Photius ex Actis Occidentalium episcoporum adversus Nestorianorum & Pelagianorum dogmata cod. 54. col. 45.

416. [a] CARTHAGINENSE XIII. contra Pelagianos 2. a 67. episcopis, anno 416. coactum. In eo Pelagius & Cœlestius, non obstante quod a patribus Diospolitanis, quibuscum fraudulenter egissent, in communionem recepti fuerant, ob hæresin damnati sunt. Exstat epistola synodalis inter Aug. Epist. 90. & Conc. tom. 2. p. 1533. & rescriptum Innocentii ad hanc synodum ibid. p. 1283. & apud Aug. Epist. 91.

416. [b] MILEVITANUM II. a 60. aut pluribus episcopis, contra Pelagium & Cœlestium, anno 416. 6. Cal. Septembr. paulo post Carthaginense, celebratum; quo errores Pelagiani iterum damnantur. Exstant Canones 27. Conc. tom. 2. p. 1537. Sed non omnes hujus synodi sunt, imo vix ulli, ad universale magis Carthaginense concilium anno 418. potins referendi. Habetur nihilominus epistola synodalis ad Innocentium papam, de cohibendis Pelagianis, inter August. Epist. 97. & Conc. tom. 2. p. 1544. cum Innocentii rescripto ibid. p. 1287. & apud Aug. Epist. 93. Epistola etiam familiaris quinque episcoporum, Aurelii, Augustini, &c. ad eundem papam, Conc. ibid. p. 1546.

417. [c] THUSDRITANUM, in Africa circa annum 417. habitum; in qno Siricii papæ epistola recitata est. Obscura est hujus synodi apud veteres mentio. Meminit ejus ex præfatione concilii Telensis Baluzius Nov. Collect. col. 365. Exstant Canones 2. de episcopis in synodis adesse recusantibus, in hoc conventu, ut videtur, conditi. in Ferrandi Collect. cap. 76, 77.

[d] CARTHAGINENSE XIV. anno 418. Cal. Maiis a 217. episcopis celebratum. In quo Pelagii & Cœlestii dogmata jam iterum confossa sunt, missis hac de re ad Zozimum papam decretis suis, literisque quibus illum, ob temere nimis quam par erat fidem Cœlestio adhibitam, increparunt. Exstant Canones 18. in Collectione Canonum Afr. num. 76. usque ad 94. inclusive, Conc. tom. 2. p. 1663. 418.

[e] TELEPTENSE, rectius *Telense*, in provincia Byzacena, anno 418. 6. Cal. Martias congregatum: quid in hac synodo gestum sit nos fere latet, nisi quod Siricii papæ ad episcopos Africanos literæ in ea recitatæ sint, & pauci quidem canones, sub hujus synodi nomine in Ferrandi collectione habentur; nempe cap. 3, 4, 6, 16, 65, 68, 130, 138, 174, 218. Vide Conc. tom. 2. p. 1577. Monendus est lector, viros quosdam eruditos, non levibus conjecturis ductos, huic synodo, ejusque canonibus litem nuper movisse. Qua de re vide quæ congessit Cl. Schelstratius Eccles. Afr. Dissert. 3. cap. 12. p. 254. Sed præcipue P. Quesnellus Dissert. 15. ad Oper. S. Leon. tom. 2. p. 731. ubi & canones, & epistolam Siricii νοθείας arguit, & pluribus demonstrare conatur. 418.

[f] CARTHAGINENSE XV. vulgo VI. ab omnium Africæ provinciarum episcopis, præsidente Aurelio Carthaginensi, anno 418. hac occasione habitum. Apiarius Siccensis in Mauritania presbyter, ob illegitimam ordinationem, aliaque crimina graviora, ab Urbano episcopo, cujus sententiam synodus provincialis confirmavit, gradu suo dejectus, Romam ad sedem apostolicam provocaturus confugerat, a Zozimo papa mox restitutus, missis etiam in Africam legatis, qui illum in locum suum reponendum curarent, & jus appellandi sedem pontificiam, & appellationes undique factas recipiendi, idque concilii Nicæni (uti præ se ferebant) autoritate constitutum, omni quo poterant modo, sartum tectum tuerentur. In hoc igitur concilio patres Africani singula legationis pontificiæ capita, numero quatnor, in Zozimi commonitorio contenta, (quod ægre tandem legati proferebant,) præcipue quæ ad Apiarii causam pertinebant, ad examen revocarunt. 418.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 13. ad vit. *Augustin.* Art. 263. b Conf *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art 264. c Conf *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 279. d Conf. *Tillemont* vol 13 ad vit. *Augustin* Art. 278, 280. e Conf. *Tillemont.* vol 13. ad vit. *August.* Art. 279, vol. 10. ad vit. *Siricii* not. 6. f Conf *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 292. seq.

Sæc. V. ab an. CCC.. runt. Et quoniam canonum Nicænorum auctoritatem pro se allegaret Zozimus, duosque *pro Appellationibus* canones sub hoc nomine protulisset; patres Africani, hos revera *concilii Sardicensis* canones esse nescientes, se eousque observaturos promiserunt, donec genuina concilii Nicæni Acta examinari poterant, Zozimo de his per literas certiori facto, qui paulo post diem suum obiit. Primi hujus synodalis conventus Acta interierunt, quæ non nisi ex subsequentibus colliguntur.

Recedente post autumnum synodo, sequenti anno 8. Calendas Junias, episcopi Africani numero 217. Carthagine in secretario basilicæ Fausti iterum convenerunt; sedentibus primo quidem loco Aurelio papa, una cum Valentino primæ sedis Numidiæ episcopo; post hos, Faustino episcopo Potentino pontificis legato; denique Philippo & Asello presbyteris Romanæ ecclesiæ itidem legatis, post omnes episcopos, ultimum locum occupantibus. Recitatis quæ in superiori conventu gesta fuerant, lectoque iterum Zozimi commonitorio, cum duo prolati canones in istis, quæ penes se habebant, Nicæni concilii exemplaribus neutiquam invenirentur, missi sunt in Orientem legati, qui genuina concilii Nicæni exemplaria exinde reportarent. Interim lecti sunt in synodo, concilii Nicæni, quos apud se habebant, canones 20. quibus 32. alios, ex diversis Africæ conciliis collectos subjunxerunt. In hac etiam sessione, petente id per literas Apiario, sancitum est ut de Siccensi ecclesia penitus removeretur, alibi ubicunque vellet & posset, Presbyterii munere fungeretur. 3. Cal. *Junias* iterum coeuntes, sex alios canones prioribus addiderunt, & omnia quæ gesta sunt subscriptione sua roborarunt, primo quidem Aurelius & Valentinus, dein Faustinus legatus, ultimo denique loco Philippus & Asellus presbyteri legati; postridie per legatos Romanos literis de his omnibus ad Bonifacium missis.

Anno circiter exeunte, reversi ex Oriente legati, una cum literis Attici CP. & Cyrilli Alexandrini, vera & authentica canonum Nicænorum exemplaria secum detulerunt. In quibus canonum a Zozimo prolatorum, nec vola nec vestigium reperiri potuit; quæ proinde per ipsos legatos qui ex Oriente redierant, ad Bonifacium papam 6. Calendas Decembris hoc ipso anno missa sunt. Et jam tota lis penitus dirempta videbatur. Verum mortuo mox Bonifacio, & Apiario hanc camarinam iterum movente, Cœlestinus, qui Bonifacio successit, in ejus gratiam ad Africanos scripsit: [a] Unde patres Africani, vel eorum saltem Sæc V. ab an. CCC. legati, præsente etiam Faustino pontificis legato, tertia jam vice convenerunt; & quamvis Apiarius, vi propriæ conscientiæ convictus, culpam suam, & facinora sponte confessus sit, acres tamen, & increpatorias ad Cœlestinum dederunt literas; quibus, post factam de Apiario relationem, admonent illum, ne deinceps hinc Romam venientes facile admittat, vel a se excommunicatos ad communionem recipiat, utpote ecclesiasticis, præcipue Nicænis, constitutionibus contrarium, quæ prudentissime justissimeque providerunt, quæcunque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda; nec unicuique provinciæ desore gratiam Spiritus Sancti ad id necessariam, nec (præter alia impedimenta) testes idoneos transmarinum judicium commode sequi posse: ut vero aliqui tanquam ab ejus latere mittantur, se nulla patrum synodo constitutum invenisse, multo minus canonibus Nicænis, qui a Zozimo prædecessore missi fuerant: clericos itaque suos istiusmodi mandatorum executores, quibuscunque petentibus, in posterum ne mittat, *ne fumosum typhum seculi in ecclesiam Christi, quæ lucem humilitatis, & simplicitatis diem Deum videre cupientibus præfert, inducere videatur.*

Exstant hujus synodi Acta, Epistolæ, & Canones supra memorati, Cod. Can. Ecclesiæ Africanæ in initio, & ad finem Concil. Carth. 6. Concil. tom. 2. col. 1589. & ibid. col. 1603, 1670. Plurima etiam præcedentium synodorum statuta, jam iterum lecta, & confirmata sunt. Notet hoc loco prudens lector, multa fuisse decreta, in variis Africanis conciliis condita, quæ compilator quidam haud satis doctus in unum corpus ex 105. capitibus conflatum compegit, quodque sub nomine concilii Africani, seu collectionis variorum canonum habetur Conc. tom. 2. p. 1638. Et ita tandem celeberrimum hoc concilium Carthaginense, seu 5, 6, vel 7. demum vocandum sit, tribus circiter conventibus absolutum, expedivimus. Nihil moror M. Ant. Capellum ordinis Franciscani monachum, qui edita *Parif.* 1622. Dissertatione *de Appellationibus ecclesiæ Africanæ ad Romanam sedem*, nodum, quem solvere non potuit, secare studet; dum cap. 4. p. 118. omnia hujus synodi Acta, & epistolas una litura delet, falsa, & ab impostore aliquo conficta esse contendit, infelici plane ausu, & futilibus conjecturis, risu potius, quam refutatione dignis, quæ ne levissimum quidem scrupulum eruditis movere possint. Ac proinde neminem deinceps, habuit nedum ullos

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 323, 324.

conciliorum editores, qui sententiam tam absurdam vel verbulo defendere ausi sunt.

419. [a] RAVENNATENSE, anno 419. jubente Honorio Imperatore habitum: quo controversia inter Bonifacium & Eulalium, de electione ad sedem Romanam, excussa est. Verum, dissentiente synodo, lis indecisa remansit; ut aliam hac de re synodum post Pascha cogendam esse Honorius statuit; quod tamen non præstitit. Exstat Honorii *Commonitorium* ad episcopos congregatos, aliaque scripta ad hanc rem spectantia, ex veteri codice Vaticano deprompta, apud Baron. ad ann. 419.

423. CARTHAGINENSE XVI. inter annum 420, & 423. habitum; neque enim certum ejus tempus definiri queat. In hoc concilio duorum episcoporum, de primæ sedis honore contendentium, causa præcipue agebatur. Vide quæ de Actis hujus synodi ex *Holstenii schedis* deprompta sunt, Conc. tom. 2. p. 1605.

423. [b] CILICIENSE, anno 423. a Ciliciæ episcopis habitum. In quo Theodorus Mopsuestenus, postquam ex provincia discesserat, ob scripta & dogmata malesana, anathemate damnatus est. Memoriam hujus synodi nobis conservavit Marius Mercator, Præfat. ad symbolum Theodori Mopsuesteni, Operum part. 1. p. 219. ubi vide quæ notavit clarissimus Garnerius.

426. [c] CARTHAGINENSE XVII. circa annum 426. præsidente Aurelio Carthaginensi, habitum. Occasionem huic synodo dedit Leporius presbyter & monachus Massiliensis, qui Pelagianæ, qua laborabat hæresi, Nestorianam adjunxerat. Quam ob causam Massilia ejectus in Africam profugit, ibique ab Aurelio & Augustino meliora edoctus ab hæresi recessit, libellumque *emendationis*, sive *satisfactionis* conscripsit, quo, facta pristini erroris detestatione, Fidem Catholicam, de mysterio Incarnationis Christi profitetur, quem synodo Carthaginensi obtulit, cui etiam Aurelius, & Augustinus, aliique subscripserunt; atque his subscriptionibus munitum Carthagine in Gallias misit. Hunc primus in lucem protulit Jac. Sirmondus inter Opusc. Vet. Dogmat. *Paris.* 1630. pag. 1. Exinde habetur Conc. tom. 2. p. 1678. ubi vide quæ Sirmondus & Labbeus observarunt.

426. [d] HIPPONENSE, anno 426. 6. Cal. Octobr. ab Augustino & duobus aliis episcopis, præsentibus 7. Presbyteris, astante clero & frequenti populo, habitum: in quo Heraclius presbyter, ut Augustino in sede Hipponensi succederet, electus est; utque interim eum aliqua curarum parte sublevaret. Exstant celebris hujus conventus gesta, excipientibus omnia notariis, apud Augustin. Epist. 110. tom. 2. col. 514.

426. CONSTANTINOPOLITANUM I. ann. 426. jussu Theodosii Imp. a Sisinnio Constantinopolitano, Theodoto Antiocheno, plurimisque aliis episcopis, congregatum: quo Sisinnius ad sedem CP. nuper electus ordinatur, & Massaliani hæretici damnati sunt; exclamante Neone episcopo, ut siquis post anathematismum, ullo tempore deprehensus fuerit re aut verbo in suspicionem malæ hujus sectæ incidisse, nusquam postea locum tenere debere, ne si millies quidem pœnitentibus constitutas pœnas luiturum se polliceatur. Exstat fragmentum epistolæ synodicæ ad Berinianum, Amphilochium, cæterosque Pamphyliæ episcopos apud Phot. cod. 52. col. 40. Lecta est etiam eadem synodica, & universali consensu approbata, in consilio Ephesino, Actione 7.

430. [e] ROMANUM I. anno 430. a Cœlestino papa, in causa Nestorii, habitum. In quo cum hæresi sua damnatur Nestorius, & nisi resipiscat anathemati subjicitur. Exstant hac de re epistolæ Nestorii & Cœlestini in Act. Synod. Ephes. Conc. tom. 3. p. 345, 349, 351, 353. Ut Cœlestinum de hæresi nuper exorta certiorem faceret Cyrillus Alexandrinus, Possidonium diaconum suum Romam misit, commentariis instructum, quibus Nestorii impietas confutabatur. Exstat Græc. Lat. Cyrilli *Commonitorium* Possidonio datum, cum Romam propter Nestorii negotium mitteretur, quo Nestorii dogmata accurate exponit, ex Sirmondi schedis depromptum, a Baluzio editum, Nov. Collect. col. 377. Fragmentum hujus synodi, pars nempe orationis Cœlestini, habetur apud Arnob. Conflict. cum Serapion. lib. 2. ad calc. Irenæi, p. 548.

430. [f] ALEXANDRINUM, a Cyrillo in causa itidem Nestorii anno 430. habitum. Acceptis Cœlestini literis, & coacta synodo, legati quatuor cum literis, & 12. anathematismis Constantinopolim, præcipue ad Nestorium, missi sunt, præscripto ei decem dierum spatio quo hæresin suam ejuraret. Exstant epistolæ synodicæ cum anathematismis, Conc. tom. 3. p. 396, 420.

a Conf *Tillemont* Memor Eccles. ad vit. *Bonifac.* Art. 2. seq. vol. 12. b Conf. *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *Augustin.* not. 74. c Conf *Tillemont.* vol. 13. ad vit. *August.* Art. 330, 331. d Conf. *Tillemont.* vol 13. ad vit. *August.* Art 324. e Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 34, 36, 37. f Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 39.

Sæc.V. ab an. CCCC. 431. [a] ROMANUM II. anno 431. sub Cœlestino pontifice, congregatum; quo impietate Nestoriana iterum damnata, decretum est legatos ad synodum Ephesinam mittendos esse, delectis ad hoc munus Arcadio & Projecto episcopis, & Philippo presbytero Romano, qui Cœlestini & Occidentalium episcoporum vices obirent. Cœlestini *Commonitorium* episcopis & presbyteris ad Orientem ituris datum, ex codicibus Vaticano & Colbertino haud ita pridem deprompsit Baluzius Nov. Collect. col. 381.

431. [b] EPHESINUM I. Oecumenicum III. Theodosii Imp. jussu, a 200. circiter episcopis, anno 431. proxime post festum Pentecostes, in ecclesia B. Mariæ, celebratum. Præsidebat huic synodo Cyrillus Alexandrinus, idque jure suo; cum enim ex communi ecclesiæ Orientalis politia, primus post episcopum CP. præeminentiæ gradus antistiti Alexandrino concedendus erat, & Nestorius Constantinopolitanus pro summo ecclesiæ tribunali tanquam hæresiarcha sistendus esset, proximum præsidendi jus ad Cyrillum devenit. Non iverim inficias, Cœlestinum papam Cyrillo vices suas in hac synodo demandasse. Verum id, pro more in conciliis usitato, omnibus episcopis familiare fuit; quin & ipse Cœlestinus paulo post proprios legatos ad hanc synodum misit. Causa concilii erat Nestorius antistes CP. qui cum hæresin suam (viz. duas in Christo naturas, divinam & humanam, non ὑποστατικῶς, sed solummodo σχετικῶς uniri, & consequenter in Mediatore Θεανθρώπῳ binas admitti personas, adeoque B.Virginem non Θεοτόκον sed Χριστοτόκον dicendam esse) apertius propalaret, nec ullis sanctorum episcoporum monitis cederet, quin & ad causam in synodo dicendam ter vocatus comparere recusaret, unanimi patrum sententia damnatur & deponitur.

Exstant Gr. Lat. hujus concilii Acta Concil. tom. 3. quæ tribus constant partibus. Prima continentur ea quæ synodum antecesserunt; nempe *Homilia* Procli Cyziceni *de incarnatione Domini* Constantinopoli præsente Nestorio habita; Cyrilli Alexandrini *de recta in Christum fide liber ad religiosissimas Reginas; oratio ad Reginas altera de recta fide:* Variæ Cyrilli, Cœlestini, Nestorii, Joan. Antiocheni, Theodosii Aug. aliorumque de hac causa epistolæ. Ex quibus omnibus facile perspicitur, quis fuerit verus causæ Nestorianæ hoc tempore status, quibusque modis Nestorium tractaverint Cyrillus, Cœlestinus, Johannes Antiochenus, alii, ut ipsum a nefaria, quam propalaverat, doctrina ad saniorem mentem reducerent, nec nisi post omnes fraternæ charitatis methodos frustra tentatas, ab ejus communione se separasse. Pars secunda ea continet quæ in concilio acta sunt, quæ 7. sessionibus absolvuntur. Sæc.V. ab an. CCCC.

Act. I. quæ 10. Kalend. Julii celebrata est, exposita per Petrum presbyterum Alexandrinum notariorum primicerium, concilii jam congregati occasione, & Nestorio ter frustra vocato, lecta est imperatoris de congreganda synodo epistola; tum symbolum Nicænum, & Cyrilli ad Nestorium literæ, earumque cum fide Nicæna concordantia, singulis episcoporum sententiis comprobata; recitata etiam Nestorii ad Cyrillum epistola pari modo damnatur. Sequuntur etiam Cœlestini papæ, synodique Alexandrinæ ad Nestorium literæ, prolatis in medium plurimis SS. patrum testimoniis quæ rectam fidem confirmabant, & Nestorii doctrinam feriebant. Dogmatibus tandem Nestorii tum ex propriis scriptis excerptis, tum adhibitis quorundam episcoporum testimoniis, impia verba ex ore ejus referentium, depositionis & damnationis sententia in illum fertur, singulorum patrum subscriptionibus roborata. Nec citius hæc in Nestorium sententia in vulgus emanavit, quin faustis acclamationibus, & universo populi applausu excepta est; cujusvis ordinis hominibus episcopos, solemni pompa, omnibusque publicæ lætitiæ signis, per plateas deducentibus. Postremo scriptæ tum a synodo ad Theodosium Imp. & ad clerum, populumque CP. tum a Cyrillo ad clerum CP. ad clerum, populumque Alexandrinum, & ad monachos epistolæ; Regini Constantiensis, duæque Cyrilli de hac re homiliæ Ephesi habitæ. Neque interea causæ suæ omnino defuit, cum decem quos secum habuit episcopis, Nestorius. Quin relationem, de rebus in synodo gestis, ad imperatorem scripsit. Dum hæc aguntur, quinto post inchoatum concilium die, Ephesum venit cum suis Orientalibus Johannes Antiochenus, qui offensus quod præsentiam ejus patres non diutius expectassent, collecto ex suis Orientalibus, decemque Nestorii episcopis, 43. episcoporum conciliabulo, depositionis sententiam, in Cyrillum & Memnonem Ephesinum, tanquam omnium malorum architectos, intorquet, cæteris ni resipiscant, & anathematismos etiam Cyrilli damnent, & rejiciant, anathemati subjectis; quid vero a se in hac parte gestum fuerit, synodo Ephesinæ, imperatori, reginis, clero, senatui, plebique Constantinopolitanæ, synodi nomine, per literas exponit. Nec sane inter postremas nequitiæ artes, quibus bono imperatori su-

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Cyril.* not. 31. b Conf. *Tillemont.* vol. 14. ad vit. *Cyril.* Art. 62. seq.

Sæc.V. ab in. CCCC. cum fecerant Orientales, ponendum est, quod assumpto sibi venerandæ synodi Ephesinæ nomine, ipsum de Cyrillo & Memnone, synodali sententia depositis, certiorem reddiderint; quam ille proinde magnæ synodi Ephesinæ sententiam esse existimans, firmam, ratamque habuit. Hujusce pseudo-synodi commentarii ad *Act.* 1. calcem referuntur.

Act. II. 6. Idus Julii celebrata appulsis jam Romani pontificis legatis, Cœlestini papæ ad synodum, ad Theodosium Augustum, & ad Cyrillum Alexandrinum literæ in synodo recitatæ sunt, & in Actorum commentarios relatæ.

Act. III. Acta synodalia de Nestorii depositione, præsentibus legatis Romanis, per compendium lecta sunt; quibus & subscripserunt; & relatio de his rebus tum ad imperatorem, tum ad clerum, populumque CP. missa est. In utraque vero, de episcopo urbis CP. in locum Nestorii ordinando agunt.

Act. IV. Oblato a Cyrillo & Memnone libello, quæ contra eos a Johanne ejusque sociis gesta fuerant rescindit synodus, atque irrita plane esse decernit, Johanne, ut ad causam dicendam se synodo sisteret, ter frustra vocato.

Act. V. Post tertiam citationem a synodo factam, cum Johannes comparere præfracte recusaret, ejus in Cyrillum, & Memnonem sententia abrogatur, ipseque, cum episcopis sibi adhærentibus, damnatur & deponitur, singulis episcopis judicium synodale manu sua munientibus: perscriptis deinde tum ad imperatorem, tum ad Cœlestinum Pontificem literis, quibus rerum a se in synodo gestarum rationem reddunt. His factis, Cyrillus orationem in Johannem Antiochenum publice habuit.

Act 6. Lecta est & approbata Nicæni concilii formula, & testimonia SS. patrum, quæ in damnatione Nestorii prolata fuerant, secunda jam vice recitata. Charisii etiam relatio de *Quarto-decimanis* lecta & examinata; qui facta fidei suæ expositione, propria subscriptione signata, omnes suos, præcipue Novatianorum, & Quarto-decimanorum, errores se ejurare professi sunt, facto mox synodali Decreto, nemini licere aliam præter Nicænæ fidei formulam conscribere, vel componere. Quo facto, Cyrillus homiliam de *Fortitudine Christiana* publice habuit, priusqnam a Comite comprehensus militibus asservandus traderetur.

Rebus hunc in modum in synodo gestis, pergit interea cum conciliabulo suo Johannes Antiochenus, specioso quidem prætextu fidem Nicænam confirmandi, Cyrillique capita 12. tanquam ei opposita condemnandi, ipsique Apollinarismi, Arianismi, Eunomianismi, & quam non? hæresin impingens; Sæc.V ab in. CCCC. impetratis etiam per Candidianum Comitem ab imperatore ad synodum literis, quibus eos admonuit, quæ in synodo nuper facta fuerant, utpote studio partium gesta, de integro esse retractanda, nec cuiquam episcopo fas esse vel ad se venire, vel urbe excedere, donec ipse delegatos quosdam ad rem plenius examinandam eo destinaret. Hinc cristas erigere orientales, & plena criminationum & calumniarum plaustra in patres Ephesinos, Memnonem præcipue & Cyrillum, conjicere; non una relatione tum ad imperatorem, tum ad præfectos missa; gravissimas querelas de malis, quæ se perpessos esse clamitarunt, ubique spargentes. Comes Irenæus, cui has relationes perferendas tradiderant, causam eorum in aula, omni qua poterat diligentia, nullo tamen effectu, promovebat. Missus demum Johannes sacrarum largitionum Comes, cum Theodosii ad synodum Ephesinam literis, quibus eos ad pacem & concordiam adhortabatur. Johannes Ephesum veniens, utriusque partis episcopos ad se accersivit, concordiam inter illos resarcire summopere conatus, sed frustra. Vulnus insanabile videbatur, nec vel ulla arte leniri posse. Quin nec ipsæ imperatoris literæ, præ tumultuantium episcoporum strepitu, legi poterant; ut Johanni necesse visum sit, non modo Nestorium, sed & Cyrillum, & Memnonem militari custodiæ tradere. Episcopos etiam plusquam semel iterumque ad pacem ineundam, sed irrito conatu, convocavit. Quo facto, Orientales legatos suos, Johannem nempe Antiochenum, Theodoritum Cyrensem, & sex alios commonitoriis instructos Constantinopolim mittunt, qui Chalcedone subsistentes regiam urbem ingredi prohibiti sunt, Theodorito interim & Johanne publice concionantibus, ut languescentes suorum animos fortius erigerent, & sustentarent. Nec nisi post tres supplices libellos Theodosio oblatos, ipsum adeundi concessa est facultas; idque Chalcedone in Rufinianis, quo imperator ex utraque parte episcopos convocaverat. Certum est Orientales haud paucos in aula proceres sibi plus solito faventiores habuisse; præsertim Candidianum, Irenæum, & Johannem, magnificentissimos Comites, qui res eorum pro virili satagebant: nec raro literas & relationes, a patribus Ephesinis ad imperatorem missas, clam interceperunt: ut nil mirum, si Orientales de suo apud imperatorem congressu, quasi victoriam ab adversariis reportarant, ubique triumphum apud suos agerent.

Interim neque causam suam destituerunt patres Ephesini, missis octo ex suorum numero, & in his Philippo Cœlestini Romani ponti-

Sæc. V. ab an. CCCC. pontificis legato, iisque literis mandatariis probe munitis, qui ad imperatoris præsentiam ægre licet primo admissi sunt, omni clero populoque Constantinopolitano, monachis, anachoretis, Archimandritis longo agmine id efflagitantibus, & postquam Ephesinorum ad imperatorem literæ illis, in basilica S. Mocii, lectæ fuissent, una voce anathema Nestorio denunciantibus. Scriptæ sunt etiam epistolæ & relationes a synodo, Cyrillo, Memnone, legatis, eorumque fautoribus, quibus versutos Orientalium dolos egregie refutarunt. Tandem res eo devenit, ut detectis Orientalium fraudibus, imperator Cyrillum & Memnonem carcere liberari, & misso in exilium Nestorio, quæ synodus hactenus gesserat rata haberi jussit. Hæc conciliabuli Orientalium Acta in commentarios relata, necnon Catholicorum epistolæ & relationes Actioni 6. synodi Ephesinæ subjiciuntur.

Act. VII. Prid. Cal. Septemb. mortuo non ita pridem Troilo Constantiæ Cypriorum metropolita, cum jus ordinandi successorem sibi arripere voluit episcopus Antiochenus, ac proinde ecclesias Cypri sedi Antiochenæ subjicere, oblatus est a Rheginο, aliisque aliquot Cypri episcopis synodo supplex libellus, ut Cypriorum ecclesia sua autocephalia, quam ab omnibus retro sæculis, etiam ab ipsis apostolorum temporibus, semper inviolatam conservaverat, constanter deinceps frueretur. Lectæque sunt ad hanc rem pertinentes Dionysii Ducis Epistolæ 2. factumque tandem synodi decretum, Cypriorum ecclesiis jus suum episcopos per seipsos ordinandi κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, intactum & inviolatum reservandum esse, omnibusque ecclesiis in quacunque provincia, pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuerunt, sua jura esse servanda. His factis, synodus episcopos orientales, qui cum Johanne Antiocheno in conciliabulo Ephesino convenerant, omni sacerdotali functione, omnique ecclesiastica communione, privandos esse statuit. Conditique sunt canones 6. ad causam Nestorianam præcipue spectantes, qui habentur ibid. pag. 803. & cum commentariis Balsamonis, Zonaræ, & Aristeni Pandect. Can. tom. 1. p. 99. & in eos notæ Beveregii tom. 2. p. 103. Post hæc supplicante Eustathio Pamphyliæ haud ita pridem metropolita, qui propter turbas, curasque graviores, & quod in rebus agendis exiguum admodum usum haberet, episcopatu se abdicaverat, alio in ejus locum suffecto, sancitum est episcopale nomen, honorem, & communionem, abrogata ipsi ordinandi potestate & functione ministeriali, in nulla ecclesia sua propria autoritate exercenda, servanda esse. Petentibus post hæc Valeriano & Amphilochio Pamphyliæ episcopis, definivit synodus Messalianos seu Euchetas esse conveniendos, & nisi hæresin suam anathematizent, si clerici sint, a gradu & communione esse dejiciendos, sin laici, anathemati subjiciendos. Denique oblato supplici libello ab Euprepio Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo Cœlensi episcopis, ut, quandoquidem in more positum sit quibusdam Europæ episcopatibus, plures sub se civitates habere, (ne vacuas has civitates invaderent Nestorianæ partis episcopi) prisci mores, & antiqua consuetudo hac in re custodiantur. Statuit proinde sancta synodus, nihil in his Europæ civitatibus innovandum esse, sed juxta veterem consuetudinem, ab episcopis, a quibus & olim, in posterum esse gubernandas. Sæc. V. ab an. CCCC.

III. Actorum parte continentur quæ synodo adhuc sedente, vel ea jam soluta, gesta sunt. Et in his varia Cyrilli opuscula; nempe, *uberior explicatio 12. Anathematismorum; Apologeticus pro eisdem adversus Orientales; Defensio eorundem adversus Theodoritum: Scholion de Unigeniti incarnatione; Aliud de incarnatione Verbi; Homiliæ aliquot: Dissertatio in sanctum Symbolum; Epistolæ plures ad causam Nestorianam pertinentes;* scilicet *ad Evoptium, ad Theodosium, ad Maximianum 2. ad Juvenalem Hierosol. ad Johannem Antiochenum 2. ad Eulogium presbyterum suam CP. agentem; ad Donatum Nicopolitanum; ad Valerianum: Acacii Melitensis homilia; Theodoti Ancyrani homiliæ 3. Synodi Constantinopolitanæ 2. Maximiani epistola ad Cyrillum; Cælestini papæ epistolæ 4. ad synodum, Theodosium, Maximianum, ad clerum Constantinopolitanum; Johannis Antiocheni epistolæ 2. libellus a Paulo Emiseno, Cyrillo oblatus; Pauli Emiseni homiliæ 2.* Alexandriæ habitæ, *Sixti papæ epistolæ 2. Theodosii Imp. & præfectorum literæ, & edicta varia contra Nestorium, deque ejus causa, & libris non legendis.* Subjecta sunt, *Procli Archiep. CP. ad Armenos de Fide epistola, & edictum imperatoris de iis qui ad ecclesiam confugiunt.* Ex his omnibus manifestum est (ut alia pene infinita mittam) Nestorium a synodo depositum edicto regio in exilium actum esse, Maximiano in ejus locum subrogato; Cyrillum Alexandrinum reversum, summo civium suorum gaudio fuisse exceptum; Orientales ab imperatore damnatos ad sua se recepisse, tandemque mediante imperatore & tantum non jubente, Catholicam de Christi Domini incarnatione fidem a synodo Ephesina nuper confirmatam agnovisse, & damnato Nestorio, cum Cyrillo in gratiam rediisse, misso ad Alexandriam Paulo Emiseno, qui Johannis & Orientalium nomine anathema Nestorio

 dixit,

Sæc.V. ab an. CCCC. dixit, rectam de Maria Θεοτόκου doctrinam publice prædicavit, & oblato Johannis Antiocheni libello confirmavit, illumque fraternam cum Cyrillo communionem, & sinceram amicitiam colere, plaudente omni populo professus est.

Actorum hujus concilii versionem antiquam qua ab ipsis Ephesinæ synodi temporibus usa est Occidentalis ecclesia, in lucem protraxit olim Ant. Contius, sed quæ deinceps in conciliorum editionibus nullum locum habuit. Hanc igitur admodum mutilam & mendosam, ad tres vetustos codices recognovit, subjectis notis variantes lectiones explicavit, fragmenta, & epistolas aliquot ad hanc synodum pertinentes, Græce & Latine subnexuit vir ad has literas juvandas natus, Steph. Baluzius Nov. Collect. col. 383.

Ut huic concilio finem tandem imponamus, ad pleniorem ejus intelligentiam apprime conferent variorum patrum epistolæ, ad concilium Ephesinum pertinentes, quarum collectionem Latinam, ab homine Justinianei sæculi, & *trium Capitulorum* defensore factam, & ex codice monasterii *Acœmetensis*, ut videtur, depromptam, ex codicibus MSS. Casinensi & Vaticano descriptam, scholiisque suis & observationibus illustratam edidit Christian. Lupus *Bruxel.* 1682. 4°. Hanc, anno sequente, in nova conciliorum Collectione, sed omissis Lupi scholiis, recudit Steph. Baluzius, addito ei *Synodici adversus tragœdiam Irenæi* titulo, subjunctisque notis breviusculis; tertio demum Johan. Garnerius anno 1684. in Auctuario Theodoriti, Dissert. 5. de Theodoriti & Orientalium causa p. 549.

433. [a] ROMANUM III. anno 433. mense Decembri, a 56. episcopis habitum: in quo Sixtus papa, qui apud Valentinianum Augustum criminatus fuerat, judicio synodali purgatur & absolvitur. Exstant hujus synodi Acta ex triplici editione Conc. tom. 3. p. 1265. Ad calcem habentur Acta de *Synodali accusatione, & expurgatione Polychronii Hierosolymorum episcopi Romæ sub Sixto habita*, sed quæ pro genuinis ipse Binius venditare non audet.

435. [b] ARMENUM, anno 435. ab Armeniæ episcopis habitum; qui libros Nestorianorum utpote impietatis plenos condemnarunt relatione, hac de re, ad Proclum Constantinopolitanum facta. Vide Epist. Procl. ad Armen. in fin. & Liberat. Brev. cap. 10. p. 45. Notandum est Theodosium hoc ipso anno 3. Non. Aug. edictum emisisse, quo mandat Nestorii sectatores *Simonianos* ubique & quavis occasione vocandos esse, neminique fas esse nefandi istius hæresiarchæ libros adversus orthodoxam fidem & concilii Ephesini decreta scriptos habere, legere, aut describere, quos diligenti studio requiri, ac publice comburi decernit. Exstat Cod. Theod. Tit. de Hæret. L. 66. plenius vero Gr. Lat. Concil. Ephes. part. 3. cap. 45. p. 1209.

[c] REGENSE, anno 439. August. 15. a 12. episcopis habitum. In quo, abrogata Armentarii Ebredunensis episcopi ordinatione, utpote a duobus tantum episcopis facta, canones 8. statuti sunt, qui habentur Conc. tom. 3. p. 1284. Vid. Sirmondi notas posthumas in Append. ibid. p. 1491. Duos alios hujus synodi canones, nempe *de his, qui ecclesiis vel earum cultoribus*, i. e. *sacerdotibus seditiosi exstiterint, utque bis in anno concilium agitetur*, ex codice MS. Urgellensi deprompsit Baluzius Nov. Collect. col. 947. 439.

EPHESINUM II. anno circiter 440. 440. præsidente Basilio episcopo Ephesino habitum. Memnon Ephesinus Bassianum, ad sedem Ephesinam aspirantem, Euazorum episcopum ordinarat. Huic ordinationi nequaquam acquievit Bassianus, neque Euazorum civitatem unquam vidit. Basilius, qui Memnoni successit, de causa Bassiani certior factus, habita episcoporum suæ Provinciæ synodo, alium in Euazorum civitate episcopum ordinavit, servata Bassiano communione, & episcopatus honore & dignitate. Hæc nos docet ipsemet Bassianus in *libello supplice ad Marcianum Imp.* Concil. Chalcedon. Act. 11. col. 687.

[d] ARAUSICANUM, in Gallia Narbonensi, anno 441. 6. Id. Novembr. a 17. 441. episcopis coactum: quo plurima ad jura & disciplinam ecclesiasticam pertinentia sancita sunt. Exstant Canones 30. Sirmondi, Albaspinæi, & Binii notis illustrati Concil. tom. 3. p. 1446. Ad calcem, appendicula ex Gratiano, aliisque additur. Sirmondi notas posthumas ad hanc synodum vid. in Append. ibid. p. 1493.

[e] VASENSE, in Gallia Narbonensi, anno 442. Idibus Novembr. habitum. Exstant 442. de disciplina ecclesiastica canones 10. quos Sirmondus, Binius, Albaspinæus notis suis illustrarunt, Concil. tom. 3. p. 1456. Sirmondi notæ posthumæ uberiores habentur in Append. ibid. p. 1499.

a Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Sixti papæ*. b Conf. *Tillemont*. vol. 14. ad vit *Cyril*. Art. 133, 140, 141. c Conf. *Tillemont* vol. 15. ad vit. *Hilar*. Art. 32. d Conf. *Tillemont*. vol. 15. ad vit. *Hilar*. *Arelat*. Art. 13. e Conf. *Tillemont*. vol. 15. ad vit. *Hilar*. Art. 13.

Sæc. V. ab an. CCCC. 443. [a] ANTIOCHENUM I. circa annum 443. a Domno archiepiscopo & 27. Orientis episcopis, in porticu æstivalis secretarii, celebratum. In statuendo hujus concilii tempore, fateor me non usque adeo mihimet satisfacere: cum enim in Actorum initio quædam desiderentur, annus certo definiri nequit. Verum sub Domno Antiocheno, & viventibus adhuc Proclo CP. & Cyrillo Alexandrino, habitum esse manifesto liquet. Sedem Antiochenam fortitus est Domnus ann. 436. depositus in conciliabulo Ephesino ann. 449. Obiit Proclus anno 446. Cyrillus anno 444. ut serius anno 443. haberi non potuit. Scripserat ad Domnum tum Proclus, tum Cyrillus, in gratiam Athanasii Perrhenorum episcopi, qui fucum ipsis fecerat, ut sedi Perrhensi, quam clericorum suorum accusationibus oneratus repudiaverat, restitueretur. Collecta itaque Orientalium synodo, Domnus hominem in judicium vocavit. Cum vero adesse noluit (quod & bis antea recusaverat, a propriis licet metropolitanis, Panolbio Hierapolitano, ejusque successore Johanne citatus) ut criminibus a clericis sibi objectis responderet, unanimi episcoporum sententia depositus est. Exstant hujus synodi Acta Concil. Chalcedon. Act. 14. p. 787. ubi plura de hac causa dicturi sumus.

444. [b] ROMANUM IV. ann. 444. a Leone papa, ejusque episcopis & presbyteris, adversus Manichæos habitum; quo eorum dogmata & nefanda facinora damnantur. Videsis Leonis Epist. 2. *ad episcopos Italiæ*, & Serm. 5. de *Jejun.* cap. 4. p. 131. & Concil. tom. 3. p. 1461. ubi alia quædam incerti loci concilia habentur.

444. [c] HIERAPOLITANUM, in Phrygia Pacatiana, circa annum 444. a Stephano metropolita suæque provinciæ episcopis, habitum. Athanasius Perrhenorum episcopus in concilio Antiocheno haud ita pridem depositus fuerat; in cujus locum Sabinianus, in concilio provinciali sub Stephano habito, ordinatus est; quem postea deposuit Dioscorus, restituto Athanasio. Anno 451. in synodo Chalcedonensi, renovata Sabinianum inter & Athanasium lite, Sabinianus sententia synodali in sede Perrhenorum, saltem pro præsenti, confirmatur. Fusius hæc omnia concilii Chalcedonensis Actione 14. continentur.

446. ASTURICENSE, in Gallæcia anno 446. collectum; in quo Manichæi quidam latentes deteguntur & damnantur. Meminit hujus synodi Idacius in Chronico, p. 24. Etsi vero Idacius synodi disertam mentionem non facit; memorat tamen *Gesta episcopalia adversus Manichæos*, seu Priscillianistas in Asturicensi urbe Gallæciæ hoc anno. Unde *Concilium Asturicense* merito vocat Cl. Baluzius Nov. Collect. col. 949. Confer Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 206. Sæc. V. ab an. CCCC.

VEROLAMIENSE ad Verolamium, celeberrimam Romanorum apud *Cattieuchlanos* in Britannia nostra urbem, S. Albani Britannorum proto-martyris martyrio nobilem, anno 446. a magno præsulum & presbyterorum numero, adversus Pelagianam hæresin, congregatum: cui etiam Germanus Altissiodorensis, & Lupus Tricassinus e Gallia episcopi, interfuerunt. Damnantur, unanimi suffragio, Pelagius, ejusque discipulus Agricola, qui fidem Britonum fœda peste maculaverant. Vide Bed. Hist. Eccles. lib. 1. cap. 17. p. 60. & Math. Westmonast. ad ann. 446. fol. 114. Confer Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 47.[d] 446.

[e] ANTIOCHENUM II. ann. circiter 447. (utique post Flavianum Throno CP. admotum) a Domno archiepiscopo, & 9. episcopis, in causa Ibæ Edesseni habitum. Variorum criminum accusaverant Ibam episcopum suum clerici aliquot Edesseni; quos proinde excommunicationis sententiæ subjecerat. Oblatis libellis, appellarunt clerici ad Domnum archiepiscopum, qui Ibam ad synodum proxime post pascha habendam vocavit. Interim clericos ob appropinquantem festivitatem ab anathematis vinculo liberari voluit. Habita mox synodo, duo tantum ex clericis accusatoribus comparuerunt. Causa rite expensa, synodus Ibam ab objectis criminibus absolvendum censuit. Exstat Actorum hujus synodi fragmentum Conc. Chalcedon. Act. 10. p. 742. Plura, lector, de hac causa, synodi Tyriæ & Beritensis anno sequenti, & Chalcedonensis anno 451. habitæ Acta te edocebunt. 447.

[f] HISPANICUM Generale, an. 447. quo vero loci non constat, in causa Priscillianistarum indictum: exstat *regula Fidei* in fine concilii Toletani 1. Concil. tom. 2. p. 1227. De hac synodo, & loco ubi habita fuerit, multis disputant Binius Quesnellius, d' Aguirre, qui tamen nihil certi hac in parte statuere audent. Adisis Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 202. 447.

[a] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 14 ad vit. *Cyril. Alexandr.* Art. 149. [b] Conf. *Tillemont* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art 9. seq. [c] Conf. *Tillemont.* vol. 14 ad vit. *Cyril.* Art. 148. seq. [d] Conf. Concil. Brit. a *David Wilkins* collecta tom. 1. p. 1. [e] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 26. seq. [f] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 19.

Sæc. V. ab an. CCCC. 448. [a] CONSTANTINOPOLITANUM II. an. 448. 6. Idus Novembr. præside Flaviano archiepiscopo, & 56. circiter episcopis & archimandritis, in secretario Episcopii celebratum, quo Eutyches hæresis damnatus est. Exstant Græc. Lat. synodi hujus Acta, septem sessionibus absoluta, in Actis concilii Chalcedonensis, Act. 1. Conc. tom. 4. p. 145.

Act. I. Libellum supplicem synodo obtulit Eusebius Dorylæi episcopus, quo Eutychem hæresis accusavit, petens ut ad respondendum iis quæ ipsi objiceret, in synodum vocaretur: quod & factum est: missis a synodo qui Eusebii libellum ei perlegerent.

Act. II. Petente Eusebio Dorylæensi, lectæ sunt Cyrilli Alexandrini ad Nestorium, & ad Johannem Antiochenum literæ; & doctrina Catholica *de Incarnatione*, & *duabus in Christo naturis* exinde fulgens synodali suffragio sigillatim comprobatur.

Act. III. Retulerunt ad synodum qui ad Eutychem missi fuerant, se ipsum convenisse, sed ad synodum venire penitus recusasse: confiteri, se *Nicænæ* & *Ephesinæ* fidei consentire, "Christum perfectum Deum & " perfectum hominem natum esse; post in-"carnationem vero, unicam in Christo na-"turam se adorare, nec carnem nobis con-"substantialem ipsum habere. Missi mox presbyteri duo, qui epistola synodica instructi, ipsum altera jam vice ad synodum vocarent. Respondit, *Faciant quicquid velint, sibi in animo statutum esse de monasterio suo non egredi.* Tertio demum missis tribus aliis, scriptaque epistola citatus est.

Act. IV. Ingressi sunt synodum monachi quidam ab Eutychete missi, qui illum ægritudine laborare, & medico indigere testati sunt, alia ab eo referre parati, sed quæ synodus, nisi ipsomet præsente, audire noluit.

Act. V. Tertia jam vice citatus Eutyches, promisit se post septimanam adfuturum, sanctisque patribus satisfacturum esse. Reversi sunt interim clerici, a synodo ad monasteria nuper missi, qui retulerunt Eutychem *tomum quendam de Fide* ad monasteria per nuntios suos direxisse, monachis persuadentes ut ei subscriberent.

Act. VI. Facta est relatio disputationis *de duabus in Christo naturis*, quæ in secunda citatione inter *Eutychem*, & *Mamam* ac *Theophylum* presbyteros a synodo missos, habita est.

Act. VII. Accedit ad synodum Eutyches, magna militum & monachorum multitudine stipatus, & præsente ex parte imperatoris Florentio Patricio, fidem suam paucis exponit, sed obscure, & sub verborum involucris. Cumque mentem suam de Christi incarnatione, duabusque naturis, clare & sine ambagibus exprimere & confiteri noluit, sententia synodali pro hæretico habitus, omni munere sacerdotali, monasterii sui regimine, & fidelium communione privatus est. Quam sententiam singuli qui aderant patres subscriptione sua confirmarunt. Sæc. V ab an. CCCC.

[b] TYRIUM, in causa Ibæ episcopi Edesseni, hæresis Nestorianæ accusati, anno 448. 5. Cal. Mart. habitum. Exstant Acta in Conc. Chalced. Act. 9. Concil. tom. 4. p. 266. Eodem etiam anno, & eadem de re, habita est synodus *Berytensis*, cujus Acta habentur ibid. p. 634. Summa Actorum utriusque synodi huc redit. Accusatus fuerat Ibas episcopus Edessenus ab aliquot ecclesiæ suæ clericis; partim quod in Nestorii hæresin propensus de fide minus recte sentiret, & non modo Cyrillum hæreticum vocasset, sed & in ipsum Christum verba quædam blasphema protulisset; partim quod res & reditus ecclesiæ Edessenæ vel in proprios cognatos erogasset, vel in luxuriam effudisset. Re igitur ab Imperatore ad Photium, Eustathium, aliosque relata, habitus est Tyri conventus; ubi instituto hujusce negotii examine, cum Ibas se fidei Catholicæ penitus consentire declaraverat, resque ecclesiæ suæ deinceps per œconomum ex clero suo eligendum administraturum esse; mediantibus Photio & Eustathio, concordia inter eos sancita est, clericorum subscriptionibus confirmata. Nihilominus, his non acquiescentes clerici, mandatum ab imperatore impetrarunt, ut iisdem judicibus constitutis, causa sub examen iterum veniret; adeoque præsente, ut antea, Damascio tribuno & notario prætorianorum, eodem anno Cal. Septembr. habitus est Beryti in novo Episcopio conventus alter, cui aderant & accusatores & testes, qui 18. capitula Ibæ objiciebant. Post multas hinc inde disceptationes, confessus est Ibas, ante factam cum Orientalibus pacem, se cum reliquis Orientis episcopis Cyrillum pro hæretico habuisse, postea communionem cum illo amice coluisse; impias vero in Christum voces, quas ipsi objiciebant, quasi clericis suis dixisset, *Non invideo Christo, facto Deo, in quantum enim ipse factus est, & ego factus sum*, se nusquam emisisse constanter & sanctissime pernegavit; seque decies millies potius se secari passurum, quam istiusmodi verba unquam edidisse. Quin & ab hoc crimine ipsum diserte liberarunt clericorum ecclesiæ suæ testimonia, 448.

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 15 ad vit. *Leon.* Art. 37. seq. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 28, 29.

qui

Sæc.V. ab an. CCCC. qui oblato huic fynodo libello, fe tale quid ab eo ufquam audiviffe fub tremendo anathemate negarunt, libellumque fuum plufquam 60. presbyterorum & diaconorum fubfcriptionibus (numerofum quippe clerum habuit ecclefia Edeffena) muniverunt. Nihilominus anno fequenti, machinante id Eutychete, in conciliabulo Ephefino, abfens licet, a Diofcoro depofitus eft, & cuftodiæ mancipatus, plufquam viginti carceres expertus, ut ipfe de fe non femel teftatur, Nonno etiam in locum ejus ordinato. De Iba ejufque caufa fupra diximus. Quid de eo in concilio Chalcedonenfi factum fit, fuo loco videbimus.

449. [a] CONSTANTINOPOLITANUM III. ann. 449. 5. Id. April. a 30. circiter epifcopis, in caufa Eutychetis, in majore porticu S. ecclefiæ celebratum; ubi, dolis undique conquifitis, pro Eutychete actum eft. Exftant Acta in Concil. Chalced. Act. 1. Conc. tom. 4. p. 236.

Conveniente fynodo, & intromiffis monachis quibufdam Eutychetis procuratoribus, ipfomet fefe abfentante, lectus eft precum libellus quem imperatori obtulerat Eutyches, petens ut nuperæ fynodi Conftantinopolitanæ Acta examini fubjicerentur, utpote in quibus nonnulla falfata effe ipfemet deprehenderit. Quod & factum eft. Singuli quinetiam nuntii, qui a fynodo ad Eutychem miffi fuerant, penitius examinati, procuratoribus omnia fufque deque verfantibus, fi quid extunderent quo probarent Acta plus minufve quam oportuit continere, & dicta quædam Eutychetis iis non fuiffe inferta. Verum facta longa & diftincta inquifitione, compertum eft Acta omnia integra effe.

5. Calend. Maii renovata eft Actio præfentibus non paucis facri palatii proceribus; ubi lectus eft alter precum libellus ab Eutychete Imperatori oblatus, ut quæ de damnatione fua ex Flaviano audiverat Magnus Silentiarius, coram omnibus repeterentur. Teftatus eft deinde Magnus Silentiarius, chartulam quandam Eutychetis damnationem continentem, fibi ante habitam fynodum, a Flaviano, aliifque, oftenfam fuiffe; cujus, ut & Macedonii tribuni & Referendarii, profeffio geftis inferitur.

449. [b] EPHESINUM III. *Latrocinale* dictum, anno 449. 4. Id. Augufti, a 128. epifcopis, præfidente, vel tyrannicam potius vim exercente, Diofcoro Alexandrino, in bafilica B. Mariæ congregatum; quo, abfoluto Eutychete, & hærefi ejus confirmata, Sæc.V. ab an. CCCC. Flavianus, aliique epifcopi Catholici damnantur: omnia denique a Diofcoro, militari fatellitio ftipato, per vim, vel fraudem acta. Exftant hujus conciliabuli Acta, prout a notariis Diofcori confecta funt, Concil. Chalced. Act. 1. Concil. tom. 4. p. 115. Et primo quidem lectæ funt variæ imperatoris literæ; nempe *ad Epifcopos ad fynodum convocandos*, Theodorito Cyrenfi nominatim exclufo; ad *Diofcorum Alexandrinum* 2. ad *Barfumam* famofiffimum archimandritam, ut & ipfe fynodo adeffet: ad *Elpidium* facri confiftorii Comitem; & ad *Proclum* Afiæ pro-confulem, ut & ipfi fynodo præfto effent: denique & ad ipfos epifcopos in fynodo jam congregatos. Poft hæc introductus in fynodum Eutyches, (qui generalem quandam fidei fuæ confeffionem juxta Nicænam formulam edidit) prætermiffis articulis qui dogmata fua proprie feriebant, annexo confeffioni fuæ libello, de injuriis a fynodo CP. fub Flaviano fibi illatis graviffime conqueftus eft. Jubente proinde fynodo, Acta utriufque fynodi CP. fub Flaviano habitæ recitata funt: quibus finitis, Eutyches ut orthodoxus recipitur, fynodali judicio abfolutus, & dignitati fuæ reftitutus. Obtulerunt etiam libellum monachi fub Eutychetis regimine conftituti, petentes ut facra myfteria fibimet reddantur, utque Flavianus, qui Eutychem depofuerat, ipfe a fynodo deponatur. Lecta Ephefini concilii œcumenici Actio 6. qua fides Nicæna expofita & confirmata eft; cautumque ne fides deinceps exponeretur. Denique Flavianus CP. & Eufebius Dorylæenfis, fub prætextu quod contra Nicænæ & Ephefinæ fynodi definitiones egiffent, depofiti funt. Cui fententiæ epifcopi plures vehementer reclamarunt, donec intromiffa monachorum vociferantium multitudine, militumque gladiis, fuftibus, & vinculis inftructorum agmine, timore perculfi, in illorum depofitionem confentire, atque in pura etiam charta fubfcribere compulfi funt: quod & paulo poft, in fynodo Chalcedonenfi, non fine lachrymis confitentur.

BRITANNICUM, anno 449. magno clericorum & laicorum numero, præfente etiam S. Germano Antiffiodorenfi, celebratum; quo hærefis Pelagiana iterata vice damnatur. Vid. Bed. Hift. Ecclef. lib. 1. cap. 21. p. 72. *Math. Weftmonaft.* ann. 449. fol. 116. & Concil. tom. 3. p. 1474 [c]. 449.

a Conf *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art, 53, 54. b Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 55. 60. feq.
c Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 2.

Sæc V. ab an. CCCC. 449. ROMANUM V. anno 449. ſub Leone M. coactum; quo Acta Epheſini conciliabuli reprobata ſunt. Vid. Leonis Epiſt. 22, 24, 27, 28. Liberat. Brev. c. 12. Theodori Libel. Concil. Chalced. Act. 3. Concil. tom. 4. p. 51.

450. [a] CONSTANTINOPOLITANUM IV. anno 450. celebratum. In quo, præſentibus Romani pontificis legatis, Anatolius CP. aliique epiſcopi confeſſionem Catholicam ediderunt, fidemque adverſus hæreſin Eutychianam ratam habuerunt. Exſtant Latine hujus ſynodi fragmenta nonnulla Conc. tom. 3. p. 1475.

450. [b] HIBERNICUM, circa annum 450. vel ut alii, 556. præſide S. Patricio, celebratum. Exſtant diſciplinæ eccleſiaſticæ canones 34. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p 51 [c]. & Conc. tom. 3. p. 1477. ubi etiam alia, ut & apud Spelmannum, S. Patricii ſynodus, ſed incerti temporis, habetur; cujus exſtant ibid. canones 31.

451. [d] MEDIOLANENSE, anno 451. ab Euſebio epiſcopo habitum; quo doctrinam de Verbi incarnatione a Leone ad Flavianum ſcriptam confirmarunt. Exſtat epiſtola ſynodalis ad Leonem papam ad calcem Leonis epiſtolæ 52. Conc. tom. 3. p. 1334.

451. [e] CHALCEDONENSE II. Oecumenicum 4. Marciani Imp. literis, in eccleſia S. Euphemiæ martyris, anno 451. convocatum. Aderant antiſtites, ut ex veterum autoritate conſtat, 600. Etſi minori quidem numero ſubſcripti reperiantur. Verum ſubſcriptiones conciliorum haud uſque adeo certæ ſunt. Aderat & ampliſſimus ſenatus, & palatii proceres, Judices & Moderatores ab imperatore conſtituti. Synodus hac præcipue de cauſa indicta eſt. Eutyches presbyter & archimandrita CP. dum in concilio Epheſino adverſus Neſtorium maſcule decertaret, ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς in contrarium plane errorem delapſus eſt, aſſerens duas in Chriſto naturas ante unionem fuiſſe; poſt incarnationem tantummodo unicam, Chriſtique carnem nobis non eſſe conſubſtantialem. Ab his maleſanis dogmatibus cum recedere nollet, etiamſi a præcedentibus quibuſdam ſynodis convictus & damnatus, in hac œcumenica 8. Idus Octobr. inchoata hæreſis ejus communi voce damnatur, fideſque Catholica ſanctorum patrum confirmatur. Exſtant Gr. Lat. hujus concilii Acta Concil. tom. 4. in tres partes diſtributa.

I. Continet epiſtolas de iis qui ſynodum præceſſerunt. Et in his numero & gravitate primas tenent Leonis papæ epiſtolæ variæ; (& in iis aliquot ſynodicæ) nempe, ad *Eutychem*; ad *Flavianum* Conſtantinopolitanum tres; ad *Theodoſium Aug.* 4. ad *Julianum* Coenſem; ad *Fauſtum*; ad *Archimandritas Conſtantinopolitanos*; ad *Fauſtum* iterum; ad *Pulcheriam Aug.* 3. ad *Pſeudo-ſynodum Epheſinam*; ad *Populum & Clerum CP*. Flaviani CP. ad *Leonem*, una cum *fidei expoſitione*, duæ; Petri Chryſologi epiſcopi Ravennatenſis ad *Eutychem*; Hilari diaconi Romani ad *Pulcheriam*; Valentiniani Auguſti ad *Theodoſium*; Gallæ Placidiæ ad *Theodoſium & Pulcheriam* 2. Eudoxiæ Auguſtæ ad *Theodoſium*. Agunt hæ epiſtolæ vel de cauſa Eutychiana in genere, vel de rebus in conciliabulo Epheſino geſtis, vel de ſynodo generali intra Italiam celebranda. Verum Theodoſius a conciliabuli Epheſini ſententia recedere, cauſamve Eutychetis retractari noluit. Sed eo demum mortuo, Marcianus, qui in imperio ſucceſſit, ſynodum hac de re congregandam cenſuit, primo quidem Nicææ indictam, deinde Chalcedonem tranſlatam. Quo vero remotis obſtaculis res in ſynodo felicius procederent, Anatolius CP. Eutychetis impietatem publice deteſtatus Leonis Epiſtolæ ſubſcripſit; corpus Flaviani, a pſeudo-ſynodi Epheſinæ ſicariis occiſi, Conſtantinopolim delatum, in baſilica apoſtolorum honorifice ſepelitur; eique adhærentes epiſcopi ab exilio revocantur. De his agunt Valentiniani & Marciani ad *Leonem papam*; Marciani, ut & Pulcheriæ Aug. ad *eundem*; Marciani ad *Epiſcopos ad ſynodum convocandos*; ad *Anatolium CP.* Pulcheriæ ad *Conſularem Bithyniæ Strategum*; Leonis papæ ad *Synodum*; Marciani ad *Epiſcopos* 2. de ſynodo a Nicæa ad Chalcedonem transferenda literæ.

Parte ſecunda continentur ea quæ in ſynodo geſta ſunt, 16. Actionibus abſoluta.

Act. I. Dioſcorus accuſatur, & ſede ſynodali deturbatus, tanquam reus in medio ſiſtitur. Theodoritus a non mediocri epiſcoporum numero, magna quidem contentione, oppugnatur. Acta conciliabuli Epheſini, & utriuſque ſynodi Conſtantinopolitanæ ſub Flaviano habitæ lecta, & frequentibus factis interlocutionibus examinata ſunt. Concluſumque, venia cæteris indulta, dignos eſſe Dioſcorum Alexandrinum, Juvenalem Hieroſolymitanum, Thalaſſium Cæſareæ Cappadociæ, Euſebium Ancyranum, Euſtathium Berytenſem, & Baſilium Seleu-

[a] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art 89. [b] Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Patricii* Art. 7. [c] Et apud *Wilkins* Conc. Brit. vol. 1. p. 2. [d] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 95. [e] Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 96, ſeq.

Sæc.V. ab an. CCCC. ciensem conciliabuli Ephesini principes, qui depositionis sententiæ subjicerentur.

Act. II. Leguntur concilii Nicæni & CP. I. symbola; Cyrilli duæ, & celeberrima illa Leonis papæ ad Flavianum *de Incarnatione* epistola, qua non modo Eutychetis errores impugnat, sed & Catholicam fidem de utraque Christi natura, earumque unione & inconfusis proprietatibus exponit, subjunctis pluribus SS. patrum testimoniis rectam fidem hac in parte confirmantibus. Hanc quidem epistolam omnes concilii patres unanimi consensu approbarunt. Interim Orientales adversus Dioscorum vehementer exclamarunt, ut damnatus in exilium mitteretur, Ægyptiis & Illyricianis e contra instantibus ut mitius cum eo ageretur.

Act. III. Oblato libello, Eusebius Dorylæi episcopus Dioscorum injuriarum in se, & in Flavianum postulavit; utque ad respondendum objectis sibi criminibus vocaretur, petiit. Ac proinde ter missis episcopis, qui illum ad synodum vocarent, more solemni citatus est. Post secundam citationem, libellos supplices obtulerunt Athanasius presbyter, Theodorus & Ischyrion diaconi Alexandrini, & Sophronius laicus, quibus Dioscorum, de variis injuriis, fraudibus, vexationibus sibimet suisque illatis, graviter accusabant. Verum ille, ter licet ad synodum vocatus, adhuc comparere detrectavit, nunc arctam custodiam & Magistrianorum in se potestatem, nunc judicum a synodo absentiam, aliquando ingravescentem suam ægritudinem, mox Juvenalem, Thalassium, &c. gestorum ejusdem synodi secum participes eodem accusationis libello non contineri, causatus. Unde depositionis sententia communibus suffragiis in eum fertur, quam & subscriptione sua singuli roborarunt, & charta comprehensam ad illum, clericosque Alexandrinos Chalcedone constitutos miserunt, & in eadem civitate publice promulgarunt: scriptis tum ad Marcianum Imp. tum ad Pulcheriam Aug. hac de re epistolis.

Actio IV. in tres veluti sessiones divisa est. I. 16. Cal. Novembr. habita, de fide præcipue actum est: & admissis ad sedes suas in synodo, Juvenali Hierosolymitano, Thalassio Cæsareensi, Eusebio Ancyrano, Eustathio Berytensi, & Basilio Seleuciensi, qui una cum Dioscoro conventui Ephesino præfuissent, lectisque Nicæno & Constantinopolitano symbolis, cum his penitus consentire epistolam Leonis papæ ad Flavianum, adversus Eutychem episcopi sigillatim judicarunt. Post hæc lectus est episcoporum Ægyptiorum 13. ad imperatorem de fide sua libellus. Et cum instarent patres ut Eutychem diserte damnarent, & Leonis epistolæ subscriberent, post longam disceptationem Eutycheti quidem anathema dixerunt, Leonis vero epistolæ subscribere renuerunt, causati se ex veteri more, sine summo vitæ apud suos discrimine, nihil hac in parte absque metropolitani sui consensu agere posse. Et instante adhuc synodo, in terram projecti misericordiam a patribus petierunt. Consensum est tandem negotium istud differendum esse, modo civitate regia ne exeant, priusquam Alexandriæ archiepiscopus ordinetur. His finitis, lectus est Carosi, Dorothei, aliorumque archimandritarum ex parte Eutychetis ad imperatorem supplex libellus, ut usque ad synodi judicium tuti & securi maneant. Lectus est alter eorum ad synodum libellus, ut Dioscorus, & qui cum eo erant episcopi, sedes suas in synodo reciperent, & nisi hoc fieret, se vestes suas excussuros, & omnem cum synodo communionem renunciaturos audacter denunciarunt. His oppositus est alter libellus, quem Faustus aliique archimandritæ Marciano Imp. obtulerunt, ut protervi hi monachi, qui inverecunde a fide recta recesserunt, in ordinem redigantur. Utque hac de re serio cogitarent, duorum, triumve dierum induciæ iis concessæ sunt. Sess. II. 13. Cal. Novemb. celebrata, iterum tractatur Carosi & Dorothei causa, ab imperatore ad concilium relata. Et post recitatos hac in parte ecclesiasticos canones, concessum est eis triginta dierum spatium, vel ut synodi decretis acquiescant, vel se omni gradu, dignitate, & communione juxta canones privatos esse sentiant, potestate sæculari, ni id aliter fieret, coercendos. Sessione III. eadem, ut videtur, die habita, agitata est causa inter Photium Tyriorum, & Eustathium Beryti episcopum. Theodosius Imp. Beryti civitatem in metropolim nuper erexerat; unde Eustathius jus metropoliticum sibi arrogarat, & sex civitates provinciæ primæ Phoenices sedi suæ vendicarat. Et quia in his episcopos aliquot constituerat Photius, eos Eustathius in ordinem presbyterorum redegit; & coacta synodo ἐνδημούσῃ Constantinopoli sub Anatolio, Photium excommunicari curavit. Causa rite perpensa, statuit synodus jura metropolitica Tyriorum antistiti servanda esse, nec Eustathium e sacro pragmatico amplius aliquid sibi vendicare debere, quam reliqui ejusdem provinciæ episcopi, ac proinde episcopos a Photio ordinatos, omni episcopali dignitate, & honore munitos esse.

Act. V. 11. Cal. Novembr. recitata est *Fidei definitio*, juxta formulam Nicænam & Constantinopolitanam facta, præcipue dogmatibus Eutychianis opposita. Et cum instarent legati Romani, ut definitioni synodali Leonis epistola insereretur, constanter recla-

Sæc. V. ab an. CCCC. reclamarunt episcopi, dicentes definitionem conditam abunde sibi satis esse; *si qui aliter sentiant, ipsi Romam ambulent.*

Actioni VI. 8. Cal. Novembr. celebratæ, una cum Pulcheria Augusta, interfuit Marcianus Imp. qui habita ad synodum oratione de unitate fidei, & pace conservanda, fidei definitionem superiori actione conditam perlegi jussit, quam & suffragio comprobavit, & metropolitani aliquot qui antea id non fecerant, subscriptione sua roborarunt. Utque turbas & tumultus a monachis clericisque excitandos melius deinceps præveniret imperator, tria capitula de monasteriis condendis, & ordinandis, de monachis & clericis propriis muneribus incumbendis, synodo sancienda tradidit. Utque sacro huic concilio, & S. Euphemiæ martyri honorem exhiberet, ecclesiam Chalcedonensem, salva metropolitæ Nicomediensi sua dignitate & jurisdictione, tota plaudente synodo, in metropolim erexit.

Act. VII. 7. Cal. Novembr. lis quæ inter Maximum Antiochiæ, & Juvenalem Hierosolymorum episcopos de diœcesium suarum limitibus exorta fuerat, mutuo consensu dirempta est; nempe ut Antiochenus duas Phœnicias & Arabiam, Hierosolymitanus tres Palæstinas sub sua potestate habeat. Quod & totius synodi judicio & decreto firmatum est.

Act. VIII. eadem die celebrata, Theodoriti Cyrensis causa agitata est; qui, cum fidem suam coram synodo exponere vellet, & e contra vehementer instarent episcopi, ut absque ambagibus Nestorium ejusque dogmata anathematizaret, tandem Nestorio omnibusque cum eo idem sentientibus anathema dixit, mox judicio synodali in locum & ecclesiam suam repositus, & Catholicus judicatus. Pariter, & jubente id synodo, a Sophronio Constantiensi, Johanne Germaniciensi, & Amphilochio Sideosi, Nestorio & Eutycheti anathema dictum.

Act. IX. Causam suam ad concilium defert Ibas episcopus Edessenus, unde Acta synodi Tyriæ sub Photio anno 448. circa Ibam habitæ recensentur.

Act. X. Causa Ibæ Edesseni ulterius examinatur, & lectis synodi Berytensis anno 448. sub Photio & Eustathio habitæ Actis, & celeberrima Ibæ ad Marim Persam epistola, & anathemate Nestorio, Eutycheti, omnibusque eadem sentientibus dicto, Catholicus ab omnibus judicatur, & deposito Nonno, servato tantum ei episcopali honore, ecclesiæ suæ restituitur. Ad calcem, in Actis Latinis depositio Domni Antiocheni rata habetur; concessis ei, ex ecclesiæ Antiochenæ reditibus, unde se sustentaret alimentis.

Act. XI, XII. 4. & 3. Cal. Novembris causa Bassiani & Stephani, de episcopatu Ephesino contendentium, pleonissime tractatur. Sedem Ephesinam, post Basilii mortem, per vim & fraudem sibi usurpaverat Bassianus. Exacto vero quadriennio, Bassianum detrudi, seque in ejus locum ordinari curavit Stephanus, illumque aliquot jam annos tenuit. Decrevit synodus neutrum juxta canones fuisse rite ordinatum, & proinde sedem hanc utrique abrogandam, aliumque ab illius provinciæ episcopis in eorum locum esse substituendum; utrique interim dignitatem & honorem episcopalem servandum, & ex reditibus ecclesiæ Ephesinæ, annis singulis, solidos aureos ducentos, unde sese sustentarent, esse concedendos.

Act. XIII. 3. Cal. Novembr. Conquestus est per libellum supplicem Eunomius Nicomediensis, jura sua metropolitica ab Anastasio Nicæno invasa esse, qui episcopatum Basilinopolitanum sedi suæ adserere voluit. Controversia integre examinata, litem juxta textum concilii Nicæni canonem diremit synodus; nempe Nicænum, servato ei metropolitani honorario titulo, Nicomediensi, tanquam metropolitano suo subjici debere; semper servatis antistiti CP. privilegiis, quæ in Asiana diœcesi canones ei tribuerunt.

Act. XIV. Prid. Cal. Novembr. causa Sabiniani, & Athanasii Perrheoorum episcopi in medium allata est. Sedem Perrheoorum sponte repudiaverat Athanasius, a clericis suis accusatus, & coram metropolita suo, synodoque provinciali comparere renuens. Postea ecclesiam suam recuperare voluit, impetratis per subscriptionem a Cyrillo Alexandrino, & Proclo CP. ad Domnum Antiochenum eo fine literis. Coacta Antiochiæ synodo, a Domno, aliisque Orientis episcopis damnatus & depositus est, suffecto ei Sabiniano; postea in conciliabulo Ephesino, a Dioscoro sedi suæ restitutus. Relectis igitur synodi Antiochenæ Actis, definivit synodus, Sabinianum pro præsente in hac sede confirmandum; Athanasium amovendum; causam vero ad ulteriorem archiepiscopi Antiocheni, synodique sub eo intra octo menses habendæ cognitionem, referendam esse. Et si deprehensum fuerit vera esse quæ Athanasio objecta sunt, non solum eum ab episcopatu alienum esse, sed & legibus publicis subjiciendum. Sin vero non convincatur, episcopatum suum recipere debere, & Sabinianum substitutum, & episcopalem dignitatem retinentem, ex ecclesiæ Perrhensis facultatibus alendum esse.

Act. XV. & XVI. eduntur canones 30. ad Jura & disciplinam ecclesiasticam pertinentes, ad episcoporum vero ambitionem & avaritiam coercendam, ad clericorum, præ-

Sæc V. ab an. CCCC. præcipue monachorum, audaciam, ferociam, πολυπραγμοσύνην retundendam, apprime utiles. Habentur Græce & Latine tum Concil. tom. 4. p. 755. tum scholiis Balsamonis, Zonaræ, & Aristeni illustrati Pandect. Can. tom. 1. p. 111. additis Beveregii notis tom. 2. p. 107. Horum canonum vicesimo octavo, assignatis sedi CP. suis provinciis, ejus episcopo τὰ ἴσα πρεσβεῖα cum Romano pontifice decernuntur, eo quod Constantinopolis esset *nova Roma*, καὶ πόλις βασιλεύουσα, imperio & senatu honorata, & æqualibus cum antiquissima regina Roma privilegiis fruatur; frementibus quidem Romani pontificis legatis, & synodo hac vice interesse recusantibus. Nihilominus decretum synodale Act. 16. & ultima relectum est, & communi patrum consensu sigillatim approbatum, & tum a Judicibus, tum ab imperatore confirmatum. De hoc canone vide quæ diximus ad Can. 3. concilii Constantinopolitani 1. ad annum 381.

Ut Chalcedonensis hujus canonis sanctionem everteret Paschasinus Leonis papæ legatus, illum sexto Nicænæ synodi canoni adversari dixit. Unde relectus ex utroque codice, tum Romano quem obtulit Paschasinus, tum Constantinopolitano, canon Nicænus. In Romano codice ita se habuit, Ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα. Ἐχέτω τοίνυν καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ubi videre licet Romanos lemma, quod huic canoni præfixerant, in ipsum textum intrusisse, omissis primis canonis verbis, Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, quasi ipsius canonis pars fuerit, *Romanam ecclesiam semper primatum habuisse*. Tandem indignantibus licet Romanæ ecclesiæ legatis, & protestationem suam adversus hunc canonem Actis inseri petentibus, magnificentissimi Judices dictorum & decretorum, hac de re, summam clare & distincte proposuerunt, universali patrum judicio & suffragio comprobatam.

III. Actorum pars continet nonnulla ad concilium spectantia, & alia quæ eo jam finito gesta sunt. Et ad hanc classem spectant, *Prosphoneticus* synodalis ad Marcianum Imp. in urbe CP. dictus, quo fidem Catholicam juxta formulas Nicænam & Constantinopolitanam, & Leonis papæ *epistolam ad Flavianum adversus omnes hæreses* exponunt, subjunctisque variis sanctorum patrum testimoniis confirmant; *epistola* synodalis ad Leonem papam, qua ipsum de rebus tum ante, tum in synodo gestis, & præcipue de potestate & dignitate sedi CP. a se tributa, certiorem faciunt; Marciani imperatoris *Edicta*; scilicet edictum quo disputationes de fide coram vulgo prohibentur; *aliud* quo synodi Chalcedonensis gesta confirmantur; ejusdem *epistolæ variæ*; nempe ad *monachos Alexandrinos* de Eutychetis condemnatione, & Theodosii cujusdam episcopatum Hierosolymitanum Sæc V. ab an. CCCC. vi sibi arrogantis facinoribus ac præstigiis; ad *archimandritas* & *monachos Palæstinos* adversus concilium Chalcedonense furentes, ob turbas & seditiones Hierosolymis motas, quin & cædes, aliaque facinora, duce Theodosio nefandissimo hæresiarcha, perpetrata, *objurgatoria*; ad *Palladium & reliquos præfectos* de abrogatione legis, a Theodosio juniore adversus Flavianum promulgatæ, præfixa ipsius Theodosii lege; ad *eosdem* de confirmatione decretorum synodi Chalcedonensis adversus Eutychetem, ejusque monachos; ad *Palladium prætorio-præfectum* contra Eutychianistas hæresis Apollinarianæ sectatores, deque pœnis iis infligendis; Pulcheriæ Augustæ *literæ* 2. ad *Bassam monacharum* in Hierosolymis præfectam una, altera ad *Archimandritas & Monachos* ibidem consistentes, pro recta & orthodoxa fide a synodo Chalcedonensi nuperrime confirmata; Leonis papæ Romani *epistolæ* 3. ad *Anatolium CP.* ad *Marcianum imperatorem*, & ad *Pulcheriam Augustam*; quibus id pene unice agit bonus papa, ut novam sedis CP. dignitatem & præeminentiam, canone Chalcedonensi nuper sancitam, damnet & diruat. In hoc totus est; in hoc omnia eloquentiæ suæ expandit vela, carpit, arguit, monet, hortatur, minatur, omni quo potest modo rem suam ageus; infirmis quidem argumentis, non contemnenda eloquentia. Frustra omnia; dignitatem, quam nuper adepti fuerant Constantinopolitani, nunquam deinceps dimittere voluerunt. Quin & anno sequenti literas ad Leonem hac de re dedit Marcianus Imp. rogans, καὶ τούτῳ τῷ μέρει συνᾴσειε, *ut hac etiam parte cæteris concinat*, & quæ sancta synodus decreverat, ipse εἰς τὸ διηνεκὲς παραφυλαχθῆναι προστάξῃ, *in perpetuum observanda jubeat*. Sed cum synodi decreta publicare adhuc distulerit Leo, alteris literis proximo anno datis ab eo iterum petiit Marcianus, ut Acta synodi suo suffragio confirmaret. Priores literæ Latine habentur inter Leonis epistolas, utrasque ex codice Barocciano Gr. Lat. evulgavit Andr. Arnoldus ad calcem *syntagmatis Athanasiani, Paris.* 1685. p. 34. Exstat vetus Actorum *Versio* Latina, ipsius concilii gestis haud multum posterior. Quis illam primus concinnavit, an Julianus Coensis episcopus Leonis Romani in Oriente legatus, idque ipsius Leonis rogatu, (quod vult Quesnellus); an juxta Baluzium Dionysius Exiguus, incertum est. Id modo certum, paulo post finitam synodum confectam esse; quam proinde paulo ante quintæ synodi tempora, ad codices Græcos recensuit Rusticus diaconus, qui omnes variationes, discrepantias, distin-

 distinctiones accurate annotavit. Cum vero vel temporis injuria, vel librariorum incuria, vel typographorum negligentia, hæ Rustici notæ vel penitus omissæ fuerint, vel codices MSS. haud parum depravati, emendandi operam in se suscepit Cl. Baluzius, veterum Actorum exemplaria undique conquisivit, conquisita immenso ac pene incredibili labore cum antiquis & novis editionibus scrupulose contulit, omnesque variantes lectiones in ordinem redactas, præmissa doctissima præfatione, novæ suæ collectioni inseruit col. 953. subjuncta appendice, qua variæ epistolæ ad primam Actorum partem pertinentes, cum antea Latine solummodo exstarent, jam Græce & Latine, ex Cotelerii monumentorum tom. 1. desumptæ, continentur. Cum vero ex vetustissimo codice Vaticano, beneficio Cardinalis Casinatæ, Acta quædam synodi Chalcedonensis, præcipue quæ Actionis quintæ gesta continebat, nactus esset, ea etiam subjunxit, ibid. col. 1581.

Post synodi Chalcedonensis Acta, sequuntur plurimorum metropolitarum epistolæ synodicæ de concilio Chalcedonensi, quæ *codicis Encyclii* nomine vulgo veniunt, quemque Cassiodori cura primus e Græco in Latinum sermonem convertit Epiphanius scholasticus, teste ipsomet Cassiodoro Divin. Lect. cap. 11. p. 458. Epistolas has synodicas, circa annum 458. saltem sequenti, Leo Imp. in unum codicem compingi, & τὰ Ἐγκύκλια vocari jussit. Duæ hujus codicis versiones Latinæ olim fuisse videntur; una, qua usi sunt Facundus Hermianensis, Istriæque episcopi, ab ea quæ hodie superest haud parum diversa; Epiphanii scholastici, quam & nunc habemus, altera, quæ 40. circiter epistolas complectitur, omnes, una alterave excepta, synodicas: ut præter vulgo recensitas, totidem aliæ synodi provinciales hoc tempore, habitæ fuerint, & in conciliorum censum referri poterant. Primus hunc codicem edidit L. Surius anno 1562. Ex quo tempore, in omnibus pene conciliorum editionibus locum habuit. Post multas, ut fieri solet, mutationes & depravationes, Steph. Baluzius omnes editiones hactenus in lucem emissas, ad duo vetusta MSS. exemplaria 800. annorum recognovit, & variantes lectiones, magna cura & summa diligentia, ubique annotavit; quas nobis exhibet Nov. Collect. col. 1411. additis, appendicis vice, Græce & Latine duabus epistolis, una episcoporum Ægypti ad Leonem Imp. altera Leonis Augusti ad Anatolium CP. cæterosque metropolitas ubique constitutos, quæ antea Latine tantum habebantur. Ex hoc *codice Encyclio* abunde liquet, quam infesti fuerint ecclesiæ paci, fideique puritati, Timotheus Ælurus episcopus Alexandrinus, ejusque gregales, ut vix ullus Orientis angulus tutus esset. Certe quantas turbas, quales tragœdias, occasione concilii hujus Chalcedonensis excitarunt pene infinitæ hæresis Nestorianæ & Eutychianæ propagines, norunt quotquot in quinto, sexto, septimoque ecclesiæ sæculis hospites non sunt, & plena sunt omnia historiæ ecclesiasticæ monumenta.

Antequam historiam hujus concilii claudam, unicum adhuc observandum restat; primam in hac synodo *Codicis canonum ecclesiæ universæ* fieri mentionem; nempe Act. 4. ubi ex codice relegi jubent patres *Regulam*, quæ est concilii Antiocheni Canon 5. Act. 11. Ex eodem codice, redacta est *Regula 95, 96*. Denique Act. 13. *alia Regula* quæ est concilii Nicæni Canon 4.

De hoc antiquo codice, data hac occasione, paucis agere non abs re erit, immo historiæ conciliorum, quam molimur, apprime congruum. Post receptos in cœlum apostolos, virosque θεοπνεύστους, qui jure quodam extraordinario ecclesiæ regendæ incubuerant, necesse erat, ut de publicis ecclesiæ negotiis, pro re nata, in commune consuleretur. Hinc natæ synodi, & frequentes episcoporum conventus, quo fidei dogmata, prout ab apostolis acceperant, pura & incorrupta conservarentur, hæreses in herba comprimerentur, schismata & scandala tollerentur, pax & concordia stabilis permaneret, rupta resarciretur. Hinc nati canones, & constitutiones ecclesiasticæ, ad firmandam disciplinam, ad promovendam ecclesiæ politiam, ad mores hominum reformandos, ad ritus & consuetudines statuendas imprimis necessariæ. Neque minus necesse erat, ut quæ juris publici in synodis suis hinc inde sanciverant patres, in unum corpus colligerentur, quo, tanquam lege communi, ecclesia uteretur. Hinc natus *Codex canonum ecclesiæ universæ*, in omnibus majoribus conciliis in medio consessus poni solitus, propositis ex una parte sanctis Dei Evangeliis, ex altera sacro codice canonico, qui proximam post sacrosancta Biblia, vim & autoritatem obtinebat. Quod vero intrepide affirmat Cl. Mastrichtius *, ipsos hujus codicis canones, in diptycha ecclesiastica, & quidem speciatim ad hanc rem comparata, fuisse conjectos, idque fide Justiniani imperatoris confirmat lib. 7. cap. *de summ. Trinit.* sect. 5. vereor ne longe hallucinetur vir eruditus. Moris quippe tunc erat, non ipsa conciliorum generalium decreta, sed nomina tantum, ut & episcoporum & patriarcharum, vivorum pariter ac mortuorum, in diptycha referre, & inter sacrorum solennia coram omni populo recitare, quo se majorem iis honorem exhibere,

* Hist. Jur. Eccl. n. 49. p. 21.

Sæc.V. ab an. CCC.. hibere, & tanquam cum Catholicis & Orthodoxis communionem colere testarentur. Neque aliud dicit loco citato Justinianus. Præterquam enim quod de codice canonum ne verbulum habet; id solummodo affirmat, se nequaquam sustinere *περιαιρεθῆναι τὴν τῶν αὐτῶν ἁγίων δ'. Συνόδων ὁσίαν μνήμην ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας διπτύχων, piam sanctorum quatuor Conciliorum memoriam ex ecclesiæ diptychis aboleri*; se nempe provisurum, ne quod summis votis contendebant synodi Chalcedonensis oppugnatores, eorum nomina pro more solenni recitata, ex publicis ecclesiæ tabulis ejicerentur. Sed ad rem redeo.

Quo primum tempore conflatus sit *hic codex*, an statim post concilium Nicænum, an post œcumenicum 2. non constat: certe exeunte sæculo quarto, vel ineunte proximo. Sæpe enim in concilio nostro Chalcedonensi allegatus est. Neque de eo tanquam recens compilato loquuntur patres, immo contrarium potius innuere videntur. Citant enim hujus vel illius synodi canones, non juxta proprium numerum, sed secundum ordinem & dispositionem, quam in *Ecclesiæ universæ codice* habuerunt. Ita Act. 11. Leontius Magnesiæ episcopus ex codice relegit regulam 95. & 96. quæ tamen concilii Antiocheni canones 16. & 17. sunt. Adeo ut hoc tempore codex noster canones 178. complexus esse videtur: nempe concilii Nicæni 20. Ancyrani 25. Neocæsariensis 14. Laodicæni 59. Gangrensis 20. Antiocheni 25. Constantinopolitani 7. Ephesini 8. quibus paulo post accesserunt Chalcedonensis 29. omnes numero 207. Nec plures olim continebat, nec hodie continet vetustus & germanus canonum ecclesiæ universæ codex. Fateor concilii *Quini-Sexti* patres ann. 691. alium canonum codicem efformasse, quique *Ecclesiæ Orientalis codex* haberi potest. Antiquæ nempe collectioni, canones apostolorum 85. synodi Sardicensis 20. ecclesiæ Africanæ codicem, & varias SS. Patrum, Dionysii & Petri Alexandriæ episcoporum, Gregorii Neocæsariensis, Athanasii, Basilii, &c. epistolas & responsa canonica addiderunt. Ad exemplum antiqui codicis, cujuslibet fere gentis ecclesia suum etiam codicem canonum habuit: suum habuit Romana, suum Africana, Gallicana, Britannica, Hispanica, forsan & Germanica. *Codicem canonum ecclesiæ Romanæ*, quo usa est ante Dionysii Exigui tempora, ex MSS. Cod. Oxoniensi & Thuaneo extulit P. Quesnellus Oper. S. Leonis tom. 2. p. 3. de quo, ejusque variis ætatibus & incrementis accurate atque erudite agit Dissert. 12. pag. 638. Quin & privati scriptores canones in compendia redegerunt & ad certas classes & capita revocarunt. Tales inter Græcos erant Johannes Antiochenus scholasticus, Alexius Aristenus, Constantinus Harmenopulus, Photius, Arsenius Monachus, Matthæus Blastares, Simeon Logotheta, alii. Inter Latinos, præter Dionysium Exiguum, Fulgentius Ferrandus, Martinus Bracarensis, Cresconius Afer, Ansegisus Abbas, Benedictus Levita, Burchardus, Anselmus Lucensis, Ivo Carnotensis, Gratianus, ne ad ulteriora descendam. De quibus consulantur Valentinus Forsterus, Gerardus Von Mastricht, aliique plures, qui de his ex professo agunt. Sæc.V. ab an. CCCC.

[a] ARELATENSE I. apud Arelaten urbem ad Rhodanum fl. circa annum 452. habitum. Exstant canones 56. de diversis legibus & consuetudinibus ecclesiasticis, ex antecedentium conciliorum decretis urplurimum desumpti, cum notis Sirmondi, Binii, Albaspinæi, Conc. tom. 4. p. 1010. Notæ Sirmondi posthumæ ampliores habentur ibid. in Append. p. 1811. 452.

[b] ANDEGAVENSE, in Gallia Lugdunensi, ad reformandam collapsam ecclesiæ disciplinam, in ordinatione Talasii episcopi, anno 453. 4. Nonas Octob. celebratum. Exstant canones 12. Concil. tom. 4. p. 1020. Posthumas Sirmondi notas uberiores vid. ibid. in Append. p. 1817. 453.

[c] ARELATENSE II. vulgo III. in causa Fausti abbatis Lerinensis & episcoporum, circa annum 455. collectum. Exstant epistola generalis & synodi Acta Concil. tom. 4. p. 1023. Sirmondi notæ posthumæ in Append. ibid. p. 1818. 455.

[d] CONSTANTINOPOLITANUM V. anno 459. ab 81. episcopis sub Gennadio patriarcha, adversus Simoniacos celebratum. Exstat hac de re, Gr. Lat. *Epistola synodica circularis* Concil. tom. 4. pag. 1025. Episcoporum subscriptiones ampliori numero quam in editis habentur, ex vetustissimo codice MS. Bibliothecæ Vindob. Græce & Latine exhibet Lambecius Comment. lib. 8. p. 421. 459.

[e] TURONICUM (metropolis erat provinciæ tertiæ Lugdunensis ad Ligerim fl.) anno 461. 14. Cal. Decembr. a 10. episcopis coactum. Exstant canones 13. ad resarciendam ecclesiæ disciplinam, quam 261.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Hilar.* not. 4. b Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Perpet.* c Conf. *Tillemont.* vol. 15. ad vit. *Rustici.* d Conf. *Tillemont.* vol 16. ad vit. *Gennad.* e Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Perpet.*

Barba-

 Barbarorum incursiones in Gallia labefacta-rant, Concil. tom. 4. p. 1049.

465. [a] VENETICUM, in Aremorica, sive Britannia minori, ad Maris vada circa annum 465. ut videtur, eadem de causa celebratum. Exstant epistola synodalis & canones 16. Conc. tom. 4. p. 1054.

465. CAMBRICUM, apud Ordovices, circa annum 465. in electione Aurelii Ambrosii regis, habitum. Meminit Matth. Westmonast. eodem anno p. 122 [b]. ubi & Merlini prophetiam de *albo & rubro Draconibus*, qui invicem pugnare visi sunt, prolixe refert. Sed forte hoc concilium politicum potius fuit, quam ecclesiasticum.

465. [c] ROMANUM VI. a 48. episcopis, sub Hilaro papa, de ordinationibus episcoporum, ann. 465. 15. Cal. Decembr coactum. Exstant *Canones* 5. episcoporum Tarraconensium epistolæ 2. Conc. tom. 4. pag. 1060. Epistola synodalis inter Hilari epistolas ibid. pag. 1035. Ad has Tarraconensium epistolas, multa de suprema & infallibili Romani pontificis autoritate, adversus nuperos Galliæ præsules declarationem suam Mart. 19. 1682. edentes, notavit Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 1. Vide Notit. ejus p. 60.

471. [d] ARELATENSE III. a Leontio episcopo, ad condemnandum prædestinationis errorem, circa annum 475. præsentibus 11. episcopis, celebratum. Exstant epistola Fausti Reiensis ad Lucidum presbyterum, & Lucidi libellus ad synodi patres Concil. tom. 4. p. 1041. Eodem tempore, & eadem de causa, habita est synodus Lugdunensis, cujus in epistola ad *Leontium* unus meminit Faustus Reiensis.

484. [e] ROMANUM VII. sub Felice, anno 484. a 77. episcopis celebratum; in quo damnatis Vitale & Miceno pontificis legatis quod cum Acacio CP. & Petro Mongo communicassent, ipse Petrus Alexandrinus, & Fullo Antiochenus anathemati subjiciuntur. Exstat epistola synodalis ad *Orientales* Conc. tom. 4. p. 1124.

484. [f] CARTHAGINENSE VIII. anno 484. Cal. Februar. habitum; quod potius conventus erat generalis Catholicorum Africæ episcoporum, quos Hunnericus rex Carthaginem, ad rationem fidei reddendam, convocavit. Exstant hujus conventus Gesta apud Vict. Vitens. de Persecut. Vandal. lib. 2. p. 31. & Conc. tom. 4. p. 1127.

487. [g] ROMANUM VIII. anno 487. 3. Id. Mart. a Felice papa cum 38. episcopis celebratum: In quo de recipiendis pœnitentibus, qui sub nupera persecutione Africana lapsi vel baptizati fuerant, actum est. Exstat epistola synodalis, qua sex capitula continentur, Conc. tom. 4. p. 1149. & inter Epist. Felicis 3. ibid. p. 1075.

492. CONSTANTINOPOLITANUM VI. anno 492. ab Euphemio patriarcha habitum: quo, Euphemius patriarcha factus, ut Anastasii Imp. calliditatem præveniret, synodi Chalcedonensis decreta confirmavit, teste Victore Tunonensi ad hunc annum. Addit synodici autor pag. 63. Euphemium Acta synodi papæ transmisisse, eumque Occidentales ut Orthodoxum quidem recepisse, non tamen ut episcopum, propterea quod Acacii a Felice anathemate notati nomen e sacris tabulis non delevisset.

494. ROMANUM IX. a 70. episcopis sub Gelasio papa, anno 494. uti volunt, celebratum: In quo libri sacri, & scripta ecclesiastica authentica & genuina, ab apocryphis & suppositiis discernuntur. Exstat Decretum tum alibi sæpius, tum Concil. tom. 4. p. 1260. Verum confictum esse & concilium & decretum, & ex Isidori Mercatoris officina primum prodiisse, nullus dubito. Invictis hoc decretum argumentis confodit eruditissimus Pearsonus noster Vindic. Ignat. cap 3. p. 44. Et nos etiam non pauca ad hanc rem notavimus in Gelasio, ad ann. 492.

495. [h] ROMANUM X. a Gelasio & 55. episcopis, an. 495. 3. Idus Maii habitum: quo Micenus legatus, ob communionem cum orientalibus olim damnatus, peracta pœnitentia absolvitur, & ad communionem admissus est. Exstant synodi Acta cum variantibus Fr. Ducæi lectionibus Conc. tom. 4. p. 1269.

496. [i] CONSTANTINOPOLITANUM VII. an. 496. a factione Eutychiana congregatum: quo, referente Victore Tunonensi, hoc anno *Henoticum* Zenonis confirmatur, & Euphemius patriarcha propter synodi Chalcedonensis defensionem deponitur, Euchaida ultra Armeniam in exilium missus; reposito in solium patriarchale Macedonio, qui habita anno sequenti synodo,

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol.16. ad vit. *Perpet.* b Item *Wilkins* Conc. Brit. tom.1. p.7. c Conf. *Tillemont.* vol.16. ad vit. *Hilar.* Art. 6. d Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Faust.* Art. 6. e Conf *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Acac.* Art. 36. seq. & Art. 48. f Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 27 seq. g Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Eugen.* Art. 43. seq. h Conf. *Tillemont.* vol. 16. ad vit. *Euphem.* Art. 9. i Conf. *Tillemont.* vol.16. ad vit. *Euphem.* Art.10. & ad vit. *Macedon.* not.1.

&

Sæc V. ab an. CCCC. & eos qui Chalcedonensis synodi decreta suscipiunt, & eos qui Nestorii & Eutychetis dogmata defendunt pariter condemnavit. Paulo aliter rem narrat synodici autor cap. 107. Macedonium decreta quidem Chalcedonensia scripto confirmasse, *Henoticum* vero Zenonis metu Anastasii silentio præteriisse.

499. ROMANUM XI. a 72. episcopis, anno 499. Calendis Martiis habitum. Exorto gravi schismate in ordinatione Symmachi papæ, & jam sedato, de tollendo ambitu in comitiis pontificiis synodus congregata est. Exstant hanc in rem capitula 5. Conc. tom. 4. p. 1312. Initium Actorum emendatius exhibet, quam in vulgatis editionibus haberi solet, ex codice Colbertino Baluzius Nov. Collect. col. 1459. ubi etiam subscriptiones suo ordine exhibentur. Eodem anno habita est Collatio Aviti Viennensis & episcoporum Catholicorum, cum factionis Arianæ Coryphæis, coram Gundebaldo Burgundionum rege. Exstant hujus collationis gesta apud Dacher. Spicileg. Tom. 5. p. 110. [a] & Conc. tom. 4. p. 1318. Sæc V. ab an. CCCC.

[b] CONSTANTINOPOLITANUM VIII. ann. 499. præsidentibus Flaviano Antiocheno, & Philoxeno Hierapolitano, jussu Anastasii Imp. congregatum; quo, suadente imperatore, Diodorus Tarsensis, Theodorus Mopsuestenus cum suis scriptis, Theodoritus, Ibas, Andreas, aliique qui in Christo duas prædicabant naturas, duasque formas, quique non confiterentur unum de Trinitate crucifixum, una cum Leone Romano, & ejus Tomo, atque Chalcedonensi synodo, anathemate damnati sunt. Hæc habet Victor Tunonens. ad Consulat. Gibbi V. C. 499.

[a] Edit. nov. tom 3. p. 304. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef vol. 16. ad vit. *Macedon.* Art. 7.

Finis Quinti Sæculi.

SÆCULUM EUTYCHIANUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. VI. ab an. D.

CRudeliſſimam in orthodoxos ſynodi Chalcedonenſis propugnatores perſecutionem movet Anaſtaſius imperator, eo nomine mox a Symmacho papa anathemati ſubjectus. Eutychiani circa medium ſuperioris ſæculi orti, communi *Acephalorum* nomine hactenus noti, in diverſas jam partes & ſententias abeunt. Hinc nata *Severianorum*, *Theodoſianorum*, *Jacobitarum*, *Theopaſchitarum*, *Tritheitarum*, *Aphthartodocitarum*, *Corrupticolarum*, *Agnoetarum* vocabula, partim ab auctoribus, partim ab ipſis dogmatibus deſumpta. Omnes quidem in plerisque a ſe invicem diffidebant, qui tamen in generali Eutychis dogmate tuendo propagandoque una voce inter ſe conſenſerunt, unde ſæculum hoc EUTYCHIANUM appellavimus. Reviviſcunt etiam Ariani, qui ſub imperio Gothorum in Italia, Hiſpania, Africa, dominantur. Unde rupta eccleſiæ pax & miſere labefactata fides Chriſtiana. Demum an. 522. Hildericus Hunnerici filius Vandalorum rex, cui Thraſimundus Catholicorum hoſtis immortalis, etiam in mortis confinio poſitus, regnum tradiderat, epiſcopos Afros ab exilio revocatos ſedibus ſuis reſtituit. Circa an. 520. pax inter Orientales & ſedem Romanam circa cauſam Acacii, mediante Juſtino Aug. redintegrata eſt; Acacii expuncto, papæ nomine diptychis reddito. Anno 525. Johannes pontifex a Theoderico Gothorum rege Conſtantinopolim miſſus eſt, ut Arianis in Oriente eccleſias impetraret, honorifice quidem a Juſtino exceptus, verum re infecta domum redit, mox a Theoderico in vincula conjectus. Circa an. 546. acerrime *de tribus capitulis* dimicari cœptum eſt, viz. *De damnatione Theodori Mopſueſteni*, *ſcriptorum Theodoriti adv. Cyrillum*, & *epiſtolæ Ibæ ad Marim Perſam*. Excogitata hæc ſubdola Theodori Cæſariæ Cappadocum epiſcopi fraude, qui, ut Origeniſtarum errores in Palæſtina tunc temporis repullulantes, ab inſtanti damnationis ſententia liberaret, novam hanc de tribus concilii Chalcedonenſis capitulis litem ſedulo movebat. Summa totins rei hæc erat. Accuſarunt Theodorus ejuſque συνεργοὶ Theodorum Mopſueſtennm, quod dogmatibus ſuis hæreſi Neſtorianæ viam aperuiſſet; Ibam vero epiſcopum Edeſſenum, quod in epiſtola quadam ad Marim Perſam, in ſynodo Chalcedonenſi relecta & approbata Theodori cum laude meminiſſet; denique Theodoritum, quod ſcripta quædam Cyrilli Alexandrini adverſus Neſtorium acerrime oppugnaſſet; non obſtante quod ipſe Theodoritus fidem ſuam Leoni pontifici Romano probaſſet, & poſt ſolennem ſui purgationem, poſt anathema Neſtorio publice dictum, a concilio Chalcedonenſi tum ad ſedem ſuam, tum in communionem receptus eſſet: hæc tria nihilominus damnanda eſſe conteodebant, nec alia lege Acephalos ad ſynodi Chalcedonenſis approbationem, eccleſiæque communionem eſſe reducendos, facile prævidentes hæc non ſine aliquali ſynodi Chalcedonenſis damnatione, damnari poſſe. His dolis captus imperator, primo ipſe damnat tria capitula una cum Origeniſtis, dein concilium generale quintum Conſtantinopoli habitum an. 553. ſtrenue renitente cum ſuis Occidentalibus Vigilio papa, tunc Conſtantinopoli agente, ipſe licet prius damnaverat, miræ levitatis, & inconſtantis ingenii homo. Tandem verſis velis concilii ſententiam approbat, ſcripta ad Eutychium Conſtantinopolitanum hac de re epiſtola, quam, Gr. Lat. primus extulit P. de Marca; prolixiori vero conſtituto ad imperatorem miſſo, a Baluzio nuper e tenebris eruto. Circa an. 520. vel ut alii 529. ordinem ſuum ſub certis legibus & regulis inſtituit S. Benedictus, monachorum in Occidente patriarcha; cujus inſtituto, ceu ex equo Trojano, reliquæ ordinum religioſorum turmæ prodierunt. An. 580. Boiarii, prædicante Ruperto Wormatiæ epiſcopo, ad Chriſti fidem converſi ſunt. Sub exitum ſæculi Chriſtiana religio in Britannia feliciter promovetur, Columba inter Pictos, mox Auguſtino monacho inter Anglo-Saxones ad id operam navante.

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. VI.[a] ab an. D. 501.

OLYMPIODORUS, professione, ut volunt, monachus, certe diaconus Alexandrinus, claruisse videtur circa annum 501. vel non diu postea. De ejus ætate hucusque laborarunt eruditi, his illam sæculo 5. aliis 9. aliis 11. collocantibus. Vero proxime accedunt, qui sæculo 5. exeunti, vel potius ineunti 6. adscribunt. Erat quippe Anastasio Sinaita (qui patriarchalem Antiochiæ thronum ascendit ann. 561. obiit 599.) antiquior, utpote a quo (primo id notante Grabio * nostro) sub finem libri 6. Anagog. Contempl. in Hexaemeron diserte citatur, & ὁ πάνυ τὰ θεῖα Ολυμπιόδωρος dicitur. Subdit Anastasius, fuisse ecclesiæ Alexandrinæ diaconum, eamque libris & sermonibus suis illustrasse. In scribendis in S. scripturam commentariis operam suam maximopere posuisse videtur. Exstat *Commentarius ejus brevis in Ecclesiasten* Gr. Lat. in Auctuario Fr. Ducæi; tom. 2. p. 602. Latine [b] *Basil.* 1536. 1551. & in noviss. Biblioth. PP. tom. 18. & alibi non semel. *Commentarius in Threnos Jeremiæ* ei una cum aliis ascribitur, qui Latine prodiit una cum Origenis commentario *Rom.* 1598. 4°. quam quidem editionem nondum vidi. [c] *Commentarius in Job* exstat pene integer apud autorem Catenæ in Job (sive Nicetas Heracleensis is fuerit, seu quis alius) Hanc Catenam SS. patrum numero cæteris longe auctiorem, ut ex decem Catenis Græcis in Job, quas inter se confert Possevinus *, liquet; primus Latine transtulit Paulus Comitolus, & rejecta priori, quæ clanculum prodierat, editione Lugdunensi, ipse edidit *Venet.* 1587. 4°. Gr. & Lat. sed non ubique eandem, nitidis typis Patricius Junius *Lond.* 1637. fol. Erant & alii circa hæc tempora Olympiodori, nempe *Olympiodorus*, religione Gentilis, qui historiam Romanam libris 22. condidit, & Theodosio juniori dedicavit, quorum ampla excerpta habentur apud Photium cod. 80. De eo plura ad calcem superioris sæculi. Alter *Olympiodorus*, philosophus Alexandrinus, scholæ Peripateticæ præfectus, & in philosophia Platonica apprime eruditus, ad quem audiendum venit Proclus Platonicus, mira ejus eloquentia & linguæ volubilitate captus. Hujus, ni fallor, sunt *Commentarii in Aristotelis Meteorologica*, aliaque opera, quorum editiones recenset Simlerus; quæ Græce MSS. habentur in Bibliotheca Vindob. & in his ἀνέκδοτα quædam, in varios Platonis libros, Lambecius & Nesselius enumerant. Non enim sunt hujus fori.

* Not. in Spicil. t. 2 p. 245.

* Appar. S. in voc. Job.

Sæc. VI. ab an. D.

PASCHASIUS, ecclesiæ Romanæ diaconus, claruit ineunte hoc sæculo, anno 501. Flagrante Romano schismate anno 498. Laurentii adversus Symmachum partes strenue tutabatur; ejusque causam ad obitum usque pertinaciter propugnavit. Obiit anno 512. Hac occasione lepidam plane fabulam de Paschasii anima purgatorii flammis exusta refert nobis Gregorius, seu quisquis dialogorum autor. Exstat Paschasii *epistola ad Eugippium*, S. Severini vitæ præfixa, apud Surium Jan. 8. & Baronium ad an. 496. Habentur etiam [d] *libri 2. de Spiritu Sancto, contra Macedonium, Colon.* 1539°. 8. *Helmstad.* 1613. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. pag. 806. Hos Paschasii esse pernegat, & Fausto Rhegiensi tribuendos contendit Casimirus Oudin. Sane rationes ejus non prorsus contemnendæ videntur, quæ apud ipsum videri possunt, Supplement. p. 107. Cum tamen *lectissimi hi & luculenti libri* (ut Gregorii * verbis utar) Gregorii Paschasio diacono eos diserte tribuentis testimonio nitantur, (& certe dialogorum maximam hac in causa autoritatem esse ipse agnoscit Oudinus) ut de Sigeberto Gimblacensi * nihil jam dicam, Paschasio nostro haud temere sunt abjudicandi. Nec obstant codicum quorundam MSS. tituli, qui librariorum incuria appositi incautos lectores haud raro fallunt: præsertim cum Faustum scripsisse librum de Spiritu Sancto tradiderit Gennadius *. Et ipse Trithemius, quem pro se testem laudat Oudinus, hos ipsos libros, quorum meminit Gregorius, Paschasio nostro luculenter ascribit; quamvis aliud agens, prima hujus operis verba unico isti, quem hac de re scripsit Faustus, libro incautus affixerit. 501.

L. 4. c. 40.

* Loc. cit.

* Cap. 17.

* Cap. 85.

ANONYMUS, Barbaro-Latinus Chronicorum excerptor a Josepho Scaligero in continuatione Chronici Eusebiani editus ex Claudii Puteani senatoris Parisiensis bibliotheca, claruit ineunte hoc sæculo circa 501.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 4. vol. 9. p. 351. *Oudin.* tom. 2. p. 513. b Cura *H. Stephani* 1512. 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. §. 5. vol. 7. p. 737. *Oudin.* tom. 1. sæc. 5. p. 1303. 1339. 1471. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 16 ad vit. *Severin.*

Sæc. VI. ab an. D. ann. 501. si modo vera sint quæ de eo habet Usserius a me jamjam proferenda. Sin chronicon ejus solummodo respiciamus, ad initium potius superioris sæculi referendus esset: illud enim, quantum mihi editionem Amstelodamensem consulenti apparet, ultra Arcadii imperium non pertexit. De eo autem sic Usserius in Biblioth. Theol. MS. "Chronici istius a Scaligero editi archetypum majusculis literis (quod argumentum est vetustatis non infimæ, ut notat Scaliger) erat conscriptum. Ejusmodi enim literis exarata exemplaria ante mille annos existimantur scripta. Quo argumento moti, & eo præcipue, quod Romanorum Imp. autor pertexens catalogum ultra Anastasium Zenonis successorem (qui ab anno 491. ad 518. imperium administravit) non progrediatur, scriptorem hunc in fine quinti sæculi reposuimus. Alioqui tam fœdi in eo occurrunt solœcismi, tanta in eo & Græci & Latini sermonis imperitia, ut posterioribus temporibus vixisse videri posset. Sunt autem excerpta hæc ex Juliani Africani Pentabiblo, ex priore parte Eusebii canonum chronicorum omnimodæ historiæ, & aliorum primæ notæ chronologorum veterum scriptis collecta, & in Latinum sermonem conversa. Sed idiota ille, qui collectorem & interpretem egit, ut erat homo barbarus, Hellenismi & Latinitatis imperitissimus, quæ intelligere desperavit, omisit; quæ intelligere se putavit, ineptissime reddidit. Commenta etiam sua in scripta aliena passim inseruit; quemadmodum notavit Jos. Scaliger, qui recte tamen monet, excerpta ista utilissima esse, & bonæ frugis refertissima, multaque continere, quæ ne alibi quidem legimus; puta, κληρουχίαν terræ inter posteros Noe amplius, quam in prioris libri Eusebiani Græcis, enarratam; nomina septem sacerdotum Apollis Karnii, & Augustalium Ægypti; ac consulum Romanorum paria haud pauca. Hæc Usserius. Exstat istud *Chronicon* in extrema calce chronici Eusebiani in utraque Scaligeri editione.

502. DOROTHEUS, monachus Alexandrinus, claruit sub imperio Anastasii anno 502. Scripsit ingens opus pro defensione synodi Chalcedonensis, quod *Tragœdiam*, seu præsentis rerum status *prophetiam*, nominavit. Hunc librum Magna fratris Anastasii sponsa, Catholicæ fidei fœmina, Anastasio imperatori obtulit, sperans hoc opere ipsum a perfidia sua (erat enim hæresis Eutychianæ fautor summus) dimoveri posse. Anastasius perlecto libro, cum illum dogmati suo contrarium animadverteret, & ipso operis titulo offenderetur, librum flocci fecit & Dorotheum in Oasin relegavit. Hæc nos docet Theophanes Chronograph. ad annum 501. p. 131.

a CÆSARIUS, gente Gallus, in provincia Cabilonensi honestis parentibus anno 469. natus; juvenis adhuc severioris disciplinæ studio abreptus e paterna domo ad monasterium Lirinense clam parentibus se subduxit, & Porchario abbati ob præclaram indolem charus, factus cellarii munere aliquamdiu defunctus est. Postea ob labefactatam valetudinem monasterio excedere coactus, Arelaten se contulit; ubi ab Eonio episcopo domo exceptus, maximam cum eo familiaritatem iniit. Convalescentem enim Eonius cœnobio monachorum in insula Arelates suburbana sito præfecit, ac post triennium moriens successorem sibi designavit. Anno igitur 502. Cæsarius communi totius cleri suffragio ad episcopatum Arelatensem evectus est. Non me latet quidem vulgatos Gennadiani catalogi * anno 495. scripti codices de Cæsario quasi sedem Arelatensem tunc gubernante, & quamplurimorum librorum a Fœlice papa comprobatorum autore, loqui. Verum ratio temporum prorsus repugnat: nec indiculus Gennadianus, utpote pessimas in fine interpolationes passus, tantæ est autoritatis, ut hac in re fidem impetret. Anno 506. concilio Agathensi interfuit; & paulo post apud Alaricum Visigothorum regem proditionis falso accusatus, Burdegalam relegatus est: mox tamen, innocentia comperta maximo cum honore revocatus. Anno 508. ejusdem criminis apud Theodoricum Gothorum regem, qui interempto Alarico summa rerum in Gallia Narbonensi tunc potiebatur, insimulatus, Ravennam evocatus est, ut aut crimen dilueret, aut pœnas daret. Innocentiam igitur suam facile testatam dedit Cæsarius; & cum ingenti regis, omniumque Gothorum, veneratione dimissus, Romam, Symmachum papam visurus, perrexit. Anno 524. concilio Arelatensi 4to. præfuit. Anno circiter 529. orta de doctrina ejus suspicione synodum episcoporum Valentiæ haberi curavit; cui ob infirmitatem corporis cum interesse non potuit, missis legatis Cypriano Tholonensi episcopo, aliisque, hominem sine præveniente Dei gratia salutem consequi non posse validissime demonstravit. Obiit anno 542. die 6. Cal. Septembris, anno ætatis 73. ac in basilica S. Mariæ, quam vivus ædificarat, sepultus est.

502. (margin) · * Cap. 86. (margin)

a Conf. Oudin. tom. I. p. 1339. seq. Du Pin. Hist. Eccles. vol 5, 49. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l 3. vol. I. p. 875 seq.

Sæc. VI. ab an. D.

ᵃ OPERA, QUÆ EXSTANT.

Homiliæ varii argumenti 46. ex quibus nonnullas Cæsario suppositas esse non diffitetur Labbeus, in quadragesima secunda Gregorius M. & Isidorus Hispalensis citantur, vicesima prima sermonis S. Augustini, vicesima nona admonitionis S. Ephræm de oratione titulum præfert. 19ª. ex doctrina Macarii desumpta dicitur: & fortasse aliæ sunt, quæ aut Cæsarium nostrum autorem non habent, aut aliunde interpolatæ sunt.

Exhortatio ad custodiendam Charitatem.

Epistola ad quosdam Adolescentes vitam monasticam agentes.

Tractatus de decem Virginibus.

Regula sanctimonialium in gratiam sororis suæ S. Cæsariæ conscripta, quæ cum observationibus Fr. Minardi a Steph. Morquoto edita est, *Pictav.* 1621.

Regula Monachorum, quæ Tetradio sive Terridio, S.Cæsarii nepoti, inscripta exstat, in Biblioth. Patr. De ea plura in Tetradio dicturi sumus.

Testamentum, quod apud Baronium ad ann. 508. & Le Cointe ad an. 542. num. 43. habetur.

Scripsit Cæsarius etiam *librum de Gratia & libero arbitrio adversus Faustum*, qui interiit. Mentionem illius facit catalogus Gennadianus: quod vero addit, illum a Cæsario ad Fœlicem papam missum fuisse, & a Fœlice comprobatum; id temporum ratio non patitur.

Homiliæ Cæsarii numero 40. editæ sunt a Gilberto Cognato *Basil.* 1558. 4°. & in Orthodoxogr. p. 1861.

Homilias 14. antehac ineditas ex Bibliothecæ regiæ Codice MS. eruit, notisque illustratas evulgavit Steph. Baluzius *Paris.* 1669. 8°.

Omnia vero illius opuscula prodierunt in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 819, 860. & tom. 27. p. 324.

507. ᵇ LAURENTIUS, *Mellifluus* ab eloquentia dictus, Novariensis apud Insubres episcopus, claruisse videtur circa ann. 507. Scripsit, ut nos docet Sigebertus *, *de duobus Temporibus*, viz. ab Adam usque ad Christum, & a Christo usque ad finem sæculi, *librum*, qui interiit. Exstant *de Pœnitentia & Eleemosyna homiliæ* 2. in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 465. & *homilia de muliere Cananæa* apud Mabillon. Analect. tom. 2. p. 18.

* De Script. c. 120.

507. ᶜ ANIANUS, vir spectabilis, sub Athalarico Gothorum rege claruit circa annum 507. Scripsisse hunc jubente Athalarico *Codicis Theodosiani breviarium* refert Sigebertus Gemblacensis *. Verum Anianum hujus codicis neque breviatorem, neque vel interpretem fuisse, sed recognitorem tantummodo & subscriptorem ex ipsius *subscriptione*, quæ hodie exstat, liquido constat. Vide Cl. Gothofredi Annot. ad Cod. Theodos. cap. 5. Eidem a Sigeberto, aliisque, tribuitur *Latina versio quindecim homiliarum Chrysostomi*; quam tamen Aniani diaconi Celedensis esse fuse probare nititur Garnerius, uti suo in loco monuimus. De qua quidem controversia sententiam suam ferant eruditi.

Sæc. VI. ab an. D.

* Cap. 70.

FULGENTIUS, gente Afer, domo Leptinus, illustri familia ortus, avum habuit Gordianum senatorem Carthaginensem, patrem Claudium, matrem Marrianam, circa ann. 468. natus. In ætate tenella patre orbatus, cura materna utriusque linguæ professoribus tam Græcis quam Latinis literis erudiendus committitur. In utrisque mirum profecit Fulgentius, adeo ut puer adhuc totum Homerum memoriter teneret, & Græce purissime simul ac facillime loqueretur. Ob præclaram igitur indolem atque animi dotes, vixdum ephebis egressus, procurator urbis patriæ constitutus est. Verum ille vitæ sæcularis molestiarum pertæsus, monasticum institutum meditatus est, ac Faustum episcopum, qui ob fidei Catholicæ professionem a sede sua relegatus monasterium sibi construxerat, adeuns, voto se obstrinxit. Anno 490. recrudescente & in Fausti caput detonante persecutione Ariana, Fulgentius vicinum monasterium petiit; ubi agnitis statim virtutibus eximiis Fœlici abbati collega sive coabbas datus est. Mox crebris Maurorum incursionibus divexatus, in Siccense territorium proficiscitur; ubi a Fœlice quodam presbytero Ariano arreptus gravissima tormenta subiit, fustibus cæsus, flagellis laniatus. Ad monasterium igitur reversus monachorum Ægyptiorum invisendorum desiderio tangitur; ac conscensa apud Carthaginem navi viam iniit. Verum in itinere Syracusam delatus ab Eulalio episcopo animi proposito dimotus est, & apud eum consedit. Hyeme Syracusæ peracta, anno proximo, Christi vero 500. circiter, Romam profectus est; ac statim ad monasterium pristinum redire certus, per Sardiniam Africam navigavit; ac monasterii sui sedes movens in provincia Byzacena loco meliore fundavit. Mox tamen regiminis sibi commissi pertæsus, monasterio suo clam excessit, aliudque prope

507.

Ferrand. Diac. in Vita Fulgen.

ᵃ Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1343. ᵇ Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1338. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 120. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 735. ᶜ Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 70. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 290.

Sec. VI. ab an. D. littus Vennesense situm petens, aliorum imperio se subjecit: a Fœlice vero co-abbate & Fausto episcopo, intentato, ni rediret, anathematis fulmine, ad pristinum munus invitus confestim revocatur, & ad Presbyteratus gradum evehitur. Anno 507. a plebe Catholica ad Vintorum episcopatum capessendum quæsitus, dignitatem fuga suscepta devitavit; inopinato tamen paulo post repertus Ruspes episcopus ordinatus est. Id in annum 504. conjicit Baronius. Post exiguam in episcopatu peractam moram, jussu Trasimundi regis Vandalorum Carthaginem abducitur, & in Sardiniam relegatur; ubi in urbe Caralitana inter 60. exilii sui comites episcopos vitam monasticam ac vere sanctam egit; tanti ab omnibus ob doctrinam habitus, ut epistolarum communi nomine scribendarum munus ipsi soli demandaretur. Eodem, ut videtur, anno a Trasimundo rege e Sardinia Carthaginem accitus est, ut de fide Catholica disputationem institueret; ubi futiles Arianorum objectiones strenue dissipavit, & orthodoxam veritatem scriptis ad regem tribus libris, alioque de Sp. S. egregie confirmavit. Sardiniam igitur iterum ablegatus, pristina vitæ monasticæ instituta recoluit, monasterio extra civitatem fundato, & collectis fratribus plusquam quadraginta. Anno circiter 523. defuncto Trasimundo, ab Hilderico rege ab exilio revocatus est; & ingenti cum honore Carthagine exceptus, ad sedem suam Ruspensem remissus est; cui ad mortem usque præfuit. Multis interea temporis episcoporum Afrorum synodis interfuit, Byzacenæ, Vincensi, Suphetanæ, aliisque, ac in iis ob virtutis prærogativam primas fere semper tenuit. Obiit anno 533. ipsis Calendis Januarii, ætatis suæ 65. Ante quadriennium mortem ejus ponit Baronius, quem & in episcopatus initiis designandis diversam inisse viam antea notavimus. Vir erat & eximia doctrina & insigni pietate inter ætatis suæ episcopos facile princeps. Doctrinam ejus sic laudat Isidorus *. *In confessione fidei clarus, in Scripturis divinis copiose eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac disserendo subtilis.*

* De Script. c. 14.

ᵃ OPERA, QUÆ EXSTANT.

Ad Monimum libri tres, 1. *De duplici Prædestinatione, altera bonorum ad gloriam, altera malorum ad pœnam.* 2. *De sacrificii oblatione, Spiritus S. missione, & supererogatione S. Pauli.* 3. *De expositione illius dicti, Et Verbum erat apud Deum.*

Adversus Arianos liber, ad decem eorum mira barbarie & obscuritate deformes objectiones, totidem responsiones continens.

Ad Trasimundum regem libri 3. an. 507. scripti. 1. *De mysterio mediatoris Christi duas naturas in una persona retinentis.* 2. *De immensitate divinitatis filii Dei.* 3. *De Sacramento dominicæ passionis.*

Sermones varii argumenti 10.

Ad Donatum liber de fide Orthodoxa, & diversis erroribus Hæreticorum, in exilio, ut videtur, scriptus.

Ad Petrum Diaconum de fide liber; qui Augustino etiam male inscriptus inter opera ejus haberi solet.

Epistolæ ad diversos varii argumenti 12. quarum ultima episcoporum Africanorum omnium in Sardinia exulum nomine a Fulgentio exarata est.

De Trinitate ad Fœlicem Notarium liber.

Sermo de illo Michea dicto, Indicabo tibi, O homo, quid sit bonum.

Contra Fastidiosi Ariani sermonem ad Victorem liber: cui præmittitur Fastidiosi sermo, & Victoris epistola ad Fulgentium refutationem Fastidiosi enixe petens.

De veritate prædestinationis, & gratiæ Dei libri 3. post annum 523. scripti: quorum tertium integrum primus cum Ferrandi Diaconi operibus Chiffletius edidit *Divione* 1649.

De remissione peccatorum ad Euthymium libri 2. in exilio scripti.

De incarnatione & gratia D. N. J. C. ad Petrum Diaconum liber, nomine episcoporum Africanorum exulum scriptus. Opuscula omnia a libro de Trinitate ad Felicem inclusive enumerata, una cum quinque posterioribus epistolis primus in lucem edidit Jac. Sirmondus *Paris.* 1612.

De prædestinatione & gratia liber, qui Augustino etiam inscriptus, inter opera ejus haberi solet. Nonnulli eum non minus Fulgentio quam Augustino indignum censent: Theophilus Raynaudus e contra prolixa dissertatione Fulgentio vindicat.

Homiliæ novæ 80. una cum præfatione Fulgentii, quarum nonnullæ inter homilias S. Augustini reperiuntur. Primus eas edidit Theophilus Raynaudus *Lugduni* 1633. Spurias esse censent nuperi Fulgentii operum editores Parisienses, adeoque in appendicem rejecerunt.

De incarnatione Christi, & de vilium ac noxiorum animalium procreatione, liber ad Scarilam; a Gulielmo Camerario Scoto inter alia veterum patrum monumenta primum editus, *Paris.* 1634.

Pro fide Catholica adversus Pintam Arianum liber, a Chiffletio primum editus *Divione* 1649. Verum Fulgentii non esse satis arguit crassa, quæ inibi deprehenditur, Græcæ linguæ ignorantia. Istiusmodi quidem

ᵃ Cogl. Oudin. tom 1 p. 1374. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 5. p. 13. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 661. seq.

dem librum scripsit Fulgentius; cui, ut videtur, deperdito spurius iste suppositus est.

Sermo de circumcisione Domini.

Sermo de purificatione Virginis Mariæ, qui Fulgentii ævo recentior videtur. Uterque e bibliotheca Vaticana descriptus in editione nupera *Parisiensi* primum prodiit.

OPERA DEPERDITA.

De gratia Dei & libero arbitrio adversus Faustum Regiensem libri 7.

De veritate prædestinationis & gratiæ contra Fabianum libri 10. Ex his decerpta fragmenta 7. exhibet Theodulphus Aurelianensis in collectaneis suis de processione Sp. S. ad Ludovicum Imp. & ex eo Raynaudus in calce editionis suæ. Alia aliquot eorundem fragmenta ex vetusto codice dedit Jac. Sirmondus inter opera Alcimi Aviti, *Paris.* 1643. Fragmenta denique ex iisdem 39. ex pervetusto codice descripta edidit inter alia quædam veterum opuscula Fr. Chiffletius, *Divione* 1656.

De processione Spiritus S. liber, sive Commonitorium ad Abragilam presbyterum. Fragmenta illius bina videre est apud Hincmarum lib. 3. adv. objecta Græcorum ad Odonem Bellovac.

Responsio ad objectiones Arianorum a Trasimundo rege propositas, sive, ut Isidorus vocat, *liber altercationis cum Trasimundo.*

De jejunio & oratione ad Probam virginem libri 2.

Epistola ad Carthaginenses egregia, atque aliæ plures.

Homiliæ plurimæ.

Pro fide Catholica adversus Pintam episcopum Arianum liber, Carthagine anno 507. scriptus.

Fulgentio denique nostro tribuit Sigebertus [a] *Mythologiarum libros* 3. (qui Placiadis Fulgentii Grammatici sunt, ac sub illius nomine sæpius prodierunt) *librum de abstrusis Sermonibus* [a], atque alias ineptias; quas, cui talia in deliciis sunt, apud Sigebertum & Miræum * videat.

* Cap. 28.

* In Mantissa ad Auctuar.

Prodierunt D. Fulgentii opera, *Mogunt.* 1515. *Noribergæ* 1519. *Colon.* 1526. deinde a Johanne Ulimmerio cum Johannis Molani prolegomenis edita, *Antverp.* 1574. Prodierant antea *Basil.* 1566. & ab Henrico Justo edita ibid. 1587. dein a Jacobo Sirmondo *Paris.* 1612. a Theophilo Raynaudo una cum operibus S. Leonis, &c. *Lugduni* 1633. 1652. denique emendata, aucta, & ad MSS. codices recognita, *Paris.* 1684. 4°. etsi nomen suum non profiteantur editores. Habentur etiam in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 16.

JULIANUS, Halicarnassi urbis Cariæ episcopus, secta Eutychianus, claruit anno 510. Instigante Anastasio Imp. schismaticis monachis se adjunxit, qui Macedonium Constantinopolis episcopum conviciis & clamoribus incessebant. Justino rerum potito, & se ἐκ τῶν συνοδιτῶν (nempe qui synodum Chalcedonensem approbarunt) profitente, anno 519. sede sua pulsus una cum Severo Antiocheno episcopo Alexandriam aufugit; ubi mota inter eos quæstione de corporis Christi corruptibilitate, adversus gregalem suum Severum acriter disputavit, & editis in eum libris refutavit; novæque *Aphthartodocitarum* sive *Phantasiastarum* sectæ initium dedit. Scripsit inter alia *Commentarium in Job*. Præfationis partem, & plura hinc inde fragmenta exhibet catenæ Græcæ in Jobum autor, *Lond.* 1637. Alius a nostro forsan non est, quem sub Julii nomine semel citat autor catenæ Græcæ in Johannem cap. 17. 510.

Theod. Lect. l. 2. p. 562.

Liberat. Breviar. c. 19. Leont. de Sect. Act. 5. p. 470.

[b] EPIPHANIUS SCHOLASTICUS, gente Italus, Græcæ & Latinæ linguarum peritia insignis, claruit circa ann. 510. Historias Socratis, Sozomeni & Theodoriti ecclesiasticas hortante Cassiodoro Latine vertit; & ex iis unicum historiæ corpus contexens in 12. libros distribuit; quibus in compendium postea a se redactis, historiæ Tripartitæ nomen indidit Cassiodorus. [c] Latino etiam sermone donavit Didymi commentarios in Proverbia Solomonis, & in septem canonicas epistolas, & S. Epiphanii Cyprii in cantica, forsan & alia plura. Verum versiones istæ interierunt. Exstat autem [d] *Versio*, quam Cassiodori jussu adornavit, *Codicis encyclici*, seu syntagmatis epistolarum synodalium ad Leonem Imp. pro defensione concilii Chalcedonensis, Concil. tom. 4. p. 891. Emendatiorem edidit Baluzius in nova sua conciliorum Collectione *Paris.* 1683. fol. 510.

Cassiodor. Præf. in Hist. Trip. Divin. Lect. c. 17. 5, 8, 11.

[e] ANICIUS MANLIUS TORQUATUS SEVERINUS BOETHIUS, sive Boetius, gente Romanus, illustrissima totius Romæ familia ortus, patrem habuit Anicium Manlium Flavium Boethium. Puer adhuc bonis literis instituendus, Athenas missus est; ubi per octodecim annos degens, omnium artium, omnium disciplinarum non modo elementa, sed 510.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 768. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. vol. 6. p. 120. item Bibl. Lat. l. 3. c. 16. p. 653. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 309. seq. c Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 714. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 408. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Leon.* Art. 167. e Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 3. c. 15. p. 203. seq.

Sæc. VI. ab an. D. & reconditiora mysteria penitus imbibit: adeo ut omnium sui ævi literatorum facile princeps audiret. Romam reversus, maximis urbis & imperii honoribus statim cumulatus est, patricius factus, & in senatum cooptatus. Anno 487. consulatum solus gessit: licet Onuphrius Panvinius & cum eo alii istius anni consulatum patri ejus assignent. Uxorem habuit, cui Helpis nomen, quæ & ipsa literis, inprimis poesi excelluisse dicitur. Helpide defuncta, Rusticianam, Q. Aurelii Symmachi (qui consulatum obiit anno 485.) filiam, uxorem duxit; ex qua duos filios suscepit, Patricium & Hypatium, utrumque consularem dignitatem adeptos. Anno 500. Theodoricum regem Romam ingressum panegyrica oratione senatus nomine excepit. Mox a Theodorico secretioribus consiliis admotus est, & magister palatii atque officiorum constitutus. Anno 510. (quo inprimis claruit) consulatum iterum solus gessit. Anno 522. consul tertium factus est: cum tamen filiorum ejus alteri istum annum adjudicent nonnulli. Anno 523. cum Theodorici in pejora indies ruentis tyrannidem acriter corripere non vereretur, regis inimicitias expertus est; & mox a Trigilla, Congiasto & Cypriano, mortalium nequissimis, proditionis tentatæ, & conspirationis cum Justino Imp. in Gothorum perniciem initæ accusatur: & quidem Boethium clam literas ad Græcos misisse, atque urbem & senatum ex impiis Theodorici manibus eripere, & Græcorum defensioni subdere conatum, aperte tradit antiquus admodum prologus literis Saxonicis scriptus, libris de consolatione philosophiæ præmissus, quem ex veterrimo codice bibliothecæ Ambrosianæ apud Mediolanenses effert Cl. Mabillonius Itin. Ital. p. 221. Causam ad senatum detulit Theodoricus. Judicio adfuerunt accusatores, pretio conductis testibus stipati, fictasque sub Boethii nomine ad Justinum tabulas ostentantes. Testimoniis in speciem productis, ad suffragia itum est. Senatores terrore perculsi Boethium exilio mulctandum censent. Ticinum igitur abducitur Boethius, & arcto carceri mancipatur. Inter diuturni carceris tædia & squalores nec defecit animus, nec indefessum literarum studium. Præter philosophica enim aliquot opuscula, libros de consolatione Philosophiæ, & Trinitate, huic otio debemus. Anno sequenti, vel, ut alii, aliquanto serius, crescentibus una cum tyrannide Theodorici suspicionibus, immisso carnifice in carcere decollatus est. Nugatur plane infra viri prudentis gravitatem, purpuræque suæ dignitatem Card. * Baronius, quum ex Boethii vita erudite, ut ait, a Julio Marciano conscripta, tanquam rem summopere admirandam serio refert, Boethium, postquam regius spiculator lethale vulnus intulisset, utraque manu divulsum caput sustinuisse, interrogatumque a quonam se percussum existimaret, ab impiis respondisse, atque ita cum in vicinum templum venisset & flexis genubus ante altare sacra percepisset, post paululum expirasse. Qui enim peritia literarum, inquit Cardinalis, Dionysio magno illo Areopagitæ Atheniensi jure fuit absque invidia comparandus, & illud a Deo accepit, ut & genere mortis, insuper & insignis operatione miraculi eidem fuerit exæquandus, id operante Dei summa potentia, qui est dives in omnibus qui invocant eum. Verum ἄλις δρυός. De eximia Boethii doctrina sententiam ferat Cassiodorus. *Tu multa*, inquit *, *doctrina saginatus, sic palliatorum chorus miscuisti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam: deducens ad Romuleos senatores, quicquid Cecropidæ mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras musicus, Ptolomeus astronomus, leguntur Itali: Nicomachus arithmeticus, &c. —— Et quascunque disciplinas vel artes fœcunda Græcia per singulos viros edidit, te uno autore, patrio sermone Roma suscepit. Quos tanta verborum luculentia reddidisti claros, tanta linguæ proprietate conspicuos; ut potuissent & illi opus tuum præferre, si utrumque didicissent.* Ex recentioribus duos solummodo subjungam, Julium Scaligerum, & Cl. Vossium. *Boetii Severini ingenium*, inquit Scaliger *, *eruditio, ars, sapientia, facile provocat omnes autores; sive illi Græci sint, sive Latini. Sæculi barbarie ejus oratio soluta deterior invenitur: at quæ libuit ludere in poesi, divina sane sunt. Nihil illis cultius, nihil gravius: neque densitas sententiarum venerem, neque acumen abstulit candorem. Equidem censeo paucos cum illo comparari posse.* Hæc Scaliger. Sic autem Vossius *. *Boethius, vir Latine & Græce doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens; quoque Roma a Varronis temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Omnino nihil in poesi venustius habuit, vel illud ævum, vel etiam, quod proxime antecessit.*

* Ad an. 526. p. 114.
* Variar. l. 1. ep. 45.
* Hypercritic. l. 6. p. 815.
* De Poet. Lat. c. 5.

a OPERA.

In Porphyrium a Victorino translatum dialogi 2.

In Porphyrium a se Latine versum libri 2.

In categorias Aristotelis libri 4. *In librum Aristotelis de interpretatione, minorum commentariorum libri* 2. *majorum commentariorum libri* 6.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 26. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 15. p. 641. seq. & vol. 3. p. 105. seq.

Ana-

Sæc. VI. ab an. D. *Analytitorum Aristotelis, Boethio interprete, libri* 4.

Introductio ad Catholicos syllogismos. De Syllogismo categorico libri 2. *De Syllogismo hypothetico libri* 2. *De Divisione liber. De Definitione liber. Topicorum Aristotelis, Boethio interprete, libri* 8. *Elenchorum Sophisticorum, eodem interprete, libri* 2. *In Topica Ciceronis libri* 6. *De differentiis Topicis libri* 4.

De consolatione Philosophiæ libri 5. soluta pariter, ac stricta oratione compositi. De libris hisce hæc habet vetustissimus ille prologus cujus supra ex Mabillonio mentionem fecimus; *Postquam a rege reus majestatis convictus est, jussus est retrudi in carcerem; in quo repositus hos libros per Satyram edidit, imitatus videlicet, Martianum Felicem Capellam, qui primus libros de nuptiis Philologiæ & Mercurii eadem specie poematis conscripserat. Sed iste longe nobiliore materia & facundia præcellit, quippe nec Tullio impar sit, nec Virgilio in metro inferior floruit.* Prodierunt seorsim, cum annotationibus Badii Ascensii *Lugduni* 1502. 4°. additis etiam Thomæ Aquinatis commentariis ibid 1514. 4°. cum commentariis Johannis Murmellii *Basil.* 1536. 8°. cum commentariis Johannis Bernartii *Antverp.* 1607. 8°. cum notis Bertii *Lugduni Bat.* 1633. cum notis Renati Vallini ibid. 1656. 8° [a].

Adversus Eutychen & Nestorium de duabus naturis & una persona Christi liber, ad Johannem ecclesiæ Romanæ diaconum.

Quod Trinitas sit unus Deus, & non tres Dii, ad Symmachum socerum.

De unitate & uno liber. Prodiit seorsim *Lovan.* 1633. 4°.

Utrum Pater, Filius, & Spiritus S. de Divinitate substantialiter prædicentur, liber ad Johannem diaconum.

An omne quod est, bonum sit.

De Arithmetica libri 2.

De Musica libri 5.

De Geometria libri 2.

De Disciplina scholarium liber, Boethii nomine, quod præ se fert, maxime indignus. A Dionysio Rikelio Carthusiano, qui anno 1471. obiit, scriptum esse prodit Labbæus.

Fidei Confessio, seu brevis institutio religionis Christianæ; quæ a Renato Vallino cum libris de consolatione Philosophiæ primum edita est *Lugduni Bat.* 1656.

Prodierunt opera Boethii, *Venet.* 1491. *Basil.* 1546. cum variorum commentariis ibid. 1570.

510. ANONYMUS, monachus Condatescensis, B. Eugendi discipulus, claruit circa annum DX. Scripsit *vitam præceptoris sui S. Eugendi Jurensis*, in provincia maxima Sequanorum abbatis, cui etiam morienti astitit. Habetur apud Surium & Bollandum, Januar. & apud Mabillonium Sæc. Benedict. I. p. 570. Commisit etiam literis monachus noster *vitam S. Romani abbatis sui*, quam primus extulit Bollandus Februar. 28. *Vitam* item *S. Lupicini*, ab eodem Bollando in diem 21. Martii relatam. Sæc. VI. ab an. D.

[b] TIMOTHEUS, per ludibrium & sarcasmum Λιτροβύλης & Κέλων dictus est: Διά τινα ἔργα τ̃ ἀσμάτων ἀμμόδια, inquit Theodorus lector. Quid significet Λιτροβύλης, cum Cl. Du-Fresnio, me ignorare fateor. Κόλων sive Κήλων *Cinædum*, sive *hominem procacem & libidinosum* denotat. Primo presbyter erat & scevophylax magnæ ecclesiæ CP. deinde anno 511. Macedonio patriarcha Constantinopolitano, quod synodum Chalcedonensem animose defenderet, ab Imp. Anastasio sede sua pulso, & *Euchaida* in exilium acto, die sequenti Timotheus in ejus locum subrogatur. In Macedonium prædecessorem suum tanto ferebatur odio, ut in quamcunque ecclesiam ingressus fuerat, divina officia illic inchoare noluit, nisi prius Macedonii imagines illinc detractæ fuissent. Symbolum Nicænum in singulis collectis recitari præcepit, in odium utique Macedonii, quasi illud is non susciperet, eo quod antea semel tantum in anno, die scilicet *Magnæ Parasceves* seu *Dominicæ passionis*, recitari solebat. Supplicationes publicas, quæ die Parasceves fiunt in ecclesia Deiparæ quæ est in *Chalcoprateis*, ipse primus excogitavit. Plura de eo habet Theod. Lect. lib. 2. p. 563. Meminerunt hujus Timothei, ejusque literarum synodicarum, monachi Palæstini in epistola ad Alcisonem apud Euagr. lib. 3. c. 33. p. 363. Hominem ab erroribus revocare conatus est Hormisdas papa, scriptis ad illum hunc in finem literis anno 517. quo anno vel sequente e vivis excessisse videtur. Scripsit dum presbyter adhuc erat (ejus enim opus esse nullus dubito) ad Johannem presbyterum & scevophylacem S. Deiparæ in *Chalcoprateis* librum *de Differentia eorum qui accedunt ad purissimam nostram fidem*, περὶ διαφορᾶς τῶν προσερχομένων τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει, seu *de variis hæreticis, eorumque dogmatibus diversis, ac diversis eorundem in ecclesiam recipiendi formulis.* Latine exstat in prioribus Bibliothecæ Patr. editionibus, Græce inter Jo. Meursii *varia Divina* Lugd. Bat. 1619. 4°. Græc. Lat. apud Combefis. Auctuar. Nov. tom. 2. Codicem denique ab editis haud parum diversum nactus Cotelerius, non in- 511.

[a] Saxonice per *Ælfredum* regem versos e *Fran. Junii* apographo edid. *Christoph. Raulinson.* Oxon. 1698. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 12. vol. 7. p. 490.

 dignum

Sæc. VI. ab an. D. dignum duxit, quem Gr. Lat. cum notis evulgaret Monum. Eccles. Gr. tom. 3. p. 377. Nil mirum enim, tantopere variare exemplaria MSS. istius *Libelli*, qui in ecclesiarum ritualia receptus, prout uniuscujusque consuetudo ferebat, immutatus, auctus, aut diminutus fuit. Habetur exemplar MS. editis multo auctius & integrius Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 306. ad quod novam editionem recognosci non abs re foret.

511. [a] EUGYPPIUS, an Norico oriundus, incertum: certe ibi aliquantisper commoratus, Lucullanensis in Italia prope Neapolim abbas, claruit anno 511. Scripsit *ad Paschasium diaconum vitam S. Severini, Noricorum apostoli*. Edidit eam Surius ad diem 8. Januarii, sed mutilam. Marcus autem Velserus, sinceriorem nactus codicem, integram, scholiisque suis illustratam, evulgavit: in cujus proinde operibus habetur, pag. 629. Epistolam Eugyppii ad Paschasium primus extulit Henr. Canisius Antiq. Lect. tom. 6. pag. 453 [b]. inde in secundam Surii editionem translata vitæ S. Severini hodie præfigitur. Scripsit etiam Eugyppius, teste Isidoro Hispalensi *, *Regulam monachis in monasterio S. Severini degentibus*, quam iisdem moriens testamenti vice reliquit, nunc deperditam. Eugyppium nostrum cum altero cognomine abbate, de quo nos infra, Trithemius, Baronius, aliique, temere confundunt; ut recte dudum observavit Nobiliss. Velserus.

* De Script. c. 13.

511. [c] MAGNUS FÆLIX ENNODIUS, patria Italus, stirpe Gallus, domo Ligur, illustri ac proconsulari familia ortus, natus est circa an. 473. Decimum sextum enim ætatis annum tunc, cum Theodoricus Italiam ingressus est, egisse ipse * testatur: adeo ut spissum errorem erraverit Labbæus, qui episcopatum Ticinensem eum anno 490. obtinuisse scribit. Sub Theodorici adventum amitæ, quæ ipsum aluerat, solatio orbatus, jacturam, ducta in uxorem nobilissima ac prædivite virgine, resarcivit. In sacram militiam a S. Epiphanio Ticinensi episcopo ascriptus, & ad diaconatus munus provectus, comes ei vitæ ac itinerum individuus deinceps hæsit. Incoepta tamen ab ineunte ætate poetices ac oratoriæ studia nequaquam deseruit: tanta vero diligentia excoluit, ut maximum exinde sibi nomen compararet, & in utraque arte primas tenere jure videretur. Mortuo Epiphanio inter ecclesiæ Romanæ diaconos cooptatus videtur. Anno certe 503. oblato in synodo Romana libello apologetico, Symmachi papæ & synodi Palmaris anno superiore habitæ causam contra utriusque obtrectatores egregie defendit, tanto a patribus synodi favore exceptus, ut libellus ejus in Acta synodica locum obtinere communi decreto juberetur. Anno 511. vel paulo post episcopus Ticinensis ordinatus est. Anno 514. vel sequente, atque iterum anno 517. ab Hormisda papa fidei orthodoxæ defendendæ gratia ad Anastasium Imp. legatus est. Utraque legatio subdola & vesana Anastasii pervicacia incassum cecidit: in utraque tamen spectata Ennodii virtus enituit. Cum nullis enim sive minis sive pollicitationibus ad imperatoris nutum flecti poterat, carioso navigio impositus, exulis ad instar, summo cum ludibrio non tam dimissus, quam ablegatus in Italiam est. Domum reversus, paucis annis superfuit, vita defunctus anno 521. die 16. Cal. Augusti.

* In Dict. de rebus suis.

Sæc. VI. ab an. D.

[d] OPERA.

Epistolarum ad diversos libri 9. numero 297. stylo sunt satis rudi & inculto scriptæ, quæque parum aut nihil ad antiquitatem illustrandam conferunt.

Panegyricus Theodorico regi Ostrogothorum dictus.

Libellus apologeticus pro synodo Palmari, qui habetur etiam in Concil. tom. 4. p. 1340.

Vita B. Epiphanii episcopi Ticinensis.

Vita B. Antonii monachi Lirinensis.

Eucharisticon de vita sua ad Elpidium.

Parænesis Didascalica ad Ambrosium & Beatum.

Præceptum de Cellulanis episcoporum.

Petitorium, quo absolutus est Gerontius.

Benedictio Cerei paschalis 1.

Benedictio Cerei paschalis 2.

Dictiones sacræ 6.

Dictiones scholasticæ 7.

Controversiæ 10.

Dictiones Ethicæ 5.

Poemata, seu Carminum liber 1.

Epigrammata, seu Carminum liber 2.

Prodierunt Ennodii opera, ex recensione Andreæ Schotti, *Tornaci* 1610. 8°. cum notis Jacobi Sirmondi *Paris.* 1611. 8°. in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 322. Pene omnia ejusdem opera Basileenses olim inter Orthodoxographa ediderunt anno 1569. Denique multis locis aucta, emendata, notisque illustrata prodierunt inter Sirmondi opera in unum collecta ad calcem tom. 1. *Paris.* 1696 [e].

[a] Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 5. p. 21. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 378. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Severin.* [b] Edit. nov. tom. 1. p. 411. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 7. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 2. c. 12. p. 485. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 305. [e] Atque inde *Venetiis* 1729. fol.

Sæc. VI. ab an. D. 513.

*SEVERUS, *Acephalorum* ſeu *Monophyſitarum* dux, patriam habuit Sozopolim Piſidiæ urbem. Juvenis in Gentilium cultu educatus eſt, ſuperſtitioni, magicisque artibus deditus *. In academia Berytenſi † cauſidicinæ operam dedit, quo tempore veneficus idolorum cultui ſerviebat. Hanc calumniam ſibi objectam ut repelleret, relicto juriſprudentiæ ſtudio, ſacrum baptiſmum ſuſcepit, & in monaſterio inter Gazam & Majumam poſito monaſticum vivendi inſtitutum amplexus eſt. Hic loci * Romanum & Mamam abbates in dogmatibus Eutychianis magiſtros habuit; & cum de his ſubtilius diſputaret, ex monaſterio una cum aſſeclis ſuis ejectus eſt. Mox tanquam pro ſe ſuiſque legationem obiturus, Conſtantinopolim perrexit; & in gratiam ac familiaritatem imperatoris Anaſtaſii ſummi Eutychianorum fautoris ſeſe inſinuavit. Anno 513. Flaviano patriarcha Antiocheno ob fidei Catholicæ defenſionem ſede ſua pulſo, Severus hunc ſibi Thronum arripuit; & in *Enthroniſticis* tum literis, tum ſermonibus, ſtatim ſe Zenonis *Henoticum* ſuſcipere, & ſynodum Chalcedonenſem anathematizare diſerte profeſſus eſt. Unde Coſmas Epiphanienſis, & Severianus Arethuſienſis epiſcopi ab ejus communione ſemet abrumpentes, *libellum Depoſitionis* ad eum miſerunt. Et jam patriarchali dignitate auctus, imperiali potentia fretus, & ingenti Judæorum agmine ſtipatus, in Catholicos ubique, præſertim in monachos Palæſtinos deſæviit *; quorum 350. immani ſtrage occidit, occiſis ſepulturam denegavit, eorumque cadavera membratim diſcerpta, canibus & avibus laceranda expoſuit: ut de excommunicationibus, carceribus, flagris, vinculis, rapinis, altaribus dirutis, ſacris vaſculis confractis, direptis nil dicam. Mortuo Anaſtaſio ſuccedit Juſtinus Imp. Catholicæ fidei defenſor ſtrenuus, qui Vitalianum magiſtrum militum miſit * ut hominem comprehenderet, dato etiam mandato Irenæo Comiti Orientis, ut linguam ejus blaſphemam abſcinderet. Quæ cum * reſciret Severus, relicta Antiochia, clam noctu deſcendit Seleuciam, & conſcenſa navi Alexandriam confugit, τὴν φωλεὸν τῶν ὄφεων, τῶν ἐχθρῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, inquit Anaſtaſius *; *Serpentium, hoc eſt, Catholicæ eccleſiæ hoſtium commune latibulum.* Sedebat hic εἰς τὸ ἔννατον, ut habet Leontius *, in *nona* forſan *urbis regione*; *ad Labronem* inquit Liberatus *. *Labronum* vel *Labronium* legendum eſſe ſuſpicatur Garnerius; & cum Græci Λαβρώνιον dicunt quod *vorax* eſt, conjicit in Λαβρωνίῳ & ἐννάτῳ ſubaudiendum στόμα, Severumque non in aliqua Alexandrinæ urbis parte, ſed ad *nonum Nili oſtium voraginoſum* ſediſſe. Quam ſolide hæc, judicent alii, mihi quidem conjectura inſolens, & parum probabilis videtur. Certe Anaſtaſius, qui paulo poſt Severum Alexandriæ verſatus eſt, refert eum ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀλεξανδρείας vixiſſe, i.e. interprete Gretſero, *in decimo octavo Alexandriæ vico.* Et forſan nunc in hac, nunc in alia urbis parte habitavit. Quicquid ſit: die quadam Severum interrogavit Gaianus Timothei archiepiſcopi Alexandrini archidiaconus, quomodo confitendum ſit Chriſti corpus, corruptibile eſſe, an incorruptibile? reſpondente Severo *fuiſſe corruptibile ante triduanam a mortuis Reſurrectionem*, ſeceſſionem ſtatim ab ipſo fecit Gaianus; ratus ſiquis corpus Chriſti corruptibile aſſerat, neceſſario omnino duas in Chriſto naturas confitendas eſſe. Paulo aliter hæc referunt Liberatus & Leontius, verum in ſumma rei conveniunt. Creſcente indies tumultu, Severus, vel metu adactus, vel cauſam ſuam ſuorumque in urbe regia acturus, Conſtantinopolim profectus eſt. Ubi Anthimo patriarchæ perſuaſit, ut Eutychiana dogmata ſæculari gloriæ & pontificali cathedræ anteponeret, ſedemque ſuam relinqueret, inani proculdubio ſpe ductus ſemet potiturum eſſe. Et hic omnia ſurſum & deorſum miſcuit, prava conventicula, & illegitima baptiſmata, palam & cum omni impudenti audacia, publice & privatim introducere præſumens, ut in *Libello ſupplice* monachi Orientales pluribus teſtantur. Anno 536. tum in concilio ſub Menna, tum in ſynodo Hieroſolymitana, ſemel iterumque damnatus eſt. Tandem Juſtiniani Imp. edicto una cum Anthimo aliiſque anathemate percellitur, graviſſimis ſuppliciis in eos ſtatutis, qui illorum dogmata prædicarent. Vir erat ingenio feroci & truculento, & ad turbas excitandas nato, eruditus, & ad diſputandum promptus ac ſubtilis, in opinionibus ſuis non ſemper ſibi conſtans. Primo Zenonis *Henoticum* amplexus eſt, ſynodum vero Chalcedonenſem damnare recuſavit; deinde hæreſis Eutychianæ fæces imbibit & venditavit; nunc duas in Chriſto naturas uſque ad Neſtorium a SS. patribus prædicatas eſſe, poſt Neſtorium vero Chriſtum in unam naturam conflatum eſſe aſſerens. Unde ipſum τὸν σεληνιαζόμενον ſcite vocat Anaſtaſius *; quippe qui Chriſtum lunæ viciſſitudini & variationi ſubjiciat, jam luce plenum jam deſtitutum, modo duabus naturis modo unica conſtantem. Quin niſi nos fallat Anaſtaſius *, docuit cum Origene animas noſtras ante corpora præexiſtere. Diſcipuli ejus in quinque ſectas partiti ſunt;

Marginal notes:
* Libel Monach Conc. ſub Men. Act. 5. col. 120.
† Evag. l. 3. c. 33. p. 363.
* Liberat. Brev. c. 19 p. 134.
* Libel ubi ſupra pag 120. Suppl Cleric. Antioch. ib 160. Nicephor. l. 16. c. 34 p. 707.
* Evag l. 4. c. 4.
* Liberat. ubi ſupra.
* Ὁδηγ. c. 6. p 90.
* De Sect Act. 5. p. 470.
* Ib. p. 136.
* c. 7. p. 106.
* c. 5. p. 90.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Eccleſ. vol. 16. ad vit. *Macedon.* Art. 9. ſeq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 1. vol. 9. p. 343. ſeq.

Sæc. VI. ab an. D. quas enumerat Nicephorus lib. 18. cap. 49. pag. 876.

SCRIPTA.

[a] *Epistolæ* pene infinitæ *Synodicæ, Enthronisticæ, Familiares*. Harum aliquot memoria superest, viz. *Epistolæ ad Soterichum, ad cives Antiochenos, ad Theodosium Alexandrinum, ad Justinianum & Theodoram Augg.* Istarum meminit Euagrius. Quæ sequuntur, in conciliis citantur, fragmentis exinde adductis: nempe epistola ad Eleusium, ad Sergium Grammaticum, ad Oecumenium prima, & libellus adversus Johannem episcopum Cæsareæ Palæstinæ, Concil. tom 6. p. 315. Epistola ad Oecumenium Comitem secunda, ad Paulum hæreticum, ad Anthimum, & ad Theodosium, Concil. tom. 6. p. 834, 835. Ex epistola ad Johannem Tribunum fragmentum exhibet catena in Cantica Vet. Testamenti a Caraffa versa.

Homilias etiam & *Tractatus* edidit quamplurimos. Sermonis prosphonetici in Daphne in martyrio S. Euphemiæ habiti fragmentum habes Concil. tom. 6. p. 316. libri contra Grammaticum fragmenta apud catenam in Cantica Vet. Testamenti ab Ant. Caraffa Latine versam p. 253.

Commentarios denique in S. Scripturam scripsit plurimos. Commentarii ejus in Johannem, Lucam, & Job, in catenis Græcis quavis fere pagina citantur. In catena Caraffæ supradicta adducuntur fragmenta ex commentariis illius in canticum Mosis pag. 245. in canticum Annæ. p. 249. in canticum Abacuc p. 258. in orationem Esaiæ p. 268. in orationem Zachariæ Luc. 2. p. 291. In catena in Psalmos a Dan. Barbaro versa citatur semel tantum, viz. in Psalmum 50. p. 534. cum his confer, quæ in Severiano Gabalensi supra admonuimus.

Præter Severi opera supra memorata, hæc etiam ab eo scripta sunt. I. *Liber* φιλαλήθης dictus, Johanni Cæsariensi Grammatico (vel ut alii episcopo), ut videtur oppositus. In hoc opere, ad refutanda SS. patrum testimonia, quæ pro duabus naturis in unica Christi persona indivisibiliter unitis allegari solebant, se accinxit. Quotquot depravare potuit, ea vere patrum esse confessus est; quæ corrumpere nequivit, tanquam falsa & adulterina rejecit. Super aliis censuram & derisionem edidit, affirmans Johannem Cæsariensem, in *Apologia* quam pro fide & synodo Chalcedonensi composuerat, triginta super ducentas sententias SS. patrum pervertisse. *Hoc opus* quantivis pretii æstimabant *Monophysitæ*, ubique per Ægyptum & Orientem sparsi, & divino S. Johannis Evangelio præposuerunt, nec, nisi inspecto prius hoc codice, allatum alicujus Patris testimonium admittebant. Prolixe de hoc libro agit Anastasius Ὁδηγ. c. 6. Pro hoc opere *Apologiam* etiam scripsisse videtur, ex qua citatur fragmentum Gr. in collectione Testimoniorum sub nomine Damasceni cap. 20. vid. Labb. Conspect. Oper. Damasc. p. 54. ubi etiam ex ipso φιλαλήθους opere quædam fragmenta habentur cap. 7. 36. Et octavus de duabus naturis liber citatur cap. 2. II. Ad Nephalium & Simplicium *Tractatus*, sive *Epistola* in dogmatis sui defensionem scripta: ex qua duo fragmenta producit Anastasius Ὁδηγ. cap. 6. p. 100. cap. 200. p. 322. Alia fragmenta habet Anastasius, ex hoc an superiori opere incertum: nempe cap. 7. p. 110, 112. c. 18. p. 308. III. *Responsa ad quæstiones sacras* ab Eupraxio cubiculario sibi propositas; quorum excerpta in commentario marginali Gr. MSS. habentur in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 4. *Evangeliorum* incredibili elegantia, magnaque ex parte aureis literis scripto, variisque picturis mire exornato, juxta ordinem Lambec. 29. Nessel. 154. Hujus vel alterius non absimilis operis est, *Responsio* illa Severi Antiocheni ad hanc quæstionem, *Quomodo intelligenda sit triduana sepultura & resurrectio Christi* [b]. Exstat apud Anastas. Sinait. Quæst. 152. p. 612. IV. Severo item nostro adjudicandum censeo librum *de ritibus Baptismi & S. Synaxews apud Syros Christianos receptis*, quem Syriace & Latine edidit Guido Fabricius Boderianus *Antv.* 1572. 4°. Certe non desunt in hoc opere quæ autorem secta fuisse *Eutychianum*, Petri Gnaphei sectatorem, arguunt, non pauca vel manifeste hæretica, vel apochrypha, ut in indice chronologico ad Biblioth. PP. dudum notavit Jo. Maria Brasichalanus sacri palatii apostolici magister. Non sum nescius, Fabricium hunc librum sub nomine Severi patriarchæ Alexandrini edidisse. Verum in codice ipso Syriaco non aliter quam *Mar. Severus Patriarcha* nuncupatur. Quid quod codex MS. in Bibliotheca Cl. Hardui Parisiensis nomen *Severi Patriarchæ Antiocheni* diserte præfert, teste, qui inspexit, Richardo Simonio not. ad Gabriel. Philadelph. Opusc. p. 290. Nec alia forsan Fabricio errandi occasio, quam quod Severus noster diu Alexandriæ vixerit, ibique pro sectæ suæ patriarcha se gesserit. Ætatem quod attinet, ad sæculum 7. communiter referunt Bibliothecæ Patrum curatores; disertius alii ad annum

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. §. 1. vol. 9. p. 344. seq. etiam Catalog. Cod. MSS. Bibl. Coislinianæ a *Montfalcon.* edit. *Paris* 1715. p. 53 seq. [b] *Severi* Patriarchæ Antiocheni concordantia Evangelistarum circa ea quæ in sepulchro Domini, quo die resurrexit a mortuis, contigerunt. Item de sabbatis, & de varietate exemplarium T. Marci Evangelistæ, habentur in Bibl. Coisliniana a *Montfalcon.* edit. *Paris.* 1715. p. 68.

646.

Sæc. VI. ab an. D. 646. Verum Genebrardus[*], quo ſolo autore hac in re nituntur, id non affirmat, ſed patriarchas Alexandrinos poſt hæc tempora recenſens, ait, *Sanctum Severum hoc rituale Ægyptiis Chriſtianis dediſſe.* Quod videtur, inquit, contigiſſe mox poſt *Mahometicam tempeſtatem* in captivorum ſolatium. Petrum vero Alexandriæ patriarcham ab anno 640. uſque ad annum 650. ſediſſe; quis vero poſtea hanc ſedem tenuerit, ob Saracenorum tyrannidem plane incompertum eſſe, tradit. V. Scripſit adverſus Lampetium ſectæ Euchitarum presbyterum, qui librum, quem *Teſtamentum* vocavit, in hæreſis ſuæ defenſionem compoſuerat. Hunc Severus noſter presbyter tunc exiſtens edito libro refutavit, teſte Photio, cod. 52. col. 41. Hujus operis nulla hodie ſuperſunt veſtigia. De Severo unum adhuc monendum reſtat: Poſt ſententiam damnationis in ipſum a ſynodo ſub Menna anno 536. latam, Juſtinianum Imperat. edictum[*] promulgaſſe, "quo cavebat, ne dicta & "ſcripta Severi penes aliquem Chriſtianum "manerent, igne a poſſidentibus combu"renda; neque alicui fas eſſe ea deſcri"bere, ſecus qui fecerit manum ei eſſe am"putandam. Plura denique Severi noſtri fragmenta haberi in catenis veterum, tam editis quam MSS. ſuo loco monui. Certe in catena MS. *in Acta Apoſtolorum*, & partem *Epiſtolarum Catholicarum* 600. annorum ætatem præ ſe ferente, quæque in bibliotheca regis Galliæ aſſervatur, Severus inter alia ſæpius citatur, & pluſquam viginti vicibus epiſcopus ſeu archiepiſcopus Antiochenus cognominatur; ut noſtrum eſſe nullus dubitat vir κριτικώτατος Rich. Simonius Hiſt. Critic. præcipuorum Comment. in Nov. Teſtam. cap. 31. Notandum denique quod refert Nicephorus lib. 17. cap. 8. *Epiſtolas Severi, ad Imperatorem Juſtinianum, & conjugem ipſius Theodoram,* ſuo adhuc ævo extitiſſe. Exſtant apud Cl. Galeum ampla fragmenta Severi epiſc. Antiocheni ex ſermonibus ejus variis in Iſaiam. In ſermone 101. de Chriſto ſic loquitur, Ὃν ἡ ἐνανθρώπησις οὐκ ἔτρεψεν, οὔτε ἠλλοίωσεν, οὔτε ἐμείωσεν, &c. Dictio ejus ſplendida eſt, modus interpretandi anagogicus. Adſeruntur ibidem pauca ex epiſtola ejus *ad Cæſareum.* [a] Conſtat non pauca Severi noſtri opera integra adhuc in Orientalium ſcriniis deliteſcere. Qualia ſunt *Homiliæ*, ex quarum 2. cap. 9, locum Syriace profert Naironus Euopl. part. 1. pag. 27. *Expoſitio ſuper Pſalmos* tam ſoluta quam ſtricta Oratione, teſte Gregorio Barebræo in Ethic. cap. 4. apud eund. p. 52. *Liturgia*, quæ a Jacobitis celebratur, quamque Andreas Maſius Latine reddidiſſe dicitur, & forſan alia plura. In magno enim honore apud Syros Severus eſt hodie, ſemperque erat, adeo ut teſte Morino Præf. ad Ordin. Jacobit. *Os omnium Doctorum* vulgo appelletur.

[*] Chronogr. l. 3. p. 487.

[*] Exſtat Conc. ſub Menn. Act. 5. p. 268. & inter Novel. Juſtinianum 42. vide Evagr. lib. 4. c. 11. p. 389. & Germanum Patr. Dogmaticum MS. penes Cl. Galeum.

[b] MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS, (quodque nonnulli ſuffragante, ut videtur, veritate addunt) *Senator* dictus, gente Italus, patria Lucanius ſive Bruttius, ſtirpe Romanus, illuſtri ac ſenatoria familia oriundus, natus eſt poſt annum 463. Poſt decurſa feliciter literarum ſtadia, ac maximam ſibi nominis famam eloquentia, prudentia, & ſumma morum gravitate comparatam, ſub initia Theodorici regis imperii Siciliæ præfectus eſt; & rebelles ac jugi impatientes Siculorum animos non minus conſiliis quam armis præclare uſus compeſcuit. Virtute igitur ejus perſpecta a Theodorico, circa ann 490. ſecretioribus conſiliis adhibitus, conſcribendis epiſtolis præpoſitus, in regiminis adminiſtrandi ſocietatem quaſi cooptatus, & immenſis honoribus cumulatus eſt. Primum enim Comes rerum privatarum, deinde ſacrarum largitionum factus; mox utriuſque Siciliæ, Bruttiorum & Lucaniæ corrector conſtitutus: Palatinæ etiam quæſturæ munere perfunctus, magiſter officiorum renunciatur; dein præfectura prætorii donatus. Patriciatus etiam dignitatem ante annum 500. adeptus eſt; demum anno 514. ad Conſulatus honorem, quem ſolus eo anno geſſit, evectus. Tantis ac tam præclaris officiis apud Theodoricum defunctus, in illius, quamdiu vixit, aula primas tenuit; poſt iſtius mortem ab Athalarico rege & matre Amalaſuntha ſupremis regni conſiliis non tam admotus quam præfectus, ab iis inſuper anno 534. præfectura prætorii iterum honeſtatus. Anno 537. a Vitige rege exauctoratus, vitæ ſæculari renunciavit; & otium meditatus, monaſterium Vivarienſe ſive Caſtellenſe dictum prope civitatem Scyllitanam in extrema Calabriæ parte poſuit & incoluit. Hic loci degens, pietati colendæ ſe dedit, mechanicis artificiis & rebus philoſophicis animum oblectavit, veterum libros undique conquiſitos congeſſit, alios ipſe compoſuit. Circa annum 556. libros de divinis lectionibus ſcripſit, certe poſt habitum concilium quintum, quod parum approbavit. Poſt eos librum de Orthographia edidit; in cujus procemio ſe nonageſimum tertium ætatis annum agere teſtatur. Anno 562. Paſchalem computum conſcripſit: cui operi quot annis ſuperfuerit,

Sæc. VI. ab an. D. 514.

a Conf. *Long.* Bibl. ſacr. p. 960. b Conf. *Fabr.* Bibl. Eccleſ. ad *Honorium* c. 21. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 2. p. 993. ſeq.

LIIIII non

Sæc. VI. ab an. D. non liquet. Nescio enim qua autoritate ducti sint, qui mortem ejus in annum 575. rejiciunt.

[a]SCRIPTA GENUINA.

Variarum Epistolarum libri 12. quorum decem priores epistolas Theodorici & Athalarici regum nomine, duo posteriores proprio conscriptas complectuntur. Prodierunt seorsim *Augustæ-Vindel.* 1533. & cum notis Brossei & Fornerii *Lugduni* 1595. 8°.

Historiæ Ecclesiasticæ Tripartitæ ex tribus Græcis autoribus, Sozomeno, Socrate, & Theodorito, ab Epiphanio scholastico Latine versis, a Cassiodoro collectæ & in compendium redactæ, libri 12. Prodierunt seorsim *Basil.* 1528, 1568. *Francofurt.* 1588.

[b] *Chronicon ad Theodoricum regem ab Adamo usque ad annum* 519. quod summa incuria contextum esse, ac puram putam esse rerum farraginem jure notat Vossius *. Prodiit seorsim cum commentariis Johannis Cuspiniani, *Basil.* 1552. *Heidelberg.* 1588[c]. *Lugd. Bat.* 1632. 8°.

* De Hist. Lat. l. 2. c. 19.

Computus Paschalis, seu de Paschate, Indictione, Epacta, &c. *adinveniendis tractatus.*

[d] *De rebus gestis Gothorum libri* 12. quorum ipse meminit in præfatione Variarum, quosque Jornandes in epitomen redegit. Exstat Jornandis epitome, fusius Cassiodori opus interiit.

Expositio seu Commentarius in Psalmos Davidis, ex Augustino fere desumptus. Prodiit seorsim *Basil.* 1491. *Parif.* 1519.

Institutionis ad Divinas lectiones libri 2. Prodierunt seorsim *Parif.* 1575. *Antverp.* 1566. 8°.

De Orthographia liber, ex veteribus Grammaticis 12. confarcinatus. Prodiit seorsim *Hanov.* 1605. *Antverp.* 1579. 8°. *Heidelb.* ex officina Commel. 1589[e].

De septem Disciplinis, viz. Grammatica, Rhetorica, &c. *liber.*

De Anima liber. Prodiit seorsim *Parif.* 1500.

De Oratione, & octo partibus Orationis liber.

SPURIA.

Expositio in Cantica Canticorum, in qua citatur Gregorius papa. Prodiit seorsim *Friburgi* 1538.

De Schematibus & Tropis, necnon quibusdam locis rhetoricis S. scripturæ, quæ passim in commentariis Cassiodori in Psalmos reperiuntur, *liber*; qui Bedæ potius ascribi debet. Sæc. VI. ab an. D.

De Amicitia vera liber unus, qui ab omnibus Cassiodoro jam abjudicatus, Petro Blesensi vero autori vindicatur; inter cujus etiam opera excusus est *Parif.* 1519.

SS. Paphnutii, Spiridonis, & aliorum vitæ, quæ in Aloysii Lippomanni collectione habentur, Cassiodoro nostro a nonnullis attribuuntur.

[f]DEPERDITA.

Ad Reges & Reginas panegyrici nonnulli, quorum ipse meminit in præfatione Variarum.

Expositio epistolæ ad Romanos; de qua vide plura in Pelagio.

Tractatus Grammatici aliquot de Schematibus, Etymologiis, & in Donatum.

Liber titulorum de S. Scriptura collectus, Memorialis dictus.

Breves explanationes in Acta, & Epistolas Apostolorum, ac Apocalypsin [g]. Omnia ista opera a primo exclusive ipse a se scripta memorat præfatione libri de Orthographia.

Prodierunt Cassiodori opera, cum notis Gul. Fornerii *Parif.* 1588. atque iterum ibid. 1600. 2. vol. 8°. cum notis Petri Brossei *Genevæ* 1601. 4°. 1609. 8°. & 1650. 4°. denique omnia Cassiodori opera collegit, recensuit, emendavit, notis ac dissertationibus illustravit, & in duos tomos digesta edidit Johannes Garretus, monachus Benedictinus *Rothomagi* 1679. fol. [h] Habentur etiam (demptis historia Tripartita, & commentariis in Psalmos & Cantica) Biblioth. Patr. tom. 11. p. 1094.

514. [i]HORMISDAS, patria Campanus, civitate Frusinas, Justi filius, ecclesiæ Romanæ diaconus, & ab anno 514. die 13. Aprilis episcopus. Pontificatum adeptus, de resarcienda ecclesiam Occidentalem inter & Orientalem concordia consilium statim init; variisque epistolis apud Anastasium Imp. & Orientales episcopos rem pro virili agit; ipse vicissim ab Anastasio & Orientalibus variis artibus impetitus. Utrobique tamen res eventu caruit. Utrique pristinam sive constantiam sive contumaciam immotam conservarunt. Anastasius & Orientales nulla mutatione facta, nulla cautione adhibita communionem iniri voluerunt. Hormisdas e contra concilii Chalcedonensis decreta, & Leonis papæ ad Fl. CP. epistolam, imperatoris edicto, ac epi-

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 43. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 16 p. 651. & vol. 3. p. 218. seq. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles ad *Honorium* c. 21. [c] Et *Francof.* 1588. 1599. inter Scriptores Roman. Hist. a *Frid. Sylburg* edit. [d] Hoc opus in Galliæ Bibliothecis adhuc delitescere MSS. testantur Acta literar. Suecica edit *Upsal.* 1720. [e] Non ex officina Commel. sed Sanct Andreana cum *Commelini* notis, ut refert *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 7. p. 793. [f] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 16. p. 659. [g] Editæ sunt *Florent.* A.D 1721. ex MS. Veronensi a *Scipione Maffeo* cum notis. Recusæ *Lond.* 1722. 8vo. cum Rev. *Sam. Chandleri* episc. præfatione, inde *Roterodam.* 1723. 8vo. [h] Denuo *Venet.* 1729. 2. vol. fol. [i] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 10. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 825.

scoporum

ſcoporum ſubſcriptione comprobari; Acacii etiam, Euphemii, Macedonii, aliorumque iſtorum cauſæ addictorum nomina Diptychis expungi voluit. Tam duras & iniquas leges ægre tulerunt Orientales. Pacis tamen conciliandæ vana ſpe lactatus Hormiſdas anno 515. atque iterum anno 517. Ennodium Ticinenſem epiſcopum una cum aliis quibuſdam ad Anaſtaſium Imp. legavit. Verum operam luſit. Rejectæ pacis conditiones, legati ſumma cum contumelia dimiſſi. Anaſtaſio demum rebus humanis exempto, & Juſtino, qui Orthodoxam fidem fovebat, ad imperium evecto, legationem ad Orientales tertiam adornavit Hormiſdas. Anno igitur 519. miſſo Germano epiſcopo Capuano ſynodi Chalcedonenſis confirmationem ab imperatore Catholico haud ægre impetravit, ut Acacii vero aliorumque nomina Diptychis eximerentur haud ita facile obtinuit. Obtinuit tamen. Id paci dedit imperator; ut diuturnum ſchiſma tandem aliquando conſopiretur. Obiit Hormiſdas die 30. Aprilis, anno 523. Exſtant Epiſtolæ 80. & Decreta quædam Concil. tom. 4. Ex his 1ª. ad Remigium Rhemenſem, qua vices ſuas ei in Gallia peragendas delegat, manifeſto ſpuria eſt; quippe in qua Hormiſdas baptizatum nuper a Remigio Clodovæum regem (quem Ludovicum vocat) gratulatur. Baptizatus autem eſt Clodovæus anno 496. atque obiit an. 509. ſaltem 511. antequam Hormiſdas pontificatum nanciſceretur. 23ª. ad archimandritas & presbyteros Syriæ ſecundæ, & 8ª. ad Epiphanium epiſcopum CP. habentur etiam Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 144. Inter decreta locum habet celeberrimum illud Gelaſii de libris canonicis & apochryphis decretum, quod in quibuſdam codicibus MSS. Hormiſdæ inſcribitur, & ſub illus nomine e Codice antiquo Jurenſi emendatum a Fr. Chiffletio editum eſt ad calcem Vigilii Tapſenſis, *Divione* 1664.

514. ÆGIDIUS, gente Gallus, abbas monaſterii cujuſdam in Gallia Narbonenſi, claruit anno 514. quo *libellum pro privilegiis eccleſiæ Arelatenſis Symmacho papæ* obtulit. Exſtat *Libellus* iſte una cum Symmachi ad Cæſarium Arelatenſem reſponſo Concil. tom. 4. p. 1310. Sed forſan tanti non ſunt, ut in hoc opere locum habere mereantur.

516. [a] ORENTIUS, ſive Orientius, gente Hiſpanus, domo Tarraconenſis, epiſcopus Eliberitanus, claruit anno 516. quo ſynodo Tarraconenſi adſuit, & ſubſcripſit. Et non deſunt, qui eundem eſſe volunt cum Oreſio Tarraconenſi, ad quem exſtat Sidonii Apolinaris epiſtola; & adhuc ſub judice lis eſt. Noſter vero conſtanter Orentius ſive Orientius vocatur. Quiſquis ſit, ſcripſit *Commonitorium fidelibus metro Heroico, ut mulceat legentem ſuavi Breviloquio*, uti habet Sigebertus [*]. Exſtat *Commonitorum* iſtud, a Martino Delrio cum notis editum *Antverp.* 1600. & cum notis itidem *Salmanticæ* 1604. 4°. ac in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 875. Cæterum hactenus editum fuerat Commonitorium mutilum & imperfectum. Deerat quippe totus liber ſecundus. Tandem integrum Commonitorii opus, duobus libris conſtans ex perveruſto 800. annorum codice Turonenſi eruit edidítque Edm. Martene, O. Benedict. in Collect. Nov. Ver. Monum. 1700. tom. 1. p. 1. calcique ejuſdem Orientii carmina *de nativitate Domini, de Trinitate, de nominibus Domini, & de Orationibus* ſubdidit [b].

[*] Catalog. c. 14.

[c] JOHANNES, natione Cappadox, ab anno 517. patriarcha Conſtantinopolitanus factus. Anno 518. mortuo Anaſtaſio, & evecto ad imperium Juſtino, a plebe Catholica in eccleſia magna tumultuante, haud invitus tamen, coactus eſt, ut Severum Antiochenum anathematizaret, ſynodi Chalcedonenſis patres commemoratione ſolenni facta Diptychis infereret, & Euphemii ac Macedonii nomina iiſdem reſtitueret. Mox menſe Julio habita Conſtantinopoli 40. epiſcoporum ſynodo, quæ populus violentis precibus extorſerat, legitimis decretis ſancivit. Anno 519. ſuadente & pene imperante Juſtino Aug. ad unionem cum eccleſia Romana reſarciendam ſeſe accinxit: & conditiones ab Hormiſda oblatas amplexus, concilii Chalcedonenſis obtrectatores anathematizavit, Acacii, Euphemii, & Macedonii nomina Diptychis exemit, Leonis papæ, & Hormiſdæ repoſuit. Hac de cauſa Hormiſdas eodem anno gratulatorias ad eum dedit literas, & ad procurandam Alexandrinæ & Antiochenæ eccleſiarum pacem hortatus eſt. Exſtant *Epiſtolæ* 3. *ad Hormiſdam* Lat. Concil. tom. 4. p. 1486, 1491, 1521. aliæ a. breviuſculæ, altera *ad Johannem Hieroſolymitanum*, *ad Epiphanium Tyri epiſcopum* altera, Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 185. 517.

[d] THEODORUS, unde oriundus, non ſatis liquet. Sunt, quæ Paphlagonem 518.

a Conf. *Fabr* Bibl. Lat. l. 4. c. 1. p. 714. & vol. 3. p. 314. *Oudin.* tom. 1. p. 1267. *Fabr.* med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 509. ſeq. b Marteneanam editionem recenſuit & animadverſionib. ornat. edid *Henr. Leonard. Schurtzfleiſchius* Witteberg. 1706. 4to Deinde addidit Supplem. cum variis lectionib. & not. nov. *Vinariæ* 1716. 4to. Denuo not. & caſtigationib recudi fecit *Edmundus Martene* in Theſauri Anecdotor. T. 5. *Pariſ.* 1717. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. Art. 6. vol. 10. p. 157. d Conf *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 34. vol. 6. p. 128. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 27.

Sæc. VI. ab an. D. fuiſſe arguere videntur, quæ tamen non tanti ſunt, ut aſſenſum impetrent. Erat magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ lector, claruitque circa annum 518. Quis vero riſum tenere poteſt, qui hæc apud Aubertum Miræum* legit? *Vixit Theodorus Anagnoſtes ſub annum* 1320. Additque *ſcripſiſſe Collectanea hiſtoriæ eccleſiaſticæ, excerpta ex ore Nicephori Calliſti.* Somniet, immo ſtertat, oportet, famæ ſuæ ac veritatis ſecurus, qui hæc ſcribere potuit. Collegit Theodorus noſter ex Socrate, Sozomeno & Theodorito hiſtoriam tripartitam duobus libris comprehenſam a viceſimo Conſtantini anno uſque ad imperium Juliani pertingentem. Exſtat hæc hiſtoria etiam Græce MS. in Bibliotheca Veneta D. Marci. Exemplar etiam habuit Leo Allatius, ex quo variantes ſuas lectiones hiſtoriarum Socratis, Sozomeni, & Theodoriti deſumpſit Hen. Valeſius. Huic operi poſtea Theodorus duos alios *Hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros* addidit, proprio Marte conſcriptos, a tempore, quo deſiit Socrates, ad principatum uſque Juſtini ſenioris, viz. ad annum 518. unde & quartum hiſtoriæ ejus eccleſiaſticæ librum citat Damaſcenus*. Ex poſtremis hiſce libris ampliſſima Collectanea excerpſit Nicephorus Calliſtus; quæ ſola nobis hodie ſuperſunt. Exſtant Græce una cum cæteris hiſtoricis Græcis eccleſiaſticis, a Roberto Stephano edita *Pariſ.* 1544. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. cum verſione & notis Henrici Valeſii *Pariſ.* 1673[a].

* Auctuar. c. 427.

* Lib. 3. de Imag.

519. Vid. lib. Breviar. c. 19. p. 136. Leont. de Sect. Act. 5. p. 458, 470.

TIMOTHEUS, tertius hujus nominis apud Alexandrinos intra paucos annos epiſcopus, poſt mortem Dioſcori junioris ex diacono factus eſt Alexandriæ epiſcopus, ann. 519. ſynodi Chalcedonenſis oppugnator & ſchiſmatis Eutychiani princeps. Sub eo Severus, & Julianus Halicarnaſſæus imperatoris indignationem metuentes, clam Alexandriam aufugerunt, a Timotheo benevole excepti; orta mox eſt inter illos de corporis Chriſti corruptibilitate vexata quæſtio. Severo corpus Chriſti incorruptibile eſſe, Juliano contrarium ſtatuente. Hinc nata *Corrupticularum* & *Phantaſiaſtarum* nomina; non quod Chriſtum verum corpus non habuiſſe contenderent, ſed quod naturales ejuſmodi in eo affectiones, non reipſa, ſed ſpecie tantum, & apparentia in eo fuiſſe affirmarent. Timotheus nunc huic, nunc iſti parti ſuffragabatur, etſi in Severi ſententiam longe propenſior. Tandem Timotheum ad ſe venire juſſit imperator, ratus ſe illum cum Catholicis reconciliaturum eſſe; ſin aliter, ipſum ſe ab officio remoturum. Interea dum abitum pararet epiſcopus, finem vivendi fecit ann. 535. poſtquam iſtam ſedem 17. annos tenuiſſet. Plures tractatus & ſermones theologicos poſt ſe reliquit, ex quibus, multa fragmenta affert concivis ejus & σύγχρονος, Coſmas Indicopleuſtes, Topograph. Chriſt. lib. 10. p. 332. & ſeqq. nempe ex ſermone *Paſchali* in illud, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat*: in S. *Theophania* in die *Choic* 30. in die 8. *Tubi*; in illud, *Jeſus autem fatigatus ex itinere*, die *Pachon* 14. in eccleſia S. Quirini; in templo in feſto *Pachon*; in illud, *Expedit vobis, ut ego vadam*; in *quadrageſima aſſumptionis Domini* die *Pachon* 25.

Sæc. VI. ab an. D.

520. [b]PROCOPIUS, GAZÆUS ab urbe, quam incoluit, dictus, profeſſione ſophiſta, claruit circa ann. 520. Juſtino imperante, & deinceps. Choricii Gazæi ſophiſtæ, qui Juſtiniano regnante floruit, & quem affecta jam ætate ſcholæ ſuæ ſucceſſorem vidit, magiſter. De eo ſic Photius*. *Τούτου λόγοι πολλοί τε καὶ παντοδαποὶ φέρονται, ἄξιον ζήλου καὶ μιμήσεως χρῆμα —— ἡ φράσις δὲ αὐτῷ εἰς τὸ ἄριστον ἤσκηται, εἰ καὶ ἐξηγητικῆς διατυπώσεως ἔχει τι καὶ κομψότερον. Hujus libri multi, variæque doctrinæ, circumferuntur, lectu atque imitatione digni. —— Dictio ab eo eſt optime quidem exculta; ſed comptior aliquanto, quam commentarii rudiorem formam decet.*

Phot. Cod. 160.

* Cod. 160, 206.

[c]SCRIPTA.

Commentariu ſeu (ut Photii*, qui ea valde laudat, verbis utar) *ἐξηγητικαὶ σχολαὶ in Octateuchum ſive potius Heptateuchum*, ex orthodoxorum patrum ſcriptis & commentariis ſummo judicio excerpta, ſumma elegantia contexta. Latine ſolummodo exſtant, excuſa *Tiguri* 1555. Conrado Cluſero interprete.

* Cod. 206.

Scholia in libros quatuor Regum, & duos Paralipomenon. Exſtant Gr. Lat. a Johanne Meurſio edita *Lugd. Bat.* 1620. 4°.

Variorum in Eſaiam prophetam commentariorum epitome, a Photio* laudata, & a Johanne Curterio Græc. Lat. edita *Pariſ.* 1580.

* Cod. 207.

Comment. in Proverbia citat Turrianus Epiſt. Pontif. Defenſ. lib. 4. c. 6, 17. *in Proverbia & Cantica* Jo. Curterius, in Præfat. in Eſaiam, ſed forſan adhuc MSS. deliteſcunt.

[d]*Epiſtolæ* aliquot Procopii ſophiſtæ ad Philippum fratrem, Hieronymum, Macarium, Sozomenum, Pancratium, Caſtorem, Zachariam, Eliam epiſcopum, &c. valde

a Verſionem *Valeſii* notis illuſtratam criticis plurium eruditorum obſervat. locupletatam edidit una cum *Euſebii* &c. Hiſt. Eccleſ. *Guil. Reading* Cant. 1720. fol. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. vol. 8. p. 840. c Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 35. *Oudin.* tom. 1. p. 1371. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. vol. 6. p. 258. *Long* Bibl. ſacr. p. 914. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 10. §. 30. vol. 1. p. 422. item l. 5. c. 24. vol. 8. p. 375.

ele-

Sæc. VI. ab an. D. elegantes ab Aldo in volumine Græcarum epiſtolarum impreſſæ ſunt. Utrum Gazæo vero an Cæſarienſi Procopio aſcribendæ ſint, haud ita certo dijudicari poteſt, cum utrique ſophiſtæ nomen convenerit. Gazæi tamen potius eſſe non una ratio perſuadet.

Inter ejus vero *ἀνέκδοτα* locum habet *Commentarius in 12. Prophetas minores*, qui apud Jeſuitas Pariſienſes in bibliotheca, ni fallor, collegii Claromontani MS. delitеſcit. Hunc, ut accepi, Latine vertit, preloque paratum poſt ſe reliquit Johan. Garnerius, nobile illud ſocietatis Jeſuiticæ ornamentum. Ut in lucem proferatur, boni omnes mecum vehementer exoptabunt. Commentarium Procopii in *Octateuchum* Latine olim edidit Conradus Clauſerus. Sed mala fide egit vir alias doctus & diligens, multa ſuppreſſit, plura non intellexit, fœde ſæpenumero & turpiter lapſus. Codicem igitur Græcum nactus Gotfridus Olearius, celeberrimi concionatoris Lipſienſis filius, vir præclari ingenii, & ſingularis plane ſupra ætatem eruditionis, integrum deſcripſit, novam verſionem adornavit, notaſque addidit, omnia publici juris propediem facturus.

Στίχων Ὁμηρικῶν Μεταφράσεις εἰς ποικίλας λόγων ἰδέας ἐσχηματομορφωμένας, quas memorat & dilaudat Photius cod. 160. quaſque nos interiiſſe dolemus.

520. EPIPHANIUS, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ presbyter, & Johannis patriarchæ ſyncellus. Anno 519. una cum Licinio Comite, & Hormiſdæ papæ legatis Theſſalonicam miſſus eſt, ut habita epiſcoporum ſynodo, de Dorothei epiſcopi Theſſalonicenſis, qui epiſcopos ſuffraganeos communionem ipſius fugientes ſedibus ſuis exturbarat, cauſa patriarchæ ſui nomine judicium ferret. Anno 520. Johanne defuncto ad thronum Conſtantinopolitanum evectus eſt; habitaque confeſtim epiſcoporum ſynodo pacem Hormiſdam inter ac deceſſorem ſuum initam autoritate ſua ratam fecit; & concilium Chalcedonenſe confirmavit. Obiit anno 535. Exſtant ab eo ſcriptæ *Epiſtolæ 5. ad Hormiſdam papam* Latine Conc. tom. 4. p. 1535, 1537, 1545, 1555.

520. PETRUS, gente Græcus, ſaltem Aſiaticus, dignitate diaconus; anno 520. Scytharum monachorum legatis Romam ex Oriente profectis ſe adjunxit; & monachorum cauſam maximo animi ſtudio adjuvit: cui ut majorem autoritatem ex magnorum virorum ſuffragiis conciliaret, eo- Sæc. VI. ab an. D. dem anno, Romæ agens, *librum de incarnatione & gratia D. N. Jeſu Chriſti ad Fulgentium cæteroſque Catholicos* in Sardinia exulantes epiſcopos ſui ac ſociorum nomine conſcripſit; quo orthodoxam Scytharum monachorum fidem in medium protulit, & prolatam argumentis confirmavit; epiſcoporumque Africanorum ſententiam de controverſiis iſtis expiſcatus eſt. Exſtat *liber* iſte inter Fulgentii opera, reſponſorio Fulgentii libro præfigi ſolitus, & in Orthodoxogr. p. 1241. ac Bibliotheca Patr. tom. 9. Vide plura in Maxentio.

[a] ANONYMUS, autor *Chriſtianorum libri* a Photio memoratus Cod. 36. claruit circa an. 520. 520. Sex enim priores libros Pamphilo cuidam, qui ſub Juſtino Imp. floruit, nuncupavit. Opus iſtud nil aliud erat quam *Octateuchi expoſitio in 12. libros diſtributa*, & ineptiis nugaciſſimis ac dogmatibus abſurdis referta. Speciminis gratia, Nec cœlum nec terram orbiculari forma conſtare, iſtam vero altera parte longiorem extremis partibus cum cœli terminis copulari, illud terræ fornicis vice fungi: aſtra ab aſſiſtentibus angelis moveri: Chriſtum e terris aſcendentem inter cœlum & firmamentum conſediſſe, ibique duntaxat cœlorum eſſe regnum. Interiit opus iſtud: excerpta tantum quædam breviuſcula conſervavit Photius loc. cit. Idem autor *Cantica Canticorum* commentario illuſtravit, cujus ne minima ſupereſt lacinia.

POSSESSOR, epiſcopus in Africa, 520. cujuſnam vero urbis incertum, ab Arianis ejectus, Conſtantinopolin profectus eſt, & contra hæreticos conſtanter dimicando Catholicam fidem plurimum confirmavit, claruit anno 520. Exſtat epiſtola ejus ad Hormiſdam papam Conſtantinopoli ſcripta, qua pontificem conſulit de Fauſti Regienſis dogmatibus circa gratiam & liberum arbitrium: habetur una cum Hormiſdæ reſponſo Conc. tom. 4. p. 1529. quamvis non deſint ex Janſenii aſſeclis haud infimæ ſortis viri, qui epiſtolam illam reſponſoriam Hormiſdæ abjudicare non verentur.

[b] JOHANNES MAXENTIUS, 520. gente, ut volunt, Scytha, quin & monachus & presbyter Antiochenus: non deſunt, qui hunc eundem cum Johanne Antiocheno, de quo Gennadius cap. 93. fuiſſe contendunt. Erat etiam, teſte Sophronio Hieroſolymitano apud Photium [*], Johannes qui- [*] Cod. 231. dem Antiſtes Scythopolitanus, qui docte &

[a] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 35. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c. 25. §. 3. vol. 2. p 609. ſeq. [b] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 5. p. 23.

 pie de synodo Chalcedonensi scripsit; quale opus nostrum Johannem confecisse satis constat. An vero nostrum designaverit Sophronius, certo affirmare non ausim. Noster tamen Scythopolitanus & alibi a Photio *, & hodie vulgo appellatur. Claruit anno 520. Quo anno, saltem superiore exorta inter monachos quosdam Scythas (e quorum numero erat Maxentius, eorumque ut videtur archimandrita) & Victorem quendam diaconum controversia de isto loquendi genere, *Unus ex Trinitate pro nobis crucifixus est*, quod pium & orthodoxum esse censebant monachi, Victor e contra; & propalata in Oriente fama de Fausti episcopi Gallicani libris Pelagianismum non obscure docentibus: monachi ex suis quatuor delectos, & in his, si Baronio fides, Maxentium, Constantinopolin ad Germanum Capuanum aliosque legatos pontificios ibi tunc agentes ab Antiochia mittunt, ut Fausti libros damnari, sententiam vero suam de uno ex Trinitate crucifixo a legatis confirmari efficerent. Utrumque recusarunt legati pontificii; quin potius Scytharum sententiam aperte damnarunt. Romam igitur pergentes monachorum legati, ad Hormisdam papam se conferunt. Verum ille a legatis suis, & Possessore Africano per literas edoctus, legatorum suorum sententiam ratam facit; dataque ad Possessorem epistola monachorum sententiam tanquam hæreticam, & nefandum semen diaboli damnat, eorumque legatos urbe expellit. Isti quo minus sibi deessent duodecim anathematismos divulgant Nestorianæ hæresi oppositos, cui Hormisdæ sententia latam certe nimis straverat viam. Quinetiam Johannes Maxentius scripta apologia Scytharum sententiam tuetur, & Hormisdæ ad Possessorem epistolam acriter refutat, autorem illius sive Hormisdas (de eo enim subdubitare videri voluit) sive alius quis fuerit, hæreticum esse, & inimicum Catholicæ veritatis aperte clamans. Hanc quidem ob causam Maxentius a scriptoribus pontificiis male tractatur: quem nihilominus adversus Baronii, Binii, aliorumque calumnias fuse & erudite vindicat Cl. Forbesius Instruction. Histor-Theol. lib. 3. cap. 21. De stylo ejus sic Photius *. Ἔστι δὲ τὸν λόγον σαφής τε καὶ καθαρὸς, καὶ λέξεσι λόγῳ συγγραφικῷ πρεπούσαις χρώμενος, καὶ κατὰ τῆς αἱρέσεως οὐκ ἀσθενῶς ἐπαγωνιζόμενος, οὐδὲ ταῖς γραφικαῖς ἀποστερούμενος μαρτυρίαις, &c. *Oratio ejus clara est, ac pura, verbisque utitur historico stylo accommodatis. Contra hæresin præterea neque languide pugnat, neque S. Scripturæ abutitur testimoniis*, &c.

* Cod. 95.

* Cod. 95.

[a]OPERA, QUÆ EXTANT.

Epistola ad legatos pontificis Romani Constantinopoli agentes.

Catholica de Christo professio in confessione fidei suæ.

Capitula sive Anathematismi 12. contra Nestorianos.

Alia professio fidei brevior.

Ratio adunationis Verbi Dei ad propriam carnem.

Responsum apologeticum ad Hormisdæ epistolam.

Libellus contra Acephalos.

Dialogorum contra Nestorianos libri 2. ad Theophilum.

Opuscula ista omnia Latine exstant in Bibliotheca Patrum tom. 9. p. 533.

Scholia in Dionysii Areopagitæ opera, de quibus hæc habet Cl. Usserius in Biblioth. Theol. MS. "Johannes Scythopolitanus scripsit in Dionysium Areopagitam scholia, "pariter ac Maximus: verum in libris Dionysii ab anno 1562. inclusive editis simul "confusa sunt Johannis & Maximi scholia: "quæ non in antiquioribus solum, quæ Cyparissioti tempore ferebantur, editionibus "fuerunt distincta, sed etiam in utroque, "quo usus est ipse Morellius, codice: in "quorum altero ad marginem apposita sunt "(Johannis Scythopolitani) sine nomine "scholia: in altero vero seorsim (post absolutum textum integrum Dionysii) Maximi nomine insignita scholia, eo breviora, quod ab amplioribus Johannis, cum "quibus ea conjunxit Morellius, separata "fuerant. Porro vulgata illa Scythopolitani scholia eadem illa ipsa sunt, quæ "Dionysio Alexandrino ab aliis sunt attributa: quod ex sententia a Cyparissioto "ex Dionysii scholiis citata patet; quæ in "scholiis istis totidem verbis reperitur. "Istam vero sententiam Scythopolitani, non "Maximi, esse liquet ex Latina versione "Scholiorum Scythopolitani a Roberto episcopo Lincolniensi facta, & in Bibliotheca "Collegii Corporis Christi apud Oxoniensis MS. asservata, in qua reperitur. Hactenus Usserius. Utrum vero Scholiorum istorum autor fuerit Maxentius noster, an Johannes episcopus Scythopolitanus, cujus supra mentionem fecimus, si modo is diversus a Maxentio fuerit, an Johannes quidem Scythopolitanus utroque junior, nos nequaquam decernimus: judicent eruditi.

OPERA DEPERDITA.

Adversus ecclesiæ desertores, sive contra Eutychen, Dioscorum, ejusdemque sectæ asseclas, libri

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 34 § 10. vol. 9. p. 286.

Sæc. VI. ab an. D. *libri* 12. Juliano quodam archiepiscopo rogante conscripti, & a Photio laudati cod. 95. Habetur fragmentum satis amplum ex libro 8°. desumptum Conc. tom. 6. p. 830.

Epistola sui, ac Venerii diaconi nomine ad Fulgentium, cæterosque in Sardinia exules episcopos Africanos scripta, qua sententiam eorum de prædestinatione & gratia exquisivit: ac cui episcopi Africani epistola synodica (quæ inter Fulgentii opera exstat) Fulgentius vero tribus editis libris, responderunt.

520. [a] TRIFOLIUS, dignitate presbyter, cujusnam vero loci, quis nobis divinabit? Claruit anno 520. Quæsiverat ab eo Faustus, senator Romanus & prætorio præfectus, si quid in scriptis Patrum de doctrina Scytharum monachorum repeteri posset. Fausto respondit per epistolam Trifolius, qua ex quatuor conciliorum generalium decretis contra Johannem Scytham, ejusque monachos, qui Romam nuper advenerant, agit. Hanc epistolam, in fine quidem mutilam, ex schedis Sirmondianis eruit Labbeus, & in lucem emisit Conc. tom. 4. p. 1590.

523. [b] JOHANNES, natione Tuscus, Constantii filius, anno 523. die 7. Maii Hormisdæ in sede Romana successit. Anno 525. a Theodorico rege Ravennam accitus ad Justinum Imp. invitus legatus est, ut Arianis ecclesias, quas auferre iis in animo habuit Justinus, precibus suis conservaret. Constantinopoli agens Epiphanio patriarchæ (Euphemio male habet Nicephorus *) in ecclesia magna ad latus assidere recusavit; sublimiorem sibi thronum supra Epiphanii sedem erigi postulans, de quo vide quæ in observationibus ad fragmentum Dorotheanum supra notavimus. Re apud imperatorem infecta Romam reversus, a Theodorico Ravennam abductus, & in custodiam datus est. Obiit in carcere anno 526. die 18. Maii. Exstant *Epistolæ* 2. Concil. tom. 4. p. 1603. sed quas, quicquid sibi somniat Binius, suppositititias esse fatentur novissimi conciliorum editores.

* L. 7. c. 9.

526. EPHRÆMIUS, genere Syrus, postquam alias sæculares dignitates obiisset, a Justino Imp. Comes Orientis renuntiatus est. Anno 525. Antiochia incendiis & gravissimo terræ motu pene diruta, & Euphrasio episcopo inter ædium ruinas obruto, cum Ephræmius summa diligentia ac pietate miseræ plebis necessitates sublevaret, a civibus Antiochenis Euphrasii successor expetitus est. Anno igitur sequente patriarcha Antiochenus ordinatur, ac commissum sibi munus egregia pietate, & invicta adversus hæreticos constantia administravit. Anno 546. a Justiniano Imp. rogatus, aliquamdiu tamen reluctatus, tria capitula damnavit, *postquam ei denunciatum est, quod excludendus esset, nisi faceret, sui potius honoris, quam veritatis dilector inventus*, inquit, qui ipse tunc Constantinopoli aderat, * Facundus Hermianensis; nec subscriptioni suæ diu supervixit, eodem enim anno obiisse videtur. Sæc. VI. ab an. D.

* L. 4. c. 4.

[c] Scripsit multa, quæ sequuntur.

Pro ecclesiasticis dogmatibus, & syn. do Chalcedonensi libri 3. Priores duos fuse describit, & amplissima ex iis excerpta exhibet Photius codd. 228, 229. De tertio penitus silet. Librorum autem priorum

Primus continebat. 1°. *Epistolam ad Zenobium scholasticum Emesenum* Acephalorum hæresi infectum prolixam, de synodi Chalcedonensis autoritate; Leonis papæ epistola ad Flavianum CP. Trisagii clausula a Fullone addita & in ecclesiis Orientalibus deinceps usurpata, ac de duabus in Christo naturis. 2°. *Ad Justinianum Imp. epistolas* 3. 3°. *Epistolam ad Anthimum episcopum CP.* 4°. *Epistolam ad Domitianum.* 5°. *Epistolam ad Syncleticum Tarsensem contra Acephalorum dogmata.* 6°. *Epistolam ad Anthimum episcopum adhuc Trapezuntinum.* 7°. *Epistolam ad Brasen Persam de variis theologicis dogmatibus.* 8°. *Epistolam ad Monachos quosdam schismaticos.* 9°. *Epistolam ad Callinici desertores.* 10°. *Acta synodi ab Ephræmio in causa Syncletici Tarsensis episcopi habitæ.* 11°. *Epistolam ad Magnum episcopum Berroeæ de duabus in Christo naturis.* 12°. *Epistolam ad Eunoium monachum de corruptione & incorruptione.* 13°. *Panegyricas orationes* 6. *in totidem festos dies in ecclesia celebratos.* 14°. *Orationes* 3. *catecheticas ad Neophytos.*

Secundus continebat. 1°. *Apologiam pro Cyrilli epistola* ad Succensum, quam calumniis suis obtendere solebant *hæretici.* 2. *Responsionem ad Anatolii scholastici quæstiones, de Christo in carne etiamnum cognito*; quomodo Adam, si compositum quid creatus fit, immortalis esse potuit; de Johanne Evangelista etiamnum superstite; quomodo, si immortalis Adam est cognitus, quid utile erat, ignoravit, & quid velit id dictum, *Adam factus est sicut unus e nobis.* 3°. *Librum ad Johannem & Domnum Cilices monachos de concilio Chalcedonensi*, duabus in Christo naturis, & Cyrilli sententia. 4°. *Ad Orientis monachos Theopaschitarum hæresi infectos.*

a Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 5. p. 24. b Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 5. p. 29. c Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 5. p. 33. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 228. vol. 9. p. 477.

Sæc. VI. ab an. D. 526. [a] JOHANNES, professione rhetor, domo Antiochenus, claruit anno 526. Scripsit *Historiam rerum gestarum sub imperio Theodosii Junioris, Marciani, Leonis, Zenonis*, &c. opusque suum clausit in ruina Antiochiæ, quæ facta est Justini Senioris anno 9. Incendia, & terræ-motus toto fere anno per vices recurrentes, quæ eo tempore Antiochiæ contigerunt παράδοξα καὶ λόγου κρείττω, inquit Euagrius *, ἐπικηδείως *lugubri stylo* exposuit. Citat ipsum non semel Euagrius lib. 1. cap. 10. lib. 2. c. 12. lib. 3. cap. 10, 28. & alibi non uno loco. Verum opus illud dudum periisse arbitror.

* L. 4. c. 5. p. 383.

526. [b] FOELIX, natione Samnita, Castorii filius, Johanne papa in carcere mortuo, a Theodorico rege successor ejus nominatus est, ac proinde anno 526. die 12. Julii in sede pontificali collocatus. Virum fuisse in clero Romano probatissimum agnoscunt omnes: id solum ipsi vitio vertitur, quod a Theodorico electus sit: qua occasione quam lugubres, quam tragicas in Theodoricum exclamationes effundat Baronius, vide sis annales ejus ad ann. 526. Obiit Foelix die 25. Septembris anno 530. Exstant *Epistolæ* 3. Concil. tom. 4. pag. 1650. quarum duas priores suppositititias esse fatetur ipse Labbeus, & post eum Papebrochius; ac res ipsa clamat.

527. [c] SIMEON, *Stylites* ab habitaculo, *Junior* ab ætate, qua vixit, *Thaumastorita* denique (i. e. ὁ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει) a vitæ instituto, dictus, gente Syrus, a teneris unguiculis monasticam vitam coluit. Puerum adhuc miraculis enituisse ferunt: puerum certe adhuc, quippe antequam dentes commutasset, aut pardum a feli dignosceret, in columnam suam prope Antiochiam sitam anno 527. recepit, ac vitæ socium sibi delegit eremita quidam senex sanctissimus. Ab eo tempore Simeon partim in illa, partim in altera in montis vicini vertice posita columna vitam degit, orationibus, vigiliis, & severissimis ἀσκήσεως eremeticæ institutis vacans. Acerrimus Eutychianorum & Nestorianorum hostis, quos angue & cane pejus odit. Mira de eo narrant scriptores, πάσης χάριτος ἠξιωμένον fuisse scribit Euagrius ei optime notus; qui dæmonas fugasse, morbos sanasse, intimas hominum cogitationes rimatum esse, futura prædixisse, ocularis utplurimum, uti præ se fert, testis prodit. Eadem post Euagrium miracula enarrat Nicephorus lib. 18. c. 14. Longe vero plura comminiscitur, qui Simeonis vitam fusissime scripsit, Arcadius Cypri Archiepiscopus in concilio Nicæno 2*. & a Damasceno + citatus. Obiit Simeon anno 595. postquam in columna annos 68. exegisset. Scripsit epistolas plures. Quintam ad Justinum imperatorem citant atque integram Gr. Lat. exhibent concilii Nicæni 2. Patres actione 5. Concil. tom. 7. pag. 349. Spuriam tamen esse olim suspicati sunt, & pluribus probare nituntur Carolus M. & Patres Francofurtenses *. Olim etiam Simeoni vindicavit Hadrianus papa, ac post eum nuper Leo Allatius *. Epistolam Simeonis ad Justinianum Imp. contra Eutychianos & Nestorianos memorat Sophronius Hierosolymitanus apud Photium *. Fragmentum ejusdem de Imaginibus dabit Damascenus Orat. 3. de Imag. p. 789. Varios denique illius tractatus hactenus ineditos in bibliotheca Vaticana & alibi asservatos memorat Leo Allatius Diatrib. de Simeonum scriptis p. 21, 22. viz. 1°. *Troparia in S. Demetrium martyrem*. 2°. *Orationem sive precem ad Filium pro repellendis obturbantibus cogitationibus*. 3°. *Orationem ad Christum recitandam cum insurgunt cogitationes fornicationis*. 4°. *Orationem ad S. Deiparam contra pravas cogitationes*; quam recentioris ævi esse fœtum ipse titulus clamat.

Euagr. l. 6. c. 23.

Ibid. & l. 5. c. 21.

Sæc. VI. ab an. D.

* Act. 4. + Orat. 3. de Imag.

* De non adorand. Imag. l. 4. c. 5.

* Diatrib. de Simeonum Script. p. 10.

* Cod. 231.

527. [d] FL. JUSTINIANUS, gente Illyricus, Sabbatii & Biglinizæ filius, Tauresii, hodie Achriduntis in Dardania natus est anno 483. Avunculum habuit Justinum Augustum, a quo in Castello Bederiano summa cura educatus est, & in filium adoptatus. Nondum imperator Theodoram ortu Cypriam uxorem duxit, fœminam insolentem & Eutychianæ hæresi perdite addictam. Anno 519. a Justino Imp. magister militum factus est; & in Orientem cum exercitu missus, rem contra Persas bene gessit. Anno 521. consulatum obiit; mox patricius, deinde nobilissimus, ac tandem anno 527. Calendis Aprilibus Augustus renunciatus, cum avunculo regnare cœpit; quo defuncto Calendis Augusti ejusdem anni imperium deinceps solus tenuit. Anno 528. edictum promulgavit, quo Nestorianos & Eutychianos, tanquam hæreticos pœnis civilibus mulctandos decrevit, eodem post quinquennium renovato. Anno 541. Origenem ipse edicto damnavit, & habita mox sub Menna synodo Constantinopoli illum cum sectatoribus anathemate percutiendum curavit. Anno 545. edita constitutione tria capitula damnavit: quod & exeunte sequente anno synodus CP. itidem fecit. Anno 553. concilium œcumenicum Constantinopoli habendum indixit: in quo

a Conf. *Le Quien*. Diss. Damasc. 3. p. 51. *Pfaffii* Princ. Tubing. 57. p 53. &c. b Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 5. p. 29. c Conf. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 5. c 34. §. 7. vol. 9. p. 279. d Conf. *Justiniani* vit. a *Jo. Pauli Ludewig*. conscript. edit. *Halæ Sax.* 1731. 4to.

a pa-

Sæc. VI. ab an. D. a patribus, ut tria capitula damnarentur, postulavit & obtinuit. Anno 563. fatiscentibus cum corpore animi viribus, ab hæreticis quibusdam delusus, edictum condidit, quo Christi corpus pari modo ante ac post resurrectionem corruptionis & naturalium affectionum expers fuisse docuit; utque sententiæ suæ omnes episcopi subscriberent, mandavit. Episcopos Orientales ad Anastasii Antiocheni sententiam provocantes gravissime afflixit; ipsum vero Anastasium, & Eutychium patriarcham CP. constanter reluctantes sedibus suis exturbavit, & in exilium deportari jussit. Hujusmodi deliriis intentus, rebus humanis exemptus est anno 565. die 14. Novembris, dierum, gloriæ, & triumphorum satur. Non deerant olim, nec desunt hodie, qui in sacratissimum principem, non minus doctrina & pietate, quam potentia & rerum gestarum gloria clarum, tota calumniarum & convitiorum plaustra exonerant. Nemo vero unquam iniquiori censura, & inverecundia longe infra summi principis fortem, in augustissimos Justiniani manes debacchatus est, quam Card. Baronius, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex imperatore non hominem sed diabolum nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. *Fuit*, inquit, *homo penitus illiteratus; adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilegus imperator, qui non levem persecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, correptus maligno spiritu, agitatus a Satana, quique omnem in ecclesia dissolvit ordinem, fecitque ex regno cælorum ergastulum inferorum.* Infinitus essem, si omnia percurrerem. Non mihi in animo est, post Guinetum, Giphanium, Trivorium, Rivium nostratem, aliosque, egregii principis vindicias agere. De eximiis Justiniani virtutibus unicum aut alterum veterum testimonium proferam. De doctrina ejus & pietate hæc Procopius*, in Justinianum adhuc æquus. Solitum eum tum libros de rebus divinis agentes pervolutare, tum de iisdem colloquia cum episcopis & presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei semper fuisse multis ante Pascha dierum hebdomadibus corpus vigiliis & inediis plusquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, vino, pane aliusque cibariis penitus abstinuisse, herbis tantum sale & aceto conditis, atque aqua contentum. De egregio antem illius erga fidem Catholicam studio audiamus Agathonem papam ex episcoporum 125. synodo testimonium ferentem. *Et præ omnibus*, inquit, *æmulator veræ Apostolicæ fidei piæ memoriæ Justinianus Aug. cujus fidei rectitudo, quantum pro sincera confessione Deo placuit, tantum rempublicam Christianam exaltavit: & usque ab omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur: cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur.*

Evagr. l. 4. c. 39.

Annal. ad ann. 551. num. 3. 4. 528. n. 20. 553. n. 21.

* De Bell. Goth. l. 3. de Ædif. Just. l. 1.

Sæc. VI. ab an. D.

[a] OPERA.

Præter *Corpus Juris Civilis* (viz. *Institutionum libros* 4. *Pandectarum sive Digestorum* libros 50. & *Codicis* (cui plurima de Religione admixta sunt) libros 12. quod Triboniano, atque aliis adjutoribus usus, anno 528. condere incœpit, anno 535. ad exitum perduxit: & *Novellas* post annum 535. editas, quarum plurimæ fori sunt ecclesiastici, seorsim typis excusas Græce per Haloandrum *Paris.* 1553. 8°. per Schringerum ibid. 1558. Gr. Lat. *Antverp.* 1575[b]. Scripsit Justinianus quamplurima ad rem ecclesiasticam spectantia: ex quibus hodie extant,

Constitutio contra Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram, anno 536. facta; quæ quidem ex Novellis desumpta, habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 264.

Epistola ad Patres concilii 5. generalis, anno 553. scripta; exstat Lat. Conc. tom. 5. p. 419.

Tractatus sive edictum adversus Origenem, & errores ejus, ad Mennam patriarcham CP. anno 541. missus: exstat Conc. tom. 5. p. 635.

Epistola ad synodum CP. anno 541. a Menna habitam adversus Origenem & sectatores ejus: habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 679.

[c] *Confessio rectæ Fidei* (*sive edictum contra tria capitula*) anno 545. scripta: exstat Gr. Lat. Conc. tom. 5. p. 684.

[d] *Epistola ad Patres synodi CP.* anno 546. *habitæ adversus tria capitula*: exstat Gr. Lat. Conc. tom. 5. p. 724.

In scriptis hisce concinnandis si modo theologorum suorum consilio atque industria usus est Justinianus, nec novum id, nec mirum cuiquam videri debeat: nec minus idcirco hæc proprio marte scripsisse dicendus erit.

[e] AGAPETUS, magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ diaconus, claruit an. 527. quo ad Justinianum purpura recens ornatum scripsit *Admonitiones* quomodo se in imperio gerere deberet, vere aureas, & summo principe dignas, *Capita parænetica* 527.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 37. seq. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 10. p. 834. seq. & vol. 3. p. 818. seq. item Bibl. Gr. l. 6. c. 6. §. 6. vol. 12. p. 345. seq. & p. 473. seq. b Institutionum lib. 4. not. *Theod. Marcilii* & *M. Anton. Mureti* locupletat. edidit *Jo. Van. de Water* Traject. Batav. 1714. 4to. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 440. seq. d Conf. *Fabr.* ad *Isidor.* de Script. Eccles. c. 18. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 20. Art. 4. vol. 6. p. 546. seq. l. 6. c. 10. vol. 13. p. 494.

Sæc. VI. ab an. D. 72. continentes. Exstant Gr. Lat. *Venet.* 1509. 8°. *Basil.* 1518. 8°. per Matthæum Martinium *Herbornæ* 1605. 8°. cum notis Stephani Schoningii *Franekeræ* 1608. 8°. *Francofurt.* 1659. 4°. *Lipsiæ* 1669. 8°. in Orthodoxogr. p. 180. in Auctuario Bibliothecæ Patr. Duceano tom. 2. p. 362.

527. Procop. de Bell. Pers. l. 1. c. 12, 13. l. 2. c. 22. De Vandal. l. 1. c. 12, 14. 15. l. 2. c. 14. De Goth. l. 2. c. 23. & alibi passim.

ᵃ PROCOPIUS, gente Palæstinus, domo Cæsariensis, professione rhetor & sophista, demum senator Constantinopolitanus; anno 527. Belisario militiæ duci facto a Justino Imp. comes, notarius, ac consiliarius datus est. Anno 533. Belisarium Vandalos debellaturum in Africam secutus est; & ab eo ex itinere Syracusas missus imperatis feliciter satisfecit. A Belisario ad res post victoriam componendas in Africa relictus, propter militum seditionem anno 536. ad illum in Sicilia agentem redit; eumque eodem anno contra Gothos arma moventem in Italiam comitatus est; ac classis & rei annonariæ curam sibi commissam habuit. Ante annum 542. cum Belisario Constantinopolin reversus, ibi demum reliquum vitæ tempus consedisse videtur. In vivis adhuc erat anno 562. quo historiam arcanam nondum clauserat. Plura ejus operibus insunt, quæ animum fidei Christianæ minus æquum, & Gentilismo longe faventiorem ostendere videntur; adeo ut non desint, qui illum superstitione Gentilium imbutum fuisse pertinaciter contendunt. Vide inter alios Johannem Eichelium Præfat. in Procopii Anecdota num. 17. ad 22. ubi pluribus ex ipsius Procopii scriptis id agit. E contra non pauca suadent Procopium a cultu Christiano, specie saltem, neutiqnam abhorruisse: præcipue quæ de Ædificiis Justiniani lib. 5. c. 7. de bello Persico lib. 1. c. 25. lib. 2. c. 12. de bello Vandalico lib. 1. c. 21. alibique habet. Certe quantum ex ipsius scriptis perspicere licet, veri non absimile mihi videtur, Procopium neque prorsus Gentilem fuisse, neque prorsus Christianum; cum Gentilibus Christianam non veram & unicam esse religionem credidisse; cum Christianis Gentilium ritus & superstitiones ludibrio habuisse: cum utrisque summum numen cœli terræque conditorem agnovisse. Utut res sit, erat saltem professione & nomine tenus, Christianus; utque Justiniani gratiam eo facilius captaret, quicquid in pectore clam fovebat, palam Christianum cultum præ se tulit: cui proinde inter scriptores ecclesiasticos locum suum hie dedimus. Scripsit φιλοπευστατῶς κομψῶς τε καὶ λογίως, inquit Evagrius *, varios historiarum libros, qui sequuntur. Sæc. VI. ab an. D. * L. 4. c. 12.

De bello Persico libri 2. rerum inter Romanos & Persas ab anno 407. ad ann. 549. gestarum historiam complexi.

De bello Vandalico libri 2. rerum inter Romanos & Vandalos in Africa ab anno 395. ad ann. 545. gestarum historiam exhibentes.

ᵇ *De bello Gothico libri* 4. res bellicas ab imperatoribus CP. contra Gothos in Italia ab anno 487. ad an. 554. enarrantes. Hosce una cnm libris *de bello Vandalico* ex manuscriptis auctiores, ac Latine a se versos dedit Hngo Grotius *Amstelod.* 1655. 8°.

Prodierunt octo isti libri Lat. *Basil.* 1531, 1566. fol. Gr. a Davide Hæschelio editi *Augustæ-Vindel.* 1607. fol.

Ἀνέκδοτα, sive *Historia arcana, Justiniani, Theodoræ, Augg. Belisarii, & Antoninæ flagitia* describens, anno 549. incœpta, anno 562. ad umbilicum ducta. In ea Procopius summa non tam audacia dicam, quam mentiendi & calumniandi prurigine turpissima & inandita hactenus scelera Justiniano Imp. aliisque affingit: adeo ut nullo alio fine eam scripsisse videatur, quam ut optimi principis aulam, tanquam diabolorum lernam, orbi invisam redderet. Tanta quinetiam in ea ubique scatet fortiter conviciandi libido, tanta mendaciorum inverecundia, a solita Procopii gravitate alienissima, ut supposititium esse opus & Procopio falso inscriptum viri doctissimi opinati sint. In excusis exemplaribus paginæ nonnullæ horrendas Theodoræ Aug. impudicitias & libidines narrantes omissæ sunt ᶜ. *Integra* vero *Historia* in bibliotheca Vaticana reperitur. Prodiit Gr. Lat. cum prolixis Alemanni notis *Lugd.* 1624. fol. *Colon.* 1669. fol. cum animadversionibus Eichelii *Helmstad.* 1654. 4°.

De ædificiis Justiniani Imp. libri 6. Prodierunt Gr. ab Hæschelio editi una cum octo prioribus *Historiarum libris Augustæ-Vindel.* 1607. fol. Latine cum iisdem *Basil.* 1576.

Prodiernnt anctiora omnia Procopii opera Gr. Lat. cum versione, variis lectionibus & emendationibus Maltreti *Paris.* 1662. fol.

ᵈ NICETIUS, gente Gallus, primnm monacbus, ac deinde abbas, maxime sanctitatis fama inclaruit: adeo ut Theodoricum Mediomatricum regem, & filium ejus Theodebertum vitiorum libere coarguere non vereretur. Quapropter summa viri veneratione tactus Theodoricus anno 527. 527.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 3. vol. 6. p. 248. seq. b De bello Gothico lib. 4. ex versione *Claudii Maltreti* una cum *Grotii* explicatione nominum & verborum Gothicorum Vandal. & Longobard. edidit *L. Anton. Muratorius* T. 1. Scriptorum rerum Italicarum Mediol. 1723. fol. c Loca duo de impudicitiis *Theodoræ* Aug ex MSS. Vaticano primus edidit *Bernhardus Moneta* tom 3 Menagianor. *Amstel.* 1716. 12mo. quæ expressa ex *Parisiens.* 1715. 12mo. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1449. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13. vol. 5. p. 304.

eum

Sæc. VI. ab an. D. eum Aprunculo Trevirensi archiepiscopo defuncto successorem dari curavit. Anno 535. concilio Arvernensi I. anno 549. Aurelianensi V. & Arvernensi II. anno 551. Parisiensi II. Nicetius interfuit. Inflexo animi rigore in conservanda disciplina ecclesiastica semper usus, Clotharium regem ob incestas nuptias sæpius excommunicavit. A Clothario eapropter in exilium missus, demum anno 565. a Sigeberto Clotharii filio post patris mortem sedi suæ restitutus est. Obiit anno 568. Nonis Decembris, vel ut alii volunt, Calendis Octobris.

SCRIPTA.

De vigiliis Servorum Dei tractatus.

De bono Psalmodiæ tractatus. Uterque diu Nicetæ Dacorum episcopo tributus est. Ens vero Nicetio nostro vindicavit Dacherius atque edidit Spicil. tom. 3. p. 1, & p. 7 [a].

Epistola ad Justinianum Imp. qua eum in hæresin (uti opinabatur) lapsum ab errore revocare conatur.

Epistola ad Chlosuindam reginam Longobardorum; qua eam hortatur, ut maritum ad fidem Catholicam adducat. Utraque post annum 560. scripta est, & habetur Concil. tom. 5. p. 832 [b].

527. [c] DACIUS, Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopus, claruit anno 527. Imperante adhuc Justino seniore, dum fidei causa Constantinopolim pergeret, quid ab eo Corinthi adversus dæmonem hospitium quoddam desertum incolentem factum sit, narrabit tibi Gregorius M. Dialog. lib. 3. c. 4. (Variar. l. 12 ep. 27.) Exstat ad illum *epistola Cassiodori* de annona in plebem famelicam distribuenda circa ann. 537. data. Obiit anno circiter 555. Tribuitur ei *rerum Mediolanensium Chronicon* hactenus ineditum in bibliotheca Mediolanensi servatum [d]. Ut Chronici hujusce fidem & autoritatem eo certius exploraret Cl. Mabillonius, mediante Claudio Castellano, quæsita quædam Mediolanum misit. (Analect. Vet. tom. 1. p. 3, &c.) Responsum tulit ab Antonio Maria Pustula ecclesiæ metropolitanæ bibliothecario, chronicon esse annorum sexcentorum, in pergamena quidem, non tamen eadem manu, descriptum: præferre nomen Dacii archiepiscopi Mediolanensis, verum titulum esse recentiorem: narrare Mediolanensis ecclesiæ res ab octavo sæculo usque ad tempus Alexandri II. papæ, & desinere in anno 1067. & exinde luculenter satis constare, Dacii nostri non esse: veros autem autores Landulphum seniorem, qui primam, Arnulphum, qui secundam, Landulphum denique juniorem, qui tertiam partem scripsit, habuisse. Sæc. VI. ab an. D.

[e] JUSTINIANUS, gente Hispanus, 529.
ecclesiæ Valentinæ episcopus, ex quatuor (Isidor. de Script. c. 20.) fratribus & episcopis, eadem matre progenitis, unus, claruit circa ann. 529. Scripsit *librum Responsionum ad quendam Rusticum de interrogatis quæstionibus quinque*, viz. *de Spiritu S. de Christi natura contra Bonosiacos (sive Photianos* * a Bonoso Sardicæ episcopo, ac Photini sectatore, qui circa ann. 370. vixit, nomen istud mutuatos) (* Gennad. de Script. c. 14.) *de baptismo non iterando, de distinctione baptismi Johannis & Christi, de Filii pariter ac Patris invisibilitate.* N. E.

[f] JUSTUS, Justiniani frater, Urgellensis sive Orgellitanus in Catalaunia episcopus, claruit anno 529. ac anno 531. concilio Toletano II. interfuit. Obiit circa an. 540. Scripsit *Commentarium in Cantica Canticorum*; quem primus in lucem edidit Menradus Moltherus *Hagenoæ* 1529. exinde relatum in Orthodoxogr. p. 1038. & Biblioth. Patr. tom. 9. p. 731. Eundem præmissis duabus Justi *Epistolis, una ad Sergium papam* (quam etiam edidit Dacherius Spicil. tom. 3. p. 119 [g].) *altera ad Justum diaconum* (quo hortante commentarium confecerat) recudi fecit Georgius Rostius *Halæ Sax.* 1617. Porro reliqui duo fratres, Nebridius (episcopus Egarensis sive Agragensis, qui concilio Toletano II. subscripsit) & Elpidius scripserunt nonnulla; quæ Isidori Hispalensis, multo magis nostram, notitiam fugerunt. 529.

[h] BONIFACIUS II. Patria Romanus, 530.
Sigisbaldi filius, anno 530. die 29. Septembris, in basilica Julii pontifex Romanus ordinatus est, Dioscuro diacono eodem tempore in basilica Constantiniana ab altera cleri Romani parte ordinato. Verum Dioscuro paulo post e vivis sublato, Bonifacius sedem quiete tenuit, ac Dioscurum post mortem anathematizavit. Anno 531. ut Gothorum regum ambitioni in designandis pontificibus viam præcluderet, habita Romæ synodo, Vigilium diaconum sibi successorem constituit; & decretum ea de re synodicum totius cleri subscriptione confirmari fecit. Mox tamen ab Athalarico rege acriter eo nomine correptus, ac terrore perculsus, reum se majestatis confessus est; & constitutum synodicum in præsentia omnium sacerdotum, cleri, & senatus, incendio consumpsit. Obiit anno 532.

a Edit. nov. tom. 1. p. 221, 223. b item Append. ad opera *Gregorii Turonensis* a *Ruinart* edit. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 1. d Sub *Landulphi* nomine e MSS. Cod. Eccles. Mediol. edidit *Ludov. Anton. Muratorius* tom. 4. Scriptor. Rerum Italic. *Mediolan.* 1724. 4to. e Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 619. f Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 622. g Edit. nov. tom. 3. p. 312. h Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 30.

Sæc. VI. ab an. D. die 24. Octobris. Exstant *Epistolæ* 2. *prima ad Eulalium Alexandrinum episcopum*, quam spuriam esse omnes agnoscunt, *secunda ad Cæsarium Arelatensem*, quæ consules male notatos habet. Habentur Concil. tom. 4. p. 1684.

530. [a] BENEDICTUS, gente Italus, provincia Umber, domo Nursinus, Euprepii & Abundantiæ filius, ex vetustissima & nobilissima Aniciorum familia natus est anno 480. Exacta pueritia Romam a parentibus, bonis literis erudiendus, mittitur. Verum loci istius mox pertæsus, in Eremum Sublacensem secessit, anno 494. ætatis suæ 14. ac vitam asceticam inire cœpit. Hic loci per plures annos degens 12. monasteria fundavit, ac in singulis totidem monachos collocavit. Tandem anno 528. relicto Sublaco ad montem Cassinum se contulit, ubi exciso prius luco Apollinis, monasterium sibi condidit. Anno 531. a Bonifacio II. Romam ad synodum evocatus est, eo majorem synodo autoritatem præsentia sua conciliaturus: quod ex bibliothecæ Vaticanæ codice refert Antonius Scipio monachus Cassinensis *. Morti proximus in oratorium S. Johannis Baptistæ se deferri curavit: ubi sacris intentus, stans atque erectus animam cœlo reddidit anno 542 vel 543. Qui virtutes & stupenda S. Benedicti miracula scire velit; adeat Gregorii M. dialogorum lib. 2. qui totus iis ad nauseam usque enumerandis insumitur.

* Elog. Abbat. Cassinens. p. 25.

[b] SCRIPTA.

[c] *Regula monachorum*; quæ cum commentariis Johannis de Turrecremata, & Smaragdi abbatis, & aliis quibusdam aliorum opusculis prodiit *Colon.* 1575. fol. Eandem edidit Lucas Holstenius in *codice Regularum*, quem vol. 3. *Paris.* 1663. emisit. Habetur etiam in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 640. Longum esset enumerare singulas regulæ istius editiones; cum Arnoldus Wion* (qui superiore sæculo scripsit) plusquam centies suo ævo excusam fuisse referat.

* Ligni Vitæ l. 1. p. 7.

De ordine Monasterii, qualiter fratres studiose & religiose conversari, ac Domino militare debeant, *liber*, ab Arnoldo Wion una cum regula editus *Venet.* 1593. 16°. Suppositititium esse hoc opusculum plura sunt in ipso libro quæ satis arguunt, fatente J. B. Maro Not. ad Petrum Diac. p. 4.

[d] *Epistola ad Remigium archiepiscopum Rhemensem*, quæ ad finem chronici Cassinensis exstat pag. 198. (edit. *Venet.* 1513.) & alibi sæpius tum excusa, tum MS. In codicibus MSS. continetur *epistola Monachorum Rhemensium ad fratres in monte Casino constitutos*; qua, de epistolæ hujus occasione prolixe agunt, nobili nempe puella dæmonio obsessa, a S. Benedicto ad Remigium missa, ut ejus precibus liberaretur; sed tum Benedicti tum Rhemensium literæ recentioris ævi somnia manifesto sapiunt. Quin & res tota ab ipso Baronio ad ann. 507. tanquam impostura rejicitur, etsi non desint, qui eam serio & strenue propugnant. Sæc. VI. ab an. D.

Epistola ad S. Maurum, cum ad Gallias tenderet; quæ in S. Mauri vita habetur.

Sermo in discessu S. Mauri; qui in martyrologio Benedictino ad diem 14. Januarii reperitur.

Sermo in passione S. Placidi & sociorum; qui in epistola Siculorum ad S. Benedictum in fine chronici Cassinensis fol. 199. invenitur.

Sententiæ ejusdem nonnullæ citantur in libello 114. sententiarum Patrum, *Colon.* 1531. 8°. excuso.

Omnia S. Benedicti opuscula in unum collecta habentur in Bibliotheca Patr. tom. 9. p. 640, &c.

[e] JOBIUS, monachus Orientalis, ὁ θεοσεβὴς, καὶ Φωτίου ἱερεὺς ἀνεψιός ὁ ἀνὴρ, teste Photio *. Hunc ego sexto huic sæculo ascripserim, tum quod scripsit contra Severum non una vice Justiniano imperante damnatum; tum quod vixit, postquam Pseudo-Dionysius palam orbi innotuerat, & pro germano Areopagita haberi cœperat. Adeoque circa ann. 530. claruisse videtur. Scripsit *librum adversus Severum hæreticum*, cujus nulla hodie supersunt vestigia. Item περὶ οἰκονομικῆς πραγματείας, *seu de incarnatione Domini*, libros 9. Ex quovis istorum fere libro præclara, eaque longe amplissima excerpta desumpsit Photius; quæ apud eum exstant cod. 222. In tractandis controversiis, notante Photio, non ignobilis aut remissus: non ita feliciter tamen objectionum nodos dissolvit. In utroque opere suo τῆς μέντοιγε εὐσεβείας, ὅσαγε ἐμὲ εἰδέναι, ἱερατὴς τ' ἐστὶ ἀξιέπαινος, καὶ τὸ φιλόπονον οὐκ ἀδόκιμος, καὶ τῆς τῶν ἱερῶν γραφῶν μελέτης οὐκ ἄπειρος. *Et rectæ religionis est, quod quidem observaverim, amans, laudeque dignus, & diligentiæ non contemnendæ, atque in SS. Scripturarum commentatione insigniter exercitatus.* 530.

* Cod. 222.

TETRADIUS, seu Teridius, gente Gallus, S. Cæsarii Arelatensis nepos, dignitate Presbyter. Claruit anno 530. Scripsit ab ore S. Cæsarii exceptam, & ad multa

a Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 5. p. 45. *Oudin.* tom 1. p. 1414. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 533. c Conf. *Wanlei* Catalog. p. 91. 122. d Conf. *Fabr.* ad *Petrum Diaconum* de Viris illustrib. Cassinen. c. 1. e Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 5. p. 36. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 222 vol. 9. p. 474.

Gallia-

Sæc. VI. ab an. D. Galliarum monasteria transmisit, *Monachorum regulam*; quæ S. Cæsario vulgo inscribitur, & in Bibliotheca Patr. codice regularum Holsteniano, atque alibi habetur.

530. [a] COGITOSUS, natione Hibernus, S. Brigidæ, ut videtur, nepos, vixisse putatur circa annum 530. vel paulo post. Scripsit *Vitam S. Brigidæ*, quæ habetur apud Canisium Antiq. Lect. tom. 5. part. 2. p. 625[b]. & apud Surium & Bollandum, Febr. 1.

531. MONTANUS, gente Hispanus, post Celsum Toletanæ urbis archiepiscopus, claruit anno 531. quo concilio Toletano præfuit; ac in eo decretum synodicum fieri curavit, ut nullus deinceps presbyter chrisma conficeret, aut episcopus in aliena diœcesi ecclesias consecraret. Episcopatum tenuit annis 9. Eum ob doctrinam, & vitæ sanctitatem plurimum laudat Ildefonsus Toletanus *, quem consulat, cui plura de eo scire lubet. Exstant *Epistolæ* 2. *prima ad fratres territorii Palentini*, *altera ad Theoribium episcopum Palentinum*, Concil. tom. 4. pag. 1735. Alius ab isto videtur Turibius episcopus, quem ad Leonem papam libros contra Priscillianistarum hæresin scripsisse memorat Montanus noster in epistola priore.

* De Script. c. 1.

532. JOHANNES II. cognomento *Mercurius*, patria Romanus, Projecti filius, ecclesiæ Romanæ titulo S. Clementis presbyter, ad pontificatum evectus anno 532. die 19. Decembris. A Justiniano Imp. missis literis, & legatis Hypatio Ephesino, ac Demetrio Cæsareensi, anno 533. rogatus, ut phrasim istam, *Unus de Trinitate passus est*, suffragio suo confirmaret, & Acæmetas monachos, qui Hormisdæ papæ decreto contra phrasim istam ante tredecim plus minus annis lato ad Nestoriana dogmata stabilienda usi sunt, erepto iis ejusmodi argumento, damnaret; utrumque effecit: dataque ad Justinianum epistola phrasim istam iisdem verbis, quibus eam olim tuebatur Maxentius, damnabat Hormisdas, a Justiniano propositam, Catholicam esse, ac recte usurpari posse decrevit, anathemate in contraria docentes vibrato. Obiit anno 535. die 21. Aprilis. Exstant *Epistolæ* 6. Concil. tom. 4. p. 1741. quarum *prima*, quæ est *ad Valerium episcopum*, veluti adulterina, a Labbeo, aliisque rejicitur.

[c] DIONYSIUS EXIGUUS, natione Scytha, professione monachus, & abbas Romanus, Cassiodori familiaris, ejusque in dialectica addiscenda condiscipulus. Claruit anno 533. Obiit ante annum 556. quo Cassiodorus librum *de Divinis Lectionibus* scripsit: ac in eo Dionysium jamjam, uti ait, defunctum impense laudat. *Generat hodieque*, inquit *, *ecclesia Catholica viros illustres probabilium dogmatum decore fulgentes. Fuit enim nostris temporibus & Dionysius monachus, — in utraque lingua valde doctissimus, reddens actionibus suis, quum in libris Domini legerat, æquitatem: qui scripturas divinas tanta curiositate discusserat, atque intellexerat; ut — Fuit in illo cum sapientia magna simplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas. — Totus Catholicus, totus paternis regulis perseveranter adjunctus: & quicquid possunt legentes per diversos quærere, in illius scientia cognoscebatur posse fulgere.* Sæc. VI. ab an. D. 533.

* Cap. 23.

OPERA.

[d] *Collectio sive codex Canonum ecclesiasticorum*, a Dionysio, rogante Stephano episcopo Salonitano, Latine versus & compaginatus, constans canonibus Apostolicis prioribus 50. & canonibus conciliorum Nicæni, Constantinopolitani, Chalcedonensis, Sardicensis, & Africanorum quorundam. Exstat in omnibus Conciliorum Collectionibus, & a Justello editus *Paris.* 1628. 8°. & in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 97.

[e] *Collectio decretorum Pontificum Romanorum a Siricio ad Anastasium II.* quotquot reperiri poterant, una cum *epistola* nuncupatoria *ad Julianum presbyterum Romanum*, qui synodis Romæ an. 488, & 499. habitis subscripsit. Exstat in unaquaque conciliorum editione, & a Justello una cum codice Canonum edita *Paris.* 1628. 8°. & in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 181[f].

Epistola synodica S. Cyrilli & concilii Alexandrini, adversus Nestorium, Latine versa. Exstat tum alibi, tum a Justello edita cum prioribus opusculis.

Epistola paschalis Proterii ad Leonem, Latine versa, una cum *Epistolis duabus* ipsius Exigui *paschalibus ad Petronium & Bonifacium*; habetur in Appendice Petaviani operis de Doctrin. Temp.

[g] *Vita S. Pachomii abbatis*, Latine versa, & inter vitas patrum ab Heriberto Rosveydo edita *Antverp.* 1615, 1628. fol.

Oratio Procli de laudibus Deiparæ, (quam

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1117. *Oudin.* tom. 1. p. 1400. b Edit. nov. tom. 1. p. 416. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 42. *Oudin.* tom. 1 p. 1406. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. vol. 11. p. 61. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Sigebert. Gemblacen.* c. 27. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 99. seq. *Ittig.* de Pseudepigr. Apostol. c. 12. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 13. ad vit. *Augustin.* Art. 296. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. § 8. vol. 11. p. 12. seq. f Vetus versio Theotisca MSS. tum Canonum tum Decretorum habetur apud *Bernhard. Pez.* Anecdotorum tom. 1. p 373-401. edit. *August. Vindelic.* 1721. fol. g Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. ad vit. *Pachomii.*

tamen non ab Exiguo, sed a Mario Mercatore, versam esse contendit Garnerius: ac proinde versionem inter istius opera adjuncto textu Græco edidit part. 2. pag. 19.) *epistola ejusdem de fide ad Armenos, & altera ad Domnum pro Athanasio Perrhenorum episcopo*, Latine versæ, habentur in editione Procli operum a Vinc. Riccardo adornata *Romæ* 1630. 4° [a].

Gregorii Nysseni de opificio hominis liber in duas divisus Homilias, Latine versus. Exstat versio *Basil.* 1562. *Colon.* 1573. sed sine epistola Dionysii nuncupatoria ad Eugyppium presbyterum, & versione præfationis Nysseni; quas primus iu lucem edidit Mabillonius Analect. tom. 2. p. 1.

[b] *Historia inventionis capitis S. Johannis Baptistæ, a Marcello abbate Græce conscripta*, & ab Exiguo Latine versa; edita est a Cl. Du Fresne ad calcem historici tractatus de capite S. Johannis Bapt. *Paris.* 1655. 4°.

Cyclus Paschalis annorum 97. ab an. 527. initium ducens: cujus fragmentum habes in Mariani Scoti chronico ad an. 527 [c]. In hoc Cyclo annos a Christi incarnatione numeravit Dionysius: atque istam æram primus omnium annis supputandis adhibuit.

533. [d] FULGENTIUS FERRANDUS, gente Afer, S. Fulgentii Ruspensis discipulus, sub cujus auspiciis in Sardinia exulantis monasticam ingressus est ac egit vitam. In Africam tandem reversus ecclesiæ Carthaginensis diaconus factus est. Claruit anno 533. & deinceps. Eo enim anno ab Anatolio Romanæ ecclesiæ diacono, & Severo scholastico Constantinopolitano per literas interrogatus, *an unus ex Trinitate passus esse recte dici possit*; data ad utrumque epistola veram ac catholicam esse dicendi formulam sententiam tulit. Anno 546. a Pelagio & Anatolio diaconis Romanis de tribus capitulis damnandis consultus, mortuorum dudum scriptorum memoriam anathemate percuti nec pium esse, nec ecclesiæ utile, respondit: ac episcopis Africanis a Justiniano Imp. ut capitula damnarent, per literas rogatis, autor fuit, ut sententiam ea de re inhiberent, & imperatori istiusmodi obsequium denegarent. Obiit ante annum 551.

SCRIPTA.

Breviatio Canonum ecclesiasticorum, quos habita materiarum ratione in certas classes, & propria capita redegit. Duplicem Baronii hac de re errorem Henricus Justellus, & Gerardus Mastrichtius * notarunt: primo quod Ferrandi & Cresconii breviarium confundit, & Ferrando trecenta tribuat capitula (quot sunt Cresconii) cum solum 232. scripserit. Secundo quod Cresconium faciat Ferrando æqualem, qui ferme duobus post eum sæculis vixit. Ordinem Ferrandi multo spectabiliorem esse & accuratiorem, quam Cresconii, observarunt Justellus, ejusque συνεργὸς Voellius, qui multa præterea ad hanc breviationem spectantia congesserunt. Eam primus edidit cum Cresconii breviario Petr. Pithæus *Paris.* 1588. Prodiit etiam cum codice canonum ecclesiæ Romanæ a Dionysio Exiguo concinnato *Paris.* 1609. 8°. & cum eodem a Justello edito *Paris.* 1628. 8°. ac in Bibliotheca Juris Canon. tom. 1. p. 448. ubi index Breviationis istius antiquus admodum adnectitur.

* Hist Juris Eccl. p. 167.

Epistola ad S. Fulgentium de duabus quæstionibus super salute Æthiopis moribundi.

Epistola ad eundem de quinque quæstionibus.

Epistola ad Eugyppium abbatem de Trinitate, & de duabus Christi naturis.

Vita S. Fulgentii Ruspensis episcopi, quæ una cum tribus proxime memoratis epistolis inter Fulgentii opera haberi solet.

Epistola ad Severum scholasticum CP. quod unus de Trinitate passus dici possit.

Epistola ad Anatolium R. E. diaconum, ejusdem argumenti.

Paræneticus ad Reginum Comitem, de 7. regulis innocentiæ.

Epistola ad Pelagium & Anatolium R. E. diaconos, pro tribus capitulis.

Prodierunt omnia Ferrandi opera cura Fr. Chiffletii *Divione* 1649. & exinde in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 4. 172, 181, 480, 494, 502.

[e] MARCELLINUS, V. C. Comes Illyricianus, Justiniani Imp. adhuc Patricii cancellarius, claruit anno 534. quo *Chronicon* suum finivit, exorsus illud ab anno 379. (quo desiit Hieronymus) & ad quartum usque Justiniani Imp. consulatum deducens. Quæ enim deinceps sequuntur ad finem usque Justiniani, ut recte notat Sirmondus, ab alia manu profecta sunt; adeoque in editione Sconhoviana omnium prima desiderantur: quamvis postea a Panvinio primum, deinde ab aliis, nullo habito discrimine, pro Marcellinianis edita. Præter Antonii Sconhovii editionem prodiit *Chronicon* istud *Paris.* 1546. 8°. 1575. *Heidelberg.* 1588. & ad calcem chronici Eusebiani *Lugduni Bat.* 1606. ac *Amstelod.* 1658. denique 534.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. § 5. vol. 8. p 605. seq. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles vol. 1. not 17. & seq. ad vit *Johan. Bapt.* [c] Hunc una cum præfatione ad *Petronium* & Epist. Paschal. *Dionys.* & *Proterii* præmissa Hist. Cycli Dionysiani edidit *Jo. Gul. Janus* Wittenberg. 1718. 4to. [d] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 5. p 22. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6 c. 1. § 20. vol. 11. p 63, 64. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 658. [e] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p 58.

Jaco-

Sæc. VI. ab an. D. Jacobus Sirmondus ex vetustissimo codice Tiliano tum ipsum *Chronicon* multo emendatius, tum scriptoris antiqui *Appendicem* longe auctiorem dedit *Parif.* 1619. 8° a exinde relatum in Biblioth. Patr. tom. 9. pag. 517. Scripsit præterea Marcellinus, teste Cassiodoro *, *libros* 4. *de temporum qualitatibus & positionibus locorum*, ac totidem alios *de urbibus Constantinopoli & Hierosolymis.* Utrumque opus jamdiu interiit.

* Div Lect. c. 17, 25.

535. b COSMAS, Ἰνδικοπλεύστης dictus (quo nomine vocari solebant qui in Indiam mercaturæ exercendæ, vel fidei prædicandæ causa navigabant,) natione Ægyptius, civitate, ut videtur, Alexandrinus, vitæ instituto mercator, tandem monachus, claruit imperante Justiniano ann. circiter 535. etiamsi enim lib. 2. pag. 140. de Elesbaani Axomitarum regis expeditione in Homeritas agens, se anno circiter 547. conscripsisse innuere videtur, libro tamen 10. prope ann. 535. se vixisse refert, quæ nullo modo ἀσύστατα sunt, cum notissimum sit Cosmam opus suum per partes & diversis temporibus, aliquotque annorum intervallis edidisse, auxisse, & reconcinnasse. Primos vitæ suæ annos, in mercibus negotiandis consumpsit, quo fine in varias orbis terrarum regiones semel iterumque peregrinatus est, Ægyptum, & extremam usque Æthiopiam, Syriam, Arabiam, Indiam, & omnia pene Orientis loca oculis lustravit; & non mercium modo, sed & tota observationum plaustra secum domum reduxit: tandem laborum & peregrinationum satur, domum rediit, & rebus sæcularibus valedicens, vitæ monasticæ, & contemplativæ, librisque componendis se totum dedit. Erat quippe eruditus, omnique fere scientiarum genere, haud vulgariter instructus. Inter ea quæ edidit, primum tenet locum *Topographia Christiana*; sive *Christianorum opinio de mundo* 12. libris absoluta; ultimo, ut jam editus est, in fine mutilo: quo in opere, totum se Astronomis mundum esse sphæricum contendentibus opponit, argumentis hinc inde conquisitis e scriptura sacra, ratione, testimoniis, & autoritate SS. patrum, immo nullis non telis contra adversarios suos pugnat. Ipse e contra pertinaciter asserit mundum esse planum, terræ superficiem quadram & oblongam, ita ut longitudo ejus ab oriente ad occidentem, duplo major latitudine sit, totamque muris claudi. Hanc sententiam, quam omnes jam rident eruditi, totis viribus propugnat, & per universum opus explicat, cujus explicationis summam, in compendium mittit Cl. editor: nec sententiæ suæ operosa confirmatione contentus, peregrinationis etiam suæ rationem passim notat. Regionum situm, gentium mores, negotiandi modum, locorum consuetudines, plantarum, & animalium, istis in locis naturam, & proprietates, ipse ut plurimum testis oculatus accurate describit, plurima quæ ad varia S. scripturæ loca illustranda faciunt, profert. De loco transitus Israelitarum per mare rubrum, de Paradiso terrestri, de Christianorum in India suo tempore statu, de illorum archiepiscopis, episcopis, sacerdotibus, aliisque, multas antiquitates non ubivis obvias eruit; præsertim celeberrimum illud vetustatis monumentum ad ingressum urbis Adulitanæ (quæ Æthiopum maritima est) duobus a mari miliaribus distantis, positum, sellam nempe Regiam e candido marmore, admodum pretioso, Marti consecratam, & in posteriori parte imagines Herculis & Mercurii habentem insculptas, tum undique inscriptam literis Græcis, quinque columellis compositis, præsertim ampla inscriptione a Ptolemæo Evergeta addita; qua gentes ab eo subactæ & victoriæ ab hostibus reportatæ recensentur: Quæ omnia vidit, depinxit noster, inscriptionem exscripsit, & additis in eam scholiis operi suo inseruit lib. 2. p. 140. & seqq. Monumentum hoc Adulitanum primus eruit ediditque Leo Allatius Gr. Lat. *Rom.* 1631. 4°. exinde alii, & nuperrime vir excellentissimus A. Fabricius Biblioth. Gr. lib. 3. c. 25. vol. 2. p. 604. Denique schemata Astronomica, & *Tabulæ* quorundam locorum, animalium, &c. quas manu sua delineaverat autor, in opere jam edito, typis æneis describuntur. Hoc opus recensuit Photius cod. 36. nulla facta Cosmæ mentione, nomen quippe autoris in exemplari quo usus est deesse videtur. Certe suspicatur Fabricius * Cosmam non fuisse verum & proprium nomen autoris, sed ipsummet se Cosmam vocasse, quod κόσμου descriptionem scripserit, perinde & Johannes Sinaita *Climacus* dictus sit, eo quod librum cui titulus κλίμαξ scripserit. Ingeniosa quidem conjectura, & quæ laudari meretur, ubi non admittitur. Titulus operis apud Photium est Χριστιανῶν βίβλος, *Christianorum liber, expositio in Octateuchum.* Quicquid sibi velit, haud statim intelligo. *Christianoram liber*, fortasse quia dicitur *Christianorum opinio de mundo*; expositio vero in Octateuchum, quia priori præsertim parte, de his agit, quæ in Octateucho Mosaico continentur, velut de tabernaculo Mosis &c. Objicit ei Photius, quod multa historica vix credibilia tradit, ut μυθικώτερος μᾶλλον ἢ ἀληθέστερος haberi debeat. Sed nondum satis cognitus

* Ubi supra p. 612.

a *Parif.* 1696. *Venet.* 1729. b Conf. Oudin. tom. I. p. 1407.

Sæc. VI. ab an. D. erat terrarum orbis, multaque fabulosa olim existimata, quæ nostro, & superiori sæculo verissima esse comperta sunt. De ejus stylo hæc Photius: ἐςὶ δὲ ταπεινὸς φράσιν καὶ συντάξεως ἔδε τῆς κοινῆς μετέχων, *stylus illi humilis, & structuram adhibet longe infra communem*. Nec mirum, cum per totam fere vitam, tot exteris peregrinationibus, tot barbararum gentium linguarumque commerciis fuerit occupatus; quod ipse non* uno loco tenuem & impolitam suam dicendi facultatem modeste agnoscit, simul & excusat, neque se ulla sermonis pompa, artificiove, sed verbis popularibus, & minime compositis, uti ingenue fatetur. Hujusce operis partes quædam antehac vulgatæ fuerunt, præsertim ab Emerico Bigotio, *Paris.* 1673. a Thevenntio, Bibliothecario regio pnstea Gallice versæ: nuper vero Montfalconius opus integrum Græce & Latine edidit, addita erudita præfatione, *Par.* in Collect. Nov. Græc. PP. tom. 2. 1706. Citat hoc opus L. Allatius, Græcorum recentiorum doctissimus, sub nomine *Christini seu Christiani, de lib. Eccles. Græc.* Differt. 1. pag. 50. Forsan non alia de causa, quam quod in calce libri 5^ti^. quo prima operis editio claudebatur, dicitur Χριςιανοῦ Χριςιανικὴ τοπογραφία περιληπτικὴ παντὸς τοῦ κόσμου. *Christiani Christiana topographia totum mundum complectens*. Edidit idem COSMAS *Cosmographiam universalem*, Constantino cuidam nuncupatam, tabulas etiam & delineationes universi, & astrorum motus, quas ad Homologum diaconum misit, nt ipse nobis antor est Prol. 1. lib. 2. p. 113. alibique, libro nempe 8. p. 300. se commentarium in *Cantica Canticorum* compilasse memorat. Scripsit expositionem historicam & anagogicam *in Psalmos* ex variis veterum scriptis contextam, præmissa protheoria & disquisitione de Psalmorum constitutione, aliisque necessariis huc pertinentibus. Exstat Gr. MS. ni fallor, in codice Colbertino 1476. vide Dufresn. Glossar. Græc. in Voc. Ἰνδικοπλεύςης. Fragmentum habet Corderius Caten. Græc. in Ps. 16. vers. 14. De præfatione vero in Lucam, quam se in *Tetroevangelio* qnondam MS. reperisse, mihi olim affirmavit Galeus noster, & unde Cosmam in Evangelium illud commentarium edidisse cnnjicere proclive esset, ex Topographia jam edita liquet nihil aliud esse, quam, quæ de S. Luca habet lib. 5. p. 247. Unicum adhuc monendum restat, L. Allatium Cosmam nostrum chronici Alexandrini autorem facere, Consens. de Purgat. p. 942. forte non aliam ob causam, quam quod plura in hoc chronico leguntur, quæ apud Cosmam nostrum iisdem fere verbis reperiuntur. Conferantnr quæ habet Cosmas in prologo de Apostolis, lib. 5. p. 241. & seqq. de S. Paulo, & duplici hominum statu, p. 251. pene ad finem illius libri, cum iis quæ habet chronici autor Olymp. 211. a p. 234. ad p. 240. [Edit. *Paris.*] & videbis eadem omnino esse, totidemque fere verbis tradita, eundem esse autorem, eumque Cosmam; quod idem scopus & argumentum, eadem scribendi methodus, eadem phrasis, & dicendo genus, & rerum, quæ apud Cosmam præcedunt, & subsequuntur, conformitas manifesto arguunt: nt luce clarius sit rhapsodum istum Chronographum, qui centones snos ex variis autoribus corradere solet, Topographi nostri scrinia compilasse. Quid? quod chronici Paschatis conditorem post Cosmæ ætatem vixisse, opusque suum ad ann. imperii Heracliani 18. Chr. vero 630. perduxisse constat.

* Vid. l. 1. p. 114. l. 2. p. 124-125. 139 & alibi passim.

535. ANTHIMUS, primo Trapezuntii in Ponto episcopus, deinde anno 535. Theodoræ Imp. gratia ad patriarchatum Constantinopolitanum evectus, sub ficta pietatis & orthodoxiæ larva latere voluit; se sanctas quatuor synodos venerari, easque in Diptychis habere, seque per omnia apostolicam sedem sequi professus. Interim tamen virus Eutychianum sub pectore coxit: ideoque anno sequente oblato ab archimandritis Orientalibus accusationis libello, ab Agapeto papa, cum duas in Christo naturas, a Severo seductus, confiteri recusaret, sede CP. ac mox etiam Trapezuntina depositus est: (quam sententiam synodus eodem anno sub Menna Constantinopoli habita ratam fecit,) a Justiniano Imp. Vigilio papa, multisque synodis, sæpius postea damnatus. Exstant fragmenta aliquot *sermonis Prosphonetici ad Justinianum Imp.* Concil. tom. 6. p. 831, 906, 907. *Epistolarum ejus ad Theodosium Alexandrinum meminit Evagrius* lib. 4. c. 11.

535. THEODOSIUS, patria Alexandrinus, professione rhetor, postea in clerum Alexandrinum cooptatus, Severi post ereptam sedem Antiochenam Alexandriæ degentis discipulus, ac post eum sectæ Corrupticolarum Alexandrinorum (qni ab eo Theodosiani vocati sunt) princeps. Anno 535. defuncto Timotheo episcopo, a clero Alexandrino patriarcha Alexandrinus electus, ac rite constitutus est. Verum eodem tempore ab Aphthartodocitis sive Phantasiostis, (e quorum numero erant monachorum & plebis pars longe maxima) Gaianus archidiaconus, sectæ istius dux, in episcopatum evectus est: qui Theodosium sede vi deturbavit, & diebus 103. tenuit: quum a Nar-

fete

Sæc. VI. ab an. D.

sete Comite jussu Justiniani Imp. post acre certamen cum plebe Alexandrina commissum & ipse expulsus Theodosio locum dedit. Anno sequente Theodosius Eutychianismi apud imperatorem accusatus, postquam sedem Alexandrinam sedecim mensibus tenuerat, Constantinopolim evocatus est; & concilii Chalcedonensis decretis subscribere præfracte renuens, depositus est, & ad sextum extra Constantinopolim lapidem relegatus. In Thracia igitur degens, alteri Corrupticolarum sectæ paulo post se ducem præbuit. In duas enim factiones dissiluerunt Corrupticolæ, circa humanam Christi cognitionem digladiati. Christum vi naturæ humanæ diem judicii scire negantibus *Agnoetarum* nomen inditum est: contrariam sententiam tuebatur Theodosius, & cum sectariis suis collectas seorsim egit. In vivis adhuc erat, cum *Breviarium* suum scripsit Liberatus. Exstant fragmenta aliquot *libelli ad Theodoram Aug.* Concil. tom. 6. p. 320, 835. Scripsit etiam *epistolas ad Anthimum & Severum*: quarum mentio habetur apud Euagrium, l. 4. c. 11. Ex ejus denique homiliis & sermonibus ad populum habitis nonnulla profert Cosmas Indicopleustes Topogr. Christ. l. 10. p. 331.

535. [a]AGAPETUS, natione Romanus, Gordiani presbyteri filius, anno 535. die 29. Aprilis ecclesiæ Romanæ regimen suscepit: ac statim in ecclesia media Acta designationis Vigilii in pontificatum in synodo Romana sub Bonifacio habita rescidit, & Dioscorum a Bonifacio post mortem condemnatum absolvit. Anno sequente a Theodato Gothorum rege ad Constantinopolim legationem suscipere coactus est; ut Justiniani Imp. arma ab Italia precibus averteret. Verum id nequaquam impetravit. Res tamen majoris momenti gessit. Anthimum enim hæresi Eutychianæ addictum a sede CP. deposuit, & Mennam loco ejus subrogatum ordinavit. Obiit Constantinopoli die 17. Aprilis, an. 536. Exstant *Epistolæ* 7. Concil. tom. 4. p. 1789. Harum quintam, quæ est ad Anthimum CP. spuriam esse satis patet tum ex ipsa epistola, tum ex nota Consulum apposita. Et sane integra fere epistola ex Leonis I. epistola 97. desumpta est. Exstat etiam *epistola ad Petrum patriarcham Hierosolymitanum de Anthimi depositione* Gr. Lat. concilii CP. sub Menna Act. 1. Concil. tom. 5. p. 47.

535. GREGORIUS, patria forsan Siculus, episcopus Agrigentinus, clar. an. 535. ἀνὴρ βίῳ καὶ λόγῳ κ̀ δόγμασιν ἀληθείας πάντας σχεδὸν ὑπερλάμψων, (quo eum elogio mactat Nicephorus [*],) *vir vitæ sanctitate, eloquentia, & doctrinæ veritate omnibus pene superior*. Interfuit concilio generali 5. ann. 536. sub Justiniano habito, cujus pars magna fuit. Scripsit perpetuum *Commentarium* in Ecclesiastem lib. 12. absolutum, ex Græcis Patribus collectum. Exstitisse hunc commentarium penes P. Possinum ipsemet fatetur Prolegom. in Thes. Ascet. sect. 1. quem ipse discedens Roma ann. 1681. erudito juveni Johan. Francisco de Rubeis Romano, latinitate & luce donandum reliquit. Quid de illo exinde factum sit, non constat.

[*] H E L 17. c. 37 p 774.

536. MENNAS, genere Alexandrinus, ex præposito xenodochii majoris, quod *Sampsonis* vocabatur, post depositum Anthimum anno 536. a clero civitatis patriarcha Constantinopolitanus electus est, & ab Agapeto papa ordinatus. Habita statim synodo Anthimum, Severum, aliosque eorum sectarios damnavit. Anno 541. a Justiniano Imp. rogatus ac tantum non coactus, habita Constantinopoli synodo Origenem damnavit; ut & tria capitula anno 546. a Vigilio papa eapropter, Constantinopolim anno sequente adveniente, communione submotus, post trimestre tamen spatium inita concordia in integrum restitutus. Obiit anno 552. Præter ea quæ in synodo CP. in causa Anthimi pro re nata disseruit, exstat Gr. Lat. *Epistola ad Petrum Hierosolymorum patriarcham de depositione Anthimi*, inter Acta synodi Hierosolymitanæ Concil. tom. 5. p. 277 [b].

536. [c]SYLVERIUS, Hormisdæ papæ filius, ecclesiæ Romanæ subdiaconus, ac tandem anno 536. die 6. Junii Theodati regis potentia pontifex factus. Exeunte anno eodem (non sequente, quod male habet Anastasius) Theodoræ Aug. jussu, & scelerata Vigilii ambitione, a Belisario duce, ficto perduellionis crimine ei intentato, sede sua deturbatur, & Pataram Lyciæ urbem relegatur: ubi habita episcoporum aliquot amicorum synodo Vigilium diris devovet. Demum a Justiniano Imp. in Italiam remissus, ut causa ejus in synodo rite judicaretur, nimia Belisarii facilitate, Vigilii custodiæ traditus est: qui eum in Palmariam insulam deportatum fame & inedia diu maceravit, ac tandem anno 540. die 20. Junii immissis duobus sicariis e medio sustulit. Exstant sub illius nomine *Epistolæ* 2. *altera ad Vigilium*, *ad Amatorem altera*. Spurias autem esse tum ex notis chronologicis, tum

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 31. b Edidit etiam *Fronto Ducæus* cum Zonara ad Canonas, *Paris.* 1618. fol.
c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 46.

Sæc. VI. ab an. D. ex styli barbarie, judicant Labbeus, Papebrochius, & quod magis mirandum, ipse Binius.

536. * HESYCHIUS ILLUSTRIS, patria Milesius, claruit anno 536. Patrem habuit Hesychium professione causidicum, matrem Sophiam. Vixit sub imperatoribus Anastasio, Justino, & Justiniano, unde & a Constantino * Porphyrogenneta historicis adjungitur, Procopio, Agathiæ & Menandro, qui historias suas ad imperium usque Justiniani conscripserunt. *Illustris*, non a cognomine, sed a summa quam gerebat dignitate dictus est. Hoc quippe titulo ornari solebant præfecti-prætorio, præfecti-urbis &c. qua vero dignitate sub hoc titulo gaudebat Hesychius, non liquet. Diu mecum deliberavi, illumne inter scriptores ecclesiasticos reponerem; præcipue quod dubitare videtur Suidas * utrum fuerit Christianus. Verum in ejus quæ etiam hodie supersunt scriptis non desunt argumenta, quæ ipsum Christianum fuisse satis evidenter innuunt. In voce *Sibylla* * ait, Chaldæam de Christo vaticinatam esse; cujus si versus aliquot imperfecti & metri legibus parum convenientes inveniantur, non ipsius id culpa, sed notariorum vitio accidisse, qui vim ac flumen verborum calamo assequi nequiverunt. De Triboniano, insigni imperante Justiniano jurisconsulto, agens *, addit, ἦν δὲ ὁ Τριβωνιανὸς Ἕλλην καὶ ἄθεος, *Erat vero Tribonianus paganus & atheus*. Itane vero de gentili loqueretur ipse homo gentilis? Hypatiæ philosophæ Alexandrinæ cædem ubi memorat *, ab Alexandrinis quidem factam refert, Cyrilli vero ejusque cleri hac in re partes penitus silentio supprimit. Aliter plane Damascius ejusdem temporis scriptor gentilis, qui in vita Isidori MS. (cujus verba Latine profert Valesius *, Græce apud Suidam * reperiuntur) Cyrillum episcopum Alexandrinum funestæ hujus laniénæ autorem diserte facit. Commendat * Numenium, qui Platonem perstrinxit, quod plagio subripuerit e Mosaicis libris, quæ de Deo & mundo prodidit; quodque dixerit, *quid aliud est Plato quam Moses Atticissans?* alibi * meminit ædis martyris Menæ, & Constantini M. munificentiam in condenda & ornanda urbe Constantinopoli impense laudat *, quodque non balneis modo, sed & ἱεροῖς οἴκοις, sacris nempe Christianorum ecclesiis illustriorem fecit, ut alia huc spectantia mittam. Nec obstat quod ait Suidas; cum ejus dubitatio nuda, eaque satis inani, conjectura nitatur; suspicari nempe quempiam posse non fuisse Christianum, eo quod in libello *de viris claris* nullam doctoris alicujus ecclesiastici mentionem fecerit. At vero cui non satis constat unicum Hesychii in hoc opusculo consilium fuisse, de solis philosophis, & τοῖς ἔξωθεν σοφοῖς agere? ad exemplum Diogenis Laertii, cujus scrinia compilavit, & in epitomen redegit. Confirmat sententiam nostram ingeniosa Cl. Meursii de Suidæ loco conjectura. Suidæ verba sunt, Ἔγραψεν ὀνοματολόγον, ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν. Οὗ ἐπιτομή ἐστι τοῦτο τὸ βιβλίον. *Scripsit nominum enarrationem, sive tabulam ac indicem virorum ob eruditionem celebratorum, cujus compendium est hic liber.* Lacunam esse in hoc loco prima statim facie apparet. Quæ enim posterioris clausulæ cum priore cohærentia? Hoc igitur modo supplendam censet Meursius. Ἔγραψεν ὀνοματολόγον, ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν, Διογένην τὸν Λαέρτιον μιμησάμενος, οὗ ἐπιτομὴ &c. Scripsit Hesychius historiam chronicam annorum 1920. quam *Romanam & omnigenam* appellavit, a Belo Assyriorum rege usque ad Anastasii imperatoris exitum. Distributum erat opus in sex διαστήματα, seu *intervalla* (τμήματα vocat Photius) quorum quatuor priora complectebantur res ante bellum Trojanum gestas, & a Trojæ expugnatione ad Julium Cæsarem. Duo posteriora a Julii Cæsaris imperio usque ad Anastasii mortem. Et in hac posteriori annalium parte quis dubitare possit, autorem multa de Christianæ religionis ortu & incrementis, deque rebus sequentium sæculorum ecclesiasticis permiscuisse? Ex horum librorum quinto habetur fragmentum in glossis Basilicorum cit. apud Meursium in Not. p. 111. alterum, ni fallor, ex eodem libro conservavit Constantinus Porphyrogenneta *, ubi Hesychius perridiculam de origine & etymologia vocis *Indictionis* rationem affert. Meminerunt hujus operis Photius cod. 69. col. 101. & Suidas loc. citat. Contexuit & alterum opus historicum quod prioris quasi continuatio videbatur, a morte nempe Anastasii, Justini Imp. res gestas continens, & priores Justiniani annos. Et in eo pertexendo ulterius progressurus erat, cum Johannis filii mors animum ejus ab istiusmodi commentariis scribendis revocavit. Hujus unus meminit Photius. Exstant hodie bina ejus opuscula; libellus *de viris doctrina claris*, quem cum suis & H. Stephani notis Græc. Lat. edidit Hadr. Junius *Paris.* 1593. 8°. Græc. Latine sed separatim, additis etiam suis notis Johan. Meursius *Lugd. Bat.* 1613. 8°. Alter *de rebus patriis Constantinopoleos*, hunc notis etiam suis illustratum ex Bibliotheca Palatina Gr. Lat. extulit Meursius, & priori opusculo subnexuit.

Sæc. VI. ab an. D.

* De Them. l. 1. c. 2. p. 12.
* In voce Ἡσύχ.
* De vir. clar. p. 36.
* Pag. 18.
* Pag. 19.
* Not. in Soc. p. 16.
* In Ὑπατ.
* Pag. 29.
* De rebus Pa. CP. p. 46.
* Ibid p. 51.
* De Them. l. 2. c. 8. p. 96.

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 36. vol. 6. p. 137. & ibid. c. 5. §. 2. Art. 32. p. 240.

Sæc. VI. ab an. D.

nexuit. De Hesychii stylo ita Photius. Ἔστι δὲ σύντομος καὶ καλλιεπής· λέξει τε γὰρ ἀνθηρᾷ καὶ εὐσήμῳ κέχρηται, καὶ ἡ συνθήκη τοῦ λόγου κατὰ λόγον αὐτῷ ἡρμοσμένη, κυριολογίᾳ μὲν μάλιστα χαίρων. *Concisus est atque disertus. Nam & dictione usus florida ac significante, & ipsa orationis structura pari est ratione elaborata, dum verborum maxime gaudet proprietate.* Subdit vero, *sicubi dictionem significantem etiam cum maxima emphasi sectatur, ita sua translatione auditorem oblectat, ut forte clarius rem ob oculos ponat, quam si nulla figura usus fuisset.* Neque a stylo modo commendandus Hesychius, sed quod, teste Photio, se veritatis imprimis studiosum professus est. Erat & *Hesychius*, ejusdem forte temporis scriptor, lexici, quod usu quotidiano terimus, compilator [a]. Christianum fuisse ex infinitis indiciis constat, quæ Schrevelius in præfatione, & V. Cl. Johan. Alb. Faber Exercit. de Lexicis Græcis Sect. 8. sed accurate præ aliis Johan. Pricæus in indice Auctorum collegerunt. Eundem vero cum nostro fuisse nec affirmare audeo, nec tamen penitus negare.

536. [aa] ZACHARIAS, SCHOLASTICUS a professione dictus, primo Alexandriæ bonis literis incubuit, ubi Ammonium philosophum condiscipulum habuit; deinde Beryti Jurisprudentiæ studio operam dedit; tandem ecclesiæ Mitylenensis metropolita factus. Claruit anno 536. quo interfuit synodo CP. sub Menna habita; a qua una cum aliis ad Anthimum nuper depositum legatus est, ut hominem moras nectentem in synodum protraheret, oblato pœnitentiæ libello satisfacturum. Quo anno obierit, non constat. Scripsit, dum Beryti adhuc versaretur, *Dissertationem sive dialogum contra philosophos, qui mundi æternitatem asserunt.* Exstat Gr. Lat. cum Turriani & Barthii notis *Lipsiæ* 1654. 4°. in Auctuario Ducæano tom. 1. p. 331. & cum Origenis Philocalia *Parif.* 1619. 4°. Scripsit etiam *Disputationem de duobus principiis adversus Manichæos.* Exstat Latine ex versione Turriani (Græca enim nondum edita sunt) apud Canisium Antiq. Lect. tom. 5. p. 143 [b]. Utrumque opusculum habetur Latine in Biblioth. Patr. tom. 9.

538. EUTYCHIANUS, S. Ecclesiæ Adanensis in Cilicia clericus, claruit sub Justiniano Imp. anno 538. Scripsit *Historiam pœnitentiæ & conversationis S. Theophili* ecclesiæ Adanensis in Cilicia *Trachea* sive secunda œconomi, qui, cum ab episcopo suo injuste abdicatus esset, ut pristinam dignitatem recuperaret, abnegationem Christi ipsiusque matris propria manu subscriptam, ceraque obsignatam cacodæmoni tradidit. Peracta vero pœnitentia, & misericordia B. Virginis sæpissime & instantissime implorata, nefandam suam syngrapham a cacodæmone iterum recepit. In hujus Theophili ædibus se natum, ejusque perpetuum famulum & comitem fuisse, quæque ipse viderat & audiverat scripsisse, sub finem testatur Eutychianus. Extulerunt hanc historiam Latine Surius & Bollandiani *Februar.* 4. pag. 480 [c]. Exstat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. 11. num. 9. fol. 37. p. 1. Ut hujus historiæ fidem sustentaret Lambecius Comment. lib. 8. p. 76. plurimos illustres scriptores sed paulo recentiores adducit, qui mirandæ hujus conversionis meminerunt; nempe Petrum Damianum, Bernardum, Bonaventuram, Albertum Magnum, Fulbertum Carnotensem, &c. Viderint æqui Judices. Certe apud me haud parum laborat hujus historiæ fides.

NONNOSUS, Abraamii presbyteri filius, a Justiniano Aug. ad Caisum Saracenorum præfectum, deinde ad Elasbaam Auxumitarum regem, itemque ad Homeritas legatus missus est. Multis gentium, ferarumque periculis superatis, re feliciter confecta, salvus patriæ suæ redditus est. Claruit an. 540. saltem Justiniano imperante, qui obiit anno 565. Scripsit *historiam Legationum, quas obiit.* Habentur excerpta apud Photium cod. 3. 540.

[d] ISAAC, natione Syrus, urbis Ninives episcopus, claruit circa annum 540. Vitæ austerioris amore ductus episcopatui sponte renunciavit, & in eremum discedens Anachoreta & abbas factus est. Postea in Italiam venisse, & circa Spoletum vixisse dicitur, (idem proculdubio de quo agit Gregorius Magnus Dial. lib. 3. c. 14. p. 111. ubi mores ejus & miracula depingit,) mihi certe in nullo magis memorabilis, quam quod monachos suos ipsum humiliter hortantes, ut in usum monasterii possessiones quæ oblatæ erant acciperent, simplici hoc responso refellit; *Monachus qui in terra possessiones quærit, monachus non est.* Scripsit *Sermones asceticos* 87. quos Patricius & Abramius abbates, in S. Sabæ Laura prope Hierosolymam repererunt. Exstant Gr. MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 175. num. 1. fol. 1. iterumque Cod. 104. num. 7. 540.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 4. c. 35. § 3. vol. 4. p. 543. aa Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 36. § 7. vol. 9. p. 355. *Oudin.* tom 1. p. 1419. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 2. § 28. p. 108. b Edit. nov. tom. 1. p. 428. c Item inter *Marbodi* Episcop. Redonensis opera cum *Hildeberto* edit. *Paris.* 1709. fol. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 173. *Oudin.* tom. 1. p 1404.

 fol. 128. & per partes alibi sæpius. Horum sermonum pars forsan est Isaaci Syri liber *de regimine Noviciorum*, qui habetur inter codices Baroccianos num. 5. p. 173. Incipit, Αὕτη ἐςὶν ἡ σώφρων. Vide Catal. MSS. Biblioth. Bodleian. p. 1. Variæ ejus orationes sive homiliæ habentur Græce MSS. ibid. Class. 3. num. 107. Catal. p. 41. Ibid. num. 116. Isaac Syri Anachoretæ homiliæ asceticæ 99. Græce redditæ ab Abramio & Isaacio monachis S. Sabæ, Catal. p. 44. Ex his sermonibus, 53. sed mutilos, confusos, & continua oratione sub titulo *libri de contemptu mundi* Latine ediderunt magnæ Bibliothecæ PP. curatores tom. 11. Edit Noviss. In Biblioth. Vindob. ubi supra Cod. 324. num. 7. fol. 172. habetur ex Isaaci Syri epistola fragmentum *de baptismate*; quod incipit, Ἰδὲ γὰρ εἰς τὸ βάπτισμα δωρεὰν συγχωρεῖ, &c. Nostri esse vix dubitari potest. De hoc Isaaco Syro pluribus agit Cl. Lambecius Comment. lib. 5. p. 73. ubi etiam multorum errorem notat, qui Isaacum nostrum presbyterum Antiochenum vocant, cum tamen ab Isaaco Syro Antiochiæ presbytero, cujus meminit Gennadius, longe diversus fuerit.

540. [a] ARETHAS, Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopus, claruit, uti vult Coccius, & post eum alii (qui tamen incertis prorsus nituntur conjecturis) circa ann. 540. Longe vero recentior, si modo verum sit, quod vult Casimirus Oudin, eundem scilicet fuisse nostrum cum Aretha presbytero Cæsareensi, qui circa an. 920. scripsit *translationem Euthymiæ patriarchæ CP. apud Lippomannum* tom. 3. repertam. Verum id gratis affirmat Oudinus: nec enim præsto ei est argumentum, quo sententiam suam confirmet: præsertim cum translationis Euthymii autori, presbyteri, nostro autem archiepiscopi titulus semper apponatur. Utut sit, scripsit Arethas *explicationem Apocalypseos* ex Andreæ Cæsariensis commentario defloratam. Exstat Græce *Veronæ* 1532, 1568. fol. Gr. Lat. ad calcem Oecumenii *Paris.* 1631. Habetur etiam Latine sub ejusdem nomine *Oratio de SS. martyribus Samona, Garia, & Abibo*, apud Surium Novembr. 15.

540. [b] FACUNDUS, gente Afer, Hermianensis in Africa episcopos. Trium capitulorum defensor strenuus & acerrimus, & ut
* Inst. 13. Cassiodori * verbis utar, *Hæreticorum penetrabili subtilitate destructor*, claruit an. 540. Constantinopoli utplurimum degit, ubi Africanæ ecclesiæ res apud imperatorem procuravit. Anno 546. a Mennæ tria capitula damnantis communione se subduxit, ac a plerisque episcopis rogatus operosam *Capitulorum defensionem* molitus est. Anno sequente concilio 70. episcoporum Constantinopoli a Vigilio papa collecto interfuit: ubi capitulorum causam summa animi constantia egit, & Vigilio fortiter obstitit. Paulo post opus suum, anno superiore inceptum ad umbilicum perductum Justiniano Imp. obtulit. Quo anno obierit, incertum est: id certum eum suscepto olim capitulorum patrocinio ad mortem usque constantissime perfunctum esse, ac Vigilii communioni semel renunciatæ nunquam postea accessisse, denique Constantinopoli discedentem in exilium missum esse. Scripsit ad Justinianum Augustum dum Constantinopoli hæsit an. 547. eo ipso tempore quo illuc appulit Vigilius papa, *pro defensione trium Capitulorum libros* 12. in his præ aliis causam agit Theodori Mopsuesteni, quam ab omni hæreticæ pravitatis labe absolvit, in Acephalos & quos vocat Semi-Eutychianos acriter invehitur, unum ex Trinitate pro nobis passum sensu tamen catholico contendit: denique ut hoc obiter notem, lib. 9. c. 5. insigne habet de sacra Eucharistia testimonium, locum integrum hic proferam. *Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptizatus est; & potest sacramentum adoptionis adoptio nuncupari, sicut sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus, non quod proprie corpus ejus sit panis, & poculum sanguis; sed quod in se mysterium corporis ejus, sanguinisque contineant. Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit. Quocirca sicut Christi fideles sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi recte dicuntur accipere: sic & ipse Christus, sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, potuit recte dici adoptionem filiorum suscepisse:* hunc locum sensu quidem satis frigido, & ab autoris mente plane alieno, non satis pro solito candore, in notis explicat Jac. Sirmondus nempe panem consecratum panem non esse, panem tamen appellari quia panis fuit, & panis speciem retinet, & quia sub specie panis & vini corpus Christi & sanguis in sacramento continentur. Verum huic interpretationi haud fidendum ratus, mox subdit, "Quod si durius hic fortasse, vel "obscurius quippiam elocutus videatur,

a Conf. *Oudin.* tom. 2. sec. 10. p. 426. & p. 541. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 17. vol. 7. p. 791. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 52. *Oudin* tom. 1. p. 1430. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Isidor.* c. 18. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 431.

"dignus

"dignus est venia, & qui a benigno inter- "prete vicem officii recipiat, quod ipse "aliis studiose, quorum dicta notabantur, "non semel exhibuit. Scripsit item *contra Mutianum scholasticum* Africanos episcopos ob denegatam Vigilio communionem insectatum, reipsa potius *contra Vigilium* librum unicum. Utrumque opus, notis illustratum, primus edidit Jac. Sirmondus *Paris.* 1629. 8°. deinde cura Philippi Priorii prodiit cum Sirmondi notis Optato Milevitano subjunctum *Paris.* 1675. fol.[a] Huic editioni accessit etiam Facundi *Epistola Catholicæ fidei pro defensione trium Capitulorum*, qua pontifices Romanos, omnesque trium Capitulorum damnatores acerrime perstringit, quam antea ediderat Lucas Dacherius Spicileg. tom. 3. p. 106[b]. Habentur Facundi opera & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 1, 109.

540. [c] APRIGIUS, ecclesiæ Pacensis in Hispania episcopus, vir lingua disertus, & scientia eruditus, claruit circa an. 540. Scripsit, inquit Isidorus *, *explicationem Apocalypseos B. Johannis*, subtili sensu atque illustri sermone, melius pene quam veteres ecclesiastici viri exposuisse videntur. Interiit opus istud: Loaisa tamen in notis suis ad Isidori catalogum testatur se in Hispania vidisse *opus ingens* manuscriptum in *Apocalypsin*, Gothicis literis exaratum, ex Victorini, Isidori, & Aprigii libris, uti præ se tulit præfatio, consarcinatum. Scripsit Aprigius, teste Isidoro, & alia quædam: quorum nec nomina supersunt.

* De Script. c. 17.

540. [d] GREGENTIUS, genere Arabs, Taphar, quæ Homeritarum erat metropolis, archiepiscopus, claruit an. circiter 540. quem priori editione ætatis ejus haud satis certus ad an. 470. collocaveram. Vir gravis, prudens & eruditus, Abramio regi a sacris & secretioribus conciliis, quippe cujus nutu omnia gerebantur. Dialogum certe cum Judæis instituit, florente ac vigente adhuc in Asia imperio Romano, post exortam tamen hæresin Nestorianam. Diffitendum tamen non est disputationi ejus inesse nonnulla, quæ seqniora sæcula fabulis addicta redolent, præsertim de Christo in nubibus apparente, ac 5500000. a Gregentio conversis & baptizatis. Utut sit, *Acta disputationis ipsius cum Herbano Judæorum doctissimo habita*, adstantibus Homeritarum rege & innumeris Judæis, ac per quatriduum continuatæ, exstant Gr. Lat. a Nicolao Gulonio cum scholiis breviculis edita *Paris.* 1586. 8°. & exinde in Auctuario Duceano *Paris.* 1624. tom. 5. Quis hujus disputationis Acta in scripta redegerit, ipsene Gregentius, an Palladius scholasticus, quem Alexandria secum deduxerat, non satis constat. Certe Palladium unum ex scribis fuisse ipsa Acta declarant. Sed præter disputationem cum Herbano Judæo, scripsit sub nomine Abramii regis Homeritarum Νεμοθεσίαν, in titulos 23. divisam. I. agit περὶ φόνου, *de homicidio*, & *de impuro sive Sodomitico concubitu cum masculis*. II. Περὶ γοητείας, ϰ &c. *de incantatione, de falso testimonio, & de furto*. III. Περὶ πορνείας, *de fornicatione*. IV. Περὶ μοιχείας, *de adulterio*: & eodem modo reliqua. Integrum opus hactenus ἀνέκδοτον exstat Græce Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 306. num. 33. fol. 171. Homeritæ erant, non ἔθνος Αἰθιόπων, ut ex Marciani Periplo affirmat Stephanus, sed Arabiæ felicis populi juxta mare rubrum ad freti Arabici fauces siti, ut Ptolomæus *, Philostorgius †, uterque Procopius ‡, aliique testantur. Ad hos splendidam legationem per Theophilum episcopum misit Constantius imperator, qua eos ad Christi fidem traduxit, de quo prolixe loco citato Philostorgius. Hebræi hanc regionem frequenti numero incolebant, & ante paucos annos Dunaan ortu & religione Judæus arrepta tyrannide se regem fecit, gravissimisque persecutionibus Christianos afflixit, & ex omni fere parte extinxit. Verum eo ab Elesbaan, Auxumitarum trans mare rubrum in Æthiopia principe, victo & occiso, in regem Homeritarum eligitur Abramius, vir admodum pius, qui Christianam religionem instauravit, & ecclesias ubique extruxit, ut ex Actis Aretæ martyris apud Surium Octobr. 24. num. 29, 30, &c. clarissime liquet. Abramio successit Serdidus filius, sub cujus regni initiis Gregentius Decembr. 19. anno 552. magno suorum luctu & desiderio vitam cum morte commutavit, in cœmeterio magnæ suæ ecclesiæ honorifice sepultus. Vide Append. ad Disput. cum Herbano, & Nicephorum lib. 17. c. 32. p. 787. qui tamen Abramii non meminit.

* L. 6. c. 7. † L. 3. c. 4. ‡ de Bell. Pers. lib. 1. Gazens. Comment. in 1. Reg.

[e] VIGILIUS, patria Romanus, Johannis Scythæ, qui consulatum anno 498. gessit, filius, ecclesiæ Romanæ archidiaconus, a Bonifacio papa anno 531. in synodo Romana successor sibi designatus, mox tamen ab eodem ista spe exclusus. Anno 535. ab Agapeto Apocrisarius Constantinopolim missus est, atque anno sequente, mortuo Agapeto, nefaria ambitione pontificatum 540.

a Et in tom. 2do operum *Sirmondi* edit. *Parif.* 1696. & *Venet.* 1729. b Edit. nov. tom. 3. p. 307. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1, vol. 1. p. 345. *Long.* Bibl. sacr. p. 611. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. § 8. vol. 9. p. 14. item de Verit. Christian. Relig. c. 2. § 29. p. 109. *Oudin.* tom. 1. p. 1423. e Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 47.

Sæc. VI ab an. D a Theodora Aug. mercatus est; se, quamprimum sedem Romanam nactus esset, Anthimum sedi CP. redditurum, cum Theodosio & Severo communionem initurum, ac synodum Chalcedonensem damnaturum interposito juramento, ac dato chirographo pollicitus, acceptis insuper a Theodora in perfidiæ prœmium auri septenariis centum. Certe Facundus Hermianensis * ipsi chirographa, primo ambitionis impulsu, cum fieri arderet episcopus, postea venalitate parti alteri facta, liquido objicit. Augustæ igitur mandatis munitus, Romam properat, Belisarium in partes trahit, Silverium affi<c>to ei proditionis crimine in exilium ejici curat: promissis per literas imperatrici datis satisfacit; concilium Chalcedonense damnat, unicam in Christo naturam confitetur: epistolam tamen suam evulgari vetat. Silverium postea in Italiam reductum a Belisario datis ducentis auri pondo obtinet, in Palmariam insulam relegat, fame & inedia macerat, ac tandem anno 540. immissis sicariis occidit. Anno circiter 544. Justiniano Imp. obsecutus Origenem damnavit. Verum dum anno 546. ab eodem rogatus tria capitula damnare præfracte recusaret, nec datam dudum Augustæ fidem de damnanda synodo Chalcedonensi palam liberaret; infensam sibi Theodoram reddidit. Cujus blanditiis motus Justinianus concilium Constantinopoli habendum indicit. Vigilium Roma evocat. Tergiversatur Vigilius: vel invitum mitti Belisario in mandatis dat imperator. Mense igitur Novembri iter inire cogitur, Romanorum civium (quos homicidiis & tyrannide sibi inimicissimos reddiderat) diris & contumeliis oneratus. Mense Decembri Siciliam appellit, ordinationes aliquot celebrat, datis ad imperatorem literis, ut synodus in Sicilia, non autem Constantinopoli habeatur, supplex petit. Rejectis ab imperatore precibus, Constantinopolim pergit, ineunte anno sequente ingreditur, Origenem a Menna damnatum reperit, Mennam communione submovet. Occasionem simultatis istius arripit Theodora, ut de restituendo Anthimo Vigilium interpellet. Reluctatur Vigilius, & ut omnem Augustæ spem adimeret, post menses aliquot cum Menna communionem init. Quin & mense Martio synodum episcoporum contrahit, & trium Capitulorum causam in examen ducit. Fervente acriter inter patres contentione, placet, ut unusquisque sententiam suam scripto tradat. Factum id. Famosum illud judicatum conscribit Vigilius, ac imperatori offert, quo tria Capitula anathemate percutit. Rei gestæ fama divulgata fremit Occidentalis orbis; clerus ac plebs Romana Vigilii communioni renunciant, (siqua Papebrochii conjecturis fides adhibenda sit) nomen ejus e Diptychis expungunt, & Pelagium diaconum pontificem constituunt. Afri, indicta synodo, eum synodaliter a Catholica communione, reservato tamen pœnitentiæ loco, excludunt. Tantis Occidentalium motibus territus Vigilius, sententiam suam revocat. Furit Justinianus, & pontificem contumeliis lacessit. Ille in Basilicam S. Euphemiæ fugit, & columnam altaris amplexatur. Retrahitur inde imperatoris jussu, & immisso in collum fune per civitatem circumducitur; ac in carcerem conjectus, maximas ærumnas patitur. Iste omnia mira animi constantia subit, & ut vices rependat, Theodorum Cæsariensem, qui tunc omnia apud imperatorem poterat, aliosque episcopos, una cum clero Romano, sacris interdicit. Anno 552. coit dissidium, liberatur Vigilius, Theodorus & Mennas oblato libello veniam orant. Causa trium Capitulorum synodo Oecumenicæ dijudicanda integra permittitur. Concilium igitur Constantinopoli habendum indicit Justinianus; quod anno demum 553. die 5. Maii inchoatur. Cui ut interesset Vigilius, nullis patrum precibus, nullis imperatoris monitis, adduci potuit. Tandem sexto post inceptam synodum mense die 7. Decembris mutata sententia, & revocato quoad hanc partem priori constituto, ad Eutychium Constantinopolitanum dedit literas, & prolixius constitutum mox edidit; quibus tria Capitula anathematizavit, synodique decreta confirmavit. Hoc facto placatus Justinianus hominem cum suis Constantinopoli dimisit; qui Syracusas in Sicilia se contulit: ubi calculi doloribus attritus, obiit die 7. Maii, anno 555. Exstant ab eo scriptæ, *Epistolæ* 18. Concil. tom. 5. p. 311. *Constitutum admodum prolixum adversus tria Capitula* anno 555. editum, ibid. p. 337. [a] *Epistola decretalis ad Eutychium CP. pro confirmatione quintæ synodi* Gr. Lat. (a Petro de Marca primum edita una cum eruditissima dissertatione anno 1644.) ibid. p. 596. *Constitutum* denique priori adhuc prolixius *adversus tria Capitula* anno 554. datum, & ex bibliotheca Colbertina nuperrime editum in nova Collect. Concil. tom. 1. p. 1551, &c. *Epistola* 2. *ad Justinianum & Theodoram*, a Monothelitis olim corruptæ, eoque nomine a synodo 6. repudiatæ, habentur ibid. una cum *epistola ad Profuturum episcopum Bracarensem.*

Margin notes: * Lib. contra Mocian. p. 571. — Id diserte testantur Liberatus, Victor Tunonensis, & Facundus Hermianensis.

a Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 439.

GOR-

Sæc. VI. ab an. D. 540. [a] GORDIANUS, natione Romanus, S. Benedicti discipulus, dein S. Placidi comes, ejusque sub regimine apud Messanam in Sicilia monachus. Capto anno 539. una cum aliis Placido a Mammuca Abdallæ Saracenorum regis duce, & in vincula dato in carcere ministravit: ejusque ac sociorum martyrio coronatorum corpora sepulturæ tradidit. Anno sequente Constantinopolim aufugit: ubi diu vixit, & Justiniani Imp. jussu Placidi & sociorum certamina Græce literis mandavit. Tandem, relicta Constantinopoli in Siciliam rediit: & paulo post diem obiit. Exstat Latine *Vita ista & passio S. Placidi martyris*, sed interpolata, apud Mabillon. Sæcul. Benedict. I. p. 45. & apud
544. Surium Octobr. 5.

ARATOR, natione Ligur, munere advocatus, postea ab Athalarico rege domesticorum & privatorum Comes factus circa ann. 534. Claruit anno 544. quin & diu antea insignis, quippe qui ante annum 527. pro Dalmatis ad Theodoricum regem legatione functus sit, ac feliciter confecerit. Relicta tandem aula, sacris ordinibus initiatus est, ac inter subdiaconos ecclesiæ Romanæ cooptatus; Vigilio papæ apprime carus, cui ineunte anno 544. poema suum nuncupavit. Miris laudibus eloquentiam & facundiam ejus deprædicat Athalaricus in rescripto, quo Comitivæ dignitatem ei largitur. *Genitoris tui*, inquit, *facundia & moribus adjuvaris; cujus te eloquium instruere potuit, etiamsi libris veterum non vacasses. Erat enim, ut scimus, egregie literis eruditus. — O beatum magistrum, felicissimumque discipulum, qui affectuose didicit, quod aliis doctorum terror extorsit. Romanum denique eloquium non suis regionibus invenisti: & ibi te Tulliana lectio disertum reddidit, ubi quondam Gallica lingua resonavit. Ubi sunt, qui literas Latinas Romæ, non etiam alibi, asserunt esse discendas? — Soluta est quippe vis illa sententiæ: mittit & Liguria Tullios suos.* Verum non modo eloquentia, sed & poetica facultate plurimum excelluit. In cujus *carmine epico de Actibus Apostolicis*, inquit Cl. Borrichius *, pietatem merito veneramur, & promptum eloquium. Sed a fæcibus temporum quædam in venam ejus irrepsisse non ambiguum est. In his tamen omnia casta. Scripsit carmine Heroico, [b] *historiam Apostolicam, ex Luca expressam*, & duobus libris comprehensam. Prodiit ista *historia* cum commentariis Arrii Mendosæ *Salmanticæ* 1516 [c]. & in Auctuario Bigneano *Paris.* 1624. p. 681. ac in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 125. Scripsit & carmine Elegiaco *epistolam ad Parthenium*, quo hortante carminibus pangendis se primum dederat, & ad quem *historiam Apostolicam* inter Gallos divulgandam miserat. Eam primus edidit Sirmondus in notis ad Ennodium prope finem. Exinde habetur in Biblioth. Patr. tom. 10. p. 141.

Apud Cassiod. l. Variar. l. 8. ep. 12.

* Dissert. 2. de Poet. Lat. p. 82.

Sæc. VI. ab an. D.

VICTOR, episcopus Capuanus, vir Græce & Latine doctus, claruit circa annum 545. Scripsit opuscula aliquot, quæ sequuntur. 545.

[d] *Ammonii Harmonia Evangelica Latine versa*, præmissa præfatione, & subnexis canonibus Eusebianis in ordinem meliorem redactis. Eam Tatiano male ascripsit Victor. Exstat in omni fere Bibliothecæ Patrum editione, & in Orthodoxogr. p. 780 [e].

Cycli Paschales, quibus Victorii canonem paschalem impugnavit, & Pascha anni 455. non 15. Cal. Maii, uti computavit Victorius, sed 7. Cal. Maii celebrandum fuisse demonstravit. Habentur fragmenta aliquot apud Bedam lib. de Temp. cap. 49. & de Æquinoct. vernali tom. 2.

Catena in quatuor Evangelia, ex veterum scriptis consarcinata, quæ penes Feuardentium manuscripta fuit: qui ex ea quædam Polycarpi fragmenta a Victore Latine versa in lucem edidit: de quibus nos supra in Polycarpo.

DOMITIANUS, Ancyræ quæ Galatiæ primæ metropolis erat episcopus, claruit circa annum 545. secta fuit Acephalus, & inter causæ Origenianæ assertores vir primarius; Theodoro Cæsareæ Cappadocum episcopo admodum familiaris, cum quo res suorum in aula egregie promovebat. Obiit ante synodum quintam; siquidem in ea τὰ πρωτεῖα suum habuit Dorotheus * Ancyræ episcopus. Scripsit libellum ad Vigilium papam *de controversia*, ut videtur, *Origeniana*; ex quo fragmentum adducit istius temporis scriptor Facundus Hermianensis lib. 1. c. 2. & lib. 4. c. ult. p. 62. Ipse liber dudum periit. 545.

* Ut ex Collat. 8. liquet.

[f] CYPRIANUS, gente Gallus, S. Cæsarii Arelatensis discipulus, claruit circa annum 546. Scripsit, rogante Cæsaria S. Cæsarii sorore, *Vitam & res gestas Cæsarii* usque ad annum 530. libro unico: cui, ipso- 546.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1415. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 219. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 705. & vol. 3. p. 307. item Bibl. Eccles. ad *Trithem.* c. 213. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 346. item *Tho. Hearne* Text. Roffens. in Append. num. 5. c Sine Comment. 12mo. *Argentorati* 1507. & *Basil.* 1551. 1557. & restituta a Pulmanno *Colon.* 1573. 8vo. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 19. vol. 5. p. 83. item Cod. Apocryph. N. Test. p. 378. *Nour.* App. in Bibl. PP. Diss. in *Tatian.* c. 3. e Versionem Theotiscam Animadversion. Illustrat. 2. MSS. *Franc. Junii* edidit *Jo. Philip. Palthenius* Gryphiswald. 1706. 4to. f Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1434. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1260.

Sæc. VI. ab an. D. met hortante, Messianus presbyter, & Stephanus diaconus, Cæsarii itidem discipuli, librum secundum *de miraculis, virtutibus* atque *obitu* ejusdem addiderunt. Editus est Stephani liber in prima Surii editione. Utrumque evulgavit Vincentius Barralis in chroonologia Lirinensi *Lugduni* 1613. 4°. Exinde uterque habetur in novissima Surii editione August. 27. & Mabillon. Sæcul. Benedict. 1. p. 659.

546. VERECUNDUS, seu Verguudus, Juocensis in Byzacenâ Africæ provincia episcopus, claruit anno 546. Ob trium Capitulorum defeosionem exul factus obiit Chalcedone aono 552. Scripsit, teste autore appendicis * ad Isidorum, *carmine dactylico duos breves libellos, primum de Resurrectione & Judicio, alterum de Pœnitentia*, in quo lamentabili carmine propria delicta deploravit. Posteriorem istum se io MS. codice legisse prodit Garsias Loaisa. Vid. Miræum in hunc locum.

* Cap. 6.

548. BARSANUPHIUS, geoere Ægyptius, feverioris vitæ anachoreta, claruit imperante Justiniano circa annum 548. In monasterio quodam juxta Gazam in Palæstina cellæ suæ se inclusit; ut per quinquaginta & amplius annos nec a quoquam visus est, nec terrenum quicquam degustasse dicitur. Quæ cum falsa esse crederet Eustochius Hierosolymorum autistes, & cellulam in qua vir Dei sese incluserat persodi jussisset; ignis inde exiliens universos propemodum qui aderant combussit, si modo vera nobis referat Euagrius hujus sæculi scriptor lib. 4. c. 33. p. 408. ᵃ Scripsit Barsaouphius *Quæstiones & Responsiones asceticas varias*, quæ, earum saltem pars maxima, habentur Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 104. num. 1. fol. 8. p. 2. hoc titolo Ἐκ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Βαρσανουφίου. Ἐρώτησις. Πῶς ὀφείλει καθῆσθαι ἐν τῷ κελλίῳ; Ἀπόκρισις, Τὸ καθῆσθαι ἐν τῷ κελλίῳ, &c. Scripsit item *Parænesin*, sive *Admonitionem ad proprium discipulum*. Incipit Γέρων τις ἐδιέτριβεν ἐκεῖθεν τοῦ κλείσματος, &c. Habetur Gr. MS. ibidem Cod. 233. num. 11. fol. 148 p. 2. Vide Nessel. Catal. part. 1. p. 184, 331. Habentur etiam Barsanuphii, ejusque discipuli Johanois *Didascaliæ super variis quæstionibus monachorum in regione Gazæ*, sive *epistolarum asceticarum libri 6.* in bibliotheca regia Parisiensi Cod. 932, 1610, 1760. idem proculdubio cum prioribus opus, ut & doctrina illa ψυχωφελής. quam Barsanuphius, ejusque discipulus Johannes, propter fratres ipsos consulentes, per quæstiones & responsiones ediderunt; quæ exstat Gr. MS. Biblioth. Bodleian. Class. 3. num. 12. p. 62. Vide Catal. MSS. p. 39. Sæc. VI. ab an. D.

550. ᵇ MUTIANUS SCHOLASTICUS, vir disertissimus a Cassiodoro * dictus, claruit circa ann. 550. Rogante Cassiodoro homilias 34. S. Chrysostomi in epistolam ad Hebræus Latino sermone donavit. Versio ista exstat *Colon.* 1530. excusa. Vide plura in Chrysostomo. Scripsit adhuc Mutianus *adversus Occidentales episcopos*, qui post damnata a Vigilio tria Capitula communioni ejus se subduxerunt: cui operi peculiarem librum opposuit Facundus Hermianensis.

* Divin. Lect. c. 8.

550. ᶜ JACOBUS, *Baradæus*, cognomento etiam *Zanzalus*, gente Syrus, secta Eutychianus, claruit, si quid video, circa aunum 550. Severo Aotiocheno, qui in vivis adhuc erat auno 536. posteriorem fuisse testis est Nicephorus lib. 18. cap. 52. p. 881. & res ipsa loquitur; Severi quippe discipulus fuisse dicitur. Et tameu ante Anastasium Sinaitam, qui Jacobitarum non semel meminit, floruisse necesse est. Vir fuit obscurus & iguobilis, ideoque *Zanzalus* διὰ τὴν ἄκραν εὐτέλειαν, ioquit Nicephorus, *propter summam tenuitatem* cognominatus. Dictus est etiam *Baradæus*; cujus agnominis ex mente Orieutalium duplicem ratiooem reddit Naironus Euopl. part. 1. pag. 41. vel a voce Arabica *Bardaa*, quæ clitellam significat, & pannosum atque lacerosum ejus vestitum deuotat, vel ab urbe *Bardaa*, in qua natus sit, cujusque meminit geographiæ Nubieosis autor Part. 6. Clim. 5. Jacobitarum in Oriente factus est pater & antesignanus, qui ab eo nomen suum traxerunt, & quorum dogmata per Syriam & Armeniam longe lateque propagavit. Scripsit *Catechesin*, quæ quasi totius fidei Jacobiticæ norma est & fundamentum. Exstat Arabice MS. in bibliotheca collegii Marooitarum in orbe Roma, ex qna nonnulla profert Ecchelleosis Eutych. Vindic. part. 2. c. 26. p. 280, 283. plura Naironus lib. citat. p. 28, 29, 35, 42. & Differt. de Maronitis num. 15. p. 21. num. 26. p. 38, 39, &c. Catechismo subnecti solet sermo *de laudibus fidei Jacobitarum*, ex quo locum de processione Spiritus Sancti Arabice citat Naironus Euopl. pag. 57. Hunc Jacobum Scriptores nonnulli Orientales eundem cum Jacobo Edesseno facioot. Verum Jacobus ille Edessenus, qui κατ' ἐξοχὴν a Syris *Doctor* appellatnr, nostro integro fere sæculo junior etat, cujus *Hymni* passim iu Syrorum

ᵃ Conf. Catalog. Cod. MSS. Bibl. Coislin. a *Montfalcon.* edit. p. 394. ᵇ Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 276. ᶜ Conf. Bibl. Oriental. a *Joseph. Simonio Assemano* edit. *Rom.* 1721. tom. 2. Diss. de Monophysitis, & c. 8.

bre-

Sæc. VI. ab an. D. breviariis leguntur. Opus etiam *Mor-Jacobi Edesseni de baptismo* in bibliotheca publica Tubingensi se MS. vidisse testatur Hottingerus Biblioth. Orient. cap. 3. p. 292. Tertius erat Jacobus episcopus Sarugensis (Sarug urbs est Mesopotamiæ prope Harran sive Carras) fide Orthodoxus, Edesseno ætate par, cujus *Hymni* antiqui, aliaque opera eleganti stylo composita in monasterio S. Mariæ de Cannubin in monte Libano hodie asservantur. De his plura F. Naironus p. 48, 49, 50. 199. *Liturgia* ejus, sive *Oratio eucharistica* exstat apud Æthiopes, teste Cl. Ludolfo Comment. Æthiop. lib. 3. cap. 4. num. 31. p. 340.

550. BELLATOR, dignitate presbyter, Cassiodori amicus, claruit anno 550. *Multos in S. Scripturam commentarios* scripsit. Librum enim Estheræ libris 6. Tobiæ libris 5. Judithæ libris 7. Sapientiæ libris 8. ac Maccabæorum libris 10 [a]. explicavit. Duas præterea *Origenis in Esdram homilias*, & forsan alia quædam, Latine vertit. Ex tot scriptis nil hodie superest; nisi Huetii conjecturæ fides sit adhibenda, qui versionem aliquot Origenis opusculorum Bellatori ascribit; de quibus vide plura in Origene.

550. RUSTICUS, ortu, ut videtur, Romanus, Vigilio papæ affinitate junctus, ab eo ecclesiæ Romanæ diaconus factus est. Vigilium Constantinopolim proficiscentem comitatus, cum anno 547. Vigilius habita Constantinopoli suorum synodo *libellum adversus tria Capitula* Mennæ patriarchæ dedisset; ipse una cum Sebastiano Vigilii itidem diacono ab episcopi sui communione resiliens anno sequenti *librum adversus Acephalos ad Sebastianum* scripsit: in cujus fine acriter contra Vigilium disputavit: & cum nullis Vigilii monitis ad obsequium revocari poterat, anno demum 550. Vigilii sententia a diaconatus munere depositus est. Quid exinde ipsi contigerit, mihi non constat. Exstat ejus *dialogus sive disputatio adversus Acephalos*, sine mutila, in Antidoto contra hæreses *Basil.* 1528. p. 246. in hæresiologia ibid. 1550. Simleri notis illustrata cum aliis patrum scriptis contra Eutychem & Nestorium *Tiguri* 1571. p. 141. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 349.

550. [b] PRIMASIUS, gente Afer, Adrumeti urbis quæ *Justinianopolis* etiam dicta est, in provincia Byzacena episcopus, unus ex iis, qui ad res ecclesiæ Africanæ procurandas Constantinopolim circa ann. 550. missi sunt: ubi anno sequente episcoporum conventui interfuit, quo Vigilius excommunicationis sententiam in Theodorum Cæsariensem, Acephalorum ducem, intorquebat. Anno 553. sæpius licet advocatus synodo Oecumenicæ interesse noluit; sed una cum aliis subscripsit Vigilii constituto pro tribus Capitibus, quod tempore synodi papa imperatori obtulit. Sæc. VI. ab an. D.

SCRIPTA.

[c] *Commentaria in epistolas S. Pauli*, ex Hieronymi, Ambrosii, Augustini, aliorumque veterum scriptis maximam partem delibata. Multa exinde in commentaria sua transtulit Haymo: unde nonnulli hallucinati Primasii commentaria Haymoni deberi censuerunt. Prodierunt seorsim *Paris.* 1543. 8°.

Commentaria mystica expositionis in Apocalypsin ad Castorium quinque libris distincta. Prodierunt seorsim *Basil.* 1544. 8°.

Utraque Primasii *Commentaria* habentur a Gagnæo edita *Lugduni* 1543. & in Bibliotheca Patr. tom. 10.

De Hæresibus libri 3. *ad Fortunatum episcopum*, in quibus explicuit, quod olim Augustinus in libro hæreseωn imperfectum reliquerat: in primo libro ostendens, quid hæreticum faciat, in 2°, & 3°, quid hæreticum demonstret. Interiit jamdudum opus istud. Isidor. de Script. c. 5.

[d] Exstant hodie sub *Prædestinati* nomine editi, *de Hæresibus*, præcipue prædestinatorum hæresi, libri tres. In prima parte agit autor quisquis sit, de hæresibus quibuscunque numero 90 a Simone usque Mago ad hæresin prædestinatianam, earumque autores, placita, mores breviter recenset. Secundam partem constituit liber de prædestinatione sub Augustini nomine olim confictus, in tertia parte libri hujusce Augustiniani refutationem instituit. Quis fuerit verus horum librorum parens eruditis inter se haud satis convenit; Hincmaro Remensi sub Hygini nomine citantur; errore satis manifesto, nec forsan aliunde orto, quam quod in indice autorum operi præfixo Hygini nomen repererat. Sirmondus ob styli sententiarumque affinitatem Arnobio juniori adjudicandos esse suspicatus est: nuper Piccinardus theologus Brixiensis Vincentium quendam nescio quem autorem statuit, illum nempe cujus 16. objectionibus totidem responsiones opposuit Prosper Aquitanus. Quis vero sit iste Vincentius an presbyter ille natione Gallus, qui in Psalmos commentatus est, de quo Gennadius cap. 80. an Vincentius Victor adversus quem de origine animæ scripsit Augustinus, haud satis novit; Lirinensem enim prorsus rejicit: librum sub Augustini no-

[a] Item librum *Ruth* ut testatur *Cassiodorus* Divin. Lect. c. 1. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1431. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 56. [c] Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 913. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Prosper.* Art. 9.

Sæc. VI. ab an. D. mine confictum Euodio Uzzalensi tribuit, quem suspicatur libello suo hunc titulum præfixisse, *expositio Doctrinæ Augustini*, indeque pro ipsius Augustini fœtu habitum esse: verum quæ de tota hac re habet Piccinardus, adeo incertis & levibus nituntur conjecturis, ut paucos fortasse in sententiam suam pertracturus sit. Diversum ab aliis abit J. Harduinus S. J. *dissert. de Bapt. in nom. Christ.* §. 13. p. 73. qui hoc opus a Reginbaldo monacho Benedictino ante annos 850. exaratum fuisse affirmat; nullo adducto teste, nulla ratione reddita. Quod quidem huic homini novum & insolens non est. Longe potiori jure hi libri tribuendi videntur Primasio nostro, idque fide vetusti codicis MS. ante annos octingentos exarati, quem in bibliotheca Augiensi vidit Cl. Mabillonius *, in quo comparuit hic titulus, dilutiori quidem atramento scriptus, sed antiqua manu, OPUS SANCTI PRIMASI DISCIPULI AUGUSTINI DE HÆRESIBUS NUMERO 90. Certe autor non uno in loco se Afrum esse innuere videtur; sed ut quod suspicor libere proferam, quisquis hanc notulam codici Augiensi apposuit forsan hallucinatus fit, & cum apud Isidorum legerat Primasium tres de hæresibus libros scripsisse, hosque tres Anonymos repererat, mox Primasii nomen indidit. Adde quod cum autor noster nullam fere hæresin Nestoriana recentiorem memoraverit, Primasius tot exinde natas & damnatas hæreses haud omissurus erat. Sed totam hanc rem eruditis discutiendam relinquimus. Primus hos libros ex Hincmari Remensis codice extulit Jac. Sirmondus *Paris.* 1643. 8°. anno sequenti acrem satis totius operis censuram Gallice edidit Johan. Awræus theologus Sorbonicus, qua autorem hominem fuisse Pelagianum contendit, eique errores, hæreses, mendacia, fabulas, fœdamque ignorantiam objicit; mox opus in Hollandia recusum *Amstelodami*, ni fallor, 1645. 8°. cui Awræi censuram Latine versam subjecit editor. Anno 1677. in bibliotheca Patrum Lugdunensi tom. 27. locum invenit. Demum Seraphinus Piccinardus ex Ord. Prædic. in academia Patavina theologus additis variis de autore, opere, totaque controversia dissertationibus denuo in lucem protulit *Patav.* 1686. 4°. In postrema operum Sirmondianorum editione tom. 1. habetur epistola Sirmondi ad L. Holstenium qua Primasium hujus opusculi autorem non esse probare conatur.

* Itin. German. p. 13. Analect. tom. 4.

550. ᵃ JUNILIUS, episcopus Africanus, (quem Constantinopolitanum perperam facit Bostonus Buriensis) vixit circa an. 550. Scripsit ad Primasium per modum quæstionum & responsionum *de partibus Divinæ Legis, libros* 2. qui typis excusi prodierunt a Johanne Gastio editi *Basil.* 1545. 8° ᵇ. *Francofurti ad Oderam* 1603. 8°. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 339. Circumferuntur sub ejusdem nomine *Commentarii in tria priora capita Geneseos*, excusi *Colon.* 1535. 8°. *Basil.* 1538. in Orthodoxogr. p. 925. & inter Bedæ opera, cujus revera eos esse omnibus jam notum est.

ᶜ JORNANDES, sive Jordanus, gente Gothus, Alanowamuthis filius, primum quidem Gothorum notarius; deinde sive ad Christianam fidem, sive ad severius vitæ institutum, conversus, demum episcopus Ravennas, seu potius Ravennæ agens, Gothorum episcopus factus est. Claruit anno 552. quo librum de rebus Geticis scripsit. Plura de eo non liquent. Exstant bina ab eo conscripta opuscula, viz. 552. Jornand. de rebus Get. c. 51.

De rebus Geticis liber, sive *historia Gothorum* ab ipsis gentis incunabulis ad Vitigin regem a Belisario devictum, qua summatim complectitur Jornandes, quæ libris 12. ejusdem argumenti fuse pertractarat Cassiodorus. Prodiit sæpius excusus, emendatior autem ex P. Pithæi exemplari MS. a Fornerio editus inter opera Cassiodori *Paris.* 1588. cum notis Lindenbrogii *Hamburg.* 1611. & cum aliis consimilis argumenti scriptoribus a Bon. Vulcanio editis *Lugd. Bat.* 1618. denique apud Grotium in historia Gothorum *Amstelod.* 1655. 8° ᵈ.

De Regnorum & Temporum successione, sive *de origine Mundi, & actibus Romanorum, cæterarumque gentium, liber*: in quo integram fere Flori historiam tacito ejus nomine exscriptam esse notat Vossius *. Prodiit *Francofurt.* 1588. *Paris.* 1588. *Lugd. Bat.* 1595. 8°. *Hamburg.* 1611. Utrumque opus cum notis Jani Gruteri editum est *Hanov.* 1611. ᵉ

* De Hist. Lat. l. 2. c. 20.

EUTYCHIUS, vitæ instituto monachus, in monasterio Amaseæ urbis vitam egit; unde tanquam episcopi Amasenorum apocrisiarius Constantinopolim missus est; & cum paulo ante quintam synodum orta esset controversia, utrum liceret mortuos anathemati subjicere, ipse in scripturis apprime exercitatus, ex facto Josiæ regis illico nodum solvit. Viri solertiam admiratus imperator, eum paulo post, Menna ex vivis sublato, ineunte anno 553. ad pontifi- 553. Evagr. l. 4. c. 38.

ᵃ Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 5. p. 57. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 5. §. 26. p. 255. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 600. ᵇ *Paris.* 1556. 1610. ᶜ Conf. *Fabr* Bibl. Lat. l. 3. c. 17. p. 660. & vol. 3. p. 251. seq. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 521. ᵈ Item apud *Sylburg.* in Collect. Script. Hist. Rom. *Francof.* 1588. tom. 1. ᵉ Item a *Muratorio* inter rerum Italicarum Scriptores tom. 1. 1723.

calem

Sæc. VI. ab an. D. calem nrbis regiæ sedem promovit. Eodem anno synodo CP. Oecumeoicæ præsedit. Anno 564. cum Justiniani Imp. edicto de incorruptibilitate corporis Christi ante resurrectiooem consentire nollet, sede sua expulsus est, & in Hosiæ monasterium inclusus, ac substituto ei Johanne Scholastico, post octo dies a conciliabulo quodam depositus, inde in insulam quandam Princepo dictam, ac mox ad monasterium suum Amaseoum, deportatus. Anno 578. a Tiberio Cæsare (cui imperinm ipse olim prædixerat) sedi suæ restitutus est. Obiit anno 585. ætatis suæ 73. Exstat unica *Epistola* statim post susceptum episcopatum *ad Vigilium papam* missa, qna nt trium Capitulorum causa in synodo ipso non invito discutiatur, postulat, & ad concordiam hortatur, Gr. Lat. inter Acta synodi quintæ Concil. tom. 5. p. 425. Scripsit Eutychius & *tractatum* Περὶ τῶν ἐν τέπῳ καθὰ δεύτερον λόγον ἠσωθῶς γινομένων λογικῶν καὶ νοερῶν, cujus fragmeotum adducit Eustratios CP. de vita functorum statu cap. 14. Item *librum de resurrectione Mortuorum*, in quo corpus nostrum in illa resurrectionis gloria, impalpabile, veotis aereque subtilius esse futurum, docuit. Hunc post longam disputationem Entychium inter & Gregorium I. apocrisiarium tunc Constantioopoli agentem habitam, flammis adjudicavit Tiberius imperator *, teste ipsomet Gregorio, sed repentioa Eutychii mors edicti executionem autevertit; etsi non desiot qui librum reveta combustum esse scribant.

* Moral. l. 14 c. 29.

553. [a] EUGYPPIUS, dignitate presbyter, & abbas Africanus, vir, inquit Cassiodorus *, non usqoe adeo sæcularibus literis eruditos, sed scripturarum divinarum lectiooe plenissimus, claruit anno 553. Hortatu Renducis Neapolitani episcopi, quæstiones, sententias ac diversas res ex S. Augustini scriptis defloravit; & in unum corpus collecta in 338. capitulis collocavit. Operi huic *Thesauri* nomen indidit, & Probæ virgini sacræ nnocupavit. Exstat *Thesaurus* iste *Basil.* 1542. fol. *Venet.* 1543.

* Divin. Lect. c. 23.

553. FERREOLUS, gente Gallus, patria Narboneosis, nobilitate geoeris conspicuus, patrem habuit Aosbertnm seoatorem, matrem Blitildem Clotharii regis filiam, natus anno 521. Septennis adhuc puer Narbona relicta Uceciam profectus, & Rnricii propatrui sui curæ se bonis literis imbuendum commisit. Anno 553. Firmino patruo in episcopatu Uceciensi suffectus est: nbi B. Pauli memoriæ magnificum templum posuit, & monasterinm a nomine suo *Ferriolacense* dictum fundavit. Cum vero Jodæis animas eorum lucrandi studio familiariter uteretur, in suspicionem rerum novarum cudendarum apud Childebertum regem adductus, anno 555. Parisios relegatus est, ubi triennium in exilio degit, maximo tamen honore apud regem habitus. Anno 558. redire permissus Uceciam se contolit; & nt omoem suspicioois ansam amoliretur, Judæos omnes, quos ad fidem Christianam adducere oon potuit, civitate sua expulit. Obiit an. 581. episcopatus 28. Composuit *regulam Monachorum* io osum monasterii sui, quæ integra habetur in codice regularum ab Holstenio edito *Paris.* 1663. Scripsit etiam, teste Gregorio Turonensi *, Sidoninm imitatus, *libros* aliquot *epistolarum*, qni interierunt. An Ferreolo nostro debeantur sententiæ, quæ sub Ferreoli presbyteri nomine habentur io libello de officio rectoris ecclesiæ *Colon.* 1531. 8°. me plaoe latet.

Vid. autor Vit. ejus ap. Le Cointe ad an. 521, 528, 553, 555, 558, 581.

* Hist. l. 6. c. 7.

LIBERATUS, ecclesiæ Carthaginensis archidiaconus, trium Capitulorum defensor acerrimus, anno 534. vel ineunte sequente, a synodo Africanorum episcoporum 217. Carthaginensi ad consulendum de dubiis quibusdam Johannem papam Romam una cum Caio & Petro presbyteris missus est: licet ad Urbem ante mortem Johannis non perveoiret: ipse * tamen se vivente adhuc Johanne Romæ egisse testatur: adeo ut bis Romam ante annum 536. profectus videatur. Claruit imprimis anno 553. qno circiter tempore, aote habitam tameo synodum quintam, breviarium sunm clausit. Plurimas pro causa trium Capitulorum peregrinationes suscepit: & partim ex virorum gravissimorum oarratione, partim ex historiis, gestis synodalibus, & episcoporum epistolis lautam satis rerum gestarum notitiæ supellectilem nactus, controversiarum Nestorianæ & Eutychiaoæ historiam contexnit, qua res per 125. fere annos gestas ad hanc controversiam præcipue spectaotes & quæ vix aliunde haberi qoeant, complexus est, stylo quidem homili & pedestri, quique ob autorum tum Græcorum tum Latinorum, quos sequitur, varietatem, ioæqualis pene obique incedit. [b] Exstat *Breviarium* istud, sic enim *Historiam* suam appellari voloit, Concil. tom. 5. p. 740. & cum notis & dissertatiooibus Garnerii *Par.* 1675. 8°. In editiooe prima conciliorum a P. Crabbe adornata reperitur 553.

* Breviar. c. 20.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 25. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Sigebert.* c. 39. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 379. *Long.* Bibl. sacr. p. 717. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 443.

 appendix ad breviarium Liberati tom. 2. a p. 121. ad 128. quæ in nuperis conciliorum tomis frustra quæritur.

555. VICTOR, gente Afer, Tununensis (aliis Cemmensis & Cummenensis corrupte dictus) in Africa episcopus, claruit anno 555. trium Capitulorum patronus constantissimus, ob quorum causam propugnandam plurimas ac gravissimas ærumnas pertulit. Ex Africa enim a Justiniano Imp. una cum aliis quibusdam episcopis Constantinopolim accitus, cum tria Capitula damnare nollet, variis exiliis afflictus est. Post custodias namque & plagas, quas Sala & Valericis perpessus est, necnon in monasterio Mandræ, in Eguni Mauritaniæ insulam semel atque iterum relegatus, Alexandriam exinde deportatus est, & in carcerem castelli Diocletiani conjectus. Eo mox eductus carcere anno 557. post disputationes in prætorio continuas dierum 15. ad aliam custodiam monasterii Tabennesiotarum apud Canopum mittitur. Anno 564. ex Ægypto iterum Constantinopolim evocatus, cum coram Justiniano Imp. & Eutychio CP. tria Capitula adhuc defendere nequaquam vereretur, in monasterio quodam urbis regiæ in custodiam rursus datus est: ubi post annum 565. diem supremum obiit. Scripsit *Chronicon rerum gestarum* ab orbe condito usque ad annum 565. quo Justinus junior imperium auspicatus est. [a] Hujus Chronici prima pars interiit: superest posterior, quæ ab anno 444. (quo desiit Prosper) exorsa ad annum 566. progreditur. Habetur a Canisio edita *Ingolstad.* 1600. 4°. emendatior autem in utraque chronici Eusebiani editione Scaligeriana [b].

(Victor in fine Chronici. — Isidor. de Script. c.25.)

555. [c] GERMANUS, gente Gallus, Eleutherii filius, in territorio Augustodunensi natus, ab Agrippino Augustodunensi episcopo diaconus anno 533. deinde presbyter anno 536. ordinatus: a Nectario Agrippini successore abbas S. Symphoriani constitutus, ac demum anno 555. episcopus Parisiensis creatus. Anno 557. concilio Parisiensi 3. subscripsit; anno 560. ordinationi Siagrii Augustodunensis episcopi interfuit. Obiit octogenarius anno 576. Scripsit anno 573. *epistolam ad Brunechildem reginam*, ut Sigebertum regem a consilio belli, quod Chilperico fratri illaturus erat, revocaret, postulans. Exstat hæc epistola Conc. tom. 5. p. 923 [d].

555. [e] PELAGIUS, patria Romanus, Johannis Vicariani filius, ecclesiæ Romanæ diaconus, Agapeti, Silverii, ac Vigilii pontificum apocrisiarius Constantinopoli apud imperatorem agens, ab Agapeto primum missus anno 535. maximam a Justiniano totaque aula Cæsarea gratiam statim iniit. Anno 539. circiter una cum Ephræmio Antiocheno, & Petro Hierosolymitano patriarchis a Justiniano Imperatore judex datus est Paulo Alexandriæ patriarchæ, qui ob Diaconi cædem Gazam paulo antea relegatus fuerat. Gazam igitur per Antiochiam & Hierosolymam iter faciens Pelagius Paulum sede sua movit. Constantinopolim reversus in via offendit monachos quosdam Palæstinos Justinianum adeuntes, ut Origenistarum tumultuantium audaciam impetrato edicto compescerent. Ab his exoratus, operam suam in aula collocandam libenter pollicitus est: quod quidem tam feliciter effecit, ut anno 541. edictum Origenistas damnans ab imperatore obtinuerit. Anno circiter 545. Romam rediit, sive a Vigilio revocatus, sive a Justiniano remissus, ut grandi pecuniæ onere secum allato, Romæ periclitanti, quod fecit, subveniret. Anno 547. a civibus Romanis ad Totilam Gothorum regem legatus est, ut barbari regis arma ab urbe precibus suis averteret. Voto quidem hac in re excidit Pelagius, mox tamen urbe a Totila expugnata, plurimorum civium vitas & libertatem sibi donari impetravit: & eodem anno a Totila Constantinopolim legatus est, ut pacem Gothos inter & Romanos sanciret. Anno 553. Vigilii papæ constituto priori subscripsit; uti & posteriori, quo synodus quinta confirmata est. Anno demum 555. (556. juxta catalogum Anastasianum) mense Aprili pontifex Romanus ordinatus est, postquam se intentato sibi illatæ Vigilio mortis crimine purgasset. Papa factus synodum quintam confirmavit: & cum episcopis Occidentalibus, qui ob damnata a sede Romana tria Capitula in schisma desciverant, ad mortem usque strenue decertavit. Obiit anno 559. (561. juxta Anastasium) mense Martio. Exstant *epistolæ* 16. Conc. tom. 5. p. 788. Harum primam spuriam esse ipsi agnoscunt editores: ultimæ, quæ est ad Childebertum regem, subnectitur fidei confessio, quam extrema parte auctiorem edidit Cl. Garnerius in Diss. de synodo 5. Gen. Auctuar. Theodoriti p. 539. Præter istas epistolas, habentur *epistolæ* aliæ, seu potius epistolarum Fragmenta 12. a Luca Holstenio primum e tenebris eruta, Concil. tom. 5. p. 805.

a Conf. *Pfaffii* Princ. Tubing. p. 43. b Item in Canis. Lection. Antiq. edit. nov. p. 321. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 140. d Item Append. ad opera *Gregorii Turonensis* a *Ruinart.* edit. p. 1343. e Conf. *Du Pin.* Hist Eccles. vol. 5. p. 58. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 5. l. 15. p 651.

Sæc. VI. ab an. D. 555. [a] CYRILLUS, gente Palæstinus, civitate Scythopolitanus, patre Johanne viro admodum religioso natus, in urbe patria decimo sexto ætatis anno monasticam vitam profiteri cœpit. Postea loca sancta visendi studio ductus, Hierosolymam petit; & matris mandato Johannis Silentiarii regimini se commisit; a quo demum ad celeberrimum Lauræ monasterium missus, & a Leontio abbate, qui monasterii præfecturam anno 542. suscepit, inter monachos cooptatus fuit. Claruit anno 557. quo S. Johannis *Silentiarii vitam* scripsit. Quando obierit, non liquet. [b] Scripsit *vitam S. Euthymii abbatis*, qui obiit anno 472. Extat hæc vita, sed a Metaphraste interpolata, Gr. Lat. apud Coteler. Monument. Ecclef. Gr. tom. 2. p. 200 [c]. Latine apud Surium Januar. 20. Exstat etiam ab eo scripta *vita S. Johannis Silentiarii*, Gr. Lat. ab Henschenio & Papebrochio edita ad diem Maii 13. Latine apud Surium Maii 13. Scripsit denique *vitam S. Sabæ*, quæ adhuc inter Simeonis Metaphrastæ vitas Græce delitescit: Latine vero, ab eo interpolata, apud Surium Decembr. 5. habetur. Antiquam vitæ istius a Metaphraste nondum corruptæ, versionem Latinam dedit Bollandus ad 20. Januar. Integrum tandem ac sincerum textum Græcum nactus Cl. Cotelerius, addita versione ac notis, edidit Monument. tom. 3. p. 220.

555. [d] PAULUS CYRUS FLORUS, Cyri filius, nobilitate generis illustris, *Silentiarius* a munere, quod gessit, dictus, claruit circa ann. 555. Facultate poetica eminuit, & *templum S. Sophiæ* nuper a Justiniano conditum prolixo carmine descripsit. Primus id in lucem Græce & Latine extulit, & uberrimis annotationibus illustravit Carolus Du Fresnius *Parif.* 1670. fol. ad calcem historiæ Cinnami. Scripsit etiam, inquit Agathias*, alia quamplurima poemata, memoratu digna & laude. Videntur autem mihi, quæ de templo scripsit, tanto majore & labore & scientia referta, quanto & argumentum ipsum est admirabilius. Agathiæ succinit Cl. Du Fresnius, qui descriptionem ædis Sophianæ tanta accuratione aggressum esse Paulum censet, ut universam illius structuram, singulasque partes, quisquis hanc legerit, statim quodammodo oculis perinde ac animo comprehendat.

* De rebus Justiniani, lib. 5.

[e] AGNELLUS, nobili loco natus, & conditione opulentus; mortua uxore ab Ecclesio Ravennatum archiepiscopo, qui obiit anno 552. Diaconus factus, templo D. Agathæ præfectus est. Demum post mortem Maximiani anno 555. Ravennatum archiepiscopus constituitur. Mediante Narsete Justiniani duce, omnia Gothorum bona in Ravennatensis ecclesiæ usum obtinuit; templa ab Arianis extructa, eorumque sacris inquinata, purgavit, & ad verum Dei cultum traduxit. Obiit Calendis sextilibus anno 556. ætatis suæ 94. Non pauca de eo habet Hieronymus Rubeus Hist. Ravennat. lib. 3. p. 169. Scripsit *epistolam ad Arminium de ratione Fidei*, quæ habetur in antidoto contra Hæref. *Basil.* 1528. in hæresiologia Basiliensi & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 666 [f]. Sæc. VI. ab an. D. 555.

SIMPLICIUS, S. Benedicti discipulus, & mortuo Constantino tertius cœnobii Casinensis abbas constitutus est an. 560. pietatis omniumque virtutum exemplar luculentissimum, obiit an. 576. Magistri sui regulam omnibus religiosorum domiciliis passim legendam custodiendamque tradidit, quin & ipse poetica facultate nitens, majorem ejus promulgationem versibus explicavit. Edidit hæc carmina Lucas Holstenius una cum diversis monachorum regulis *Parif.* 1663. 560.

COLUMBA, gente Hibernus, claruit anno 560. quo monasterium Deermach in Mediterranea Hiberniæ parte condidit. Anno vero 565. ut discrimen, quod capiti suo a Dermicio rege imminebat, declinaret, in Britanniam trajecit, & Pictis septentrionalibus verbum Dei prædicavit: & in Jona insula, *Hu* & *Y-Columb-kill* dicta, monasterium instituit, cui ipse abbas præfuit. Obiit 5. Idus Junii anno 597. ætatis 77. in ecclesia sua Huensi sepultus. Scripta ejus hunc in modum recenset Cl. Waræus* nempe *Regulam monasticam*, quæ exstat, & vulgo *Columb-kill* dicitur: *hymnum in laudem S. Kierani abbatis: tres alios hymnos*, quorum primus incipit *Altus prosator*. Alius a nostro erat Columbanus, & ipse Hibernus, qui exeunte hoc sæculo claruit: de quo agemus infra. 560.

Bed. Hist. Eccl. l. 3. c. 4.

* De Script. Hibern. l. 1. p. 15.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol 10. p. 156. *Oudin.* tom. 1. p. 1420. b Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 16. ad vit. *Euthym.* Art. 1. c Item inter Scriptores Græcos a *Bernard. de Montfaucon.* edit. 1682. d Conf. *Fabr.* Gr. l. 5. c. 5. §. 5. vol. 6. p. 278. *Oudin.* tom. 1. p. 1439. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1443. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 75. f Scripsit item librum pontificalem, seu vitas episcoporum Ravennatum, primum editas cum Diss. & observationib. a *Benedict. Bacchino* Mutinæ 1708. 4to. deinde recusas a *Muratorio* T. 2. Scriptorum rerum Italic. *Mediolan.* 1723.

Sæc. VI. ab an. D. 560. [a] VENANTIUS HONORIUS CLEMENTIANUS FORTUNATUS, gente Italus; in vico, Duplabili dicto, non longe ab urbe Tarvisina, natus, Ravennæ vero bonarum literarum studiis innutritus. Ante annum 560. B. Martini ope a gravissimis oculorum doloribus liberatus, ut grati animi indicium proderet, Italia relicta in Galliam profectus est; ut S. Martini reliquias in urbe Turonensi depositas inviseret. A Turonibus in Pictavos transiit, atque ibi domicilium posuit, omnibus ob raras ingenii dotes, & eximiam rhetoricæ ac poetices sententiam merito suspectus & celebratus. Anno 565. Sigeberti regis, & Brunechildis nuptiis *Carmine elegiaco* fausta omnia apprecatus est. In urbe demum Pictaviensi presbyteratus honorem meruit, ac tandem in eadem episcopatus culmen ascendit, quo tamen anno, incertum prorsus: nisi quod Labbeus id post annum 594. quo obiit Gregorius Turonensis, contigisse censeat; hac, ut opinor, ratione ductus, quod Gregorius, Fortunato inprimis familiaris, cum toties eum laudat, nullibi episcopum appellet. In vivis adhuc erat anno 600. Multa conscripsit, partim *poetica*, partim *historica*. Vim illius poeticam sic dilaudat Barthius *, *Maximi ingenii vates —— Ad eum, veluti ad Calliopium quendam, magistrum & coryphæum Musicorum modulaminum, respexit omnium sequentium Poetarum chorus. — Mirandum acumen ingenii in hoc autore fuit: etiam doctrina omnibus fere coætaneis excellentior.*

* Adversar. l. 45. c. 3.

OPERA.

Poematum libri 11. *præmissa ad Gregorium Turonensem epistola dedicatoria.*

De vita S. Martini libri 4. carmine Heroico, ad eundem Gregorium. Editi *Parisiis* 4°. 1511.

Hodæporicon ad Justinum juniorem Imp. & Sophiam Augustam.

De excidio Turingiæ ex persona B. Radegundis.

Carmen ad Artachin. Poemata alia nonnulla Fortunato vulgo ascribuntur, quæ inter Tertulliani, Cypriani, &c. opera habentur; ubi plura de iis vide.

Poemata Fortunati prodierunt in Corpore omnium poetarum veterum *Lugduni* 1603. 4°. tom. 2. In Appendice Bigneana *Paris.* 1624. p. 752. & in Bibliotheca Patr. tom. 10. p. 520. seorsim vero a Christophoro Browero edita *Mogunt.* 1603. 1616. 4° [b]. Sæc. VI. ab an. D.

[c] *Expositiones breves orationis Dominicæ, & symboli Apostolorum*, & *epistolæ* aliquot ad Mumulenum, & alios, habentur in Bibliotheca Patr. p. 520. & in Orthodoxogr. p. 1221.

[d] Exstant præterea a Fortunato scriptæ plurium *Sanctorum vitæ*: nempe *S. Hilarii Pictaviensis* libris duobus (Hilarii operibus præfigi solita) apud Surium Januar. 13. *S. Albini Andegavensis episcopi* ibid. Martii 1. *S. Germani Parisiensis episcopi* ibid. Maii 28. *S. Radegundis reginæ* ib. August. 13. *S. Marcelli Parisiensis episcopi* ib. Novembr. 1. *S. Amantii Ruthenensis episcopi* ib. Novembr. 4. *S. Remigii Rhemensis archiepiscopi* ib. Oct. 1. *S. Paterni episcopi Abrincatensis* qui obiit anno 565. quippe quam & Cod. MS. inscriptio, & styli gravitas Fortunato nostro vindicant. Martiano abbati, qui id muneris ei imposuerat, dedicavit. Hanc ex *schedis Herouvallianis* erutam nobis dedit Johan. Mabillonius ad calcem Sæc. Benedict. 2. p. 1100. [e] *S. Maurilii Andegavensis episcopi* ib. Septembr. 13. *S. Medardi Noviomensis episcopi* ib. Jun. 8. An posteriores duæ vitæ Fortunatum autorem habeant, justa est dubitandi ratio. Certe Suriana illa S. Medardi vita non Fortunato nostro, sed Radbado est tribuenda. Neque ejus est, quam sub Fortunati nomine evulgavit Johann. a Bosco Biblioth. Floriac. part. 2. p. 113. Uterque licet Fortunati scrinia egregie compilavit. Genuinum Fortunati opus extulit Dacherius Spicil. tom. 8. p. 391 [f]. cui attexuit vitam S. Medardi ab anonymo scriptam, qui de Fortunato non pauca habet.

MARTINUS, gente Pannonius, juvenis adhuc ad visitanda loca sancta Hierosolymam petiit. Inde solvens Gallæciam Hispaniæ citerioris provinciam appulit: ubi plurimis e Suevorum gente ad Catholicam fidem conversis, varia condidit monasteria; & ipse Dumiensi a se fundato præfuit usque ad annum circiter 560. quo in ecclesiæ Bracarensis episcopatum evectus est. Anno 563. concilio Bracarensi 1. interfuit: anno 572. Bracarensi 3. præsedit. Obiit juxta Baronium anno 583. Cum vero ex Gregorio Turonensi * constet eum sedem 30. plus minus annis tenuisse, necesse est, ut aut citius episcopus factus fuerit, aut 560.

* Hist. l. 5. c. 37.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 707. & vol. 3. p. 285. *Du Pin* Hist Eccles. vol. 5. p. 61. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 537. [b] Hymnus *Fortunati* de Passione D. N. J. Christi habetur in Diario Theologico *Dresdensi* edit. 1722. [c] Commentarium etiam scripsit in Symbol. *Athanasian.* a Muratorio vulgat. tom. 2. Anecdotorum Latinorum p. 212. seq. Habetur item MS. inter *Junii* MSS. in Musæo Oxon. annos abhinc 700. descript. vid. Cl. D. *Waterland.* Hist. Crit. Symbol. Athanas. p. 32, 33, 172. seq. [d] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 7. not. 1. ad vit. *Hilar.* [e] Conf. *Tillemont.* Memor. Ec- vol. 10. not. 20. ad vit. S. *Martin.* [f] Edit. nov. tom. 2. p. 71.

vitam

Sæc. VI. ab an. D. vitam ulterius produxerit. Anno autem 589. Pantardus successor ejus concilio Toletano 3. subscripsit: adeo ut aut Gregorius annorum numerum rotunde & laxo sensu supputasse censendus sit, aut episcopatus Martini paulo ante annum 560. reponendus. Vir erat sane perquam eruditus, quique adeo se literis imbuerat, teste Gregorio Turonensi ejus συγχρόνῳ, ut nulli secundus suis temporibus haberetur. Laudes ejus Venantio Fortunato lib. 5. utramque faciunt paginam.

[a] OPERA.

Collectio Canonum præcipue ex Græcarum partim etiam Occidentalium synodorum canonibus contexta, in duas distributa partes. *Prima de personis & rebus Ecclesiasticis* agit; *secunda de iis, quæ Laicos spectant.* Integrum opus canones 85. complectitur. In hac collectione notatu non indignum est canones apostolicos a Martino non citari. Prodiit ista collectio in omni Conciliorum editione, in nupera vero tom. 5. p. 903. & in Bibliotheca juris canonici Justelliana *Paris.* 1662. tom. 1. in Append. p. 7.

Sententiæ patrum Ægyptiorum, quas a Græco quodam homine collectas Latinas fecit Martinus noster. Habentur Lat. apud Rosveydum de vitis Patr. *Antverp.* 1628.

Formula honestæ vitæ, seu, ut habet Isidorus Hispalensis*, *de differentiis quatuor virtutum liber ad Mironem Suevorum regem*, Senecæ falso tributus. Exstat in Biblioth. Patr. tom. 10. p. 382. ut alias editiones jam mittam. Præfationem ad Mironem edidit Dacherius Spicileg. tom. 10. p. 626[b]. Exstant etiam ejus opuscula sequentia; *Liber de superbia & humilitate*; *liber de ira* ad Wittimirum episcopum; *liber de Paschate*; *epistola* ad Bonifacium episcopum de trina mersione; *epistola* adversus superstitiones. Hæc omnia ex Cod. MS. ecclesiæ *Toletanæ* descripsit, seque, una cum Martini *formula vitæ honestæ*, ejusdemque *sententiis patrum Ægyptiorum*, ex eodem codice correctis & emendatis, in collectione sua conciliorum editurum esse promisit Card. d' Aguirre, teste ipsomet Notit. Conc. Hisp. p. 92.

* De Script. c. 22.

561. [c] ANASTASIUS, *Sinaita* a monastica, quam in monte Sinai egit, vita dictus, anno 561. ad patriarchatus Antiocheni dignitatem promotus, doctrinam orthodoxam strenue ac constanter propugnabat, Justiniani autem Imp. deliria de incorruptibilitate corporis Christi fortissime impugnavit. Ob invictam in tuenda fide Catholica constantiam, non pauca sub Justiniano passus est, (qui ipsum in exilium mittere in animo habuit: quod quidem morte subitanea præreptus nequaquam præstare potuit) plura sub Justino ejus successore, ab eo in exilium missus; quo tempore, multas tum in Oriente, tum Alexandriæ, cum Severianis & Gainitis disputationes habuit, ut in ὁδηγῷ suo non uno loco ipse nos docet. Tantus certe tunc in Anastasio enituit religionis illibatæ zelus pariter ac fama, ut episcopi omnes Orientales a Justiniano decreto suo hæretico subscribere jussi, se Anastasii sententiam exspectare, ejusque vestigiis inhæsuros concordi voce responderent: ipse vero Anastasius nullis minis, nullis precibus adduci potuit, ut fidem tantillum proderet. Anno 570. Justinus Imp. Anastasio objiciens, quod sacram pecuniam in profanos usus profudisset, quod sibi convitiatus esset, denique quod Johannem Scholasticum ob Eutychii CP. sedem inique arreptam reprehenderet; ipsum de throno Antiocheno dejecit, nonnisi post 23. demum annos mortuo Gregorio, qui in locum ejus substitutus fuerat, anno 592. sedi suæ restitutum. Obiit anno 599. Vir erat, inquit Euagrius*, τὰ μὲν θεῖα εἰς τὰ μάλιστα λόγιος, ἀκριβὴς δὲ τὸν τρόπον καὶ τὴν δίαιταν, ὡς καὶ τοῖς λίαν ψιλοῖς ἐπιστήσειν, καὶ μηδαμοῦ τοῦ εὐσταθοῦς καὶ βεβαίου παρεξιέναι, μήτοιγε τῶν καιρίων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον ἀναφερομένων, *tum in divinis literis admodum eruditus, tum in moribus & in vivendi ratione accuratissimus, adeo ut res etiam levissimas observaret, nec a constantia & firmitate unquam deflecteret, nedum in magni momenti rebus & quæ ad Deum spectarent.* Eximiam porro comitatem summa morum gravitate temperabat, ἐν μὲν τοῖς σπουδαίοις ἑτοίμος ἦν τὰ ὦτα, καὶ τὴν γλῶσσαν εὔρους, εὐθυβόλως τὰς πύστεις διαλύων· ἐν δὲ τοῖς παρέργοις τὰ μὲν ὦτα τέλεον ἀποκέκλειστο. Τὴν δὲ γλῶσσαν χαλινὸς ἐπεῖχεν, ὡς καὶ τὸν λόγον λόγῳ ῥυθμίζεσθαι, καὶ τὴν σιωπὴν κρείττονα λόγου καθεστάναι. *Et in seriis quidem colloquiis, aures ei patentes & lingua profluens erat: & quæstiones propositas prudenter & argute dissolvebat, in sermonibus autem ineptis ac superfluis, aures quidem penitus occlusas habuit, linguam vero quasi freno quodam comprimebat; ita ut orationem ratio metiretur, & silentium omni oratione præstantius esset.*

* Euagr. l. 4. c. 40. l. 5. c. 5.

* L. 4. c. 40.

OPERA.

[f] ὁδηγὸς sive *Dux viæ adversus Acephalos.*

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 715. item Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20. vol. 11. p. 65. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 117. b Edit. nov. tom. 3. p. 312. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. vol. 7. p. 479. seq. & l. 5. c. 35. §. 1. vol. 9. p. 312. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 1482. seq. & tom. 2. p. 545. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 67. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Sigebert.* c. 42. f Conf. *Richardi Simonis* nov. Bibl. Select. Gallice edit. tom. 2. c. 2. *Amstel.* 1714. item *Barthol. Germon.*, de Veterib. Hæreticis Eccles. Cod. corruptorib. l. 2. c. 14. *Paris.* 1713. 8vo.

Videtur istud opus tum ex variis ipsius Anastasii, tum ex nonnullis veterum, opusculis consarcinatum; ut cuivis constabit, qui quatuor priora præsertim capita attente perlegerit: nec id modo, sed & a recentiore quadam manu haud leviter interpolatum est. Capite enim 10. p. 198. meminit Eulogii Alexandrini jam mortui, qui nonnisi anno 608. diem obiit. Cap. 5. init. sex concilia Oecumenica memorat: sed forsan menda cubat in numero, cum in eodem capite quinque solummodo enumeret. Opus certe nulla diligentia, nullo ordine conscriptum esse ipse Anastasius in procemio agnoscit: ubi veniam a lectoribus petit ob varias correctiones passim adhibitas, & propter πωνπλογίας sæpius commissas; cum ægritudinum frequentia non sinebat, ut in iis pro animi sui sententia versaretur. Edidit hunc librum Gr. Lat. Jac. Gretserus *Ingolstad.* 1606. 4°.

Quæstiones & responsiones de variis argumentis in S. Scripturam numero 154. Infinitum esset omnium de hoc opere sententias, objectiones, responsiones recensere. Paucis igitur me expediam. Vel Anastasii nostri opus non est, vel insigniter interpolatum. Quæstione enim 16. meminit Phocæ tyranni imperium sibi arripientis; alibi etiam in eo citantur Maximus monachus, (vid. quæst. 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 18, 154.) Nicephorus patriarcha CP. (vid. quæst. 2, 57.) Olympiodorus, synodus sexta seu Trullana (quæst. 64.) Johannes Moschus (quæst. 60.) aliique Anastasio nostro juniores. Porro quæstione 117. loca sancta Palæstinæ orthodoxos Christianos per 700. annos tenuisse affirmat autor. Sive igitur anni isti a Constantini imperio (quod magis videtur) sive ab ipso Christo initium ducant; id parum refert. Anastasius certe Antiochenus ejusmodi calculo uti non potuit. Quicquid sit, videntur mihi hæ quæstiones esse cento primum ab Anastasio inchoatus, deinde ab aliis variis locis ac temporibus auctus & absolutus. Hinc fit, ut in Codd. MSS. mire variet quæstionum numerus: nec ipse Gentianus Hervetus, qui eas primus edidit, plures quam 93. dederit, & istas quidem Anastasio Nicæno adscriptas. Integrum vero opus Gr. Lat. in lucem emisit Jac. Gretserus *Ingolstad.* 1617. 4°.

Anagogicarum contemplationum in Hexaemeron libri 11. Latine edi:i *Parif.* 1609. Librum duodecimum sive exemplarium manuscriptorum raritate, sive pontificiorum fraude hactenus suppressum Gr. Lat. edendum curavit Cl. Alix *Londini* 1682. 4°.

Orationes dogmaticæ 5. viz. *De S. Trinitate. De Incircumscripto. De Incarnatione divina.* (*Liber de Oeconomia Christi* exstat Græce MS. in bibliotheca Arundeliana in collegium Greshamiense jam translata.) *De Passione & Impassibilitate Christi. De ejusdem Resurrectione.* Prodierunt Lat. God. Tilmanno interprete *Parif.* 1556. 8°. & in Biblioth. Patr. *Parif.* 1575, 1589. Turriano interprete *Ingolstad.* 1616. 4° [a]. Opera omnia Anastasii hactenus enumerata habentur Lat. in Bibliotheca Patr. tom. 9. in fine.

Compendiaria fidei Institutio, quam cum quinque dialogis de Trinitate sub S. Athanasii nomine Gr. Lat. edidit Theodorus Beza Vezeliacensis 1570. 8°. Eadem sub Cyrilli nomine in nonnullis Bibliothecæ Patrum editionibus reperitur.

In annunciationem B. Mariæ homiliæ 2. quas Græce edidit inter *Varia divina* Johannes Meursius *Lugd. Bat.* 1619. 4°.

De S. Synaxi, & de non judicando, homilia. Gr. Lat. cum ὁδηγῷ 1606. 4° [b].

In Psalmum sextum homilia. Duæ istæ homiliæ prodierunt Gr. Lat. *Ingolstad.* 1603. 4° [c]. Habentur MSS. in Biblioth. Vindob. apud Nessel. part. 1. cod. 10. n. 18. sed ab editis haud mediocriter diversæ.

In eundem homilia altera.

In transfigurationem D. N. J. C. homilia. Sex istæ homiliæ habentur Gr. Lat. a Fr. Combefisio editæ in Auctuar. Nov. 1648. tom. 1. p. 850.

Tractatus de sanctis tribus Quadragesimis, unde eas observari accepimus, quodque qui eas transgrediuntur, legem violent. Exstat Gr. Lat. cum notis inter Cotelerii Monumenta Eccl. Græc. tom. 3. p. 425.

Opera Ἀνέκδοτα.

Quæstiones 2. *Si forte rerum potirentur Judæi, Infideles, & Hæretici, an pro iis orandum in ecclesia? An Judæi ante adventum Christi mortui sint anathematizandi.*

Archiepiscopum non subesse judicibus laicis sed majori archiepiscopo.

Narratio eorum quæ in synodo ab Orientalibus episcopis gesta sunt in Perside.

Quæstiones & responsiones 2. 1. In illud Proverb. *Sapientia ædificavit sibi domum.* 2. *De septem lychnis Zachariæ prophetæ.*

De fide Redemptionis ad ecclesiam quæ est in Babylone.

In spiritum blasphemiæ.

De vera adoratione.

An quotidie communicandum corpori Christi. Opuscula ista in bibliotheca regia Parisiensi exstare manuscripta testatur Labbeus Nov. Biblioth. MSS. part. 2. p. 82.

Sermo in fratres suos morte prægressos.

a Item apud *Canis.* Lection. Antiq. Stev. 463. edit. nov. tom. 1. p. 436. b Item ap. *Canis.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 67. edit. nov tom 1. p 465. c Item ap. *Canis.* Lection. Antiq. tom. 3. p. 87. edit. nov. tom. 1. p. 480, 502.

Sermo

Sæc. VI. ab an. D.

Sermo de diversis modis salutis & pænitentiæ. Sermones hosce duos in bibliotheca Vaticana MSS. exstare refert Possevinus. Verum ex Ἀνεκδότοις istis quænam genuina, quænam spuria habenda sint, is solus tuto judicare potest, cui codices manuscriptos inspiciendi adest copia.

OPERA DEPERDITA.

Oratio ad Antiochenos συντακτήριος, cum Justiniani mandatum de exilio suo accepisset, ὃν ἐστι δικαίως ἀγασθῆ, inquit Euagrius *, τῆς τε καλλιεπείας, τοῦ τε ῥοῦ τῶν νοημάτων, τῆς τε εὐπορίας τῶν ἱερῶν ῥήσεων, καὶ τὸ περιφορον τῆς ἱστορίας.

*L. 4. c. 40.

Oratio ad eosdem habita, cum episcopale munus auspicaretur.

Oratio ad eosdem, cum ab exilio reverteretur. Utramque laudat Nicephorus Hist. Eccl. lib. 4. c. 44.

Dissertatio de Sabbato ad Simeonem episcopum Bostræ, cujus fragmenta quædam inveniuntur in Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Concil. tom. 7. p. 248.

Epistola ad Scholasticum quendam, qua respondit quæstioni, cujus initium erat, Εἰ τῷ μόνῳ ἐπιφωτισμένῳ σοφίαν σοφίᾳ λεχθήσεται. Excerpta aliquot habentur ibid.

Liber ad Justinianum Imp. adversus dogma ab eo propositum de incorruptibilitate corporis Christi, ab Euagrio memoratus loc. citato.

Adversus Johannis Philoponi librum Διαιτητὴν dictum, opusculum, cujus excerptum a Turriano Latine versum dedit Gretserus in præfatione ad Ὁδηγὸν a se editum.

Cæterum de Anastasii scriptis plura adhæc dicenda sunt. Reversus ab exilio ann. 594. Martii 25. feria quarta sanctæ hebdomadis orationem *de Pace* ad Antiochenos habuit. Hanc se legisse satis innuit Nicephorus lib. 4. cap. 44. sed Anastasio juniori perperam tribuit. Nos eam inter deperdita Anastasiana olim reposuimus: sed exstat Græce MS. in Biblioth. Vindob. inter Codd. Philolog. juxta catalogum Nesselianum cod. 74. num. 16. fol. 203. usque ad fol. 206. & hoc habet initium, Εἰρήνην, καὶ πάλιν Εἰρήνην, καὶ τρίτον Εἰρήνην, τιμὴ τῆς Τριάδος Εἰρήνην, τῶν πάντων ἥδιον, καὶ προσηνέστατον ὄνομα, καὶ τοῖς εὐφρονοῦσι ἅπασι ἐπαίρεσαν· αὕτη μοι σπούδασμα περὶ ἡμᾶς, &c. digna proculdubio quæ in communem lucem producatur. Ibid. Cod. Theol. 305. fol. 193. habetur ejusdem oratio *de variis animæ salvandæ, & pænitentiæ agendæ modis*, quæ ita incipit, Εἴρηται μὲν ἤδη περὶ βραχέων, ὅτι γινώσκων ὁ Θεὸς τὸ ἀσθενὲς καὶ εὐόλισθον καὶ πλαστουργὸν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, πολλοὺς ἡμῖν καὶ διαφόρους σωτηρίας ἐχαρίσατο τρόπους, &c. Cod. Theol. 233. num. 7. a fol. 92. usque ad fol. 101. *Oratio de fratribus in Christo mortuis.* Incipit, Τί τοῦτο σήμερον ἀγαπητοὶ σπουδαίως ὑμῶν, &c. Has duas orationes proxime recensitas, in bibliotheca etiam Vaticana asservari, testis est Possevinus. Ibid. Cod. Theol. 60. num. 4. fol. 281. & Cod. 184. num. 20. fol. 118. item Cod. Hist. 56. num. 41. fol. 184. *Demonstratio magnam & angelicam esse summi sacerdotis dignitatem, nec sacerdotem judicari posse a laico, sed tantum ab alio majore sacerdote, quemadmodum & canones affirmant.* Principium, Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ Φίλωνος τοῦ φιλοσόφου, εὑρόν τι τοιοῦτον, ὅτι περὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ ἐπίσκοπός τις, &c. Quis fuerit hic Philo philosophus, qui historiam ecclesiasticam condidit, vel quo tempore vixerit, me plane nescire fateor. Plura de eo inter scriptores incertæ ætatis suo loco dicemus. Habetur etiam hæc Ἀπόδειξις Anastasiana in bibliotheca regia Parisiensi, teste Labbeo Biblioth. Nov. MSS. part. 2. p. 82. Quod vero inter Anastasii opuscula eodem codice contenta, recenset *Quæstiones & responsiones* 2. 1. In illud Proverb. *Sapientia ædificavit sibi domum.* 2. *An continuo communicandum corpori Christi?* viderint qui codicem MS. inspicere possunt, annon prior eadem plane sit cum Quæst. 42. editionis Gretserianæ, posterior cum quæstione 7. Quæstionum & responsionum opus a Gretsero editum, beneficio Cod. Vindob. Theol. 184. num. 22. non exiguo supplemento augeri potest; in quo nempe quæstiones quædam Græce habentur, quæ jam Latine tantum exstant; & autorum quorundam nomina, ex quorum operibus quæstiones & responsiones desumptæ sunt, quæ in Gretseriana editione frustra quæruntur. Codex etiam Theol. 40. num. 73. quo Ὁδηγὸς Anastasii continetur, a Gretseriano multum differt; tam respectu ordinis, quam ratione variantium lectionum, & nonnullorum additamentorum. Quin & imago Christi crucifixi, quam a se delineatam operis sui cap. 12. inseruit Anastasius, quamque omnes, qui opus suum descripturi sunt, per filium Dei objurat ne omittant, a Gretseriana longe discrepat, cujus proinde ectypum æri eleganter incisum, ex antiquo illo codice Cæsareo exhibet Lambecius Comment. lib. 3. p. 164. ubi illud observatu non indignum est, quod Servator noster cernitur cruci affixus non tribus, sed quatuor clavis. Denique *oratio in transfigurationem Christi*, quam in fine mutilam edidit Combefisius, ex Cod. Cæsareo inter Hist. 45. num. 15. suppleri potest; eaque additamenta exhibet Lambecius Comment. lib. 8. p. 117. Inter codices Baroccianos in Biblioth. Bodleiana cod. 197. fol. 263. habetur sermo Anastasii patriarchæ Antiocheni περὶ τοῦ κατ'

Sæc. VI. ab an. D. εἰκόνα, i. e. ut arbitror, *de illo quod homo ad imaginem Dei conditus sit*. Incipit, Ἀλλά γε δεῖ ἐπὶ τὸ, &c. An nostri sit non liquet.

564. [a] JOHANNES SCHOLASTICUS, CLIMACUS a libro quem scripsit, & *Sinaita* a monte quem incoluit, dictus, claruit circa an. 564. Vitam monasticam coluit, & inter primores istius ævi ascetas doctrina & pietate enituit. Demum abbas monachorum in monte Sina diversantium factus, forsan & coenobii, quod ad montis radices posuit Justinianus Imp. ad extremam senectutem pervenit (sique Græcorum Menæo fides) pene centenarius obiit die 30. Martii.

SCRIPTA.

Scala Paradisi, ad Johannem abbatem monasterii Raithu 30. capitulis, quibus tanquam gradibus seu scalis ad perfectionis religiosæ apicem ascenditur, constans. Prodiit ex Lat. Ambrosii Camaldulensis versione *Venet.* 1531, 1569. *Colon.* 1583. cum enarrationibus Dionysii Carthusiani *Colon.* 1540. Latine etiam ibid. 1601. 8°. Denique eam, una cum scholiis Græco-Latinis Eliæ metropolitæ Cretensis, Gr. Lat. edidit Matthæus Raderus *Parif.* 1633. fol.

Liber ad Pastorem, ex Ambrosii Camaldulensis versione Latina sæpius excusus; Gr. Lat. autem una cum Eliæ Cretensis scholiis ab eodem Radero datus ad calcem scalæ Paradisi. Utrumque opus in Græco-barbaram seu vulgarem linguam versum a Maximo Margunio Citherorum episcopo prodiit *Venet.* 1590.

564. [b] JOHANNES SCHOLASTICUS, genere Syrus, ex Sirimi Cynegicæ regionis in territorio Antiocheno vico ortus, primo presbyter Antiochenus, ejusque ecclesiæ apocrisiarii vice negotia Constantinopoli tractavit. Anno 564. deposito Eutychio, urbis regiæ patriarcha factus est. Anno 578. paulo ante Eutychii reditum diem supremum obiit.

SCRIPTA.

Collectio Canonum in 50. titulos habita solius materiæ ratione digesta. Huic collectioni canones Apostolorum 85. inseruntur. Eam, dum presbyter adhuc esset Antiochenus, confecit Johannes. Sunt tamen, qui Theodorito ascribunt, ne levissima rationis umbra fulti.

Nomocanon, qui præter collectionis canonum epitomen quandam leges civiles canonibus concordes adnotat. Hunc Nomocanonem a Johanne jam patriarcha compositum fuisse veri non absimile est. Sæc. VI. ab an. D.

Capita ecclesiastica.

Opuscula ista habentur Gr. Lat. ab Henrico Justello & Gulielmo Voellio primum edita in bibliotheca Juris Canonici (*Parif.* 1662.) tom. 2. p. 499, 603, 660.

Scripsit præterea Johannes *orationem Catecheticam* de sancta & consubstantiali Trinitate, a Photio* memoratam, quam peculiari opere refutavit Johannes Philoponus. Oratio ista dudum interiit. * Cod. 75.

THEODORUS, Iconii episcopus, claruit imperante Justiniano, forte circa annum 564. de anno enim non ita certo pronunciare ausim: rogatus ab episcopo quodam cujus nomen reticet, quem quidem alii Zozimum, alii Zenonem fuisse fabulantur, ut vera ac germana Ciryci & Julittæ martyrum, qui Iconii orti sunt, Acta pervestigaret, id in se recepit Theodorus, & perlectis quæ tunc prostabant Actis, ea falsa, nugacia, & a Manichæis plane conficta deprehendit, ac proinde tanquam ranarum, & graculorum ἀπηχήματα rejecit; alio igitur se vertit, & diligenti inquisitione facta ab indigenis, viris patriciis, primaque inter Isauros generis claritate fulgentibus, & Julittæ affinitate junctis, per Marcianum virum religiosum, ac Justiniani Imp. notariorum tribunum & cancellarium, ejusque assessorem Zenonem, quæ hac de re disci poterant didicit, & epistolam proinde historicam ad episcopum scripsit, qua martyrium Julittæ matris & Ciryci pueruli triennis luculenter exponit, qui sub persecutione Dioclesiani 17. Cal. Aug. Tarsi in Cilicia passi sunt[c]. Hanc eruit & Græce-Latine edidit Fr. Combefisius inter Acta martyrum antiqua *Parif.* 1660. 8°. pag. 231. Epistola brevis est, ac genuina videtur, neque aliquid a gravitate & pietate Christiana alienum continet. Acta quorum meminit Theodorus tanquam a Manichæis conficta, eadem proculdubio fuerunt quæ in Decreto Pseudo-Gelasiano ut apocrypha damnantur. Interim notari meretur memorari a L. Allatio de Simeon. p. 91. Theodori episcopi martyrium SS. martyrum Ciryci & Julittæ a Theodori nostri historia, ut ex initio liquet, plane diversum. Pr. Ἐπεί περ τῷ καλῷ σπέρματι εἴωθεν ἐπισπείρειν ὁ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐχθρὸς τὰ ζιζάνια. Nec tamen idem cum Actis, quæ Latine ex Metaphraste exhibet Surius Jun. 16. 564.

[d] GREGORIUS, primum monachus, deinde abbas Byzantinus, postea Justino 570.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 69. seq. *Oudin.* tom. 1. p. 1438. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 12. vol. 8. p. 615. seq.
b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. § 3. art. 6. vol. 10. p. 158. *Oudin.* tom. 1. p. 1435. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *S. Julitta & Cirici.* d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 41. §. 3. art. 6. vol. 10. p. 159.

impe-

Sæc. VI. ab an. D. imperante monasterio montis Sinai præfectus, ac tandem deposito ab imperatore Anastasio anno 570. ad patriarchatum Antiochenum evectus. Anno 589. incestus, aliorumque criminum a civibus quibusdam Antiochenis falso accusatus, Constantinopolim ad causam in synodo dicendam accitus est, & audita re absolutus. Paulo post reditum exercitum Romanum in Oriente tumultuantem, habita ad milites quibus admodum gratiosus fuit, oratione, compescuit & in ordinem redegit. Obiit anno 592. Vir τὴν γνώμην καὶ ἀρετὴν ψυχῆς πάντα ἐν πᾶσι κράτιστος, καὶ ἐς ὅτι ὁρμήσειεν, ἐξεργαστικώτατος, inquit Euagrius *, qui laudes ejus fuse persequitur. (* L. 5. c. 6) Exstat *Oratio ad Milites seditiosos habita* apud Euagr. lib. 6. c. 12. & immutatis verbis, conservato autem plerumque sensu, apud Nicephor. l. 18. c. 15. Habetur etiam sub ejusdem nomine *homilia in Mulieres ferentes unguenta*, Gr. Lat. apud Combefis. Auctuar. Nov. *Paris.* 1648. tom. 1. Denique in deperditis Euagrii epistolarum, relationum, orationum, &c. voluminibus duobus omnia fere opuscula Gregorii nostri nomine conscripta esse ipse prodit Euagrius, lib. 6. c. 24.

573. [a] GEORGIUS FLORENTIUS GREGORIUS, patria Arvernus, nobili genere ortus, patre Florentio, matre Armentaria S. Gregorii Lingonensis episcopi nepti, natus est anno 544. a Gallo episcopo Arvernensi bonis literis institutus, anno 566. in Turones secessit; anno 569. diaconus ordinatus, ac demum anno 573. 10. Cal. Septembr. archiepiscopus Turonensis, ab Euphronio episcopo ante obitum successor sibi designatus. Anno sequenti oratorium in urbe Turonensi dicavit; in quo sanctorum multorum reliquias reposuit. Anno 577. concilio Parisiensi interfuit, & Prætextatum Rhotomagensem episcopum a Chilperico rege accusatum fortiter defendit. Anno 580. apud Chilpericum falso delatus, quod Fredegundam reginam cum Bertheramno episcopo Burdegalensi commisceri solitam esse dixerat, ad synodum Brennacensem citatus est, & postquam juramento se purgasset, absolutus. In eadem synodo Chilpericum regem ad Sabellianismum vergentem rationum vi ad sanam mentem reduxit. Eodem quinetiam anno ab Agilane homine Ariano, Leuvigildi Gothorum in Hispania regis ad Chilpericum legato, provocatus disputationem iniit, & hæretici petulantiam egregie retudit. Haud dissimile certamen cum Oppila ejusdem regis legato Turones transeunte anno 584. die Paschatis instituit. Anno (Sæc. VI ab an. D.) 585. Theodorum episcopum Massiliensem a Gunthramno rege necis Chilperico illatæ sugillatum in Aurelia urbe constanter defendit. Anno 588. a Childeberto rege ad Guntheramnum Metas missus est, ut de variis negotiis tam civilibus quam ecclesiasticis apud eum ageret. Anno 590. cum quodam e presbyteris suis, qui resurrectionem negavit, disputationem habuit, & homunculum errore pessimo liberavit. Anno 594. Romam profectus est, ut Gregorium papam, & Apostolorum limina inviseret. Domum reversus, obiit anno 595. 15. Cal. Decembr. ætatis suæ 52. episcopatus 22. Vir erat pro sæculo, quo vixit, non ineruditus: sed in quo judicium & acumen non immerito desideres. Simplicitatem ejus notavit olim Hilduinus abbas. *Parcendum est*, inquit *, *simplicitati viri religiosi; qui multa aliter, quam se veritas habeat, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis ac simplicitatis voto, literis commendavit.* (* Ep. st. ad Ludov. Imp.)

[b] OPERA, QUÆ EXTANT.

Historiæ sive annalium Francorum libri 10. ab initio mundi ad conditam usque Francorum monarchiam res gestas brevissime percurrentes, deinde ad annum Christi 591. copiose enarrantes. Operi huic immortuus Gregorius id in fine imperfectum reliquit. Vulgata ejus exemplaria insigniter esse depravata non modo sæpius conqueritur, sed & infinitis exemplis probat, qui post Du-Chesnium & Hadrianum Valesium hosce libros ad quinque melioris notæ codices MSS. diligenter contulit Carolus Cointius Annal. Fran. tom. 1. ad an. 417. 544. 545. 567. 572. 576. 580. & alibi non raro. Prodiit historia ista *Paris.* 1552. *Basil.* 1568. 8°. *Paris.* 1610. 8°. ut vero quam emendatissima prodiret, insudavit Andreas Du-Chesne, qui eam scriptorum Francorum tomo 1. *Paris.* 1636. inseruit.

[c] *Miraculorum libri* 7. viz.

De virtutibus & miraculis S. Martini libri 4. ante annum 590. incepti, anno demum 595. absoluti.

De gloria Martyrum libri 2. circa annum 590. scripti.

De gloria Confessorum liber anno 595. scriptus.

Prodierunt libri isti 7. *Colon.* 1583. 8°.

Liber de vitis Patrum, seu de vitis quorundam Religiosorum, anno circiter 590. inchoatus, 595. absolutus. Exstat una cum historia *Paris.* 1522.

a Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1454. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 63. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol 3. p. 292. seq. item de Verit. Christian. Relig. c. 5. §. 10. p. 259. c Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Julian.* not. 1.

Sæc. VI. ab an. D. [a] *Libellus de vita & morte septem Dormientium ad Sulpitium Bituricensem archiepiscopum.* Prodiit *Paris.* 1501, 1640.

Epitome de rebus gestis Francorum, ante scriptam historiam diffusiorem concinnata, teste Sigeberto *. Habetur in corpore veteris historiæ Francorum *Hanov.* 1613.

* De Script. c. 49.

Prodierunt omnia Gregorii opera in Bibliotheca Patrum tom. 11. p. 707, 831, 896, 932, 959. Primam editionem emisit Hieron. Clictoveus an. 1511. anno demum sequenti *Parisiis* absolutam. Deinde anno 1561. Morellinus, an. 1568. Flacius, an. 1613. Marq. Freherus ediderunt. Omnium ultimus & accuratissimus Theod. Ruinartus *Paris.* 1699. fol. Appendicis vice addita sunt Fridegarii Scholastici Epitome, & alia antiqua ejus temporis monumenta.

DEPERDITA.

Commentarius in Psalmos, cujus bina fragmenta exhibet Mabillon. Analect. tom. 1. pag. 7.

De Cursibus ecclesiasticis liber.

578. [b] EUSTRATIUS, magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ sub Eutychio patriarcha presbyter. De ejus ætate silent fere omnes tum veteres, tum recentiores: de qua ne verbum quidem habet, qui hunc scriptorem primus edidit, Doctiss. Allatius. Ad veram igitur ejus ætatem indagandam animadverto. 1°. Photio fuisse antiquiorem, qui ipsum citat, nec de eo tanquam nupero scriptore loquitur. 2°. Claruit, postquam opera Pseudo-Dionysii Areopagitæ, quem non raro laudat, in publicum prodierant; quæ nonnisi ineunte hoc sæculo palam innotescere cœperunt. 3°. Claruisse videtur sub Eutychio Patriarcha CP. Sic enim de eo loquitur: Ὁ μέγας Εὐτύχιος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μοι πάντα τιμία καὶ ἱερὰ κεφαλή. *Magnus Eutychius archiepiscopus CP. venerandum mihi in omnibus, sacrumque caput.* Claruit igitur circa annum 578. saltem non diu postea: ac proinde fallitur Casimirus Oudin, qui ex brevi Labbei chronologia illum pene integro sæculo recentiorem facit. Scripsit *librum de Vita functorum statu*, ut eos refutaret, qui dicunt humanas animas statim ac propriis corporibus solutæ sunt, non operari. Legit hunc olim Photius, & ex eo quædam excerpsit. Primus autem e tenebris erutum, & versione Latina ornatum, sine quidem mutilum, evulgavit Leo Allatius, libroque suo de Occidentalium atque Orientalium perpetua in dogmate purgatorii consensione inseruit *Romæ* 1655. 8°. a pag. 319. ad 581.

Cod. 171.

Sæc. VI. ab an. D. Errant vero Miræus, ejusque exscriptor Oudinus, qui Eustratium nostrum tractatus tres de Vita functorum animis scripsisse ex Photio affirmant; quum nihil aliud dicat Photius, quam Eustratium in hoc opere tria potissimum sibi in animo babuisse: de quibus ibidem lectorem monet. Scripsit præterea *vitam Eutychii patriarchæ*, qui anno 553. ex monacho Amaseno factus est patriarcha CP. anno 564. sede sua pulsus, depositus, & in exilium missus, restitutus anno 578. obiit anno 585. Vitæ hujus autoritatem convellit Cracanthorpus noster, vir in vetustis ecclesiæ monumentis satis diligenter versatus, dum in *Vigilio suo dormitante* Justinianum ab omni calumniarum umbra vindicare nititur. Sed leviora sunt quæ objicit, quæque solide refellit amicus noster singularis H. Hodius, libro vernaculo edito *de sedibus Episc. per injustam deprivationem vacant.* cap. 10. p. 116. &c. Extat hæc vita sub nomine Eutychii Latine apud Surium mense Aprili, Græce etiam edita a Johan. Papebrochio in Act. SS. Mens. April. ad calcem tom. 1. Nec aliud est quam oratio funebris, quam in laudem Eutychii, quem miro amore prosequebatur, in magna ecclesia paulo post defunctum Eutychium habuit Eustratius noster. De stylo ejus hæc Photius: φράσει μὲν συγκέχρηται οὐκ ἐπαινετῇ, λογισμοῖς δὲ οὐ λίαν ψεκτοῖς, σαφὴς δ' ὁ λόγος. *Oratione quidem usus est minime laudabili, sed argumentis non admodum culpandis: dictio tamen ipsa perspicua est.* Quod vero Eustratio nostro commentarios in posteriora analytica Aristotelis Venetiis Græce editos anno 1534. & in Aristotelis Ethica Græce ibid. 1536. ascribat Oudinus; vel ex solo librorum titulo discere poterat eos esse Eustratii Niceæ metropolitæ, nec ad nostrum pertinere. Ut non taceam, quod conjicit Gesnerus, in nonnullis hujusmodi librorum titulis pro Eustratio Eustathii nomen reponendum esse.

Cod. 171.

[c] PELAGIUS II. natione Romanus, 579.
Winigildi filius, pontifex Romanus ordinatus est anno 579. die 26. Novembris. Provinciam sortitus est sane durissimam, intus ecclesiam depascente schismate, extus devastante barbarorum manu. Totam enim Italiam diripiebant, atque adeo ipsam Romam arcta obsidione cingebant Longobardi; maximaque Occidentalium episcoporum pars ob damnata a pontificibus tria Capitula ab ecclesiæ Romanæ communione se dissociarant. Ut illos compesceret, Gregorium diaconum anno 583. ad Tiberium Imp. suppetias oratum legavit: ut hos re-

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 10. not. 1. ad vit. *S. Martin.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 170. vol. 9. p. 481. *Oudin.* tom. 1. p. 1463. c Conf. *Du Pin*, Hist. Ecclef. vol. 5. p. 65.

duceret,

Sæc. VI. ab an. D. duceret, argumentis primum & scriptis, deinde vi & armis, egit. Postquam enim Eliam & Severum Aquileiæ, aliosque Istriæ, episcopos crebris literis frustra tentasset, ad gladium civilem se contulit, & Smaragdum Ravennæ Exarchum in partes trahens, anno circiter 586. Severum primoresque Istriæ episcopos armata manu comprehendi, & ad communionem ineundam adigi fecit. Anno 589. cum Johannes CP. habita ineunte anno Constantinopoli synodo, patriarchæ Oecumenici titulum sibi arreptum decreto synodico confirmari curasset; infremuit Pelagius, missisque literis synodi acta autoritate sua cassanda decrevit; & Johanni, ni fastuosum titulum dimitteret, anathema comminatus est. Tabe inguinaria confectus obiit anno 590. die 4. Februarii. Exstant sub illius nomine [a] *Epistolæ* 10. & *Decreta* 6. (ex Gratiano desumpta) Concil. tom. 5. p. 931. Ex epistolis 1ᵐᵃ. quæ est ad Benignum Archiep. 2ᵃᵐ. quæ ad episcopos Italiæ, 8ᵛᵃᵐ. quæ ad patres synodi CP. sub Johanne habitæ, & 9ⁿᵃᵐ. quæ ad episcopos Germaniæ & Galliæ, suppostitias esse agnoscunt ipsi conciliorum editores.

580. [b] THEOPHANES, patria Byzantius, claruisse videtur circa an. 580. si modo ea, qua historiam finivit, ætate vixerit; nisi potius eundem cum Theophane confessore (qui floruit anno 780.) fuisse statuamus: quod parum probabile videtur. Scripsit *res bello gestas Romanos inter & Persas* ab anno 567. ad 573. historiam istius temporis decem libris complexus. Quin & res gestas sub Justiniano & post annum etiam 573. aliis quibusdam historiæ libris enarravit, quos Photius non vidit, memoravit tamen. Ex decem vero supradictis libris excerpta quædam nobis conservavit Photius cod. 64. quæ habentur etiam cum Labbei notis inter excerpta Legationum *Paris.* 1647. fol.

580. JOHANNES, *Maro* dictus, gente Syrus, Maronitarum dux atque antesignanus, & ut volunt nonnulli, partis suæ patriarcha Antiochenus, claruit circa annum 580. ad vergentem quippe sæculi sexti partem ab Abr. Ecchellensi relatus. Maronis nomen traxisse a monasterio S. Maronis ad Orontem fluvium prope Antiochiam, a vetustiore quodam Marone presbytero & monacho condito, cujus apud Theodoritum in Hist. Relig. Chrysostomum, & in Actis concilii CP. sub Menna frequens fit mentio; totamque gentem Maroniticam exinde denominatam esse, denique Johannem nostrum hominem Catholicum fuisse, & pro fide Catholica adversus Nestorianos, Eutychianos, &c. fortiter stetisse, contendunt recentiores Maronitæ, & ex Syrorum monumentis probare conatur Abr. Ecchellensis ipse Maronita Epist. ad Johan. Morin. inter Epp. Orient. Lond. 1682. Ep. 85. pag. 450. Verum reclamant alii, & in his Johan. Morinus Præfat. ad Ordin. Syror. pag. 312. qui Maronem nostrum Monothelitam fuisse ait, neque ea quæ scripsit Catholicum esse demonstrare, cum certum sit hæreses posterius natas cum anterioribus depugnare, & contra eas cum Catholicis fortiter stare. Certe Gulielmus Tyrius *, qui pene inter Maronitas vixit, Maronem hæresiarcham diserte vocat, ejusque asseclas ab eo Maronitas dictos 500. annos in pertinacia sua perstitisse tradit, tandemque apud Americum tertium Latinorum patriarcham Antiochenum errores suos deposuisse. Scripsit Johannes sermone Syro commentarium in Liturgiam S. Jacobi, ex quo aliqua Latine profert Ecchellensis Not. in Catal. Hebedjesu, num. 2. & 4. Doctissimas etiam elucubrationes contra Nestorianos, Monophysitas, aliosque hæreticos, quarum vetustissimum exemplar Syriace & Arabice scriptum apud se habuisse testatur idem Ecchellensis Epist. prædict. ad Morin. earumque titulum Arabice & Latine exhibet ibid. pag. 454. Ex prædicto commentario non pauca citat Syriace & Lat. idem Ecchellensis in Eutych. Vindic. part. 1. cap. 6. p. 93. cap. 10. p. 139. cap. 11. p. 170. part. 2. cap. 30. p. 490. Addit, Maronem & propriam liturgiam composuisse, quæ & hodie Orientalibus in usu est, seque eadem commentaria brevi in lucem emissurum. Longe plura ex hoc Maronis commentario Syriace & Lat. profert Naironus Maronita Euopl. p. 118. 149. 161. 175. 229. 260. 319. 328. 331. 361. 373. 377. 382. & Dissert. de Maronitis p. 42. 43. In hac dissertatione pene unice id agit, ut ostenderet Maronem ex monacho abbatem fide orthodoxa fuisse imbutum, magno in honore ab Heraclio Imp. nondum Monothelita habitum, & adversus Monophysitas & Monothelitas tum voce, tum scriptis valide decertasse; ipsos vero Maronitas semper fuisse Catholicos, fideique Catholicæ vindices acerrimos, quorum proinde adversus Eutychium Alexandrinum, Gulielmum Tyrium, & Morinum vindicias ex professo agit. Vide pag. 10, 11, &c. p. 21, 22, &c. p. 67, 68, &c. p. 87, 88, &c. Cum vero hanc Naironi assertionem non leviter oppugnaret Rich. Simonius lib. de fide & moribus Orientalium

* De Bell S. l. 22. c. 8. p. 1022.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 442, 455. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 652.

Sæc. VI. cap. 14. ab an. D. Caussam hanc defendendam in se denuo recepit Naironus Euopliæ part. 1. pag. 62. usque ad p. 81. quin & fusiorem responsionem ad R. Simonium se editurum promisit p. 79. Ad ætatem Maronis nostri quod attinet, sub Mauritio Imp. claruisse diserte testatur Eutychius Batricides Annal. tom. 2. in Mauricio.

580. THEODORUS, primum Monachus, deinde Abbas (si in re obscura conjectare liceat) Palæstinus, Σοφώτατος φιλόσοφος, τήν τε θείαν καὶ ἐξωτικὴν φιλοσοφίας χεῖρα, *Doctissimus philosophus, divinis pariter, externisque literis eruditus*, claruit circa ann. 580. Leontii Byzantini primum advocati, deinde monachi, magister erat. Ex cujus ore omnia pene sua de *sectis & hæresibus* hausit Leontius. Habentur Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 183. num. 3. Scholia ex Theodori nostri ore excepta de *diversis contra S. Trinitatem hæresibus*, quæ sic incipiunt; Αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, ὁ Ἄρειος τρεῖς ὑποστάσεις ἔλεγε καὶ τρεῖς φύσεις, &c. Hæc an eadem sint cum iis quæ in Leontii editis habentur, videant quibus codicem MS. inspicere fas sit. Scripsit porro Theodorus explicationem τῶν θείων καὶ δεσποτικῶν κανόνων. Ex qua excerpta Græce MSS. exstant eodem Cod. Vindob. num. 6. fol. 143.

580. ANONYMUS, cœnobii Reomaensis, a *Reomao* rivulo tractus Ternodorensis in Burgundia dicti, monachus, claruit circa annum 580. Cum enim Johannes, de quo agit, obiit circa ann. 539. quæque de eo habet, se num. 10. ab Agrippino diacono Agrestii (qui Johannem adhuc in vivis agentem viderat) filio hausisse tradit, hoc circiter tempore claruisse necesse est. Scripsit vitam *S. Johannis abbatis Reomaensis*, quæ ex MS. Cod. S. Germani Pratensis habetur apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. p. 633.

581. [a] MARIUS, sedis Aventicensis apud Helverios (quæ postea Lausannam translata est) episcopus, claruit circa annum 581. synodo Matisconensi II. anno 585. habitæ interfuit. Viginti annos & menses octo in episcopatu exegit; obiitque anno ætatis suæ 64. notante Casimiro Oudin; qui suppresso, ut solet, autoris nomine omnia quæ de hoc autore habet, ex Miræo exscripsit. Contexuit Marius *Chronicon* ab anno 455. quo desiit Prosper, usque ad annum 581. Exstat apud Andræam Du-Chesne scriptorum Francicorum tom. 1. p. 210 [b].

[c] EULOGIUS, ecclesiæ Antiochenæ presbyter primarius, atque ædis S. Deiparæ præses, demum ab anno 581. patriarcha Alexandrinus, hæreticorum hostis acerrimus, ac Catholicæ fidei vindex fortissimus. Obiit anno 608. Scripsit multa, viz. Sæc. VI. ab an. D. 581.

Homiliam in Ramos palmarum, S. Cyrillo Alexandrino etiam tributam. Exstat Gr. Lat. cum notis apud Combefis. Auctuar. Nov. tom. 1. p. 652.

Contra Novatum hæresiarcham de administratione ecclesiastica libros 6 [d]. quorum excerpta dat Photius cod. 182. & 208.

Adversus Timotheum & Severum hæreticos libros 2. in defensionem epistolæ Leonis papæ ad Flavianum CP. Amplissima eorum excerpta exhibet Photius cod. 225.

Adversus Theodosium & Severum conviciis & calumniis S. Leonem insectantes librum, cujus excerpta habes apud Photium cod. 226.

Adversus pacem inter Theodosianos & Gainitas initam, ut eo acrius Catholicos oppugnarent, invectivam orationem seu λόγον στηλιτευτικὸν in tres partes divisum. Fragmenta satis ampla exstant apud Photium cod. 227.

Epistolam ad Eutychium Patriarcham CP. certitudinem pietatis & fidei Orthodoxæ continentem, quam presbyter adhuc scripsit, & opusculo proxime memorato inseruit [e].

De stylo Eulogii ejusmodi censuram profert Photius *. Ἐστὶ τὴν φράσιν ὁ ἀνὴρ, ὅσα μὲν εἰς λέξιν ἥκει, τὰ μέτρια πως ἐπ' ἔλαττον ἠκριβωμένος, ὅσα δ' εἰς συντάξεις, ἐγγὺς πολλάκις τῶν σολοικιζόντων ἀφιγμένος· τῶν δὲ θείων οὐκ ἀμελέτητος γραφῶν, ἀλλὰ καὶ εὐστόχως αὐταῖς κεχρημένος, πιθανὸς δὲ, ὡς ἐν τοιαύτῃ φράσει, διδασκαλικός τε, οὐδ' ἄχαρις. *Hominis dictio, ad verba quod attinet, fere mediocriter est accurata, vero constructione non longe a solæcismo plerumque distat. Divinarum tamen scripturarum non est imperitus, quarum testimonia feliciter & apposite adhibet. Persuadet item, quantum stylus ejus patitur, docetque ac placet.* * Cod. 182.

[f] GILDAS, cognomento *Sapiens*, & ut a Gilda Albanio distinguatur, *Badonicus* dictus, gente Britannus, natus anno 520. ob prælium Badonicum claro (inde ei nomen,) Iltuti Morganensis discipulus, monachus Bannochorensis, ubi haustis prius bonarum literarum elementis plebis docendæ gratia S. scripturæ studio se totum dedit. Hunc episcopatum annis aliquot summa inter Britones cum laude tenuisse affirmat D. Blondellus *. Quæ quidem unde hause- 581. * Apol. pro Hieron. sect. 2. p. 72.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1471. b Locus ex Append. ad Chronicon de morte *Brunechildis* habetur ad calc. *Gregorii Turonens.* a *Ruinart.* edit. p. 1351. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 66. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. sec. 9. Art. 225, 230. vol. 9. p. 476, 481. seq. d De his & *Oratione invectiva* conf. B. D. *Veilii* Diss. de variis Oeconomiæ generibus *Ulm.* 1688. e Item *Capita septem* Eulogii *de duabus naturis D.N.J.C.* habentur inter *S. Maximi* opera a *Combefis.* edit. tom. 2. p. 145. f Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 70. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 3. p. 173.

rit

Sæc. VI. ab an. D. rit vir eruditus, plane nescio: neque enim ante eum quispiam id tradiderit. Ab Americo dein rege Hiberniæ (addit vitæ illius autor ex Floriacensi bibliotheca a Johanne Bosco editus, qui nostrum cum Gilda Albanio temere confundere solet,) & a S. Brigida missis legatis rogatus, Hiberniam transmeavit, & (si autori dicto fides sit habenda) labascentem eo loci fidem Christianam conversis Paganis, convictis hæreticis & fundatis passim monasteriis in integrum restituit, ac pietati bonisque moribus restaurandis tam voce quam exemplo præivit. Ab Hibernia demum redux Cadoci Ventolugii viri nobilitate generis ac morum sanctitate illustris monasterium Lancarvanæ, ab eo fundatum, invisit; multosque doctrina claros ut idem facerent, exemplo suo excitavit. Scripsit anno 581. teste Radulpho de Diceto *, ne quid jam dicam de Polydoro, Baleo, &c. qui Bannochori illum nonagenarium obiisse ferunt: quamvis alii, & in his Rev. Usserius * libellum ejus ad ann. 564. referant, ipsumque anno 570. obiisse volunt. Scripsit epistolam de excidio Britanniæ, & ordinis ecclesiastici castigationem; de quibus hæc fere habet Johannes Priseus in Histor. Britann. Defens. cap. ult. Non immerito dubitari posse an Gildam autorem habeant, necne, partim quod Britannica vocabula male reddat, partim quod reges Britannorum ceu uno ac eodem tempore regnantes simulque superstites alloquitur; cum tamen istos sibi invicem successisse ex historia liquido constet: partim vero ob crassam quam ubique prodit rerum Britannicarum ignorantiam. Nec enim credendum esse illius esse Gildæ opus, qui res Britannicas justo volumine illustrasse, singulos etiam de legibus Molmutinis, de laudibus Aurelii Ambrosii, de vitis nonnullorum divorum Britanniæ libros scripsisse a veteribus passim prædicatur: in isto enim, quem typis excusum habemus, libro, vix quantulamcunque istarum rerum partem præstari, ac præterea quamplurima desiderari, quæ a nonnullis historicis antiquioribus e Gilda citantur. His adde affectatam hujusce libelli eloquentiam, ac inanem sæpe garrulitatem a Gilda viro certe gravissimo quam maxime alienam; tota quinetiam convitiorum plaustra in Britannicam gentem ubique exonerata pessimam scriptoris malevolentiam prodere; dissimulari tamen nequaquam posse nonnulla ex hoc libro sub Gildæ nomine tum a Beda tum a Gaufredo, aliisque citari; atque Gildæ nomen hunc libellum jam olim circumtulisse: his tamen non incommode opponi posse infestum quem omnes uno ore historici comprobant, Gildæ animum, ob perpetratam ab Arthuro rege fratris Hoeli sive Huelini cædem, ac propositum mirum quidem, non inane tamen, Britannos vitiis infames, quos præceptis non poterat, rerum saltem male gestarum pudore ad virtutem revocare: quæ motas primo loco difficultates si non tollunt, certe haud parum levant. Et sane (inquit Usserius Theol. MS. p. 113.) Beda Britannorum scelera, historicum illorum Gildam flebili sermone descripsisse confirmat; ex cujus etiam opere integras aliquando paginas historiæ suæ inseruit. Unde & Priseus ipse circa finem libri citati rationem reddens cur a Beda præteritus fuit Arthurus, Ex hoc Gilda (inquit) id erroris hauserat, quando nihil ex Britannicis rebus ipse legisse videretur, præter ea quæ ab hoc acceperit. Liber etiam hic Gildæ citatur ab Alcuino Epist. 1. ad Ædilhardum Cantuariensem archiepiscopum (tom. 1. Antiq. Lect. ab Henr. Canisio edit. pag. 5ᵃ.) vel ad Wiorenses, ut a Wilhelmo Malmsburiensi allegatus lib. 1. de gestis reg. Angl. cap. 3. Gildas igitur a Polydoro editus fragmentum indubie est Gildæ veteris (inquit Lelandus) sed ut ille addit, mancum, luxatum, & mutilum; usque adeo ut si jam vitæ restitueretur, vix fœtum agnosceret parens. Hæc Lelandus in assertione Arturi fol. 3a. post 42. a Polydori editione annos incidit Jo. Josselinus in duos veteres Gildæ codices, quorum alter literarum notis valde peregrinis & ab usu nostro jamdiu alienis (quippe amplius sexcentis hinc annis scriptis) ad bibliothecam Augustinensem Cantuariæ olim pertinuit; alter quidem multo recentior & scriptura non æque diligenti (qui tamen minimum ab illo altero discrepabat) fuit olim Glastoniensis cœnobii. Hos ut contulit cum Gilda a Polydoro edito, repperit plane multa quæ deerant in impresso Gilda tum eorum quæ sunt autoris propria, tum maxime sacrorum testimoniorum quæ ab ipso etiam autore ad correctionem suæ gentis hic adducuntur. Quasdam etiam sententiarum particulas de suo inseruisse Polydorum comperit; & sacra scripturarum testimonia, quæ retinuit, non omnia iisdem verbis, quibus reperit, reposuisse, sed ex his quædam locasse desumpta e vulgata scripturarum versione, cum Gildam vetustiore editione usum esse appareat. Itaque Josselinus autoritate veterum exemplarium adjutus Gildam mendis sublatis ita castigatum exhibuit anno 1568. ut non solum verba, sed & integras plane sententias, atque adeo integra folia suis locis restituerit. Ipse quidem Polydorus in præfatione suæ editionis agnoscit se nonnulla resecuisse, addidisse autem nihil. Hactenus Cl. Usserius. Exstant a Gilda scri-

* In Indic. de scr. illustr. Chron. suo præmiss. p. 4[illegible]2.

* De Britan. Eccl. primord. p. 477, 505.

a Edit. nov. p. 387.

Uuuuuu a pta,

Sæc. VI. ab an. D. pta, *Epistola de excidio Britanniæ, & castigatio Ordinis ecclesiastici* inter Orthodoxogr. pag. 487. in Biblioth. Patr. tom. 8. p. 707. 715. & inter scriptores Britanniæ minores *Heidelbergæ* 1587. fol. Seorsim vero ediderunt Polydorus Virgilius *Londini* 1525. 8°. & *Basil.* 1541. 8°. & Jo. Josselinus, Mathæo archiepiscopo Cantuariensi ab epistolis, ibid. 1568. 12°. Novam bujus epistolæ editionem ex optimæ notæ codice MS. hactenus editis longe sinceriore diu meditatus est Cl. Thomas Galeus, scholæ Paulinæ gymnasiarcha doctissimus, quam una cum aliis antiquis historiæ Britannicæ scriptoribus e Theatro Sheldoniano prodituram propediem expectamus. Et quod promisit, post paucos annos præstitit vir doctissimus, & Gildam ex vetusto admodum codice Cantabrigiensi recudit, fœdam & absurdam interpolationem in marginem rejecit, variantes lectiones bona fide exhibuit. Exstant hæc opuscula, qualia ab eo edita Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 1. Willelm. Malmesburiensis *libro de antiquitate ecclesiæ Glastoniensis*, a Galeo inter scriptores Britannicos haud ita pridem edito. Tom. 3. p. 296. hæc de Gilda habet; *Gildas neque insulsus, neque infacetus historicus, cui Britanni debent siquid notitiæ inter cæteras gentes habent, multum annorum ibi* (Glastoniæ) *exegit, loci sanctitudine captus. Ibique anno Domini 512. de medio factus, in vetusta ecclesia, ante altare, est sepultus.* Ubi in annum emortualem mendum irrepsisse plusquam verisimile est, cum Gildam non ante annum 520. natum esse scriptores nostri constanter tradant. In codicibus MSS. liber, (non quod vulgo volunt ipse Gildas,) *Querulus* dicitur. Codex quidem MS. Cantabrigiensis hunc habet titulum, *Incipit præfatio libri Queruli sancti Gildæ sapientis de excidio Britanniæ; de calamitatibus & prævaricationibus ejus Civium; ac Britonum exulatione; & conquæstus ipsius contra Reges, Principes & Sacerdotes.* Scripsit adhuc Gildas *epistolas plures*; quarum fragmenta plurima in vetusto Canonum libro MS. bibliothecæ Cottonianæ exhibentur; *Concionum mordentium librum*, aliumque *de immortalitate Animæ*, quos memorat Baleus. Cæterum Gildæ nostro ascribunt Henricus Huntindoniensis, Baleus, Priseus, ac codices MSS. nonnulli historiam de gestis Britonum, quam Nennii esse deprehensum est, de qua vide plura infra in Nennio. Alium a nostro fuisse censet Lelandus Gildam Poetam, qui poeticum Merlini Sylvestris libellum in carmen redegit; & libros aliquot *Epigrammatum* conscripsit, judice Gyraldo, non inelegantes. Versiculos ejus plurimos primo Britannicæ historiæ libro intexuit Galfridus Cambrensis, vel ignoto vel suppresso autoris nomine. Non male forsan idem censeri posset cum Gilda Albanio, qui scriptis plurimis, atque inter ea poematis inclaruit ineunte hoc sæculo, de quo agit Baleus Centur. 1. cap. 50. Sæc. VI. ab an. D.

[a] EVANTUS, seu Evantius, primum abbas, deinde juxta Christophorum Browerum, aliosque (neque enim pro certo ego temere illud affirmaverim) Viennensis in Gallia episcopus, claruit circa annum 581. Certe præterquam quod Ado hoc circiter tempore Evantii Viennensis episcopi mentionem faciat, Evantius iste concilio Matisconensi I. anno 581. Lugdunensi III. anno 583. Valentino II. anno 584. & Matisconensi II. anno 585. interfuit. Exstat sub Evanti abbatis nomine epistola contra eos qui sanguinem animalium immundum esse judicant, & carnem mundam esse dicunt, apud Canis. Antiq. Lect. tom. 5. part. 2. p. 553 [b]. Biblioth. Patr. tom. 11. p. 1093. 581.

[c] LICINIANUS, Carthaginis Spartariæ in Hispania episcopus, claruit anno 584. Obiit Constantinopoli (teste Isidoro Hispalensi *,) veneno, ut fama erat, ab æmulis extinctus. Scripsit varia, & in his epistolas plurimas, unam præcipue de sacramento Baptismatis, quæ periit. Exstant hodie epistolæ 3. nempe 1. *Epistola* ad S. Gregorium papam, de libro regularum. Hanc ex codice Floriacensi descripsit, editque Dacherius Spicil. tom. 2. pag. 368 [d]. 2. *Ad Epiphanium diaconum* suo & Severi episcopi, ut videtur, Malacitani nomine, in qua ostenditur angelos & animas humanas esse totius corporis expertes. 3. *Ad Vincentium* Ebusitanæ insulæ episcopum, contra quosdam qui credebant epistolas quasdam de cœlo cecidisse. Has tres epistolas, primam ad codicem Toletanum recognitam, duas posteriores antea ineditas ex eodem codice MS. eruit, & publici juris fecit Cardinalis De Aguirre Collect. Max. Concil. Hispan. tom. 2. p. 427. 584.

* De Script. c. 29.

[e] SEVERUS, Malacitanus in Hispania episcopus, claruit anno 584. quo ob fidem Catholicam a Leuvigildo rege exilio mulctatus est. Scripsit librum adversus Vincentium Cæsaraugustanum episcopum, qui a Catholicis in Arianorum castra transierat. Composuit & alium de virginitate ad sororem libellum, cui *Annuli* nomen dedit. Utrumque opus interiit. 584.

Isidor. de Script. c. 30.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 352. b Edit nov. tom. 1. p. 522. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 811. d Edit. nov. tom. 3. p. 313. e Conf *Fabr.* Bibl. Eccles. ad vit. *Isidori* c. 30.

584. Isidor. de Script. c. 31. [a] JOHANNES, origine Gothus, Scalabi in Lusitania natus. Adolescens adhuc Constantinopolim petiit; ac per plures annos bonarum literarum & utriusque linguæ studio operam navavit. Anno 584. in Hispaniam reversus, cum Arianæ hæresi consentire nollet, a Leuvigildo Barcinonam est relegatus; ubi integro decennio multas ab Arianis insidias & persecutiones passus est. Postea monasterium Biclarense ad Pyrenæi montis radices condidit, atque ei præfuit. Demum episcopus Gerundensis factus, ineunte sæculo septimo vivere desiit. Scripsit *Chronicon* ab anno 565. quo Victor Tununensis desiit, ad an. 590. & in monasterii sui usum *Regulam*, atque alia multa teste Isidoro. Ex his exstat solummodo chronicon ab Hen. Canisio primum editum una cum Victoris chronico *Ingolstad.* 1600 [b]. deinde a Scaligero in chronico Eusebiano *Lugd. Bat.* 1606. & alibi.

585. [c] JOHANNES, natione Cappadox, a stupenda, cui se assuefecit, abstinentia Νηστευτὴς seu *Jejunator* dictus; primo quidem vitam egit privatam, & non inhonesto opificio dedit operam, postea ob præstantes, quibus enituit, virtutes, ἀνὴρ ἀρετῆς εἰκετήρ, (ut de eo Sophronius *) ad altiora promotus: unde mortuo Eutychio CP. anno 585. in sede patriarchali subrogatus est. Anno 589. habita Constantinopoli in causa Gregorii Antiocheni synodo, cui omnes patriarchæ Orientales vel per se vel per legatos intererant, Johannes *Oecumenici* patriarchæ titulum sibi assumpsit, frendente quidem & pene furente Pelagio pontifice Romano, qui missis mox ad Orientales episcopos literis, hujus conventiculi (sic enim synodum appellari voluit) Acta vana ac cassata esse declaravit, Johannemque nisi ambitionem suam cito correxerit, & ab hoc tam profano vocabulo abstineret, mox anathemati esse subjiciendum; atque apocrisiario suo Johannis communionem fugere in mandatis dedit. Et demus licet, cum novissimis conciliorum editoribus, suppositiciam esse illam, quæ in conciliorum tomis exstat, Pelagii epistolam; Pelagium tamen hujusmodi dedisse literas quibus synodi Acta cassavit, & Johannem acerrime coarguit, quod superbum & pestiferum Oecumenici vocabulum sibi usurpasset, testis nobis est extra controversiam luculentus Gregorius Magnus *. Nec minori vehementia adversus Johannem declamavit Gregorius M. mox ipse pontifex factus, quavis fere epistola in nefandum, superbum, & Antichristianum hoc vocabulum pene ad ravim usque debacchatus. Quo non obstante Johannes usurpatum semel titulum constanter retinuit; & ut ex Gregorii ad Sabinianum epistola constat, in Actis de Johanne presbytero Romam transmissis se pene quovis versu Oecumenicum patriarcham nominavit. Obiit circa an. 596. & a Græcis sanctorum numero inscriptus est.

* Ap. Phot. cod. 231.

* L. 4. ep. 36. & alibi passim.

L. 4. ep 39.

Scripsit nonnulla, quæ sequuntur.

De Pœnitentia, Continentia, & Virginitate homilia satis prolixa, seu potius, *epistola parænetica ad Virginem quandam Deo devotam.* Exstat Gr. Lat. inter opera Chrysostomi tom. 5. edit. Morell. tom. 7. edit. Savil.

De Pseudo-prophetis & falsis Doctoribus homilia, quæ Chrysostomo vulgo ascripta inter opera ejus habetur tom. 5. edit. Morell. tom. 7. edit. Savil. Johannis tamen nostri esse censent Vossius & Pearsonus.

Libellus pœnitentialis, sive ordo erga eos qui peccata confitentur observandus, Gr. Lat. a Morino editus in appendice ad lib. de pœnitentia p. 77.

Tractatus sive sermo de Confessione & Pœnitentia, Gr. Lat. ibid. p. 91. de quo nonnihil dubitare videtur Morinus, an Johannis nostri revera sit, an potius ex ipsius pœnitentiali expressus. Codicis vero MS. titulus *Johannis Jejunatoris* nomen prætulit: nec in eo justa deprehendi potuit falsi suspicio.

Collegit etiam ibidem Morinus varia ex Johannis nostri pœnitentiali excerpta, quæ apud Veteres reperiuntur, ibid. p. 98. Canon ejus de diversis perturbationibus, quæ possunt incidere, qui quidem pœnitentialis pars esse videtur, habetur Gr. MS. in Biblioth. Augustana, Plut. 2. cod. 30. teste Ant. Reisero in Indice Biblioth. August. p. 29.

De sacramento Baptismatis liber ad Leandrum episcopum Hispalensem, in quo patrum sententias de trina mersione collegit. Interiit opusculum: superest memoria tantum apud Isidorum de Script. c. 26.

[d] LEANDER, gente Hispanus, domo Carthaginensis, Severiani (cujus sororem Sanctiam in uxorem duxit Theodoricus Ostrogothorum rex) ac Turturæ filius, Isidori Hispalensis frater natu major, post diuturnam vitæ monasticæ professionem Hispalensis ecclesiæ archiepiscopus factus est. Claruit anno 583. quo ab Hermenigildo principe, quem ob fidei Catholicæ studium armata manu persecutus est Leuvi- 585.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 4. p. 160. [b] Item in Lection. Antiq. tom. 1. Edit. nov. p. 337. Item in Collect. Concil. Max. Hispan. *Card. De Aguirre* tom. 2. p. 423. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1474. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10 p 164. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. Eccles. ad *Isidor.* c. 28. & ad *Trithem.* c. 216. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4 p. 741.

Sæc. VI. ab an. D. gildus pater Gothorum in Hispania rex, ad Tiberium Imp. Constantinopolim legatus est, ut suppetias obtineret; quod quidem feliciter effecit, magnamque ibi cum Gregorio diacono Pelagii papæ apocrisiario amicitiam iniit. In Hispaniam reversus anno 584. a Leuvigildo rege exilio mulctatus est: qui tamen anno sequenti jam morti vicinus facti pœnitentia ductus est, & Reccaredum filium Leandri curæ commendavit. Leander tantum discipulum nactus sedulo excoluit, & ab Ariana hæresi primo eum, deinde illius ope Gothorum magnates, ac tandem totam fere Gothorum gentem ad Catholicam fidem convertit; adeo ut *Gothorum apostolus* dici meruerit; habitaque anno 589. synodo Toletana 3. cujus magna pars fuit, conversos a se Gothos in ecclesiæ sinum admisit, orthodoxamque fidem omnium subscriptione confirmari fecit. Obiit anno 595. Vir erat, teste Isidoro fratre [a], suavis eloquio, ingenio præstantissimus, vita non minus quam doctrina clarissimus. Scripsit ad Florentiam sororem *regulam de institutione Virginum & contemptu Mundi*; quam primus edidit Lucas Holstenius in collectione Regularum *Paris.* 1663. part. 3. p. 89. exinde translatam in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 999. Exstat ejusdem homilia in laudem ecclesiæ ob conversionem Gothorum Toleti post finitam synodum habita, Concil. tom. 5. p. 1018. Scripsit præterea, ab Isidoro memorata, sed jam deperdita, *Adversus Hæreticorum dogmata libros* 2. *Adversus instituta Arianorum opusculum. Epistolas multas ad Gregorium papam, de baptismo unam, alteram ad fratrem de morte non timenda*, ad cæteros quoque coepiscopos plurimas familiares *epistolas*. "In ecclesiasticis denique "officiis, inquit Isidorus, non parvo elabo"ravit studio. In toto enim Psalterio duplici editione *orationes* conscripsit. In sacrificii quoque laudibus atque Psalmis multa dulcisone composuit. Ex hoc loco nonnulli non male concludunt Leandrum nostrum *Missæ Mozarabicæ* autorem fuisse. In Gothorum enim usum Liturgiam composuisse Leandrum credi par est, quæ in ecclesia deinceps Hispanica per plura sæcula usurpata, *Missa Mozarabum* seu potius *Mixtarabum* appellari demum cœpit; postquam Christiani Arabibus Hispaniam ab initio octavi sæculi incolentibus immixti Mozarabum nomen accepissent. Missam istam a Leandro primum concinnatam, Isidorus frater auxit. Procedente tempore variorum episcoporum additionibus mutata in ecclesiis quibusdam civitatis Toletanæ hodienum usurpatur. Eam e Gothorum rudc- ribus suscitatam, novisque characteribus vestitam, edidit Fr. Ximenes Cardinalis Toleti 1504. Habetur etiam, sed non integra, in Bibliotheca Patr. tom. 27 [a]. Sæc. VI. ab an. D.

* Cap. 18.

[b] COLUMBANUS, gente Hibernus, patria Lageniensis, Congalli Beanchorensis cœnobii in orientali Hibernia (non Bannocborensis in Britannia, quod vult Baleus [*]) abbatis discipulus, postquam in Britanniam trajiciens ibi aliquamdiu commoratus esset, anno 589. in Burgundiam se contulit, ubi cœnobium Luxoviense posuit & gubernavit. Ei postquam annos ferme viginti præfuisset, a Theodorico Austrasiorum rege, eo quod stupra ejus solito liberius reprehenderet, in exilium actus est. Peragrata igitur universa Gallia in Italiam se recepit; ubi ab Agilulpho Longobardorum rege locum opportunum nactus monasterium Bobiense prope Neapolim construxit; cujus regimine postquam annum unicum perfunctus esset, diem supremum obiit 9. Cal. Decembr. anno 615. 589.

* Cent. 14. c. 12.

SCRIPTA EJUS SEQUUNTUR.

Regula monachalis monasteriis a se institutis præscripta, & in concilio Matisconensi anno 627. approbata. Prodiit ab Hen. Canisio primum edita Antiq. Lect. tom. 1. in Append. p. 3 [c]. mox a Melchiore Goldasto *Insulis.* 1604. 4°. deinde a Thoma Messinghamo in Florileg. Sanctorum Hiberniæ *Paris.* 1624. f. p. 403. Præfatione Columbani auctam dedit Car. Stengelius in Corona Lucida *Augustæ Vindel.* 1621. 8°.

Pœnitentiale seu Regula cœnobialis, quæ habetur una cum opusculo præcedente in collectione Regularum Holstenii *Par.* 1663. part. 2. p. 88, 98.

Poemata & epistolæ aliquot, quæ aut apud Canis. Antiq. Lect. tom. 1. & 5. aut apud Sirmond. Var. Opusc. *Paris.* 1619. aut apud Messingham. Florileg. aut denique apud Usser. Epist. Hibernic. Syllog. pag. 7. exstant [d].

Sermones seu Institutiones spirituales 17. quarum ultima Fausto Regiensi debetur. Homilias quidem Columbani 13. in monasterio Bobiensi exstitisse memorat Messinghamus in Florileg. non tamen eas edidit, (uti male habet Waræus [*]) ex iis enim quintam solummodo evulgavit.

* De Script. Hibern. l. 1. p. 18.

Omnia S. Columbani opera supra enumerata in unum collegit Patricius Flemingus

[a] Item in Collect. Max. Concil. Hispan. *Card. de Aguirre* tom 3. p 528. seq. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6 p. 6. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1125. *Oudin.* tom. 1. p. 1572. [c] Non regula Monachalis, sed carmen Monostichon cum epistola ad *Hunaldum* exstat apud *Canis.* tom. 1. in Append p. 3. nov. edit. tom. 1. p 775. [d] Epist. ad *Hunaldum* cum aliis *Columbani* carminib. subjectam Distichis moralibus *Catonis* edidit *Christianus Daumius* Cygneæ. 1672. 8vo.

Sæc. VI. ab an. D. Hibernus Minorita, atque edi curavit *Lovanii* 1667. Exinde habentur in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 1.

Scripsit præterea S. Columbanus adhuc adolescens *librum Psalmorum* elimato sermone, a Sigeberto* memoratum ac laudatum. Alia adhuc Waræus ex vita illius a Jona discipulo conscripta enumerat, *Commentarium in Psalterium*, *Librum contra Arrianos*, quasque in Gallia adhuc exstare ab oculato teste accepit Waræus, *binas ad Bonifacium papam epistolas*, & *apologiam modestam concilii Matisconensis patribus oblatam*, cum ob præposteram Paschatis observationem in judicium vocatus esset. Morem enim paschatis observandi Quartodecimanum, quem in Britannia hauserat, in exteris etiam regionibus constanter retinuit Columbanus. Vir certe erat antiqua virtute, & primæva plane simplicitate; quanta libertate, quam ingenti generosoque zelo, etiam religionis Christianæ proceres tractaverit, testatur vel unica ejus ad Bonifacium 4. papam epistola, qua adversus trium Capitulorum susceptionem disputat, pontificemque hac de re sepofita omni κολακείᾳ aggreditur. Hujusmodi certe παῤῥησίαν ægre ferrent hodierni curiæ Romanæ mores. Interim fatendum est ex hac epistola liquere, Columbanum haud satis accuratam rerum in causa trium Capitulorum notitiam habuisse.

* De Script. c. 60.

590. a LEONTIUS, seu ortu seu munere BYZANTINUS, primum advocatus, deinde relictis sæcularibus negotiis, in cœnobio Lauræ in Palæstina monachus. A Cyrillo in vita S. Sabæ n. 72. p. 344. Origenismi (qui tunc hæresis dictus est) accusatur, adeo ut S. Sabas ipsum rejecit, & a suo consortio ablegavit, quin & imperatori autor fuit, ut istam hæresin amoliretur. Claruit anno 590. & deinceps. Doctiss. Vossio* idem videtur cum Leontio Cyprio, de quo nos infra exeunte hoc sæculo: nempe ut patria fuerit Byzantinus, ac primum professione advocatus, posteaque episcopus Cyprius. Sane tempora non repugnant. Claruit Leontius Cyprius sub Mauricio, & ad annum usque 620. vitam protraxit: ac noster non modo Eulogii Alexandrini, sed & Johannis Philoponi mentionem facit. Verum hac in re nihil statuo.

* De Hist. Græc. l. 4. c. 8.

SCRIPTA.

De b Sectis liber in 10. actiones distributus. Exstat Gr. Lat. una cum aliis opusculis a Lennclavio editus *Basil.* 1578. 8°. & in Auctuario Biblioth. Patr. *Parif.* 1624. tom. 1. p. 493. Cod. MS. exstat penes Cl. Vossium editis longe auctior.

Adversus Eutychianos & Nestorianos libri 3.

Adversus fraudes Apollinaristarum libri 2.

Solutiones argumentorum Severi.

Dubitationes hypotheticæ & definitiones contra eos, qui negant in Christo duas naturas.

Opera ista proxime enumerata habentur solummodo Latine ex Turriani versione apud Canis. Antiq. Lect. tom. 4. p. 1b. & in Biblioth. Patr. tom. 9. p. 707.

Oratio in mediam Pentecosten, & in Cæcum a nativitate, edita est Gr. Lat. cum notis a Combefisio Auctuar. nov. tom. 1. p. 719. Nostri forsan est, etsi Leontio presbytero Constantinopolitano inscribatur.

Exstare porro in bibliotheca Cæsarea Viennensi Leontii *librum de duplici natura in Christo contra hæresin Monophysitarum, & disputationem contra philosophum Arianum*, nos docet Cl. Labbeus*: a quo, ut hoc etiam obiter moneam, integrum, idque bene longum, quod de hoc scriptore habet, caput desumpsit, ut alia sæpe solet, Casimirus Oudin, nec citato autore, nec verbulo fere addito. Verum si hoc non sit libros exscribere potius quam scribere, & plagio plane intolerando alienis plumis se totum ornare, judicet totus eruditorum chorus.

* De Script. t. 2. p. 24.

Exstant etiam MSS. sub Leontii nomine variæ orationes, sive homiliæ c; nempe I. *In Jobum*, habita feria secunda sanctæ & magnæ Hebdomadis. Principium, Ἄγε δὴ καὶ σήμερον φιλογυμναστότερον, &c. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 5. num. 6. fol. 205. p. 2. II. *In Jobum*, feria quarta magnæ & sanctæ Hebdomadis. Principium, Εὔκαιρον ἐν τῷ παρόντι ἀθλητὴν τοῦ Θεοῦ στρατιώτην τοῦτον λέγειν, &c. ibid. num. 10. fol. 222. p. 2. III. *In proditionem Christi, & in uxorem Jobi*, feria quinta magnæ Hebdomadis, hoc initio, Ὥσπερ κανόνος ἀποδειχθέντος τὸ στρεβλὸν τῶν ξύλων ἐλέγχεται, &c. ibid. num. 11. fol. 226. p. 2. IV. *In passionem Christi, & in Jobum*, in parasceve magnæ Hebdomadis. Incipit, Μεγάλα τὰ τῆς προσευχῆς τὰ χαρίσματα, &c. ibid. num. 13. fol. 232. pag. 2. Exstant etiam in bibliotheca Bodleiana Cod. Barocc. 199. In omnibus his sermonibus Leontius presbyter CP. inscribitur, atque idem cum Advocato, libri *de Sectis* compilatore, videtur.

d GREGORIUS I. *Magnus* a rebus gestis dictus, ortu Romanus, Fœlicis III. papæ abnepos, Gordiani & Silviæ filius; elementis grammaticis, dialecticis & rheto- 590.

Jo. Diac. de vit. Greg. I. opp. præf. & ap. Sur. Mart. 12. & Baron. ab ann. 581.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1462. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 5. p. 60. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 451. b Edit. nov. tom. 1. p. 527. c Conf. *Long.* Bibl. sacr. p. 826. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 4194. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 241. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 72.

ricis in juventute apprime imbutus, in forensi militia magna sui nominis fama mereri cœpit. Virilem ingressus ætatem inter senatores urbis cooptatus est. Anno 581. urbanam præfecturam gessit. Tot honoribus cumulatus, tantam nihilominus vitæ sanctitatem coluit, ut monachorum sui ævi clarissimis nequaquam cederet; ipse vitam monasticam totus anhelans, adeo ut dum se rebus sæcularibus nondum extricare posset, sex in Sicilia, ac septimum intra urbis muros monasteria suis facultatibus conderet. Monasterio suo urbano Valentinum ex monasterio S. Equitii in provincia Valeria accitum præfecit; atque ipse tandem monasterium ingressus Valentii regimini se subjecit. Exoptato autem ocio diu frui non licuit. Anno enim 583. ex monasterio abstractum, diaconum ordinavit Pelagius papa, & ad Tiberium Imp. apocrisiarium legavit. Anno 586. Constantinopoli adhuc agens disputationem cum Eutychio patriarcha CP. iniit; (qui in Origenis errorem lapsus corpus carne palpabili indutum resurrecturum negaverat) & resurrectionis veritatem egregie propugnavit. Eodem anno mortuo Tiberio Imp. Gregorius postquam res Romanæ ecclesiæ summa fide ac diligentia Constantinopoli per triennium procurasset, plurimaque volumina ibi loci aut absolvisset, aut inchoasset, Romam reversus alio apocrisiario pro more ad Mauricium imperatorem recens factum misso locum dedit. Ocium nactus, in monasterium suum iterum secessit; quæque Constantinopoli auspicatus erat scripta, ad umbilicum jam perduxit: alia quinetiam hortante Pelagio contra episcopos Occidentales ab ecclesiæ Romanæ communione sejunctos condidit. Anno 590. post mortem Pelagii conspirantibus bonorum omnium votis ad pontificatum Romanum evectus est, & postquam ipse multas variasque nexuisset moras, ac fugam frustra molitus esset, tandem die 3. Septembris ordinatus: eodem anno cum pestis gravissima in urbe sæviret, celebrem illam septiformem litaniam divini Numinis placandi ergo instituit. Pontifex factus, frequentibus synodis celebratis & literis ubique missis, professionem fidei edere, labefactatas ecclesiæ res restaurare, clericos ac monachos ad avitam disciplinæ normam revocare, reluctantes, & in his Laurentium archidiaconum, in ordinem redigere, schisma in Occidente natum exstinguere, contumaces episcopos, & in his Demetrium Neapolitanum episcopum, invocato gladio sæculari sedibus suis deturbare, fidem Catholicam tueri, & hæreticos debellare, summa animi constantia, invicto religionis zelo aggressus est. Inprimis vero curæ habuit ambitiosum Johannis CP. Occumenici titulum sibi arrogantis fastum contundere; superbum, hæreticum, blasphemum, Antichristianum, diabolicum esse titulum ab eo arreptum clamans. Anno 593. edictum Mauricii Imp. de militibus in monasteria non admittendis ægerrime tulit; ne officio tamen suo & obsequio deesset, invitus admodum promulgavit. Anno 594. literis apud Mauricium Imp. Constantinam Aug. & Patriarchas Orientales strenue egit de Johanne CP. in ordinem redigendo: cui interim communicare Sabiniano apocrisiario suo interdixit: habitaque eodem anno Romæ synodo damnatum a Johanne ob Marcionitarum hæresim Johannem Presbyterum Chalcedonensem absolvit: ac de re ecclesiastica canones nonnullos sancivit. Anno 596. ex angelica Anglorum captivorum forma omen trahens, Anglorum genti ad fidem Christianam convertendæ animum adjecit, missis in Angliam Augustino monasterii sui Romani præfecto, Melito, aliisque monachis; quos in via despondentes literis confirmavit: inceptumque semel opus laudabile qua monitis qua autoritate sua subinde promovere non destitit; missis anno 601. Justo, Paulino, Laurentio, aliisque, qui Augustino subsidium ferrent, & fidem Christianam longe lateque per Angliam propagarent. Anno 603. datis ad Phocam tyrannum literis imperium illi pessimis flagitiis arreptum gratulatus est: quin & si verum fateri fas sit, adeo turpiter in hac re lapsus est Gregorius, ut sceleftissimo parricidæ excogitatissimis adulandi artibus blandiri, & in piissimi principis Mauricii manes acerrime debacchari non erubesceret. Obiit anno 604. die 12. Martii. Vir erat pietate insignis, nec ævi illius ratione habita doctrina incelebris: immo si Isidorum Hispalensem audire velimus, *tanto per gratiam S. Spiritus scientiæ lumine præditus, ut non modo illi præsentium temporum quisquam doctorum, sed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam.* Sic quidem Isidorus: cujus tamen hac in re verba cum grano salis accipienda esse meminerit Lector. Pietatis certe & eruditionis laus ei neutiquam est deneganda, in hoc vero jure merito culpandus, quod, teste Johanne Sarisburiensi, de Nug. Curial. lib. 2. cap. 26. & lib. 8. c. 19. non modo Mathesin ab aula recedere jussit, sed quo major esset S. scripturæ autoritas, & in ea evolvenda diligentia studiosior, intempestivo nimis ac plane flagranti zelo nobilissimæ bibliothecæ Palatinæ, in cujus archivis recondebantur tot veneranda vetustatis monumenta, ignem admoverit, quo incendio perierunt

Scripta Palatinus quæcunque tenebat Apollo.

In

Sæc. VI. ab an. D. *In quibus*, inquit Sarisburiensis, *erant præcipua, quæ cœlestium mentem & superiorum oracula videbantur hominibus revelare.*

*OPERA.

Expositionis in librum 1. Regum, qui & Samuelis dicitur, libri 6.

Expositionis in Job, sive Moralium libri 35. Opus anno 583. inchoatum, anno 590. absolutum. Prodiit seorsim primis rei typographicæ incunabilis *Romæ* 1475. *Parif.* 1495. fol.

Expositio in 7. Psalmos pœnitentiales. Sunt qui censent, in ea reperiri plurima, quæ ad Henrici IV. Imp. tempora spectant; adeoque eam potius Gregorio VII. pontifici adjudicandam esse.

Expositio in Cantica Canticorum. Basil. 1496. 4°. *Parif.* 1498.

Homiliarum in Ezechielem libri 2. anno circiter 595. scripti.

De diversis lectionibus Evangelii homiliæ 40. ad Secundinum Taurominitanum episcopum, anno 592. absolutæ.

Liber pastoralis curæ ad Johannem Ravennæ episcopum, incunte pontificatu scriptus, & ab Anastasio postea Antiocheno circa ann. 602. in Græcum sermonem versus [b]. Versio ista interiit. Ipse liber seorsim prodiit *Argent.* 1496. *Parif.* 1498. 4°.

Dialogorum de vita & miraculis Patrum Italicorum, & de æternitate Animarum, libri 4. anno circiter 593. scripti. Litem his dialogis intentant reformatorum haud pauci, strenue reclamantibus Romanæ ecclesiæ scriptoribus. Varia utrinque proferuntur argumenta; pro negantibus facit primo ingens styli discrepantia, a Gregoriano compto satis, & æquali nec ineleganti immane abludentis; & sane fatendum est plurimas dictiones in his dialogis usurpatas hominis esse in lingua Latina mediocriter versati, ne quid gravius dicam. Secundo, aniles & ineptæ quæ ubivis occurrunt fabulæ Gregorio M. quin & quovis prudenti viro penitus indignæ; quarum proinde auctorem graviter perstringit Melchior Canus* homo pontificius, eruditione & pietate celebris. Tertio, reperiuntur in his dialogis, quæ doctrinæ Gregorianæ in operibus ejus indubitatis traditæ liquido adversantur, quorum omnium non unum exemplum, profert Rob. Cocus nostras, Censur. Script. Vet. p. 209. Hinc orta suspicio, hos dialogos Gregorio II. papæ, qui pontificatum iniit anno 714. tribuendos esse, indeque ipsum *Dialogi* nomen traxisse. Ex altera parte, 1°. certissime constat, Gregorium nostrum hujusmodi opus in animo habuisse, eamque in rem relationes undique conquisivisse, ut ex epistola ejus ad Maximianum Syracusanum lib. 2. cap. 89. patet. 2°. Johannes diaconus qui claruit anno 875. & quatuor libros de vita B. Gregorii scripsit,* diserte testatur Gregorium M. hos quatuor dialogorum libros composuisse, & Zachariam papam post annos ferme 175. in Græcam linguam convertisse, ubi errorem in numero corrigit Baronius*, dicens non nisi annos fuisse 148. Accedit ipsius Photii * testimonium, hos dialogos Gregorio nostro adjudicantis, quique ante 165. annos scriptos fuisse asserit, quam a Zacharia papa Græce verterentur. Perpensis ex utraque parte argumentis restat, ut hi dialogi saltem sint dubiæ fidei, a Gregorio M. ut videtur, scripti, a recentioribus aucti & interpolati. Ejus ergo esse haud iverim inficias. Interim in hoc opere concinnando nimium credulitati suæ indulsisse, & in fabulas plus quam par erat, propensiorem fuisse, nemo qui æquo animo ac præjudiciis libero id legerit, facile negabit.

*Loc. Commun. l. 11. c. 6. p. 651.

*De vit. Gr. l. 4. c. 75.

*An. 593. n. 46.

*Cod. 252.

[c] Prodierunt seorsim sæpius, puta *Ven.* 1475. *Parif.* 1499. *Venet.* 1561. *Colon.* 1610. & alibi. Eos olim Græce vertit Zacharias papa. Versio prodiit *Romæ* 1591. sed mutila, desideratis ex libro tertio sex capitibus cum dimidio. Ea ex codicibus MSS. restituit, ac in lucem edidit Canisius Antiq. Lect. tom. 3 [d]. Integra proinde exhibetur versio in editionibus Gregorii operum recentioribus.

Epistolarum libri 12. quibus immiscentur suppositítiæ haud paucæ. Privilegium sane monasterii S. Medardi epistolæ 77. libri 2. subnexum, & epistolam 32. libri 12. ad Fœlicem episcopum Messanæ, spuria esse fatentur ipsi conciliorum editores. Epistola 42. libri 2. deest in septem codicibus MSS. qui hic in Anglia reperiuntur: quorum unus ipsius Gregorii ætati fere suppar est. Loca quædam depravata in epistola 38. libri 4. epistolis 54, 64. libri 7. ex codicibus MSS. notat Cl. Jamesius nostras libro vernaculo de corruptione Patrum part. 2. Quanta vero licentia in describendis præsertim Gregorii libris grassati sunt olim monachi, & in excudendis recentiores pontificii, plenius ostendit idem Jamesius in vindiciis Gregorianis *Gen.* editis 1625. 4°. Habentur epistolæ Gregorii & in Conc. tom. 5. p. 1028 [e].

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1503. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 74. *Long* Bibl. facr. p. 752. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 7. vol 3. p 248. [b] Item Paraphrastice in linguam Saxonicam versus per *Ælfredum* regem, conf. *Wanlei* Catalog. Lib Vett. Septentrion. p. 70. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. § 9. Art. 251. vol. 9. p. 497. *Wanlei* Lib Vett. Septentrion. Catalog. p. 71. Liber Dialogorum secundus, qui est de *S. Benedicto* Gr & Lat editus est ab *Angelo Maria Quirino* abbate *Benedictino* Venet. 1722. 4to. [d] Nov. edit. tom. 2. p. 89. [e] Item in Institut Theolog. *Joseph. Mariæ Thomasii* vol. 1. *Rom.* 1709. Habentur etiam Epistolæ decem ad res Britannicas imprimis spectantes ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 9. seq.

Sæc. VI. ab an. D. *Antiphonarius sive Gradualis liber* ordinatus per circulum anni.

[a] *Liber Sacramentorum de circulo anni*. Bina ista opuscula prodierunt simul inter Pamelii liturgica tom. 2. *Colon.* 1571. 4°. Posterius seorsim *Parif.* 1642. 4°. cum notis Menardi.

Hymni aliquot.

Concordia quorundam testimoniorum S. Scripturæ, in edit. *Parif.* 1571. primum evulgata.

Infinitæ fere fuot operum S. Gregorii editiones. Præ aliis celebres sunt, *Gillotiana* an. 1575. *Romana*, inchoata an. 1588. absoluta an. 1593. Prodiit item *Romæ* an. 1613. 5. vol. 8°. *Parisiensis*, opera Petri Gassanvillæi presbyteri an. 1675. Tandem emendandis & emaculandis S. Gregorii operibus humeros suos admoverunt streoui literarum ecclesiasticarum promotores, Benedictini Parisienses, qui ad Codd. MSS. optimæ ootæ undique conquisitos omnia emendarunt, auxerunt, notisque illustrarunt, tomis 4. *Par.* 1705. fol. Tomo 1. continentur Exegetica in S. scripturam, nempe *Moralium in Job.* libri 35. *homil. in Ezechielem* lib. 2. *homil.* in Evangelia. lib. 2. Tom. 2. *Regulam pastoralem*, *dialogorum* lib. 4. & *Registrum epistolarum* complectitur. Tom. 3. part. 1. sistit *librum Sacramentorum*, *Antiphonarium*, aliaque liturgica Menardi notis illustrata. Part. 2. *Comment. in 1. Regum*, *in Cantica Canticorum*, *in 7. Psalmos pœnitentiales*, *concordiam quorundam S. Scripturæ testimoniorum*. Tom. 4. continet *vitam Gregorii* a Paulo Warnefrido, alteramque a Johan. Diacono concionatam; tum vitam ejus, quam Benedictini nostri ex Gregorii præcipue scriptis proprio marte condiderunt. Calci subnectitur *Paterii*, Gregorii M. discipuli, *Expositio veteris & novi Testamenti*. Verum expositio N. T. non Paterio, sed Alulfo potius Taracensi ex mente Benedictinorum viudicanda.

Benedictionale, sive *syntagma solemnium Benedictionum* a S. Gregorio in rebus sacris usitatarum, ineditum aotea ratus Lambecius, ex codice bibliothecæ Viennensis integrum evulgavit Comment. lib. 2. cap. 5. p. 300. Verum errorem suum postea correxit, id a Menardo editum deprehendens *Parif.* 1642. in Gregorii M. libro sacramentorum, non appendicis tamen aut peculiaris operis loco, sed respectu temporis & argumenti singularum Benedictionum sparsim insertum & permixtum.

Liber de conflictatione Virtutum, & Vitiorum. Hoc opus plures ascribunt Augustino, alii Ambrosio, ascribendum potius Gregorio nostro, cum hic libellus in libris *moralium super Job* de verbo ad verbum contineatur, ut Bostonus Buriensis in Gregorio olim observavit.

[b] ANONYMUS *vitæ S. Consortiæ auctor*, claruit circa annum 590. In literas retulit *vitam S. Consortiæ virginis*, & *conversionem B. Eucherii Lugdunensis episcopi*, & *Gallæ uxoris ejus*. "Ubi num. 2. se hæc a "SS. Fratribus Uranio presbytero, & Celso "subdiacono, qui Consortiæ dum viveret "adhæseruot, oecnon & Aureliano presby-"tero, qui usque nunc, *inquit*, ad sepul-"chrum ejus Deo servit, refereotibus audi-"visse testatur. Eruit *hanc vitam* ex MSS. codicibus Cl. Mabillonius Sæc. Benedict. 1. pag. 248. 590.

AUTOR ANONYMUS vitæ S. Sequaoi circa ann. 590. clauisse videtur, utpote ipsi Sequano ætate par, quem miracula edentem se vidisse refert. Scripsit vitam S. Sequani abbatis io Burgundia, quam edidit Petrus Roverius in historia *Reomaensi*; paulo emeodatiorem ex codicibus MSS. Jolian. Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 263. 590.

ANONYMUS vitæ S. Eparchii autor, claruit Eparchii æqualis eodem tempore circa annum 590. Mandavit literis vitam S. Eparchii abbatis Inculismensis, quam ex perantiquo codice MS. edidit, sed stylum passim immutavit Laur. Surius Jul. 1. Magis genuinam Cl. Mabillonius Sæc. 1. Benedict. 1. p. 267. 590.

JOHANNES, Epiphania qnæ Syriæ urbs erat oriundus, non ut Vossius, domo Antiochenus; unde ipsum ἰδιώτη πολίτῃ καὶ συγγενῆ vocat Euagrius [*], ipse Epiphaniensis, ejusdemque temporis scriptor. Claruit Johannes anno 591. Scripsit historiam rerum gestarum ab extremis Justiniani temporibus, usque ad Mauricii tempora; nempe ad Junioris Cosrhoïs Persæ fugam ad Romanos, & ejusdem restitotiooem per Narsetem Mauricii ducem, quod contigit anno 591. Perperam hunc cnnfundit cum Johanne Rhetore, de quo supra Vossius [*]; uti perspicue ostendit Cl. Valesius Annot. ad Euagrium p. 61. 591.

[*] L. 5. c. 24. p. 412.

[*] De Hist. Græc. l. 4. c. 20. p. 498.

[c] DYNAMIUS, patricius Galliarum, redituum Romanæ ecclesiæ intra Gallias procurator, ut ex Gregorii M. epistola [*] ipsum data constat. Claruit anno 593. Biennio post munere suo cedenti suffectus est Candidus presbyter. Scripsit Dynamius *vitam S. Maximi Regiensis episcopi* ad Urbi- 593.

[*] L. 3. ep. 33.

[a] Conf. *Wanlei* Catalog. p. 81. [b] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Eucher.* not 5. [c] Conf. *Tillemont* Memor. Eccles. vol. 15. ad vit. *Maxim. Regens.* *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 209. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 104.

cum

Sæc. VI. ab an. D. cum Fausti (qui Maximi vices in episcopatu excepit) successorem, quæ habetur, stylo tamen autoris a Surio emendato, apud Surium Novembr. 27. Exstat etiam ab eodem scripta *vita S. Marii abbatis Bobacensis*, sed a monacho quodam abbreviata, apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. p. 105. Meminit istius vitæ Sigebertus *, apud quem pro Mario Maximum legendum esse censet Casimirus Ondin *, de Mario Bobacensi seu ut vocat Bodanensi, hactenus se nihil legisse professus: & qui aliter fieri potuit, cum Miræus, quem hic, ut alibi, verbatim exscribit, ipsi hac in parte facem non prætulerit?

* De Script. c. 114.

* Suppl. p. 143.

594. [a] EUAGRIUS SCHOLASTICUS, gente Syrus, ex urbe Epiphania ortus, natus est anno 536. vel 537. Quadriennis adhuc Grammaticorum scholas frequentare cœpit; & a parentibus Apameam ductus est, ut pretiosum crucis lignum a Thoma episcopo solenni pompa ostensum spectaret. Relictis Grammaticorum scholis, rhetoricas adiit; cumque scientia ista plene imbutus fuisset, inter advocatos cooptatus est; & in foro Antiocheno causas agere incœpit: unde Scholastici nomen traxit. Maximam cum Gregorio patriarcha Antiocheno gratiam iniit, cui in causis dijudicandis assedit; in epistolis & concionibus scribendis inserviit. Quin & inter primarios Antiochenæ urbis cives locum tenuisse videtur: quippe cui tota civitas anno 592. cum fecunda jam vice nuptias iniret, feriis actis, & solennibus ludis fausta apprecata est. A Tiberio Aug. quæsturæ, a Mauricio præfecturæ honorariæ dignitatem meruit. Anno 589. Gregorium Antiochenum variis criminibus oneratum, & ad dicendam causam Constantinopolim evocatum comitatus est, ut assessoris & consiliarii munere ei fungeretur. Anno 594. quo imprimis claruit, historiam suam clausit. Quot annis ei superfuerit, non liquet. De stylo ejus sic Photius *. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν οὐκ ἀχαρής, εἰ καί πως περιττεύειν ἐνίοτε δοκεῖ· ἐν τῇ δὲ τῶν δογμάτων ὀρθότητι ἀκριβὴς τῶν ἄλλων μᾶλλον ἱστορικῶν. *Stylus huic non ingratus, tametsi interdum redundare quodammodo videatur: certe in doctrinæ veritate cæteris historicis accuratior est.* Quæ quidem laus etsi ei non sit deneganda, in pluribus tamen factis recensendis nimis fuisse credulum & in fabulas proniorem, ex iis quæ data quavis occasione de cruce, reliquiis, fictisque miraculis, (quæ majori in pretio jam haberi cœperant) refert, cuivis præjudiciis non occœcato liquido patebit.

Vid. ipsum Euagr. l. 4. c. 26, 29. l. 1. c. 18, 20. l. 3. c. 28. l. 6. c. 7. & Vales. in præf.

* Cod. 29.

SCRIPTA.

Sæc. VI. ab an. D.

Historiæ ecclesiasticæ libri 6. a synodo Ephesina sive anno 431. initium ducentes, & in duodecimo Mauricii Imp. anno, Christi 594. terminati. Prodiit historia ista Gr. a Roberto Stephano edita *Paris.* 1544. fol. Gr. Lat. *Genevæ* 1612. & cum nova versione ac notis eruditissimis Hen. Valesii *Paris.* 1673. fol [b].

Epistolarum, relationum, decretorum, orationum, & disputationum, quorum pleraque Gregorii Antiocheni nomine conscripta sunt, *libri* 2. qui interierunt.

Oratio panegyrica ad Mauricium Aug. ob natalem Theodosii pueri nobilissimi, quæ dudum periit. Utrumque opus memorat Euagrius in fine historiæ suæ.

ISIDORUS, *Junior*, ut ab Isidoro Cordubensi distinguatur, dictus, gente Hispanus, Severiani Carthaginis in Hispania præfecti, & Turturæ filius. Duos episcopos fratres habuit, Fulgentium Carthaginensem & Leandrum Hispalensem, cui ipse in sede archiepiscopali anno 595. successit. Anno 610. Gunthemari regis edicto de prærogativa sedis Toletanæ subscripsit. Anno 619. concilio Hispalensi 2. præfuit; in quo plurimos canones rem ecclesiasticam spectantes sanciri fecit; habitaque cum Syro quodam episcopo, Acephalorum hæresi infecto, disputatione, hominem erroris protatis afflatim ex S. scriptura testimoniis redarguit & ad fidem Catholicam reduxit. Anno 633. concilio Toletano 4. nationali præsedit, ubi canonibus quamplurimis latis lapsum ecclesiæ Hispanicæ statum restauravit. Anno 636. morti proximus, se in S. Vincentii templum deportari fecit; ubi die 3. Aprilis accepto viatico sacro placide in Domino obdormivit. Isidorum summopere laudant concilii Toletani 8. patres. *Nostri*, inquiunt, *sæculi doctor egregius, ecclesiæ Catholicæ novissimum decus, præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus, & quod majus est, in sæculorum fine doctissimus, atque cum reverentia nominandus Isidorus.* 595.

Vid. Sect. 12.

[c] OPERA, QUÆ EXSTANT.

Chronicon ab initio mundi ad quintum annum Suinthilani regis, Christi 626.

Historia Gothorum, Vandalorum, & Suevorum, prodiit *Hamburgi* 1611. & cum notis Bon. Vulcanii *Lugd. Bat.* 1597. 8°. plusquam altera vero parte auctior ex MS. codice bibliothecæ Is. Vossii ab Hug. Grotio edita est in historia Gothorum Amstelo-

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 33. vol. 6. p. 126. b Hanc editionem criticis plurium Eruditorum observationibus locupletavit *Gul. Reading.* Cantab. 1720. fol. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1583. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 1. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 539. seq.

dami 1655. p. 707. ab Elzeviriis Typographis Grotianæ collectioni post mortem ejus adjecta: deinde ex alio codice a Phil. Labbeo Biblioth. Nov. MSS. tom. 1. p. 61.

[a] *Originum sive Etymologiarum libri* 20. Operi huic immortuus est Isidorus. Braulio igitur episcopus Cæsaraugustanus, quo rogante susceptum est, imperfectum complevit, & in libros digessit. Prodiit seorsim *Venet.* 1483. fol. *Parif.* 1509. cum scholiis Bon. Vulcanii *Basil.* 1577. fol. De hac editione lectorem movet Arnoldus Wion *, cavendam esse, utpote hæreticorum more veneno pravitatis hæreticæ respersam. Per istiusmodi admonitionem quid sibi velint pontificii, æquus ac prudens lector facile intelliget.

* Lign. Vit. l. 2. c. 4. p. 244.

[b] *De Scriptoribus ecclesiasticis* post Hieronymum & Gennadium liber, scriptores 23. complexus. Prodiit cum notis Suffridi Petri *Colon.* 1580. 8°. cum notis Miræi in Bibliotheca Eccles. *Antverp.* 1693. fol. cum notis Schotti inter scriptores Hispaniæ illustratæ tom. 1. *Francofurt.* 1603 [c].

De vita & morte Sanctorum utriusque Testamenti, sive *de ortu & obitu Patrum*. Exstat una cum aliis Isidori opusculis *Hagenoæ* 1529. 4°. in Orthodoxogr. p. 587.

De divinis sive ecclesiasticis Officiis libri 2. ad Fulgentium fratrem circa an. 610. scripti. Prodierunt *Parif.* 1564. 8°. Orthodoxogr. pag. 1716. una cum cæteris ejusdem argumenti scriptoribus *Romæ* 1591. fol. ac *Parif.* 1610. fol. pag. 182. Suppositiitium esse opus istud censet Baronius. Verum a Braulione & Ildefonso inter opera ejus recensetur; & a Beda, Fulberto Carnotensi, & Freculpho Lexoviensi citatur.

De differentiis sive proprietate Verborum libri 2.

Alius differentiarum seu de proprietate Sermonum liber. Prodiit *Madriti* 1599.

Synonymorum sive Soliloquiorum libri 2.

De contemptu Mundi libellus.

Norma vivendi, quæ nil nisi Cento est ex libris Soliloquiorum & de contemptu Mundi consutus.

Exhortatio ad Pœnitentiam, cum Consolatione ad animam de salute desperantem.

Lamentum Pœnitentiæ pro indulgentia peccatorum, versibus Trochaicis compositum.

Oratio de flendis semper peccatis ad correctionem vitæ.

Oratio brevis contra insidias Diaboli.

[d] *Epistola ad Massonem de lapsu & reparatione Sacerdotis.*

De natura rerum sive de Mundo liber philosophicus ad Sisebutum regem.

Liber Prœmiorum ad libros utriusque Testamenti.

Commentaria in libros historicos Veteris Testamenti; quæ Quæstionum librum, sive secretorum expositiones Sacramentorum vocat Ildefonsus *, & ab Isidoro ex diversis autoribus collecta esse prodit. Ex his commentaria in 4. libros Regum Isidoro Cordubensi deberi plurimi arbitrantur. Vide quæ supra in eo notavimus.

* De Script. c. 9.

Allegoriarum quarundam S. Scripturæ liber, compendium quasi Allegoriarum in Octateuchum ex variis scriptoribus contextum complectens.

[e] *Contra nequitiam Judæorum libri* 2. ad Florentinam sororem. 1. *De Nativitate, Passione*, &c. *Domini*, 2. *De vocatione Gentium.* Prodierunt *Hagenoæ* 1529. 4°. *Venet.* 1584 [f].

Sententiarum sive de summo Bono libri 3. ex Gregorii papæ moralibus fere excerpti. Eos notis illustratos edidit Garcias Loaysa *Taurini* 1593. 4°.

Regula Monachorum in capita 24. *distributa.* Exstat in codice Regularum Holsteniano *Parif.* 1663. 4°. part. 2. p. 116.

[g] *Ad Ludifredum episcopum Cordubensem epistola de Sacerdotum in ecclesia Officio.*

Epistolæ aliquot, quarum ea quæ est *ad Redemptum*, merito a Labbeo suppositiitia censetur.

De conflictu Vitiorum & Virtutum liber, qui SS. Ambrosio & Augustino etiam ascribitur inter opera eorum haberi solet. Isidori vero esse & aliunde, & ex Sigeberti * autoritate constat.

* De Script. c. 55.

Expositio in Cantica Canticorum.

[h] *Liber Glossarum Latinarum, ex libris Originum, ut videtur, collectus.* Prodiit cum notis Bon. Vulcanii *Lugd. Bat.* 1600.

De ordine Creaturarum liber ad Braulionem Cæsaraugustanum, a Luca Dacherio ex monasterii Rhemensis codice perantiquo & pene coævo primum editus Spicileg. tom. 1. p. 268 [i].

[k] *De collectione Conciliorum & Decretalium* Isidoro nostro falso inscripta, non est, quod lectorem moneamus eam esse Isidori Mercatoris. Interim certe constat Isidorum nostrum *Conciliorum & Decretalium collectionem* contexuisse; cui præter ea, quæ in Dionysii collectione habentur, plurima Africæ concilia, Gallicanasque & Hispanicas synodos inseruit: epistolas quoque pontificum

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 769. & vol. 3. ad l. 4. c. 6 p. 655. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 7. not. 4. ad vit. *Hosii.* c Et in Bibl. Eccles. cura *Jo. Alberti Fabricii* Hamb. 1718. fol. d Exstat apud *Canis.* Antiq. Lect. Nov. edit. tom. 2. part. 2. p. 147. e Conf. *Fabr.* de Verit. Christian. Relig. c. 5. §. 18. p. 258. f Horum Fragmentum Ling. Theotisc. conversum e MSS. Codd. edidit cum *Tatiani* Harmon. Evang. *Jo. Phil. Palthenius* 1706. recudi fecit *Jo. Schilterus* tom. 1. Thesauri Antiquitatum Teutonicarum *Ulm.* 1727. fol. g Exstat in Not. *Garsiæ Loaisa* ad Conc. Toletan. ex codice MS. Bibl. Laurentianæ. h Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 778. seq. i Edit. nov. tom. 1. p. 225. k Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 8. vol. 11. p. 23. seq.

Roma-

Sæc. VI. ab an. D.

Romanorum, qui post Damasum sedem tenuerunt, intexuit. Exstat ista collectio MS. in bibliotheca ecclesiæ Urgellensis in provincia Tarraconensi, teste Baluzio Præfat. in Reginonem Prumiensem.

OPERA DEPERDITA.

De Numeris sive Arithmetica liber.

De nominibus Legis & Evangeliorum liber, nisi forsan idem sit cum libro proœmiorum.

De mysteriis Salvatoris liber.

Prodierunt opera S. Isidori, studio Margarini Bignæi *Paris.* 1580. fol. auctiora cum variorum notis cura Johannis Griali edita per Jacobum Breulium, *Paris.* 1601. denique *Colon.* 1617. fol.

596. PHOTINUS, presbyter Constantinopolitanus, ecclesiæ magnæ defensor, claruit anno 596. [a] Scripsit *vitam Johannis Jejunatoris patriarchæ CP.* Fragmentum ejus prolixum exhibet Concil. Nicæn. a. Act. 4. Concil. tom. 7. pag. 272. ubi dramaticam quandam, eamque putidissimam, fabulam videre est; cujus ipse Photinus pars magna fuit.

596. AUGUSTINUS, ortu Romanus, instituto erat monachus Gregorii M. discipulus, ac cœnobii cujusdam ab eo in urbe Roma extructi præfectus: cum Gregorius papa gentis Anglo-Saxonicæ conversionem in votis haberet, in animo volveret, an. 596. Augustinum adjunctis ei circiter 40. sociis hoc fine in Angliam misit, ejusque jam in itinere positi fluctuantis animum consilio confirmavit, literis munivit. Appulit in insulam Tanetam Augustinus [b], & impetrata ab Æthelberto Cantii rege venia, ad Evangelium prædicandum se accinxit, plurimos ad fidem pertraxit, ipsomet etiam Æthelberto cum tota familia Christi religionem mox amplectente. An. 598. in Galliam se contulit, & ab Ætherio episcopo Arelatensi in Anglorum gentis archiepiscopum consecratur, statimque sedem archiepiscopalem, quam Londinum tanquam insulæ metropolis sibi vendicavit, in honorem Æthelberti Doroberniam seu Cantuariam transtulit. (Vid Bed. Hist. Eccles. l. 2. c. 2.) Quo vero Saxonum conversio felicius promoveretur, Britanniæ episcopos ad hanc messem invitavit, instituto cum iis in confiniis Walliæ colloquio; verum morum ejus superbia offensi Britanni, & præcipue quod ab iis exigeret, ut relictis suis in Romanos transirent ritus, nihil horum se facturos, neque illum pro archiepiscopo habituros esse respondebant [c]: quibus Augustinus minitans prædixisse fertur, Si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus fore accepturos; & si nationi Anglorum nollent viam vitæ prædicare, per horum manus ultionem mortis passuros esse: nec fefellit eventus, quippe Æthelbertus Edilfridum Northumbrorum regnum concitavit, qui coacto exercitu immanem 1200. monachorum Bannochorensium stragem fecit, quod quidem Augustino suadente & instigante factum, vero quam simillimum est. Objiciunt quidam Augustinum priusquam hæc fieret cædes, ipsomet Beda teste, jam multo ante tempore ad cœlestia regna sublatum esse. Verum non desunt melioris notæ ex nostris historici haud pauci, & in his ipse Beda, qui vitam ejus ultra cædem Bannochorensem ad annum usque 608. quin & ad ann. 614. protrahant, quod & aliis rationibus firmari poterat: unde non levis oritur suspicio locum illum de Augustini obitu Bedæ historiæ olim fuisse adjectum; præsertim cum in Alfredi regis versione Saxonica, non nisi sesqui-sæculo post Bedæ mortem facta desit. Sed esto mortuus nondum peracta strage. Quis nescit illum dare consilium potuisse, quod non nisi post ejus demum mortem ad exitum perductum sit? Erat Augustinus statura procera & erecta, animo elatiori, moribus asperis, religiosus potius quam doctus, & superstitionis magis quam veræ pietatis studiosus. Exstant ab eo scriptæ *ad Gregorium papam interrogationes* 11. una cum *Gregorii responsis*, ad calcem Epist. D. Gregorii, & cum versione Saxonica apud Bed. Hist. Eccles. lib. 1. c. 27 [d]. Quin vir Romæ natus & educatus, & in tam excelsa ecclesiæ dignitate positus plures libros scripserit, & varias hinc inde epistolas miserit, nulli dubium esse potest. Sed pauca ab eo scripta hodie supersunt, immo si interrogationes ad Gregorium missas excipias, forsan nulla. Refert quidem Balens *, Augustinum statim post ejus in Britanniam adventum ad ipsum Gregorium per suos nuncios Laurentium & Petrum scripsisse, *de suo successu prospero lib.* 1. *Ecclesiarum suarum statuta lib.* 1. quæ forsan nec ipse vidit Baleus, & an unquam exstiterint jure merito dubitari potest. (*Cent. part. 2. p. 16. in Script. exteris.)

STEPHANUS, episcopus Hieropolitanus, claruit circa annum 598. Scripsit libtum *de vita S. Golanduchæ* martyris, quæ ex Magorum Persicorum genere, Asmodocho patre, & Myzucha matre, prognata, 598.

[a] Vitam *Johannis Jejunatoris* scripsit non *Photinus*, cui hic a *Caveo* adjudicatur, sed *Nicephorus* CP. patriarcha, quæ MSS. habetur in Cod 276. regis Galliæ teste *Cangio* not. ad *Zonaram*, conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 3. vol. 10. p. 164. [b] Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 16. [c] Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 26. [d] Habentur item apud *Wilkins* Conc. Brit. tom 1. p. 18.

ad Christianos transiit, a Magis proinde multis verberibus & tormentis graviter excruciata, diuturnum & laboriosum martyrium pertulit, teste Euagrio, qui hoc ipso vivebat tempore, lib. 6. cap. 20. p. 459. cui *μάρτυς ζῶσα* dicitur, quod post martyrium superstes, relicta Perside in Romanorum fines aufugit, Hierosolyma petiit, tandemque Hierapoli, relicto sæculo, ad immortalem vitam concessit, Stephano episcopo funus ejus splendide & honorifice curante. Refert hæc aliaque, ex ipsius Stephani, ut videtur, commentario Nicephorus lib. 18. cap. 25. p. 840. Ejusdem martyris meminit etiam Theophylactus Simocatta Hist. lib. 5. cap. 12.

599. [a] ANASTASIUS, *Sinaita* a monte quem monachus adhuc incoluit, *Junior*, ut a decessore distinguatur, dictus, Anastasio seniori successit in patriarchatu Antiocheno anno 599. Postquam sedem decennio fere tenuisset, anno 608. saltem proximo incunte, orta immani Christianos inter & Judæos tumultu, a Judæis, qui pugna superiores fuerant, throno deturbatus est, & fune pedibus illigato per urbem tractus, abscissis etiam & in os ingestis *αἰδοίοις*, ac tandem igni traditus, martyrii palmam retulit. Exstat Gr. Lat. sub illius nomine *compendiaria Fidei Institutio* in Biblioth. Patr. tom. 11. quam tamen alii Anastasio seniori tribuunt. Revera neutri debetur, cum S. Maximi fœtus sit. Vide plura in Anastasio seniore. [b] Cæterum Anastasium nostrum auctorem habuit *Versio Græca Gregorii M. libri de cura pastorali*; quam laudat ipse Gregorius lib. 10. ep. 22. Verum illa ad nos non pervenit.

599. Isidor. de Script. c. 33. [c] EUTROPIUS, gente Hispanus, primum abbas monasterii Servitani, deinde ecclesiæ Valentinæ episcopus, claruit anno 599. Scripsit *ad Licinianum Carthaginis episcopum* valde utilem, nunc vero deperditam, *epistolam*, qua *de Chrismatis unctione baptizatis infantibus concessa Licinianum consuluit*. Scripsit & *ad Petrum episcopum Itabicensem de distinctione Monachorum* salubrem & monachis valde necessariam *epistolam*, quæ a Luca Holstenio edita est in codice Regularum *Paris.* 1663. Append. pag. 82.

599. Isidor. de Script. c. 33. [d] MAXIMUS, natione Hispanus, Cæsaraugustæ episcopus, claruit an. 599. quo concilio Barcinonensi subscripsit. Anno 610. concilio Toletano, anno 614. Egarensi interfuit. Scripsit brevi stylo *historiam rerum a Gothis in Hispania gestarum*, atque alia multa; quæ non exstant.

600. [e] LEONTIUS, Neapoleos sive ut ipse vocat, Hagiopoleos, in Cypro episcopus, clar. ann. 600. obiit circa annum 620. vel ut alii, 630. Scripsit *apologiam pro Christianis adversus Judæos*; cujus prolixa pars habetur Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Conc. tom. 7. p. 236. Exstant etiam ab eodem scripta, *homiliæ* 2. *altera in Simeonem quando Dominum ulnis suscepit, altera in festum mediæ Pentecostes*, Gr. Lat. apud Combefis. Auctuar. Nov. p. 681, 702. Vita Johannis Eleemosynarii, sed a Metaphraste interpolata, Lat. apud Surium & Bollandum Januar. 23. Vita Simeonis Sali sive Stulti, ab eodem Metaphraste interpolata, Lat. apud Surium Julii 1. Scripsit etiam Encomia multa, & festivos Sermones, & in his præcipue *orationem in transfigurationem Salvatoris nostri*, & alia quædam [f], uti nos docent synodi Nicænæ 2. Patres Act. 4. Addunt autem, ipsum Mauricii Imp. temporibus floruisse. In his sine dubio erant *Loci communes Theologici*, ex scriptis SS. Patrum utplurimum contexti, in duo volumina digesti; quorum priori, *τῶν θείων* titulum fecit, alteri, *τῶν ἀνθρωπίνων*. Posterius ad manus suas pervenisse, testis nobis est Francisc. Turrianus, in opere quod scripsit *de Hierarchicis ordinationibus Ministrorum ecclesiæ Catholicæ adversus schismaticas vocationes*, Edit. Diling. 1569. nempe lib. 1. c. 12. Quos etiam Locos communes citat Sirmondus Not. ad Facund. lib. 2. c. 4. p. 28. Scripsit item historiam vitæ S. Simeonis abbatis, cognomine *Stulti*, quam Latine extulit Surius Julii 1. ut supra in Leont. Byzant. observavimus. Exstat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. juxta Lambec. 13. num. 1. fol. 1. Cæterum mire permixta sunt utriusque Leontii scripta, ut quænam Byzantini, quænam Neapolitani sint, præsertim nisi inspectis Codd. MSS. discernere haud facile sit. Nisi cum Vossio unum eundemque fuisse Leontium statuere velimus.

Placet ad finem hujus sæculi Scriptores aliquot incertæ prorsus ætatis, Photio tamen antiquiores, deponere; donec veram, saltem probabilem, eorum ætatem aliunde expiscari liceat.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1486, & 1663, & tom 2. p. 541. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 31. § 6. vol. 9. p. 332. seq. [b] Conf. *Fabr* Bibl. Eccles. ad *Sigebert.* c. 42. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 5. p. 105. *Oudin.* tom. 1. p. 1174. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5 vol. 2. p 403. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p 183. [e] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 7. vol. 7. p. 453. *Oudin.* tom. 1. p. 1575. [f] Fragmentum Leontii *contra Hebræos* habetur apud *Canisii* Lection. Antiq. tom. 5. p. 200. Edit. nov. tom. 1. p. 791.

AN-

Sæc. VI. ab an. D.

[a] ANDRONICIANUS, philosophiæ admodum studiosus. Scripsit *adversus Eunomianos libellos duos*, in quibus promisit grandia, mediocria præstitit. Vide Phot. cod. 45. NE.

[b] HERACLIANUS, episcopus Chalcedonensis, vir piissimus simul ac doctissimus. Scripsit *ad Achilium* quendam sermone perspicuo & eleganti *contra Manichæos libros* 20. in quibus impietatem eorum validissime debellavit; libros Manichæorum decantatissimos, Evangelium, Giganteum librum & Thesauros, confutavit; omniumque qui ante se in eadem palæstra desudarant, argumenta fortius urgebat, firmiter stabilivit, prætermissa pie supplevit. Vide Photium cod. 85. NE. Ex ejus epistola ad Achilium fragmentum nobis conservavit S. Maximus in Opusc. Theol. tom. a. pag. 65. Combefis. Not. Margin. ipsum, autorem obscurum, nec satis Catholicum vocat.

[c] LEONTIUS, Arabissi episcopus. Scripsit *sermones de creatione & Lazaro redivivo*, cujus excerpta bene longa exhibet Photius cod. 272.

HESYCHIUS, presbyter Constantinopolitanus, scripsit *in æneum serpentem Mosis libros* 4. quos memorat & breviter describit Photius cod. 51.

[d] SOPHRONIUS, scripsit eleganti & nervoso sermone *librum pro Basilio adversus Eunomium*; quo Theodorum Mopsuestenum, qui in eadem desudavit arena, eum post se reliquisse judicat Photius cod. 5.

METRODORUS, *Calculum Paschalium festorum ex novemdecennalibus cyclis viginti octo invicem multiplicatis* confecit. Quartodecimanorum consuetudinem in figendis terminis paschalibus secutus est; & a Diocletiano exorsus calculum in 803. annos promovit. Unde forsan non male conjici possit, Metrodorum istum circa finem sæculi tertii claruisse. Verum id parum certum. Vide Phot. cod. 115.

Sæc. VI. ab an. D.

ANONYMUS autor, qui *de sacro Paschatis festo* volumina aliquot conscripsit luculento sermone. Ex iis tertium octo libris constans & Theodoro cuidam nuncupatum, perlegit Photius. Plurima de Hexaemero admista sunt ad Theologiam spectautia; & in eo Metrodorus passim reprehensus est. Vide plura apud Photium cod. 116.

ANONYMUS, autor libri cui titulus erat, *Disputatio adversus Judæos* unaque sentientes Hæreticos, & Quartodecimanos; qui primo Hebræorum mense fanctum Paschæ festum non celebrant. Lacinias quasdam breviculas operis istius habet Photius cod. 115.

[e] ANONYMI aliquot scriptores, qui *vitas aut martyria Sanctorum quorundam* literis mandarunt, viz. *Martyrium septem Puerorum dormientium, qui persecutionem Decianam* fugientes speluncam prope Ephesum ingressi sunt anno 250. & in somnum conjecti experrecti sunt demum anno 445. [f] Excerpta fabulæ istius habes apud Photium cod. 253. [g] *Martyrium Timothei Apostoli*, cujus fragmenta exhibet Photius cod. 254. *Martyrium magni Martyris Demetrii*, qui sub Maximiano passus est, compendium ejus videre est apud Photium cod. 255. [h] *Vita SS. patrum Metrophanis & Alexandri*, in quibus *vita Constantini M.* fuse enarrata est: Excerpta admodum prolixa dabit Photius Cod. 256. [i] *Vita Pauli episcopi CP. confessoris*: fragmenta ejus bene longa exstant apud Photium Cod. 257. denique *Vita S. Athanasii*, cujus excerpta valde prolixa suppeditat Photius cod. 258.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38 § 9. Art. 45. vol. 9. p 387. b Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 5. p. 106. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 272. vol. 9. p 502. d *Fabr.* ibid. p 382. e Conf. *Fabr.* ibid. p. 497. seq. f Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 3. ad persecut. *Decian.* not. 18. g Conf. *Tillemont.* vol. 2. ad vit. *Timothei* not. 5. item *Fabr.* Cod. Apocryph. N. T. p. 812. h Conf. *Tillemont.* vol. 7. ad vit. *Alexandri* not. 2. 3. i Conf. *Tillemont.* ibid. ad vit. *Pauli* not. 2. seq.

Scriptores Gentiles Christianam Religionem hoc Sæculo perstringentes.

Sæc. VI. ab an. D. [a] PROCLUS, *Diadochus*, quia ex Platonica erat successione, dictus, genere nobilis, natus in urbe Byzantio, parentes habuit Patricium & Marcellam, domo Lycios. Xanthum Lyciæ urbem a parentibus ductus, Grammaticis disciplinis imbutus est. Inde Alexandriam missus Leonam rhetorem, Orionem grammaticum, Olympiodorum philosophum, & Heronem mathematicum audivit. Relicta Alexandria Athenas profectus est; ubi in re philosophica Plutarchum juniorem, ac post illius mortem Syrianum, præceptores nactus est. Tandem scholæ Platonicæ apud Athenienses ineunte hoc sæculo rector factus, ibi loci consenuit, & 75. annos natus, e vivis excessit. Inter multa ac præclara quæ de philosophia & Gentilium theologia edidit volumina, [b] scripsit Ἐπιχειρήματα 18. *contra Christianos*: secundus a Porphyrio, inquit Suidas*, qui impuram suam & contumeliosam linguam adversus Christianos exacuit. Adversus hunc calamum feliciter strinxit Johannes Philoponus.

* In voce Πρόκλος.

540. DAMASCIUS, patria Damascenus, secta Stoicus, aliis Peripateticus, claruit circa ann. 540. In rhetoricis Theonem, in dialecticis Isidorum, in geometricis & arithmeticis Marinum, Procli in schola Atheniensi successorem, in philosophicis Zenodotum Marini successorem, in Platonicis & mathematicis Ammonium Hermiæ filium, audivit. Ipse tandem post Theonem scholæ rhetoricæ præfuit annos novem; & post Isidorum scholam philosophicam Atheniensem rexit. Quod ad religionem attinet, erat εἰς ἄκρον δυσσεβής, inquit Photius*, summe impius, & novis atque anilibus fabellis animum simul ac sermonem refertum gereus. Quare & sanctam fidem nostram, tametsi timide, tectaque malevolentia, non raro tamen in vita Isidori præceptoris sui allatrat. Scripsit enim Damascius, præter alia quædam opera [c], *vitam Isidori philosophi*, quam strictim delibat Photius cod. 181. amplissima vero ejus excerpta exhibet cod. 242. Forsan pars erat historiæ philosophicæ, cujus meminit Suidas in v. Δαμασκ. ac post eum alii. Inde fragmentum quod Suidas ex Damascii historia philosophica profert v. Γρηγ. ἀδελφ. totidem verbis in excerptis Photianis vitæ Isidori hodie reperitur.

* Cod. 181.

[d] *Concilia hoc Sæculo habita.*

501. ROMANUM I. anno 501. 10. Cal. Novembr. in causa Symmachi papæ congregatum, qui apud Theodoricum regem falso accusatus, a synodo hanc in rem coacta purgatur. Exstant synodi Acta, una cum Theodorici aliorumque, hac de re, epistolis Conc. tom. 4. p. 1323. Varias Actorum lectiones ex diversis codicibus MSS. dabit Baluzius, Nov. Collect. col. 1463.

502. ROMANUM II. PALMARE dictum, ab 81. episcopis, anno 502. 8. Id. Novembr. habitum, quo Symmachi electio a schismaticis sæpius impetita iterum confirmatur, & lex quam tulerat Basilius prætorio præfectus, tanquam ecclesiasticæ libertati nimium repugnans, abrogatur. Exstant hujus synodi Capitula 8. Conc. tom. 4. pag. 1333. Hanc synodum edito libello apologetico defendit Ennodius Ticinensis, qui habetur tum inter Ennodii opera, tum ubi supra p. 1340.

ROMANUM III. anno 503. eadem de causa habitum, quo Acta prioris synodi confirmantur, & Ennodii libellus in synodo recitatus communibus suffragiis comprobatur. Exstant Acta Conc. tom. 4. p. 1364. 503.

ROMANUM IV. a Symmacho & 103. episcopis anno 504. Calend. Octobr. celebratum; quo bonorum ecclesiasticorum invasores, etiamsi facultate etiam a rege impetrata, anathemati subjiciuntur. Exstant Acta Conc. tom. 4. p. 1371. 504.

AGATHENSE in provincia Narbonensi a 35. episcopis anno 506. 3. Idus Septembr. vel, ut alii, 5. Cal. Septembr. ad disciplinam ecclesiasticam pristino vigori 506.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 26. §. 1. vol 8. p. 455. Vit. *Procli a Marino* conscript. altera parte auctiorem edit. a *Jo. Albert. Fabricio* Hamburg. 1700. 4to. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5 c. 26. §. 13. vol 8. p. 522. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 130. & 181. vol. 9. p 416. 437 Initium & excerpta ex *Damascii* opere περὶ ἀρχῶν habentur ap. *Jo. Christoph. Wolf.* Anecdot. Gr. tom. 3. p. 195. seq. d Conf. *Du Pin*. Hist. Ecclef. vol. 5. p. 108. seq.

resti-

 restituendam, habitum. Exstant hanc in rem Canones 48. quibus 25. alii postea accesserunt, Conc. tom. 4. p. 1381.

507. **BYZACENUM I.** in provincia Africæ consulari, a quamplurimis Africæ episcopis anno 507. celebratum; quo, non obstante Thrasamundi regis edicto, decretum est omnibus ecclesiis pastoribus destitutis novos episcopos esse subrogandos. Vide Ferrand. Diac. Vit. Fulgent. cap. 16.

511. **AURELIANENSE I.** ad Ligerim fl. præsentibus episcopis 32. anno 511. 6. Idus Julias a Clodovæo rege convocatum. In quo plurima ad mores, ritus, & consuetudines ecclesiæ utilia constituta sunt. Exstant Canones 31. Conc. tom. 4. p. 1403. & cum notis suis & observationibus apud Car. le Cointe, Annal. Eccl. Franc. tom. 1. p. 279.

512. **BRITANNICUM** anno, ut volunt, sed scriptores utplurimum recentiores, 512. habitum. In quo Dubricius urbis Legeonum archiepiscopus constituitur, Theliao in sede Landavensi successore facto. Vide Capgrav. in Vit. S. Patric. Bal. Cent. 1. c. 58. p. 55. Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 60 [a].

512. [b] **SIDONIENSE** in Palæstina ab 80. episcopis Eutychianis ad damnandam synodum Chalcedonensem, Anastasii Imp. summi hæresis Eutychianæ fautoris jussu, anno 512. habitum. Videsis Marcellin. in Chron. ad hunc annum pag. 53. qui *infamem & irridendam Synodum* vocat, & Flavianum Antiochiæ, & Johannem Paltensium episcopos, quod cœtum hunc sacrilegum refellerant, in castellum, quod *Petra* dicitur, exules missos fuisse, ibique Flavianum in Domino requievisse refert. Confer Euagr. lib. 3. c. 32. Citatur etiam hæc synodus Conc. Nic. 2. Act. 1.

515. **ILLYRICIANUM I.** anno 515. a 40. Illyrici & Græciæ episcopis celebratum. Quo, occasione Thessalonicensis episcopi ob metum imperatoris cum Timotheo CP. communicantis, episcopi in unum convenientes per professionem in scriptis factam, ab eo, proprio licet metropolitano, discedunt, missisque Romam tabulis, se cum papa communicaturos esse in scriptis professi sunt. Vide Theophan. Chronograph. ad Anastasii ann. 25. p. 139.

515. **AGAUNENSE** in Burgundia anno 515. vel ut nonnulli, an. sequenti prid. Cal. Maii, a 60. episcopis, totidemque comitibus habitum. Quo monasterium Agaunense a Sigismundo rege pœnitentiam jam agente fundatum, amplis reditibus & privilegiis ornatur; & nova psallendi institutio, modus scilicet chori perennis, a synodo comprobatur. Exstant hujus synodi Acta (si modo germana & genuina, sunt enim haud leves suspicandi causæ,) Conc. tom. 4. p. 1557. Vid. etiam quæ hac de re habentur in Append. ibid. p. 1827. & præcipue apud le Coint. ad ann. 536. p. 534.

TARRACONENSE in citeriori Hispania prope mare, a 10. episcopis, anno 516. 8. Id. Novembr. habitum. Exstant de disciplina ecclesiastica Capitula 13. Conc. tom. 4. p. 1562. Cap. ultimo statuitur, ut episcopus diœcesanus quosdam etiam ex laicis ad synodum provincialem convocaret. Quo vero sensu id intelligendum sit, pluribus disquirit Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. dissert. 40. vide Notit. ejus pag. 63. 516.

GERUNDENSE in Catalonia, anno 517. 6. Idus Junias a 7. episcopis habitum. Exstant quæ ad disciplinam ecclesiasticam & litaniarum celebrationem præcipue spectant, Capitula 10. Conc. tom. 4. pag. 1567. Meminit hoc circiter tempore, sed tacito & loco & anno, synodi cujusdam Gallicanæ, qua hæreticus Arianus coram Remigio divinitus obmutescens, ad fidem Catholicam conversus est, meminit inquam Hincmarus in vita Remigii num. 57. apud Sur. Januar. 13. & exinde Flodoardus Hist. Remens. lib. 1. p. 16. 517.

EPAONENSE in Gallia Narbonensi, in provincia Viennensi, a 25. episcopis anno 517. Calend. Octobr. celebratum. Exstant ad restituendam disciplinam ecclesiasticam Canones 40. præfixa Aviti Viennensis tractoria, Sirmondi, Binii, Albaspinæi notis illustrati Conc. tom. 4. p. 1573. 517.

LUGDUNENSE I. anno 517. ab 11. episcopis, adversus Stephanum quendam, incestus crimine pollutum, habitum. Exstant Canones 6. Conc. tom. 4. p. 1584. 517.

CONSTANTINOPOLITANUM I. a 40. episcopis, anno 518. Julii 20. celebratum. Quo concilii Chalcedonensis, Leonis papæ, Euphemii & Macedonii episcoporum Constantinopolitanorum nomina sacris diptychis restituta sunt; Severus, aliique ejusdem concilii adversarii damnati. Exstant Græc. Lat. *Epistola synodalis* ad Johan. CP. in Conc. sub Men. Act. 5. 518.

[a] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 7. [b] Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 16. ad vit. *Macedon.* Art. 17. seq.

Sæc. VI. ab an. D. Conc. tom. 5. p. 162. Clericorum & monachorum ecclesiæ Antiochenæ adversus Severum, ad hanc synodum *supplicatio* ibid. p. 157. Monachorum *libellus* synodo oblatus ibid. p. 171. Johan. CP. aliorumque aliquot *epistolæ* de hac synodo ibid. p. 186. Ex quibus liqnido constat, quanto fidei zelo, quam obstinata animi constantia, pro reddenda sua synodo Chalcedonensi dignitate, pro Severi, Petri, & Zoaræ, damnatione, apud Johannem Patriarcham laborarunt monachi, totusque regiæ urbis populus. Quod & factum est.

518. TYRIUM anno 518. Septembr. 16. habitum: quo Acta legitima Concilii CP. confirmantur. Exstat Gr. Lat. *Epistola synodalis* ad Concilium CP. ubi supra p. 193.

518. ROMANUM V. anno 518. sub Hormisda pontifice habitum. Quo, sancita cum ecclesia CP. concordia, de Acacii, Euphemii, & Macedonii nominibus e diptychis expungendis agitur. Ad pleniorem hujus synodi intelligentiam facient *Epistolæ* Hormisdæ 25, 26, ad 34. inclusive; & *Indiculus* sive *Commonitorium* legatis pontificiis in Orientem profecturis datum, Conc. tom. 4. p. 1476.

520. CONSTANTINOPOLITANUM II. ab Epiphanio patriarcha, anno 520. collectum. Exstat Lat. *Epistola synodica* ad Hormisdam papam, inter ejusdem epistolas Conc. tom. 4. p. 1524.

521. SARDINIENSE ab episcopis Africanis in Sardinia sub persecutione Thrasamundi Vandalorum regis exulantibus, anno circiter 521. in controversia de Gratia Dei, & humano Arbitrio celebratum. Exstat *Epistola synodica* responsoria ad Johan. Maxentium, ejusque monachos Orientales Conc. tom. 4. p. 1591. & a Fulgentio Ruspensi plane scripta videtur. Ad hanc epistolam, dissertationem historicam & dogmaticam habet Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. vid. Notit. ejus p. 67.

524. ILERDENSE in Hispania Tarraconensi ad Sicorim fluvium, ab 8. episcopis, anno 524. 8. Idus Augusti habitum. Exstant de disciplina ecclesiastica Canones 16. cum fragmentis aliis Conc. tom. 4. p. 1610.

524. VALENTINUM I. apud Hispanos a 6. episcopis, anno 524. ut vulgo volunt, 2. Non. Decembr. coactum. Verum cum habitum sit æra Hispanica 584. rectius ad annum Christi 546. erit referendum. Exstant quæ ad regulas spectant ecclesiasticas Capitula 6. Conc. tom. 4. p. 1617. Sæc. VI. ab an. D.

ARELATENSE I. a 17. circiter episcopis, anno 524. 8. Id. Julias celebratum. In quo de disciplina in ordinandis clericis servanda præcipue cavetur. Exstant Canones 4. cum plurimis ex Gratiano fragmentis Conc. tom. 4. p. 1622. 524.

JUNCENSE in provincia Byzacena anno 524. mense Decembri habitum in caussa Vincentii Girbitani, qui plebes Tamallumensis ecclesiæ invaserat. Exstat *Epistola synodalis* Conc. tom. 4. p. 1627. 524.

CARTHAGINENSE I. sub Bonifacio episcopo, & plurimarum Africæ provinciarum episcopis numero 59. anno 525. Nonis Februariis collectum. Quo fides Patrum Catholica confirmatur, & monasteriis sua privilegia asseruntur. Exstant hujus concilii Acta ex vetustissimo bibliothecæ, olim Palatinæ, codice in lucem prolata Conc. tom. 4. p. 1628 [a]. 525.

CARPENTORACTENSE in Gallia Narbonensi, a 16. episcopis, anno 527. 8. Idus Novembr. habitum. Exstat Canon unicus, quantum ex bonis parochiali ecclesia ablatis episcopo sumere liceat; & *Epistola synodalis* de episcopo ordinationes illegitimas faciente Conc. tom. 4. p. 1663. 527.

ARAUSICANUM a 13. episcopis, anno 529. 5. Nonas Julias celebratum. Condita sunt de Gratia & libero Arbitrio Capitula 25. notis Sirmondi, Labbei, Binii, illustrata Conc. tom. 4. p. 1666. De hujus concilii tempore accurate agit Vossius Hist. Pelag. lib. 2. c. 53. 529.

VASENSE anno 529. Nonis Novembr. ab 11. episcopis habitum. Exstant regularum ecclesiasticarum Canones 5. Conc. tom. 4. p. 1679. 529.

VALENTINUM, in Gallia Viennensi ad Rhodanum fl. anno circiter 530. in caussa Cæsarii Arelatensis congregatum. Annus quidem non usque adeo constat; hoc tamen tempore fuisse maxime fit probabile, fervente jam in Galliis controversia de hæresi Pelagiana, quæ superiori anno in concilio Arausicano 2. damnata fuerat. Acta hujus synodi breviter relata habentur apud Cyprianum, Cæsarii diaconum, in *vita S. Cæsarii* num. 30. ubi diserte tradit, Cæsario dogmatis Pelagiani suspicione apud quosdam laborante, antistites ultra Isaram, 530.

a Hujus Concilii Pars 2. habetur *Dacher.* Spicil. tom. 6. p. 1. Edit. nov. tom. 1. p. 481.

con-

consistentes, Valentiæ in synodum hac de re convenisse; cui cum Cæsarius per adversam valetudinem interesse non potuit, per legatos suos, tum episcopos, tum presbyteros & diaconos se purgavit, sententiamque Catholicam de gratia Dei & libero Arbitrio declaravit, quam S. scripturæ, sanctorumque Patrum testimoniis validissime confirmavit. Paucis hæc supra monui in Cæsario ad annum 502. Graviter hoc nomine me arguit scriptor quidam Gallus, qui dissertationem historicam non ineruditam *de Thebæa legione* Anglice nuper in lucem emisit*, missoque Cypriano, me potius amandat ad evolvenda concilia Valentina, nempe primum ann. 374. alterum an. 684. tertium an. 855. habitum, in quibus, inquit, nihil hujusmodi de S. Cæsario, & hæresi Pelagiana reperitur. Nihil plane; quippe primum nondum nato Cæsario, duo posteriora post ejus demum tempora habita sunt. Unde Cyprianum manifesto hallucinari, meque ejus autoritate temere nimis niti, confidenter asserit. Summa argumentationis ejus in hoc sita est, incertum est concilium Valentinum quia Cypriani autoritate nititur, immo plane nullum, quia nulla ejus in conciliis editis habetur mentio. Verum I. nullane fuerit synodus Valentina præter tres ab ipso enumeratas? Quis, nisi hospes in operibus veterum, nescit plura concilia a scriptoribus ecclesiasticis memorari, quorum in editis conciliorum tomis nec vola datur, nec vestigium? Immo haud pauca exempla ex hac ipsa notitia peti possunt. Sed huc confugere non est necesse; recludat oculos, & inspiciat Labbeanam conciliorum editionem, quem alias sæpe citat, ibique videbit concilium nostrum Valentinum pariter ac alia suum locum habere, tom. 4. col. 1678. II. Sufficit ad firmandam hujus synodi autoritatem unius Cypriani testimonium, cujus fides integra hactenus apud omnes atque illibata stetit. Vir gravis & eruditus, qui neque præceptoris sui res gestas ignorare potuit, nec in iis enarrandis fucum nobis facere voluisse, censeri debeat. Quid quod ipsemet Censor* noster non diffitetur vitam hanc politam esse, magnoque judicio scriptam, nec discipuli S. Cæsarii nomine indignam? Ne tamen nihil omnino dicere videatur, ad miserum illud κρησφύγετον se recipit, quid si *inquit*, impostor aliquis Cypriani nomen hic induerit? sed demonstratione hac in parte opus erat, non levibus suspiciunculis, nudisque conjecturis. Verum refellendis istiusmodi exceptiunculis jam immorari nolo, paucula hæc, dum hæ ipsæ schedæ prelo subduntur, notasse contentus. Interim errat etiam toto cœlo criticus noster, dum Cyprianum Cæsarii diaconum, eundem facit cum Cypriano episcopo Tholonensi, qui concilio 2. Arausicano subscripsit, quemque Cæsarius ad Synodum nostram Valentinam legatum misit, quos tamen diversos fuisse manifestum est; quod ex ipsa Cæsarii vita liquido constat, & pluribus eum docere poterat Car. Cointius ad ann. 542. num. 30. tom. 1. p. 620.

* C. 5. p. 27.

* Ibid. p. 26.

ROMANUM VI. anno 531. a Bonifacio habitum. Quo Vigilium diaconum sibi successorem delegit; sed coacta mox alia synodo, constitutum suum hac de re, utpote contra canones factum, abrogavit. Vide Anastas. in vita Bonifacii, Conc. tom. 4. p. 1682. & ibid. p. 1690. 531.

CONSTANTINOPOLITANUM III. an. 531. sub Epiphanio patriarcha collectum. Stephanus episcopus Larissenus, & Thessaliæ metropolita, a Provinciæ suæ episcopis nuper ordinatus fuerat. Cum vero in ea ordinatione non expectata sit autoritas & consensus patriarchæ CP. qui in hanc provinciam jus pontificium sibi vendicavit, ab æmulis hac de causa Stephanus apud Epiphanium patriarcham accusatus est. Qui mox coacta synodo ἐνδημούσῃ hominem ab omni ecclesiastico ministerio separavit, & commonitorium de hac re in Thessaliam direxit. Unde Stephanus quo se vertat nescius, continuo ad sedis Romanæ judicium provocavit. Hæc per compendium; quæ ex binis ipsius Stephani, aliisque Thessalorum libellis synodo Romanæ sub Bonifacio 2. exeunte hoc anno habitæ oblatis, Conc. tom. 4. p. 1691. fusius diduci poterant. 531.

ROMANUM VII. sub Bonifacio 2. papa, & 4. episcopis, tunc forte in urbe commorantibus, & 29. presbyteris an. 531. 7. Idus Decembr. in consistorio B. Andreæ apostoli celebratum. Binas sessiones habuit hæc synodus. In prima lecti sunt duo Stephani Larissensis in Thessalia metropolitæ libelli ad Bonifacium papam & concilium Romanum per Theodosium episcopum Echiniensem transmissi; quibus de se, ob illicitam ordinationem, ab Epiphanio CP. suspenso conquestus, & ad sedis Romanæ judicium se confugere professus, longam calamitatis suæ historiam texit. Sessione 2. recitatus est Elpidii, Stephani & Timothei Thessaliæ episcoporum in eandem rem, & per eundem Theodosium oblatus Bonifacio libellus; affirmante præterea Theodosio, specialem ecclesiarum Illyrici gubernationem ad sedem Romanam pertinere. Quem in finem prolatæ sunt plurium pontificum 531.

Sec. VI. ab an. D. Romanorum epistolæ, & rescripta imperialia. Quid in hac causa vel de Stephano Larissensi, vel de juribus Romanæ sedis in ecclesias Illyrici definiverit synodus, non liquet, cum Acta in fine mutila sint. Exstant Acta ex bibliotheca Barberina, a L. Holstenio primum prolata, notisque suis illustrata, una cum plurimis epistolis quæ huc facere videntur Collect. Rom. part. 1. p. 1. Exinde Conc. tom. 4. p. 1691.

531. TOLETANUM I. anno 531. 16. Cal. Julias, ab 8. episcopis habitum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ Capitula 5. una cum Montani Toletani epistolis 2. Conc. tom. 4. p. 1734. Ad annum 527. & rectius mea quidem sententia, hanc synodum rejicit Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. cum æra Hispanica 565. sub qua habita est, anno Christi 527. optime respondeat. Vide Notit. ejus ad hunc annum.

532. ROMANUM VIII. sub Johanne papa 2. anno 532. habitum. Quo contra monachos *Acœmetas* definitum est, Catholice dici posse, unum de Trinitate passum esse; & quo sensu Hormisdas papa eam sententiam rejecerit. De quibus consulas Baron. ad ann. 519, 533, 534. & Conc. tom. 4. p. 1762. Anno sequenti habita est Constantinopoli Collatio episcoporum Catholicorum cum Severianis de recta Fide, & concilio Chalcedonensi, cujus Acta habentur Conc. tom. 4. p. 1763.

533. AURELIANENSE II. a 26. episcopis & presbyteris aliquot, anno 533. 9. Cal. Julias jussu Childeberti regis celebratum. Spectat hæc synodus ad mores & disciplinam ecclesiæ; de quibus exstant Canones 21. cum notis Sirmondi & Binii. Conc. tom. 4. p. 1779. Exhibet hos canones cum notulis hinc inde interspersis Car. Le Coint. Annal. tom. 1. p. 400.

533. CARTHAGINENSE II. anno circiter 533. a Reparato & 217. episcopis habitum. Quo ecclesiæ Africanæ libertas & disciplina longa servitute collapsa redintegratur. Exstat *Epistola synodalis* ad Johannem papam, qua de dubiis quibusdam, præcipue de recipiendis Arianorum sacerdotibus ad fidem Catholicam revertentibus, de parvulis apud eos baptizatis, aliisque, sententiam ejus exquirunt, Conc. tom. 4. pag. 1755. Rescriptum Agapeti Johannis Successoris habetur ibid. p. 1791. Exstat etiam hujus synodi Canon unicus *de libertate Monasteriorum* ibid. p. 1785 [a].

ARVERNENSE I. apud Aquitanos anno 535. 6. Idus Novembr. a 15. episcopis coactum, ut bona Ecclesiæ sarta tecta conservarentur. Exstant de variis ecclesiæ rebus & consuetudinibus Canones 16. cum notis Sirmondi & Binii; & *Epistola synodalis* ad Theodebertum regem *de Clericorum possessionibus non invadendis* Conc. tom. 4. p. 1803. & apud Le Coint. Annal. tom. 1. p. 439 [b]. Sec. VI. ab an. D. 535.

CONSTANTINOPOLITANUM IV. anno 536. 6. Nonas Maias, adversus Anthimum, Severum, aliosque Acephalorum principes, novas quotidie turbas excitantes, a plusquam 50. episcopis, sub Menna patriarcha, *ἐν τῷ Μεσαύλῳ τῷ δυτικῷ*, *in Meditullio Aulæ occiduo* ædis B. Mariæ, prope magnam ecclesiam celebratum. Exstant Gr. Latin. hujus concilii Acta Conc. tom. 5. p. 1. in V. sessiones sive actiones partita. 536.

Act. I. libelli 2. quos monachi Justiniano Imp. & Agapeto papæ pro depositione Anthimi (qui deserta sede sua Trapezuntina patriarchalem regiæ urbis dignitatem usurpaverat) & damnatione Severi, Zoaræ, aliorumque obtulerant; *Libellus* Orientalium episcoporum adversus Anthimum, aliosque hæreticos Agapeto oblatus; *Epistola* Agapeti encyclica de Anthimi depositione & Mennæ subrogatione recitantur. Missi etiam episcopi tres cum presbyteris, & diaconis aliquot, qui Anthimum de rebus in synodo gestis certiorem facerent, ipsumque ad synodum citarent.

Act. II. pridie Nonas Maias, & III. 6. Idus Maias, Anthimus cum nusquam reperiri poterat, missi sunt alii episcopi, presbyteri, & diaconi, qui secunda vice ipsum inquirerent; sed frustra, tertio itaque missi sunt alii, qui idem munus demandatum persequerentur.

Act. IV. 12. Cal. Jun. Anthimus latebras adhuc quærens, cum nullo modo etiam tertio requisitus inveniri poterat, proclamatione etiam synodali per dies aliquot publice proposita, damnationis & depositionis sententia in eum fertur.

Act. V. pridie Nonas Junias, varii episcoporum & monachorum ad Justinianum Imp. libelli, epistolæ plures & relationes synodales contra Severum, & Petrum Apamæensem, aliosque Acephalos exhibentur; nempe ad Justinianum *libelli* 2. prior a Paulo Apamæensi, & secundæ Syriæ episcopis, rectam fidei suæ confessionem, & querelas adversus Severum, Petrum, & Zoaram continens; posterior monachorum & archi-

[a] Fragmentum hujus Conc. exstat ap. *Dacher*, Spicil. tom. 6. p. 16. edit. nov. tom. 1. p 485. [b] Et Append. ad *Gregorii Turonensis* opera a *Ruinart*. edit. p. 1334.

mandri-

Sec. VI. ab an. D. mandritarum ex Palæstinis & secunda Syria adversus eosdem hæreticos ad Mennam ejusque synodum; eorundem monachorum *libellus* alter, quo eosdem suis coloribus depictos, cædibus, flagitiis, impietatibus infames exhibent, & judicio synodali damnari petunt; Hormisdæ papæ *epistolæ* a. ad monachos Orientales una, ad Epiphanium episcopum CP. altera, qua ipsum admonet & instruit quomodo se erga hæreticos gerere debeat; *supplicatio* clericorum & monachorum Antiochenorum contra Severum ad Synodum CP. anno 518. *Relatio* synodalis concilii CP. anno 518. ad Johannem patriarcham de reformatione eorum quæ ab Acephalis adversus synodum Chalcedonensem acta fuerant; monachorum ad eandem synodum *libellus* de damnatione Acephalorum, & ut quatuor synodi Oecumenicæ **Nicaena, Constantinopolitana, Ephesina, Chalcedonensis**, diptychis restituantur; una cum *relatione* acclamationum & eorum quæ a populo & monachis apud Johannem patriarcham gesta sunt; annexis Johannis patriarchæ ad Johannem Hierosolymitanum, & Epiphanium Tyriorum episcopum, de eisdem rebus epistolis, eorumque responsoriis, & episcoporum secundæ Syriæ ad Johannem patriarcham literis, quibus synodi CP. Acta approbarunt: duplex *Actio* formata coram Eutychiano Comite & provinciæ præside contra Petrum Apamæensem episcopum, inter Acephalos virum primarium, qua tota istius negotii ratio plenius exponitur; quibus accedit monachorum Apamæensium ad secundæ Syriæ episcopos de ejusdem Petri sceleribus *libellus*, & Epiphanii patriarchæ CP. synodique sub eo habitæ in eundem Petrum, Severum, & Zoaram damnationis sententia. Quibus omnibus relectis, Mennas patriarcha in eosdem hæresiarchas, omnesque iis adhærentes anathematis sententiam protulit; quam mox lege lata, additis etiam pœnis sæcularibus, Justinianus imperator auxit & confirmavit.

536. HIEROSOLYMITANUM I. anno 536. 13. Cal. Octobr. a 45. episcopis, præsidente Petro patriarcha, habitum. Et primo recitantur quæ per Elissæum diaconum & notarium allata sunt, nempe Justiniani Imp. *Lex* adversus Anthimum, Severum, &c. sub finem concilii CP. nuper lata; deinde Mennæ patriarchæ ad Petrum Hierosolymitanum & hanc synodum *literæ*; denique concilii CP. sub Menna nuper habiti gesta. Quibus lectis, Petrus synodi nomine primo in Anthimum, deinde in Severum, Petrum, & Zoaram hæreticos, damnationis sententiam tulit. Exstant Græc. Lat. synodi hujus Acta Conc. tom. 5. p. 275.

THEVINENSE in Majori Armenia anno 536. habitum. Erat hoc tempore Armeniæ Catholicus Nierses Pancrievantanus domo Ascdarachensis, qui ab Aptyso quodam Syro Jacobita, ejusque sociis (qui ad impetrandam a patriarcha Armeno ordinationem illuc pervenerant) in Acephalorum hæresin pertractus est. Accessit quod Chosroes rex Persarum hoc tempore Armeniam in suam potestatem redigere cœperat, adeoque hanc rem strenue promovebat, ratus se hoc pacto Armenorum animos ab imperio Græcorum facilius esse abalienaturum. Ejus igitur jussu decem episcoporum synodum Thevini congregavit Nierses patriarcha, quorum suffragio concilio Chalcedonensi anathema dictum est; decretumque, unicam in Christo Domino naturam agnoscendam esse; festa dominicæ nativitatis, ejusque baptismi, uno eodemque die (nempe Januarii 6.) celebranda; additionem illam (*Qui crucifixus es pro nobis*) a Petro Fullone primum adinventam, Trisagio restituendam; Armenos a Græcis segregandos, neque amplius iis licere Hierosolyma proficisci. Magna hæc erant turbarum & discordiarum semina, ut mox Georgiani & Siunienses ab Armenorum communione recesserunt. Agunt de hac synodo autor Hist. Patriarch. Armeniæ cap. 10. apud Cl. Galanum Conciliat. Eccles. Armen. part. 1. p. 85. Gregorius Sisensis patriarcha Epist. ad Haytonem Armeniæ regem ibid. p. 86. præ aliis ipse Galanus part. 2. tom 1. p. 120. De anno hujus concilii exacte statuendo plane desperassem, nisi viam aperuisset Photius in epistola ad Zachariam Armeniæ Catholicum (quam MS. penes se habent Armeni) ubi ait inter concilium Chalcedonense & Thevinense intercessisse annos 84. i.e. ab anno Marciani a. usque ad Justiniani 10. h. e. Domini 536. ut mirari liceat Cl. Galanum accuratum hujus synodi tempus videre non potuisse. Sec. VI. ab an. D. 536.

AURELIANENSE III. anno 538. Nonis Maii, a 36. episcopis habitum: ad reformandam ecclesiæ disciplinam conditi sunt Canones 33. qui cum notis Sirmondi & Binii habentur Conc. tom. 5. p. 294. notis etiam suis illustratos dedit Car. le Coint. Annal. tom. 1. p. 554. 538.

BARCINONENSE I. in Catalonia, circa annum 540. a 7. episcopis sub Sergio metropolitano habitum. De disciplina ecclesiastica exstant Canones 10. cum notis Albaspinæi Conc. tom. 5. p. 378. Canone ultimo synodi Chalcedonensis constituta de monachis observari præcipiuntur. 540.

Sæc. VI. ab an. D. 541. ª CONSTANTINOPOLITANUM V. sub Menna patriarcha, circa annum 541. in causa Origenistarum mandato Justiniani congregatum. Supplicem Justiniano libellum nuper obtulerant monachi Hierosolymitani, Eulogius, Conon, Cyriacus, & Pancratius, conquesti de dogmatibus Origenianis per Orientem plena messe repullulantibus, excerptis ex Origenis libris quibusdam capitulis, quæ publica autoritate damnari postularunt. Annuit imperator, evulgato prolixo adversus Origenis errores edicto. Evulgatum ad Vigilium papam, reliquosque Orientis patriarchas misit, teste Liberato Breviar. cap. 23. p. 162. Nec hoc fecisse contentus, episcopos qui in urbe reperti sunt, in synodum cogi jussit; qua lectis Justiniani ad hanc synodum literis, quibus dogmata Origenis breviter perstringit, excerpta a monachis Palæstinis capitula proposita, excussa, & damnata sunt. Exstat Justiniani *epistola* apud Cedren. in Annal. ad ann. Justinian. 25. exinde Conc. tom. 5. p. 680. & Actorum fragmenta nonnulla apud Euagr. Hist. Eccl. lib. 4. cap. 38. p. 414. qui tamen ea pariter ac Cedrenus & Theophanes cum 5. synodi gestis mire permiscet & confundit, errore forsan non aliunde orto, quam quod Acta hujus, ut & prioris anno 536. & posterioris post paucos annos sub Menna habitæ, in unum cum 5. synodo codicem compingi solebant; quod paulo post quintam synodum factum videtur, cum ipse Euagrius non plusquam 40. annis post synodum quintam scripserit. Certe distinctam esse hanc a quinta synodo non pauca suadent. In hac, sola causa Origeniana; in illa, trium Capitulorum causa unice agitata est; nec Origenis, vel Origenistarum nisi capitulo 11. vel levissima mentio; multo minus causæ istius plenaria cognitio. Immo differentiam non obscure agnoscit ipse Euagrius, eo præsertim loco, quo testatur Justinianum synodum quæ congregata erat de controversia Origeniana consuluisse, subjecto epistolæ suæ exemplari ejusdem libelli, (libellum intelligit a monachis Hierosolymitanis oblatum) Ἅπερ καὶ τὰ πρὸς Βιγίλιον περὶ τούτων ἐπεσταλμένα, *Et iis quæ ad Vigilium his de rebus scripserat.* Quæ satis indicant Vigilium nondum Constantinopolim venisse, qui tamen tempore quintæ synodi, & antea quoque, in regia urbe versabatur. Scio Garnerium hæc verba aliter legere, τὰ πρὸς Βιγιλίου περὶ τούτων, quasi literas Vigilii de eisdem rebus perscriptas intellexisset Euagrius. Sed nullum affert codicem manuscriptum, nec aliud conjecturæ suæ fundamentum præter malefidam Christophorsoni versionem; ut hanc audacem correctionem a tam candido & erudito capite profectam mirari liceat. Nec alia desunt argumenta, quæ hoc concilium a quinto toto cœlo distare ostendunt. Quæ vide apud Valesium Not. in Euagr. p. 111. (qui tamen hanc synodum in annum 538. rejicit) & Garner. Dissert. de 5. synodo (præsertim prout ad calcem Liberati habetur) cap. 2. & 6. De tempore vero hujus synodi accurate agit ibid. cap. 1. Cum enim pendet tempus ex monachorum Hierosolymitanorum Constantinopolim adventu, neque eos nisi post Zoilum ad sedem Alexandrinam ordinatum venisse diserte tradit Liberatus cap. 23. Zoilum non ante annum 540. in hac sede successisse prolixe docet. Sæc. VI. ab an. D.

In hoc denique sub Menna concilio conditi mihi videntur *Canones* sive *Anathematismi* illi 15. adversus Origenis & Origenistarum dogmata, novem istis adversus Origenistas anathematismis, quos edicto suo contra Origenem nuper inseruerat Justinianus Imp. & re, & verbis apprime consoni. Hos ex vetusto codice bibliothecæ Vindobonensis Græce exhibuit vir de republica literaria optime meritus Petrus Lambecius; Græce & Latine Steph. Baluzius Nov. Collect. col. 1548. Quod vero in titulo, *Constantinopolitanæ 5. synodi Canones* dicantur, id non aliunde profectum opinor, quam quod hujus synodi Acta cum 5. concilii gestis in unum codicem synodalem compacta, *quintæ* etiam *synodi* nomine venire solebant, ut modo ostendimus. Certe Photius de 5. synodi Actis agens ait, quædam etiam ante eam de Zoara, Anthimo CP. aliaque præterea gesta fuisse, quæ tamen sub hac ipsa synodo comprehendebantur. Cod. 18. col. 13.

BYZACENUM II. anno 541. habitum. Qua legatio ad Justinianum Aug. missa est. Vide Justin. Rescript. prope fin. & Baron. ad ann. 541. num. 10. 541.

AURELIANENSE IV. anno 541. a 50. episcopis vel per se, vel per vicarios, præsentibus, celebratum. Quo plurima de ritibus & negotiis ecclesiasticis sancita sunt. Exstant Canones 38. cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. p. 380. cum notis Cointii Annal. tom. 1. p. 595. 541.

CONSTANTINOPOLITANUM VI. anno 547. a Vigilio papa tunc Constantinopoli agente & 30. episcopis habitum. Quo auditis quæ ex utraque parte de trium Capitulorum controversia dicebantur, decretum est, sententiam de trium Capitulorum damnatione, usque ad Oecumenicum suspendendam esse. 547.

Ut tota hæc causa rectius intelligatur, paulo altius repetenda est. Theodorus Cappadox

ª Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 430. seq.

Sæc. VI. ab an. D. padox Cæsareæ episcopus, Origenistarum hoc tempore primipilus, & acerrimus defensor, summaque in aula potentia fretus, cum causam Origenianam tum imperiali edicto, tum sententia Synodali ante paucos annos oppressam videret, ut imperatoris animum ab hoc concilio avocaret, persuasit ei ut trium Capitulorum damnationem in se susciperet, & damnatis Theodoro Mopsuesteno, Theodorito, & Iba Edesseno, facilius se Acephalos omnes ad suam communionem reducturum. Ingenue id fassus est Domitianus arcanorum particeps apud Facund. lib. 1. cap. 2. p. 5. lib. 4. cap. 4. p. 62. Idemque testantur Liberatus cap. 24. p. 167. Euagrius lib. 4. c. 38. p. 412. Perfido homini consensit credulus Imperator, edito mox adversus tria Capitula edicto. Et si in re obscura hariolari liceat, congregata Constantinopoli hac de re synodo ἐνδημούσῃ, anno ut videtur 546. habita, Mennas patriarcha, cæterique in urbe regia episcopi, inviti quidem primum, imperatoris adversus tria Capitula edictum firmum ratumque habuerunt. Stomachatus est hæc audiens Vigilius papa, qui in itinere Constantinopolitano hoc tempore hærebat, anathema illis ni resipiscerent, interminatus. Constantinopolim veniens, anno sequenti concilium suorum habuit, & paulo mitior factus, hanc controversiam ad concilii generalis definitionem referendam esse statuit. Pluribus hæc tradunt, qui hoc ipso tempore vixerunt, Facundus Hermianensis lib. 1. cap. 2. lib. 4. cap. 3, 4. & lib. contra Mocianum Sholasticum pag. 202, 203. Liberat. Breviar. cap. 24. p. 167.

549. AURELIANENSE V. anno 549. 5. Cal. Novembr. a 50. episcopis & 21. episcoporum vicariis celebratum. Exstant Canones 24. quorum primo damnatis Nestorii & Eutychetis dogmatibus, reliqui ad ecclesiæ disciplinam spectant, adjectis Sirmondi & Binii notis Conc. tom. 5. p. 390. Quædam etiam ad hos canones non indigna notavit Car. Cointius Annal. tom. 1. p. 745.

549. ARVERNENSE II. paulo post Aurelianense, eodem ut videtur anno, a 10. episcopis celebratum. Quo 16. priores canones Aurelianenses iterum promulgati sunt. Exstant canones 16. cum eorundem breviariis Conc. tom. 5. p. 401. Confer quæ habet le Cointe. Annal. tom. 1. p. 754.

550. TULLENSE in Lotharingia ad Mosellam fluvium anno circiter 550. Cal. Juniis, ad sedandos quorundam seditiosorum motus, qui a Nicetio Trevirensi ob incestas nuptias excommunicati fuerant, habitum. Hujus synodi nil superest, præter unicam Mappinii Remensis ad Nicetium epistolam, qua se excusat, quod ad synodum venire non potuit. Vide Conc. tom. 5. p. 404. & le Cointe. ad hunc annum tom. 1. p. 773. Sæc. VI. ab an. D.

MOPSUESTENUM, anno 550. a Johanne Anazarbi, sive Justinianopolis, secundæ Ciliciæ metropolita, & 8. suæ provinciæ episcopis jussu Justiniani Imp. ante 15. Cal. Julias in secretario Episcopii congregatum, præsentibus præter presbyteros & diaconos, Marthanio Comite domesticorum, aliisque viris clarissimis. Et primo recitatæ sunt duæ imperatoris literæ, ad Johannem metropolitanum una, ad Cosmam Mopsuestiæ episcopum altera, jubentes ut fieret inquisitio an Theodori Mopsuesteni, qui ante centum annos defunctus fuerat, nomen sacris illius ecclesiæ tabulis inscriptum, & in sanctis mysteriis recitatum sit. Inde lecta mox & inspecta ecclesiæ Mopsuestenæ diptycha; in quibus Theodori nostri nomen neutiquam repertum. Deinde propositis in medio sanctis Dei Evangeliis, & præstito super hæc juramento, testimonia dixerunt plures, tum ecclesiæ Mopsuestenæ presbyteri & diaconi ætate provectiores, tum clarioris & honestioris conditionis viri, hujus civitatis incolæ; qui sigillatim testati sunt, Theodori istius nomen e sacris diptychis nunquam fuisse recitatum, & a senioribus se accepisse, loco ejus nomen Cyrilli Alexandrini repositum fuisse, idque usque hodie recitari. Confectis, super his, Actis, manuque episcoporum munitis, literas tum ad imperatorem, tum ad Leonem papam dederunt quos, prout jusserat imperator, de rebus a se gestis certiores fecerunt. Exstant Acta concilii Constantinopolitani II. Collat. 5. p. 491. Longe aliter hæc refert libelli synodici auctor c. 117. Episcopos nempe zelo succensos ad synodum celebrandam Mopsuestiam sponte venisse, testesque ab iis interrogatos utrum Theodori nomen in sacras tabulas esset relatum, respondisse, ita, neque istud negasse, & hæc ad Vigilium papam transmisisse. Unde quanta fuerit hominis fides & diligentia perspicere licet. Duas fuisse synodos Mopsuestenas, unam Vigilii, alteram Justiniani mandato habitam, quarum hujus meminerit concilium 5. illius libellus synodicus, inanis est Garnerii * conjectura, neque ullo fundamento nixa. 550.

* Dissert. de Synod. 5. c. 6 §. 1.

ILLYRICIANUM II. anno 550. in causa triumCapitulorum congregatum. Quo, ut autor est Victor Tununensis in Chron. anno post Basilii consulatum 9. literæ synodicæ in defensionem trium Capitulorum ad Justinianum Augustum scriptæ sunt, & Benenatus Primæ Justinianæ civitatis episco- 550.

 pus,

 pus, qui eadem capitula acrius carpserat, condemnatur.

551. AFRICANUM I. anno 551. in eadem causa habitum. Quo, teste eodem Victore anno sequenti, "Africani antistites Vigi-"lium Romanum episcopum, quod tria Ca-"pitula damnasset, synodaliter a Catholica "communione, reservato ei pœnitentiæ "loco, excludunt, & pro defensione me-"moratorum trium Capitulorum literas sa-"tis idoneas Justiniano principi, per Olym-"pium Magistrianum mittunt. En ecclesiæ Africanæ judicium, summum ecclesiæ Catholicæ caput (ut loqui amant pontificii) ob pravam de tribus capitulis opinionem synodali sententia damnantis, & a Catholica communione abjicientis!

551. PARISIENSE I. anno circiter 551. juxta Car. Cointii sententiam (cui magis hac in parte fidendum existimo, quam conciliorum editoribus, illud ad annum 555. referentibus) a 27. episcopis coactum. Quo Saffaracus episcopus Parisiensis gravissimi criminis convictus deponitur, & Eusebius in ejus locum subrogatur. Exstat *decretum* synodale Conc. tom. 5. p. 811. Vide quæ ad hanc synodum notavit Car. le Coint. Annal. tom. 1. p. 778.

553. [a]CONSTANTINOPOLITANUM II. Oecumenicum V. Justiniani Imp. mandato congregatum, a 165. episcopis, præsidente Eutychio patriarcha in secretario patriarchali anno 553. 4. rectius 3. Nonas Maias, ad discutiendam trium Capitulorum causam, toties nuper tantoque studio exagitatam, celebratum. Inde confirmata 4. præcedentium conciliorum fides Catholica, damnati Origenes, ejusque errores, præcipue vero, & ante omnia, tria Capitula, nempe de damnatione Theodori Mopsuesteni, scriptorum Theodoriti adversus Cyrillum, & epistola Ibæ ad Marim Persam; vehementer interim renitente, & in quascunque formas se vertente Vigilio papa, qui tum Constantinopoli agebat, quin & concilio interesse recusante, antea quidem ea damnante, deinde sententiam revocante, postea judicium usque ad concilium generale suspendente, quumque jam sederet concilium Oecumenicum, decreto hac de re synodico subscribere repugnante, illo jam finito, duplici edito constituto decreta synodi confirmante, & tria Capitula diserto anathemate feriente. Unde mira hominis levitas, inconstantia, perfidia elucent, quæ nomini ejus maculam inurunt, non omni Tyberis aqua eluendam; quicquid de prudentia ejus singulari, æquo & maturo dispensationis temperamento, somniant Baronius, de Marca, alii.

Ut πολυθρύλλητος hæc controversia melius intelligatur, de ea paucis hoc loco agendum erit. Duo erant præcipue hoc tempore hæreticorum genera, qui sibimet licet invicem oppositi, arrepta ex tribus Capitulis occasione, concilii Chalcedonensis honorem & dignitatem deterere nitebantur, Nestoriani & Eutychiani. Nestoriani cum se concilii Ephesini autoritate premi undique viderent, neque amplius sibi fas esse impietatem suam γυμνῇ κεφαλῇ profiteri, per cuniculos rem agebant, seque concilii Chalcedonensis obtentu protegere studuerunt, Theodorum Mopsuestenum, Theodoritum Cyrensem, & Ibam Edessenum magnis laudibus ubique prædicantes; Theodorum quidem, quod libris editis causæ Nestorianæ favere videbatur; Theodoritum, quod synodum Ephesinam, & Cyrilli capitula strenue oppugnasset; Ibam denique, quod epistola ad Mariam Persam, Cyrillum perstrinxisset, Theodorum laudasset, & quædam dogmatibus Nestorianis consona tradidisset. Et hæc eo speciosius, quod hos tres, eorumque scripta, synodus Chalcedonensis vel recepisset, vel non improbasset; adeoque celeberrimum illud concilium in causæ suæ patrocinium, obtorto licet collo, pertrahere satagebant. E contra Acephali, qui hæresis Eutychianæ pars erant, concilium Chalcedonense ob causam trium Capitulorum rejiciebant, quod Theodoritum in communionem recipiendo, Ibam ejusque epistolam approbando, causam Nestorii fovere videbatur. Ut igitur damnarentur hæc tria Capitula, summo studio laborarunt Catholicorum plurimi, renuebant alii, veriti ne hoc modo Chalcedonensem synodum damnare viderentur. Hinc multa in Oriente lis, quæ primo Justiniani Imp. edicto, deinde quæsitis sigillatim patriarcharum & Præsulum Orientalium sententiis, tandem concilii nostri Oecumenici decretis sopita, & compressa est. In Occidente diutius viguit, vehementer reclamantibus Africæ & Italiæ episcopis, præsertim duce Vigilio papa, qui tandem cessit, & manus dedit. Nihilominus Istriæ, Venetiæ, & Liguriæ episcopi per unum alterumve sæculum, a sedis Apostolicæ communione hoc nomine abstinuerunt, seque trium Capitulorum damnationi viriliter opposuerunt. Verum his missis, ad concilium nostrum revertamur.

Exstant Latine, desideratis plerumque Græcis, hujus concilii Acta Conc. tom. 5. p. 416. in 8. Collationes divisa.

Collat. I. 3. Nonas Maias, lectæ sunt epistolæ tres; nempe Justiniani Imp. ad sy-

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 435. seq.

Sæc. VI ab an. D. synodum, qua hæreses quascunque a quatuor Oecumenicis conciliis damnatas recenset, trium Capitulorum originem & progressum exponit, argumentisque, quibus eorum hysperaspistæ uti solent, occurrere conatur; illorum denique examinationem synodo commendat; Eutychii CP. ad Vigilium papam, qua fidem Catholicam juxta quatuor concilia Oecumenica confitetur, utque trium Capitulorum cognitioni præesse velit Vigilius, petit; Vigilii ad Eutychium *Responsoria*, qua eadem se amplecti, & suscipere profitetur. His lectis, missi sunt concilii nomine tres patriarchæ, Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Antiochenus, & 17. episcopi ad Vigilium Papam, ut ipsum ad tria Capitula in synodo ventilanda invitarent; qui responsum suum in diem crastinum distulit.

Collat. II. 8. Id. Maias, qui ad Vigilium a synodo missi fuerant, hoc ab eo responsum tulerunt, se paucis solummodo Occidentis episcopis comitatum synodo interesse non posse, verum sententiam suam *de tribus Capitulis* scriptis comprehensam imperatori traditurum. Deinde missi sunt, tum ab imperatore illustres quidam palatii proceres, tum a synodo iidem pene episcopi, qui illum secunda vice invitarent. Respondit ut antea, se privatim hac de re acturum, mentemque suam imperatori oblaturum. Postea alii a synodo ad episcopos Occidentales in urbe regia constitutos directi sunt, ut synodo interesse, & secum de hac controversia tractare velint. Responderunt quidam, se non nisi præsente papa, alii non sine archiepiscoporum suorum consensu se adesse posse.

Collat. III. 7. Id. Maias generalem quandam fidei suæ professionem juxta quatuor Conciliorum generalium definitiones edunt; qua se omnia ab iis constituta suscipere, omnia ab iis damnata condemnare profitentur; controversia trium Capitulorum in proximam sessionem rejecta.

Collat. IV. 4. Id. Maias, ad discutienda tria Capitula se jam accingunt patres. Et primo quidem ex Theodori Mopsuesteni libris plurima excerpta lecta sunt. Ex quibus manifestum est ipsum a communi SS. patrum regula & traditione recedere, & alio plane modo de Incarnatione, & duabus Christi naturis locutum esse. Inde dogmata ejus tota exclamante synodo mox reprobata, damnata, & anathemati subjecta.

Collat. V. 3. Id. Maias, proferuntur plurima ex libris eorum excerpta qui Theodorum Mopsuestenum oppugnarunt, Cyrilli, Procli, Rabbulæ Edesseni, aliorumque, allegatis etiam patrum quorundam scriptis, quibus ad sustinendam Theodori existimationem abusi sunt ejus fautores. Et in his Sæc. VI. ab an. D. variæ erant Gregorii Nazianzeni ad Theodorum epistolæ; quas tamen non ad Theodorum Mopsuestenum, sed ad Theodorum Tyanensem scriptas esse, toti synodo palam fit. His factis, progressum est ad ventilandam celeberrimam illam quæstionem, an hæretici post mortem condemnari possint: quod recte fieri posse, allatis pluribus SS. patrum dictis & factis demonstratur. Lectis item hunc in finem synodi Mopsuestenæ ante triennium habitæ Actis, ex quibus apparuit, Theodori Mopsuesteni nomen ex illius ecclesiæ diptychis nunquam fuisse recitatum. Prolata denique ex Theodoriti operibus nonnulla, ex quibus ipsum Nestorii dogmatibus fuisse faventiorem, & in Cyrillum iniquiorem conficere voluerunt.

Collat. VI. 14. Cal. Junias a Theodorito ad excutiendam Ibæ Edesseni causam pergit synodus; lecta mox ejus ad Marim Persam epistola, qua, tum Nestorio vitio vertit, quod Mariam virginem Θεοτόκον esse negaret, tum Cyrillo, quod dogma Apollinarii sequens, unam naturam esse Deitatis & humanitatis Domini nostri Jesu Christi affirmaret; quin & Theodorum Mopsuestenum, tum ob summam vitæ sanctimoniam, tum ob diligentem Orthodoxæ fidei, & voce & scriptis, prædicationem, magnis effert laudibus. Certum est Ibam communi Orientalium in Cyrillum odio ante initam concordiam laborasse; quod non semel candide confessus est. Quod vero Theodorum impense adeo laudaverit, hine illæ lacrymæ; hine renovata ipsi olim objecta crimina, etsi toties ab eo in synodis, Tyria, Berytensi, Chalcedonensi, abluta; hine tot excogitatæ machinæ, quibus probarent illum, anathema licet Nestorio diserte dicentem, & a patribus Chalcedonensibus absolutum & pro Catholico habitum, nihilominus ob hanc epistolam, & summum erga Theodorum studium, Nestorianismi reum esse. Tandem post lectam magnam conciliorum Ephesini & Chalcedonensis partem, hanc Ibæ epistolam tanquam hæreticam & blasphemam rejecerunt, & anathemate damnarunt. Interim fatendum est, Theodorum Cappadocem, tresque ei adjunctos episcopos, in exponenda Ibæ causa multa studio suppressisse, quæ ad ipsum, ejusque epistolam vindicandam non parum conferunt.

Collat. VII. 7. Cal. Junias, rectius 3. transmisit ad synodum imperator chartas quasdam ad trium Capitulorum cognitionem pertinentes, quæ & lectæ sunt; nempe tres Vigilii papæ epistolæ quibus tria Capitula damnaverat. Prima erat ad Rusticum & Sebastianum diaconos suos, qua

Sæc. VI ab an. D. eos ob falsos de se sparsos rumores, & constituti sui exemplaria se inscio & repugnante publicata, & hinc inde missa, severissime increpat, & objecto non levis ingratitudinis, superbiæ, perfidiæ & inobedientiæ vitio, eos una cum aliis sibi adhærentibus a ministerio suo deponit. Alteræ duæ ad Valentinianum Tomitanum in Scythia episcopum, & ad Aurelium Arelatensem. Item ex Actis Antiochenis nonnulla per compendium relata, de honore quem Nestoriani quidam Theodoriti imagini currui impositæ in civitate Cyro habuerunt.

Collat. VIII. 4. Non. Junias, edita est prolixa synodalis definitio, qua, compendio recensitis quæ per totum concilii decursum gestæ sint, tria Capitula damnant; Theoduri Mopsuesteni scripta, Theodoriti adversus Cyrillum capitula, & Ibæ ad Marim epistolam anathemate percellentes; additis denique 14. capitulis, sive anathematismis, Nestorianis & Eutychianis erroribus præcipue oppositis; quibus non modo tria Capitula, sed & quascunque hæreses, ab ecclesia Catholica & sanctis quatuor conciliis condemnatas, reprobant & rejiciunt; hæresiarchis quos recensent, Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, &c. Origenem annumerantes. [a] Antiquam horum Actorum versionem Latinam primus edidit L. Surius anno 1567. Hanc variis editionibus vitiatam, cum duobus vetustissimis codicibus MSS. contulit Cl. Baluſius, varias lectiones inde excerpsit, lacunas non contemnendas supplevit, quin & integram collationem septimam, eamque satis prolixam, editis longe ampliorem, ex codice MS. Parisiensi deprompsit, & hæc omnia una cum eruditissima præfatione novæ suæ collectioni inseruit col.1475. Ad calcem horum Actorum, a conciliorum editoribus subjiciuntur Gr. Lat. fragmenta, & alia quædam ad hanc synodum spectantia; nempe ex Synodi 6. Act. 4. Ex concilio Florent. Sess. 5. Ex Euagrio Scholastico l. 6. c. 38. Ex Cedreno ad annum 25. Justiniani Imp. e Man. Caleca *de Spirit. Sanct.* l. 2. Et quæ primas tenet Vigilii CP. *Epistola decretalis* ad Eutychianos post sex menses a synodo finita, de confirmatione 5. synodi, quam eruditissima dissertatione ornatam Gr. Lat. primus edidit P. de Marca *Paris.* anno circiter 1643. recusam deinde ibid. cum aliis dissertationibus anno 1669. 8°. exinde huc translatam. Longe vero prolixius *Edictum adversus tria Capitula* anno 554. Latine a Vigilio editum in lucem protulit Cl. Baluzius Nov. Collect. Conc. p. 1551. quo cujusque capituli momenta operose expendit, Ibam Edessenum Catholicum esse agnoscit, atque ita a synodo Chalcedonensi fuisse judicatum. Epistolam vero ejus ad Marim Persam, levibus quibusdam conjecturis incredibili labore concinnatis, Ibæ revera non esse, sed ab ejus adversariis confictam prolixe contendit. De Theodori Mopsuesteni scriptis, primo notat Nestorianos, cum magistri sui dogmata palam propalare amplius non auderent, sub Theodori nomine latuisse, qui in pace ecclesiæ mortuus fuerat; deinde varia ex ejus scriptis loca percurrit, quæ perversa & blasphema esse pronunciat. Theodoriti vero adversus Cyrilli capitula, & synodum Ephesinam, pro Nestorii & Theodori defensione contra rectam fidem scripta, sine ulla ambage rejicit & reprobat. Pro coronide tria hæc Capitula anathemati subjicit, omnesque ea vel recipientes, vel defendentes, pari anathemate condemnat: quæcunque vero vel suo nomine, vel ab aliis quibuslibet, pro horum capitulorum defensione edita fuerint, præsentis constituti autoritate evacuat, atque irrita facit. In condendo hoc constituto ubique elucet summa rerum agendarum cognitio, mira ingenii vis & acumen, immensus labor & diligentia, magna verborum copia, multa circumstantiarum varietas undique conquisita. Quomodo vero hæc cum priori ejus in hac causa zelo, tantique pontificis gravitate & constantia conciliari possint, viderint quorum interest. Nos ad institutum nostrum redeamus. Sequitur Pelagii papæ 2. ad episcopos Istriæ qui damnationi trium Capitulorum non consentiebant, *Epistola*, sive tractatus satis amplus, quo de concilii Chalcedonensis autoritate, & trium Capitulorum damnatione copiose agit. Post hæc Græc. Lat. Justiniani Imp. *adversus Origenis errores tractatus* anno circiter 541. editus, quo Origenem, ejusque dogmata de SS. Trinitate, animarum natura & statu, præcipue de animarum præexistentia, & peccatorum pœnis acrius exagitat, & tum argumentis, tum allatis SS. patrum testimoniis refellit; ejusdem *Literæ* ad synodum CP. anno 546. de Origene & sectatoribus ejus ex Cedreno desumptæ; ejusdem *Confessio rectæ Fidei*, qua tria Capitula late exponit & revincit; subnexa ejusdem ad synodum CP. de Theodoro Mopsuesteno & reliquis *Epistola*, quæ Latine etiam habetur Collat. 1. p. 419. Infestissimus est huic synodo illustrissimus annalium parens, qui, ut Vigilium suum speciosius vindicaret, arrepta quavis occasione in eam acerrime invehitur, iniquis ubique premit calumniis, Acta ejus depravata, vitiata, truncata, & mutilata esse contendit, omnimodis quidem conjecturis, quas solers ingenium, multa lectio, diligens studium excogitare poterant. Sed operam atque oleum

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 435.

perdit

Sæc. VI. ab an. D. perdit Cardinalis. Desiderari Græca nemo non videt. Sed Acta quæ supersunt Latina imperfecta esse, quis nobis demonstrabit? Non plus continent vetustissimi codices manuscripti, non plus ex eis citant istorum fere temporum scriptores, Liberatus Diaconus, Pelagius 1, 2. & Gregorius Magnus, Pontifices, &c. Sed desunt quæ in causæ Origenianæ damnationem gesta sunt: at unde constat causam hanc in hac synodo plene fuisse pertractatam? Quod enim ex Euagrio & Cedreno colligitur incertum plane est, & ad aliam potius synodum referendum. Origenes ejusque dogmata, tum Justiniani Imp. edicto, tum in synodo CP. sub Menna, paucis abhinc annis damnata fuerant: unde satis habuerunt patres capitulo 11. ea iterum breviter anathemati subjicere.

553. HIEROSOLYMITANUM II. anno 553. a Palæstinæ episcopis habitum. Quo, missis ad imperatorem synodi 5. Actis, decreta synodi confirmantur. Ex hac synodo quædam citat Cyrillus Scythopol. Vit. S. Sabæ num. 90. p. 375. apud Cotelcr. Monument. tom. 3. quæ exinde habent Conc. Nic. 2. patres Act. 1. Conc. tom. 7. pag. 84.

553. AQUILEIENSE anno 553. a trium Capitulorum defensoribus habitum. Quo, quintam synodum non esse recipiendam decreverunt. De hac synodo vide Bed. lib. *de sex ætat.*

554. ARELATENSE II. anno 554. 3.Cal. Julias a 19. episcopis, partim per se, partim per vicarios celebratum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ Canones 7. cum notis Sirmondi Conc. tom. 5. pag. 780. & apud le Coint. tom. 1. p. 799.

557. PARISIENSE II. circa annum 557. a 15. episcopis celebratum. Ut ecclesiæ necessitatibus post bellum civile consuleretur, conditi sunt Canones 10. Sirmondi & Binii notis illustrati Conc. tom. 5. pag. 814. Habentur etiam apud le Coint. ad hunc annum tom. 1. p. 825. qui non pauca de episcopis, qui interfuerunt, annotavit.

560. LANDAVENSE in Britannia circa annum 560. ab Oudocæo episcopo, convocatum. Quo, Mouricus rex Glamorganiæ ob perfidam Cynnetu interfectionem excommunicatur, mox in alia synodo ibidem coacta absolutus. Habita est etiam tertia ibidem synodus sub eodem Oudocæo, qua Guidnerth fratrem in causa regni interficiens, excommunicatus est. Exstant harum synodorum Acta apud Spel. Conc. Brit. tom. 1. p. 62. & Conc. tom. 5. p. 828 *. Sæc. VI ab an. D.

563. BRACARENSE I. in Hispania Tarraconensi inter Durium, Miniumque fluvios anno 563. rectius ut videtur an. 561. nempe æra Hispanica 599. Cal. Maiis ab 8. episcopis habitum. Quo, hæreses in Occidente, præcipue Priscillianistarum, damnatæ sunt. Condita sunt adversus hæresin Priscillianam capitula 17. & de disciplina ecclesiastica 22. Exstant Acta & capitula Conc. tom. 5. p. 836. & apud Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2 p. 292.

563. SANTONENSE I. ad Carontonum fluvium, ad annum 563. saltem præcedentem, habitum. In quo, amoto Emerio, qui contra canones fuerat ordinatus, Heraclius Santonensis episcopus creatus est. Gesta hujus synodi refert Greg. Turon. l. 4. c. 26. p. 171. Vide quæ notat Le Coint. ad ann. 562. num. 8, &c. tom. 2. p. 7.

567. LUGDUNENSE II. anno 567. ab 8. episcopis & 6. vicariis episcopalibus, Guntramni regis jussu, collectum. Exstant de pace & libertate ecclesiastica canones 6. Conc. tom. 5. p. 847. & Le Coint. Annal. tom. 2. p. 86. Vide Greg. Turon. lib. 5. c. 20. p. 239.

567. TURONENSE anno 567. 15. Cal. Decembr. a 9. episcopis in causa disciplinæ ecclesiasticæ reformandæ celebratum. Exstant Canones 27. & Epistolæ aliquot post synodum scriptæ, cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. p. 851. Exstant etiam Canones cum eruditis Caroli Cointii notis tom. 2. p. 67.

567. LUCENSE I. in Gallæcia anno 567. rectius forsan 569. a Theodomiro rege congregatum. In quo post confirmatam fidem Catholicam Hispaniæ sedium metropolitanarum limites statuerunt. Exstant Acta cum notis G. Loaisæ, qui plures Hispaniæ & Galliæ episcopatuum notitias exhibet. Habentur Conc. tom. 5. pag. 874. & apud d'Aguirre tom. 2. p. 299.

572. BRACARENSE II. anno 572. Cal. Juniis sub Mirone Suevorum rege a 12. episcopis præsidente Martino Dumiensi archiepiscopo Bracarensi habitum. Exstant de disciplina ecclesiastica Capitula 10. Conc. tom. 5. p. 894. Hæc aliaque plura ad hoc concilium spectantia exhibet illustrissimus Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 1. p. 316.

572. LUCENSE II. anno 572. paulo post

* Item ap. Wilkins Conc. Brit. tom. 1. p. 17. seq.

Sæc. VI ab an. D. Bracarense habitum. Quid in hac synodo gestum sit, non constat. Missa est ad eam Martini Bracarensis collectio Canonum & Capitulorum quæ Latina fecerat; quæque habentur Conc. tom. 5. p. 902 [a].

573. PARISIENSE III. anno 573. 3. Id. Septemb. a 33. episcopis habitum. In quo, deposito Promoto, sedes Carnotensis Pappolo adjudicatur. Exstant Pappoli Libellus, & Epistola synodalis Conc. tom. 5. p. 918. Vide quæ de hac synodo habet le Coint. tom. 2. p. 135.

577. PARISIENSE IV. anno 577. a 45. episcopis coactum. In quo Prætextati Rothomagensis episcopi, a Chilperico rege accusati, causa discussa est. Plura de hujus synodi Actis tradit Greg. Turon. lib. 5. cap. 18. p. 227. Vide etiam Conc. tom. 5. p. 925. Fuse hujus synodi Acta persequitur Car. Cointius tom. 2. p. 172.

578. AUTISSIODORENSE circa annum 578. (ad annum potius 586. referendum censet Carolus Cointius, alii ad annum 561. & errore adhuc magis enormi ad annum 614 alii) ab Aunachario episcopo, una cum pluribus diœcesis suæ abbatibus & presbyteris, celebratum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ Canones 45. cum notis Sirmondi & Binii Conc. tom. 5. pag. 956. Notis etiam Car. Cointii illustrati ad annum 586. tom. 2. p. 308.

579. CABILONENSE anno 579. habitum. In quo Salonius Ebredunensis, & Sagittarius Vapincensis, læsæ majestatis accusati, depositi, & in custodiam dati sunt. Vide Greg. Turon. lib. 5. c. 27. p. 246.

579. SANCTONENSE II. anno circiter 579. habitum. In quo Nantinus Comes Engolismensis excommunicatus in gratiam recipitur. Vid. Greg. Tur. lib. 5. c. 36. p. 256.

581. BRENNACENSE ad Vidulam fluvium in Campania anno 581. coactum. In quo Leudastes Comes, qui Gregorium Turonensem apud Chilpericum falso accusarat, excommunicatur. Pluribus hæc refert ipse Gregorius lib. 5. c. 49. p. 277. Confer Conc. tom. 5. p. 965. Et quæ notavit Le Coint. ad ann. 580. tom. 2. p. 206.

581. MATISCONENSE I. ad Ararim fl. in Burgundia an. 581. Cal. Novembr. præsentibus 21. episcopis, Guntramni regis jussu congregatum. Conditi sunt ad mores ecclesiæ reformandos, & refrœnandos Judæos Canones 19. qui cum notis Sirmondi & Binii habentur Conc. tom. 5. p. 966. De tempore hujus synodi consulendus est Car. le Coint. Annal. tom. 2. p. 237. qui illam ad annum 583. refert, canones exhibet, & nonnulla in eos erudite annotavit. Sæc. VI. ab an. D.

LUGDUNENSE III. anno 583. Mense Maio, ab 18. episcopis, & 12. vicariis celebratum. Exstant qui ad disciplinam ecclesiasticam spectant Canones 6. Conc. tom. 5. p. 973. & Le Coint. tom. 2. p. 236. 583.

VALENTINUM II. anno 584. 10. Cal. Jul. a 17. episcopis habitum. In quo, monasteriis quibusdam privilegia sua & dotationes confirmantur. Exstant Acta Conc. tom. 5. p. 976. Vide Le Coint. Annal. tom. 2. p. 279. 584.

MATISCONENSE II. anno 585. a 43. episcopis, & 15. aliorum vicariis, ad collapsos Christianorum mores reformandos celebratum. Conditi sunt hunc in finem Canones 20. qui Sirmondi & Binii notis illustrati habentur Conc. tom. 5. p. 979. notis etiam Caroli Cointii ad hunc ann. tom. 2. p. 285. Ad calcem adjicitur Guntramni regis *Præceptio* ad episcopos & Judices regni sui edita de die Dominico observando, aliisque. Vide etiam quæ habet Greg. Tur. lib. 8. c. 30. Anno 587. habitus est conventus apud Andelaum de pace inter Guntramnum & Childebertum, episcoporum procerumque concilio firmata. Exstat exemplar pactionis Conc. tom. 5. p. 993. 585.

CONSTANTINOPOLITANUM VIII. anno 587. habitum. In quo Gregorius episcopus Antiochenus, incestus criminis accusatus, a calumnia absolvitur. Videsis Euagr. lib. 6. c. 7. p. 450. 587.

ARVERNENSE III. anno 587. rectius forte superiori habitum: (alii ad ann. 588. referunt.) In quo Parochiæ Cadurcinæ sedi Ruthenensi adjudicatæ sunt. Vide Greg. Tur. lib. 6. c. 38. p. 335. 587.

TOLETANUM II. vulgo III. anno 589. 8 Idus Maias, a 78. episcopis ex omni Hispaniæ parte convocatis celebratum. In quo Gothi in Hispania, abjurata hæresi Ariana, fidem Orthodoxam profitentur. Exstant hujus synodi Acta, Confessio, Canones de fide Catholica 23. & disciplinæ ecclesiasticæ Capitula 23. cum notis Loaisæ & Binii Conc. tom. 5. p. 997. & apud d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 338. ad Can. 11. & 12. hujus concilii multa præclare disserit Purpuratorum eruditissimus idem ille Card. d'Aguirre Dissert. hujus tomi 7, 8, 9. 589.

[a] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 65.

Prima

Sæc. VI. ab an. D. Prima in duos excursus; secunda in quinque, tertia in tres dispertitur. In prima disserit, quonam sensu peccatoribus post pœnitentiam lapsis in hoc concilio negetur novus accessus ad pœnitentiam, sive reconciliationem. Putatque canonem non de secreta & sacramentali pœnitentia, sed de solenni exponendum esse. Secunda agit de instauratione priscorum canonum circa pœnitentes, tum lapsos post baptismum, tum relapsos post pœnitentiam, præsertim in Hispania. Ubi ostendit quænam fuerit illa vetus disciplina, & quodnam tum pœnitentium, tum confessionariorum officium. Tertia dissertatio agit de pœnis relapsorum instauratis in hoc concilio, & de vario genere aut modo pœnitentiæ. Ubi omnia ex antiquis canonibus, sanctisque patribus fuse non minus quam erudite illustrat & confirmat. Notet lector habitum fuisse in Gallia unum aut alterum conventum, seu synodum circa annum 589. Sed quæ nullius fere momenti sunt. De quibus vide Greg. Turon. lib. 9. cap. 37. p. 508. c. 41. p. 518.

589. NARBONENSE ad Atacem fl. anno 589. Cal. Novembr. ab 8. episcopis celebratum. Ut disciplina ecclesiastica vim suam melius haberet, conditi sunt Canones 15. qui cum notis Sirmondi & Binii exstant Conc. tom. 5. pag. 1027. & apud Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 385.

589. ROMANUM IX. anno 589. habitum, In quo ordo Præfationum, quem inter missarum solennia decantanda Romana ecclesia hactenus habuit, Germanis & Gallis traditus est. Vide Pelag. 2. Epist. 9. Conc. tom. 5. p. 953. Quam tamen spuriam esse, & ex Isidori Mercatoris officina prodiisse ipsimet judicant novissimi conciliorum editores.

590. HISPALENSE sive SPALENSE in Hispania ad Bætim fl. circa annum 590. ab 8. episcopis præside Leandro archiepiscopo habitum. Exstant de disciplina ecclesiastica Capitula 3. Conc. tom. 5. p. 1588. & apud D'Aguirre tom. 2. p. 390. ubi etiam multa subjiciuntur. Eodem anno habita est synodus in confinio trium Civitatum adversus Tetradiam, Eulalii Comitis uxorem. De qua Greg. Tur. lib. 10. c. 8. p. 542. Alia eodem tempore Pictavi in causa Crodieldis. De qua ibid. cap. 16. p. 561. Tertia Metensis ad Mosellæ & Saliæ confluentes. In qua Ægidius Remensis ob crimen læsæ majestatis deponitur ibid. cap. 19. p. 570. Quarta denique Nemptodorensis, in qua Clotarius rex adhuc puer baptizatus est. De qua ibid. cap. 28. p. 583. Sæc. VI. ab an. D.

CÆSARAUGUSTANUM anno 592. Cal. Novembr. a 10. episcopis & 2. vicariis habitum. Exstant de sacerdotibus vel episcopis ab Ariana hæresi redeuntibus Canones 3. Conc. tom. 5. p. 1600. & apud Aguirre tom. 2. p. 414 [a]. 592.

AFRICANUM II. a Numidiæ episcopis circa annum 592. habitum. Quo, cum nonnulla ecclesiæ Romanæ consuetudini contraria sancita essent, irrita ea, quantum in se erat, fecit Gregorius papa. Vide Epist. ejus ad Gennad. Exarch. lib. 3. epist. 7. 592.

ROMANUM X. anno 595. habitum. In quo, Johannes presbyter Chalcedonensis hæresis accusatus absolvitur. Vide Greg. M. lib. 4. epist. 44. Conc. tom. 5. p. 1198. 595.

TOLETANUM III. anno 597. 16. Cal. Jun. a 13. episcopis habitum. Exstant de castitate & moribus episcoporum Canones 2. Conc. tom. 5. p. 1603. D'Aguirre tom. 2. p. 416. 597.

OSCENSE, apud Ibergetes in Arragonia, anno 598. coactum. Exstant de munere episcopali, & clericorum vita casta & pudica Canones 2. Conc. tom. 5. p. 1604. & apud Aguirre p. 417. 598.

BARCINONENSE II. anno 599. Cal. Novembr. a 12. episcopis, præside Asiatico metropolitano Tarraconensi, celebratum. Exstant adversus Simoniacas promotiones Canones 4. Conc. tom. 5. p. 1605. Huic synodo Card. d'Aguirre subnexuit Johannis Biclarens. chronicon, notis & observationibus suis illustratum, aliaque non pauca Conc. Hisp. tom. 2. p. 421. 599.

[a] Locus ex hoc concilio de reliquiis suspectis igne probandis habetur in Append. ad *Gregorii Turonensis* opera a *Ruinart.* edit. p. 1367.

Finis Sexti Sæculi.

SÆCULUM MONOTHELETICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc. VII. ab an. DC.

EPiſcopi OECUMENICI titulum a Phoca tyranno, bipedum nequiſſimo eo in pontificem propenſiore, quo infenſiore in Cyriacum patriarcham animo, impetrat papa Bonifacius III. circa ann. 606. non obſtante quod nuper hunc titulum velut *nomen novum*, *blaſphemum*, *ſingulare*, *inanis gloriæ tumorem*, *novam ſuperbiam*, *ſuperbiæ & confuſionis malum*, *diabolicæ uſurpationis tentationem*, *ſuperſtitioſum*, *temerarium*, & *nefandum elationis vocabulum*, *primi Apoſtatæ inventionem*, & *Antichriſti præcurſorem*, in ſedis Conſtantinopolitanæ epiſcopis diſette & palam damnaverat Bonifacii prædeceſſor, Gregorius Magnus. An. 622. a quo incipit Mahumedanorum *Hegira* ſive Æra, oritur Muhammed, fortunatus non minus, quam verſipellis, Arabum impoſtor, certe hæreſeωn & diſſidiorum inter Chriſtianos grave flagellum: qui adjunctis ſibi Sergio monacho Neſtoriano, Phinea Judæo, & Abdalla Arabe, Alcoranum condidit, quem tanquam cœlo ſibi delapſum ubique venditavit. Hinc novus propheta, hinc ſummus princeps evaſit, de cujus ortu, pſeudo-prophetia, dogmatibus, Hegira, præliis, ſucceſſoribus, morte, deque toto Orientalium cultu & religione, prolixe præ aliis agit Cl. Hottingerus in *Hiſtoria Orientali*. Hæreſis MONOTHELITARUM, unicam in Chriſto voluntatem aſſerentium, nova Eutychianorum ſoboles, circa ann. 630. orta, opera Sergii Conſtantinopolitani, & Cyti Alexandrini Orientem pervadit, ſparſo etiam per Occidentem veneno, ipſo Honorio papa hac labe maculato. An. 639. ἔκθεσιν ſuam promulgavit Heraclius imperator, qua dogma Monotheleticum confirmavit, a Sergio, Cyro aliiſque ſtrenue propugnatam, Romæ vero, & ab Occidentalibus damnatam. Creſcente hinc indies diſſidiorum ſegete, ann. 648. Conſtantinus Auguſtus *Typum* ſeu edictum edidit, quo utrique parti de hac controverſia ſilentium indixit. Tandem ann. 680. & ſequenti habitum eſt Conſtantinopoli concilium generale 6. in quo ventilata eſt hæc quæſtio, damnata hæreſis, ejus fautoribus Paulo, Sergio, Cyro, &c. una cum Honorio papa anathemate percuſſis. Poſt paucos annos ſynodus Oecumenica in imperialis palatii Trullo convocatur, a qua canones 102. conditi ſunt, & cum ſit duarum præcedentium veluti appendix & ſupplementum, πενθέκτη, ſeu *Quini-ſexta* vulgo audit, ejus tamen canones eccleſia Romana ægre admittit. Fides Chriſtiana hoc ſæculo per varia Anglo-Saxonum regna longius latiuſque propagatur, quin & ex hac gente, ſeu fonte perenni, plures amnes in exteras etiam nationes derivati. Hinc Suidberti, Wigberti, Wilfridi, Willebrordi, aliorumque Anglorum laboribus, Friſones, Germani, aliique ſeptentrionales populi ad fidem Chriſti convertuntur.

Sæc. VII. ab an. DC.

SCRI-

SCRIPTORES.

Sæc. VII. ab an. DC. 601. [a] JOHANNES, PHILOPONUS a studiorum assiduitate dictus, genere Alexandrinus, arte Grammaticus, in Platonis juxta ac Aristotelis philosophia versatissimus: & ut philosophi hæreticorum ut plurimum fuerunt patriarchæ, quod recte olim notavit Tertullianus; ita Johannes noster ex philosophorum schola prodeuns, in fidem mox impegit, cum ad quæstiones theologicas tractandas addixit animum. Claruit initio hujus sæculi circa annum 601. etiam superiori sæculo jam clarus. Tempore enim Johannis Scholastici, qui ab anno 564. ad 578. pontificalem regiæ urbis thronum tenuit, hæresin suam evulgarat: quod testantur Acta disputationis inter Cononem & Eugenium Tritheitas, ac Paulum & Stephanum Diacrinomenos de Philopono anathematizando coram Johanne patriarcha habitæ a Photio memorata cod. 24. Vitam ultra annum 608. protraxit. Opus enim suum in hexaemeron Sergio patriarcha CP. hortante suscepit, eique absolutum nuncupavit. Dogmata quamplurima a fidei veritate absona propalavit. Cum in animo enim ejus Aristotelica philosophia imbuto fixum maneret idem esse hypostasin ac naturam: hinc primum unicam in Christo naturam esse asseruit; & concilium Chalcedonense rejecit: deinde cum Catholici ei objicerent tres esse in Trinitate hypostases, unicam tamen naturam; ut objectione ista semet extricaret, tres in Trinitate naturas sive substantias existere docere non veritus est: tres tamen Deos vel Deitates esse constanter semper negavit. Hinc [b] *Tritheitarum* sectæ autor & Antesignanus & olim & hodie habetur. Quin & philosophicæ prurigini frænum nullibi admovens, defunctorum corpora tam quoad materiam quam formam interitura esse, aliaque a Deo in resurrectione eorum loco formata judicio divino sistenda esse docuit: unde a nonnullis resurrectionem negasse dicitur. Alios adhuc errores in vulgus sparsit; qui aut e scriptis ejus, aut e scriptoribus coætaneis peti possunt.

* Cod. 75. De stylo ejus sic Photius *. *Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ὅμοιος ἑαυτῷ, σαφής τε γὰρ καὶ οὐδὲν μετέχων τόνου* * Cod. 215. *ἢ σεμνότητος* (alibi * *τὰ μὲν γὰρ εὐκρινὲς καὶ καθαρὸν οὐκ ἀπολείπει, οὐ μέντοι γε τῇ λογάδι καὶ ἀττικιζούσῃ φράσει καλλωπίζεται) τοῖς ἐπιχειρήμασι δ' οὐ μόνον ἀσθενής, ἀλλὰ καὶ λίαν σαθρὸς καὶ ἀνίσχυρος, καὶ μηδ' ἐπιπολαίῳ φαντασίᾳ τῆς ἀληθείας τὰ οἰκεῖα δυνηθεὶς ἐπιχρῶσαι μετὰ τῆς εὐσεβείας σοφίσματα.* *Dictionis genere sui similis est, perspicuus scilicet, nihilque intensum habens, aut grave. Verum argumentationis forma non impius modo sed & putidus atque imbecillis est; ut ne umbratili quidem veritatis specie propria potuerit colorare adversus pios sophismata.* Sæc. VII. ab an. DC.

[c] OPERA QUÆ EXTANT.

In Hexaemeron liber, sive Commentarius in caput 1. Geneseos, Sergio patriarchæ CP. dicatus.

Disputatio de Paschate. Bina ista opuscula Gr. Lat. edidit Balthasar Corderius *Viennæ* 1630. 4°.

De æternitate Mundi contra Proclum liber, 22. argumenta continens. Scripserat Proclus scholæ Platonicæ junioris princeps *ἐπιχειρήματα* 18. quibus mundum ingenitum & incorruptibilem esse demonstrare conatus est. His se opposuit Johanes Philoponus, Ammonii Procli auditoris discipulus, factus deinde Christianus, & 22. argumentis Procli *ἐπιχειρήματα* valide refutavit. Meminit hujus operis Suidas, qui tamen de horum argumentorum materia, viz. de Mundi æternitate nil habet. Unde oritur dubium, an hoc an aliud Procli opus intellexerit. Verba quidem ejus grandius quiddam opinari videntur, quam ut de unico Christianorum dogmate intelligantur. Non modo enim vocat opus *contra Christianos*, sed subdit, Proclum in hoc opere velut secundum a Porphyrio impuram & petulantem linguam in Christianos strinxisse. Quem Johannes noster admirabili dexteritate refutavit. Eumque vel in Græcis disciplinis, quarum peritia sese jactabat, indoctum, & exiguo judicio præditum esse demonstravit. Quæ vero hodie supersunt, huic Suidæ censuræ vix satis respondent. Ut vel magis peculiari aliquo opere id præstitisse, vel saltem aliqua hujus operis parte, quæ desideratur, acrius calamum in Christianos strinxisse videtur. Quicquid sit, certum est ex Suida, Philoponum 18. Procli *ἐπιχειρήματα* refutasse, quæ & hodie habentur. Prodierunt hæc Procli argumenta cum Philoponi responsis

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 1. vol. 9. p. 358. [b] Tritheitarum originem non ad *Johannem Philoponum*, sed ad *Johannem* alterum, cognomento *Ascusnagum*, referendam esse monet *Joseph. Simon. Assemanus* Bibl. Oriental. tom. 2. p. 327. [c] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6 p. 13. *Oudin.* tom. 1. sæc. 6 p. 1466. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 3. vol. 9 p. 360. item de Verit. Christian. Relig. c. 2. §. 33. p. 117.

Sæc. VII. ab an. DC. Græce *Venet.* ap. Vict. Trincabellum 1535. fol. Latine per Johann. Mahotium *Lugd.* 1557. fol.

De dialectis Græcorum liber, typis Græc. Lat. excusus *Basil.* 1532. *Parif.* 1521. *Venet.* 1525.

[a] *Commentarius in Aristotelis Analytica.* Exstat Gr. *Venet.* 1534.

Comm. in librum de Generatione & Corruptione. Gr. *Venet.* 1527.

Comm. in libros de Anima. Prodiit Græce *Venet.* 1535.

Comm. in libros 5. de generatione Animalium. Gr. *Venet.* 1526.

Comm. in librum primum Meteororum. Exstat Gr. *Venet.* 1551.

Comm. in 4. priores libros Physicorum. Gr. *Venet.* 1555.

Quæ quidem commentaria huc non spectant. Vide quæ habet Jac. Gaddius de Script. non Eccl. tom. 1. p. 203.

[b] OPERA DEPERDITA.

De Resurrectione opus, a Photio memoratum cod. 21.

Adversus synodum Chalcedonensem liber, quem strictim attingit Photius cod. 55.

Liber adversus ea, quæ de S. Trinitate tradidit Johannes Scholasticus archiepiscopus CP. in oratione sua catechetica. Eum breviter depingit Photius cod. 75.

Contra Jamblichi opus de simulachris liber, cujus scopum summatim exhibet Photius cod. 215.

Contra Severum liber, cujus meminit Suidas in voce Ἰωάννης ὁ γραμμ. Hujus, ut videtur, operis ἀποσπασμάτων sunt 17. illa contra Acephalos capita, quæ hoc habent initium, Κεφάλαιον α'. Εἰ ὁ λέγων τὸν Θεὸν μόνον τὸν χερσὶν μανιχαΐζει, &c. Exstant Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta Nessel. 216. num. 12. fol. 99. Ejusdem dissertatiuncula *de divisione* trium animæ facultatum respectu quatuor primariarum virtutum, Πῶς ἐν ταῖς τρισὶν εἰσιν αἱ τέσσαρες. Incipit, φασί τινες, τὸ δῆθεν τριῶν δυνάμεων οὐσῶν τῆς ψυχῆς τέσσαρας τὰς κατ' ἀρετὴν, &c. Exstat ibid. num. 13. fol. 103. pag. 2.

Liber de Unione, Διαιτητὴς sive *Arbiter* dictus, Sergio CP. rogante scriptus; de quo fuse agit Nicephorus Hist. Eccles. lib. 18. c. 47. ubi & lacinias ejus quasdam adducit. Insigne hujus operis fragmentum ἀνέκδοτον ex lib. 4. c. 7. MS. penes se habere haud ita pridem me monuit Cl. Gotfridus Olearius Lipsiensis, mirarique se ait hoc Philoponi opus a Cl. du Pinio prætermitti, neque id aliunde ortum, quam quod Photii locum cod. 50. hac de re pessime acceperit, quæque de Philoponi opere dicit Photius, ipse Niciæ monachi libro male tribuit. Vide etiam quæ de hac ipsa re nuper notarunt eruditissimi Actorum Lipsiensium editores Supplem. tom. 2. §. 10. p. 477. Sæc. VII. ab an. DC.

[c] JOHANNES cognomento MALALA, patria Antiochenus, claruit ineunte hoc sæculo circa annum 601. Ejus meminit, & ex eo quædam profert Johannes Tzetses Chiliad. 5. Hist. 29, 30. Unus etiam ex 14. historicis erat, ex quibus collectanea sua de virtutibus & vitiis compilavit Constantinus Porphyrogenneta. Excerpta Constantiniana reliquis adjungere noluit Cl. Valesius, uti in præfatione ipse nos docet, eo quod præter tres quatuorve fabulas de Minoe, Antiopa, ac Bellerophonte, easque illepido sermone textas, nihil bonæ frugis continerent. Scripsit *Historiam chronicam* libris 18. ab orbe condito usque ad Justiniani senioris exitum; & quia in codice MS. deerat liber primus & secundi pars, ut defectum suppleret interpres, ex Georgii Hamartoli monachi chronico ἀνεκδότῳ excerpta quædam chronologica præfixit. Latine vertit, preloque ante annos plusquam 40. paravit Edmundus Chilmeadus Oxoniensis. Verum eo mortuo, opus diu neglectum jacuit, multorum votis expetitum, donec tandem manus obstetricantes admovit vir doctissimus, mihique in paucis amicus, Humphredus Hodius S. T. P. qui opus recensuit, breves ad paginæ calcem notas subjecit, & amplissima prolegomena, multo eruditionis & diffusæ lectionis apparatu adornata, præmisit, quibus de autore, vitæ ejus conditione, ætate, opere, interprete luculenter agit. Prodiit hæc chronographia, subjuncta Cl. Bentlei ad Joh. Millium dissertatione epistolica Gr. Lat. *Oxon.* 1691. 8°. Ætatem quod attinet, semper in ea fui sententia, Malalam non diu post Justiniani obitum, saltem ineunte hoc sæculo, floruisse. Quem tamen ad sequiora sæcula detrudit editor, & nono demum sæculo vixisse, longo sive argumentorum sive conjecturarum agmine contendit. Mei non est neque operis, neque otii, singula anxie excutere; verum pace viri humanissimi, & incolumi semper amicitia, ad astruendam quam hactenus amplexus sum sententiam, pauca quam potero brevissime, in medium proferam. Advertat igitur lector, primo, in MS. codice Barocciano, unde desumptum est Chilmeadi apographum, paucas tantummodo schedas in fine deesse. Unde jure colligere quis possit autorem non diu ultra Justiniani obitum, historiam suam produxisse. 601.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c 6. §. 2. vol. 2. p. 112. & §. 4 p. 116. item l. 4. c. 22. §. 3. vol. 4. p 5. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 37. §. 3. vol. 9. p 366. c Conf. *Fabr* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37 vol 6. p. 138 seq. *Oudin.* tom. 2. sæc. 10. p. 409.

Sæc. VII. ab an. DC. duxisse. Gratis quidem & precario dicitur, fieri potuisse, ut hujus operis pars altera fuerit, quæ nescio quo casu periit. Hujusmodi enim conjecturæ nullis testimoniis, nulla probabili ratione nixæ, eadem facilitate rejici, qua offerri possunt. Secundo, In describendis Justiniani temporibus Malala noster tam copiose & cumulate singula persequitur, & quascunque rerum circumstantias tam diligenter & particulatim exponit, ut jurares autorem hoc circiter tempore vel scripsisse, vel vixisse. In celebrandis reliquorum imperatorum gestis parcus admodum est, & levi pertrectat digito, in Justiniani rebus illustrandis longe uberius & copiosius agit, & cujusvis indictionis, anni sæpissime, & mensis Acta recenset; præsertim (quod notari velim) circa postrema Justiniani tempora; fortiori exinde conjectura cum vel his rebus interfuisse, vel proximum fuisse. Neque enim ea solum de causa hoc factum est, quod diuturnum Justiniani regnum (qui imperium per annos 38. tenuit) tantam scribendi materiam præbuit. Imperarunt quippe alii diutius, resque posterorum memoria dignas gesserunt; in quibus nihilominus nusquam tantam posuit diligentiam. Imperavit Augustus, quo regnante ingentes rerum vicissitudines passus est Romanus orbis, annos 56. Constantinus M. cujus tempore factæ sunt novæ rerum mutationes, nova ecclesiæ, nova reipublicæ facies, paulo brevius, annos saltem 31. Theodosius junior annos 42. Et tamen integram horum omnium historiam duplo superat unius Justiniani imperium. Fateor Malalam nusquam a se visa commemorare, nusquam de se, domove sua mentionem injicere. Neque mirum. Quot enim insignes historici res suo tempore gestas literis mandarunt, apud quos de se, suave familia nec vola nec vestigium. Quod ad Acta civitatis publica semel provocet, non inde sequitur, rem narratam videre non potuisse. Quis enim rerum apud nos durante tyrannide gestarum historiam contexturus, etsi ipse interfuit, vel interesse potuit, quandoque tamen ex reipublicæ archivis fidem potius suam astruere non maluit? Tertio, Haud parum apud me roboris habet, quod autor noster dum in reliquis historiæ suæ partibus scriptores ante sua tempora claros, veluti testes idoneos citare solet, per integrum Justiniani imperium vix unum laudet, & excepta chronologorum quorundam in computandis annis ab orbe condito mentione obiter facta, (quod ad hanc rem nihil facit) nullum. Cujus haud alia ratio satis commoda reddi queat, quam quod res vel ipse viderit, vel ex recenti memoria acceptas posteris tradiderit. Quæ de legati ex India reversi (sive Nonnosus is fuit, sive alius) narratione habet, non necessario ad scriptam historiam, sed ad orationem viva voce coram imperatore habitam commode referri possunt. Cum vox ἐξηγεῖσθαι ex æquo utrumque respicit; nec aliud in genere quam rem gestam *referre*, vel *exponere* notet. Quarto, Chronographia Malaliana a Johanne Damasceno qui circa annum 730. claruit, disertissime citatur Orat. 3. de Imagin. p. m. 776. Orationem vero hanc genuinum esse Damasceni fœtum uno ore agnoscunt omnes tum e reformatis, tum pontificiis Critici ecclesiastici. Nec immerito; cum & stylus, & res ipsa, hominis istius omnium mortalium δεισιδαιμονεστάτου, & in cultum imaginum pene insanientis, doctrinam & ingenium ad vivum exprimit. Sæc. VII. ab an. DC. Sed Malala scriptores aliquot ab ætate Justiniani longe remotos non semel laudat; nempe Clementem & Theophilum chronographos, hunc anno 785. illum saltem post annum 685. clarum. At unde constat Clementem post annum 685. scripsisse? Scilicet, quia Anonymus *Demonstrationum chronographicarum* autor, quem in *Originum Constantinopolitanarum manipulo* edidit Combefisius, de statua quadam Theodosii M. agens refert Clementem dicere, *similes, variæque formæ marmoreas statuas Constantini Constantii filii, esse*. Hunc Constantinum de Constantino Pogonato Constantis filio, qui an 685. diem obiit, intelligendum esse in notis contendit Combefisius. Mihi longe verisimilius videtur, ad Constantinum M. Constantii filium id potius esse referendum. Quis enim nescire potest Constantinum M. novam quam condiderat Romam, variis marmoreis statuis sibimet ipsi positis, variis in urbis locis exornasse? Nec tacet id Malala, qui plures recenset, quas suo tempore perdurasse, magnoque in honore habitas fuisse, refert. Quid quod apud demonstratorem nostrum Combefisianum Constantini M. statuæ utramque faciant paginam? Quas tot locis recenset, toties cum aliorum statuis confert, ut hoc pene unicum in animo habuisse videatur. Immo ne toto quod sciam, opere, præter Constantinum M. ejusque filium alicujus Constantini imperatoris vel semel meminit. Sed Constantinum, *Constantii filium* vocat chronographus Combefisianus. Et ita quidem Magnum illum Constantinum vocant scriptores alii; ita Theophanes ad annum 288. p. 6. Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου· iterumque ad annum 290. pag. 7. ita ipse Malala lib. 13. p. 1. Ὁ υἱὸς Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. Nec obstat quod Constantinum suum, *Constantii filium*, vocare non solet laudatus

chronographus. Sufficit, quod quandoque Constantii filium, quandoque simpliciter Constantinum, vel Constantinum Magnum appellet. Neque enim aliter Malala, qui semel tantum Constantii filium, sæpius *Constantinum Imperatorem*, vel *Magnum* vocat. Quod & a Theophane aliisque factum est. Theophilum quod attinet, meminit Abulpharaius Theophili cujusdam chronographi, qui exeunte sæculo 8. floruit. At quis fidem faciet hunc cum nostro eundem esse? Plures erant Johannes historici, (eosdem recensente Cl. editore) cur non & plures Theophili chronographi esse potuerint? Certe Malala non modo ipsum cum antiquioribus conferre solet, sed & semel Tatiano adjungit. Addam quod non parum notari mereatur, Malalam nostrum, qui in prioribus operis sui partibus Theophilum sæpiuscule laudare solet, post Neronis tempora, i. e. post D. Marci Anianum sibi successorem Alexandriæ substituentis obitum, in re historica nunquam citare. Quod vix fieri potuit, si paulo ante 8. sæculum absolutum vixisset, & historiam suam ad Irenes imperatricis tempora perduxisset. Ut non spernenda mihi videtur Rev. & doctissimi Johan. Felli conjectura, statuentis Theophilum chronographum non alium fuisse quam Theophilum Antiochenum, qui in rebus chronologicis apprime versatus, librum *de Temporibus* (quo nomine laudat illum Lactantius *) id est, opus *ad Autolycum* scripserit. Nec obstat, quod quæ ex Theophilo profert Malala, in ejus operibus hodie non reperiantur. Potuit alia scribere Theophilus, quorum notitia ad nos non pervenerit, vel iis inesse poterant, quæ perierunt. Sed Clementem citat Anonymus Combefisianus; certe obscurus, ignobilis, nullius nominis, & sequioris ævi scriptor. Et quid si concedatur fuisse Clementem chronographum, qui sæculo 4. vel 5. scripserit? Certe nunquam probari potest ex Anonymo Combefisiano Clementem de quo loquitur, diu post Constantini M. tempora floruisse. Et erat quidem Clemens historicus, cujus meminit Suidas in voc. Κλημ. qui Romanorum regum & imperatorum historiam scripsit, aliaque opera, quæ Hieronymo cuidam dedicavit. Jam vero si is fuerit (ut fuisse sane verisimillimum est) Hieronymus ille presbyter Dalmata, qui Græce scripsit historiam SS. patrum Ægypti, quique in Johanne abbate se sub Theodosio Magno vixisse testatur, de quo egimus ad an. 386. habemus Clementis nostri ætatem, cui proinde quod habet Demonstrator Combefisianus optime congruit. Sed fabulosus est Malala, & nugarum plenus. Esto, an statim ad sequiora

* I. 1. c. 23. p. 132.

sæcula relegandus? In fabulas maxime propensi sunt Euagrius Scholasticus, Theodorus lector, Johannes Alexandrinus vitæ Chrysostomianæ scriptor, ut alios taceam, omnes circa hæc tempora scriptores ecclesiastici, an ideo sedibus suis mox movendi? Neque prætereundum hoc loco est, Cl. editorem alibi * ubi de fabulosis miraculis, quæ in vita Eutychii CP. ab Eustratio presbytero conscripta occurrunt, sermonem habet, diserte affirmare, omnibus id tam hujus quam sequentium sæculorum Biographis, aliter probæ notæ scriptoribus, solenne esse; ut ex Cyrillo Scythopolitano, *inquit*, aliisque liquet; ipsos denique historicos Euagrium, Theodoritum, &c. istiusmodi relationibus refertos esse. Quin toties laudatum Procopium somnia & deliramenta tradidisse, & impudentes & plane portentosas, quæque sub humanam fidem vix cadere possunt, in Justinianum, Theodoram Augustam, omnemque Aulam fabulas ex proprio cerebello confinxisse, norunt quotquot vel primis labris Ἀνέκδοτα salutarint. Certe si hæc valeret argumentandi ratio, de nobilissimis & vetustissimis Græciæ scriptoribus Herodoto, Diodoro Siculo, aliisque actum erit. Sed stylus ejus ab omni elegantia abhorret. Et quis nescit linguam Græcam hoc tempore a puritate sua longe recessisse, inque eam barbara & hirsuta vocabula irrepsisse, & historiarum scriptores pro loco, indole, educatione, cura, & studio, plus minusve elegantiæ habuisse? Mitto errores chronologicos, res ab eo vel omissas, vel diversimode ab aliis relatas; & siqua hujusmodi, quæ ipsi cum aliis ejusdem temporis historicis communia sunt. Testis sit iterum vel unus Procopius, ipse licet historicorum hujus temporis facile princeps, qui non modo refert, quæ omnium συγχρόνων testimoniis destituuntur, non modo sui temporis historicis pugnantia tradit, sed & sæpissime sibimet ipsi contradicit, ut infinitis exemplis luculenter ostendit Cl. Eichelius Prolegom. in Procopii Ἀνέκδ. num. 28. 30. 31. 32. 38. Plura de Malala dici poterant, sed hæc sufficiunt. Quicquid vero de ætate ejus sit, laudanda est Cl. editoris diligentia, prædicanda eruditio; a quo alia ingenii & industriæ suæ monumenta expectamus. In quibus edendis ut fidem tandem liberet suam, calidis votis omnes apprecamur.

* Lib Angl. de Sed. b Episc per injust. deprivat. vacant. c. 10 p. 132.

601. ^a HESYCHIUS, sive Isychius, primum presbyter, deinde patriarcha Hierosolymitanus, vixisse putatur circa annum 601. utpote ad quem exstat Gregorii M. epistola lib. 9. ep. 40. Obiit an. 609. De eo enim hæc tradit chronici Alexandrini autor *:

* Pag. 874. edit. Rader.

a Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 6. p. 10.

Hoc

Sæc. VII. ab an DC

Hoc anno (Phocæ penultimo) *σφάζεται ὁ πάπας Ἀλεξανδρείων. παύεται δὲ καὶ Ἰσίκιος ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ γίνεται ἀντ' αὐτοῦ Ζαχαρίας.* Plures certe erant Hesychii tum apud Græcos tum apud Latinos; de quibus, scriptisque iis attributis varias variorum sententias accurate recenset Labbeus *, & qui Labbeo prævit, Edm. Albertinus †; quos adeant curiosi. Eorum enim observationes exscribere nec otium nobis est, nec animus. Summa conjecturæ, (quæ quidem mihi verisimillima videtur; fruantur alii judicio suo) huc redit. Hesychium dum ecclesiæ Hierosolymitanæ presbyter adhuc esset, multa scripsisse, alia postquam patriarchalem istius ecclesiæ thronum ascendisset; eorum denique nonnulla Hesychium quendam, forsan Salonitanum illum juniorem; qui circa vel paulo post Gregorii M. tempora vixisse dicitur, multis de suo additis in Latinam linguam transtulisse. Delio sane natatore hæc res indiget; neque aliud in re tam obscura, quam divinare, nobis fas est. ᵃ Jam ad opera quæ sub Hesychii nomine circumferuntur, accedamus.

* Differt de Script. t. 1 p.612. & in Addend. p.810.
† De sacr. Euch. l. 2. p.845.

Explanationis in Leviticum libri 7. qui Latine prodierunt *Basil.* 1527. & *Paris.* 1581. 8°. De istius operis autore, quot homines tot sententiæ. Isychio Salonitano presbytero ascribunt Codices nonnulli MSS. Autor vero Glossæ ordinariæ in Leviticum ac Bostonus Buriensis (notante Usserio Biblioth. Theol. MS. p. 229.) Isychio Hierosolymorum episcupo tribuunt. Unus autem (inquit ibidem Usserius) tantum erat illius nomiois Hierosolymorum episcopus, qui post Amos 8. annis sedem illam tenuit (ut in chronico suo habet Nicephorus) ab anno 601. quo eum episcopatom ouper adeptum scribit Gregorius papa. Ante quod etiam tempus horum commentariorum autorem noo floruisse illo præterea argumento colligit Bellarmious, quod versionem Hieronymi exponat tanquam communem & receptam in ecclesia, cum satis constet eam noo fuisse ita communiter receptam nisi longo tempore post ipsius Hieronymi obitum. Et quidem editio quæ hic expooitur, ita temperata est, ut cum LXX. conveniat, & a vulgata Latina non discrepet; quod tamen temperamentum an ab autore fit, an potius a Latino ejus interprete, videndum est. Alia enim quæ Hesychio presbytero Hierosolymitano tribuuotur scripta, Græco sermone habentur edita. Qui vero *Commentaria in Leviticum* assumit, Latini hominis personam passim assumit, ut quando lib. 1°. ita scribit: *Quod nos hostiam dicimus, Græce dicitur κάρπωμα;* & in cap. 4. *Hoc LXX. in Græco sic edunt, ut χίμαρον & χιμαίραν dicunt offerri debere, quod Latini ex eadem editione interpretati sunt hædum ex capris masculum, & capram de hædis fæmellam.* Et lib. 2°. *Fecit Moyses ut Dominus imperaverat, congregataque omni turba ante fores, ait; Quod Græca lingua in LXX. expressius translatum est*, id est, *ἐκκλησίασε τὴν συναγωγήν.* Hæc Usserius. Sane ut quod sentio, summatim dicam. Videtur operis istius autor esse Hesychius Hierosolymitanus; certe tempus ac locus optime congruunt. In eo enim dato opere sæpe refutantur Nestorius & Eutyches, idque ab Amalario Rabano, Mauro, aliisque istius ævi scriptoribus citatum videre est. Quinetiam Hierosolymis scriptum esse plurima inibi depreheosa loca luculenter arguunt. Latinus tamen interpres, quem Hesychium esse Salonitanum libenter crederem, plurima immutavit, atque addidit, & inter alia *vulgatam versionem* commentariis hisce adaptasse videtur.

Sæc. VII. ab an DC.

Στιχηρὸν sive *Κεφάλαια in 12. Prophetas minores, & Esaiam*, Græce edidit una cum Adriani Isagoge David Hæschelius *Augustæ* 1602. 4°. p. 33. & cum eadem habetor Critic. Sacr. tom. 8. p. 26.

ᵇ *Ἀντιῤῥητικὰ καὶ Εὐκτικὰ*, sive *Sententiarum Centuriæ 2. ad Theodulum de Temperantia & Virtute*, quæ doceot qua ratione reluctandum sit affectibus & vitiis, ac orandum. Græce editæ sunt una cum Marci Eremitæ opusculis, *Paris.* 1563. 8°. & eodem anno ibidem Latine Johanne Pico interprete. Ac in Auctuario *Paris.* 1624. tom. 1. p. 985. *Centuriæ* istæ plurimas sententias ex Marci Asceticis verbatim descriptas habeot, & notante Photio *, *librum vitarum sanctorum S. Antonio coætaneorum* claudebant. * Cod. 198.

Sermones 2. de beata Virgine. Habentur Gr. Lat. in Auctuario 1624. tom. 2. p. 417.

Oratio demonstrativa in S. Andream apostolum. Exstat Lat. in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 190ᶜ. Hujus *excerptum* esse arbitratur Labbeus, quod habet Photius cod. 269. ubi Thomam pro Andrea a librariis male poni cuivis locum inspicieoti facile patebit.

De resurrectione Christi homilia, quam Gregorio Nysseno ascribunt codices nonnulli.

Qua hora crucifixus est Dominus. Binas istas homilias edidit Fr. Combefisius in Auctuario 1648. tom. 1.

Cæterum præter *Στιχηρὸν* & *homilias* posteriores hasce duas reliqua Hesychii opera exstant Latine in Biblioth. Patr. tom. 12.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 2. Art. 12. vol. 6. p. 243. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 728. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 14. ad vit. *Hesych.* b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 13. vol. 9 p. 24. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. §. 9. Art. 269. vol. 9 p. 501.

Sæc. VII. ab an. DC. Ἡσυχίου πρεσβυτέρου ἐπίγραμμα Ἱερείας εἰς ψαλτήριον, seu *Introductio in Psalmos* satis prolixa.

Sermo in S. Jacobum fratrem Domini, & in Davidem τ̃ θεοπάτορα. Ex quo, sed sub Hesychii presbyteri Hierosolymitani nomine, nonnulla excerpsit Photius cod. 275.

Encomium in B. Thomam, ex quo excerpta habet idem Photius cod. 269.

Ejusdem *Commentarius in Psalmos* a Psal. 77. ad 107. inclusive, & in Psal. 118. Habentur hæc opera Græce MS. fol. in bibliotheca publica Cantabrig. Class. 3. Fig. 3. Notandum vero eundem *Commentarium*, ibidem etiam sub Chrysostomi nomine haberi. Augustinus Lindsellus, postea episcopus Petriburgensis, adnexa notula scribit, diversum esse ab illo Chrysostomi in eosdem Psalmos commentario, qui typis excusus prodiit. Mericus vero Casaubonus certissime esse Hesychii affirmat.

Præter opera memorata, exstat sub ejus nomine *Vita S. Longini* Centurionis a Bollandianis edita Martii 15. *Oratio in Lazarum quatriduanum.* Habetur Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Hist. Ecclesf. 62. num. 20. fol. 123. quæ hoc modo incipit, Δῆπτον ἡμῖν πολυπλὲς Λάζαρος σήμερον προσετέθησαν. Δῆπτον, ἐν ᾧ πάντα θαυμαστὰ, πολυπαθῆ, καὶ λαμπρὰ θεῖας, &c. Fragmenta in varia veteris & novi Testamenti *Cantica sacra* ibid. Cod. Theol. 159. Scripsit item Homiliam sive Sermonem *in Christi nativitatem*, ex quo nobile fragmentum de annis Mundi [a], deque anno natalis Dominici, inter Anastasii Nicæni quæstiones Latine edidit Gentianus Hervetus, & habetur Biblioth. Patr. tom. 12. Græce vero & Latine Car. du Fresnius in Appendice ad Chron. Paschale; & paulo post, editionis tamen Fresnianæ ignarus, ex codice Barocciano 206. clarissimus Hodius noster Prolegom. ad Malalæ Chron. num. 24. Qui hæc aliave opuscula non nostro, sed junioti cuidam Hesychio tribuenda esse, saltem tribui posse, contendunt, tum demum assensum ab æquis rerum æstimatoribus impetrabunt, cum veterum autoritate, vel codicum manuscriptorum fide id demonstrare possunt. Erat quidem Hesychius presbyter Hierosolymitanus, literarum doctrina clarus, qui sub Theodosio juniore vixit, de quo Theophanes ad ann. 407. p. 71. verum ille nostro longe antiquior erat.

OPERA, quæ non exstant.

Historia ecclesiastica, cujus fragmentum de Theodoro Mopsuesteno, ejusque hæresi exhibetur in synodi quintæ CP. Collatione quinta. Sæc. VII. ab an. DC.

In Canticum Habaccuc, & Jonæ. Fragmenta habentur in Carassæ catena in omnia utriusque Testamenti cantica.

Consonantia evangelica, cujus fragmentum Græc. Lat. dedit Combefisius Auctuat. Nov. tom. 1. p. 773. & alterum inferius. *Epitomen* illius quandam, seu *Quæstiones* 60. & *Solutiones* totidem, ex ipso opere olim excerptas Gr. Lat. cum notis evulgavit Cotelerius Monument. Ecclesf. Græc. tom. 3. pag. 1.

Commentarii in epistolam ad Hebræos, & in Ezekielem, quorum testimoniis subinde utitur D. Thomas.

[b] DOROTHEUS, archimandrita Palæstinus, Johannis Monachi celeberrimi, *Prophetæ* dicti, discipulus & minister, cui ex afflicta valetudine per plures annos in lecto decumbenti inserviit. Fateor me veram ejus ætatem ignorare; conjectura tamen non prorsus improbabili ductus, existimo ipsum ineunte hoc sæculo claruisse. Cum enim Barsinuphii, qui circa an. 550. teste Evagrio *, floruit, Johannes ille fuerit discipulus; Johannis autem in extrema ætate jam positi Dorotheus noster minister fuerit, non alio loco commodius reponi poterit. Plurima de se hinc inde habet Dorotheus, quæ tanti non sunt, ut huc transferantur. Id tantum dicam, eum post Johannis mortem e Seridi abbatis monasterio excedentem, cœnobium seorsim sibi suisque posuisse ac gubernasse. Scripsit *Doctrinas*, *De vita recte & pie instituenda*, sive *Dissertationes Ethicas & Asceticas* 24. & *Epistolas* quasdam breviculas ejusdem argumenti. Exstant *Doctrinæ* istæ (quarum ultima Græco textu caret) subnexis ad finem epistolis Gr. Lat. in Orthodoxogr. pag. 195. & Auctuario Duceano tom. 1. p. 743. 601.

* L. 4. c. 13.

[c] PATERIUS, Gregorii M. discipulus, Romanæ ecclesiæ notarius & secundicerius. Claruit anno 601. & deinceps, tandem, si Arnoldo Wion * fides, ob summam eruditionis famam episcopus Brixiensis creatus. Scripsit *tres libros Explanationum in obscuriora utriusque Testamenti loca*, ex Gregorii M. operibus excerptos; seu, ut habet Sigebertus *, colligens omnia S. scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura suæ expositionis dilucidavit: tres libros edidit, duos *de Testimoniis vet. Instrumenti*, unum *de Testimoniis novi Testamenti*; ipsumque codicem appellavit *librum Testimoniorum*. 601.

* Lign. vit. l. 2. c. 38.

* De Script. c. 43.

[a] Vide supra ad Ann. 420. ubi de *Josephi* Hypomnestico. [b] Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 1623. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. § 3. vol. 10. p. 166. [c] Conf. *Oudin.* tom. 1. sæc. 6. p. 1574. *Fabr.* Bibl. Ecclesf. ad *Sigebert.* c. 43. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 595.

Prodiit

Sæc. VII. ab an. DC. Prodiit opus istud Paterii *Romæ* 1553. fol. & inter opera S.Gregorii ibid. 1591. & sequentibus editionibus. Verum in impressis omnibus, & nonnullis manuscriptis ejus codicibus deest liber secundus, quem cum reliquis duobus integrum se vidisse MS. in bibliotheca Cœlestinorum Parisiensium prodit Cas. Oudinus Supplement. p. 156.

601. [a] **EUSEBIUS**, episcopus Thessalonicensis; claruit anno 601. Ab Andrea quodam monacho, gente Græco, Aphthartodocitarum hæresi perdite addicto (eodem forsan cum eo qui Romæ ad Basilicam S. Pauli inclusus degit, & ob conficta sub Gregorii M. nomine scripta quædam in concilio Romano anno 601. damnatus est; quemque in epistola ad Eusebium nostrum Gregorius M. * exagitat) ab eo, inquam, per literas lacessitus, scripta *Responsione*, Andreæ nugas refutavit, ac dogmata Aphthartodocitarum funditus evertit. Cum vero Andreas edito alio opere sententiam suam majore molimine confirmatum iret, Eusebius decem conscriptis *libris* rem fusius, atque accuratius pertractavit, & Catholicam veritatem egregie stabilivit. Exstant *excerpta* utriusque operis apud Photium, cod. 162.

* L.9.ep.69.

601. **CONON**, primo Johannis Philoponi discipulus, cujus partes strenue tutatus est in disputatione, quam una cum Eugenio habuit contra Paulum & Stephanum Eutychianos coram Johanne patriarcha CP. Claruit circa annum 601. Demum Philopono infensus factus, quod tres, quas in Trinitate posuit, naturas sive substantias per omnia æquales esse ac in nulla re variantes confiteri nollet, diversam ab eo sectam instituit, cui nomen suum imposuit, & episcopi vice præfuit: quin & Philoponi scripta anathemate percussit, & adversus illius *de carnis Resurrectione* deliramenta, *Orationem invectivam* scripsit. Idem fecit & Eugenius, & ipse Philoponi sectator olim non ignobilis, qui in disputatione supradicta inclaruit. Utriusque opera perierunt. Præter *Orationes invectivas*, *Acta disputationis contra Paulum & Stephanum* literis mandata sunt, & a Photio perlecta. Vide cod. 23, 24.

601. **THEODOSIUS**, monachus, claruit, ut videtur, circa annum 601. Scripsit *Confutationem* satis accuratam *Testimoniorum* quæ *adversus corporum Resurrectionem* a Johanne Philopono seu ex S. scripturis, seu ex patrum sanctorum scriptis, adducta sunt. Liber iste a Photio cod. 22. memoratus, jam interiit. Dogmata ejusdem Philoponi malesana de SS. Trinitate, Gregorius, *ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ* (inquit Nicephorus*) in libro ad Euagrium monachum *de Divinitate* luculentissime refutavit. N. E.

* L.18 c.48.

[b] **THEMISTIUS**, *Calonymas* cognomento sibi adscito dictus, (quem Nicephorus Callistus * pessime confundit cum Themistio philosopho, qui sub Valente floruit) Severianorum, Theopaschitarum, & Agnoetarum sectarius. Claruit anno 601. Vir non indoctus, inquit Photius *, qui perspicuitatem sermonis cum argumentorum robore optime novit conjungere. Scripsit orationem invectivam adversus Philoponi deliria de resurrectione: pro Agnoetarum vero secta composuit libellum, cui titulum dedit, *Apologia pro S. Theophobio*, quo in libro ipsum Severum perstringere non dubitavit. Isti libello volumen opposuit Theodorus, cui ut vices rependeret Themistius, peculiare *opus in Theodorum* conscripsit. N.E. Scripsit & alia quædam Themistius, quorum memoria & fragmenta aliquot supersunt in Actis conciliorum Lateranensis & CP. III. viz. *Libros* nonnullos *ad Theodoram imperatricem. Sermones aliquot adversus Colluthum pro tomo Theodosii. Epistolam pro Salamitanis. Sermonem ad Charisium monachum. Librum ad Constantinum episcopum Laodicenum. Libros de satisfactione, pro Agnoetis, ad Marcellum presbyterum & Stephanum diaconum*, Concil. tom. 6. p. 316, 320. denique *contradictorios libros adversus Theodosii tomum*, ex quorum secundo fragmentum habes Concil. tom. 6. p. 831. 601.

* L.48 c.50.

* Cod. 108.

THEODORUS, monachus Alexandrinus, Severianorum, Theopaschitarum, ac Theodosianorum hæresin sectatus. Claruit anno 601. Scripsit *Confutationem brevem* repetitæ Themistii contra patres temerariæ maximeque absurdæ contentionis, sive libri illius apologetici pro Agnoetarum secta. *Confutationi* huic cum *responsionem* objecerat Themistius, Theodorus tribus aliis de eodem argumento libris editis *operis sui vindicias egit*. N. E. 601.

Phot. cod. 108.

[c] **NICIAS**, monachus, claruit eodem circiter, ut videtur, tempore, viz. anno 601. Scripsit *contra Philoponi capita* 7. quorum ipse Philoponus meminerat in Διαιτητῇ suo. Scriptis etiam Severum aggressus est; & Gentiles libris duobus refutavit. Vid. Photium cod. 50. 601.

a Conf. *Du Pin.* Hist Eccles. vol. 6. p. 12. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art. 162. vol. 9. p. 425. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 18. § 2. vol. 8. p. 5. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. § 9. Art 50. vol. 9. p. 390.

Sæc. VII. ab an. DC 606. [a] FAUSTUS, gente Italus, ſeptennis adhuc puer S. Benedicto bonis moribus inſtituendus a parentibus commiſſus eſt, ſub cujus regimine in monaſterio Caſſinenſi educatus eſt, & ab eo S. Mauro in Gallias miſſo comes datus. Maurum igitur in Gallias ſecutus in monaſterio ab illo ad Ligeris ripam conſtructo 42. annos exegit; ac biennio poſt illius mortem, in Italiam redux, Caſinum repetiit, ubi rogantibus monachis, præcipue jubente Theodoro abbate, *Vitam & res geſtas S. Mauri* conſcripſit, ac Bonifacio 3. anno 606. nuncupavit. Exſtat hæc *Vita*, ſed ab Odone abbate Glanafolienſi interpolata, apud Surium & Bollandum Januar. 15. & apud Mabillon. Sæc. Benedict. 1. pag. 274. Scripſit item *Vitam S. Severini abbatis*, quæ habetur apud Mabillon. ibid. p. 568.

606. MARCUS, ordinis Benedictini monachus, S. Benedicti diſcipulus & familiaris: claruit anno 606. *Vitam S. Benedicti* a Gregorio M. proſa deſcriptam, ipſe nonnullis de ſuo additis carmine plane eleganti, & ſupra ſæculi ſui genium venuſto enarravit, adeo ut teſte Petro * diacono, de adventu ſanctiſſimi Benedicti ad Caſinum, de ſitu loci, conſtructioneque cœnobii elegantiſſimos verſus compoſuit. [b] Edita eſt hæc *Vita* a Proſpero Martinengo *Romæ* (una cum aliis poetis) 1590. *Collectionis* ſuæ tom. 3. *Gnomæ* vero *Hagenoæ* impreſſæ 1531. & alia quædam opuſcula *Pariſ.* 1563. edita, quæ Marco noſtro tribuit Gotfridus Olearius *, & (qui fortaſſe Olearium in errorem duxit) J. B. Marus Not. ad Petrum Diac. pag. 8. Marco eremitæ, qui ineunte ſæculo quinto floruit, certo certius aſcribenda ſunt.

* De vir. illuſt. Caſ. c. 3.

* Abac Patr. p. 301.

606. [c] BONIFACIUS IV. patria Valerianus, e gente Marſorum, Johannis medici filius, ex presbytero eccleſiæ Romanæ pontifex electus poſt initium Novembris anno 606. & anno ſequente die 26. Auguſti ordinatus. *Pantheon* Romanum a Phoca Imp. impetratum in eccleſiam commutavit; (quæ S. Mariæ *ad Martyres*, vulgo *Rotunda*, hodie dicitur) ſicut deceſſor ejus Bonifacius 3. *Oecumenici* titulum ab eodem tyranno impetraverat. Anno 610. Mellitus Londini epiſcopus, conſtructo extra urbis mœnia monaſterio, Romam profectus eſt, pontificem de vita & regulis monachorum, aliiſque eccleſiæ Anglicanæ negotiis conſulturus; ubi habita eſt hac de re ſynodus, in qua ipſe Mellitus ſedit, & quæ decreta erant ſua quoque autoritate, inquit Beda *, ſubſcribens confirmavit, *Canoneſque* una cum Bonifacii *literis* ſecum in Britanniam detulit. Obiit Bonifacius die 8. Maii, anno 615. Exſtat *Epiſtola ad Ethelbertum Anglorum regem*, & *Decretum in ſynodo Romana* latum *de Monachis officium Sacerdotale miniſtrantibus*, Concil. tom. 5. p. 1618. Sæc. VII. ab an. DC.

* Hiſt. Eccl. l. 2. c. 4.

SERGIUS, ab anno 608. patriarcha Conſtantinopolitanus. Anno 629. ab Heraclio Imp. animi dubio conſultus unicam eſſe in Chriſto voluntatem & operationem, habita ſynodo decrevit & reſcripſit, virus in mente jamdiu latens tunc primum prodens. Anno 633. cum Honorio papa per literas egit, ut omnium patriarcharum decreto confirmaretur ſynodus Alexandrina, quæ fidei orthodoxæ diſpendio pacem infidam Catholicos inter & Eutychianos conciliarat, unicam eſſe in Chriſto voluntatem docens. Anno 639. edita *fidei Ectheſi*, habitaque Conſtantinopoli ſynodo, hæreſin Monotheleticam confirmavit; & eodem diem ſupremum obiit. Exſtant ab eo ſcriptæ *epiſtolæ* 3. *altera ad Cyrum patriarcham Alexandrinum* Gr. Lat. Concil. tom. 6. pag. 176. *altera ad Cyrum Phaſidis epiſcopum*, Gr. Lat. inter Concil. CP. 3. Acta Act. 12. Concil. tom. 6. p. 915. *tertia ad Honorium papam*, Gr. Lat. ibid. p. 918. *Acta Synodi*, quam pro confirmanda *Ectheſi* imperatoris hæretica anno 639. habuit, exſtant Gr. Lat. Concil. Lateran. Act. 3. Concil. tom. 6. p. 201. 608.

EUSTASIUS, ſive Euſtathius, S. Columbani diſcipulus, cui in monaſterii Luxovienſis apud Burgundiones regimine anno 610. ſucceſſit. Anno 627. ſynodum Matiſconenſem haberi curavit; in qua *Regulam* a S. Columbano monachis datam, ab Agreſtio autem ex Theodorici Francorum regis notario facto monacho Luxovienſi temere vellicatam ſtrenue defendit, homini importuno ejuſque aſſeclis os compeſcuit, & a ſynodi patribus præclarum pietatis & doctrinæ elogium meruit. Scripſit *Itinerarium S. Columbani*, quo uſus videtur Jonas in contexenda *Columbani vita*, quodque forſan alicubi adhuc ineditum deliteſcit. 610.

BULGARANUS, ſtirpe Gothus, genere Hiſpanus, dignitate Comes, claruit anno 610. quo, ſub Gundemaro Gothorum rege, Galliæ Narbonenſis præfectus erat. Exſtant ineditæ illius epiſtolæ ſex, partim 610.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. ſæc. 6. p. 1443. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 453. item Bibl. Eccleſ. ad *Petrum Diacon.* c. 2. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 715. item Bibl. Eccleſ. ad *Petrum Diac.* c. 3. & Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 71. [c] Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol. 6. p. 12. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 1. p. 705.

Sæc. VII. ab an. DC. ad regem, partim ad illustres illius temporis episcopos scriptæ, quibus plurima temporis istius gesta, non aliunde nota, cognoscuntur & illustrantur. Asservantur MSS. in ecclesiæ Ovetensis codice membranaceo, ante 500. annos exarato, & in alio ecclesiæ Complutensis antiquiore, referente, qui testis erat oculatus, Ambrosio de Morales Hist. lib. 12. c. 11. Confer Cl. Antonium Biblioth. Hisp. Vet. tom. 1. lib. 5. c. 5. n. 218. p. 274. Has epistolas, ex codice Ovetensi descriptas, preloque paratas, penes se habuit illustrissimus Cardinalis d'Aguirre, qui eas publici juris facere promisit. Confer ejus Notit. Conc. p. 104, 105.

611. ᵃTHEOPHYLACTUS, *Simocatta* dictus, genere Ægyptius, patria vero Locrensis, ex sophista, seu scholastico præfectus & antigrapheus (i. e. forsan Cancellarius) claruit anno 611. Vixit post annum 628. quo occisum ab Heraclio Chosroen Persarum regem memorat Hist. lib. 8. c. 12. Scripsit *Mauricii Imp. res gestas libris* 8. quos ante annum 610. maxima ex parte composuit. Statim enim post obitum Phocæ historiam suam ex loco superiori legens cum ad Mauricii cædem ventum esset, lachrymas populo adstanti excussit. Operi tamen suo ante annum 629. coronidem non
* Cod. 65. imposuit. De stylo ejus hæc Photius*, Ἡ μέντοι φράσις αὐτοῦ ἔχει μέν τι χάριεν. πλήν γε δὴ ἡ τῶν τροπικῶν λέξεων καὶ τῆς ἀλληγορικῆς ἐννοίας κατακορὴς χρῆσις εἰς ψυχρολογίαν τινὰ καὶ νεανικὴν ἀπειροκαλίαν ἀποπλανᾶται· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς γνωμολογίας οὐκ ἐν καιρῷ παρενθήκη φιλοτιμίας ἐστὶ περιέργου καὶ περιττῆς· τὰ δ' ἄλλα οὐδέν τι εἰς μῶμον ἥκει. *Dictio illius aliquid veneris habet, nisi quod figuratis vocibus & allegoricis sensibus putide nimis ac frequenter ad satietatem usus, in frigiditatem quandam ac juveniles ineptias dilabatur. Veruntamen & sententiarum illa interjectio minus opportuna diligentiam arguit & curiosam & supervacaneam; cætera bonus, in reprehensionem non incurrit.*

S C R I P T A.

Historiæ rerum a Mauricio gestarum libri 8. ab anno 582. ad an. 602. pertingentes, a Photio in epitomen redacti cod. 65. Prodierunt integri Gr. Lat. una cum Photii epitome cum Pontani versione & notis, *Ingolstad.* 1603. 4°. cum iisdem & Fabroti glossario Græco-barbaro *Paris.* 1648. fol. *Excerpta legationum* non est quod morer; quippe quæ ex historia ista desumuntur.

Epistolæ 85. breviculæ varii argumenti, Græce ab Aldo editæ *Venet.* 1499. Gr. Lat. a Cujacio editæ inter epistolas Græcanicas *Aureliæ Allobrogum* 1606. fol. Sæc. VII. ab an. DC.

Problemata physica. Prodierunt Græce a Vulcanio edita, una cum epistolis, *Lugd. Bat.* 1596. 8°. deinde Gr. Lat. cum iisdem, interprete Jac. Kimedoncio, *Heidelberg.* 1598. 8°. auctiora curante Schotto *Antverp.* 1599. 8°. denique a Rivino evulgata *Lipsiæ* 1653.

SISEBUTUS, origine Gothus, ortu Hispanus, fide Catholicus, Gothorum in Hispania rex, regnum auspicatus est. A. C. 612. tenuitque annos 8. cum dimidio, moriens anno 621. Armorum gloriæ, eruditionis & eloquentiæ decus addidit, quo nomine illum non uno elogio ornat ipsius æqualis Isidorus Hispalensis. *Erat*, inquit Rodericus Toletanus*, *vir sapiens, & nimium literaturæ deditus, eloquio nitidus, literarum sapientia doctus, in judiciis strenuus, præstantissimus pietate, mente benignus*, &c. Extant MSS. ejus epistolæ aliquot, partim ad episcopos, partim ad alios hujus sæculi dignitate conspicuos datæ; quas, una cum nonnullis Cæsarei Patricii ad Sisebutum epistolis, editioni paravit Card. d'Aguirre, ipsomet indicante, Notit. Conc. p. 109. Scripsit item Sisebutus *vitam & martyrium S. Desiderii*, Viennensis in Gallia episcopi, quem ab exilio revocatum lapidibus obrui fecit Theodoricus rex Maii 23. anno 612. Etiamsi enim hanc vitam alterius Sisebuti opus esse existimare videtur Johan. Mariana, rectius tamen Sisebuto regi ascribi debet, cui in Autographo Toletano diserte tribuitur, monente eodem Cardinale (qui eam una cum epistolis edere in animo habuit) nota ad Antonii Biblioth. Vet. Hisp. lib. 5. c. 5. p. 275. 612.

* De reb. Hisp. l. 2. c. 17 p. 49.

ᵇANTIOCHUS, monachus Palæstinus, in celeberrimo S. Sabæ monasterio, *Laura* dicto, vitam egit, claruit anno 614. quo Hierosolyma a Persis capta, preciosum crucis lignum asportatum, monachi Lauretani aut cæsi aut fugati sunt: & in his Antiochus mala subiit plurima. Superfuit anno 629. In homilia enim ultima prensatam ab Athanasio hæretico sedem Antiochenam indignatur. Scripsit, rogante Eustathio quodam, *Pandectem divinæ Scripturæ*, seu *Compendium totius religionis Christianæ & SS. scripturarum doctrinæ, homiliis* 130. *comprehensum*: quibus præmittitur *præfatio & epistola nuncupatoria ad Eustathium*, subjungitur vero *Exomolegesis ad Deum*. Homilias istas Latine a se versas primus in lucem edidit Godefridus Tilmannus in Biblioth. 614.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 5. §. 5. vol. 6 p. 280 seq. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 14. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 34. §. 4. vol. 9. p. 260. Catalog Cod. MSS. Bibl. Coislianæ a *Montfaucon.* edit. p. 189.

Sæc. VII. ab an. DC. blioth. Patr. *Parif.* 1575. Græcum textum dedit una cum Tilmanni verſione Fronto Ducæus Auctuar. *Parif.* 1624. tom. 1. pag. 1021. Porro Antiochi *liber de vitiosis cogitationibus* exſtat Latine Petro Pantino interprete in Biblioth. Patr. *Colon.* 1618. & alibi. His adjungi poteſt narratio *vitæ S. Euphrosyni*, qui Lauræ S. Sabæ coquus cœnobialis fuerat. Incipit, οὗτος ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Εὐφρόσυνος, &c. Exſtat MS. in Biblioth. Vindob. inter Theologicos cod. 333. juxta diſpoſitionem Neſſelianam num. 4. fol. 28. p. 2. Vide quæ notavit Cl. Lambecius Comment. lib. 3. p. 138. ubi S. Antiochum hujus vitæ autorem eſſe judicat; cujus proinde pandectæ præfixa eſt. De hoc Euphroſyno ſilent penitus martyrologi Latini.

614. [a] GEORGIUS, *Eleucius* antea dictus, ex oppido Adigermaro, uti ipſemet teſtatur, oriundus; claruit an. 614. Puer adhuc Theodoro Siccorum in regione Galatarum archimandritæ traditus eſt, ſub cujus cura & tutela diſciplina monaſtica ſe per 12. annos exercuit, eique jam defuncto in monaſterii ſui præpoſitura ſucceſſit. Scripſit *vitam* S. Theoduri archimandritæ, & epiſcopi deinde Anaſtaſianopolitani, qui mortalitatem explevit tertio Heraclii imperatoris anno, Chriſti 613. Exſtat Latine apud Surium & iſtiuſmodi collectores die April. 22. ſed Symeonis metaphraſtæ quiſquilus haud parum conſpurcata.

615. [b] JOHANNES, gente Hiſpanus, pri-
Ildefons. de Script. c. 6. mum monaſterii cujuſdam abbas, deinde eccleſiæ Cæſarauguſtanæ poſt Maximum præſul factus circa annum 615. Obiit anno circiter 627. In eccleſiaſticis officiis quædam eleganter & ſono & oratione compoſuit; & *de investigandis Paschalis festi calculis libellum* exaravit. N. E.

620. BONIFACIUS V. gente Campanus, civitate Neapolitanus, Johannis filius, primo titulo S. Xyſti archipresbyter, deinde anno 620. 27. Aprilis (juxta catalogum Anaſtaſianum) eccleſiæ Romanæ culmen aſcendit. Anno 624. 8. Cal. Maii, mortuo Mellito Juſtus Roffenſis epiſcopus in ſede Cantuarienſi ſucceſſit. Huic *Pallium* dono miſit Bonifacius una cum literis, quibus epiſcopos ordinandi poteſtatem ipſi conceſſit: ſed quamnam autoritatem hic ſibi fingit bonus pontifex? quam neque Eadbaldus rex, neque ipſe Juſtus ab eo petiviſſent; quamque antiquos eccleſiæ canones cuivis epiſcopo in provincia ſua olim conceſſiſſe luce meridiana clarius eſt. Obiit Sæc. VII. ab an. DC. Bonifacius die 11. Martii anno 626. Exſtat *epistola ad Justum de Pallii usu*, *alia ad Edwinum Northumbrorum regem*, qua eum ad fidem Chriſtianam exhortatur, *tertia ad Edilburgam Edwini conjugem* qua fidem ei gratulatur, monetque ut marito ſuo idem præſtet beneficium. Habentur hæ epiſtolæ tum apud Baronium ad an. 618. 625. tum Concil. tom. 5. p. 1658 [c].

[d] MODESTUS, patriarcha Hieroſo- 620.
lymitanus, uti diſerte a Photio * vocatur, * Cod. 275.
claruit anno 620. Poſt Zachariam Patriarcham a Perſis in captivitatem anno 616. abductum ſedem Hieroſolymitanam rexit, dirutas eccleſias reſtauravit, dilapſos fuga monachos revocavit, & inſtituit; omnia denique eccleſiæ Palæſtinæ negotia ſumma diligentia curavit uſque ad annum 628. quo contigit Zachariæ reditus. Scripſit *homilias* 3. viz. *in Mulieres unguenta ferentes*, & *in occursum Domini & Simeonis* (quarum excerpta dat Photius cod. 275.) denique *encomium in obdormitionem Deiparæ Virginis* [e]; quod bene longum, ſed parum utile, fuiſſe notat Photius.

CYRUS, primo Phaſidis ſive Lazorum 620.
epiſcopus ab anno circiter 620. deinde ab Heraclio Imp. cujus favorem apud Lazos anno 623. hiemantis captarat, ſedi Alexandrinæ præfectus anno 630. Anno priore cum Heraclium, quid de duabus in Chriſto naturis ſentiendum eſſet, incertum, Sergium CP. conſuluiſſe accepiſſet; & ipſe dubitare præ ſe ferens, quo Sergium a Catholica veritate facilius dimovere poſſet, ſibi utpote in re prorſus obſcura facem ab illo præferri poſtulaverat. Anno 633. pacem Severianos inter & Catholicos reſarciendam cauſatus, ſynodum Alexandriæ habuit; in qua omnes unicam in Chriſto Deivirilem operationem non confitentes anathemati ſubjecit. Anno 639. Heraclii Imp. *Ecthesin* ſubſcriptione ſua roboravit; atque anno ſequenti obiit. Exſtant Gr. Lat. ab eo ſcripta, (1.) *Libellus satisfactionis* in ſynodo Alexandrina anno 633. Theodoſianis ſive Severianis in eccleſiæ ſinum recipiendis ſubſcribi juſſus, capitulis 9. conſtans, quorum ſeptimum hæreſin Monotheleticam non obſcure confirmavit: Concil. tom. 6. p. 954. (2.) *Epistolæ* 3. *ad Sergium patriarcham* CP. Concil. tom. 6. pag. 207. 950. 952.

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1611. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 271. *Allatium* de *Georgiis* §. 8. ad calc. vol. 10. Bibl. Gr. p. 612. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 171. c Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 30 ſeq. d Conf. *Du Pin.* Hiſt. Eccleſ. vol 6. p. 16. e Ex codice *Seguieriano* integrum deſcriptum ſe habere teſtatur V. C. Michael le Quien *Damasceni* operum tom. 2. p. 857.

Sæc. VII. ab an. DC. 620. [a] GEORGIUS, Johanni Eleemosynario in sede Alexandrina successit circa annum 620. Obiit anno 630. vel paulo serius. Scripsit *vitam S. Johannis Chrysostomi*; quam ex Cyrilli Alexandrini ejusdem argumenti libro eum desumpsisse affirmat Gerardus Vossius *, autoritate fretus, ut opinor, Anonymi scriptoris *vitæ Chrysostomi*, quem Græce edidit Savilius ad calcem Chrysostomi operum. Cujusnam vero fidei, autoritatis, quin & ævi fuerit Anonymus iste, mihi plane est incompertum: nisi quod post an. 950. floruerit: nec a Cyrillo Chrysostomi res gestas literis mandatas esse aliunde constat. Interim certissime constat ex Palladii *Dialogo* de vita Chrysostomi Georgium sua ut plurimum, fabulis plerumque intertextis, descripsisse: quod & Photius * dudum notavit. Cæterum de Georgio, ejusque historia, accurate agit nobiliss. Savilius tractatu de scriptoribus rerum Chrysostomi supra edito, quem nos primi in lucem protulimus. De stylo tamen ejus audiatur Photius, *ἐστι μὲν τὴν φράσιν ἁπλοῦς, καὶ εἰς πολλὴν χυδαιότητα καταπίπτων· μηδὲ τοῦτο δὲ, περὶ τοὺς γραμματικοὺς κατὰ χεῖρας, τὴν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύνταξιν ἠκριβωμένος*. *Dictio certe simplex in humilem admodum stylum delabitur; neque saltem quod vel literatoribus in promptu, nominum, verborumque accuratam adhibet constructionem.* Vitam istam primus edidit Latine Godefridus Tilmannus *Paris.* 1557. & exinde Surius Jan. 27. Græce vero cum notis Cl. Savilii prodiit inter opera Chrysostomi tom. 8. Amplissima excerpta habet Photius cod. 96.

* De Hist. Gr. l.a.c.a.c.

* Cod. 96.

620. [b] JOHANNES, monachus Antiochenus, claruit circa ann. 620. Scripsit *historiam Chronologicam a Mundi initio ad sua usque tempora*: quæ inedita in bibliothecarum forulis adhuc delitescit. Amplissima tamen ejus excerpta *Collectaneis* suis *de Virtutibus & Vitiis* inseruit Constantinus Porphyrogenneta: quæ notis illustrata ex codice Peiresciano Gr. Lat. edidit Hen. Valesius *Paris.* 1634. 4°.

620. [c] NENNIUS, gente Britannus, Elvodugi, Probi, atque Beulani presbyteri discipulus, Bannochorensis cœnobii primum monachus, deinde abbas. Claruit, juxta Baleum, Vossium, aliosque, circa ann. 620. Hunc eundem fuisse cum celebri illo abbate Dinotho qui disputatione cum Augustino habita anno 613. inclaruit, & lanienam Bannochorensem ægre evasit, censent Baleus, aliique, an recte, docti judicent. Sane temporum ratio ac rerum circumstantiæ apprime congruunt. Nennius enim doctrinam evangelicam non modo per Cambrorum fines, sed & propinquas Scotorum insulas longe lateque prædicando propagasse fertur; quod post cæsos monachos, dirutumque Bannochorense monasterium fecisse jure merito credi posset. Inter Scotos versatus Finanum episcopum Lindisfarnensem melioribus literis erudiendum curæ suæ commissum habuit. Exstat *liber* ab eo scriptus *de gestis Britonum*, sive *breviarium* seu *historia Britannorum*, MS. in bibliotheca regia Westmonasteriensi, & in bibliotheca Academiæ Cantabrigiensis, ac in Cottoniana, alibique non uno in loco, in nonnullis codicibus Gildæ Hibernico ascriptus: de quo cum multa undique scitu non indigna collegerit Usserius in Biblioth. Theol. MS. nos quædam inde delibabimus. "De codice "quodam perantiquo a se reperto hujus"modi habet Priscus. Videtur libellus iste "primum a Nennio compositus, at postea "a literatoribus aliquot, qui in eum inci"derant, mire depravatus. Statim enim "post principium legitur: Ab Adam vero "usque ad passionem Domini nostri Jesu "Christi anni sunt 5228. a passione autem "Christi peracti sunt anni —— Hic appa"ret lacuna, ubi veteri scriptura expuncta, "novis characteribus hic numerus supple"tur 796. nempe ipso literatore tempo"ris supputationem ad suam tempestatem "traducente, cum prius ad authoris dun"taxat ævum applicita fuisset. Deinde in "contextu historiæ ubi libelli autor inco"las hujus insulæ qui suo tempore fuerant, "commemorat, hæc habuit: Et in ea ha"bitant 4. gentes, Scoti, Picti, Saxones ac "Britones. Novus hic sc. Aristarchus pro "[habitant] prius habitabant scripsit: (quod "noviter adjectum esse præter veteris exem"plaris contextum ex recentiori tum cha"racterum tum atramenti specie liquido "constat) nulla habita ratione temporis, "quo superiora scripta sunt, sed suæ dun"taxat tempestatis. Ad eundem modum "quamplurima ejus libelli loca dum corri"gere vellet, vitiavit & corrupit. Quam"vis autem aliqua ei a posterioribus ali"quot sciolis adjecta videantur, quæ Gildæ "tempestati minime congruunt, ex Gildæ "tamen commentariis hunc desumptum "esse facile crediderim. Non enim novum "est veterum chronicis recentiora, ut emer"gunt, rerum eventa addere, inscriptione "tamen primi autoris minime abolita. Plu"ra interpolati voluminis exempla ibidem "profert Priscus, additque ea quæ Gu"lielmus Malmsburiensis se in gestis Bri-

a Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1595. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 15. §. 2. vol. 7. p. 556. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6 p. 16. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. not. vol. 6. p. 138. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 13 vol. 5. p. 293. *Oudin.* tom 2. p. 70.

Sæc. VII. ab an. DC "tonum de Vortigerno legisse ait, & quæ "de Vortimero habet, Arthurumque in ob-"fidione Badonici montis fretum imagine "Dominicæ matris stupenda gessisse scri-"bit, hinc desumpsisse credendum esse. "Nam ea hoc in libello memorantur, ne-"que ea ex Gilda quem Polydorus evul-"gandum curavit, sumere potuit, quippe "qui nec Vortigerni quidem speciatim men-"tionem faciat, nedum Vortimeri aut Ar-"thuri. Deinde ex Gaufredo Monomutensi "ea desumere non potuit; nam historiam "Britannicam nondum evulgaverat, quum "Malmsburiensis suam ederet. Henricus "etiam Huntingdonensis integras habet clau-"sulas ex hoc libello ad verbum desumptas "in sua Britanniæ descriptione; cum non-"dum videret Gaufredi historiam. Sunt & "alii, inter quos Johannes Anglicus, qui "quædam ex hoc libello citant sub Gildæ "nomine. Lelandus Nennium nescio quem "hujus libelli autorem putat. Sic Priseus. "Sane Lelandus in assertione Arthuri ex "oratione ejus colligi posse prodit Nen-"nium autorem esse; & in *Commentariis in* "*Cygneam Cantionem* quædam inde citat sub "Nennii nomine: Camdenus vero Pseudo-"Gildam vocat. Errant tamen, si qui pu-"tant hoc esse opus nebulonis illius, qui "paucis ante annis (ut refert Polydorus "Virgilius Præfat. ad Gildam) ex Gaufredi "scriptis *Breviarium* composuerat, illudque "*Gildæ sapientis* falso *compendium* inscri-"pserat, seu Gildæ illius fictitii, quem blat-"tis & tineis ad Isidis vadum in biblio-"theca Mertonensi prædæ expositum dicit "Lelandus in assertione Arthuri. Hoc enim "de opere Pseudo-Gildæ Albanii (de quo "in Centuriis Baleus) accipio, non de no-"stri hujus recentioris. Nennium enim, "cui hoc a Lelando opus tribuitur, ab eo "supra commendatum videre est, ejusdem-"que nomine sententiam citat ipse pariter "ac Camdenus, quam ex libello hoc Gildæ "repetit Priseus Hist. Brit. Defens. pag. 50. Hæc Usserius. Plura adhuc scripsit Nennius sive Gildas Hibernicus (eundem enim binis nominibus insigniri veri non est absimile) ex quibus se in Hibernia, inde fugientem, reliquisse testatur Baleus in calce 13. Centur. *De origine Britannorum Chronicon* vetustissimum, (MS. id haberi in collegio S. Benedicti Cantabrig. scribit Pitseus) *Eulogium Britanniæ*, ac *librum de mirabilibus Britanniæ*. Habetur hoc *Eulogium* MS. in vetusto codice Coll. S. Benedict. vol. 338. 4°. sed progreditur ad annum usque 840. Unde liquet vel Nennium nostrum duobus integris sæculis recentiorem fuisse, vel saltem Eulogium a recentiori manu continuatum esse. Exstat etiam MS in bibliotheca S. Trinit. Cantabr. cum hoc titulo *Eulogium monachi Benedictini*, cum adjecto libro *de Mirabilibus*, &c. In Centuaria vero 1. cap. 74. alios Nennii libros memorat Baleus, viz. *De urbibus Britannorum*, *Apologiam quandam*, *Cosmographiam historiæ Mundi*, & *Additiones Gildæ*; qui an alicubi adhuc lateant, non liquet. Certe ex unico hoc opere Nenniano sex diversos libros faciunt Baleus *, ejusque perpetuus exscriptor Pitseus *, qui & septimum addit. Nennii librum Gildæ olim adscriptum esse, omnibus jam notum est. Nennii Eulogium primus edidit, ex variis varie corruptis exemplaribus (quod ipse ingenue fatetur) quam fieri potuit emendatum, Tho. Galeus Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 91. Notandum vero est vetustiorem quendam fuisse Nennium Luddi regis fratrem, de quo mira fabulantur, quique ex Bardorum cantionibus & Flaminum scriptis rerum Britannicarum historiam patrio sermone composuisse dicitur. Historiam ejus Nennius Bannochorensis Latine vertit, ac ad sua tempora narrationis filum deduxit.

* De Script. Brit. Cent. 1. c. 74.
* De Script. p. 105.

SULPITIUS, *Pius* dictus, gente Gallus, in agro Bituricensi natus, anno 612. sacerdos ordinatus, paulo post abbas Castrensis factus, demum anno 624. mortuo Austregisilo sedi Bituricensi præfectus est. Anno sequenti concilio Rhemensi interfuit. Exstant *Epistolæ* 3. apud Canisium Antiq. Lect. tom. 5. inter epistolas ad Desiderium Cadurcensem [a]. 624.

VERUS, Rutinensis in Gallia episcopus, claruit anno 625. quo concilio Rhemensi adfuit. Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 2. apud Canisium tom. 5. ubi supra. 625.

[b] HONORIUS, natione Campanus, Petronii viri consularis filius, anno 626. die 28. Septembris pontifex Romanus ordinatus est. Anno 633. cum Cyrus Alexandrinus unicæ in Christo voluntatis confessionem decreto synodico confirmasset; ac Sophronius Hierosolymorum patriarcha Alexandriæ præsens Cyrum erroris palam argueret, & a communione ejus abscederet: Sergius CP. Honorium de re tota per literas certiorem fecit. Honorius dato responso, Cyri factum probavit, Sophronii improbavit: unicam esse in Christo voluntatem & operationem confessus est, & prolatis e SS. scripturis, & autoritate patrum argumentis probare annisus est. Eadem dogmata scriptis etiam aliis epistolis plus una vice autoritate sua, quantum potuit, 626.

a Edit. nov. tom. 1. p. 655. b Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 6. p. 17. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3. p. 806.

sta-

Sæc. VII ab an. DC stabilivit. Laterem lavant, operam oleumque plane perdunt, quotquot Honorium ob hæresin Monotheleticam a synodo Generali 6. diserte anathematizatum, a non uno pontifice Romano pro Monothelita habitum, hac labe eximere allaborant. Eorum omnium argumentis, seu frivolis potius atque inanibus effugiis, plenissime satisfecit Vir Cl. & Britanniæ nostræ Borealis decus eximium, Johannes Forbesius Instruct. Hist. Theolog. lib. 5. ubi toto fere libro hac de re accurate agit. Vid. quæ infra *in Libro diurno* dicemus. Obiit Honorius die 13. Septembr. anno 638. Exstant ab eo scriptæ, *Epistolæ* 8. Conc. tom. 5. p. 1681 [a]. & *Epigramma de Apostolis ob Christi ad cælos assensum obstupescentibus* [b], in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 214.

627. [c] BRAULIO, Johannis episcopi Cæsaraugustani frater, cui in sede episcopali successit anno 627. Anno 633. concilio Toletano 4. 636. Toletano 5. 638. Toletano 6. interfuit. Anno 646. obiit. Scripsit *vitam S. Æmiliani monachi*, quæ exstat apud Mabillon. Sæcul. Benedict. 1. p. 205. *Epistolas* 2. ad Isidorum Hispalensem, quæ inter Isidori opera haberi solent. *Elogium Isidori* breve, quod apud Surium reperitur die 3. Aprilis, & Isidori operibus plerumque præfigitur.

629. SOPHRONIUS, ortu Damascenus, sophista primum, deinde monachus, Johannis Eleemosynarii familiaris, demum anno 629. patriarcha Hierosolymitanus. Indefessus Orthodoxæ veritatis vindex: qui præsens Alexandriæ factus anno 633. Cyrum sub obtentu pacis ineundæ hæresin in ecclesiam invexisse streuue exclamavit, & communionem ei renunciavit. Quin & literis apud Sergium CP. egit, ut capitulum septimum *libelli satisfactionis* a Cyro Severianis præscripti cassaretur: ad Honorium vero papam Stephanum legatum pro eadem re curanda misit. Anno 636. capta ab Haumare Saracenorum duce Hierosolyma, liberam religionis professionem Christianis concedendam pactus est; & eodem anno vitam finivit.

[d] SCRIPTA QUÆ SUPERSUNT.

Epistola encyclica, statim post susceptum episcopatum scripta *ad Honorium, Sergium*, forsan & reliquos Patriarchas. Prolixa illa quidem, si quæ alia, epistola, adeo ut justi voluminis molem exæquare posset. Exstat Græc. Lat. Concil. CP. 3. Act. 11. Concil. tom. 6. p. 851. Sæc. VII. ab an. DC.

Orationes 2. *in Crucem*, quæ habentur apud Gretserum de cruce tom. 2. prior Gr. Lat. pag. 1173. posterior Latine tantum p. 1401.

In Christi natalitia homilia.

SS. Archangelorum, Angelorum, cæterarumque Virtutum encomium. Duæ istæ homiliæ exstant Lat. in Bibiloth. Patr. tom. 12.

De laboribus, certaminibus & peregrinationibus S. Pauli fragmentum, quod sub Sophronii nomine Latine edidit Bignæus in sua Biblioth. Patr. exinde in alias Bibliothecæ Patrum editiones desumptum. Pars est Hypomnematων, sive commentariorum historicorum, quos de Apostolis edidit. Ex encomio Johannis Theologi & Evangelistæ de sororibus sive cognatis Domini excerptum Græce & Lat. exhibet Cotelerius not. in lib. 3. Constit. Apost. p. 200. Fragmentum de Baptismate Apostolorum ex codice Vindobonensi Græce & Lat. P. Lambecius Comment. lib. 3. p. 52. in quo imprimis notandum venit, eo referente, Dominum nostrum Jesum Christum solum S. Petrum propriis manibus baptizasse, Petrum deinde Andream, &c. Verum in hoc, nisi majori quam sua autoritate fultus, fidem a nasutioribus haud facile impetrabit. Simile fere fragmentum sub nomine Euodii Antiocheni Apostolorum successoris habetur apud Nicephorum lib. 2. cap. 3. de quo suo loco actum est. Ibid. cod. 59. num. 13. fol. 120. p. 2. habentur Græce excerpta quædam ex ejusdem Sophronii encomio in S. Johannem Evangelistam. Vid. Lambec. lib. 3. p. 100.

Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, quæ a Paulo Diacono Latine versa, habetur apud Surium April. 2. Eam Anonymo cuidam monacho cœnobii prope Jordanem siti vendicant Papebrochius in April. tom. 2. p. 65. & Possinus Thes. Ascet. in Prolegom. num. 11, 12.

Encomium SS. Cyri & Johannis, cujus fragmenta duo reperiuntur Conc. tom. 7. p. 249.

[e] *Tractatus de Incarnatione unius ex Trinitate.* Habetur Græce MS. in bibliotheca regia Parisiensi cod. 2198. Vid. Labb. Nov. Biblioth. MS. p. 90.

[f] *Cæterum Johannis Moschi Limonarium sive Pratum spirituale* & a Damasceno Orat. 1. de Imag. & a concilii Nicæni 2. patribus Act. 4. sub Sophronii nomine citatur. Unde probabili sane, quæ & aliunde con-

a Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 34. seq. b Item Epitaphium *Bonifacii V.* in V. Cl. *Gul. Fleetwood* Sylloge Veterum Inscriptionum p. 370. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2 vol. 2. p. 743. item ad *Ildefons.* de Script. Eccles. c. 12. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1606. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 17. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 11. §. 10. vol. 7. p. 483. seq. & l. 5. c. 22. §. 7. vol. 8. p. 199. & l. 5. c. 38. §. 9. Art. 232. vol. 9 p. 485. item l. 6. c. 1. §. 15. vol. 11. p. 45. e Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol. 5. ad vit. *Cyri.* f Moschi Limonarium sub Sophronii nomine citatur, non quod juncta cum Moscho opera in eo contexendo insudasset, sed quod Sophronio a Moscho nuncupatur, & insuper quia Sophronius publicum fecit. Conf. Le Quien. *Jo. Damasc.* op. tom. 1. p. 328. n. 3.

Sæc. VII. ab an. DC. firmari poteſt, conjectura uſus Cl. Voſſius * opinatur Sophronium juncta cum Moſcho opera *Limonario* contexendo inſudaſſe; quin & primas in eo opere partes tuliſſe, licet gloriam illius amico ſuo præ amore & modeſtia ceſſerit.

* De Hiſt. Græc. l. 2. c. 21.

629. [a] DESIDERIUS, gente Gallus, in Albige oppido extremæ Aquitaniæ natus, Silvii & Herchencfridæ filius. Anno circiter 614. in Clotarii 2. regis aula Theſaurarii munere fungebatur. Anno 629. Ruſtico fratri a civibus tumultuantibus interempto in epiſcopatu Cadurcenſi ſuffectus eſt. Obiit anno 652. Epiſcopatus anno 23. Exſtant *Epiſtolarum libri* 2. quorum prior Deſiderii *ad amicos*, poſterior aliorum *ad Deſiderium*, epiſtolas complectitur, apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 5. p. 526 [b]. & in Bibliotheca Patr. tom. 8. p. 579.

630. [c] JONAS, gente Hibernus, ut ipſe in præfatione ad vitam S. Columbani teſtatur, Italum tamen fuiſſe, haud procul a Placentia ortum, locus in *vita Attalæ* deprehenſus haud obſcure docet. Adeo ut aut diverſus ſit autor hujus ab autore iſtius *vitæ*; aut verba in *præfatione vitæ S. Columb.* alio (quod forſan non incommode fieri poſſit) ſenſu accipienda. Monaſterii tum Bobienſis tum Luxovienſis alumnus, demum abbas Luxovienſis, claruit anno circiter 630. & deinceps. Superfuit anno 665. Scripſit *Vitam S. Columbani*, quæ habetur apud Surium Novembr. 21. & Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 5. *Vitam Euſtaſii abbatis Luxovienſis* apud Surium 29. Martii, Mabillon. ibid. p. 115. *Vitam Attalæ abbatis Bobienſis* apud Surium 10. Martii. *Vitam Bertulphi abbatis*, Attalæ ſucceſſoris apud Surium 19. Auguſti, Mabillon. ibid. p. 160. *Vitam S. Johannis Reomaenſis monaſterii fundatoris* & primi abbatis, quæ a Roverio cum notis edita eſt *Pariſ.* 1637. in *hiſtoria abbatum Reomaenſium*. Condidit item *Vitam S. Faræ* ſeu *Burgundofaræ* abbatiſſæ Eboracenſis primæ, circa annum 655. demortuæ; in qua de virtutibus ac rebus mirabilibus in Eboracenſi monaſterio tempore Burgundofaræ factis præcipue agit. Exſtat poſt Surium ad MS. Cod. compendienſem recognita & reſtituta apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 439.

630. [d] GALLUS, gente Hibernus, in ætate tenella S. Columbani curæ a parentibus commiſſus, ſub eo monaſticam inſtituit vitam: una cum eo in Britanniam & exinde in Galliam transfretavit, in cœnobio Luxovienſi vitæ & laborum comes adſuit. Anno circiter 610. Columbanum iter in Italiam parantem ſecutus, juſſu illius in Rhætia ſubſtitit, ut populares Evangelii luce perfunderet: quod & condita ſibi ſeorſim cella ſtrenue effecit. Ad epiſcopatum Conſtantienſem præſulum vicinorum ſuffragiis deſignatus, Johannem diſcipulum ei præfici curavit. Circa ann. 615. monaſterium celeberrimum a nomine ſuo dictum in Helvetia fundavit. Claruit præſertim anno 630. atque annos 95. natus, febre correptus obiit anno 635. inquit Waræus *, 640. juxta Balæum †, Baronium, alioſque. Exſtat *ſermo Conſtantiæ in Templo S. Stephani in Conſecratione Johannis epiſcopi Conſtantienſis habitus*, apud Caniſ. Antiq. Lect. tom. 5. p. 896 [e]. & cum notis Barthii *Francofurt.* 1623. 8°. *Epiſtola ad Deſiderium Cadurcenſem epiſcopum*, apud Uſſer. Epiſt. Hibernic. Syllog. p. 23. & cum aliis quibuſdam ejuſdem epiſtolis apud Caniſ. tom. 5. p. 526 [f]. Scripſit porro S. Gallus ad Johannem Conſtantienſem *Eccleſiæ gubernandæ formam*, & *monita ſalutaria* ad Wulmarum presbyterum. Sed interciderunt vel certe non ſunt edita.

Sæc. VII. ab an. DC.

* De Script. Hibern. l. 1. c. 3. p. 20. † Cent. 14. p. 190.

[g] ANONYMUS Chronici Alexandrini, ſive ut jam vocatur Paſchalis, compilator, claruit anno 630. In eo cuncta mundi tempora per omne ævum uſque ad decimum Heraclii conſulatum, i. e. uſque ad ann. Chriſti 628. diſponuntur, Alexandrinum ideo dictum, quod in frontiſpicio MS. codicis Petri Alexandrini nomen & fragmenta quædam ejus proferuntur. Chronicon iſtud in vetuſta quadam Siciliæ bibliotheca (unde & *Faſti Siculi* dictum eſt) primus reperit Hieronymus Surita, a quo illud accepit Antonius Auguſtinus, qui primo in Italiam, ubi Sigonius & Onuphrius eo uſi ſunt, deinde in Hiſpaniam codicem ſecum advexit. Ex Antonii exemplari apographum deſcripſit Andreas Darmarius Cretenſis Græculus, qui circa ann. 1573. codicem ſuum una cum quibuſdam aliis MSS. aureis prope trecentis Iſaaco Caſaubono vendidit. Caſaubonus eum juſtis conditionibus in Frederici Sylburgii manus conſignavit, ut *epiſtola ad Scaligerum* ipſe * noſ docet. Denique a Sylburgio aureis ſolaribus 36. redemptum David Hæſchelius bibliothecæ Auguſtanæ intulit. Ex eo excerptum *Conſulum Romanorum indiculum*, *ſub Faſtorum Siculorum nomine* primus Græce edidit Sylburgius, & Romanæ hiſtoriæ 630.

* Epiſt. 437.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 64. b Edit. nov. tom. 1. p. 636. c Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 9. vol. 4. p. 509. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 40. e Edit. nov. tom. 1. p. 784. f Ibid. p. 636. g Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 1599. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 37. vol. 6. p. 142.

ſcripto-

Sæc. VII. ab an. DC. scriptoribus Græcis præmisit, Onuphrii Fastis Capitolinis e regione appositis *Francofurt.* 1590. Eclogas lucnlentas, quas in usum proprium excerpserat Casaubonus, Scaliger *Chronico* suo *Eusebiano* inseruit *. Tandem integrum chronicon e bibliotheca Augustana descriptum Gr. Lat. edidit Matthæus Raderus Soc. Jesu *Monachii* 1615. 4°. Verum autoris nomen nec in ipso codice, nec aliunde comparet: unde latus aperitur conjectandi campus; & quamvis cum reverendissimo Usserio, aliisque, Georgio Pisidi id tribuam, non tamen prorsus spernenda videtur Casimiri Oudini conjectura, Georgio Alexandrino, qui *Chrysostomi vitam* scripsit, illud adscribentis. Ut ita seoriter, hoc præcipue argumento ductus, quod res Alexandrinas maxime persequatur, & ad hæc usque tempora excurrens, a Petro Georgii successore commendetur. Quisquis tandem sit, autor certe est non contemnendus, qui non modo continuam consulum seriem exhibet, sed & plures melioris purpuræ pannos operi suo intexuit, venerandæ vetustatis monumenta, quæ frustra alibi quærantur. Verum de hoc opere paulo adhuc accuratius agendum. Incipit Chronicon ab orbe condito, & per varia mundi sæcula decurrens ad Heraclii Imp. tempora perducitur, notatis temporum rationibus, præcipue juxta Festa paschatis in ecclesia tum Judaica tum Christiana recurrentia, eo forsan fine, quod controversiæ, quæ de paschalis festivitatis die celebrando olim vigebant, Heraclii tempore recruduerunt. Binos autores agnoscere videtur; unum, qui priorem operis partem contexuit, & ab initio mundi ad an. Christi 354. Constantii Imp. 17. deduxit: alterum, qui hunc excepit, & ad Heraclii annum 20. continuavit; ut ex vetustissimo Holstenii codice MS. ejusque in illum notis ostendit cl. du Fresnius. Certe non ultra 20. imperii Heracliani annum procedere variis indiciis deprehenditur. Titulus codicis MS. id diserte tradit; res gestas hujus temporis fusius describit autor; tempora accuratius notat; epistolas publicas inserit; quin & Heraclium τὸν ἡμῶν βασιλέα vocat. Ut nulli dubium esse potest posterioris partis autorem hoc tempore vixisse. In condendo hoc opere, quisquis erat, nec magno judicio usus est, nec diligentia; habuit nihilominus ante oculos non pauca melioris vetustatis tam sacræ quam profanæ monumenta, quæ dudum perierunt. Primus hoc Chronicon integrum, ut diximus, extulit Matthæus Raderus S.I. *Monach.* 1615. 4°. Sed cum omnia impressionis illius exemplaria pridem distracta fuerint, cumque ipse textus non uno in loco murilus fuerit, aut corruptus, nec versio Raderiana fida satis & castigata, novæ editionis adornandæ curam in se recepit nobile illud Galliarum lumen, & Græcarum literarum stator pene unicus, Carolus du Fresnius; textum collatis quotquot reperiri poterant codicibus editis & MSS. emendavit, lacunas supplevit, novam versionem concinnavit, notas criticas & historicas addidit, amplissimam præfationem præmisit, qua de autore, opere, variisque chronicorum, cyclorumque paschalium scriptoribus, tum Græcis, tum Latinis affatim agit, & rejecto chronici Alexandrini titulo, *Paschalis* indidit. Certe levi de causa *Alexandrinum* antea vocabatur: non aliunde, ut videtur, quam quod Petri Alexandrini nomen in fronte gessit. * Ex cujus libro *de Paschate* quatuor non contemnenda fragmenta in ipso statim præfationis limine reperiuntur. Nec magis ecclesiæ Alexandrinæ res persequitur quam Antiochenæ, vel Constantinopolitanæ. Ut proinde utriusque nomen, æquali jure sibi vendicare poterat. Πασχάλιον itaque vocandum censuit du Fresnius, i. e. chronicon seu canonem *de celebrando Paschate*, eo quod Paschatis Judaici, & Christiani, & præcipuarum festivitatum, quas δεσποτικὰς, seu *Dominicales* vocamus, quæque a paschatis die pendeant, indicem exhibet. Denique uberrimam appendicem attexuit Cl. editor, selecta nempe antiquitatis opuscula & fragmenta, tom edita, tum MSS. quæ vel ad chronici, vel ad rerum paschalium illustrationem apprime faciunt. In his locum habet Pseudo-Dorothei Tyri episcopi σύνταγμα ἐκκλησιαστικὸν *de* 70. *Domini discipulis*, ex duobus codicibus regiis erutum; quod & nos ipsi eodem fere tempore, vel paulo ante, supra, ubi de Dorotheo egimus, notis & observationibus illustratum, ex codice Barocciano Græce & Latine in lucem emisimus. Accedit huic editioni a chartæ puritate & amplitudine, summaque typorum elegantia decus eximium. Prodiit pulcherrimum hoc opus ex typographia regia *Paris.* 1689. fol.

[b] JOHANNES, MOSCHUS sive *Eviratus*, aliis *Eucrates*, cognomento dictus, claruit anno 630. Vitam egit monasticam, primum in monasterio S. Theodosii, deinde in deserto prope Jordanem, & in nova S. Sabæ Laura. Postea monachorum illustrium visendorum ergo in exteras regiones peregrinari cœpit, & Antiochiæ oras, Alexandriam, proximamque eremum, & ad Oasin usque delatus, Romam tandem, 630.

* Conf. Ep. 352. & 440.

a Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 2. Epist. ad *P. Lami* not. 72. b Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 6. p. 18. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 21. vol. 9. p. 21.

Sæc. VII ab an. DC. & ad Occidentales regiones profectus est. Cumque clarissimorum sæculi istius monachorum res præclare gestas partim a se spectatas, partim ab aliis auditu acceptas, undique conquisiverat, *Opus historicum* condidit, quod Sophronio sophistæ, postea vero patriarchæ Hierosolymitano, individuo fere itinerum suorum comiti, & in opere concinnando adjutori, nuncupavit. Exstat liber iste, *Pratum spirituale*, *Hortulus novus*, *Limonarium*, & *Viridarium* dictus, ab Ambrosio Camaldulensi Latine versus inter *Vitas Patrum* (quarum librum 10. constituit) a Rosveydo editus, *Lugduni* 1617. p. 647. & alibi. Græcum textum, frequentibus tamen lacunis mutilatum, Ambrosii versioni Latinæ adjunxit Fronto Ducæus Auctuar. 1624. tom. 2. p. 1057. Lacunas istas ex integriori codice supplevit Cotelerius Monument. Eccl. Gr. tom. 2. p. 341. Stylum Moschi *εἰς τὸ ταπεινότερον καὶ ἀμαθέστερον ἀποκλίνειν*, *rudem ac simplicem esse* olim notavit Photius *.

* Cod. 199.

630. AUTOR vitæ *S. Austregisili* claruit circa an. 630. vel non diu postea, memorat quippe nonnullos eo tempore viventes, quos dæmonibus laborantes Austregisilus liberasset, & sanitati suæ restituisset. Scriptis mandavit *vitam S. Austregisili* episcopi Bituricensis, qui vitam finivit anno 624. Hanc edidit Ph. Labbeus in patriarchio Bituricensi Biblioth. Nov. MSS. tom. 2. Exinde ad codices MSS. restitutam Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 95. qui & ex eodem Labbeo alium de ejusdem sancti miraculis librum subnexuit, ab anonymo autore scriptum, qui sæculo 8. vixisse videtur.

631. EUBULUS, Lygrorum episcopus (urbs erat, ni fallar, alicubi in Syria) claruit imperante Heraclio circa annum 631. Dum anno imperii sui 20. Heraclius Hierapoli moraretur, convenit eum Athanasius Syrus, Severianorum pseudoepiscopus, Jacobitarum patriarcha, *δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος*, *vir vafer & perniciosus*, qui motis cum imperatore de fide sermonibus, libellum in fidei suæ causa ei obtulit. Huic librum opposuit Eubulus noster, ex quo fragmentum Græce habetur in collectione quadam testimoniorum cap. 22. quæ sub nomine Damasceni MS. reperitur in codice Claromontano, indicante Labbeo in Conspect. Oper. Damascen. p. 50. Confer quæ habet Theophanes Chronograph. ad annum Heraclii 20. p. 274.

[a] CONANTIUS, post Murilam Palentinus in Hispania episcopus, claruit anno 633. quo concilio Toletano 4. subscripsit. Anno 636. concilio Toletano 5. 638. Toletano 6. interfuit. Obiit postquam sedem pontificalem tenuisset annis 30. Scripsit *Orationum libellum de omnium proprietate Psalmorum*, & *melodias* sive *hymnos* multos edidit. N. E. Sæc. VII. ab an. DC. 633. Ildefons. de Script. c. 11.

JUSTUS, sub Helladio vita monastica institutus, ei primum in monasterii Agaliensis præfectura, deinde in Toletanæ sedis regimine, successit, claruit anno 633. quo concilio Toletano 4. adfuit. Sedem pontificalem annis tribus tenuit, & diebus 19. ante Sisenandum regem obiit anno 635. Scripsit *ad Richilanem abbatem Agaliensem epistolam*, in qua susceptum semel gregem nunquam relinquendum esse luculenter & nervose demonstravit. N. E. 633. Ildefons. de Script. c. 8.

[b] ANDREAS, Damasco oriundus, primo monachus Hierosolymitanus, deinde ex diacono & orphanotropho Constantinopolitano archiepiscopus Cretensis, claruit circa ann. 635. ac diu postea. Certe de illius ætate inter eruditos non bene convenit. Alii eum ad annum 550. vel 570. perperam referunt. Alii, & in his Casimirus Oudin, nescio tamen qua autoritate ducti, ad annum 720. deprimunt. Verum ut annum ei 635. assignemus, facit Græcorum Triodii autoritas, in quo Sophronio patriarchæ Hierosolymitano *σύγχρονος* fuisse dicitur. Vitam tamen ultra annum 680. eum protraxisse, patet ex Jambis Eucharisticis ad Agathonem diaconum concilii 6. scribam, pro sibi ad exscribendum commodatis Actis synodalibus. 635.

OPERA QUÆ EXTANT.

Homiliæ 17. viz. *In Mariæ natalem*[c], *In Annunciationem*, *In Circumcisionem*, *In Transfigurationem*, *In Lazarum quatriduanum*, *In Ramos Palmarum*, *In Crucis exaltationem* 2. (quæ habentur & apud Gretserum de Cruce tom. 2. p. 1171.) *In Mariæ dormitionem* 3. *In S. Titum*, *In S. Georgium*, *In S. Nicolaum*, *In S. Patapium* 2. *De vita humana & defunctis*[d].

Triodia, *sive Idiomela* seu *Canones* 9. viz. *in conceptionem S. Annæ*, *in Mariæ nativitatem*; *Magnus Canon* Sophronio nuncupatus; *in Lazarum*; *in* 4. *ferias majoris Hebdomadis*; *in mediam Pentecosten*.

Idiomela quædam brevicula *in varios dies Festos* hinc inde collecta.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1143. b Conf. *Oudin.* tom. 2. sæc. 9. p. 174 — 188. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 101. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. § 2. vol. 10 p. 121. seq. c Edita est *Florent.* 1732. 4to. interpr. *Ang. Mar. Ricio.* d Homilia hæc habetur apud *Jo. Meursium* inter varia sacra *Lugd. Batav.* 1619. cura *Is. Elzevir.*

Omnia

Omnia opuscula supra enumerata in lucem eruit, & cum notis atque onomastico peculiari, Gr. Lat. edi curavit Fr. Combefisius, *Parif.* 1644. fol.

In S. Deiparæ nativitatem homiliæ 2. quarum posteriorem ediderat Schottus sub nomine Germani patriarchæ CP. nonnulli vero codices Johanni Damasceno ascribunt.

In decollationem S. Johannis Baptistæ homilia.

Idiomelon in festum Annuntiationis. Opuscula ista quatnor Gr. Lat. edidit idem Combefisius Auctuar. Nov. *Parif.* 1648. tom. 1. p. 1289, 1327.

Jambi Eucharistici ad Agathonem Diaconum pro commodatis sibi synodi 6. Actis, ab eodem Gr. Lat. editi ib. tom. 2. p. 235.

Computus Paschalis, a Petavio Gr. Lat. evulgatus tom. 3. de Doctr. Temp. p. 393 [a].

Cæterum quisquis ista S. Andreæ opera diligenter perlegerit, ultro mecum fatebitur, quædam ex iis esse suspectæ fidei, utpote in quibus recentioris ævi vestigia facile deprehendet.

640. [b] GEORGIUS PISIDES, rhetor & chartophylax magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, deinde metropolita sive archiepiscopus Nicomediensis, claruit circa annum 640. Georgium nostrum male *Nicodium* vocat in appendice *Apparatus sacri* Possevinus, exscriptoris forte vitio, qui *Nicodium* nobis pro *Nicomediensi* obtrudit, ut in Diatriba de Georgiis recte animadvertit Leo Allatius. Scripsit plurima, ex quibus quædam supersunt, plura interierunt.

Cosmopoiëa, seu *Carmen Iambicum in Hexaemeron*, Sergio CP. dicatum, qnod versibus 3000. olim constitisse prodit Suidas, licet in eo, quod nunc habemus, poemate, vix duo millia reperias. In eo sub tecto Procli nomine Johannes Philoponus arguitur, adeo ut idem jure credi possit cum eo poemate, quod a Georgio μέτροις ἀρίστοις ἄντικρυς ἐνάγει γράφων, contra Philoponum exaratum esse prodit Nicephorus *. (* L. 18. c. 48)

De vanitate Vitæ humanæ carmen Iambicum in fine mutilum. Utrumque poema, una cum fragmentis reliquis e Suida & aliunde collectis, prodiit Gr. Lat. *Parif.* 1585. 8°. & in Appendice Bigneana, *Parif.* 1624. fol. p. 387.

Historia rerum ab Heraclio gestarum, & belli Persici.

Avarica, seu *Avarum historia.*

Encomium Anastasii martyris. Tria opera ista oratione soluta conscripta a Georgio fuisse monet Suidas *. (* In voce Γεώρ.) Et ita quidem habent Suidæ edita. Novissimus vero Suidæ editor MSS. Parif. sequutus καταλογάδην ad postremum opusculum, Anastasii nempe *encomium*, referendum esse putat: ad nos vero non pervenerunt. Exstat Græce MS. *homilia in sanctam & magnam Parasceven, & in Christi crucifixionem*, sive in illud Evangelii S. Johannis; *Stabant apud crucem Jesu mater ipsius, & soror matris ipsius; ut & in sepulturam Christi, habita in sancta Parasceve*, quæ sic incipit, Πρὸς ὑψηλοτάτην ἡμῖν ἀναδραμὼν ὁ λόγος περιωπὴν, &c. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 121. num. 5. fol. 247. iterumque cod. 257. Hanc orationem in prædicta diatriba Michaeli Psello tribuendam esse censuit Allatius, cujus conjecturam amplexus est Cl. Lambecius Comment. lib. 1. p. 135. Verum reperta postea hac Georgii oratione, a Pselliana longe diversam esse vidit, uti ipse fatetur lib. 4. p. 21. *Oratio in conceptionem Johannis Baptistæ, atque in Zachariam & Elizabetham ejus parentes* Græce MS. ibid. Cod. Hist. 57. num. 5. fol. 20. p. 2. In bibliotheca Scorialensi habetur MS. Γεωργίου χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χρονικόν. An nostri sit quærit Allatius de Georgiis pag. 313. mihi certe non videtur: interim cum plura exstent opuscula partim sub Georgii chartophylacis, partim sub Georgii Nicomediensis nomine, dubitari potest an unus idemque sit Georgius? Sed dubinm solvit codex perantiquus, ubi orationis in præsentatione Deiparæ titulus ita habet, Γεωργίου Χαρτοφύλακος, τοῦ ὕστερον γεγονότος μητροπολίτου Νικομηδείας.

[c] ELIGIUS, gente Gallus, in vico Catalacensi prope urbem Lemovicum, patre Eucherio, matre Terrigia natus, in urbe Lemovica artem aurifabrinam aliquamdiu exercuit. Anno 635. legatus a Dagoberto rege in Britanniam minorem missus inducias cum Clippiaco duce pepigit. Plurima dum Laicus adhuc esset, cœnobia ac basilicas condidit, ac tandem episcopus Noviomensis ordinatus est anno 640. (non uti vulgo supputari solet anno 646.) quod demonstrat Carolus le Cointe Annal. Franc. tom. 2. ad an. 640. num. 20. &c. Episcopus factus ecclesiis extruendis, & imbuendis fide Christiana Flandris, Frisiis, & Suevis, operam dedit. Anno 644. concilio Cabilonensi 3. interfuit. Anno 650. monasterium virorum Tornaci, puellarum Noviomi condidit, & ecclesiam Cortracensem S. Martini memoriæ dicavit. Obiit Calendis Decembribus anno 659. juxta le Cointe; 665. ex vulgari calculo, secundum alios vero 663. 640.

a Quibus addas Solutionem in omnes interpretationes S. scripturæ, Græce MS. Constantinop. Bibl. Const. Barini, ut testatur *Possevinus*. b Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 6. p. 20. *Oudin.* tom. 1. p. 1614. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 3. c 16. § 16. vol. 7. p. 691. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1618. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 6. p. 31. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 276.

Sæc. VII. ab an. DC.

SCRIPTA.

Sermo, sive *tractatus de rectitudine Catholicæ conversationis*, Augustino vulgo ascriptus, inter cujus opera habetur tom. 9. p. 1143. Eum plurimis animadversionibus illustrat le Coint. ad an. 659.

Epistola ad Desiderium Cadurcensem, inter aliorum ad eundem epistolas apud Canisium tom. 5 [a].

Homiliæ 16. varii argumenti, Bibliothecæ Patr. tom. 12. p. 300. Eas non immerito in dubium vocant eruditi, præcipue Albertinus, qui * ostendit octavam & decimam quintam non modo ex antiquioribus, puta, Hilario, Augustino, &c. sed etiam ex octavi & noni sæculi scriptoribus esse consarcinatas; cui quidem hae in parte non contradicit Labbeus. Et certe si non homiliæ omnes, pleræque saltem Eligio nostro sunt abjudicandæ.

* Lib. 3. de Euch. p. 956.

640. [b] CUMMIANUS, seu *Comminus*, cognomento *Fota*, seu *Fada*, i. e. *Longus*, Fiacnæ Jar-muman seu Occidentalis Momoniæ regis filius, natus est anno 592. Demum monasticam vitam professus, Abbas, & ut alii, episcopus in Hibernia factus est. Claruit anno 640. obiit 661. vel sequente. Exstat *Epistola paschalis* de controversia Paschatis observandi ad Segienum abbatem Hyensem, in epistolarum Hibernicarum sylloge Usseriana p. 24. *Liber de pœnitentiarum mensura*, qui habetur in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 41.

640. [c] JOHANNES IV. gente Dalmata, Venantii Scholastici filius, ecclesiæ Romanæ diaconus, & demum anno 640. aute diem 2. Augusti pontifex Romanus electus, post mortem Heraclii ordinatus die 3. Decembris. Habita eodem anno Romæ synodo, Heraclii ecthesin, & hæresin Monotheleticam damnavit; Honorii vero papæ ejusdem hæreseos insimulati memoriam edita *ad Constantinum Imp. apologia* tutatus est. Anno sequente missis per Dalmatiam atque Istriam legatis plurimos a Sclavis in captivitatem abductos Christianos magna pecuniæ vi erogata in libertatem asseruit. Obiit anno 642. die 20. Septembris. Exstant ab eo scripta, [d] *Epistola ad Scotos episcopos de Paschate more Romano celebrando, & hæresi Pelagiana extirpanda*, ab eo adhuc electo missa, Conc. tom. 5. p. 1757. *Apologia pro Honorio papa ad Constantinum Imp.* ibid. p. 1758. *Epistola ad Isaacum Syracusanum episcopum*, ut monachis suarum ecclesiarum sacerdotes instituere liceat, ibid. p. 1772.

[e] THALASSIUS, monasterii cujusdam in Lybiæ desertis abbas, a nonnullis anno 640. non sine maxima verisimilitudinis specie ascribitur, quippe quem B. Maximus epistola compellat, ab aliis ad annum 465. refertur. Meminit Suidas * Thalassii cujusdam, qui Theophilo episcopo ecclesiarum celeberrimo admodum familiaris fuit, & miraculum ejus quoddam literis consignavit. Verum an is Thalassius noster fuerit, parum liquet. Scripsit Thalassius ad Paulum presbyterum *de sincera Charitate*, *Vitæ continentia*, *& mentis regimine*, *sententiarum Hecatontadas* 4. quæ prodierunt Lat. ex interpretatione Oecolampadii *Augustæ Vindel.* 1520. & cum aliis veterum theologorum opusculis ibid. 1551. p. 106. in Orthodoxogr. p. 897. & in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 337. Græce vero simul ac Latine habentur in Auctuario Duceano tom. 2. p. 1179. 640.

* In voce Θαλάσσιος.

[f] AUDOENUS, sive *Dado*, gente Gallus, patria Suessionensis, Dagoberti regis referendarius, postea relicto sæculo clericatum ambiit. Anno 640. eodem quo Eligius Noviomensis die, archiepiscopus Rhotomagensis ordinatus est. Anno 644. concilio Cabilonensi 3. subscripsit. Anno 672. *vitam S. Eligii* scripsit. Anno 676. Romam religionis ergo profectus est, anno sequente reversus. Anno 683. postquam pacem inter Orientales & Occidentales Francos composuisset, apud Clippiacum villam febri correptus, nonagenarius ad Dominum migravit, episcopatus anno 44. Scripsit ad Robertum Parisiorum episcopum *vitam S. Eligii Noviomensis libris duobus*: tertium ille priorum *compendium* continentem addidit. Priores duo habentur apud Surium Decembr. 2. Lucas vero Dacherius meliorem nactus codicem tres libros integros nullis immutatis, servata propria & primigenia autoris phrasi, edidit Spicileg. tom. 5. p. 147 [g]. Exstat ejusdem *epistola ad Desiderium Cadurcensem* inter epistolas cognomines apud Canisium tom. 5. p. 542 [h]. Scripsit & *vitam S. Remigii*, monente Miræo *, qui & manuscriptam eam apud Helvetios in bibliotheca S. Galli exstare fidem facit. Scripsisse eundem *libellum de Anima Dagoberti regis*, produnt Centuriatores Magdeburgenses, Cent. 7. cap. 10. p. 274. 640.

* Not. ad Sigebert. c. 58.

a Edit. nov. tom. 1. p. 646. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1611. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1237. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1618. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 6. p. 21. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l 9. vol. 4. p. 115. d Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 36. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1619 *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10 p. 167. f Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol 2. p. 276. g Edit. nov. tom. 2. p. 76. h Edit. nov. tom. 1. p. 646.

THEO-

Sæc. VII. ab an. DC 640. THEODORUS, urbis Pharan in Arabia Petræa prope Ægypti confinium, episcopus, Eutychianorum & Monothelitarum hæresibus perditissime addictus. Claruit anno 640. Scripsit *librum ad Sergium Arsenoitarum episcopum de operationibus Christi*, cujus fragmenta 5. exstant Gr. Lat. Concil. Lateran. Act. 3. Concil. tom. 6. p. 164. *Librum de interpretatione testimoniorum e Patribus adductorum circa operationes Christi*, cujus fragmenta 6. habentur Gr. Lat. ibid. p. 165. *Epistolam ad Paulum hæreticum*, qua anathematizavit synodum Chalcedonensem & Tomum Leonis papæ. Fragmentum ejus reperitur concilii 6. actione 10. Conc. tom. 6. p. 839 [a].

642. THEODORUS, natione Græcus, Theodori cujusdam episcopi Hierosolymis, ut videtur, oriundi filius, ecclesiæ Romanæ pontifex ordinatus die 3. Novembris anno 642. Anno sequenti Pauli patriarchæ CP. synodicæ respondit, *Ecthesin Heraclianam* e medio tollendam, Pyrrhique causam in synodo examinandam, arguens illum, quod Pyrrhi adhuc superstitis & nondum damnati sedem occuparat. Eadem etiam de causa cum civibus CP. & episcopis qui Paulum ordinaverant, egit. Anno 645. Pyrrhum ex Africa, (ubi cum Maximo martyre disputatione inita, veritatem agnoverat,) Romam advenientem, & in synodo Romana *libellum Pœnitentiæ & Confessionis orthodoxæ* offerentem, in communionem recepit; quin & cum Constante Imp. de illo in sedem CP. restituendo egit. Anno 648. habita Romæ synodo Paulum patriarcham CP. biennio etiam ante a se damnatum, & Pyrrhum in errores pristinos relapsum, anathemate percussit. Obiit die 20. Aprilis, anno 649. [b] Exstant *Epistola synodica* ad Paulum CP. *Exemplar propositionis Constantinopolim transmissæ de ecthesi anathematizanda*; *Epistola ad episcopos*, qui Paulum consecrarant, inter Anastasii collectanea a Sirmondo edita *Paris.* 1620. p. 47. exinde Concil. tom. 5. p. 1777 [c].

642. PAULUS, Monothelitarum sectarius, anno 642. Pyrrho ob exulceratum Imperatoris animum in Africam secedenti in patriarchatu Constantinopolitano substitutus est. Anno 648. fraude edictum a Constante Imp. elicuit, quo silentium de controversia Monotheletica omnibus, tam unam quam duas in Christo voluntates asserentibus, indictum est. Quo nomine a Theodoro papa eodem anno in synodo Romana damnatus est, a Martino papa anno 649. in concilio Lateranensi anathemate iterum percussus. Ipse, ut vices rependeret, subdolis suis apud imperatorem commentis effecit, ut Martinus Constantinopolin anno 651. accitus, gravissimis malis affligeretur. Obiit Paulus eodem anno, facti pœnitentia ante mortem tactus. Exstat *epistola ad Theodorum papam* anno 648. scripta de recipiendo dicto imperatorio Gr. Lat. Concil. Lateran. actione 4. Concil. tom. 6. p. 221. & fragmentum *epistolæ ad Theodorum Pharanitam* Concilii 6. actione 10. Concil. tom. 6. p. 839. Sæc. VII. ab an. DC.

[d] MAXIMUS, patria Constantinopolitanus, antiqua nobilitate ortus, natus est anno 580. Postquam omni disciplinarum genere egregie excultus esset, ab Heraclio Imp. in aulam ascitus est, & regiis commentariis conscribendis operam dedit, Proto a secretis factus. Heraclio in hæresin Monotheleticam demum lapso, ipse rem indignatus, ut tradit vitæ ejus autor (de quo tamen vide quæ habet Fr. Combefis. in notis) vel potius immenso solitudinis amore ductus, aulam deseruit, & in monasterium Chrysopolim dictum prope Constantinopolim secessit, cujus præfecturam suscipere paulo post a monachis coactus est. Cum vero hæresin Monotheleticam in Oriente passim triumphare cerneret, & veritatem Catholicam indies pessum ire ingemisceret: præcipue vero Persarum per omnia fere Orientis loca grassantium metu * territus, in partes Occidentales se subducere in animum induxit. Ante annum igitur 640. in Africam profectus, episcopis Africanis, ut contra Monothelitas strenue decertarent, autor fuit, iis & voce & exemplo præeuns. Anno 645. habita cum Pyrrho expatriarcha CP. in Africa præsentibus episcopis & Gregorio prætorii præfecto disputatione, hominem erroris convicit, ac duas in Christo voluntates dari solide demonstravit. Eodem anno Romam contendit, Monothelitas ubique oppugnaturus. Anno 649. Martinum papam, quo familiariter usus est, ad concilium Lateranense celebrandum impulit, & ipse concilio interfuit. Cum hæreticæ igitur, qua laborabat Constans Imp. labi adeo gnaviter resisteret Maximus, anno 655. Roma militari manu Constantinopolim abductus est una cum Anastasio discipulo, & in carcerem conjectus. Post dies aliquot in palatium ductus est, ut fictis quibusdam proditionis & calumniæ in imperatorem, injuriæ in Pyrrhum, & Ori-

645. Vita S. Maxim. Gr. Lat. Op. præfixa p. a.

* Epist. ad Joh. Presbyt. tom. 2. p. 250.

Vid. Acta S. Maximi Gr. Lat. p. 19. &c. Opp. tom. 1. ubi hæc fusissime narrantur.

[a] Præter opera a *Caveo* recensita scripsit librum de Substantia (seu Essentia) & Natura, deque Hypostasi & Persona, conf. *Maximi* opera a *Combefis.* edit. 1675. tom. 2. p. 71. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 22. [c] Item in Bibl. Patrum Edit. *Lugd.* tom. 12. p. 831. [d] Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 6. p. 24.

Sæc. VII. ab an. DC. genismi criminibus reus ageretur; quæ cum ille luculentissime diluisset, edicto Cæsareo anno 648. lato de silentio in controversia Monotheletica utrinque observando subscribere jussus est. Id renuens Bizyam Thraciæ oppidulum relegatur, ubi anno sequente habita est 11. Cal. Septembr. inter illum & Theodosium Cæsareæ Bithyniæ episcopum disputatio. Verum cum istiusmodi artificio ne hilum quidem rem suam promoverent Maximi adversarii; missus est Paulus consul, qui eum ad monasterium juxta Rhegium adduceret, ubi de eadem causa iterum disputatum est. Cum nullis autem dolis, nullis minis flecti poterat vir sanctissimus, imperatoris mandato Perberim statim deportatur, ibi continuis vexationibus affligendus. Inde anno 662. 6. Id. Jun. in Lazicorum regionem ablegatus, & in castrum Schemre in confinio Alanorum detrusus, ubi, cum sibi mortem intra paucos dies obventuram prædixisset, die 13. Augusti animam tot malis exagitatam cœlo reddidit. De stylo ejus hæc habet Photius *; * Cod. 192. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ὀγκωτικός τε ταῖς περιόδοις, καὶ χαίρων ὑπερβατοῖς, ἐναπακμάζων τε ταῖς περιβολαῖς καὶ κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος, ἐξ ὧν αὐτοῦ τῇ συγγραφῇ καὶ τὸ ἀσαφὲς καὶ τὸ δυσπερίληπτον διατρέχει. τῷ τραχεῖ δὲ τοῦ ὄγκου οὔτε περὶ συνθήκην καὶ ἀναπαύσεις τὸν λόγον ὑποβάλλων, οὐδ' ἡδὺς εἶναι σπουδάζει τῇ ἀκοῇ· καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τὸ χαρίεν καὶ γεγανωμένον προήχθησαν, ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς καὶ ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται. *Oratio ejus comprehensionibus continenter producitur, gaudetque hyperbatis, circumductionibus quoque invalescens: etsi proprie loqui minime satagit. Unde per sermonem ejus & obscuritas & difficultas passim decurrit. Asperitatem deinde tumidioris dictionis (quantum ad compositionem cessationesque) sua in oratione sectatus, ne auditu quidem esse jucundus studet. Verborum insuper translatio nequaquam ad gratiam conciliandam, lectoremque pelliciendum composita est, sed simpliciter atque incuriose assumitur.*

[a] SCRIPTA.

In locos Scripturæ difficiles quæstiones 65. ad Thalassium monachum, in hoc opere pene totus ἀλληγορίζων, prætermisso sensu literali, in mystico ac spirituali ut plurimum hæret. Opus istud fuse describit Photius cod. 191.

Interrogationes & Responsiones diversorum dubiorum 79. In solvendis his quæstionibus non eandem ἀκρίβειαν, ac in prioribus adhibet S. Maximus, unde vel opus a Maximo inchoatum, ab aliis absolutum, vel saltem haud leviter interpolatum lubens fatetur Cl. Combefisius.

Expositio in Psalmum 59. in qua allegorico explicandi modo mordicus adhæret. Sæc. VII. ab an. DC.

Expositio in orationem Dominicam.

Liber asceticus per interrogationem & responsionem de vita pie instituenda dialogi forma compositus. Editus est Lat. una cum aliquot Chrysostomi & Basilii opusculis a Fl. Nobilio *Romæ* 1578.

De perfecta charitate, & de aliis virtutibus Christianis ad Elpidium presbyterum Centuriæ 4. Prodierunt Gr. Lat *Haganoæ* 1631. 8°. Hujus editionis curator Vincentius Obsopæus hæc capita Maximo Taurinensi stolide attribuit: cum Antonii sententiis cura Conradi Gesneri, *Tiguri* 1546. in *Micropresbytico, Basil.* 1555. seorsim *Helmstad.* 1616.

De Theologia, deque Filii in carne dispensatione capita 200. in quo opere eodem fere modo ac in quæstionibus ad Thalassium, sed paulo castigatius argumentum tractat. Has sententias memorat Photius cod. 191.

Capita diversa Theologica & Oeconomica, deque virtute ac vitio quingenta. Primus hæc capita Gr. Lat. edidit Joh. Picus classium inquisitoriarum in senatu Parisiensi præses, *Paris.* 1560. 8°.

Ad Theopemptum Scholasticum de judice iniquitatis.

Alia *capita* 213. ex Vaticano codice deprompta, capitibus *de Charitate* perquam similia.

Ex opere 63. *dubiorum excerpta.* Maximo non indigna, etsi de iis silent veteres.

Ad Marinum presbyterum epistola.

Ad eundem, ex tractatu de operationibus & voluntatibus cap. 50, & 51.

Ad Gregorium Presb. de Christi mysterio.

Ad illud, *Si possibile est transeat a me Calix.*

Tomus dogmaticus, ad Marinum diaconum in Siciliam missus.

Ad Nicandrum episcopum de duabus in Christo operationibus.

Epistola ad Siciliæ episcopos, &c.

Ad Marinum Presb. de processione Spiritus Sancti.

Defloratio ex epistola ad Petrum illustrem de Pyrrho, Sophronio, &c. Lat.

Tractatus de duabus Christi naturis, in capita 10. *distinctus.* Eum Gr. Lat. edidit Fr. Combefis. in Auctuario 1648. tom. 2. p. 443. quem quidem librum potius Timotheo presbytero CP. ascribendum putat.

Definitiones variæ, Græce prodierunt *Heidelbergæ* 1561. 8°. Gr. Lat. ab Hæschelio cum *Mystagogia* editæ *Augustæ* 1599. 8°.

Tomus dogmaticus adversus Heraclii Ecthesim.

De duabus unius Christi voluntatibus liber.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 10. vol. 8 p. 729. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 26. *Oudin.* tom 1. p. 1638.

Distin-

Sæc. VII. ab an. DC. *Distinctionum, quibus res dirimuntur, definitiones.*

Responsiones ad Theodorum, & Pauli quæstiones ad Marinum presbyterum.

Tomus dogmaticus ad Marinum presbyterum.

De qualitate, proprio, & differentia, ad Theodorum presbyterum.

De substantia, seu essentia & natura, de hypostasi & natura.

Non posse dici unam in Christo voluntatem, & de duplici Christi voluntate.

Ex quæstionibus a Theodoro monacho illi propositis.

SS. Patrum de duabus Christi operationibus, definitiones.

Acta disputationis de duabus Christi voluntatibus cum Pyrrho in Africa habitæ, quæ humiliore conscripta esse stylo, & nec dialecticæ leges, nedum sermonis sinceritatem, satis servare olim notavit Photius cod. 195. quod quidem notariorum Acta disputationis excipientium inscitiæ acceptum referri potest. Primus hanc disputationem Græce extulit adjuncta Turriani versione Card. Baronius in Appendice tom. 8. Annalium ecclesiasticorum. Exinde habetur Gr. Lat. Concil. tom. 5. p. 1784.

Liber de Anima.

Epistolæ 46. quarum priores *sermones* sive *tractatus* integri merito censeri possunt.

[a] *Dialogi* 5. *de S. Trinitate*, qui inter opera S. Athanasii haberi solent, quosque Theodorito vindicatos in auctuario operum ejus edidit Garnerius, plurimorum codicum MSS. & eruditorum autoritate Maximo adjudicantur.

Mystagogia sive Liturgiæ expositio, a Davide Hæschelio Gr. Lat. edita, *August. Vindel.* 1599. exinde in Auctuario Duceano tom. 2. p. 166.

[b] *Capita Theologica*, sive *sermones per excerpta ex diversis tum Christianorum, tum Gentilium ac profanorum scriptis.* Has *sententias* seu *locos communes* una cum Antonii Melissæ *sermonibus* Gr. Lat. edidit Conrad. Gesnerus *Tigur.* 1546. fol. Prodierunt deinde ad calcem Stobei *Francofurt.* 1581. *Aureliæ Allobrogum* 1609. fol. De his editionibus in quibus Maximi & Antonii sermones mixtim habentur, vide quæ in notis observavit Cl. Combefis.

Omnia hæc S. Maximi opera partim prius edita, partim de novo ex variis bibliothecis Romanis, Italis, Gallis tunc primum eruta, & undique conquisita, collegit, recensuit, Latina versione notis scholiisque Græcis illustrata, Gr. & Latine 2. vol. in lucem emisit Fr. Combefis. *Parif.* 1675. fol. qui etiam editioni suæ *vitam & certamen S. Maximi*, a Græco quodam conscriptum, *Acta Collationis cum principibus in Secretario, Disputationem cum Theodosio Cæsareæ Bithyniæ episcopo, Invectivam adversus Constantinopolitanos pro S. Maximo, Duplex ecclesiæ Græcæ pro S. Maximo officium*, (ut alia quædam taceam) Gr. & Latine cum notis præmisit. Sæc. VII. ab an. DC.

Computus ecclesiasticus libris 2. comprehensus, sive *enarratio Christiani Paschatis, cum brevi temporum supputatione*, a Dionys. Petavio Gr. Lat. evulgata in *Uranologia Parif.* 1630. fol. [c]

S. Maximi Ambigua, seu *scholia in Gregorii Theologi locos difficiles.* Opus prolixum, quod maxima ex parte Latine olim vertit Johannes Scotus Erigena. Integrum opus una cum ejusdem Scoti de divisione naturæ libris Gr. Lat. prodiit *Oxonii* 1681. fol.

Scholia in Dionysii Areopagitæ opera, quæ Græce exstant *Parif.* 1562. 8°. Gr. Lat. inter Dionysii opera *Antverp.* 1615. & *Parif.* 1633. 1644.

Expositio in Cantica Canticorum, quam ex S. Maximi, Gregorii Nysseni, & Nili commentariis collegit Michael Psellus. Exstat Græc. Lat. in Auctuario Duceano, tom. 2. p. 681.

SERGIUS, Cypriorum archiepiscopus, claruit anno 645. Scripsit *epistolam ad Theodorum papam* adversus Monothelitas, quæ exstat Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 122. 645.

VICTOR, natione Afer, ab anno 646. episcopus Carthaginensis. Scripsit *ad Theodorum papam* statim post episcopatum susceptum, *epistolam, qua eum de creatione sua certiorem reddidit, & orthodoxam de duabus in Christo voluntatibus fidem declaravit.* Exstat Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 151. 646.

[d] THEODORUS, presbyter in monasterio Lauræ Raithu dicto, S. Maximi synchronus & familiaris, qui ad eum *epistolam de voluntatibus & operationibus in Christo* scripsit. Claruit anno 646. Scripsit Theodorus Raithu *Commentarium de Incarnatione Christi adversus hæreses Manetis, Apollinarii, Theodori Mopf. Nestorii, Eutychis, Juliani Halicarnassei, Severi, & aliorum:* quem Latine a se versum edidit Godefridus Tilmannus sub titulo *Isagoges ad Anastasii Sinaitæ orationes quinque dogmaticas, Parif.* 1556. 8°. *Commentarium* vero *istum* Theodorus Beza Latine vertit & Gr. Lat. edidit *Genevæ* 1576. 4°. exinde recusum inter opera Bezæ theologica vol. 3. p. 390. Prodiit postea Gr. Lat. a Rob. Bal- 646.

a Cum *Theod. Bezæ* versione primum edidit, sub nomine Athanasii, *H. Steph* Gr. Lat. A. 1570. 8vo. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. vol. 8. p. 691. c Item Græce notis illustrata a *Scaligero* 7. lib. Emendat. Tempor. p. 736. seq. Edit. *Gen.* 1629. d Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. vol. 9. p. 231.

Sæc. VII. ab an. DC. foreo ad calcem Gelasii Cyziceni editus *Parif.* 1599. 8°. denique in Auctuario Duceano tom. 1. p. 319. Idem cum Theodoro nostro Cl. Pearsono* videtur Theodorus ille presbyter a Photio cod. 1. memoratus, qui librum singularem ex professo composuit, quo ostendere conatus est, licet infeliciter sine dubio, ut doctissimi viri verbis utar, germanum esse S. Dionysii Areopagitæ opus, & argumentis in contrarium allatis prout potuit, respondit. Argumenta numero quatuor apud Photium supersunt: solutiones eorum desunt.

* Vindic. Ignat part. 1. p 18.

646. [a] EUGENIUS, gente Hispanus, ecclesiæ Toletanæ presbyter. Mortuo Eugenio priore in Toletanæ sedis archiepiscopum designatus, Cæsaraugustum fugit; & ad martyrum sepulchra se conferens, ut vitam monasticam exigere liceret, postulavit. Verum regis jussu Toletum reductus episcopus ordinatus est anno 646. Anno 655. concilio Toletano 9. Anno 656. Toletano 10. præfuit. Episcopatum duodecim fere annis tenuit: atque anno demum 657. defunctus, Ildefonsum successorem habuit. Dracontii libellos *in Hexaemeron* recensuit, auxit, & perpolivit, & addito *de diei septimi opere carmine Heroico*, quod Dracontius imperfectum reliquerat, supplevit. Scripsit etiam *Epigrammata* quædam; quæ cum carmine supradicto edita sunt a Jac. Sirmondo *Parif.* 1619. 8°. & habentur in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 344. Scripsit & *libellum de S. Trinitate*, qui interiit[b], & alia quædam tam vincta quam soluta oratione; quæ memorat Ildefonsus de Script. c. 14.

646. [c] TAIO, five *Tago*, cognomento *Samuel*, gente Hispanus, episcopus Cæsaraugustanus, claruit anno 646. quo jubente rege Chindasuindo, & approbante synodo Toletana 7. Romam iter suscepit; ut desideratos in Hispania S. Gregorii *Moralium* libros compararet. Postquam ibi moram inutilem diu fecisset, & a pontificibus Romanis aliud agentibus ludificatus esset; libros frustra a se antea Romæ quæsitos, in apostolorum templo facta dormienti visione, reperisse dicitur. Visionis beneficio erutos e forulis libros a Martino papa haud difficulter obtinuit, & in Hispaniam redux secum detulit. Anno 653. concilio Toletano 8. 655. Toletano 9. interfuit. Ex B. Gregorii libris collegit *Sententiarum libros* 5. servatis ipsius Gregorii verbis, paucis, ubi ea desunt, ex S. Augustino suppletis. Exstant hodie inter codices MSS. Thuaneos fol. Vide Bibliothecæ Thuaneæ tom. 2. p. 424. *Præfationem operis* istius *ad Quiricum Barcinonensem* una cum Quirici responso extulit Mabillonius Analect. tom. 2. p. 68. Habetur etiam ejus epistola ad Eugenium Toletanum apud Baluzium Miscell. tom. 4. p. 397. Sæc. VII. ab an. DC.

MARTINUS, patria Tuscus, civitate Tudertinus, anno 649. pontifex Romanus electus est ante 14. Maii, ordinatus die 14. Junii. Eodem anno 3. Non. Octobris insigne concilium 105. episcoporum, Lateranense dictum, Romæ inchoavit; in quo Constantis Imp. *Typum* anno priore editum, & Monothelitarum duces Sergium, Pyrrhum ac Paulum patriarchas CPP. Cyrum Alexandrinum, & Theodorum Pharanitanum, damnavit: fidem Catholicam de duabus in Christo voluntatibus canonibus latis munivit; hæresin Monotheleticam anathemate perculit. Anno 651. Olympius exarchus imperatoris jussu Ravenna Romam veniens frustra ei insidias tendit. Anno 653. Calliopas, qui Olympio in exarchatu successerat, exercitu Ravennatensi stipatus, Romam venit, & 13. Cal. Jul. Martinum armata manu prehendit, ac navi impositum post tres menses navigationi insumptos Naxum insulam deportavit: ubi per integrum annum commoratus & male habitus pontifex, die 17. Septembr. anno 654. Constantinopolim perductus est, & in custodiam datus. Post 93. dies ad tribunal judicum ductus ac multis criminibus oneratus, causam agere coactus est: sed cum neque *Typum* imperatoris approbare, nec cum patriarcha CP. communionem inire, vellet: iterum in carcerem amandatur, vinculis onustus, & diris suppliciis undique vexatus. Diebus 85. exactis Chersonam deportatur, quo pervenit Idibus Maii anno 655. Obiit exul eodem anno die 16. Septembris, in ecclesia B. Mariæ, Blachernis dicta, prope Chersonam depositus. [d] Exstant *Epistolæ* 17. quarum 11. Græco-Latinæ habentur, Concil. tom. 6. p. 5. 649.

[e] MAURUS, episcopus Ravennatensis, claruit an. 649. Scripsit *Epistolam ad Martinum papam contra Monothelitas*, quæ in concilio Lateranensi lecta & approbata est, atque Actis synodalibus inseri jussa: ubi jam reperitur Græc. Lat. actione 1. Concil. tom. 6. p. 96. Cæterum ne quis miretur tot Occidentalium episcoporum epistolas Græco-Latinas exstare in Actis concilii Lateranensis: sciat Acta concilii, atque adeo 649.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit l. 5. vol. 2. p. 376. b Conf. *Tillemont.* Memor. Eccles. vol 4 ad vit. *Dion. Parif.* not. 9 c Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1622. d Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 22. *Fabr.* Bibl Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p 465. item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 107. e Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 12. vol. 5. p. 177.

epifto-

Sæc. VII. ab an. DC. epistolas & libellos iis immistos, in Græcum sermonem postea conversa esse; uti & nunc exstant.

650. FLORENTIUS, gente, ut videtur, Gallus, ecclesiæ Tricastinensis in provincia Arelatensi presbyter, claruit circa annum 650. Jubente Celsa abbatissa scripsit *vitam S. Rusticolæ* abbatissæ Arelatensis, mortuæ circa annum 632. Hanc vitam, cujus fragmenta quædam ediderat Andreas du Chesnius Hist. Franc. tom. 1. integram ex codicibus MSS. protulit Johan. Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 139.

650. ANONYMUS *vitæ S. Arnulfi* autor, monachus, claruit circa annum 650. In literas retulit *vitam S. Arnulfi* Mettensis episcopi, qui anno 640. vitam cum morte commutavit. Hanc post Surium ex MS. Cod. Chesniano edidit Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 149. qui etiam appendicis vice ex Pauli Diaconi libro de episcopis Mettensis ecclesiæ nonnulla subnexuit.

650. AUTOR *vitæ S. Gertrudis*, monachus Nivialensis, claruit anno 650. In literas misit *vitam S. Gertrudis* abbatissæ Nivialensis in Brabantia primæ, cui morienti se adfuisse dicit. Hanc primi ediderunt Bollandiani ad Mart. 17. deinde Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 463.

650. JOHANNES, gente Syrus, Daræ, quæ Syriæ urbs erat, metropolita mihi quidem circa annum 650. claruisse videtur. De ejus ætate parum conveniunt etiam literarum Orientalium peritissimi. Syri recentiores illum S. Ephræm diaconi, qui obiit anno 378. discipulum faciunt. Abr. Ecchellensis sæculo quarto, saltem quinto ineunte vixisse vult; F. Naironus sæculo quinto vergente ad sextum: Johan. Morinus* ad sæculum septimum rejicit, immo post annum 692. scripsisse contendit. In tanta sententiarum discrepantia ego quidem ipsum ad medium hujus sæculi referendum censeo. Non diu antea floruisse satis arguit profundissimum patrum quarti, quinti, sextique sæculi de eo silentium; etiam eorum, quorum scripta ejus citasse maxime intererat, utpote quæ causæ quam agebant gravissimum pondus & momentum addere potuissent. Quid quod ipse Dionysius Areopagita, in quem commentatus est, nondum ineunte sexto sæculo publice notus erat? In collatione Catholicorum cum Severianis Constantinopoli anno 530. jussu Justiniani imperatoris habita, cui plures Syri interfuerunt, cum Severiani quædam testimonia Dionysii Areopagitæ protulissent, respondit Catholicorum nomine Hypatius episcopus Ephesinus, hæc Dionysii Areopagitæ esse ostendi non posse, cum si ita fuerint, Athanasium & Cyrillum latere non potuissent; cumque nullus ex antiquis eorum fecerit mentionem, quod illius sint, unde demonstrari potest? Cui objectioni Severiani ne verbulum reposuerunt. Fateor in libris quibusdam Cyrilli Alexandrini contra Theodorum & Diodorum anno 435. scriptis (quos tamen pro genuinis tunc non agnoverunt Catholici) continentur (ut habent vulgares Liberati editiones Breviar. cap. 10.) antiquorum patrum incorrupta testimonia, id est, Felicis papæ Romani, Dionysii Areopagitæ Corinthiorum episcopi &c. In citando hoc loco voces *Corinthiorum episcopi* supprimunt Baronius, Natalis Alexander, & fortassis alii. Qua mente ipsi viderint. Sed doctissimus Garnerius, in accurata sua Liberati editione, vocem *Areopagitæ* merito expunxit, legitque, ut certe legi debet, *Dionysii Corinthiorum episcopi*. Si igitur vix dum Græciæ innotuerit Dionysius, fieri qui potuit, ut homo Syrus scholia in ipsum ederet? Denique vix ultra hujus sæculi medium ætas ejus extendi queat, propter summum sermonis Syriaci, quo utitur, leporem & venustatem, qui paulo post Saracenis omnem pene Syriam occupantibus, a nativa & genuina puritate deflectere cœpit, & in Arabicam barbariem degeneravit, ut recte observat Naironus Euopl. pag. 115. Scripsit Johannes noster Syro sermone præter alia, amplissimos *in Dionysii Areopagitæ libros de hierarchia cœlesti & ecclesiastica commentarios*, qui plures sub se libros & tractatus complectuntur. Ex his varia proferunt Ecchellensis Eutych. Vindic. pag. 91. 161. 190. Morinus not. in Syr. Ordin. p. 422, 423, 424. 433. Naironus Euopl. p. 114. 120. 140. 147. 218. 220. 229. 317. 371. 375. Denique p. 398. citat notas ejus ad cap. 13. Apocalypf. sed quæ commentariorum pars esse videntur. Horum commentariorum, ut & reliquorum ejus operum, exemplar antiquissimum in pergameno exaratum penes se habuit Abr. Ecchellensis*, inter cujus libros hodienum reperitur. Ex nota codici huic MS. præfixa constat, abbatem quendam Syrum in Mesopotamia hunc librum una cum aliis plurimis pro bibliotheca sui monasterii anno Christi 932. emisse, neque eo tempore, ut videtur, recens scriptum, ut forsan pene ad ipsam autoris ætstem assurgere possit. Apographum habuit Morinus Fr. Bosqueti Lutubensis in Gallia episcopi cura Romæ descriptum, ut non uno loco agnoscit not. in Syr. Ordin. p. 423. 433.

* Not. in Syr. Ordin. p. 422.

* Not. ad Catal. Hebedjesu p. 46.

Sæc. VII. ab an. DC. 655. ANASTASIUS, primo monachus, deinde abbas, natus anno 618. S. Maximi discipulus, itinerum, calamitatum, exiliorum per integrum decennium comes individuus, claruit an. 655. quo una cum S. Maximo imperatoris jussu Roma Constantinopolim asportatus est, ibi in judicium tractus, diris modis exagitatus, ac demum Perberim relegatus. Anno 662. Lazica cum B. Maximo deportatus est, ubi castello Scotori dicto Apsiliæ prope Abasgiam, deinde Suanensi inclusus, & tam ex tormentorum & verberum, quæ Byzantii sustinuerat, copia, quam ex afflictionibus & angustiis hoc in loco ipsi illatis, vix adhuc semivivus die 24. Julii anno 664. in Domino obdormivit. Scripsit anno 655. *ad Commune Monachorum apud Caralim constitutorum epistolam*, quæ exstat Lat. inter Anastasii collectanea a Sirmondo edita *Paris.* 1620. 8°. p. 142. & inter Maximi opera tom. 1. p. 43.

655. ANASTASIUS, ecclesiæ Romanæ presbyter & apocrisiarius, B. Maximi discipulus, claruit anno 655. quo ob Maximi præceptoris causam, & Orthodoxæ veritatis confessionem Mesembriam Thraciæ urbem in exilium missus est, postea Trapezuntem relegatus. Anno 662. una cum B. Maximo in Lazorum regionem deportatur; ubi a Maximo & Anastasio cognomine, exilii sociis divulsus in castrum Buculum dictum in regione Mesimiana prope confinia Alanorum conjectus est; post paucos dies in castellum Thacyriæ juxta Hiberiam, exinde vero castrum Phustas, mox Schemarin ablegatus. Obiit anno 666. 5. Idus Octobris. Scripsit anno 665. exul e Lazica prolixam ad *Theodosium Gangrensem presbyterum epistolam*, cui præter enarrata fuse sui ac B. Maximi & Anastasii CP. exdia, plurima de duabus Christi operationibus ex S. Hippolyti scriptis deprompta testimonia intexuit; unde etiam & nos quædam lucem hisce rebus præferentia mutuati sumus. Exstat hæc *Epistola* Latine inter Anastasii collectanea a Sirmondo edita *Paris.* 1620. p. 193[a]. & in Bibliotheca Patr. tom. 12. p. 858. Operibus etiam S. Maximi non ita pridem a Combefisio editis præmissa, p. 67.

656. [b]FRUCTUOSUS, gente Hispanus, ex regio Gothorum sanguine ortus, Conantii episcopi Palentini discipulus, plurima condidit monasteria, & in his Complutense, cui ipse præfuit. Postea episcopus Dumiensis factus est, ac demum anno 656. concilii Toletani 10. decreto in locum Potamii archiepiscopi Bracarensis recens depositi subrogatus. Obiit ante annum 675. Scripsit *Regulam Monachorum duplicem*, alteram 23. alteram 20. capitibus constantem. *Utramque* edidit Lucas Holstenius in Codice regularum *Paris.* 1663. part. 2. p. 133. Sæc. VII. ab an. DC.

657. ILDEFONSUS, gente Hispanus, Toleti nobili genere patre Stephano, matre Lucia natus: ubi etiamnum commonstrari ædes illius natalibus nobiles prodit Mariana *. Ab Eugenio archiepiscopo Toletano primis literarum elementis imbutus, Hispalim missus est ab Isidoro episcopo ulterius expoliendus. Quo facto spretis omnibus vitæ sæcularis honoribus, quos ei pater propinarat, in Agaliensi monasterio cucullum induit, tantamque brevi tempore ob pietatem & doctrinam eximiam nominis existimationem nactus est, ut Adeodato abbate defuncto cœnobii præfecturam fidei suæ commendatam habuerit. Quo tempore in Prædio Debiensi sua impensa virginum collegium fundavit; atque anno demum 657. Eugenio in sede Toletana successit. Rejicit id Baronius in annum 662. Episcopus factus Pelagii & Helladii exoletum jamdiu Helvidii errorem resuscitare nitentium temeritatem multo labore compressit, perpetuamque B. Mariæ virginitatem enixe vindicavit. Obiit anno 667. post completos ab episcopatu suscepto annos 9. menses fere 2. Multis scriptis eousque post mortem inclaruit, ut *Chrysostomus*, atque *Ancora fidei* ab iis qui eum citarunt, sæpe appelletur.

* De Rebus Hisp. l. 6. c. 10.

[c]SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Liber de illibata virginitate B. Virginis contra Infideles.

Liber contra eos qui disputant de perpetua virginitate B. Mariæ, & de ejus parturitione. Duos hosce libros a quibusdam Radulfo Flaviacensi ascribi monet Bostonus Buriensis. Rectius Dacherius[d] Paschasio Radberto adjudicat.

Homilia contra eos qui mendose affirmant Mariam virginem contra legem Dominum peperisse.

Sermones 6. de assumptione B. Mariæ, ex quibus 2[us], & 3[us]. Ansberto abbati Fontanellensi tribuit Bostonus.

Sermo duplex in nativitate B. Mariæ.

Sermo de ejusdem purificatione.

Tractatus hosce edidit Fr. Feuardentius *Paris.* 1576. quos excepto unico libro *de illibata virginitate B. Virginis*, tum ob stylum, tum ob doctrinam quæ in iis continetur, supposititios esse contendit Johannes

a Recusa inter opera Sirmondi *Parisiis* 1696. & novissime *Venetiis* 1729. fol. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6 vol 2. p. 635. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p 39. *Oudin.* tom. 1. p. 1653. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 8. vol. 3 p. 765. item de Vent. Christian. Relig. c. 5. §. 22. p. 261. d Tom. 1. Præf. & tom. 12 p. 1. Edit. nov. tom. 1. p. 44.

Poza

Sæc. VII. ab an. DC. Poza in Elucidario Deiparæ lib. 4. tract. 4. cap. 6. His adde, quæ habent Fr. Combefisius in Bibliotheca Concionat. tom. 7. & Lucas Dacherius Spicileg. tom. 1. p. 12[a]. monente Cl. Oudino Supplemeut. p. 182. nempe non pauca in his homiliis partim ex homiliis D. Bernardi, partim ex commentario in Psalmos pœnitentiales a quibusdam Gregorio 7mo, ab aliis Anselmo Lucensi tributo desumpta esse. Porro isti tractatus habentur in Biblioth. Patr. tom. 12.

Liber de Scriptoribus ecclesiasticis 14. *sive Appendix ad librum Isidori de viris illustribus post Hieronymum & Gennadium*. Editus est a Miræo in Bibliotheca ecclesiastica p. 93. *Antverp*. 1639. cum notis, atque alibi sæpius[b].

Epistolæ duæ apud Dacherium Spicileg. tom. 1. *ad Quiricium Barcinonensem utraque*, una cum *Quiricii ad priorem responsoria*. p. 310[c]. Integrum *epistolarum volumen* scripsisse Ildefonsum testantur Trithemius & Possevinus: quod an alicubi adhuc lateat, non constat.

Scripsit præterea quæ non exstant, Ildefonsus (modo Juliano Toletano in appendice ad librum ejus de viris illustribus, fides sit habenda) opuscula sequentia.

Prosopopœiam imbecillitatis propriæ.
De proprietate personarum Patris, Filii & Sp. S.
Annotationes in sacris.
Annotationes actionis diurnæ.
De cognitione baptismi.
De progressu spiritualium.
Epistolarum librum.
Librum missarum, hymnorum & sermonum.
Librum epitaphiorum & epigrammatum.

Porro Ildefonsus *Isidori historiam de origine Gothorum* ab anno quinto Suinthilanis regis, in quo desiit Isidorus, usque ad annum 18. Reccesfiunthi regis produxit. Interiit opus istud, nisi quid in Lucæ Tudensis historia delitescat. Verisimiliter enim admodum conjicit doctissimus Vossius historicum istum, quicquid de ea temporis, quam persecutus est Ildefonsus, periodo prodit, ex hujusce chronico paucis mutatis exscripsisse.

657. [d] VITALIANUS, patria Campanus, civitate Signiensis, Anastasii filius, Romanæ ecclesiæ pontifex ordinatus anno 657. die 30. Julii. Anno 663. Constantem Imp. Romam advenientem summa demissione & obsequio excepit. Anno circiter 668. Maurum episcopum Ravennatensem, quod Romam ad causam dicendam sæpius vocatus, adesse noluerit, excommunicavit. Brutum Sæc. VII. ab an. DC. fulmen adeo insuper habuit Maurus, ut ipse vice versa anathema Vitaliano incusserit; ac morti proximus episcopos provinciæ suæ juramento obstrinxerit, se pontifici Romano nunquam cessuros. Obiit Vitalianus die 30. Decembr. an. 671. Exstant *epistolæ* 6. Concil. tom. 6. p. 445[e].

SYRICIUS, episcopus Barcilonensis, 657. claruit anno 657. Exstant ab eo scriptæ *epistolæ* 2. quas primus edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 1. p. 308[f].

[g] MARCULPHUS, monachus, ni fal- 660. lor, Parisiensis, septuagenarius jam scripsit circa annum 660. Collegit *Formularum ecclesiasticarum libros duos*; quos Landerico Parisiensium antistiti dedicavit. Hos primus e tenebris eruit, & notis doctissimis illustratos edidit Hieronymus Bignonius *Paris*. 1613. 8°. Auctior vero editio ab eruditissimo Bignonio adornata iterum prodiit ibid. 1666. 4°. Habentur etiam inter *Capitularia* a Baluzio edita tom. 2. p. 369. qui Bignonianis suas etiam notas adjecit: exinde etiam Biblioth. Patr. tom. 12. p. 767.

CUMMENEUS, *Albus* dictus, patria 660. Hibernus, alius a Cummiano de quo supra, abbas Hyensis factus anno 657. Claruit anno 660. Obiit anno 669. Scripsit *vitam S. Columbæ primi abbatis Hyensis in Britannia*, quæ habetur a Mabillonio edita Sæc. Benedict. 1. p. 361.

AUTOR *vitæ S. Sulpicii* cœnobii Sul- 660. piciani monachus, claruit circa annum 660. certe cum iis versatus, qui sanctum virum familiariter noverant, ut non uno loco de se testatur. Scripsit *de vita S. Sulpicii*, cognomento *Pii*, Bituricensis episcopi, qui obiit anno 644. *libellos* 5. a Bollando primum editos Jan. 17. deinde a Mabillonio Sæc. Benedict. 2. p. 167.

[h] JONAS, Columbani discipulus, mo- 664. nasterii cujusdam abbas, claruit anno tertio Clotarii regis, Christi 664. Scripsit hortatu Hunnæ abbatis, fratrumque Reomaensium, *de vita & miraculis S. Joannis* abbatis Reomaensis, *libros* 2. In primo opus anonymi alterius tantum interpolavit; in secundo de miraculis ejus per modum dialogi agit. Hunc solum Actis suis inseruit Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 637. qui tamen & alium Anonymum de translationibus & miraculis S. Joannis subnexuit.

a Edit. nov. tom. 1. p. 44. seq. b Denuo *Hamb* a *Jo. Albert. Fabricio* 1718. fol. ona cum appendice *Juliani Toletani*, &c. c Edit. nov. tom. 3. p. 314. d Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol 6 p. 30. e Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 404. seq. f Edit. nov. tom. 3. p. 314. g Conf. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 6. p. 41. *Fabr*. Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20. vol. 11. p. 86. not. Item Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 69. h Conf. *Fabr*. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 509.

Sæc. VII. ab an. DC. 668. [a] THEODOSIUS & THEODORUS, monachi Orientales, B. Maximi, Martini papæ, & Anastasiorum familiares, claruerunt anno 668. quo e Lazica, quam SS. Confessorum Maximi, &c. visendorum gratia petierant, reduces, Anastasii apocrisiarii literarum de morte Maximi & Anastasii alterius exemplum a Gregorio monacho acceperunt. Scripserunt *Scholion sive Hypomnesticum de Maximi*, &c. præsertim vero *Anastasii apocrisiarii exilio & obitu*; quod Latine inter Anastasii Analecta edidit Jac. Sirmondus *Paris.* 1620. p. 251 [b]. Lat. etiam prodiit in apparatu Combeficiano ad opera S. Maximi p. 80.

668. [c] THEODORUS, natione Cilix, domo Tarsensis, S. Pauli popularis, instituto monachus, Romæ dum ageret anno 668. cum prius more Romano tonsuram accepisset, a Vitaliano papa ad archiepiscopatum Cantuariensem evectus est, April. 1. ab ipso pontifice consecratus. Dum iter in Angliam institueret, in Galliis diu hæsit, & post octodecim demum menses Cantuariam venit. Prima ipsi cura fuit ecclesiæ Anglicanæ faciem pulchriorem reddere, secunda meliores literas resuscitare; quod & feliciter factum est. Eo enim fine bibliothecam copiosam tam Græcis quam Latinis libris instructam secum in Angliam advexit: quorum nonnulli, inquit Antiquitatum Britannicarum autor *, seu Parkerus iste, seu Josselinus, Græco idiomate conscripti apud nos manent, viz. *Opera Homeri* Græco charactere ita eximie & exquisite descripta, ut librorum impressorum veritatem superent, volumen grande, charta etiam antiquior, *Homiliæ Chrysostomi* folio pergamenæ, *Psalmi Davidici*, *Hypomnesticon Josephi* eadem lingua; opera sane ob eximiam literarum scripturam nostro sæculo rara, & quæ perpetuæ memoriæ famam obtinere mereantur. Quid mirum igitur, si tam gravi præsuli, tam erudito capiti, ecclesia Anglicana fasces submitteret, & relicto veteri paschatis celebrandi more, in Romanos ritus fere ubique haud ægre transiret? Anno 673. die 24. Septembr. synodum Herefordiæ habuit; in qua ea quæ a patribus transmarinis canonice sunt antiquitus decreta, ab Anglis custodienda decernebantur. Decem ejus capitula apud Bedam videri possunt lib. 4. c. 3. Anno 680. habita est ab eo secunda synodus Hetfeldæ in agro Cantiano; in qua ad declarandam Britannicarum ecclesiarum fidem contra Eutychis & Monothelitarum hæreses, quinque Oecumenica concilia suscipiuntur. Vide sis Bedam l. 4. c. 17. Obiit Theodorus die 19. Septembr. anno 690. ætatis suæ 88. ad quem, nec ultra, se perventurum somnio admonitus prædicere solebat. Scripsit Theodorus *Pœnitentiale* [d], opus satis amplum, & omnibus pene pœnitentiæ casibus accommodatum: integri operis in bibliotheca Benedictina apud Cantabrigienses suo adhuc tempore superstitis, titulos, sive summaria capita numero 78. nobis exhibuit clarissimus Spelmannus Concil. Angl. tom. 1. Quid exinde de eo factum sit, parum liquet; vereor ne alicubi apud nos reperiatur. Quæ enim in bibliotheca Benedictina hodie restant, quæque Parisiis edita sunt, ex prolixiori opere tantummodo sunt excerpta. Optat Cas. * Oudin [e], ut Spelmannus integrum pœnitentiale orbi Christiano obtulisset, nulla interim editionis Parisiensis mentione facta. An foris tam acutus, domi cœcus esse poterat? nescius scilicet, Theodori *Pœnitentiale* omnibus, quæ reperiri poterant, capitulis, aliisque præclaris ecclesiasticæ disciplinæ monumentis adauctum, uberrimisque Jacobi Petiti annotationibus ornatum *Parisiis* prodiisse an. 1677. a. tom. 4°. Fatetur quidem Petitus, se collectioni suæ *Pœnitentialis* nomen indidisse, non quasi integrum referat librum pœnitentialem, sed quia nihil eorum quæ præcipua sunt omittere videtur: interim de republica Christiana haud parum meritus, qui omnia quæ haberi poterant, laudando studio summaque diligentia undique conquisivit. Quoniam vero codices MSS. quibus usus sit, ubique crepat Petitus, eorumque possessores, uti par erat, deprædicat, audivi non semel collegii Benedictini Cantab. socios, *Theodori pœnitentialis* codicem vetustissimum, qui in hujus collegii bibliotheca asservatur, summa cura pulchre describi curasse, & descriptum Parisios transmisisse, quod tamen ingrato prorsus silentio suppressit editor. Integram quam edidit Petitus collectionem, in duos dispescit tomos: in primo exhibentur Theodori *Pœnitentiale* 14. capita complectens; ejusdem *capitula* 60. *capitula* 10. synodo Herefordiensi oblata a Theodoro præsidente; alia *capitula* ex fragmentis a Dacherio editis; alia *ex Canonibus*, *ex libris Pœnitentialibus*, *ex Canonum collectoribus*, ex codicibus quibusdam MSS. collecta; *Tituli libri Pœnitentialis* a Spelmanno editi; *Pœnitentiale Theodorianum* cum quibusdam capitulis & canonibus ex ipso excerptis collatum; *Canones selecti* ex antiquissima Canonum collectione codicis Herouvalliani *de doctrina & disciplina ecclesiastica*; *Excerpta* ex aliis codicibus

* Antiquit. Brit. p. 53

* Supplem. p. 185.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. §. 4. vol. 9. p. 219. b Recus. inter Sirmondi opera edit. *Paris.* 1696. & iterum *Venet.* 1729. fol. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 655. d Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 45. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. vol. 9. p. 289 l. 6. c. 1. vol. 11. p. 73. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1658. c. 3.

MSS.

Sæc. VII. ab an. DC. MSS. de quibosdam rebus præcipuis, quæ in *Pœnitentiali* & *Capitulis* Theodori tractantur. Sequuntur deinde quamplurima præclara ecclesiasticæ disciplinæ monumenta, undique conquisita, in varias classes & articulos distributa. In tomo a. habetur 1°. *Dissertatio*, qua Theodori vigilantiam pastoralem adversus calumniatores, Balæum nempe & Centuriatores Magdeburgenses, ex veterum traditione patrumque testimoniis ab Ignatio Antiocheno ad ipsius Theodori tempora longo agmine deductis defendit, cui observationes suas in hæc vigilantiæ pastoralis exempla subnectit: 2°. *Dissertatione*, Theodori doctrinam *de Pœnitentia* adversus Johan. Morinum ab omni novitatis suspicione prolixe vindicat; ultimo demum loco sequuntur notæ, quæ, ut ipsius verbis utar, tot sunt quasi dissertationes, in quibus mendacia hominum maledicorum coarguuntur, qui sanctissimum atque doctissimum ecclesiæ Cantuariensis antistitem, temere audent appellare novellæ ac superstitiosæ religionis doctorem. Denique notandum est, Theodorum nostrum qui hunc morem a Græcis suis mutuarat, primum fuisse, qui Occidentalibus libellum pœnitentialem præscripserit, quem alii postea æmulati sunt, adeoque omnium formularum pœnitentialium in ecclesia Latina fons & origo, jure merito haberi debeat. *Capitula Theodori ecclesiastica* 120. habentur etiam apud Dacherium Spicileg. tom. 9. p. 52 [a]. & in appendice ad Concil. tom. 6. p. 1875. Exstat etiam *epistola Theodori ad Æthelredum Merciorum regem de amicitia inter se & Wilfridum, episcopum Eboracensem, quem injuste depom curaverat Theodorus, redintegrata*, apud Willielm. Malmsbur. de Gest. Pontif. lib. 3. fol. 151. & Concil. tom. 6. p. 1383.

670. ANONYMUS, autor *vitæ S. Amati*, monachus Habendensis claruit circa annum 670. Scripsit ad Clydonem abbatem vitam S. Amati, primi abbatis Habendensis, fato functi circa annum 627. Habetur apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 129. Item *vitam S. Romarici* abbatis secundi, ibid. pag. 415. Denique *vitam S. Adelphi* ejusdem cœnobii abbatis, qui obiit circa ann. 670. Exstat ibid. p. 602.

670. AUTOR *vitæ S. Bavonis* circa annom 670. noo longe post ipsius Bavonis mortem claruisse videtur. Scripsit vitam S. Bavonis confessoris Candensis, fato functi anno circiter 653. quam ex codicibus MSS. extulit Johan. Mabillonios Sæc. Benedict. 2. p. 396. S. Bavonis gesta laudat Ado, sæculi 9. scriptor ad Calend. Octobr. Addidit Mabillonius ex MS. codice Compendiensi Miracula S. Bavonis, tribus libris a monacho anonymo descripta, qui sæculo 10. vixit. Sæc. VII. ab an. DC.

ANONYMUS *vitæ S. Wandregisili* autor, monachus Romanensis, claruit circa annom 670. qui plurima quæ ipse viderat, refert. Vitam condidit S. Wandregisili, abbatis Fontanellensis primi, qui obiit anno 667. Hanc a Labbeo in Bibliotheca nova tom. 1. vulgatam, ex veterrimo codice MS. uncialibus literis exarato publici juris iterum fecit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 524. Sequitur apud Mabillonium alia S. Wandregisili vita a monacho Fontanellensi, at itidem coævo, scripta, aliquot in locis interpolata, a Surio primum edita. Denique monachi cujusdam Footanellensis, qui vixit sæculo 9. opus de hujus sancti miraculis habetur apud eundem Mabillooium, pag. 547. 670.

[b] ADEODATUS, natione Romanus, Joviniani filius, instituto monachus, demum ab anno 672. die 14. Martii pontifex Romanus. Obiit die 18. Maii anno 677. Scripsit *ad universos Galliæ episcopos epistolam*, qua privilegium monasterio S. Martini concessit. Exstat Concil. tom. 6. p. 523. 672.

[c] BASILIUS, an Thessalonicensis, ut arbitratus est olim Sambucus, an Cæsariensis in Cappadocia episcopus, claruit, si in re obscurissima divinare liceat, circa annum 675. Incertissimum est hujus Basilii tempus, ac proinde inter incertæ ætatis scriptores a Lambecio reponitur. Quo vero veritati, quantum licet, propius accedamus, notaodum primo Basilium nostrum Elia Cretensi, qui claruit anno 787. antiquiorem esse, quippe a quo in commentariis suis memoratur, neque de eo tanquam de admodum recenti loquitur. Secundo, scholia sua Constantino cuidam imperatori nuncupavit, ut ex ipsa epistola dedicatoria constat, *τῷ φιλοχρίστῳ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ αὐτοκράτορι*. Huoc non alium existimo esse quam Constantinum Pogooatum, qoi patri in imperio successit anno 668. Obiit anno 685. adeoque hoc circiter tempore Basilius claruisse censendus est. In codicibus MSS. Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopus non semel dicitur. Quo quidem titulo nostrum cum Basilio M. Cæsareæ Cappadocum archiepiscopo ab imperitis librariis perperam confundi, non sine magna verisimili- 675.

[a] Edit. nov. tom. 1. p 486. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. p 37. item Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 468. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 43. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 19. §. 4. vol. 8 p. 64.

Sæc. VII. ab an. DC. tudine conjicit Cl. Lambecius Comment. lib. 3. p. 205. nisi potius dicere malimus, fuisse & alterum Basilium, Cæsareæ Cappadocum circa hæc tempora metropolitam. Quod si vero Cæsariensis in Cappadocia episcopus fuerit Basilius noster, ante annum 681. diem suum obiisse necesse est. Cum tempore concilii Oecumenici 6. Philalethes quidam Cæsareæ Cappadocum archiepiscopus fuit, ut ex istius concilii Actis liquet. [a] Scripsit, quisquis erat, *Scholia* in S. Gregorii Nazianzeni orationes 16. Exstant Græce MSS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 98. Habentur etiam Cod. 99. num. 1. a fol. 1. usque ad fol. 144. ejusdem *Scholia* inedita, editu dignissima, in Nazianzeni orationes 19. a supra memoratis diversa. Cod. 100. num. 1. *Scholia* in Nazianzeni orationes 15. quæ forsan cum præcedentibus eadem sunt. Ibid. cod. 99. num. 2. fol. 122. & cod. 100. num. 2. fol. 96. habetur ejusdem Basilii *Epilogus apologeticus* scholiorum suorum in S. Gregorii Nazianzeni orationes, & præcipue quidem in duas *invectivas* in Imp. Julianum apostatam, qui incipit hoc modo, Μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων ἐπιτιμάτω, εἰ καί τινα τῶν μὴ λίαν ἀσαφῶν σημειώσεως ἔτυχε τῆς παρ' ἡμῖν ὡς δῆθεν ἑρμηνείας δεηθέντα καὶ σαφηνείας εἰς δήλωσιν τῶν ἐγκεκρυμμένων ἐννοιῶν, &c.

679. [b] **AGATHO**, natione Siculus, ex Monacho papa Romanus ordinatus die 29. Maii anno 679. Anno 680. indicto a Constantino Imp. Constantinopoli concilio Oecumenico, ipse habita Romæ synodo rebus Occidentalis ecclesiæ in concilio CP. feliciter procurandis viam præmuniit, advocato enixis precibus ex Anglia Theodoro Cantuariensi; quem tamen, quo minus pontificis votis obsecundaret, gravis senectus impediit. Misit Agatho ex Romana synodo ad Constantinopolim legatos Abundantium Paternensem & Johannem Rhegitanum episcopos, Theodorum & Georgium presbyteros, Johannem diaconum, & Constantinum subdiaconum, qui suas vices in concilio generali obirent. Obiit die 1. Decembr. anno 681. Exstant ab eo scriptæ *epistolæ* 3. una, eaque admodum prolixa, *ad Constantinum Imp.* quæ habetur Gr. Lat. synodi 6. actione 4. Concil. tom. 6. p. 629. altera sui ac synodi Romanæ nomine *ad Imperatorem & concilium CP. de legatis ad synodum missis*, ibid. p. 678. tertia *ad Ethelredum Merciorum regem, & alios de collata abbati Medamstedensi potestate vicaria*, ibid. p. 576 [c].

679. [d] **ADAMANNUS**, seu **ADAMNANUS**, gente Scoto-Hibernus, monachus & presbyter, defuncto Failbeo anno 679. in regimine cœnobii Hyensis successit. Anno 701. ad Aldfridum Northumbrorum regem legatus a gente sua missus, Romanum paschatis celebrandi institutum in Anglia didicit & approbavit; idque a suis domum rediens observari frustra sategit. Deinde in Hiberniam transiens, plurimos quin & pene omnes ad Anglicanam consuetudinem paschatis celebrandi adduxit. Tandem Hyam reversus, cum iterum monachis suis Romanæ ecclesiæ ritum irrito labore commendasset, ante annum exactum e vita migravit die 23. Octob. an. 704. ætatis suæ 74. vel ut alii, 80. Edidit *de vita S. Columbæ libros* 3. qui exstant apud Canisium tom. 5. part. 2. p. 562 [e]. & apud Surium 9. Junii. *De locis Terræ sanctæ libros* 3. quos ex ore Arculphi Galliarum episcopi e Palæstina reducis excepit. Eos primus edidit Serarius *Ingolstad.* 1619. deinde Johannes Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 502. Scripsisse dicitur Adamannus *librum* etiam *de Paschate legitimo*, & *Canones* quosdam: de quibus vide Waræum de Script. Hibern. lib. 1. c. 3. p. 35.

[f] **CEOLFRIDUS**, gente Anglus, patria Bernicius, post Benedictum Biscopium Weremuthensis & Gerwicensis monasteriorum abbas, Ven. Bedæ præceptor, claruit anno 680. Romam, quo vero anno haud satis liquet, profectus est, unde plures secum libros detulit, quibus bibliothecam, quam in utroque monasterio extruxit, ornavit; de quibus vide sis Bed. vit. Abbat. Wiremuth. lib. 2. p. 46. Missis etiam Romam monachis privilegium a Sergio papa monasterio suo impetravit, quod coacta synodo Anglicana, regis Elfridi, omniumque episcoporum subscriptione firmatum est. A Naitone Pictorum rege missis legatis rogatus, ut eum de paschatis celebrandi ratione, & Romana clericorum tonsura plenius edoceret, scripsit prolixam de argumentis hisce *epistolam*, quam tanto cum gaudio excepit Naiton, ut de medio optimatum suorum surgens, genuaque in terram flectens, Deo gratias egerit, quod tale munusculum de terra Anglorum accipere mereretur; & mox edicto præceperit, ut Romani in his rebus ritus per universas Pictorum provincias observarentur. Tandem senio & laboribus pene fractus magno suorum dolore regimini suo renunciavit, seque ad alterum iter Romanum suscipiendum paravit. Verum Lingonas in Gallia Narbo- 680.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 33. §. 7. vol. 7. p. 540. *Oudin.* tom. 2. p. 438. seq. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 74. c Item Latine & Anglo-Saxonice *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 48. seq. d Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 34. item Bibl. Eccles. ad *Trithem.* c. 237. e Edit nov. tom. 1. p. 680. f Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1024.

nensi

Sæc. VII ab an DC. nenfi perveniens, morbo & fenectute gravis naturæ ceffit, & in monafterio Tergeminorum 7. Kal. Octobr. obiit, ibidem fepultus, ætat. ann. 74. presbyteratus 47. regiminis monaftici 5°. Induftrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, quod de magiftro fuo habet Beda loc. cit. p. 47. Exftat ejus *ad Naitonem epiftola de Pafchate & Tonfura* apud Bedam lib. 5. c. 22. & Concil. tom. 6. p. 1423. Alia ejus fcripta, viz. *Homilias folennes*; *Epiftolas ad monachos*; *De Peregrinatione fua librum*; *Teftamentum ad Humbertum* memorant Baleus & Pitfeus.

680. [a] ALDHELMUS, natione Anglus, Kenredi filius, Inæ Vifi-faxonum regis nepos, juvenis adhuc Galliam & Italiam peragravit, tantoque animi ardore facris pariter ac humanis literis incubuit, ut omnes fui temporis theologos longe fuperaverit. Domum reverfus, primum monachus, deinde abbas Bladunenfis, five Malmsburienfis factus eft anno 671. Claruit præcipue circa annum 680. Exactis in regimine monaftico annis 34. anno 705. Schirburnenfis ecclefiæ antiftes confecratur. Obiit anno 709. die 25. Maii. Dum abbatis munere adhuc fungeretur, fcripfit jubente gentis fuæ fynodo adverfus vicinos Britannos, quod quartodecimanum pafchatis celebrandi morem mordicus retinerent. Primus ex Anglorum gente erat juxta Cambdenum *, qui Latine fcripfit, primufque componendi carminis Latini rationem populares fuos docuit. *Vir*, tefte Beda *, *undecunque doctiffimus; nam & fermone nitidus, & fcripturarum tam liberalium quam ecclefiafticarum erat eruditione mirandus*. Præter *Opus pafchale*, jam deperditum, fcripfit, eodem tefte, *librum de laude Virginitatis*, eximium, quem ad exemplum Sedulii & verfibus Hexametris & profa compofuit. Exftat *liber* ifte *Parif.* 1576. apud Canifium tom. 5. part. a. p. 798 [b]. & in Biblioth. Patr. tom. 13. p. 1. Scripfit & alia nonnulla, ex quibus exftant, *liber de octo principalibus Vitiis*, qui habetur apud Canifium & in Biblioth. Patr. dictis locis; *Ænigmatum verfus mille*, quæ cum aliis Aldhelmi *opufculis metricis* edidit Martinus Delrio, *Mogunt.* 1601. 8°. *Tractatus* ejus *de Virginitate Profaicus* habetur in Orthodoxogr. pag. 1677. Scripfit præterea *de vita Monachorum*, *de laude Sanctorum*, *de Metrorum generibus*, *fuper Ænigmatibus*, aliaque plurima, quæ a Balco & Pitfeo recenfentur.

* Britann in Wilt p. 116

* L. 5. c. 19

[c] APONIUS, quifquis fit, vir non indoctus; claruit, ex Labbei calculo, circa annum 680. Beda certe antiquior, a quo * citatur. Exftant ab eo fcripti *ad Armenium presbyterum commentariorum in Cantica Canticorum libri 6.* qui prodierunt *Friburgæ* 1538. & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 98. Sæc. VII. ab an DC. 680.

* Comm in Cant. l. 4. c. 25.

[d] MANSUETUS, archiepifcopus Mediolanenfis; claruit anno 680. quo circiter tempore ex occafione indicti in Oriente a Conftantino Imp. concilii Oecumenici fynodum Mediolani habuit; & ex ea fcriptis ad imperatorem literis, eum quæ e re fidei Catholicæ vifa funt, admonuit, ac duarum in Chrifto voluntatum fidem fibi cordi effe declaravit. Eodem anno fynodo Romanæ interfuit, & literis fynodicis legatos Conftantinopolim miffos fpectantibus fubfcripfit. Exftat *epiftola* ejus *ad Conftantinum Imp. de fide Catholica* e fynodo Mediolanenfi fcripta, inter Acta concilii 6. part. 1. c. 3. Concil. tom. 6. p. 601. 680.

THEODORUS, *Campedonenfis* a cellula, in qua vitam monafticam primum egit, dictus, poftea monachus S. Galli, difcipulus S. Magni. Claruit anno 680. Scripfit juffu Tozzonis epifcopi *S. Magni præceptoris fui vitam*, quæ exftat apud Canifium Antiq. Lect. tom. 5. p. 911 [e]. 680.

MACARIUS, patriarcha Antiochenus, hæreticus Monothelita; claruit anno 680. quo concilio fexto generali interfuit. Præter brevem *fidei Confeffionem*, quam ore tenus in concilio edidit, prolixiorem *Ecthefin* five *Confeffionem* fcripto confignatam patribus obtulit; fed cum dogma de unica Chrifti voluntate, & deivirili operatione damnare recufaret, feque duas naturales voluntates, aut operationes in Chrifto nunquam agniturum, etiamfi membratim difcerperetur, & in mare mitteretur, profiteretur, a fynodo damnatus, & ab imperatore in exilium miffus eft. Exftat ejus *Expofitio* feu *Confeffio fidei* utraque Concil. tom. 6. p. 743. Scripfit & *librum ad Lucam monachum & presbyterum Africæ*, qui de nova hærefi Maximianorum fcripferat, & *libellum προσφωνητικὸν* ad imperatorem, & alium quendam librum; quorum fragmenta habentur Concil. tom. 6. p. 906. 680.

PETRUS, metropolita Nicomedienfis; claruit anno 680. In hærefis Monotheleticæ fufpicionem adductus, concilio fexto fe præfentem ftitit, tactifque evangeliis fi- 680.

a Conf *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol. 6. p. 49. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 2. p. 716. item Bibl. med. & infim Latinit. l. 1. p. 142.
b Edit. nov tom. 1. p. 713. c Conf. *Du Pin* Hift. Ecclef. vol. 6. p. 49. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 1. vol. 1. p 344.
d Conf. *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 40. e Edit. nov. tom. 3. p. 655. Habetur etiam tom. 1. *Goldafti* rerum Aleman.

Sæc. VII. ab an. DC. dem Orthodoxam duarum in Christo voluntatum confessus est, quam & oblato confessionis libello fusius confirmavit. Exemplum ejus secuti sunt Theodorus, Solomon, & Antonius episcopi, una cum monachis quibusdam, ejusdem criminis rei facti, & oblatis eadem forma libellis criminationem diluerunt. Exstat *libellus* iste *Confessionis* Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 842.

680. [a] JULIANUS, POMERIUS etiam dictus, gente Hispanus, civitate Toletanus, Eugenii 2. episcopi Toletani discipulus, anno 676. ab Ervigio rege rogatus, libros *de Christi adventu adversus Judæos* scripsit. Anno 680. ineunte post Quiricum ecclesiæ Toletanæ archiepiscopus ordinatus est. Anno 681. concilio Toletano 12. 683. Toletano 13. 684. Toletano 14. 688. Toletano 15. præfuit. In postrema hac synodo libri sui *de tribus substantiis*, quem in Italiam perlatum minus orthodoxum censuerat Benedictus papa, vindicias operose egit, Benedictum tanquam stupidum quendam & e trivio petitum doctorem concilii patribus deridendum propinans, ac frivolas indocti pontificis cavillationes insuper habendas esse demonstrans. Obiit pridie Nonas Martii anno 690. Præclarum virtutum ac doctrinæ ejus encomium texit Fœlix Toletanus in Append. ad Ildefons. de Script. quem consulat lector. Nos scripta Juliani persequemur.

Commentaria in Naum prophetam.

De demonstratioue sextæ ætatis, sive *Christi adventu, adversus Judæos libri* 3. *ad Ervigium regem*, qui habentur in Orthodoxogr. p. 1967.

Prognosticorum futuri sæculi, viz. *de origine mortis humanæ, de Receptaculis animarum, de Resurrectione & extremo Judicio, libri* 3. præmissis *Epistola nuncupatoria ad Idalium Barcinonensem episcopum*, & *oratione ad Deum*. Prodierunt a Cochleo editi *Lipsiæ* 1535.

'Αντικειμένων sive *Contrariorum in speciem locorum utriusque Testamenti libri* 2. Variæ sunt variorum de hujus operis autore sententiæ. In editione Bibliothecæ Patrum, quam adornavit Andreas Schottus *Colon.* 1618. Juliano nostro ex autoritate Fœlicis Toletani tribuitur, tom. 15. p. 95. Sixtus Senensis illud Richardo Cluniacensi, qui claruit anno 1160. ascribit. Ab Alphonso de Castro * sub nomine Salviani Massiliensis citatur, non alia forsan de causa, quam quod a Brassicano ad calcem Salviani editum fuerat anonymum. Denique Johannes Baptista Marus * ex testimonio Leonis Ostiensis, & antiquissimi codicis fide id Berthario abbati Cassinensi vindicat. Cui datum tantas componere lites? Prodierunt hi libri primum anonymi *Basil.* 1530. *Colon.* 1533. 8°. deinde una cum supra enumeratis Juliani opusculis tom. 12. p. 590.

* Adv. Hær. l. 14. in verbo Timor Dei.

* Not. in Petr. Diac. de viris illustr. Cassin. p. 33.

Historia de Wambæ regis Gothorum expeditione, qua rebellantem Paulum ducem Narbonensem debellavit: ab Andrea du Chesne edita inter scriptores Francicos tom. 1.

Appendix ad Ildefonsum de Scriptoribus ecclesiasticis, quæ quidem unius Ildefonsi vitam continet, & cum Hieronymi, Gennadii & Ildefonsi catalogis scriptorum edi solet.

Scripsit Julianus plurima, quæ nunc interierunt, opuscula, a Fœlice Toletano memorata, viz. *Librum responsionum ad Idalium in defensionem Canonum & Legum, quibus prohibentur Christiana mancipia Dominis infidelibus deservire. Apologeticum fidei ad Benedictum papam: Apologeticum alium de tribus Capitulis*, de quibus immerito dubitarat Benedictus (*Dissertationem* satis prolixam ejusdem argumenti habes inter Acta concilii Toletani 15. Conc. tom. 6. p. 1296.) *Libellum de remediis blasphemiæ*, cum *epistola ad Adrianum abbatem. Librum carminum diversorum, hymnorum, epitaphiorum, & epigrammatum: Librum epistolarum: Librum sermonum: Opusculum de vindicatione domus Dei, & eorum qui ad eam confugiunt: Librum sententiarum ex decade Psalmorum S. Augustini collectum: Excerpta de libris S. Augustini contra Julianum: Libellum de divinis Judiciis: Contra eos qui fugientes ad ecclesias persequuntur: Librum Missarum per totum circulum anni: Librum orationum pro omnibus anni festivitatibus.*

AUTOR *vitæ S. Forsei*, claruit circa annum 680. certe a Beda laudatus & exscriptus Hist. Eccles. lib. 3. cap. 19. p. 209. Literis commendavit vitam & miracula S. Forsei Latiniacensis in pago Briegio, ad Matronam fluvium, abbatis primi, (obiit is anno circiter 650.) libris 2. a Surio & Bollando editis, & collatis codicibus MSS. a Johan. Mabillonio Sæc. Benedict. 2. p. 299. 680.

ANONYMUS *vitæ S. Agili* autor, claruit forsan circa annum 680. Certe se a Donato Vesontianensi episcopo, qui non longe post medium hujus sæculi obiit, quædam se accepisse testatur num. 7. Quicquid sit, scripsit vitam S. Agili abbatis Resbacensis primi, qui anno 650. ex hac vita transiit. Hanc primus edidit P. F. Chifletius in Historia Tornutiensi; deinde ex co- 680.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 43. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 581. item Bibl. Eccles. in *Fœlicis Toletan.* appendice ad *Isidor.* Hisp. de Scriptor. Eccles. item pro Vent. Christian. Relig. c. 5. §. 21. p. 259. seq.

dicibus

Sæc. VII. ab an. DC. dicibus MSS. Johaon. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 315. qui in observatione prævia oum. 5. paucula quædam ootat quæ hujus autoris fidem vellicare videotur: quique libros 2. subjunxit ab anonymis quibusdam scriptos de S. Agili miraculis quæ sæculis 11, & 12. patrata suot.

680. ANONYMUS *vitæ S. Præjecti* scriptor, claruit circa aonum 680. Conscripsit *vitam S. Præjecti* Arvernensis episcopi, & martyris, a turba Paganorum apud Arvernos interfecti ao. 674. Est & alia S. Præjecti vita, ab anonymo coævo scripta. Utramque edidit Bollandus ad Januar. 25. Utramque Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 640.

680. AUTOR *vitæ S. Leodegarii*, S. Symphoriani monachus Augustodunensis, claruit anno 680. Jubente Ermenario Augustodunensi episcopo, cui etiam illam nuncupavit, misit in literas *vitam S. Leodegarii* episcopi Augustodunensis & martyris, anno 678. capite truncati. Exstat apud Andream du Chesnium Hist. Franc. tom. 1. & Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 679.

680. BAUDEMUNDUS, natione, ut videtur, Germanus, S. Amandi discipulus, monachus Elnonensis, claruit anno 680. Commisit literis *vitam* præceptoris sui *S. Amandi* episcopi Trajectensis, qui anno 679. ad vitam meliorem transiit. Habetur apud Surium, deinde apud Bollandum ad Febr. 6. tom. 1. Deinque apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 709. Huic vitæ Milonis monachi ac sacerdotis Elnonensis, qui circa annum 850. vixit, *Supplementum* [a]; & Gisleberti monachi itidem Elnonensis, de S. Amandi miraculis, *Appendix*; denique S. Amandi *Testamentum*, & *Historia* inveotioois corporis ejus, anno 1267. ab oculato teste scripta subjiciuntur.

680. AGATHO, magnæ ecclesiæ CP. primo lector, postea bibliothecarius, patriarchalis protonotarius, & caocellarius secundus; claruit ab anno 680. quo, eum lectoris gradum adhuc sustineret, sanctæ & œcumenicæ sextæ synodo ootarius fuit; omoiaque quæ in ea acta sunt, ordine persecutus, omnes Actorum tomos literis ecclesiasticis pure & oitide scripsit, & exemplaria a se descripta in quinque patriarchalium sedium usum tradidit. Io vivis adhuc erat anno 712. quo *Libellum* sive *Epilogum* scripsit, io quo ea refert, quæ Philippicus Bardanes tyraoous adversus sanctam & œcumenicam sextam synodum ausus est. Exstat hic *libellus* Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 1401.

JOHANNES, archiepiscopus Thessalonicensis, claruit anno 680. quo sextæ synodo Oecumeoicæ ioterfuit, ejusque tum decretis, tum epistolæ syoodicæ ad Agathonem papam, tanquam apostolicæ sedis Romanæ vicarius & legatus subscripsit. Præter hunc, Johanoem Thessalooicensem inveoi neminem. Concilio Nicæno 2. (io cujus Act. 5. titulo, Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν citatur) antiquiorem esse, manifestissimum est; & a Nicephoro CP. in Antirrheticis; inter eos commemoratur, qui pro synodo Chalcedonensi, ac contra Eutychianos strenue depugnaverunt; *unde*, inquit Combefisius, *ejus fere liqueat Epocha*. Ipsa Nicephori verba non profert, ut de ejus testimooio judicari possit. Verum si id sibi velit, Johannem ad istius concilii tempora esse referendum, longe fallitur vir eruditus. Potuit pro hac synodo decertare, & quidem commode satis, hoc ipso, de quo agimus, tempore; quippe Monothelitarum secta, quæ Eutychianismi propago quædam & appendicula fuit, hoc tempore fervebat maxime, ad quam damnandam coacta est sexta synodus; ut proinde Monothelitæ, qui illam omni quo poterant modo subvertere conabantur, eadem opera Chalcedonensem oppugnare necesse habuerunt. Et ita quidem revera se rem habuisse testis est, qui hoc circiter tempore vixit, Johaooes, initio fere sequentis sæculi factus patriarcha CP. Epist. Apologet. ad Constaotinum papam (quam primus eruit Combefisius Auct. Nov. tom. 2.) ubi de Monothelitis agens, qui sub Philippici Bardanis patrocinio sextam synodum anathemati subjeceruot, ait, quosdam etiam jam submutire, τὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀθετῆσαι, ὡς ἐκείνῃ συνηρτημένης κατὰ τὴν τῶν δογμάτων οἰκειότητα, καὶ οἷον εἰπεῖν, αὐτὴν ἐχούσης ῥίζαν τε καὶ βεβαίωσιν τῆς εἰρημένης ἁγίας ἕκτης συνόδου. *Ut sancta Chalcedonensis synodus abrogaretur, tanquam præfata sancta sexta synodo, ab ea, pro dogmatum utriusque convenientia, pendente, illamque velut radicem ac firmamentum habente.* Quid mirum igitur si Johannes noster, dum Eutychianos pariter ac Monothelitas oppugoaret, concilii Chalcedooensis fidem strenue tueretur. His adde, autorem oostrum cultum imaginum propugnasse; quæ quidem cootroversia Chalcedoensis syoodi tempore oondum ionotuit, exeunte hoc, & sequeoti sæculo demum nata. Sed ad ejus scripta deveniamus. [b] Exstat *Oratio in mulieres unguenta ferentes*, qua accurate ostendit oullam io sacris evangelistis circa Dominicæ resurrectionis historiam esse dissentiooem & cootrarietatem. Hanc, sed ἀνωνύμως, primus Græce extulit,

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 5. p. 240. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 14.

Sæc. VII ab an. DC. & inter Chrysostomi dubia tom. 5. reposuit nobilissimus Savilius; anctiorem ac vero autori restitntam Græc. Lat. cum notis edidit Combefisins Anct. Nov. tom. 1. p. 791. *Hymnus ad Deum & ad gloriosum martyrem Demetrium cum particulari narratione miraculorum ejus.* Pr. Παντὸς ἔργου τε καὶ λόγου, καὶ διανοίας ἡγείσθω Θεός. Vide L. Allat. Diatr. de Symeon. p. 105. Hujus Hymni fragmentum edidit Combefisius ad Scriptor. post Theoph. p. 314. *Oratio in dormitionem S. Deiparæ.* Pr. Τῇ θαυμαστῇ καὶ ὑπερενδόξῳ Παναγίᾳ. Allat. ibid. p. 110. Hæc forsan oratio est in *Mariæ assumptionem* quæ habetur in bibliotheca regia Parisiensi, sed fabulis mire scatens, quam proinde descriptam edere noluit Combefisius. Scripsit etiam *Dialogum* Paganum inter & Christianum, cujus fragmentum habetur Conc. Nicæn. 2. Act. 5. p. 353. In quo de pingendis & colendis Dei, Christi, Angelorum, Sanctorumque imaginibus agit. In hoc etiam fragmento obiter notandum, affirmare ipsum angelos & animas humanas non prorsus incorporales & invisibiles esse, sed corpore subtili, aereo, & igneo præditas. Et in hac sua sententia se Basilium M. Athanasium, Methodium, multosque sanctorum patrum ὁμοψήφους habere.

680. [a] VALERIUS, natione Hispanus, ex Asturicensi territorio oriundus, primum monachus, deinde cœnobii S. Petri de Montibus in Galæcia abbas, claruit anno 680. Obiit anno 695. Literis mandavit *vitam S. Fructuosi* episcopi Bracarensis, an. 670. denati, quam ex scriptoribus Hispanis exhibet Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 582. Plura scripsisse dicitur, nempe *vitam* B. Eucheriæ sanctimonialis; *Historiam* S. abbatis Dodonei; *Historiam* revelationis, & miracula SS. Maximi & Bonelli, & alia quædam in bibliothecis ecclesiæ Ovetensis, & cœnobii Carracedensis asservata, uti ex Prudentio Sandovalio notat idem Mabillonius in S. Valerii elogio historico ibid. pag. 1043. Cum vero Valerii opera multo enucleatius recenset Nic. Antonius Biblioth. Hisp. Vet. (quam, autore ante duodecim annos vita functo, suis sumptibus nuper in lucem edi curavit Card. d'Aguirre, *Rom.* 1696. 2. tom. fol.) lib. 5. c. 7. p. 302. pauca inde delibabimns. Exstant igitur Valerii nostri, quæ sequuntur, scripta; 1. Liber *de vana sæculi sapientia*, in cujns fine multa de seipso prodit. Hunc MS. penes se habet Card. d'Aguirre. 2. Epistola, sive tractatus *de institutione novæ vitæ*, Isidoro Hispaleusi a quibnsdam tribntus; Martyrologio suo inseruit Johan. Tamaius Febr. 25. 3. *Vita S. Fructuosi*, qnam ante Mabillonium ediderunt Sandovalius & Tamaius. Valerii esse, non nisi ex stylo, & quod cum ipsius operibns conjungi solet, conjici posse fatetur Antonius. 4. *De vita & peregrinatione S. Eucheriæ prolixa epistola.* 5. *Historia brevis abbatis Dona-Dei.* 6. *De quibusdam miraculis & revelationibus Maximi & Bonelli.* Hæc tria postrema opuscula penes se αὐτόγραφα servat Card. d'Aguirre, suo tempore lucem visura. Valerii etiam *poetica* quædam, & *prologus in Psalmos* MSS. extare dicuntur.

[b] LEO II. natione Siculus, Panli filius, pontifex Romanus anno 682. ante 10. Januarii electus, post menses demum novem ordinatus. Anno 683. perlata a Constantinopoli synodi sextæ *Acta* confirmavit, & eorum exemplar in Hispaniam transmisit. Obiit anno 684. die 23. Maii. Exstant sub ejus nomine *Epistolæ* 5. Concil. tom. 6. p. 1245. quas commentitias esse contendunt Baronius, Binius, & novissimi Conciliorum editores. Sane prima, ad Constantinum Aug. Gr. Lat. actione 18. synodi sextæ reperta, hoc præsertim nomine a pontificiis supposititia censetur, quod Honorium papam in Monothelitarum hæresi defunctum, adeoque justa anathematis sententia condemnatum esse scribat, ut ipse Baronius non diffitetur. *Sermonem in die ordinationis habitum* sub ejusdem nomine ex schedis Holstenii edidit Daniel Papebrochius Conatus Chronologici ad Catalog. Pontif. Roman. p. 107. qui qnidem utrum iste *Sermo* Leoni an Benedicto successori sit ascribendus, parum constare agnoscit, licet ipse in eam potius propendeat sententiam, ut Leonis nostri fœtum esse censeat. 682.

[c] BENEDICTUS II. natione Romanus, Johannis filius, ad pontificatum electus die 28. Junii anno 684. ordinatus 14. Maii anno 685. Si Anastasio fides, edictum a Constantino Imp. obtinuit, nt electus deinceps ad sedem Romanam non expectato principis mandato e vestigio consecraretur. Verum jus imperiale in confirmandis pontificibus ulterius adhuc lncum habuisse ex *Libri diurni formulis* liquido constat. Obiit Benedictus die 25. Martii anno 686. Exstant *Epistolæ* 2. Concil. tom. 6. p. 1277. quas ipsi pontificii supposititias esse volunt. 684.

ANONYMUS *vitæ S. Balthildis* antor, professione, ut videtur, monachus, claruit circa annum 685. Condidit *vitam S. Bal-* 685.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 18. vol. 9. p. 33. [b] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 38. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 759. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 526. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 38.

thildis,

Sæc. VII. ab an. DC. *thildis*, ortu Anglæ ex regali progenie: quæ captiva in Franciam abducta Clodoveo regi nupsit, cumque monasterium Kalense in Kala, agri Parisiaci ad Matronam fluvium villa regia, condiderat, ejusdem sanctimonialis facta est; obiitque circa annum 680. Exstat apud Bollandum Jan. 30. & Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 775.

685. [a] ANASTASIUS, montis Sinai monachus, inde SINAITÆ nomen, claruit circa annum 685. Scripsit narrationem compendiariam *de hæresibus* ab initio religionis Christianæ, deque conciliis adversus eas celebratis; quam ad concilium Oecumenicum 6. Constantinopoli anno 680. & sequenti sub Imp. Constantino Pogonato contra Monothelitas celebratum, perducit, desinitque sub imperio Justiniani Rhinotmeti. Incipit, Ἤδη μὲν ὁ βραχὺς. Exstat MS. in Biblioth. Vindob. juxta Lambec. Cod. Hist. Eccl. 43. n. 45. fol. 187. p. 2. juxta Nessel. cod. 7. De hac narratione notat Lambecius Comment. lib. 8. p. 443. contineri ea quædam singularia & observatu digna, ad concilia duo, Oecumenicum 5. & Oecumenicum 6. pertinentia, quæ alibi vix reperiuntur. Sequitur in eodem codice fol. 193. anonymi cujusdam autoris *Recensio compendiaria* conciliorum ab orthodoxis & ab hæreticis celebratorum, in duas classes distincta, & circa annum 652. quo autor vixit, desinens. Eam integram exhibuit Cl. Lambecius Comment. lib. 8. p. 444. Subjungitur in eodem codice MS. fol. 194. & alia anonymi cujusdam *notitia* sanctorum conciliorum generalium & provincialium usque ad concilium 5. inclusive. Cujus initium, Ἐγένοντο σύνοδοι πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου αὗται, &c. an vero tempore quintæ synodi circa annum 553. vixerit autor, non liquet. An noster, vel alius fuerit Anastasius monachus, qui scripsit Διηγήσεις διαφόρους περὶ τῶν ἐν Σινᾷ ἁγίων πατέρων, cujus ex Cod. Colbertino 4726. meminit Cl. du Fresn. in Glossario Græco, viderint quibus codicem MS. inspicere licet.

685. ANONYMUS *vitæ S. Salabergæ* autor, claruit an. 685. Jussu Omotarii episcopi Laudunensis, Anstrudis abbatissæ, & Salabergæ sanctimonialis, condidit *vitam S. Salabergæ* abbatissæ Laudunensis, mortuæ circa annum 655. quam ex editione Dacheriana, sed ad codices MSS. castigata, repræsentat Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 421.

688. SERGIUS, natione Syrus, domo Antiochenus, Tiberii qui Panormi in Sicilia vixit filius, ecclesiæ Romanæ pontifex ordinatus, die 22. Novembr. anno 688. Anno sequente Ceadwallam Occidentalium Saxonum regem Romam advenientem baptizavit. Anno 692. habita est Constantinopoli synodus *Quini-sexta*, cui interfuerunt pontificis legati, ac synodi decretis subscripserunt. Eadem ut solenni subscriptione confirmaret, Sergio mandavit Justinianus Imp. ac reluctantem misso Zacharia Protospathario Constantinopolim deportari jussit. Sergium vero nequaquam abduci passa militia Italica Zachariam fugavit. Obiit Sergius die 14. Augusti anno 702. Exstat *Epistola*, non tamen integra, *ad Ceolfridum abbatem, de Beda Romam transmittendo*, Concil. tom. 6. p. 1294. & apud Gulielmum Malmsburiensem de gestis Reg. Angl. lib. 1. p. 11 [b].

TRAJANUS, dignitate patricius, (quæ dignitas erat a Constantino M. primum adinventa, nec nisi viris optime de republica meritis deferri solita) claruit imperante Justiniano Rhinotmeto, circa annum 690. Vir erat, teste Suida, χριστιανικώτατος καὶ ὀρθοδοξότατος, Christiana pietate & orthodoxæ fidei puritate admodum conspicuus. Scripsit *Chronicon compendiosum πάνυ θαυμάσιον*, inquit Suidas, *maxime admirabile*. Meminit hujus Chronici Theophanes ad annum 370. p. 56. Verum ne laciniam quidem ejus hodie superesse arbitror. 690.

[c] ARCULPHUS, urbis cujusdam in Gallia episcopus; claruit anno 690. Suscepto religionis causa in Orientem itinere, ac lustratis locis sanctis, Damascum quoque, Constantinopolim, Alexandriam, aliaque loca adiit, ac demum in Galliam rediens, vi tempestatis in Occidentalia Britanniæ littora delatus, & ab Adamanno abbate Hyensi hospitio benigne exceptus est. Ab illius ore exceptam peregrinationis hujusce historiam, & locorum sanctorum descriptionem literis consignavit Adamannus, rem voluminibus tribus complexus. Exstant hi *libri de situ Terræ sanctæ* inscripti, a Serario editi, *Ingolstad.* 1619. deinde a Mabillonio Sæc. Benedict. part. 2. p. 502. ut in Adamanno supra monuimus. 690.

[d] URSINUS, natione Gallus, presbyter an monachus haud satis certum, claruit circa annum 690. Petente Audulfo monasterii S. Maxentii abbate, scripsit ad Ansoaldum Pictavensem episcopum *vitam S. Leodegarii* Augustodunensis episcopi, qui 690.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1663. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 21. §. 9. vol. 7. p. 479. [b] Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 63. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 14. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1666.

Sæc. VII. ab an. DC. ante paucos annos vitam martyrio consummaverat. Exstat, sed interpolata, apud Surium, & Andream du Chesninm Hist.Franc. tom. 1. Ad codices MSS. Germanensem & Compendiensem restituit, & Actis suis inseruit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 698. qui & *dissertatiunculam* de translatione & reliquiis S. Leodegarii, ejusque epistolam consolatoriam ad matrem suam Sigradam, a Labbeo ante publicatam Biblioth. Nov. tom. 1. subnexuit.

690. BOBOLENUS, natione, ut videtur, Germanus, dignitate presbyter & monachus, claruit circa annum 690. utpote qui ea quæ tradit, ab iis qui viderant, se accepisse testatur. Scripsit *vitam S. Germani* Grandivallensis in diœcesi Basileensi abbatis primi, qui circa annum 666. martyrium subiit, a Bonifacio duce lancea transverberatus. Hanc vitam, quam autor Deicolo Leudimundo, & Ingefrido patribus dedicavit, primus edidit Bollandus Februar. 21. tom. 3. p. 263. Exinde Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 511.

690. ANONYMUS *vitæ S. Aldegundis* autor, claruit circa annum 690. *Vitam* scripsit *S. Aldegundis* Melbodiensis in Hannonia ad Sabim fluvium abbatissæ primæ, quæ mortua est circa ann. 684. Hanc ex MS. codice monasterii S. Bernardi apud Parisins eruit, edriditque Jnhan. Mabillonius Sæc.Benedict. 2. p. 806.

690. [a] CRESCONIUS, civitatis cujusdam in Africa episcopus; claruit circa ann. 690. Bina condidit opera ad Jus Canonicum spectantia, nempe *Breviarium Canonum*, in quo conciliorum canones & Romanorum pontificum decreta citatis tantum locis, quibus reperiri possent, ad 300. capitula revocavit: & *Concordiam*, seu *librum Canonum*, in quo ut prioris operis brevitatem compensaret, sub iisdem titulis ipsa canonum & decretorum verba recitavit: initium autem *Concordiæ* istius ab aliena manu additum esse monent novissimi ejus editores. Breviarium primus in lucem edidit Petrus Pithœus, *Paris.* 1588. exinde recusum cura Altasarani Augustoriti *Pictonum* 1630. cura Francisci Chiffletii *Divione* 1649. & in Bibliotheca Juris canonici Justelliana, addito indice antiquo, tom. 1. p. 456. *Concordiam* primi ediderunt ex codice bibliothecæ Claromontanæ & Thuaneæ, Justellus & Voellius ibid. in Append. p. 33. Porro Cresconius *bella & victorias* quas Johannes Patricius a Leontio Imp. in Africam missus de Saracenis reportavit, hexametris versibus descripsit: verum opus istud interiit. Sæc. VII. ab an. DC.

693. [b] FOELIX, gente Hispanus, primum episcopus Hispalensis, deinde anno 693. Cisberto archiepiscopo Toletano ob proditionem in regem Egicam a synodo Toletana 16. sede sua ac dignitate deposito, & in perpetuum exilium relegato, in ejus locum suffectus est: & proinde tanquam regiæ urbis episcopus, & provinciæ metropolitanus, concilio isti præfedit. Obiit anno 700. Scripsit *vitam* seu *elogium Juliani* episcopi Toletani, quod Ildefonsi scriptorum catalogo appendicis vice subjungi solet.

699. AUTOR *vitæ S. Philiberti*, monachus Gemmeticensis, exeunte sæculo 7. circa annum 696. claruisse videtur. Jussu Coschini abbatis Gemmeticensis scripsit stylo quidem inculto *vitam S. Philiberti* abbatis Gemmeticensis & Heriensis primi, fato functi circa ann. 686. Exstat apud Mabillonium Sæc. Benedict. 2. p. 816.

699. ANGRADUS, monachus Fontanellensis in Normannia; claruit circa an. 699. Scripsit ad Hilbertum abbatem suum, qui obiit anno 700. *Vitam S. Ansberti* archiepiscopi Rhotomagensis, qui obiit anno 695. Exstat hæc vita apud Surium Febr. 9.

ANONYMUS autor, a Photio commemoratus, gente Thebanus, domo Panopolita, incerti quidem temporis scriptor, huic tamen sæculo, ut videtur, adscribendus, quippe qui non diu post Heraclii tempora vixit, & Constantinopoli cum uxore & liberis habitavit. Condidit *Opus* πολύζηλον libris 15. in quibus testimonia, locaque integra ex Gentilium scriptis, non modo Græcis, verum etiam Persicis, Thracicis, Ægyptiis, Babylonicis, Chaldaicis, quin & Italicis, in Christianæ religionis gratiam & confirmationem collegit. Summa quædam rerum capita tangit Photius cod. 170. In his enim libris præcipue tractavit autor *de SS. Trinitate, de Verbi incarnatione, miraculis, crucifixione, sepultura, resurrectione, ascensione, & Spiritus Sancti donis* in discipulos effusis, *de secundo Domini adventu, mortuorum resurrectione, judicio, & futura vita, de universi fabrica, providentia, paradiso, de virtutibus Christianorum propriis*, & hujuscemodi aliis. Argumenta instituto suo convenientia non neglexit, historica ubi opus erat admiscuit, verbi gratia, ubinam locorum singuli apostoli salutarem doctrinam prædicarint, quaque ratione humanis curis

a Conf. Du Pin. Hist. Eccles. vol. 6. p. 50. Oudin. tom. 1. p. 1667. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1213.
b Conf. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 481.

curis ac laboribus sint defuncti. Ingens profecto opus, oec minus utile, hoc fioe ab autore elaboratum, ut ostenso Christianorum doctrinam in omoibus gentibus prænunciatam fuisse, & ab eloquentissimis quibusque in singulis nationibus prædicatam, inexcusabiles eos omnes inter gentes esse convioceret, qui sacræ huic doctrinæ oon assentirentur. Interim etsi hominis zelum, pietatem, & industriam laudet Photius, judicium tameo io eo & eloquentiam non immerito desiderare videtur.

[a] *Concilia hoc Sæculo habita.*

601. ROMANUM I. anno 601. sub Gregorio magno, a quamplurimis episcopis & presbyteris habitum. In quo, inter alia, de monasteriorum privilegiis agitur. Exstat *Constitutum synodale* Concil. tom. 5. p. 1607.

601. WIGORNIENSE in confinio Vectiorum & Occidentalium Saxonum, ad locum Augustin's Ac sive Augustin's-Oake dictum, circa annum 601. habitum. In quo Augustinus primus Cantuariensium antistes clero suo Romano stipatus cum 7. Britannorum episcopis aliisque doctoribus bis congressus est, poscens ab iis ot Romanæ ecclesiæ obedientiam præstarent, ejusque morem in die Paschatis, & baptismo celebrando sequerentur. Verum insolitam hominis superbiam spernentes, postulatis ejus animose restiterunt Britanni, Dinothi abbatis Bannochorensis consilio animati, respondentes, se nec papam agnoscere, nec Romanos ritus observaturos. Quid exinde secutum sit, monachorum nempe Bannochorensium cædes, pleno ore referunt scriptores nostri. Legantur interim hujus synodi Acta apud Bed. Hist. Eccl. Angl. lib. 2. c. 2. p. 110. & exinde apud Spelman. Cooc. Brit. tom. 1. p. 104 [b]. qui & Dinothi abbatis ad Augustinum in hac synodo responsum idiomate Cambro-Britanno cum duplici versione, Latina, & Anglica, ex veteri codice MS. protulit, & Nic. Trivethi de hoc colquio locum e Chronico prisca Normaonorum dialecto scripto subjecit.

602. BYZACENUM, apud urbem istius provinciæ consularis primariam in Africa propria, anno 602. io causa Clementii sive Clementini provinciæ Byzacenæ primatis habitum. Hujusce concilii memoriam conservavit Gregorius M. epistola ad concilii Byzaceni episcopos data, lib. 10. epist. 36. qua Clementii, graviorum criminum accusati, causam ipsis dijudicandam committit, ipse hoc tempore continuis Longobardorum incursionibus vexatus. Quænam vero fuerint gravia hæc crimina, quidve in hac causa egerint episcopi, non liquet.

603. CABILONENSE I. anno 603. habitum. Io quo Desiderius Vieonensis, Brunnichilde regina iostigante, depositus est, referente Fredegario Append. ad Greg. Turon. cap. 24. p. 10. Confer Car. le Coint. ad hunc annum tom. 2. p. 556.

603. AFRICANUM, a Numidiæ episcopis, in causa Donadei diaconi anno circiter 603. celebratum. Vide Greg. M. lib. 10. epist. 8. 31.

605. CANTUARIENSE, anno 605. 5. Id. Januar. ab Augustino suoque Clero præsente etiam rege Ethelberto habitum. In quo monasterium SS. Petri & Pauli ibi recens fundatum confirmatur. De hac re agit Thomas Sprot Aoglus in historia sua MS. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 126 [c].

606. ROMANUM II. a 72. episcopis, & 34. presbyteris, anno 606. in Vaticaoo celebratum. In quo decretum est, qood non prius de eligeodo pontificis successore ageretur, quam defunctus triduo-sepultos fuerit. Vide Anastas. io vit. Boois. 3. Conc. tom. 5. p. 1615.

610. ROMANUM III. aono 610. 3. Cal. Mart. sub Bonifacio 4. papa, coosidente ibi Mellito primo episcopo Londinensi, in causa ecclesiæ Anglicanæ habitum. In quo etiam de vita & quiete monachorum actum est. Vide Bed. lib. 2. cap. 4. p. 117. Exstant *Decretum* & *Epistola* synodalis ad Ethelbertum regem, a Luc. Holstenio primum eruta Collect. Rom. part. 1. p. 242. exinde Conc. tom. 5. p. 1618.

610. TOLETANUM I. anno 610. a 15. episcopis provinciæ Carthaginensis de primatu ecclesiæ Toletanæ habitum, aliudque eodem fere tempore & de eadem re, a 25. circiter episcopis coactum: totidem saltem decreto Gunthramoi regis hac de re edito subscribunt. Utrinque statotum est sedem metropolitanam in ecclesia Toletana olim collocatam de cætero dignitatem hanc firmam & inconcussam tenere debere. Exstant harum synodorum Acta cum notis

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6 p 52. & seq. [b] Habentur etiam ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 24. [c] Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 28.

Sæc. VII. ab an. DC. Garsiæ Loaisæ Conc. tom. 5. p. 620. Subjicitur eruditus Garsiæ tractatus *de primatu ecclesiæ Toletanæ* ibid. p. 1626. Garsiæ tractatui novam appendicem ex Lud. Thomassini tom. 1. *de Beneficiis* lib. 1. cap. 38. addidit Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 453.

614. EGARENSE in provincia Tarraconensi, anno 614. Id. Januar. a 14. episcopis collectum. In quo præcipue de castimonia clericorum agebatur. Exstant Acta brevicula Conc. tom. 5. p. 1645. addita ad calcem Cl. Baluzii *de episcopatu Egarensi dissertatione*. Eadem apud Aguirre tom. 2. p. 457.

615. PARISIENSE, anno 615. 15. Cal. Novembr. a 79. episcopis celebratum. Exstant ecclesiastici commatis *Canones* 15. & *Edictum*, seu constitutio Clotarii 2. in hac synodo data cum notis Sirmondi Conc. tom. 5. p. 1649. notis etiam Caroli Cointii illustrati Annal. tom. 2. p. 667. Habentur ad calcem, incerti cujusdam loci, sed ejusdem fere temporis, synodi *Canones* 15. De hac incerti temporis synodo ejusque canonibus, vide quæ habet Car. le Coint. ad annum 615. tom. 2. p. 680.

617. CANTIANUM, a Laurentio archiepiscopo aliisque ann. 617. habitum. In quo decretum est, ut propter Saxonum sævitiam & apostasiam, relicta Britannia, patriam quisque suam repeteret. Vide Bed. lib. 2. cap. 5. p. 119 [a].

617. HISPALENSE, anno 617. vel ut alii 619. Id. Novembr. sub Isidoro metropolitano aliisque 7. episcopis congregatum. Exstant hujus synodi Acta cum capitulis de negotiis ecclesiasticis, & adversus Acephalorum hæresin 13. G. Loaisæ notis illustrata, Conc. tom. 5. p. 1663. & apud Card. d' Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 462.

622. CHARNENSE, apud Charnum, alias Theodosiopolim, majoris Armeniæ urbem anno circiter 622. celebratum. Laborabat hoc tempore ecclesia Armena Acephalorum hæresi, quam una cum ritibus quibusdam minus Catholicis synodus Thevinensis sub initium superioris sæculi induxerat. Ægre id ferebat Jeser Necainus Armeniæ patriarcha, homo fide Catholicus, ac proinde enixe obtestatus est Heraclium imperatorem (qui tunc his in partibus versabatur, bellum Chosroæ Persarum regi feliciter illaturus) ut huic malo remedium ferret. Annuente imperatore, indicta est synodus, quo convenerunt frequenti satis numero Armeniæ episcopi, & magnatum plurimi, Græcorum etiam & Syrorum nonnulli jussu regis convocati. Per integrum mensem res tractata est, mutuisque collationibus quæstiones utrinque ventilatæ & discussæ. Tandem Armenis manus dantibus, unanimi consensu sancitum est, concilium Thevinense esse abrogandum, synodi Chalcedonensis decreta recipienda, Additamentum, *Qui crucifixus es pro nobis*, a Trisagio removendum; Dominicæ nativitatis, & baptismi festivitates non amplius eodem die, sed, ut antea, separatim esse celebrandas. Atque ita pax & concordia Græcos inter & Armenos restituta est. Refert hæc Anonymus autor *historiæ patriarcharum Armeniæ* c. 13. quam Armenice & Latine extulit, & annotationibus illustravit Clem. Galanus Conciliat. Eccl. Arm. part. 1. p. 185. Meminit & Photius epistola ad Zachariam Armeniæ patriarcham, quæ MS. apud Armenos hodie asservatur, teste eodem Galano part. 2. tom. 1. p. 28.

RHEMENSE, anno circiter 625. a 41. episcopis celebratum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ *Canones* 25. ex duplici editione Conc. tom. 5. p. 1688. & cum notis le Coint. tom. 2. p. 751. 625.

MATISCONENSE, anno 627. habitum. In quo regula B. Columbani, ab Agrestini Theodorici regis notarii calumniis, per Eustasium abbatem defensa est. Plurima de hac synodo habet Jonas monachus in vit. Eustas. quam vide; plurima Carolus le Coint. ad ann. 623. in quem eam reponit tom. 2. p. 729. 627.

ALEXANDRINUM, anno 633. a Cyro patriarcha Monothelita coactum. In quo, sub specioso unionis prætextu ad hæresin Monotheleticam stabiliendam viam stravit. Exstant Acta & *Epistola synodica*, cum 9. *capitulis*, Concil. 6. Act. 13. Conc. tom. 6. p. 950. 633.

TOLETANUM II. vulgo IV. anno 633. Decembr. 9. a 62. episcopis provinciarum Hispaniæ & Galliæ, præsidente Isidoro Hispalensi, celebratum. Constituit plurima, ad fidem & disciplinam ecclesiæ utilissima. Exstant gesta & *capitula* 75. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 5. p. 1700. & apud Card. d' Aguirre tom. 2. p. 477. 633.

TOLETANUM III. vulgo V. a 20. episcopis, præside Eugenio Toletano, anno 636. habitum. Exstant de rebus ecclesiasticis *capitula* 9. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 5. p. 1735. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 507. 636.

[a] Conf. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 30.

TO-

Sæc. VII. ab an. DC.

638. TOLETANUM IV. vulgo 6. anno 638. 5. vel ut alii 6. Id. Jan. a 51. vel ut alii, 48. episcopis Hispaniæ & Galliæ habitum. In quo, multa ad ecclesiæ disciplinam, & regni incolumitatem constituta sunt. Exstant *capitula* 19. quæ notis illustravit G. Loaisa Conc. tom. 5. p. 1740. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 512.

639. CONSTANTINOPOLITANUM I. anno 639. a Sergio patriarcha habitum. In quo Heraclii Imp. *Ecthesis de Fide* confirmata est. Exstant Gr. Lat. Acta synodalia, seu Actorum potius fragmenta quædam, in Concil. Later. sub Martino Secret. 3. Conc. tom. 6. p. 202.

640. ROMANUM IV. anno 640. celebratum. Quo *Ecthesis* Heraclii, & Monothelitarum hæresis damnantur. Vide quæ de hac synodo habent Theophanes & Baronius anno 640.

645. AURELIANENSE anno circiter 645. habitum; in quo hæreticus Monothelita a Salvio episcopo superatur. Vid. Audoenum in *Vit. S. Eligii*, lib. 1. cap. 34. & quæ exinde habentur Conc. tom. 5. p. 1834. Hanc synodum ad annum 634. refert Car. Cointius tom. 3. p. 15. Notet etiam lector, plura circa annum 646. de controversia Monotheletica concilia in Africa habita fuisse. Quatuor *Epistolæ* synodales habentur Gr. Lat. in Concil. Later. Secret. 2. Conc. tom. 6. p. 128, 133, 137.

646. TOLETANUM V. vulgo VII. anno 646. a 28. episcopis, & 11. vicariis, habitum, ut ecclesiæ disciplinæ, regnique incolumitati, adversus transfugas ab exteris regionibus ad excitandas seditiones redeuntes, melius prospiceretur. Exstant Acta & disciplinæ ecclesiasticæ *capitula* 6. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 5. p. 1836. Alia non pauca addidit Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 6. p. 522.

648. ROMANUM V. anno 648. sub Theodoro papa, habitum. In quo Pyrrhus, qui ejurata Monothelitarum hæresi ad vomitum suum mox rediit, anathemate percussus est. Meminit hujus synodi Anastas. in Vit. Theodori Conc. tom. 5. p. 1774.

649. LATERANENSE, Romæ in ecclesia Constantiniana, anno 649. mense Octobri sub Martino papa a 105. episcopis, partim ex regionibus suburbicariis, partim ex urbica, & Italica diœcesi, congregatis, celebratum. Ad condemnandam Monothelitarum hæresin, (quam edicto seu typo hanc in rem edito, Constans Imp. in Oriente nuper confirmaverat,) ejusque duces & fautores, habita est hæc synodus. In qua proinde Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus anathemati subjiciuntur. Exstant Gr. Lat. Acta hujus concilii Conc. tom. 6. p. 75. quæ 5. *Secretariis*, seu Actionibus constant.

Sæc. VII. ab an. DC.

Act. I. habita est Martini papæ ad synodum adversus hæresin Monotheleticam oratio, qua primipulorum Monothelitarum scripta & dogmata recenset, quæ huic concilio occasionem dederunt. Et lecta Mauri Ravennatis de eadem re, ad synodum epistola, Actis inserta.

Act. II. oblati sunt synodo adversus Monothelitas *libelli* a. unus Stephani Dorensis episcopi & in concilio ecclesiastico Hierosolymitano primi; alter abbatum quorundam, presbyterorum & monachorum Palæstinorum, qui ad declinandam hæreticorum sævitiam Romam confugerant. Lectæ item de eadem re *Epistolæ* Sergii Cypriorum episcopi ad Theodorum papam; trium Africæ conciliorum duæ, ad Theodorum una, ad Constantinum Imp. altera; concilii Africæ proconsularis ad Paulum patriarcham CP. Denique Victoris episcopi Carthaginensis ad Theodorum papam synodica.

Act. III. recitata sunt excerpta ex scriptis Theodori Pharanitæ, & Themistii, de una voluntate & operatione; Cyri Alexandrini *Capitula* 9. Sergii CP. *Ecthesis*, nomine Heraclii Imp. edita; & ad hæc refutanda SS. patrum testimonia prolata & vindicata.

Act. IV. Pauli Constantinopolitani ad Theodorum papam *Epistola*, Constantis Imp. *Typus*, & in eorum condemnationem quinque priorum universalium conciliorum definitiones & symbola recitata sunt.

Act. V. plurima ex SS. patrum libris ad refutandam hanc hæresin afferuntur testimonia; quin & ad conferendam hæreticorum novatorum cum vetustioribus sententiam non pauca ex ipsis præcedentium hæreticorum scriptis producta. Denique ad fidem Catholicam præcipue adversus Monothelitas stabiliendam *Canones* 20. adjecto singulis suo anathematismo conditi sunt. Habentur Conc. tom. 6. p. 350 a. sequitur *Epistola* encyclica synodalis, ut & Martini ad Amandum Trajectensem epistola, ut Acta hujus synodi a se missa a synodo Gallicana confirmari curaret. Acta hujus concilii Græce simul & Latine composita sunt, non aliam opinor ob causam quam quod de controversia in ecclesiis Græcis agitata actum est, & ad Græcos ad rectam fidem reducendos, in eaque confirmandos, hæc synodus præcipue habita est.

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 52.

Sæc. VII. ab an. DC. 650. CABILONENSE II. circa annum 650. Cal. Novembr. a 38. episcopis, & 6. vicariis habitum. In quo plurima ad mores & disciplinam ecclesiæ conservandam utiliter sancita sunt. Exstant hanc in rem Canones 20. cum notis Sirmondi, & *Epistola* synodali ad Theodosium Arelatensem Conc. tom. 6. p. 387. & cum notis breviculis interspersis apud Car. le Coint. tom. 3. ad annum 644. ad quem hoc concilium retulit.

653. TOLETANUM VI. vulgo VIII. anno 653. 17. Cal. Januar. a 52. episcopis, præsente Recceſvintho rege, coactum. Non pauca constituit ad fidem & disciplinam ecclesiæ spectantia. Exstant hujus synodi Acta & *Capitula* 13. G. Loaisæ notis illustrata Conc. tom. 6. p. 394. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 538. Capitulo 12. *de Judæis* agitur; quorum *Placitum* Recceſvintho regi oblatum in notis exhibet G. Loaisa.

655. TOLETANUM VII. vulgo IX. anno 655. 8. Cal. Decembr. a 16. episcopis sub Eugenio archiepiscopo celebratum. Exstant disciplinæ ecclesiasticæ *Capitula* 17. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 6. p. 451. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 573.

656. TOLETANUM VIII. vulgo X. anno 656. Cal. Decembr. a 20. episcopis, & 5. vicariis sub præsidio Eugenii metropolitani collectum. De disciplina ecclesiastica agunt quæ exstant *Capitula* 7. G. Loaisæ notis illustrata Conc. tom. 6. p. 459. & apud Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 2. p. 574. qui dissertationem num. 10. multa eruditione refertissimam, 13. *Excursus* continentem subjecit de disciplina antiquæ ecclesiæ, speciatim Hispanicæ, in hoc & aliis conciliis circa lapsos in peccatum carnis post baptismum, ne ordinentur, nec administrent ordines jam susceptos. In hac dissertatione varii casus, præcipue Potamii Bracarensis episcopi seipsum ob fornicationis crimen sibimet soli notum sponte accusantis, accurate expenduntur, & ex antiquitate illustrantur.

657. SENONENSE, apud Gallos circa annum 657. (Conciliorum editores ponunt circa ann. 669.) habitum. In quo subscriptum fuit *Privilegium* immunitatis monasterio S. Petri Vivi concessum. Vide Conc. tom. 6. p. 534. & le Coint ad annum 657. num. 15. tom. 3. p. 449.

658. NANNETENSE ad Ligerim fluvium in Britannia superiori, anno 658. ad monasterii Altovillarensis constructionem firmandam habitum. De quo vid. Flodoard. Hist. lib. 2. cap. 7. fol. 110. p. 2. & Conc. tom. 6. p. 486. Sæc. VII. ab an. DC.

AUGUSTODUNENSE, in ducatu Burgundiensi circa annum 663. sub S. Leodegario Augustodunensi episcopo congregatum. De tempore haud satis convenit. Conciliorum enim editores ad annum 670. rejiciunt. Ex canonibus, quos de disciplina monastica condidit hæc synodus, supersunt non nisi 1, 5, 6, 8, 10, 15, & duo absque numeris; quibus & alium de clericis addidit Sirmondus. Habentur Conc. tom. 6. p. 535. Canon 14. habetur in Append. ibid. p. 1887. Canones hosce notis breviculis illustratos annalibus suis ecclesiasticis inseruit Cl. Cointius ad ann. 636. tom. 3. p. 547. 663.

[a] PHARENSE in monasterio Strenashalch, cui tunc præfuit Hilda abbatissa, apud villam in litore Eboracensi sitam, hodie Whitbie appellatam, anno 664. habitum. In quo de ritu paschatis celebrandi, de tonsura sacerdotum, aliisque, acerrime disputatum est; contendentibus ex parte Anglorum Alchfrido regis filio, Agilberto Occidentalium Saxonum episcopo, &c. Ex parte Britannorum Colmanno Lindisfarnensi episcopo, aliisque. In hac controversia superiores evaserunt Anglo-Saxones. Prolixe hujus synodi Acta recenset Beda lib. 3. c. 25. p. 225. & Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 145. 664.

EMERITENSE, apud Lusitanos anno 666. 8. Id. Novembr. a 12. episcopis, præsidente Proficuo metropolitano, habitum. Exstant *Symbolum*, & *Regulæ ecclesiasticæ* 23. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 6. p. 497. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 625. ubi etiam illustriss. Cardinalis Pauli Diaconi Emeritensis librum *de vitis patrum Emeritensium* a Thoma de Vargas primum editum subnexuit. Cap. 1. quo de fidei institutione agitur, profertur symbolum CP. cum particula illa, FILIOQUE. 666.

ROMANUM VI. anno 667. habitum. In quo Johannes Lappensis in Creta episcopus absolvitur. Vide hac de re Vitaliani ad Paulum Cretensem epistolam Conc. tom. 6. p. 445. 667.

[b] HERUDFORDIENSE, in agro Hertfordiensi apud Anglo-Saxones, præsidente Theodoro archiepiscopo, anno 673. mense Septembri, Indict. 1. celebratum. In quo sancitum est, canonica SS. patrum decreta ab Anglis esse observanda. Interfuerunt huic synodo præter Theodorum, 673.

[a] Conf. Wilkins Conc. Brit. tom. 1. p. 37.

[b] Conf. Wilkins Conc. Brit. tom. 1. p. 41.

Bisi

Sæc. VII. ab an. DC. Bisi Orientalium Anglorum, Lutherius Occidentalium Saxonum, Winfridus Merciorum episcopi, Putta Roffensis, & per legatos Wilfridus Eboracensis. Exstant hujus synodi Acta & *Capitula* 10. apud Bedam Hist. Eccl. lib. 4. c. 5. p. 272. exinde apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 152.

675. TOLETANUM IX. vulgo XI. anno 675. 7. Id. Novembr. a 19. episcopis, & 2. vicariis, & abbatibus aliquot, præsidente Quirico metropolitano, habitum. In quo, post editam fidei confessionem *Capitula* 16. de re ecclesiastica statuuntur: quæ habentur cum notis G.Loaisæ Conc. tom.6. p.601. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 660.

675. BRACARENSE I. vulgo IV. cui præfuit Leocidisus metropolitanus, anno 675. ab 8. episcopis habitum. Exstant de fide & disciplina *Capitula* 9. cum notis G. Loaisæ Concil. tom. 6. p. 561. & Card. d'Aguirii Conc. Hisp. tom. 2. p.673.

679. MEDIOLANENSE, anno 679. sub Mansueto episcopo, in causa Monothelitarum congregatum. Exstat *Epistola* synodalis, una cum *expositione fidei* ad Constantinum Imp. Conc. tom. 6. p. 601.

680. HEDTFELDENSE in Anglia, anno 680. 15. Cal. Octobr. præsidente Theodoro archiepiscopo Cantuariensi, celebratum. In quo, ad declarandam Britannicarum ecclesiarum fidem contra Monothelitarum hæresin, SYNODORUM V. UNIVERSALIUM, Lateranensis sub Martino, aliorumque SS. patrum constitutiones recipiuntur. Habentur Acta apud Bedam lib. 4. c. 17. p. 300. Ad hanc etiam synodum spectat *Epistola* decretalis Agathonis papæ ad Ethelredum regem, Theodorum Cantuariensem, &c. qua monasterii Medamstedensis, postea Petriburgensis, immunitates & privilegia confirmat; abbatem Romanæ sedis legatum per totam Angliam constituit, & vota pro Romana peregrinatione concepta, ad hoc monasterium præstari posse statuit: quæ in hac synodo rata habentur. Exstant hæc omnia Saxonice & Latine, ex codice MS. Saxonico Petriburgensi eruta, apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 163 [a].

680. ROMANUM VII. anno 680. mense Octobri, vel, ut alii, anno præcedente, in basilica Constantiniana sub Agathone papa, a 50. episcopis de statu ecclesiæ Britannicæ acturis congregatum. In quo decretum est, dissentiones in ecclesia Britannica tollendas esse, 12. episcopos sub Archiepiscopo Cantuariensi constituendos, & alia quædam de ritibus ecclesiasticis sancita. Exstant Actorum hujus synodi exemplaria duo; unum ex codice MS. alterum ex Malmesburiensi de Gest. Pontif. l. 3. fol. 149. desumptum, apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 157. & ex eo Conc. tom. 6. p. 579 [b]. Sæc. VII. ab an. DC.

ROMANUM VIII. anno 680. ab Agathone papa, & 125. episcopis celebratum. Quo, confirmata fide Catholica, Monothelitarum hæresis damnatur, & legati Constantinopolim ad synodum Oecumenicam missi sunt. Exstat Gr. Lat. *Epistola* synodalis ad Constantinum Imp. Concil, 6. Act. 4. Concil. tom. 6. p. 677. 680.

[c]CONSTANTINOPOLITANUM III. Oecumenicum VI. religiosissimi principis Constantini Pogonati jussu in S.Palatii secretario Trullo dicto, anno 680. congregatum; inchoatum die 7. Novembris, die vero 16. Septembris anno sequenti absolutum. Aderant Agathonis papæ legati 4. synodi Romanæ 3. patriarchæ Orientales, eorumve vicarii, omnes; episcopi 289. etsi totidem subscripsisse non deprehendantur, qui hæresin Monothelitarum, non obstantibus ipsorum in hac synodo dolis, disertissime condemnarunt: præsentibus etiam Constantino Imp. & fratribus Augustis, pluribusque patriciis & proceribus Palatinis. 680.

Exstant Gr.Lat. hujus concilii Acta Conc. tom. 6. p. 593. in 18. Actiones distributa; præmissis imperatoris ad Donum papam & ad Georgium CP. de synodo congreganda, & synodi Mediolanensis ad ipsum epistolis.

Act. I. Concilii Ephesini Acta recensentur.

Act. II. Synodi Chalcedonensis Acta lecta sunt.

Act. III. Recitantur Acta synodi 5. Oecumenicæ; inventumque est Monothelitas, fictam sub nomine Mennæ ad Vigilium *Epistolam*, necnon duos sub nomine Vigilii *libellos*, ad Justinianum Imp. unum, ad Theodoram Augustam alterum, (de quo Actione 12. & præcipue 14. iterum actum est) his Actis inseruisse. Verum hoc loco notandum est, non id voluisse patres, neque hoc loco, neque Act. 12,14. fictos prorsus fuisse hos Vigilii libellos, & quintæ synodi Actis insertos, sed eo tantum in loco, ubi de una Christi operatione mentio fit, a Monothelitis falsatos esse. Etenim ab initio, in codicibus Græcis, qui in ecclesiæ CP. scrinio patriarchali asservabantur, exstitisse, vel ex Georgii monachi relatione, quæ habetur

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 48. seq. b Item *Wilkins* tom. 1. p. 44. seq. c Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol 11. p. 469.

Ooooooo Act.

Act. 14. abunde liquet. Quid, quod ipse Justinianus Imp. epistola ad quintam synodum, Vigilium, postquam Constantinopolim advenisset, istiusmodi libellos, quibus tria Capitula damnavit, tum ad se tum ad Theodoram conjugem scripsisse, diserte testatur? De tota hac re copiose agit Cl. Baluzius Præfat. ad varias lectiones Concil. 5. Nov. Collect. col. 1477.

Act. IV. prolixæ Agathonis papæ, & synodi Romanæ ad Constantinum Imp. *Epistolæ* leguntur. In priori epistola, Agatho de duabus in Christo naturis, tum ex S. scriptura, tum ex SS. patrum testimoniis adversus Monothelitas fuse atque erudite disputat. In posteriori, fidem Catholicam & Orthodoxam de hac controversia patres synodici profitentur; omnes nempe Italiæ episcopi; subscribit etiam Wilfridus, episcopus Eboracensis, a totius Britanniæ concilio ad Romanam hanc synodum legatus missus; ut & Felix Arelatensis, nomine synodi per Galliarum provincias constitutæ.

Act. V. lecti sunt Macarii Antiocheni codices 2. quibus SS. patrum testimonia pro unica in Christo voluntate & operatione continebantur.

Act. VI. plura Macarii testimonia ex ejus codicillo recitata sunt; decretumque est, ut cum libris authenticis in patriarchio asservatis conferantur.

Act. VII. legati pontificii testimonia SS. patrum, duas in Christo naturas & operationes asserentium, ex codice recitarunt, lectis etiam hæreticorum pro contraria sententia testimoniis.

Act. VIII. collatis utrinque testimoniis, Georgius CP. aliique ex parte Monothelitarum episcopi, se fidem Catholicam recognoscere professi sunt; & testimonia a Macario Antiocheno producta, detruncata esse deprehenduntur; ipso Macario, prolixam fidei suæ confessionem, cætera sanam, coram synodo edente, duas vero in Christo voluntates, duasque operationes, post multam utrinque disputationem, agnoscere recusante.

Act. IX. post publicam testimoniorum Macarii examinationem, manifestata eorum falsitate, in ipsum ejusque monachum Stephanum damnationis sententia fertur.

Act. X. testimonia SS. patrum, in Agathonis & synodi Romanæ epistolis citata, examinantur, & genuina esse probantur. Lecta item est Petri Nicomediensis, aliorumque quorundam episcoporum, clericorum, & monachorum fidei confessio, qua, præstito prius juramento, veram ac catholicam fidem exponunt, & damnato Monothelitismo, ut genuinam amplectuntur.

Act. XI. lecta est Sophronii patriarchæ Hierosolymitani ad Sergium CP. *Epistola* synodica, qua fidem suam, Catholicam plane atque Orthodoxam, de SS. Trinitate, de Christi incarnatione, persona Θεανθρώπου, duabusque naturis prolixe exponit; hæreticorum pene omnium, a Simone Mago ad sua usque tempora, catalogum texit, quibus, eorumque scriptis & hæresibus anathema dicit: lecta item Macarii Antiocheni opuscula tria imperatori oblata; ex quibus impia quædam & blasphema capitula excerpta Actis inseruntur; Macarii item & Stephani libelli a synodo damnati.

Act. XII. epistolæ Sergii CP. ad Cyrum Alexandrinum & ad Honorium papam, & Honorii ad Sergium lectæ sunt.

Act. XIII. leguntur conciliabuli Alexandrini *Capitula* 9. sive libellus *Satisfactionis* inter Cyrum Alexandrinum, & Theodosianos; & Cyri, Pyrrhi, Sergii, Petri, Honorii, aliorumque epistolæ & opuscula, mox synodali judicio combusta. Sed ante omnia lata est damnationis sententia in Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum Pharanitam, qui, tanquam Monothelitismi duces & fautores, anathemati subjiciuntur. Πρὸς τούτοις δὲ συνεκβληθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ συναναθεματισθῆναι συνείδομεν καὶ Ὀνώριον, τὸν γενόμενον Πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, &c. *Cum his vero projici a sancta Dei ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ*, &c. Fremunt hic loci, & ad rabiem usque debacchantur scriptores pontificii; & quibus non pugnant telis? Ligneis, an plumbeis parum interest, dummodo cathedræ pontificiæ honorem, & dignitatem sartam tectam tueantur. Verum laterem lavant, dum Honorium ab hac labe, ab hac damnationis sententia purgare student. Præterquam enim quod ipsius synodi Acta tot locis disertissime id testantur; testes dare possumus ipsius Agathonis papæ legatos; Leonis 2. qui Agathoni successit epistolas; concilia, Quini-Sextum, & Nicænum 2. Photium in libello synodico, ut alios mittam. Quid, quod ex solenni professionis pontificiæ formula, ab iis olim in consecratione edi solita, vel sole clarius constat, Honorium una cum Sergio, Pyrrho, &c. hæreticis, anathematis condemnatione percuti solere? ut ex *Libro Diurno* infra* ostendemus. Ut mirari subit Dan. Papebrochium, hominem candidi pectoris verique amantem, affirmare (Dissert. 15. ad vit. Pontif. num. 9. p. 105.) Honorium hac in parte esse excusabilem, nec Catholicum quemquam esse bonum qui dubitat, quin extra culpam eum fuisse crediderint sui successores: veteremque canit cantilenam, Acta fuisse corrupta, inserto Honorii nomine. Quod tanquam gratis dictum docti omnes dudum exploserunt. Novissimus qui in

* Sæc. 8. an. 715.

Sæc. VII. ab an. DC. in arenam deſcendit, Honorii cauſam ex profeſſo acturus, eſt J. B. Tamagninus, Venetus, edita Monothelitarum Hiſtoria *Par.* 1678. 8°. In 4. poſterioribus ſcrutiniis cauſam Honorianam dedita opera pertrectat; Honorium a 6. ſynodo damnatum agnoſcit, pluribuſque probat, & objectiunculas in contrarium ſolvit, lapſus ejus, nævoſque animadvertit, in omnem tamen ſe vertit formam, quo Honorium ab hæretica labe purgaret, eumque in fide Catholicum & Orthodoxum ſiſtat. Affirmat Honorii epiſtolas a Monothelitis corruptas eſſe, vel corrumpi potuiſſe, & etiamſi non ſint, propoſitiones ejus ſenſu commodo explicari poſſe, ipſum nempe, non de una cum Monothelitis, ſed de nova quadam in Chriſto voluntate loqui. Concludit tandem, quod etiamſi Honorius erraſſet in fide, non in hæreſin lapſum eſſe formalem, ſed ſolummodo materialem, videlicet, nullam in eo interveniſſe in dogmate ſuo tuendo pertinaciam; quin etſi erraſſet formaliter, non tamen inſeciſſe ſedem Petri adverſus quam portæ inferi nunquam prævalebunt; Erravit Honorius ut perſona, doctorque privatus, non ut caput eccleſiæ. Sed miſeret me hominum, qui talia κεροσφύγητα quærere coacti ſunt.

Act. XIV. recitantur & damnantur qui ſub nomine Mennæ ad Vigilium & Vigilii ad Juſtinianum prolati fuerant libelli; ſermo item Athanaſii Alexandrini ad probandum duas in Chriſto eſſe voluntates, ab epiſcopis Cypriis in medium productus, lectus eſt.

Act. XV. Polychronius presbyter ac monachus Monothelita, qui miraculo ſe ſententiam ſuam probaturum venditarat, ſeque mortuum, chartula fidei ſuæ ſuper illum poſita, ſuſcitaturum, experimento in id, coram tota ſynodo omnique populo, per horas aliquot fruſtra facto, tanquam hæreticus & impoſtor damnatur, & gradu dejicitur.

Act. XVI. Conſtantinus presbyter Monothelita, qui modum unionis inter Catholicos & Monothelitas ſe inveniſſe gloriabatur, exploſa ejus ſententia, damnatus & anathemati ſubjectus eſt.

Act. XVII. relecta profeſſio fidei Orthodoxæ a ſynodo conſtituta.

Act. XVIII. fidei definitio, ſuperiori ſeſſione edita, iterum promulgatur, & communibus ſuffragiis confirmatur. Et ita tandem ſermone proſphonetico ad imperatorem habito, & literis ſynodalibus ad Agathonem papam ſcriptis, (pleriſque tamen epiſcopis prius ad ſua regreſſis) venerandæ huic ſynodo finis imponitur. Sequuntur *Conſtitutiones* imperiales, & *Epiſtolæ* aliquot ad hanc ſynodum pertinentes; nempe Conſtantini *Edictum* promulgatorium, in quo de fide in hac ſynodo ſtabilita fuſe diſſerit; ejus ad Leonem papam Agathonis ſucceſſorem de hac ſynodo *epiſtola*, & ad ſynodum Romanam altera; Leonis papæ ad Conſtantinum Imp. *literæ* quibus aſſentire ſe iis, quæ in ſynodo geſta fuerant, teſtatur. Denique Juſtiniani Aug. Conſtantini filii *epiſtola* in confirmationem ſextæ ſynodi, ad Johannem papam Romanum ſcripta. Sæc. VII. ab an. DC.

TOLETANUM X. vulgo XII. anno 681. 5. Id. Januar. a 35. epiſcopis, vicariis 3. abbatibus 4. plurimiſque viris illuſtribus Palatinis habitum, præſidente Juliano metropolitano. Exſtant Acta & diſciplinæ eccleſiaſticæ *Capitula* 13. cum notis G. Loaiſæ, & Ervigii regis lege pro confirmatione ſynodi Conc. tom. 6. p. 1221. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 681. 681.

TOLETANUM XI. vulgo XIII. anno 683. prid. Non. Novembr. a 48. epiſcopis, vicariis 27. abbatibus & viris eccleſiaſticis 8. & pluribus illuſtribus Palatinis, præſide Juliano archiepiſcopo, celebratum. In quo multa ad mores & diſciplinam ſaluberrima decernuntur. Exſtant Acta & *Capitula* 13. quæ notis ſuis elucidavit G. Loaiſa Conc. tom. 6. p. 1253. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 694. 683.

TOLETANUM XII. vulgo XIV. anno 684. ab epiſcopis 17. vicariis 10. & abbatibus 6. ſub Juliano metropolitano habitum. In quo, miſſis ad Ervigium regem 6. ſynodi Oecumenicæ Actis, multa ad hæreſin monotheleticam ſpectantia ſtatuta ſunt. Exſtant hanc in rem *Capitula* 12. cum notis G. Loaiſæ Conc. tom. 6. p. 1279. & Conc. Hiſp. tom. 2. p. 717. 684.

VILLAREGIENSE anno 684. habitum. In quo epiſcopi aliquot depoſiti ſunt, & Leodegarius Auguſtodunenſis capitali ſententia damnatus. Vide Acta S Leodegar. apud Sur. Octobr. 2. & Sigebert. in Chron. ann. 685. 684.

TWIFORDENSE juxta fluvium Alnam apud Anglos, anno 685. ſub Theodoro archiepiſcopo celebratum. In quo Cuthbertus, invitus licet, epiſcopos conſtituitur; & Egfridi regis donationes quædam confirmantur. Exſtant Acta Monaſt. Angl. tom. 1. p. 39, 46. Conc. tom. 6. p. 1874 [a]. 685.

MANASCHIERTENSE in Armenia, in confinibus Harcanæ provinciæ, circa annum 687.

[a] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 55.

annum (si recte conjicio) 687. vel forsan sequentem, congregatum. Patriarchalem Armeniæ cathedram hoc tempore tenuit Johannes Oznienfis, e provincia Dascerana oriundus, homo a fide Catholica alienus, qui Omaris Saracenorum ducis jussu, & Caliphæ Babylonis auxilio fretus, synodum Manaschierti coegit, cui, una cum Armenis, sex e Syria episcopi interfuerunt. In hoc concilio definitum est, Acephalorum dogmata admittenda esse; unam esse in Christo naturam, unam voluntatem, operationem unam; aquam & fermentum in Eucharistia non amplius esse usurpanda, vino tantum, nulla admista aqua, utendum. Decrevit insuper patriarcha, in sabbatis non magis quam Dominicis quadragesimæ jejunandum esse, sacram eucharistiam feria quinta majoris hebdomadis populo non esse tribuendam, in jejuniis a piscibus, oleo, & vino abstinendum; denique Armenos & Syros a se invicem deinceps nunquam esse separandos. Hæc omnia nos docet autor Historiæ patriarcharum Armeniæ apud Cl. Galanum Conciliat. Eccles. Armen. part. 1. cap. 17. p. 201. In disponendo hujus concilii tempore Galanus haud bene sibi constare videtur. Loco enim citato, & in indice huic parti præmisso, ad concilii 6. Oecumenici tempora diserte refert; alibi vero, part. 2. tom. 1. p. 29. illud ann. 727. habitum esse dicit. Utro anno rectius, non statim liquet. Ego ad ipsum quem statui annum potius referendum censeo, tum quod fervebat maxime tunc temporis de Monothelitis controversia in sexta synodo paulo ante damnata, tum quod concilium quinisextum anno 692. habitum antevertisse videtur, cujus plures canones his Armenorum ritibus & placitis directe oppositi sunt, ut ex Can. 32, 33. 56. 99. abunde liquet; tum denique quod hoc tempus Armenorum supputationi optime quadrat. Si enim Elias patriarcha thronum ascendit anno Armeniorum 112. hoc est, anno Domini 663. & post annos 24. Eliæ successit Johannes Oznienfis (ut diserte tradit patriarcharum Armeniæ series historica) in hunc ferme annum incidemus. His adde, Omarem quendam egregium Saracenorum ducem sub Caliphatu Abdulmelici hoc ipso anno ab Elmacino memorari Hist. Saracen. lib. 1. p. 71.

688. TOLETANUM XIII. vulgo XV. anno 688. 5. Id. Maii a 61. episcopis, vicariis 5. abbatibus aliquot, & illustribus Palatinis sub præsidio Juliani archiepiscopi congregatum. Scripserant epistolam ad Benedict. a. Hispaniæ episcopi, qua tres in Christo substantias asserebant; offenso hac loquendi formula pontifice, habita hac de re synodo, mentem suam uberius explicant & confirmant. In fine, de juramento Ervigio regi, in filiorum suorum tutelam, præstito agunt. Exstant Acta hujus synodi cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 6. p. 1294. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 721.

CÆSARAUGUSTANUM, vulgo III. anno 690. saltem sequenti Cal. Novembr. habitum. Exstant constitutionum ecclesiasticarum *Capitula* 5. Conc. tom. 6. p. 1331. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 732. 690.

CONSTANTINOPOLITANUM IV. Oecumenicum (revera VII.) Justiniani, cognomento *Rhinotmeti*, mandato, anno 691. saltem 692. convocatum, in secretario Imperiali, quod *Trullus* appellatur, habitum; inde *Trullanum* dictum, *Quini-sextum* etiam vocatum, eo quod quintæ sextæque synodi quasi appendix & supplementum fuerit. Conciliis Oecumenicis solenne erat, non modo difficiliora fidei capita explicare, hæreses excutere, controversias definire, sed & canones ad vitam moresque rectius ordinandos, componere. Quod cum quinta, sextaque synodo factum non sit, sui id officii esse hujus concilii patres censuerunt, canones de moribus episcoporum, clericorum, Laicorum, & de ritibus, & disciplina ecclesiæ sancire; adeoque quæ in duabus præcedentibus synodis desiderata sunt supplere; ut in sermone prosphonetico ad imperatorem ipsimet testantur. Unde & *Sextæ synodi* nomine non raro citari solent. 691.

Oecumenicum fuisse hoc concilium solide evincunt, 1. Ipsius synodi autoritas, hunc sibi titulum, non tantum in inscriptione, sed & in prosphonetico, & in ipsis canonibus, diserte vendicantis; 2. Indictio legitima, Imp. nempe Justiniani literæ mandatariæ, episcopos ex omni parte in hunc finem convocantis, ut synodus Oecumenica haberetur, ut ex *Prosphonetico* palam est; quin & eodem imperatore decreta synodica confirmante, & pro more promulgante. 3. Justus & plenus episcoporum numerus; nempe 227. juxta Balsamonem & Zonaram, immo juxta libelli synodici autorem 240. certe eorum, qui in sexta synodo ante decennium convenerant, numerum tertia parte excedentium. 4. Canonum in hac synodo conditorum natura & ratio. Non modo enim sex generalia concilia ante se habita confirmant, hæresesque iis contrarias anathemate percellunt, sed &, quæ universi juris ecclesiastici sunt, decernunt regulas & constitutiones, non huic illive regioni, sed & orbi universo sancientes, ritus & consuetudines statuunt, abrogant vel confirmant, idque non solum in eccle-

Sæc. VII. ab an. DC. ecclesiis Orientalibus, sed & in exteris, nominatim in Africana, etiam in ipsa Romana (*διορθούμενοι ὥσπερ τὸ γινόμενον χάριν τούτου, εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν, veluti corrigentes quod ea de causa fit in Romana ecclesia* inquit Balsamon ad Can. 13.) quin & in ecclesiis in solo Barbarico, hoc est extra fines Romani imperii constitutis, ut ex Can. 12. 13. 18. 29. 30. 37. 39. 55. manifesto liquet. Quod perridiculum quidem & puerile fuisset, nisi concilii universalis auctoritate se munitos esse certissime scirent. 5. Testimonia veterum, eorum præsertim qui his temporibus proxime accesserunt; nempe concilii Nicæni 2. patres loco non uno; Tarasius * patriarcha CP. qui hujus synodi, ejusque canonum vindicias ex professo agit; libelli * synodici sub Photio auctor, qui eam *θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον* vocat, & ab omni Græca, atque Judaica, quin & hæretica traditione ecclesias purgasse dicit; Hadrianus I. Gregorius II. pontifices Romani; ut alios mittam. Sed nulli huic concilio interfuerunt ex Occidente episcopi, nulli legati, qui papæ Romani vices gererent. Esto: ideone pro Oecumenico non habendum? Synodus Constantinopolitana 1. sub Theodosio Magno congregata, semper & ubique universalis habita est; cui tamen nulli interfuerunt Occidentales, nulli pontificis legati. Verum quid si in nostra Constantinopolitana fuerint & Occidentalium, & papæ locum-tenentes? Diserte quidem id tradit Theodorus Balsamon *, patriarcha Antiochenus, adfuisse tum papæ legatos, tum Basilium Gortynensium metropolitam, & quendam Ravennæ episcopum cujus nomen non exprimit, totius synodi Romanæ ecclesiæ vices gessisse; seque ita in *παλαιογράφοις* Nomocanonum codicibus reperisse dicit. Certe in subscriptionibus quæ etiam hodie supersunt, locum suum habet Basilius hoc modo, *Βασίλειος ἐπίσκοπος τῆς*, &c. *Basilius episcopus Gortyniorum metropolis, Christo amabilis Cretæ insulæ, & locum tenens totius synodi S. ecclesiæ Romanæ, definiens subscripsi.* Quid multa? Legatos sedis apostolicæ in hoc concilio convenisse, & deceptos subscripsisse, disertissime testatur ipse Anastasius *, bibliothecarius Romanus, paratissimum alias Romanæ curiæ mancipium. Frivolas alias, & frigidas Baronii exceptiunculas, ex numero canonum, distantia temporis, ipsisque canonibus petitas, sciens prætereo, tanto viro, nisi quod causæ suæ serviendum esset, plane indignas. Vera quidem causa, cur synodum hanc ejusque canones ægre admittunt pontificii, in promptu est; quod tot in ea constituta sint, hodiernis ecclesiæ Romanæ moribus, & placitis e diametro repugnantia. Notavit olim Balsamon Italos & Latinos eam pro Oecumenica non agnovisse, *ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς τοιαύτης συνόδου καιρίως πληττόμενοι, quod ab hujus synodi canonibus opportune icti fuerunt.* Neque Romani editores, qui splendidam his canonibus præfationem Græce & Latine præmiserunt, id diffitentur. Certe *Canone* 1. Honorius papa, una cum reliquis Monothelitarum ducibus, *τῇ τῆς ἀναθέματος ψήφῳ* condemnatur. *Can.* 2. integros 85. qui sub Apostolorum nomine veniunt canones, præter morem Latinorum, stomachante Baronio, admittendos esse sanciunt, & quinam conciliorum, sanctorumque patrum canones, tanquam ecclesiæ universalis regulæ, recipiendi sint, declarant: quos neque adulterare, neque, præter eos, alios recipere, cuiquam fas esse decernunt, exclusis, ut videtur, canonibus, qui in Latinorum synodis conditi fuerant. In his canonibus a se recensitis, locum dant canoni, a Cypriano ejusque synodo olim condito, vehementer ad hæc indignante Baronio, quasi canon iste controversiam de rebaptizandis hæreticis, Cyprianum inter & Stephanum papam acerrime agitatam, respiceret; cum præsens canon ne levissimam quidem hujusce rei mentionem facit. *Can.* 6. Presbyterorum, diaconorum, aliorumque clericorum conjugia, ante ordinationem suscepta, permittunt. *Can.* 13. Contrarium ecclesiæ Romanæ morem diserte reprobant. *Can.* 36. Sedi CP. æqualia cum Romana privilegia, juxta synodi Constantinopolitanæ 1. & Chalcedonensis decreta, confirmant. *Can.* 55. Jejunium sabbati tempore quadragesimali, in Romana ecclesia observatum, idque ex præscripto canonis apostolici 67. quem ecclesia Romana non recipit, abrogant. *Can.* 80. Christum Dominum sub forma agni pingi expresse prohibent. Hæc speciminis gratia: longe plura ex ipsis canonibus peti possunt. Ne mireris igitur, lector, hanc synodum esse Baronio, Binio, &c. *Conciliabulum, Pseudosynodum, Synodum erraticam, Conventum malignantium, Synagogam Diaboli*, & siqua alia opprobrii & maledicentiæ vocabula excogitari queant. Interim mirari liceat Binium hujus concilii patres non semel Monothelitas appellare; cum certissimum sit, illos canone 1. sextæ synodi doctrinam de duabus in Christo voluntatibus, & duabus operationibus, disertis verbis confirmare, & contrariam Monothelitarum sententiam, ejusque assertores & propugnatores, Theodorum Pharanitam, Cyrum, Honorium, Sergium, &c. aperte damnare, & anathemati subjicere. Denique corrigendus est Baronii, Biniique error, qui hanc synodum sub Callinico patriarcha habitam esse, eumque totius negotii architectum fuisse volunt: cum vel ex subscriptionibus liquet, Paulum pa-

Sæc. VII. ab an. DC.

* Syn Nic. 2. Act. 2.

* Syn p. 81

* Schol. in Synt. prosphon.

* In Vit. Serg. Conc. 66 p. 1290.

patriarcham huic synodo præfedisse, ejusque canonibus primo loco subscripsisse. Extant Gr. Lat. hujus concilii *Sermo prosphoneticus* ad Justinianum Imp. & de negotiis ecclesiasticis *Canones* 102. Conc. tom. 6. p. 1123. illustrati notis Binii, & Fr. Ducæi, ibid. p. 1317. & cum commentariis Balsamonis, Zonaræ, & Alexii Aristeni Pandect. Can. tom. 1. p. 151. quibus accessere notæ Beveregii ibid. tom. 2. p. 126.

692. ROTHOMAGENSE ad Sequanam fluv. anno 692. ab Ansberto episcopo alisque 15. episcopis, & 4. abbatibus, habitum. In quo multa ecclesiæ utilia constituta fuisse, nos docet Aigradus in vit. S. Ansberti, quænam vero fuerint non addit, nisi quod monasterii Fontanellensis privilegium confirmatur. Vide Conc. tom. 6. p. 1240. Ad ann. 688. collocat Carolus Cointius tom. 9. p. 191. qui nonnulla ad hanc synodum annotavit.

693. TOLETANUM XIV. vulgo XVI. anno 693. 6. Non. Maiarum, a 59. episcopis, 3. vicariis, 5. abbatibus, multisque comitibus sub Felice archiepiscopo recens electo celebratum. In quo, actis quæ de fide sunt, disciplinæ & morum cura habetur. Exstant Acta synodalia, & *Capitula* 13. cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 6. p. 1327. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 735.

694. BECANCELDENSE vel BACCANCELDENSE, (pro quo, si per codices MSS. liceret, legerem BECCANFELD, nec aliud esse conjicerem quam BECCANHAM, agri Cantiani hodie oppidum, a quo neque sono, neque significatione multum distat) apud Cantianos in Anglia, anno 694. habitum. Aderant Withredus rex Cantiæ, Brithwaldus archiepiscopus, Tobias episcopus Roffensis, abbates, abbatissæ, & procerum plurimi. In hac synodo ecclesiæ ab omni tributo, & exactione sæculari liberæ factæ sunt, earumque res a laicorum injuriis vindicantur. Decreto synodico subscribunt, idque ante presbyteros, proceresque sæculares, abbatissæ; exemplo plane novo, & hactenus quod sciam inaudito. Exstant hujus synodi Acta in *Chronico Anglo-Saxonico* ad an. 694. p. 48. paulo plenius apud *Evidentiarum ecclesiæ Christi Cant.* collectorem, sive W. Thorn is fuerit, sive alius, certe chronico W. Thorn subjectus Hist. Angl. Script. 10. col. 2208. Bina eorum exemplaria ex variis Codd. MSS.[a] edidit Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 189[a]. exinde Conc. tom. 6. p. 1356.

TOLETANUM XV. vulgo XVII. anno 694. 5. Id. Novembr. coactum. In quo post firmatam S. fidei regulam, condita sunt de disciplina ecclesiastica *Capitula* 8. quæ cum notis G. Loaisæ Conc. tom. 6. p. 1361. & Conc. Hisp. tom. 2. p. 752. habentur. Calci subjiciuntur sententiarum, quæ in veteribus exemplaribus conciliorum non habentur, *Capitula* 23. ex variis conciliorum decretis excerpta. 694.

AUTISSIODORENSE, ad Icaunam fluv. anno 695. a Tetrico episcopo habitum. In quo statutum est, qualiter abbates, vel archipresbyteri in ecclesia S. Stephani divinum persolverent officium. Extat *Constitutio* hac de re facta apud Car. le Coint. Annal. Eccles. tom. 4. p. 316. 695.

TRAJECTENSE, ad veterem Rheni alveum, a Willebrordo, plurimisque aliis episcopis anno 697. congregatum. In quo decretum est, mittendos esse viros sanctos, qui verbum Dei exteris gentibus prædicarent. Refert hujus synodi Acta Marcellinus in *vita S. Swibert.* apud Sur. Mart. 1. num. 14. In annum 702. reponit hanc synodum Carolus Cointius tom. 4. p. 389. ad quam illustrandam nonnullas observationes contulit. 697.

BERGHAMSTEDENSE apud Anglos, a Bertwaldo sive Birthwaldo archiepiscopo aliisque anno 697. habitum. In quo de moribus & disciplina ecclesiastica præcipue cavetur. Exstant *Canones* qui *Judicia Witbredi regis* appellantur, 28. Saxonice & Latine apud Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 194[b]. Lat. Conc. tom. 6. p. 1377. Ad calcem habentur *Capitula* 10. *quomodo damna & injuriæ sacris ordinibus illata, sint compensanda.* 697.

AQUILEIENSE, anno 698. a schismaticis quibusdam episcopis habitum, qui synodum 5. Oecumenicam, ob damnata tria Capitula, respuendam esse judicarunt. Meminerunt hujus synodi Beda lib. de 6. ætat. Paulus Diac. lib. 5. cap. 14. aliique. 698.

[a] Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 56. [b] Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 60.

Finis Septimi Sæculi.

SÆC-

SÆCULUM EICONOCLASTICUM.

Conſpectus Sæculi.

Sæc.VIII. ab an.DCC.

CHriſtianos in Hiſpania graviter vexant Saraceni, in Italia Longobardi. In Oriente luctuoſa admodum rerum facies, inclinatis imperii viribus omnia pene occupant Saraceni, tribus patriarchis Barbarorum tyrannidi ſubjectis, poſita etiam in loco ſancto abominationis deſolatione. Intra eccleſiam confuſa omnia, lites, diffidia, hæreſes, ſchiſmata, ſuperſtitiones, clericorum ambitio, ignorantia, luxus, epiſcoporum jurgia & contentiones. Totum pene ſæculum exercet famoſa de cultu imaginum controverſia. Uno vel altero ſæculo præcedente S. martyrum, illuſtrium epiſcoporum, quandoque & principum ſæcularium picturæ & imagines in templis, templorumque veſtibulis collocari cœperant, ornatus vel hiſtoriæ cauſa, ut earum intuitu ad illorum geſta in memoriam revocanda, virtuteſque imitandas hominum animi excitarentur, nullo adhuc interpoſito, ſaltem ex communi eccleſiæ praxi, venerationis ſigno. Verum hoc circiter tempore ritus quidam ſacri adhibiti ſunt, viz. ſalutatio, genuflexio, cerei accenſi, thuris incenſio, & iſtiuſmodi alia: de quibus acriter mox digladiari cœptum. Glaciem primus fregit Philippicus Imp. & cum eo Johannes patriarcha CP. qui rejectis ſexti concilii patribus aliiſque qui Monotheletica, hiſque affinia dogmata damnarant, imagines eorum ex S. Sophiæ templo exterminarunt, emiſſo hac de re edicto an. 713. Conſtantino papa interea omnia e contrario Romæ faciente, quin & ipſum Philippicum Bardanem hanc ob cauſam excommunicanre. Anno 723. ſynodus provincialis Nacoriæ, præſidente Theophilo metropolita, cultum imaginum damnavit: idem fecit Leo 3. Iſaurus decimo imperii anno; vulgata Conſtantinopoli an. 706. de Imaginibus tollendis lege, a Gregorio 3. papa idcirco excommunicatus. Conſtantinus Copronymus edicto Conſtantinopoli promulgato an. 741. imagines ſuſtulit, exacto etiam a ſubditis ſuis juramento, ne quiſquam imagines adoraret. Denique ſynodus 7. Oecumenica Conſtantinopoli in æde D.Mariæ Θεοτόκου in Blachernis habita eſt an. 754. in qua ex omnibus orientalis imperii partibus congregati ſunt 338. epiſcopi, qui habito prius cauſæ per ſex fere menſes examine, idque ex ſacra ſcriptura, ratione, ſanctorumque patrum teſtimoniis, tandem unanimi conſenſu decreverunt imagines προσκυνήσεως cauſa non eſſe conſtruendas, neque eo fine, nec in eccleſia, nec in domo privata collocandas; quod quidem rem vanam & διαβολικὴν μεθοδείαν non ſemel diſerte vocant. Hujus concilii Acta, utinam integra, 2. Nicænæ ſynodi Actis inſeruntur, quæ tamen excerpta potius adverſariorum quam Acta dicenda ſunt. Tandem an. 776. conjuge prius veneno ſublato, & Conſtantino filio adhuc impubere, Irene imperatrix, impotens plane, ac effrænis fœmina, ne pejora dicam, in imaginum cultum ſatis prona, aſſumpto in concilium Taraſio, ex laico nuper patriarcha facto, ſynodum Nicææ indixit, in quam convenerunt, ſi Diis placet, præſules 350. trium patriarcharum Orientalium τοποτηρηταί, miſelli utique monachi, patriarcharum nomina ac perſonas ſplendide ementiti: ipſi enim patriarchæ Saracenorum jugo oppreſſi, de hac ſynodo forſan ne verbulo quidem, tunc temporis inaudiverant. In hoc concilio abolitis prioris ſynodi CP. decretis ſtatutum eſt, vivificam crucem Chriſti & B. Virginis, angelorum, ſanctorumque imagines, in eccleſiis & domibus eſſe proponendas, venerandas, colendas, cereis, ſuffitu, aliiſque προσκυνήσεως ſignis honorandas. Interim divinæ naturæ, vel SS. Trinitatis imagines fabricandas vel adorandas eſſe præfracte negant, hac ſaltem in parte adhuc ſani, *mox daturi progeniem vitioſiorem*. Tranſmiſſis in Occidentem hujus concilii Actis, ſynodum 300. epiſcoporum Francofurti convocat Carolus M. an. 794. qua decretum eſt, imagines non eſſe adorandas, quin & *Acta* Nicænæ ſynodi damnata ſunt, reſciſſa, & refutata, libris 4. *Carolinis* eum in finem in lucem editis. Quo ſucceſſu in aliis Occidentis partibus recepta ſint decreta Nicæna, referant alii. De Anglia noſtra hæc habet Rogerus Hovedenus, inter hiſtoriæ noſtræ principes haud poſtremus Annal. part. 1. fol. 232.

Sæc.VIII. ab an.DCC.

Ppppppp 2 Anno

Sæc. VIII. ab an. DCC. Anno 792. *Carolus rex Francorum misit synodalem librum ad Britanniam, sibi a Constantinopoli directum; in quo libro (heu proh dolor) multa inconvenientia, & veræ fidei contraria reperiebantur; maxime, quod pene omnium Orientalium doctorum non minus quam trecentorum, vel eo amplius episcoporum unanima assertione confirmatum fuit, imagines adorari debere, quod omnino ecclesia Dei execratur. Contra quod scripsit Albinus epistolam, ex autoritate divinarum scripturarum mirabiliter affirmatam; illamque cum eodem libro ex persona episcoporum, ac principum nostrorum regi Francorum attulit.* In eadem synodo Francofurtensi, Fœlix Urgelitanus, & Elipandus Toletanus, episcopi Hispani, qui Christum secundum carnem, solummodo filium esse Dei adoptivum docuerunt, canonibus ad hanc rem conditis expresse damnantur. Denique mire crescit hac ætate Romanorum pontificum fastus & potentia, præcipue post Occidentis imperium a Græcis ad Francos translatum, & extinctum Ravennæ exarchatum, qui ipsorum ambitioni diu frænum injecerat. Sæc. VIII. ab an. DCC.

SCRIPTORES.

701. [a] JOHANNES, Carpathiorum insulæ episcopus, cujus mentionem facit Photius cod. 202. huic an superiori sæculo sit ascribendus, mihi plane non liquet, ineunte tamen hoc sæculo claruisse videtur. Rogatus ab Indiæ monachis, scripsit ad illos *Opus consolatorium* centum capitibus, teste Photio, absolutum. Exstant hodie Latine ex Jacobi Pontani versione *hortatoria Capita* sive *Documenta spiritualia* 97. Biblioth. Patr. tom. 12. Opus integrum exstat Græce MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 192. num. 1. fol. 1. & alibi in eadem Bibliotheca non semel. Asservantur etiam in bibliotheca Reg. Galliæ cod. 2466. ubi, teste Du Fresnio, in capite ultimo habentur complures narrationes de Ægyptiis Anachoretis, eædem fere quæ in Girontico leguntur. In eodem codice Vindob. fol. 14. sequuntur alia cujusdam episcopi Carpathii *Capita theologica* & *Gnostica* 115. quorum nulla apud Photium mentio; Incipiunt, κεφάλαιον α'. Καλὰ ἐξ ἀγαθοῦ τὰ πάντα γεγόνασι, &c. Ejusdem Bibliothecæ Cod. Theol. 315. num. 17. fol. 68. habentur ejusdem Johannis *Capita Ethica* 80; Principium, Ἔξεστι παντὶ Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι, &c. Num. 20. fol. 83. ejusdem *de praxi & theoria spirituali Capita centum & octo*; Incipiunt, Ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ, &c. An & quousque hæc a cæteris diversa sint, viderint quibus codices MSS. inspicere datum sit. In bibliotheca etiam Bodleiana Cod. Baroc. 133. fol. 189. habentur ejus *Capita moralia* 79. Περὶ εὐχῆς *Capita* 111. fol. 162. *Capita* γνωστικὰ seu *intellectualia* 32. fol. 163. *De operatione, & contemplatione spirituali Capita* 108. fol. 165.

701. ANONYMUS *vitæ S. Geremari* autor, scriptor antiquissimus, & ex Mabillonii conjectura fere æqualis, adeo ut saltem ad hujus sæculi initium referendus sit, annoque 701. claruisse judicandus. Scripsit *vitam S. Geremari* abbatis Flaviacensis primi, qui diem extremum clausit circa annum 658. Eam ex Cod. MSS. & Appendice ad Guiberti opera expressit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 475.

[b] BEDA, *Venerabilis* dictus, natione Anglus, natus est anno 672. in territorio monasterii Ingyrvensis, in agro Dunelmensi, non longe a Tinæ fluminis ostio. Septennis puer cura propinquorum datus est educandus Benedicto monasterii S. Petri ad Weremutham, & monasterii S. Pauli ad Ingyrvum seu Girvicum abbati. In his monasteriis sub Benedicti ac postmodum Ceolfridi abbatum regimine quinque plus minus milliaribus invicem dissitis adoluit, vixit, & consenuit Beda. Anno ætatis 19. diaconatus, anno 30. presbyteratus gradum suscepit a Johanne Beverlacensi, episcopo Hagulstadensi, quo præceptore bonarum literarum olim usus fuerat. Anno 701. a Sergio papa ad gravissimas religionis causas tractandas & dijudicandas Romam literis evocatus est. Iter tamen Romam eum iniisse nequaquam constat: quin potius monasterii sui limitibus nunquam exiisse patet. Anno circiter 702. presbyter factus, & lautissima jam omnifariæ doctrinæ supellectile, ac penitiore utriusque linguæ, optimarumque scientiarum cognitione instructus, ad scribendum se accinxit. Anno 731. *Historiæ Ecclesiasticæ* coronidem imposuit. Anno 735. paulo ante festum paschale leni quadam τεσσαρακοστῆς laborare cœpit: qua 701.

[a] Conf *Oudin.* tom. 1. p. 1670. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 38. l. 9. Art 201. vol. 9 p. 446. [b] Conf. *Du Pin.* Hist Eccles. vol. 6. p. 89.

qui-

Sæc.VIII. ab an.DCC. quidem indies crescente inter legendum, canendum, orandum, vitam usque ad diem 26. Maii, quo Dominicæ ascensionis memoriam eo anno celebrari contigit, protrahebat: tuncque absoluta jam cui maximopere incubuit *Evangelii secundum Johannem in linguam popularem versione*, spiritum sedes beatorum jamdiu anhelantem in manus Domini placide & pie reddidit. De anno illius emortuali variæ sunt doctorum sententiæ. Nonnulli enim ponunt eum anno 729. alii 731. alii 732. plurimi 734. Quin non desunt, qui mortem ejus ad annum 762. quidam etiam qui ad 766. referunt. Rectius multo Rogerus Hovedenus, chronologiæ Saxonicæ conditor, Bedæ historiæ ecclesiasticæ subjunctus, Simeon Dunelmensis, Thomas Stubbius, qui anno 735. Bedam obiisse scribunt. His accedit Cuthberti qui Bedæ morti interfuit, eamque literis consignavit, testimonium. Iste enim prodit Bedam 7. Cal. Junii, die ascensionis Dominicæ obiisse: quod & aliunde etiam constat. Quæ quidem temporis nota anno 735. adamussim convenit, aliorum calculis nequaquam concordat. Sepultus est Beda in monasterio suo Girvicensi; unde postea ossa ejus Dunelmum translata in eadem theca, qua S. Cuthberti, sunt recondita. Hinc Eboracum transvecta, ibique sepulta, ut ex codice Canon. ecclesiæ Saxon. in libro Wigorniensi p. 103. refert Sellerus noster not. MS. in hunc locum. De laudibus ejus vel unicus audiatur Malmsburiensis. *Vir*, inquit *, *quem mirari facilius, quam digne prædicare possis; qui in extremo natus orbis angulo doctrinæ corusco terras omnes perstrinxerit:* & paulo post, *Deficit hic ingenium, succumbit eloquium, nescientis quid plus laudem, librorum numerositatem, an sermonum sobrietatem. Insuderat eum proculdubio non indigo haustu divina sapientia; ut angusto vitæ spaciolo tanta elaboraret volumina.* Et subditis Sergii pontificis eum Romam accientis literis: *Ita jam*, inquit, *celebris erat fama, ut in quæstionibus enodandis indigeret eo sublimitas Romana. Nec vero unquam Gallicanus tumor invenit in Anglo, quod arguerat merito: adeo Latinitas omnis ejus fidei & magisterio palmam dedit.* Ut plura quæ de eruditione & sanctitate ejus ibidem accumulat, missa jam faciam.

* De gestis Angl. l. 3. c. 3. fol. 10.

^a OPERA, QUÆ EXSTANT.

De rerum natura liber.

De temporum ratione ^b.

De sex ætatibus mundi liber, qui seorsim prodiit *Parif.* 1507. 4°. & a Johanne Bronchorstio continuatus ac scholiis illustratus *Colon.* 1537. Luculentum operis istius fragmentum exstat apud Munsterum l. 2. Cosmographiæ, quod in editis libris non reperitur.

De temporibus ad intelligendam supputationem temporum S. Scripturæ.

Sententiæ ex Cicerone & Aristotele.

De Proverbiis.

De substantia elementorum.

Philosophiæ libri 4.

De Paschate sive Æquinoctio liber, in quo appositum exemplum anni 776. plurimum eruditis facessivit negotium, Baronium quidem induxit Bedæ ætatem ultra annum istum protrahere, Usserium vero Bedæ libellum abjudicare. Scrupulum feliciter exemit Mabillonius *, qui in veterrimo exemplari bibliothecæ Laubiensis exemplum istud non comparere prodit: adeo ut a librariis insertum fuisse post Bedæ mortem videatur.

* Not. ad Analect. t. 1. p. 11.

Epistola de divinatione mortis & vitæ.

De Arca Noë liber.

De linguis gentium liber.

Oracula Sibyllina.

Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum libri 5. *a primo Julii Cæsaris in Britanniam adventu ad annum* 731. *pertingentes.* Prodierunt seorsim *Antverp.* 1550. *Heidelberg.* 1587. *Colon.* 1601. 8°. una cum Alfredi regis Saxonica paraphrasi, doctisque Abrahami Wheloci notis *Cantabrigiæ* 1644. fol. & cum notis Fr. Chiffletii *Parif.* 1681. 4°.

Vita S. Cuthberti.

Vitæ SS. Fælicis, Vedasti, Columbani, Attalæ, Patricii, Eustasii, Bertolfi, Arnolphi, Burgundoforæ, quarum nonnullæ Bedæ non sunt, & a nobis supra suis autoribus sunt adjudicatæ: *Vita Patricii* Probo debetur.

Carmen de Justini martyrio.

Martyrologium, quale opus a Beda compositum fuisse ipse fidem facit in Appendice ad historiam Eccles. Verum id quod nunc circumfertur, crebris aliorum interpolationibus deturpatum esse multi dudum notarunt. De hoc *martyrologio* videndi Molanus, Rosweydus, præcipue Bollandus ejusque συνεργοὶ Præfat. ad Januar. c. 4. & Prolog. ad mensem Mart. tom. 2. §. 5. & seqq. ubi genuinum Bedæ martyrologium (ita nos credere jubent) ex variis codicibus MSS. se exhibere profitentur. Prodiit interpolatum Bedæ martyrologium etiam seorsim *Antverp.* 1564. 12°. ^c

De situ Hierusalem & locorum sanctorum liber, ex Adamanni libris ejusdem argumenti decerptus.

Interpretatio nominum Hebraicorum & Græcorum in S. Scripturis occurrentium.

a Conf *Oudin.* tom. 1. p. 1682. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 494. seq. b Habetur cum Biblioth. Cathedralis Wirceburg. codice collatus, inter Comment. *Jo. Georg. Eccardi* edit. *Wirceburg.* 1729. tom. 1. p. 815. c Additamentum ad *Bedæ Martyrol.* ex codice Wirceburg. sæc 9. exarato, exstat in Comment. *Jo. Georg. Eccard.* edit. *Wirceburg.* 1729. tom. 1. p. 829.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

Excerpta & Collectanea. Opus Beda indignum.

In Hexaemeron, seu *de creatione sex dierum liber.*

Explanatio in Pentateuchum, & libros Regum.

In Samuelem explanationum allegoricarum libri 4.

Explanationes in Esdram, Tobiam, Job [a], *Proverbia, & Cantica.*

De Tabernaculo ac vasis & vestibus ejus libri 2.

Commentaria in quatuor Evangelia, & Acta Apostolorum.

De nominibus locorum, qui in Actis Apostolorum leguntur.

Commentaria in Epistolas Catholicas, & Apocalypsin: locum quidem inter Bedæ opera impressa habet *Expositio in septem canonicas epistolas,* verum prologo destituta, qui in antiquo admodum codice MS. biblioth. Coll. Gonvil. & Caii apud Cantab. habetur expositioni præfixus, cur lucem hactenus non viderit, dicant alii, quin & ipse prudens & æquus lector facile divinabit. Eum igitur ex prædicto Cod. MS. monente, manuque sua describente D. Whartono, hic subjiciam.

Incipit Prologus super septem Epistolas Canonicas.

Jacobus, Petrus, Johannes, Judas septem Epistolas ediderunt, quas ecclesiastica consuetudo Catholicas, h. e. *universales cognominat. In quibus ideo prima epistola Jacobi ponitur, quia ipse Ierosolymorum regendam suscepit ecclesiam. In catalogo enim apostolorum priores solent nominari Petrus & Johannes. Verum fons & origo evangelicæ prædicationis incipiens* * *per orbem diffusa est universum. Cujus cathedræ dignitatem etiam Paulus apostolus in eo nominando venerans ait, Jacobus, Cephas, & Johannes, qui videbantur columnæ ecclesiæ; vel certe quia ipse duodecim tribubus Israelis, quæ primæ crediderunt, suam epistolam misit, merito prima poni debuit; merito Petri secunda, quia ipse electis advenis, qui Græce dicuntur proselsti, hoc est, eis scripsit, qui de Gentilitate ad Judaismum, de Judaismo ad electionis evangelicæ gratiam, conversi sunt. Merito Johannis epistolæ tertio loco sunt positæ, quia bis scripsit ipse, qui de Gentibus crediderunt, cum nec natura, nec professione exstitißent. Denique multi Scriptorum ecclesiasticorum, in quibus est S. Athanasius Alexandrinæ præsul ecclesiæ, primam ejus epistolam scriptam ad Parthos esse testantur. Merito Judæ posita est ultima, quia quamvis & ipse magnus est, tribus tamen præcedentibus apostolis minor est; vel quia prima* * *scripta est epistola, deinde Petri, post eas, Johannis; ideo nunc usque ordinem quo scriptæ sunt retinent. Constat enim quia beatus Jacobus tricesimo post passionem Domini anno suum consummavit martyrium. Petrus tricesimo octavo, hoc est, ultimo anno Neronis, passus est, & ipse in secunda sua scripsit epistola;* Certus sum quia velox fit depositum tabernaculi mei secundum quod & Dominus noster Jesus Christus significavit mihi per revelationem. *Unde patet, quia imminente passione hanc scripsit epistolam, cum multo ante Jacobus migravit ad Christum. Neque vero conveniebat ejus epistolas ab invicem separari, quas iisdem scripsit ecclesiis. Porro Johannes multo post tempore suas epistolas simul & evangelium scripsit, qui post occisionem Dominicam reversus de exilio turbatam se absente per hæreticos reperit ecclesiam, quos in suis epistolis percutiens sæpe cognominat Antichristos.* Explicit Prologus.

* Deest, ab Hierosolyma.

* Deest, Jacobi.

Retractationes & quæstiones in Acta Apostolorum.

Commentaria in omnes epistolas S. Pauli, ex S Augustini operibus utplurimum excerpta. De hoc opere Bedæ litem movet Baronius *, ac Petro abbati Tripolitano (de quo Cassiodorus Divin. Lect. c. 8.) ascribendum censet. Litem præclare diluit Cl. Mabillonius, qui *Commentaria* ista nec Bedæ, nec Petro, sed Floro Magistro, deberi demonstrat dissertatione peculiari Analect. tom. 1. p. 12. Verus interim Bedæ *Commentarius* (S. Pauli enim epistolas ab eo explicatas esse ipse in indiculo fidem facit, *ejusque Collectaneum in Apostolum ex operibus Augustini decerptum* grandi satis volumine penes se habuisse testatur Lupus Ferrariensis ad Hincmarum Epist. 76. p. 118.) penes Mabillonium manuscriptus delitescit. Vide quæ habet Baluzius not. ad Lup. Ferrar. p. 405.

* Adm. 562.

Homiliæ de tempore; Æstivales 33. *Hyemales* 15. *Quadragesimales* 22. *de sanctis Æstivales* 32. *Hiemales* 16. & *Sermones ad populum* varii. Prodierunt seorsim *Colon.* 1534.

Liber de muliere forti.

De officiis liber.

Scintillæ sive loci communes [b].

Fragmenta in libros Sapientiales, & Psalterii versus.

De templo Solomonis liber.

Quæstiones in Octateuchum, & 4. libros Regum.

Quæstiones variæ.

Commentaria in Psalmos.

a Explanationes in *Job.* sunt *Philippi* presbyteri, atque sub ejus nomine editæ *Basil.* 1527. Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1166.
b Harum *Scintillarum* tituli exstant ap. *Spelman.* tom 1. Conc. Anglic. p. 28. Lat. & Saxon; etiam in *Wanleii* Catalog. lib. Septentrion. in Bibl. Angliæ tom. 2. p. 86.

Voca-

Vocabulorum Psalterii expositio.

De Diapsalmate collectio.

Sermo in id, *Dominus de cælo prospexit.*

[a] *Commentarii in Boethii libros de Trinitate.*

De septem verbis Christi.

Meditationes passionis Christi per septem diei horas.

De remediis peccatorum [b].

Cunabula Grammaticæ artis Donati.

De octo partibus Orationis liber.

De arte Metrica liber.

[c] *De Orthographia liber.* Prodiit una cum opusculo priore *Hanoviæ* 1605.

De schematibus S. Scripturæ liber.

De tropis S. Scripturæ liber. Prodiit *Parif.* 1599. 4°. *Venet.* 1522.

De Arithmeticis numeris liber.

De computo & ratione calculi libri aliquot; quorum quidam prodierunt *Venet.* 1525. 4°. *Parif.* 1614. 8°.

[d] *De loquela per gestum digitorum.* Prodiit cum prioribus opusculis.

De Arithmeticis numeris, & Propositionibus libri.

De divisionibus Temporum & Numerorum libri.

De ratione unciarum libellus. Prodiit una cum libris *de Computo.*

Opuscula Astronomica aliquot, viz. *De argumentis Lunæ, Ephemeris* sive *Computus vulgaris. De Embolismorum ratione computus. Decemnovales circuli. De Cyclo Paschali. De Mundi cælestis terrestrisque constitutione. De Musica theorica. De Musica quadrata seu mensurata. De circulis Sphæræ & Polo. De Planetarum & Signorum cælestium ratione. De Astrolabio. De mensura Horologii. Prognostica temporum.*

De Tonitruis libellus.

De Nativitate infantium.

De Minutione sanguinis libellus.

De septem Mundi miraculis libellus.

Hymni aliquot.

Prodierunt opera Bedæ supra enumerata, *Parif.* 1545. 3. tomis [e]. *Basil.* 1563. 8. tomis. *Colon.* 1612. Verum hæc Coloniensis editio mendosissima quidem est, cui plurima desunt, plurima addita sunt, quæ in melioris notæ Codd. MSS. non reperiuntur [f].

Acta S. Cuthberti carmine Heroico descripta sub Bedæ nomine edidit Hen. Canisius Antiq. Lect. tom. 5. p. 692 [g].

Aristotelis Axiomata exposita. Exstant *Parif.* 1604. 8°. *Londin.* 1592. 8°.

Hymnos Bedæ plurimos edidit Cassander cum scholiis. Habentur inter opera ipsius *Parif.* 1616.

Epistola apologetica ad Plegwinam monachum, cum a Davide quodam monacho coram Wilfrido episcopo Eboracensi ipse Beda insimularetur, quasi de ætatibus sæculi non recte sensisset.

Epistola ad Egbertum Eboracensem antistitem de Christiani præsulis officio paulo ante obitum scripta.

Vita quinque abbatum priorum Weremuthensium & Girvicensium, libris duobus comprehensæ. Historiæ istius meminit Guliel. Malmsburiensis lib. 1. c. 3. Tria ista opuscula primus edidit, & notis illustravit Jacobus Waræus eques auratus, *Dublin.* 1664. 8°.

Epistola ad Albinum, a Mabillonio edita Analect. tom. 1. p. 9. Verum Albinus iste non erat Albinus Flaccus Alcuinus, qui exeunte hoc sæculo vixit, sed alter monasterii S. Petri Cantuariensis abbas, ut recte observat Cl. Ittigius de Bibliothecis Patrum c. 3. p. 269.

Martyrologium carmine Heroico, sub Bedæ nomine a Dacherio evulgatum, Spicileg. tom. 10. p. 126 [h].

OPERA Ἀνέκδοτα.

In principium Genesis usque ad nativitatem Isaac, & Ismaelis reprobationem libri 3. Exstant MSS. Lambethæ in bibliotheca archiepiscopali. Eorum primi pars prior *Expositionem in Hexaemeron* continet, quæ sub Junilii Afri nomine in Orthodoxographis & prioribus Bibliothecæ Patrum editionibus prodiit. Integros 3. libros ex codice Lambethano publici juris fecit H. Whartonus *Lond.* 1693. 4°.

In Canticum Habaccuc liber. Hujus duo exemplaria MSS. (quorum alterum in fine mutilum) in dicta bibliotheca Lambethana asservantur. Hi tres codices optimæ notæ, & manu satis antiqua scripti sunt.

De situ & mirabilibus Britanniæ liber. Exstat MS. in bibliotheca collegii S. Benedicti Cantabrigiæ, cod. 32, 173, 205.

Vita S. Juliani. MS. in bibliotheca Bodleiana.

[i] *Vita S. Gregorii Magni.* MS. in bibliotheca collegii Mertonensis.

De vita & virtutibus S. Augustini Anglorum apostoli. MS. in bibliotheca Gualteri Copi.

Relatio de S. Laurentio Anglorum archiepiscopo. MS. ibid.

Homiliarum in S. Lucam libri 2. MS. in bibl. publica Cantabrigiensi cod. 25. Pembrochiana cod. 213.

Commentarius in Ecclesiasten. MS. in bibl. Balionensi Oxon. cod. 158.

a Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 3. c. 15. 57. vol. 1. p. 645 seq. b Exstat in *Spelmanni* Conc. Angliæ tom. 1. p. 281. c Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 7. p. 794. 804. d Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. l. 4. c. 6. p. 777. & vol 3. p. 669. e Iterum *ibid.* 1554. f Denuo Bedæ opera recus. sunt *Colon.* 1688. 4 vol. fol. g Edit. nov. tom. 2. p. 4. h Edit. nov. tom. 2 p. 23. i PP. Benedictini in novissima operum *Gregorii Magni* editione observant, vitam *Gregorii* quæ sub *Bedæ* exstat nomine in codice Mertonensi, nullam aliam esse quam vitam *Gregorii* a *Paulo Warnefrido* scriptam.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

De Trinitate liber. MS. in bibl. Lumleiana cod. 53.

Libellus de locis sanctis. MS. in bibl. G. Copi cod. 169.

De imagine Mundi liber. MS. in bibl. collegii Gonvilii & Caii Cantab. cod. 169. & Mertonensi Oxon. cod. 42.

Homiliæ in Evangelia. MSS. Oxonii in bibl. Lincolniensi cod. 18. Baliolensi cod. 130. Mertonensi cod. 227.

De die judicii liber. MS. in bibl. S. Benedicti Cant. cod. 284.

DEPERDITA.

Commentarius in Esaiam prophetam.

Epistolarum liber.

Tractatus de mansionibus filiorum Israel.

In illud Esaiæ, *Et claudentur ibi in carcere, & post dies multos visitabuntur.*

Epigrammatum liber.

Librum de vita & passione S. Anastasii male e Græco translatum, & pejus a quodam imperito emendatum Beda ad sensum correxit.

Hactenus de Beda ejusque operibus satis prolixe. Cum vero tanta doctrinæ & pietatis fama omnibus retro sæculis per totum orbem literarium claruerit Beda noster; cumque tot egregii codices MSS. in bibliothecarum nostrarum forulis delitescant, jure mirari poterant Oudinus, Colomesius, alii, neminem hactenus in Anglia reperiri, qui auctiorem & castigatiorem Bedæ editionem, quam quæ in eruditorum manibus versetur, evulgaverit. Interim, ne nihil omnino, hac in re nostrates egisse videantur, opera quædam theologica, nempe *Expositionum in Genesin* ad Accam episcopum libros 3. item *Expositionem in Canticum Habaccuc prophetæ*, ex codicibus MSS. eruit H. Whartonus, & una cum historia Bedæ *de vitis abbatum Weremuthensium, & Girwicensium, epistolis* 2. *& Egberti dialogo de ecclesiastica Institutione* (quæ notis suis illustrata ediderat vir illustris Jacobus Waræus *Dublin.* 1664. 8°.) & Aldhelmi episcopi Schireburnensis libro *de laudibus Virginitatis* ad venerandæ vetustatis codicem emendato, typis mandavit *Londini* 1693. 4°. *Historiam Ecclesiasticam*, Anglice vertit, & Elizabethæ reginæ nuncupavit Thomas Stapletonus e Soc. Jes. editque typis elegantibus *Antwerp.* 1565. 4°. *Argent.* 1600. fol.[a]. *Commentaria in epistolas S. Pauli*, Bedæ vulgo tributa, prodierunt a Gaufrido Baufardo seorsim edita anno 1499. fol. *Vitam Cuthberti*, longe emendatiorem, in sæculis Benedictinis dedit Mabillonius. Certe inter exteros nemo de Beda nostro melius meruit, quam Johan. Mabillonius, qui Sæc. 3. part. 1. p. 539. amplum & accuratum Elogium historicum ei contexuit, quo, de ortu ejus, tempore, monastica professione, exercitiis, scripturarum studio, præceptoribus, ordinatione, doctrina, reverentia erga patres, vocatione ad Romam, discipulis, sanctimonia, modestia, zelo, fide, & puritate morum, obitu, sepulchro, sanctitate declarata, reliquiis, elogiis, *Venerabilis* nomine, & scriptis fuse & diligenter agit. Et quoniam ingens & laboriosissimum opus in paucorum manibus versetur, multaque ibi habeat de Bedæ scriptis, tum editis, tum MSS. haud vulgaria, non abs re erit integrum ejus judicium de scriptis Bedæ, paulo licet prolixius, huc transferre. Ita igitur cap. 10. p. 555. vir eruditus, & de re ecclesiastica optime meritus.

Sæc. VIII. ab an. DCC.

"His per quendam excursum dictis, veniendum est ad quasdam animadversiones, quæ mihi inter evolvendum Bedæ scripta, tum edita, tum manu exarata, occurrerunt. Primum quidem de tempore scriptionum agendum; postea de operibus dubiis & supposititiis, postremo de relictis.

"Beda *librum tertium in Samuelem* aggressus est, mortuo Ceolfrido abbate, i. e. anno 716. ut ex præfatione lib. 3. constat. *Explanatiuncula in epistolam Johannis*, prima videtur ex ipsius lucubrationibus in scripturam sacram. Deinde *Expositio in Apocalypsin* quam fratri *Eusebio* seu *Huetberto*, abbati suo futuro, nuncupavit; nam binominem fuisse Huetbertum, & *ob amorem studiumque pietatis*, *Eusebium* cognominatum, patet ex præfatione lib. 3. in Samuelem. Porro Beda librum Apocalypseos, in capitula distinxit. Post Apocalypsin, commentatus est librum *de Actibus Apostolorum*, hortante Acca episcopo Hagulstadensi; tum etiam *Lucæ Evangelium*, & *Quæstiones triginta de libris Regum* explicavit, petente Nothelmo, tunc presbytero Londinensi, post Cantuariensi archiepiscopo; quo adjutore, in scribenda ecclesiastica Historia, usus est. Bedæ *Quæstiones in utrumque Testamentum*, ex Anglia petiit Lupus abbas Ferrariensis epistola 62. ad *Altigisum abbatem Eboracensem*. Post ea omnia, edidit *Commentaria in Samuelem*; ex quibus librum tertium, ut jam diximus, aggressus est anno 716. at vero *Expositionem in Marcum* evulgavit post annos plurimos quam *Lucæ Evangelium* explanaverat. Quæ omnia ex ipsius Bedæ præfationibus in eosdem libros intelliguntur. Præterea, *Expositionem in Epistolas Pauli*, itidemque *in Epistolas canonicas*, ex dictis S. Augustini, magno studio contexuit: & librum *de sex ætatibus* absolvit Leonis Isaurici anno 9. Christi 724. His absolutis, edidit *Historiam ecclesiasticam* gentis suæ; quam cum *Epitome* adjuncta, perfecit anno 731.

[a] *Histor. Ecclesiastic.* novissime edidit *Joh. Smith* cum aliis *Bedæ* operibus historicis, *Cantab.* 1722. fol.

"Nam

Sæc. VIII. ab an. DCC.

"Nam in optimo codice MS. qui penes nos "est, prædicta epitome ultra istum annum "non excurrit, ut superius monuimus. In "eadem epitome Beda exhibet indicem lucubrationum suarum, in quo adnumeratur *Epistola de Æquinoctio verno juxta Anatolium*, scripta proinde ante annum 731. "Unde exemplum in ea epistola Wichredæ "presbytero directa, adductum, *de anno præsenti 776.* est interpolatio scriptoris "amanuensis, ipso anno epistolam exscribentis, qui Bedæ sententiam, supposito "exemplo, explicare voluit. Denique *Retractationum librum* in Acta Apostolorum "post annum 731. scripsit jam senex.

"Præter opera Bedæ in suo indice recensita, pauca sunt quæ ipsi tribuere tuto "possimus, excepta *Epistola ad Egbertum* "Eboracensem pontificem, scripta *post annos triginta a morte Aldfridi, regis Northanimbrorum*, hoc est, anno Christi 735. "qui Bedæ supremus fuit. *Commentaria in evangelium Johannis*, siquidem Bedam habent autorem, post annum 731. ab eo sunt "edita, quæ veluti quoddam Augustinianæ "expositionis compendium esse videntur, "insertis hinc inde sententiis aliorum Patrum; ut capite quarto agens de Regulo, "verba Gregorii Magni adducit. Certe Jonas episcopus Aurelianensis, Ludovici Pii "æqualis, in lib. 1. de Institut. Laicali cap. "13. citat plures versus ex Beda in *Homilia Evangelii vigesima*, qui in prædictis "commentariis leguntur capite 2. unde suspicamur legendum esse apud Jonam in "*homilia Evangelii secunda*. Et quidem Alcuinus in præfatione commentarii sui in "Johannis Evangelium, *ex Homiliis beati Bedæ presbyteri*, multa se adsumpsisse fatetur. His insuper Beda morbo supremo "decumbens, patria lingua reddidit Johannis Evangelium, testante Cuthberto discipulo, in epistola quam de ipsius obitu "exaravit. In *Dubiorum* classem rejicienda "sunt *Expositiones in Matthæi Evangelium*, "*Commentarius in Psalmos*, *Vitæ Sanctorum*, "(*exceptis Actis SS. Felicis, Cuthberti, & Anastasii*, quæ Beda agnoscit ut sua); "*Libellus de Officiis*, *Commentarius in Boetii librum de Trinitate*, *Meditationes Passionis*, "*Libri de Elementis Philosophiæ*, & *liber de remediis Peccatorum*, quem jam inter supposititia relegavit Spelmannus tom. 1. Conc. "Angl. tametsi in collectione canonum Regino pœnitentialem librum *Theodori* seu "*Bedæ* citat in lib. 1. cap. 297. Ivo etiam "& Gratianus *ex Pœnitentiali Bedæ* referunt capitulum *de Sacerdote Eucharistiam vomente*. Non tamen præteream id, quod "in Bedæ homiliario Thuaneo vetustissimo "legi, manu recentiori, ante annos quadringentos, adscriptum; *Ego non peto librum Expositionis Bedæ super Evangelia, sed peto librum Expositionis Bedæ super Psalmos Psalterii*. Apage *Epistolam de Divinatione mortis*; quæ deliramenta quantum "a mente pii hominis absint, probat *Epistola ad Herefridum presbyterum*, libello "de tonitruis, a se Latine verso, præfixa: "Is est Herefridus presbyter *de regno Merciorum*, ad quem exstat S. Bonifacii martyris epistola 10. Autor libri de Officiis divinis scribebat post annum quam Pascha "inciderat in 7. Id. Aprilis, ut patet ex cap. "de Pascha annotino: quod ab anno 731. "quo Beda indicem operum suorum confecit, ante annum 771. non accidit.

"Scripsit quidem Beda *Homiliarum Evangelii libros duos*, ut ipse fatetur, seu *in Lectionarium anniversarium*, ut habet S. "Bonifacii epistola 9. supra num. 21. relata; "at quænam ex editis ad Bedam pertineant, "quænam suppositæ sint, interest distinguere. Sic enim explorabimus celebriores dies, qui tum anniversaria solemnitate "colebantur. In bibliotheca Thuanea habentur duo vetusti codices, in quibus Bedæ homiliæ reperiuntur. In primo, num. "144. annos octingentos exarato, homiliæ "39. continua serie exhibentur; in alio "num. 38. qui annos sexcentos præfert, distinguuntur in duos libros, præmissis ad "utrumque capitulationibus. [Hoc loco, harum homiliarum indicem exhibet Mabillonius, & utrumque apographum inter se confert. Quod cum tanti non sit, hic omittendum duximus. Pergit deinde.] "Ex his "intelligimus homilias *in Dominicos dies post Trinitatem*; item in festos *S. Stephani proto-martyris*, *S. Scholasticæ*, *S. Mariæ Magdalenæ*, *Transfigurationis Domini*, *Adsumptionis B. Mariæ*, *S. Bartholomæi*, *Nativitatis B. Virginis*, *S. Michaëlis*, *S. Lucæ*, "*Præsentationis B. Mariæ*, & *alias de communi Martyrum*, &c. aut subdititias esse, "aut dubias, aut certe ex sinceris Bedæ "commentariis in Marcum & Lucam expressas. Certe *Homilia de S. Scholastica*, "S. Bertario abbati Cassinensi tribuitur in "Cassinensi codice MS. & *Sermo in festo omnium Sanctorum* legi solitus, adscribitur "Rabano Mauro in apographis nonnullis, "nescio an bene. Illud movet quod festum "omnium Sanctorum institutum est a Gregorio papa 3. ut probant veterrima Usuardi exemplaria, & Menardus noster in "libro sacramentorum S. Gregorii p. 184. "Et sermo iste Bedæ stylum sapit. Deni"que sermo, Bedæ adscriptus, in versum "Psalmi, *Dominus de cælo prospexit super filios hominum*, &c. haudquaquam ipsius "Bedæ est; cum in eo referatur testimonium petitum ex vita Gregorii Magni, "a Johanne Diacono scripta post annos

Sæc.VIII. ab an.DCC.

"centum & quinquaginta a morte Bedæ "Venerabilis.

"Sunt qui Bedæ expositiones in Pauli "epistolas, ex libris S. Augustini excerptas, "cuidam Floro, Monacho (ut Trithemius "putat) Trudoniano, tribuendas existi- "mant. Sic enim præfert egregium apo- "graphum Corbeiense, duobus volumini- "bus distinctum, *Expositiones epistolarum* "*S. Pauli apostoli, ex libris S. Augustini, do-* "*ctoris eximii, a quodam Floro collectæ*. Et "in fine, *Compositus est liber iste*, i. e. scri- "ptus, *a Richero sub-priore & Johanne, suo* "*scriptore Monoculo, anno, quo restituta est* "*ecclesia S. Johannis Corbeiæ, & Turonis est* "*secunda sedes Romanæ urbis* (Alexandro "papa 3. Tyronis synodum agente) *anno* "1164. *Ludovico rege Francorum, Theodorico* "*episcopo Ambianensi, Johanne Corbeiæ ab-* "*bate*. Verum expositiones istæ, quæ duo- "bus illis voluminibus continentur, eædem "ipsæ, quæ in Bedæ operibus exstant, sunt "verus & genuinus Bedæ fœtus; tum quia "ipse in syllabo operum suorum meminit "earum expositionum; tum quia alia re- "peritur commentatio Flori nomine præ- "dita, non tantum ex Augustini, sed & "aliorum patrum operibus contexta; qua- "lis penes Petrum Franciscum Chiffletium "Soc. Jesu, virum eruditissimum, manu de- "scripta habetur, ad eum modum, quo "Claudius Scottus, postea Taurinensis epi- "scopus, aliam in Pauli itidem epistolas, "ex Augustini, aliorumque patrum senten- "tiis defloravit. Et tamen Ratbertus mo- "nachus, in lib. de casibus monasterii S. Galli "cap. 10. memorat *Collectionea Flori presby-* "*teri de voluminibus S. Augustini, in episto-* "*lam Pauli ad Romanos*; & paulo post, *Col-* "*lectanea Flori in Epist. ad Corinth. secun-* "*dam, & ad Hebræos*. Denique Lupus abbas "Ferrariensis, *Collectaneum Bedæ in Aposto-* "*lum*, ex operibus Augustini, laudat in epi- "stola 76.

"In editis Bedæ operibus, desiderantur "(ni fallor) genuina ejus opera quædam; "nempe *Explanatio in Canticum Habacuc*, "quæ in apographo nostro num. 275. hoc "præfert exordium; *Canticum prophetæ Ha-* "*baccuc, quod tibi exponi petisti, dilectissima* "*in Christo soror, sacramenta Dominicæ pas-* "*sionis maxime pronunciat. Unde ex consue-* "*tudine sanctæ & universalis ecclesiæ, sexta* "*sabbati, qua eadem passio completa est, so-* "*let in laudibus matutinis per singulas heb-* "*domadas solemniter repeti*, &c. Item desi- "deratur *Carmen de divino Judicio ad Accam* "*episcopum*, editum a Simeone Dunelmensi "monacho, in libro de gestis regum Angl. "qui Bedæ etiam in MS. Cod. Thuaneo "adscribitur; *Epistola de sexta mundi ætate* "*ad Plegwinam, quæ una cum historia abba-* "*tum monasteriorum Wiremuthensis & Gir-* "*wicensis, & epistola ad Egbertum Eboracen-* "*sem antistitem*, a Waræo nuper vulgata "est. Sincerum Bedæ *Martyrologium* in "tom. 3. Martii Bollandiani recens in lucem "prodit: in quo tamen an *festum omnium* "*Sanctorum* locum habere debeat, dubium "est, cum Beda quatuor tantum annis vi- "xerit post creationem Gregorii papæ ter- "tii, qui hujus solemnitatis autor est. Istius "martyrologii verba de S. Lupo Tricassino "episcopo adducit Herricus, noni sæculi "autor, in lib. 1. de Mirac. S. Germani episc. "Autissiod. cap. 15. Quædam etiam refert "Amalarius lib. 2. de Divin. Offic. cap. 24. "Qui autor fallitur in libro 4. capp. 39, & "41. in citando Bedæ libro de vita S. Cuth- "berti; ea enim verba quæ memorat, in "neutra Bedæ lucubratione de S. Cuthber- "to, at in ea, quam anonymus quidam mo- "nachus Lindisfarnensis tribus libris, in "Martio Bollandiano editis, adornavit, re- "periuntur. In perantiquo & optimo apo- "grapho nostro num. 546. in quo Bedæ "opus de Computo habetur, leguntur *ver-* "*sus Domni Bedæ ad componendum Horolo-* "*gium*, hoc initio;

Sæc.VIII. ab an.DCC.

Quos cursus solis jungant sua tempora menses
Carmine nunc lector paucis adverte docebo.

"Verum hi versus, non Bedæ, sed Wandal- "berto diacono Prumiensi, tribuendi sunt. "In eodem Cod. MS. exstant etiam plures "scriptiones *de Computo*; in his, *Excerptio* "*vel expositio computi* Herrici monachi, il- "lustrando Bedæ commentario instituta. "Cujus prologus sic se habet; *Cum quibus-* "*dam e fratribus nostris adolescentulis, quæ-* "*dam calculatoriæ artis rudimenta, communi* "*sermone explicare cœpissem, hujusce quoque* "*non contemnendæ (ut multi arbitrantur) do-* "*ctrinæ aliquid impertirem, quos in arte* "*grammatica, prout divina auxiliata est mu-* "*nificentia, aliquatenus introduxeram; nescio* "*quo accensi desiderio instare vehementer cæ-* "*perunt, quatenus ea quæ viva voce deprom-* "*pseram, multorum utilitati profutura, qua-* "*litercunque scripta ederem; quibus obnixius* "*renitens, id quod obtenderam superesse li-* "*bros de hac eadem re . . precipue venera-* "*bilis viri Domni Bedæ Presb.* &c. Sub fi- "nem expositionis, autor scribere se indi- "cat anno 880. Indict. 8. ut proinde alius "sit ab Herrico monacho Autissiodorensi, "qui integro sæculo fuit superior. An vero "Helpericus cœnobii S. Galli monachus, "qui librum de Computo scripsit, testante "Trithemio lib. 2. de vir. illustr. Ord. S. Be- "nedict. cap. 77. lege *Carmen de Psalmo* "122. in tomo 6. Antiq. Lect. Canisii pag. 619. Bedæ venerabili adscriptum, si tanti est.

ACCA,

705. [a] ACCA, natione Anglus, Bozæ archiepiscopi Eboracensis, & S. Wilfridi, quocum Romam profectus est, discipulus. Vitam monasticam pro sæculi sui more impense coluit, venerabili Bedæ admodum familiaris. Claruit anno 705. & deinceps, tandem episcopali infula ornatus. Etsi enim in libris quibusdam impressis abbas tantum vocetur, etat tamen, ut ex codice MS. Lambethano liquet, episcopus Hagulstadensis, suamque sedem nobilissima bibliotheca auxit & ornavit. Bedæ superstes obiit circa annum 740. Plura ab eo scripta commemorant Balens & Pitseus, nempe *de vitis & passionibus Sanctorum, quorum reliquiæ in ecclesia sua recondebantur*; *De Ecclesiasticis sui Chori officiis*; *Carmina varia*; *Epistolas ad diversos*. Exstat inter Bedæ opera *epistola ejus ad Bedam*, qua ipsum ad illustrandas sacras scripturas, præcipue evangelium S. Lucæ hortatur.

705. [b] JOHANNES VII. natione Græcus, Platonis filius, anno 705. die 8. Februarii pontifex Romanus ordinatus est. Eodem anno a Justiniano Imp. rogatus, ut concilii quini-sexti canones confirmaret, synodum Romæ habuit, in qua de canonibus quidem nil statuit, quos ad imperatorem nec albo, nec nigro lapillo notatos remisit: Wilfridum vero archiepiscopum Eboracensem in synodo præsentem criminibus ei intentatis absolvit. Obiit anno 707. die 24. Septemb. Exstat unica *epistola ad Ethelredum Merciorum, & Alfridum Deirorum reges, de Wilfridi Eboracensis causa*, Concil. tom. 6. p. 1390 [c].

708. [d] CONSTANTINUS, natione Syrus, Johannis filius, papa Romanus die 4. Martii anno 708. consecratus. Anno sequente a Justiniano Imp. Roma evocatus, ut controversiæ de canonibus quini-sextæ synodi finem imponeret, Constantinopolim profectus est, urbem anno 710. ingressus, ac magno honore a Justiniano exceptus, re nihilominus in medio relicta, anno 711. Romam reversus est. Obiit anno 715. die 18. Martii. Exstat unica ejus *epistola ad Brithwaldum archiepiscopum Cantuariensem*, Concil. tom. 6. p. 1397 [e].

710. AUTOR *vitæ S. Anstrudis* claruisse videtur ineunte hoc sæculo circa annum 710. a rebus de quibus agit, ut videtur, non longe remotus. Scripsit *vitam S. Anstrudis* abbatissæ Laudunensis, quæ vitam finivit circa annum 688. Ex Cod. MS. monasterii Laudunensis eam extulit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 975.

AUTOR *vitæ S. Judoci*, claruit circa annum 710. utpote qui secundum narrationum exempla a monachis Judocensibus acceptа se scripsisse tradit. *Vitam* condidit *S. Judoci* presbyteri & confessoris, denati circa annum 668. quam ex elegantissimo codice Gemmeticensi ante annos septingentos exarato, nobis exhibet Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 565. 710.

AUTOR anonymus *vitæ S. Virgilii*, circa annum 710. claruisse videtur. Literis consignavit *vitam S. Virgilii* episcopi Arelatensis, qui mortalitatem explevit anno circiter 616. Quam primus edidit Vincentius Bartalis in chronologia Lerinensi; deinde ex Cod. MS. emendatam, Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 55. 710.

SIVIARDUS, natione forsan Gallus, monasterii Anisolensis apud Cœnomannos abbas quintus, claruit ineunte sæculo 8. circa annum 710. Posterorum memoriæ tradidit *vitam S. Carilefi* abbatis Anisolensis primi; quam ex MSS. Codd. edidit Mabillonius Sæc. Benedict. 1. p. 642. Cui subjecit miracula S. Carilefi, ad ipsius sepulchrum facta, scriptore anonymo, qui ante S. Carilefi translationem Normannorum tempestate peractam vixisse videtur. Habetur apud Surium ad diem 1. Julii vita S. Carilefi ex pervetustis Codd. descripta, sed a Mabilloniana plane diversa. 710.

[f] JOHANNES, patriarcha Constantinopolitanus a Philippico Bardane Imp. anno 712. constitutus, ei hæresin Monotheleticam sectanti, sive animi studio seu timore assentatus. Eo fascibus spoliato, & ipse in ordinem redactus anno 715. sede patriarchali excidit. Exstat *epistola ad Constantinum papam*, post Bardanis mortem scripta, qua Monothelismi seu studium, seu favorem in vim sibi a Bardane illatam rejicit Gr. Lat. Concil. tom. 6. p. 1410 [g]. 712.

ANONYMUS autor *vitæ S. Boniti*, claruit anno 712. Scripsit *vitam & translationem S. Boniti* Arvernensis in Gallia episcopi, quam Adelphio abbati Magnilocensi, qui Boniti in Romana peregrinatione comes fuerat, & Etherio dedicavit. Habetur ex variis MSS. Codd. recognita apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 89. 712.

[a] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinis. l. 1. vol. 1. p. 7. [b] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 116. [c] Item apud *Wilhelmum Malmesb.* l. 3. de gestis Pontif. Angl. p. 267. Etiam ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 68. Epist ad Anglos habetur ap. *Baluzium* Miscel. tom. 5. [d] Conf. *Fabr.* Bibl med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1190. [e] Hæc *Epistola* una cum *Constantini* Bulla *de privilegiis Ecclesiæ Cantuariensis* exstat ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 71. 74. [f] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 92. [g] Item *Combefis.* Auctuar. nov. tom. 2. p. 211.

Sæc. VIII. ab an DCC. 715. GREGORIUS II. natione Romanus, Marcelli filios, Sergii papæ subdiaconus & sacellarius, bibliothecæ pontificiæ curam habuit; deinde ad diaconatus ordinem promotus, cum Constantino pontifice Constantinopolim profectus est, ubi in agitanda de canonibus concilii quini-sexti controversia ingenium ejus summopere inclaruit. Tandem anno 715. mortuo Constantino die 28. Aprilis, in sede Romana successit. Anno 721. habita Romæ synodo plurimos *de nuptiis illicitis* Canones tulit. Anno 726. Leo Imp. ut grassanti Iconodulorum superstitioni obicem poneret, & pessimorum scandalorum prætextum Mahumetanis & Judæis eriperet, prudenti consilio in concilio episcoporum Constantinopoli convocato decrevit, ut imagines ex ecclesiis tollerentur, saltem in loca sublimiora extra conspectum moverentur. Decretum istud in Italiam missum Gregorii pontificis autoritate confirmari voluit. Gregorius obsequii loco habita Romæ synodo anno 726. exeunte, vel 727. incunte (id in annum 730. rejicit Baronius) imperatorem anathemati subjicit, Iconoclastas damnat, cultum imaginum Christi & apostolorum praxi consentaneum esse decernit. Quin & datis ubique literis imperatorem tanquam impietatis reum, & Christianorum hostem pessimis conviciis proscindit, imperio indignum esse clamat, vectigalia ei persolvi gravissimo interdicto vetat, Italorum defectioni classicum canit, ac modis omnibus favet, imagines e templis deportari prohibet, imperatoris statuas fœdissimis ludibriis conculcari efficit. Paulum patricium & exarchum a Leone missum, ut comprehensum pontificem Constantinopolim duceret, anathemate obstringit, Italorum & Barbarorum Italiam occupantium fidem obtestatur, auxilium sollicitat, & in imperatoris ditiones tanquam in certissimam prædam involat; ac missa in Galliam legatione splendida una cum vinculis & clavibus S. Petri, Carolum Martellum obtestatur, ut laboranti ecclesiæ succurrat, & Italiam ab imperatoris dominio eximeret, & armis tueatur. Ne quid tamen dissimulem, nonnulli legationem istam Gregorio 3. non invita veritate ascribunt. De prioribus vero factis inter omnes, quibus tantillus frontis honos superest, constat. Exutam ab eo imperatori potestatem, adeo non pernegat, ut de eo quasi insigni facto glorietur Card. Baronius *. *Cum nullis*, inquit, *verbis scriptisve Gregorius papa imperatorem a cœptis potuit revocare; tempus jam advenisse ratus, ut securis ad radicem admoveretur arboris infælicis, apostolica autoritate, succidite eam, clamat. Quo tonitru excitati fideles Occidentales mox desciscunt penitus a Leonis imperio, apostolico pontifici inhærentes. Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum ne in ecclesia Christi regnare sinerentur hæretici principes, si sæpe moniti in errore persistere obstinato animo invenirentur.* Luitprandum Longobardorum regem Romam cum exercitu venientem precibus adeo fregit, ferocemque hominis animum emollivit, ut, teste Anastasio, quæ fuerat indutus arma exuerat, viz. mantum, seu breve palliolum non nisi ad manus perveniens, Armilausam, vestem quandam militarem ab humeris ad genua pertingentem, balteum, spatham, atque ensem deauratum, nec non coronam auream, & crucem argenteam; quæ omnia ante altare D. Petri deposuit. Obiit Gregorius die 17. Januarii anno 731. [a] Exstant *Epistolæ* 15. & *Capitulare* legatis in Bavariam missis datum Concil. tom. 6. p. 1437. Ex *epistolis* duæ habentur Gr. Lat. inter Acta concilii Nicæni a. actione 2a. Concil. tom. 7. p. 824. & apud Baronium ad ann. 726. quas tamen Gregorio 3. ascribendas censet Labbeus.

* Ad an. 730. num 5.

Cæterum *Liturgia* Gregorii nostri, seu *Formula Missæ*, una cum Gregorii Codini versione Græca edita est a Morello *Parisiis* 1595. exinde desumpta in Auctuarium Duceanum tom. 2. p. 125.

[b] LIBER DIURNUS, quo solemnes literarum, aliarumque rerum ecclesiasticarum formulæ a pontificibus Romanis antiquitus usurpari solitæ continentur. Novem capita complectitur, quovis capite plures sub se titulos continente. Quis fuerit, qui primus has formulas collegit & digessit, hactenus ignoratur. Liber ipse collectus videtur, ut non sine summa verisimilitudine conjicit Garnerius, sub Gregorio 2. circa annum 715. quod præter MS. codicis nongentorum circiter annorum vetustatem, multa in ipso libro suadere videntur. Opus diu suppressum, diu desideratum, tandem eruit, & notis, ut solet omnia, doctissimis illustravit Johannes Garnerius *Paris.* 1680. 4° [c]. In hisce *Formulis* duo præ cæteris notari merentur. 1°. Octavo adhuc sæculo in more fuisse positum, ut defuncto pontifice ab his, qui sedis apostolicæ vicem servabant, exarchus Ravennæ ea de re certior redderetur; & ut electo convenientibus non cleri modo, sed optimatum etiam & populi votis successore relatio ad imperatorem CP. fieret, electionis approbationem submisse

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccl. vol. 6. p. 96. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 3. p. 256. Epist. *Gregorii* episcopis Angliæ ex MSS. Codd. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 81. b Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2. p. 116. c Recudi fecit *Christianus Gotfridus Hoffmannus* in nov. scriptorum ac monumentorum collectione tom. 2. *Lipf.* 1733. 4to.

rogans:

rogans: missis etiam ad optimates tum Ravennæ tum Constantinopoli positos literis, præcipue vero ad Exarchum, ut electionem vel nomine principis confirmaret, vel confirmandam curaret. Nec nisi accepta demum hac confirmatione pontificem ordinari fas erat. Quæ omnia ex ipsis formulis sole clariora elucescunt. 2°. Pontificem jamjam ordinandum ad corpus B. Petri solemnem fidei professionem edere solitum, qua non modo sex sacra Oecumenica concilia diserte approbavit, verum *auctores novi hæretici dogmatis, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum CP. una cum Honorio qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit* (ipsius formulæ verbis utor) *anathematis condemnatione* nominatim perculit. Unde manifesto constat futile illud Baronii, Bellarmini, & recentiorum Hyperaspistarum κωπτφύγιον, qui Honorii nomen Actis sextæ synodi a Græculo quodam fuisse intrusum, absque vel levissima verisimilitudinis umbra, comminiscuntur. Alia lectori antiquitatis ecclesiasticæ curioso notatu sane dignissima ipsa *Libri diurni* lectio suppeditabit. Vetustum hujus *Libri diurni* codicem ex Hilarione Rancato Cisterciensi acceperat olim Leo Allatius, & exscriptum publicare in animo habuit; verum impressione prohibita, in lucem edere fas ei non erat; hunc ipsum codicem inspexit Cl. Mabillonius & exinde plurima excerpsit, quæ supplementi vice ad editionem Garnerianam nobis exhibet Musæi Ital. tom. 1. p. 32. vide etiam quæ habet It. Ital. Sect. 31. p. 77.

715. [a] FÆLIX, gente Anglus, in provincia Merciorum natus, in cœnobio Croilandensi ab Ethelbaldo rege in honorem S. Guthlaci confessoris recens fundato vitam monasticam duxit. Claruit circa an. 715. inter synchronos suos rhetor ac poeta non ignobilis habitus. Scripsit *vitam S. Guthlaci anachoretæ Croilandensis*, quæ habetur apud Surium 11. April. & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 263.

715. GERMANUS, Justiniani patricii a Constantino Pogonato interfecti filius, & ipse ab eodem imperatore virilia exsectus. Primo Cyzici episcopus, deinde anno 715. deposito Johanne ad patriarchatum Constantinopolitanum evectus. Anno 726. edicto Leonis Imp. & decretis synodi CP. de tollendis imaginibus præfracte restitit, septem sæculorum autoritatem & exemplum insulse obtendens, ac fabulas de imaginibus Deiparæ a D. Luca depictis, de Christi pictura ad Abgarum regem missa, ejusdem- que farinæ quisquilias alias contumaciæ suæ prætexens. Integro quadriennio viri pertinaciam patienter tulit clementissimus imperator: cum vero nullis monitis, nullis documentis ad sanam mentem, & obedientiam decretis Cæsareis ac synodicis præstandam, adduci posset; anno demum 730. habita synodo sede patriarchali motus est: ac Platanium in paternam domum secedere permissus summa pace ac quiete senectutem suam exegit. [b] Obiisse dicitur die 12. Maii circa an. 740.

[c] OPERA QUÆ EXTANT.

Epistolæ 3. viz. *ad Johannem episcopum Synnadensem, ad Constantinum episcopum Nacoliæ, ad Thomam Claudiopolis episcopum*, Gr. Lat. Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Conc. tom. 7. p. 289.

Tractatus de sex synodis Oecumenicis, quem primus edidit Stephanus le Moyne Gr. Lat. inter varia Sacra tom. 1. p. 68. epilogo auctum, & Germano restitutum. Antea quippe anonymum ediderant Justelli, & pater & filius.

Ἀνταποδοτικὸς ἢ Ἀνόθευτος, sive *Apologia pro Gregorio Nysseno ejusque scriptis Origenismi perperam insimulatis*, qua præter Nysseni defensionem Origenis etiam errores solide refutavit. Librum, quem injuria temporis nobis eripuit, fuse laudat Photius Cod. 233. qui & de stylo Germani hæc habet: ἐπὶ τῷ λόγῳ καθαρός τε καὶ σαφὴς, καὶ τοῖς ἐν ὀνόμασι τρόποις εὐστόχως ἐναποβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν φράσιν ἡδυνών, οὐχ ὑφελκόμενος δὲ πρὸς ψυχρότητα· γοργαῖος μὲν τὸ ἐπιβαλεῖν τῇ προθέσει, ὅμοιος δὲ διελθεῖν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ τὸ μὲν ἀναγκαῖον μηδὲν ἔξωθεν παρεμπλέκων, οὐδὲν δὲ τῶν ὀφειλόντων ῥηθῆναι παρατρέχων, οὔτε τοῖς ἐπιχειρήμασιν, οὔτε τοῖς ἐνθυμήμασιν. *Stylus ei purus ac clarus, verborumque tropos feliciter usurpans, phrasi venusta & eleganti non ad frigiditatem vergens, proposito valide insistens, par etiam in contentionibus suscipiendis, nihilque citra necessitatem immittens, nihilque quod dictu sit necessarium prætermittens, tum constructione, tum enthymematibus.*

[d] Habentur etiam Gr. Lat. in Auctuario Duceano, & apud Combef. Orig. CP. ac Lat. in Biblioth. Patr. sub Germani nomine *Rerum ecclesiasticarum Theoria, Orationes* 3. *in Encomium, Nativitatem, & Dormitionem Deiparæ, Oratio in encænia venerandæ Ædis B. Mariæ, & in fascias Domini*, fragmentum *Orationis adversus Hæreses*, aliaque, de quibus agemus in Germano juniore ad annum 1222. cui potius tribuenda videntur.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6 vol. 2. p. 464. b Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1674. c Conf. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 6. p. 92. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10 p. 207. *Long.* Bibl. sacr. p. 743. d *Germani* Scholia in Script. *Dionys. Areopag.* in bibl. Vaticana servantur, ut refert *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 1. §. 6. vol. 5. p. 6.

Sæc. VIII. ab an. D. C. 720.

AUTOR *vitæ S. Bertilæ* claruit circa ann. 720. Haud diu enim post S. Virginis obitum (obiit illa anno 702.) vixisse ex ipsius verbis colligi potest. *Vitam* scripsit *S. Bertilæ* virginis & abbatissæ Kalensis primæ, editam ex Codd. MSS. Corbeiensis monasterii a Johan. Mabillonio Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 21.

720. 730. AUTORES *vitæ S. Austrebertæ*, anonymi duo, hoc circiter tempore claruisse videntur. Prior circa annum 720. Posterior tempore suppar, forsan circa ann. 730. Scribit enim num. 10. se miraculum quoddam B. Virginis ab adolescentula, quæ apud eam fuerat educata, accepisse; *quæ huc usque*, inquit, *vivit in corpore*. Exstat utriusque vita S. Austrebertæ, virginis & abbatissæ Pauliacensis in Caletis, apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 27. Priorem posteriore loco posuit. Posterioris autor qui priorem interpolavit, habetur etiam apud Surium ad Februar. 10. Confer Bollandum eodem die.

720. ANTENOR, qua gente, vel stirpe ortus, incertum; dignitate episcopus, claruisse videtur circa annum 720. Scripsit *vitam S. Silvini* apud Morinos in Gallia episcopi, quem vivum impense coluerat. Hanc postea interpolavit & expolivit anonymus quidam, qui vixit ante medium Sæc. 9. Periit genuinum Antenoris opus. Exstat interpolatum apud Catellum in historia episcoporum Tolosatium, Bollandum Februar. 17. tom. 3. p. 24. & 757. ubi varia de genere Silvini, de patria, episcopatu, adventu in Belgium, obitu, & translationibus discutiuntur. Denique apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 295.

720. [a] HEDDIUS, cognomento *Stephanus*, gente Anglus, presbyter & monachus Cantuariensis, claruit anno 720. Cum musicæ & cantionis ecclesiasticæ admodum peritus esset, a Wilfrido archiepiscopo Eboracensi in Northumbrorum regnum evocatus est, ut provinciales musicæ ad id tempus ignaros doceret. Vir erat, inquit Baleus *, in actionibus literariis, ut ex ejus apparet oratione, si tempora recte consideremus, terse, nitide, & eleganter eruditus. Exstat *vita Wilfridi*, hortante Acca episcopo Hagulstadensi scripta, in archivis ecclesiæ Sarisburiensis, & in bibliotheca Cottoniana; ex qua desumptam evulgavit Johannes Mabillonius Sæc. Benedict. 4. part. 1. p. 671. ex codice nimirum literis partim Saxonicis, partim Longobardicis, ante annos septingentos exarato. Tho. Galei beneficio, uti ipse agnoscit, descriptam, vulgavit idem Joh. Mabillonius Sæc. Benedict. 4. part. 1. p. 671. Verum cum e codice Cottoniano capita quædam avulsa essent, postea beneficio viri Cl. Edoardi Bernardi Oxoniensis accepit capita duo cum duobus dimidiis, ex codice Sarisburiensi restituta, quæ, una cum variantibus totius vitæ lectionibus, nobis exhibet ibid. part. 2. p. 550. tandem ecclesiæ Sarisburiensis codicem, eum nempe quo usus est olim reverendissimus Usserius, nactus, hanc vitam emaculatam & haud parum auctam edidit ipse Galeus Hist. Angl. Scriptor. tom. 3. Oxon. 1691. p. 40. Scripsit item Heddius *vitas Eatæ & Tumberti*, aliaque plura; quæ an exstent hodienum, non liquet.

* Cent. 1. c. 92.

BONIFACIUS, *Winfridus* patria lingua dictus, natione Anglus, Cridioduni in agro Devoniensi natus anno 670. Tredecim annorum juvenis in monasterium Exoniense secessit, ex quo postea in monasterium Nuiscellense migravit, & Wimberti sive Wigberti abbatis disciplinæ se commisit, a quo politiori literatura institutus inter primores ævi sui eruditos locum tenuit. Tricesimo circiter ætatis anno presbyter ordinatus est, id est, an. 700. & Wigberto abbati ad concilium nationale a Brictwaldo archiepiscopo Cantuariensi habitum profecto comes adhæsit. Paulo post circa ann. 704. pio evangelium inter Ethnicas regiones prædicandi desiderio tactus, ægre impetrata ab abbate venia, in Frisiam transfretavit; & in agro Ultrajectensi aliquamdiu commoratus, postquam parum apud Ratbodum Frisonum ducem Gentilibus superstitionibus perdite addictum profecisset, in Angliam an. 716. reversus est: & oblatam sibi a monachis cœnobii præfecturam recusavit. Anno circiter 718. commendatitiis Danielis episcopi Wintoniensis literis munitus, intermissum prædicandi munus iterum repetiit; & postquam Romam profectus reliquias quasdam, & literas missorias a Gregorio papa obtinuisset, per Boiariam, Thuringiam, aliosque Germaniæ fines evangelii lucem longe lateque propagavit. Audita dein Radbodi nece in Frisiam se contulit; & Willebrordo Frisonum apostolo per triennium adhæsit, & in sacro suo munere obeundo egregias ei suppetias tulit. Post triennium in Germaniam reversus inter Hassios Christianam fidem disseminavit. Anno 723. a Gregorio papa Romam evocatus, pridie Cal. Decembr. episcopus Germanorum ordinatus est, & deposito Winifridi nomine Bonifacius exin vocari cœpit. In Germaniam redux munus sibi demanda- 723.

Vid Willibaldi vit. S. Bonif apud Sur. Jun. 5. integram a Serario cum epistolis Bonif. ed. Mogunt. 1605. & vit Bonif ab Othlono Script. ap. Sur. ib. & cum not. ap. Serar. rerum Mogunt. lib. 3.

[a] Conf. Oudin. tom. 1. p. 1671. Fabr. Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 243.

tum

tum strenue excoluit, multa Ethnicorum millia ad fidem conversorum millia sacro lavacro tinxit, monasteria & ecclesias passim fundavit, fundatis præfectos dedit, plures ex Anglia elericos io laboris & muneris sui partem vocavit, omnia & apostoli & episcopi munia sedulo peregit. Anno 732. pallium archiepiscopale a Gregorio 3. meruit. Anno 738. Romam tertium perrexit, Gregorium papam de rebus ecclesiæ graviffimis consulturus. Anno 742. concilio Germanico, 743. Leptinensi præfuit. Frequentia adhuc concilia celebravit, ecclesias a se prius institutas visitavit, hæreses pullulantes compescuit, & exortis subinde corruptelis remedia diligenter excogitavit. Anno 754. commendata ecclesiæ Moguntinæ, quam hactenus rexerat, Lullo discipulo suo cura, in Frisiam contendit, ut relapsani in Paganismum gentem ad fidem reduceret. Ac primo quidem res ei feliciter successit, multis hominum millibus baptizatis, & Eobano Trajecti episcopo constituto: mox autem ab irruentibus tumultuaria vi Paganis apud Doccomium Frisiæ olim Orientalis vicum interfectus, die 5. Junii eodem anno martyrii palmam reportavit. [a] Scripsit *vitam S. Livini*, & *epistolas* plures, quas primum in lucem eruit, & eum notis edidit Nic. Serarius *Moguntiæ* 1605. recusas *ibid.* 1629. *Epistolæ* quædam hinc inde habentur Concil. tom. 6. omnes vero in Bibliotheca Patrum tom. 13. p. 70 [b]. *Vita S. Livini* exstat etiam apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 449. ab eo seniori coidam Bonifacio, qui superiore sæculo floruisse dicitur, ascripta. Statuta quædam S. Bonifacii edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 9. p. 63 [c]. Plura alia scripsisse fertur Bonifacius, quæ sigillatim enumerat Balens *, & Arnoldus Wion *. *Librum illius de Fidei unitate* laudat Zacharias papa lib. 2. vitæ, c. 10.

* Cent. 2. c. 13.
*Lign. Vitæ l. 5. p. 688.

725. ANONYMUS *vitæ. S. Walarici* scriptor, circa ann. 725. elaruisse videtur. Scripserat *vitam S. Walarici* primi Leuconaensium abbatis, (obiit is anno 622.) Rambertus, ejusdem cœnobii abbas. Hane utpote prolixiorem, & sermone simplici & impolito exaratam, jussu Hugonis Rothomagensis archiepiscopi, in compendiom redoxit anonymus noster, & a se ornatam & expolitam Theodino abbati nuncupavit. Exstat apud Mabillon. Sæc. Benedict. 2. p. 76.

729. [d] JONAS, gente Gallus, monachus Fontanellensis, claruit anno 729. Scripsit jubente Baino abbate suo *vitam S. Wulframni* Senonensis episcopi, qui obiit anno 710. Exstat hæc vita apud Surium 20. Martii, Mabillon. Sæc. 3. part. 1.

[e] COSMAS HIEROSOLYMITANUS, ut aliqui volunt, *Hagiopolites* dictus, Italia oriundus, vir omni politioris literaturæ genere excultissimus, claruit anno 730. 730.
A Saracenis prædonibus captus, Damascum abductus est: & a Johannis Damasceni patre in domum receptus, Johanni adhuc juveni præceptor datus est. Tandem episcopus Maiumæ factus est. Scripsit *Hymnos* 13. *in præcipuas anni festivitates*, ea arte compositos, ut initiales literæ omnium sententiarum, quibus unusquisque hymnus constabat, in unum collectæ, sententiam quandam breviusculam hymno præfixam efformarent. Exstant Latine solummodo isti hymni in Bignæi appendice ad Biblioth. Patr. *Paris.* 1624. p. 716. & in Biblioth. Patr. tom. 12. p. 734. Exstat etiam ejus ἔκφρασις, sive *Enarratio metrica* singulorum Psalmorum totius Psalterii Davidici carmine Iambico. Cujus hoc initium, Ἔκφρασις ἰαμβικὴ εἰς τὸν θεῖον καὶ προφητικώτατον Δαυὶδ Κοσμᾶ ποιητοῦ. Προοίμιον.

Μετὰ τὸν μέγιστον Μωσῆν καὶ μέγαν ἐν προφήταις
Καὶ πρώτιστον δημαγωγὸν, &c.

Habetur MS. Biblioth. Vindob. Cod. Theol. juxta ordinem Lambecianum 197. Nesselianum 53. De hoc opere vide quæ habet Cl. Lambecius Comment. lib. 3. p. 103, 227. Vide etiam Cod. 60. num. 6. Erat certe Cosmas noster doctrinæ ecclesiasticæ peritissimus, poetica præsertim facultate insignis. Ἀνὴρ εὐφυέστατος, inqoit Suidas *, καὶ πνέων μουσικὴν ὅλως τὴν ἐναρμόνιον. *Vir ingeniosissimus, & modulationem musicam totus spirans.* Testes sunt, præter hymnos supra memoratos, Ἀσματικοὶ Κανόνες, de quibus subdit Suidas, *eos nullam comparationem admittere, nec admissuros unquam.* In his non iofimum meretur locum *Triodium*, seu *Canticum tribus Odis constans*: quod habetur in officio Græcorum sacro, a septuagesima ad sabbatum sanctum recitari solito. Primam ejus partem, tres inquam odas, in figuram sanctæ & vivificæ Trinitatis excogitavit Cosmas noster, in magna sanctaque Domini hebdomade, appellatione fere cujuslibet diei per acrostichidas eantus concinnans. Reliqua pro cæteris hebdomadibus Theodorus & Josephus Studitæ addiderunt; ut ex Nicephori Callisti *Synaxario* discimus. Postea multis a Marco monacho adjectis, *Tetrao-*

* In V. Johan Damasc.

[a] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 93. *Oudin.* tom. 1. p. 1787. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 2. vol. 1. p. 709.
[b] Epist. *Bonifacii* ad *Athelbaldum* regem Merciorum, alia ad *Herefridum* presbyterum una cum epist. ad *Cuthbertum* archiepisc. Cantuariæ, habentur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 87. seq. [c] Edit. nov. tom. 1. p. 507. seq. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 514. [e] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1786. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. §. 7. vol. 10. p. 217. & §. 18. p. 332. seq.

Sæc. VIII. ab an. DCC. *dion* appellari cœpit. Quænam vero fuerint Cosmæ nostri, quænam aliorum, in hoc libro partes, ex recentioribus Græciæ scriptoribus optime nos docet Leo Allatius Dissert. 2. de libris Eccl. Græcorum p. 69.

730. [a] JOHANNES, DAMASCENUS a patria, *Chrysorrhoas* ab eloquentia, & *Mansur* seu *Manseron* ab Arabibus dictus, natus est Damasci patre inter cives suos primario, qui Saracenorum principi a secretioribus erat consiliis. Ipse Johannes in paterna domo a Cosma liberalibus disciplinis institutus, præclaram sibi doctrinæ & eloquentiæ famam brevi comparavit. Defuncto patre, a Saracenorum Chalifa in aulam adscitus in intimiori concessu locum paternum obtinuit. Anno circiter 728. fervente controversia Iconoclastica, ipse imaginum causæ impense favens, epistolas contra Leonis Imp. molimina ad amicos quaquaversum dedit, ab iis palam evulgandas, ac longe lateque distrahendas. Hinc commotus Leo Imp. conficta sub Johannis nomine epistola effecisse dicitur, ut Damasci princeps de Johannis fide male sentiret, ac dextram ei amputaret. Neve egregio isti Iconoduliæ confessori desit miraculum, manus ei Deiparæ intercessione in integrum restituta fertur. Verum, ut rem dicam, tota ista, quanta quanta est, historia fabulam sapit putidissimam; nec alium autorem habet, quam nugacissimum illum *vitæ Damasceni* scriptorem, Johannem inquam Hierosolymitanum. Fabulæ totius futilitatem & ineptias uberrime demonstrat Cl Spanhemius, Hist. Imag. Restit. Sect. 2. num. 13. Eodem circiter tempore missionem a Chalifa ægre impetrat Johannes, & Cosmam instituti sui ac itineris comitem nactus, divenditis prius & inter pauperes distributis facultatibus, Hierosolymam profectus est: ubi presbyteratus dignitate insignitur: atque exinde, vitam monasticam jamdiu meditatus, in S. Sabæ Lauram secessit, ibi reliquum vitæ tempus honesto otio exacturus. Anno 730. ad scribendum se contulit; & *Orationes de Imaginibus* in lucem emisit. Anno 749. Anastasium S. Euthymii cœnobii abbatem, extinctam Petri Fullonis *de Trisagio* hæresin in lucem revocantem scriptis & voce oppugnavit. Anno circiter 750. diem supremum obiit. Doctrinæ & eruditionis famam nemo, cui sanum sinciput, ei denegabit. Eximiam ejus Philosophiæ & mathematicarum disciplinarum scientiam Johannes Hierosolymitanus maximopere celebrat. Egregiam vero rei theologicæ peritiam omnes norunt. In rebus tamen historicis immane quantum erat credulus: unde Sæc. VIII. ab an. DCC. candide satis notat Baronius [a] *in multis ejus scriptis fidem vacillare, & compluribus ipsum scatere mendaciis*; quod quidem non uno exemplo ostendit Casaubonus Exercit. 13. num. 38. p. 305.

[a] Ad an. 31. num. 78.

OPERA.

De Fide orthodoxa libri 4. Prodierunt seorsim, Lat. *Paris.* 1507. 4°. Gr. *Veronæ* 1531. 4°. Gr. Lat. inter alia Damasceni opera *Basil.* 1548. 1575.

Parallelorum opus, seu *Eclogæ* sive *Collectanea ex S. Scriptura, Sanctisque Patribus* deprompta, & in locos communes digesta. Latine solummodo habentur inter opera Damasceni, a Jacobo Billio primum edita. Græcus vero textus in variis Galliæ bibliothecis superest.

Liber de iis, qui in fide obdormierunt, qui ab omnibus fere propter fabulas ineptissimas Damasceno abjudicatur. Prodiit Gr. una cum libris *de Fide orthodoxa Veronæ* 1531. 4°. Gr. Lat. seorsim *Venetiis* 1541. 8°. & inter cætera Damasceni opera in utraque editione *Basileensi*.

De sacris Imaginibus orationes 3. prodierunt seorsim Gr. *Romæ* 1553. 8°. Lat. *Antverp.* 1556. Gr. Lat. in editione *Basileensi* 1575. Lat. in reliquis editionibus.

Oratio, quomodo ad imaginem Dei creati sumus. Habetur Gr. Lat. in editione *Basileensi* 1575.

De duabus Christi voluntatibus & actionibus, reliquisque naturalibus proprietatibus liber. Exstat Gr. Lat. in editione *Basil.* 1575.

De natura composita contra Acephalos hæreticos seu Monophysitas. Exstat Gr. Lat. in edit. *Basil.* 1575.

Aliud Damasceni de eodem argumento *opusculum* ἀκέφαλον Latine extulit Hen. Canisius Antiq. Lect. tom. 4 [b].

Contra Nestorianos liber, ab eodem Latine editus ibidem [c].

Argumenta contra Nestorianos cum quæstionibus & responsionibus de fide, a Johanne Wegelino Gr. Lat. cum notis evulgata *Augustæ-Vindel.* 1611. 8°.

[d] *Epistola de Trisagio*. Habetur Gr. Lat. in editione *Basil.* 1575.

Adversus Manichæos liber, seu *dialogus inter Orthodoxum & Manichæum de duobus rerum Principiis*. Prodiit Gr. Lat. seorsim *Basil.* 1578. 8°. *Patavii* 1572. 8°. & in edit. *Basil.* 1575.

De Hæresibus liber, seu *catalogus Hæreseων*, quæ ad illius tempora exstiterunt. Habetur Gr. in editione *Parisiensi* 1619. Pars posterior, a Nestorianis incipiens, quæ sola

a Conf. *Oudin.* tom 1. p. 1714. seq. *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol. 6. p. 103. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30 § 11. vol. 8. p. 772.
b Gr. Lat. edid. *Basnagius* in *Canisii* Lection Antiq. edit. nov. tom. 2. p. 29. c Gr. & Lat. *Basnagius* ibid. p. 66. d Conf. *Tillemont.* Memor. Ecclef. vol. 14. ad vit. *Procli* not. 1.

Da-

Sæc. VIII. ab an. D.C. Damasceno debetur. Pars enim prior nil aliud est, nisi Epiphanii Anacephalæosis. Integrum tamen opus dedit Gr. Lat. Cotelerius Monument. Eccles. Græc. tom. 1. p. 278.

[a] *Disceptatio Christiani & Saraceni*, Latine solummodo hactenus excusa.

Fragmentum sententiarum de octo Passionibus, seu *Vitiis capitalibus*; Latine tantum excusum. Græcus textus exstat in bibliotheca regia Parisiensi.

De die Judicii homilia, seu *tractatus brevis*, Latine solum. Et Latini quidem cujusdam autoris opus esse censet Labbeus.

Epistola ad Zachariam Doarorum episcopum de corpore & sanguine D.N. Jesu Christi, una cum alio prolixiori capitulo de eadem re, a Petro Pantino Gr. Lat. edita *Antverp.* 1601. & exinde in editionem *Paris.* 1619. desumpta.

De Resurrectione & Paradiso libellus. Prodiit Gr. *Paris.* 1541. 16°.

De transfiguratione Domini oratio. Exstat Gr. Lat. in editionibus *Parisiensibus*.

Oratio de Sabbato sancto, a Petro Pantino Gr. Lat. edita *Antverp.* 1601.

De nativitate Deiparæ orationes 3. a Jacobo Billio primum Gr. Lat. editæ in editione *Parisiensi* 1577. Ex iis duæ posteriores in nonnullis codicibus MSS. Andreæ Cretensi inscribuntur.

De dormitione sive *assumptione B. Mariæ orationes* 2. quarum posterior manifesto spuria est. Ibi enim citatur Euthymius, qui sub Alexio Imp. vixit. Exstant Latinis tantum typis excusæ, Græcus vero textus in bibliothecis Gallicanis superest.

De Christi nativitate, de ejusdem Epiphania, & de festo Pentecostes, Iambi Pentastichi, Acrostichi, ab Aldo Manutio primum Gr. Lat. editi una cum aliis poetis Christianis, *Venetiis* 1501. 4°. & exinde in editionibus Damasceni operum fere omnibus. *Paris.* etiam 1589. 8°.

Oratio ad Christum versibus Anacreonticis composita. Exstat Gr. Lat. in editionibus *Paris.*

Varia Cantica numeris soluta, de ascensione Christi, de transfiguratione, & in annunciationem Deiparæ. Habentur Gr. Lat. in editione *Basileensi* 1575.

Oratiunculæ quædam *ad Dominum, Deiparam, & Archangelum*, &c. Exstant Latine solummodo.

Ὀκτώηχος, seu ἦχοι ὀκτὼ, seu *ecclesiastica Græcorum cantica*, quæ *Octoæchi* inscribuntur, autoribus Damasceno, Metrophane Smyrnæo, & aliis ecclesiæ Orientalis doctoribus. Exstant Latine in editionibus *Paris.* Græcus textus in bibliothecis Gallicanis reperitur.

De Dialectica liber ad Cosmam Maiumæ episcopum. Exstat Gr. in edit. *Basil.* 1575.

De decretis, & placitis primæ Institutiones ad Johannem episcopum Laodicenum. Habentur Gr. Lat. in editione *Basil.* 1575.

Physica, seu *Aristotelicæ Philosophiæ compendium* quoddam. Exstat Latine solummodo in editionibus *Paris.*

Historia Indica, sive *vita & conversatio SS. Barlaami & Josaphati*, seu *duorum militum Christi*: de qua duo imprimis sunt quærenda: 1°. Utrum vera an ficta sit historia; fabulam esse, non veram historiam multis ex ipso opere demonstrari poterat, nec ulli dubium esse potest, qui ipsam historiam attente perlegerit. Fuisse forsan quendam Barlaamum & Josaphatum, & generalia quædam operis fundamenta, vero non dissimile est, reliqua ex autoris ingenio ficta: & in hanc quidem sententiam missis aliis descendere video Cl. Huetium [*]: *Ea fabula*, inquit, *Romanensis quidem est, sed pia; de amore agit, sed divino; plurimum hic sanguinis effusum est, sed martyrum; ad historiæ normam, & ex fabulæ Romanensis legibus, opus illud elucubratum est; nihilominus tamen etsi verisimilitudo ibi satis accurate observata est, tot tamen figmentorum præfert indicia, ut qui seria animi cogitatione opus legerit, is confictum esse nunquam sit iturus inficias.* 2°. An Damasceni sit. Præterquam enim quod Spiritum Sanctum a Filio procedere doceat, in nonnullis codicibus MSS. Johanni Sinaitæ (viz. ut opinor, Johanni Climaco) inscribitur[b], quod quidem pluribus aperte satis refellit Jac. Billius *præfatione ad novam versionem* a se adornatam. Exstat Latine ex vetusta monachi cujusdam (non Georgii Trapezuntii, uti male præ se fert titulus) versione in editionibus *Basileensibus*, & seorsim *Colon.* 1593. 8°. *Antverp.* 1602. 8°. ex Jacobi Billii versione in editionibus *Parisiensibus*. Græce habetur MS. in bibliotheca regia Parisiensi.

[*] De Orig. Fab. Rom. p. 60.

Vita Stephani junioris, qui ob cultum imaginum mortem oppetiit, extremo ille supplicio a Constantino Copronymo affectus est anno 767. Adeo ut dicendum sit, aut hanc *vitam* Damasceno suppositam esse, aut Damascenum ante annum 767. non obiisse. Habetur Latine in editionibus *Paris.* & apud Surium 28. Novembr. Græce vero MS. in bibliotheca regia *Parisiensi*.

[c] Prodierunt opera Johannis Damasceni, partim Græce, partim Latine, *Basil.* 1539. 1548. 1575. & cura Jacobi Billii *Par.* 1577. 1603. 1619. fol. In hoc vero Parisienses

[a] Conf. Fabr. de Verit. Christian. Relig. c. 2. §. 36. p. 119. & §. 38. p. 123. [b] Conf. Fabr. Bibl. Eccles. ad Sigebert. Gemblac. c. 75. [c] Conf. Fabr. Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 11. vol. 8. p. 776.

Tttttt longe

Sæc.VIII. ab an. DCC. longe superat editio Basileensis tertia, quod multo plures Damasceni tractatus Græce exhibet [a].

Epistola de SS. imaginibus sub Damasceni nomine Gr. Lat. edita est a Fr. Combefisio Orig. CP. p. 110. quam tamen revera esse *episcoporum Orientalium synodicam*, diu post Damasceni mortem scriptam, luculenter probat Combefisius ibid.

Oratio demonstrativa de sanctis & venerandis imaginibus adversus Copronymum Imp. Exstat Gr. Lat. a Combefisio cum notis edita Auctuar. Nov. tom. 2. p. 663. Damasceni vero foetus haud videtur esse.

[b] OPERA *Ἀνέκδοτα*, quæ supersunt.

Homilia in nativitatem Deiparæ, in annunciationem ejusdem, in assumptionem ejusdem. Encomium S. Johannis Chrysostomi; homilia in ficum arefactam.

Libellus orthodoxæ Fidei. De Virtute & Vitio. In nativitatem Domini sermo historicus. Definitiones plures.

De divinitate & incarnata œconomia D. N. J. C. contra execrandas Jacobitarum superstitiones. Liber Eliæ episcopo dictatus, & ab eo ad Petrum metropolitam Damascenum missus. *Contra Nestorianos liber. Testimonia SS. Patrum demonstrantia unicum esse Christum ex duabus naturis constantem. Opus Paschale.*

Lexicon etymologicum. Paracletice in B. Virginem secundum octo tonos Græcorum distincta. *Oratio in S. Barnabam. Homilia de resurrectione Christi, & de non judicando, nec ulciscendo. Narratio de S. Artemio ex Philostorgio. Canones varii in Sanctorum solemnitates. Troparia pene innumera.*

Scholia in Categorias Aristotelis [c]. *De mensibus Macedonum. Collectio variarum Hypothesewn. De divinis Mandatis. De tribus Animæ facultatibus. De libero Arbitrio. Logica compendium. Collectio testimoniorum ex SS. Patrum scriptis; de Trinitate, duabus in Christo naturis, œconomia divina*, aliisque ecclesiasticis dogmatibus, in capita 41. distributa, quæ tamen an genuinum Damasceni sit opus, haud adeo sibi constare agnoscit Labbeus.

Alia fortasse plurima hinc inde delitescentia reperiri possent. De ineditis vero Damasceni, qui plura cognoscere velit, consulat *Conspectum omnium operum S. Damasceni*, quem in lucem emisit Phil. Labbeus *Paris.* 1652. 4°. quo tempore novam Damasceni editionem in animo habuit; quod & ante ipsum meditatus erat Johannes Aubertus, ad quem proinde plura Damasceni, aliorumque huc spectantia, opera Græce e MSS. Sæc.VIII. ab an. DCC. codicibus eruta, quædam etiam a se Latine versa, transmiserat Leo Allatius, qui hoc etiam nomine Labbeum plagii insimulat, quod post Auberti mortem schedas suas Roma missas expilarit. *Operam*, inquit, *& oleum perdidimus, & alienos labores surripiens, se graculus nescio quis circumvestit.* Ut vero omnibus innotesceret, quid ipse in Damascenum contulerit, catalogum operum ad Aubertum transmissorum, *Symmictorum* suorum calci subnectendum curavit p. 445. Interim nova hæc, & toties promissa, editio in hunc usque diem nusquam prodiit.

[d] ORDO ROMANUS, *de divinis Officiis & Ministeriis per totius anni circulum.* 730. Scriptus videtur hoc sæculo, adeoque Cl. Usserium secuti circa annum 730. collocamus. Certe nec de autore, nec de ætate hujus operis satis constat. Ipse autor penitus ignoratur, etsi fuisse aliquem non infimæ notæ ex Romanæ ecclesiæ clericis veri non absimile est. Quod ætatem spectat, sunt qui eo circiter tempore fuisse in Galliam missum volunt, quo Carolo M. procurante divina officia cum Romano cantu in Galliam sunt introducta. Verum ex ipso opere deprehendi possunt, quæ autorem Carolo M. antiquiorem fuisse arguunt. Interim improbabile non est librum in Gallias transmissum ab Alcuino auctum fuisse & interpolatum; quin & non pauca observari possunt, quæ tempora ævum Carolinum sequentia manifesto sapiunt. Quod vero hunc librum fuisse *Codicem Gelasianum* conjiceret Melchior Hittorpius, in eo sane toto erravit cœlo, ut ex ipso Gelasii codice nuper edito prima facie liquido constat. Exstat hic *liber* inter *Scriptores de divinis Officiis* a Melch. Hittorpio editos *Paris.* 1610. p. 1. & in quavis fere Bibliothecæ Patrum editione: alibi etiam a Cassandro, atque aliis editus.

AUTOR *vitæ S. Botulfi*, natione, ut 730. videtur, Anglus, circa annum 730. vel non diu postea, claruisse videtur. Refert enim num. 10. se ab his qui S. Botulfi imbuti sunt disciplina, quique ejus, dum viveret, usi sunt præsentia, miracula ab eo patrata didicisse. Scripsit *vitam S. Botulfi* abbatis Ikanhoensis in Anglia primi. Situm erat illud monasterium, a S. Botulfo conditum, apud Anglo-Saxones, ad Withamam fluvium in agro Lincolniensi prope oppidum Bostonum sive **Botolf's-Town**, ut Camdenus noster acute conjicit.

[a] *Damasceni* opera omnia quæ exstant, recensuit & notis illustravit *P. Michael Lequien* & denuo edid *Paris.* 1712. 2. vol. fol. [b] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1755. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 30. §. 11. vol. 8. p. 819. [c] MS. habentur in Bibl. regis Galliæ teste Labbeo. [d] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1811. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 14. vol. 5. p. 502.

Sæc. VIII. ab an. DCC. conjicit. Vitam hanc integram & finceram ex membranis cœnobii Uticenfis in Neuftria, primus edidit Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 4.

730. AUTOR *vitæ S. Goaris*, cœnobii S. Goaris in diœcefi Trevirenfi (ut credi par eft) monachus, circa anoum 730. clarui∫fe videtur. Neque enim ipfius ætas certo ftatui poteft, nifi quod opus ejus Waodalberti diaconi Prumienfis tempore, qui vixit & fcripfit anno 839. vetuftum & perantiquum exemplar habebatur. Compofuit *vitam S. Goaris* confefforis & eremitæ circa ao. 649. defuncti; quam ex MS. Cod. Herouvalliano Actis fuis Benedictinis inferuit Johan. Mabillonius Sæc. 2. p. 275.

730. AUTOR *vitæ S. Richmiri* claruit circa annum 730. Vixit quippe fub Arrio, Richmiri anno circiter 710. defuncti fucceffore, adhuc io vivis ageote, ut num. 18. ipfe nos docet. Scripfit *vitam S. Richmiri*, apud Cœnomannos abbatis. Habetur apud Bollandum Januar. 17. & Mabilloo. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 228.

731. GREGORIUS III. natione Syrus, Johanois filius, ex presbytero ecclefiæ Romanæ factus pontifex anno 731. die 22. Februarii, Gregorii decefforis veftigiis fedulo inhæfit; imaginum caufam ftrenue tutatus eft, Iconoclaftas crebris anathematum fulminibus obruit, Italiam a Græcorum imperatorum regimine abftrahere perrexit, circumpofitas Romæ ditiones S. Petri oomine, fi Diis placet, io ecclefiæ dominium veodicare & arripere cœpit. Ineunte ftatim pontificatu commonitorias ad Leonem Imp. de imaginibus reftituendis literas mifit. Verum Gregorio presbytero, cui literæ erant commiffæ, eas imperatori in manus dare verito, res eventu caruit. Reverfus igitur Romam Gregorius, in fynodo caufam agere coactus eft, ac depofitionis feotentia ægre elapfus, Conftantinopolim iterum legatus eft, aliis ejus argumenti literis munitus. Verum imperatoris juffu in Sicilia comprehenfus literis exuitur, & in exilium amandatur. Re in urbem delata, Gregorius papa collecta undique epifcoporum Italorum fynodo, fulminibus fævit, & imaginum inimicos diris devovet, lato ea de re infigni conftituto. Miffus ex fynodo Conftantius defenfor, qui commonitorias ad imperatorem literas deferret, uti & anno fequente Petrus defenfor, eandem quam Gregorius presbyter, fortunam experti funt. Anno 739. Roma a Luithprando Longobardorum rege obfeffa, Gregorius papa fubfidium a Carolo Martello fupplex petiit, miffis in Galliam legatis, qui literas & claves, vinculaque D. Petri ad flectendum citius Caroli animum deferreot. Obiit anno 741. die 10. Novembris. [a] Exftant *Epiftolæ* 7. & *Excerpta* 33. *ex Patrum dictis, canonumque fententiis, de diverfis criminibus & eorum remediis*, Concil. tom. 4. p. 1468. Sæc. VIII. ab an. DCC.

[b] EGBERTUS, oatione Anglus, regio Northumbrorum fanguine ortus, Eadberti quippe regis frater. Defuncto Wilfrido anoo 732. archiepifcopus (non, quod habet Oudinus, Cantuarieofis, fed) Eboracenfis factus eft. Fratris fui potentia & opibus fretus ecclefiam Eboracenfem in illuftriorem longe ftatum evexit; & com elatioris ingenii vir fuerit, pallium a pontifice Romano fedi fuæ impetravit. Vir erat promovendis ftudiis oatus, & eruditorum omnium Mæcenas optimus; unde nobiliffimam bibliothecam tefte Malmsburienfi *, Eboraci conftituit; de qua præclare Alcuinus epiftola ad Carolum M. *Date mihi*, inqnit, *exquifitioris eruditionis fcholafticæ libellos, quales in patria habui per bonam & devotiffimam magiftri mei Egberti archiepifcopi induftriam; & fi placet, excellentiæ veftræ remittam aliquos ex pueris noftris, qui excipiant quæque neceffaria, & revehant in Franciam flores Britanniæ.* Obiit Egbertus anno 767. epifcopatus 36. Scripfit *Dialogum de ecclefiaftica Inftitutione*, quem ex bibliotheca Cottoniana primus in lucem protulit, & una cum Bedæ opufculis quibufdam edidit Cl. Waræus *Dublin.* 1664. 8° [c]. exinde tranflatum in Concil. tom. 6. p. 1604 [d]. *Excerpta* 144. ex dictis & canooibus SS. Patrum ab Egberto concioooata, & ad ecclefiafticæ politiæ coottitutionem conducentia, exftant ab Hen. Spelmanno primum edita conciliorum Britannicorum tomo 1. *Londini* 1639. exinde conciliorum tomo 6. p. 1586 [e]. Scripfit adhuc Egbertus *Pœnitentiale* quatuor libris diftinctum, quod in plurimis academiæ tum Caotabrigienfis tum Oxonienfis bibliothecis manufcriptum hodie fervatur. Ex libro fecundo *Canones* 35. edidit idem Spelmannus, qui habentur etiam Concil. tom. 6. p. 1601. Ampliorem *Pœnitentialis* portionem edidit Morinus in Appendice ad libr. *de Pœnitentia* p. 11. Integrum opus utinam aliquando evulgaretur [f]. Et ifta, & Gregorii 3. Excerpta plu-

732.

* De Geftis Pontif. Angl. l. 3. p. 151.

a Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol. 6. p. 97. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol. 8. p. 258. b Conf. *Du Pin.* Hift. Ecclef. vol 6 p. 102. *Oudin.* tom. 1. p. 1794. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 5. vol. 2. p. 230. item Bibl. Gr. l. 6. c. 1. § 20. Art. 22. vol. 9. p. 74 c Ex editione Dublinenfi recudi fecit *Henricus Whartonus* cum nonnullis Bedæ opufculis *Lond.* 1693. 4to. d Item in *Wilkins* Conc Brit. tom. 1. p. 82. feq. e Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 101. feq. f Ex MSS. Coll. Corp. Chrift. Cantab. publici juris fecit *David Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 113. feq.

Sæc. VIII. ab an. DCC. rima habent communia cum Bedæ *libello*, seu *canonibus de remediis peccatorum*: cæterum notari velim hos Bedæ *canones* in editione Antonii Augustini *Pœnitentiali Romano* subjuncta Egberti archiepiscopi nomen præ se ferre.

740. [a] FREDEGARIUS SCHOLASTICUS, gente, ut videtur, Gallus; claruit anno 740. Scripsit, jubente Childebrando comite, Pipini regis patruo, *Historiam*, seu *Chronicon de gestis Francorum*, ab anno 596. quo desiit Gregorius Turonensis, exorsus, & ad annum 739. progressus. *Historia* ista Gregorio Turonensi appendicis vice subnecti solet, sub Fredegarii vero nomine primum edita est a Marquardo Frehero in *corpore veterum historicorum Francicorum*, (qui & appendicem anonymi cujusdam ab anno 739. ad 768. pertingentem annexuit) & exinde auctior ab Andrea Quercetano Scriptor. Francic. tom. 1. p. 740. & in Bibliotheca Patr. tom. 11. p. 740. Scripsit & *Historiam miscellam*, seu *Chronicorum libros* 5. ad exemplum chronici Hieronymiani, quibus totam fere Gregorii historiam in compendium redegerat. Verum opus istud dudum interiit. Sin vero recte conjicit Cl. Lambecius *, totum exstat. Quod paulo latius explicandum est. Circa Caroli M. ætatem, vel paulo ante, Gallus quidam ex variis vetustiorum opusculis, *Collectaneorum chronologicorum* opus contexuit, in sex partes digestum. I. Continet anonymi cujusdam librum *de divisionibus & generationibus Gentium*, qui sub Alexandro Severo scripsit, & Africani Chronographiæ pars esse putatur. Hanc accurate edidit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. MSS. tom. 1. II. Excerpta ex Idacio, aliisque complectitur. III. Alia itidem ex Idacio exhibet. IV. Ex Thoromacho, seu Turonico, i. e. Gregorio Turonensi desumitur [b]. V. Q. Julii Hilarionis, ut volunt, de cursu temporum libellum repræsentat. VI. Plura ex Thoromacho seu Gregorio Turonensi excerpta continet. Habentur hæc omnia eodem ordine in pervetusto codice MS. Biblioth. Vindob. literis Gothicis ante 800. circiter annos exarato. Horum collectaneorum compilatorem fuisse Fredegarium nostrum conjicit Cl. Lambecius Comment. lib. 2. c. 8. p. 850. Cujus opinor conjecturæ doctiorum nemo refragabitur; præsertim cum ipse Fredegarius in præfatione ad historiam suam diserte ait, se, ad exemplum chronici Hieronymiani & eorum qui illud auxere, quinque chronicorum libros contexuisse. Priorem hujus operis partem ex codice MS. extulit loco citato Lambecius, & de reliquis collectionis partibus non indiligenter agit. Confer quæ de hisce collectaneis congessit Chr. Sandius not. ad Voss. de Hist. Lat. p. 279. Ubi editiones, Canisianam & Labbeanam, cum iis quæ Lambecius protulit, sedulo & accurate confert.

* Comment. l. 2. c. 8. p. 850.

CUTHBERTUS, gente Anglus, patria, ut videtur, Dunelmensis, Girwicensis cœnobii monachus, venerabilis Bedæ discipulus, sub quo in bonis literis mire profecit. Claruit anno 740. præceptori suo extrema jam senectute laboranti a manu fuit, & ab eo dictata calamo excepit, illi etiam morienti astitit, & extrema verba sedulo audivit. [c] Scripsit *librum de vita & obitu Bedæ* Cuthwino æquali suo dicatum, in quo Bedæ mortem 8. Cal. Junii die Mercurii, qui ascensionis diem proxime præcessit, contigisse refert. Habetur tomo 8. operum Bedæ edit. *Basil. Vita Bedæ* sine nomine autoris, nec non *de obitu Bedæ epistola*. Verum vitam illam ex Petro Equilino Sanct. Catalog. lib. 5. c. 55. acceptam esse apparet; epistolam autem istam *de obitu Bedæ* (a Surio etiam relatam in tomo 7. die 10. Maii) Cuthberti esse mihi (inquit Usserius Biblioth. Theol. pag. 128.) persuadeo. Nam præterquam quod in plurimis Codd. MSS. ei disertim ascribatur, autor sese Bedæ morti interfuisse testatur, quæque ex Cuthberti libro habet Florentius Wigorniensis in chronico suo ad an. 734. in hac epistola totidem verbis reperiantur. Ubi notandum est, quod in epistola male habetur [7. Idus Maii] ex Florentio, ac Matthæo Florilego emendandum esse ac legendum [7. Cal. Junii] quod & temporum ratio exigit, & pluribus probat Cl. Usserius loc. cit. Sub Cuthberti nomine hanc epistolam dedit Abrahamus Whelocus in vita Bedæ, historiæ ejus Eccles. præmissa; *Cantabrig*. 1644. Porro scripsit Cuthbertus, teste Balæo *, *Epistolarum familiarium librum*, atque plura, quæ desiderantur. Meminit *Coronidis* ab eo *adjectæ historiæ Bedæ* Johannes Prisens *, quam & penes se exstitisse narrat. 740.

* Script. Angl. Cent. 2. c. 7.

* Hist. Brit. Defens. c. 11. p. 112.

[d] ANASTASIUS, monasterii S. Euthymii in Palæstina abbas. Claruit an. 741. Anno demum 749. cum de *Trisagio* male sentire inciperet, totum id ad Filium referens, occasionem dedit Johanni Damasceno epistolam *de Trisagio* ad Jordanem cœnobiarcham contra errorem ejus scribendi. Scripsit vero ipse Anastasius *librum contra* 741.

a Conf. *Oudin*. tom. 2. p. 1798. *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 6. vol. 2. p. 605. b Hæ 4. partes Collectan Chronologic. habentur ap. *Canisii* Lection. Antiq tom. 2. p. 579. seq. Edit. nov. tom. 2 p. 154—195. c Conf. *Fabr*. Bibl. med & infim. Latinit. l. 3. vol 1. p. 1253. d Conf. *Oudin*. tom. 1. p. 1795. *Du Pin*. Hist. Eccles. vol. 6. p. 102. *Fabr*. de Verit. Christ. Relig. c. 2. S. 35. p. 116.

Judæos,

Judæos, qui a Canisio Antiq. Lect. tom. 3. part. 1. p. 123 [a]. primum editus Latine ex Turriani versione, exinde habetur Bibliothecæ Patr. tomo 13. Græcus textus etiamnum superest MS. Romæ & alibi; præcipue in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 307. ex quo apparet versionem Turriani Latinam non modo in principio & fine, sed & alibi passim esse mutilam & imperfectam, ut e re plane esset novam editionem eamque Græco-Latinam adornari. Vide Catal. Vindob. part. 1. cod. 307. num. a. p. 420.

741. [b] ZACHARIAS, natione Syrus, Polychronii filius, professione monachus, demum pontifex Romanus anno 741. die 19. Novembris, pacem cum Luitprando rege statim iniit, a quo etiam anno sequente Interamnam in finibus Spoletinis profectus quatuor urbes a ducatu Romano ante triennium abreptas restitui precibus obtinuit; uti & anno 743. Ticinum contendens pacem Ravennatensibus dari ab eodem impetravit. Anno 742. habita Romæ synodo concilium Bonifacii Moguntini Germanicum ratum fecit. Anno 745. collecto Romæ episcoporum concilio Adelbertum & Clementem, anno 748. Sampsonum Scotum, infecetos quosdam hæresiarchas, a Bonifacio paulo ante damnatos, anathemati subjecit. Anno 750. Perusiam profectus, Rachin Longobardorum regem ab urbis istius obsidione precibus & muneribus dimovit. Anno 752. regnum Franciæ a stirpe Merovingica in Pipinum Caroli Martelli filium autoritate apostolica transtulisse, & Childerico regi fasces abrogasse dicitur. Verum rem totam constanter pernegant scriptores de translatione imperii cordatiores, quos consulat lector. Obiit Zacharias die 3. Martii an. 752. Exstant *Epistolæ* 18. Concil. tom. 6. p. 1495 [c]. *Epistola ad Theodorum episcopum Ticinensem* apud Dacher. Spicileg. tom. 8. p. 120. & Baluz. Append. ad Reginonem p. 601. Habentur quinetiam ab eo Græce versi *S. Gregorii Dialogi*, Latino textu adjuncto, in editione operum Gregorii *Rom.* 1590. ubi desunt 6. capita, supplenda ex Canis. tom. 3. p. 24 [d]. Ac proinde in editione operum Gregorii *Parisiensi* 1640. *Versio Græca* integra reperitur. Cæterum & alia quædam S. Gregorii opuscula Græce vertisse Zachariam Photius * nobis autor est, quæ non exstant.

* Cod. 252.

742. [e] CHRODOGANDUS, sive *Chrodegangus*, sive *Rodegangus*, natione Germanus, in pago Hasbaniensi natus, Sigrammi & Landradæ filius ex illustri primatiæ Francorum nobilitatis genere ortus, in aula majoris Caroli enutritus, ejusdemque deinde referendarius factus. Mortuo Sigebaldo, anno 742. die 1. Octobr. Metensis ecclesiæ antistes creatus est. Anno 749. Gorziense monasterium condidit. 753. una cum Autchario duce a Pipino Romam missus est, ut Stephanum papam in Gallias deduceret. Anno 757. diœceseos suæ clericis, quos cœnobitarum ad instar familiaritatem invicem colere voluit, *Regulam* præscripsit, ut præcepta iis præsto essent, quibus intra vitæ ecclesiasticæ terminos sese optime continerent. Anno 764. Romam iterum petiit, ut sanctorum reliquias a cœmiteriis in urbem translatas a pontifice impetraret, ac proinde SS. Gorgonis, Naboris, & Nazarii corpora secum referens in monasterio suo Gorziensi reposuit. Obiit pridie Cal. Mart. anno 766. *Vir erat*, teste Paulo * Diacono, *undecunque clarissimus, forma decorus, eloquio facundissimus, tam patrio quam Latino sermone imbutus, servorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non solum altor, sed & clementissimus tutor.* Autoritatis quinetiam pontificiæ propugnator strenuus, qui ut recte notat Hen. Pantaleon *, coelibatum sacerdotum, spontaneam paupertatem, vitam monasticam, jejunia, festa, missas, & alia ejusmodi supra modum extulit. Exstat ejus *Regula Clericis Metensibus præscripta*, primo a Luca Dacherio edita Spicileg. tom. 1. p. 205 [f]. verum admodum interpolata, & ad communem totius ecclesiæ usum immutata. Puram & genuinam extulit Labbeus Concil. tom. 7. p. 1444. Alios adhuc sinceriores codices nactus Cl. Cointius utramque cum exemplari suo editionem contulit, & cuivis fere capiti variantes lectiones & observationes suas addidit, Annal. Eccl. Franc. tom. 5. ad an. 757. Notet etiam lector aliam etiam *Regulam* ex Chrodogando, aliisque consarcinatam a Labbeo exhiberi, ubi supra p. 1464.

Le Cointe ad an. 742. num. 51. &c. ex Paulo Diac. de Episc. Metens.

* De Ep. Metens.

* De Viris illust. part. 1. p. 262.

742. [g] WILLIBALDUS, gente Anglus, patria Devoniensis, ex illustribus Anglorum familiis, &, ut volunt nonnulli, regio genere ortus, S. Bonifacii discipulus & nepos, sub cujus regimine bonarum literarum studiis se totum dedit. Puer quinquennis monasterio Waldheimensi a parentibus datus est ab Egviwaldo abbate instituendus. Adultus factus, loca sancta visendi studio ductus in exteras regiones peregrinari cœpit: & Romam atque exinde Hierosolymam profectus, post septennium peregrinationi im-

Vit. S. Willib. ap. Canis. Ant. Lect. tom. 4. p. 695. (h) Pantal. de vir. illust. part. 2. p. 263.

a Edit. nov. part. 3. p. 123. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 98. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 478. & p. 479. not. c Plures *Zachariæ* papæ & *Bonifacii* epistolas dedit etiam *Lungius*, tom. 1. Spicil. Eccles. *Lips.* 1716. fol. d Edit. nov. tom. 2. p. 89. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1798. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 6. p. 106. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 1052. f Edit. nov. tom. 1. p. 565. g Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1802. (h) Edit. nov. tom. 2. p. 117.

Sæc.VIII. ab an.DCC. pensum, in monasterio Casinensi consedit. Anno 738. Romam iterum contendens, Bonifacio obviam fit, a quo mediante papa exoratus ad opem subsidiariam ei in apostolatu Germanico ferendam se accinxit. Germaniam igitur ingressus evangelio prædicando strenue incubuit, & a Bonifacio episcopus Eistatensis factus, anno 742. concilio Germanico interfuit. Obiit juxta Balenm anno 781. ætatis 77. Scripsit, rogante Lullo archiepiscopo Moguntino, *vitam S. Bonifacii*, quæ habetur apud Canif. tom. 4. part. 2. p. 341 [a]. & cum Bonifacii epistolis a Serario edita *Mogunt.* 1605. apud Surium etiam die 5. Junii, & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 1. Scripsisse dicitur & *vitam S. Walpurgæ sororis suæ*, & epistolas aliquot ad monachos. Verum an exstant hodie, non liquet.

744. [b] JOHANNES, monachus & presbyter, postea, ut videtur, Eubœæ episcopus, claruit circa annum 744. Exstat ejus oratio historica εἰς τ̀ εὐαγγελισμὸν τ̀ ἁγίων δικαίων. *Joachimi & Annæ, & in nativitatem beatissimæ Virginis Deiparæ*, quæ hoc modo incipit, Ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος, ὁ τῶν μεγάλων μυστηρίων ἐξηγητής, &c. Asservatur MS. in Biblioth. Vindob. Cod. Theol. 247. num. 18. fol. 137. & inter Historicos Ecclesiast. Cod. 114. num. 1. fol. 1. Leo Allatius de Script. Simeon. p. 102. alium Johannis nostri *Sermonem*, εἰς τὴν ἁγίαν τῦ Χριστῦ γέννησιν recenset, hoc initio, ὁπόταν τὸ ἔαρ ἐπιλάβῃ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα, quem a priori diversum esse nullus dubito.

750. MARCUS, episcopus Hydruntinus; claruit, ut volunt, anno 750. Scripsit Græce *Hymnum* breviculum Acrostichum *in magnum Sabbatum*, qui Latine versus exstat in Appendice Bigneana, p. 725. & in Bibliotheca Patrum.

750. PIRMINIUS, abbas, quin &, ut videtur, episcopus seu chorepiscopus, cujusnam vero loci, mihi incompertum est. Claruit circa annum 750. Scripsit *libellum de singulis libris Canonicis*, cui etiam multa adversus pravos sui sæculi mores immiscuit. Exstat iste libellus a Mabillonio editus Analect. tom. 4. p. 569.

750. AUTOR anonymus *vitæ S. Hermenlandi*, monachus, cujus vero loci haud satis certum, claruisse videtur circa annum 750. *Vitam* scripsit *S. Hermenlandi* Antrensis in Aremorica abbatis primi, qui in insula fluvii Ligeris, *Antro* dicta, monasterium condidit an. 696. & e vita decessit circa annum 720. Exstat, sed interpolata apud Surium Mart. 24. Integriorem & genuinæ lectioni restitutam ediderunt, Bollandus Mart. 24. & Mabillonius Sæc. Benedict. part. 1. p. 383. Sæc.VIII. ab an.DCC.

ANONYMUS *vitæ S. Eucherii* autor, claruit, Eucherio pene æqualis, circa annum 750. Scripsit *vitam S. Eucherii* Aurelianensis episcopi, quam habes, stylo nonnihil mutato, apud Surium Februar. 20. integriorem apud Bollandum eodem die, & Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 594. 750.

[c] STEPHANUS II. patria Romanus, Constantini filius, in Lateranensi palatio educatus, ecclesiæ Romanæ diaconus, ac tandem anno 752. die 19. Martii pontifex ordinatus. Ineunte pontificatu obsessa ab Aistulpho Longobardorum rege urbe, cum precibus & literis de pace concilianda, & exarchatu Ravennatensi S.Petri ditioni reddendo diu frustra egisset, & Constantinum Imp. missis legatis irrito successu suppetias orasset; ipse anno sequente iter in Gallias suscepit, ut a Pipino rege subsidium impetraret. Misso igitur a Pipino in Longobardos exercitu, Aistulphus ad optatas a Stephano pacis conditiones adactus est: quas cum cessante Gallicorum armorum metu anno 755. violaverit, & urbem Romam obsidione iterum cinxerit, Stephanus auxilium a Pipino secunda vice petiit, excommunicationem ei, ni ecclesiæ Romanæ succurreret, interminatus. Advolante itaque cum exercitu in Italiam Pipino Aistulphum obsidione relicta pacem inire, & Ravennatense territorium Romanæ urbis ditioni restituere coegit. Obiit die 26. Aprilis anno 757. Exstant *Epistolæ* 6. aliaque *Præcepta* & *Responsa*, Concil. tom. 6. p. 1630 [d]. 752.

ANASTASIUS, monachus Casinensis, sub Stephano 3. pontifice Romanæ ecclesiæ bibliothecarius, & quod volunt nonnulli, sed inani conjectura ducti, Cardinalis, claruit anno 754. Scripsit *historiam de translatione partis Reliquiarum S. Benedicti & Sororis ejus Scholasticæ*, quæ in bibliotheca Casinensi servatur. Exemplar etiam MS. penes se habuisse testatur Arnoldus Wion. Lign. Vit. lib. 2. c. 8. p. 177. Hujus quidem Anastasii nullus meminit Petrus Diaconus libro *de viris illustribus Casinensibus*. 754.

ISIDORUS, gente Hispanus, Pacensis in Lusitania episcopus, claruit anno 754. Condidit *Chronicon Hispaniæ* sub Arabum imperio, ab anno Christi 610. usque ad an- 754.

a Edit. nov. tom. 2. p. 232. b Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 32. §. 20. vol. 9. p 63. c Conf *Du Pin.* Hist. Ecclef. vol 6. p. 108. d Additio ad *Revelationem* Stephani papæ cum *Epistola* ad Pipinum regem & Carolum & Carolomannum habetur ibid. p. 1881.

num

Sæc. VIII. ab an DCC. nnm 754. Et Isidori Hispalensis chronicon continuasse dici potest. Opus est stylo Barbaro, & vere Gothico scriptum; sed & plagis aliunde inflictis magis adhuc fœdatum. Primus eruit Prudentius Sandovalius, sed longe accuratiorem editionem ex codicibus MSS. promisit Card. d'Aguirre Notit. Concil. p. 163. Perperam confundi hunc cum Isidoro Hispalens. a Pelagio Ovetensi, aliisque, perspicue nos docet Cl. Antonius Biblioth. Hisp. vet. lib. 6. c. 3. ubi etiam de septem Isidoris accurate agit.

755. [a] MARCELLINUS, natione Anglus, patria Brigantius, presbyter & monachus Eboracensis, claruit circa ann. 755. etiam diu ante clarus; quippe unus ex duodecim Anglis erat, quos Egbertus postea archiepiscopus Eboracensis in Frisiam ad evangelii lucem inter Ethnicam plebem propalandam misit; in quo opere 70. annis insudasse dicitur, & provinciæ Transisulanæ curam sibi commissam habuit. Obiit ferme centenarius circa an. 770. Exstant sub ejus nomine *Acta* seu *vita S. Suitberti*, primi Werdensis episcopi, qui obiit anno 717. apud Sur. Mart. 1. sed prout hodie exstant, aut Marcellino nostro suppositæ sunt, aut insigniter interpolata. Scripsit & *vitam S. Willebrordi*, quem ex Anglia in Frisiam adolescens adhuc comitatus fuerat. Verum ea desideratur.

757. [b] PAULUS I. natione Romanus, Constantini filius, Stephani 2. frater germanus, ecclesiæ Romanæ diaconus, anno 752. a Stephano fratre ad Aistulphum regem legatus est, ad pacem postulandam. Anno 757. die 22. Maii fratri suo in sede Romana successit. Crebris literis & legationibus Constantinum Imp. & Pipinum regem fatigavit, hnnc ut ecclesiam Romanam contra Longobardorum injurias tueretur, illum ut imagines restitueret, obtestatus. Obiit anno 767. die 21. Junii. Exstant *Epistolæ* 12. Concil. tom. 6. p. 1672. Ex iis decem, uti recte observat Papebrocius, omni temporis nota carent, reliquæ duæ eo ipso quod illam habeant, redduntur suspectæ: cum una biennio, altera quadriennio, postquam Paulus e vivis excesserat, data sit [c].

760. [d] ARIBO, CYRINUS etiam, necnon & HÆRES dictus, gente Germanus, monachus Benedictinus, dein cœnobii S. Dionysii Schlechdorphiensis abbas, tandem ecclesiæ Fresingensis episcopns quartus factus anno 760. Vitam cum morte commutavit anno 783. In literas redegit *vitam S. Corbiniani*, primi Fresingensis episcopi, quæ habetur apud Surium Sept. 8. & Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 500 [e]. erat etiam Aribo, cujus meminit Sigebertus Gemblacensis *, Moguntiæ archiepiscopus, qui scripsit in 15. *Psalmos graduum*, atque ex hac vita discessit anno 1031.

* Cap. 140. p. 152.

ANONYMUS *vitæ S. Pardulfi* autor, monachus, ut videtur, Waractensis, (cœnobium erat ad fontem amnis Vartampæ situm) claruit circa annum 760. vel paulo post. Scripsit *vitam S. Pardulfi* Waractensis in Lemovicibus abbatis, quam habes apud Mabillonium Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 573. 760.

[f] AMBROSIUS AUTPERTUS, gente Gallus, cœnobii S. Vincentii in Samnio ad fontes Vulturni monachus, ac demum abbas, claruit anno 760. tempore Pauli pontificis, & Desiderii Longobardorum regis, ut ex ipsius verbis in calce Commentar. ad Apocalyps. & aliunde etiam recte notat Cl. Labbeus. Non vero erat, cur adeo miraretur Labbeus, quid in mentem venerit Trithemio, Gesnero, Simlero, Possevino, Bellarmino, aliisque, ut eum inter sæculi noni scriptores referrent, cum Petrus Diaconus * & M. Antonius Scipio †, ipsum sub Lothario imperatore diserte ponant. Sed ut quid de hac re sentiam, libere dicam. Alius plane a nostro erat *Authpertus* ille monachus, deinde ab anno 834. abbas Casinensis, qui imperante Lothario claruit, obiitque an. 837. de quo agunt Sigebertus cap. 91. Petrus Diaconus, Ant. Scipio, &c. Composuit hic Anthpertus, teste Petro Diacono, *Sermonem in laudem S. Matthiæ apostoli*, *de purificatione S. Dei Genetricis*, aliorumque *Sanctorum homilias* valde pulchras, quæ aut amplius non exstant, aut in bibliotheca Casinensi asservantur. Obiit noster anno 778. Scripsit *Commentariorum in Apocalypsin Johannis libros* 10. qui typis impressi in lucem prodierunt *Colon.* 1536. exinde relati in Biblioth. Patr. tom. 13. p. 403. Sunt qui *librum de Conflictu vitiorum & virtutum*, inter Ambrosii & Augustini opera repertum, & *Sermonem in assumptionem B. Mariæ* (qui 18[us] est inter sermones Augustinianos de Sanctis) ac *Sermonem de lectione S. Evangelii*, (qui ad calcem operum S. Ambrosii in editionibus *Paris.* 1642. 1655. reperitur, & a Baluzio sub Alcuini nomine edita est 760.

* De Vir illustr. c. 13.
† Log. Abb. Cas. p. 53.

[a] Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1678. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 12. vol. 5. p. 57. [b] Conf. *Du Pin* Hist. Eccles. vol. 6. p. 130. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 15. vol. 5. p. 609. [c] Epist. ad *Eadbertum* Nordanhumbrorum regem ex MSS. Usser. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 144. [d] Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 351. [e] Etiam ap. *Carolum Meichelbeck* ex codice Benedictoburano tom. 1. Hist. Frisingensis *August. Vindel.* 1724. [f] Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 110. *Oudin.* tom. 1. p. 1809. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 1. vol. 1. p. 215.

Sæc. VIII. ab an. DCC. Miscellan. tom. 2. p. 382.) quin & alias nonnullas *Homilias*, quæ MSS. hinc inde asservantur, ac *vitam SS. Paldonis, Tutonis & Vasonis*, una cum *historica Monasterii sui relatione*, a Mabillonio editam Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 423. ei ascribant. Verum ea omnia adeo incerta sunt, ut uberiorem disquisitionem nequaquam mereantur. Certe Authperto, vel Ansberto cuidam juniori tribuenda videntur.

760. ᵃ FLORUS, monachus S. Trudonis, Leodicensis diœceseos, congregationis Gallicanæ, claruit circa an. 760. Scripsit *gesta & passiones sanctorum Martyrum*, seu, ut habet Usuardus *, breve & concisum antea, Bedæ martyrologium supplevit, auxit, & locupletavit. Testatur idem & Ado Præfat. ad Martyrologium suum, *Martyrologium*, inquit, *quod Venerabilis Flori studio in labore Domini Bedæ accreverat*. Vide quæ hac de re notant novissimi *Actorum SS.* editores Prolog. ad mensem Mart. tom. 2. Exstat *Martyrologium istud* sub Bedæ nomine, aliorum tamen pariter ac Flori additamentis locupletatum, inter Bedæ opera, & alibi sæpius. Reliqua quæ Floro martyrologo ascribuntur opuscula Floro Lugdunensi deberi censemus, ubi plura de iis subnotabimus.

* Præfat. in Martyrol.

767. GODESCALCUS, natione, ut videtur, Gallo-Belga, ecclesiæ Leodicensis diaconus, claruit circa annum 767. Jussu Agilfridi episcopi sui scripsit *vitam S. Landeberti*, seu *Lamberti*, Trajectensis ad Mosam episcopi, & martyris, anno 708. ut & de ejusdem miraculis & translatione librum alium: num. 4. Landeberti gesta maxime insigniora a Theodoeno, ipsius discipulo, & socio admodum familiari, se accepisse testatur. Hæc opuscula primus extulit Hen. Canisius Lect. Antiq. tom. 2. p. 172 ᵇ. Dein Chapeavillus Rerum Leod. tom. 1. Denique Johan. Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 66. Præter Godescalcum nostrum, Landeberti res gestas literis consignarunt Stephanus episcopus Leodicensis circa annum 903. Anselmus Leodicensis canonicus anno 1048. Ægidius Aureæ-Vallis in diœcesi Trevirensi monachus Cisterciensis anno 1251. Nicolaus canonicus etiam Leodicensis anno 1124. Reinerus S. Laurentii prope Leodicum monachus Benedictinus anno 1130. Horum opuscula edidit Chapeavillus loco citato, & de iis agit Cl. Mabillonius *Observationibus præviis* vitæ S. Landeberti præmissis.

ᶜ STEPHANUS III. natione Siculus, Olivi filius, S. Cæciliæ presbyter, anno 767. electus, anno 768. die 7. Augusti papa Romanus ordinatus, anno 769. accitis ex Gallia atque omni Italia episcopis concilium Romæ celebravit, quo Constantinum antipapam, qui post Pauli mortem in sedem pontificalem vi involarat, atque anno integro tenuerat, damnavit, pugnis & alapis in pleno patrum concessu cecidit. Clericos ab eo ordinatos gradu dejecit; & *decreta* Constantinopoli *de imaginibus tollendis* facta irrita esse jussit. Obiit anno 772. die 3. Februarii. Exstant *Epistolæ* 3. & *decreta* quædam Conc. tom. 6. p. 1714 ᵈ. Sæc. VIII. ab an. DCC. 768.

768. ᵉ CAROLUS MAGNUS, Pipini regis filius, Ingelhemi prope Moguntiam natus est anno 747. Præceptores habuit viros ævi illius clarissimos, in grammaticis Petrum Pisanum, in reliquis disciplinis Alcuinum Anglum, virum undecunque doctissimum. Hujus imprimis labore omni politioris literaturæ genere egregie eruditus evasit, nec minus pietate illustris. Missa faciemus, quæ vitam ejus sæcularem, & res bello gestas spectant; ea quæ ecclesiam tangunt, strictim notare contenti. Anno igitur 768. mortuo Pipino, divisum cum Carolomanno fratre Francorum imperium suscepit: ac defuncto anno 771. Carolomanno regnum deinceps solus tenuit. Anno 774. expugnata Papia, & capto Desiderio Longobardorum rege Italiæ rex etiam vocari cœpit: & in dominii tesseram Romam profectus jus Romanos pontifices eligendi ab Hadriano papa obtinuit. Anno 775. conventum Duriensem habuit, ubi Saxones Galliam invadentes bello prosequi statuit, donec aut victi Christianæ religioni subjicerentur, aut funditus tollerentur: quod feliciter anno sequente effectum est, pace devicto populo ea lege concessa, ut Christianam fidem amplecterentur. Anno 777. concilio Paderbornæ celebrato multa Saxonum millia baptizari curavit; & ad bellum contra Saracenos pro Christiana religione in Hispania gerendum se accinxit. Anno 780. ad Albin usque penetrans, episcopos & abbates ad erudiendos Saxones cum Sclavis & Frisiis mittendos curavit. Anno 781. Romam iterum petens, territorium Sabinense ecclesiæ Romanæ largitus est. Anno 785. ad promovendam Saxonum conversionem, provinciam eorum rursus adit, proceres baptizari curat, baptizatos muneribus afficit. Anno 787. in urbe Roma Pascha celebrat, & ecclesiam apostolicam nova do-

Eginhard. in vit. Carol. M. Avent. Ann. Boior. lib 4. Crantz. Metrop Saxon. lib. 1. Le-Coint. Annal. tom. 5. 6. 7. 8. ab an. 747.

ᵃ Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1806. ᵇ Edit. nov. tom. 2. p. 138. ᶜ Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 112. ᵈ Exstat *Stephani* Epist. ad Carolomannum, qua rogat *ut fiat ejus compater spiritalis*, ibid. p. 1886. ᵉ Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 936.

natione

natione ditat. Anno 789. ut ordo monasticus in Gallia juxta regulam S. Benedicti reformetur, strenue laborat. Anno 791. Romanorum pontificum epistolas in Galliam scriptas, vetustate fere deletas, rescribi curavit. Anno 792. synodalem Græcorum libellum de imaginibus adorandis sibi ex Oriente transmissum in Britanniam misit ab Alcuino refutandum. Anno 794. collecto ex toto Occidente episcoporum plusquam trecentorum concilio, cui ipse interfuit, præsentibus etiam Hadriani pontificis legatis, Elipandi Toletani, & Fœlicis Orgelitani, qui Christum, quod ad humanitatem spectat, solo adoptionis jure Dei filium esse docuerant, hæresin, quin, & conciliabuli Nicæni de adorandis imaginibus decreta, rejici & damnari curavit. Eodem anno Saxoniam repetens, plurimos autoritate sua ac beneficiis ad fidem adducit. Anno 796. missas a Leone papa D. Petri claves, & urbis Romæ vexillum obsequii symbola accepit; ac legato in Italiam Angilberto abbate populum Romanum in fidem suam sacramento adegit. Eodem anno Hunnorum conversionem molitur, & Theodonem eorum dynastam baptismum suscipere documentis & muneribus effecit. Anno 797. Alcuino ad recognoscendam & explicandam S. Scripturam, & Paulo Diacono ad colligendum *Homiliarium* pro singulis festivitatibus, usus est. Anno 800. Romam iter faciens, synodum ibi convocavit, ac Leonem papam, ob varia crimina ante biennium civitate ejectum, cognita causa innocentem declarat, ac sedi suæ reddit. Exeunte anno Imperator a Romanis acclamatus est, in basilica S. Petri ipso die natali Domini a Leone papa unctus ac coronatus. Anno 805. *Capitularia* sua *ecclesiastica* edere incœpit. Anno 809. synodum Aquisgranensem habuit, in qua ventilata est quæstio de processione Spiritus S. & contra Græcorum sententiam roborata, missis ex synodo legatis ad Leonem papam, qui cum illo ea de re in rem communem consulerent. Anno 812. pace cum Michaele Imp. CP. inita Βασιλεὺς a Græcis vocari cœpit: eodemque anno per literas encyclicas ab archiepiscopis responsionem postulavit ad interrogationes de tota baptismi administrandi ratione, de ceremoniis, formulis, ritibus, ac symbolis inter baptizandum usurpatis. Anno 813. conventu Aquisgrani indicto synodos episcoporum Rhemis, Moguntiæ, Arelate, Turonibus, & Cabilone, eodem circiter tempore haberi, ac decreta synodica ad eum referri, præcepit. Factum id: ac habito iterum mense Septembri Aquisgrani concilio, singularum synodorum accurate canones expendit, & ex iis *Capitulare* contexuit in 46. distinctum capitula. Obiit anno 814. 5. Cal. Februarii, ætatis suæ 67. Aquisgrani sepultus. Princeps non tam titulo, quam revera, magnus, meliori ævo, & longiori vita dignus; dubium pietate an majestate illustrior: in bonis literis non infeliciem progressum fecerat, Græce Latineque doctus; adeo facundus, inquit Eginhardus, ut etiam didascali nimius fuisse appareret. Artes liberales studiosissime coluit, eorumque doctores plurimum veneratus, magnis afficiebat honoribus. In meliorum literarum studium quicquid poterat sui temporis redemit; adeo ut inter cœnandum disputatiunculas vel lectiones haberet. Legebantur ei ut plurimum historiæ, & regum antiquorum gesta: delectabatur S. Augustini libris, præcipue iis quos *de civitate Dei* inscripsit. Singulare vero est, quod de eo refert Eginhardus, tam doctum principem scribere nescivisse. *Tentabat*, inquit, *& scribere; tabulasque & codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat; ut cum vacuum tempus esset, manum effigiandis literis assuefaceret. Sed parum prospere successit labor præposterus, ac sero inchoatus.*

[c] OPERA.

Epistolæ plures, & *Capitula de re ecclesiastica* hinc inde habentur Conc. tom. 6. & 7. quæ sigillatim enumerare longum esset[b].

Libellus ad Alcuinum de sacrificio Missæ, & ratione rituum Ecclesiæ, a Wolfgango Lazio una cum aliis quibusdam ejusdem argumenti opusculis evulgatus *Antverp.* 1560. 8°.

[c] *Epistola encyclica de baptismo, ejusque ritibus ad Odilbertum archiepiscopum Mediolanensem*, a Mabillonio evulgata Analect. tom. 1. p. 21.

Epistola de gratia septiformis Spiritus, ab eodem edita Analect. tom. 4. p. 312.

Præfatio in homiliarium a Paulo Diacono jussu ejus collectum, ab eodem in lucem emissa Analect. tom. 1. p. 25. De ipso *homiliario* vide plura in Paulo.

Codex epistolaris Carolinus, continens Romanorum pontificum, aliorumque epistolas 99 ad Carolum Martellum, Pipinum regem, & Carolum M. scriptas, Caroli M. jussu & cura anno 791. collectus, prodiit a Gretsero editus *Ingolstad.* 1613. 4°. ex bibliotheca Cæsarea descriptus. Verum nimia licentia in locis pro lubitu passim corrigendis & immutandis usum esse exscriptorem

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6 p 116. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 3. vol. 1. p. 940. seq. b *Caroli Magni* diplomata & præcepta quædam adhuc inedita habentur in Codice diplomatico Udalrici Babenbergensis in bibl. Zwetalensi Ord Cist. in Austria latitante: *Epistolæ duæ*, una ad Athelardum Archiep. Cantuar. altera ad Offam Merciorum regem habentur ex MSS. User. ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 154. 158. c Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 7. p. 157.

Sæc.VIII. ab an.DCC. conqueritur Lambecius Comment. lib. 2. p. 322.

ª *Capitularia*, maximam partem *ecclesiastica*, ab Ansegiso abbate anno 827. ex Caroli M. & Ludovici Pii capitulis collecta, & in quatuor libros distributa; quibus postea tres alios libros addidit Benedictus Levita, ex archivis ecclesiarum, præsertim Moguntinæ, & antiquis chartularum scriniis extractos. Priores quatuor libros seorsim edendos curavit Petrus Pithæus *Parif.* 1588. recusos *Moguntiæ* 1602. 4°. Integri septem libri prodierunt *Venet.* 1537. 8°. cum Glossario, & Caroli Calvi aliorumque capitulis ad calcem additis *Parif.* 1603. 8°. auctiores & emendatiores *ibid.* 1640. 8°. Denique summa cura a Baluzio recogniti, ac notis & dissertationibus illustrati inter ejus *Capitularia*, *Parif.* 1677. 2. vol. in fol.

ᵇ *Capitulare prolixum*, 4. libros continens, seu *Libri*, uti vulgo vocantur, *Carolini*, *de non adorandis Imaginibus*, contra Constantini 7. Imp. CP. & Irenes matris decretum, & synodum Nicænam 2. Pseudo-Septimam Oecumenicam sive Universalem, anno 794. in concilio Francofordiensi editi. Cujuscunque demum opera in condendis hisce libris usus sit Carolus M. sive Angelramni, vel Ingelramni, sive Angilberti, sive, quod longe verisimilius videtur, (teste etiam, ni fallor, Rogero Hovedeno) Alcuini, parum refert. Id modo constat paulo ante synodum Francofurtensem compositos esse, & sedente jam synodo Caroli M. nomine editos; qui in præfatione diserte testatur, se *zelo Dei & veritatis studio, cum conhibentia regni sui sacerdotum* hoc opus aggressum esse. Et sane rem ipsam extra omne dubium ponunt Hadrianus papa in responso ad hoc ipsum opus paulo post dato, Hincmarus Rhemensis, synodus Parisiensis sub Ludovico Pio, Althelmus monachus, Ado Viennensis, Walafridus Strabo, Engolismensis monachus, ut alios longo agmine testes huc non advocem. Ut tamen istorum librorum ictum declinarent, in quascunque fere formas se vertunt εἰκονοδουλίας πρόμαχοι: & quamvis cordatiores pontificii, vi veritatis adacti, manus dent; non desunt, qui γυμνῇ τῇ κεφαλῇ non esse opus genuinum pertinaciter contendunt, eousque insaniæ progressi, ut vel a Carolostadio, vel a quovis alio homine Lutherano seu Calviniano confictum esse asserere non erubescant, cum illud ex vetustissimo codice primus in lucem extraxerit Johannes Tilius, ipse homo pontificius, & Meldensis in Gallia episcopus: cui per omnia respondebat antiquum bibliothecæ Vaticanæ exemplar, elegantibus & priscis Longobardorum characteribus exaratum: ne dicam dictionem ipsam ac stylum librum suæ satis antiquitati vindicare. Adversus hos libros telo hoc plane plumbeo pugnat Possevinus, Caroli M. non esse, eo quod contra illos ad Carolum scripserit Hadrianus papa: ex quo perspicue intelligitur, inquit, libros istos ab hæretico aliquo conscriptos, & a Carolo ad pontificem missos, ut iis responderet. Quod quidem quam infirmum, immo quam falsum sit, ex ipsius Hadriani responso abunde liquet. Carolo etiam abjudicat nuperus annalium Eccl. conditor Carolus Cointius, sed frigide nimis causam agit vir cætera doctissimus. Palmarium, quo usus est argumentum huc redit, hodiernos libros cum iis quæ apud Hincmarum habentur excerptis haud bene convenire, quod ex unius capituli collatione ostendere conatur: unde nihil aliud extundi potest, quam duobus aut tribus verbis, vel potius verborum syllabis diversis eundem sensum contineri. Miseret me hominum, quibus adversus lucem meridianam apertis oculis disputandum sit. Consultius me judice agerent, si silentio premerent, quod validioribus argumentis refutare nequeunt: & quis adeo perfrictæ frontis jam sit, ut hos libros rejiciat, quos Natalis Alexander, & ipse Maimburgius genuinos esse diffiteri non ausi sunt? Verum non opus est, ut pluribus de hisce libris agam, quos adversus omnia pontificiorum tela accurate defendit Johannes Dallæus de Imag. lib. 4. c. 3. cui non pauca nuper addidit Fred. Spanhemius Hist. Imag. sect. 7. Editi sunt primum hi libri a Johanne Tilio Meldorum episcopo, suppresso quidem suo, sub *Eliphyli* ᶜ *Christiani* nomine, *Parif.* 1549. 8°. apposita nec anni nec loci impressionis nota, deinde *Colon.* 1555. denique a Goldasto 1608. 8° ᵈ.

770. AUTOR *invectivæ* adversus Iconomachos claruit circa annum 770. Ætatem ipse satis prodit, dum scribere se ait 45. annis post quæstionem de imaginibus primo motam, quæ circa annum a Christi passione septingentesimum moveri cœpit, adeoque ad extrema fere Constantini Copronymi tempora vixit, certe post synodum sub Constantino ann. 755. contra imagines celebratam, ad quam confutandam se accinxit. Contexuit *Dialogum* στηλιτευτικὸν *Orthodoxorum, ad eos convincendos, qui fidei & doctrinæ sanctorum & orthodoxorum Patrum contraria asserunt.* Edidit hanc *invectivam* Gr. Lat.

ª Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. vol. 11. p. 85. ᵇ Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 489. ᶜ Seu potius *Eliæ Philyræ* ut testatur *Fabricius* loco jam citato. ᵈ Habentur iterum in *Goldasti* Constitutionibus Imperial. tom. 1. recusis *Francof.* 1673. & 1713 fol. Novissime hos libros ad primam editionem recudi curavit ac subinde partim emendavit, partim illustravit *Ch. Aug. Heumannus* Hannov. 1731. 8vo. hoc titulo, *Augusti Concilii Nicæni secundi Censura.*

Fr.

Sæc VIII. ab an. DCC. Fr. Combefisius in collectione *Scriptorum post Theophanem Paris.* 1685. pag. 303.

772. [a] HADRIANUS, patria Romanus, nobili genere ortus, Theodori consulis ac ducis filius, a Paulo papa notarius regionarius, a Stephano 3. diaconus factus. Post Stephani mortem pontificalem sedem obtinuit anno 772. die 9. Febr. ordinatus. Ineunte pontificatu cum a Desiderio Longobardorum rege, qui Ravennatensem exarchatum invaserat, & agrum Romanum ferro flammaque devastarat, pacem repetitis legationibus frustra postulasset, legatos ad Carolum M. in Galliam misit suppetias oratum: quas missis iterum anno sequente legatis impetravit. Anno 774. Carolum Romam advenientem summo obsequio & honore excepit, & quamplurimas Desiderio ereptas civitates sedi Romanæ ab eo donari obtinuit. Anno 781. Carolum iterum in urbe Roma excepit; Pipinum filium baptismate lustravit; eumque simul ac Ludovicum fratrem in regni consortium a Carolo patre assumptos, in reges unxit. Anno 785. Tarasio ex laico in patriarchatum CP. evecto, Hadrianus, ut datis pro more literis communicatoriis electionem comprobaret, rogatus, renuit, ni Tarasius adversus Iconoclastas acriter insurgeret, & eorum hæresin synodice damnari curaret: data quinetiam ad Constantinum & Irenem Impp. epistola prolixa imaginum causam pro virili, putidissimis tamen argumentis, egit, corrasis undique fabulis & ineptiis, ac detortis turpissime in rem suam S. scripturæ & patrum testimoniis. Anno 786. collectionem Canonum 80. elaboratam dedit Ingilramno Mediomatricensi episcopo, quibus causam suam adversus accusatores defenderet. Anno 787. Tassiloni Bavariæ duci, ni Carolo M. morem gereret, excommunicationis fulmen interminatus est. Anno 794. missis ad episcopos Hispaniarum literis Elipandi Toletani errores damnavit: & dato ad Carolum Imp. libello synodi Nicænæ a. & imaginum causam tuebatur. Obiit die 25. Decembr. anno 795. Exstant ab eo scriptæ *Epistolæ* 18. Concil. tom. 6. p. 1762[b]. *Epitome Canonum Carolo M. anno 774. Romæ oblata*, ibid. p. 1800[c]. *Capitula ex Græcis & Latinis canonibus & pontificum decretis collecta in usum Ingilramni Mediomatricum episcopi*, ibid. p. 1828. *Epistola seu libellus responsorius ad Carolum M. pro synodo Nicæna 2. libris Carolinis oppositus.* Concil. tom. 7. p. 915. Alias plures scripsit *epistolas* injuria temporis deperditas, quarum argumenta supersunt in Conciliorum tomis, epistolis 18. præfixa. Sæc VIII. ab an. DCC.

[d] TURPINUS, vel TILPINUS, Gallus, S. Dionysii prope Parisios monachus, Carolo M. a secretis, dein archiepiscopus Remensis, claruit anno 773. Obiit anno 811. Exstat sub ejus nomine *historia de vita Caroli M. & Rolandi* apud Reuberum Script. Germanic. p. 67. Verum hoc opus Turpino abjudicant eruditi, Hottomannus, Pap. Massonus, Douza, Vossius, alii; tum quod ejus nusquam meminerunt illius sæculi scriptores, tum quod nimis sit fabulis refertum; denique quod meminit obitus Caroli M. cum ipsum Turpinum ante Carolum decessisse constat. Vide quæ hac de re habet Cl. Vossius de Hist. Lat. lib. 2. c. 32. p. 298. 773.

[e] PAULUS, gente Longobardus, claruit circa ann. 774. cujus natales ac res gestas succincte non minus quam eleganter his verbis enarrat Vossius de Hist. Lat. lib. 2. cap. 30. "Paulus Warnefridi & Theodelindæ filius, cognomento Winfrid, Longobardus: qui prius diaconus fuit Aquilegiensis, & Desiderii, ultimi Longobardorum regis, cancellarius. Victo rege suo, inter nobiles captivos a Carolo, Francorum rege, abductus fuit: ac propter prudentiam, & eruditionem egregiam, magno aliquamdiu in honore fuit: sed suspectior postea, in Diomedeam insulam est relegatus: unde ad Arichin, Beneventanum principem, generum Desiderii regis profugit. Eoque defuncto, monachus est factus cœnobii Casinensis. Hactenus Vossius. Refert Leo Ostiensis Chron. Casinens. lib. 1. c. 15. Paulum dum a Carolo captivus detineretur, nimii erga Desiderium amoris accusatum esse; constanter vero respondit, se Domino suo fidelissimum fuisse, & in eadem fidelitate ad mortem usque perseveraturum: effusus in iram rex manus ei præcidi jussit, sed in se mox reversus, ait, *Si manus ejus abscindimus, ubi tam elegantem scriptorem reperiemus?* Suadentibus igitur proceribus ut ei oculi eruerentur, ne aliquas deinceps contra regem literas scriberet; &, Ubi, vel quando, ait rex, tam insignem historiographum aut poetam invenire valebimus? missus est igitur in exilium, & post aliquot annos ad cœnobium Casinense se recepit, ubi pie & religiose vitam traduxit, ac diu superstes in senectute bona, non sine summa innocentiæ, humilitatis, omniumque virtutum laude, vi- 774.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p 113. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 7. vol 3. p. 526. b Alia Epistola ad *Bertherium* Viennensem Metropolit. habetur, *ibid* p. 1888. c Et in *Canis.* Lect Antiq. tom. 6. p. 413. Edit. nov. tom. 2. p. 266. conf. etiam *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 1. §. 20 vol. 11. p. 63. d Conf. *Oudin.* tom. 2. sæc. 9. p. 68. e Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1923. seq. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 25. vol. 5. p. 620.

Sæc. VIII. ab an. DCC. tam cum morte commutavit. Proximum est ut libros ab eo scriptos recenseamus.

[a] OPERA.

De historia Longobardorum libri 6. Prodierunt typis excusi *Augustæ Vindel.* 1515. *Basil.* 1532. *Lugd. Bat.* 1595. 8° [b]. In his editionibus opus in hæc verba desiit, *Francorum, Avarumque pacem custodiens.* Verum Fred. Lindenbrogius in editione *Hamburg.* 1611. fragmentum attexuit luculentum: quod & Freherus inter historicos Francicos *Hanoviæ* 1613. exhibet. Exstant denique ad MSS. codicum fidem recogniti (desiderato tamen fragmento dicto) ad calcem historiæ Gothorum a Grotio editæ *Amstelod.* 1655. 8°. & in Biblioth.Patr. tom.13. p.160.

Historiæ Miscellæ libri 24. ex quibus, inquit Vossius *, primi undecim libri iidem sunt ac decem Eutropii: nisi quod aliqua subinde de suo addat Paulus; quod ab eo jussu Adelbergæ Arichis uxoris, Desiderii filiæ, factum fuit. Exinde Eutropium continuat Paulus, cujus sunt quinque libri sequentes; reliqui octo a Landulpho Sagace additi sunt, imprimis ex Theophane, saltem Anastasio bibliothecario, qui Theophanem Latine vertit. Prodierunt *Basil.* 1569. & cum variantibus lectionibus Henrici Canisii Noviomagensis cura *Ingolstad.* 1603. 8°. cum emendationibus & notis Jani Gruteri *Hanoviæ* 1611 [c].

* Loc. cit.

De vita S. Gregorii papæ libri 4. a Johan. Mabillon. in lucem editi Sæc. Benedict. 1. p. 385 [d].

Vita sive passio S. Cypriani, cujus operibus præfigi solet.

Vitæ SS. Benedicti, Mauri, ac Scholasticæ virginis, typis excusæ *Romæ* 1590 [e].

Versus de eadem S. Scholastica, ab Arnoldo Wion editi in ligno Vitæ ad 10. Februar.

Excerpta quædam de primis Metensium episcopis, flagitante Angilramno episcopo scripta, a Marq. Frehero inter Hist. Franc. & Andrea Duchesnio inter Hist. Coætan. tom. 2. edita. Habentur & in Bibl. Patr. tom. 13. p. 329.

Vita S. Arnulphi Metensis episcopi, inter opera Bedæ & apud Surium ad diem 24. Augusti.

Hymnus in honorem S. Johannis Baptistæ, qui incipit, *Ut queant laxis*, in Ecclesia Romana hodienum decantari solitus.

Epistolarum fragmenta quædam ap. Baluz. Miscell. tom.1. p.362 [f].

Homiliarium, seu *homiliæ*, lectiones & postillæ, unicuique totius anni festo convenientes in duo volumina distributæ, ex SS. Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Origenis, Leonis, Gregorii, Maximi & Bedæ, aliorumque operibus desumptæ. Prodiit homiliarium istud *Spiræ* 1482. fol. *Colon.* 1517. 1539. *Paris.* 1535. 1569. fol [g]. Alia quædam Pauli nostri opuscula adhuc inedita in bibliotheca Casinensi hodienum servantur, de quibus vide quæ habet J. B. Marus not. ad Petrum Diac. cap. 8.

OPERA DEPERDITA.

Expositio regulæ S. Benedicti.
Versus de miraculis S. Benedicti [h].
Gesta episcoporum Papiensium.

Cæterum alius a nostro fuit Paulus Diaconus ecclesiæ Neapolitanæ, qui *vitam S. Mariæ Ægyptiæ* a Sophronio Hierosolymitano episcopo Græce scriptam, Latine vertit. Versio exstat cum præfatione ad Carolum Imp. apud Surium ad diem 9. Aprilis. Ea in præfatione testatur Paulus se quædam alia vertisse, quæ nunc non exstant.

PAULINUS, gente quibusdam Austriacus, artis grammaticæ magister, ob insignem eruditionem a Carolo Imp. anno 776. variis prædiis & possessionibus donatus est, & exeunte eodem anno ad patriarchatum Aquileiensem, seu Foro-juliensem evectus. Anno 793. libellum de S. Trinitate *Sacrosyllabum* dictum adversus hæreticas Elipandi Toletani literas edidit. Anno 794. Elipandum & Fœlicem in concilio Francofordiensi præsens oppugnavit; habitaque anno sequente synodo Foro-juliensi utrumque damnavit. Anno 797. adjutorem eum sibi dari ad oppugnanda Fœlicis Orgelitani scripta & hæresim Alcuinus a Carolo Imp. postulavit. Factum id: ac Paulinus ab imperatore monitus, tres libros adversus Fœlicem anno 798. conscripsit & evulgavit. Anno 803. Johannis patriarchæ Gradensis a Johanne Venetorum duce ex celsissima turre præcipitati truculenta nece commotus, concilium Altinense celebravit, ex quo literas ad Carolum Imp. dedit, tam horrendum scelus digno supplicio coerceri petens. Obiit anno 804. 3. Id. Januarii. 776.

[i] SCRIPTA.

Libellus de sanctissima Trinitate adversus Elipandum Toletanum & Fœlicem Orgelitanum

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 115. *Oudin.* tom. 1. p. 1927. seq. b Item 1597. 1618. Denique hi *Pauli* libri, additis *Horatii Blanci* notis, habentur inter *Muratorii* Scriptor. Italic. tom. 1. *Mediolan.* 1723. Fragmentum a *Frehero* jam pridem editum exhibetur, *ibid.* tom. 2. part. 2. c Novissime *Muratorius*, additis notis & variis lectionibus *Hen Canisii*, edidit tom. 1. Script. Ital. *Mediolan.* 1723. d Item in Benedictin. editione operum *S. Gregorii* tom 4. *Paris.* 1706. e A *Mabillonio* etiam edit. Sæculo primo Benedictin. f Hæc fragmenta non sunt *Pauli* nostri sed *Paulini* Aquilejensis, ut refert *Fabricius* Bibl. med. & infim. Latinit. vol. 5. p. 630. g Etiam *Basil.* 1493. 1505. *Lugd* 1520. 1525. h Hi versus exstant in *Pauli* lib. 2. *de gestis Longobardor.* c. 26. & in *Aimoini* Sermone de S Benedicto in Bibl. Floriacensi. i Conf. *Fabr* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 25. vol. 5. p. 604.

tanum, *Sacrosyllabus* dictus. Habetur Concil. tom. 7. p. 1022.

Libri 3. adversus Fælicem Orgelitanum, nna cum epistola ad Carolum M. & regula fidei metro exarata. Quos primus in lucem eruit, & cum libello Sacrosyllabo edidit Andreas Duchesnius ad calcem operum Alcuini, *Paris.* 1617.

Epistola ad Heistulfum qui uxorem adulterii causa propter unius testimonium occiderat, *increpatoria*, ex concilio Francofurtensi data. Exstat Conc. tom. 7. p. 1064.

Epistola ad Carolum M. ex synodo Altinensi data. Habetnr ibid. 1187.

De salutaribus Documentis liber, qui Augustino falso inscriptus inter opera illius haberi solet. Panlino nostro ex fide codicum MSS. vindicatus, sub illius nomine habetur excusus in nuperrima operum S. Augustini editione Parisiensi.

Libri 7. adversus Fælicem, qui sub Panlini nomine in Biblinthecis Patr. aliquoties prodierunt, Alcuinn debentur.

Fragmenta quædam Paulini in lucem emisit Baluzius Miscellan. tom. 1. p. 362.

Hymni sacri, quos Paulinnm composuisse prodit Walafridus Strabo *, interierunt.

* De Reb. Eccles. c. 25.

776. ANSO, gente Belga, Laubiensis in Belgio abbas, Theodulso in mnnasterii sni regimine successit anno 776. Obiit anno 800. Monachus adhuc in tabulas retulit *vitam S. Ursmari* episcopi & abbatis Laubiensis, quam Theodulso prædecessori suo nuncupavit. Exstat apnd Mabillon. Sæc. Benedict 3. part. 1. p. 246 [a]. qui in hoc autore locos cnmmnnes inconcinne redactos se aliquoties resecasse ingenue fatetur. *Vitam* etiam *S. Ermini, seu Erminonis* episcopi & abbatis Laubiensis, Ursmari discipuli & successoris scripsit Anso noster, quæ ex MS. Cod. Crispeiensi habetur apud eundem Mabillonium ibid. p. 564 [b]. De Rathero episcopo Veronensi, Fulcuino abbate Laubiensi, qui obiit anno 99n. ejusque successore Herigero, qui etiam S. Ursmari res gestas literis tradiderunt, adi sis eundem Mabillonium *in Observationibus prævüs* p. 246.

780. [c] FLACCUS ALCUINUS, sive ALBINUS, gente Anglus, ex agro Eboracensi, ut nonnulli volunt, ut alii non procul Londino, oriundus, primum Bedæ, deinde Egberti Eboracensis, discipulus, ecclesiæ Eboracensis diaconus, cœnobii Cantuariensis abbas. Etsi Sellerus potius conjicit hunc abbatem Cantuariensem non fuisse nostrum, sed alium Albinum paulo antiquiorem, de quo Pitseus Append. de Script. ad ann. 700. p. 822. qni ait Bedam in compilanda historia ecclesiastica ipsum adjutorem habnisse. Claruit anno 780. Anno 793. a Carolo M. evocatus, ut sibi Fœlicis Orgelitani hæresin, & Pseudo-synodi Nicænæ canones oppugnanti præsto adesset, ac subsidium ferret, in Galliam transfretavit; & in summam Caroli amicitiam receptus, scholæ Palatinæ præfectus est. Anno sequente Carolum ad synodum Francofordiensem comitatus est, & canone 56. synodo a rege commendatus, in Patrum consortium & amicitiam adscitus est: ab eodem monasteriorum Ferrariensis, S. Jodoci, & S. Lupi, præfectura paulo post donatus. Anno 796. ab imperatore crebris precibus enixe petens, ut sæcularibus nuntium mittere sibi liceret, repulsam tulit; cœnobiorum tamen San-Martiniani & Cormaricensis regimine anctus est. Anno 798. adversus Fœlicem Orgelitanum, quem blandis literis sæpius antea irrito successu compellarat, calamum strinxit, ac septem libris errores ejus consutavit. Anno 799. a Carolo ad iter Romam secum suscipiendum invitatus, infirmitates & senium causatns se excusatum haberi petiit. Anno 801. Carolo ex Italia redeunti gratulatus, tandem toties repetitis precibns optatum exitum comparavit, & ab aula & sæcularibus negotiis missionem impetravit. Rudi donatus, in cœnobium suum S. Martini Turonense secessit, ac reliquum vitæ tempus honesto otio, & instituendis in schola Turonica ab ipso fundata rei literariæ candidatis insumpsit, crebris imperatoris epistolis ad aulam frustra revocatus. Obiit Turonis anno non 790. ut male Pitseus, sed 804. 14. Cal. Jun. ipso pentecostes die. Vir ubique pius, doctus, gravis, theologorum suæ ætatis, ut recte de eo Baleus *, immo omnium Anglorum ab initio post Bedam & Aldhelmum longe eruditissimus, Latine, Græce, & Hebraice peritus. Ei quicquid penitioris doctrinæ, quicquid politioris literaturæ isto & sequentibus sæculis Gallia ostentat, totum acceptum referri debet. Ei academiæ Parisiensis, Turonensis, Fuldensis, Suessionensis, aliæque plnres, originem & incrementa debent; quibus ille, si non præsens præfuit, aut fundamenta posnit, saltem doctrina præluxit, exemplo præivit, & beneficiis a Carolo impetratis adauxit.

Vit. B. Alcuini ex vet. cod. equidem vit. a Duchesf. per annos digesta, oper. præfix. Le Coint. Annal. ad ann. 731. tom. 6.

* Cent. 2. c. 17.

[d] OPERA, QUÆ EXTANT.

Interrogationes & responsiones, seu liber quæstionum in Genesin [e].

a Item ap. Surium 18. April. tom. 2. sed interpolata a *Ratherio*. b Item ap. Surium 25. April. tom. 3. c Conf. *Gilberti* Judicia de scriptorib. rhetoricis. tom. 2. p. 106. *Paris.* 1716. 8vo. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim Latinit. l. 1. vol. 1. p. 133. seq. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 121. seq. *Long.* Bibl. sacr. p. 601. e Prodierunt seorsim *Haganoæ* 1529. 8vo.

Dicta super illud Genefeos, Faciamus hominem ad imaginem noftram.

Enchiridium, feu expofitio pia brevis in 7. Pfalmos pœnitentiales, in Pfalmum 118. & in Pfalmos graduales, ad Arnonem archiepifcopum Salisburgienfem [a]. Prodiit feorfim *Parif.* 1547. 8°. præfatione tamen mutilum, quam primus edidit Lucas Dacherius tom. 9. p. 111 [b].

De Pfalmorum ufu liber, cum variis precandi formulis ad res quotidianas accommodatis, ad Fredegifum difcipulum.

Officia per ferias, feu Pfalmi fecundum dies hebdomadis fingulos difpofiti, una cum Orationibus, Hymnis, Confeffionibus, & Litaniis.

Epiftola de illo Cantici Canticorum loco, fexaginta funt Reginæ, &c. [c]

Commentaria in Ecclefiaften. Prodierunt *Bafil.* 1531. 8°.

Commentariorum in S. Johannis Evangelium libri 7. Exftant *Argentinæ* 1527.

Epigrammata de recognitione & emendatione totius divinæ Scripturæ ab Alcuino facta.

De fide SS. Trinitatis libri 3. ad Carolum M. *cum invocatione ad S. Trinitatem & fymbolo fidei* [d].

De Trinitate ad Fridegifum quæftiones 28. feu *confeffio*, five *doctrina de Deo.*

De differentia æterni & fempiterni, immortalis & perpetui, fæculi, ævi, & temporis, epiftola.

De Animæ ratione liber ad Eulaliam virginem.

Contra Fœlicem Orgelitanum epifcopum libri 7. anno 798. fcripti. In Bibliothecis Patrum Paulino Aquileienfi male tribuuntur.

Epiftola ad Elipandum Toletanum epifcopum cohortatoria in Catholica fide.

Epiftola Elipandi ad Alcuinum, injuriis & calumniis refertiffima, anno 799. fcripta, ftylo admodum barbaro.

Contra Elipandi epiftolam libelli 2. quibus evacuat pravas illius affertiones, anno 800. fcripti.

De incarnatione Chrifti, & de duabus in eo naturis, ac de unitate unius perfonæ, contra eundem libri 2. eodem anno fcripti.

Epiftola Elipandi ad Fœlicem nuper converfum. Hærefin ifte abjuravit in fynodo Aquifgranenfi exeunte anno 799. fede tamen fua depofitus, apud Lugdunum in perpetuum exilium relegatus eft. Fecit id aliquanto ferius, & ipfe Elipandus ab Alcuini libris convictus, pie mortuus eft anno 808.

Confeffio fidei Fœlicis Orgelitanæ fedis epifcopi, ad clerum & populum Orgelitanum miffa, poft ejuratam in fynodo Aquifgranenfi hærefin.

Epiftola ad filiam in Chrifto cariffimam.

De divinis Officiis liber, five *expofitio Romani ordinis.* Habetur fub Alcuini nomine inter alios fcriptores ejufdem argumenti fæpius editus, in editione vero operum Alcuini Du-Chefniana 12. integris capitulis auctus. Alcuini autem non effe, & poft annum 1000. fcriptum effe certo certius conftat.

De ratione feptuagefimæ, fexagefimæ, & quinquagefimæ epiftola.

De Baptifmi cæremoniis ad Odvinum prefbyterum *epiftola.*

De iifdem cæremoniis alia epiftola, quam Alcuino recte abjudicat Sirmondus; Amalarii enim Trevirenfis eft [e].

De Confeffione peccatorum ad pueros S. Martini epiftola [f].

Sacramentorum liber. Prodiit *Colon.* 1571.

[g] *Homiliæ* 3. 1. *De Silentio, in quo miffum eft incarnatum Verbum.* 2. *In nativitate B. Mariæ.* 3. *In fefto omnium Sanctorum.* Spuriæ funt, ex Pauli Diaconi homiliario defumptæ. Tertia inter Auguftinianos de Sanctis locum 37. obtinet. De homiliis fub Alcuini nomine ex Sixto Senenfi hæc nos docet magnus Ufferius Biblioth. Theol. MS. pag. 128. "Collegit & in ordinem redegit "juffu Caroli Magni præftantiffimorum ec"clefiæ doctorum homilias in Evangelia, "quæ per anni ambitum publice in templis "leguntur, funt autem Auguftini 48. Be"dæ 48. Gregorii 39. Leonis 21. Maximi "17. Chryfoftomi 11. Ambrofii 10. Hiero"nymi 6. Origenis 4. Fulgentii 2. Hila"rii 1. Severiani 1. Ifidori 1. (fumma ho"mil. 209) in his autem quæ fub Hilarii, "Ambrofii, Hieronymi, & interdum Bedæ "titulo infcribuntur, homiliæ non funt, "fed centones explicationum, ex horum "autorum commentariis diffuti, & in hoc "volumine, inter eas quæ veteres funt ho"miliæ, annumerati. Vide Sixt. Senenf. Biblioth. Sanct. p. 195.

Vita Antichrifti ad Carolum Magnum.

De virtutibus & vitiis ad Widonem Comitem liber [h].

De feptem Artibus liber imperfectus, cujus duo tantum exftant capitula, viz. de Grammatica & Rhetorica, cum tranfitione ad Dialecticam.

[a] Epift. 7. ad eundem Arnonem una cum *Alcuini* opufculo de comparatione Vet. & Nov. Teftamenti exftant in Anecdotis *Bernardi Pez.* tom. 2. *Auguft. Vindelic.* 1721. [b] Edit. nov. tom 3. p. 323. [c] Habetur apud *Canif.* Antiq. Lection. tom. 6. p. 366. Edit. nov. tom. 2. p. 540. [d] Prodierunt *Francof.* Commentariis *Lucæ Loffii* locupletat. 1554. 8vo. [e] Exftat apud *Canif.* Lect. Antiq. tom. 6. p. 366. Edit. nov. tom. 2. p. 543. feq. [f] Exftat ap. *Canif.* Lect. Antiq. tom. 5. 2. p. 323. Edit. nov. tom. 2. p 454. [g] Homil. in nativit. Chrifti edidit *Chrift. Daumius* Cygneæ 1670. [h] Supplementum ad *Alcuini* librum de virtutibus & octo vitiis habetur apud *Canif.* Antiq. Lect. tom. 6. p. 411. Edit. nov. tom. 2. p 376. ibid. exftat *Alcuini* Epitaphium.

Gram-

Sæc. VIII. ab an. DCC.

Grammatica. Prodiit feorfim *Hanov.* 1605.

De Rhetorica, & de virtutibus dialogus. Prodiit *Parif.* 1599. 4° [a].

Dialectica, interlocutoribus Carolo M. & Alcuino. Prodiit una cum Grammatica, *Ingolftad.* 1604. 4° [b].

Difputatio regalis & nobiliffimi juvenis Pippini, (poftea regis Italiæ) cum Albino Scholaftico.

Scriptum de vita S. Martini epifcopi Turonenfis.

De tranfitu S. Martini fermo.

Vita S. Vedafti epifcopi Atrebatenfis, anno 795. fcripta.

Vita beatiffimi Richarii presbyteri. Exftat apud Surium die 26. Aprilis.

De vita S. Willebrordi Trajectenfis epifcopi libri 2. alter foluta, alter vincta oratione compofiti, cum homilia in eundem, & Elegiaco carmine. Exftant apud Mabillon. Sæc. Benedict. 3. part. 1. p. 601. & Surium 7. Novembr. [c]

Epiftolæ 115. quarum 67. habentur apud Canifium tom. 2. p. 1 [d].

Poemata & verfus de pluribus Sanctis.

Alii verfus ex variis locis collecti, qui cum prioribus conficiunt poemata 272. Prodierunt opera Alcuini fupra enumerata cura Andreæ Quercetani five Du-Chefne, *Parif.* 1617. fol.

Scripfit præterea Alcuinus carmine Heroico librum *de pontificibus & fanctis ecclefiæ Eboracenfis.* Hoc poema verfus 1658. continens, ex codicibus MSS. Remenfi, & S. Theodorici prope Remos, a Johan. Mabillonio ad fe tranfmiffum, publici juris fecit Tho. Galeus Rer. Anglic. Script. tom. 3. p. 703. qui & epiftolas aliquot Alcuini nondum publicatas penes fe habere teftatur.

Libri quatuor Carolini de imaginibus. Hos fub Caroli nomine fcripfiffe tradit Rogerus Hovedenus; de iis fufe egimus in Carolo M. quem autorem præferunt, ac proinde inter Alcuini opera non reperiuntur.

Confeffio fidei, five *deflorationcula* ex Auguftini, aliorumque Patrum fcriptis collecta, & in quatuor partes divifa, fub Alcuini nomine a Chiffletio edita eft *Divione* 1654. 4°. inter alia quædam aliorum opufcula. Confeffionem iftam fœtum effe Alcuino fuppofitum probare conatus eft Doctiff. Dallæus in tractatu pofthumo *Rhotomagi* anno 1675. edito. Eam haud minus fufe Alcuino vindicare nititur Johannes Mabillonius differtatione prolixa, quæ habetur Analect. tom. 1. p. 178. &c. Ex utrius partibus ftet veritas, judicent eruditi. Notari tamen velim Mabillonium eandide fatis fateri, fe rem haud adeo confeciffe, quam probabilem reddidiffe. Interim vide quæ accurate, ut folet, de hac confeffione annotavit Cl. Ittigius de Biblioth. Patr. cap. 15. p. 684, 685.

Commentarius brevis in Cantica Canticorum, editus a Patricio Junio eum commentario Gilberti Foliot *Londini* 1638. 4°.

Breviarium fidei adverfus Arianos, quod inter opufcula dogmatica anonymum edidit Sirmondus *Parif.* 1630. MSS. codices Alcuino adjudicare teftatur Chiffletius*. (* Præfat. ad opera Ferrandi.)

Homilia de purificatione B. Mariæ virginis, quæ Ambrofio perperam infcripta, ad calcem illius operum haberi folet. Alcuino afferitur a Baluzio Mifcellan. tom. 2. p. 382.

Epiftolæ 2. *& fermo ad Carolum M.* ab eodem edita Mifcellan. tom. 1. p. 365.

Epiftola, & præfatio in libros 7. ad Fœlicem Orgelitanum (quæ in codicibus impreffis deerat) ab eodem editæ Mifcellan. tom. 4. p. 413 [e].

Epiftolæ 3. a Dacherio in lucem protractæ Spicileg. tom. 6. p. 391 [f]. Prima agit de numerorum ratione. Secunda de 10. verbis legis. Tertia de tribus generibus vifionum.

Epiftolæ 26. a Mabillonio evulgatæ Analect. tom. 4. p. 272.

Carmen de Cuculo, aliaque duo poemata, ab eodem publicata Analect. tom. 1. p. 369. tom. 2. p. 522. alia quædam a Baluzio Mifcell. tom. 4.

Poemata 2. alterum Heroicum breve, alterum Elegiacum prolixum, utrumque præcipue de argumento librorum facrorum utriufque Teftamenti, edita funt a Lambecio Comment. de Biblioth. Vindob. lib. 2. cap. 5. p. 403.

Hymnus, & epigrammata 3. in S. Vedaftum, ab eodem data, ibid. p. 413.

Homilia in die natali S. Vedafti, a Bollando primum in lucem emiffa inter acta Sanctorum menfe Februar. p. 800.

[g] Denique *homiliarium* Pauli Diaconi in plerifque codicibus Alcuino male infcribitur, & fub illius nomine typis excufum aliquoties prodiit: fub ejufdem fubinde nomine a nobis in hoc opere non raro citatum.

OPERA DEPERDITA.

Commentarius in Proverbia.

Commentarius in 4. epiftolas S. Pauli, viz.

a Conf *Fabr.* Bibl. Lat l. 4. c. 8. p. 804. & vol 3. p. 758. b *Canifii* Lect. Antiq. tom 5. 2. p. 960. Edit. nov. tom. 2. p. 488. feq. c Item apud *Canif.* Lect. Antiq. tom. 6. p. 345. Edit. nov. tom. 2. p. 460. feq. d Edit. nov. tom. 2. p. 384. Epift. ad *Eanbaldum* archiepifcopum Eboracenfem ex editione *Jufti Fontanini* habetur ibid. p. 449. e Epiftolam ad *Candidum* & *Nathanael* ex collectione epiftolarum *Alcuini* in Bibl Colbertinam delata publici juris fecit idem *Baluzius* ad calc. tom. 1. Capitul Regum Franc. p. 1442. Epift ad *Athelardum* archiep. Cantuarienf. habetur ex MSS. Uffer. ap *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1 p. 159. f Edit. nov. tom 3. p. 321. g Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 10. §. 39. vol. 13. p. 794.

Sæc.VIII. ab an.DCC. *ad Ephesios, ad Titum, ad Philemonem, & ad Hebræos.*

De Orthographia liber.
De Musica liber.

780. DONATUS, gente, ni fallor, Germanus, & ecclesiæ Mettensis diaconus, claruit circa annum 780. Scripsit rudi & simplici stylo ad Angelramnum Mettensem archiepiscopum Caroli Magni archicapellanum, anno 800. mortuum, quique id muneris ab eo petierat, *vitam S. Trudonis* confessoris, qui monasterium in vico Sarchinio ad Cisindriam fluvium a se conditum rexit, obiitque circa annum 698. Edidit eam ex MS. Cod. Chesniano Johan. Mabillonius Sæc. Benedict. 2. p. 1069.

783. Vid. Jo Marian de reb. Hisp. l. 7. c. 8. p. 408. [a] ETHERIUS, sive HETERIUS, Axumensis in Hispania episcopus, & BEATUS in Asturia provincia presbyter, dignitate quidem inferior, doctrina vero ac fidei zelo major; claruerunt anno 783. quo circiter tempore pullulantem in Hispania Elipandi Toletani hæresin acriter oppugnare cœperunt; ab Elipando datis tunc ad Fidelem abbatem literis, arrogantiæ, superbiæ, quin & hæreseos eo nomine accusati. Verum ficta ejusmodi criminatio nequaquam obstitit, quo minus Etherius & Beatus inceptum opus urgerent, qui cum Elipandum nullis monitis ad sanam mentem revocari posse animadverterent, edito justo volumine in duos libros distincto, Elipandi errores confutarunt, & Catholicam fidem tutati sunt. Exstant *hi libri*, *de adoptione Christi filii Dei* inscripti, a Petro Stevartio ex bibliotheca Toletana primum editi in Auctuario Canisiano *Ingolstad.* 1604. 4°. pag. 17 [b]. deinde in Bibliothecæ Patrum tom. 13. p. 353. relati.

785. Vit. Taras. per Ignat. Diac. apud Sur. & Bolland. Feb. 25. TARASIUS, patria Constantinopolitanus, illustri genere ortus, Georgii præfecti urbani, & Encratiæ filius, Photii proavunculus. In aulam adscitus imperatori a secretis fuit, donec anno 785. vel exeunte 784. deturbato ab Irene Augusta fœminarum sceleſtissima Paulo patriarcha viro sanctissimo, in thronum CP. ex laico suffectus est, qui pietatem & religionis zelum prætexens, dignitatem istam se adire nolle simulavit, nisi imagines restituerentur, & synodus œcumenica ejus rei gratia indiceretur. Indicta igitur est synodus in annum 786. ac scena interim a Tarasio qua vi, qua blanditiis, apparata. Inchoata igitur anno 786. Cal. Jul. Constantinopoli synodo, cum Iconodulıæ adversarios episcopos superiores fore vereretur, tumultum cieri, atque eo praetextu synodum in annum sequentem rejici, ac Nicæam urbem transferri curavit. Anno sequente rebus ex voto dispositis, 8. Cal. Octobr. conciliabulo Nicæno initium dedit, cui ipse, præsentibus licet Hadriani papæ legatis, præfuit; atque omnia pro sua ac Irenes Imp. libidine agitans concilium CP. generale 7. damnari, & Iconoduliam decretis synodicis sanciri effecit. Anno 795. Constantino Imp. Mariam Aug. uxorem legitimam repudiare, & Theodoten pellicem ducere in animo habenti animose aliquamdiu restitit, excommunicationem, ni incœpto scelere desisteret, interminatus. Mox tamen animo turpiter deficiens, nuptias scelestas a Josepho abbate CP. consecrari, & Mariam tonsam monasterio includi permisit. Obiit anno 806. die 25. Februarii. [c] Exstant ab eo scripta, *Epistola encyclica* ad patriarchas Orientales statim post susceptum episcopatum missa, Gr. Lat. Concil. tom. 7. p. 161. *Epistolæ* 2. ad Hadrianum papam, Gr. Lat. ibid. p. 624 [d]. *Epistola* ad Johannem Anachoretam Gr. Lat. ibid. p. 637. *Apologeticus* ad populum habitus, quo die ad patriarchatus dignitatem electus est, Gr. Lat. ibid. p. 33. *Sermo in B. Virginem*, ὅτι προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα, qui incipit, Φαιδρὰ καὶ περίδοξος ἡ παροῦσα πανήγυρις. Habetur Græc. MS. in bibliotheca Regia [e]. Vid. Labb. Nov. Biblioth. MS. p. 80.

ANONYMUS, gente Anglus, Ælberti archiepiscopi Eboracensis discipulus, non infimi subsellii poeta, claruit circa ann. 785. Scripsit *historiam Anglicam* carmine Heroico, quo de urbis Eboraci primordiis, deque primis ejus ecclesiæ pontificibus & sanctis agit. Integrum poematium exstat MS. in codice monasterii S. Theoderici prope Remos; ex quo partem bene longam extulit Mabillonius Sæc. Benedict. 3. part. 2. p. 558. 785.

EPIPHANIUS, Catanensis in Sicilia diaconus; claruit anno 787. quo Thomæ Sardorum archiepiscopi vicem tenens, synodo Nicænæ 2. interfuit. Exstat *Sermo laudatorius* satis prolixus in eadem synodo habitus, Latine tantum Concil. tom. 7. p. 617. 787.

BASILIUS, Ancyræ episcopus; claruit anno 787. quo in synodo Nicæna 2. reus factus Iconomachiæ, eo quod concilii CP. œcumenici anno 754. habiti decretis subscripsisset, *Libellum* supplicem seu *Confessionem* obtulit, quo facti veniam postula- 787.

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 5. vol. 2. p. 346. b Item in *Canis.* Lect. Antiq. edit. nov. tom. 2. p. 297. c Conf. *Oudin.* tom. 2. p. 1920. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 41. vol. 10. p. 219. d Posterior contra Simoniam exstat etiam in Jure Græco Rom. l. 3. p. 190. e Et (referente Fabricio) Biblioth. Coisliniana p. 212.

vit,

Sæc.VIII. ab an.DCC. vit, & anathema Iconomachis dixit, ac cultum imaginibus deberi confessus est. Exstat hæc confessio Gr. Lat. inter *Acta* conciliabuli Nicæni, Concil. tom. 7. p. 56.

787. THEODOSIUS, Ammorii episcopus; claruit anno 787. In synodo Nicæna, eandem cum Basilio causam egit, Iconomachis savisse accusatus. Oblato igitur haud dispares argumenti libello, facti veniam & ipse impetravit, a concilii patribus in integrum restitutus. Exstat *libellus* iste Gr. Lat. Conc. tom. 7. p. 60.

787. [a] ELIAS, metropolita Cretensis; claruit anno 787. quo synodo Nicænæ 2. interfuit. Scripsit *Commentaria* in Gregorii Nazianzeni orationes, quæ Latine habentur ex Jac. Billii versione ad calcem operum Nazianzeni *Paris.* 1583, 1609, 1630 [b]. Scripsit etiam *Responsa* ad Dionysii monachi interrogata 8. circa difficiles quosdam conscientiæ (ut vocant) casus. Exstant hæc responsa Gr. Lat. in Jure Gr. Rom. lib. 5. p. 135. Ingens ejusdem & prægrandis *expositio* in Johannis Climaci scalam Paradisi exstat Græce MS. in bibliotheca Cæsarea, teste Lambecio, Comment. lib. 4. p. 154.

792. [c] GEORGIUS, monachus Constantinopolitanus, Tarasii patriarchæ syncellus. Scripsit anno 792. Eundem hunc cum Georgio Hamartolo perperam facit Vossius, & cum illo alii, quem tamen diversum fuisse constat, ut in *Georgio Hamartolo* ostendetur. Scripsit *Chronicon* ab orbe condito usque ad Maximiniani & Maximini tempora; quod integrum fere ex chronico Eusebii, quem nihilominus data quavis occasione insectatur, desumpsit. Hinc sua Eusebio reddidit Josephus Scaliger; totum enim quod de chronico Eusebiano Græce protulit, ferme ex Georgio nostro consarcinavit. Vide quæ de Georgio habet Cl. Vossius de Hist. Gr. lib. 2. cap. 24. Ex eo (hoc solum excepto quod *Hamartolum a Syncello* diversum facit) sua pene verbatim desumpsit Miræus, sua ex Miræo pro more Oudinus. Georgii *Chronicon* Gr. Lat. cum notis edidit Jacobus Goar *Paris.* 1652. fol.

792. [d] THEOPHANES, *Isaacius* a patre, & *Confessor*, a malis quæ passus est, dictus, patria Constantinopolitanus, Isaacii Ægeopelagitarum præfecti & Theodotæ filius, natus est anno 758. Patre e vivis sublato tutorem nactus est Constantinum Copronymum Imp. Juvenis adhuc a Leone patricio filiam ejus uxorem ducere, advocata in partes autoritate imperatoria, compulsus est: verum ille ipso nuptiarum die singulare pactum de continentia invicem observanda cum uxore iniit. A Leone Imp. in aulam evocatus, stratoris munere ei fungebatur; & ad castrum Cyzicenum missus ædificia prope Sigrianam in minore Mysia publica curavit. Constantinopolim reversus, inter spatharios cooptatus est. Anno 780. conjuge in insulæ Principis monasterium prope CP. amandata, ipse Polychronium monasterium prope Sigrianam petiit, ac monasticam vitam deinceps coluit. Ex Polychronio in Calonymum insulam discessit, ubi paterno prædio in monasterium commutato sexennium exegit. Inde regionem Sigrianam repetens, prædium, quod *Ager* vocabatur, comparavit, ac constructo monasterio, ipse abbatis vicem obiit. Anno 787. ad conciliabulum Nicænum evocatus, Iconodulæ causam strenue agebat. Post annum 813. a Leone Armenio imaginum cultum damnare jussus, ac constanter abnuens, Constantinopolin, æger licet, & clinicus ab anno 808. factus, vinculis etiam injectis adductus est; cumque nullis argumentis, ut imaginum cultum desereret, vinci poterat, anno 815. vel ineunte sequente, in carcerem conjectus est, & post biennium ad Samothracem insulam relegatus; ubi post 23. dies exactos, ærumnis & miseriis fractus, diem supremum obiit, ab Iconoduliæ affeclis *Confessoris* titulum, & *Sancti* honores post mortem consecutus. [e] Scripsit *Chronographiam*, res in imperio CP. gestas tam ecclesiasticas quam civiles secundum annorum seriem dispositas complexam, ab anno 1. Diocletiani Imp. Christi 285. ad primum Leonis Armenii, Christi 813. In ea notandum Theophanem chronologiam Alexandrinam usurpare, quæ in supputandis æræ Christianæ annis a recepto apud Latinos calculo octennio deficit. Ex ea etiam Latine versum in historiam suam transtulit, quicquid fere ab anno 285. ad an. 813. habet Anastasius Bibliothecarius. Condidit hanc chronographiam Theophanes conciso quidem, sed stylo admodum rudi & plebeio: repetitiones penitus inutiles, & rerum gestarum metatheses, narrationes contradictorias, putidosque in digerendis temporibus errores frequenter animadvertit Cl. Goar. Historicæ parti per annos digestæ præfixæ sunt *Tabulæ chronologicæ*, per loculos divisæ, i. e. anni mundi, Christi, imperatorum, quinque patriarcharum, &c. Has mendosissime conscriptas esse, sæpe an-

Vit. Theoph ap Sur. & Henschen Martii 12. Menolog. Gr. eod. die.

a Conf. *Oudin.* sæc. 12. tom 2. p. 1066. seq. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 28. §. 12. vol. 8. p. 617. b Græcus codex exstat MS. Basileæ in bibl. publica ut refert *Carolus Patinus* in epist. de itinere suo *Amst.* 1696. c Conf. *Oudin.* tom. 1. p. 1932. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 38. vol. 6 p. 149. & vol. 10. in *Allatii* Diatr. de Georgiis §. 23. d Conf. *Oudin.* tom. 2. sæc. 9. p. 18. e Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 5. c. 4. §. 38. vol. 6. p. 151. & l. 5. c. 42. vol. 10. p. 239.

nis non suis præfixas, plurimis hiare loculis, & portentosis annorum præsertim patriarchalium supputationibus scatere, cuivis inspicienti liquido patet. Unde non ab ipso Theophane sed ab alia potius manu profectas esse suspicantur Heinschenius & Papebrochius in *Exegesi* * in Theophanis chronographiam, quam Actorum ad Martium tomo 3. præmiserunt. Prodiit integra Theophanis *Chronographia* Gr. Lat. cum Jac. Goari & Fr. Combefisii notis *Paris.* 1655. fol. Exstat ejusdem *Canon Epinicius in Dominicam primam quadragesimæ, Odis 9. constans*, in Græcorum Triodio, & apud Baron. Gr. Lat. inter Annal. Eccles. ad an. 842.

* Cap. 1. Sect. 4.

794. THEODULPHUS, gente Italus, apud Gallos Cisalpinos natus, primum abbas Floriacensis, Carolo M. charus & familiaris; a quo circa an. 794. vel paulo ante, ad sedem Aurelianensem promotus est. Sub Ludovico Pio, Caroli filio, magna in gratia apud aulam floruit, a Ludovico missus, ut Stephanum papam anno 816. in Galliam advenientem honorifice exciperet. Circa ann. 818. una cum Anselmo Mediolanensi & Wolfhaldo Cremonensi conjurationis cum Bernardo Italiæ rege adversus Ludovicum Bernardi patruum initæ accusatus, sede sua depositus est, & ad monasterium Andegavense amandatus. Tandem absolutus crimine, cujus se reum esse constanter pernegavit, obiit circa annum 821.

Vit Sirmond. Not. Le-Coint. ad an. 781. 786. 796. &c.

[a] SCRIPTA, QUÆ EXSTANT.

Capitula ad Presbyteros Parochiæ suæ 46. quæ habentur etiam apud Baronium ad an. 835. Concil. tom. 7. p. 1137.

De ordine & ratione rituum Baptismi liber ad Magnum Senonensem.

De Spiritu S. liber, seu veterum Patrum testimonia de processione Spiritus S. tam ex Filio quam Patre in unum congesta, cum præfixo carmine nuncupatorio ad Carolum M.

Carminum ad diversos libri 6 [b].

Hæc Theodulphi opera eruit, & cum notis suis edidit, cujus studio atque industriæ tot mediæ ætatis scriptores debemus, Jac. Sirmondus *Paris.* 1646. 8°. & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 1.

Poemata 10. quæ notis suis illustrata edidit Johannes Mabillonius Analect. tom. 1. p. 376.

Biblia Sacra egregiis olim characteribus sibi describi fecerat Theodulphus, quibus ipse carmina aliquot, & præfationem præfixit. Exstat hodieque codex iste præfationem & versus aureis characteribus expressos in fronte gerens. Versus edidit Sirmondus inter alia carmina lib. 2. Præfationem in notis dedit p. 279.

Fragmenta duo ex sermonibus Theodulphi edidit Lucas Dacherius Spicileg. tom. 5. p. 117 [c].

Confer etiam novam operum Sirmondi editionem tom. 2. ubi quædam accessiones habentur.

[d] LEO III, patria Romanus, Asuppii filius, ecclesiæ Romanæ presbyter, ac demum pontifex anno 795. die 27. Decembr. ordinatus. Anno 796. claves S. Petri, & vexillum Romanæ urbis obsequii sui symbola, ad Carolum M. misit. Anno 799. ab invidis Hadriani papæ nepotibus fœdissimis calumniis, mox & injuriis exagitari cœpit. In media enim civitate, ac totius populi conspectu, arreptus, pugnis & fustibus cæsus, ac in carcerem conjectus est. Mitto putidissimas fabulas, quas de oculis evulsis, & præcisa lingua & de utrisque divinitus restitutis, effutiunt Anastasius, & Anastasii sequaces nugivenduli. A plebe Romana carcere ereptus, ad Carolum in Gallias se contulit, tutelam sibi & patrocinium petiturus. Missi a Carolo Romam legati Leonem in Italiam reducunt, cognitaque causa criminibus absolvunt, ac sedi suæ restituunt; seditiosos vero clericos in ordinem redactos exilio mulctant. Judicium istud in annum 800. rejiciunt nonnulli, & a Carolo M. Romæ præsente factum esse volunt. Anno enim 800. Carolus Romam veniens, synodo habita Leonis causam seu intactam adhuc dijudicavit, seu judicatam antea a legatis confirmavit: & a Leone exeunte anno populi Romani jussu coronam imperatoriam accepit. Anno 804. Leo ad Carolum Imp. in Germaniam iterum excurrit. Anno 809. litem Hispanis episcopis movit, quod symbolo Nicæno vocem FILIOQUE addidissent, eam in ecclesiis palam cantari prohibens: utque perenne judicii sui monumentum posteris transmitteret, duas tabulas argenteas in basilica S. Petri affigi curavit; in quarum altera symbolum Latine, in altera Græce scriptum legeretur, absque vocis istius FILIOQUE additamento. Obiit die 11. Junii anno 816. Exstant *Epistolæ* 13. Conc. tom. 7. p. 1111 [e]. 795.

ANONYMUS *annalium Francorum* conditor, claruit circa annum 796. Scripsit 796.

a Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 6. p. 124. b Conf. *Fabr.* Bibl. Lat. vol. 1. p. 716. & vol. 3. p. 337. *Canis.* Lect. Antiq. tom. 5. 2. p 879. tom. 6. p. 504. Edit. nov. tom. 2. part. 2. p. 65, 72. c Edit nov. tom. 1. p. 254. d Conf *Du Pin.* Hist. Eccles. vol 6. p. 125. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 760. e *Leonis* Bulla de translatione sedis episcopalis Ratisbon. habetur in codice diplomatico *Udalrici* Babenbergensis in bibl. Zwetalensi latitante. Conf. Conspectum hujus Codicis a *Bernard. Pez.* edit. 1717. Epist. ad *Athelardum* archiep. Cantuar. habetur ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 160.

annales

Sæc.VIII. ab an.DCC. *annales Francorum* ab anno 726. usque ad annum 796. Hos ex pervetusto codice S. Martini Matisconensis, extulit Ph. Labbeus Biblioth. Nov. tom. a. p. 733. Quibus breve chronicon S. Martini Massiacensis in Biturigibus ad cyclorum paschalium margines inspersum, ab anno 732. ad 1013. præmisit.

798. Theodulf. Carm. l. 1. p. 135. [a] LEIDRADUS, seu *Leidrachus* gente Noricus, &, ut nonnulli volunt, Caroli M. bibliothecarius, anno 798. Adoni in archiepiscopatu Lugdunensi successit. Anno sequente a Carolo M. Urgellam in Hispania legatus est, ut Fœlicem episcopum ab hæresi revocaret. Quod quidem ei feliciter successit, Fœlice ad saniorem mentem reducto, qui anno proximo in synodo Aquisgranensi errorem suum abjuravit. Anno igitur 800. Carolus eum in Hispaniam iterum amandavit, additis cooperariis quibusdam, ut sanam illic doctrinam Christianis Fœlicis errore abreptis prædicaret. Anno 811. Caroli Imp. testamento testis adfuit & subscripsit. Anno 813. episcopatu semet abdicavit, & Agobardo chorepiscopo lampada tradens, in monasterium Suessionense secessit; ubi anno sequenti 5. Cal. Januar. diem supremum clausit. Scripsit *librum de sacramento Baptismi* ad Carolum M. qui exstat apud Mabillon. Analect. tom. 3. pag. 1. *Epistolam ad eundem de ritibus Baptismi, & abrenunciationibus in eo fieri solitis:* habetur ibid. p. 28. denique *epistolas* alias 2. quæ ad calcem operum Agobardi inveniuntur, & in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 232.

799. Anastal. in vit. Leonis 3. Conful. Le Cointe ad an. 799. 800, 802, 803, 805, 808 & seqq. JESSE, seu *Jessæus*, seu *Tesse*, anno 799. episcopus Ambianensis factus est: & eodem anno a Carolo M. Leoni papæ in Italiam redeunti datus est comes, ut in Leonis causam inquireret, & in seditiosos Romanos animadverteret. Anno 802. a Carolo Imp. Constantinopolim missus est ad pacem cum Irene Aug. incundam. Anno sequente ex Oriente reversus Nicephori Imp. legatos, viæ comites, ad Carolum Moguntiam deduxit. Anno circiter 808. a Carolo ad res procurandas in Italiam missus, Leonis papæ inimicitias subiit. Anno 811. Caroli M. testamento testis adfuit. Anno 812. ad encyclicas Caroli M. de cæremoniis baptismi literas responsum edidit. Anno 814. concilio Noviomensi, 829. Parisiensi, interfuit. Anno 830. Lotharii castra contra Ludovicum Imp. secutus est: in conventu Noviomagensi eo nomine mox jure depositus. Tertio post anno a Lothario per vim restitutus, anno 834. iterum fugatus est, & Lothario in Italiam fugienti se comitem dedit. Obiit anno 836. [b] Exstat *Epistola* satis prolixa ad Diœceseos suæ presbyteros & plebem *de expositione rituum Ecclesiæ, in Baptismate* præsertim usurpatorum, quam edidit Johannes Cordesius cum Hincmari opusculis [c] *Paris.* 1615. 4°. p. 664. exinde in Biblioth. Patr. tom. 14. p. 67.

[d] DACRIANUS, abbas ordinis Benedictini, a Margarino Bignæo in indice chronologico, quem editioni suæ Bibliothecæ Patrum præmisit, octavo huic sæculo ascribitur. Exstant sub illius nomine *Speculum monachorum*, & *Spiritalis vitæ Documenta*, Biblioth. Patr. edit. *Colon.* [e] tom. 8. Verum nullum talem scriptorem dari, neque unquam in rerum natura fuisse abbatem Dacrianum contendit Theoph. Raynaudus [*]; neque alium horum opusculorum autorem esse, quam Ludovicum Blosium abbatem Lætiensem, qui notante Possevino [*] obiit anno 1566. quique se Dacrianum, i. e. gementem & flentem nominavit, ut collapsos eorum, quos informatos rite volebat, mores, minore cum invidia restitueret. Et hinc fortasse factum est, ut in novissima Bibliothecæ Patrum editione hic scriptor non compareat: quem hanc solum ob causam hic loci retinemus, ne cum apud Bignæum aliosque invenerint, in opere nostro frustra quærant, studiosi.

[*] De bon. & mal. lib. parc. 1. Erot. 10 p. 137.

[*] Tom. 2. p. 30.

[f] *Concilia hoc Sæculo habita.*

701. BRITANNICUM sub Alfrido Northumbrorum rege an. 701. in causa Wilfridi archiepiscopi Eboracensis, habitum. Multæ circa hanc rem lites: adeo ut intra quatuor menses 70. conciliabula coacta fuisse dicuntur. Tandem ad Johannem papam provocare coactus est Wilfridus, qui pro causa ejus sententiam tulit. Exhibet Acta hujus synodi Malmesburiensis de Gest. Pontif. lib. 3. p. 151. & exinde Conc. tom. 6. p. 1382 [g].

a Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 11. vol. 4. p. 745. b Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 7. p. 157. c Sed in extrema parte manca. Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 9. vol. 4. p. 83. d Conf. *Fabr.* Bibl. med. & infim. Latinit. l. 4. vol. 2 p. 3. e Sed primo *Lovanii* 1538. f Conf. *Du Pin.* Hist. Eccles. vol. 6. p. 126. seq. g Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 64.

Sæc.VIII. ab an.DCC. 704. TOLETANUM, vulgo XVIII. sub Witiza rege, anno 701. rectius 704. habitum. Meminit Rod. Toletanus lib. 3. c. 14. verum Acta non exstant. Vide Baron. ann. 701. num. 15. & d'Aguirre Concil. Hisp. tom. 2. p. 763. Notabit lector antiquitatis sacræ studiosus per integrum hoc sæculum, hac unica synodo excepta, nulla concilia in Hispania celebrata fuisse. Ut igitur defectum aliquo modo resarciret eruditissimus Card. d'Aguirre, initio tom. 3. quamplurima venerandæ vetustatis Hispanicæ monumenta, vel hactenus inedita, vel quæ non ubique occurrunt, in lucem emisit. In his primas tenent *Index S. Canonum & Conciliorum, quibus ecclesia, præsertim Hispanica, regebatur ab ineunte sexto sæculo usque ad initium octavi*, & libros 6. complectitur, p. 1. *Catalogus Romanorum pontificum* a tempore irruptionis Saracenorum in Hispaniam ann. 715. usque ad præsentem diem[a], p. 51. *Catalogus regum Hispaniæ, sub quibus concilia habita sunt* ab eodem tempore, p. 65. *Præsulum Toletanorum*, p. 67. Opuscula aliqua quorundam patrum in G. Loaisa primo edita; aliaque plura, quæ ipsius voluminis inspectio lectori erudito sistet.

705. ROMANUM I. sub Johanne 7. & 125. episcopis an. 705. habitum. In quo, petente Justiniano Imp. ut sextæ synodi canones examinarentur, imperatoris hac in re desiderio pontifex annuere noluit. In hac item synodo Wilfridus Eboracensis denuo accusatus absolutus est. Vide Bed. lib. 5. cap. 20. p. 443.

705. MERCIANUM circa annum 705. habitum. In quo præceptum est Aldhelmo abbati Malmesburiensi, ut adversus Britannorum in paschate celebrando errorem scriberet. Vide Bed. lib. 5. c. 19. p. 436[b].

705. NIDDENSE apud Northanimbros anno 705. habitum. In quo, monente per literas Johanne papa, Wilfridus in sede sua Eboracensi confirmatur. Vide Malmsf. de Gest. Pontif. lib. 3. fol. 152. Circa annum 708. vel ex mente Spelmanni anno superiori, habita est etiam sub Ina rege synodus, in qua episcopatus Occidentalium Saxonum in duas parochias divisus est. Vide Bed. lib. 5. c. 19. p. 436. & H. Huntingd. lib. 4. fol. 193. p. 2[c].

709. ALNENSE sub Berthwaldo Cantuariensi, & Wilfrido Eboracensi, omnibusque Angliæ episcopis anno 709. celebratum. In quo, inter alia donationes monasterio Eveshamiensi collatæ confirmantur. Vide Godwin. de Præsul. Angl. in Episc. Wigorn. pag. 501. & Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 213[d]. Sæc VIII. ab an. DCC. Hoc circiter tempore (vel ut alii 712.) synodum quandam Anglicanam habitam esse volunt nonnulli, in qua, ex prætensa Egwini Wigorniensis visione imagines in templis ponendas & adorandas esse sancitum est. Verum incerta omnia, quin & suspecta, & plane suppositia. Vide quæ habet Spelman. Conc. Brit. tom. 1. p. 208. præcipue ibid. p. 216[e]. Sub Ina etiam, incerto & tempore & loco habitum est concilium omnium episcoporum, principum, procerum, &c. In quo, occasione nuptiarum Inæ cum Guala, Cadwaladri Britonum regis filia, de mutuis connubiis habendis inter Anglo-Saxones, Britones, & Scotos, tum ad delendam fornicationem, & immunditiem, tum ad concordiam publicam promovendam, conventum est. Vide Acta apud Spelm. ibid. p. 219[f]. Hoc loco cum Inæ regis mentio fit, notare fas sit, ipsum plurimas suasu & instituto episcoporum, senatorumque suorum *in magna servorum Dei frequentia* leges tulisse, quarum plures ecclesiastici commatis sunt; nempe de formula vivendi ministrorum Dei, de Infantibus baptizandis, de opere in die Dominico, de Immunitate Templi, &c. Exstant Saxonice & Latine apud Lambard. Archaionom. p. 1. Edit. Cantab.

CONSTANTINOPOLITANUM I. anno 712. celebratum. Philippico Bardane imperio per vim & cædem potito, & Johanne, homine Monothelita, in Cyri patriarchæ exauctorati locum subrogato, coacta est synodus, quæ synodum 5. Oecumenicam contra Monothelitas habitam penitus damnavit. Exstant, Gr. Lat. Agathonis diaconi *Libellus epilogus*, quo refert quæ adversus synodum sextam ausus est Bardanes; & Johannis CP. ad Constantinum papam *Epistola apologetica* Conc. tom. 6. p. 1401. Confer etiam quæ hac de re habent Zonaras, Cedrenus, Theophanes, alii. 712.

ROMANUM II. sub Gregorio 2. a 22. episcopis anno 721. Nonis Aprilis adversus illicita conjugia habitum. Exstant Acta & Capitula hac de re 17. Conc. tom. 6. p. 1454. 721.

ROMANUM III. anno 724. in causa Corbiniani Frisingensis episcopi habitum. Vide Aribon. in Act. Corbin. apud Sur. Septembr. 8. 724.

ROMANUM IV. anno 726. habitum. Quo Iconoclastarum (quam vocant) hæresis damnatur, & cultus imaginum confirmatur. 726.

a Scil. ad an. 1692. b Item Wilkins Conc. Brit. tom. 1. p. 66. c Item Wilkins ibid. p. 67. & 70. d Item Wilkins ibid. p. 72. e Item Wilkins ibid. f Item ap. Wilkins ibid. p. 74.

Vide

 Vide Hadriani papæ hac de re Epist. ad Carol. M. Concil. tom. 7. p. 915.

731. 732. ROMANUM V. & VI. ann. 731. 732. habita. In utraque de cultu imaginum actum est. Vide quæ de utriusque synodi gestis habet Anastasius in Vit. Gregorii 3. Conc. tom. 6. p. 1463. Occasio utriusque synodi erat Gregorius presbyter, quem pontifex cum literis ad Leonem Isaurum miserat, ut a violandis imaginibus abstineret. Verum Gregorius metu territus literas imperatori tradere reformidavit, quem idcirco redeuntem papa gradu dejicere voluit, sed intercedente pro eo synodo, absolutus est, & secunda vice missus, a Leone in Sicilia detentus est, & in exilium actus. Inde habita altera synodus; in qua unicuique, qui adversus sacrarum imaginum venerationem aliquid attentaverit, anathema dictum est. Præter ea quæ de duplici hac synodo tradit Libri pontificalis compilator, exstant etiam hodie in cryptis basilicæ Vaticanæ bina fragmenta marmorea, quibus utriusque synodi Acta, sed literis jam pene exesis inscripta sunt. Prius præter aliquot presbyterorum & diaconorum nomina nihil nisi initium allocutionis Gregorii papæ ad synodum continet. Posterius quæ in secunda synodo gesta sunt, misere mutilata. Utramque inscriptionem, qualis qualis est, exhibet Cl. Ciampinus lib. *de S. ædificiis Constantini M.* cap. 4. sect. 15. p. 101, 102.

742. CLOVESHOVIENSE I. apud Anglo-Cantianos anno 742. præsidente Æthelbaldo Merciorum rege, celebratum. In quo Withredi regis privilegium de libertate ecclesiarum Cantii producitur, & sub anathemate confirmatur. Exstant synodi Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 230. & Conc. tom. 6. p. 1532[a].

742. [b] GERMANICUM I. Ratisponæ, an Augustæ Vindelicorum, Wormatiæ, vel ubicunque alibi, loco sane incerto, anno 742. 11. Cal. Maii (in 11. Cal. April. anni sequentis rejicit Cointius) præsidente Bonifacio archiepiscopo, celebratum. In quo, ad restituendam collapsam religionis Christianæ disciplinam conditi sunt *Canones* 19. de episcopis per civitates ordinandis, de synodis per singulos annos celebrandis, canonibus restaurandis, fraudatis pecuniis ecclesiæ restituendis, de presbyteris adulteris, clericisque in fornicationem lapsis, aliisque disciplinæ capitibus saluberrimis. Exstant apud Othlonum presbyterum in Vit. S. Bonifac. lib. 1. c. 42. apud Serar. Rer. Mogunt. lib. 3. p. 364. & notis eruditis illustrati apud Car. le Coint. ad annum 743. num. 34, 35, &c. tom. 5. p. 92. qui tamen tria postrema capitula ab Othlono memorata prætermittit.

LIPTINENSE prope Cameracum, sub Carlomanno majore domus, a Bonifacio aliisque episcopis anno 743. vel 744. Cal. Martiis congregatum. In quo hæretici duo, Adalbertus Gallus, & Clemens Scotus, damnati sunt. Habentur de disciplina ecclesiastica *Canones* 4. cum notis Labbei, Sirmondi & Binii Conc. tom. 6. p. 1537. Ad calcem habentur, *Abrenunciatio Diaboli* operumque ejus, & superstitionum; *Indiculus superstitionum Paganicarum*[c]; *Allocutiones sacerdotum variæ:* excerpta synodica ex Bonifacii *Epistola:* denique Zachariæ papæ ad Francos & Gallos *Epistola.* Quæ omnia notulis etiam suis elucidavit Cointius ad annum 744. tom. 5. p. 105. 743. vel 744.

ROMANUM VII. anno 743. a Zacharia papa, & plurimis episcopis & presbyteris celebratum. Exstant Acta & disciplinæ ecclesiasticæ *Capitula* 15. Conc. tom. 6. p. 1546. 743.

SUESSIONENSE ad Axonam fluvium in Picardia anno 744. 5. Nonas Martias a 23. episcopis habitum. Exstant de disciplina ecclesiastica *Canones* 10. quorum primo sancitur fidem Nicænam, & antiquos canones per universam regionem esse promulgandos. Habentur una cum Sirmondi notis Concil. tom. 6. p. 1552. Plura ad hos canones elucidandos notavit Car. Cointius ad annum 745. quo synodum habitam esse vult, tom. 5. p. 118. 744.

GERMANICUM II. sub Bonifacio pontificis legato, anno 745. congregatum. In quo damnatis Aldeberto & Clemente hæreticis, & Gervilione episcopo Moguntino ob homicidium deposito, Bonifacius (qui a Gregorio 3. papa, metropolitica dignitate pridem exornatus, archiepiscopatum regionarium per totam Germaniam, nulla certa sede assignata, hactenus exercuerat), primus archiepiscopus Moguntinus factus est. Exstant Acta synodalia Conc. tom. 6. p. 1555. 745.

ROMANUM VIII. anno 745. mense Octobri a Zacharia papa, multisque episcopis & presbyteris, in patriarchio Lateranensi celebratum. In quo Bonifacii sententia synodalis de Aldeberto & Clemente hæreticis, prolixe confirmatur. Exstant hujus synodi gesta, tribus actionibus absoluta Conc. tom. 6. p. 1556. Calci subjicitur Gem- 745.

[a] Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 86. [b] Conf. *Martini Diefenbachii* Collationem ad synodum Francicam, Jen. 1708. 4to. [c] Conf. *Fabr.* Bibl. Gr. l. 6. c. 4. vol. 11. p. 479. not.

Sæc.VIII. ab an.DCC. muli diaconi Romani ad Bonifacium, de actis in hac synodo *Epistola*. Vide hæc etiam apud Car. le Coint. tom. 5. p. 156. qui in annum sequentem hanc synodum conjicit.

747. CLOVESHOVIENSE II. a Cuthberto Cantuariensi, aliisque episcopis, præsente Æthelbaldo Merciorum rege, anno 747. coactum. In quo de unitate ecclesiæ, de statu Christianæ religionis, de pace & concordia promovendis decernitur, præmissa Bonifacii Romanæ sedis legati ad Æthelbaldum regem epistola, qua ipsum ob repudium & adulterium acriter coarguit, aliaque ad Cuthbertum de corrigendis Anglorum vitiis, & synodo convocanda. Habentur disciplinæ ecclesiasticæ *Capitula* 30. Conc. tom. 6. p. 1565. Adduntur ad calcem Egberti Eboracensis *Constitutiones ecclesiasticæ* 245. ex patribus & conciliis collectæ; *Canones pœnitentiales* 35. *Dialogus de Institutione ecclesiastica*; & Bedæ *Canones de remediis peccatorum*. Vide quæ habentur apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 232[a]. præcipue p. 245. Malmſ. de Gest. Pontif. lib. 1. fol. 112. Ubi etiam capitulorum tituli exhibentur.

752. VERMERIENSE in diœcesi Suessionensi in palatio regio præsente Pipino rege anno circiter 752. habitum. In quo de incestu, fornicatione, adulterio præcipue actum est. Exstant hanc in rem *Canones* 21. cum notis Sirmondi Conc. tom. 6. p. 1656. & Caroli Cointii ad an. 753. tom. 5. p. 399.

753. METENSE sub Pipino rege, circa an. 753. (neque enim certo constat) habitum. Exstant quæ ad disciplinam spectant ecclesiasticam *Capitula* 8. Conc. tom. 6. p. 1659.

754. CONSTANTINOPOLITANUM V. Oecumenicum (pro nostra numerandi ratione) VIII. Constantini Copronymi, & Leonis Augusti literis anno 754. congregatum; inchoatum 4. Idus Februarii, 6. Idus Augusti absolutum. Locus conventus erat Hieræon, imperatoris in litore Asiatico palatium, e regione Byzantii ad subsolanum situm, ἐν τῷ τῆς Συρίας παλατίῳ, inquit Cedrenus pag. 463. in quo ædes erat Deiparæ sacra. Concilio ad finem vergente, sessio ultima in basilica B. Mariæ in Blachernis in urbe regia habita est. Quo tempore Constantinus recens creatus patriarcha, synodo oblatus, ab omnibus recipitur. Convenisse ex omnibus imperii Orientalis provinciis antistites 338. diserte testantur Theophanes *, Cedrenus †, alii, & quod majus est, ipsius synodi Nicænæ patres in

* Chronogr. p. 359.
† Annal. in Const. Copron. p. 463.

Actis * quæ hodie supersunt: non negantibus id Nicænis, nec quod reponerent habentibus, quam πολυάνδριον ἔχοντες τὴν ὁμήγυριν, *cum populosum haberent concilium*, *jactant de multitudine gloriantes*. Hinc magnæ & universalis synodi nomen jure sibi vendicarunt. Certe πολλῶν ἐπισκόπων συναγωγὴν vocat Zonaras *, synodo alias satis infensus; ut mirari liceat qua fronte vir cætera clarissimus Car. du Fresn. * mendum in Cedreno quoad numerum cubare, & τλή. pro λή. perperam irrepsisse contendat, nulla ratione reddita, nulla codicis MS. aliusve testis fide allegata. Nescius non sum posterioris partis historiæ miscellæ consarcinatorem *, Landulphum nempe Sagacem, qui Theophanem, seu potius versionem Anastasianam negligenter exscripsit, habere episcopos *triginta octo*. Verum insulsum, & nullius judicii scriptorem, vir emunctæ naris pro se testem adducere noluit; quin & ad Theophanis versionem 338. substituendum esse, in margine monet ipse Baronius *. Præsedere synodo duo celebres ex Oriente metropolitæ, Theodosius præsul Ephesinus Orientis exarchus, & Sisinnius, cognomento *Pastillas*, Pergensis metropolita, sede Constantinopolitana tunc temporis vacante, cæterisque patriarchis sub Saracenorum jugo misere gementibus. Ut non erat cur objicerent Nicæni * synodum hanc magnam & universalem dici non posse, in qua neque Romanus esset pontifex, neque Orientis patriarchæ, cum nescire non poterant quo in statu essent hoc tempore sedes Orientales, quanta sævitia, quali tyrannide a Saracenis vexatæ & oppressæ; neque ex eorum absentia synodi universalis auctoritati quicquam decedere, cum in sexta synodo, ab omnibus, etiam his Nicænis, pro Oecumenica habita, nulli essent ex Oriente patriarchæ, eorumve episcopi, διὰ τὴν τῶν μιαρῶν ἐπικράτειαν, propter impiorum Arabum potentiam, nec tamen exinde ullum sanctæ synodo adhæsisse præjudicium; ut recte notant, & validum exinde argumentum adstruunt monachi Palæstini in literis patriarchicis, in ipsa synodo Nicæna * lectis & approbatis. Romanum pontificem nullos in hac synodo legatos habuisse quid mirum? Obedientiam suam imperatori Orientali subtrahere jam cœperat, de exarchatu Ravennatensi sedi suæ adserendo hoc tempore unice sollicitus; de Gregorio 2. papa diserte testatur Theophanes ad ann. 717. p. 338. iterumque ann. 721. p. 342. epistola decretali Italiæ ac Romæ tributa ad Leonem Imp. hac de causa deferenda prohibuisse, Romamque cum universa Italia ad defectionem ab ejus imperio conci-

* Syn. Nic. 2. Act. 6. p. 417.
* Tom. 3. p. 88.
* Cp. Christ. lib. 4. c. 13. num. 2. p. 176.
* Hist. Misc. l. 22. p. 689.
* An. 754. num. 27.
* Act. 6. p. 395.
* Act. 3. p. 176.

a Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 94. seq.

tasse.

Sæc. VIII. ab an. DCC. tasse. Neque causæ adversus imagines agitandæ, quas tanto studio promovebant Romani pontifices, vel per se, vel per legatos, interesse voluit. Quid quod perpaucos ante annos, cum concilium hac de re universale in animo haberet Leo Isaurus Constantini pater, rem tanquam inutilem rejecit Gregorius 2. teste ipsomet in sua ad Leonem epistola *.

* Ext. Conc. t. 7. p. 17.

Congregata synodo, causa imaginum sedulo excussa & ventilata est, & longo instituto examine, tandem S. scripturæ, sanctorumque patrum autoritate damnata & rejecta. Exstant Græce & Latine, synodi Nic. 2. Actis inserta, Act. 6. hujus concilii Acta, seu fragmenta, certe in membra discerpta, & pro arbitrio misere detruncata, qualia nempe conjurati hujus synodi hostes, ad posterorum notitiam transmittere voluerunt. Prout jam exstant, in sex tomos distributa sunt.

Tom. I. Originem idololatriæ a Diaboli inventione & seductione arcessunt, ad quam destruendam, genusque humanum ab idolorum cultu liberandum, Christus Dominus missus est.

Tom. II. Pergunt ostendere Diabolum Iconolatriam sub schemate Christianismi in ecclesiam introducere allaborasse, sed a pientissimis imperatoribus repressam, convocato hunc in finem episcoporum 338. concilio, qui sex universalium synodorum decreta suffragio suo comprobant ac amplectuntur, & adversus professam ab iis fidem imagines in ecclesiam introductas esse asserunt.

Tom. III. Ab indivisibili duarum in Christo naturarum unione arguunt eos, qui imaginem Christi nobis exhibent. Cum enim divina Christi natura incomprehensibilis sit & incircumscripta, neque ullo modo ab humana separabilis; vel humanitas a Divinitate dividenda est, vel utique pingendum, quod nulla arte, nullis coloribus repræsentari queat. Addunt Christum Dominum S. eucharistiam apud nos reliquisse tanquam veram ac unicam καὶ θεοπαράδοτον imaginem *τοῦ ζωοποιοῦ σώματος αὐτοῦ τὴν ἐντίμως, καὶ τετιμημένως παραδεδομένην, vivifici corporis sui, quæ preciose ac honorabiliter facta sit.*

Tom. IV. Loca quædam S. scripturæ, quæ contra Iconolatriam pugnant, in medium producuntur.

Tom. V. Proferuntur SS. patrum adversus imagines testimonia, nempe Eusebii Cæsariensis, Athanasii, Basilii, Gregorii Nazianzeni, Amphilochii, Epiphanii, Chrysostomi, & Theodoti Ancyrani, ex multis, ut aiunt, pauca propter infinitam multitudinem; nihilominus clara & diserta, nullis Nicænorum distinctiunculis, nullo sophismate eludenda. His positis, sententiam synodalem una voce in hæc ediderunt verba, ἀποβλητὴν εἶναι καὶ ἀλλοτρίαν, καὶ ἐβδελυγμένην, ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα, ἐκ παντοίας ὕλης καὶ χρωματουργικῆς τῶν ζωγράφων κακοτεχνίας πεποιημένην, *omnem imaginem ex quacunque materia, improba pictorum arte factam, ab ecclesia Christianorum rejiciendam, veluti alienam & abominabilem.*

Tom. VI. Primo definitiones aliquot de imaginibus edunt, præcipue non audere quenquam ultra studere τὸ τοιοῦτον ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον ἐπιτήδευμα, *tam scelestum & impium studium*, neque cuivis vel ex clericali, vel ex laicorum ordine fas esse, κατασκευάσαι εἰκόνα ἢ προσκυνῆσαι, ἢ στῆσαι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ, ἢ κρύψαι, *imaginem construere, vel adorare, aut statuere in ecclesia, vel in privata domo, seu occultare*, id est, absconditam penes se retinere, quam secreto colat. Deinde hæreticis quibusvis circa SS. Trinitatem, & duas in Christo naturas errantibus, omnibusque Christi Domini Θεανθρώπου, sanctorumque imagines pingentibus, earumque formationi, tanquam ματαίας ἐπινοίας, καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὑρέσει, varia anathemata dicta sunt. Denique fide Catholica confirmata, & acclamationibus imperatoribus pro more factis, & singulari anathemate in Germanum CP. Georgium Cyprium, & Johannem Damascenum, Iconolatriæ triumviros, & acerrimos propugnatores vibrato, synodus soluta est.

Hanc synodum & Oecumenicam dici posse, & revera fuisse, nemo, nisi Iconolatrarum præjudiciis excæcatus, dubitare queat. Certe si legitima convocandi ratio, imperatoris scilicet autoritas, & divalis jussio ad omnes imperii partes transmissa; si episcoporum hunc in finem undique convocatorum plenarius numerus; si rei tractandæ dignitas & momentum, cultus nempe religionis soli Deo vindicandus; si ecclesiæ Catholicæ doctrina & praxis, a fœda & immodica recentiorum temporum superstitione reformanda; si modus procedendi gravis, solennis, totque venerandorum præsulum consessu dignus; & decreta synodica summa cura, & accurato judicii libramine expensa, eaque non paucis diebus, ut in concilio Nicæno 2. factum est, sed integro semestri spatio elaborata; si denique imperialis subscriptio, confirmatio & promulgatio publica synodum faciant Oecumenicam; quis *Oecumenicæ* titulum huic nostræ jure denegabit? De absentia papæ & patriarcharum Orientalium actum est supra.

VERNENSE ad Senam fluv. in palatio Pipini regis, anno 755. 5. Idus Julias coactum. Condiderunt multa disciplinæ ec- 755.

Sæc.VIII. ab an DCC. clesiasticæ apprime utilia; *Canones* nempe 25. qui cum notis Sirmondi habentur Conc. tom. 6. p. 1664. & Car. Cointii Annal. tom. 5. p. 529.

756. ANGLICANUM, præsidente Cuthberto Cantuariensi circa annum 756. ex mente Spelmanni habitum. In quo de Natalitiis S. Bonifacii, ejusque sociorum martyrum annuo celebrandis, actum est. Hujus synodi nihil exstat. Vide Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 289[a].

756. COMPENDIENSE apud Suessionenses, ad Isaram fl. anno circiter 756. in palatio Pipini regis, celebratum. Exstant *Canones* de gradibus consanguinitatis, conjugio, fornicatione, &c. 18. cum notis Sirmondi Conc. tom. 6. p. 1694. Vide etiam quæ ad hos canones habet Car. le Coint. Annal. tom. 5. p. 587. In eadem synodo privilegium Grodegangi Metensis episcopi monasterio Gorziensi concessum confirmatur, variisque episcoporum subscriptionibus roboratur. Habetur ibid. p. 1698. Semel hoc loco lectorem monuisse sufficiat, plures fuisse circa hæc tempora in Gallia & Germania, nullius fere momenti, conventus; nempe Germanicum in causa Othmari anno 759. Conventum in Villa-Duria anno 761. Nivernensem anno 764. Attiniacensem anno 765. Aurelianensem anno 766. De quibus vide quæ habent novissimi conciliorum editores tom. 6. p. 1700. Plures etiam ejusdem notæ dabit appendix ibid. p. 1878. &c.

767. GENTILIACENSE anno 767. in agro Parisiensi habitum. Frequentes aderant totius Galliæ episcopi, præsentibus etiam Pauli pontificis legatis. In hac synodo de processione Spiritus Sancti, & de sanctorum imaginibus, fingendis, an pingendis in ecclesiis, disceptatum est; occasione nimirum legationis a Constantino Imp. ex Oriente ad Pipinum missæ, & vocis FILIOQUE symbolo additæ. Si ex ecclesiarum Gallicanarum statu hoc tempore, conjecturam petere liceat, probabile est damnatam esse in hac synodo imaginum tum ex ecclesia ejectionem, tum cultum. Vide de hac synodo Theodulphum, & Althelmum in Annal. Adon. Vien. Regin. & Sigebert. in Chron. ad hunc annum. Confer Car. le Coint. ad ann. 767. num. 1, 2. tom. 5. p. 698.

769. ROMANUM IX. anno 769. in basilica Salvatoris, juxta Lateranense palatium, sub Stephano 4. coactum. In quo, deposito Constantino anti-papa, de modo eligendi pontificis agitur, & cultus imaginum stabilitur. Habentur ejus synodi Acta apud Anastas. in Vit. Steph. 4. Conc. tom. 6. p. 1709. Actorum etiam fragmenta plura de electione & consecratione pontificis, & de veneratione sacrarum imaginum, ab Holstenio edita, Collect. Rom. part. 1. p. 257. exinde Conc. ibid. p. 1722. Sæc.VIII. ab an.DCC.

DINGOLVINGENSE ad Isaræ ripam in Boioaria, anno circiter 771. tempore ducis Thassilonis celebratum. In quo ad reformandos mores & consuetudines ecclesiasticas, & regiminis publici conservationem, constituta sunt *Capitula* 13. quæ cum Actis habentur, notis hinc inde additis, apud Car. le Coint. Annal. tom. 5. p. 770. 771.

PADERBORNENSE I. anno 777. habitum. In quo decretum est, ut Saxones ad fidem nuper conversi juramento se obstringerent, se fidem Christianam semper esse observaturos. Vide Conc. tom. 6. p. 1823. 777.

DURIENSE anno 779. in Villa-Duria, a Carolo Magno arma in rebelles Saxones moturo habitum. In quo de reformandis subditorum suorum moribus, & stabiliendis ecclesiæ ritibus actum est. Vid. Annal. Franc. anno 779. Eodem anno mense Martio congregatis in unum episcopis, abbatibus, & viris illustribus, editum est Caroli M. decretum, præcipue de rebus ecclesiasticis. Exstant *Capitula* 24. tum alibi, tum Conc. tom. 6. p. 1824. 779.

LIPPIENSE apud Germanos, anno 780. habitum. In quo sedes episcopales in Saxonia erectæ & constitutæ sunt. Vide Crantzii Metrop. lib. 1. c. 2. & Hist. Saxon. lib. 2. c. 7. 780.

PADERBORNENSE II. anno 786. ad disponendum ecclesiæ Saxonicæ statum congregatum. De hac re vide quæ ex Crantzio notant Conciliorum editores tom. 6. p. 1860. 786.

CALCHUTHENSE apud Anglos in regno Merciorum, a Gregorio Ostiensi, & Theophylacto Tudertino, Hadriani papæ legatis, anno 787. habitum. In quo de fide Nicæna retinenda, variisque negotiis ecclesiasticis regulæ constitutæ sunt. Exstant *Capitula* 20. apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 291. & Conc. tom. 6. p. 1861[b]. Hujus synodi binæ fuere sessiones, diversis 787.

a Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 144. b Item *Wilkins* tom. 1. p. 145.

locis

Sæc. VIII ab an. DCC. locis habitæ. Prima sub Alfwoldo, Northanhymbrorum rege, cui interfuerunt Eanbaldus Eboracensis, cæterique illius provinciæ episcopi. Secunda Calchuthæ, in regno Merciorum coram Offa rege, præsentibus Lamberto Cantuariensi, & reliquis suæ provinciæ episcopis. Synodi hujus Calchuthensis meminit chronicon Saxonicum ad an. 785. ad quem eam collocat, additque Jambertum, seu Lambertum archiepiscopum, aliquam provinciæ suæ partem amisisse: intelligit nempe sex sedes episcopales, Wigorniensem, Legecestrensem, Sinasestrensem, Herefordensem, Elmanensem, & Dommucensem, quas, annuente papa, Offa sedi Cantuariensi subtractas, sedi Lichfeldensi jam in archiepiscopatum promovendæ subjecit; Eadulpho primo archiepiscopo constituto, cui Adrianus papa pallium misit. Hæc synodi nostræ Acta ex codice S. Albani, & G. Malmesburiensi fusius habentur apud Spelman. ubi supra, p. 302.

787. NICÆNUM II. Græcis utplurimum & Romanis Oecumenicum VII. sed si pro Occumenico sit habendum, revera IX. Constantini adhuc pueri, & Irenes matris mandato, suadente hinc Tarasio, ex laico nuper patriarcha facto, illinc instigante Hadriano papa, anno 787. congregatum. Primo quidem Constantinopoli in templo sanctorum apostolorum indictum; verum tumultuantibus scholariis militaribus, aliisque civibus, quos pro suo erga εἰκονοδουλείαν zelo τοὺς ὑπηρέτας τοῦ διαβόλου vocat Cedrenus pag. 470. post unam vel alteram sessionem dimissum est. Anno sequente Nicæam translatum, & in æde S. Sophiæ habitum est, inchoatum 8. Cal. Octobr. finitum 10. Cal. Novembr. Aderant, præter archimandritas & monachos ingenti plane numero, πᾶν τὸ μοναχικὸν πλήρωμα, uti in Actis sæpius vocantur, genus hominum, si unquam alias εἰδωλομανέστατον, aderant inquam, ex Orientalis imperii provinciis solummodo convocati episcopi 350. Adriani papæ legati duo, patriarcharum Orientalium τοποτηρηταὶ Johannes & Thomas, hic Alexandrini, ille Antiocheni patriarchæ, syncellus; qui literis patriarchalibus instructi sedes ipsorum in synodo occuparunt, eorumque nomine decretis synodicis ubique subscripserunt. Sed cave credas, mi lector, veros fuisse hos & genuinos patriarcharum legatos. Ficta hic & fucata omnia. Quod res erat paucis dicam. Missi sunt ab Irene & Tarasio in Orientem legati, qui Tarasii recens patriarchæ facti synodicam pro more deferrent, & patriarchas ad synodum invitarent. In Palæstinam venientes, Theodorum Hierosolymorum patriarcham in exilio haud ita pridem fato functum esse intellexerunt. Sæc. VIII ab an. DC. Edocti vero quanto cum capitis discrimine sedes patriarchales adeundæ essent (totum pene Orientem occupantibus Saracenis) neque sine summo Christianorum pene omnium in his partibus periculo, sibi de hoc negotio agere fas esse, mutata sententia, & inito cum monachis quibusdam Palæstinis consilio, electi sunt a monachis Johannes & Thomas, vitæ eremiticæ cultores ultimi, ideotæ & imperiti, & ad tantam causam infirmi & indocti, uti de se ingenue fatentur, qui patriarcharum vices in synodo gererent. Quos proinde literis a se scriptis muniverunt; cum tamen ipsos patriarchas legati neque viderunt unquam, neque monachi ab iis vel verbulum receperunt. Quo non obstante boni monachi se pro trium patriarcharum Orientalium locum tenentibus ubivis venditarunt, & summo honore a Nicænis habiti, utramque in Actis paginam faciunt; & literæ quas secum detulerunt, tanquam a patriarchis ad synodum destinatæ, unanimi consensu sigillatim receptæ & approbatæ sunt. Quin & in illarum fronte vilissimi hi monachi Palæstini, οἱ τῆς Ἑώας ἀρχιερεῖς, *summi Orientis sacerdotes*, diserte dicuntur. Hinc jactatus toties universi orbis in causa imaginum consensus, conclamante* & triumphante synodo, quod, *inspirante & cooperante Spiritu Sancto, omnes consonuerint, quod Oriens, Arctus, Occidens, & Mesembria, in unam, eandemque unionem concurrerint.* Hæc ferme omnia ex Nicænorum Actis, & ipsis monachorum Palæstinorum literis manifesto liquent. Quin legatur vel unus Baronius ad ann. 785. num. 72, 73. & seqq. & res fiet luce clarior. Verum ad concilium redeo. Id unice in hac synodo egerunt boni hi Patres, ad hoc parati, ut Actis CP. synodi 8. irritis factis, imagines earumque cultum in ecclesiis reponerent. Exstant Græce & Latine ex versione Anastasiana hujus concilii Acta Conc. tom. 7. in 7. *Actiones* divisa; præmissis Gregorii 2. papæ ad Leonem Isaurum de imaginibus *Epistolis* 2. Anastasii bibliothecarii *Præfatione*; Constantini & Irenes ad Hadrianum *Epistola*; Tarasii ad populum *Apologetico* antequam fieret patriarcha.

* Vid. Epist. Synod. Act. 7. p. 585.

Act. I. Perlectis imperatorum ad synodum literis pro episcopis qui in synodo CP. 8. pars fuerant, jam poenitentibus, proque iis qui ab his ordinati fuerant, ad communionem & synodum recipiendis, ex antiquis canonibus & scriptis ecclesiasticis disputatur.

Act. II. Hadriani papæ ad Constantinum & Irenem, & altera ad Tarasium de cultu imaginum, epistolæ recitantur, & approbantur. In utraque, præcipue priori, futilibus plane argumentis, tum ex S. scriptura,

Sæc. VIII. ab an. DCC. tum ex abſurde allegatis patrum teſtimoniis, quin & ex fabuloſiſſimis S. Sylveſtri Actis, pro facultate qua pollebat bonus pontifex, imaginum cauſam agit.

Act. III. Gregorio Neocæſarienſi ad honorem ſynodalem recepto, Taraſii ad patriarchas Orientales, eorumque uti præ ſe ferunt, ad ipſum literæ, lectæ ſunt; fideſque concilii Nicæni confirmata; ſubnexa Theodori Hieroſolymorum patriarchæ *ſynodica*, pro more olim emiſſa, qua inter alia de imaginibus agit; genuina ſit, an ab ipſis monachis conſcripta, non una eſt ſuſpicandi ratio.

Act. IV. S. ſcripturæ loca miſere detorta, & SS. patrum, ſcriptorumque eccleſiaſticorum teſtimonia, quæ pro imaginum cultu facere videbantur, ſed vel mutilata, vel male intellecta, vel ex apocryphis fictiſque hiſtoricis nulla fide dignis hauſta, prolata ſunt, & ſynodali ſuffragio comprobata.

Act. V. Plura patrum & ſcriptorum eccleſiaſticorum teſtimonia, ejuſdem plane cum prioribus commatis, & in eundem finem lecta ſunt. Pauca quædam adverſus imagines teſtimonia, in ſynodo CP. allata, rejecta & reprobata; codices nonnulli, ex quibus loca quædam de imaginibus deleverant, vel reciderant Iconomachi, in medium producti & oſtenſi; denique anathema omnibus Iconoclaſtis dictum. Teſtes hac & præcedente actione pro imaginibus longo ſatis agmine adducti ſunt; Athanaſius, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorii duo Nazianzenus & Nyſſenus, Baſilius, Chryſoſtomus, Nilus, Cyrillus Alexandrinus, Aſterius Amaſenus, Theodoritus, Antipater Boſtrenſis, Leontius Cyprius, Anaſtaſius Antiochenus, Simeon Stylita, Johannes Theſſalonicenſis, Euagrius Hiſtoricus, Sophronius, Gregorius Magnus, Germanus CP. ut ſcripta quædam anonyma & apocrypha jam mittam, infra memoranda. De his teſtibus, eorumque in hac cauſa teſtimoniis, paucula quædam notanda veniunt, quæ breviter expediam. 1. Nullum pro imaginibus citari teſtem quarto ſæculo anteriorem. Neque id mirum, cum imagines in Chriſtianorum eccleſiis poſitæ, multo magis adoratæ, omni puriori antiquitati penitus
* Act. 6. p. 404. ignotæ fuerint; quicquid boni Nicæni * de hac traditione, ab apoſtolorum prædicatione, & ab annunciato evangelio profecta, a patribus hauſta, ab omni præterito tempore a tot ſanctis retenta, ſibi ſuaviter ſomniant. 2. Non unum hic citari tractatum, qui hujus vel illius patris nomini falſo affingitur. Quales ſunt, *Sermo* ſub nomine Athanaſii *de imagine Berytenſi*, Athanaſio prorſus indignus, ab omnibus jam pro ſpurio habitus, nec uno poſt Athanaſium ſæculo confictus; Baſilii ad Julia- Sæc. VIII. ab an. DCC.
num Apoſtatam *epiſtola*, a nullo veterum memorata, a Baſilii ſtylo & ingenio aliena; Chryſoſtomi ſermo *de unico Novi & Veteris Teſtamenti Legiſlatore*, qui melliflui Patris puritatem facilitatemque parum ſapit, a Fr. Ducæo ad Chryſoſtomi ſpuria relegatus; etſi non deſint, qui hanc homiliam genuinam, vel ſaltem dubiam eſſe contendant. 3. In multis quæ hic citantur teſtimoniis, nudam tantum fieri imaginum mentionem; in paucis tanquam in eccleſiis poſitas, in paucioribus tanquam ad recordationem, imitationem, vel affectum aliquem excitandum erectas memorari; de honore vero religioſo, cultuve aliquo iis exhibendo, ne γρῦ quidem. Et ad hanc claſſem revocari poſſunt quæ producuntur ex Chryſoſtomi *homilia in Meletium* pag. 200. Cyrilli Hieroſol. *Catech.* 2. pag. 348. Gregorii Nyſſeni ſermone *de Deitate Filii & Spiritus Sancti* p. 201. Nazianzeni *de Polemone* p. 205. Nili epiſtola *ad Heliodorum* p. 224. & *ad Olympiodorum* p. 228. Cyrilli Alexandrini epiſtola *ad Acacium* p. 204. Aſterii Amaſeni ſermone *in Euphemiam martyrem* p. 208. Theodorito *de vita Simeonis* p. 265. Antipatri Boſtrenſis ſermone *in Hæmorrhoiſſam* p. 208. & id genus alia. 4. Nonnulla horum patrum loca Chriſtianorum fidem vel praxim circa imagines minime reſpicere, ſed ſolummodo ad illuſtrandam de divina Chriſti natura doctrinam, quatenus eſt imago Patris, adhiberi. Cujuſmodi ſunt, quæ habent Athanaſius ſermone 4to *contra Arianos*, Baſilius cap. 17. *de Spiritu Sancto*, & ſermone *contra Sabellianos, Arianos & Anomæos* p. 261. Neque alio ſenſu intelligenda eſt decantatiſſima illa Baſilii ſententia, quam toties crepant Nicæni, & ſcriptores pontificii, quod *Imaginis honor ad primitivum tranſeat*. 5. Plurima hic allata, & quæ ad rem proxime faciant pro cauſa imaginum teſtimonia, ex ſcriptis apocryphis & fabuloſis, fictis falſiſque narratiunculis, ad Chriſtiani nominis ludibrium natis, quæ nulla fide nituntur, & prima ſtatim fronte vanitatem & abſurditatem ſuam manifeſto produnt, hauſta eſſe, anilibus fabellis, & futilibus monachorum Græculorum commentis accenſenda. Hujus furfuris ſunt, quæ ex narratione & miraculis *S. Anaſtaſii* p. 213. ex miraculis *Coſmæ & Damiani* p. 256. & *vita Simeonis Stylitæ* p. 265. *Johannis Jejunatoris* p. 272. *Mariæ Ægyptiæ* p. 277. *Ex paſſione S. Procopii* p. 280. *Vita Theodori* p. 281. Euagrii lib. 4. *de imagine Edeſſena* p. 377. Ex Actis S. Sylveſtri *de baptiſmo Conſtantini* p. 101. Ex *Limonario & Prato ſpirituali* p. 381. & alibi proferuntur. Claudam hæc candida & ingenua eruditiſ-

ſimi

* Crit. Hist. Chron. in Annal. Bar. ad ann. 56. n. 3. p. 47.

fimi Pagii * confeſſione; *Multæ*, inquit, *Apocryphorum quiſquiliæ, a ſeptimæ ſynodi patribus probatæ, qui in ſacrorum librorum critica rudes erant.*

Act. VI. Concilii Conſtantinopolitani 8. Acta, in membra diſcerpta lecta ſunt, & perpetuo elencho, nullo adhibito judicio, nulla modeſtia, refutata.

Act. VII. Promulgata eſt ſynodalis definitio, qua poſt editam fidei confeſſionem, decernunt vivificæ cruci Chriſti, B. Virginis, angelorum, ſanctorumque imaginibus τιμητικὴν προσκύνησιν eſſe tribuendam, eaſque oſculis, incenſorum & luminum oblatione, eſſe honorandas, non tamen vera illa latria, quæ ſoli divinæ naturæ competit. His finitis, ſcriptæ ſunt epiſtolæ ſynodales 2. ad Imperatores una, ad Catholicos ubique epiſcopos altera [a].

Act. 8. (Quæ quidem tum in Anaſtaſii, tum in veteri vulgata editione deſideratur, quæque Conſtantinopoli habita eſt) lecta eſt coram Conſtantino & Irene ſynodi definitio, & multa anathemata Iconoclaſtis dicta. Quibus ſubjiciuntur *Canones* 22. ad diſciplinam eccleſiaſticam pertinentes. Sequuntur, Epiphanii diaconi Catanenſis *ſermo laudatorius* ad ſynodum habitus; Taraſii ad Hadrianum *Epiſtolæ* 2. & ad Johannem presbyterum & anachoretam altera. Hæ duæ poſteriores de illicitis ordinationibus lucri cauſa factis præcipue agunt, ſubnexa ad Conſtantinum & Irenem diſſertatione, *quomodo intelligendum ſit, Dei nomen eſſe incommunicabile, & omnem propheticam locutionem quæ invehitur in idola.* Deinde Actorum hujus concilii vetus verſio, & Hadriani ad Carolum M. prolixa admodum pro hac ſynodo *epiſtola*.

787. WORMATIENSE ſub Carolo M. ann. 787. habitum. In hac ſynodo, aliaque anno ſequente, in villa Ingilenheim coacta, (qua de re agit anonymus de vita Caroli Magni p. 253.) de Taſſilonis Baioariorum ducis perfidia, & in monaſterium detruſione, agebatur. Vide quæ hanc in rem ex Rheginone & Ademaro referunt conciliorum editores tom. 7. p. 963.

788. FINCENHALLENSE I. in epiſcopatu Dunelmenſi anno 788. ſub Eanbaldo Eboracenſi, 4. Non. Septembr. congregatum. Meminere hujus ſynodi H. Huntingdon. Hiſt. lib. 4. fol. 197. & R. Hoveden. part. 1. fol. 232. Quid vero in ea factum ſit, non liquet. Interim confer quæ habet Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 304 [b]. qui etiam ex Hovedeno & veteri codice MS. Cantabrig. ſynodi cujuſdam apud Acleam, eodem anno & in eodem epiſcopatu Dunelmenſi habitæ, mentionem facit. De qua ὁ ϰϛ δαϛ nil amplius exſtat.

AQUISGRANENSE I. 10. Cal. April. anno 789. ſub Carolo Magno, in Palatio regio habitum. Synodum enim eo loco & tempore habitam fuiſſe, dubitari non poteſt. Exſtant de diſciplina & regimine eccleſiæ *Capitula* 82. Caroli M. juſſu condita, ſub titulo *Capitularis Aquiſgranenſis* Conc. tom. 7. p. 966. Subjiciuntur ad monachos *Capitula* 16. eodem loco & tempore facta; alia 21. de rebus partim eccleſiaſticis, partim politicis, ibid. p. 988. 789.

NARBONENSE 5. Calend. Jul. anno 791. (non 788. ut conciliorum editores, uti luculenter oſtendit Cl. Cointius) a 24. epiſcopis, & 4. vicariis, præſente Deſiderio pontificis legato celebratum. In quo ſedis Narbonenſis limites conſtituti ſunt. Habentur hujus ſynodi Acta Conc. tom. 7. p. 964. De lite in hac ſynodo agitata, deque ſingulis epiſcoporum ſubſcriptionibus pluribus agit Car. Cointius ad ann. 791. tom. 6. p. 463. 791.

FOROJULIENSE anno 791. a Paulino Aquileienſi plurimiſque aliis epiſcopis congregatum. In quo de proceſſione Spiritus Sancti, tum a Patre, tum a Filio adverſus Græcos, & de incarnatione Domini contra Felicem & Elipandum, diſceptatum & definitum eſt. Exſtant hujus ſynodi Acta & *Capitula* 14. adverſus Simoniam, impudicitiam, & ebrietatem Clericorum, matrimonium intra affinitatis gradus contractum, &c. Conc. tom. 7. p. 991. & le Coint. ad annum 795. tom. 6. p. 540. 791.

RATISPONENSE anno 792. præſente Carolo M. coactum. Quo Felicis Urgelitani hæreſis de Chriſto, Filio Dei adoptivo damnatur, ipſo Felice Romam miſſo, ubi coram pontifice hæreſin ſuam ejuravit. Pluribus de hac ſynodo agunt Alcuinus lib. 1. *adverſ. Elip.* & *Annales Franc.* ad hunc annum. Vide Conc. tom. 7. p. 1010. Eadem proculdubio eſt hæc ſynodus cum ea quam Reginoburgi habitam fuiſſe ex annalibus Lauriſhamienſibus tradit Car. Cointius tom. 6. p. 476. 792.

VEROLAMIENSE I. apud Anglos, anno 793. menſe Auguſto, ſub Offa Merciorum rege, ab Humberto archiepiſcopo Lichfeldenſi, aliiſque epiſcopis habitum. In quo, reperto jam S. Albani proto-martyris corpore, cœnobium eo loci in ipſius 793.

a Epiſtola ad Eccleſiam Alexandrinam habetur p. 96. Catalog. Codd. MSS. Bibl. Coiſlinian. a *Montfaucon.* edit. b Item *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 153.

Sæc.VIII. ab an.DCC. memoriam fundandum esse decretum est. In cujus usum rex Offa varios reditus & patrimonia liberaliter concessit. Vide Mat. Paris. in Vit. Offæ 2. p. 28. Multa etiam ad hanc rem spectantia congessit Spelmannus noster Conc. Brit. tom. 1. p. 309. Confer item Conc. tom. 7. p. 1012 [a].

794. VEROLAMIENSE II. anno 794. sub Offa rege Merciorum, jam Roma reverso, habitum. In quo Offa plurima latifundia S. Albani monasterio, & perpetuum itinerantibus hospitium concessit. Vide quæ ex vita MS. S. Albani habet Spelmannus Conc. Brit. tom. 1. p. 314. Meminit etiam alterius synodi eodem anno & eadem de re apud Chalchyth. habitæ; sed ab hac Verolamiensi non aliam fuisse conjicit [b].

794. FRANCOFORDIENSE, quod totius Occidentis *Universale* dici potest, coram Carolo M. præsentibus Theophylacto & Stephano Hadriani papæ legatis, anno 794. in festo Paschatis a 300. circiter episcopis celebratum. Duo præcipue in hac synodo acta sunt. Primo, damnata iterum Elipandi Toletani, & Felicis Urgelitani, Christum Filium Dei adoptivum esse asserentium hæresis. Unde Hadriani papæ *contra Elipandum epistola*; *libellus* episcoporum Italiæ eadem de re, ad præsules Hispaniæ synodi decreto missus; *epistola synodica* episcoporum Galliæ & Germaniæ, ad Hispaniæ episcopos missa, & Caroli M. *ad Elipandum epistola*, exhibentur Conc. tom. 7. p. 1014. Hæc omnia, aliaque monumenta ad causam Felicianam illustrandam spectantia profert Card. d'Aguirre Conc. Hisp. tom. 3. p. 91. Secundo, causa imaginum summa cura ventilata; conclusumque, in ecclesiis quidem memoriæ & ornamenti causa retineri posse, omnem vero cultum & adorationem penitus esse abrogandam; Acta synodi Nicænæ 2. *quæ in partibus Græciæ, pro adorandis Imaginibus, stolide, sive arroganter gesta est* (ut habet operis Carolini inscriptio), post longum & diligens examen rescissa & reprobata; testimonia ex patribus, scriptisque ecclesiasticis a Nicænis deprompta sedulo excussa, omniaque ipsorum sophismata & argutiunculæ solide refutatæ. Unde synodum Nicænam nec pro Oecumenica, nec pro septima, habendam esse rite judicarunt. Nec aliter quam *Pseudo-synodus* ab istius temporis scriptoribus appellatur. Testis sit vel unus annalium Francorum conditor, sequentis sæculi scriptor ad annum 794. p. 13. ubi de synodo Francofordiensi agens hæc habet verba; *Pseudo-synodus Græcorum pro adorandis Imaginibus habita, & falso septima vocata, ab episcopis damnatur.* Quæ verba repetit auctor vitæ Caroli Magni p. 256. Certe acta fuisse hæc in synodo Francofordiensi, non modo diserte testantur istius & sequentium sæculorum scriptores pene omnes, Hadrianus, synodus Parisiensis, Hincmarus, Aimoinus, Ado Viennensis, Strabus Fuldensis, Monachus Engolismensis, Rhegino, eosque secuti Urspergensis, Hermannus Contractus, Aventinus, alii; sed & fidem facit ipsius synodi canon 2. Et quod omni exceptione majus est (quicquid aliter somniant Baronius, Bellarminus, Binius, &c. quorum deliramenta hac de re, a cordatioribus pontificiis explosa sunt) ipsi libri Carolini 4. si non propria Caroli opera, ejus saltem consilio & jussu, ab episcopis, qui hujus synodi pars erant, compositi, ab eo revisi, in concilio lecti & approbati, tandemque a Carolo ad Hadrianum papam missi. Et sane non incommode conjectari potest, haud aliud in hac synodo in causa imaginum factum esse, præter operis Carolini lectionem, examinationem, & approbationem. Unde videant æqui judices, qua fronte, etiam novissimi Conciliorum editores, in capite hujus concilii hoc Lemma posuerunt; *In quo hæresis Feliciana tertio damnata est, actaque concilii Nicæni 2. in causa Imaginum confirmata.* Cum vero non aliunde quam ex hoc opere, clarius constare possit, quid in hac synodo gestum sit, quidve disputatum, quid denique illud contineat, tribus quasi verbis expediemus.

Lib. I. Post præfationem, & exceptiones quasdam ad Constantini & Irenes literas factas, S. scripturæ loca, quibus ad imaginum cultum stabiliendum abutuntur Nicæni Iconolatiæ, examini subjiciuntur, eorumque interpretamenta vana & absurda esse demonstrantur.

Lib. II. Plura S. scripturæ loca, & SS. patrum testimonia a Nicænis allata, examinantur, & facto inter cultum civilem & religiosum discrimine, quam falsis ratiociniis causam suam agant Nicæni, fuse ostenditur.

Lib. III. Confessione fidei catholicæ facta, diversorum in synodo Nicæna episcoporum periculosæ sententiæ & absurda dicta, tam de fide, præsertim de processione Spiritus Sancti, quam de imaginibus, earumque cultu, ad examen revocantur, & de miraculis ad confirmandam adorationem imaginum productis agitur.

Lib. IV. In eadem materia progressum est; plures aliæ Actorum Nicænorum partes excutiuntur, argumentis & objectionibus in eis hinc inde factis respondetur,

a Item *Wilkins* Conc Brit. tom. 1. p. 154. b Conf. *Wilkins* ibid. p. 157.

con-

Sæc. VIII. ab an. DCC conclusumque tandem capite ultimo, frustra synodum suam *universalem* Nicænos nominare, tum quod ab ecclesia universali non sit congregata, tum quod ecclesiæ catholicæ doctrina ac traditio in ea non sit servata ac constituta. Hæc est opetis Carolini summa. Unde mirum videri non debeat, illud neque in tomis conciliorum, neque inter capitularia a Baluzio edita, locum habuisse. De eo, ejusque autore, variisque editionibus, nos alibi diximus in Carolo M. p. 634. Confer præter alios, Dallæum de Imag. lib. 4. c. 4, 5. p. 429. Spanheim Hist. Imag. Rest. sect. 6, 7, 8, 9. p. 352. Denique conditi sunt in hac Francofordiensi synodo *Canones* 56. præcipue ad mores & disciplinam pertinentes, qui habentur Conc. tom. 7. p. 1056. De hoc concilio, epistolis in causa Feliciana scriptis, & canonibus in eo conditis, copiose agit Cl. Cointius Annal. Eccl. tom. 6. p. 502. qui, post omnes alios, non leve libris Carolinis negotium facessere conatur, successu quidem parum felici, cum facilius sit objicere, quam refutare. Interim ad magnam horum canonum partem multa erudite annotavit.

797. AQUISGRANENSE II. anno 797. 5. Cal. Novembr. a Carolo M. ejusque episcopis, abbatibus, & comitibus habitum. Exstat *Capitulare* de rebus regni & ecclesiæ, capitula 11. complexum, Conc. tom. 7. p. 1134. In eodem conventu, saltem eodem anno editum est aliud ejusdem *Capitulare de partibus Saxoniæ*, quod 33. capitula continet, *ibid.* p. 1131. Post hæc sequitur Theodulfi Aurelianensis *Capitulare* ad parochiæ suæ sacerdotes, quo 46. documenta ad plebem instruendam necessaria presbyteris traduntur. In eadem etiam synodo Aquisgranensi de monasterio S. Pauli Romæ construendo agebatur. Vide quæ habentur *ibid.* in Append. p. 1857.

FINCHALLENSE II. apud Anglos
798. Boreales (in episcopatu Dunelmensi) sub
vel Eanbaldo Eboracensi, an. 798. vel. 799. ha-
799. bitum. In quo, de Paschatis & canonum observatione agitur, & quinque synodi Oecumenicæ receptæ sunt. Vide quæ ex Hovedeno & Westmonasteriensi habentur Conc. tom. 7. p. 1148 [a].

BACANCELDENSE apud Cantia-
798. nos, in Merciorum regno, a Kenulfo rege, & Æthelardo Cantuariensi, anno 798. habitum. In quo decretum est, ut ecclesiæ a laicorum dominio liberæ sint. Exstant synodi Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 317. Ubi vide omnino notam, quam sub finem habet. Vide etiam Conc. tom. 7. p. 1148 [b].

ROMANUM X. a Leone 3. papa, & 57. episcopis adversus Felicem Urgellitanum, ejusque contra Alcuinum epistolam, anno 799. celebratum. Exstant hujus synodi Acta, non tamen integra, Conc. tom. 7. p. 1150. 799.

AQUISGRANENSE III. anno 799. a legato pontificio, & 57. episcopis, in palatio regio coactum. In quo Alcuinus cum Felice in hæresin relapso congressus est, qui hominem convictum ad fidem Catholicam reduxit. De hac synodo agit ipse Alcuinus adverſ. Elipand. lib. 1. Vide etiam Conc. tom. 7. p. 1151. Exstat item Felicis Urgelitani *confessio Fidei*, in hac synodo facta, *ibid.* in Append. p. 1858. Synodi cujusdam Ratisponensis, hoc circiter tempore habitæ, ex Caroli M. capitularibus meminit Ph. Labbeus. Vide ejus observationem *ibid.* p. 1152. 799.

URGELLITANUM anno 799. præsentibus Leidrado Lugdunensi, Nefridio Narbonensi, & Benedicto abbate, a Carolo M. ut Felicem episcopum ad fidem Catholicam revocaret, huc missis, aliisque pluribus habitum. In quo Felix Urgellitanus episcopus iterum damnatur. Vide quæ de hac synodo ex P. de Marca lib. 3. *Marcæ Hispanicæ* MS. protulit Car. Cointius tom. 6. p. 691. 799.

CLOVESHOVIENSE III. apud Cantianos, sub Athellardo archiepiscopo, anno 800. celebratum. In quo post fidei Catholicæ professionem, monasterii de Cotham prædia a Kenulfo rege abrepta vindicantur. Exstant Acta apud Spelm. Conc. Brit. tom. 1. p. 318. & exinde Conc. tom. 7. p. 1153 [c]. 800.

TURONENSE anno 800. tempore quadragesimali habitum. In quo Carolus M. regnum suum inter filios partitus est. Vide Conc. tom. 7. in Append. p. 1862. 800.

ROMANUM XI. anno 800. habitum. In quo, præsente Carolo M. Leo 3. papa a criminibus sibi objectis, præstito juramento, se purgavit. Videsis Anastas. in Vit. Leon. 3. Conc. tom. 7. p. 1081. 800.

[a] Item ap. *Wilkins* Conc. Brit. tom. 1. p. 161. [b] Item *Wilkins* tom. 1. p. 158, 162. [c] Item ap. *Wilkins* tom. 1. p. 161, 162.

Finis Sæculi Octavi.

INDEX SCRIPTORUM
ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS,
Qui hoc Volumine continentur.

Scriptores Gentiles præmiſſo hoc Signo † *denotantur.*

JESUS CHRISTUS Dominus noſter Pagina 2.

A

	Clar.An.	Pag.
ABdias Babylonius	59	27
Abercius Hierapolit.	164	66
Acacius Berœenſis	430	417
Cæſarienſis	340	206
C. P.	471	452
Melitenſ.	431	417
Acca Hagulſtadenſ.	705	619
Achaiæ Presbyteri	59	26
† Acta Pilati	33	38
Adamannus Scotus	679	594
Addas	277	145
Adeodatus Papa	672	593
Adrianus	433	422
Ægidius Abbas	514	503
Ælurus, *vide* Timoth. Ælurus.		
Æneas Gazæus	487	459
Aëtius Hæreticus	359	218
Agapetus CP.	527	509
1. Papa	535	517
Rhodienſ.	457	445
Agatho Biblioth. CP.	680	597
Papa	679	594
Agnellus	555	529
Agrippa Caſtor	132	57
Agrippinus	215	101
Alcuinus Flaccus, ſive Albinus	780	637
Aldhelmus	680	595
Alexander Alexandrinus	313	173
Cæſarienſ.	212	100
Hierapolis	253	130
Hierapolitan.	431	418
1. Papa	109	47
Alypius Presbyter	430	417
Ambroſius Alexand.	230	122
Alexand. jun.	392	288
Autpertus	760	631
Mediolan.	374	261
† Ammianus Marcellinus	380	347
Ammon Abbas	330	200
Ægyptius	399	342
Ammonius Philoſoph. Alexand.	220	109
Monach. Alexand.	372	255
Presbyter	458	445
Amphilochius Iconenſ.	370	251

	Clar.An.	Pag.
Anaſtaſia Romana	301	160
Anaſtaſius Abbas	741	628
Bibliothecar.	754	630
Monachus	655	590
1. Papa	398	299
2. Papa.	496	465
Presbyter	655	590
Sinaita	561	531
Sinaita jun.	599	550
Sinaita alter	685	599
Anatolius Alexandr.	270	136
CP.	449	442
Andreas Cæſarienſis	500	467
Cretenſis	635	582
Samoſatenſ.	431	419
Andronicianus		551
Angradus	699	600
Anianus	401	373
Alter	507	493
Annianus Celedenſis	415	393
Anonymi Biographi		
S. Agili	680	596
S. Aldegundis	690	600
S. Amati	670	593
S. Anſtrudis	710	619
S. Arnulfi	650	589
S. Auſtrebertæ	720	622
S. Auſtregiſili	630	582
S. Auxentii	470	451
S. Balthildis Anglæ	685	598
S. Bavonis	670	593
S. Bertilæ	720	622
S. Boniti	712	619
S. Botulfi	730	626
S. Conſortiæ	590	546
S. Eparchii	590	546
S. Eucherii	750	630
S. Eugendi	510	497
S. Forſei	680	596
S. Geremari	701	612
S. Gertrudis	650	589
S. Goaris	730	627
S. Hermenlandi	750	630
S. Johannis Reomaenſis	580	538
S. Judoci	710	619
S. Leodegarii	680	597
S. Martiniani	399	343

S. Par-

	Clar.An.	Pag.
S. Pardulfi	760	631
S. Præjecti	680	597
S. Philiberti	696	600
S. Richmiri	730	627
S. Salabergæ	685	599
S. Sequani	590	546
S. Sulpicii	660	591
S. Vigilii Arelatenf.	710	619
S. Walarici	725	623
S. Wandregifili	670	593
Anonymi Chronici		
Alexandrini	630	580
Chronicographi	501	491
Anonym. Annal. Franc.	796	642
Anooymus Auth. Chrift. libr.	520	505
de Actis Felicit. & Perpet.	202	99
de Rebaptizan. Hæret.	253	131
Orat. funebr. in Conftant.	jun. 340	205
Hiftor. Angl.	785	640
Invectivæ adverfus Iconom.	770	634
Περιόδων Pauli & Theclæ	90	37
Teftament. 12. Patriarch.	120	51
Anonymus Philof. Nicomedienf.	302	345
Anooymus Panopolita	700	600
Aoonymi plures incertæ ætatis		551
Anfo Abbas	776	637
Antenor	720	622
Antheon Arfin.	484	457
Anthimus CP.	535	516
Antiochus Monachus	614	575
Ptolemaitanus	401	375
Antipater Boftreufis	460	447
Antoninus Honoratus	437	426
† Antoninus Imperator	161	96
Antonius Abbas	330	200
Monachus	460	448
Apelles Hæreticus	188	85
Apollinaris Hierapol.	170	72
Apollinarius Senior	362	225
Junior	370	250
Apollonius	192	86
Aponius	680	595
Appion	196	95
Aprigius	540	521
Aquila Ponticus	128	54
Aquilius Severus	360	224
Arabianus	196	95
Arator	544	523
Archelaus	278	144
Archelaus Cæfarienf.	440	430
Arculphus	690	599
Arethas Cæfar.	540	520
Aribo	760	631
Ariftides Athenienf.	123	52
Arifto Pellæus	136	58
Arius Hæreticus	315	174
Amobius Afer	303	161
Junior	461	449
† Arrianus Philofophus	147	95
Arfenius	383	278
Afclepiades Trallenf.	484	457
Afclepius Afer	440	431
Afterius Amafenus	401	372
Arianus	330	201
Urbanus	188	85
Turcius Rufus	494	464
Athanafius Alexandr.	326	189
Presbyter Alcxandr.	451	443
Junior	490	460
Athenagoras	177	79
Athenogenes	196	94
Atticus CP.	406	384
Audentius	360	224
Audoenus	640	584
Auguftinus Cantuarienf.	596	549
Hipponenfis	396	290
Avitus Vieooeofis	490	461
Aurelius	390	284
† Aufonius	379	346
B		
Bachiarius	440	429
Bacchylus Corinth.	196	94
Bardefanes Syrus	172	77
Barnabas Apoftolus	34	18
Barfanuphius	548	524
Bafilides Ægyptius	256	133
Gnofticus	112	49
Bafilius Ancyranus	347	210
Ancyranus alter	787	640
Cappadox	625	593
Cilix	497	466
Magnus	370	238
Seleucieofis	448	441
Baffianus Ephef.	448	442
Baudemundus	680	597
Beatus Presbyter	783	640
Beda Venerabilis	701	612
Bellator	550	525
Beoedictus Abbas Cafinenf.	530	512
2. Papa	684	598
Beryllus Boftren.	230	122
Bobolenns	690	600
Boethius	510	495
Bonifacius Mogunt.	723	622
1. Papa	418	394
2. Papa	530	511
4. Papa	606	574
5. Papa	620	576
Braulio Cæfaraug.	627	579
Bulgaraous	610	574
C		
Cæleftinus 1. Papa	423	409
Cæleftius Hæreticus	407	384
Cæfareus Arelat.	502	492
Greg. Nazian. frater	362	249

	Clar. An.	Pag.
Caius Papa	283	146
Presbyter	210	100
Candidus	196	95
Arianus	364	229
Iſaurus	497	466
Capreolus Carthag.	431	420
Carolus Magnus	768	632
Caſſianus, *vide* Julius Caſſianus.		
Caſſiodorus	514	501
† Celſus	150	96
Ceolfridus Abbas	680	594
Cerealis Caſtulenſ.	487	460
Cerinthus Hæreticus	80	36
Chalcidius	330	199
Chariſius Presbyter	431	417
Chrodogandus	742	629
Chromatius	401	378
Chryſippus Presbyter	455	444
Chryſoſtomus, *vide* Johan. Chryſoſtom.		
† Claudianus	395	348
Claudianus Mamertus	462	450
† Claudius Galenus	164	96
Clemens Alexandr.	192	88
Romanus	65	28
Cogitoſus	530	513
Columba	560	529
Columbanus	589	542
Commodianus	270	136
Conantius	633	582
Conon	601	573
Conſtantinus, *ſive* Conſtantius	404	380
Conſtantinus M. Imp.	316	183
Papa	708	619
Conſtantius Lugdun.	440	434
Cornelius	251	129
Coſmas Hieroſol.	230	623
Monachus	535	515
Creſconius Afer	690	600
Criſpinus	337	204
Cummeneus Albus	660	591
Cummianus	640	584
Cuthbertus	740	628
Cyprianus Carthag.	248	126
Vit. Cæſar. Scriptor	546	523
Cyrillus Alexandr.	412	391
Hieroſolym.	350	211
Scythopol.	555	529
Cyrinus	760	631
Cyrus Alexandrinus	460	447
Alexandr. alter	620	576

D

	Clar. An.	Pag.
DAcius Mediolan.	527	511
Dacrianus		643
† Damaſcius	540	552
Damaſcenus, *vide* Johan. Damaſcenus.		
Damaſus Papa	366	230
Deſiderius Cadurcenſis	629	580
Diadochus Photic.	450	442
Didymus Alexandr.	370	253
Diodorus Presbyter	278	145
Tarſenſis	378	266
Dionyſius Alexandrinus	247	124
Areopagita	50	25
Corinthius	170	73
Exiguus	533	513
Papa	259	133
Pſendo-Dionyſius	362	225
Domitianus Ancyr.	545	523
Donatus Afer	329	199
Diaconus	780	640
Dorotheus Archimandr. Palæſt.	601	572
Martianopol.	431	418
Monachus	502	492
Tyrius	303	163
Dracontius	440	429
Dynamius Patricius	593	546

E

	Clar. An.	Pag.
ECcleſia Vien. & Lugdun.	177	82
Egbertus Eboracenſ.	732	627
Elias Cretenſis.	787	641
Eligius Lemovicenſis	640	583
Eluſius	330	199
Ennodius	511	498
Ephræm Syrus	370	235
Ephræmius Antiochenus	526	507
Epiphanes Hæreticus	137	59
Epiphanius CP.	520	505
Catanenſis	787	640
Conſtantienſis	368	231
Scholaſticus	510	495
Eſaias Abbas	371	254
Etherius *ſeu* Heterius	783	640
Evagrius Antioch.	388	283
Ponticus	380	275
Scholaſticus	594	547
Alter	430	415
Evantus	581	540
Eubulus Lygrenſis	631	582
Eucherius Lugdunenſ.	434	423
Endocia Auguſta	421	403
Endoxius	360	218
Eugenius Carthag.	480	455
Toletanus	646	588
Eugippius Africanus	553	527
Lucullan.	511	498
Eulogius Alexandr.	581	538
† Eunapius Sardianus	380	347
Eunomius Hæreticus	360	219
Euodius Antiochenus	44	24
Uzalenſis	420	402
Euſebius Alexandrinus	259	133
Doriloœnſis	448	440
Emiſenus	341	207
Alter	401	374
Nicomed.	324	186
Pamphilus Cæſar	315	175
Theſſalonic.	601	573
Vercellenſ.	354	215

	Clar. An.	Pag.
Euſtaſius Abbas	610	574
Euſtathius Antioch.	325	187
Berytenſis	448	440
Epiphan.	496	466
Baſilii Interpres	440	428
Euſtratius CP.	578	536
Euthalius	458	446
Eutropius Presbyt.	430	414
Valent.	599	550
Eutherius	431	419
Eutyches Presbyter	448	439
Eutychianus Adanenſis	538	519
Eutychius CP.	553	526
Euzoius Arianus	366	231
Ezekiel Tragicus	190	86

F

	Clar. An.	Pag.
FAcundus Hermianenſ.	540	520
Falconia Proba	371	255
Faſtidius Priſcus	420	401
Fauſtinus Presbyter	384	279
Fauſtus Apollon.	484	457
Caſſinenſis	606	574
Milevitanus	400	344
Regenſis	472	453
Felix Croilandenſis	715	621
3. Papa	483	457
4. Papa	526	508
Toletanus	693	600
Ferreolus	553	527
Firmicus Maternus, *vide* Jul. Firmicus.		
Firmilianus	233	123
Flaccus Alcuinus	780	637
Flavianus Antioch.	381	277
CP.	447	438
Flavius Dexter	388	283
Florentius Presbyter	650	589
Florus Monachus	760	632
Fortunatianus Afer	340	206
Fortunatus Honorius, *vide* Venantius Fortunatus.		
Fredegarius Scholaſt.	740	628
Fructuoſus	656	590
Fulgentius Ferrandus	533	514
Ruſpenſis	507	493

G

	Clar. An.	Pag.
GAllus Abbas	630	580
Gaudentius Brixienſis	387	282
Gelaſius Cæſarienſis	380	274
Cyzicenus	476	454
Papa	492	462
Geminus Antioch.	232	123
Gennadius CP.	458	447
Maſſilienſ.	495	464
Georgius Alexandr.	620	577
Eleucius	614	576
Laodicenus	340	208
Georgius Piſides	640	583
Syncellus	792	641
Germanus CP.	715	621
Germanus Pariſienſis	555	528
Gildas Badonicus	581	538
Godeſcalcus	767	632
Gordianus	540	523
Gregentius	540	521
Gregorius Agrigentinus	535	517
Antiochenus	570	534
Boeticus	370	235
Nazianzen.	370	246
Neocæſar.	254	132
Nyſſenus	370	244
1. Papa	590	543
2. Papa	715	620
3. Papa	731	627
Turonenſis	573	535

H

	Clar. An.	Pag.
HAdrianus 1. Papa	772	635
Hæres, *vide* Aribo.		
Harmonius	190	86
Heddius	720	622
Hegeſippus	170	73
Alter	374	265
Heliconius	396	290
Heliodorus Antioch.	440	430
Presbyter	340	208
Helladius Cæſarienſis	378	267
Tarſenſis	431	418
Helvidius	382	278
Heracleon	126	53
Heraclianus		551
Heraclidas Nyſſen.	440	430
Heraclides	401	378
Heraclitus	196	95
Hermas Paſtor	65	30
Hermes Presbyter	136	57
Triſmegiſtus	120	50
Hermias	177	81
Hermogenes	170	74
Heſychius Ægyptius	296	155
CP.		551
Hieroſolym.	601	570
Illuſtris	536	518
Salonit.	418	396
Heterius Uxamen, *vide* Etherius.		
Hieracas Hæreticus	302	161
† Hierocles	302	344
Hieronymus Monach.	386	282
Stridonenſis	378	267
Hilarion	397	299
Hilarius Arelatenſis	430	416
Diaconus	354	217
Papa	461	448
Pictavienſis	354	213
† Himerius	361	346
Hippolitus Portuenſis	220	102

	Clar.An.	Pag.
Honoratus Maſſil.	490	460
Honorius 1. Papa	626	578
Hormiſdas Papa	514	502
Hoſius Cordubenſis	316	185
Hymenæus	264	135
I		
JAcobus Apoſtolus	31	14
Baradæus	550	524
Diac. Heliop.	456	444
Niſibenus	325	189
Ibas Edeſſenus	436	426
Idacius Clarus	385	280
Lemicenſ.	445	438
Jeſſe Ambianenſis	799	643
Ignatius Martyr	101	41
Ildefonſus	657	590
Innocentius 1. Papa	402	379
Jobius Monachus	530	512
Johannes Ægeatis	483	456
Antiochenus	427	412
Alter	477	455
Alter	620	577
Apoſtolus	31	16
Cæſaraug.	615	576
Carpathius	701	612
Caſſianus	424	410
Chryſoſtomus	398	300
Climacus	564	534
CP.	517	503
CP. alter	712	619
Damaſcenus	730	624
Epiphanienſis	591	546
Eubocæ Epiſc.	744	630
Gerundenſis, *ſive* Biclarenſis	584	541
Hieroſolymitanus	386	281
Jejunator	585	541
Malala	601	568
Maro	580	537
Maxentius	520	505
Moſchus	630	581
Nicomedienſis	316	185
Philoponus	601	567
1. Papa	523	507
2. Papa	532	513
4. Papa	640	584
7. Papa	705	619
Rhetor	526	508
Scholaſticus; *vide* Johan. Climacus.		
Alter CP.	564	534
Syrus	650	589
Talaia	477	455
Theſſalonic.	680	597
Jonas Abbas	664	591
Hibernicus	630	580
Fontanellenſis	729	623
Jornandes	552	526

	Clar.An.	Pag.
Joſephus Chriſtianus	420	397
Judæus	67	32
Irenæus Lugdun.	167	66
Tyrius	444	437
Iſaac	430	415
Syrus Presbyter	440	434
Syrus Alter	540	519
Iſchyrion Alexandr.	451	443
Iſidorus Cordub.	420	402
Gnoſticus	135	57
Hiſpalenſis	595	547
Pacenſis	754	630
Peluſiota	412	390
Judas Apoſtolus	31	15
Theologus	202	99
Julianus Coenſis	457	445
Hæreticus	420	400
Halicarnaſſ.	510	495
† Julianus Imper.	360	346
Julianus Pomerius	498	466
Toletan.	680	596
Julius Africanus	220	110
Caſſianus	174	78
Firmicus	340	204
1. Papa	337	204
Junilius	550	526
Juſtinianus Imp.	527	508
Valentin.	529	511
Juſtinus Martyr	140	60
Siculus	484	457
Juſtus Orgellitanus	529	511
a Tiberiade	90	37
Toletanus	633	582
Juvenalis Hieroſol.	431	419
Juvencus Presbyter	330	200
L		
LActantius	303	161
Lampetius Presbyt.	460	448
Laurentius Novarienſis	507	493
Leander Hiſpalenſ.	585	541
Leidradus	798	643
Leo Bituricenſis	453	444
1. Papa	440	430
2. Papa	682	598
3. Papa	795	642
Leontius Antiochenus	348	211
Arabiſſ.		551
Arelat.	461	449
Byzantinus	590	543
Cyprius	600	550
Leporius	420	401
Letoius	383	278
† Libanius	360	345
Liberatus Diaconus	553	527
Liber Diurnus	715	620
Liberius Papa	352	213
Licinianus	584	540
Linus Papa	64	27

Lucas

	Clar.An.	Pag.
Lucas Evangelista	49	25
Lucianus Antioch.	294	154
Byzenſ.	457	445
† Lucianus Epicuræus	176	96
Lucianus Presbyter	415	393
Lucifer Calaritan.	354	216
Lucius Arianus	371	254
Lucius, vel Leucius Charinus	180	82
Lugd. & Vienn. Ecclesia	177	82
Lupus Tricassinus	426	411

M

	Clar.An.	Pag.
MAcarius Ægypt.	373	256
Alexandr.	ibid.	ibid.
Antioch.	680	595
Magnet.	403	379
Romanus	401	373
Macrobius Afer	344	209
Magnes	265	135
Malala, vide Johan. Malala.		
Malchion Antioch.	270	135
Malchus Sophista	496	465
Manes Hæreticus	277	138
Mansuetus Mediol.	680	595
Marcellinus Comes	534	514
Eborac.	755	631
Presbyter	384	279
Marcellus Ancyranus	330	202
S. Petri Discip.	50	26
Marcion Hæreticus	130	54
Marculphus	660	591
Marcus Benedictinus	606	574
Diadochus	356	217
Eremita	401	372
Evangelista	40	24
Gazensis	421	403
Hydruntinus	750	630
Marius Aventicensis	581	538
Mercator	418	396
Martialis Lemovic.	70	36
Martinus Bracarensſ.	560	530
I. Papa	649	588
Turonensis	375	265
Martyres Lugdunenses	177	82
Matronianus	385	280
Matthæus Apostolus	31	13
Maurus Ravennat.	649	588
Maxentius, vide Johan. Maxentius.		
Maximianus CP.	431	419
Maximinus Anagarb.	431	418
Maximus	196	95
Maximus Alexandr.	380	276
Confessor	645	585
Cæsaraug.	599	550
† Maximus Philosophus	399	348
Rhegiensis	433	422
Taurinensis	422	404
Meletius Antioch.	360	223
Mopsuest.	428	414
Melito Sardensis	170	75
Memnon Ephesin.	431	418
Mennas CP.	536	517
Mercator, vide Marius Mercator.		
Methodius Tyrius	290	150
Metrodorus		551
Miltiades Rhetor	180	82
Minutius Fælix	220	101
Modestus	176	78
Hierosol.	620	576
Montanus Hæreticus	172	74
Toletan.	531	513
Moschimus	457	445
Moschus, vide Johan. Moschus.		
Musanus	176	78
Musæus Massiliensſ.	458	447
Mutianus Scholasticus	550	524

N

	Clar.An.	Pag.
NEctarius CP.	381	277
Nemesius Emisenus	380	276
Nennius	620	577
Nepos Ægyptius	244	123
Nestorianus Chronogr.	474	454
Nestorius Hæreticus	428	412
Nicæas	420	399
Nicephorus CP.	480	456
Nicetius Trevirensſ.	527	510
Nicias Monachus	601	573
Nicodemus	34	18
Nilus Abbas	440	428
Nonnosus	540	519
Nonnus	410	389
Novatianus Hæreticus	251	129

O

	Clar.An.	Pag.
† OLympiodorus	425	468
Olympiodorus	501	491
Olympius	430	415
Optatus Afer	368	234
Ordo Romanus	730	626
Orentius Eliberit.	516	503
Oresiesis	344	209
Origenes	230	112
Orosius	416	393

P

	Clar.An.	Pag.
PAchomius	340	208
Pacianus	370	234
Palladius Galata	401	376
Pamphylus Abyden.	484	457
Cæsar	294	153
Panodorus	401	373
Pantænus	181	83
Paphnutius	370	234
Papias	110	47
Paschasinus Lilybetanus	443	435
Paschasius Diaconus	501	491

	Clar. An.	Pag.
Paftor	458	447
Paterius	601	572
Patricius Hibernus	432	421
Paulinus Aquileienfis	776	636
Bitterenf.	410	389
Nolanus	393	288
Petricorius	461	449
Presbyter	420	402
Paulus Apoftolus	33	11
Cyrus Florus	555	529
CP.	642	585
Diaconus	757	631
Emefenus	431	419
Epifcopus	401	374
Pannonius	430	414
1. Papa	757	631
Perfa	436	426
Samofatenus	260	134
Warnefridus	774	635
Pelagius Hæreticus	405	381
1. Papa	555	528
2. Papa	579	536
Perpetuus Turonenf.	461	449
Petilianus	399	343
Petronius Bononienf.	440	434
Petrus Alexandrinus	301	160
Alexandr. jun.	371	254
Apoftolus	31	4
Chryfologus	433	422
Diaconus	520	505
Edeffenus	450	442
Mongus	477	455
Nicomedienfis	680	595
Sebafteuus	370	246
Phæbadius	359	217
Philaftrius	380	276
Phileas Thumit.	296	155
Philippus Gortynenf.	172	74
Presbyter	440	434
Sideta	418	395
Philo Carpathius	401	374
Diaconus & Agathopus	107	43
Judæus	40	21
Philoponus, *vide* Johan. Philoponus.		
Philoftorgius	425	410
Photinus CP.	596	549
Hæreticus	344	209
Photius Tyrius	451	443
Pierius Alexandr.	283	145
Pinytus Cretenfis	172	74
Pirminius	750	630
Pifides, *vide* Georgius Pifides.		
Pius 1. Papa	158	65
† Plinius Secundus	100	95
Polemius	448	439
Polemon	385	279
Polybius	402	379
Polycarpus	108	44
Polycrates Ephefius	196	94
Polychronius	410	388

	Clar. An.	Pag.
Pomarius, *vide* Julianus Pomarius.		
Pontius Diaconus	251	130
† Porphyrius	270	156
Poffeffor Afer	520	505
Poffidius Calam.	430	414
Potamius Odyffip.	357	217
Primafius	550	525
Prifcillianus	381	278
Proba Falconia, *vide* Falc. Proba.		
Prochorus	70	36
Proclus CP.	434	423
† Proclus Diadochus		552
Procopius Cæfarienf.	527	510
Gazæus	520	504
Proculus	210	100
Profper Aquitanus	444	435
Proterius Alexandr.	451	443
Prudentius	405	380
Ptolomæus Hæreticus	140	60
Q		
Quadratus Athenienfis	123	52
Quintianus Afculan.	484	457
R		
Rabbulas	431	420
Remigius Remenfis	471	451
Rheticius Auguftodun.	313	172
Rheginus Conftant.	431	419
Rhodon	189	85
Rufinus Aquileienf.	390	286
Rufinianus	363	229
Rurieius	470	451
Rufticus Diaconus	550	525
Epifcopus	454	444
Elpidius	498	466
† Rutilius Numatianus	417	467
S		
Sabas Abbas	484	457
Sabbatius	440	430
Sabinus Heracleenfis	425	411
Salonius	453	444
Salvianus	440	433
Samuel Edeffenus	468	451
Secundinus	390	286
Sedulius Presbyter	434	424
Serapion Ægyptius	347	210
Antioch.	190	86
Sergius CP.	608	574
Cyprius	645	587
1. Papa	688	599
Servus Dei	467	451
Severianus	401	375
Severus Antioch.	513	499
Balear.	418	395
Malacitanus	584	540

	Clar.An.	Pag.
Severus Milevitanus	420	403
Sulpitius	401	374
Sextus	196	95
Sidonius Apollinaris	472	453
Simeon Stylites sen.	448	438
Stylites jun.	527	508
Simon Magus	35	21
Simplicianus Mediol.	397	299
Simplicius Monachus	560	529
Papa	467	450
Siricius Papa	385	280
Sisebutus	612	575
Sisinnius	395	290
Siviardus	710	619
Sixtus 3. Papa	432	421
Smyrnensis Ecclesia	147	65
Socrates Scholasticus	439	427
Sophronius	390	285
Hierosolym.	629	579
Alter		551
Soter Papa	164	66
Sozomenus	440	427
Stephanus Hierapolit.	598	549
1. Papa	253	131
2. Papa	752	630
3. Papa	768	632
† Suetonius	112	95
Sulpitius Bituric.	624	578
Sulpitius, *vide* Severus Sulpitius.		
Syagrius	437	426
Sybillæ Oracula	136	57
Sylverius Papa	536	517
† Symmachus	384	347
Symmachus Ebionita	201	99
Papa	498	467
Synesius	410	389
Syricius Barcelon.	657	591

T

	Clar.An.	Pag.
† TAcitus	100	95
Taio Cæsaraug.	646	588
Tarasius CP.	785	640
Tatianus Syrus	172	75
Tertullianus	192	91
Testament. 12. Patriarch. Autor	120	51
Tetradius	530	512
Thalassius	640	584
Themison Hæreticus	172	75
Themistius	601	573
Theoctistus	472	452
Theodoritus	423	405
Theodorus Abbas	580	538
Alexandr. Monachus	601	573
Cantuariensis	668	592
Campedonensis	680	595
Diaconus Alexandr.	451	443
Heracleens.	334	203
Iconiensis	564	534
Lector	518	503
Theodorus & Theodosius } Monachi	668	592
Theodorus Mopsuestenus	407	385
Papa	642	585
Pharan	640	585
Presbyter	344	208
de Rhaytu	646	587
Theodosius Alexandr.	535	516
Ammor.	787	641
Monachus	601	573
Theodotion Ponticus	125	78
Theodotus Ancyranus	430	415
Antiochenus	423	405
Hæreticus	192	87
Theodulphus Aurelian.	794	642
Theodulus Presbyter	480	456
Theognostus Alexandr.	283	146
Theonas	305	172
Theophanes Byzantinus	580	537
Confessor	792	641
Theophilus Alexandr.	385	279
Antioch.	168	69
Cæsariens.	192	87
Theophronius	370	250
Theophylactus Simocatta	611	525
Theotimus Scytha	392	288
Alter Scytha	457	445
Tiberianus Bœticus	385	280
Tichonius Afer	390	285
Tilpinus, *vide* Turpinus.		
Timothæus Alexandr.	379	274
Alexandr. alter	519	504
Ælurus	457	444
Alter	415	393
CP.	511	497
Titus Bostrensis	362	228
Toranius, *vide* Rufinus Aquil.		
Trajanus	690	599
Trifolius Presbyter	520	507
Triphon	233	123
Tryphyllius Cyprius	340	206
Turcius Rufus Asterius	494	464
Turibius Austuricensis	447	440
Turpinus	773	635

V

	Clar.An.	Pag.
VAlentinus Hæreticus	120	50
Philipp.	457	445
Valerianus Cemeliens.	439	427
Valerius Austuricensis	680	598
Venantius Fortunatus	560	530
Verecundus Juncensis	546	524
Verus Rutinensis	625	578
Victor Antiochenus	401	323
Capuanus	545	523
Cartennensis	460	448
Carthagin.	646	587
1. Papa	192	87
Tununensis	555	528
Vitensis	484	459

	Clar.An.	Pag.
Victor, *sive* Victorinus Massiliens.	434	424
Victorinus Afer	362	228
Petavionens.	290	147
Victorius Aquitanus	457	445
Vigilantius	406	383
Vigilius Afer	484	458
Diaconus	420	402
Papa	540	521
Trident.	390	283
Vincentius Lirinensis	434	425
Vitalianus Papa	657	591
Vitellius Afer	344	209
Ulphilas Gothus	365	229
† Ulpianus	220	156
Voconius	460	448
Uranius Presbyter	431	421

	Clar.An.	Pag.
Ursinus Afer	440	430
Gallus	690	599

W

Warnefridus, *vide* Paulus Warnefridus.		
Willibaldus	742	629

Z

Zachæus	450	442
Zacharias Papa	741	629
Rhetor	491	462
Scholasticus	536	519
Zeno Veronensis	360	224
† Zosimus Historicus	425	468
Zosimus Papa	417	394

INDEX

INDEX CONCILIORUM
ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS,
Quæ in hoc Volumine continentur.

N. B. *Concilia Generalia in hoc indice juxta vulgarem numerandi rationem notantur.*

A

	Ann.	Pag.
ADrumetinum	394	368
Africanum 1.	401	469
2.	401	469
3.	407	470
4.	408	470
5.	409	470
6.	410	470
7.	551	560
8.	592	565
9.	603	601
Agathenſe	506	552
Agaunenſe	515	553
Agrippinenſe	346	356
Alexandrinum 1.	230	156
2.	308	350
3.	315	351
4.	324	351
5.	339	354
6.	362	360
7.	363	361
8.	399	370
9.	430	474
10.	633	602
Alnenſe	709	644
Ancyranum 1.	315	350
2.	358	358
Andegavenſe	453	487
Angarienſe, *ſive* Sangarienſe	391	367
Anglicanum	756	648
Antiochenſe	368	362
Antiochenum 1.	252	157
2.	265	158
3.	270	158
4.	330	352
5.	341	354
6.	345	355
7.	356	358
8.	357	358
9.	360	360
10.	363	361
11.	378	363
12.	443	479
13.	447	479
Aquileienſe 1.	381	366
2.	553	563
3.	698	610
Aquiſgranenſe 1.	789	651
2.	797	653
3.	799	653
Arauſicanum 1.	441	478
2.	529	554
Arelatenſe 1.	314	350
2.	353	357
3.	452	487
4.	455	487
5.	471	488
6.	524	554
7.	554	563
Ariminenſe	359	359
Armenum	435	478
Arvernenſe 1.	535	556
2.	549	559
3.	582	564
Aſturicenſe	446	479
Auguſtodunenſe	663	604
Aurelianenſe 1.	511	553
2.	533	556
3.	538	557
4.	541	558
5.	549	559
6.	645	603
Antiſſiodorenſe 1.	578	564
2.	695	610

B

	Ann.	Pag.
BAgaienſe	394	368
Barcinonenſe 1.	540	557
2.	599	565
Becanceldenſe 1.	694	610
2.	798	653
Berghamſtedenſe	697	610
Biterrenſe	356	357
Boſtrenum	243	157
Bracarenſe 1.	411	471
2.	563	563
3.	572	563
4.	675	605
Brennacenſe	581	564
Britannicum 1.	449	481
2.	512	553
3.	701	643
Burdigalenſe	385	367

	Ann.	Pag.
Byzacenum 1.	507	553
2.	541	558
3.	602	601
C		
Caberfuffitanum	394	368
Cabilonense 1.	579	564
2.	603	601
3.	650	604
Cæsaraugustanum 1.	380	363
2.	592	565
3.	690	608
Cæsariense 1.	396	97
2.	316	351
3.	334	353
Calchuthense	787	648
Cambricum	465	488
Cantianum	617	602
Cantuariense	605	601
Capuanum	389	367
Carpentoractense	527	554
Carthaginense 1.	215	156
2.	251	157
3.	252	ibid.
4.	253	ib.
5.	254	ib.
6.	255	ib.
7.	256	158
8.	256	ib.
9.	306	350
10.	308	ib.
11.	311	ib.
12.	348	356
13.	390	367
14.	397	368
15.	398	369
16.	398	ib.
17.	399	ib.
18.	401	469
19.	401	ib.
20.	403	ib.
21.	404	ib.
22.	405	470
23.	407	ib.
24.	408	ib.
25.	409	ib.
26.	410	ib.
Collatio Cath. inter & Donat.	411	ib.
Carthaginense 27.	412	471
28.	416	472
29.	418	ib.
30.	418	ib.
31.	423	474
32.	426	ib.
33.	484	488
34.	525	554
35.	533	556
Cavernense	394	368
Chalcedonense 1.	403	469
2. *Generale 4.*	451	482
Charnense	622	602
Ciliciense	423	474

	Ann.	Pag.
Cirtense 1.	305	349
2.	412	471
Clovefhoviense 1.	742	645
2.	747	646
3.	800	653
Compendiense	756	648
Constantinopolitanum 1.	336	354
2.	338	ib.
3.	360	360
4. *Generale 2.*	381	363
5.	383	366
6.	394	368
7.	399	370
8.	426	474
9.	448	480
10.	449	481
11.	450	482
12.	459	487
13.	492	488
14.	496	ib.
15.	499	489
16.	518	553
17.	520	554
18.	531	555
19.	536	556
20.	541	558
21.	547	ib.
22. *Generale 5.*	553	560
23.	587	564
24.	639	603
25. *Generale 6.*	680	605
26.	691	608
27.	712	644
28.	754	646
Cyprium	399	370
D		
Dingolvingense	771	648
Diospolitanum	415	471
Duriense	779	648
E		
Egarense	614	602
Eliberitanum	305	349
Emeritense	666	604
Epaonense	517	553
Ephesinum 1.	196	97
2.	245	157
3. *Generale 3.*	431	475
4.	440	478
5.	449	481
F		
Fincenhallense 1.	788	651
2.	798	653
Forojuliense	791	651
Francofordiense	794	652
G		
Gangrense	340	354
Gentiliacense	767	648
Germanicum 1.	742	645
2.	745	ib.
Gerundense	517	553

Hedtfel-

	Ann.	Pag.
H		
HEdtfeldenfe Herudfordienfe	680	605
	673	604
Hibernicum	450	482
Hierapolitanum 1.	173	97
2.	444	479
Hierofolymitanum 1.	47	38
2.	350	357
3.	415	471
4.	536	557
5.	553	563
Hipponenfe 1.	393	368
2.	426	474
Hifpalenfe 1.	590	565
2.	617	602
Hifpanicum	447	479
I		
IConienfe	230	158
Ilerdenfe	524	554
Illyricianum 1.	367	362
2.	515	553
3.	550	559
Juncenfe	524	554
L		
LAmbefitanum	240	157
Lampfacenum	365	361
Landavenfe	560	563
Laodicenum	367	362
Lateranenfe	649	603
Lippienfe	780	648
Liptinenfe	743	645
Lucenfe 1.	567	563
2.	572	ib.
Lugdunenfe 1.	196	97
2.	517	553
3.	567	563
4	583	564
M		
MAnafchiertenfe	687	607
Matifconenfe 1.	581	564
2.	585	ib.
3.	627	602
Mediolanenfe 1.	346	355
2.	355	357
3.	390	367
4.	451	482
5.	679	605
Mercianum	705	644
Metenfe	753	646
Milevitanum 1.	402	469
2.	416	472
Mopfueftenum	550	559
N		
NAmnetenfe, *five* Nannet.	658	604
Narbonenfe 1.	589	565
2.	791	651
Neocæfarienfe	315	350
Nicænum 1. *Generale* 1.	325	351
2. *Generale* 7.	787	649
Nicenfe, *five* Nicænum	359	359
Nicopolitanum	372	362
Niddenfe	705	644
O		
OScenfe	598	565
P		
PAderbornenfe 1.	777	648
2	786	ib.
Parifienfe 1.	362	361
2.	551	560
3.	557	563
4.	573	564
5.	577	ib.
6.	615	602
Pergamenfe	150	96
Pharenfe	664	604
Ptolemaidenfe	411	470
R		
RAtifponenfe	792	651
Ravennatenfe, *five* Ravennenfe	419	474
Regenfe	439	478
Rhemenfe	625	602
Romanum 1.	251	157
2.	263	158
3.	313	350
4.	342	355
5.	349	356
6.	367	361
7.	370	362
8.	378	363
9.	382	366
10.	386	367
11.	430	474
12.	431	475
13.	433	478
14.	444	479
15.	449	482
16.	465	488
17.	484	ib.
18.	487	ib.
19.	494	ib.
20.	495	ib.
21.	499	489
22.	501	552
23.	502	ib.
24.	503	ib.
25.	504	ib.
26.	518	554
27.	531	555
28.	531	ib.
29.	532	556
30.	589	565
31.	595	ib.
32.	601	601
33.	606	ib.
34.	610	ib.
35.	640	603
36.	648	ib.

	Ann.	Pag.
Romanum 37.	667	604
38.	680	605
39.	680	ib.
40.	705	644
41.	721	ib.
42.	724	ib.
43.	726	ib.
44.	731	645
45.	743	ib.
46.	745	ib.
47.	269	648
48.	799	653
49.	800	ib.
Rothomagense	692	610
S		
Sangariense	391	367
Santonense 1.	563	563
2.	579	564
Sardicense	347	356
Sardiniense	521	554
Seleuciense	359	360
Senonense	657	604
Siciliense	367	362
Sidense	383	366
Sidoniense	512	553
Singedunense	366	361
Sirmiense 1.	349	357
2.	351	357
3.	357	358
4.	358	ib.
5.	359	359
Spalense	590	565
Suessionense	744	645
T		
Tarraconense	516	553
Taurinense	400	370
Teleptense	418	472
Thevinense	536	557
Thevestinum	362	361
Thusdritanum	417	472
Toletanum 1.	400	370
2.	405	470
3.	531	556
4.	589	564
5.	597	565

	Ann.	Pag.
Toletanum 6.	610	601
7.	633	602
8.	636	ib.
9.	638	603
10.	646	ib.
11.	653	604
12.	655	ib.
13.	656	ib.
14.	675	605
15.	681	607
16.	683	ib.
17.	684	ib.
18.	688	608
19.	693	610
20.	694	ib.
21.	704	644
Trajectense	697	610
Trevirense	386	367
Tullense	550	559
Turonense, *sive* Turonicum 1.	461	487
2.	567	563
3.	800	653
Twifordense	685	607
Tyanense	368	362
Tyrium 1.	335	353
2.	448	480
3.	518	554
U		
Valentinum Gall. 1.	374	363
2.	530	554
3.	584	564
Valentinum Hispan.	524	554
Vasense 1.	442	478
2.	529	554
Veneticum	465	488
Vermeriense	752	646
Vernense	755	647
Verolamiense 1.	446	479
2.	793	651
3.	294	652
Villaregiense	684	607
Urgellitanum	799	653
W		
Wigorniense	601	601
Wormatiense	787	651

ADDENDA.

Pag. 334. dele lin. ult. *Ad editionem* &c. et adde

TOMO DUODECIMO continentur.

1. Præfatio & Homiliæ XXXIV. in epistolam S. Pauli ad Hebræos, superaddita Mutiani Scholastici interpretat. Lat. pag. 1. Savil. t. 4. p. 427. Morel. t. 6.

Sequuntur Homiliæ undecim hactenus non editæ & ad Historiam illius ævi multum conferentes.

† 2. Homilia prima habita in martyrio seu in ecclesia, quæ est in antiqua petra, quod frequenter conveniendum sit & quod non sit desperandum de salute. p. 323.
† 3. Homilia 2. habita cum imperatrix Eudoxia, reliquias martyrum in aliam ecclesiam translatas, comitata esset, &c. p. 330.
† 4. Homilia 3. habita postquam imperator reliquias veneraturus in ecclesiam S. Thomæ cum comitatu suo venerat. p. 335.
† 5. Homilia 4. in ecclesia S. Anastasiæ habita, de agonibus S. Jobi. p. 340.
† 6. Homilia 5. habita in templo S. Irenes, de studio præsentium & de ignavia absentium. Quod sit psallendum, &c. p. 347.
† 7. Homilia 6. habita in ecclesia Apostolorum in die Theodosii imperatoris, adversus eos qui se Catharos appellabant. p. 353.
† 8. Homilia 7. habita in templo S. Anastasiæ. p. 356.
† 9. Homilia 8. habita in ecclesia S. Pauli, Gotthis legentibus, postquam presbyter Gotthus concionatus fuerat. p. 371.
† 10. Homilia 9. Quod non oporteat ad circum & theatra ascendere; & in illud, *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* p. 382.
† 11. Homilia 10. in illud, *Messis quidem multa, operarii autem pauci.* p. 387.
† 12. Homilia 11. de Eleazaro & de septem pueris. p. 395.
13. Severiani de sigillis librorum. p. 403. Savil. t. 5. p. 689. Morel. t. 6. p. 158.
14. Homilia in illud, *In principio erat Verbum.* p. 415. Savil. t. 5. p. 659. Morel. t. 6. p. 235.
15. Sermo de mansuetudine. p. 422. Savil. t. 6. p. 750. Morel. t. 5. p. 538.
16. Eclogæ seu Florilegia ex Savilio aucta. p. 432. Savil. t. 7. p. 665. Morel. t. 6. p. 666.
17. Liturgia S. Johannis Chrysostomi. p. 776. Savil. t. 6. p. 983.
18. In novam Dominicam & in S. Thomam. p. 804. Savil. t. 7. p. 573. Spuria.
19. In S. Stephanum. p. 809. Savil. t. 7. p. 578. Spuria.
20. In eundem. p. 811. Savil. t. 7. p. 581. Spuria.
21. In eundem. p. 811. Savil. t. 7. p. 783. Spuria.
22. In Sanct. Pentecosten. p. 812. Savil. t. 7. p. 782.
23. De patientia & de consummatione hujus sæculi, &c. p. 817. Savil. t. 7. p. 435. Spuria.
24. Encomium Sancti Gregorii Armenorum illuminatoris, a D. Abbate de Villefroy ex Armeniaco Lat. versum.

TOMO DECIMO TERTIO.

Palladius (Episc. Helenop.) de vita & conversatione B. Johan. Chrysostomi Episc. Constantinop. pag. 1.
S. Johan. Chrysostomi vita nunc primum adornata, & multis aucta antea ignotis, quæ ex XI. Homiliis Constantinopolitanis nuper repertis excerpta sunt, Latine. p. 91.
Synopsis eorum quæ in operibus Chrysostomi observantur. p. 178.

Opera quæ Chrysostomi nomine circumferantur.

1. De pœnitentia, & in lectionem de Davide & de uxore Uriæ. p. 189.
2. De iis qui in jejunio continenter vivunt, & de diversorum prophetarum vitæ institutio. p. 206.
3. Sermo hortatorius de temperantia. p. 208.
4. Quod grave sit Dei clementiam contemnere. Et contra Judæos cum terræ motus factus esset. p. 210.
5. In sanguinis fluxu laborantem ex evangelio secundum Lucam. ibid.

